תלמוד בבלי · אחרונים · ראש יוסף

ראש יוסף על חולין

רבי יוסף תאומים

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

ראש יוסף על חולין

רבי יוסף תאומים

מקור הטקסט: דיקטה · רישיון: CC BY-SA 4.0

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/ראש-יוסף-על-חולין/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף ב. 7
דף ב: 14
דף ג. 19
דף ג: 26
דף ד. 52
דף ד: 60
דף ה. 69
דף ה: 74
דף ו. 83
דף ו: 93
דף ז. 97
דף ז: 99
דף ח. 102
דף ח: 112
דף ט. 133
דף ט: 139
דף י. 156
דף י: 170
דף יא. 180
דף יא: 185
דף יב. 191
דף יב: 211
דף יג. 215
דף יג: 223
דף יד. 228
דף יד: 245
דף טו. 245
דף טו: 257
דף טז. 261
דף טז: 263
דף יז. 272
דף יז: 274
דף יח. 282
דף יח: 287
דף יט. 292
דף יט: 294
דף כ. 302
דף כ: 306
דף כא. 312
דף כא: 315
דף כב. 318
דף כב: 321
דף כג. 323
דף כג: 328
דף כד. 330
דף כד: 332
דף כה. 334
דף כה: 334
דף כו. 335
דף כו: 335
דף כז. 340
דף כז: 345
דף כח. 350
דף כח: 354
דף כט. 358
דף כט: 367
דף ל. 370
דף ל: 372
דף לא. 380
דף לא: 384
דף לב. 391
דף לב: 397

דף לג 404
דף לג: 411
דף לד 422
דף לד: 428
דף לה 434
דף לה: 439
דף לו 445
דף לו: 448
דף לז 451
דף לז: 453
דף לח 455
דף לח: 456
דף לט 457
דף לט: 461
דף מ 462
דף מ: 466
דף מא 468
דף מא: 471
דף מב 472
דף מב: 476
דף מג 477
דף מג: 480
דף מד 486
דף מד: 486
דף מה 487
דף מו 491
דף מו: 494
דף מז 498
דף מז: 500
דף מח 502
דף מח: 506
דף מט 514
דף מט: 515
דף נ 515
דף נ: 516
דף נא 517
דף נא: 521
דף נב 521
דף נב: 522
דף נג 525
דף נג: 533
דף נד 537
דף נד: 539
דף נה 540
דף נה: 541
דף נו 541
דף נו: 543
דף נז 545
דף נז: 545
דף נח 547
דף נח: 552
דף נט 553
דף נט: 553
דף ס 553
דף ס: 558
דף סא 558
דף סא: 559
דף סב 559
דף סג 560
דף סד 560
דף סה 561
דף סו: 561
דף סז 561
דף סז: 562

דף סח 562
דף סח: 566
דף סט 567
דף סט: 571
דף ע 571
דף ע: 572
דף עא 574
דף עב 575
דף עב: 575
דף עג 575
דף עג: 576
דף עד 578
דף עד: 579
דף עה 581
דף עו 581
דף עז 582
דף עז: 582
דף עח 585
דף עח: 589
דף עט 591
דף עט: 598
דף פ 602
דף פ: 604
דף פא 605
דף פא: 606
דף פב 609
דף פב: 612
דף פג 616
דף פג: 621
דף פד 624
דף פד: 625
דף פה 627
דף פו 630
דף פו: 632
דף פז 633
דף פח 633
דף פט 633
דף פט: 633
דף צ 649
דף צ: 662
דף צא 664
דף צא: 669
דף צב: 670
דף צג 689
דף צג: 692
דף צד 694
דף צד: 699
דף צה 700
דף צה: 701
דף צו 702
דף צו: 725
דף צז 739
דף צז: 753
דף צח 758
דף צח: 769
דף צט 774
דף צט: 792
דף ק 793
דף ק: 805
דף קא 808
דף קא: 814
דף קב 818
דף קב: 823
דף קג 830

דף קג: 837
דף קד. 841
דף קד: 844
דף קה. 859
דף קה: 863
דף קו. 866
דף קו: 879
דף קז. 882
דף קז: 889
דף קח. 891
דף קח: 900
דף קט. 909
דף קט: 917
דף קי. 925
דף קי: 927
דף קיא. 942
דף קיא: 946
דף קיב. 974
דף קיב: 982
דף קיג. 991
דף קיג: 1000
דף קיד. 1009
דף קיד: 1016
דף קטו. 1019
דף קטו: 1023
דף קטז. 1030
דף קטז: 1033
דף קיז. 1038
דף קיז: 1040

מסכת חולין
פרק ראשון הכל שוחטין

דף ב.

בפירש"י בד"ה הכל שוחטין כל היכא דתנן כו' ומפרש הכל לאתויי מאי והכל שוחטין דמתני' פליגי בה אמוראי למר לאתויי טמא בחולין ולמר לאתויי כותי או מומר עכ"ל הנה זכר אוקמתא דרבה בר עולה ודרבא בכותי ודרב אשי בישראל מומר ומאוקמתא דרבינא בתרי לישני לקמן לא זכר כלום ואפשר דהנך הם אליבא דהלכתא ולכך זכר אותם דנ"מ לדינא אבל תרי לישני דרבינא לית הלכה כן כדמסיק לקמן כולהו כרבינא לא אמרי רוב מצוין אצל שחיטה מומחין הם ולעלופי לא חיישינן וכן פסק בי"ד סי' א' ובחדושינו לי"ד אבאר שם באורך ולכך השמיט אוקמתא דרבינא. ומה שכתבנו דהנך הם אליבא דהלכתא כן הוא סברת הראב"ד ז"ל דהך דרבה בר עולא דחולין שנעט"ק כקודש דמי הלכה הוא שכן כתב בפי"א מה' אבות הטומאה הלכה ט' שהשיג על הר"מ ז"ל במ"ש דלאו כקודש דמי יע"ש. ואמת שמגמ' דריש ערכין משמע דלאו כקודש דמי מדאמר הכל שוחטין חדא לאתויי כותי וחדא ישראל מומר ואמאי לא אמר חדא לטמא בחולין דהוה א"ש לישנא דוכולן אלא משמע דסתמא דתלמודא סובר דלאו כקודש דמי. והא דכותי הלכה הוא אף דלקמן דף ו' ע"א מסיק דשחיטת כותי ואף בעע"ג דהוה כנכרי מ"מ נ"מ לדידן בישראל חשוד לעבור על לאו דלפני עור דדינו כמו כותי קודם שגזרו עליו או לסברת שלטי הגבורים בפ"ק דחולין דישראל מומר להכעיס לאותו דבר עדיף טפי ממומר לתיאבון דזה לא מרתת וזה מרתת וישראל יוצא ונכנס שרי דיעבד דלא כר"מ ז"ל בהלכות שחיטה שסובר דדינו כנכרי גמור ולקמן גבי מימרא דרב אשי אבאר זאת בעז"ה וא"כ נפקא מיני' טובא לדידן ומש"ה הביא הנך אוקמתות ואף דרש"י אין דרכו בכך מ"מ צריך לומר כן ופעמים שכותב פסק הלכה:

ובד"ה וכולן בגמ' מפרש מאי וכולן עכ"ל ר"ל דאחש"ו לחודי' לא מצי קאי דא"כ ואם שחטו מיבעי ליה אלא משמע דקאי נמי אמאי דמרבינן מהכל דפעמים אינו כשר אלא באחרים רואין אותו ועיין לקמן מ"ש שם בזה:

בתוס' בד"ה הכל שוחטים כתב בהלכות ארץ ישראל דנשים לא ישחטו מפני שדעתן קלות ואין נראה כו' ולא אמר משום נשים דתני להו ברישא והא דלא תני אחד נשים כו' אפילו כהנות עכ"ל אותו חכם שכתב הלכ' א"י כתב זאת מסברא דנפשי' דנשים אין שוחטות מפני שדעתן קלות ור"ל שאין להם נאמנות לומר ששחטו כראוי ואפשר

שהוציא ממה דאמרי' בריש פסחים ד' ע"ב כיון דמדרבנן הוא הימנוהו רבנן בדרבנן משמע דאם הוה דאוריית' לא הוו מהימני וה"ה בשחיטה ועיין בתו' שם בד"ה הימנוהו יע"ש והם לשיטתייהו דהכא שכתבו דיש להם נאמנות אפילו בקדשים לכתחלה ולכך תירצו דשאני בדיקת חמץ דיש טירחא יתירא אבל הלכות א"י סובר דאין לחלק ולכך היכא דאפשר לתקוני מתקנינן ולכתחלה אין שוחטות וה"ה בדיקת חמץ אי הוה דאורייי' היה צריך לחזור ולבדוק ולא הוו מהימני ומיהו דיעבד מודה הלכ' א"י דכשירה שחיטתן מהא דכל הפסולים ששחטו וקחשיב נשים בהדייהו, ולפי מה שאכתוב לקמן אין ראיה ומה שיש להקשות בדברי יש"ש בסימן א' במ"ש על מש"כ התוס' דנשים נאמנין על השחיטה היינו שמעידין שאדם שחט כראוי וכן בדיקת חמץ היינו שמעידין שאחרי' בדקוה והא התם בפסחי' אמרי' וקאמרי הני אנן בדקנוה אבאר בי"ד בסימן א' באורך בעזה"י. או דסברת והוכחת ה' א"י ממתני' גופא דלא קתני הכל שוחטין א' אנשים וא' נשים כדקתני ריש תמורה אבל נראה דמהתם אין ראיה וכמ"ש התו' דשאני התם דכל הפרשה בלשון זכר נאמרה דאלת"ה הא בכמה מקומות לא תני א' אנשים וא' נשים ובריש ערכין נמי לא תני א' אנשים וא' נשים אלא דשאני התם דה"א משום דהפרשה בלשון זכר נאמרה. ולישב קושית התוס' על הלכות א"י מה דלא משני התם איידי דנשים דתני ברישא י"ל דאותו חכם שכתב הלכות ארץ ישראל סובר דנשים אף דיעבד שחיטתן פסולה לאחרים מפני שדעתן קלות דהיינו שחשודין על לאו דלפני עור וכמ"ש לקמן מזה וכמ"ש הפרישה בי"ד סימן א' וההיא דזבחים ע"כ מיירי באחרים רואין אותן וסובר באחרים רואין אין שוחטות לכתחלה דעדיפי מן חרש שוטה וקטן דאף באחרים רואין אין כשר לכתחלה דהנהו מועדין לקלקל ביותר וחיישינן שמא לא מסקי אדעתייהו הני אחרים משא"כ באשה דהא בגדול וידע דלא גמיר סובר הרא"ש והטור בסימן א' והרשב"א ז"ל בחדושיו ובת"ה א בלולב הגזול דמותר לשחוט לכתחלה באחרים רואין אותו דלאו מועד הוא לקלקל כ"כ כמו חש"ו וה"ה אשה וא"כ ע"כ הא דתנן החם דיעבד משום טמא נקיט לה ולא משום נשים דאי באין עע"ג אף דיעבד אסור ואי בעע"ג אף לכתחלה שרי וכדכתיבנא:

או יאמר ע"פ מה שכתב הכל בו הביאו הב"י בסימן א' הר"ר יצחק כתב שאין הנשים שוחטות אלא לעצמן ולא לאחרים ועיין בדרישה ס"ק י"ח דחשידי לעבור אלפני עור כו' יע"ש והנה י"ל דלאחרים אף דיעבד פסול ויש כדמות ראיה לזה דאל"כ אמאי לא מוקי הכל שוחטין דמתני' בהכי לרבות נשים ששוחטין לעצמן לכתחלה ושחיטתן כשירה דיעבד לאחרים או לאחרים לכתחלה באחרים רואין ואי דקשיא וכולן הא לרבינא ולרב

אשי נמי לא מיתוקם וכולן אלא אחש"ו כדמסיק לקמן אלא משמע לאחרים אף דיעבד פסול וההיא מתני' דכל הפסולים מיירי בקרבן שלהם דלעצמן כשירים הם לשחוט אי משום דאוכלין מן הקרבן או דבא לכפרה דהוה לעצמן דאף לכתחלה כשר ומש"ה צריך לומר דנקיט איידי משום טמא דאי נשים לעצמן אף לכתחלה ולאחרים אף דיעבד אסור. ומה שיש לעיין לוקמי' מתני' דיעבד בחותך כזית בשר עיין מ"ש לקמן גבי אוקמתא דאביי יע"ש:

וראיתי להתוס' בקדושין דף נ"ב ע"ב בד"ה וכי אשה בעזרה מניין שכתבו על מה שפירש"י דאשה אסורה לכנוס לעזרת ישראל הקשו דלא מצינו בשום מקום שתהא אשה אסורה לכנוס ועוד דתנן שהשחיטה כשירה בנשים א"כ יכולה לכנוס לעזרה עכ"ל ורצונם לומר דע"כ אשה יכולה לכנוס לעזרת ישראל דאל"כ אמאי לא אמר התם דמש"ה נקיט ששחטו דיעבד משום נשים דלכתחלה לא דלמא אתי לאימשוכי בפנים וכמ"ש התו' כאן בשמעתין ע"ב בד"ה שמא יגע היכא שהוא טהור גמור טפי איכא למיגזר דלמא אתי לאימש' דלא זהיר כמו טמא יע"ש וה"נ ודאי דאיכא למיגזר כיון שהיא טהורה גמור' אלא מדרבנן אסורה כפירש"י בקדושין וטעמ' שמא תפרוס נדה א"כ אמאי לא אמר איידי דנשים. אבל אין לומר דדייקי מדתנן שהשחיטה כשירה בנשים משמע אף לכתחל' דז"א דהא תנן נמי ובטמאים והתם דוקא דיעבד וא"כ ה"ה נשים דלכתחלה לא דלמא אתי לאימשוכי. והא דפריך התם ורמינהו היינו משום דתניא ושחט שחיט' כשירה בזר וכן הא דאמר מקבלה ואילך מצות כהונה ומש"ה פריך לה וע"כ כמ"ש:

הן אמת דמההיא דבן זומא אין ראיה דמבעיא ליה בדף ל"א ביומא אי גזרינן בטהור גמור דלמא אתי לאימשוכי בפנים דשאני התם דטבילה זו לבן זומא הוא מן התורה ומש"ה גזרינן משא"כ באשה דאין אסורה לכנוס לעזרה כ"א מדרבנן לא גזרינן דהוה גזירה לגזירה שוב ראיתי בתוס' ביומא דף ל' ע"א בד"ה ומה דלבן זומא לא הוה טבילה זו מן התורה כ"א הנכנס לעבוד עבודה דהק"ו מיה"כ הוא דמשנה מקודש לקודש הוא לצורך עבודה אבל שלא לצורך עבודה הוה מדרבנן יע"ש וא"כ הא דמיבעיא לן שם ל"א ע"א מהו שיעשה סכין ארוכה דלמא אתי לאימשוכי בפנים אף דהוה מדרבנן דשחיטה לאו עבודה היא וכשירה בזר ודאי דליכא ק"ו מיה"כ דהתם לצורך עבודה גמורה הוה ואף דאמר התם תיבעי לרבנן דשאני הכא דעביד עבודה לאו דוקא אלא מדרבנן בעי טבילה דעביד מיהא עבודה כל דהו היינו שחיטה וכי אמרי רבנן דא"צ בלא לצורך כלל ומשא"כ הכי יע"ש ומ"מ לא ידענא מאי קושיא והא הך דיומא הוא איבעיא דלא איפשטא לבן זומא וא"כ מש"ה לא אמר איידי דנשים דהיא גופא מספקא ליה אי נשים שוחטין לכתחלה

בסכין ארוכה קצת לכתחלה דלא גזרינן דילמא אתי לאימשוכי בפנים ומש"ה לא אמר איידי דנשים ואמר איידי דטמאים והא ודאי דנשים שוחטין לכתחלה בסכין ארוכה קצת אי לא גזרינן דילמא אתי לאימשוכי אף בטהור גמור. ודע דליכא למימר דמש"ה אמר איידי דטמא ונשים נמי דאל"כ הוה תלתא אגב חדא לא קתני כדפריך ריש קידושין דתנא דרכים ומש"ה אמר ג"כ משום טמא דא"כ הוה ליה לומר נשים וטמא ועוד דבכה"ג אף משום חדא צריך למיתני דיעבד היאך יאמר לכתחלה וטמא אסור לכתחלה משא"כ אי תנא דיעבד אין כאן שקר דאה"נ דאינך לכתחלה שרי ומשא"כ בההיא דקדושין יע"ש:

שם במשנה חוץ מחש"ו שמא יקלקלו את שחיטתן ויש גורסין שמא יקלקלו בשחיטתן ולפירש"י הגירסא את שחיטתן דבאחרים רואין עסקינן ומש"ה קתני יקלקלו דלכתחלה לא כדדייק רבא לקמן דף י"ב ע"ב דאין מוסרין חולין לכתחלה וכפירש"י שם וא"כ מש"ה נקיט שמא יקלקלו את שחיטתן דהני אחרים לאו אדעתייהו ויאכלו משחיטתן והא דתנא לשון שמא אף דשחיטתן ודאי נבילה באין ספק כדמסיק לקמן פ"ו ע"א מחייב היה ר"מ על שחיטתן משום נביל' דלשון שמא קאי אאחרים שמא לא ידקדקו לראות אחריהם ולכך אין מוסרין להם לכתחלה ולשיטת ר"ת דאין מוסרין להם באין אחרים רואין אותן מיירי רישא ואף להשליך לכלבים אין מוסרין להם דשמא יבואו אחרים לאכול משחיטתן וכמו שאפרש בתו' בד"ה שמא יקלקלו וא"כ הגי' בשחיטתן ור"ל שמא יבואו לקלקל אחרי' שיאכלו משחיטה זו כו' וא"כ א"ש מלת שמא:

ע"ש וכולן, ששחטו ואחרים רואין אותן שחיטתן כשירה אף דמלתא דפשיטא היא דבאחרים רואין ששחטו שפיר דכשר וכן פריך לקמן י"ב ע"א אמר רב ראה אחד ששחט כו' אי דידע דלא גמיר פשיטא ופירש"י פשיטא דראה כשר ולא ראה פסול יע"ש אפשר לומר דכאן אשמעינן דוקא דיעבד ולא לכתחלה או דלא נימא דהני מעשה קוף הם ואף דיעבד פסולה ואף באחרים רואין אותן. והנה במה שאמר ואחרים רואין אותן בלשון רבים היה נראה לומר דוקא בשנים הוא דמהימני ולא באחד רואה דלא מהימן דהם ז"ל הקשו איך שוחט מהימן והא ע"א אין נאמן באיסורין היכא דאיתחזק איסורא והכא איכא חזקה דבהמה בחייה בחזק' איסור עומדת ותירצו כל שבידו נאמן כדמסיק ריש האשה רבה וה"נ בידו לשחוט שפיר ועיין ב"י סימן א' וא"כ כל זה בשוחט עצמו אבל בחש"ו ששחטו ואחד רואה לא מהימן דע"א אין נאמן היכא דאתחזק איסורא והכא אין בידו ואין נאמן לומר ששחטו כראוי אבל מהא דלקמן אמר רב ראה א' ששחט משמע דחד מהימן ובי"ד אבאר ומלשון ראה ודאי משמע דחד נמי מהימן לומר שהוא שחט כראוי:

ובתוס' בד"ה שמא יקלקלו אבל חש"ו שוחטין לכתחלה כו' ולרבא לא קאי אלא אחש"ו כל כי היכא דלא חייש בהא דלא קתני ואם שחטו שמא קלקלו עכ"ל מה שהקשו על פירש"י ז"ל דמסיפא שמעינן לה כבר תירצו האחרונים דאשמעינן ברישא אף בעומד ע"ג דעדיף טפי מאחרים רואין מרחוק דלאו אדעתייהו אפ"ה לכתחלה לא וזה שכתב רש"י בדף י"ב ע"ב אין מוסרין חולין לכתחלה בעע"ג יע"ש ויפה כיוונו בזה. והא דלא תני בסיפא וכולן ששחטו ואחרים עומדין ע"ג דאשמעינן אף באחרים רואין מרחוק אפ"ה דיעבד כשר או דאשמעינן דלא בעינן כונה לשחיטה ועיין דף י"ב ע"ב בתו' בד"ה מאן תנא יע"ש. ומ"ש התוס' אבל חש"ו שוחטין לכתחלה רצונם לומר דהא מצי למיטעי דש"ו אף לכתחלה ונקיט דיעבד משום טמא ולזה כתבו דרבא הוא דדייק לה ולדידיה לא קאי וכולן אלא אחש"ו לחודי' דמוקי למתני' בכותי יע"ש ומ"ש עוד דרבא לא דייק בין יקלקלו לקלקלו כי היכי דלא חייש בהא דלא קתני ואם שחטו ר"ל דפריך לקמן וכולן אהייא אי אחש"ו ואם שחטו מיבעי ליה ואסיקנא בקושיא ולדידיה צ"ל דלא חייש בכך וה"ה בהא דיקלקלו. ולפ"ז הא דחוץ מחש"ו שמא יקלקלו היינו דיעבד ובאין אחרים רואין אותן מיירי וא"כ מלת שמא קשה דהא ודאי נבלה הוא לר"מ בפרק כיסוי הדם דף פ"ו דמחייב על שחיטתן משום נבילה דסתם מתני' ר"מ והלכה כמותו ג"כ כמו שפסק הר"מ ז"ל בפי"ב מהלכות שחיטה וטעמו דהורה רבי כר"מ שם יע"ש וא"כ צ"ל דמתני' רבנן דחשבי לשחיטת חש"ו לספק ומיהו התו' לא כתבו כן כ"א לפום רהיטא ולא קיימא הכי במסקנא ועיין מ"ש דף י"ב ע"ב:

בא"**ד** ור"ת מפרש דאין מוסרין אף להשליך לכלבים דלמא אתי למיכל מיני' כו' וניחא השתא דבאין אחרים רואין עסקינן ברישא עכ"ל הא ודאי אף באחרים רואין אין מוסרין לכתחלה להשליך לכלבים דיבואו למיכל משחיטה זו אלא דכתבו כן דלשיטת רש"י רישא דקתני יקלקלו מיירי באחרים רואין אותן ולא א"ש דהא אדיעבד קאי ושחיטתן כשירה חוץ מחש"ו דאף דיעבד נמי לא וכדמסיק בגמ' ג' ע"א וברש"י שם ד"ה חוץ מחש"ו דאף דיעבד נמי לא דהא אדיעבד קיימינן ויקלקלו משמע לכתחלה אבל דיעבד ש"ד דבאחרים רואין מיירי וא"כ זה דוחק משא"כ לר"ת מיירי רישא באין אחרים רואין וא"ש חוץ מחש"ו דאף דיעבד נמי לא דאין רוב מעשים מתוקנים ואפילו למסור להשליך לכלבים אסור לכתחלה שמא יקלקל לאחרים בשחיטה זו שיבואו למיכל מיניה שרואין שמסרו להם לשחוט ולא ידעו דלהשליך לכלבים מסרו להם ועיי' ב"ח שפי' קצת בדרך אחר וביי"ד אבאר ועיין ש"ך:

בפירש"י בד"ה ושחיטתן כשירה דיעבד כו' והא ליכא למימר כולה מתני' לכתחלה וחדא קתני דכיון דתנן הכל שוחטין פשיטא דכשירה עכ"ל ר"ל דליכא למימר הכי קתני הכל שוחטין ואם שחטו שחיטתן כשירה פשיטא כו' והא ליכא למימר דנקיט הכי כדי דנדע דחש"ו אף דיעבד אסור ועלה קאי ואי הוה תני הכל שוחטין חוץ מחש"ו ה"א דלכתחלה אסור ודיעבד ש"ד ולישנא דיקלקלו הוה מסייע ליה יש לומר דמסיפא שמעינן לה דקתני ששחטו דיעבד ואפ"ה בעינן אחרים רואין אותן הא לא"ה אף דיעבד פסול:

ובד"ה לא שהאדם רשאי ולא נקיט לשון קצרה הכל שהמירו כו' דלשון תנאי הוא עכ"ל קצת קשה אמאי לא פירש דהאי לא שהאדם רשאי משום סיפא נקיט לה כמ"ש רש"י ע"ב בד"ת תרתי דיעבד דהא דתני לא שהאדם רשאי משום סיפא דסופג ארבעים כו' והכי נמי הוה ליה לפרש כך בהא משום סיפא נקיט לה ואפ"ה התם שאני דעקר להכל דרישא ממילא תני לא שהאדם רשאי משא"כ הכא לא תני הך לישנא אלא ושחיטתן כשירה והכל דרישא בדוכתי' קאי דמשמע לכתחלה וקשיא רישא לסיפא ועיין מ"ש לקמן בד"ה תרתי:

ובתו' בד"ה התם כדקתני טעמא כו' והוה מצי לשנויי משום סיפא כו' עכ"ל ר"ל דמה קושיא הכל ממירין לכתחלה והא איכא הכל דיעבד כמו הכל מעריכין ואי דתרתי דיעבד למה לי הא איצטריך לא שהאדם רשאי משום סופג את הארבעים. ולכך פירש רבינו תם דהכל לכתחלה הוא דהיינו במזיד תמורתו תמורה ומשום הכי איצטריך ליה לא שהאדם רשאי לומר דלכתחלה לעשות כן ודאי אסור וקרא כתיב לא יחליפנו אלא שאם המיר מומר במזיד וכשר לקרבן ומ"ש עוד לענין כשר למזבח פשיט לן שוגג יותר ממזיד ר"ל לענין שתהא נתפסת בקדושת חברתה פשיט לן יותר מזיד משוגג אבל לענין שתהא כשירה למזבח שוגג מסתברא יותר, ועיין בר"מ מלובלין ובתמורה דף י"ז ע"א ובתו' בד"ה גבי תמורה לקי וע"ש ואין כאן מקומו להאריך:

ובד"ה וסופג את הארבעים וא"ת היה לומר וסופג שמונים דתרי לאוי כתיבי וי"ל חד בשלו וחד בשל חבירו עכ"ל כן הוא בתמורה דף ט' ע"א אלא דלא ידענא מאי קושיא והא מימר הוא דאמר דליהוי שתיהן קודש ומש"ה לא לקי אלא חדא כדאמר' התם דאי הוה כתיב לא יחליפנו ה"א תצא זו ותכנס זו הוא דלקי אבל ממיר לא ופירש"י חילוף תצא זו ותכנס זו וא"כ בממיר דליכא אלא חד לאו לא לקי אלא מ' ובמחליף ודאי היה ללקות שמונים דביה איכא תרי לאוי לא יחליפנו ולא ימיר דאם בשתיהן קודש לקי מכ"ש תצא זו ותכנס זו וכה"ג לא הוה עונשין מן הדין ולזה כתבו התוספות דלא יחליפנו איצטריך לשל חבירו וכמ"ש רש"י שם דחילוף ע"י ב' אנשים משמע וע"ש ואיצטרכו

תרווייהו ומש"ה לא לקי אלא חדא אלא דלא הבינותי דהא מתני' הכל ממירין קאמר ואה"נ דבמחליף שמונים לקי ואפשר דקושית התו' דהוה ליה לומר הכל מחליפין וסופג שמונים ותי' כו' ועיין בתי"ט שם:

כתב מהרש"א ז"ל דלמאי דאמרינן בתמורה ד' ע"ב דמש"ה לקי בממיר אף דניתק לעשה דלא אתי חד עשה ועקר תרי לאוין אין מקים לקושייתם דאהנך תרי לאוי לא לקי אלא חדא משום דאי לא הוה אלא חד לאו לא הוה לקי כלל עכ"ל כוונתו דהני תרי לאוי איצטרכו דאי לא הוה כתיב אלא חדא לא הוה לקי כלל דהוה ניתק לעשה משא"כ השתא דכתיבי תרווייהו לא אתא קד עשה ועקר תרי לאוי וכיון דלצורך כתבינהו מנא לן לומר דלטפויי לאוין הוא דאתא ואין לוקה אלא מ' אבל הא לא קשיא ליה דלא אתא חד עשה ועקר תרי לאוי אבל חדא מיהא עוקר ולא נשאר אלא חדא דז"א דמנלן זאת דאימא דלא אתי חד עשה ועקר תרי לאוי כלל וכלל ולקי על שניהם ובכללים הארכנו בזה. אלא דהכי קשיא ליה כיון דצריכי תרווייהו ממילא אין לוקה אלא חדא. אלא דלפ"ז היה לו להקשות אהא דאמרינן בתמורה דף ט' ולכתוב לא יחליפנו ולא בעי לא ימיר ומאי קושיא והא צריכי תרווייהו דאי הוה כתיב חדא לא הוי לקי כלל דהוה ניתק לעשה ונראה דאף אי הוה כתיב לא יחליפנו ואם המר ימיר כו' הוה לקי כיון דהלאו בלשון חילוף והעשה בלשון תמורה בכה"ג לא חשיב ניתק לעשה וכה"ג כתב מהרש"א במס' בבא מציעא דף ס"א ע"א בתוס' בד"ה לעבור בב' לאוין דכי מוקמינן לא תגזול לעושק שכר שכיר לקי אף דכתיב או העושק אשר עשק לא הוה ניתק דהלאו כתוב בלשון אחר והא דפריך והרי מימר היינו למסקנא דמלא יחליפנו לא הוה שמעינן ממיר דתרווייהו מקדש קדשי פריך שפיר דאמימר לא היה ללקות דניתק לעשה ואפ"ה משני דלא אתי עשה ועקר תרי לאווי ואף דבמימר לא הוה כ"א חד לאו אפ"ה כיון דסמוכי' בהדדי תרי לאוי לא עקר ובזה יש ליישב הא דלא התחיל הכל מחליפין לאשמעינן אף בממיר ולקי:

ודע דבממיר שאומר שתיהן קודש תרווייהו מקדש קדשי וקרא מלא כתיב ואם המר ימיר והיה הוא ותמורתו יהיה קודש אלא במחליף דאמר תצא זו ותכנס זו מנלן דתרווייהו קדשי כיון שבדעתו היה שתצא זו ותכנס זו וכיון דלא אהני מעשיו דאין הקדש תם יוצא לחולין בלא מום אימא דהוי חולין כדמעיקרא ולא קדשי כלל. ובשלמא לאביי דאמר בתמורה כל מלתא דאמר רחמנא לא תעביד דאי עביד מהני ניחא דע"כ האי יהיה קודש אמחליף קאי דהכי פריך התם בתמורה ולאביי האי יהיה קודש למה לי דהא בעלמא, נמי מהני ומשני ה"א תצא זו ותכנס זו יע"ש דף ה' והיינו למחליף דאי לממיר מהיכי תיתי שתצא זו ותכנס זו והא איהו לא אמר הכי אלא תרווייהו קמקדיש ליה אלא אחילוף

הוא דכתיב דה"א תצא זו ותכנס זו אלא לרבא דאיצטריך לגופא דבעלמא לא מהני א"כ אימא דבמחליף לא מהני:

ולפי מה שהתבאר בחדושינו בפתיחה בחלק א' יש ליישב קושית מהרש"א בענין אחר והוא דאביי דפריך ריש אמורה ה' ע"ב והרי ממיר לשיטתיה פריך דאמר כל מלתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עבוד מהני דאי לא אמאי לקי וא"כ בצבור דלא מהני דאין עושין תמורה לא לקי ומש"ה אמר ריש תמורה ה"מ לאו דשוה בכל אבל תמורה לא דאין נוהג בציבור וכמ"ש יע"ש משא"כ לרבא דאמר לא מהני והאי דלקי משום דעבר אמימרא דרחמנא א"כ גם בציבור לקי לא קשיא כלל והרי ממיר דניתק ולקי דטעמא רבה אית ביה דכיון שאין העשה מנתק ללאו במקצתו דהיינו ציבור שוב אין מנתק ביחיד וכעין מה שכתב הר"מ בח"א מה' תמורה יע"ש וא"כ הוקשה להם שפיר לרבא ובפרט דהלכתא כותיה לחד דעה ועיין פרק י"ג מה' שאלה ושכירות ובמ"מ יע"ש אמאי לא לקי שמונים. ועיין לחם משנה ריש הלכות תמור' וברכ' זבח ריש מסכת תמורה יע"ש ואין להקשות דאף לאביי מ"מ לא הוה ניתק דהלאו שייך איסורי' גבי ציבור והעשה לא שייכה שכלל בציבור ונימא כטעם הר"מ ז"ל בריש פ"א דתמורה דעשה דקיל לא דחיא ללאו השוה בכל י"ל דמ"מ העש' מנתק ליחיד והלאו בציבור אין לוקין דלא מהני מעשיו ונאמר כטעם השני שכתבנו בכללים פה בח"ש ועיין ריש הלכות חמץ ומצה במשנה למלך ועיין בכללים כאן ובחדושינו לחלק א' בפתיחה יע"ש:

ובד"ה טוב מזה ומזה כו' דלא מייתי בגמרא האי קרא עכ"ל אפשר דכוונת רש"י דר"מ לאו מדסמיך לקרא דאת אשר תדור דייק דטוב מזה ומזה אלא ר"מ דייק דאי קרא כפשטי' איירי פשיט' ומאי למימר' דטוב אשר לא תדור משתדור ולא תשלם אלא ע"כ קרא ה"ק טוב אשר לא תדור כלל כי משתדור שמא ולא תשלם אלא דקשיא ליה לרש"י ז"ל דלא הוה למסתם דבריו כ"כ בקרא לכך כתב דסמך עצמו אמ"ש מקודם את אשר תדור שלם וע"ז אמר טוב אשר לא תדור כו' ור' יהודא דאמר דווקא מאשר תדור ולא תשלם והיא טוב אין להקשות פשיטא וקרא למאי אתי די"ל דהיא גופא אשמעינן דווקא משתדור ולא תשלם הא משתדור ותשלם לא שזה טוב יותר דלא תימא וכי תחדל לנדור אף במשלם מיירי קמ"ל ועיין בחדושי הריטב"א ז"ל מ"ש כאן:

דף ב:

גמרא אנא שחיטתן כשירה קשיא לי דאי דיעבד תרתי דיעבד למה לי עכ"ל אבל הא לא קשיא ליה דאי הכל דיעבד אמאי לא תני נשים במתני' לשיטת הלכות א"י דכבר

כתבנו לעיל דגם הלכות א"י מודה, דהא דתנן בתמורה א' אנשים וא' נשים משום דכל שהפרשה בלשון זכר נאמרה ואותו חכם שכתב הלכו' א"י לאו מדלא תני נשים במתני' הוכיח סברתו אלא מפסחים דאמר הימנוהו בדרבנן:

וברש"י בד"ה דאי דיעבד תרתי דיעבד למה לי' כו' שחיטת הכל כשירה א"נ ליתני הכל שוחטין לחודי' כו' ולא מפרש עכ"ל הוקשה לו מאי קושיא תרתי דיעבד למה, לי הא איצטריך ושחיטתן כשירה דלא נימא מה דמרבינן מהכל לכתחלה הוה כיון דאיכא הכל לכתחלה לזה כתב דליתני שחיטת הכל כשרה ואי דלאו לשון תנאים הוא זה כמ"ש רש"י לעיל דמשום זה לא הוה למיתני תרתי דיעבד דפשיטא דזה יותר לאו לשון תנאים הוא ועוד ליתני הכל שוחטין לחודיה ואי דלא לייתי למיטעי והא בערכין לא מפר' כו' ועיין במהרש"א אבל דברי מהר"מ מלובלין אינני מבין דלא מתרץ במה שכתב רש"י דליתני שחיטת הכל כשיר' יע"ש. ומ"ש רש"י דאשמעינן דלוקין על לאו שאין בו מעשה התם בתמורה מפרש דבדיבורו עביד מעשה והיא גופא אשמעינן וה"ה דה"מ לומר דאשמעינן אף דהוה לאו הניתק לעשה אפ"ה לוקין כדמסיק בתמורה דלא אתא חד, עשה ועקר תרי לאוין:

גמרא כיצד הוא עושה מביא סכין ארוכה דווקא סכין ארוכה דבסכין קצרה א"א שלא ליגע בבשר בסוף גמר שחיטה מחמת שהסכין קצרה ואסור לטמאות מדרבנן חולין שנעט"ק מדרבנן ולכך אמר אביא סכין ארוכ' ומיהו זאת יוצדק לפי מ"ש התו' בד"ה ובמוקדשין בתירוצם שנית דלענין טומאה אמרינן מפרכסת אינה כחיה אבל לפי מ"ש בתירוץ ראשון דחיישינן שמא יגע אחר פרכוס א"כ בחולין שנעט"ק אף בסכין קצרה יכול לשחוט דאף אם יגע בבשר בעודה מפרכסת לית לן בה ולשמא ישהה אחר פרכוס הוה גזיר' לגזירה ומיהו י"ל כל מה דאפשר לתקן מתקנינן דשמא מיד בסוף שחיטה תמות הבהמה ויגע בה בסכין קצרה ומ"ה דווקא סכין ארוכה:

ע"ש חוץ מחש"ו דאפילו בחולין גרידי דיעבד נמי לא שמא ישהו עכ"ל כתוב רש"י גרידי שלא קיבל עליו טהרה כהן ר"ל שלא קבל עליו הכהן שיאכל חולין בטהרה כמו קדשים דכהנים הוא דאכלי חולין בטהרה משום שאוכלין תמיד בשר קדשים חטאות ואשמות, ומ"מ נראה דלאו דוקא הוא דגם ישראל אוכל חולין בטהרה שאוכל שלמים וכיוצא בזה ומ"ש עוד שמא ישהו כלומר שמא שהו הוצרך לכתוב כן דבדיעבד לא שייך לשון שמא ישהו וכתב דעל מתני' לא ל דאשמעינן דאין מוסרין חולין כו' ומיהו וודאי דחש"ו דיעבד נמי לא דאדיעבד קיימינן ומסיפא נמי דבאחרים רואין דיעבד ובלא, אחרי' דיעבד, נמי לא ומ"ש חוץ מחש"ו דאפי' בחולין גרידי שמא ישהו האמת הוא

אומר דלאו בני דעה הם ובודאי אף בחולין גרידי אסורים דיעבד דמועדין לקלקל אבל ממתני' לא מוכח דאיכא למימר דחוץ מחש"ו אשחיטתן כשירה לחוד קאי ולא אהכל שוחטין דרישא וכמו שאבאר לקמן לאביי דחוץ לא קאי כ"א אדיעבד וא"כ מש"ה פסולין בקדשים דבעינן כוונה לשחיטה ומתעסק פסול עיין. דף י"ג לקמן והני לאו בני כוונה ה וכדמסיק נמי לקמן י"ב ע"ב מאן תנא דלא בעינן כוונה לשחיטה וא מסיפא דכולן ששחטו ואחרים רואין שחיטתן כשירה מיירי נמי בקדשים ונאמר דאחרים רואין אותן שמזהירין לו שישחוט לשם קדשים ומש"ה כשר ולפי מ"ש התוס' בדף י"ב בד"ה מאן תנא א"ש יעוין שם אבל אם נאמר דאחרים היינו נמי עע"ג קשה ומיהו ז"א דהא דייק לקמן מאן תנא דלא בעינן כוונה לשחיטה. ושם אבאר בעזה"י ועיין מ"ש בתוספות בד"ה אילימא אחש"ו יע"ש:

שם גמרא אילימא אחש"ו עלה קאי כו' הא אמרת לכתחלה נמי שחיט כו' דליתי' קמן דנישייליה עכ"ל פירש"י עלה קאי מינייהו קסליק מאי וכולן ויהיה פירושו בניחותא עלה קאי ומאי וכולן אבל לפי' התוספות בד"ה אילימא אחש"ו עלה קאי בלשון תימא ר"ל איך, ס"ד דעלה לחודיה קאי ואם שחטו מיבעי ליה והא דפריך הא אמרת שחיט לכתחלה ולא פריך למה לי כלל אחרים רואין אותן ומיהו באמת דמסיק דליתיה קמן דנישייליה ולכך צריך אחרים הרואין אותן א"כ מצי קאי נמי וכולן אחולין שנעט"ק ואי אין אחרים רואין אותן אסור לאכול, מספק דשמא נגע בבשר ואסור לאכול חולין טמאים שנעט"ק מדרבנן ועין לקמן ל"ה בהא דשלישי נאכל בנזיד הדמע יע"ש ואה"נ דאף לכתחלה שרי בחולין עט"ק ונקיט ששחטו משום חש"ו וצ"ל דעדיפא מיניה פריך הא אמרת שחט לכתחלה אף בלא אחרים רואין אותו ועיין מ"ש לקמן דף ג' הא אמרת כשישראל עע"ג שחיט לכתחלה יע"ש וספק טומאה ברה"י כוודאי הוא ובחדושינו לפסחי' בספק משקין ליטמא אבאר שם. והא דפריך בברי לי סגי ר"ל למה לי אחרים רואין בברי לי דקיל טפי נמי סגי. והקשה הריטב"א ז"ל בחדושיו דאם כן מה משני דליתיה קמן דנישייליה הא מכל שכן שמעינן לה דאי בברי סגי כל שכן באחרים רואין יע"ש ולי נראה דאשמעינן תנא דפעמים אין כשר אלא באחרים. רואין ולא בע"א וכגון דליתי' קמן ואשמעינן עזרה רשות היחיד הוה או אף דרשות הרבים הוה רובי פעמים לא יכול ליזהר מליגע כמו שכתבו התוספות בד"ה דליתיה קמן יע"ש ולפ"ז ה"ה בחולין עט"ק אסור בליתי' קמן דספק דרבנן דוקא בספק השקול מותר לא בע"א ולפי מ"ש התו' עוד דמיירי בבמה ור"ל ברה"י א"כ קשה מאי קמ"ל וכולן פשיטא דכשר באחרים רואין אותן וי"ל דאי לאו וכולן ה"א לכתחלה לא ישחוט שמא אתי לאימשוכי בפנים ודיעבד כשר בלא שום דבר קמ"ל

דבעינן ברי לי או אחרים בליתיה קמן דחיישינן שמא יגע בבשר או דאשמועינן מפרכסת אינה כחיה לכל דבריה ועיין:

גמ' והא מהכא נפקא מהתם נפקא קשיא לי אי מהתם ה"א טעמ' דלמא אתי לאימשוכי בפנים ולכך לכתחל' לא ישחוט והיכא דלא שייך דלמא אתי לאימשוכי כמו בבמת יחיד או בשחיטת פרה שהיא חוץ למקדש אף לכתחלה שרי דלא חיישינן שמא יגע ומכ"ש לפי מ"ש התוספות דחיישינן שמא יגע אחר פרכוס דחששא רחוקה היא ולכך אשמועינן הכא דלכתחלה לא ישחוט שמא יגע בבשר ואם שחט צריך לומר ברי לי ואי ליתי' קמן צריך אחרים רואין ואף אם נדחוק לומר דמקשה למה לי הכא והתם ליתני הכא לחוד או התם מ"מ לקמן קשה דאמר כולהו כרבה בר עולא לא אמרי התם עיקר והכא לא צריך והא טובא אשמעינן וכמ"ש ולתי' ראשון שכתבו התו' בד"ה שמא יגע דטמא מיזהר זהיר א"ש ולתי' שני דחיישינן דלמא אתי לאימשוכי אלא דנקיט שמא יגע משום סיפא דאם שחט צריך שיאמר ברי לי וליתי' קמן קשה ובתוספות לקמן דף ג' אבאר, עוד בזה ועיין מ"ש בד"ה שמא יגע בבשר ובתוספות בד"ה שמא יגע בבשר דאפילו טהור גמור לבן זומא כו' ואסור לשחוט בסכין דלמא אתי לאימשוכי כו' אבל טמא מיזהר זהיר עכ"ל מ"ש דאסור לשחוט בסכין ארוכה לבן זומא איבעיא דלא איפשטא הוא ביומא ל"א ע"א אלא דהתו' כתבו שם בע"א בד"ה או דלמא שבריש חולין אמר שמא יגע בבשר אף לאחר פרכוס ולא אמר דלמא אתי לאימשוכי ואף דכאן, מספקא ליה היינו משום דטהור הוא אבל בטמא דאית ביה כרת ודאי גזרינן וי"ל דהיא הנותנת דמיזהר זהיר. ודע דיש להקשות כיון דטמא מיזהר זהיר ולא חיישינן דדלמא אתי לאימשוכי בפנים א"כ איך חיישינן שמא יגע בבשר והלא זהיר הוא בכך ומיהו אי אמרינן ביאה במקצת לא שמי' ביאה א"ש ורצוני לומר לא מבעיא לשיטת הר"מ ז"ל בהלכות ביאת מקדש פרק ג' הלכה י"ח דביאה במקצת לא אסור כי אם מדרבנן אתי שפיר דלא זהיר ואף להשגות הר"א ז"ל שם דלוקה מן התורה קאמר מ"מ לא זהיר דוקא בטמא הוא דאית ביה כרת זהיר ולא בדבר שזדונו בלאו וכן משמע בתוספות יומא דף ל"א בד"ה או דלמא שכתבו דטמא דאית ביה כרת מיזהר זהיר ומיהו ז"א דשם כתבו בקושייתם זאת, אבל בתירוצם אף בלא כרת נמי מיזהר זהיר ושאני טהור גמור לבן זוטא דלא הוה אלא מדרבנן לא זהיר וכמ"ש התוס' דף ל' ע"א ביומא והבאתיו לעיל. ומיהו התוספות ריש כל הפסולים בזבחים בד"ה ובטמאים כתבו דמש"ה לא אמר שמא יכניס ידו לפנים אף דאיכא למ"ד ביאה במקצת שמיה ביאה עכ"ל ויש להקשות למ"ד ביאה במקצת שמיה ביאה ומיזהר זהיר א"כ לכתחלה אמאי לא ישחוט טמא דחיישי' שמא יגע בבשר ואיך יבוא לידי

נגיעה כיון דמיזהר זהיר וי"ל בקדשים, קלים דמצי למשחט אצל הפתח ממש ומצינו שיגע בבשר ולא ליהוי ביאה במקצת כלל דהבהמה עומדת בשוה לפתח וכי נגע לא הכניס ידו לפנים כלל לעזרה ומש"ה לכתחלה לא ישחוט שמא יגע בבשר:

ולפי זה יש לומר דוקא בקדשים קלים הוא דאסור לטמא לשחוט לכתחלה ולא בקדשי קדשים אם נאמר כר' יוסי בזבחים דאמר מרחק צפון דאין כשר לשחוט קדשי קדשים כ"א נגד המזבח הוא הנקרא צפון ולא כל עזרה כולה עד הפתח יע"ש בזבחים דף כ' ע"א פלוגתא דר' יוסי בר' יהודא ורבי ולר"י דאמר מרחק צפון שרי לטמא לשחוט ק"ק לכתחלה דלא חיישינן שמא יגע בבשר בשעת גמר שחיטה ואיך יכול לבוא לידי נגיעה כיון דמיזהר זהיר לכנוס לפני' ולרבי אף בק"ק איתא להך דינא דכשר כל העזרה חצי' של צד צפון ולפי זה הכל שוחטין דמתני' אפשר בקדשי קדשים ושחיטתן כשרה בקדשים קלים אלא דמתניתן רבי היא וכן פסק הר"מ ז"ל ועיין בזבחים:

בא"ד א"נ נקיט שמא יגע משום דבעי למימר ואם שחט ואמר ברי לי כו' עכ"ל לכאורה דכולן ששחטו לא הוה א"ש אי טעמא דלמא אתי לאימשוכי למה לי דיעבד אחרים רואין אלא דמלשון דבעי למימר ואם שחט ואמר ברי לי משמע דההיא גופא לא הוה א"ש אי הוה טעמא דלמא אתי לאימשוכי וראיתי למהר"מ מלובלין ז"ל שכתב דפשיטא דכשירה דיעבד יע"ש ולא ידענא דהשתא נמי דטעמא שמא יגע נמי קשיא פשיטא דבברי לי סגי ואפשר דה"א דטרוד בשחיטה ולאו אדעתי' ואם נאמר שמא יגע אחר פרכוס לא א"ש עוד כתב מהר"מ ז"ל דהא דהקשו אמאי לא אמר טעמא דלמא אתי לאימשוכי ולא לימא כלל טעמא דנגיעה דא"כ פשיטא בחולין עט"ק דשוחט לכתחלה אלא דקשיא להו אימא בסכין ארוכה אף בקדשי' לא חיישינן לנגיעה ומשום דלמא אתי לאימשוכי יע"ש ולא הבינותי דאי בסכין ארוכה לא חיישינן לנגיעה א"כ אכתי מאי קמ"ל בחולין עט"ק לא חיישינן לנגיעה דהוה גזירה לגזירה הא בלא"ה לא חיישינן כלל וא"י דאה"נ הכל שוחטין דלא חיישינן כלל לנגיעה בסכין ארוכה ולמה לי באמת לומר טעמ' דהוה גזירה לגזירה:

בא"ד אי נמי דהכ' איירי בסמוך ובזה יתישב בסמוך עכ"ל כתב מהר"מ מלובלין ז"ל ר"ל בד"ה דליתיה קמן דעזרה ר"ה והכא איירי בבמה עכ"ל ולא ידענא אמאי לא הא דהקשו אמאי לא אמר דלמ' אתי לאימשוכי בפנים ואי איירי בבמה א"ש. ודע דיש להקשות אמ"ש איך יתכן שתהא סכין ארוכה כ"כ ותי' בבמה ולפ"ז לא יצויר טמא שישחוט בקדשים אם לא בבמה א"כ מתני' דריש כל הפסולים קחשיב טמאים וזרים ואיך כלל שניהם וחד והא זרה בבמה אף לשאר עבודות כשר דאין זרות בבמה ועיין בסוף זבחי'

ואפשר דלאו בחד גוונא מיירי דזר במקדש וטמא בבמה ועוד דמתני' דהתם איירי בפנים ואה"נ דלא ישחוט לכתחלה דלא יצויר ועיין שם בזבחי' ריש כל הפסולים ובתוס' שם: **ובד"ה** שמא ישהו ומיהו עיקור דסכין פגומה לא מינכר עכ"ל ור"ל דהוה לומר שמא שחטו בסכין פגומה והא דקתני וכולן ששחטו ואחרים רואין אותן ע"כ בבדק סכין ונתן לו ואחרי' רואין שלא ישהו משא"כ במומר לקמן פריך שפיר אחרים למה לי ובד"ה אילימא אחש"ו עלה קאי פי' עלה לחודי' קאי אבל הא פשיטא כו' דלא בעינן כוונה לשחיטה עכ"ל יראה דהתו' לא פירשו כרש"י אלא בלשון בתמיה איך ס"ד עלה לחודי' הוה ליה לומר ואם שחטו אבל מהר"מ משמע דמפרש לתו' כמו לרש"י בניחותא ומ"ש אילימא עלה לחודי' קאי יע"ש ולא ידעתי למה. ומ"ש עוד התו' דאי לאו אחש"ו קאי א"כ מנלן דלא בעינן כוונה לשחיט' יש לתמו' והא רבא הוא דאמ' הכין לקמן ל"ב ע"ב ואיהו אמר דוכולן לא קאי כ"א אחש"ו לחוד אבל לרבה בר עולא אה"נ דכולן לא קאי אלא אמה דמרבינן מהכל ודוחק לומר שכתבו כן אמקשה דפריך לקמן מאן תנא דאימא הוא מדברי רבא כי כן הסוגיא וי"ל בדוחק למה דמסיק רבא חדא לאתויי כותי וחדא ישראל מומר והכל שוחטין דמתני' מצי לאוקמי' בישראל מומר וכולן א"ש כפי מ"ש הר"מ ז"ל דמומר אין רוב מצוין מומחין ולקמן אבאר א"כ מנא לי' לרבא דמאן תנא ולקמן אבאר: **גמרא** האי טמא דאיטמי במאי עכ"ל מקשין העולם שם בזבחים דהוה לאקשויי כי שם מקומה והכא אגב גררא נסיב לה ואין לומר התם ה"א שלא הוכשרו שלא היה משקה טופח עלי' ולא ישחוט לכתחלה דלמא אתי לאימשוכי או שמכניס כלי טמא לעזרה משא"כ הכא ע"כ בהוכשרו דהא וכולן מוקמינן בליתי' קמן כו' ופריך שפיר והא דאמר התם שמא יגע אגב דמסיק כאן שמא יגע כו'. או התם אין קושיא דאסור לכתחלה להכניס כלי טמא ועיין בעירובין ק"ד יע"ש אלא דוודאי חיבת הקודש מכשיר ותקשה התם וי"ל עפ"י מ"ש התו' בד"ה ובמוקדשין דמפרכסת אינה כחיה לכל דבריה או דהוה כחי' לכל דברי' ועפ"י מה דאמר כיצד הוא עושה מביא סכין ארוכה ושוחטו בה יש ליישב זאת ועיין מ"ש לעיל מזה:

דף ג.

גמרא ליטמיה לסכין ואזיל סכין וטמיתיה לבשר לפי מ"ש התוס' בד"ה ובמוקד' דמפרכסת כחי' לכל דבריה לא הוה מקשה מכאן מידי ועיין מה שכתבתי בסמוך: **כתב** הר"מ ז"ל בפ"א מהל' פסולי המוקדשין כל הפסולין שוחטין לכתחלה חוץ מטמא אף שהוא חוץ לעזרה ופשט ידיו לעזרה גזירה שמא יגע וכתב הלח"מ אף דבריש כל

הפסולין מוקי בסכין ארוכה כתב רבינו ופשט ידיו לעזר' משום דבפ"ג מה' ביאת מקדש כתב דביא' במקצ' לא שמה ביאה עכ"ל מ"ש בריש כל הפסולי' מוקי בסכין ארוכה לא מצאתיו שם ומ"ש דבפ"ג מה' ביאת מקדש פסק דביאה במקצת לא שמיה ביאה מ"מ הא כתב שם דלוקה מכות מרדות מדרבנן וא"כ אכתי בפשט ידיו אף בלא שמא יגע אסור להכניס ידיו לכתחלה לעזר' ועוד בסכין קצרה א"א דלא נגע ואמאי דיעבד כשר דהא בחולין עט"ק מוקין בסכין ארוכה משמע בקצרה א"א דלא נגע ומיהו זאת יש ליישב וקושיא ראשונה צ"ע:

עוד אבאר לך שמ"ש התו' לעיל בד"ה שמא דחבת הקודש מכשרתן אף דלהר"מ ז"ל שפסק בפרק עשירי מהל' טומאת אוכלין הלכה י"ו דחיבת הקודש לא מכשיר כ"א מדרבנן אפ"ה לא הוה גזירה לגזירה דאי יטמא הבשר צריך לשרוף עכ"פ מדרבנן והתורה אמרה משמרת תרומתי וה"ה קודש שאסור להפסיד קודש ולא הוה אלא חדא גזירה:

גמרא אמר הכי קתני הכל שוחטין ואפילו כותי בד"א בישראל עע"ג עכ"ל וקמ"ל דלכתחלה שרי באחרים רואין אותן ואף דבחש"ו לא שרי באחרי' אלא דיעבד דמועדין לקלקל ביותר או דמש"ה אין מוסרין להם לכתחלה דאסור לנבל בהמה כשירה כמ"ש הפוסקים משא"כ בכותי לא שייך הני טעמים. ולכך שרי לכתחלה באחרים רואין. ואם נאמר דבדיעבד שרי אף בלא חותך כזית בשר ביוצ' ונכנס ועיין בתו' בד"ה המניח א"ש טפי דמש"ה שרי באחרי' לכתחלה דליכא למיחש שמא ידקדקו יפה לראות מה בכך הא דיעבד שרי ביוצ' ונכנס ולא גרעי הני אחרים מיוצא ונכנס ושרי לכתחלה כסברת הגאונים שהביא הטור בסי' א' ולקמן אבאר בעזה"י:

ע"ש אכלו מותר לאכול משחיטתו לא אכלו אסור לאכול משחיטתו אם נאמר כמ"ש התו' בד"ה המניח בתירוצם שנית א"ש כפל הלשון דאי לא הוה אמר אלא אכלו מותר לאכול ה"א דעיקר מה שחותך ונותן לו הוא כדי שיהא ישראל רשאי לאכול וליתא דאי לית' לפנינו נמי שרי אלא מה שחותך הוא דאי לא אכלו אסור לאכול משחיטתו דכל היכא דאיכא לברורי מבררינן ולתי' ראשון צ"ל להיפך לא אכלי דליתי' קמן ולתי' שני א"ש:

אלא אכותי הא אמרת כשישראל עע"ג שחיט לכתחלה אין להקשות דלמא נקיט לשון דיעבד משום חש"ו דעלה קאי אבל אה"נ דמה דמרבינן מהכל שוחטין אף לכתחלה וכה"ג כתבו התו' במתני' ד"ה שמא יקלקלו אלא דמ"מ פריך שפיר דמדקתני וכולן ולא נקיט ואם שחטו משמע דאתא לאשמעינן דמה דמרבינן מהכל שרי באחרים רואין והא מרישא שמעינן לה כבר דהכל שוחטין מרישא באחרים רואין אותן וע"כ הא דנקיט תו

וכולן לאשמעינן דפעמים אין כשר באחרים אלא דיעבד וקשיא רישא לסיפא ומש"ה פריך שפיר ועיין לעיל מה שאכתוב לקמן עוד מזה בעזה"י:

ובפרש"י בד"ה ואפילו כותי דמצוה שהחזיקו בה היא כו' אבל ישראל יוצא ונכנס לא ימסור לו לשחוט כו' עכ"ל מ"ש דמצוה שהחזיקו דאל"כ אין מוסרין להם ואף דיעבד אסור דהוה כנכרי ומומר להכעיס דאין מאמין בזביחה דאסור אף באחרים רואין אותן ועיין י"ד סי' ב' ובתו' לקמן ד' ע"ב בד"ה אלא מומר לאותו דבר יע"ש ולכך אי לא החזיקו במצוה זו בחמשה דברים שבהל' שחיטה לא הוו בכלל וזבחת. ומ"ש אבל יוצא ונכנס לא ימסור לכתחלה לשחוט אין הכרע בדבריו דאפשר דנקיט לשון גמ' והיינו בחותך כזית בשר אפ"ה לא ימסור לכתחלה ובלא חותך אפשר אף דיעבד אסור כמו שכתבו התוס' בד"ה המניח בתי' א' ומ"ש עוד דאין מקפידין אם יאכלו ישראל נבילות כו' משמע דלא חיישינן שינבלו בידים להכעיס להכשיל אחרים אלא כיון שאין מקפידין על לפני עור חיישינן שמא שהה או דרס בלא פשיעה ולא יגיד כיון דאין מקפיד על לאו דלפני עור כו' ואף דכתבו הפוסקים והרשב"א בחדושיו ובת"ה הביאו הב"י בסי' ב' דכל שרוצה לשחוט שחיטה הגונה לא חיישינן דלמא איתרמי ליה ששהה ודרס כמו שאבאר לקמן במומר לתיאבון שאני הכא כיון דלא מקפיד על לפני עור כו' אינו נותן לב לשחוט שחיטה הגונה וחיישינן שמא שהה בלא פשיעה ואינו דומה לחש"ו ועיין עוד לקמן ובדרישה בי"ד סימן א' וב' יע"ש:

ובד"ה חוץ מחש"ו דאפי' דיעבד נמי לא דהא אדיעבד קיימינן עכ"ל ר"ל דלאביי כפי מה דמוקי מתני' ודאי דאי אפשר לפרש חוץ מחש"ו רק אדיעבד דאי אהכל הא חש"ו נמי כשר באחרים רואין ומיהו ז"א דאכתי מצינו לפרושי חוץ מחש"ו דאין מוסרין להם לכתחלה אף באחרים רואין אלא דאדיעבד קיימינן דמיני' קסליק ואיני יודע אמאי לא פי' כן בדברי רבה בר עולא וי"ל דלעיל איכא למימר אדיעבד בקדשים ומשום דלאו בני כוונה הן אלא דא"כ קשיא סיפא דכולן ששחטו בדיעבד ודוקא בחולין או דשמא יקלקלו לא א"ש ואין להאריך:

ובתו' בד"ה המניח קתני דיעבד כו' א"נ כל זמן שיכול לתקן ע"י חותך כזית יתקן ואי ליתא לכותי שרי עכ"ל ר"ל דאי איתא קמן מתקן ואי לא יאכל אסור לאכול ומכאן נראה דאף דאי ליתא לכותי קמן שרי דיעבד אפ"ה אין לו ליתן לכתחלה ביוצא ונכנס ע"ו חיתוך כזית בשר דחיישינן שמא מישתלי אח"כ כמ"ש התו' ע"ב בד"ה בודק ואף דאי מישתלי שרי דיעבד כסברת הגאוני' שהביא הטור בסי' א' אלא דכל כה"ג קרוב הדבר שודאי מישתלי ליתן אח"כ כזית בשר ואסור ליתן לו לכתחלה ולא דמי לאחרים רואין דכתבתי

לעיל דשרי לכתחלה דא"נ לא ידקדקו היטב הוה יוצא ונכנס דשרי דיעבד משא"כ הכא ליתן לכתחלה ע"ס חיתוך דודאי אח"כ מישתלי. ולפ"ז ע"כ מ"ש התוס' לקמן ע"ב בד"ה רוב מצוין ושוחטין לכתחלה היינו אף אי איתא לפנינו אין צריך לשואלו. דאי כסברת הגאונים שהביאו הרא"ש והטור בסי' א' דרשאי ליתן לכתחלה ע"ס שיבדקנו אח"כ דאי נמי מישתלי הוה דיעבד ושרי דא"כ לאביי אמאי לא יתן לאביי לכתחלה ביוצא ונכנס ע"ס חותך כזית ועיין מ"ש לקמן שם:

ע"ש גמ' הא אמרת כשישראל עע"ג שחיט לכתחלה. לקמן י"ב ע"ב כתב מהרש"א אמה שכתב המרדכי ריש חולין דמה קשיא כאן דלמא יש חילוק בין עע"ג דשחיט לכתחלה ובין אחרים רואין מרחוק ותי' מהרש"א דבכותי לא שייך לחלק דלא שייך דלא מכוין אלא דלא חיישׁ אלפני עור ועוד דקתני סיפא דלא בעי כונה ליכא לאלומי עע"ג מאחרים רואין עכ"ל יע"ש היטב הנה מ"ש בתי' א' דלא שייך לחלק בכותי דבר כונה הוא אם ר"ל דבר כונה הוא מה בכך כיון דלא חיישׁ אלפני עור שפיר יש לחלק בין עע"ג דעביד אדעתי' דידיה ובין אחרים רואין מרחוק ואין מזהירין לעשות בכונה דוקא דיעבד ולא לכתחלה גם בתי' שני דקתני סיפא דלא בעינן כונה לשחיטה מ"מ אימא דלכתחלה בעינן כונה לשחיטה אלא דאין זה סברא דלא אשכחן בשום דוכתא חילוק בין תחלה ודיעבד לענין כונה דמאן דלא בעי כונה אף לכתחלה כשר גם יש לומר דבכותי לא שייך עע"ג ומזהירו דמ"מ גדול אדעתי' דנפשי' עביד ודוקא חש"ו דלאו בני דעה נינהו עבדי אדעתא דגדול ולא בכותי דאדעתי' דנפשי' קעביד ומה"ט כתב הרא"ש הביאו הטור בהל' ציצית דבעינן לשמן אם עשאן נכרי לא מהני גדול עע"ג דאדעתי' דנפשי' עביד וה"ה כאן. עוד י"ל דכותי נהי דלא חיישׁ אלפני עור היינו דלא איכפת ליה אבל לעשות להכעיס לא ומש"ה אין לחלק בכותי דאף דבעינן כונה לשחיטה מ"מ הכותי מכוין דלהכעיס לא עביד ומה שצריך ישראל עע"ג היינו דלמא איתרמי לי' ששהה ולא יגיד וכמ"ש לעיל או דדרס בכונה למהר שחיטתו ומש"ה צריך עע"ג כמ"ש הר"ן ז"ל בחדושיו בחמש שיטות ובמכוין לא חיישינן וכמ"ש:

ועם זה יתיישב מ"ש מהרש"ל ז"ל ביש"ש סי' י"ג בפ' שני דהא דלא בעינן כונה לשחיטה היינו שלא מכוין כלל אבל אם כיון שלא לשחוט לשם שחיטה אלא כמחתך בשר אף ששחט כראוי פסול ועיין בתב"ש סי' ד' שכתב דמדגלי רחמנא מתעסק בקדשים הא בחולין כשר היינו בסתמא אבל לא כשכוון להיפך יע"ש א"כ בכותי אמאי שרי כשישראל עע"ג דלמא מכוין לחתיכת קנה או דלעת ולא לשם שחיטה דזה פסול אלא דלהכעיס לא עביד וי"ל בע"א:

שוב עיינתי במרדכי גבי הא דאמר לקמן י"ב ראה א' ששחט דיש רוצין לומר דחש"ו שוחטין לכתחלה בעע"ג ומחלקין בין אחרים רואין משום דקשיא להו הא דגיטין הכל כשירין לכתוב הגט אף חש"ו כשישראל עע"ג ול"נ דא"כ מה פריך לעיל אביי עכ"ל וכונתו נ"ל מבואר דיש רוצים לומר דחש"ו שוחטין לכתחלה בעע"ג דראו יפה משא"כ באחרים רואין מרחוק חיישינן שמא לא יראו יפה ובדיעבד לא. חיישינן להכי ומייתי ראיה מדדייק מאן תנא דלא בעינן כונה לשחיטה ומאי קושיא והא בעע"ג שרי והוא קושית התו' שם י"ב ע"ב אלא דאחרי' רואין לאו היינו עע"ג וא"כ יש לחלק ג"כ בין עע"ג דשוחט לכתחלה חש"ו ובאחרי' מרחוק דיעבד דוקא שמא לא ידקדקו ואין נראה דא"כ מה פריך לעיל לאביי אימא דיש חילוק בין עע"ג דמדקדקין היטב לראות ובין אחרי' שאין מדקדקין לראות דמה"ט בחש"ו כשר לכתחלה בעע"ג דמדקדקין היטב לראות שישחטו יפה ולא שייך תירוצם של מהרש"א ז"ל. ולפמ"ש לעיל דבכותי בלא חותך כזית בשר דיעבד שרי בליתי' קמן א"כ באחרי' רואין מרחוק שרי לכתחלה דא"נ לא ידקדקו היטב לראות הא לא גרע מיוצא ונכנס דשרי דיעבד גם כתבנו דיש לחלק בין אחרי' ליתן ע"ס אח"כ דכל ע"ס אח"כ קרוב הדבר ודאי שישכח ליתן לו אח"כ כזית בשר משא"כ באחרים רואין שפיר נותנין לו לכתחלה א"כ ע"כ שפיר דליכא למיחש כלל ומקשה שפיר:

גמרא התם מי קתני מניח המניח קתני יש להקשות לשיטת הגאונים ומביא הרא"ש ושאר פוסקים דבריהם דמש"ה נותנין לכל אדם לשחוט ע"ס שיבדקנו אח"כ אי יודע הלכות שחיטה דאי משתלי לאו איסורא קעביד א"כ מה קאמר מי קתני מניח וממ"נ למאן קאמר לה אי להקשות על רבא דאמר יוצא ונכנס לכתחלה והא רבא שפיר קאמר ליה דאמרת יוצא ונכנס לכתחלה לא אף בחותך כזית בשר אח"כ דהא את הוא דאמרת ואם שחט חותך כזית בשר ונותן לו ומוקי לשחיטתן כשירה דמתני' בכך והא ביין נסך קתני המניח כו' וא"כ היכא דליכא לברורי כי ההיא דיין נסך שרי דיעבד ביוצא ונכנס א"כ בכותי אמאי לא ישחוט לכתחלה ביוצא ונכנס ע"ס חותך כזית אח"כ ואי דלמא מישתלי ומה בכך דיעבד ש"ד בלא חותך דומי' דנותנין לכל אדם לשחוט כו' ואי לשנויי אליביה דאביי אתי אכתי לא מיתרצא אמאי יוצא ונכנס דיעבד עם חותך כזית בשר ולא לכתחלה כיון דהתם שרי בלא בירור דיעבד ביוצא ונכנס הוה לן לשרויי בכותי לכתחל' ביוצא ונכנס ע"י חותך אח"כ וצ"ל דרבא דאמר ויוצא ונכנס לכתחלה לא משמע אף בלא חותך סובר דרשאי ופריך ליה לרבא מי קתני מניח המניח קתני ועיין מ"ש בהא דמקשה וכולן אההיא:

ובתו' בד"ה אין השומר כו' ומשני אי מההיא ה"א דיעבד כו' אי מההוא לא משמע הכי עכ"ל עיין בגיטין ד' ע"ב ובתחלה מיתניא רישא המביא ממדינת הים ואח"כ סיפא המביא בא"י ממדינה למדינה ומפרשי' התו' דפריך והא בהדיא תנן בסיפא דבא"י א"צ ממדינה למדינה וא"כ קשה הרישא דאמאי קתני המביא במדינת הים ממדינה למדינה צריך שיאמר דאפי' באותה מדינה נמי לרבה דאמר לפי שאין בקיאין לשמה ומשני אי מההיא דסיפא ה"א דיעבד כו' וקשיא להו והא אין צריך משמע לכתחלה אבל רש"י פי' דקשיא למה לי הסיפא והא מדיוקא דרישא שמעינן לה ומשני אי מדיוקא דרישא ה"א דיעבד ש"ד בא"י ולשון מההיא משמע מסיפא דפריך ליה והא בהדיא קתני ורישא למה לי וע"ש בגיטין מזה:

גמרא אלא אמר רבא כו' וכולן ששחטו אההיא קשיא עכ"ל י"ל באמת למה דמסיק לקמן ע"ב ואביי התם לא נגע הכא נגע יש לומר דרבא קיבלה מיני' מאביי בתר דמשני לי' דיש חילוק בין יין נסך לשחיטה וא"כ מצינו לומר דרבא באמת מוקי למתני' הכי הכל שוחטין אף ביוצא ונכנס ע"ס שיתן לו כזית בשר אח"כ דאי נמי מישתלי לאו איסורא עביד דסובר בשחיטה נמי ביוצא ונכנס שרי דיעבד אי ליתא לפנינו ולכך שרי לכתחלה ביוצא ונכנס ע"ס שיתן לו כזית בשר אח"כ ובא ומצאו שרי דיעבד ע"י חותך ולא לכתחלה דלמא מישתלי וכולן ששחטו ואחרים רואין אותו שרי אף בלא חותך כזית בשר ואף אי איתא קמן דהא אחרים ראו ששחט הכותי יפה ואה"נ דאף לכתחלה שחיט באחרים רואין דא"נ לא ידקדקו לראות היטב לא גרע מיוצא ונכנס וכ"ש הוא מיוצא ונכנס אלא דמש"ה נקיט לשון דיעבד משום חש"ו ומה דמקשה לאביי ורבא הא אמרת שוחט לכתחלה כבר פירשנו לעיל:

אמנם לפי שיטת הגאוני' ליתא להך אוקמתא דהכל שוחטין משמע בלא שום תיקון דאל"כ תקשה קושית הרא"ש ז"ל לקמן גבי כולהו כרבינא לא אמרי דאמאי לא מוקי הכל שוחטין באין יודעין שהוא מומחה ע"ס שיבדקנו ותי' דהכל שוחטין משמע בלא שום תיקון וע"ש וה"נ ליכא למימר הכי אבל לשי' התוס' בד"ה המניח וע"ב בד"ה רוב מצוין דמשמע מסתימת דבריהם אף בלא סמך שיבדקנו אח"כ וכמו שאבאר שם ומש"ה נאדו מאוקמתא דרבינא דשחיטה כשירה קשיא דאף לכתחלה כשירה באין יודעין ומצינו למימר דרבא מוקי למתני' באמת כמ"ש ועיין. ולפ"ז היה מקום ליישב הא שכתבו התו' ב' ע"ב ד"ה אילימא שהקשינו שם דהא רבא דייק דחולין לא בעי כונה יע"ש אלא דזה ליתא חדא דתו' במתני' ד"ה שמא יקלקלו הקשו לרש"י דמסיפא שמעינן לה כו' אלא אחש"ו יע"ש ולפמ"ש אף לרבא באמת מצינו לומר וכולן קאי נמי אמה דמרבינן מהכל

ועוד דמה פריך לקמן אלא רבא מ"ט לא אמר כשמעתי' ופירשו התו' דפריך דרישא הוה ליה לוקי במומר ומאי קושיא והא מש"ה אוקי בכותי לתרוצי וכולן ויש ליישב זאת דאה"נ מה דמשני לדבריו דאביי קאמר ועיין מ"ש לקמן בתו' בד"ה מאי טעמא יעוי"ש:

קשיא לי בשמעתין אמאי לא אוקמיה רבא למתני באוקמתא רויחא טפי וה"ק הכל שוחטין ואפילו כותי בישראל יוצא ונכנס בד"א שאין אנו יודעין אי רגיל להתעלף אי לא דרוב מצוין אצל שחיטה מוחזקין הם וכדמסיק לקמן לעלופי לא חיישינן וכמו שאבאר שם אבל אי יודעין שרגיל להתעלף לא ישחוט ואם שחט חותך כזית ונותן לו אכלו מותר לאכול משחיטתו ואי ליתא קמן באחרים רואין סגי. ואפרש דברי דהב"י בסי' א' כתב דמי שיודעין שרגיל להתעלף מותר לאכול משחיטתו דאי נתעלף היה אוסרה ולא. היה מאכילה לנו יע"ש ולפי זה ודאי בכותי דאיהו אלפני עור לא חייש והלכך ברגיל להתעלף אף ביוצא ונכנס אסור אם לא על ידי חותך כזית בשר ואי ליתא קמן אסור דכל קלקול שבא לו שלא מדעת לא מרתת ולא נתפס עליו כגנב ומנא אמינא לה ממה שכתב הר"ן ז"ל בחדושיו לחולין בחמש שיטות עלה דכותי וז"ל דאם שחט בהמה שלו מותר לאכול הימנו אף שלא יאכל הכותי ממנו דלא חיישינן שמא אירע לו קלקול דכל שרוצה לשחוט שחיטה הגונה כראוי הוא שוחט ולא יארע לו קלקול דאלת"ה ביוצא ונכנס אמאי שרי דלמא אירע לו קלקול שלא מדעת וכל שלא מדעת לא נתפס עליו כגנב יע"ש היטב וה"ה ודאי במי שרגיל להתעלף ודאי דחיישינן דלמא שהה ולאו אדעתי' גם לא מירתת כיון שלא פשע וצריך אחרי' רואין אותו בליתא קמן. ומיהו הא יש ליישב באין יודעין שהוא מוחזק אפשר לא ישחוט לכתחלה אלא ע"ס שיאמר אח"כ ולא שייך הכל דמשמע בלא שום תיקון כמ"ש הרא"ש לשיטת הגאונים לקמן והבאתיו לעיל יע"ש אלא דאמאי לא אוקמי' הכל שוחטין ביודעין שהוא מוחזק ושחיטתן כשירה באין יודעין אי אמרינן טעמא דלעלופי לא חיישינן דאם נתעלף היה אומר וזה א שייך בכותי ועיין ב"י בסי' א' שכתב על דברי הרמב"ם ז"ל וזה פי' לעלופי לא חיישינן ועיין ע"ב כולהו כרבינא במ"ש שם:

ע"ש רב אשי אמר ה"ק הכל שוחטין ואפילו ישראל מומר כו' ובודק סכין וניתן לו כו' עכ"ל ובכותי לא הזכיר בדיקת סכין התו' כתבו בד"ה בודק סכין דבכותי אין צריך בדיקת סכין אבל הר"ן בחמש שיטות והריטב"א בחדושיו כתבו דאפשר דגם בכותי בעינן בדיקת סכין ולא הוצרך להשמיענו דבר זה דמלתא דפשיטא הוא:

דף ג:

גמרא בודק סכינו אחריו וכו' וכולן ששחטו אהיי עכ"ל מ"ש בודק סכינו אחריו ר"ל ודאי דלכתחלה בעינן בדיקת סכין קודם וגם לאחר שחיטה כמו בשוחט כשר דצריך בדיקת הסכין תחלה וסוף כמבואר ביו"ד סימן י"ח וכן כתב בחדושי הרשב"א כאן דאי איתא לסכין צריך לבדוק ג"כ אחר שחיט' אלא שמ"ש בודק סכינו ונותן לו וש"ד דאף אי שכח אח"כ ולא בדק לאו איסורא קעביד דמוקמינן לסכין אחזקתה ובכל שוחט הדין כן אלא אי לא בדק בתחל' סומך דיעבד על בדיק' של סוף אי נמצ' סכינו יפה מות' והא דאמ' ואם לאו ר"ל שנאבד הסכין אסור לאכול משחיט' דבהמה בחיי' בחזקת איסור עומדת עד שיודע לך במה נשחטה והך סכין לית ליה חזקה דהא לא בדק מקודם אבל הריטב"א ז"ל בחדושיו כתב דבכל שוחט א"צ לבדוק הסכין אחר שחיטה וה"ה במומר אי בדק לכתחילה ומייתי ראייה מירושלמי דר' זירא זריק לה לאחר שחיטה להסכין יעוין שם היטב ועיין מ"ש לקמן דף יו"ד:

ודע שראיתי להרשב"א בחדושיו עלה הא דמסיק לעלופי לא חיישינן שכתב בשם הרמב"ן ז"ל דלכתחל' מוסרין לו לשחוט וא"צ (לשואלו) אח"כ אם הוא מוחזק מדאמר לעלופי לא חיישינן וכן כתב אח"כ בד"ה ומיהו היכא דאיתא קמן עלה דכללא דנקטינן מהך שמעתא דעילוף גבן אין מצוי כלל ומוסרין לכתחל' לשחוט א"כ יש להקשות אמאי לא אוקמוה הכי הכל שוחטין במומר לתיאבון בבודק סכין ונותן לו כדרבא בד"א אם אין יודעין שהוא מוחזק דסתם אדם אין מצוי בו עילוף ואם יודעין שרגיל להתעלף אין מוסרין לו לשחוט ואם שחט ואמר ברי כשר כמ"ש רמ"א בהג"ה בי"ד סימן א' ואי ליתא לפנינו צריך אחרים רואין עיין בתב"ש שכתב דווקא באומר ברי הא לא"ה פסול דלא כש"ך שכתב דיעבד כשר יע"ש. אלא זה טעות דהא במומר לא מהימן באומר ברי לי דהא אי מתרמי ליה לדידי' שנתעלף אוכל ממנה כו' דלא חייש אלפני עור כה"ג באונס. אלא אי קשיא והא קשיא למ"ש הרא"ש דמתוך דברי רב אלפס משמע דדין א' למומחה ומוחזק היכא דאיתא קמן צריך לשואלו אם נתעלף והביאו הב"י בי"ד סימן א' יע"ש ולפ"ז הא דשוחט לכתחלה באין יודעין שהוא מוחזק ע"ס שישאלנו אח"כ דאי מישתלי לאו איסורא קעביד ולפי זה במומר לתיאבון ודאי אין נותנין לו לכתחלה ע"ס שישאלנו אח"כ דברי דידיה כמאן דליתא דמי דאי נמי נתעלף אכיל מיני' ואין מוסרין לכתחלה באין יודעין שהוא. מוחזק וא"כ לוקמי מתני' בהכי הכל שוחטין במומר ביודעין שהוא מוחזק ובאין יודעין לא ישחוט ודיעבד כשר, ואם יודעין שרגיל להתעלף צריך אחרים רואין אותן הא לא"ה פסול דבר' דילי' כמאן דלית' דמי ויש ליישב זאת דמשמע לי' דכולן

ששחטו קאי אהכל שוחטין דרישא או אשחיטתן כשירה ולא אמה דלא הוזכר כלל במתני' לא ברישא ולא בסיפא ולקמן גבי לעלופי לא חיישינן אבאר:

וברש"י בד"ה חוץ מחש"ו כו' ודוקא מומר לתיאבון כו' הא אוכל נבילות להכעיס לא דמועד לנבל בידים עכ"ל הא באחרים רואין אותו משמע דכשר דבר זביחה הוא וכן דעת הרשב"א ז"ל דלא כמ"ש הרא"ש ז"ל שדינו כנכרי ואף אחרי' לא מהני ועיין בי"ד סימן ב' ולקמן בשמעתי' דרבא אבאר שם בעז"ה מזה באורך:

ובתו' בד"ה בודק סכין כו' ואין להקשות אמאי צריך לכתחלה לבדוק הסכין כו' ואח"כ יבדוק הסכין עכ"ל ואף דבשוחט כשר נמי הדין דצריך בדיקת סכין לכתחלה דהתם איכא טעמא חשש ברכה לבטלה או דאסור לנבל בידים ובמומר לא שייך זה ולכך הוקשה להם ותירצו דחיישינן שמא ישכח אח"כ לבדוק ואיסורא קאכיל דלא היה לסכין חזקת כשרות מעולם וכמ"ש לעיל ועיין י"ד סימן ב':

בא"ד ויש לומר דחיישינן דלמא מישתלי ואכיל כמו שפי' ר"ת אאין מוסרין חולין לכתחלה לחש"ו עכ"ל אם נאמר דמ"ש ר"ת והביאו קו' דבריו במתני' ד"ה שמא יקלקלו דלמא אתי למיכל משחיטה זו עצמה וכמ"ש התב"ש בסימן א' וכמ"ש בפי' התוספת יע"ש א"ש דחיישינן דלמא משתלי ואכל בלא בדיקת סכין כמו התם דאסור ליתן להם להשליך לכלבים דחיישינן דלמא אתי למיכל משחיטה זו וכי"ד בסימן א' בש"ך אבאר מזה בעז"ה:

גמרא רבינא אמר הכי קתני הכל מומחין שוחטין ואף שאין מוחזקין בד"א כו'. מתני' אתי לאשמעינן דמומחין אף שאין מוחזקין שאין אנו יודעין אם הוא מוחזק אבל בדגלי לן שהוא רגיל להתעלף לכתחלה וכמו שאבאר לקמן בסמוך והאי בד"א אינו תנאי אלא פרושי קמפרש דהאי מומחין היינו שיודעין שיודע הלכו' שחיטה ומ"ש רש"י מומחין ויודעין ה"ש צ"ל בשי"ן שיודעין ה"ש ובמוחזקין פירש"י שלא נתעלף או שיודעין לאמן ידיהם וע"ש ובקצת נוסחאות ליתא הוי"ו אלא מומחין יודעין הלכות שחיטה ועיין ביורה דעה:

אלא אשאין מומחין בבודקין אותו סגי דליתיה קמן דליבדקיה עכ"ל הנה לדעת הרא"ש והטור בסימן א' וכן דעת הרשב"א, בחדושיו והרבה פוסקים בידע דלא גמיר שוחט לכתחלה באחרי' רואין אותו דלאו מועד הוא. לקלקל כמו חש"ו הא דנקיט וכולן ששחטו משום חש"ו נקיט לה אבל גדול אף דודאי לאו גמיר שוחט לכתחל' ועיין מ"ש לעיל בהא דפריך לאביי הא אמרת שחיט לכתחלה אשמעינן תנא דמתני' במה דנקיט וכולן דאי ליתא לפנינו צריך אחרים ולא סמכינן דיעבד ארוב מצוין אצל שחיטה מומחין דאי לאו

וכולן ה"א לכתחלה ביודעין ודיעבד באין יודעין א"צ לשואלו או עכ"פ בליתא לפנינו וא' קשיא א"כ לכתחלה אמאי לא יתנו ע"ס שישאלנו אח"כ דאיכא מאן דלא ידע מהאי קושיא או שנאמר כדעת ר"י בעל התו' בד"ה רוב או דעת בעל העיטור שמביא הטור סי' אז ומש"ה תני וכולן ששחטו ואחרי' רואין ועיין בתו' בד"ה. דליתיה קמן ומה שאכתוב שם בעזה"י:

לשון הרמב"ם ז"ל בפי' המשניות וז"ל ההלכה הזאת נתקשה בה בגמרא כו' ותי' הקושיות האלה כפי מה שנתאמת בגמרא הוא כמו שאבאר עכשיו בקצרה וזה שהשוחט צריך שידע כו' וע"ש כל זה צריך להיות מומחה במלאכת השחיטה ולכשידע הדברים המפסידים את השחיטה ויהיה מומחה שוחט לכתחלה כו' אבל אם לא היו מומחין ועברו ושחטו בודקין אותן כו' וכ"ז אם לא נמצא השוחט אבל אם מצאנו אותו על שאלתו אנו סומכין לא על אחרים שראו עכ"ל דבריו צריכין ביאור ונ"ל דהכי פירושו דהוא ז"ל פסק כתרי לישנא דרבינא לחומר' וצריך לכתחלה לידע אם הוא מומחה ר"ל אם יודע הלכות שחיטה ומוחזק ששחט פעמים רבות לפנינו ולא נתעלף הא לאו הכא שאין אנו יודעין אין נותנין לו ע"ס שיבדקנו אחר כך בין לענין מומחה ובין לענין מוחזק ודין אחד להם והכל שוחטין אם יודע ה"ש ומוחזק ששחט פעמים רבות כי הר"מ ז"ל קורא למומחה היינו ששחט ג"כ פעמי' רבות ואם אין אנו יודעין לא ישחוט לכתחלה ואם שחט בודקין אותו והיכא דליתא לפנינו באחרים רואין סגי והלכתא כן מדלא כתב ואין הלכה כן כאותה משנה או דאל"כ הוה ליה לפרש כמו שפירש רבינא למתני' או כרבה בר עולא אלא ש"מ לפרושי אליבא דהלכתא קאמר ופסק כתרי לישני דרבינא לחומרא ואי קשיא אי ביודעין שהוא מומחה ומוחזק פשיטא אטו מאן שוחט יש לומר דודאי הכל אתי לרבויי כמה דברים נשים ועבדים כו' דמש"ה לא הוה קשה להמקשה הכל לאתויי מאי אלא הקשה רישא לסיפא הכל לכתחלה ושחיטתן כשירה דיעבד כו'. אלא דיש עוד להקשות בדבריו במ"ש וכ"ז אם לא נמצא השוחט אבל אם מצינו אותו על שאלתו אנו סומכין לא על אחרים שראו אותו דמה האי אם ר"ל אם שאלו אותו ולא ידע דברים המפסידין את השחיטה דאסור אף באחרים רואין וכמ"ש התוספות בד"ה דליתיה קמן זה אינו דהא איהו פסק בפ"ד מה"ש דכשר באחרים רואין אותו שכך כתב שם בהלכה א' ישראל שאינו יודע ה"ש ושחט בינו לבין עצמו אסור הא בראה א' מתחלה ועד סוף כשר וכמימרא דרב נחמן לקמן דף י"ב ע"א יע"ש גם מ"ש דאי ליתא לפנינו ואחרים רואין כשר דמשמע הא אין אחרים רואין אסור אף דיעבד והא ודאי שלא כהלכתא היא דהא פסק בפ"ד מה' אלו הלכה ז"ח דאי ליתא לפנינו כשר דסמכינן ארוב מצויין אצל שחיטה

מומחין הם יע"ש ואיך כתב כאן דבעינן אחרים רואין אותו, וכבר כתבנו שזה שפירש הר"מ ז"ל דמתני' הלכה הוא אומר ולא לפרושי בלבד. וליישב זאת הקושיא צריך לומר במ"ש הב"ח בשם רמב"ן הביאו ג"כ הש"ך בסי' א' ס"ק ה' דרבינ' דאמר דאי ליתא לפנינו בעינן אחרים הוא כשמצינו למירדף אבתריה דבאחרים אין צריך למרדף בתריה ובאין אחרים צריך למרדף בתריה ושואלין אותו אם יודע הלכות שחיטה ואם אינו יודע אסור אבל אם הלך ולא ידענו מה היה לו בזה גם רבינא מודה דכה"ג סומכין ארוב מצוין אצל שחיטה מומחין ובברייתא דלקמן דאבדו לו גדייו ומצאן שחוטין מותר מסייע לזה ולא נצטרך לדחוק כמ"ש התו' בד"ה ואם שחט יע"ש ומש"ה בפ"ד מה"ש הלכה ז' כתב הרי שראינו ישראל ששחט והלך לו כו' דאיירי בלא מצינו למרדף בתרי' דאז סומכין ארוב מצויין וז"ש רבינא דליתיה קמן דליבדקי' ולא אמר דליתי' אלא דמצינו למרדף בתרי' ובאחרי' אין צריך למרדף בתרי' וע' בתב"ש ס"ק ג' יע"ש. ומ"ש דאי אית' לפנינו על שאלתו אנו סומכין לא על אחרים אפשר לפרש בלשון שלילה דאי השוחט לפנינו א"צ לאחרי' דוקא אלא מצינו למשאל אותו ורצה לומר דכולן ששחטו ואחרים רואין דמשמע דליכא שום תקנה אחרת והא מצינו למישאל אותו ומש"ה לא מוקי באיתי' לפנינו ולא ידע אי גמיר. דבאחרים רואין א"צ לשאול אותו דמשמע דליכא תקנה אחריתא והא דלא מוקי באיתי' לפנינו וידעינן דלא גמיר אבאר בתוס' בד"ה דליתיה קמן. או מ"ש דאי איתא לפנינו על שאלתו אנו סומכין ר"ל דלכתחלה אין ליתן לו לשחוט אף באחרים רואין אם לא ששאלו אותו ויודע ה"ש וכל זה דלא כשיטת הגאונים דלכתחלה אין לו ליתן ע"ס שיבדקנו אח"כ ובי"ד באריך בזה דהטור לא פי' כן בדברי הר"מ ז"ל ועיין פרישה ועיין בכ"מ בפ"ד מה"ש במ"ש דהטור פסק כתרי לישני דרבינא לחומרא וזה ג"כ דלא כהבנת הטור בהר"מ ז"ל ומ"ש הכ"מ דפסק כרבינא בדפוס יעסניץ יש ט"ס וצריך להגיה כלישנא קמא דרבינא וכן בסמוך שם צ"ל כל"ב דרבינא יע"ש ומ"ש דאי ליתא לפנינו כשר שרבינא בעצמו אמר כן דליתיה קמן צ"ע לכאורה דהא לרבינא בעינן אחרי' רואין אותו ולפי מ"ש יש ליישב דרבינא אמר דליתי' קמן דמשמע דמצינו למירדף בתרי' אלא דליתא לפנינו הוא דבעינן אחרים ובאין אחרים רודפין אותו ושואלין אותו אבל לא מצינו להשיבו שפיר סמכינן ארובא וכברייתא. דאבדו לו גדייו ומצאן שחוטין דמותר ועיין לקמן גבי כולהו כרבינא לא אמרי כי שם באריך בעזה"י:

ובתוספות בד"ה ואם שחט בודקין אותו כו' דסבר רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הם עכ"ל לא ידענא דהא וודאי לאו קושיא היא דבדיעבד היכא דליתא לפנינו סמכינן ארובא ומש"ה במצא תרנגול' שחוטה דמותר ומ"מ אי איתא לפנינו שרי דווקא ע"י בדיקה וכן

הוא באמת סבר' הגאונים כמ"ש הרא"ש והטור בשמם בסימן א' ואהא דמסיק דליתא לפנינו הוה להו להקשות מברייתא דלקמן דלא בעינן אחרים רואין אותן. ויש ליישב קצת דהוקשה להם דמדקאמר ואם שחט בודקין אותו משמע לכתחלה ע"ס שיבדקנו אסור דלמא משתלי וע"כ אף דיעבד אסור אי מישתלי וכשיטת הגאונים הוקשה להם שפיר מההיא דמצא תרנגולת שחוטה דדיעבד שרי ומ"מ לא מתישב לי שפיר ועוד דההו' לא סברי כשיטת הגאונים כמ"ש לעיל וכמו שאבאר עוד בתוספות בד"ה רוב מצוין אצל שחיטה מומחין הם יעוין שם:

ובד"ה דליתיה קמן דליבדקיה תימא דמשמע אי איתא קמן ולא גמיר אסור כו' עכ"ל ובתב"ש יישב זה וזה לשונו דאי בלא גמיר פשיטא דראה מותר דלא גרע מחש"ו ולא ראה אסור ומש"ה מוקי דליתי' קמן וקמ"ל דלא אמרינן רוב מצוין אצל שחיטה מומחין הם עכ"ל יע"ש והנה יש לומר דאכתי לוקמי' באיתיה ולא ידע וקמ"ל דיעבד אין לכתחלה לא דלא תימא לכתחלה נמי ולקמן גבי ראה א' ששחט פריך שפיר וכמ"ש שם בס"ד. עוד אני אומר דקושית התו' היא אמאי לא אוקמיה באיתיה לפנינו ואחרים רואין א"צ לשואלו אם יודע אם לאו דל"ת דיעבד שפיר דמי אף בלא שאלה כלל וכסברת בה"ע שמביא הטור בסימן א' דלכתחלה אין לו ליתן לשחוט באין יודעין ודיעבד בלא שאלה שרי קמ"ל דצריך דווקא אחרים רואין אלא ע"כ דאי איתא לפנינו על שאלתו אנו סומכין לא על אחרים שראו דאי לא גמיר לא מהני אחרים רואין אותו וע"ז הוקשה להם שפיר מהא דלקמן ראה א' ששחט מתחלה ועד סוף כשר וכבר כתבנו בפי' הר"מ ז"ל דמשמע שאין תקנה אחרת כ"א זה והא אפשר למשאל אותו ועיין לקמן גבי כולהו כרבינא:

בהג"א כתב וזה לשונו כתב הר"ר ברוך מדאמר בבודקין אותו סגי ולא אמר לכתחלה נמי משמע בלא גמיר אסור לכתחלה באחרים רואין עכ"ל וזה דלא כשיטת הטור ביורה דעה סי' א' שכתב בידע דלא גמיר שוחט לכתחלה באחרים רואין דאיכא למימר דנקיט ששחטו משום חש"ו אבל ידע דלא גמיר שוחט לכתחלה באחרי' רואין. ולפי מ"ש התוספות דסוגיא דהכי סוברת בידע דלא גמיר אף דיעבד אסור באחרים רואין אותו מדמוקי דליתי' קמן ולא מוקי באיתיה קמן ולא ידע כו' א"כ אין ראייה דמש"ה באין אנו יודעין שהוא מומחה וודאי דלכתחלה לא ישחוט אף באחרי' רואין דשמא לא גמיר ופסול אף דיעבד באחרים רואין משא"כ לדידן דפסקינן כהך מימרא דרב נחמן לקמן י"ב ע"ב דידע דלא גמיר כשר באחרים רואין אה"נ דאף לכתחלה שרי באחרים רואין ולא דמי לחש"ו דמועדים לקלקל משא"כ בגדול דלא גמיר פעמים ששוחט כהוגן ולא מועד לקלקל כנ"ל ואפשר דהר"ר ברוך סובר דהך סוגיא נמי סוברת כמימרא דרב נחמן דידע

דלא גמיר כשר באחרים רואין ולקושית התו' בד"ה דליתיה קמן יתרץ כמ"ש התב"ש והבאתי דבריו לעיל. ועיין שם:

ודע דיש להקשות בדברי התו' שכתבו דמסוגיא דהכא משמע דידע דלא גמיר פסול דיעבד אף באחרים רואין י"ל א"כ אמאי באין לפנינו סמכינן אאחרים כיון דרבינא סובר דלא אמרינן רוב מצוים אצל שחיטה מומחין הם א"כ ניחוש דלמא לא גמיר ופסול אף באחרים רואין אותן. ונראה לי הא דכתבו התוספות דידע דלא גמיר אף באחרים רואין אותן אסור היינו מדרבנן חיישינן שמא לא דקדקו יפה ובחש"ו מסתמא דקדקו היטב אי דגזרינן אי יתירו באחרים אתי למישרי בלא אחרים ובחש"ו לא גזרינן דהכל יודעין שהם מועדים לקלקל ובידע דלא גמיר חיישינן ועיין בתב"ש סימן א' ס"ק למ"ד יע"ש היטב וכיון שכן באין לפנינו הוה ליה ספק דרבנן ולקולא משא"כ באי איתא לפנינו שואלין אותו דכל היכא דאיכא לברורי בקל לא סמכינן אספק דרבנן להקל ובי"ד סימן ק"י אבאר באורך בספק דרבנן היכא דאיכא לברורי אי אמרינן ביה ספיקו להקל ומיהו היה נראה אף דבאחרים לא היה אסור אלא מדרבנן דלמא לא דקדקו יפה באין לפנינו הוה לן למיזל לחומרא דספק בשחיט' הוא היכא דאיתחזק איסור' אף בדרבנן ספיקו להחמיר כמ"ש הש"ך בי"ד סימן ק"י ובפר"ח יע"ש ובחדושינו שם נאריך בה בעזה"י וא"כ אכתי קשה באין לפנינו אמאי כשר. וי"ל דודאי גם רבינא סובר רוב מצוין אצל שחיטה מומחין הם אלא דסובר דסמוך מיעוטא לחזק' דבהמה בחייה בחזקת איסור שאינ' זבוחה עומדת וה"ל פלגא ופלגא וכמו שהקשה הרא"ש באמת לקמן בהא דרוב מצוין מומחין הם ושם אבאר בעזה"י וכיון שכן הוה ליה ספיקא ומש"ה בליתא לפנינו באחרים רואין כשר דספיקא דרבנן להקל דתו ליכא למימר דאיתחזק איסור' דבהמה בחייה בחזקת שאין זבוח דחזקה כמאן דליתא דמי דהא איכא רובא נגדה ונהי דסמוך מיעוטא לחזקה והוה ספק השקול תו אמרינן ספק להקל בדרבנן כה"ג דליכא תו חזקה וכדכתיבנ' דהוה ספק השקול ועיי' ברא"ש מה שיישב בקושיא זו דסמוך מיעוטא ולקמן גבי רוב מצוין אבאר שם וי"ל עוד דבאין לפנינו הוה ס"ס ועיין בתב"ש ואין להאריך כאן:

גמרא א"ד הכי קתני הכל מוחזקין כו' דליתיה קמן עכ"ל הא דמשני דליתיה קמן דאי איתא קמן בברי לי סגי ומתני' קתני ואחרים רואין אותו משמע דלית תקנה אחרת והא אפשר דנשייליה וכמ"ש לעיל יע"ש ואי אמרינן דבנתעלף ולא ידעינן כמה נתעלף דאינו נאמן לומר שלא שהה שיעור שהייה כיון דנתעלף אינו יודע כמה שהה וכמ"ש הב"י והאחרונים בסי' א' א"כ קשיא אמאי לא אוקמיה באיתי' לפנינו ונתעלף דבאחרים רואין אותו שחיטתו כשירה שראו שלא שהה שיעור שהיה וצ"ל כמ"ש התב"ש לתרץ קושית

התוספות בד"ה דליתיה קמן ה"נ כאן יש לומר כן דאי בנתעלף פשיטא דבאחרים רואין דכשר דלא גרע מחש"ו אלא דאשמעינן דבליתא לפנינו בעינן אחרים דווקא ולא סמכינן ארובא דמוחזקין. ולולא דברי התוספות בד"ה דליתיה הייתי אומר דלא ניחא לאוקמיה כן דמשמעו' וכולן משמע או אהכל שוחטין או אשחיטתן כשירה ולא אדבר חדש שלא הוזכר במתני' כלל וכמ"ש לעיל באוקמת' דרבא בכותי יוצא ונכנס יע"ש:

ובתו' בד"ה אעפ"י שאין מומחין פי' דלא ידעינן אי גמיר או לאו עכ"ל הא דלא פי' לעיל בלישנא קמא מומחין אף שאין מוחזקין היינו שאין אנו יודעין אי מוחזק דהתם מצינו לפרושי אף ביודעין שאין מוחזק שרי דסתם בן דעת אין מתעלף או אפילו ביודעין שרגיל להתעלף סובר רבינא בל"ק דשרי דאי יארע שיתעלף אומר ולא מאכיל לאחרים ואף לכתחלה כשר ועיין ב"י בי"ד סימן א' כיון שיודע ה"ש וע"ש במ"ש על דברי הר"מ ז"ל במי שרגיל להתעלף ועיין מ"ש גבי כותי ומש"ה לא כתבו כ"א כאן דאין מומחין שאין אנו יודעין ואי צריך לשואלו אבאר לקמן:

במרא ואם שחט ואמר בכי לי שלא נתעלפתי כו' דליתיה קמן דנישייליה עכ"ל הנה יראה בבירור לרבינא דבאינו ידוע אם מוחזק וכ"ש ברגיל להתעלף דבעינן שיאמר ברי לי הא לא"ה שחיטתו אסורה ולא אמרינן כיון דגמיר ויודע ה"ש אילו נתעלף לא היה מאכילה לנו בסתם ומ"ש הב"י בסימן א' אף ברגיל להתעלף מותר לאכול משחיטתו אף בלא אומר ברי לי היינו משום דמסיק כולהו כרבינא לא אמרי לעלופי לא חיישינן והיינו שהיה אומר לנו אם נתעלף ומש"ה פסק דשרי אף ברגיל להתעלף ובש"ע השמיט המחבר דין מי שרגיל להתעלף ורמ"א מביאו אלא שכתב שצריך שיאמר ברי לי שלא נתעלפתי ובש"ך כתב דה"ה בסתם והפר"ח נמשך אחריו אבל דעת רמ"א משמע וודאי דווקא באומר ברי ולא בסתמא ועיין בתב"ש סימן א' ובי"ד אבאר בעזה"י:

ע"ש גמרא להך לישנא דאמרת הכא עיקר התם עיקר לכאורה משום דאי הכא עיקר אף דחולין שנעט"ק לאו כקודש דמי אפ"ה א"ש דאיידי דנקיט טמא במוקדשין בסיפא תני נמי טמא בחולין משא"כ דמסיק דהתם עיקר והכא איידי דטמא בחולין קאמר שפיר דטמא בחולין גופא לא צריך דלאו כקודש דמי אבל התו' בד"ה חולין לא כתבו כן וי"ל. ודע דהא דאמר חולין שנעט"ק לאו כקודש דמי אין להקשות דלמא רבי נמי הכי קאמר הכל שוחטין טמא בחולין מתרי טעמי א' דלאו כקודש דמי וא"נ כקודש הוה גזירה לגזירה תי' הריטב"א בחדושיו לעיל גבי רבה בר עולא דא"כ הוי למתני בעלמא דחולין עט"ק לאו כקודש דמי ולא הוי למתני כאן גבי שחיטה יע"ש:

כולהו כרבינא לא אמרי. להך לישנא דאמרת מומחין אין רוב מצוין מומחין הם יש בכאן פירושים רבים ויש לעיין בה מחמת ספיקות רבות הנופלים בה והנני מבארם אחת אל אחת בעז"ה:

הפירוש הא' הוא פירוש התוספות בד"ה רוב מצוין אצל שחיטה מומחין הם וכפי מה שהבין הר"י בדבריהם הביאו הב"י בסימן א' דשוחטין לכתחלה וא"צ לשאלו כלל אף אם הוא לפנינו דסמכינן ארובא ואף היכא דאיכא לברורי. ומקום יש ברא"ש להמעיין בדבריו שהוא ז"ל סובר כך בפי' דברי התוספות מדכתב והגאונים מפרשי וכו' ודוחק לומר דפרושי קמפרש דדעת ר"י בעל התוספות הוא כשיטת הגאונים ועיין ב"י סימן א' והנני מבאר דלפי' זה אמרינן דסמכינן, ארובא אף היכא דאיכא לברורי ובחזקה הוא דאמרינן כל היכא דאיכא לברורי מבררינן וכההיא דריש פסחים חזקתו בדוק או אין חזקתו בדוק למאי נ"מ לישייליה כו' אבל ברובא סמכינן אף היכא דאיכא לברורי ובדיקת הריאה שאני דמצוי בה סירכות ולכך בדקינן אבל בעלמא סמכינן ארובא וא"צ לשואלו אף אם הוא לפנינו ומה"ט שרי ס"ס אף שיכול להתברר כמבואר בי"ד סימן ק"י כמבואר בש"ך ובפר"ח כלל ב' יע"ש ויש לדחות. ומיהו מהך דריש פסחים משמע דאף ברובא לא סמכינן היכא דאיתא לברורי בקל דהא איבעיא דחזקתו בדוק הוא מטעם דרוב בני אדם בודקין בתיהם בליל י"ד והוה חזקה מחמת רובא ובחדושינו למסכת פסחים אבאר בזה ועיין בר"ן במסכת חולין אהא דכתב הרי"ף ז"ל והיכא דראה א' ששחט שהביא הך דפסחים אלא שכתב וז"ל ודכוותיה אמרינן בפסחים כו' למאי נ"מ לישייליה אלמא לא סמכינן אחזקה. ולפי מ"ש יראה דהך דפסחים מטעם רובא הוא דהוה ולא מחמת חזקה לחוד. שוב ראיתי להפר"ח דבא"ח הלכות פסח סימן תל"ו כתב דמש"ה לא בדקינן אחר י"ח טרפות דרובא אף דאיכא לברורי לא מבררינן ובס"ס משמע מדברי פר"ח דלא הוה אלא חזקה וכנראה מפירש"י שם דאוקמינן גברא אחזקה שלא עבר על מצות חכמים ובדק בזמנו ומש"ה בס"ס דהוה כמו רובא כמ"ש הרשב"א סימן ת"א בתשובה לא מבררינן אף היכא דאיכא לברורי ולפי שיטה זו מש"ה נאדו מאוקמתא דרבינא דשחיטתן כשירה קשיא להו דאיך יצויר שחיטתן כשירה דיעבד ולא לכתחלה דבאין יודעין נמי שוחטין לכתחלה וא"צ לשואלו כלל ואין להקשות אמאי לא אוקמיה הכל שוחטין באין יודעין ואי ידעינן דלא גמיר אסור לכתחלה אף באחרים רואין ושחיטתן כשירה דיעבד באחרים רואין ז"א דהא חוץ מחש"ו אדיעבד קאי דמינייהו קסליק וא"כ באחרים רואין אף חש"ו כשר כדמסיים בסיפא וכולן ששחטו ואחרים רואין כשר כו' ועוד דידע דלא גמיר שוחט לכתחלה כדעת הרא"ש והטור דלא כהג"א בשם הר"ר ברוך

יע"ש. ולענין לעלופי לא חיישינן יראה לומר כפשוטו לשיטה זו דלא חיישינן לא בתחלה ולא בסיף וא"צ לשואלו וק"ו הדברים אם לשיטת הגאונים ושאר פירושים יש מקום לומר דבעילוף א"צ לשואלו ועדיף ממומחה דהתם צריך שאלה כיון דאמר רוב מצוין מומחין כו' ולעלופי אמר דלא חיישינן ועיין ב"י בסימן א' ובר"ן גבי והיכא דראה א' ששחט יע"ש מכ"ש לשיטת ר"י בעל התו' דבמומחה א"צ לשואלו ושוחט לכתחלה כ"ש בעילוף דאמר לא חיישינן כלל שא"צ שאלה כלל. אלא דשינוי לשון קשה לפי זה דבמומחין אמר רוב מצוין ובעילוף אמר לא חיישינן בשלמא לפי' הגאונים או לשאר פירושים א"ש דבעלופי לא חיישינן ואף אי איתא לפנינו ובמומחה אי איתא לפנינו שאלינן ליה או דאין נותנין לכתחלה לדעת בעל העיטור וכמו שאבאר לקמן בעז"ה משא"כ לשיטת ר"י דאף דלא ידעינן אי מומחה שוחט לכתחלה וא"צ שאלה כלל קשה אמאי שני בלישניה דלענין מומחין אמר רוב מצוין כו' ובעילוף אמר לעלופי לא חיישינן וי"ל דמש"ה אמר לא חיישינן אף שיודעין שרגיל להתעלף רשאי ליתן לכתחלה וכה"ג כתב הב"י לדעת הר"מ ז"ל בסימן א' דאם נתעלף לא היה מאכיל' לנו ואף ששם כתב דווקא דיעבד מ"מ לשיטה זו אף לכתחל' נמי וכדכתיבנא:

הפירוש הב' הוא שיטת הגאוני' הביא הרא"ש דבריהם והרשב"א בחדושיו והוא דלכתחלה נותנין אף באין יודעין שהוא מומחה ע"ס שישאלנו אח"כ דאי נמי מישתלי לאו איסורא קאכיל דבדיעבד סמכינן ארובא. ואבאר כי הם ז"ל סוברים דברובא נמי היכא דאיכא לברורי מבררינן ולא דמי לי"ח טרפות דטירחא הוא לבדוק אחריהם משא"כ הכא דבקל יכול לברר ומה"ט בדיקת הריאה דכיון דיכול לבדוק ע"י נפיחת הריאה בדקינן ויש עוד לומר דשאני כאן דאיכא למימר סמוך מיעוטא לחזקה והוה פלגא ופלגא כמ"ש הרא"ש באמת בדף י' ע"ב וכן הריטב"א ז"ל בחדושיו כאן הקשה דנימא הכי יע"ש וי"ל דאי נמי הוה פלגא ופלגא הוה ספק ויש עוד ספק והוה כמו ס"ס שמא הוא מומחה את"ל דאינו מומח' אכתי שמא שחיט שפיר דאף דאין מומח' זימנין דשחיט יפה ואין רוב מעשיו מקולקלי' ועיין לקמן דף ט' דאמר שמא שהה ובדף י"ב ע"א ראה ששחט ומה"ט ידע דלא גמיר שוחט לכתחלה באחרים רואין אותו לדעת הטור דאין רוב מעשיו מקולקלים, וכיון שכן אפשר דהם סברי בס"ס היכא דאיכא לברורי מבררינן דלא עדיף כמו רוב אלא גרע מרוב ועיין בחדושי הרשב"א לקמן דף נ"ג ע"א ד"ה קטע דשם צידד לומר דבס"ס היכא דאיכא לברורי מבררינן ועיין ש"ך ובפר"ח סימן ק"י יע"ש ועיין בסי' א' בדין שוחט שבדק ושכח דחשיב ס"ס שמא שחיט שפיר עיין בש"ך ובנה"ך ובפר"ח ובתב"ש דספק שמא לא אירע טריפות בשחיטתו הוא ספק גמור אף בלא גמיר

כלל ומש"ה סברי היכא דאיתא קמן צריך לשואלו וביי"ד סוף סימן א' אבאר בזה באורך בעזה"י. ולפי פי' זה כי נאדו מדברי רבינא נאדו מתחלת דבריו שאמר באין יודעין אין שוחט לכתחלה ע"ס שיבדקנו דלמא מישתלי וקעביד איסורא דאי ליתא לפנינו בעינן אחרים דווקא לדידיה אבל לדידן שרי ע"ס שיבדקנו אח"כ כיון דאי ליתא כשר כו' ונאדו ג"כ מסוף דבריו דלדידי' בליתיה כלל אחרים ולדידן סמכינן ארובא בליתיה קמן אבל במ"ש ואם שחט שואלין אותו גם אנו סובריי כן דאי איתא לפנינו בודקין אותו. וכבר ידעת מה שנתקשה הרא"ש ז"ל בדברי הגאונים דאכתי לוקמיה הכל שוחטין ע"ס שיבדקנו ושחיטתן כשירה באי ליתא קמן וי"ל דלא שייך למתני הכל שוחטין לכתחלה כיון דמחוסר תיקון שצריך לשואלו יע"ש היטב. הנה מה שהקשה לוקי מתני' בהכי ולא סיים וכולן ששחטו אההיא לזה י"ל גם לרבא ולאביי ולרב אשי לא מיתוקם וכולן כ"א אחש"ו לחוד דמה"ט נאדו הגאונים ור"י בעל התו' מפי' העיטור דבדיעבד א"צ לשואלו וקשיא וכולן דהא גם לרבא ולשאר אמוראי קשיא וכולן. או יאמר דמצינו לאוקמיה בידע דלא גמיר כפי האמת דכשר באחרים רואין אותו וכמימרא דרב לקמן דף י"ב ע"א והא דנקיט ששחטו משום חש"ו וכמ"ש כמה פעמים לעיל ומש"ה הוצרך לשנויי דלא שייך הכל שוחטין דמחוסר תיקון שצריך לשואלו ואין להקשות לוקמא הכל שוחטין שהוא מומחה ובאין יודעין וליתא לפנינו דיעבד כשר גם זה לא יתכן דאיך יאמר הכל שוחטין ביודעין שהוא מומחה והא באין יודעין נמי שוחט לכתחלה ע"ס שיבדקנו אח"כ:

ודע דאם נאמר באין יודעין שהוא מומחה מותר לשחוט לכתחלה באחרים רואין אותו ובידע דלא גמיר אסור לכתחלה באחרים רואין ועיין בש"ע סימן א' ס"ג בהג"ה ובש"ך ס"ק ט"ו וביש"ש סימן ה' בפ"ק יעו"ש א"כ אכתי איכא לאוקמיה הכל שוחטין באין יודעין שהוא מומחה באחרים רואין אף בלא סמך שיבדקנו אחריו ושחיטתן כשירה דיעבד בלא אחרים וליתא לפנינו וכמ"ש הרא"ש ולכתחלה אין ליתן בלא סמך שיבדקנו וא"ש לישנא דהכל בלא שום תיקון אח"כ כמו לאביי ולרבא בישראל עע"ג כו' ואי דקשיא וכולן וכמ"ש הפוסקים והתוס' בד"ה רוב כו' ולשיטת הרא"ש לא קשיא ואיהו סובר בידע דלא גמיר שוחט באחרים רואין וכמ"ש הטור בסי' א' ומש"ה לא מצינו לאוקמיה בהכי דמה איריא שאין יודעין שהוא מומחה אף בידע דלא גמיר שוחט לכתחלה באחרים רואין אבל בש"ע שפסק כשי' הגאונים ופסק בידע דלא גמיר אסור לכתחלה באחרים רואין אלא באין יודעין אם הוא מומחה קשיא וצ"ל דסבירא ליה לרמ"א כיון דכולן לא א"ש ניחא לכ"א לאוקמי' באוקמתא דידיה ולא באוקמת' חדשה וכמ"ש אח"כ בעזה"י וכמ"ש הדרישה בסימן א' לדעת בעל העיטור יעוין שם ולקמן אבאר באורך:

וראיתי להרשב"א בחדושיו עלה דאמרינן כולהו כרבינא לא אמרי רוב מצויין מומחין הם כתב ותמיהא לי אמאי לא אוקמיה באוקמתא רויחא הכל שוחטין באין יודעין דרוב מצוין מומחין הם ולא גמיר אסור ואי שחט ואמר ברי לי שלא דרסתי כשר ואי ליתא באחרים סגי ומכאן יש ללמוד דלא מהני ברי שלו דכל מילתא דלא רמיא עליה דאינש לא מידכר וכן פסק בש"ע סי' א' יע"ש והנך רואה שהוא ז"ל לא חשש לסבר' הרא"ש דלא שייך הכל שוחטין כיון שמחוסר תיקון שהרי כ' מקוד' שסברתן של גאוני תורה וממנ' אין לזוז וכן הב"י הביא כן משמו בסי' א' וע"כ דמיאן בסבר' הרא"ש וא"כ אכתי תקש' לדידיה קושי' הרא"ש אלא שלא חש לקו' הרא"ש כיון דכולן לא מיתוקמא ניחא לכ"א לאוקמיה באוקמתא דידיה וכמו שסובר בה"ע וכמ"ש לעיל וכמו שאבאר לקמן בזה ומיהו לא ידענא דא"כ מה מקשה אביי לא אמר כרב אשי ובשלמא רב אשי שפיר מקשה אמאי לא סגי ליה בתירוצם של קמאי ולקמן בשיטת בעל העיטור אבאר:

עוד דע לך שהרשב"א סובר כשיטת הרא"ש והטור דבלא גמיר כשר לכתחלה אם אחרים רואין וכן כתב בחדושיו בד"ה כללא דנקטינן מהני שמעתתא וא"כ מה קשיא ליה לוקמיה בהכי אלא דכבר כתבנו דאיכא למימר דנקיט ששחטו משום חש"ו ואה"נ דלא גמיר שוחט לכתחלה באחרים רואין ודוקא לרבינא דסובר באין גמיר אף באחרים אסור דיעבד אין לו למסור לכתחלה באחרים רואין אף באין יודעין אם הוא מומחה דהוא סובר דאין רוב מצוין מומחין הם יע"ש לעיל מ"ש באורך. ועוד י"ל בע"א ואין להאריך. אלא דיש להקשו' אמאי לא מוקמי הכל שוחטין באין יודעין ושחיט' כשירה בליתא לפנינו וכולן בלא גמיר בעינן אחרים אלא דכבר כתבנו לעיל דאפשר לא ניחא ליה בכך דכולן לא קאי אלא או אהכל או אשחיטתן כשירה ולא אדבר חדש שלא הוזכר במשנה עיין לעיל מ"ש גבי כותי. סוף דבר לפי' שהגאונים נאדו מתחלת דברי רבינא וגם מסוף אבל במ"ש רבינא אי איתא לפנינו בודקין גם לדידן כן ולדברי ר"י בעל תוס' והוא פי' הא' נאדו מכל דבריו דסמכינן ארובא אף באיכא לברורי:

הפירוש הג' הוא דעת בה"ע הביאו הטור בסי' א' דלכתחלה אין לו ליתן לשחוט באין יודעין שהוא מומחה אף ע"ס שיבדקנו אח"כ ובדיעבד אף איתא לפנינו א"צ שאלה כלל ופי' זה יש להעמיס בדברי רש"י ז"ל שכתב הלכך לא בעי למיבדקיה משמע דיעבד אבל לכתחלה אין ליתן אף ע"ס שיבדקנו ומנא אמינא לה לבעל העיטור דאף ע"ס שיבדקנו אסור לכתחלה מדכתב הב"י בסי' א' דלבעל העיטור לא נאדו אלא מסוף דברי רבינא ולא מתחלת דבריו הרי בהדיא דהנהו אמוראי לא נטו ימין ושמאל מתחלת דברי רבינא

ולרבינא ודאי אף ע"ס שיבדקנו אסור דלדידיה לא אמרינן רוב מצוין כו' ומוקי נמי שחיטתן כשירה בשאלה הא לכתחלה לא ולהני אמוראי ג"כ כן:

והנה הפרישה והט"ז בס"ק ג' הקשו דלוקי מתני' בהכי הכל שוחטין ביודעין ושחיטתן כשירה באין יודעין שא"צ שאלה כלל ותי' הפרישה דכולן לא א"ש יע"ש והט"ז תי' בע"א וכמו שאבאר לקמן והנה קושיא זג מכת הקודמין היא דתו' בד"ה רוב מצוין הקשו כן דאי דיעבד ולא לכתחלה לוקי מתני' בהכי והוסיפו עוד בקושייתם דאי משום וכולן הא לדידהו נמי לא יתיישב וכולן ועיין במהרש"א ז"ל וכבר כתבנו:

כי משיטת הרשב"א בחדושיו במ"ש דאמאי לא אוקמיה דאם שחט ואמר ברי לי שלא דרסתי כו' מוכח דלא חש לקושיא זו וכדכתיבנא לעיל יע"ש ומה שתי' הט"ז דשחיטתן כשירה משמע ע"י איזה תיקון הנה הרא"ש ז"ל מיאן בסברא זו מדהוקשה לו לשיטת הגאונים אמאי לא אוקמיה הכל שוחטין ע"ס שיבדקנו ושחיטתן כשירה אי ליתא לפנינו והא לא שייך לומר על אדם אחד תחילה ודיעבד בלא תיקון אלא דמיאן בסברא זו. הגם שיש קצת ראיה לדברי ט"ז מאוקמתא דאביי הכל שוחטין בכותי בישראל עע"ג ויוצא ונכנס דיעבד לחד תי' של תו' דאי ליתא לפנינו שרי בלא חותך כי ההיא דהמניח כו' קשה מי הכריח לאביי להזכיר בדבריו חותך כיון דבא לתרץ הכל שוחטין ושחיטתן כשירה לא היה לו לומר אלא ושחיטתן כשירה ביוצא ונכנס סתמא ואי דבא לאשמעינן דכל היכא דאיכא לברורי מבררינן זה לא תלי כאן באוקימתא דמתני' אלא דשחי' כשירה משמע ע"י איזה תיקון ומ"מ אין הוכתה וכמ"ש, וגם ממה שכתבו בדף ב' ע"ב בד"ה שמא יגע בבשר שהקשו לימא דלמא אתי לאימשוכי ותי' משום דבעי לומר ואם שחט ואמר ברי לי שלא נגעתי ועיין במהר"מ מלובלין ז"ל ופשטא דלישנא הכי משמע דשחיטתן כשירה לא היה א"ש ואמאי אי דפשיטא דבדיעבד כשר כמ"ש מהר"מ מ"מ הא גופא איצטריך לאשמעינן פעמים לכתחלה בחולין עט"ק ופעמים דיעבד ולא לכתחלה בקדשים דשמא אתי לאימשוכי כו' אלא דשחיטתן כשירה משמע ע"י איזה תיקון וכמ"ש הט"ז בס"ק ג' בסי' א':

ודע שראיתי להתב"ש בסי' א' סק"ה שכתב וז"ל ונראה לדעת בה"ע וא"ז דלכתחלה שרי ליתן ע"ס שיבדקנו ואז בדיעבד צריך לבודקו ולא כב"י ובזה ל"ק קושית ט"ז בס"ק ג' עכ"ל יע"ש היטב הנך רואה שהוא פי' פירוש מחודש בדברי העיטור דמה דאסר ליתן לכתחלה היינו בלא סמך שיבדקנו ובדיעבד אי שחט א"ל לשואלו אבל ע"ס שיבדקנו שרי לכתחלה וכסברת הגאונים ובשחט צריך לבודקו כיון דעל דעת כן נתנו לו לכתחלה, ומ"ש דלא קשה קושית הט"ז בס"ק ג' הוא ממה דמקשה אמאי לא אוקי מתני בהכי

הכל שוחטין ביודעין כו' דבאין יודעין נמי שרי לכתחלה ע"ס שיבדקנו ואי דלוקי מתני' הכל באין יודעין ע"ס שיבדקנו ושחיטתן כשירה בלא בדיקה אף אם הוא לפנינו לדעת העיטור ולכתחל' אין ליתן ע"ס שלא יבדקנו אח"כ י"ל כתי' האי שכתב הרא"ש לדעת הגאוני' דהכל משמע בלא תיקון וה"נ לבה"ע:

והנה רש"י בד"ה מומחין הן כתב הלכך לא בעי למיבדקיה וכתב הב"י דהוא דעת העיטור וכתב מהרש"א דא"כ לוקי מתני' בהכי ואין לומר דרש"י סובר דלכתחל' אין לשחוט אלא בעינן תרווייהו שיודעין שהן מומחין ומוחזקין וא"כ ליכא לאוקמיה בהכי מתני' הכל שוחטין מומחין ומוחזקין פשיטא ואלא מאן לשחוט ומה קמרבי ליה ממלת הכל ובשלמא לבה"ע דסובר ביודעין שהוא מומחה אף בלא איתחזק שרי וא"צ שאלה כלל בעילוף יע"ש בטור סימן א' קשה שפיר לוקמיה הכל שוחטין מומחין אף שאין מוחזקין אבל רש"י אפשר דסובר דלכתחלה אין לשחוט אלא ביודעין שהוא מומחה ומוחזק ולא מצי לאוקמיה מתני' בהכי ועיין במ"ש בפי' המשניות להר"מ ז"ל שהארכתי בזה אלא דא"כ עיקר חסר מן הספר דמה האי דאמר רוב מצוין כו' ולא הוה ליה לומר אלא דקסברי לכתחלה בעינן מומחה ומוחזק וא"כ פשיטא. ומיהו הא לא קשיא לוקמיה באחרים רואין שרי לכתחלה באין יודעין ודיעבד שרי בלא אחרים ואף בלא שאלה דאפשר דרש"י סובר דידע דלא גמיר נמי שוחט לכתחלה באחרים רואין ועיי' בס"פ לולב הגזול קטן היודע לשחוט וברש"י ותוספות ורא"ש ועיי' ב"י בסי' א' מ"ש בקטן היודע לשחוט ומש"ה לא מצי לאוקמיה מתני' בהכי דמאי איריא באין יודעין ביודעין דלא גמיר נמי שחיט לכתחילה ומ"ש רש"י הלכך לא בעי למיבדקיה משמע אף באיתא לפנינו וכן הוא דעת בה"ע ולכאורה טעמ' בעי דאמאי לכתחילה אסור ודיעבד אף דאיתא לפנינו א"צ לשואל כלל והא הוה כלכתחלה כיון דאיכא לברורי מבררינן ונהי דסברתם מוכח דאם לא כן אלא היכא דליתא לפנינו סמכינן ארובא ולא באיתא לפנינו והא דלא מוקי מתני' בהכי משום דקשי' וכולן הא לאביי ואינך נמי לא מיתוקם וכולן ולהכי פירשו רש"י ובעל העיטור דאף אי איתא לפנינו אינו צריך שאלה ולהכי לא מצינו לאוקמיה מתני' בהכי דמשמע ושחי' כשירה ע"י איזה תיקון וכמ"ש הט"ז בסי' א' ס"ק ג' הבאתיו לעיל יע"ש מכל מקום קשה הכל טעמא מאי כיון דלכתחלה אסור כי איתא לפנינו אמאי א"צ שאלה הא הוה כלכתחלה לענין זה וכמה שכתבתי בסמוך:

ומה שכתב מהרש"א ז"ל דבה"ע עשה פשרה ופסק לכתחלה כרבינא דאין מוסרין ובדיעבד פסק כהנהו אמוראי דבדיעבד לא בעי בדיקה עכ"ל ולפי זה לא קשה טעמא דבה"ע דעשה פשרה ופסק להחמיר לכתחלה ולא דיעבד ואבאר דברי מהרש"א כי בה"ע

בפי' הסוגיא סובר כפי התו' בד"ה רוב מצוין דלכתחלה שוחט וא"צ למיבדקיה אח"כ אף באיתא לפנינו ולא מיתוקמא ושחיטתן כשירה דמתני' והוא עשה פשרא לדינא. ומש"ה אין לפרש בדברי רש"י והלכך לא בעי למיבדקיה דיעבד ולפרש הסוגיא כן דא"כ יקשה לוקי מתני' הכל ביודעין והוא קושית הפרישה וט"ז. ולפי דברי מהרש"א על כרחך ר"י בעל התו' היא דעה שלישית וכמו שפי' ר' ירוחם דבריו דאל"כ אלא כשיטת הגאונים ז"ל דלכתחלה יכולין ליתן לו ע"ס שיבדקנו אח"כ דא"כ בעל העיטור פסק דלא במאן במה שפסק דאיתא לפנינו א"צ לשואלו כלל אלא וודאי כמ"ש והב"י לא ניחא לי' לפרש כן דדעת ר"י היא דעה שלישית דא"כ אמאי השמיט הטור דעת ר"י בעל התו' אלא דהטור סובר דדעת רש"י הוא דעת בה"ע ופרושי קמפרש הסוגיא כן ומש"ה. לא הביא הטור עכ"פ דעת רש"י במ"ש הלכך לא בעי למיבדקיה בין תחילה ובין דיעבד דדעת רש"י הוא כבה"ע:

הפירוש הד' הוא דאנו נאמר רוב מצוין אצל שחיטה מומחין הם פי' כשאין לפנינו א"צ אחרים רואין דסמכינן ארובא רוב מצויין מומחין הם וזה שכתבו התו' בד"ה רוב אבל אין לפרש דדיעבד שחיט' כשירה באין אחרים רואין והיינו כמ"ש דאי איתא קמן ודאי שיולינן ליה אלא דבאין לפנינו כו' והוקשה להם שפיר אמאי לא מוקי מתני' בהכי הכל שוחטין ביודעין שהן מומחין ושחיטתן כשירה דיעבד באין יודעין ע"י שאלה אח"כ ואי וכולן הא לאביי ואינך נמי לא מיתוקמא וכולן אלא אחש"ו לחוד והשתא לא שייך קושית הט"ז בס"ק ג' דשחיטתן כשירה עם תיקון דשואלין אותו אם הוא יודע באיתא לפנינו. ומדכתבו אבל אין לפרש דכשר באין אחרים רואין וע"ז הוקשה להם משמע דאי הוה מפרשינן אף באיתא לפנינו א"צ שאלה לא הוה קשיא להו לוקי מתני' בהכי וכתי' הט"ז וא"כ אכתי קשיא אמאי לא פירשו כן וי"ל דלא מיסתבר להו לומר כך אי באיתא לפנינו א"צ לשואלו ה"ה לכתחלה נמי כשר לשחוט דמ"ש וכמ"ש לעיל דסמכינן ארובא אף היכא דאיכ' לברורי דבאיתא לפנינו הוה לכתחל'. ומזה נראה דהתוספות היא דעה שלישית כמו שפי' רבינו ירוחם הביאו הב"י סי' א' דשוחטין לכתחלה בלא ע"ס שיבדקנו וא"צ שאלה אף אי איתי' לפנינו א"צ לבודקו ולשואלו כלל דאל"כ אלא כשיטת הגאונים דלכתחלה מוסרין לו ע"ס שיבדקנו א"כ אמאי נקטו בדבריהם דאין לפרש דיעבד שחיטתו כשירה באין אחרים רואין דהיינו בליתיה קמן ולא כתבו סתמא דאין לפרש דיעבד שחיטתו כשירה והיינו אף באיתא לפנינו א"צ לשואלו כו' אלא דאי הכי ה"נ דמצינו לפרושי כן והא דנאדו מאוקמתא דרבינא משום דשחיטתן כשירה משמע ע"י איזה תיקון וכמש"כ הט"ז בס"ק ג' א"כ אכתי אימא דהכי פירושו וכמ"ש. ואי

דדיעבד כשר וא"צ לשואלו א"כ לכתחלה יכולין ליתן לו ע"ס שיבדקנו דא"נ מישתלי לאו איסורא קעביד דמה"ט נמי הו"מ לדחויי פירושם שכתבו באין אחרים רואין שרי דיעבד א"כ ה"ה לכתחלה נמי ע"ס שיבדקנו דאי מישתלי לאו איסורא עביד אלא נראה דהתו' רוצים לומר דלכתחלה שרי וא"צ שאלה כלל ומש"ה כתבו דליכא למימר דבאיתא לפנינו צריך לבודקו וה"ה לכתחלה אין ליתן ע"ס שיבדקנו דלא כסברת הגאונים דקרוב הדבר שוודאי ישכחו אח"כ מלשואלו ואין לעשות כן לכתחלה וכנראה מדבריהם לעיל ע"א בד"ה המניח יע"ש וע"ז כתבו דא"כ לוקי מתני בהכי הכל שוחטין ביודעין שהוא מומחה ושחיטתן כשירה באין יודעין ואי איתא לפנינו בודקין אותו ואי משום וכולן הא לאביי ורבא ואינך נמי לא מיתרצא וכולן וע"כ צריך לומר באיתא לפנינו א"צ שאלה ומש"ה לא מוקי מתני' בהכי דשחיטתן כשירה משמע ע"י תיקון וכסברת הט"ז וכיון שכן משמע להו דאף לכתחלה שוחטין בלא ע"ס שיבדקנו באין יודעין שהוא מומחה דמאי שנא דאי איתא דכל היכא דאיכ' לברורי מברירין ולא סמכינן לכתחלה ארובא א"כ באיתא לפנינו אמאי א"צ בדיקה דזה הוי נמי כלכתחלה אלא דאין לחלק ואף לכתחלה נותנין לו בלא ע"ס שיבדקנו ודעת ר"י בעל תו' היא דעה שלישית וכדכתיבנא. ובעלופי לא חיישינן סברי התוספות דאף לכתחלה נותנין לו דלא חיישינן משמע כן וכמו שאבאר לקמן א"כ קשיא להו שפיר אמאי לא מוקי בהכי מתני' הכל מומחין שוחטין אעפ"י שאין מוחזקין:

סוף דבר הכל נשמע לפי' ר"י בעל התו' הנהו אמוראי נאדו מדברי רבינא מכל וכל בין מתחלת דבריו ומאמצע וסוף דלכתחלה מוסרין לשחוט באין יודעין שהוא מומחה וא"צ שאלה כלל לבסוף ומכ"ש דא"צ אחרים רואין בליתא לפנינו ולשיטת הגאונים נאדו מתחלת דברי רבינא שאמר לכתחלה לא אף ע"ס שיבדקנו ומסוף דבריו דהיכא דליתא לפנינו צריך אחרים וליתא אלא סמכינן ארובא היכא דא"א לבודקו אבל במ"ש ואם שחט שואלין ג"כ הם סוברים כך דאי אית' קמן צריך לברורי אם יודע דברים המפסידי' את השחיטה. ונאדו ג"כ מלשון שני דרבינא דאמר מוחזקין אף שאין מומחין דלרבינא א"צ לשואלו אף אי איתא לפנינו אם הוא מומחה ולהנהי אמוראי צריך שאלה דאין לפרש גם לרבינא בלשון שני דמוחזקין אף שאין מומחין ע"ס שיבדקנו ושחיטתן כשירה באין יודעין שהוא מוחזק וליתא לפנינו צריך אחרים רואין דהא לשיטת הגאונים לא שייך למתני הכל שוחטין כיון שהוא מחוסר תיקון דאל"כ תקשה קושית הרא"ש לוקמי מתני' כו'. ולשיט' ר"י סביר' להו להנהו אמוראי כתרי לישני דרבינ' לקול' ובין במומחין ובין במוחזקין סבירא להו דרוב מצוין וא"צ שאלה כלל לא בתחלה ולא בסוף ולדעת בה"ע וא"ז וכפי הבנת הב"י הוא ג"כ דעת רש"י ז"ל נאדו הנהו אמוראי מאמצעי דברי

רבינא ומסוף דבריו אבל לא מתחלת דבריו דגם לדידהו אין ליתן ע"ס שיבדקנו ולפי מ"ש התב"ש נאדו אף מתחלת דבריו דלרבינא אין נותנין ע"ס שיבדקנו ולדידהו נותנין ולפי' הד' לא נאדו אלא מסוף דבריו דבליתא א"צ אחרים רואין ולא מתחלה ומאמצע. ועיין במה שאכתוב לקמן בסוגיא דאמר לא חיישינן לעלופי יע"ש:

עוד אבאר לך בקצרה דהא דאחרי' רואין משמע דאין שום תקנ' כ"א באחרים ולא בע"א ומש"ה לא קשי' כמה קושיות וכבר זכרנו מזה לעיל ועם זה יתישב הא דמוקי אביי בכותי וכולן קשיא הא מצינו לומר הכל דיעבד דאיכא הכל דיעבד אלא דתרתי דיעבד למה לי והא מצינו לפרושי הכי הכל דיעבד ביוצא ונכנס באיתא לפנינו ע"י חותך וליתא לפנינו שרי בלא כלום וכתירוץ הא' של תו' בד"ה המניח ושחיטתן כשירה באומצא דוקא ע"י חותך וליתא אסור וכולן כו' ואחרי' רואין אף באיתא לפנינו א"צ כזית בשר אלא דהוא הדבר אשר דברנו דמשמע דאין תקנה אחרת והא איכא לברורי ע"י חותך ג"כ ועיין:

ואכתי פש גבן לברורי בהא דאמר להך לישנא מוחזקין אין שאין מוחזקין לא לעלופי לא חיישינן יש בו פירושים רבים גם כן ואבארם בעזה"י:

הפירוש הא' הוא דלעלופי לא, חיישינן לא בתחלה ולא בסוף וא"צ לשואלו כלל ולשיטת הגאונים ניחא הא דאמר לעלופי לא חיישינן ולעיל אמר רוב מצויין דהתם משום רובא וכל היכא דאיכא לברורי מברירין אבל בעילוף אמר ל חיישינן וא"צ שאלה כלל והיינו טעמא דרובא דרוב מצויין הוה קצת רובא דתליא במעשה או דלא הוה אלא רוב לחודי' אבל בעילוף מיעוטא הוא דמתעלפין ולמיעוטא דמיעוטא לא חיישינן כלל או דאם היה מתעלף היה אומר לנו ולא היה מאכילה בסתם וכה"ג כתב הב"י בסימן א' לדעת הר"מ ז"ל יע"ש ומש"ה נמי לשיטת ר"י בעל התו' דאף במומחין א"צ שאלה כלל לא בתחלה ולא בסוף אפ"ה א"ש מה דאמר לעלופי לא חיישינן מה"ט דאם יתעלף יאמר לנו ואף ברגיל להתעלף אפשר דשוחט לכתחל' לדעה זו ר"ל לשיטת ר"י בעל התוספות ומה"ט דכתיבנא:

הפירוש הב' הוא דמומחה ומוחזק דין א' להם כמ"ש הרא"ש הביאו הב"י סימן א' והיינו לשיטת הגאונים כמו במומחה נותנין לו ע"ס שיבדקנו כן במוחזק נותנין לו ע"ס שישאלנו אח"כ דאי ליתא לפנינו כשר ויש לנו סיוע בזה מדברי הרא"ש שכתב דדין א' למומחה ומוחזק הביאו הב"י בסימן א' ודעת הרי"ף לא מתברר לנו אי סובר דלכתחלה מוסרין ע"ס שיבדקנו או דלכתחל' אין מוסרין ע"ס שיבדקנו ובדיעבד חולק על בעל העיטור וסובר דצריך בדיקה והוא כפי' הד' שזכרנו לעיל ברוב מצויין כו' ורמזו התו' בד"ה רוב לזה הפי' כמ"ש לעיל ויותר נראה דסובר כפי' הגאונים דאי כפי' הד' א"כ לוקי

מתני' בהכי כיון דהוא סבר דיעבד צריך שאלה היכא דאיתא לפנינו שכן כתב והיכא דראה א' ששחט ואזיל לעלמא סמכינן ארובא א"כ לא שייך תירוץ הט"ז ז"ל וכמ"ש לעיל. ועיין בר"מ פ"ד מה"ש ובפי' המשניות שפסק כתרי לישני דרבינא לחומרא אבל הרי"ף פוסק דלא כרבינא ועיין בראי"ש:

הפי' הג' הוא שיש לנו לומר לעלופי לא חיישינן דיעבד ולא בעינן לשואלו כלל אבל לכתחלה אין מוסרין כמו שסובר בה"ע לענין מומחין כן יש לנו לומר לענין עילוף וכן הוא דעת הר"מ בפ"ד מהל' שחיטה לפי הבנת הכ"מ שם דלא כמ"ש בב"י ובחדושינו לי"ד נאריך בה בעז"ה ויש לנו לומר דלכתחלה אסור ודיעבד שרי דלכתחלה אין לסמוך על סברא זו דאם יתעלף יאמר לנו ודיעבד סמכינן על זה ולא נצטרך לומר דכל היכא דאיכא לברורי ברוב' מבררינן אלא כמ"ש או דאין ליתן לכתחלה דלמא רגיל להתעלף ואיכא בל תשחית בהמה טהורה דמה"ט כתב הר"ן דאין מוסרין לחש"ו לכתחלה באחרים רואין דאסור לנבל בהמה טהורה ודיעבד שרי דאם יתעלף לא היה מאכילה לנו בסתם וכמ"ש הב"י בסימן א' לדעת הר"מ ז"ל:

הפירוש הד' הוא כמו במומחין דלכתחלה אין מוסרין ודיעבד צריך שאלה ואי ליתא לפנינו כשר וא"צ אחרים דכל היכא דליכ' לברורי סמכינן ארובא דרוב מצוין אצל שחיטה מוחזקין הם. וכיון שבררנו כל הפירושים שיש בסוגי' זו עדיין נשאר לנו לברר במי שרגיל להתעלף אם רשאי לשחוט לכתחלה מטעם דאם יתעלף יאמר לנו כו' או דיעבד דווקא מה"ט גופא דשמא ישכח אח"כ לומר נתעלפתי וכן מה דינו בשחט והלך לו אי כשר בסתמא או דווקא באומר ברי לי הוא דכשר ולא בהלך לו. והנה בש"ע סימן א' סעיף ז' כתב י"א דמי שרגיל להתעלף ושחט ואמר ברי לי שחיטתו כשירה וכתב הש"ך בס"ק י"ג דה"ה בשותק והוא ממ"ש הב"י להר"מ ז"ל דמש"ה לא שיילינן ליה דאם נתעלף לא היה מאכילה לנו. ומשמע וודאי מדברי רמ"א דיעבד דווקא ולא לכתחלה שכן כתב ומי שרגיל להתעלף ושחט ואמר שברי לי משמע הא לכתחלה לא ולא מיבעיא אם נאמר כמ"ש התב"ש בסימן א' דווקא אמ' הא ליתא לפנינו אסור פשיטא דאין ליתן לכתחלה ע"ס שיאמר דלמא מישתלי אלא אפילו לשיטת הש"ך בכוונת רמ"א דאמר לאו דווקא אלא ה"ה שותק אפ"ה אין ליתן לכתחלה ע"ס סברא זו דמסתמא יאמר דשמא ישכח מלומר וגם נראה דאף ע"ס שיבדקו אותו שיאמר ברי אין ליתן לכתחלה דשמא מישתלי וגם הוא ישכח מלומר נתעלפתי ובדיעבד דשותק הוא דשרי. והנה מתורתו של הרשב"א ז"ל בחדושיו יש להוכיח דבדיעבד שרי אף בלא אמירה דאל"כ קשיא אמאי לא אוקמי' מתני' באוקמתא רויחא הכל שוחטין באין יודעין אם הוא מוחזק אם לאו

ואי כתירוצו של הרא"ש ז"ל דלא שייך למיתני הכל שוחטין כיון דמחוס' תיקון דצריך לשואלו אח"כ ויאמ' ברי לי כמו במומחמ' לדעת הגאוני' לית' דהא איהו לא חייש לזה מדהוקש' לו אמאי לא אוקמי' הכל באין יודעין שהוא מומחה ושחיטתן בלא גמיר ויאמר ברי לי שלא שהיתי והבאתיו לעיל יע"ש ועוד. דהא כתב בהדיא שם בגמר' דף ע"ב בד"ה כללא דנקטינן מהני שמעתתא ובד"ה ומיהו היכא דאית' קמן דבעילוף לא חיישינן וא"צ שאלה לא בתחלה ולא בסוף וכן כתב הרמב"ן דעילוף בבן דעת אין מצוין כלל יע"ש וא"כ אמאי לא אוקמי' הכל באין יודעין שהוא מוחזק ושחיטתן כשירה ברגיל להתעלף שיאמר ברי לי ולכתחל' אסור דלמא מישתלי לבודקו ואי ליתא לפנינו וכולן ואחרים רואין סגי אלא וודאי דסובר דאי ליתא כשר ל אחרים רואין דאם נתעלף היה אומר לנו וקשי' וכולן וכבר כתבנו לעי דלדעתו ז"ל כל דקשי' וכולן ניחא לכ"א לאוקמי' באוקמתא דידיה יע"ש מ"ש לעיל הרי מוכח עכ"פ דלית' לפנינו כשר מסתמא אבל באם הוא לפנינו אין בידי ראיה דאפשר כל היכא דאיכא לברורי מבררינן ולא סמכינן אסברא זו דהיה אומר לנו ועיין מ"ש בתוספות בד"ה מ"ט לא אמר גם מדברי הרא"ש ז"ל יש כדמות ראייה לדין זה מדהוקשה לו לשיטת הגאונים הכל באין יודעין שהוא מומחה ושחיטתן כשירה באין לפנינו וקשיא וכולן ואמאי ל"ק לי' הכל באין יודעין ושחיטתן בליתא לפנינו ואם רגיל להתעלף צריך אחרים רואין אלא משמע דיעבד שרי בלא אחרים רואין ויש לדחות ועיין:

וקשיא לי לפי מ"ש הרא"ש בדין א' למומחה ומוחזק וכן כתב הטור וא"א הרא"ש ז"ל לא חילק בין מומחה למוחזק והנראה דלכתחלה מוסרין לו ע"ס שישאלנו אח"כ אם יודע ה"ש ולומר ברי לי שלא נתעלפתי ועיין פרישה סימן א' ס"ק יו"ד יע"ש היטב וכיון שכן יש להקשות אמאי לא אוקמיה הכי הכל שוחטין במומר אוכל נבילות לתיאב' וכדרבא בודק סכין ונותן לו בד"א שיודעין בו שמוחזק שלא יתעלף ובדין מומחה לא אייריכלל התנא אבל אם אין יודעין שהוא מוחזק אין ליתן לכתחלה לשחוט דוודאי הכין הוא כיון דלכתחלה לא סמכינן ארובא דכל היכא דאיכא לברורי מבררינן אלא ע"ס שיבדקנו מותר לשחוט וזה באדם כשר אבל במומר לתיאבון וודאי דבריו שלו אינו כלום דאם נתעלף גם הוא יאכל ממנה דנהי דלא שביק היתרא כו' שהרי הר"ן ז"ל בחדושיו כתב גבי כותי ובפירושו לרי"ף ז"ל וגם הרשב"א בחדושיו גבי מומר כתב דליכא למיחש דשמא איתרמי ליה דשהה ומאכילה לנו י"ל דחזקה על בן דעת שאין מקלקל שחיטתו כל שרוצה לשחוט שחיטה הגונה יע"ש משא"כ בחיישי' שמא נתעלף וודאי ברי שלו לאו כלום הוא וליכא אלא רובא ולכתחלה לא סמכי' ארובא אלא ביודעין שהוא מוחזק

ושחיטתן כשיר' באין יודעין דסמכינן ארוב' ושחיטתן כשירה ברגיל להתעלף ועיין מ"ש לקמן בתו' ד"ה מ"ט לא אמר יע"ש:

כתב הרא"ש ז"ל ומדברי הרי"ף ז"ל אין להוכיח אי בעי מוחזקין יע"ש ויש להקשות דמההיא ברייתא דאבדו לו גדייו דמוכח דלא בעינן מומחין משם מוכח דלא בעינן מוחזקין ויש ליישב דה"ק דודאי לרבינא בסתם שאין אנו יודעין אם הוא מוחזק אסור עד שיאמר ברי לי ואי ליתא לפנינו אסור עד שיראו אחרים דלא סבירא ליה רוב מצויין מוחזקין הם ומכ"ש דאי ידעינן דרגיל להתעלף דאסור בליתא לפנינו ואמוראי דמבתר רבינא מסקי לעלופי לא חיישינן בליתא לפנינו ואף ברגיל להתעלף שרי בליתא לפנינו מדאמר לעלופי לא חיישינן ולא אמר רוב מוחזקין כמו דאמר ברוב מצוין כו' וכמ"ש הב"י בסי' א' והר"ן ז"ל ש"מ דטעמא דאי נתעלף היה אומר לנו ולא היה מאכילה לנו בספק כיון שהוא מומחה וודאי אוסרה דאינו יודע כמה שהה ומש"ה נותנין לכתחלה ע"ס שישאלנו אח"כ דאי נמי מישתלי שרי דיעבד דלא יאכילנה מספק ולפי זה אין הוכחה מהך ברייתא דאבדו לו גדייו ותרנגוליו דטעמא דלעלופי לא חיישינן שהיה אומר לנו דהתם טעמא דרוב מצוין אצל שחיטה מוחזקין הן אבל ברגיל להתעלף או שיודעין שזה תחילת שחיטתו דהוה כרגיל להתעלף אסור אף דיעבד עד שיאמר ברי לי שלא נתעלפתי והלכך אין ראיה לומר כן וזה שכ' הרא"ש ז"ל ולענין אי בעי מוחזקין ר"ל אי בעינן שיוחזק ג"פ בפני חכם או אף בדידעינן שלא הוחזק שזה תחילת שחיט' או ברגיל להתעלף אי ליתא לפנינו אין ראיה מהתם ואף דמסיק לעלופי לא חיישינן אין ראיה ואח"כ מסיק דמדברי הרי"ף משמע דדין אחד למומחה ומוחזק דהיכא דאיתא לפנינו צריך לשואלו אם נתעלף וליתא לפנינו שרי מההיא דמצא תרנגולת בשוק והיינו דוקא בלא ידעינן אי רגיל להתעלף אבל ברגיל להתעלף אסור אף דיעבד בליתא לפנינו ויש עוד לפרש ולענין אי בעי מוחזקין שכ' הרא"ש דה"ק אי בעי לשיולי ליה היכא דאית' לפנינו ור"ל דנותנין לו ע"ס שיבדקנו אי מוחזקין אי לאו מהכא משמע לעלופי לא חיישינן דא"צ לשואלו לא בתחלה ולא בסוף כיון דאמ' לא חיישינן ומהאי דמצא תרנגולת שחוט' לקמן אין ראיה והראשון נראה יותר. ועיין מה שאכתוב עוד לקמן בזה בעזה"י:

ומעתה כיון שביררנו באורך וברוחב כל הפירושים בסוגיא הזאת וסלקנו כל היתדות ת"ל אתחיל בפירוש הסוגיא בעזה"י. בפירש"י בד"ה בודקין שיודע הלכות שחיטה עכ"ל כתב כן לומר דבודקין אותו אם יודע ה"ש לא שבודקין איתו אם נתעלף או לאו וכן הוא בהדיא בגמרא בודקין אותו אם יודע לומר ה"ש כי רבינא בל"ק סובר דא"צ שאלה כלל לענין עילוף לא בתחלה ולא בסוף וכן בלישנא בתרא מוחזקין אף שאין מומחין

ואם שחט בודקין אם נתעלף אבל שאלת מומחין א"צ כלל ועוד דודאי הכין הוא דאל"כ אלא מוחזקין אף שאין מומחין ע"ס שיבדקנו אח"כ אם הוא מומחה א"כ לא שייך לשון הכל כיון שמחוסר תיקון דאל"כ תקשה קושית הרא"ש לשיטת הגאונים לוקי מתני' כו' ולפי זה תמיהא לי מה ראו הגאונים על ככה לומר דנותני' לו ע"ס שיבדקנו אם יודע ה"ש ושאלה אם נתעלפה ומנלן לאפושי מחלוקת נימא דהנהו אמוראי סבירא להו כתרי לישני דרבינא לקולא ממש וא"צ שאלה כלל, בין ביודע ה"ש ובין בנתעלף אף אי איתא לפנינו ובשלמא במומחין איכא למימר דמדאמר רוב מצוין מומחין הם סבירא להו לגאונים דאף ברובא כל היכא דאיכא לברורי מבררינן ושאני בדיקת י"ח טריפות דהוה טורח גדול ובדיקת הריאה דבקל יכול לבודקה ע"י נפיחה בדקינן וה"ה כאן דבקל יכול לשואלו ורבינא דאמר בל"ב לשאין מומחין וסובר דא"צ שאלה היינו דכל המצוי אצל שחיטה מומחין הם משא"כ אמוראי דבתר רבינא דמסיק רוב מצוין ולא אמר סתמא לשאין מומחין לא חיישי' ש"מ דרובא בלבד הוא דהוה וכל היכא דאיכ' לברורי מבררינן משא"כ בעילוף קשי' לי דמשמע מדברי הרא"ש והטור בסימן א' דדין א' למומחה ומוחזק ועיין פרישה ס"ק יו"ד וכן כתב הטור וא"א לא חילק באם הוא לפנינו צריך לשואלו אם הוא מוחזק ומנלן לאפושי מחלוקת כיון דרבינא דאמר בלישנא קמא לעילוף לא חיישי' כלל והגמרא ג"כ לא מזכיר אלא לעלופי לא חיישי' ולא רוב מוחזקין הם אלא לא חיישי' או שאין מצוי כלל עילוף בבן דעת כמ"ש הרשב"א בחדושיו דף ד' ע"ב בשם הרמב"ן ד"ה ומיהו היכא דאיתא קמן וא"כ אמאי הצריך שאלה לענין עילוף גם לענין מומחין יש להם ראי' מריש פסחים וסוברים דהתם נמי חזקה מחמת רובא הוה דרוב בני אדם בודקין בתיהם ליל י"ד וא"כ חזינן דצריך לברורי מ"מ בעילוף קשה:

וניחא לי דע"כ רבא ורב אשי ושאר אמוראי דמסיק לעלופי לא חיישינן היינו באי ליתא לפנינו אבל איתא צריך שאלה ולכתחלה נותנין ע"ס שיבדקנו דאל"ה אלא לא חיישי' כלל ואף אי איתא לפנינו א"צ שאלה א"כ לוקי מתני' בהכי הכל שוחטין באין יודעין שהוא מוחזק דלעלופי לא חיישינן וא"ל שאלה כלל ואי ידעינן שזה תחילת שחיטתו או ביודעין שרגיל להתעלף אין נותנין לו אף ע"ס שישאלנו אח"כ דלמא מישתלי ולא ישאלנו שיאמר ברי לי ואסור אף דיעבד כסברת רמ"א בהג"ה בסי' א' סעיף ג' וכדמשמע מפשט לשונו דוקא באומר ברי לי דלא כש"ך שם וכמ"ש התב"ש ואורח משור בסי' א' יע"ש ודיעבד כשר באומר ברי לי וליתא לפנינו אחרים רואין סגי ודוקא דיעבד דדמי לחש"ו דמועד ג"כ לקלקל דרגיל להתעלף אלא ודאי באין יודעין שהוא מוחזק צריך שאלה אם נתעלף ולא מצי לאוקמיה מתני' בהכי דלא שייך הכל שוחטין כיון דמחוסר

תיקון וכמ"ש הרא"ש לשיטת הגאונים במומחין ולכך מוכח שפיר דלכתחלה אין ליתן אלא ע"ס שישאלנו אח"כ ומש"ה השוה הרא"ש ז"ל מומחה ומוחזק דאי איתא צריך שאלה:

אלא דיש להקשות אמאי לא אוקמי' הכל ברגיל להתעלף ע"י אחרים וע"ס שישאלנו דאי נמי משתלי דיעבד ש"ד ע"י אחרים ושחיטתן כשיר' דיעבד בלא אחרים ע"י שאלה שיאמר ברי לי אלא דלק"מ דלא שייך הכל כיון דמחוסר תיקון ושמעינן מיהת מהא דרגיל להתעלף ע"י אחרים לא שרי אלא דיעבד ולא לכתחלה דדמי לחש"ו דמועד לקלקל דאל"כ לוקי מתני' הכל ברגיל להתעלף ע"י אחרים ושחיטתן כשיר' ע"י ברי בלא אחרים וכולן הא לאינך נמי לא מיתוקמא וכולן וכעין קושית הרא"ש ז"ל אלא דאסור לכתחלה ודמי לחש"ו ובזה עלו דברי הרא"ש, ז"ל וכפי שיטת הגאונים ז"ל במ"ש כהוגן:

ובד"ה מומחין הן הלכך לא בעי למיבדקיה עכ"ל עיין במהרש"א שפירש דברי רש"י דא"צ למיבדקיה בין בתחלה בין בסוף והוא כדעת ר"י בעל התו' בד"ה רוב מצוין וכפי מה שפי' רבינו ירוחם דבריו הביאו הב"י בסי' א' יע"ש והב"י מפרש דברי רש"י כבה"ע דיעבד א"צ למיבדק אבל לכתחלה אין מוסרין אף ע"ס שיבדקנו. אבל הא לא ניחא לכולהו לפרש דברי רש"י כשיטת הגאונים דלא בעי למיבדקיה לכתחלה אלא נותנין לו ע"ס שיבדקנו אח"כ דאי נמי משתלי לאו איסורא קאכיל דמסתימ' לשון רש"י לא משמע כך אלא או דיעבד וכלישנא דגמרא בודקין אותו דהיינו דיעבד או דבין לכתחלה ובין דיעבד א"צ וממילא הוא כיון דיעבד א"צ אף באית' לפנינו דהוה לכתחלה וש"מ אף היכא דאיכא לברורי לא מבררינן א"כ ה"ה לכתחלה נמי דמ"ש אבל אי הוה סבירא ליה כשיטת הגאונים הוה ליה לומר דלא בעינן לידע לכתחלה אלא ע"ס שיבדקנו אח"כ ומדכ' א"צ למיבדקיה משמע דאדיעבד קאי וכלישנא דגמרא וממילא הוא הדין לכתחלה בלא על סמך שיבדקו וכדכתיבנא. נתעלף עמוס ח' ולא מישעי' נ"א לומד אף רגיל כאשה ורש"י לשיטתי' ודוק היטב:

ובד"ה כי קושי' מהמניח נכרי בחנותו עכ"ל לכאורה מהא דאין השומר הוה ליה לפרש דמש"ה לא מוקי רבא כאביי דמהמניח אין ראייה כדדחי לעיל מי קתני מניח המניח קתני כו' ונהי דנאמר דהא דאמר לעיל מי קתני המניח לאו לשנויי אליבא דאביי אלא לאקשויי על רבא וכמ"ש התורה בד"ה המניח קתני דיעבד וא"כ מההיא דהמניח נמי קשי' לאביי דאיהו אמר יוצא ונכנס ע"י חותך דווקא והתם אף בלא סמך כלל שרי או דנותנין לו ביוצא ונכנס ע"ס שיחתוך כזית עכ"פ דא"נ מישתלי לאו איסורא קאכיל כדמוכח מהמניח וכעין שיטת הגאונים ממומחין ע"ס שישאלנו כו' וכמ"ש לעיל באוקמתא דאביי בכותי יע"ש

מ"מ מהא דאין השומר וודאי דעדיף להביא ראיה מיני' דנותנין לכתחלה אף בלא סמך כלל. ובהא דאביי ולא אמר כרבא פי' רש"י ז"ל דיליף מהשומר את החנות דיוצא ונכנס לכתחלה והיינו מאין השומר וא"כ קשי'. ויש ליישב מדאמר רבא לא אמר כאביי כי קושי' ואביי לא אמר כרבא כו' דמשמע שהן ענינים חלוקים והא ליתא דהא אביי ורבא מחולקין בגופא אחד אי כותי ביוצא ונכנס שוחט לכתחלה או דיעבד דווקא א"כ הכי הוה ליה למימר רבא לא אמר כאביי כי קושי' ואביי התם נגע הכא לא נגע כו' דר"ל דאביי איך הבין קושית רבא אבל מדאמר ואביי לא אמר כרבא משמע שהוא ענין בפ"ע ולכך פירש"י דרבא לא אמר כאביי ביוצא ונכנס צריך חותך כזית בשר כי קושיא היינו מהמניח דוודאי מהתם ג"כ מוכח דיעבד א"צ כלום ולאביי אין קושיא מהמניח דהיכא דאיכא לברורי מברירין וכמ"ש התורה לעיל בד"ה המניח בתירוצם שנית יע"ש ולא חש התלמוד לומר זה והדר אמר ואביי לא אמר כרבא ר"ל ביוצא ונכנס אמאי לכתחלה לא מהא דאין השומר ומשני התם נגע הכא לא נגע. ואין למילף זה מזה ומה דמקשי ליה רבא לאביי מהמניח לענין שא"צ כזית בשר אף דרבא בעצמו סובר כל היכא דאיכא לברורי מברירין דבא ומצאו כתבו התוספות דבאין לפנינו שרי בד"ה אבל בא ומצאו כו' רש"י לא סבירא ליה כן דיש לחלק בין נכרי שמצאו בצד הבור ובין שחיטה כמ"ש התורת חיים דהתם שנמצא בצד הבור מירתת שנכנס שלא ברשות אבל במניח וכן אין השומר אייריי במטהר יינו של נכרי ומש"ה מייתי רבא שפיר ראיה עיין בתו"ח וכן, צריך לומר לשיטת הגאונים דבא ומצאו אף דיעבד בעינן כזית בשר ואי ליתא לפנינו, אסור דאל"כ אמאי אסור לכתחלה בע"ס כזית בשר דא"נ מישתלי לאו איסורא קאכיל אלא דיש לחלק בין נכרי שנמצ' בצד הבור ובין מצאו ששחט אף לרבא וכמ"ש התורת חיים:

עוד היה נראה לכאורה לומר דוודאי רבא דאותבי' לעיל לאביי מאין השומר צריך לשיטתי' הוא דאותביה וסבירא ליה אין צריך לכתחלה משמע בפשטא דלישנא דמתני' משום דאיהו אית ליה בריש גיטין לפי שאין עדים מצוין לקיימו משא"כ לרבה התם דאית ליה לפי שאין בקיאין לשמה א"כ קשיא מה דמקשה התם תנן המביא גט במדינת הים ממדינה למדינה צריך הא באותה מדינה אין צריך ומשני ל"ת כו' אלא בא"י אף ממדינה למדינה א"צ ופריך הא תני סיפא המביא בא"י א"צ ומשני ה"א דיעבד ובפי' התוספות לעיל ע"א בד"ה אין השומר מוכרח הוא דאל"כ ליתני רבותא טפי באותה מדינה במדינת הים צריך ואי לאשמעינן בא"י מסיפא שמעינן ובתוספות בגיטין האריכו יע"ש וע"כ לרבה א"צ משמע נמי דיעבד ולא כמו שתירצו התוספות לעיל יע"ש וא"כ לאביי נמי אין קושיא ורבא לשיטתי' הוא דקשיא ליה מאין השומר וא"כ א"ש דרבא

לא אמר כאביי דלכתחלה לא ביוצא ונכנס כי קושיא מאין השומר ואביי איכא לתרוצי דאין השומר צריך דיעבד הוא ר"ל דיעבד אין צריך היין ניתר בעומד ע"ג אלא אף ביוצא ונכנס והדר אמר אביי לא אמר כרבא ר"ל דיוצא ונכנס לכתחלה עכ"פ בחותך כזית בשר דא"נ מישתלי לאו איסורא קאכיל דהא התם לא שייך בנכרי שום דבר ומשני דאין ראי' מהת' דלא נגע והכ' נגע אבל רש"י לשיטתי' שם בגיטין דף ד' דמסיפא אין ראיה כלל דאימא דמיירי באותה מדינה עצמה יע"ש היטב ואי מההיא היינו מרישא וא"צ וודאי משמע לכתחלה לכ"ע ועיין במהרש"א ובמהר"ם מלובלין ז"ל ובפני יהושע שם בחדושיו למסכת גיטין ומש"ה פירש להיפך רבא לא אמר כאביי:

ובד"ה לא סבירא ליה הא דרבא דיהא ישראל מומר שוחט לכתחלה בבדיקת סכין עכ"ל משמע מלשונו דדיעבד מיהא שרי אף באין אחרים רואין אותו ולכתחלה אין לסמוך על סברא זו דלא שביק היתרא ואכיל איסורא. ומה שהכריח אותו לזה ולא פי' דאף דיעבד אסור כיון דדש ביה כהיתרא דמיא דהא לקמן דף ד' ע"ב מייתי סייעתא לרבא מברייתא הכל שוחטין ואפילו כותי וערל וישראל מומר כו' ודחי לה דלמא כדרב ענן במומר לע"ז וכיון דדחו לקמן לדרב ענן וקם בתיובתא וודאי דתו הלכתא כרבא וכמו שאבאר לקמן וכן כתבו הפוסקים ולקמן אאריך בזה בעזה"י וא"כ איך יאמר דלא סבירא ליה הא דרבא ולכך פי' דלכתחלה אין לסמוך על האי סברא דלא שביק היתרא ומברייתא דהכל שוחטין לקמן אימא דיעבד הוא כיון דמסיק לעיל דאיכא הכל דיעבד ואי דתני נמי כותי וערל מה בכך הא כדאיתא והא כדאיתא או כותי ביוצא ונכנס או בא ומצאו ע"י חותך כו' וערל נמי לשיטת הר"מ ז"ל שסובר דמומר לשאר עבירות בעי בדיקת סכין דווקא והביאו הטור בסימן ב' וכמו שאבאר לקמן בסמוך וא"ש דכולהו הוה דיעבד דשוחט ע"ס שיבדקנו הסכין אחרי כן. וכולהו חד דינא אית להו:

ודע דלפי מ"ש הר"מ ז"ל והביאו הטור ג"כ בסימן ב' דמומר לשאר עבירות בעי בדיקת סכין א"כ אמאי לא אוקמי' מתני' בהכי הכל שוחטין במומר לשאר עבירות דוודאי אין לומר דסובר במומר לשאר עבירות לא מהני בדיק' סכין דקיי"ל מומר לד"א לא הוה מומר לכה"ת כול' ויש ליישב ושיטת' כבר נתבאר או כדעת ר"י בעל התו' או כדעת העיטור ולא כשיטת הגאונים ולשיטת הגאוני' צ"ל דלא סבירא ליה הא דרבא דאף דיעבד אסור באין עומד על גביו ישראל כשר והא דקתני לקמן בברייי' הכל שוחטין ואפי' ישראל מומר יש לדחות מומר לע"ז בפעם אחת או בצנעא או בשאר גווני וליכא סייעתא לרבא אף דאיתותב רב ענן כמו שאבאר לקמן בס"ד ומש"ה א"ש דאל"כ לוקמי הכ"ש בישראל עע"ג דאי נמי לא ידקדקו יפה או דאתי למיטעי אף באין אחרים מה בכך הא דיעבד שרי

ועיין מ"ש לקמן בברייתא שחיטת כותי מותרת ובתוס' בד"ה מ"ט לא אמר כשמעתי' יעוין שם וכאן אין להאריך בזה:

גמרא לדבריו דאביי קאמר וליה לא סבירא ליה ר"ל דלא סבירא ליה לאוקמי מתני' בכותי אלא בישראל מומר דבדין הוא שתקדום שחיטת ישראל מומר לדין כותי כמ"ש מהרש"א ז"ל בשם בעל המאור. וכמו שאבאר בתוספות בד"ה מ"ט לא אמר כשמעתיה ואה"נ דרבא מוקי לקמן אידך הכל שוחטין לאתויי כותי לקמן דף י"ז. ויש טועים ומקשין איך יאמר דלא סבירא ליה הא מוקי לקמן אידך הכל בכותי וקושיא וסברא נפסדת היא כמ"ש כאן. וכבר היה אפשר לפרש אפילו אי יהבינן להו כולהו טעותייהו דת"ק דלא סבירא ליה היינו במצאו ששחט לא מהני חותך כזית בשר וכת"ק דרשב"ג דף ד' ע"א דבדלא כתיבא לא מהני אחזיק ביה וכמ"ש הרשב"א הביאו הטור בסימן ב' והב"י דהלכה כת"ק דרשב"ג ומש"ה לא מוקי מתני' בהכי דלא כהלכתא ומתני' דלקמן בעע"ג או ביוצא ונכנס והא דלא קשי' מנכרי שנמצא בצד הבור דאלמא דיעבד בלא חותך נמי מהני וה"ה לת"ק י"ל דשאני התם שנכנס שלא ברשות וכמ"ש התורת חיים הבאתיו לעיל אלא דאין צורך לזה דלי' לא סבירא לאוקמיה מתני' דהכי בכותי דין הוא שתקדום דין שחיטת ישראל מומר לדין שחיטת כותי וכמ"ש בעל המאור יע"ש:

ובתוספות בד"ה קסבר כותים גרי אריות הן כו' ומומר אוכל נבילות להכעיס עיין בחדושינו לקמן דף ד' ע"א גבי אמר רבא ישראל מומר ושם אבאר בעזה"י ודע דאף דפלוגתא דתנאי היא אי כותים גרי אריות הן או גרי אמת ולקמן ד' ע"ב תניא בברייתא הכל שוחטין ואפילו כותי אלמא איכא מ"ד גרי אמת הן מ"מ לא ניחא ליה לרב אשי לאוקמי מתני' דלא כהלכתא דאיהו:

סבירא ליה דגרי אריות הן והא דלא אמר דסבירא ליה כת"ק דרשב"ג דלא מהני חותך כזית בשר ולשיטת התוספות בד"ה בא ומצאו ששחט א"ש ולשיטת התורת חיים י"ל דזה היה די במה דלא אמר כרבא אבל כאביי אמאי לא אמר דישראל עע"ג שוחט לכתחלה ויוצא ונכנס דיעבד בלא חותך ומשום הכי אמר גרי אריות הן ודי לסתור בזה הקושיא דלא אמר כתרווייהו. ומיהו באמת איכא למימר דוקא חותך לאביי ביוצא ונכנס לעיכובא דהא מחלק בין יין נסך לשחיטה:

ובד"ה מ"ט לא אמר כשמעתיה תימא כו' ויש לומר דקמייתא איבעי ליה לאוקמי כשמעתי' עכ"ל וכתב מהרש"א ז"ל בשם בעל המאור דבדין הוא שתקדום דין שחיטת ישראל מומר לדין שחיטת כותי שהרי עשאום לבסוף כנכרים יע"ש והנה נראה לומר לפי מ"ש לעיל דהוה מצי לאוקמי' מתני' במומר לתיאבון בבודק סכין בד"א שיודעין

שמוחזק אבל אין יודעין לכתחלה לא ישחוט או התו' סברי כשיטת הגאונים וכפי מ"ש הב"י בסימן א' דדעת ר"י הוא כשיטת הגאונים וא"כ באין יודעין שהוא מוחזק נותנין לו ע"ס שישאלנו אח"כ ובמומר ברי דידי' לאו כמ"ש לעיל ובשלמ' למיחוש שמא יארע לו איזו קלקול לא חיישינן משא"כ באין יודעין שהוא מוחזק חיישי' שמא יתעלף וישהה באונס ולא יאמר לנו כיון דגם לדידי' אי מתרמי כהאי יאכל ממנה כ"ש דלא חייש אלפני עור כה"ג ולא הוה אלא רובא ולכתחלה לא סמכינן ארובא ודיעבד שחיטתו כשירה דסמכינן ארובא וברגיל להתעלף או שזה תחילת שחיטתו בעינן אחרים רואין וכמ"ש כל זה לעיל ומש"ה מקשי שפיר קמייתא הוה ליה לאוקמי' כשמעתי' והוה א"ש וכולן משא"כ אי מוקמינן לקמייתא בכותי לא א"ש וכולן ובזה יש ליישב מ"ש התוספות ב' ע"ב בד"ה אילימא אחש"ו דדייקי שפיר מרבא דהא באמת גם לרבא א"ש וכולן כמו לרבינא שהקשו התוספות ד"ה דליתיה קמן תימא דמשמע איתא קמן לא מהני דאל"כ לוקמי' הכל ביודעין ושחי' כשירה באין יודעין ואחרים בידע דלא גמיר ועיין שם במהר"מ מלובלין ושאר מפרשים הכי נמי איכא לאוקמי' במומר ואי קשי' הא דכתבו התו' במתני' ד"ה שמא יקלקלו שהקשו לרש"י הא מסיפא שמעינן לה דרבא הוא דדייק לקמן ולדידיה לא קאי וכולן אלא אחש"ו והא באמת מצי קאי וכולן אמה דמרבינן מהכל וכמ"ש יש לומר דרש"י לשיטתי' שכ' רוב מצויין הלכך לא בעי למיבדקיה ופשטא דלישנא משמע כפי מה שפי' הב"י דבריו דסובר כבה"ע א"כ קשה קושית מהרש"א אמאי לא אוקי מתני' בהכי וצ"ל כתי' הט"ז דלא שייך ושחיטתן כשירה בלא שום תיקון וא"כ תו לא מצינו לאוקמי' מתני' הכל שוחטין ביודעין שהוא מוחזק ושחיטתן כשירה באין יודעין בלא תיקון דהא ברי דידיה כמאן דליתא דמי דמומר לתיאבון הוא אלא ארובא סמכינן ושחי' כשירה משמע ע"י תיקון ונהי דבכותי ע"י חותך ולתי' שני של תו' ד"ה המניח דאי ליתא לפנינו כשר מ"מ שייך שפיר ושחיטתן כשירה ע"י תיקון דאי איתא לפנינו מבררינן ואי אכיל ודאי שרי אבל במומר נהי דאי איתא לפנינו ואמר דנתעלף אסור מ"מ שחיטתן כשירה ע"י תיקון ליתא דאם יאמר שלא נתעלף אמירה דידיה לית ביה מששא אלא על רובא סמכינן ולא שייך תיקון וזה לשיטת רש"י אבל לשיטת התוס' אין הכי נמי דמוקמינן הכי וכדכתיבנ':

ודע דבכותי נמי מצינו לומר כן הכל שוחטין ביודעין שהו' מוחזק ביוצא ונכנס אבל אין יודעין שהוא מוחזק אסור לכתחלה דלא מירתת מה שהוא באונס וכמ"ש לעיל שם בשם בשם הר"ן דדייק אמאי מותר ביוצא ונכנס בכותי דלמא אירע לו איזה אונס ובאונס לא מירתת והבאתיו לעיל. ודיעבד שרי דסמכינן ארובא ואי ידעינן דרגיל להתעלף בעינן

אחרים רואין אותו ואי דלכתחלה רשאין ליתן לו באין יודעין ע"ס שיתנו לו כזית בשר אח"כ דאי נמי מישתלי לאו איסורא עביד מ"מ מצינו לאוקמי' הכל ביודעין ובאין יודעין בלא ע"ס חותך כזית בשר אין ליתן לכתחלה ושחיטתן כשירה דיעבד ואין להאריך:

וזה לשון הר"ן ז"ל בחמש שיטות בחדושיו לחולין באוקמתא דכותי כו' אבל בהמה דידי' ששחט אוכלין ממנה אפי' לא יאכל הוא ממנה ולא חיישינן שמא אירע לו א' מהדברים הפוסלין את השחיטה ויאכיל אותה דלפסול שלא מדעת לא חיישינן וכן כתב הרשב"א בחדושיו דאין קלקולי שחיטה יוצא מבן דעת הרוצה לשחוט כהוגן ועיין בר"ן אצל הרי"ף יע"ש דאל"כ איך שרי רבא ביוצא ונכנס והא שריותיה דידיה משום דנתפס כגנב וכל שלא מדעת לא נתפס כגנב עכ"ל וה"נ כפי מ"ש דבאין יודעין אסור לכתחלה וביי"ד סי' ב' אבאר בזה בעזה"י ועיין בפר"ח סי' ב' ובתב"ש סי' א' וב' ולענין מומר להכעיס אי פסול באחרים רואין או כשר ואי לכתחלה או דיעבד אבאר במימרא דרבא לקמן מומר לתיאבון באורך גם לענין צדוקי וביתוסי אי דינו ככותי קודם שגזרו עליהם אבאר שם ועיין בי"ד סי' ב' ובאחרונים יע"ש:

ת"ר שחיטת כותי מותרת בד"א כשישראל עע"ג אבל בא ומצאו חותך כזית בשר ונותן לו אכלו מותר לאכול משחיטתו וא"ל אסור לאכול משחיטתו עכ"ל דע דהא דאין מוסרין לחש"ו לכתחלה באחרים רואין אותן כתב הרשב"א בד' שיטות והר"ן בחמש שיטות תרי טעמי א' שמא לא ידקדקו הני אחרים לראות יפה או דמועדין הן לקלקל ואיכא משום בל תשחית דאסור לנבל בהמה טהורה ודיעבד לא חיישינן שמא לא ראו יפה. ובגדול דלא גמיר איכא דעות הרשב"א והרא"ש והטור דשוחט לכתחלה והיינו טעמא דאי מעשיו מקולקלים כמו חש"ו וכן כתב הרשב"א בחידושיו דף ד' ובת"ה יע"ש. ועוד יש לחלק בגדול שרי לכתחלה אחרים רואין דלא גזרינן אטו אין אחרים רואין שיסברו שזה גמיר הוא ואי משום שיתנו לזה יאמר להם שאינו גמיר ה"ש משא"כ בחש"ו גזרינן דלמא יתנו להם באין אחרים רואין. ועין בפרישה בסי' א' ס"ק כ"ו ובפר"ח גבי ידע דלא גמיר בסימן א' אלא אי הוה טעמא דגזרינן אטו אין אחרים א"כ בכותי אמאי שרי לכתחלה באחרים עע"ג ולא גזרינן אטו אין אחרים משא"כ אי טעמא דלמא לא ידקדקו יפה לראות וכותי כל מעשיו מתוקנים או דא"נ לא ידקדקו יפה הו"ל כיוצא ונכנס דשרי דיעבד בלא חותך כזית בשר לחד תי' של תוספת ד"ה המניח ועיין מה שכתבו שם נמצא דיש שלשה טעמים בדבר זה דאין שוחטין לכתחלה וכמ"ש:

והנה רש"י ז"ל פי' שחיטת כותי מותרת לכתחלה ומלשון הברייתא אין ראייה דאיכא למימר דיעבד וגדולה מזו בס"פ לולב הגזול קטן היודע לשחוט מותר לאכול משחיטתו

איכא מאן דמפרש דיעבד וכ"ש הכא שיש לפרושי כן והחילוק בין בא ומצאו דהתם בעינן כזית בשר דיעבד ועע"ג בלא כזית בשר שרי אלא דפי' כן משום דבין לאביי ובין לרבא שרי לכתחלה בעע"ג עכ"פ ואף למאן דסובר דידע דלא גמיר אסור לכתחלה באחרים רואין שאני כותי דמומחה ומוחזק שרי לכתחלה כהאי גוונא באחרים רואין אותו:

כתב הריטב"א ז"ל בחדושיו דהוה למירמי רישא אסיפא בלא אביי ורבא עכ"ל ר"ל דקשיא דיוקים אהדדי דמרישא משמע עע"ג לכתחלה ויוצא ונכנס דיעבד ומסיפא משמע דוקא בא ומצאו הא יוצא ונכנס לכתחלה ולשנויי נמי יוצא ונכנס בא ומצאו קרי או עע"ג קרי ויש לומר דלא מצי למירמי רישא אסיפא דעע"ג לכתחלה ויוצא ונכנס דיעבד בלא חותך ובא ומצאו בחותך ואי ליתא אסור. ועיין מ"ש לקמן גבי לאביי קשיא סיפא ולרבא קשיא רישא והא דאמר בא ומצאו חותך אשמעינן דבלא חותך אסור דלא דמי לנכרי שנמצא בצד הבור או כרשב"ג דכל מצוה שהחזיקו בה כותים הרבה מדקדקין וסומך עליהם:

דף ד.

גמרא כיוצא בו מצא דקוריא של ציפרין קוטע ראשו של אחר מהן אכלו כו' יראה לי דבא לאשמעינן דשווין המה בא ומצאו ששחט כמו מצא בידו דקוריא של ציפרין ומיירי שעשאן למוכרן בשוק דאי לעצמן ודאי מותר לאכול מהן בלא חותך כזית ונותן לו כמ"ש לעיל בשם הר"ן בחמש שיטות באוקמתא דכותי דכל לעצמו ודאי שחט כראוי דחזקה על בן דעת שאין קלקולי שחיטה יוצא מתחת ידו אלא דמצא דקוריא למכור בשוק וקמ"ל מה במצא דקוריא וודאי לעיכובא הא דחותך ונותן לו ואי ליתא לפנינו אסור כיון דידיה הוא שוחט מאן נטיר ליה אף בבא ומצאו ששחט בהמת ישראל לעיכובא בעינן כזית בשר דלא כמ"ש התוס' לעיל בד"ה אבל בא ומצאו דלרבא אי ליתא לפנינו שרי כמו בנכרי שנמצא בצד הבור אלא כמ"ש התורת חיים הבאתיו לעיל יע"ש. אבל אם נאמר כמ"ש התוספות לעיל צריך לומר דאשמעינן דאף בעוף סמכינן עלה במה דאוכל הכותי ממנה דה"א בבהמה דיש לעיקר שחיטה עיקר מן התורה דכתיב וזבחת הוא דאמרינן כיון דאחזיק. בהו כותי מיזהר זהירי ביה משא"כ בעוף דלדידן נמי מהיקשא דואת תורת הבהמה ועוף נפקא ברפ"ב לקמן ה"א דלא זהירי בהו כותים קמ"ל דאפ"ה מיזהר זהירי ביה וע' מ"ש לקמן בהא ודלמא אין שחיטה ע"ש גמרא אבי דייק מרישא רבא דייק מסיפא עכ"ל הנה אביי דייק מרישא דיוצא ונכנס לכתחלה לא שפיר קשה לאביי סיפא דבא ומצאו הא יוצא ונכנס לא צריך כזית בשר ואי דאה"נ וכמ"ש התו' לעיל ד"ה המניח

דכל היכא דאיכא לברורי מבררינן ואי ליתא לפנינו שרי משא"כ בא ומצאו דאי ליתא לפנינו אסור ובזה מדויק לישנא דברייתא דקתני בא ומצאו חותך כזית בשר כו' ואם לאו אסור ולא קתני ואם לא אכלו דה"א דווקא כי איתא ולא אכלו ולכך אמר ואם לאו ר"ל שאינו נותן לו או שאין לפנינו אסור ואביי אמר לעיל ואם לא אכלו וא"כ משמע דווקא באית' לפנינו ולא אכלו הא ליתא לפנינו שרי אלא דא"כ קשיא יוצא ונכנס לכתחלה נמי ע"ס שיתנו לו כזית בשר וכשיטת הגאונים שכתבנו לעיל דא"נ מישתלי לאו איסורא הוא ומש"ה מקשה ולאביי קשי' סיפא כיון דעל כ"פ מוכח דדיעבד לא בעינן חותך כו'. ומשני יוצא ונכנס בא ומלאו קרי ליה ר"ל דלא מישתרי דיעבד אלא בחותך כזית בשר ואי ליתא אסור דאביי לשיטתי' דמחלק בין שחיטה ליין נסך דהתם לא נגע והכא נגע ואין ראיה מהמניח לכאן ולכך אי ליתא לפנינו אף דיעבד אסור ולכתחלה אסור ע"ס שיתנו לו אח"כ דילמא מישתלי ולא יתנו לו אחרי כן כו'. אבל לשיטת ר"י בעל התו' או לשיטת בה"ע דרוב מצוין אצל שחיטה מומחין הם ואי איתא לפנינו א"צ שאלה ואפ"ה אין ליתן לכתחלה אף ע"ס שיבדקנו אח"כ וכפי' הב"י בסי' א' יע"ש וא"כ מאי קושי' לאביי מסיפא אימא דיוצא ונכנס דיעבד שרי בלא חותך כזית בשר באין לפנינו ובא ומצאו לא ניתר כ"א ע"י חותך דוקא וא"כ אין ראיה מסיפא להיפך ומ"מ לכתחלה לא וכמו במומחין באין יודעין וה"נ דכוותי' באיתא לפנינו מבררינן וליתא לפנינו שרי כמ"ש אמר אביי חותך כזית בשר והיינו באיתא לפנינו ושמא משום דבברייתא לא הוזכר בפי' דבאין לפנינו אסור בבא ומצאו אלא אכלו כו' וא"כ הוה לאשמעינן ביוצא ונכנס ג"כ דבאית' לפנינו צריך חותך כזית בשר. ואין להקשות דאי הוה תני יוצא ונכנס ה"א דכאן הוא דמהני חותך דא"נ הלכה כת"ק דרשב"ג דכל דלא כתיבא לא סמכינן עלייהו מ"מ ה"א דהך בחינה הוא לחומרא דאי לא אכיל אסור משא"כ בא ומצאו דהבחינה הוא דאי אכלו שרי וליתא לפנינו אסור וקמ"ל כרשב"ג דסומכין עלייהו במצוה שהחזיקו בה יש לומר דהא מסיפא שמעינן לה דמצא דקוריא של ציפרין דסמכינן עלייהו וא"כ בבא ומצאו הוה לאשמעינן רבותא טפי דאף יוצא ונכנס באית' לפנינו צריך כזית בשר דהא לא הוזכר בפי' בברייתא דאי ליתא לפנינו אסור בבא ומצאו ועיין מ"ש בדברי רבא:

רבא דייק מסיפא ופירש"י דיוצא ונכנס לא מצריך תנא בדיקה אלא בבא ומצאו. והדין עמו דלא מוכח מכאן אלא דיוצא ונכנס א"צ כזית בשר אבל הא וודאי דלא שמעינן דיוצא ונכנס שרי לכתחלה דאימא דווקא דיעבד ולא לכתחלה ואפשר דאף באיתא א"צ כזית בשר ואפ"ה אין ליתן לכתחלה ע"ס שיתנו לו כזית בשר ולא סמכינן אטעמא דמירתת וכמו לשיטת בה"ע דאי שחט א"צ שאלה כלל ולכתחלה לא ישחוט ואף דהיכא דשחט

אמאי לא בדקינן ליה דלענין זה הוה כלכתחלה אפ"ה דיעבד לא שאלינן ליה ה"ה בכותי אי שחט א"צ כזית בשר ואף איתא לפנינו דסמכינן אמירתת ואפ"ה לכתחלה לא סמכינן אטעמא דמירתת ושיטת רש"י ברוב מצוין כתב הב"י שהוא כשיטת בה"ע וכבר נתבאר לעיל באורך ולשיטת הגאונים ה"ק אביי דייק מרישא רבא דייק מסיפא נוכל לומר דדייק מסיפא כל דבריו דיוצא ונכנס לכתחלה שרי בלא ע"ס כלל ומכ"ש דיעבד דאי איתא לפנינו א"צ ליתן לו כזית בשר כלל דאי ביוצא ונכנס באין לפנינו שרי ובאיתא לפנינו כל היכא דאיכא לברורי מבררינן ובא ומצאו אף בליתא אסור כמ"ש הת"ח לעיל דלא דמי לנכרי שנמצא בצד הבור בנכנס שלא ברשות א"כ ביוצא ונכנס שרי לכתחלה ע"ס שיתנו לו כזית בשר וא"כ מתני' במאי מוקמת לה הכל שוחטין אם ביוצא ונכנס ע"ס הא לא שייך הכל כיון דמחוסר תיקון כמ"ש הרא"ש לשיטת הגאונים דאל"כ תקשה קושית הרא"ש בהא דרוב מצוין והתבאר לעיל ואי בעע"ג מאי ארייא עע"ג ביוצא ונכנס נמי ע"ס שיתנו לו ואין זה קושי' ועיין ולשיטת ר"י אם היא דעה שלישית א"ש טפי דבא ומצאו לרבא חותך היינו באית' לפנינו ואי ליתא שרי כיון דרבא מדמה שחיטה ליין נסך וכמ"ש התו' בד"ה אבל בא ומצאו דלא כת"ח וא"כ ביוצא ונכנס ע"כ אף באית' לפנינו א"צ חותך כזית בשר וממילא דאף לכתחל' שרי ליתן לו אף בלא ע"ס שיתנו לו אח"כ דאל"כ אמאי דיעבד באיתא לפנינו א"צ חותך הא הוה כלכתחלה וכולה מלתא דייק רבא מסיפא לפי שיטה זו. ופי' ר"י בעל התוס' הוא פי' מורווח בכולה שמעתין וכמ"ש לעיל: **שם** ודלמא סימנא יהיב בגוויה לפירש"י שפי' דקוריא מחרוזת פריך מעיקרא ודלמא ההיא דשחיט שפיר שנתן סימן במנין המחרוזת שהוא ג' או ד' וראש המחרוזת. ומשני במכניסן תחת כנפיו ופריך ודלמא ההיא דשחיט שפיר דבצפור גופא יהיב סימנא ולפי' התו' פריך ודלמא ההיא דשחיט צפור שנתן סימן בגוף העוף ומשני במכניסן תחת כנפיו ופריך ודלמא סימנא יהיב בגויה פי' בהאי רישיה אבל מלשון רש"י דלמא ההיא דשחיט שפיר וזה היה מכירו לא משמע כן שנתן סי' במנין יע"ש:

ודלמא קסברי כותים אין שחיטה לעוף מן התורה וליטעמיך כו' עכ"ל ואף שכתבו התו' לעיל ד"ה אבל בא ומצאו דלרבא בא ומצאו שרי בליתא לפנינו בלא חותך כזית בשר יע"ש וא"כ מאי קושיא דהא הבחינה הוא להחמיר י"ל בשלמא בא ומצאו שפיר סמכינן על בחינה דאי אכיל סמכינן אמירתת נמי ואי לא יאכל אסור דמה שנותנין לו הוא דאי לא יאכל דאסור משא"כ במצא דקוריא של ציפרין דלא מירתת דשלו הן ועשאן למכור בשוק וודאי דאי ליתא אסור ועיקר היתרא מה שיאכל פריך שפיר ודלמא קסברי כותים אין שחיטה לעוף מן התורה והא דאמר וליטעמיך שהיה כו' מי כתיבי לאו אבא ומצאו

קשיא ליה דהתם איכא לשנויי דמה שנותנין לו הוא לברורי שאם לא יאכל ומכ"ש לרבא דהלכתא כוותיה אלא דקשיא ליה למה לך להקשות ודלמא אין שחיטה לעוף מן התורה ואמאי לא בפשיטות לענין דקוריא דלמא לא אחזיק בה' הלכות שחיטה ורש"י שפי' וליטעמיך הך זביחה דכתיב בבקר ובצאן מי כתיבי אפשר דסובר כמ"ש הת"ק דיש לחלק בין נמצא בצד הבור ואבא ומצאו נמי קשיא:

לשון הריטב"א ז"ל אלא כיון דאחזיק כו' ומה דקארי ליה דסבר בהמה דאית ליה עיקר מן התורה אמרינן אחזיק אבל עוף אין לו עיקר מן התורה עכ"ל ר"ל דהמקשה דפריך ודלמא קסברי כותים אין שחיטה לעוף מן התורה ואיך לא הקשה שהיה דרסה מי כתיבי אלא דבהמה דעיקר כתיב זביחה אמרינן דמהני לאחזיק משא"כ עוף דמהיקשא נפקא ברפ"ב זאת תורת. בהמה ועוף נפקא. מה שאמר שהיה דרסה חלדה הגרמא ועיקר אגבי שהיה דרסה חלדה עיקור דסכין פגומה דלא מינכר נקיט נמי הגרמא דמינכר הוא כמ"ש התו' ב' ע"ב ד"ה שמא ישהו וביורה דעה אכתוב בזה בדין הקראים בזמן הזה גם מה שאמר בכל הסוגיא חותך כזית בשר ונותן לו בדווקא נקיט כזית דחצי שיעור לר"ל מותר מן התורה ובדרבנן לא מהני הוחזקו ולר"י דאמר חצי שיעור אסור מן התורה אפשר דלא הוחזקו בפחות מכזית ובכזית הוחזקו או דסתם אכילה בכזית הוא ועיי' בריש הלכות חמץ ומצה במשנה למלך אי סתם אכילה בכזית והלכתא אתי לומר בכ"ש לאיסורא או סתם אכילה בכ"ש והלכתא שאין עונשין בכ"ש ועיי' בהלכות מלכים בר"י שכתב כל השיעורין לישראל לא לב"נ ובמקום אחר הארכנו בו:

ע"ש ואחזיק ולא אחזיק בדלא כתיבי תנאי היא ר"ל אי הוה חזקה וסמכינן עלייהו או לא הוה חזקה וז"ש ולא אחזיק ר"ל או לא הוה חזקה וריטב"א גורס ואחזיק בדלא כתיבא תנאי היא יע"ש ומ"ש הריטב"א אי אחזיק לדידן או נהי דאחזיק לדידהו לדידן לא אחזיק ר"ל אי יש לסמוך עליו גם לדידן דאף דאוכל ממנו יש לנו לאסור לאכול משחיטתו דאף דאחזיק פעמים עובר ואין לאכול משחיטתו אף בחותך כזית כו':

לא בקיאי בשימור ר"ל לשם מצה ונהי דבקיאין בשימור דחימוץ מ"מ לא בקיאי לשם מצה ולצאת בלילה ראשונה בעינן שימור קמ"ל דבקיאין בשימור לשם מצה ולא זו דמותרת אלא אף לצאת ידי חובה לילה הראשונה יוצא ועיין מ"ש בתוספות בד"ה מצת כותי מותרת:

ובתו' בד"ה מצת כותי מותרת וא"ת והאיך יוצא בה והא חשידי אלפני עור וי"ל שלא אכל כותי מצה אחרת כל הלילה כ"א זו עכ"ל קושיתם לא תלוי במה שפי' דבעיסה של ישראל מיירי דא"צ מצת כותי דלמא אית ליה מצה אחריני דיוצא בה ועיין במהרש"א בגיטין

דף יו"ד שפי' דהא דלא קשיא להו ארישא איך מותר לאכול דלמא לא שמר מחימוץ כיון דחשידי לעבור אלפני עור וי"ל שרואה ישראל והכיר קודם אפיה שלא החמיץ וע"ש ולפי זה נקיט רישא מצת כותי מותרת דפשיטא הוא כיון שהכיר ישראל שלא החמיץ אלא איידי דסיפא דיוצא בה והא דפריך פשיטא אסיפא ומשני מ"ד לא בקיאי בשימור דמשמע דהם עצמן לא בקיאי בדין זה דבעי שימור לשם מצה ואמאי לא משני דא"נ בקיאי בשימור קמ"ל דסמכינן עלייהו באם לא אכל אלא ממצה זו הכותי כל הלילה אנן נמי רשאין לצאת בה דמרישא לא שמעינן זה דהא דמותר לישראל לאכול הימנו במכירו שלא החמיץ ואם נאמר דרישא איירי באין מכירו פריך שפיר ש דמותרת אלמא סמכינן עלי' באכל ממנה בכתיבא ואחזיק או בכתיבא לחוד ה"ה דסמכינן עליו בשימור לשם מצה באכל הכותי ממנה ומשני מ"ד דלא בקיאי כלל בשימור ק ומיהו לתו' נמי י"ל כן דפריך ליתני מצת כותי מותרת לחוד וע"כ בלא הכיר בה שלא החמיץ דאל"כ פשיטא אלא סמכינן אחימוץ ה"ה אשימור. אבל למ"ש בספר פני יהושע בגיטין דרישא ע"כ מיירי בהכיר בה ישראל דאל"כ הא איכא שימור דרבנן ולת"ק בדלא כתיבא לא מהני אחזוק יע"ש היטב א"כ אף באמת ע"כ רישא מיירי בהכיר שלא החמיץ. וא"כ הוי לשנויי דקמ"ל דסמכינן עלייהו באם אכל הכותי דמרישא לא מוכח דבהכיר בה מיירי ומיהו י"ל דאכתי לא ידע במאי פליגי ת"ק ורשב"ג ובהא אמר דפליגי בלא אחזיק וכתיבא וא"כ איכא למימר דאחזיק ולא כתיבא או כתיבא ולא אחזיק מהני לת"ק ולרשב"ג דווקא אחזיק וא"כ שעיר פריך דהיה יכול להשמיענו מצת כותי מותרת בלא הכיר בה ישראל ומשני מ"ד לא בקיאי בשימור. אבל לפי מה דמסיק דפליג באחזיק ולא כתיבא לת"ק לא מהני וכ"ש בדרבנן לא מהני ומצת כותי מותרת ע"כ בהכיר בה שלא החמיץ אה"נ דמצי לשנויי כמ"ש ומה שיש לדקדק בסוגיא זו ובתורה ד"ה א"ב עיין גיטין:

וראיתי עוד בספר פני יהושע בגיטין שכתב דרבא לא ס"ל כרשב"ג דאחזיק מהני וא"כ הא דאמר לעיל מ"ט לא אמר כשמעתיה היינו דרישא הו"ל לאוקמיה במומר ולא בכותי דאיך יאמר ושחיטתן כשירה בחותך והא לא סמכינן עלייהו דרבא כרשב"ג לא סבירא ליה יע"ש ואני אומר אף אי האמת כך בלא"ה דהלכה כת"ק דרשב"ג כמ"ש הרשב"א הביאו הב"י בסי' ב' מ"מ נופל לאוקמיה קמייתא כשמעתיה בכותי יוצא ונכנס לכתחלה ובא ומצאו דיעבד בלא חותך אי נמי בחותך לברורי ואי לא אכיל אסור לאכול וליתא לפנינו שרי והתוס' לשיטתייהו בד"ה אבל בא ומצאו מההיא דהנכרי שנמצא בצד הבור דיעבד בליתא לפנינו שרי ומש"ה הניחו בקושיא ד"ה מ"ט לא אמר:

גופא אמר רבא ישראל מומר אוכל נבילות לתיאבון ישראל בודק סכין ונותן לו עכ"ל הנה כפי פשטא דלישנא משמע דוקא מומר לאותו דבר אבל מומר לתיאבון לשאר עבירות א"צ בדיקת סכין דמומר לד"א לא הוה מומר לכל התורה כולה וזה דעת הרשב"א בחדושיו ובת"ה ועיי' ב"י בסי' ב' ורבא דאמר ישראל מומר משמע דרגיל בכך כמ"ש הפוסקים דמומר משמע שעבר הרבה פעמים יע"ש וכ"כ הת"ח כאן דווקא רגיל בכך אבל בפ"א אין צריך בדיקת סכין והביא ראיה מפ"ד דהלכות שחיטה מדברי הר"מ דמי שהוא פסול לעדות בעבירה מן העבירות הר"ז שוחט וא"צ בדיקת סכין הנה מה שהביא ראיה מפ"ד יש לדחותה כמ"ש הב"י בסי' ב' דשאני מומר לשאר עבירות דבפ"א א"צ בדיקת סכין אבל מומר לאותו דבר אף בפ"א צריך בדיקת סכין אלא דהכ"מ בעצמו בפ"ד מה"ש כתב וז"ל סברת רבינו דכל שאינו אלא פ"א א"צ בדיקת סכין דרבא אמר דוקא מומר לכך יע"ש ובודאי פשט דבריו מורין דאף בשחיטה בעינן הרבה פעמים ולא כפר"ח בסימן ב' ס"ק כ"ב דהמעיין יראה שדבריו בכ"מ סותרין דבריו שבב"י ואני רואה תורתו של הכהן הגדול צרופה וברורה שכתב בסי' ב' ס"ק כ' וכמ"ש בש"ע סי' קי"ט סעיף ז' דהחשוד בדבר מעיד בשל אחרים ולא בשל עצמו דעל לפני עור חוששש שאין לו הנאה מיניה ומש"ה בפ"א בשל אחרים נאמן בבודק סכין דאינו חשוד בשל אחרים ובשל עצמו ר"ל בבהמה שלו אף בפ"א צריך לבדוק לו סכין אם רוצה ישראל כשר לאכול ממנו אבל אם רגיל בכך אפילו לאחרים אין נאמן לאותו דבר ואין חילוק בין לאותו דבר לשאר עבירות דבכל ענין צריך בדיקת סכין כיון דחזינן דפקר לתאותו חיישינן שמא לא מקיים שום מצוה כהלכת' ובדיקת סכין דאית ביה טורח חיישינן ומיהו כי בדק שרי דלא שביק היתרא ואכיל איסורא. ועיי' בסי' קי"ט ס"ק י"ח שסיים וכ' אבל במומר שהוא מועד לכך אינו נאמן בשל אחרים והראה מקום לסי' ב' ס"ק כ' ובסימן קכ"ז ס"ק י"ט והוא ט"ס וצ"ל ס"ק כ' יע"ש באורך. ומ"ש שכן כתב בסי' ב' ס"ק כ' שם לא כתב בפי' לחלק בין מומר לפ"א אלא שם כ' דבכ"מ מיירי לאחרים ממילא דכן הוא דבמומר אף בשל אחרים אינו נאמן ולא זו בלבד אלא אף במומר לשאר עבירות צריך בדיקת סכין וטעמא אף דמומר לד"א לא הוה מומר לכל התורה כולה ונאמן להעיד אף בשל עצמו כמו שמוכח בש"ך סי' קכ"ז ס"ק כ' וכן מתשובת הרשב"א סי' ח"ל דמומר לשאר עבירות נאמן מ"מ שאני בדיקת סכין דאית ביה טורח חיישינן דלמא לא ידקדק ביה כיון דחזינן דעקר לתאותו שמא לא מקיים שום מצוה כהלכתא והיינו דוקא כה"ג דאית ביה טורח אמרינן הכי וזה שסיים בס"ק כ' ול' הרב שכ' דינו כמומר אינו מדוקדק לפ"ז יע"ש בסי' ב' ר"ל דבפ"א לאותו דבר לא הוה כמומר ורגיל דבפ"א נאמן בשל אחרים אף לאותו דבר

ובמומר ורגיל אף לשאר עבירות אינו נאמן לענין בדיק' סכין וכמ"ש כאן ובחדושינו לי"ד נאריך בה בעז"ה:

ולפי זה רבא דאמ' ישראל מומר אפשר דווקא נקיט מומר דאף בשל אחרים אינו נאמן הא בפ"א שוחט בהמת אחרים בלא בדיק' סכין דהחשוד לדבר מעיד בשל אחרים כמ"ש בש"ע סי' קי"ט ס"ז והוא דעת הר"מ ז"ל יע"ש בב"י והא דנקיט לאותו דבר ולא לשאר עבירות לאשמעינן אף לאותו דבר בעינן דוקא מומר בשל אחרים או דלא נימא כיון דדש בי' כהיתרא דמיא והכ"מ בפ"ז מה"ש לא כ' אלא דרב' רבות' נקיט אפי' מומר לאותו דבר די בבדיקת סכין ולפי מ"ש י"ל אפילו לאותו דבר דוקא מומר ורגיל בכך ודוקא לתיאבון אבל להכעיס הוה מין לכל התורה כולה ואסור אף בישראל עע"ג לדעת הר"מ ז"ל בהלכות רוצח פ"ד דהוה מומר לכל התורה כולה ועיין בבכור שור בע"ז כ"ו ע"ב יע"ש משמע ודאי דכל להכעיס הוה מומר לכל התורה כולה ודינו כעכו"ם אבל הרא"ש זצ"ל והרשב"א ומרש"י משמע דלהכעיס מומר הוה ולא מין משום דבע"ז כ"ו ע"ב פליגי רב אחא ורבינא להכעיס אי הוה מומר או לא וקי"ל לקולא כל היכא דפליגי רב אחא ורבינא כמ"ש לקמן דף צ"ג בפג"ה יע"ש ומש"ה הלכה דלא הוה מין וכיון שכן הרשב"א פסק דבישראל עע"ג שרי דיעבד ומרש"י נמי נראה כן דעתו שכתב באוקימתא דרב אשי אבל להכעיס לא דמועד לנבל בידים משמע באחרים רואין שרי ובאין אחרים חיישינן שמא מנבל בידים דמומר הוא ואף בשל אחרים אין לו נאמנות דאם הוא עובר כ"ש דלית ליה לפני עור בכה"ג אבל לשאר עבירות נאמן להעיד ואף בשל עצמו ודעת הרא"ש ותוס' לעיל ד"ה קסבר כותים סבירא להו דלא הוה מומר לכל התורה להכעיס מדכתב, הרא"ש טעמא דאינו חושש לזבוח ותיפוק ליה דדינו כעכו"ם אלא דלאו כעכו"ם ומ"מ מימעט מקרא דוזבחת מי שהוא מאמין בזביחה משא"כ במומר להכעיס לאותו דבר ומ"מ מדברי התוס' ד"ה קסבר אין הכרע אי סברי דלהכעיס מין הוא ועיין בב"י סי' ב' אי מומר לא להכעיס ולא לתיאבון להרא"ש פסול ולהר"ן כשר ודעת הר"ן נראה כדעת הר"מ בפ"ד מהלכות רוצח יע"ש. ולפי דברי הרשב"א נקיט רבא מומר לתיאבון בודק סכין ולהכעיס דוקא דיעבד בישראל עע"ג וליש מי שסובר דאף לכתחלה באחרים רואין ל בת"ה להרשב"א יע"ש היטב:

וכבר כתבנו לשיטת הרמב"ם ז"ל וודאי אף מי שהוא מומר לשאר עבירות נאמן לשאר דברים ובתנאי לתיאבון ודוקא בדיקת סכין שיש בה טורח ולבדוק מפגימה כל שהו ויש בה דקדוק גדול סובר דאף במומר לשאר עבירות בעינן בדיקת סכין ויש לו ראייה מהאי ברייתא דלקמן הכל שוחטין ואפילו ישראל מומר יע"ש ולקמן אבאר עוד בהאי ברייתא

ודיני חשוד וע"א נאמן באיסורין הלא הם מקור נובע ולא עת האסף פה ואי"ה בי"ד סי' קי"ט אבאר:

ע"ש חמצן של עוברי עבירה פירש"י ז"ל שאין מבערין חמץ בפסח מפני הפסידה עכ"ל ור"ל דאי משכח להו בתר זמן איסורא אין חוששין לכך ומשהין אותו עד לאחר הפסח מפני הפסד ממון שלהם אפ"ה מותר לאחר הפסח מיד דאי במשהין אותו בכונה אף קודם זמן איסורו הרי הן מומרין להכעיס לאותו דבר דהא היה יכול לבטלו ומיהו יש לומר כל שאין מבטלו בלב שלם אין הביטול כלום ועיין בא"ח הלכות פסח אבל אי הוה מהני ביטול כה"ג לא הוה א"ש הא דאמר סברו' הא מני ר"י היא מ"מ לא הוה אסור אלא מדרבנן אלא כמ"ש דלא הוה ביטול כלל או דשכחו מלבטלו והוה דאורייתא ועיין באורח חיים הלכות פסח בדין ביטול יע"ש:

ודע שיש לתמוה מאי מייתי ראיה מהא דחמצן של עוברי עבירה דהא קי"ל מומר לד"א לא הוה מומר לכל התורה וא"כ נהי דחשידי לעבור על לאו דבל יראה מ"מ אלאו דלא תאכל חמץ לא ידעי' דעברי ומש"ה אמרינן דהחליפו בשל עכו"ם אבל בחשוד לאותו דבר אימא כיון דדש ביה כהיתרא דמיא. וראיתי להת"ח ז"ל שכתב בהא דלימא מסייע הכל שוחטין ואפילו כותי דמחמצן של עוברי עבירה ליכא סייעתא מעליא דאיכא למימר נהי דחשידי לעבור בב"י מ"מ לא חשידי לאכול חמץ שעבר עליו הפסח ואיסור אכילת חמץ חמירא עכ"ל ואני תמה דאפילו קצת סייעתא ליכא דהא קיי"ל מומר לד"א לא הוה מומר לכל התורה כולה ומ"ש הת"ח דאיסור אכילת חמץ חמירא יפה כתב דנהי דקיי"ל בי"ד סי' קי"ט ס"ה דהחשוד לדבר חמור חשוד לדבר הקל ממנו ואפילו אם נאמר דבשניהם שווין נמי הדין כך וכמו שנאריך בחדושינו בסי' קי"ט אי"ה מ"מ הא ודאי דאכילה חמור להם מב"י דהוה לאו שאין בו מעשה ואכילה עושה מעשה ולוקה עליו ואפילו למה דמסיק דר"ש הוא דחמץ שעבר עליו הפסח מדרבנן הוא וא"כ שפיר יש ראיה דהחשוד לדבר חמור חשוד לדבר קל מ"מ אפשר איסור אכילה חמור בעיני הבריות מבל יראה וכה"ג לא הוי חשוד לדבר קל ועיין באחרונים סי' קי"ט ואפשר מדנקיט חמצן של עוברי עבירה דהיינו לתיאבון אמאי הא אפילו מומר להכעיס לענין ב"י הא רבא אית ליה בסנהדרין בפרק זה בורר דף כ"ז דמומר להכעיס כשר לעדות אלמא דלא הוה מומר לכל התורה כולה דלא כדעת הר"מ ז"ל פ"ד מהלכות רוצח ופ"ב מעכו"ם וי"א מהלכות גזילה ועיין בתב"ש סי' ב' ודלא כר"ן ג"כ וא"כ ע"כ דחמצן של עוברי עבירה היינו שחשוד לאכול חמץ שעבר עליו הפסח כי לא משכח להחליף ומ"מ כי משכח להחליף לא שביק היתרא ואכיל איסורא ומ"ש רש"י חמצן של עוברי עבירה שאין מבער

מפני הפסידן היינו למסקנא דמסיק ר"ש הוא וא"כ אף שאין אנו יודעין שמוסרין לאכול חמץ שעבר עליו הפסח מ"מ מומר לדבר החמור הוה חשוד לדבר הקל שזה מן התורה וזה מדרבנן ונאמר שגם בעיני הבריות ב"י חמור יותר מן אכילה ומש"ה צריך לטעמא שהן מחליפין אלא שכל זה לא יועיל ולא יציל דאימא דאה"נ דחמצן של עוברי עבירה היינו להכעיס ואפ"ה שרי אחר הפסח לרבא דאית ליה בסנהדרין דחשוד להכעיס בד"א לא הוה חשוד לכל התורה ואולי לישנא דברייתא משמע ליה בעוברי עבירה לתיאבון וז"ש תניא דמסייע לך לרבא וצ"ע:

דף ד:

בפירש"י בד"ה מיד ואע"ג דלא שהה כדי לאפות כו' עכ"ל ולפי זה מותר היינו בהנאה דגזרו על פתן כמ"ש התוספות בד"ה מותר מיד ולפירש"י לאו בבצק מיירי ומה שקשה א"כ איך סברוה כר"י והא של נכרים נמי אסור לר"י כבר כתבו הרשב"א ז"ל בד' שיטות והר"ן בחמש שיטות ובעל המאור דהנהו רבנן סברי כדהוה סבר רב אחא בר יעקב בפכ"ש דר"י יליף שאור דאכילה משאור דראייה דשל אחרים שרי דלא הדר רב אחא בר יעקב מחמת תיובתא אלא מסברא דנפשיה ובתוס' אבאר בזה:

ובד"ה מפני שהן מחליפים כו' ואע"ג דהשתא נמי אסור הוא לגביהם דמיתהני כו' דא"כ מצינו דמים לחמץ בפסח עכ"ל נראה דה"ק דודאי איסורי הנאה אם החליפן אסורין למחליף עצמו מדרבנן וכמו שאבאר לקמן אי"ה וא"כ כיון דמסיק ר"ש הוא דחמץ שעבר עליו הפסח מדרבנן אסור ולאחרים נמי אסור כמו דמוכח מסוגיא דכאן דאמר ר"ש הוא ואי ר"ש למה לי טעמא שהן מחליפין אלא ודאי אף לר"ש דקנסא קניס אפ"ה אסור לכל ישראל וכן הוא הלכה וא"כ אמאי שרי ליקח מהן דאמאי נימא שהחליף דלא מרויח כלום דכמו שהיה מתחלה מדרבנן מטעם קנס ה"ה עכשיו נמי קנסוה למחליף עצמו ולמה יטרח להחליף וע"ז תי' דכל מה דאפשר למיעבד פורתא בהיתרא עביד דקל הוא להם חליפי חמץ מחמץ עצמו שעבר עליו הפסח וכתב ולדידן מיהא שרי דלא קנסו אלא למחליף עצמו ולא לאחרים כה"ג דמדאורייתא אין לך איסורי. הנאה שתופסים דמיהם כ"א ע"ז והקדש ושביעית ומדרבנן הוא דקנסי ולאחרים לא קנסו ומ"ש דמיתהני מחמץ שעבר הפסח ר"ל אף דיעבד אסור למחליף עצמו מטעם קנס למחליף עצמו שעבר ונהנה מאיסורי הנאה וכתב וי"א שאף למחליף עצמו מותר והקשה דא"כ מצינו דמים לחמץ בפסח וכבר כתבו התוספות והפוסקים דהא דמצינו דמים אין ראיה דלכתחלה אסור להחליף ולאו מידי מפסיד ליה. והא ודאי צריכא רבה ליישב דברי רש"י ז"ל ועיין בספר

אשל אברהם שכתב ליישב דברי רש"י ז"ל דה"ק דבעיא בנדרים ע"כ דיעבד קאמר מהו בחליפין דאי לכתחלה מאי מיבעי ליה תפשוט דא"כ מצינו דמים לחמץ בפסח ובתו' אבאר ודבר חכמה אמר והן דברי הר"ן ז"ל בנדרים וכמו שאבאר בתוספות בד"ה מותר מיד באורך מזה בעז"ה אבל הם רחוקים מכוונת דברי רש"י ז"ל להעמיס פי' זה בדבריו:

ודע דמדברי רש"י ז"ל מוכח דחליפי חליפין נמי אסורין למחליף עצמו דאי מותרין אמאי לא פירש בפשיטות דמש"ה מותר מיד דאני אומר דמסתמא החליפו חמץ שלהן עם נכרי ואותו חמץ גם באחר דהשתא מרויחין גם לדידהו דמותר גם להם חמץ זה אלא דסבירא ליה דאף למחליף עצמו אסור אף חליפי חליפין:

ובתו' בד"ה מותר מיד כו' דגזרו על פתן של נכרים כו' דבבצק איירי ומותר מיד כשיעור לישה עכ"ל מתחלה כתבו דאיירי בלחם ומותר בהנא' דגזרו על פתן דודאי פת של עכו"ם הוא דמיד משמע שלא שהה כשיעור אפילו דלא הוה מיד וע"כ נאפה בפסח וע"כ הוה פת של עכו"ם אלא בהנאה הוא דמותר ולפי' ר"ת דמיירי בבצק מותר נמי באכילה וכתבו דלר"ת א"ש הא דהוה סברוה כר"י ולר"י אף חמץ של נכרי שעבר הפסח אסור כדמסיק בפסחים דהדר ביה רב אחא בר יעקב ממה דהיה אומר דיליף שאור דאכילה משאור דראיה אלא ודאי בבצק איירי ומיד היינו כשיעור לישה דזה מיקרי נמי מיד והנה לפירש"י ז"ל דקאמר מיד רבותא אף שמיד ודאי תוך הפסח נאפה ואשמעינן תרתי חדא דהחליף בשל נכרים ויליף שאור דאכילה כדהו' ס"ד דר"א ב"י ואשמעינן דלא שביק היתר ואכיל איסור'. ולפי' ר"ת יש ליישב דאפ"ה הוה רבות' אף מיד לאחר הפסח שלא שהה רק שיעור לישה לחוד אפ"ה אמרי' מסתמ' מצא כמה עיסות של נכרים שלשו אחר הפסח והחליף וקצת דחוק הוא. ועוד ממה שכתבו התוספות והשתא א"ש דלא תקשי כו' ולא כתבו והשתא א"ש נמי כדרכם בכל המקומות דהיינו לפי מה שפי' ר"ת דבבצק איירי יתישב קושי' אחרת וממרוצת דבריהם משמע דהכל ענין א' הוא ולכך נרא' לי דה"ק דבבצק איירי דאי בפת הוה אסור באכילה דגזרו על פתן אלא בהנאה הוה שרי אלא דקשי' אמאי בשהה שיעור אפיה לאחר הפסח הוה לן לומר דלמא החליף עיסה שהיה לו בעיסת נכרי ואפה הוא וליהוי מותר באכילה ובשלמא הא לא קשי' דבשהה לאחר הפסח שיעור לישׁ' ומכ"ש שיעור אפי' ל"ל טעמא דהחליפו ואמאי לא דהוא עצמו לש אחר הפסח י"ל כפי מה דהוה ס"ד דר' יהודא הוא דחמץ שעבר עליו הפסח מן התורה אסור א"כ הוה ספיקא דאורייתא לחומרא כיון שהוא חשוד לעבור על ב"י ושמא חמץ זה של שעבר עליו הפסח ומש"ה אמרינן נהי דכן הוא מסתמא מצוי כמה וכמה עיסות אצל נכרים שהחליפו לו אבל בפת אם שהה לאחר הפסח שיעור אפיה אית לן

למיזל לקולא ולומר שהיה לו עיסה והחליפו בשל נכרים ואפה דפתן של נכרים מדרבנן אסור וספיקו לקולא ואפ"ה לא אמרינן כן דאמרינן כל מה שאנו מוצאין אצלו הן פת או בצק דהיה לו כן והחליפו בשל נכרים והא לא אמרינן דהיה לו פת והחליף עם בצק בשל נכרים ואפה פת דמיטרח לא טרח כמו דאמר רבא בודק סכין דמיטרח לא טרח ה"נ כן וזה מה שאמר בבריית' מותר מיד ואשמעי' בזה טובא דמיד היינו בצק ושהה שיעור לישה לאחר הפסח למאי דסברוה כר"י ושיעור לישה נמי מיקרי מיד משא"כ אי נמצא אצלו פת דאסור לאכול אותו פת דנהי דהחליף בשל עכו"ם שאפה אחר הפסח מ"מ הא גזרו על פתן של עכו"ם ומיטרח לא טרח וזה שאמר מיד דהיינו בצק אבל פת דאין זה מיד דצריך לשהות כשיעור לישה ואפי' אחר הפסח אסור דגזרו על פתן ועיין מהרש"א וכנראה שזה קצת כוונת דבריו ובזה א"ש דלא כתבו התוס' והשתא א"ש נמי דהוה משמע שיתישב קושי' אחרת אבל לפי מ"ש הכל הוא ענין א' וקאי אמ"ש מקודם דגזרו על פתן והבן זה:

ודע דלכאורה היה נראה לומר דלמאי דהוה ס"ד דר"י היא א"ש דקאמר טעמא מפני שהן מחליפין דהוה ספיקו בדאורייתא ואמר מפני שהן מחליפין דהוה ודאי דלא שביק היתרא ואכיל איסור' אבל למה דמסיק ר"ש הוא קשה למה לי טעמא מפני שהן מחליפין נימא דאיהו גופא לש בצק זה אחר הפסח ונהי דיש לדחוק ולומר דאשמעינן אגב אורחא דאף בדרבנן לא שביק היתרא ואכיל איסור' מ"מ למה דדחי לה דלמא ר"ש הוא וטעמא דהוה ספק דרבנן לקולא תיפוק ליה דבספק שאיהו גופא לש בצק זה אחר הפסח סגי לר"ש דחמץ שעבר הפסח הוי מדרבנן אלא דלמה דמסיק ר"ש הוא לא צריכנא לומר דמיד היינו בשהה שיעור לישה לאחר הפסח אלא מיד ממש וכפירש"י ורבותא הוא דכי קניס ר"ש לכ"ע בחמץ של ישראל ולא בשל נכרים דלא עבר בב"י דע"כ לא צריכנא לומר מיד בשהה שיעור לישה אלא למה דהוה ס"ד דר"י דאף של נכרים אסור לאחר הפסח וכמ"ש. אבל לפי מ"ש דכל מה שנמצא בידו אמרינן מסתמ' היה לו ג"כ תוך הפסח ולא אזלינן בספיקו להקל בלא"ה א"ש דצריך לומר אימור החליפו בשל נכרים וספיקו להקל בדברי רבנן וכדכתיבנא ועם זה יתישב הא דאמר סברוה הא מני ר"י הוא והקשה הרשב"א בחדו' כיון דאי ר"ש כ"ש דאיכא סייעתא לרבא וכדמפיק א"כ למה להו למימר סברוה כר"י ולפי מ"ש א"ש דמש"ה אמר הא מני ר"י וע"כ מיד בשהה שיעור לישה דהוא נמי מיד מיקרי כמ"ש מהרש"א ז"ל אלא דלמה לי מיד אלא דקמ"ל דווקא בצק ולא פת דגזרו על פתן ולא אמרינן דהחליף בצק שלו עם נכרים ואפה פת דאמ' מסתמא היה לו פת ולא אמרינן דהחליף פתו בבצק ואפה פת דמיטרח לא טרח והוה סייעתא לרבא

בתרתי חדא דלא שביק היתרא ואכיל איסור' ועוד דמיטרח לא טרח משא"כ אי ברייתי' ר"ש הוא א"כ מצינו לומר מותר מיד ממש לאחר הפסח ורבותא אשמעינן דאף שנילוש תוך הפסח אפ"ה שרי דמטעם קנס הוא וכי קניס בשל ישראל ולא בשל נכרים וליכא סייעתא אלא להא דלא שביק היתרא ואכיל איסורא וכדמסיק ותיהוי נמי ר"ש כו' ר"ל דעכ"פ סייעתא איכא דאף בדרבנן לא שביק היתרא ואכיל איסורא עיין מהרש"א ז"ל והרואה יראה שדבריו מדוקדקין ובנוין על מ"ש כאן. ואף שמהר"מ מלובלין ז"ל כתב בע"א ועיין בס' אשל אברהם ודע שכל מה שמצינו בידו ואמרינן מסתמא כן היה לו בתוך הפסח פת או בצק אלא דהחליפו בשל נכרים ומש"ה בפת אסור דגזרו על פתן ולא אמרינן עיסה היה לו והחליף עם נכרי דמסתמא פת היה לו ולשמא החליף פת בבצק ל"ח דמיטרח לא טרח ולשמא החליף עם ישראל אחר ג"כ ל"ח דמי יחלוף לו איסורי הנאה דחמץ שעבר עליו הפסח אסור לכל ישראל אף לר' שמעון וכדכתיבנא לעיל ועיין בפסחים:

באה"ד ומיהו שיש לאסור מההוא דנדרים דף מ"ז ע"א בעי רמי בר חמא כו' ודחי דלמא לכתחלה ושאני קידושי אשה עכ"ל ר"ל שיש לרש"י ראי' דחליפי אסורי הנאה אסורין דיעבד למחליף עצמו דבעיא דרמי בר חמי דמהו בחילופיהן ע"כ היינו אם הדמים אסורין למחליף עצמו או לאו דא"ל דמיבעיא ליה אי מותר להחליף איסורי הנאה פשיט' וכמ"ש הר"ן לשם בנדרים דא"כ מצינו דמים לחמץ בפסח גם מכירה וחליפין הוה דרך הנאה ממש כמו דהזכיר הכתוב בנבילה מכירה להתיר הא שאר איסורי הנאה שבתורה אסורין להחליף ולמכור גם מה ראי' מייתי מהא דמכרן וקידש בדמיהם דאיך לא ראה הפשטן דבדמי הערלה קידש אשה ומה ראייה לאסור להחליף איסורי הנאה בעצמו א"ו בהחליף מיבעיא ליה אי מותר למחליף מדרבנן או לאו דמן התורה אין תופס את דמיו אלא ע"ז ושביעית והקדש כדמסיק בע"ז דף נ"ז ע"ב יע"ש והיה רוצה לפשוט מהא דמכרן וקידש מקודשת ויש לפרש או דסובר דאי חליפין אסורין ה"ה חליפי חליפין ואשה הוה כמו חליפי חליפין והוה לאצרוכי קידושין אחרים עיין בר"ן שם ומשני הא לכתחלה לא ר"ל שאסור להנות מן חליפין עצמן אבל אם עבר והחליפן חליפי חליפין מותרין הם ולפ"ז א"צ לחלק בין קידושי אשה לשאר דברים אבל רש"י ז"ל דסובר דחליפי חליפין אסורין כמו שמוכח מדבריו כאן דאל"כ לא הוה מקשה מה מרויחין עוברי עבירה בחילוף דטובא מרויחין ולא פורתא דכי מחליף בשל נכרי ומכר הפת הוה ליה הדמים חליפי חליפין דאף למחליף עצמו שרי א"ו דאסורין צ"ל התם בנדרי' קידושי אשה שאני משו' פו"ר התירו או דאין ניכר כמו כסות וכלים וכמ"ש כ"נ מדברי תוספות בפר"י דף נ"ז ע"ב

ד"ה מכרן וקידש אשה מקודשת דקידושי אשה אינו דומה לחילוף דמים משמע דהיינו חליפי חליפין. והמקשה הבין מכרן וקידש בדמיהם דאף לכתחלה שרי לקדש אשה בדמיהן ופשיט שפיר דאף למחליף עצמו שרי אותן הדמים דאין לומר שאני קידושי אשה דלכתחלה ודאי לא מהני טעמא דפו"ר גם שאין ניכר מ"מ לכתחלה לאח"ה מיני' אסור ומשני דיעבד קאמר שאם קידש מקודשת או משום פו"ר או דאשה אין ניכר כמו כסות וכלים ולא היה כמו חליפי חליפין ויש לפרש ג"כ דאי חליפין אסורין אמאי מקודשת הא לא יהיב לה מידי ונהי דלדידה שויא פרוטה לדידיה לא שוה מידי ובעינן ונתן ועיין במ"ל פ"ה מהל' אישות באורך יע"ש ודחי דלמא קידושי אשה שאני והתירו לו דיעבד אם קידשה אבל לכתחלה לקדש בהן אשה לא דאסור למחליף עצמו גם לא שייך משום פו"ר דעדיין לא קידשה ועיין עוד במ"ל פ"ה מהלכות אישות יע"ש:

והנה התו' ז"ל סברי כאן בדברי רש"י דמהא דנדרים כיון דאיבעיא דלא איפשטא היא אזלינן לחומרא דאסור למחליף עצמו גם חליפי חליפין אסורין דאין לחלק דמ"ש והא דבקידושי אשה שרי ולא צריך קידושין אחרים או דלא אמרינן דאף דיעבד אסור דהוה כחליפי חליפין דאף דיעבד אסור שאני קידושי אשה כן הוא סברת רש"י ז"ל. וע"ז סמכו בקושייתם מההיא דשוכר את הפועל שכרו אסור ופריך כו' ומאי קושיא והא למחליף עצמו אסור וקידושין שאני דהוה דיעבד ואה"נ דלכתחלה אסור לקדשה ואי דהוה כלכתחלה שא"צ קידושי אחרים משום פו"ר לא גזרו דיעבד כה"ג ובשלמא אי אמרי' דחליפי חליפין שרי פריך ליה שפיר דשכרו אסור משמע כיין נסך עצמו ופריך ליה מקידושי אשה דא"צ קידושי אחרים ולית לן לאפלוגי בין קידושי אשה לשאר דברים דאשה הוה כמו חליפי חליפין ובנדרים הכי קאמר ת"ש דהוה ס"ד דלכתחלה מותר לקדש באותן דמי ערלה משא"כ לשיטת רש"י דמחלק בין קידושי אשה לשאר קנינים והיינו משום דקשיא ליה דחליפי חליפין נמי אסורין ואמאי לא צריך קידושין אחרים אף דיעבד אלא דשאני קידושי אשה וא"כ מה פריך מהא דשכרו אסור אה"נ דחליפי חליפין אסורין וקידש בדמיהן דיעבד ואשה לא מינכר כמו כסות וכלים ולא הוה חליפי חליפין משא"כ לפי פשוטו לא תלוי קושייתם כאן אלא בל"ו מאי קושיא דלמא הא לכתחלה והא דיעבד ולפי מ"ש א"ש ועיין בראש סוף פרק האיש מקדש ותבוא על המכוון יע"ש. שוב ראיתי בתו' דריש פרק השוכר את הפועל דף ס"ב ע"ב ד"ה והתנן שהקשו מאי קושי' דלמא לכתחלה אסור ודיעבד ש"ד ותירצו דמתני' משמע אף דיעבד עכ"ל ר"ל דשכרו אסור היינו אף שהחליף דהוה חליפי חליפין השכר אסור ועיין בראש ס"פ האיש מקדש ולפי מ"ש כאן אין זה תי' לדברי רש"י אלא לפי שיטתם

דחליפי חליפין שרי ואין חילוק בין קידושי אשה לשאר דברים ואין להאריך כאן ועיין במהרש"א ותבין שדרך רש"ל הוא דרך הישר ועיין בר"ן בנדרים שם ועיין במשנה למלך פ"ה מהל' אישות באורך ואנחנו עמדנו על זה במקום אחר ואין עת האסף פה. עוד כתב מהרש"א ז"ל דהר"ן הקשה בשמעתין לפירש"י דלמחליף עצמו אסור מהא דמכרן כו' ולא ידענא מאי קושי' דהא בנדרים משני הא לכתחלה הא דיעבד ש"ד עכ"ל יפה תמה עליו דאין לומר דהר"ן הקשה לפירש"י דאין לחלק בין חליפין לחליפי חליפין מההיא דמכרן וקידש דא"צ קידושין אחרים הא י"ל דשאני קידושי אשה ועוד דעיינתי בר"ן ומשמעות דבריו לכתחלה שרי להנות מחליפין גופייהו שכתב וז"ל ואיכא למידק לדברי רש"י דלמחליף עצמו לא שרי והרי תנן מכרן וקידש בדמיהן מקודשת וי"ל כיון שהיא יכולה להנות מקודשת אבל הר"מ ז"ל כתב דלעצמו נמי שרי כו' עכ"ל. קושייתו כיון דלדידי' אסור לאו מידי קיהיב ותי' כיון דלדידה שרי הוה שפיר נתינה ועיין במ"ל הלכות אישות פ"ה יע"ש וע"ז כתב והרמב"ן אמר דלמחליף עצמו שרי והביא ירושלמי דלאו דמי חליפי איסור הוה דגרסינן בירושלמי מכרן וקידש זאת אומרת שמקדשין בגזילה יע"ש ר"ל שאין הדמים חליפי איסור יע"ש היטב ושפיר הקשה מהרש"א ז"ל דא"כ מה פשיט בנדרים מהא דמכרן וקידש כו' ודוחק גדול לומר דסבירא ליה דאיבעיא, דהתם לכתחלה אי שרי להחליף איסורי הנאה וכמו שפיר' המ"ל בהל' אישות דברי הרא"ש לשם דהא הר"ן שם בנדרים בעצמו לא פי' כן:

עוד אבאר לך שמ"ש רש"י בשמעתין דחליפי איסור אסורין למחליף עצמו משום שהחליפן בפת של גוים והוה חליפי איסור הנאה משא"כ כשהחליף עם ישראל אחר מותר המעות למחליף עצמו דלא הוה חליפי איסור או גזל או מתנה המעות שקיבל בידו מן הלוקח דלא מידי שויא מה שמכר ואין להאריך:

בא"ד דאי שכרו אסור גם לאחרים אמאי מקודשת כיון שגם היא אסורה להנות מהן עכ"ל מדברים אלו מוכח דהיכא לדידיה לא שוה ולדידה שוה מקודשת דאי לאו הכי אמאי מקודשת במכרן וקידש בדמיהן ואי דשאני קידושי אשה דלא גזרו רבנן א"כ בכה"ג נמי לא גזרו רבנן אף דבעלמא אסור לדידה שאני קידושי אשה דלא גזרו בהו רבנן אלא ודאי כמ"ש ועיין במ"ל פ"ה מהלכות אישות גמרא לימא מסייע ליה הכל שוחטין כו' עיין בתורת חיים שכתב אף דכבר אייתי סייעתא מחמצן של עוברי עבירה וע"ש והבאתיו לעיל יע"ש ועוד י"ל דלמא ר"ש היא ומפני שמחליפין לאו ראיי' גמורה היא דהא הנך דסברוה כר' יהודה נמי משום דאי כר"ש אין ראיה דאיכא למימר משום ספיקו כו' וכמ"ש הרשב"א בחדושיו יע"ש. ועוד יש לומר להיפך דלמא ברייתא ר' יהודא היא ודוקא

בדאורייתא מיזהר זהיר ולא בדרבנן כי כן אמר ותיהוי נמי ר"ש השתא בדרבנן כו' וכמ"ש רש"י בד"ה מפני שהן מחליפין וא"כ כי מוקמינן כר"י איכא למימר בדאוריי' מיזהר זהיר ולא בדרבנן וא"כ אסור לשחוט לישראל מומר לתיאבון דאיכא מילי טובא בשחיט' דלא אסור אלא מדרבנן כמו שהייה במיעוט בתרא וה"ה חלדה ודרסה וכמו דמיבעיא לקמן בפ' השוחט דף ל' ע"ב וכמו שנאריך שם דהני בעיון מדרבנן הוא וא"כ אימא בדרבנן לא סמכינן עליה ודלמא שהה או דרס במיעוט ולאו אדעתי' דליכא סייעתא מההיא ברייתא דחמצן של עוברי עבירה ולכך מייתי סייעתא מהא דישראל מומר לשחיטה דודאי איכא סייעתא מעליא וכדבעינן למימר לקמן ובחדו' לי"ד אכתוב בזה דלא נימא ספק דרבנן להקל חדא דהיכא דאיתחזק איסורא לא אמרינן ספק דרבנן להקל ובהמה בחיי' בחזקת איסור עומדת ועוד דאין להכניס ולעשות ספק דרבנן לכתחלה ועיין בי"ד סי' ק"י ובש"ך:

גמרא הכ"ש ואפי' כותי ואפי' ערל ואפי' ישראל מומר כו' מאי לאו מומר לא"ד לא כדרב ענן עכ"ל יש להקשות אימא דמיירי במומר לד"א להכעיס וערל היינו מומר לתיאבון לשיטת מי שסובר דלהכעיס לא הוה מין שוב ראיתי בחדושי הרשב"א כאן שהקשה אימא דמיירי בישראל עע"ג וי"ל דא"כ מאי אפילו דהא עדיף מכותי כשישראל עע"ג והקשה אימא דמיירי להכעיס לשחיטה וישראל עע"ג דגרע מכותי וי"ל דמ"מ אין מוסרין לכתחלה דגרע מחש"ו ותנא קאמר דמוסרין לכתחלה עכ"ל מ"ש דתנא קאמר דמוסרין משום לשון הכל לא מוכח מידי דמסיק לעיל דאיכא הכל דיעבד אלא מדנקיט ואפילו ערל דהוה לתיאבון דודאי שוחט לכתחלה דמומר לד"א לא הוה מומר לכל התורה כולה דכן הלכתא ה"ה ישראל מומר נמי לכתחלה נמי מיירי דבחד גוונא מיתניא ומה שהקשיתי בסמוך אימא דמיירי מומר לד"א להכעיס ואשמעינן דאף להכעיס לא הוה מומר לכל התורה כולה דפלוגתא היא בע"ז כ"ז ובהוריות י"ג רב אחא ורבינא והלכה כמאן דמיקל לדעת מי שסובר כן ומכ"ש רבא בסנהדרין פ' זה בורר אית ליה הכי וכמ"ש לעיל בחמצן של עוברי עבירה ואשמעינן אף להכעיס שוחט לכתחלה במומר לד"א ורש"י ז"ל שכתב אלא לאו מומר לערלות שמבעט במצוה זו וסובר דלהכעיס לא הוה מומר לכל התורה כולה מ"מ מנלן הא אימא דערל היינו לתיאבון בשביל צערו מניח מלמול אותו ומומר היינו להכעיס ובריית לא זו אף זו קתני דהא אפילו תני ואם היינו אומרין כמ"ש הר"מ ז"ל בפ"ד מה"ש דאף מומר לשאר עבירות בעי בדיקת סכין וכמ"ש הכ"מ שם דמתני להו בהדדי ערל וישראל מומר ש"מ כי הדדי נינהו יע"ש הן אמת שיש לראות דהא קתני נמי כותי בהדי, ערל וישראל מומר וכותי לא בעי בדיקת סכין כמו שכתבו התוס' לעיל דף ג' ע"ב וכמעט שהוא מוסכם מכל הפוסקים וביי"ד אכתוב

בזה בסי' ב' ואף שיש לדחוק וליישב מ"מ הא חזינן דלאו בחדא מחתא מחתינהו אלא דהוכחת הר"מ ז"ל דלמה לי ערל דהיינו לתיאבון דלא כרש"י דהוא לשיטתי' דלהכעיס הוה מין לכל התורה כולה וכמו שהארכנו בזה לעיל ועיין בה' רוצח פ"ד ובשאר דוכתי והבאתיו לעיל וא"כ למה לי ערל השתא מומר לאותו דבר מכ"ש מומר לד"א ולא סבירא ליה דלא זו אף זו גם יחשב לדוחק דתני סיפא לגלויי רישא דאי לא הוה תני ערל ה"א מומר לד"א ועוד דליתני בהדיא מומר לשחיטה אלא מש"ה תני להו בהדדי לומר, דכי הדדי נינהו דאף בשאר עבירות נמי צריך בדיקת סכין ולפי זה אף אנו נאמר דאף אי מומר להכעיס לא הוה מומר לכל התורה כולה דהלכה כמאן דמיקל דרב אחא ורבינא הלכה כרבינא לקולא עיין בע"ז כ"ז ע"ב מ"מ האי ישראל מומר לא"ד מיירי דאי להכעיס ולד"א למה לי ערל לתיאבון אלא לאשמעינן דכי הדדי נינהו ואי בא"ד צריך בדיקת סכין ה"ה לד"א. ומשני מומר לע"א וכדרב ענן ירצה בזה דמומר לע"ז לתיאבון וערל להכעיס והשתא איצטרכו תרווייהו ערל וישראל מומר דבע"ז נמי מצינו לתיאבון ועיין בי"ד סימן ב' והא דמקשה לרב ענן אברייתא דלקמן דרב ענן אף להכעיס סובר דהוה מותר דמייתי ראיה מאחאב ואפשר דהתם להכעיס הוה ולקמן עוד אבאר:

וראיתי לשלטי הגבורים הנדפס אצל הרי"ף בפיסקא וכולן ששחטו שכתב בשם ריא"ז וז"ל ומומר לחלל שבתות בפרהסיא הוה מומר לכל התורה כולה ושחיטתו אסורה וכתב עוד דמשומד לכל התורה אינו דינו כעכו"ם דזה מצווה הוא ואם ישראל עע"ג שחיטתו כשירה עכ"ל סובר הוא ז"ל דהא דמומר לכל התורה אסור לאכול משחיטתו באין ישראל עע"ג דלא מימעט מוזבחת אלא מי שאינו מצווה על השחיטה היינו נכרי ולא דריש וזבחת מי שהוא מאמין בזביח' וביי"ד סי' ב' אבאר אלא דקשי' דא"כ מה פריך לרב ענן מברייתא לקמן דאין מקבלין ממנו קרבן ומה בכך מ"מ כשאחרים רואין כשר וי"ל דרב ענן אף באין אחרים וודאי נמי מכשיר דסתמא אמר גם מהראיה מאחאב דמסתמא לא היה עובדי' או אחר עע"ג אלא דקשי' מהא דאמר לעולם אימא לך מומר לע"ז לא דאמר מר חמורה וכדרבא והשתא עכ"פ איכא סייעתא לרבא ואמאי לא דחי דלתרווייהו ליכא סייעתא דמומר לע"ז וישראל עע"ג כמ"ש וליכא גם לרבא סייעתא:

הא דקתני בברייתא הכל שוחטין כותי וערל ומומר הכל לרבויי מאי לאתויי תרי לישני דרבינא ואף להנהו אמוראי דלא סבירא להו הא דרבינא מ"מ מרבינן ליתא קמן דשרי ואיפשר הכל דיעבד. או דמהכל אין קושי' לרבויי נשים ועבדים גם הא דמביא סייעתא לרבא דמומר משמע רגיל בכך ומש"ה פריך ליה:

ע"ש שכן מצינו ביהושפט מלך יהודה שנהנה מסעודת אחאב עכ"ל הנה לשיטת הר"מ ז"ל דאף במומר לשאר עבירות בעי בדיקת סכין כו' קשה א"כ איך אכל יהושפט מסעוד' אחאב דנהי דמומר לע"ז לא הוה מומר לכל התורה כולה לרב ענן עכ"פ לא גרע ממומר לשאר עבירות דבעי בדיקת סכין וכ"ת דבדק ליה סכין לא הוה מפליג נפשי' מיני' כדמייתי לקמן ודוחק לומר דרבא פליג עם רב' בזה דלא מצינו פלוגתא זו בתלמוד ומיהו מהא דמייתי לקמן והעורבים מביאים לו בשר מבי טבחי דאחאב לא קשי' למה דס"ד דלא ידע עפ"י הדיבור שאני איך אכל אליהו בלא בדיקת סכין וי"ל כמ"ש התוס' בד"ה עפ"י הדיבור דזה הוה ידע דעפ"י הקב"ה שרי דמסתמא בסכין בדוק שחט אלא דקשיא ליה איך הותר איסור שחיטת עע"ז דדינו כגוי אבל מכאן קשה מיהושפט כו' ולפי מ"ש לעיל דלרבא יש לו הוכח' מבריי' דאל"כ למה לי ערל דכ"ש הוה ממומר לא"ד אלא דכהדדי נינהו מה כאן צריך בדיקת סכין אף לד"א בעי בדיקת סכין וכמ"ש הכ"מ משא"כ לרב ענן דמוקי בע"ז אין ראויה דלהכי תני להו בהדדי לומר מה מומר לערלות א"צ שום תיקון לא עע"ג ולא בדיקת סכין ה"נ בישראל מומר כן דאי לא הוה תני אלא כותי ומומר לע"ז ה"א דמומר דומיא דכותי מה כותי בישראל עע"ג ה"נ במומר לע"ז בעינן עכ"פ עע"ג משום דחמורה ע"ז והוה חשוד לכל התורה ומיהו בעע"ג שרי והוא כעין סברת ריא"ז בשלטי הגבורים בפ"ק דחולין הבאתיו, לעיל קמ"ו דומיא דמומר לערלות דלא צריך עע"ג וה"ה בדיקת סכין דלא הוה חשוד לכל התורה כולה ה"ה במומר לע"ז הדין כן ולקמן אבאר מה דפריך לרב ענן מברייתא דמכם יע"ש:

ובתו' בד"ה אלא לאו מומר לאותו דבר ולתיאבון דאי להכעיס פשיט' דשחיטתו פסולה עכ"ל יראה לי לפרש דבריהם דהוקשה דאימא דמיירי להכעיס וישראל עע"ג כקושית הרשב"א בחדושיו והבאתיו לעיל והיינו רבותא אפי' מומר דגרע מכותי ואפשר הכל דיעבד הוא דאיכ' הכל דיעבד והא דתנא בהדייהו ישראל ערל מ"מ לאו כחדא נינהו דהא כותי צריך חותך או יוצא ונכנס ואה"נ דמומר בעע"ג ודיעבד וערל לכתחלה או דסבירא להו כשיט' הר"מ ז"ל דמומר לשאר עבירות בעי בדיקת סכין וכולה ברייתי' דיעבד בערל בלא בדיקה תחילה ע"ס שיבדקנו אח"כ דהוה רק דיעבד אלא דהתוספ' לשיטתי' דלהכעיס דינו כגוי ואפילו אחרים רואין אותו שחי' פסול' דלא כשי' ריא"ז שהביא שלטי הגבורים בפ"ק דחולין והבאתיו לעיל דבאחרים רואין סגי וע"כ לתיאבון מיירי ובלא אחרי' רואין מיירי דאי בעע"ג מאי אפי דהא וודאי עדיף ישראל מומר מכותי ר"ל ישראל מומר לתיאבון כמ"ש הרשב"א ז"ל:

ודע דכבר כתבנו דמצינו למימר דהכל דבריית' מרבי כתרי לישני דרבינא דיעבד כליתיה קמן לדעת הגאונים ולשיטת העיטור אף באיתי' קמן ומתני' לא מצי לאוקמי' כן דהכל לכתחלה ושחיטתן דיעבד ליכא לאוקמי' הכי ולשי' ר"י בעל התוספות הכל דכאן לכתחלה ובהדי כותי וערל דהוה נמי לכתחלה וחולין עט"ק אמרינן לעיל דלית לאינך אמורא יע"ש או דהכל מרבי נשים ועבדים ועיין מ"ש לעיל:

דף ה.

גמרא עפ"י הדיבור שאני ופירש"י שהקב"ה התירו לו לפי שעה וכן פי' התוספות בד"ה עפ"י הדיבור והיינו משום דסבירא להו דמומר לכל התורה כולה אף באחרים רואין לא מהני דטעמא לאו משום דלמא מנבל בידים אלא משום דדינו כגוי ופסול מוזבחת וע"כ שהקב"ה התיר לו איסור לפי שעה. ולשיטת ריא"ז דבאחרים רואין שרי ע"פ הדיבור שאני דהקב"ה יודע שנשחט כראוי והמקשה דלא הוה ידע עפ"י הדיבור שאני לא הוה קשיא ליה מבשר שנתעלם מן העין דאפשר דסביב המקום ההוא שהי' אליהו שם היה רוב טבחי ישראל כשיעור שדרך העורב לבוא משם כמ"ש הפרישה בי"ד סימן א' ס"ק כ"ב יע"ש שהאריך במ"ש הטור מצא תרנגולת שחוטה יעוין שם וא"כ יש ליישב גם כאן ליישב שיטת ריא"ז:

ע"ש מאי עורבים עורבים ממש סכ"ל משום דמסיק עפ"י הדיבור קאמר הכי משא"כ אי לאו ע"פ הדיבור ע"כ תרי גברי דשמייהו עוברים דאל"כ תקשה מבשר שנתעלם מן העין והתוספות שהקשה להמקשה לא ניחא להו דהמקשה היה סובר תרי גברי דשמייהו עורבים ועיין מה שאכתוב מזה בתוספות בד"ה על פי הדיבור כו':

ובתו' בד"ה ע"פ הדיבור שאני וא"ת כו' דהא אמר רב בשר שנתעלם מן העין אסור עכ"ל אפשר דנקטו רב לרבותא או דהוזכר בכאן אבל לענין דינא אף לוי מודה במצא בפיו של עוף חיישינן שמא נבילה או טריפה הוא ועיין בדרי' סימן א' מ"ש וא"כ ללוי נמי קשיא וביו"ד סימן ס"ג אכתוב בס"ד:

בד"ה קרי לה קטנה כו' דריש נעורים מן המצות הכא לא שייך למדרש הכי עכ"ל ר"ל באלישע דריש התם משום שקילל אותם והיינו משום שהיו מנוערים מן המצות משא"כ הכא לענין מאי כתיב נערה ולהכי קשיא ליה שפיר קרי לה קטנה:

וברש"י ד"ה עורביים מיבעי ליה דלא ליתי למיטעי בעורבים ממש עכ"ל כוונתו מבואר שבא לתרץ קושיית התו' בד"ה עורבים מיבעי ליה יע"ש:

ובד"ה מכם ולא כולכם להוציא את המומר גבי קרבן נדבה כתיב עכ"ל בא לתרץ מה שהקשה הרשב"א בחדושיו אהא דפריך חוץ מן המומר ה"ד אי לד"א הא אמרת רישא מקבלין קרבנות מפושעי ישראל אימא דמיירי במומר לא"ד יע"ש ומש"ה כתב רש"י דבקרבן נדבה מיירי בשלמא אי בקרבנות שהן באין לכפרה שפיר הוה מצינו למימר דמיירי במומר לאכול חלב והביא על הדם וכאן מיירי על אותו דבר מה שאין כן אי בקרבן נדבה לא שייך מומר לא"ד ועיין ברשב"א מ"ש:

ובד"ה מפושעי ישראל משמע מזידים כדאמרינן ביומא פושעים אלו המורדים עכ"ל אפשר כוונתו לומר דלא תימא דמקבלין קרבנות מפושעי ישראל מיירי במומר לד"א לתיאבון או שלא להכעיס וסיפא דחוץ מן המומר כו' מיירי במומר להכעיס לד"א דהוה מומר לכל התורה כולה לשיטת הפוסקים הסוברים כן ומש"ה אין מקבלין הימנו קרבן ומשום כן פי' פושעים אלו המורדים שיודעים רבונם ומתכוונים למרוד בו והיינו להכעיס ואפ"ה מקבלין ממנו קרבן וקשיא רישא לסיפא אבל אין לומר שבא לומר דל"ת דפושעים היינו שוגג דפשיטא ארא כתיב על שוגג שיביא קרבן ומאי קמ"ל:

ובד"ה האי תנא, חמירא ליה שבת כע"ז כו' ויש נוסחאות חמיר שבת מע"ז. לא ידענא מאי בעי רש"י בזה. אן לומר מדאסיק לרב ענן בתיובתא א"כ קם הלכתא כרבא מההיא ברייתא דהכל שוחטין ואפי' ישראל מומר וכמ"ש הרא"ש להדיא וז"ל כיון דאיתותב רב ענן מיתוקמא ברייתא אלא כרבא וכן כתב הרשב"א בחדושיו וקשיא לי' לרש"י אמאי לא אמר תיובתא דרב ענן וסייעתא לרבא או דאביי אמרינן לעיל דלא ס"ל הא דינא דרבא והא ע"כ מוכח מברייתא דהכל שוחטין כרבא אלא דאין ראייה דאיכא למימר דברייתא מרבי ישראל מומר לע"ז בצינעא וכדעת המרדכי פ"ק דחולין דגם בע"ז בעינן בפרהסיא יע"ש בדרישה בסימן ב' ס"ק י"ט יע"ש והא דלא תני הכי בהדיא גם בע"ז דבעינן פרהסיא י"ל דכ"ש משבת דחמירא מע"ז בעינן פרהסיא כ"ש ע"ז ולפ"ז ברייתא דישראל מומר בצינעא דלא הוה מומר לכל התור' כולה ואשמעינן אף דחמור משאר עבירות אפ"ה לא הוה מומר לכל התורה בצינעא ומומר דקתני בברייתא סובר רש"י דבפ"א נמי הוה מומר ר"ל דקרי לי' מומר אלא שאין זה נכון דבריי' מצינו לאוקמיה בשבת בצינעא דלא הוה מומר לכל התורה ואשמעינן אף דחמור משאר עבירות מותר לשחוט לכתחלה כו' יע"ש:

ודע דהא דכתב הרשב"א כיון דאיתותב רב ענן איכא סייעתא לרבא אין להקשות הא הרשב"א בתשוב' הביאו הב"י סי' קי"ט והש"ך בסי' ד' ס"ק ד' ג"כ הביאו דע"ז צריך ג"פ דווקא א"כ מה ראייה מברייתא אימא דמיירי במומר לע"ז בפ"א ורבותא הוא אף דחמור משאר עבירות אפ"ה לא הוה מומר לכל התורה כולה י"ל דמומר משמע רגיל

בכך הרבה פעמים כמ"ש הפוסקים והכ"מ בפ"ד מה"ש דמומר היינו רגיל בכך וא"כ וודאי אית סייעתא לרבא אבל הרא"ש ז"ל שכתב ג"כ דהלכתא כרבא מברייתא ומאי ראייה אימא דמיירי בשבת בצנעא דלא הוה מומר לכל התורה ואשמעינן אף דחמור שבת אפ"ה שוחט ואין לומר דדעת הרא"ש דכי בעינן פרהסיא בפ"א הא בהרבה פעמי' אף בצנעא חדא דמומר לנסך ולחלל אלמא מומר שרגיל בכך אפ"ה דוקא פרהסיא ועוד דהטור בי"ד סימן ב' כתב דבשבת בעינן פרהסיא דוקא וכתב הדרישה בס"ק י"ט מדלא הזכיר הטור בצנעא כמה פעמים אלא דסובר דוקא בפרהסיא יע"ש ומשמע ודאי מדבריו דאף בהרבה פעמים בעינן פרהסיא ואיך יחלוק על אביו הרא"ש ז"ל וצ"ע ולקמן דף י"ד אכתוב מזה בעה"י:

והנה מ"ש רש"י האי תנא חמירא לי' שבת כו' לכאורה הגי' הנכונה חמירא שבת מע"ז ובא לתרץ מה שהקשה בעל קיקיון דיונה אימא דמומר לע"ז ושבת לא הוה מומר לכל התורה והא דאין מקבלין קרבן מדכתיב מן למעט אתא ונרבע ורובע אית לימודא אחרינא גם התורת חיים כ' וז"ל לאו מדכתיב מן הבהמה דריש לה דא"כ אימא דלאו כמומר לכל התורה אלא דמרבינן להו דחמירי משאר עבירות ולרש"י הוקשה לו כל זה ולזה כתב אימא דמן לשבת אתי דחמור מע"ז אבל ע"ז מקבלין קרבן אלא וודאי הנך תרתי מצד הסברא דהוה מומר לכל התורה כולה ומכם נפקא לן ושפיר פריך. אבל זה טעות דא"כ מאי פריך אימא ממן נפקא ואי דאימא מן לשבת אתא דחמיר י"ל דאה"נ דשבת דחמירא לא אצטריך מן דמצד הסברא הוא דהוה מומר לכל התורה וממכם נפקא ומן ע"כ לע"ז אתא. ויש ליישב עפ"י מ"ש בעל קיקיון דיונה וז"ל דלמה ליה לפרושי כו' ברייתא הוה ליה להקשות בפשיטות דקתני לנסך ולחלל אין מקבלין ובמומר לד"א מקבלין וכן הקשה הרשב"א ז"ל ותי' הקיקיון דיונה דאי לאו הכי ה"א דכתיב מן הבהמה מרבינן משא"כ דקתני חוץ מן המומר לנסך היין ולחלל שבתות דמלת מומר היא מלה יתירא אלא פירושא דרישא הוא דקתני מכם ולא המומר דהיינו מומר לכל התורה קאמר דסתם מומר היינו ע"ז וחילול שבת דהוא נמי מומר לכל התורה כולה חשיב ולפי זה גירסת האי תנא חמירא לי' שבת כע"ז א"ש וה"פ דאי לא חמירא שבת כע"ז א"כ תקשה קושית קיקיון דיונה לפרוך בלא זה דאי ממן נפקא אימא דקאי רק אע"ז דחמירא כפי הנראה דבע"ז לא הזכיר פרהסיא ובשבת הזכיר פרהסיא ועיין ביורה דעה סי' ב' יע"ש ומנלן לרבויי שבת ואין לומר דע"ז דחמור מצד הסברא דהוה מומר לכל התורה כולה וממכם נפקא לי' ומן לרבות שבת סוף סוף תקשה ליה לרב ענן דמוכח מכאן דע"ז הוא מומר

לכל התורה כולה ולכך כתב רש"י דהאי תנא חמירא לי' שבת כע"ז ואם כי הוא רחוק ממכוון כתבתיו:

הא דאיתותב רב ענן אף אי נימא דבע"ז בעינן פרהסיא הא רב ענן מייתי ראייה מאחאב דהיה פרהסי' גם מה דמקשה הא אמרת רישא מקבלין קרבנות מפושעי ישראל אימא דמיירי בפ"א וסיפא בהרבה פעמים דלא משמע ליה לחלק בשאר עבירות בין פ"א ובין הרבה פעמים:

גמרא מן הבהמה להביא בני אדם שדומין לבהמה מכאן אמרו מקבלין קרבנות מפושעי ישראל עכ"ל. קשי' לי למה לי קרא להכי הא קיי"ל מומר לד"א לא הוה מומר לכל התורה כולה ומהיכא תיתי דלא מקבלין מיניה קרבן והתוספות שכתבו בד"ה כדי שיחזרו בתשובה לאו טעמא דקרא קא דריש כו' ומאי קושי' הא וודאי מוקמינן קרא דמכם במסתבר טפי דווקא במומר לכל התורה ולא לד"א ודוחק לומר דמהכא שמעינן דמומר לד"א לא הוה מומר לכל התורה מדמקבלין מיניה קרבן דלא משמע הכי בכולא תלמודא אלא מצד הסברא מומר לד"א לא הוה מומר לכל התורה ואין לומר דמכם הוה לן לרבויי כל מילי אפילו לד"א אי לאו ריבוייא דמן הבהמה א"כ מנלן דמומר לע"ז וחילול שבת הוה מומר לכל התורה ושאני הכא דריבויא מוקמינן במסתבר טפי אמומר לשאר עבירות ולא לדבר החמור דהיינו ע"ז ושבת ולפי מ"ש קיקיון דיונה דמומר לנסך הוא פירושא דרישא הוה א"ש ומיהו י"ל בלא"ה כיון דקרא ע"כ לאו כללא הוא הוי לן לאוקמי' דווקא במומר לכל התור' משא"כ אי לאו מן הבהמה אית לן לומר דקרא כללא כייל ואף לד"א:

שם הא גופא קשיא אמרת מכם ולא כולכם להוציא את המומר כו' הא לא קשיא רישא במומר לכל התורה ומצעתא לד"א עכ"ל מדלא אמר רישא לכל התורה וסיפא לכל התורה חוץ מע"ז ושבת משמע דדינו כגוי אף באין עובר על ב' עבירות אלו וזה כדברי רבינו ירוחם הביאו הב"י בסימן ב' ועיין פר"ח בסימן ב' ס"ק א' ולפי מ"ש יש ראייה מדלא מוקי כאן כמ"ש. ולפי דברי רבינו ירוחם איצטריך רישא וסיפא רישא במומר לכל התורה חוץ מיין נסך ושבת אפ"ה אין מקבלין קרבן וסיפא אשמעינן דבשתים אלו אי בזה או בזה הוה מומר לכל התורה ועיין מה שאכתוב עוד בזה ועיין בר"מ הל' מעה"ק בפרק שלישי יע"ש ולקמן אבאר בזה באורך בעזה"י מה שיש לדקדק בדברי הר"מ הללו בפרק הנ"ל הלכה ד' ואבאר שם מזה בעזה"י:

ע"ש חוץ מן המומר לנסך כו' האי מומר ה"ד כו' אלא לאו מומר לנסך היין וש"מ מומר לע"ז הוה מומר לכל התורה כולה. כבר כתבנו מה שיש להקשות דא"נ מומר ולנסך את

היין נמי הוה מוכח דמומר לע"ז הוה מומר לכל התורה והרשב"א בחדושיו כתב דאורחא הכי לתרוצי הברייתא תחלה ואח"כ למיפרך מיני'. ולי נראה ליישב דאי לאו הא חוץ מן המומר לנסך היין לא הוה קשיא ולא מידי כפי מה שיראה הרואה במשנה למלך בפ"ג מהלכות שגגות הלכה ז' שהאריך מאוד בדיני מומר לענין קרבן וכתב בתוך דבריו דאם דמומר לע"ז דוקא בהרבה פעמים הוא דהוה מומר לכל התורה כולה וכמ"ש התוספות לקמן במתני' י"ד ע"א מ"מ לענין זבח רשעים תועבה אף בפ"א לאו בר קרבן הוא והביא ראיה מסנהדרין פרק חלק דקדשי עיר הנדחת ימותו משום זבח רשעים תועבה אף בפ"א עוד כתב שם דגם בעולה דלא בא לכפרה שייך זבח רשעים יע"ש ולפי דבריו א"ש דאי לאו הא דחוץ מן המומר הייתי אומר דהא דאין מקבלין ממומר לע"ז משום זבח רשעים ואף בפ"א כמבואר בסנהדרין פרק חלק ע"כ דיש חילוק בין קרבן לענין שחיטה וה"ה בהרבה פעמים לענין שחיטה לא הוה מומר לכל התורה ולענין קרבן ע"כ שאני משא"כ השתא דמומר לנסך היין דהיינו הרבה פעמים דמומר משמע רגיל בכך כמ"ש הפוסקים והכ"מ בפ"ד מהלכות שחיטה גבי מי שהוא פסול לעדות והבאתיו לעיל ותיפוק ליה אף בפ"א משום זבח רשעים תועבה וע"כ בעשה תשובה מיירי ואפ"ה אין מקבלין וע"כ מקרא דמכם דאימעט דלאו בר אתויי קרבן דהוה מומר לכל התורה כולה ודינו כגוי ולא משום זבת רשעים כמו שכתבו התוספות ע"ב בד"ה אינו שב מידיעתו ופריך שפיר לרב ענן דמייתי מאחאב דהיה רגיל בכך ואפ"ה הוה ס"ד דמותר:

ודע דלפי זה במומר לכל התורה וה"ה לע"ז ושבת מימעט ממכם דאין מקבלין קרבן אף בעשה תשובה ואף דקרא דמכם בעולת נדבה קמיירי וודאי כל שעשה תשובה מקבלין ממנו קרבן אח"כ גם אין לומר שהפריש בעודו מומר הא בעלי חיים אין נדחין ואף בנראה ונדחה ועיין בפ"ג מהלכות שגגות הלכה ח' מ"מ לפי סוגיא דיומא דף ל"ו דעולה בא לכפר על חטא על עשה ולא תעשה שניתק לעשה ושאר עבירות ע"ש ובזה אתי שפיר מה שהקשה הרשב"א כאן בשמעתין אימא דחוץ מן המומר לאותו דבר והא בנדבה משתעי קרא וכבר כתבנו לעיל ולפי מ"ש כאן א"ש דמיירי בהפריש עולה על חטא עשה ולא תעשה שניתק לעשה ומומר לא"ד ועיין במ"ל בפ"ג מהלכות אלו שהעיר בזה לתרץ כן דלא הקשה אהרשב"א כמ"ש ואף שכתב רש"י ז"ל כי יקריב לכשירצה אה"נ דלא חייבתי' תורה עולה ע"כ אלא דאם הביא אין מקבלין ממנו ובזה א"ש דקרא דמכם מימעט במומר על איזה עשה והביא עולה אין מקבלין ממנו במומר לכל התורה או לעבודה זרה ואף בעשה תשובה דבלא עשה תשובה אף בלא קרא דמכם אין מקבלין ואף בלא על שום חטא כ"א לדורון אין מקבלין משום זבח רשעים ובעשה תשובה אין

מקבלין במומר לכל התורה כולה וה"ה ע"ז בהרבה פעמים דדינו כעכו"ם אין מקבלין ועיין במ"ל בפ"ג מהל' אלו שהביא ראיה מרש"י ע"ב ד"ה דלאו חיובא כו' משום זבח רשעים תועבה יעוין שם היטב ואתי שפיר כאן מ"ש בזה:

והא מהכא נפקא מהתם נפקא יש לומר כפי דרכנו דבלא"ה ודאי הוה יודעין דהאי קרוא דמכם בעולת נדבה מיירי ואין שום שייכות להאי קרא דמעם הארץ דמיירי בחטאת שבא לכפרה משא"כ השתא דאיצטריך לאתויי חוץ מן המומר לנסך היין דאי לא"ה ה"א טעמא משום זבח רשעים וכיון דשייך זבח רשעים אף בעולת נדבה א"כ למה לי קרא דמכם וע"כ בעשה תשובה ואמאי אין מקבלין קרבן וכי ס"ד אף בעשה תשובה אין מקבלין ממנו קרבן כמו שהחמי' המ"ל שם בפ"ג וע"כ קרא להביא עולה על עשה ול"ת שניתק לעשה שאין מקבלין כיון שבשעה שחטא לאו בר קרבן הוה כמו בחטאת ופריך שפיר ותיפוק ליה מעם הארץ כיון דתרווייהו לכפרה ומשני שאני עולה דדורון הוא ר"ל דלא חייבתה התורה להביא עולה על עשה אלא שמכפרת וה"א שמקבלין מיניה וכן להיפך ועיין:

דף ה:

גמרא מעם הארץ פרט למימר ר"ש אומר השב מידיעתו כו' מאי בינייהו ואמר רב הונא מומר לאכול חלב עכ"ל הנה יש בכאן שלש פירושים הפי' הא' דבהא פליגי דת"ק סובר במומר לד"א אין מקבלין ממנו שום קרבן ור"ש סובר דמקבלין לשאר דברים דמומר לד"א לא הוה מומר לכל התורה ופריך מר"ש למה לי מכם דמומר לכל התורה דאין מקבלין דהוה מומר לא"ד ומשני חדא בעולה לא שייך מומר לא"ד וכפי מ"ש בסמוך א"ש טפי וזה נראה דעת הלח"מ בפ"ב מהלכות שגגות הלכה ב' דר"מ ז"ל פסק כר"ש ולא כת"ק מדמקשינן מר"ש והא מהכא נפקא וכמו שאבאר לקמן בעזה"י. הפי' השני הוא פי' ר"ת מומר לאכול חלב הוא לכל התורה חוץ מדם לת"ק אין מקבלין ולר"ש מקבלין ולפ"ז הלכה כת"ק דודאי מומר לע"ז לחוד נמי הוה מומר לכל התורה כולה ואפשר דת"ק ורבי שמעון פליגי במומר לכל התורה חוץ משתי אלו ע"ז ושבת לת"ק הוה מומר ולר"ש לא הוה ועיין מ"ש לעיל בשם רבינו ירוחם. הפי' השלישי דפליגי במומר לאכול חלב אי הוה מומר לדם אי הוה לא"ד אי לאו ולפ"ז הקושיא משניהם אזלא דכ"ע מומר לא"ד אין מקבלין וה"ה במומר לעבודה זרה דהוה מומר לכל התורה כולה ומשני בעולה לא שייך א"ד או כמה שכתבתי לעיל יעוין שם:

ודע דבהוריות דף י"א והא אמר רבא מומר לאכול חלב כ"ע מביא קרבן על הדם ואי כפי' ר"ת איך יתכן שיאמר רבא כן דלכ"ע מביא קרבן על הדם והא הוה מומר לכל התורה ואף לע"ז לחוד הוה מומר לכל התורה וע"כ צריך לומר לאכול חלב כל עבירה שבתורה חוץ משתים אלו ע"ז ושבת ודלא כרבינו ירוחם הביאו בש"ע סימן ב' סעיף ה' דהוה מומר ומדברי רבא לא מוכח כן. והמעיין בתבואת שור סימן ב' ס"ק כ"ב יראה דכוונתו מבואר דהר"מ השמיט בפ"ג מהלכות מעה"ק דין דמומר דכל התורה דפסק כרבא בהוריות י"א ור"ל דמדאמר והא אמר רבא מומר לאכול חלב והביא קרבן על הדם דהיינו לכל התורה חוץ משתי אלו ע"ז ושבת ומומר לע"ז פסק בברייתא דחוץ מן המומר לנסך היין ולחלל שבתות בפרהסיא דאין מקבלין דהוה מומר לכל התורה כולה יע"ש:

וראיתי להלחם משנה בפ"ב מהלכות שגגות הלכה ב' שהקשה שם קושיא עצומה על הר"מ ז"ל דמזכה שטרא לבי תרי כיון שפסק כר' יוחנן דאע"ג שהזיד בלאו חייב חטאת א"כ ע"כ אשר לא תעשינה ואשם לכדר"ש השב מידיעתו כדמסיק בפרק כלל גדול ואיך פסק בפ"ג מהלכות מעה"ק דנתחלף חלב בשומן דאין מקבלין הימנו דלא כרבא אליבא דר"ש בהוריות ותי' דרבינו פוסק כרב הונא ולדידיה אין חילוק בין להכעיס ובין לתיאבון אין מביא לר"ש עכ"ל ולפי דבריו ר"י ור"ל פליגי בהא דר"י סובר כר"ש דהשב מידיעתו כו' ור"ל כת"ק דמעם הארץ פרט למומר ואייתר אשר לא תעשינה ואשם לומר עד שישגוג בלאו וכרת. ולפי זה הא דאמר מאי בינייהו הו"מ לומר לת"ק בעינן שישגוג בלאו ג"כ מאשר לא תעשינה ולר"ש הזיד בלאו חייב ואפשר דנ"מ בהאי דינא גופא לענין קרבן וכמו שאמר רב הונא או כאוקמתא דרבא בהוריות:

עוד אבאר לך הא דפריך בהוריות ב' ע"א לר' יוחנן דאמר הורו בית דין שחלב מותר והלך היחיד ואכל חלב שנתחלף בשומן דחייב והא אינו שב מידיעתו הוא ומייתי הא דר"ש ומאי קושיא דלמא ר"י כת"ק דר"ש סבירא ליה דהלכה כת"ק כפי הנראה מדברי התו' דכאן בד"ה מעם הארץ לפי' ר"ת מת"ק פריך וחשבו לדוחק דפריך מר"ש דלית הלכתא כר"ש וגם רבינו בפ"ג מהלכות מעה"ק ובפ"ג מהלכות שגגות כפי הבנת הכ"מ פסק כת"ק יע"ש אבל י"ל דפריך שפיר דר' יוחנן לשיטתו דאיהו ע"כ כר"ש סובר כדמסיק בכלל גדול דהזיד בלאו חייב ואשר לא תעשינה להשב מידיעתו פריך שפיר בנתחלף חלב בשומן ואכל אמאי חייב יע"ש:

ודע דבהוריות י"א אמר רב המנונא מומר לאכול חלב והביא על הדם א"ב ופריך והא אמר רבא דכ"ע מביא על הדם אלא במומר לתיאבון ונתחלף לו חלב בשומן מ"ס דהוה מומר ומ"ס כיון דאי משכח היתרא לא אכיל לאו מומר הוא עכ"ל היה נראה לפרש

איפכא בנתחלף חלב בשומן שהיה חתיכה אחת לפנינו וסבור שומן הוא מר סבר מומר הוא היינו ר"ש דאמר שב מידיעתו והכא אין שב מידיעתו כיון דאין לפניו כ"א חתיכה אחת א"נ הוה ידע דחלב הוא הוה אכיל כי אין לו היתרא ומר סבר היינו ת"ק כיון דאי משכח היתרא לא אכיל איסורא לאו מומר הוא ולא מימעט מעם הארץ אלא להכעיס ולא לתיאבון ולפ"ז הר"מ ז"ל פסק כר"ש דמומר לתיאבון אין מביא קרבן ואי דאמר מר סבר ומר סבר אפ"ה מצינו לומר דמ"ס קמא הוא ר"ש השנוי לאחר ת"ק וכה"ג מצינו בחולין לקמן צ"ח ע"ב בלישנא בתרא של רש"י דמ"ס קמא הוא ר"ש השנוי לאחר ת"ק ועיין בתו' שם בד"ה מ"ס. וא"כ פסק הר"מ כר"ש במומר לתיאבון דאין מביא וכאוקימתא דרבא בהוריות שם. ומיהו יש לעיין בהיו לפניו שתי חתיכות חלב ושומן וסבר ששומן אכל לר"ש כה"ג מביא קרבן דהשב מידיעתו הוא דשתיהן לפניו ולא שביק היתרא ואכל איסורא אילו הוה ידע דחלב הוא וא"כ אמאי סתם הר"מ ז"ל דבריו בפ"ג מהלכות מעה"ק ובפ"ג מהלכות שגגות ולא חילק באם שתיהן לפניו או לאו. אבל רואה אני שהלחם משנה בפ"ב מהלכות שגגות חולק ע"ז וסובר דרבינו פוסק כר"ש אליבא דרב הונא וסובר דלתיאבון לר"ש נמי אין שב מידיעתו מיקרי יע"ש אלמא דאין לחלק בין היו שתיהן לפניו או לאו אפ"ה אין מיקרי שב מידיעתו ולכך סתם הר"מ ז"ל דבריו וסובר דבכל ענין אין מקבלין ממנו קרבן והדין עמו בהא דלר"ש אין חילוק בין להכעיס ובין לתיאבון דמדלא אמר רב הונא כרבא דא"ב לתיאבון וא"כ בהיו שתיהן לפניו ונתחלף לו חלב בשומן דאינו שב מידיעתו מיקרי לר"ש אליביה דרב הונא דאל"כ לימא דא"ב שהיו שתיהן לפניו אלא כמ"ש כאן ודע דבל"מ דפוס יעסניץ ט"ס שם וצ"ל ולכך פסק בין להכעיס ובין לתיאבון אין מביא קרבן והוא טעות דמוכח שהשמיטו בדפוס תיבת אין וכתבו דבין להכעיס ובין לתיאבון מביא והוא דהר"מ ז"ל פוסק דאין מביא במומר אף לתיאבון אלא כמ"ש צריך לומר והוא פשוט:

עוד קשיא לי בהא דאמר מ"ב בין ת"ק לר"ש אמאי לא אמר דת"ק דריש מעם הארץ פרט למומר דוקא מומר לכל התורה כולה הא מומר לד"א והביא על א"ד מקבלין כיון דלא דריש השב מידיעתו ולר"ש אין מקבלין לא"ד ולא מיבעיא למאן דמפרש מומר לאכול חלב והביא על דם פליגי לת"ק הוה מומר לא"ד ולר"ש השב מידיעתו מיקרי כמ"ש התו' בד"ה מעם הארץ בתי' השני דפשיטא דקשה אמאי לא אמר לת"ק דוקא לכל התורה ולר"ש אף לא"ד לחוד אלא אפילו לפיר"ת דפי' מומר לכל התורה והביא קרבן על הדם אפ"ה קשה אמאי לא אמר בפשיטות לת"ק מומר לכל התורה אין מביאי הא לא"ד לחוד מביא דלא דריש השב מידיעתו ולת"ק מומר לאותו דבר לחוד אין מביא דאינו שב

מידיעתו. והנה יש לו' איפכא לתי' השני שכתבו התו' והרשב"א בחדושיו הביא בשם ר"ת ז"ל תי' השני עיקר ואח"כ כ' תי' ראשון בלשון ועי"ל והר"ן בחמש שיטות לא הביא בשם ר"ת ז"ל כ"א תי' השני של תוס' בד"ה מעם הארץ ונראה דאית לן לומר דמומר לכל התורה חוץ מדם וודאי דלא צריך קרא דאין מקבלין מיניה חטאת דדינו כעכו"ם לענין שחיטה וכן גבי שבת וכדומה גם לר"ש לא מסתבר דמקבלין דדינו כגוי ומעכו"ם אין מקבלין כ"א עולה או שלמים ולא חטאת ואשם דלכפרה ועיין בפ"ב מהלכות מעה"ק ע"ש בכ"מ ומש"ה הביאו התי' השני לעיקר וא"כ לא קשיא מה שהקשינו אמאי לא אמר לת"ק דווקא מומר לכל התורה הא לא"ד לא דזה אינו דע"ה ע"כ מומר לד"א דמומר לכל התורה מסברא ידעינן דדינו כעכו"ם ואין מקבלין קרבן והא דאיצטריך לעיל מכם ולא כולכם להוציא את המומר התם בעולת נדבה איירי ומגוי מקבלין עולה מריבויא דאיש איש מש"ה איצטריך מכם למעט ישראל מומר משא"כ בחטאת במומר לכל התורה לא איצטריך קרא ועל כרחך במומר לד"א ופריך שפיר מאי בינייהו ומשני מומר לאכול חלב והביא קרבן על הדם לת"ק כיון דשניהם בלאו אחד הוה מומר לא"ד ור"ש מ"מ מיקרי שב מידיעתו. אבל לפי תי' ראשון של ר"ת שהביאו התוספות קשה אמאי לא קאמר דא"ב מומר לד"א והביא קרבן לאותו דבר לת"ק מקבלין מיניה דמע"ה מוקמינן במסתבר טפי דוק' מומר לכל התורה כולה. ולר"ש מומר לא"ד אין מקבלין וכ"ש לכל התורה כולה חוץ מדם דאין מקבלין אף לדם דדינו כגוי ולא שב מידיעתו מיקרי ואין מקבלין מיניה קרבן ואמאי לא אמר א"ב כו':

והנה מתוך כך נראה לי לומר דפשיטא להו לסתמא דתלמודא דבין ת"ק ובין ר"ש אית להו דרשא דשב מידיעתו מביא קרבן ואין שב מידיעתו אין מביא קרבן והוא כיון דחזינן ר"י ור"ל דפליגי באם הזיד בלאו לר"י מביא קרבן וא"כ אשר לא תעשינה ע"כ להשב מידיעתו אתא וכדמסיק בפרק כלל גדול אלא דלת"ק אית ליה נמי דרשא דמעם הארץ פרט למומר או דאתא מומר לאכול חלב והביא עליהם דאין מקבלין ואי לאו קרא דאשר לא תעשינה הוה מוקמינן במסתבר דוקא לא"ד או דאתא מומר לכל התורה חוץ מדם דאינו מביא והשתא איצטריך לא תעשינה לא"ד גופא או דע"ה אתי למימר דמומר לאכול חלב הוה כמומר לדם דתרווייהו בלאו אחד נאמרו ואי לאו קרא דלא תעשינה הוה מוקמינן לא"ד גופא ומיתורא שמעינן לה או יאמר לתירוץ השני של תוספות לא צריכנא לזה דת"ק לית ליה דרשא דהשב ולר"ת הוא דאיצטריך למימר הכי וכמ"ש לעיל ולא קשה מידי לר"ת וכדכתיבנא:

ומעתה אף אנו נאמר דהר"מ פוסק כאוקימתא דרבא ופוסק כת"ק דאפי' נתחלף חלב בשומן אם הוא מומר לתיאבון אין מביא קרבן על שגגתו ואפ"ה איצטריך ג"כ קרא דאשר לא תעשינה כמו שאבאר דמע"ה נפיק לן מומר לתאבון לא"ד דאין מקבלין מיניה וזה דווקא בעודו רשע ולא חזר בתשובה כמו שיראה הרואה בפ"ג מהלכות שגגות הלכה ז' בדברי הר"מ ז"ל וז"ל כיצד מומר לאכול חלב ואכל חלב בשגגה אין מקבלין ממנו עד שיחזור בתשובה ואפילו היה מומר לתאבון ונתחלף חלב בשומן אין מקבלין ממנו שמשאכל חלב בין להכעיס ובין לתאבון הרי זה מומר עכ"ל הרי מפשטות לשונו משמע דאם חזר בתשובה מקבלין ממנו אף על חטא שחטא בעודו מומר ועיין במ"ל יע"ש היטב ואי דבעודו מומר הוה זבח רשעים כקושית התוספות בד"ה אינו שב מידיעתו כו' י"ל כמ"ש המ"ל שם בתחלת דבריו דכל לתאבון לא מיקרי זבח רשעים וכמו שאבאר בתוס' ד"ה אינו שב מידיעתו כו' וקרא דאינו שב מידיעתו ע"כ מלהכעיס מיירי דאי לתאבון שב מידיעתו מיקרי וכמ"ש רבא בהוריות י"א ע"ב דאיכא בין ת"ק לר"ש יע"ש וע"כ אף בלהכעיס קאמר קרא דאין מקבלין ובעשה תשובה מיירי דבלא עשה תשובה ידעינן מסברא זבח רשעים כקו' התו' ד"ה אינו שב מידיעתו אלא בלהכעיס אין מקבלין קרבן על חטא בעודו מומר אף שעשה אח"כ תשובה ונמצא הני תרי קראי צריכי מע"ה פרט למומר לתיאבון וזה דוקא בלא עשה תשובה הא עשה תשובה מקבלין מיני' ושב מידיעתו ולהכעיס אף בעשה תשובה אין מקבלין דבלא תשובה זבח רשעים תועבה ולפ"ז כיון דהני תרי קראי צריכי קאמר שפיר מ"ב כיון דת"ק נמי אית ליה דרשא דשב מידיעתו ליכא למימר דת"ק במומר לכל התורה ולא לא"ד דהא לא שב מידיעתו ומשני רב הונא מומר לאכול חלב דהיינו לכל התורה חוץ מדם לת"ק אין מקבלין ולר"ש מקבלין דמ"מ שב מידיעתו מיקרי וזה לפר"ת בתי' ראשון שהביאו התוספות בד"ה מעם הארץ והשתא לשון הר"מ ז"ל בפ"ג מהלכות שגגות הלכה ז' מדוקדקין שכתב אין מקבלין ממנו עד שעשה תשובה אפילו היה מומר לתאבון כו' שמשאכל כו' דהאי אפילו אינו ר"ל דשניהם שוין בין להכעיס ובין לתאבון כו' דזה אינו דלתאבון כשחזר בתשובה מקבלין ולהכעיס אף שחזר בתשובה אין מקבלין דשב מידיעתו ע"כ כשחזר דאל"כ זבח רשעים תועבה אלא אפילו בלא וי"ו וה"ק אפילו שזה האיש היה מומר לתאבון אפ"ה אין מקבלין עד שיחזור בתשובה ולא מיבעיא להכעיס דאז אפילו חזר בתשובה לא מהני ויש לנו כיוצא בזה בדברי הר"ח בפ"ד מה"ש שכתב לשם הרים אפילו שחט לדברי הבאי ועיין בב"י בטי"ד סי' ד' שפירש דברי הר"מ ז"ל לדעת הטור כן:

ובזה א"ש דהר"מ פסק כאוקימתא דרבא וכת"ק דר"ש ואפ"ה איצטריך השב מידיעתו דלהכעיס אף בעשה תשובה דאין מקבלין מיניה דקרא להכי איצטריך כמ"ש וכמ"ש הכ"מ בפ"ג מהל' מעה"ק הלכה ד' יע"ש ודע שמ"ש דאינו שב מידיעתו להכעיס איירי דלתאבון שב מידיעתו מיקרי כן הוא ודאי דא"ל דקרא לתיאבון מיירי והיה מונח לפניו כ"א חתיכה אחת דא"נ הוה ידע היה אוכל ורבא מיירי בהיו לפניו שתי חתיכות דלר"ש שב מידיעתו מיקרי דלא שביק היתרא ואכיל איסורא אבל המעיין בגמרא דהוריות י"א ע"א יראה דאין שום משמעות לומר כן אלא סתמא אמר בין היו ב' חתיכות או חתוכה אחת לתאבון שב מידיעתו מיקרי דאל"ה הוה ליה לומר היו ב' חתיכות לפניו וכן במה דמסיק ומ"ס כיון דאי משכח היתרא כו' לא היה לו לומר אלא אי הוה ידע ודאי פורש ממנו כיון ששנים לפניו אלא ודאי בהיה א' לפניו אפ"ה אילו משכח היתרא שביק איסורא שב מידיעתו מיקרי וכן הר"מ ז"ל סתם את דבריו ולא כתב רבותא אף במונחין לפניו שתיהן אלא דאין חילוק וכמ"ש. ומצאתי לי עד נאמן המ"ל דאחר שכתב דלתאבון לא מיקרי זבח רשעים הוקשה לו מאי הוקשה להם לתו' ד"ה שב אינו שב מידיעתו תיפוק ליה מזבח רשעים ותי' דסבירא להו דרב הונא מודה לרבא דכל לתאבון שב מידיעתו מיקרי יע"ש ואכתי מאי קושיא אימא קרא לתאבון מיירי ולא היה מונח לפניו כ"א חתיכה אחת והיינו נתחלף לו חלב בשומן ועיין בהוריות י"א וברש"י שם דלא הוי זבח רשעים אלא דאין חילוק וכמ"ש, כאן ומה שיש עוד לן לדקדק עיין בתו' ד"ה אינו שב מידיעתו שם אבאר על משנה למלך:

סוף דבר דכ"ע אית להו הך דרשא דאשר לא תעשינה ואשם השב מידיעתו דהלכתא כר"י דאפילו הזיד בלאו מביא קרבן על שגגת כרת כו' אלא דת"ק סבירא לי' ג"כ דרשא דע"ה ור"ש לא סבירא ליה ונ"ח או כרב הונא או כרבא במומר לתאבון והר"מ ז"ל פסק כת"ק וכאוקימתא דרבא כמ"ש הכ"מ בפ"ג מהל' מעה"ק הלכה ד' ולא קשיא קושית הלחם משנה ובתוס' ד"ה אינו שב מידיעתו אבאר יותר בעזה"י גם מיושב דלא אמר א"ב שהזיד בלאו וכמ"ש. הן אמת שמ"ש הכ"מ בפ"ג מהל' מעה"ק דרבינו פוסק כאוקימתא דרבא לא ידענא מנא ליה דאימא דפוסק כרב הונא וכת"ק מומר לאכול חלב היינו לכל התורה כולה חוץ מדם דאינו מביא קרבן על הדם והשתא א"ש נמי דאית ליה דר"ש נמי במומר לא"ד לחוד חשב השב מידיעתו ומכ"ש לפי הבנת הכ"מ דלא חש לקושית הלח"מ א"כ אימא דפסק כרב הונא וכפי' ר"ת דמומר לאכול חלב היינו לכל התורה חוץ מדם דאינו מביא על הדם אלא דא"כ קשי' דהוה למפסק כרבא בהא מלתא דהוא בתרא. עוד י"ל שסברתו הוא במומר לתאבון כ"ע גם רב הונא מודה דלר"ש לא הוה מומר

ושב מידיעתו מיקרי וכמ"ש המ"ל בד"ה אינו שב מידיעתו בתו' ולקמן אבאר יע"ש וא"כ אמאי לא אמר רב הונא מומר לתאבון א"ב כמו רבא אלא דס"ל במומר לתאבון גם ת"ק מודה דלא הוה מומר בד"א ואף לא"ד מביא קרבן ומעם הארץ פרט למומר לא ממעט אלא מומר להכעיס א"כ רבינו דפסק דבמומר לתיאבון אין מקבלין קרבן כרבא דלרב הונא בין לת"ק ובין לר"ש מקבלין:

עוד אבאר לך דרבא דאמר בהוריות י"א ע"א מומר לתאבון א"ב לשיטתי' הוא דאמר כן דמוקי אינו שב מידיעתו להכעיס ולתאבון הוה שב מידיעתו לר"ש וכמ"ש המ"ל ג"כ בהל' שגגות פ"ג ואי להכעיס לדבר אחד הוה מומר לכל התורה כולה א"כ מאי ארייא דכתבי' רחמנא אינו שב מידיעתו אפילו מומר לד"א להכעיס אינו מביא קרבן על כל התורה דדינו ככותים מסברא כמו גבי שחיטה לדעת הר"ן ושאר פוסקים הביאו הב"י בסי' א' דמומר להכעיס לד"א הוה מסברא מומר לכל התורה כולה בשלמא לעיל גבי מכם להוציא את המומר התם בעולה קמיירי דמנכרי מקבל וקמ"ל דישראל מומר גרע טפי משא"כ בחטאת למה לי קרא להכי אלא רבא לשיטתי' דאית לי' בפ' זה בורר דעובר עבירה להכעיס כשר לעדות דבעינן רשע דחמס א"כ מוכח דמומר לד"א להכעיס לא הוה מומר לכל התורה ועיין בתב"ש סי' ב' ס"ק י"ז יע"ש שפיר אמר מומר לתאבון א"ב אבל רב הונא אפשר דסובר דמומר להכעיס הוה מומר לכל התורה ומשום הכי אמר מומר לאכול חלב והביא על הדם איכא בינייהו דלתנא קמא אין מביא ולרבי שמעון מביא או כפר"ת ויש ליישב פר"ת דלת"ק אשמעינן מומר לכל התורה חוץ מדם וחוץ ע"ז ושבת ואשמעינן דהוה מומר לכל התורה ומיני' ילפינן נמי לעלמא וכסברת רבינו ירוחם שהביא הב"י בי"ד בסימן י' יע"ש ומומר לא להכעיס ולא לתאבון אי הוה כלהכעיס או לאו עיין בסימן ב' יע"ש:

ובתו' בד"ה אינו שב מידיעתו אינו מביא קרבן על שגגתו תימא מה צריך קרא תיפוק ליה דזבח רשעים תועבה וי"ל בעשה תשובה עכ"ל הא דלא הוקשה להם לת"ק הוא פשוט דלת"ק במומר לאכול חלב והביא קרבן על הדם לאו זבח רשעים הוא ועיין במ"ל הל' שגגות פ"ג הלכה ז' ומ"ש המ"ל שם דסבירא להו דלרב הונא נמי במומר לתיאבון שב מידיעתו מיקרי ומש"ה קשי' להו וי"ל דא"כ אמאי לא אמר א"ב כרבא דלת"ק אין מביא במומר לתאבון ולר"ש מביא אלא משמע כמ"ש הלח"מ שם בפ"ב מהל' אלו דלרב הונא אף לרבי שמעון במומר לתאבון אינו שב מידיעתו מיקרי וצ"ל אם נאמר דסבירא להו דלתאבון לאו זבח רשעים מיקרי סביר' להו דלת"ק נמי לתאבון לא מימעט מע"ה לרב הונא דמומר לד"א לא הוה מומר לכל התורה כולה ואפשר דהתו' סבירא להו הא דאמר

מומר לאכול חלב להכעיס דהוה מומר לכל התורה לת"ק אין מביא ולר"ש מביא דשב מידיעתו מיקרי וכה"ג צ"ל לפר"ת מומר לאכול חלב לכל התורה ואפ"ה כיון שנזהר מדם שב מידיעתו מיקרי לר"ש ועיין בתורת חיים שכתב ודוחק לומר במומר לכל התורה חוץ מדם דמקבלין קרבן על הדם והיינו לשיטת ר"ת וכדכתיבנא כאן ויתר הדברים שיש לדקדק בזה לא עת האסף פה ואי"ה במקום אחר אבאר:

גמרא אמר ליה ר"ז לר' יעקב בר אידי שמא לא שמע אלא כשאין ישראל עע"ג אמר ליה למימרא בעי קבלה מיניה עכ"ל. יראה לפרש דר"ז היה מסופק דשמא ר"ג וב"ד דנמנו וגמרו היינו ביוצא ונכנס דמתחלה היה מותר והם אסרוה דלא דמי ליין נסך דהתם לא נגע והכא נגע וכסברת אבייי לעיל וזה לא שמע ר' אלא באין עע"ג לא ביוצא ונכנס ואמר ליה ר' יעקב בר אידי באין יוצא ונכנס כלל פשיטא דאסור ואי ביוצא ונכנס מ"ש יוצא ונכנס מעע"ג דסבירא לי' כרבא לעיל ואפ"ה גזרו משום דמות יונה שמלאו להם בראש הר גריזים וא"כ אין חילוק בין עע"ג ליוצא ונכנס. אבל הר"ן ז"ל בחמש שיטות בחדושיו לחולין כתב בע"א וז"ל דר"ז היה מסופק שמא לא אסר ר"ג אלא דלא ליסגי חותך כזית וכת"ק דרשב"ג דכל מצוה דלא כתיבא לא סמכינן עלייהו ור"י בר אידי אמר למימרא בעי פשיטא דהלכה כת"ק אלא דגזרו אף בעע"ג דפשיט מר' יוחנן שאכל וע"כ בעע"ג דאי לא היכי שביק ת"ק דרשב"ג כו' עכ"ל ור"ל דאין ישראל עע"ג דכאן היינו בא ומצאו דבעינן כזית בשר וכרבא דלעיל ויוצא ונכנס עע"ג קרי ליה כמו דמסיק לעיל יוצא ונכנס עע"ג קרי לי' ועין בחדושי הרשב"א שכ' ג"כ בדרך זה יע"ש ועיין ב"י סי' ב' לענין צדוקים:

עוד נראה לפרש שמא לא שמע ר' אלא כשאין ישראל עומד על גביו אלא בא ומצאו וע"י חותך כזית בשר וגזרו משום דמות יונה שמצאו וע"ז הוה. כמומר לכל התורה ומשום הכי לא מהמנינן להו אף בחותך כזית בשר ואוכל דהוה מומר לכל התורה אבל בעע"ג שרי וכסברת ריא"ז שהבאתי לעיל דבעע"ג שרי אף במומר לכל התורה כולה דמוזבחת לא מימעט אלא מי שאינו מצווה על זביחה אבל זה אע"פ שמומר הוא ישראל הוא ומחויב הוא אלא שחטא ומה"ט מומר להכעיס לשחיטה כשר באחרים עע"ג ליש מי שסובר כן ובי"ד סימן ב' אכתוב טעם האוסרין במומר לכל התורה בעע"ג ובלהכעיס לשחיטה מותר בעע"ג וכן הוא דעת הרשב"א ושם אבאר בעזה"י ואמר ליה אי באין ישראל עע"ג אלא בא ומצאו למימרא בעי בלא"ה שמצאו דמות יונה בהר גריזים אסור דהלכה כת"ק דכל דלא כתיבא לא סמכינן עלי' ומסיק דקבלה מינה דר' יוחנן שאכל ופשיט ר"ז דשמיע ולא קיבלה מיניה ומאי קושיא דלמא שמיע וקיבלה מיניה והא דאכיל בישראל עע"ג אלא ש"מ אף בעע"ג אסור מטעם דדינו כנכרי מוזבחת שאינו מאמין בזביחה או וטעם

הר"מ ז"ל דקרא ואכלת מזבחו וביי"ד סימן ב' אבאר ומכאן מוכח דמומר לכל התורה אף בעע"ג אסור דלא כסברת ריא"ז בשלטי גבורים שהבאתי לעיל דאל"כ והא דאמר בישראל עע"ג היינו יוצא ונכנס אכתי דלמא שמיע וקבלה ואכיל בעע"ג ממש אלא דלא מהני עע"ג ממש מקרא דוזבחת כו':

ובתו' בד"ה ר"ג ובית דינו נמנו על שחיטת כותי ואסרוה כו' ועוד תימא דר"מ גזר על סתם יינם ולא גזר על השחיטה שהוא דאורייתא עכ"ל ר"ל אם הוא ר"ג שאחר ר"מ א"כ ר"מ אמאי גזר על סתם יינם שהוא מדרבנן ולא חש לגזור על שחיט' דראוי לגזור יותר שהוא מן התורה אבל ר"ג דיבנה שהיה מקודם ר"מ גזר על השחיטה שהיא מה"ת ור"מ גזר על סתם יינם ועיין לקמן גבי שדרי' ר"מ לאתויי חמרא מבי כותים יע"ש. ומה שהקשה התוס' לפירש"י יישבו הרשב"א בחדושיו בד"ה למאי בדף ו' יע"ש וזה לשונו דר"מ לא גזר אלא על יין נסך ולא על שחיטה דהוה סבירא לי' כרב ענן לעיל דמומר לע"ז לא הוה מומר לכל התורה כולה ומותר לאכול משחיטתו והר"ן ז"ל בחמש שיטות בחדושיו כתב ג"כ כדבריו אלא שסיים בה ולא גזר ר"מ אלא באיסורין של דבריהם שהיו קלים בעיניהם עכ"ל פי' כן דאל"כ אמאי גזרו על יינם שלהם כיון דלא גזר על השחיטה לר"מ דמומר לע"ז לא הוה מומר לכל התורה ואף דעובדים ע"ז אין יינם נאסר דהוא לשיטתיה כמ"ש לעיל דף ד' ע"ב אהא דאמרי' מ"ש שתיה דמומר לע"ז לא הוה מומר לכל התורה כתב קשיא מ"מ כיון דעובד ע"ז אמאי אין עושה יין נסך במגעו וי"ל דיינם משום איסור חתנות בנותיהן גזרו עליהן ודוקא אי הוה מומר לכל התורה ודינו כעכו"ם הוה בכלל גזירתן אף שאין בבנותיו איסור חתנות משא"כ אי לא הוה מומר לכל התורה עכ"ל ומש"ה צריך לפרושי הכי דגזר על יינם דדבריהם היו קלים בעיניהם והנה לא היה צריך לזה אלא דמש"ה גזרו על סתם יינם דאין נזהרין ממגע נכרי ואף אם יתנו לכותי לשתות ישתה דהלכה כת"ק דרשב"ג דכל מצוה דלא כתיבא לא מהמני וה"ה וכ"ש בדרבנן ובשחיטה לא גזור בישראל עע"ג ורואהו דמומר לע"ז לא הוה מומר לכל התורה כולה ור"ג דמבתר ר"מ גזר נמי על השחיטה דמומר לע"ז הוה מומר לכל התורה כולה או דר"מ לא גזר על השחיטה שבימיו היו עובדים בצנעא ובע"ז בעינן פרהסיא ג"כ ליש מי שסובר כך ובימי ר"ג היו עובדים בפרהסיא ואז הוה מומר לכל התורה כולה במומר לע"ז ודלא כרב ענן:

ודע דלפי מ"ש הר"ן ז"ל בע"ז והביאו מרן הב"י ז"ל ביי"ד סימן קכ"ג הלכות יין נסך דהא דגזרו על יין משום בנותיהן ולא משום שמא נתנסך דמיעוטא הוה ולא גזרו משום מיעוטא עכ"ל ולפ"ז ר"מ דחייש למיעוטא א"ש בפשיטות דמש"ה גזר על יין שמא נתנסך כיון דהיו עובדים ע"ז ור"מ חייש למיעוטא ועל השחיטה לא גזור דמומר לע"ז לא הוה

מומר לכל התורה או דהיו עובדים בצנעה ובימי ר"ג היו עובדים בפרהסיא ומומר לע"ז הוה מומר לכל התורה וגזור על השחיטה ובזה א"ש לקמן דאמר למאי אי לשחיטה ויין נסך מהתם גזור ולמה ליה להזכיר שחיטה אלא דאיכא למימר דר"מ לא גזר אלא על יין דחייש למיעוטא שמא נתנסך ולית ליה האי סברא אי איתא דנסכיה לא הוה מזבין לי' אלא כמ"ש הר"ן שם גבי גזרו משום בנותיהן ועיין בי"ד סימן קכ"ג בב"י יע"ש ומש"ה אמר דר"ג גזר נמי על השחיטה דמומר לע"ז הוה מומר לכל התורה א"כ למה הוצרכו לגזור ר"א ור"א עליהם וה"ה להיפך אי הוה אמר דר"ג גזר על שחיטה לא הוה מוכח דגזר על יינם כו' ומש"ה אמר תרתי:

ובד"ה צדיקים עצמן לא כ"ש שאתי לידי אכילת איסור שמאכיל בת ישראל בתרומה ואין לו בה קידושין עכ"ל וכן נמי מצינו למימר דאתי לידי אכילת איסור באם שישחרר העבד ואוכל בתרומה והוה זר. ומ"ש דהוא עבד ואין לו בה קידושין דאי הוה בה קידושין היתה אוכלת בתרומה מחמת רבו כהן. ומכאן משמע דאף באיסור דרבנן אין הקב"ה מזמין לצדיק מהא דכתבו דטעים קודם הבדלה וכן לקמן בדמאי בר"ז ור"א דהוה דרבנן ואפ"ה אמר דאין הקב"ה מזמין אכילת איסור לפיו של צדיק ואף בספק כמו שאבאר לקמן בעז"ה:

דף ו.

גמרא ואי ס"ד לא קבלה מיניה לישני כאן כשישראל עע"ג עכ"ל פי' דאי ס"ד דלא קיבלה ר"ז מר' יעקב בר אידי אלא דגזירת ר"ג היתה דלא ליהני חותך כזית בשר א"כ אמאי פשיטא ליה לר"ז דר"י שאכל לא סבירא לי' הא דר"ג דלמא סבירא ליה ואכל בעע"ג א"נ ביוצא ונכנס דעע"ג קרי ליה והא דלא אמר אי איתא דר"ז לא קיבל מרב יעקב בר אידי א"כ אמאי פשיט ליה דשמיע ליה ולא קיבל אימא דלא שמיע ליה ואי הוה שמיע ליה הוה מקבל ור' חנן שאכל ע"י חותך כזית בשר ואי דאין הקב"ה מזמין אכילת איסור לפיו של צדיק י"ל כיון דר"ג דגזר ע"י חותך דלא מהמנינן להי כת"ק דרשב"ג ודלמא לא שחיט שפיר והש"י הוא היודע דהוה שחיט שפיר אלא ע"כ דקיבלה מיניה דאף בעע"ג אסור משום דמות יונה ומומר לע"ז הוה מומר לכל התורה כולה ור"י שאכל ע"י חותך ולא סבירא לי' הא דר"ג וי"ל דפשיטא ליה לתלמודא דר"י שאכל בעע"ג היה:

דלא שביק ת"ק ופסק כרשב"ג אלא בעע"ג או יוצא ונכנס ומש"ה אמר שפיר דאי לא קיבלה מיניה מה היה קשה מר"ז שאכל דהא ודאי בעומד על גביו אכיל ולפי מה שכתוב לעיל שמא לא שמע רבי אלא כשאין ישראל עומד על גביו אלא יוצא ונכנס ואמר לה

בשאין ישראל עומד על גביו כלל אלא בא ומצאו למימרא בעי אלא יוצא ונכנס ואין חילוק בין עע"ג ליוצא ונכנס או דיוצא ונכנס למימרא בעי דסובר כאביי התם לא נגע ובלא דמות יונה אסור וע"כ בישראל עע"ג נמי אסור א"כ קשיא אמאי לא אמר אי ס"ד לא קיבלה אמאי פשיט ליה דשמיע ולא קבלה אימא לא שמיע ליה ואי הוה שמיע הוה מקבל ור"י שאכל ע"י יוצא ונכנס ואי דאין הקב"ה מביא תקלה על ידם הא רק מספק אסור שמא שהה או דרס והש"י הוא היודע שהיתה שחיטה זו בכשרות ומש"ה הזמין לפיו של צדיק. ויש לומר דמ"מ כיון שר"ג וב"ד נמנו ואסרו יוצא ונכנס מספק תו הוה ליה איסור דרבנן ואיך נזדמן אכילת איסור לפיו של צדיק דהא דמאי נמי מספק אסור ורוב ע"ה מעשרין הן ואפ"ה תמה ר"א לקמן אין הקב"ה מביא תקלה על ידן ודלמא מעושר הוה אלא כיון דרבנן אסרו לאכול מן ע"ה הוה ליה אכילת איסור וה"ה כאן ומש"ה אמר לישני דלמא היה בישראל עע"ג אלא אף בישראל עע"ג אסור ודע דמדברי רש"י ז"ל לעיל בד"ה אכל משחיטת כותי בישראל עע"ג או ע"י חותך כזית בשר עכ"ל אלמא סבירא ליה לרש"י ז"ל דהלכה כרשב"ג דאמר אף דלא כתיבא ואחזיק ביה מהמנינן ליה וכבר יש פוסקים סוברים כן ועיין ב"י י"ד סי' ב' יע"ש ולפי זה היה נראה לומר הא דאמר לישני כאן כשישראל עע"ג כאן כשאין ישראל, עע"ג רצה לומר דגזירת ר"ג וב"ד היתה באין ישראל עע"ג והכא בישראל עע"ג דאל"כ אין הקב"ה מביא תקלה דומיא דדמאי גמ' ר' יצחק בן יוסף שדרי' ר"א לאתויי, חמרא מבי כותאי כו' לא זזו משם עד שעשאום נכרים גמורין למאי אי לשחיטה ויין נסך מהתם גזר מאי נכרים גמורים לבטל רשות עכ"ל, קשה בכאן טובא חדא ר"א היאך שדרי' לר"י בן יוסף לאתויי חמרא מבי כותאי והא ר"מ גזר עלי' ונהי דלמאי דמסיק דלא קבלו מינייהו המקשה דהקשה הא מהתם גזר ולמה להו למגזר ואמאי לא קשי' ליה טפי היאך שלח ליה לבי כותאי והא כבר גזרו ועוד דאמר מאי נכרים גמורין לבטל רשות דמשמע ודגמורים קשי' ליה דלא הל"ל אלא נכרים ואהא לא משני דמהיכא תיתי דלענין לבטל רשות לא ליהוי נכרים עד שהוצרכו לגזור בפי' עוד קשה דאינהו לא גזרו רק על שחיטה ויין נסך והם גזרו על כל התורה כולה. וראיתי להר"ן בחמש שיטות והרשב"א בחדושיו שכתבו אי לשחיטה ויין נסך היינו לשחיטה ולכל איסורין גזר ר"ג ויין נסך ולכל איסור דרבנן גזר ר"מ יע"ש ופריך שפיר אלא דא"כ לא משני לבטל רשות דהוה בכלל דרבנן. ומהר"מ מלובלין עמד על קושי' זו דלמא לבטל רשות גזרו עלייהו ותי' דהם אף על היין גזרו דההיא מעשה ביין הוה עכ"ל והנה יקשה קושיות הראשונות שכתבנו גם למה ליה להזכיר שחיטה כיון דעיקר הקושי' מיין נסך דר"מ גזר עלי' והנה מ"ש ר"א לר"י בן יוסף לאתויי חמרא מבי כותאי יש ליישב קצת

דבאמת ר"א לא סבירא ליה הא דר"מ דחייש למיעוטא ומש"ה שלח אצלם וההיא סבא אמר לית כאן שומרי תורה שקלקלו מעשיהם רובם ככולם ומש"ה אסרו היין שלהם אלא דהמקשה הוה קשי' ליה דלמה להו לר"א ור"א לגזור מחדש על שחיטת כותי וכדומה לא הוה להו לומר אלא דאסור ליקח מהם שום דבר משום גזרת ר"מ ומשני דגזירה ראשונ' בטולי בטלי' או מטעם דלא חיישינן למיעוטא או כפירש"י שא"א לפרוש להם מן הכותים ומש"ה הוצרכו לגזור מחדש ולמנות עליהם דליהוי כנכרים גמורים. ומה דאמר גמורים לבטל רשות יש לפרש דה"ק דאף דגזור ר"ג על השחיטה היינו טעמא דעובד ע"ז הוה מומר לכל התורה להכעיס כמ"ש הפוסקים ועיין בב"י ובתב"ש בי"ד סי' ב' ומש"ה שחיטתו אסורה דמומר לשחיטה לחוד להכעיס שחיטתו פסולה לדעת הרא"ש ז"ל שאינו חושש לזבוח ולא הוה וזבחת אף דסובר דמומר להכעיס בד"א לא הוה מומר לכל התורה מדהוצרך ליתן טעם שאינו חושש לזבוח ובי"ד סי' ב' אבאר בזה ומשום הכי גזר ר"ג על שחיטה אף בעע"ג ולאו דהוה כנכרי גמור והוא הדין ר"מ דגזר על יינם הוא משום דלמא נתנסך דחייש למיעוטא וכמ"ש לעיל ולאו דהוה כנכרי ונ"מ נהי שאין לו נאמנות בכל התורה כולה מ"מ לענין ביטול רשות אפשר דמהני כמו בישראל שאין תלוי בנאמנות ולכך גזרו עליו דלא מהני עד שישכור כדי שלא ילמוד ממעשיו כדאיתא בפ' הדר ס"ט ועשאום נכרים גמורים ועדיין צ"ע קושיות אחרות שהקשינו ובי"ד אבאר בעזה"י. בהא דאינהו גזור ולא קבלוה פירש"י שא"א לפרוש להם מן הכותים אבל הר"ן ורשב"א פירשו דאח"כ נתקלקלו רובן או כולם ואסרוה ומתחלה לא היה אלא מיעוטא ולית להו דר"מ דחייש למיעוטא וכן כתב הת"ח יע"ש ועיין מ"ש בסמוך מזה בהא דר"י בן יוסף:

ע"ש אמר ר' זירא אפשר גזרו כו' והא דלא שני לי' דמסתמא כיון דזימן הקב"ה לפיו של ר' אסי אכילה של היתר הוא דע"ה עישר ליין מ"מ כיון דגזרו על תערובת דמאי והוה איסור דרבנן לא היה מזמין לפיו של ר' אסי ועיין מ"ש לעיל:

דתניא הלוקח יין כו' כרשינן לעשות מהן טחינין עדשים לעשות מהן רסיסין עכ"ל מ"ש בספרים דתנן הוא טעות דאינו משנה אלא תוספתא בדמאי פ"ג ועיין בכ"מ פ"ג הוא מהל' מעשר הלכה י"ח יע"ש ומ"ש רש"י בד"ה טחינין מאכל של גריסין ותבלין מעורבין בו אף שסוף כל אלו לערב כתב מהרש"א ז"ל דר"ל שהתבשיל גופו סופו לערב דתבלין אין חייבין במעשר דאל"כ למ"ד טעמא לא בטיל אמאי א"צ לעשר עכ"ל מ"ש דתבלין א"צ לעשר הנה הרשב"א ז"ל בחדושיו והר"ן בחדושיו כתבו דאיכא תבלין דחייבין במעשר כמו שומין ובצלים הראוין למאכל בפ"ע ותבלין דפטורין ממעשר הוא כפלפל ומלח אלא

דמ"מ הקושי' השניה שהקשה מהרש"א ז"ל ודאי חזקה היא דא"כ לתי' השני בגמרא דשאני שאור ותבלין דלטעמא עבידי ולא בטיל א"כ בלוקח שומין ובצלים להתערב עם טחינין או עם רסיסים שהוא מן עדשים והוא דחייב והן עצמם פטורים כשלקחן מע"ה ואמאי הא טעמא לא בטיל ונהי דאיכא למימר הא דקתני לקמן וחושש משום מעשר אשאור קאי ותבלין דהתם בפלפל וכדומה מ"מ אין משמע לחלק בין תבלין דהתם לתבלין דשומין ובצלים וראיה לזה ממ"ש הפר"ח בי"ד סי' צ"ח ס"ק ר"ד שהביא מ"ש בפי' הר"מ המשניות דמס' ערלה דשומין ובצלים הם הנקראים תבלין ג"כ והתי' בשבת דף קמ"א דלא הוה סתם תבלין אלא כמון כו' מ"מ כתב הפר"ח לענין לטעמא עבידי אין נ"מ דאי נרגש הטעם של תבלין כו' יע"ש ויש לחלק בין הך דהכא דאמרינן לטעמא עבידי כו', ובין הא שיהא בטל התבלין בתבשיל:

והתניא הנותן לשכנתו כו' אינו חושש לשאור ותבלין שבה לא משום שביעית ולא משום מעשר ואם אמר עשי משליכי חושש משום שביעית ומשום מעשר עכ"ל הא דקתני אינו חושש לשאור ותבלין שבה ולא אמר סתמא אינו חושש משום שביעית ומשום מעשר דמצי נמי קאי אעיסה ותבשיל שנתן לה דלא חיישינן לאיחלופי ואמר בזה בג' פנים או דמש"ה נקיט שאור ותבלין ולאשמעינן דוקא דלא חיישינן לאחלופי הא אי הוה חיישינן לאחלופי הוה חיישינן אף מל התבלין אף דהוה תערובות דמאי כיון דהוא נתן נה משנו אפ"ה שאני שאור ותבלין דלטעמא עבידי כמ"ש רפרם או יאמר דאתיא כר' יוסי משנה ד' פ"ג דדמאי דהוה חייש לאחלופי דחשודין ע"ה על הגזל וכמ"ש לקמן בתו' ד"ה התם מוריא ומש"ה דוקא על שאור ותבלין לא חיישינן דהוה תערובת ולא גזרו דנתן לה משלו ועיסה ותבשיל מכיר שהוא שלו או יאמר דנקיט משום סיפא דאם אמר עשי משליכי חושש והיינו דאשמעינן כיון דאמר עשי משליכי כמאן דעריב בידים או לטעמא עבידי אבל בעיסה ותבשיל לא הוה משמיענו שום חידוש דאם אמר, עשי משליכי דחושש דפשיטא הוא ומש"ה אגב סיפא נקיט נמי ברישא אינו חושש לשאור ותבלין שבה. ובזה א"ש הא דפריך אח"כ ולאחלופי לא חיישינן והתנן הנותן לחמותו דוקא הכי פריך לה דמסיק שאני שאור לטעמא עבידי אלמא מוכח דלא חיישינן לאחלופי דאל"כ אמאי לא חיישינן לשאור ותבלין שבה אבל לתי' ראשון ודאי דלק"מ דא"נ החליפה הוה לי' תערובת דמאי ולא גזרו ולחשש כבר כתבנו דמיירי שמכיר העיסה ועיין במהדורא בתרא ומש"ה פריך לה הכי ומ"ש להקשות מאינו חושש משום שביעית אבאר לקמן בד"ה עוד אבאר לך:

ורש"י שכתב בד"ה וקדירה לבשל אינו חושש שמא החליפה דלא חשידי אגזל היינו לתירוץ של רפרם שני או דקושטא דמלתא כתב דע"ה אין חשוד על הגזל וכמו שאבאר עוד שאני התם כו' כמאן דעריב בידים דמי רפרם אמר שאני שאור ותבלין לטעמא עביד ולא בטיל עכ"ל מ"ש וטעמא לא בטיל אין ר"ל דלענין ביטול ביותר מס' מיירי דהא ודאי הא דלא גזרו על תערובת דמאי אף שהיין נרגש בתבשיל דביצים המצומקות ביין ודאי היין היה נרגש וכדומה דאל"ה בכל איסורין בטל בס' אלא מ"ש שאני שאור הוא כיון דטעמא הוא הוה כמאן דאיתי' בעיני' ולא הוה תערובות. וז"ש רש"י בד"ה טעמא לפי שהוא עיקר הרי כמ"ש שוב מצאתי כן בפר"ח יורה דעה סי' צ"ח ס"ק ז' בד"ה וקודם עמדי כו' שכתב כה"ג כמ"ש ומ"ש הפר"ח דלא גזרו על תערובת דמאי אף דאיכא טעמא דאי ליכא טעמא אף ודאי נמי יפה כתב אם נאמר דדשיל"מ במינו הוא דאינו בטל וכמ"ש הר"מ ז"ל בהל' מ"א פט"ו ובי"ד סי' ק"ב. אבל אם נאמר אף באינו מינו הדין כן והרי הרב ז"ל נמי ספוקי מספקא לי' שתלה הדבר ביראי' לי' ועיין בפר"ח סי' ק"ב ס"ק ג' יע"ש א"כ אין ראי' דלא גזרו על תערובת דמאי אף שיש בידו להפריש והוה דשיל"מ ובודאי לא מהני ביטול בס' אבל מההיא דמצמקת ביין ראיה:

ודע דהני ב' תירוצים אפשר דלא פליגי אלא דתי' ראשון אף בדברים דלא עבידי לטעמא אם אמר עשי משליכי חושש ותי' שני נמי נ"מ באם ידעינן שהחליפה או בלוקח דברים מעורבין מע"ה חושש בדברים שהן עבידי לטעמא דכמאן דאיתא בעיניה דמי. וכן נראה ממ"ש הב"י בי"ד סי' קי"ב במה שכתבו דפת של נכרים אף בשאור הוה להו לאסור והביא סוגיא דכאן. או יש לומר דלתי' ראשון דוקא אי אמר עשי משליכי הא לא"ה אף בדברים שהן לטעם לא גזרו ותירוץ השני פליג על תי' ראשון דוקא לטעמא הא לא"ה אף שאמר עשי משליכי לא גזרו ומיהו משמע ודאי דאי אמר עשי משליכי כמאן דעריב בידים והר"מ ז"ל בהלכות מעשר פי"א וי"ג לא הביא כ"א הא דלטעמא לא בטיל ולא הא דעשי משליכי בפי"א הלכה י"ב ופי"ג הלכה י"ח יע"ש ואין הכרע מדבריו ובמקום אחר נאריך בה בעזה"י:

והתנן הנותן לחמותו מעשר את שהוא נותן לה ואת שהוא נוטל הימנה מפני שחשדוה לחלוף המתקלקל עכ"ל המקשה היה סבור דלטובה מיכוונא כדקתני מפני שמחלפת המקולקל אלא דסבר דה"ה לשכנתו פעמים שמכוונה לטובה ומחלפת המקולקל ומשני דוקא חמותו דבושה מחתנה ורוצה בתקנת בתה אבל לאיש אחר ואף בשכנתו אינה מחלפת לטובה ולגזל לא חיישינן. אבל מדברי רש"י בד"ה התם כדקתני טעמא דלטובה מיכוונא משמע דהמקשה היה סבור דלגזל חשידי ואפשר שחשודה לחלוף המקולקל

שלה אם לחם שלה או תבשיל נתקלקל מחליפה ודוקא כה"ג הא בלא שום הנאה לא חיישי' לגזל כדאיתא בש"ע סימן קי"ט סעיף יו"ד ועיין בפר"ח שם ס"ק ל"ו ומש"ה מסיק דלטובה מיכוונא והמתקלקל של חתנה לא שלה דלגזל לא חיישינן לעלמא גם לטובה לא מיכוונא אלא בחמותו ולא באיש אחר וזה לשון הר"מ ז"ל בפ"ג דדמאי משנה ו' מתקלקל כו' תקח זה הנשחת לעצמה ותחליפנו באחר טוב ממנו ור"י אינו חולק על מה שהוקדם אלא מבאר טעם הדבר וראיה מ"ש אמר ר"י ולא ר"י אומר ור' יהודא מודה לר' יוסי בפירות שביעית שאינה חשודה להאכיל לאנשי ביתה פירות שביעית יע"ש הנה מ"ש דר"י אינו חולק על מה שהוקדם לכאורה מהיכא תיתי דחולק ולפי מ"ש אפשר לומר דת"ק אמר שחשדוה לחלוף המקולקל היינו שלה דחשידי אגזל וכ"ש לאיש אחר ואפ"ה מעשר את שהוא נותן לה דלא סבירא ליה כמו ר' יוסי בפונדקית דאין אנו אחראין לרמאין דמ"מ חבר אינו רשאי להוציא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן ור' יהודה פליג את"ק דמשנה ו' וסובר דאי איתא שחשודה לחלוף המקולקל שלה ולגזול קא מיכוונא וזה שאמר שחשודה אין אנו אחראין לרמאין כר' יוסי אלא דבושה מחתנה ולטובה מיכוונא הא לא"ה לא היה מעשר את שהוא נותן לה ולכן מפרש דר"י אינו חולק אלא מפרש ומביא ראיה אמר ר"י ולא ר"י אומר:

ויותר נראה לפרש דבריו דלא תימא הנך שתי משניות משנה ה' ומשנה ו' סובר ת"ק דפונדקית וחמותו שוין הם לטובה. מיכוונא ור"י פליג ואמר אין אנו אחראין לרמאין וסבר דלגזול מיכוונא וכמ"ש הר"ש שם בפי' המשניות וכמו שאבאר לקמן בתוס' ד"ה התם מוריא היתרא וה"ה בנותן לחמותו אמר כן הת"ק ואמר ר"י בחמותו מודינא לך דלטובה מיכוונא ומעשר את שהוא נותן לה אבל בקמייתא דגזליה אין אנו אחראין לרמאין כר"י ולכך אמר דאינו כן ורישא דנותן לחמותו נמי ר' יהודא היא ומפרש לה דבושה מחתנה וה"ה בפונדקית או דלטובה מיכוונא בר בי רב ליכול חמימא כפירש"י בשמעתין או כפי' התוס' דלגזול מיכוונא ובשביל טרחתה דתמיד סמוך מורא היתרא ומ"ש דמודה ר' יהודה לר' יוסי אף דר"י בחמותו משמע דלא פליג וסובר ג"כ דצריך לעשר מה שהוא נותן לה' דהתם כ"ע מודו דלטובה מכוונא ונהי בפונדקית סובר ר' יוסי דלרעה מיכוונא מ"מ בחמותו אפשר דמודה וא"כ איך שייך לומר ומודה ר"י ודוחק לומר דאפונדקית קאי ולפי מ"ש המגיני שלמה ע"כ בשמעתין לתרץ דברי רש"י דאף דפונדקית לטובה מיכוונא מ"מ א"א דלא יהא גזילה דלפעמים של חבירו יותר טוב משלה ומ"ה אמר ר"י אין אנו אחראין לרמאין אף שלטובה מיכוונא יע"ש ולפי דבריו א"ש מה דתנן הנותן לחמותו מפני שחשודה לחלוף היינו דאי לא היתה חשודה על

הגזל לא היתה מחלפת אף דלטובה מיכוונא כמ"ש המגיני שלמה וזה דלר' יוסי אף בחמותו אין מעשר מה שהוא נותן לה ומודה ר' יהודה בנותן לחמותו פירות שביעית ולא חייש שמא תאכל חמותו שלא בקדושת שביעית דאינה חשודה להאכיל בני ביתה שביעית דלר' יהודא שביעית, חמירא להו ועיין בגיטין דף ס"א ע"ב יע"ש ולפי דבריו פי' בנותן לחמותו פירות שביעית היינו פירות שביעית ממש ולא חיישינן שמא תחליפם חמותו וגורם לה מכשול כי חמור להם שביעית. אבל מדברי הר"ש שם בפ' המשניות נראה שמפרש מודה ר' יהודא בנותן לחמותו בשביעית ר"ל בשנת השמיטה והוא נותן לה פירות של שאר שני שבוע ואינו חושש שמא תחליפם בפירות שביעית ותתן לבתה מפני דחמירא להו שביעית ולא חשידא על כך ומודה דאמר ר' יהודא לפי דברינו היינו לרבנן דפליגי עליה וסבירא להו דהנותן לחמותו כנותן לשכנתו דלא חיישינן לאחלופי בחמותו ומודה להם ר"י בשביעית דלא חיישינן לאחלופי דחמירא להם שביעית. ועיין בר"מ הלכות מעשר פי"ח הלכה י"ב דפסק כרבנן דפליגי על ר' יהודא בחמותו ור"ש שם מביאו בירושלמי ועיין בכ"מ והנה הר"מ דפסק בחמותו כרבנן דפליגי עליה דר"י בירושלמי וסברי בחמותו דאינה חשודה לחלוף ובפונדקית פסק דלטובה מיכוונא יותר מן חמותו או כפי' התוס' בד"ה מוריא ואמרה דתמיד סמוך עליה ומיכוונא לגזול ועיין לקמן. ומיהו נראה דר"מ כרש"י סובר מההיא דפ"ט דמעשר שני הלכה ז' ואין ראיה כיון דמוריא היתרא לאו רשעה גמורה היא ומש"ה מעשר את שהוא נותן לה ודוקא התם בנטע רבעי דהוה גזל גמור אמרינן הלעיטהו לרשע כרשב"ג דמעשר שני יע"ש:

עוד אבאר לך שמ"ש לעיל דמש"ה נקיט אינו חושש לשאור ותבלין כר' יוסי דחשודה אגזל אלא דא"ל החליפה הוה תערובת דמאי ולא גזרו גם כתבנו דמש"ה פריך לה הכי ולחלופי לא חיישינן לתירוץ השני דרפרם דלתי' ראשון לא קשה דלא גזרו על תערובת דמאי לכאורה ליתא דתינח דמאי אבל שביעית מא"ל דודאי גזרו על תערובת שביעית דהוה ספיקא דאורייתא ולחומרא בשלמא דמאי רוב ע"ה מעשרין הן משא"כ שביעית ומכ"ש לפי מ"ש הרשב"א דמיירי ע"כ בע"ה שהוא חשוד על השביעית דסתם ע"ה אין חשוד על השביעית כמו דמוכח ממתני' המוליך חיטין לטוחן ע"ה הרי הם בחזקתן דהתם מיירי במי שחשוד לכך יע"ש ומש"ה ניחא דקתני בברייתא הנותן לשכנתו. אינו חושש משום שביעית ובע"ה חשוד לכך מיירי ואמאי לא תני סתמא אין חושש משום מעשר ובסתם ע"ה דאין חשוד על שביעית וכמו דתנן בפונדקית חושש משום מעשר וכן בחמותו אלא דאי לא הוה תני שביעית ה"א דלחלופי חיישינן אלא דלא גזרו על תערובת

דמאי לכך קאמר שביעית וזה יוצדק לתי' ראשון כיון דאמר עשו משליכי כו' ולפ"ז הא דנקיט שאור ותבלין יאמר בשני פנים:

אבל יש לומר דמש"ה לא חיישינן שמא החליפם בפירות שביעית דספק ספיקא הוא שמא לא החליפם כלל ואת"ל החליפם שמא לאו בפירות שביעית ואדרבה רוב פירות של היתר הן וס"ס אף בדאורייתא מהני ועיין בפני יהושע בגיטין דף ס"א בהא דקארי ליה מה קארי לי' יע"ש באורך אלא להא דשמא החליפם בפירותיהם והם דמאי הוה לן למיחש ואף דס"ס הוא שמא לא החליפם ואת"ל החליפם שמא מעושרין הם י"ל כמ"ש הכ"מ בהלכות מעשר פי"א הי"ב אהא דכתב הר"מ ז"ל דהטוחן כותי לא חיישינן שהחליף עם תבואת ע"ה דהוה ס"ס וכתב הכ"מ כיון דרבנן אחמור וחששו למיעוטא דרוב ע"ה מעשרין הם החמירו דלא מהני ס"ס עכ"ל ויראה לי דה"ק כיון דס"ס דשרי הוא מטעם רובא וכמ"ש הרשב"א בתשובה הביאו האחרונים דבריו ועיין בט"ו ובש"ך סי' ק"י ובפני יהושע בק"א בסוגיא דאלמנת עיסה וא"כ בדמאי דלא מהני רוב ה"ה ס"ס כן נ"ל. וכאן נמי דאי הוה חיישינן לחלופי לא מהני ס"ס לענין דמאי ואם אמר עשה משליכי חושש משום שביעית ג"כ דליכא אלא חדא ספיקא דשמא של שביעית הן דמשלה עשתה לו. עוד אני אומר טעם אחר דהא דחיישינן לחלופי כמו בפונדקית וחמותו דמעשר את שהוא נותן לה ואת שנוטל הימנה אף דהוה ס"ס שמא לא החליפם ואת"ל החליפם שמא מעושרין הם דרוב ע"ה מעשרין הם י"ל דטבל הוה דבר שיש לו מתירין כמו שמבואר בר"מ הל' מ"א פכ"ו יע"ש ודבר שיש לו מתירין לא מהני ס"ס ועיין בסי' ק"י בהגהת רמ"א סעיף ח' ובפר"ח ס"ק מ"ג באורך דבדשיל"מ לא מהני ס"ס וטבל הוה דשיל"מ להפריש ממקום אחר ומש"ה בנותן לחמותו מעשר כו' ומדברי הכ"מ דפי"א מהלכות מעשר משמע דמהני ס"ס בדשיל"מ ואפשר שכתב בדמאי אפילו היכא דלא הוה דשיל"מ כגון דלית ליה להפריש ממקום אחר וכמ"ש הפר"ח בי"ד סי' ק"ב ס"ק ג' וכמ"ש התוספות והר"ן בס"פ בתרא דע"ז דהא דיהיב טעמא בגמרא דילן כאיסורו כך היתרו כשאין לו להפריש ממקום אחר דלא הוה דשיל"מ יע"ש באורך ומש"ה יהיב טעמא במוליך חיטין לטוחן נכרי דחיישינן בס"ס דלא הלכו בתר רובא וס"ס רובא הוא וכדכתיבנא ודע דשביעית אין לה דין שיל"מ והא דתנן בסוף פ"ז דשביעית שביעית מין במינו במשהו שלא במינו בנ"ט לאו דוקא שביעית אלא כל איסורין שבתור' כן הוא שהרי סיים זה הכלל מין במינו במשהו שלא במינו בנ"ט ועיין שם בר"מ ובר"ש ובפי' הרע"ב ובתי"ט שם ואין הלכה כאותה משנה דאנן קיי"ל כל איסורין שבתורה במינו בנ"ט חוץ רש"י ז"ל שפסק כר"י דמין במינו לא בטיל יע"ש ועיין בר"מ ז"ל פט"ו מהל' מ"א הלכה

ח' ובכ"מ ובלח"מ יע"ש ואבאר לקמן מזה בעזה"י שמצינו למידין דשביעית אין לו דבר שיל"מ דלאחר הביעור שחייב לשרוף לא הוה דשיל"מ ועיין שם בהשגות הר"א וקודם זמן הביעור שחייב לאוכלו בקדושת שביעית שלא להפסיד ולא לעשות בהן סחורה לא מיקרי דשיל"מ דלאותו דבר לא נאסר מעולם וכמו שאבאר אח"כ בס"ד ובזה ניחא מה דתנן בדמאי פ"ג משנה ד' המוליך חיטין לטוחן כותי ולע"ה הרי הן בחזקתן למעשרות ולשביעית לטוחן נכרי הרי הן דמאי ולא קאמר נמי שביעית אם הוא בזמן השמיטה או קרוב לה אלא ש"מ דלא חיישינן דס"ס הוא שמא לא החליפם ואת"ל החליפם שמא של שאר שני שבוע דרובן היתר נינהו ולא חיישינן שמא החליפם דהוה ס"ס ולא מיבעיא לר"י ותי' הכ"מ בפי"א מהלכות מעשר דהא דלא מהני ס"ס בדמאי משום דרובא לא מהני בי' וה"ה ס"ס בשביעית לא שייך זה ומכ"ש אי מירי דוקא בע"ה חשוד על השב ולשביעית הוה זו ואצ"ל זו דלא דתנן לטוחן כותי וע"ה בחזקתן למעשרות ולשביעית הוה זו ואצ"ל זו דלא מיבעיא לשביעית דלא חיישינן אלא אפי' למעשר דראוי לחוש לא חיישינן חשידא גזל כו' ועיין בתוספות י"ט שם בד"ה למעשרות יעוין שם. ומש"ה ניחא נמי הא דתנן הנותן לפונדקית ולחמותו מעשר את שהוא נותן לה ואת שהוא נוטל הימנה ולשביעית לא חיישינן וכבר עמד הרשב"א בחדושיו על קושיא זו ולפי מ"ש מש"ה לא חיישינן לשביעית דהוה ס"ס וכמ"ש גם הר"מ ז"ל בפי"א מהלכות מעשר הלכה י"ב כתב דאינה חשודה להחליף משום מעשר שני כן ובהלכה י"ג כתב כדברי המשנה דהמוליך חיטין לטוחן נכרי הרי הן דמאי ולא שביעית יעוין שם היטב הן אמת שיש לראות לפ"ז מה שהשיג שם הר"א ז"ל בפי"א על מ"ש הר"מ דלנכרי חיישינן שמא החליפם בשל ע"ה דסובר מירוח נכרי אף מדרבנן פטור ומש"ה החששא שמא בשל ע"ה החליפם הטוחן הנכרי ור"א ז"ל אמר כי לזה לא היינו חוששין דהוה ס"ס ועיין בכ"מ שם יש להקשות אם כן בהא דהנותן לחמותו מעשר את שהוא נותן לה ואת שהוא נוטל הימנה ונהי דמה שהוא נותן לה צריך לעשר דליכא אלא חדא ספיקא שמא תחליפם וחזקה על חבר שאין מוציא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן מ"מ למה הוא מעשר את שהוא נוטל הימנה והא הוה ס"ס שמא לא החליפם ואת"ל החליפם שמא מעושרין הם דרוב ע"ה מעשרין הם וכן בפונדקית למה מעשר את שהוא נוטל הימנה לשיטת הר"א ז"ל אם לא שנאמר דהתם בחמותו ופונדקית מיירי בע"ה חשוד לכך שאין נותן מעשר מן פירותיו ולא מן סתם ע"ה מיירי ומש"ה מעשר את שהוא נוטל הימנה דליכא אלא חדא ספיקא שאין מעשר כלל פירותיו אלא דקשיא מאי פריך משכנתו דלמא מש"ה אינו חושש דהוה ס"ס דמיירי בסתם ע"ה לשיטת הר"א ז"ל:

עוד זאת אומר לך שמה שכתבנו דבמתני' דף פ"ז דשביעית המוליך חיטין לטוחן נכרי חושש משום דמאי ולא משום שביעית וכן הר"מ ז"ל בפי"א מהלכות מעשר כתב הרי הם דמאי ולא סיים בה שביעית הנה בפ"ד מהלכות שמטה ויובל הלכה כ"ט כתב הר"מ ז"ל עכו"ם שזרע קרקע פירותיו מותרין יע"ש בכ"מ שהאריך שם בדברי בעל כפתור ופרח ובפ' שביעי מהלכות אלו הלכה ג' כתב הכ"מ בשם הר"י קורקיס דתקנה ליושבי הארץ כו' דלמ"ד אין קנין לעכו"ם בארץ ישראל נהי דמותר ליקח מן הנכרי פירות שדה שלו מ"מ כשיגיע זמן הביעור חלה קדושת שביעית עליהן וחייב לבערם כיון דקיי"ל אין קנין לעכו"ם בא"י יע"ש וא"כ על הר"מ ודאי קשה אמאי כתב בפי"א מהלכו' מעשר לטוחן נכרי הרי הם דמאי ולא זכר שביעית בשלמא במתני' איכא למימר דלא תני בכותי שביעית דסבירא למתני' דיש קנין לעכו"ם בא"י משא"כ הר"מ ז"ל דסובר אין קנין לעכו"ם בא"י וכמ"ש הר"י קורקיס ז"ל קשה אלא כמ"ש דשביעית הוה ס"ס ולא גזרו כמו בדמאי ועיין בהלכות שמטה ויובל פ"ז הלכה כ"ב במ"ש הר"מ ז"ל דפירות שביעית מין במינו בכל שהוא ושלא במינו בנותן טעם יע"ש ועיין בפרק ד' מהלכות אלו הלכה כ"ט במה שהאריך הכ"מ וכתב דהא דאין קנין לנכרי בא"י להפקיע מן המעשרות היינו דווקא בשקנאה ישראל אח"כ ולא בעודו ביד הנכרי וכמ"ש בפ"א מהלכות תרומות הלכה יו"ד דדוקא בשחזר ישראל וקנאה מן הנכרי הא לא"ה מופקעת היא לגמרי מן המצות בעודה ביד נכרי ואילו בפ"ג מהלכות שמטה ויובל הלכה ג' כתב סתם בשם הר"י קורקיס ז"ל דאין קנין לעכו"ם משמע מהפירות שקנה מקרקע עכו"ם נמי דינא הכי דחייבים בביעור ומש"ה יעץ להם כפירוש רבינו שמשון והתוספות והרמב"ן דמהני הפקר יע"ש וצ"ע הנה מבואר לך דמ"ש במשנה ד' פ"ז דדמאי דהמוליך חיטים לע"ה הרי הן בחזקתן למעשרות ולשביעית ולטוחן נכרי הרי הם דמאי ולא נקיט נמי שביעית לשיטת הר"מ דשמא החליפם בשל ע"ה אחר משום דהוה ס"ס ולשיטת הר"א ז"ל דפי' בשל נכרי עצמו ואפשר דהוה ס"ס מכ"ש דדמאי או דאין נוהג שביעית בעודו ביד כותים או דמתניתין סברה יש קנין לעכו"ם בא"י להפקיע מן המצות ולקמן אבאר עוד באורך בעזה"י מזה:

עוד אחת ראיתי לכתוב דמ"ש הרב בפי' המשניות בפ"ז דשביעית משנה ז' דאין הלכה דמין במינו במשהו הוא לשאר איסורין אבל לשביעית הוה הלכה דמין במינו במשהו וכתב שם הרב לאחר הביעור ולא קודם הביעור לענין לאכלה ולא להפסד וכן כתב הר"ש בפי' המשניות. והנה מ"ש לאחר הביעור היינו לביעור ראשון דמשכלה מן העיר והחומה צריך להוציא מן הבית אבל ביעור שני כשכלה מכל ארץ יהודה ובגליל מכל ארץ הגליל דצריך שריפה לדעת הר"א והר"מ ז"ל בפ"ז מהלכות שמטה ויובלות דלא הוה דשיל"מ

והרב ברטנורה גורס בפ"ט דשביעית משנה ט' כגי' התוס' ור"ש ורמב"ן יע"ש ומש"ה מסתם לה סתומי דלאחר הביעור במשהו וקודם הביעור בנ"ט נמצא דלכ"ע קודם ביעור ראשון ואחר ביעור שני בנותן טעם וביעור ראשון ולרב ברטנורא והעומדים בשיטתה אין ביעור אחר ביעור אלא אחד בלבד במינו במשהו דהוה דשיל"מ שיש יכולת להפקיר יע"ש וא"ש מ"ש דאינו חושש משום שביעית דהוה ס"ס וקודם ביעור ראשון מיירי או אחר ביעור שני דלא הוה דשיל"מ וכדכתיבנא והר"מ ז"ל דסתם דבריו בפ"ז מהלכות שמטה ויובל הלכה כ"ב דמין במינו בשביעית במשהו לא ידענא למה והוה ליה לפרש אימתי ועיין בנדרים דף נ"ח שהביא שם המשנה דשביעית במינו בכל שהוא יע"ש וכבר ידעת כי דיני שבועות ותרומות ומעשרות ענינים ארוכים הם ולא עת האסף פה ואי"ה במקום אחר נאריך בה בעזה"י:

דף ו:

גמרא הנותן לפונדקית מעשר את שהוא נותן לה ואת שהוא נוטל הימנה עכ"ל הא מתניתין מיתנייא ברישא בפ"ג דדמאי משנה ה' והנותן לחמותו הוא משנה ו' ופריך ברישא מחמותו והדר מפונדקית והא מילתא ודאי צריכא ועיין בחדושי הרשב"א ז"ל במסכת חולין שכתב ג"כ דהא דפרכינן ברישא מהנותן לחמותו דההיא דנותן לחמותו היא בשלהי פרקין ורישא וסיפא מסוים יותר מאמצעית ולהכי פריך מיניה עכ"ל ויש לפרש דהוה ידע המקשה דאיכא לתרוצי הך דפונדקית דלטובה מיכוונא שהוא סומך עליה תמיד בר בי רב ליכול חמימא כו' בניחותא וכפירש"י ז"ל תדע דמש"ה נקיט פונדקית דמשמע הא איש אחר אין חוששין לחלופי משא"כ השתא דנקיט בחמותו שמחלפת את המתקלקל דהיינו לטובה מיכוונא דר' יהודא לפרש בא דבריו הראשונים במה דאמר בושה מחתנה והכא בפונדקית לא תנן שחשודה לחלוף המקולקל אלא שחשודה לחלוף וש"מ דחשודה אגזל אבל אי לאו הא דמקשי מחמותו הייתי אומר להיפוך דחמותו מחלפת המקולקל שלה וכמ"ש לעיל ובפונדקית לא תנן המקולקל דלטובה מיכוונא שהוא סומך עליו תמיד משא"כ השתא דאקשי ליה מחמותו ומשני דמחלפת המתקלקל של חתנה ולטובה מיכוונא א"כ בפונדקית דלא תנן המתקלקל אלמא חשודה אגזל ומשני התם מוריא ואמרה בר בי רב ליכול חמימא כו' ירצה בזה דלא שייך למיתני המתקלקל דא"כ לא נתקלקל אלא נצטנן הלחם לחוד מתחלפא ליה דתמיד הוא סומך עליה ושכתב רש"י ז"ל בד"ה מפני דלא תנן המתקלקל ובת"י כתב והא דלא תנן המתקלקל וזה מורה להדיא כמ"ש כאן והוא נכון:

בתוס' בד"ה התם נמי מוריא ואמרה כו' ר' יוסי אומר אין אנו אחראין לרמאין עכ"ל ר"ל ואם איתא דלטובה מיכוונא אמאי אר"י אין אנו אחראין ע"ד הלעיטהו לרשע כו' והא לטובה ולא לגזול מיכוונא ועיין במגיני שלמה על קושיא ראשונה דמוריא נמי היתר לנפשה דא"א שלא יהא גזל דשל חבירו יפה יותר אף שהאשה לטובה מיכוונא ומש"ה אמר ר' יוסי אין אנו אחראין לרמאין יע"ש ובתי"ט ישב קושית התוס' השניה בע"א וכמ"ש הר"ש דר"י ורבנן בהא מחולקין דלרבנן לטובה מיכוונא ור"י לגזול היא מיכוונא דחשידי אגזל כו' וכן כתב התורת חיים בשמעתין כאן:

גמרא והתניא אשת חבר טוחנת עם אשת עם הארץ כו' תוספתא היא בפ' שביעי דטהרות הביאו ר"ש שם במשנה ג' יע"ש וגי' הספרים דכאן מורה כפירש"י דאשת חבר טפילה לאשת ע"ה ובתבואה של ע"ה מירי אבל בתוספתא שם כתוב אשת ע"ה טוחנת עם אשת חבר והא ודאי כפירוש התוס' ויש לדחות כמו שדוחה הר"ש פירש"י הא דגרסינן כאן אשת חבר טוחנת עם אשת ע"ה כמו במסכת אבות יפה תורה עם דרך ארץ וידוע דהתורה עיקר יע"ש בר"ש והכי נמי להיפך:

ובתו' בד"ה אשת חבר כו' מקבלין דבר מועט לצדקה. מסיים הר"ן והרשב"א ז"ל בחדושיהם למסכת חולין דאין לומר בגבאי צדקה הוא דאין הבעל מקפיד דהא תנא עלה בתוספתא הבן שאוכל אצל אביו ועבד אצל רבו נותן פרוסה לבנו ולבתו של אוהבו עכ"ל אלמא דאין לחוש בדבר מועט ובזה נדחה מה שכתב במגיני שלמה דדוקא גבאי צדקה אין מקפיד דהא בתוספתא מוכח דאין חילוק ובכל ענין מקבלין מהן דבר מועט וא"כ מה גזילה איכא בהא דנותנת:

בא"**ד** ועוד היאך טוחנת והלא מסייעא ידי עוברי עבירה כו' אבל בסתם ע"ה לא ולאביי כו' והכא הא אסרינן בזמן שהיא טהורה כו' דהא בוררת נוגעת עכ"ל ר"ל דהתם בגיטין דף ס"א תנן שלא תטחון אשת חבר עם אשת עם הארץ בשביעית שמסייעת ידי עוברי עבירה והדר תנא בוררת עם אשת ע"ה ופריך מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא דמסייע נמי בטבל ומשני אביי רוב ע"ה מעשרין הם ורבא אמר משום זה לא היתה רשאי לסייע אלא מתני' מיירי בע"ה דר"מ שאינו אוכל חולין בטהרה אבל על המעשר נאמן הוא וליכא מסייע ידי עוברי עבירה והוקשה להם לתוספות לרבא דאיך אמר בתוספתא דבזמן שהיא טמאה תטחון עמה והא מסייע עוברי עבירה דהכא ע"כ בע"ה שחשוד על המעשרות מיירי וכדפי' רש"י דשמא תשכח ותאכל ומש"ה בזמן שטהורה אסורה וא"כ בזמן שטמאה נמי ובלאו האי טעמא דשמא תאכל אסורה דמסייע עוברי עבירה ואפי' לאביי דאמר בדמאי רוב ע"ה מעשרין וליכא משום מסייע ידי עוברי עבירה מ"מ קשיא

הך דהתם דאמאי בוררת עמה ולא חיישי' לשמא תאכל אשת חבר שאין מעושר כיון דמוקי לה התם בסתם ע"ה ואין לומר דהתם בטומא' איירי וכרשב"א דאמר אף טמאה לא תטחון הא לא אתיא אלא כת"ק דבוררן ונוגעת וע"כ בטהורה דאשת חבר נזהרת שלא לטמא חולין ואפ"ה לא חיישינן שמא תאכל שאין מעושר כמו דחיישינן הכי בתוספתא וליכא לאוקמיה הכי בע"ה שהוא חשוד ודאי על המעשרות דלא שייך ביה רוב מעשרין הן או בשביעית דספיקא דאורייתא הוא ומש"ה חיישינן שפיר דלמא תאכל אשת חבר מתבואת ע"ה והתם במתני' מיירי מסתם ע"ה דלא חיישינן להכי דא"נ מנשיא ואכלה רובן מעשרין הם כמו דלא חיישינן במה שמסייע ידי עוברי עבירה מה"ט דרוב מעשרין יש לומר דא"כ הדרא קושין לדוכתיה איך תטחון בזמן שהיא טמאה והא מסייעא ידי עוברי עבירה כיון דבע"ה חשוד ודאי על המעשרות מיירי או מחשש שביעית דע"כ לא אוקמוה אבייי התם בגיטין בסתם ע"ה משום דרובן מעשרין הם וליכא משום מסייע והרשב"א ז"ל בחדושיו הקשה ג"כ קושית התוס' דלרבא איך שרי לסייע ידי עוברי עבירה ולאבייי דמוקי התם בע"ה דרבנן (ר"ל שסתם ע"ה חשוד על המעשרות) הא אמר התם דרוב מעשרין הם הא לאו הכי אסור לסייעם עכ"ל ולא ידענא מאי האי שסיים הא לא"ה לא אה"נ דעיקר טעמא משום דרובן מעשרין וליכא משום מסייע וה"נ כאן ליכא משום מסייע והתוס' לא הוקשה להם בכאן אלא דא"כ במתני' דהתם אמאי לא חיישינן שמא תשכח ותאכל אשת חבר מתבואת ע"ה ואולי יש ליישב במ"ש בסמוך דליכא למימר דאיירי בע"ה חשוד ודאי לכך שאינו מעשר או משום חשש שביעית דא"כ איך תסייע ידי עוברי עבירה ובמגיני שלמה תירץ לרבא עם קושיא שניה של תוספות דרבא נמי סבר דרוב ע"ה מעשרין ומ"ה ליכא כאן מסייע והתם ע"כ בע"ה דר"מ דא"כ שמא תאכל כמו הכא ולאבייי חילוק בין התם בגיטין דמשום דרכי שלום התירו וכאן לית דרכי שלום ויפה כיון:

בא"ד ובתוספתא דטהרות תני לה אף שאין אוכלת נותנת לאחרים ופריך השתא מיגזל גזלה עכ"ל לשון התוספתא ודאי קשיא לפירש"י ז"ל דאשת חבר מסייעא בתבואה לאשת ע"ה א"כ ודאי דהיא לא חשודה אגזל ועוד דמה בכך שהיא נותנת אחרים ועוד הא נזהרת מליגע כיון דטמאה היא ועיין בר"ש פ"ז דטהרות יע"ש. ובחדושי הרשב"א ז"ל מסיים וז"ל והשתא פריך בין לת"ק ובין לר"ש עכ"ל. לא ידענא איך יאמר דמת"ק נמי פריך והא ת"ק בזמן שאשת ע"ה מחזקת עצמה כטמאה טוחנת לא ס"ל הא דר"ש דחברתה אשת ע"ה אחר תתן לתוך פיה של זו שטוחנת ואה"נ דאפשר דלא חיישינן לגזל ובטהורה דאין טוחנת דאין נזהרת מליגע ולא משום שתאכל ותטמא בנגיעה אלא דאין נזהרת אם תיגע

וחיישינן שמא תיגע בתבואה של חבר ובאמת טמאה היא וכן לרש"י אין הקושיא אלא מר"ש דבזמן שטמאה תטחון דאשת ע"ה לא תתן לאשת חבר דלא חשוד אגזל וא"כ בין לרש"י ותוספות אין הקושיא אלא מר"ש ויש ליישב:

כתב הרשב"א ז"ל בחידושיו כאן בד"ה כללא דנקטינן מתני שמעתתא דאין ליתן לחייט לתפור בחוטי קנבוס שלו אם הוא חשוד לתפור בגדיו בפשתן והביא ראיה מהא דאמר עשי לי משליכי אף דאומר לה ליתן מעשר מן התבלין וכן בחשוד לאכול גבינת עכו"ם אין לו לומר ליקח לו גבינה כשירה יע"ש באורך ועיין בדמאי פ"ד. עכ"פ מוכח מכאן דנהי דפסקינן בש"ע סימן קי"ט סעיף ז' דחשוד נאמן על של חבירו היינו במידי דלית ביה שום טירחא ומש"ה באומר לחשוד על הגבינה קנה לי מן הכשירה אינו נאמן והוא ג"כ בסימן קי"ט ואף דהלכה כרשב"ג דפליג על ר"מ דהחשוד בדבר מעיד ודין ועיין שם בסעיף ז' באחרונים ובפר"ח באורך מ"מ היכא דאיכא טרחא חיישינן מתוך שהוקל בעיניו אינו חושש ודוקא להעיד בשל אחרים שהוא מעושר או כדומה נאמן אבל במידי דאית ביה טרח' אינו נאמן ומש"ה תנינן בפ"ד דדמאי האומר למי שהוא חשוד על המעשרות קח לי ממי שהוא נאמן אינו נאמן אא"כ אומר לו מן פלוני מומחה דיחזיקנו כגנב דמירתת והיינו טעמ' דשמא לא ימצא ביד מי שהוא נאמן ולא יטרח לילך למרחוק ויקנה ממי שאינו נאמן כל זה מבואר להמעיין בפוסקי' וא"כ יש לתמוה על הש"ך בסימן ב' שכתב מי שהוא חשוד ואינו רגיל לאכול נבילות לתיאבון אם שוחט לאחרים אינו צריך בדיקת סכין דהחשוד נאמן על של אחרים ומה בכך כיון שהוקל בעיניו ואינו טורח לעצמו ומכ"ש לאחרי' דאינו מטריח ולא יבדוק הסכין ונהי דנאמן בשל אחרים להעיד דחזקה דאין אדם חוטא ולא לו היינו במידי דלית ביה טרחא כלל אבל אי אית ביה טרחא אינו נאמן וההיא דפ"ד דדמאי דאם אמר למי שהוא חשוד על המעשרות ליקח ממי שהוא נאמן אינו לאמן דאית ביה טורח ועיין בסימן ב' בהא דמומר לאכול נבלות דנאמן לומר מכשר לקח ובב"י בשם רשב"א מהא דחמצן של עוברי עבירה ובי"ד סימן קי"ט וסימן ב' אבאר בעזה"י:

בתוספות בד"ה והתיר רבי את בית שאן כו' שלח ליה ר"י אתרוג עכ"ל דלמד ממנו שודאי אינו מעושר דקסרין מקום שאין מעשרין ודאי ולא דמאי דהוה ספק וג"כ דטמא ושלא היה לו עוד אתרוג דאל"כ איך שלח ליה והא אסור לשלוח ודאי לרבנן אלא ע"כ דלא היה לו אחר וכתבו התו' דלמ' עישר דודאי אסור לשלוח אף בהודיעו והא דשלח ליה דקסרין הוא משום טומאה ותירצו דא"כ היה לו להודיעו זאת שהוא מוכשר ולא לומר דמקסרין הוא אלא שג' דברים הן ומש"ה שלח ליה דמקסרין הוא ופריך דר"י לשיטתי' סובר בפ"ד

דמאי דודאי שרי בהודעה והכא הא הודיעו לו שהוא ודאי שהרי אמר מקסרין הוא ותי' דר"י לא עבד עובדא כוותיה ופריך וקסרין לאו מפירות המותרין הן ר"ל וא"כ מה קאמר שהוא ודאי והא פטורין הן מן המעשר ורבי יוסי שפיר עבד דאמר זה בא לידי מקסרין ופטור מן
המעשר ומפני שני דברי' שלח לר"ג כן א' שהוא מוכשר וא' שהוא פטור מן המעשר וא"כ קשיא דמשמע אף מן הודאי פטורין ופי' בתוספות דקשיא ליה לירושלמי דלמא בהודעה שרי דע"כ לא פליגי רבנן עליה דר"י אלא בא"י ולא בח"ל ופירות המותרין ר"ל משום דמאי ולא משום וודאי וכיון שאתרוג מפירות המותרין משום דמאי דמקסרין הוא ולא מא"י א"כ בודאי שרי על ידי הודעה ועיין מהרש"א ומהר"מ מלובלין יע"ש עוד כתב מהר"מ מלובלין דצ"ל לרבנן אף דמאי אסור בא"י ע"י הודעה דאל"כ מה קאמר מפירות המותרין יע"ש רצונו לומר דלמה ליה להזכיר והלא מפירות המותרין אפי' היה אתרוג מפירות האסורין משום שמא מא"י הוא א"כ הוה ליה דמאי דפירות קסרין היה ודאי ושל א"י דמאי ומותר לשלוח אלא שאסור לשלוח אף ע"י הודעה אבל בתוי"ט ראיתי בפ"ג דדמאי עלה דר"י אמר דודאי מותר ע"י הודעה אבל דמאי אף ר"י מודה דאסור ע"י הודעה דגזרינן שמא לא יודיענו ודוקא בודאי לא חיישינן דלא מישתלי לשלוח לחבירו טבל בלא הודעה אבל בדמאי חיישינן וזה שאמר ר"י מתיר בודאי ולא בדמאי ועיין בר"מ הלכות מעשר בפי"ב יעוין שם ובמקום אחר אאריך:

דף ז.

גמרא אלא מקום הניחו לו אבותיו להתגדר בו מפרש"י דהראשוני' הניחו בכונה כדי שיבואו בניהם אח"כ ויתגדל שמם ע"י כך ובאמת צריך להבין איך הניחו ע"ז להטעות כל העם אחריהם כדי להגדיל שמם של בניהם אבל התוס' כתבו בד"ה מקום הניחו לו אבותיו להתגדר דמן השמים עכבוהו לראשונים ולא נתנו לב על זה והטעות היה כיון דנחש הנחושת הי' ע"פ הדבור מש"ה לא בערום מן העולם והניחו מן השמים לחזקיה שהוא יבערם כו' משא"כ הך דפרק במה בהמה יע"ש:
ע"ש גמרא וקסבר קדושה ראשונה קדשה לשעתה ולא לעתיד לבוא והניחום כדי שיסמכו עליהם עניים בשביעית עכ"ל מפירש"י יראה דחדא מלתא הוא וה"ק הרבה כרכים כבשום עולי מצרים ולא עולי בבל דקסברי קדושה ראשונה קדשה לשעתה ולא לעתיד לבוא ומפני כך הניחום ולא כבשום כדי שיהו רשאין לחרוש ולזרוע באותן כרכי' כיון דלא כבשום בשניה ובטלה קדושה ראשונה והוו כח"ל כדי שיסמכו עניים בשביעית

ליתן להם לקט כו דנהי דדין אותן כרכים כח"ל מ"מ היו נוהגין בו מדרבנן גם בחו"ל לענין תרומת דגן תירוש ויצהר כמ"ש רש"י לעיל גבי והתיר רבי את בית שאן דמעשר ירק מדרבנן ומש"ה בית שאן שרי ולא במינים שהן בא"י מן התירה יע"ש ועיין בד"ה הרבה כרכים. ולשון וקסבר בוי"ו לא מתישב שפיר דמשמע דהוא ענין אחר אבל מפי' הר"מ ז"ל בהלכות תרומות פ"א הלכה ה' למדתי מתוך דבריו פי' אחר בסוגיא ולדעתי הכי פירוש הרבה כרכים כבשום עולי מצרים ולא עולי בבל משום דכולן לא עלו והיו מעט אשר עלו ולכך לא כבשום הכל וקסבר ר"מ שאכל עלה של ירק מבית שאן דקדושה ראשונה קדשה לשעתה ולא לעתיד לבוא והניחום ר"ל ואעפ"י כן הניחום ולא פטרום מתרומה ומעשרות כדי שיסמכו עליהן עניים בשביעית ר"ל אותן הסמוכים למקומות אלו שלא כבשום שבמקומותיהם שכבשום בקדושה שניה הי' אסור לזרוע בשביעית והמקומות שלא קדשו בקדושה שניה מותר לזרוע בשביעית והניחום בקדושת הארץ לענין תרומה:

ומעשר כדי שיסמכו עניים ויהיה להם מה להתפרנס בשביעית ומש"ה הניחום בקדושה לענין מעשר ותרומה ושאר מתנות עניים שיהא נוהג וא"ת לדעת רבינו מ"ש בית שאן שהתיר רבי דאיהו סבר אפילו מודאי פטר את בית שאן לזה יש לומר מפני שרחוקי' המה ואין ישראל מצויין שם בכיבוש שני ומש"ה פטור לגמרי אף מן ודאי והא דאמר הרבה כרכים כבשום עולי מצרי' ולא עולי בבל דאם כבשום ודאי דהי' נוהג בהן מעשר וכדומה דנהי דמן התורה פטורין בזמן הזה שאין כל יושביה עליה לשיטת הר"מ ז"ל פ"א מהלכות תו"מ מ"מ מדרבנן חיובא מחייבי' ואף שבית שאן ושאר מקומות לא היו מצויין שם ישראל מ"מ לא היה לרבי להתיר ומעיקרא מאי קסברי דהוה נהגו איסור אלא דהוה טעו וסברו דנתקדש' בקדוש' שניה ור"מ שאכל עלה של ירק ע"כ קים ליה דלא כבשום ומש"ה התיר את בית שאן. ודע דרש"י סובר תרומה ומעשר בזמן הזה דאורייתא מדמחלק בין ודאי של דגן תירוש ויצהר ובין ירק דרבנן ועיין בכסף משנה בפי"א מהל' תרומות:

ובתוס' בד"ה ודלמא נתן עיניו בצד זה ואכל בצד אחר כו' מעלין את המדומע עכ"ל ר"ל דסאה תרומה שנפלה למאה חולין בטל ואפ"ה צריך להרים סאה א' וליתנו לכהן משום גזל השבט וקאמר להרים בשבת שרי כיון דמותר להיות נותן עיניו בצד זה ואוכל בצד אחר אף בלא הרמה לא הוה מתקן אם מרים וקשיא להו בדמאי אמאי אין מעשרין בשבת כיון דמותר להיות נותן עיניו בצד זה ואוכל בצד אחר ותי' דשאני תחילת טבל מאם נפל אח"כ סאה תרומה למאה חולין יע"ש:

אמר ליה אם אי אתה חולק גוזרני עליך שלא יעברו ביך לעולם מים אף דנהר גינאי השיב לו תשובה נצחת כבר כתב מהרש"א ז"ל דה"ק ליה דאם גוזרני שלא יהא בך מים לעולם לא יהיה כמ"ש ותגזור אומר ויקם וכיון שכן אין הליכה שלך או מניעתך בחירה והליכה שלי בחירה ועדיפנא ממך ועיין במהרש"א וא"ש נמי שלא אמר גוזרני עליך שתחלוק מימיך אלא שלא יעברו מים לעולם והיינו כמ"ש:

דבמצוה קא עסיק ופירש"י דבעי שימור מתחלת טחינה והרקדה עכ"ל משמע כפי' הרא"ש בפכ"ש דלא בעי שיעור אלא משעת טחינה שאז מקרבין למים ומשם ואילך בעי שימור ועיין בטא"ח הלכות פסח ובחדושינו למסכת פסחים אבאר בזה:

ודלמא הכי נמי חדא זימנא אלא כמשה ושיתין ריבוא עיין פירש"י והת"ח כתב בע"א דהא דאמר חלוק נמי להאי היינו מתחלה לא חלק אלא עד שיוכל לילך עד צוואר במים ולהאי דדרי חיטא עד הכתף ולטייעא עד הקרקע יע"ש וא"ש הלשון חלוק נמי להאי דבכל פעם היו המים מתמעטין משא"כ לפירש"י שהיה מתירא שלא יחזרו המים:

אקלע להאי אושפיזא רמי ליה שערי לחמריה ולא אכל מהא מייתי דאין הקב"ה מביא תקלה לצדיק מחמת כ"ש השתא בהמתן של צדיקים ואף בדבר שאין אכילה פעמים שהצדיק נכשל בכך כמו דמייתי תוספות לעיל ד"ה צדיקים עצמן לא כ"ש יע"ש מ"מ מייתי ראייה מדחזינן שהקב"ה מנעו לחמור דר"פ ב"י שלא יהא לבעליה מכשול שיאכילנו דמאי מכ"ש ודאי שאין הקב"ה מביא לצדיק שום מכשול באכילת הצדיק עצמו אבל משום דלא אכל החמור אכילת איסור אין ראיה דחמור לאו בר מצות הוא כמ"ש מהרש"א ע"ב ועיין ברש"י לעיל גבי שחיטת כותי בד"ה אין דמשמע שאין הבהמה אוכלת דבר האסור לה ויש ליישב לשונו:

דף ז:

גמרא חבטינהו לא אכל נקרינהו לא אכל כתב רש"י דע"כ חבטינהו בנפה דאל"כ מעיקרא אמאי לא אכל וכתב מהרש"א ז"ל דאין לומר דלא אכלה מעיקרא דלא היו טובים לאכילה דא"כ לא היו משמעינן בזה מה דלא אכלה מעיקרא עכ"ל. רצה לומר דלאיזה צורך הזכיר חבטינהו אלא ודאי דנמרחו ואשמעינן תלמודא דלא אכלה משום מעשר. ודע דמפרש"י יראה להדיא דאי שלא נמרחו מעיקרא אמאי לא אכלה משמע דלאחר שנמרחו שפיר עבדה דלא אכלה ואמאי הא אמר ר"א בפסחים ד ט' ובדוכתי טובא דמערים אדם על תבואתו ומכניסה במוץ שלה ואפילו אם נמרח אח"כ פטור מן המעשר דבראי' פני הבית לא היו ממורחין ועיין בתו' שם וב"מ דף פ"ח ע"ב ובמנחות

דף ס"ז ע"ב ובתוספות שם וא"כ אמאי אמר מעיקרא אמאי לא אכלה גם אחר כך אמאי לא אכלה ואם נאמר המקח קובע למעשר והני דרמי שערי לחמריה שלקחן ר"פ ב"י ומש"ה לא קשי' ליה לרש"י ז"ל אמאי לא אכלה אח"כ כיון שהומרחו ומקח קובע אלא אמאי דלא אכלה מעיקרא קשי' ליה ועיין בר"מ הל' מעשר פ"ג הלכה ג"ד יע"ש ובכ"מ שם אלא דלפ"ז איכא למימר דחבטינהו היינו דישה והא דמעיקרא לא אכלה שלא היו טובים ואשמעינן בזה טובא אף שהכניסן בשבלים לבית לצורך עצמן ולא למכור בשוק והני דרמי שערי לחמרי' מסתמא במתנה ולא במכר ומתנה לאו כמכר לענין זה ועיין בספ"ב דדמאי דהמחליף זה בזה חייב משמע הא מתנה לא וא"כ אשמעינן בהא דלא אכלה אח"כ אף דהומרחו בבית למאי דמסיק בב"מ דף פ"ח ע"ב דשאני חטים ושעורים דגורן כתיבא ביה וכמ"ש התוספות במנחות דף ס"ז ע"ב ד"ה כדי שתהא בהמתו שכתבו דלמ"ד שאני חטין דגורן כתיבא ביה לא גרע מהומרחו בבית מאילו הומרחו בשדה יע"ש ולזה אשמעינן כאן. ומיהו הר"מ ז"ל בהל' מעשר פ"ג ה"ב ופ"ד הלכה א' אין סובר תי' זה דשאני חטים ושעורים והר"א ז"ל בהשגותיו סובר תי' הוא בע"א כ"ב יע"ש בכ"מ ובמ"ל מה שכתבו שם ולקמן אבאר עוד בזה בעזה"י יע"ש:

עוד ראיתי להזכיר בכאן קצת בהא מלתא דשייך למעשר בר"מ פ"ג מהל' אלו הלכה ב' והשיג שם הר"א חוץ מדגן תירוש ויצהר שעשאן בגורן ומרחן דהני בגורן ויקב תלנהו רחמנא ועיין במ"ל שם ובכ"מ כתב צ"ע דלר"א אין חייב בתרומה מן התורה כ"א דגן תירוש ויצהר א"כ כי כתב דבעינן פני הבית בדגן כו' דאילו שאר פירות פטורין עכ"ל מ"ש דלר"א לא הוה שאר פירות מן התורה כ"א מדרבנן הוא אמת ויציב שכן כתב הר"מ בפ"א מהל' מעשר הלכה ט' שאין חייב מן התורה אלא דגן תירוש ויצהר אבל מ"ש הכ"מ דע"כ כי מיעט קרא דבעינן שיראה פני הבית בדגן תירוש ויצהר לא ידענא מאי קאמר דהא בהדיא מסיק בב"מ דף פ"ח ע א כי קאמר ר' ינאי בזיתים וענבים דלאו בני גורן נינהו וכמ"ש התו' שם ד"ה כי קאמר ר"י דמיירי ברוצה לאוכלן הזיתים והענבים הוא דבעינן ראיית פני הבית דוקא והגיעו לעונת המעשרות ונגמרה מלאכתן מקודם שהכניסן לבית אבל אם דרכן לעשות מהן יין ושמן גמר מלאכתן שלהן לחוד קובע למעשר מן התורה וזה שנא' גורן ויקב וכדכתיבנא ומ"ש הר"א חוץ מדגן תירוש ויצהר שעשאן בגורן ומרחן לא קאי אלא אדגן דהא תירוש ויצהר בהדיא אמרינן בב"מ שאני זיתים וענבים דלאו בני גורן נינהו וזה שסיים דהנהו בגורן ויקב תלינהו רחמנא והיינו בדרכן ואי לאכילה בעינן לאחר גמר מלאכתן ראיית פני הבית וזה דכתיב בערתי מן הבית בענבים לאכילה מיירי:

עוד ראיתי בהא דב"מ דף פ"ח ע"ב שהקשה ממשנה דדמאי פ"א משנה ה' דהקשו אי משיפקסו אלמא דלא בעינן ראיית פני הבית והתם בהדיא תני לה בד"א במוליך למכור בשוק אבל במוליך לביתו אינו חייב עד שיביא לביתו וכמ"ש הר"מ בפי' המשניות שם דהעיקר דאין הטבל חייב במעשר עד שיראה פני הבית והיינו בתנאי של עצמן שלא למכור דאילו למכור קובע אף בלא ראיית פני הבית מדרבנן ומן התורה אינו קובע למעשר אלא בראיית פני הבית אחר גמר מלאכתן וכל זה מתבאר ממ"ש הר"מ ספ"ג ופ"ד מהל' מעשר יע"ש וא"כ איך לא ראה הסיפא דאדרבה יש סייעתא מיניה לדר' ינאי ועיין שם בפי' הר"ש ודבריו צ"ע לי ביותר יע"ש. ודע דרש"י ז"ל בב"מ פ"ח ע"ב כתב הא דאמרינן חבר שמת והניח מגורה מלאה פירות הרי הן בחזקת מתוקני' לית לי' הא דשאני חטין ושעורין יע"ש היינו דאי אית ליה ליכא למימר דהוה ספק דמערי' אדם על תבואתו כיון דנמרחו בבית לא גרע מאילו נמרחו בשדה דמהני כמ"ש התו' במנחות דף ס"ח ע"ב ד"ה כדי שתהא בהמתו אוכלת ומיהו קשה דלמא ההיא מיירי באותן דברים שלא שייך בהו גורן כמו זיתים וענבים וכדומה דהביאם לבית במוץ שלה דפטורים אף אח"כ ועיין פ"י במסכת פסחים דף ט' שהקשה דמאי קושי' מהא דחבר דלמא איירי בפירות שהן מדרבנן למאן דסובר שאר פירות חוץ דגן תירוש ויצהר הוה דרבנן וכן סברי התוספות ובדרבנן אתי ספק ומוציא מידי ודאי כמ"ש התוס' יע"ש ואני אומר דאף אם נאמר שאר פירות מן התורה לבד מירק כשיטת הר"ח ז"ל נמי קשה דלמא מיירי בתרומה בזמן הזה דהוה דרבנן או תרומת ח"ל דהוה בזמן הבית דרבנן ומש"ה אתי ספק ומוציא מידי וודאי ובחדושינו למס' פסחים אבאר זה ועיין במ"ל בפ"ג ופ"ד מהל' מעשר יע"ש:

כתב הר"מ ז"ל בפ"ג מהל' אלו הלכה ד' הכניסן לבית קודם שנגמר מלאכתן אוכל מהן עראי נגמר מלאכתן בבית הר"ז חייב כיצד קשואין כו' עכ"ל קשה דהא פסק כר"א דמערים אדם על תבואתו ומכניסו במוץ שלה ואפי' מרח' אח"כ פטור וכמ"ש לעיל וכמ"ש הר"מ שם הלכ' ו' מערי' אדם כו' וצ"ל כמ"ש התו' בב"מ דף פ"ח ע"ב ד"ה לא יע"ש דקשואין ודלועין דרכן לכנס לבית עם הפיק' יע"ש הן אמת שמ"ש שם בהלכה ו' מותר להערים על התבואה וזורה מעט מעט עד שאינו מתחיל לגמור הכל לא ידענא דמשמע אם זורה הרבה ביחד ועשאן כעין כרי אסור ואמאי דאם נאמר שהוא סובר כפי' הר"א וכמו שתי' בב"י שם דכל מידי דרך גורן הוא לא בעי ראיית פני הבית ובגורן לחוד מיחייב יש ליישב קצת:

ובתוספות בד"ה הא אתמר עלה כו' דמחמרה אנפשיה עכ"ל חמור לא שייך במצות אלא שהקב"ה מנעו לחמור מלאכול דמאי אף שמן הדין שרי מ"מ גנאי הוא לר"פ ב"י והוא הי'

מחמיר על עצמו ומש"ה מנע הקב"ה גם לחמורו ובירושלמי מסכת דמאי איתא המעשה בע"א שנגנבה חמרי' דר"פ ב"י ולא טעמה תלת יומא כלום ועיין במהרש"א ז"ל במה שכתב בהא דהלוקח לבהמה יעוין שם גמרא והאמר ר' יוחנן למה נקרא שמן כשפים שמכחישין פמליא של מעלה שאני ר' חנינא דנפיש זכותיה עכ"ל מכחישים פירש"י שלא גזרו על זה למות והוא מת ע"י כשפים ומכחישים משמע ח"ו מתנגד דאם גזרו על האדם שיחיה מת הוא ע"י כשפים דכן הוא דאם לא גזרו עליו שימות בוודאי גזרו עליו שיחיה ואפשר דאין זה קושיא דאדם בעל בחירה הוא ויכול הוא להמית חבירו ע"י כשפים:

אמרו עליו על רפב"י מימיו לא נהנה משל אחרים ומיום שעמד על דעתו לא נהנה משל אביו ר"ל כל ימיו לא נהנה משל אחרים ומיום שעמד על דעתו אף משל אביו לא רצה להנות ממנו. ובתוספות ד"ה גדולים צדיקים במיתתן וקשה עיין במגיני שלמה שיישב יפה דרש"י נשמר בזה יע"ש וכן עלה בדעתו לפרש:

ע"ש הא דחבטינהו לא אכל פירש"י דאי לשון דישה מעיקרא אמאי לא אכלה דהא לא נתחייב במעשר קודם מירוח והנה מצינו בדמאי פרק שני פלוגתא בפירות שלא נגמרה מלאכתן למעשר אי תרומה קובע וה"ה מקח ועיין בר"מ פ"ג בהלכות מעשר ופלוגתא דר"מ וחכמים הוא ואפשר דמחמרה אנפשיה הוה:

דף ח.

גמרא אמר ר' זירא אמר שמואל ליבן סכין ושחט בה שחיטתו כשירה חידודה קודם לליבונה והאיכא צדדין ביה"ש מרווח רווח מפירש"י יראה להדיא דקושית והאיכא צדדין קאי אוושט שכן כתב שהרי ווושט נקובתו במשהו משום דבקנה לא איכפת לן במה ששורף צדדין דכל זמן שלא נשחט רובו מה בכך ששורף צדדין מידי דהוה אחצי קנה פגום ולאחר שחתך עוד משהו והשלימו לרובו אף ששורף בצדדין אין בכך כלום דכפסיק דמי וכן דקדק בלשונו במ"ש קודם ששחט רוב הסימנים דלאחר ששחט רוב הסימנים כשר וכל זה מתבאר ג"כ במ"ש השך ביד סי' כ"ו יע"ש ויתבאר לקמן שוב ראיתי בפר"ח בסימן ט' שכתב בפשיטות בעוף אם תפס הקנה לבדו ושחט בסכין מלובנת שכשר וכמה שכתבנו ולפי זה יש לתמוה במה שהשמיט הרי"ף ז"ל הא דר"ז אמר שמואל וכתבו הפוסקים דטעמא מהא דלקמן דף י"ז ע"ב דבעיא סכין בדיקה אתלת רוחתא ודלא כרב יימר התם וכן הלכתא אם כן ש"מ דלית הלכתא כר"ז דביה"ש מרווח רווח ואכתי הא בעוף כשר כה"ג ולמה השמיט ועיין מ"ש לקמן בר"מ בדין טומאת צרעת

ועל הר"מ ז"ל בפ"א מהל' שחיטה שכתב פסולה לא קשיא אמאי לא כתב בעוף דכשר יש לומר דסמך אמ"ש בהל' טומאת צרעת פרק ה' הלכה ב דליבן שפוד וברזיי' מיברז חבטא קדים דהיינו חידודה קודם לליבונה אבל הרי"ף ז"ל דהשמיט הא דר' זירא בליבן סכין קשה למה השמיט הא בעוף כשר כה"ג:

ודע דלפי מה שכתבו הפוסקים ובטי"ד סי' כ"א כתב ג"כ דשיעור השחיטה הוא ברוב מצומצם במדידה סגי אבל מהרי"ו פי' דברי הרי"ף ז"ל בפרק השוחט דף כ"ח ע"ב דרוב הנראה לעינים הוא רוב גמור ולא במדידה ועיין בתב"ש סי' כ"א שהאריך וכתב דמספקא לן אי בעינן מן התורה רוב הניכר או רוב מצומצם ואזלינן בטריפות לחומר' דבמשהו יותר מן חצי קנה טריפה ולענין שחיטה בעינן רוב הניכר דוקא או שנא' כמ"ש הפר"ח דמדרבנן בעינן רוב הניכר דלמא אתי למיעבד אלא פלגא יע"ש א"כ לא משכחת להאי דינא אף בעוף בסכין מלובנת דמיד ששחט רוב המשוער במדידה אח"כ שורף הצדדין לדידן דלא סבירא לן ביה"ש מרווח רווח מדמצריכינן בדיקה אתלת רוחתא ומ"מ מדרבנן לא הוה שחיטה אלא עד רוב הניכר וכיון שכן הוא שורף בצדדין קודם דהוה רובא דמינכר וטריפה כיון דלענין טריפות ברוב המשוער טריפה מן התורה וא"כ בודאי אי שחט רוב המשוער בצמצום ונפסק הגרגרת נגד מה ששחט כבר טריפה מדרבנן דהא מדרבנן צריך שחיטה עד רוב הנראה לעינים וה"ה הכא בסכין מלובנת דכן הוא ועוד לפי מה דאני גם התב"ש כתב בסי' כ"א דמש"ה מדרבנן בעינן רוב הניכר מח לא אתי למיעבד רוב מצומצם וכן כתב הפר"ח בסימן כ"א וא"כ ודאי דהכי נמי דאם שחט רוב מצומצם וניקב נגד מה ששחט כבר אסור דלמא יבואו להתיר בלא שחט אלא מחצה וניקב הוושט נגדו או הקנה ברובו וכמ"ש. ועוד יש לנו לומר אף לענין טריפות כל שהוא יותר ממחצה טריפה דפסוקת הגרגרת ברובו היינו רוב מצומצם מ"מ לענין שחיטה בעינן מן התורה רובא דמינכר דהכי אגמרי' רחמנ' למשה שחוט רובא דוקא הניכר לעין וכדעת רי"ו שפי' דברי הרי"ף הכין דלא כר"ן ז"ל יע"ש א"כ ליתא להך דינא בסכין מלובנת בעוף וכדכתיבנא ולא דמי לשהי' במיעוט בתרא דכשר ליש מי שסובר כן דהתם א"צ בדיעבד כל הסי' אלא לכתחלה הוא דבעינן כל הסי' מש"ה כשר שהיה במיעוט בתרא משא"כ בנ"ד דרוב משוער במדידה אף דיעבד פסול מדרבנן א"כ ודאי כל ששורף הסכין בצדדין לאחר רוב המשוער במדיד' אסור מדרבנן דהא צריך לשחוט מדרבנן רוב הניכר או כמ"ש דאפשר מן התורה צריך רוב הניכר דע"כ לא קשי' לן בפ' השוחט דף כ"ט אלא ולאו ק"ו הוא אם בטריפות אינו אוסר במחצה כל שכן בשחיטה שאין ניתר במחצה אבל להיפך בטריפות רוב משוער ובשחיטה רוב הניכר אה"נ ומש"ה השמיט הרי"ף הא דר"ז ואל

תשיבני ממ"ש בסי' כ"ג בעוף בקנה לא שייך שהי' ואמאי והא אשכוחי משכחת לה בשחט רוב מצומצם ושהה דמדרבנן פסול דצריך שיהא רוב הניכר י"ל דהטור והש"ע סברי דבשחיטה לא בעינן אלא רוב מדוד ומש"ה למאן דמכשיר שהיי' במיעוט בתרא לא משכחת בשחיטה עם רוב הניכר אה"נ דמשכחת שהיי' בקנה בעוף וכמה שכתבנו ועיין בפרק השוחט בחדושינו ושם אבאר עוד באורך ומדברי ר"ן בחמש שיטות והרשב"א בחדושיו שם בפ' השוחט גבי ואי מחצה אינו כרוב לא עבר כלום משמע דלא כמ"ש דאי מדרבנן בעינן רוב הניכר לא מיטרפא תו בשהיי' לאחר ששחט רוב מדוד בצמצום ושם אבאר בעזה"י מה שיש לעיין:

עוד אבאר לך לפי מה דקיי"ל כר"י דבן ט' חי ניתר בשחיטת אמו ובתנאי שלא הפריס ע"ג קרקע שאז טעון שחיטה מדרבנן ושאר טריפות אין פוסל בו אבל שחיטה ראויה בעינן כמבואר בש"ע סי' י"ג א"כ אכתי נמי בהך דינא דר"ז בליבן סכין בשוחט בן פקועה דאי אמרינן חידודה קודם לליבונה נמצא השחיטה היתה כראוי אלא ששורף בצדדין ומה בכך דלו הן ניקב הוושט אין פוסל בבן פקועה דטריפות אין פוסל בו ואף במקום שחיטה ששום פוסק לא הזכיר אלא שחיטה ראויה בעינן לאפוקי שהה או דרס משא"כ כה"ג דכשר בבן פקועה משא"כ אי שורף החוד אין כאן שחיטה כלל אלא שריפת הסימנים ואסור בבן פקוע' בהפריס ע"ג קרקע דטעון שחיטה מדרבנן ולא הי' לו לרי"ף להשמיט הא דר"ז והרי"ף ז"ל פסק בפ' בהמה המקשה כחכמים דר"מ בלא הפריס עג"ק ובהפריס טעון מדרבנן ובפ' השוחט כ"ט אכתוב:

ובתוס' בד"ה והאיכא צדדין מכאן משמע שאם ניקב הוושט נגד מה ששחט טריפה עכ"ל ובתנאי קודם רוב הוושט והעד ע"ז מדלא נקטו קנה בדבריהם אלא כמ"ש וכן דעת רש"י שכתב קודם ששחט רובן ועין י"ד סי' כ"ו בש"ך ובפר"ח:

גמרא משום מכוה נידון כו' היינו כדמסיק אי חבטא קדים או הבלא קדים ומשמע ודאי חידודה קדים דאין פועל הליבון כלל דאל"כ שורף אחר החידוד והא דאמר התם דברזיי' מיברז היינו משום צדדי השפוד דאין מתרחב שם מקום המכה כן כתב הרשב"א ז"ל בחדושיו יע"ש ובי"ד סימן ט' אבאר בזה:

ובתוס' בד"ה מטמאים בשבוע אחד בשני סימנים כך דינו דבסוף שבוע ראשון כו' עכ"ל הנה שחין ומכוה חלוק משאר נגעים בכמה דינים דבשאר נגעים יש להם ג' סימנין שיער לבן ומחיה האמורה בתורה ופישיון ושחין ומכוה אינו כן שאין המחיה בהם סימן טומאה אלא פישיון ושיער לבן וזה שאמר שחין ומכוה מטמאים בשני סימנין ולא יותר משא"כ בשאר נגעי עור הבשר ויש עוד בנגעי עוד הבשר אם עמד בעיניו בסוף שבוע

ראשון בעי הסגר שני ובסוף הסגר שני אם בעיניו טהור אם לא בא' מג' סימנין ושחין ומכוה אין בהם אלא הסגר א' שאם בסוף שבוע ראשון עמד בעיניו טהור ופישיון בתחלת הסגר ראשון אין בו סימן טומאה שאפילו פושה תחת יד הכהן אפ"ה מסגירו ושיער לבן ומחיה הן סימני טומאה אף בתחלתו מיד ועיין בפ"ג ופ"ש דנגעים ובר"מ הל' טומאת צרעת פ"א הלכה יו"ד ופ"ד הלכה ב' ופ"ה הלכה ד' יע"ש ובר"ש בפי' המשניות:

במ' למאי נ"מ לכדתנן כו' ולא לכדתניא דמשנה היא בפ"ג דנגעים ועיין מ"ש לקמן בזה ומדמקשה למאי נ"מ ופירש"י כיון דדינן שוין מאי תיבעי לך יש להביא ראיה לדברי הר"מ ז"ל בפ"ה מהל' אלו דאם באו שחין או מכוה ולא נודע לנו אם שחין הוא או מכוה דטמא וכמ"ש בהל' ו' וכגי' הכ"מ בההיא דת"כ ותוספתא הביאה הר"ש בפ"ט דנגעים דרבינו היה גורס הרי שבאו לפניך ואין יודע אם שחין או מכוה טמא דאי כגי' הר"ש טהור א"כ מה מקשה ליה למאי נ"מ הא והאי צריך למיבעי לידע איזה מהן קדים ואתי חבריה ומבטל ליה דאי לא ידעינן הי מינייהו קדים הרי הן טהורין וכמ"ש בתוספתא הרי שבאו לפניך ואין ידוע אם שחין או מכוה טהור אלא ודאי כגי' הכ"מ טמא ומש"ה פריך למאי נ"מ כיון דדינן שווין ומשני לענין איצטרופי נ"מ כמו דמסיק שהיה חצי גריס שחין כו' וכדבעינן למימר לקמן:

ותניא שחין ומכוה בטל אחרון את הראשון עכ"ל ופירש"י ז"ל חצי גריס שחין ואח"כ נעשה מכוה ואצל זה נעשה חצי גריס שחין אין מצטרפין פי' כן דאפילו לקולא אמרינן דמבטלין זה את זה וכל שכן לחומרא חצי גריס שחין ונעשה מכוה ואצל זה עוד חצי גריס מכוה דמצטרפין והא דקאמר והכא היכי דמי הוה מצי לפרושי דומיא דתוספתא דביטל אחרון את הראשון שליבן שפוד והכה ונעשה חצי גריס ולאחר זמן נעשה אצל זה חצי גריס שחין אי חבטא קדים הרי שחין ומכוה ואין מצטרף ואי הבלא קדים הרי גרים שלם שחין ומדברי מהרש"א ז"ל נראה דאי הוה גרים שלם שחין או מכוה ואח"כ עלה על מקצתו שחין או מכוה דאין מבטל וטמא הוא כדמעיקרא ומש"ה בהך דתוספתא דביטל אחרון את הראשון שרוצה לפרש ג"כ לקולא לא משכחת ליה אלא באם ביטל מכוה את השחין בעודו חצי גריס ומיהו לחומרא ודאי הוה מצי לפרושי שהיה חצי גריס שחין ואצלו חצי גריס מכוה ואח"כ הכה על המכוה דביטל ונעשה גריס שלם שחין אלא דרש"י רוצה לפרש אף לקולא ובאיבעיי' דליבן שפוד אמר הגמרא רבותא דהכי משכחת ליה אף בהיה חצי גריס שחין ואצלו לקה בשפוד מלבנת או חבטא קדים אתי הבלא ומבטל לי' דלא היה גריס שלם שחין מעולם דמיד ההבל מבטל ליה זה תוכן כונתו אמנם לא ידענא מהיכן פשיטא ליה דאי הוה גריס שלם שחין ואח"כ עלה על מקצתו

מכוה דאין נ"מ בביטולו דמה בכך שהי' טמא לא יהא אלא נגע שהיה כגריס ונתמעט דטהור וה"נ דשחין ומכוה אין מצטרפין ועיין בת"ח שכתב ג"כ כאן דאף דהיה גריס שלם מכוה מבטל אח"כ יע"ש ודע דמה שכתבנו לעיל דהגי' לכדתנן שוב ראיתי שגי' הנכונה לכדתניא דאף דמשנה היא בפ"ג ופ"ט דנגעים מ"מ במשנה ראשונה לא נזכר אלא שחין ומכוה מטמאין בשבוע א' ובמשנה שני' תנן שאין מצטרפין זה עם זה והיה צריך להביא ב' משניות ומש"ה הביא תוספתא אחת דקתני בה תרתי, ומ"מ לא ידענא לאיזה צורך הביא הא דשחין ומכוה מטמאין בשבוע א' ואמאי לא הביא משנה דפ"ט דנגעים משלה ב' השחין ומכוה אין מצטרפין זה עם זה ודי בכך וכן הא דמביא אח"כ ותניא איזה שחין ואיזה מכוה כו' הי' יכול להביא ממשנה א' דפ"ט דנגעים יע"ש וזה יש ליישב קצת:

ת"ש ליבן שפוד והכה בו נידון משום מכות אש התם דברזיי' מיברז דהיינו חידוד עכ"ל כבר כתבנו בשם חדושי רשב"א דאף בחידוד מ"מ אח"כ בא ההבלא וא"כ בשוחט אמאי כשר ותי' דשאני הכי דאיכא צדדין דאין מתרחבין כביה"ש יע"ש אבל בחידוד אין יכולת כלל בהבל לבוא ולשרוף אח"כ כן הוא תוכן כוונת דבריו ודע דר"מ ז"ל בהל' טומאת צרעת פ"ה הלכה ב' כתב וז"ל ליבן שפוד והכה בו אם היה ראשו מבורז הר"ז מכוה ואם היה ראשו חד הר"ז ספק אם שחין או מכוה והכ"מ פי' דבריו דהא דאמר דברזי' היינו שהיה ראש השפוד רחב כברזא ודאי דחבטא קדים ואח"כ ההבל וכן בסכין ודאי דחדוד של סכין קדים ומיבעיא ליה אי היה ראש השפוד חד ודק ולא כשל סכין אי הבלא קדים או חבטא יע"ש ולפי זה הא דלא הזכיר הר"מ ז"ל דאם היה ראש השפוד דק כמו סכין דחבטא קדים ואח"כ ההבל או דבר דק כמו סכין דחבטא קדים י"ל שסמך על מ"ש בפ"א מהל' שחיטה דליבן סכין ושחט בה שחיטתו כשירה דחידודה קודם לפי גי' הכ"מ שם וכן הוא גי' הר"ן ז"ל בפ"ק דחולין אלא דאכתי קשה למה השמיט דין זה בכאן לפי מ"ש דאילו היה בחידודו של סכין ודאי היה פשוט לן דחבטא קודם ואתא הבלא ומבטל ליה דהוה לי' לבאר כאן דהתם בליבן סכין דשחיטתו כשירה ע"כ דחידוד קודם לליבון ואין הליבון פועל אח"כ כלל כמ"ש הרשב"א בחדושיו והבאתיו בסמוך וכאן הוה ליה לבאר דמ"מ נידון משום מכוה דאח"כ פועל הליבון וכמו שחילק הרשב"א דצדדי המכה אין מתרחבין כמו צדדי ביה"ש ומש"ה ההבלא מבטל אח"כ להחידוד ואלולא דברי הכ"מ הייתי אומר דיש להר"מ ז"ל הוכחה דברזי' היינו שראשו עב ועגול כעין ברזא לתרץ קושית הרשב"א בחדושיו דמהא דר"ז משמע שאין הליבון פועל כלל אח"כ ושאני הכא דראשו עב ואתי אח"כ ההבל ומבטל לחבטא ומיבעיא בליבון בשפוד בחידוד שאינו דק כמו בשל סכין דודאי הליבון פועל בו אלא מיבעיא איזה מהן קדים והא דגריס בגמרא

דידן דהיינו חדוד לר"מ ז"ל לא גרסינן ליה אבל לפי זה הוה א"ש הא דלא הזכיר דין דאם היה דבר דק כמו סכין דחידוד קדים דכבר הזכיר זה בפ"א מהל' שחיטה ואה"נ דלית בי' הבלא כלל אלא חבטא לחוד אבל לפי דברי הכ"מ צ"ע ודע עוד דגי' מהר"י אבוהב בפ"ה הלכה ב' ואם היה ראשו כדור כו' ונראה דהכי צריך להיות אם היה ראשו מבורז הר"ז מכוה ואם הי' כדור ר"ל עגול הר"ז ספק והוא כפי' רש"י ז"ל בגמרא ומש"ה אתיא הגי' בפ"א מהל' שחיטה ליבן סכין שחיטתו פסול' משום דצדדין אין מתרחבין והא דהשמיט בעוף בתפס הקנ' וכמ"ש הפר"ח סמך עצמו אמ"ש כאן דראשו מבורז נידון משום מכוה דצדדי המכה אין מרחיבין וה"ה צדדי ביה"ש אין מרחיבין לדידן דצריך אתלת רוחתא אבל אין לומר דמהר"י אבוהב גורס כך אם היה ראשו כדור הר"ז מכוה ואם ראשו חד הר"ז ספק דא"א להעמידה מפני כמה טעמים וא' מהן הוא דא"כ לוקמיה ההיא דליבון שפוד בעגול ולא דברזיי' מיברז אלא כמ"ש ואין להאריך:

אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה סכין של ע"ג לשחוט מותר ואסור לחתוך בה בשר והקשו התוס' דאמאי מיחייב בשוחט לע"ג בשבת דקלקולו יתר על תיקונו ולא ידענא אמאי לא קשיא להו דאמאי חייב בשוחט בהמת חולין בשבת דקלקולו יתר על תיקונו כמו בכאן דמותר לשחוט בסכין של ע"ז דהקלקול יתר על תיקונו ודוחק לומר דמשוחט לא קשיא דאיכא למימר מקלקל בחבורה חייב דאכתי למ"ד פטור אמאי חייב בשוחט בשבת ולתרוצי נמי דמלאכת מחשבת אסרה תורה. והנה מלשון מותר משמע אף לכתחלה וכן הוא בטור יו"ד סי' י' וקמ"ב דאם לבנה בישנה דשרי אף לכתחלה כיון דקלקול יתר על תקונו והא ודאי מוכרח הוא לשיטת הרא"ש ז"ל שיתבאר בסמוך דדיעבד אף מחתך שרי וא"צ הולכת הנאה לים המלח וע"כ לכתחלה הוא דאסור ממילא מותר לשוחט הוא אף לכתחלה אבל להר"מ ז"ל בהלכות עכו"ם פ"ז הלכה י"ט דבחתך אף דיעבד אסור וכ"ש בשחט בהמה מסוכנת דאסור אף דיעבד ולא מהני הולכת הנאה לים המלח לדידיה דלטעמי' אזיל שכתב בפ' הנזכר י"ד דנטל כרכר וארג בגד ועצים ואפה פת דלא מהני הולכת הנאה לים המלח אלא ע"י תערובת שנתערב באחרים הא בעיני' אסור א"כ מצינו לומר דמותר לשחוט היינו דיעבד ואף שזה דוחק דמותר משמע לכתחלה מ"מ הרואה בכ"מ שם יראה להדיא כמ"ש שכתב אהא שכתב הר"מ סכין ששחט בה מותר דרבינו מפרש דמותר לאו היינו לכתחלה אלא דיעבד ומשמע דהיינו טעמא דלכתחלה אסור דמ"מ נהנה הוא כיון דלדידיה הוה הנאה אף שקלקולו יתר על תקונו ודיעבד מיהא שרי דלא הוה נהנה בכך מאיסורי הנאה ולא רצה לפרש דברי הר"מ דמה שכתב לכתחלה אסור משום שמנונית דאיסורא ובישנה ודיעבד מותר ע"י הדחה

או קולף כמ"ש בהל' שחיטה דזה דוחק דאמאי לא ביאר רבינו בחדש' או בישנ' שלבנה באור דשריא לכתחלה ולכך מפרש דמותר היינו דיעבד ומיניה דאסור לחתוך אף דיעבד וכשיטתיה דלא מהני הולכת הנאה לים המלח ג"כ ובש"ע בסי' יו"ד כתב דאם היא חדשה מותר לכתחלה ובסי' קמ"ב סעיף ב' כתב המחבר כלשון הר"מ ז"ל בפ"ז מהל' עכו"ם ורמ"א הגיה עליו ואם לבנה או חדשה מותר לכתחלה והראה מקום לסי' יו"ד ויפה עשה דלא ליסתרן דבריו אהדדי ואף שנאמר דמ"ש בסימן קי"ב דהבהמה אסורה היינו אף דיעבד מ"מ לשון מותר משמע אף לכתחלה וכמ"ש בסמוך ועיין מה שכתב בסמוך גבי הא דפריך ותיפוק ליה משום שמנונית דאיסור כו':

ע"ש גמרא ותיפוק ליה משום שמנונית דאיסורא וכתב הרא"ש ז"ל דע"כ הא דאמר ואסור לחתוך בה בשר היינו לכתחלה ולא שיאסור הבשר דיעבד כו' ותדע מדפר' ותיפוק ליה יע"ש עוד כתב דבמסוכנת לא אסרוה נמי חכמים הנאתה דיעבד ומהרש"ל ביש"ש סי' י"א הקשה עליו דאימא דקשיא ליה אהא דמותר לשחוט לכתחלה ומותר לחתוך לכתחלה ואמאי הא אסור משום שמנונית דאיסורא גם מהרש"א ז"ל הקשה עליו כך בחדושיו כאן אלא שרש"ל ביש"ש הוסיף עוד דאפי' ע"ס שיקלפנו אח"כ כמ"ש הרא"ש לקמן בסכין של כותים ואפי' נאמר שהרא"ש סובר שהמקשן לא היה יכול להקשות דשמא מותר ע"ס שיקלפנו (ר"ל הא דכתב הרא"ש בסכין של גוים דאסור ע"ס שיקלפנו דלמא מישתלי היינו מדאמר לקמן השוחט בסכין של נכרים משמע דאסור לכתחלה אבל על המקשה שפיר קשה מנ"ל להקשות אימא דרבה בר אבוה סובר דלכתחלה נמי שרי ע"ס שיקלפנו כו') דא"כ ממ"נ לא מקשה מידי אי אאיסורא דלמא אשמעינן אף דרוצה ע"ס שיקלפנו אסור לכתחלה משום הנאה דע"ז ואי אהיתר נמי ע"ס שיקלפנו שרי לכתחלה וכשל עוזר ונפל העזור והעלה לבסוף דצריך הולכת הנאה לים המלח יע"ש והנה מ"ש דאיך מותר ע"ס שיקלפנו דלמא משתלי כמ"ש הרא"ש בסכין של כותים היה נראה ליישב דהכי קא קשיא ליה דאי אהיתרא פריך אימא דמיירי בסכין שאינו בן יומו או בסתם סכין דהוה נט"ל ושרי לכתחלה ע"ס שיקלפנו אח"כ דאי נמי מישתלי לאו איסור קאכיל דנט"ל שרי דיעבד כמ"ש מהרש"ל גופא בסי' י"ב בסכין של נכרים ועיין בש"ך בסי' יו"ד בס"ק י"א יע"ש והרא"ש כתב לקמן בסכין של נכרים בידוע שהוא בת יומא הא לא"ה לא ומשמע מדבריו ג"כ דמסתמ' היא נקי' וכמו שאבאר לקמן ומש"ה הוקשה לו דלמא מיירי בסתם סכין אלא דקושית מהרש"ל תפול גם בכאן דא"כ גם אי אמרינן דשרי דיעבד דלא דמי לנטל עצים וארג בגד אכתי מה מקשה אי אאיסורא דלמא אשמעינן דלכתחלה אסור אף בסתם סכין ע"ס שיקלפנו וגם אהיתרא לא פריך

כלום דשרי ע"ס שיקלפנו אח"כ כמ"ש. הן אמת שמ"ש היש"ש דאף אי תאמר שהרא"ש היה סובר שהמקשה לא היה יכול להקשות דשמא מותר ע"ס שיקלפנו דהמעיין בלשון הרא"ש בלא"ה, א"א לפרש דבריו כן שכתב וגם אי אהיתרא פריך קשה הא איצטריך לאשמעינן דבשר מותר וכח דהיתרא עדיף, טפי ממה שישמיענו דלכתחלה אסור שזהו דבר פשוט עכ"ל הרי בהדיא מדבריו דלכתחלה אסור משום שמנונית ואפ"ה אשמעינן כח דהיתר דיעבד שרי ולא אסור משום לא ידבק בידך דלאו נהנה הוא אלא מקלקל בשוחט וצ"ל דסובר דשמא מותר לשחוט דיעבד קאמר וזה דוחק דליכא למימר דבאמת סובר הרא"ש ז"ל כמ"ש הר"מ בהלכות עכו"ם דהא דמותר לשחוט ע"כ דיעבד דלכתחלה וודאי אסור דמ"מ נהנה הוא כיון שהוא רוצה לשחוט וכמ"ש הכ"מ שם והבאתיו לעיל וא"כ הוקשה לו שפיר הא ליתא דע"כ לדידי' לכתחלה שרי כיון דמסיק דמחתך לכתחלה אסור ולא דיעבד דלא דמי לנטל כרכר וארג בגד א"כ ע"כ מותר הא דקאמר מותר לשחוט לכתחלה הוא ואם כן מאי קא קשיא ליה וכדכתיבנא ודע דהש"ך ז"ל בסי' יו"ד ס"ק ה' כתב דהרא"ש ז"ל נמי לענין שאין נאסר כולו קאמר אבל לענין שכר הסכין מודה לרשב"א דצריך יע"ש א"כ י"ל דאסור לחתוך עד שיוליך הנאה לים המלח אף דיעבד ומותר לשחוט אפשר דיעבד כמו לסברת הר"מ וכמ"ש הכ"מ בפ"ד מהל' עכו"ם דמ"מ נהנה הוא במקצת אלא שהמעיין ברא"ש יראת שכתב אסור לחתוך היינו לכתחלה משמע דמותר לכתחלה ג"כ וי"ל זאת בדוחק להש"ך דמ"מ בעינן הולכת הנאה לים המלח ולכתחלה היינו דיש תיקון בדיעבד. וראיתי להתב"ש בסי' יו"ד ס"ק ה' ובספר אשל אברהם בחדושיו לחולין שהקשו על הש"ך דא"כ מאי קשיא ותיפוק לי' משום שמנונית דהא אשמעינן דיעבד צריך הולכת הנאה וכן אהיתרא יע"ש והדרא קושי' לדוכתיה עכ"ל אף שיש ליישב זאת מ"מ פריך אאיסורא איך לא הזכיר במסוכנת דצריך קליפה או הדחה בבשר כיון דיש תקנה נמי לע"ז על ידי הולכת הנאה לים המלח ובשלמא אי אסור אף דיעבד שפיר, הוקשה לרא"ש ז"ל מאי קושי' ותיפוק ליה דהתם ע"י קליפ' שרי והכא כל הבשר נאסר משא"כ אי אית תקנה ע"י הולכת הנאה לים המלח א"כ אסור דאמר ע"י תקנה ואמאי לא מזכיר תקנה משום שמנונית שיקלפנו או ידיחנו הבשר בחתך בה בשר:

אמנם כן נראה לי לומר דהש"ך יפה כוון במ"ש בסימן י' ס"ק ה' דכל פלפולו של הרא"ש אינו אלא שלא לאסור הבהמה כולה אבל לענין הולכת הנאה לים המלח גם הרא"ש מודה דצריך כמו שסובר הרשב"א ז"ל והיינו במסוכנת הוא דצריך דהנאתה מרובה שאם לא היה שוחטה היה מתה וכמ"ש הרא"ש בשמעתין דהתם הוא דצריך הולכת הנאה

לים המלח הא במחתך בשר דהנאה מועטת הוא אפי' כדי שכר סכין א"צ להוליך לדעת הרא"ש ז"ל וזה שסיים הש"ך ז"ל בס"ק ה' שצריך להוליך הנאת שכר סכין לשחיטה ולא במחתך בה בשר דהוה הנאה מועטת והרי להר"מ ז"ל נמי יש חילוק בין מסוכנת דאסור אף דיעבד ולא סגי בהולכת הנאה לים המלח ובמחתך בשר בהולכת הנאה לים המלח וכמ"ש הש"ך בי"ד סי' קמ"ב ס"ק ו' יע"ש וה"ה לשיטת הרא"ש ז"ל נמי נימא הכי דבמחתך לא צריך כלל הולכת הנא' לים המלח ובשוחט צריך. ולפי זה א"ש הא דפריך ותיפוק ליה משום שמנונית דאיסורא ואאיסורא דלחתוך קא קשיא לי' כיון דאין איסור אלא לכתחלה ולא דיעבד א"כ מאי אריא דאסור משום דנהנה מע"ז ותיפוק לי' שמנונית דאיסורא ואהיתרא נמי קא קשיא לי' דאיך מותר לכתחלה וכמ"ש. וא"ש קושית הגמרא ומ"ש הש"ך בסי' י' ס"ק ה' דמודה הרא"ש להרשב"א לאו לכל מילי אלא במסוכנת דהוה הנאה מרובה ולא במחתך בה בשר ובהכי א"ש לישנא דגמרא אסור לחתוך ומותר לשחוט ורבא אמר פעמים אף שהשוחט אסור ומשמע אף דיעבד והיינו עד שיוליך הנא' לים המלח וקושי' הגמ' לרבה בר אבוה אזלא וכמו שכתבתי כאן:

ובפירש"י בד"ה ותיפוק ליה משום שמנונית דאיסורא אע"ג דמקלקל הוא מ"מ אסור משום שמנונית נבילה שנבלע בסכין עכ"ל מלשון זה משמע ודאי דאהיתרא דלחתוך פריך דלכתחלה אסור משום שמנונית ולא אאיסורא דאפשר דסבירא ליה דשוחט אף דיעבד אסור במסוכנת כדעת הר"מ ז"ל בפ"ז מהל' עכו"ם או עכ"פ הולכת הנאה לים המלח בעינן כדעת הרשב"א בחדושיו בת"ה וה"ה דאסור בחותך נמי בעינן הולכת הנאה לים המלח ומש"ה לא קשיא לי' כ"א אהיתרא ומיהו אהיתרא דלשחוט ודאי דהוה מצי לפרושי דאיך שרינן לכתחלה ע"ס שיקלפנו או שידיחנו למ"ד בהדחה סגי דלמא מישתלי ומהרש"א ז"ל שכתב דבין אהיתרא ובין אאיסורא פריך לא ידענא מנא ליה זאת דלמא רש"י סובר כר"מ ז"ל או עכ"פ כרשב"א דיוליך הנאה ולא קשיא כ"א אהיתרא ולא אאיסורא. וממ"ש רש"י שמנונית שנבלע בסכין יראה להדיא דאף בצונן דהיינו לחתוך בה בשר באטמי דקיימא לקורבני' דשרי ופריך והא שמנונית דאיסורא משמע דאף בצונן פולט מה שבלוע דהא כתב הבלוע בסכין ולא כתב מה שעל דופני הסכין ויפה פי' דאי משום זה היה יכול לומר שהודחה יפה ולא לשנויי שליבנה באור ואף אי הקושיא אהיתרא דלשחוט אימא דרבה בר אבוה סובר דבי"ש צונן ולרש"י ז"ל לשיטתיה שכתב לקמן בפ' כ"ה דף קי"א ע"ב צונן אמרי בעי הדחה אבשר קאי ולא אסכין ולפי זה אף שהסכין נקי אמרי בעי הדחת הבשר דאגב דוחקא מפליט קצת בצונן מהסכין ומ"מ מהני הדחה לצונן כיון דליכא חורפא עם דוחקא דסכינא נהי שמפליטין הסכין מ"מ אין

מפליט ומבליע כאחת ועיין בחדושי הרשב"א שם בדף קי"א שכתב י"א דבצונן מפליט קצת ושם בחדושינו הארכנו יע"ש ועיין מ"ש לקמן ע"ב בתוספות ד"ה והלכתא אפילו בצונן ולשיטת התוספות לקמן דצונן אין מפליט כלל היכא דליכא חורפא וגרסי בהך דכל הבשר בעיא הדחה ואסכין קאי צריך לומר דקושית הגמ' ותיפוק לאיסור דלשחוט או אהיתרא דלשחוט דאמחתך איכא לשנויי שהודחה יפה ומש"ה כתב בו כאן בד"ה שליבנה דהא דאמר שליבנה באור כדי ליישב למ"ד ביה"ש רותח הוא משא"כ לרש מוקי הכי אף אמחתך דהלכה כמאן דאמר התם צונן בעי הדחה ואבשר קאי ואף אי הסכין נקי וכמ"ש דכן פסקו הפוסקים התם דהלכה כמ"ד בעיא הדחה יע"ש:

ובתוספות בד"ה מותר לשחוט כו' תיקון כל דהו עכ"ל כבר כתבנו בגמרא אמאי לא קשי' להו בכל שוחט אמאי חייב בשבת והא קלקולו יתר על תיקונו שוב ראיתי בתוספות פרק האורג ק"ו ע"א ד"ה כל המקלקלין פטורין שהקשו באמת השוחט בשבת אמאי מיחייב ועיין בדרישה בי"ד סימן א' ס"ק יו"ד הקשה השוחט בשבת אמאי מיחייב והביא הא דחולין ולא הא דשבת:

ובד"ה שלבנה באור היינו לחתוך בה צונן כו' עכ"ל מה שיש לעיין בכאן דפעמים מזכיר הדחה ופעמים נעיצה ופעמים הגעלה ופעמים ליבון אבאר באורך ע"ב ובחדושינו לי סי' י' וסימן קכ"א אאריך בזה כי שם ביתו ועיין בחדושי הרשב"א בשמעתן:

בא"ד ור"ת אומר דלא חיישינן דלמא אתרמי הכי ואפי' אתרמי ואשתמש ע"י האור סגי בהגעלה דכל מה שסופו לפלוט ע"י רותחין פולט בהגעלה ראשונה עכ"ל רצונו לומר כשאנו לוקחים סכינים מן הנכרים ואין אנו משתמשים ע"י האור אלא ע"י חמין שרי בהגעלה חדא דלא חיישינן שמא שמש הנכרי ע"י האור ועוד דא"נ כן מה בכך דאי לא יצא ע"י הגעלה אח"כ נמי כי משתמש ע"י חמין לא יוצא ודחו זה דלמא פולט מעט מעט ועיין מהר"מ מלובלין ז"ל שכוונתו דלר"ת סכינין גדולים שתשמישם ע"י האור אף כי משתמש ישראל ע"י חמין אין חילוק וצריך ליבון דוקא משא"כ סכינים קטנים דאף אי איתרמי ליה דאשתמש נכרי ע"י האור אפ"ה לא חשו לכך דכל מה שפולט פולט בפ"א ושמעתין אייריי בסכינים גדולים ומש"ה אמר בלבנה באור כן תוכן כוונתו. ועיין במהרש"א ז"ל שכתב דסכין טריפה דשמעתין לא קשיא להו לתוספות ותוכן כוונתו דשאני הכא כיון דלא נשתמש אלא ברותח דשחיטה דהוה כחמין סגי בהגעלה והך סכין ע"ז דנשתמש ע"י האור צריך ליבון כמו שכתבו דפולט מעט מעט אבל מהא דפסחים דמסיק ברותח אמאי הא פעמים נשתמש ע"י האור ועיין י"ד סי' קכ"א ובאו"ח סי' תנ"א ותנ"ב:

דף ח:

גמרא אתמר השוחט בסכין של נכרים רב אמר קולף ורבה בב"ח אמר מדיח מדאמר השוחט דיעבד כתב הרא"ש וכל הפוסקים דלכתחלה אסור ע"ס שיקלפנו דלמא מישתלי ועביד איסורא וכן לרבה בב"ח דווקא דיעבד ולא לכתחלה דלמא מישתלי ואף דבלא"ה הבשר צריך הדחה למליחה ולמ"ד לצלי לא בעי הדחה א"ש ולמ"ד אף לצלי בעי הדחה כתב הרשב"א ושאר פוסקים דמשום שמנונית צריך שפשוף גדול והנה מפני שראיתי כי רבה המבוכה ופירושים רבים אמרתי אבאר קצת וביי"ד סימן י' אבאר באורך ובכאן אכתוב כפי אשר יורוני מן השמים ואתחיל בפי' הלכה:

הפירוש הא' הוא פירש"י בשמעתין וכפי מה שהבין הר"ן דבריו בפרק כל הבשר דף קי"א ע"ב ואבאר הנה לפי דברי הר"ן סובר רש"י באמת דצונן אין מפליט כלל אגב דוחקא דסכינא ואם הסכין נקי אז א"צ הבשר הדחה והא דספכ"ה אמרי לה בעי הדחה משום דם בעין של הסכין ואמרי לה לא בעי הדחה דדם מתיבש על הסכין וכן חתך צונן מתפרך ונופל ולפ"ז השוחט בסכין של גוים ע"כ באין מקונח דאי במקונח יפה ומשום בלוע הוא א"כ מ"ט דמ"ד מדיח כיון דביה"ש צונן ואינו מפליט מה שבסכין אמאי צריך הדחה כלל אלא באינו נקי מיירי וזה שפי' רש"י בד"ה צונן ומיהו הדחה בעי דנתקנח בו שמנונית שא"א בדופני הסכין בלא שמנונית הרי בהדיא דמפרש לה באין הסכין נקי כמ"ש דאי במקונח מ"ט דמ"ד מדיח למ"ד ביה"ש צונן דאין מפליט הבלוע מן הסכין. דאי הוה פלט מן הסכין מכ"ש דכותלי ביה"ש הוה בולעין לפום סברא דהשתא וכפי שיטת הר"ן בכ"ה דף קי"א ע"ב ומסיק כאן בגמרא בג' אנפי או דפליג אי ביה"ש רותח או דכ"ע רותח אלא דמ"ד מדיח איירי דטרידי סימנים למפלט דם לא בלעי או דכ"ע צונן היינו שאין כח בחום ביה"ש לבלוע בכותלי ביה"ש כדי קליפה, אלא אגב דוחקא דסכינא וחם קצת סובר רב דבולע ורבה בב"ח פליג ופסק רש"י כרב דמחמיר ואיכא למימר דלרש"י אין הכי נמי דאין חום ביה"ש חזק כל כך להבליע בסכין או, להפליט ממנו כלל ובשיש טוח על פניו הוא דפסק הלכה כרב דמבליע מיהת בבשר שהוא רך. ובסכין טרפ' דפליגי בה רב אחא ורבינא והיינו בהכשרו דסכין במה נכשר לכתחלה לשחוט בו אח"כ ויש לפרש ג"כ בהנך תלתא גווני שמפרש לעיל בפלוגתא דרב ורבב"ח או דפליגי מ"ד בחמין והיינו הגעלה דביה"ש רותח ומבליע בסכין ומש"ה לא מהני הדחה בצונן ומ"ד מדיח דצונן הוא ולפ"ז פליגי אף לחתוך בה רותח אח"כ או דלכ"ע ביה"ש רותח פליגי אגב דטרידי למפלט דם ודווקא לשחוט בה מכאן ולהבא הוא דפליגי אבל לחתוך בה רותח כ"ע מודים דבעי הגעלה או דכ"ע ביה"ש צונן ומ"ד בחמין אגב דוחקא וחם קצת בולע

כו' ופליגי נמי בלחתוך בה רותח אח"כ דשרי בהדחת צונן לחד מינייהו משום דלא בלע הסכין כלל וכאן פסק הגמרא הלכתא בצונן משום דלענין זה ביה"ש צונן וודאי דאין מבליע בסכין שהוא קשה וה"ה דאין מפליט מן הסכין שהוא קשה והא דאסר לעיל כרב משום איסור בעין שעל הסכין שאין מקונח יפה כמ"ש בד"ה צונן כו' והבאתיו בסמוך ולפי זה הא דאמר שמואל לקמן בפכ"ה דף קי"א ע"ב סכין ששחט בה אסור לחתוך רותח הכי הלכתא משום דם בעין שעל הסכין הוא ומש"ה פי' צונן אמרי לה בעי הדחה אצונן קאי ור"ל אי חתך צונן בסכין בלא הדחת הסכין אותו צונן בעי הדחה דאי אסכין גם לחתוך רותח מהני הדחת הסכין דאין חום ביה"ש מבליע בסכין וכמ"ש כאן דהלכתא בצונן ומ"ש רש"י וחד אמר בצונן קסבר ביה"ש צונן ולא בלע נתחמם היינו או דביה"ש צונן ומ"ד בחמין קסבר ביה"ש רותח או אגב דוחקא והא דלא פי' ג"כ דמ"ד בצונן מפני טרדת הסימנים חדא דמשמע מ"ד בצונן אף לחתוך בה רותח ועוד דמש"ה לא פירש כן דהא דמסיק והלכתא אפי' בצונן ולעיל לא פסק כן וע"כ כמו שחילק הוא ז"ל ואי מטעמא דטרדת הסימנים בוודאי אין חילוק בין הך דהכא ובין הא דלעיל ואמאי לא פסק ג"כ בהא דלעיל דמדיח אלא ודאי דהך אוקמתא הוא האמת או דפליגי אי ביה"ש רותח או אגב דוחקא כו' ואיך שהי' למ"ד בצונן דביה"ש צונן ולא בלע ג"כ אגב דוחקא ומש"ה פסק הלכתא כן ולעיל פסק לחומרא ג"כ דטרדת הסימנים אין מועיל לענין השמנונית ודווקא לגבי דם אמרינן איידי דטריד לא בלע דם ומש"ה בפכ"ה אמר אסור לחתוך רותח הא לשחוט שרי אף בלא קנוח כלל משום טרדת הסימנים והא דהוה אמר מתחלה למ"ד בצונן אגב דטרידי היינו משום שהם שופעין הרבה דם לא בלעי אפילו שמנונית וכה"ג גבי כבד אוסרת ואינה נאסרת בפכ"ה דף ק"י יע"ש ומיהו להלכה לא קיי"ל כן אלא דאסור בסכין של גוים ולפ"ז אי חילוק כלל בין סכין טריפה לשל גוים דבין בזה ובין בזה לכתחלה סגי בהדחת הסכין או בנעיצה עשרה פעמים וכמו שאבאר בתוס' ד"ה והלכתא אלא אי איתרמי דשחט בלא הדחת הסכין הלכה כרב דאמר קולף. וא"ש נמי הא דלא נקיט פלוגתא דרב אחא ורבינא בהכשרו דסכין לכתחלה בסכין של נכרים לרב בחמין או בליבון ולרבב"ח מדיח בצונן או נעיצה עכ"פ מהני אלא דכ"ע מודים דאם מדיח יפה או נעיצה עשרה פעמים עד שאין שום ממשות בעין עליו שרי לכ"ע דאין חום ביה"ש חזק להפליט הבלוע מן הסכין אלא בשוחט בה באין מקונח הואיל ובשר רך לבלוע בהא פליגי מ"ד קולף ומ"ד מדיח וכן רב אחא ורבינא פליגי לכתחלה בהכשרו דסכין מר סובר בהגעלה ומר סבר הדחה בצונן סגי ומיהו אי לא הודחה תחילה אפשר דכ"ע מודים לרב דקולף דלענין זה ביה"ש רותח שבשר רך הוא לבלוע מן בעין שעל הסכין ומיהו הוה

מלי לפלוגי במקונחת יפה ושקט בה חד אמר קולף וחד אמר מדיח אלא דלא בעי הדחה אם הוא מקונח לפי שיטה זו והוה צריך להאריך ולכך אמר בקצרה סכין טריפה מה הכשירו דסתם סכין אין מקונח יפה או דבא לאשמעינן דסגי בהדחה דלא צריך נעיצה כמ"ש התוס' ד"ה והלכתא. והיינו אף לכתחלה סגי בהדחה וא"צ נעיצה וביד סי' יו"ד אכתוב מזה ומ"ש רש"י לקמן בשמעתין אהא דמ"ד בחמין משום שמנונית דאיסורא אבל משום דם ליכא שהסכין קשה ואין דם נבלע בו רצה לומר דדם מישרק שריק במליחה בכלי מנוקב וה"ה הכא בחום ביה"ש דמשרק שריק וה"ה דהוה מצי לפרושי דמש"ה לא חיישׁ אבליעת דם דאגב דטרידי למפלט דם דידהו בוודאי לא בלעי דמא ואפשר דכתב כן אף לחתוך רותח לא חיישינן לבליעת דם בסכין דדם משרק שריק, ולפי זה מ"ש רש"י בפכ"ה דף קי"א צונן אמרי לה בעי הדחה אצונן בלא"ה א"ש כפי הבנת הר"ן דא"נ שמואל הוה סבר כמ"ד ובכאן בחמין דחום ביה"ש חזק שמבליע בסכין וה"ה להפליט מן הסכין אפ"ה ע"כ אצונן קאי דאי אסכין אף לחתוך בה רותח סגי בהדחה מן דם שעל פניו דדם משרק שריק ואינו נבלע בסכין כמו במליחה בכלי מנוקב דשרי למלוח בה כמה פעמים ואף להניח בה רותח שרי דדמא משרק שריק בכלי מנוקב וה"ה בסכין ועיין י"ד סימן ס"ט וע"א ובפכ"ה בחדושנו מ"ש שם בעזה"י ואין צורך למ"ש הר"ן דמשום דפסקינן כאן כרבינא לקולא דבהדחה סגי דאף א"ת דלא סגי בהדחה מ"מ בסכין כשירה וודאי דסגי בהדחה וכמ"ש רש"י כאן דדמא משרק שריק ואף לחתוך בה רותח שרי בהדחה וכדכתיבנא:

הן אמת שדברי הר"ן ז"ל דפכ"ה נפלאו ממני ולא ידענא איך יאמר זאת דהא רש"י כתב שם בהדיא דף קי"א ד"ה סכין ששחט בה איידי דביה"ש רותח בולע הסכין וחוזר ופולט הרי בהדיא שפירש דברי שמואל אף בהדחה אסור מטעם דביה"ש רותח ובולע סכין וחוזר ופולט יראה בהדיא דלא משום דם בעין שעל פניו אסור לחתוך בה רותח ואעפ"י כן מותר לשחוט דאגב דטרידי למפלט לא בלעי דם והוכרח לזה משום דאסור משמע שאין לו תקנה כלל כמו בקערה שמלח בה בשר אסור לאכול בה רותח דלא מהני ודאי הדחה ה"ה כאן דלא. מהני הדחה ועיין בחדושי רשב"א שם ובשאר פוסקים וזה ע"כ מפני שסובר ביה"ש רותח הוא וה"ה דהו"מ לפרש אגב דוחקא דסכינא ואם קצת מבליע בסכין ומש"ה אסור אף בהדחה ומש"ה צריך לפרש צונן בעי הדחה אצונן קאי דומיא דאסור לחתוך רותח משמע ודאי אף בהדחה ה"ה צונן בעי הדחה אבשר קאי ומיהו אין זה דיוק דאימא דה"ק רותח אסור לחתוך אף בהדחה וצונן אמרי בעי הדחה ומשום אמרי לא בעי הדחה נקיט נמי בעי הדחה וה"ה דהו"מ לומר סגי בהדחה אלא משום אמרי

לה לא בעי הדחה ועיין בתוס' ד"ה והלכתא שמפרשים כך צונן בעי הדחה ולרותח לא מהני הדחה יע"ש ואיך שיהי' מכל מקום מוכח דלא כדברי הר"ן ז"ל בדברי רש"י ז"ל וכדכתיבנא הפירוש הב' בדברי רש"י ז"ל והוא הנכון לדעתי דרב דאמר קולף הוא אפי' בהודח הסכין או נעיצה בקרקע קשה אפ"ה קולף דחום ביה"ש רותח ומפליט מן הסכין ומבליע בכותלי ביה"ש וכוותיה קיי"ל ומה שפי' למ"ד מדיח שהרי נתקנח בה שמנונית וא"א לדופני הסכין בלא שמנונית לאו משום דאי הוה מקונח הסכין אף הדחה לא צריך הבית השחיטה כיון דצונן הוא לא מפליט דהא בפכ"ה פירש"י צונן אמרי בעי הדחה קאי אבשר ואף שהודח הסכין צריך הבשר הדחה דומיא דאסור לחתוך רותח אף בהודח הסכין וע"ז קאי צונן כו' וגם מדאמר בעי הדחה ולא אמר סגי בהדחת הסכין כמ"ש בסמוך אלא דאבשר קאי דבצונן נמי פולט קצת וכמ"ש הריטב"א בפכ"ה וכמ"ש המגיני שלמה בכאן בתוס' ד"ה והלכתא יע"ש ואם נאמר דהלכה דבעי הדחה כמ"ש הפוסקים כא"ד דבעי הדחה לא היה צריך לכתוב דא"א בלא שמנונית בדופני הסכין דמשמע משום שומן בעין הוא י"ל דלרווחא דמלתא כתב כן דא"נ הלכה כא"ד לא בעי הדחה א"ש כאן א"נ דפי' כן דלא תקשה הא סתם כלים של נכרים אינם בני יומן כקושית התוס' בד"ה השוחט ולכך כתב דסתם סכין אין מקונח יפה ולא הוה נט"ל וכמ"ש הרשב"א בחדושיו ובת"ה ומש"ה צריך הדחה והא דלא פי' כן לרב י"ל דרש"י לשיטתי' שפי' בפסחים דף למ"ד ע"א דרב סובר נט"ל אסור יע"ש ד"ה אמר רב קדירות בפסח ישברו רב לטעמיה כו' ובחדושינו למס' פסחים אבאר בזה וא"כ לרב לא צריך לפרש כן אבל לרבה בב"ח דוחק לו לומר דסובר נט"ל אסור ולכך פי' דמשום טוח שעל פניו הוא אבל זה אינו דאדרבה לרב אי' היה מפרש כך הוא א"ש ולא לרבה בב"ח דלדידי' נט"ל נמי מיתוקמא והדחה בעינן דאף בצונן מפליט קצת לשיטת רש"י ז"ל בפכ"ה כמ"ש הריטב"א שם ובמגיני שלמה כאן דאף דנט"ל שרי דיעבד מ"מ מדיח הוה לכתחל' ונט"ל לא שרי לכתחלה ועיין מ"ש בתוס' ד"ה השוחט בסכין של נכרים הלכך מסתברא כמ"ש מקודם שפירש כן למ"ד לא בעי הדחה ולרווחא דמלתא כתב כן ורש"י אפשר דסובר כמ"ד בעי הדחה, ועיין מ"ש לקמן בסמוך בזה והא דאמר השוחט בסכין של נכרים ולא פליגי בהכשרו דסכין לרב בחמין או בליבון ועיין לעיל תוספות ד"ה שליבנה באור יע"ש ולרבה בב"ח מדיח או נעיצה ועיין בתוספות ד"ה והלכתא ובמ"ש שם בס"ד אה"נ דהוה מצי פליגי בכך דלרב לא מהני הדחה וצריך הגעלה דמ"מ מפליט הוא מה שבתוך הסכין דנהי שכתב רש"י לקמן ד"ה והלכתא שאין חום ביה"ש חזק להבליע בסכין מ"מ חזק הוא להפליט ממנו להבליע בכותלי ביה"ש וזה הפך סברת הרשב"א דלדידיה הסכין בולע

מן בעין ע"י חום ביה"ש ואין מפליט ע"י חום ביה"ש וכמו שאבאר לקמן אי"ה ולרש"י הפך הוא דאין הסכין בולע ע"י חום ביה"ש ומפליט שפיר ע"י חום ביה"ש בסכין של נכרים שבלע הרבה מפליט ע"י חום ביה"ש ועיין מה שכתב התב"ש בסי' י' בס"ק י"א בד"ה אמנם יע"ש שכתב ג"כ לרש"י דמפליט ע"י חום ביה"ש ודייק לה מדכתב רש"י ד"ה והלכתא שהסכין אסורה ולא כתב שהטוח שעל הסכין אלא דכל הסכין אסורה ומפליט יע"ש והא דלא ניחא לי' לרש"י יותר לפרש כמ"ש הרשב"א דודאי סכין בולע מה שהוא בעין ע"י חום ביה"ש ואין מפליט מה שבלוע בתוכו ע"י חום ביה"ש וזה יותר נכון לכאורה ומש"ה לעיל בשחט בלא הדחה דאיכא בעין על הסכין ודאי דכותלי ביה"ש בולעין מכ"ש דסכין בדבר שהוא בעין ושאני הכי בפלוגתא דרב אחא ורבינא דפליגי בהכשרו דסכין ובודאי הלכה כמאן דמיקל כיון דהודח הסכין אין מפליט הבלוע ע"י חום ביה"ש יש לומר דרש"י לשיטתי' דהלכה כאמרי לה בעי הדחה לק' בפכ"ה ואבשר קאי ואף שצונן מפליט פורתא אגב דוחקא ובהדחה מיהא סגי וכמ"ש בשם הריטב"א ומגיני שלמה לעיל יע"ש וא"כ מ"ט פסקינן דסגי בצונן דמ"מ מפליט הוא אח"כ מה שבלוע בצונן ובעי צונן הדחה ואסר לכתחלה דלמא משתלי וכמתני' דב"ה צורר בשר וגבינה ובלבד שלא יהיו נוגעין ופריך וכי נוגעין מה הוה ומשני הדחה מיהא בעי וכמ"ש הפוסקים דאסור לכתחלה דלמא משתלי ומש"ה פי' דמש"ה פסקינן כאן דמדיח הסכין דאין הסכין בולע ע"י חום ביה"ש. אלא דקשה לפי זה איך אמר שמואל התם דאסור לחתוך רותח אף בהדחה וצונן הדחת בשר בעינן והא לא בלע כלל שוב ראיתי לרשב"א בכאן שהקשה קושי' זו על רש"י יע"ש ועוד הקשה אף אי ביה"ש רותח הא דם משרק שריק וצ"ל לרש"י דשמואל ליתא מכח הלכתא דכאן דאין חום ביה"ש מבליע בסכין של שחיטה ומכ"ש צונן דלא בעי הדחת בשר אבל בהא הלכתא כא"ד בעי הדחה היינו בסכין שבלע איסור ע"י רותח ע"י האש דצונן בעי הדחה וכדכתיבנא ועיין מ"ש לעיל ע"א בד"ה ותיפוק ליה משום שמנונית דאיסורא שנבלע בסכין משמע דבצונן נמי מפליט קצת וכמ"ש הריטב"א בחדושיו בפכ"ה דף קי"א ע"ב יעוין שם היטב:

הפירוש הג' הוא פי' הרשב"א בחדושיו ובת"ה והוא דכאן מיירי בשוחט בסכין של גוים שאינו מקונח יפה ומשום טוח שעל פניו הוא דבעי קליפה ולא משום שפולט דחום ביה"ש אין חזק כ"כ להפליט הבלוע אלא מה שהוא בעין בולע ע"י חום ביה"ש וזה בסכין וכ"ש בכותלי ביה"ש שבולעין מה שהוא בעין מסכין ע"י חום ביה"ש שהם רכים לבלוע יותר מן הסכין שהוא קשה ולפי זה רב ורבה בב"ח פליגי באינו מקונח יפה הא במקונח יפה שרי אף לרב דאין מפליט הבלוע ע"י חום ביה"ש ואף שכתב הרשב"א בחדושיו כאן

בד"ה אתמר שני תירוצים על קושיתו וא"ת סתם כלים אינן בני יומן א' דמיירי בידוע שהוא בן יומא וא' משום שמנונית בעין י"ל דה"ק דמיירי שהוא בן יומא ואף את"ל דאף בעין שעל הברזל נפגם ונהי דבשאר כלים אין נפגם מה שהוא בעין אלא הבלוע בדופני הכלי שאני ברזל דמפגים אף הטוח שעל פניו שהוא בעין וכמ"ש לקמן י"ל דמיירי בסכין בן יומא ואח"כ חזר מזה ואמר דמיירי באין בן יומא ומה שהוא בעין אין נפגם אף בסכין דומיא דשאר כלים ועיין בחדושינו לקמן בד"ה סכין טריפ' ולפי זה רב ורבה בב"ח פליגי בדיעבד דלא הודח הסכין ונתקנח יפה לרב צריך קליפה כו' אבל לכתחלה לעשות תקנה לסכין כ"ע לא פליגי דדי בהדחה דאין מפליט מה שבלוע בסכין ובסכין טריפה דפליג בה רב אחא ורבינא בהכשרו דסכין אבל אי שחט בה בלא הדחה גם אידך מודה דצריך קליפה משום בעין שעל הסכין ובהכשרו דסכין פליגי מ"ד בחמין מחמיר יותר הוא בדבר זה מן פלוגתא דלעיל דאלו רב ורבה בב"ח מודים דהכא שרי ע"י הדחה ואיהו סובר דחום ביה"ש חזק אף להפליט הבלוע מן הסכין ולזה פסק הגמרא כאן והלכתא אפילו בצונן ולעיל לא פסק דאין חום ביה"ש חזק להפליט הבלוע אבל בעין מבליע הוא בסכין וכ"ש בביה"ש שהוא רך ולפי זה הא דשמואל בפכ"ה דף קי"א הלכתא הוא והדחה מיירי שהוא מלוכלך בדם אסור לחתוך רותח עד שיגעילנה דאף שידיחנה מ"מ הסכין בולע מן בעין וחוזר ופולט ברותח אבל לשחוט בה שרי דאין מפליט הבלוע א"נ אגב דטרידי סימנין למפלט לא בלעי דם והא דפריך למ"ד בחמין משום דבלע שמנונית דאיסורא אבל משום דם לא דאגב דטרידי לא בלעי ודווקא לשחוט שרי ולא לחתוך רותח וכמ"ש ובהא צונן אמרי' בעי הדחה פי' שם הרשב"א בחדושיו דאסכין קאי וכמ"ש התוס' כאן ד"ה והלכתא אבל הבשר א"צ הדחה אם הודח הסכין דאין מפליט מן הסכין כלום והא דמ"ד מדיח משום בעין ולא משום שמפליט הבלוע והא דכתב הרשב"א בתי' ראשון וי"ל דמיירי בידוע שהוא בן יומא היינו דהיה סובר אף הטוח שהוא בעין נפגם בברזל וכמ"ש בסמוך דאל"כ מ"ט דמ"ד מדיח ולמה צריך להדיח ביה"ש דאין לומר דסובר דאף בצונן מפליט מה שבלוע בסכין דא"כ אמאי לא פי' שם בפכ"ה אמרי בעי הדחה אבשר קאי וכפירש"י שם ועיין מה שאכתוב בתוס' ד"ה והלכתא אפי' בצונן ודע דאיכא למימר בבן יומא מפליט ואף שהסכין נקי ומ"ד מדיח דמ"מ מפליט קצת אף דביה"ש צונן לאו צונן גמור אלא חם קצת ובצונן גמור ודאי אין סברא שיפליט ומש"ה מיאן הרשב"א בפי' רש"י בפכ"ה ומ"מ היותר נכון כמ"ש בתחלה דלרשב"א אין חום ביה"ש מפליט כלל מה שבלוע וכמ"ש בחדושיו כאן בשמעתין בד"ה סכין טריפה ומש"ה מחלק בין סכין טריפה ובין סכין של נכרים דביה"ש אין מפליט הבלוע והא דכתב הטור, בסי' ק"ה דחום

ביה"ש מפליט להרשב"א יעוין שם היטב היינו שמפליט מן בעין לסכין לבלוע בה ועיין בתב"ש סי' יו"ד מ"ש באורך:

הפירוש הד' הוא פירוש הרא"ש ז"ל בשמעתין וצריך לבאר דבריו כי היכי דלא לסתרו דבריו אהדדי וזה שהוא ל כתב דמיירי בידוע שהסכין בן יומא דסתם כלים אינן בן יומא ולא בעי לא קליפה ולא הדחה ויש לפרש בו פירוש א' דסובר דגם הטוח שעל פניו נפגם בברזל באין בן יומא כמ"ש משמרת הבית ובדק הבית דלא כמ"ש הרשב"א בחדושיו דבעין אין נפגם או דכתב כן בסכין נקי או דכמו דסתם כלים אין בני יומן ה"ה דהם נקיים ולזה כתב דמיירי בידוע שהוא בן יומו ומסתמא כל שהוא בן יומא אין מקונח ג"כ ומכל אלו הפירושים אין נראה לפרש בדבריו אלא הפי' הא' והוא דטוח שעל פניו נמי נפגם בברזל כו' כיון דמשהו הוה דאי בנקי מיירי א"כ מ"ט דמ"ד מדיח ביה"ש כיון דביה"ש צונן הוא דאין לומר דמ"מ פולט מהסכין ע"י דוחקא דסכינא כ"ש שהסימנין שהן רכין דבולעין והיה לאסור כ"ק דהא איהו ז"ל סובר לקמן בפכ"ה צונן בעי הדחה אסכין קאי דלא כרש"י ומסתמא אית ליה צונן בהדחה סגי דהיינו הדחת סכין דלא מפליט כלום מסכין ומסתברא דאית לי' כסברא החיצונה כל שאין ביה"ש בולע כ"ש שאין הסכין מפליט וכדכתיבנא גם פי' השני ושלישי לא מסתבר דא"כ אמאי לא אוקמי' באין ידוע שהוא בן יומא וידוע שיש טוח על פניו ובהא פליגי דלרב קולף כו' אלא ודאי משמע דבאין בן יומא גם הטוח שעל פניו נפגם ולהכי לא אשכח פתרי לאוקמיה אלא בידוע שהוא בן יומא וממ"ש דבאין בן יומא א"צ לא קליפה ולא הדחה ר"ל לרב קליפה ולרבה בב"ח הדחת ביה"ש תראה בפ"י דסבירא ליה ז"ל דבאין בן יומא א"צ הדחת ביה"ש ואף דנט"ל אסור לכתחלה זה הוה דיעבד מה שצריך להדיח שפשוף יתירא כמ"ש הפוסקים ז"ל וזה דלא כמ"ש הסמ"ג בדברי הר"מ ז"ל שפסק כרבה בב"ח דמוקי פלוגתייהו באין בן יומא ואפ"ה מדיח. דזה הוה לכתחלה והרא"ש מיאן בזה ועיין מ"ש לקמן על מ"ש בס' אשל אברהם על מ"ש הש"ך בי"ד סי' י' יע"ש ודוחק גדול לומר דה"ק דבאין בן יומא לא בעי קליפה דיעבד ולא הדחת סכין דלכתחלה ודאי הדחת סכין דבעינן דנט"ל לכתחלה אסור ומ"מ הדחה הוה מהני לסכין לכתחלה דסובר כמ"ש בפי' רש"י בפי' הא' דשאני הא דסכין טריפה שאין מבליע בסכין ולעיל משום טוח שעל פניו הוא דבעינן קולף דכותלי ביה"ש רכין ובולעין כ"ק מבעין אבל ודאי כמו שאין הסכין פולט ע"י חום ביה"ש כמו כן אינו מפליט, ע"י חומו והדחה מהני לסכין ומש"ה אי הוה אינו בן יומא לא הוה צריך לכתחלה אלא ע"ס שיקלפנו אח"כ דאי נמי מישתלי לאו איסור קעביד דנט"ל שרי דיעבד דאין זה סובל לפרש כלל דבריו כן וע"כ דסובר דאי חתך בסכין שאינו

בן יומא אף הדחה א"צ ואם היינו אומרים דסתם כלים כמו שהן אין בן יומא כמו, כן הן נקיים ובבן יומא מסתמא אינן נקיים כמ"ש בספר. אשל אברהם בשמעתין הוה א"ש דלא בעי הדחה דמסתמא נקי הוא ואין מפליט מה שבלוע בסכין למ"ד ביה"ש צונן הוא כ"ש סכין שהוא קשה שאין מפליט מה שבתוכו לחוץ בצונן ומש"ה לא בעי הדחה ועיין: **והנה** בהא דפסק הלכתא אפילו בצונן הביא דברי רש"י ממש ויש לפרש כמו לרש"י אמנם זה קשיא שכתב וזה לשונו והא דפליגי בסכין טריפה היינו לשחוט בה אבל לחתוך בה רותח אפי' שחט כשירה אסור כדאמרינן בפכ"ה כו' ואסכין קאי אבל לשחוט מותר דטרידי ומשרק עכ"ל צ"ע כיון דפסק הלכתא אפילו בצונן ואיתא נמי לדרב וכפירש"י דסכין קשה הוא לבלוע ולא בלע מחום ביה"ש ודאי דליתא לדשמואל התם דאמר אף בהודח הסכין אסור לחתוך רותח והא לא בלע הסכין מחום ביה"ש ומ"ש בלשחוט דפליגי ופסקינן נמי הלכתא דשרי ע"י הדחת הסכין וברותח אסור דאי משום דטרידי ולא בלעי שמנונית א"כ בסכין נכרים נמי ועוד דהא כתב טעמא כרש"י דאין הסכין בולע מחום ביה"ש והא ודאי קשיא ובשלמא להרשב"א איתא לכולהו לדרב משום בעין שעל הסכין מבליע בביה"ש אח"כ וסכין טריפה שהסכין בלע מבעין מ"מ אין מפליט הבלוע דחום ביה"ש אין עושה אלא שמבליע בעין ואסור לחתוך רותח דע"י רתיחה ממש מפליט הבלוע בסכין שבלע הסכין מבעין שמנונית טריפה או דם בכשירה אבל לרא"ש שכתב דברי רש"י ונהי דה"פ דלעיל איסור בעין הוא, מה שטוח על פני הסכין ואין מפליט ומבליע בסכין שהוא קשה מ"מ אמאי ברותח לא מהני הדחה. והיה נראה לומר דה"ק דודאי בפעם אחת ששחט טריפה אין חום ביה"ש חזק לבלוע בסכין ומש"ה שרי בהדחה אבל לחתוך רותח ירצה בסכין של שחיטה דהוה רגיל ותשמישו בכך ודאי דבולע ע"י חום ביה"ש כיון דתדיר הוא ומש"ה אסור לחתוך רותח בסכין של שחיטה משום שבולע שתשמישו תדיר ופלט ברותח משא"כ לשחוט ודאי דשרי דאי משום דם שבלע הסכין אפי' מלוכלך שרי דאגב דטרידי לא בלעי דם או דיוצא אגב מליחה או דמשריק שריק מצואר בהמה ואי משום טריפה אינו רגיל ובאקראי הוא ובפ"א אינו בולע משא"כ בסכין נכרים א פ"א אין מפליט ומבליע בסכין מ"מ כותלי ביה"ש דרכין הם בלעי אפילו בזימנא חדא ששחט בולעין בעין או כפי' השני שכתבנו ברש"י ז"ל דסכין שבלע הרבה והוה שבע פולט אף ע"י חום ביה"ש ועיין בתב"ש סימן יו"ד ס"ק י"א ד"ה אמנם יע"ש באורך ובהכי א"ש ההיא דכ"ה קי"א ע"ב דרותח אסור לחתוך דסכין בולע שתשמישו תדיר ובולע מדם ע"י חום ביה"ש וחילוק זה בין באקראי או רגיל בכך חילקו הפוסקים בכמה גווני ע"ש בסימן יו"ד באחרונים וה"נ בנ"ד ועיין בספר אשל אברהם

מ"ש ג"כ לחלק בין אקראי במ"ש רש"י דשאני סכין שהוא קשה יע"ש. ואי קשיא אם כן דההיא דפרק כל הבשר איירי ברגיל דהיינו סכין של שחיטה ששוחט בה תמיד אם כן בצונן אמרי לה בעי הדחה ואסכין קאי כמ"ש הרא"ש בהדיא כאן ואמאי והא בעינן נעיצה עשרה פעמים בקרקע קשה כמו שחילק הרא"ש כאן בשמעתין דההיא דע"ז דף ע"ה דבעי נעיצה בצונן ברגיל בכך וכ"ת דהתם ע"י חום גמור ושאני ביה"ש הא כתב דמש"ה בסכין טריפה סגי בהדחה באקראי הוא משמע אי הוה רגיל בכך אף ע"י חום ביה"ש צריך נעיצה י"ל דשאני הכא דאיסורא משום שמנונית הוא דיש לחלק בין רגיל בכך או לאו אבל לענין דם דמשרק שריק מש"ה אף ברגיל בכך סגי בהדחה לחתוך בה צונן כיון דאין איסור אלא משום דם ומשרק שריק. ועיין תוס' ד"ה והלכתא ובי"ד סימן יו"ד בש"ך ס"ק ט"ו ויע"ש היטב. עוד י"ל דמ"ש רש"י וכן הרא"ש שהביא דברי רש"י דאין חום ביה"ש חזק לבלוע בסכין היינו דאין מבליע כ"כ הרבה בסכין אלא מעט ואין כח בחום ביה"ש לפלוט אותו המעט משא"כ לעיל בסכין טריפה שבלע ע"י רתיחת אש הרבה פולט הוא אח"כ בקל ע"י חום ביה"ש ואף בסכין נקי דינא הכי ומש"ה כתב שפיר דווקא לשחוט פליגי משום דאין חום ביה"ש מפליט מה שבלוע בסכין מעט מה שבלע ע"י חום ביה"ש משא"כ לעיל בסכין של נכרים וזה כפי' השני שכתבנו בדברי רש"י ז"ל.

עיין בתב"ש סימן יו"ד ס"ק י"א בד"ה אמנם יע"ש באורך והא דכתב רש"י לא איתסר בבליעה זו אבשר קאי דאסכין הו"ל לומר דלא איתסרה ומיהו אח"כ כתב וקשה הוא לבלוע וברא"ש כתב וקשה הוא לבלוע יש ליישב שפיר כמ"ש ולפ"ז לשחוט שרי בסכין טריפה ולחתוך בה רותח אסור אף בשחט בה פ"א ואיתא לכולהו לדרב ולדרבינא לקולא ואיתא נמי להא דאמר שמואל בפרק כל הבשר דאסור לחתוך בה רותח וכמה שכתבנו כאן בזה:

עוד אבאר לך שמ"ש הרא"ש בשמעתין והא דפליגי אם מותר בסכין טריפה ע"י הדחה היינו לשחוט בה אבל לחתוך אסור מדכתב דפליגי משמע דלחתוך כ"ע מודים וליכא פלוגתא וסבירא להו דשמואל דאסור דנהי דביה"ש צונן הוא היינו שאין בולע אלא מעט ואותו מעט אין פולט ע"י חום ביה"ש וכמ"ש וא"כ קשה מ"ש בפכ"ה דאסור לחתוך רותח ולמ"ד ביה"ש רותח צריך הגעלה ולמ"ד ביה"ש צונן סגי בהדחה והא כאן כתב בפ"ק דלכ"ע דווקא לשחוט פליגי בה ולא לחתוך בה רותח והיינו מטעמא דכתיבנא או אפשר משום דמצטרף נמי טעמא דטרידי למ"ד בצונן ואיך שיהיה קשה ממ"ש שם למ"ש כאן ועיין בש"ך סימן יו"ד ס"ק י"ד ותבין כונתו והוא ז"ל כתב דברותח שרי דיעבד בלא הגעלה ולכתחלה צריך הגעלה ולא דיעבד ומיהו למ"ד רותח ממש צריך אף דיעבד

הגעלה וז"ש הרא"ש שם בפכ"ה דלמ"ד בחמין דביה"ש רותח ואף דיעבד קאמר והא דכתב עוד שם בש"ך דבהמה טריפה ששחט בסכין דסגי בהדחה משום דזה הוה כדיעבד להגעיל בין כל בהמה ובהמה לא ידענא מה קשיא ליה דשאני לשחוט וכמ"ש לעיל בסמוך דחום ביה"ש אין מפליט כ"כ דבר מועט שנבלע בסכין משא"כ ברותח ע"י אש שהוא אסור כמ"ש ואולי שהוא ז"ל סובר ומפרש דלא תקשי מן סכין טריפה דלשחוט שרי בהדחה ולחתוך בה רותח צריך הגעלה לכתחלה ותי' דלחתוך לכתחלה צריך הגעלה לכתחלה לשיטתיה בסי' י' ס"ק י"ד ומש"ה לשחוט די בהדחה דהוה כדיעבד דאל"כ היה צריך בין כל בהמה להגעיל הסכין ומ"מ מדברי הרא"ש בשמעתין כאן משמע דלא נחית לזה לחלק בין שחיטה לרותח מטעם דהתם הוה לכתחלה וכאן דיעבד אלא כמ"ש לעיל לחלק בין שחיטה לרותח יע"ש והיינו דכתב הרא"ש דלא פליגי בלחתוך בה רותח יע"ש וכדכתיבנא:

עוד כתב הרא"ש בשמעתין וז"ל אבל לחתוך בה רותח אסור אפילו הדיחה דאף לחתוך צונן אמרי לה בעי הדחה ואמרי לה לא בעי הדחה אלא בליתא דפרסא ואסכין קאי עכ"ל הנה לכאור' יאמר בפירו' דהכי קאמר דע"כ לחתוך בה רותח לא מהני הדחה דלחתוך בה צונן אמרי דבעי הדחה הסכין ואי לחתוך רותח נמי מהני הדחה אין חילוק בין רותח לצונן אלא משמע דברותח לא מהני וכ' דאסכין קאי כפירש"י ז"ל דאבשר קאי אין הוכחה דברותח נמי מהני הדח' וה"ק כשחתך הבשר בלא הדחת הסכין אסור הרותח וצונן מהני הדחת בשר ולכך פי' דאסכין קאי ועיין שם בפכ"ה בר"ן שכתב דמש"ה פי' רש"י דאבשר קאי משום דלרותח נמי די בהדחת הסכין יע"ש וכבר בארנו לעיל דבריו ובחדושינו לקמן בפכ"ה אבל הש"ך ז"ל בסימן יו"ד ס"ק י"ו הקשה שלש קושיות חדא לדברי יש"ש בפכ"ה סימן נ"ט שכתב דצ"ל ברא"ש כאן ואמרי לה לא בעי, הדחה ולא בליתא דפרסא דא"כ למה נקיט הרא"ש כלל בליתא דפרסא כיון דפרסא והדחה חדא נינהו ועוד לאיזה צורך הזכיר הרא"ש ואמרי לא בעי הדחה דלית הלכתא כותייהו ועוד דבפכ"ה הוה למכתב זה דשם מקומו (ר"ל הא דצונן אמרי לה בעי הדחה ואמרי לה לא בעי הדחה ולא בליתא דפרסא הוה לכתבו שם בפכ"ה ולא כאן) אלא דרא"ש כתב ואסכין קאי והוקשה, לו מ"ט דמ"ד לא בעי הדחה משום דם בעין שעל הסכין ולכך כתב דאמרי לה סוברין דבליתא דפרסא מהני עכ"ל ותוכן כוונתו מפני שרא"ש פסק, מדיח וסגי הוצרך להביא הא דשמואל בפכ"ה דהלכתא הוא דלא סתרן אהדדי וכמ"ש לעיל וע"ז הוצרך להביא נמי דאסכין קאי דאי אבשר אין מוכרח משם דלרותח לא מהני הדחה אלא דמהני הדחה וכמ"ש הר"ן ז"ל לשיטתו בפי' רש"י בפכ"ה יע"ש ועי"ז הוצרך

נמי להביא הא דאמרי לה לא בעי הדחה ולפרש דבריו הראשונים שלא תקשה עליו דאי אסכין מ"ט דמ"ד לא בעי הדחה הא יש טוח דם בעין שעל הסכין וכתב דלא"ד מהני בליתא דפרסא ולדידן לא מהני בליתא דפרסא כמ"ש הש"ך שם ולעולם דאסכין קאי דבעיא בא' משמע אסכין דאל"כ בעי הו"ל אלא דקשיא ממה נתחדש לו הקושיא בדברי עצמו יותר מן פירש"י דאבשר קאי אמאי לא בעי הדחה והא נתקנח דם בעין של הסכין בצונן וכן הקשה הר"ן ז"ל ותירץ דדם מיפרך ונופל ואיך שיהיה הקושיא יותר קשה בדברי רש"י ממה שקשה אם אסכין קאי ולפי מ"ש לעיל א"ש דלרש"י בפכ"ה ודאי נמי דמפרש אבשר קאי בעי הדחה מיירי דהסכין מקונח יפה ואפ"ה פולט בצונן קצת כמ"ש הריטב"א שם ובמגיני שלמה כאן תוס' ד"ה והלכתא והבאתיו לעיל וא"כ א"ש דצונן אמרי לא בעי הדחה דצונן אינו מפליט כלל אבל אי אסכין קאי קשה איך ס"ד דלא בעי הדחת הסכין ולזה כתב דבליתא פרסא מהני לא"ד ואין להקשות א"כ הדרא קושיא לדוכתיה דלמה לו להביא כאן אסכין קאי דא"נ אבשר ע"כ בהודח הסכין דאל"כ מ"ט דאמרי לה לא בעי הדחה י"ל דודאי הוצרך להביא הא דאסכין קאי דלשון בעיא בא' משמע אסכין כמ"ש הרשב"א בחדושיו והתוס' ד"ה והלכתא דאי לא הביא לא הוה ראיה כלל דאימא לרותח נמי מהני הדחה ואמרי בעי הדחה אבשר קאי ואי מ"ט דאמרי לא בעי הדחה הוא דבליתא דפרסא מהני לסכין וע"ז הוצרך לומר דגי' בעיא בא' הוא האמת וכיון שכן ע"כ דלרותח לא מהני הדחת סכין וכמ"ש הר"ן בפכ"ה יע"ש וכיון שהביא הא הוצרך לבאר דבריו מפני שלא יקשה עליו איך ס"ד דבעיא בא' הוא האמת ואסכין קאי א"כ מ"ט דמ"ד לא בעי הדחה לזה כתב דבליתא דפרסא מהני כו' ומיניה למד הש"ך ז"ל דינו דלאמרי בעי הדחה לא אהני בליתא דפרסא וחילק בין הא דסכין טריפה דסגי בליתא דפרסא ובין כין ששחט כשירה דלא מהני לצונן בליתא דפרסא דהתם לשחוט מהני טעמא דטרידי סימנין לפלוט מש"ה סגי בקנוח וצונן בעי הדחה דוקא ולא בליתא דפרסא. והא דלא חילק דסכין טריפה באקראי סגי בליתא דפרסא ולא בסכין ששוחט בה תמיד דמשמע ליה דלחתוך צונן אף בפ"א לא מהני אלא הדח' דווקא אבל אין לומר דהתם ע"כ בפ"א דאל"כ אמאי סגי בהדח' ולא נעיצה יפה בקרקע קשה דכבר כתבנו שאני התם דבלע שמנונית והתם בפכ"ה ליכא אלא דם כמ"ש התו' ד"ה והלכתא אפילו בצונן ועיין מ"ש לעיל מזה ויתר הדברים מה שיש לדקדק בדברי הפוסקים אבאר בי"ד סי' יו"ד:

הפירוש החמישי הוא פי' הרי"ף והר"מ ז"ל בפי"ז מהלכות מ"א והוא דסבירא להו דהא דפסקינן והלכתא אפילו בצונן הוא משום דביה"ש צונן ואין הסכין בולע מן הטריפה

וה"ה שאין מפליט הבלוע מן הסכין ואין לחלק כלל בין סכין טריפה לסכין של עכו"ם ומש"ה אי איתא להא דפסקינן והלכתא אפי' בצונן ע"כ ליתא להא דרב דאמר לעיל קולף כיון דביה"ש צונן וסגי בהדחה בעלמא ה"ה שאין מפליט הבלוע מן הסכין ואפשר דה"ה בעין שעל הסכין א"צ קליפה ובהדחה סגי כיון דביה"ש צונן ולית להו הני חילוקין שכתב רש"י דהבשר רך לבלוע כו' ומש"ה הוצרך לפסוק הלכתא אפי' בצונן אף דבכ"מ דפליגי רב אחא ורבינא הלכה כמאן דמיקל ועיין בריש כיצד צולין מ"מ הוצרך לפסוק כאן והלכתא משום דלא נימא דרב סובר כמאן דמחמיר דאמר קולף דביה"ש רותח ומש"ה פסק הלכתא בצונן וממילא אידחו לה הא דרב. ורי"ף ז"ל שכתב בפכ"ה צונן אמרי בעי הדחה אפשר דכרש"י סובר דאבשר קאי ומיהו מיירי בלא הודח הסכין דאי בהודח אף לרותח סגי או דשאני סימנין דטרודין מהני דלא בלעי וסגי בצונן וכן לא בעינן קולף ולעולם דסכין בולע מחום ביה"ש ומש"ה ברותח אסור אף בהדחה דהדר פליט לרותח וכל זה לרי"ף ז"ל איכא למימר דלשחוט אין חילוק כלל בין סכין טריפה לשל עכו"ם ומש"ה כדפסקינן הלכתא בצונן ע"כ ממילא אידחי ההיא דרב דאמר קולף והך דכ"ה או דלעולם סכין בולע מביה"ש אלא שאין מפליטין מן הסכין וה"ה שאין בולעין מן הסכין אף בעין שעל הסכין אגב דטרידי וסגי בהדחה לביה"ש או לסכין לכתחלה או דסובר כפי' רש"י ז"ל דבעיא הדחה אף בא' הוא אבשר ולא, אסכין או דאפשר דגירס' הרי"ף הנכונה בעי בלא א' ושם בדפוס א' ראיתי בפרק כ"ה ואין ראיה משם דאולי צ"ל בעי או דאין ראיה דאף באל"ף יש לפרש דאבשר קאי ומיהו במגיני שלמה בשמעתין כתב דגי' רש"י בעי בלא אל"ף יע"ש. אבל שיטת הר"מ ז"ל אי אפשר לפרש כך שהרי בפרק י"ז מהלכות אלו הלכה ז' כתב הלוקח סכין מן הנכרי ורצה לאכול בה חמין או לשחוט בה צריך ליבון או משחיזה ברחיים שחט בה קודם שיטהרנה מדיח ואם קלף הר"ז משובח ואילו לענין סכין טריפה פסק שם בהלכה ח' דדי אף לכתחלה בהדחת הסכין ואמאי לעיל כתב דמלבנה ונהי שהתם ע"י אור הוה כאן לחוש לכתחלה להגעיל את הסכין אלא ודאי דיש חילוק בין סכין נכרים שבלע הרבה ובין כאן וא"כ מנא ליה דהנך פסקי סתרי אהדדי ואימא דהלכתא כרב לגבי רבה בר בר חנה והלכתא נמי בסכין טריפה דסגי ליה בהדחה והלכתא נמי כוותיה דשמואל בפרק כל הבשר וכמ"ש:

הפירוש הששי הוא פי' ר"י בר מאיר שהביאו התוספות בשמעתין בד"ה אגב דוחקא דסכינא ואבאר. כי הוא ז"ל סובר דהא דאמר כ"ע ביה"ש צונן ומ"ד קולף אגב דוחקא דסכינא בלע היינו טוח שעל פני הסכין דסתם סכין אינו נקי ומש"ה הבשר שהוא רך בולע כ"ק מן בעין והא דפסקינן הלכתא מדיח בצונן בסכין טריפה ודאי הלכתא הוא

דדוקא בשר שהוא רך בולע כ"ק מן בעין שעל הסכין אגב דוחקא דסכינא ובסכין טריפה קמיירי בהכשרו דסכין לכתחלה ומש"ה סגי בהדחה בצונן דודאי סכין לא בלע מביה"ש אגב דוחקא ואף בשר אין בולע מן הבלוע שבסכין אגב דוחקא והא דמצריך קליפה בשר שנקרו מן החלב משום חלב בעין הסכין בלע ע"י דואקא דסכינא כ"ק וכמו כן בשר שמביאין מן בית טבחים עכו"ם שחותכין בקופיץ שלהם שיש שמנונית דאיסור' בעין על הקופיץ מש"ה צריך כ"ק והיא דכ"ה דף קי"א ע"ב הלכתא הוא דסכין ששחט בה אסור לחתוך רותח בלא הדחה משום דם בעין שעל הסכין אבל בהדחה שרי דסכין אין בולע מן דם דביה"ש צונן הוא ואגב דוחקא דסכינא לא מהני אלא בבשר שהוא רך לבלוע בולע ע"י דוחקא וכמ"ש בסמוך צונן אמרי לה בעי הדחה וסגי בכך ואף דהוא פסק דאגב דוחקא בולע בצונן לגמרי מדמצריך לקלוף הבשר שנקרו מן החלב וטעמא משום בעין שאני חלב דמפעפע ונדבק כ"ק בבשר אבל דם דמשרק שריק סגי בהדחת בשר ואבשר קאי דסגי בהדחה וכפירש"י לשם בפכ"ה אבל אין לומר דאה"נ דכפירש"י לשם דאבשר קאי והודח הסכין ואפ"ה אגב דוחק' מפליט ג"כ בצונן ובהדחה מיהא סגי דא"כ ברותח נמי ליסגי בהדחת הסכין כיון דהוא סובר ביה"ש צונן וע"י דוחק' בולע מן בעין ולא מן בלוע והסכין שהוא קשה אין בולע דאל"כ אמאי פסק הלכת' בצונן בסכין טריפה דהא עכ"פ הדחת הבשר בעינן אח"כ אלא כמ"ש. והנה מה דפסק ר"י בר מאיר דצריך לקלוף הבשר אחר ניקור דאגב דוחקא בולע נראה לי משום דסובר דהל' כרב לגבי רבה בב"ח וכמ"ש הפוסקים והרשב"א בחידושיו דרבה בב"ח הוה כתלמיד לגבי רב יע"ש וא"כ ע"כ טעמא דאגב דוחקא בלע הוא העיקר דאין לומר משום דביה"ש רותח גמור הוא כמ"ש בלשון ראשון דפליגי אי ביה"ש רותח או צונן או דכ"ע רותח ומ"ד מדיח דאגב דטרידי למפלט לא בלע קשה א"כ אמאי פסק הלכתא בסכין טריפה דמדיח ודי בכך והא ודאי הלכה כרב דביה"ש רותח וסימנין בלעי דאע"ג דטרידי היינו דלא בלעי דם אבל שמנונית בלעי סגי בסכין טריפה בהדחה דהא ודאי כיון דביה"ש רותח אין לחלק בין בשר שהוא רך ובין סכין שקשה כמו שחילק רש"י ז"ל בד"ה והלכתא דמ"ש כאן דביה"ש רותח ודאי מפליט ומבליע אף בסכין אלא ודאי דביה"ש צונן ובצונן נמי אגב דוחקא בלע הבשר שהוא רך מן בעין שעל הסכין ומש"ה בסכין טריפה בהכשרו דסכין ודאי במדיח סגי כיון דלית בעין על הסכין מפליט בצונן וה"ה בסכין של עכו"ם אי הוה מקונח יפה הוה שרי ופליגי באין מקונח לומר בקולף והלכה כוותיה מטעמא דבשר בולע אגב דוחקא כ"ק ובפכ"ה סכין ששחט אסור לחתוך רותח בלא הדחה ולשחוט שרי אף בלא הדחה איידי דטרידי לא בלעי דם ולחתוך בה צונן אמרי בעי הדחת הבשר ואמרי לא בעי דדם

מיפרך ונופל וכמ"ש הר"ן ז"ל שם כפי הבנתו בדברי רש"י לשם והלכתא דהדחה בעי וסגי בכך משום דדם משרק שריק ואינו נבלע כי דוחקא כ"כ בצונן להצריך כ"ק ובזה נמי הא, דאמר סכין טריפה ח"א בחמין וח"א בצונן ע"כ דפליגי למר ביה"ש רותח ולמר ביה"ש צונן דאי הוה ביה"ש צונן כ"ע מודים דסגי בצונן דנהי דבשר מן בעין בולע שהוא רך אבל הסכין שהוא קשה אין בולע אף מן בעין ומש"ה והלכתא בצונן משום דביה"ש צונן הוא וסגי ליה לסכין בהדחה צונן ומסיק כן להלכה וכמ"ש:

ומה שהקשו התוספות מפכ"ה קי"א ע"ב צנון שחתכו בסכין כו' דאגב חורפא בלע הא דוחקא דסכינא לחוד לא מהני אומר אני דיש ליישב בב' פנים או דמיירי בסכין מקונח יפה ומש"ה אגב חורפא מפליט הסכין ובלע צנון הא בשאר צונן אין מפליט מן הסכין לבשר וכמ"ש בסמוך או יאמר צנון שחתכו בסכין של בשר אסור לאכלו כולו בכותח ולא מהני ביה כ"ק דדמי לקורט של חלתית דאמרינן דף ל"ט ע"א דאסור כולו וה"ה בצנון ועיין בי"ד סי' צ"ה וצ"ו מדין צנון שחתכו בסכין בשר או איסור יע"ש וא"כ אין ראיה לסתור דברי ר"י בר מאיר ז"ל אבל התו' לשיטתייהו בכל אלה ולכן ראיותיה' חזקות וכמו שאבאר כי התו' סוברין הא דאמר בפכ"ה צונן אמרי בעי הדחה אסכין קאי וא"כ בהכרח דלרותח לא מהני הדחה וכמ"ש כולן בזה וע"כ משום דסכין בלע דם מביה"ש ואי ס"ד דאף בצונן גמור בולע על ידי דוחקא א"כ שמעינן נמי דאף שהסכין קשה בולע דם אגב דוחקא כיון דסבירא לן להלכה דביה"ש צונן ואמאי סגי בסכין טריפ' בהדחה והא בלע שמנוני' מכ"ש דדם דמשרק שריק בולע כ"ש שמנונית אלא ודאי דלית' כלל וגם לא מוכח מכאן דדוקא בחם קצת ודוחקא בולע ולא צונן לגמרי וא"צ לקלוף בשר לאחר שנקרו מן חלב כו'. וכן הביאו ראיה מפכ"ה קי"א ע"ב דוקא צנון שהוא דבר חריף בולע ע"י דוחקא דאין לומר דהתם במקונח יפה דא"כ אמאי אסור לאוכלו בכותח והא הוה נ"ט בר נ"ט דהיתר' דהתוספות לשיטתם שם שכתבו ד"ה הלכת' דגים שעלו בקערה דנתבשלו שרי וה"ה וכ"ש חורפא דצנון דלא עדיף מנתבשלו יע"ש היטב וע"כ בסכין שאין נקי מיירי ומשום טוח שעל נסכין דבלע מן בעין ולא הוה נ"ט בר נ"ט אלא ממשו של איסור וא"כ מאי ארי' צנון כל דבר צונן נמי אלא דאין בולע ע"י דוחקא דסכינא אלא ביה"ש שחם קצת ודוחקא בולע ובהכי א"ש דקאמר לאימת בלע לכי חיימ' כמ"ש התוס' בעצמם דווקא חם קצת ודוחקא בולע ולא בצונן גמור דאין בולע וגם הא דאמר צנון שחתכו בסכין של בשר אסור היינו כ"ק ולא כולו גם כדי נטילה לא בעינן ומש"ה הוקשה להם שפיר דמאי איריא צנון אפי' כל מילי נמי אלא ש"מ דוקא צנון אגב חורפא ודוחקא ועיין מ"ש בתו' בד"ה אגב דוחקא דסכינא יע"ש ועיין בע"ז דף ל"ט ע"א:

וכיון שבררנו באורך שיטת כ"א ואחד בעזה"י וסלקנו כל יתידות הדרכים והרמנו כל מכשול מעתה אתחיל בפי' הלכה הזאת:

בפירש"י בד"ה צונן כלומר אין חום ביה"ש חזק לבלוע כו' שא"א לדופני הסכין בלא שמנונית עכ"ל כתב כלומר אין חזק משום דודאי ביה"ש חם קצת אלא דאין חזק לבלוע דאין היד סולדת בו ומ"ד רותח סבר דטבע ביה"ש לבלוע אף בחום כל דהו דאלו בחמי האור בעינן היד סולדת בו וביה"ש אין היד סולדת בו ולאו במציאות פליגי דלמר ביה"ש רותח ולמר צונן דנחזי אנן אי רותח אי צונן אלא דלרב קי"ל דטבע חום ביה"ש לבלוע בחמימות דידיה ועיין בחדושי רשב"א שכתב כה"ג בשם רבו נרו יע"ש. ומ"ש שא"א בלא שמנונית בדופני הסכין והיינו טוח שעל פניו י"ל דאף דסבירא ליה דצונן מפליט מיהא מסכין וכמ"ש בפכ"ה קי"א ע"ב אמרי בעי הדחה ואבשר קאי וכמ"ש הריטב"א שם ומגיני שלמה בכאן דאף דהודח הסכין מפליט בצונן ובהדחה מיהא סגי לבשר מ"מ פי' כן לרווחא דמלתא דא"נ לאמרי התם לא. בעי הדחה מ"מ משום שמנונית בעין בעי הדחה לביה"ש או דקשיא ליה דסתם סכין אין בן יומא והוה נט"ל וכרב לא רצה לפרש דאיהו ס"ל נט"ל אסור כמ"ש בפסחים אהא דקדירות בפסח ישברו ורבה בב"ח משמע דסבירא ליה כהלכתא דנט"ל שרי וסובר נמי דהדחה לא בעי כמו שסובר הרא"ש דאי בסתם סכין הדחה לא בעי דדיעבד הוא ונראה יותר כמ"ש בתחלה ובד"ה דוחקא דסכין כו' וכיון דלא אפסקא הלכתא ואיסור תורה עבדינן לחומרא ומיהו השוחט קאמר דיעבד עכ"ל יש לפרש קישור לשון רש"י ז"ל דלא תימא בסתם סכין איירי מדלא פי' בבן יומא איירי מסתמא בסתם סכין איירי וגם הטוח שעל הסכין פגום הוא באינו בן יומא דברזל מפגים מעט טוח שעל הסכין וכסברת הפוסקים שסוברים לפרש כן בדברי רא"ש ז"ל ועיין בט"ז וש"ך וב"ח בסימן יו"ד ובה' ומשמרת הבית יע"ש באורך והנה בין רב ובין רבה בב"ח סבירא להו דנט"ל שרי אלא דלכתחלה מיהא אסור ומש"ה סובר רב קולף ולאו לעיכובא אלא לכתחלה ואה"נ דאי בשלו אח"כ אין אוסר השאר וכדי קליפה חשיב לכתחלה דדבר מועט הוא כקליפת השום וכ"ש רבה בב"ח דמדיח דהוה לכתחלה ומנא אמינא לה דכ"ק הוה לכתחלה ואף בנט"ל קולף דהוה דבר מועט ממ"ש הסמ"ג והביאו בס' אשל אברהם בשמעתין כאן ליישב מ"ש הר"מ ז"ל מדיח ואם קלף הר"ז משובח דבאין בן יומא פליגי רב ורבה בב"ח ואנן קיי"ל דנט"ל שרי עכ"ל ומשמע מפשט לשונו שמ"ש הר"מ ואם קלף הר"ז משובח אף בסתם סכין איירי ואפ"ה אם קלף הר"ז משובח והיינו משום דקליפה הוא דבר מועט כקליפת השום והוה לכתחלה ולפ"ז אף אנו נאמר דאפשר דכ"ע סבירא להו דנט"ל שרי אלא דרב דאמר קולף דהוה כלכתחלה ולאו הפסד

הוא דהוה דבר מועט ורבה בב"ח אמר מדיח דביה"ש צונן או כאינך אוקמתא ולפ"ז הוה לן למיפסק כמאן דמיקל כיון דהוא בשל סופרים דנט"ל שרי ואף לכתחלה לישרי ולזה כתב דע"כ איסור תורה הוה ומש"ה הלכה כמאן דמחמיר דאי דנט"ל א"כ אמאי אמר השוחט דיעבד ולא לכתחלה ע"ס שיקלפנו דא"נ מישתלי לאו איסורא קאכיל דנט"ל שרי דיעבד וכמ"ש הפוסקים כאן אלא וודאי דטוח שעל הסכין אין נפגם ומש"ה הלכ' כמאן דמחמיר דהוה איסור תורה ויותר נראה לפרש כמ"ש בס' אשל אברהם כה"ג דרב דאמר קולף הוא למצוה מן המובחר ודיעבד סגי בלא קליפה כלל ולא הדחה ואפשר דסובר רש"י דא"נ צריך כ"ק לכתחלה דנט"ל לכתחלה אסור מ"מ הוה גזירה לגזירה ושרי לכתחלה ע"ס שיקלפנו אח"כ אלא דכבר כתבנו דרש"י סובר דרב סובר נט"ל מן התורה אסור ואין זה מוכרח דאפשר דמדרבנן סובר דאסור ומש"ה לא הוה גזרינן לכתחלה דלמא מישתלי דהוה גזיר' לגזירה וכמ"ש ובי"ד סי' יו"ד אבאר בסתם סכין אי גזרינן לכתחלה ועיין בישו"ש בסי' י"א יע"ש:

ובד"ה סכין טריפה ששחט בה טריפה משום דיש לפרש סכין של ישראל שהיא טריפה והא דלא פליגי בסכין של גוים דהתם שרי לכתחלה ע"ס שיקלפנו דא"נ מישתלי לאו איסורא קעביד דסבירא להו נט"ל שרי וסתם כלי עכו"ם אין בן יומא משא"כ בסכין ישראל די"א דלא אמרינן בישראל סתם כלים אינן בן יומא ועיין בי"ד סי' קכ"ב סעיף ז' יע"ש ובט"ז שם ומש"ה אין תקנה אם לא ע"י הגעלה תחלה ולזה כ' רש"י שאינו כן דאל"כ אמאי פסקינן הלכה בצונן דהא קיי"ל הלכה כרב לעיל היכא שהסכין בלע ע"י חמי אור אף שהוא מקונח יפה פולט ע"י חום ביה"ש וכמ"ש לעיל בפי' שני של רש"י וכמ"ש התב"ש בסי' יו"ד בד"ה אמנם יע"ש באורך:

ובד"ה והלכתא כו' שהסכין קשה הוא אבל לעיל לא פסק מפני שהסכין אסורה והבשר רך לבלוע כבר הארכנו בזה דיש לפרש דשאני לעיל שיש טוח בעין על הסכין ובשר רך לבלוע או אף באין בעין אסור מפני שבלע הרבה ע"י רתיחת אש ופלט לביה"ש וזה נראה מדכתב שהסכין אסורה משמע שגוף הסכין ולא משום טוח שעל פניו ועיין בתב"ש בסי' יו"ד ד"ה אמנם והבאתיו בסמוך ובתו' ד"ה השוחט בסכין של נכרים כו' צ"ל שיודעין כו' דאל"כ אמאי קולף לרב עכ"ל לא הוקשה להם אלא לרב דנט"ל שרי דיעבד וזה הוה דיעבד אבל לרבה בב"ח דאמר מדיח לא קשיא דהוה לכתחלה ונט"ל אסור לכתחלה וכבר בארנו באורך ויש לפרש דבריהם דאי באין בן יומא אף הטוח נפגם אלא בבן יומא ומשום טוח ומש"ה א"ש מאן דאמר מדיח דאל"ה אמאי צריך הדחה דדוחק לומר שהם סוברים דפולט מן הסכין ואפ"ה די בהדחה כיון שהם מפרשים בפכ"ה בעיא הדחה

אסכין וכמ"ש בד"ה והלכתא א"כ ודאי סברא חיצונה היא דאם יש כח להפליט מן הסכין כ"ש להבליע בבשר שהוא רך וממ"נ או דאף הדחה א"צ או דלא סגי בהדחה אלא דיראה לפרש כמ"ש ועיין בע"ז דף ס"ח ע"א בתו' ד"ה אמר רבא הלכתא שי"ל דבריהם עם מ"ש כאן:

בא"ד וטעם לפגם דקאמר היינו שאין בני יומן כו' דא"כ קשי' מתני' דהתם כו' עכ"ל ר"ל הא דהתירו רבי משום דסתם כלים אינן בני יומא וסבר נט"ל שרי דיעבד ומתני' הוה אסרה משום דסברה נט"ל אסור והא דקתני שם בסיפא דף ל"ט ע"ב דבש של גוים שרי וקאמר אי משום עירובא יין משרי שרי ואי משום גיעולי גוים נט"ל שרי ואמאי אסרו בשמן מעיקרא אלא דשאני שמנונית בדבש דפוגם בו מעיקרא ומש"ה שרי משא"כ בשמן דזילפתן של כלים בבן יומא נ"ט לשבח בשמן גזרו שאין בן יומא אטו בן יומא ואף דיעבד אסור ואי הוה אמרינן דסתם כלים בן יומא הן ורבי דהתיר שמן אח"כ היינו דבשר בשמן נט"ל א"כ קשיא מתני' דאמאי שמן אסור ודבש מותר ועיין בע"ז דף ל"ו ע"א בתו' בד"ה בשלמ' דלא נחתי לחלק כמו שחילקו הכא ובחדושינו לי"ד בסי' ק"ג אבאר בעזה"י:

ובד"ה אגב דוחקא כו' תדע מדדייקינן בסמוך כו' דאגב חורפא דצנון פלט הסכין ובלע צנון עכ"ל כבר כתבנו באורך דר"י בר מאיר סובר דרב אחא ורבינא פליגי מ"ד בחמין קסבר ביה"ש רותח ומ"ד בצונן קסבר ביה"ש צונן ומש"ה בשחט כשירה א"ש ההיא שעתא היתרא דביה"ש רותח אינו אלא לבסוף דע"כ לא פליגי לעיל ואמרינן מ"ד קולף אגב דוחקא דסכינא אף דצונן משום בעין שעל הסכין אבל לפלוט מן הסכין סובר דליכא למ"ד אי ביה"ש צונן שאין הסכין פולט שהוא, קשה ומ"ש ראיה מצנון כבר כתבנו שאין ראי' או דהתם בנאסר כולו או בסכין נקי מיירי ובנקי מודה הר"י בר מאיר שהסכין שהוא קשה אין פולט, אגב דוחקא כ"א בחורפא דווקא ומה שסיימו שפלט הסכין ובלע צנון משמע מדבריהם דבסכין נקי אייריי ובפכ"ה יראה מדבריהם דבסכין נקי הוה נ"ט בר נ"ט יע"ש ואולי מלת פלט לאו דוקא הוא אלא שמנונית בעין שעל הסכין דלא הוה נ"ט בר נ"ט יע"ש:

ובד"ה סכין טריפה כו' לכ"ע בצונן כו' אסור לחתוך בה רותח עכ"ל מדברי תו' משמע להדיא דאף לשחוט צריך הדחה או בליתא דפרסא בין כל בהמה כשירה ג"כ ומ"ש אח"כ בסמוך אע"פ שמלוכלך בדם הרבה ר"ל והיה לנו לחוש שיבלע הסכין מדם ויפלוט אח"כ בבשר כמו דאסור לחתוך רותח מטעם שבלע הסכין מדם ואפי' הדחה לא מהני והא דכתבו הרבה משום דקיי"ל דם משרק שריק בכל מנוקב במליחה וכאן דאסור משום דיש דם הרבה בולע הסכין וא"כ לשחוט נמי ותירצו דטרידי סימנים כו' ואפ"ה לדם

בעין שעל הסכין לא מהני טעם דטרידי ומכ"ש דלא מהני ככ"פ בדם בעין ועיין בי"ד סי' ס"ט וע"א יע"ש ויש עוד לפרש דהוקש' להם אמאי סגי הדחה והא בעי נעיצה יפה בקרקע קשה כיון דמלוכלך בדם הרבה ותשמישו תדיר לא מהני הדחה וכמ"ש אח"כ ד"ה והלכתא ולא נחתי לחלק בכאן אם משרק שריק וההיא דכ"ה יתרץ דשחט בה פ"א ומש"ה שרי לשחוט ולאו בנעיצה מיירי ולר"ת הוא דהוכרחו לפרש ולקמן דיש לחלק בין דם דשריק אבל לפי תירוצם ראשון שם מיירי בשחט בה פ"א ומש"ה לחתוך בה צונן סגי בהדחה ומש"ה כתבו דלשחוט בסכין ששחט בה כשירות הרבה ודאי שרי על ידי הדחה ולא צריך נעיצה דשאני סמנין דטרידי ולא כ"כ דם מבעין ומש"ה לא בעי נעיצה כן יש לפרש דבריהם ועיין בישׁ"ש סימן י"ב כאן בפרקין ובתב"ש בבכ"ש בשמעתין מ"ש בזה ועיין ברא"ש שלא הביא דצריך הדחה לשחוט אח"כ ועיין ביו"ד סי' י' יע"ש ובחדושינו שם עוד אבאר מזה בעזה"י:

ובד"ה הלכתא אפי' בצונן כו' דהכי באקראי בעלמא הי' ור"ת פי' כו' אלמ' קסבר ביה"ש רותח ואפ"ה לא בעי נעיצה עכ"ל. לכאורה משמע דהאי פיסקא דכ"ה א"א לקיים אם לא ביה"ש רותח מדלא מהני הדחה לסכין וכאן דאמר דמהני הדחה דפסק הלכתא בצונן משום דביה"ש צונן ולפ"ז ליתא דשמואל בפכ"ה מקמי הך דשמעתין והא התוס' בשמעתין בד"ה סכין טריפה פסקו דאסור לחתוך רותח ואין לומר התם בשחט הרבה פעמים והכא באקראי ומש"ה סגי בהדחה דא"כ אמאי סגי בהדחה והא נעיצה בעי בתדיר וע"כ התם בפ"א ששחט בה לפי סברתם ועיין מהר"מ מלובלין כאן. והנה י"ל דאיתא להא דכ"ה וסכין בולע מבעין ואין מפליט הבלוע מחום ביה"ש כמ"ש הרשב"א בחדושיו ובת"ה ומש"ה לחתוך אסור דפולט ולשחוט סגי בהדחה דחום ביה"ש אין מפליט בלוע ולעולם ביה"ש רותח הוא שבולע מן בעין סכין שהוא קשה וכ"ש כותלי ביה"ש דרכין הן אבל ר"ת שאמר ביה"ש צונן הוקשה להם מכ"ה ואי משום הא לאו קושיא הוא על ר"ת ז"ל דהוא ס"ל ביה"ש צונן היינו שאין בו כח אלא עם דוחקא דסכינא וכלישנא דאמר דכ"ע ביה"ש כולן היינו חם קצת ופסק והלכתא אפי' בצונן דכיון דאגב דוחקא דסכינא בלע סכין מבעין סגי בהדחה דע"י חם קצת ודוחקא דסכינא אין כח להפליט בלוע שבסכין וסכין של גוים בטוח שעל פניו מיירי ובולעין דופני ביה"ש מבעין וזה כסברת הרשב"א ז"ל בחדושיו ולחתוך רותח ודאי אסור דפולט מה שבלע ע"י דוחקא מבעין דהיינו דם בעין ומש"ה סגי לצונן בהדחה וגם כאן פסק והלכתא בצונן ולא בעי נעיצה דביה"ש צונן הוא משא"כ אי הוה רותח גמור וודאי דאף לחתוך צונן לא סגי בהדחה

וה"ה לשחוט דלא סגי אלא בהגעלה דס"ל אי רותח היינו רותח גמור ומפליט ומבליע כמו כל חמין ואף מן בלוע הוא מפליט ולית ליה אגב דטרידי לענין שמנונית וכמ"ש:

ודע שמ"ש תו' דלא כפירש"י דאבשר קאי היה נראה לפרש דהא דפי' כן ולא פי' דאסכין קאי משום דסביר' ליה דהא דאמר סתם סכין ששחט בה משמע הרבה פעמים וכסתם סכין של שחיטה או דע"כ בשחט בה הרבה פעמים דאל"כ אלא פ"א אמאי אסור לחתוך רותח ואפי' הדחה לא מהני אי אסכין קאי ועוד בלא"ה אסור דומי' דקערה שמלח בה בשר דלא מהני הדחה וכמ"ש הפוסקים והרשב"א בחדושיו שם בכ"ה ואמאי הא פסקינן כאן דסכין טריפה מהני הדחה ולא סובר החילוק שביה"ש לא מפליט הבלוע אבל מבליע בעין אלא אי מבליע ג"כ מפליט דלא כסברת הרשב"א ושאני כאן דהוה באקראי בפ"א ומש"ה אין מבליע וכותלי ביה"ש דרכין מבליע שפיר בפ"א והך דכ"ה ע"ב בסכין ששחט בה הרבה פעמים וכמה בהמות זה אחר זה ושפיר מבליע בסכין או דבפ"א בולע דבר מועט ואין בו כח לפלוט כו' ולפ"ז בעיא הדחה אבשר ולא אסכין קאי דלא מהני ליה הדחה לסכין אלא נעיצה י"פ בקרקע קשה דרגיל להשתמש תדיר וכההיא דע"ז דסכין בעי נעיצה:

בא"ד וי"ל שאני התם דליכא איסורא אלא משום דם ולא בלע כו' או צונן בלא הדחה או קנוח לאמרי לה דלא בעי הדחה משו' שיש רוב דם על הסכין כמו כבדא עכ"ל הנה מ"ש דלא בלע דם דמשרק שריק מלת בלע לא יתישב שפיר דהא משום דם בעין שעל פני הסכין הוא והוה להו למימר דלא נדבק כ"כ על פני הסכין דדם שריק ומש"ה די בהדחה ולא בנעיצה ואולי שהתוס' סוברי' דנעיצה מהני להפליט מה שבקליפת הסכין וזה דעת הפרישה אליבא דרשב"א בי"ד סי' יו"ד והביאו הט"ז והש"ך דבריו יע"ש ומש"ה סובר ר"ת דרותח שבלע הרבה צריך נעיצה להפליט מקליפת הסכין ושאני דם דשריק ולא בלע הרבה ומש"ה לחתוך צונן שרי בהדחה ולא נעיצה. ומ"ש עוד דלחתוך בה צונן צריך הדחה או קנוח לאמרי לה לא בעי הדחה משום דאי אסכין קאי כמ"ש התו' ודאי טעמא דאמרי לה לא בעי הדחה אלא קנוח דא"א להתיר בלא קנוח משום שיש דם בעין על פני הסכין מבחוץ וכמ"ש הרא"ש בשמעתין לאמרי לא בעי הדחה אלא בליתא דפרסא וכמ"ש השך בסי' י' ס"ק י"ד יע"ש ומיהו אין זה מוכרח דאיכא למימר דהתוספת כהר"ן בפכ"ה סבירא להו לאמרי לא בעי הדחה ולא בליתא דפרסא אלא קנוח כל דהו וכמ"ש הישש בפכ"ה בסי' נ"ט יע"ש וכן נראה מדסתמו דבריהם בזה ומ"ש שיש רוב דם על הסכין הוא טעם למה לחתוך רותח לא מהני הדחה דאי דבלע הסכין הא דם משרק שריק וע"ז כתבו דשאני דם ביה"ש שהוא הרבה מאוד ודם בעין ומש"ה בלע הסכין

וצריך הגעלה לחתוך רותח ולצונן סגי בהדחה ולא צריך נעיצה דדם שריק ונופל שפיר ע"י הדחה והדחה בעי מפני דם בעין שעל הסכין ואף אי שריק היינו שלא יבלע אבל ודאי צריך הדחה מפני דם בעין שעליו אלא כמ"ש דהוא טעם לרותח למה צריך הגעלה ומש"ה בחתך בסכין צלי אצל האש דשרי כמבואר בי"ד סי' ע"ו יעוין שם וכאן אסור היינו טעמא מפני רוב דם בעין ובולע הסכין ממנו וכדכתיבנא:

גמרא ולמ"ד בחמין כו' דהיתרא נמי בלע אמ"ה לאימת קא בלע לכי חיימא ההיא שעתא היתרא הוה עיין ברשב"א דה"ה למ"ד בצונן נמי קשה דהיתרא נמי ליבעי הדחה משום אמ"ה יע"ש ולשיטת רש"י דפי' אבל אבליעת דם לא חייש דסכין קשה הוא ולא סובר דטרידי למפלט דם כנראה לכאורה מדבריו ודאי למ"ד בצונן לאו דווקא סכין טריפה אלא ה"ה כשירה וה"ה למ"ש התוספות בד"ה סכין טריפה דמשמע דבעי הדחה לסכין כשירה יע"ש וכן הוא האמת אבל לרשב"א י"ל דבאמת למ"ד בצונן דוקא סכין טריפה ולא סכין כשירה דבתחילת שחיט' אין נדבק בה שמנונית דאמ"ה מפני רוב דם שעל הסכין ושריק השמנונית עם הדם ובסוף דחיימא קצת נדבק השמנונית ומש"ה בסכין טריפה צריך הדחה או קנוח יפה דהיינו בליתא דפרסא ולא קנוח כל דהו משא"כ באמ"ה דההיא שעתא היתרא הוה בסוף שחיטה ובחדושינו לי"ד אכתוב עוד מזה בעזה"י. ויש לומר ג"כ דרש"י מודה לסברת התוספות דמשום דם לא חיישינן דבלא"ה יש הרבה דם ולא בלע ביה"ש דטרידי לענין שלא יבלע דם ותדע שהרי בפכ"ה דף קי"א סכין ששחט אסור לחתוך רותח פירש שם רש"י דביה"ש רותח ואפ"ה לשחוט מותר דלא בלע ביה"ש דם והא דפי' דאבליעת דם לא חייש משום דמשמע ליה דסכין טריפה לחתוך בה רותח נמי קמיירי הכשר סכין דהכא ולזה כתב כך ועיין בבעל המאור מ"ש על דברי רש"י הללו. ולפ"ז סובר ע"כ שמואל ביה"ש רותח והכא כ"ע סבירא להו ביה"ש צונן אלא אגב דוחקא בולע ומש"ה לא חייש לדם וכבר הארכנו לעיל בדברי רש"י הללו וכאן אין להאריך:

ודע דהא דפריך ולמאן דאמר בחמין מפני שבלע כו' ואמאי לא קשיא לעיל לרב דאמר קולף דבית השחיטה רותח מאי איריא סכין של כותים של כשירה נמי למאי דלא אסיק אדעתיה אימת בלע לכי חיימא ואם נאמר כסברת רש"י ז"ל דסכין קשה היא לבלוע ע"י חום ביה"ש ופולט הוא שפיר משום דבלע הרבה ע"י האש בסכין של נכרים א"ש וכמ"ש בפי' השני של רש"י וכמ"ש התב"ש בסי' י' יע"ש ומיירי בסכין נקי ומש"ה דוקא בסכין נכרים משא"כ בסכין טריפה למ"ד בחמין דע"י חום ביה"ש בולע קשיא דהיתרא נמי ובפרש"י בד"ה א' ששחט בה כו' שישחוט בלא בדיק' עכ"ל ר"ל שישכח לבדוק קודם השחיטה ואח"כ יאבד הסכין דבסכין בדוק כשר דהעמידוה בחזקת כשרות וכמו

שאבאר לקמן ועיין בי"ד סימן י"ח סעיף י"ד יע"ש משא"כ אם ישתמש בא' חיישינן שמא פגום הוא ולית ליה חזקת כשרות ומיהו לכתחלה צריך לבדוק אף סכין בדוקה שמצניעו דפעמים מתקלקל הוא בעמידתו ועוד דכל היכא דאיכא לברורי לא סמכינן אחזקה וכההיא דריש פסחים עיין בא"ח סימן ח' סעיף י"ט ובמ"א ס"ק י"א יע"ש:

ובד"ח חלבים למכור בשוק עכ"ל ירצה דוקא שמחתך חלב גופא למכור בשוק אבל מה שנקר בסכין א"צ סכין אחר לחתוך בה בשר כיון דלא מחתך בחלב להדיא ועיין בישׁ"ש סי' י"ג בפרקין ובראׁ"ש בשמעתין ובחדושי רשב"א בשמעתין על מ"ש א' ששחט בה:

ובד"ה ואח"כ יחתוך בשר וישכח מלקנח ויחתוך בלא קינוח עכ"ל משמע דבקנוח יפה דהיינו בליתא דפרסא אז אפשר דבקנוח כל דהו סגי והא דצריך בע"ז נעיצה וליכא למימר דתשמישו תדיר דהא נמי רגיל לחתוך בה חלבים תדיר אלא דסובר כפי' ר"ת ד"ה והלכתא דלא בעי נעיצה אלא בנשתמש ע"י האש ומש"ה כתב בקנוח:

גמ' לא ליסחיף אינש כפלי עילוי בישׁרא דדאיב תרבא ובלע בישׁרא משמע בעוד שלא נצטנן דבלע בישׁרא ודיעבד צריך כ"ק והר"מ ז"ל סובר דיעבד ש"ד יע"ש ועיין בי"ד סימן ס"ד והרשב"א בחדושיו כאן כתב דבלע משמע דבולע ולא כהר"מ דמפרש דיעבד ש"ד ולכתחל' אסור שמא ישכח מלשפשף היטב וכבר כתבנו בתוספות ד"ה והלכתא דלשון בלע לאו דוקא יע"ש והרי ראיה מדברי הר"מ כאן. ודע שלפי מ"ש הרשב"א והתוספות בשמעתין ד"ה לא ליסחוף לאחר שנצטנן שרי וקרא מלא הוא וישימו החלבים על החזות מאי ראי' מקרא דודאי מדרבנן אסור שמא ישכח מלשפשף היטב לאחר מיכן ואני תמה היאך שרי הא משנה שלימה שנינן צורר בשר וגבינה שלא יגעו זה בזה ופריך וכי נוגעין מאי הוה ומשני הדחה בעי וחיישינן שמא ישכח ועיין כ"ה ק"ז ע"ב ואפשר דאיכא קרמא וחששא הוא שמא נפסק הקרום וכולי האי לא גזרו ועיין בישׁ"ש סי' י"ד שכתב דר"מ ז"ל שכתב בפ"ז מהל' מ"א הלכה י"ט דדיעבד שרי דהוה ס"ס שמא לא יזוב ושמא לא נפסק הקרום יע"ש וה"נ כן אבל חלב ממש על בשר אסור דשמא ישכח להדיח ושפשוף יפה דלא מהני הדחה כל דהו:

ובתוס' בד"ה וליתקן ליה חדא כו' יהא זכור להכשירה ועל הסכין ששחט לא פריך עכ"ל מ"ש יהא זכור להכשירה היינו נעיצה לפי שיטתה דרגיל להשתמש תדיר ומ"ש על הסכין ששחט לא פריך ומיהו בתירוץ יתיישב נמי הא דמשום דם בעין של הסכין שמא ישכח להדיחו וכמ"ש הר"ן ז"ל בשמעתין וז"ל ולמה סכין מיוחד לשחיטה דהא צריך לבודקו קודם שחיטה (וסובר דאם הניחו בדוק ושחט אח"כ ונאבד אסור דשמא נפגם בעמידתו ולא כראׁ"ש ומרדכי ועיין בראׁ"ש ומרדכי ובי"ד סי' י"ח ובישׁ"ש בפרקין

סי' י"ג יע"ש) ותירצו משום דם שעל פניו ולזה כתבו התוספות דמ"מ אמאי לא פריך בקושייתו ולתקן חדא ואין זה נכו ואפשר דקושיית התוספות באמת הכין הוא דאמאי לא פריך מסכין של שחיטה דאי משום דם שעל פניו הא בלא"ה צריך להדיח הבשר מן הדם ותירצו דרגילין להצניע סכין של שחיטה אבל הר"ן ז"ל כתב דצריך סכין אחר משום דם שעל פניו אע"ג דצונן הוא וכן הוא שמחתך חלבים אף דסגי בהדח' ובשר בלא"ה צריך להדיח מ"מ חיישינן דחללי' ביה טבחי יחתוך ואיכא משום דם או חלב הנה מה שהקשה בלא"ה צריך הדחה על סכין של שחיטה הוא דקשיא ליה ולא על סכין שמחתך חלבים דצריך שפשוף יתירא משא"כ על סכין של שחיטה שפיר קשיא ליה דבהאי הדחה שמדיחו מן דם של עצמו סגי נמי לדם הנדבק בו מן סכין ותי' דזימנין דחלליה בי טבחי ואח"כ יחתוך בסכין של שחיטה ומה שסיים ואיכא משום דם או חלב האי או חלב לא קאי אמה דסמיך לי' דבלאו ה"ט צריך סכין מיוחד לחלב דצריך שפשוף גדול לחלב ואילו לדם בהדחה בעלמא סגי וכמ"ש לעיל אהא דרבה בב"ח אמר מדיח וכתב הר"ן והא בלא"ה צריך הדחה ותי' דאילו משום דם בהדחה בעלמ' סגי כו' יע"ש והתוספות מיאנו בתירוצו של הר"ן לכן הוקשה להם שפיר מסכין של שחיטה כו':

דף ט.

גמרא איידי דמשמשא ידא דטבחי מפחת כו' כתבנו לעיל דחיישינן שמא נפחת הקרום ולא ודאי הוא יע"ש ומשום הכי ניחא מה שכתבו התוספות דבצונן שרי ומקרא מלא הוא יע"ש:

ע"ש ואידך הני שכיחן ופירש"י ז"ל תפילין וציצית וברכת חתנים. אף דכתב שחיטה ומילה מצוין יותר מ"מ כתב הר"ן ז"ל בחמש שיטות דהכי אין מצוין לת"ח כי ממנין אנשים ידועים על השחיטה וכ מילה וכתב ומש"ה צריך הת"ח להרגיל עצמו בהן משא"כ תפילין וציצית וברכת חתנים שכל אדם רגיל בהן ולכך לא חשיב להו אבל התוספות פירשו בע"א דהני שכיחן למצוא אצל בר חבו וכן ציצית אצל התגר וברכת חתנים ימצאו כמה אנשים שיודעים ברכת חתנים ועיין ברא"ש כאן מ"ש מזה יע"ש:

ואלו הן הלכות שחיטה שהיה דרסה חלדה הגרמה ועיקור אף דהגרמה מינכר הוא מ"מ חיישינן דלמא פעם לא יהיה בית השחיטה לפנינו ואתי למיכל משחיטתו ולכך אסור לאכול משחיטתו:

ומעין דשהי ודריס ולא ידע עכ"ל הטורי זהב בסי' ט"ז ס"ק י"ג כתב דאחר שחיטת הולד ידע דלא גמיר מותר לשחוט האם אחריו דרוב מעשיו מקולקלים כמו בחש"ו והא דאמר

זמנין קאי על ולא ידע עכ"ל ולא ידענא היאך יאמר זאת שהרי הר"מ ז"ל בפ"ד מה"ש הלכה א' כתב ישראל שאינו יודע ה"ש אסור לאכול משחיטתו והר"ז קרובה לספק נבילה וכתב הכ"מ דכתב קרוב לספק נבילה דלא נולד בה שום דבר ושחיט כמ"פ שפיר אלא דחיישינן שמא פ"א ישהה ולא ידע שאסור לעשות כן ומאכילה לנו ומפני כך כתב קרוב לספק נבילה עכ"ל הנך רואה להר"מ ז"ל אין דומה שחיטת ידע דלא גמיר לחש"ו דהתם ודאי נבילה ולוקה ארבעי' האוכלו כמו שאמר בכיסוי הדם דף פ"ח ע"א מחייב היה ר"מ על שחיטתן משום נבילה ומש"ה מותר לשחוט אחריהם האם או הבת ובידע דלא גמיר אפי' ספק נבילה לא הוה אלא קרוב לספק נבלה ואף אם נאמר דהר"מ שכתב קרוב לספק נבילה מיירי בשחט כמה פעמים שפיר וכפשט דברי הכ"מ שם ומ"ש בהלכה ב' אפילו שחט הרבה פעמים שפיר ברישא נמי מיירי בהכי והט"ז מיירי בלא ראינו ששחט כמה פעמים שפיר הא ליתא דא"כ מה הוקשה לו מלישנא הגמרא דאמר זימנין דשהי ודריס והא הכי מיירי ששחט ב' וג' פעמים שפיר כדמסיק בסמוך ושייך שפיר זימנין דלאו ודאי נבילה אלא קרוב לספק נבילה. גם מ"ש הט"ז דזימנין קאי על לא ידע המוזכר בגמרא ואינו יודע דמ"מ איך שייך לשון זימנין פשיטא כיון שאין יודע ה"ש תמיד אינו יודע אם אסור לעשות כן וכפירש"י והכ"מ בפ"ד מה"ש דאינו יודע אם אסור לעשות כן ועל זה לא שייך זימנין ולמ"ש הרשב"א בחדושיו דלא ידע ר"ל אף אם שואלין אותו אח"כ ומשיב ששחט כהוגן אמרינן מלתא דלא רמיא עלה דאינש לאו אדעתיה וכמו שאבאר לקמן א"ש לשון זימנין דלא ידע כו' ר"ל דלאו אדעתיה ומ"מ לפירוש רש"י אי אפשר לפרש כן ובי"ד סי' פ"ז אכתוב מזה בעזה"י יע"ש:

וברש"י ד"ה ולא ידע אינו יודע שאסור לעשות כן ומאכילה לנו כ' הרשב"א מלשון זה משמע דאם שואלין אותו ואמר ברי לי שלא דרסתי כו' שמותר וכן אמרו בשם הצרפתים ז"ל ואינו מחוור דכל מלתא דלא רמיא עלה דאינש לאו אדעתיה יע"ש:

ובתו' ד"ה כולהו תנינא כו' אפי' עוף כו' עכ"ל עיין במהר"מ מלובלין דהא דקושיא מפרק כיסוי הדם ולא ממתני' דפרק ב' דהתם איירי בנשמטה הגרגרת באמצע ר"ל דאפשר לפרש כן אבל אפשר לפרש ג"כ שנעקר ממקום חבורו בלחי דלר"ע טריפה היינו שאין שחיטה מועלת בו ואפילו הכי לא היה אלא טריפה כמו חלדה דקתני התם או שהוליד תחת השני ואפ"ה פליג ר"ע ואמר דטריפה הוא ה"ה בעיקור מצינו לומר דפליגי לר"ע כ"ז שלא שחטה כשירה וכי שחטה אח"כ הוה טריפה ולבסוף הודה לר' ישבב דהוה נבילה אלא דא"כ לא הוה פריך שם בדף ל"ב ממתני' דאלו טריפות דהתם בפסוקת הגרגרת באמצע איירי ושחטה ומש"ה לא הוה אלא טריפה משא"כ עיקור דמתני' דר' ישבב

ור"ע מיירי שנעקר ממקום חיבורו בלחי ואפשר דפריך דכ"ש הוא דאם נפסק באמצע דהוה טריפה אפ"ה לא היה נבילה לאחר שחיטה כ"ש שנעקר ממקום חיבורו בלחי דלא הוה טריפה כ"ש דלא הוה נבילה לאחר שחיטה. ושם במקומו אבאר ומ"ש מהר"מ מלובלין דמהאי ברייתא דמייתי לקמן דף י' ע"ב בעוף מיירי כו' הך ברייתא מביאו ג"כ לקמן דף כ"ח ע"א וקאמר שם דבעוף מיירי והא דמוכרח שם לפרש דאיירי בנשמט ממקום חיבורו בלחי וכפי' ה"ג משום דאילו לפירש"י ז"ל פשיטא ומאי קמ"ל אם שחט הוושט ואח"כ נשמט הגרגרת דכשר והוא כבר נגמר השחיטה בעוף בסימן א' וה"ה נמי להיפך דנשמט הגרגרת ואח"כ שחט הוושט דטריפה דכל טריפות שמנו חז"ל בבהמה כנגדן בעוף דטריפה אלא מיירי בנשמט מלחי וקמ"ל אף דלא מטרפא בכך אפ"ה אם נשמטה הגרגרת ואח"כ שחט הוושט אף דעוף די בסימן א' אפ"ה פסולה דהכי אגמרי' רחמנא למשה בשעת שחיטה צריך שיהיו ב' סימנים חיבורי בלחי. ולפרש"י בהא דשחט הוושט ונשחטה הגרגרת דכשירה אפשר דאשמעינן דאין עיקור בסימן שני פוסל בעוף או במיעוט בתרא בסימן ראשון ואפשר דאף בעיקור דסכין פגומה לא מיפסל ועין בי"ד סי' כ"ד ובפר"ח ס"ק ל"א ועין בסי' כ"ג ס"ק ט"ו ועיין בפר"ח בסי' כ"ד בס"ק ל"ב דגם לבה"ג הות טריפה אלא שאם שחט אח"כ הוה ג"כ נבילה. ואיני יודע דקושית התו' דלא שייך להזכיר כאן דין דעיקור לענין טבח שאין יודע ה"ש דנעקר הסי' ממקום חבורו הוה טריפה בלא"ה ואף שיודע דבסי' שמוט אסור מ"מ אסור מטעם טריפה וא"כ הוה לומר כל שאין יודע הלכות טריפות ואי יודע שהסימן השמוט טריפה אף שאין יודע שהסימן השמוט נבילה מותר לאכול משחיטתו ואהא כתבו דטריפה לא הוה אלא דלא שייך ביה הלכות שחיטה לחוד ובי"ד סי' כ"ד אבאר מזה באורך מה שיש לעיין בזה יעוין שם:

גמ' במתניתא תנא נבילה ומטמא במשא כן פסק הר"מ ז"ל בהלכות שחיטה פ"א הי"ב דהוה נבילה ודאית וכמ"ש הכ"מ שם דמסתבר טעמי' דכל שלא בדק בסימנים מוקמינן לה אחזקה קמייתא וממילא הוה נבילה ויש לראות ולשים לב במה שפעם אמרו ז"ל דהוה נבילה וודאית כמו הכא דמוקמינן אחזקה ואלו בספק בשחיטה פסק הר"מ ז"ל בפ"ג מהל' שחיטה הלכה י"ח דהוה ספק נבילה וה"ה אם נמצא הסכין פגום הוה ספק נבילה כמ"ש בפ"א מהל' אלו הלכה כ"ד דאם בדק הסכין ונמצאת פגומ' הר"ז ספק נבילה ועיין בכ"מ שם. ואמאי לא אמרינן בכל הני דהוה נבילה ודאית דאוקמינן אחזקה קמייתא והנה גם בנאבד הסכין פסקו הטור בסי' י"ח והש"ע והר"מ בפ"א הלכה כ"ד וכ"ה דכשר ואמאי לא נימא דהוה ספק נבילה דנהי דסכין אית ליה חזקת כשרות שנבדק מקודם הא אית חזקה לבהמה דבהמה בחיי' בחזקת איסור שאינו זבוח ולכל הפחות

הוה ספק נבילה ובזה יש לנו לומר דחזקת הסכין לא איתרע כלל וחזקת הבהמה איתרע שהרי שחוטה לפניך ומ"ה מכשירין בנאבד הסכין ובנמצא הסכין פגום אית לן לומר דלא הוה אלא ספק נבילה משום דהסכין היה לו חזקה דמעיקרא שהיה בדוק והשתא הוא דאיתרע וחזקה דמעיקרא טובה יותר מחזקה דהשתא כמו בכל מקום דאזלינן בתריה ר"ל בתר חזקה דמעיקרא ולא בתר חזקה דהשתא וכמו שאבאר לקמן באורך דף י"א גבי מנא הא מלתא יע"ש ואף דבהמה בחיי' בחזקת איסור שאין זבוח עומדת והוה תרתי במקום חדא חזקה דבהמה וחזקה דסכין והשתא י"ל דחזקה דבהמה נמי איתרע ודמיא חזקה דבהמה לחזקה דסכין והוה ספק וכדכתיבנא אלא דבספק שהה או דרס אמאי לא אמרינן דאוקמי' אחזקה קמייתא והוה ודאי נבילה כיון דליכא אחרת כנגדה ואי משום דאיתרע קצת דהרי שחוטה לפניך מה בכך ודומה ללא בדק בסימנים דהוה ודאי נבילה ודוחק לחלק דהתם לא ידעינן אי נשחטו הסימנים רובן מ"מ מה בכך. והנה ודאי רוב מצוין אצל שחיטה מומחין הן ואין קלקולי שחיטה יוצאין מתחת ידם ומש"ה מצא גדיין ותרנגולי' שחוטין כשירין הם ולא חיישינן שמא אירע בהם פסול שהי' או דרסה דחזקה על בן דעת שלא יארע לו פסול בשחיטה ומש"ה מוסרין למומר לתאבון סכין בדוק לשחוט ולא חיישינן שמא יארע לו באונס פסול ולא יגיד דחזקה על בן דעת שאין קלקולי שחיטה יוצאין מתחת ידו וכמ"ש הרשב"א והר"ן ושאר פוסקים ומש"ה באירע לו ספק בשחיטה ספק שהה או דרס הוה ספיקא דרוב שוחטין כהוגן ומיעוטא הוא דהוה וסמוך מיעוטא לחזקה דבהמה בחיי' והוה ליה פלגא ופלגא לרבנן דר"מ ועיין בפרק כיסוי הדם דף פ"ח ובתו' שם ומש"ה הוה ספק נבילה ולא ודאי ואי קשיא בישראל מומר אמאי שרי שמא יארע לו פסול שהיה באונס ולא יגיד ואי דרוב אין קלקולי שחיטה יוצא מתחת ידו מ"מ סמוך מיעוט לחזקה י"ל דהתם כל שלא נודע הספק אין לנו להחזיק לספק הזה ולא נצטרך לומר דהוה מיעוטא דמיעוטא. ועיין בתו' שבועו' כ"ד ע"א שכתבו לריב"א איסור עשה דשאינו זבוח הוה שפיר חזקה ולתו' שמיאנו בזה הוה חזקה מחזקה לחזקה. וכן בנמצא גרגרת שמוטה בעוף ואין ידוע אם קודם שחיטת הוושט או אח"כ הוה ספק נבילה משום דאיכא רובא דרוב בהמות אין הגרגרת שלהן פסוקה ומיעוטא הוא דהוה טריפה וסמוך מיעוטא לחזקה והו"ל פלגא ופלגא ומש"ה הוה ספיקא אף לרבנן דר"מ דלא חיישו למיעוטא היינו היכא דליכ' חזקה עם המיעוט אבל היכא דאיכא חזקה עם המיעוט אמרינן סמוך מיעוטא לחזקה והוה ליה פלגא ופלגא לרבנן ולר"מ אפשר דאתרע רובא לגמרי או ספיקא הוה וכמו שאבאר לקמן בדף י"א באורך מזה בעזה"י. אלא דלעניין לא בדק בסימנים אמרינן נמי דרוב שוחטין מסתמא שוחטין שחיטה ראוי' ושוחטין רוב

אלא דמ"מ כי אמרינן אזלינן בתר רובא ה"מ רובא ומיעוטא דשווין הן דתליא במעשה או דלא תליא במעשה אבל רובא דתליא במעשה ומיעוטא לא תליא במעשה לא אזלינן בתר רובא כי הך דבכורות דף כ' וכדמסיק רבינא שם וה"נ דרובא תלי במעשה ששוחטין רוב ומיעוט הוא לא תלי במעשה שמא הניח ולא שחט רוב ומש"ה הוה נבילה וכן למדתי מתוך דברי הרשב"א בחדושיו כאן בהא דלא בדק בסימנים ומשא"כ בכל ספק בשחיטה דלא הוה אלא ספק כמ"ש ומהא דישראל מומר דמוסרין לו לשחוט בסכין בדוק ולא חיישינן שמא לא שחט רוב הסימנים דנהי דרוב מצוין אצל שחיטה מומחין הוה ולא מצרפינן המיעוט לחזקה דבהמה בחיי' כמ"ש הרא"ש לקמן דהוה מיעוטא דמיעוטא מ"מ להא דלא שחט רוב הסימנין ע"כ מיעוט המצוי הוא מדהוה נבילה וודאית וא"כ אמאי לא חיישינן לכך כבר כתב, הרשב"א בחדושיו ובת"ה דכיון דלא שביק היתרא ואכיל איסורא מסתמא רואה אי לא שחט רוב חוזר ושוחט קודם שיעור שהי' והב"י מביאו בסי' ג' גבי שחיטת מומר יע"ש. אלא דקשיא לי בהא דישראל מומר לתאבון דבודק סכין ונותן לו ולא חיישינן שמא שחט רוב, סימנין כמ"ש הרשב"א בחידושיו דף ד' ע"ב בד"ה וישראל כו' דכשאין לפנינו סומכין עליו ולומר שאין קלקולי שחיטה יוצא מתחת ידו ואם לא שחט, רוב חוזר ושוחט קודם שיעור שהי' וכבר אמרו שאין מניח ההיתר ואוכל איסור וכה"ג כ' הב"י משמו מדבריו שבת"ה וא"כ לדידן דפסקינן בסי' כ"ג דשיעור שהי' אפילו מועט מאוד פוסל לדידן ומכ"ש בעוף די"א דמדינא פוסל שיעור מועט וא"כ אמאי מותר בישראל מומר לתיאבון ורמ"א לא הגיה שם כלל בסי' ב' ואמאי לא חיישינן שמא לא שחט רוב ואי דחוזר וגומר מה בכך הא הוה שהי' ובשלמא מדינא דגמרא דשיעור שהי' הוא זמן מרובה א"ש כמ"ש הרשב"א בחדושיו דאם לא שחט רוב סימנים חוזר וגו' קודם שיעור שהי' משא"כ לדידן דאין שיעור לשהי' ומכ"ש בעוף אמאי מכשירין בשחיטת מומר ונראה לי משום דאמרי' כל שוחט מסתמא רואה ושוחט שפי' הרוב בבירור ועד שלא ידע בבירור שהוא הרוב אין זז ומסלק ידו מן השחיטה ומ"ה שרי דלא שביק היתרא ואכיל איסורא. ולפ"ז מ"ה בלא בדק הסימנים לאחר שחיטה הוה נבילה כיון דלא ידע אם נשחטו רובן או לא הוה נבילה ואין צ"ל דרוב שוחטין שחיטה ראוי' ושוחטין רוב אלא כל שוחט מסתמא אינו זז ומסלק ידו עד שיודע בבירור שנשחטו רוב משא"כ בלא בדק בסימנים כו' ולא ידע ודאי דהוה נבילה ודאית:

שוב ראיתי בתב"ש סי' ב' סעיף ה' שהרגיש במה שכתבנו דלדידן שיעור שהיה מועט הוא וכתב דמ"מ לא הוה אלא מדרבנן ועוד דמסתמא שוחט הקנה תחלה יע"ש הנה מ"ש דמ"מ לא הוה אלא מדרבנן יש לעיין בזה משמע מדבריו דספק דרבנן להקל ואמאי הא

איתחזק איסור דבהמה בחיי' בחזקת איסור עומדת ולא אמרינן כה"ג ספק דרבנן להקל כמבואר ביורה דעה סימן ק"י דלא אמרינן ספק דרבנן להקל אלא היכא דלא איתחזק איסורא יע"ש בש"ך ובחדושינו לי"ד אבאר מזה ובתוס' ד"ה ואסורה באכילה משום דרוב פעמים שוחט שפיר ושריא מן התורה מש"ה לא החמירו לעשות נביל' כוונתם מבואר דמ"ט דמ"ד דלא הוה נבילה דבהמה בחייה בחזקת איסור שאין זבוח וממילא הוה נבילה אלא דרוב פעמים שוחט רוב סימנין ומדרבנן הוא דסמוך מיעוטא לחזקה כו' ומש"ה לא החמירו לעשות נבילה וא"כ משמע מדברי תו' דכאן דסמוך מיעוטא לא הוה אלא לר"מ ולא לרבנן וההיא דריש האשה ביבמות קי"ט אף במסקנא כר"מ אתיא יע"ש וכבר יש מחלוקת בין הפי' בזה לרבנן במיעוט וחזקה אי הוה ספק או לאו ואין מוכרח והמבין יבין ולקמן י"א ע"ב אבאר ולפי זה לרבינא בבכורות דמסיק כי אזלינן בתר רובא היכא דלא תלי במעשה וכאן המיעוט לא תלוי במעשה ורובא תלי במעשה והוה לן למיזל בתר מיעוטא או ספיקא מיהא הוה ומן התורה אסורה אלא דר"א אפשר כרבא, דבכורות ס"ל דלר"מ הוא דחייש למיעוטא אבל לרבנן אף ברובא דתלי במעשה ומיעוט דלא תלה במעשה הולכין בתר רובא יע"ש ומש"ה יש לנו לומר דהר"מ ז"ל בפ"א מהל' שחיטה פסק דנבילה ומטמא במשא משום דהלכה כבתראי מאביי ורבא ואילך הוה הלכה כרבינא דרובא דתלי במעשה אין הולכין אחריו ומש"ה הוה וודאי נבילה דאזלינן תו בתר חזקה דבהמה בחי' בחזקת איסור עומדת ומטמאה במשא שפיר כמ"ש כאן ודע דהרשב"א בחדושיו כתב כאן וז"ל דרוב פעמים שוחט שפיר אבל ברובא דתלי' במעש' ומיעוט דלא תליא במעשה לא אזלינן בתר רובא ומש"ה אוקמיה רבנן בחזקה הראשונה יע"ש משמע לכאורה מדבריו דכתוס' ס"ל דמן התורה שריא אלא מדרבנן אסורה דהא דלא אזלינן בתר רובא דתליא במעשה אפשר מדרבנן הוא ולא מן התורה וזה שכתב מ"ה אוקמוה רבנן אחזקתה דמשמע דמדרבנן אסורה ולא מן התורה וגם דאי טעמא דלא מוקמינן אחזקת טומא' דלא הוה בחזקת טומאה מעיקרא לא הל"ל משום דרוב פעמים שוחט שפיר ולאיזה צורך כתב כך אלא נראה כמ"ש דמש"ה לא החמירו לעשוק נבילה ולא ספק נבילה דמן התורה שריא:

הן אמת אם נאמר כמ"ש בדברי רשב"א כאן דרובא דתליא במעשה מדרבנן הוא דאין הולכין אחריה ומן התורה שרי' אף דתליא במעשה יש לראות בנה דפסקינן בי"ד סימן שי"ו סעיף א' דהלוקח בהמה מן הנכרי הר"ז ספק בכור אפי' אמר העכו"ם מסל"ת שבכרה לא מהני ואמאי נהי דאין עכו"ם מסל"ת מן התורה אלא בעדות, אשה ולא בשאר איסורין מ"מ מדרבנן עכו"ם מסל"ת אף בשאר איסורין ועיין בש"ך שם וא"כ כיון דמ"ה

הולכין בתר רובא דתליא במעשה ומדרבנן אין הולכין ואמאי לא מהימן עכו"ם מסל"ת בדבר דרבנן ואין לומר דסמוך מיעוטא לחזקה דלא ילדה וכמ"ש התו' בבכורות שם ע"ב ולפי דבריהם במסקנא ה"נ דגם רבנן מודו דחיישינן למיעוטא עם חזקה וכמו שאבאר לקמן בזה באורך מכל מקום לא הוה אלא מדרבנן ולהחמיר הוא דאמרינן סמוך מיעוטא לחזקה ולא להקל ועיין בחולין לקמן דף פ"ז ע"ב בתו' יע"ש היטב וא"כ אמאי אינו נאמן במסיח לפי תומו ואם היינו אומרים דאף באיסור דרבנן אינו נאמן מסל"ת בשאר איסורין הוה א"ש משא"כ לפוסקים דנאמן אף בשאר איסורין בדרבנן קשה ועיין י"ד סי' צ"ח ובש"ך ס"ק ב' יע"ש ובפר"ח סי' ס"ט שהאריך בזה ולפי שאין כאן מקומו אמרתי לקצר ולקמן בדף י"א ע"ב אבאר בזה באורך בעזה"י:

אמר ליה אין חוששין שמא במקום נקב כו' והיינו דסומכין ארובא דרוב בהמות כשרות הן ומש"ה מוקמינן לי' אחזקה ואף דאיתרע השתא וכן באינקבה ריאה היכא דמשמשא ידא דטבחא תלינן משום חזקה ולקמן אבאר אי דווקא היכא שהיתר שכיח יותר מאיסור או אף בשווין אבל באיסור שכיח טפי לאו. ועיין תב"ש סי' כ"ט ול"א ופר"ח סי' כ"ט וש"ך סי' נ' ובתשובת מוהרמ"מ סימן ס"ו ובש"ד סי' פ"ז ובר"ן פ"ק מ"ש בשם רבינו יונה ולקמן דף יו"ד ע"א אבאר עוד בספק השקול ואיכא חזקת היתר אי מוקמינן הדבר על חזקה כהאי גוונא או לאו יע"ש באורך מזה:

דף ט:

גמרא א"ל אביי ולא שאני בין ספק איסורא לסכנתא והא אילו ספק טומאה ברה"ר ספיקו טהור כו' אמר ליה התם הלכתא גמירי לה מסוטה עכ"ל יש לראות וכי רבא לא ס"ל דאזלינן בכל מקום בתר חזקה דהא יליף לה לקמן מקראי או מהל"מ וגם אביי דמדמי ספק איסור לספק טומאה ברשות הרבים ולא לספק טומאה ברה"י דספיקו טמא אלמא לא אזלינן בתר חזקה ומנלן דמדמינן לרה"ר אימא דילפינן מרה"י ולא מהני חזקה בספק איסורא ועוד דמ"מ ליהוי כספק טומאה דברה"ר טהור וברה"י גלי לן קרא דלא מהני חזקה וכמ"ש התו' ד"ה התם הלכתא גמירי מסוטה ה"ה בספק איסורא נימא הכי דברה"ר מותר וברה"י אסור אם מדמינן איסור לטומאה והיה נראה לפרש דרבא דאמר מ"ש ספק איסורא כו' מדרבנן קאמר לה דנהי דמן התורה אזלינן בתר חזקה או מקרא דוהסגיר את הבית או מהל"מ כמו שיתבאר לקמן אי"ה י"א ע"א מ"מ מדרבנן ראוי להחמיר וכמו דחייש ר"מ למיעוטא מדרבנן ואין הולכין אחר רובא כמו שאבאר לקמן גבי ר"מ חייש למיעוטא ה"ה וכ"ש דראוי לחוש מדרבנן שלא ליילך אחר חזקה דרובא וחזקה רובא

עדיף ורבא אפשר דסובר כר"מ בהא דחייש למיעוטא מדרבנן ומש"ה אמר רבא מ"ש ספק סכנתא מאיסורא דהא בצפור המנקר בתאנה ומים מגולים לא אזלינן בתר חזקה והיינו מדרבנן ה"ה באיסורא נמי ראוי להחמיר מדרבנן ולא לילך בתר חזקה ואביי מהדר ליה דהא ע"כ שאני סכנה מאיסורא דהא בטומאה ברה"ר אזלינן להקל מטעם חזקה ואף מדרבנן א"צ טבילה ואילו ספק מים מגולים אסורים והא דברה"י ספיקו טמא היינו דגזירת הכתוב הוא דברה"י לא מהני חזקה בטומאה. ומיהו בשאר איסורין אזלינן בתר חזקה בין ברה"ר ובין ברה"י מקרא דוהסגיר או מהל"מ וסתם נאמרה הלכתא בין ברה"ר ובין ברה"י ומכל הלין נשמע דהולכין בתר חזקה ואין לנו להחמיר אף מדרבנן ורבא שני ליה התם לאו משום דמוקמינן לי' אחזקה ברה"ר דספק טהור אלא הלכתא גמירי מסוטה כפי' דהכי אגמרי' רחמנא למשה ספק טומאה ברה"י טמא וברה"ר טהור ואי קשי' מ"מ מדרבנן הוה למיזל לחומרא י"ל כיון דהתירה התורה בפירוש ברה"ר אין כח ביד חכמים לגזור כמ"ש הט"ז בי"ד סי' קי"ז דהיכא שמפורש היתר מן התורה א כח ביד חכמים לגזור וזהו אמרם ב"ד מכין ועונשין ולא לעבור על ד"ת יע"ש וה"נ כן דהל"מ הוה כמפורש מ"ה ועיין מ"ל בהל' דבר הנלמוד בי"ג מדות והל"מ הוה דין תורה ממש ומש"ה לא מחמרינן והולכין אחר חזקה אף מדרבנן משא"כ בשאר איסורין אית לן להחמיר מדרבנן וכמ"ש ואף דהא דילפינן חזקה מקרא דוהסגיר את הבית מכל מקום לא הוה בשאר איסורין היתר בפי' אלא דיליף במ"מ מיניה ויש כח ביד חכמים לגזור כה"ג ואף אי מהל"מ מ"מ לא נאמרה על דבר פרטי ודוקא כי ההיא דאו מכור לנכרי או בחלב יעשה לכל מלאכה אין כח ביד חכמים לגזור תדע דהא לר"מ מ"ה הולכין בתר רובא ומדרבנן חייש כמ"ש התוס' בדף י"ב ע"ב גבי פסח וקדשים מא"ל ד"ה פסח כו' והיאך רשאין לעקור דבר מה"ת אלא דלא נאמר על דבר פרטי בפי' רשאין להחמיר וה"נ כן ומש"ה פריך ליה רבא דמדרבנן הוה להחמיר בחזקה:

או יאמר דהכי משני ליה הלכתא גמירי מסוטה וע"כ אף היכא דליכא חזקה וכמ"ש התוס' ד"ה התם הלכתא כתב כההיא דמקוה שנמדד ונמצא כו' דאי היכא דאיכא חזקה למה לי הל"מ הא מקרא דוהסגיר נפיק לקמן אלא ע"כ אף דליכא חזקה וכיון שכן גזירת הכתוב הוא דספק טומאה ברה"ר טהור לא מטעם חזקה ומש"ה לא החמירו חכמים אבל בחזקה אית לן להחמיר מדרבנן לר"מ דחייש למיעוטא וכ"ש חזקה דרובא וחזקה רובא עדיף ואם שיש לומר ברובא אמרינן דחיישינן למיעוטא ולא בחזקה מ"מ כפי הנראה דמכ"ש חזקה אלא דמדברי רש"י ד"ה הלכתא גמירי דברה"י טמא וכל ספק איסורא נמי לחומרא בעיא למיזל קשה דמשמע דרבא אקשי ליה לאביי דספק איסורא מרה"י הוה

לן למילף דלא ניזל בתר חזקה וכמ"ש לקמן בפירושו ומאי קושיא והא ודאי דבא זאב ונטל בני מעים מטעם רובא הוא דמכשרינן דרוב כשירות הן ולא מטעם חזקה ומאי ראיה מסוטה דלא הוה אלא חזקה שהיתה מותרת לבעלה בשעה שנשאה. ואולי התם נמי רובא איכא דרוב ישראל כשירים אינן מזנים ועיין מ"ש לקמן בהא דאתיא ממכה אביו ואמו ועיין בפר"ח י"ד סי' ק"י דמדרבנן ראוי להחמיר בחזקה ולקמן אבאר:

שוב ראיתי במהרש"א לקמן דף י"א ע"ב אהא דאמרינן דלמא במקום נקב קשחיט אלא היכא דלא אפשר כו' שהקשה רב אשי דמסיק דיליף משחיטה למה ליה להקשות לעיל מצלוחית ואמאי לא הקשה, בפשיטות דכמו דלא חיישינן שמא במקום נקב שחיט דאזלינן בתר רובא ה"ה דלא ניחוש שמא במקום נקב נקב ותירץ דלעיל לר"מ מיבעיא ליה דחייש היכא דאפשר ומלתא דזאב אפשר מיקרי עכ"ל ורצה לומר אף שבא זאב ונטל אסור דצריך לבדוק אחר י"ח טריפות מדרבנן ואם לא בדק ונאבדו אסור הרי שהרגיש במ"ש אלא דא"כ מאי משני ליה מצלוחית והא ודאי לר"מ לא אכלינן אלא כשבדק אחר י"ח טריפות וכל שלא בדק ונאבדו אסור מדרבנן וצ"ע ולקמן דף י"א אבאר עוד מזה יע"ש ועיין מה שאכתוב בתו' ד"ה התם הלכתא גמירי לה מסוטה:

אבל מדברי רש"י ז"ל ד"ה הלכתא גמירי מסוטה אין נראה כן אלא שמפרש ברה"ר טהור דגזירת הכתוב הוא דהא ברה"י ספיקו טמא וכל ספק איסורא בעינן למיזל לחומרא יע"ש יראה מדבריו דאה"נ דהלכתא מסוטה בפי' נאמרה דברה"ר טהור ולא בסברא ידעינן לה כיון דלא דמי לסוטה דברה"י הוא דראוי לסתירה וא"כ ברה"ר ממילא טהור דאזלינן בתר חזקה אלא דבפי' נאמרה כך ברה"י טמא וברה"ר טהור ולכך בשאר איסורין אית לן למילף לחומרא מרה"י ולא מרה"ר דגזירת הכתוב הוא וחידוש הוא ולא ילפינן מיניה אלא מוקמינן אדינא ולא למיזל בתר חזקה דלית ליה חזקה כלל מן התורה. וכה"ג כתב הרשב"א בחדושיו כמו שאבאר בסמוך ועיין בת"ח שכתב לרבא חזקה לאו מלתא כלל ולא אזלינן בתר חזקה אלא בממון וזה דוחק. הרשב"א כתב בחדושיו וזה לשונו וא"ת אביי אמאי לא מדמה לספק טומאה ברה"י דטמא וי"ל דודאי בכ"מ מוקמינן אחזקה וברה"י התורה גזרה וחדית ביה דלא מוקמינן אחזקה וברה"ר קם אדינא דמוקמינן אחזקה ולכך בכ"מ ילפינן מרה"ר דקם אדינא ולא מרה"י דחדית בי' רחמנא ור"ל דלא ילפינן מחידוש ולכך בכ"מ ילפינן בין ברה"ר ובין ברה"י מרה"ר דאוקמינן אחזקה בין להקל ובין להחמיר דליהוי כודאי ורבא שני ליה דבין איסורא וסכנתא אית לן למילף לחומרא ושאני ספק טומאה ברה"ר דבפי' נאמרה הלכתא דטהור כן נראה להמעיין שם ברשב"א:

ובהא נמי פריך רב שמי משרץ בפי חולדה דספיקו טהור נמי הכין הוא דהוה ס"ד דבר שאין בו דעת לישאל דטהור דלא דמי לסוטה דיש בה דעת לישאל וכיון דלא דמי לסוטה מש"ה מוקמינן לה אדינא דהולכין בתר חזקה ומוכח דחמירא סכנתא מאיסורא דבאיסור' אף מדרבנן לא מחמירינן ביה ומשני הלכתא גמירי מסוטה בפי' דבר שיש דעת לשאול טמא ולא שאין בו דעת לישאל לא כדהוה ס"ד מעיקרא דמש"ה טהור דהלכתא נאמרה דספק טומאה ברה"י מסוטה גמרינן ודאי הוה קשיא דבר שאין בו דעת לישאל נהי דודאי טמא לא הוה דלא דמי לסוטה מ"מ אמאי טהור אלא דמוקמינן אחזקה אבל השתא דבפי' נאמרה כך ומש"ה אף היכא דלית חזקה כההיא דתנן שנמצא בצד העיסה כמ"ש תוספות ד"ה התם הלכתא גמירי דמטהר ר"מ משום דבפי' נאמרה הלכתא כך. ועיין בתוספות בנדה דף ד' ובסוטה דף כ"ז ובנזיר ריש שני נזירין יע"ש. ועוד דע"כ הכי הוא דאי משום דלא דמי לסוטה א"כ אמאי מוקמינן אחזקה בדבר שאין בו דעת לשאול ספיקא ניהוי דהא גלי קרא דלא מהני חזקה ברה"י לענין טומאה אלא כמ"ש ובתוס' ד"ה התם הלכתא גמירי אבאר יותר. וקמן בדף י"א אבאר עוד מזה באורך:

שוב ראיתי שמה שכתבנו דרבא סובר לרבי מאיר כמו דחייש למיעוטא מדרבנן ה"ה חזקה דמדרבנן הוה לן למיחש לא צריכנא לזה דהא בבא זאב ונטל בני מעיים לאו משום חזקה הוא אלא מטעם רובא ונהי נמי דאית חזקה מחמת רובא דבחייה היתה מוחזקת בחזקת כשרות מחמת דרוב כשירות הן מ"מ לר"מ דחייש למיעוטא ממילא אזלא חזקה ומש"ה סבר רבא דמדרבנן הוה למיחוש ולהחמיר ומ"ש רש"י ורשב"א בא זאב דאוקמיה אחזקה היינו מכח רובא וכדכתיבנא ותדע דהא ליכא חזקה אחרת דאף אי חיתה י"ב חודש חזקה שלא נתבררה לא הוה חזקה וכמו שאבאר לקמן:

ובתוספות ד"ה התם הלכתא גמירי לה מסוטה כו' עכ"ל רצה לומר דהתם קאמר דמביאין בשותפות קרבן טומאה כדין נזיר שנטמא ולאחר תשלום הנזירות מביאין קרבן טהרה, בשותפות ואומר אם קרבן טומאה שלך וקרבן טהרה שלי וכן להיפך ולאח"כ חוזרים ומונים ומביאין קרבן טהרה ביחד ופריך והא רה"ר ספיקו טהור ולא היה להביא אלא קרבן טהרה בסוף ימי נזירות ומשני באומר ראיתי שנזרקה ביניכם והוא עומד מרחוק דהוה רה"י והוקשה להם דאכתי לא יביאו אלא קרבן טומאה דברשות היחיד ודאי טמא ולא ספק וא"כ מיד קודם תשלום נזירות היה לכ"א להביא קרבן טומאה ולמנות ימי נזירות ולהביא כ"א קרבן טהרה והביאו ראייה דברה"י ודאי טמא מריש נדה דפריך לר"ש אמאי תולין והא מסוטה גמרינן והתם עשאה הכתוב כודאי. ולא ידענא דהא משני לה התם דרגלים לדבר שהרי קינא לה ור"מ עשאה כודאי דברה"י חזקה כמאן דליתא

דמי וספיקא הוה ואיכא רגלים דקינא לה הוה ודאי ובטמא שירד לטבול ליכא רגלים לדבר משום הכי הוה ספיקא דברה"י לא מוקמינן אחזקה ועוד דהתם לר"ש ליכא חזקה לא לטהר ולא לטמא וכמ"ש התוס' אח"כ וא"כ אה"נ דבשני נזירים משום הכי מביאין קרבן טהרה דליכא רגלים לדבר ומוקמינן כ"א אחזקה וספיקא מיהא הוה. דהא רבנן לא פליגי אר"ש בהא אלא דברה"ר סברי דנמי טמא מספק ומיהו זה אינו אלא דלרב' מטמאין ודאי בין ברה"ר ובין ברה"י אלא דאכתי קשיא דע"כ דהא דמטמאין ברה"ר ע"כ משום תרתי לריעותא הרי חסר דהוה חזקה דהשתא והעמד טמא על חזקתו ומשום הכי גם ברה"י טמא ודאי מטעם זה ולעולם כל היכא דספק טומאה ברה"י לרבנן כר"ש סבירא להו, דהוה ספק ושאני סוטה דרגלים לדבר והכא בשני נזירין מאי רגלים איכא ואולי התוס' מדמין ההיא דטומאה שנזרקה ביניהם להא דסוטה ודוחק הוא דלא דמי לסוטה דנסתרה והוה רגלים לדבר ועיין בתוספות נדה דף ג' ד"ה ושניהם למדוה ועיין במשנה למלך בהלכות מקואות פ"י הלכה ה' בד"ה כתבו התוס' יע"ש באורך. ועוד דהתוס' הביאו דברי ר"ש ולא רבנן דעיקר ראי' אינו אלא מדרבנן אם נאמר דמדרבנן מייתי ראי' וצ"ע. וכלל קושית התוס' דברה"ר דטהור ע"כ משום דאוקמינן אחזקה דאי מסוטה א"כ באומר ראיתי שנזרקה טומאה ביניכם דא"א להיות כמו סוטה שא' ודאי נטמא ואפ"ה הם בחזקת טהרה וע"כ דמוקמינן אחזקה ותירץ דבאמת אה"נ דאוקמינן אחזקה והלכתא איצטריך היכא דליכא חזקה כההיא דמקוה שנמדד כו' אבל בחזקה אף אי לא נאמרה הלכתא בפי' דברה"ר טהור היינו מטהרין דלא דמי לסוטה דדרכה להסתתר ברה"י כו' וצריך לראות תינח לר"ש התם אבל לרבנן דאמר התם אף ברה"י הוה וודאי טומאה מטעם תרתי לריעותא וכדמסיק ריש נדה דף ג' יע"ש א"כ הלכתא ל"ל ואי לתינוק שנמצא בצד העיסה דרוב מטפחין כו' סמוך מיעוטא לחזקה והוה פלגא ופלגא וליכא חזקה כמ"ש התוספות אח"כ בסמוך מ"מ קשה תינח לר"מ אבל לרבנן וודאי מ"ה רובא וחזקה רובא עדיף ומדרבנן איכא דיעות אי מחמרינן וא"כ למה לי הלכתא כיון דבלא"ה לא דמי לסוטה ואוקמינ' אחזקה ולתי' השני בריש נדה דרבנן לא ילפינן מסוטה אלא תחלת טומאה היה אפשר לומר דלרבנן לא הוה תרתי לריעותא אלא ספק השקול וז"א דא"כ אמאי לא וודאי יע"ש וראיתי לתוס' בסוטה דף כ"ח ע"ב ד"ה מכאן שכתבו דאי לאו הלכתא ה"א דגזירת מלך הוא דבטומאה אף דליכא סתירה ואף ברה"ר טמאה וסתירה דנקיט קרא דבר הכתוב בהווה ולכך, איצטריך הלכה יע"ש וא"כ א"ש דלרבנן איצטריך הלכתא אף היכא דאיכא חזקה דלא נימא דסוטה לאו דווקא ברה"י וסתירה דקרא דבר בהווה ובאמת היכא דאיכא חזקה נמי צריך הלכה ונמצא דבין לרבנן ובין לר'

שמעון, מחולקין בהא דלרבנן צריך אף היכא דאיכא חזקה ולר"ש היכא דאיכא חזקה לא צריך הלכה וכי אצטריך ע"כ היכא דליכא חזקה ואפשר לתרווייהו איצטריך ומיהו אי הכי הוה מוקמינן הלכתא אמסתבר טפי אלא כמ"ש. שוב עיינתי דגם לרבנן מצינו לאשכוחי היכא דליכא חזקה לא לטהרה ולא לטומאה כגון מקוה שנסתפקנו בה בעת שטבל הטמא אם היה בה שינוי מראה או נטל סאה ונתן סאה ולא ידעינן אם הוא עד רובו וכה"ג כתב המ"ל בפ"י מהלכות מקוואות ד"ה כתבו התוס' יע"ש דהשתא ליכא תרתי לריעותא דהרי חסר שספק הזה שייך בלהבא ג"כ או אח"כ חזרו למראה מים וכדומה וליכא חזקה כלל דהעמד טמא על חזקה והעמד מקוה על חזקה ועוד מצינו לאשכוחי בכמה גוונים ומיהו בנסתפק לנו במקוה שדרכה להתחסר אם בעת שטבל היה בה שיעור מקוה ועתה יש בה שיעור מקוה י"ל דוודאי טהור דהעמד על חזקה דמעיקרא וחזקה דהשתא ויש לעיין דהוה חזקה שדרך להפסיק כמו ציצית עיין בא"ח והדברים ארוכים:

בא"ד וכן דבר שאין בו דעת לישאל כו' וא"ת ומסוטה היכי גמרינן כו' כלל דברי התוס' דהא דהלכתא גמירי מסוטה דבר שאין דעת לשאול טהור היינו אף דליכא חזקה לטהרו כההיא דתנוק לר"מ דסמוך מיעוטא לחזקה ואיתרע רובא והוה ספק השקול ואפ"ה טהור לר"מ דאין בו דעת לישאל ומש"ה הא ביבמות קי"ט ע"ב דמסיק התם דהוה פלגא ופלגא משא"כ לקמן פ"ו ע"ב משמע דאיתרע רובא ואית חזקה דטהרת עיסה יע"ש והוקשה להם ומסוטה היכי מצי למילף דבר שאין בו דעת לשאול לטהרה נהי דהכי נאמרה הלכתא בפי' דכל שאין בו דעת לישאל טהור נימא דומיא דסוטה דאיכא חזקה ובהכי מטהרין באין דעת לישאל אבל מספק טומאה ברה"ר לא קשיא להו אימא דהלכתא דומיא דסוטה דאיכא חזקה דא"כ הלכתא למה לי והא בלא"ה כיון דלא דמי לסוטה אוקמינן אחזקה ומיהו לפי מ"ש התוס' בסוטה דף כ"ח והבאתי לעיל א"כ צריך נמי הלכתא להיכא דאיכא חזקה. אבל בדבר שאין דעתו לשאול הוקשה להם שפיר אימא דווקא היכא דאיכא חזקה ואי דהלכתא למה לי יש לומר דברה"י גלי קרא דלא ניזול בתר חזק' כמ"ש התוס' ואף דלא דמי לסוטה אפ"ה לא אזלינן בתר חזקה דגילוי מלתא בעלמא הוא כמ"ש מהר"מ מלובלין בכאן יע"ש אבל לפי מ"ש מהר"ש דהא דכתבו התוספות דבר שאין בו דעת לשאול דהלכתא הוא לטהר באין חזקה דאי ביש חזקה בלא"ה כיון דלא דמי לסוטה אוקמינן אחזקה א"כ קשה מה הוקשה להם לתוספות דמנלן למילף מסוטה היכא דליכא חזקה והא ע"כ הלכתא להכי הוא דאי ליש חזקה לא איצטריך הלכה דבלא"ה כיון דלא דמי לסוטה דאין בו דעת לשאול הוה מוקמינן אחזקה וצ"ל

לדידיה דקושית התוס' אהא דספק טומאה ברה"ר דטהור אף היכא דליכא חזקה דא איצטריך אף היכא דאיכא חזקה שלא נאמר דגזירת הכתוב הוא וסתירה דבר הכתוב בהווה וה"ה ספק טומאה ברה"ר וכמ"ש התוס' בסוטה כ"ח ולזה תירצו דכיון דנסתרה לית לה חזקה ויליף שפיר והוקשה להם א"כ מנלן דספק טומאה ברה"י טמא היכא דאיכא חזקה אימא דוקא היכא דליכא חזקה ואי דהלכתא למה לי דברה"י טמא פשיטא כיון דליכא חזקה יש לומר דיהא ודאי טמא ואף לר"ש יש ליישב ותירצו דע"כ חזינן דחזקה כמאן דליתא דמי דאי מהני חזקה נהי דנסתרה ואיתרע חזקה הוה פלגא ופלגא ואמאי עשאוה כודאי אלא ודאי דחזקה לענין טומאה כמאן דליתא דמי ברה"י ונסתרה רגלים לדבר כן הוא כונת תוס':

ומה שכתב מהר"ם מלובלין וכן מהרש"ל אהא שכתבו התוס' דבר שאין בו דעת לשאול אף היכא דליכא חזקה והא איצטריך אף היכא דאיכא חזקה דלא נימא דברה"י לא מהני חזקה כמו בסוטה ומהרש"ל תירץ כיון דלא דמי לסוטה לא הוה ילפינן מיניה ומהר"ם תירץ בענין אחר יע"ש איני יודע מה הוקשה להם ז"ל דשפיר כתבו דהא דילפינן מסוטה דבר שאין בו דעת טהור היכא דליכא חזקה דאי ביש חזקה תיפוק לי' מדרב גידל אמר רב בסוטה כ"ט ע"א דהבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל הא ספק טהור והא ודאי מוכח מהתם דבר שאין בו דעת טהור בין ברה"י ובין ברה"ר והא דאמר התם בסוטה דאי מדרב גידל ה"א דבר שיש בו דעת ברה"ר טמא ה"ה דהו"מ לומר דאי מהתם ה"א דוקא היכא דאיכא חזקה מטהרינן באין בו דעת ומסוטה גמרינן אף היכא דליכא חזקה אלא דכבר כתבו התוס' דה"ה דהו"מ לומר דאי מדרב גידל ה"א דוקא היכא דליכא חזקה וה"ה איפכא דהא דדבר שאין בו דעת לישאל טהור היכא דאיכא חזקה לבשר ההוא ומסוטה גמרינן אף בלא יש חזקה כההיא דתינוק בצד העיסה דהוה פלגא ופלגא וע"כ הלכתא להכי דאי באין חזקה מדרב גידל נפקא דבר שאין בו דעת לשאול, טהור אלא אף היכא דליכא חזקה וכבר כתבנו דהא דאמרינן בה הלכתא גמירי לה מסוטה כו' הוא דבפי' נאמרה הלכתא כך ולא משום דלא דמי לסוטה דא"כ הדרא קושין לדוכתיה ומאי שני ליה רבא והא ע"כ אוקמינן אחזקה וכן רב שימי דפריך משרץ אלא על כרחך כמה שכתבנו כאן בזה ועיין מ"ש לקמן בזה:

גמרא תא שמע צלוחית שהניחה מגולה ומצאה מכוסה עכ"ל ראיתי לבאר ע"ד הפשוט לשיטת רש"י ז"ל והוא דבפי"א דפרה משנה א' נקיט ברישא ובסיפא פסולה משום דמיירי דנתקדשו המים באפר ומש"ה לא נקיט טמאה דמה נ"מ וכמ"ש רש"י ז"ל דבלא"ה מטמאין אדם וכלים ובתוספתא מיירי דעדיין לא נתקדש באפר ומ"ה תנא ברישא טמאה

פי' המים ואפשר דגירסת רש"י היה טמאים ומש"ה ברישא דאין דרכן של שרצים לכסות וע"כ אדם הוא שכיסה וטהורים שכיחי וכמ"ש רש"י לקמן ד"ה מפני שדרכן כו' וכמו שאבאר שם טמאים המים אבל בסיפא מכוסה ומצאה מגולה אם יכולה חולדה או נחש לשתות מהן פסולה ולא טמאה דתלינן בתר רובא שרצים ואדם טהור הנך רואה מדברי רש"י לקמן דאף שדרכן של בני אדם לגלות אזלינן בתר רובא וכמ"ש, בד"ה מפני ואף דאדם נמי דרכו לגלות תלינן בתר רובא והביא ראיה דבאיסורא תלינן בתר רובא והא דלא הביא מתניתין דקתני בין ברישא ובין בסיפא פסולה ואפ"ה הוה מצי לאתויי מיניה מדחזינן טעמא דרישא דאדם טמא ואף שאין חולדה ונחש יכולה לשתות פסולה וסיפא קתני דוקא אם חולדה ונחש יכולין לשתות פסולה הא לא"ה כשירים למי חטאת וכמ"ש הר"מ ז"ל בהלכות פרה פ"ט הלכה ט"ו כלי שיש בו מים מקודשין הניחה מגולה ומצאה מכוסה פסול שודאי אדם כיסה כו' הניחה מכוסה ומצאה מגולה אם יכולה חולדה כו' פסול ואם לאו כשרין שהרי יש כאן שתי ספיקות שמא שאר בהמה חיה ורמש ואת"ל אדם שמא טהור יע"ש א"כ ממתני' נמי הוה מצי להביא ראי' דבסיפא אינו פסול אא"כ יכולה חולדה לשתות דאז הוה ספק השקול שמא אדם טמא או חולדה ושמא אדם טהור ושאר מינים שאין פוסלין מי חטאת בשתייתן הא לא"ה שאין שם חולדה כשירין דאזלינן בתר רובא ואלו ספק מים מגולין אסורין אף דאיכא רובא כמ"ש רש"י לקמן ש"מ חמירא סכנתא מאיסורא וצריך לומר כמ"ש התוס' ד"ה או שירד טלי בלילה דבברייתא מפורש טעמא שאני אומר אדם טמא נכנס לשם ובמתני' לא קתני כן בפי' ובתוס' אבאר מזה התבאר דבמתני' דתני ברישא ובסיפא פסולה ולאחר שנתקדשו עם האפר מיירי דאין נ"מ לענין טומאה וכמ"ש רש"י ז"ל וא"כ ע"כ הא דתני סיפא אם יכולה, חולדה לשתות פסול' הא לא"ה היינו אלא שאר בהמה חיה ורמש דאיכא רובא להיתרא אדם טהור ושאר מינים וכמ"ש הר"מ בפ"ט מהלכות אלו הלכה ט"ו דיש כאן שתי ספיקות והבאתיו בסמוך ובתוספתא דתני ברישא טמאה וסיפא פסולה איכא למימר דהכי פירושו דרישא טמאה דודאי באדם תלינן שאין דרכם של שרצים לכסות וסיפא אם יכולה חולדה ונחש לשתות ר"ל אם מונחת הצלוחית במקום מדרון ונמוך שהשרצים יכולין לשתות ממנה אז היה פסולה ולא טמאה דתלינן ברובא ואם לאו הרצון שהוא מונח במקום גבוה שאין שום חיה ורמש והוא הדין חולדה ונחש יכולה לשתות מהן טמאה נמי הוה דליכא אלא חד ספק או אדם טהור או אדם טמא ולא נצטרך לומר ואם לאו אלא שאר שרצים אלא כמה שכתבנו כאן. ואין להקשות לפי זה מאי קושיא דאלמא דאזלינן בתר רובא באיסורא וטומאה אימא דהכי קתני אם יכולה חולדה כו' פסולה נמי הוה וא"ל שאין יכולה אלא

אדם לחוד או שאר בהמה וחיה לא הוה פסולה אלא טמאה לחוד וסברה כמאן דאמר מי חטאת שנטמאו מטהרין להזאה כמ"ש תוספות ד"ה או שירד טל וא"כ לעולם דלא אזלינן בתר רובא ובריש טמאה ולא פסולה דמי חטאת שנטמאו מטהרין וחולדה ונחש ליכא למיחש שאין דרכן לכסות וסיפא דהניחה מגולה ומצא' מכוסה אם יכולה חולדה לשתות פסולה נמי הוה ואי לאו אלא אדם' או שאר שרצים נמי טמאין הוא דהוה דלא אזלינן בתר רובא וכשירין להזאה כיון דאין חולדה יכולה לשתות מהן ואדרבה ממתני' הוה לאתויי ראיה דקתני ברישא פסולה ובסיפא אם יכולה חולדה לשתות הא לאו הכי אלא שאר שרצים לא הוה פסולה כיון דהאי תנא סבר מי חטאת שנטמאו אינם כשירים להזאה, ומיהו ז"א דשפיר הביא ראי' מברייתא דע"כ בסיפא טהורין הן דאי טמאין הו"ל למיתני אם יכולה חולדה או נחש לשתות מהן טמאים ופסולה וכה"ג כתב רש"י לקמן מהא ואית דילפי יע"ש, או יאמר דא"א לפרש בלא"ה כן דבסיפא פסולה ג"כ ורישא לא הוה אלא טמאה דהא תוספתא מיירי קודם שנתקדשו המים באפר וכמ"ש רש"י דאי לא"ה טמאים למאי נ"מ וכיון שכן וודאי דמים טמאים פסולים להזאה דע"כ לא פליגי התם בזבחים דף צ"ג ע"א ר"א וחכמים במים טמאים אלא במים שנתקדשו עם אפר דר"א מדמי לנדה שמזין עליה וחכמים סברי טמאין מעיקרא לא אבל קודם קידוש כ"ע מודים דמים טמאין פסולים להזאה וזה מבואר מתוספות שם ד"ה מי חטאת שנטמאו שכתבו דוקא לאחר קידוש ולא קודם קידוש ובודאי אין חילוק בין מים לאפר ומים טמאין קודם קידוש אין ראוי לקדש ולהזות ופריך שפיר ומייתי ראיה דאזלינן בתר רובא דאל"כ אף באין יכולה חולדה לשתות נמי פסולה וטמאה בין שיכולין שאר בהמות לשתות או לאו אלא דאזלינן בתר רובא וה"ק אם יכולה חולדה פסולה וא"ל טמאה או א"ל אלא שאר בהמה וחיה לא פסול איכא ולא טומאה איכא בהא משום דאזלינן בתר רובא בטומאה ואיסורא ולא בסכנה:

עוד אבאר לך שצריך שתדע שמ"ש רש"י ז"ל ד"ה ואמר ריב"ל מה טעם לא חיישינן שמא אדם גילה ותטמא אחרים עכ"ל הנה משום הא אפשר לומר לעולם אימא לך דמדרבנן לא אזלינן בתר רובא והא דפסולה ולא טמאה משום דרובא איכא אדם טהור ושרצים וחזקת המים שהיו טהורים מקודם ומשום הכי אין טמאין דאדם טמא הוה מיעוטא דמיעוטא כדמסיק בריש האשה דף קי"ט דאף ר"מ דחייש למיעוטא כי איכא חזקה עם רובא אף ר"מ לא חייש אבל ברובא לחוד או חזקה לחוד חיישינן מדרבנן וכמ"ש לעיל וכן יראה מדברי רש"י לקמן במ"ש ד"ה מפני אלמא תלינן לקולא למיזל בתר רובא מדכתב אלמא תלינן אף לקולא משמע דמדרבנן היה ראוי לחוש ובא זאב ליכא כ"א רובא

לחוד דחזקה לא הוה כ"א מחמת רובא וכן בשאר דוכתין ואין לומר דברה"י לא מהני חזקה כמ"ש התוס' ד"ה התם הלכתא גמירי כו' ואף היכא דאיכא חזקה מ"מ היינו דלא מוקמינן אחזקה לחוד אבל רובא וחזקה מהני ומש"ה לא מחמרינן מדרבנן אף להקל או מן התורה לא אזלינן אלא בתר רובא וחזקה ואיך שיהי' אין מכאן ראייה לומר דאזלינן בתר רובא לחוד או בתר חזקה לחוד או מדרבנן או מן התורה לפי מה דהוה ס"ד דרבא דספק איסורא לחומרא. והנה יש לומר דמכל מקום מייתי אביי ורב אשי ראיה מצלוחית דחמירא סכנתא מאיסורא דהא במים מגולים איכא רובא דלא משקי למים רק נחש וחזקת המים קוד' שנתגלו דהיו מותרים ואפ"ה אסורין ואילו בספק טומאה ואיסורא עכ"פ כה"ג היכא דאיכא חזקה ורובא הולכין להיתרא אם כן ש"מ דלא חמירא איסורא כסכנתא ולא בא אלא להוציא מלב סברת רבא דמ"ש סכנתא מאיסורא והביא מצלוחית:

אבל אם נאמר דהא דאמר מה טעם מפני שדרכן של שרצים כו' הוא טעם להא דקאמר אם יכולה חולדה לשתות הוא דפסולה הוה הא באין יכולה חולדה לשתות אף פסולה לא הוה דאזלינן בתר רובא כמ"ש הר"מ ז"ל דאיכא תרי ספיקי שמא שאר בהמה חיה ורמש ושמא אדם טהור גילה הצלוחית ואמאי כשירים להזאה נימא העמד טמא על חזקתו ואיכא חזקה להדי חזקה וליכא אלא רובא לחוד ואפ"ה אזלינן בתרי' אלמא אף מדרבנן לא מחמרינן וא"כ שפיר איכא ראיה להא דנטל זאב בני מעים והחזירן כשהן נקובים דאזלינן בתר רובא ולא חיישינן למיעוטא מדרבנן אלא שיש להתישב בדבר דאמאי אם אין חולדה ונחש יכולין לשתות כשירים להזאה ואמאי לא נימא סמוך מיעוטא לחזקה ואיתרע ליה רובא או דפלגא ופלגא מיהת הוה ומדרבנן הוה למיחוש וכה"ג הקשה מהרש"א לקמן דף י"א ע"א בתוס' ד"ה אתיא מפרה אדומה שהקשה אמאי לא נימא סמוך מיעוטא לחזקה ותירץ דמיעוט טריפות לא שכיח כלל או דמן התורה רובא עדיף יע"ש וכאן לא שייך הני תירוצים דמיעוט המצוי הוא ומדרבנן היה למיחוש דליהוי פלגא ופלגא ואין לומר דאיכא חזקה אחרת נגדה העמד המים על חזקתן שהיו טהורים הא ברה"י לא מהני חזקה לקולא כמ"ש התוס' ד"ה התם הלכתא גמירי לה מסוטה וא"כ עיקר הקולא שמקלינן כאן מטעם רובא לחוד והא איכא חזקה נגדה ויש ליישב:

ודע דהר"ש ז"ל במסכת פרה פי"א משנה א' כתב אם יכולה חולדה לשתות פסולה וא"ל כשרים שאין דרכן של בני אדם לגלות אלא לכסות ואין דרכן של שרצים לכסות אלא לגלות יע"ש. מ"ש דאין דרכן של בני אדם לגלות הוא דלא כמ"ש רש"י כאן דדרכן נמי לגלות ומיניה נמי מדכתב שדרכן לכסות ולא לגלות משמע הא אם היה דרכן לגלות ג"כ הוה פסולה דשמא אדם טמא גילה ואמאי לא ניזול בתר רובא שמא שאר בהמה

או טהור דהא מתני' ע"כ ה"ק אם יכולה חולדה וא"ל אלא שאר שרצים כשרים ולמה לי טעמא דאין דרכן לגלות ושמא יש לומר דאיכא למימר העמד טמא על חזקה וסמוך מיעוט' לחזקה ואחתרע רובא או פלגא ופלגא ואין לומר דאיכא חזקת המים דהא ברה"י לא מהני חזקה דטהרה וכמ"ש לעיל בסמוך וכאן עיקר שריותא לחק חזקה היא אלא ע"כ דאין דרכן של בני אדם לגלות ומש"ה אם כולה חולדה לשתות פסולה וליכא למימר העמד המים על חזקתן שהיו מקודם אדרבה העמד טמא על חזקתו ולא ליהני ליה הזאה אבל אין יכולה חולדה לשתות אז ודאי שאר בהמה וחיה ורמש גילו ולא אדם שאין דרכן לגלות ואי קשיא כיון דטעמא דסיפא פסולה ולא טמאה הוא מפני שאין דרכן של אדם, לגלות הא לא"ה הוה מטמאינן ולא אזלינן בתר רובא מטעמא דכתיבנא סמוך מיעוטא לחזקה והו"ל פלגא ופלגא א"כ למה ליה לריב"ל לומר מפני, שדרכן של שרצים לגלות ואין דרכן לכסות דאי נמי דרכן של שרצים לכסות הוה טמא מספק דלמא אדם טמא כיסה כמו דאם היה דרכן של אדם לגלות היה טמא מספק אף דאיכא למיתלי בשאר שרצים והעיקר חסר מן הספר דבא ליתן טעם מפני מה בסיפא פסולה ולא טמאה והוה לומר מפני שאין דרכן של אדם לגלות והוא אמר שאין דרכן של שרצים לכסות ואין לומר דה"ק מה טעם בריש קתני טמאה ולא פסולה ומשמע בכל גוני טמאה ולא פסולה אף שיכולה חולדה לשתות מהן טמאה ולא, פסולה ואמאי ומשני מפני שדרכן של שרצים לגלות ונכלל בזה ולא בני אדם ובריש מש"ה טמאה לחוד ולא פסולה דאין דרכן של שרצים לכסות ומש"ה אף ביכולה חולדה לשתות טמאה הוא דהוה שאני אומר אדם טמא נכנס לשם וכיסה ולא חיישינן לשרצים והאי תנא סבר מי חטאת שנטמאו מטהרים להזאה דאי הוה נמי בריש פסולה הוה למיתלי טמאה ופסולה ונ"מ בהא דתני טמאה דגם הצלוחית טמאה או כמה נ"מ כמ"ש תו' והר"ש בסוף פ"ט דפרה אלא דאכתי קשיא דא"נ דרכן של שרצים לכסות אפ"ה א"ש בריש טמאה ולא פסולה דאזלינן בתר רובא אדם ושאר בהמה חיה ורמש דהוה רובא לגבי נחש ואי דסמוך מיעוטא דנחש לחזקה דהעמד טמא על חזקתו איתרע רובא או לכל הפחות הו"ל פלגא ופלגא הא הוה נמי חזקה דמים שהיו מקודם כשרים להזאה דבשלמא לענין טומאה אמרינן דלא מהני חזקה ברה"י כמ"ש התו' ד"ה התם הלכתא גמירי משא"כ לפום סברא דהשתא דמי חטאת שנטמאו כשרים להזאה וודאי לענין לפסול המים להזאה איכא חזקה טובה דמים שהיו מקודם אלא דיש ליישב דאדרבה כיון דסבירא ליה להאי תנא דמי חטאת שנטמאו מטהרים להזאה מש"ה איצטריך לריב"ל לומר מה טעם שאין דרכן של שרצים לכסות דאל"כ אמאי טמאה בריש והא וודאי להזאה כשר אלא דמטמאה אוכלין ומשקין ומיהו ז"א

אלא לטמא הצלוחית כיון דמיירי אחר קידוש וקשי' שפיר אמאי לא ניזל בתר רובא ולטהר הצלוחי' דליכא חזקה אחרת כנגדה אלא דהדרא קושיא לדוכתי' בסיפא למה לי טעמא דאין דרכן של אדם לגלות דא"נ דרכן לגלות לא הוה פסולה דמי חטאת שנטמאו מטהרין להזאה ולענין טומאה ניזל בתר רובא אלא יש לומר דאה"נ דהאי תנא סובר מי חטאת שנטמאו מטהרין אין ראוין להזאה וטמאה דנקיט ברישא משום צלוחית הוא וכמ"ש הר"ש זה ג"כ בפי"א דפרה יע"ש אלא דקשיא ליה אמאי צלוחית טמאה והא הוה למיזל בתר רובא אדם טהור ושרצים דליכא חזקה אחרת נגדה מש"ה אמר דאין דרכן של שרצים לכסות וליכא לספוקי אלא באדם ובסיפא אם יכולה חולדה לשתות פסולה וא"ל אף פסולה לא הוה וכשרים להזאה ואמאי נימא סמוך מיעוטא לחזקה והו"ל פלגא ופלגא אף לרבנן דר"מ מדרבנן וכמו שאבאר לקמן דף י"א ע"א יע"ש והכי פסקינן הלכתא בריש האשה רבה דסמוך מיעוטא לחזקה להחמיר וה"נ נימא הכי ואמאי באין יכולה חולדה דהוה פסולה ולכך כתב הר"ש דאין דרכן של אדם לגלות ומשום הכי כשר להזאה:

וראיתי לתוספות יום טוב בפי"א דפרה משנה א' שכתב אהא דאם אין יכולה חולדה לשתות מהן לא הוה פסולה שיש ס"ס שמא אדם טהור או שאר בהמה חיה ורמש כו' יע"ש ולא ידענא איך הרכיב פירוש הר"מ ז"ל בחבורו בפ"ט דפרה על פירוש הרב דהוא ז"ל כתב בהדיא אם יכולה חולדה לשתות פסולה ואם לאו לא פסלינן שמא אדם טמא נכנס לשם דאין דרך בני אדם לגלות והוא כפירוש הר"ש במשניות לא כפי' הר"מ ורש"י בכאן אלא טעמא דאין דרך בני אדם לגלות אלא לכסות והוא הרכיב זה על זה וכמ"ש כאן:

עוד ראיתי להרב שם בפירוש המשנה שכתב טמאה שאני אומר אדם טמא נכנס לשם שרוב בני אדם אינן טהורין לחטאת והוא מדברי הר"מ ז"ל בפי"א דפרה וז"ל הנה לא יהיה טהור שרוב בני אדם אינן טהורין לחטאת ולא כפירש"י דהוה ספק השקול אלא דרובן טמאים נינהו וכפי הנראה דמדרבנן היא טמאה דכל אדם שטבל לקודש טמא לחטאת הוא רק מעלה מדרבנן והא דפירשו כך משום דקשיא להו מקרדום שאבד בבית וכאן דתלינן באדם טמא ואלו בככר הנתונה על הדף תלינן באדם טהור וכמו שהוקשה כל זה לתו' כאן בשמעתין ד"ה שאני אומר וניחא להו דשאני כאן דרובן אין טהורין לחטאת וגבי קרדום כבר כתב, הר"מ ז"ל בפי"ב מהלכות משכב ומושב הלכה י"ו הביאו הכ"מ שנשאל רבינו מ"ש קורדם דתלינן באדם טמא ובככר תלינן באדם טהור והשיב זה שנכנס שלא ברשות רשע הוא ושואל שלא מדעת גזלן הוא ופחות מע"ה הוה יע"ש ומ"ה כתב כאן דרוב בני אדם אין טהורין לחטאת. ולפי זה יש ליישב מ"ש הר"ש בפירוש

המשניות דמש"ה טהור בסיפא דאין דרך בני אדם לגלות הא לא"ה טמא דלא הוה רובא דאחד מני אלף הוא דטהור לחטאת ומש"ה כתב כן:

עוד יש לי לחקור בהא מתני' דקתני אם יכולה חולדה לשתות מהן או נחש לדברי ר"ג כו' והא כל הבהמה ועופות פוסלין כדתנן פ"ט משנה ג' דפרה דכל בהמה ועופות פוסלין חוץ מן היונה מפני שהיא מוצצת והתוס' והר"ש הוקשה להם אמאי לא תני אף העכבר ותי' דר"א שמותי והיינו מתלמידי שמאי ואמאי לא קתני כל העופות וחיה ובהמה ועוד יותר אני תמה על הר"מ ז"ל שכתב בפ"ט מהלכות פרה הניחה מכוסה ומצאה מגולה פסולה אם יכולה חולדה לשתות ואם לאו כשרין שיש שתי ספיקות שמא שאר בהמה וחיה ורמש או אדם טהור והא שאר בהמות וחיות ועופות נמי פוסלין מי חטאת והכי הוה ליה למימר וא"ל שמא שאר שרצים או אדם טהור ובתנאי שלא יהא שאר בהמה וחיה ועוף שהן נמי פוסלין למי חטאת כדפסק בפ"ט הלכ' י"ב. וסבור הייתי לומר שמ"ש הר"מ בהלכה ו' מפני שיש שתי ספיקות לא קאי אאם אינו יכולה חולדה לשתות דלאו פסולה היא דזה אינו אלא נתן טעם אם יכולה חולדה לשתות דפסולה ולא טמאה ולזה אמר הא דלא מטמאינן לה שיש שתי ספיקות כו' אבל המעיין בתוס' י"ט בפי"א דפרה כתב הא טעמא אאין יכולה חולדה לשתות מהן ועוד דוחק הוא לומר ולפרש בדברי הר"מ דקאי אאין טמאה ועוד דהא בר"מ ז"ל לא נזכר ברישא טמאה אלא העתיק המשנה בין ברישא ובין בסיפא פסולה והיינו משום דמיירי במים מקודשין עם האפר כנראה מדבריו שם בהלכות אלו בכמה מקומות ובפ"י הלכה ד' יע"ש ואין נ"מ לפסול לענין טומאה כפירש"י בשמעתין וא"כ איזה טעם נותן שיהיו שתי ספיקות וע"כ שיהיו כשרים לגמרי וצ"ע. והנה ראיתי בתוספות פסחים דף י"ח ד"ה בטלו במעים שכתבו דהא דכל העופ' פוסלין (צריך לומר בהמה חיה ועופ') היינו קודם קידוש ופסולין משום דבעינן מים חיים אי משום שנעשה בהן מלאכה אבל לאחר קידוש לא (דלא בעינן מים חיים לאחר קידוש וכן אין נפסלין במלאכה לאחר קידוש כמבואר במסכת פרה ובר"מ הלכות אלו) וא"כ יכולין לומר הא דתנן אם יכולה חולדה לשתות או נחש לר"ג לאחר קידוש מיירי ופסול משום רוק שבפיהם המתערב עם מים דאילו שאר בהמה וחיה ועופות אין פוסלין אלא משום מלאכה או דבעינן מים חיים אבל משום רוק שבפיהם אין מתערב כן נוכל לומר וקודם קידוש הוא דפוסלין וחולדה ונחש אף לאחר קידוש פוסלין דרוק שבפיהם מתערב עם מים ואין בהם כדי שיעור הזיה כמ"ש התוספות בשמעתין ד"ה אם יכולה חולדה וא"ש דלא סתרי דברי תו' דפסחים לכאן ששם כתבו דהנך לא פסלי אלא קודם קידוש וכאן כתבו דמיירי לאחר קידוש ופסולין משום רוק שמתערב אלא

כמה שכתבנו דחולד' ונחש טעמ' משום רוק ובהמה וחיה משום מלאכה הוא ופרה ששתת' מי חטאת דנפסלו במעי' הו' לאחר קידוש וניח' דנקיט אם יכולה חולדה או נחש דמיירי לאחר קידוש ואין פוסלין שאר בהמה חיה ועופות וכ"ש שאר שרצים שאין פוסלין לאחר קידוש וה"ה קודם קידוש שאין שרצים פוסלים חוץ מן חולדה ונחש לר"ג דפוסלין קודם קידוש ולאחר קידוש והיה ניחא דברי הר"מ ז"ל במה שנתן טעם שיש ב' ספיקות האחד שמא בהמה חיה ורמש שאין פוסלין לאחר קידוש אבל המעיין בהלכה י"ב שם כתב מים מקודשין ששתתה מהן בהמה חיה ועופות פסולין חוץ מן היונה מפני שהיא מוצצת ואין ריר יוצא מפיה ומתערב משמע שאר בהמה וחיה משום רוק שבפיהם שמתערב הוא ואף לאחר קידוש פוסלין וכן ממ"ש מים מקודשין משמע שנתקדשו עם האפר ואפ"ה אם שתו שאר בהמה או רמש וחיה פסולין וא"כ דבריו צ"ע ממ"ש בהלכה י"ו שמא בהמה וחיה והא ודאי הני נמי פוסלין והוה למימר ואם אין יכולה חולדה וה"ה שאר בהמה לשתות כשרים שמא שאר שרצים או אדם טהור והוה רובא ועיין בר"ש בפ"ט דפרה משנה ג' שכתב כטעם של הר"מ ז"ל דבהמה וחיה פוסלין מפני ריר המתערב ועל הא דפסחים בטלו במעיה אבל בפיה לא תירץ דלאו הוה פסול הגוף אלא טעמא מפני ריר המתערב ובחדושינו למס' פסחים אבאר ובפירש"י בד"ה צלוחית דאי לאפסולי ליתני פסולה ואי לטמויי אחריני בלא"ה מי חטאת מטמאין עכ"ל קשיא לי בהא דודאי נ"מ בהא דאמר טמאה דאי טהורה הוה מטמאין אדם וכלים כדין מי חטאת ואפילו במשא כדכתיב והנושא אותם יכבס בגדיו אבל השתא דמטמאין למי חטאת אין מטמאין אדם וכלים דמי חטאת שנטמאו אין מטהרין ואין מטמאין אדם וכלים אלא אוכלין ומשקין מחמת טומאה שנגע באחרים וכההיא דפרה ששתתה מי חטאת בטלו במעים והכי תנן בפ"ט דפרה משנה ח' דמי חטאת שנטמאו ואין ראוין להזאה מטמאין הטהור לתרומה בידיו ובגופו והטהור לחטאת בידיו אבל לא בגופו והיינו מדרבנן דמן התורה אין מטמאין עוד דאינן ראוין להזאה ועיין בכ"מ פט"ו דפרה הלכה ב"ג ששם ביאר יפה זה וכתב בהדיא דטומאה זו מדרבנן ומש"ה הטהור לחטאת דוקא בידיו אבל לא בגופו יע"ש וא"כ ודאי נ"מ במה שהן טמאין שאין מטמאין אדם טהור לחולין כלל ולתרומה מדרבנן ולחטאת בידיו אבל לא בגופו אף מדרבנן וא"ל דקשיא ליה טמאין למאי אי לטמאי אדם בלא"ה מי חטאת מטמאין אדם וכלים ואי אדרבה משום דטמאין הם מש"ה לא מטמאין אחרים מ"מ ספק הוא ובלא"ה מטמאין אדם וכלים י"ל הא כל ספק טומאה ברה"י ודאי הוא ולא ספק כמ"ש התוס' ד"ה התם הלכתא גמירי לה מסוטה ועיין ד"ה או שירד טל בלילה יע"ש. ויש ליישב ולומר דהאי טומאה דהכא מד"ס הוא

ולא מן התור' דמה"ת רובן טהורה אלא דמדרבנן עשו מעל' לחטא' או כמ"ש התו' ד"ה שאני אומר דלא גזרו על ספק אוכלין וגזרו על ספק כלים כו' משמע דטומאה דהכא מדרבנן הוא ומן התורה ראוין הן להזאה ומשום הכי הוקשה לו ז"ל שפיר דלמאי נ"מ קתני טמאין הא בלא"ה מטמאין אדם וכלים כיון דמן התורה ראוין הם להזאה. ודע שאני מסתפק בזה אם מדרבנן אין ראוין להזאה ומן התורה ראוין הם להזאה אי מטמאין הם אדם וכלים כו' או לאו ועיין בתוספות ד"ה או שירד טל בלילה יעוין שם היטב מ"ש שם:

ובד"ה אם יכולה חולדה לשתות כו' שנעשו בהם מלאכה או דבעינן מים חיים. הנך ב' טעמים הוא לשיטתיה דמיירי קודם שנעשה מים מקודשין עם אפר דלאחר קידוש אין מלאכה פוסלין בהם כמבואר במסכת פרה ובר"מ הלכות פרה פ"ז הלכה א' ועיי' בכ"מ שם והוא משנה פ"ד דפרה המלאכה אין פוסלת בו משיטילו האפר. ואיני יודע למה לא נקיט בהמה חיה ועוף ואפשר דמסתמא הנך לא שכיחי להיות אצל מי חטאת ומ"מ א"ש אם יכולה חולדה לשתות ואם לאו אלא שאר שרצים מכשירים הם דאזלינן בתר רובא אדם טהור ושאר שרצים ולא תלינן באדם טמא וכפי' הר"מ בפרה וכבר התבאר:

ובתוס' בד"ה טמאה פי' גם הצלוחית עכ"ל היינו לשיטתם שכתבו אחר זה דאחר קידוש מיירי ודקדקו נמי מלת טמא' דטמאים הוה לומר אלא דקאי אצלוחית דנהי דמי חטאת מטמאין אדם וכלים היינו אם נגעו בהן שלא לצורך הזאה אבל הכלי שיש בה מי חטאת טהורה כמבואר בר"מ פט"ו מהלכות אלו דאל"כ לא תמצא מי חטאת טהורין. וחיישינן שמא אדם טמא ונטמא הצלוחית והר"מ בפ"ט דפרה השמיט טמאה וכתב פסולה כמו במתני' ואפשר דודאי הצלוחית טמאה מלהיות שם מי חטאת אבל לחולין ולתרומה טהורה דרוב בני אדם טהורין כמו בככר הנתונה על הדף ומים פסולין דרוב בני אדם אין טהורין לחטאת כמ"ש הוא ז"ל:

ובד"ה שאני אומר כו' דגזרו על ספק כלים ולא על ספק אוכלין עכ"ל משמע דטומאה זו מדרבנן הוא. והא דלא גזרו על אוכלין פירשה הר"ן בחמש שיטות דכלי יש לה תקנה ע"י טבילה ואף כלי חרס דאין להם טהרה במקוה לא חלקו חכמים משא"כ באוכלין דלית להו טהרה במקוה לא רצו חכמים לגזור ולהפסידן לגמרי עכ"ל ולפי זה אף המים נמי פסולים דיש להן טהרה במקוה ע"י השקה דבטלו ונעשו חיבור למקוה ועיין במס' פסחים דף ל"ד ע"ב ובר"מ הלכות איסורי מזבח פ"ו יע"ש ואף דלשאר משקין לא מהני השקה מ"מ גזרו על המים דטמאין או אפשר דממים לא קשו להו דמ"ש מככר דשני ושני הוא דרוב בני אדם אין, טהורין לחטאת וכמ"ש הר"מ והרע"ב בפי"א דפרה משנה א' אלא על הצלוחית קשיא להו דאמאי טמאה דמשמע אף לחולין ותירצו דגזרו על ספק

הכלים ולא על ספק אוכלין. וכבר היה נראה לפרש טמאה הצלוחית ולא המים דלא גזרו על משקין דלית להו טהרה במקוה ולא חילקו נמי במים ולא גזרו עליו טומאה והמים טהורין ואין נפסלים דתלינן באדם טהור ולא בשרצים אלא דא"כ למה תנא לה במסכת פרה אלא גם לענין המים נ"מ וכן מוכיחין ד"ה שכתבו גם הצלוחית ומסתבר הוא כיון דהיא טמאה א"כ ה"ה המים אף דלא גזרו על ספק משקין נמי הכין הוא דהוה וכדכתיבנא:

אבל לאינך תירוצים שכתבו התו' כאן נוכל לומר מש"ה טמא דתלינן באדם טמא ושאני ככר הנתונה על הדף דהתם קרוב לוודאי דאדם טהור נטל' משם כדי שלא תפול מעל הדף כו' יע"ש:

ובד"ה אם יכולה חולדה לשתות פסולה עיין בפי' הר"ש במס' פרה פ"ט משנה ג' יע"ש מ"ש:

ובד"ה או נחש לדברי ר"ג כו' והא דלא תנא עכבר משום דר"א שמותי הוא עכ"ל פי' מב"ש ולית הלכתא כותיה וכר"ג קיי"ל כן ומש"ה לא תנן אף העכבר ואפשר אף אי הוה הלכתא כר"א לא הוה קשי' ליתני אף העכבר לר"א דהא במתני' תנן פסולה ואלו לר"א מי חטאת שנטמאו מטהרין כדאיתא בזבחים צ"ג ע"ב מ"מ מה בכך רבי היא ונסיב אליבא דתנאי גם בברייתא דתנא טמאה והיינו כר"א דמי חטאת שנטמאו מטהרין והיינו כר"א ואפ"ה לא תנא אף העכבר דנסיב לה אליבא דתנאי:

ובד"ה אי שירד טל בלילה ברייתא היא כו' ושמא ניחא להביא שמפורש בה שאני אומר אדם טמא נכנס לשם כו' משום דאיכא למ"ד מי חטאת שנטמאו מטהרין או דפסול אגב טמאה כו' עכ"ל מ"ש מי חטאת שנטמאו ראוין להזאה יש לראות א"כ ברייתא היאך מיירי אי בנתקדשו עם האפר תקשי טמאין למאי הא לא פסולה ובלא"ה טמאה ואי קודם קידוש בלא"ה אתי שפיר דתנא ברייתא טמאה קודם קידוש ומתני' לאחר קידוש מיירי ואפשר דמיירי לאחר קידוש וקתני טמאה לומר דאפ"ה טמאה ולא פסולה ונ"מ קודם קידוש שמטמאין אחרים ולפי זה יש לראות בסיפא אם יכולה חולדה לשתות פסולה ואמאי פסולה והא איכא למיתלי באדם ושאר שרצים דאדם טמא נמי אין פוסל דמי חטאת שנטמאו מטהרין לפום סברא דהשתא א"ו משמע דלא אזלינן בתר רובא בהא. ולפ"ז י"ל מ"ש הר"ש ז"ל בפי' המשניות פי"א דפרה משנה א' הטעם דאין דרכן של אדם לגלות ולא כתב מטעם רובא וכבר הארכנו בזה לעיל ויש לומר דאל"כ אמאי בסיפ' פסולה ולא תלינן באדם ושאר שרצים דהוה רובא אלא דאין דרכן של אדם לגלות והוה מחצה על מחצה שרצים או חולדה ומש"ה אזלינן לחומרא ואי חזקה דמים איכא חזקה

דהעמד טמא על חזקתו כמו שהארכנו בזה לעיל בפירש"י יע"ש. ודע דע"כ הא דטמאה שכתבו התו' ולא פסולה דמי חטאת שנטמאו מטהרין להזאה היינו לאחר קידוש ולא קודם קידוש דאי קודם קידוש אין ראוין להתקדש עוד כמ"ש התו' בזבחים דף צ"ג ע"א דהך דיבמות קי"ו ע"ב קודם קידוש איירי ואין לומר דהתם באפר וטעם דכ"ז שאין ראוי להזאה תיפסל בטומאה משא"כ המים דלאו חטאת כתיב ביה דלאחר שנותן האפר אף דנטמא האפר מ"מ הא ראוי להזאה זה א"א דבעינן שיהא ראוי להזאה קודם טומאה ולא טומאה וראוי להזאה כאחת עוד דא"א שיהא שניהן בב"א דמיד כשנוגע האפר במים נטמא ואין ראוי להזאה עד שיבלל יפה דאלת"ה קשיא קושית התו' לשם בזבחים דהא בברייתא דיבמות דף קט"ז ע"ב תני' לא ישא אדם מי חטאת ואפר חטאת ע"ג הנהר והיינו מי חטאת קודם שנתקדשו עם אפר אף המים הטמאים פסולים לכ"ע אלא כמ"ש כאן. הן אמת מה שהוקשה להם לתו' בזבחים לא ידענא דהא דגזרו היינו אליבא דחכמים דהלכתא כוותייהו דמי חטאת שנטמאו טמאין ואין ראוין להזאה. עוד כתב זה התו' דגם הצלוחית טמאה פי' דמש"ה תנא טמאה דנ"מ אף לאחר קידוש לענין הצלוחית ועוד יש נ"מ למה דתנן בפ"ט דפרה כוונתם דתנן בפ"ט משנה ח' נפסלו מי חטאת הנוגע בידיו ובגופו כו' ואילו נטמאו יש חילוק והבאתיו לעיל יע"ש. ומש"ה לא תנא פסול' דה"א פסול אחר ולכך תני טמאה כו' ובכל אלה התירוצים לא יתיישב כ"א מה דתנא טמאה לאיזה צורך תנא לה וליישב קושית רש"י אי אחר קידוש מיירי אבל מה שהקשו אמאי שינתה הברייתא ממתני' לא יתיישב דאכתי אמאי במתני' תנן פסולה ובברייתא לא רק לפי התי' ראשון י"ל וכבר הארכנו בזה לעיל בתכלית האריכות יע"ש:

וראיתי למהרש"א ז"ל שכתב בכאן דברים אשר לא זכיתי להבין אותם במ"ש לכאורה קשה כיון דבין ברישא ובין בסיפא אינה אלא פסולה ולאחר קידוש קמיירי א"כ מאי אריא אם יכולה חולדה בלא"ה נמי פסולה דתלינן באדם טמא יע"ש ולא זכיתי להבין דבריו הקדושים הנה מ"ש לאחר קידוש מיירי אמת הוא ממ"ש התו' דלהכי נקיט טמאה דפסול אגב טומאה בא ואי קודם ודאי דנ"מ טובא במה דנקיט טמאה אלא לאחר קידוש ואין נ"מ במה דנקיט טמאה דבלא"ה מי חטאת מטמאין אדם וכלים אלא משום דפסול אגב טומאה בא אלא מה שהוקשה כו' לא ידענא לפרש דלכאורה כוונתו מאי איריא אם יכולה חולדה לשתות אפי' אין יכולה חולדה וה"ה שאר שרצים דמסתמא כן הוא דמונח במקום גבוה נמי פסולה דתליא באדם טמא ובשלמא אי טמאה דרישא דווקא וקודם קידוש א"ש דאי אין יכולה חולדה לשתות נמי טמאה ואי יכולה חולדה פסולה הוה ולא טמאה כפירש"י משא"כ לפי' התו' כן נראה לכאורה כוונתו ותי' דשייך למיתני

אם יכולה חולדה לשתות דאין דרך בני אדם לגלות כמ"ש הר"ש בפי' המשניות אלא דזה דוחק:

ועוד דאמאי לא אם יכולה חולדה לשתות אלא שאר שרצים וכן צריך אתה לומר לדעת הר"ש שם בפי' המשניות שכתב ואם אין יכולה חולדה לשתות כשרים הן הרי אלא שאר שרצים וכמ"ש הר"מ מפני שיש שתי ספיקות כו' אם נאמר לאחר קידוש שאר בהמה וחיה אין פוסלין וכמ"ש לעיל. גם אין ליישב דבריו דע"כ תו' לא סבירא להו דאזלינן בתר רובא בכאן דאל"כ לתירוץ ראשון דמי חטאת שנטמאו מטהרין אמאי בסיפא פסולים ולא תלינן בשאר שרצים ואדם דהוה רובא דא"נ אדם טמא הם כשירים להזאה אלא דלא אזלינן בתר רובא וא"כ קשיא ליה שפיר אמאי אם אין יכולה חולדה אלא שאר שרצים לתי' שני אמאי כשירים ומ"ה א"ש דאין דרכן של אדם לגלות דא"כ לא מייתי ראייה מרישא דהתם ליכא למיתלי אלא באדם ולא בשרצים דאין דרך לכסות גם מ"ש דלא גרסי א"נ וכן כתב מהר"מ כתבנו לעיל דיש לפרש דממתני' מצי למידק אם אם יכולה חולדה הא לא"ה אלא שאר שרצים כשרים להזאה וטהורים סוף דבר דברי מהרש"א נעלמו ממני וצ"ע:

דף י.

גמרא הא מצאה כמה שהניחה לא טומאה ולא פסולה איכא עכ"ל ר"ל דלא מחזקינן טומאה ופסול מספיקא היכא דלא נתחדש שום דבר וכי אמרינן ספיקא דאורייתא היינו היכא שנתחדש בה שום דבר מה ולא כשלא נולד לנו ונתחדש שום דבר וכמה מקומות אמרינן מספקא לא מחזקינן איסורא ואלו ספק מים מגולין אף מצאה כמו שהניחה נמי אסור אלמא חמירא סכנתא מאיסורא ומהא דהניחה ומצאה כמה שהניחה אין ראיה אלא דחמירא סכנת' מאיסור' ולא דנילך בתר רובא או חזקת אין ראיה אבל מהא דברישא טמאה ובסיפא פסולה יש ראיה דאזלינן בתר רובא וכפירש"י ד"ה ואין דרכן לכסות אלמא במידי דאיסורא תלינן לקול' ואזלינן בתר רובא וכמ"ש לעיל ומהא דמצאה כמה שהניחה אין ראי' דאזלינן בתר חזקה דמים דהא איכא נהי העמד טמא על חזקה או כמ"ש לעיל אלא כמ"ש כאן:

ובפירש"י בד"ה ש"מ חמירא סכנתא מאיסורא ואית דילפי כו' עכ"ל, הנה לאית דאמרי סברי בסיפ' טמאה והא דנקיט פסולה לאשמעינן דחיישינן נמי לנחש דדרכן לגלות וליהוי ספק סכנה ולא חש למינקט טמאה דחמירא ליה סכנתא מאיסורא ולפ"ז הא דאמר ריב"ל מה טעם מפני שדרכן לגלות ואין דרכן לכסות הוה למיתני ברישא פסולה

משום דאיכא סכנה משום חשש נחש ולהכי אמר דאין דרכן לכסות כו' ובודאי אדם כיסה וליכא למיתלי בנחש כלל ולכך לא נקיט פסולה ומ"ש רש"י ואע"ג דלגבי איסור קולא הוא דלא מטמא לאו למימרא דאין טמאה אלא דיכול לטעות ולומר דאין טמאה אפ"ה הא ניחא ליה לאשמעינן דאסור משום סכנה אלא דקשיא לי דאכתי ברישא אמאי תנא טמאה והא ודאי דאסור נמי משום סכנה שמא נחש שתה ומה בכך דאין דרכן לכסות מ"מ כשהניחה מגולה שמא שתה דהא מים מגולים הניחה ומצאה כמות שהיתה אסורין וליכא מאן דפליג אם לא שנאמר דהאי לישנא סובר טמאה ולא פסולה דמי חטאת שנטמאו מטהרין וכמ"ש התו' ד"ה או שירד כו' דמש"ה שינתה התוספתא ונקטה ברישא טמאה ועל זה נתן טעם דודאי גם לענין איסור סכנה גם ברישא חייש להכי אלא דנקיט טמאה ולא פסולה לענין הזאה דלענין זה אין דרכן לכסות והא לא חיישינן שמא מ"מ שתה הנחש או חולדה כשהניחה מגולה דכל היכא דלא איתיליד ריעותא ונתחדש דבר מה לא חיישינן וכמ"ש לעיל זולת בסכנה מצאה כמה שהניחה חיישינן וכדכתיבנא ומ"מ מדייק מדקתני סיפא פסולה ולא טמאה אלא דניחא לאשמעינן פסולה ואסור נמי משום סכנה ואף דאיכא למיטעי ולומר פסולה ולא טמאה הא ניחא לי' יותר דמשום דחמירא לי' לתנא סכנתא מאיסורא ומש"ה דייק שפיר כמה שכתבנו והבן זה:

אתמר השוחט בסכין ונמצאת פגומה אמר רב הונא אפילו שיבר בה עצמות כל היום פסולה חיישינן שמא בעור נפגמה ורב חסדא אמר כשירה שמא בעצם נפגמה עכ"ל הנה רב הונא דנקיט השוחט בסכין ונמצאת פגומה משמע דבנאבד הסכין כשירה גם לר"ה וכמ"ש הרא"ש ז"ל בפסקיו ונתן טעם לזה דלא שכיח שיפגום הסכין בעור או בסימנין והוה כאלו נודע לנו שנשחטה כראוי עכ"ל עוד י"ל דחזקת בהמה שאין זבוח איתרע קצת דהרי שחוטה לפניך הלכך חזקה דסכין שהיתה בדוקה מקודם לא איתרע כלל הלכך מוקמינן אחזקה דאי לא"ה הוה מיהא ספיקא חזקה דאין זבוח להדי חזקה דסכין אלא כמ"ש דאין זבוח איתרע ודע דלשיטת משאת בנימין בתשובה דכל היכא דאיתחזק איסורא לא מהני ספק ספיקא והביאו דבריו הש"ך וט"ז בי"ד סי' ק"ו וראייתו מדלא מהני אפילו שחט הרבה בהמות דאיכא ס"ס שמא בבתרייתא ואת"ל בקמייתא שמא בעצם המפרקת ואת"ל בעור שמא לא שחט כנגד הפגימה אלא, דלא מהני כיון דאיתחזק איסורא דבהמה בחייה וכמו שאני עתיד לבאר לקמן אי"ה הא תינח בנמצאת הסכין פגומה דהוה חזקה דהשתא דהרי פגומה לפניך וחזקה דבהמה בחיי' והוה תרתי נגד חדא חזקה דסכין שהיתה בדוקה מקודם לכן וחדא במקום תרתי לא אמרינן כדאית' בריש נדה דף ג' ע"א דמקוה שנמדד ונמצא חסר דרבנן מטמאין בין ברה"ר ובין ברה"י

וודאי ולא ספק דהוה תרתי במקום חדא וכמו שיתבאר לקמן ומש"ה לא מהני ס"ס כיון דאתחזק איסורא אבל בנאבד הסכין ואין ידוע מה הי' לו אם נפגם אם לאו א"כ אוקי חזקה להדי חזקה והוה ספק השקול ותהני ס"ס להתיר שמא לא נפגם כלל ואת"ל, נפגם שמא בעצם המפרקת ואת"ל בסימן שמא במיעוט בתרא או שמא לא שחט כנגד הפגימה והוה ארבע ספיקות להתיר וחזקה לית כאן נגד הס"ס דמאי אמרת בהמה בחיי' בחזקת שאין זבוח עומדת הא איכא נמי חזקה דסכין שהיתה בדוקה מקודם ולא איתרע כלל והוה ספק השקול וחזקה כמאן דליתא ומהני ס"ס. ולמה ליה להרא"ש לומר דבנאבד מש"ה מותר דהוה מלתא דלא שכיחא או דחזקה דבהמה דאין זבוח איתרע דלמה לי הא הוה ס"ס. ודוחק לומר כיון דאיכא חדא חזקה לאיסורא אף דיש חזקה אחרת נגדו תו לא מהני הס"ס דמאי שנא מאילו לא היה כלל חזקה דאיכא חדא להדי חדא ואישתרי מטעם ס"ס. ומיהו י"ל דאי הוה ספק השקול אי נפגם בעור או לאו יש לנו לאסור לאסור היכא דנאבדה הסכין בלא בדיקה דחזקה דסכין כמאן דליתא דמי' כיון דעשוי לפגום ולקלקל ע"י העור הוה חזקה העשויה להשתנות ולא אזלינן בתרה ועיין בא"ח סי' ק' ס"ק י"א במ"א גבי ציצית יע"ש ובי"ד סי' ר"א ס"ה במקוה שהוחזק להיות מימיו מתמעטין ואין ראי' מהתם דהתם הוחזק ורגילות שהמים תמיד מתמעטין וה"ה בציצית עשוי לפסוק בכל שעה משא"כ בסכין דא"נ הוה ספק השקול אפ"ה איכא חזקה טובה דסכין שהיתה בדוקה מעיקרא. והנה לפי הבנת הש"ך וט"ז שם בסי' ק"י דס"ס מהני אף היכא דאיתחזק איסור ומההיא דשמעתין שהביא המ"ב ראייה דחה שם הש"ך בס"ק ס"ד ואמר דלא חשיב ס"ס דהכל שם אחד הוא. כמ"ש בס"ק י"ג בשם האגור וספיקא דשמא לא נגד הפגימה אין ספק דמסתמא הוליך נגד כל הסכין עכ"ל הנה ביאור דבריו נ"ל דה"ק דבשחט בהמה אחת ליכא ס"ס שמא בעצם ואת"ל בסי' שמא במיעוט בתרא דהוה שפיר ס"ס דספק השני מחמיר יותר מן הא' דשמא בסי' ושם יש מקום להטריף אלא שכתב האגור ומביאו הש"ך שם ס"ק י"ג שלא תוכל להפכו דאיך תאמר שמא במיעוט בתרא ואת"ל בעצם דספק השני מיקל יותר מן הא' יע"ש בהדיא וקאמר דשמא לא שחט נגד הפגימה הוה ס"ס שמא בעצם ואת"ל בסי' שמא במיעוט בתרא וכן להיפך שמא במיעוט בתרא ואת"ל במיעוט קמא שמא א שחט נגד הפגימה או יאמר דהאי ס"ס לחוד שמא במיעוט בתרא ואת"ל במיעוט קמא שמא לא שחט נגד הפגימה די בכך והוה ס"ס ולא צריך להתהפך שמא לא שחט נגד הפגימה ואת"ל שחט נגד הפגימה תו אין לומר שמא במיעוט בתרא דשם אין פוסל שום פגימה מ"מ כאן א"צ להתהפך דמתחלה אתה צריך לדון על גוף המעשה אימת נעשה וא"צ להתהפך וכה"ג ספק על בדריס' או נשבר הגף

ואין ידוע אם מחיים שכתב הש"ך דכללו של דבר כל ששתי הספיקות הן בגוף וענין אחד צריך להתהפך משא"כ כשהן בב' ענינים אז א"צ להתהפך וה"נ דכוותי' דמתחלה צריך אתה לדון אם היה פגימה בעת ששחט ואח"כ לדון אם שחט נגד הפגימה וא"צ להתהפך ומש"ה כתב הש"ך דלא חשיב ספק דמסתמא הוליך כל הסכין. ואי קשיא לך אכתי בשחט הרבה בהמות איכא ס"ס שמא בתרי' ואת"ל בקמייתא שמא בעצם המפרקת וכן להיפך בעצם המפרקת או במיעוט בתרא של סי' ראשון דספק הב' מחמיר יותר מן הראשון ולא הוה משם אחד ומש"ה יפה עשה המ"ב שהביא הא דשחט הרבה בהמות ולא משחט אחת ולא קשה שם קושית הש"ך אבל יראה דכה"ג הוה שם א' שמא עצם בתרייתא או עצם קמייתא ומה לי זה אין שום פסול עליו וזה ג"כ אין שום פסול עליו ודוקא מיעוט סי' ששם יש מקום להטריף הוא דהוה מחמיר כו' ולפי זה יש להקשות דנאבד הסכין לאחר שחיטה פשיטא דיש ס"ס וחשוב הוא חדא שמא לא נפגם לה כלל ואת"ל נפגם שמא במיעוט בתרא ואין צריך להתהפך כלל דמתחלה צריך לדון אי הוה פגם כלל ואח"כ אימת נפגם דהוה שני ענינים ודמיא ממש להא דספק על ספק לא על ולספק נשבר הגף ואין ידוע אם מחיים דהוה שני ענינים א' שמא לאחר שחיטה וא' שמא לא ניקבה הריאה וכן בארי וה"נ דכוותי' ובשלמא בנמצאת פגומה ואנו באנו לדון אימת נעשה שפיר אמרינן מאי חזית דמתחיל שמא לאחר שחיטה תתחיל שמא במיעוט בתרא ושוב לא תוכל לומר כלל משא"כ כאן דמתחלה צריך לדון אם נפגם כלל ולא צריך להתפך כלל כה"ג וחזקה ליכא נגדו וא"כ למה ליה להרא"ש טעמא דלא שכיח ועוד מתחלה כשהבין הש"ך דס"ס מהני נגד חזקה והכא לא מהני דלא חשיב ס"ס יע"ש א"כ בנאבד הסכין פשיטא דמהני ס"ס דהוה ס"ס חשוב ולמה לי' שאר טעמי':

והרשב"א בחדושיו הביא דברי הרמב"ן ז"ל דלרב הונא בנאבדה הסכין פסולה דחיישינן שמא בעור נפגמה כו' יע"ש והנה קשה כפי מ"ש דס"ס גמור הוא ואולי הוא ז"ל סובר דרב הונא סובר דעור שכיח טובא שפוגם והוה כמו דברים הרגילים ומש"ה טריפה כי ליתא לסכין דאמרינן קרוב הדבר לודאי שנפגם בעור ולא אמרינן אוקי הסכין אחזקתו וראיה לזה מדכתב הרשב"א ז"ל דלהרמב"ן עור הוה כדברים החוצצים ונתעסק בהן בין חפיפה לטבילה דלא עלתה לו טבילה כלל אף דלא נמצא עליו שום דבר חוצץ אח"כ דאימור במים נפל והוא בנדה דף ס"ו ובי"ד סימן קצ"ט סעיף י"ג הרי דמדמה זה לזה ומש"ה שפיר כתב דלרב הונא כי נאבד הסכין טריפה דעור קרוב לודאי שהוא פוגם ולית ספק כלל. או חדא ספיקא הוה דשמא לא נגד הפגימה שחט ואסור מספק דספיקא לחומרא מ"ה כה"ג:

ומיהו מהא דאמר רב הונא ונמצאת פגומה אין ראוי להתיר בנאבדה י"ל דרב הונא אמר בנמצאת פגומה הוה פסולה ופסולה משמע ודאי נבילה וכמ"ש מהר"מ ז"ל הלכות שחיטה בפ"ג כ"מ שאמרנו פסולה הר"ז נבילה וודאית יעו"ש בהלכה י"ח ומסתמא רב הונא נמי דאמר הר"ז פסולה היינו נבילה וודאית קאמר ואף דאמר חיישי' שמא בעור נפגמה אין זה דיוק ולימא דהוה ספק נבילה אלא יכול להיות שודאי הוא מפני שיש כאן שתי חזקות חדא דבהמה בחיי' בחזקת איסור שאין זבוח עומדת וחדא דסכין דהשתא דהרי פגום לפניך והוה תרתי נגד חדא חזקה דסכין דמעיקרא וחדא במקום תרתי לא אמרינן כההיא דמקוה שנמדד ונמצא חסר דהלכה כרבנן דמאמאין ודאי כדמסיק שם בנדה דף ג' ע"א יע"ש משא"כ בנאבדה הסכין דלא הוה ודאי נבילה דמידי ספיקא לא נפקא דהוה חדא נגד חדא ומש"ה אמר מילתי' בנמצאת פגומה דהוה ודאי כמ"ש:

וכל זה לא נ"מ לדידן לדינא דהא פסקינן כרב חסדא בששיבר בה עצמות דתלינן בעצם נפגם וכ"ש בנאבדה הסכין דכשירה דלו יהא ודאי דעצם פוגם מ"מ הוה לי' כנאבדה בלא בדיקה ושמא בסי' או בעור נפגם אלא ש"מ לדידן בנאבדה הסכין כשירה וכן הוא בחדושי הרשב"א בתר דכתב כללא דנקטינן מהאי שמעתין כתב שם בד"ה ומיהו אם שיבר בה עצמות וז"ל ונאבדה הסכין כשירה ק"ו מנמצאת פגומה ושיבר בה עצמות הרי כמ"ש דלדידן גם הרמב"ן מודה דהיכא דנאבד הסכין כשירה בלא בדיקה ודוקא לרב הונא הוא דאמר הכי דס"ל דאם דנאבד פסולה ודייק לה מדאמר רב הונא בשמעתין בהמה בחי' בחזקת איסור עד שיודע לך במה נשחטה משמע עד שיודע בבירור וכל זמן שלא נודע לנו במה נשחטה אסורה אבל לרב חסדא אינו כן ובנאבד שרי וטעמא דהא מלתא כבר כתבנו לעיל גם טעם מחלוקת רב הונא ורב חסדא מבואר הוא ממה שכתבנו ובהכי נמי מה דפריך לרב חסדא מאי טעמא ומשני עצם ודאי פוגם ואין ספק מוציא מידי ודאי ואכתי הקשה אף בנאבד אמאי כשירה דהא בהמה בחיי' בחזקת איסור עומדת וכרב הונא ומכ"ש בנמצא פגום אלא דזה לאו קושי' הוא דבנאבד אמרינן ס"ס או דלא שכיח כלל כמ"ש הרא"ש ז"ל ודוקא לרב הונא דהוא מרי' דשמעתין דלעיל דאמר כל זמן שלא נודע הרי היא בחזקת איסור כו' ולא לרב חסדא דאינו כן כו' וכמה שכתבנו:

וראיתי להים של שלמה בפרקין סימן י"ח שכתב וזה לשונו ואם נאבד הסכין כשר ואיני יודע על מה נתחבטו המחברים להביא ראי' על זה דכשר דהא רב הונא דטריף דוקא כשנמצאת פגומה כו' עכ"ל ולא ידענא דהוה ליה לאקשויי ביותר על מי שנתחבט בדבר זה להתיר הא פסקינן הלכתא כר"ח בששיבר בה עצמות וכמ"ש בנאבד הסכין וכמ"ש הרשב"א בחדושיו ד"ה ומיהו והבאתיו לעיל יע"ש אלא דאין זה ראי' דאיכא למימר דהא

דפסקינן הלכתא כר"ח בסכין ארוך דווקא דאיכא ספיקי טובא שמא ל"ש נגד הפגימה או שמא במיעוט בתרא ויוכל גם כן להתהפך כמ"ש לעיל אבל היכא שאין בסכין אלא כמלא צוואר וליכא אלא חדא ספיקא שמא בעצם או במיעוט בתרא ולא תוכל להתהפך כמ"ש האגור והביאו הש"ך בסי' ק"י בס"ק י"ג בכללי הס"ס יע"ש אסור בנאבד וכן דעת רבו של הרשב"א ז"ל הביאו הרשב"א שם בחדושיו בד"ה ומיהו אם שיבר בה עצמות וז"ל כתב רבינו ז"ל דהיכא שיש הכשר שחיטה חוץ לפגימה הוא דאמרינן הכי יע"ש והיינו כמ"ש דסכין איתרעי בהמה לא איתרעי ואיכא ספיקי טובא שמא במיעוט בתרא או שלא נגד הסימנין והיינו שמא בעצם או במיעוט בתרא וכן להיפך שמא במיעוט בתרא או שמא לא נגד הפגימה או כמ"ש לעיל דהוה ב' ענינים וא"צ להתהפך ואיך שיהיה נוכל לומר דוקא דהא דפסקינן בששיבר עצמות דכשירה לדידן ביש הכשר שחיטה חוץ לפגימה וה"ה וכ"ש בנאבד כה"ג דכשירה אבל באין בה שיעור הכשר שחיטה חוץ לפגימה בנמצא בו פגם פסול לדעת רבו של הרשב"א ואפשר דה"ה בנאבד הסכין כה"ג ומ"ה צריכין לראייה והדרא קושין לדוכתי' דגם ראיות היש"ש אין ראיה דמה שלא הזכיר רב הונא אלא נמצא' פגומה הא נאבד שרי גם לרב הונא אייריי ביש שיעור הכשר שחיטה בלא הפגימה ומש"ה כי נאבד שרי מחמת ס"ס כמ"ש לעיל בסמוך אבל כשנמצאת פגומה איכא תרתי חזקה לאיסורא וחדא במקום תרתי לא אמרינן כההיא דמקוה וה"נ כן וס"ס היכא דאיתחזק לא מהני כמ"ש המ"ב כן הוא סברת רב הונא ואוקי חזקה דסכין מעיקרא נגד בהמה בחייה ונשאר חזקה דהשתא דהרי פגום לפניך אבל בליכא שיעור שחיטה בלא פגימה לא מהני אף נאבד הסכין לא מהני דאיכא חזקה להדי' חזקה ומידי ספיקא, לא נפקא וס"ס לא הוה בכאן ומיהו לפי מ"ש לעיל גם בכאן איכא ס"ס שמא נפגם ואת"ל שמא במיעוט בתרא ולא צריך להתהפך דהוה שני ענינים דמתחלה צריך לדון אם היה כלל פגימה ודומה לספק על או נשבר הגף כו':

והנה אנן דפסקינן כר"ח בששיבר בה עצמות ואם לא שיבר ונמצאת פגומה אסור אעפ"י כן לא הוה אלא ספק נבילה וכמ"ש המחבר בש"ע סי' נ"ח ס"כ דכה"ג מכסה בלא ברכה וה"ה למו"ב הוה ספק ולא ודאי יע"ש והש"ך ז"ל שם בס"ק כ"ז הרעיש על הב"ח במ"ש דהוה ודאי נבילה והביא ראי' מטור ריש סי' י"ח דכתב דהוה נבילה והוא ז"ל דחה זה יע"ש ואני אומר איברא דמדברי הר"מ ז"ל בהל' שחיטה פ"א הלכה כ"ד משמע בפי' דכל הנמצאת דסכין פגומה ולא שיבר עצמות דהוה ספק נבילה ולא ודאי יע"ש נוכל לומר דמיירי בנגע בעצם מפרקת מש"ה הוה ספיקא אבל אם ברור לו שלא נגע בעצם המפרקת אפשר דודאי הוה דליכא למיתלי במידי ומיהו ממ"ש הש"ך דאיכא למ"ד דמיקל נראה

ללישנא דמסיק ואבע"א כרב הונא דאי כר"ח מכדי מתלא תלינן כו' משמע דר"ח מכשיר א בליכא למיתלי כלל וא"כ אנן דמחמרינן מידי ספיקא לא נפקא ולקמן אבאר מפני מה מיקל לרב חסדא:

הן אמת דמדברי הר"מ ז"ל אין הכרח דהוא ז"ל לשיטתי' אזיל דפסק בפ"ה מהל' תרומות דחביות מכאן ואילך הוה ספק ולא ודאי וכבר הוקשה להכ"מ שם לרבנן דאמרי במקוה דטמא ודאי וה"נ בטבל דהוה תרתי במקום חדא יע"ש ובמ"ל בהל' מקוואות פי"א דמקוואות בד"ה כתבו התו' כתב דרבינו סובר דתירוצא דואבע"א בנד' דף ג' ע"א הו' עיקר דהרי חסר לפניך לאו ריעות' הוא וליכא אלא חדא נגד חדא ומש"ה בטבל ספיקא הוה ובטומא' שאני דהחמירה תורה ולא יליף תחלת טומאה מסוף טומאה והא דטעמא ודאי דילפי' מרה"י דטמא ודאי כן הוא תוכן כוונתו שם וכמו שאבאר עוד לקמן בעזה"י ומש"ה ניחא בטבל דהוה ספק יע"ש ולפ"ז מש"ה כתב ג"כ בפ"א מהל' שחיטה הכ"ד דהוה ספק נבילה ולא ודאי דלא הוה תרתי לריעותא דהרי פגום לפניך ליתא כלל נגד חזקה דמעיקרא שהיה בסכין כמו שאבאר עוד מזה לקמן ומידי ספיקא לא נפקא משא"כ הטור דכתב בסי' י"ח דהר"ז נבילה ומשמע ודאית היינו משום דאיהו פסק כלישנא קמא בנדה דף ג' דהוה תרתי לריעותא או דואבע"א נמי סובר דלרבנן דודאי הוא משום תרתי לריעותא ועיין במ"ל שם באורך ועיין בתו' נדה שם ואין להאריך כאן ומש"ה דהוה נבילה ודאית ובחביות לא ביאר הטור דעתו בסי' של"א והשמיט שם דכמה דינים השמיט שם כמ"ש שם בתחלת הסימן שאין מצוי יע"ש וז"ש בסי' י"ח הר"ז נבילה ואפילו אם נגע בעצם המפרקת חיישינן שמא בעור נפגמה והיינו דוקא כשנגע בעצם כתב חיישינן והוה ספיקא דלרב חסדא מכשיר בהכי. אבל כשלא נגע וודאי הוה מטעם תרתי במקום חדא ואף דבגמרא איכא לישנא דר"ה מכשיר אף בנגע בעצם המפרקת דמתלא תלינן כדאמר ע"ב דאי ר"ח איסור בעצם בתרייתא אפגם אלמא לא לר"ח אף שלא יש לתלות תלינן לא קיי"ל הכי אלא כלישנא דאמר לאכשורי קמייתי והיינו דיש לתלות במידי דהיינו עצם מפרקת ולא כשאין דבר לתלות דהוה תרתי במקום חדא וה"ה ודאי נבילה וס"ס לא הוה כמ"ש הש"ך בסי' ק"י דלא תוכל להתהפך וספק שמא לא שחט נגד הפגימה לאו ספק הוא דמסתמא מוליך כל הסכין ומש"ה הוה ודאי והא דאמר בלישנא בתרא מכדי מתלא תלינן היינו אי אמרינן דהרי פגום לפניך לא הוה ריעותא ואיכא חזקה נגד חזקה וכיון דסכין איתרעי בהמה לא איתרעי הוה כידוע במה נשחטה אבל אנן דקיימא לן בחביות ובמקוה דוודאי טמאין וודאי טבל כתי' ראשון בנדה וה"נ דכוותי' כן הוא להטור ומש"ה הוא וודאי:

עוד אחת אבאר לך דאף דמשמע דהא דמטמאין ברה"ר וברה"י ודאי משום תרתי לריעותא וחדא במקום תרתי לא אמרינן ומש"ה הוה ודאי דחזקה דהרי חסר מצטרפת עם העמד טמא על חזקה ולתי' הב' שם ואבע"א דרבנן לא ילפי סוף טומאה מתחלת טומאה משמע דהדר בי' ממה דהוה אמר לרבנן הוה תרתי לריעותא אלא דחזקה דהשתא כמאן דליתא דמי וטומאה שאני דעשאה הכתוב כוודאי וסוף שאני מתחלתה ומש"ה בחביות פסק הר"מ ז"ל בפ"ה מהל' תרומות הלכה כ"ד דספיקא הוה וכמ"ש כל זה המ"ל בי"א מפרה והבאתיו לעיל יש לומר דרש"י ג"כ הכי סבירא ליה שהרי בגיטין דף ל"א ע"ב עלה דהמפריש פירות ונאבדו דאמר חלוקין חביריו על ר"א פירש"י ז"ל בד"ה חלוקין אלמא דלעולם חיישינן כו' יע"ש משמע דלא פליגי עליה אלא במה דאמר ר"א מעת לעת ורבנן חיישי לעולם אבל במה דאמר ר"א דהוה ספק לא פליגי רבנן עליה ואינהו נמי ספק משוי להו ולא טבל ואמאי והא איכא חזקה דטב והרי נאבדו לפנינו והוה תרתי במקום חדא כמו במקוה דמה"ט מטמאין ודאי אף ברה"ר מטעם תרתי לריעותא דאל"כ הוה לי' לפרש דחלוקין עליו בתרתי דודאי משוי להו ולעולם הוא ודאי ומגמרא אין ראי' דאמר פשיטא ותי' מ"ד מעת לעת ומה בכך, והא מ"מ חלוקין חביריו עליו דאיהו ספק משוי לי' והם סברי דהוה ודאי דיש לומר דלענין זה דלעולם הוה טבל אשמעינן דפליגי רבנן עליה אבל מפירש"י משמע שפיר כמ"ש והיינו דרש"י לשיטתי' בריש נדה שפי' שם על הא דואבע"א דרבנן טעמייהו דלא ילפי סוף טומאה משמע דהדר בי' משינויא קמא וכמש"כ המ"ל בפי"א דמקואות וכתב על מהר"ם מלובלין שדברי המנהיר לא נהירין ליה ולכאורה יפה עשה שלא נכנסו דברי הרב המנהיר ז"ל באזניו כדמוכח מהא דגיטין וכדכתיבנא אבל כדדייקינן ביה אית לן לומר דודאי לא הדר בתירוצא בתרא ומה דהוה אמר מעיקרא דלרבנן טעמייהו דהוה תרתי לריעותא ודברי רש"י בנדה כפי' מהר"מ מלובלין יע"ש והא דפירש"י בגיטין דחולקין משום דהוה ספק עד עולם ולא פי' דאינו ודאי משוי להו אלא משמע דהם נמי לספק חשבו ותרומה ויחזור ויתרום היינו דע"כ לא אמרינן במקוה דהרי חסר לפניך אלא משום דרגילות הוא להתחסר מעט מעט ולא בפ"א מש"ה אמרינן דהרי חסר לפניך הוה חזקה טובה ומש"ה הוה תרתי במקום חדא משא"כ בפירוש שנאבדו היינו שנגנבו ולא שהרקיבו וכמ"ש הרשב"א בד' שיטות בחדושיו לגיטין יע"ש וא"כ ודאי חזקה דהשתא כמאן דליתא דמי וחזקה דמעיקרא טובה היא ואמרינן עתה הוא דנאבדו ומש"ה הוה ספק ולא ודאי דאוקי חזקה להדי חזקה ובהא פליגי רבנן עלי' דר"א דלר"א מעל"ע הוא דחייש ולא יותר ולרבנן לעולם חיישינן והוה ספק אבל כ"ע מודים דספק:

ומנא אמינ' לה מהא דכתבו התו' ריש נדה ע"ב ד"ה התם תרתי לריעות' שהוקשה להם מהא דאמרי' אוקמי' אחזקה ותירצו דבנגע אף אם נכנס אדם טהור לבית טמא הוא אף דאית ליה חזקת טהרה והרי חסר הנגע לפניך והוה תרתי במקום חדא מ"מ דרך הנגע להתחסר בב"א משא"כ במקוה דאין דרך להתחסר הרבה בפ"א יע"ש הרי כמ"ש דלא אמרינן חזקה דהשתא אלא דומיא דמקוה וה"ה בחביות שנמצא חומץ דרגילות להתחמץ לא בב"א אלא מעט מעט וכדאיתא בריש נדה ע"ב משא"כ בנאבדו הפירות דלא אמרי' כן וכן בשמעתין ד"ה סכין איתרעי כו' כתבו בחד תירוצא דשאני מקוה דחסר ואתאי והיינו נמי דחזקה דהשתא אלימתא הוה הרגילות להתחסר מעט מעט ומש"ה הוה תרתי לריעותא ואף שבכאן כתבו עוד תירוצים אחרים מ"מ בנדה ע"ב ההוא תירוצא עיקר ממה שהוקשה להם מהא דאמרו רבנן אוקמי' אחזקה ועיין בתו' בסוגי' דפתח פתח ובפי' שם ולמ"ש כאן אין ראי' ממקוה:

וראיתי להר"מ ז"ל בהל' מעשר פרק שביעי הלכה ד' שכתב המניח פירות להיות מפריש עליהן מעשרות כו' נאבדו הפירות הר"ז חושש לכל מה שהפריש ואינו מפריש וודאי וכתב הכ"מ על מ"ש רבינו הר"ז חושש כו' ואינו וודאי פשוט הוא עכ"ל והמ"ל תמה, עליו דבחביות פ"ה מהל' תרומה הקשה הכ"מ על הר"מ דאמאי הוה ספק וכאן כתב דפשוט הוא דהוה ספק ולפי דברי המ"ל הא דחביות ודכאן א' הן משום דספק כאבע"א בריש נדה דלא הוה אלא ספיקא וכמ"ש בפי"א מהל' מקוואות והבאתיו לעיל ואני אומר דיפה עשה הכ"מ דשם בחביות הוקשה לו דדמי ממש למקוה דהחמיץ מעט מעט וכדמסיק בריש נדה מאן תנא חביו' ר"ש היא וכתירוצא קמא שם בריש נדה דמקו' וחביו' הוה תרתי לריעות' משא"כ בפירות שדרך ליאבד מן העולם בב"א או שנגנבו היה ספק דאוקי חדא להדי חדא ובזה הוא שכתב שפשוט דמידי ספיקא לא נפקא כו' ומש"ה ג"כ בשחיטה בנמצא' הסכין פגום' דלא הוה אלא ספק נבילה כמ"ש הר"מ ז"ל בפ"א מהל' שחיטה הלכה כ"ד הוה ג"כ מטעם זה דלא היה אלא חדא חזקה להדי חדא ומידי ספיקא לא נפקא וכן לענין כיסוי הדם אף שלא היה בסכין שיעור שחיטה חוץ למקום הפגימה ולא גמר השחיטה רק רוב המשוער, בצמצום ומשהו יותר ונמצאת פגומה דהוה ספק ולא ודאי דאוקי חזקה להדי חזקה ולא כודאי דיינינן ליה. הן אמת שתו' ע"ב ד"ה ודלמא הניחו בקושי' מהא דנגע ובנדה תירצו דשאני מקוה דחסר ואתאי:

ויש לראות בגיטין דף ל"א ע"ב בהא דחלוקין חביריו עליו דלר"א מעל"ע ולרבנן לעולם הוה ספק והא לר"א במקוה תולין לעולם ברה"י וכאן מעל"ע ואפשר דשאני טומאה

דמסוטה ילפינן לה דברה"י תולין לר"ש ואף לעולם תולין משא"כ כאן אין תולין אלא עד מעל"ע ויש לעיין בזה:

ודע דראיתי להט"ז בי"ד ק א ס"ק ו' שהשיג על האגור ורמ"א בדין שוחט שנטל קבלה ושכח ולא דע ה"ש וקשי' ליה ממקוה וג' תירוצים של תו' לא שייכים כאן יע"ש ויש לתמוה אמאי לא קשי' ליה בפשיטות טפי דבההיא דר"ח לא פסקינן כוותי' אלא בששיבר בה עצמות דתולין במצוי טפי הא לא"ה לא ואמאי דוקא לתי' השלישי של תו' דכתבו דאיכא ס"ס נתחדש לו זאת הקושי' דלא פסקינן כוותי' דרב חסדא אלא כששיבר בה עצמות. שוב ראיתי בתב"ש סימן א' ס"ק כ"ג הרגיש בזה קצת יע"ש ולי נראה דודאי ידע הט"ז מזה דשוחט לא דמי לנמצא הסכין פגום דכאן איכא ס"ס שמא ידע ואת"ל שכח שמא לא אירע לו פסול וכמ"ש הט"ז בתי' הג' של התו' ואפי' נימא דבנמצא' פגומה ליכא ס"ס כמ"ש הש"ך בסי' ק"י ס"ק ס"ד דשמ' לא הוליך נגד הפגימה מסתמא הוליך נגד כל הסכין. וספק א' בעצם או במיעוט בתרא לא מתהפך כמ"ש בס"ק י"ג בשם האגור יע"ש אפ"ה אי אפשר להכשיר מטעם זה בשוחט שלא ידע דיני השחיטה דהא במקוה מטמאין רבנן וודאי אף ברה"ר וע"כ דהוה תרתי במקום חדא חזקה דהשתא דהרי חסר לפניך וחזקה דטמא כמ"ש בריש נדה וא"כ בשוחט דהכי נמי איכא תרתי חזקה דהשתא וחזקה דבהמה בחיי' ואין מועיל הס"ס היכא דאיתחזק איסורא וכמ"ש הט"ז בסי' ק"י ס"ק ט"ז שהסכי' למ"ב דכל היכא שהחזקה סותר לא מהני ס"ס יע"ש וכן הסכי' שם הש"ך ומש"ה דינא הוא דלא ליהני כאן הס"ס בהאי שוחט וכתב הט"ז דאי במקוה מטעם חסר ואתאי הוא דהוה חזקה דהשתא חזקה אלימתא ה"נ בהאי שוחט אין דרך לשכוח הכל בפעם אחד אלא מעט מעט ואי דברב חסדא הטעם דאין ספק מוציא מידי ודאי הא כאן אין שייך זה ואח"כ כתב דאי דסמך אגודה על תי' שלישי של תו' דטעמ' דר"ח דמתיר הוא מטעם ס"ס וסובר הט"ז דמאי דכתבו התוס' ספיקי טובא היינו ס"ס ממש וא"כ ע"כ מוכח דמהני ס"ס אף היכא דאיתחזק איסורא ומשם למד האגודה דבריו מדין דרב חסדא דכאן נמי איכא ס"ס לזה הוקש' לו שפיר דאדרב' משם מוכח דלא מהני ס"ס היכא דאיתחזק איסור' דהא אנן לא פסקינן כר"ח אלא בששיבר בה עצמות דאין ספק מוציא מידי ודאי וטבל ועל' שאני דסכין איתרעי בהמה לא אתרעי וכיון שכן ודאי בהאי שוחט לא מהני ס"ס להתיר היכא דאיתחזק איסור' וכמו שהסכימו הט"ז וש"ך בסי' ק"י ומש"ה בתי' הג' הוה דקשי' ליה וכמ"ש ומה שיש עוד לדקדק בדין זה אבאר בי"ד סי' א' בעזה"י עוד יש לי לחקור חקירה אחת וגדולה היא אלי במ"ש הט"ז סי' א' ס"ק ו' דאין להתיר כלים שבישלו בהן בשר מאותו שוחט דאוקמי' אחזקתייהו דרש"י פי' בגיטין ל"א ע"ב

כל טהורות שנעשו ע"ג טמאות כל תרומות שנשתמשו טמאות עכ"ל ור"ל דאין להתיר הכלים מטעם ס"ס דבכלים ליכא למימר איתחזק איסורא דהא איכא חזקה דשוחט שפיר יודע מעיקרא וחזקה דכלים ואיכא תרתי להדי תרתי ותו מהני ס"ס דליכא תו חזקת איסור או יאמר דשוחט איתרע הכלים לא איתרעי והא דלא פסקינן כותיה דר"ח כ"א בשיבר עצמות הוא דהוה תרתי במקום חדא משא"כ כשלא שיבר חזקה דהשת' ליתא דודאי בעצם נפגם. ומש"ה. בנאבד הסכין כשירה דהרי שחוטה לפניך ובכלים נמי חזקה לאיסור דאוקי תרתי להדי תרתי ושוחט איתרעי כלים לא איתרעי וע"ז כ' דהא במקוה שנמדד ולמצא חסר פירש"י בגיטין ל"א ע"ב דתרומות טמאות הרי אף דאיכא חזקה לאותן טהרות ואוקי תרתי להדי תרתי ויהיה עכ"פ ספק או טהור ברה"ר דכל ספק טומאה ברה"ר היכא דליכא חזקה לאיסור טהור הוא אלא ע"כ כיון דהאדם והכלים שטבלו באותן מקוואות טמאין ודאי מחמת תרתי במקום חדא א"כ ממילא התרומה שנשתמש באותן כלים טמאין ודאי ובתרייהו גרירי. אבל לי ההדיוט מה דפשיטא ליה לרבינו הגדול ז"ל אל מפקפק בו הרבה והוא כמו שאבאר שהרי הר"מ ז"ל בפרק עשירי ה"ז מהל' מקוואות כתב שני מקוואות א' כשר וא' פסול וטבל באחת מהן ועשה טהרות הרי הן תלויות כו' (והיינו כשטבל מטומאה חמורה יע"ש) והו תוספתא בפ"ב דמקוואות הביאה הר"ש ופירשה וא"כ יש לראות אמאי הן תלויו' ולא שורפין דהא הטמא שטבל במקוה ואינו יודע באיזה מהן או בכשירה או בפסולה הוה ודאי טמא דאוקי אחזקה שהיה טמא, מקודם וחזקת אחרת ליכא נגדה וא"כ אותן טהרות שנגע בהן אח"כ אמאי לא הוה ודאי דבתר טמא גרירן אלא נהי דהטמא בחזקתו הוא אבל אלו כלת דיש להם חזקה דטהרות אוקי חזקה להדי חזקה ומש"ה מידי ספיקא לא נפקא, וה"נ בנדון דידן בכלים נמי. ולפ"ז הא דמקוה שנמדד ונמצא חסר כל טהרות שנעשו ע"ג טמאות למפרע טמאות היינו אדם וכלים שטבלו באותן מקוואות ולא התרומה דבתרומה איכא חזקה להדי חזקה ותולין מיהא כמה שאמר בתוספתא בירד לטבול ואינו יודע אם בכשירה או בפסולה דתולין ולא ודאי אלמא לא בתר טמא גרירן וה"נ כאן בכלים שנשתמשו בהן מאותו שוחט:

הן אמת דלא ידענא אמאי מיסתם לה סתומי בתוספתא דהרי הן תלויות ולא מפרש דוקא אם נגע בהן ברה"ר הרי הן ספק ולא ברה"י משום דספק טומאה ברה"י הוה ודאי טמא ושורפין עלי' תרומה וקדשים וזה מבואר הוא וא"כ אמאי לא חילקו בכך בין נגע בטהרות ברה"ר ובין נגע ברה"י וכמ"ש. ואפשר דלא דמי לסוטה דהתם מסופקין אם נטמאה האשה או לאו וכאן הדבר שנגע בהן הוא דהו הספק ואפשר דלא דמי לסוטה ומש"ה אף

ברה"י ספק הוה ואיך שיהיה מוכח מכאן דאוקמינן אחזקה כה"ג וה"ה בכלים וביו"ד סי א' אבאר בזה בעזה"י וכאן אין להאריך:

ובתוס' בד"ה עד שיאמר ברי לי כו' ואומר ר"ח דהכא מיירי דנמצא בגוף עכ"ל ורצה לומר דבגוף לא הצריכו חפיפה כלל דאי הוה איירי בראש וע"כ בחפף ולא סמוך לטבילה דאי סמוך לטבילה הוה חפיפה לא הוה צריך טבילה אחרת כדאמר רבא התם וא"כ הוה לפרש דמיירי בחפף וטבל אח"כ לא סמוך לחפיפה דאי לא חפף כלל א"כ אף בלא נמצא עליו דבר חוצץ לא עלתה לו טבילה ולכך פיר"ת דאיירי בגוף שא"צ כלל חפיפה אלא דיש להקשות דא"כ מה פריך לרב חסדא מטבל ועלה דהתם העמד טמא על חזקתו והכי איכא חזקה דסכין שהיתה בדוקה מעיקרא. יש לעיין בש"ע קצ"ט וביו"ד סי' ק"ב ס"ב דמקוואות:

ובד"ה סכין איתרעי בהמה לא איתרעי כו' וי"ל דאיכא למימר חסר ואתאי כו' כלל דברי התו' הוא דמאי דמשני סכין איתרעי בהמה לא איתרעי דמשמע דהאי טעמא לחוד סגי ליה לרב חסדא ומש"ה אמרינן לקמן דלא כרב חסדא דאי לרב חסדא מכדי מתלא תלינן אלמא אף בלא אין ספק מוציא מידי ודאי סבר רב חסדא דכשר ומיהו מהא דאלא במאי איפגם אין ראיה דאדרבה מדמשני אימור בעצם המפרקת איפגם ש"מ דוקא כי נגע בעצם המפרקת דקרוב לוודאי שפוגם יותר מעור והיה כשיבר בה עצמות ולקמן אפרש בזה אבל מהא דאמר מכדי מתלא תלינן ודאי יש ראי' גדולה והוקשה להם א"כ דהדר מטעמא דעצם ודאי פוגם כו' א"כ תיקשי ליה ממקוה דהתם נמי מקוה איתרעי אדם לא איתרעי ותירצו דלא דמי דהתם איכא למימר חסר ואתאי ומש"ה חזקה דהשתא חזקה אלימתא הוא והוה תרתי במקום חדא אבל כאן חזקה דהשתא כמאן דליתא דמי ואוקי חזקה דסכין שהיתה בדוקה מעיקר' וסכין איתרעי בהמ' לא איתרעי דהרי שחיט' לפניך ואיתרע קצת חזק' דאין זבוח ועוד תירצו דלעולם תרתי בעינן סכין איתרעי ואדם לא איתרעי ועצם ודאי פוגם ומש"ה חזק' דהשתא כמאן דלית' דמי משא"כ במקוה דליכא למיתלי במידי והא דאמר מכדי מתלא תלינן היינו דמסתמא תלינן בבתרייתא וכמ"ש התו' בתירוצם ועוד תירצו דכאן איכא ספק ספיקא ובמקוה לא היה ס"ס והתו' בכאן לא הזכירו כ"א ספיקי טובא ועיין בש"ך בי"ד סי' ק"י יע"ש ובריש נדה הזכירו עוד שמא בעצם המפרק' איפגם או שמא במיעוט בתרא או שמא לא שחט נגד הפגימה יע"ש מ"ש בזה:

בא"ד והשתא פריך שפיר כו' ופריך מאי שנא כיון דתרווייהו קרובים ודאי להכשיר עכ"ל עיין במהרש"א ומ"ש מהר"מ מלובלין ז"ל ולי נראה דהכי קאמרי דוודאי לפי תי' האמצעי דעצם ודאי פוגם ואין ספק מוציא מידי ודאי כו' ולא הדר מהא ותרווייהו צריכי עצם ודאי פוגם דלא תיקשי ממקוה וסכין איתרעי בהמה לא איתרעי ולא תקשה מטבל

ועלה א"כ מאי פריך לי' מספק שהה ודרס ומ"ש דליכא למיתלי התם במידי אלא אפילו לתי' ראשון דעיקר תירוצא סכין איתרעי מאי קשיא ליה וכי לא ידע דשאני כאן דסכין איתרעי כו' אבל לתי' השלישי דמש"ה מכשיר רב חסדא דהוה ס"ס פריך שפיר דמדאמר כל ספק בשחיטה לאתויי כה"ג ואי לאתויי ספק שהה או דרס והא רוב שוחטין שפיר בלא שהיה דרס' דאל"כ מומר האיך מותר לשחוט ע"י בדיקת סכין דלמא איתרמי ליה דשהה או דרס אלא חזקה על בן דעת שאין קלקולי שחיטה יוצאין מתחת ידו וכמ"ש הרשב"א ושאר אחרונים שם וכאן בשמעתין נמי כתב הרשב"א לאו לאתויי ספק שהה או דרס וקמ"ל אף דרוב מצוין אצל שחיטה אין שוהין ואין דורסין אפ"ה חיישינן עכ"ל. ואני אפרש דר"ל אף דרוב אין שוהין ודורסין אפ"ה כיון דאיכא חזקה דבהמה בחיי' בחזקת שאין זבוח סמוך מיעוטא לחזקה והו"ל פלגא ופלגא כיון דנולד ספק משא"כ במומר דלא נולד לן כלל הספק ומדרבנן מחמרינן אף לרבנן דר"מ כמו בהאשה רבה ביבמות דלא חולצת ולא מתיבמת דלהחמיר אמרינן סמוך מיעוטא לחזקה כמו שאני עתיד לבאר לקמן דף י"א אי"ה ומש"ה קשיא ליה שפיר דמ"ש כאן דמכשירין כשנמצאת פגומה דאי הוה ס"ס ומה בכך והא ס"ס הוא מטעם רובא כמ"ש הרשב"א בתשובה סימן ת"א הביאו אחרונים דבריו וכאן דאיכא חזקה נגדו דהא איכא תרתי במקום חדא כו' א"כ סמוך מיעוטא לחזקה והו"ל פלגא ופלגא ולא ליהני ס"ם נגד חזקה וכדעת המ"ב כו' ומשני אפ"ה כיון דמדרבנן הוה דמחמרינן כאן דסכין איתרעי בהמה לא איתרעי לא מחמרינן ביה ומ"ש התו' מה לי איתילד ריעותא בבהמה או בסכין היינו אי מן התורה הוה ספיקא או מטעם חזקה לחומרא אז אין ראוי להקל בזה הסברא דסכין איתרעי בהמה לא איתרעי משא"כ אי מ"ה שריא ומדרבנן הוא ודאי יש לחלק:

אלא דמ"מ קשיא לי א"כ בשחיטת מומר איך שרי ע"י בדיקת סכין שמא אירע לו איזה קלקול ששהה או דרס והוא לא יגיד ואי דרוב אין יוצאין קלקולי שחיטה מתחת ידו נימא סמוך מיעוטא לחזקה והו"ל פלגא ופלגא ויש לחלק דלעולם מיעוטא דלא שכיח הוא ומיעוטא דמיעוטא לכ"ע לא חיישינן כמ"ש הרא"ש לקמן י"א גבי רוב מצוין אצל שחיטה מומחין הן שהקשה נימא סמוך מיעוטא לחזקה יע"ש וכאן שאני כיון שנסתפק לו אי שהה או דרס שפיר יש לנו לומר כה"ג סמוך מיעוטא לחזקה ואיתרע רובא:

או יאמר לתי' האמצעי שכתבו דעצם ודאי פוגם קשיא להו דמאי פריך לאו לאתויי כה"ג אימא דאה"נ דמרבי כה"ג ובלא שיבר בה עצמות ואי דאמר כל ספק דמשמע דנוטה יותר להתיר מלאיסור היינו דאף דאיכא למימר עצם המפרקת קרוב לודאי שהוא פוגם ואף דרב חסדא פליג נמי כה"ג לקמן הא אכתי לא ידע מזה דאמר והלכתא מכלל דפליג רב

חסדא אבל המקשה לא ידע מזה וא"כ מאי קושיא ועוד אימא דמרבי אף שהיה נגיעה בעצם המפרקת ורב חסדא מיירי בנמצא חתך במפרקת ועיין י"ד בסי' י"ח ובאחרונים ולתי' ראשון דעיקר התי' דסכין איתרעי א"כ מאי פריך אח"כ ומ"ש משהה או דרס אבל אי עיקר התי' דהוה ס"ס פריך שפיר וכמ"ש דליכא למימר דמרבי כה"ג ובליכא שיעור שחיטה חוץ לפגימה דא"כ מאי רבותא וכל ספק משמע דנוטה להתיר יותר מאיסורא:

גמרא טבל ועלה ונמצא עליו דבר חוצץ כו' יש לראות כיון דמיעוט המקפיד הוא מדרבנן ולא מן התורה דמן התורה אינו חוצץ אלא רובו ומקפיד עליו א"כ אמאי לא אמרינן בזה ספק דרבנן להקל ואף דאיתחזק איסורא לפי מה דפסק הר"מ ז"ל בפ' עשירי דמקוואות דבטומאה קלה בספק טבל טהור הוא ועיין י"ד בפר"ח סי' ק"י שהוכיח מכאן דבדרבנן אף היכא דאיתחזק איסורא ספק דרבנן להקל וא"כ כאן נמי אמאי לא אמרינן ספק דרבנן להקל ודוחק לומר נמצא עליו דבר חוצץ היינו ברובו ומקפיד דהוה מ"ה דסתמא קתני:

ע"ש גמ' שחט הוושט ואח"כ נמצא גרגרת שמוטה ואין ידוע אם קודם שחיטה זה היה מעשה ואמרו כל ספק בשחיט' פסולה עכ"ל אף דתנא פסולה מ"מ לא הוה וודאי נבילה ועוד נ"ל דאפי' ספיקא דאורייתא ליכא לענ"ד כ"א איסורא מדרבנן כמו שאבאר דודאי אי שמוטת הגרגרת טריפה הוא הא ודאי דאזלינן בתר רובא אלא אפילו אם נאמר דלאו טריפה הוא אלא שאין מועיל שחיטה בסימן השמוט כדעת בה"ג שהביאו התו' לעיל דף ט' ע"א ד"ה כולהו תנינא מ"מ ודאי רוב בהמות אין סימנין שלהם נשמטים בחייהם והוה לן למיזל בתר רובא אלא דאיכא חזקה נגדה דאינו זבוח וסמוך מעוטא לחזקה והו"ל פלגא ופלגא להחמיר מיהא מדרבנן כמו באשה שאינה חולצת ולא מתיבמת מה"ט וכמ"ש הנ"י והרשב"א ושאר פוסקים שם דבמסקנא אתיא מתני' דאשה רבה קי"ט אף כרבנן דהיכא דאיכא מיעוט' עם חזקה חיישינן להחמיר וכמו שאבאר עוד לקמן ומש"ה ספק הוה מדרבנן ולא מן התורה ובש"ך ופר"ח בסימן כ"ד סעיף י"ז כתבו פסולה פי' ספק נבילה וכתב הש"ך בס"ק כ"ז דפשוט הוא והנה לא ביארו לנו אם הוא מן התורה או מדרבנן כמ"ש. ומ"ש הר"ן בשם רבינו יונה ז"ל דמהא דכל ספק בשחיטה שמעינן דהיכא דנשבר גף העוף כו' היכא דאיסור והיתר תרווייהו שכיחי או לא שכיחי תלינן לחומרא יע"ש ולא פי' אי מ"ה או מדרבנן ובחדושי רשב"א בד"ה כל ספק בשחיטה כתב רבינו ז"ל (הוא רבינו יונה) דמסתבר היכא דנשבר גף העוף ולא ידעינן אי מחיים אי לאחר שחיטה דספיקא דאורייתא הוא וסיים דבתרווייהו שכיחי או לא שכיחי אזלינן לחומרא אם לא שהיתר שכיח טפי מלאיסור אז מכשירינן וכבר נודע לך מחלוקת זה אי דווקא כשהיתר שכיח או אף שניהם שווין הלא המה כתובים באורך בפר"ח סי' כ"ט

ובתב"ש סימן הנ"ל ול"א יע"ש ובש"ך ובט"ז סימן נ' והנה מהא דנמצאת הגרגרת שמוטה משמע ודאי משום דספק בשחיטה הוא הא לא"ה הוה תלינן לקולא ושאני שחיטה דאיכא חזקה דבהמה בחיי' כו' ואם נאמר דהיכא דאיסור שכיח יותר מהיתר אסור מ"ה ולא מוקמינן אחזקה א"ש הא דנמצאת הגרגרת שמוטה דשכיח טפי שנשמטה מחיים ממה דנימא דלאחר שחיטה נשמטה כמ"ש הפוסקים סברא זו בנשבר הגף וכדומה ועיין בתב"ש סימן כ"ט שהזכיר סברא זו כמה פעמים יע"ש ומש"ה בשחיטה כיון דאיתרע חזקה זו דאיסור שכיח יותר מן ההיתר תו אית חזקה דבהמה בחיי' בחזקת שאינה זבוח ומש"ה הוה, ודאי פסולה וזה שאמרו כל ספק בשחיטה פסולה הוא דהוה ואף אם נאמר היכא דתרווייהו שכיחי או לא שכיחי הוה ספיקא דאורייתא ולא מוקמינן אחזקה כיון דאיתרע שיש ריעותא שנשבר או נשמט הגף וכדומה ולא אמרינן אוקי אחזקה אלא היכא שאין ריעותא שנים אומרים סירכא היה וב' אומרים לא הי' או שאר טריפות או שהיו מסופקין אם נוטה לגבה או הוה כסדרן דלאו ריעותא הוא דשמא אין כאן ריעותא דכסדרן ליחה בעלמא הוא ועין בסי' ל"ו ושם נאריך בה בעזה"י וא"כ ה"נ בנשמטה הגרגרת אפשר דספק השקול משוי ליה רבינו יונה ומש"ה בשחיטה פסולה ודאי דחזקה דכשרות מחמת רובא איתרע ונשאר חזקה שאין זבוח והוה ודאי משא"כ בשאר טריפות ספיקא הוא דהוה ולא ודאי. והש"ך והפר"ח שכתבו בנשמטה הגרגרת ספיקא הוא דהוה אפשר דהש"ך סובר היכא דאיסור והיתר כי הדדי נינהו מוקמינן אחזקה וכאן משום דסמוך מיעוט לחזקה והו"ל פלגא ופלגא מדרבנן ועל הפר"ח יש להקשות דאיהו פסק דכי הדדי נינהו הוה ספיקא דאורייתא ואפ"ה כתב בסימן כ"ד דנשמטה הוה ספיקא ולא ודאי ואפשר ליישב בענין זה ואין להאריך כאן. אלא שיש לראות ולהתיישב דהא אף אם נימא היכא דאיסור והיתר שכיחי אף דאיכא חזקה מ"ה לחומרא מ"מ הא בכל טריפות מלבד החזקה איכא רובא וצ"ל אף ברובא היכא דאיתרע כמו נמצא הגף שבור וכן באמרתא דהוה שדרך כרעא בתרייתא לא אזלינן בתר רובא ותלינן לחומרא בזה ובי"ד אכתוב בזה:

דף י:

גמרא והלכתא כוותיה דרב הונא בלא שיבר בה עצמות וכתב רש"י ז"ל שעל ידו הוה מעשה ושאל ר"י בר יקר בעוף ואסר רצונו הא ודאי דפסקינן הלכתא כרב הונא אלא דאיכא למימר דוקא בבהמה שעור מצוי לפגום יותר מן הסימנים אבל עוף שעורו רך מקילינן ע"ז כתב שהורו לו לאיסור' אף בעוף ולשיטתי' יש לו הוכחה גדולה לזה דהא

מפרש לקמן דר"ח דמכשיר דוקא בנגע במפרקת ואפ"ה לית הלכתא כוותי' אלא כרב הונא והא ודאי שעור אינו מצוי לפגום יותר מן עצם המפרקת אלמא כהדדי ספיקא ואסור ומיהו אין ראי' דעוף עורו רך ועצם המפרקת מצוי לפגום יותר ואפשר דר"י בר יקר כשטריף לי' בלא נגע בעצם המפרקת ולדינא פסקינן אף בעוף בנגע במפרקת פסולה:

בעצם המפרקת איפגם ופירש"י ז"ל לאחר שחיטה שנגע בעצם המפרקת כו' דההיא נגיעה דעצם המפרקת לא פגמה טפי מעור אבל שבירת עצמות ודאי תלינן הנה מדבריו משמע שכתב שנגע משמע דוקא בידע שנגע הא יש ספק אי נגע במפרקת לא ועיין ברשב"א שפי' כן דבריו ומ"ש דההיא נגיעה לא פגמה משמע קצת דוקא נגיעה לא פגמה אבל חתך בעצם מפרקת תלינן ומדכתב אבל שבירת עצמות תלינן משמע דלא תלינן בחתך מפרקת ואין הכרע ועיין בי"ד סי' י"ח יע"ש ושם אבאר בזה בעזה"י:

והנה בהא דפריך ואלא במאי איפגם ומאי קושיא והא מסקינן דסכין איתרעי לר"ח הוא העיקר דהוה ס"ס ושאני ממקוה וכמ"ש התוס' לעיל ד"ה סכין ובשלמא לתי' ראשון דעצם פוגם שפיר מקשה אלא להנך תירוצים שכתבו דבאמת אין צורך לזה דעצם ודאי ועיין במהרש"א א"כ מאי מקשה והנה לפי דברי הרשב"א בחדושיו שכתב אימור שמא בעצם המפרקת פי' דתלינן שמא נגע י"ל דעצם ודאי פוגם כו' או יאמר דהכי פריך ואלא במאי איפגם וכיון שכן הוה למיתני יותר בעור ממה שנאמר במיעוט בתרא של סימן או בבשר של המפרקת ולא הוה לן למיתלי לקולא מטעם דסכין איתרעי או מטעם ס"ס דכי אזלינן בתר ס"ס היינו היכא דכי הדדי נינהו וספק השקול ולא כשהאיסור שכיח יותר מן ההיתר וכמ"ש הב"ח בי"ד סינ"ג שכתב הא דמכשירינן בס"ס דוקא כשהאיסור והיתר שווין שכיחי או לא שכיחי אבל כשהאיסור שכיח יותר מן ההיתר לא מהני' ס"ם ולכן אסור בנשבר גף העוף אף דאיכא ס"ס דרגיל הוא שהשוחט שובר אותו והא ודאי דרובא עדיף מס"ס וכיון דרובא היכא דאיסורא שכיח טפי לא אזלינן בתר לובא וכמ"ש לעיל כ"ש בס"ס ואיהו המעין בב"ח יראה דס"ס עדיף מרובא דהא היכא דכי הדדי נינהו כס"ס שרי וברובא אסור ובחדושינו לי"ד אאריך ועיין חשובת רשב"א סי' ת"א:

גמרא כמאן כרב הונא דאי כרב חסדא מכדי מתלא תלינן אימור בתרייתא איפגם ופירש"י דהא נגיעה במפרקת אין פוגם יותר מעור והנה מבואר מדבריו דעצם המפרקת אין פוגם יותר מן העור והא דפריך לעיל ואלא במאי איפגם דהיה קשה צו דעור יותר מצוי לפגום מן מיעוט בתרא או בשר מפרקת והוה למיתלי יותר בעור ומשני בעצם המפרקת וכי הדדי נינהו ומש"ה תלינן וכמ"ש לעיל וז"ש כאן מכדי מתלי תלינן או דשני התירוצים בגמרא פליגי בהא לתי' ראשון הא דמכשיר לרב"ח הוא דעצם פוגם יותר מן העור ולישנא

בתרא סובר דעצם המפרקת אין פוגם יותר מעור בנגיעה לחוד ומיהו לישנא דהא ודאי נגיעת סכין במפרקת כו' משמע יותר כמה שכקבתי מתחלה ויש לעיין בזה ובי"ד בעזה"י אבאר עוד בזה וכאן אין להאריך:

ודע דהא דפריך אלא במאי איפגם אין לפרש דהכי פריך אבא במאי איפגם דאי במיעוט סי' בתרא נמי טריפה לדעת רש"י ז"ל שפי' לקמן בעיא דשהה במיעוט סימנין במיעוט בתרא וקם בתיקו ואסור וה"ה עיקור דסכין פגומה נמי אסור במיעוט בתרא של סימן לרש"י כמ"ש הש"ך ופר"ח ותב"ש בסי' כ"ד יע"ש מ"מ אימא בבשר המפרקת חיפגם דודאי כשירה היא ואמאי הוצרך לומר בעצם המפרקת איפגם אלא כמ"ש:

ועם זה היה נראה לכאורה ליישב מ"ש המשאת בנימין בתשובה סי' ל"ח דרצה להוכיח ס"ס לא מהני היכא דאיתחזק איסורא מה דטרף רב יוסף עד תליסר חיותא והא איכא ס"ס שמא בבתרייתא איפגם ואת"ל בקמייתא שמא בעצם המפרקת ואת"ל בסימנין שמא לא שחט נגד הפגימה והקשה הש"ך בי"ד סי' ק"י ס"ק ס"ד דבחדא נמי הוה לאקשויי דאיכא ספיקי טובה שמא בעצם או במיעוט בתרא או שמא לא שחט נגד הפגימה וכמ"ש התו' ריש נדה יע"ש ולענ"ד יש ליישב זאת דהוא ז"ל רוצה להוכיח אפי' בתלת ספיקי לא מתירין היכא דאיתחזק איסורא כמו כאן דאיכא תלת ספיקי והגם במעשה ששחט הרבה עופות ונמצא בא' מהם שמביא שם לא הוה כ"א תרי ספיקי מ"מ הוא ז"ל רוצה להוכיח דאף בשלש ספיקות לא מהני ומש"ה לא מצי להביא ראויה מבהמה אחת אימא דהלכתא כרש"י דבמיעוט בתרא פוסל עיקור וליכא כ"א שני ספיקות א' ספק שמא בעצם או בבשר זה לא ניתן להאמר כלל דודאי שם אחד הוא ואחד הוא ממש ומש"ה צריך להביא הא דטרף רב יוסף עד תליסר חיותא דהוה ודאי ס"ס ותלתא ספיקי הוא דהוה שמא בבתרייתא איפגם ואת"ל בקמייתא שמא בעצם המפרקת איפגם וסובר דלא הוה משם אחד דאי בקמייתא ויש חשש בבהמה אפ"ה שמא בעצם המפרקת איפגם ואת"ל בעור שמא לא שחט נגד הפגימה וזה שהשמיט הא דמיעוט בתרא דסימנין שכתבו התו' בריש נדה ב' ע"ב תו' ד"ה התם דתו' לשיטתייהו לקמן שפירשו לקמן דף ל' ע"ב בעיא דשהה במיעוט סימנין בע"א ושהה במיעוט בתרא שרי משא"כ לדידן ומש"ה מהא דטרף איכא ראי' והש"ך שם דחה האי ס"ס דשם א' הוא וכבר כתבנו כוונתו לעיל דמה לי עצם בתרייתא או קמייתא יע"ש ויש עוד לפרש דה"ק דהוא נמי סובר דהוה ס"ס אלא שאין מתהפך וספק שמא לא שחט נגד הפגימה לאו ספק הוא וספק שמא במיעוט בתרא לא חשיב המ"ב כמ"ש וראשון נראה יותר ועיין שם בש"ך בתלת ספיקי אי הכי תיבעי בדיקת חכם לכאורה יאמר בזה כיון דבדיקה הוא משום אותן שיש לשחוט א"כ הוה בדיקה

דמעיקרא משא"כ אי הוה בדיקה, שלאחר שחיטה וכרב הונא דלאכשורי קמייתא היינו מה ששחט כבר אין צריך בדיקת חכם אלא דקשי' לי סוף סוף בין לרב הונא ובין לרב חסדא תיקשי תיבעי בדיקת חכם דלרב הונא נמי תיבעי בדיקה למה שרוצה לשחוט אחר כך ומה בכך דהבדיקה והוא גם קן למה ששחט כבר ונראה לפרש דהכי קאמר בשלמא לרב הונא משום הכי אין צריך להראות לחכם דאי נמי נאבד הסכין אחר כן כל הבהמות כשירות הן דאוקמיה לסכין אחזקה שהיה בדוק מעיקרא וכי איאא לפנינו הוא דבדקינן לאכשורי קמיית' ועצה טובה היא ולא חובה מש"ה אין צריך להראות לחכם משא"כ לרב חסדא דאמר לאכשורי בתרייתא וראשונה לחוד כשירה דתלינן בעצם מפרקת ראשונה דעצם וודאי פוגם ועוק ספק ואין ספק מוציא מידי וודאי ומש"ה בתרייתא פסולה ולדידי ספקן ואין ספק א א כי נאבד הסכין בזה רב חסדא לחומרא ורב הונא לקולא דלרב חסד דאמר עצם המפרקת הוה כשבירת עצמות ודאי אם בדק הסכין ושיבר עצמות ושחט ונאבד אסורה ולרב הונא דסובר שבירת המפרקת לאו כלום הוא אוקמי' אחזק' קמייתא ומיהו רב הונא אף בשיבר עצמות כלי עב רר חסדא אלא דאנן הכי קאמרינן דלפי שה דפסקינן הלכתא כוזי דר"ח כששיבר בה עצמות ולא כשנגע בעצם המפרקת א"ש דאמרינן אי הכי תיבעי נמי בדיקת חכם ומשני הא לא אמרו להראות סכין אלא מפני כבודו של חכם וכיון שפעם אחת בדק לו החכם א"צ בין כל חדא וחדא ודי בכך. ועיין בחדושי רשב"א בשמעתין ור"ן בחמש שיטות בחדושיו לחילין ועיין ברשב"א שהשיב על הא דרמב"ן שכתב לרב הונא פוסל בנאבד הסכין מהא דלרב הונא לא מצריך בדיקה לחכם ותבין דבריו כמ"ש כאן:

עוד כתב הרשב"א ראי' מהא דמומר בודק סכין ונותן לו ע"כ מוכח דאי נאבד הסכין דכשר דאל"כ איך נותנין לו וסומכין עלין בבדיקה שלאחר שחיטה ועוד דלמה לי בודק סכין יבדוק אח"כ וזו ראי' גמורה אא"כ תאמר דרבא לעיל כרב חסדא דשיבר כשר וכ"ש נאבד יע"ש וראיתי בס' אשל אברהם שתמה על ראיית הרשב"א ז"ל במה שהביא ראי' מרבא מישראל מומר וכתב וז"ל ואני תמה מאד על ראייתו דמה דאמר בודק סכין וכו' ואם שחט בודקין אחריו קאי נמי לבדק סכין בתחלה דבודק אח"כ ובישראל גמור ג"כ הדין כן ואי קשיא למה לבדוק סכין בתחלה הא בישראל גמור נמי בודקין תחילה וסוף ותדע דהא לרוב פוסקים צריך בדיקה היכא שהוא לפנינו אלא ע"כ בישראל מומר אה"נ דבודק תחלה וסוף עכ"ל ואני אומר אף שאין משיבין הארי אחרי מותו מ"מ גם לא היה להשיב הארי אחרי מותו להאדון הגדול הרשב"א ז"ל כי לדעתי ראיית הרשב"א ז"ל ראי' נכונה היא וכמו שאבאר. והוא כי הרב ז"ל סובר דראיית הרשב"א מישראל

מומר הוא מהא דאמר בודק סכין ונותן לו ולא הזכיר בדיקה שלבסוף. אלא אם לא בדק תחלה אמר שבודק לאחר שחיטה ולזה הוקשה לו שפיר דאימא דאם שחט בודקין קאי ג"כ אבדק נמי לכתחלה אבל הרשב"א ז"ל מביא ראי' דאי בנאבד הסכין אסור א"כ איך נותנין לו לכתחלה סכין בדוק לישראל דלמא מישתלי ולא יבדקו אח"כ כמו בכותי אסור לכתחלה ע"ס שיתנו לו כזית בשר ובאין יודעין שהוא מומחה לרבינא ע"ס שישאלנו דלמא מישתלי ואף דבישראל כשר ג"כ צריך בדיקה אח"כ מ"מ אין ליתן למומר דלמא יסמכו על בדיקתו של מומר והוא אינו נאמן דא"נ ימצא פגום לא יגיד לנו כמ"ש הרשב"א ושאר פוסקים ועוד איך נותנים לו לכתחלה והא חיישינן לרואים שיסברו שבדיקה שלבסוף יסמכו על המומר ולזה כתב דאפילו נימא דלא חיישינן דלמא מישתלי דהא בישראל כשר נמי צריך בדיק' אח"כ וא"כ יהא זכור א"כ תקש' למה לי בדיקה לכתחל' בישראל מומר יון דבסוף ע"כ צריך לבדוק דג' טעמים יש במה שצריך לבדוק הסכין תחלה ולא נסמוך על בדיק' שלבסוף הא' הוא טעם הרשב"א בעצמו הביאו הב"י בסי' י"ח ואחרונים עיין ש"ך ס"ק ה' דלמא משתלי אח"כ לבדוק ועוד טעם נמי משום ברכה לבטל' ועוד משום בל תשחית דאסור לגרום טריפות לחולין ועיין בתב"ש סי' י"ח שכתב הג' טעמים ולפי זה יפה כתב הרשב"א דאי ס"ד דלרב הונא אסור אף דיעבד אם נאבד הסכין א"כ למה בודק סכין תחלה דטעם הרשב"א ליתא דלמא מישתלי ולא יבדוק אח"כ דא"נ בדק תחל' ולא בסוף איסורא אכיל לרב הונא לדעת הרמב"ן ובשלמא בישראל כשר אין לסמוך על בדיקה שלבסוף מטעם ברכה כמ"ש הב"ח או מטעם טריפות וקעבר משום בל תשחית משא"כ ישראל כשר לא שייך הני טעמים כמ"ש הב"ח ואחרונים בהא דכתב הטור בסימן ב' וש"ך סעיף ב' דאין ליתן למומר ע"ס שיבדקנו אח"כ והוקש' להם דבישראל כשר נמי דינא הכי ותי' הב"ח דטעמ' בישראל כשר משום ברכ' וזה לא שייך במומר ועיין ש"ך ס"ק י' יע"ש והיינו דאיכ' טעמא דרשב"א שמא ישכח לבדוק אח"כ או חשש הרואים שיסברו שסומכין על בדיקת מומר וכמ"ש הר"ן בפי' לרי"ף ובחדושינו לחולין וע' ש"ך ס"ק ח' בסימן ב' יע"ש ואם נאמר דנאבד הסכין אף דיעבד אסור אם כן טעמא דר"ן ליתא דאכתי יסברו שסומכין עליו על בדיקה שלבסוף גם טעם הרשב"א ליתא דא"נ בודק תחילה כי לא בדק בסוף איסורא קאכיל וטעם ברכה או בל תשחית ליתא במומר וכדכתיבנ' ולמה לי בדיקה שלכתחל' יסמכו על בדיקה של סוף אלא ש"מ בנאבד שרי ומש"ה צריך בדיקה תחלה דלמא מישתלי ולא יבדקנו בסוף ואיסור' קאכיל משא"כ אי בדק תחלה אף אי מישתלי אח"כ לאו איסור' קאכיל דבנאבד כשר ודמיא להא דסי' א' במי שאין יודעין אם הוא מומחה רשאי ליתן לכתחל' ע"ס שישאלנו כשיטת

הגאונים שם ובזה אני חמה על הרב ז"ל במ"ש ותדע דהא צריך לבדוק הסכין אח"כ אי איתא לפנינו וא"כ בישראל מומר היאך נותנין לו אלא שישראל כשר בודק אחריו ואינו יודע דאה"נ אלא דלא חיישינן דמישתלי דא"נ מישתלי לאו איסור קאכיל דלא יהא אלא נאבד וכדכתיבנ'. ועין ש"ך בסי' ב' ס"ק ד' דכתב דבמומר א"צ אח"כ לבדוק כי אמרינן מסתמ' מצאו יפה והוא מדברי ב"י בסי' ב' שכתב בשם הרשב"א בת"ה יע"ש א"כ בלא"ה א"ש אלא דבחדושיו כתב להדיא דהיכא דאיתא לסכין צריך לבדוק בישראל מומר אח"כ ודברי הש"ך הם ברורים במ"ש דמסתמא בדקו דא"נ לא בדק אין איסור דיעבד גם אי נאבד שרי וכמ"ש לעיל וביי"ד סימן ב' אבאר עוד בזה בעזה"י:

גמרא מנא הא מלתא דאמרי רבנן אוקי מלתא אחזקה ופירש"י ז"ל במקומות הרבה סמכו חכמים על חזקה כי ההיא דלעיל לכאורה משמע דקאי אהא דנטל זאב בני מעים דמכשרינן מטעם חזקה וז"א דהתם משום דאזלינן בתר רובא ורוב אינן טריפות ולא מטעם חזקה ואי מהא דבהמה בחייה בחזקת איסור עומדת הוא לאסור לחוד ולא להתיר ונראה דלאסור ולהתיר תרוייהו בדרב הונא אית' בשוחט בסכין ונמצא' פגומה דהוה תרתי במקום חדא ומש"ה אסור כשלא שיבר בה עצמות ונאבד הסכין כשירה דוקא נמצאת פגומה הוא דאוסר ולא בנאבד וכ"ש למאי דפסקינן בשיבר עצמות כשר כ"ש נאבד וכמ"ש הרשב"א בחדושיו הבאתיו לעיל היינו משום דמוקמינן הסכין אחזקה שהיתה בדוקה מקודם וחזקה דבהמה איתרע דהרי שחוטה לפניך ומש"ה כתב רש"י לאסור ולהתיר כי ההיא דלעיל דסמכו בין להחמיר ובין להקל על חזקה כו':

והנה בהא דאסיקנא כאן דאוקמינן מלתא אחזקה בכל מקום יש לראות לר"מ דלא אזיל בתר רובא וחייש למיעוטא מכ"ש דלא ניזיל בתר חזקה דרובה וחזקה רובא עדיף לדידן והוא לא לא אזיל בתר רובא מכ"ש בתר חזקה ואף אי נאמר דר"מ מן התורה אזיל בתר רובא ומדרבנן הוא דחייש כמו שכתבו התוס' י"ב ע"א ד"ה פסח וקדשים מא"ל יע"ש מ"מ בחזקה נמי הוה למיחש מדרבנן ולא לילך בתר חזקה ולא מצינו בכל הש"ס לר"מ דלא אזיל בתר חזקה ולקמן אבאר באורך בעזה"י ועיין בפר"ח סימן ק"י במה שהאריך בענינים אלו ובסימן כ"ט ובתב"ש סימן כ"ט האריך שם בספק השקול אי מוקמינן מלתא אחזקה יע"ש ואי"ה לקמן דף י"ב ע"א אבאר באורך דיני וכלל רובא וחזקה וכאן לא אכתוב כי אם פירושא דשמעתין בס"ד:

גמרא אמר קרא ויצא הכהן מן הבית אל פתח הבית והסגיר את הבית דלמא אדנפיק ואתי בציר ליה שיעורא אלא דאמרינן אוקי אחזקה עכ"ל קשיא לי מנלן מכאן דאוקי

מילתא אחזקה דלמא לאחר שיצא מן הבית החזיר פניו וראה שלא חסר הנגע מכמו שהיה בתחלה שוב ראיתי בחדושי הרשב"א ז"ל בשמעתין שהקשה כן יעוין שם בזה:

בתוס' בד"ה ודלמא אדנפיק כו' ואפי' רה"ר ואפי' דבר שאין בו דעת לישאל עכ"ל הוקשה להם דלמא לא אזלינן בתר חזקה והכא טמא הבית דברה"י ספיקו טמא כודאי ומש"ה אדם הנכנס לשם בימי הסגרו טמא הוא ודאי ותירץ דבכל ענין מיירי או אף כשהכניס שם כלים דהוה דבר שאין בו דעת לישאל אפ"ה הם טמאים אף דבר שאין בו דעת לישאל גם ברה"י טהור אלא דמוקמינן הבית אחזקה אלא דקשיא לישנא דאפילו דבר שאין בו דעת לישאל דהא הבית גופא טמא ואם יגע בו אדם טמא הוא והא הבית דבר שאין בו דעת לישאל הוא ואף אם יגע אדם יהא טהור אלא משום חזקה:

ודע דלפי מ"ש בדבור שאחר זה דילפינן מכאן קולא דאף אם נחסר בסוף שבוע ראשון טהור הוא כו' א"כ לא קשיא קושית התוס' דכאן דספק טומאה ברה"י טמא דאדרבה הא מטהרין בסוף שבוע ראשון אם נמצא חסר דלמא מיד כשיצא בתחלה נחסר והשתא עומד בעיניו הוא וליבעי הסגר שני וספק טומאה ברה"י ספיקו טמא אלא דאוקמינן אחזקה. עוד קשיא לי דבאמת כשהיה בסוף שבוע חסר ממה שהיה בתחלה מטהרין הבית והבא שם לאחר מיכן ואמאי ספק טומאה ברה"י ספיקו טמא ולא מהני חזקה דילפינן מסוטה כמ"ש התוס' דף ט' ע"ב ד"ה התם הלכתא גמירי מסוטה ולזה יש לומר דבית דבר שאין בו דעת לישאל הוא וספק טהור וממילא אדם הנכנס לשם טהור אף ברה"י וכדכתיבנא:

בא"ד אבל היכא דאיכא ריעותא כגון סכין שנמצאת פגומה עכ"ל עיין בר"מ ז"ל והנה נראה לפרש דבריהם לרב חסדא דמכשיר מטעם דאוקמינן לסכין אחזקה דמעיקרא וכנראה שכן כוונת המהרש"א ז"ל ומ"ש התוס' לעיל דטעמ' דרב חסדא הוא מטעם ס"ס משום דודאי כ"ע מודים היכ' דאיתחזק איסורא לא מהני ס"ס כשיטת המ"ב שהבאתיו לעיל וגם הט"ז וש"ך מודים לו בסימן ק"י יע"ש אלא דרב חסדא סבר חזקה דהשתא נגד חזקה דמעיקרא כמאן דליתא דמי והוה חדא נגד חדא ומהני ס"ס ורב הונא סובר דהוה תרתי במקום חדא ולא מהני ס"ס נגד חזקת ולרב חסדא לא תקשי ממקוה דאמאי טמא ברה"ר דיליף סוף טומאה ברה"ר מתחלת טומאה ברה"י ומש"ה הוה ודאי כמו שכתב המ"ל בפי"א מהלכות מקוואות והבאתיו לעיל ומ"ה הוקשה להם שמנלן היכא דאיתרע לא אוקמינן אחזקה למיהוי ספק השקול. גם איני יודע מה קשיא ליה למהר"מ מלובלין ז"ל דאימא דקושית התוספות לתירוץ ראשון לעיל ד"ה סכין איתרעי דהתם חסר ואתאי ומש"ה הוה חזק' דהשתא חזקה אלימתא משא"כ הכא ור"ל דהוה חדא נגד חדא וסכין

איתרעי בהמה לא איתרעי כיון שאין ריעות' בבהמה כן צ"ל לתירוץ ראשון שם וא"כ הוקשה להם הא חזקה דסכין כמאן דליתא דמי דהא איתרעי והרי פגום לפניך ונימא דחזקה דהשתא הרי פגום לפניך עדיף מחזקה דמעיקרא או עכ"פ שווין ומה בכך דבהמה לא איתרעי ולזה תירצו דמהיכא שמעינן דחזקה דמעיקרא עדיף מחזקה דהשתא דהרי חסר הנגע והיינו משום דדרך הנגע להתחסר בפ"א כמ"ש בריש נדה ע"ב כמו שאביא דבריהם לקמן וא"כ ה"נ איכא חזקה סכין דמעיקרא וחזקה דבהמה בחייה לא הוה שוה להך חזקה דסכין איתרעי בהמה לא איתרעי כו' אבל לתי' שני שם דאין ספק מוציא מידי וודאי לא קשה קושיות התוס' דכאן דהתם לא איתרעי חזקה כלל דתלינן בשיבר עצמות או במפרקת אחרונה:

בא"ד ויש לומר דאה"נ איכא ריעותא גדולה כו' ולא מטהרין כל אותן שנכנסו בימי הסגר עכ"ל. וה"ה דאף לקולא ילפינן מהכי דאוקמינן אחזקה אף היכא דאיתרע דמביא קרבן אם נכנס למקדש או דמטהרין הבית אם חסר בסוף שבוע ונימא שהיה כן מוקדם ועמד בעינו הוא דהרי חסר לפניך אלא ע"כ משום דאוקמינן אחזקה קמייתא לקולא ואף היכא דאיכא ריעותא דהרי חסר עתה:

בא"ד ומיהו קשה דהך מלתא דמיא למקוה עס"ה יע"ש. דברי תוספות צריכין ביאור כי וודאי נראה דלא קשיא להו אמאי טמא הבית דלמא אדנפיק ואתי בציר ליה שיעורא ואי דמוקמינן אחזקה הרי חסר לפניך ואי דחזקה דמעיקרא עדיף מחזקה דהשתא או חזקה דהשתא כמאן דליתא דמי מ"מ הא חזקת הבית שהיה מעיקרא טהור וניהוי פלגא ופלגא וברה"ר טהור או אף ברה"י דהבית דבר שאין בו דעת לישאל הוא ואם נאמר חזקה דהשתא איתא אלא דלא עדיף כמו חזקה דמעיקרא איכא חדא במקום תרתי וחדא במקום תרתי לא אמרינן. הא לא קשיא להו משום דחזקת הבית שהיא מעיקרא טהור כבר חלף והלך לו מיד כשראה הכהן הנגע כשני גריסין בקירות הבית וא"כ תו לא הוה אלא חזקה דהשתא וחזקה דמעיקרא עדיף טפי וטמא הבית ואף כי חסר בסוף שבוע מ"מ חזקה דמעיקרא עדיף טפי אלא דקושית התוס' הוא אמאי אדם הנכנס לשם כל ימי הסגר טמא הוא דנימא קודם שיצא הכהן מן הבית נפחת הנגע והיה טהור דאוקי חזקת גברא נגד חזקה דמעיקרא וחזקה דהשתא הוה תרתי במקום חדא כמו במקוה דטמא מהאי טעמא וה"נ כאן ברה"ר ניהוי טהור מה"ט דהוה תרתי במקום חדא אלא דקשיא לי במאי איירי אי ברה"י ספיקו טמא ולו יש אלף חזקות לא מהני ברה"י לטהר מטומאתו ואי ברה"ר מאי איריא דהוה תרתי במקום חדא תיפוק ליה בלא"ה דאוקי חזקה דגברא לחזקה דנגע ומספק טהור ברה"ר אם לא שנאמר דהא ודאי לא קשיא להו דניהווי פלגא

ופלגא דע"כ לא מטהרינן ספק טומאה ברה"ר דהלכתא גמירא לה מסוטה אף היכא דליכא חזקה אלא דומיא דסוטה ספק נגע או לא נגע אבל הכא דודאי נגע אלא ספק אי הבית טהור או לאו לא דמי לסוטה ומ"מ הוקשה להם דאכתי הוה לטהר דאוקמיה גברא אחזקה והוה תרתי במקום חדא והוה לטהר מכח חזקה אף דלא דמי לסוטה כמו במקוה והנה כאן הניחו בקושיא ובנדה דף ב' ע"ב ד"ה התם תרתי לריעותא תירצו וי"ל דשאני מקוה דחסר ואתאי משא"כ נגע דרך להתחסר הרבה בב"א וכוונתם מבואר דלעולם חזקה דהשתא ליתא כלל נגד חזק' דמעיקר' במקוה שאני דדרך להתחסר מעט מעט ומש"ה חזקה דהשתא אלימתא משא"כ בשאר מקומות ומש"ה לא הוה חזקת תרתי אלא חזקה להדי חזקה ומסוטה לא גמרינן כה"ג ליטהר כמ"ש לעיל אלא דמ"מ קשיא ליהוי ספק ולא ודאי ואמאי הנכנס למקדש מביא קרבן ולא שורפין תרומה וקדשים כ"א להיות תולין אם לא שנאמר דכה"ג הוה כסוף טומאה ויליף לה מתחלת טומאה ברה"י וכה"ג כתב המ"ל בהלכות מקוואות בפי"א יע"ש והבאתיו לעיל ומיהו אי הוה חזקה דהשתא חזק' הוה מטהרין לי' דהוה תרתי כו' ולכך כ' דלא מטהרין דחזק' דהשתא כמאן דליתא דמי דהתם חסר ואתאי ודע דהתוס' כתבו שם בסוף דבריהם דאם נחסר הנגע אחר כך גזירת הכתוב הוא דטמא עד סוף שבוע ואפשר דקאי למה שכתבו דאם נכנס אדם לשם טמא ע"כ כשלא חסר הנגע דאל"כ הבית ג"כ טהור הוא ונימא דאינו טמא אלא כשרואה שהנגע עמד בעיניו וע"ז כתבו דלא כן הוא דאפילו נחסר הנגע טמא הוא וכל הבא לתוכו עד סוף השבוע ולזה ודאי קשיא אמאי טמא גברא נימא דהעמד גברא אחזקה וקודם שיצא הכהן מן הבית הוה כן ולא ליבעי הסגר ואין טמא כלל האדם וראיתי למהר"מ מלובלין שכתב שם בדברי תוס' ולא זכיתי להבין דבריו הקדושים ואף שאין דברי התוס' מורין כמו שפירשנו דבריהם מ"מ דברי מהר"מ ז"ל לא הבינותים:

הנה הראת לדעת דממ"ש התוס' כאן מוכח בבירור דלאו הא בהא תליא מלתא כי אף שהבית טמא ודאי כל ימי הסגרו ואין לומר בו אוקי אחזקה מעיקרא דמיד כשראה הכהן הנגע כבר חלף והלך לו אותה חזקה דמעיקרא ואין לו אלא חזקה דהשתא והרי הוא ודאי טמא ואף שחסר בסוף השבוע מטהרין מכאן ולהבא ולא למפרע דודאי חזקה דמעיקרא עדיף טובא מחזקה דהשתא כדקיי"ל בכל המקומות אלא דאי איכא עוד חזקה בהדי חזקה דהשתא הוה תרתי במקום חדא כו' כמו שאבאר לקמן באורך בעזה"י מזה וא"כ הוא מאי הוקשה להם דנוקי גברא אחזקה והא ממילא הוא כיון דהבית טמא ה"ה אדם וכלים הנכנסין לשם בתרי' גרירן אלא ש"מ לאו הא בהא תליא דלגבי אדם הוה תרתי במקום חדא זולת מה שתירץ בנדה יע"ש ולפ"ז אני חוזר על מ"ש הט"ז בסימן א'

ס"ק ו' בשוחט שנטל קבלה שכתב ואין להכשיר הכלים מטעם אוקי אחזקה דהא רש"י בגיטין כתב כל טהרות שנעשו ע"ג תרומה כו' ומדברי תוספות דכאן משמע דלאו הא בהא תליא וכדכתיבנא. גם הבאתי לעיל ראי' מפ"ב דמקוואות מתוספתא הביאה הר"ש שם והר"מ פסקה להלכה בפ"י דמקוואות הלכה ז' שני מקוואות א' כשר וא' פסול וורד לטבול באחת מהן מטומאה חמורה ונגע בטהרות הרי הן תלויות והיינו טעמא דנהי דאדם בחזקת טומאה ודאי דהעמד על חזקה מ"מ הטהרות היה להן חזקה והוה ספק אלא דיש לעיין אי ברה"ר ספיקו טהור הטהרות ואי ברשות היחיד וודאי טמא וכבר ישבנו לעיל דלא דמי לסוטה דהתם ספק נגע או לא נגע וכאן אנו דנין על מה שנגע בהן אם הוא טומאה או לאו ומש"ה בין ברשות הרבים או ברה"י ספק הוה או יאמר דהר"מ ס"ל דספק טומאה ברה"ר טהור דהלכתא הוא ולא משום חזקה הוא לפי ה"א שם בדף ט' אבל באמת הטעם משום חזקה ולא משום הלכתא והיכא דליכא חזקה אף ברה"ר ספיקו טמא מספק או דהלכתא צריך לרה"ר היכא דאיכא חזקה דלא, נימא מה לי רה"ר או רה"י ועיין תוספות סוטה כ"ח ע"ב ד"ה מכאן אמרו שכתבו כן בפי' דהלכתא צריך היכא דאיכא חזקה דלא כמ"ש לעיל דף ט' ד"ה התם הלכתא גמירי לה מסוטה ונאמר היכא דליכא חזקה טמא מספק ברה"ר והא דמטהר ר"מ בתינוק בצד העיסה דהוה מחצה על מחצה לאו היינו טמא אלא דסמוך מיעוטא לחזקה ואיתרע ליה רובא ועדיף מרובא ומש"ה מטהר ברה"ר ולא ברה"י וביבמות קי"ט ע"ב דמסיק דהוה פלגא ופלגא לרבנן הוא דמסיק דהוה פלגא ופלגא להחמיר או דתינוק לר"מ הוה כאין בו דעת לישאל עיין תוס' לקמן דף פ"ו ע"ב ד"ה סמוך ובקדושין דף פ' ע"א יע"ש סוף דבר בהא מלתא ובההיא דתוספתא לא ידענא מה אידון ביה דמשמע מדברי תוס' כאן ומהא דתוספתא דלאו הא בהא תליא אלא שאין ענין זה לזה ובד"ה אלא לאו משום דאמרינן כו' דמ"ה אין לחלק ר"ל מדרבנן יש חילוק דאמרו באיזה מקומן להחמיר ולא להקל כמו סמוך מיעוטא לחזקה דלהחמיר מהני ולא להקל יע"ש:

בא"ד ונמצא שהנגע עמד בעינו ובעי הסגר שני עכ"ל והא דלא כתבו יותר רבותא דאם חסר הנגע בסוף מטהרין ולא חיישינן דלמא קודם שיצא נפחת הנגע עד"מ שהיה ד' גריסין ונעשה ב' גריסין ועכשיו הוא ג' גריסין ופשיון הוא וטמא מספק דליבעי חוצץ וקוצץ וטח מספק כמו אם פשה בשבוע ראשון ועיין ר"מ הלכות טומאת צרעת פט"ו יע"ש י"ל דבכאן לא איתרע חזקה ודי לנו שנאמר. שהיה כמו שהוא עתה ולא שעתה נוסף דזה הוה ידעינן דאוקמינן אחזקה היכא דלא. אתילד ריעותא אלא היכא דאיכא ריעותא מנלן להקל וע"ז כתבו מדמטהרין הבית כשנאסר בסוף השבוע ממה שהיה

מקודם ואמאי נימא דהיה קודם הסגר כך והוה עמד בעינו אלא דאוקי אחזקה אף לקולא אף היכא דאיתרע אבל פשיון אין ריעותא ודע שמה שכתבו התוס' דלמא אדנפיק בציר ליה שיעורא היינו לומר בציר ממה שהיה כגון שהיה ג' גריסין וקודם הסגר נעשה ב' גריסין והשתא עמד בעינו הוא ומ"ש בגמרא דלמא אדנפיק בציר שיעור היינו משני גריסין דאין שם נגע עליו כמ"ש רש"י בד"ה ויצא הכהן מן הבית ומ"ש כגריס היינו גריס לכל קיר כדכתיב והנה נגע בקורות הבית דב' גריסין כמ"ש הר"מ ז"ל בהלכות טומאת צרעת והביא קרא את האבנים אשר בהן הנגע וקשיא לי במ"ש דאם נפקת הנגע לבסוף מטהרין דא"כ מאי דיק מהא דוהסגיר את הבית מ"מ שאם הסגיר ע"י חבל ארוך דהוה מוסגר היינו לחומרא דאף בהכי הוה הסגר והבא לבית כל ימי הסגר טמא ומנלן דאף לקולא הוא אימא דאה"נ דאם אירע שלא ראה הנגע בשעת הסגרו ונפחת בסוף שבוע אין מטהרין ובעי הסגר שני דלקולא לא מוקמינן אחזקה אלא לחומרא דוקא הוא דמוקמינן אחזקה ויש ליישב בזה:

דף יא.

גמרא מנא הא מלתא דאמרי רבנן זיל בתר רובא ופירש"י איידי דאיירי במנא הא מלתא דאוקי אחזקה ועיין ר"ן בחמש שיטות בחדושיו לחולין שכתב א"נ אסיפא מלתא דרב הונא קאי דאמר נשחטה בחזקת היתר עומדת והיינו מטעם רובא ויש לראות אמאי לא פי' רש"י כן דהא ודאי חזקה ליכא כ"א מחמת רובא ואף אי אמרינן חזקה שלא נתבררה הוה חזקה דלא כמ"ש התוס' ד"ה אתיא מפרה מ"מ דוחק גדול הוא לומר דרב הונא אייריי מבהמה שחיתה י"ב חודש ויותר כו' אלא ודאי מטעם רובא הוה:

בתוס' ד"ה מנא הא מלתא כו' דלא קים ליה חזקה מקרא ר"ל דאמר לעיל מתקיף ליה רב אחא בר יעקב כו' ולדידיה לית ליה חזקה מקרא אלא מהל"מ ואין דנין ק"ו מהלכה ועיין מהרש"א:

בא"ד דאיכא חזקה נגד הרוב כו' א"ש הכי עכ"ל ר"ל כיון דלא ידע מהיכן נפקא דאזיל בתר רובא ולא אסיק מפרה פשיטא דלא ידע נמי רובא וחזקה רובא עדיף ולבסוף מסיק דהולכין בתר רובא מפרה דאל"כ דלמא טריפה הוא ומהרש"א ז"ב הקשה בכאן אמאי לא חיישינן באמת דסמוך מיעוטא לחזקה כנראה מדברי תוס' לקמן וי"ל, דלא חיישינן אלא מדרבנן או דמיעוטא דלא שכיח הוא עכ"ל מ"ש מדברי תוספות:

לקמן הוא מ"ש התוס' ע"ב בד"ה דר"מ דחייש למיעוטא דר' יוחנן דפסק כרשב"ג אלמא חייש למיעוטא אף דליכא חזקה בהדה דאי משום אוקי הבהמה בחזקת שלא ילדה יע"ש

משמע אי הוה חזקה הוה ניחא אף לרבנן דסמוך מיעוט' לחזקה והא ודאי מן התורה לא חיישי רבנן אלא מדרבנן ולהחמיר כמו באשה שהלך בעלה למדינת הים דלא חולצת ולא כו' וכמו שאבאר עוד לקמן אי"ה. אבל לר"מ קשה דנהי דהא לא קשיא לר"מ דחייש למיעוטא מפרה ושעיר המשתלח ושאר הוכחות שאמרו בגמרא לקמן י"ל כמ"ש התוס' ד"ה פסח וקדשים דמן התור' מודה ר"מ דלא חייש למיעוטא ומ"מ היכא דאיכא חזקה מודה ר"מ דמ"ה חיישי' כמ"ש התוס' ביבמות קי"ט ע"א וכמ"ש התוס' לקמן פ"ו ע"ב א"כ אמאי אזלינן בפרה בתר רובא והא איכא חזקה נגד הרוב ועיין במ"ש לקמן בהא דלא אפשר יע"ש דהיינו מדרבנן לא החמיר אם לא כתי' שני של מהרש"א דמיעוט טריפות מיעוט שאין מצוי. אלא דא"כ היכי בעי למילף דאזלינן בתר רובא מרישא של עולה ופרה אדומה ושאר דברים תינח במיעוט שאין מצוי אבל במיעוט המצוי מנלן דשבקינן המיעוט ואזלינן בתר רובא ועוד קשה מאי קאמר לקמן ור"מ היכי אכיל בישרא והא במיעוטא שאין מצוי גם ר"מ מודה דלא חיישינן כדמסיק בריש בנות כותים ובגיטין וכמ"ש הרא"ש לקמן גבי ור"מ היכי אכיל בישרא וא"כ מה ראיה מקטן וקטנה דהוה ע"כ מיעוט המצוי משחיטה דטריפות לאו מיעוט המצוי הוא אלא ע"כ מיעוט טריפות נמי שכיח הוא. ולפ"ז צ"ל דר"מ סובר חזקה שלא נתבררה הוה חזקה ואוקי חזקה להדי חזקה ואין קושיא מפרה אדומה וכן מעדים זוממין צ"ל דיליף למ"ד טריפה חיה או דאדם אית ליה מזלא וחיי ועיין בריש אלו טריפות מ"ב ע"ב ד"ה ואמר רב יהודה יע"ש ואם נאמר כמ"ש התוס' דחזקה שלא נתבררה לא הוה חזקה צ"ל לר"מ מן התורה לא חייש אף בחזקה נגד הרוב כ"א מדרבנן וכמו שאבאר לקמן וא"כ אין קושיא מפרה אדומה או אפשר דר"מ סובר דהוה חזקה ולרבנן לא הוה:

גמרא אתיא מרישא של עולה הר"מ ז"ל בפ"ט מהלכות טומאת מת הלכה י"ב כתב דיראה לו כל ספיקא מן התורה שריא והא דאמרו ספק תורה להחמיר הוא מדרבנן והרשב"א הקשה עליו מהא דיליף משבירת עצם בפסח או מפרה אדומה ומאי ראיה והא מן התורה ספק מותר ופי' ה"מ היכא דליכא לברורי אבל איכא לברורי מן התורה אסור וכן תי' מוהרי"ט ז"ל והרוצה לעיין בזה יעיין בפר"ח בסימן ק"י בכללי ס"ס יע"ש. והנה מרישא של עולה דהוא קודם בגמרא אמאי לא קשיא, ליה דמאי ראיה הא מן התורה כל ספיקא שריא והא דמקשה מנלן דאזלינן בתר רובא או חזקה היינו להחמיר או היכא דאיכא חזקה נגד הרוב ושאר ענינים וכמו שאבאר לקמן. ואין לומר דהיכא דאיכא איסור כרת גם הר"מ מודה דספיקו מן התורה אסור. ודוקא איסור עשה או לאו כמו ספק ממזר וכדומה כמו שיש נוסחא אחת בדברי הר"מ שם ועיין בכ"מ דהקשה

איך מביא אשם תלוי יע"ש וא"כ מתמיד יש ראיה דדחי שבת דהוה כרת וסקילה וכה"ג ספיקו מ"ה אסור והא דלא קשיא מכל הקרבנות דדחי שבת י"ל מספק אמרה תורה דלידחי שבת משא"כ מתמיד יש ראייה דהקטרתו דוחה שבת ג"כ כמבואר בר"מ בפ"א מהלכות תמידין ומוספין ובפ"ד מהלכות מעה"ק יע"ש ואמאי דלמא ניקב קרום של מוח ואיך מקריב מספק ומחלל שבת אלא יעלה וילינה כו' דזה אינו כיון דבגוף הדבר אין בו אלא לאו בעלמא להקריב טריפה למזבח מקרא דכל הפסולים שבשור ושה בלא ירצה והותר מן התורה ממילא אף הקטרתו בשבת הותר ממילא דאם לא כן מאי קושיא מפרה אדומה דאיכא גם כן צד כרת איך מזין עליו ונכנס למחנה שכינה דהוה כרת אלא כיון דבגוף הדבר אין בו כרת תו לא שייך אח"כ מה דהוה ספק כרת ומותר מן התורה וכיון שהותר הותר וה"ה מרישא של עולה נמי היה לי' לאקשויי ז"ל כמ"ש:

ודע דבדברי הר"מ הללו יש מקום עיון שכתב בין בעריות ושבתות ספיקן אסור מדרבנן והיאך יאמר כן והא שבת ועריות הוה כרת ולדעתו באיסור כרת אסור מן התורה ועיין בהלכות אישות פ"א דכל שאסר ביאתו מן התורה בכרת נקראים עריות ובלאו נקראים חייבי לאוין ובשבת מצינו לאשכוחי בלאו דמחמר או שביתת כלים דהוה עשה מותר בין השמשות דספק מ"ה שריא כיון דאין בו כרת אבל בעריות קשה אם לא חיבוק ונישוק לדעתו ז"ל שהוא בלאו בהלכות איסורי ביאה ומותר מ"ה בספק ערוה וצ"ע גם מ"ש דבטומאה נמי ספיקא מן התורה שריא לא ידענא ברה"ר מן התורה ומדרבנן שרי וברה"י אסור מן התורה כודאי ולא מהני חזקה ועיין תוס' ד"ה התם הלכתא גמירי:

ובד"ה אבל היכא דיליף לית לן בה כו' מקשים אמאי לא יליף מכל קרבנות דדחי שבת עכ"ל ולכאורה נראה דהכי קיימינן אליביה דרב אחא בר יעקב כמ"ש התנא לעיל ד"ה מנא הא מלתא ואיהו סבירא ליה לקמן דף ל"ב ע"א דכל זמן שבהמה מפרכסת אסורה לבני נח והתוס' בשבת דף ק"ו ע"א ד"ה חוץ כתבו דלר"ת דר' יהודה דמקלקל בחבורה פטור שוחט דמחייב משום שהתיקון בא מיד להוציאו מידי אמ"ה ודאי היינו לבני נח דאי לישראל ליכא תיקון דמ"מ אסור לדידיה משום טריפה וממ"נ שוחט בשבת דאי טריפה הוא לא תיקן כלום דאין התיקון בא מיד דכ"ז שהיא מפרכסת בן נח נהרג עליו וסעד לדברי מצאתי ממ"ש רש"י שם ובפסחים דף ע"ג ע"א שכתב תיקון להוציאו מידי אמ"ה לבני נח שאינו נהרג עליו יע"ש והיינו משום דלישראל לא תיקן דמ"מ אסור משום טריפה אלא לבני נח תיקן שאינו נהרג עליו ובכה"ג לרב אחא בר יעקב ליתא וכמ"ש כאן אלא דמשם גופא ליתא דמסיק שם תיקן להוציאו מידי נבילה בטריפה וה"ה הכי דתיקן לענין זה דע"כ לא הוצרך לומר שם תיקן להוציא מידי אמ"ה אלא בשוחט לע"ז

דתקרובת עכו"ם מטמאה יע"ש בפסחים דטריפה ששחטה אף במוקדשים אין מטמאין רלא מדרבנן והתוס' שכתבו בשבת ק"ו תיקן להוציא מידי אמ"ה הוא בשוחט לע"ז אבל בשוחט קדשים תיקן להוציא מידי נבילה ותדע דאל"כ לרב אחא בר יעקב היאך חייב לר"י בשוחט בשבת והא אין התיקון בא מיד אלא תיקן להוציא מידי נבילה הן אמת שיש להתישב בזה דע"כ לא אמרינן תיקן להוציא מידי נבילה אלא אם נאמר שאף שאין התיקון בא מיד חשיב תיקון אבל למ"ד לא חשיב תיקון ומ"ה בחובל וצריך הדם לכלבו פטור לר"י וכמ"ש התו' דף ק"ו בשבת ד"ה חוץ מחובל יע"ש א"כ לא חשיב תיקון בשוחט ונמצא טריפה דבאכילה אסור לישראל ואי שאין מטמאה הא אין התיקון בא מיד דא"נ נטרף לא היה מטמאה בעודה מפרכסת והכי אליבא דר"י קיימינן דלר"מ לא אזיל בתר רובא ביבמות ס"א ורבנן דסתם בר פלוגתי' דר"מ הוא ר' יהודא סובר אזלינן בתר רובא ולדידיה לא תיקן מידי לרב אחא ב"י ומכ"ש להר"מ דפסק כר"י בהלכו' שבת דאין התיקון מיד דאי מידי אמ"ה אסור בעוד' מפרכסת לרב אחא בר יעקב ואי מידי נבילה זה לא מטעם שחיט' אלא דמפרכסת הרי היא כחיה לכל דבריהם כמבואר בעור ורוטב קכ"ז ומ"ש לעיל דא"כ לרב אחא ב"י שוחט היאך מיחייב אין ה"נ דבטריפה לא מיחייב ובחולין תיקן להוציא מידי איסור אמ"ה לישראל ושרי ליה מיד דבשחיטה תליא מלתא ונאמר הא דאסור לאכול מבהמה קודם שתצא נפשה לאו מן התורה הוא לישראל כסברת הר"מ בפי"ח מהלכו' סנהדרין אלא מדרבנן הוא דאיכא איסורא מאסמכתא דלא תאכלו על הדם ועיין בה"ש ועיין בי"ד ושם נאריך אלא שיש להתישב גם בזה דמ"מ שוחט אמאי מחייב ואי דלישראל שרי מן התורה מה בכך כיון דחז"ל אסרו קודם שתצא נפשה אן התיקון מיד ולקמן דף ל"ב אבאר עוד בזה באורך:

ובתו' בד"ה אהיא מפרה אדומה וא"ת דפרה בת ב' שנים וי"ל כל חזקה שלא נתבררה כו' עכ"ל יש להקשות אי קושית התוספות לתי' ראשון לעיל ד"ה מנא הא מלתא דלרב אחא ב"י פריך א"כ שפיר מייתי ראיה מפרה אדומה דאי מטעם חזקה א"כ מוכח חזקה מקרא וק"ו לרובא דעדיף מחזקה ואי לפי' רבינו חיים לעיל א"כ איך תירצו הא דאיכא חזקה אחרת נגדה ואיך הונח להם בזה דא"כ מנלן דרובא וחזקה רובא עדיף דהא איכא חזקה נגד חזקה ומש"ה אזלינן בתר רובא, למאי דס"ד בקושיית' דחזקה שלא נתבררה הוה חזקה. עוד קשה מאי הוקשה להם דלמא אם מטעם חזקה א"כ למה לי הלכה למשה מסיני דהולכין בתר חזקה תיפוק ליה מקרא אלא דשאני התם דאזלינן בתר רובא. אמנם ראיתי להר"ן ז"ל בפירקין שכתב ואיכא למידק דלמא טעמא דפרה משום דאיכא רובא וחזקה דפרה בת ב' שנים תירצו בתוספות דכל חזקה כו' א"כ נוכל לומר דקושית התו'

הוא לתי' ראשון לעיל דלא קים לן חזקה מקרא ואע"פ כן הוקשה להם דמפרה לא מוכח דטעמא באמת משום חזקה וכפי' הל"מ ומ"מ מקרא לא מוכח חזקה דלמא טעמא משום רובא וחזקה ומש"ה איצטריך הל"מ וא"כ ליכא למיגמר מפרה דמטעם חזקה הוא ומ"מ מקרא לא שמעינן חזקה וכמ"ש:

אבל הרשב"א ז"ל בחדושיו תי' דפריך מנלן דאזלינן בתר רובא לרב אחא בר יעקב ולא איפשטא לן אי אזלינן בתר חזקה אבל למאן דאיפשיט ליה דאזיל בתר חזקה כ"ש בתר רובא יע"ש ולא ידענא היאך מוכח מפרה דאזלינן בתר רובא דלמא משום דאיכא תרתי חזקה ורובא ואה"נ דחזקה לחוד לא מהני לרב אחא ב"י וה"ה רובא לחוד לא מהנו ומנלן למפשט לראב"י, דמהני מפרה כיון דהוא ז"ל סובר דקושית הגמרא לראב"י ולא ידעינן אי אזלינן בתר חזקה כלל דלא כפי' מהרש"א ז"ל דמהל"מ ידעינן ואין דנין ק"ו מהלכה יע"ש ואין להאריך:

בא"ד וי"ל כל חזקה שלא נתבררה לא אזלינן בתרה ויש ללמוד מתוך כך כו' עד כאן לשונו מהרש"א ז"ל הקשה לעיל תוספות ד"ה מנא הא מלתא דאמאי לא נימא סמוך מיעוטא לחזקה ועיין מ"ש לעיל בזה ולקמן בסוף הסוגיא גבי ור"מ היכי אכיל בישרא אבאר עוד מזה אי מיעוט טריפות הוה מיעוט המצוי יע"ש. ובענין הגבינות שכתבו התוספות לאסור הנה הוא מחלוקת בין הפוסקים והרשב"א בחדושיו הביא בשם רבינו שמשון להתיר מטעם רובא והתו' סוברים דחזינן דהא ליתא מרובא דטריפה היא וגם אין להתיר מטעם חזקה מבוררת שהיה לה מחמת רובא כיון דרובא ליתא גם חזקה הבאה מכח רובא לא מהני ועיין תב"ש סי' כ"ט ול"א שהאריך וישש סי' כ' ובי"ד סי' פ"א אבאר בזה:

גמ' דמנח גומרתא וכתבו התו' ואפי' חל ע"פ בשבת מלאכה שא"א לעשותה מע"ש דחיא שבת ר"ל דהקטר חלביו דוחה שבת בפסח כדאיתא ריש אלו דברים והיאך שרי כשחל ע"פ בשבת דא"א לבדוק המוח ע"י גומרתא בשבת ולזה כתבו דמלאכה שא"א לעשותה:

רב אחא בר יעקב אמר אתיא משעיר המשתלח כו' הא אין הגורל קובע אלא בראוי לשם עכ"ל הלחם משנה בהלכות יה"כ פ"ה הלכה י"ח הקשה על הר"מ ז"ל דכתב מקרא דיעמד חי פרט לטריפה ובגמרא לא אמרו כן ועיין במ"ל יע"ש והנה נראה ליישב זאת דרב אחא ב"י הוא דיליף משעיר המשתלח ואיהו אית ליה לקמן נ"ז ע"ב דטריפה יולדת ומשבחת ומאן דאית ליה טריפה יולדת כ"ש דאית ליה דחיה וליכא למעט מיעמד חי לאפוקי טריפה ומנא אמינא מהא דע"ז דף ה' מכל החי למעט מחוסר אבר והא מיבעיא לטריפה טריפה מלחיות זרע נפקא הניחא למ"ד טריפה אינה יולדת אלא למ"ד יולדת

מא"ל וכתבו התו' וא"ת למ"ד יולדת כ"ש דחיה י"ב חודש וליכא למעט מכל החי וי"ל דמ"מ מתנונת והולכת עכ"ל והנה לראב"י דאמר טריפ' יולדת ומשבחת ליכא למעט מיעמד חי דאינה מתנונת ג"כ אלא משבחת ועוד אפשר דר"מ מפרש אלא למ"ד טריפה יולדת מא"ל היינו מנלן דטריפה אסור לבני נח ולא כפי' התוס' דפירשו דאיצטריך מכל החי למעט טריפה אלא כמ"ש אבל הר"מ ז"ל דפסק להלכה טריפה אינה חיה בהלכות מ"א בפ"ד שפיר אימעטו מיעמד חי טריפה ונ"מ לאחר הגרלה כמ"ש המ"ל. ודע שמ"ש המשנה למלך דקרא למה לי לאו דוקא דאיצטריך לכמה דרשות ואם מת צריך להביא אחר במקומו עיין ביומא דף מ' ע"ב וברש"י ד"ה יעמד חי לומר שאם מת שצריך להביא אחר במקומו אלא על הר"מ קשיא ליה אמאי לא אמר דאין הגורל קובע ואי משום הא לא איריא דנקיט דרשא הפשוטה יותר והמפורשת בקרא לדידן:

ועם זה נתיישב מ"ש התו' ד"ה אתיא מפרה אדומה וא"ת פרה בת ב' שנים ותי' דאיכ' חזקה דטמא אבל קשה מעדים זוממין ולא הוקשו משעיר המשתלח דכתיב שעירים וקיי"ל שעיר בני שתים כמ"ש הר"מ ז"ל בהלכות מעה"ק פ"א הלכה י"ד דלא כגי' הכ"מ שם ועיין במ"ל שם אלא דלר"א ב"י דטריפה חיה שפיר יליף ומיהו לגי' הכ"מ שעיר בן שנה בלא"ה א"ש ועיין ביומא ס"ה ע"ב ובתו' ד"ה משום חטאת שעברה שנתה משמע דשעיר בן שנה יע"ש ומגמרא שם אין הכרע יע"ש היטב:

דף יא:

גמרא אתיא ממכה אביו ואמו כו' וכתבו התוספות דהו"מ לומר דאוקי האם בחזקת צדיקת וכתב מהרש"א לפי מה דמסיק אין אפוטרופס לעריות צ"ל שמא נאנסה יע"ש ואף שאונס לגבי רצון הוה רצון רובא א"כ מוכח דאזלינן בתר רובא ויש לעיין אלא שהתוספות כתב בסוגיא דפתח פתוח דמדרבנן הוא דהוה רצון רובא לא מ"ה ומ"מ דחוק הוא דא"כ מתחלה נמי אימא דדייק דאזלינן בתר רובא דאל"כ דלמא נאנס' אמו וליכא חזקה:

מה שמקשין העולם דלמא מיירי קרא בקינא לה הבעל ושתתה מי המרים ולא בדקוה וע"כ דלא זינתה עכ"ל ואף שאין דרכי בחיבור זה להביא דברים כאלו מ"מ לפלפולא ועוד דבגמרא נמי כגון שהיו חבושים בבית אסורים וא"כ ע"כ קרא דחוק ומוקים אנפשיה א"כ י"ל כדבריה' ואין לומר דלמא לאו אביו הוא וא"כ אין האיש מנוקה מעון דבא על סוטה ואף שלא ידע מזה מ"מ בשוגג ג"כ חשיב אין מנוקה ועיין בהלכות סוטה ואם עשה תשובה הא לא ידע שיעשה תשובה ועוד דתשובה לא מהני עיין במ"ל הלכות סוטה

אלא דאיכא לומר שהיו לו ב' נשים וקינא לשתיהן וא' בדקה המים וא"כ ע"כ גם השניה לא זינתה דאל"כ אין האיש מנוקה מעון שבא ביאה אסורה אח"כ ואיך בדקו המים לראשונה אמנם כל זה טעות דהא עיקר החששא דלמא זינתה, באונס וכמ"ש מהרש"א ז"ל בתו' ד"ה כגון שהיו אביו ואמו חבושים וא"כ אין ראיה מהא דלא בדקו המים לשניה דהר"מ כתב להדיא בהלכות סוטה דאין המים בודקים באונס אף באשת כהן וגם באשת ישראל חשוב הבעל מנוקה מעון דאשת ישראל מישרא שרי באונס לבעלה ועיין במ"ל פ"ג מהלכות סוטה. ולשיטת ר"ת בכתובות ג' ע"ב דביאת עכו"ם ועבד אין אוסר בא"א אף ברצון א"ש בלא"ה דחיישינן שמא בא העכו"ם עליה ותדע דחששא הוא כן דאל"כ לוקי בחזקת צדיקת ואי באונס אכתי כל ישראל בחזקת כשרים אלא חיישינן לעכו"ם ומיהו אין הלכה כר"ת עיין אבן העזר פי' ז' בהג"ה ובהלכות סוטה מקנין ע"י עכו"ם וראשון הוא עיקר ואין להאריך בזה ומה שיש לעיין בהלכות סוטה אבאר במקום אחר:

ע"ש גמרא דלמא לאו אביו הוא אלא ש"מ דאזלינן בתר רובא ורוב בעילות אחר הבעל עכ"ל הוצרך לזה דאי משום דרוב אין מזנין וזנות לא שכיח דהא עיקר חששא דלמא אנסה עכו"ם ורובא דעלמא גוים הן ורצון לגבי אונס לא הוה רוב מן התורה אלא מדרבנן כמ"ש תו' בכתובו' ט' בסוגיא דפתח פתוח:

התורת חיים הקשה אמאי לא יליף דאזלינן בתר רובא דאל"כ היאך שריא לאינסובי איתתא דלמא ממזר הוא או ממזרת וכהן האיך עומד ע"ג המזבח ומשמש דלמא לאו כהן הוא אלא דרוב בעילות אחר הבעל עכ"ל דרך פלפול אכתוב הנה מה דהוקשה לו האיך שרי לאינסובי איתתא לא ידענא הא ספק ממזר מ"ה שריא כדאיתא בקדושין ממזר ודאי הוא דלא יבוא וכדמסיק בכמה מקומות מן התורה שתוקי מותר כו' וזה מוסכם אין חולק בו ומה שהקשה מכהן איך עובד עבודה לא ידענא באמת איך יתורץ זה נהי דאזלינן בתר רובא ורוב בעילות אחר הבעל כדמסיק להדיא בגמ' מ"מ דלמא זינתה אמו פ"א והוה זונה וולדה חלל ואיך עובד עבודה אלא דז"א דהא אמרינן בקדושין ס"ז ע"ב כהן שעבד ונמצא בן גרושה עבודתו כשירה וכן פסק הר"מ ז"ל בהלכות ביאת מקדש פ"ו הלכה יו"ד יע"ש וא"כ אי אזלינן בתר רובא ולא הוה אלא ספק חלל עבודתו כשירה משא"כ אי לא אזלינן בתר רובא שמא ממזר הוא ועבודתו אף בספק פסולה אלא דאכתי קשיא דהא פלוגתא הוא בפ"ח דתרומות משנה א' ר' אליעזר פוסל במי שנודע שהוא בן גרושה וא"כ קשיא לר"א באמת איך כהן עובד עבודה דלמא זינתה אמו פ"א והוה חלל ואף ספק מחלל עבודה לר"א. עוד אני חוזר למ"ש הת"ק דאיך שרי לאינסובי איתתא דאימא העמד האם בחזקת צדיקת וגם כל ישראל בחזקת צדיקים דילמא נאנסה מעכו"ם

וכמ"ש לעיל ל"ק ולא מידי דהא קיי"ל בא"ה סי' ד' סעיף י"ח נכרי ועבד הבא על אשת איש הוולד כשר יע"ש בב"י ובבית שמואל ואין קושיא כלל אמנם מה שהקשינו מכהן איך באמת עובד עבודה ואי דהעמד האם בחזקת צדיקת דלמא אנסה עכו"ם ובאונס נמי הוי זונה כמ"ש הר"מ ז"ל בפי"ח מהלכות איסורי ביאה הלכה ו' כל הנבעלות לאדם בין באונס כו' הוה זונה ואין לומר לשיטת הר"מ ז"ל דכל ספק היכא דליכא לברורי מן התורה שריא ומש"ה מפרה וכיוצא אפשר לברורי לולא גזירת המלך משא"כ בכה"ג ולא קשה ג"כ קושית הת"ח וממנה מייתי ראיה איך הורגין מספק מכל מקום קשיא דהא למאן קיימינן לר' אליעזר דלמאן דמכשיר ספק חלל בלא"ה לא קשיא אלא לר"א דפוסל ולדידיה ספיקא מן התורה אסור דאל"כ אשם תלוי היאך משכחת ליה דהא ספיקא מן התורה אסור ור' אליעזר סובר בכריתות כוי מביא על חלבו אשם תלוי אלמא לא בעינן חתיכה אחת משתי חתיכות ולא בעינן איקבע איסורא וע"כ סובר כל ספק מן התורה אסור וקשיא שפיר ועיין בכללים כלל ז' וכלל ח' בארתי שם באורך קושית הכ"מ ופר"ח אבל יש לומר למאן קשיא לר"א אי הכי לא קשיא ולא מידי דהא בהא דכתב הר"מ באונס עשאה זונה כתב המ"ל בהלכות איסורי ביאה פח"י דרשב"א סי' אל"ף רל"א כ' דבאונס לא הוה זונה אף בשאר איסורי לאוין לא בא"א דוקא יע"ש במ"ל ור"א סובר ביבמות פנוי הבא על הפנויה עשאה זונה ולדידיה קשיא למה לי דכתב רחמנא בתולה ולא בעולה תיפוק ליה בלא"ה דזונה הוה וכבר עמד המ"ל בקושיא זו שם וצ"ל לדידיה כל באונס לא עשאה זונה ולא הוה הוולד חלל ולא קשיא ולא מידי לר"א איך ל עובד עבודה. [מן דבור המתחיל מה שמקשין העולם עד כאן כתבתי לפלפולא בעלמא ומ"מ יש בו קצת תועלת]:

עלה דהך מלתא השיב לי הרב הגאון רבן של בני הגולה כהן הגדול מאחיו זקן ויושב בישיבה כבוד מוהר"ר חיים הכהן נר"ו אב"ד דק"ק לבוב וז"ל במכתב לאמר על קושית הרשב"א יש להשיב דשפיר הוכיחו מפרה דאזלינן בתר רובא דהא בדבר שזדונו כרת מודה הרמב"ם דספיקו אסור מן התורה וא"כ אי לאו דאזלינן ב"ר היאך מטהרין באפר הפרה שהרי הנכנס למקדש ע"י טהרת הפרה הוא בספק דבר שזדונו כרת וספק זה הוא מ"ה אע"כ דאזלינן בתר רובא. ועפי"ז נסתר הוכחות מכ"ת דר"א ל"ל דטעם היתר ס"ס הוא מטעם רובא דלמא ס"ל דהספק הראשון הוא מדרבנן והא דמחייב בחלב הכוי משום דזדונו כרת והרמב"ם כ' בהדיא דבר שחייבין ע"ז כרת ספיקו אסור מ"ה שהרי העושה אותו מביא אשם תלוי. ומ"ש מכ"ת בשם הכ"מ שהקשה בפ"ט מה' ט"מ היאך חייבה התורה אשם תלוי לא עיין מעל' בכ"מ כי אדרבה הכ"מ כתב דהקשו על הרמב"ם היאך חייבה תורה אשם תלוי כו' ואעפ"י כן דבר שחייבים על זדונו כרת עכ"ל וכמדומה

שמעל' כתב זאת ע"פ מה שסמך עצמו על פ"ח או ס' אחר ולפי"ז א"צ לתירוצו של פ"ח ונסתר בנינו. מה שהקשה מכ"ת איך שרי לכהן לעבוד עבודה אף דאזלינן בתר רובא דלמא חלל הוא ולא ניחא ליה דאוקמיה התם בחזקת צדיקת דלמא אנסה נכרי זה אינו דאמרי' אוקמי' בחזקת צדיקת דלא הוה מכשילה לבעלה כהן אילו נאנסה והוה זונה כמ"ש מכ"ת עצמו דאף באונס עשאה זונה. ומ"ש אח"ז דקשיא לר"א משום דבהכרח סובר דספיקו מן התורה אסור מדהביא אשם תלוי דהא לא בעי חתיכה מב"ח כבר מלתא אמורה דהא דמחייב אשם תלוי משום דבר שזדונו כרת מ"ה אסור וכמ"ש הרמב"ם ז"ל עצמו יע"ש. עד כאן לשון הרב הגאון הנ"ל. וזאת תשובתי על דברים הנ"ל:

הנה הגאון הנ"ל לא ראה ספרי כ"א מה שהעתקתי לו שנים ושלשה עלים ולכן כתב על קושית הרשב"א מ"ש מפרה י"ל דבר שזדונו כרת מודה הר"מ וזה אינו דנוסחא אחת היא שמצא הכ"מ כתובה כן בספרי הר"מ אבל כל הפוסקים לא הסכימו לאותה נוסחא ועיקר טעמא דמביא אשם תלוי דאיתחזק איסורא כמ"ש הרשב"א ושאר פוסקים וכבר האריך בזה הפר"ח בסי' ק"י בתכלית האריכו' יע"ש ומ"ש הגאון הנ"ל דאיך נכנס למקדש כבר כתבנו כן בכלל ז' בספרי גנת וורדים דיש להסתפק בזה הואיל ואין לע"ע כרת הואיל ואתי לידי ספק כרת גם בשמעתין כתבנו מרישא של עולה בשבת וממילא מ"ש ג"כ דנסתר בניני מהא דר"א דמחייב אשם תלוי בניני כעמוד של ברזל לאותן פוסקים שסוברים דעיקר טעמא דמביא אשם תלוי מטעם איקבע איסורא ובכרת לא משגחי' ביה ובכל ספיקי לאוין תמצא שלפעמים יבוא לידי כרת אלא דלא משגיחין ביה ובספק ממזר לר"ע דאין קידושין יבוא לידי כרת וכדומה. אמנם מ"ש דלא עיינתי בכ"מ כי סמכתי עצמי על ס' פר"ח או ס' אחר היטב חרה לי על שחשד האדון אותי בדבר כי דבר זה אפילו למתחילים הוא דבר נפסד לעיין באחרונים ולא לעיין מקור ומוצא הדבר ההוא לא תהי' כזאת אמנם מ"ש דהעמד האם בחזקת צדיקת שלא הוה מכשילה לבעלה בזה אמת ויציב דיבר ותמהני למה בחר האדון בחזקה זו ולא דנוקי בחזקת צדיקת ואלו נאנסה לא היתה מכשילה א"ע דגם היא מוזהרת כמו הזכר ועל שניהם הזהיר הכתוב לא יקחו ואיסורא עבדא היא שנבעלת לכהן והיא זונה אלא דכ"ע לאו דינא כי הא גמירי ומכ"ש נשי להיות יודעין דבאונס עשאה זונה וגם חכמים גדולים נסתפקו בזה ואם באנו לדון על חזקה היינו אומרים דאוקי בחזקת כשרות והיתר לבעלה או בחזקת היתר לכהונה משעה שנולדה ואין להאריך כי לא כתבתי אלא לפלפולא:

ועתה אני חוזר ואכתוב פירושא דשמעתין בעזרת השם יתברך ואתחיל מיד בפי':

מה שמקשין התו' דלמא העמד האם בחזקת צדיקת לפי מ"ש לעיל דלראב"י בעי דלית ליה חזקה מקרא א"כ אין קושי' כיון דידעינן חזקה מקרא כ"ש רובא דעדיף מחזק' ויש לדחות כדלעיל דמקרא לא שמעינן אלא תרווייהו בהדדי רובא וחזקה ומהל"מ הוא דידעינן ואין דנין:

גמ' אתיא מהורג הנפש דלמא טריפה הוה כו' מהא לא קשיא דלמא אוקמי' אחזקה דהא אפילו בהורג קטן שעדיין לא חי י"ב חודש נהרג דליכא חזקה ומעדים זוממין דהן בני עונשין הוקשה לתוספות שפיר לעיל ע"א ד"ה אתיא מפרה אדומה עד שהוצרכו לומר דחזקה שלא נתבררה לא הוה חזקה והא דמקשין תוספות ד"ה וכי תימא דאמאי לא נילף מרוצח גופא אין לומר דרב כהנא סובר דחזקה שלא נתבררה הוה חזקה ומ"ה לא יליף מעדים זוממין וה"ה מרוצח גופא י"ל דאין סברא דפליגי רבינא ורב כהנא בזה ועוד רבינא דיליף מעדים זוממין וסובר דלא הוה חזקה אמאי לא יליף מרוצח גופא וכתבתי דיש מחלוקת בזה יע"ש:

גמ' רב אשי אמר אתיא משחיטה עצמה דלמא במקום נקב קשחיט לשיטת הר"מ ז"ל בפ"ט מהל' ט"מ דכל ספק שאין בידו לבררו מ"ה מותר ומדרבנן אסור צריך לומר דלאו היכא אכלינן בישרא מביא ראיה דהא מ"ה מותר דעכשיו אין בידו לברורי ואין לומר דאיכא חזקה דבהמה בחיי' וספק כי הא מ"ה אסור אלא דאזלינן בתר רובא דעדיף מחזקה זה לא ניתן להאמר כלל דהא בחיי' בחזקת שאין זבוח עומדת לא בחזקת טריפה ומה"ט אמרינן בפא"ט דאין חוששין לספק דרוסה ואפילו למאן דחייש כתבו התו' בדף פ"ג ע"ר בד"ה קסבר עולא דהא דלא מוקמינן אחזקה נשחטה הותרה דרוסה שכיח הא לא"ה אפי' נולד הספק מחיים היה ראוי להתיר וכ"ש בסתם בהמות דלא איתילד ריעותא כלל דלא הוה חזקה לא להיתרא ולא לאיסורא וספק כי הא מן התורה שריא ואף אם תאמר דבאמת אזלינן בתר רובא ומש"ה אי לאו דרוסה שכיח הוה להתיר משא"כ אי לא אזלינן בתר רובא מ"ה הוה ספיקו דאוקמיה אחזקה כמו שהיתה באיסור שאין זבוח ה"נ אית לן לומר דניקב הוושט ובמקום שחיטה הוה כאילו לא נשחט כלל והוה נבילה כמבואר ושפיר הוה חזקה זה לא ניתן להאמר ג"כ דמהיכא תיתי נחזוק איסורא דהרי שחוטה לפניך וספק ניקב ליכא חזקה ומ"ה מותר ודוקא לא בדק בסימנים אית לומר שלא שחט רוב כמו שהיתה בחזקה מקודם וכן ספק שהה או דרס לא כה"ג דאל"כ הדרא קושי' לדוכתי' למה להו לתוספות לומר דרוסה שכיח נימא דהוה ספק השוקל וסמוך מיעוטא לחזק' והו"ל פלגא ופלגא אלא כמ"ש ושם אאריך בזה ובי"ד אבאר עוד. אלא ע"כ דקושית הגמרא הוא היאך התירה התורה להכניס עצמינו לספק זה והא קודם שחיטה

בידינו לברורי ולקרוע העור ולראות אם יש נקב בוושט וא"כ סמיא בידי' לברורי וספק כי הא לא התירה התורה ועיין פר"ח בי"ד סימן ק' באורך יע"ש ואכתי קשי' לי דהא הרשב"א בחדושיו והר"ן ז"ל בחמש שיטות הקשו מאי קושי' דלמא דקרע לעור וראה מבחוץ שאין נקב בוושט ותירץ הרשב"א ז"ל דוושט אין לו בדיקה מבחוץ לענין נקב ואכתי מאי קושי' והא כיון שראה מבחוץ ואין בו נקב אף אם יהפוך הוושט מבפנים לחוץ ויהיה נקב בעור הפנימי אפ"ה מידי ספיקא לא נפקא דשמא אין נקב בעור החיצון וניקב זה בלא זה כשר כמ"ש לקמן בפא"ט והוא מוסכם מכל הפוסקים וא"כ אין בידו לברורי הספק הזה וכיון שראה שאין נקב בעור החיצון בודאי מותר לשחוט מ"ה דספיקו מ"ה שאין בידו לברורי שריא וע"כ דדייק מפסח וקדשים רב אשי דא"א לקרוע העור ולראות אם יש נקב בוושט דאין לך מום גדול מזה ובידו לברורי ופריך שפיר שוב ראיתי בחמש שיטות להר"ן שכתב דרב אשי מפסח וקדשים דייק ה"ה לר"מ דנימא הכי ועיין בי"ד סי' ל"ג ובדרישה שם דר"מ סובר דוושט אין לו בדיקה מבחוץ לענין נקב ואף אי סובר יש לו בדיקה פשיטא דקשה דלמא כשקרע העור. ותדע דרב אשי מפסח וקדשים דייק למילתי' ממ"ש התו' לקמן דף כ"ח ע"ב ד"ה אתא ממסמס קועיא דמא שכתבו למאן דסבירא לי' וושט יש לו בדיקה מבחוץ מאי פריך לעיל ור"מ היכא אכיל בישרא דלמא ע"י בדיקה ותי' דה"ק וכ"ת דלא אכיל כ"א ע"י בדיקה פסח וקדשי' מא"ל דאין לך מום גדול מזה ואכתי לרב אשי דדייק מאי דייק אלא מקדשים דייק למילתיה וכדכתיבנא אלא דקשי' לי אמאי לא הוקשה להם לתו' אדברי רב אשי דהוא מקודם בגמרא מאי דייק דלמא דבדק מבחוץ כיון דוושט יש לו בדיקה מבחוץ לענין נקב ולתרוצי נמי דמפסח וקדשים קא דייק ליה:

עוד יש לומר דרב אשי משחיטת חולין דייק וכדאמר דרחמנא אמר שחוט ואכול ואי דספק שאין בידו לבררו מ"ה מותר י"ל דספק כי האי לא שריא רחמנא דנהי דאנן לא בקיאין בנקב משהו מ"מ דלמא יש חכם גדול שיוכל להכיר שיש נקב וכיון שכן בידו לברורי מקרי והאיך התירה להכניס עצמנו לספק זה והא גם מבפנים יש לראות אם ניקב וראיתי למהרש"א ז"ל שם כ"ח ע"ב שכתב אהא שכתבו התוספות דיש שום חולי שיאדים כמו דרוסה הקשה תיפוק ליה לר"מ דחייש למיעוטא חייש לספק דרוס' עכ"ל ור"ל לדידן דלא חיישינן למיעוטא אין חוששין לדרוסה אלא היכא דעל ארי ביניהם והוא שותק והם מקרקרים כדאיתא בא"ט ובזה אסרינן דשכיח הוא משא"כ בלא ידעינן אמרינן דרובא אין נדרסין ולר"מ חיישינן למיעוטא. ומ"מ לא ידענא מאי קושי' דלספק דרוסה אמרינן אוקמיה אחזקה כמו שנולדה לא היתה דרוסה וחזקה שנתבררה הוא

ומש"ה אוקמיה אחזקה ולא משום דאזלינן בתר רובא ואי דרובא וחזקה רובא עדיף כבר כתבנו דלמא מטעם רובא וחזקה או כמ"ש הרשב"א ושאר מפרשים אי לא ידעינן דאזיל בתר רובא לא ידעינן רובא וחזקה הי מינייהו עדיף ואפשר חזקה עדיף אלא לבתר דילפינן דאזיל בתר רובא מסברא אית לומר דרובא עדיף וא"כ אין ראיי' מדרוס' דאזלינן בתר רובא אבל מחולי שיאדים כמו דרוסה יש ראי' ור"מ היכי אכיל בישרא דחייש למיעוט' ואף שחי י"ב חודש דלא נתבררה לא הוה חזקה כמ"ש התוספות לעיל ומכ"ש פסח וקדשים דבני שנה ליכא חזקה כלל כה"ג היאך אכיל מיניה כו' וא"כ קשיא:

והנה יש ליישב דבריו לפי מ"ש התוספות בשמעתין פסח וקדשים מא"ל דמן התורה לא חייש ר"מ למיעוטא כ"א מדרבנן ודייק היאך אכיל מדרבנן אלא היכא דלא אפשר יע"ש וא"כ שפיר הוקשה לו למהרש"א ז"ל כיון דמ"ה לר"מ אזלינן בתר רובא וממילא ידעינן מסברא רובא וחזקה רובא עדיף ומדרבנן חייש למיעוטא וכ"ש שיש לחוש מדרבנן לדידי' שלא לילך בתר חזקה מדרבנן וכבר כתבנו לעיל מזה בתחלת הסוגיא יע"ש וא"כ הוה מצי לפרושי דפריך ור"מ היכי אכיל בישרא ולא חייש מדרבנן לספק דרוסה ולא לילך בתר חזקה ג"כ ויש לעיין דהוה רובא וחזקה וכה"ג מודה ר"מ דלא חייש למיעוטא ואם נאמר דחזקה דבהמה בחי' הוה א"ש אלא דדחינו זאת ולקמן אבאר עוד מזה:

עוד נראה לי לפי מ"ש הט"ז בי"ד סימן ע"ט ס"ג צ"ע דאם נדרסה האם אי יזיק טפת הארס אף לוולד והניח בצ"ע וא"מ שפיר כתב מהרש"א אמאי לא כתבו התוספות לקמן כ"ח ע"ב דלר"מ דחייש למיעוטא דלמא דרוסה היא ואי דהיה לה חזקה ז"א דלמא נדרסה האם ויזיק גם לוולד כמ"ש הט"ז ומה שחי י"ב חדש הוה חזקה שלא נתבררה ולמאן דסובר חזקה שלא נתבררה הוה חזקה א"ש לישנא פסח וקדשים ולא אמר סתמא קדשים מא"ל דנקיט פסח שהוא תוך שנה וקדשים חטאת שתוך שנתה דליכא חזקה כלל וכה"ג:

דף יב.

גמרא אלא היכא דאפשר אפשר כו' עכ"ל אי ר"מ חייש מ"ה למיעוטא צריך לחלק מ"ה בין היכא דאפשר ולא אפשר כיון דצוותה התורה לשרוף כשהיא שלמה אלא מבשר תאוה קשה דהוה אפשר לא לשחוט ולא ליכול וברשב"א ובחמש שיטות כתבו דלא דברה תורה אלא נגד יצה"ר ודוחק גם דוחק לומר דע"י שקרע העור ועיין מ"ש בתו' ד"ה פסח וקדשים מא"ל יע"ש:

ובפירש"י בד"ה פסח וקדשים כו' והיכא דאיפרשה ריאה ולא בדק כו' עכ"ל רוצה לומר דבדיקת הריאה הוא מדרבנן דחששו למיעוט המצוי או כמ"ש הרשב"א בחדושיו כיון

דבקל יכול לראות אם יש בה סירכא הוה כמעלים עיניו מן האיסור יע"ש ולא מן התורה כדעת קצת פוסקים בזה ובי"ד סי' ל"ט אבאר בזה בעזה"י ומשום הכי כתב נאבדה הריאה כשר דלא הצריכו חז"ל בדיקה אלא לכתחלה ולא לאסור דיעבד ורש"י בתשובה הביא הרשב"א ז"ל דבריו דן לפני רבותיו דאל"כ איך הותר לאכול חלב ורבותיו השיבו לו דהתורה התירה לאכול ארץ זבת חלב ודבש כדאיתא בכורות ו' ע"ב ורשב"א כתב דאין ראיה דלמא דהתירה התורה חלב מבהמה שחי ב' שנים משנה ראשונה מותר דטריפה אינה חי' יותר מי"ב חודש ובענין זה התירה התורה החלב עוד הביא רשב"א ראיה דבדיקת הריאה מדרבנן מהא דמייתי מפרה אדומה ושעיר המשתלח עכ"ל ור"ל מה בכך דאזלינן בתר רובא מ"מ דלמא נטרפה הריאה דזה מצוי הוא ואיך מזין עליו גם בשעיר המשתלח וזה ראיה שאין עליה תשובה:

גם מהא דאמר בכורות ו' חלב בהמה ס"ד חלב טהורה חידוש דאמ"ה שרי ולא אמר ספק טריפה מותר דחדא מיניהו נקיט ועדיף מיניה קאמר דהתירה איסור ודאי יע"ש:

ובתו' ד"ה פסח וקדשים מא"ל מפסח פריך ולא מבשר תאוה עכ"ל היינו אי נאמר דוושט אין לו בדיקה מבחוץ לענין נקב אבל מאן דסובר יש לו בדיקה מבחוץ לענין נקב לא קשה מבשר תאוה דקרע העור וראה שאין נקב וניקב זה בלא זה כשר והא דפריך ור"מ היכי אכיל בשרא ה"פ וכ"ת דלא אכיל כ"א ע"י בדיקה פסח וקדשים מא"ל דאין מום גדול מזה ועיין לקמן כ"ח ע"ב ד"ה אתא יע"ש ויש לראות לפי מה דס"ד בקושייתם דר"מ מ"ה חייש למיעוטא א"כ תיקשי מפרה ושעיר המשתלח דודאי מוכח דאזלינן בתר רובא אלא ע"כ היכא דלא אפשר שאני וכיון דצוותה התורה לשרוף שלמה חשיב לא אפשר כמו פסח וקדשים דאי אפשר לקרוע העור דאין לך מום גדול מזה חשיב לא אפשר. ויש ראי' לפסק הר"מ ז"ל דכל ספק היכא שאין לברורי מ"ה שריא ומ"ה לא קשיא מבשר תאוה דקרע העור ואי דאין לוושט בדיקה מבחוץ א"כ אף אם יראת בצד פנימי נקב הוה ספק שאין בידו לברורי וניקב זה בלא זה כשר ור"מ לשיטתיה דפסק בפ"ג מהלכות שחיטה גם לענין שם אין לוושט בדיקה מבחוץ ועיין פרישה סי' ל"ג יעוין שם:

בא"ד משום דנראה דר"מ מן התורה לא חייש למיעוטא כ"א מדרבנן ר"ל אף היכא דאפשר אזלינן בתר רובא וכתבנו לעיל אי מדרבנן חייש למיעוטא ה"ה דראוי לחוש מדרבנן שלא לילך בתר חזקה ואי מן התורה חייש למיעוטא ה"ה בחזקה דלא לילך בתרה היכא דאפשר כמו ברובא:

והנה כל זה לר"מ דחייש למיעוטא או מן התורה או מדרבנן אבל אנן קיי"ל כרבנן ואף מדרבנן לא חיישינן למיעוטא אף היכא דאפשר כמו קטן וקטנה דמייבמין לית להו

חילוק זה בין היכא דאפשר ללא אפשר וס"ס מתירין ומחמירין עפ"י ספיקא דס"ס בכ"מ הוא מטעם רובא כמ"ש הרשב"א בתשובה סי' ת"א ולפי זה לר"מ דחייש למיעוטא מ"ה גם ס"ס לא מהני לדידיה ואי מדרבנן עכ"פ מדרבנן לא מהני ס"ס לדידי' אם לא שנאמר דעדיף ס"ס מרובא וצריך לראות שלא מצא סתירה לזה בש"ס. ועיין בפני יהושע בק"א למסכת כתובות בהא דפ"ק בדיני ס"ס ואי בחזקה היכא דאיכא לברורי וברובא ובס"ס היכא דאיכא לברורי אי צריך לברר אבאר הכל על נכון בסמוך באורך בעזה"י ועיין בא"ח סי' תל"ז ובפר"ח:

גם בממון אין הולכין אחר רובא וה"ה ס"ס לא מהני ביה דלא הוה אלא מטעם רובא ולא עדיף מרוב ועיין בסוגיא דפ"פ ע"ב בתוספות שם דיבור המתחיל אי למיתב לה כתובה ובק"א בפני יהושע יע"ש ואבאר בסמוך לקמן אי"ה באורך הכל על נכון כי ענינים עמוקים המה וצריך לעיין בהם:

ראיתי לכתוב בכאן קצת עניני חזקה ורובא כי ענינים עמוקים הם ומפוזרים במקומות הרבה בש"ס לכן ראיתי להאריך בהם שהם מפתח גדול לכמה שיטות וסוגיות שהן חמורות ויש בהן תועלת:

הנה קיי"ל דאוקמי מילתא אחזקה בין להקל ובין להחמיר כמבואר בכמה מקומות וכמ"ש התוספות דף י"א ע"ב ד"ה אלא לאו כו' יע"ש ולשיטת הר"מ דכל ספק רחמנא שריא הא דאיצטריך למילף מקרא דאזיל בתר חזקה היינו היכא דלהחמיר או היכא דבידו לברורי דספק כי הא לא שריא מ"ה ועיין פר"ח י"ד סי' ק"י יע"ש ומש"ה מהני חזקה ואף דאמרינן בפסחים ד' ע"א למאי נ"מ לישלי' משמע כל היכא דאיכא לברורי מברירנן ולא אוקי מלתא אחזקה אפשר דהיינו מדרבנן ומן התורה אף היכא דאיכא לברורי לא מברירנן ושפיר נ"מ במאי דיליף אוקמיה אחזקה אף להקל וכמ"ש אמנם עיקרן של דברים אלו דודאי היכא דבקל אפשר לברורי ודאי מברירנן ולא סמכינן אחזק' כמו התם דיכולין לישאל פי המשכיר אבל היכא דליתי' למשכיר אי מוקמינן אחזקה אין צריך למבדק כולה ביתא אף דבידו לברורי ולהר"מ ספיקא כי הא מ"ה אסור אפ"ה מוקמינן אחזקה כיון דטריחא מלתא לחזור ולבדוק ולא אמרו לישלי' אלא היכא שהוא בקל ואף בזה נראה שהוא מדרבנן וכמ"ש מעיקרא וא"כ א"ש דיליף מקרא חזקה אף להקל והיכא שיש לברורי אפ"ה אוקמינן אחזקה אם לא היכא שבקל יכול לברר כי ההיא דמשכיר כי אתי קמן ולקמן אבאר עוד מזה. ואזלינן בתר חזקה אף היכא דאיתרע השתא כמ"ש לקמן אפ"ה חזקה דמעיקרא עדיף טפי מחזקה דהשתא וזה מבואר ממה דאוקמינן הבית בחזקת טמא אף היכא שלאחר ז' מים נפחת הנגע לא אמרינן דלמא

אדנפיק בציר שיעורא וכמו שהוא עכשיו כן היה קודם הסגר אלא ש"מ חזקה דמעיקרא עדיף טפי ויש לנו לחקור ולדעת אי חזקה דהשתא ליתא כלל נגד חזקה דמעיקרא או דחשיבא אלא דחזקה דמעיקרא עדיף זה מחלוקת דרבנן ור"ש והובא בריש נדה ובכמה מקומות מקוה שנמדד ונמצא חסר דלרבנן טמא ודאי משום דהוה תקחי במקום חדא משום דסבירא להו דחזקה דהשתא חשיבא אלא חזקה דמעיקרא עדיפא ומ"ה כי איכא עוד חזקה אוקי חזקה להדי חזקה ונשאר חזקה דהשתא ור"ש סבר חזקה דהשתא ליתא כלל ומ"ה ברה"ר טהור דהוה חדא להדי חדא וככל ספק טומאה ברה"ר דטהור וברה"י תולין דאיהו סבר כל ספק טומאה ברה"י תולין ומיהו לתירוץ שני שם בריש נדה וכפי מה שפי' הרשב"א בחדושיו וכפי מה שביאר המ"ל בפי"א דמקוואות הלכה ד"ה כתבו התוס' דלתי' שני היינו טעמא ודאי אף ברה"ר דסוף טומאה לא גמרינן מתחלת טומאה וצריך לפרש דבריו כיון דהתורה עשאה ספק טומאה כודאי ברה"י אלא ברה"י הלכתא גמירי, מסוטה היינו בתחלת טומאה אבל בסוף טומאה אמרינן מה לי רה"ר או רה"י ויש לזה שורש בסוטה כ"א ע"ב ד"ה מכאן אמרו שכתבו דהלכתא צריך לטהר ברה"ר אף היכא דאיכא חזקה דה"א מה לי רה"ר או רה"י ודבר הכתוב בהוה יע"ש וא"כ כיון דמהלכתא הוא דידעינן אמרינן דוקא תחלת טומאה ולא סוף טומאה והוה ודאי טמא ולקמן אבאר עוד מזה. עוד אבאר לך דאף אי קיי"ל כתי' ראשון דהוה תרתי במקום חדא דחזקה דהשתא הוה חזקה היינו דוקא במקוה ובחביות המוזכר שם ריש נדה דחסר ואתאי והחמיץ מעט מעט מש"ה אלימא חזקה דהשתא דאין לומר עתה ברגע זו חסר ואין לזה זמן משא"כ בשאר חזקות אפשר גם רבנן מודים דחזקה דהשתא ליתא כלל נגד חזקה דמעיקרא ועיין בתוס' נדה ע"ב ד"ה התם תל"ר וכאן בדף י' ע"א ד"ה סכין איתרעי ודף י"א ד"ה אדנפיק ואתי ובזה א"ש דהר"מ בפ"ה מהלכות תרומות הלכה כ"ד פסק בחביות דהוה ספק וכ"מ תמה שם דלרבנן הוה ודאי כמו במקוה כדמסיק בריש נדה ואלו בדין הסמוך לו בהלכה כ"ה בהא דהמפריש פירות להיות מעשר עליהן ונאבדו הוה ספק וכתב הכ"מ דפשוט הוא והמ"ל בהלכות מעשר פ"ז ה"ד כתב דצריך עיון דלרבנן הוה ודאי כמו בחביות עכ"ל ור"ל דאמאי בחביות תמה על הר"מ דפסק דהוה ספק וכאן כתב דפשוט הוא ולפי מ"ש אין קושיא דע"כ לא אמרינן מאן תנא חביות ר"ש משום דלרבנן הוה תרתי במקום חדא דדרך להחמיץ מעט מעט ודמי למקוה דחסר ואתאי משא"כ בהך מתני' דס"פ כל הגט דף ל"א ע"ב דנאבדו דאף בפ"א אפשר דנאבדו מן העולם או נגנבו חזקה דהשתא ליתא כלל ומש"ה כתב הכ"מ דפשוט הוא דמידי ספיקא לא נפקא והא דנאבדו היינו נגנבו או בענין אחר לא שהרקיבו דאל"כ לא הוה ספק אלא עד שעה

שאפשר להם להרקיב וכמ"ש הרשב"א בד' שיטות במס' גיטין יע"ש ובזה א"ש בשוחט בסכין ונמצאת פגומה בלא שיבר עצמות ולא נגע במפרקת ואין בו שיעור הכשר שחיטה חוץ לפגימה אפ"ה כתב הר"מ ז"ל בהלכות שחיטה פ"א הכ"ד ובש"ע סימן י"ח ואמאי לא ודאית דהוה תרתי במקום חדא דבהמה בחייה וחזקה דסכין דהשתא נגד חזקה דסכין דמעיקרא ודוחק דסכין איתרעי מה בכך אלא דכאן חזקה דהשתא ליתא כלל ומש"ה הוה ספק באופן שלמידין מכאן חזקה דהשתא ליתא כלל אם לא כהאי דמקוה וחביות והמ"ל כתב בפי"א דמקוואות הלכה ז' דר"מ סובר כתי' שני דריש נדה דאף במקוה לא הוה אלא חדא להדי חדא ושאני טומאה דלא יליף סוף טומאה מתחלת טומאה ומש"ה פסק בחביות דהוה ספק יע"ש באורך:

ודע דבא"ח סימן תל"ז הקשה הב"י מ"ש מי"ח טריפות דלא בדקין אף אי איתא קמן והכא אי איתא בעיר שיילינן ליה ותירץ דבהמה היה לה חזקת כשרות משעה שנולדה משא"כ בבית דכל השנה הוא בחזקת חמץ וכתב הפר"ח דאינו יודע איזה חזקה יש לבהמה בשעה שנולדה ואי משום הא לא קשיא מידי דסברת הב"י היא כי היכי בחזקה כל היכא דאיכא לברורי מבררינן ה"ה ברובא הדין כן או הא דמיבעיא חזקתו בדוק היינו נמי מחמת רובא דרוב בני אדם בודקין כדינן וכמו שאבאר לקמן ומש"ה הוקשה לו מ"ש מטריפות ותירץ דהתם משעה שנולדה אית לה חזקת כשרות מחמת רובא והכא כל השנה הוא בחזקת חמץ. והמ"א בא"ח סי' תל"ז ס"ק ד' פי' דברי ב"י דבהמה לא היה לה חזקת טריפה יע"ש ולפי מ"ש בלא"ה א"ש כפשוטן דהיה לה חזקת כשרות מחמת רובא ומה שסיים המ"א שם דומיא דבהמה בחייה בחזקת איסור עומדת יפה כתב דמש"ה ברוב מצוין אצל שחיטה מומחין הם אי איתא קמן צרי למישאל משום דבהמה בחייה בחזקת איסור וכל היכא שאתה בא להוציא מחזקה זו מחמת רובא דעדיף מיניה וכמ"ש לקמן מש"ה צריך לשואלו מש"ה בחמץ דהיה לו חזקת חמץ צריך לשואלו. ובזה נדחו דברי פר"ח שכתב דשאני י"ח טריפות דרובא עדיף מחזקה וא"צ לשואלו דז"א דקושית ב"י הוא מדחזינן דרוב מצוין מומחין אפ"ה צריך לשאול אלמא דאין חילוק בין רוב לחזקה לענין זה ומ"מ הוה ליה לב"י להקשות מרוב מצוין ולא מחזקה ארובא דא"ל כמ"ש הפר"ח. ואפשר לומר הא דמיבעיא לן חזקתו בדוק היינו מחמת רובא דרוב בני אדם בודקין בתיהם ליל י"ג שהורגלו בכך ועושין כך דאלת"ה אלא דמיבעיא אי אזלינן בתר חזקה דכל ישראל בחזקת כשרות הן ולא עבר על מצות חז"ל ובדק בלילה וכנראה מדברי הלבוש בסי' תל"ז יע"ש א"כ אמאי חזקתו בדוק והא איכא נגדה חזקת הבית כל השנה בחמץ ודומה לבהמה בחייה בחזקת איסור ונאבד הסכין לרמב"ן אליבא דר"ה

פסולה ואף לדידן דקיי"ל דכשירה הא כתב הרא"ש דמלתא לא שכיח שיפגום הסכין וגם הרי שחיטה לפניך והכא לא שייכי הני טעמים אלא דמיבעיא ליה דרובן בודקין בלילה ומטעם רובא אתינן עלי' הורגלו בכך ורובא וחזקה רובא עדיף ואף דמדרבנן אמרינן סמוך מיעוטא לחזקה והו"ל פלגא ופלגא להחמיר י"ל דהמיעוט היה מיעוטא דמיעוטא ולא חיישינן ליה כמ"ש הרא"ש גבי רוב מצוין מש"ה לא אמרינן סמוך מיעוטא לחזקה והו"ל פלגא ופלגא דהמיעוט הוה מיעוטא דמיעוטא ואבאר לקמן בכלל רובי דבריו וכיון שכן הוקשה שפיר לב"י דמ"ש מי"ח טריפות ותירץ דהתם ליכא חזקה נגדה והכא איכא חזקה דכל השנה אמנם בגוף הקושיא לא ידענא מאי קשיא ליה מי"ח טריפות דהא גם כאן אי ליתא בעיר סמכינן אחזקה אלא היכא דבקל יכולין לשואלו לא סמכינן אחזקה והפר"ח הרגיש בזה יע"ש וא"כ מעתה גם מרוב מציין אין קושיא דבקל יכולין לשואלו ומ"ש הפר"ח דרוב מצוין לא חשיב כרוב בהמות בחזקת כשרות איני יודע למה דהא רוב מצוין רוב גמור הוא ומיעוטא דמיעוטא הוא דאין יודעין ומש"ה מוציא מחזקה דבהמה בחייה כו'. ועדיין יש לי לחקור בעניני חזקה שלשה חקירות בהן:

החקירה הא' אם הוא דמוקמינן מלתא אחזקה הוא דוקא מה"ת אבל מדרבנן ראוי להחמיר בהן ולא לוקי אחזקה ואף דברובא אף מדרבנן לא מחמרינן דאין בודקין אחר י"ח טריפות שאני רובא דעדיף מחזקה משא"כ בחזקה אפשר דמדרבנן אסור או דלמא לא שנא בחזקה:

הב' הא דאמרינן בבכורות ריש הלוקח עובר חמורו דהא דאזלינן בתר רובא דוקא דלא תלי במעשה וכמו שאבאר לקמן בדיני רובא א"כ ה"ה וכ"ש בחזקה דתליא במעשה דלא אזלינן בתרה דרובא עדיף מחזקה או דלמא שאני רובא כיון דהמיעוט לא תלוי במעשה והרוב תלוי במעשה הוה שכיח והוה כמחצה על מחצה כמ"ש הרשב"א בחדושיו כאן בשמעתין משא"כ בחזקה מה איכפת לן אי תלוי במעשה אפילו הכא הוה חזקה אלימתא ואזלינן בתרה:

הג' אם הא דאמרינן אוקי מלתא אחזקה והוה כודאי שהרי שורפין וסוקלין על החזקה אי איתרמי אח"כ מלתא אחריתא דתלוי בהך קמייתא מי אמרינן כיון דבקמייתא אוקי מלתא אחזקה תו השני נגררת אחר הראשונה בין להקל ובין להחמיר או דלמא כיון דבשניה איכא חזקה אחרת נגדה הוה ספק ולא ודאי ולקמן אבאר עוד מזה באורך בעזה"י:

המקומות שהובאו בש"ס דאזלינן בתר חזקה הן מרובין ואביא קצתם המקום הראשון הוא בריש פסחים המשכיר בית לחבירו בי"ד חזקתו בדוק או לאו ופסקינן בש"ע סי'

תל"ז חזקתו בדוק אלמא אף מדרבנן אוקמינן אחזקה ולא מחמרינן וזה יש לדחות מכמה טעמים חדא דמטעם רובא אתינן עלה ולא מטעם חזקה וכמ"ש לעיל ואף אם נאמר כמ"ש הלבוש דמטעם חזקה הוא דאתינן עלה מ"מ אין ראי' דאם ביטלו הוה איסור דרבנן ובאיסור דרבנן לא מחמרינן ואזלינן בתר חזקה אבל באיסור תורה אה"נ דמדרבנן חיישינן ואם אירע דלא בטלו ונזכר תוך הפסח אה"נ דצריך לבדוק ובלא"ה פסק שם הש"ע בלא ביטלו דצריך לבדוק דהוה ספיקא דאורייתא דבעיא דלא איפשטא היא וביטלו הוה דרבנן ובדרבנן לא מחמירינן אבל באיסור תורה אפשר דמדרבנן מחמירינן מש"ה א"ש גם הבעיא דנ"מ להיכא דביטלו באופן שאין מכאן ראיה כלל וכדכתיבנא:

המקום השני הוא ממה דאמרינן במשנה דפ"ה דטהרות שני שבילין אחד טמא וא' טהור והלך בא' ועשה טהרות והשני בשני ועשה טהרות אם נשאלו זה בפ"ע וזה בפ"ע טהורין וע' בר"מ ז"ל פי"ט מהלכות אבות הטומא' יע"ש והא הכא דמדין ספק טומאה ברה"ר דספיקו טהור הוא משום דמוקמינן לכ"א אחזקה ואף מדרבנן מטהרין להו ודוקא כשבאו לשאול בב"א הוא דמטמאין מספק מדרבנן וכמ"ש התוס' בפסחים דף יו"ד ובכתובות כ"ז יע"ש ועיין במשנה למלך פי"ט מהלכות שא"ה באורך דאי מהלכתא מסוטה הוא דמטהרין לה ברה"ר ומש"ה לא מחמרינן אף בדרבנן וא"צ טבילה הא ליתא כמ"ש התוספות לעיל ד"ט ד"ה התם הלכתא גמירי דהיכא דלא דמי לסוטה לא גמרינן מסוטה. כי ההיא דשני נזירים שאמר א' ראיתי טומאה שנזרקה ביניכם דודאי א' מהן טמא הוא ולא מטהרין ליה אלא מחמת חזקה דמוקמינן לכ"א מהן וה"ה כאן בב' בני אדם בשני שבילין דא' מהן ודאי טמא ע"כ מטעם חזקה מטהרין בבאו לישאל זא"ז ואף דבע"ז דף ל"ז ע"ב דכי אתו לקמיה דר' ינאי אמר זילו טבילו בשיקעתא דמיא הוא עצה טובה ולא מדינא ועיין במ"ל פי"ט דשא"ה ואם אם נאמר דמדינא הוא כיון דאפשר בטבילה משא"כ טהרות שעשו שא"א בטבילה טהורין הן אלמא אף מדרבנן לא מחמירינן ואוקמינן מלתא אחזקה לגמרי:

המקום השלישי הוא בקדושין דף ה' ע"ב נתן הוא ואמרה היא ספיקא הוה חיישינן משמע לכאורה אף דאוקמינן אחזקה מדרבנן חיישינן י"ל משום חומר א"א החמירו בו כמ"ש הר"ן שם ועוד דשאני ספיקא דדינא וספיקא דגוף המעשה ומ"ש בכתובות דף כ"ג אין ראיה דמשום חומר א"א או דיש ע"א עכ"פ לאסור או כמ"ש התוס' שם יע"ש ומכל הלין משמע דאוקי מלתא אחזקה אף מדרבנן ואף בספק השקול אוקי אחזקה אבל היכא שאיסור שכיח יותר זה תלוי במחלוקת גם הט"ז בי"ד בסי' ל"ט בסופו כתב דכל שהספק שקול אוקי אחזקה להתיר. וראיתי להפר"ח בי"ד סי' כ"ט שהאריך וכתב ג"כ

בספק השקול לאסור ובסימן ק"י בכללי הס"ס כלל ששי כתב ג"כ בספק שקול לאסור ואף דאיכ' חזקת כשרות מ"מ כבר הוכחנו כלל א' דמדרבנן חיישינן עכ"ל ולא זכיתי להבין דבריו הקדושים, דבכלל א' לא כתב כ"א הך דע"א אומר נתקדשה והתם משום דע"א אומר כן או כמ"ש התוספות בכתובות שם כ"ג דשמא טעה אחד והיה קרוב לה ומש"ה מחמרינן מדר' אבל כשאין שם ע"א ולא איתרע החזקה כלל בהא אזלינן בתרה בין להקל בין להחמיר ואף מדרבנן ועיין בפר"ח סימן כ"ט וק"י ובתבואות שור סימן כ"ט ול"א יע"ש ובחדושינו לי"ד אבאר מזה:

ועתה באתי לעיין בהתרת הספק הב' במה שנסתפקנו בחזקה דתליא במעשה אי אזלינן בתרה אי לאו הנה בא"ח סימן ח' כתב דצריך לעיין בציצית שמא נפסקו א' מן החוטין והב"ח כתב אמ"ש הרא"ש דא"צ דאוקי אחזקה כתב דרובא דתליא במעשה לא הוה רוב ור"ל דכ"ש חזקה דרובא עדיף מחזקה הן אמת שכבר פרכינא המ"א להב"ח בס"ק י"א יע"ש מ"מ בעיקר הדין משמע דמודה לדבריו דלא הוה חזקה כיון דתליא במעשה אלא שיש להקשות מהא דלעיל דריש פסחים דאיבעיא להו המשכיר בית חזקתו בדוק ואמאי הא חזקה דתליא במעשה הוא דשמא לא בדק ואמאי אוקמינן אחזקה אלא משמע דחזקה אף דתלי במעשה אזלינן בתרה בשלמא ברובא אמרינן דמיעוט לא תלי במעשה ורובא תלי במעשה הוה כמחצה על מחצה ואם שניהן תלוין במעשה אזלינן בתר רובא כמו שאבאר בדיני רובא ואם כן בחזקה מה לי אי תלוי במעשה או לאו וליכא קל וחומר מרובא ולפי זה הך איבעיא דפסחים על כרחך מטעם חזקה אתינן עליה דאי מטעם רובא כמ"ש לעיל דרוב הורגלו לבדוק בי"ד והא רובא דתליא במעשה ומיעוטא דלא תליא במעשה לא הולכין בתר רובא אלא מטעם דכל ישראל בחזקת כשרות ולא עבר על דברי חז"ל כמ"ש הלבוש בסימן תל"ז ויש לדחות דלעולם מטעם רובא וחזקה מחמת רובא קאמר ומיעוטו דמיעוטא, הוא ובכה"ג לא איכפת לן אי מיעוט תלוי במעשה או לאו ולקמן אבאר. ומהא דאמרינן חזקה שליח עושה שליחותו או מן התורה או מדרבנן ועיין בעירובין דף ל"ב ע"א ולקמן י"ב ע"א אין ראיה לומר חזקה דתליא במעשה כי הוא לומר שהשליח עשה הדבר ההוא הוה חזקה דהתם אלימא טובא ומסתמא עשה כדעת משלחו דאל"כ אלא הוא ככל חזקות דעלמא אמאי הוה בעי לומר המשלח גדייו ביד שליח לשחוט ומצאן שחוטין דחזקה שליח עושה שליחותיה לפום מה דלא אמר רוב מצוין מומחין הן ואמאי הא איכא חזקת בהמה בחייה והוה חדא להדי חדא אלא דאלימא טובא דאין אדם חוטא ולא לו ואין לדמות לשאר חזקות ואפשר לומר דהרי שחוטה ואיתרע קצת אלא דאין זה לדינא. ועיין בפ"ד מהלכות בכורות במ"ל באורך מדין

שליח עושה שליחותו גם לקמן נסתפקתי בדין רובא דתליא במעשה דאין הולכין אחריו אי מ"ה או מדרבנן ולפי זה גם בחזקה יש לספק כן אי אמרינן דחזקה דלא הוה אלא במעשה לא הוה חזקה אי מ"ה או מדרבנן ועיין בפני יהושע כתובות ט' יע"ש:

ומה שנסתפקנו בספק השלישי אי השני מוכרח להיות כמו ראשון או לאו הנה לא נפלאת הוא והדבר מבואר בי"ד סי' א' בשוחט שנטל קבלה ובדקוהו שאינו יודע כתב הט"ז דאסר כל ששחט דהוה תרתי במקום חדא וכתב דאין להתיר הכלים מטעם אוקי אחזקייהו מהא דמקוה ופירש"י כל טהרות התרומה שנשתמשו באותן כלים טמאות בגיטין ל"א ע"ב אף שיש חזקה לתרומה עכ"ל ר"ל דאין לומר דכלים כשירים דאוקי חזקה להדי חזקה והוה שקול ואיכא ס"ס או דחזקה דכלים עדיפא מחזקה דהשתא ואוקי חזקה דמעיקרא נגד בהמה בחייה וחזקה דהשתא לא עדיף כחזקה דכלים וכתב דז"א כיון דהבהמה אסורה ודאי מטעם תרתי לריעותא ממילא הכלים אסורין כו' ולי ההדיוט הכותב דברים אלו צ"ע לי כי מדברי תוספות דף יו"ד ע"ב ד"ה ודלמא אדנפיק שהוקשה להם אמאי מטמאין גברא שנכנס לבית המנוגע נימא אוקי גברא אחזקה והרי חסר הנגע והוה תרתי במקום חדא והניחו בקושיא ובנדה ב' ע"ב ד"ה התם חסר ואתאי תירצו דשאני התם דחסר ואתאי הא לא"ה הוה מטהרין לגברא ואמאי כיון דהבית ודאי טמא דאוקי אחזקה א"כ ממילא האדם נגרר בתרי' אלא אפילו הכי כיון דאוקי גברא אחזקה הי"ו ליטהר אלמא לאו הא בהא תליא. ובאמת שלשון חולין דאמר ר"ש משמע כפירש"י בגיטין דקאי אתרומה דשייך לשון זה לא אוכלין ולא שורפין דאי אכלים ואדם הו"ל ברשות היחיד ספק ועלה קאמרי חכמים בין ברשות הרבים ובין ברה"י טמאות ודאי ומ"מ אני מסתפק בו הרבה דאפשר כל הטהרות שנעשו ע"ג אכלים קאי שהוטבלו אבל תרומה ספק מיהא הוה או טהור גמור ממ"ש לעיל באורך מזה יעוין שם היטב:

הנה הר"מ ז"ל בהלכות מקוואות פרק י' הלכה ז' כתב ב' מקוואות א' כשר וא' פסול וטבל בא' מהן ואינו יודע ועשה טהרות הרי הן תלויות והיא תוספתא הביאה הר"ש בפ"ב דמקוואות ואמאי תלויות ולא טמאות ודאי דהאדם אוקי אחזקה וממילא התרומ' טמאה אלא דבתרומה איכא חזקה להדי חזקה והן ספק ודוקא כה"ג הא בתרומה שנעשו בכלים שנעשה ע"ג מקוה שנמדד ונמצא חסר אפשר טהורים לגמרי דחזקה דהשתא דמקוה אינה טובה כחזקה דתרומה וכמ"ש כהאי גונא בשוחט. וראיתי אח"כ במשנה למלך שכתב עלה דהך בד"ה שני מקוואות והא דאמרינן מקוה שנמדד ונמצא חסר דהן טמאות ודאי דהתם הרי חסר לפניך משא"כ בשני מקוואות עכ"ל ולא ידענא דהרי הדברים ק"ו ומה התם דאיכא חזקה דמקוה דמעיקרא שהיא אלימא נגד חזקה דאדם אפ"ה אדם

טמא מכח חזקה דהשתא, דהרי חסר לפניך וממילא מטמאין התרומה מכ"ש כאן דאינו יודע באיזה טבל דאיכא חזקה טובה ואלימתא העמד גברא על חזקה ודאי טמא וממילא התרומה טמאה ודאי ולכן דבריו צ"ע וישוב דעת. ואף אי התם חסר ואתאי הוה כחזקה דמעיקרא מ"מ כ"ש הוא ודברי התוספות שם בפרק שני צריכין ביאור ולא היה לי פנאי כעת לעיין בהם:

הן אמת שדברי הט"ז יש לעיין בהם מה שהביא ראיה מכל טהרות שנעשו ע"ג דתרומה טמאה ודאי ונשרפת דלו יהי כן דכל הטהרות אתרומה קאי וכפשטא דלישנא וכפירש"י בגיטין ל"א ע"ב מ"מ אין ראיה לכאן דהתם אדם וכלים בחזקת ודאי טמאים מטעם תרתי לריעותא או דסוף טומאה מתחלת טומאה לא ילפינן וילפי רבנן מרה"י דאף ברה"ר סוף טמא ודאי כתיב ואבע"א בנדה דף ג' ע"א וכמ"ש המשנה למלך בפי"א דמקוואות וביארתיו לעיל ומש"ה דין הוא שיהא התרומה טמאה ודאי דבתרי' גרירן דהוה תרתי דסתרן משא"כ בשוחט שנטל קבלה ואינו יודע דנהי דכל מה ששחט אסור מ"מ לא הוה ודאי אלא ספק דומיא דשוחט ונמצאת פגימה הר"ז נבילה כמ"ש הש"ע סימן י"ח ופי' הש"ך ספק נבילה וכן הוא בר"מ ז"ל להדיא בפ"א מהלכות שחיטה הכ"ד דשוחט בסכין ונמצאת פגומה דהוה ספק וטעמא כתבתי לעיל דלא דמי למקוה דהתם ודאי ולא מיבעיא למ"ש המשנה למלך בפ"י דהלכות מקוואות דהר"מ פסק כאבע"א דחזקה דהשתא ליתא נגד חזקה דמעיקרא ובטומאה ילפי סוף טומאה ברה"ר מתחלת טומאה מרה"י פשיטא דבאיסורא מידי ספיקא לא נפקא דאוקי חזקה דסכין להא חזקה דבהמה בחייה והוה ספק אלא אפילו לתירוץ ראשון א"ש או דהתם חסר ואתאי או דכאן איכא ס"ס אלא דאיתחזק איסורא לא מהני ס"ס דלא כמ"ב בתשובה סי' ל"ז ועיין בסי' ק"י בש"ך וט"ז דס"ס הוא מטעם רובא כמ"ש הרשב"א בתשובה סי' ת"א וסמוך מיעוטא לחזקה והו"ל פלגא ופלגא להחמיר ומש"ה הוה ספק נבילה וא"כ בההיא שוחט דאיכא נמי ס"ס כמ"ש הט"ז שם בסימן א' א"כ הוה ספק ולא ודאי וא"כ הכלים ראוי להכשיר מטעם אוקי אחזקה בשלמה במקוה דאדם וכלים טמאין ודאי אף התרומה טמאה דהוה תרתי דסתרן משא"כ כאן דבהמה מספק אסורה אין זה סותר אם הכלים יהיו כשירים מטעם אוקי הכלים אחזקה ואין ראיה מהתם לכאן וכמו שכתב והבן עוד אבאר לך דההיא דתוספתא שהביאה הר"מ להלכה בפ"י דמקואות מ"ב ברה"ר מיירי והא דלא טהורות לגמרי דהוה קצת כסוף טומאה דלא גמירי הלכתא אלא היכא דליכא חזקה כלל משא"כ כאן דאיכא חזקה להדי חזקה גרע טפי ועיין מ"ש לעיל דאפשר דאיירי ברה"י יע"ש. וכעת לא מצאתי גילוי לדין זה ומ"מ נראה כמ"ש דאם דבר ראשון לא אסור אלא

מספיקא לא תלוי הב' בראשון ודברי הט"ז צ"ע במ"ש ראי' ממקוה דלא דמי דהתם האדם ודאי טמא מש"ה נגררין כלים והתרומה אבתרי' משא"כ הינא שהדבר הראשון בספק לא הוה כתרתי דסתרן אהדדי דשפיר יש להכשיר הכלים:

סוף דבר הכל נשמע דאזלינן בתר חזקה בין להקל ובין להחמיר ואף מדרבנן לא מחמירינן בחזקה וכסברת רבים מהפוסקים ולכך היכא דהוה ספק השקול אזלינן לקולא ואני תמה עוד על מ"ש הפר"ח בסי' ק"י כלל ששי דהיכא דהוה שקולין אזלינן להחמיר ואף היכא דאיכ' חזקה מ"מ כבר הוכחנו בכלל א' מדרבנן יש להחמיר יע"ש וכבר כתבנו לעיל דלא כן הוא ועוד דלו יהי כדבריו דבשקול לא אזלינן בתר חזקה מ"מ בספק טריפות אית לן להתיר בספק השקול דהא לאו מטעם חזקה לחוד אתינן עלה אלא מטעם רובא דרוב בהמות, כשירות ק] וכמ"ש הרשב"א ור"ן בחמש שיטות בחדושיו לחולין אהא דאמרינן מנלן דאזלינן בתר רובא דקאי אהא דבא זאב ונטל בני מעים דמטעם רובא הוא וברובא אף מדרבנן לא מחמירין ואין צריך לפנים ולקמן בדיני רובא אבאר עוד ואולי כונתו בנמצא ריעותא מחיים כמו בפתחו המוח ונמצא מים בראש ולא ידעו אם המוח מקיף המים שהובא בהגהת ש"ט סימן נ"א וכההיא אמרתא דהוה שדרן כרעא בתרייתא דאי לאו דשגרונא שכיח הוה ספק השקול וטריפה דכאן ליכא רובא דהא רוב בהמות אין להם מים בראש ולא שדרן כרעא בתרייתא אלא מטעם חזקה דהיה לה מקודם מטעם רובא כנ"ל ליישב דבריו ועיין בתב"ש באורך בסימן כ"ט ול"א יע"ש היטב ומ"מ כבר כתבנו דאף מדרבנן אזלינן בתר חזקה וההיא דע"א בקדושין ספיקא הוה חיישינן מדרבנן אין ראיה כמבואר וההיא דנשבר הגף וכדומה ואין ידוע דמטעם ס"ס מתירין הא לא"ה לא התם שאני דמסתבר יותר לתלות מחיים מלאחר שחיטה ואיתרע חזקה ומש"ה בעינן ס"ס. ומהלין שכתבנו משמע דעכ"פ בס"ס מתירין אף שאין הספק השקול מכ"ש ברובא דעדיף מס"ס דמתירין אף שאין ספק השקול לגמרי ואיסור שכיח טפי ויש לעיין ברובא וראיתי להפר"ח בסי' ק"י כלל שביעי דס"ס לא שרי אלא בספק השקול לא כשהאיסור שכיח טפי מהיתר וכן כתב הב"ח בסי' נ"ג והנה לדעת הרב בהג"ה דמצאו מים בראש ולא נודע אם הקיף המוח המים דאסור מטעם דריעותא מחיים הוה בסי' נ"א הא לא"ה שרי ע"כ דסובר בשקול אזלינן לקולא כשיטת התו' וסייעתם אם לא היכא שריעותא מחיים ועיין בתב"ש סי' כ"ט ואם כן בנשבר הגף בסימן נ"ג וק"י דמכשיר מטעם ס"ס ע"כ דשכיח טפי מחיים שהולך כאן וכאן דרך לישבר מלומר אחר שחיטה דאל"כ תיפוק לי' בספק השקול כשר מטעם נשחטה הותרה ועיין בתב"ש סי' כ"ט ואפ"ה מכשיר מטעם ס"ס ואף בנשמט כמ"ש סי' ק"י אלא דלחומרא בעלמא החמיר בסי' כ"ג בנשמט כמו

שפירשו אחרונים את דבריו. והב"ח לשיטתי' דסובר בספק השקול אסור וסובר נשבר הגף ואין ידוע אם מחיים הוה ספק השקול וכדעת רבינו יונה הובאו דבריו בחדושי הרשב"א בדף יו"ד אהא דכל ספק בשחיטה דמהא שמעינן דנשבר הגף ואין ידוע דאסור אם לא היכא דהיתר שכיח טפי לא בספק השקול יע"ש אלמא דסובר נשבר הגף היה שקול אבל לדידן דשכיח איסורא טפי ואפ"ה מתירין בנשבר הגף מטעם ס"ס אלמא בס"ס מתירין אף שאין ספק השקול וכדכתיבנא:

ודע שסברת הב"ח ז"ל בסימן נ"ג היכא דאיסורא שכיח טפי לא מתירין בס"ס פירושו אף שהספק הא' שקול הוא כיון שהב' אין שקול לא הוה ס"ס כמו הני אווזות שמוליכין לשוחט שמעקמין כנפיהם בשעת שחיטה דמצוי הוא יותר בשעת שחי' לשבור יע"ש והנה דין זה לא נפלאת ולא רחוקה הוא ממני דהתו' בכתובות ט' ע"א בסוגי' דפתח פתיח הקשו מאי קושי' והא ס"ס דאונס לגבי רצון הוה רצון רובא עד שהוצרכו לומר דרצון לא הוה רוב גמור יע"ש וא"כ אית לן למילף דכל שהספק הא' אין שקול לא מהני להצטרף עם ספק השקול וה"נ בהני אווזות. הן אמת שהרב הגדול בספרו פני יהושע תמה שם על דברי התו' כיון דספק הא' הוה שקול בקל יכול ספק הב' להכריע דהוה רובא ומכ"ש למ"ש הרשב"א דס"ס הוא כמו רובא יע"ש ועיין בתו' ע"ב שם ד"ה אי למיתב מבואר דלא הוה ס"ס כה"ג יעוין שם ולקמן בדיני רובא אבאר עוד מזה באורך לענין הס"ה כה"ג יעו"ש באורך:

באופן שלמידין מכאן בספק השקול אזלינן בתר חזקה אף מדרבנן והיכא שהאיסור שכיח טפי אסור אף מן התורה דאיתרע חזקה וחזקה דהשתא אי הוה כמאן דליתא או לאו ביארנו לעיל והיכא דאיכא חזקה אף ספק דרבנן להחמיר וביי"ד סי' ק"י אבאר וחזקה שלא נתבררה לא הוה חזקה כמ"ש התו' ראי' מעדים זוממין יע"ש והיכא דאיכא חזקה להדי חזקה הדר הוה ליה ספק השקול ומן התורה לחומרא ובדרבנן מסתבר להקל כיון דאיכא חזקה להדי חזקה ויש לספק להר"מ דכל ספיקא מ"ה שריא, אי בחזקה להדי חזקה אי מ"ה אסור או לאו יש לעיין וכ"ז לרבנן אבל לר"מ דחייש למיעוטא ה"ה דלא אזיל בתר חזקה או מ"ה או מדרבנן כמו שיתבאר לקמן וה"מ היכא דאפשר אבל היכא דלא איפשר אזיל בתר רובא וה"ה בתר חזקה ומיהו אי מן התורה לא אזיל ר"מ בתר רובא יש לעיין בחיקה ולקמן בדיני רובא אבאר. גם ס"ס היכא דאיכא חזקה נגדו אבאר לקמן כי שם ביתו. עוד אבאר לך דלא מחזקינן איסורא זה לאיסור אחר ומש"ה אף בנולד ריעותא מחיים הוה לאכשורי וכמו סוגיא דפד"א אשה זו בחזקת היתר לשוק עומדת אף דהיתה א"א מ"מ היתה בחזקת שאם ימות בעלה מותרת לשוק כמ"ש התו' שם ל"א

ע"ב בחולין מ"ג ע"ב ד"ה קסבר והא דספק בשחיטה אסור דמוקמינן בחזקת שאין זבוח דהוה בי' מעיקרא. ומיהו למ"ש התוס' בשבועות כ"ד ע"ב בד"ה האוכל נבילה בי"ה לפי' ריצב"א דליכא איסור שאין זבוח לא מחיים ולא לאחר שמתה דוזבחת בא לומר שאם תרצה לאכול שחוט הא לא"ה באיסור אמ"ה קאי ע"כ דמחזקינן מאיסורא לאיסורא ובקל יש לחלק ביניהם:

כלל רובא הלא כבר נודע פלוגת' ר"מ ורבנן דר"מ חייש למיעוט' ורבנן לא חיישי ואזלי בחר רובא ור"מ דחייש למיעוט' יש ב' דרכים או דמן התור' חייש למיעוטא היכא דאפשר והיכא דלא אפשר מודה דאזלינן בתר רובא מפרה ושעיר המשתלח וכדומה ומבשר תאוה אין קושי' דרחמנא אמר שחוט ואכול דלאו חובה הוא לא לישחט ולא ליכול וחשיב אפשר ואפ"ה שרי י"ל דחשיב נמי לא אפשר דלא דברה תורה אלא כנגד יצה"ר מוטב שיאכלו ישראל כו' כמ"ש הר"ן בחמש שיטות על קושית התו' מבשר תאוה לא פריך ולמאן דסובר וושט יש לו בדיקה מבחוץ לענין נקב לא קשי' דקרע לעור ובדק לי' ולא פריך אלא מקדשים דאין לך מום גדול מזה וכמ"ש התו' כ"ח ע"ב יע"ש ושם אי אפשר ור"ע ור"ט דאמרי אילו היינו בסנהדרין לא היה אדם נהרג מעולם משמע קצת דמן התורה חיישי למיעוטא דאי מדרבנן היאך היו מבטלין מ"ע דובערת הרע מקרבך ודרך השני הוא דמן התורה מודה ר"מ דאזיל בתר רובא ומדר' הוא דחייש היכא דאפשר כמו קטן וקטנה דימתינו עד שיגדילו ורבנן לא חיישי אף מדרב' למיעוטא דהמיעוט כמאן דליתא דמי אמנם יש נ"מ מן התורה ג"כ לר"מ המיעוט לאו כמאן דליתא דמי אלא דרובא עדיף מיני' ומש"ה היכא דאיכא חזקה נגד הרוב אוקי מיעוטא להדי חזקה והו"ל פלגא ופלגא ומ"ה חיישינן ועיין ביבמות קי"ט דמסיק דהו"ל פלגא ופלגא ולקמן דף פ"ו ע"ב תו' ד"ה סמוך כתבו דמן התורה חייש ר"מ בהדי חזקה וביבמות בד"ה מחוורתא משמע דאפילו היכא דאיכא חזקה עם המיעוט מדרבנן הוא דחייש ר"מ לא מ"ה ולפי מ"ש לקמן פליגי דלר"מ המיעוט חשיב ולרבנן המיעוט כמאן דליתא דמי ודע אי אמרינן לר"מ חזקה בהדי מיעוטא חייש מ"ה ר"מ אף בלא אפשר לא תיקשי מפרה אמאי נימא סמוך מיעוטא לחזקה דנימא העמד טמא על חזקתו דאפשר דטריפות מיעוטא דמיעוטא הוא אלא שכבר כתבנו לעיל דז"א אלא צריך לומר דמודה ר"מ היכא דלא אפשר דרובא עדיף מחזקה וכי אמר דהו"ל פלגא ופלגא באפשר ומיהו רובא וליכא חזקה נגדו מ"ה לא חייש ר"מ מבשר תאוה מוכח דנראה דזה הוה אפשר דלא לישחוט וכמש"ל אלא דאי הכי קשי' מתינוק שנמצ' בצד העיס' דמטהר ר"מ מטעם סמוך מיעוטא כו' והא היכא דלא אפשר אזיל בתר רובא ואיך יקל בטומאה אלא כמ"ש תחלה דטריפות הוה מיעוט שאין מצוי.

אבל רבנן דהלכתא כוותיהו אזלינן בתר רובא אף מדרבנן ולא בדקינן אחר י"ח טריפות והוא הדין קטן וקטנה יגדלו זה עם זו ומיהו כי איכא חזקה בהדי מיעוט גם לרבנן הוה ליה פלגא ופלגא מדרבנן להחמיר ולא להקל ומן התורה רובא עדיף מחזקה ואי הוה מיעוטא דמיעוטא בהא גם ר"מ מודה דאף מדרבנן לא מחמירין והר"מ ז"ל פסק בהל' א"ב באשה שהלך בעלה למ"ה דלא תתיבם דמתוך דסמוך מיעוטא לחזקה דאף לרבנן אמרינן סמוך מיעוט' לחזקה להחמיר יע"ש ועיין בפ"ג מהל' יבום הלכה י"ו ועיין בנימוקי יוסף שם בריש האשה רבה שכתב כן. וז"ל הרא"ש עלה הא דאמרינן דאזלינן בתר רובא דר"ת אומר היכא דאיכא חזקה עם המיעוט חיישינן להחמיר והא דסמכינן ארוב מצוין מומחין הם ולא אמרינן סמוך מיעוטא לחזקה דבהמה בחיי' דמיעוטא דמיעוטא ובהא גם ר"מ מודה עכ"ל מ"ש דר"מ מודה בהא הוא ביבמות קי"ט ע"ב למיעוטא דמיעוטא לא חייש ר"מ ואף דראיית ר"ת מחלב יש לדחות כמ"ש בהג"א כאן ע"כ דיש לפרש כמו שפי' ר"י יע"ש בבכו' מ"מ הדין דין אמת דהיכא דאיכא חזקה עם המיעוט הולכין להחמיר. אף לרבנן דר"מ מדרבנן כמו ההיא דאשה רבה קי"ט דסתם מתני' והלכתא כוותי' וכן פסק הר"מ בהל' יבום ובא"ה סימן קנ"ז ועיין בראש"ש שם בריש אשה יע"ש והיכא דאית חזקה נגד הרוב ועם הרוב ג"כ חזקה אזלינן בתר רובא לדרבנן דהלכתא כוותי' דאוקי חזקה להדי חזקה ואזלינן אף מדרבנן בתר רובא ולר"מ בכה"ג לא אזלינן וחיישינן עכ"פ מדרבנן והיכא שיש חזקה עם הרוב אין חזקה מתנגד הא מסיק ביבמות דגם לר"מ לא חייש כה"ג. והנה לר"מ דחייש למיעוטא מדרבנן נראה דכ"ש לחזקה מדרבנן דלא ליזיל בתר חזקה מדרבנן ואי מ"ה חייש למיעוטא היכא דאפשר ה"ה בחזקה היכא דאפשר. ופירוש אפשר יש ליישב בב' פנים או דבר הרשות אפשר מיקרי או היכא דאיכא לברורי הוא אפשר. אלא דיש להקשות דא"כ הא דיליף מוהסגיר את הבית נהי דחשיב לא אפשר דגזירת הכתוב הוא דיצא דרך יציאה מ"מ מהא לא שמעינן דאוקמי אחזקה כדדחי תלמודא אלא מהסגיר הבית ע"י חבל ארוך ואמאי מוקמינן אחזקה הא אפשר שלא ילך לביתו ויסגור בצד הדלת ורואה והיכא דאפשר סובר ר"מ דלא אזיל בתר רובא וכ"ש בתר חזקה וצ"ל לר"מ אה"נ דאין לעשות כן ויליף חזקה מהיכא דנפקא לי' לראב"י מהל"מ ועיין תו' ד"ה מנלן דאזלינן בתר רובא ובמהרש"א שם או דוהסגיר מ"מ היינו דיעבד שהלך ולא ראה דהוה תו לא אפשר וראשון יותר נכון הכלל העולה לר"מ היכא דאפשר היינו לברורי כי ההיא דקטן וקטנה דימתינו לא סמכינן ארובא וה"ה וכ"ש אחזקה ופי' זה נראה דלא תיקשי מבשר תאוה ולא נצטרך לומר דלא דברה תורה אלא נגד היצה"ר כמ"ש אלא בדלא אפשר לברורי סמכי' והיכא דאפשר או מ"ה לא סמכינן בין ארובא

וחזקה או מדרבנן ולרבנן אזלינן בתר רובא ולא זו בלבד כי ההיא דקטן וקטנה דהשתא מיהא ליכא לברורי אלא אפי' היכא דסמיא בידי' לברורי עכשיו אפ"ה אזלינן בתר רובא ומש"ה לא בדקינן אחר י"ח טריפות כיון דטורח גדול הוא לבדוק בכל, הבהמה סמכינן ארובא ועיין מ"ש לקמן בזה:

והנה בהא דאמרינן דאזלינן בתר רובא אף לר"מ ז"ל דאמר כל ספיקא מן התורה שריא יש לפרש בג' פנים או דנ"מ היכא דאיכא חזקה נגד הרוב דספק כי הא מ"ה אסור אזלינן בתר, רובא דעדיף מחזקה או דנ"מ להחמיר הולכין בתר רובא או היכא דסמיא בידיה לברורי בטורח דספק כי ההיא מן התורה אסור ועיין בפר"ח י"ד סי' ק"י ומהני רובא ודע שמה שהקשה הרשב"א ז"ל הביאו הפר"ח בסי' ק"י דמה ראי' מפרה אדומה ומשבירת עצם בפסח דכל ספק רחמנא שריא עד שהוצרך לתרץ דספק דיכול לברורי מן התורה אסור והנה מפרה אין קושי' דאיכא חזקה דהעמד טמא על חזקה הוה לומר דלמא טריפה היא ואי דפרה בת שתי שנים הא חזקה שלא נתבררה לא הוה חזקה ויש ליישב זאת כיון דבפרה גופה מותר הא ספיקא תו ליהני לי' הזאה אח"כ למטמאין ויש לעיין בזה ודע דהא דקיי"ל דאזלינן בתר רובא צריך שיתיחס אליו שלשה תנאי' ואז אזלינן בתרי' התנאי הא' הוא דבעינן שיהא דוקא הרוב והמיעוט או תרווייהו תליא במעשה או לא תליא במעשה וכ"ש כשהמיעוט תליא במעשה ורובא לא תליא במעשה אבל כשרובא תליא במעשה ומיעוטא לא תליא במעשה אין הולכין בתר רובא ודבר זה מתבאר בבכורות כ' ע"א רבינא אמר ה"ט דלא אזלינן בתר רוב בהמות מתעברות ויולדות דרובא דתליא במעשה ומיעוט לא תליא במעשה ורשב"א ז"ל כאן בשמעתין הביא הא דרבינא להלכה ועיין תוספות שם בבכורות ד"ה רבינא אמר ובד"ה ואיבעית אימא שחילקו בין תשמיש דאדם לבהמה ועיין בריש האשה רבה. ויש לחקור בזה ב' חקירות הא' אם הוא מן התורה או מדרבנן לא אזלינן כה"ג בתר רובא ומ"ה אזלינן אף ברובא דתליא במעשה כו'. הב' אם במיעוטא דמיעוטא אי שייך זה לומר דרובא דתליא במעשה כו' וכבר דברנו מזה לעיל במקומות מפוזרים עיין עליהם ולקמן נדבר בו עוד אי"ה בעזה"י מזה:

התנאי הב' כי אזלינן בתר רובא היכא דליכא חזקה נגדו הא איכא חזקה נגדו לר"מ מן התורה אזלינן בתרי' ולרבנן עכ"פ מדרבנן חיישינן להחמיר ולא להקל כמו שנתבאר לעיל ובתנאי דלא הוה מיעוטא דמיעוטא דאי מיעוטא דמיעוטא אף לר"מ לא חיישינן ואף מדרבנן וזה מתבאר ממ"ש רוב מצוין אצל שחיטה מומחין הם וכמ"ש הרא"ש בשמעתין הבאתיו לעיל ובאשה רבה ע"ב יע"ש וקושית הרא"ש מה שהקשה מהא דרוב מצוין אבאר לקמן בס"ד מזה:

התנאי הג' הא דאזלינן בתר רובא הוא דוקא באיסורא ולא בממון דאין הולכין בממון אחר הרוב ודבר זה הוא פלוגתא דרב ושמואל בכמה מקומות ועיין ריש האשה שנתארמלה בתו' ד"ה כיון דרוב נשים כו' שכתבו לרב פריך יע"ש ועיין ב"ק מ"ו פלוגתא דרב ושמואל והלכתא כוותי' דשמואל דאין הולכין בממון אחר הרוב וב"ב צ"ב יע"ש. ובטעמא דהא מלתא דאין הולכין בממון אחר הרוב יש ליתן טעם פשוט כיון דאיכא חזקה נגד הרוב דאוקי ממונא בחזקת מרי' סמוך מיעוטא לחזקה והו"ל פלגא ופלגא והמוציא מחבירו עליו הראי' ושוב ראיתי בפרק המניח תוספות ד"ה קא משמע לן דאין הולכין בממון אחר הרוב שהקשו אמאי לא אזלינן בתר רובא בממון ותי' דאיכא חזקה עם המיעוט יע"ש והיינו כמ"ש דסמוך מיעוטא לחזקה ואף לרבנן דר"מ מ"מ הפקר ב"ד הפקר ואין מוציאין מדרבנן מיד המוחזק ולפ"ז היכא דהוה מיעוטא דמיעוטא אף בממון אי"ל למיזל בתר רובא דליכ' למימר סמוך מיעוטא לחזקה דכה"ג כמאן דליתא דמי וה"ה היכא דאיכא חזקה נגד חזקה דאית לן למיזל בממון ג"כ בתר רובא דלא שייך הני טעמים דכתיבנא ועיין בעל המאור ובפני יהושע שם בריש האשה שנתארמל':

ויש עוד דבר אחד דומה אל הרוב ואזלינן בתרי' בין להקל ובין להחמיר והוא הספק ספיקא דקיי"ל בכולא תלמודא דהולכין אחריו והטעם כתב הרשב"א בתשובה סימן ת"א דהוא מטעם רובא דיש שני צדדים להתיר וצ"א לאיסור והביאו אחרונים דבריו ומהאי טעמא נראה לי דהיכא דאיכא ס"ס וחזקה נגדו אין הולכין אחריו דברוב גופא היכא דאיכא חזקה נגדו מחמירין מדרבנן כמבואר לעיל בסמוך ויש סברא לומר דבס"ס אף מן התורה אסור היכא דאיכא חזקה נגדו דלא עדיף כמו רובא וכבר כתבו הט"ז וש"ך בסימן ק"י דלית הלכתא כמשאת בנימין דהיכא דחזקה מתנגד לס"ס דלא מהני גם בממון אין מהני ס"ס דהא אין הולכין בממון אחר הרוב ועיין תו' כתובות ט' ע"ב ד"ה אי למיתב לה כתובה דמשמע דמהני ס"ס אף בממון להוציא ממון ועיין בפני יהושע מה שהקשה על התו' יע"ש ויש ליישב דע"כ לא כתבו התוספות התם דמוציאין ממון בספק ספיקא אלא כה"ג דאיכא נמי חזקת הגוף משנולדה היתה בתולה נעמידנה על חזקה דלא זינתה ואוקי חזקה להדי חזקה ומש"ה הולכין אף בממון אחר רוב וס"ס מהני דליכא תו חזקה נגד הס"ס דליכא לומר סמוך מיעוטא לחזקה והו"ל פלגא ופלגא אבל היכא דליכא חזקה נגד חזקה דלא מהני ס"ס ודלא כמשמע מתשובת אחרוני' דמהני ס"ס אף בממון:

עוד יש לראות בהא דרובא דתליא במעשה ומיעוטא דלא תליא במעשה אין הולכין אחר הרוב א"כ בהא דרוב מצוין אצל שחיטה מומחין ואמאי והא רובא דתליא במעשה הוה דאדם כשנולד אינו יודע כלום וכשנולד אח"כ יודע והוה תליא במעשה ואמאי אזלינן

בתרי' ואם היינו אומרי' דבמיעוט' דמיעוט' לא אמרינן דרובא תליא במעשה לאו כלום הוא דהמיעוט כמאן דליתא דמי הוה א"ש דרוב מצוין הוה רוב גמור דאל"כ תקשה קושית הרא"ש נימא סמוך מיעוטא לחזקה אלא דהמיעוט הוה מיעוטא דמיעוטא ומש"ה אזלינן בתר רובא אף דתליא במעשה ובהא ניחא נמי בריש פסחים דף ד' המשכיר בית לחבירו בי"ד בחזק' בדוק בין אי יהי' פירושו מחמת חזקה או מחמת רובא כמ"ש לעיל מ"מ הוה רובא דתליא במעשה דלא אזלי' בתרי' גם בחזקה דתלי' במעשה עיין בא"ח ה' ציצית סי' ט' ולפי מ"ש ניחא דהוה מיעוטא דמיעוטא ואם נאמר דמן התורה אף ברובא דתליא במעשה הוה רוב אלא מדרבנן מחמירין ובדיקת חמץ לאחר שבטלו הוה דרבנן ובדרבנן סמכינן כה"ג ארובא אף דתליא במעשה ואיבעיא לאחר שבטלו קאי או קודם שביטלו נמי הוא דרבנן דאין החמץ של שובר ואיסורא לא ניחא ליה דליקני כו' אלא שמא יבוא לאכול אלא שבא"ח כתב דוקא כשביטלו הוה דרבנן ואין להאריך:

והנה בס"ס דאזלינן בתרו' להחמיר אף בדרבנן כן הוא וזה מבואר מעצמו לא מיבעי' למי שסובר ספק דרבנן היכא דאיתחזק איסורא לא אמרינן ספיקו להקל פשיטא דס"ס עדיף מרוב אלא אפילו למאן דסובר ספק דרבנן להקל אף היכא דאיתחזק איסורא כמבואר בי"ד ובפר"ח יע"ש מ"מ ס"ס עדיף מחזקה והולכין ביה להחמיר. שוב מצאתי במשנה למלך הל' בכורות פ"ד הלכה א' שכתב בסופו דהא איכא ס"ס שמא לא עשה השליח כו' ובהלכו' אבות הטומאה פ"ח הלכה ה' ודבריו שם צריכין להתישב בי' ובהל' מקוואות פ"י דין ו' יע"ש ולענ"ד הדין פשוט כמ"ש דאף באיסור דרבנן וס"ס הולכין להחמיר ומ"ש בהל' בכורות כיון דאיכא ס"ס חשיב מיעוט' דמיעוט' זה יורה כסברת המ"ב בתשו' סי' ל"ז דאף נגד חזקה מהני ס"ס ולא אמרינן סמוך מיעוטא לחזקה והו"ל פלגא ופלגא דהוה מיעוטא דמיעוטא וכמ"ש לעיל:

ודע שמה שהקשה הרא"ש ז"ל בהא דרוב מצוין אצל שחיטה מומחין הם נימא סמוך מיעוטא לחזקה והו"ל פלגא ופלגא ומה בכך והא הוה ס"ס ובכל שוחט איכא ס"ס שמא ידע ה"ש ואת"ל לא ידע שמא שחט שפיר וכמ"ש הט"ז בי"ד סימן א' והבאתיו לעיל וגם התב"ש כתב כן בסי' א' והביא כן בשם תשובת הרשב"א וא"כ כיון דאיכ' ס"ס שרי אף דבמקום חזקה לא מהני ס"ס הא כאן הוה ספק השקול דסמוך מיעוטא לחזקה והו"ל פלגא ופלגא ואיכא ס"ס ושרי אף לר"מ דאמר מן התורה חיישינן ואם נאמר דידע דלא גמיר רוב מעשיו מקולקלים וגרע מחש"ו כמ"ש הט"ז בסימן י"ו והבאתיו לעיל וא"כ ליכא ס"ס דאי לא גמיר ודאי רוב מעשיו מקולקלים וגרע מחש"ו משא"כ בשוחט שנטל קבלה דידע ועתה שכח שפיר איכא ס"ס דאין רוב מעשיו מקולקלים כיון דידע פ"א

א"ש גם אפשר דאיכא חזקה דמעיקרא משעה שנולד דלא ידע והוה ודאי ובי"ד סי' א' אבאר יותר מזה עיין בסנהדרין דף ג' ע"ב תו' ד"ה דיני ממונות לא כ"ש שכתבו דרובא דזבני לרדיא לא הוה רוב גמור יע"ש מ"מ לדינא קי"ל אין הולכין בממון אף אחר רוב גמור וכמו שנתבאר לעיל מלתא בטעמ' ובאיסורין ובדיני נפשות ובטומאה אף ברה"י הולכין אחר הרוב ואף רובא דליתיה קמן ועיין בסנהדרין ס"ט ועיקר הראיה על ליתיה קמן דבאיתיה קמן קרא כתיב אחרי רבים להטות:

עוד אברר לך דהיכא דאיכא רובא להיתרא וס"ס נגדו יש לעיין בדבר גם ברובא ותרי חזקות נגדו יש לעיין אי מן התורה חיישינן או מדרבנן גם כבר כתבנו לעיל שהתו' בסוגי' דפ"פ כתבו דהיכא שאין הספק השני שקול לא הוה ס"ס ובספר פני יהושע תמה עליהם דמ"מ הוה רובא והנה לשיטת הר"מ ז"ל כל ספיקא מ"ה שריא ומדרבנן אסור וא"כ אפשר דבס"ס היינו טעמא דשרי דספק א' הוה וודאי איסור דרבנן וספק השני הוה ליה תו ספק דרבנן להקל ועיין בק"א בפני יהושע שהרגיש בזה יע"ש וכבר כתבנו מזה בכלל ח' יע"ש וא"כ נ"מ דווקא היכא דליכא לברורי וגם כשספק א' אין שקול תו לא מצי לאצטרופי כלל לספק השני דלאו מטעם רובא אתינן עלי' משא"כ לשיטת התוספות יש לעיין דלדידהו ע"כ טעמא דס"ס מטעם רובא כמ"ש הרשב"א עיין בפר"ח סימן ק"י יע"ש א"כ אף כשאין שקול הוה לן למישרי כה"ג וצ"ע:

גם לענין רובא אפשר אף דאיתא לפנינו אין צריך לשואלו והא דשואלין ברוב מצוין התם איכא חזקת איסור דבהמה בחייה ועיין במ"א הלכות פסח סימן ת"ל יעוין שם משא"כ היכא דלא בא להוציא מחזקה אין צריך לשואלו ואין הכרע. גם בס"ס היכא דאפשר לברורי בקל נראה דצריך לברר והא דכתב בי"ד סימן ק"י דבס"ס א"צ לברר היינו על ידי טורח אבל בקל על ידי שאלה מבררינן דומיא דחזקה שכתב הפר"ח לחלק בין חזקה לרובא בא"ח סימן תל"ז יע"ש ועיין ביורה דעה סימן קכ"ב לענין כלים של נכרי סתם אין בני יומן ובשל ישראל כו' יע"ש ורובא וחזקה תרווייהו ילפינן מהל"מ כמ"ש רש"י בסוף שמעתין וה"ה רובא וחזקה ולראב"י ודאי דהכין הוא יעוין שם ועיין במהרש"א שם מה שכתב בזה:

יעו"ן וביעין כי דיני רובא וחזקה וס"ס המה ענינים עמוקים ומפוזרים במקומות רבים מהתלמוד אני לא באתי כ"א לעורר לב המעיין וזכרתי קצת פרטים ואי"ה במקום אחר אבאר עוד:

גמרא אמר רב נחמן אמר רב ראה א' ששחט אם ראה מתחלה ועד סוף מותר לאכול משחיטתו וא"ל כו' עכ"ל מלשון מותר אין הכרע אי לכתחלה נמי בידע דלא גמיר

באחרים רואין וכסברת הטור בי"ד סימן א' או דוקא דיעבד ולא לכתחלה אף באחרים רואין. ועיין בס"פ לולב הגזול קטן היודע לשחוט מותר לאכול משחיטתו ובמ"ש הרא"ש שם ועיין בית יוסף סימן א' ועיין מ"ש ברש"י ד"ה פשיטא דראה מותר:

וברש"י ד"ה פשיטא דראה מותר ולא ראה אסור עכ"ל מדבריו נראה בין אירשא ובין סיפא קשיא ליה ובתירוצא דמסיק ששחט חד סימן שפיר נקיט רישא אגב סיפא ומיהו נראה לכאורה מרישא אין קושיא או דמותר לכתחלה משמע קמ"ל דלא דמי ידע דלא גמיר לחש"ו או דמותר לאכול משמע דיעבד והיא גופא קמ"ל דוקא דיעבד ושני הפירושי' מתבארי' מההי' דס"פ לולב הגזול ברא"ש ובר"ן וב"ח בסימן א' ולא קשי ליה אלא מסיפא דלא ראה אסור. והנה היה אפשר לומר בל"ז דפריך אסיפא ולא אירשא דהא לרבינא לעיל דף ג' ע"ב כתבו התו' ד"ה דליתיה קמן דאי איתיה ולא גמיר אסור אף באחרי' ואיצט' טובא לאשמעינן לאפוקי מרבינא אלא אסיפא קשיא פשיטא דלא ראה אסור. עוד היה אפשר לומר דפריך פשיט' דבעינן ראה מתחל' ועד סוף והי' די באומרו אם ראה אותו וא"ל אסור והיינו בלא גמיר ולמה לי מתחל' ועד סוף ומשני מ"ד מדהאי שחיט שפיר האי נמי קמ"ל עוד י"ל דאשמעינן אף שראה ששחט רוב שנים בבהמה ורוב א' בעוף אפ"ה אסור דיש שהיה במיעוט בתרא וה"ה דרס' וחלד' ולהכי אמר מתחלה ועד סוף והא דלא משני הכי דלא למפשט בעיא דלקמן יש שהיה במיעוט סימנים ומש"ה אמר דשחט חד שפיר קמ"ל ובהא דאמרינן ק"ל אידך שמא שהה או דרס משמע דידע דלא גמיר אין רוב מעשיו מקולקלים מדאמר שמא ובט"ז סי' י"ו כתב דרוב מעשיו מקולקלים והא דאמר דף ט' זימנין כו' יע"ש והכי משמע דספק הוא אם לא שיש לחלק בין שחט הרבה פעמים שפיר אפ"ה הוה ודאי נבילה ובשחט חד סי' שפיר באותה שחיטה לא הוה ודאי אלא ספק ודוחק הוא לחלק בכך ובי"ד אבאר עוד מזה:

גמ' אי חזקה שליח עושה שליחותיה משמע דהיה רוצה לומר דטעמא משום חזקה אף דאיכ' חזקה אחרת נגדה בהמה בחייה אפשר דחזק' דבהמה איתרע דהרי שחוטה וחזקה דשליח לא איתרע או חזקה דשליח עושה שליחותו אלימא טפי וכבר כתבנו מזה באורך לעיל בדיני חזקה. ובהא היה אפשר לומר דמיבעיא ליה האומר צא ותרום והלך ומצא תרום מאי בשני פנים או דידע מדת הכרי ואח"כ מצא חסר כשיעור תרומה או דלא ידע מדת הכרי אלא שמצא אח"כ קצת תבוא' מונח אצל הכרי לתרומה ואמאי לא מיבעיא לי' בסתמא האומר צא ותרום והלך לו השליח אי חזקתו תרם וכגון דאמר קח לך התרומה ותהיה טובת הנאה שלך אי חזקה שליח עושה שליחותו אי לאו אלא וודאי משמע בכה"ג ודאי דלא הוה חזקה דשליח עושה שליחותו דאיכא חזקה נגדה דהיה

טבל מעיקרא משא"כ בהלך ומצא תרום דאיתרע חזקה דטבל וחזקה דשליח לא, איתרע דהרי תרום לפניך אלא דלא ידעינן אי אינש אחרינא ובכה"ג הוא דמבעיא ליה:

ע"ש לימא רוב מצוין אצל שחיטה מומחין תנאי היא כו' עכ"ל לפי מה דס"ד נראין דאמר רבי מכריע הוא דנראין דברי ר"י באשפה שאדם עשוי להטיל נבלתו שם ור"י הגלילי בבית דרוב מצוין מומחין הם. ובהא דאמר באשפה שבשוק כ"ע לא פליגי יש לראות מי הכריחו לזה לא הוה לי' לומר אלא דפליגי בין באשפה שבשוק ובין אשפה שבבית והוה א"ש נראין דברי ר"י באשפה שבשוק ובאשפה שבבית הלכה כר"י הגלילי שוב מצאתי במהדורא בתרא שהקשה כן יע"ש והיה נראה לומר דיותר מסתבר להתיר אשפה שבבית משוק בלא אשפה וא"כ ליכא למימר דה"ק נראין להלכה כר"י באשפה דהיינו אשפה שבשוק דמשמע הא שוק לחוד מותר והדר אמר ודברי ר"י הגלילי בבית היינו אשפה שבבית משמע הא שוק בלא אשפה אסור וקשיא רישא לסיפא ומש"ה אמר דלאו הכרע הוא אלא נראין דברי ר"י לדברי ר"א בנו של ר"י הגלילי באשפה שבשוק אלא דלא יתישב שפיר מה דמסיק אח"כ ה"ק נראין דברי ר"י לר"ח שאף ר"ח לא נחלק עליו כו' וי"ל לפי מה דמפרש הת"ח לקמן ע"ב דרבי ה"ק ודברי ר"ח בבית ממש לר' יהודא א"ש דלא תקשה כלל רישא לסיפא ולקמן אבאר עוד:

ע"ש לא דכ"ע רוב מצוין אצל שחיטה מומחין הם כו' משום דהכי הלכה מוקי דכ"ע הכי סבירא להו ורבינא דאמר לעיל דף ג' דאין רוב מומחין ומוקי למתני' דהכל שוחטין בהכי כתבו התוספות שם דאיהו מוקי לברייתא כתנאי ומתני' כמ"ד אין רוב מומחין יע"ש תוספות ד"ה ואם שחט. ולולא דבריהם הייתי אומר דודאי מהאי ברייתא דמצא תרנגולת שחוטה בשוק מוכח ודאי דרוב מצוין כו' וכן ברייתא דאבדו לו גדייו הא אמרינן נמי דכ"ע כו' אלא דמתני' מוקי למתני' כר"מ דסתם מתני ר"מ הוא ואיהו חייש למיעוט' וא"כ אף דרוב מומחין הן סמוך מיעוטא לחזקה והו"ל פלגא כו' מן התורה ונאמר דהאי מיעוט המצוי הוא דלא כמ"ש הרא"ש בשמעתין דאזלינן בתר רובא ואי קשי' לרבנן אמאי לא אמרינן סמוך מיעוטא י"ל דרבנן דלא אמרינן כן אף להחמיר ומתני' דריש האשה רבה כר"מ אתיא ולא כרבנן ועיין ברא"ש שם יבמות ששם כתב כך דלא כסברת ר"ת מההיא דבכורות דף כ' ועיין ברא"ש ובהג"א בשמעתין דרובא ועיין בעל המאור אהא דאי איתא לפנינו א"צ שאלה והוא השיב דאיכא חזקה יע"ש היטב ובברייתא סבירא דלא חייש למיעוטא והא דאמר כולהו כרבינא לא אמרי היינו דלא ניחא להו לאוקי דלא כהלכתא דלא חיישינן למיעוטא. דהא באמר גרי אריות אף דאיכא כמה דסברי גרי אמת הן לא מוקמינן דלא כהלכתא כו' וה"נ כן אלא מדאמר כולהו כרבינא לא אמרי רוב מומחין

משמע דבהא פליגי עליה דאיהו סובר דאין רוב מומחין הן דאם לא כן עיקר חסר מן הספר בזה אלא כמ"ש הם ז"ל:

דף יב:

גמרא ה"ק נראין כו' שאף ר"ח לא נחלק עליו אלא באשפה שבבית עכ"ל מדברי רש"י נראה דה"ק נראין דברי ר"י לר"ח באשפה שבשוק ודברי ר"ח ר"ל שהרי ר"ח לא נחלק עליו אלא באשפה שבבית אבל באשפה שבשוק מודה ליה ולדבריו לא גרסינן בגמרא ונראין כו' ומה שסיים רש"י ז"ל וממילא שמעינן דבבית שרי ר"ל דלא תקשה אמאי לא אמר נמי ונראין דברי ר"ח לר"י בבית גופא ואמר דממילא מוכח דבהא לא פליגי מדאוקי פלוגתייהו באשפה שבבית משמע בבית כ"ע מודי' דשרי ואין זה מוכרח. ולא ידענא אמאי לא פי' כפשוטו כמ"ש הת"ח ז"ל דה"ק נראין דברי ר"י לר"ח באשפה שבשוק והאי שאף הוא סתמא דתלמודא קאמר לה ונראין דברי ר"ח לר"י בבית ממש כ"ע מודים דשרי דרוב מצוין אצל שחיט' מומחין הם וגי' ונראין הוא גי' רש"י ז"ל יעוין שם היטב:

ופירש"י ד"ה שמא יקלקלו דמשמע דמועדים הם לקלקל כו' עכ"ל לכאורה אין לו מובן דלא הי' לו לפרש אלא שמא יקלקלו משמע לכתחל' הא דיעבד ש"ד גם דוחק לומר דכתב ליתן טעם דיקלקלו לכתחלה אף באחרים רואין אותן דמועדין הם לקלקל ולא דמי לגדול ידע דלא גמיר דמותר באחרים לכתחלה דהיה לו לפרש בדברי המתרץ כך:

ובד"ה זאת אומרת כו' ואפילו אחרים רואין אותן עד כאן לשונו עיין בתוספות דף ב' ע"א ד"ה שמא יקלקלו שהקשו על רש"י ויש לתרץ בכמה גוונים ורש"י בעצמו כתב כאן אף בעג"ג דאסור וסיפא אשמעינן אף ברואין מרחוק שרי דיעבד כמ"ש האחרונים ועיין בתב"ש ועיין לעיל באוקמתא דעולם בחולין עט"ק ששם פי' אחרים רואין דהתם הכל כו' וכולן על מה דמרבינן מהכל ובלא"ה אין קושיא על רש"י יע"ש:

גמ' מאן תנא דלא בעינן כוונה לשחיטה אמר רבא ר' נתן הוא עכ"ל הרשב"א ז"ל בחדושיו כתב על הא שהקשו תוספות דלמא שאני הכי דכוונת אחרים מהני כמו בגט ותי' הוא ז"ל דדיוקא מרישא דקתני חוץ מחש"ו שמא יקלקלו טעמא דקלקלו הא אתא אליהו ואמר דיפה שחטו א"נ באחר ראה שמא יקלקלו כשר עכ"ל ויש להקשות מרישא לא מוכח מידי דלהכי נקיט שמא יקלקלו אף אחרים עג"ג ממש ומזהירם שישחטו לשמן ואין יודעין ה"ש דאסור שמא שהו או דרסו והני אחרים לא ידען דלא גמירי ה"ש וכוונה איכא גם יש לראות למאן קאמר לה אי לפר"ת לעיל דף ב' ד"ה שמא יקלקלו דהיינו שאחרים יאכלו משחיטתן זו או שימסרו להם פ"א לשחוט ולא גרסינן את שחיטתן ועיין בקול

הרמ"ז על משניות וא"כ אין ראיה מרישא דנקיט שמא יקלקלו אף להשליך לכלבים דלמא יקלקלו לאחרי שיאכלו משחיטה זו ואי לפירש"י דפי' אין מוסרין לכתחלה באחרים א"כ אין ראיה כלל דהני אחרים מזהירים שישחטו לשמן וליכא למידק מרישא כלל וזאת יש ליישב דמשמע דעיקר טעמם אדיעבד קאי שמא קלקלו ונקיט נמי לשון עתיד לאשמעינן נמי דאין מוסרין לכתחלה אבל מה שהקשיתי בתחילה קשה דלמא, נקיט טעמא דיקלקלו אף באחרים רואין אלא דלא גמירי ה"ש וכוונה איכא ויש ליישב דמ"מ אמאי לא נקיט נמי טעמא דכוונה ועיין תוספות ד"ה מאן תנא זעירא דמן חברייא פירש"י דמן בני הישיבה ויש לפרש דאושעיא זעירא היה נקרא ומן בני הישיבה היה ולא קשה קושית הר"ן ז"ל דלא היה לומר דמן בדלי"ת אבל לפי מה שפירש"י בפ' שני ל"א ע"א אושעיא זעירא מן בני הישיבה קשה קושית הר"ן ז"ל והתוספות כאן פירשו אושעיא זעירא היה נקרא וחברייא. שם מקום וכן פירש הר"ן ז"ל בכי עיין שם מ"ש בזה:

ובתוספות ד"ה מאן תנא דלא בעינן כוונה לשחיטה כו' הכל כשרים לכתוב את הגט עכ"ל ולפי שיטת הר"מ ז"ל בפ"ג מהלכות גירושין הלכה י"ח דווקא טופס הגט הוא דכשר לכתחלה באחרים עע"ג מטעם דדיעבד כשר אף בלא לשמה אבל תורף אף דיעבד פסול בעע"ג ועיין בכ"מ דשמואל מוסיף אדרב הונא יע"ש וא"כ אין קושיא כלל דאי בעינן כוונה לשחיטה אף דיעבד פסול לרבנן ולא מהני גדול עע"ג אלא ע"כ דר' נתן הוא דסובר דלא בעינן כוונה לשחיטה כלל:

בא"ד וי"ל דגבי גט מהני דמזכיר שמה ושם עירה עכ"ל ר"ל דבגט אף בשוטה מהני ובחליצה לא מהני אלא לחרש וקטן וגדול עע"ג ומש"ה איצטריך לטעמא דאיש ולאו בני קרייה אבל שוטה פסול לחליצה דלאו בר דעה הוא ולא מהני בחליצה ובגט מהני ושאני חרש וקטן דדעת קלישתא מיהא אית להו ולפי זה ה"ה בשחיטה דוודאי בשוטה לא מהני לרבנן דאית להו דבעינן כוונה לשחיטה אף בגדול עע"ג דומיא דחליצה ודייק שפיר מאן תנא דלא בעינן כוונה לשחיטה ולפי זה מרישא ליכא למידק דנקיט שמא יקלקלו משום חרש וקטן דאף באחרים מזהירים אלא דלא ראו השחיטה או דלא גמירי ה"ש מסיפא דייק שפיר דמכשיר שוטה והא לא מהני עע"ג דלא מוכח ממעשיו שמכוין לחתיכת סימנים ודמיא לחליצה ולא לגט. ועיין בחדושי הרשב"א מה שתי' בשם רבו ז"ל בע"א דבשוחט לא בעינן דעת בעלים כלל ומש"ה לא מהני גדול עע"ג והכל תלוי בדעת השוחט משא"כ בגט ועיין מ"ש הרשב"א בגיטין כ"ב:

בד"ה זרק סכין כו' הא חשיב מתכוין לחתיכה ונקיט לרבותא דרבנן עכ"ל אף במכוין לחתיכת בשר לא מהני עד שיתכוין לחתיכת סימנין מ"מ נקיט קצת רבותא לרבנן וקצת

לר' נתן ובפרק השוחט דף ל"א ע"א אכתוב בזה וביורה דעה סי' ג' ושם אבאר בזה ג"כ בעזה"י מה שיש לעיין בזה:

גמרא בעי ר' יוחנן קטן יש לו מחשבה או אין לו מחשבה הנה נקיט קטן ולא חרש ושוטה משמע וודאי דהני לאו בני דעה הן ואפי' מחשבתו נכרת מתוך מעשיו אין להם ודוקא קטן דאית ליה דעת קצת וכן משמע בר"מ ז"ל שבכל המקומות לא הזכיר אלא קטן בפ"א מהלכות פסולי המוקדשין הלכה ו' כתב קטן יע"ש ובפי"ד מהל' טומאת אוכלין הלכ' ב' כ' המעלה פירותיו מפני הכנימה כו' העלו' חש"ו אע"פ שנתכונו לכך אינן בכי יותן (ר"ל העלו' מפני הכנימ' או אפשר כפי התו') ואח"כ כ' הפכום קטנים על הגג הרי זה בכי יותן שהקטן יש לו מחשבתו נכרת מתוך מעשיו מדרבנן יע"ש הרי שמתחלה כתב חש"ו ואח"כ כתב קטן לבד ומה שאמר ר' יוחנן לא שנו אלא שלא היפך בהן קאי אקטן לחוד דהיפך בהן יש לו מחשבתו נכרת מתוך מעשיו מדרבנן אלא באידך בעיא דר' יוחנן קטן יש לו מעשה מן התורה או מדרבנן לא ידענא אמאי לא נקיט גם חרש ושוטה דוודאי גם הם יש להם מעשה וכמ"ש הר"מ ז"ל בפ"ב מהלכות כלים הלכה ב' גבי האלון ורמון יע"ש ולשון הר"מ ז"ל בפ"א מהלכות פסולי המוקדשין כך הוא קטן אינו שוחט קדשים אף שגדול עע"ג מפני שקדשים צריכין מחשבה כו' עכ"ל וכתב הכ"מ הכי משמע בהדיא בחולין י"ב מ"ש הכי משמע בחולין יראה מהא דאמר מאן דלא בעינן כוונה לשחיטה ר' נתן הוא משמע בקדשים דבעינן כוונה לא מהני שחיטת קטן ואחרים רואין אלא דהתוס' כתבו ד"ה מאן תנא דיש חילוק בין עע"ג לאחרים רואין והוא לא מחלק בכך ועוד דהוא ז"ל לשיטתיה שכתב בפ"ג מהלכות גירושין דוקא בתופס מהני גדול עע"ג משום דבדיעבד לא בעי כוונה משא"כ תורף דפסול אף בעע"ג וה"ה שחיטה ומחליצה יש לתרץ כמ"ש הרשב"א ושאר פוסקים ז"ל דנקיט לאו בני קריי' לאלמת ואיש למעט קטן שהגיע לעונת הפעוטות דמקחו מקח ויש לו דעת אפ"ה אין ראוי לחליצה ומדברי הרשב"א הללו אנו למדין דקטן שאמרו יש לו מעשה ואין לו מחשבה לאו בקטן שלא הגיע לכלל גדלות אלא כל שהוא כבן עשר דמקחו מקח יש לו דעת ג"כ ובחליצה לא משום דאיש כתיב:

וברש"י ד"ה קטן יש לו מחשבה כגון בשחיטת קדשים דבעינן כוונה כדיליף בשמעתא קמייתא דזבחים עכ"ל והיינו כמ"ש תוספות ד"ה קטן דאף דזבחים סתמן לשמן קיימי מ"מ גרע קטן דסובר חולין הוא כו' ומ"ש רש"י בשמעתא קמייתא דזבחים היינו דשם מביא הא דלשם ששה דברים יע"ש ומיהו רש"י לשיטתיה שפי' לקמן מניין למתעסק בקדשים שהוא פסול שלא נתכון אלא לזורקו כו' אבל כי מתכוין לחתיכה בעלמא יראה

דכשר לרש"י אליבא דר' נתן דבחולין אף בזרק סכין שלא לנועצה בכותל כשר ובקדשי' כוונה לחתיכה בעינן וא"כ בקטן כה"ג נמי כשר דהא יש לו מעשה ואף בלא דבור דע"כ לא קמיבעיא ליה מחשבתו נכרת מתוך מעשיו אלא כי ההוא דאלון ורמון שחקקו סתם ואיכא למימר שחקקו שלא לשם בית קיבול אבל בשוחט הא קמן דמכוון לחתיכה מיהא ומש"ה פירש דשוחט עולה לשמה ר"ל דבעינן שתהא לשם קדשים ולא שסבור שהוא חולין ומש"ה בעי שפיר שהביא עולה מדרום לצפון אבל לדברי התוספות לקמן מניין למתעסק כו' מצינו לפרושי כפשטיה דבעינן כוונה לזביחה ובעי יש לו מעשה בלא דבור:

ובד"ה שיש להן מעשה כגון זה כו' ואומרים כן עכ"ל הנה משמע מרש"י דמחשבה היינו דבור גרידא ומעשה עם דבור היינו מעשה ומעשה בלא דבור הוא מחשבתו נכרת מתוך מעשיו והא דלקמן העלום חש"ו היינו מפני הכנימה ואח"כ נתכוונו דהוה מחשבה לחוד ור' יוחנן דאמר לא שנו אלא שלא היפך בהן אבל היפך בהו אף שלא אמרו מפני כך עושין דהוה מחשבתו נכרת מתוך מעשיו דהיינו מעשה גרידא מהני מדרבנן ומה שהקשו התוספות דהוה מצי למינקט ואין להם מעשה גרידא כבר תי' הר"ן בחמש שיטות כיון דאסיקנא דמדרבנן יש לו לא מצי למיתני בסתם דאין לו כיון דמדרבנן יש לו ומהרש"א ז"ל שכתב דאי משום דלפעמים יש להם מעשה גרידא במחשבתו נכרת מתוך מעשיו הוה ליה למפשט ממתני' מדלא קתני ואין להם מעשה גרידא עכ"ל הגם שיש לכוין דבריו כמ"ש הר"ן ז"ל דלפעמים יש לו היינו מדרבנן אלא דא"כ מאי קשיא ליה דלפשוט ממתי' דלמא היא גופא קמיבעיא ליה דלמא הא דתנן שיש להם מעשה אם הוא מעשה עם הדבור או מעשה בלא דבור והא דלא תני דמעשה לחוד לא מהני מכל מקום מדרבנן מיהא מהני או דמעשה היינו מעשה גרידא ולענין טומאה מהני מדרבנן להחמיר ואם כוונתו למאי דלא ידע דאורייתא או דרבנן אלא מעשה גרידא מיבעי ליה ואמאי לא פשיט ממתני' דא"כ קושית התוספות ניחא בפשיטות דקשיא להו למאי דס"ד דלא ידע דאורייתא או דרבנן אלא דמיבעיא ליה מעשה לחוד א"כ אמאי לא מתני' דאין להם מעשה לחוד:

ודע שממה שכתב רש"י לקמן ד"ה אבל היפך בהן אעפ"י שלא פי' מחשבתו כו' דאי בשפי' אחשבתו בשעת כו' עכ"ל הנה יראה לומר דמעשה היינו שעושה מעשה ובשעת מעשה אומר דלשם כך הוא כמו חקיקת האלון ורמון ואומרים בשעת חקיקה דלשם כלי חוקקין ומחשבתו נכרת מתוך מעשיו היינו בשעת מעשה אין אומר כלום ואח"כ אומר כן הוה מחשבתו נכרת מתוך מעשיו אלא שממה שכתב העלום חש"ו מפני הכנימה יש קצת ראיה להיפך ואין זה דיוק אבל שיטת התוספות דאמירה דקטן לאו כלום הוא ואי

מעשה לחוד לא מהני גם הדבור לא מהני אלא מעשה מעליא כי ההיא דחקיקת האלון הוה מעשה מעליא ואף בלא דבור כלל ומעשה גרוע כי ההיא דהעלום חש"ו אף שאמרו בשעת מעשה כן לא מהני כיון דאי לאו דבור לא מהני דמעשה גרוע הוא דמסתבר יותר מפני הכנימה העלום הלכך דבור דידהו לא מהני נמי ועולה בדרום מיבעיא ליה אי הוה מעשה או לאו והא דכתבנו העלום חש"ו אפי' אמרו כן בשעת מעשה לאו כלום הוא כן הוא ודאי לשיטת התוס' שהקשו לרש"י דאעפ"י שנתכוונו משמע בשעת העלאה יע"ש:

דף יג.

בפירש"י בד"ה אעפ"י שכוון לכך לאחר שירד הטל עליהם לא ידענא אמאי דווקא לאחר שירד הטל אף קודם שירד אם אמר דניחא ליה בכך מחשבה לחוד לא מהני ובד"ה מנין למתעסק בקדשים שהוא פסול כו' שלא נתכון לשום שחיטה אבל אם נתכוין כו' אלא שלא מלה לבעלים עכ"ל לר' נתן דהלכתא כוותיה פי' כן דבחולין לא בעינן כלל כוונה אף לחתיכה ובקדשים לחתיכה מיהא בעינן כוונה אלא שמה שכתב לא עלה לבעלים לשם חובה לא ידענא מאי ניהו או משום שלא נתכוין לשם עולה הא זבחים סתמן לשמן קאי עיין ריש זבחים ואולי ידי מצוה מן המובחר לא יצא ובתו' בד"ה מניין למתעסק בקדשים שהוא פסול כו' היינו דמכווין לחתיכת סימנים ר"ל לרבנן בחולין ובעינן כונה לחתיכת סימנין ובקדשים בעינן כוונה לזביחה היינו שהש"י צוה לנו לשחוט ועיין לקמן בפ"ב דף ל"ב ע"ב יע"ש ועיין עוד בסוף פרק בית שמאי בזבחים ובתוספות יע"ש ובר"מ הלכות פסולי המוקדשין יע"ש:

וברש"י ד"ה ואין להם מחשבה כגון מצא לקליפת אגוז וחשב למוד בהן עפר או מדד בה עכ"ל עיין בפרק י"ז מכלים משנה י"ד בתוספות יום טוב שכתב מפי הרב אין נראה כך אלא מדדו הוה מעשה גם מה שהזכירה המשנה למוד בהן עפר לפירוש רש"י שאומרים כך ולתוספות אורחא דמלתא נקיט כיון דמעשה בלא דבור נמי מהני כו':

גמ' מנין למתעסק בקדשים שהוא פסול שנאמר ושחט את בן הבקר עיין בחדושי רשב"א שפי' דבקדשים בעינן שיהא יודע דנצטוו ישראל על השחיטה ולכך הוא שוחט ורבינו יצחק ז"ל פירש מתעסק בקדשים סבור שהוא חולין וכדגרסינן בזבחים עולה ששחטה כו' יע"ש והנה בהא דאמר דקיימא עולה בדרום ומשכה לצפון היינו מחשבתו נכרת מתוך מעשיו שיודע שקדשים הוא ולא חולין ומש"ה משכה לצפון דעולה טעונה צפון אבל מתעסק דלא מתכוין שצוה הש"י על מצות שחיטה אכתי אין מחשבתו נכרת מתוך מעשיו בכך במה שמשכה מדרום לצפון דיודע הוא שקדשים הן ולא מכוין למי

שצוה אותו לשחוט ואיך יצוייר מחשבתו נכרת מתוך מעשיו בקדשים שיהא הקטן ראוי לשחוט עד דמיבעיא ליה בקטן אי מהני אי לאו ולפירש"י א"ש לר' נתן דסגי בקדשים במכוין לחתיכה לחוד וזה יש לקטן וכמ"ש לעיל אלא דצריך להתכוין לשם עולה ולא לשם חולין ולכך כי משכה מדרום לצפון מחשבתו נכרת מתוך מעשיו בכך אבל לאינך קשה וצריך עיון בזה ויש ליישב:

מתניתין שחיטת עכו"ם נבילה ומטמא במשא. היינו אף באחרים רואין אותן וכמ"ש רש"י ז"ל וכ"כ בעל העיטור הביאו הכ"מ בפ"ד מהלכות שחיטה ומוכח הוא דאל"כ פשיטא ומאי קמ"ל וכי לא ידעינן דעכו"ם לא חייש אלפני עור לא תתן מכשול ומנבל להכעיס אלא באחרים רואין נמי אסור. ובטעמא דהא מלתא כתבו התוספות לעיל דף ג' ע"ב ד"ה קסבר דכתיב וזבחת ואכלת אותו שהוא בר זביחה לאפוקי אוכל נבילות להכעיס והרא"ש ז"ל כתב כן בשם ר"י אותו שהוא בר זביחה ולא פי' כאן אם מומר להכעיס לאותו דבר מה דינו ושם ע"ב כתב פר"י כיון דאין חושש לזבוח כו' והוא כמו שכתבו התוספות אבל הר"מ ז"ל בפ"ד מהל' שחיטה כתב בהלכה י"א כתיב בפ' כי תשא וקרא לך ואכלת מזבחו מכאן אתה למד שזבחו אסור ולוקה על אכילתו מן התורה יע"ש ועיין מ"ש לקמן בגמר' נבילה אין. ומה שהקשה הרא"ש עליו דאינן דברים של טעם דלמ' לא הזהירה תורה אלא כשזבח תוך ביתו ובתוספות יום טוב במתני' תירץ דמלת מזבחו מיותר הוא דלא הוה לומר אלא וקרא לך ואכלת אלא לומר אף כשבבית ישראל זבח אסור יע"ש והנה קושית הרא"ש ז"ל משמע דקשיא ליה דלמא גזירת הכתוב הוא דווקא כשזבח תוך ביתו כו' ולא קשיא ליה דעדיפא מיניה דהא בקרא בהדיא כתיב פן תכרות ברית ליושב הארץ וגו' וזבחו לאלהיהם וקרא לך כו' דמשמע ודאי דמיירי בתקרובת ע"ז שאסור מן התורה ולוקה ב' על אכילתו כמו שיתבאר לקמן ומנלן בשוחט בסתם דלאו לע"ז הוא ובסמ"ג לאוין קמ"ח יליף מהאי קרא ת"ע ובתב"ש סימן ב' ס"ק א' הביאו ולתי' התוס' יום טוב גם זה לא קשה מידי ועיין בפ"ז מהלכות עכו"ם וחוקותיהם הלכה ב' נראה דלהר"מ ת"ע מלא תביא תועבה ולא ידבק כו' נפקא ועיין בפי"א מהלכות מ"א הלכה א' בל"מ מ"ש על מ"ש הר"מ יין שנתנסך וראיתי להעתיק בכאן דברי הר"מ דה"ש פ"ד הלכה י"א וי"ב ובפרק ב' מהלכות שאר אבות הטומאה הלכה יו"ד כי רבה המבוכה ופירושי' רבים נאמרו בדבריו ז"ל והנני מעתיקם ואבארם וזה לשון הר"מ ז"ל בפ"ד דה"ש הלכה י"א עכו"ם ששחט ואפילו שחט בפרי ישראל ובסכין יפה ואפי' הי' קטן שחיטתו נבילה ולוקה על אכילתו מן התורה שנאמר וקרא לך ואכלת מזבחו מאחר שהזהירה שמא יאכל מזבחו אתה למד שזבחו אסור ואינו דומה לישראל שאינו יודע ה"ש (ר"ל

דהתם באחרים רואין סגי והכא פסול) ובהלכה י"ב וגדר גדול גדרו בדבר (שאפי' עכו"ם שאין עע"ז שחיטתו נבילה עכ"ל. הנה כתב דשחיטתו נבילה ולוקה על אכילתו משמע משום נבילה לקי עליה ובפר"ח סי' ב' הקשה דמקרא ואכלת לא מוכח אלא לאו הבא מכלל עשה ותירץ דאהדריה לאיסורא קמא וזה אינו נכון דלא דמי לתזבח ולא גיזה דהתם אהדרי' לאיסורא קמא שהיה בו מקודם שהומם משא"כ כאן דלא ידעינן שחיטת נכרי דאסורה אלא מקרא דואכלת כו' גם הבכ"ש השיגו בכך יע"ש ומ"ש תי' ב' יש לעיין ביה וחי' השלישי דפן הוא לאו והיה כאילו כתוב ופן ואכלת מזבחו לדעתי הוא נכון ודוגמא לזה בפסחים מ"א ע"ב אל תאכלו כ"א צלי אש יע"ש ולקמן אבאר מזה ואין להקשות אמאי אינו אסור בהנאה לר"א דאמר כ"מ שנאמר אכילה הנאה נמי במשמע וי"ל כמ"ש התוספות בפסחים כ"א ע"ב אהא דיהא נהנה בחמץ בפסח בכרת ותירצו דלא ילפינן כי כל אוכל מלא יאכל יע"ש וה"ה דלא יליף ואכלת מן לא יאכל. והנה כן משמע פשט לשון הר"מ ז"ל דמשום נבילה הוא דלוקה והיינו כתי' השני או כתי' השלישי ונבילה לאו דווקא נקיט אלא לישנא דמתני' נקיט לומר נבילה אין איסור הנאה לא. ולא נצטרך לומר דדבריו שבכאן סותרים דבריו בהלכות שא"ה וחזר שם ממ"ש כאן כמו שאבאר לקמן בעזה"י. אבל התב"ש בסימן ב' ס"ק א' האריך וכתב דהאי ולוקה שכתב הר"מ ז"ל הוא משום ת"ע וסובר כר"א דסתם מחשבות עכו"ם לע"ז ונבילה לאו דווקא אלא לומר אסורה ויש ספק אי הוה נבילה יע"ש ואני תמה עליו מאוד איך יאמר דסובר סתם מחשבות כותי לע"ז הא כתב בפ"ד מהלכות מ"א הלכה י"ט קיבת הנבלה והטמאה מותר שהוא כשאר טנופת שבגוף לפיכך מותר להעמיד בה גבינה ומותר להעמיד בקיבת שחיטת עכו"ם עכ"ל והוא מגמרא פרק כל הבשר דף קט"ז הלכתא מעמידין בקיבת שחיטת עכו"ם ולר"א דאמר סתם מחשבת עכו"ם לע"ז ודאי אין מעמידין והכי איתא התם להדיא אמר ר' יוחנן מעמידין בקיבת נבילה ואין מעמידין בקיבת שחיטת עכו"ם כמאן כר"א דאמר סתם מחשבתו לעכו"ם ופירש"י ואף פרש אסור כדין ת"ע וא"כ הר"מ ז"ל דפסק דמעמידין בקיבת שחיטת עכו"ם וודאי דפסק כחכמים דר"א ועוד דהא סתם מתני' הוא כאן כחכמים ועוד דבגמרא מסיק נבילה אין איסור הנאה לא אלמא מדקרי נבילה משמע דינו כנבילה ושריא בהנאה והר"מ נמי כתב הר"ז נבילה משמע דשרי בהנאה ומיהו יש לומר דנקיט לשון המשנה ודוחק. ומ"ש בפירוש המשניות שחיטת עכו"ם נבילה לפי שסתם מחשבת עכו"ם לע"ז אינו ר"ל כר"א אלא דמין האדוק בע"ז סתם מחשבתו לע"ז ובגלל הדבר הזה הזהירה התורה אף עכו"ם שאין עובד ע"ז וכמו שיראה מדבריו בהלכות שא"ה פ"ב הלכה יו"ד יע"ש וכשיטת הש"ך ושאר אחרונים דאף

עכו"ם שאין עע"ז שחיטתו אסורה מן התורה ומ"ש וגדר גדול גדרו בדבר אבאר לקמן בסמוך ותדע שהרי כתב בפי' המשניות ולמה לא אסורה בהנאה כו' כמו שיראה הרואה שם וכן מה שהביא התב"ש ראיה ממה שכתב הר"מ בפ"ב מהלכות שחיטה הלכה כ"ב ישראל ששחט לבהמת עכו"ם כשר שאין חוששין למחשבת הזובח לפיכך עכו"ם ששחט לישראל שחיטתו אסורה כמו שיתבאר עכ"ל ומדכתב לפיכך משמע דטעמא הוא דהולכין אחר מחשבת הזובח וסתם מחשבת כותי לע"ז וסובר ג"כ דקטן היודע בטיב ע"ז קמיירי ולמה לא ראה מ"ש הלחם משנה שם וז"ל כיון דעיקר בתר מחשבת הזובח מש"ה כי כתיב ואכלת מזבחו היינו בהמת ישראל ועכו"ם זובח ולא תימא דווקא בהמה שלו יע"ש ואם כן אין מכאן ראיה:

ובמה שכתב בהלכה י"ב וגדר גדול גדרו כו' ואיכא פלוגתא כי שיטת הכ"מ וב"י סימן ב' והב"ח וט"ז דבעכו"ם שאין עע"ז אין שחיטה אסורה מה"ת כ"א מדרבנן והש"ך וכנראה שהפר"ח הסכים עמו דגדר גדול קאי אכותי שגזרו שיהיה כעכו"ם מדרבנן אבל גר ותושב וכדומה מה"ת אסור וזה לשון הר"מ ז"ל בפ"ב מהלכות שא"ה הלכה יו"ד שחיטת עכו"ם נבילה ומטמאה במשא ואפילו ישראל עע"ג ושחט העכו"ם בסכין יפה שחיטה כראוי א' גוי וא' כותי וא' גר תושב שחיטתו נבילה וקרוב בעיני שאף זה מד"ס שהרי טומאת ע"ז ותקרובותיה מד"ס ובגלל ע"ז נתרחקו הכותי' ונאסרה שחיטתן וא"ת והלא אסורה באכילה דין תורה לא כל האסור באכילה מטמא שהרי טריפה ששחטה מטהרת מידי נבילה ועיין בכ"מ שם ונראה לי' פי' דבריו דודאי מ"ש הר"מ וקרוב בעיני שאף זה מד"ס קאי אכל מה דלעיל אף עכו"ם שעובד ע"ז ולענין טומאה קאמר כיון דלא ידעינן אלא מקרא דואכלת מזבחו מנלן דהוה נבילה וכיון שכן אין מטמאה אלא מדרבנן, ומ"ש הכ"מ דרבינו לטעמיה אזיל שכתב בפ"ד מה"ש דשחיטת עכו"ם נבילה ולוקה על אכילתו מקרא דואכלת מזבחו ונדר גדול כו' לאו למימרא מדכתב וגדר גדול אלמא א עע"ז מדרבנן אסור ומ"ש כאן מד"ס קאי לגר חושב א"א לומר כן חדא למה ליה דכתב דת"ע מדרבנן והא בכאן אף באכילה מדרבנן ועוד הא כתב וא"ת הא אסור באכילה מן התורה שהרי טריפה ששחטה כו' אלא כוונת הכ"מ דלטעמיה אזיל שכתב בפ"ד מה"ש דלוקה מקרא דואכלת מזבחו הרי דלא סובר דרשא דתוספתא וזבחת מי הוא בר זביחה ואסמכתא הוא ולוקה מפן דהוה מניעה כמ"ש הפר"ח אין לנו לומר שחיטת עכו"ם הוה נבילה בשלמא מן וזבחת משמע מי שאינו בר זביחה לאו שחיטה הוא והוה כמתה מאליה משא"כ מקרא דואכלת מזבחו איכא למימר דגזירת הכתוב הוא לענין אכילה ולא לענין טומאה וכמו שיתבאר לקמן אי"ה ומה שסיים הכ"מ דגדר גדול כו' הוא נמי להוכיח

דרבינו אינו סובר דרשות התוס' ואסמכתא הוא דאל"כ אף נכרי שאין עע"ז נמי אסור מן התורה מקרא דוזבחת וכיון שכן מש"ה נסתפק הר"מ ז"ל אי הוה נבילה ומטמאה מן התורה מדבריהם וסיים וקרוב בעיני שאף זה מד"ס שהרי ת"ע מד"ס וכ"ש שחיטת נכרי דלאו לעכו"ם דסתם מחשבת כותי לאו לע"ז כחכמים דפליגי על ר"א אלא דגזרו משום לתא דע"ז שיהא מטמא כמו ת"ע עצמו זהו מה שנ"ל בכוונתו ודע שהפר"ח בסימן ב' ס"ק א' כתב דממ"ש בפ"ד מה"ש דנבילה ולוקה עלי' וא"כ ע"כ ג"כ דמטמא מן התורה ואולי חזר בכאן וסבר דליכא כ"א איסורא מפן תכרות א"נ מואכלת מזבחו לקי כמ"ש בתירוץ השלישי ואף דלקי עליה משום נבילה מ"מ אפשר דאין מטמא אלא מד"ס עכ"ל ובתב"ש סימן ב' ס"ק א' כתב דתירוץ שני של פר"ח תמוה דהיכן מצינו סברא כזאת דלוקין משום נבילה ואין מטמא עכ"ל הבין שזה תירוץ אחד הוא בפר"ח ובאמת היה לו להקשות מגמרא ערוכה דקאמר לקמן ומטמאה פשיטא כיון דהוה נבילה ומאי קושיא והא מצינו לומר שנבילה ואין מטמאה במשא כמו שנסתפק הר"מ ז"ל ואני רואה בדברי פר"ח חסרון הניכר בדבריו שהרי כתב א"נ דלקי עלי' מואכלת כמ"ש בדרך השלישי כו' והגם דלקי משום נבילה כיון דלא כתיב בהדיא בקרא אין מטמא וקשה חדא כיון דלקי מפן דהוה מניעה לדעת הר"ב ז"ל לאו משום נבילה הוא אלא לאו בפ"ע הוא ועוד אי עיקר תירוצו כיון דלא כתיב בהדיא בקרא דהוה נבילה אפשר דלא מטמא מן התורה א"כ מאי אירי' לתי' השלישי אפילו לתי' א' וב' נמי הגם דלקי משום דאהדרי' לאיסורא קמא או כיון דאסר לו שחיטת נכרי הוה כמתה מאליה כיון דלא כתב בהדיא דהוה נבילה יש להסתפק אי מטמא מן התורה וע"כ נ"ל דצריך להיות א"נ כתירוץ השלישי שכתבתי לעיל דלקי מפן דהוה לאו ולא משום נבילה. ומ"ש הר"מ שחיטת נכרי נבילה שגירת לשון הוא א"צ לומר דשרי בהנאה כמו נבילה או מדרבנן הוה נבילה ומטמא ולקי עליה מפן תכרות ברית האמור בפ' כי תשא ולא משום נבילה א"נ צריך להיות כדבריו הגם דלקי עליה משום נבלה כיון דלא כתב בהדיא בקרא אלא כיון דאהדרי' לאיסורא קמא או כיון דאסר שחיטת נכרי הוה כמתה מאליה אפשר דלא מטמא במשא וכן צריך להיות לשיטת תב"ש דלקי משום ת"ע יעויין שם ומ"מ קושיא זו שהקשיתי על תירוץ השלישי דכיון דלא כתב בקרא כו' קשיא דא"כ מאי פריך בגמרא פשיטא:

כתב הש"ך ז"ל בסימן כ' ס"ק ב' דהכ"מ כתב בפ"ב מהלכות שא"ה ליישב התוספתא ונכנס בדחוקים עפ"י דברי הר"מ יע"ש משמע דלש"ך א"ש דאף עכו"ם שאין עע"ז שחיטתו אסורה וזה בתוספתא וזבחת ולא שזבח העכו"ם ואף שאין עע"ז ומ"מ קשה דאי סובר הר"מ ז"ל דרשא דוזבחת היא דרשה גמורה א"כ ודאי דהוה נבילה מן התורה ואיך

יאמר דאין מטמא מה"ת דמקרא דוזבחת מוכח בהדיא דמי שאין מאמין או מצווה על הזביחה לא בר זביחה הוא והוה וודאי נבילה ואיך נסתפק הר"מ בשא"ה אי טומאתה מה"ת או מד"ס עד שהסכים וקרוב בעיני שהוא מד"ס ואיך יהיה זאת כיון דכתב בפי' בקרא כו' ועוד א"כ למה לי לר"מ להביא קרא דואכלת מזבחו דלא מוכח מיניה אלא עכו"ם שעע"ז ולא נקיט דרשה פשוטה מוזבחת וגם משם שמעינן מלקות ומפן תכרות אית לן לומר דלא הוה אלא איסורא כמ"ש הפר"ח ואף אם נאמר דר"מ סובר דרשא דתוספתא ובעיניו הוכשר קרא דואכלת שהיא פשוטה יותר לדעתו ז"ל ובפ"א מהלכות חמץ ומצה כתב החמץ אסור בהנאה שנאמר לא יאכל בצירי אף שפוסק כר"מ יע"ש אלא דלפי מ"ש התי"ט במתני' דמזבחו מיותר הוא דאפשר לכתוב ואכלת א"כ קשה באמת למה לי מזבחו כיון דמוזבחת נפקא לן שפיר מי שאינו מאמין דאינו בר זביחה וכבר היה אפשר ליישב דתרווייהו צריכי דמקרא פן תכרות לא שמעינן אלא עע"ז דכתיב וזבחו לאלהיהן ולכך כתיב וזבחת ומוזבחת לא שמעינן אלא עכו"ם שאינו מצווה על הזביחה אבל ישראל מומר עע"ז לא נפקא מוזבחת דאי דדינו כעכו"ם מה בכך מ"מ לא נפקא מדרשא דוזבחת דהוא מצווה על השחיטה אעפ"י שחטא ישראל הוא וכבר כתבנו לעיל גבי ר"א אכל משחיטת כותי בשם הש"ג דישראל מומר לכל התורה כשר באחרים רואין אותו והיינו דדרשינן מי שהוא מצווה לא מי שהוא מאמין כו' ולכך נפיק מקרא דפן תכרות כיון דבגלל ע"ז נתרחקו הכותים ונאסרה שחיטתן ה"ה ישראל עע"ז וישראל שאין עע"ז אלא מומר לכל התורה חוץ מע"ז אה"נ דשחיטתו מדרבנן אסורה לא מן התורה וכמ"ש אבל הש"ך כתב מומר לשבת או לכל התורה חוץ מע"ז ושבת שחיטתו מה"ת אסור קשה:

עוד ראיתי להזכיר בכאן מ"ש הפר"ח שם דאין ראיית רי"ו מכרחת ולפ"ז אין ראי' גם לש"ך מהא דמומר לכל התורה כולה חוץ משתים אלו שבת וע"ז יע"ש היטב ואני תמה מאוד דאפילו אי נימא דבעינן דוקא לשתי אלה מ"מ כיון דחזינן דמומר לחלל שבתות לחוד אף שהוא משמר כל התורה כולה וגם אין עע"ז אפ"ה שחיטתו אסורה מה"ת ודינו כעכו"ם לכל דבריו כדמוכח מברייתא חוץ מן המומר לחלל שבתות לענין קרבן וה"ה לענין שחיטה לפי דברי הש"ך ז"ל א"כ מוכח שפיר דכ"ש כותי שאין עובד עבודה זרה דשחיטתו הוה נבילה מן התורה וכדכתיבנא ובי"ד סימן ב' אבאר בזה אי"ה באורך:

מה שכתב הר"מ ז"ל בה"ש פ"ב הלכה כ"ב ישראל ששחט בהמת נכרי אין המחשבה הולכת אלא אחר העובד לפיכך נכרי ששחט לישראל, ואפילו קטן שחיטתו אסורה כמו שיתבאר עכ"ל וכבר כתבנו מ"ש הלח"מ והוא קצת דוחק ולי נראה דה"ק מדכתיב ואכלת

מזבחו שהוא מיותר כמ"ש התוספות יום טוב לומר שאסור אף ששחט בבית ישראל עכ"ל ויש לנו להוסיף ביאור בדברים אלו דוודאי פשטא דקרא מיירי בת"ע ובאמת בסמ"ג לאוין קמ"ח הוציא מכאן שת"ע אסור מן התורה אלא דממלת מזבחו שהוא מיותר דרשינן אף ששחט שלא לשם ע"ז ומנלן זאת דלמא לא בא הכתוב אלא לומר אף שזבח ישראל בהמה של נכרי שחיטתו אסורה דהנכרי מחשב וזה שכתב מזבחו שהבהמה היא של עכו"ם לא השחיטה ולזה כתב מאחר דבקדשים זה מחשב וזה עובד לא אמרינן ה"ה בחולין לע"ז כן וע"כ ואכלת מזבחו לאסור שחיטת נכרי אף שלא לשם ע"ז אף שרחוק מכוונת הר"מ ז"ל כתבתי:

גמרא נבילה אין איסור הנאה לא מאן תנא אמר ר"ח בר אבא אמר ר"י דלא כר"א אין לומר דמדלא תני שחיטת נכרי אסורה אלא נבילה לומר נבילה אין איסור לא דז"א דאשמעינן דלקי משום נבילה דאי לא"ה הוה אמינא איסורא בעלמא ועוד דאי הוה תני אסורה לא הוה קשיא ומטמאה במשא פשיטא ומתני' אתי לאורויי כר"י בן בתירא או דלא כוותיה כדמסיק לקמן ע"ב והנראה מפשטא דייק מדקרי ליה נבילה משמע דהוה לגמרי כי נבילה ומותרת בהנאה כמו נבילה ועיין מה שאכתוב לקמן ברש"י דבור המתחיל רבי אמי מתני הכי יעוין שם:

ע"ש רבי אמי מתני הכי שחיטת נכרי נבילה הא דמין לע"ז עכ"ל ר"ל ואסור נמי בהנאה ואיני יודע מהיכן דייק לה ר"א דמין לע"ז דאי דלא תני במתני' שחיטת מין ה"א דנכרי מותר ובשלמא לפי' ר"י ורא"ש דוזבחת מי שאינו מאמין או עכ"פ מי שאינו מחויב כו' א"ש דליתני רבותא טפי דאפילו מין האדוק בע"ז לא הוה אלא נבילה ולא איסור הנאה וע"כ מקרא דוזבחת נפקא וה"ה נכרי אבל להר"מ ז"ל דמפיק ליה מפן תכרות וקרא לך ואכלת מזבחו אתה למד כו' לא מיבעיא למאן דמפרש דבריו דאף גוי שאין עע"ז שחיטתו אסור מה"ת א"כ לא הוי מצי למיתני שחיטת מין דה"א דווקא עע"ז דקרא וזבחו לאלהיהם כתיב וה"ה נכרי דלא מין עע"ז שחיטתו אסורה ומין רבותא דאפ"ה אין איסור הנאה אבל שאין עע"ז לא לכך נקיט נכרי וסתמא אף שאין עע"ז אסור מה"ת אלא אף למאן דמפרש דבריו דאין עע"ז מדרבנן אסור מ"מ היא גופא אשמעינן דשחיטת נכרי ואף שאין עע"ז מדרבנן מיהא שחיטתו אסורה, וראיתי להתורת חיים שכתב דא"נ הוה נקיט מין ע"כ מוזבחת או מוקרא לך ואכלת וה"ה נכרי יע"ש ואינו יודע דלר"מ אפשר שטעות דווק' בעובד ע"ז דומיא דמין דוקרא בוזבחו לאלהיהן כתיב דמ"ש הפוסקי' ז"ל וכדכתיבנ' ואפשר דמדלא תנן שחיטת נכרי ודומין נביל' דייק לי' דמין לע"ז:

ובפירש"י בד"ה ומטמאה במשא בגמרא פריך פשיטא הס"ד ואח"כ מה"ח הא אמרינן לקמן ושייך לגמרא וטעות נפל בדפוס חדש ובדפוס ויניציאה הוא נכון יע"ש:

ובד"ה רבי אמי מתני הכי כו' ובמין ישראל קמיירי והך דיוקא דמתני כו' ור"א לא פליג אר"ח כו' אלא דלא איצטריך למידק דממילא שמעינן עכ"ל מ"ש במין ישראל קמיירי לענין דינא קאמר דאף מין ישראל הוה מחשבתו לע"ז כדמוכח מברייתא דפירותיו טבלים וע"כ בישראל מיירי ומיהו ממתני' ליכא למידק אלא מין נכרי ותנינא להא דת"ר היינו דמ"מ במקצת הוה סייעתא דמין נכרי לע"ז ומ"ש דר"א לא פליג משום דרבי אמי אמר משמע הלשון דאתי לאיפלוגי ולכך אמר דוודאי לא פליג דאיהו נמי הכי דייק דנכרי לאו לע"ז והוא דלא כר' אליעזר הא דמין לע"ז וסיים דמ"מ שייך ר"א אמר ולא אמר רבי אמי דפליגי בפירושא דמתני' דלא איצטריך למידק כו' וכי איצטרך למידק הא דמין לע"ז ולא ידענא מה האי דלא איצטריך למידק דהא דר"ת נמי ה"ק נבילה אין איסור הנאה לא מדקרי ליה נבילה ש"מ כי נבילה הוה שחיטת עכו"ם ומותר בהנאה. והיה נראה לפרש דר"ח הכי דייק מדתנן שחיטת נכרי נבילה ואיכא למימר טעמא מקרא דואכלת מזבחו כמ"ש הר"מ בפ"ד מהלכות שחיטה ואמאי לא תנן רבותא טפי ישראל מומר להכעיס לשחיטה דשחיטתו נבילה דוזבחת מי שהוא מאמין כמ"ש התוס' ג' ע"ב ד"ה קסבר וכן הוא דעת הרא"ש ז"ל אלא לאשמעינן בנכרי נבילה אין איסור הנאה לא דלא הוה לע"ז ודלא כר"א דאמר סתם מחשבת עכו"ם לע"ז כו' ורבי אמי פליג עלי' דאי למידק דמחשבתו לאו לע"ז כחכמים דפליגי על ר"א לא צריכנא לדיוקא דאל"כ ליתני ישראל מומר אוכל נבילות להכעיס דבלא"ה מדקרי ליה נבילה משמע כי נבילה ומותר בהנאה אלא אי דייקינן הכי דייקינן ממתני' מש"ה לא תנן בישראל מומר לאשמעינן הא דמין לע"ז האדוק ונעשה כומר לע"ז דסתם מחשבתו לע"ז דלא הוה שמעינן זה אי הוה תני ישראל אוכל נבילות להכעיס דה"א דרבותא קמ"ל כו' והא דדייק הא דמין לע"ז דלמא היא גופא שמעינן דאין מחשבת נכרי לע"ז י"ל דסבירא לי' דהא סתם לקמן בפ"ב דף ל"ח ע"ב כחכמים אלא הא אתי לאשמעינן דמין כו' כן היה נראה לפרש אבל המעיין ברש"י ג' ע"ב ד"ה חוץ מחש"ו שכתב דוקא אוכל נבילות לתיאבון ולא להכעיס דמועד לנבל בידים הוא עכ"ל משמע הא באחרים רואין שרי וזה כדעת הרשב"א בחדושיו שם דלא כמ"ש התוס' והרא"ש שם וא"כ ליכא לפרושי, בדידיה דליתני שחיטת מומר דהא כשר באחרים רואין:

ובד"ה תנינא להא דת"ר כו' והא ברייתא במין ישראל קמיירי מדקתני פירותיו טבלים. ר"ל ואי במין עכו"ם הא דיגון נכרי פטור וא"נ חייב מדרבנן מאי איריא מין סתם עכו"ם

נמי פירותיו טבלים ומיין בר"מ הלכות תרומות ומעשרות אי דיגון נכרי חייב מדרבנן או לאו והא דלא דייק מרישא פתו פת כותי יינו יי"נ דאי במין נכרי מאי פתו פת כותי ומאי איריא מין וכן יינו יי"נ י"ל ביין אשמעינן דהוה וודאי יי"נ ולא סתם יינם כמו בכותי ופתו אשמעינן אף בשל פלטר דלא גזרו בשל כותי וביין אסור ועיין ר"ן בחמש שיטות בחדושיו לחולין שכתב פתו פת כותי ר"ל כותיים הבאין ממדינת כותאי דחמיר יותר מן עכו"ם במקום שאין פלטר מצוי אף בשל בעל הבית מותר ובכותי אסור שמא יטמע בהן יע"ש ולדבריו נמי א"ש מה דלא דייק מרישא יע"ש ואף שיש שם קצת ט"ס בדפוס מ"מ כוונתן כמ"ש. ועיין בסדר זרעים:

דף יג:

גמרא מכם בכם חלקתי ולא בעו"ג פי' אף מרשיעי שעובד ע"ז בן נח שמצווה על ז' מצות וא' מהן ע"ז אפ"ה מקבלין מיניה ולשון הר"מ ז"ל בפ"ג מהלכות מעשה קרבנות הלכה ב' אפילו עולות עוף מקבלין ואפילו עובד עבודה זרה מקבלין כו':

ובתו' בד"ה אבל מעו"ג כלל וכלל לא כו' וא"ת הא איצטרך איש איש לרבות וי"ל דמ"מ ס"ד מצדיקי נקבל עכ"ל מהרש"א ומהר"מ ז"ל הקשו אימא דסברא חיצונה דעכו"ם שוה לישראל דמצדיקי נקבל ומרשיעי לא נקבל ואיש איש איצטרך שלא תימא מכם ולא באומה אף מצדיקי לא יע"ש וי"ל דברי התוס' דע"כ סברא חיצונה דאף מצדיקי לא דהא ודאי אין לומר דמנכרי מרשיעי נמי היכא תיתי שיהא עדיף מישראל ועוד דא"כ למה לי איש איש ולא מכם אלא לכתוב מן האדם כו' וגם אין לומר דנכרי שוה לישראל בזה דמצדיקי נקבל כו' דא"כ למה לי מכם לומר ולא באומות דמאיש איש נפקא דע"כ אף מרשיעי דאי מצדיקי לא צריך קרא כו' ולמה לי מכם ועיין במהר"מ מלובלין ז"ל יע"ש אלא ע"כ דסברא חיצונה מנכרי כלל לא ואיצטריך איש איש לומר מצדיקי נקבל ומכם נמי שלא תחלוק באומות וזה שכתב והא איצטריך איש איש לרבות אף צדיקי דאל"כ למה לי באמת מכם דמאיש איש ע"כ אף מרשיעי אלא דסברא חיצונה מצדיקי לא וא"כ מאי פריך ואימא כלל וכלל לא. ואין להקשות אי סברא חיצונה אף מצדיקי לא נקבל א"כ למה לי איש איש דממכם ידעינן שלא תחלוק באומות דאי כלל לא הא איצטרך דסברא הוא דבאמת איצטרך איש איש למעוטי ולא לרבות דאי מאדם כי יקריב מכם דכתיב סתמא בין לעולה ובין לשלמים ושאר קרבנות הבאין בנדר ונדבה כמו שפירש"י לעיל דף ה' ע"א וא"כ ה"א דנכרי מקבלין מיניה גם שלמים לכך כתיב איש איש דבההוא קרא דפ' אמור כתיב אשר יקריבו לה' לעולה ואמרי' במנחות דף ע"ג ב' דלר"ע למעוטי

שלמים דר"י אמר מה ת"ל עולה למעט נזירות ור"ע למעט שלמים ושאר קרבנות וכן פסק הר"מ בפ"ג מהלכות מעה"ק הלכה כר"ע ועיין בכ"מ שם ומש"ה צריך איש איש כמ"ש ואיצטרך נמי מכם דמרשיעי לקבל ותרווייהו צריך ומ"מ ע"כ דסברא חיצונה דבאומות כלל לא דאל"כ למה לי מכם דמאיש איש ידעינן אף מרשיעי דמצדיקי לא צריך דקרא משמע לרבות אתא ג"כ וע"ז תירצו דמ"מ ס"ד מצדיקי נקבל ירצה אף דלפי האמת מוכח דסברא חיצונה הוא דמכותי אף מצדיקי לא נקבל מ"מ המקשה לא ידע מאיש איש וליכא הוכחה דמאומות אף מצדיקי לא נקבל סברא חיצונה. אלא הוה סבר דסברא חיצונה דמאומות מצדיקי נקבל ופריך שפיר מנלן מכם דבאמת אף מרשיעי דלמא אף מצדיקי לא וזה שכתבו מכל מקום ר"ל אף באמת מוכח דסברא חיצונה דאף מצדיקי לא נקבל מכל מקום ס"ד דמקשה דסברא חיצונה דמצדיקי נקבל ופריך שפיר כמו שכתבתי:

וראיתי להר"מ ז"ל בפרק הנזכר שכתב וז"ל ואין מקבלין אלא עולה בלבד שנאמר ומיד בן נכר לא תקריבו את לחם כו' עכ"ל ולכאורה יש לתמוה דהאי קרא ויקרא כ"ב בבעלי מומין משתעי דאין מקבלין מן הכותים ולמה לא הביא דרשא דר"ע שוב ראיתי בלחם משנה שנתעורר בזה ותירץ עפ"י מ"ש התוס' במנחות ע"ג ע"ב ד"ה איש איש שהביאו דרשא דת"כ דמיד בן נכר קאי אקרבנות צבור דאין מקבלין ממנו וכ"ש קרבן עצמו יע"ש ור"ל אף תמימין יע"ש היטב ודאי שהתוס' סיימו במנחות ומיהו השתא דכתיב איש איש מוקמינן נמי קרא בבעלי מומין יע"ש ולא ידענא כוונתם דהשתא נמי דכתיב איש איש לרבות בין לר' יוסי ובין לר"ע אימא דקרא אתא רק לתמימים וה"ה קרא דמיד בן נכר כו' כי משחתם בהם ר"ל בעכו"ם כמו דאי לא הוה כתיב איש איש ה"ה השתא ואפשר לר"ע כתבו כן דסוגי' דתמורה דף ז' כר"ע אתיא דמאיש איש לא מרבינן אלא עולה דכתיב אשר יקריבו לה' לעולה ולא איצטרך ומיד בן נכר למעט קרבנות צבור אלא למעט בעלי מומין אתא וצ"ע בכוונתם. ולפ"ז יש ליישב קושית התוספות דכאן דלעולם באמת סברא חיצונה דנכרי שוה לישראל בזה דמצדיקי נקבל ולא מרשיעי ואפ"ה איצטרך מכם דאי מאיש איש ה"א דמצדיקי לחוד נקבל ואי דלמה לי מכם י"ל דל"ת ומיד בן נכר מיעוטא הוא כדרשא דת"כ ולכך כתיב איש איש והשתא כולהו תלתא קראי צריכי וכדכתיבנא גם קושיא השני' שהקשו דאיך יתכן מאומות כלל לא דא"כ מעוך כו' ומיד בן נכר כו' י"ל כדרשא דתורת כהנים דקאי על תמימים דאין מקבלין מן הנכרים וכמ"ש התוספות במנחות שם:

שוב עיינתי בתמורה דף ז' ע"א וראיתי שהתוס' שם בד"ה ומיד בן נכר שהוקשה להם למה לי איש איש תיפוק ליה ומיד בן נכר הא תמימים יקריבו וי"ל דצריך לדרשא דר'

יוסי ור"ע או דנזירות לא או דאין מקבלין אלא עולה כר"ע וזה עולה כמ"ש לעיל באמת למה לי איש איש תיפוק מכם י"ל למעט שאר קרבנות אתא דמכם ה"א כל הקרבנות מקבלין מיני' ויש לעיין במ"ש לעיל דמ"מ מוכח דסברא חיצונה כו':

ובד"ה תקרובת ע"א ודלא כר"י בן בתירה משמע לרבנן לא מקשינן תקרובת למת עכ"ל ר"ל ויצמדו לבעל פעור ויאכלו זבחי מתים ובמשא דמטמא מדרבנן הוא ולא מן התורה וטומאת אוהל אפי' מדרבנן אין לה וכן פסק הר"מ ז"ל בפ"ו ה"ז מהלכות שא"ה דאין מטמא אלא במשא ולא באוהל ואיהו לשיטתיה שפסק דטומאת ת"ע במשא לא הוה אלא מדרבנן ועיין בכ"מ שם וכן פסק בהדיא בפ"ב מהלכות אלו שטומאת ת"ע לא הוה אלא מדרבנן וכאן בפ"ו הלכה א' כתב דטומאת ת"ע במשא מדבריהם ומיניה שטומאת אוהל אף מדרבנן לא ועיין מ"ש בתוס' לקמן גבי ר"י בן בתירא:

בא"ד ומאי קושיא דלמא כר"א ומתני' לא ר"י בן בתירא הוא עכ"ל ויש להקשות דלמא ר"ח בר אבא נמי סבירא ליה דיוקא דר"א דנכרי הא דמין לע"ז כו' וא"כ ע"כ מתני' דלא כר"א דהא במין לע"ז וע"כ דלא כחכמים אלא כר"י בן בתירא ואפ"ה נכרי נבילה אין איסור הנאה לא וע"כ דלא כר"א ומיהו אי לאו דיוקא נבילה אין לא הוה מוכח מידי דלא כר"א דאימא אף דנכרי אסור בהנאה ולכך אמר נבילה אין כו' ולזה יש לנו לומר דאימא דמתני' כר"א והא דדייקינן הא דמין לע"ז לא נידוק מיניה כלל דאי לא תני רבותא טפי אף דמין אין אסור בהנאה י"ל דאין זה רבותא כיון דמתני' ר"א היא דסתם מחשבת כותי לע"ז ואפ"ה איסור הנאה לא וע"כ דלא כר"י בן בתירא וא"כ מה לי נכרי או מין ואדרבה זה רבותא דאף שחיטת נכרי אסורה מיהא ומ"ש עוד דמצינו לומר דמתני' דלא כר"א אי מתני' ר"י בן בתירא היא ור' אמי נמי למאי דמוקי מתני' כר"י בן בתירא כו' דייק ליה הא דמין לעבודה זרה ולא אם נאמר דמתני' ר"א ולא כר"י בן בתירא כו':

בא"ד ומיהו אי לאו מיתורא מלשון זבחי מתים א"א לדקדק דלמא כר"י בן בתירא עכ"ל ר"ל דאי לאו דקתני התם בשר היוצא אסור לא הוה מוקמינן מתני' כר"י בן בתירא אלא רבנן והא דתנן זבחי מתים אין קושי' כיון דאסור בהנאה שייך למיתני כן דאלת"ה מאי פריך פסולה אין זבחי מחים לא והיינו דמותר בהנאה אימא דאסור בהנאה ולא מצי למתני זבחי מתים דהוה מטמא באוהל כמת ומתני' רבנן וברייתא ר"י בן בתירא אלא דזבחי מתים שייך שפיר לענין שיהא אסור כמת בהנאה ופריך שפיר דא"נ מתני' רבנן היא אמאי לא תני זבחי מתים דאסור בהנאה כמת דרבנן מודים לר"י בן בתירא דאסור בהנאה כמ"ש לעיל ומהרש"א ז"ל הקשה דמכאן נמי הוה מצי להוכיח דרבנן מודים לענין הנאה דאל"כ אימא מתני' רבנן ומש"ה לא תנן זבחי מתים דמותר בהנאה יע"ש

והא דאשמעינן השוחט לשם הרים לאשמעינן דאפ"ה שחיטתו אסורה באכילה מיהא וכן צריך לומר למ"ש התוס' כאן דלא מוקי מתני כרבנן אלא דיש לראות אימא ולרבנן גם איסור אכילה נמי לא הוה אסור מה"ת כיון דלא איתקש למת וא"כ ע"כ מתני' דהתם ע"כ דלא כרבנן דאי רבנן אמאי שחיטתו אסורה באכילה אלא דז"א דבאכילה ודאי אסור מקרא דפ' האזינו אשר חלב זבחימו כו' ועיין בע"ז דף ל"ת ע"ב יע"ש:

בא"ד ואע"ג דלרבנן ליכא טומאת אוהל מ"מ טומאה בעלמא מדרבנן כו' אבל לר"י הוה דאורייתא עכ"ל לא ידענא כוונתם מה הוא אי לומר דלרבנן דסברי היקשא דת"ע למת לא הוה אלא לענין הנאה ולא לאוהל וה"ה טומאת מגע ומשא נמי לא ומ"מ מדרבנן אית להו טומאת משא והביאו ראי' מע"ז נ"ב ע"ב דאמר טומאה דרבנן בטלה והיינו לרבנן דלר"י בן בתירא מ"ה הוא קשה אמאי לא הביאו מכאן דאמר א"ד ויש לך אחרת שהיא כזו ודלא כר"י בן בתירא אלמא לרבנן אית להו עכ"פ טומאת משא מדרבנן דאמר שהיא כזו כנבילה ולמה הביאו ממרחק ואי לומר דרבנן טומאת אוהל נמי אית להו מדרבנן זה לא ניתן להאמר דהא כי מוקי מתני' כרבנן ע"כ ת"ע אף מדרבנן לית להו טומאת אוהל כו' גם מהראי' שהביאו לא מוכח כלל גם מהא דאמר שם דף מ"ח ואם עבר טמא א"א דליכא ת"ע ור"י ואמאי לא מוקי כרבנן ומדרבנן מטמא באהל אלא ע"כ לרבנן אף מדרבנן לית להו טומאת אוהל א"כ אמאי לא הביאו ראיה משמעתין דאמר ויש לך אחרת שמטמאה במשא ודלא כר"י והיינו מדרבנן וי"ל מהכא לא מצי למידק דה"ק ויש לך אחרת רוצה לומר ששחט נכרי בפי' לשם ע"ז או דמין ובמין נכרי קמיירי דמטמא במשא מטעם שחיטת נכרי ולא באוהל דאין ת"ע מטמא באוהל דלא אתקש למת לענין זה אלא דמ"מ הוה מצי למימר ויש לך אחרת שאין כזו ששחט מין ישראל לע"ז דאף במשא לא מטמא וכרבנן אלא דמ"מ הביאו שפיר ראיה מע"ז דהתם מפורש בהדיא משא"כ כאן לא מפורש כן כה"ד ולכך הביאו משם ולא מכאן:

ודע דהתוספות סבורים כאן דאף טומאת אהל בת"ע הוה מן התורה לר"י בן בתירא מהיקשא דויאכלו זבחי מתים ולרבנן טומאת אהל אף מדרבנן לית להו ומשא ומגע מדרבנן אית להו כדמוכח בע"ז נ"ב ע"ב טומאה דרבנן יע"ש והיינו בשחט ישראל לע"ז דאי גוי הוה מ"ה משום. נבילה אבל ראיתי להר"מ בפ"ו מהל' שא"ה הלכה ז' שכתב דת"ע מטמאה כנבילה והיינו ממתני' דכאן וכא"ד ויש לך אחרת שהיא כזו דאי מע"ז נ"ב ע"ב אין ראיה דלמא טומאת מגע לבד אית לה ועוד יש לדחות, כמו שאבאר לקמן וכתב הכ"מ דרבינו פוסק כלישנא בתרא דטעמא דטומאת ע"ז דרבנן וספיקו להקל ואי לר"י בן בתירא הוה מן התורה איך יאמר בה דספק להקל אלא ש"מ דגם לר"י בן בתירא לא הוה

כ"א מדרבנן ומש"ה אמר דספיקו להקל דאין מטמא באוהל וראיתי בשבת פרק אמר ר"ע דף פ"ג טומאת ע"ז דרבנן ופירש"י דכל הני הקישים דברי קבלה הן וה"נ היקשא ויאכלו זבחי מתים דברי קבלה הן (תהלים ק"ו) ות"ע דאסור באכילה ובהנאה ויין נסך נפקא ליה מלא ידבק בידך להמעיין בר"מ בפי"א מהל' מ"א ובפ"ו מהל' עכו"ם וחוקותיהם וע"ש וכיון שכן ודאי לכ"ע ת"ע טומאתה מדרבנן בשחט ישראל לע"ז אלא דר"י מחמיר לענין אוהל ג"כ ורבנן לא מחמרי ופסק הר"מ כרבנן דרבים נינהו אף דבהל' עכו"ם פרק שביעי הלכה ט"ו כתב בשר היוצא מן ע"ז אסור בהנאה כתב הלח"מ שם דלרבנן נמי אסור והא דמוקי כר"י בן בתירא משום דזבחי מתים מיותר הוא כמ"ש התוספות כאן ומש"ה הא דתנן בפ' כל הצלמים דף מ"ח ואם ישב טמא השמיט הר"מ דין זה דפסק כרבנן דת"ע אין מטמא באוהל וממה שכתב בפ"ז הלכה ט"ו אתה רואה ג"כ דפסק דלא כר"א דאמר שסתם מחשבת כותי לע"ז ממה שכתב בשר הנכנס מותר ובכ"מ הראה מקום למתני' ל"ב ע"ב ובשר היוצא אסור ומה שנרשם בדפוס חדש בע"ז ל"ב ע"ב ובשר הנכנס מותר מתני' דלא כר"א נרשם מיימוני פי"א מהל' עכו"ם ה"ד והוא טעות כי שם לא נמצא דבר אבל בפ' שביעי הלכה ט"ו כתב דשרי דלא כר"א ומזה תשובה למ"ש תב"ש סי' ב' ס"ק א' וכתבנו ג"כ לעיל:

עוד ראיתי להר"מ בפ"ו מהל' שא"ה הלכה ז' שכתב ת"ע מטמא כנבילה שהרי הכתו' קראו זבחי מתים לא ידענא כונתו אם אי אסמכתא דמת באוהל נמי לטמא מדרבנן כר"י בן בחירה ורבנן לא דרשי כלל לענין טומאה הך היקשא כמ"ש התוס' כאן וטומאת מגע ומשא הם עצמם החמירו מדרבנן א"כ לאיזה צורך הביא היקשא דמת וצ"ע:

ובד"ה בין בראש הספינה וא"א לומר כן כו' עכ"ל הוא ברייתא שם סוף הפרק דאף בספינה שוחט על דופני הספינה ודם שותת ויורד לים מן דופני ספינה ולא ישחוט להדיא לים ועיין ב"ח מה שחילק בזה ועיין ש"ך סי' י"א יע"ש ובפר"ח סי' הנ"ל:

ובד"ה תקרובת ע"ז כו' ואע"ג דלרבנן לית להו טומאת אוהל מ"מ טומאה בעלמא מדרבנן אית להו בהעור ורוטב הרי אמרו ת"ע של אוכלין מטמא לר"י עכ"ל כבר כתבנו לעיל טומאת אוהל אף מדרבנן אין מטמא לרבנן דר"י דכן מוכח מהא דלא יעבור תחתי' ומוקי כר"י ולא כרבנן ומדרבנן וכן מוכח מראי' שהביא דאיסור לא בטל טומאה דרבנן בטלה לא מוכח אלא מגע ומשא אלא דקשי' מהא דפריך מהעור ורוטב הרי אמרו ת"ע של אוכלין מטמא באוהל טומאתה לאו דאורייתא אלא מדרבנן והיינו לרבנן וכמ"ש התוס' כאן והא לרבנן לית להו כלל טומאת אוהל אף מדרבנן וכדכתיבנא גם הר"מ בפ"ו ה"ז פסק כרבנן דמגע ומשא מדרבנן ואוהל כלל וכלל לא והיינו כרבנן ועיין בכ"מ שם וכפי

הנראה דגי' התוס' בהעור ורוטב היא כך בדף קכ"ט הרי אמרו ת"ע מטמאין סתם ולא באוהל אלא ממה דמטמאין במגע ובמשא פריך ולהכי אמר של אוכלין ולא אמר בהמה דת"ע דבהמה הוא טומאה דמעיקרא ושל אוכלין היינו פירות שהיו מתחלה טהורין ואח"כ מטמאין אדם וכלים ע"כ טומאתה לאו דאו' דאורייתא א"כ מצינו. אוכלין מטמאין טומאה חמורה אדם וכו' וגי' מטמאין באוהל הוא גירסת רש"י שם יע"ש בד"ה הרי אמרו דקרא אסמכתא בעלמא הוא והיינו קרא דויאכלו זבחי מתים דברי קבלה ואף לר"י בן בתירא הוה דרבנן וכמ"ש הכ"מ בפ"ו מהל' שא"ה דספיק' דרבנן ומש"ה פסק להקל וכמ"ש לעיל ותדע דלתו' מטמאין באוהל דאל"כ מה מספקא ליה אי דאורייתא דא"כ במה פליגי עם ר"י בן בתירא אלא דלא גרסינן אלא מטמאין ומסופק במגע ובמשא וכמ"ש ואין להאריך כאן בזה:

דף יד.

מתני' השוחט בשבת ובי"ה אעפ"י שמתחייב בנפשו שחיטתו כשורה הנה לקמן מוקי מתני כר"י ובשוגג מיתוקמא ולא במזיד מדקתני שחיטתו כשירה משמע בין לו ובין לאחרי' ובמזיד אסור לר"י לו עולמית אלא בשוגג ואעפ"י שמתחייב. בנפשו ה"ק אילו היה מזיד היה מתחייב סקילה בשבת וכרת בי"ה והנה מה דתנן שחיטתו כשורה אפשר לאפוקי מר"י הסנדלר דאמר בשוגג יאכלו אחרים למ"ש ולא הוא ואשמעינן דלא כוותיה דשחיטתו כשירה משמע ל"ש לאחרים ול"ש לו וענין אומרו אע"פ שמתחייב בנפשו הא עיקר רבותא יש לומר דה"ק לא מיבעיא היכא דלא עביד איסורא במזיד כגון שהיה לו חולה שנחלה בשבת דשחט בהיתר דמותר לבריא במ"ש ומיהו בו ביום אסור לבריא משום מוקצה לר"י מחמת איסור דדיחוי הוא דקמדחי לה לקמן כמ"ש התוספות ד"ה אימור דשמעת ליה אלא אפילו שחט באיסור שלא היה חולה או חולה והבריא:

בשבת אילו היה מזיד מתחייב בנפשו אפ"ה שרי למ"ש דלא קניס ר"י שוגג אטו מזיד ועיין בתוספות לקמן ט"ו ד"ה כי שרי ר"מ יע"ש ועיין בדרישה סי' י"א ובתבואת שור סי' י"א ובכור שור מ"ש בזה יע"ש:

ובתוספות בד"ה השוחט בשבת אפילו במזיד בעי לאוקמיה כו' ועוד דכר"מ בעי לאוקמי' ור"מ סובר מומר לד"א הוה מומר לכל התורה כולה עכ"ל הוקשה להם ב' קושיות א' איך בעי לאוקמיה במזיד דפסול לכ"ע בשבת ועוד דלר"מ אף לד"א הוה מומר לכל התורה ומיהו מ"ש האי לישנא דלר"מ מומר לד"א הוה לכל התורה כולה לאו דוקא דבבכורות דף ל' ע"ב אמרינן דחשוד לד"א לר"מ הוה חשוד לכל התורה כולה ואין דינו כגוי אלא

דאין לו נאמנות ועיין במהרי"ק שורש ק"ס הביאו. הבכור שור דמה קושי' דלמא באחר עע"ג וראה ששחט שפיר והב"ש תי' דהול"ל בהדיא ואחרים הרואין יע"ש והנה י"ל דמיירי בשחט במזיד בשבת לתאבון ולא להכעיס אלא שרוצה לאכול בשר ונהי דחשוד לכל התורה כולה היינו לתיאבון ולא שביק היתרא ואכיל איסורא ומיירי שבדקו לו סכין תחילה ומש"ה מותר ואף דלענין שבת אין חילוק בין תיאבון להכעיס כמ"ש הב"י בסי' רס"ח ביו"ד בד"ה א' האיש מ"מ קושי' שני' לר"מ לא הוה מקשה דלמא דבדקו לו סכין ובתי' ראשון יתישב גם קושי' שני' וביד סי' ב' אבאר באורך דיני מומר לחלל שבתות בא"ד וי"ל דהתם בפרהסיא והכא צנעא ועוד י"ל בפ"א לא חשיב מומר עכ"ל הנה יש לפרש בב' פנים א' שבתי' ראשון כתבו דיש חילוק בין פרהסיא. לצנעא כמבואר בברייתא לעיל ומחלל שבתות בפרהסיא ובצנעא אף בהרבה פעמים לא הוה מומר ובצנעא הוא דהדין כן ובפרהסיא אף בפ"א הוה מומר ויהיה שב מלת מומר דתניא בברייתא לעיל חוץ מן האומר לנסך היין ולחלל שבתות האי.מומר קאי אע"ז דשם אין המומר לנסך היין ולחלל שבתות האי מומר דשם אין חילוק בין צנעא לפרהסיא אלא דבהרב' פעמים הוא דנעשה מומר דמלת מומר מורה על הרבה פעמים כמו שכתבו הפוסקים והכ"מ בפ"ד מה"ש יע"ש ובשבת אף בפ"א אם בפרהסיא נעשה מומר ובצנעא אף בהרבה פעמים אין נעשה מומר ולפ"ז יקשה עדיין קושי' שני' דלר"מ החשוד לד"א חשוד לכל התורה אף בצנעא דר"מ לא הזכיר פרהסיא ולכן תי' בשני דבפ"א לא חשיב מומר אף בפרהסיא אלא דוקא כמה פעמים ופרהסיא ומלת חוץ מן המומר שב ג"כ אל שבת דבע"ז הרבה פעמים בצנעא ובשבת הרבה פעמים ופרהסיא ונמצא תי' השני מיקל הוא דלתי' ראשון אף בפ"א ופרהסיא הוה מומר ולתי' שני דוקא הרבה פעמים ובפרהסיא דוקא. אלא דיש' לראות דא"כ מה ראיה הביאו מפ"ב מהא דשוחט לע"ז דהא ודאי יש חילוק בין שבת לע"ז דבע"ז בעינן הרבה פעמים דקתני חוץ מן המומר לנסך יין אבל שבת אפשר פ"א וגי' לעיל חוץ מן מומר לנסך יין ומחלל ולא לחלל דהא קודם שמגי' נמי ומחלל יע"ש ועוד דמהא דמוקמינן לקמן בישראל מומר ואפ"ה כתבו התוס' דמיירי בפ"א אלמא לשון מומר משמע להו גם בפ"א דלא כמ"ש הכ"מ יע"ש. ועוד יש לפרש בדברי תוס' שבתי' ראשון כתבו דהכא בצנעא והתם פרהסיא היינו בפ"א ומיניה דבהרבה פעמים אף בצנעא חשיב מומר ובתי' הב' כתבו דבפ"א אף בפרהסיא לא חשיב מומר ובעינן כמה פעמים ובפרהסיא ולפ"ז ג"כ תי' שני מיקל לגבי תי' ראשון. אבל ראיתי בי"ד סי' ב' בדרישה ס"ק י"ט משמע דתי' שני הוא המחמיר דבתי' ראשון אין חילוק אלא בין פרהסיא לצנעא דפרהסיא אף בפ"א חשוב מומר ובצנעא אף בהרבה פעמים אין נעשה מומר ובתי' השני

כתבו דבצנעא בהרבה פעמים הוה מומר ופ"א לא הוה מומר אלא בפרהסיא דהא דתניא לחלל שבתות בפרהסיא אפ"א קאי והא ראי' מדכתב הדרישׁ' שרבינו תפס שינויא קמא לעיקר יע"ש ומה שהביאו התוס' ראיה מהא דשוחט לזרוק דמה לע"ז וכן משנים אוחזים בסכין ה"ט י"ל דהכי מייתי ראיה כמו דמצינו בע"ז דיש חילוק בין פ"א להרבה פעמים הוא הדין שאפשר לחלק בשבת כך או שנאמר דמייתי ראיה מכ"ש אם שבת הקל מע"ז דדוקא בהרבה פעמים ולא בפ"א ואם נאמר דמ"ש ועוד י"ל בפ"א לא חשוב מומר היינו אף בפרהסיא ומצינו לומר דמתני' בפרהסיא מירי ופ"א לא חשיב מומר א"כ מה ראיה מע"ז דהתם בצנעא ומש"ה בפ"א לא חשיב מומר אבל שבת דפרהסיא אף פ"א חשיב מומר אבל אי פירושו ועוד י"ל דפ"א לא חשיב מומר היינו בצנעא ולתרוצי ההיא דר"מ אתי דאמר חשוד לד"א הוה חשוד לכל התורה כולה דכתבו דפ"א לא הוה מומר ומיהו מתני' כדאוקי מעיקר' בצנעא דבפרהסיא בפ"א ובצנעא בהרבה פעמים הוה א"ש דמייתי ראיה מע"ז דפ"א בצנעא לא חשוב מומר וא"כ לא קשיא מדר"מ דבעינן כמה פעמים דוקא מכ"ש דע"ז החמורה ועיין בסי' ב' ובש"ך ובפר"ח ובסי' י"א יע"ש:

ודע שמה שהוכיחו התוס' דפ"א לא חשיב מומר מהא דשוחט לזרוק דמה לע"ז הנה הרשב"א בת"ה הארוך בית א' שער א' כתב דמיירי שחשב ישראל שהעכו"ם יזרוק דמה לע"ז דגברא לאו בר קטלא הוא יע"ש ואין ראי' דפ"א לא חשיב מומר. ובחדושיו הביא ראיה מפרק או"ב דאמר ר"י שחט ראשון לשלחנו ושני לע"ז ולא אתרו בי' משום או"ב חייב לרב' דשחיטה שאינה ראויה שמיה שחיטה והא שחיטת מומר הוא ונבילה הוה וחשיב כמו נחירה אלא דפ"א לא:

חשוב מומר עכ"ל (ר"ל דע"כ לא אמרו רבנן דשחיטה שאינה ראויה שמיה שחיטה אלא בשוחט טריפה וכדומה דמהני לטהר מידי נבילה אבל כאן דמטמא במשא הוה כמו נחירה ופטור אף לרבנן) ומיהו למ"ש בת"ה שעה א' דאין ראיה מדר"ל דמיירי באומר בגמר זביחה עובדה וכמ"ש הב"ח סי' י"א דאם מומר וגמר שחיטה באין כא' גם הרשב"א מודה דמותר יע"ש א"כ אין ראיה ג"כ מאו"ב דמיירי בגמר זביחה הוא עובד דשחיטתו לא הוה נבילה אבל בתחלת או באמצע אה"נ דהוה שחיטת מומר ועיין ב"ח סי' ד' שכתב צ"ע מראיה מאו"ב ולא ידענא אמאי לא כמ"ש ואו"ב נמי לא מחייב אלא בגמר זביחה ובפרק או"ב אבאר זה ובי"ד אבאר יותר בעזה"י א"ס:

לשון הר"מ ז"ל בפירוש המשניות ואמר השוחט בשבת אם הי' שוגג שחיטתו כשירה ושמא תאמר ולמה לא תהא שחיטת מזיד כשירה שהרי לא חלל עד גמר שחיטה כו' יע"ש ועיין ב"ח סי' ב' וז' וי"א ושם אבאר ומ"ש הר"מ ז"ל דבמזיד שחיטתו פסולה עיין

ב"י י"ד סימן י"א ויש לראות דא"כ מה אמר ונוקמיה במזיד ור"מ כיון דשחיטתו פסולה מזיד גם מ"ש ואמר אם היה שוגג כשירה היכן אמרו כן ואולי מהא דלקמן דאמר ומי מצית לאוקמי' בשוגג כר"י והא אע"פ שמתחייב בנפשו קתני ה"ק כו' ולא מוקי לה בין בשוגג ובין במזיד ואי דבמזיד לא מצי לאוקמי' דשחיטתו כשירה משמע בין לו בין לאחרים כמו שאמר דמשום הכי לא אוקמי' כר"י הסנדלר יע"ש מ"מ המקשה דלא ידע מזה דהא פריך ונוקמיה כר"י הסנדלר א"כ מה קא קשיא ליה ומי מצית לאוקמיה בשוגג כו' דלמא בין בשוגג ובין במזיד מיתוק' א"ו במזיד אין שחיטתו כשירה אבל ז"א דא"כ היאך מקשה ונוקמיה במזיד כר"מ וכמ"ש בסמוך אלא דהוה ניחא ליה בכך ה"ה לר' יהודא ג"כ ולקמן בסוגין אבאר שם ודע דמתני' מצינן לאוקמיה בעוד שהיה חצי קנה פגום דשחיטה וחילול שבת, באין כאחד אלא דדוחק לומר דמתני' מיירי בעוף וכה"ג ז' ומ"מ לדינא גם הר"מ יודה דבצנעא אין שחיטתו פסולה אלא פרהסיא דוקא כדתניא לעיל ולחלל שבתות פרהסיא ולא פליגי הפוסקים אלא בפ"א ובפרהסיא אי חשיב מומר או באותה שחיטה או נעשה מומר ועיין ש"ך סי' ב' וי"א:

כתב הר"ן ז"ל בחדושיו לחולין בחמש שיטות וראיה מאו"ב בשחט שני לע"ז כו' והוא כמו ראיות הרשב"א בחדושיו וכתב שיש דוחין ואומרים אף שחיטת מומר אסורה אין מטמא במשא דאינו כנכרי ממש דקדושיו קידושין והוה כשחוטה שאינה ראויה כיון דמטהר מידי נבילה עכ"ל כבר כתבנו לעיל גבי מומר דיש להקשות למאן דמפרש וזבחת מי שהוא מצווה על השחיטה ומכשיר מומר להכעיס לשחיטה והוא ג"כ דעת הרשב"א בחדושיו קשה דמומר לכל התורה נמי דקדושיו קידושין ואע"פ שחטא ישראל הוא והשלטי גבורים בפ"ק דחולין באמת כתב שאחרים רואין כשר במומר לע"ז ואולי מדרבנן שחיטתו פסולה אבל דעת הרבה פוסקים דמן התורה שחיטתו פסולה ולמ"ד מומר להכעיס לשחיטה פסול י"ל דה"ה מומר לע"ז נמי דאנן הכי קאמרינן כיון שכפר מסתמא הוא מומר לכל התורה להכעיס ועוד בע"ז מה שייך תאבון וכמ"ש הב"י י"ד סימן רס"ח:

והנה מכאן היה נראה סעד למ"ש הר"מ בפ"ו מהל' שא"ה הלכה ז' דטומאת ת"ע הוא מדרבנן וכתב הכ"מ אף דמוקי משניות טובא כר"י בן בתירא דמטמא באוהל כיון דהוה מדרבנן פסק להקל וכבר כתבנו לעיל דלשי' התוס' לר"י בן בתירא ת"ע הוא מן התורה ולא הוה למפסק וי"ל דהר"מ סובר כתוספות דלר"י בן בתירא טומאת ת"ע מ"ה ואפ"ה פסק כרבנן דלית להו היקשא ויאכלו זבחי מתים והיינו מדחזינן פלוגתא דר"י ור"ל באו"ב פ"א ע"ב בשוחט ראשון לשלחנו ושני לע"ז דחייב ר' יוחנן ואמאי הא לא הוה

שחיטה כלל דת"ע מטמא במשא מן התורה לר"י בן בתירא והוה כנוחר ומעקר כמ"ש הר"ן דכל כמה דלא מהניא שחיטה לטהר מידי נבילה אפי' שחיטה שאינה ראויה לא מיקריא וגם רצה לומר דפוטר דחייבי מיתות שוגגין פטור ממלקות ותיפוק ליה דלא הוה שחיטה כלל דלהוציא מידי אמ"ה גם נחירה עושה פעולה זו אלא דהלכה כחכמי' דלענין טומאה לא הוקש ת"ע למת ונהי דמדרבנן מטמא מ"מ לוקה דמן התורה מהני שחיטה לטהרה מידי נבילה ועיין בתב"ש סי' ב' דמ"ש הר"מ דלקי אשחיטת נכרי משום ת"ע הוא דסתם מחשבתו לע"ז יע"ש וא"כ כיון דהני תרי אמוראים סוברים כחכמים מסתמא הכין הלכתא כן נראה לי אלא שיש לעיין בזה דעד כאן לא אמרינן דכל היכא דאין מטהר מידי נבילה אף שחיטה שאינה ראויה לא מיקריא אלא במומר דדרשינן וזבחת מי שהוא מאמין וזה שאינו מאמין הוה כמתה מאלי' משא"כ ת"ע דהוה שחיטה מעליא אלא דגזירת הכתוב הוא דמטמא במשא ומגע אפשר דחשיב שחיטה שאינה ראויה עכ"פ ועיין לקמן מ"א גבי השוחט בשבת לע"ז:

ובד"ה ונסבין חברייא למימר ר"י הוא כו' ויש לומר כגון שעבר ומלחה ר"ל דע"כ ר"י הוא דאי רבנן מאי קמ"ל וכי לא ידעינן שאסור בלא מליחה אלא בעבר ומלחה ואפ"ה אסור וע"כ ר"י הוא אי מדנקיט שבת דומיא די"ה מה התם אף ומלחה וע"כ ר"י:

בא"ד ומתוך כך נראה דלצלי כו' ולא מיבעיא כשנצלה יפה ונפלט כל הדם דשרי עכ"ל עיקר ראי' דלצלי אין צריך מליחה מכבר שחתך עליה בשר דמאומצא אין ראייה דאימא שאני צלי דפי' ממקום למקום הוה כמו פי' לחוץ אלא מככר שחתך עליו בשר יש ראיה ופירשו הם דבצלי איירי ההיא דככר ולא נצלו כל צורכו אף שפי' ממקום למקום שרי א"נ בשר חי מיירי נמי יש להוכיח דשרי בפי' ממקום למקום ומ"ש עוד דלא מיבעי כשנצלה יפה ונפלט כל הדם דשרי הלשון קצת מגומגם דוודאי כשיצא כל הדם גם רש"י ור"מ ז"ל מודי' דא"צ עוד אלא דהם סוברים דע"י צלי אין יוצא כל הדם ומש"ה צריך צלי מליחה ועיין בריש כיצד צולין וברש"י שם וברי"מ פ"ו מהל' מ"א יע"ש ולדידי' ההיא דאומצא אפשר דעל ידי חליטה איירי ועיין בכ"מ שם. וכנראה דכאילו כתבו כן לא מבעיא כשנצלה יפה דאז יצא כל הדם ופליגי על מי שסובר דע"י צלי אין כל הדם נפלט לחוץ ובעי מליחה. ומיהו נראה וודאי דע"י צלי כל צורך יצא כל הדם דאל"כ איך שרי לבשולי אח"כ לדידהו דלא בעי מליחה לצלי ומ"מ צריך לתקן הלשון כמ"ש דכתבו דפשיטא דע"י צלי יוצא כל הדם ושרי ולא כאותן שסוברים שאין יוצא. ויש עוד לפרש דה"א אף שיצא כל הדם בנצלה כ"צ אפ"ה בעי מליחה תחלה כמו לקדירה דאל"כ מיד כשנתעורר הדם לצאת ופי' ממקום למקום א"כ נאסר למאן דסובר פי' ממקום למקום

הוה כיצא לחוץ ומיד חנ"נ למאן דסובר בשאר איסורים חנ"נ ואפשר לסוחטו אסור אף שיוצא אח"כ כל הדם ומיהו ע"י מליחה שרי דאף שמיד כשפי' ממקום למקום נ"נ י"ל כמ"ש הר"ן ס"פ כל הבשר דבשאר איסורין משום לתא דבב"ח ודוקא ע"י בישול לא ע"י מליחה ועיין ש"ך בסימן כ"ב ובשאר דוכתין משא"כ צליה דאסור בב"ח מן התורה כמ"ש הפר"ח בסי' פ"ז דמצינו דקרא הכתוב לצלי בישול כדכתיב ויבשלו את הפסח א"כ מיד שנתעורר הדם לצאת חנ"נ דפי' ממקום למקום ואוסר כל החתיכה ואף לאחר שיצא דאפשר לסוחטו אסור כו' אפ"ה כתבו דלא מיבעיא כשנצלה כ"צ ונפלט דשרי דאין הנאסר יותר, מן האוסר וכל שלא נשאר כלום מן האיסור לא אמרינן אפשר לסוחטו אסור ועוד דמה שיש תקנה לצאת לא אמרינן חנ"נ כמו שאבאר וזה לשון המרדכי בפרק גיד הנשה דאיסור שיכול להפריד לא אמרינן ביה חתיכה נעשה נבילה בשם רא"ם דאל"כ אין בשר נכשר ביציאת דם מטעם כך"פ והלא מיד נ"נ וכן בכלי מתכות לא אמרינן חנ"נ דיש תיקון ע"י הגעלה ולהפריד האיסור יע"ש ועיין בי"ד סי' צ"ח והנה דברי המרדכי יש לפרש בחתיכה שלא נמלחה ומונח אצל חתיכה שנמלחה ובולע דלא שייך איידי דטרוד ואפ"ה מותר אח"כ מטעם כך"פ ואמאי לא אמרינן נ"נ וז"ש מיד בהכנס הדם בה יע"ש ובחדושינו פג"ה וכ"ה כתבנו דה"ה מטעם אין הנאסר והיא היא. וא"כ ה"ה במליחה יש להקשות כן אי דם שפי' ממקום למקום אסור איך מולחין בשר והלא מיד שפירש ממקום למקום נ"נ ואיך יצויר שבשר ניתר ע"י מליחה ואף שיצא אח"כ דאפשר לסוחטו אסור וכמו בשר המלוכלך בדמים שנתבשל אף שיש ס' נגד כל החתי' אסור מטעם פי' ממקום למקום וה"ה כאן יע"ש בי"ד סי' ס"ט דהחתיכה עצמה אסורה אלא מטעם דבמליחה לא גזרו דמשום לתא דבשר בחלב גזרו וזה דוקא ע"י בישול משא"כ צלי ה"א דאסור וליבעי מליחה קודם ולשהות שיעור שעה שיצא כל דם ולזה כתבו לא מיבעיא בנצלה כל צורך ונפלט דמו דשרי ע"י צלי' דלא אמרינן ביה חנ"נ מטעם שאין הנאסר יותר מן האוסר או שיכול להפריד האיסור ולא אמרינן חנ"נ אלא כשנשאר מעט מן האיסור עמו ונ"מ ג"כ דבעי' ס' נגד כל החתיכה ולא כשיצא כל האיסור אז אפשר לסוחטו יותר ואף בבשר בחלב יש מי שאומר כן ועיין י"ד סי' ק"ח וכבר כתבנו לקמן בג"ה באורך:

בא"ד דפליט האי ובלע האי היינו פריש לחוץ עכ"ל משמע אי אמרינן דם האברים שלא פירש לחוץ אלא ממקום למקום נמי אסור יש לפרש חדא נמי דפריש בתוך החתיכה ממקום למקום ואף שאין זה קושיא דתרי לא דבלע דם מעלמא ואין פולט אבל חתיכה א' כך"פ כן מצי סבר רב אשי וי"ל דפריך שפיר דהא אגב דטריד למפלט לא בלע

אלא כשמלח חדא חתיכה קודם גומרת פליטתה ובולעת אח"כ מחברתה ה"ה חדא מה שנמלח קודם אותו הצד פולט ואח"כ בולע מן דם וע"ש בפכ"ה ושם כתבנו עוד מזה:

ע"ש גמרא הלוקח יין מבין הכותים אומר שני לוגין כו' עכ"ל יש בכאן ענין עמוק והלא כבר נודע דיני ברירה ארוכים מני ים והרבה מזה המין מפוזר במקומות רבים מהש"ס ואין אני מכניס עצמי בכאן לפרש דיני ברירה אלא לפרש הפשוט. הנה ממ"ש רש"י ז"ל בד"ה הלוקח יין מבין הכותים לאשמעינן דכותים חשודים על התרומה ואינן כעמי הארץ כו' תראה שהוקשה לו דבר מה מש"ה הוצרך לומר דבא לאשמעינן דכותים אף על תרומה גדול' חשידי וגריעי מע"ה ואבאר כי הוקשה לו מאחר דמיירי בלוקח יין מבין הכותים בחול ואין לו כלים להפריש או בע"ש סמוך לחשיכה ואין לו שהות להפריש כמ"ש רש"י בד"ה אומר שני לוגין דלא כמ"ש הרב והר"ש במשנה פ"ז דדמאי משנה ד' דמיירי בלוקח ע"ש בין השמשות דספק הוא דמעשרין ולא ודאי ויין של כותים ודאי הוא יע"ש אלא בחול מיירי ואין לו כלים להפריש או בע"ש מבעוד יום מיירי ואין לו שהות דאי בין השמשות ואין לו שהות שיקדש היום תיפוק ליה דבין השמשות נמי אסור להפריש ודאי אלא דמאי כדתנן בבמה מדליקין ספק חשיכה אין מעשרין הודאי ומדכתב רש"י שאין לו שהות ע"כ מבע"י סמוך לבין, השמשות קמיירי והוקשה, לו אמאי תנן הלוקח יין מבין הכותי' אמאי לא תנא הלוקח טבל ודאי ואין לו כלים הך תקנתא דאומר ב' לוגין כו' ולכך פי' דכותים אשמעינן דהם חשודים אתרומה גדולה ואינן כע"ה ומה"ט הוה פירותיו ודאי טבלים שאין מפרישים כלל דלא חיישי אלפני עור כמו שכתב הרשב"א ושאר מפרשים ז"ל ועיין בדמאי פ"ז מ"ד בתי"ט בד"ה הלוקח יין מבין הכותים ועיין מה שאכתוב עוד בזה לקמן בעזה"י ויש לנו דרך אחרת בזה דממ"ש רש"י דכותים חשודים כל התרומה וגם ממ"ש ואינן כע"ה כו' א"כ נראה דאין חילוק בין כותי לע"ה אלא לענין תרומה גדולה אבל שאר דיניהם שווין המה דפירותיו ספק ולא ודאי דלא כמ"ש הרב והר"ש שם דהוה ודאי אלא ספק הוא ומ"ש רש"י ד"ה אומר ב' לוגין או שהיתה חשיכה בליל שבת היינו בין השמשות והוקשה לו דא"כ לאשמעינן הך דינא בלוקח מע"ה ולכך כתב לאשמעינן אף תרומה גדולה אין מפרישין ומה שכתבתי די"ל דהוה ספק מצאתי כן אח"כ בס' פני יהושע בגיטין כ"ה בד"ה ומיחל יע"ש. ואני תמה איך יהיה ספק לשיטת רש"י שהרי כתב שם בד"ה מבין הכותים בסוף הדבור דכותים חשודים על הכל והלוקח מהן צריך להפריש ודאי ואיך כתב פי' לשי' רש"י ספק:

ודע דאם נאמר כפי' הרב ור"ש בפ"ז מ"ד דדמאי דהוה ודאי טבל דלא חיישי אלפני עור כו' א"כ קשה מאי פריך ומי אית לי' לר"י ברירה מהך דלוקח ודלמא בדאורייתא סובר

אין ברירה דהוה ודאי טבל ומוקצה הוה דרבנן אית ליה ברירה ומש"ה שפיר אמרינן דשחטינן בהמה בי"ט דהוברר כו' ובשלמא אי אמרי' בכותי הוה מדרבנן חומרא בעלמא והחמירו ג"כ דלפרוש תרומה גדולה וכמ"ש ג"כ בס' פני יהושע גיטין כ"ה הוה א"ש דמייתי ראי' דאף מדרבנן לית לי' ברירה משא"כ אי ודאי אין ראי' כמ"ש והייתי סבור לומר שמ"ש רש"י בגיטין דהוה ודאי טבל לר"מ כתב כן דנהי דאיכא ס"ס שמא עשה לעצמו היין והפריש תרומה ונהי דלמכור בשוק עשה מ"מ אין ודאי שלא הפריש נהי דלא חיישי אלפני עור מ"מ פעמים הוא מפריש והוה ס"ס וע"ש בפ"י שכתב קצת מזה יע"ש אלא דס"ס הוה כמו רובא ומיעוט המצוי הוא שאין מפרישין וס"ס במקום חזקה לא אמרינן כמבואר בחדושינו לעיל והיינו לר"מ סמוך מיעוטא לחזקה ואיתרע ליה רובא או דהו"ל פלגא ופלגא עכ"פ כמו שיראה הרואה באשה רבה קי"ט ע"א בתוס' בד"ה מחוורתא מתני' ר"מ שהוקשה להם בס"ה איך הוה דמאי מדרבנן לר"מ יע"ש וה"נ כאן דהוה חזק' דטבל ומש"ה כתב רש"י דהוה ודאי טבל או דאיתרע רובא או דספיקא דאורייתא לחומרא הוה כמו ודאי דרבנן משא"כ לר"י דפליג בכ"מ על ר"מ כמו קטן וקטנה ואזיל בתר רובא וסתם בר פלוגתי' דר"מ הוא ר"י וא"כ לדידי' הוה ס"ס כמו רובא ומ"ה שריא דרובא וחזקה רובא עדיף אלא מדרבנן סמוך מיעוט' לחזקה והו"ל פלגא ופלגא להחמיר ודייק שפיר דעלמא בדרבנן לית לי' לר' יהודא ברירה. הן אמת שמה שהוקשה להם להתוס' בהאשה רבה לר"מ אמאי הוה דמאי דרבנן ובבכורות כ"א ד"ה ואיבעית אימא הקשו ג"כ דאמאי לא סמוך מיעוטא לחזקה כו' ומאי קושיא והא בטבל ליכא חזקה דאימא דהכניס במוץ שלה וכדר"א. ולזה י"ל דהתוס' מקשין להך תירוצא בפ' הפועלים דף פ"ח ע"ב כי קאמר ר' ינאי בזיתים וענבים ולא בחיטין ושעורים וכמ"ש רש"י שם דחיטין ושעורים א"צ ראיית פני הבית ואף במוץ שלה חייב כשימרח ולית ליה דר' אושעיא יע"ש א"כ קשיא להו שפיר אמאי לא אמר הא מני ר"מ היא ומיירי בחיטין ושעורים ומ"מ אין זה קושיא דלית לי' הך תירוצא התם ומ"ש בס' פני יהושע בגיטין שם דבריין לא שייך הא דר"א הייינו לתירוצא כי קאמר ר' ינאי בזיתים וענבים משא"כ לר"א הא נמי דרכן ועשה יין נמי הוה כחיטין ושעורין ועיין תוס' ב"מ פ"ח ד"ה כי קאמר ר' ינאי:

עוד אבאר לך שראיתי כתב בס' פני יהושע שם דר"ת לשיטתי' דמשמע מדבריו בכורות כ"א ע"ב דמיעוט וחזקה מן התורה חיישינן ומכ"ש כאן לר"מ קיימינן עכ"ל יראה מדבריו דאף לרבנן דלא חיישי למיעוטא מ"מ בהדי חזקה חיישינן מה"ת וליתא אלא מדרבנן להחמיר ולא להקל וכמ"ש א שם בפי' ד"ה, חלב פוטר אבל דלר"מ דחייש למיעוטא

בהדי חזקה הוה מן התורה ולא קיי"ל כן מ"מ חיישינן מדרבנן להחמיר וכן הביא הרא"ש ז"ל בשמעתין דף י"א וכבר בררנו כל וה באורך לעיל ומש"ה מטהר ר"מ בתינוק בין ברה"ר ובין ברה"י דהוה ספק השקול ודבר שאין דעת לישאל עיין תוספת פ"ו לקמן ולרבנן להחמיר ולא להקל וליתא לדבריו ז"ל גם מ"ש לר"מ חייש למיעוטא היינו אי מן התורה אבל בכמה מקומות משמע דהוה דרבנן ולא זכיתי להבין דבריו הקדושים במ"ש לרבנן חיישי מ"ה וכמ"ש וכבר יש לומר דהוה דרבנן בלוקח יין מבין הכותים כשיטת מי שסובר כל לוקח אף לאחר מירוח פטור ועיין בפרק הפועלים דף פ"ח תוספות ד"ה תבואת זרעך ולא לוקח ועיין בפ"ב מהלכות מעשר ה"ב דלהר"א ז"ל בין קודם מירוח ובין לאחר מירוח לא הוה אלא דרבנן יעוין שם בכסף משנה ומשום הכי מייתי שפיר ראיה דאין ברירה אף בדרבנן:

או יאמר דמייתי שפיר ראי' דבמנחות פרק ר' ישמעאל ס"ו ע"ב תורמין משל ישראל כו' והיא משנה שנויה בדמאי ובתוספתא הביאה הר"ש ז"ל בפ"ה משנה ט' דדמאי משמע דר' יהודא ור' יוסי כולהו בחדא שיטה קיימי או דיש קנין או דמירוח הנכרי פוטר וכותים גרי אריות הן וא"כ לא מיחייב אלא מדרבנן אין מירוח הנכרי פוטר וכדמסיק במנחות פ"ד ס"ו ע"ב גזירה משום בעלי כיסין יע"ש ומש"ה מייתי שפיר סייעתא דר"י לית לי' ברירה אף בדרבנן ומיהו כל זה לשיטת הירושלמי ותוספתא דגריס דברי ר"מ ר"י ור"י ור"ש כו' וגריס ר' יהודה בלא ו' וכן משמע בחדושי רשב"א בשמעתין כאן שהקשה דהכי משמע דכותים גרי אמת הן ובמנחות משמע דר"י ור"י ור"ש סברי גרי אריות הן ותירץ דר"י ור"י ור"ש לדברי ר"מ אמרו ולקמן אבאר דבריו משמע דגריס ר"י בלא ו' כמ"ש הר"ש פ"ה מ"ט דדמאי אבל לפי סוגית גמרא דידן במנחות בדף ס"ו ע"ב משמע דזוזי זוזי קתני (ר"ל זוגי זוגי קתני) ר"מ ור"י אומרין מעשרין על כל משמע דמן התורה חייבין פירות כותי במעשר וכמו שאבאר לקמן אי"ה א"כ קשה מה שהקשינו:

הן אמת שמההיא מתני' דדמאי מוכח דפירות כותי הוה ודאי טבל ולא ספק וכמ"ש הר"ש שם להדיא דאל"כ איך מעשר משל כותי על של ישראל או להיפך כיון דהוה ספק. ומיהו כבר כתבנו דמתני' ר"מ הוא ולדידיה הוה מיעוט המצוי ולא דמי לדמאי דהוה מיעוטא דמיעוטא כמ"ש התוספות בכורות כ' ד"ה ואיבעית אימא ובהאשה רבה קי"ט ד"ה מחוורתא ומש"ה הוה ודאי מן התורה דסמוך מיעוטא לחזקה ואיתרע רובא משא"כ לר"י ואינך קשיא ואם נאמר דגירסא הוא כגירס' הירושלמי א"ש דר' יהודא כר"י ור"ש סובר. וגם ע"ז קשה דא"כ אמאי לא מוקי הירושלמי פלוגתא בהכי ולזה י"ל דא"כ בשל נכרים במאי פליגי. וגם לר"מ קשה דאיך מעשר בשל כותי על של ישראל או להיפך

דמידי ספיקא לא נפקא אם נאמר כמ"ש בהאשה בתרא דהו"ל פלגא ופלגא ואם נאמר כמ"ש לקמן פ"ו דאיתרע רובא א"ש ושם אבאר הנך רואה דמההיא מתני' מוכח דפירות כותי הוה ודאי ולא ספק אם לא שנאמר דסמוך מיעוטא לחזקה ואיתרע רובא. ומ"ש רש"י כאן דחשידי ובגיטין כתב דהוה ודאי יש לומר ודאי מדרבנן דסמוך מיעוטא לחזקה והו"ל פלגא ופלגא מ"ה לר"מ ואם כן הוה עכ"פ ודאי איסור דרבנן אלא דממתני' דפ"ה דדמאי משנה ט' מוכח דפירותיהן הוה ודאי טבל מן התורה מדמעשרין משל כותי על של ישראל ומשל ישראל על של כותי ומיהו ר"א פליג שם ואוסר משל כותי על של כותי וה"ה משל כותי על של ישראל אלמא ספיקא הוה וכמ"ש הרב ור"ש שם ועיין בתי"ט שם שכ"כ להדיא יע"ש והיה נראה לי בטעם דפליגי ר"א ואוסר דלשיטתיה אזיל כי כבר כתבנו לעיל דבפירות כותי איכא ס"ס שמא לצורך עצמו עשאן ועישר ואם תמצא לומר למכור בשוק אפ"ה לאו ודאי דלא מעשרין אלא ספק והוה ס"ס או כמ"ש בפני יהושע בגיטין שם בע"א וטעמא דהולכין בתר ס"ס בכ"מ הוא כמ"ש הרשב"א בתשובה סימן ת"א מטעם רובא דאיכא ב' צדדין להתיר וא' לאיסור ולפי זה אף נגד חזקה מהני ס"ס דרובא עדיף מחזקה זולת לר"מ דסבירא ליה סמוך מיעוטא לחזקה כו' ויש עוד טעם אחר כתבנו במקום אחר דלר"מ ז"ל בפ"ט מהלכות טומאת מת דכל ספק מה"ת שריא ומדרבנן אסור וא"כ בספק א' הוה ודאי איסור דרבנן וכשיש עוד ספק הוה לי' תו ספק דרבנן ולהקל וא"כ נגד חזקה לא מהני ס"ס דע"כ לא אמר הר"מ ז"ל דספיקו מה"ת שריא אלא היכא דליכא חזקה ולא היכא דאיכא חזקה כמבואר בפר"ח י"ד סימן ק"י וא"כ אף אלף ספיקות לא מהני ור"א לשיטתי' דאית לי' בפ"ו דטהרות דס"ס מהני אטומאה ברה"י כמו שיראה הרואה בתוס' פסחים ט' וי' וב"ב נ' ע"ב ובר"ש בפ"ו דטהרות וע"כ סובר ס"ס מטעם רובא דאי מטעם ספק דרבנן הא בטומאה גם הר"מ מודה דהוה מן התורה דהלכתא מסוטה וא"כ לו יהי' אלף ספיקות לא מהני אלא מטעם רובא ורוב מהני אף בטומאה כמו שמוכח ממתניתין דט' שרצים וצפרדע א' או להיפך ועיין כתובות ריש האשה שנתארמלה יע"ש ואזיל לשיטתי' דסובר כוי חייבין על חלבו אשם תלוי דלא בעינן חתיכה מב' חתיכות וא"כ קשיא איך מביא אשם תלוי והא מה"ת שריא אם נאמר אף בכרת מותר דלא כגירסת הכ"מ שם ועיין בפר"ח י"ד סי' ק"י באורך וע"כ ספיקו דאורייתא מה"ת אסורה א"כ ס"ס מטעם רובא הוא ועיין בכלל ח' שם הארכנו בזה. ומש"ה ר"א לשיטתיה סובר דאין מעשרין משל כותי על של כותי וק"ה על של ישראל דמידי ספיקא לא נפקא וסמוך מיעוטא לחזקה והו"ל פלגא מדרבנן להחמיר משא"כ ר"מ דחייש למיעוטא ואף לר"י ור"י ור"ש לא מהני ס"ס דאוקי אחזקה דטבל

דמעיקרא ולא מהני ס"ס דטעמא דס"ס הוא משום ספק דרבנן ובחזקה לא שייך זה והוה ודאי טבל ומש"ה מעשרין מכותי על כותי משא"כ בדמאי דמיעוטא הוא דאין מעשרין ולא אמרינן סמוך מיעוטא לחזקה כה"ג במיעוט דמיעוטא מש"ה הוה דרבנן ועיין תוספות יבמות ד"ה מחוורתא ובכורות כ' ד"ה ואי בעית אימא ובגיטין בפ"י:

עוד ראיתי להזכיר מ"ש בס' פני יהושע בגטין כ"ה ד"ה ומיחל דלפי' ר"ת דכל לוקח הוה מדרבנן אם הוא ממורח ביד המוכר א"כ לא הוה ההיא דלוקח אלא מדרבנן ומש"ה שרי להפריש בין השמשות יע"ש ואני מסתפק בזה דלדבריו כל שהוא מדרבנן מותר להפריש עליו בין השמשות ואפשר דאינו כן אלא דמאי הוא דהתירו דלא היה ודאי דדבריהם אלא ספק דבריהם דרוב ע"ה מעשרין הן ומיעוטא דמיעוטא דאין מעשרין וחומרא דרבנן בעלמא הוא ומש"ה בין השמשות רשאי לעשר משא"כ בודאי דרבנן אפשר דלא התירו וראי' לזה הא דאמר ריש במה מדליקין ספק חשיכה אין מעשרין הודאי ואין מטבילין הכלים דמתקן מנא הוא ולר"מ ז"ל טבילת כלים דרבנן הוא כמ"ש בפי"ז מהלכות מ"א ועיין בי"ד סי' ק"ך בב"י גבי משכנתא ובפר"ח בס"ק ו' יע"ש ואפ"ה אסור להטביל כלים בין השמשות דמתקן מנא הוא אף דהתיקון הוא מדרבנן דמה"ת אין צריך טבילה אפ"ה חשיב תיקון ה"ה ודאי דרבנן דאין מעשרין דהוה מתקן מדרבנן ובדמאי הקילו. דאשכחן כמה קולות שהקילו בדמאי דהוה רק חומרא בעלמא לא בוודאי איסור דרבנן אם לא שנחלק בין ההיא דאין מטבילין הכלים דהוה אסמכתא מקרא דכלי מדין חמור יותר ובלא"ה לרש"י אפשר דסובר טבילת כלים מה"ת ומ"מ לענין דינא צ"ע באיסור דרבנן ועיין א"ח בשבות:

ועתה אשוב אל משנתנו דהלוקח יין מבין הכותים הנה רש"י בגיטין כ"ה ע"א ד"ה מבין הכותים כתב וזה לשונו כותים גרי אמת הן ואין א"י נפקעת קדושתה על ידם עכ"ל יש לראות למאן קאמר לה אי לר"מ ור' יהודא הא הם סבירא להו דאף בעכו"ם אין א"י נפקעת קדושתה על ידו דאין קנין לעכו"ם בא"י ומאי איריא כותים דגרי אמת הן ומנא אמינא לה מהא דתנן תורמין כו' במנחות ס"ו ע"ב אמר רבא מירוח נכרי פליגי תנאי ומייתי ממתני' ד' פ"ז דדמאי ותוספתא שם ר"מ ור"י אומרים מעשרין מכל על כל (והוא כגי' תלמוד דידן דזוגי זוגתא קתני ר"מ ור"י בחדא שיטה ור"י ור"ש בחדא שיטה עיין בר"ש שם). ופירש"י מכותי על של ישראל דאין קנין לעכו"ם בא"י ואין מירוח עכו"ם פוטר ר"י ור"ש אומרים תורמין מש עכו"ם על כותים ומשל כותים על של עכו"ם אבל לא מכותים ומעכו"ם על של ישראל דמירוח הנכרי פוטר והם נמי סבירא להו דאין קנין אלא דמירוח פוטר ואיך שיהיה מוכח דלר"מ ור"י אין קנין לעכו"ם וא"כ תיפוק ליה דא"נ

גרי אריות הן אין א"י נפקעת קדושתה על ידם ואי לר' יוסי ור' שמעון פי' כן דהם אפשר דסבירא להו דיש קנין לעכו"ם בא"י אם כן לדידהו ע"כ כותים גרי אריות הן דאל"כ אמאי פליגי דאין מעשרין משל כותי על של ישראל ומשל עכו"ם על כותי מעשרין או מכותי על כותי אלמא דוודאי טבל משוינן לה ואפ"ה אין מעשרין משל כותי על ישראל ומישראל על כותי אלמא דגרי אריות הן ויש קנין לעכו"ם בא"י או דמירוח העכו"ם פוטר וה"ה כותי דגרי אריות הן ואיך כתב רש"י דגרי אמת הן ואין א"י נפקעת כו' ולמאן קאמר לא לר"מ ור"י ולא ר"י ור"ש:

ולהתיר הספק הזה נוכל לומר שמ"ש רש"י כאן הוא כמ"ש הר"ש בפירוש המשניות בדמאי ז' משנה ד' ופ"ה משנה ט' דכתב דסוגיא דמנחות סברה דכ"ע יש קנין לעכו"ם להפקיע מיד המעשר אלא בתבואה שלקח כותי מישראל ומרחה פליגי דלר"מ ור"י מירוח נכרי אין פוטר ולר"י ור"ש מירוח נכרי פוטר יע"ש ודבריו ראוין למי שאמרן דסוגיא דידן לשיטתיה כמו שאמרו בע"ז דף כ"א דשדה דאית ביה תרתי היינו הפקעת מעשר דיש קנין לר"מ וע"כ פליגי בלקח עכו"ם תבואה מישראל ומרחה ומש"ה פירש"י כאן שפיר דכותים גרי אמת הן ואין א"י נפקעת, מקדושתה על ידם הפך מה שפי' במנחות. ואף דר"י ור"ש ע"כ סבירא להו דכותים גרי אריות הן ומירוח נכרי ג"כ פוטר אלא מדרבנן הוא דחייב משום בעלי כיסין כדמפרש במנחות ס"ז ע"א מ"מ מפרש לר"מ ור"י דאף בדאורייתא אית להו ברירה יעוין שם היטב במנחות ובגיטין ולקמן אבאר עוד בעזה"י:

הן אמת שיש לתמוה בההיא דמנחות מי הכריחו לרש"י לפרש דכ"ע אין קנין והוא הפך סוגיא דע"ז כ"א וגם יקשה קושית הר"ש מנא ליה לרבא דפליגי במירוח נכרי אי פוטר אי לאו דלמא דכ"ע אין פוטר ופליגי ביש קנין או בלקח בשבלים יע"ש ובברייתא לא נזכר דר"א פליג ואוסר בשל כותים על של כותים ועיין לקמן מ"ש בדברי ר"א יע"ש והיה אפשר לומר דהוכרח רש"י לפרש דר"מ סובר דאין קנין לעכו"ם בא"י משום דמסיק שם במנחות ס"ז ע"א מ"ט דר"מ דכתיב דגנך שני פעמים אין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות ואי סבירא ליה דיש קנין לעכו"ם בא"י אימא חדא למעט עכו"ם ן ולא נכרי דיש קנין וחדא למעוטי מירוח נכרי דפוטר אלא ש"מ דסבירא ליה דאין קנין ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות מירוח נכרי דאין פוטר מן המעשר ועיין מנחות ל"א ע"א תוס' ד"ה קסבר אין קנין שכתבו וא"ת והא מירוח עכו"ם פוטר ואין לומר דאין פוטר דלא אשכחן תנא דאית ליה תרתי דאם כן דגנך ב' פעמים במאי מוקי לה דר"מ סובר דמירוח נכרי אין פוטר וסובר דיש קנין. מה שכתבו דר"מ סובר דיש קנין הוא כשיטת הר"ש ז"ל בפי'

המשניות פ"ה דדמאי מ"ט וסבירא להו דמיירי בלקח כותי תבואה מישראל בשבלים אמנם מה שכתבו דר"מ סבר יש קנין משמע דגנך מוקי להא גופא ליש קנין ולא ידענא דהא אמר לקמן ס"ז ע"א אין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות מירוח גם לא מקשין מידי דלית תנא דאית ליה תרתי מירוח אין פוטר ואין קנין דא"כ דגנך במאי מוקי לה והא אדרבה מוקי למירוח דאין פוטר דאין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות וגם למה דהדר רבא ואמר למ"ד מירוח אינו פוטר ה"ה הקדש אין פוטר יש לראות וליישב זאת וי"ל באמת הני ב' דגנך כחדא חשיב או חד לשום דרשא וחדא דמירוח עכו"ם אין פוטר ולזה שפיר כתבו דמדפשוט לרבא כ"כ ש"מ דלית תנא דאית ליה תרתי דמירוח העכו"ם אין פוטר ואין קנין ואין להאריך כאן:

גם זאת אומר לך שמ"ש הר"ב בפי' המשניות פ"ז מ"ד דדמאי דאינה הלכה דלפי שמדרב' יש ברירה ולא בדבר דאורייתא לכאורה כל לוקח הוא מדרבנן ולזה י"ל דסבירא ליה כשיטת ריב"א בפ' הפועלים פ"ח ע"א ד"ה אין הטבל מתחייב אלא בראית פני הבית יע"ש אבל הר"מ ז"ל שכתב ג"כ וזאת הלכה היא לר"מ ולא קיי"ל לפי דבאורייתא אין ברירה קשה והא פסק בפ"ב מהלכות מעשר ה"ב דלוקח תבואה שלא ממורח חייב מה"ת וממורח מדרבנן חייב והוא כשיטת ר"ח בהפועלים שם ד"ה תבואת זרעך ולא לוקח וכמ"ש הכ"מ יע"ש היטב וא"כ אמאי אינה הלכה והא הלוקח יין מבין הכותים נגמר מלאכתן בידם ובזה כ"ע מודים דיש ברירה בדרבנן דהכי הלכתא ואמאי כתב שאין הלכה:

שוב ראיתי בתוספות בכורות י"א ד"ה טבלים דהא דאמרינן בעירובין ל"ה ע"ב דלמא כי לית ליה לר"ש ברירה ה"מ בדאורייתא שהוקשה להם לר"ת דכל לוקח מדרבנן הוא דחייב איך אמר ר"ש בדאורייתא ותירץ דה"ק תרומת דגן תירוש ויצהר קרוי דאורייתא עכ"ל רצונם לומר דשאני תרומה דאית ליה שורש מן התורה משא"כ תחומין דאין להם עיקר בתורה ולפי זה לדידן ע"כ אף בדרבנן אלא דיש לו עיקר מה"ת קיי"ל אין ברירה ומש"ה כתב הר"מ ז"ל דאינה הלכה כאותה משנה. וכבר כתבנו שאין כונתנו כאן אלא לבאר פי' המשנה ולא לדבר דיני ברירה כי לא עת האסף פה:

ודע עוד שמה שהוקשה להם לתוס' בכורות י"א הא דאמר בעירובין ה"מ בדאורייתא דמשמע דנתחדש להם קושיא זו דוקא לר"ת דאמר כל לוקח מדרבנן חייב והא לפי' ריב"א נמי יקשה דהא ר"י ור"ש סוברים דיש קנין לעכו"ם בא"י וכותים גרי אריות הן או דמירוח העכו"ם פוטר כדמסיק שם במנחות וא"כ הלוקח יין מבין הכותים דנגמרה מלאכתן ביד הכותי והם גרי אריות ודאי לא חייב במעשר אלא מדרבנן וכיון שכן איך

אמר כי ליה לר"ש מן התורה והא לא הוה אלא מדרבנן וכדכתיבנא וההיא דהלוקח יין מבין הכותים לר"ש ור' יוסי או במטהר יינם או דלא גזרו על סתם יינם כמ"ש התוס' בגיטין דף כ"ה ולקמן אבאר תי' הרשב"א ז"ל. ואין לומר דר"י ור"ש במירוח נכרי הוא דפליגי אבל סברי אין קנין ויין לא שייך מירוח כדמסיק בפ' הפועלים פ"ח ע"ב ואי בעית אימא כי קאמר ר' ינאי בזיתים וענבים דלאו בני גורן נינהו ותלה בראיית פני הבית לחוד וכי כתיב דגנך ולא דיגון נכרי בדגן הוא דכתיב דעיקר חיוב המעשר בא לאחר מירוח מש"ה דיגון גוי פוטר משא"כ ביין זה לא ניתן להאמר כלל כיון דעשאן יין הוה גורן דידהו יין דדוקא משירד לבור ומשנה ערוכה היא היין עד שירד לבור ועיין בבא מציעא פ"ח תוס' ד"ה זיתים וענבים ועיין בפני יהושע בגיטין כ"א ע"א:

עוד אבאר לך כי רבא דאמר במנחות ס"ו ע"ב דמירוח הכותי תנאי היא ולא מוקי פלוגתייהו כמו בירושלמי דפליגי ביש קנין ואין קנין הביאו הר"ש בפ"ה מ"ט ובתוס' בכורות י"א ד"ה טבלים שאתה לוקח מן העכו"ם כל דבריהם שם מבוארים יותר בפי' הר"ש אפשר דהוה קשיא ליה אי פליגי ויש קנין לעכו"ם א"כ ע"כ ר"ש סובר דיש קנין לכותי וכותים גרי אריות הן ומש"ה אין מעשרין משל כותי על של ישראל א"כ קשיא דר' יהודא אדר' יהודה דבסוכה כ"ג מסיק דר"י לא חייש אבקיעת הנוד דלא חייש למיתה ור"י דאמר הלוקח יין מבין הכותים שאוסר טעמא משום ברירה ולדבריו דר"מ קאמר הא דבקיעת הנוד לדבריך שאתה אוסר לעשות סוכה מבעלי חיים ע"כ דחיישת למיתה ומיהו ר"מ טעמא אחרינא אית ליה כדמסיק התם ור"י מדמכשיר לעשות סוכה אף בשאר בהמה דלאו פיל דכי מיית ליכא ביה עשרה ואפ"ה שרי דלא חיישינן למיתה אף במסקנא וע"כ טעמא דידיה משום דאין ברירה וא"כ קשיא מתני' דעירובין ל"ו ע"ב דאית לר"י ברירה וע"כ צריך לומר כי לית ליה ברירה בדאורייתא אבל בדרבנן אית ליה יע"ש היטב בסוגיא דעירובין. כן סובר רבא ואף דרבא תירץ שם אליבא דר"ש דמש"ה אוסר בלוקח יין מבין הכותים דבעינן ראשית ששיריה ניכרין המעיין בחדושי הרשב"א בשמעתין שכתב למ"ד יש ברירה כי מפריש לאחר זמן ב' לוגין תרומה הוברר הדבר למפרע דזהו תרומה ושיריה ניכרין מיקרי והקשה מעירובין דרבא אמר שאני יין דבעינן שירי' ניכרין אלמא אף מאן דאית ליה ברירה לא מהני ותירץ דמש"ה ואי בעית אימא דחייש לבקיעת הנוד הא משום שירים ניכרין מהני למ"ד יש ברירה כן הוא תוכן כוונתו יע"ש שכתב דלמ"ד י"ב מהני והביא כן בשם הרמב"ן ובשם גאון סוף דבר דרבא חזר גופא מהך תירוצא ואמר ואבע"א משום בקיעת הנוד בעירובין ולפי סוגיא דסוגיא איתברר מילתא דר"י לא חייש למיתה וכ"ש לבקיעת הנוד כמ"ש לעיל ולדבריו דר"מ קאמר וטעמא דר"י דלית

ליה ברירה בדאורייתא ובהא דתני תורמין משל כל על של כל גורס רבא לר"מ לחוד ור"י ור"י ור"ש כולהו סברי דאין מעשרין משל כותים על של ישראל וכגירסת ירושלמי הביאו הר"ש בפ"ה מ"ט דדמאי ואפשר שגירסת רש"י במנחות נמי היה כן דר"י ור"י ור"ש כולהו בחדא שיטתא קמיירי וע"כ דמירוח עכו"ם אי פוטר פליגי דאי סבר ר"י יש קנין וכותים גרי אריות הן א"כ בלוקח יין מבין הכותים נמי הוה דרבנן אלא ע"כ דאין קנין ופטור משום מירוח עכו"ם והא דלוקח יין איירי במטהר יינו של כותי וישראל הוא העושה כמ"ש התוס' בדוכתי טובא בגיטין ומנחות ובכורות וסוכה ועירובין ורש"י ז"ל לשיטתיה שסובר אף שהתבואה ברשות עכו"ם כי מרחה ישראל מירוח ישראל קרינן ביה ומנא אמינא לה מבכורות י"א ע"ב שכתב בד"ה דאימרחנהו ישראל ברשות עכו"ם שהיה ישראל אריס וקרקע של עכו"ם הוה אלמא אף שהתבואה ברשות עכו"ם מירוח ישראל קרינן ביה ועיין בתוס' שם דבור המ' דמרחינהו ישראל ובר"מ פ"א הי"א מהלכות תרומות ובכ"מ שם דרבינו מפרש כפי' התוספות אבל רש"י לא סבירא ליה הכי אלא כמ"ש כאן:

או יאמר אי פליגי במירוח הגוי אי פוטר א"ש דר"י ור"י ור"ש אוסרין דבתרומה גדולה לא שייך למדרש דגנך ולא דיגון עכו"ם דתרומה גדולה אפשר מעיקר הדין חיובא דידיה חל קודם גמר מלאכה וכדאיתא בירושלמי אי אפשר לגורן שתעקר אא"כ הפרוש ממנו תרומה גדולה וכמ"ש בספר פני יהושע גיטין כ"ה ד"ה עשרה מעשר ראשון יע"ש וא"כ מהיכא תיתי דלפטור מירוח עכו"ם משא"כ מעשר דאינו חל עד גמר מלאכה וכיון שנגמר מלאכתן ביד העכו"ם פטור ומיהו בר"ח הלכות תרומות פ"א כתב דפטור מכלום במירוח עכו"ם יע"ש ואין כאן מקומו להאריך:

עוד אבאר לך דהא דאמר בעירובין ל"ז ע"ב דלמא כי לית ליה לר"ש ברירה ה"מ מן התורה אבל בדרבנן אית ליה שהוקשה לתוס' בכורות י"א ד"ה טבלים והלא כל לוקח מן התורה פטור בממורח ביד המוכר לשיטת ר"ת ולפי מ"ש מהרימ"ט ח"א סימן פ"ה הביאו במשנה למלך פ"א מהל' תרומות הי"א דלא פטרה תורה לוקח אלא מן מעשר ולא מן תרומה גדולה ותרומת מעשר א"כ מש"ה ר"י ור"ש אוסרין משום תרומה גדולה דהוה מן התורה אף בלוקח ועיין במשנה למלך כמ"ש שם דתוס' סברי דבתרומת מעשר פטור יעוין שם ובמ"ש התוס' שם עוד דההיא דמנחות ס"ז מיירי בעכו"ם שתרם משלו על של ישראל דהוה תרומה כדתנן בפ"ג דתרומות יש לעיין ביה טובא דהא ע"כ לא אמרינן דעכו"ם שתרם תרומתו תרומה אלא בדנפשיה דאין קנין לעכו"ם בא"י אבל לתרום משלו על של ישראל אף שלא מדעתו כיון דמטעם זכיה הוא הוה כשליחות ונכרי אין נעשה

שליח גם מדברי התוס' משמע דתרומתו מן התורה הוא והכי איתא התם בפ"ג דתרומות אבל הר"מ ז"ל בהלכות אלו פ"ד הט"ו כתב דמדין תורה אין תרומתו תרומה והטעם אף שבמ"ש פ"ג דתרומות משמע דהוה מ"ה לת"ק משום דכתיב איש איש שנודרים כישראל וה"ה תרומה מרבים מיניה ועיין בר"ש שם ובקדושין מ"א ע"ב יע"ש והר"מ ז"ל דפסק בהלכות מעה"ק דאין לו אלא עולה כר"ע ולא שאר קרבנות וכ"ש תרומה דאימעט דלא הוה מה"ת ואם נאמר דיש קנין אם לא חזר ישראל ולקח מעכו"ם דרפוי מרפי ביד הכ"מ בבר זה כמו שיראה הרואה בפרק א' ה"י וי"א אם כן בלא"ה א"ש דמש"ה תרומות גוי דרבנן דיש קנין כה"ג כ"ש:

כתב התוי"ט במסכת דמאי פ"ז מ"ד מ"ש הרב דלוקח בע"ש בין השמשות כתב ולא מוקי בלוקח מע"י שיקח בשבת היין מן הכותי כו' ולא ידענא אמאי לא אמר לצפונו או לדרומו כיון דמבע"י מיירי כמו בדמאי אף שאין בידו אומר כך כמו שמבואר במשנה א' יע"ש עוד כתב אהא דהיו לו טבל של תאנים אומר כו' קשה הא תו למה לי עכ"ל ואפשר דאשמעינן תרתי דאי מקמייתא ה"א דווקא דרבנן ויש שורש מ"ה הוא דאית לר"מ ברירה כמו הלוקח יין דכל לוקח דרבנן הוא ועיין תוס' בכורות י"א ב' ד"ה טבלים או דיש קנין לר"מ וההיא דמנחות מיירי בתבואה שלקחה עכו"ם מישראל וכמ"ש הר"ש פ"ה ובתוס' בכורות שם ובמנחות ס"ו ד"ה מירוח וע"ש וכותים גרי אריות הן ולכך אשמעינן בטבל שלו דהוה מה"ת אפ"ה יש ברירה ועיין בפי' הר"מ ז"ל בהך משנה פ"ז יע"ש ומשנה א' איצטריך א' שלא גזרו על סתם יינם ב' דגרי אמת הן או דנחשדו גם על תרומה גדולה כמ"ש רש"י כאן ועוד דהוה ודאי ולא ספק ומש"ה לא הוזכר לצפונו או לדרומו ושאר ענינים שמחולק וודאי מן דמאי:

ולהכי צריכי תרווייהו ומיהו אי פירות הוה מדרבנן לבד דגן תירוש ויצהר דהוה מן התורה וזה דעת הראב"ד בהלכות תרומות פ"א ה"א יע"ש בכ"מ ובמשנה למלך אם כן הא דקתני מתני' היו לו מאה תאנים של טבל לא הוצרך להשמיענו דכבר אשמעינן במשנה הקודמת ואפשר לומר להיפך דמתני' דהכא כ"ע היא ור"י ור"י ור"ש אמרוה דאפילו מאן דלית ליה ברירה ה"מ בדאורייתא כי ההיא דהלוקח יין ואין קנין דהוה מה"ת וישראל מטהר יינו או דתרומה גדולה לא שייך בה מירוח נכרי דפוטר דחיובא דידה מקמי גמר מלאכה הוא ולא שייך מירוח כמ"ש לעיל בשם ירושלמי והביאו פנ"י בגיטין כ"ה ודגנך ולא דיגון נכרי במעשר הוא דכתיב אבל במשנה ב' כ"ע מודים דיש ברירה דהוה דרבנן אלא דקשה הא הלוקח פטור מדין תורה בין קודם מירוח בין לאחר מירוח להר"א ז"ל

עיין בהלכו' תרומו' ואם נאמר דתרומה גדולה חייב בה הלוקח מד"ת כמ"ש מהרימ"ט בח"א והבאתיו לעיל הוא א"ש ויש לתרץ בע"א ואין להאריך:

העולה מהני מילי מעלייתא דלכאורה ממשנה ט' פ"ה דדמאי מעשרין מכותים על של ישראל מוכח דהוה וודאי טבל וכמ"ש הר"ש שם יע"ש ואין לומר דמיירי בידע שלא עישר או בלקח ממנו קודם גמר מלאכה דא"כ מ"ט דר"א דאוסר משל כותי על של כותי וכמ"ש הר"מ דספיקא משוי ליה בלא ידעינן אי עישר ואפ"ה לת"ק מעשרין משל כל על כל והיינו משום דפירותיו וודאי טבלי' כשמוכר לאחרים דלא חיישי אלפני עור. אמנם ראיתי בר"ש שהביא ירושלמי ור"א אוסר אמר ר' יוחנן כשם שעשו פירות ישראל דמאי אחר רובן ואין מעשרין מזה על זה כך עשו פירות כותי וודאי ואין מעשרין מזה על זה וצריך ביאור ונראה דהכי פירוש כמו בדמאי דאין מעשרין מזה על זה דשמא א' עישר והב' לא והוה מן הפטור על החיוב ומ"ש אחר רובן דאי הוה ספק השקול הוה וודאי דאוקמיה אחזקה אלא דרובן מעשרין ומש"ה לא הוה אלא ספק דבריהם כך עשו פירות כותי וודאי טבל מדבריהם דלשון עשו כך משמע ומש"ה ג"כ אין מעשרין מזה על זה דשמא א' עישר ויש עוד לפרש דר"א סובר פירות כותי הוה וודאי ואפ"ה אין מעשרין מזה על זה דשמא א' נכרי גמור ויש קנין והב' גר צדק הוה ואין עע"ז ומש"ה הוה מן הפטור על החיוב ולפ"ז אין ראי' דמצינו לומר דכ"ע פירות כותי ספיקא הוה או חששא דרבנן בעלמא הוא דהוה ס"ס שמא עישרן לצורך עצמן ואת"ל שעשה מתחלה למוכרן בשוק שמא עישר הלאו וודאי הוא כמ"ש לעיל וכאן מיירי בידוע שלא עישר או שלקחו קודם גמר מלאכה דאפילו הפריש לא הוה מעשר ויש לעיין בזה. וטעמא דר"א שמא א' מהן נכרי גמור או עע"ז כדמצינו בימי ר"מ שהיו מועטין עע"ז וא' מהן ישראל וגר צדק והוה מן החיוב על הפטור:

והנה בהא דדמאי דכתבו התו' באשה רבה ובכורות כ' ד"ה ואי בעית אימא דהוה דרבנן שאין להחזיק שום אדם ברשע ובאשה רבה ד"ה מחוורתא כתבו ג"כ בדרך זה ור"ל דכל ישראל בחזקת כשרות הן ואכתי אוקי להדי חזקה דטבל ורובא דתליא במעשה לא אזלינן בתריה כמ"ש בבכורות והרשב"א בחדושיו לעיל דף י"א ואם נאמר דהא דאין הולכין אחר רובא דתליא במעשה היינו מדרבנן וכבר כתבנו בזה לעיל באורך בדיני רובא הוה א"ש מש"ה הוה דרבנן ואם נאמר דמיעוט' דמיעוט' הוא וכמ"ש הפני יהושע ג"כ בגיטין א"ש דע"כ לא אמרינן דרובא דתליא במעשה אין הולכין אחריו אלא במיעוט המצוי לא בע"א וכבר כתבנו לעיל בדיני רובא ואף אם נאמר דמעשרין בדיבורא ממקום אחר חדא

זה הוה מיעוטא דמיעוט' ועוד זה נמי לא אזלינן בתריה דהמיעוט לא צריך שום דבר אלא ממילא הוא ולא אזלינן בקר רובא ואון עת האסף פה הלא דברים ארוכים הם:
ובד"ה ומיחל פי' מחלל מעשר שני על מעות כו' עכ"ל לרש"י ז"ל שפי' דמיירי באומר בע"ש מבע"י או בחול שאין לו כלים ומש"ה הא דתשעה מעשר שני אה"נ דאומר לצפונו או לדרומו ומחלל מיד על המעו' משא"כ לפי התו' והרב והר"ש דמיירי בע"ש בין השמשות ומש"ה אסור לקרוא לה שם ממש אלא אומר לכשישתה יהא תרומה ומעשר למפרע ע"כ ומיחל היינו מתחיל ושותה ועיין בגיטין כ"ה ובדוכתי טובא מ"ש התוס' בזה יע"ש היטב:
גמרא דברי ר"מ ר"י ור"י ור"ש אוסרין. אבל עולא בעירובין דל"ה ע"ב מוקי ר"י כר"מ דזוגי זוגי קתני ואדרבה אית ליה לר"י ברירה וכבר הארכנו לעיל בגי' הללו יע"ש:

דף יד:

בתוספות בד"ה התם כדקתני טעמא כו' ורב אית ליה דטעמא דר"י דאין בריר'. עכ"ל והא דאמ' דלמא יבקע הנוד לדבריו דר"מ קאמ' לה' והא' דדייק רב דלר"י אין ברירה ולדבריו דר"מ קאמר לה מנלי' זאת דלמא טעמא משום בקיעת הנוד כבר כתבנו דר"י מכשיר בעשה בהמה דופן לסוכה בכל ענין אף אי מיית לית בה עשרה אלמא דלא חייש למיתה ויה"כ מעלה בעלמא:
עי' סוכה דף כ"ג ע"ב וכ"ש דלא חייש לבקיעת הנוד דמסר לשומר אלא משום דאין ברירה ותירצו התו' דאי' לאו ההיא דאין היינו מוכרחין לומר דעיקר טעמא דר"י משום בקיעת הנוד ולא משום דאין ברירה כי היכי דלא תיקשה ממתני' דעירובין אבל השתא דאיתא לדאין אמרינן שפיר דטעמא דר"י משום אין ברירה ולא משום בקיעת הנוד דלא חייש לבקיעת הנוד ומש"ה פריך והא ר"י ל"ל בריר' דאליבי' דרב קיימינן הכא משא"כ לעולא בעירו' דאמר ליתא לדאין מקמי מתני' דעירובין דסבר ר' יהודא יש ברירה יע"ש:
וברש"י ד"ה מזרח ומערב כו' עיין במהר"ם מלובלין וביצה ל"ז ועירו' ל"ו ומ"ש רש"י אילן או גדר ע' בעירו' ד"ל וע' במהרש"א ז"ל במס' ביצה מ"ש בזה:

דף טו.

גמרא דתנן המבשל בשבת בשוגג מפני שיש בכאן כמה דקדוקים אמרתי לפרש הנה רש"י ז"ל בכתובות דף ל"ד ע"א ד"ה בשוגג יאכל הוא וד"ה במזיד לא יאכל הוא עולמית אבל אחרים אוכלין ר"י אומר בשוגג ואכל למ"ש הוא עכ"ל הנה לפי דבריו שם כך הוא

לר"מ בשוגג יאכל בו ביום הוא וכ"ש אחרים דלא קנס ר"מ שוגג אטו מזיד במזיד לא יאכל הוא' עולמית מטעם קנס אבל אחרים אוכלין אפשר אף בו ביום דלא עבדי איסורא אף דנהנה ממעשה שבת או אפשר עד מ"ש וכמ"ש לקמן ולר"י בשוגג יאכל למ"ש דקניס שוגג אטו מזיד כמ"ש שם רש"י להדיא ובסוגיא דגיטין דף נ"ג ע"ב דטעמא דר"י משום קנסא מדפריך ורמי דר"י אדר"י יע"ש וא"כ כי קניס ר"י לו אבל באחרים לא שייך קנס וכמ"ש מהרש"א כאן דסברת רש"י הוא כל משום קנסא לא שייך אלא לו ולא לאחרים במזיד לא יאכל עולמית מטעם קנס ובשוגג לא קנסו כולי האי ודי שיקנוס בו ביום ועיין מהרש"ל מה שכתב בכאן וגם מהרש"א ז"ל מודה לזה דסוגיא דגיטין הכי סברה ולאחרים אפשר אף בו ביום שרי או אפשר דמ"מ מודה דבו ביום אסור כמו לר"מ וכמו שאבאר עוד לקמן ור"י הסנדלר סובר בשוגג לא יאכל עולמית מטעם קנס אטו מזיד ובמזיד לא יאכל עולמית מן התורה בין הוא ובין אחרים מקרא דכי קודש הוא כמו דדריש בכתובות שם וב"ק יע"ש ובשוגג הוא עולמית ואחרים למ"ש הוא מטעם שלא יהנה ממלאכת שבת דאי מטעם קנס והוא דעביד איסורא קנסו לעולם ולאחרים עד מ"ש הא ליתא לשי' רש"י בכאן וכפי מה שפי' מהרש"א אליבי' דסברתו הוא דלא שייך למקנס אחרים כלל דלא עבדי איסורא אלא ע"כ דלא יהנה במלאכת שבת וכמ"ש רש"י בשמעתן לר"י. והנה יש שוגג אטו מזיד דלמא טעמא דר"י דלא ליתהני ממלאכת שבא ואי דסוגיא לראות בגיטין דפריך ורמי דר"מ אדר"מ ור"י אדר"י דר"מ במבשל לא קניס שוגג אטו מזיד ור"י קניס שוגג אטו מזיד מנא לי' דר"י קניס דהתם לא סברה הך סברא דלא ליתהני ממלאכת שבת הא לר"י הסנדלר ע"כ טעמא משום הכי הוא דאל"כ בשוגג אמאי אסור לאחרים עד מ"ש ואי מטעם קנס הא לשי' רש"י ודאי דלא שייך למקנס אחרים כמ"ש מהרש"א בשמעתין כאן וא"כ ה"ה ר"י טעמא דעד מ"ש דלא ליתהני מעבירה ולא משום דקניס ולזה י"ל דסוגיא דהתם סברה מדקתני בשוגג יאכל למ"ש הוא משמע ואמאי לא קתני דגם אחרים אין אוכלין עד מ"ש ולית ליה האי תירוצא שכתב רש"י כאן דאיידי דתנא סיפא לא יאכל בדידי' ולזה הכריח דר"י לא משום שלא יהנה הוא דא"כ לאחרים נמי אלא מטעם קנס ולדידי' קניס ולא לאחרים דלא שייך וא"כ פריך שפיר דר"י אדר"י דכאן קניס אלא דיש לראות במה שהביא מהרש"א בשם פי' ישן אחד וז"ל דר"י קניס שוגג אטו מזיד ובעינן לערב כדי שיעשו דלא נימטיי' הנאה מעבירה עכ"ל לא ידענא היאך הרכיב שניהם יחד דסוגיא דגיטין סברה דטעמא דר"י משום דקניס שוגג אטו מזיד דאי דלאו נימטיי' הנאה מעבירה א"כ מנלי' דקניס ר"י שוגג אטו מזיד והלא בטעמא דלא:

נימטי' סגי ומאי פריך ורמי דר"י אדר"י אלא דסוגיא דהתם סברה מטעם קנס לחוד מדקתני לא יאכל משמע הוא ולא אחריני וכמ"ש לעיל. וי"ל זאת דתו' בפי' ישן דלערב עד כדי שיעשו דלא נימטיי' הנאה מעבירה לאו משום דבשוגג חשיב לי' עבירה אלא טעמא דר"י משום קנס והיינו אי שרית ליה בשוגג אתי לאיערומי ויבשל במזיד ויאמר שוגג הייתי ומש"ה קנסו שוגג אטו מזיד וכמ"ש הרשב"א ושאר פוסקים וא"כ מש"ה בעינן לערב בכדי שיעשו דאי שרית לי' מיד אכתי אתי לאיערומי כיון דא"צ להמתין כדי שיעשו משא"כ אי צריך להמתין לא אתי לאיערומי דיכול לבשל במ"ש וז"ש בפי' ישן דצריך להמתין כדי שיעשו כדי דלא נימטי' הנאה מעבירה ר"ל שיבשל במזיד וא"צ לשהות כדי שיעשו וז"ל חדושי רשב"א בשמעתין ר"י אומר בשוגג יאכל למ"ש דקניס שוגג אטו מזיד דלא אתי להערים ולומר שוגג הייתי ואח"כ כתב דצריך להמתין כדו שיעשו דלא ליהני מעשיו הרעים יע"ש ור"ל דאכתי אתי להערים משא"כ אז צריך כדי שיעשו תו לא אתי לאיערומי וה"נ י"ל בפי' ישן ולאו דשוגג עבירה הוא:

ודברי הרשב"א הם נלמדים ממ"ש בשבת ל"ח דלמא אתי לומר שוכח אני כמ"ש לקמן וה"נ כן. ולפי דברי הרשב"א אין צריך לדחוק כמ"ש מהרש"ל דהא דלא קנסו שוגג עולמית כמו מזיד דדי שיקנוס בו ביום אלא כיון דטעמא דלא אתי לאיערומי וכיון שאסור עד כדי שיעשו כו' תו לא אחי להערים דלא נהנה ולאו דשוגג עבירה הוא ושייך בי' קנס משא"כ במזיד דעביד איסורא קנסו ממש דעביד איסורא ואף עולמית. ויש לראות לפי זה מאי פריך בגיטין ורמי דר"י אדר"י דכאן קניס שוגג אטו מזיד ובמטמא יין של חבירו לא קניס שוגג ופטור ומאי קושיא דהתם לא שייך אתי לאיערומי וי"ל דהתם נמי שלא יעשה להכעיס לחבירו ויאמר שוגג הייתי ומיהו לפי מה שסיים הרשב"א שם דלא בעינן בכדי שיעשו א"ש טפי דע"כ טעמא דר"י משום קנסא לחוד נמצינו למידין דסוגיא דגיטין וכפי מה שפי' רש"י בכתובות ל"ד ע"א סברה דלר"מ במזיד לא יאכל עד מ"ש לו ולאחרים מותר בו ביום דלא שייך קנס ואפשר דמ"מ עד כדי שיעשו אף לאחרים דלא ליתהני מעבירה ושוגג לאו עבירה הוא ור"י סובר בשוגג יאכל הוא למ"ש ואחרים בו ביום ובמזיד לא יאכל הוא עולמית ואחרים למ"ש עד כדי שיעשו כדי לא ליתהני מעביר' ובעינן כדי שיעשו וכדכתיבנא:

ארא שיש לראות מי הכריח לרש"י ז"ל בכתובות לר"מ במזיד לא יאכל הוא עולמית הפך סוגיא דכאן דמוכח דלר"מ יאכל למ"ש אף הוא מדפריך ונוקמי' במזיד וכר"מ אלמא במ"ש שרי וכמו שאבאר בלשון התו' ד"ה המבשל וכן פי' רש"י כאן להדיא ומי הכריח לרש"י שם בכתובות בע"א. וי"ל דסברת רש"י הוא דודאי במזיד דין הוא שאף לאחרים

אסור עד מ"ש כדי דלא ליתהני מעבירה וא"כ לר"מ אמאי נקיט במזיד לא יאכל הוא משמע הא אחרים שרי ולטעמא דלא ליתהני אין חילוק בין לו או לאחרים אלא דסוגי' דהתם ודגיטין סברא דבמזיד לא יאכל הוא עולמית מטעם קנס ולאחרים לא שייך קנס אלא עד מ"ש דלא ליתהני מעבירה ור"י סובר בשוגג לא יאכל מטעם קנס דאי משום לא ליתהני בשוגג לאו עבירה הוא ובמזיד הוא לא יאכל עולמית אבל אחרים עד מ"ש ונמצא לענין מזיד לא פליגי ר"מ ור"י אלא בשוגג לר"מ יאכל הוא אף בו ביום דלא קניס ור"י קניס הוא' עד מ"ש ואחרים בו ביום נמי שרי משא"כ סוגיא דשמעתין סברה דר"י בשוגג נמי עבירה היא ואף לאחרים אסור עד מ"ש וא"כ יאכל דקתני הוא' עצמו איידי דסיפא תני לה וכמ"ש רש"י לקמן בשמעתן א"כ ה"ה לר"מ דאמר במזיד לא יאכל היינו למ"ש בין הוא ובין אחרים ואיידי דתני רישא רבותא דאף הוא יאכל בו ביום תני סיפא בדידי' ומש"ה פריך ונוקמי' במזיד וכר"מ דאי לר"מ במזיד לעולם אסור א"כ מאי פריך הא שחיטתו כשירה משמע לו ולאחרים כדמשני לר"י הסנדלר וכן נמי לאחרים אסור עד מ"ש מה"ט מדפריך ונוקמא במזיד וכר"מ משא"כ סוגיא דגיטין דלא ס"ל איידי וכמ"ש לעיל מש"ה פי' רש"י ז"ל שפיר דלר"מ לא יאכל הוא עולמית במזיד ופירושו בכתובו' הוא ע"פ סוגיא דגיטין דהכי משמע ריטהא דסוגין כמו שפי' הגמ' בגיטין דפליגי אי קנסו כו' ועיין מ"ש לעיל ובלשון התו' ד"ה המבשל אבאר יותר בעזה"י ועיין בפני יהושע דף ל"ד ע"א:

והנה ממ"ש רש"י ז"ל בשמעתין ד"ה לא יאכל בו ביום וה"ה לאחריני דלא נימטי' הנאה מעבירה וה"ה בשוגג יאכל דהא דאמרינן לערב בכדי שיעשו ה"מ במזיד דעביד איסורא עכ"ל פשוט לו באיזה מקום בש"ס דישראל העושה מלאכה במזיד בשבת אסור גם לאחרים עד כדי שיעשו דלא נימטי' הנאה מעבירה ועיין ביצה וכמ"ש לעיל דמש"ה פירש"י בכתובות במזיד לא יאכל הוא עולמית דלאחרי' נמי אסור, עד מ"ש. ומיהו מסוגין דהכי נמי יש להוכיח כן דלכ"ע במזיד אסור אף לאחרים עד כדי שיעשו דלא ליתהני מעבירה וזה מדפריך ונוקמיה במזיד וכר"מ ומנא לך הא דלמא ר"מ סובר דבמזיד לאחרים בו ביום שרי ומתנית' קתני דומיא די"ה ל"ש לו ול"ש לאחריני אסור ומש"ה מוקי למתני' כר"י דבשוגג אסור אף לאחרים בו ביום דע"כ טעמא דר"י דלא ליתהני מעבירה דאי מטעם קנס הוה למיקנסי לדידי' עולמית כמ"ש רש"י דכן הוא סברת סוגין דשמעתין משא"כ לר"מ אימא לאחרי' שרי אף בו ביום אלא ש"מ דפשוט להסברת הש"ס דליכא מ"ד דסובר דבמזיד אסור לכל ישראל לערב כדי שיעשו דלא ליתהני מעבירה ובשוגג פליגי לר"מ שוגג לא חשיב עבירה ולר"י מ"מ עבירה הוא לכך אסור בין לו ולאחרים דלא

נימטי' הנאה מעבירה ולכך הוכרח רש"י שפיר לפרש בגיטין ובכתו' ל"ד ע"א דלא יאכל עולמית דגם לאחרים אסור עד מ"ש מטעם הפשוט כאן דלא ליתהני מעבירה מדפריך ונוקמי' במזיד וכר"מ כו' וממ"ש רש"י כאן דהא דאמרינן בעלמא דאסור לערב. עד כדי שיעשו היינו במזיד משמע דפשיט' לי' לרש"י באיזה מקום בש"ס דבמזיד מיהא אסור לכל ישראל עד כדי שיעשו דלא נימטי' הנאה מעבירה וכדכתיבנא. ואין להקשות מאי פריך ונוקמא במזיד וכר"מ דלמא ר"מ אסור לו במזיד עד עולם כמו שפירש"י בכתוב' ושחיטתו כשירה משמ' בין לו ולאחרים ומנ"ל דלר"מ לא יאכל עד מ"ש י"ל או דהמקשן לא ידע מזה עד דמשני לי' לר"י הסנדלר ומיהו הא ידע ודאי דומי' דיה"כ ל"ש לו ולאחריני ומיהו ז"א אלא י"ל דא"כ היינו מזיד דר"י וסוגיא דהכא סברה דנם לענין מזיד פליגי דלא כמו סוגיא דגיטין דלא פליגי לענין מזיד דא"כ למה הוזכר מזיד כלל בדברי ר"י כמ"ש התוספות ד"ה המבשל או סוגיא דהכא סברה לא יאכל משמע בין לו ולאחריני גם ז"א והתי' האמצעי הוא הנכון. ולפי זה סוגי' דבגיטין עלה כהוגן וכפי מה שהתבאר בכתובות ל"ד ע"א ברש"י שם וסוגיא דכאן נמי שפיר וכפי מ"ש מהרש"א:

עוד שם גמרא ר' יוחנן הסנדלר אומר בשוגג יאכל למ"ש לאחרים ולא לו במזיד לא יאכל עולמית עכ"ל מה שאסור לאחרים עד מ"ש הוא שלא יהנה ממלאכת שבת וכמ"ש רש"י כאן וגם סוגיא דגיטין הכי סבירא דלאחרים אין שייך קנס לשיטת רש"י וכמ"ש מהרש"א ז"ל בשמעתין ולו אסור לעולם דקניס שוגג אטו מזיד ור"י נהי דקניס שוגג לפי סוגיא דגיטין מ"מ די שנקנוס עד מ"ש וי"ל דפליגי ר"י ור"י הסנדלר בהא דלר"י במזיד גופא מדרבנן לא קניס כולי האי שוגג אטו מזיד משא"כ לר"י הסנדלר דבמזיד מ"ה אסור קניס בשוגג לדידי' לעולם ולא לאחריני דלא שייך קנס באחרים ועד מ"ש אסור שלא יהנה ממלאכת שבת כפי שיטת רש"י כאן וגיטין. וראיתי להרשב"א שכתב כאן דלר"י דאוסר במזיד היינו לו ולא לאחרים דאל"כ מה פריך בב"ק וכתובות מ"ט דר"י הסנדלר ולא אמר מ"ט דר"י יע"ש ובתו' דגיטין ד"ה המבשל כתבו דאמאי מוקי בב"ק ובכתובות בטובח ע"י אחר דפטורי לר"י הסנדלר ולא לר"י עכ"ל. ויש להקשות אימא דלר"י במזיד אסור לעולם אף לאחרים מטעם קנס ור"י הסנדלר אוסר במזיד מ"ה מקרא דכי קודש הוא ומש"ה מוקי במרובה ובכתוב' כר"י הסנדלר דהוה שחיטה שאינה ראוי' מ"ה משא"כ לר"י דמ"ה שרי ומדרבנן אסור מטעם קנס א"כ הוה שחיטה ראוי' מן התורה ואמאי פטור. ואין לומר דתו' בשיטת רש"י קיימי דלאחריני לא שייך קנס וע"כ מקרא דכי קודש הוא ואמאי לא מוקי כר"י הא תו' לא סבירא להו כרש"י שהרי פירשו בשוגג דר"י דלא יאכל בין לו ולאחרים בסוגיא דגיטין יע"ש בד"ה המבשל הרי מטעם קנס אף לאחרים

א"כ קשה דמש"ה לא מוקי כר"י, דמ"ה הוה שחיטה ראוי' ג"כ בשמעתין ד"ה המבשל כתבו דאמאי לא מוקי כר"י ואינו אמאי לא כמ"ש ולשיטתם לא שייך טעמא דלא יהנה ואיהו בזה אפרש לקמן אבל מסוגיא דגיטין מוכח בהדיא דכתבו שם דלר"י גם לאחרים אסור עד מ"ש וסוגיא דהתם סברה דטעמא דר"י משום קנסו שוגג אטו מזיד. ולקמן ע"ב ד"ה כגון שהיה לו חולה מבע"י והבריא כתבו וכן לר"י דלא אסר אלא מטעם קנס יע"ש משמע דלא סבירא להו שלא יהנה ממלאכת שבת בשוגג אלא מטעם קנס אסור אף לאחרים בשוגג וא"כ קשיא מ"ש:

וראיתי להלבוש בא"ח הל' שבת סי' שי"ח שכ' דברים אשר לא זכיתי להבין אותם והם זרים ותמוהים עד מאוד וז"ל בסעי' א' המבשל במזיד אסור לו עולמית דכתיב כי קודש הוא ולאחרים אסור מדרבנן בו ביום ולמ"ש א"צ כדי שיעשו ובשוגג אסור לו ולאחרים עד מ"ש מיד. הנה כל הפוסקים הר"מ ז"ל בפ"ו מה"ש ובטא"ח סי' שי"ח פסקו כר"י ואם דעתו לפסוק כר"י שכן נראה מדבריו חדא דבשוגג פסק דבמ"ש מותר גם לו ואילו לר"י הסנדלר אסור לו לעולם ועוד דבמזיד פסק לאחרים במ"ש ולר"י הסנדלר בין לו ולאחרים אסור לעולם וכיון שהוא פוסק כר"י ודאי דמ"ה שרי דלית לי' דרשא דכי קודש הוא כדמסיק בכתובות ל"ד דהיא קודש ואין מעשי' קודש ועיין באלי' זוטא שכתב בשם מי"ט קצת מזה. עוד אני תמה על דבריו שכתב לו מן התורה אסור ולאחרים שרי כיון דדריש מקר' דכי קודש הוא קרא סתמא כתיב מה קודש אסור בין לו ולאחרים כמו לר"י הסנדלר דאוסר לעולם אף לאחרים מה"ט דסתמא כתיב וה"ה לאחרים:

ובהתרת קשר זה נ"ל ליישב והוא דפריך בכתובות ל"ד וב"ק מ"ט דר"י הסנדלר ומסיק מקרא דכי קודש הוא ואמאי לא דטעמא דר"י הסנדלר כמו טעמא דר"י מטעם קנס ומיהו ר"י לא קניס לאחריני אלא עד מ"ש והוא סובר דגם לאחרים אסור לעולם מטעם קנס ולא מן התורה ואה"נ ההי' דגנב וטבח בשבת לא מיתוקמא כר"י הסנדלר דאיהו מדרבנן אוסר ומן התורה הוה שחיטה ראויה כמ"ש לעיל ואין לומר דסבירא לי' לסתמא דתלמודא דאי מטעם קנס די שנקנוס עד מ"ש ולא עולמית ור"ל דאוסר לו עולמית טעמא נמי כמ"ש הלבוש דמ"ה הוא מכי קודש הוא דז"א דלר"י הסנדלר לא יאכל הוא עולמית מטעם קנס בשוגג. ואין לדחוק ולומר דר"י הסנדלר לאחרים עד מ"ש ולא בעינן כדי שיעשו ולדידי' כדי שיעשו דלא אתי להערים כמ"ש לעיל דזה דוחק ועוד דא"כ אמאי לא מוקי מתני' כר"י הסנדלר בשוגג דהיה כשוגג דר"י וא"נ פליגי דלר"י מותר למ"ש אף לו מיד ולר"י הסנדלר לכדי שיעשו מה בכך, מ"מ השוחט בשבת שחיטתו כשירה למ"ש ומה בכך אי לו כדי שיעשו ולאחרים מיד אלא ודאי דלר"י הסנדלר לו לעולם אסור והא דלא

תני בהדיא לאחרים במ"ש ולו לעולם דממילא משתמע הכי וא"כ חזינן דקניס לו לעולם בשוגג ואימא במזיד אף אחרים אסור לעולם מטעם קנס ובשוגג לא קניס אחרים כולי האי ומה הוקשה לו בר"י הסנדלר מ"ט טפי מר"י בשלמא לשיטת רש"י ז"ל בשמעתין דמטעם קנס לא שייך למיקנס אחרים כלל פריך שפיר מ"ט דר"י הסנדלר דגם לאחרים לעולם אסור וע"כ מקרא דכי קודש משא"כ לשיטת התוספות והוא שיטת שאר פוסקים דגם מטעם קנס שייך באחרים והיינו דקנסו לדידיה שאף לישראל אחר אין רשאי ליתן וודאי קשה ומה שהקשינו ולזה צריך לומר דסבירא לי' לסתמא דתלמודא דאי מטעם קנסא לא הוה למקנס שוגג אטו מזיד לר"י הסנדלר כיון דמזיד גופא הוא מטעם קנס לא הוה למיקנסיה שוגג אטו מזיד דגם בגזירה לגזירה לא גזרו כמה פעמים כ"ש דבר שהוא מטעם קנס פשיטא דלא קנסו שוגג אטו מזיד אלא טעמא דר"י הסנדלר במזיד מקרא דכי קודש הוא ומ"ה אסור באכילה ובשוגג קנסו אטו מזיד דהוה מדינא ולפי זה תקשי באמת לר"י דבשוגג יאכל למ"ש והיינו מטעם קנס קנסו שוגג אטו מזיד והא במזיד גופא הוה קנס ואיך שייך דעבדו רבנן קנסא לקנסא כמ"ש בסמוך. אלא ודאי דר"י במזיד אוסר לו מקרא דכי קודש הוא ואוסר שוגג מטעם קנס אטו מזיד דהוה דאורייתא ואה"נ בשוגג לאחרים מותר בו ביום דבמזיד גופא לא הוה אלא מטעם קנס או שלא יהנה במזיד ממלאכת שבת ולא גזרו גזירה לגזירה ומש"ה קנסו שוגג לדידי' ולא לאחריני ומתני' דקתני' שבת דומיא די"ה מיתוקמא לפי סוגי' דגיטין ובכתובות כר"מ או כר"י ומטעם מוקצה מחמת איסור אסורה באכילה ליומא ואה"נ במבשל דראוי לכוס סובר ר"י דלאחרים בשוגג שרי בו ביום כיון דבמזיד לא הוה לאחרים אלא מטעם קנס לא שייך למיקנס שוגג אטו מזיד ולא קתני שבת דומיא די"ה אלא לענין אסורה באכילה ליומא ולא דומיא ממש ולא היה לו חולה מבע"י והבריא וכמ"ש התורת חיים בשמעתין וז"ל ותימא ר' אבא ואינך איך מוקי למתני' מטעם הכנה או מטעם אחר והא דומיא די"ה וי"ל לאו לכל מילי יע"ש ומנא אמינא לה להאי סברא מסוגיא דגיטין נלמוד זה דף נ"ג ע"ב דמסיק דכ"ע היזק שאין ניכר לא שמי' היזק והכא בקנסו שוגג אטו מזיד קמיפלגי ר"מ קני' שוגג אטו מזיד ופירש"י אף דמזיד קא קנסא הוא יע"ש הרי דמשמע דמדינא לא היה לחז"ל לקנוס שוגג אטו מזיד אף אנו נאמר דסוגיא דב"ק וכתובות דמוקי בשוחט ע"י אחר ורבנן דפטרי כר"י הסנדלר דדריש מקרא דכי קודש הוא דאי טעמא דר"י מקנס א"כ אמאי קניס לאחרים עד מ"ש והא במזיד גופא לא הוה אלא מטעם קנס וסוברת הסוגיא דלא הוה למיקנסי' קנסא לקנסא אלא מקרא והוה שחיטה שאינה ראוי' וא"כ לר"י דבשוגג יאכל למ"ש נמי הוה הטעם דבמזיד הוה מן התורה לו עכ"פ ובהכי פליגי

רב אחא ורבינא ח"א מעשה שבת דרבנן היינו אף לר"י הסנדלר ואף דבמזיד הוה דרבנן אפ"ה קנסו שוגג אטו מזיד כסוגיא דגיטין דמוקי דכ"ע היזק שאין ניכר לא שמיה היזק ור"מ קניס שוגג אטו מזיד אף דבמזיד גופא לא הוה אלא קנס וה"ה לר' יהודא קניס שוגג אטו מזיד ור"י הסנדלר ג"כ קניס שוגג אטו מזיד ובמזיד נמי הוה דרבנן למ"ד מעשה שבת דרבנן וכדפריך ולמ"ד מעשה שבת דרבנן מ"ט דרבנן דפטרי יע"ש ובזה א"ש מאי פריך ורמי דר"י אדר"י ומאי קושיא דלמא כי קנים ר"י היכא דבמזיד אסור מן התורה קניס בשוגג משא"כ במטמא ומדמע ומנסך דמזיד לא הוה אלא דרבנן לא קניס שוגג אטו מזיד אלא דסוגיא דגיטין לשיטתי' דסוברת לר"מ קניס שוגג אטו מזיד ואף קנסא לקנסא עבדי רבנן דהיזק שאין ניכר לא שמיה היזק לכ"ע ומעשה שבת סוברת לכ"ע הוה דרבנן גם לר"י הסנדלר וקניס שוגג אטו מזיד וה"ה ר"י קניס שוגג אטו מזיד קנסא לקנסא ופריך שפיר. ולפ"ז למאי דמוקי בכתובות וב"ק בטובח ע"י, אחר ורבנן דפטרי כר"י הסנדלר היינו משום דהוה מן התורה ומנא לך הא וע"כ דסברה דאי מטעם קנס לא הוה למיקנסי' קנסא לקנסא בשוגג וא"כ מ"ט דר' יהודא דסובר בשוגג אסור עד מ"ש דבמזיד אסור מן התורה מכי קודש הוא ואה"נ דאחרים בשוגג בו ביום מותר דבמזיד גופא לא הוה אלא מטעם קנס' ולפי' פסק הלבוש לחומר' כב' סוגי' דב"ק וכתובות דמוקי בטובח ע"י אחר וכר"י הסנדלר ומנא לך הא דלמא מדרב' אלא דא"כ לא הוה קניס שוגג אטו מזיד ולר"י ע"כ במזיד מקרא דכי קודש ואה"נ דאחרים בו ביום ואפ"ה פסק ג"כ לחומרא דלאחרים אסור ב"ב דלמא כסוגי' דגיטין דלר"י. אסור בשוגג מטעם קנס ואף במזיד גופא נמי מטעם קנס וכסוגי' דחולין כאן דמוקי למתני' שבת דומיא די"ה כר"י ואף לאחרים אסור בו ביום ופסק בתרווייהו לחומרא דמן התורה אסור ומידי ספיקא לא נפקא ונ"מ לספק תערובת דהוה ס' איסור תורה ופסק ג"כ דלאחרים אסור עד מ"ש וכסוגיא דשמעתין וגיטין. ומה שהקשינו דאי מקרא דקודש אין לחלק בין לו ולאחרים י"ל או מדכתיב מחלליה דריש ר"י דוקא הוא המחלל ולא אחרים או דכתיב קודש ריבויא וכתיב הא מיעוטא ואין מעשיה קודש מוקי לו ומיעוטא לאחרי' הן דלפי מ"ש הלבוש ספוקי מספקא לי' דלמא כסוגיא דכתובות ודב"ק דמוקי בטובח ע"י אחר ור"י הסנדלר או כסוגיא דגיטין וכמ"ש בסמוך א"כ תקשה אמאי כתב מהרש"א ז"ל דסברת רש"י הוא דאי מטעם קנס לא שייך למיקנס לאחרים ומש"ה כתב רש"י דסוגיא דשמעתין סברה דטעמא דר"י הוא שלא יהנה ממלאכת שבת א"כ מה יאמר בהא דפליגי רב אחא ורבינא ח"א דרבנן אף לר"י הסנדלר א"כ מ"ט דר"י הסנדלר דאף לאחרים אסור עולמית דלא שייך למיקנס אחרים דאי שייך א"כ הדרא קושין לדוכתי' אימא דטעמא דר' יהודא, מטעם קנס אלא דלא שייך למקנס

אחרים א"כ מ"ט דר"י הסנדלר דהא ודאי משמע דפליגי רב אחא ורבינא אליבא דר"י הסנדלר פליגי דאי לדידי' כ"ע מודים דהוה מ"ה והם להלכה פליגי אי מ"ה או דרבנן א"כ מה פריך בב"ק וכתו' ולמ"ד דרבנן מ"ט דרבנן דפטרי ולמה לא הונח לו באוקמתא קמייתא דמוקי כר"י הסנדלר אלא דפליגי לר"י הסנדלר א"כ למ"ד דרבנן מ"ט דלאחרים אסור עולמית. אשר על כן נראה לי הא דפליגי רב אחא ורבינא אליבא דנפשייהו פליגי אי הוה דאורייתא או דרבנן והא דפריך בכתובות וב"ק ולמ"ד דרבנן מ"ט דפטרי הכי קשיא ליה כיון דבכ"מ דפליגי רב אחא ורבינא הלכתא לקולא ומעשה שבת דרבנן וא"כ קשי' הלכתא אהלכתא דקיי"ל כחכמים דפליגי על ר"מ בברייתא דפטרי בטבח ע"י אחר מ"ט כיון דמ"ה הוה שחיטה ראוי' וכן הא דפריך ולמ"ד דרבנן מ"ט הכי פריך מסתבר טעמי' דר"י הסנדלר דמכי קודש לאסור מ"ה ומשני היא קודש ואין מעשיה קודש. ועדיין לא נתישבה דעתי בזה וליישב שיטת הלבוש ז"ל ועיין ברש"י כאן בשמעתין ד"ה במזיד לא יאכל עולמית בדר"י הסנדלר כתב לאו משום קנסא דאחרים לא עבדי איסורא אלא מקרא דכי קודש כו' וזה יורה כמו שכתוב בסמוך דרב אחא ורבינא אליבא דנפשייהו פליגי וזה סיוע למ"ש מהרש"א ז"ל בשמעתין בפירש"י אמנם מצאתי בס' אליה רבא שנדפס זה לא ימים כבירים דכתב בסי' שי"ח דרב אחא ורבינא אליבא דר"י הסנדלר פליגי יעוין שם היטב וכעת הדבר בספק אצלי וצ"ע:

וליישב שיטת הלבוש ז"ל נראה לי דע"כ לר"י מעשה שבת לדידי' דאסור עולמית מן התורה הוא מכי קודש הוא כו' ומיעוטא דהיא למעט דלאחרים שרי וכמ"ש לעיל שם דהנה בכתובות ל"ד ע"א אמרינן ולמ"ד דרבנן מ"ט ומשני היא קודש ואין מעשי' קודש והוקשה להם לתו' ז"ל שם בד"ה היא קודש דלא לכתוב לא קודש ולא היא דהוה אסורה מלא תאכל כל תועבה כדאמר בחולין קט"ו ובחולין פריך שילוח הקן ליתסר ומשני לא אמרה תורה שלח לתקלה ופירש"י שילוח הקן ליתסר היכא דעבר ולקחה מתועבה ועיין בתו' שם ד"ה חורש בש"ו דלא מצי לשנויי ק"ו ממעשה שבת דאפשר שילוח הקן ניכר האיסור יותר ממעשה שבת יע"ש היטב ומשני לא אמרה תורה שלח לתקלה ופירש"י שאף לאחר שעבר ולקחה צריך לשלחה וכו' וכל זה לר"מ אבל לר' יהודא דאמר לקמן קמ"א ע"א הנוטל אם על הבנים לוקח ואינו משלח דשלח מעיקרא משמע ואם עבר ולקחה תו לא אמרה תורה דלישלח וא"כ לדילי' תקשה שילוח הקן ליתסר דלא מצי לתרוצי לא אמרה תורה שלח לתקלה דהיכן אמרה דעבר ולקחה אין חייב לשלח וכ"ת אה"נ לא מצינו בכל הש"ס שיאמר לר' יהודא שילוח הקן דאסור ולא הוה שותק מלגלות זאת אלא דלית ליה דרשא דלא תאכל כל תועבה דלא כ"ע גמירי לה ובר"י הסנדלר צריך

לו' דלא סבירא ליה דרשא דלא תאכל כפי הנראה מתו' שם קט"ו ושם יש לדחות עיין בחדושינו לקמן גם הנך דדרשי מג"פ לא תבשל או מבשל מבושל לכאורה לא סביר' להו דרשא דלא תאכל וגם זה יש לדחות דלא תאכל הוה לאו שבכללות ולאו כזה אף חדא לא לקי שאין על דבר מסוים ולדר"מ בפ"ה מהל' בכורות משמע דלאו כ"ע סבירא הך דרשא דלא תאכל כל תועבה ואיהו אפשר לשיטתי' ומוכח מהני דדריש מג"פ לא תבשל ואין הכרע ומ"מ לר"י נראה דלא סובר דרשא דלא תאכל דאל"כ תקשי שילוח הקן ליתסר וכיון שכן תקשה קושית התו' דכתובו' לא לכתוב לא קודש ולא היא אלא ע"כ קודש לדידי' אסור לעולם מ"ה והיא למעוטי אחרי' דלמ"ש שרי ובו ביום או מקנסא או כדי דלא ליתהני ממלאכ' שבת כמ"ש לעיל ומש"ה פסק הלבוש כר"י כי כן פסקו כולן כר"י וכדאמרינן לקמן כי דריש בפירקא כו' ופסק דלו אסור מ"ה ולאחרים שרי מהיא קודש ואין מעשיה קודש למימעט אחרים. ומש"ה מוקי בטובח ע"י אחר כר"י הסנדלר ולא מוקי כר"י דלדידיה הוה שחיטה ראוי' לאחרים דאל"כ היא למה לי וכמ"ש לעיל בסמוך ומש"ה מוקי כר"י הסנדלר ועיין מ"ש בתו' ד"ה המבשל בשבת יע"ש ואי"ה במקום אחר אנופף ידי בזה באורך לבאר דברי הלבוש וכאן אין להאריך:

גמרא ונוקמא במזיד וכר"מ כבר כתבנו לעיל דסוגיא דהכא סברה במזיד לא יאכל היינו עד מ"ש דאל"כ היינו מזיד דר"י כמו שאפרש בתו' ד"ה המבשל וסוגי' דכתובות מה שהכריח לרש"י ז"ל לפרש לא יאכל עולמית כתבנו לעיל שהוא עפ"י סוגי' דגיטין דקנסו שוגג אטו מזיד יע"ש. ומשני דומיא די"ה ל"ש שוגג ול"ש מזיד ואלו לר"מ שוגג יאכל בו ביום אף הוא:

ע"ש גמרא ומי מצית לאוקמי' בשוגג וכר"י והא אעפ"י שמתחייב בנפשו קתני קשי' לי כיון דלא ידע המקשה מהא דשחיטתו כשירה משמע אף לו מדפריך ונוקמי בשוגג וכר"י הסנדלר א"כ מנא ליה להמקשה דהא דמוקמי' בשוגג וכר"י אימא בין בשוגג ובין במזיד ובו ביום אסור אף שוגג דומי' די"ה ושחיטתו כשירה בין שוגג ובין מזיד שוגג לעצמו למ"ש ומזיד לאחרים למ"ש וי"ל דה"ק ומי מצית לאוקמי בשוגג וכר"י דע"כ מתני' לא איירי אלא במזיד דקתני אעפ"י שמתחייב בנפשו משמע דמיירי במזיד ולא בשוגג וכיון שכן הדרא קושיא לדוכתי' ונוקמי במזיד ור"מ ומשני מתני' ודאי שבת דומיא די"ה משמע ל"ש שוגג ול"ש מזיד ומה דקתני אעפ"י שמתחייב בנפשו אין לטעות ולומר דוקא מזיד דה"ק אף שאילו היה מזיד היה מתחייב בנפשו ועשה עבירה גדולה אפ"ה שוגג כשירה וכמ"ש מהרי"ק בשורש ק"ס הביאו הבכור שור בחולין יע"ש ולא דאיירי דוקא מזיד אלא דוקא שוגג וכדמסיק שחיטתו כשירה ל"ש לו ול"ש לאחרים וה"ה

דה"מ לשנויי דמתני' בין שוגג ובין מזיד מיירי דומיא די"ה ואעפ"י שמתחייב בנפשו רבותא היא לומר אף במזיד לא קנסינן ליה ושחיטתו כשירה לאחרים מיהת כפי סברת המקשה דפריך ונוקמיה כר' הסנדלר אלא דקושטא משני ליה דמתני' לא איירי במזיד כלל דשחיטתו כשיר' משמע ל"ש לו ול"ש לאחרים ומש"ה לא מוקי כר"י הסנדלר. ומה שהקשה ונוקמיה כר"י הסנדלר דאמר ל"ש שוגג ול"ש מזיד דלא אכיל ר"ל דנוקמי' שוגג ור"י הסנדלר דמזיד איך תני שחיטתו כשירה וא"כ הוא יתור לשון הוא דאמר ל"ש שוגג ול"ש מזיד. שוב ראיתי להרשב"א שכתב ואמאי לא אמר ונוקמי' בשוגג ור"י הסנדלר יע"ש. ועיין תו' ד"ה כי שרי ר"מ דמ"מ מתניתין לאו לגמרי דומיא די"ה דהיה לו חולה ולא הבריא מותר לבריא ג"כ ולא גזרינן נמי שירבה בשבילו היינו דתני להה בהדיא אעפ"י שמתחייב בנפשו היינו בהבריא וכן כתב הרשב"א ז"ל יע"ש:

ובתו' ד"ה המבשל כו' ובפ' כירה כו' עכ"ל התו' לא סבירא להו האי סברא דלא נימטי' הנאה מעבירה וכיון שכן ודאי ר"מ שרי אפי' בו ביום דאי משום קנס הא בהניזקין נ"ג ע"ב פריך ורמי דר"מ אדר"ח דלא קניס שוגג אטו מזיד. והא דמייתו ראיה מפ' כירה קצרו בכאן ובכתובות אף שהאריכו קצת יותר מ"מ קצרו כמובן. וראייתם מהא דאמרי' התם ל"ח ע"א שכח קדירת ע"ג כירה בשוגג מהו נפק דרש המבשל בשבת בשוגג יאכל במזיד לא יאכל ול"ש ופליגי התם ח"א ל"ש דהכא אף במזיד שרו וח"א מבשל דלא אתי להערים שיבשל מזיד ויאמר שוגג אני ומש"ה שוגג מותר לשהות דאתי' להערים דלא הוה אלא איסור דרבנן יע"ש ואם איתא דבשוגג יאכל למ"ש מה אמר מבשל דלא אתי להערים דא"נ מערים לא משתכר מידי ולא נהנה דהא אסור עד מ"ש ולמ"ש יכול לעשות בהיתר וכן לשהות ע"ג כירה דאסור משום דלמא אתי להערים לא שייך אלא בו ביום ולא למו"ש וממילא דהמבשל בשבת אף בו ביום שרי בשוגג כן הוא ראייתם ועיין בחי' רשב"א שהבאתי לעיל ולא ידענא דבלא סוגיא דגיטין מההיא דשבת אין ראיה דאימא ר"מ קניס שוגג אטו מזיד ולא יאכל עד מו"ש וא"צ להמתין כדי שיעשו כשי' התו' לקמן ד"ה מורי להו ועיין ביצה כ"ה בתו' של דלא גזרינן שיאמר שוכח אני כיון דהוה איסורא דאוריי' משא"כ שוכח ע"ג כירה דהוה דרבנן אתי להערים ולכך אסור עד מ"ש כדי שיעשו דאל"ה אכתי אתי להערים לאכול מיד במ"ש וכה"ג כתב הרשב"א בשמעתין והבאתיו לעיל וא"כ אין ראי' מההיא דפ' כירה וצ"ע:

ומה שיש הקשות דהוה להו להוכיח בפשיטות דאי שוגג יאכל למ"ש היינו שוגג דר"י וכן הקשה במהדורא בתרא י"ל אימא דפליגי לאחרים לר"מ בו ביום ולר"י אף אחרים למ"ש ואי דיאכל דר"מ למ"ש לו ולאחרי' בו ביום א"כ ובמזיד לא יאכל עולמית הוא

לדידי' מטעם קנס א"כ בשוגג נמי לעולם יהא אסור מטעם קנס דאי משום דלא ליתהני מעבירה ה"ה אחרים נמי ז"א דהתו' קיימי כאן בשיטת הניזקין בגיטין ודי לו שנקנוס עד מ"ש ולא עולמית דלא כפירש"י כאן ובאחרים פליגי כמ"ש כאן. שוב ראיתי בס' פני יהושע בגיטין שם דלא תימא לר"מ בשוגג יאכל לאחרים בו ביום ובמזיד גם לאחרים אסור בו ביום דר"י פליג ואמר גם בשוגג אסור לאחרים עד מ"ש יע"ש וקשה הא ודאי יאכל ולא יאכל בדידי' מיירי אלא דמצינו לומר גם באחרים מיירי ואיידי דתני כו' כמ"ש רש"י בכאן אבל לומר דקאי רק אאחרים זה אינו נכון ועוד דא"כ מזיד דר"י לא יאכל ע"כ לאחרים דאיאכל דשוגג קאי וא"כ היינו מזיד דר"י הסנדלר גם תירוצו לא מתישב שפיר. אשר ע"כ נראה לי ליישב בע"א דאימא יאכל דר"מ למ"ש מיד וא"צ כדי שיעשו דבשוגג לא עבר עבירה ומטעם קנס לחוד די שנקנוס עד מ"ש לחוד ור"י סובר גם בשוגג אסור עד כדי שיעשו דבשוגג נמי עבירה ולא ליתהני מעבירה כמ"ש רש"י כאן ובמזיד לר"מ עד כדי שיעשו ולר"י עולמית לדידי' ובזה א"ש דלא מצי להוכיח דע"כ יאכל בו ביום דאי למ"ש הא במזיד ע"כ למ"ש דאל"כ היינו מזיד דר"י כמ"ש התו' ומיני' דשוגג ע"כ בו ביום אלא דאיכא למימר כמ"ש דבשוגג יאכל למ"ש ואין צריך כדי שיעשו והביאו שפיר ראי' מהניזקין דשם מוכח דר"מ לא קניס כלל שוגג אטו מזיד ואף בו ביום שרי אבל מפ' כירה אין ראי' דאימא דבשוהה ע"ג כירה צריך למ"ש כדי שיעשו ובמבשל למ"ש מיד מותר וא"צ כדי שיעשו ואולי ס"ל לתו' משום כדי שיעשו לחוד לא אתי להערים כיון שבשבת לא שרי כו':

והנה נראה לומר דהתו' שכתבו מפרק כירה ומהניזקין מוכח ר"ל דמתרווייהו הוא דמוכח דבו ביום שרי כמו שיראה הרואה וקצרתי והמבין יבין מעצמו:

בא"ד במזיד לא יאכל לא הוא ולא אחרים ולמ"ש שרי מדבעי לאוקמי' כו' ומתני' שבת דומיא כו' עכ"ל ר"ל דלא יאכל ע"כ אף לאחרים וגם רש"י בכאן יודה לזה ד לדידיה היאך בעי לאוקמי כר"מ באמת והא דומיא די"ה דמשמע אף לאחרים ולמ"ש מותר אף לדידיה דאי כפירש"י בכתובות לר"מ במזיד לא יאכל עולמית הא שחיטתו כשי' ל"ש לו כו' ומזה הו"מ לאוכוחי דשוגג יאכל בו ביום דאי למ"ש וכמ"ש לעיל דלא בעינן כדי שיעשו נוקי בשוגג ור"מ אבל לפי אי' א' שכתבנו לעיל א"ש יעו"ש:

בא"ד דא"כ היינו מזיד דר"י כו' א"כ היינו מזיד דר"י הסנדלר כו' ועוד דלא מוקי כר"י עכ"ל כבר כתבנו דאיכא למימר לר"י הוה במזיד לא יאכל עולמית מדרבנן ולר"י הסנדלר הוה מן התורה ומש"ה לא מוקי כר"י דהוה מ"ה שחיטה ראוי' ולפי זה לא הוה מזיד

דר"י אוסר גם לאחרים עולמית מדרבנן ולר"מ לו אסור עולמית ולאחרים עד מ"ש ועיין כתובות:

ובד"ה מורי להו כר"מ פו' והרי מבשל בשבת בשוגג שרי אף דנהנה ממלאכת שבת עכ"ל התו' אינם סוברים כרש"י דטעמא דלא יהנה לאו סברא הוא ומש"ה א"צ להמתין בשל ישראל כדי שיעשו וע' או"ח סי' שי"ח ומ"ש דבמלתא דלא שכיחא לא גזרו היינו בשל ישראל ועיין במגן אברהם בסי' שי"ח מ"ש בזה יע"ש:

דף טו:

גמרא אי הכי מ"ט דר' יהודא דאוסר אמתני' ק"ל דאוסר ר"מ בו ביום דומי' די"ה והא בהי' לו חולה דלא עביד מ"ט אסור ואי משום שמא ירבה בשבילו א"א לכזית כו' הא דתנן במתני' השוחט בשבת ובי"ה אפשר דבשחי' חולין קא עסיק או מש"ה לא תנן העושה אב מאבות מלאכות בשבת שרי י"ל דאשמעינן דלא הוה שחיטת מומר כמ"ש התו' בהשוחט דבצנעא או פ"א לא חשיב מומר ולמאן דמוקי כר"י דהכנה או דנרות א"ש דלא נקיט מבשל דראוי לכוס ולא הוה מוקצה ושרי לאחרים בו ביום דלא שייך קנס לאחרים כסוגיא דגיטין לשי' רש"י וכמ"ש מהרש"א ז"ל בשמעתין:

גם מ"ש לעיל לשיטת רש"י דפשיטא ליה בש"ם דבמזיד אסור עד כדי שיעשו דלא ליתהני ממלאכת שבת מצאתי אח"כ במס' שבת דף י"ח לא תמלא אשה קדירה עססית ותניח לתוך התנור וכן נחתום לא ימלא חביות מים כו' ואם עשה כן צריך להמתין לערב כדי שיעשו והוא התוספתא דשבת ובא"ח סימן רנ"ד וסובר רש"י כי הוא מאמר מוחלט ולר"מ במזיד ולר"י אף בשוגג הדין כן אבל שאר פוסקים כתבו שאני התם דממילא איתעביד מלאכה החמירו כדי שיעשו וכן נכרי שהביא דורון כו' משא"כ ישראל העושה מלאכה דמלתא דלא שכיחא לא גזרו רבנן ועי' בחדושי, רשב"א בשמעתין ואנן פסקינן דלא בעינן כדי שיעשו בישראל ואין להאריך כאן:

מתני' השוחט במגל יד ובצור וקנה שחיטתו כשירה. הא דלא תני במתני' זכוכית כמו בברייתא דבכל שוחטין בין בצור וזכוכית ולפי מה דהוה בעי כר"ח דמחובר מעיקרו נמי כשר דיעבד א"ש דזכוכית הוה תלוש ולבסוף חיברו ותנא לא אתי לאשמעינן אלא לאפוקי מרבי ומחובר מעיקרו נמי כשר ובריית אשמעינן דבזכוכית לכתחלה שוחטין משא"כ אי בתלוש ולבסוף חיברו וכרבי יש לעיין אמאי לא תנא זכוכית במתני' וי"ל מה לו להזכיר זכוכית אטו תנא כי רוכלא ליחשוב וליזל וצור וקנה דרכן לקרוע בקרקע מש"ה תני לה ובריית לכתחלה מירי אשמעי' בזכוכית שוחט לכתחלה ולא חיישי'

לקסמי' נבדלים ממנו כמ"ש הט"ז וש"ך בסי' ו' יע"ש משא"כ במתני' דאיירי בדיעבד ועיקר דינא תלוש ולבסוף חיברו אתי לאשמעינן מש"ה לא תני זכוכית:

גמרא השוחט דיעבד אין לכתחלה לא בשלמא כו' בכל שוחטין עכ"ל התו' הקשו ד"ה צור וקנה דלמא נקיט ששחטו משום מגל יד והביא ראי' מכל הפסולים כו'. דלא תימא דלא שייך למיתני חדא גבי תרתי לזה הביאו מזבחים דתנא ג' אטו חדא וזה לפי שיטתם בריש פירקין דנשים שוחטין לכתחלה משא"כ להלכו' א"י תני תרתי אטו תרתי ומש"ה אמר איידי דטמאי' דליהוי תרתי אגב תרתי אבל חדא אגב תרתי לא שייך למיתני וכה"ג אמר ריש קידושין ע"ב ותני אגב חדא תרתי ותי' לא שייך הכי והתוספות סוברים דשאני כאן דמשום דינא דמגל יד דיעבד הוצרך לומר בכולן דיעבד משא"כ התם דליכא נ"מ לדינא פריך שפיר דהוה למיתני דברים משום כסף ושטר ואף אם נאמר דלא ניחא לשנויי דתני תרתי אטו חדא אכתי א"ל דתני חדא אגב תרתי דקנה אקנה לא קשיא כמ"ש תו' ד"ה ורמינהי דמתני' בשאר קנים. אבל הא ליכא למימר דמגל יד לכתחלה וצור וקנה דיעבד ובריייתא דבכל שוחטין דיעבד כיון דאיכא הכל דיעבד כמ"ש מהרש"א בשמעתין ומש"ה לא תנא מגל יד בהדייהו דמגל יד לכתחלה נמי חדא דמסברא מגל יד לכתחלה לא דלמא באידך גיסא כדמסיק ועוד דאין טעם לדבר דבמתני' תני להו בהדדי ובברייתא לא תנא מגל יד:

ע"ש ורמינהו בכל שוחטין בין בצור וזכוכית וקרומית של קנה. מהרש"ל ז"ל כתב בדף ט"ז ע"ב בתו' ד"ה תלוש כו' דלרוחא דמלתא הקשה מבריי' ובלא"ה קשה וכי סכין כתוב בתו' ומ"מ קושית מהרש"ל תקשה דמבריי' לא פריך מידי כיון דאיכא הכל דיעבד ומהרש"א ז"ל תי' דממתני' גופא מוכח דלכתחלה דצור וקנה מרבינן לקמן מהכל שוחטין כדמסיק רבא י"ן ע"א וע"כ לכתחלה דאי דיעבד תרתי דיעבד למה לי עכ"ל ונראה דאין דלא מקשי מתני' גופא אהדדי י"ל דבמתני' לא קתני בכל שוחטין כו' ורבא הוא דמסיק לקמן כן אבל במתני' איכא למימר דמרבי קנה לחוד וקנה אקנה לא קשיא הא בשאר קנים הא בשל אגם כמ"ש תו' ד"ה ורמינהו בכל שוחטין ולמ"ש מהרש"א לא הוה מקשין תו' מידי בד"ה אלא צור וקנה דלמא נקיט דיעבד משום מגל יד דא"כ למה לי ברישא צור וקנה דהא מרבינן מהכל שוחטין גם התו' לעיל דף ג' ע"א ד"ה המניח שכתבו הא דפריך השוחט דיעבד לכתחלה לא והא איכא השוחט לכתחלה ומאי קושיא דא"כ תרתי לכתחלה למה לי ועוד דא"כ ליתני בברייתא נמי מגל יד כיון דכולהו חד דינא אית להו ומיהו דמשמע להו מלשון השוחט דייק וקשיא להו שפיר:

תוספות ד"ה אלא צור וקנה כו' וז"ל דהתם תני למידק דמי מערה דומיא דחמי טבריא עכ"ל קשיא לי דאכתי אימא דצור וקנה לכתחלה והא דנקיט דיעבד משום מגל יד והא דתנן מגל יד בהדי אינך לאשמעינן דומיא דמגל יד דהוה תלוש ולבסוף חיברו ה"ה צור וקנה הא מחובר מעיקרו פסול לר"ח אף דיעבד כי פליגי בתלוש ולבסוף חיברו דר"ח מכשיר לכתחילה ומתני' תלוש ולבסוף חיברו ואה"נ לכתחלה ומאי פריך מברייתא דהכל שוחטין בין בתלוש ובין מחובר ולזה י"ל דלא ניחא ליה לאוקמיה ר"א חדא דא"כ ברייתא דהשוחט במחובר לקרקע כמאן כר"ח אפילו לכתחלה וכו אף דיעבד נמי לא. ועוד דמשמע ליה דר"ח דמכשיר אף מחובר מעיקרו מכשיר מהא דלקמן דאמר ר"ח לרב וי"ו דכתיב באופתא קאמר משמע דפליג על עיקר דינו של רבי וקרא זריזותי' דאברהם קמ"ל ומחובר מעיקרו נמי כשר וא"כ לא שייך לומר דומיא דמגל יד ומש"ה פריך שפיר ועוד דא"כ ליתני זכוכי' וצור וקנה דהוה חד דינא והוא דומיא:

ובד"ה ורמינהו כו' הא בסימנא דאגמא. זה לפי' הירושלמי דשאר קנים לכתחלה אין שוחטין בהם משום ר"ר משא"כ לפירש"י לקמן שקיסמים נבדלין מהן אף דיעבד אסור לא מצי מיירי מתני' בשאר קנים דא"כ דיעבד נמי אסור ועיין בב"י סי' ו' יע"ש ושם אבאר בעזה"י:

גמרא ע"כ לא מכשיר ר"ח אלא דיעבד כבר כתבנו שיש לפרש דלכתחלה לא דגזרינן אטו מחובר מעיקרו דהשתא סבירא לן דגם ר"ח מודה דמחובר מעיקרו פסול דיעבד ופלוגתא בתלוש ולבסוף חיברו לר"ח דיעבד כשר ולרבי הוה כמחובר מעיקרו ופסול ולר"ח לכתחלה לא אטו מחובר מעיקרו אלא דא"כ תקשה אמאי לא אוקמיה בהכי מתני' ובריייתא דהשוחט במוכנו ונעוץ סכין כר"א ולכתחלה לא אטו מחובר מעיקרו ובריייתא דבכל שוחטין בין בתלוש ומחובר איירי שנעץ סכין לקורה תלושה דהוה מחובר לתלוש דלא שייך למגזר אטו מחובר מעיקרו ואשמעינן דלא חיישינן לדרסה עיין סימן ו' בש"ך ס"ק ח' וכדמסיק לקמן צוואר למטה או בעופא דקליל ובפר"ח ס"ק י"א כתב דבקורה תלושה אף צוואר למעלה לכתחלה נמי אלא דכתבנו דר"ח וודאי אמחובר מעיקרו נמי פליג ומכשיר דאמר וי"ו דכתיב באופתא קאמר וכמ"ש הרשב"א ז"ל בחדושיו אלא לפי מה דהוה קשיא ליה לרשב"א ז"ל דלוקי מתני' כר"ח ובריייתא דבכל שוחטין מיירי בסכין דלא מבטל ליה אמאי לא הקשה כמ"ש דמחובר היינו שחיברו לדבר תלוש ואולי לשון מחובר משמע לקרקע אמנם לקמן תני השוחט במחובר לקרקע שחיטתו כו' משמע שבא לשלול דלא תימא במחובר סכין לדבר תלוש כו' ועיין:

אבר האמת הוא לפי מה דמוקי כר"ח אף מחובר מעיקרו כשר דיעבד ולכתחלה לא שמא ידרוס ופריך שפיר מברייתא דבכל שוחטין בין בתלוש בין מחובר ולטעמא שמא ידרוס אין חילוק בין מחובר מעיקרו לתלוש ולבסוף חיברו כמ"ש התוספות דברי המתחיל כאן ואין להקשות כיון דאיכא הכל דיעבד אימא דהכא דיעבד הוא י"ל דבין בתלוש והא וודאי לכתחלה ואין לומר דה"ק בין בתלוש ולבסוף חיברו ובין מחובר מעיקרו דזה ג"כ דוחק דתלוש משמע לגמרי. מה שהקשה מהר"מ מלובלין ז"ל והוא קושית התו' ט"ז ע"ב ד"ה תלוש ולבסוף חיברו דאיך בעי לאוקמי מתני' כר"ח והא ציפורן הוא מטעם מחובר היינו לפי מ"ש דר"ח אף מחובר מעיקרו מכשיר אבל אי אמרינן דר"ח פוסל מחובר מעיקרו מתני' תלוש ולבסוף חיברו והא דמקשי מברייי' בין מחובר משמע ליה מחובר לקרקע דהוא נקרא מחובר ולא משני נמי סכין דלא מבטל משום ברייי' דמוכני דאף סכין דמבטל דווקא דיעבד כו' יע"ש א"ש:

לשון הרשב"א ז"ל בשמעתין ע"כ לא מכשיר ר"ח אלא דיעבד האי מחובר תלוש ולבסוף חיברו דאי מחובר מעיקרו מ"ט דר"ח אי סבירא ליה מחובר דאורייתא אף דיעבד נמי לא ואי לא אף לכתחלה נמי דה מידי מדאורייתא דנגזור עלי' עכ"ל כוונתו מבואר והוא עפ"י מ"ש התו' בשמעתין כאן במחובר מעיקרו דלא תימא הא דמשני ע"כ לא מכשיר ר"ח אלא דיעבד הוא מחובר מעיקרו ותלוש ולבסוף חיברו לכתחלה ולא תקשי מברייתא דבכל שוחטין בין בתלוש ובין במחובר דז"א דאי מן התורה מויקח המאכלת אף דיעבד פסול ואי מ"ה כשר אין לבדות גזיר' מלבנו אם לא מטעם דרס' ואין לחלק כו' ומה שיש עוד לעיין בשמעתין אבאר לקמן בעזה"י בסוגיא דבעי רבא תלוש ולסוף חיברו לענין שחיטה מאי:

בתוספות ד"ה לאשמעינן כחו דרבי כו' דכבר אשמעינן בברייתא דבכל שוחטין עכ"ל ואין להקשות מברייתא לא מוכח אלא תלוש ולסוף חיברו דמחובר היינו תלוש ולסוף חיברו והוצרך להשמיענו אף מחובר מעיקרו נמי מכשיר ר"ח לכתחלה דפלוגתייהו במחובר מעיקרו מדפוסל רבי וי"ל מהיכא תיתי לחלק לכתחלה בין מחובר מעיקרו ובין תלוש ולסוף חיברו כמה שכתבו התוספות ד"ה כאן במחובר מעיקרו יע"ש והבאתיו בסמוך:

גמרא לא קשיא כאן במחובר מעיקרו כו' ומנא תימרא כו' במחובר לקרקע שחיטתו כשירה הנה אוקימתא זו יראה לפרש אליבא דרב זביד לקמן דבצוואר בהמה למעלה אף דיעבד פסול כמימרא דרב ענן אמר שמואל לקמן ובברייתא דבכל שוחטין בין מחובר ע"כ דצוואר למטה וסכין למעלה הלכך ברייתא דבכל שוחטין בין במחובר ר' חייא הוא

ואפילו במחובר מעיקרו מיתוקמא דלית ליה דרשא דויקח המאכלת ומתני' רבי היא ובתלוש ולסוף חיברו ובריייתא דהשוחט במוכני רבי היא ומש"ה מחובר מעיקרו פסול ותלוש ולסוף חיברו דיעבד ולא לכתחלה דגזרינן אטו מחובר מעיקרו ובסכין למעלה איירי ור"ח מכשיר לכתחלה דליכא למיגזר לדידיה דאף, מחובר מעיקרו נמי מכשיר ר"ח אף לכתחלה וכמ"ש ומדאמר לא קשיא כאן במחובר מעיקרו וכאן תלוש ולבסוף חיברו משמע וודאי דבסוגין אין חילוק לרבי אלא בין מחובר מעיקרו ובין תלוש ולבסוף חיברו אבל בתלוש ולסוף חיברו אין חילוק בין סכין דלא מבטיל ליה ובין דבר המבטל ליה בכל ענין כשר דאל"כ אמאי לא אמר ל"ק כאן בביטלו ומתני' בלא ביטלו דכשר דיעבד אלא שמע מינה בכל ענין כשר ולקמן בסוגיא דבעי רבא אבאר שם יותר בעזה"י מה שיש לעיין בכאן:

דף טז.

גמרא קשין אהדדי אלא לאו ש"מ כו' עכ"ל ולא ניחא ליה לומר דהא דקתני היה צור מן הכותל דפסול מיירי, בצוואר למעלה וסכין למטה דפסול אף דיעבד משום דרסה כמו שאמר רב ענן לקמן ובתלוש כשר כמו שאבאר לקמן אי"ה דא"כ לאיזה צורך אמר צור יוצא מן הכותל או קנה עולה מאליו לומר דומיא דקנה מאליו ובמחובר מעיקרו הא תלוש ולסוף חיברו כשר וש"מ דבצוואר בהמה למטה ומשום מחובר הוא דפסול ורישא בתלוש ולסוף חיברו. ועוד דעיקר חסר מן הברייתא והוה לפרש דסיפא מיירי בצוואר בהמה למעלה אלא ע"כ דיש חילוק בין מחובר מעיקרו והא קא מפרש לה או קנה עולה מאליו דומיא הא בתלוש ולסוף חיברו כשר דיעבד ולא לכתחלה ואף בסכין למעלה וצוואר למטה דגזרינן אטו מחובר מעיקרו דפסול מקרא דאברהם ויקח את המאכלת:

ברש"י ד"ה אלא לאו ש"מ כו' והא מתניתא רבי היא דאי ר"ח אף לכתחלה נמי עכ"ל ר"ל דקתני במחובר לקרקע שחיטתו כשירה דמשמע דיעבד ור"ח מכשיר לכתחלה מהא דקתני בכל שוחטין בין בתלוש ובין מחובר. ויש לראות דפשיטא דע"כ רבי היא דאי ר"ח אמאי מחובר מעיקרו פסול וטפי הוה לאתויי הא ממה דהביא מרישא דברייתא דאימא מחובר לקרקע לכתחלה נמי ואיירי דתנן במוכני דיעבד דגזרינן אטו סביבה שניה או אטו דמיא ומש"ה לכתחלה לא ה"ה תני נמי במחובר לקרקע. ומיהו לפי מה דכתבו התו' בד"ה אלא צור וקנה א"ש ואין לומר דאי לאו ברייתא דמוקי לר"ח דמחובר אף לכתחלה כשר לא הוה מוכח מידי דברייתא דמוכני כרבי דאימא ר"ח היא ופוסל במחובר מעיקרו ופלוגתא דרבי ור"ח בתלוש ולבסוף חיברו איירי ולית ליה מ"ש לעיל דר"ח אף מחובר

מעיקרו לית ליה מהא דאמר וי"ו דכתיב אאופתא קאמר ומש"ה הוכרח להביא מהא דר"ח מכשיר אף לכתחלה דמ"מ יש חילוק בין מחובר מעיקרו לתלוש ולסוף חיברו ותיהוי נמי ר"ח א"ש והמתרץ לא בא להוכיח אלא דיש חילוק בין מחובר מעיקרו לתלוש ולסוף חיברו. ויש ליישב דאפשר לרבי אין חילוק בין תלוש ולסוף חיברו כיון דיליף מאברהם ויקח את המאכלת בעינן דבר הניקח ביד ובריית דפוסל מחובר מעיקרו ר"ח הוא ומש"ה מחובר מעיקרו פסול גזירה שמא יאמר שחיטה שאינה באה מכח אדם כשירה היא וכה"ג כתב הריטב"א בחדושיו יע"ש ומש"ה תלוש ולסוף חיברו כשר דלא גזרינן אבל לרבי מויקח המאכלת אין לחלק ולזה כתב דע"כ ברייתא רבי היא דאי ר"ח לכתחלה נמי מברייתא דבכל שוחטין בין בתלוש ובין מחובר אלא ש"מ רבי היא ואף לרבי יש חילוק בין תלוש ולסוף חיברו כו':

ובד"ה צור יוצא מן הכותל היינו מחובר מעיקרו והא דתנן סכין אף דלא מבטל ליה אפ"ה לכתחל' לא ישחוט עכ"ל היינו לסוגיא דהכי דאין חילוק ואף דבר המבטליה אפ"ה סובר רבי דכשר מדאמר ל"ק כאן במחובר מעיקרו ולא קאמר כאן דמבטל ליה אלא ש"מ דאין חילוק וסכין ע"כ רבותא אשמעינן לא מיבעיא בדבר המבטל דלכתחלה לא אטו מחובר מעיקרו אלא סכין נמי לכתחלה לא דאפ"ה גזרינן אטו מחובר מעיקרו ולקמן הוא דבא לדחות דלא לפשוט בעיא דרבא מסיק פרושי קמפרש ועיין מהרש"א ז"ל:

גמרא הא בסרנא דמיא ואב"א הא והא בסרנא דמיא כו' הרשב"א ז"ל בת"ה כתב דהני תרי לישני פליגי לתי' ראשון דפחרא דיעבד ולתי' שני דמיא דיעבד גזרינן אטו כחשני ודפחרא לכתחלה והיש"ש בחולין סימן ל"ה כתב דאפשר דלא פליגי אלא מר אמר חדא יע"ש. ולהר"מ ז"ל בפ"ב והרא"ש ז"ל שכתבו דפחרא נמי דיעבד ולא לכתחלה יש להקשות דכפי הנראה לישנא קמא פליג נמי אלישנא בתרא וסובר במיא אף בסביבה ראשונה פסולה דגזרינן אטו שני' וכה"ג מצינו לקמן משום שלא ידרוס פ"א אסור אף דיעבד יע"ש תו' ד"ה אמר שמואל דאל"כ אמאי לא אוקמיה כמו בתי' ב' הא והא במיא ועוד דאם כן הוא גזירה לגזירה והו"ל ליפסק לחומרא ויש ליישב:

בתוספות ד"ה מנין לשחיטה שהיא בתלוש כו' והתם לא שייך לדחויי הכי עכ"ל בתוספות בזבחים ומנחות ביארו בזה בשלמא לענין שלקח תלוש ולא סמך עצמו במה שימצא שם צור וקנה דקרא זריזותיה דאברהם קמ"ל משא"כ לענין כלי לאיזה צורך הזכיר שלקח מאכלת ולא כתיב המחתך ע"ש והנה לר"ח דאמר הא דכתיב ויקח ולא כתיב ויכין שמעינן זריזותיה דאברהם קשה למה כתיב בנו ולא כתיב לשחוט העולה דאי דמלת בנו (אתי לומר) לא דייק ליה א"כ לימא קדשים שאני ואכשר דר"ח פליג

דבקדשים גופא אי שחט במחובר מעיקרו ועשאו לקרומית כעין כלי דכשר וי"ל דר"ח מודה דבקדשים בעינן כלי וה"ה תלוש בעינן ומלת מאכלת גופא והא דכתיב לשחוט את בנו לאשמעינן זריזותיה דאברהם דאף אי לא היה מעליהו לעולה אלא סתם לשחוט בצווית שמו יתברך היה לוקח מאכלת ולא סמך עצמו במה שימצא שם צור וקנה ועיין מהר"מ מלובלין ז"ל ועיין רש"י מנחות פ"י דבעינן כלי ולא חולקין יע"ש ור"ל כיון דכתיב זאת התורה לעולה למנחה ולחטאת וסובר דהאי חטאת בחטאת עוף נמי מיירי וה"א דאיתקש כולהו להדדי וכולן במליקה כשירין ואף דכתיב כמה פעמים ושחט ה"א דה"ה במליקה כשירין לכך כתב עולה מה עולה טעונה כלי דילפינן מאברהם דכתיב מאכלת ולא המחתך. ובזבחים פי' רש"י מה עונה טעונה כלי כמו שפי' התוספות כאן יע"ש והר"מ ז"ל בפ"ד מהלכות מעה"ק כתב לכתחלה צריך לשחוט בכלי ודיעבד כשר בלא כלי יע"ש ונראה לכאורה שהדין עמו דבקדשים בעינן קרא לעכב משא"כ לענין תלוש דאף בחולין הדין כן מדכתיב בנו כמ"ש התורה בכאן וודאי אף דיעבד פסול וה"ה וכ"ש בקדשים דפסול דיעבד במחובר מעיקרו אבל התוס' לעיל דף ג' ע"א ד"ה כגון שבדק קרומית של קנה סברי דאף דיעבד בעינן כלי דאל"כ לא היו מקשים מידי דהא התם דיעבד הוא והא דאמר ואם שחט ואמר ברי לי כדי דתתישב וכולן מש"ה אמר ובמוקדשין לא ישחוט שמא יגע בבשר וה"ה דלכתחלה לא ישחוט בה דבעינן כלי או לאידך תירוצא דאיטמי בשרץ אמר כן:

דף טז:

גמרא בעי רבא תלוש ולבסוף חברו לענין שחיטה מאי הנה דעת הרשב"א ורא"ש ז"ל ורבים עמהם דרבא בביטלו מיבעיא ליה לרבי אי הוה כמחובר מעיקרו או לא כדמסיק שאני סכין דלא מבטל ליה כו' אבל ביטלו מיבעיא ליה אי פסול כמחובר מעיקרו ומתני' בלא ביטלו וכן ברייתא דסכין וסיפא בכותל בנין וביטלו ומש"ה פסול אף דיעבד דהוה כמחובר מעיקר' או דלמא אף בביטלו כשר דיעבד ובריייתא דמוכני במחובר שחיטתו כשירה אף ביטלו וסכין אשמעינן רבותא דאפ"ה לכתחלה לא דגזרינן אטו מחובר מעיקרו כמ"ש רש"י ע"א יע"ש וצור יוצא מן הכותל בכותל מערה כו' וכדדחי לה תלמודא. ויש להקשות תפשוט דנמי ביטלו כשר דיעבד דאל"כ אמאי נקיט היה קנה עולה מאליו אפילו תלוש ולבסוף חיברו כה"ג בביטלו פסול וכה"ג הקשה הריטב"א בשם הרמב"ן ועיין במלחמות. ודוחק לומר דתנא קנה לגלויי אצור דאיירי בתלוש דאל"כ תרתי מחובר מעיקרו למה. והנראה דאשמעינן צור דומיא דקנה עולה מאליו שביטלו

דאי לא הוה תני קנה ה"א צור אף שלא ביטלו פסול דיעבד ושאני סכין דלא מבטל ליה ר"ל דסכין אית ליה תרתי למעליותא חדא דאין דרך לבטל ליה ועוד שהרואה יודע דלא בטלו משא"כ צור דהרואה יאמר שביטלו אף שלא בטלו ה"א דפסול דיעבד מפני הרואים שיאמרו שביטלו. ולכך תני דומיא דקנה עולה מאליו דלאשמעינן דווקא כה"ג שביטלו ממש הוא דפסול הא לא ביטלו אף שדרך לבטלו לא גזרינן משום הרואים וכשר דיעבד. ובזה א"ש הא דאמר ת"ש במחובר לקרקע שחיטתו כשירה דלמא פרושי קמפרש סכין דלא מבטל ליה. ואמאי לא דקתני דומיא דסכין ואף דבר שדרכו ליבטל כיון דהוא לא בטיל כשר דיעבד וסכין אשמעינן דאפ"ה לכתחלה לא אף דאית ביה תרתי למעליותא ולא פרושי קמפרש לה ותדע דבעיא דרבא הוא אף בכל מחובר ובביטלו מיבעיא ליה הא בלא בטלו אף שדבר דדרכו לבטל מפשט פשיטא ליה דכשר ממתני' דצור וקנה דרך ליבטל ואפ"ה כל שלא בטלו כשר דיעבד ולפי האוקמתא של רא"ש ורשב"א יקשה זאת ועיין מ"ש בתוספות ד"ה תלוש ולבסוף חיברו אלא דמש"ה אמר שאני סכין ופרושי קמפרש כדי דלא תפשוט מסיפא דברייתא דקתני עולה מאליו הא תלוש ולסוף חיברו אף בטלו מהני ואי לאשמעינן דומיא דקנה עולה מאליו דוקא ביטלו הא לא ביטלו לא הא מרישא שמעינן זה ומשני דהתם פרושי מפרש ושאני סכין דאית תרתי למעליותא דגם הרואה יודע דמסתמא לא בטלו לסכין הא דבר שדרכו לבטל אף דאיהו לא בטלי' ה"א דפסול דיעבד משום הרואים קמ"ל דומיא דקנה עולה מאליו שנטלו הוא דפסול לא כשלא בטלו ועיין בחדושי הרשב"א בשמעתין שכתב דאשמעינן במחובר שחיטתו כשירה דלא תימא דווקא סכין יודעין כולם שאין מבטל ליה משא"כ מחובר לקרקע יע"ש וזה עולה כפי מ"ש כאן. ומש"ה א"ש נמי דפשט תחלה מסיפא דברייתא ואחר כך מרישא עד שהוצרך לומר דפרושי קמפרש מאי מחובר פכין דלא מבטל ליה וליכא למיפשט מהך ברייתא מידי וכדכתיבא. ועיין בתבואת שור סימן ו' שכתב לחלק בין סכין דסתם לא מבטל ליה ודווקא כשבטלו בפירוש פסול וצור וקנה מסתמא בטל ודווקא כשפי' שלא בטלו כשר דיעבד כו':

ע"ש אמר רב ענן אמר שמואל כו' לצדדין קתני עכ"ל בהא מלתא דשמואל מסברא אמר לה ואליבא דכ"ע ואף דיעבד פסול וצוואר למטה דיעבד כשר ולא לכתחלה ולאו משום דרסה אלא אטו מחובר מעיקרו וזה לרבי וברייתא דבכל שוחטין לר"ח וליכא למיגזר מידי. דגם מחובר מעיקרו כשר לדידיה וקרא זריזותיה דאברהם קמ"ל אבל לענין שלא ידרוס מנלן לאשוי מחלוקת בין רבי לר"ח ורב פפא אמר בעופא דקליל ולא פליג על רב זביד אלא דלא צריך לשינויא דחיקא דברייתא לצדדין קתני אלא בעופא דקליל ושוחטין

אף בצואר למעלה לר"ח דליכא למיגזר מידי לדידיה והא דתני בין שצוואר בהמה לא חש לזה ועיין ברשב"א וריטב"א בשמעתין יש לא גרסי' בהמה יע"ש. ולכך הרי"ף ז"ל ורא"ש וכל פוסקים פסקו דלהא דרב זביד ור"פ דל"פ אהדדי ויש עוד לפרש דפליגי דלרב זביד אין חילוק בין עוף לבהמה ולרב פפא אף שצוואר למטה וסכין למעלה בבהמה אסור לכתחלה אף לר"ח שמא ידרוס ובריית דמכשיר לכתחלה לר"ח איירי בעופא דקליל דגם לענין זה יש חילוק בין עוף לבהמה דעוף דקליל יכול להוליך בידו על חודו של סכין משא"כ בבהמה ומש"ה אף צוואר למטה לכתחל' לא כו' ונ"מ גם לרבי דהלכתא כוותיה בנעץ סכין בקורה תלושה דליכא למיגזר משום מחובר מעיקרו אפ"ה אסור לכתחלה בצוואר למטה שמא ידרוס. או יאמר בעופא דקליל שוחט לכתחלה לרבי דלא גזרינן אטו מחובר מעיקרו ובריית' דמוכני דהשוחט במחובר לקרקע שחיטתו כשיר' דיעבד בצוואר בהמה למטה וסכין למעלה ולכתחלה לא שמא ידרוס ובריית דבכל שוחטין בין תלוש ובין מחובר מצי אתיא ככ"ע בין ר' ובין רבנן או ר' בתלוש ולסוף חיברו או ר"ח ומחובר מעיקרו ושאני עופא דקליל ועיין מהרש"א ז"ל בשמעתין מ"ש אהא דר"פ בעופא דקליל יע"ש ומ"מ כדי דלא לאשוי מחלוקת מה דלא נזכר בגמרא מסתמא לא פליגי הנהו אמוראי אלא כפי' הברייתא דבכל שוחטין בין בתלוש ובין במחובר בין שהסכין למעלה ובין שהסכין למטה דרב זביד מוקי לצדדין משום דבהמה קתני לא ניחא ליה לומר בעופא ור"פ לא ניחא ליה בשינויא דלצדדין מש"ה מוקי בעופא דקליל ולא חש להא דתנן בהמה וכדכתיבנא ודע דמסוגיא זו מתבאר דצוואר למטה שרי לכתחלה אף במחובר באוקמתא דרב זביד וצוואר למעלה אף דיעבד אסור ועופא דקליל אף צוואר למעל' שרי במחובר כר"פ והיינו לר"ח אף במחובר לקרקע ולרבי דווקא במחובר לדבר תלוש הא מחובר לקרקע לכתחל' לא אטו מחובר מעיקרו והא דפריך לעיל מברייתא דבכל שוחטין בין תלוש ומחובר לר"ח דלא מכשיר אלא דיעבד. קשיא אימא דהכל דיעבד כיון דאיכא הכל דיעבד כמו שהקשה מהרש"א ז"ל מברייתא דבכל שוחטין בין בצור וכאן לא שייך ב' תירוצים שלו יע"ש ואי דתני תלוש ובתלוש שוחט אף לכתחלה מנלן הא ל"מ לרב זביד דמוקי לצדדין צוואר למעלה בתלוש א"כ אימא דמש"ה לא שרי אלא דיעבד ולא לכתחלה ואף לר"פ דמוקי בעופא דקליל וקאי תרווייהו בין לתלוש ובין למחובר אכתי אימא בתלוש גופא וסכין למעלה וצוואר למטה כל שאין מוליך הסכין על הנשחט אלא הנשחט על החוד איכא חשש דרסה ולכתחל' לא ומנא ליה להקשות. ואין לומר דקושית המקשן הוא לר"פ וקאי בין שהסכין למעלה ובין למטה אתרווייהו ולא לצדדין והשתא בתלוש גמור וסכין למעלה שרי לכתחלה אף שאין מוליך הסכין כ"א

הנשחט דאל"כ מתני' דקתני צור וקנה ומטעם מחובר לא שרינן לכתחלה הא בתלוש גמור נמי אסור לכתחלה כל שאין מוליך הסכין אף שהסכין למעלה ומתני' מטעם מחובר קאתינן עלה דאל"כ מ"ש צור וקנה דנקיט אלא משום דהני דרך להיות מחוברין וכ"ת דאשמעינן בחולין לא בעינן כלי דמש"ה הוצרך למפרך מברייתא דבכל שוחטין בין בצור כו' דמ"מ לא הוה למיתני דיעבד בצור וקנה ולכתחלה לא במוליך צוואר הנשחט דמה ענין זה לזה אלא ש"מ דווקא מחובר הא דלכתחל' לא בסכין למעלה הא בתלוש גמור אף לכתחלה שרי אף שמוליך צוואר הנשחט כשהסכין למעלה ופריך שפיר מברייתא דבכל שוחטין בין בתלוש כו' בין שהסכין למעלה וקאי נמי אתלוש והא וודאי לכתחלה שרי וה"ה מחובר נמי ופריך אכתי תקשה הא לר"פ לא קשיא ולא מידי דאימא אה"נ דהכל לכתחלה ובעופא דקליל ומתני' בבהמה ואף סכין למעלה וצוואר למטה לכתחלה כיון שמעביר הבהמה ומתוך כובדה לא יוליך שפיר ושמא דרס ומש"ה דיעבד אין ובברייתא בעופא דקליל ומש"ה אף מחובר וצוואר למעלה שרי לכתחלה וכ"ש צוואר למטה ובהמה אף צוואר למטה לא כיון שמעביר הנשחט על הסכין ועיין מהרש"א ז"ל דמש"ה כ' דאוקמתא לעיל לרב זביד הוא דאזלא יע"ש ואם כן קשה מה שהקשינו כאן בסמוך דאימא הכל דיעבד והנה הש"ך ז"ל בסימן ו' ס"ק ד' כתב דאף נעצו בדבר תלוש (ר"ל דליכא גזיר' אטו מחובר) וצוואר למטה לכתחלה לא וגם מוכח בש"ס דתלוש גמור וצוואר למעלה דיעבד אין כו' וגם עוף יש ליזהר לכתחלה בצוואר למעלה יע"ש היטב. וע' בפר"ח סי' הנ"ל שכ' אדרבה מוכח בגמרא דבכל הנך שרי לכתחלה וע' בתב"ש באורך. והי' נראה לומר דר"ז דאמר לצדדין תנן בין שהסכין למעלה ממחובר כו' אתלוש כי' ורש"י פי' ד"ה סכין דהא דאמר סכין מעלה אמחובר כלומ' אף אמחובר והדין עמו דכ"ש אתלוש קאי דכשר וכ"ש הוא. אבל הש"ך פי' אהא דאמר ר"ז סכין למעלה מחובר דוקא אמר והוא דר"ז מוקי להך ברייתא בכל שוחטין בין תלוש ומחובר דיעבד דאיכא הכל דיעבד כבריש פרקין וכמ"ש לעיל וניחא לאוקמי' הכי דתיהוי אליבא דהלכתא כר"י דתלוש ולבסוף חיברו דיעבד לא לכתחילה מההיא ברייתא דמוכני ומתני' נמי רבי היא ודיעבד ולא לכתחלה וא"ה הא דתני בין בתלוש ובין במחובר בברייתא ע"כ לצדדין ממש הוא דסכין למעלה וצואר למטה קאי דוקא אמחובר דאילו אתלוש אף לכתחלה שרינן כה"ג בסכין למעלה וצואר למטה כנראה מדברי הש"ך דסכין למעלה אף שמוליך הצואר על החוד שרי מדכתב צואר למעלה וסכין למטה דיעבד כו' וא"כ איך תני הני תרתי בהדדי דסכין למטה אף תלוש גמור אסור לכתחלה ובסכין למעלה אף שמוליך הנשחט על החוד שרי לכתחלה בתלוש גמור אלא ע"כ הא דסכין למעלה קאי אמחובר

ודיעבד ולא לכתחלה וסכין למטה תלוש ודיעבד ולא לכתחלה וז"ש דמשמע בש"ס כל שהסכין למטה אף תלוש גמור אסור לכתחלה דאל"כ אכתי איך תני להו בהדדי דבתלוש שרי לכתחלה ובסכין למעלה במחובר דוקא דיעבד משום דרסה וכ"ש לרבי אטו מחובר מעיקרו ואי דכר"ח אתיא אה"נ כל שהסכין למעלה לכתחלה שרי במחובר וסכין למטה בתלוש א"כ אמאי אוקמיה סכין למעלה במחובר דוקא וכמ"ש הא כ"ש תלוש אלא ודאי כמ"ש. ומש"ה בהך דינא דנעצו בדבר תלוש דכתב דיעבד לא לכתחלה בסכין למעלה וצואר למטה לא כתב דכן מוכח בש"ס דאימא התם הטעם משום מחובר מעיקרו קאתינן עלה וכרבי אתיא ומש"ה דיעבד אין כו' אלא דהרב בהג"ה החמיר בזה דאף בדבר התלוש לגמרי אפשר דאסור מטעם דרסה זהו הנ"ל כפי דבריו ז"ל. ומ"ש לאסור בעוף וסכין תלושה בידו וצואר למעלה משום דמשמע ליה ז"ל דר"פ לא פליג עם ר"ז בזה דברייתא דיעבד הוא אלא דר"פ מוקי סכין למטה גם אמחובר בעופא דקליל ועיין ברבינו ירוחם שגם הוא ז"ל כתב דבצוואר בהמה למטה במחובר או שנעצו בדבר התלוש דיעבד אין לכתחלה לא הביאו התב"ש סימן ו' ס"ק ט' ואין להאריך:

ברש"י ד"ה סכין למטה וצואר בהמה למעלה אתלוש דאדם אוחז הסכין בידו ובהמה תלויה למעלה ומוליך ומביא הסכין לידו עכ"ל משמע מדבריו דוקא כה"ג שבהמה קשורה ומוליך ומביא בסכין הא אין קשורה אפשר לכתחלה לא ואפשר דיעבד נמי אסור בכה"ג וע' בתבואת שור סי' הנ"ל ס"ק ט' וביד אבאר שם:

עוד אבאר לך דהא דאמרינן לעיל אלא הא דתנן בכל שוחטין ומוקי כר"א הוא דלא כאוקמתא דרב זביד וכבר ידעת שגם רבא חולק על אוקמתא דלעיל וכמ"ש הרשב"א ומלחמות ושאר פוסקים דאיהו מחלק בין בטלו ללא ביטלו ולעיל לא מחלק אלא בין מחובר לתלוש גם לעי סובר הכל לכתחלה והוא דלא כרב זביד כמ"ש כאן:

בתוספות בד"ה תלוש ולבסוף חברו לענין שחיטה מאי כו' ואי לא ידע הני ברייתות מ"מ יש להוכיח ממתני' דאפילו מוקי מתני' במחובר מעיקרו ולכתחלה לא שמא ידרוס מ"מ יש להוכיח תלוש ולבסוף חברו יאסור מה"ט עכ"ל ר"ל דרבא דמיבעיא לי' משמע להו סתמא מיבעיא בין בטלו ובין לא בטלו לא כפי' הרשב"א ורא"ש ז"ל דא"כ הו"ל לומר תלוש ולבסוף חברו ובטלו מאי אלא ודאי רבא מסתם לי' סתומי ואף בלא בטלו מיבעיא לי' עד דפשיט לי' מברייתא דצור יוצא מן הכותל כו' ומוקי לי' לבסוף דאכתי מבעיא בבטלו מאי אבל רבא בין בטלו ובין לא בטלו מיבעיא לכתחלה ואהא קשיא להו נהי דלא ידע מברייתא דשוחט במוכני דפשיט ליה מיני' מקצת בלא בבטלו מיהת שרי מ"מ הו"ל למפשט ממתני' דע"כ רבי היא דאי ר"ח קשיא הך ברייתא דבכל שוחטין בין בתלוש ובין

במחובר דהוה לכתחלה כדפריך לעיל וע"כ ר"ח היא ומתני' רבי הוא ובתלוש ולסוף חיברו נפשטה איבעיא במקצת דבלא בטלו עכ"פ לרבי כשר. או יאמר מדמשני שאני סכין דלא מבטל ליה ופירושי מפרש ולא אמר רישא בלא בטלו ולא פירושי מפרש ואשמעינן תרתי במחובר לקרקע אף דדרך לבטלו אפ"ה כיון שהוא לא בטלו כשר דיעבד וסכין אשמעינן אף שאין דרך לבטלו והכל יודעין וליכא למגזר שהרוא' אומר שביטלו אפ"ה לכתחלה לא משום דרסה אלא בעיא דרבא אף בלא בטלו שמא פסול דיעבד או שמא יאמרו הרואי' שבטלו ופסול לרבי תלוש ולבסוף חברו או גזירה בצור וקנה דדרכן להיות מחוברים שמחובר מעיקרו הוא וסכין שהכל יודעין דלא בטלו הוא דשרי דיעבד אבל בשאר תלוש ולסוף חיברו מבעיא ליה דגזירה שיאמרו מחובר מעיקרו הוא ותדע דבעיא דרבא מדרבנן הוא דאל"כ מ"ש לענין ע"ז והכשר זרעים דהיה כתלוש אלא דסתם לחומרא וה"נ אית לן למיזל לחומרא כמ"ש הב"ח בק"א ועיין בדו"פ סי' הנ"ל יע"ש היטב וא"כ יש לפרש כמ"ש והוקשה להם שפיר דאי ידע מהנהו ברייתות א"כ תפשוט באמת בעיא דרבא ממתני' דע"כ אתיא כרבי וקתני צור וקנה תלוש ולסוף חברו שמעינן מיהא דבלא בטלו בצור וקנה שרי דיעבד ולא לכתחלה אמנם מ"ש א"נ לא ידע מהנהו ברייתות לא ידענא להולמו דאי לא ידע מבכל שוחטין בין בצור ובכל שוחטין בין במחובר כו' ובריייתא דמוכני וידע וודאי פלוגתא דרבי ורבנן במחובר מעיקרו לרבי פסול ולר"ח כשר מיבעיא לי' שפיר תלוש וחברו לרבי איפסיל אי מן התורה או מדרבנן מיהת או דכשר דיעבד ומתני' צור וקנה אי כרבי ותלוש ולסוף חיברו כשר ואי פסול ע"כ כר"ח ומשום חשש דרסה לכתחלה לא וה"ה תלוש וחברו לדבר תלוש לכתחלה לא ולרבי תלוש ולסוף חברו פסול דיעבד והיינו בעיא דרבא. ודוחק גדול לומר שמ"ש דלא ידע מהני ברייתא שפלוגתא דרבי ור"ח ג"כ לא שמיע ליה וכתבו שפיר דממתני' ע"כ מוכח דתלוש וחברו כשר דזה דוחק:

בא"ד ומתניתין דמכשיר דיעבד כר"ח ולכתחלה לא שמא ידרוס ובריייתא דמכשיר לכתחלה (ר"ל בריית' דבכל שוחטין בין תלוש ומחובר) בעופ' דקליל א"נ כר"ז עכ"ל בתחלה כתבו דשמא לרבי הוה כמחובר מעיקרו ומתני' ר"ח היא ובברייתא בעופא דקליל רצונם לומר דגם רבא סובר מימרא דרב ענן אמר שמואל צוואר בהמה למעלה אף דיעבד אסור ומאמר מוחלט הוא ולית בי' שום חולק ומתניתין סכין למעלה וצוואר למטה ואפ"ה לכתחלה לא כיון שאין מוליך ומביא הסכין שמחובר הוא אלא צוואר בהמה ומתוך כובדה חיישינן שיבא לידי דרסה ובריייתא דבין חלוש ומחובר בעופא דקליל ומש"ה לכתחל' ואף בצוואר למעלה וכ"ש צוואר למטה דיעבד אין לכתחלה

כ' ממתניתין והדר כתבו א"נ כר"ז לצדדין קתני וחולק רבא אמימרא דשמואל ומוקי מתני' במחובר וצוואר למעלה וסכין למטה ואפ"ה כשר דיעבד ועיין בתב"ש סימן ו' שכתב כה"ג יע"ש וראיתי שאין צורך לזה אלא אדרבה תי' שני הוא העיקר מדכתבו באחרונה ולכתחלה אמרו דמתניתין איירי בבהמה. וע"כ בצוואר למטה דאי למעלה אף דיעבד פסול כמימרא דרב ענן אמר שמואל וברייתא דמכשיר לכתחלה בעופא דקליל וע"כ דיש לחלק בצוואר הנשחט למטה בין עוף לבהמה ואח"כ כתבו דלעולם בצוואר הנשחט למטה אין חילוק בין עוף לבהמה ואף בבהמה שרינן לכתחלה אלא דרבא מוקי למתני' ג"כ בעופא דקליל דהיינו וצוואר למעלה ובזה דיעבד כשר ובהמה אף דיעבד אסור כמימרא דשמואל ומתניתין בצוואר עוף למעלה ודיעבד ולא לכתחלה וזה מסכים עם מה שכתב הש"ך ז"ל בסימן ו' ס"ק ח' ומיהו הוא ז"ל כתב אף שהסכין תלושה בידו ותו' סבירא להו בהך אוקמתא דווקא במחובר כמו צור וקנה הוא דיעבד ולא לכתחל' ובריייתא דבכל שוחטין בין תלוש ומחובר כרב זביד דאמר לצדדין קתני רצה לומר סכין למעלה קאי אמחובר וסכין למטה קאי אתלוש אבל במחובר אף עוף דקליל וסכין למטה בצוואר למעלה דיעבד ולא לכתחלה שמא ידרוס ומה שנקטו בדבריהם כרב זביד ובצוואר למטה שרי אף לכתחלה בהמה לאו דווקא כמו לר"פ דמוקי לברייתא בעופא דקליל ובהמה דנקיט לאו דווקא הוא זהו הנראה לי בכוונת דבריהם ז"ל:

בא"ד אבל קשה היאך בעי לאוקמי' כר"ח והא קתני ציפורן ופסול ציפורן הוה משום מחובר עכ"ל משום דפשיטא להו דר"ח אף מחובר מעיקרו מכשיר מדאמר ו' דכתיב אאופתא קאמר וכמ"ש לעיל ועיין בחדושי רשב"א ומכאן אתה רואה דבעיא דרבא הוא אף לפי האמת ולא נפשטה ובריייתא דמוכני סכין דווקא ולא פרושי מפרש הא צור וקנה אסור אף דלא מבטל ליה ופסול אף דיעבד מדרבנן וקשיא להו שפיר דבאמת ע"כ מתני' רבי מדפסול ציפורן ואפ"ה צור וקנה דיעבד שפיר דמי וע"כ מוכח דסכין לאו דוקא ולא פרושי קמפרש לה:

ודע עוד לפי מה דפשט מברייתא דמוכני שיש חילוק בין בטלו ולא בטלו יש לפרש אוקמתא חדשה או רבי סובר לא בטלו ש"ד דיעבד דכולה ר' היא ומתניתין רבי היא ולא ביטלו ואף לכתחלה והא דנקיט דיעבד משום מגל יד כקושית התוספות לעיל ד"ה אלא צור וקנה ואי דמה לו לשנות כל הפסולים יחד י"ל דנקיט דומיא דמגל יד שאין מבטל ליה עם נעוץ במחובר אף צור וקנה כן ומש"ה א"ש ברייתא דבכל שוחטין בין תלוש ומחובר ובריייתא דמוכני קשיא ומיהו אי רבי סובר אף בטלו ש"ד מצינו לומר דברייתא דמוכני בבטלו ואף סכין בבטלו ואשמעינן אף דליכא למיחש שיאמרו מחובר מעיקרו

הוא אפ"ה לכתחלה לא ישחוט אטו מחובר מעיקרו ומתני' נמי בטלו מיירי ובריייתא דבכל שוחטין בין בתלוש כו' מיירי בלא בטלו ושרי לכתחלה דכולי האי לא מחמרינן ועיין מהרש"א ז"ל במה שכתב בהא דר"פ בעופא דקליל יע"ש היטב ואין להאריך כאן ובי"ד אבאר עוד ועיין ב"ח בק"א:

הכל שוחטין הכל בשחיטה אפילו עוף עכ"ל כתב הרשב"א ז"ל בחדושיו קשיא והא בהדיא תנן בריש השוחט אחד בעוף ותי' דאי מהתם ה"א דרבנן קמ"ל הכא דדינו כבהמה עכ"ל ר"ל דפלוגתא דתנאי היא אי יש שחיטה לעוף מ"ה ומדרבנן ודאי צריך שחיטה וכן כתב רש"י להדיא דף כ"א וכ"ז יע"ש מש"ה תני הכל בשחיטה דהוה מן התורה כמו בבהמה:

בפירש"י בד"ה מאן תנא כו' דהא תני לה רישא הכל לאתויי כל הני שראוין לשחוט כותי ומומר וטמא בחולין ובקצת נוסחאות יש ט"ס ונכרי וצ"ל ומומר והנה מה שלא הביא תרי לישני דרבינא מומחין אף שאין מוחזקין או מוחזקין אף שאין מומחין גם בריש פרק' במשנ' לא הביא הא דרבינ' ושם כתבנו דמשום דלית הלכת' כרבינא יע"ש משא"כ כאן דודאי הכל מצי לרבות מומחין או מוחזקין דרוב מצוין מומחין הן ושוחטין לכתחיל' לעיל לא מצי לאוקמי' הכי דקשי' ושחי' כשיר' משא"כ כאן ואדרב' כיון דלא מרבינן לה מהכל דרישא אית לן לרבויי מסיפא הכל שוחטין מומחין אף שאין מוחזקין ולעולם שוחטין מוחזקין שאין מומחין או להיפך ואם נאמר דרש"י סובר דמומחין שאין מוחזקין או להיפך אין שוחטין לכתחלה כדעת בה"ע וכפי הב"י בסי' א' והא דנאדו מאוקמתא דרבינא משום וכולן א"ש דלעולם שוחטין משמע ליה ז"ל לכתחלה ואם נאמר כשיטת הגאונים דלכתחלה ע"ס שישאלנו אם הוא לפנינו נמי א"ש דלעולם שוחטין משמע בלא שום תיקון וכאן צריך לשואלו אבל מלשון רש"י ג' ע"ב שכתב רוב מצויין מומחין הלכך לא בעי למיבדקי' משמע או כפי' ר"י בעל התו' שהיא דעה שלישית דשוחטין וא"צ לשואלו או כבה"ע ועיין מהרש"א ז"ל וכבר הארכנו בזה לעיל. והנה מ"ש דהא תני לעיל הכל לאתויי כל הני שראוין לשחוט משמע דמצינו לומר דלעולם שוחטין קאי אאדם דכל אדם ראוי לשחוט ואף דמשמע דקאי אזמן הא לפום סברא דהשתא מוקי הכל שוחטין הכל בשחיטה ולא חש לדקדק ביה אמנם מ"מ קשה מ"ש דכל הני שראוין לשחוט איתרבי מהכל דריש פירקן לא ידענא דא"כ איך באמת מתרץ רבא חדא לאתויי כותי וחדא מומר הרי דלא מרבינן מחד הכל כולן. ויש לומר דה"ק דמהכל דרישא איתרבי כל הני ר"ל למאן דמוקי בכותי ולא בישראל מומר וטמא בחולין דלא סבירא ליה דרבא במומר וחולין עט"ק לאו כקודש דמי וכן למאן דמוקי במומר סובר כותים גרי אריות הן

ורבא הוא דמסיק לקמן חדא כותי וחדא מומר כשמעתיה דרבא לשיטתיה לעיל ומש"ה כתב רש"י כן ולאו כל הני כאחד אלא כמו שכתבנו:

ובד"ה נאסר להן בשר תאוה כו' ואם היו שוחטין בלא קרבן היו ענושים כרת עכ"ל הנה מפירוש רש"י יראה דהא דכתיב ואל פתח א"מ לא הביאו קאי בין לקדשים ששוחט בחוץ או חולין שלא הקדישן וחייב כרת ועיין ברמב"ן פ' אחרי מות שהביא ברייתא השנוי' בויקרא רבה כדברי רש"י ז"ל וע' ברשב"א שהביא דברי הרמב"ן וג"כ הביא ברייתא דשמות רבה משמע ג"כ כרש"י ולפי זה הא דכתיב בשחוטי חוץ חוקת עולם לדורותיכם לא קשיא למה לי מה"ת שלא יהא נוהג לדורות י"ל לר"י דהכל היו בכלל ואל פתח א"מ לא הביאו ואף חולין וכיון שאח"כ הותר להם בשר תאוה ה"א ה"ה קדשים בחוץ דהותר כולו קמ"ל קרא דקדשים קיימי באיסור הראשון ולר"ע צ"ל דס"ד כיון דאיתרחקי ממשכן אח"כ הותר לשחוט בבמה לכך כתיב חוקת עולם לאסור בזמן דאיכא מקדש וכבר הי' אפשר לומר דמש"ה כתיב חוקת עולם לר' ישמעאל דס"ד במדבר הוא דנוהג דין זה דמלקות ואף דבהאי פרשה לא כתיב מלקות אפשר דר"י יליף מלאמור לאו אמור וא"כ ס"ד במדבר הוא דאיכא מלקות דליכא התראת ספק דא"נ ישאל על הקדישו והדרי' לחולין נמי חייב מלקות על חולין לשיטת רש"י ז"ל דמ"ש מכרת משא"כ שהותר להם בשר תאוה ה"א דהתראת ספק הוא אי יש שאלה בחולין ולכך כתיב חוקת עולם לפי מ"ש התוס' בגיטין דף ל"ג ד"ה כל דמקדש אדעת' דרבנן מקדש שהקשו בנזיר שמא ישאל על נזירתו ותירץ דמוקמינן אחזקה כמו שהוא עתה וה"נ דכותי'. ודע דבפ' ראה כ' אזהר' דהעלא' בקדשים חוץ אפ"ה דשחיטה אין נוהג בבית עולמים מה"ט שכתבנו ועוד אף אי הוה כתיב שם כשחיטה לא קשי' דבשעת מעשה אמר להם שיהא נוהג לדורות בתוס' ד"ה שבתחלה נאסר להם בשר תאוה כו' וקשה הא האי קרא לא איירי אלא בקרבן בהמה עכ"ל ר"ל דאי מקרא דואל פתח א"מ שנאסר להם בשר תאוה ולא מיתסר אלא מה שראוי להקריב ולא בעלי מומין וכ"ש חיה צבי ואיל ועוד דבהאי פרשה כתיב בהדיא אשר ישחט שור או כשב או עז במחנה ואל פתח א"מ לא הביאו ועיין בחדושי רשב"א כאן:

גמ' לעולם שוחטין ואוכלין מיבעי ליה לפירש"י בתחלה נאסר בשר תאוה מההוא קרא דפא"מ ואף לשחוט היה אסור וחייב כרת א"כ מאחר דאמר לעולם שוחטין פשיטא דאוכלין ג"כ ומה הוקשה לו שוחטין ואוכלין מיבעי' משא"כ לתו' דלא נאסר כלל לשחוט אלא לאכול אסור פריך שפיר דעיקר הוה ליה לאשמעינן דאוכלין וי"ל מכל מקום פריך

שפיר גם לשיטת רש"י דמ"מ הוה לאשמעינן תרווייהו לעולם שוחטין ואוכלין ומשני לי' כו':

דף יז.

גמרא במאי קמפלגי והוקשה להם לתוספות דלמא מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי אבל בהא דמוקי מתני' כר"ע א"נ ר"י סובר כר"ע מוקי כר"ע דאמר הכי בהדיא ולר"י לא שמעינן דאמר כן בהדיא וכהנה רבות בש"ס עיין פסחים בפכ"ש יע"ש כן:

ע"ש גמרא אברי בשר נחירה שהכניסו עמהן לא"י עיין ברא"ש שפי' מה נ"מ יע"ש והנה בהא דאמר כי אישתרי שלל של כותים דידהו לא אישתרי אין להקשות אמאי לא מיבעיא בנטל בשר נחירה של עכו"ם בשבע שנים שכבשו והותיר אח"כ אי שרי אי לאו וכן לתי' ראשון דאמר לאחר שכבשו משמע של ישראל נמי אישתרי א"כ אמאי לא מיבעי' ליה אליבא דכ"ע אם הותיר אח"כ אי שרי לאחר שכבשו ואף לר"י דאמר בשר נחירה לא אישתרי כלל מ"מ איכ' למיבעי אלא דז"א כיון שכבר נצטוו על השחיט' והתורה התירה בשבע שכבשו ודאי לאחר מכאן מה שנשאר אסור דלא התירה אלא בשעת מלחמה משא"כ אברי בשר נחירה שבשעה שנחרו היה היתר גמור ואח"כ נצטוו על השחיטה מיבעיא ליה אי הותר אח"כ או לא. ומדאמר ואי בעית אימא שבע שכבשו כי אישתרי כו' תראה דלאו ודאי הוא דלא אישתרי של ישראל דלא מסתבר לומר דפליגי בהא תי' ראשון עם שני אלא דספיקי מספק' ליה דלמא כי אשתרי ולתי' ראשון לא ניחא ליה דמיבעיא באת"ל ולכך תי' דלאחר שכבשו מיבעיא ליה תי' שני סובר דמיבעי' באת"ל כלל כותים אישתרי ולא ישראל מיבעיא ליה אברי בשר נחירה מהו ועיין מה שאכתוב בתוס' ד"ה כי אישתרי שלל של כותים:

לשון הר"מ ז"ל בהלכות מלכים פ"ח ה"א חלוצי צבא כשיכנסו לגבול עכו"ם ולא ימצאו מה לאכול מותרים לאכול נבילות וטריפות וכתב הכ"מ היינו בלא שכיח קמיה היתרא יע"ש. והנה יש להקשות ב' קושיות קושיא א' דלדידיה לא מקשה הגמרא מידי אילימא בשבע שכבשו השתא שלל של כותים אישתרי הא לא אישתרי אלא היכא דלא שכיח היתרא ואילו מבשר נחירה מיבעיא ליה אי היתר גמור הוא כיון שנשאר ממה שנחרו בהיתר. וקושיא שני' אמאי לא ביאר הר"מ ז"ל דחלוצי צבא לא אישתרי אלא שלל של כותים דידהו לא אישתרי כאיבעית אימא ולזה יש לומר דהא דמשני כי אישתרי שלל של כותים דידהו לא אישתרי היינו דלא הותר להם לנחור משלהם ומש"ה לא ביאר הר"מ ז"ל זה כיון דכתב דלא הותר להם אלא היכא דאין להם היתר בודאי אסור לנחור כיון דאפשר

בהיתרא לשחוט ובזה נמי מתורץ קושיא ראשונה דהיינו הא דמשני כי אישתרי כלל של כותים דידהו לא אישתרי והיינו טעמא כיון דאפשר להם בהיתר לשחוט. אלא דאכתי מאי מיבעיא לי' אברי בשר נחירה שהכניסו עמהן לארץ מהו כיון דכבר היה בידם קודם שבאו לארץ פשיטא דמותר אי לית להו היתרא למיכל בשבע שכבשו. ואפשר דה"נ משני דידהו לא אישתרי ואסור להם לנחור ומש"ה מיבעיא ליה באברי בשר נחירה אי שרי אף ביש להם בשר כשר כיון שהיה להם משע' שמותר לנחור:

ובתוספות ד"ה כי אישתרי שלל של כותים כו' אלא במה שנחרו במדבר עכ"ל משום דיש גירסא כי אישתרי שלל כותים דידהו לא אישתרי א"ד ל"ש משמ' דאיבעי' הו' אי אישתרי שלל של יש' א"כ לא הוה למיבעי אב' בשר נחירה שהכניסו עמהן אלא בשר דידהו בז' שכבשו ונטרפו או נחרו אי מותר ומ"ש התוס' דלמא שלל של כותים אשתרי ולא דידהו ולכך אסור להם לנחור כו' לא ידענא מאי האי שכתבו דלמא שלל כותים דמשמע באת"ל מיבעי' ליה את"ל דידהו לא אישתרי איברי בשר נחירה שהכניסו עמהן לארץ אי שרי בשבע שכבשו או לאו כו' ואמאי לא פירשו דפשיטא ליה לתלמודא דידהו לא אישתרי ודוחק לומר דמלת דלמא קאי דמש"ה מיבעיא ליה כו' ועיין מ"ש בגמרא. ומ"ש התוספות דאסור להם לנחור יראה לכאורה כדברי הר"מ ז"ל דלנחור אסור כיון דאפשר בהיתר ע"י שחיטה משא"כ בנטרפה להם איזה דבר שרי בז' שכבשו אף דידהו וכמה שכתבתי בסמוך בגמרא גמרא אלא אמר רבא בכל שוחטין לאתויי בין בצור וזכוכי' וקרומית של קנה ואיצטריך לרבות הני דלא תימא ויקח המאכלת דכתיב באברהם מיני' ילפינן מחובר ה"ה כלי דבעינן קמ"ל דווקא קדשים בעינן כלי דשאר עבודות נמי בעינן כלי ועיין לעיל תוספות ד"ה מניין. ומהרש"ל ז"ל שכתב לעיל דצור וקנה פשיטא דלכתחלה כו' לא ידענא הא ה"א דבעינן כלי כמ"ש כאן ומ"ש רבא בכל שוחטין לאתויי צור וקנה וזכוכי' קנה מיירי בסימונא דאגמא דאי שאר קנים ודאי לכתחלה לא ומיהו מתני' איכא למימר דלא מרבי אלא חד מהנך ומש"ה הוצרך לעיל לאתויי ברייתא דבכל שוחטין בין בצור דמתני' איכא למימר דלא מרבי אלא קנה וקנה אקנה לא קשיא כמ"ש. והנה לרב אשי דמוקי למתני' דריש פרקין במומר לתאבון ולא מוקי כאביי ורבא דסבר כותים גרי אריות הן גם כרבה בר עולא לא מוקי דחולין עט"ק לאו כקודש דמי וכתרי לישני דרבינא אין סובר מדלא מוקי מתני' הכי א"כ לדידי' קשיא שנית הכל שוחטין מאי מרבי ביה אבל למש"ל ברש"י ד"ה מאן תנא יע"ש מ"ש דמוקי לה במומחין אף שאין מוחזקין וכן להיפך וקמייתא לא מצי לאוקמ' בהכי דשחיטתן כשירה הוה קשיא לי' משא"כ כאן דלא תנן אלא הכל שוחטין לחודי' ויש לראו' בשמעת' דערכין דאמר תרי הכל שוחטין חדא

לאתויי כותי וחדא מומר וכבר גזרו על הכותים להיותן גוים גמורים ואמאי לא אליבא דהלכת' וכמ"ש כאן קמייתא מומר והא לאתויי מומחין כיון דלא תנן ושחיטתן כשירה ולפי מה שכתב הרא"ש לגאונים א"ש:

כתב הים של שלמה בסי' ל"ו לפי פי' הרא"ש דאיבעיא דר' ירמיה באברי בשר נחירה היכא דנודר ומתפיס בקרבן דהוה ספיקא דאורייתא ולחומרא. אבל היכא שנדר סתם הריני נודר דהוה דרבנן ספק דרבנן להקל. ואני תמה על עצמי הא נודר הוה דבר שיש לו מתירין כמו שמבואר בי"ד סי' ק"ג סעיף מ"ד בהג"ה יע"ש באורך דאפשר לשאל על נדרו ובדבר שיל"מ קיימ' לן דאפי' ספק דבריהם אסור כמבואר שם סעיף א' והוא מבואר ברישׁ ביצה דספיקה אסורה ואיך כתב דהוה דרבנן וספיקו להקל והא אף שאוסר על עצמו לעולם אפשר לשאול על נדרו וספיקו להחמיר אם לא שסובר דנדרים לא הוה דשיל"מ כיון שאין המתיר עתיד לבוא לאחר זמן אלא דמירושלמי דנדרים לא מוכח ק דאמר עבוד לון נדרים כדשיל"מ יע"ש בפ' אין בין המודר לי שם באורך אלמא שאין המתיר עתיד לבוא בודאי אפ"ה חשיב דשיל"מ ואין להאריך כאן ובחדושינו לי"ד סי' ק"ב אבאר ועיין בפר"ח סי' ק"ב וק"י ס"ח מה שכתב לענין דשיל"מ יע"ש:

ע"ש אבוה דשמואל פגם ושדר כו' ופירש"י כן עשה פעמים ושלש יראה לפרש ע"ד שאמר רבא לקמן ג' מדות בסכין אוגרת ומסוכ' ועולה ויורד ושלחו ליה כמגירה פסול בכל ענין אף בהולכה לחוד או הבאה לחוד מה שאין כן במסוכסכות א' דכשר בהולכה לחוד לפירוש רש"י והוא דקיימא ארישא דסכינא ולרי"ף אף באמצע הסכין נמי כשר בהולכה כשאחורי העוקץ לצד הראש ולהיפך בהובאה לחוד כמו שיתבאר לקמן בסמוך ע"ב אי"ה יע"ש:

דף יז:

גמרא ת"ר סכין שאין בה אלא פגימה אחת אוגרת פסולה מסוכסכות כשירה והרבה תידון כמגירה כו' עכ"ל מפני שיש כאן פירושים רבים לכן ראיתי לבארם:

הפי' הא' הוא פי' רש"י ורא"ש ז"ל והוא דמסוכס' דכאן שהיה לסכין ב' עוקצין והושחז א' במשחזת ונשאר א' זקף וסוברים דעוקץ כזה כיון שהוא זקוף קורע אף דרך ירידה ומ"ש בברייתא מסוכס' כשירה ה"פ סכין שיש בה פגימות הרבה תידן כמגורה הוא אף מסוכס' ומה שאמר כמגירה ולא פסולה לכונה מיוחדת אמר כן דהוה כמגירה ונבילה ודאית אף בכולן מסוכס' ולא תאמר אסורה באכילה ולא נבילה כמו מגל קציר לב"ה מטהרין מידי נבילה ובאכילה אסור גזירה הולכה אטו הובאה (רצה לומר דגזרינן שמא

ישוב ידו מעט לאחר הולכה וכמו שאבאר לקמן) קמ"ל דשאני מגל קציר שראשי' כפופין מאוד ובדרך הולכה אין קורעין ומש"ה תטהר מידי נבילה משא"כ מסוכס' האמור כאן הוא על צורה אחרת שהעוקץ זקוף ודאי קורע דרך ירידה ג"כ הוה נבילה ואף בא' מהן אם עומד באמצע הסכין וה"ק פגימות הרבה א"א שתהי' כשירה משא"כ באחת מהן פעמי' כשר כשעומד בראש הסכין כו' והרבה פגימות א"א בשום פנים דכשר דאחת מהן וודאי באמצע או כמ"ש מהרש"א ז"ל דקמ"ל מורשא קמא מחליש עור ובשר והא דפשיטא ליה לרש"י דמורשא אף דרך ירידה בוזע הוא מדאמר סכין שיש בה פגימות הרבה תידון כמגירה וע"כ במסוכס' ומדלא חילק בין הוליך ולא הביא ואחוריהן לצד הראש כשר משמע בכל ענין פסול ותידון כמגירה הכי משמע מה מגירה בין בהולכה ובין בהובאה פסול אף מסוכס' הרבה כן ואחת כשירה כד קיימא ארישא דסכינא ואין חילוק בין אחורי עוקץ לצד הראש או לאו והוליך ולא הביא או לצד הקתא והביא ולא הוליך ואם פגימת המסוכ' לצד הקתא אצל הקתא ממש וזקוף הפגימה והוליך ולא הביא הוה נבילה שדרך ירידה קורע ובוזע בסי' ואם הוא כפוף מאוד כמו מגל קציר אסורה, באכילה ולא נבילה חיישינן שמא השיב ידו מעט ולאו אדעתיה ולא נבילה. ומ"ש רש"י לקמן בד"ה אבל באכילה גזירה הולכה אטו הובאה היינו ג"כ חיישינן שמא השיב ידו מעט דאי לאו הכי א"כ אמאי דקיימא עוקץ אסיפא דסכינא או ארישא דסכינא כשר ולא גזרינן הולכה אטו הובאה אלא כמו שכתב כאן ויש עוד פירוש אחר עפ"י שיטת רש"י ז"ל. הביאו הר"ן ז"ל בחמש שיטות בחדושיו לחולין וז"ל דמחליש ובזע בסי' גופא קאמר ואף בשוחט בסימני' גרידי כל שלא קדם חורפא או מורשא אין כח בעוקץ אחד לקרוע הסי' יע"ש והוא ג"כ עפ"י שיטת רש"י כאן ועיין בחדושי רשב"א בשמעתין. ולפי הנך ב' פירושים לשיטת רש"י הא דאמר ל"ק כאן שהוליך ולא הביא ובדקיימא נמי ארישא דסכינא ותרוייהו בעינן דבאמצע בכל ענין פסול דאף דרך ירידה בוזע ומש"ה כי פריך סוף סוף כי אזלא כו' ולא אמר אלא משום דלא הדר מתירוצ' קמא ונמצא לפי זה במסוכסכו' הרבה אף שהוליך ולא הביא הוה נבילה וודאית ואף שאחורי עוקציהן לצד הראש ואחת נמי נבילה באמצע סכין וברישא כשר בהוליך ולא הביא ובסיפא בהביא ולא הוליך. ואם ראשי' כפופי' עד מאוד ע"ד תמונת מגל יד אחת אף באמצע כשירה בהוליך ולא הביא וכן להיפך ואם הרבה אסור באכילה ולא נבילה וזה מתבאר ממ"ש לקמן השוחט במגל קציר לב"ה אסורה באכילה לא נבילה. ויש להסתפק פגימה אחת כפופה כעין מגל קציר ועומדת ממש אצל הקתא ושחט בהולכה לחוד אי כשר ולקמן משמע דאסור באכילה דחד טעמא הוא שמא השיב ידו מעט או אפשר דע"כ לא גזרינן

התם אלא במגל קציר שכל המגל מלא פגימות ואף שיש לשחוט בהולכה לחוד רצוני לומר שיש שיעור שחיטה בחדא הולכה מ"מ חיישינן שמא באמצע הסכין ישכח ויביא קודם ששחט הרוב ומש"ה לא קשיא נמי מהא דקיימא אריש דסכינא דמיירי שיש שיעור שחיטה בהולכה לחוד וליכא למיחש למידי. ולשיטה זו הו"מ לשנויי אהא דרבא ל"ק הא דקיימא אריש דסכינא והא באמצע והוא קושיות התוספות ד"ה כאן שהוליך כו' ותרווייהו בהוליך:

הפירוש הב' הוא שיטת הרי"ף ז"ל וכפי מה שהבין הרא"ש בדבריו דגם הרי"ף ז"ל מודה דתמונת מסוכס' הוא שהיו לה שני עוקצין זקופין והוחלק הא' במשחזת אלא שסובר דרך ירידה אין בוזע עוקץ ופריך חורפא מחליש ומורשא בזע דקאי אריש דסכינא ר"ל אחורי עוקץ לצד הראש והוליך ולא הביא. ומש"ה לא הביא הרי"ף דקאי אריש אלא אף באמצע הסכין ואחוריו לצד הראש כשר שאין קורע דרך ירידה אלא שהראש בעצמו הקשה עליו דאמאי השמיט כשאחורי העוקץ לצד הראש שזהו הפי' האמור דקאי אריש דסכינא. ומיהו הא לא קשיא לפירוש דאמאי מסוכס' הרבה תידון כמגירה דהוה נבילה ובמגל קציר אסור באכילה לזה י"ל דלאו לגמרי מדמה לה למגירה אלא לענין איסור אכילה לחוד וכמו שצ"ל לשיטת הר"ן אליב' דרי"ף כמו שאבאר לקמן אי"ה אבל אין לומר סכין שיש בה פגימות הרבה תידון כמגירה באחורי העוקץ לצד הקתא ואחת כשר אריש' דסכינא והרי"ף ז"ל דכתב בכל ענין כשר מיירי באחורי העוקץ לראש כו' דא"כ אמאי לא הביא בהלכותיו דאריש' דסכינא אף באחורי עוקץ לצד הקתא כשר כו' אלא ודאי לדידי' אין חילוק בעוקץ לצד הקתא בכל ענין פסול ואף בקיימא אריש דסכינא ובאחוריו לצד הראש כשר אף באמצע הסכין והוליך ולא הביא. או יאמר דשאני מגל קציר כמו שכתב הרשב"א כאן דמסוכות הרבה ושוכבין זע"ז ואף אם ישיב ידו מעט אפשר שלא יקרע הסי' הלכך די לאסור באכילה יע"ש. ולפי זה א"ש במסוכס' שעוקץ זקוף הוא ודאי בהרבה פגימות הוה נבילה דא"א שלא השיב ידו מעט וקורע בפגעו בו דרך זקיפה ומש"ה תידון כמגירה או מדרבנן שמא השיב ידו מעט. והנה לפי הרא"ש אליבא דרי"ף תפול קושית מהרש"א ז"ל אמאי מכשיר בעומדת אצל הקתא ולא חיישינן שמא השיב ידו מעט וליהוי נבילי' ועל הברייתא ל"ק דאפשר דבהרבה השוו אותה למגל קציר אף שאין עומדין אצל הקתא משא"כ לרי"ף דמסתם לה סתומי באחת כשירה אף אצל הקתא קשה שפיר וגם לפי שיטה זו הו"מ לשנויי ל"ק הא דקיימא אחורי עוקץ לצד הראש והא דקיימא לצד הקתא ותרווייהו בהוליך ולא הביא. ולפי שיטת רש"י ז"ל יש להקשות הא דאמר רבא שלש מדות כו' ואמאי לא אמר ד' מדות אוגרת ומסוכס'

דומיא דאוגרית שעוקץ זקוף ומורשא אחת כעין מגל קציר עולה ויורד אוגרת בכל ענין פסול מסוכס' ארישא ממש כשר ובאמצע בכל ענין פסול ומורשא כעין מגל קציר אף באמצע הוליך ולא הביא כשר ומגל קציר שאני דמתוך שפגימותי' מרובות אצל הקתא חיישינן שמא השיב ידו מעט ועולה ויורד ודוחק לומר כל שאין עומדת בראשו ממש תו גזרינן הולכה אטו הובאה דזה לא ניתן להאמר כלל ועוד דמ"מ הוה ד' מדות דמסוכס' הוה נבילה ומורשא כעין מגל קציר באמצע אסורה באכילה ולא נבילה ולשיטת הרא"ש אליבא דרי"ף א"ש דליכא כ"א ג' מדות בסכין דבמסוכס' באמצע הסכין כשר כשהוליך ולא הביא ואין חילוק בינה לבין פגימ' של מגל קציר ומ"ש מהרש"א להרי"ף אמאי כשר בעומד אצל הקתא ממש אפשר אה"נ כמו מגל קציר ומה שלא כתב דוקא באמצע הסכין סמך אמה שהביא שם השוחט במגל קציר כו' ומה שאמרו בברייתא שיש בה פגימות הרבה כבר כתבנו דאפשר בהרבה פגימות אף שאין עומדין אצל הקתא ממש אסור דדומה למגל קציר ואסור ויש לעיין בזה:

הפירוש הג' הוא פי' הר"ן אליבא דרי"ף דמסוכס' כו' מרוח אחת ודומה ממש למגל קציר שפגימותי' כפופים מאוד ותידון כמגירה לאו דוקא אלא אסורה באכילה ולא נבילה כמו מגל קציר לקמן דב"ה מטהר מידי נבילה ואסור באכילה שמא השיב ידו מעט ואפשר אף באין עומדין סמוך אצל הקת' ממש כמ"ש בסמוך וא' כשירה דאמצע לא אצל הקתא ואפשר עוד דמחמיר במסוכס' בעוקץ זקיף אף דקיימא ארישא דסכינא ממש אסור דעוקץ קורע דרך ירידה ואף כשיתחיל לשחוט היה עור ובשר שלם גזירה שמא ישחוט בסימנים גרידי דמורשא קורע דרך ירידה או דבפעם אחת קורע העור ובשר והסימנים. ולפי זה א"ש דשלש מדות בסכין דאם עוקץ זקיף הוה כמו מגירה ואוגרת בין דקיימא ארישא ובין באמצע והוליך ולא הביא פסול כו' ונבילה נמי הוה אלא בפירושא דשמעתא יש שני פירושים הפי' הא' הוא פי' הר"ן ז"ל בחדושיו לחולין וגם בביאורו לרי"ף קיצר וכתב ועיין בחדושי ועיינתי בחדושיו וז"ל ולפיכך פירש לפי דרכו ז"ל (ר"ל לפי דרך הרי"ף ז"ל) שהמסוכס' הוא פגימה כפופה עד מאוד ומעיקרא הוה משמע ליה אף בשוחט כדרך שהפגימה פוגמת הסי' ומש"ה פריך לה חורפא מחליש ומורשא בזע ומשני ארישא דסכינא וכל שלא קדם חורפא אין בו כח לקרוע ופריך סוף סוף כי אתיא בזע ומשני שהוליך ולא הביא ולא צריכנא לומר דארישא דסכינא כו' כיון שכפופה והייינו דמשני ל"ק כאן שהוליך כו' ולא הזכיר כלל ארישא דסכינא כו' והרשב"א הקשה דא"כ אמאי לא אמר אלא ולי יש ליישב דלא הדר ביה מהאי דינא דכל שלא קדם חורפא אין כח במורשא אחת לקרוע ואף ששוחט בדרך שהפגימה פוגעת בסכין. ומסוכס' הרבה

אסור חיישינן שמא השיב ידו מעט כמו במגל קציר עכ"ל יע"ש היטב העתקתיו כולו מפני שאין הספר ההוא לע"ע ביד כל. והנה פירוש דבריו כך הוא דבתחלה עלה על דעת המקשן דאחת כשירה אף ששוחט בה בדרך שהפגימה פוגעת בסימן דהיינו שאחורי עוקץ לצד הראש והביא או להיפך ומשני דקיימא אריאשא דסכינא וכל שלא קדם לו חורפא דסכינא אין כח במורשא לקרוע הסי' כמו שפי' לשיטת רש"י הבאתיו לעיל בסמוך. ולפי זה הפ' הברייתא סכין שיש בה פגימות הרבה תידון כמגירה כששוחט בדרך שהפגימה פוגעת בסי' דעוקץ קמא מחליש הסי' והשני בזע וה"ה אחת באמצע הסכין ויתפרש כמ"ש למעלה או כמו שכתב מהרש"א לפי' רש"י ואחת כשר ופריך סוף סוף כי אתא מחלשא וכי אתא בזע היינו לומר דמכשיר בין שאחורי עוקץ לצד הראש או לצד הקתא והיינו דקשיא ליה כשאחוריו לצד הראש כי אזלא מחלשא כי אתא בזע ומשני שלא הביא וכיון דאתינן להכי שלא כשר אלא בהוליך לחוד מצינו לומר דברייתא לאו בכל גוונא מיירי אלא באחוריו לצד הראש וכפיפה והוליך ולא הביא דכשר אמנם מ"ש על הרשב"א דמש"ה לא אמר אלא דלא הדר מהאי דינא שלא קדם חורפא או מורשא אין כח בעוקץ א' לקרוע הסימן קשה א"כ הדרא קושיא לדוכתין אמאי לא הביא הרי"ף ז"ל בהלכותיו הך דינא בקיימא אריאשא דסכינא דכשר אף ששוחט בה בדרך שפוגם בסי' אם אחורי העוקץ לצד הקתא והוליך או להיפך או בעוקץ זקוף דאף דרך ירידה קורע אפ"ה כל שלא קדם חורפא או מורשא אין כח לקרוע וזה לשון הרשב"א בחדושיו הכי פירוש ה"נ חורפא מחליש ומורשא בזע היינו כשהוליך והביא ומשני כשהוליך ולא הביא בתחלה אמר דקאי אריאשא דסכינא ממש וליכא חורפא ופריך סוף סוף כי אתא בזע (ר"ל והיא קושי' ראשונה) ומשני שהוליך ולא הביא והדר ביה ממה דהוא אמר דקאי אריש' דסכינא והקש' דהול"ל אלא יע"ש והיינו כמ"ש וממה שכתב הרשב"א תבין כי פירושו בדברי רי"ף ז"ל אינו כמו שפי' הר"ן ז"ל בחדושיו דאלו לר"ן כי פריך חורפא מחליש היינו דסתמא קתני מסוכ' אחת כשירה ואף ששוחט בדרך שהפגימה פוגעת בסי' ומשני דקאי אריאשא דסכינא ופריך סוף סוף ואיך תני סתמא והא פסול בהוליד והביא מפני עוקץ נגד הקתא ומשני דברייתא לאו בכל ענין מיירי אלא בהוליך ולא הביא והשתא דאתי' להכי אף באמצע ואחוריו לצד הראש והוליך ולא הביא כשר ולרשב"א פי' אחר וכמו שהתבאר לך. ולבסוף העלה הרשב"א שפי' הרא"ש ז"ל כפי הרי"ף יע"ש וביי"ד סי' ו' וסי' י"ח אבאר באורך מזה בעזה"י לבאר שיטת כל א' וא':

גמ' אמר רב חסדא מניין לבדיקת סכין מ"ה פשיט' כיון דכי נקיב טריפה עכ"ל עיין ש"ך סימן י"ח ס"ק ה' על מ"ש פרישה דהטעם דצריך בדיקה שנאמר ושחטתם בזה ואכלתם כו' והקשה עליו יע"ש ובחדושינו לי"ד סי' ב' וי"ח אבאר בזה:
(שייך לסוגיא הקודמת לעיל).
הפירוש הד' הוא פירוש בה"ע לפרש הברייתא דסכין שיש בה פגימות הרבה ולפי שאין ספר בעל העיטור בידי לכן אכתוב בקיצור כי הוא ז"ל סובר דסכין שיש בה מסוכס' הרבה כשר בהוליך ולא הביא והביאו הטור בסימן י"ח ולפי דבריו נתקשו המפרשים הרבה בפי' הברייתא. והנה יש לראות ולתרץ עוד קושיא אחת מה שיש בדבריו מה שלא הקשו הב"י והפרישה כי קשה אמאי במסוכס' הרבה כשר באכילה ולא אסור כמו מגל קציר דאסור באכילה מיהת לב"ה ואף אם יצויר מסוכס' כפי' הר"ן ז"ל אליבא דרי"ף יקש' זאת מ"ש ממגל קציר שוב ראי' בר"ן ז"ל אהא מתני' דהשוחט במגל קציר שכ' ואי' מ"ד דוק' מגל קציר שהו' כלי שצורתו כך חיישי' שמא ירגיל עצמו לשחוט כך משא"כ סכין שיש פגימות הרבה כשר דיעבד יע"ש וזה מסכים עם פי' בה"ע דבמגל קציר שהוא כלו עשוי כך חיישינן שירגיל עצמו בכך משא"כ סכין שנפגם ופגימות כעין מגל קציר בהוליך ולא הביא כשר דיעבד ובזה הותר הספק הזה. אמנם הם הקשו דא"כ ברייתא ע"כ איירי באוגרת ומאי איריא הרבה אפילו אחת נמי ובשלמא לרש"י מפרש כמ"ש מהרש"א ז"ל דאיירי במסוכסכת הרבה ואין רבותא שישמעינן אחת באמצע הסכין וחורפא מחליש ואשמעינן דעוקץ מחליש משא"כ לעיטור וודאי קשה מאי איריא הרבה אפי' אחת וקיימא אגישא דסכינא דקמא מחליש ושני בזע. והנה יש לי ליישב דבריו ולומר דבה"ע סובר כל שלא קדם חורפא או עוקץ אין כח בעוקץ אחד לקרוע הסימן כמ"ש הר"ן ז"ל בחידושיו דמורשא קמא מחליש הסימן ומורשא בתרא בזע לא כפי' רש"י מחליש עור ובשר ונאמר דכל ששוחט בהמה שלא נקרע עור ובשר שעליה ושלימה הוא אף באוגרת והיא אחת וקיימא אגישא דסכינא כשיר' לפי שמורשא קמא מחליש עור ובשר והשני מחליש הסי' ואין בו כח לקרוע וכפי מ"ש הר"ן בחמש שיטות יע"ש היטב והעתקתיו לעיל ובקיימא באמצע הסכין פסול' דחורפא מחליש לעור ובשר ומורשא קמא מחליש לסימן ושני בזע ובהרבה אוגרת נמי פסולה בכל ענין דמורשא קמא מחליש לעור ובשר ואח"כ אחרות קורעין לסימן כו' ואי קשיא כיון דבפגימות הרבה א"א שיהיו כולן אגישא דסכינא א"כ מאי איריא הרבה אפי' אחת באמצע אוגרת פסולה י"ל כמ"ש רש"י ז"ל וכפי מה שפי' מהרש"א דבריו דאין זה רבותא ואשמעינן דעוקץ מחליש ה"ה לבה"ע נאמר כן. ולפי זה ה"פ דברייתא סכין שיש פגימות הרבה ולאו דווקא הרבה אלא שני

פגימות ועיין דרישה סימן י"ח יע"ש פסולה לפי ששני מורשת הראשונה מחלישין לעור ובשר וחדא משנים קורע לסימן. ומסוכסכת כשירה ופריך מ"ש אוגרת דמורשא קמא מחליש והב' בזע וע"כ דאיירי באמצע הסכין דחורפא מחליש לעור ובשר ועוקץ מחליש לסי' והב' בזע לסי' מסוכס' נמי חורפא מחליש לעור ובשר וגם לסימן כיון שעבר שיעור מה מהסכין קודם מהפגימה מחליש גם לסימן ומורשא בזע משני דקאי אריאשא דסכינא ירצה בזה דאחורי עוקץ לצד הראש ונהי דמחליש דרך ירידה כי מוסכם לכל הפי' הוא מהא דאמר מ"ש אוגרת דמורשא קמא מחליש והיינו אף דרך ירידה וע' בי"ד סי' י"ח ובר"ן וברשב"א יע"ש מ"מ אין קורע דרך ירידה ומש"ה מסוכסכת אחת כשירה בהוליך ולא הביא ואחוריו לצד הראש ואין להקשות מאי אריא א' אפי' הרבה נמי כשירה לדעת בה"ע שאין קורא דרך ירידה י"ל דאה"נ ואיידי דאמר משום אוגרת א' פסולה מש"ה אמר מסוכה כשירה ואה"נ דהרבה כה"ג כשר בדקיימא אריאשא דסכינא ופריך ס"ס כי אזלא בזע ומשני שהוליך ולא הביא ולפ"ז הפ' ברייתא סכין שיש בה הרבה אוגרת תדין כמגירה משא"כ אחת אם עומדת ברישא ממש דכל שלא קדם לו אלא מורשא קמא לקרוע העור ובשר אין כח במורשא א' לקרוע הסי' ואם עומדת באמצע חורפא מחליש לעור ובשר ומורשא קמא לסי' ושני בזע ומסוכסכת באחוריו לצד הראש כשר אף באמצע הסכין כנ"ל פי' דברי בה"ע ומה שהקשינו מ"ש ממגל קציר דאסור באכילה מיהת יש לנו עוד לומד דהתם חיישינן שמא השיב ידו מעט ומיד פוגע הפגימה בסימן משא"כ בסכין שיש בה פגימות הרבה ואין כלין עד סמוך לקתא ממש דא"נ השיב ידו מעט עדיין לא בא אל פגימה שרי באכילה וע' במהרש"א בשמעתין אבל שיטת הרי"ף דאם יש הרבה פגימות אף שאין כלין עד הקתא עשאוהו כמגל קציר ואסור באכילה ושאין בה אלא פגימה א' ועומדת אצל הקתא ואחורי עוקץ לצד הראש נמי אסור באכילה דחיישינן שמא השיב ידו מעט כי כן דרך האדם ששוחט בהולכה לחוד להשיב ידו מעט ומש"ה אסור באכילה או דיש לחלק ולומר דוקא פגימות הרבה אף שהן נמוכות מאד ואף שישיב ידו מעט אפשר שלא יפגע הסימן בפגימה כמ"ש הרשב"א בחדושיו מ"מ בהרבה חיישינן ואסור באכילה דיעבד במגל קציר וכדומה יעוין שם היטב:

ודע דהט"ז בסי' י"ח תירץ דבסכין שיש פגימות הרבה תידון כמגירה אף בשחט באותו צד שאין בה פגימות יע"ש ולדידיה א"ש הא דאמר ושאין בה אלא פגימה אחת אוגרת פסולה מסוכסכת כשירות דאין להקשות מאי אריא אחת אפי' הרבה מסוכסכות כשירה דיש לומר דמיירי אחורי עוקץ לצד הקתא ופני העוקץ לצד הראש קאי ומש"ה באחת כשר ובהרבה וודאי דפסולה ובה"ע מכשיר בעומדין דרך מגל קציר פניהם לצד הקתא דרך

ירידה אין קורע כו' ופריך מסוכס' נמי בדקיימא פניהם לצד הראש תאסור ומשני דקיימא אריש דסכינא ממש וכפירש"י ז"ל והוליך ולא הביא ומש"ה באחת כשר ובהרבה פסולה וכדכתיבנא כשעומדין פניהם לצד הראש ובה"ע לא הכשיר אלא כשעומדין אחוריהן לצד הראש דומיא דמגל קציר וכבר כתבנו פי' אחר בדברי בה"ע ולדידן הא דאמר מסוכס' כשירה ה"ה הרבה כה"ג בקיימא אחורי לצד הראש זהו מה שנ"ל:

גמרא אמר רב חסדא מניין לבדיקת סכין מה"ת היינו מנלן דבעי בדיקה כלל ופריך פשיטא כיון דכי נקיב טריפה ועיקור דסכין פגומה מחמשה ה"ש הוא פשיטא דבעיא בדיקה ואי דפריך מניין דקודם שחיטה בעי בדיקה ולא סגי בבדיקה שלאחר השחיטה זה היה פשוט לו דלאו מן התורה הוא אלא מדרבנן גזירה דלמא ישכח לבודקו אחר שחיטה כמ"ש הרשב"א ז"ל בחדושיו ועיין ש"ך סי' ב' ס"ק י' ובסימן י"ח ס"ק ה' אלא לחכם קאמרינן ופריך והא לא אמרו אלא מדרבנן אבל לפי' הפרישה בסימן י"ח ס"ק ח' שכתב דמהא דשמואל ילפינן בדיקה שקודם השחיטה נהי דבדרך אסמכתא ילפינן לה אמאי משני לחכם קאמרינן ולא משני בדיקה גופא קודם השחיטה ילפינן מהא וביד אבאר מזה עוד יע"ש:

ע"ש במערבא בדקי להו בשימשא עיין בראש וביד סימן י"ח דכל פגימה שאין בה כדי חגירת ציפורן אינה פגימה והני דבדקו בשימשא ובמיא משום דהיה להם דבר קל לבדוק וכמ"ש הר"ן או דחומרא הוא דנהגו בעצמן דאי דפליגי אהא דאמרינן כדי חגירת הציפורן וסברו פגימה כ"ש פוסלת מאי פריך ואידך אמאי לא חשיב פגימת הסכין אימא דאית ליה בכ"ש טריפה אלא משמע דכולהו סבירא כך שוב מצאתי ברשב"א וריטב"א דה"ק אמאי לא חשיב פגימת סכין ולימא בכ"ש ומיהו לפי מ"ש התוספות בד"ה פגימת אוזן בבכור דהא דלא תני פגימת המזבח כו' דבהדיא כתיב אבנים שלימות יע"ש והשתא אכתי אמאי לא תני ד' פגימות הן ג' חגירת הציפורן ואחד טפח או כזית דההוא ודאי לא כתב בתורה ל"מ אם נאמר כמ"ש הרשב"א וריטב"א דהלכתא גמירי דפגימ' הסיד בכזית ואו טפח דקשה אלא אפי' אם נאמר מקרא דוזבחת עליו כשהוא שלם ולא כשהוא חסר מ"מ מקרא מפורש ליתא כמו תמים דכתיב בקרא כמ"ש התוס' ד"ה פגימת אוזן בבכור ואם נאמר דפגימת סיד היינו מדרבנן כמ"ש הריטב"א א"ש דלא מני אלא מה שהן מה"ת והנראה דתוס' סברי דכ"ע פגימת סכין כדי מגורת ציפורן ומש"ה פריך ואידך. אבל הא לא קשיא דלחשוב פגימות דלא שוה בשיעורין אבל הרשב"א לשיטתי' שכתב דהלכה כהני דבדקי בשימשא שהוא פחות מחגירת ציפורן וצ"ל כריטב"א לא חשיב אלא הכשר בשר ומש"ה לא מני פגימת המזבח:

דף יח.

גמרא וכמה פגימת המזבח טפח ראב"י אומר כזית הר"מ ז"ל בפ"ב מהלכות בית הבחירה הלכה י"ח פסק כרשב"י טפח וכתב הכ"מ דהא דאמרו משנת ראב"י קב ונקי במתני' ולא בברייתא יע"ש ומ"מ דברי הר"מ שם סתומים גם לא כתב חגירת הציפורן באבנים שוב ראיתי שכתב זה, בפ"א מהלכ' אלו הלכה י"ד אלא שלשונו צ"ע שכתב שצריך שלא יהא בנשאר אבן פגומה מה ענין לזה דסיד כדי טפח וזה בציפורן ותרי מילי נינהו:

גם בפ"א כתב המזבח עושין בנין אבני גזית ומלת גזית יורה דמשפיין ליה כמ"ש בכמה מקומות גזית אבני דמשפיין ומשמע לי' ז"ל דעל ידי שמיר היה נעשה כמ"ש התוס' ד"ה כמה פגימת המזבח כדאמר בסוטה פ' עגלה ערופה ובתוספות אבאר:

ובתוס' ד"ה וכמה פגימת המזבח כו' וי"ל דבפ' איזהו מקומן משמע שהיו מביאין חלקי נחל עכ"ל ומיהו דזבחים מהא אין ראיה דא"א לעשות ע"י שמיר בלא חגירת ציפורן כיון שהיה אפשר לעשות בע"א חלקי נחל בלא טרחא או מש"ה היו מביאין חלקי נחל שמא נגע ברזל בא' מן האבנים ופסול למזבח עיין במשנה למלך בפ"א הי"ד יעוין:

בא"ד ומיהו קשה דגבי בה"מ נמי כתיב אבן שלמה מסע נבנה ואומר ר"י דנבנה ע"י שמיר עכ"ל מ"ש דאבני היכל צריכין נחמיה הוא דלר"י ע"י שמיר ולר"נ היה מתקן מבחוץ ומביא לפנים ובפנים לא היה שם ברזל ובכ"מ לא הביא כלל פלוגתא דר"י ור"נ בסוטה ולא ידעתי למה ואפשר דמביא ראי' לפסק של הר"מ ז"ל דלא פסק כר"מ וכר' דאמר נראין דברי ר"י ומביא ראיה מתמיד דאביי סובר כר"נ ומתוספתא יע"ש ובסוטה פריך שמיר למאי ומשני לאבני חושן ולא ידענא דשמיר למזבח אתא דכ"ע מודו דע"י שמיר ואפילו לתקן מבחוץ אסור כמ"ש הר"מ ז"ל שנאמר ולא כו' כי חרבך הנפת עליה כו' ויש לומר דמזבח היו יכולין לבנות ע"י חלקי נחל כמו שאמר בזבחים נ"ד ובלא"ה היה צריך חלקי נחל שלא נגע מהן ברזל כמ"ש המשנה למלך יע"ש:

גמרא א"ר חסדא האי טבחא דלא סר סכינא קמי' חכם משמתין ורבא אמר מעבירין כו' הנה וודאי רבינא חולק עם מה שקדם והלשון מוכיח דאמר רבינא אמר ולא אמר רבינא אלא שיש בזה ב' פירושים הפי' האחד הוא כפי הנראה פי' הרא"ש ז"ל דרבינא פליג על רבא ואמר היכא דלא נמצא סכינו יפה אפילו לגוים לא מזדבן וזה שתמה על הרי"ף שלא הביא הא דרבינא שהוא בתרא ר"ל בתר רבא והוה למפסק כרבינא. וסובר נמי הא דרבה בר חיננא שהעביר הטבח היינו שהחמיר עליו לכבודו כמ"ש הריטב"א בשם מורו הרא"ה ז"ל והוא ע"ד פי' הרי"ף ז"ל ורב אשי איקלע לגבי רבה בר חנינא ואמר ליעיין במלתא דתלא ביה טפלי שלא להחמיר עליו יותר מדאי ובדקו ונמצאת

סכינו יפה ואכשרי' ודכ"ע בנמצאת יפה מנדין אותו לחוד ותו לא ורבה בר חיננא החמיר עליו כי היה נראה לו שעשה במרד ובמעל וכמ"ש הריטב"א דמכאן נראה שאם רצה החכם להחמיר על הטבח הרשות בידו ור"ל דרבה בר חיננא אכריז אבישרא דטריפה והעביר אותו ולא בדק סכינו אם הוא יפה או לאו עד שלבסוף יאמרו דתלי בי' טפלא כו' והא דאמר שליחותי' קעבדינן היינו דאין צרוף להמליך עם רבה בר חיננא כמ"ש רש"י ד"ה שליחותי' קעבדינן ועיין מ"ש לקמן ולפ"ז הוה למפסק הלכתא כרבינא דהוה בתרא דהיכא שלא נמצאת סכינו יפה ממסמס ליה בפרתא דאפילו לעכו"ם לא מזדבן וחולק על רבא בהא אבל מדברי רש"י ז"ל ובעל העיטור הביאן הב"י בסימן י"ח סוברים דרבינא פליג על סתמא דתלמודא דמשני דלא פליג רבא ורב הונא ורבינא אמר דפליגי דע"כ רבא מיירי בנמצאת יפה דבלא נמצאת יפה לעכו"ם נמי לא מזדבן ורבה בר חיננא נמי כרבינא סובר דרבא מיירי בנמצא סכינו יפה וכן פירש"י להדיא רב אשי דאכשרי' סובר כסתמא דתלמודא לעיל מש"ה כתב הישש"ש בסימן א' דמש"ה השמיט הרי"ף ז"ל הא דרבינא דרב אשי שהוא בתרא סובר כסתמא דתלמודא דמשני לא פליג רב הונא ורבא. ורבינא ורב אשי הלכה כרב אשי. ודע דהב"י בסימן י"ח כתב דרי"ף מפרש ג"כ כבה"ע דרבינא פליג על סתמא דתלמודא וכיון דאיכא הפסד ממון דטבח פסק להקל כלקמן עכ"ל והיינו דסתמא דתלמודא מבתר רבינא פסק דלא פליגי ועוד דהפסד ממון טבח הוא ולא איסורא דאורייתא נקטינן להקל ומה"ט השמיט נמי דנמצאת סכינו יפה ואדרבה כתב להדיא בנמצאת יפה מנדין לחוד ולא מכריזין אבישרא דטריפה הוא כיון דלא הוה אלא משום קנסא הא דמכריזין אבישרא דטריפא נקטינן להקל. ולהישש"ש א"ש טפי דרב אשי דאכשרי' להוא טבחא אלמא סובר כל שנמצאת סכינו יפה מנדין לחוד וה"ה לא נמצאת יפה דמכריז לחוד ולא ממסמס בפרתא. ויש להקשות להב"י שסובר דרי"ף סובר כבה"ע ואמאי לא הביא הב"י שיטת רש"י ז"ל דהוא כבה"ע ועוד יש ולהקשות אמאי לא תירץ בפשיטות טפי כמ"ש הישש"ש בסימן ל"ט כיון דרב אשי דאכשרי' ע"כ כרבא דאמר מכריזין אבישרא דטריפה הוא באין נמצאת סכינו יפה ודכ"ע אית להו דרבא בין רבינא ובין רב אשי ומש"ה השמיט הרי"ף הא דרבינא דקיי"ל כרב אשי נגד רבינא. והנראה לי בזה דאיכא למימר רב אשי כרבינא סובר דרבא דאמר מכריזין אבישרא שהוא טריפה בנמצאת סכינו יפה וכמו רבה בר חיננא ומש"ה אעברי' להוא טבח ואכריז אבישרא דטריפה הוא אלא כיון דאמר רבה בר חיננא גופא ליעייני רבה במלתא דתלי ביה טפלי היה כח ביד רב אשי להכשירו לאומנתו להיות טבח כיון דהא דמשמתינן ומכריזין הוא משום שפקר והחציף נגד כבודו ואם החכם רוצה יכול למחול על כבודו

ושלא לנדות אותו כמבואר ביורה דעה סי' י"ח סעיף י"ז בהג"ה מכל שכן דיש כח ביד החכם שלא להעביר אותו מאומנתו ולא להכריז אבישרא דטריפה הוא ומשום שאמר ליעיינו במלתא ובדק רב אשי ונמצאת סכינו יפה ואכשרי' ורבה גופא מחל על כבודו בזה כדמסיק שליחותיה קעבדינן ואין ראיה מכאן לומר דרב אשי פליג על רבינא בזה ולכך הוצרך הב"י לומר טעמא דנקטינן כסתמא דתלמודא כיון דאין בדבר איסור תורה וכמ"ש והיש"ש סובר אפשר דע"כ לא אמרינן דמנדין אלא משום כבוד הרב אבל מכריזין ומעבירי' אין כח ביד החכם למחול ואין זה מוכרח דאימא דמעבירין ג"כ משום שהחציף נגד החכם ומש"ה הוצרך הב"י לומר דנקטינן כסתמא דתלמודא כו' ואמר דלא פליגי והלכה, כרבא אבל הר"מ ז"ל בפ"א מה"ש הלכה כ"ו שהשמיט הא דרבינא דממסמס ליה בפרתא ולדידיה י"ל, כמ"ש היש"ש בסימן ל"ט דרב אשי דהוא, בתרא פסק כלקמן ואין לומר דרב אשי סובר כרבינא ומאחר דאמר ליעיינו במלתא דתלי ביה טפלא אכשרי' דהא דמעבירין ומנדין כולהו לכבוד הרב הוא ויכול למחול על כבודו דהא הר"מ ז"ל כתב הטעם דמנדין שלא יסמוך על עצמו בפעם אחרת וכתבו הפוסקים דלדידיה לא מהני אם רצה החכם למחול על כבודו ומ"ה מעבירין ה"ט שלא יסמוך פעם אחרת ויכשיל את הרבים עיין ש"ך בסי' י"ח סעיף י"ז יע"ש וא"כ רב אשי דאכשרי' להההוא טבחא ע"כ כל"ק סובר דרבא ורב הונא לא פליגי ורבא מיירי באין נמצאת יפה מכריזין אבישרא דטריפה ולא ממסמס בפרתא וה"ה כשנמצאת יפה מנדין ולא מכריזין והלכך אכשרי' רב אשי:

הן אמת דאיכא למימר שרש"י וריף ובה"ע כולהו לא פליגי ושפה אחת להם בפירוש סוגיא דשמעתין דרבינא אמר חולק על סתמא דתלמודא ואמר דרבא ע"כ בנמצאת יפה דבלא נמצאת יפה ממסמס ליה בפרתא דאפילו לכותים לא מזדבן ליה והוקשה לו לרא"ש דהוה לרי"ף למפסק כרבינא דהוא בתרא ר"ל אף דל"ק אמר דלא פליגי מ"מ רבינא דהוא בתרא הוה למפסק הלכתא כוותיה ומשמע ליה ז"ל מדקבע הש"ס תירוצא דרבינא בתר תירוצא דלא פליגי נראה דסתמא דתלמודא דקודם רבינא אמר דלא פליגי ורבינא אמר דפליגי והוה למפסק כרבינא כל היכא שלא נמצאת סכינו יפה ממסמס לי' בפרתא אפילו לכותים לא מזדבן והא דלא הוקשה לרא"ש אמאי כתב הרי"ף בנמצאת יפה מנדין לחוד ולא מכריזין אבישרא דטריפה והוה להקשות עליו בתרתי דהיכא דנמצאת יפה מכריזין אבישרא דטריפה ובלא נמצאת יפה ממסמס ליה בפרתא כיון דהוא סובר דרבינא חולק עם סתמא דתלמודא יש לומר דרב אשי שהוא בתרא נגד רבינא סובר כל שנמצאת יפה מנדין לחוד ולא מכריזין אבישרא שהוא טריפה מדאכשיר להההוא טבחא מסתמא גם

הבשר הכשיר דתרווייהו כי הדדי נינהו דכל היכא שאין מעבירין אותו גם הבשר כשר ולא נמצא מי שחילק בזה ונאמר דרב אשי כרבינא סובר דבלא נמצאת יפה ממסמס ליה בפרתא ורבא ע"כ בנמצאת יפה מכריזין ומעבירין אותו מאומנתו ורב אשי דאכשריה להההוא טבחא אפשר דפליג על רבא וסובר כרב הונא דבנמצאת יפה מנדין לחוד ולא מעבירין וה"ה דלא מכריזין אבישרא ולפ"ז לא קשיא על הרי"ף שהשמיט וכתב דנמצאת יפה מנדין ולא מעבירין ומכריזין משום דהלכה כר"א שחולק על רבא ומש"ה אכשרי' להההוא טבחא ומנדין לחוד וראה ובדק שהיה סכינו יפה אכשרי' אבל בהא דלא נמצאת סכינו יפה אפשר דליכא שום חולק על רבינא דממסמס ליה בפרתא ומש"ה לא הוקשה לרא"ש כ"א אמה דהשמיט הרי"ף ז"ל הא דממסמס ליה בפרתא דאפילו לעכו"ם לא מזדבן כן נראה לי דכולהו כחדא סברי בפירושא דהאי שמעתא עוד יש לראות בהא דפירש"י שליחותיה קעבדינן ואין צריך להמליך בו דנראה דסותר לפירושו שכתב מקודם דוודאי רבה בר חיננא סובר כי אמר רבא מעבירין אותו בנמצא יפה דאי לא נמצאת יפה אף לעכו"ם לא מזדבן וע"כ לומר הא דאמר שליחותיה קעבדינן היינו כיון שסילק עצמו רבה בר חיננא מדינו של טבח אנן מכשרינן ליה כמ"ש הישׁ"ש בסימן ל"ט ומ"ש רש"י אין אנו צריכין להמלך בו הוא לפי פירוש אם נאמר דרבה בר חיננא אחמיר בדין טבח ומדינא מנדין לחוד בנמצאת יפה אלא שהיה נראה בעיניו שעשה הטבח במרד ובמעל החמיר עליו והעביר אותו וכמ"ש הריטב"א בחדושיו יע"ש וכיון שנתן להם רשות לעיין אבתרי' מחל על כבודו ושלא להחמיר עליו רק כפי שורת הדין ובזה א"ש דאמר ולא חייש מר לסבא לומר לשאול אותו וע"ז משני שליחותי' קעבדינן ואין אנו צריכין להמלך בו עוד כו' משא"כ לפירש"י קשה:

מתני' השוחט במגל קציר דרך הליכתה ב"ש פוסלין וב"ה מכשירין ומסיק בגמרא דאף כשהכשירו ב"ה לא הכשירו אלא לטהר מידי נבילה ולא באכילה ופירש"י דגזרינן הולכה אטו הובאה. כפי הנראה דרצה לומר שמא ישיב ידו מעט ומיד פוגע הפגם בסימן ובוזע כי יש פגימות עד סמוך לקתא משא"כ לעיל בסכין שיש בה פגימה אחת וקיימא אריאשא לשיטת רש"י ז"ל שאף יביא מעט לא יפגע בפגימה ועיין מהרש"א לעיל אמנם מסתימת לשונו שכתב דגזרינן הולכה אטו הובאה יש לומר כמ"ש הר"ן ז"ל בכאן דאיכא למ"ד דוקא מגל קציר שהוא כלי שצורתו כך גזרינן שיבוא להרגיל ולשחוט בו משא"כ סכין שיש בה פגימות הרבה לא גזרינן יע"ש וה"ה לשיטת רש"י נימא כן דבמגל קציר ירגיל עצמו בהולכה ויבוא לשחוט ג"כ בהבאה משא"כ בסכין אם אירע פגימות דומות למגל קציר לא, חיישינן לכך ולרש"י ז"ל הוקשה לו לעיל דמ"ש במגל קציר דלא הוה נבילה

לשיטתיה דבוזע נמי דרך ירידה ותירץ דשאני מסוכסכת דאין דומה למגל קציר שכפופים מאוד ועיין לעיל יע"ש:

עוד אבאר לך בקיצור לדברי בה"ע שמכשיר פגימות הרבה אם היא בדרך שאין קורע בהליכתה היה נראה לומר דברייתא דסכין שיש פגימות הרבה במסוכסכת מיירי ואחוריהן נגד הקתא ופניהן לצד הראש שקורע בהליכה ומש"ה אסור ואחת כשירה בדקיימא אריש דסכינא ממש וכי פריך סוף סוף כי הדק אתא בזע ומה בכך כיון שפני עוקץ לצד הראש אין קורע דרך ירידה לשיט' בה"ע דמכשיר בהרבה פגימות ואחוריהן לצד הראש י"ל דפריך מדאמר סתמא אחת כשירה משמע אף שפני עוקץ לצד הקתא וה"ה אם הוליך והביא, כמה פעמים נמי פסול אף דקיימא פני עוקץ נגד הראש ומשני שהוליך ולא הביא ומש"ה כשר בכל ענין והרבה פסול והא לא קשיא מאי אריא הרבה אף אחת באמצע הסכין ופני העוקץ נגד הראש יתורץ כמו לרש"י דאין זה רבותא יותר ואדרבה אשמעי' דבהרבה פגימות מורשא קמא מחליש ושני בזע וכמ"ש מהרש"א לשיטת רש"י ז"ל ומש"ה פי' העיטור כן צריכין אנו לומר למ"ש הר"ן בחמש שיטות בחדושיו לחולין עפ"י שיטת הרי"ף וז"ל מתחלה סבור דהא דמכשירין מסוכ' אחת אפי' בשוחט בדרך שהפגימה פוגעת בסימן (רצה לומר פגימה כפופה כעין מגל קציר ופני העוקץ לצד הראש) ומשני דקאי אריש ממש וכל שלא קדם חורפא דסכינא אין כח בעוקץ אחד לקרוע הסימן ופריך כי אזלא מחלשא וכי אתא בזע וע"כ צ"ל דפריך כי אתא כמה פעמים ויקרע בהולכה דבהובאה אין קורע כיון שהוא פגימה כפופה עד מאוד או דפריך דמכשיר בכל ענין פני עוקץ לצד הראש או לצד הקתא היכא דקיימא אריש דסכינא ומשני שהוליך ולא הביא ור"ל דשחט בהולכה אחת וא"כ בין שפני עוקץ נגד הראש או קתא כשר בקיימא אריש או יאמר דמשני שהוליך ולא הביא דוקא וחזר מתירוץ ראשון ולא מיירי אלא פני העוקץ נגד הקתא ומיהו מדין הראשון לא חזר דכל שלא קדם חורפא או מורשא אין כח במורשא א' לקרוע ומש"ה לא אמר אלא וכן יפרש לדברי העיטור וכדכתיבנא. שוב ראיתי בלשון הטור שמביא לבה"ע שכתב ובה"ע מכשיר בכולן מסוכ' אלא מיירי באוגר' כו' משמע דברייתא מיירי באוגרת ושפיר קשה מה שהקשו הם ז"ל דמאי איריא הרבה אפי' אחת כו' ויתורץ כמ"ש לעיל:

מתני' השוחט מתוך הטבעת ושייר מלא חוט על פני כולה כשירה פלוגתא דרבנן ור"י בר"י הוא בהגרים במיעוט בתרא אי פסול לרבנן צריך כל השחיטה במקום שחיטה ואף אי שבוק לה כך כשר כיון שנשחט הרוב מ"מ בשחיטה אחת שהגרים במיעוט בתרא פסול ור"י בר"י אומר כשר כיון שנשחט הרוב במקום שחיטה ואגב השמיענו מקום

הגרמה בקנה דכ"ע רבנן ור"י בר"י סוברים שהוא למעלה מטבעת הגדולה דלא כר"ח בן אנטיגנוס דמכשיר למעלה משם ומש"ה לא רצה להשמיענו פלוגתייהו בוושט או יאמר דמש"ה אמר קנה דר"י בר"י דאמר מלא חוט על פני רובא הוא בהגרים שליש ושחט ב' שלישים וכרב חסדא לקמן וע"ז פליגי רבנן ובוושט לא שייך זה דנקובתו במשהו אסור מש"ה נקיט בקנה כמ"ש:

וברש"י ד"ה ר"י בר"י אומר וכו' ואית דמפרשי בכל טבעת חשוב הגרמה לרבנן ולר"י כו' לכאורה משום דקשיא להו מדקתני סתמא השוחט מתוך הטבעת ולא אמר השוחט מתוך הטבעת הגדולה ש"מ דבכל טבעת חשיב הגרמה וכשהתחיל לשחוט בתוכה צריך לגמור כל השחיטה בתוכה לרבנן ולר"י בר"י רובא ודחה רש"י פי' זה וה"ה דמצי לדחויי דאיך מתוקמא בכל טבעת ור"י בר"י מכשיר ברוב טבעת והא לא הוה רוב הקנה דאין מקיפין כל הקנה וכמ"ש רש"י לקמן הלכתא ועיין מה שכתבתי שם:

דף יח:

רש"י בד"ה הכי קאמרי הלכה כו' ולאית דמפרשי כו' וכ"ת בלא הגרים לא איצטריך למיתני והיאך מצי לאכשורי דיציאה דשאר טבעת לא חשיב הגרמה כתב מהרש"א ז"ל דליכא למימר דמברייתא מוכח דרוב הטבעת הוה רוב הקנה דא"כ הדרא קושין לדוכתין דלמא בלא הגרמה איירי עכ"ל מ"ש דלמא רוב הטבעת הוה רוב הקנה היינו כמ"ש בעל המאור ובמלחמות ומהר"מ מלובלין ז"ל יע"ש אלא דיש לראות מאי האי שכתב דאימא בלא הגרמה איירי אכתי כיון דמוכח דרוב הטבעת הוה רוב הקנה א"כ תקשי לרב ושמואל דאמרו השוחט בשאר טבעת והגרים לאחר רוב פסול והא רוב הטבעת ג"כ רוב קנה. ומהני לר"י בר"י ולי נראה דאימא הא דאמר השוחט בשאר טבעת כשר לאשמעינן דבעינן שישחוט כל הטבעת דאז הוה רובא של קנה כו' לא בעינן אחר דבעינן רוב חלל קנה וה"ק הואיל ומקפת את רוב הקנה סגי בשחיטה כל הטבעת ומיניה דרוב הטבעת לא מהני דלא סגי ברוב עובי קנה אלא רוב חלל הקנה והיא גופא אתי לאשמעינן והכי משמע לישנא הואיל ומקפת רוב הקנה משמע דבעינן כל הטבעת לא רובא ועיין במהדורא בתרא וכן ללשון שלישי יש לפרש כך דפריך אהא דגזרינן רוב הקנה אטו רוב הטבעת מברייתא דהשוחט בשאר טבעת כשר בהגרמה כיון ששחט רוב הטבעת נמי סגי דברוב עובי הקנה משערינן ולא ברוב חלל דתו ליכא למיגזר אטו רוב הטבעת דסגי בהכי דרוב הטבעת הוה רוב הקנה כמ"ש המאור ובעל מלחמות ומהר"מ מלובלין ז"ל ומ"ש הואיל ומקפח את רוב הקנה היינו ויש ברוב טבעת רוב עובי הקנה כמ"ש מהר"מ ז"ל

אלא דהדרא קושיא לדוכתיה דלמא בלא הגרמה איירי והיא גופא אתי לאשמעינן דבעינן כל הטבעת דהכי משמע הלשון הואיל ומקפת את רוב הקנה ר"ל כל הטבעת מקפת רוב הקנה ובשחיטת כל הטבעת הוה רוב הקנה וכה"ג כתב מהדורא בתרא יע"ש ועיין לקמן בפא"ט גבי ההיא פסוקת הגרגרת דאתא לקמיה דרב ובדקה ברוב עובי' ושם אבאר:

ודע דללשון ראשון שכתב רש"י ז"ל א"ש דקאמר הלכה כמותו בטבעת הגדולה כו' ופליגי עליה דכרבנן סבירא להו בזה דרובא דקנה לא הוה ככולה בין לענין הגרמה ובין לענין מקום שחיטה ונהי דהלכה כר"י בר"י לענין הגרמה מ"מ לשוי' מקום שחוטה בשאר טבעת לא אלא כרבנן קיימא לן בזה. אבל לשון שני וכמ"ש בעל המאור או כמ"ש רש"י קשה מנא ליה לשמואל שהוא אמורא לחלוק על ר"י בר"י שהוא תנא כיון דר"י בר"י סובר בברייתא דיציאת שאר טבעת לא חשיב הגרמה או כמ"ש בעל המאור דרוב הטבעת הוה רוב קנה דבעוביה משערינן וחכמים לא פליגי עליה בהא מלתא דאפשר גם חכמים מודי' דסגי בשחיטת רוב הטבעת או דלא שייך הגרמה בשאר טבעת ומיהו למ"ש רש"י י"ל מדאמר במתני' השוחט מתוך הטבעת סתמא משמע דבכל טבעת היה הגרמה ור"י בר"י אטבעת הגדולה לחוד קאי אבל למ"ש בעל המאור קשה כמ"ש מנא ליה לחלוק על תנא וכ"ת דכרב סובר ורב תנא הוא ופליג והא שמואל לא מחזיק רב לתנא שחולק עליו בכ"מ וכה"ג כתבו התוס' בכתובות דף ח' ע"א ד"ה רב דר"י לא מחזיק לרב כתנא וא"כ איך יחלוק שמואל על ר"י בר"י בלי, ראיה:

ומה שכתב רש"י דאין להחליף השיטה בשביל זה דהלכה כר"ח בן אנטיגנוס ר"ל דאין נ"מ בכל הפירושים הללו דהלכה כר"ח כו'. ולא ידענא מאי ענין עדותו של ר"ח בן אנטיגנוס לכאן דהוא העיד אף למעלה מטבעת הגדולה הוה מקום שחיטה היינו היכא דהתחיל למעלה אבל כל שהתחיל בתוך הטבעת ואף בשאר טבעת שייך הגרמה ומיהו זה יש ליישב דר"ח אר"י בר"י קאי ולשון הגרמה נמי משמע שמכריע ידו לצאת והתחיל במקום אחר אמנם מה שכתבו התו' בד"ה אבל בשאר טבעת לא ומה שאין אנו נזהרים בזה עכשיו הוא משום דהל' כר"ח כמו שפי' בקונטרס ור"ל במ"ש רש"י דאין להחליף השיטה דהלכה כר"ח ומאי שייך עדותו של ר"ח לענין מקום שחיטה בשאר טבעת דאיהו על מוגרמת דר"י בר"י קאי שהתחיל בטבעת הגדולה והגרים למעלה סובר גם שם מקום שחיטה אבל בשאר טבעת אימא דלאו מקום שחיטה הוא כלל ועיין בפי' המשניות להר"מ ומה שיש לעיין בדבריו אכתוב בסי' כ' וב"ד יע"ש:

גמרא איבעיא להו פגע ונגע או פגע ולא נגע. ראיתי לבאר בכאן עפ"י דרך הפשוט הנה התו' בד"ה או דלמא כתבו לפירש"י ז"ל פגע ולא נגע ופגע ונגע היינו שמדבר ממקום

השחיטה בצואר ולמעלה הימנו היינו פגע ולא נגע ששייר החוטים לצד הראש או דוקא נגע בהן הוא דטריפה הא לא נגע כשר ואף שהן למעלה מטבעת הגדולה. ואני לא מצאתי ברש"י שום רמז לזה שיפרש דברי בעל איבעיא כן ועל הא דפגע ולא נגע כתב שחתך סמוך להם מאוד ויש לפרש כפירוש התוספות היינו ששייר כולן לצד הצוואר. ואמנם מדהיפך גירסת הספרים לקמן בהא דמר בר רב אשי שגי' כל הספרים פגע בחיטי טריפה שייר בחיטי כשירה והוא גורס להיפך פגע כשירה שייר טריפה והיינו משום דסובר דהנהו אמוראי מיירי בדרך שרוצה לשחוט ממקום שחיטה והגרים למעלה קצת ושיירי בחיטי משמע להו בין לרש"י ותוס' היינו ששחט בתוך החיטים ממש כמו שאבאר לקמן אם ירצה השם וע"כ דפגע טריפה ושייר כשירה ופגע ולא נגע ליכא למגרס דהשתא פגע ולא נגע טריפה כ"ש פגע ונגע היינו שייר בחיטי טריפה ולא ניחה ליה לפרש פגע ולא נגע אלא ששיירם לצד הצואר דמדרך הוא כשרוצה לשחוט במקום שחיטה ומכריע ידו לצאת ממקום שחיטה לצד הראש ופגע ולא נגע משמע ודאי ששיירם לצד הראש או עכ"פ פגע ונגע והיינו ששייר בחיטים ולכך הוכרח להפך הגירסא ולגרוס כדמר בר רב אשי פגע כשירה והיינו ולא נגע ושייר החיטין לצד הראש ומן הצואר ולמעלה קחשיב ושייר טריפה וכיון שכן ע"כ בהא דאיבעיא לן פגע ולא נגע ע"כ מן הצואר לצד הראש חשיב וכמ"ש ומיבעיא ליה אי פגע ולא נגע ג"כ טריפה או דלמא דוקא פגע ונגע טריפה ולפי זה רב פפי ורב פפא פליגי אליבא דרבא דלר"פ שייר בחיטי כשירה ולרב פפי שייר בחיטי ודאי טריפה ומיבעיא לן לעיל והשתא נפשוט בעיא דלעיל ממר בר רב אשי דאמר פגע כשירה היינו פגע ולא נגע וה"ה לרב פפי דאמר טריפה היינו פגע ולא נגע ושלש מחלוקת בדבר לרב פפי פגע ולא נגע טריפה ולרב פפא פגע ונגע כשירה ולמר בר רב אשי הוא דעת ממוצע פגע ולא נגע כשרה פגע ונגע טריפה והיינו שייר בחיטי ועדיין אין הכרע לומר דרש"י מפרש איבעיא פגע ולא נגע היינו ששייר לצד הראש דאימא פגע ולא נגע ששייר לצואר ומה שגורס במר בר רב אשי להיפך דקשיא ליה לישנא דמר בר רב אשי אמר משמע דפליג על רבינא כקושית התוס' ד"ה או דלמא ולכך גורס מר בר רב אשי אמר פגע כשר ושייר טריפה והיינו פגע ולא נגע כו' והשתא גם בעיא דלעיל נפשטה ומש"ה לא אמר תיקו דודאי לישנא דפגע משמע ולא נגע כמו למר בר רב אשי אלא דמר בר ר"א קחשיב ממטה למעלה פגע ולא נגע ור"פ אמר פגע ולא נגע אלא שייר למטה לצד הצוואר ושייר בחיטי כשירה ולא פליגא אליבא דרבא רב פפי ור"פ כלל. ואולי בקונטרס אחד אפשר שהיה כתוב בפי' כן לרש"י ז"ל דאיבעיא פגע ולא נגע היינו שייר לצד הראש. או דלא ניחא לתוס' לומר דמר בר רב אשי חשיב פגע ולא נגע לצד

הראש ולרב פפי שייר לצד הצוואר מש"ה פירשו בדברי רש"י כן. ודעת התוס' דאיבעיא פגע ולא נגע דטריפה הוא א"ד לאו דוקא אלא פגע ונגע נמי טריפה הוא ופשיט מרב פפא דמסתמא לא פליגי אליבא דרבא וע"כ פגע ולא נגע ומר בר ר"א גרסינן פגע טריפה היינו לא נגע ושייר לצד מטה כולם וממר בר רב אשי נפשט ג"כ איבעיא וליכא כאן שום מחלוקת דבין ר"פ ורב פפי ורבינא ומר בר ר"א סוברים דפגע ולא נגע ושייר לצד הצוואר טריפה ושייר בחיטי כשירה והא דפסק הלכתא משיפוי כובע למטה והיינו שייר בחיטי לאפוקי מרבנן ור"י בר"י דסבירא להו למעלה מטבעת הגדולה הוה הגרמה והיינו עכ"פ שייר בחיטי טריפה ולחד פירושא בפוסקים הוה פגע ולא נגע אלא שייר לצד הראש טריפה ומש"ה אמר הלכתא וראיתי להתוו"ח שכתב לפי' התוס' מאי הלכתא דקאמר והא ליכא מאן דפליג בהא ולא ידענא דהא איצטריך לאפוקי מרבנן ור"י בר"י:

והנה יש עוד דעה שלישית והוא דעת הא"ז הביאו הישׁ"ש בסי' ז' שכתב בשם ראב"י דאם נגע בחיטי במשהו טריפה וכ' הישׁ"ש וע"כ סובר שייר בחיטי כשירה ששייר כולם לצד הראש ואין הלשון משמע כך דא"כ הול"ל שיירי חיטי ולא שייר בחיטי ועוד דאין הסוגיא מחוורת אליביה עכ"ל הנה מ"ש שסובר שיירי בחיטי ששייר כולם ע"כ כן הוא דאי שייר היינו פגע ונגע אמאי פסק דטריפה ואף אם סובר כגי' רש"י במר בר ר"א שייר טריפה ומה בכך והא מסקינן תלמודא מבתר מר בר ר"א דהלכתא משיפוי כובע ולמטה והיינו שייר בחיטי והוה לא"ז למפסק כן אלא ע"כ שייר בחיטי כשירה ששיירם כולם לצד הראש ולפ"ז ע"כ סובר הא"ז כגירסת התוס' פגע טריפה שייר טריפה ומיהו פגע ונגע ושייר כולם לצד הראש כשירה דאי כגי' רש"י שייר טריפה א"כ פגע פשיטא טריפה אי פגע ולא נגע נמי טריפה דהיינו שייר ולפ"ז הא דמיבעיא פגע ולא נגע ע"כ כפירש"י ז"ל אי לא נגע נמי טריפה או דלמא דוקא נגע ופשיט ליה מרב פפא דאמר שייר בחיטי דהיינו ששייר לצד הראש כולם הוא דכשירה וע"כ פגע ונגע טריפה. ולא ידענא מ"ש הישׁ"ש שאין הסוגיא מחוורת אליבא דא"ז והא אנן מחוורינן לה בס"ד ואולי לפי גי' רש"י לא א"ש גם הלשון והלכתא משיפוי כובע ולמטה לא יתיישב לפי הא"ז עיין בתב"ש סימן כ' ס"ק ו' יע"ש. ולמ"ש הר"מ ז"ל בפי' המשניות דחיטים הוא בתוך טבעת הגדולה וצ"ל לכאורה כמ"ש התב"ש בסי' כ' ס"ק ג' יע"ש דהתחלתן בתוך טבעת וכלין עד למעלה יע"ש א"ש דסוגיא אין מחוורת אליביה דאי שייר בחיטי כולם לצד הראש א"כ הוא בתוך הטבעת הגדולה ודאי כמ"ש הר"מ ז"ל א"כ למה ליה למפסק הלכתא שייר בחיטי כשירה והא ליכא מאן דפליג ורבנן ור"י בר"י מודים דכשירה כה"ג ומיהו הא דאמר והלכתא משיפוי כובע ולמטה והיינו שייר בחיטי אמר זה דלא תימא מש"כ

ולמטה ממש ולכך אמר דשייר כולם לצד הראש ולמטה לאו מיד וכמו דאמר לקמן (דף ע"ו) וכמ"ש התב"ש בסימן כ' ס"ק ו' יע"ש מש"כ רב נחמן דאמר סתמא אכשור משיפוי כובע ולמטה ולא סיים והיינו שייר בחיטי משמע למטה מיד והיינו למעלה מטבעת הגדולה כי כן הוא דש"כ הוא למעלה מט"ג ומש"ה א"ש מ"ש הר"ץ בהגהות שחיטות וכללא הוא דאי לא נגע בחיטי דהיינו שייר חוט מט"ג וכמ"ש התב"ש בסי' כ' ס"ק ג' וד' יע"ש. ופריך לר"נ דוקא כמאן לא כרבנן ולא כר"י בר"י משא"כ להא דפסק הלכתא א"ש כמ"ש דלמטה לאו דווקא מיד הוא אלא למטה וכדסיים והיינו שייר בחיטי וכדעת הא"ז דשייר כולם לצד הראש וכמו שכ"ל:

והנה יש ליישב גי' רש"י ז"ל בדרך אחר והוא דשייר בחיטי יש לפרש שני פירושים. א' כפשוטו דשייר בתוך החיטים דהיינו פגע ונגע או שייר כולן וכן הוא שיטת רבינו ירוחם וקצת גאונים שיש לפרש שייר כולן לצד הראש או שייר כולן לצד הצוואר ומיבעיא ליה הכי הא דאמר ר"פ משמיה דרבא פגע בחיטי טריפה אי פגע ולא נגע וא"כ מר בר ר"א דאמר פגע כשירה ג"כ שלא נגע ושייר הוא כפשוטו ששחט בתוך החיטים ממש ולפי זה ר"פ משמיה דרבא ודאי פליג אדר פפי דמכשיר אף בשחט בתוך החיטים וכ"ש פגע ולא נגע או דלמא פגע ונגע ומר בר ר"א מכשיר פגע ונגע ושייר דטריפה היינו ששייר לצד הצואר כולן מש"ה היה טריפה ורב פפא דאמר שייר בחיטי כשירה ששייר לצד הראש כולן דהיינו פגע ולא נגע ומר בר ר"א לא קחשיב דרך שחיטה אלא כמ"ש ומש"ה אמר דטריפה ורב פפא קחשיב דרך שחיטה ושייר כולן לצד הראש ומש"ה כשירה ולפ"ז לא פליגי ר"פ ורב פפי אליביה דרבא וזה מסתבר טפי ומש"ה מיבעיא ליה לבעל איבעיין דיש שני צדדים לומר או כך או כך כמ"ש ואף אם תרצה לומר דשייך דרב פפא ודמר בר ר"א בגוונא חדא הוא ופליג ר"פ ארב פפי דמכשיר שייר כולן לצד מטה אפ"ה איכא למיבעיא כדכתיבנא אי פגע ונגע או לא נגע ומסיק הלכתא משיפוי כובע ולמטה כשירה והיינו שייר בחיטי ירצה בזה דהיינו פירושא דשייר בחיטי דודאי משמע דשייר מקצתן ושחט בתוך החיטים כפי' הפשוטו דלא כמ"ש מהר"י וקצת גאונים ורש"י ז"ל כתב והיינו שייר בחיטי כלומר כמאן דאמר שייר בחיטי כשירה כתב כלומר משום דקשיא ליה לישנא והיינו דשייר בחיטי ולפי מ"ש א"ש דבא לפרש פירושא דשייר בחיטי דלא תימא היינו ששייר כולם כפי' רבינו ירוחם וא"כ יש לפרש ששייר כולן לצד הראש הוא דכשירה לכך אמר דאין הפי' כן אלא שייר בחיטים ששחט בתוך החיטים ושייר קצת לצד הראש כי כן סובר הישי"ש דסובל יותר כן מדלא אמר שייר חיטי כו' יע"ש בסימן ה' והבאתיו לעיל וכיון שכן נפשטה בעיין דלעיל דודאי רב פפי משמיה דרבא דאמר

פגע טריפה היינו פגע ולא נגע ומדמר בר ר"א דאמר פגע כשירה שייר טריפה ושייר היינו שחט בתוך החיטים וא"כ ע"כ פגע כשר פגע ולא נגע דאל"כ היינו שייר בחיטי וממילא פגע דרב פפי הכין הוא דבלישנא לא פליגי כמ"ש התוס' ד"ה או דלמא וע"כ פליגי רב פפי ור"פ אליביה דרבא דרב פפא מכשיר פגע ונגע ורב פפי אף פגע ולא נגע נמי אוסר וזהו דלא אמר תא שמע דודאי איבעיין לא נפשטה מר"פ וגם ממר בר ר"א דיש לפרש כמ"ש אלא דמש"ה לא אמר תיקו כו' דתלמודא פשיט ליה מסברא דנפשיה דשייר בחיטי משמע שחט בתוך החיטי' ממש וכמ"ש וא"כ נפשטה בעיין דלא משמע שייר לצד כו':

דף יט.

גמרא אמר רב הונא אמר רב אסי מחלוקת כשהגרים שליש כו' כתב הריטב"א ז"ל בחדושיו דרבנן סברי דבעינן כל השחיטה בהכשר ואף דבשחיטה סגי ברוב ה"מ שלא שחט יותר ואפשר שהוא מדרבנן עכ"ל ולא כתבנו במשנה דלרבנן דמצרכי כל השחיטה בט"ג אפשר דמודים דדי בשחיטת רובא וחמיר יותר כשהגרים לבסוף וזה דעת רש"י ז"ל לקמן בפ' השוחט דף ל' ע"ב ד"ה תיקו ולחומרא וגבי הגרמה נמי דלמא הלכה כרבנן טרופאי עכ"ל ורבנן טרופאי היינו חכמים דפליגי על ר"י בר"י במתני' וכרב הונא משמיה דר"א דמוקי פלוגתייהו בשחט ב' שלישים והגרים שליש ואף דקיי"ל רובי שא"כ בריש השוחט דהוה סתם ואין הלכה כמחלוקת דיש לחלק בין שחט והגרים לבסוף דחמיר יותר כמו לדידן דפסול שהיה במיעוט בתרא וה"ה דרסה חלדה לפי' ריב"ם עיין בטי"ד סי' כ"ד ולפ"ז הא דאמר מאן נימא לן דרובא דהתם לאו ר"י בר"י כו' קתני לה דיחויא הוא דקמדחי ויש לומר דרבנן נמי מודים דרובו שא"כ כמ"ש כאן שוב ראיתי לרשב"א בחדושיו שכתב ולקמן דף ל' ע"ב כר"ן בשמעתין שהקשו כן לפירש"י ז"ל דקי"ל רובו שא"כ יע"ש והיינו דלא דמי הגריס במיעוט בתרא להסליד במיעוט בתרא דהתם במקום שחיט' משא"כ הגרמה לא במקום שחיטה ובסי' כ"ד בי"ד אבאר בזה למאן דמחלק בין שהיה דרסה וחלדה דהן במקום שחיטה מאינך דלא הוה במקום שחיטה:

ע"ש לימא מר איפכא מחלוקת כששחט ב' שלישים והגרים בתחלה שליש כו' מידי דהוה אחצי קנה פגום ופירש"י ומיהו הכי לא מתכשר בתוספת כל דהו עכ"ל לפירש"י כ"ע בין ר"י בר"י ורבנן מודים דבעינן רובא במקום הראוי לשחוט אלא. דר"י בר"י סובר דלא מיפסל מה דנפיק חיותא בשחיטה שלא במקום הראוי דהא חצי קנה פגום נמי כן הוא דכי נפיק חיותא לאו בשחיטת רוב במקום שחיט' ורבנן שאני חצי קנה פגום

דמ"מ במקום שחיטה הוא והוכרח רש"י לפרש כך מדנקיט מחלוקת בהגרים שליש ושחט ב' שלישים משמע דוקא כששחט אח"כ ב' שלישים לא בהגרים שליש ושחט שליש והגרים שליש אבל ודאי יש לומר אף כה"ג כשר שהרי רב הונא אמר רב מכשיר לקמן כה"ג בהגרים שליש ושחט שליש והגרים שליש אלא דאכתי לא יתישב כיון דגם לר"י בר"י צריך לחלק בין חצי קנה פגום, דהוא במקום שחיטה ובין הגרים דהא בעינן דוקא שחט ב' שלישים ולא מהני הוספת כ"ש א"כ מאי ראייה מביא מהא דחצי קנה דשפיר קאמרי ליה רבנן אבל הר"ן וריטב"א כתבו דאה"נ דהא דאמר מחלוקת בהגרים ושחט ב' שלישים הוא לאו דוקא אלא ה"ה בהגרים שליש ושחט שליש הדין כן ור"י הגרמה כמקום שחיטה משוי לה ור"ל ובתנאי שלא יהא כל השחיטה בהגרמה וה"ה הגרים ב' שלישים ושחט שליש פסול לכ"ע. והגרים שליש ושחט שליש והניחה כך נמי כשר וחצי קנה פגום אף שלא במקום שחיטה והוסיף עליו כ"ש במקום שחיטה שחתך ואזיל עד מקום שחיטה באורך ואח"כ הוסיף ברוחב כשר לר"י בר"י ולרבנן פסול ויראה עוד מדברי הר"ן ז"ל בחמש שיטות דרב הונא משמיה דרב דאמר הגרים שליש ושחט שליש והגרים שליש כשר כלישנא בתרא דלעיל דאמר מחלוקת כשהגרים שליש ושחט ב' שלישים ולרבותא דרבנן אמר דאפ"ה טרפה אי דלאו דוקא הוא ולרש"י ז"ל הא בלאו הכי א"ש דהא משמיה דרב אסי קאמר לה והא משמיה דרב קאמר לה כו' ולא קשיא לי' כלל יע"ש:

בתוספות בד"ה דלמא ר"י בר"י הוא כו' תימא דלא משני רובו היינו ושט ושמא רבנן פליגי אף בושט עכ"ל מה שיש לחלק בין קנה לושט הוא מבואר דושט חיותו מועט ובנקב משהו הוה נבילה או עכ"פ טריפה מש"ה סגי בשחיטת רוב ממנו משא"כ קנה דחצי קנה פגום כשר מש"ה בעינן שחיטת כל הסי' גם לענין שחיטה. ואם שחט רוב והניחה כך לא מהני וממילא בעינן כל הסימן במקום שחיטה דוקא. ומ"ש כרב אדא בר אהבה לקמן מצינו לומר לאו דוקא ממש כרב אדא אלא דרבנן סברי א' בעוף קנה או ושט אלא ורובו שא"כ הוא ושט דוקא דאחד מיותר הוא דלא הול"ל אלא ורובו כמוהו אלא מיוחד דהיינו ושט משא"כ ברישא א' בעוף לאו מיותר הוא וה"ה קנה או ושט:

ודע דסיפא דמתני' דקתני ורוב שנים בבהמה ודאי יקשה לרבנן דאלמא גם בקנה סגי ברובא ודוחק לומר קושית התוס' מהא דמקשה מרובו שא"כ דמש"ה לא הוה להניח בתימא וי"ל:

דף יט:

גמרא שחט במקום נקב כו' שחט ופגע בנקב עכ"ל לפירש"י א תקשה מהגרים שליש ושחט שליש והגרים שליש דהתם רובא בשחיטה מיהת משא"כ הכא חצי קנה פגום לצד מפרקת ולא שחט אלא מחצה ומיהו כי שחט במקום נקב כי נפיק חיותא בשחיטה מיהת נפקא ולפי זה אין המשך לתרי שאלות דהכא להדדי. אבל בתוס' מפרשים שחט ופגע בנקב בשליש אמצעי וקאמר טריפה אף דרובא בשחיטה ולא דמי להגרים שליש האמצעי, ומ"ש התוספות שחט במקום נקב מידי דהוה אחצי קנה פגום הלשון קשה קצת דהא הוה חצי קנה פגום ומה מידי שייך ביה ובכל שמעתין דאמר הגרים ושחט והגרים הגרמה בתרא לאו דווקא אלא ה"ה הגרים שליש ושחט שליש כמי דינא הכי ומיהו בהגרים שליש ושחט ב' שלישים בזה יש מחלוקת בין רש"י ור"ן וריטב"א והבאתיו לעיל יע"ש וביו"ד אבאר עוד בזה בעזה"י ודע דרש"י ז"ל דפוסק לקמן ל' ע"ב דהגרמה במיעוט בתרא פסול דלמא הלכה כרבנן טרופאי והקשו עליו הר"ן ורשב"א לקמן הבאתיו לעיל. אבל הרא"ש הקשה עליו דהא רב ושמואל פסקו כר"י בר"י דכשר עכ"ל והנה רב כהנא דבעי לרב יהודא שחט במקום נקב מהו והא היינו הך דחצי קנה פגום והוסיף עליו כ"ש דכשר כקושית התוספות שם וי"ל דסובר רב כהנא דפלוגתא דר"י בר"י וחכמים במתני' הוה בהגרים שליש ושקט שליש והגרים שליש או הניחם כך לר"י בר"י ע"פ רובא היינו שליש אמצעי יהא בשחיטה ורבנן סברי ולרבנן רובא בשחיטה היינו הגרים שליש ושחט ב' שלישים ומבעיא ליה שפיר דהא דתניא בתוס' לקמן כ"ח וכ"ט דהוסיף עליו כ"ש כשר כר"י בר"י אתיא דלא בעינן רובא בשחיטה בהגרמה והוא הדין דלא בעינן רובא בשחיטה אבל לרבנן דבעינן רובא בשחיטה דווקא מספקא ליה שפיר דע"כ לא פסלי רבנן אלא בהגרמה דלאו מקום שחיטה הוא אבל במקום שחיטה ש"ד כמ"ש התוס' בכאן ד"ה שחט ופגע בנקב אבל במקום נקב כו' ועיין במהר"מ ומהרש"א ז"ל מ"ש או דלמא חצי קנה נמי ל"ש ובעינן רובא בשתים כמו שחט ב' שלישים האחרונים דכשר לרבנן ופלוגתייהו בשחט שליש והגרים שליש והניחה כך ועיין בחדושי ריטב"א יע"ש או בהגרים שליש ושחט שליש כמ"ש לעיל והשיב לו ר"י דכשר כה"ג ולפ"ז ע"כ מיבעיא ליה רב כהנא לרב יהודא כן ע"כ הוא סובר דהלכה כרבנן טרופאי דפליגי על ר"י בר"י במתני' ומש"ה שפיר מספקא ליה לרש"י ז"ל לקמן בהגרים במיעוט בתרא דשמא פלוגתייהו דר"י בר"י בשחט ב' שלישים והגרים שליש והלכה כרבנן כיון דרב כהנא נמי סובר דהלכה כרבנן וביד אכתוב בזה אלא הכא מה פגע במקום או לאו משום דבמקום שחיטה הוא כל זמן שלא נפגם רוב הקנה הוה ככולו שלם ומש"ה בהוסיף עליו כ"ש

הוה כשחט רובו וכן פגע בנקב שהיה חצי קנה לצד. המפרקת פגום אפ"ה כשירה וגם תוס' יודו לזה באמת כפירש"י דבמקום שחיטה כל זמן שלא נפגם רובו הוה ככולו שלם וכשר בין כך ובין כך ובי"ד סימן כ"א אבאר ועיין פר"ח שם:

מתני' השוחט מצדדין שחיטתו כשירה המולק מצדדין מליקתו פסולה במליקה פסול אף שמלק המפרקת קודם הסימנין אפ"ה פסול דהתורה קבעה מקום למליקה ממול עורף דוקא ולא מצדדין משא"כ בשחיטה דהתורה לא קבעה שום מקום אלא דקפיד שיהא הסימנין נשחטין מקודם א"כ בין מן הצוואר או מן העורף ובהחזיר סימנים לאחורי עורף כשר וה"ה מצדדין ודמסיק לקמן בגמרא דמתני' דקתני מן העורף פסול' בדלא אהדרי. וכן כתב הרשב"א ז"ל בחדושיו אהא דמאי איריא מולק אפילו שוחט נמי דלא הקפידה תורה במקום אלא בסימנין תליא מלתא עכ"ל אלא לפי מ"ש התוס' לקמן דף כ' ע"ב ד"ה מפני שהוא מחליד ששוחט ממטה למעלה יע"ש וכפי הנראה דהלכה כרב הונא שם דהוה חלדה בכך שהרי הרב אומר כן ביש"ש סימן מ"ב דהר"מ ז"ל פסק דמוליך ומביא כשר במליקה וע"כ מפני שהוא מחליד וכפי' התוספות דנהי דלא הקפידה תורה שיהא במקום הצוואר מ"מ אסימנין הקפידה תורה שיהא השחיטה כדרך שהן מונחין בצוואר ממעלה למטה ולפי זה הי' נראה לומר בשחט מצדדין אף ששחט הסימנין קודם פסול כיון ששחט בצדדי הסימנין ובעינן שישחוט כדרך שהן מונחין בצוואר ממעל' למטה לא מצדדי סימנין ובזה אפשר לפרש מ"ש התוספות ד"ה השוחט דווקא דיעבד ואפילו החזיר אטו לא החזיר ובלא החזיר פסול אף שידע שחתך הסימנין קודם המפרקת דלאו דרך שחיטה הוא ששוחט בצדדי הסימן משא"כ לרש"י שפי' לקמן חלדה שמתכסה הסכין תחת העצם ולא חשיב חלדה מה ששוחט ממטה למעלה דהתורה לא הקפידה בזה מש"ה כתב השוחט לכתחלה דבלא החזיר נמי:

השוחט מן העורף שחיטתו פסולה המולק מעורף מליקתו כשירה הא דנקיט פסול אף דלכאורה לא הוה אלא טריפה מטעם דתבר שדרה ומפרקת קודם חתיכת סימנין דהוה טריפה לחוד כמ"ש רש"י ד"ה פסולה דאיטרפה לה משום שבירת המפרקת ואין לומר דהוה נבילה משום דזעירי נשברה מפרקת ורוב בשר עמה נבילה דהא דומיא דמולק תנן והתם ע"כ שדרה ומפרקת בלא רוב בשר ומולק הסימנין קודם ה"נ בשחיטה כה"ג לא הוה אלא טריפה ולרב. הונא דאמר לקמן מלק בסכין מטמא בגדים אבית הבליעה מפני שהוא מחליד א"ש דמש"ה השוחט מן העורף שחיטתו פסולה ונבילה נמי הוה ולרבא דאמר מפני שהוא דורס וא"כ לא שייך כאן דורס דהא דרך שחיט' שחט אלא מן העורף א"כ לא הוה אלא טריפה ואפשר אה"נ דלא דווקא פסולה אלא טריפה ועיין בר"מ

ז"ל הלכות שחיטה פרק ג' הלכה י"ח כ"מ שאמרנו פסולה הרי זה נבילה וודאית וצ"ל לשון הגמרא לחוד ולשון הר"מ ז"ל לחוד. או יאמר דרבא דפליג על רב הונא ואמר דלא הוה חלדה היינו לפי מה דס"ד השתא דמולק שדרה ומפרקת ורוב בשר ואח"כ סימנין ומש"ה לא הוה חלדה לרבא כה"ג אבל למה דמסיק לקמן דף כ"ח דכיצד הוא עושה חותך שדרה ומפרקת בלא רוב בשר עד שמגיע לסימנין א"כ גם רבא מודה דמלק בסכין מטמא בגדים אבית הבליעה משום חלדה הוה מטעם שנועץ ראש הסכין בתוך המפרקת לפי שאין רוצה לחתוך בשר המפרקת ועיין בתוספות שם ד"ה מפני וכמו שפירש"י בזבחים ס"ח ע"א ובתוס' שם ד"ה מליק בסכין ולקמן כ' ע"ב ד"ה מפני שהוא מחליד ועיין ביש"ש סימן מ"ב יע"ש וא"כ א"ש דהשוחט מן העורף שחיטתו פסולה ממ"נ אי שוחט המפרקת ורוב בשר הוה נבילה ואי נועץ הסכין בתוך המפרקת הוה חלדה ומש"ה הוה נבילה וודאית וכדברי מהרי"ח בשם ר"י שכשאדם שוחט וחס על העור כו' ועיין י"ד סימן כ"ד וב"ק וט"ז וש"ך ופר"ח יע"ש. ולפי זה הא דכתב ראב"י בשם רש"י ועיין בהג"א בפ' השוחט וביי"ד סימן כ"ד דאם חתך המפרקת אחר הסימנין הוה טריפה ממה דאמרינן וקרא אתא דלא לישוויה גיסטרא והקשה עליו הפרישה בסי' א' וכ"ד ממתני' דשוחט מעורף מאי איריא מן העורף אף מצוואר כה"ג טריפה וי"ל דבצוואר הוה טריפה ולא נבילה ומעורף הוה נבילה ושחיטתו פסולה כמ"ש כאן אבל ממ"ש רש"י השוחט מצדדין כשר דהא משחטו הסימנין שפיר קודם חתיכת המפרקת משמע דאף שחתך המפרקת לאחר מיכן כשר. ע"כ צריך ליישב דאף למי שפוסל בחתך מפרקת לאחר שחיטה היינו בחתך רוב בשר ורוב מפרקת עמה וכמ"ש הט"ז בסימן כ"ד ס"ק ב' דבעינן שישחוט חוט השדרה ג"כ דע"י החוט יוצא החיות דרחמנא אמר דלא לישוויה גיעטרא דתו לא היינו שלא יעשה מעשה שיצא החיות זולת שחיטת הסימנין כו' והיינו וודאי עם רוב הבשר דפסיקת החוט לחוד טריפה הוא דהוה ולא נבילה ובשבירת המפרקת ורוב בשר בלא חוט גם כן לא הוה נבילה עיין בט"ז סימן כ"ז ובפר"ח יע"ש. והנה דין מליקת חטאת העוף חותך שדרה ומפרקת בלא רוב בשר וחותך סימן א' בעולה שנים או רוב שנים ואח"כ חותך רוב בשר לכתחלה ודיעבד איכא פלוגתא אי מעכב או לאו ולפי מה דמסיק בזבחים ס"ה ע"ב דלר"ש אין צריך להבדיל אפשר דכ"ע מודים דאין מעכב וא"כ מתני' דקתני המולק מן העורף מליקתו כשירה היינו בלא רוב בשר דיעבד כשר ובשחיטה פסולה וטריפה הוה משום פסיקת החוט כפירש"י במתני' כאן דאלו משום שחתך המפרקת אין כאן איסור דשביק רוב בשר ומצוואר כה"ג כשר דאין החיות יוצא על ידי זה וכן מה שפירש"י מצדדין דהא מישחטי הסימנין קודם המפרקת היינו

בלא בשר עמה ולפי זה א"ש הא דתנן המולק מן העורף מליקתו כשירה דיעבד משום דאיירי בלא רוב בשר ולאשמעינן דכה"ג בשחיטה טריפה ומצוואר כשר ולכתחלה צריך במליקה רוב בשר אחר מליקת הסימנין ועיין בר"מ פ"ו מהלכות מעה"ק הלכה כ"ג ועיין בלחם משנה שם דלכתחלה בעינן רוב בשר אחר הסימן ומה שרש"י פי' בגמרא דווקא מחזיר ואם לא החזיר פסולה דלא כמ"ש התו' ד"ה מסתברא דהא דאמר מחזיר דווקא היינו לכתחלה משום דרש"י לשיטתיה בריש פרק השוחט לשון שני ותו לא שאסור לחתוך המפרקת לשנים דהיינו רוב בשר עמה וא"כ ע"כ המולק מן העורף דיעבד הוא והניח רוב בשר שלא חתך וכה"ג בשוחט מן העורף אסור הא מצוואר כשירה כמ"ש לעיל כיון שלא חתך רוב בשר עמה וא"כ מה מקשה למ"ד מחזיר דווקא הא מתני' ע"כ דיעבד הוא דאל"כ מאי איריא מן העורף מן הצוואר נמי כה"ג שחתך מפרקת ורוב בשר אסור אלא המולק דיעבד הוא ולמ"ד מחזיר אף דיעבד פסול כשלא החזיר ושפיר פריך ממתני'. ומה שפירש"י במתני' המולק מן העורף אף לכתחלה היינו ללשון ראשון שם בשוחט קרא דלא לשוויי' גסטרא לדרסה אתי' יע"ש אבל לשון שני שם ע"כ דיעבד מיירי דהמולק משמע דיעבד וה"ה ללשון ראשון מה פריך אלא ע"כ מחזיר דווקא ואף דיעבד פסול כו':

השוחט מן הצוואר שחיטתו כשירה המולק מן הצוואר מליקתו פסולה כתב הת"ח דמשנה שאינה צריכה היא דמצדדין נשמע לצוואר דבשחיטה כשירה ובמליקה פסול עכ"ל אף שמצדדין דיעבד וצוואר לכתחלה זה לא השמיענו במתני'. דבתרווייהו נקיט לשון דיעבד ועוד לרש"י מא"ל ואפשר לומר בצדדין בעינן דווקא החזיר ולא החזיר אף דיעבד פסול לשיטת התו' ד"ה השוחט וד"ה מסתברא ובשוחט מצוואר לא בעינן שיתפוס בסימנים ובכל ענין כשר ועיין בי"ד סימן כ':

ובפירש"י ד"ה השוחט שחיטתו כשירה והוא הדין לכתחלה ואיידי דתנא המולק מצדדין מליקתו פסולה נקיט נמי השוחט מצדדין שחיטתו כשירה עכ"ל הנה יראה מפירוש רש"י ז"ל דבשוחט מן הצדדין אף בלא ידע ולא החזיר ש"ד לכתחלה דמסתמא שוחט הסימנים קודם המפרקת דאלת"ה אלא בהחזיר דווקא כשר לכתחלה ולא גזרינן אטו לא החזיר דלא כתוספות ד"ה השוחט אכתי מי דחקו לפרש השוחט לאו דוקא דיעבד הוא אימא בלא החזיר מיירי ואין לומר בלא החזיר אף דיעבד אסור הא כתב אח"כ שחיטתו פסולה והשוחט מצדדין אף בלא אהדר נמי הרי ע"כ דיעבד מיהת כשר אלא אף לכתחל' שרי כה"ג אלא דיש לומר דידע מיהת בעינן לרש"י שחתך הסימנין קודם המפרקת ולא בסתמא כמ"ש הרא"ש עלה דמתני' השוחט מצדדין והוא שידע כו' וסובר רש"י שבידע

לכתחלה שרינן ולא גזרינן אטו לא ידע והר"ן שכתב על רש"י דמי הזקיקו לכך כו' יש ליישב ועיין בפר"ח י"ד סי' כ' ושם אבאר אי"ה. ועם זה יש ליישב מ"ש המרדכי בפ"ק דחולין בהגהות דרש"י פי' שוחטין לכתחלה אם החזיר משמע בלא החזיר דיעבד שרי א"כ לוקי מתני' בהכי ולפי מ"ש א"ש דבהחזיר לחוד הייני ידיעה או בידע לחוד מהני ול"ג אטו לא ידע:

ובתוספות ד"ה השוחט מצדדין מצינו לומר דוקא דיעבד ואפילו החזיר אטו לא החזיר עכ"ל עיין במהרש"א ז"ל שמתוספות משמע דבלא החזיר נמי כשר דיעבד היינו מלשון אפילו משמע בין החזיר ובין לא החזיר דיעבד וחד דינא אית להו ולשיטת הב"ח וש"ך שכתבו בלא החזיר פסול דיעבד האי אפילו ה"פ אף שהחזיר אפ"ה לכתחלה לא ומ"ש הש"ך דאי לא החזיר כשר דיעבד לא שייך למגזר בהחזיר אטו לא החזיר והביאו ראיה מסימן הגאונים דנותנין לכתחלה יע"ש הנה התוספות דף ב' גבי שחיטת כותי יראה מדבריהם אף כה"ג שייך למגזר ומהרש"א לשיטתי' בדף ג' ע"ב דר"י בעל התוספות הוא דעה שלישית דשוחטין לכתחלה בלא סמך שיבדקנו ובה"ע הוא דרך פשרה וכבר התבאר זה לעיל באורך יע"ש וא"כ א"ש:

ודע דבסימן כ' בש"ע כתב דבשחט מצדדין והחזיר סומכים וידע שחתכם קודם מפרקת כשר משמע תרתי בעינן החזיר וידע הא ידע ולא החזיר או החזיר ולא ידע פסול ובש"ך כתב דהוא ו' מחלקת אמנם פשטא משמע דבעינן תרתי והנה בחבורו בב"י כתב דמדברי תוספות משמע דאם לא החזיר פסולה והרא"ש כתב ובלבד שידע משמע דאף החזיר צריך שידע וכל שידע אף לא החזיר כשר עכ"ל הנך רואה מדכתב והרא"ש כתב משמע דלפלוגי על התוספות אתי דאל"כ הול"ל כתי' הרא"ש גם מה שהביא ראי' מתוספות דלא החזיר פסולה י"ל הא מרא"ש נמי מוכח להדיא כן שכתב דלא ידע ולא החזיר פסולה אלא ידע שהרי כתב הרא"ש והוא שידע ובין אי קאי אהחזיר או אלא החזיר מוכח דפסול' בלא ידע ואדיעבד קאי דאל"כ הוה ליה לרא"ש לפרושי דהשוחט לכתחלה הוא אלא ודאי כסברת התוספות דהשוחט דיעבד משמע וא"כ הוה לי' לב"י לכתוב וכ"כ הרא"ש ועוד דבהג"א מבואר בהדיא השוחט מצדדין או מעורף כשירה אם החזיר דיעבד הרי מצדדין ומעורף דוקא החזיר ודיעבד ולא החזיר אף דיעבד אסור ועיין בת"ח שכתב דמדברי הג"א מבואר להדיא כן אלא ודאי דהב"י רוצה להביא ראיה מדברי הרא"ש דאף בהחזיר צריך שידע מדכ' הרא"ש והוא שידע דליכ' לאכשורי אם לא שידע אבל בגוונא אחרינא פסול אף בהחזיר ומיניה למד בש"ע שכתב דבעינן ידע אלא מדברי הרא"ש משמע דידע לחוד מהני דאל"כ הוה ליה להתנות דבעינן החזיר אבל מתוספות משמע דכל שלא

החזיר לא מהני ואף ידע מדכתבו התוס' מצינו לומר דוקא דיעבד ואף החזיר אטו לא החזיר דמשמע דתוס' מוקי למתני' בהחזיר אף שזה דוחק דא"כ מעורף נמי כשר דיעבד אלא דע"כ החזיר מיירי דבלא החזיר אף דיעבד פסול ואמאי לא מוקי בלא החזיר וידע ועוד דמנא להו לתוספות לבדות גזירה אטו לא החזיר אימא דלא גזרינן אטו לא החזיר ומתני' בלא החזיר וגזרינן אטו לא ידע ועוד דשאני לא החזיר דאסור לכתחלה משום צער ב"ח שחותך בשר מפרקת תחלה קודם הסימנים קצת ובהחזיר לא גזרינן כלל וגם מהא דכתבו סתמא דוקא דיעבד ואף החזיר ולא חילקו בין ידע ללא ידע דבהחזיר וידע שרי לכתחלה לדעת התוספות תדע שהרי בהחזיר אף בלא ידע כשר לדעת התוספות ופליגי עם הרא"ש בזה דאל"כ אמאי כתבו אטו לא החזיר ולא אטו לא ידע ועיין ט"ז וש"ך אלא ודאי בהחזיר ולא ידע כשר דיעבד וא"כ בהחזיר וידע שרי לכתחלה דמה איכא למיגזר אטו לא החזיר כשר דיעבד ואטו לא ידע כשר דיעבד ואין לומר אטו לא ידע ולא החזיר דזה לא גזרינן ועוד הו"ל לומר כן אלא מדכתבו סתמא משמע אף החזיר וידע דיעבד הוא דמשום דסבירא להו בלא החזיר ידע לחוד לא מהני וגזרינן בהחזיר וידע אטו לא החזיר וידע לחוד לא מהני וזה שהביא ראיה מדברי התוספות דבלא החזיר פסול אף ידע הפך דברי הרא"ש ז"ל ונמצא הרא"ש ז"ל ותוס' בתרתי פליגי בידע לחוד לרא"ש כשר דיעבד ולתוספות פסול אף דיעבד ובהחזיר ולא ידע לתוספות כשר דיעבד ולרא"ש פסול כ"ז שלא ידע דחזרה לחוד לא מהני ומש"ה הביא דברי התוספות ודברי הרא"ש ובש"ע פסק תרוייהו לחומרא צריך שידע והחזיר דוקא. ומה דקשיא אמא ידע לחוד לא מהני י"ל כמ"ש הב"ח והביאו הט"ז דיש לחוש כשחתך קצת בבשר המפרקת נגע בוושט ואח"כ חתך בבשר והוה שהי' ועיין בתב"ש סי' ב' יע"ש ואף דמדינא בגמרא לא פסלה שהי' כ"ש מ"מ מתני' מיירי בעוף דומיא דמליקה ובעוף שהי' כ"ש פוסל מדינא דשחיטה דיליף כ"ש שהיה חצי קנה פגום כו'. ולפי זה מה שהשיג מהרש"א על הב"י הוא ממה שנראה מב"י לתוספות אם לא החזיר פסול אף בידע ולזה השיג דא"כ מה איריא מצדדין מעורף נמי אם החזיר אלא מצדדין כשר בידע לחוד ובעורף לא שייך ידיעה ועיין ש"ך. ולשון אפילו שכתבו התוספות יש לפרשו כפשוטו לא מיבעיא בלא החזיר וידע דוקא דיעבד אלא אף החזיר ולא ידע זה נמי דיעבד אבל החזיר וידע אה"נ דלכתחלה וכדכתיבנא ועיין ב"ח שכתב בסימן כ' וז"ל ומ"ש הטור שצריך שידע כ"כ הרא"ש כו' משמע מדבריו שאם לא החזיר כשר כו' ואם כן מ"ש התו' והמרדכי מצדדין כשר דיעבד ואפי' החזיר אין כונתם לומר בלא החזיר דיעבד נמי הוה פסולה כמו שהבין הב"י כו' אלא בין החזיר ולא החזיר דיעבד ובלבד שידע עכ"ל הרי בהדיא דסובר לתוספות בעינן דוקא ידע שחתך

הסימנין קודם המפרקת. ולא זכיתי להבין דברי הש"ך שהשיג על הב"ח בזה דגם הב"ח סובר בהדיא דלתוספות בלא החזיר ולא ידע פסול דיעבד שכן כתב ובתנאי שידע כו' ועיקר השגת הב"ח על הב"י דמשמע מדבריו דאף בידע לא מהני אם לא החזיר לזה כתב הב"ח דליתא ותו' לאו פרושי מפרש מתני' אלא מתני' מיירי בלא החזיר וא"צ לדחוק כמ"ש הת"ח אלא בידע ובעורף לא שייך ידיעה והתוספות מסברא דנפשייהו כתבו כן דיש להחמיר ולאסור לכתחלה אף בהחזיר ולא ידע אטו לא החזיר ולא ידע וכמה שכתבנו לעיל ודברי מהרש"א ז"ל נכונים כדברי הב"ח וב"ד אבאר עוד:

ברש"י ד"ה מחזיר הסימנים וחותך הסימנים לבדק עכ"ל עיין במהרש"א ז"ל שכתב בחטאת עוף מיירי ואסור משום הבדלה וכן כשחותך מפרקת תחלה אין חותך כל הסימנים ומברייתא לקמן הוה מצי לאתויי תיובתא למ"ד מחזיר דוקא עכ"ל הנה מ"ש מברייתא לקמן הוא דתניא כיצד הוא עושה חותך שדרה ומפרקת בלא רוב בשר ובעולה סי' ב' ובחטאת סי' א' אלמא בלא החזיר כשר ואיך אמר מחזיר דוקא ואף אם נאמר מחזיר לכתחלה כפי' התוספות כיצד הוא עושה משמע לכתחלה דין מצות מליקה חותך שדרה ואח"כ סימנין אמנם מ"ש דאסור בחטאת לחתוך המפרקת אחר הסימני' משום לא יבדיל אם חותך הסי' תחלה ואם חותך מפרקת אסור לחתוך כל השנים לכאורה משמע אם חתך סימנים תחלה רשאי לחתוך שנים בחטאת ולא יבדיל היינו מפרקת ואם חתך מפרקת קודם לא יבדיל בסימן א' ואינו יודע דאף בחותך הסימנין תחל' אסור למלוק סי' הב' כיון דעוף בחד סי' מיית הוה סי' הב' הבדלה ואם נאמר דסימני' לאו דוקא אלא סי' א' בחטאת עוף א"כ אמאי אין רשאי לחתוך המפרקת דלא יבדיל אסימנים קאי ואין לומר כיון דקיים מצות מליקה בסימן א' תו אף מפרקת והעור אין רשאי לחתוך דהא באמת חנינא כיצד הוא עושה חותך שדרה ומפרקת בלא רוב בשר עד שמגיע לסימן וחותך סי' א' ורוב בשר עמו ובזבחי' ס"ז ע"ב נמי רוב בשר עם סי' א' לכתחל' מיהת בעי' ודיעבד אי מעכב איכא פלוגתא וא"כ איך רשאי לחלוק רוב בשר אחר שימלוק הסי' ולזה י"ל דבאמת מצות מליקה בלא מחזיר והקפיד' התור' למלוק ממול עורף משמע ודאי דכל השדרה ומפרקת ורוב בשר צריך לחתוך אלא דקודם מליקת הסי' א"א וכי מתה עומד ומולק כדלק' וע"כ חותך רוב בשר אחר מליקת הסי' משא"כ לבני ר"ח דסברי דוקא מחזיר ומולק עורף להחזיר סימנים לאחורי עורף א"כ לא שמעינן דבעינן שדרה ומפרקת כלל ומש"ה לאחר מליקת הסי' אסור בשדרה כו' דלא יבדיל כתיב וקאי נמי אבשר ועור ואף בעולת עוף עור ובשר אין מעכב לענין הבדלה לשי' רש"י ז"ל לקמן וכיון שמלק ב' סימני' הוה הבדלה מ"מ לענין חטאת דלא יבדיל הוה עור ובשר בכלל זה

וכ"ש מסי' שני דלכתחלה בשחיטה בעינן ב' סימנין מ"ה ושייכי' בשחיטה אמרה תורה לא יבדיל כ"ש עור ובשר ולקמן בסוגיא דכמשפט אבאר בעזה"י. ולולא דברי מהרש"א הייתי אומר בעולה לחוד קאי למ"ד דוקא מחזיר תו אין צריך שדרה ומפרקת ולמ"ד אף מחזיר שהתורה נתנה רשות אי בעיא מחזיר לאחורי העורף ואי בעי חותך שדרה ומפרקת ולא איכפת לן במה שנטרפה מקודם בשבירת ופסיקת החוט כמ"ש הר"ן בחמש שיטות יע"ש היטב וא"כ בחותך הסימנים תחלה א"צ תו לחתוך מפרקת ודי בכך. ובאמת דמחזיר פסול כר' ינאי דאמר יקבלו הרובין תשובתן ומול עורף דוקא הוא שיחתוך שדרה ומפרקת וא"כ ע"כ זקוק הוא לכך שיחתוך שדרה ומפרקת ואח"כ הסימנין ויהי' פירושו במ"ש רש"י וחותך סימנים לבד שאין צריך יותר מזה. דרש"י לשיטתי' לקמן בעולת עוף דבעינן הבדלה היינו סימנין וא"צ להבדיל עור מגוף דלא כשיטת הר"מ ז"ל דפ"ו ופ"ז מהל' מעה"ק דפסק בעולת עוף צריך להבדיל הראש מגוף ועיין בלחם משנה שם ומש"ה כתב רש"י דאין צריך יותר:

וזה מפני שהתורה נתנה רשות או לחתוך הסימנים קודם או מפרקת קודם ולא מטרפא בכך משא"כ באמת דצריך דוקא לחתוך המפרקת אז אף לאחר שחתך הסי' צריך לחתוך רוב בשר אח"כ וראיתי לריטב"א ז"ל בחדושיו שכתב שלא כדברי האומרים חותך הסימנים ואח"כ שדרה ומפרקת דכי מתה עומד ומולק עכ"ל הנה אפשר אף בחטאת עוף קאמר דרש"י פי' לקמן אהא דעולת עוף בעי שני סימנין וכי מתה עומד ומולק דהוא עוף בחד סי' מיית אלא דקשי' אף אי נימא דקאי אעולת עוף ולאחר ב' סימנין וכי מתה עומד ומולק הא מסיק לקמן דהותזו ראשיהן שמטמאין היינו הבדלת עולת עוף וע"כ עם המפרקת ועוד דבחטאת קתני בהדיא כיצד מולקין חטאת עוף כו' הגיע לוושט או לקנה ורוב בשר עמו הרי אף דבסי' א' מיית אפ"ה אח"כ רוב בשר ועוד בחטאת כתיב לא יבדיל אלא כמ"ש דבשלמא באחת דלית הלכתא כר"ח ומחזיר פסול ומול עורף מצותו בכך שיחתוך העורף תחלה ומשמעות הקרא דכל העורף ורוב בשר עמו מולק וע"כ רוב בשר לאחר מליקת הסי' דכי מתה עומד ומולק משא"כ אי אמרינן מחזיר דוקא ולא הקפיד קרא אלא שיחזיר לאחורי עורף אית לן לומר שפיר דתו לא צריך דכי מתה עומד ומולק ואף בעולת העוף דהבדלה הוא בסימנין לרבנן שנים ולראב"ש רוב שנים ותו לא צריך ולקמן אבאר:

ולפי מה שיתבאר לקמן בריש השוחט וקרא דלא לישווי גסטרא שלא יחתוך מפרקת ג"כ שמבליע דם באברים ואסור בקדשים דלדם הוא צריך דהאי קרא בקדשים כתיב ושחט את בן הבקר ועיין בחדושי רשב"א שם בריש השוחט א"כ א"ש מ"ש רש"י וחותך

הסימנים לבדם שאסור לשבור מפרקת דמבליע דם ובקדשים לדם הוא צריך משא"כ באמת דמצותו מן העורף דוקא. אלא דלפ"ז למ"ד אף מחזיר ודאי דשרי לחתוך מפרקת אח"כ כיון דנתנה התורה רשות ורש"י פי' אף למ"ד מחזיר וחותך לבדם לכן נראה כמש"כ לעיל:

דף כ.

גמרא מאי איריא מולק שוחט נמי כו' עכ"ל ופירש"י מ"ש עורף מצדדין ר"ל דליכא למימר דהתורה קבעה מקום דוקא מן צוואר כמו במליקה דווקא להחזיר לאחורי עורף דא"כ מצדדין אמאי כשר אלא דהתורה לא קבעה מקום אלא הקפידה שתהא שחיטה בסימנין א"כ מעורף כשר כו'. אבל למ"ד אף מחזיר לא סייעתא ולא תיובתא הוא מתני' לפירש"י דהמולק דיעבד ואיידי כו' דודאי למ"ד אף מחזיר הוא דעיקר מצוה לחתוך שדרה ומפרקת תחלה כמ"ש רש"י לעיל בד"ה אף מחזיר דלישנא דאף מחזיר הכי משמע ועיין בחדושי הר"ן יע"ש ולענין הל' אי מחזיר כשר או לא כר' ינאי דאמר יקבלו הרובין תשובתן אבאר לקמן גבי הא דאמר בני ר"ח סברי מוליך ומביא במליקה פסול ואבאר ג"כ לשם הר"מ ז"ל בפ"ו מהל' מעשה הקרבנות בעזה"י יע"ש:

גמ' כשר במליקה פסול בשחי' למעוטי מאי עכ"ל לשי' מי שפירש אם חתך כל מפרקת לשנים דפסול אם מתכוון לכך ומתני' בשחט מעורף פסול מיירי בלא מתכוין ועיין פרישה סי' א' וכ"ד יע"ש וע"כ יש להקשות אימא דבא לרבות כשר במליקה חותך מפרקת ופסול בשחיטה אם מתכוין לכך ואף בשוחט מצדדין או מצוואר אם חתך המפרקת פסול ואפשר ליש מי שסובר הוא הראבי' ברש"י ריש השוחט וקרא דלא לישווי' גסטרא ועיין בהג"א ריש פרק השוחט הא דתנן דף י התיז הראש בב"א פסולה היינו משום חתיכת מפרקת וכבר יש מי שפי' כן למתני' דהתם שהרי הרמב"ן הביאו הר"ן ורשב"א בחדושיו שם דוקא בחתך כל המפרקת הוא דבעינן בסכין כמלא צוואר חוץ לצוואר ועיין בי"ד סימן כ"ב וראבי' יפרש המתני' כמו להרמב"ן דהתיז הראש בב"א היינו פסולה דחתך המפרקת לשנים ומיהו להרמב"ן כשר בחתך מפרקת אלא דמוקי להתזת הראש דמתני' בחתך כל המפרקת דאל"כ לא בעינן כמלא צוואר חוץ לצוואר יע"ש ורמב"ן יפרש כך אבל ראבי' יפרש דרישא שם דף ל' ע"ב התיו הראש בב"א היינו שחתך כל המפרקת לשנים ופסול' לאו משום דרסה אלא משום חתיכת מפרקת דלא לישוי' גיסטר' ובאם לאו כפירש"י דרסה אלא כלומר בשוה עם הסימנים שנתכוין לכך ובשעת שחיטה הא אם שהה מעט ואח"כ חתך מפרקת כשר ודווקא כשחתך המפרקת

בב"א עם הסימנין הוא דפסולה א"כ ליכא למימר דבא לאטו הא תני לקמן זה ואין להקשות א"כ אימא לאתויי דרסה דכשר במליקה ופסול בשחיטה לפום סברא דהשת' כקושית התוספות ד"ה למעוטי שן וציפורן יש לומר דסיפא דהיה שוחט והתיז הראש בב"א אם יש בסכין כמלא צוואר ע"כ מיירי בדרסה דאל"כ אלא משום פסול חתיכת מפרקת מאי מהני אם יש בסכין מלא צוואר אלא בלא מתכוין מיירי ודרסה הוא דכשר כשיש מלא צוואר דאפשר דשחט בלא דרסה בהולכה לחוד. וה"ק במתני' התיז הראש בב"א בכונה פסולה ולא חילק אם יש בסכין כמלא צוואר חוץ לצוואר דטעמא משום שחתך המפרקת לשנים היה שוחט והתיז הראש בב"א שלא בכוונ' אלא דרס אם יש בסכין כמלא צוואר כשירה ובזה אפשר דברישא תני התיז הראש דהיינו התזת כל הראש ומאי איריא שהתיז כל הראש אי מטעם דרסה הוא דאתינן עלה בשלמא סיפא נקיט משום שיעורא דסכין אי כמלא צוואר חוץ לצוואר מש"ה דווקא בהתזת כל הרא"ש הוא דבעינן כן כסברת הרמב"ן שהבאתיו לעיל משא"כ ריש' דלא הוזכר שיעורא דסכין אלא מטע' דרס' מאי איריא התיז לגמרי אלא כמ"ש כפי' ראבי' דרישא בכוונה פסולה בכ"ע משום דלא לישווי' גסטרא הי' שוחט והתיז שלא בכוונה דלשון היה שוחט משמע כך דליכא פסול מפרקת בלא כוונה אם יש מלא צוואר לאו דרסה ופריך למעוטי מאי דהא תרווייהו כחדא תננהו התם:

לא למעוטי שן וציפורן ואין להקשות היאך תני כשר בשחיטה פסול במליק' והא מחזיר סימנים לאחורי עורף דכשר בזה ובזה י"ל לאו לכל מילי קאמר ולא כללא קא כייל א"נ י"ל כשר לכתחלה קאמר מה שכשר בזה פסול בזה דנהי דאף מחזיר מ"מ לכתחלה מצותו שאין מחזיר לאחורי עורף ופסול בשחיטה וה"ה כשר בשחיטה לכתחלה מן הצוואר פסול במליקה ואף לשיטת רש"י דמצדדין כשר לכתחלה היינו דמסתמא שוחט סימנין מקודם המפרקת משא"כ מן העורף דלכתחלה לא בהחזיר גזירה אטו לא החזיר והא דכתב רש"י בד"ה ואי ס"ד מחזיר דוקא מ"ש עורף מצדדין כבר כתבנו דה"פ דלא תימא דהתורה קבעה מקום מצוואר לזה אמר דמצדדין כשר דהתורה לא הקפידה אלא שיהא הסימנין נשחטין קודם וכמ"ש הרשב"א בחדושיו הבאתיו לעיל ולזה אמר כשר במליקה כו' וכשר בשחיטה צוואר פסול במליקה:

בני ר"ח סברי כמ"ד מוליך ומביא במליקה פסול הר"מ ז"ל בפ"ו מהל' מעה"ק הלכה כ"ג כתב מוליך ומביא במליקה כשר ולפ"ז נדחו דברי בני ר"ח דע"כ מחזיר פסול דכשר בשחיטה פסול במליקה לאתויי מחזיר סימנים ומש"ה לא כתב הר"מ ז"ל דאם החזיר סימנים דכשר במליקה. ועיין ביש"ש סימן מ"ב משום דמסיק רב כהנא קוצץ ויורד

וכ"ש מוליך ומביא דכשר במליקה ולכאורה יש לראות בהא דמסיק לקמן בברייתא דרמי בר יחזקאל דאין עיקור סימנין לעוף במליקה ובשחיטה יש עיקור והיינו נעקרו סימנין ממקום חיבורן בלחי א"כ י"ל דמתני' דתנן כשר במליקה פסול בשחיטה לאתויי עיקור דכשר דיעבד במליקה ופסול בשחיטה דהוה נבילה ואי דמשמע דקאי אמה דתנן מקודם ז"א דהא מוליך ומביא לא תנן כלל במתני' ואפ"ה אמר לאתויי מוליך ומביא אימא לאתויי דרמי בר יחזקאל וכמ"ש הר"מ ז"ל בפ"ו הלכה כ"ג דאם נעקרו סימנים אינו חושש ואשמעינן כשר במליקה פסול בשחיטה ואי דתנא בפ' כיסוי הדם הנוחר והמעקר פטור מלכסות עיין לעיל דף ט' ע"א בתוס' ד"ה כולהו תנינא יע"ש י"ל דע"כ לא שמעינן דיש עיקור אלא בבהמה וה"ה חי' דשוה לבהמה בכל מקום משא"כ עוף לא שמעינן לה בשום מקום דיש עיקור בשחיטה לעוף תדע שהרי רש"י ז"ל לא הוקשה לו לקמן אלא מברייתא דשחט הוושט ונמצא גרגרת שמוטה דמיירי בעוף דהוכשרו בסי' א' אברייתא דרמי בר יחזקאל דאמר אין עיקור סימנין בעוף יע"ש ע"ב ד"ה ההיא פליגא וממתני' דף פ"ו דנוחר ומעקר דפטור מכיסוי מצינו לאוקמיה בדם חי' אבל עוף נהי דאיתקש לבהמה לאו לכל מילי איתקש ותדע דר' ירמיה דאמר משום שמואל כשר בשחיטה כשר במליקה ע"כ לדידיה אין עיקור אף בשחיטה או כמ"ד אין שחיטה לעוף מ"ה או להיפך למ"ד יש שחיטה לעוף מ"ה הכי גמירי דאין עיקור ואשמעינן מתני' דלאו כן הוא אלא כשר במליקה פסול בשחיטה ורישא איידי דסיפא והא דמסיק כאן בני ר"ח סברי מוליך ומביא פסול במליקה ה"ה דהוה מצי לתרוצי דמרבי עיקור דפסול בשחיטה וכשר במליקה וסיפא עיקר אלא דר' ירמיה הוא דמשני הכי אמר ר' ירמיה למעוטי מוליך ומביא ואיהו לשיטתי' לקמן דאמר אמר ר' ירמיה אמר שמואל כשר בשחיטה כשר במליקה ומסיק לדידיה ע"כ בעוף אין עיקור אף בשחיטה ומש"ה הוצרך לשנויי הכי בני ר"ח סברי מוליך ומביא פסול במליקה אבל הר"מ ז"ל דפסק בפ"ו מהל' אלו דאין עיקור סימנין בעוף לענין מליקה ובהל' שחיטה פ"ג הלכה י"ד פסק דיש עיקור סימנין בעוף לענין שחיטה א"כ קשה מנא ליה לדחות דברי בני ר"ח מהלכה דאף מחזיר סימני' לאחורי עורף וי"ל דאיהו סובר כמ"ש הי"מ לא למעוטי שן וציפורן תלוש ורישא עיקר וסיפא איידי אבל לא אמרינן רישא איידי דסיפא כמ"ש מהר"מ מלובלין ז"ל יע"ש א"כ א"ש ועיין בדף כ"ח בתוספות ד"ה ר' היא שכתבו בפשיטות למ"ד מחזיר מוליך ומביא במליקה פסול דבע"א לא מיתוקמא כשר בשחיטה היינו לפי' שני של רש"י כאן או למ"ד יש שחיטה לעוף מ"ה שייך עיקור ור' הכין סבירא ליה דיש שחיטה לעוף מן התורה ועיין שם:

ודע דרא"ם ז"ל בפ' ויקרא כתב על מ"ש רש"י קוצץ ויורד וכ"ש מוליך ומביא וכבני ר"ח דאמרי אף מחזיר סימנים ואף דאמר ר' ינאי יקבלו הרובין כו' הא תירץ בני ר"ח סברי כמ"ד מוליך ומביא במליקה פסול והלח"מ בפ"ו הלכה כ"ג כתב דהביא דברים סותרים יע"ש ולפי מ"ש אין כאן סתירה דהלכה כבני ר"ח ואפ"ה מוליך ומביא כשר ומתני' למעוטי הא דרמי בר יחזקאל וכמ"ש ואי דשמעי' בברייי' לקמן כ"ח שחט הוושט ונמצ' גרגרת שמוטה ובעוף מיירי וא"כ תני לה בברייתא דיש עיקור בשחיטה בעוף והוה למיתני' כשר בשחיטה כשר במליקה כמ"ש התוספות ד"ה למעוטי שן וצפורן י"ל דכ"פ שונה במתני' מה דתנא בברייתא כמ"ש רש"י בלישנא בתרא למעוטי שן. וצפורן יע"ש.

ומה דכתב הרא"ם תי' הגמרא סי' דלישנ' נקיט דאיכא לתרוצי כמ"ש כאן:

וראיתי להמגיני שלמה על מה שהקשו תוספות ד"ה אילימא למעוטי עיקור סימנים שהקשו תיפוק ליה דטריפה ותי' הוא ז"ל דאה"נ דלענין לטהרו מידי נבילה איתמר דאין עיקור סימנין בעוף וא"כ ליכא למימר דכשר במליקה היינו עיקור דטריפה מיהת הוה אלא כו' ומש"ה פסק הר"מ דליתא לבני ר"ח אלא דהא ליתא דא"כ אמאי פסק הר"מ ז"ל דנעקרו סימנים במליקה אינו חושש והא הוה טריפה בעוף אלא דליתא וגם התי' השני של הישו"ש בעוף לא הוה טריפה ליתא דבאמת הלכה כברייתא דלוי דכל מה שמנו חז"ל בבהמה יתר עליהן עוף כמו שאבאר לקמן בתוספות ד"ה אילימא למעוטי עיקור סימנים. ולפי זה מה שכתב הב"י בסי' כ"ד על דברי הר"מ ז"ל ובר"מ פ"ק מה"ש דסימנין שנתקפלו לא הוה טריפה הוא נכון דאי לפי' הרא"ש כדברי הרי"ף וה"ה אם נא' דר"מ בשיטת הרי"ף רבו אמרה דהוה טריפה לא יתכן מ"ש בהל' מעה"ק דאם נעקרו אינו חושש והא הוה טריפה ובתו' ד"ה אילימא למעוטי עיקור סימנין לפי' הקונטרס דהוה טריפה כו' פליג אלוי עכ"ל ר"ל לרש"י שפי' לעיל דף ט' דעיקור היינו בסכין פגום ולא כבה"ג דממקום חיבורו בלחי דהוא סובר יותר דהיינו עיקור מה"ש שאין שחיטה מועלת בו אלא ודאי דרש"י סובר דהוה טריפה כפשטא דסוגיא דאלו טריפות דף מ"ד ע"א סימנים שנדלדלו ברובן טריפה ועיקור המצוי בה"ש היינו סכין פגומה ונעקרו מלחי לא הוה נבילה דלאו במקום שחיטה הוא אלא טריפה כמו תורבץ הוושט שניקב דלא הוה נבילה כמו שתמה הש"ך בי"ד סי' ל"ג סעיף ג' ס"ק ה' יע"ש. וא"כ הוקשה להם שפיר לפי מה דס"ד למעוטי עיקור כמו דפסול בשחיטה ה"ה במליקה פשיטא כיון דטריפה הוה מאי מכשיר לי' וכן לרבנן בר קוסי דאמר בשחיטה יש עיקור והיינו טריפה ובמליקה אין עיקור והא נטרפו מקודם ואי דהכי הלכתא דהתירה התורה טריפה בחטאת עוף א"כ מאי איריא עיקור מכל ע' טריפות דנקיט גם היאך תלוי אין עיקור למ"ד אין שחיטה

לעוף מ"ה דמ"מ טריפות פוסל בעוף וגם נחירה בסימנין בעינן כמ"ש התוס' בד"ה לא אמרן וא"כ איך כשר למ"ד אין שחיטה אבל הא לא קשיא להו לשמואל דכשר בשחיט' כשר במליקה ועיקור בין בשחיטה ובין במליקה אין פוסל בעוף י"ל דפליגי על לוי וסובר בעוף טריפות בסימנים עקורים ליכא כמו שכתבו התוס' בסוף הדבור דלרש"י פליג רמי בר יחזקאל על ברייתא דלוי. וכבר כתבנו לעיל להר"מ ז"ל ודאי עיקור סימנים מלחי לא הוה טריפה דאיהו פסק כלוי דטריפות שמנו חז"ל בבהמה כו' ופסק בפ"ק מה"ש דבעוף יש עיקור ואפ"ה פסק בפ"ו מהל' מעה"ק דאם נעקרו כשר ואינו חושש במליקה יע"ש ועיין במגיני שלמה מ"ש כאן בשמעתין:

דף כ:

רש"י בד"ה ההיא פליגא ולית הלכתא כו' במתני' דרמי בר יחזקאל הא כמ"ד יש שחיטה לעוף מ"ה והלך אחר המחמיר עכ"ל מ"ש דלית הלכתא כמתני' דרמי בר יחזקאל הר"מ ז"ל פסקה להלכה בפ"ו מהל' מעה"ק לענין מליקה אלא לענין שחיטה אין הלכה כך אליבא דר' ירמי' אמר שמואל ומ"ש הא כמ"ד יש שחיטה לעוף מן התורה ר"ל ולא מכרעא מלתא אי כרבי אחא בריה דרבא או כרב אשי דאמר איפכא מסתברא והלכך אף דהלכה כמ"ד יש שחיטה לעוף מ"ה מההיא מתניתין דזבחים מלק בסכין מטמא בגדים אבית הבליעה כדמסיק לקמן דף כ"ח והלכה כסתם משנה אפילו הכי אימא דהלכה כרב אשי דאמר למ"ד יש שחיטה הכי אגמרי' דאין עיקור מש"ה הוצרך לומר בשל תורה הלך אחר המחמיר והיינו כרב אחא ומש"ה מ"ה הוה טריפה בסי' עקורי' בעוף בשחיטה ולא במליקה:

ודע דלשי' רש"י ז"ל דסימנין עקורים מלחי הוה טריפה ורמי בר יחזקאל או דמיירי לענין לטהרו מידי נבילה כמ"ש המגיני שלמה בתי' א' יע"ש ר"ל דגם רש"י סובר דנאמרה הלכה בסימנים עקורים אין שחיטה מועיל לטמאו מידי נבילה ובמליקה עכ"פ מהני לטהרו מידי נבילה א"כ מאי מייתי ראי' מהא ברייתא דשחט הוושט ונשמטה הגרגרת פסולה דלמא טריפה ולא נבילה ואי דפסולה משמע נבילה הא במתני' תנן מן העורף שחיטתו פסולה ואפ"ה כתב בד"ה תהני לה סכין לטהרו מידי נבילה דטריפה הוה ולא נבילה א"כ ליכא למידק מלשון פסולה וא"כ מה ראי' משם ועיין מ"ש במתני' וי"ל דע"כ פסולה דהתם נבילה דאל"כ מאי קמ"ל נשמטה הגרגרת ושחט הוושט דטריפה דמי יתיר טריפה שהיתה מקודם ואי דהיא גופא קמ"ל דסימנים עקורים הוה טריפה הכי הוה למיתני נשמטה הגרגרת טריפה כו' אלא דבא לומר דהוה נבילה ממש דאין שחיטה

מועיל בסימנין עקורים ונ"מ דהוה נבילה לכמה דברים הנוהגים כמו שיתבאר בהא דזעירי נשברה מפרקת. ודע שאני תמה על מ"ש מגיני שלמה בתי' ראשון דאה"נ דהוה טריפה אלא הא דאמר אין עיקור לטהרו מידי נבילה א"כ מאי פריך מהא דר' ירמיה אמר שמואל כשר במליקה הא פסול בשחיטה פסול במליקה ומאי קשיא והא אה"נ פסול בשחיטה פסול במליקה דטריפה מיהת הוה ושמואל לא אמר בפי' פסול למשמע מיני' דהוה נבילה אלא אמר כשר ולמידק מיניה מה דלא כשר בשחיטה במליקה ג"כ אין כשר דהוה טריפה דהא דיני' נבילה והא כדיני' טריפה ועוד לשיטת רש"י ז"ל פסולה לאו דוקא הוא וכמ"ש לעיל בסמוך ותי' שני דכתב מגיני שלמה דברייתא דרמי פליג על לוי וסובר בעוף אין עיקור סימנין טריפה א"כ רש"י דמביא ראי' מנשמטה גרגרת ושחט הוושט דפסולה דאין ראי' אלא דשחיטה אין מועיל בסימנים עקורים ואמאי לא הביא מלוי דשם מוכח דטריפה הוה מקודם שחיטה דכל שמנו בבהמה כנגדן כו' יתר ונ"מ טובא דביצה וחלב אסור:

הן אמת שמ"ש בסמוך לתי' ראשון של מגיני שלמה דכולה סוגי' לענין דהוה נבילה בעיקור סימן מלחי ואמר רמי בר יחזקאל דבעוף לא הוה נבילה ונאמרו בו פירושים רבים או דבשחיטה ג"כ או דוקא מליקה ולמ"ד אין שחיטה או להיפך למ"ד יש שחיטה מ"מ מייתי רש"י שפיר ראי' מברייתא דלקמן דף כ"ח שחט הוושט ונשמטה גרגרת פסולה ע"כ נבילה דאי טריפה מסיפא דברייתי' ואם אין ידוע אמרו כל ספק בשחיטה פסולה וע"כ מטעם דאוקי אחזקה בהמה בחיי' בחזקת שאין זבוח כו' ואי דהוה טריפה ולא נבילה דלא הוה במקום שחיטה כמו תורבץ הוושט וכמ"ש הש"ך בסי' ל"ג הבאתיו לעיל א"כ אמאי החמירו בספק נימא נשחטה הותרה לאחר שחיטה נשמטה דרובא אין טריפות וחזקה מחמת רובא ג"כ אלא אין שחיטה מועיל והוה נבילה ואוקמי' אחזקה דבהמה בחיי' ואף דרובא עדיף מחזקה כבר הארכנו לעיל דסמוך מיעוטא לחזקה והו"ל פלגא ופלגא או באופן אחר יע"ש ואם כן מוכח דלא טריפה לחוד אלא נבילה ובזה א"ש דמביא רש"י סיפא דברייתי' ואין ידוע דסגי ברישא לחוד אלא כמ"ש, דמרישא ליכא למידק דאימא פסולה טריפה ומסיפא ע"כ מטעם חזקה אתינן עלי' ונבילה ובי"ד סי' כ"ח ול"א ונ"א אאריך בזה אי"ה עוד אבאר לך הא דתני רמי בר יחזקאל אין עיקור סימנין בעוף ליכא לפרושי עיקור דסכין פגומה ומש"ה במליקה אין פוסל בו צפורן פגום ולמ"ד בשחיטה ג"כ סובר דהכי אגמרי' רחמנא בעוף דאם כן למאן דאמר אין שחיטה לעוף מ"ה מ"ש עיקור משאר הלכות שחיטה דפסול מדרבנן ועיקור אף מדרבנן לא מחמרינן מה שאין כן אי עיקור סימנין מהלחי א"ש כמ"ש הר"ן ז"ל בחדושיו דעיקור לאו מה"ש

הוא יע"ש ר"ל ה"ש בשעת שחיטה משא"כ עיקור מהלחי. ועוד דא"כ הא דאמר שמואל כשר בשחיטה פסול במליקה ורוצה לומר למעוטי עיקור סימנין ופריך והא אמר רמי בר יחז' כו' ומאי פריך אי סימנים בסכין פגומה וגם רמי בכך איירי הא ע"כ שמואל לאו בה"ש קמיירי כמ"ש רש"י ז"ל דא"כ והא איכא מוליך ומביא ותלוש כו' והא נמי מה"ש נינהו א"ו עיקור היינו סימנים מהלחי וזה לא הוה מה"ש אלא מקום שחיטה דפסול בשחיטה היינו במקום סימנים עקורים כנגדו בעורף פסול במליקה בסימנים עקורים כמ"ש הריטב"א בחדושיו דזה הוה מקום שחיטה ולא ה"ש אלא ע"כ עיקור דהכ' היינו שנעקרו סימנים מהלחי וכפי' רש"י ז"ל בכאן בד"ה אילימא למעוטי כו' ובד"ה הא תני רמי בר יחזקאל ובד"ה הא פסול פסול ואי צווארו שנעקרו סימנין פסול לשחיטה יע"ש וע"כ תרו גווני עיקור היה עיקור דסכין פגומה מצה ה"ש ועיקור סימנין מהלחי הוה נמי עיקור וכמ"ש:

ע"ש אמר זעירי נשברה מפרקת ורוב בשר עמה נבילה הטור בי"ד סימן כ"ז כתב כל שנפסלה בשחי' הר"ז נבילה נשברה מפרקת ורוב בשר עמה הוה נבילה והוקשה להם ז"ל לענין מאי כתבה והתורת חיים כתב דנ"מ להושיט אמ"ה לב"נ בחתך בעודה מפרכס' דלא שייך מי איכא מידי דלא מהני הך שחיטה לישראל כלל בשלמא לטריפה ששחטה א"ש דמהני לטהר מידי נבילה ובנשברה מפרקת אסור להאכיל הבני מעים לבני נח עכ"ל מ"ש מדאם נפסלה בשחיטה אסור להאכיל הבני מעיים לב"נ דבריו כנים ואמתים ומבוארים בפ' העור ורוטב קכ"א ע"ב השוחט בהמה טמאה לגוי כו' וה"ה נכרי בטהורה ומ"ש טריפה ששחטה שרי לב"נ כן הוא בש"ך סי' הנ"ל ובתב"ש ג"כ כתב כך כיון דמהני שחיטה לטהר מידי נבילה שחיטה מעליא הוא ולא שייך לומר דלישראל אסור משום טרי' א"כ לא שייך מי איכא מידי מ"מ הוה שחיטה וכדכתיבנא, אמנם מ"ש דנשברה מפרקת ורוב בשר עמה אסור להושיט לב"נ זה לא ידענא מנין לו כיון דחשיבה מתה ומטמאה כנבילה א"כ אף בחתך בעודה מפרכסת שרי לב"נ דמתה ממש הוה ולדידי' נמי שרי תדע דהא לקמן בהעור ורוטב קכ"א ע"ב פליגי חזקיה ור' יוחנן בשוחט שנים בבהמה טמאה לחזקי' אינה לאברים וב"נ אין מוזהר עלי' ומותיב ליה דידי' אדידיה דאמר אינה מטמאת טומאת נבילות ברוב שנים ומשני יצאה מכלל חי' ולכלל מתה לא באה פי' לענין אמ"ה לא הוה כחי' ולענין טומאת נבילות אין מטמא דכתיב כי ימות דוקא הרי לפעמי' לענין אמ"ה לא הוה כחי' ולענין טומאה הוה כחי' אבל אי מטמאה כ"ע מודים דלית בה משום אמ"ה ונשברה מפרקת ורוב בשר דמטמאה כמבואר בר"מ הל' שא"ה פ"ב יע"ש מכ"ש דלית בה אמ"ה. שוב מצאתי להתב"ש בסי' הנ"ל דדחה

דברי תורת חיים אלא מ"ש הטור הא דזעירי הוא לומר דמתה ממש היא ומותר להושיט אמ"ה לב"נ כמ"ש אלא דדוחק הוא דא"כ לא הוה למסתם בחד גוונא עם מה שקודם כל שנפסלה בשחיטה הוה נבלה אלא לפרש דנשברה מפרקת ורוב בשר הוה נבילה ומטמאה והוא ז"ל לא סיים דמטמא אלא דהוה נבילה ע"כ נראה דנ"מ לענין או"ב ושאר נ"מ כמ"ש אחרונים בזה ועיין ב"ח וט"ז וש"ך מה שכתבו יע"ש:

בט"ז סימן כ"ז הביא תשובה אחת מאחיו ז"ל אי נשברה מפרקת ורוב בשר דאמר זעירי בלא פסיקת החוט או דוקא עם פסיקת החוט כו' יע"ש ומדברי אחיו ז"ל משמע אף בלא פסיקת החוט כיון דנשברה המפרקת ורוב בשר אף בלא פסיקת החוט הוה נבילה כפשטא דזעירי שלא הזכיר פסיקת החוט ומש"ה כתב שם הא דמביא הטור דזעירי היינו לומר דהוה נבילה וה"ה טריפה יע"ש ואי ס"ד עם החוט דווקא אין נ"מ במה דהביא הא דזעירי דחוט לחוד טריפה ועוד שכתב וכי בהמה שמתה יכולה לחיות אח"כ משמע נמי שמ"ש דלדידי' נשברה מפרקת ורוב בשר בלא פסיקת חוט הוה נבילה ואף שסיים הט"ז וז"ל מדברי אחי משמע דבשבירת המפרקת בלא החוט הוה טריפה לאו דוקא הוא אלא נבלה ג"כ אלא דלדידן אין נ"מ בין נבילה לטריפה כתב טריפה ולפי מ"ש לעיל דהטור כתב הא דזעירי לומר בעודה מפרכסת כו'. ודע דהטור כתב חתך בשר בעוד' מפרכס' כו' ולאחר שמתה מותר להאכיל לב"נ. ומותר להאכיל בני מעיים לעכו"ם עכ"ל מ"ש לאחר שמתה מותר להאכיל לגוי הוא גמ' ערוכה לקמן דף ל"ג מי איכא מידי לישראל שרי ולעכו"ם אסור אמנם מ"ש ומותר להאכיל בני מעיים הוא לכאורה ללא צורך דמהיכא תיתי לאסור אי מהא דריש לקיש שם מזמנין ישראל ואין מזמנין כותי על בני מעיים הא כיון דכתב חתך בשר בעודה מפרכסת שרי לגוי כ"ש בני מעיים דלא אסרינן מטעם כמאן דמנחא בדיקולא מה"ט גופא ועוד על כל פנים איפכא הוה ליה לכתוב דלהוי לא זו אף זו ולהפוסקים דפסקו דלא כר"ל כמ"ש הפר"ח בסימן כ"ז מטעם דפסקינן לעיל בסימן כ"ו ניקבה הריאה כו' יע"ש א"ש דהטור כתב דמותר להאכיל לנכרי בני מעיים אף קודם שתצא נפשה ועיין בתב"ש סימן כ"ז או דנ"מ שנפסלה בשחיט' דמי איכא מידי ליכא ואפ"ה שרי לב"נ מטעם דלית הלכתא כר"ל יע"ש אבל להתב"ש שכתב דוודאי אם נשחטו שני סימנין לכ"ע הוה כבישרא בדיקולא ואה"נ דאסור למכור בני מעיים מבהמה שנפסלה בשחיטה לבן נח יע"ש א"כ לאיזה צורך כתב דין בני מעיים דכ"ש הוא וביי"ד אבאר אי"ה:

ובפירש"י בד"ה תיהני להסכין לטהרו מידי נבילה ואי קשיא לותבי' ממתני' דקתני שחיטתו פסולה ואיכא למימר טריפה ולא נבילה עכ"ל ר"ל דוודאי פסולה משמע באמת

נבילה אלא דמאי קמ"ל כו' לא הוה מצי למפרך דאיכא למטעי ולומר טריפה ומש"ה פריך ממתני' דזבחים ועיין מ"ש במשנה וכתב מהרש"א ז"ל מפי' רש"י יראה דאף אנן נמי תנינא משמע דקושיא הוא מאי קמ"ל ומש"ה כתב רש"י ז"ל לותבי' ממתני' מאי קמ"ל ר"ל מאי קמ"ל ובזה תי' מה שדחק הרשב"א ויתבאר לקמן אי"ה אמנם אף אנן נמי תנינא משמע דסייעתא הוא ובכתובות ט' ע"ב בסוגיא דפ"פ אמר אביי אף אנן נמי תנינא כתב מהר"ם שי"ף ז"ל דלא קשיא ליה מאי קמ"ל יע"ש אלמא דסייעתא משמע ולא קושיא היא וה"נ מצינו לומר כאן דודאי ממתני' דזבחים לאו קושיא היא דמצינו לומר דאתיא כר' יוסי דאמר בזבחים שחיטה מטהרת טריפה מטומאתה לא מליקה כמ"ש התוספות ד"ה תהני לה סכין לקמן כ"ח ע"א יע"ש והא דמשני לקמן הוא, דאמר כר"א הקפר משום דדוחק לאוקמיה סתם מתני' דלא כר"מ וא"כ ה"ה הכי נמי מש"ה לא פריך מאי קמ"ל תנינא דאיכא לאוקמי' כר' יוסי וסייעתא מיהא הוה דסתם מתני' ר"מ היא אלא דזה אינו דוודאי לפום סברא דהשתא דלא ידע מפני שהוא מחליד או דורס וודאי אף לר' יוסי קשיא אמאי מטמא בגדים אבית הבליע' דשחיטה מעליא הוה וע"כ לא אמרינן לקמן לר' יוסי לא פריך היינו למסקנא דשחיטה לא הוה מפני שהוא דורס או מחליד ונחירה לא מטהר לר' יוסי כמו מליקה דאין מהני ועיין במהרש"א שם דף כ"ח משא"כ בסוגיא דכאן דלא ידע מפני שהוא מחליד א"כ גם לר' יוסי אמאי מטמא בגדים אבית הבליעה אלא דאיכא למימר דמתני' דזבחים ר' יהודא היא דאית ליה התם בזבחים ס"ח ע"ב דאף שחיטה אינה מטהרת מידי נבילה בעוף ודוקא בבהמה יע"ש בזבחים. הן אמת שיש לראות בתוספות כ"ח שכתבו לר' יוסי לא שייך הך פירכא ואמאי לא הזכירו ר' יהוד' ג"כ שמוזכר מקודם שם במשנה וסובר בעוף אף שחיטה אין מטהר, טריפה מטומאתה ועיין בתוספות זבחים ס"ח ע"א בד"ה מלק בשמאל או בלילה שכתבו דמתני' איכא לאוקמי' כר' יהודה יע"ש ואפשר מש"ה כתבו ר"י דהלכתא כוותי' כמ"ש הרמב"ם ז"ל בהל' אבות הטומא' בפ"ג הל' י"ב יע"ש ממה דנימא דאתיא כר' יהודא דלית הלכתא כוותי' והלכה כסתם משנה ומ"מ לא מצי למיפרך מאי קמ"ל דאיכא לאוקמי' כר' יהודה וכמ"ש וסייעתא איכא דסתם מתני' ר"מ ועוד דא"כ קשיא הלכתא אהלכתא דקיימא לן הלכה כסתם משנה:

ע"ש גמרא אמר רבא אי קשיא לי הא קשי' לי וכי מתה עומד ומולק ופירש"י אי קשי' בהא דזעירי כו' חתיכת סימנים עכ"ל רש"י לשיטתי' דפי' אף אנן נמי תנינא קושיא היא שייך שפיר הלשון אי קשיא דקושיא ראשונה מיתרצא בהא דמפני שהוא מחליד או מפני שהוא דורס והא קשיא כו' וכי מתה עומד ומולק ומש"ה פירוש בהא דזעירי. והריטב"א

בחדושיו והרשב"א הקשו דאינו מחוור שלא הקשה שום אדם על זעירי מקודם וכתב הריטב"א בשם הרשב"א ז"ל דאי קשי' אכולה תלמודא קאמר ולפי' מ"ש רש"י לשיטתי' דאף אנן נמי תנינא קושיא היא ומש"ה א"ש:

אמר ליה אביי ותקשי עולת העוף דבעי ב' סימנין וכי מתה עומד ומולק התם כדי לקיים מצות הבדלה ופירש"י ז"ל דהא עוף בחד סימן מיית וכתב מהרש"א היינו עם חתיכת מפרקת ורוב בשר דאל"כ תקשי בחטאת עוף דלקמן חותך סימן א' ואח"כ רוב בשר עכ"ל ר"ל בחטאת לא שייך תירוצא לקיים מצות הבדלה אלא בלא רוב בשר לא הוה כמתה אלא דלא ידענא מאי קא קשיא לי' וכן הריטב"א כתב דע"כ עם שבירת מפרקת ורוב בשר הוה כמתה והר"ן בחמש שיטות ג"כ כתב דעם רוב בשר הוה כמתה היינו משום קושיא אחריתא דבפ' העור ורוטב דף קכ"א אמרינן שחטו בה שנים או רוב שנים ומפרכסת הרי כחי' לכל דברי' אבל מברייתא דכיצד מולקין חטאת עוף לא ידענא מאי קשיא דע"כ הלכה למשה מסיני הוא דאחר שמלק הסימן בעינן רוב בשר או דממול עורף משמע לגמרי אף הבשר אלא דקודם הסימנין א"א דכי מתה עומד ומולק דאל"כ תקשי למה לי כלל חתיכת בשר אחר הסימן ועוד דאיסורא נמי ליהוי לשיטת רש"י ז"ל דלא יבדיל כתיב וכיון שאין צורך יותר הוה הבדלה ואין לומר דלא יבדיל קאי אסימן הב' מ"מ למה הוא חותך אח"כ אלא או דהלמ"מ הוא או דממול עורפו משמע כך כמ"ש לעיל וכיון שכן אין קושיא וכי מתה עומד ומולק דמצותו בכך וה"ה בעולה כדי קיום מצות הבדלה והא דקשיא ליה לאביי ולרבא וכי מתה עומד ומולק היינו דקשיא לי' דלא מסתבר שתהא מצות מליקה חלוקה מדין שחיטה לגמרי ששם החיות יוצא ע"י סימנין ובמליקה ע"י ד"א היינו שבירת המפרקת ולא מחטאת עוף לבד הוא דקשיא ליה לרבא אלא מעולה ג"כ נמי כדי לקיים מצות הבדלה מ"מ לא מסתבר שיצא החיות ע"י שבירת המפרקת ורוב בשר עמה ויהי' מליקה חלוק לגמרי מדין שחיטה וכמ"ש בסמוך מזה:

הר"מ ז"ל בה"ש פ"ג הי"ט כתב ניטל הירך וחלל שלה ניכר כו' וניקב הוושט ופסוקת הגרגרת נבילה מחיים והש"ך ז"ל בסי' ל"ג ס"ק ד' הבין מדבריו דהוה נבילה מחיי' ומטמא מיד ומש"ה הוקשה לו דבפ' השוחט אמרינן בדף ל"ב ע"ב כי קתני נבילה דלא מטמא מחיים וע"ש ולא ידענא אמאי לא קשיא ליה מכאן דמכל שחיטות דעלמא הוה ליה למפרך דקיי"ל בעוף רובא בעינן אף בוושט ובבהמה רוב שנים וכי מתה עומד ושוחט דהוה נבילה מיד וכן פירש"י ז"ל להדיא כאן דכל הנשחטין טריפ' הוא דהוה ולפי הבנת הש"ך קשה. אבל לפי מה שהאריך התב"ש בסימן ל"ג וכתב לענין איסור הוה נבילה ולא לענין טומאה ויש חילוק בין זה לזה א"ש דמשאר שחיטות אין קושיא דלאו

מתה ממש הוא אלא לענין איסור משא"כ לזעירי דאמר נשברה מפרקת ורוב בשר הוה נבילה ומטמא מיד קשה ואף דזעירי לא אמר דמטמא מ"מ ידוע היה לו להמקשן דזעירי הכי סובר דמטמא ותדע שהרי הרב אומר כן הרשב"א בחדושיו וז"ל הא דזעירי לטמא מיד דאל"כ מה פריך והא נקובת הוושט הוה נבילה כר' ישבב והודה לו ר"ע והמעיין שם יראה דהוא כתב"ש דנבילה הוה לענין איסור ולא לענין טומאה ובחדושינו לי"ד אאריך בזה בעזה"י ולפי מה שהתבאר דזעירי דאמר נבילה ומטמא' מיד וחילוק יש בין איסור נבילה ובין לטומאה כמ"ש הרשב"א והבאתיו בסמוך וכמו שהאריך התב"ש בסימן ל"ג יע"ש א"כ ממתני' דזבחים מלק בסכין אין ראי' אלא דלא מהני לטהרו מידי נבילה אבל לא שמעינן מהתם דמטמאה מיד וזעירי אשמעינן דמטמאה מיד והא דזעירי דשמואל הוא לקמן אמר שמואל ומטמא באוהל כמ"ש הרשב"א ושאר פוסקים וא"כ אף אנן נמי תנינא סייעתא ולא קושיא וכמ"ש כאן ומש"ה הוקשה לו לרשב"א שפיר בלשון אי קשיא דהא ל"ק קושיא אחרת:

ודע דרבא אפשר לשיטתי' דאמר לקמן ל"ב ע"ב על הא ולחשוב דחזקי' כו' קתני נבילה דלא מטמאה מחיים אלמא נקובת הוושט לא הוה נבילה מחיים כמ"ש הש"ך סי' ל"ב א"כ א"ש אי קשיא לי בעניני שחיטה לא קשיא לי אלא הא דכי מתה עומד ומולק כו' משא"כ לשאר תירוצים שם דף ל"ב ע"ב אפשר דנקובת הוושט נבילה מחיים ועיין ש"ך ע"ש א"כ בלא"ה קשיא מכל הנשחטין וכי מתה עומד ושוחט כמ"ש:

דף כא.

גמרא כיצד מולקין חטאת העוף חותך שדרה ומפרקת א בלא רוב בשר עד שמגיע לווושט או לקנה ובעולה שנים או רוב שנים עכ"ל כבר כתבנו לעיל או דהלמ"מ הוא דבעינן רוב בשר אחר הסימן או דממול עורף משמע לגמרי אלא דקודם הסימן א"א וכי מתה עומד ומולק מש"ה לאחר הסימן חותך רוב בשר כו' ועיין בזבחים ס"ה ע"ב רוב בשר מעכב א"ב אבל לכתחלה כ"ע מודים דבעינן רוב בשר:

כתב הר"מ ז"ל בפ"ו הכ"ג מהל' מעה"ק וז"ל כיצד מולקין חטאת עוף כו' קוצץ ויורד ואם רצה להוליך ולהביא ואם רצה דורס כו' וחותך שדרה ומפרקת בלא רוב בשר שאם חתך רוב בשר הר"ז כמתה קודם שיגיע לסימן וצריך לחתוך בעולה ב' סימנין כשהוא יורד עכ"ל מ"ש אם רצה מוליך ואם רצה דורס הקדים מוליך לדורס שכן אמרו אף זו מצותה ועיקר מצוה מוליך ומביא ומ"ש וחותך בלא רוב בשר כתב הלחם משנה בסוף פרק קדשי קדשים משמע לאחר שיחתוך רוב שנים בעולה ורוב א' בחטאת חותך אח"כ רוב

בשר ולא ידעתי למה לא הזכיר רבינו דלאח"כ צריך חתיכת רוב בשר הנה מה שהתמי' עליו על מה שלא כתב בפ"ז דין ו' בחטאת צריך אח"כ רוב בשר הוא קושיא אבל מה שהקשה אמאי השמיט בכאן בעולה רוב חתיכת בשר לא ידענא מאי קושיא כיון דכתב מקודם בהלכה ו' דצריך בעולה להבדיל ואם לא הבדיל פסול והבדלה להר"מ ז"ל הוא הראש מגוף ואף עור צריך להבדיל שכן כתב פ"ז ה"ו ואינו מבדיל בחטאת הראש מגוף וכמ"ש הלח"מ שם דרבינו סובר דשלש מחלוקת בדבר דלרבנן דפליגי אר"י סברי ומלק והקטיר מה הקטרה הראש בעצמו והגוף בעצמו אף מליקה הראש בעצמו והגוף בעצמו ואם כן הא דכתב בפרק ו' וצריך להבדיל היינו מגוף ממש ובחטאת אסור להבדיל הראש מגוף וב' סימנין שרי ועולה צריך להבדיל הראש מגוף ואם כן לאיזה צורך יאמר רבינו ז"ל דצריך לחתוך אח"כ רוב בשר הא גם עור צריך להבדיל וממה שציין הכ"מ כאן דבריו משמע דקשיא ליה גם אעולה וגם ממה שכתב דבעולה צריך אחר חתיכת ב' סימנין רוב בשר משמע להדיא דאעולה קא קשיא ליה ג"כ ולא ידענא כיון דכתב הר"מ דצריך להבדיל ממילא נשמע אלא דקשי' לאיזה צורך כתב בהלכה דצריך לחתוך ב' סימנים בעולה כשהוא יורד לאיזה צורך כתב כן והא לרבנן אף עור צריך להבדיל וכמ"ש בסמוך לזה י"ל דהר"מ השמיענו בזה דבר חידוש והוא שרצה לומר שצריך לחתוך ב' סימני' כשהוא יורד קודם בואו לחתוך בשר מפרקת וכי כן הוא קבלה מהל"מ וכדתניא בברייתא ובעולה שנים או רוב שנים והיינו קודם חתיכ' בשר המפרק' ולא נצטרך לומר דברייתי' כר' ישמעאל אלא כרבנן דהלכת' כוותייהו דצריך להבדיל הראש מגוף אלא מה שאמרו שנים הוא בלי שהית רוב בשר בלחים וזה שאמרו בזבחים ס"ה ע"ב שהי' בסימן שני בעולת עוף מעכב א"ב אביי אמר רוב בשר מעכב א"ב ועיין פירש"י שם דכ"ע שהי' בעולת עוף מעכב יע"ש ולזה כתב הר"מ דצריך בעולה חתיכת ב' סימנין כשהוא יורד לאו מתורת הבדלה נגעו ביה אלא גזירת הכתוב הוא דבעינן שני סימנין ואסור לשהות בין סימן לסימן והא דאמר רבא בכאן כדי לקיים מצות הבדלה כבר כתבו התו' ד"ה ואינו מבדיל יע"ש ולדידן נמי נאמר כן רבא לשיטתיה שם בזבחים אמר כדי לקיים מצות הבדלה אבל באמת אה"נ לדידן בעינן שנים דווקא לא מתורת הבדל' אלא בתורת מליק' ושהי' פוסלת בין סימן לסי' ולקמן אבאר עוד:

תנן התם הותזו ראשיהן אעפ"י שמפרכסין טמאין כו' מאי הותזו ר"ל אמר הותזו ממש ר"א א"ר מני כהבדלת עולת העוף ומסיק כהבדלת העוף ברוב שנים וכתבו התו' דפליגי אזעירי דאמר בשבירת המפרקת לחוד הוה, נבילה ומדכתבו דפליגי משמע תרוויי' פליגי לא מיבעיא ריש לקיש וודאי פליג דאמר הותזו ממש ואילו לזעירי בשבירת מפרקת

ורוב בשר לחוד נבילה אף שהסימנים שלימים אלא אפילו ר"א אמר ר' מני נמי פליג דאמר כהבדלת עילת העוף ולכתחלה וודאי בעינן רוב בשק בעולת עוף ואפ"ה בעינן דווקא ב' סימנים ג"כ ולפי זה ליתא לר"ל ולר"א מקמי' זעירי דברייתא דכיצד מולקין חותך שדרה ומפרקת בלא רוב בשר דאי רוב בשר תחלה וכי מתה עומד ומולק מסייע לזעירי וכן כתב הרשב"א בחדושיו וההיא מתניתין דהתיז ראשיהן מוקי שמואל וזעירי בשבירת מפרקת ורוב בשר לחוד הותזו קרי לי' וכן כתב הרשב"א ז"ל דאי בסימני' לחוד הא תנן בהעור ורוטב שחט שנים או רוב שנים הרי היא כחיה לכל דבריה אבל הישׁ"ש כתב בפשיטות בסימן מ"ד דר"ל ור"א אמר ר' מני איירי בשבירת המפרקת וב' סימנים בלא רוב בשר דהוה נבילה ולא זכר כלל דברי התו' שהם מפרשים דאיירי עם רוב בשר מדכתבו דפליגי אזעירי והרשב"א בחדושיו דחה פי' זה דהישׁ"ש כנראה למעיין שם ולפי שיטת הישׁ"ש הא דתניא כיצד מולקין חטאת העוף כו' ובעולה שנים או רוב שנים ומשמע אח"כ חותך רוב בשר בעולה גם כן כמו שאמר הלחם משנה בפרק ו' מהל' מעה"ק הלכה כ"ג והבאתיו לעיל ועיין בזבחים ס"ה ע"ב א"כ תקשי וכי מתה עומד ומולק דהא לאחר חתיכת ב' סימנין עם שבירת המפרקת בלא רוב בשר הוה נבילה כמתני' דאהלות הותזו ראשיהן כו' ואי כדי לקיים מצות הבדלה הא לשיטת רש"י לקמן לא שייך הבדלה אלא בסימנין ולא לאחר שחתך הסימנין י"ל דגזירת הכתוב הוא דבעינן רוב בשר או מהלמ"מ או ממול עורפו משמע לגמרי שבירת מפרקת ורוב בשר אלא דקודם סימנין א"א מש"ה אח"כ כמו חטאת עוף דא"צ הבדלה ואפ"ה בעינן אח"כ חתיכת רוב בשר ה"ה בעולה וכדכתיבנא:

כתב הר"מ ז"ל בפ"ב מהל' אבות הטומאה הלכה א' נשברה מפרקת ורוב בשר עמה הוה נבילה לכל דבר והיינו כשמעתא דזעירי ובפ"ד מהל' אלו הלכה י"ד כתב השרץ אינו מטמא עד שימות הותזו ראשיהן אף שעדיין הראש מעורה בגוף עם העור הרי זה טמא והיינו כר"ל וכמ"ש הכ"מ שם ואיך זיכה רבינו שטרא לבי תרי שוב ראיתי להת"ח שהעיר בזה. והנה יש להקשות למה הביא ממרחק לחמו להקשות דברי ז"ל אהדדי הא בפ"ב גופא הלכה א' כתב בהמה או חיה טמאה אינה מטמאה עד שיתיז ראשה ואח"כ כתב נשברה מפרקת ורוב בשר עמה הוה נבילה ואיך כתב מקודם דבעינן התזת הראש דוקא ודוחק לומר לא זו אף זו קתני וכן בפ"א מהל' טומאת מת הלכה ט"ו כתב המת אין מטמא עד שתצא נפשו נשברה מפרקתו ורוב בשר עמו או שנקרע כדג מגבו או הותז ראשו או שנחלק ב' חלקים בבטנו הר"ז מטמא וכיון דכתב נשברה מפרקת ורוב בשר מטמא לאיזה צורך הזכיר הותז ראשו דהיינו ב' סימנין ג"כ הא בשבירת מפרקת

ורוב בשר מטמא ולזה יש לומר שהוא ז"ל מפרש הותזו ראשיהן ב' סימנין עם שבירת המפרקת בלא רוב בשר ולא פליגי ר"ל ור"א אמר ר' מני אזעירי כמו שכתב הישי"ש בסי' מ"ד הבאתיו לעיל וכמו שעלה בתחלה על דעת הרשב"א לומר כן יע"ש ומש"ה בפ"א מהל' טומאת מת כתב או הותז ראשו דהיינו ב' סימנין עם שבירת מפרקת וכר"ל דאמר שנים דווקא בלא רוב בשר ובפ"ב מהל' א"ה נמי כשכתב בהמה או חי' טמאה אינה טמאה עד שיתיז ראשה והיינו שבירת מפרקת בלא רוב בשר אבל בפ"ד דכתב הותזו ראשיהן אעפ"י שעדיין מעורה הראש בעור הגוף משמע דליכא שום חיבור כ"א העור אפ"ה אין טמאים כ"א כה"ג ותיפוק ליה בשבירת המפרקת ורוב בשר לחוד נבילה, דאיהו פסק כזעירי ומש"ה הקשה הת"ח אהדדי בפ"ב עם פ"ד כמ"ש ואי משום הא לא איריא דאיכא למימר דהר"מ ז"ל בדקדוק כתב השרץ אינו מטמא עד שיתיז ראשו וכפי רש"י ז"ל דגבי שרצים מיתניא וכמ"ש הרשב"א ז"ל בחדושיו וזה לשונו וא"ת אמאי לא הקשו מהא מתני' דהותזו לשמואל וזעירי דאמר בשבירת מפרקת לחוד הוה נבילה ואפשר מש"ה פירשה רש"י בשרצים מיירי ומשום שחיותן יותר גדול מאדם ובהמה עכ"ל והר"מ ז"ל אפשר דסובר כן ומש"ה בשרצים אינן טמאין עד שיתיז ראשן לגמרי ואדם ובהמה בשבירת המפרקת ברוב בשר לחוד הוה נבילה אע"פ שמפרכסין אלא דקשיא ליה א"כ כיון דסובר דהא מתני' לשרצים מיתניא ולא כמ"ש התו' דאדלעיל קאי ועלה אמר ר"ל הותזו ממש וכהבדלת עולת העוף לרבנן בשנים ושבירת המפרקת ורוב בשר א"כ קשה מנא ליה דאדם ובהמה וחיה טמאין בב' סימנים עם שבירת המפרקת בלא רוב בשר כמ"ש בפ"ב מהל' אלו ובהל' ט"מ וכמו שפירשתי דבריו כיון דמתני' לענין שרצים מיתנייא והותזו לגמרי וכמ"ש וצ"ע וע' בכסף משנה בפ"א מהל' ט"מ הלכה ט"ו ובי"ד סימן כ"ז אבאר עוד ואאריך בזה אי"ה:

דף כא:

גמרא אי מה להלן ברוב שנים אף כאן ברוב שנים ת"ל ומלק והקטיר עכ"ל ראיתי לבאר בכאן עפ"י דרך הפשוט כי יש קושיות רבות בסוגין חדא במאי פליגי ת"ק עם ראב"ש לת"ק מוקי היקשא דכמשפט לחטאת בהמה ולא מוקי לחטאת העוף ועוד קשה מה דפריך אי מה להלן ברוב שנים כו' והא כיון דאיצטריך היקשא כמשפט לשאר דברים לאינה באה אלא מן החולין ובידו הימנית תו אית לן לומר דחילוקא דהקריבו לגמרי משמע דבעינן שנים דווקא ותדע דהא לקמן דפריך ות"ק וראב"ש ממול עורף מנא להו ופירש"י ז"ל דאי איצטריך היקשא למול עורף אית לן לומר חילוקא דהקריבו לגמרי

משמע יע"ש וא"כ מה פריך מה להלן רוב שנים כו' דע"כ לא יליף ראב"ש מכמשפט חטאת העוף רוב שנים אלא משום דלא איצטריך ליה היקשא למלתא אחריתא ע"כ קרא דהקריבו לאו לגמרי ממעט לה וכמ"ש רש"י בד"ה ת"ל והקריבו מאחר שכתוב א' הקישן יע"ש בסוף הדבור ושאר הקושיות יבוארו בתוך הדברים והנה אומר דת"ק משמע ליה טפי כמשפט חטאת בהמה דהשתא ומלק והקטיר היקשא לגמרי הוה דאין היקש למחצה ודרשינן מיניה מה הקטרה בראשו של מזבח ומה הקטרה הראש בעצמו אף קודם הזאה הראש בעצמו והגוף בעצמו. וחילוקא דהקריבו נמי לגמרי משמע וא"ש משא"כ אי כמשפט חטאת העוף ע"כ לא אתי לומר אלא ברוב שנים א"כ היקשא דכמשפט לאו לגמרי הוה והיקשא דומלק והקטיר לאו לגמרי ג"כ וחילוקא דוהקריבו לאו כפשטי' דהקריבו משמע שיהא חלוק לגמרי לא ברוב שנים משא"כ אי כמשפט חטאת בהמה ניהי דכמשפט לאו לגמרי דאלו התם רוב שנים והכי בעינן כל השנים מ"מ היקשא דומלק והקטיר לגמרי הוה וחילוקא דהקריבו כפשטי' ומיהו אי לאו והקריבו ה"א כמשפט חטאת העוף ומלק לדרשא אחרינא כדמסיק לקמן ואף דדוחק הוא מהיכא תיתי לומר כמשפט חטאת והא אין היקש למחצה ומלק והקטיר ע"ז נאמר דמה חזית היקש' דומלק לגמרי אימא היקשא דכמשפט לגמרי כחטאת עוף ואינו מבדיל בסי' א' דא"נ כמשפט בהמה לאו לגמרי הוה היקשא דמשפט אי מקיימת היקשא דמלק והקטיר דבחטאת בהמה רוב שנים סגי ואילו הכי בעינן כל הסימנין ואדרבה עדיף לומר כמשפט חטאת העוף דמיני' קא סליק ולקמן ה"ה דה"מ לומר אי לאו והקריבו ה"א כמשפט חטאת בהמה אלא מה להלן ברוב שנים אף כאן ברוב ב' ואי היקשא דמלק והקטיר מאי חזית דהיקשא דמלק לגמרי משמע אימא היקשא דמשפט לגמרי משמע ברוב שנים אלא דעדיפ' קאמר אי לאו והקריבו ה"א כמשפט חטאת עוף דמיני' קסליק והוה טעות בתרתי חדא דלא הוה ידעינן דאין באה אלא מן חולין דבר הלמד בהיקש אין חוזר ומלמד בהיקש ועוד מה התם סי' אחד דווקא אף עולה הדין כן והשתא צריכי תרווייהו והקריבו והיקש' דמלק והקטיר אי לאו והקריבו ה"א כמשפט חטאת עוף כמה שכתב' או כמה דמסיק לקמן ואי לאו ומלק ה"א מה להלן רוב שנים אף כאן ואף דהקריבו לגמרי משמע מ"מ אית לומר טפי אין היקשא למחצה והיקשא לגמרי הוה ממה דנימא חלוקה דהקריבו לגמרי הוה. ומשני דאיכא היקשא ומלק והקטיר וכיון דאיכא היקשא להדי היקשא תו מסתבר לומר והקריבו לגמרי משמע והיקשא דמלק נמי לגמרי הוה והא דאמר לקמן וראב"ש ממול עורף מנא ליה ופירש"י ז"ל דאי מצריכי' היקשא למול עורף אית לן לומר חילוקא דהקריבו לגמרי הייינו דאית נמי היקשא דומלק והקטיר דליהוי היקשא לגמרי אבל כל

כמה דלא ידעינן מהא דמלק והקטיר פריך שפיר אי מה להלן רוב שנים דטפי עדיף לומר היקשא לגמרי ממה דנימא חילוק' דהקריבו לגמרי משמע או יאמר דבלא"ה א"ש דלקמן פירש"י שפיר דאי איצטריך היקשא למול עורף א"כ נימא חילוקא דהקריבו לגמרי משמע ואי דהיקש' עדיף מ"מ אי נימא היקשא מה להלן כשהוא אחוז הראש בגוף מזה לא הוה לגמרי דהא עכ"פ חלוק מיניה דאילו בחטאת העוף בסי' א' וכאן רוב שנים וכיון שכן דהיקשא לאו לגמרי ממש א"כ ניחא לומר חילוקא דהקריבו לגמרי משא"כ לעיל לת"ק פריך דנימא היקשא לגמרי אתי ועדיף טפי מלומר חילוקא דהקריבו לגמרי אתא ובהכי ניחא מה דאמר או אינו אלא כמשפט חטאת עוף ת"ל והקריבו דמשמע מהקריבו לחוד בלא מלק והקטיר ידעינן דלאו כמשפט חטאת עוף הוא והיינו משום דניחא ליה לת"ק לומר במשפט חטאת בהמה דאף דלא הוה לגמרי מ"מ חילוקא דהקריבו לגמרי הוה משא"כ אי כמשפט עוף היקשא לאו לגמרי הוה והקריבו נמי לאו לגמרי ומש"ה ניחא ליה כמשפט חטאת בהמה וראב"ש סובר דטפי אית לומר חטאת עוף דמיניה קסליק ולא כחטאת בהמה דכתיב לעיל מיניה וע"כ היקשא לאו לגמרי והקריבו נמי לאו לגמרי והיקשא דמלק והקטיר לא אתא אלא לומר מה הקטרה בראשו של מזבח דעולת העוף למעלה היתה נעשית. עוד אבאר דהא דמסיק לקמן מליקה ממליקה לאו ג"ש הוא אלא גילוי מלתא בעלמא הוא כמ"ש רש"י במה מצינו וכן התוספות ד"ה והקריבו יע"ש דאי גזרה שוה הוא אם כן יקשה לת"ק אימא כמשפט חטאת עוף ואי משום היקש' מלק והקטיר הא איכא נמי ג"ש דעדיפא מהיקש' כדמסיק בהשולח מיד דכ"ע ג"ש עדיפא יע"ש וכיון שכן אית לן לומר כמשפט חטאת העוף או כמשפט חטאת בהמה לגמרי מה להלן ברוב שנים וחילוקא והקריבו לא לאו לגמרי ואי ומלק והקטיר הא איכ' נמי ג"ש מליקה ממליק' דעדיף וכמ"ש בסמוך אלא לאו ג"ש הוא ועוד יש לעיין בזה:

ורבי ישמעאל סבר כמשפט חטאת עוף לומר למול עורף והקריבו לחלק לומר דמבדיל וחילוקא לגמרי משמע ואי נימא איפכא והקריבו לחלק שלא יהא ממול עורף והיקשא דמשפט לומר שיהא בסי' א' תי' רש"י ז"ל דאמלק והקטיר סמוך והקשו בתו' ד"ה והקריבו דומלק והקטיר לחוד ליכא למשמע מיניה כמו שאמר לת"ק ור"ל לת"ק א"ש דלמול עורף לא צריך דגמר מליקה מליק' במה מצינו ואי כמשפט חטאת עוף בסי' א' והקריבו למאי אתי ואי לומר ברוב שנים א"כ והקריבו לאו לגמרי משמע והיקשא דמלק והקטיר לאו לגמרי מש"ה ניחא ליה כמשפט חטאת בהמה משא"כ לראב"ש אימא והקריבו לגמרי שזה מול עורף וזה מן הצוואר והיקשא דמשפט לגמרי אתא בסי' א' ומלק לאו לגמרי הוה אלא שבזה י"ל וכן כתב הת"ח והר"ן ז"ל בחמש שיטות דאי כמשפט

חטאת עוף בסי' א' ע"כ לאו לגמרי שחלוק מיניה שזה מול עורף כו' מהקריבו והיקשא דמלק והקטיר נמי לאו לגמרי הלכך ניחא לומר כמשפט לענין מול עורף והקריבו לגמרי ומלק והקטיר לגמרי דהיינו כל השני סימנין זהו הנראה לנו בשיטת שמועתנו ועיין עוד מה שאכתוב לקמן בזה:

אבל הר"מ ז"ל בפ"ז מהל' מעה"ק אית לי' שיטה אחרת בשמעתין לא כפירש"י וכמ"ש הלח"מ שם דג' מחלוקת בדבר דת"ק סובר הבדלת הרא"ש מגוף ממש בעינן ואף עור מעכב בהבדלה ומיני' בחטאת עוף לא יבדיל היינו הבדלה הראש מגוף ממש כמו בעולה מדרשא דמלק מה הקטרה הראש בעצמו ממש ור"י סובר שני' לחודי' סגי ולא דריש ומלק והקטיר להך דרשא אלא מה הקטרה בראשו של מזבח ולפי שיטה זו איכא לאקשויי שפיר אימא והקריבו למול עורף דלא הוה והיקשא כמשפט מה להלן בסי' א' כיון דלאו אהיקש' דמלק והקטיר סמיך וצריך לומר כפי' התו' ד"ה והקריבו דמסתברא למול עורף אקשינהו דהא לת"ק וראב"ש מול עורף מסברא ידעינן כו' ופליגי ר"י וראב"ש בהא דלר"י היקשא משפט למול עורף וכיון שכן והקריבו חילוקא לגמרי משמע כפירש"י בשמעתין והיינו שני סימנין אבל א"צ עור הראש מגוף כו' וראב"ש סובר מליקה ממול עורף במה מצינו יליף מליקה ממליקה וע"כ היקשא לרוב שנים הוא דאתא דלא איצטריך אלא להא בלבד יע"ש. משא"כ לר"י. ואי קשי' לר"י אדרבה נימא היקשא עדיף ממה דנימא והקריבו לגמרי ר"ל אי נמי היקשא לרוב שנים לא הוה לגמרי וכיון שכן ניחא לומר והקריבו לגמרי וע"כ היקשא בלא"ה לא הוה לגמרי וכדכתיבנא ועיין בזבחים ס"ה ע"ב ובתו' שם וכאן ומ"ש לעיל והא מיעוט סימנים לרבנן כבר כ' הלח"מ לאו ת"ק אלא ר"י יע"ש בל"מ:

דף כב.

רש"י ד"ה אף כאן כו' דע"כ היקשא להכי הוא דאתא ומול עורף בג"ש יליף לקמן וכמ"ש חטאת בהמה לא אמרינן דמעוף קסליק עכ"ל מ"ש דמול עורף מג"ש נפק' משו' דאי הוה צריך היקשא למול עורף אית לן לומר חילוקא דוהקריבו לגמרי ותיהוי נמי היקשא דמלק והקטיר לגמרי כמ"ש רש"י לקמן אהא דפריך ות"ק וראב"ש ממול עורף מנא להו וכמ"ש לעיל ומ"ש מג"ש אשגרת לשון הוא דלא הוה רק מ"מ כמ"ש לעיל אמנם מ"ש דכמשפט בהמה לא אמרינן דמעוף קסליק קשיא לי א"נ לאו מעוף קסליק אפ"ה ע"כ כמשפט חטאת עוף לראב"ש כאן דאיהו ע"כ ביום בידו הימנית וחולין מקרא דזאת התורה לעולה למנחה ולחטאת האמור בפ' צו ועיין בסוף התורה והביאו רש"י לעיל כמו

לר"י וסובר דלא שנא עוף ובהמה במשמע דאל"כ באמת מנא ליה הא וע"כ כמ"ש וכיון שכן היקשא דחטאת בהמה למאי אתא אי לומר מה להלן ברוב שנים אם כן והקריבו למה לי לחלק הא מהיקשא נפקא ואי דהקריבו לגמרי כל השנים א"כ היקשא למאי אתא לכתוב והקריבו לחוד ובשלמא אי רש"י הוה סובר כר"מ ז"ל דבעולה בעינן עור מגוף לת"ק הוה א"ש אימא כמשפט חטאת בהמה דמה להלן לא סגי בסי' א' אף כאן לא סגי בסי' א' ואי מה להלן ברוב שנים ת"ל והקריבו לחלק כל שני סימנין ואי לא הוה כתיב כלל כמשפט הוה אמינא מוהקריבו לגמרי משמע ואף עורו נמי כהיקשא דמלק והקטיר והקריבו לא הוה ידעינן למה אתי ולכך כתיב כמשפט חטאת בהמה דהתם א"צ להבדיל הראש מגוף וכדי שלא נימא רוב שנים ת"ל והקריבו דבעינן כל הב' כו' אבל רש"י לא סבירא ליה הא דר"מ ז"ל שהרי פי' ד"ה אף עולת העוף הראש בעצמו וגוף בעצמו היינו שני סימנין ואפי' מחובר בעור כו' הרי אף לת"ק פי' כן א"כ אי ס"ד כמשפט חטאת בהמה א"כ למאי אתא אי ברוב שנים למה לי והקריבו ואי לומר שנים ממש בעינן א"כ למה לי כמשפט וגם והקריבו נמלק והקטיר ידעינן מה הקטרה הראש בעצמו אף כו' והיינו שמחובר בעור לשיטת רש"י ז"ל וא"כ קשה לאיזה צורך אמר דמעוף קסליק דא"נ לאו כן ע"כ כמשפט חטאת העוף כמ"ש כאן, דלמאי הלכתא אקשינהו לבהמה ונראה דלק"מ וה"פ דכמשפט חטאת בהמה לא אמרינן ור"ל דקשיא לי' לראב"ש אמאי לא נימא ליה לומר כמשפט חטאת בהמה מה להלן רוב שנים אף כאן רוב שנים ואה"נ דדינים דראב"ש אמת אלא דהכי נימא טפי דהיקשא לגמרי הוה ממה דנימא בחטאת העוף דלא הוה לגמרי אף במה שהוקש והשתא איצטריך והקריבו דאי לאו והקריבו ה"א כמשפט חטאת עוף לגמרי דמיניה קסליק ג"כ ולכך כתיב והקריבו לחלק וע"כ כמשפט חטאת בהמה ואי לאו כמשפט ה"א והקריבו לגמרי כל הב' ואי דא"כ לא לכתוב כלל והקריבו ומלק והקטיר הוה ידעינן מה הקטר' הראש בעצמו כו' משום הא אכתי לא הוה ידעינן והקריבו למאי אתא וכהנה רבות בש"ס במקומות הרבה ומש"ה צריך היקשא כמשפט חטאת בהמה מה להלן רוב שנים וא"צ להבדיל ב' סימנין והוה א"ש טפי כמשפט לגמרי וע"ז כתב רש"י ז"ל דניחא לראב"ש לומר כמשפט חטאת אף דלא הוה לגמרי אף במה שהוקש לו מ"מ מיניה קסליק ולא חטאת בהמה שלא נזכר באותה פרשה כלל. וכבר הארכנו לעיל בזה בשיטת שמעתין דכ"א לשיטתיה דת"ק לשיטתיה ור"י לשיטתיה וראב"ש לשיטתיה והוא מבואר ממש שכתבנו דלראב"ש לא איצטריך היקשא דחטאת העוף אלא לזה אחוז הראש בגוף מזה כו':

ופירש"י ד"ה השתא דכתיב והקריבו ע"כ עקרי' מיניה דחילוקא לגמרי משמע דלא תיגמר מיני' כלל עכ"ל לא הוה צריך לזה דא"נ והקריבו חילוקא קצת משמע אפ"ה אית לן לומר כמשפט חטאת בהמה דהשתא ניהי דהיקשא דכמשפט לא הוה לגמרי מ"מ היקשא דמלק והקטיר הוה לגמרי דאין היקש למחצה אבל אי כמשפט חטאת העוף גם היקשא דמלק הוה לחצאין בשלמ' אי לאו והקריבו ה"א כמשפט חטאת העוף ואי ומלק לא הוה לגמרי מאי חזית דהך היקשא יהא לגמרי אימא היקש' כמשפט יהא לגמרי ואדרב' אי כמשפט חטאת בהמה א"כ כמשפט לאו דוקא א"כ טפי כמשפט חטאת עוף דמיניה קא סליק משא"כ השתא דכתיב והקריבו ע"כ לחלק אתא וכיון שכן נימא כמשפט חטאת בהמה דליהוי מיהת היקשא דמלק והקטיר לגמרי כו' אלא מיהת הא ודאי דחילוקא והקריבו לגמרי משמע דאלת"ה. אכתי אימא מה להלן רוב ב' אף כאן רוב שנים ואי ומלק והקטיר מאי חזית הך היקשא לגמרי אימא כמשפט לגמרי אתי ואי לאו והקריבו ה"א כמשפט חטאת העוף אלא שמ"ש רש"י אהא אי לאו והקריבו ה"א כמשפט חטאת עוף והשת' דכתיב והקריבו חילוקא לגמרי משמע פי' כן משום דלעיל בדברי ת"ק דאמר או אינו אלא כמשפט חטאת העוף ת"ל והקריבו משמע מוהקריבו לחוד נמי ידעינן כמ"ש חטאת בהמה בלא ומלק והקטיר משום דהקריבו לגמרי משמע וע"כ כחטאת בהמה דאי כעוף מה להלן אחוז הראש בגוף מזה כראב"ש דהיינו רוב ב' דהקריבו חילוקא לגמרי משמע וראב"ש לשיטתיה דיום וידו הימנית וחולין ממקום אחר נפקא וע"כ היקשא כחטאת עוף אחי דאי כחטאת בהמה ולמאי אי לרוב ב' והקריבו למה לי ואי דלא נטעה כמ"ש לעיל כמשפט חטאת עוף מ"מ ניחא ליה כמשפט חטאת העוף מלומר כמשפט חטאת בהמה דמיניה קסליק כמ"ש שם יע"ש ואין להאריך יותר בזה:

מתני' כשר בתורין פסול בבני יונה פירש"י ז"ל לשון משנה הוא משום דבקרא כתיב תורים במ"ם ובגמרא תנו רבנן תורים ופירש"י אתורים דקרא קאי משום דהוא במ"ם לשון עברי ובנו"ן ארמית:

תחילת הציהוב בזה ובזה פסול ופירש"י דיצא' מכלל קטנים ולכלל גדולים לא באו עכ"ל ומשמע דהוה ברי' בפ"ע ואי אמר הרי עלי מן התורים או בני יונה והביא תחלת הציהוב בשניהם לא יצא ידי נדרו בגמרא מיבעיא לן לקמן אי בריה הוה או ספיקא ולא אפשטא והר"מ ז"ל בפי"ו מהלכות מעה"ק ה"ב כתב וז"ל הנודר מן התורים או בני יונה והביא תחלת הציהוב לא יצא והיינו דלא אפשטא בעיין ומש"ה כתב דהוה ספיקא ועיין מ"ש לקמן בגמרא אי ספיקא הוה יע"ש והר"מ ז"ל בהלכות אסורי מזבח פרק ג' הלכה ב'

יע"ש ובכסף משנה שם ומשום הכי כתב רש"י כאן דיצאו מכלל קטנים ולכלל גדולים לא באו דספיק' הוה. שיכול והלא דין הוא עיין בתוספת ובמהר"מ מלובלין ז"ל יעוין שם:

דף כב:

גמרא ומה תורים כו' הנה שיטת רש"י ז"ל יראה לפרש כפשוטו דתורים משמע גדולים ובני יונה קטנים אלא דאמר אי לאו דכתיב תורים אצל בני יונה להיקשא ה"א דתורים כשירים דיעבד קטנים ומה בני יונה שלא הוכשרו בגדולים דיעבד הוכשרו קטנים לכתחלה תורים שכשירין לכתחלה גדולים אינו דין שיוכשרו דיעבד מיהת קטנים ת"ל תורים אצל בני יונה להיקשא מה התם גדולים דיעבד לא אף תורים קטנים דיעבד לא והדר אמר ויהא בני יונה דיעבד כשרים גדולים מק"ו ומה תורים שלא הוכשרו בקטנים לכתחלה דתורים ודאי גדולים משמע הוכשרו בגדולים לכתחלה בני יונה שהוכשרו קטנים לכתחלה דבני קטנים משמע א"ד שיוכשרו גדולים דיעבד וה"ה דקושייתו עכשיו דתורים יהיו כשירים קטנים דיעבד הא השתא ליכא היקשא דומיא דבני יונה דאה"נ דיונים כשירים דיעבד גדולים ובנ"י לכתחלה קטנים ולא אמרינן תרי ק"ו דסתרו אהדדי תיקום כל חד אדוכתי' דאין א' סותר חבירו דתורים משמע לכתחלה גדולים ובני יונה משמע לכתחלה קטני' וילפינן ומה תורים שלא הוכשרו תחלה בקטנים הוכשרו תחלה בגדולים בני יונה א"ד שיהיו דיעבד כשר גדולים ועיין מהרש"א ז"ל לקמן גבי ותהא פרה שהקשו התוספות נימא כ"א תיקום אדוכתיה כתב ולעיל לא הוקשה להם כו' ובזבחים הקשו לפירש"י ולא ידענא דגם לפירש"י אין קושיא דאין א' סותר חבירו כמ"ש כאן ומשני לא לישתמיט ולכתוב מן היונה בחד קרא ומדכתב בכ"מ בני ש"מ לעיכובא נמי פסול גדולים ופריך תורים איבעי גדולים לייתי ואי בעי קטנים לייתי ואין הלשון מדויק דלכתחלה אסור דתורים גדולים משמע אלא דיש להקשות דאין זה ק"ו דהיאך נימ' ומה תורים שלא הוכשרו קטנים הוכשרו גדולים בני יונה. שהוכשרו קטנים א"ד שיוכשרו גדולים דיעבד דאיכא למפרך מה לתורים שכן הוכשרו לכתחלה גדולים וכן להיפך שוב ראיתי במהדורא בתרא שהקשה כן ויש עוד אחרת והוא ג"כ דרך מגיני שלמה ועיין מהר"מ מלובלין ז"ל דגם לרש"י הק"ו הוא דתורים ובני יונה יהיו כשירים גדולים וקטנים לכתחלה ואף דתורים גדולים משמע מכ"ש קטנים ולא צריך למכתב וכן להיפך ומשני לא לשתמיט ולכתוב בשום מקום מן היונה דהוה משמע בין גדולים וקטנים אלא כו' ולפי' א' נמי א"ש דלא לישתמיט כו' ועיין במהרש"א ומה שהקשו התוספות בזבחים כו'

הוא לפי' שני של רש"י דתורים ובני יונה לכתחלה בין גדולים וקטנים מש"ה הוקשה להם:

וברש"י ד"ה ומה בני יונה שלא הוכשרו בגדולים דבני קטני' משמע ועיכובא דגדולים לקמן יליף עכ"ל מלשון זה משמע קצת דהק"ו הוא לענין דיעבד והכי יליף ומה בני יונה שאף דיעבד פסול גדולים הוכשרו קטנים תורים כו' ואי לאו דבני יונה פסולים גדולים דיעבד אלא, לכתחלה לא הוה שייך למילף תורים מיניה דהא חזינן דבני יונה לכתחלה פסולים גדולים ותורים להיפך ואין א' מן המינים עדיף מחבירו ולא הוה ילפינן ק"ו משא"כ אי בבני יונה גדולים דיעבד פסולים א"ש הק"ו ומה יונים שלא כל בני יונה כשירים אפ"ה קטנים כשר מכ"ש תורים דלכתחלה גדולים א"ד שיוכשרו קטנים דיעבד מיהת מה שאין כן אי הק"ו הוא לכתחלה אף דלא ידעינן אי גדולים דיעבד פסול בבני יונה אפ"ה איכא ק"ו ומה בני יונה שלא הוכשרו לכתחלה גדולים הוכשרו קטנים כ"ש תורים שלכתחלה גדולים אינו דין שיוכשרו לכתחלה קטנים ומדכתב רש"י ועיכוב' משמ' לענין דיעבד הוא ק"ו:

גמרא בעי ר' זירא האומר הרי עולה כו' ספיקא הוה עכ"ל אין להקשות איך ס"ד ספק הוה ומספק אסרה תורה לדידן שאין אנו יודעים אי גדולים או קטנים ולכך פסולים בין לתורים שמא קטנים הן ולבני יונה שמא גדולים הן וקמי שמיא גליא מה הן א"כ מה קאמר לעיל. בברייתא אי לאו תורים אצל בני יונה שכשירים בין גדולים ובין קטנים לכתחלה ק לבני יונה לשיטת התוספות וכן לפירש"י למגיני שלמה ומהר"מ מלובלין ז"ל אם כן מן דכתיב בתורים למע' תחלת הציהוב אמאי פסלינהו מספיקא דהא בין גדולים ובין קטנים כשירים בשלמא אי הק"ו לענין דיעבד ולכתחלה תורים משמע גדולים א"ש דמן למעוטי תחלת הציהוב דלכתחלה לא משא"כ אי אמרינן דאף לכתחלה יהיו כשירים א"כ מן התורים למעוטי מאי וי"ל דאביי ור' זירא ידעי דמן למעוטי נרבע ונעבד ומבעי' להו שפיר אי הוה ספיקא או לאו והמקשה עדיפא פריך צריך קרא למעט ספק:

ע"ש איצטריך קרא למעט ספק היינו כפירש"י ז"ל בלא"ה הוה מחמירין דספיקא דאורייתא לחומרא מן התורה ולדעת מי שסובר ספיקו מ"ה שריא ומדרבנן אסור והוא דעת הר"מ בפ"ט מהלכות ט"מ וכן הוא דעת הראב"ד להמעיין שם צריך לומר דה"ק איצטריך קרא למעט ספיקא בין תורים ובין בני יונה והא בא' מן המינים האלו חד כשר ואיך מיעטה התורה שניהם הא קמי שמיא גליא ולשון איצטריך צריך ליישב ועיין בקרבן אהרן פרשת ויקרא ובמ"ש לקמן תוס' ד"ה איצטריך ועיין פר"ח סי' ק"י באורך

בד"ה והר"ן יע"ש ועיין בת"ח דמשמע דלא קשיא לתלמודא איך מיעטה משניהם דאיכא למימר דהתורה אסרה לנו דאנן לא ידעינן אלא דהקושיא בלא"ה היו מחמירין:

דף כג.

גמרא כי צריך קרא לנרבע ונעבד כתב הרשב"א בחדושיו למ"ד יש נרבע בעופות למעוטי נרבע ולמ"ד אין נרבע למעוטי נעבד ובעיא הוא בזבחים עכ"ל מ"ש למ"ד אין נרבע בעופות למעט נעבד היינו דמחד מן קדרים תרווייהו כמו שפי' הר"ר אהרן מרעגנשפורק או דאיצטריך חד לתורים וחד לבני יונה ועיין תו' ד"ה כי איצטריך קרא אלא דלא ידענא מה שכת' למ"ד אין נרבע והא בתר דבעיא דזבחים פ"ה פשטה ממתני' ובריייתא דיש נרבע בעופות יע"ש ועיין בתוס' שם דכאן דריש כפי המסקנא שם יע"ש:

ובתו' ד"ה כי צריך קרא למעט נרבע ונעבד כו' דהא ר"ע אית ליה דרשא דמשחתם כו' עכ"ל ר"ל דלכאורה אין ראיה דאיצטריך מן להאי דרשא דהא דאית ליה לר"ע נרבע בעופות משום דיליף מבהמה עוף לענין זה ולית ליה דרשא דמשחתם אלא מן הבקר ומן הבהמה להוציא נרבע ונעבד ומאן דיליף מן משחתם סבר אה"נ דאין נרבע בעופות ומן התורים ובני יונה למעט תחלת הציהוב ולזה כתבו דר"ע אית ליה בהדיא יש נרבע בעופות ואפ"ה שמעינן ליה דאית ליה דרשא דמשחת' דרובע חל עליו מעשר בהמה יע"ש היטב:

בא"ד והר"ר אהרן מרעגנשפורק תי' כו' דאי לא הוה כתיב אלא חד מיעוטא עכ"ל רצה לומר דהוא ז"ל סובר דהא דפריך צריך קרא למעט ספיק' היינו או מן דתורים ודבני יונה אסור תחלת הציהוב ולדידן אסר קרא תרווייהו דאנן לא ידעינן מה ניהי תחלת הציהוב ומש"ה אי נדר והביא משניהם יוצא ממ"נ פריך הא בלא"ה היינו מחמירין מספק אלא דבריה הוה ומש"ה צריך קרא למעט דאין יוצא בשניהם יחד ומש"ה צריך קראי בתרווייהו דאי לא הוה כתיב אלא בני יונה לחוד ה"א דמיעט קרא דגדולים הן ואי לאו קרא ה"א או קטנים או גדולים לכך מיעטה לומר גדולים, הן ודאי ולא ספק וכן אי לא הוה כתיב אלא בתורים ה"א לומר בהיפוך ולכך צריך בתרווייהו וע"כ ברי' הוה דאי ספיקא בלא"ה היו מחמירין ולשתוק ומשני אה"נ דהתורה לא מיעטה אלא בחדא או בתורים או בבני יונה דקטנים ודאי או גדולים ודאי אלא אנן לא ידעינן הי מן ממעט לתחלת ציהוב ומן שני למעט נרבע ונעבד אתי ובריייתא הכי קאמר ת"ל מן התורים ומן בני היונה וא' מהן למעט תחלת הציהוב ממילא תרווייהו פסולין דלא ידעינן הי מן ממעט ליה ומ"ש

תו' אהא דאנדרו והקשו יש לעיין קצת בזה שם ועיין מ"ש בסוגיא דלעיל ויהא תורים כשירים כו':

ודע דדעת רש"י ז"ל אם נאמר כפי' מגיני שלמה ומהר"מ מלובלין דבני יונה לכתחלה כשירים גדולים וכן בתורים כן הוא הק"ו ומשני לא לישתמיט ולכתוב פעם מן היונה ופעם בני יונה ואז יהיו כשירים לכתחלה בין הא ובין הא יש לראות דלכאורה לא ס"ל כהר"ר אהרן דאל"כ אכתי לכתוב חד קרא מן היונה וע"כ ידעינן דתורים דוקא גדולים ובני יונה דוקא קטנים דאי מן דבני יונה למעט תחלת הציהוב א"כ שמעינן בבני יונה האמור במקום א' דוקא וליתא להק"ו דאל"כ אמאי מיעטה התורה לתחלת הציהוב הא בין גדולים וקטנים כשרים ואי מן דתורים למעט תחלת הציהוב וע"כ תורים פסולים קטנים לכתחלה וא"כ נימא בני יונה דומיא דתורים דהיינו קטנים ולא גדולים כמו באמת דאמרינן תורים דומיא דבני יונה וא"כ אף דיעבד פסולים גדולים דליכא ק"ו דמה לתורים שכן לכתחלה כשירים גדולים כמ"ש לעיל אלא דרש"י סובר כתי' ב' של תו' חדא למעוטי נרבע וא' נעבד ואין לומר דרש"י סובר כהר"ר אהרן ואיצטריך בני בכולהו דאל"כ הייתי אומר מן דבני יונה למעט גדולים שלא נילף מק"ו מתורים כו' ותחלת הציהוב לא הוה ידעינן דפסול לכך כתיב בני בכולהו וע"כ מן לתחלת הציהוב אלא דאם כן תפשוט מן בני יונה לתחלת הציהוב ואמאי אמר בברייתא תרווייהו אסורין דלא ידעינן אי מן בני יונה למעט תחלת הציהוב או מן תורים והא ע"כ מן בני יונה דאל"כ הדרא קושין לדוכתיה למה לי בני בכולהו בני יונה כיון דתורים ידעינן דלכתחלה מיהת קטנים פסולים וא"כ ב"י דומיא דתורים וליכא תו ק"ו להכשיר דיעבד דמה לתורים שכן לכתחלה כשר גדולים כקושית מהדורא בתרא שהבאתיו לעיל וגם זה יש לדחות דא"ל דה"א דמן בני יונה. למעט או תחלת הציהוב או גדולים ומן דתורים למעט נרבע:

בא"ד והא דאיכא תרי מיעוטי כו' דמחד קרא נפקא אלא חד לתורים וא' לבני יונה ולמאי דס"ד מעיק' עכ"ל ר"ל דהדר עכשיו מדרשא דמן לתחלת הציהוב ובין אי הוה ספיקא ובין בריה לא צריך קרא ל עט השתא במסקנא דמהיכא תיתי לרבות וב' קראי לאורים ולבני יונה וא"ש למאי דס"ד בריה הוה צריך תרי לתורים ולבני יונה משא"כ אי לנרבע ונעבד א"כ בהוה אמינא דלא ידע מזה א"כ למה לי תרי קראי בתורים ובבני יונה בחד קרא סגי למאי דנדחה פי' הר"ר אהרן דע"כ בחד קרא הוה ידעינן דבריה הוא כמו דמוכח מפרק אלו מומין. ואפשר ליישב זאת דהמקשה היה סובר אין נרבע בעופות וחד למעט נעבד או להיפך דאיצטריך קרא לנרבע דסד"א כל דאיתיה ברובע כמ"ש בזבחים דף פ"ה ע"ב והביאו התוס' ד"ה כי משחתם ובד"ה תמות וזכרות ולנעבד לא איצטריך דמהיכא תיתי

להתיר בעוף דלא הוה ידע מן דרשא דמשחתם וחד מן למעט תחלת הציהוב ותפשוט דברי' דאי ספיקא איצטריך קראי למעט ספק ומשני דאיצטריך למעט נרבע ונעבד מדרש' דמשחתם ומש"ה לא הקשה איך מעטה התורה משניהם מתורים ובני יונה כמ"ש ועיין בק"א פ' ויקרא:

בא"ד ויותר נראה לומר נרבע ונעבד מחד קרא נפקא עכ"ל יש להקשות מנלן זה דאף דנימא דריבתה תורה נרבע או נעבד ולא דרשינן משחתם כל שהמום פוסל מ"מ אימא דוקא נעבד ריבתה התורה ולא נרבע מטעמא דליתיה ברובע ליתיה בנרבע כדאיבעיא זבחים כ"ה ע"ב:

ובד"ה כי משחתם כו' ומיהו מהכא איכא למדחי דאיצטריך תרי קראי למעוטי נרבע עכ"ל ותרי קראי חד לתורים וחד לבני יונה או כפי' הר"ר אהרן שהביאו התו' ד"ה כי איצטריך כו':

ובד"ה תמות וזכרות בבהמה וא"ת כו' ומן העוף לאסור אפילו מומין שאין פוסלין כו' וא"ת מדאיצטריך מן התורים עכ"ל לכאורה דאי לאו מיעוטא דאין מים פוסל בעופות ה"א דאין נרבע פוסל בעופות הואיל וליתיה ברובע וה"א היקשא להיפך כי משחתם כל שישנו בהשחתה דהיינו דבר ערוה ישנו במום ועופות הואיל וליתיה בנרבע דליתיה ברובע ליתיה במום ולכך כתיב מן העוף למעט מומין דפסולין בעופות ומן התורים ומן בני יונה אפילו הנך מומין דשרי בבהמה פסול בעופות וחד לתורים וא' לבני יונה או כפירוש הר"ר אהרן שהבאתי לעיל דעל כרחך בתירוצם נמי להנך תירוצים הוה כמו שאבאר לקמן או להיפך דמן דתורים ומן בני יונה לאסור מום ומן העוף אפילו הנך מומין דשרי בבהמה אסור בעופות אלא דהתוספות כיון דהוצרכו לכל זה עדיפא מיניה תירצו דמן התורים לנרבע דלא תימא הואיל וליתיה ברובע ומן העוף לאסור הנך מומין דשרי בבהמה אלא אי קשיא הא קשיא דמאי קושיא דאי לאו מיעוטא דאין מום פוסל בעופות לא הוה ידעינן מדאיצטריך מן דתורים דאדרבה הייתי אומר להיפך דמן דתורים למעט מום בעוף וע"כ משום דאין נרבע ונעבד בעוף ול"ת היקשא כי משחתם בהם כל שאין דבר ערוה פוסל אין מום פוסל ולכך כתיב מן דתורים לפסול מום ומן העוף אף מומין דאין פוסלין בבהמה פוסל בעופות כמ"ש תו' לעיל דמאי חזית לומ' מדאיצטריך מן דתורים למעט נרבע ונעבד משום שאין המום פוסל נימא להיפך מדאיצטריך מן דתורים שהמום פוסל בהן ע"כ דאין נרבע ונעבד פוסל בהן וכל שאין השחתה פוסל אין מום פוסל בהן ואי לאו מן תורים הייתי אומר מן העוף למעט מום ולא מומין דשרינן בבהמה משא"כ השתא דכתיב מן הבקר תמים זכר למעט מום דאין פוסל בעופות ע"כ מן התורים למעט

נרבע ונעבד ומן העוף למעט מחוסר אבר אתא ולזה י"ל דקרא מידרש מסיפא לרישא ולא מריש' לסיפא וכה"ג מצינו ריש אלו עוברין ס"ג ע"ב סד"א כל שישנו באכילת מצה ובתו' ד"ה כל שישנו כו' יע"ש וה"נ דכוותיה דמסתברא לדרוש כל שהמום פוסל ולא כל שהשחתה פוסל ולכך הקשו שפיר:

בא"ד ויש לומר הואיל ועופות ליתנהו ברובע עכ"ל היינו כפי' הר"ר אהרן או כתי' שני שהביאו לעיל חד לתורים וחד לבני יונה אבל לתי' שכתבו דאיצטריך תרי קראי חד לנרבע וחד לנעבד יקשה דל"ל תמים זכר דאין מום בעופות ותיפוק ליה דאל"כ למה למעט נעבד:

וברש"י בד"ה בבהמה כתיב תמים זכר ולא בעוף הלכך לא פסול מומין אבל מחוסר אבר אסור משום הקריבהו נא לפחתך עכ"ל הנה מ"ש בעו לא כתב תמים זכר משמע משום דלא כתיב בי' תמים זכר ממילא לית לן למעט ואינו כן אלא מיתורא דקרא דכתיב בבקר ובצאן למעט עופות כמו שיתבאר וראיתי להרא"ם ז"ל פ' ויקרא על מ"ש רש"י מן עו למעט מחוסר אבר לפי שנאמר תמים זכר בבקר ובצאן כו' כתב הרא"ם ז"ל וא"ת מנלן דאין תמות וזכרות בעופות ואי משום דלא כתיב ביה תמים אמאי לא נימא וי"ו מוסיף על ענין ראשון ואי דלמה לי תמים זכר בצאן נילף מוי"ו מבקר י"ל דאז לא הוה ידעינן בעופות דדבר הלמד בהיקש אין חוזר ומלמד בהיקש ע"כ כתבי' בצאן וי"ל דזה לא הוה היקשא אלא ככתוב בהדיא עכ"ל מ"ש דוי"ו מוסיף הוה ככתוב בהדי' י"ל הא בזבחים דף מ"ח ע"א ואם נפש וי"ו מוסיף על ענין ראשון ומסיק דכ"ע היקשא עדיפא הרי דקרי לויי"ו היקשא והתוס' שם בד"ה דכ"ע היקשא עדיפא הקשו מגיטין פ' השולח דכ"ע ג"ש עדיפא והא ודאי דיש לחלק בין היקשא ובין וי"ו דככתוב בהדיא דמי אלא דלא הוה אלא היקשא כשאר היקשים ובעיקר קושייתו של הרא"ם ז"ל היה נראה דל"ל בבקר תמים זכר לא לכתוב אלא בצאן וילמוד עופות תחתון מעליון מוי"ו ובקר עליון מתחתון דהכי אמרי' בזבחים מ"ח ע"א דוי"ו היקשא הוא וילמוד ליון מתחתון ותחתון מעליון יע"ש וה"נ דכוותיה אלא למעט אתא דאין תמות וזכרות אלא שאני תמה עוד דרש"י בקדושין כ"ד ע"א תמות וזכרות בבהמה האי קרא קדריש דכתיב בכלל כל הקרבנות איש איש כו' אשר יקריבו כו' תמים זכר בבקר בכשבים ובעזים יע"ש הרי בהדיא מקרא אחרינא קדריש מיתורא דלא לכתוב אלא תמים זכר לחודיה ול"ל בקר וכשב ועז אלא למעט דאין מום פוסל בעופות שוב מצאתי להקרבן אהרן פ' ויקרא שכתב דמהך קרא דכתיב פרשת אמור תמים זכר בבקר קדריש וא"כ קשיא מ"ש לעיל. ומ"ש רש"י מחוסר אבר אסור משום הקריבהו נא לפחתך והתו' הקשו עליו דבקדושין דריש מן העוף וכן הא בת"כ

פ' ויקרא ואפשר מן העוף צריך לאיסור עשה דמסברא הקריבהו לא הוה אלא איסורא בעלמא והא דצריך ליה לומר משום הקריבהו ולא משום מן העוף דקשיא ליה קושית התו' ד"ה כי איצטריך דתפשוט דהוה ספיקא דאי ברי' מנלן נרבע ונעבד דפסול בעופות ולכך כתב דאפשר דברי' הוה ודרשא בת"כ מן התורים לאו אסמכתא אלא לומר דברי' הוא ודרשא דמן העוף דדריש בת"כ למעט מ"א הוה אסמכתא דמסברא אסור משום הקריבהו ואה"נ דלית ביה עשה אלא איסורא בעלמא ומן העוף לנרבע ונעבד אתא ובעיין לא נפשטה אי מן התורים הוה אסמכתא דאיצטריך קרא למעט ספיקא אלא לנרבע הוא דאתא ומן העוף דרשא גמורה למעט מ"א דהוה בעשה או דרשא דמן התורים למעט דהוה ברי' ומן העוף לנרבע ונעבד ומ"א משום הקריבהו ולית ביה אלא כו' ומחד קרא נפקי נרבע ונעבד כיון דסתמא כתיב ואם מן העוף ותרווייהו מוזכרים בהאי קרא בפ' ויקרא תורים ובני יונה כן נ"ל:

ודע דרש"י בזבחים פ"ח ע"ב ד"ה הואיל כתב ומיהו מ"א לא משום הקריבהו לפחתך וה"ה מום מגונה יע"ש משמע מדבריו דמום מגונה נמי פוסל בעופות מהאי דהקריבהו ועיין בפנים מאירות בח"א בחדושיו למסכת זבחים בד"ה בדוקין שבעין ובזה א"ש דמן העוף איצטריך למום גדול דלא אסור לבני נח ולא קשה קושית התוס' ד"ה תמות וזכרות למה לי מן העוף דמ"א לב"נ נמי אסור יע"ש אלא דלישנא דמן העוף למעט יבשה משמע דאיצטריך למ"א:

כתב הר"מ ז"ל בפט"ז הי"ב דנדר מן התורים או מן בני יונה והביא תחלת הציהוב בזה ובזה לא יצא דבעיין לא נפשטה ושמא ברי' הוא ועיין בפ"ג מהלכות איסורי מזבח תורים גדולים ובני יונה קטנים שנאמר מן התורים ומן בני יונה הביא תחלת הציהוב פסול מ"ש מן התורים לאו ממן קדריש אלא מדכתיב בכולהו מן בני יונה ותורים דומיא דבני יונה ותחלת הציהוב פוסל בהביא מאחד לבד ואשניהם הוה ספיקא דבעיין לא פשט ליה בתלמודא וכמ"ש לעיל וע"ש:

גמ' בעי ר' זירא האומר הרי עלי עולה מן האיל או מן הכבש והבי' פלגס מהו עכ"ל הנה לפי מה דפסק הר"מ ז"ל בפי"ו מהל' מעה"ק ה"א הנודר גדול והביא קטן לא יצא קטן והביא גדול יצא ועיין בכ"מ דפסק רבינו כת"ק במנחות ק"ז ולא כרבי א"כ מאי איריא דאמר מן הכבש ומן האיל דא"נ אמר מן הכבש לחוד איכא למיבעי אי פשיט ליה לבר פדא דלא הוה ברי' אלא בכבש ואיל מסופק ויצא דקטן והביא גדול יצא א"נ איל הוא א"ד בברי' נמי מסופק ולא יצא וכן הר"מ שם בפט"ז ה"ב כ' הנודר מן הכבשים או אילים והביא פלגס הר"ז ספק לא היה צריך לכתוב מזה או מזה אלא מכבשים לחוד נדר הוה

ספק כמ"ש ספק ועל מ"ש הר"מ דהוה ספק כתב הישׁ"ש בסימן מ"ה וז"ל והרמב"ם ג"כ בזה כ' לא יצא ידי נדרו מכח ספק דהא לא איבעיא אלא לב"פ וכ"פ שתי מדות איתותב בר פדא עכ"ל יש חסרון בדפוס וצ"ל ואין נראה דהא איבעיא לב"פ ואיתותב והלכה כר"י והיא קושית הכ"מ שם, ועיין בלח"מ דקשיא כו':

עוד ראיתי להרא"ש ז"ל במס' פרה שכתב וז"ל ואין עולה מזבחו לר' יוחנן אף נדר או כבש או איל ולבר פדא אם מחויב כבש לבד והביא פלגס לא יצא עכ"ל מ"ש לר"י לא יצא אם נדר או כבש או איל הכי אמרינן כאן דברי' הוא ומ"ש לבר פדא בנדר כבש לחוד היינו אי מסופק בכבש ואיל לחוד ואי מסופק ג"כ בברי' מתוקמא מתני' כמו לר"י. והנך רואה מה ששינה הרא"ש ז"ל לשונו שכתב לר"י אם נדר מן הכבש או איל ולב"פ אם מחויב איל או כבש לחוד ולא כתב ולב"פ אם נדר איל לחוד או כבש אלא דודאי בכבש יצא דקטן והביא גדול יצא אלא אם היה מחויב כבש כגון נזיר לאחר שנטמא מביא עולה וחטאת ואשם שהוא כבש ושאר כבשים הן אילים עיין בר"מ הלכות מעה"ק פ"א והלכות נזירות פ"ז הי"א יע"ש וא"כ לא יצא בפלגס דשמא איל הוא והוא מחויב כבש ואגב כתב ג"כ באיל מחויב כו':

דף כג:

גמרא מי אמרינן איל וכבש מתנה אי בריה נמי מתנה עכ"ל הנה לכאורה יאמר דגם ב"פ סובר קרא דאו לאיל וא"כ איצטריך קרא למעט ספיקא דמספק נמי צריך להביא נסכי איל אלא דב"פ סובר דפלגס ספק כבש או בריה הוא ובאיל לא מסופק ואי לאו קרא דאו לאיל ה"א דלא מייתי כ"א ג' לוגין ממ"נ אי כבש הוא ואי ברי' א"צ כלום ויהא נדבה דאיל וכבש כתיב בפרשה ולא ברי' ואיצטריך או לאיל וא"כ תפשוט דבריה הוא לב"פ ג"כ ומסופק בו אלא דב"פ שתי מדות ל"א איתותב בר פדא מהאי קרא דאו לאיל איצטריך קרא לרבויי ספיקא והיינו דבר פדא באיל נמי מסופק דאי בכבש וברי' א"כ אמאי מייתי ומתנה כיון דריבתה התורה לנסכי איל ע"כ גזירת הכתוב דפלגס צריך נסכי איל אלא דאכתי קשיא דלמא ב"פ בכבש וברי' מסופק ולא באיל ואיצטריך קרא דאי לאו קרא לא היה מביא כ"א ג' לוגין ממ"נ אי כבש די ואי ברי' לא צריך כלל לכך גזרה התורה דפלגס כיון דיצא מכלל כבש צריך נסכי איל ואכתי מספיקא אמר רחמנא דלהביא נסכי איל שמא ברי' הוא ואי כבש לא צריך כ"א ג' לוגין וליל"ק צריך קרא למעט ספק דאי לאו קרא לא היה מביא כ"א ג' לוגין ומייתי ומתנ' דאמר בר פדא היינו לוג ד' שמא כבש הוא ולוג

הד' הוא דהוה נדבה ותפשוט לבר פדא דבברי' נמי מסופק ליה ועיין שם במנחו' שרש"י פי' בע"א צריך למעט ספק:

כתב הלח"מ בפט"ז מהלכות מעה"ק שיש להקשות על הר"מ ז"ל במה דפסק שאם הביא פלגס הוה ספק ממ"ש בהלכה ו' בפרק ב' דמביא נסכי איל עם הפלגס ומתנ' עכ"ל והא ודאי קושי' היא כיון דלא הזכיר תנאי אלמא כר"י ס"ל מאו לאיל דברי' הוא וא"כ ודאי לא נפסק ולא מספיקא והנה אפשר לר"י נמי מסופק בכבש וברי' והתורה אמרה או לאיל דמביא נסכי איל והא דאמר לר"י לא תיבעי לך דבריו היינו גם בברי' מסופ' ליה אבל לבר פדא דלית ליה או לאיל מיבעי' ליה אי בכבש ואיל לחוד או בברי' נמי והר"מ ז"ל פוסק כר"י וא"צ תנאי ואפ"ה ספיקא הוה אלא דז"א דא"כ לייתי הלוג ד' ולתני כמ"ש לעיל דהא דרבתה התורה מספיקא הוא ולייתי הלוג הד' ולתני וכמה שכתוב בסמוך וצ"ע:

בעי ר' זירא האומ' הרי עלי לחמי תוד' כו' תיקו הר"מ ז"ל בהלכות מעה"ק כתב בענין לחמי תודה והשמיט בעיא זו משום דאנן פסקינן בא"ח הלכות פסח סימן תנ"ט דזה וזה האוכלו חייב כרת חמץ גמור הוא כר"מ משום דשנאו בלשון חכמים בפא"ע דף מ"ח ע"ב איכא ליכא למיבעי וכן כתב יש"ש בסי' מ"ה ואף במה שאמר ר"מ שיאור שהכסיפו פניו לוקה לא שנאו בלשון חכמים ובמשנה לא זכר כלל משאור דר"מ אי לוקה מ"מ כיון דנדחו דברי ר"י מהלכתא אית לן למפסק הלכתא בהא נמי כר"מ דלקי בהכסיפו פניו והוה חמץ נוקשה כמו שאמר בברייתא שיאור ישרף והאוכלו בארבעים אתאן לר"מ יע"ש בפסחים דף מ"ג. אבל המעיין בפוסקים בהל' פסח יראה שהוא מחלוקת אי הלכה כמתני' דא"ע או כסתם מתני' דשאור ישרוף ואוכלו פטור בדף מ"ח דהיינו הכסיפו פניו עכ"פ פטור ואין לוקה וא"כ איכא למיבעי' לדידן אי ספק או בריה הוה ולר"י ג"כ דלא לקי על שאור דידי' פירש"י כאן משום ספק והוה התראה ספק לאו דווקא דא"נ התראת ספק שמיה התראה היינו בנודע אח"כ דעשה עבירה משא"כ כאן שמא מצה הוא. גם מנין דספיקא הוא ומש"ה לא לקי דלמא לית לי' כל חמץ נוקשה למלקות וכל זה יבואר באורך בעזה"י בחדושנו למס' פסחים בפרק אלו עוברין בס"ד:

והא דמסיק בתיקו דלא הוה אליבא דהלכתא כמ"ש יש"ש למידין מכאן דאף דלא הוה אליבא דהלכתא אסיק בתיקו וכן באיבעיא דלעיל בהביא פלגס למה דאיתותב בר פדא מסיק בתיקו:

דף כד.

רש"י בד"ה דתניא הגורל קובע כו' שאם אמר זה לשם וזה לעזאזל אין השם קובע ואם הגורל שינה הולכין אחר הגורל עכ"ל יש להקשות אמאי לא פי' כפשוטו דאי לאו ועשהו חטאת ה"א בלא הגרלה נמי כשר בשם לחוד כמו בשאר קרבנות ולכך כתיב ועשהו חטאת דאין השם קובע וצריך דווקא להגריל כדמסיק יומא דף מ"א דהגרלה מעכב וביומא פי' רש"י ואין השם קובע אם קרא לו שם בלא גורל ומדבריו כאן משמע דעיקר ועשהו בא לומר דגורל משנה קריאת שם ואין לומר דהוכרח לפרש כן דאי דלא נימא דשם בלא גורל מהני דיעבד לזה לא צריך ק"ו דסתם סיפרא ר' יהודא דאמר חוקה לא כתב אלא אדברים הנעשים בפנים ולא אהגרלה כמו שהביאו התוספות ד"ה טעמא כו' וקושית הגמ' כמו שתי' השר מקוצי בתוספות והוקשה לרש"י דאי לאו ועשהו חטאת בלאו ק"ו הייתי אומר דשם קובע דיעבד ואין הגרלה מעכבא דחוקה לא כתיב אדברים הנעשים בחוץ ושם קובע דיעבד לא גרע מכל הקדשים בלא ק"ו מש"ה פ' דמש"ה אמר הק"ו דנימא השם קובע ויהא עדיף מגורל ואין הגורל יכול לשנות אח"כ דשם עדיף מק"ו ומה במקו' כו' ולכך כתיב ועשהו דגורל עדיף ושם לא מהני כאן כלל והגרלה מעכבא נמי. דאכתי דלמא איצטריך הק"ו דאף לכתחלה אין צורך הגרלה ובקריאת שם לחוד סגי והתורה אמרה דהגרלה נמי מהני כאן וכ"ש קריאת שם מק"ו דשאר קרבנות וכהאי גוונא איתא בסוגין לעיל דתורין ובני יונה כו' לפי' מהרש"א הוה ק"ו לענין דיעבד ולמהר"מ ולמגיני שלמה לכתחלה וה"נ כאן הק"ו לכתחלה דשם לחודיה סגי ואין לומר דאכתי לא צריך ק"ו די"ה בכלל כל קרבנות הן ופשיטא דמהני שם וגורל דכתיב בי"ה לומר אף זה מהני ולהכי פירש"י דעביד קל וחומר דשם עדיף מגורל ואין גורל משנה השם לכך כתיב כו' ז"א דאדרבה התוספות ביומא דף מ' ע"ב ד"ה ומה במקום הקשו דהיכא יליף י"ה בק"ו והא י"ה הוה דבר שהיה בכלל ויצא מכלל לידון בדבר החדש אי אתה יכול להחזירו לכללו ותי' אי ליכא פירכא למדין בק"ו או במ"מ יע"ש וא"כ וודאי צריך הק"ו ללמוד משאר קרבנות דל"ת דבר שהיה בכלל ויצא בדבר החדש ולשיטת מהרש"א לעיל בתורים דהק"ו הוא לענין דיעבד ולא לכתחלה דלא שייך ק"ו אלא בקולא וחומרא ולא כה"ג א"כ. הק"ו כאן לענין דיעבד א"ש קצת דבלא ק"ו היינו יודעין שאין הגורל מעכב דיעבד לר"י דחוקה אדברים הנעשים בפנים קאי אלא דעביד ק"ו שיהא שם עדיף מגורל ואם שינה הגורל לאו כלום הוא והשתא דכתיב ועשהו ממילא ידעינן דהגרלה מעכב ושם לא מהני כלל ואם שינה הגורל הולכין אחריו:

עוד יש לראות מה פריך טעמא דכתיב ועשהו חטאת אימא דאי לאו ועשהו וגם זאת לא הוה כתיב הייתי אומר דחוקה קאי נמי אהגרלה דמעכבא ואי לא עביד גורל לאו כלום הוא אלא דה"א דאם קרא שם קבע השם ואם שינה הגורל פסולין מק"ו דשם עדיף וצריך להביא אחרים להגריל ומש"ה כתב ועשה דשם לא מהני כאן ואם שינה הגורל כשירין ויש ליישב:

ובד"ה ומה במקום שלא קידש הגורל כו' לא מצינו שיהא הגורל קובען עכ"ל וברשב"א כתב מדאמר רב חסדא בעירובין דף ל"ז (וביומא מ"א א') אין הקינין מתפרשות אלא אי בלקיח' בעלים או בעשית כהן שמעינן דוקא בלקיחת בעלים ובעשית כהן ולא הגורל יע"ש ואני אומר דאי כפי' הרשב"א לא הוה מקשה הגמרא וכל היכא דכתיב חוקה לא דרשינן ק"ו ומאי קושיא דהא דהוה דרשינן ק"ו בי"ה שיקדש השם משום דק"ו גמור הוא ומה שאר קרבנות דלא מהני גורל מהני שם כ"ש י"ה דמהני גורל אינו דין שיהני שם וק"ו גמור הוא משא"כ בק"ו דלעיל פרה ועגלה דהקשו תוספות בד"ה ותהא פרה כו' דכל חד תיקום אדוכתי' ותי' דלא הוה אלא מה מצינו ועיין בזבחים י"ז ע"ב ובתוס' ד"ה ותהא יע"ש וא"כ כיון דלא הוה אלא מ"מ ליתן האמור של זה בזה שפיר אמר דכיון דכתיב חוקה לא ילפינן אבל ק"ו דעדיף ממ"מ אף דכתיב חוקה ילפינן ואין לומר דהא ע"כ אית מיעוטא דעגלה בשחיטה לא דאל"כ נילף בק"ו גמור מפרה דתהא כשירה בשחיטה וכיון דאיכא מיעוטא בעגלה הדרא קושין לדוכתי' נילף בק"ו גמור פרה מעגלה אף דכתיב חוקה דא"כ הוה למקשן לפרוך בתר הכי עד דאסיק לכולה מלתא ותהא עגלה בשחיטה כשירה וכיון שהקשה מיד אמאי דאמר פרה בשחיטה אלמא אף אי לאו מיעוטא דעגלה בשחיטה לא אפ"ה קשיא ליה דנילף מעגלה דפרה בעריפה ומאי קושי' והא לא הוה אלא מ"מ אלא ע"כ בשאר קרבנות נמי לא מפורש מיעוטא דגורל אין קובע אלא דלא מצינו שיהא קובע וכיון שכן וודאי איכא למעבד בכל חדא ק"ו להיפך אם לא במ"מ ליתן האמור של זה בזה וכמ"ש התוס' בפרה ועגלה ובזבחים ד"ה כל חדא יע"ש מה שסיימו שם בשם רש"י ז"ל דהיינו כמ"ש כאן בתי' ראשון דהוה מ"מ ושפיר פריך הרי דחזינן אף במ"מ אמרינן דחוקה קאי לשאר דברים וה"ה פרה ועגלה ואין להקשות באמת מנלן דשאר קרבנות אין הגורל קובע מק"ו גמור מי"ה שאין השם קובע דכתיב ועשהו חטאת כבר כתבו התוספות ביומא דף מ' ע"ב ד"ה ת"ל ועשהו משמע לזה ולא לאחר ותרתי שמעת מיני' יע"ש וא"כ שפיר כתב רש"י ומה במקום שלא קידש דלא מצינו דהא השתא לא כתיב ועשהו קאמר והוה כעין ק"ו דלעיל פרה ועגלה דהוה רק מה מצינו וכדכתיבנא ובד"ה קידש השם כו' אם שינה פסול דכתיב מוצא שפתיך תשמור עכ"ל

הרשב"א הקשה דא"כ אף שלא בלקיחת בעלים נמי יע"ש ולי נראה דודאי מולקחה שתי תורים או ועשה הכהן א' עולה ילפינן דאין הקינין מתפרשת כו' היינו אם שלא בשעת לקיחה אמר זה עולה לאו כלום הוא ואם הקריבן סתמא פסול דלא הוה לשמן או עכ"פ לא עלו לבעלים כשאר קרבנות אף דמסיק בזבחים ב' ע"ב סתמן לשמן היינו אי קרא שם בשעת לקיחה תו א"צ אבל אי לא קרא בשעת לקיחה ואח"כ קרא פסולין משא"כ אם קרא בשעת לקיחה ואח"כ קרא הכהן בשעת עשי' להיפך לא ידעינן דפסולין לכך כ' מוצא שפתיך תשמור דהוה נמי לעכב וע' בזבחים ריש פרקין:

דף כד:

גמרא ויהי כאחד למחצצרים ולמשוררים ולהשמיע קול אחד וכן פסק הר"מ ז"ל דבן לוי אין נפסל אלא בקול וסיים בפ"ג מכלי מקדש ה"ח ויראה לי שאין נפסל אלא לשיר אבל יהי' מן השוערים עכ"ל לא ידענא דהא אמרינן בהדיא בערכין י"א ע"ב משורר ששיער חייב מיתה וכתבו התוס' ד"ה משורר ששיער דבד"ה כתיב משפחות שהיו משוערים ומשפחות שהיו משוררים וכן כתב הר"מ באותו פרק הלכה י' שלא יסייע אחד למלאכת חבירו ואיך כתב דבן לוי שהיה משורר ונפסל בקול דעובד עבודת משוער והלא זר אצלה ודוחק לומר דבזמן שהוא ראוי לשיר פסול לשוער ולא בזמן שנפסל לשיר דזה נשתקע ולא נאמר כלל גם מ"ש רבינו ויהי' מן השוערי' ר"ל דבן לוי לשיר נפסל בקול אבל בן לוי שעבודתו לשוער אין נפסל ואין הלשון משמע כך וצ"ע:

ע"ש גמרא מאימתי כשר לעבודה משיביא ב' שערות ובן לוי אין, כשר אלא מבן שלשים דכתיב מבן שלשים שנה ועיין בר"מ ז"ל הלכות כלי מקדש פ"ג ה"ז אין בן לוי נכנס עד שילמדהו חמש שנים שנא' מבן שלשים ואין קטן נכנס לעבודה עד שיהא בן י"ג עכ"ל והקשה הכ"מ דמתחלה כתיב מבן שלשים ואח"כ כתב עד שיהא איש (והיינו י"ג וב' שערות) ותי' לשיר שהוא חכמת המוסיקא היא חכמה גדולה ועוד תירץ בזמן שהי' עבודה בכתף עכ"ל ויש להקשות א"כ מפ' לעיל כתוב א' אומר מבן כ"ה והוא מקרא בפ' בהעלותך במדבר ט' וכתוב א' אמר מבן ל' ואין קושיא דלמא לעבוד עבודת משא צריך שיהא בן שלשים וכדאמרינן פ"ה מאבות בן שלשים לכח ופירש הרב שם שכן במשכן אין בן לוי נכנס עד שיהא בן שלשים להעמיד ולפרק וכ"ה אייריי לשיר ולשאר עבודות ואי דע"כ קרא דבן כ"ה אייריי לעבודת משא דאי לשיר איך כתיב ומבן חמשים שנה ישוב מצבא העבודה והא לשיר אין נפסל אלא בקול וע"כ לעבודת משא אייריי ואפ"ה כתיב מבן כ"ה וקשיא קראי אהדדי אכתי מאי קושיא אימא דחמשים שנה בעבודת שיר

אמר רחמנא דישוב ולא יעבוד עוד דהא דאמרינן יכול אף בשילה ובית עולמים כן ת"ל מבן ל' שנה ועד בן חמשים שנה כל הבא לעבוד עבודת עבודה ועבודת משא לא אמרתי אלא בשעה שיש עבודה בכתף והוא מקרא בפ' נשא ומנלן זאת אימא האי עבודת משא קאי אבן שלשים שנה דהא דאמרתי לך מבן שלשים שנה היינו בזמן שהעבודה בכתף אבל לשיר ושאר עבודות מיד שיהא כ"ה כשר ומבן חמשים ישוב בין לשיר ובין לכתף ומנלן דעבודת משא קאי על בן חמשים שנה ישוב ולא איפכא על בן שלשים אלא דס"ל לתלמודא דבן כ"ה ושלשים לא קאי כ"א על עבודת משא אבל לשיר משיגדיל ויהיה איש דהיינו י"ג והביא ב' שערות כשר לעבודה ומיהו רש"י בערכין י"ג ע"ב פי' אין קטן נכנס לעבודה לכבד את העזרה והגפות דלתות והיינו כתי' ראשון של כ"מ דלשיר ומשא צריך שיהא בן שלשים דוקא וע"ש היטב ודע דבקרא פ' נשא כתיב מבן ל' שנה ועד בן נ' שנה כל הבא לעבוד עבודת עבודה ועבודת משא ופירש"י בחומש זהו עבודת שיר שהוא עבודה לעבודה אחרת ור"ל לקרבן ולא ידענא דהא לשיר לא היה נפסל בשנים עד שיזקין כדמסיק כאן ולמה הוזכר עבודת שיר בקרא ונהי דנאמר בימי משה עדיין לא נחלקו הלוים והיו כולן משוררים ועבודת הקדש בכתף מכל מקום למה הוזכר כלל שיר אלא לומר אף לשיר בעינן ל' וכמ"ש:

גם בפרשת בהעלותך בקרא דזאת אשר ללוים מבן כ"ה שנה ומעלה כתיב ומבן חמשים שנה ישוב מצבא העבודה ושרת את אחיו ועבודה לא יעבוד עוד. ורש"י פי' ושרת את אחיו עם אחוהי לשיר ולנעילת שערים ולטעון עגלות הנה מ"ש לשיר ולנעילת שערים הוא מה שאמרו כאן דאינו נפסל אלא לעבודת משא ולא לשיר וה"ה לנעילת שערי' אבל מ"ש לטעון עגלות איני יודע דהא בקרא דבני גרשון ומררי שגם הם לא היה עבודתם אלא בעגלות ואפ"ה כתיב מבן ל' ועד בן חמשים ועבודת הכתף לא היה אלא בבני קהת כמבואר בפסוק פ' נשא שנתן ב' עגלות לבני גרשון וד' למררי זולת קהת כי עבודת הקודש בכתף ישאו אלמא נראה דאף לטעון עגלות נפסל בשנים וזה אין קושיא דלטעון עגלות רשאי ומה דכתיב אצל בני גרשון ובני מררי ומבן חמשים ישוב היינו לעמוד ולפרק המשכן אבל מה שכתב ושרת עם אחוהי משמע לא לבדו היינו עם חלקי משפחות שיהיו משוררים לבד ועגלות לבד דאז ודאי מי שהיה מעבודת הכתף ולעמוד ולפרק אין רשאי להיות מן משוררים וכמו שאמרו בערכין י"א משורר ששיער חייב מיתה ועיין בכ"מ פ"ג מהלכות כלי מקדש הט"ו דלפי גירסת הגמרא מסייע אין איסור תורה אלא מדרבנן יע"ש ולפי זה א"ש מה דכתיב ושרת עם אחוהי אבל לא בפ"ע כיון דהיה מן משא מה בכך שנפסל אפ"ה אסור להיות מן משוערים דהוה זר אצלה ומסייע מותר מן התורה

וזה מסכים למ"ש לעיל וכתיב נמי ועבודה לא יעבוד דהא מיותר דהא כתיב לעיל מיניה ישוב מצבא עבודה ולא יעבוד עוד אלא דבא לומר ועבודה לא יעבוד היינו נעילת שערים ושיר כיון דהיה מן משא מה בכך שנפסל עתה הוה ליה זר אצלה מעיקרא ועיין בתוס' ערכין י"א ע"ב ד"ה מיתיבי שפי' הר"ר מנחם אזהרה דכתיב לשמור משמרת ועבודה לא יעבוד ככה תעשה ללוים במשמרותם ולפי מה שכתבנו אתי שפיר דמקרא אומר כן בפירוש כדכתיבנא ואין להאריך:

ד"ה התורה העידה כו' ואפי' חרדל הוא ענין בפ' והב':

דף כה.

מתני' טהור בכלי עץ טמא בכלי מתכות טהור בכ"מ טמא בכלי עץ עכ"ל ומסיק בגמ' גולמי כלי עץ כו' שעתיד לשוף ולהטיח בטונס כו' והקשו התוס' דהא בסנהדרין אמר מטה ועריסה משישופם בעור הדג ותירצו דתרי גווני שיפה והנה תמהתי אמאי הקשו מסנהדרין והא משנה ערוכה היא בכלים פרק ששה עשר משנה א' המטה והעריסה משישופם בעור הדג והר"מ ז"ל בפ"ה דכלים ה"א כתב בסתם משישופם בעור הדג ולא חילק בין מה שמסיר קסמין גדולים ובין מה שמחליק ומצהיבן פניו לנוי גם בפי' המשניות כתב ורצה לומר משישופם משיכסכס בעור דג ידוע החביב נקרא אלספון ימרקו בו הכלים וימרקם ויבהיקם הרי דפי' דמה ששנוי במשנה המטה ועריסה משישופם בעור הדג היינו ליפותם ואפ"ה אין טמא עד שיטיח בטונס:

דף כה:

גמרא מ"ב כלי עצם לר' יוחנן הוה ככלי עץ ולר"נ ככלי מתכות והר"מ ז"ל בפ"ה מהלכות כלים פסק כר' יוחנן יע"ש והנה מה דאר"נ כלי עצם ככלי מתכות דמי פי' הרשב"א והר"ן בחמש שיטות לענין גולמי כלי עצם ולא לענין פשוטיהן דמשנה שלימה היא בפ"ב דכלים והביאו התוס' כאן ד"ה מכלל כלי עצם פשוטיהן טהורי' ועיין בשבת פ"א א' ברש"י שסובר דכלי עצם ככלי מתכות אף לענין פשוטיהן והקשו עליו התוס' יע"ש וע' מגיני שלמה שכתב דמדרבנן טמאין ומש"ה פריך הכא מנלן דמקבלין טומאה מה"ת דאי מדרבנן לא היה להם לגזור פשוטיהן כמו כלי זכוכית יע"ש ויפה כתב ובפני יהושע שם בשבת כתב ג"כ כדברי מ"ש יע"ש. והא דתנן במתני' טהור בכלי עץ טמא בכלי מתכות ולא תנן טהור בכלי עץ ועצם טהור בכלי מתכות וכן להיפך וזה לר"י ולר"נ דאמר כלי עצם ככלי מתכות קשה דנימא טהור בכלי עץ טמא בכלי מתכות ועצם לשיטת רש"י

ולזה יש לומר דלא הוה אלא מדרבנן והתנא אמר מן התורה וכן יש לומר לר"י דכלי עצם מדרבנן פשוטיהן טמאין ולהכי לא אמר טהור בכלי עצם דמדרבנן טמא:

החייב בשקדים המרים פטור במתוקים החייב במתוקים פטור במרים עכ"ל והר"מ ז"ל פסק בפ"א מהלכות מעשר ה"ט ופ"ב ה"ה כדברי האומר זה וזה לפטור ופי' התוס' זה וזה לפטור היינו מרים בין גדולים ובין קטנים דאלו לפי' רש"י ז"ל זה וזה לפטור קטנים בין מרים ומתוקים א"כ גדולים מרים אפשר דחייבין במעשר כדברי האומר זה וזה לחיוב הואיל ויכול למתקן ע"י אור דלרש"י הני תרי לישני זה וזה לפטור וזה וזה לחיוב לא פליגי אלא מר אמר חדא כו' והודה ר"ח בציפורי כמ"ד זה וזה לפטור לאו למימרא דלית הלכתא כמ"ד זה וזה לחיוב אלא כמ"ד זה וזה לפטור עשה מעשה כן והורה בציפורי כן וא"כ מנא ליה להר"מ דמרים לעולם פטורין ואף בגדולין ואי דהלכה כסתם משנה דתנן החייב בשקדים מתוקים פטור במרים אלמא מרים גדולים פטורין דהא כיון דלית הלכתא כמתני' במה דתני החייב בשקדים המרים דהא הודה ר"ח בציפורי זה וזה לפטור קטנים מרים פטורים אין להביא ראיה ממתני' כלל אלא דמפרש כפי' התוספות ועי' בפ"א בכ"מ שם:

דף כו.

אמר רב נחמן אמר. רבה בר אבוה כו' עיין בחדושי הרשב"א והר"ן בחמש שיטו' מה שכתבו בזה ולא הי' הזמן גורם לעיין כעת:

דף כו:

מתני' כ"מ שיש חליצה אין מיאון וכ"מ שיש מיאון אין חליצה ובגמ' אמר ר"י אמר רב זו דברי ר"מ אבל חכמים אומרים עד שירבה השחור על הלבן אלמא יש מיאון במקום חליצה דהיינו לאחר הבאת שערות דגדולה היא לכל מילי אף לר' יהודא אלא לענין קידושי דרבנן לא גזרי כ"כ ואמרו אף בהביאה ב' שערות לא הוה קידושין מ"ה דלא גדלו קידושין בהדה סובר ר"י אלא מדרבנן ומש"ה סבור ר"י דממאנה עד שירבה השחור דאז נראית גדולה ביותר ודע דאין הלכה כר"י אלא כר"מ וכן פסקו כל הפוסקים ועיין פ' י"א מהלכות גירושין ובא"ע סימן קנ"ה סעיף י"ב ואין להקשות מכאן אמ"ש הרא"ש, בכתובות מ' ע"ב אמתני' דכ"מ שיש מכר אין קנס אמר רב יהודא אמר רב זו דברי ר"מ אבל חכמים אומרים יש קנס במקום מכר כתב דהלכה כרב יהודא דכ"מ דאמר זו דברי פלוני משמע זו ולא סבירא ליה יע"ש והכא הרי לית הלכה כר' יהודא דאמר עד שירבה

השחור על הלבן ובזה יש לנו לומר דאה"נ דרב יהודא משמיה דרב דאמר זו דברי ר"מ אבל ר"י אומר כו' סובר דהלכה כר"י וממאנת עד שירבה השחור אבל אנן לא פסקינן כוותיה דר' יהודא משמיה דרב כיון דבב"ב קנ"ז ע"א אמר רב נחמן אמר שמואל בודקין פי' שתי שערות לחליצה למיאון ומסיק לאפוקי מר"י דאמר עד שירבה השחור קמ"ל דלא ומסיק בכולהו הלכה כר"נ ומש"ה פסקינן הכי ועיין ברא"ש נדה נ"ב:

כתב הרשב"א בחדושיו לחולין וזה לשונו ותמיהא לי אמאי לא קאמר זו דברי ר"מ אבל חכמים אומרים יש חליצה במקום מיאון דהא אמרו לי' לר"מ קטן יפה אמרת איש כתיב בפרשה אבל אשה בין קטנה ובין גדולה א"נ לימא מאן חכמים ר"י בר"י כדאיתא ביבמות ק"ה ב' עכ"ל מ"ש לימא אבל חכמים אומרים יש מיאון במקום חליצה לא מצאתיו ואדרבה בכל המקומות בש"ס שמוזכר פלוגתא דר"מ וחכמים ביבמות דף ס"ד אמרו לו לא תחלוץ איש כתיב ומקשינן אשה לאיש וכן הוא בדף ק"ט ובדף ק"ה ע"ב אמרינן עלה דמתני' קטנה שחלצה א"ר יהודא אמר רב זו דברי ר"מ אבל חכמים אומרים איש כתיב אבל אשה בין גדולה בין קטנה ומסיק מאן חכמים ר' ישמעאל בר' יוסי ימ"ש ואפשר דט"ס וצ"ל תמיהא לי אמאי לא אמר זו דברי ר"מ אבל חכמים אומרים יש מיאון במקום חליצה כר"י בר' יוסי שאמר משום אביו כדאיתא ביבמות ואי משום הא י"ל דרב יהודה אשמעינן בכאן דהלכתא כר"י דאמר עד מתי הבת ממאנת עד שירבה השחור על הלבן וכדאיתא בנדה כ"ב ב' אמר ר' אלעזר הלכה כר' יהודא ור' יהודא משמיה דרב נמי הכין סבירא ליה ואילו הא מלתא דר' ישמעאל בר' יוסי כבר אמרה חדא זימנא ביבמות ק"ה ב' אמר רב יהודא אמר רב זו דברי ר"מ אבל חכמים אומרים אשה בין קטנה ובין גדולה וכאן אשמעינן דגם בגדלות איכא מיאון עד שירבה השחור על הלבן ומ"ש אבל חכמים אומרים יש מיאון במקום חליצה לאו למימרא דבקטנות ליכא חליצה אלא אדברי ר"מ קאמר ר' יהודא דלר"מ בגדלות ליכא מיאון ור' יהודא אמר בגדלות איכא מיאון. ומיהו ר' יהודא סובר דמקשינן אשה לאיש והיינו חכמים דפליגי עליה על ר"מ עיין יבמות ס"א ובנדה ל"ב ע"ב יע"ש:

ודע דרב יהודא אמר רב זו דברי ר"מ אבל חכמים אומרים יש מיאון במקום חליצה כו' שינה לשונו מדלעיל דאמר אבל חכמים אומרים יש קנס במקום מכר וארישא קאי דקתני כ"מ שיש מכר אין קנס ואילו כאן אמר אבל חכמים אומרים יש מיאון במקום חליצה ואסיפא קאי דקתני כ"מ שיש חליצה אין מיאון ולא אמר נמי ארישא וחכמים אומרים יש חליצה במקום מיאון והנה אין קושיא דאמלתא דר"מ קאי ושפיר אמר אבל חכמים אומרים יש מיאון בגדלות לאחר הבאת ב' שערות אבל ארישא יש חליצה במקום מיאון

לא יתכן דאיך יאמר אדברי ר"מ דמ"ש ר"מ במתני' במקום מיאון היינו בקטנות לדידיה אין חליצה ולחכמים יש חליצה והא גם לחכמים מקשי' אשה לאיש יע"ש ביבמות ס"א ע"ב וקי"ט ונדה ל"ב ב' ומש"ה ציין דבריו אסיפא דמתני' ולפי מ"ש בסמוך א"ש טפי דרב יהודא משמיה דרב לא סיים דבריו אלא אמר זו דברי ר"מ אבל חכמים אומרים יש מיאון במקום חליצה והא דתניא אפשר סתמא דתלמודא אמר להא ברייתא ולכך אי הוה אמר רב יהודה ארישא יש חליצה במקום מיאון ה"א דהיינו חכמים ר"י בר"י דקטנה חולצת דלא מקשינן אשה לאיש ולכך אמר דבריו אסיפא דגם במקום חליצה לר"מ דהיינו בגדלות יש מיאון וכר' יהודא דאמר עד שירבה השחור על הלבן וע' בחדושי רשב"א יבמות קי"ט ע"ב מ"ש בשם בעל הנתיבות ומקצת הראשונים בהא דקדושי קטנה לכי גדלי ומה שפי' שם לפי דבריו במתני' דכאן ואין להאריך. ובנדה ל"ב א' וב' ונ"ב ובראב"ש: **ודע** דהתוס' ב"ב קנ"ז ע"א בד"ה לאפוקי מדר' יהודא כתבו ומיהו צ"ל אי אמר ר' יהודא למלתיה גבי מיאון דוקא או לא עכ"ל וראיתי להמ"ל בפ"ב מהלכות אישות ה"כ הרבה להקשות על דברי תוס' אלו דאיך בא הדבר לכלל ספק אם ר' יהודא בכל התורה כולה סובר דבעינן שירבה השחור להחשיבו גדול א"כ מה יענו ביום שידובר בם סוגית הגמרא דכאן דחכמים אומרים יש מיאון במקום חליצה אלמא לענין חליצה אף קודם שירבה הוה גדולה ולפי דבריו ה"פ בתוס' צ"ע אי ר"י דוקא למיאון אמר או לא ואי לכל התורה אמר הדרא קושיא לדוכתי' אמאי אמר ולמיאונין לאפוקי מדרב יהודא אימא בבדיקות דר' יהודא אייר ר"נ משמיה דשמואל וכמו שהוקשה להם זה ואי דומיא דאינך קתני הא באינך נמי סובר ר"י עד שירבה ואימא דבודקין אי רבה השחור כו' יע"ש ומה שתמה מסוגין דכאן יש לנו לומר דהתוס' מסופקין שמא לר' יהודא מה"ת לאחר י"ג שנים בזכר וי"ב בנקיבה חשיבו גדולים לאחר הבאת ב' שערות אלא מדרבנן הוא דיש לספק שמא לא הוה גדולה עד שירבה וק"ו הוא אם לקולא בקדושי קטנה אמר ר' יהודה דממאנת עד שירבה דכי גדלה סובר ר"י דהוה דרבנן ומש"ה לא החמירו מכ"ש להחמיר היכא דבעינן גדולה דצריך עד שירבה מדרבנן וכן לחליצה ולקדושין כו' ולגירושין צריך עד שירבה ואי לא אם קידשה אחר צריכה גם משני גט מדרבנן אם קידשה השני לאחר שירבה וצ"ע דהדרא קושין לדוכתין אמאי לא אמר כר"י נמי אתיא ובבדיקות דר"י אייר עד שירבה ודומיא דאינך דהתם נמי מדרבנן בעינן עד שירבה השחור על הלבן ואי דקשיא סוגיא דשמעתין דאמר רב יהודא משמיה דרב זו דברי ר"מ אבל חכמים אומרים יש מיאון במקום חליצה והיינו ר' יהודא דאמר עד מתי הבת ממאנת עד שירבה השחור על הלבן אלמא להחמיר בחליצה לא בעינן מדרבנן עד שירבה דאל"כ לא משכחת מיאון במקום

חליצה י"ל דה"ק יש מיאון במקום חליצ' מן התורה והתוס' לשיטתיי' ביבמות ק"ה ב' דלר"מ קטנה מן התור' לא הוה חליצ' ועיין בחדושי רשב"א שם אלא דמנא ליה לרב יהודא לאוקמי' מתני' דלא כהלכתא אימא דמתני' כר' יהודא אתיא ואין מיאון במקום חליצה מדרבנן קאמר דלהחמיר בעינן עד שירבה:

אבל יש לומר דודאי ר' יהודא סובר מדרבנן לא הוה גדולה אלא עד שירבה השחור על הלבן וכ"ש הוא אם להקל אמרו כך במיאון דחשיבא מדרבנן קטנה עד שירבה כ"ש להחמיר ומיהו כי אמרה ר"י היכא דנפיק מיניה איסור תורה כמו גירושין וקדושין כמו שאפרש לקמן אבל חליצה אפשר דכ"ע סוברים חליצת קטנה דפסולה לא הוה אלא מדרבנן וכמ"ש התוס' יבמות ק"ה ב' דבסדר ירושלמי גריס במשנה במצות חליצה ואם חלץ חליצת' כשיר' דהיקשא אשה לאיש לא הוה אלא מדרבנן ואסמכתא בעלמא הוא א"כ ר"י מש"ה לא גזר בהבאת ב' שערות דא"נ יאמרו קטנה חולצת לא הוה אלא איסורא דרבנן והוה גזירה לגזירה ומש"ה גם ר"י מודה דלאחר הבאת ב' שערות חולצת מיד דהוה גזירה לגזירה ועיין ברשב"א שם ביבמות ובגירושין אם קידשה אביה אינה מתגרשת עד שירבה שלא יאמרו דקטנה שאין לה יד מתגרשת וכפי' רש"י בגיטין דף ס"ד וקדושין מ"א וא"כ גזרינן שלא יאמרו קטנה שאין לה יד מתגרשת וגבי קידושין ג"כ אם קידשה לאחר הבאת שערות ובא אחר וקידש' צריכה גט משני שלא יאמרו א"א יוצאה משני בלא גט דמדרבנן הוה קטנה בהבאת ב' שערות ושני קידשה לאחר שירבה ומ"ש התו' ב"ב ד"ה לאפוקי מדר' יהודא צ"ע אי אמר ר"י במיאון דווקא או בשאר מילי נמי הכי קאמרי דאי ר' יהודה בשאר מילי ג"כ אמר היכא דנפיק מיני' איסור תורה דלא חשיבא מדרבנן עד שירבה השחור על הלבן בגדולה מאי אמר ולחליצה לאפוקי מדר' יוסי דאמר קטנה חולצת ותיפוק ליה דאיצטריך לומר לחליצה דאי לא הוה אמר שמואל אלא בודקין לקדושין ולגירושין הוה אמינא דכר' יהודא סבירא ליה ובודקין לקדושין היינו בדיקות דר' יהודא דאי לא הוה עד שירבה לא הוה קדושין מדרבנן ואם קידש' שני צריכה הימנו גט אם קידשה לאחר שירבה וכן בגירושין בדידי' משכחת לי' ביבם שכנס יבמתו ורוצה אח"כ לפטור בגט דצריך עד שירבה דלא לפגע באיסור תורה שיאמרו יבמה יוצא לשוק בלא חליצה דביאת קטן לא מהני וגט ביבמה לא מהני וה"ה בעלמא דמעשה קטן אין כלום ובדידיה בודקין כפשטי' שאם קידשה אביה דיאמרו א"א קטנה יוצאה בלא גט דאין יד לקטנה וכמ"ש לעיל בשם רש"י ז"ל דבדידי' קשיא וכי מאחר דבודקין לקידושין לגירושין למה לי מה שא"כ בדידה ובדידיה משכחת ביבם וכמ"ש בסמוך ומש"ה אסר לחליצה והיינו ע"כ בודקין בהבאת ב' שערות דגם ר' יהודא מודה דלא גזרינן אטו קטנה

דקטנה גופא שלא תחלוץ היא מדרבנן והיקשא דמקשינן אשה לאיש הוה אסמכתא בעלמא ומש"ה לא גזרינן דהוה גזירה לגזירה וכמ"ש לעיל וה"ה בדיקה דלמיאונין נמי מיירי בהבאת ב' שערות ומזה מוכח דלא סבירא ליה כר' יהודא וא"כ כל עיקרו של דינו דשמואל תלוי במה שאמר ולחליצה דאי לא הוה אמר ולחליצה ה"א כר' יהודא סבירא ליה ובודקין בבדיקות דר' יהודא עד שירבה השחור על ק כו' ומש"ה כתבו התוספות דצ"ע אי נימא דר"י דווקא למיאון אמרה למילתיה ולא בשאר דלא גזרינן להחמיר בשאר איסורין מדרבנן א"ד היכא דנפיק מיני' איסור תורה גזרינן שפיר ובכאן בשמעתין נמי אמר שפיר זו דברי ר' מאיר אבל חכמים אומרים יש מיאון במקום חליצה דחליצה כשירה משתביא ב', שערות ולא גזרינן להחמיר מדרבנן להמתין עד שירבה השחור על הלבן כיון דהא דאין קטנה חולצת לא הוה אלא מדרבנן והיקשא דאשה לאיש לא הוה אלא אסמכתא וכמה שכתבו התוס' ביבמות ק"ה ב' דבסדר ירושלמי גרסינן ואם חלצה חליצתה כשירה והבאתיו לעיל תו לא גזרינן גזירה לגזירה ואין צריך להמתין עד שירבה השחור על הלבן כה"ג היכא דלא נפיק חורבא מדרבנן לא גזרו וכדכתיבנא עוד ראיתי לתוס' ב"ב קנ"ו ע"א ד"ה ולחליצה לאפוקי מדר' יוסי שכתבו וא"ת דלמא באיש מיירי וי"ל דומיא בקדושין וגירושין בין לאיש ובין לאשה עכ"ל ויש לנו הרהורי דברים בזה מה בדיקה שייך בגירושין הא הקטנה מתגרשת כל שמגיע לעונת הפעוטות או כל שמבחנת בין גיטה לדבר אחר ועיין בא"ע סי' קי"ט סעיף ו' וסימן קמ"א סעיף ו' בגיטין ע"א ובפ' חרש קי"ט ובגיטין ס"ד ובקדושין מ"ד יע"ש ועיין בר"מ הלכות גירושין פרק שני ופ' עשירי יעוין שם היטב ואי אין יודעת לשמור את גיטה אפילו גדולה כמה אינה מתגרשת שמשלחת וחוזרת כדמסיק בכמה דוכתי ומה בדיקה בהבאת שתי שערות שייך באשה בגירושין ועיין בחלקת מחוקק באבן העזר סי' קי"ט סעיף קטן י"א ובבית שמואל שם ס"ק ט' מה שהביאו בשם תשובת רש"ל ולא היה בידי כעת תשובת רש"ל לעיין בי' ואין עת האסף פה ואי"ה במקום אחר אנופף ידי בזה:

כיצד מבדילין אומר המבדיל בין קודש לקודש ר' דוסא אומר בין קודש חמור לקודש הקל. רצ"ל בי"ט אחר שבת שצריך להבדיל מפני שבקדושת שבת חמיר מקדושת יו"ט שאוכל נפש שרי בי"ט ובשבת אסור גם זה זדונו בכרת וסקילה וזה זדונו בלאו ולכך סובר ר' דוסא דאומר בין קודש חמור לקודש קל ואין הלכה כר' דוסא. ועיין בישו"ש סימן נ"ז טעם מה שמוסיפין בנוסח הבדלה כשחל י"ט במ"ש דהוה ז' הבדלות כדאמרינן והמוסיף אל יוסיף מז' הבדלות ופירוש את יום השביעי משאת ימי המעשה היינו חול המועד עיין שם שהשיב ר"ת להר"ר אפרים והביא המרדכי בפרק ע"פ יעוין שם:

סליק פרק ראשון הכל שוחטין בעזה"י
לפרט והיה זה שלום לפרט:
השוחט פרק שני

דף כז.

השוחט א' בעוף ושנים בבהמה שחיטתו כשירה ורובו של אחד כמוהו עכ"ל יש לראות אמאי לא נקיט הכי השוחט רוב א' בעוף ורוב ב' בבהמה שחיטתו כשירה וכ"ש סימן א' כולו וכל השנים בבהמה ולתירוץ ראשון ניחא דבא לומר אף סימן א' דווקא דיעבד ולא לכתחלה ואגב נקיט ב' בבהמה ולתירוץ שני דהשוחט ארובו שא"כ קאי קשה ודוחק לומר לר' יהודא תני כן דאף בשוחט סימן א' כו' אפ"ה צריך שישחט הווורידין דהא ר' יהודא אף בשוחט ב' סימנין צריך לשחוט את הווורידין כמו שאבאר לקמן בגמרא גבי ר' יהודה אומר עד שישחט ושט וב' ווורידין. והיה נראה לומר דאשמעינן דרובא דסיפא אף בחוט השערה יותר מן מחצה כשר כדעת הרשב"א בחדושיו והר"ן פ' השוחט וכן הוא בש"ע סימן כ"א והיינו דקתני שנים בבהמה וסימן א' בעוף היינו שנים הדומין לשנים וסימן א' הדומה לסימן א' וזהו רוב גמור הנראה לעינים ובתר הכי תנן ורובו שא"כ אף בחוט השערה יותר וכה"ג אמרינן בפ"ק דף כ"א כיצד מולקין חטאת העוף כו' ובעולה שנים או רוב שנים ומסיק כראב"ש אתיא ומאי שנים שדומין לשנים ועיין בפר"ח סימן כ"א ס"ק ג' שפי' דר"ל דמש"ה תנן שנים שדומין לשנים לגלויי דרוב שנים היינו כ"ש יותר כחוט השערה וכמו שאבאר לקמן בגמרא בהא דמסיק שאני לענין טריפה דבעינן רוב הנראה לעינים וא"כ ה"ה הכא נמי כן אלא דא"כ לא הוה פריך השוחט דיעבד אין שנים בבהמה עד כמה לישחט וליזל כיון דשנים דומין לשנים וא' דומה לא' מש"ה דיעבד אין וכדכתיבנא ע"ש חצי בעוף וא' וחצי בבהמה שחיטתו פסולה. הנה לדעת הפוסקים שסוברים דבעי' רובא דמינכר וכמ"ש הפר"ח סימן כ"א ס"ק ג' יש להקשות מאי איריא חצי דפסול אפי' כ"ש יותר ממחצה נמי פסול מדרבנן ובוודאי מתני' תקנתא אתא לאשמעינן אף מדרבנן ולזה יש לומר דסיפא, איירי בקדשים כדמסיק לקמן רישא בחולין וסיפא בקדשים וה"ה חצי א' דהיינו סיפא כמ"ש התוס' לקמן בדף כ"ט ע"א בד"ה אבל בחולין יע"ש ובקדשים וודאי ברוב מצומצם כשר כדמסיק בהעור ורוטב קכ"ג ע"ב עולת עוף ליגזר ומשני כהנים זריזין הם ועיין שם בתוספות ד"ה עולת העוף ובפ"ק כ"א א' אמרינן כיצד מולקין חטאת עוף כו' ובעולה רוב שנים והיינו רוב מצומצם כחוט כ"ש יותר ממחצה ועיין פר"ח סי' כ"א ס"ק ג' יע"ש:

גמרא שנים בבהמה לכתחלה לא עד כמה לשחוט וליזל. משום דמסיק לקמן רישא בחולין פריך הכי דאי בקדשים וודאי לא סגי עד שישחוט ווורידין עיין בר"מ פ"ד, מהלכות מעה"ק יע"ש:

איבעית אימא אאחד בעוף ואיבעית אימא ארובו שא"כ ללישנא קמא קאי השוחט אאחד בעוף נמי דלכתחלה צריך שישחוט ב' סימנין בעוף וכ"ש דקאי ארובו שא"כ אלא דמסתבר ליה דקאי אמה דסמיך ליה אא' בעוף לשון דיעבד וליל"ב לא קאי כ"א ארובו שא"כ דלכתחלה א"צ יותר מכל סימן ועיין בתב"ש סימן כ"א מ"ש שם. ולענין דינא הרי"ף ז"ל והר"מ כתבו דבעוף צריך ב' לכתחלה כתי' א' וגרסינן בדבריו אבל לכתחלה מיבעי למשחט לכולי סימנין אבל הרא"ש גורס בדבריו כולי סי' דבשל סופרים הלך אחר המיקל יע"ש:

ובפירש"י בד"ה אאחד בעוף דלכתחלה אצרכי' רבנן תרווייהו משום הרחקה עכ"ל משמע דמ"ה לכתחלה סגי בסימן א' ומיהו ברוב סי' א' אפשר דלא סגי ובעינן לכתחל' כל הסי' אף מ"ה לבר קפרא דיליף מהטיל הכתוב בין בהמה לדגים לחייבו בסי' א' אלא דיעבד סגי ברוב דהוה ככולו, ולפ"ז א"ש הא דאמרינן לעיל כ"א ע"ב אי מה להלן מולק ואינו מבדיל בסימן א' ופירש"י דמצות שחיטה לכתחלה בסי' א' וסי' ב' אף מצוה לכתחלה ליכא והקשו בתוספות שם דהא אמרינן כאן השוחט דיעבד אא' בעוף ור"ל אף אי רש"י פוסק כל"ב מ"מ קשה לל"ק מרשב"ש ור' ישמעאל ורבנן דכולהו סבירא להו חטאת העוף בסי' א' ולא יותר ממ"נ אי הקפידה תורה שלא יבדיל מה שהכשיר בשחי' דיעבד א"כ לא יבדיל אלא רוב סימן א' ואי מה דבעי לכתחלה הא לתירוץ ראשון בעינן כל השנים ולא יבדיל נימא הראש מגוף וכדעת הר"מ ז"ל שם באמת ולפי מ"ש כאן י"ל דמ"ה מצוה לכתחלה בכל הסי' וסי' ב' מדרבנן הוא דעבדי הרחקה ולא מ"ה ומש"ה יותר מסימן א' הוה הבדלה כמו שכתב:

ועם זה יתישב הא דכתב הר"מ ז"ל בפ"ז מהל' מעה"ק ה"ו כיצד מולקין חטאת העוף חותך הסי' או רוב א' ואינו מבדיל הראש מן הגוף וכבר תמה הלח"מ שם דבגמרא אמרינן בהדיא ואינו מבדיל בסי' א' ולפי מ"ש א"ש דהר"מ לשיטתיה דפסק בפ"א מהל' שחיטה ה"א דבעוף מן התורה בעינן כל השנים בכ"מ שם דיליף מקרא דכי יצוד ציד חיה או עוף מה חי' לכתחלה ב' סימנין ולבר קפרא יליף מהטיל הכתוב בין בהמה לדגים לכתחלה בסימן א' יע"ש ולפי זה הא דכתיב לא יבדיל ע"כ עור הראש מגוף דהא מן התורה בעינן כל השנים לכתחלה והא דאמרינן ואינו מבדיל בסי' א' הם סברי כברייתא דבר קפרא הטיל הכתוב בין בהמה לדגים וכמו שהביא שם רש"י כ"א ע"ב ומש"ה ואינו מבדיל

בסי' א' דאף מצוה לכתחלה ליכא ומש"ה הוה הבדל' יותר מסי' א' וכפי מ"ש כאן אין הכרע אי רש"י פוסק כל"ק או כל"ב ועי' בישו"ש בסי' א' דכתב דרש"י פוסק כלישנא בתרא יע"ש ולפי מ"ש אין הכרע:

ובתוס' בד"ה ר' יהודא אומר עד שישחוט את הווירידין וכר"י קי"ל מדא' הזהרי כו' ונרא' דוקא לכתחלה ולא דיעבד עכ"ל רצונם לומר מדאמר הזהרי משמע זריזות לכתחלה:

בא"ד אבל אם צלאו דיעבד שרי כדמוכח בגמרא דאמר רישא בחולין כו' דלמא לכתחלה מודו דבעינן וורידים עכ"ל לכאורה יאמר בזה לפום ה"א דרישא בקדשים שפיר אית לן לומר. דרבנן מודים דבעינן לכתחלה חתי' ווורידין דלדם הוא צריך אבל באמת דרישא בחולין ע"כ דלרבנן אף לכתחלה א"צ חתיכת ווורידין בשעת שחיטה כמ"ש רשב"א בחדושי מהא דאמרו לר"י לקמן דף כ"ח ע"ב מה לי בשעת שחיטה או לא ואין זה דיוק דהתוספות סבירא להו דלדברי ר"י אמרו דפוסל דיעבד בצלאו שלם אם לא ניקבו בשעת שחיטה אלא אח"כ ואין הכי נמי דלרבנן בעינן אף באמת לכתחל' חתיכ' ווורידין כו' ודע דממ"ש התוספות אם צלאו שלם שרי משמע ודאי דאם לא צלאו עדיין הוה לכתחלה וצריך לנתחו אבר אבר וכן יראה דהוה כלכתחלה אלא דא"כ הקושיא במקומה עומדת אימא רישא בקדשים ורבנן סברי לכתחלה צריך חתיכת ווורידין בשעת מליקה משום דלדם הוא צריך ואם לא חתכן בשעת מליקה ודאי דרשאי לצלות אף לכתחלה שלם דלית להו טעמא דר"י דאין דם שבווורידין יוצא ע"י צלי ולר"י צריך שינתחנו א"א ולזה פליג ר"י ואמר עד שישחוט את הווורידין בשעת שחיטה ואם לא אסור לצלות שלם ומה בכך דר' יהודא מתיר דיעבד בצלאו שלם אפ"ה שייך פלוגתייהו לכתחלה אי לא חתך בשעת מליקה וצ"ע:

עוד אבאר לך שדעת הרשב"א ור"ן הפך דעת התוספות דר"י אף דיעבד אוסר אם צלאו שלם וכן דעת הרא"ש ז"ל בשמעתין וכמו שאבאר לקמן והא דלא תקשי א"כ מה מוכח לקמן דרישא בחולין אימא בקדשים ורבנן דיעבד פליגי עלי' דר"י כבר כתב הר"ן ז"ל בחמש שיטות בחדושיו לחולין לתרץ זה וי"ל דאי רישא בקדשי' ובחולין ל"צ חתיכת ווורידין א"כ ודאי לכתחלה בעי ר"י חתיכת ווורידין דלדם הוא צריך ואמאי פליגי רבנן עלי' עכ"ל וירצה בזה כמ"ש הרשב"א לקמן בחדושיו דף כ"ט ע"א דפריך הי בחולין והי בקדשים דמה נ"מ וי"ל דנ"מ לענין ווורידין דאי רישא בחולין שפיר ואי רישא בקדשים בחולין לא צריך לר"י חתיכת ווורידין עכ"ל ולפ"ז שפיר אמר אי רישא בחולין ור"ל בקדשי' לא צריך חתיכת ווורידין וע"כ ר"י לכתחלה הוא דצריך דלדם הוא צריך וא"כ אמאי פליגי רבנן עלי' ואה"נ דרישא מצי מיירי בקדשים לפי זה אלא דאנן הכי קאמרינן

מסתברא רישא בחולין היינו דר"י אף בחולין בעינן חתיכת ווורידין ומיהו למ"ד המולק מיבעי ליה הוה כפשטיה:

עוד כתב הר"ן בפ' השוחט דמסתברא דר"י אף דיעבד אוסר דהא מתני' דיעבד קתני וכן לקמן שחט שני חצאי סימנין בעוף פסולה ר"י אומר עד שישחוט ושט ושני ווורידין אלמא ר"י אפסולה קאי ועוד דלכתחלה בעינן שני סימנין עכ"ל הנה מ"ש דמתני' דיעבד הוא לתי' דהשוחט אא' בעוף קאי אלא דלא ידענא דמ"מ אימא דיעבד שרי ר"י אם צלאו שלם ור"י ה"ק אף דיעבד אינו רשאי לצלותו שלם אם לא חתך ווורידין עד שינתח א"א והרשב"א בחדושיו לקמן גבי ר"י אומר עד שישחוט ושט כתב ג"כ דר"י ע"כ אפסולה מדאמר ושט וב' ווורידין גם כן ק"ל כמ"ש כאן:

ובד"ה חצי א' בעוף ומרישא נמי שמיע לי דוקא רוב בעינן עכ"ל הנה לכאורה אין קושיא כלל דמרישא לא הוה שמעינן דה"א מחצה נמי סגי דהוא רוב במחשבת הלב ועיין י"ד סי' כ"א בב"י ותדע דהכין הוא דהא לקמן דף כ"ח ע"ב דהיה ס"ד מחצה כרוב ופריך מחצי א' דפסול ולא פריך מרישא דרובו דוקא בעי' אלא דה"א מחצה רוב קרי ליה דהוא במחשבת הלב וכן פירש"י שם להדיא בד"ה רחמנא למשה והא דאמר שנצטוה על רוב א' מחצה נמי רוב קרי ליה כו' יע"ש וא"כ ע"כ בהכרח צריך למיתני חצי א' פסול ולשי' הפוסקים דבעינן רובא דמינכר בחולין עיין בפר"ח סי' כ"א א"כ צריך למיתני חצי לומר דוקא חצי הא כ"ש יותר ממחצה כחוט השערא כשר בקדשי' דכהנים זריזין הם כדמסיק בהעור ורוטב קכ"ג ע"ב וכבר כתבנו לעיל מזה קצת במשנה יע"ש ואי לא הוה תנן חצי א' ה"א דרובו דסיפא ממש כרובו דרישא רובא דמינכר כמ"ש מהרש"א כהאי גוונא לקמן כ"ט ע"א יע"ש בהא דפריך מחצי א' בעוף יע"ש וא"פ דהתוס' סוברים דגם בחולין כשר כחוט השערה יותר ולקמן בהא דמחצה כרוב אבאר:

ובד"ה שנים בבהמה כו' ואי משום ווורידין אף ר"י מודה כו' עכ"ל יש להקשות דהו"מ לדחויי לפי שיטתם א"כ במאי פליגי ר"י ורבנן ואפשר דלרבנן לכתחלה לנקבן בשעת שחיטה ואם לא עשה כן שרי לצלאו כך ולר"י אם צלאו דיעבד הא לכתחלה צריך א"א וכבר כתבנו לעיל מה שיש להקשות אימא רישא בקדשים:

במ' וקרא להאי אתא דלא לישווי' גיסטרא ופירש"י ז"ל בלשון שני שיחתוך סימנים ותו לא כתב המרדכי בפ' השוחט שראבי' דקדק מפירש"י שאסור לחתוך המפרקת לשנים ועיין בי"ד סי' ש"ד ומש"ה לא קשיא קושית התו' ד"ה ותו דמהיכא תיתי שיצטרך לחתוך המפרקת ולפירש"י אין קושיא דבא הכתוב לומר שאסור לחתוך המפרקת וטעמא דהא מלתא כתב הרשב"א בתה"א דף כ"ג משום שמבליע דם באברים כדאמר בכ"ה דף קי"ג

והט"ז בסי' כ"ה הקשה דלדעת רשב"א לקמן באומצא דוקא לאכול חי הוא דאסור ואילו לאכול צלי או בע"י מליחה שרי ואילו מקרא היה לנו לאסור בכל גווני יע"ש ור"ל וכיון דכתיב וזבחת לומר שאסור יותר לחתוך הוה ליה כפסול. בשחיטה ומנלן דטעמא דקרא משום דם היא אימא דגזירת הכתוב ובכל ענין אסור ולא ידענא אמאי לא. קשיא לי' לט"ז דאף אי נימא ע"י מליחה וצלי נמי אסור מ"מ תיקשי מאי איריא משו' דם. תיפוק לי' דכלא נשחט וכדכתיבנא ונ"מ אי בישלו דדם שבישלו לא הוה אלא מדרבנן ואילו משום גזירת הכתוב אסור מ"ה ועוד לטמא משום נבילה ואי משום הא לא קשיא להרשב"א דאית לו לומר טעמא דקרא ולא גזירת הכתוב:

וראיתי בספר מקום שמואל בחדושיו לי"ד סימן כ"ד שכתב דהרשב"א אקדשים קאי דוזבחת בקדשים כתיב ומשום דלדם הוא צריך וכן כתב בתשובה כו' ומה"ט כתב הב"י בסימן הנ"ל דמדברי הרשב"א מוכח דטעמא משום דם הוא עכ"ל וכדומה לי שלא הביא דברי הט"ז דהקשה מנלן דטעמא משום דם אימא משום דפסול בשחיטה הוא אם חתך המפרקת גם מה שכתב מב"י אין צורך להשיב עליו וב"י"ד סימן כ"ד אכתוב הן אמת שיש לראות הא דאיבעיא בפכ"ה מהו למיכל מיניה באומצא וסלקא בתיקו ואמאי לא פשיט לי' מהא דאמר וקרא שלא לשווי' גיסטרא שלא יחתוך המפרקת לשנים ש"מ דאסור למיכל מיהת באומצא ולגי' רש"י לקמן דאיבעיא הוא אף על ידי מליחה א"ש דאיבעיא הוא דקרא באומצא אוסר. ודע שהרשב"א בחדושיו כתב דלא לישוויה גיסטרא בקדשים דלדם הוא צריך ובדרב יימר נמי גרסינן דלא לישווי' גסטרא ואף דבחולין כתיב מ"מ אסור משום דם שפי' ממקו' למקום עכ"ל והיינו כגי' לקמן באומצא אסור ומכאן תראה שהרשב"א גופא כתב בפי' דלא אסור אלא באומצא. גם תראה ביטול דברי מקום שמואל דהא וזבחת בחולין כתיב כמ"ש הרשב"א בחדושיו והבאתיו בסמוך:

גמרא אין לי אלא נתחים שישנו בכלל הפשטה מנין לרבות הראש שכבר הותז עיין במהרש"א ז"ל ונראה לפרש דבריו דודאי באמת דכתיב וערכו כו' את הראש ואת הפדר מסתברא לרבות מוהקטיר הכהן הכל המזבחה צמר שבראשי תישים ומוכח מוהקטיר הכהן הכל דראש אינו בכלל הפשט ומיהו קרא צריך שלא יתלש שער שבזקן תישים דאי שאין הראש בכלל הפשט ממילא ידעינן כיון שכבר הותז ולא קאי והפשיט אראש וה"ה בכלל ונתח ומש"ה צריך לכתוב וערכו את הראש אלא דלא תימא מ"ש רש"י שהרי הותז הוא טעמא דקרא דמש"ה כתיב והקטיר הכל לרבות צמר שבראשי כבשים כו' דלא הוה בכלל הפשט שהותז דא"כ בקצרה הוה ליה להוכיח מדחזינן דרבי קרא לראש שאין בכלל הפשט משום שהותז אלמא שחיטה מן הצוואר אלא ודאי דלאו טעמא דקרא הוא.

ומיהו אי לאו וערכו כו' את הראש ה"א שאין הראש בכלל עריכה והקטירו הכל ע"כ לרבות טלפים ועצמות ואלא השתא דכתיב את הראש מרבינן מהכל אף צמר שבראשי תישים וידעינן נמי מהאי גופא שאין הראש בכלל הפשטה ומ"ש רש"י שהרי הותז היינו דמש"ה צריך את הראש שיהא בכלל עריכה דה"א דאין הראש בכלל והפשיט גם בכלל נתוח כיון דכתיב והפשיט העולה דקאי על גוף העולה והראש אינו מחובר לעולה בעת הפשט שהרי הותז בשחיטה ומ"ש מהרש"א ומיהו משום שאין הראש בכלל הפשט לא איצטריך לרבות שיהא בכלל עריכה כיון שהוא מחובר לגוף לאו למימרא מוהקטיר הכל דאי לאו את הראש ע"כ דוהקטיר הכל קאי אעצמות לחוד אלא דקשיא ליה מנלן דשחיטה מצוואר מדאיצטריך לרבות הראש שיהא בכלל עריכה ש"מ הלמ"מ דשחיטה מצוואר אימא דש"מ דראש אין בכלל הפשט כמו שהוא האמת וכיון שאין בכלל הפשט אינו בכלל נתחים וצריך לרבות שיהא בכלל עריכה להכי כתב דא"נ אין הראש בכלל הפשט והפשיט לא קאי אראש מ"מ ונתח קאי אראש והוה בכלל נתחים ובכלל עריכה כיון שהוא מחובר לגוף עדיין אלא ש"מ דשחיטה מצוואר הוא. והא דאמר אין לי אלא נתחים שישנן בכלל הפשטה היינו דאי הוה הראש בכלל הפשט אף דהותז בשחיטה מ"מ קאי עליה ונתח לנתחים אבל כיון שאין הראש לא בכלל והפשיט ולא בכלל ונתח ה"א שאין בכלל וערכו לכך כתיב וערכו את הראש הא דלא הוה בכלל הפשט כתבנו דהכל משום שהותז בשחיטה וע' מהר"מ ואין להאריך:

ובתוספות בד"ה מדקאמר את הראש שכבר הותז כו' לא ידעינן אי מן עורף או מן צוואר עכ"ל מצינו לומר דהך תנא סובר נמי דרשא דר' אלעזר לקמן ע"ב ראשו של זה במליקה מן העורף ולא ראשו של אחר בשחיטה אלא מצוואר אלא דאי לאו דרשא וערכו ה"א דראשו למעט ואין ראשו של אחר מצוואר אלא מלבו דוקא כדפריך ואימא מלבו משא"כ השתא דידעינן דשחיטה מן ראש מערכו ע"כ ראשו של זה ואין ראשו של אחר אלא מצוואר דוקא ועיין תוספות ד"ה ותהא פרה בפ"ק כ"ג ע"ב שהוקשה להם דתהא פרה כשירה במליקה ותי' דראשו של זה כו' אלמא דכ"ע אית להו דרשא דראשו כו':

דף כז:

בתוס' בד"ה ופדר קמא למאי אתא כו' אלא הוה דרשינן שחופהו על ביה"ש עכ"ל ביומא דף כ"ה ע"ב ד"ה פדר כתבו וא"ת מהאי קרא תיפוק שפדר קודם לכל הנתחים כיון שראש קודם וי"ל דה"א שמסירו אח"כ א"נ דלא הוה דרשינן אלא שראש ופדר קודמין לכל הנתחים עכ"ל הנה לשם הקשו דלכתוב תרי ראש וחד פדר דראש ופדר שחופהו ואידך

ראש שקודם לכל הנתחים וה"ה פדר ולמה לי אידך פדר ותי' דה"א שמעלהו למזבח ומסיר אחר כך הפדר למטה ולא הוה ידעינן שהפדר קודם לכל הנתחים בהקרבה א"נ ראש יפדר הוה דרשינן שקודמין וחופהו לא הוה ידעינן וראש שני הא צריך לכדאמרן כאן שכבר הותז ולאשמעינן דשחיטה מצוואר אלא דלפי זה הוה מצי למימר איפכא דראש ופדר שחופהו וראש שני לאשמעינן שכבר הותז ושחיטה מן הצוואר ולא הוה ידעינן כלל דקודמין לכל הנתחי' ומדלא כתבו כך היה נראה לומר דהתם אסקי אדעתי' דמפדר לחוד מיתורא הוה שמעינן שפיר דחופהו והשתא ע"כ אי הוה כתיב תרי ראש וחד פדר ע"כ לקודמין דאי שחופהו לכתוב פדר לחוד וראש לחוד דמראש שמעינן שיהא בכלל עריכה ומפדר שחופהו ולכך כתבו דהוה דרשינן מראש ופדר שקודמין ומראש שני שיהא בכלל עריכה ולאשמעינן דשחיטה מן הצוואר אלא דלפ"ז תקשה להם קושית התוספות דכאן לכתוב תרי פדר וחד ראש דהשתא ליכא לתרוצי דה"א שמסיר הפדר ומקטירו אח"כ דהא כתיב פדר שני שקודם לכל הנתחים וע"כ ה"ה ראש קודם דאיך יעלה אח"כ הראש ואין זה דרך כבוד למעלה כיון שצריך לחפות פדר על ביה"ש גם ליכא לתרוצי דלא הוה ידעינן שחיטה מן הצוואר אלא שחופהו לחוד דא"כ לכתוב תרי פדר לחוד ומחד פדר ידעינן שחופהו ואידך שקודם לכל נתחים וה"ה ראש שקודם. ויש עוד לפרש דהתו' ביומא כתבו לפי מה דאמרינן כאן רב כהנא ורב יימר דשחיטה מן הצוואר גמרא וראש איצטריך לגופא שיהא בכלל עריכה כיון שכבר הותז לא הוה בכלל הפשט וניתוח ואם כן שפיר הוקשה להם לשם לכתוב תרי ראש וחד פדר דמחד ראש ופדר שחופהו ואידך שקודם לכל אברים והוא הדין פדר שקודם וליכא למימר ראש שני שיהא בכלל עריכה דמראש קמא ידעינן זה ופדר דכתיב גבי' שחופהו ולמה לי ראש שני אלא וודאי הוה דרשינן שקודם ולזה תירצו דה"א ראש ופדר שקודם וראש שני שיהא בכלל עריכה דאי לא הוה כתיב ראש שני הוה אמינא ראש קמא שיהא בכלל עריכה ופדר שקודם ולא הוה ידעינן שראש קודם לכל הנתחים ומש"ה צריך ראש שני שיהא בכלל עריכה וראש ופדר שיהיו שניהן קודמין לכל הנתחים ולפי זה התוספות ביומא סברי כשיטתם כאן בחולין דמפדר לחוד לא הוה דרשינן שחופהו אי לאו דכתיב הראש גבי' כמ"ש מהרא"ש ומהר"מ מלובלין ז"ל בכאן. אלא דלפ"ז מ"מ היה להם לתוספות להקשות שם למאן דיליף שחיטה מצוואר גמרא דלכתוב תרי פדר וחד ראש כקושייתם כאן דליכא לתרוצי כמ"ש התוספות כאן דלא הוה ידעינן שחיטה מצוואר דהא גמרא הוא ואם כן תקשי על התוספות ביומא ממ"נ אי אזלי אליבא דר"ח דשחיטה מצוואר מדאיצטריך הראש שכבר הותז ולא קשיא לכתוב חד ראש ותרי פדר כמו שתירצו כאן

א"כ אמאי לא תירצו שם דה"א איפכא בתרי ראש וחד פדר שחופהו על ביה"ש כו' וראש לעריכה שיהא שחיטה מן הצוואר כאן:

ודע דבת"כ פ' ויקרא איתא ל"ל ראש ופדר לומר שראש ופדר אינן מתנתחי' כן הוא גירסת הראב"ד ז"ל הביאו הקרבן אהרן שם ופי' אף בשור הגדול אין חולקין את הראש לשנים אף שטבחים דרכם לחלוק כו' ולפי זה למאן דאית ליה שחיטה מן הצוואר הלכה איצטריך חד ראש לגופא שיהא בכלל עריכה וראש שני שאין מתנתח וחד פדר שחופהו ואידך שיהא קודם לכל אברים וה"ה ראש קודם כיון שחופהו על ביה"ש והנה היה נראה לפרש דהא דכתיב את הראש שאין מתנתח לא כסברת הראב"ד ז"ל אף שהטבחים מנתחים אותו לשנים אלא דלא תימא דאין הראש בכלל ונתח אותה לנתחיה דדלמא ניקב קרוב של מוח וטריפה הוא והא דמנתח אותו לשנים ואותה לנתחים קאי לשאר אברים דסתם ספרא רב אליבא דר' מאיר ואליבא דר"ע כמ"ש הק"א בהקדמתו וכמבואר בסנהדרין יע"ש ור"ע אית ליה במכות דף ז' דחייש למיעוטא ועיין שם בתוספות דנראה מדבריהם דמן התורה חייש למיעוטא ועיין לעיל י"א בד"ה וליחוש ונהי היכא דלא אפשר דגלתה התורה דאזלי' בתר רובא אזלינן והיכא דלא גלתה אזלינן נמי בתר מיעוטא כנראה מההיא דמכות דף ז' ומתוספות שם ולעיל י"א ד"ה ליחוש יע"ש וה"א דאין הראש בכלל ונתח אותה לנתחיה ולא נתחים לנתחים קמ"ל ועכו בני אהרן את הנתחים הראש והפדר שיהא בכלל אותה לנתחים ולא נתחים לנתחים והמעיין בתורת כהנים שם דאמר לומר ראש ופדר שאין מתנתחים משמע דקאי נמי אפדר וזה יורה כסברת הראב"ד יע"ש ועם זה יש לומר מה דאמרינן לעיל דף י"א ע"ב אמר רב אשי אמריתא לשמעתי' קמי' דרב כהנא ואמר היכא דאפשר אפשר כו' דרב כהנא דאמר שם הוא לשיטתיה דכאן אמר שחיטה מצוואר גמרא וקרא דלא לישווי' גיסטרא וכפי' התו' בד"ה ותו כו' וא"כ לדידי' תקשי למה לי תרי ראש ופדר לכתוב חד ראש ותרי פדר אלא דאיצטריך לגלות דאזלינן בעול' בתר רובא ולזה אמר שפיר היכא דאפשר לאסמכי' ארובא:

ובפרש"י בד"ה אי מה בהמה ברוב שנים דאי בסימן א' לאו הותז קריא ליה עכ"ל דליכא למימר דהאי תנא כרבי סובר דנצטווה משה על רוב א' בעוף ורוב ב' בבהמה דא"נ נצטווה בפי' גם על רוב א' בעוף כדלקמן ולפי זה איכא למימר מאן דיליף שחי' מן הצוואר גמרא מ"מ לא ידעינן שנים בבהמה אלא מדאיצטריך את הראש שכבר הותז ולא קשיא למה לי ראש שני דלא הוה ידעינן שנים בבהמה כמ"ש לעיל ורבי דיליף לקמן מכאשר צויתך מלמד שנצטוה משה ע"פ קשה:

ובד"ה בסימן א' דכתיב ולא יבדיל בחטאת עוף עכ"ל יש להקשות הא כל זמן דלא ידעינן דעוף די לו בסימן א' לא ידעינן פירושו דלא יבדיל ואימא לא יבדיל הראש מגוף קאמר וכפי' הר"מ ז"ל בהל' מעה"ק פ"ו יע"ש ועוד אימא דעוף די לו ברוב שנים כמו בהמה ולא יבדיל היינו כל השנים שהרי רש"י בדף כ"א ע"ב ד"ה ואינו מבדיל בסי' א' כתב דעוף הכשירו בסי' א' וכל מה דעביד יותר הוה הבדלה הא כל כמה דלא ידעינן דעוף די לו בסי' א' לא ידעינן פירושא דלא יבדיל ועוד מאי ראיה מחטאת העוף דשאני התם דתבר לה שדרה ומפרקת כדמסיק לקמן דף כ"ח ע"א שאני חטאת עוף דתבר כו' ועיין לעיל דף כ' ע"ב ברש"י ד"ה וכי מתה עומד וחולק דהא עוף בחד סימן מיית ובמהרש"א שם וברשב"א. ותדע שהרי הר"מ ז"ל דסובר בהל' מעה"ק דלא יבדיל הראש מגוף א"כ מנלן עוף בסי' א' דלא יבדיל היינו הראש מגוף אלא מסברא אית לן לומר דעוף יוצא חיותו בחד סימן כמ"ש. ומיהו לזה י"ל דר"מ ז"ל פוסק כת"ק דפליג על ר' ישמעאל בפ"ק כ"א ב' וכמ"ש הלח"מ בפ"ז מהלכ' מעה"ק יע"ש אבל ר' ישמעאל סובר מולק ואינו מבדיל בסי' א' והאי תנא כר"י סובר ואומר שפיר אי מה עוף בסי' א' ומ"מ קשה מה שהקשינו אימא לא יבדיל שלא יחתוך כל השנים אלא רוב ב' וכמ"ש רש"י לעיל כ"א ב' ד"ה ואינו מבדיל בסימן א' משום דיותר מסימן א' אף מצוה לכתחלה ליכא הרי כ"ז דלא ידעינן דעוף די בסימן א' לא ידעינן פירושא דקרא. ואפשר דהאי תנא סובר כראב"ש כמשפט חטאת העוף דלא יבדיל והקריבו לחלק אתא וע"כ עוף די לו בסימן א' דאי ברוב שנים וא"כ והקריבו לחלק לומר שצריך כל השנים דווקא וכמשפט למאי אתא דאין לומר דה"א והקריבו לחלק לומר שצריך לחלק הראש מגוף מהיכי תיתי לומר כן דהא לת"ק ולר"י א"צ להבדיל הראש מן גוף דוהקריבו אסימנין קאי וה"ה לראב"ש ולמה לי כמשפט אלא וודאי דעוף די לו בסי' א' ואי לאו כמשפט ה"א והקריבו שצריך לחלק כל השנים הואיל ושייכין בשחיטה כמ"ש רש"י כ' ע"ב כל דאיתי' בשחיטה איתי' בהבדלה יע"ש וכל זה לשיטת רש"י ולהר"מ יש לעיין בזה וכמ"ש והנה לשיטת רש"י ז"ל א"ש דלת"ק סובר כת"ק דר"י או כר"י כמשפט חטאת בהמה א"כ ליכא הוכחה דעוף סגי בסי' א' דאימא ברוב שנים והקריבו לחלק שיהא כל השנים ולכך איצטריך מיעוטא דזאת לומר דעוף בחד סימן סגי ור' אלעזר סובר כראב"ש כמשפט חטאת העוף וע"כ דעוף סגי בסי' אחד וכדכתיבנא ולא איצטריך וזאת למעט עוף דדי לו בסי' א' ולהר"מ ז"ל צריך לומר דת"ק מסברא אית ליה דעוף בחד סימן מיית וכמ"ש רש"י כ' ע"ב עולת העוף וכי מתה עומד ומולק דעוף בחד סימן מיית יעו"ש אלא דלא נימא דהיקשא דזאת תורת הבהמה והעוף לומר דעוף בעי שני סימנין כבהמה והתם ידעינן מדאיצטריך את הראש שכבר הותז

ור"א סובר את הראש אתי לדרשא אחרינא שאין מתנתחים כדאיתא בת"כ והבאתיו לעיל וכגי' הראב"ד שם או כמ"ש לעיל ומשום הכי ע"כ הוקש בהמה לעוף דמן הצוואר ואי מה עוף בסימן א' אף בהמה כן מש"ה צריך מיעוטא דזאת כנ"ל:

תני בר קפרא כו' הטיל הכתוב בין בהמה לדגים כו' לעיל בריש פרקין מסיק דמן התורה בחד סגי אף לכתחלה ומדרבנן הוא דבעינן לכתחלה שנים בעוף אבל דעת הר"מ ז"ל בפ"א מה"ש דמן התורה צריך לכתחלה שנים ועיין בכ"מ שם מדרשא דיצוד ציד חי' או עוף שפיכת דם עוף כחי' והיינו לכתחלה והנה רש"י דף כ"א ע"ב דפי' ואינו מבדיל בסי' א' דסימן שני אף מצוה לכתחלה ליכא וכמ"ש כאן ריש פרקין ע"א דמדרבנן הוא דאצרכוה תרווייהו אבל בדף כ' ע"ב אהא דכל המעכב בשחיטה פירש"י וסימנים שחיטה תלה בהו רחמנא ולכתחלה כולהו בעי ולכאורה משמע דמן התורה כולהו בעי היינו לדרשא דכי יצוד ציד חי' כו' ומה שפירש"י בריש השוחט דהוה מדרבנן היינו אליבא דבר קפרא ולר"א דהטיל הכתוב בין בהמה לדגים ועיין בכ"מ פרק א' מהלכות שחיטה יע"ש היטב:

הן אמת שדברי רש"י לשם יש לעיין בהו דכתב שם אהא והא מיעוט סימני' דלא מעכבי בשחיטה דהא ברוב שנים סגי והא פי' מקודם דלכתחלה בעינן כולהו ולפי דעת הר"מ ז"ל אפשר לומר דמן התורה סגי ברוב שנים לכתחלה בין בבהמה ובין בעוף דרובו ככולו ודיעבד סגי בעוף ברוב א' ופריך שפיר והא מיעוט סימנין ואפשר דרש"י ג"כ סובר כר"מ ז"ל דמאן דדריש מכי יצוד ששפיכת דם העוף כדם חיה די לכתחלה ברוב שנים והא דכתב לכתחלה כולהו בעי לאו דוקא אלא רובו ככולהו ומיהו לשון הר"מ ז"ל משמע דמן התורה צריך לכתחלה כל השנים ולא סגי ברוב שנים:

גמרא מיתיבי השוחט ונתנבלה בידו הנוחר והמעקר פטור מלכסות מתני' היא לקמן דף פ"ה ולר' מאיר צריך ליה האי בבא דאילו לחכמים דהתם הא תני ליה רישא אף בשוחט ונמצא טריפה דפטור מכיסוי כ"ש נוחר או מעקר ואפ"ה פריך שפיר דקס"ד דרב יהודא אליבא דכ"ע אמרה למלתיה דאף ר"מ דאית ליה ג"ש ושפך משחיטה חוץ לענין שחיטה שאינה ראויה מ"מ פשטא דקרא משמע דבשפיכה בעלמ' סגי ומש"ה פריך ליה וכן מברייתא כיצד הוא עושה לכאורה כר"מ אתיא מדלא אשכח תקנה אחרת להטריף כ"א נוחר ומעקר וזה שכתבו התו' בד"ה בשפיכה בעלמא ואף לר"מ דיליף לקמן כו' כמ"ש ועיין לקמן פ"ה ב' דאמר רבי לר"ח צא נחור לרבותא והכי לא שייך זה דא"כ למאי קתני או עוקרו ואי דבא להשמיענו כל תקנות שיכול לעשות היה לו לומר טרוף אלא כר"מ אתיא ועיין בחדושי רשב"א שכתב מאי לאו בעוף משום דנוחרו לשון זכר דאל"כ

הוה למתני נוחרה ואהדר דלישנא לא דייק ויש לראות מהא דמקשה ממתני' דהשוחט ונתנבלה דאימא אחיה קאי נהי דלשון נתנבל' אפשר אשחיטה קאי מכל מקום מאי קשיא ליה מנא ליה בעוף אימא אחיה קאי כו'

דף כח.

רש"י ד"ה נהי דכי תבר שדרה מפרקת בלא רוב בשר כדאמרן בפ"ק ובד"ה לטהרה כו' דנחירתו זו היא שחיטתו עכ"ל מ"ש בלא רוב בשר משום דברוב בשר לא הוה קשיא תיהני סכין דהוה נבלה מקודם אלא דחותך בלא רוב בשר משום הך קושיא וכי מתה עומד ומולק ומ"ש ועוד לישנא דועוד לא ידענא דהא חדא הוה דנחירה זו שחיטתו הוה טריפה ששחטה דלמ"ד שחיטה יש לעוף מ"ה לא הוה קשיא מידי תהני סכין דהוה דורס או, מחליד כדמסיק לעיל בפרק קמא יעוין שם:

ובד"ה מאן תנא נוחרו או עוקרו מפי' מהרש"א ז"ל ההיא לא מכרעא דאימ' אחיה והוה לאתויי מלק בסכין עכ"ל ויש ליישב דנוחרו או עוקרו מכרעא טפי דנקיט לשון זכר כו' כמ"ש לעיל בשם הרשב"א והמתרץ דחי קמדחי לה ומש"ה לא הביא הא דמלק בסכין דאיכא לדחויי הא מני ר' יוסי היא דאין מליקה מטהרתו אלא שחיטה והלכה כמותו ועי' בתו' ד"ה תיהני להסכין כו' ומש"ה נקיט רש"י ברייתא דכיצד הוא עושה כו' ושביק מתני' דהשוחט ונתנבל' בידו דאיכא לדחויי דקאי אחי' וכמ"ש לעיל יע"ש:

גמרא וזבחת כאשר צויתיך כו' מפר' הר"ן בחמש שיטות דומיא דבהמה דבשחיטה דוקא ולא בנחירה ה"ה עוף נמי משמע כן ובתוס' אבאר עוד וע"ש מ"ש בזה:

ובתו' בד"ה תיהני ליה סכין לטהרו מידי נבילה כו' אלא לר"מ פריך עכ"ל אבל לר' יהודה דאמר התם שחיטת בהמה מטהרת ולא שחיטת עף פשיטא דלא קשה מידי אלא דהלכה כר' יוסי וכן פסק הר"מ ז"ל בהלכות אבות הטומאה פרק שלישי הלכה י"ב יע"ש מש"ה נקט בדבריהם ר' יוסי ואין לומר דמתני' דקתני שחיטת לילה אין מטמא ואילו לר' יהודה תרד כבר כתבו התו' שם בדף ס"ח ע"א ד"ה מלק בשמאל דמצינו לומר דמתני' ר' יהודה היא ומודה בעוף יע"ש ומ"מ מקשה הכי שפיר דסתם מתני' ר"מ היא ועוד דסיפא ר"מ ריש' נמי ר"מ. שוב ראיתי בתוספות דנקטו דוקא ר' יוסי דאלו ר' יהודה לא מיתוקמא מתני' כותי' דתנן מלק בשמאל כו' דמטהר ואמאי כיון דהוה מליקה פסולה וצריך לומר מדרשא דאמר שם ס"ט ע"א ת"ר יכול תהא מליקה שהיא בפנים מטמא ת"ל טרפה ופי' רש"י כר"מ אתיא דאי ר' יהודה הא דריש לה לקמן להביא טריפה ששחטה בעוף טהור שמטמא יע"ש היטב וא"כ מתני' לאו ר' יהודה היא. ואני תמה על מ"ש התו' שם ד"ה

מלק בשמאל דכר' יהודה מצי אתיא א"כ במליקה פסולה אמאי מטהרת מידי טומאה דטריפה איצטריך טריפה ששחטה בעוף טהור שמטמא לר' יהודה דף ס"ט ע"ב יע"ש ודע דמה דמקשה ממלק בסכין דמשמע ליה מתני' ר"מ היא ואף דתנן זה הכלל כל שאין פסולו בקודש מטמא אבית הבליעה ואילו לר"מ הא איכא מלק ונמצאת טריפה אפ"ה מטהרת מליקתה וי"ל דשאני התם דריבה קרא זאת תורת הבהמה והעוף כדדריש ר"מ שם ס"ט ב' וזה הכלל לאו דוקא ואין למדין מכללות אף במקום שנאמר בהן חוץ והר"מ ז"ל בפ"ז מהלכות פסולי המוקדשין הלכה ד' כתב זה הכלל כל שלא היה פסולו בקודש מטמא לפיכך המולק ונמצא טריפה מטמא דפסק כר' יוסי וכלל גם טריפה בזה הכלל:

ובד"ה רבי היא וה"מ למימר בר קפרא היא עכ"ל ר"ל דאמר לעיל הטיל הכתוב בין בהמה לדגים לחייבו בב' א"א אלא בסימן א' ומקשינן לבהמה דבשחיטה אלא דאין מוכרח דאימא דהוקש לענין דדי לו בסימן א' ולעולם בשפיכה מקרא דושפך כדאמר לעיל הא כתיב זאת תורת הבהמה והעוף הא כתיב ושפך וע"כ זאת תורת לומר דמן הצוואר וה"ה לבר קפרא נאמר כן ומתנא דלעיל דאמר זאת תורת הבהמה והעוף מה בהמה בשחיטה הוה מצי לאתויי אלא דלא הוזכר שמו בפירוש ומש"ה אמר רבי היא וכה"ג כתב רש"י בפרק כל שעה בפסחים גבי תנור שהסיק בקליפי ערלה יע"ש היטב:

בא"ד תיקשי לרבי הא כהן אכול מליקה כו' ואפילו יחזיר סימנין עכ"ל אבל לעיל שם דמשני אין שחיטה לעוף מן התורה לא קשיא דאיכא למימר מחזיר סימנין לאחורי עורף ואף דדורס מה בכך לא גרע מנחירה אלא לרבי קשה וכן כתב בחדושי רשב"א ועיין במהר"מ מלובלין שכתב דאין טריפה בעוף במליקה יע"ש ורצה לומר דשאר טריפות פוסלין בעוף אלא טריפות שבירת המפרקת לא מטריף בעוף ואיני יודע למה כיון דתבר שדרה ומפרקת קודם נחיר' בסימנין אמאי לא הוה טריפה ועיין בזה:

גמרא ר"י אומר עד שישחוט וושט ווורידין משום דוושט סמוך לווורידין עכ"ל הר"ן ז"ל בריש פרקין הביא סברת רבינו משולם והראב"ד והב"י הביאו בסימן כ"ב דאם לא חתך בעוף הווורידין או כל הסימנין בשעת שחיטה צריך לחתכן בשעה שהדם חם יע"ש ואיני יודע דא"כ איך אמר ר' יהודה עד שישחוט וושט כו' והלא צריך ג"כ הקנה משום דם כמו ווורידין ואף אם נדחוק לומר דצריך לנקוב בקוץ הקנה כמו ווורידין והא דנקיט וושט משום דוושט סמוך לווורידין מ"מ לפי ס"ד דמקשה דר"י בדווקא נקיט קשה וי"ל דמ"מ צריך לנקוב גם הקנה בקוץ בשעה שהדם חם והא דלא זכר קנה משום דכל שכן הוא מווורידין ומש"ה לא הזכיר:

תיובתא דרב אדא בר אהבה הב"י כתב בסימן כ"א בשם כל בו שיש פוסקים דבעינן ווושט ותמה ב"י דהא איתותב רב אדא עכ"ל ור"ל מההיא בר אווזא כו' והב"ח ז"ל תי' דהם סברי א' בעוף לכתחלה נמי כלישנא בתרא דהשוחט ארובא קאי ואם כן לכתחלה מיהת בעינן ווושט ולא קנה דרב אדא לא איתותב אלא מה דפוסל דיעבד וההיא בר אווזא ,חשיב דיעבד כיון דא"א בע"א עד כאן לשונו הנה לפי זה אפשר דהם סברי דגם תי' ראשון דאמר לעיל איבעית אימא אא' בעוף לאו למימרא דלכתחלה בעינן שנים כפירש"י אלא ה"ק דאחד משמע כל דהו ואף קנה וזה דיעבד דוקא ולא לכתחלה בעינן ווושט דווקא ולא קנה כרב אדא ויש הוכחה להנך פוסקים דע"כ כך הוא דהנך פוסקים סבירא להו כשיטת התו' בריש פרקין ד"ה ר' יהודה דדוקא לכתחלה הוא דבעי ר"י חתיכת ווורידין מדמסיק לקמן רישא בחולין כו' אלא דקשיא קושית הר"ן שהקשה בריש פרקין דע"כ ר' יהודא אדיעבד קאי דאמר עד שישחוט וושט ווורידין דלכתחלה שנים בעי ולפי מ"ש א"ש דההוא תירוצא דאא' בעוף קאי ולכתחלה בעינן ווושט דווקא ומש"ה אמר ר"י ווושט ווורידין דלכתחלה בעינן ווושט ואיהו אלכתחלה קאי ולא נצטרך לדחוק דווושט סמוך לוורידין ומש"ה דייק לקמן שפיר רישא בחולין דע"כ ר"י אלכתחלה הוא דפליג מדנקיט ווושט ווורידין דרב פפא לא סבירא ליה הא דמשני משום דווושט סמוך לוורידין דההיא דחוי הוא ואדחוי לא סמכינן. ומיהו התו' וודאי סוברים איבעית אימא אא' בעוף דלכתחלה בעינן ב' סימנים שכן כתבו דף כ"א ע"ב ד"ה ואינו מבדיל דלקמן אמר אא' בעוף דלכתחל' בעינן שנים ויקשה קושית הר"ן דלפי תי' ראשון ע"כ ר"י אדיעבד פליג דאי לכתחלה היאך יאמר דדי בווושט ווורידין והא בעינן לכתחלה כל השנים ומיהו כבר כתבנו לעיל דהא איכא לדחויי ואין ראיית הר"ן מכרעת דא"ל אדיעבד קאי וה"ק באם שחט הווושט לחוד דדי בדיעבד אם נקב את הווורידין בשעה שהם חם די אבל אם לא עשה כן צריך א"א ולעולם כל שצלאו שלם בלא ווורידין שרי דיעבד וכבר כתבנו שם במתני' מה שיש לעיין בזה יע"ש:

ודע דאם נאמר א' בעוף לכתחלה לא א"כ אימא רב נחמן אדיעבד קאמר דכשר בקנה דקאי אא' בעוף וא"כ מאי קושיא מר' יהודא דאמר ווושט דלכתחלה בעינן ווושט ויש ליישב:

ברש"י ד"ה ממסמס קועיה דמא שנקרע צווארי' כו' ומשום דרוסה לא בעי למבדקיה עכ"ל לכאורה היינו לומר דא"צ בדיקה נגד כל החלל אלא דלאיזה צורך כתב זה כאן אלא דבא לומר דכאן ע"כ החששא הוא משום נקב הוא דהוה ואף דאזלינן בתר רובא וחזקה מכח רובא שאני הכא דאיתרע שנקרע העור מעל צווארו חיישינן שמא ניקב

הוושט ושמע מיניה דלענין נקב אין לוושט בדיקה מבחוץ דלא נימא דכאן משום דרוסה הוא דאמר וושט אין לו בדיקה לזה אמר ספק כלבא ספק שונרא אימור כלבא וע"כ משום נקב ושמעינן דלנקב אין לו בדיקה מבחוץ אלא מבפנים ואף דרש"י פי' בפא"ט מ"ג ע"ב ההיא ספק דרוסה דיש בדיקה לוושט לענין דרוסה מבחוץ כיון דארס רחב הוא לא חיישינן דלמא במקום ארס שחט וא"כ ע"כ הכ' משום חשש נקב הוא דהוה מ"מ מנא הא אימא עלן דרוסה אין בדיקה מועיל דאדום מבחוץ ולענין נקב יש בדיקה מבחוץ דכן הסברא נותנת לכך הכריח שיטתו דע"כ כאן משום נקב הוה חששא דידיה כיון דבא ממסמס קועי' ולא ידענו מה היה לו ודאי תלינן בכלבא או בקוץ ולא בשונרא וע"כ אין בדיקה לענין נקב או יאמר דזכר זה כאן מפני שאמר נבדקי' והדר נשחטי' כו' אלא נבדק' לקנה ולישחטי והדר נהפכי' לוושט ולא הזכיר כלל בדיקת הוושט מבחוץ ואלו היה החשש משום דרוסה היה צריך לבדוק הוושט גם מחוץ כמ"ש הב"ח ז"ל בסימן ל"ג אהא דכתב הרא"ש בפא"ט דאם לא נתחלחל הארס לפנים אזי ניכר טפת דם אלא חיישינן שמא נכנס לפנים ומש"ה צריך בדיקה מחוץ ומבפנים ומש"ה כתב רש"י כאן דמשום חשש דרוסה אין חשש ומש"ה לא הזכיר בדיקת הוושט מבחוץ והזכיר רק בדיקת הקנה נבדקי' לקנה ונשחטי' ולא אמר נבדקי' לתרווייהו ובפא"ט אבאר עוד יע"ש:

ובתו' ד"ה אתא כי ממסמס קועי' דמא וא"ת מה נ"מ אי תלינן בכלבא או בקניא או אפילו קניא בעי בדיקה עכ"ל ר"ל לפירש"י שפי' דחששא דכאן משום שמא ניקב הוושט א"כ מאי נ"מ דתלינן מכלבא או בקניא והלא בין כך ובין כך צריך בדיק' משא"כ לפי' ריב"א שפי' דכאן החשש משום דרוסה ושראו חתול רודף אחריו וכמ"ש הרא"ש א"כ בספק תלינן בכלבא או קניא ולא בעיא בדיקה כלל דלא חיישינן לנקיבת הוושט כמ"ש הרא"ש בשמעתין לפי' ריב"א יע"ש והא דיש לוושט בדיקה מבחוץ לענין נקב אלמא חיישינן לנקיבת הוושט היינו היכא שניקב עור הפנימי ע"י קוץ דאז חיישינן שמא גם החיצון ניקב דקרוב הדבר שהיה הקוץ מונח במקום צר מש"ה אמרינן דיש בדיקה מבחוץ לענין נקב ולא בנקרע העור לחוד דאוקמיה אחזקה ורובא. והא דאמרינן בפא"ט דף נ"ד בקוץ עד שתנקב לחלל אפשר דסימנין קשין הן אצל נקב נמי ועוד דלא דמי לר"ת ובפא"ט אכתוב עוד בעזה"י. ודע דמ"ש התו' דאמר למאי נ"מ לס' דרוסה ולא אמר לספק נקב וגם הרא"ש הביא זה ומאי קושיא והא איהו סובר דלא בעי בדיקה כלל לספק נקב ואין לומר לענין ישב לו קוץ בוושט מבפנים דחיישינן שמא ניקב החיצון וושט אין לו בדיקה מבחוץ דאם נאמר כפי' השני שם דף מ"ג ע"ב שמא הבריא ונתרפא א"כ בלא"ה לא שייך בדיקה מבחוץ ומאי אריא שהוא אדום ומש"ה אמר לספק דרוסה. ואפשר דרא"ש

סובר כפי' ראשון של רש"י שם דשמא הבריא ניקב עור החיצון יע"ש אלא דר"ש פוסק לקמן כראב"ן בפא"ט כעולא דאין חוששין שמא הבריא וא"כ אין ראייה מה דלא אמר נ"מ לספק נקב כיון דאין חוששין ויש ליישב. ועוד יש לפרש בלשון התוס' וא"ת מה נ"מ דאילו לשיטת ריב"א שפיר דאילו קניא מהני בדיקה ונקב יש לו בדיקה מבחוץ ואילו ספק שונרא חיישינן לספק דרוסה ואין בדיקה מבחוץ ובהמה אין לה תקנה אבל לפירש"י דגם בנקב אין תקנה א"כ לאיזה צורך תלינן בקניא ותירצו דא"צ כל החלל א"נ כו' ולפרש"י י"ל בהיפך תלינן בכלבא או בקניא לחומרא ואין לו תקנה, בבהמה ואילו לספק דרוסה היה תקנה דטפת ארס מינכר מבחוץ דרחב ומינכר ולא חיישינן שמא במקום נקב שחיט כמ"ש רש"י שם ואין זה נכון דא"כ אף בשונרא תלינן והוה לומר חיישינן שמא ניקב ועיין בראש שהביא ההיא בר אווזא דרב אשי נ"ג ב' ולא הא דספק כלבא תלינן בכלבא דמרב משמע שהיה מיקל יע"ש אלא דכתבנו בסמוך דמכלבא או שונרא נמי מוכח דלקולא היא:

דף כח:

בא"**ד** וכשניקב זה בלא זה כשר וכשניקב הפנימי היכא ידעינן שלא ניקב החיצון עכ"ל משום דניקב זה בלא זה משמע אף שפנימי ניקב ולא החיצון דכשר וע"כ דיש לווושט בדיקה מבחוץ לענין נקב ולפירש"י יש לומר דשם מיירי דתחוב קוץ בווושט וחיישינן שמא ניקב חיצון ג"כ דהוה, מקום ידוע מש"ה מהני בדיקה מבחוץ לענין נקב ג"כ משא"כ כאן דלא הוה מקום ידוע ועיין בי"ד סי' ל"ג ובחדושי רשב"א כאן ומש"ה לא מהני כאן בדיקה דצריך לבדוק כל אורך הצוואר ומש"ה לא מהני בדיקה מבחוץ לענין נקב כה"ג ועיין בי"ד ושם אבאר ועוד אפשר לומר דרש"י פי' שם אמר עולא ישב קוץ בווושט א חוששין שמא הבריא פי' שמא ניקב ונתרפא א"כ לדידן דלא קיי"ל כעולא א"כ תקשי איך אמר רב נחמן ניקב זה בלא זה כשר ואף בדיקה לא מהני שמא נתרפא ואפילו אין בו קוץ לעת עתה חיישינן לכך ועיין ברש"י שם ובראש מ"ג ע"ב מ"ש על הא מ"ש רש"י דאין לנקב בדיקה מבחוץ וע"כ ניקב זה בלא זה ע"י חולי דאין לחוש שמא ניקב השני כיון שאין רואין שם ריעותא כ"כ וכמ"ש התוס' בכאן ה"ה לרש"י כן ועיין בי"ד סי' ל"ג בפר"ח ובתב"ש ולקמן בפא"ט אבאר יותר בזה בעזה"י בא"ד ור"מ היכי אכיל בשרא דלמא ע"י בדיקה עכ"ל ר"ל דקרע עור החיצון וראה שאין נקב בחיצון ונקב זה בלא זה, כשר ומהרש"א ז"ל הקשה דפריך ור"מ היכי אכיל בישרא דחייש למיעוטא, וניחוש לספק דרוסה ועיין בחדושינו לעיל י"א ב' מ"ש שם דמדרוסה אין קושיא דאיכא חזקה

ג"כ משנולדה לא היתה דרוסה וחזקה עם רובא גם ר"מ מודה דאף מדרבנן לא חיישינן משא"כ חששא שמא ניקב אף שחי' יותר מי"ב חודש הוה חזקה שלא נתבררה ולא הוה חזקה כ"ש פסח וכדומה שהן בני שנה ולמ"ש הט"ז ס"ס ע"ט דטפת הדרוסה יזיק גם לוולד ועיין פר"ח שם א"כ ליכא חזקה אף בדרוסה יע"ש וכבר הארכנו בזה שם:

וברש"י ד"ה נבדקי' לקנה שאין נטרף אלא ברובו ושחיטה כשירה בעוף בסימן א' עכ"ל לרווחא דמלתא כתב כן לשיטתיה חיישינן לנקב ולא לדרוסה ומיהו בדרוסה אף בקנה במשהו טריפה דזהרי' מיקלא קלי ועיין בפא"ט נ"ג ע"ב גבי ההיא ספק דרוסה וברש"י שם אלא דניכר הוא בעור החיצון שהוא לבן בקנה אלא לרווחא כתב כן ומ"ש דדי בסימן א' אף לתי' ראשון לעיל לכתחלה בעינן בעוף ב' סימנים זה הוה דיעבד:

גמרא אמר ר"ח לא אמר ר' אלא בעוף הואיל וצולהו כולו כאחד אבל בבהמה לא צריך עכ"ל יראה לפרש לכאורה דר"ח בא לומר דלא תימא הא דתניא בברייתא לעיל ר' יהודה אומר בעוף עד שישחוט וושט וב' ווריד‍ין הא דנקיט עוף דדי בסימן א' מש"ה אין הדם יוצא כ"כ וצריך חתיכת ווריד‍ין משא"כ בבהמה ולפ"ז בעוף אי שחט ב' סימנין א"צ חתיכת ווריד‍ין לזה אמר ר"ח דלא כן הוא אלא עיקר טעמא דר"י בעוף הואיל וצולהו כא' אף בשחט ב' סימנים אפ"ה צריך ב' ווריד‍ין ולא בהמה דמנתחה א"א ועיין בר"ן ריש השוחט שכתב בשם רבינו משולם שאם לא שחט כל ב' סימנין צריך לנקבן בשעה שהדם חם כמו ווריד‍ין ובב"י סי' כ"ב והבאתיו לעיל. ויש לראות אמאי לא פליג ר"י במתני' אא' בעוף דצריך לנקוב סימן השני ג"כ כמו ווריד‍ין ואם נאמר דר"י לא פליג אלא לכתחלה יש ליישב זה ואם נאמר אף דיעבד פליג קשה גם בברייתא לא אמר אלא וושט וב' ווריד‍ין ואין לומר דוושט סמוך לווריד‍ין מ"מ המקשה לעיל דלא אסיק אדעתיה הו"ל להקשות כן דהא ס"ד וושט דווקא כו' ובמתני' י"ל דכ"ש סי' שני מווריד‍ין וא"צ לפלוג ובמקש' לעיל הומ"ל וליטעמיך כתב הרא"ש ז"ל אהא דאמר ר"י במתני' עד שישחוט הווריד‍ין אם שלם צלאו אסור דיעבד דלא כמ"ש התו' במתני' ד"ה ר"י אומר ואפ"ה כתב דר"ח במתני' אייריכתחלה ואדיוקא דמתני' קאי דיעבד סימן א' ולכתחל' ב' ואמר ר"י לכתחלה צריך ב' ווריד‍ין אף דמחתכו א"א דלמא ימליך ויצלה כא' עכ"ל אף שהוא סובר דר"י נמי דיעבד פליג אפ"ה פי' דר"י לכתחלה אייריכתחלה משום קושיא דרב פפא דדייק רישא בחולין ומנלן דלמא רבנן אדיעבד פליגי ולהכי פירש דר"י אמר לכתחלה אף רוצה לנתחו א"א אפ"ה צריך חתיכת ווריד‍ין ורבנן פליגי אף לכתחלה ודייק שפיר רישא בחולין ואין להקשות דלמא ר"י אדיעבד קאי אא' בעוף ורבנן אדיעבד הוא דפליגי ומנלן למידק רישא בחולין י"ל מדלא תנן ר"י פוסל כמו דתנא בתוספתא ר"י פוסל והר"ן

תי' בזה משום דאיכא תקנה בחתיכ' אבר יע"ש ורא"ש לא ניחא ליה בתי' זה ולכך פי' אלכתחלה קאי אף שרוצה לנתחו א"א. ולפי דברי הרא"ש ר"ח בא לומר לא אמר ר"י אלא בעוף הואיל וצולהו כא' רוצה לומר אף שמנתחו הואיל ולפעמי' צולהו כא' בעי חתיכת וורידין וזה שאמר הואיל וצולהו ולא אמר לפי שצולהו כמ"ש הרא"ש במשנה משא"כ ברייתא דנקיט וושט וורידין דאדיעבד קאי דאילו לכתחלה בעינן ב' סימני' ובהא ודאי בהמה שרי דיעבד דמנתח' אבר אבר ור"ח אמתני' קאי דפליג ר"י אלכתחלה וכמ"ש הרא"ש ואשמעינן דאפ"ה דווקא בעוף אבל בבהמה אף לכתחלה לא ואשמעינן ג"כ דפליג אלכתחלה וכמ"ש הואיל וצולהו ולא לפי:

כתב הטור בי"ד סימן כ"ב בשם בה"ג דאף בבהמה חתיכת וורידין בעינן והב"י תמה עליו דהא ר"ח לא אמר ר"י אלא בעוף ותי' דעיקר תקנה הוא משום עוף עכ"ל והנה יש לומר דבה"ג סובר דיעבד אסור כשצולהו שלם כרשב"א ושאר פוסקים ומש"ה אמר לא אמר ר"י אלא בעוף דאסור דיעבד אבל בהמה דיעבד אין איסור והא דאמר אבל בהמה לא צריך היינו שאין צריך שום תקנה בדיעבד היינו שיחתוך סביב הווורידין הבשר כדי נטילה אבל לכתחלה בעינן גם בבהמה חתיכת וורידין שוב ראיתי בבכור שור שכתב קצת כעין זה יע"ש. ודע דדעת בה"ג א"כ דיעבד נמי אסור דאל"כ בהמה לא הוה לן למגזר לכתחלה דלמא יצלנו שלם דא"נ כך לא עביד איסורא וגזירה כי הא לא מצינו ועיין י"ד סי' א' גבי רוב מצוין ע"ס שיבדקנו ובדוכתי טובא יע"ש ומ"ש ב"י דעיקר תקנה היא משום עוף היתה ור"ל דר"ח אשמעינן דל"ת דר"י צריך חתיכת וורידין שיהיו בשחיטה ולכך אמר דעיקר תקנה משום דם ובעוף ולאח"כ גזרו אף בבהמה ומ"מ די בנקובת קוץ בשעה שהדם חם אלא דקשיא מברייתא דאמר ר"י בעוף עד שישחוט וושט וב' וורידין והתם דינא קמ"ל ומאי איריא עוף בהמ' נמי וי"ל דבריית' לענין דיעב' איירי דקאי אא' בעוף ומש"ה דוקא עוף ולא בהמה משא"כ ר"ח דקאי אמ"ת ור"ל לכתחלה פליג כמ"ש הרא"ש מהא דר"פ דאמר רישא בחולין וכמ"ש לעיל וע"כ דאדיוקא קאי שנים לכתחלה ואמר ר"י עד שישחוט וורידין גם מדלא אמר ר"י פוסל וכמ"ש לעיל ועלה קאי ר"ח לא אמר אלא בעוף משמע בהמה אף לכתחלה א"צ וקשיא ליה שפיר וליכא לתרוצי כמ"ש לעיל בסמוך וע"ז תי' הב"י דר"ח אמר לא אמר ר"י אלא בעוף דעיקר תקנה היה משום עוף כו' משא"כ ברייתי' דקאי אדיעבד שפיר אמר ר"י בעוף דוקא וכדכתיבנא ודע דהפרישה בי"ד סימן כ"ב כתב אף לדעת ר"י בעל התו' דיעבד שרי אפ"ה לכתחלה אסור אף כשרוצה לנתחו א"א הואיל ורוב פעמי' צולהו כא' ולא דמי לסימן א', גבי רוב מצוין יע"ש בפרישה והדין עמו מדלא כתב הטור לא יאמר אנתחנו אבר אבר לאחר מחלוקת

ר"י ורא"ש אלא מקודם מחלוקתם ש"מ דלכ"ע נוהג דין זה ולפ"ז הא דאמר ר"ח לא אמר ר"י אלא בעוף ולא אמר סתם לא אמר ר"י אלא בצולהו שלם ויהי' בכלל ן בהמה בין עוף אלא ודאי בעוף כשרוצ' לנתח א"א אסור ובהמה אם מנתח א"א שרי לכתחל' ולפי' ר"י בעל התו' הוא דליכא למגזר מידי דא"נ צולהו שלם אין איסור דיעבד ולא שייך מ"ש הדרישה דבעוף רובו לצלות שלם משא"כ בהמה רובא לנתחה וליש מי שסובר דאף דיעבד אסור אפ"ה בבהמה שרי לכתחלה דאין דרך לצלותו שלם כלל כו' אם לא מיעוטא דמיעוטא ולא גזרינן וזה לא כבה"ג ומש"ה תי' הב"י מה שתי' יע"ש:

כתב הטור בשם רבינו אפרים דווקא בצלי הוא דשרי בבהמה אבל בבישול אף בבהמה צריך חתיכת וורידין יע"ש וראייתו מדאמר ר"ח הואיל וצולהו ולא אמר סתמא הואיל ולא מנתחו א"א וליש מי שסובר דלאו דווקא הוא רבותא קמ"ל דאף בצלי אפ"ה בשלם צריך חתיכת וורידין ולדעת רבינו אפרים אפשר דחכמים מודים לר"י בבישול וע"כ לא פליגי חכמים עליה אלא בצלי ואמרו דא"צ אף לכתחלה חתיכת וורידין אבל בבישול צריך ולפ"ז מאי פריך לעיל שנים בבהמה לכתחלה לא עד לישחוט וליזול אימא דלכתחלה צריך חתיכת וורידין בבישול אף לרבנן דפליגי עלי' דר' יהודה וי"ל:

בתו' בד"ה רב אמר מחצה על מחצה כרוב וגבי פסוקת הגרגר' נמי מחצה קרי רוב עכ"ל ר"ל דהוא רוב במחשבת הלב ועי' בטי"ד סי' כ"א ומיהו בקושייתם דלא אסקי אדעתיה הא הו"מ לאקשויי מרישא ורובו שא"כ משמע דווקא רוב ולפי מ"ש הרשב"א בחדושיו א"ש דמצינו לומר ורובו שא"כ פי' שאם הניח רוב טריפה ומיניה הא מחצה על מחצה כשר ומש"ה לא קשי' להו מרישא ואי תיקשי מסיפא רוב א' בעוף ורוב ב' בבהמה שחיטתו כשירה גם לפי תי' הרשב"א דמשמע דווקא רוב ולא חצי י"ל דסיפא איירי בקדשים ומשום דלדם הוא צריך אלא דא"כ לא הוה רובו דרישא כרובו דסיפא וכה"ג כתב מהרש"א דף כ"ט ע"א תו' ד"ה אבל בחולין ומש"ה פריך ליה מרישא מחצי א' בעוף וכמו שאבאר לקמן. ובעיקר קושייתם לא ידענא דהא לפי ה"א זו דפלוגתייהו לענין שחיטה קאי ע"כ לענין טריפות מודה רב דמחצה אינו כרוב מדקתני הרי שהיה חצי קנה פגום וכדמסיק לפי ה"א זו אמר רבא שאני לענין טריפות דבעינן רוב הנראה לעינים עד דאקשי ליה אביי ולא כ"ש הוא ויש ליישב דקשיא להו אמאי לא מקשי דרב אדרב דאילו מברייתא איכא למימר רב תנא ופליג ולזה כתבו דמעובדא דבדקה ברוב עובי' אין קושיא דמחצה רוב במחשבת הלב הוה:

דף כט.

גמרא לא בעוף וממ"נ אי מחצה על מחצה ברוב כו' לא עבד כלום עכ"ל עיין במהרש"א וכוונתו דמש"ה אסר ממ"נ דה"א לענין שחיטה בעינן מדרבנן רובא ובטריפות במחצה נמי מיטרפא ולכך אמר ממ"נ דל"ת דשחט חצי קנה ושהה מדרבנן מיהת פסול לזה אמר דרבנן לא אמרי דבעינן רובא אלא מחמת גזירה דלמא לא אתי למיעבד מחצה והלכך בכה"ג ליכא למיחש למידי דאי לא שחט מחצה וישהה ומה בכך והא במיעוט קמא דקנה אין שהיה פוסל ולהכי אף מדרבנן שחיט' כשירה וע"כ כן הוא דאי מן התורה למה לי וגמרה כו'. ועיין בס' אשל אברהם לקמן דף ל' ע"ב בתו' ד"ה החליד דמשמע מדבריו דמדרבנן יש לפסול כה"ג ולפי מ"ש ליתא ואף אם נאמר דשחיטתו כשירה היא מן התורה ולא מדרבנן והא דנקיט וגמרה לאו דווקא אלא ושחט לרבותא דאף דשחט אח"כ לא הוה שהי' דאין שהי' במיעוט בתרא מן התור' ובעיא דר"פ לקמן החליד במיעוט בתרא או בשהי' הוא מדרבנן וכמו שאבאר שם זה אינו חדא דהא תני' בריי' אחרת בתוספת' שחט רוב גרגרת וגמרו לזמן מרוב' כשר יע"ש בתו' ד"ה החליד לקמן ועוד דהאיך תלוי האי דינא דמיעוט בתרא לקמן שחט חצי גרגרת ומיהו זה יש ליישב והנכון כמ"ש בסמוך:

אמר רבא שאני לענין טרפות דבעינן רוב הנראה לעינים השתא הדר ממה דהוה סבור מעיקרא דלענין טריפה נמי מחצה רוב הוה ולפי זה אה"נ דמיתוקמא הא ברייתא דשחט חצי גרגרת אף בבהמה ולענין טריפות בעינן רוב הנראה לעינים ומש"ה לא מיטרפא בשחט חצי קנה והא דלא אמר אלא משום שלא הוזכר אמורא מקודם על קשיא דשחט חצי גרגרת וסתמא דתלמודא הוא דמשני לא בעוף לא ר"פ מש"ה לא אמר אלא ולקמן בתו' ד"ה החליד דף ל' ע"ב אבאר באורך בעזה"י:

ובפרש"י בד"ה רוב הנראה לעינים כלומר רוב גמור שהוא ניכר עכ"ל הרשב"א ז"ל בחדושיו כתב כחוט השערה יותר ממחצה כשר והפר"ח בי"ד סי' כ"א ס"ק ג' כתב דאדרבה בדברי רש"י משמע רוב גמור לא במדידה יע"ש שהאריך ולכאורה היה נראה דמש"ה פירש"י רוב הניכר משום דלפום סברא דהשתא אמאי בשחט חצי קנה פגום כשר אמאי נגזור מדרבנן מחצה אטו רוב פסוק נמי אתי להכשיר כמו דגזרינן מחצה דלמא לא אתי למיעבד מחצה ה"ה הכי נמי הוי למגזר בחצי קנה פגום דפסול דלמא יכשיר בכ"ש יותר פסוק ולכך פירש"י כאן דבעינן רוב גמור וניכר ולפ"ז אין לגזור בחצי קנה פגום וכשר ואה"נ אם היה כ"ש יותר מן חצי מדרבנן אסור תו דגזרינן אטו רוב גמור ולפי זה אין ראי' למ"ש הט"ו בסימן כ"א ועיין בתבואת שור סימן כ"א משא"כ למסקנא דמסיק מחצה אינו כרוב איכא למימר דלא גזרינן כלל דלמא לא אתי למיעבד וה"ה

בטריפות לא גזרינן ומש"ה חצי קנה פגום בצמצום כשר הא כחוט השערה טפי ממחצה פסוק טריפה. ודעת הפר"ח שם דאף באמת כן הוא דגזרינן בשחיטה רוב מצומצם אטו מחצה יע"ש וקשיא לי א"כ בחצי קנה פגום אמאי כשר הא איכא למיגזר אטו כ"ש יותר דהוה מ"ה לדידי' ודוחק לומר דלא גזרו כה"ג דמאי שנא:

והנה בדרך פלפול י"ל דרש"י לשיטתי' שפיר' לעיל אי בעית אימ' אא' בעוף דלכתחלה בעינן שנים ולא פי' דלכתחלה בעינן חתיכת ווורידין בעוף והוא כעין קושי' התוס' ד"ה שנים וכאן לא שייך תירוצ' וצ"ל דר"י לא פליג אדרבנן אלא לכתחלה ורבנן אף לכתחלה א"צ חתיכת ווורידין ומנא לי' לרש"י זה אלא ע"כ מהו כ' התו' במתני' מדאמר ר"פ לקמן רישא בחולין יע"ש וא"כ הא דאמר לקמן הי בחולין והי בקדשים יש לראות לאיזה צורך אמר כן ומה נ"מ ועיין במהר"מ מלובלין לקמן ושם אבאר ואין לומר דנ"מ לענין חתיכת ווורידין אי בקדשים ומש"ה סובר ר"י דבעינן חתיכת ווורידין דלדם הוא צריך ולא בחולין דנורא משיב שייב וקפשיט אי בקדשים אמאי פליגי רבנן עלי' והלא כ"ע מודים דלדם הוא צריך וא"כ מנלן דר"י לכתחלה פליג אימא דיעבד ואפילו הכי פשיט שפיר רישא בחולין דאי בקדשים דוקא פליג ר"י ומשום דלדם הוא צריך ודאי דלא פליג כ"א אלכתחלה פליג כמו שאבאר לקמן גבי הי בחולין בשם הרשב"א והר"ן ז"ל ואין לומר דנ"מ הא דאמרינן השוחט דיעבד אא' בעוף ואי אחולין שפיר אבל אי בקדשים משום דלדם הוא צריך ובעי לכתחלה כל שנים אבל חולין אימא אף לכתחלה סגי בסימן א' ז"א דהא רש"י כ' בפ"ק כ"א ע"ב ד"ה ואינו מבדיל דאף לכתחלה אין מצוה כ"א סי' א' בעוף וכמ"ש הישו"ש כאן בפרקין סימן א' דעת רש"י כרי"ף דהלכה כל"ב וא"כ אין לומר דסתמא דתלמודא בעי הי בחולין לומר דבחולין בעינן ב' סימנין וקפשיט רישא בחולין דלא כהלכתא ואין לומר דנ"מ ארובא אי רישא בקדשים אבל חולין אף לכתחלה די ברובא ז"א דהא תנן בסיפא רוב א' בעוף ורוב שנים בבהמה שחיטתו כשירה דמשמע דיעבד כמו שאבאר לקמן בשם הרשב"א גבי סיפא בקדשים יע"ש דאל"כ הוה למתני כשר לחודי' לא שחיטתו כשירה וא"כ אי רישא בקדשים סיפא חולין ואין נ"מ וצריך לומר דמש"ה בעי הי בחולין והי בקדשים דאנן קיי"ל רובא דמינכר בעינן ולא די כחוט השערה יותר ממחצה והנה מתני' דקתני חצי א' בעוף וא' וחצי בבהמה שחיטתו פסולה משמע הא כחוט השערה יותר מן מחצה כשר אלא דמתני' חצי א' בעוף הוא ג"כ סיפא ואיירי בקדשים כמ"ש התוספות ד"ה אבל בחולין ומשום דבקדשים ליכא למגזר אטו מחצה דכהנים זריזין הם וכדמסיק בהעור ורוטב דף קכ"ג ע"ב ובתוספות שם ד"ה עולת עוף לריב"ש לגזור דיהא דוקא רוב הניכר ומשני כהנים זריזין משא"כ חולין ועיין פר"ח

סימן כ"א ס"ק ג' יע"ש ולפ"ז שפיר שאל הי בחולין והי בקדשים דאי רישא בקדשים וסיפא חולין ה"ה חצי א' דהוא סיפא דמתני' איירי בחולין ודוקא חצי פסול הא כ"ש יותר מן מחצה כשר וקפשיט לי' דרישא בקדשים לא איירי אלא סיפא וחצי פסול הוא בקדשים הא בחולין בעינן רוב הניכר לעינים דגזרינן שפיר אטו מחצה ולזה הכריח רש"י לשטתי' דבעינן רוב הנראה וניכר דוקא:

והנה ראיתי להתבואת שור בסי' כ"א ס"ק ב' אהא דהביא פר"ח ראי' מפ"ק כ"א ע"א כיצד מולקין חטא' עוף סי' או רובו ובעולה שנים או רוב שנים ומסיק שנים שדומין לשנים דלכתחלה בעינן רוב הניכר ודיעבד רוב המשוער בצמצום אלמא אי בעוף לא הוה קתני שנים ה"א רוב שנים רוב הניכר ותמוהים דבריו דאיפכא מסתברא דרוב הוא בצמצום וקתני שנים לאשמעינן לכתחלה בעינן רובא דמינכר עכ"ל ואני תמה מאוד על השגתו שהוא ז"ל הביא דברי פר"ח והבין בו כוונה אחרת והמעיין בדברי פר"ח יראה להדיא שהוא ז"ל פי' שנים שדומי' לשנים היינו ברוב מצומצם כשר אף לכתחלה ובריייתא מסייע ליה דכיצד מולקין משמע כל הברייתי' איירי לכתחלה וז"ל הפר"ח ומשני שנים שדומי' לשנים פי' דאי הוה תני רוב שנים ה"א רובא דמינכר לכך תני שנים דהיינו רובא דמינכר וע"כ רוב שנים היינו רוב מצומצם אלמא כל היכא דתנן רוב היינו רובא דמנכר הרי דבריו ברור מללו. ואמת שפי' תב"ש בגמרא היא פירש"י ז"ל שם דומין לשנים דלכתחלה בעינן רובא דמינכר או רוב מצומצם והאי או רוב מצומצם היינו דיעבד דאי לכתחלה הא דיעבד נמי פסול במחצה דהא סיפא חצי א' בעוף איירי בקדשים ופסול, אבל הפר"ח מפרש להדיא דלכתחלה או רוב משוער וכ"ש רוב הנראה כשר וכמ"ש. ומנא לי' זאת לפר"ח לפרש בגמ' פי' אחר ממה שמפרש רש"י ז"ל אומר אני שיש ללמוד כן מתורתו של הרשב"א ז"ל בחדושיו אהא דסיפא בקדשים ורובו של כ"א ובעולה רוב שנים שהקשה שחיטתו כשירה משמע דיעבד והא לראב"ש אף לכתחלה מצותו ברוב שנים ומאי קושיא דלמא הכי ברוב מצומצם איירי לשיטת הרשב"א דסובר בחולין כחוט השערה די יותר ממחצה ומש"ה נקיט דיעבד לכתחלה בעינן רובא דמינכר ש"מ דס"ל דרוב מצומצם נמי כשר לכתחלה לראב"ש וע"כ הא דקתני לעיל הדומין לשנים הכי פירושו לגלויי על רוב שנים ותרווייהו לכתחלה הוא דהוה דכיצד מולקין משמע לכתחלה וזה שכתב הרשב"א הא משמע דרוב שנים די לכתחלה אף מדרבנן וכמו שאבאר לקמן בעזה"י וא"כ שפיר הקשה פר"ח דברי רשב"א אהדדי דאיהו פסק דרוב מצומצם נמי סגי והא איהו מפרש הדומין לשנים לגלויי דרוב הוא רוב כ"ש הא כל היכא דתנן רוב הוא רוב הניכר ממש. ובזה א"ש מאי דכתב שם מדאמר שאני כהנים זריזין

הם ש"מ בעלמא בעינן רוב גדול עכ"ל ולכאורה אימא בעולה לכתחלה די ברוב מצומצם וחולין דיעבד מיהא ש"ד ולא לכתחלה אלא דכתב כן לדידן דאנן כפירש"י ז"ל סבירא לן דלכתחלה רובא דמינכר ודיעבד די ברוב מצומצם ושנים הדומין לשנים לכתחלה כו' א"כ הא דפריך עולת העוף ליגזור אדיעבד קאי וא"כ שפיר מוכח בעלמא אף דיעבד אסור אמנם מ"ש מכלל דבעלמא מצריכין רוב גדול יש להשיב על דבריו דע"כ לא פריך ליגזור אלא בעולת העוף לראב"ש דאסור להבדיל כל השנים פריך שפיר ליגזור דבעינן רובא דמינכר דלמא לא אתי למעבד רובא דלא ליבדיל כמו בטלית התם משא"כ בחולין הקושיא מעיקרא ליתא מהיכא תיתי לגזור כיון דשרי ומצוה נמי איכא לכתחלה להבדיל בחולין כל השנים וכמ"ש התוספות דף כ"א ע"ב ד"ה ואינו מבדיל בסימן א' יע"ש היטב וא"כ אין ראי' כלל לומר בעלמא צריך רובא דמינכר אף דיעבד דמה"ת לגזור וכמ"ש כאן ומה שיש לי להאריך בסוגיא דהעור ורוטב ברשב"א ובחמש שיטות שם אבאר שם באורך בעזה"י:

ע"ש גמ' אי אשמעינן חולין דלאו לדם הוא צריך אבל קדשים אימא לא תסגי ברובא עד דאיכא כולה עכ"ל וה"ה דהו"מ למימר דה"א בקדשים מחצה סגי דבחולין הוא דבעינן רובא אבל קדשים דאיכא נמי שדרה ומפרקת במחצה סגי כמו דמחלק לעיל למ"ד וושט ולא קנה שאני מליקה דאיכא שדרה ומפרקת וה"נ כן אלא שאין זה קושיא דהא קתני חצי פסול דהיינו סיפא דאיירי בקדשים ואף בלא יתורא דמתני' סיפא בקדשים כמ"ש מהר"מ מלובלין ז"ל דכ"א אית ליה דסיפא בקדשים מהא דהשוחט ב' ראשון וכמו שאבאר לקמן וא"כ ידעינן בקדשים מחצה פסול ולכך אמר דה"א בקדשים לא תסגי לי' ברובא ואי קשיא הא נמי שמעי' מסיפא חצי פסול הא רובא כשר אף בקדשים וכן הקשה הרשב"א ז"ל ותי' דהכי אורחא אף דאתיא מדיוקא תני לה בהדיא ומש"ה אמר דעיקר לאשמעינן דבקדשים ברובא סגי משא"כ מחצה דפסול בקדשים הא תנן לה בהדיא חצי פסול והיינו סיפא דאיירי בקדשים ועיין תוספות ד"ה אבל בחולין כו' ויש לעיין אלמא בלא החזיר והא בהחזיר ואין להאריך:

ודע דקושית הרשב"א אפשר לתרץ דאי לא הוה תנן ורוב א' בעוף לא הוה מוקמינן חצי א' דפסול בקדשים אלא בחולין ומשום אחד ומחצה נקיט לה כמ"ש התוספות ד"ה חצי במתני' יע"ש משא"כ עכשיו דתנן משנה יתירא רוב א' בעוף וע"כ בקדשים וה"ה חצי א' דהוא סיפא איירי בקדשים אבל לפי מ"ש מהר"מ מלובלין מדנקיט תרי צריכותא ע"כ ידע הי בחולין והי בקדשים ואף בלא יתורא הוה ידעינן דאיירי בקדשים תקשי שפיר קושית הרשב"א דא"נ הוה תנן חצי לחוד הוה ידעינן דאיירי בקדשים תקשי שפיר

קושית הרשב"א דא"נ הוה תנן חצי לחוד הוה ידעינן דאיירי בקדשים דהיינו סיפא דומיא דהשוחט ב' ראשון דאיירי בקדשים כדמסיק רב אשי אלא שיש ליישב קושית הרשב"א דאי לא הוה תני רוב א' בעוף ה"א דמחצה על מחצה כשר בחולין ורוב א' כמוהו מחצה נמי רוב קרוי לי' במחשבת הלב או כמ"ש הרשב"א לעיל דלא תימא רובו שא"כ הרוב המשוייר שלא שחט הוה ככולו ומחצה כשר וחצי א' דפסול בקדשים ומשו' דלדם הוא צריך וכקושי' מהרש"א בתו' ד"ה אבל בחולין דהשתא לא שייך תי' שלו דלא הוה רובו דרישא כמו רובא דסיפא כיון דלא הוה תני כלל רובו דסיפא ולהכי תנן רובו לומר דרישא נמי הוה דומיא דהכי ודוקא רובו ולא חצי אלא דהוה עיקר חסר מן הספר ועוד דאין נכון לומר כן לומר דתני סיפא לגלויי על רובו דרישא:

אבל חולין דלדם לא צריך אימא בפלגא סגי לי' עכ"ל בכאן לא קשה אמאי לא אמר משום דאיכא שדרה ומפרקת סגי ברובא ובחולין לא תסגי עד דאיכא כולא יש לומר דהא תנן רוב שנים בבהמה דכשר ובזה אין חילוק בין חולין לקדשים וה"ה לענין רוב א' בעוף אין חילוק כיון דחזינן דרובו ככולו משא"כ לעיל קשיא לן שפיר אימא דאיצטריך רוב א' בעוף דל"ת בפלגא סגי משום דאיכא שדרה ומפרקת ואי דלמה לי רוב ב' בבהמה איידי דתנן רוב א' בעוף תני רוב שנים כו' וכה"ג כתבו התו' במתני' ד"ה חצי א' איידי דחצי וא' בבהמה יע"ש. והו"מ למימר דרובא לכתחלה כשר אלא לתירוצא דהשו' אא' בעוף קאי ומ"מ קשה דה"א רוב בבהמה לכתחל' בחולין ולכך תני רישא דיעבד דוקא הי בחולין והי בקדשים עיין במהר"מ מלובלין ז"ל והנה יאמר בזה דנ"מ לדינ' הי בחולין לא מיבעי' לתי' א' לעיל דהשוחט קאי אא' בעוף פריך שפיר לידע אי רישא בקדשים ובחולין אף לכתחלה די בסימן א' אלא אף לתי' ב' דקאי ארובו שא"כ וא"כ א"נ סיפ' בחולין הא קתני רוב א' בעוף שחיטתו כשירה והיינו דיעבד וכמ"ש הרשב"א וכמו שאבאר לקמן מ"מ נ"מ לדינא לפי שיטת הפר"ח דבעינן רובא דמינכר והיינו בחולין ולא בקדשים וכמ"ש לעיל וא"כ אי רישא בקדשי' וסיפא בחולין וה"ה חצי א' דהוא סיפא איירי בחולין ועיין תו' ד"ה אבל חולין יע"ש א"כ מוכח דאף חולין מחצה פסול, הא כחוט השערה יותר ממחצה כשר ולכן שאל לידע אי רוב מנכר כו' ודע דאף לפי תירוץ קמא לעיל דהשוחט אא' בעוף קאי אפ"ה אפשר דוקא בקדשים ואי דבחטאת העוף אסור להבדיל יותר מסימן א' י"ל דאתיא כראב"ש וכמ"ד בזבחי' מאי לא יבדיל שא"צ להבדיל ועיין לעיל כ"א ב' בתו' ד"ה ואינו מבדיל יע"ש ומכ"ש דא"ש טפי לפי שיטת הר"מ ז"ל בפ"ז מהל' מעה"ק דלא יבדיל היינו הראש מגוף אבל כל השנים רשאי להבדיל כו' א"ש בפשיטות דיעבד ולכתחלה צריך כל השנים משום דלדם הוא צריך לא בחולין:

מאי א' רוב של כ"א ובדין היא דליתני עכ"ל ורש"י ז"ל ד"ה מאי א' ה"ג ולא גרסינן אלא עכ"ל יראה לפרש דמתחלה אמר ואי ס"ד רישא בקדשים והא איכא עולת העוף דבעי ב' סימנין והיינו כרבנן דפליגי על ראב"ש וסברי כל השנים והשתא דמסיק סיפא בקדשים ורוב של כ"א ואחד וע"כ מתני' ראב"ש דעולת העוף רוב שנים והיה ראוי להיות הגי' אלא והדר בי' ממה דהוה אמר מעיקרא ועולת העוף ברובא דווקא ולזה אמר רש"י דלא הדר כלל והא דאמר והאיכא עולת העוף דבעי ב' סימנין היינו נמי דראב"ש וכמ"ד לא יבדיל א"צ להבדיל והא דכתיב והקריבו בעולת העוף לומר דבעי דווקא רוב שנים וה"ה אי בעי כל השנים רשאי והא דאמר כמשפט חטאת העוף אחוז הראש בגוף היינו אם ירצה ה"נ כן הוא וכמו שאבאר לקמן בלשון הרשב"א ז"ל בעזה"י וא"כ שפיר אמר והאיכא עולת העוף דבעי ב' סימנין לכתחלה מדרבנן אף לראב"ש משום דלדם הוא צריך או משאר טעמים ולבסוף אמר מאי רוב א' של כ"א וא' והיינו דיעבד דוק דשחיטתו כשירה משמע דיעבד ולכתחלה בעינן כל השנים אף לראב"ש ובריייתא דפ"ק דף כ"א ע"א שנים או רוב שני' מיתוקמא כולה כראב"ש וכדבעינן למימר לקמן אי"ה בפרק העור ורוטב קכ"ג ע"ב גבי עולת העוף לראב"ש יע"ש ועיין לעיל כ"א ב' ובחדושי הרשב"א וריטב"א וחמש שיטות בשם הר"ן דלראב"ש אם רצה להבדיל מבדיל בעופו' והקריבו לחלק וכמשפט דל"ת שצריך כל השנים דווקא לכך כתיב כמשפט מה התם אם רוצה אוחז הרא"ש בגוף כו' ובסמוך אבאר יותר והא דאמר לעיל כ"א א' ולראב"ש רוב שנים דוקא ולרבנן שנים היינו למ"ד לראב"ש לא יבדיל בחטאת העוף שאין רשאי וה"ה בעולת עוף דכמשפט כו' לומר מה התם אינו רשאי ובפ' עור ורוטב אבאר עוד ולכך כתב רש"י דל"ג אלא:

לשון הרשב"א ז"ל בחידושיו וראב"ש היא דאמר בעולה רוב שנים קשי' לי והא שחיטתו כשירה משמע דיעבד ואילו בחטאת כתיב לא יבדיל ועוד דעולת העוף רוב שנים דוקא לראב"ש כדאמרינן לעיל כ"א א' וי"ל דכאן כמ"ד לא יבדיל א"צ להבדיל ולעיל כמ"ד דאסור להבדיל ופלוגתא היא בזבחי' ס"ז א' והא דתנן שחיטתו כשירה כו' דיעבד מדרבנן לכתחלה שנים ואינו מחוור דמשמע אף לכתח' רוב שנים ואף מדרבנן וי"ל דאיירי בבהמה דיעבד אבל בעוף אף לכתחלה והיינו דאמר וראב"ש דאמר לכתחלה רוב ב' דאל"כ לא הוה לי' לומר אלא וראב"ש דאמר רוב שנים ותו לא עכ"ל העתקתיו מפני שיש ללמוד ממנו כמה הלכתא גבירתא ולפרש דבריו הנעימים הנה מה שכתב וראב"ש היא דאמר לכתחלה ברוב שנים בגמרא שלפנינו ליתא להאי גי' כלל וצ"ל שבנוסחתו היה כתוב מאי רוב א' של כ"א וא' וראב"ש היא דאמר לכתחלה ברוב שנים ואף לפי ג' גמרא שלנו סתמא כפירושו דכראב"ש אתיא דלרבנן צריך דוקא כל השנים ולא סגי

ברוב שנים וכדמסיק לעיל כ"א א' וב' יע"ש ומה שהקשה דאיך תנן בסיפא רוב א' בעוף שחיטתו כשירה הא בחטאת העוף לא רשאי יותר מסימן א' דלא יבדיל כתיב ושחיטתו כשירה משמע דיעבד ומאי קושי' דמ"מ לכתחלה צריך כל הסימן ולא סגי ברוב א' וי"ל דקשי' לי' שפיר דאמאי לא סגי לכתחלה ברוב סימן א' ואי דלמא הא אתי למעבד רובא הכי נמי איכא למגזר בכל הסימן שלא יבדיל יותר מסימן א' ואם כן מה"ת לומר דגזרינן מדרבנן דבעינן כולו אי משום דלמא לא אתי למעבד רובא הא גם להיפך י"ל דלמא יבדיל יותר מסי' א' וגם אי טעמא משום דם או שאר טעמי' מ"מ לא הוה לאצרוכי לכתחלה כל הסימן דאיכא למגזר שמא יעשה יותר ויהא פסול משום הבדלה ועיין בר"ן בחמש שיטות בהעור ורוטב קכ"ג ע"ב עולת העוף לראב"ש לגזור דלא סגי ברוב מצומצם והקשה דאי רוב גמור יעבור על לאו דלא יבדיל הגם שיש לחלק מ"מ נ"ל כן כוונתו דאי לאו הכי הא קתני בפ"ק כ"א א' כיצד הוא עושה חותך כו' סימן א' או רובו הרי דבכל הסימן אינו עובר על לאו דלא יבדיל אלא מ"ט לא יבדיל היינו דודאי אין להצריך לכתחלה דווקא כל הסימן ומה"ט דכתיבנא. גם היה לו להקשות מברייתא דכיצד מולקין דמשמע לכתחלה ואף ברובו סגי לכתחלה כמו שאבאר לקמן דלדידיה משמע דכיצד מולקין לכתחלה אכולהו קאי וה"ה ארובא וה"ה אסיפא וכמו שיתבאר בסמוך ומ"ש עוד דעולת העוף דוקא רוב שנים ולא שנים ממש הוא ממה דאמרינן לעיל שנים לרבנן ורוב שנים לרבי אליעזר ב"ר שמעון וכן ע"ב אמר מה להלן אחוזה הראש בגוף ומזה א"כ איך אמר כאן דרוב א' של כל א' וא' ואיך וכלול עולת העוף במתני' דמשמע הא לכתחלה בעינן כל השנים והא אסור להבדיל וע"ז תי' דההיא דהכא כמ"ד א"צ להבדיל ולעיל כמ"ד צריך להבדיל ר"ל דלמ"ד א"צ להבדיל אתי כמשפט לומר מה להלן אחוז הראש בגוף ומזה היינו אם ירצה ה"נ כאן אם רצה אינו מבדיל והקריבו לחלק לומר שצריך מיהת יותר מסי' א' והיינו רוב שנים וכמשפט דל"ת והקריבו לחלק שצריך כל השנים דווקא ולפ"ז לראב"ש בעולת העוף הרשות בידו או שנים או רוב שנים ובריייתא דכיצד מולקין חטאת העוף שנים או רוב שנים כולה ראב"ש היא ולעיל דאמר שנים לרבנן ורוב שנים לראב"ש היינו כמ"ד לא יבדיל שאינו רשאי וכמשפט מה להלן אחוז הראש בגוף אף כאן כן שאין רשאי יותר משנים והא דתנן שחיטתו כשירה דיעבד היינו מדרבנן דלכתחלה בעי' מדרבנן כל השנים וכתב ע"ז ואינו מחוור דהא משמע דלכתחלה סגי ברוב שנים ואף מדרבנן והנה תראה ממה שהוקשה לו כן סובר דברייתא דלעיל שנים הדומין לשנים או רוב שנים בצמצום ע"כ לכתחלה נמי וכמ"ש הפר"ח בסי' כ"א ס"ק ב' ולא כפירש"י לעיל כ"א א' בהא דשנים הדומין לשנים והבאתיו לעיל דאל"כ מאי קושיא דמש"ה תנן

רוב א' בעוף דיעבד דלשי' הרשב"א כ"מ שנזכר רוב היינו רוב בצמצום כחוט השערה יותר דהא פסק בשחיטה סגי בחוט השערה יותר ודוקא דיעבד ולכתחלה בעינן כל הרוב הניכר לעינים ומעתה גם קושיא הראשונה לא קשיא דאימא כמ"ד לא יבדיל שאין רשאי להבדיל וכדכתיבנא אלא ע"כ דס"ל להרשב"א ז"ל דכיצד מולקין חטאת העוף ובעולת העוף שנים או רוב שנים היינו אף רוב שנים לכתחלה דכיצד מולקין משמע לכתחלה ואכל השנוי בברייתא קאי ולקמן בהעור ורוטב אבאר שכן שיט' התוס' שם ומש"ה קשיא לי' להרשב"א שפיר עד שהעלה דשחיטתו כשירה משום בהמה נקיט לה וזה שאמר וכראב"ש ברוב שנים ולא הוה לומר אלא כראב"ש דאמר רוב שנים ולא כראב"ש דאמר רוב ב' לכתחלה אלא דל"ת שחיטתו כשירה דיעבד קאי אעולת העוף קמ"ל דלכתחלה ברוב שנים ולפ"ז אפשר דסוגין כמ"ד לא יבדיל דוקא ובין למ"ד א"צ להבדיל רוב ב' לכתחלה מברייתא דכיצד מולקין וכ"מ דקתני רוב הוא רוב משוער כחוט השערה יותר וכיצד מולקין משמע לכתחלה כנ"ל פי' דבריו:

ע"ש גמ' אמר ר"פ רישא בחולין מהכא כו' אלא בקדשים אמאי פליגי רבנן עליה כתב הר"ן ז"ל בחמש שיטות ואין לומר דרבנן אדיעבד פליגי י"ל דה"ק אי איתא דבקדשים דוקא ולא בחולין א"כ ודאי לכתחלה הוא דאמר ר"י דבעינן ווורידין ולא דיעבד ואמאי פליגי רבנן עכ"ל ויש לפרש דבריו עפ"י דברי הרשב"א בחדושיו וז"ל הי בחולין וא"ת מאי נ"מ וי"ל דלמא דוקא קדשים בעינן חתיכת ווורידין ומשום דלדם הוא צריך ולא בחולין עכ"ל ומש"ה אמר שפיר אי בקדשים ור"ל ובחולין לא בעינן א"כ ודאי לא פליג ר"י אלא לכתחלה דמשום לדם הוא צריך אין לפסול דיעבד ואמאי פליגי רבנן עליה ואף דאמרינן אי תני חולין ה"א קדשים לא תיסגי ברובא עד דאיכא כולה אלמא דאיכא ה"א דמשום לדם הוא צריך אף דיעבד פסול מ"מ עכשיו דתנן דסגי ברובו כ"ש חתיכת ווורידין דלא מעכבי דיעבד משום דם אף לר"י. וה"ה דהוי"מ למפשט מברייתא דר"י פוסל אף דיעבד ועוד אי בקדשים מאי איריא עוף בהמה נמי ועי' בזבחים דף כ"ה ע"א ובר"מ הל' מעה"ק פ"ד ה"ד יע"ש מ"מ פשיט לי' ממתני' שוב מצאתי שהר"ן הקשה דלפשוט מברייתא ותי' דניחא לי' למפשט ממתני' יע"ש. ומיהו לפי מ"ש הרא"ש במתני' דר"י אף דיעבד פוסל ואפ"ה מתני' לכתחלה איירי ברוצה לנתחו א"א יע"ש וכתבתי לעיל דמוכח כן מדלא תנן במתני' ר"י פוסל עד שישחוט הווורידין כמו דתניא בברייתא אלא ש"מ לכתחלה איירי וכשרוצה לנתחו א"א פריך שפיר הי בחולין והי בקדשים דאי רישא בקדשים אימא מש"ה סובר ר"י עד שישחוט הווורידין דלדם הוא צריך ואף ברוצה לנתחו א"א צריך לכתחלה חתיכת ווורידין ולא בחולין אין צריך לכתחלה כשרוצה לנתחו א"א

דלא גזרינן דלמא ממלך ויצלנו שלם והשתא ליכא למפשט מברייתא דר"י פוסל באין מנתחו א"א דפסול בעוף דיעבד אף בחולין שאין דם יוצא ע"י צלי' ומשני שפיר אמאי פליגי רבנן עליה:

ובתו' ד"ה אבל בחולין כו' היינו סיפא דאיירי בקדשים עכ"ל הקשה מהרש"א ז"ל דא"כ מאי פריך לעיל למ"ד מחצה כרוב וחצי א' דפסול דאיירי בקדשים וי"ל דא"כ לא הוה רובא דרישא כמו בסיפא ורצה לומר דמרישא לא הוה מצי למפרך דאימא רובא היינו מחצה דהוא רוב במחשבת הלב אלא דרובא דסיפא ע"כ רוב גמור דחצי א' פסול בקדשים. ולפי דעת הפר"ח דרוב' דרישא היינו רוב הנראה לעינים דוקא ורובא דסיפא היינו כחוט השערה יותר ממחצה כשר בקדשים דכהנים זריזין הם וגם מדקתני חצי פסול הא רוב כ"ש כשר וכמ"ש לעיל א"כ לא הוה רובו דרישא כמו רובא דסיפא והדרה קושין לדוכתי' מאי פריך לעיל מחצי א' דפסול דאיירי בקדשים ומשום דלדם הוא צריך ולא בחולין. והנה יש ליישב זאת ונאמר הא דתנן במתני' חצי א' בעוף דפסול הוא מיותר כמ"ש התו' במתני' ד"ה חצי וכבר כתבנו שם דמש"ה נקיט חצי לאשמעי' הא כ"ש יותר כשר בקדשים דל"ת רובא דסיפא הוה כמו רובא דרישא מש"ה נקט חצי א' בעוף משא"כ בה"א דלעי' דמחצ' כרוב הוה ובחולין כשר כ"ש בכהני' דזריזין הם וא"כ השתא אכתי נימא מש"ה תנן חצי פסו דל"ת רובא דסיפא הוה כמו ברישא דרוב במחשבת הלב קמ"ל דלדם הוא צריך ופסול חצי ורובא דסיפא הוה רוב יותר ממחצה עכ"פ אבל נאמר בזה כמ"ש הרשב"א ז"ל אהא דפריך למ"ד מחצה כשר מחצי א' בעוף והקשה אמאי לא פריך מרישא ורובו שא"כ וי"ל דה"א רוב המשויר כמוהו עכ"ל והבאתיו לעיל הרי דסבירא לי' רובו הוה רוב ממש ולא מחצה אלא מרישא אין להקשות דאימא רוב המשויר ככולו א"כ בסיפא דתנן רוב א' בעוף ורוב ב' בבהמה שחיטתו כשירה ליכא לפרושי ברוב המשויר כ"א בשחט רוב' דהא בהכשירו קמיירי לא בפסולא ולפי זה פריך שפיר דהא לפום סברא דהשתא ע"כ חצי א' בעוף בחולין מיירי דאי בקדשים למה לי הא מסיפא שמעי' דוקא רוב ולא חצי דלית לן תירוץ התו' איידי דחצי וא' בבהמה אלא או דבא לומר דחצי הא כ"ש יותר מחוט השערה כשר בקדשים דל"ת רובא דסיפא כמו רישא וזה באמת מה שא"כ השתא ליכא למימר הכי וע"כ ארישא קאי ואחולין דל"ת רוב המשוייר הוא דפסול הא מחצה כרוב קמ"ל חצי פסול ומש"ה אקשי לי' מחצי א' ולזה משני אה"נ דמדרבנן בעינן רוב והיינו כ"ש טפי ממחצה לפי מה דס"ד השתא דמ"ה במחצה כשר ומדרבנן גזרינן ומבעי טפי כ"ש וחצי א' ע"כ השתא ארישא קאי דל"ת רובו שא"ר רוב המשוייר משא"כ באמת קאי אסיפא דבחולין בעינן רוב הנראה וכדתיבנא:

דף כט:

בתוס' בד"ה למה לי למרק אע"ג דבחולין נמי בעינן כל השנים לכתחלה עכ"ל והת"ח כתב דהכא לא שייך באחר ופסול ולכאורה נראה דהתוס' סברי כמ"ש הר"ן בריש פרקין בשם הראב"ד ורבינו מ כל סימנין אפי צרי חתיכת א"א יע"ש שולם שאם לא חתך אפילו בעוף צריך גזרה דלמא לא אתי למעבד רובא דא"כ כי מירק אחר הוה לי' עבודה הבאתיו לעיל והתוס' אפשר דסבירא להו דטעמא דלכתחלה בעינן כל השנים לאו משום דלמא לא אתי למעבד רובא אלא משום דם הוא וגרע מווירידין דאף בבהמה שמנתחה א"א אפ"ה צריך לחתוך כל הב' סימנין אבל אין צורך לזה דמ"מ שייכא הך גזירה שמא לא ישחוט הרוב ויהי' פסול מן התורה ואלו כי מירק אחר על ידו כשר מ"ה מיהת ולא פסול אלא מדרבנן דשחיטה לאו עבודה היא כמ"ש התו' ד"ה א"כ הוה ליה עבודה באחר ועוד דהאי פסול שכתבו אפשר דמדרבנן ג"כ אין בו פסול אלא מצו' לכתחל' כמו ר"י פוסל בווירידין לעיל ומצאתי און לי ממ"ש הר"ן בחמש שיטות וז"ל דאינו בדין שימרוק אחר לכתחלה יע"ש וזה מסכים למ"ש כאן ומש"ה כתבו מ"ש ולפי הנראה מדברי תו' פ"ק כ"א ע"ב ד"ה ואינו מבדיל בסימן א' יראה שסוברים דמן התורה מצוה בכל השנים אף בעוף שכתבו וקשה הא מסיק לקמן דלכתחלה בעינן בעוף כל השנים הרי משמע דמן התורה בעינן כל הב' אף בעוף דלא"ה לא קשיא ולא מידי דמדרבנן הוא דבעינן שנים וזה דעת רש"י בריש פרקין ואי בעית אימא אא' בעוף יע"ש אבל דעת הר"מ כתוס' דבעוף צריך מ"ה לכתחלה כל השנים בפ"א מה"ש ה"א ומש"ה הוקשה להם שפיר דמאי פריך למה לי למרק ותי' דאיכא דוחק בפריי לא"ח תנ"א כתבנו מירק יע"ש ותו מ"ש התו' וידק גמר עתי"ט יומא:

גמ' אמר רשב"ל משום לוי סבא אינה לשחיטה אלא לבסוף ור' יוחנן אמר ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף וכתב היש"ש בסי' ו' דהל' כרשב"ל דרבא סבר כוותיה בזבחים ולפ"ז בפרה היכא דשחטה בתרי גברי או בתרי סודרים הראשון טהור והב' טמא ותימא על הר"מ שהשמיע דינים אלו עכ"ל ור"ל בהל' פרה פ"ה הלכה ג' כתב אירע פסול בשחי' אין מטמא בגדים דהוה נתקלקלה בשחיטה ואמאי לא מפליג בהכשרה דפרה בתרי גברי דיעבד או בתרי סודרים דהראשון טהור ועוד להר"מ לכתחלה משכחת בתרי גברי דאיהו פסק כחכמים דפליגי על ראב"ש דשנים שוחטין זבח אחד בפ"א מהל' פסולי המוקדשין הלכה ד'. אבל אני תמה על אדונינו המלך שלמה במה שתמה על הר"מ ז"ל דהא הר"מ פסק כר' יוחנן ולא כר"ל שהרי בה"ש פ"ד הלכה י"ב כתב התחיל העכו"ם וגמר ישראל פסול שישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף וכתב הכ"מ פלוגתא דר"י ור"ל וידוע דהלכה

כר"י ובפ"א מהל' פסולי המוקדשין הלכה י"ח כתב שחט מיעוט סימנין בחוץ וגמרה בפנים פסולה שישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף וכ' הכ"מ פלוגתא דר"י ור"ל והלכה כר"י עכ"ל וצריך לומר אף דרבא בזבחים סובר כוותי' דר"ל הא דאמרינן הלכה כרבא לגבי אביי בר מיע"ל קג"ם היינו היכא דפליגי אליבא דנפשייהו משא"כ הכא דר"י פליג על רבא ואף דהלכה כבתראי זה מאביי ורבא ואילך ומתני' דכל העוסקין בפרה דלא מפליג בהכשירה דפרה מסייע לר"י ואף דמשני בהכשירה לא קמיירי דחוי הוא דמדחינן ואנן כפשטא סבירא לן ואין מקום לקושית התוספות ולפ"ז יש לתמוה במה שתמה הישׁ"ש דהר"מ השמיט דינים אלו כיון דהוא סובר ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף גם הראשון טמא ודע דהר"מ בפ"ז מהל' פסולי המוקדשין ה"ו כתב מלק עולת העוף למטה סי' א' פסולה ומאי איריא סי' א' הא אפי' מיעוט סימן למטה נמי למ"ד ישנה מתחלה ועד סוף והא דאמר לא נחלקו אלא ששחט מיעוט סימנין, כו' ה"ה דהו"מ למימר כגון שמלק מיעוט סימנין למטה וז"ל הרשב"א בחדושיו לא נחלקו אלא בשחט מיעוט סימנין בחוץ דלא בעינן מעשה גמור וה"ה מלק מיעוט סימנין למטה עכ"ל ואף שכתב לעיל מיניה בעולת העוף היכא שמלק סי' א' למטה פסולה שהרי עשה מעשה חטאת העוף למטה ולא שייך לומר שהרי עשה מעשה טריפה דע"י הכשר למליקה נעשית ולכך אי לא מלק אלא מיעוט סימנין לכ"ע כשר היינו אי אמרינן לפי ה"א דכל שלא עשה מעשה רבה אף למ"ד ישנה מתחלה ועד סוף לא פסול מדאמר לא נחלקו אלא ששחט סי' א' בחוץ ולא אמר מיעוט סימנין בחוץ דהוה רבותא טפי למ"ד ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף דהלכתא כוותיה וכמו שפסק הר"מ ז"ל או עכ"פ דהוה לומר לא נחלקו אלא שחט מיעוט או סימן א' בחוץ דהוה רבותא לתרוייהו אלא בה"א זו סבור דבמעשה כל דהו כ"ע מודו דכשר משא"כ באמת וא"כ יש להקשות מאי איריא סי' א' למטה בעולת עוף דפסול אפילו במעשה כל דהו למ"ד ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף וצ"ע:

ע"ש שהרי נעשית מעשה טריפה ופירש"י נקיבת הקוץ עכ"ל ולכאורה נראה דלאו דוקא סי' א' אלא כ"ש הוה טריפה מוושט דניקב הוושט טריפה וכ"ע מודים אבל הר"מ ז"ל בפ"ד הי"ג מה"ש כתב התחיל הפסול וגמר ישראל פסולה שהרי ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף וכתב הכ"מ פלוגתא דר"י ור"ל ואמר רבא הכל מודים כו'. יע"ש ומשמע דטעמא שהרי נעשה טריפה יספיק אף למ"ד אין לשחיטה אלא לבסוף ואף בכ"ש מוושט והרי אומר הר"ח ז"ל מפני שיש לשחיטה מתחלה ועד סוף ועיין בלח"מ שם ומיהו בשחט חצי גרגרת נכרי כשר אף דישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף דשחיטת הנכרי לאו שחיטה היא אלא נקיבת קוץ בעלמא והרשב"א ז"ל מדכתב לא נחלקו בשוחט מיעוט סימנין

בחוץ וה"ה במולק מיעוט סימן למטה ולא כתב וה"ה בשוחט נכרי מיעוט סי' אפשר דסובר משום מעשה טריפה כ"ע מודים כה"ג ואף למ"ד אינה לשחיטה אלא לבסוף ומה שיש עוד לעיין בדברי ים של שלמה אבאר בחדושינו ליו"ד סי' ב' סע"י בעזה"י וכאן אין להאריך:

ע"ש אירע בה פסול בשחיטתה בין קודם פסול ובין לאחר פסול אין מטמא בגדים כפי הנראה שטעות נפל בספרים והגירסא הנכונה אירע פסול בשחיטה אין מטמא בגדים וכן הוא הגי' בפ"ד מ"ד דפרה ותדע דכן הוא דאל"כ מאי קאמר לפלוג נמי בשחיטה והא בהדיא תני לה בין קודם שחיטה אלמא אינה לשחיטה אלא לבסוף ומיהו לפי מה שכתבו התוספות בד"ה אירע פסול דמלאכה אחרת נמי אין מטמאה אף קודם פסול' יש ליישב דמהא דתנן בין קודם פסולה אינה מטמאה איירי בנתנבלה והוה ידע דנתקלקלה שחיטה למפרע לאו כלום הוא אלא דקשיא לי' לפלוג בפסול מלאכה בשחיטה ומשני נתקלקלה שחיט' קאמרת אף בכה"ג כולי עלמא מודים דלאו שחיטה היא ומכל מקום הגי' הנכונה כמו במשנה שם וכן הוא בר"מ בהלכות פרה פ"ה ה"ד יע"ש וראיתי להרשב"א ז"ל בחדושיו וזה לשונו גירסא דווקנא לא גריס בין קודם ובין אחר כו' דבשחיטה מאי קודם שייך דהא אינה פרה אלא משחיטה ואילך עכ"ל ולא ידענא להולמו דאלמה דקודם היינו בתחלת שחיטה שאירע פסול באמצע שחיטה והיינו דמקשה לפלוג ולתני בשחיטה עצמה ולפי מ"ש יש ליישב דמדמקשה לפלוג ולתני ולא מקשה אמאי קתני קודם פסולה אין מטמא אלא דהיה סבור קודם שחיטה אין מטמא וה"ק אירע פסול מיד בתחלת שחיטה אין מטמא ולזה פריך לפלוג באירע פסול באמצע שחיטה ולזה הקשה רשב"א שפיר דקודם תחלת שחיטה פשיטא דלאו פרה היא כלל ואף בלא אירע פסול בשחיטה אין מטמאה עד שעת התחלת שחיטה עכ"פ ועיין בפ"ד דפרה משנה ד' יעוין שם היטב בזה:

בפירש"י בד"ה אין מטמאה בגדים שא"כ עבודה כו' ולא נגע בה או נגע בה בפשו' כלי עץ עכ"ל צ"ע דהא לא מטמאה משום נבילה בגדים שעליו אלא במשא ולא במגע והכ' מטמאה בגדים קתני ועיין בר"מ הלכות אבות הטומאה ובפ"ה מהל' פרה אדומה ובהל' טומאת צרעת פי"ו ובפי' המשניות פ"ק דכלים והר"ב והר"ש כתבו בפ"ד דפרה אירע בה פסול ע"כ פסול מלאכה דאי פסול בשחיטה תיפוק ליה דנבילה הוא ואינו יודע למה דמ"מ אין טעון כבוס בגדים דאין כלי מקבל טומאה אלא מא"ה ובנושא גזירת הכתוב דבגדים שעליו טמאין לא במגע וכלים שנוגעין בו בשעת חיבורו לטומאה היא מחלוקת הר"מ ורש"י ז"ל כמבואר במשנה למלך בפ"א מהל' אבות הטומאה יע"ש גם מ"ש רש"י

דנגע בפשוטי כלי עץ א"נ נגע בכלי מתכות הכלי ראשון ואיהו טהור שאין אדם וכלים מקבלין טומאה אלא מא"ה עוד קשיא לי אף אם נגע להדיא איהו גופא טהור דכ"ז שהיא מפרכסת הרי היא כחיה לכל דבריה ועיין בר"מ הל' אבות הטומאה בפ"ב והוא גמרא ערוכה בהעור ורוטב קכ"א ע"ב השוחט בהמה טמאה לנכרי מטמאה טומאת אוכלין ולא טומאת נבילות יע"ש לכן דברי רש"י ור"ש והר"ב בפירוש המשניות צריכין עיון וישוב דעת:

דף ל.

בתוספות ד"ה והוינן בה כו' מידי דהוה אשלמים ששחטן לשם פסח עכ"ל ואף למאן דסובר בריש זבחים אחרים לשם פסח נמי פסול היינו דוקא בי"ד לאחר חצות הואיל והוא פסול לשם אחרים אחרי' פסולי' לשמו משא"כ בשאר ימות השנה כ"ע מודים אחרים לשם פסח כשר כמבואר שם י"א א' ובפסחים ס"ב ב' אבל התוספות בפסחים ס"ד א' טעמא דשלא לשמן סייעו בדברים דאחרים לשם פסח מכשיר ר' יהושע לעיל ולא ידענא מי הכריח' לזה דא"נ אחרים לשם פסח פסול זה בי"ד לאחר חצות לא בשאר ימות השנה דכולי עלמא מודים דאחרים לשם פסח כשר כמ"ש לעיל ובחדושינו למס' פסחים אבאר:

ובד"ה השוחט בב' וג' מקומות כו' לא הוה שחיטה מפורעת בשלא נחתך הסימן כו' דהתם כששחט כל א' רוב דמ"מ כו' עכ"ל הא ודאי אף לשיטת רש"י ז"ל הא דפוסל ושמואל היינו היכא ששחט המיעוט תחלה ואח"כ רוב במ"א הוא דפסולה שאינה מפורעת דביה"ש מרווח רווח משא"כ כשיש שני חתכים כ"א דוחק חבירו ואינה מפורעת אבל אם שחט רוב במקום א' ואח"כ מיעוט במקום אחר דכשר אף לשמואל דהוה כשוחט בידה וברגלה וכן הוא בראש וי"ל כיון שחתך המיעוט תחלה ואח"כ הרוב לא מרווח רווח עכ"ל הרי כמ"ש דווקא שחט מתחלה המיעוט וכן כתב ביש"ש בהדיא בסימן ז' דלא דמי להחליד במיעוט בתרא דהכל חדא שחיטה יע"ש ומ"ש התוס' בין למעלה ובין למטה היינו הכל קודם ששחט הרוב במקום אחר והוקשה להם מאי פריך משנים אוחזין דלמא התם איירי ששחט כל א' רוב ואפשר כה"ג גם שמואל מודה דהוה שחיטה מפורעת כיון שיש רוב במקום א' ותירצו דמ"מ קודם ששחט הב' רוב וגם הראשון שחט מיעוט כבר שחט השני מיעוט א"כ תו פסולה שחיטתו של ראשון וגם אח"כ כששוחט השני הרוב איך יוכשר למפרע. ומהר"מ מלובלין הקשה דמנ"ל לתוספות לומר כששחט כ"א רוב הוה שחיטה מפורעת יע"ש והיש"ש פסק כשמואל

דבעינן שחיטה מפורעת אלא דאם שחט במקום א' מיעוט ואח"כ במקום ב' חתך כל הסימן הוה שחיטה מפורעת יע"ש ומדברי התוספות לא נראה כך כיון שקודם שחתך כל הסימן הוה פסולה איך יוכשר אח"כ ע"י שחיטת כל הסי' ועוד דא"כ אכתי תקשה משני' אוחזין בסכין מאי פריך דלמא בשחט כל א' כל הסי' דהוה מפורעת אלא דאיך יוכשר אח"כ. ומיהו לזה יש לנו לומר דהכי פריך דהמקשה סמך עצמו על מה דתנן ואין חוששין שמא יטרפו זע"ז והיינו כדמסיק שכל א' יסמוך על חבירו ולא ישחוט הרוב ומש"ה תנן במתני' לקמן שנים אוחזין בסכין שחיטתן כשירה דמשמע דיעבד דאל"כ לא הוה לומר אלא שנים אוחזין ושוחטין ותו לא אלא משום האי חששא שמא יסמכו זע"ז ודיעבד כשר הוא והא דתנן שמא יטרפו ולא אמר שמא טרפו כיון דדיעבד מיירי י"ל דודאי השוחט צריך שיבדוק בסימנין לאחר שחיטה כדאמר בפ"ק דף ט' א' אלא דה"א דאסור אף דיעבד שמא פ"א יסמוך על חבירו לומר שחבירו שחט רוב ובדק ג"כ ויסמוך עליו ג"כ על בדיקתו קמ"ל דדיעבד לא אסרינן וכה"ג איתא פ"ק ט"ז ע"ב ובתוספות ד"ה שמא ידרוס יע"ש אבל לכתחלה אסור דחיישינן שמא יסמוך א' על חבירו ולא ישחוט רובו ואף שלאחר שחיטה צריך לבדוק מ"מ שמא יסמוך גם על בדיקת חבירו או דמ"מ אסור לנבל בידים אף בהמת חולין ועובר על בל תשחית ומה"ט כתב הרשב"א ריש פ"ק דאסור ליתן לחש"ו באחרים רואין דאסור לנבל בידים דאין לומר מש"ה אסור לכתחלה בשנים שוחטין דאיירי בקדשים דומיא דהשוחט ב' ראשין ואין שנים שוחטין זבח אחד דהא מסיק לעיל דהלכה כחכמים דשני' שוחטין לכתחלה זבח א' וכן פסק הר"מ ז"ל בפ"א מהלכות פ"ט ה"ה ואנן קיי"ל הלכה כסתם משנה וע"כ טעמא דאין שוחטין לכתחלה משום חששא שמא יטרפו זע"ז והשתא פריך דע"כ לא בעינן שחיטה מפורעת דאל"כ הא לא מיתכשרא כ"א בשחט כל הסימן א"כ אף לכתחילה מותר לשחוט בשני סכינין דנהי דמיתכשרא אחד מיעוט הסימן והשני כל הסי' ואיכא למיגזר שכ"א יסמוך על בדיקת חבירו שישחוט כל הסימן מ"מ לא שייך הא גזירה כאן דיסמוך על בדיקת חבירו כיון שלא ראה חתוך כל הסי' ומיהו לטעמא דאסור לנבל קשה ועיין מ"ש לקמן ע"ב במשנה מזה יע"ש:

בא"ד ועוד פי' בשאלתות אפי' שחט כו' עכ"ל לכאורה דלמדו משאלתות זה ממה דאמר בגמרא מאי לאו בב' סכינין וא' למעלה וא' למטה שלא בהיקף א' וכן כתב התבואת שור בסימן כ"א ס"ק ו' ותמה על הישׁ"ש שהקשה על השאלתות מנא ליה זה ולפי דעתי אין ראיה מהא דאימא אחד למעלה וא' למטה הכל בהיקף א' ולמעלה היינו לצד העור ולמטה מצדדין ומיקרי גם כן למעלה ולמטה ועיין בים של שלמה שם יע"ש:

ובד"ה מתיב ר' אליעזר כו' לא בעי לשנויי ששחט א' מהן רוב דהא משמע שהשחיטה כשירה ע"י שניהם עכ"ל ר"ל לפי' השאלתות אימא דא' שחט רוב וקמ"ל דלא חיישינן שמא יטרפו זע"ז ולפי' ר"ח שא' קנה וא' רוב וושט ג"כ וקמ"ל נמי הא ותי' דמשמע שהשחיטה כשירה ע"י שניהם והיינו ע"י צירוף לפי' השאלתות בשחט כ"א שליש סימן ובין הכל רוב ולפי' ר"ח א' קנה וא' וושט אבל לפירש"י ודאי שחיטתו כשירה לא ע"י שניהם אלא ע"י שחיטת א' מהן ששחט הרוב ולישנא דהא משמע לא א"ש. ויש בכאן שלש פירושים פירש"י שחט במקום א' המיעוט ואח"כ הרוב לרב כשר ולשמואל פסול ולשאלתות מיירי ששחט בהקף אחד מעט מעט עד שהשלימו לרובו דמצטרף לרובו דומיא דניקבה לקמן בפא"ט דמצטרף וה"נ ולא עוד אלא אף שלא בהיקף אחד כשר ולר"ח היינו ששחט הקנה למעלה וושט למטה לרב כשר ולשמואל פסול וביי"ד אבאר בעזה"י:

בתוספות בד"ה דלמא סמכי אהדדי כו' ולפירוש השאלתות בין שניהם לא יעשו רוב עכ"ל ולפירוש ר"ח לא יתיישב שפיר דשנים שוחטין א' בקנה למעלת וא' למטה בוושט למאי ניחוש כיון שכל א' שוחט סימן א' ובהמה בעינן ב' סימנין ודאי כ"א ישחוט רוב הסימן בשלמא לפי' השאלתות חיישינן שמא כ"א יסמוך על חבירו שישחוט שליש והוא פחות משליש או שחבירו ישחוט רובו וי"ל דמיירי בעוף דדי בסימן א' ויסמוך כ"א על חבירו שישחוט רוב סימן א' דזה אינו דא"כ לא הוה מקשה מידי לפי' ר"ח אלא דשחיטתן כשירה משמע ע"י שניהם וצריך לומר דמ"מ בתחלה עמדו לשחוט שני סימנין אדע' דכ"א ישחוט ב' סימנין וקמ"ל דכשר ודע דלרש"י אין להקשות דלמא א' למעלה וא' למטה וכפי פי' ר"ח ובעוף מיירי דהוה שחיטה מפורעת דדי בסי' א' וקמ"ל דה"א דיסמוך הא' על חבירו י"ל דרישא השוחט ב' ראשין איירי בקדשי' מסתמא ה"ה סיפא דשני' אוחזין ושוחטין בקדשים וע"כ בבהמה דבעוף המולק מיבעי ליה ועיין בתי"ט ומ"ש לקמן:

דף ל:

גמרא מתיב רבא שחט הוושט למטה וקנה למעלה כו' הנה נראה בבירור כפי' ר"ח ז"ל דהאי נמי לאו שחיט' מפורעת הוה כיון דשחט קנה למעלה וושט למטה ואף לרש"י שפי' שחיטה מפורעת שחתך בכל הסימנין ב' פעמים מ"מ מודה לר"ח דקנה למעלה וושט למטה לא הוה שחיטה מפורעת והא דלא פירש כדבריו דקשיא ליה מה מקשה

משנים אוחזין דלמא בעוף מיירי ובחולין כמ"ש התי"ט במשנה דלקמן וכמו שאבאר שם ולא משמע ליה שחיטה כשירה ע"י שניהם לכן פי' בע"א:

ההוא תורא דאישתחוט בב' וג' מקומות כו' שקיל משופרי שופרי א"ל למדתנו רבינו משנתנו בב' סכינין וב' בני אדם מדאמר שקיל משופרי שופרי משמע לכאורה דאף לכתחלה שרינן דאל"כ לא הוה שקיל מיניה והא דתנן לקמן שחיטתו כשירה דיעבד משום דבקדשים איירי ועיין מה שכתבתי לקמן והא דאמר למדתנו רבינו בב' סכינין יראה לפרש כן דמלשון דאמר רב השוחט בג' מקומות שחיטתו כשירה משמע דיעבד ואילו ממה דלקח משופרי שופרי ודאי משמע דלכתחלה למדתנו דמתני' לקמן בב' סכינין ושנים אוחזין ושוחטין משמע לכתחלה כמו שכתב הכ"מ בפ"א מהל' פסולי המוקדשין הלכה ה' ולקמן אכתוב מזה ואין צורך לפרש כן:

ובתוספות בד"ה החליד הסכין לקמן כו' כזאת פסולה מטעם חלדה כו' אבל לשמואל בלא"ה פסולה דאינה מפורעת לא מיבעיא בעוף דשחט סימן השני והניח העליון שלם אלא אף בבהמה ושחט אח"כ העליון מ"מ בשעת שחיטת השני לא היה מפורעת ואיך יוכשר אח"כ כמ"ש התוספות לעיל ד"ה השוחט בב' וג' מקומות. ולשמואל ניחא הא דתנן לקמן או שהחליד תחת הב' דהיינו ששחט הראשון וכפי' רש"י כאן ולקמן ואמאי לא תני רבותא טפי שהחליד בין סימן לסימן ושחטו מלמעלה למטה נמי פסול כמו שאמר רב יהודא אמר רב משום דאי בששחט השני היה הראשון שלם בלא"ה פסולה שאינה מפורעת ולרב צ"ל כמ"ש התו' ד"ה או שהחליד דרבותא נקיט או דאורחא דמלתא וע' מ"ש לקמן במתני' או שהחליד. ודע דהא דלא הוקשה להם אהא דלעיל דאמרינן השוחט בב' וג' מקומות, דהוה לאתויי ממתני' דלקמן שנים אוחזין ושוחטין וי"ל דשייך לפלוגתא דישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף דאפשר כששחט הרוב אף שבמקום אחר נשחט מיעוטו של סי' מקרי מפורעת כמו לרש"ל בישש סי' ז' דאם שחט כל הסי' הוה מפורעת ה"ה בשחט רוב במקום א' נמי הוה מפורעת אלא דאיך יוכשר אח"כ כיון דמתחלה כששחט מיעוטו של סי' לא הוה מפורעת כנראה מתו' לעיל ד"ה השוחט בב' וג' מקומות ולפי זה אי הוה אמרינן דאינה לשחיטה אלא לבסוף היה מקום לומר דכשר דשחט דבעינן שחיטה מפורעת כמו חץ שחוט לשונם היינו בסוף השחיטה תהיה מפורעת ולא איכפת לן בתחלת שחיטה אם תהיה מפורעת כיון דאין לשחיטה אלא לבסוף לזה אמר דפסולה דישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף ולזה סמך מימרא זו לכאן אבל הרי"ף ז"ל סידר מימרא זו אמתני' לקמן שנים אוחזין כו' ויש עוד לפרש דמש"ה סידר הרי"ף מימרא זו לקמן אחר המשנ' דרב יהודא אמר רב אמר דוקא דיעבד ולא לכתחלה

ומתני' דלקמן משמע לכתחלה דב' אוחזין ושוחטין משמע לכתחלה כפי' הכ"מ בהל' פ"ט פ"א הלכה ה' ומיירי בסכין א' כדמסיק משא"כ דשקיל משופרי שופרי ולמדתנו רבינו בב' סכינין ואף לכתחלה ומש"ה סידר הרי"ף אחר מתני' דלקמן דאף לכתחלה:

גמ' בי רב אמרי תחת העור אינו יודע כתב הרשב"א בחדושיו תמיהא לי הא אמרי דבי רב הוא רב הונא ורב הונא אמר בפ"ק דף כ' ע"ב מלק בסכין מטמא בגדים מפני שהוא מחליד אלמא החליד בין עצמות דמפרקת ואעפ"י שנגלה הוה חלדה כל שכן תחת העור ויש לומר דהכי קאמר דשמא תנא סובר דהוה חלדה כ"ש תחת העור ואי תחת העור לא הוה חלדה הוה מתני' סייעתא לזעירי עכ"ל ולי דבריו צריכין עיון דנהי לפי ה"א התם אפשר לומר כך דרב הונא דחי ואמר כיון דתחת העור הוה ספק אי הוה חלדה לא מוכח דין דזעירי דנשברה מפרקת דהוה נבילה מ"מ לפי האמת דמסיק כיצד הוא עושה חותך שדרה ומפרקת בלא רוב בשר עד שמגיע לסימן ע"כ מוכח דתחת העור הוה חלדה מדתנן מלק בסכין מטמא בגדי' אבית הבליעה והא שבירת המפרקת בלא רוב בשר לא הוה אלא טריפה וע"כ משום חלדה נגעו ביה לרב הונא דאמר מוליך ומביא כשר במליקה ומכל שכן תחת העור דהוה חלדה ואף אם נאמר דבאמת דמסיק כיצד הוא עושה חותך שדרה ומפרקת בלא רוב בשר הוה חלדה כמו שפירש"י בזבחים ס"ז ע"א מפני שנועץ הסכין שאין רוצה לחתוך רוב בשר ועיין לעיל כ' ע"ב בתוספות ד"ה מפני שהוא מחליד מ"מ קשה מאחר שחזינן דתחת הבשר שבמפרקת הוה חלדה כ"ש תחת העור ואף דאין כ"ש מ"מ מאי שנא כיון דנשבר המפרקת דלא שייכ' בשחיט' הוה חלדה ה"ה העור נמי ואפשר לומר דשאני בשר מפרקת דגרע טפי וא"כ לא קשיא ליה לרשב"א אלא מעצם המפרקת דחתך אותו לשנים וכן מורה לשונו שם וצ"ע:

בעי ר"פ החליד במיעוט סימנים מאי תיקו מפני שיש בכאן שלש פירושים ופירושים אחרים אבאר בי"ד בעזה"י וג' פירושים פירש"י ור"ת ופי' הר"ר אושעיא אבאר בקצרה הנה שיטת רש"י ז"ל דבעיא הוא בעוף לאחר ששחט רוב סימן א' ובבהמה רוב ב' ופסק לחומר' דפוסל שהיה וחלדה במיעוט בתרא ואם נאמר דמן התורה מבעיא ליה שפיר פסק לחומרא דספק דאורייתא לחומרא אלא שזה א"א מכח התוספתא שהביאו התוס' שחט רוב קנה בעוף ושהה לזמן מרובה ושחט כשר וצריך לומר כמ"ש הישש"ש בסי' ט' דמיבעיא ליה מדרבנן וההיא דתוספות הוה מן התורה א"כ מוכח דרש"י בספיקא דדינא אף בדרבנן פוסק להחמיר ואין ראיה דהוה ספק בשחיטה דאיתחזק איסורא לא אמרינן ספק דרבנן להקל במקום חזקה עיין בי"ד סימן ק"י ובחדושינו אבאר שם בעזה"י ועיין בתב"ש, סי' כ"ג ס"ק ט' שכתב דרש"י פוסק תיקו לחומרא אף בדרבנן כמאן דאית ליה

הכין בהגהת מיימוני בפ"ב מהל' חמץ ומצה ובא"ח ש"ב ותל"ז וביבין שמועה כלל רפ"ה ולפי מ"ש אין ראיה דבהמה בחי' בחזקת שאין זבוח עומדת והיכא דאיתחזק איסורא אף בדרבנן להחמיר. גם מה שכתב שם להקשות על מהרש"ל דא"כ מה הוקשה לו לרש"י מהא דלעיל דמחצה כרוב ואמאי לא דמ"ה קאמר דכשר ולא מדרבנן ואיני יודע דהא לעיל מסיק ממ"נ אי מחצה כרוב הא עביד ליה רובא ואי לא לאו כלום עבד ופירשו הרשב"א והר"ן בחמש שיטות והמהרש"א ז"ל דהאי יגמרו היינו לומר אף מדרבנן כשר דליכא למגזר דאי לא שחט מחצה ושהה לאו כלום הוא בקנה א"כ הרי בהדיא דברייתא אף מדרבנן מכשרת ולזה כתב רש"י ז"ל דההיא שינויא לאו דסמכא הוה אלא שיש לעיין בשלמא אי עיקר הקושיא היה היאך מתורץ ברייתא דחצי קנה שפיר כתב רש"י ז"ל דבאמת מחצה אינו כרוב א"ש ולפי ה"א אה"נ דהוה מפשט ליה דאין שהיה במיעוט בתרא משא"כ אי הוכחה שלו מדברי המתרץ ודאי קשי' שפיר מי הכריח להמתרץ לומר ממ"נ ולא אמר דברייתא מן התורה איירי ואי דגמרו למה לי לרבותא אף דשחט אח"כ דאין שהיה במיעוט בתרא במן התורה דהא תנן נמי בתוספתא שחט רוב הגרגרת וגמרו לזמן מרובה כשר ויש ליישב ובסמוך אבאר בלשון התוספתא לפי שיטת רש"י במיעוט קמא דקנה אין שהי' פוסלת אף מדרבנן מההיא דלעיל ממ"נ אי מחצה אינו כרוב לאו כלום היינו אף מדרבנן וכמ"ש והגרמה נמי במיעוט קמא דקנה סובר דכשר מדכתב בהגרמה הגרים ושחט והגרים או שחט ב' שלישים והגרים דהוה במיעוט בתרא או שחט והגרים ושחט שהחיות יוצא ע"י הגרמה ולא כתב הגרים שליש ושחט ב' שלישים אלמא בכה"ג כשר הוא ודרסה וחלדה במיעוט קמא דקנה אפשר דטריפה ולא דמי לשהי' דהתם אסתלק לה מעשה ראשון והוה כחצי פגום ולא דמי להגרמה דשלא במקום שחיטה הוא וביד כ"ג וכ"ד אבאר בזה ומה שכתב רש"י עוד בין בשם בה"ג דהיכא דשהה בסימנין בין בתחלה ובין בסוף אסור האי בתחלה אפשר אוושט קאי ולא פליג עם רש"י בזה אבל מדברי הרא"ש ז"ל בפירש"י האי בעיא מ"ה ותוספתא לאו דסמכא יע"ש:

הפירוש הב' הוא פי' ר"ת ז"ל דבוושט מיבעיא ליה דבמיעוט דקנה לאו מידי עבד מידי דהוה אחצי קנה פגום ומיבעיא ליה במיעוט קמא דוושט דשמא לא גמירי שהיה אלא במידי דמנבלא ביה כמ"ש הרא"ש ז"ל ואף בחצי סי' נמי אין פוסל שהי' אלא לאחר שחיטת רוב הוושט או רוב הקנה דלאחר שהי' רוב הסי' אזיל לי' שחיט' ראשונ' ומפסיד לסי' הב' ועיין דרישה י"ד סי' כ"ג ס"ק ט' שכ' והוכיח זה דאל"כ לא הוה מקשין התו' מידי היאך משכח' שהי' בעוף במחצה ובדריש' סי' ל"ג ס"ק ד' כתב אף דוושט בניקב כ"ש הוה נביל' מ"מ מידי דמנבל' בי' היינו שהחיות יוצא ע"י כן כו' יע"ש ואף דבהמ' אין

החיות יוצא כ"א בב' סימנין מ"מ החיות של אותו סי' ליתא והוה שפיר מידי דמנבלא בו ברוב הסי' ולא במחצה ועיין במהר"מ מלובלין שכתב דלמ"ד מחצה על מחצה אינו כרוב משכחת לי' שהי' בעוף במחצה יראה להגיהו בדבריו למ"ד מחצה כרוב מ"ה ומדרבנן בעינן רובא הוה שהי' בעוף מדרבנן כיון דשחט מחצה הוה מידי דמנבלא בי' כיון דמ"ה מחצה כרוב ומדרבנן בעינן רובא ולפי מה שהתבאר לעיל כ"ט ע"א יש לעיין בזה דלא שייך גזירת חכמים כאן ועיין ברשב"א שם אבל מדרבנן יש שהי' במיעוט קמא דוושט והיינו דרבנן גזרו ואמרו אף דלא הוה מידי דמנבלא ביה אפ"ה הוה שהיה ועיין פרישה בי"ד סי' כ"ג ועיין שם ומש"ה משכחת שהי' בעוף במיעוט קמא דקנה ומש"ה תני בתוספתא שחט חצי גרגרת ושהה לזמן מרובה ולא אמר וושט דמדרבנן הוה לן למפסל שהי' במיעוט קמא ולעיל אסרינן ממ"נ אי מחצה כרוב דבריית' ע"כ מדרבנן איירי דאי מן התורה מאי איריא חצי קנה אף חצי וושט נמי אלא מדרבנן איירי וכמ"ש כאן ולמ"ד מחצה הוה כרוב לא קשיא ליתני חצי וושט דמחצה כרוב דגזרינן מדרבנן אטו מיעוט קמא ואף דשהי' במיעוט קמא גופא הוה מדרבנן מ"מ אין להשוות מדות חכמים דפעמי' גזרי' גזירה לגזירה כמבואר בכמה דוכתן ומהם במס' שבת ודע לשיטת מהרש"א ז"ל שכתב בתוספות לפי' ר"ת אין שהי' במיעוט קמא דקנה אף מדרב' אלא במיעוט בתרא דסימן ראשון בעוף אטו בהמה יע"ש א"כ יקשה אמאי נקיט חצי גרגרת ולא חצי וושט דרובו ככולו וה"ה מחצה ואי מדרבנן הא במיעוט קמא אף מדרבנן אין שהי' פוסל בוושט את"ל דלא גמירי שהי' אלא במידי דמנבלא ביה אבל לפירש"י א"ש דמיעוט קמא דוושט אף מ"ה יש שהי' ומש"ה נקיט חצי קנה ואף לפי ה"א דמחצה כרוב נמי א"ש דנקיט קנה דאלו וושט מדרבנן הוה למפסל דלמא לא אתי למעבד מחצה ומיעוט קמא דוושט פוסל מ"ה ומש"ה הוכרח לומר ממ"נ אי מחצה כרוב כו' לומר אף מדרבנן כשר דליכא למימר מ"ה וגמרי לרבותא דאין שהי' במיעוט בתרא לפום סברא דהשתא דא"כ ליתני וושט אלא ע"כ דתנא דברייתא אף מדרבנן מכשיר לי' אבל לשיטת מהרש"א בפי' ר"ת יקשה זאת. ומיהו הא לא קשיא כיון דמיעוט בתרא של סי' ראשון פוסל בעוף אטו בהמה לשיטת מהרש"א ז"ל איך אמר לעיל וגמרו שחיטתו כשירה אי מחצה כרוב הא עביד רובא ואף מדרבנן כשר והא גזרינן אטו בהמה חדא דלא קיימא הכי במסקנא ועוד דלעיל מיירי שלא שחט כ"א סי' א' לחוד או מיעוט של סימן שני ג"כ ולא גזרינן אטו בהמה אלא כששחט סימן ראשון ושהה ושחט אח"כ סימן שני דגזרינן אטו בהמה לא בענין אחר. והנה אם נאמר דמחצה נמי מידי דמנבלא בי' הוא וכמו שהגירסא במהר"מ מלובלין כאן בשמעתין למ"ד מחצה אינו כרוב ואף שכתבתי לעיל דנראה להגיה כמ"ד

מחצה כרוב ומדרבנן צריך יותר והוה שהי' מדרבנן מ"מ הקשיתי לעיל דכה"ג לא שייך למגזר אטו מיעוטא וע"כ הגי' הנכונה כמו שהוא לפנינו ומ"ש שם עד חצי סימן היינו עד ולא עד בכלל ומ"ש מיד כששחט כ"ש יותר הוה רוב היינו דמסתמא א"א לצמצם ומ"ש אח"כ ומיהו אם שחט מחצה בצמצום כו' א"ש וכן משמע שם וא"כ אפשר מהרש"א נמי הכי סבירא ליה והשתא ברייתא דחצי קנה בדווקא נקיט דאלו חצי וושט מידי דמנבלא הוא ופסול והא דקשיא לר"ת היאך משכחת שהי' בעוף ולא תי' במחצה על מחצה יש לומר דר"ת סובר דהא רב פפא ס"ל בעירובין ט"ו ב' פרוץ כעומד מותר דהכי אגמרי' רחמנא למשה לא תפרוץ רובא ע"כ סובר דרב דאמר מחצה כרוב לכל מילי אמר כן וה"ה בשחיטה דמחצה כרוב ועיין לעיל בתו' ד"ה כ"מ דף כ"ט וכה"ג כתב התבואת שור סימן כ"ג ס"ק ט' לדעת בה"ג יע"ש א"כ רב פפא דהוא מרא דשמעתין כאן דמיבעיא החליד במיעוט סימנין דשמא לא גמירי שהיה אלא במידי דמנבלא בי' לפר"ת וכפי מ"ש בשם ר"ת דהחליד מיבעיא ליה בחתך הסימן והחליד ממטה למעלה וע"כ אפשר דלא גמירי חלדה וה"ה שהי' וכל ה"ש אלא במידי דמנבלא ביה וכמו שאבאר לקמן אי"ה וא"כ תקשה הא אמר רב לקמן בעוף שהי' מעוף לעוף ואיך משכחת לדידי' דמחצה לרוב ור"פ סובר בכל התורה כולה מחצה כרוב ואי במיעוט קמא לאו כלום הוא ותי' מדרבנן רצה לומר במיעוט בתרא של סימן ראשון וגמר אח"כ סימן הב' וגזירה אטו בהמה וכמ"ש מהרש"א ז"ל והא דתנינא לעיל שחט חצי גרגרת ולא חצי וושט דההוא תנא סובר דמחצה אינו כרוב והוה בוושט מידי דמנבלא וכמ"ש מהר"מ ז"ל:

הפירוש הג' הוא פי' הר"ר אושעיא ששחט רוב סימן הראשון והחליד תחת מיעוט הנשאר ושחט סי הב' ומיבעיא ליה דשמא הוה כחתוך דמי מיעוט הנשאר כיון דתו לא צריך ליה ואף לאמרי דבי רב דאמרו תחת העור אינו יודע שאני התם שהוא שלם משא"כ כאן כמ"ש התו' לר"ת ומיהו הר"ר אושעיא סובר דאם תחב תחת מיעוט הראשון הוה חלדה דאמאי נימא דהוה כחתוך משא"כ כשחתך רוב הסימן שפיר אפשר דלא הוה חלדה וכן באיבעיא דשהה במיעוט סימנין נמי כסכין רעה ומה שחותך במיעוט בתרא של סי' א הוה כחותך בידה ברגלה ולפי זה לא שייך הך איבעי אלא בבהמ' דדי בסי' א' וביי"ד סי' כ"ג וכ"ד אבאר:

ובתו' בד"ה החליד במיעוט סימנים מהו כו' אבל במיעוט קמא ושחט שני שלישין והגרים שליש עבדינן לחומרא מדקאי הכי בתיקו כו' ולא דמי להכ' עכ"ל מ"ש במיעוט קמא היינו דוושט דאי דקנה הא כתב רש"י דלא פסלה שהי' וכברייתא דשחט חצי. קנה ומ"ש דעבדינן לחומרא מדקאי הכא בתיקו כו' ר"ל אף דלעיל י"ח ב' פסק רב ושמואל

כר"י ב"י מ"מ מדקאי הכא בתיקו בהחליד במיעוט בתרא ה"ה בהגרים במיעוט בתרא דמ"ש ור"פ חדא מינייהו נקיט וריב"ם אומר אף אם יהיה הפי' כרש"י מכל מקום אין ראיה להגרמה דהוה שלא במקום שחיטה מה שאין כן בהחליד דהוא במקום שחיטה יש סברא לומר אף במיעוט בתרא פוסל וגם בהגרמה איכא מ"ד לעיל דכשר אף לרבנן ולא פליגי רבנן עלי' דר"י ב"י אלא בהגרים שלישׁ כו' יעוין שם י"ט א:

בא"ד אפילו לאמרי בי רב כו' א"נ מבעיא בשוחט מיעוט מלמטה למעלה וכן שהה כו' עכ"ל יראה דאי נמי היינו טעמא דמיבעיא ליה אף דנקובת הוושט במשהו טריפה וכל ששחט בחלדה לא הוה שחיטה כיון שהסכין מכוסה ברוב סימן כו' מ"מ אפשר דלא גמירי ה' הלכות שחיטה אלא במידי דמנבלא ברוב סימן ולא במיעוט כמו בשהי' דלא גמירי אלא במידי דמנבלא ביה וכמ"ש לעיל בסמוך או דמיבעיא ליה בהחליד מיעוט קמא דקנה דכשר דמידי הוה אחצי פגום או שמא כיון דדרך שחיטה עושה מיגרע גרע ועיין בב"י י"ד סי' כ"ד שכ' דדרסה וחלדה פסלי במיעוט קמא דקנה יעוין שם היטב ושם אבאר בא"ד ושהה במיעוט סימנים מפרש בסכין רעה כו' כבר כתבנו דהיינו בבהמה אבל בעוף דדי בסימן א' לא שייך הך בעיא ואף אי נאמר דבמיעוט בתרא וודאי שייך שהיה מדרבנן מ"מ כה"ג בסכין רעה כ"ע מודים דכשר כה"ג בעוף ולא מיבעיא אלא בהמה ועיין ש"ך בי"ד סימן כ"ג יע"ש באורך כאן:

מתני'. השוחט ב' ראשין שחיטתו כשיר' שנים אוחזין בסכין ושוחטין שחיטתן כשירה. השוחט דיעבד דאיירי בקדשים ואין א"א שוחט שני זבחים לכתחלה כדמסיק לעיל ושנים אוחזין ושוחטין משמע לכתחל קלל תנן שנים ששחטו שחיטתן כו' ועיין בפ"א מהל' פסולי מוקדשין אק הלח"מ כתב שם דשחיטתן כשיר' משמע דיעבד וע"ש והא דפסק הר אף לכתחל' הוא כחכמים דלעיל דאמרי שנים שוחטין זבח אחד לא ק כתב דשנים אוחזין לכתחלה וסיפא בחולין מיירי ולא ידענא אנן בקדשים וכחכמים דפליגי לעיל על ראב"ש וכמו שפסק הר"מ ז"ל ודע אף אם נאמר שחיטתן כשירה משמע דיעבד כמ"ש הלח"מ אפ"ה לא קשיא להר"מ אמאי פסק כחכמים והא סתם נותני' כר"א חדא דמדאמר ר' יוחנן לעיל זו דברי ראב"ש אבל חכמים אומרים משמע דהלכה כחכמים ועיין מ"ש בפ"ק במשנה כל מקום שיש מכר כו' ועוד דהא דקתני דיעבד היינו ב' בני אדם וב' סכי' דלכתחלה לא שמא יטרפו זע"ז ואסור לנבל בידים ועוד דשמא יסמוך כ"א על חבירו אף בבדיקה או דאסור להפסיד קדשים אבל בסכין א' אף לכתחלה שרי דלא שייך שמא יטר' כיון ששניהם במקום א' שוחטין ומשנתנו בב' סכינין וב' בני אדם דשחיטה מפורעת שרי לכתחלה אלא שמא יטרפו זע"ז כו' והא ליכא למימר לכתחלה

בעינן שחיטה מפורעת דא"כ רב שמואל בר יצחק לא הוה שקיל משופרי שופרי והיה ראוי להחמיר לעצמו ואף שהר"מ ז"ל בהלכות שחיטה בפ"ב הל' י"ט כתב שחטו בסכין א' שחיטתן כשירה דיעבד לאו דוקא כמו א' ששחט ב' ראשין דלאו דוקא ואף שכתב וכן ב' אוחזין בשני סכינין כו' לאו לגמרי משוה להו שזה לכתחלה וזה דיעבד ובי"ד סימן כ"א אכתוב מזה. התיז הראש בב"א פסולה היה והתיז הראש בב"א אם יש בסכין לא צוואר כשירה עכ"ל התיז הראש היינו סימנים לבד וכן כתב הרשב"א ולאפוקי מרמב"ן שכתב דהא דבעי' מלא צוואר חוץ לצואר היינו כשחתך גם המפרקת ועיין כאן בר"ן בשמעתין גמ' דאמר שמואל חץ שחוט לשונם ופירש"י מה חץ במשיכ' אף שחיט' במשיכה משמע מפירש"י דשמואל דריש האי קרא דנביאי' לאסמכתא דלהכי כתיב חץ שחוט לומר מה חץ במשיכ' כו' אבל תנא דבי ר"י אמר דמה"ת משמע ושחט לשון משיכ' ומייתי ראי' חץ שחוט דהיינו משוך אבל שמואל לא הביא קרא דושחט כלל דכתיב בקדשים ובחולין מנלן דלא לישי' גסטרא דהיינו דרסה ולכך אמר חץ שחוט דהוה אסמכתא מדלא כתיב חץ משוך אלא שחוט לומר מה חץ במשיכה אף שחיטה במשיכה ועיקר דרסה הוה הלכה למשה מסיני ועיין בריש פרקין ברש"י שם ללשון דלא לישוי גסטרא דרסה כתב והא דהלמ"מ חץ דרסה משמע דללשון שלא יחתוך המפרקת לשנים הוה דרסה גם כן הלכה למ"מ ושמואל אסמכתא הוא כמו שפירש"י כאן ולר"י אפשר דאי לאו הלמ"מ הייתי אומר ושחט על דרסה ולא הוה ידעינן שלא יחתוך המפרקת ומיהו באמת אמר דמקרא גופא עכ"פ מוכח דרסה שאין ושחט אלא ומשך כו':

ובתו' ד"ה תנא דבי ר' ישמעאל אין ושחט אלא ומשך אע"ג דהוא דריש ממקום ששחט חטהו תרתי שמעת מיני עכ"ל היינו לשיטתם לעיל בריש פרקין דפי' ד"ה ותו שהיה דרסה חלדה דקיימא מלתא דרב כהנא דבאמת דוזבחת דלא לישווי' גסטרא מן העורף וה"ה מלתא דר' ישמעאל נמי קיימא מנין לשחיטה מן הצוואר היינו מן הגרון ולא מן העורף יליף מן ושחט דכתיב בקדשים הוקשה להם שפיר מנלן למדרש תרתי משא"כ לפירש"י דהדר ביה אלא קרא דלא לישווי' היינו דרסה א"ש ואף אי הפי' דלא לישווי' גסטרא דלא יחתוך המפרקת לשנים מ"מ כתבנו דרסה הלמ"מ ושחט שלא יחתוך המפרקת לשנים ומכל מקום שפיר אמר דמפשטא דקרא משמע דרסה דאין ושחט אלא ומשך כמ"ש לעיל:

ברש"י ד"ה חץ שחוט לשונם מה חץ במשיכה כו' עיין פרישה סימן כ"ד שכתב חלדה הלכה למ"מ ויש סמך מקרא חץ שחוט מה חץ במשיכה יע"ש אולי ט"ס נפל בדבריו וצריך להיות מה חץ בגלוי אף שחיטה בגלוי יע"ש ושם אבאר:

דף לא.

גמרא דמזמין עפר לכולא פתקא מפירש"י משמע שצריך לזמנו בפה בפירוש ולא סגיא במה שמוצא מונח לפניו אלא אף עפר שתחת הדם צריך להזמינו שכן כתב ומזמנו לכך כו' אבל התו' לקמן פ"ג ב' ד"ה צריך כתבו דעפר של מטה אין צריך זימון בפה משמע דרש"י סובר צריך זימון בפה ולכאורה יאמר דאם כותש עפר קשה א"צ שיאמר בפה אלא מצא עפר מונח תיחוח שכן כתב רש"י היה כותש כו' אבל הרשב"א ז"ל בחדושיו כתב דמ"ש רש"י זימון בפה אין נראה ולשון ראשון נראה יותר משמע שהוא ב' לשונות ברש"י ועיין בי"ד סי' כ"ח בפרישׁ' ס"ק ז' בהג"ה שכ' מדכתיב בעפר בסגול יע"ש ומפני שאין ענייננו בחבור זה בשאר דברים לא כתבתיו:

ע"ש גמרא איבעיא להו כמלא צוואר כו' ש"מ מלא צוואר חוץ לצוואר ש"מ עכ"ל יש להקשות על המקשה מאי קשיא ליה השתא בבהמה אחת כו' אימא דבב' בהמות נמי מלא צוואר וחוץ לצוואר משהו דכמו כן ברישא מספקא ליה חוץ לצוואר משהו אף דלא תנן במתני' וצריך לומר כמ"ש הרשב"א בחדושיו דמלא צוואר בריוח דהוה משהו קוץ לצוואר וה"נ בסיפא ואף דלא סגי בב' בהמו' מלא צוואר א' וחוץ לצוואר משהו אלא תרי צווארים ומשהו אחד מ"מ המקש' דפריך השתא בבהמ' אחת קשה וי"ל מדנקיט בסיפ' מלא צוואר אחד דלא הוה למתני אלא מלא צוואר אלא דמיותרא ע"כ דאחד למעט משהו אתי ופריך השתא בבהמה אחת ומשני חוץ לצוואר והיינו דקתני אחד דל"ת דבעינן ד' צווארים לכל בהמה ב' צווארים קמ"ל דבג' סגי והיינו טעמא דעל החיצונה עובר ב' צווארין ועל הפנימי ג' צווארין אלא דמ"מ קשיא דא"כ לא הוה לאקשויי השתא דאחד בא לומר דל"ת מלא צוואר לכ"א ועיין בי"ד סימן כ"ד ושם אבאר ודע דהא דקתני בסיפא אם יש בסכין מלא צוואר אחד מלתא דפשיטא הוא ולדעת הר"ן דאף הראשונה פסולה אם אין בסכין שלש צווארים וע"ש א"ש דאשמעינן דאם אין בסכין כמלא שלשה צווארין שניהם פסולין דא"א שלא דרס גם הראשונה:

ע"ש ה"נ מסתברא דאי מחטא דאושפכא איזמל מבעיא ואין לומר דאי הוה תנן כל שהוא הוה אמינא אזמל לכך תני אזמל בהדיא לגלויי דכל שהוא היינו מחטא דאושפכי דכל שהוא הכל בכלל ואף מחטא דאושפכי או דקשי' לי' ליתני בהפך ואף אזמל ואף כ"ש בדרך לא זו אף זו או דלתני בהדיא מחטא דאושפכי ומשני איזמל איצטריך ליה מהו דתימא נגזור כו' והוה לא זו אף זו דהוה אמינא דלגזור אטו אזמל שיש לו קרני' קמ"ל כו':

מתני' נפלה סכין ושחטה פסולה שנאמר וזבחת מה שאתה זובח אתה אוכל כתב הרא"ש ז"ל וזה לשונו הא הפילה הוא כשירה שנתכוין להפילה הא נפלה מידו בלא כוונה כו'

וצריך להתכוין לשם דבר מעשה ובעינן אחר לא מיקרי כח גברא עכ"ל פתח דבעינן כוונה לשם דבר דהיינו נתכוין להפילה אבל אם דחף סכין ברגלו בשינה או נכשל ברגליו ודחף הסכין פסולה אף דהוה כח גברא מ"מ בעינן מיהת כוונה להפילה וכן דעת התוספות דף י"ב ב' ד"ה זרק סכין דר"ל מכשיר אף שלא נתכוין לחתיכה, משמע מיהא דכוונה להפיל בעינן וכן דעת רש"י כאן בד"ה ואע"ג דלא מכוין לשחוט אלא להפלת הסכין הרי דהוסיף מלת לשחוט וסיים אלא להפלת הסכין דל"ת דלא נתכוין אף להפילה קמ"ל דלא כן הוא אלא דמ"מ קשיא מה שסיים הרא"ש דבע"א לא מקרי כח גברא דמשמע דמטעם כח גברא פסל ליה וזה ליתא ועיין בפר"ח ובתב"ש סימן ב' ושם אבאר בעזה"י ואין להקשות מאי אריא נפלה סכין ליתני רבותא טפי שנפלה מידו בלא כוונה או שנכשל ברגלו ודחף הסכין דפסולה י"ל דזה בכלל נפלה סכין דכ"ז דלא מתכוין להפילה הוה כנפלה מעצמה ועיין בחדושי הרשב"א שכתב כה"ג ויש להקשות לפי זה מאי מקשי בגמרא והא אמר רבא חדא זימנא דלמא הא קמ"ל רבא הא הפילה הוא שנתכוין להפילה הא נפלה מחיקו בלא כוונה או שדחף ברגלו בלא כוונה פסולה ואמר הא מני ר"נ הוא דבעי מיהת זרק סכין ולנועצה רבותא דרבנן דל"ת דווקא נפלה הא הפיל' הוא בלא כוונה כשירה וי"ל דמשמע דרבא עיקר מילתא בא לומר דהלכה כר"נ ומשני דאה"נ דה"א דכאן דלא מכוין לשום חתיכה פסולה דר"נ דווקא לנועצה קאמר קמ"ל דרבותא דרבנן, הוא דהוה ולר"נ אף בלא שום חתיכה כשירה כו':

גמרא הוא תני לה והוא אמר הלכה כר' נתן ופירש"י והוא אמר מדעתו שהלכה כרבי נתן אפשר שבא לומר דמדעתו אמר כן ואף דממתני' איכא להוכיח דהלכ' כר"נ דסתים לן תנא כוותיה ונהי מההיא דהתם אין ראיה דאיכא למימר דקמכוין לחתיכת בשר מיהא מ"מ אפשר דדייק לה מתני' דכאן הפילה הוא כשירה ואפשר דמ"מ איכא למימר דההיא דזרק סכין לנועצה בכותל גרע טפי דלא מכוין לחתיכת בשר אלא לחתיכת כותל וכה"ג כתב הרשב"א בחדושיו דהפילה הוא שלא לשום כוונה עדיף טפי מאילו הפיל לנועצה שלא לשם שחיטה יע"ש מש"ה אושעיא זעירא מסברא דנפשיה הוא דפסק הלכה כר' נתן. ובזה מתורץ מה שהקשה מהרש"א ז"ל בד"ה ואי אשמעינן אמאי לא נקיט רבותא טפי בברייתא דאף מכוין לחתיכת בשר לא מהני די"ל דרבותא דר"נ אשמעינן אף דזרק סכין לנועצה ולא לשם שחיטה דגרע מהפילה לא לשום כוונה אפילו הכא כשר אלא דמהרש"א הקשה למה שכתבו התוספות בפ"ק דף י"ב ב' ד"ה זרק דכתבו דנקיט לנועצה לרבותא דרבנן יע"ש:

ע"ש והא אמרה רבא חדא זימנא כו' לפי' התו' דווקא לרבא מקשה למה לי' לומר תרי זימני הלכה כר"נ אבל מתני' אהדדי לא מקשה דההיא דלעיל איכא חתיכת בשר אלא לרבא מקשה וצריכה שנית אמתני' קאי דלמה לי התם הא מוכח מדיוקא דכאן הא הפילה כשירה ומשני קמ"ל התם אף דלא אתיא מכח בן דעת ורבא שם צ"ל ר"נ הו' דל"ת שם רבנן ג"כ מודי' דאיכ' חתי' בשר קמ"ל דרבנן חתיכת סימנין בעינן וזה קצת דוחק דמ"מ מה אשמעינן רבא לדינא כיון דהלכה כר"נ ועוד דאמתני' דהתם אין קושיא דבא לומר דוקא דיעבד ולא לכתחלה אף באחרים רואין אותן לשיטתם שם בריש פרקין ד"ה שמא יקלקלו דמרישא לא שמעינן אלא שאין מוסרין חולין לכתחלה להשליך לכלבים וסיפא אשמעי' באחרים רואין דלכתחלה אסור אבל מפי' רש"י כאן ד"ה אבל הכא יראה דמתני' אהדדי הוה מצי לאקשויי ר"ל ל"ל מתני' דלעיל וכולן ששחטו ואחרי' רואין אותן דיעבד כשר פשיטא דהא מוכח מכאן מדיוקא הא הפילה הוא כשירה י"ל דמלתא דאתיא מדיוקא תני לה בהדיא וכ"ש כאן דלאו דיוק גמור הוא דאיכא למימר ה"ה הפילה דפסולה והא גופא איצטריך לתנא דמתני' רצוני לומר כמ"ש הרשב"א בחדושיו דכל שלא מתכוין לשחיטה נפלה קאי ליה התנא וכמו שאבאר בל' רש"י ד"ה אבל הכא ולפיכך איצטריך למתני' דלעיל ורש"י לשיטתיה שפירש שם בר"פ אין מוסרין לכתחלה באחרים רואין אותו וא"כ הוקשה לו שפיר ל"ל סיפא דכולן ששחטו דכשר דלא בעינן כוונה ותי' דהא לא תנן בהדיא במתני' דהפיל' הוא כשירה וה"א דהיכא דהפיל' הוא נפלה קרי ליה התנא ומש"ה לא פריך אלא לרבא דלמה לי' למימר תרי זימני דהלכ' כר"נ. ומשני דכאן איצטריך דל"ת דוקא לנועצה דמכוין לחתיכה מיהא ר"ל חתיכת כותל ואי אמר כאן ה"א התם פסול דלא אתי' מכח בן דעת והא דכשר התם במתני' דיעבד דכונת אחרי' מהני דהוה גדול עע"ג וכ"כ הרשב"א בחדושיו והתו' יע"ש ומה"ט יש ליישב קושית התו' ד"ה והא אמרה רבא חדא זימנא דאי לאו דאמר לעיל דהלכה כר"נ ה"א דהתם טעמא דכונת אחרים מהני ולעולם דבעינן כוונה לשחיטה ולהכי אמר כאן הא הפילה הוא כשירה ולכך פריך דרבא אמר לעיל הלכה כר"נ אלמא דלא ס"ל דאחרים הוה כגדול עע"ג או דלא מהני בשחיטה פריך שפיר:

וברש"י ד"ה אבל הכא כו' לא הוה דייקינן מיניה כו' והוא גופא איצטריך והא דתנינא חדא זימנא משום דבמתני' כו' עכ"ל. עיין במהר"מ מלובלין ז"ל שפי' דבמתני' איצטריך להיכא שהיה יושב ומצפה מתי תפול סכינו דהוה כוונה יע"ש והרשב"א ז"ל כתב וז"ל פירוש לפירושו שאלמלא לא אמרה רבא ה"א כל שלא נתכוין לזביחה נפלה קרי ליה יע"ש והנה הרשב"א כתב דבריו אהא דכתב רש"י דלא פרי תנינא כו' ויש לראות לאיזה

צורך כתב כן דא"נ בלא רבא הוה דייקינן הא הפילה הוא כשירה מ"מ לא מייתר מתני' דכאן דאיצטריך לגופו דבעינן שחיטה מכח אדם ונפלה פסולה אלא דלא תקשי ל"ל מתני' דלעיל וכולן ששחטו ואחרים רואין אותן לכן פי' דממתני' דכאן ליכא למידק הא הפילה דכל שלא נתכוין לזביחה נפלה קרי ליה אבל התו' ד"ה והא אמר' רבא לא פי' כן דברי רש"י להמעיין שם. אלא דקשי' לי א"כ למה ליה לרש"י לומר דאי לאו דאשמעינן רבא הא הפילה הוא ה"א דהפילה הוא נמי פסולה והיא גופא איצטריך ליה לתנא לאשמעינן דבעינן זביחה מכח אדם ותיפוק ליה דה"א כל שלא מתכוין לחתיכה בעלמא נפלה קרי לה וכמ"ש אח"כ לפי פי' הרשב"א בחדושיו שפיר' דבריו של רש"י ז"ל:

בתו' ד"ה ואסורה לאכול בתרומה הא דנקיט תרומה ולא מעשר דנוהג בזמן הזה עכ"ל ר"ל דמעשר שני אינו נאכל כעת אלא בפני הבית כדאיתא במכות י"ט ועיין בר"מ הלכות מעשר שני פ"ב ה"א דמעשר שני אינו נאכל אלא בפני הבית ולא עתה אלא טעון שריפה ומעשר ראשון אין בו קדושה כלל ומותר לזרים ולאכול בטומאה וכ"מ ששנינו הוחזק למעשר וכדומה היינו מ"ש ועיין פ"א דמעשר ה"א ופי"ג מהל' א"ה ה"ה יע"ש ועיין במ"ל פ"ז מהל' בית הבחירה הל' י"ד ופ"ו מהל' מ"ש הלכה י"ו דנפל מחיצות לא הוה דשיל"מ והוא בב"מ דף נ"ב ב' ומה בכך כיון דהבית קיים וקדושת ירושלים קידשה לעתיד לבוא יכניסום ויאכלום והוה ליה לומר דחרב הבית דאיתקש לבכור ולא דנפל מחיצות דלא מעלה ולא מוריד. והמ"ל שכתב להמעיין היטב יתישב לו ואיני יודע היאך וצ"ע:

ע"ש גמרא ומנא תימרא דלחולין לא בעי כונה עכ"ל והא דלא אמר ליה ממתני' דהכא הא הפילה הוא כשירה דאלמא לחולין לא בעינן כוונה וכדמקשי ליה לקמן לר' יוחנן ממתני' דהכא ולכאורה היה נראה לומר דהוה ידע מה דיונתן בן יוסף דמקיש תכבוסת שני' דבעינן דעת בחולין ומש"ה פריך ליה ומנא תימרא דבשחיטה ידעינן מדגלי רחמנא מתעסק בקדשים פסול הא חולין לא בעי כונה משא"כ בשאר דברים לילף מתכבוסת דבעינן כונה ומש"ה הוצרך להביא מתני' טבל ולא, הוחזק מותר לחולין אלמא לא בעינן כונה אף לשאר דברים אלא דעיקר חסר מן הספר דהיה לו להביא הא דיונתן בן יוסף דאי לאו הא ודאי ממתני מוכח דבחולין לא בעינן כוונה דמשחיטה ילפינן כולהו ועיין מ"ש לקמן בהא דאמרינן מדגלי יע"ש ודע דאין לפרש דהכי פריך ומנא תימרא דחולין לא בעי כוונה ר"ל דנדה שנאנסה משמע ליה שנפלה מן הגשר פריך שפיר אימא בשחיטה גופא בעינן כוונה לחתיכה וזרק סכין לנועצה הוא דוקא אף לר"נ דבעינן מיהא כוונה לחתיכה ומנלן דרבותא דרבנן הוא ודיוקא דדייקינן מתני' הא הפילה הוא כשירה היינו נמי ביושב ומצפה מתי תפול סכינו ותשחוט דהוה כוונה ממש כמו נפלה דמצינו לפרושי

כה"ג כמ"ש מהר"מ מלובלין ז"ל לעיל ומתני' היא גופא אתי לאשמעינן דבעינן כח גברא כמ"ש רש"י ורבא הוא דדייק לי' ממתני' הא הפילה ואף דלא היה יושב ומצפה וסתמא דתלמודא הוא דפריך ליה ומנא תימרא דלחולין לא בעינן כוונה ולא רבא הוא דפריך ליה אלא דא"כ מה מייתי ראיה לקמן ממתני' טבל ולא הוחזק דמותר לחולין דלמא דמכוין להקר מיהת אלא ודאי דלא מייתי ראיה דלא בעינן כוונה מעלמא ומייתי שפיר ראיה משם ולכך צריך לומר כמ"ש מעיקרא:

מאי לאו אדם דומיא דכלים מה כלים דלא מתכווני דודאי ידע דגם בכלים מצינו לאשכוחי כוונה ביושב ומצפה כדמסיק דהוה כונ' מעלי' ואי דמאי למימרא י"ל דמ"ד למגזור משום חרדלית של בשמים כו' אלא דא"כ בחד מינייהו סגי וליתני במשנת' ונפל על האדם לחוד, אלא דמש"ה תני להו בהדדי לומר דומיא דכלים ולאו ביושב ומצפה איירי ומיתורא אשמעי' זה דאי לא, הוה תני אלא כלים לחוד ה"א ביושב ומצפה איירי ודחי דלמא מש"ה תני אדם וכלים לומר מה אדם דמכוון דאי לא הוה תני אלא כלים לחוד ה"א דלאו ביושב ומצפה וחולין לא בעי כונה ומיתורא ידעינן דומיא דאדם דחולין בעי כונה והא דקאמר וכ"ת לא יתיישב שפיר לפ"ז דהא ידע המקשן דאשמעינן דלא גזרי' משום חרדלית של בשמי' וכדכתיבנא שוב ראיתי להת"ח שכתב כה"ג:

דף לא:

בתו' ד"ה דתנן מטבילין בראשין. קצת תימא כו' תרי זימני כו' וההיא דגל אשמעינן אפילו מדרבנן אין גוזרין עכ"ל משמע דההיא דגל ליכא לפרושי טהורין מן התורה קאמר וההיא דמטבילין בראשין משום סיפא איצטריך לי' דאין מטבילין בכיפין וע' מהרש"א ויש לראות האיך מוכח זה אם לא מיתורא וא"ל דליכא לאוקמיה מ"ה דאין זה צריך ופשיטא אלא מדרבנן דאין במשמעות הלשון ומ"מ כן הוא כונתו דמדרבנן איירי דאל"כ מאי למימרא פשיטא וע' מ"ש לקמן מזה בעזה"י ובב"י יע"ש:

ודע דאפשר לומר לאשמעינן גל שנתלש מן הים וסתמא כפירושו ולמסתם כר' יוסי דכל הימים הן כמעין ומטהר בזוחלין וע' בתי"ט פ"ה דמקואות מ"ו מ"ש שם בשם הרא"ש גם למ"ש שם בשם מהר"י קולין שור' קט"ו דאף שאם נפסק הוה כמקוה ואינו מטהר בזוחלין י"ל דמ"מ עדיין חיים הן יע"ש וא"כ הא גופא אתי לאשמעינן דאף שנתלש מן הים עדיין שם מעין עלייהו מטהר בזוחלין ואי מהא דמטבילין בראשין אין ראי' שראש חד מחובר אל המעין ושם מעין עליהם ולכך אשמעינן דאף בנתלש לגמרי וכדאסברה מהרי"ק:

וראיתי לתוס' יום טוב שהקשה למאן דאית ליה דמעין מטהר בכל שהוא אף באדם הקשה ליה גל שנתלש ובו ארבעים סאה אלמא דווקא ביש בו ארבעים סאה. ורצה לומר דגל שנתלש מן המעיין או מן הים וכו' יוסי דאמר כל הימים כמעיין הם דאי מן המקוה או מן המעיין וכיון שנתלש תו הוה ליה כמקוה ובעינן מ' סאה א"כ איך מטהר בזוחלין וכקושית מהרי"ק הבאתיו בסמוך ולפי זה יותר היה לו להקשות דברי הר"מ ז"ל אהדדי דבפרק תשיעי ה"ח מהלכות מקוואות כתב דהמעיין מטהר בכ"ש ואף לטבילת אדם קאי וכמ"ש הכ"מ שם ועיין בתי"ט פ"א דמקוואות מ"ז יע"ש היטב וכתב בהלכה י"ב כל הימים מטהר בזוחלין וכר"י בפ"ה דמקוואות מ"ד וה"ה וכ"ש דמטהר בכל שהן דכמה דברים מצינו שמטהרין בכ"ש לא בזוחלין עיין בפ"ט דמקוואות הי"א ובכ"מ שם ואיך כתב בהי"ג גל שנתלש מן הים ונפל על אדם וכלים אם יש בו ארבעים סאה טהורין והלא מעיין מטהר בכל שהוא אף באדם וכמ"ש הכ"מ בה"ח והבאתיו לעיל והיה נראה לומר דיש חילוק בין ים הגדול לשאר ימים כמ"ש הכ"מ שם בהי"ב יע"ש ומיירי כאן בים הגדול אלא דמ"מ קשיא כיון דמטהר בזוחלין כ"ש בכל שהוא וע"כ או בשאר ימים או אף ים הגדול דמטהר בזוחלין ואף אם היינו אומרים דמ"ש הר"מ בהלכה ח' דמעיין מטהר בכ"ש דווקא לכלים ולא לאדם מ"מ הר"מ ז"ל שינה בכוון מלשון המשנה דתנן גל שנתלש ובו ארבעים סאה ונפל על האדם ועל הכלים ומצינו לפרושי דמ' סאה אאדם קאי ואלו הר"מ ז"ל כתב בהיפך גל שנתלש ונפל על האדם וכלים אם יש בו ארבעים סאה טהורין הרי דאתרוייהו קאי והא וודאי תיובתא דמעיין מטהר בכ"ש לכלים מיהת ומשנה ערוכה היא ובתלמוד כמה פעמים וע"כ לא פליגי אלא באדם אי מעיין מטהר בכל שהוא או לאו אבל כלים כ"ע מודים דבכ"ש מטהר מעיין וצריך עיון:

שוב ראיתי בי"ד סימן ר"א שהוקשה להם זה בסעיף ה' דלמה לי מ' סאה דמעיין מטהר בכל שהו והב"ח תי' דים לא מהני אלא לענין זוחלין ולא לענין כ"ש והיינו דאמר ר' יוסי כל הימים מטהרין בזוחלין והש"ך תי' בס"ק כ' דנתלש מן הים בעינן ארבעים סאה ומ"מ קשיא ליה כיון דמטהר בזוחלין אף בנתלש כל שכן בכל שהוא וכמ"ש:

וראיתי בסימן הנ"ל להב"י שכתב להרא"ש דכתב גל שנתלש אתיא כר' יוסי דמטהר בזוחלין קשה א"כ אימא דהיא גופא איצטריך ומה מקשה אי ביושב ומצפה מאי למימרא יע"ש ואין לומר דפריך הא תנינן תו זימנא אחריתי מטבילין בראשין וסתמא קתני משמע דכל הימים הן כמעיין שמדקדק הרא"ש מגל שנתלש יע"ש בב"י וי"ל דאכתי לא ידע הא מתני' מדפריך ומנא תימרא דאין זה מטבילין בכיפין ואין זה כלום דוכי תימא מאי למימרא הוא דברי רב נחמן ואיהו גופא קאמר לה מאי למימרא. והב"ח כתב דפריך שפיר

מאי למימרא דאי למסתם כר"י לא שייך להזכיר גל שנחלש אלא כל הימים הם כמעיין כו' ולפי דברי מהרי"ק שורש קט"ו והביאו הב"י בסי' ר"א בהא דמעיין שהפסיקו מן המעיין דהוה כמקוה דלא תקשה מגל שנתלש דהתם לא נעשו אשבורן עדיין ועיין בד"מ שם יקשה מאי פריך מה קמ"ל הא גופא קמ"ל וכמ"ש לעיל בסו' ולא שייך תירוצו של הב"ח. אמנם נראה לי לומר הא דאמר וכי תימא מאי למימרא לאו למימר דמתני' מיותרת היא דטובא אשמעינן כש"ש הב"י או כמה שהקשינו דאף שנתלש לגמרי מן הים ואינו מחובר אפ"ה כל זמן שלא נקוו ונעשו אשבורן שם מעיין יש עליו וכמ"ש מהרי"ק אלא דקשיא ליה למה לי כלים דתנן ליתני סתמא גל שנתלש כו' או על האדם לחוד בשלמא אי לא בעינן כוונה נקיט כלים שנפל הגל עליהם בלא כוונה ואדם דומיא דכלים דלא מיכווני רצה לומר דלא היה כוונה לטבילה אלא לרחיצה בעלמא דה"א דגרע מכלים בלא כוונה כלל אבל אדם דמכוין לרחיצה ולא לטבילה אפ"ה קמ"ל דמהני דלחולין לא בעינן כוונה משא"כ אי איירי ביושב ומצפה מאי למימרא ולמה ליה כלל כלים דנקיט ומשני מ"ד לגזור משום חרדלית של בשמים כו' א"כ לגזור אטו כיפין קמ"ל והרצון בזה דאי לאו דתנן כלים בהדייהו ה"א דטהורין מן התורה קאמר ולא מדרבנן דגזרינן ראשין אטו כיפין קמ"ל כלים וע"כ תנא איירי מדרבנן דאי מן התורה למה לי ארבעים סאה דנהי כיון שנתלש מן הים דין מקוה עליהם לענין זה שאין מטהרין בכ"ש או כמ"ש הב"ח דכל הימים הם כמעיין לענין זוחלין לחוד ולא לענין כל שהוא מ"מ במקוה גופא לא בעינן לכלים ארבעים סאה מן התורה אלא באדם דוקא בעינן מ' סאה מורחץ כל בשרו במים ולא בכלים ומדרבנן הוא דבעינן מ' סאה כדאמרינן בנזיר פרק ג' מינין דבטלוה לרביעית דמקוה ומבואר זה בפסחים י"ז ע"ב בפסחים בגמ' ורש"י ותו' ד"ה אלא דהוו רביעית וכיון שכן ע"כ תנא בדרבנן קמיירי כמ"ש וז"ש דלא גזרינן אף מדרבנן ראשין אטו כיפין או משום חרדלית של בשמים וא"כ לא קשיא קושי' הב"י גם מה שהקשינו למהרי"ק ובזה נתיישב דברי מהרש"א ז"ל היטב אשר כל דבריו קדושים ומיושרים בתו' ד"ה דתנן מטבילין בראשין דכתב ממתני' דגל ודאי מדרבנן איירי היינו כמ"ש דאי מן התורה א"צ ארבעים סאה בכלים אף במי מקוה וגשמים ועל זה כתב דמתני' דמטבילין בראשין משום סיפא איצטריך ואין לומר דאי נמי הוה מצינו לפרש הך דגל מן התורה ע"כ מדרבנן מיירי דאל"כ מאי למימרא וא"כ בלא"ה תקשי למה לי מטבילין בראשין י"ל דהוקשה לו לפי האמת דמתני' דגל איצטריך לומר דלחולין לא בעי כוונה דאי ממתני' דהושיט ידיו טהורות לא מוכח דשאני טבילת ידיו מטבילת גוף דאל"כ תקשה לר' יוחנן

מסתם משנה וכמ"ש התו' ד"ה הוא סבר כו' ולזה אמר דמ"מ ע"כ אף באמת מיירי טהורין מדרבנן מדנקיט ארבעים סאה לכלים וזה הוה דרבנן:

ודע עוד שמ"ש התו' דאין מטבילין בכיפין מ"ה הוא דהוה במחלוקת שנוי' שהרי הרב אינו אומר כן בפ"ט מהלכות מקוואות הי"ח כתב הכ"מ דעת רבינו ז"ל דהא דאין מטבילין בכיפין הוא גזירה מדרבנן יע"ש ועיין ב"ח בסימן ר"א גבי כיפין יע"ש ולפי זה תקשי קושית התו' להר"מ למה לי מתני' דלעיל גל שנתלש מן הים דאי דלא נגזור הא שמעינן ממתני' דמטבילין בראשין וע"כ אף מדרבנן הוה טבילה דאין מטבילין בכיפין לא הוה כ"א מדרבנן ומפני זה היה נראה דפסק הר"מ ז"ל דהלכה כרב דטהורה לביתה דחולין לא צריכי כוונה שכן בפ"א דמקוואות ה"ח כתב כן יע"ש בכ"מ ונראה אף דהלכה כר' יוחנן לגבי רב מ"מ מוכח ממתני' דגל שנתלש דהא אתי לאשמעינן דחולין לא בעי כוונה דאי דלא נגזור הא שמעינן לה מדתנן מטבילין בראשין ואין מטבילין בכיפין דלא הוה אלא מדרבנן וכמ"ש בסמוך וע"כ לאשמעינן דחולין לא בעי כוונה ואדם דומיא דכלים אף דלא מכוין לטבילה דגרע טפי מכלים אפ"ה קמ"ל דמהני ליה טבילה ועיין בתו' ד"ה עון כרת התרת שכתבו כה"ג וההיא דמטבילין בראשין ואין מטבילין בכיפין משום סיפא נקיט לה כמ"ש מהרש"א ז"ל ובכך היה אפשר לפרש דנקיט אדם וכלים כ"א איצטריך באדם לומר דבעינן ארבעים סאה דלא תימא דמי מעיין הם קמ"ל דלעין זה הוה מי מקוה כמ"ש הב"ח או כמ"ש הש"ך כיון דנפסקו מן הים אין מטהרין בכל שהוא ואפשר דלא הוה אלא מדרבנן ולכך בכלים ודאי די בכ"ש כיון דמ"ה אף במי מקוה די לכלים בכל שהן אלא דבטלוה לרביעית דמקוה לכלים מדרבנן אבל כה"ג לא וארבעים סאה משום אדם נקיט לה וכלים נקיט דלחולין לא בעינן כוונה ועיין בתי"ט פ"ה משנה ו' יע"ש:

עוד אבאר לך שמ"ש הב"ח ז"ל דר' יוסי דאמר כל הימים מטהרין בזוחלין לאו בכל שהן לפי מ"ש אין ראיה דנקיט זוחלין וכ"ש כל שהוא אלא שאני תמה עליו שהרי הר"מ ז"ל במס' פרה פ"ח מ"ח כתב כל הימים הן מטהרין בזוחלין ומטהרין בכל שהן כמעיין הרי בהדיא דדין מעיין יש להם לטהר בכל שהוא ואם נאמר דים הגדול אין דינו כן ומ"ש גל שנתלש מן הים הוא הידוע אבל אין דברי הב"ח כן שהרי כתב דר"י אמר כל הימים מטהרין כו' ולא בכ"ש וזה אינו כמה שכתב':

גמ' כאלו לא טבל למעשר אבל טבל לחולין כו' עכ"ל הא דסיים כן היינו דאי למעשר הא תנא לה רישא אף בהוחזק לחולין אסור למעשר אלא דסיפא אשמעינן דלא הוחזק למעשר הא לחולין הוחזק ואשמעי' דחולין לא בעי כוונה כן כ' התוס' בחגיגה י"ט ע"א

בד"ה לא יע"ש ועוד תירצו דגרע הוחזק לחולין דעקר דעתו ממעשר משא"כ בלא כוון כלל וכעין זה כתבנו לעיל. ומיהו להמקשה דפריך הוחזק לחולין אסור למעשר הוחזק אין לא הוחזק לא אין להקשות א"כ למה לי סיפ' דטבל ולא הוחזק דהוה כאלו לא טבל הא מרישא שמעינן לה דוקא הוחזק ולתי' השני שם בחגיגה נמי לא יתישב ואפשר דדרך התנא לאשמעינן מה דאתא מדיוקא וכהנה רבות בש"ס:

בענין טבילה שלא בכוונה הר"מ ז"ל בפ"א דמקוואות פסק כרב דלחולין לא בעי כוונה וכתב דלכתחלה צריך לכוין לשם כך ודיעבד מותר ונדה שנפלה מן הגשר או ירדה להקר דהוה זו ואצ"ל זו ואפשר דהוה רבותא טפי שנפלה מן הגשר אי הוה ידעא היה מיכוונא משא"כ כשירדה להקר לא כוונה לטבילה וכה"ג כתבו התו' ד"ה עון כרת התרת ובש"ע הביא לשון הר"מ בסימן קצ"ח סעיף מ"ח בשינוי קצת נדה שטבלה בלא כוונה מותרת ופירושו ג"כ דיעבד ורמ"א מחמיר לכתחלה היינו שתטבול פעם אחת אם אפשר וכמ"ש הש"ך ס"ק ס' ועיין ב"ח:

עיין בבית הלל שכתב דמ"ש בסי' קצ"ח דבזמן שהן רפוים אין חוצצין יקשה מא"ח סימן קע"א דאין אנו בקיאים ברפוים אבל המעיין במ"א בא"ח דכתב דמיירי לכתחלה אבל דיעבד ש"ד כדמסיק י"ד סימן קצ"ח הרי בהדיא דכאן מיירי מדיעבד ומשמע אף שלא שמשה עם בעלה והב"ח כתב בסימן קצ"ח דבטריחא מלתא להסירן אסור לכתחלה דגזרינן אטו שאין רפוים ודיעבד שרי משמע הא בלא טריחא אף לכתחלה שרי ובנט"י אף בלא טרחא אסור לכתחלה ומ"מ המחמיר לכתחלה אם אפשר כדברי ב"ה תע"ב לא בע"א:

ע"ש בשחיטה אפילו יונתן ב"י מודה מדגלי רחמנא בקדשים מתעסק פסול מכלל בחולין כשר עכ"ל ביורה דעה סימן א' ס"ק ג' הקשה, הפרישה, מהא דחתך המפרקת לשנים דאסור לפי' רש"י נימא מדגלי רחמנא בקדשים דפסול דלא לישווי' גיסטרא מושחט הא בחולין שרי כדמסיק הכ' ובס' אשל אברהם כתב דהכא היינו ליונתן ב"י דכיבס שנית לחולין דבעי כוונה ולמה לי מתעסק דפסול אלא למעט חולין דלא בעי כוונה משא"כ בגסטרא דאיצטריך לגופא וליף נמי חולין ולהר"מ דפסק כו' אה"נ דחולין מקדשים לא ילפינן יע"ש ולי נראה דאכתי תקשי לפרש"י ז"ל דגסטרא אסור וילפינן חולין מקדשים א"כ מאי קאמר רבא הא זכנהו ר"נ לרבנן ומאי קושיא אימא דרבנן לא סבירא להו כיונתן ב"י וכיבס שנית לית להו כסתם מתני' דטבל ולא הוחזק מותר לחולין דלא בעי כוונה ואיצטריך מתעסק לגופא בקדשים דפסול וילפינן מיני' ג"כ שחיטת חולין ואין לומר דרבא סובר דוזבחת משמע ודאי דבעינן כוונה לזביחה ממש וע"כ פריך שפיר מדגלי

רחמנא מתעסק דפסול דלמה לי נילף מחולין אלא ע"כ למעט חולין א"כ תו נמעטויה לגמרי אף לחתיכה דא"כ תיקשי ליה רבא לנפשי' דסובר דהלכה כר"נ דחולין לא בעי כוונה לשחיטה ואמאי הא וזבחת משמע כוונה מעליא ורב שימי דפריך לר"י ואמאי לא פריך לר"נ אלא וזבחת אפשר דלא משמע כלל כוונה ולרבנן הוא דפריך ליה אי וזבחת משמע כוונה א"כ זביחה ממש משמע ואי כו' ומאי קושי' אימא וזבחת לא הוה אלא כמו ועשית כמ"ש הרא"ש ז"ל או דלא משמע כלל וא"כ ילפינן שפיר חולין מקדשים דבעינן כוונה לזביחה ממש כמו בקדשים והא דנקיט זרק סכין לנועצה בכותל ודאי רבותא דרבנן הוא כמ"ש התוס' פ"ק י"ב ב' ד"ה זרק סכין כו'. ואה"נ דרבנן כוונה מעליא בעינן לחולין כמו בקדשים וכמה שכתבנו כאן:

ודע דרש"י פ"ק י"ג א' אהא דמניין למתעסק בקדשים פי' מתכוין לזרוק הסכין והקשו התו' דהא אפי' בחולין פסול לרבנן עד שיתכוין לחתיכת בשר יע"ש. ואין לומר דפי' כן לר"נ דהלכתא כוותי' דחולין לא בעינן כוונה כלל וא"כ איכא לפרושי מתעסק בקדשים דפסול היינו מתכוין לזרוק הסכין דבעינן כונה לחתיכת בשר או סימנים דיש לומר מהיכא תיתי לומר דפליגי ר"נ ורבנן בזה ולאפושי מחלוקת במה דלא הוזכר כלל בגמ' ועיין מ"ש ע"א:

עוד אבאר לך כפי מה שנראה כן מהגמרא דילפינן חולין מטבילה דשחיטה בעי כונה אי לא מדגלי וכן להיפך יש לנו לומר כן א"כ יש להקשות באמת לדידן דלית לן וכבס שנית וחולין לא בעי כונה בין בטבילה ובין בשחיטה כמ"ש הר"מ ז"ל בהל' מקוואות פ"א והבאתיו לעיל אם כן בתרומה וקדשים ודאי אית לן למילף דבעינן כונה בטבילה מיהת ונילף משחיטה בקדשים דבעינן כונה להיפך דמ"ש דפריך ומי אמר ר"י הכי והאר"י הלכה כסתם משנה אלמא דמקשה משחיטה לטבילה ה"ה נמי איפכא ואמאי פסק הר"מ ז"ל בהל' א"ה פי"ג ה"ב דטבל ולא הוחזק לקודש אסור וסיים דכל זה הוה מעלות מדרבנן והכ"מ כתב שכן משמע בגמ' דפסחים, דף י"ח ובאמת שגם רש"י והר"ב כולם פירשו בחגיגה י"ט ב' טבל לחולין ועוד זו מעלה משמע דאכולהו קאי ונקיט לה בהדי אינך מעלות דהוה דרבנן ואמאי בקודש ניהוי מן התורה ונילף משחיטה דמתעסק פסול ה"ה בטבילה דליבעי כונה מעליא כמו דמסיק ר"פ לר"נ שנפלה מן הגשר ולרבנן שירדה להקר וכפירש"י דלרבנן דסברי חולין בעי כונה לשחיטה חתיכת בשר או סימנין בעינן בטבילה ירדה להקר מיהת וא"כ בקדשים דבעינן כונה מעליא ניבעי בטבילה כונה מעליא ולפירש"י בפ"א י"ג א' שפי' מתעסק מתכוין להפיל סכין וסיים אלא כו' משמע מדבריו דמתכוין לחתיכ' מהני והיינו לר"נ דבחולין לא בעינן כונה כלל א"ש

ההיא דחגיגה דנקיט לה גבי מעלות מדרבנן הוחזק לתרומה אסור לקודש מדרבנן דמן התורה הוה טבילה דומי' דשחיט' דמתכוין לחתיכה מהני וה"ה בירד להקר די כמו דמסיק לרבנן בחולין שירדה להקר די אבל להר"מ ז"ל א"א לפרש כך שהרי בפ"א מהל' פסולי מוקדשין ה"ג כתב קטן אינו שוחט בקדשים הרי אף דמכוין לחתיכה מתעסק מיקרי כדמסיק בע"א אי אשמעינן התם דקא מכוין לשום חתיכה דקטן מחשבה אין לו אבל מעשה יש לו ואפ"ה כוונה מעליא בעינן א"כ קשה וי"ל דבקדשים בעינן חתיכת סימנים ומ"ה קטן פסול ובטבילה להקר הוה כמו שחיטת סימנין לרבנן כדמסיק שירדה להקר ובודאי לרבנן בחולין בעי שחיטת סימנין דוקא כמ"ש בכאן ובפ"ק ועוד אפשר לומר דהוה מעלה דרבנן דכונה לתרומה הוה כונה לענין קודש אלא מדרבנן ויש לעיין:

הא דפריך ומי אר"י הכי והאמר ר"י הלכה כסתם משנה ותנן נפלה סכין כו' יש להקשות אמאי לא מביא פלוגתא דרב ור"י בפ"ק אמתני' מאן תנא דלא בעינן כונה לשחיטה ולמפרך מיני' לר' יוחנן הא לאו קושיא דמצינו לומר נדה שנאנסה שנפלה מן הגשר ופליגי רב ור"י אליבי' דר"נ לרב זרק סכין לנועצה לאו דוקא ולרבותא דרבנן נקיט לה ור"י אמר דוקא זרק סכין דמתכוין לשום חתיכה וה"ה וכ"ש שחיטת חש"ו דיש להם מעשה לחתיכת בשר ומש"ה כשר ונדה שנאנסה שנפלה מן הגשר אף לביתה לא טהורה משא"כ כאן דדייק הא הפילה הוא כשירה אלמא לר"נ לנועצה לאו דוקא א"כ שפיר מקשה לר' יוחנן דאף נפלה מן הגשר כי הוי טבילה כמו בשחיטה ומשני שאני שחיטה מדגלי רחמנא מתעסק בקדשים פסול מכלל דחולין לא בעינן כונה מעליא וכיון שכן אף כונה כל דהוא לא בעינן משא"כ בטבילה ילפינן מן וכבס שנית עוד אפשר לומר דטעמא דמתני' דפ"ק טעמא דאחרים עומדין ע"ג וכמ"ש הרשב"א והת"ח לעיל בהא דעביד צריכותא אלא דא"כ מכאן נמי לא קשה דרבא הוא דדייק ליה הא הפילה הוא בלא רבא לא הוה דייקינן כלל הא הפיל' הוא כמ"ש רש"י לעיל דמש"ה לא מקשה מתני' אהדדי וכמ"ש הרשב"א שם א"כ אימא דר' יוחנן נמי לא מדייק הא הפילה הוא והיא גופא אשמעינן כמ"ש מהר"מ:

ע"ש היכי דמי נדה שנאנסה אי דאנסה חברתה כו' דתנן החרשת כו' יש להקשו' דלמא חרשת ושאין להם דעה מהני טבילה וכונה דחברתה משא"כ ביש לה דעת ולא נתכונה לטבילה לא מהני כונה דחברתה וכה"ג מחלקינן בגיטין ובכמה דוכתי בקטן וגדול עומד ע"ג דמהני דעתי' דגדול ובין נכרי דלא מהני גדול עומד על גביו דנכרי אדעתיה דנפשיה עביד וה"נ כן וצ"ע:

דף לב.

גמרא אמר רבא שחט פרה ובהמה אחרת עמה לד"ה פרה פסולה נשחטה בהמה אחרת עמה לר"נ פרה פסולה ובהמה כשירה ולרבנן פרה כשירה וברש"י ד"ה פסולה פרה מחמת מלאכה אחרת עכ"ל וה"ה דמצי לפרושי מחמת אותה ולא חברתה לפי גירסתו לקמן קמ"ל אותה ולא חברתה אפילו בחולין אלא דפי' כן דכי היכי דתתישב קושית המקשה דפריך פשיטא דשמעינן ממתני' דפרה כל העוסקין בפרה פוסלין במלאכה אחרת ומיהו לפי מה שאבאר לקמן דגם אותה ולא אותה וחברתה נמי מקשה פשיטא לא יתישב אמאי לא פירש"י פסולה מחמת אותה ולא חברתה ולפי מ"ש התוס' לעיל ע"א ד"ה הא אמרה חדא זימנא וד"ה ואי אשמעינן דלרבנן בעינן כונה לחתיכת סימנין א"כ מש"ה פירש"י פסול' מחמת מלאכ' אחרת דאף דבהמה נמי פסולה שמתכוין לחתיכת בשר ולא לסימנים דהשתא ליכא משום אותה ולא חברתה אפ"ה פרה פסולה מחמת מלאכה כמו חתך דלעת עמה והא דפרש"י ובהמה כשירה אליבא דהלכתא דקיי"ל כרבנן דחולין לא בעי כונה ולרבנן אה"נ דשתיהן פסולות אבל אם נאמר דרש"י מיאן בסברת התוספות וסובר לרבנן לחתיכת בשר סגי והא דמוקי רבא בפ"ק וכולן ששחטו ואחרים רואין כר"נ משום דרש"י לשיטתי' שפי' בפ"ק דקטן יש לו מעשה היינו עם הדיבור וכולן ששחטן משמע בלא אמירה כלל גם רישא שמא יקלקלו כו' ועוד דשוטה וקטן אינן דומין ומש"ה א"ש הא דפירש"י שם י"ג א' מניין למתעסק שהוא פסול שהפיל הסכין כו' ושוב ראיתי כן במגיני שלמה בפ"ק שכתב דרש"י סובר דלרבנן בחתיכת בשר סגי קשה לאיזה צורך פי' משום מלאכה ועיין מ"ש לקמן ד"ה לרבנן פרה כו' יע"ש:

פשיטא ופירש"י ז"ל אכתי לא שמעינן כל העוסקין בפרה פוסלין אותה במלא' אחרת עכ"ל והיא משנה במסכת פרה מ"ד והקשה הת"ח מאי פריך פשיטא והא אכתי, לא שמעינן דרשא דאותה ולא אותה וחברתה עכ"ל ור"ל דאמאי לא אמר סיפא איצטריך ליה לאשמעינן דפרה פסולה משום דרשא דאותה. ולי נראה לגי' רש"י מקשה שפיר פשיטא דהא נמי תנן פ"ג מ"ז דפרה לא היתה פרה רוצה לצאת אין מוציאין שחורה שלא יאמרו שחורה שחטו ולא אדומה שלא יאמרו שתים שחטו ופי' הרב דכתיב אותה ולא אותה וחברתה והדין עמו דפי' כן דאי משום מלאכה אחרת היה לו לומר שלא יאמרו שתיהן שחטו ומדאמר שתים שחטו משמע דחששא היא שמא יאמרו שתיהן פרות היו ובב' פרות ליכא משום מלאכה אחרת כמ"ש התו' ד"ה נשחט' בהמה אחרת כו' וע"כ טעמא משו' אותה ולא אותה וחברתה ומיהו רש"י ביומא מ"ב ב' פי' שלא יאמרו שתים שחטו ופסול משום מלאכה אחרת ולקמן נמי אמרינן ושחט אותה ולא אותה וחברתה הרי

דמצינו לפרוש שתים לאו ב' פרות אלא א' חולין או דרש"י סובר דב' פרות נמי פסולה משום מלאכה אחרת וכמ"ש התו' ד"ה נשחטה וא"כ תקשי מאי פריך פשיט וגם אמאי לא משני סיפא איצטריך ליה דאשמעינן אותה ולא אותה וחברתה כו'. ויש ליישב דהכי מקשה פשיטא דשחט פרה ושחט בהמה אחרת עמה דפסולה מחמת מלאכה אחרת ולמה לא השמיענו רבותא טפי דשחט ב' פרות בהדדי דשתיהן פסולות משום אותה ולא אותה וחברתה דמשום מלאכה אחרת ליכא ששתיהן פרות כמ"ש התוספות ד"ה נשחטה בהמה אחרת עמה ולא שמעינן דרשא דאותה ולא חברת' ואפשר דגם אסיפא מקשה דתו לא הוה למתני כלל נשחטה פרה אחרת עמה לר"נ שתיהן פסולות ולרבנן אותה שבכונה כשירה והיינו טעמא דפרה קדשי ב"ה הוא ומש"ה לר"נ שתיהן פסולה מחמת אותה ולא אותה וחברתה דזה נמי פשיטא וגם לרבנן אותה שבכוונה כשירה פשיטא כיון דשחיטת חולין לא בעי כוונה הוה אותה שלא בכוונה לא שחיטה כלל ואף לטהר מידי נבילה לא טיהרה כלל והוה כנחרה ופשיטא אותה שבכוונה כשירה ומשני מ"ד חברתה דומיא דידה בעינן קמ"ל והשתא ודאי סיפא איצטריך ליה למנקט בהמה אחרת ונקיט רישא איידי דסיפא וסיפא איצטריך לי' כמ"ש:

ודע דלפי מה דפירש"י ביומא שלא יאמרו שתים שחטו ופסול משום מלאכה אחרת איכא למימר דת"ק לא דריש אותה לא בהוצאה ולא, בשחיטה ומאי פריך והא כתיב אותה אבל לפי' הר"ב והוא פי' הר"ש ג"כ בפרה שלא יאמרו שתים שחטו ופסול מחמת מלאכה אחרת שנאמר ושחט אותה ולא חברתה פריך שפיר וה"ק כיון דדריש אותה דבשחיטה אמאי לא דריש אותה בהוצאה ועיין בתי"ט בפ"ג מ"ז דפרה ד"ה אלא יאמרו שתים שחטו ובפירוש הר"ש שם ולרש"י ז"ל:

כתב הר"מ ז"ל בהל' פרה פ"ד הלכה י"ח נשחטה בהמה אחרת עמה שתיהן כשירות וכתב הכ"מ דגרסתו היתה בגמרא נשחטה בהמה אחרת שתיהן כשירות ופריך פשיטא ומשני מ"ד אותה ולא חברתה אף חולין קמ"ל חברתה דומיא דידה, עכ"ל ובזה מתורץ קושית התו' ד"ה אבל פרה דחולין דאה"נ דעליו דומיא דידיה ולפי שיטה זו א"ש הא דתנן בפ"ג דפרה מ"ז לא היתה פרה רוצה לצאת אין מוציאין שחורה שלא יאמרו שחורה ולא אדומה שלא יאמרו שתים ולא אמר בקיצור אין מוציאין עמה אחרת שלא יאמרו שתיהן שחטו ורחמנא אמר אותה ולא חברתה אבל להר"מ דאין איסור אלא בב' פירות לא בשא' חולין א"ש דנקיט שחורה שלא יאמרו שחורה שחטו ובאדומה שתים שחטו וכמה שכתבתי:

ודע דלדעת הר"מ דאמרינן חברתה דומיא דידה יש להקשות הא דאמרינן ביומא מ"ב ב' מאן ת"ק ר"ש דדריש טעמא דקרא ואמרי' מאי בינייהו דאפיק חמור בהדה ופירש"י לת"ק שרי ולר"י אסור ואמאי לר"י פשיטא דשרי דאותה דכתיב בהוצאה נמי אית לן למדרש חברתה דומיא דידה ודוקא ב' פרות אין מוציאין דמ"ש גבי שחיטה דאמרינן דוקא ב' פרות ועוד במתני' גופא דר"י אומר לא משום זה אלא משום שנאמר אותה והא בשחורה לא שייך האי טעמא וגם באדומה אי חולין היא וכדכתיבנא. ויש ליישב זה דהר"מ סובר דגם בב' פרות שייך פסול מלאכה אחרת דהסיח דעתו מזו דלא כמ"ש התו' ד"ה נשחטה כו' ולפי זה ת"ק דפ"ד דפרה מ"ד דהוא ר"ש כדמסיק ביומא ור"ש לשיטתי' דאמר בכ"מ פרה קדשי בדק הבית הוא ולכך הוצרך לדרוש טעמא דקרא דאי מושחט אותה וה"ה בהוצאה ה"א דוקא דומיא דידה ואי דאיך מצי למימר בשחיטה דומיא דידה תיפוק לי' משום מלאכה אחרת י"ל שלא במתכוין וחולין לא בעי כולה דפרה קדשי ב"ה הוא וכמ"ש מהרש"א ז"ל ולכך דריש טעמא דקרא ואפילו שחורה אין מוציאין ו ה"ה אדומה חולין שלא יאמרו כו' דה"ט שייך אף בבהמת חולין שלא יאמרו וכיון דאותה דכתיב בהוצאה הוא לאו דוקא חברתה דומיא דידה ה"א אותה דכתיב בשחיטה נמי לאו דוקא דומיא דידה ואף בהמת חולין אסור לשחוט עמה משא"כ ר' יוסי אפשר דסובר פרה קדשי מזב' הוה ועיין ביומא מ"ב ד"ה שאני פרה ובע"ז דף כ"ג ע"ב בפירש"י שם דר"ש ורבנן בהא מחולקין ולעיל י"א וזבחים י"ד וס"ח ומנחות ו' ושבועות י"א יע"ש ואם כן ושחט אותה לאו דוקא חברתה דומיא דידה דאל"כ למה לי ושחט אותה תיפוק ליה משום מלאכה אחרת דבשתי פרות נמי שייך מלאכה אחרת ואי שלא בכונה שחיטת קדשים בעינן כוונה וע"כ ושחט אותה ולא אותה וחברתה בהמת חולין ושלא בכונה דפסול משום ושחטו אותה וכיון דאותה דבשחיטה לאו דוקא דומיא דידה ה"ה אותה דבהוצאה נמי לאו דוקא הוא דגילוי מלתא בעלמא הוא ואף דאפיק חמור בהדה נמי כן הוא ולזה אמר דאפיק חמור בהדה לת"ק שרי ולר"נ אסור כמ"ש משא"כ הר"מ ז"ל דפוסק דפרה קדשי בדק הבית הוה נוכל לומר שלא בכוונה כשירה ושחט אותה דוקא דומיא דידה ושלא בכונה ומש"ה פסק דבהמת חולין שלא בכוונה פרה כשירה דחברתה דומי' דיד' ואין להקשות הא בהלכה א' בפ"ב דפרה פסק לא היתה פרה רוצה לצאת אין מוציאין שחורה שלא יאמרו שחורה שחטו כו' והיינו כת"ק וכיון דהוציא אותה לאו דוקא חברתה דומיא דידה ה"ה ושחט אותה נמי לאו דוקא וכמ"ש לר"י בהיפך ולזה יש לומר דודאי מ"ה אין איסור להוציא אחרת עמה אלא חברתה דומיא דידה והוציא אותה אלא מדרש אין מוציאין שלא יאמרו שתים שחטו ואף חולין אין מוציאין שלא

יאמרו דהעולם אין יודעין שחולין היא ובזה מתורץ מה שהקשה התי"ט בפרה פרק ג' מ"ו דבכ"מ פסק הר"מ דלא כר"ש דלא דרשינן טעמא דקרא וכאן פסק כר"ש ולפי מ"ש א"ש מדחזינן דסתם במתני' כוותי' הכין הלכתא ומיהו מדרבנן הוא דהוה דמ"ה אין איסור אלא חברתה דומיא דידה ומדרבנן הוא דאסור שלא יאמרו ומש"ה פסק נשחטת חולין עמה דפרה כשירה. ואין להקשות דא"כ אף בשתי פרות שייך פסול מלאכה אחרת א"כ תקשי קושית התוס' ד"ה נשחטה לרבנן דאף שתי פרות למה לי אותה ולא חברתה דבעינן כונה אף לשחיטת חולין לדידהו יש לומר דרבנן דרשי ושחט אותה שלא יסיח דעתו ממנה ולפניו שיהא זר שוחט ואלעזר רואה ועיין בילקוט פ' חוקת וכמו שאבאר לקמן בתו' וא"כ אין קושיא לרבנן כלל משא"כ להנך דדרשי לפניו שלא יסיח דעתו ושחט אותה ולא אותה וחברתה שפיר יש לפרש כמ"ש כאן ובתוספות אבאר שם:

תוספות ד"ה נשחטה בהמה אחרת עמה כו' וא"ת לרבנן למה לי אותה כו' עכ"ל ולכאורה אין קושיא דתרתי שמעת מיניה מאותה ולא מלאכה אחרת ולא אותה וחברתה כמ"ש והתי"ט במס' פרה פ"ד מ"ד ד"ה ופוסלין אותה במלאכה אחרת וא"כ לרבנן איצטריך אותה להא לחוד שלא יסיח דעתו ממנה שלא יחתוך דלעת עמה ויש לפרש דקושית התוס' הוא לרב ביומא מ"ב א' דאמר לפניו שלא יסיח דעתו ממנה וא"כ ע"כ ושחט אותה ולא אותה וחברתה ולרבנן למה לי דשחיטת חולין בעי כונה ועיין שם ביומא לרב לפניו שלא יסיח והיינו פסול מלאכה כמ"ש רש"י כאן דפסול מלאכה משום היסח הדעת הוא גם יש לפרש דרבנן ע"כ דרשי אותה ולא חברתה דאל"כ אמאי לא אמר רבא רבותא טפי בשחט אחרת שלא בכונה ואדם אחר מכוין לשחיטה דהוה כונה מעליא דהוה כמ"ש מהר"מ מלובלין בהא דנפלה סכין דמשכחת כונה באדם יושב ומצפה מתי תפול סכינו ותשחוט וה"ה וכ"ש כאן דאדם אחר מכוין לשחיטה ויש כח גברא דשתיהן כשירות אלא ע"ס לרבנן גם הם דרשו אותה ולא אותה וחברתה והקשו שפיר ומיהו לפ"ז פשיטא דלק"מ דאיצטריך להאי גוונא דכתיבנא דאדם א' מכוין:

ודע דיש להקשות בדברי הר"מ ז"ל שכתב בפ"ד דפרה הלכה י"ז ומנין שהמלאכה פוסלת בה שנאמר ושחט אותה כו' והלא הוא פסק כרב דשחיטת פרה פסולה בזר עיין שם בהלכה י"ו ובפ"א וא"כ ע"כ לפניו שלא יסיח דעת ממנה ואותה שלא ישחוט פרה אחרת עמה שלא בכונה דפרה קדשי בדק הבית הוא דהוה ואיך כתב מאותה:

עוד אבאר לך שמ"ש מהרש"א דפרה קדשי ב"ה יש לעיין דהא חטאת קריא רחמנא והא דאין שנים שוחטין זבח מה"ט הוא דחטאת קריא רחמנא וה"ה לענין שחיטה דבעי כונה גם בשחיטה שלא לשמה פסק הר"מ ז"ל דפסולה יע"ש היטב ואין להאריך:

בהא מתני' דפרה פ"ג מ"ז לא היתה רוצה לצאת והקשינו אמאי לא כלל בחד בבא לומר שלא יאמרו שתיהן שחטו ולשי' הר"מ א"ש דחולין אין פסול בשחט אותה ואכתי הא איכא למיחש שמא בכונה שחטו שתיהן ופסול מחמת מלאכה אחרת וי"ל דלא חיישינן לשמא יאמרו בכך נפסל א"נ תנא אשמעינן דרשה דאותה ועיין בתוי"ט דתרתי שמעינן מאותה:

לשון הר"ן ז"ל בחדושיו לחולין בחמש שיטות אהא דרב ור' יוחנן פליגי אי חולין צריך כונה כתב דלא שייכא הך פלוגתא להא דאיפלגו בפסחים ובד"ה אי מצות צריכות כוונה אי לאו דהכי טבילה ושחיטה לאו מצות הן אלא מכשירין הן ופליגי למר קילי מכשירין ממצות ולמר חמירי ממצות אבל במצות גופייהו לא מעיילי נפשייהו רב ור"י בהא עכ"ל ור"ל דרב סובר מצות צריכות כינה ומכשירין קילי ממצות או דסובר מצות גם כן אינן צריכות כונה והוא הדין לר"י אפשר דמצות אינן צריכות כוונה ומכשירין חמירי ממצות או מצות צריכות כוונה גם כן וליכא למידק מהא:

מאי כדי שחיטה אמר רב כדי שחיטה בהמה אחרת המקשה לא ידע אי כדי שיגמור זאת השחיטה או כדי שחיטה בהמה אחרת גם לא ידע אי שחיטת בהמה לבהמה או שחיטת עוף לבהמה דהוה חומרא אמר רב כרי שחיטת בהמה אחרת ונפשטו תרווייהו:

איכא בינייהו כן הוא גירסת רש"י ז"ל דרב ושמואל ור' יוחנן לא בעינן שיעור הטלת כ"א שיעור שחיטה ורב חנניא אמר שיעור הטלה אבל שאר פוסקים גורסים כדי שיביא בהמה כו' בעומדת להטיל ומה שיש להאריך בכאן בפירושי הפוסקים אבאר בי"ד סי' כ"ג בעזה"י:

ע"ש שהה במיעוט סימנים מהו תיקו ופסק רש"י לחומרא ולעיל כתבו התוס' פירוש שיש לפרש בבעיא זו לרש"י שייך איבעיא זו גם בעוף ולר"ת ג"כ בין בהמה ובין עוף במיעוט קמא דוושט ולהר"ר אושעיא בבהמה דוקא ושחט סימן ראשון ומיעוט בסכין רעה ומש"ה סמך איבעיא זו להשוחט בסכין רעה. והא דאמר בכאן עוף לעוף פירשו התוס' לעיל לר"ת. ומיהו אפשר לפרש במיעוט אחרון ואף דאין שהיה פוסל במיעוט בתרא כיון דאין זקוק לשחוט עוד מ"מ משכחת ליה היכא דשחט בב' מקומות אי אמרינן דבעינן שחיטה מפורעת א"כ צריך לגמור כל סימן לא ברוב דליהוי שחיטה מפורעת כמ"ש הישׁ"ש בסי' ז' דפסק כשמואל דבעינן שחיט' מפורעת וא"כ שייך שהיה במיעוט בתרא דעדיין צריך לשחוט כל הסימן אלא דרב הוא דאמר כדי שחיטה עוף לעוף ואיהו אמר דלא בעינן מפורעת קשיא:

עיין בר"מ ז"ל בפי' המשניות שפי' כדי ביקור טבח חכם לראות אם שחט הרוב והא בפ"ק מפרש כדי ביקור טבח חכם שיראה הסכין וכבר תמה בזה הת"ח ומ"ש כדי שחיטה בהמה לעוף הוא בהמה דקה וכמו שסיים שם והוא במערבא דאמרי הכין בהמה גסה לגסה ודקה לדקה ועוף לא הזכירו ש"מ דעוף נמי כדי בהמה דקה נמי:

מתני' שחט הוושט ופסק הגרגרת או פסק הגרגרת ואח"כ שחט הוושט עכ"ל נקיט לא זו אף זו לא מיבעיא בשחט ואח"כ פסק דהוה נבילה אלא אף בפסק ואח"כ שחט נמי נבילה כדמסיק ע"ב דאף בשחט אח"כ הוה נבילה והא דנקיט כאן שחיטה בוושט ולא בגרגרת אף שדרך הגרגרת לשחוט קודם דמונח קודם הוושט כמ"ש האחרונים ובהמתין לה עד שמתה נקיט סתמא ולא נקיט שחט גרגרת ופסק הוושט או פסק הוושט ואח"כ שחט הגרגרת. וביש"ש סימן י"ט כתב הגירסא שחט הוושט ופסק הגרגרת או שחט הגרגרת ופסק הוושט יע"ש וכן הוא במקצת נוסחאות יע"ש במשניות בפ"ב דחולין משנה ה' שחט הוושט ופסק הגרגרת או שחט הגרגרת ופסק הוושט והא דפריך לקמן לרבא דאמר כו' הוא מתוספתא ולא מתניתין דבמשנה לא הוזכר פסק קודם אלא אח"כ פסק ובריייתא הוא דתניא שחט הוושט ואח"כ פסק כו' אי פסק הגרגרת ואח"כ שחט הוושט וברשב"א ז"ל היה הגירסא כמו שהיא לפנינו אלא דלא גריס במתני' ואח"כ ולקמן גרסינן שתי תשובות בדבר חדא דהיינו קמייתא ועוד הא תניא ואח"כ שחט כו' והוא תוספתא:

או שחט א' מהן והמתין עד שמתה או שהחליד תחת השני ופסק כו' עכ"ל כתב התי"ט דאי שחט א' מהן והמתין לר"ע איצטריך ור"ל דלר' ישבב כ"ש הוא משחט א' ופסק השני דהיינו עיקור אלא לר"ע איצטריך דאפ"ה טריפה הוה ולא נבילה ואף דבבהמה איירי דאילו בעוף בסימן א' מתכשר אפ"ה סובר ר"ע דסימן א' מהני לטהר מידי נבילה וכן במשנה דאלו טריפות דקתני פסיקת הגרגרת ברוב דהוה כנפסק כולו ואפ"ה בסימן השני מטהר מידי נבילה וטריפה הוה וקודם חזרה והא דאמר או שהחליד תחת השני ולא אמר רבותא שהחליד תחת שני סימנין רבותא דר' ישבב נקיט או דר"ע לא פליג אלא בסימן א' בהכשר הוא דמטהר מידי נבילה לא בשכל השחיטה בפיסול בעיקור או בחלדה דלא מטהר ואח"כ הודה לר' ישבב דסימן א' בבהמה לא מהני לטהר מידי נבילה ולא עוד אלא אפילו ניקב הוושט במקום שחיטה דתו לא מהני לטהר מידי נבילה כמו שיתבאר לקמן בגמ' אי"ה ותוספות שכתבו לעיל דף ל' ע"ב ד"ה או שהחליד רבותא נקיט היינו דלא תנן במתני' החליד סימן ראשון ואח"כ שחט השני כראוי ולזה תירצו דרבותא אשמעינן דאף דסימן א' כראוי שחוט והחליד השני אפ"ה הוה נבילה ואיני יודע למה

פרט דוקא אלו ב' דברים עיקור וחלדה ולא הזכיר כל חמשה הלכות שחיטה או היה די לו באחד:

בתוספות בד"ה אלו טריפות כו' מ"מ לא פקע מיניה איסור טריפות עכ"ל התוספות סוברים בפשיטות דנקובת הוושט ופסוקתא לא הוה אלא טריפה מחיים ואין שחיטה מועלת בהן משום דנפסל במקום הראוי לשחיטה וזה בכלל מ"ש במשנה נפסלה בשחיטה היינו במקום הראוי לשחיטה כמ"ש הכ"מ בפ"ג מה"ש הלכה כ"ג ועיין ב"ח בי"ד סי' כ"ז ול"ג ול"ד יע"ש ומש"ה הוקשה להם דאימא דנקיט טריפות דחייב אף משום טריפות אבל הר"מ ז"ל סובר שמעולם לא חייל עליה שם טריפות אלא שם נבילה שכן כתב בפ"ג הי"ט פסוקת הגרגרת ונקובת הוושט הוה נבילה מחיים א"כ פריך שפיר מאלו טריפות כיון דהודה ר"ע לר' ישבב דפסול בשחיטה הוה נבילה איך תנן התם דהוה טריפה והא מעולם לא חייל שם טריפה עליה ועיין בתב"ש סי' ל"ג ס"ק ד' יע"ש באורך ומ"מ מתני' דהכא אינו מוכח דהוה נבילה מחיים דהא דאמר ר"י כל שנפסל' בשחיטה הוה נבילה היינו לאחר שחיטה ומנא ליה להקשות ממתני' דאלו טריפות דשם טריפה מעיקרא הוה עליה כו':

בא"ד והא דאמרינן בזבחים ס"ט יצא עוף שאין במיגו טריפה היינו דלקי נמי משום נבילה עכ"ל התם אמרינן בנבילת עוף טהור טריפה למה נאמר יצא עוף טמא כו' והתם אפשר הפירוש שאין טריפה חל עליה דאין איסור חע"א בטמא בין לר"י ובין לר"מ המם או בכולל או באיסור חמור לר"י שכן איסורו נוהג בב"נ ועיין בג"ה לקמן ק"א גבי האוכל ג"ה של טמאה יעוין שם וא"כ מש"ה אמר דאין חל טריפה דאין איסור חע"א ובחלב דחל עליו טריפה דהוה כולל או דהותר מכללו כו' יע"ש:

דף לב:

גמרא אלו טריפות נקובת הוושט ופסוקת הגרגרת עכ"ל משניהם פריך דתנן הכי כל שנפסלה בשחיטה היינו מקום הראוי לשחיטה הוה נבילה והודה ר"ע אלמא נקובת הוושט הוה נבילה ועיין תוי"ט במתני' ועיין ב"ח בסי' ל"ג ול"ד יע"ש וכ"ש דפריך מפסוקת הגרגרת דקתני כאן שחט הוושט ופסק גרגרת דהוה נבילה ואף לפי רש"י דפסק היינו עיקור דסכין פגומה וגרע טפי מ"מ פריך מהמתין לה עד שמתה דהוה נבילה אלמא בסי' א' לא מהני לטהר מידי נבילה ואיך תנן פסוקת הגרגרת ברובו דהוה כמאן דפסיק לגמרי טריפה. ומיהו לא יתכן מה דפריך ואח"כ שחט כו' ויש ליישב ועיין לקמן מ"ש בזה:

ודע דר"ל דמשני כאן ששחט במקום חתך ודחי תלמודא להאי תירוצא כיון דכמנחא בדיקולא דמיא ומאי קושיא אימא דפסוקת הגרגרת דהתם מיירי במקום שאין ראוי לשחיטה דהיינו למעלה מטבעת הגדולה דלא הוה נבילה אלא טריפה שהרי הרב אומר כן בפ"ג מהלכות שחיטה הלכה כ"ג נפסקה הגרגרת במקום הראוי לשחיטה הוה נבילה וכתב הכ"מ דלמעלה הוה טריפה יע"ש היטב ועיין בתב"ש סי' כ"ו ס"ק ג' יע"ש ואף דסובר הר"מ אף דכמאן דמנחא בדיקולא דמיא מ"מ למעלה ממקום שחיטה לא אמרינן יע"ש וא"כ מאי קושיא אימא דנקובת וושט וגרגרת איירי שלא במקום שחיטה דלא הוה אלא טריפה לא מיבעיא נקובת הוושט דמצינו לפרושי כך אלא אף בפסוקת הגרגרת ורובו נמי דינא הכי כמו שהתבאר אלא שמצאתי להת"ח בר"פ א"ט תימא אמאי לא נקיט ניקב הוושט נפסק הגרגרת וי"ל דנקיט אף במקום שחיטה. ולהכי תנן ופסוקת הגרגרת בוי"ו דשייכי להדדי במקום שחיטה א"ש כאן:

ע"ש כי קתני דמטמא מחיים כו' הנה מדאמר דמטמא מחיים לא תנן ולא אמר בקוצר נביל' לא תנן מחיים וזה מסכים למה שכתב התבואת שור בי"ד סימן ל"ג ס"ק ד' דלהר"מ ז"ל בפ"ג מה"ש נהי דפסוקת הוושט וגרגרת הוה נבילה מחיים היינו דלקי עליה משום נבילה ולא דמטמא מחיים יע"ש באורך ולפי דבריו א"ש דאמר נבילה דמטמא מחיים לא קתני. אבל דעת הפר"ח בסימן נ' ס"ק ה' הבין דהר"מ ז"ל סובר דפסוקת הגרגרת ונקובת הוושט הוה נבילה מחיים לכל מילי וכן דעת הש"ך בסי' ל"ג ס"ק ד' דדעת הר"מ דהוה נבילה מחיים ומטמא ובאמת שכן משמע לשון הר"מ ז"ל בפ"ב מה"ש הי"ט שכתב, ניטל הירך וחלל שלה ניכר או נקרע מגבה או ניקב הוושט הוה נבילה ודומיא דאינך משמע וא"א לומר כן דמלבד מה שהקשו הם ז"ל היה להם להקשות קושית הרשב"א בחדושיו ריש אלו טריפות וז"ל כיון דנקובת הוושט מסיק לעיל דהוה נבילה א"כ וכי מתה עומד ושוחט וכה"ג הקשה דף כ' ע"ב ותי' דלא הוה נבילה מחיים יע"ש אבל אי הוה נבילה מחיים יקשה דהדרא קושיא לדוכתיה והנכון כמ"ש התב"ש דלא הוה נבילה מחיים אלא לענין מלקות ובזה א"ש כולהו ובא"ט ריש פירקין שם אבאר הא דפריך לתנא דברייתא והאיכא בס"גר וש"ב שמעתא יעוין שם היטב:

גמרא אלא אמר ר"ח בר אבא אמר ר"י לא קשיא כאן קודם חזרה וכאן לאחר חזרה ומשנה לא זזה ממקומה עכ"ל לכאורה יאמר דר' יוחנן ג"כ סובר כריש לקיש כמאן דמנחא בדיקולא דמיא דאל"כ אמאי לא משני כאן ששחט במקום חתך וכאן ששחט שלא במקום חתך ועיין בתבואת שור סי' כ"ו ס"ק ב' שכ' דר"י אפשר דסובר כר' זירא דאין טריפות לחצי חיות ושאני הכי דבסי' גופא וודאי אמרינן כמאן דמנחא בדיקולא דמיא יע"ש.

עוד יש לומר כל שנפסלה בשחיטה משמע ליה היינו במקום הראוי לשחיטה ואף שלא במקום חתך הוה נבילה ממש. עוד יש לומר דר' יוחנן סובר דפסוקת הגרגרת ונקובת הוושט הוה נבילה מחיים וכמ"ש הר"מ באמת בפ"ג מה"ש הי"ט והבאתיו לעיל וכיון שכן לא מצי לשנויי כאן ששחט שלא במקום חתך דמה בכך והיאך מוציאה מידי נבילה דהוה מחיים עד שאני תמה במה דמשני ר"ל כאן ששחט שלא במקום חתך ומה בכך והיאך מוציאה מידי נבילה דכל שנפסלה בשחיטה היינו, מקום הראוי לשחיטה כמ"ש התב"ש בסימן ל"ג ס"ק ד' ואיך מוציאה השחיטה מידי נבילה אח"כ ואין לומר דר"ל אה"נ סובר דלא הוה נבילה כלל מחיים אלא לאחר שחיטה ומש"ה משני כאן ששחט במקום חתך הוה נבילה וכששחט שלא במקום חתך מהני לטהר מידי נבילה דא"כ בלא"ה א"ש דלא קשיא מאלו טריפות דמצינו לתרוצי כקושית התוספות דאלו טרפות דחל נמי שם טריפות עליה מחיים כמו שכתבו ד"ה ורמינהו אלו טריפות וכתב התב"ש מכאן הוכיח הר"מ ז"ל דהוה נבילה מחיים ולר"ל לא ק"מ:

ובתוספות ד"ה וליחשוב נמי דחזקי' וא"ת אמאי לא פריך וליחשוב דזעירי וי"ל דאין טריפה אא"כ נפסק החוט והא תני לה בי"ד הוכיח הט"ז בסימן כ"ז דנשברה מפרקת ורוב בשר בלא פסיקת החוט דלא הוה טריפה דאל"כ אמאי לא תנן לה בא"ט ולכאורה י"ל דאתיא בזה הכלל מה שאין כן הנך דהוה נבילה לא מצי לרבות בזה הכלל כמ"ש התוספות וי"ל דאכתי אמאי לא חשיב בברייתא דר' ישמעאל לקמן דלא תני זה הכלל שוב מצאתי כן בשו"ת בית יעקב סימן קכ"ב ושו"ת ח"צ סימן כ"ח ואין לומר דר' ישמעאל לא חשיב אלא טריפות ולא נבילות וחסר לי' פסוקת הגרגרת ומעיל ליה הא נשברה מפרקת בלא החוט י"ל דהא מסיק התם דפסוקי תרתי הוה חשבינהו כחד ואכתי איכא יותר מי"ח טריפות ומה שיש לעיין בי"ד סימן כ"ז בדברי אחיו של ט"ז אבאר בחדושינו ליורה דעה סימן כ"ז שם אי"ה:

בא"ד אבל מחזקיה פריך דמשכחת ליה גסטרא דנעקרה צלע מכאן ומכאן דקרי ליה רב לקמן גסטרא עכ"ל וכ' הת"ח ותימה דנעקר' צלע מכאן ומכאן דלא הוה גסטרא אלא כשנעקר' ג"כ החוליא עמה וא"כ הו"ל טריפה דמחמת חסרון בשדרה דמרבי בזה הכלל לקמן בריש א"ט דבסגרא אתיא בזה הכלל עכ"ל ולא זכיתי להבין דבריו הקדושי' ולמה ידבר האדון דברים כאלו דהתם דף נ"ב ע"א אמרינן בעו מיניה מרב נעקרה צלע מכאן ומכאן וחוליא קיימת מהו אמר להו גסטרא קאמריתו ואף דמסיק דהם צלע עם אסיתא קאמרי מ"מ החוליא קיימת אלא שהחור שהצלע תחוב בו ניטל מכאן ומכאן וז"ש וחוליא קיימת קאי על אמצעית החוליא כו' ואף לפי האמת כן ועיין ברש"י שם ד"ה

אמר ר"י ומש"ה אמר דלא שמיע ליה דרב אבל דשמואל שמיע להו שפיר דחסרון בשדרה דאמר וכן לטריפה ואינהו באמצעית החוליא קיימת איירי ושפיר הוקשה להם לתוספות דאמאי לא חשיב דזעירי ותי' דבלא"ה טריפה משא"כ גסטרא פריך שפיר דנעקרה צלע מכאן ומכאן עם אסיתא דאמצעית החוליא קיימת דלא הוה טריפה מחמת חסרון בשדרה ובזה הכלל לא אתיא דהוה נבילה ולא טריפה ומש"ה פריך הגמרא שפיר ודברי הת"ח צריכין עיון וישוב דעת. ובחדושינו בא"ט נ"ב ע"ב שם אבאר עוד:

גמרא גופא אמר רשב"ל שחט הקנה כו' אמר רבא לא אמר ר"ש אלא בריאה הואיל כו' אבל בבני מעיים לא עכ"ל הנה משמע דבני מעיין הן הדקין התלוין בווושט ומשום דיש טריפות לחצי חיות אבל כל מה שתלוי בקנה כגון לב וכבד וכדומה כולהו כמאן דמנחא בדיקולא דמיא ולאו דווקא ריאה ואף שפשוט הוא לכאו' ואף הרשב"א ז"ל בחדושיו בד' שיטות אבל בשאר בני מעיים לא פי' כששחט הקנה תחלה וה"ה אם שחט הוושט תחלה הוה איפכא עכ"ל ואף זה דבר פשוט לכאורה אבל הר"ן ז"ל בחמש שיטות כתב וז"ל לא אמר ר"ל אלא בריאה ולאו דווקא וה"ה לב וכבד וה"ה שחט הוושט ונקבו בני מעיים כשירים ואינו מחוור דא"כ הרי הבהמה מתה ואיך יתירנה שחיט' הוושט וכן להקל שאם שחט הוושט ונקבו בני מעיים דטריפה שאין לנו אלא מה שמנו חז"ל ואין מזמנין כותי על בני מעיים כו' משום ריאה וכן פירש"י ז"ל עכ"ל מה שכתב דאיך יתירנה שחיטת הוושט הבהמה והלא כבר מתה לכאורה דר"ל איך ניתר לב וכבד בסי' א' כיון דכבר אין א חיות ואיך יתיר אחר כך שחיטת הוושט הנה גם בריאה תקשי זאת אלא הכי אגמרי' רחמנא למשה דבעינן ב' סימנים לכל הבהמה ואה"נ דלר"ל אם שחט הקנה והוציא הריאה מבהמה קודם שחיטת הוושט דמותר דדי בסי' א' כיון שיצא כל החיות כמו עוף דזוטר חיותו די בסי' א' אלא דקשיא ליה להר"ן ז"ל אי איתא דלב וכבד נמי ניתרין בסי' א' דכמאן דמנחא בדיקולא דמיא א"כ ודאי מתה כל הבהמה בסי' א' דעיקר חיות בעלי חיים תלוי בלב ועיין בשו"ת חכם צבי במעשה דלא היה לב לתרנגולת יע"ש. ומה שסיים וכן כתב רש"י ז"ל הוא מ"ש רש"י על הא דאמר רב אחא בר יעקב ש"מ מדר"ל מזמנין ישראל על בני מעיים ואין מזמנין כותי על בני מעיים משום ריאה ואמאי לא פי' על בני מעיים ממש וכשנשחט גם הוושט אלא ש"מ דקים להו לחז"ל דוקא ריאה הוא דחיותו תלוי בקנה לחוד ולא ינק משאר האברים ולא בשאר בני מעיים ומש"ה פירש"י משום ריאה ועיין מה שאכתוב בדברי רש"י הללו לקמן בעזה"י וכל זה לטעמא דרבא דאמר כמאן דמנחא בדיקולא דמי אית לן לומר דוקא ריאה ולא שאר אברים פנימים וה"ה שחט וושט אין ניתרין הדקין אבל לר' זירא דאמר דטעמא דאין טריפות לחצי חיות

אין חילוק בין ריאה ללב וכבד ובני מעיים דטעמא לאו כמאן דמנחא בדיקולא דמיא. ויש בדבריו דר' זירא קולא וחומרא קולא דלאו דוקא ריאה אלא ה"ה בני מעיים וכ"ט לב וכבד וחומרא דאילו שחט הקנה והוציא הריאה קודם שחיטת הוושט הוה נבילה דהיתר שלה בב' סימנין דווקא אלא דאי נטרפה אין בכך כלום דכי גמרי טריפות לאו בחצי חיות ואילו לרבא הוא בהיפך דאם הוציא ריאה בסימן א' די ואם נטרפה לב וכבד וכ"ש דקין טריפה הן אמת שמ"ש הר"ן ז"ל דמדברי רש"ל נראה דוקא ריאה ולא לב וכבד וה"ה שחט הוושט אין ניתרין דקין וכמ"ש דראיה ממה דנקיט רש"י משום ריאה הנה ממ"ש רש"י ד"ה והדר ביה ר' זירא כו' מדבעי ר' זירא ניקבו בני מעיים בין סימן לסימן מהו לאחר שחיטת הקנה דהוא לעולם ראשון ואמאי לא פי' בין סימן לסימן איזה שנשחט ראשון או קנה או וושט כמ"ש התוס' ד"ה והדר ביה ר"ז דנקבו בין סימן לסימן משמע אף בין וושט לקנה דאל"כ הוה להזכיר בין קנה לוושט כמו דאמר ריש לקיש ורש"י כתב דרך הקנה לשחוט תחלה וסתמא כפירושו ומ"מ אמאי לא פי' בין וושט ובין קנה אלא סתמא דאף דסובר דר"ז לא פליג אר"ל מ"מ כיון דהדר ביה מטעמא דאין טריפות לחצי חיות א"כ ודאי דוקא ריאה כמאן דמנחא בדיקולא דמיא דקים ליה לחז"ל ולא לב וכבד וה"ה שחט רק הוושט ונקבו הדקין דלאו כמאן דמנחא בדיקולא דמיא ויש ליישב בדוחק ומ"מ נראה ודאי דעת רש"י ז"ל דאף בשחט הוושט ונקבו בני מעים להתיר ממה דכתב ד"ה אבל בבני מעיים לא לאחר שחיטת הקנה ולא כתב רבותא לאחר שחיטת הוושט וכן סיים דבני מעיים בוושט תליא משמע הרי בהדיא כמ"ש וכן בד"ה והדר ביה ר"ז כתב אבל בבני מעיים לא דתלוי בוושט כיון שהוושט עדיין קיים משמע בהדיא דאי נשחט הוושט אף הדקין שריא אם נקבו ומהתימא על הר"ן ז"ל שכתב דכן משמע מרש"י ולקמן ד"ה אין מזמנין ישראל ואין מזמנין כותים משום ריאה אבאר:

וברש"י ד"ה אבל בבני מעיים לא דרך הקנה לשחוט תחלה כו' עכ"ל הוצרך לזה כאן דל"ת דר"ל בדוקא נקיט שחט הקנה כו' אבל בבני מעיים לא אף ששחט הוושט תחלה וכמ"ש הר"ן בחדושיו ולכך פירש דמש"ה נקיט קנה דהוא דרך לשחוט קודם שהוא סמוך לעור או דלעיל הייתי אומר הטעם דאין טריפות לחצי חיות וקמ"ל דאף שחיטת הקנה סגי דחיותו זוטר דאילו פסוקת הגרגרת ברובו דוקא ואילו וושט בכ"ש אלמא חיות הבהמה תלוי רובה בוושט לא בקנה ורבותא קמ"ל משא"כ כאן דאמר דהסי' השחוט כמאן דמנחא בדיקולא דמיא פי' דרך הקנה לשחוט קודם דהוא סמוך לעור דל"ת דוקא קנה נקט דנפיש חיותיה ולא וושט דזוטר חיותיה:

ובד"ה והדר ביה ר' זירא כו' נקבו בין סימן לסימן לאחר שחיטת הקנה דהוא לעולם ראשון כבר כתבתי דרש"י פירש כן כדי לתרץ מה דאמר סתמא בין סימן לסימן דמשמע לכאורה אף לאחר שחיטת הוושט כמ"ש התוספות ד"ה והדר לזה אמר דסתמא כפירושו דרך הקנה לשחוט תחלה ומה שלא פירש לאחר שחיטת הוושט פירשו התוספות דלא נראה לו שיחלוק ר"ז על ריש לקיש ורצונם לומר דאל"כ אמאי לא מפרש לקמן לדבריו דרבא קאמר ליה היינו הך אתקפתא מה לי בריאה כו' ולפרש הכל כפירוש התוספות ולא על איבעיא והדר ביה היינו על איבעיא אלא דאין נראה לו לרש"י שר"ז יחלוק על ריש לקיש כי סובר דהלכתא כר"ל גם ר"א בר יעקב סובר כן גם ר"י לעיל דלא מוקי כר"ל דשחט שלא במקום חתך דכמאן דמנחא בדיקולא דמיא ולפ"ז הל' כר"ל אבל לפי' התוס' דהדר מאיבעיא ומסיק דלא הדר וליה לא ס"ל א"כ אף לאחר שחיטת הוושט אם נקבו בני מעיים ה"ה לאחר שחיטת הקנה הדין כן ועיין בי"ד סי' כ"ו ובחדושינו שם אבאר בזה:

ובתוספות ד"ה ואמרינן לאו היינו דבעי אלפא כו' ולטהרו מידי נבילה קאמר לה עכ"ל ר"ל אי לאו הא דבעי אלפא הייתי אומר דר"י לענין איסור אכילה מיבעיא ליה והרשב"א ז"ל בחדושיו הקשה דא"נ לענין איסור אכילה מיבעיא ליה אפ"ה הדר פי' מאיבעיא מוכח דכאן אמר דשריא אפילו באכילה והניח בצ"ע והיינו לשיטתיה והיא שיטת התוספות דכאן דהדר מאיבעיא אבל לפירש"י דהדר ממה שהקשה לרבא מה לי בקנה כו' הוצרך להביא הא דאלפא דא"כ אכתי לא ידעינן אי ודאי טריפות לחצי חיות או ספיקא מיהא הוה דהא דבעי ר"ז לענין אכילה ומסופק בדברי ר"ל אי טעמא דידיה דכמאן דמנחא בדיקולא דמיא ודוקא ריאה ולא בני מעיים או דאין טריפות לחצי חיות ולא ידעינן הלכתא לכך הביא דלאו היינו דבעי אלפא ודאי משמע דר"ז לטהורי מידי נבילה מיבעיא ליה אבל באכילה ודאי אסור ומזה ודאי ידעינן דהסכים עם דברי ר"ל דלא אמר ריש לקיש אלא בריאה ולא בבני מעים אבל לשיטת התוס' דהדר מאיבעיא יקשה לפ"ז לאיזה צורך הזכיר הא דבעי אלפא. דא"נ לאכילה קבעי הא הדר ביה ושריא באכילה דאין טריפות לחצי חיות ואף בבני מעים נמי לאחר שחיטת הקנה שריין דאין טריפות לחצי חיות ודע לשיטת רש"י ז"ל שפי' והדר מאתקפתא דאין לומר מאיבעיא דא"כ מה משני וליה לא סבירא ליה דדוחק לומר דפליג על ר"ל דרש"י סובר דכ"ע אית להו הא דר"ל וא"כ אי הפי' וליה לא ס"ל הא דר"ל זה דוחק ואי הפי' לדבריו דרבא קמיבעיא ליה וליה לא ס"ל איבעיא א"כ אין נפקותא בין הא דאמר והדר ביה ובין הא דאמר לדבריו דרבא קאמר דהמקשן נמי אמר הכין דר"ז לאו אליביה דנפשיה בעי. ועוד דרש"י סובר

דהא דאמר נקבו בני מעיים כן סימן לסימן היינו מסתמא בין קנה לוושט שכן מסתמא דרך הקנה שחוט תחלה כמ"ש בד"ה והדר ביה וא"כ ע"כ מודה להא דר"ל אמאי לא מיבעי ליה בריאה גופא דאסורה באכילה אי מהני לטהורי מידי נבילה ועוד אף אם נאמר בין סימן לסימן הוה אף בין וושט לקנה מ"מ אמאי משני מלישנא דר"ל ולא אמר ניקב הריאה בין סימן לסימן דדרך הקנה לשחוט תחלה אלא ע"כ כר"ל סובר דריאה לא מטרפא וע"כ הדר ממה דאמר מה לי בריאה דאי מאיבעיא מאי משני לדבריו דרבא קאמר אי אאיבעיא קאי הא המקשן נמי אמר דהדר ביה לדידיה ואי אאיבעיא ע"כ דהדר ביה ואי אתקפתא א"כ הא דמשני לדבריו דרבא אמר והוא סובר דלא כר"ל א"כ אכתי תקשי אמאי מיבעי ליה בבני מעיים בריאה לאחר שחיטת הקנה תיבעי ליה ועל הגמרא גופא לא קשיא מנלן דהדר מאתקפתא דלמא מאיבעיא הדר י"ל דא"כ צ"ל דר"ז פליג על ר' יוחנן דנד משינויא דכאן במקום חתך וגם על רב אחא בר יעקב דאמר ש"מ מדר"ל אין מזמנין בני נח על בני מעיים דהם סבירא להו דטעמא הוה כמאן דמנחא בדיקולא דמיא ומסתבר לומר דהדר ביה ממה דאתקיף ליה לרבא וסובר דטעמא הוה משום כמאן דמנחא בדיקולא דמיא ולא פליג עם הני כמ"ש. ומשני דמסתבר יותר ר"ז לא הדר ממה דהקשה לרבא ולדבריו דרבא דאיבעיא ליה הרצון בזה דאי הדר ממה שהקשה לרבא זה דוחק אבל השתא לא חזר מדברי עצמו ואיבעיא נמי איתא דלדבריו דרבא מיבעיא ליה וכדכתיבנא:

ושיטת התוס' הפך הוא משיטת רש"י ז"ל דר"ז דאמר בין סימן לסימן משמע אף בשחט הוושט תחלה מדאמר סתמא וא"כ גרסינן והדר ביה ר"ז מדבעי ולא דבעי כו' דמאיבעיא הוא דחזר דיותר טוב לומר דחזר מאיבעיא ומדברי עצמו וסובר כר"ל וכמו דאתקיף ליה לרבא מלומר שחוזר מדברי עצמו מה דאתקיף ליה לרבא וגם פליג על ריש לקיש לכן סברא ודאי שחזר מאיבעיא וע"ז משני שפיר לדבריו דרבא אמר רצה לומר דיותר מסתברא לומר דלא הדר מאיבעיא שהם דברי עצמו ופליג על ריש לקיש ואף בשחט הוושט תחלה אסורין בני מעים אם ניקבו ולטהורי מידי נבילה מיבעי ליה וכן לא הדר ממה דאתקיף לי' לרבא דשפיר הקשה לו דר"ל ע"כ גם בבני מעיים התיר לאחר שחיטת הקנה דכמאן דמנחא לי' לר"ז וע"כ הטעם דאין טריפות לחצי חיות וא"כ ה"ה בבני מעים אבל ר"ז פליג אר"ל אבל מדברי עצמו לא חזר כלל בין מאיבעיא ובין הא דאתקיף לי' לרבא דסובר ר"ז כמאן דמנחא בדיקולא לאו סבר וע"כ דאין טריפות לחצי חיות ה"ה בני מעים נמי כן הוה:

שיטה השלישית יש לנו לומר דהגי' הוא מדבעי ר' זירא והיינו מאיבעיא הוא דהדר ואפ"ה א"ש דלדבריו דרבא אמר ולא קמבעיא לי' והיינו אתקפתא דפריך לי' ואפ"ה הלכה כר"ל דר"ז לא פליג על ר"ל והוא כמ"ש לעיל בשם הר"ן ז"ל דנוכל לומר דיש חילוק בין ריאה ללב וכבד וה"ה בשחט הוושט ונקבו בני מעיים דריאה הוא כמאן דמנחא בדיקולא ולא לב וכבד וה"ה בני מעיי' והכי פירושו דוודאי ר"ז דאמר נקבו בני מעיי' בין סימן לסימן היינו שחיטת הקנה דאי לאחר שחיטת הוושט היה לומר נקבה הריאה בין סימן לסימן דמאיבעיא הוא דהדר דהא דרך הקנה לשחוט תחלה ומשני לדבריו דרבא קאמר ר"ל לעולם דלא הדר מאיבעיא והא דאתקיף לי' לרבא נמי לא הדר לדידי' אמר לדידי וודאי טעמא כמאן דמנחא בדיקולא דמיא וריאה לחוד ולא לב וכבד וה"ה שחט הוושט תחלה דבני מעיים לאו כמאן דמנחא דמיא אבל לדידך דאמרת אבל בני מעיים לא ולא אמר לב וכבד לא אלמא דטעמא דידך משום דאין טריפו' לחצי חיות א"כ מה לי בריאה אבל באמת אין סובר ר' זירא כן אלא דווקא ריאה ולא לב וכבד וה"ה בני מעים והא דבעי נקבו בין סימן לסימן מהו היינו אף בשחט הוושט תחלה ונקבו בני מעי' ואסורין באכילה ולטהורי מידי נבילה מיבעיא ליה:

דף לג.

גמרא אמר רב אחא בר יעקב ש"מ מזמנין ישראל על בני מעיים ואין מזמנין כותי עב"מ עכ"ל הת"ח בפ"ק כ' ע"ב כתב בהא דמביא הטור בסימן כ"ז מה דהוה נבילה ומה דהוה טריפה דנ"מ בזמן הזה להאכיל בני מעיים לב"נ דבטריפה שרי ובנבילה דלא מהני הך שחיטה מידי אסור להאכיל לב"נ הבני מעיים והפר"ח בסימן כ"ז השיבו דלא קי"ל כר"ל ועיין בתבואת שור שם. ואני אימר דמ"מ נ"מ דנהי דריאה ובני מעיין לאו כמנחין בדיקולא דמיא מ"מ הסי' השחוט עצמו כמאן דמנח בדיקולא דמיא לאחר שנשחט רוב הקנה או הוושט ותדע שהרי בסי' כ"ו כתב הטור אם ניקב הסימן נגד מה ששחט כבר טריפה וכתבו אחרוני' דוקא קודם שחיטת הרוב אבל לאחר שחיטת הרוב כשר וכן הוא בישו"ש סימן י"ז יע"ש ועיין בתב"ש סימן כ"ו ס"ק ב' דנהי דריאה לאו כמאן דמנחא בדיקולא דמיא ויש בה חיות דינקי משאר אברים הקנה עצמו אין בו חיות כלל א"כ אכתי נ"מ בין מה דהוה נבילה ובין טריפה ליתן הסימן עצמו לנכרי דבטריפה כיון דמהני בישראל לטהורי מידי נבילה מהני לב"נ ובנבילה לא ולפי זה בבהמה שאירע לה פסול בשחיטה אסור ליתן לב"נ הסימנין עצמן שהן הוושט והקנה דנהי דריאה לאו כמאן דמנחא דמי דיש לה חיות משאר אברים וא"כ מה שמוכרין מנבילה הבני מעים אפשר

דסמכו על פר"ח דלא קיי"ל כר"ל אלא כר"ז ואף לקולא קיימא לן כר"ז מ"מ הסי' עצמו ודאי דמאן דמנחא בדיקולא דמיא וב"נ אוכל אותו והוה אמ"ה וגם הפר"ח יודה לזה עיין סימן כ"ו ס"ק א' דאם נשחט רוב הסימן אף מה שניקב נגדו אף בבהמה בסימן א' כשר ובחדושינו לי"ד סימן כ"ו וכ"ז אבאר בזה:

ע"ש נכרים דבנחירה תליא מלתא כו' לא מצינו בשום מקום דבן נח מצווה על הנחירה דאי הוה מצווה על כך נחירתן זו היא שחיטתן אלא דבמיתה הותר להם אבל בתוס' לקמן צ"א ע"א ד"ה כמאן דאמר כתבו שם דבן נח מצווה על הנחירה ויש לעיין ובחדושינו לקמן בפ' גיד הנשה אבאר בזה:

ומולחו יפה יפה ומדיחו יפה יפה עיין בהעור ורוטב קכ"א ד"ה יפה יפה שכתב רש"י יותר מבשר אחר מפני שכשחותכו נבלע בו הדם בשעת צאת נפשה יותר מבשר אחר יע"ש ועיין בשמלה חדשה סי' כ"ז סעיף א' שכתב ומולחו יפה יפה יותר מבשר אחר וציין רש"י בפ' העור ורוטב ואף דבפ' כ"ה קי"ג א' אמר נמי אמר שמואל אין הבשר יוצא מידי דמו עד שמולחו יפה יפה ומדיחו יפה יפה סובר רש"י דהכא צריך יותר דאל"כ למה מזכיר מליחה כאן דמהיכא תיתי לומר דלא בעי מליחה דסובר לקדירה מיירי וא"כ לא עדיף מבשר אחר אלא דצריך מליחה יותר מש"ה הזכיר מולחו כו' ובשאר בשר אפשר סובר רש"י דבמליחה מצד א' די או דכאן צריך הרבה מלח כבנין ועיין י"ד סימן ס"ט מדיני מליחה ורש"י לשיטתי' דסובר צלי ג"כ צריך מליח' עיין בר"פ כיצד צולין ובחדושינו לקמן בפכ"ה יע"ש. אמנם לי נראה ממ"ש רש"י כאן ומדיחו יפה יפה מפני שעדיין הדם נבהל לצאת ולא יצא עדיין יראה דהאי מדיחו הדחה ראשונה קאמר ולא קפיד על סידרא וכאילו אמר מדיחו יפה ומולחה יפה דאי הדחה אחרונ' קאמר א"כ מאי קאמר דלא יצא הדם הא בשהה שיעור מליח' ויצא כל הדם או בצלי דאין צריך שהי' אלא מיד צולהו והדם יוצא או על ידי מליח' או על ידי צליי' ולאיזה צורך הוצרך בכאן להזכיר הדחה ויפה יפה יותר משאר בשר ואף שיש לפרש בתרי גווני מ"מ נראה יותר דקאי אהדח' ראשונה דאילו בשאר בשר בחללי בי טבחי סגי כמ"ש בפכ"ה קי"ג ע"א ואילו הכי בעינן הדחה יפה יפה בהדחה ראשונ' דהדח' הוא כדי לרכך הבשר שע"י כן נתעורר הדם לצאת בנקל וכאן שעדיין דם מרובה שחתך קודם צאת נפשה מש"ה בעינן יפה יפה בהדחה ראשונה. והתם בפכ"ה קי"ג לא הוזכר יפה יפה אלא בהדחה אחרונה ועיין בי"ד סי' ס"ט ולזה כתב כאן דהדחה ראשונה נמי בעינן יפה יפה וכן יש לפרש ההיא בעור ורוטב דאהדחה קאי ולא אמליחה:

ברש"י בד"ה מדר"ל כו' אין מזמנין על בני מעיים משום ריאה עכ"ל כ' מהר"מ מלובלין אמאי לא דקין בשחט הוושט דהוה כמאן דמנחא בדיקולא דמיין יע"ש ודוחק לומר משום ריאה הוא דנקיט ש"מ מדר"ל דאילו לאחר שחיטת ב' סימנין גם ר"ז מודה דהוה כמאן דמנחא בדיקולא דמיא כמ"ש הרשב"א בתה"א דף ל' ע"ג ועיין בתב"ש סי' כ"ז סק"ה א"כ כ"ע מודים בהא דאין מזמנין אלא משום ריאה נקיט לה דדרך הקנה לשחוט תחלה אלא שמלבד זה אינו דבלא"ה א"א לפרש כן דא"כ הכי הוה ליה לומר משום ריאה נקיט לה ולא משום ריאה דמשמע דעיקר האיסור משום ריאה וז"א דה"ה בדקין וראיתי להבכור שור בחדושיו שכתב משום דבהעור ורוטב פליגי חזקיה ור' יוחנן דלחזק' אף בהמה טמאה שחט בה שנים הרי היא כמתה ואין בה איסור אמ"ה לב"נ וא"כ שרי הדקין ג"כ ואף דהלכה כר' יוחנן היינו דמייתי שם סייעתא מהאי בריי' ורב אחא בר יעקב לא ידע מהאי בריי' ולדי' הל' כחזקיה דרבי דר"י הוה ועוד דהתוס' דף פ"ד ד"ה דבעינן כתבו דבשחיטה ששחט כראוי הוא כמתה ממש ודוקא ריאה דשחט הקנה תחלה דהוה כמאן דמנחא בדיקולא דמיא עכ"ל ואני תמה עליו לתי' ראשון א"כ מאי פריך מברייתא דתניא א' נכרי וא' ישראל מותרין בו דמיירי ששחט ב' סימנין ומש"ה מותר דמתה הוה כחזקיה דאמר הכין בעור ורוטב קכ"א ע"ב משא"כ בריאה דעדיין לא שחט הוושט והוה כאלו הוציאה הריאה קודם שחיטת סי' השני והיה צריך להביא רישא דברייתא דתניא בהמה טמאה בשר הפורש מן מפרכסת אסור לב"נ דהיינו דלא כחזקיה ועדיין חיה הוה ואפ"ה בטהורה שרי דליכא מידי דאסור לב"נ ולישראל שרי דלא כר"א ב"י וכאן לא הביא אלא סיפא דברייתא דלא מוכח מיני' מידי וכדכתיבנא ומכ"ש לפי תי' שני שלו דבשחיטה כשירה הוה כמתה ממש לכל מילי ודוקא ישראל בטמאה וגוי בטהורה הוא דמפרכסת הרי הוא כחי' לכל דבריה א"כ לא מקשה כלום מהא ברייתא אף לפי האמת דהתם בטהורה שחט בה רוב שנים דהוה כמתה מש"ה שרי לב"נ משא"כ בריאה דהוה כאילו הוציאה קודם שחיטת הוושט דבישראל מותר כמו עוף דדי בסימן א וכמ"ש לעיל משא"כ לבן נח דאסור ומה פריך ועיין במהר"מ מלובלין ל מה שכתב כאן בגמרא:

ובד"ה הרוצה לאכול משום דמעלי כדאמר לקמן הרוצה שיבריא עכ"ל לכאור' דלא תקשי כיון שלא הזכיר שיבריא לאיזה צורך הזכיר מליחה בשלמא לקמן אשמעי' דהרפואה הוא שימלח דוקא ולכן פי' דכאן נמי שיבריא הוא ועיין בישש סי' י"ח דאיירי לצלי ומשום שיבריא טוב למלוח יע"ש ז"א דרש"י סובר דכל צלי בעי מליחה ורש"י לפרש בא לאיזה צורך רוצה לאכול מחותך קודם שתצא נפשה דהא צריך להמתין עד שתצא נפשה ופי' שיבריא וזה ג"כ אינו דבתוך כך יצלה:

ובד"ה ומדיחו יפה שעדיין הדם נבהל לצאת ולא יצא עיין בתב"ש סי' כ"ו ס"א:
ובתו' ד"ה ומולחו יפה יפה דחללי בי טבחי א"נ בביה"ש ולא הוצרך להזכיר ולקדירה א"נ לצלי עכ"ל ר"ל דבפכ"ה קי"ג א' אמר שמואל אין הבשר יוצא מידי דמו עד שמולחו יפה ומדיחו ופריך והתניא מדיחו ל"ק הא דחללי בי טבחי ורגילין היו בכך יע"ש ומ"ה גם כאן לא הזכיר הדחה ראשונה וא"נ כיון דביה"ש פשיטא שצריך הדחה מפני דם בעין והא דמזכיר התם הדחה ראשונה אף באין דם בעין לרכך הבשר ומ"ש לקדירה ואשמעינן מולחו יפה יותר משאר בשר כמ"ש התב"ש סימן כ"ו ס"א א"נ לצלי איירי ובחדושי הרשב"א כתב וזה לשונו ולצלי איירי דאי לקדירה מאי קאמר וממתין עד שתצא נפשה הא בשיעור שהי' של מליח ודאי שתצא נפשה ואי משום הא יש לומר דלצלי לא בעינן מליחה דהוה דם אברים שלא פי' וממקום למקום לא איכפת לן ומולחו לקדירה וממתין קאי ארוצה לאכול חי או צלי ולא קאי אמולחו יפה יפה ובי"ד סי' ס"ט אבאר:
ובד"ה א' נכרי וא' ישראל מותרין בו משמע דטעמא דליכ' מידי דלישראל שרי ולעכו"ם אסור עכ"ל דאין לומר דשחט בה שנים הוה כמתה דהא איתותב חזקיה מרישא דברייתא ועוד דא"כ לאי הוה מקשה כלום לר"א ב"י וכמ"ש לעקר:
בא"ד וא"ת דבפג"ה פליגי אי אמ"ה נוהג בטמאין וי"ל דמ"מ אמ"ה דידהו אסור משום דבעי שחיטה אע"ג דכותי אסור במשהו בשר מ"מ הא חצי שיעור אסור מ"ה עכ"ל מה שכתבו דבן נח מוזהר על הטמאין כטהורין משום דבן נח כתיב סתמא ומשמע בין טהורה או טמאה ושאר חיה ועוף ומהרש"א ז"ל הקשה דאימא אח"כ דנתנה תורה ע"כ בב"נ נמי שרי בטהורין יעוין שם משום דליכא מידי דלישראל שרי ולבן נא אסור כו' ומה שכתבו דטעון שחיטה היינו עשה דוזבחת ואכלת עיין בשבועות כ"ד ד"ה האוכל נבי' בד"ה ומ"ש אע"ג דכותי אסור במשהו בשר גידים ועצמות כו' לכאורה שהוקשה להם מ"מ בעופות וחיות הטהורים דלישראל אסור משום דבעיא שחיטה ואין אסור אלא בכזית ולב"נ משום אמ"ה ואסור אף במשהו בשר עם גידים ועצמות ולזה תי' דמ"מ חצי שיעור אסור מ"ה וז"א דודאי אף לישראל אסור בכ"ש מעשה דוזבחת ואף לר"ל דחצי שיעור מותר מ"ה מ"מ עשה דוזבחת ואף בכ"ש מודה עליה דנהי דכתיב וזבחת ואכלת הא אכיל' רשות הוא וממילא דכי אזהר רחמנא בכ"ש נמי אזהר ועיין בתו' שבועות כ"ד ד"ה האוכל דכתבו דאין איסור אמ"ה יכול לחול על איסור וזבחת משמע כמ"ש דאל"כ משכחת ליה בחצי שיעור דחל עליו איסור אמ"ה יע"ש אבל נראה ודאי דההתו' קאי אהא דב"נ מוזהר על הטמאין כטהורין וקשיא להו שפיר דלישראל אין איסור אלא בכזית וחצי שיעור מותר מ"ה לר"ל א"כ בטמאים אין איסור לישראל בחצי שיעור בטמאין גם עשה

דוזבחת לא קאי אטמאים כ"א אטהורים ובטמאין אין מוזהר כ"א אטומאה ואילו לב"נ מיחייב במשהו בשר גידים ועצמות ולזה כתבו דאה"נ דלר"ל לית ליה מי איכא מידי דיש דבר שאסור לב"נ ולישראל שרי כהאי גונא דכתיבנא:

ודע דמדברי התו' נראה בודאי דאף לב"נ כל היכא דכתיב אכילה הוא דוקא בכזית דאל"כ מאי כתבו ואע"ג דב"נ אסור במשהו בשר גידים ועצמות ול"ל הכי תיפוק ליה דב"נ מוזהר בכ"ש אלא ודאי דאכילה הוה כזית גם לדידי' ואמ"ה אכילה כתיב ביה כדמסיק בג"ה ק"ב א' וזה דלא כשיטת הר"מ ז"ל בהלכות מלכים פ"ט ה"י שכתב דב"נ מצווה על אמ"ה ובשר מן החי וחייב בכ"ש שלא נתנו השיעורים הללו אלא לישראל ולא לבן נח יע"ש א"נ סובר דב"נ בכ"ש מיחייב נמצינו למדין לשי' התוס' ב"נ אינו מוזהר אלא בכזית דאכילה בכזית וכ"ש אין בו איסור כלל דלדידן אית ריבוי' דכל חלב לרבות חצי שיעור ולא לב"נ ולהר"מ ז"ל ב"נ מיחייב אף בכ"ש דסתם אכילה הוה בכ"ש ולדידן אית לן הלכתא דאינו חייב כ"א בכזית ולב"נ אוקמיה אפשטי' דבכ"ש מיחייב ועיין במשנה למלך מהלכות חמץ ומצה ה"ז פ"א מה שהאריך שם בדברי רא"מ בפי' הסמ"ג בלא יאכל חמץ לר"י אכילה בכל שהוא והלכתא לעונש דווקא כזית יע"ש ולתו' סתם אכילה בכזית דוקא ועי' ביומא לענין חצי שיעור יע"ש היטב:

כתב הר"מ ז"ל פ"ט מהל' מלכים הי"ג וי"ג החותך בשר מן המפרכסת לישראל שרי ולב"נ אסור וכבר תמה הכ"מ והלח"מ שם והרשב"א בחדושיו כתב ג"כ דלא כר"מ שהרי אמר תניא דלא כרב אחא ב"י. והנה מה דאמר תניא דלא כר"א ב"י ולא איתותב מיניה י"ל דלריש לקיש דאמר חצי שיעור מותר מ"ה ע"כ פליגי תנאי אי אמרינן מי איכא או לאו דלר"מ וחכמים בדף ק"ב דאמ"ה אין נוהג אלא בטהורים בלבד ע"כ דאמ"ה במשהו בשר לב"נ אסור מ"ה ולישראל מותר מ"ה ובריייתא דתניא א' גוי וישראל מותרין דליכא מידי ע"כ סוברת דאמ"ה נוהג אף בטמאין כר' יהודא התם והסברא החיצונה דליכא מידי דלישראל שרי ולנכרי יאסור כו' וע"כ תנאי פליגי בהך סברא ור"א ב"י אפשר דסובר כר"ל ולא קשיא מברייתא לדידיה דאיהו סובר כחכמים דג"ה דאמ"ה אין נוהג אלא בטהורין וע"כ איכא מידי דלישראל שרי ומה שאמר תניא דלא כראב"י הוא לדידן דפסקינן כר' יוחנן דחצי שיעור אסור מ"ה וא"כ אין ראיה לומר דאין הלכה כהך ברייתא דא' נכרי. ומיהו לר"מ ז"ל לא יועיל זה דהא איהו פסק כר"י ואמאי דחה ברייתא זאת מהלכה. הן אמת לשיטת הר"מ י"ל דכל השיעורין הללו לא נאמרו אלא לישראל ולא לב"נ א"כ לריש לקיש ברייתא דא' גוי וא' ישראל מותרין דלא כמאן דאף לר' יהודא דסובר אמ"ה נוהג בטמאין מ"מ לישראל חצי שיעור ולבן נח מיחייב מיתה בכ"ש וא"כ ע"כ איכא מידי

והאי ברייתא דלאו דסמכא הוא אלא שיש לומר הא דכתב הר"מ כל השיעורין לא נאמרו לב"נ הוא לר' יוחנן דאמר חצי שיעור אסור מ"ה וסתם אכילה בכ"ש והלכתא לעונש דאין חייב אלא בכזית ומש"ה בב"נ דלית הלכתא כדקאי קאי משא"כ לריש לקיש דסובר חצי שיעור מותר מן התו' אכילה בכזית משמע וה"ה ב"נ או אכילה כ"ש והלכתא אפקי' לומר דאין אסור אלא בכזית עיין במ"ל פ"א מהלכות חמץ ומצה מ"מ משנתנה תורה גם ב"נ אין נהרג אלא בכזית דליכא מידי דלישראל, שרי וזה ברור ואיך שי' קשיא:

הן אמת שהתוס' הניחו כאן בתימא הא דמשמע דליכא מידי דלישראל שרי ולכותי אסור ובסנהדרין נ"ח משמע היכא דאיכא טעמא לא שייך מי איכא מידי והיינו טעמא דאמר ר"פ ולא אמינא ליה דהא טעמא אמר וכמ"ש הרשב"א בחדושיו דהיכא דאיכא טעמא לא שייך לאקשויי מי איכא מידי יע"ש ועיין בלח"מ בפ"ט מהלכות מלכים הי"ג ולייישב זה נראה לומר דביפת תואר איכא פלוגתא בירושלמי בפ"ק דקדושין והביאו התו' בקדושין כ"ב ע"א ד"ה שלא ילחצנה במלחמה לרב ביאה ראשונה במלחמה ושני' לאחר כל המעשי' ולשמואל אף ביאה ראשונה לאחר כל המעשים וי"ג רב ור' יוחנן ועיין בהלכות מלכים פ"ח ה"ב בכ"מ ובלח"מ ועיין ברא"ם פ' כי תצא וא"כ למ"ד ביאה ראשונה נמי לאחר כל המעשים דהיינו שנתגיירה מרצונה הטוב כמו שנראה מדברי הר"מ ז"ל בפ"ח מהלכות מלכים הלכה ז' ומה שאמר בגמרא לא דברה תורה אלא נגד היצה"ר יש לתרץ בכמה גווני א"כ לא קשיא מידי מיפת תואר דהקושיא היא מאשת ואף אשת איש דלישראל שרי ולגוי אסור והא הר"מ פסק בפ"ט ה"ח מהלכות אלו דאף בב"נ שייך גירושין או הוא מגרשה או היא מגרשתו ומשתלך מביתו הוה בגרושין גמורין ולא הוה אשתו יע"ש ועיין בירושלמי פ"ק דקדושין ובבראשית רבה פרשה ח"י סימן י"ט וכיון שכן אין קושיא מי איכא מידי דכיון שנתגיירה מרצונה הטוב הוה גירושין גמורין ואף לב"נ כה"ג שרי וליכא מי איכא מידי וסוגיא דסנהדרין סוברת דביאה ראשונה במלחמה נמי שריא וא קשיא שפיר מי איכא מידי או דלב"נ לא מהני גירושין כלל ומשני היכא דאיכא טעמא לא שייך מי איכא מידי כו' ועל קושית גזל דפריך והרי פחות משוה פרוטה לישראל כו' י"ל נמי התם טעמא רבה איכא דלבני נח הוי גזל ולישראל לא מיקרי גזל או כמ"ש הר"מ ז"ל בפ"א מה' גזילה ואבדה הלכה ב' דאסור לגזול ד"ת אף כ"ש ואף לישראל וע' בלח"מ שם והא. דפריך והרי גזל היינו לתי' דכובש שכר שכיר אבל לר"פ אה"נ דלא קשיא מגזל דלישראל איסור' מיהו איכא ושוב אין חידוש מה שב"נ נהרג עליו וא"כ הא ברייתא דתניא א' גוי וא' ישראל מותרין בו כו' סוברת דשאני יפת תואר דלא הותר לבא עלי' אלא לאחר שנתגיירה ולא הוה א"א משא"כ הר"מ דפסק דביאה

ראשונה אף במלחמה שרי א"כ ע"כ היכא דאיכא טעמא לא שייך מי איכא מידי א"כ פסק שפיר דמפרכסת לגוי אסור דאיכא טעמא דישראל בשחיטה תליא מלתא וכל היכא דאיכא טעמא לא שייך מי איכא מידי ומברייתא לא קשיא וכדכתיבנא ודע דלפי מ"ש התוס' דלר"ל אה"נ דסובר דאיכא מידי דלישראל שרי ולכותי אסור א"כ יקשה מנלן דכל מצוה שנאמרה לב"נ ולא נישני' בסיני לישראל נאמרה ולא לב"נ ופריך סנהדרין נ"ט אימא לב"נ ולא לישראל ומשני ליכא מידי דלב"נ אסור ולישראל שריא ולר"ל תקשה זאת וי"ל דע"כ לא אמרינן הכי אלא לר"מ ולחכמים דפג"ה דף ק"ב משא"כ לר"י דאמר התם דנוהג אף בטמאין לדידיה אה"נ דליכא מידי דלישראל שרי ולב"נ אסור ואנו אין לנו אלא גיד הנשה ואליבא דר' יהודא שנאמרה ולא נשנית כדמסיק בסנהדרין נ"ט ע"א ולדידי' ליכא מידי דלישראל שרי ולגוי אסור והאי ברייתא דא' נכרי וא' ישראל כר' יהודא אתיא ולרבנן ליכא מידי דנאמרה לב"נ ולא בסיני ולהר"מ דכל השיעורין לישראל כתבנו שזה לר' יוחנן ולא לר"ל:

עוד יש להסתפק לפי מה דפסקינן דלא כר"מ והחותך בשר מן מפרכסת לגוי שרי מ"מ בבן פקועה שניתר בשחיטת אמו ואין טעון שחיטה אי תלש ממנו אבר בעודו חי אי שרי ליתן לב"נ מי אמרי' דליכא מידי דלישראל שרי ולב"נ אסור או דלמא שאני הכא דאיכא טעמא רבה שהרי הוא חי לגמרי ובישראל התיר הכתוב מכל בבהמה תאכלו ולא לב"נ ולא דמי לשחט בה שנים וחתך בשר מן מפרכסת דאמרינן כיון דמהני האי שחיטה לישראל דהוה כמתה ה"ה לב"נ משא"כ בבן פקועה דאיכא טעמא רבה לא אמרי' מי איכא מידי דומיא דגזל שכתבנו לעיל וקצת ראיה מפסחים כ"ב ב' דפריך והרי אמ"ה ותניא מנין של יושיט כוס יין לנזיר ואמ"ה לב"נ כו' ומאי קושיא דלמא מיירי בבן פקועה אלא משמע אף כה"ג שרי לב"נ ואין נראה אלא כמ"ש ועיין בחדושי ח"א בפתיחה מ"ש שם. ולענין אי הוה ספיקא אי כמאן דמנחא בדיקולא דמיא או ודאי לאו כמאן דמנחא בדיקולא דמיא הנה מדברי הר"מ ז"ל בפ"ז מה"ש נראה ודאי דלאו כמאן דמנחא בדיקולא דמיא דאל"כ הוה להשמיענו דאין מזמנין כותי על במ"ע לשיטתי' בהלכו' מלכים והכא לחומרא והכא לחומרא ש"מ דמפשט פשיטא לי' דוודאי לאו כמנחא דמיא ומותר ליתן לעכו"ם בני מעיים ואף נתנבלה בשחיטה ועיין בי"ד ושם אבאר בעזה"י ועיין בפ"ח ותב"ש סימן כ"ו ועיין מ"ש לעיל לענין הסימן עצמו יע"ש:

שם במשנה השוחט בהמה חיה ועוף ולא יצא מהן דם כשירים ונאכלין בידים מסואבות עיקרה דהא מתני' משו' רישא נקיט לה בהאי מסכת' דכשירים ואגב אשמעינן פלוגתא דר"ש ורבנן אי הוכשרו בשחיטה אי לאו ומדברי הטור וש"ע סימן כ"ח משמע דאשמעינן

אף דלא קיים מצות כסוי כשרין והשמיט הטור בהמה וכן הרשב"א בחדושיו כ"כ אף דלא קיים מצות כיסוי כו' אבל הר"מ בפ"ט מהלכות מ"א הי"ג כתב השוחט בהמה חי' ועוף ולא יצא מהן דם כו' ולא אמרינן שמא מתים היו והדין עמו דאל כ בפרק כיסוי הדם הוה לי' למתני ששם עיקר דין כיסוי ולא הכא אלא דלא חיישינן שמא כו' ובתר הכי תנן השוחט המסוכנת דדמי להדדי. ולכאורה יאמר דנקיט חיה ועוף לומר אם יצא מהן דם אין נאכלין בידים מסואבות ולאשמעינן דדם חיה ועוף מכשירין וכמ"ש התו' ד"ה השוחט ובהמה אגב חיה נקיט:

ונאכלין בידים מסואבות עיין בפי' המשניות להר"מ ז"ל וכתב אין ענינו בכאן בקדשים דדם קדשים אין מכשיר מוסיף על היות הדם ענין הכרחי בקדשים יע"ש ר"ל דם קדשים אין מכשיר והוא הוכחה נוספת על ואי בקדשים כי לא יצא מהן אמאי כשירים והלא כל עצמו לדם צריך ולא אמר אי בקדשים חיה מי איכא או להכשירו בחיבת הקודש דכתב זה שלא יצויר זה כלל בקדשים בין אי יצא דם או לא יצא דם:

ובתו' ד"ה ונאכלין כו' לצלי איירי דלא בעי הדחה א"נ לקדירה והודחו במי פירות עכ"ל עיין בש"ך סי' ס"ט שכתב אף הדחה ראשונה סגי במי פירות מדכתבו א"נ לצלי איירי ועוד דא"כ הדרא קושיא לדוכתיה עכ"ל ר"ל מדכתבו לצלי איירי משמע דרוצה לצלות אח"כ דא"צ הדחה ראשונה דאל"כ הוה להו למימר בצלי איירי ועוד דא"כ תיקשי הוכשרו בהדחה ראשונה ודע שאף שכתבו התו' לעיל ד"ה מולחו דהחותך בשר קודם שתצא נפשה דצריך מליחה א לצלי והדחה התם לאו משום דיש הרבה דם שלא יצא אלא שנתעורר לצאת והוה כפירש ממקום למקום משא"כ השוחט ולא יצא מהן דם כלל אף שנבלע באיברים לא הוה פי' ממקום למקום וא"צ מליחה והדחה לצלי אח"כ ועיין בפר"ח סימן ס"ז יע"ש ובחדושינו שם אבאר ועיין סימן ס"ט מדיח במי פירו' הדחה אחרונה בט"ז וסימן ע"ג וע"ז יע"ש:

בפירש"י ד"ה הוכשרו בשחיטה מיגו דשויא הך שחיטה אוכלא להוציא מידי אמ"ה כו' משמע אף בשוחט ונמצא טריפה אפ"ה הוכשרו בשחיטה דמהני להוציא מידי אמ"ה ועיין לקמן ליה מ"ש בתו' ד"ה שחיטה יע"ש:

דף לג:

תוס' ד"ה והא נגעה היא כו' אמאי לא יאכל כשיצא הדם עכ"ל ואהא דמתני' דכל הטעון ביאת מים מד"ס לא קשיא להו דאי בנגיעה שרי אמאי אסור לאכול דההיא בשכל גופו טמא כמו האוכל אוכלין טמאין ולא אידים קאי כפירש"י כאן ומש"ה חכמים אוסרין

במעשר דגופו שני הוא ונפסל מלאכול מעשר שני מה שאין כן במתני' דאין גופו טמא אלא ידים מסואבות אמאי לא יאכל כשיצא מהן דם ומהרש"א ז"ל הקשה דאמאי לא הוקשה להם מיד בהא דאמר ע"כ לא פליגי אלא באכילה ומתני' אמאי אסור כיון דאין גופו טמא ותי' דה"א נגיעה היינו שמותר ליגע שני במעשר שני אבל מ"מ אסור תו המ"ש באכילה אח"כ אלא מדאמר והא נגיעה הוא והיינו נגיעה לאכול אח"כ הוקשה להם שפיר ועיין במהרש"א ז"ל וזה כוונתו כאן:

ובהא דכל הטעון ביאת מים חיים בפי"א דפרה משנה ו' ולאחר ביאתו מותר בכולו והכ"מ בפ"ט ה"ב מהלכות א"ה הקשה במ"ש הר"מ ז"ל דט"י דרבנן הוה כשני לטומאה מהני דלאחר ביאתו מותר מיד וסיים אולי יש בטומאה דרבנן שצריך הערב שמש וצ"ע ולא הבינותי דהא כבר קדמו הר"ש שם במשנה שכתב בהדיא כן שיש טומאה דרבנן שצריכין הערב שמש והביא כמה ראיות יע"ש ועיין בפסחים י"ד בתו' ד"ה הכא פסול וטמא שכתבו דט"י דמתניתין היינו ט"י דבית הפרס שהוא מדרבנן אלמא יש טומאה דרבנן שצריכין הערב שמש והא דתנן ולאחר ביאתו מותר בכולן אין למדין מן הכללות אפילו במקום שנאמר בהן חוץ:

דתניא ר"א אומר האוכל אוכל ראשון ראשון ה"ג ואיני יודע למה לא מביא משנה דפ"ב דטהרות דתנן שם בהדיא הן הן הדברים ששנוים כאן ואולי ט"ס יש וצריך להיות דתנן ולא דתניא. והנה ראיתי לבאר כאן בדרך הפשוט ולא אכניס א"ע בכאן בדיני טומאה וטהרה כי עמוק מאד ואבאר רק מה דצריך לפי פשוטו בסוגין. הנה ראוי שתדע שראשון עושה שני בחולין ושני שלישי בתרומה ושלישי רביעי בקודש ואין רביעי עושה חמישי בקודש חוץ מחטאת שהיא פרה אדומה שיעשה רביעי חמישי ועיין בפ"ב דטהרות משנה ה' ובפי' הר"ש והרע"ב שם דבחטאת דהיינו פרה אף מאה עושין ולפי' שני חמישי ותו לא. ואמנם אדם האוכל אוכלין טמאין מן התורה טהור גמור הוא דאין אדם וכלים מקבלין טומאה כ"א מא"ה ואוכל אין נעשה אב לעולם ומדרבנן שיהא גופו טמא ואף שיפסול תרומה במגעו ובפ"ק דשבת מפרש טעמא זימנין אכל אוכלין טמאין ושדי משקין דתרומה לתוך פיו שסבר שבלע במעיו והם עדיין בתוך פיו ויטמא את התרומה ומוזהר לשמור בטהרה או שיאכל תרומה טמאה וכן פי' הר"ח ז"ל בהלכות א"ה פ"ח ה"י וסיים:

וכבר בארנו בתרומה שאסור לאכול תרומה טמאה ורש"י בשבת דף ע"ו פי' דמוזהר לשמור בטהרה וע"ש והנה כשישמור חולין עט"ת תמצא בו שלישי ועט"ק רביעי וע"ט חטאת חמישי וזה מבואר בפ"ב דטהרות משנה בג"ה יע"ש ובחולין שנעט"ק איכא

פלוגתא אי הוה כקודש ולקמן אבאר בזה. עוד אבאר לך דכל הפוסל את התרומה והוא שני מטמא משקין להיות תחלה ואין חילוק לעולם אף מאה הן תחלה ועיין בכ"מ ובר"מ בהלכות אב הטומאה פ"ח וט' וי' וי"א וכל הפוסל את הקודש מטמא משקה הקודש להיות תחל' כמבואר ג"כ בפ"ב דטהרות משנה ו' השלישי שבכולן מטמא משקה קודש יע"ש ודע עוד דטהרת תרומה אם לא נעשה עט"ק הוא פלוגתא בפ"ב דטהרות משנה ו"ז השלישי שבתרומה לת"ק אם עשאן עט"ק מטמא משקה קודש ופוסל אוכלי קודש ואם לאו מטמא שניים ופוסל אחד דמספקינן בראשון ומטמא שני ושלישי ופוסל א' רביעי ור"א במשנה ז' פליג ואמר כי טהרת תרומה הם טהרה אצל הקודש ושלישי אין מטמא אלא פוסל אוכלי קודש וגדולה מזאת ביאר ר"א ואמר דשני שבכולן אף של חולין פוסל א' ומטמא א' בקודש ולת"ק וודאי דהוה ראשון מכ"ש מתרומה וכמ"ש בסמוך ולפי הנראה דת"ק הוא ר' יהושע דאמר שם במשנה ב' דשלישי שני לקודש בחולין עט"ת שטהרתה של תרומה טומאה היא אצל הקודש ור"א פליג וסובר אף חולין גרידא נמי לאו טומאה היא אצל הקודש ומש"ה שלישי שלישי וזה אף לקודש כמו שאבאר לקמן אי"ה. ודע דמעשר שני הוה כחולין דאין בו אלא שני ולא שלישי ומיהו בזה נשתנה דינו בחולין באדם שאכל ראשון או שני שישוב גופו להיות שני כמו שהתבאר אמרו חכמים דאסור לאכול במעשר כדתנן בפי"א דפרה משנה ה' כל הטעון ביאת מים מד"ס אותן שהוזכרו בח"י דבר דהוה שני חכמים אוסרין במעשר ובאכילה עביד רבנן מעלה לא בנגיעה דאין שני עושה שלישי במעשר כמו שהוזכר בשמעתין לעיל ונראה דהלכה כחכמים כמ"ש הר"ב והר"ש בפי' המשניות ואף אם נאמר דט"י במעשר מותר אף מדרבנן שאני ט"י דקליש ליה טומאה דכמו כן אמרו כל הפוסל את התרומה מטמא משקין כו' חוץ מט"י מה"ט ועיין בר"מ הלכות מ"ש פ"ג ה"ד ולאחר אלו קצת העיקרים אבוא לבאר זאת הלכה ואיני מקבל על עצמי לבאר הכל בשלימות כי לא היה הזמן גורם כי אם מקצת. הנה ר"א אומר ראשון ישוב גופו להיות ראשון שני שני ופוסל את התרומה שלישי שלישי (פוסל את הקודש במגע ועיין בר"ש בפ"ב דנדה מ"ב וטעם ר"א דגזרו זימנין דאכיל אוכלין טמאין וישכח ויסבור שבלע ואין מטמאין אז לתרומה דהוה כאוכלין וישקול משקין דתרומה ויטמא את התרומה מש"ה גזרו דליהוי שני ויהא נזכר דאף שיסבור שבלע האוכלין אכתי גופו טמא מדרבנן ובשני בעית למיעבדי שני דאי שלישי ויהא נזהר מתרומה כמ"ש עולא לקמן האוכל שלישי נפסל גופו מלאכול בתרומה כתב מהרש"א היינו בחולין עט"ת דאי' בהו ג' אבל בחולין גריד' דלי' בהו ג' אי הוה גופו שלישי לא הוה נפסל גופו מלאכול בתרומ' ע' מהרש"א ד"ה תו' האוכל

אוכל ראשון מש"ה ר"א משוה מדותיו כמו שני שני ה"ה ראשון ראשון דלא ליהוי מילי דרבנן ותקנתם כסותרין דבשני אוכל כמאכל ובראשון לא ושלישי שלישי וכתב הר"ש בפ"ב דטהרות מ"ב דאף דבשלישי ליכא להאי גזירה מ"מ לא חילקו וכתב מהרש"א בשבת דליכא שתיית משקה קודש והיינו דר"א אאוכלין קאי ובאוכלין ליכא טעם למגזר אבל במשקין איכא טעם זימנין דשתי משקין טמאין שלישים שנגעו בט"י דפוסל את המשקין וישכח וישקול אוכלי קודש ואין לומר ברביעי סגי ויהא גופו נפסל מלאכול קודש כמו שכתב הר"מ בפי"א הלכה יו"ד דאוכל רביעי של קודש נפסל גופו מלאכול בקודש כמו שיתבאר לקמן חדא כיון דחולין עט"ת לית בהו רביעי שוב לא נפסל גופו מלאכול בקודש כמ"ש מהרש"א לענין חולין גרידא בשלישי ועוד לר"א משוה מידותיו דלא ליהוי מילי דרבנן כו' אבל באוכל אוכלין טמאין ליכא טעם כמ"ש מהרש"א ז"ל דליכא שום שתית משקה קודש ובתו' דסוטה דף ל' ע"א ד"ה הא אייתינהו בק"ו כו' כתבו בשם ס' הישר הא דאמר בחולין אמר עולא האוכל שלישי נפסל גופו לא נודע טעם גזירה זו דאין שלישי עושה רביעי בתרומה ועיין במהרש"א שם שהקשה על מ"ש דאי משום דקשקיל משקין דתרומה ומה בכך והא אין שני שלישי עושה רביעי בתרומה יע"ש והס' הישר דלא הוקשה לו על ר"א דאמר שלישי שלישי מ"ט גזרו היינו לשיטתם שם שכתבו דאי משום גזירה דלמא שקיל משקין דתרומ' וניח' להו בכך אלא דקשיא לי' ליפסל במגעו ג"כ ולר"א ניחא. והא דלא אמר ר"א האוכל רביעי נעשה גופו רביעי וי"ל דלא איירי אלא לענין שיפסול במגעו ולא לענין איסור אכילה שיהא אסור לאכול ומש"ה לא קאמר רביעי דלא משכחת שיעשה רביעי חמישי בקודש ולענין חטאת אין נ"מ בזה דבראשון נמי מספקינן ליה ועיין בר"מ הלכות פרה:

והנה לכאורה היה, אפשר לומר דר' יהושע ור"א מחולקין בפלוגתא דר"מ וחכמים בהא דכל הטעון ביאת מים מד"ס דר"א סובר אוכל שני הוה גופו שני ומותר לאכול מעשר ומש"ה, ראשון הוה גופו ראשון דחששו לתקנת מעשר דאי יהיה שני אכתי יבא לאכול מ"ש או להיפך דישקול משקין דמעשר לתוך פיו אלא דהתו' כתבו ד"ה האוכל דכל הפוסל התרומה מטמא משקין להיות תחלה. אבל למ"ש הרב בס' פ"י בשבת ט"ו א' בהא דשקיל אוכלין טמאין וישתה משקין דתרומה הקשה אמאי לא אמר דישקול אוכלין דתרומה שזה שכיח טפי ותי' אה"נ אלא דהגמרא רבותא אמר אף מ"ה עושה איסור דאין אוכל מטמא אוכל וסיים מש"ה ניחא בישראל אמאי גזרו אלא משום אוכלי קודש יע"ש ולפ"ז שפיר איכא למימר דלר"א ראשון משום מ"ש דאם יהיה שני אכתי יבא לאכול

מ"ש ור"י סובר כחכמי' דלעיל דנפסל גופו מלאכול מ"ש ובשני סגי דאף שיהא מותר ליגע אכתי לא יבא לאכול מ"ש דנפסול גופו ומש"ה ראשון ושני שני:

ודע מ"ש בס' פני יהושע דחששו משום אוכלי קודש אין להקשות בשלישי סגי דאוכל ראשון וב' יהא שלישי ולא יבוא לאכול קודש וי"ל כמ"ש מהרש"א כיון דבחולין גרידא לית בהו שלישי ומיהו ז"א דע"כ לא כתב כן אלא לענין לאיפסולי גופא משא"כ לענין קודש דשלישי עושה רביעי במגעו אלא דטמויי מטמ' בקודש וא"כ בשלישי סגי וי"ל כיון דהוצרכו תו לגזור בישראל השוו מדותיה' שיהא ככהנים דשני שני וזה שסיים שם הרב אע"ג דעיקר התקנה משום כהנים יע"ש:

אלא דזה צריך לומר לשיטת רש"י בריש כתובות דף כ' דפי' בתולה נשאת ליום ד' שמא יבואו עדים ולא ניחא ליה כמ"ש התוספות שם דעיקר התקנה משום כהנים וגזרו אף בישראל דמשום מעוטא לא היה להם לגזור כמ"ש הרא"ה שם וריטב"א וכבר התבאר זה בחדושינו פ"א וא"כ גם כאן לא שייך לא פלוג משום כהנים לחוד משא"כ לשיטת התו' בכתובות שפיר יש לנו לומר דעיקר התקנה משום כהנים וגזרו בישראל משום לא פלוג ומ"ה הקשו שפיר דדי בשני דלא ניחא להו משום אוכלי קודש או אוכלי מעשר אלא כמו שאמר בשבת משקין דמעשר ולא חיישינן לאוכלין אחר אוכלין או משקין אחר משקין ומש"ה שפיר הוק' להם דדי בשני. והר"ש ז"ל בטהרות דהוק' לו וכן בסה"י דהוקשה לו לאיז' צורך גזרו בשלישי שיהא שלישי היינו דסובר' דלא חששו באוכלין אחר אוכלין ושתית משקה קודש ליכא אבל לסברת פ"י מש"ה גזרו דלמא שקיל אוכלין קודש אחר אוכלין טמאין ומש"ה שלישי שלישי אלא דהם בשיטת התו' קיימי ומש"ה לא הוקשה לספר הישר אלא לעולא כו' ודע לשיטת רש"י בכאן ובשבת י"ד כ' דאוכל אוכלין טמאין שיעורו כחצי פרס דלא כשיטת התו' שם ט"ו א' דחצי פרס גזירה קדמונית היתה ולפירש"י צ"ל אף דמטעם דלמא שקיל אוכלין דתרומה או להיפך הי' ראוי לגזור אף בכביצה וצ"ל כמ"ש הר"מ בפ"ב דטהרות דאין אדם צמא לשתות אא"כ אוכל כחצי פרס והוא לפי שיטת רש"י בכתובות דמשום כהנים לא היה לגזור דהוה מיעוטא אלא משום אוכלי קודש דשכיח טפי שיאכל אוכלין אחר אוכלין וכמ"ש בפני יהושע שם בשבת א"כ אף בכביצה היה להם לגזור שיהא שני ויפסול תרומה במגעו מה"ט דאוכלין אחר אוכלין ואפשר למ"ד אין אוכל מטמא אוכל כ"א מדרבנן ולא רצו לגזור מתחלה כה"ג דהוה גזירה לגזירה אלא גזרו מתחלה בכהנים משום משקין אחר אוכלין ובחצי פרס וכיון דשייך מיהא בישראל כאוכלין אחר אוכלין דרבנן גזרו ועדיין צ"ע:

עוד הקשו בתו' שם בשבת י"ד ב' ד"ה והשותה משקה טמאין דאי לא הוה תני אלא משקין לחודי' הא אוכלין לא יע"ש והיה נראה לומר דאי לא הוה תני אלא והשותה משקין טמאין ה"א דגזרו משום דזימנין כו' ואכל אח"כ אוכלי תרומה ובישראל נמי איכא אוכלי קודש ואף דבשלישי דהשוו מדותיהם ולא חלקו כמו בכהנים שיהא גופו שני כמ"ש בסמוך משא"כ באוכל אוכלין טמאין ה"א דלא גזרו משום מיעוטא דכהנים דליכא שום שתית משקה קודש כמ"ש מהרש"א על הר"ש ז"ל ולא שייך למגזר בישראל הך גזירה וקמ"ל דאפ"ה גזרה משום מיעוטא דכהנים כמ"ש לשיטת' בכתובות דעשו תקנה אף בשביל כהנים הן אמת שיש לראות בהא דהוקשה לו להפני יהושע בישראל אמאי גזרו דלא שייך הך טעמא דתרומה ואמאי לא משום משקין דמעשר שני דזימנין דאכל אוכלין טמאין ושקיל משקין דמ"ש וטמויי מטמא דכל הפוסל התרומה מטמא משקין להיות תחלה ומש"ה גזרו שיהא גופו שני ויהא זוכר שלא לשתות עוד. משקין דמעשר וזה שייך אף בישראל ואי תימא דמש"ה לא גזרו בשביל כן כיון דהוה גזירה לגזירה הא ליתא הא באוכלין אחר אוכלין נמי למ"ד אין אוכל מטמא אוכל הוה גזירה לגזירה ועוד הא התו' כאן ד"ה האוכל וד"ה שני שני למה כ' ואי משום משקין דמעשר והיינו דיהא שני ויטמא משקין דמ"ש מטעם כל הפוסל כו' ויש ליישב דא"כ תחלה היה לגזור גזירה דכל הפוסל מטמא משקין להיות תחלה ואח"כ האוכל אוכלין טמאין כיון דאי לא הא לא קיימא הא והם גזרו תחלה אוכלין טמאין ואח"כ על משקין כל הפוסל כו' כמ"ש התו' בשבת י"ג ב' ד"ה והשותה וי"ד א' ד"ה זימנין דשקיל כו' יע"ש וע"ב ד"ה אלא יע"ש. ולפי זה אפשר לומר כיון דבדעתם היה לגזור מיד הך הגזירה דכל הפוסל מטמא משקין גזרו ג"כ בישראל משום משקין דמ"ש והשותה משקין טמאין משום אוכלי קודש דשייך בישראל או משום אוכלין דמ"ש דמשקין לעולם תחלה הוה וגזרו שיהא גופו שני ויהא נזהר לאכול מעשר כחכמים דלעיל כל הטעון ביאת מים אסור במעשר אבל משום אוכלין אחר אוכלין או משקין אחר משקין לא שכיח כלל דלא כס' פ"י בשבת שם ועיין מה שאכתוב לקמן בתו' ד"ה שני שני למה:

וראיתי להרב ז"ל בס' פ"י בחדושיו לשבת י"ג ב' אהא דהקשו התוספות ליתני אוכל א' לחוד כתב אכתי ליתני סתמא אוכל אוכלין טמאין פוסל תרומה ותי' לאפוקי שלישי דלא כר"א דאמ' אף שלישי בכלל והיינו לפסול את התרומה כמ"ש התי"ט בפ"ב דטהרות בשם הרא"ש וסיים דבמשקה תני סתמ' דלא שייך שלישי אלא בנעט"ק וזה לא שייך במשקין דליכא שתית משקה קודש עכ"ל ואני בעניי לא הבינותי דבריו כלל במ"ש לאפוקי מר"א דאמר אף שלישי בכלל לפסול את התרומה לא מצאתיו לר"א שיאמר

כן אלא שאמר שלישי שלישי והיינו לפסול קודש במגעו כמ"ש הר"ש בפ"ב דטהרות, ולתרומה אין פוסל במגעו אלא נפסל גופו מלאכול בתרומה כעולא לקמן וכאן תנן אלו פוסלין את התרומה דהיינו מגע ועוד באכילה אף ר"י מודה כדמסיק לקמן שלישי שני לקודש ואין שני לתרומה אלא שלישי ואף דדחי מ"מ האמת כן הוא כמו שאבאר שם גם מ"ש שכן כתב התי"ט בשם הרא"ש אני לא מצאתי בתי"ט בפ"ב שיאמר זה רק בשם הר"ש כתב שלישי שלישי חכמים השוו מדותיהם יע"ש והיינו דליהוי שלישי ויפסול קודש במגעו ויהא גופו נפסל מלאכול מתרומה כעולא לקמן בשמעתין וכמ"ש. גם מ"ש דבמשקין לא שייך עט"ק דליכא שום שתית משקה קודש כמ"ש מהרש"א לא ידענא מאי קאמר דמ"מ איכא שלישי במשקין כמו משקין שנעשו על טהרת תרומה דמצינו בהו שלישי ע"י ט"י ולכן דבריו צ"ע וישוב דעת:

ובהא דכתב מהרש"א ז"ל דליכא שום שתית משקה קודש צ"ע האיכא מותר של שמן של לוג מצורע ומותר שמן של מנחת ישראל ומותר שמן המתנדב שמן והוא משנה מפורשת בפ' כל התדיר צ"א א' ועיין בר"מ הל' מעה"ק פי"ו הי"ד והל' מחוסרי כפרה פ"ד הל' ב' וג' יע"ש ודאי דאיכא שתית משקה קודש ואי תימא שהשמן לבד אין ראוי לשתיה כמו דאמרי' בברכות דאזוקי מזיק ומש"ה פסקינן בא"ח סימן ר"ז ס"ז דאין מברך עליו כלל מ"מ שותה הוא לפעמי' ע"י אניגרון או ע"י טיבול וא"כ שייך גם בקודש כן וי"ל דמ"מ מלתא דלא שכיחא הוא ולא הוה להו למגזר. ולפי מ"ש בסמוך א"ש דהר"ש ז"ל הוקשה לו שלישי שלישי למה ואי משום אוכלי קודש או משקה קודש די לו שיהא רביעי ויהא גופו נפסל מלאכול בקודש כמ"ש הר"מ ז"ל בהל' אה"ט פי"א ה"י ויהא זהיר עוד ונאמר דלא כמ"ש מהרש"א בשבת ובכאן כיון דליכא בהנך חולין רביעי יע"ש משא"כ בשני דין הוא שיהא שני דזימנין דשקיל משקין דמ"ש וכל הפוסל כו' מטמא משקין להיות תחלה מש"ה גזרו שיהא שני ולא שלישי משא"כ שלישי די שיהא גופו רביעי ולא שלישי בראשון לא קשי' ליהוי שני משום מעשר שני שיאכל אוכלין אחר אוכלין ולית לי' הא דחכמים דלעיל דכל הטעון דמותר במ"ש ומש"ה ראשון שני שני משים משקין דמעשר ושלישי למה שלישי דדי לקודש ברביעי ותי' דר"א השוה מדותיו שיהא אוכל כמו מאכל:

הקשה הרשב"א ז"ל בחדושיו בשבע שיטות אהא דאמר מהו דתימא הא שכיחא הקשה אכתי למה לי הא דשותה משקין טמאין דחיישינן שמא יאכל תרומה ואח"כ ישתה משקין טמאין ותי' ממ"נ אם יזכור שלא בלע לא ישתה ואם ישכח אכתי ישתה משקין טמאין שהם אחרונים לתרומה שאכל כבר יע"ש ומיהו לפי מה שהתבאר בחדושינו

בכמה מקומות וגם לקמן דספינן לי' מידי דפסול לגויה ואסור לטמאו' גופו יע"ש אכתי תקש' דמ"מ הך גזיר' מועיל' דתו לא יבוא לשתות משקין טמאין דהוה שני ואסור לטמאות גופו בימי טהרתו ויהיה זוכר ולפי מה דאכתוב ברש"י שם דווקא כהנים הוא דמוזהרין על פסול עכו"ם ולא ישראלים א"ש דמש"ה הוצרך לו' דשקיל משקין טמאין ואח"כ אוכלין דתרומה ולא להיפך דישתה אח"כ דהתינח בכהנים בישראל מא"ל וכי גזרו משום מיעוטא לשיט' רש"י בריש כתובות דלא עשו תקנה משום כהנים מש"ה אמר דשקול משקין טמאין ויאכל תרומה ובישראל אוכלי קודש:

גמרא הכא בחולין עט"ת ולא כר"י כתב הרשב"א בחדושיו דהא דלא קאמר וכר"א משום דשמותי מתלמידי שמאי א"נ הא דסיים בחולין עט"ת אפשר דקאי גם לר"א או לאו ומש"ה אמר דלא כר"י ודאי אבל ר"א ספק ומיהו בפ"ב דטהרות מ"ח ראב"צ אומר חולין הרי הן כתרומה וא"כ המ"ל ראב"צ הוא דאית בהו שלישי ולקמן אבאר מזה באורך:

האוכל אוכל ראשון כו' רבי אלעזר פליג עם רבי יהושע בתרתי כיון דשני שני ה"ה ראשון הוה ראשון דמשוה מדותיו ושלישי שלישי בין לענין גופו שיהא נפסל מאכילת תרומה כעולא לקמן ק למגע קודש שיהא רביעי כי ר"א סובר דאין טהרת תרומה טמאה אצל הקודש כמ"ש בפ"ב דטהרות משנה ו' ר"א אומר שלשתן שווין וכפי' הר"ב שם דלית ליה לר"א טהרתה טומאה אצל הקודש ור"י אומר כי שני יצטריך להיות שני או משום תרומה או מ"ש וכמו שאבאר לקמן אבל ראשון בשני סגי ופליג נמי בג' דהוה שני לקודש ובשבת י"ד א' פירש"י דחיישינן שמא ראשון הוא וכאן לקמן ד"ה מפני שטהרתה כו' דבשני מספקינן ליה ושם אבאר ועיין תי"ט בפ"ב מ"ג ומהרש"א שבא בחולין עט"ת אין עט"ק לא הנה דין דחולין עט"ת הוא כתרומה ועט"ק כקודש ראוי לבאר קצת בכאן מה הוא וראיתי לבאר קצת הנה מי שרוצה לאכול חולין על טהרת תרומה כדי שיהא נזהר בתרומה מכל טומאה וזה שייך בכהנים לבד וחולין עט"ק כדי שיהא נזהר מכל טומאה בקודש וזה שייך אף בישראל כי אוכל קדשים קלים הנה יהיו החולין ההם יהיו עליהן מדרבנן דין קדושת תרומה או קודש לענין שאין רשאי לטמאות] ביד כמו התרומה והקודש עצמן וע' ברפ"ק בחולין עט"ק ובפירש"י שם גם ימצא בהן שלישי אם עט"ת ורביעי אם על ט"ק אמנם צריך אתה לדעת כי מ"ש שיש בהן שלישי או רביעי הוא שאם יגעו אותן החולין שלישים לקודש יפסלו את הקודש ואותן החולין שהם רביעי עט"ק אם יאכל אותו אדם ישוב גופו רביעי ויהא פסול מלאכול קודש כמ"ש הר"מ ז"ל בהל' אה"ט פי"א ה"י ואבאר לקמן בעזה"י גבי והשלישי נאכל בנזיר הדמע אבל שיהיו אותן החולין עצמן אסורין לאכול כשנטמאו מדרבנן זה אינו ומתני' אומר כן בפ"ב דטהרות מ"ג

דשלישי נאכל בנזיד הדמע וגדולה מזו דתרומה גופא אם נעשית עט"ק ונגעה בשלישי מותר לאכול אותה וכן בקודש ע"ט חטאת מותר החמישי לאכול ועיין בתוספות לקמן, ל"ד ע"ב ד"ה והשלישי נאכל בנזיד הדמע ובר"ש בטהרות ובתי"ט שם אמנם כ"ז לחד פירושו שם אבל לאינך פירושים שיתבאר לקמן באורך בעזה"י אין ראי' משם אדרבה כיון דתרומה עט"ק הוא אסור לאכול אותה וכן קודש עט"ח ומה בכך דבדידה ליכא רביעי כיון דעט"ק היתה ואית בה רביעי מדרבנן ומ"מ חולין עט"ק נראה ודאי דאסור לטמאותם מדרבנן ואם נטמאו מותר לאוכלן בטומא' וע' ברי' פ"ק ועי' בתוי"ט פ"ב דטהרות מ"ח יע"ש במ"ש לכל הדברים ולפ"ז יש ליישב קושית ספק הישר בתוס' א' שהוקשה להם אהא דעולא מ"ט יהא נפסל גופו מלאכול בתרומה ועל ר"א לא קשיא ליה דלמא שלישי שלישי משום קודש וכמו כן יש ליישב לעולא דמש"ה גזרו שיהא גופו נפסל מלאכול בתרומה דלמא אכל אוכלין שלישי ושקיל משקין דתרומה שנעט"ק דמסתמא כל התרומה של כהני' היה עט"ק וה"ה המשקין דתרומה עט"ק דאיכא משקה קודש מותר שמן של מנח' ולוג של מצורע והמתנדב שמן וכמ"ש לעיל וא"כ יפסול את התרומה ואסור לפסול תרומה ואף דזה לא הוה אלא מדרבנן והוה גזירה לגזירה הא כבר גזרו גזירה לגזירה דהשותה משקין טמאין דטומאת משקין לטמא אחרים דרבנן כמ"ש הר"מ ז"ל בהל' א"ה פי"ד ה"ז ואפ"ה פסק דשותה משקין טמאין הוה שני שמא יאכל תרומה אח"כ דלא הוה אלא מדרבנן ואפ"ה גזרו וה"ה כאן ועוד אני אומר דזה לא הוה גזירה לגזירה כיון דיהא פסול מדרבנן וע"כ יפסיד התרומה ולא יהא ראוי לאכול והוה איסור תורה דמוזהר שלא להפסיד תרומה כדכתיב ושמרתם את תרומתי והראוי לאכילה אי אתה רשאי להדליק ולמשוח עורות כמ"ש הר"מ ז"ל בהל' תרומה פ"ו יע"ש וא"כ ע"כ הוא מפסיד את התרומה כמש"ל לחד פירושא דתרומה עט"ק אסור לאכול כשיש בה רביעי וכמו שאבאר לקמן בסוגיא דשלישי נאכל בנזיד הדמע יע"ש ומה"ט לא הוה גזירה לגזירה בשותה משקין טמאין ואח"כ מפסיד התרומה שהוא איסור תורה ובזה א"ש מה דכתב רש"י שבת י"ד א' דהתורה הזהירה לשמרה בטהרה דכתיב משמרת תרומתי ומהרש"א הקש' דתיפוק ליה משום אוכל תרומה יע"ש ולפי מ"ש א"ש דל"ת דהוה גזירה לגזירה דטומאת משקין לטמא אחרים דרבנן ומש"ה מפרש דחוזר לשמרה בטהרה שלא יפסיד ליה רצונו לומר דנגיעת תרומה במשקין טמאין מ"מ הוה איסור תורה כיון דטמא הוא מדרבנן ומפסיד ליה ונוגע באיסור תורה ורש"י אפשר דקאי על משקין או אף על אוכלין פי' כולה בחדא גוונא ובזה א"ש דפריך התם היינו הך ומאי קושיא והא אוכל אוכלין טמאים הוה מ"ה ושותה משקין טמאים לא הוה אלא מדרבנן דטומאת משקין

לטמא אחריה מדרבנן וטומאת עצמן הוה דאורייתא עיין בר"מ הל' אה"ט פי"ד ה"ז ולפי מ"ש א"ש דהוה כאיסור תורה בחולין עט"ת לקמן אמרינן בג' אופנים או רבותא אמר אף בחולין עט"ת אית בהו שלישי או דווקא אמר דעט"ק לית בהו שלישי דאין נתפס בהן קדושת קודש או טעמא יהיב למילתי' מש"ה שני מפני שטהרתה טומאה אצל הקודש ולכל הפירושים יש לדקדק לאיזה צורך הזכיר זה ר"י אי אמרינן רבות' אמר לא שייך להשמיענו כאן ואי דוקא נמי לא שייך כאן בפלוגת' דפליגי ביה עכשיו ואי טעמא יהיב למילתיה הוה ליה לומר באיזה שלישי אמרו בתרומה עצמה שטהרתה טומאה הוא כו' ולאיזה צורך הזכיר חולין עט"ת ואפשר דמשום תרומה לא היה להם לגמור דמלתא דלא שכיח' הוא שיאכל תרומה טמאה ומש"ה אמר עט"ח ועיין לקמן בתוספות ד"ה אף אני לא אמרתי כו' ומש"ה אמר בחולין ולא בתרומה עצמה ומ"מ קשה לאינך פרושים:

בתוספות ד"ה האוכל אוכל ראשון כו' וא"ת בשני סגי וכ"ת כו' ויש לומר דר"א משוה מדותיו לעשות אוכל כמאכל עכ"ל מהרש"א ז"ל הקשה דאמאי לא הוקשה להם בשלישי סגי דיהא גופו נפסל מלאכול בתרומה כו' יע"ש וסבירא ליה דתו לא אתי למיכל או למשתי אבתריה דאי יסבור שבלע האוכלין טמאין מ"מ פסול הוא לאכול תרומה אבל מהדורא בתרא ושאר אחרונים כתבו דחז"ל גזרו שיהא פוסל במגעו דאז מידכר דכיר ולא יגע משא"כ אם רשאי ליגע יבוא למיכל ומש"ה לא קשיא לתוספות כ"א בשני סגי ועיין מ"ש לעיל בדברי התו' הללו יע"ש. ומה שסיימו התו' דר"א משוה מדותיו פי' דבשני ע"כ שני בעית למעבדיה ה"ה ראשון דליהוי ראשון ויש עוד לפרש דבשותה משקין טמאים ראשון בעית למעבדיה משום חששא דמעשר דשקיל אוכלין דמעשר ה"ה בראשון דאוכלין נמי הוה ראשון ודע לפי שיטת מהרש"א ז"ל יש להקשות לכאורה במה דכתבו התוספות וכ"ת משום משקין דמעשר אכתי תקשה כיון דהלכתא כחכמים דלעיל דאוכל שני הוה שני ופסול למעשר כמו ששנינו לעיל כל הטעון ביאת מים מד"ס דהיינו שני כמו שפירש"י לעיל וא"כ בח"י דבר אמאי גזרו דיהא ראשון י"ל דר"א כר"מ סובר ובי"ח דבר לא גזרו אלא שיהא פוסל תרומה כדתנן אלו פוסלין כו' עיין בסוף זבים:

יש מקשין הא דעביד צריכותא בשבת דאי תנא אוכלין טמאין ה"א דשותה משקין טמאין לא שכיחי ואמאי לא דאי הוה תני אוכלן ה"א שיהא ראשון בשותה משקין טמאין משום חששא דמעשר שני משא כ באוכלין טמאין וא"נ ישתה אח"כ משקין דמ"ש בשני סגי דכל הפוסל כו' ולאו קושיא היא דהכי קא קשיא ליה אמאי חזרו ונמנו לגזור בשותה משקין טמאין דיהא גופו פסול דהיינו הך כיון דגזרו על אוכלין טמאין ה"ה משקין ולא על התנא קשיא ליה דלמה למתני תרתי אלא על מה שהוצרכו לגזור מחדש דכיון

דהוה קאי בתקנתא קמא סגי ומהיכי תיתי היינו מוסיפין לעשות ראשון כיון דלא גזרו על משקין טמאין ובכלל גזירה דאוכלין טמאין הוה. והתוספות שכתבו שם וצריכא שמעינן היינו נמי על מה שגזרו מחדש על משקין ולא על התנא וכדכתיבנא, ולשיטת מהרש"א ז"ל ניחא דלא חששו לתקנת מעשר דהלכה כחכמים דכל הטעון ביאת מים מד"ס אסור במעשר וא"כ תו מיזהר זהיר אף אם הוא שני ולא יבא לאכול מ"ש ולשיטת מהדורא בתרא יקשה. גם לדברי פני יהושע דחיישינן באוכלין אחר אוכלין דשכיח טפי ממשקין אחר אוכלין לא הוה התוספות מקשין מידי דר"א דמש"ה ראשון הוה ראשון משום אוכלין אחר אוכלין כיון דאיהו כר"מ סבירא לי' דשני מותר כמ"ש לעיל דמשום הכי לא הוקשה להם אלא מטעם כל הפוסל את התרומה עוד ראיתי ברשב"א בשבע שיטות בשבת על הא דאמר מהו דתימא הא שכיחא שהקשה ואמאי לא ניחוש שיאכל תרומה טהורה ואח"כ ישתה משקין טמאין ובפני יהושע כתב משמו ממ"נ אי יזכור לא ישתה ואי ישכח לא מהני כלל. ואני בעניי לא זכיתי להבין דבריו הקדושים כלל ועיינתי ברשב"א ולא כתב דבר מזה כלל והכי כתב דזה מלתא דלא שכיחא הוא שיאכל תרומה טהורה וישכח ויסבור שבלע כבר ושקיל, משקין טמאין כי זוכר הוא משא"כ בשותה משקין טמאין או אוכלין טמאין לא שם על זכרונו זה שהם רשות ויסבור שבלע ועדיין בפיו עוד תי' שם דבאוכל תרומה ואח"כ משקין טמאים התרומה נמאסת בפיו ואין מוזהר לשמרה בטהרה דאי ראוי לאכילת אדם עוד משא"כ להיפך שותה משקין טמאין ויטמא לאוכלין הראוי עכ"ל ויש לפרש כפשוטו ויש עוד לפרש אוכלין מה שנשאר בידו שהן ודאי ראוים לאכילת אדם ובזה א"ש טפי מה שכתבנו לעיל דשלישי נפסל גופו משום תרומה עט"ק ואף אי הוה גזירה לגזירה הוה איסור תורה ושם כתבנו ומ"ש כאן ניחא טפי דמה שבידו הוה ודאי איסור תורה כשיבוא לידי הפסד גמור. ומ"ש הרשב"א דהתרומה נמאסת בפיו ועל המשקין אין קושיא איך יטמאו לאוכלין כיון דכבר נפסלו בפיו משתית אדם כיון דירדה להם טומאה תו אין עולין מטומאתן עד שיפסלו משתית כלב כדאיתא בר"מ ז"ל הל' ט"א פ"ב ה"ח והא דלא תי' הרשב"א כמ"ש בס' פ"י משום דלשיטת רש"י לקמן שאסור לפסול גופו אכתי תקנו שלא יבוא לשתות משקין טמאין שלא יפסול גופו והכהן מוזהר ע"ז וכמו שנבאר לקמן בהא דשלישי נאכל בנזיד הדמע ועיין מ"ש לעיל מזה:

דף לד.

גמרא ואני אמינא ר"י היא ולא מבעיא קאמר לא מבעיא חולין עט"ק דאית בהו שלישי אלא אף חולין עט"ת כו' אבל רביעי אפשר לא דסבירא ליה כראב"צ בפ"ב מטהרות מ"ח דהרי הן כתרומה יע"ש ומתני' אתיא שפיר כר"י. ויש לראות דאפשר מש"ה סיים בחולין עט"ת משום דסיים שלישי שני לקודש ואין שני לתרומה ודייקינן מיני' לקמן שני הוא דלא הא שלישי הוה ואף דדחי לה התם מ"מ האמת כך הוא דנפסל גופו מלאכול בתרומה וא"כ ה"ק הא דהוה שלישי ונפסל גופו מלאכול בתרומה ואף שאין טעם לגזירה זו כמ"ש בספר הישר בסוטה למ"ד א' ואף שכתבנו שם לעיל מש"ה שלישי שלישי משום משקה קודש דלא כמהרש"א לעיל דאיכא טובא משקי קודש מ"מ לר"י דלקודש הוה שני אמאי יהא שלישי לתרומה וגם אמאי יהא גופו נפסל מלאכול תרומה וכתבנו לעיל משום תרומה עט"ק דמסתמא הכהנים היו אוכלין תרומה עט"ק משום שירי מנחות ולחם הפנים וכיוצא בהן טובא ומש"ה הוה שלישי שלא יבואו לאכול תרומה עט"ק ויבוא לידי איסור תורה מה שישייר ממאכלו או משתייתו דאינן ראוין עוד כיון דהן טמאין לחד פירושא לקמן גבי והשלישי נאכל בנזיד הדמע או דגזרו גזירה לגזיר' באוכלין אחר משקין דטומאת משקין לטמא אחרים דרבנן וקשיא ליהוי רביעי ויהא נפסל גופו מלאכול וכה"ג הקשה מהרש"א בתו' ד"ה האוכל אוכל ראשון וצ"ל כתירוצו כיון דלית בתרומה רביעי וה"ה בחולין הללו לא עבדינן לגופו רביעי שתי' מהרש"א כהאי גוונא וא"כ זה דווקא חולין עט"ת אבל בחולין עט"ק ברביעי הוה סגי דיהא גופו נפסל מלאכול כו' כיון דאית בהו רביעי אלא עט"ת וזה שסיים ר"י בחולין עט"ת ואפשר דה"ק דעיקר גזירה היה משום זה ולשיטת מה"ב דבנגיעה עביד רבנן מעלה לא קשיא כל זה:

ע"ש דאילו מאכל כביצה ואוכל כחצי פרס מפירש"י ז"ל דמאכל מקבל על עצמו טומאה בכביצה מן אחרים וסובר דלטומאת עצמו לא בעינן כביצה אלא אף בכ"ש וכן פי' בהרבה מקומות ועיין בסוטה למ"ד ובפסחים ל"ג ע"ב בתוס' ד"ה לאימת מתכשרי יע"ש דלטומאת עצמן לא בעינן כביצה והוא שיטת הר"מ ז"ל ג"כ בהלכות ט"א פ"ד ה"א לעצמן בכ"ש ועיין ברש"י ל"ג ע"ב ד"ה כביצה נמי שהביא ת"כ דמכל האוכל אף בכ"ש. וראיתי להרב ז"ל בס' פ"י בחדושיו לפסחים שכתב דלר"ע דיטמא יטמא ושני עושה שלישי בחולין א"כ א"ש דמכל האוכל מרבינן טומאה עצמן בכ"ש אשר יאכל לטמא אחרים כביצה אוכל הנאכל בב"א משא"כ לרבנן דאין שני עושה שלישי בחולין וע"כ אשר יאכל לטומאת עצמן בעי כביצה ודברים ראוין למי שאמרן אלא מהכי תקשי ליה ז"ל דהא ר"י ע"כ כדבריהם דרבנן סובר דאין שני עושה שלישי בחולין דאל"כ לאיזה צורך הזכיר חולין

עט"ת הא בחולין גרידא נמי מצינו בהו שלישי ואפ"ה פי' רש"י דעל עצמו מקבל טומאה בכ"ש וזהו לא יתכן דאף טומאת עצמו בעינן כביצה. הן אמת שמדברי רש"י שלפנינו שכתב בזה"ל מצינו שהמאכל חמור מן האוכלו דאילו המאכל קיבל טומאה בכביצה אוכלין טמאין שנגע ויש לומר בכביצה אמאכל קאי וה"ק המאכל שהוא כביצה מקבל טומאה מאוכלין שנגעו בו אבל הר"ן ז"ל בחמש שיטות פירשה למ"ש רש"י ז"ל בכביצה אוכלין טמאין שנגעו דכביצה אוכלין טמאין שנגעו קאי וז"ל פירש"י ז"ל שהמאכל מקבל טומאה מביצה אוכלין טמאין שנגעו בי' משמע דעל עצמן בכ"ש ואפשר שהיה כתוב ברש"י מכביצה כו' ומ"מ כבר אפשר לפרש כן סוגיא דשמעתין בפשי' ולא הבינותי מ"ש המגיה במשנה למלך פ"ד ה"א מהל' ט"א שסוגיא דשמעתין סובר דטומאת עצמן כביצה ויקשה למי שסובר טומאת עצמן בכ"ש ואדרבה נראה דמש"ה לא הזכיר אילו המאכל מקבל על עצמו בכ"ש דלא שייך להזכיר זה בכאן אלא ה"ק דאילו אוכל עושה פעולתו בנגיעתו לאחרים אם הוא כביצה מטמא אחרים ואילו באכילה לא עביד פעולה עד דאכיל האוכל כחצי פרס ואין להאריך כאן:

וברש"י דזה על ידי משקין כו' דאכילה חמירא ממגע הוא מגומגם קצת לר"י ובד"ה ואיל ר"א ממשקין בעית למלפי תחלה נמי בעית למעבדיה ור"י לא יליף כו' עד כאן לשונו זה לא כפי' התוספות ד"ה משקין תחלה הוה ומ"מ גם לרש"י לא גרסינן שאני משקין דעלולין ורש"י ז"ל פירש כן דלר"י לא קשיא ממשקין דעלולין לקבל טומאה:

ובד"ה אף אני לא אמרתי אלא באוכל של תרומ' כלומר בחולין עט"ת כדאמר ר"י בהדיא לעיל כו' עכ"ל הא ודאי אף בתרומה עצמה הוה שני לקודש וכמ"ש אח"כ שטהרתה של תרומה טומא' אצל הקודש אלא משום תרומה לא היה להם לגזור דמלת' דלא שכיחא הוא שיאכל תרומה טמאה אלא בחולין עט"ת דמותר לאכול בטומאה כמ"ש לעיל ובתרומה עט"ק כתבנו לחד פירוש' דאסור משא"כ בחולין עט"ת וכדבעינן למימר לקמן גבי והשלישי נאכל בנזיד הדמע וזה שכתב דאמר ר"י לעיל בהדיא היינו במתני' בפ"ב דטהרות משנה ב' בחולין שנעשו על טהרת תרומה וע"ש היטב:

ובד"ה מפני שטהרתה של תרומה טומאה היא אצל הקודש כו' ה"ל שלישי דתרומה מספקינן ליה בשני עכ"ל ראיתי לתי"ט בפ"ב דטהרות משנה ה"ו וז"ל ד"ה מטמא שנים ופוסל א' פי' הרב דחשבינן כאלו נגע בשרץ דנגדו אוכלי תרומה מדרס לקודש כתב התי"ט אבל אוכלין אין נעשין אב לעולם כמ"ש הר"מ בפרק יו"ד מהל' אה"ט הלכה ט' מש"ה לא נוכל לחשבם כ"א בנטמאו בשרץ עכ"ל הנה פשוט כוונתו דקשה ליה אמאי לא חיישינן שיהא אה"ט כמדרס הזב שהוא אב ויטמא שלשה ופוסל א' ולזה

אמר דאין אוכל נעשה אב לעולם כמ"ש הר"מ פ"י ה"ט מהל' אה"ט ולפ"ז יקשה לרש"י למ"ש בפסחים י"ז א' ד"ה רביעי בקודש בתו' שם דהא דאין אוכל נעשה אב לטמא אדם וכלים אבל אוכלין ומשקין מטמא והיינו הא דמשני התם שלישי שלכם נעשה אה"ט וע"ש היטב א"כ יקשה יטמא שלשה ויפסול א' כיון דמספקינן לי' באב ג"כ אלא דיש לומר וודאי דהא דבגדי אוכלי תרומה מדרס לקודש היינו בבגדים גזרו כן ולא באוכלין דאל"כ מאי אריא שלישי שני לקודש טהור גמור נמי אם אוכל חולין על טהרת תרומה חיישינן שמא ראשון הוא אלא דלא אמרינן הכי אלא בבגדים ולא באוכלין ומש"ה די שיהא כראשון ולא אב:

ואני בעניי לא זכיתי להבין דברי התי"ט ז"ל במ"ש דאוכלין אין נעשין אה"ט דאי נמי נעשין אה"ט מה איכא לספוקי בשלמא בגדי אוכל תרומה איכא לספוקי שמא ישבה עליהן אשתו נדה או מדרס הזב דהוה אב הטומאה משא"כ באוכלין דאין נעשין מדרס לעולם דעמוד ונעשה מלאכתנו הוא אא"כ ייחדה לישיבה וטח פניה בטיט כהיא דכיפת שאור שיחדה לישיבה בכ"ש. מ"ה ב' ובהעור ורוטב קכ"ט א' דכששימש מעשה עץ שימש ונעשה אה"ט וכ"ז מתבאר היטב למעיין בר"מ ז"ל הלכות משכב ומושב פרק ז' וט' ובהל' כלים פכ"ה הי"ב ובהל' ט"א פרק ב' ה"כ יע"ש וכיון שכן וודאי אין אוכלין המיוחדין למאכל אדם נעשין מדרס לעולם אף לרש"י שסובר דאוכל נעשה אה"ט למימני בי' ראשון ושלי ודברי תי"ט צ"ע ועיין בפ"ב דחגיגה מ"ז בר"ב ובתי"ט שם ועיין מאש לקמן ל"ה ע"ב מדרסות יע"ש:

ומה שפירש"י כאן דמספקינן לי' בשני ובשבת י"ד א' פי' דהוה ראשון וכן הוא במשנה דטהרות פ"ב מ"ו בתרומה שנעט"ק ואשלישי קאי התם ועט"ת היה מטמא שנים ופוסל א' כו' דהוה ראשון ועיין בתי"ט שם במשנה ב' ד"ה שלישי שני לקודש ובמהרש"א במסכת שבת יע"ש ומיהו להמעיין במ"ו פ"ב דטהרות אין הכרע דלאותה גירסא שכתובה שם בד"א שנעט"ק מצינו לומר אריש קאי ולקמן אבאר באורך:

בא"ד הלכך האוכל שני לקודש דמצינו שני עושה שני ע"י משקין ר"ל כיון דמספקינן ליה להמאכל בשני תו שני הוה שני כמו בתרומה דשני הוה שני ופוסל במגעו תרומ' ואף דהתם לא סגי שיהא שלישי אי לשיט' מהרש"א ז"ל כיון דאין בחולין עצמן שלישי ואי לשיטת מהדורא בתרא דחכמים עשו הרחקה אף לנגיעה שיהא לזהר וא"כ לענין קודש א"נ המאכל שני יהא הואי שלישי וסגי בכך דתו לא אתי לידי נגיעה דשלישי עושה רביעי בקודש יש לומר דחכמים השוו מדותיהם כיון דתרומה כך ה"ה לקודש כך:

ודע דיש להקשות א"כ מה פריך ליה ר"א לר"י ועוד שלישי שני למה הא מצינו שהשלישי עושה שני ע"י משקה כדתנן בפ"ב דטהרות מ"ו השלישי שבתרומה מטמא משקה קודש דכל הפוסל את הקודש מטמא משקה קודש להיות תחלה וכן פסק הר"מ בהל' אה"ט פי"א הלכה י"א גם בהשגו' וא"כ שפיר הוה שני לקודש ולא לתרומה ולשיטת התו' ד"ה משקין תחלה נמי הוה לא קשיא דמ"מ שני למה בשלישי סגי משא"כ בשני שני דהוצרכו משום תרומה או מעשר אבל לשיטת רש"י ז"ל שפי' א"ה תחלה בעית ליה לעשות וכמ"ש לעיל א"כ מאי קושיא משלישי שני לקודש ואין לומר דקשיא ליה אליבא דלוי בפסחים ט"ז דמשקי בי מדבחייא דהיינו יין ושמן נמי דכן מלטמא לאחרים וא"כ לא מצינו שהשלישי עושה שני ע"י משקין דהא טהור מלטמא אחרים אבל לזה י"ל דהא אמרו התם לא אמרו דכן אלא שנטמאו במקומן אבל שלא במקומן לא יע"ש וא"כ מה פריך ליה ר"א לר"י והיה נראה לומר דהא דפריך אי הכי תחלה בעית למיעבדה ולאו אאוכל שני קא קשיא דלמא להיות ראשון כמו שכתבו התו' בד"ה משקין תחלה הוו אלא אאוכל ראשון קשיא ליה דליהוי אדם גם כן ראשון משום אוכלין דמעשר כמ"ש הפני יהושע דחיישינן באוכלין אחר אוכלין דשכיח טפי והבאתיו לעיל או בשותה משקין טמאין דהוה שני ואמאי הא חיישינן שישקול אוכלין דמעשר שני לתוך פיו ולא סגי בשני אלא בראשון לשיטת מה"ב דעבדו רבנן תקנה אף במגע והעד ששני שני ומיהו זה אין ראיה משום מעשר אלא דהסברא כן הוא שע"י זה יהא זכור משא"כ אי לא תקנו אלא על אכולה אכתי ישכח ויאכל ומה"ט בגזירה קדמוניות לא גזרו אלא באכילה ובשני' גזרו אף במגע ואף לרש"י שפי' דחדא גזירה הוה יש לומר כך משא"כ בשלישי שני קשיא ליה שפיל דלמה לי אי משום דמצינו שהשני עושה שני ע"י משקה קודש מ"מ למה לו להיות שני בשלישי סגי ואף לשיטת מהרש"א ז"ל אתי שפיר דר"א סובר דשני מותר לאכול במעשר כר"מ דאמר לעיל כל הטעון ביאת מים מותר במעשר ור"י לדבריו דר"א קאמר ומיהו אף אני לא אמרתי לא יתישב לפי זה דהא לר"י בלא"ה א"ש כדכתיבנא ורש"י שכתב תחלה בעית למעבדיה להאי גברא יש לומר היינו לאוכל ראשון ולא אאוכל שני אלא אראשון ראשון תחלה הוה כיון דשותה משקין טמאין ע"כ בעית למעבדיה משום מעשר ה"ה באוכל אוכלין ראשון דהיה להם להשוות מדותיהן ולפני יהושע א"ש בפשיטות דחיישינן לאוכלין אחר אוכלין. או יאמר, דהכי פריך אי הכי תחלה בעית למעבדיה דהיינו באוכל ראשון שיהא ראשון ואף דלמה לו להיות ראשון מ"מ דלא ליהוי תקנתא דרבנן כחוכא ואטלולא ח"ו כמ"ש התוספות ד"ה שני שני למה ה"נ דכוותי' כיון דשני שני ה"נ הוה להשוות המדות ולומר דראשון ראשון ור"י משני לי דשאני משקין

דעלולין לקבל טומאה ופריך ליה שפיר שלישי שני למה דלא ליהוי מילי דרבנן כחוכא ואטלול' ובשלישי סגי לענין קודש כמ"ש בסמוך ולר"א ניחא דראשון הוה ראשון דמצינו שני שעושין ראשון ע"י וכן שני וה"ה שלישי שלישי להשוות המדות וכמה שכתבנו לעיל יע"ש:

בא"ד מדאמר רבב"ח דאותביה ר"א לר"י כו' דוקא קאמר ולא רבותא דאי טעמא כו' עכ"ל הנה מהר"ם מלובלין ומהדורא בתרא ושאר אחרונים פירשו מדאמר אף אני לא אמרתי משמע שמרומז בדברי ר"י כמ"ש בחולין עט"ת ואי רבותא קאמר לא מרומז כלל בדבריו יע"ש ולפ"ז טעמא ליכא למימר מדאותבי' ר"א לר"מ ורבותא ליכא למימר ממה דאהדרי' ר"י לר"א ומה שסיים רש"י לעולא טעמא יהיב למלתי' ולא שמיע ליה קושית ר"א לר"א א"נ שמיע ליה הקושיא ואהדרו' לא סבירא לי' דלר"י אף בחולין עט"ק סבירא ליה דהוה טומאה אצל הקודש ואינו יודע מי הכריח לרש"י לפרש בל' ראשון דעולא סובר דהא דסיים ר"י בחולין עט"ת טעמא הוא וע"כ הא דאמר עולא ואני אומר לא מיבעי' קאמר צריך לדחוק ולומר דרבותא ממילא משתמע וגם הקושיא של ר"א לר"י לא שמיע לי' ואמאי לא כפי' השני של רש"י ז"ל דר"י רבותא אשמעינן וממילא אף אני לא אמרתי לא שמיע ליה לעולא והקושיא שפיר שמיע ליה לעולא אבל לפי' מהר"ש ז"ל א"ש דאי עולא סובר ג"כ דטעמא דר"י דטהרת תרומה טומאה אצל הקודש ולא עט"ק דלא הוה טומאה אצל קודש גמור ע"כ ר"י טעמא יהיב במה שסיים בחולין עט"ת דלא שייך רבותא כיון דאפשר לטעות דרבותא לגמרי משמע לא מיבעיא עט"ק דאיכא שלישי וה"ה דנעשה שני לקודש כמו בחולין עט"ת וכעין זה כתב הת"ח דלא שייך רבות' דמשמע בכולא מילתא שווין הם עט"ת ועט"ק וז"א ולכך פירש"י טעמא ופי' שני פי' דעול' באמת סובר כן אף חולין עט"ק הוה טומאה אצל הקודש ורבותא קמ"ל ולגמרי שוין המה ולקמן בהא דאמר ר' ינאי אבאר יותר בעזה"י והרשב"א ז"ל בחדושיו כתב פי' אחר וז"ל דעולא סובר דלמאן דאית לי' חולין עט"ק כקודש ודאי דהוה טומאה אצל הקודש וא"כ לית ליה לרבה בר בר חנה רבותא דא"כ אף עט"ק הוה ליה להיות שני לקודש עכ"ל והיינו לר"י שסובר דחולין עט"ת הוה טומאה אצל הקודש ה"ה חולין עט"ק נמי כן משא"כ לר"א דפריך ליה שלישי שני למה והא דלא אפשר לומר רבותא אמר דלענין תירוצא דאף אני לא אמרתי הוה רבותא טפי בחולין עט"ק דאפ"ה הוה טהרה דידיה טומאה אצל קודש גמור ומש"ה ליכא למימר רבותא קאמר ואף אני ממעט קודש ר"ל שלישי של קודש עצמו דלא הוה איהו שני מטעמא דכתיב וסיים עוד ומה"ט אמר רבותא קאמר ולא אמר טעמא יהיב למלתיה אלא דסובר אף לקודש הוה שני לקודש ויש להקשות איך יאמר זאת והא

בפ"ב דטהרות מ"ו תנן השני שבחולין כו' בחולין עט"ק אבל עט"ת לא דהוה טומאה אצל קודש אלמא עט"ק לא הוה טומאה אצל קודש גמור אלמא איכא מאן דסובר חולין עט"ת הוה טומאה ולא עט"ק ומכ"ש לפי מה שאבאר לקמן משנה ו' בד"א אשלישי של תרומה קאי דהוה טומאה לקודש ואפ"ה חולין עט"ק לא הוה טומאה אצל קודש ומיהו י"ל שאני תרומה ולקמן אבאר בזה:

בתוספות בד"ה שני שני למה כו' משקין דמעשר כו' כחוכא ואטלולא עכ"ל מהרש"א ז"ל לעיל בתוספות ד"ה האוכל אוכל ראשון פי' דהא דשבקי תרומה דאיירי תלמודא ונקטו מעשה משום דר"י בחולין עט"ת איירי והוה סגי בשלישי ויהא גופו פסול מלאכול תרומה עכ"ל לא הבינותי דבריו הקדושים דנהי דשלישי שלישי מיירי חולין עט"ת אבל שני שני וודאי אף בחולין גרידא מצינו לאשכוחי וא"כ ע"כ שני מטעם משקין דתרומה גופייהו דאי הוה שלישי לא שייך זה כיון דאין בחולין עצמה שלישי ואין לומר לר"י דתרומה טומאה אצל הקודש מטעם דבגדי אוכלי תרומה כו' השנוי במסכת חגיגה י"ח ובפ"ב יע"ש וה"ה חולין גרידא הוה טומאה אצל תרומה ומספקינן בראשון דהכי נמי חנן התם בגדי פירושין מדרס לאוכלי תרומה והר"מ ז"ל בהלכות אה"ט פי"ג הזכיר זה וא"כ בחולין גרידא ודאי הוה ראשון לטומאה ומש"ה אין קושיא שני שני למה ואי עט"ת יהא שלישי ויהא גופו נפסל מלאכול תרומה ולכך נקטו בדבריהם מעשר כי' דזה לא הוזכר בשום מקום ואדרבה בפ"ב דטהרות דהוזכר בנעשו עט"ק לא הוזכר אלא לענין קודש ולא בחולין עט"ת וקתני סתמא דחולין גרידא נמי פוסל שני שבו אוכלי תרומה ולקמן אבאר גבי והשלישי נאכל בנזיד הדמע ובשבת י"ד א' כתבו התוספות טעמא דר"י משום תרומה ד"ה האוכל אוכל ראשון יע"ש משום כיון דבחולין גרידא צריך לה ות שני משום תרומה ה"ה חולין עט"ת דלא חלקו חכמים וצ"ע ומה דלא נקיט בשבת טעמא משום משקין דמעשר דשייך אף בישראל כבר כתבנו לעיל דא"כ היה להם לגזור תחלה כל הפוסל מטמא משקין להיות תחלה כו' ומ"ש התוס' דלא כחוכא כו' היינו ראשון ושני שני משא"כ לר"א דמשוה מדותיו לא הוה ח"ו וי"ל בע"א:

ובד"ה משקין נמי תחלה הוו לא בא להקשות שכמוהו יעשה האדם ראשון דלמה להיות לו ראשון עכ"ל ואף באוכל ראשון מצינו לומר דקשיא ליה לר"א דליהוי אדם ראשון משום מעשר באוכלין אחר אוכלין כמ"ש פני יהושע בשבת דזה שכיח טפי והבאתיו לעיל בתחלת הסוגיא י"ל דדי בשני כחכמים דפליגי על ר"מ ואמרו דשני אסור במעשר ומכאן יש הוכחה לשיטת מהרש"א ז"ל דדי בתקנה למפסל גופו באכילה דאל"כ אכתי אימא דתחלה בעית למעבדיה משום אוכלין דמעשר אלא דיש לומר דהתוספות סוברים

לאוכלין אחר אוכלי' לא חיישינן אלא משקין אחר אוכלין ותקנה משום כהן היתה דאי לישראל ומשום משקין דמעשר היה להם לגזור כל הפוסל מתחילה דאי לא הא לא קיימא הא דאין שני עושה שלישי במעשר וכמ"ש לעיל בסמוך משא"כ רש"י לשיטתיה וע"כ משום אוכלין אחר אוכלין ר"ל אוכלי קודש דשייך בישראל א"כ שפיר י"ל תחילה בעית למעבדיה משום אוכלי מעשר ואוכל אוכל ראשון ליהוי תחלה וכפי' מהדורא בתרא דעיקר תקנה משום נגיעה דיהא זכור כו' או כפי' מהרש"א וכמ"ש ברש"י ד"ה א ה יע"ש וכבר הארכנו בזה לעיל באורך בתוספות ד"ה האוכל אוכל ראשון יע"ש ועיין בפני יהושע בשבת י"ד ע"א בהא דזימנין כו' יע"ש:

דף לד:

גמרא אר"ז אר"א אר"י אמר ר' ינאי האוכל שלישי של חולין עט"ק נמי הוה שני לקודש וטעמא דשמיר' דידיה לגבי קודש לאו כלום הוא וחיישינן בשלישי שמא שני הוא או ראשון והאוכלו שני דהלכה כר"י דאוכל ראשון הוה ב' וקשיא לי אמאי לא אקשי ליה ממשנה ז' דתנן השני שבחולין כו' והשלישי פוסל אוכלי קודש בד"א על טהרות קודש ומייתי לקמן ל"ה ב' אלמא אי עט"ק לית בהו טומאה ואף לפי גרסתינו בטהרות השלישי שבתרומה בד"א עט"ק אלמא על טהרות קודש הוה כקודש ודוחק לחלק בין תרומה עצמה לחולין עט"ק דמ"ש ועוד בחגיגה י"ח ב' תנן במתני' יוחנן בן גודגדא היה אוכל על טהרת קודש כל ימיו והיה מטפחתו מדרס לחטאת ודייק שם בגמ' כ' א' לחטאת אין לקודש לא אלמא חולין עט"ק כקודש דמי אלמא למ"ד דכקודש דמי לא הוה טהרה דידיה טומאה אצל קודש דהכי משמע ודאי התם ואין חילוק בין תרומה עט"ק או חולין על ט"ק וכמ"ש והיה נראה לומר דר"י לא מבעיא קאמר וא"כ כיון דרבותא הוא משמע דשניהן שוין לגמרי כמ"ש מהרש"א ברש"י ד"ה אף אני לא אמרתי וסובר ר"י אף עט"ק הוה טומאה אצל הקודש ופסק כר"י. ובזה הוה ניחא דמשני אמוראי נינהו ואליבא דר' יוחנן ומאי קושיא דלמא ר"י דוקא קאמר באילו חולין יש שלישי ולא עט"ק דלאו כקודש דמי ור"ז אר"א סובר דכקודש דמי ופלוגתא הוא תנאי בהכין ומתני' דחומר בקודש סוברת כקודש דמי ובנדה ע"ב ב' סוברת כקודש דמי ואפ"ה סובר דטהרתה טומאה היא אצל הקודש אלא דא"כ קשי' ההיא דלקמן ל"ה ב' והיא משנ' פ"ב דטהרו' מ"ז דמשמע חולין עט"ק כקודש ולא הוה טהרת' טומא' אצל הקודש ומתני' דחגיגה יש ליישב דלא תקשי מינה. ומיהו, בלא"ה א"ש דע"כ לית לי' אף אני לא אמרתי דאל"כ מאי אף אני לא אמרתי דמשמע דליכא לאשכוחי אלא חולין עט"ת הוא דהוה שני לקודש הא אי משכח חולין

על טהרת קודש לא הוה שני לקודש ולא כן הוא ע"ש אמוראי נינהו ואליבא דר' יוחנן עכ"ל קשא לי אימא דר"א אר"י נמי שמיע ליה אף אני לא אמרתי ור"י ה"ק לר"א הא דין שלי לא אמרתי אלא בחולין עט"ח דאי עט"ק לית בהו שלישי כלל וכיון שכן שפיר שטהרתה טומאה אצל הקודש ובשלמא אי אמרתי אף בחולין עט"ק והייתי סבור כקודש דמי שפיר היית מקשה משא"כ השתא ור"א אמר ר' יוחנן סובר לאו כקודש אלא כתרומה כי כן סובר ראב"צ בפ"ב דטהרות מ"ח יעו"ש מש"ה אמר דאוכל שלישי של חולין עט"ק הוה שני לקודש כמו אוכל שלישי של תרומה עצמה משא"כ ר"י אמר אי חולין עט"ק כקודש דמי וכמ"ש ויש ליישב קצת:

ראיתי להת"ח שכתב בהא דפריך על טהרת תרומה אין עט"ק לא ואף דר"א סתמא אמר שלישי שלישי ואף בנעט"ק מ"מ הלכה כר"י, דר"א שמותי עכ"ל לא הבנתי דבריו הקדושים דמאי סייעתא מר"א דאמר חולין עט"ק כקודש דמי מ"מ סובר דטהרתה לאו טומאה אצל קודש דאף טהרות תרומה לאו טומאה אצל קודש לדידיה וע"כ כר' יהושע סובר דטהרת תרומה טומאה אצל קודש וה"ה עט"ק ופריך שפיר והא ר"י דוקא עט"ת אמר וכמאן סובר ר' אסי אמר ר' יוחנן ולכן דבריו צריכין עיון:

וברש"י ד"ה לא מיבעיא קאמר כלו' אפילו כהני איכא שלישי עכ"ל משום לכאורה לא מבעי' על שלישי שני וז"א דאדרבה הוה לאשמעינן עט"ק לזה אמר דר"י לא מבעי' אמר כלומר לענין דליהוי החולין נתפסין בקדושה אף עט"ת וזה הוה רבותא ובד"ה נוטלין כדפרישית דמיותר הוא דה"א עט"ת נמי טומאה והבן:

ובד"ה קמ"ל דשלישי מיהא הוה וכי אמר ר"י כו' לענין אכילה מודה דאסור עכ"ל לפי מ"ש בריש השיטה דאיכא למגזר משום תרומה עט"ק דאית בה רביעי ובהדי דאכיל אוכלין שלישים שקיל משקין אלו לתוך פיו ויפסול אותם ולענין חולין או תרומה עט"ק לא אמרינן כקודש דמי לענין שיהא תרומה עצמה או חולין עט"ת טומאה אצל חולין עט"ק יע"ש א"ש בכאן דמש"ה צריך שיהא גופו שלישי וממיל' נפסל הוא מלאכול תרומה דפסול מיקרי לגבי תרומה וכמ"ש לעיל משא"כ בראשון דבשני סגי והכא לא סגי ברביעי כמ"ש מהרש"א כיון דאין בחולין אלו רביעי:

ובתוספות ד"ה אף אני לא אמרתי עד ששאלו ר"א עכ"ל ר"ל דהאי אהדרי' סובר רבב"ח דבחולין שנעט"ת הוא לאחר ששאלו ר"א לר"י השיב לו כן ומ"ש אף שיש קודם שיש בו ג' עיין מהרש"א:

ע"ש גמרא הראשון שבחולין ראיתי להעתיק בכאן משנה גדהו"ז ולבארם בעזה"י:

משנה א' הראשון שבחולין טמא ומטמא והב' פוסל ולא מטמא והג' נאכל בנזיד הדמע:

מ"ב הראשון והב' שבתרומה טמאים ומטמאים והג' פוסל ולא מטמ' והד' נאכל בנזיר הדמע:

מ"ג הא' והב' והג' טמאים ומטמאים והד' פסול ולא מטמ' וה' נאכל כו':

מ"ד הראשון והב' שבחולין מטמ' משקה חולין ופוסל אוכלי תרומה השלישי שבתרומה מטמא משקה קודש ופוסל אוכלי קודש שנעט"ק אבל עט"ת פוסל א' ומטמא שנים ועיין בר"ש וברע"ב ובתי"ט ואני מבאר קצת בעזה"י וראיתי שיש ד' פירושים בהמה:

הפירוש הא' הוא דמיירי בחולין גרידא ותרומה גרידא וקודש גריד' וה"ק הראשון טמא אף בחולין כי עושה שני בחולין ומטמ' תרומה שיהא השני נקר' טמא כי השני עושה שלישי בתרומה והשני פוסל לתרומה ולא שיהא שלישי טמא שאין שלישי עושה ד' בתרומה והשלישי ר"ל אם יש בחולין שלישי שנעט"ת יכול לערב בהן תבלין של תרומה ולאוכלם ואף דנפסל גופו מלאכול בתרומה כיון דליכא כזית בכא"פ אף דחצי שיעור אסור מ"ה כיון דפסול גוי' הוא מדר' לא גזרו כ"א באוכל כשיעור שלם ומתני' תרתי אשמעינן חדא דחולין גרידא טהרתו לאו טומאה אצל תרומה אף דטהרת תרומה טומאה אצל קודש כדמסיק במשנה ד' שנעט"ק אבל עט"ת מטמא שנים ופוסל א' מ"מ חולין נגד תרומה לא הוה טומאה אצל תרומה ולא מספקינן לשני בראשון ולכך השני פוסל ואין מטמא ועוד אשמעינן דאף דנפסל גופו מלאכול בתרומה אפ"ה נאכל בנזיד הדמע דלא כללו חצי שיעור בזה ולפי זה היה יכול להביא סייעת' לעולא ממשנה זו דקתני בנזיד הדמע דווק' דליכ' כזית בכא"פ כדמסיק הנח לנזיד הדמע משמע שסתמו כך הוא ואמאי אף ביותר מכא"פ נמי שרי דאין שלישי עושה רביעי בתרומה אלא ע"כ דנפסל גופו ואסור לאכול יותר מכא"פ והא דלא מייתי סייעת' לעול' איכ' למימר דסתם נזיד הדמע אפשר דאיכ' כזית בכא"פ כמ"ש התוספות ד"ה הנח לנזיד הדמע ומיהו בפסחים דף מ"ד ד"ה והאיכ' כתבו דסתם נזיד הדמע לית ביה כזית בכא"פ והוה להביא סייעת' לעול' מהא והדר אמר הא' והב' שבתרומה גריד' טמאין ומטמאין קודש דשלישי עושה רביעי בקודש והשלישי פוסל את הקודש כו' והרביעי אם הוא תרומה עט"ק שיש בה רביעי נאכל בנזיד הקודש מותר לערב בו שמן של קודש או שאר תבשיל קודש ומיירי ג"כ שאין כזית בכא"פ משל קודש דאל"כ איך נאכל והא האוכל רביעי נעשה גופו ד' ופסול לאכול קודש כפסק הר"מ ז"ל בפי"א ה"י מהל' אה"ט דהאוכל ד' נעש' גופו ד' ופסול מלאכול קודש יע"ש ובהשגותיו ובכ"מ ולקמן אבאר ועיין בפי' הר"ב שם במשנה ד' שפירש והרביעי נאכל בנזיד הקודש כלומר אם יש באותה תרומה רביעי עט"ק נאכל בנזיד הקודש דמשמע עד עתה מיירי בתרומה גריד' וכמ"ש ולא אבין איך יאמר זאת

דהא תנן בהדיא אח"כ מ"ו בד"א עט"ק אבל עט"ת מטמא שנים ופוסל א' ופי' הר"ב דאם התרומה לא נעשית עט"ק טהרתה טומאה אצל הקודש כו' א"כ איך אמר דשלישי פוסל ולא מטמא קודש וזה א"א דהא מטמא שנים ופוסל א' ולקיים פירוש הברטנורא ז"ל א"א אם לא בא' מב' פנים או דבסיפא גורס פסול ולא פוסל וה"ק השני טמא ומטמא ולאו דוקא מטמא אלא פוסל ואיידי דרישא נקיט הכי והשלישי פסול ולא מטמא עוד דאין ג' עושה רביעי בתרומה והרביעי אם יש בהן כגון עט"ק נאכל בנזיד הקודש ואשמעינן אף דכמה מעלות עבדי רבנן לקודש יותר מתרומה אפ"ה נאכל בנזיד הקודש דלא כר"מ בפי"א הי"א וי"ב דבקודש אסור אף שהוא פחות מכא"פ יע"ש. או שנאמר דאף הרישא הא' והב' טמא ומטמא והג' פוסל מיירי ג"כ תרומה עט"ק ולשון הר"ב לא יסבול זה מדכתיב והרביעי ואם יש בהן רביעי כגון שנעט"ק משמע דעד השתא בלא נעט"ק איירי ויש לדחוק ולפרש דברי הר"ב והתי"ט במשנה ד' ד"ה והשני שבתרומה מטמא לקודש יע"ש מדכתיב לקודש ולא לתרומה עצמה משמע דרוצה לפרש דלא איירי בעט"ק ומטמא רוצה לומר שיהא טמא לעשות רביעי וזה א"א אם לא לקודש כו' וקשי' כמ"ש דאף הג' יטמ' אף לעשות שנים ולפסול א' ואי איירי כולה עט"ק נוכל לפרש טמא ומטמא כולו אמינו דהיינו טמא כו' אתרומה עט"ק ולא אקודש שלא נזכר ולכן דבריו שכ' צ"ע ובתר הכי תנן הא' והב' והג' שבקודש טמאים ומטמאים ירצה בזה לחטאת דהיא פרה אדומה שיש בה חמישי הד' פוסל את החטאת ולא מטמא כי אין חמישי עושה יותר והא דתנן בסוף פרה לגין של חטאת והביאו הר"ש בכאן ע"כ דנגעו כולהו בהדדי אבל בזא"ז אין בחטאת אלא חמישי ולא ששי ובתר הכי תנן הג' שבקודש כו' והרביעי פוסל ולא מטמא והחמישי ר"ל אם יש בקודש זה חמישי שנעט"ח נאכל בנזיד הקודש היינו אף דאיכא כזית בכא"פ שרי דרביעי דוקא באין בו כזית בכא"פ והחמישי אף שיש קודש בתבשיל של תרומה או חולין יותר מכזית בכא"פ שרי משום דלא גזרו בכה"ג שיהא גופו חמישי ועוד דקודש גופא אם היה חמישי שנעט"ח מותר לאוכלו כיון דבקודש גופא לית ביה חמישי ומה"ט רביעי של תרומה עט"ק או חמישי של קודש עט"ק מותר לאכול כמו שכתב הר"ש והתוספות בשמעתין ד"ה והשלישי וכמ"ש התי"ט במשנה ד' ד"ה והרביעי ופי' זה דחוק מאד כמ"ש חדא דנזיד בסיפא לא הוי דומיא דנזיד הקודש דמשנה ה' ועוד דתקשה כמו שכתב דאי במשנה ד' מיירי בתרומה גרידא איך תנן ופוסל והא תרומה טומאה אצל קודש:

הפירוש השני הוא יותר מרווח דבא' הוא עט"ח רצוני לומר בבא א' חע"ת ומטמא במינו והשני פוסל לשלישי דידי' ולא מטמא והג' הזה נאכל בנזיד הדמע ובאין בו כזית בכא"פ

ובבא שניה מיירי תרומה עט"ק הא' וה' שבתרומה עט"ק טמא ומטמא לשלישי שיעשה רביעי במינו והג' פוסל ואין מטמא והד' דידיה נאכל בנזיד הקודש באין בו כזית בכא"פ ובבא ג' אמר והב' והג' שבקודש עט"ח טמאין ומטמאין במינם והד' פוסל ואין מטמא ואף דבחטאת גופא אין מונין א' וב' אלא עד אלף טמא מדרבנן מ"מ בקודש עט"ח לא החמירו חכמים ודי עד חמישי ותו לא ומש"ה חמישי נאכל בנזיד הקודש ואף שיש יותר מכא"פ שרי לאכול ולערב כדפרישית לעיל דהא אף קודש גופא שנעט"ח שיש בו חמישי מדרבנן מותר לאכול אותו וכן תרומה עט"ק ברביעי כיון שאין בהם ד' וה' כדכתיבנ' מכ"ש האדם שהוא חמישי שרשאי לאוכלו אותן:

הפירוש השלישי הוא דבבא ראשונה בחולין גרידא ומטמא תרומה ופוסל תרומה וה"ג אם הוא עט"ת נאכל בנזיד הדמע וכן תרומה גריד' מטמ' ופוסל קודש אלא דקשי' מ"ש בפי' הא' יע"ש. ובבא שלישית ה"ק הא' והב' והג' מטמא א"ע ומטמא לאו דוקא ואגב רישא נקיט הכי והד' פסול גרסינן הכא ולא פוסל והחמישי נאכל בנזיד הקודש אם יש בה חמישי שנעט"ח ואפשר דיש בה ששי ג"כ כיון דנעט"ח ואפ"ה שרי לאכול בנזיד הקודש אף כזית בכא"פ ודוקא חמישי ולא רביעי דמטמ' הד' לחמישי ואסור לערב לכתחלה ולטמא דנהי אם נטמא מותר לאכול אותו קודש כיון דבדידיה גופא ליכא חמישי מ"מ אסור לכתחלה לטמא קודש על טהרת חטאת דיש בו קדושת חטאת ולעשות בו חמישי כלל' דמלת' כל הנך שאמרו עט"ח נ"מ דמונין בו עד"מ חולין ע"ט תרומה מונין ג' ועוש' ד' כקודש ואותו קודש אסור וחולין מותרין ולכתחלה אסור לטמא לאותן חולין ואם נטמאו רשאין לאוכלן וכן תרומה וכן קודש וזה שתראה בתי"ט במשנה ה' ד"ה והרביעי פסול דיליף ק"ו ממחוסר כיפורים כו' והיינו דגורס בהך בבא פסול ולא פוסל מחמת קושית הר"ש והבאתיו לעיל דבחטאת אין מונין בו ראשין ושני ועד מאה כולן טמאין וכדכתיבנא:

הפירוש הד' דגרסינן פסול בכולהו בין ברישׁ' ובין בסיפ' וה"ק הראשון בחולין טמא ומטמא במינו שעושה שני והב' פסול דלא מטמא עוד והשלישי נאכל בנזיד הדמע ר"ל שהוא מגע שני והוא טהור גמור בחולין גרידא מיירי ובשביל זה יכול לערב שום ותבלין של תרומה ובתנאי שאין בתבלין כזית בכא"פ ומש"ה אף שרוצה לערב בחולין תרומה לאו על טהרת תרומ' בעי למיכליה להני חולין ואין בהן שלישי ומש"ה יכול לערב תרומה משא"כ אי הוה בהו שלישי דהיינו שיש יותר כזית מכא"פ והני חולין עט"ת בעי למיכלי' א"כ האוכל שלישי נפסל גופו מלאכול תרומה וכעולא ואסור לערב שום ותבלין של תרומה. ודוקא באין כזית כא"פ או דעירב מתחילה תרומה עם חולין ונגע מצד

החולין וקמ"ל דאם נגע בשני רשאי לאכול כיון דאין החולין עט"ת כיון דאין כזית בכא"פ בתרומה ואין בהן שלישי והגמר' כרש"י ותוספות אבאר יותר בזה. ומיהו סייעת' ליכא לעול' דאדרב' נימא כיון דבעי לערב תרומה הני חולין עט"ת הן וקמ"ל דאוכל שלישי אין גופו נפסל מלאכול בתרומה דסתם נזיד הדמע איכא למימר דיש כזית בכא"פ כמ"ש התוס' בשמעתין ד"ה והג' נאכל בנזיד הדמע ולא סייעתא ולא תיובתא, איכא וכדמסיק ובבא שני' נמי ה"ק הא' והב' שבתרומה טמא ומטמא במינו והשלישי פסול ולא מטמא דאין שלישי עושה רביעי בתרומה כמו שהתבאר לעיל בזה והרביעי שהוא טהור גמור נאכל בנזיד הקודש אף שדעתו לערב בו קודש כיון דאין בה כזית בכא"פ לאו עט"ק בעי למיכלי' לתרומה משא"כ האוכל ד' של קודש או עט"ק נפסל גופו מלאכול בקודש כמ"ש הר"מ ז"ל בפי"א מהל' אה"ט הלכה י' והבאתיו לעיל ובבא שלישית אמר הא' הב' והג' שבקודש טמא ומטמא במינו שעושה ד' והד' פסול ולא מטמא והחמישי שהוא טהור גמור אלא שהוא מגע רביעי' קרי ליה חמישי נאכל בנזיד הקודש ואה"נ דאי איכא יותר מכא"פ רשאי לערב עם חמישי כיון שהוא טהור גמור אלא לדיוקא אתי דווקא חמישי ולא ד' שאם קודש גמור נגע בג' ונעשה ד' אסור לערב בו אף פחות מכא"פ דאוכל רביעי נפסל גופו מלאכול בקודש וכמ"ש הר"ם והבאתיו בסמוך ואיך יאכל אח"כ קודש טהור דפתיך ביה רצוני לו' קודש טהור שפתיך בד' הזה ולזה דוקא, חמישי ולא ד' ולפי שיטה ופי' זה נוכל לומר תרומה עט"ק שיש בה רביעי אסור לאכול מדרבנן וה"ה קודש עט"ח אסור לאכול מדרבנן כשיש בו חמישי ואין לו' כיון דלית במינם רביעי וחמישי מותרין אלא כמ"ש. והרביעי נאכל בנזיד הדמע דטהור הוא אף מדרבנן דלאו עט"ק הוא כיון דלית בי' כזית בכא"פ וכן חמישי של קודש טהור גמול הוא ולא קרי לי' חמישי אלא שהוא מגע ד' ולא איצטריך ליה אלא דיוקא וכדכתיבנא וזה הפי' נכון ומחוור לדעתי מאד ועיין בפי' הרע"ב ור"ש ור"מ בפ"י יע"ש:

וראיתי להרשב"א ז"ל בחדושיו בשמעתין ד"ה הראשון שבחולין שסייע ופריק הנח לנזיד הדמע דליכא כזית בכא"פ ואין חיוב אוכל תרומה בפסול הגוף אלא באוכל כא"פ והר"מ ז"ל פירשה במקפה של תרומה שנתערבה בה שום ושמן של חולין שנעט"ת וה"ק הנח דליכא כזית בכא"פ היינו כזית חולין דלא נפסל גופו עכ"ל ואני ההדיוט הכותב לא מצאתי המקום שיאמר הר"מ ז"ל כן בפי' המשניות בפ"ב דטהרות מ"ג כתב וכבר התנה תנאי בזה התבשיל שלא יהא מן התרומה כא"פ כו' אבל אם היה מתרומה יותר אסור יע"ש הרי בפירות שהתבשיל של חולין ושום ושמן של תרומה מעורב בו וכן בהלכות אה"ט פי"א הי"א כתב האוכל שלישי של חולין שנעשו עט"ת אסור לאכול תרומה בד"א

תרומה עצמה אבל תבשיל שנתערב בה תרומה אם אין כזית כא"פ שרי הרי מדבריו דתבשיל של חולין ותבלין של תרומה הרי כפי' רש"י ז"ל והר"ב והר"ש נמי מפרשים כן דתבשיל של חולין היא ושום ושמן של תרומה. וכיון דברירנא להני משניות קצת אבאר כאן בשמעתין:

ברש"י בד"ה הראשון שבחולין טמא ומטמאה תרומה כו' כתב מהר"מ מלובלין היינו ללשון שני אבל לשון ראשין נוכל לפרש באותן חולין עצמן יע"ש ואיהו לזה י"ל אף ללשון ראשון פירושו הראשון והשני בחולין גרידי' מיירי והשלישי ה"ק ואם יש בהן שלישי שנעט"ת נאכל בנזיד הדמע וכבר ראי' שהרב ברטנורה בפ"ב דטהרות מ"ב פירש כן והבאתי לעיל באורך א"כ ה"ה לרש"י כן:

ובתו' והג' נאכל בנזיד הדמע כו' ומפרש ר"ת בחולין גרידא מיירי ומטמא היינו פוסל והשני פסול כו' ר"ת גורס בכולהו פסול ולא פוסל ופליג על רש"י בתרתי כי רש"י סובר טמא שמטמא אחרים ור"ת פי' טמא היינו פסול ורש"י גורס פוסל וע"כ היינו תרומה ור"ת גורס פסול והיינו בחולין גרידא מיירי הכל:

בא"ד ולא קרי לי' שלישי אלא דהוה מגע שני מפי' מהרש"א ז"ל לפי' רש"י א"ש טפי דנגע בתרומה עצמה יע"ש הכי משמע לישנא דרש"י שכתב והשלישי נאכל אפילו הוא נזיד הדמע ונגע בשני משמע לאחר שעירב תרומה נגע בשני של חולין:

ובא"ד הנח לנזיד הדמע דליכא כזית בכא"פ לאו שיהא סתם הנזיד הדמע כן כו' ועיין בתוס' פ' אלו עוברין מ"ד א' שכתבנו דסתם נזיד ליכא כא"פ ובפסחים כידוע:

דף לה.

ברש"י בד"ה דליכא כזית בכא"פ אבל בראשון וב' אין נאכל בנזיד הדמע דאף בחולין מהני ועוד דשני פסול לתרומה עד כאן לשונו מפי' מהרש"א ז"ל משמע דה"ק דשני בחולין מהני ר"ל דשני פוסל תרומה ואיך יאכל אח"כ דחצי שיעור אסור מ"ה ועוד דאף לערב אסור דאסור לפסול תרומה מ"ה משא"כ פסול גוי' ר"ל בשלישי דגופו מדרבנן ופוסל ומש"ה לא גזרו על חצי שיעור ויש לפרש דשני בחולין מהני והחמירו בחצי שיעור ובשלישי הוא דלא החמירו כו':

בא"ד וקשיא לי דהא מוזהר לפסול אף גופו עכ"ל הנה לשיטת רש"י נראה דכהן הוא: **דמוזהר** על פסול גופו ולא ישראל וכמ"ש כאן לקמן ספינן לי' להאי כהן מידי דפסול לגופה ואת למיכל תרומה אבתרה רצה לומר היאך פסלינן לגופא מלמיכל תרומה

אבתרי' כמ"ש מהדורא בתרא יע"ש משמע בהדיא דוקא כהן ולא ישראל ועין בפני יהושע במס' ראש השנה ט"ז ע"ב יע"ש ולפ"ז:

היה מקום ליישב דברי המ"א בא"ח הל' שבת סימן ת"ט לכהן בבית הפרס כתב ואע"ג דלא חזי ליה מכל מקום חזי לישראל ויש ליישב עפ"י מ"ש כאן דלכהן אסור דמ"מ החולין טמאין הם ואסור לטמאות גופו מ"מ חזי לישראל דלאו מוזהר על פסול גויה ולית הלכתא כסומכוס דלדידי' בעינן חזיא כו' וכתב כן לפירש"י כא ועיין מס' עירובין ל"א א' לכהן טהור בתרומה טהורה וכ"ש בחולין דאי מיטמי חזי לי' עכ"ל ולפי שיטתו כאן דכהן מוזהר על טומאת גויה איך יתישב זאת ולכאורה היה נראה לומר דאוכל פחות מכזית כמה פעמים ושוהה יותר מכא"פ דתו לא מצטרפי ולא פסול גופו ואף כזית שלם יכול לאכול ודוחק ועוד דחצי שיעור נמי אפשר דאסור דחצי לאצטרופי ועיין תו' ריש בכל מערבין שכתבו דיכול לבוא ולחצוץ ולאכול משמע דר"מ כסומכוס סובר וכן אמר לקמן דכהן טהור בתרומה טהורה משמע דבעי מידי דחזי לי' עכ"ל לכאורה משמע דר"מ בעי דוקא שלא הוכשרו או במי פירות דאי לאו הכי אף דלישראל חזי לכהן לא חזי וז"א לשיטת התוספות כאן דאף כהנים אין מוזהרין על פסול גוי' אלא כונת התוספות. מדאמר ויכול לאכול משמע דוקא כשיכול לאכול הא טמא בטומאת שרץ או בשאר טומאות ועירבו בתרומה טהורה שלא הוכשרו אף דלכהן אחר שרי לאכול אין עירובו עירוב דכסומכוס סבירא לי' דלדידיה חזי בעינן ועוד יש לפרש דאמר ולאכול משמע גם זה מעיכוב העירוב ואף דבלא"ה אין עירובו עירוב דהוא במקום אחר ועירובו במקום אחר מ"מ קאמר דיכול לילך ולחצוץ ולאכול הרצון דכל הטעמים ליתנהו:

בא"ד ונ"ל בחולין גרידא מיירי רישא דמתני' והשלישי נאכל בנזיד הדמע ונגע בשני לטומאה כו' הלכך לא בעי למיכלי עט"ת והוה חולין גרידא עכ"ל מ"ש רישא איירי בחולין גרידא היינו לפי דעת המקשה איירי סיפא עט"ת אבל למאי דמשני דלית כזית בכא"פ אף סיפא שלישי איירי בחולין גרידא ולא קרו' לית שלישי משום דהוה מגע שני או כמ"ש מהרש"א ז"ל דהתרומה עצמה היתה ראוי להיות שלישי אי הוה בה כזית בכא"פ. ויש לפרש דמ"ש רישא איירי בחולין גרידא היינו משנה ג' וסיפא מ"ד איירי בתרומה עט"ק דתנן והרביעי נאכל בנזיד הקודש דאי בתרומה גרידא מאי אשמעינן הא שמעינן לה מרישא דמה לי תרומה או קודש והחמישי אשמעינן דלא עביד ששי אף דנעט"ח ולכך כתבו דרישא בחולין גרידא מיירי וז"א דאשמעינן דלא עביד רבנן מעלה בקדשים. ויש לפרש דסיפא ע"כ בתרומה עט"ק דאל"כ מאי איריא בנזיד הקודש דליכא כזית בכא"פ דסתם נזיד כן הוא כר"ש בפסחים מ"ד והבאתיו לעיל דלא כמ"ש

כאן בשמעתין תיפוק לי' אף שיש יותר שרי דע"כ לא עורב מקודם קודש ק קודם שנגעה התרומה בשלישי דאל"כ נטמא הקודש בשלמא בחולין מצינו לומר דנגעה הטומאה מצד החולין משא"כ בקודש דיש צירוף לקודש ואפשר אף מן הצד היה תרומ' נטמא הקודש והדבר צריך אצלי תלמוד וע"כ מקודם נגעה התרומ' וטהורה היא לגמרי שאין שלישי עושה רביעי בתרומה ויכול לערב כמה זיתים בכא"פ דבר קודש אלא ע"כ תרומה עט"ק דיש בה רביעי ונפסל גופו מלאכול בקודש כמ"ש הר"מ בפי"א מהלכות אה"ט ה"י ומש"ה כי לינא כזית בכא"פ שרי משא"כ בחולין עט"ת דכי איכ' כזית עט"ת בעי למיכליה ולהאי לישנא סבירא לן דכי לא הי' התרומה או הקודש בשעה שנגע הטומא' אף שדעתו לערב אח"כ לאו עט"ת או עט"ק בעי למיכליה דלא כר"ת בד"ה והשלישי כו' ומש"ה פירש"י דהיה התרומה שם בשעה שנגע הטומאה והנכון כמ"ש מעיקרא בפשט דברי רש"י ז"ל:

ומה שכתב רש"י ז"ל דליכא כזית בכא"פ ולאו עט"ת בעי למיכליה ליכא לאקשויי מ"מ חצי שיעור אסור מ"ה כיון דרש"י סובר דבשעה שנגעה בשני היה התרומה מעורב בתבשיל ויקשה כמו שכתבו התוס' ד"ה והשלישי נאכל בנזיד הדמע ותי' דפסול גויה לא הוה אלא מדרבנן וזה לא שייך לפירש"י דתרומה עצמה נגעה בשני ונטמאת דרש"י פי' בחגיגה כ"ד דלמ"ד דיו דרבנן הני מעלו' דרבנן נינהו וה"ה שלישי של תרומ' דילפי' לה מק"ו אי הוה דרבנן אי דיו דרבנן או דאין אוכל מטמא אוכל כ"א מדרבנן ובחצי שיעור לא גזרו על זה אבל אין לפרש שהתרומה היה בתבשיל והשני נגע בחולין לא מצד התרומה ושוב ראיתי להר"ן ז"ל בחמש שיטות שפי' כן לדברי רש"י יע"ש אלא דא"כ אמאי לא פי' כפי' ר"ת בשלמא אי נגע בתרומה עצמה מש"ה שפיר הוה שלישי אי הוה כזית כמ"ש מהרש"א או דמ"מ שלישי הוה אלא שאין כזית משא"כ לפיר"ת אבל אי אמרינן דנגע השני מצד החולין יפרש כפיר"ת וי"ל דסבירא ליה דלא הוה עט"ת אלא כשעירב כבר התרומה הוא דהוה עט"ת וכמ"ש לעיל ומשני דליכא כזית בכדי אכילת פרס כו':

בהא דתנן והרביעי נאכל בנזיד הקודש יש לראות איך יערב קודש עם תרומה והרי ממעט אכילת תרומה דאסור דקודש אם היא שמן של שירי מנחות או סולת של מנחות או לחמי תודה אין נאכלין כ"א ליום ולילה ואיך רשאי לעשות כן ועיין בפ"ג דמעשר שני משנה ב' ועיין בר"מ ז"ל הלכות מעשר שני ובכ"מ שאין לוקחין במעות מ"ש תרומה דממעט באכילה דמ"ש אין נאכל אלא בירושלים ואסור לאונן וא"כ ה"ה כאן ואין לומר כיון דליכא כזית בכא"פ מותר לאכול אך ליום המחרת ז"א דחצי שיעור מן התורה אסור

ולא התירו אלא פסול גויה דהוה דרבנן ואפשר דמ"מ שרי דה"נ לוקחין זבחי שלמים במעות ע"ש:

עוד אבאר לך דאפשר דהוה מצי לאוקמיה מתני' כר"ע דשני עושה שלישי בחולין וע' בחדושי רשב"א וא"כ בלאו עולא לא קשיא דאיכא למימר שלישי של חולין עצמו נאכל בנזיד הדמע שיערב אח"כ תבלין של תרומה ומש"ה בלא עולא לא קשיא איך אוכל תרומה טמאה משא"כ לעולא שאמר האוכל שלישי נפסל גופו מלאכול בתרומה וע"כ דלא כר"ע ובחולין גרידא דא"כ איך ספינן מידי דפסול לגופיה וע"כ כרבנן אתיא דאין שני עושה שלישי בחולין והא דקרי ליה שלישי ע"כ שעירב כבר התבלין עם החולין והוה עט"ת דאי דעשה החולין עט"ת הוה ליה לפרש בחולין עט"ת דרש"י לא סובר כפי' ר"ת כיון דבדעתו לערב נזיד הדמע עט"ת הוה אלא שעירב כבר וסתמא כפירושו פריך שפיר לעולא ומשני דלית כזית כא"פ ולא הוה עט"ת ושלישי משו' דראוי היה להיות שלישי כמ"ש מהרש"א ז"ל ואין להאריך. אלא נראה דא"א להעמיד המשנה כר"ע משום סיפא דשני פוסל אוכלי תרומה אלמא שלישי בחולין ליתא ומייתי לה ע"ב וזה ודאי דלא כר"ע מסתמא ה"ה רישא דהנך משניות נמי דלא כר"ע אתיא אלא כרבנן:

גמ' אמר רבי יצחק בר שמואל בר מרתא האוכל שלישי של חולין עט"ק טהור לאכול קודש עכ"ל הנה רש"י פי' דוודאי ר"י בר שמואל סובר דחולין עט"ק הרי הן כתרומה וסובר כר"א ב"צ דמייתי ע"ב הרי הן כתרומה ואין עושה רביעי בקודש ומדסיים ואמר שאין לך עושה רביעי אלא קודש מקודש בלבד משמע ודאי אף שלישי דתרומה אין עושה רביעי בקודש וה"ה חולין עט"ק דהרי הן כתרומה והא דנקיט חולין עט"ק רבותא אשמעינן אף דנעט"ק הוה אמינא דעושין רביעי כמו קודש גמור קמ"ל דלא ולפי זה ע"כ רב יצחק פליג ג"כ אעולא וסובר דכל היכא דטהור ליגע אף באכילה לא עביד רבנן מעלה דלעולא אוכל ג' של חולין עט"ת נפסל מלאכול תרומה וכ"ש קודש ולרב יצחק אין איסור לאכול קודש והתוס' ד"ה האוכל שלישי של חולין הקשו דר"א דאמר שלישי שלישי אלמא דעושה רביעי בקודש אף שהוא לאו קודש מקודש וצ"ל דטהרתה טומאה היא אצל הקודש אף דר"א סובר שלישי שלישי ולא סובר דטהרתה טומאה פי' דחכמים השוו מדותיהן ונהי דמספקינן להאי בשני מ"מ אדם האוכלו הוה שלישי ומטמא קודש ואדם לא הוה אלא ג' וכמ"ש ומ"מ קשה במאי פליגי ר"א ור"י דבין לר"א ור"י לא מצי לטמויי קודש אלא למפסל ותו לא אלא צריך לו לומר דר"י סובר דמטמא קודש לעשות רביעי כיון דטהרתה טומאה אצל קודש גזרו רבנן שיהא שלישי עושה רביעי ור"א אמר

די אם פוסל את הקודש ותו לא. אבל חולין עט"ק דלאו טהרתה טומאה אצל הקודש, אין עושה רביעי בקודש:

ודע דהא דמקשה מר"י שלישי שני לקודש והא לאו קודש מקודש כו' וכן מר"א שהוקשו לתו' ד"ה האוכל שלישי של חולין כו' אף שי"ל, דהם סברי דשלישי הוא מן התורה וה"ה רביעי בקודש כמו שיראה הרואה בחגיגה כ"ד ברש"י שם דלמאן דלית ליה דיו היכא דמופרך ק"ו הני מעלות דאורייתא נינהו יש לומר דר"א ור"י לית להו דיו אף היכא דמופרך ק"ו כדמסיק בב"ק נ"ה א' דר"א סובר קרי בזב טהור ממשא דלית לי' ק"ו דאמרינן דיו ור"י נמי התם דאי אפשר בלא צחצוחי זיבה הא לא"ה לא הוה מייתינן מק"ו אף. דמופרך יע"ש היטב ולקמן נמי דמקשה מהא דהשני שבחולין כו' עט"ק משמע כר"י אתיא ור"א בסיפא פליג התם יע"ש:

אבל להר"מ ז"ל:

דפסק בפי"א מהלכות א"ה דהאוכל שלישי של חולין עט"ק טהור לאכול:

בקודש ופוסק כעולא דאוכל ג' של חולין עט"ת נפסל גופו מלאכול בתרומה משום דאיהו מפרש הא דאמר שאין לך עושה רביעי בקודש אלא קודש מקודש בלבד היינו לומר דחולין עט"ק לא תפסי בהו קודש כלל והרי הן כחולין גמורין והא דאמר ע"כ תנאי היא היינו דרב יצחק בר שמואל סובר כת"ק דהרי הן כחולין גמורין ולית בהו שלישי כלל ומש"ה טהור והא דקרי ליה שלישי דהוה מגע שני כמ"ש התוס' ד"ה והג' נאכל בנזיד הדמע והא דפריך מתחלה משני לקודש לא היה ידע וסבר טעמא הוה דמעלה דרבנן הוא וכפירש"י ומשני עד שלבסוף העלה ומסיק תנאי הוא דחולין עט"ק אין נתפסין בקדושה כלל ועיין בר"מ ז"ל ועיין כאן בשמעתין מה שכתב הרשב"א בחדושיו והר"ן בחמש שיטות וברש"י ד"ה אלא קודש מקודש בלבד ואף דמייתינן בק"ו כו' דהא מ"ט דתרומה מייתינן והיא גופא לא כתיבא בהדיא עכ"ל יראה לפרש דה"ק דמייתינן רביעי מק"ו שלישי שפסול בתרומה א"ד שיעשה רביעי בקודש וקשיא נימא דיו ואי דמופרך ק"ו הא שלישי בתרומה לא כתיבא אלא מק"ו מטבול יום אתיא בסוטה פ' כשם דף למ"ד יע"ש וחגיגה כ"ד ובכה"ג לא הוה מופרך ק"ו אלא היכא דכתיב בהדיא כמבואר ב"ק דף כ"ה ב' בסוגיא דמפץ במת יע"ש. והא דאמרינן בסוטה ופסחים י"ז ולמדנו שלישי בקודש מ"ה והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל מי לא עסקינן דנגע בשני הוה, אסמכת' וכיון דלא כתיב שלישי בהדיא לא הוה מופרך ק"ו ואמרינן דיו וכדכתיבנא. ובחגיגה פי' רש"י דהוה דרבנן דאמרינן דיו אף היכא דמופרך ק"ו וכאן לא רצה לפרש כן דקשיא ליה א"כ בחולין עט"ת נמי נימא הכי שאין לך דבר שעושה שלישי אלא תרומה וכבר ראיתי

להרשב"א שהניח בצ"ע והיה אפשר לתרץ דג' של חולין עט"ק כיון דהיא גופא שיהא שלישי בחולין עט"ק לא הוה אלא מדרבנן מש"ה לא גזרו שיהא עושה רביעי משא"כ בחולין דמדינא אית בהו שני ואפשר דאין חילוק ומה"ט הקשו התו' ד"ה האוכל שלישי של חולין ממתניתין דטהרות דקתני שלישי פוסל ומיירי עט"ק יע"ש ועיין במהרש"א ז"ל, ולפי מה שכתבנו יש ליישב זה, דמתני' דטהרות לא קשיא גם מחולין לא קשיא דהוה מופרך ק"ו דלא אמרינן דיו בכה"ג דשני בתולין כתיבא בהדיא ושלישי בתרומה הוה בק"ו מן התורה כמ"ש משא"כ שלישי בקודש לא כתיב בהדיא בתורה דקרא אשר יגע בכל טמא אסמכתא הוה ולא ילפותא גמורה היא גם מהא דתנן השלישי שבתרומה פוסל והיינו תרומה עט"ק כמו שפירשו התו' לעיל מ"מ אפשר כר"ע אתיא דשלישי בחולין טמא והו' רביעי מ"ה דמיפרך ק"ו הוא דשלישי בחולין בהדיא כתיב יטמא ועכ"כ רביעי בקודש מ"ה הוה משא"כ משנה השנויה בתר הכי השלישי פוסל אוכלי קודש ומטמא משקה קודש בחולין עט"ק משמ' עט"ק אין הא חולין גרידא לא וכן מה דמסיים אבל על טהרת תרומה כו' הרי בהדיא דלא כר"ע דחולין גרידא לית בהו שלישי ופריך שפיר. ואין לומר היאך אתיא כר"ע ההיא דשלישי שבתרומה א"כ רישא איך אוכל חולין טמאין דפסול לגופי' הא רב יצחק בר שמואל פליג אעולא וכמ"ש לעיל וא"כ אין קושי' מכאן ולכך פריך ממשנה השנויה בתר הכי וכמה שכתבנו כאן ואין להאריך:

דף לה:

גמרא מתיב רבי הונא בר נתן השני שבחולין מטמא משקה חולין ופוסל אוכלי תרומה והשלישי מטמא משקה קודש ופוסל אוכלי קודש עכ"ל הנה במשנה ו' פ"ב דטהרות לא תנן הכי אלא השני שבחולין כו' והשלישי שבתרומה מטמא משקה קודש כו' בנעט"ק וכפי הנראה ברייתא היא דמקשה ממנה ובאמת ה"מ להקשות ממתני' דלא שנא שלישי של תרומה או חולין עט"ק כמ"ש התו' לעיל ע"א ד"ה האוכל שלישי של חולין ועיין במהרש"א מ"ש שם וכפי הנראה מדברי הרא"ש ז"ל במשנה ח' שם דמדר"א פריך דאמר השלישי שבכולן מטמא משקה קודש ופוסל אוכלי קודש דמשמ' אף בחולין עט"ק נמי כן וקצרה המשנה השני שבחולין הוא רישא דמשנה ו' והשלישי הוא סיפא דמשנ' ז' ומדר"א פריך וה"ה דה"מ פריך מת"ק וכמ"ש דאין חילוק בין חולין או תרומה עט"ק ושניהן שוין המה כמ"ש לעיל:

ראיתי להר"מ ז"ל בפ"ב דטהרות מ"ח העתיק תוספתא אמת וסיים במעשר שני הרי הוא כחולין אמנם במעשר, ראשון תמצא בו מחלוקת בי"א מפרה עכ"ל לא ידענא מה הוא

זה דאם לומר דמ"ש בחולין לגמרי שוין דאם גופו שני שרי לאכול מ"ש ועל זה דבמעשר ראשון איכא פלוגתא וזה שבמשנה ה' פי"א דפרה איתא פלוגתא כל הטעון ביאת מים מד"ס דחכמים אוסרין באכילת מעשר וכדמסיק לעיל בשמעתין ל"ג ב' ע"כ לא פליגי אלא באכילה דמעשר וזה איירי במעשר ראשון אמנם כן לא יכולתי להבין דמעשר ראשון אין בו שום קדושה כלל והרי היא חולין גמור וכל מקום שנאמר קודש או טמא הוא מ"ש ומעשר ראשון מותר לאכול בטומאה וכן כתב הר"מ ז"ל הלכות מעשר פ"א ה"ב ובפ' יש מותרת פ"ו ופ"ז מסיק להדיא דכ"ע מעשר ראשון מותר לאכול בטומאה ומהם בהרבה מקומות בר"מ ז"ל ובפי"ג קדשו:

גמ' שחיטה מכשרת ולא דם ופירש"י דנ"מ אילו נפל דם שחיטה על זרעים כו' משמע דליתא נפקותא אחרת דאי בשחט ונמצא טריפה אפ"ה הוכשרו בשחיטה מיגו דשויא הך שחיטה אוכלא להוציא מידי אמ"ה וכן כתב רש"י במתני' והרע"ב בפי' המשניות דשויא אוכלא להוציא מידי אמ"ה יע"ש:

ת"ש ר"ש אומר דם המת אינו מכשיר משמע הא דם שחוטה מכשיר הנה שיטת רש"י ז"ל לכאורה יראה דכ"ע סברי דבבהמה נמי שייך דם חללים ומש"ה כי הרגה וודאי דמה מכשיר לכ"ע ולא פליגי ר"ש ורבנן אלא דרבנן סברי דם המת נמי מיקרי דם חללים דמה לי קטלי' איהו או כו' וכן דם מגפתה רבנן סבור מה לי קטליה פלגא או כולה ור"ש סובר דלא אמרינן מה לי אבל דם מגפתו של אדם גם ר"ש מודה דמכשיר וההיא דשבת קמ"ג א' דבאשה דם מגפתה טמא והיינו מכשיר אתיא כר"ש ג"כ דוקא ומש"ה בהמה דם מגפתה אין מכשיר יע"ש ודם שחיטה סובר ר"ש דאין מכשיר דהיקשא על הארץ תשפכנו כמים סובר דאתא לדם פסולי המוקדשין למישרי בהנאה ודם חללים לא הוה כיון דרך שחיטה הוא מיקרי דם זביחה כמ"ש רש"י ד"ה ס"ד כו' ומיהו בעור ורוטב קכ"א א' כתב בד"ה והכשר ממקום אחר דלאו דם חללים הוא דחלל לא מיקרי אלא ע"י גסטרא ומצואר כדכתיב לתת אותך על צוארי חללי רשעים יע"ש והיינו מן העורף ולא מצואר וא"כ לא הוצרך לתת כאן טעם דדם שחיטה הוה דם זבוח דשייך דוקא בטהורה ולא בטמאה והלא אף בטמאה לא הוה דם חללי' דלא הוה אלא מן העורף ולא מצואר יע"ש ומיהו דברי רש"י דהתם צ"ע שכתב אבל דם שחיטה הוגנת מכשרת דאיתקש למים אבל זה לא איתקש למים ולא הוה אלא כדם מגפתה כו' והא לרבנן פי' כן דאי לר"ש אף דם שחיטה הוגנת אין מכשיר כדמסיק הכא אר"א אומר הי' ר"ש שחיטה מכשרת ולא דם והתם רב אסי מרא דשמעתין אמר ר"א שונין ישראל בטמאה כו' וא"כ מאי האי דפי' דלא הוה אלא דם מגפתה והא דם מגפתה נמי מכשיר לרבנן דפליגי על ר"ש וסוברים

דמכשיר לשיטת רש"י בכאן מדאמר ר"ש דם מגפתו אין מכשיר וע"כ רבנן פליגי עליה ובבהמה איירי כמ"ש התוס' ד"ה דם המת אינו מכשיר ואם כן יקשה זאת כמ"ש:

ועוד בשבת קמ"ד א' ד"ה יטמא חלב הבהמה שלא לרצון כתב דבהמה לאו בכלל חלל הוא ומיהו דם שחיטה מכשיר דאיתקש למים עכ"ל הרי דכתב דדם בהמה לאו בכלל חלל דקרא הוה ועוד מדכתב ודם שחיטה מכשיר וע"כ כרבנן דפליגי על ר"ש ואפ"ה כ' דם מגפתה טהור אף לרבנן ואיך כ' בשמעתין דר"ש מיירי בדם מגפתה של בהמה דמשמע דרבנן פליגי עליה בזה. וא"כ קשיא דברי רש"י בשבת בתרתי:

ודע דבפ"ו דמכשירין מ"ז איכא פלוגתא דת"ק סובר דם שחיטת הטמאין לא מכשיר ור"א מטמא באלו והיינו טומא' והכשר בב"א ועיין בפי' הר"ב שם וא"כ בהא פליגי, ת"ק סובר דם שחיטה מכשיר מהיקשא דעל הארץ תשפכנו כמים משא"כ דם טמאים דלא הוקש למים כמ"ש התוס' י"ט שם במשנה ה' והוא גמרא ערוכה בהעור ורוטב קכ"א א' שונין ישראל בטמאה וכפירש"י שם וא"כ סובר ע"כ דם חללים לא שייך בבהמה כ"א באדם דאל"כ בטמאים אמאי לא ואין לומר דלא מיקרי חלל אלא מן העורף כדכתיב לתת על חללי צוארי רשעים דהא ת"ק סובר במשנה ז' שם דם מגפתה אינו מכשיר בבהמה ובאדם מכשיר דם מגפתו כבמשנה ח' שם שדם מגפתה של אשה טמא והיינו מה לי קטלו כולו או פלגא וא"כ דם בהמה נמי ליהוי דם מגפתה מכשיר אי הוה שייך דם חללים בבהמה וה"ה וכ"ש גם שחיטת הטמאין אלא דלא שייך חלל בבהמה ור"א סובר דם חללים שייך בבהמה ודם מגפתה טמא וה"ה דם שחיטת הטמאין דמה לי קטלו כולו או פלגא ובשבת קמ"ד א' דכתב רש"י דם שחיטה מכשיר דאיתקש למים ולא דם מגפתה של בהמה לת"ק דמ"מ במכשירין כתב כן דהוא סובר כן והלכתא כותיה ומשנה ח' שם דם מגפתה טהור כת"ק אתיא ור"ש דאמר דם מגפתה של בהמה אינו מכשיר מכלל דאיכא מאן דפליג עליו אמינא לך מני ר"א הוא דמשנה ז' וכדכתיבנא דאיהו סובר דם שחיטת הטמאין מכשיר וע"כ סובר חלל לאו דוקא מן העורף אלא כעין חלל ע"י מכה ומה לי קטלו כולו או פלגא וכמ"ש אבל הא דעור ורוטב קשיא שכתב דם שחיטה מכשיר דהוקש למים והיינו רבנן דר"ש ואפ"ה כתב שם דטמאים לא דלא הוה חלל אלא מן העורף משמע דבבהמה שייך דם חללים וצ"ע:

עוד אבאר לך אם נאמר דגם לרבנן שייך דם חללים בבהמה כפי הנראה מדברי רש"י בהעור ורוטב קכ"א א' והבאתיו בסמוך. א"כ הא דאמרי' בפסחים כ"ג ע"א ולחזקיה למאי הלכתא איתקש למים כדר"ח בר אבא אר"י מניין לדם קדשים שאין מכשיר שנאמר על הארץ תשפכנו כמים כו' נקיט השלילה ולא נקיט עיקר הקושי' לומר דם חולין מכשיר

היה נראה לומר דלרבנן דהלכתא כוותייהו דם מגפתה של בהמה מכשיר לשי' רש"י דרבנן פליגי על ר"ש בהא א"כ לא גרע דם שחיטה מדם מגפתה וז"א ועוד דבטהורים גרע דלא מקרי חלל אלא זבוח משא"כ בטמאים:

ודע עוד דהא דפריך בריש הסוגיא ועוד בקדשים מי מכשיר והא ר"ח ב"א אר"י מניין לדם קדשים כו' ומאי קושיא והא במליקת עולת עוף או חטאת העוף דהוא מן העורף מיקרי דם חללים לשיטת רש"י בעור ורוטב קכ"א דמיקרי דם חלל בכך ומש"ה כי יצא מהן דם אין נאכלין בידים מסואבות משום עוף דנקיט בהדייהו דמכשיר ואף דאפשר לומר דמליקתו זו היא שחיטתו ולא הוה דם חלל אלא דם זבוח זה לר"ש דאמר שחיטה מכשרת ולא דם משא"כ לת"ק. ומש"ה פריך שפיר לר"ש היקשא למה לי על הארץ תשפכנו כמים דאין לומר למעט מליקת עולת עוף דלא תימא דהוה דם חללים כיון דהוא מן העורף והוה בכלל דלר"ש לא הוה דם חלל אלא דם שחיטה מליקתו זו שחיטתו ויש ליישב בענין אחר גמרא לישמעינן דם שחיטה וכ"ש דם המת לכאורה דהמקשן היה סובר דבדם שחיטה נמי שייך דם חללים לשיטת רש"י וא"כ לישמעינן דם שחיטה דלא מכשיר דמיקרי דם זבוח מכ"ש דם המת ומשני דם המת איצטריך ליה דה"א דמקרי יותר דם חלל אבל רש"י לא פי' כן אלא לישמעינן דם שחיטה דלא איתקש למים וכ"ש דם המת וא"כ קשיא קצת ואיך לא ידע דת"ק סובר דם המת מכשיר מטעם חלל דשייך בבהמה ודם שחיטה מטעם היקש למים ואין ענין זה לזה כלל ויש ליישב זה ועיין בחמש שיטות להר"ן ז"ל בחדושיו לחולין ואין להאריך:

ובתו' ד"ה למישרי דמן דפסולי המוקדשין עכ"ל בפסחים כ"ב ע"א ד"ה ור"ש סובר דכ"מ שנא' לא יאכל אכילה והנאה משמע מדאוסר ג"כ בהנאה וא"כ יקשה מהכא אמאי אמר למישרי דם פסולי המוקדשין לחוד ולא כל דם למשרי בהנאה אתא ולתי' השני א"ש שכתבו שם דר"ש לא סובר כר"א משא"כ לתי' הא' קשה כאן והנה יש ליישב דלר"ש אפשר דלא צריך קרא דדם חולין יהא מותר בהנאה והוא מדאמרינן זבחי' ל"ד א' ומ"ו אי אמרינן כל היכא דקרינא והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל קרינא ביה וטומאתו עליו ונכרתה וכפי הנראה שכן הלכה וא"כ ודאי כל היכא דקרינא והבשר אשר יגע כו' לא יאכל קרינא ביה וטומאתו עליו וכפירש"י בדף מ"ו ב' דבהדדי כתיבי בפ' צו יע"ש ור"ש אית ליה בדוכתי' טובא דאוכל שאי אתה יכול להאכילו לאחרים שלא היה לו שעת הכושר שאסור בהנאה אין מקבל טומאה שנאמר מכל האוכל כו' עיין בכורו' יו"ד ובדוכתי טובא וה"ה במשקה שאסור בהנאה אין מקבל טומאה שנאמר וכל משקה אשר ישתה בכל כלי משקה הראוי לשתיה כו' וא"כ אי ס"ד דם חולין אסור בהנאה ולא היה

לו ש"ה א"כ למה לי תלתא קראי למעט דם מטומאה אם אכלה בטומאת הגוף כדאיתא זבחים מ"ו א' והא לא קרינן והבשר לא יאכל וה"ה משקה דכל היכא דלית בי' טומאת לאו ה"ה טומאת הגוף בכרת ואין לומר דממעט ליה שלא, יהא לאו ג"כ באוכל בטומאת הגוף הא קיי"ל כר"י שם ל"ד א' דכל היכא דלית כרת לית לאו יע"ש אלא ודאי דם מותר בהנאה ומקבל טומאה ואיצטריך למעט מכרת דם וכמ"ש:

ודע דלמאן דאמר טומאת משקין דרבנן הוה א"כ למה לי קרא למעט דם שאין חייב משום טומאה עליו י"ל דמצינו בדם שנקרש דהוה אוכל כמ"ש הר"מ בהלכות ט"א פ"א הי"ט דם שנקרש הוה אוכל אם חישב לאכילה וא"כ משכחת שפיר והא דפריך פסחים ט"ז ע"ב דם שנטמא וזרקו או על מה הציץ מרצה אלמא דם מקבל טומאה ולא משני ליה בנקרש י"ל דם שנקרש אין ראוי עוד להזאה ועוד דבקדשים לא שייך חישב לאכילה ועיין. והא דכתיבנא לר"ש למה למעט דם מטומאה אף דר"ש סובר אין איסור חע"א אפ"ה צריך למעט כמ"ש התוס' זבחים מ"ה ע"ב ד"ה אבל העצים יע"ש דמשכחת ליה באיסור ב"א בהבאת ב' שערות לאחר מיכן יע"ש. או יאמר הא דפריך פסחים כ"ג ולמאי הלכתא איתק' למים להיתר הנאה והקשו התו' אמאי לא אמר דדם הוה בכלל היתר נבילה ואפשר לומר דפריך אדם קדשים ועיין בתו' שם ולפ"ז דם חולין ממילא הותר אלא דמ"מ לא הו"ל לפסולי מוקדשים אלא לכל קדשים:

שוב ראיתי שמה שכתבנו לר"ש אם הוה דם אסור בהנאה לא הוה מקבל טומאה יש לראות ביה דאכילת מזבח שמיה אכילה ה"ה שתית מזבח שמיה שתיה כמ"ש התו' במנחות ק"א ד"ה פיגל במנחה לר"ש יע"ש וה"ה דם חשיב משקה אשר ישתה בכל כלי מטעם שתית מזבח כמו עולה שכולה כליל ואף בהוקדשה בשעה שיצאה לאויר העולה או ממעי אמו היא שלמים וולדה עולה:

עוד אבאר לך שמ"ש התוספות בפסחים ל"ג ב' ד"ה לאימת מתכשרי שהקשו התוס' על רש"י שפי' על עצמו מקבל טומאה בכ"ש וגם רש"י בעצמו חזר בו בחולין פ"ב יע"ש ואני אומר כי לא חזרה היא דהתם ר"ש הוא דאמר פרה מטמאה טומאת אוכלין ולדידי' א"ש דאוכל על עצמו אין מקבל טומאה בכ"ש דמ"ט אמרינן דעל עצמו בכ"ש דכתיב מכל האוכל לרבות כו' כמ"ש רש"י פסחים ל"ג ב' ולר"ש הא איצטריך מכל לדרשא אחרינא כמ"ש התו' במנחות ק"א ב' ד"ה אוכל שאתה יכול להאכילו לאחרים דלר"ש אי לאו כל ריבויא הוה ממעטינן אף איסורי אכילה ואיצטריך כל ריבויא ואשר יאכל הנאכל בב"א דהיינו ביצה קאי ג"כ אקבלת עצמו דבעי שיעור כביצה לר"ש דתרתי שמעת מאשר יאכל או שיעור הלמ"מ ומש"ה לר"ש בעינן אף טומאת עצמו כביצה ודבר זה תליא בפלוגתא

דרבנן ור"ש כמ"ש כאן ועיין בתו' לקמן פ"ה ד"ה ור"ש אשר יאכל כתיב אבל בכורות יו"ד ב' ד"ה מכל האוכל כתבו בע"א דבכיסוי הדם כתיב יצוד ציד חיה או כו' אשר יאכל משמע שפיר למעט מינים טמאים משא"כ מכל האוכל אשר יאכל בא"ד ואומר ר"י אע"ג דאין היקש למחצה כו' עכ"ל כוונתם מבואר דלר"ש אמאי לא מקשינן נמי לענין הכשר שיהא דם מכשיר ותי' דאין סברא להקיש לענין הכשר אמנם כן היה נראה לומר דר"ש סובר דעצים ולבונה לאו בני קבולי טומאה נינהו ואף דדרשינן בכמה מקומות והבשר לרבות עצים ולבונה לאו מ"ה אלא מדרבנן וכמ"ש הר"מ בפ"ו מהלכות איסורי מזבח ה"ח ועיין בכ"מ ובמ"ל ופ"י מהלכות ט"א פסק בע"א ואבאר לקמן וא"כ הא דכתיב והבשר לרבויי בשר גופא קאתי דמהני ביה חיבת הקודש ואין צריך הכשר וכקושית התו' בזבחים ל"ד א' ד"ה והבשר לרבות עצי' ולבונה שכתבו ודברי תימא מנלן והבשר לרבות עצים אימא לבשר דאין צריך הכשר ולפ"ז לר"ש אה"נ דהבשר לרבות בשר גופא ולא עצים כו' ועיין מנחות ק"א ב' ד"ה פיגל וא"כ ע"כ דם שחיטה אין מכשיר דאל"כ למה לי קרא אי יצא דם הוכשרו בדם ואי לא יצא כל עצמו לדם צריך ופסול ואין לומר לר"ש בלא"ה שחיטה מכשרת י"ל דהאי הכשר לא הוה אלא מדרבנן ואף לטמא הוא גופא אפשר דהוה מדרבנן כדמסיק לקמן עשאוהו כהכשר מים מדרבנן ושם אבאר ואף דדם קדשים אין מכשיר וא"כ אכתי נימא אין היקש למחצה ולמעט דם קדשים כו' י"ל דסובר ר"ש אי דרשינן היקשא אף דם התמצית נמי מכשיר דנשפך כמים שאין מקבלין בכלי אלא דם הנפש וא"כ בקדשים גופא דם התמצית שיורד בתחלה קודם דם הנפש כמו שאבאר לקמן מכשיר והא דאמר פסחים ט"ז הנח לדם התמצית היינו אי מדם חללים וכפירש"י שם דם התמצית לא הוה דם חללים משא"כ מהיקשא על הארץ תשפכנו כמים אף דם התמצית הוה לרבוי ורש"י בחומש דברים י"ב פי' על הארץ תשפכנו כמים לדם התמצית יע"ש ואף אי מקרא דלעיל מיניה נמי י"ל כך ולפי זה לרבנן נמי לאו מעל הארץ נפקא אלא מדם חללים ולר"ש לאו דם חללים הוא אלא דם שחיטה ובפירש"י ולקמן ל"ו אבאר בזה. אלא דכל זה לא יועיל אימא דהבשר לרבות שאר קדשים אתי צריד של מנחות וכדומה ואה"נ דם קדשים מכשיר אלא דהיקשא לא ולענין הכשר איירי אף לרבנן והמקשה דפריך דלא הוה ידע קרא למאי אתא ולקמן אבאר:

וראיתי להפנים מאירות בח"א בחדושיו למס' זבחים ל"ד א' אמה שהקשו התוספות וא"ת דלמא והבשר קאי לבשר קודש שאין צריך הכשר כתב דא"כ למה לי על הארץ תשפכנו כמים דדם קדשים אין מכשיר בלא"ה ידעינן דאל"כ איך משכחת בשר קודש דלא הוכשר ואי דלא יצא דם מי כשר הוא עצמו לדם צריך עכ"ל ולא ידענא חדא דהא

איצטריך לגופא היקשא דם חולין שמכשיר כדמסיק כאן דמדם חללים לא נפקא דלא הוה חלל אלא זבוח כמ"ש רש"י כאן או כמ"ש בעור ורוטב דלתת על צוארי חללי רשעים כו' ודם קדשים שאין נשפך כמים ממילא ידעינן דלא מכשיר דלא הוקש למים כמ"ש רש"י פסחי' י"ו א' ד"ה שנשפך כמים דם קדשים לא איתקש למים הרי דעיקר קרא לדם חולין שמכשיר ועוד דצריך נמי להם דס"פ כיסוי הדם פ"ב לדם בהמה לא בעי כיסוי והביאו התוס' בשמעתין ד"ה למשרי דמן ועוד דמ"מ מנלן והבשר לרבות עצים ולבונה דלאו אוכלין נינהו כלל אימא צריד של מנחות וכדומה כמ"ש לעיל והתו' שכתבו בשר היינו לפי האמת דדם קדשים אין מכשיר והא דכתב הוא עצמו לדם צריך בזה הדין עמו דאי פסול גם חיבת הקודש לא הוה וכמ"ש לעיל סוף דבר שדבריו צ"ע וישוב דעת:

הן אמת שמה שכתבנו דהיקשא כמים אתי לדם חולין שמכשיר ודם קדשי' ממילא לא איתקש למים יש לעיין בזה שהרי רש"י פסחים י"ו ע"ב ד"ה קיבלה מיניה כתב דם קרוי משקה דכתיב דם חללים ישתה וכתיב וכל משקה אשר ישתה כו' הנה נראה בהדיא דם חולין שמכשיר מדם חללים נפקא ודם התמצי' לאו דם חלל הוא והיקשא לדם קדשים שאין מכשיר ולר"ש כתב רש"י כאן דם שחיטה לא מיקרי דם חלל אבל לרבנן אה"נ דם שחיטה דמכשיר הוא מה"ט דהוה דם חללים אלא דדברי רש"י צ"ע דא"כ מלא תאכלנו על הארץ תשפכנו כמים הוה לן לרבויי דם התמצית כמ"ש רש"י בחומש דהאי קרא בדם התמצית איירי ואפשר דם חללים ישתה מיותר לומר דוקא דם חללים וצ"ע:

ודע דבפ' ראה כתיב רק הדם לא תאכלו על הארץ תשפכנו כמים וההוא קרא דריש לה לפסולי המוקדשין שמביא רש"י כאן בשמעתין דכתיב כצבי וכאיל כו' ובתר הכי כתיב על הארץ תשפכנו כמים ושם פירש"י דקאי אדם התמצית והיינו דהתם לא כתיב דם אלא לא תאכלנו לחוד וא"כ יש לומר חד קרא לומר הא דפ' כיסוי הדם ודם שחיטה דמכשיר מדם חללים נפקא לרבנן דפליגי על ר"ש וממילא דם התמצית לאו וחד קרא לדם קדשים אתא שאין מכשיר ובחדושינו למס' פסחי' אבאר מזה בעזה"י:

דף לו.

גמרא תנא דבי ר' ישמעאל ודם חללים פרט לדם קילוח שאין מכשיר וכרבנן סובר ובמקיז דם דבהמתו איירי דדם חללים נמי שייך בבהמה לרש"י ומש"ה אין מכשיר דם קילוח אלא דם הנפש וסבירא לי' לתדר"י כריש לקיש בכריתות וכר"ש התם דם הנפש הוא מטיפה המשחרת ואילך וארבע מיני דמים יש בתחילה שותת ואח"כ מקלח ועדיין הבהמה חיה ולא הוה דם חללים ומטפה המשחרת ואילך הוה דם חללים ומכשיר

ולאח"כ הוה דם התמצי' שאז הבהמה כבר מתה ועיין בחדושי הר"ן ז"ל בחמש שיטות יע"ש והא דאמר ר"ל מטפה המשחרת ואילך טפה המשחיר בכלל דהיא דם הנפש ואף דהתם בכריתות אמרו למעט טפה המשחיר לפי ה"א אבל באמ' דמסיק תנאי היא אף טפה המשחיר הוה דם הנפש והא דפי' לקמן ד"ה אינה לשחיטה אלא בסוף ודם מגפתו הוא אף דהוא כרבנן דדם שחיטה מכשיר מ"מ דם מגפתו דמכשיר לרבנן הוא דווקא דם המשחיר שנעשה בו חלל ודם שחיטה כל דם מכשיר חוץ דם שיוצא לאחר יציאת הנפש וכבר יש מקום עיון בהאי דכריתות ואין כאן מקומו להאריך:

ובתו' ד"ה ודם חללים ישתה עיין בכריתות כ"ב א' ד"ה דם חללים שכתבו דבפ' השוחט פירש"י דם חללים פרט קילוח שהוא לאחר שנעשה חלל יע"ש וכאן לא משמע כן מפירש"י אלא דם קילוח שקודם דם הנפש ואפשר שאין זה פירש"י שלפנינו ופי' אחר:

בא"ד ובדם שחיטה הוא איפכא עיין במהרש"א ועיין בהל' ט"א פ"י ובפ"ז ממס' מכשירי' ובפי' הר"מ ז"ל בהא דם מגפתה של אשה טמא ובפ"א מהל' משכב ומושב ואין להאריך:

גמרא הכל מודים היכא דאיתא לדם מתחלה ועד סוף דמכשיר עכ"ל והיינו אף למ"ד אין לשחיטה אלא בסוף והקשה הר"ן ז"ל בחמש שיטות דהא לעיל דף כ"ט ע"ב אמר לפלוג בהכשירה דפרה ששחטה בתרי סודרין למ"ד אין לשחיטה אלא בסוף סודר ראשון טהור אף שנגמר השחיטה בכשרות לא אמרינן איגלאי מלתא למפרע ותי' דשאני הכא דקרא הקישן לכל דם שחיטה ודווקא כי אית' לבסוף אבל ליתא לא יע"ש:

ע"ש רב אשי אמר תולין לעולם משמע רב אשי פליג אוקמת' דלר"ח וודאי אינה לשחיטה אלא בסוף דליתא דא"כ לא שייך לומר תולין דלעולם משמע אלא ספוקי מספקא ליה ומש"ה כי נתקנח תולין לא אוכלין ולא שורפין והר"מ ז"ל בפ"י מהל' ט"א ה"ג הדם המנוי בז' משקין הוא דם שחיט' השותת ולא דם קלוח שעדיין חיים הם נתז הדם על אוכלין ונתקנח בין סימן לסימן הרי ספק ותולין עכ"ל מ"ש דם קילוח אין מכשיר שעדיין חיים הן לכאור' יראה כפירש"י בכאן לא כפי' התו' ד"ה ודם חללים ישתה ואין כאן מקומו ואי"ה במס' פסחים אבאר כל הצורך ואמנם מ"ש נתקנח בין סימן לסימן הרי הדבר ספק והא בגמרא מוקי לה דר"ח ספוקי מספקא ליה אי ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף או לאו והוא ז"ל בפי"א מהל' פסולי מוקדשין הלכה י"ח כתב שחט מיעוט סימנים בחוץ וגמרן בפנים כו' שישנן לשחיטה מתחלה ועד סוף וכן כתב הכ"מ שם דהלכה כר' יוחנן לגבי ריש לקיש ועיין בהל' ק"פ פ"ב ה"ה יע"ש וא"כ למה פסק כאן דהוה ספק והאי אי ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף אין כאן מקום לחול הספק אלא בודאי מכשיר אף שיש לומר דהא דכ' הר"מ שחט מיעוט סימנים בחוץ פסולים היינו מספיקא ומש"ה לא

כתב חייב כלישנא דגמרא דספיקא הוא דהוה וכאן ג"כ הדבר ספק חדא שסיים דישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף משמע דפשיטא ליה כך ועוד דהא בהל' ק"פ לא משמע כך להמעיין שם היטב וא"כ דבריו קשים להולמם וע' בה"ש פ"ד הי"ג ובלח"מ שם וע' מש"ל כ"ט ב' על דברי מהרש"ל ביש"ש סימן בהא דשחט בתרי סודרים יעוין שם:

בתוספות ד"ה צריד של מנחות וא"ת ויצטרף הכלי כו' וי"ל דלא נתן שמן במנח' כשהסולת בביסה וה"ה דמצי למבעי בשר קודש כו' עכ"ל הוקשה להם כמו דמהני צירוף הכלי לענין טומאה ה"ה לענין הכשר דהא מקרא דרשינן כף אחת כל מה שבכף אחת לענין טומאת הוא הדין לענין הכשר והנה צירוף אמרינן דלא הוה מן התורה אלא מדרבנן כדמסיק בפסחי' י"ט אלמא קסבר צירוף דרבנן כו' וכן פסק הר"מ ז"ל בהל' אה"ט פי"ב ה"ז דכל המעלות אלו מדבריה' וא"כ לפי מה דמסיק לקמן ע"ב דריש לקיש מ"ה בעי לה ומדרבנן ודאי דמהני חיבת הקודש א"כ שפיר איכא לאוקמי' בהיה שמן בכלי ורב יוסף דהיה סובר דאיבעיא דר"ל מדרבנן לא דקדק בלשון צריד דאמר ריש לקיש דמשמע מקצתה לחה ומקצתה יבשה והיה סובר דאיבעיא בלא נתן שמן דהסולת בביסה עדיין ורש"י פי' לפי האמת דאיבעי' מ"ה ושפיר יש ליישב לצריד של מנחות דמיירי דנתן שמן ומן התורה מיבעי' הוה כו':

ועם זה יתישב הא דכתב הר"ם ז"ל בהל' אה"ט פ"ח ה"ג הצריד הרי הוא כראשון לטומאה ומונין בו ראשון ושני ובפי"ג הי"ד כתב שהדבר ספק אי מונין בחיבת הקודש ראשון ושני וכבר הוקשה להכ"מ שם והיה נראה לומר דהר"מ סובר דהדבר ספק אף מדרבנן אי מונין בו א' וב' וכמו שאבאר לקמן ע"ב אלא דבצריד דהוא לח קצת וכבר נתן השמן והכלי מצרף לקודש והוכשר כולו ולכן ודאי מדרבנן מונין בו ראשון ושני ולכן כתב הצריד מונין בו א' וב' לא מטעם חיבת הקודש אלא מטעם צירוף כמ"ש אבל בפי"ב מהל' אלו דמיירי מחמת חיבת הקודש סיים שפיר דהדבר ספק אי מונין בו ראשון ושני דסובר דאיבעי' קאי אף מדרבנן וכסברת הר"א בהשגות בפ"ג מהל' אה"ט יע"ש אלא דלא יתיישב לשון צריד בדברי ר"ל אם נאמר דצריד משמע קצת לחה וקצת יבשה. אלא דמצינו לומר דאיבעיא דר"ל בין מן התורה ובין מדרבנן ומש"ה כתב אוכלין שלא הוכשרו ספק מיהא הוה מדרבנן וצריד של מנחות מטעם צירוף ואצ"ל דמדרבנן מפשט פשיטא ליה ומש"ה בפי"ב מה' אה"ט דהדבר ספק ובעיא דר"ל א"ש אף בצריד אי הוה מ"ה או לא ומ"ש נקיט צריד ולא נקיט בשר קודש דלא אתי למטעי ולומר דוקא מדרבנן הוא דמיבעיא ליה ולא מ"ה להכי נקיט צריד וע"כ מ"ה מספק' ליה וכמ"ש כ"א:

בא"ד והוה מצי למיבעי בשר קודש דדם קדשים אין מכשיר ודוחק לומר דר"ל כר"ש סובר דהוכשרו בשחיט' ועוד דר"ש מדרבנן הוא דהוכשרו ובעיא דר"ל הוא מ"ה ומיהו לזה י"ל דמיבעי' ליה בין מ"ה אי מונין ובין מדרבנן אי אין מונין:

דף לו:

גמרא חד בטומאת מת וחד בשרץ וצריכי וה"ה דה"מ למימר חד בתלושין וחד במחוברין דמכשרי וכל משקה לטומאת עצמן אתא ועיין פסחים ט"ז א' יע"ש:

ע"ש אומר הוכשרו בשחיטה ואפי' למימני ביה ראשון ושני עכ"ל ופירש"י ובחולין אוקמי' דליכא משום איפסולי גופא לאיתסורי באכילה ויש להקשות דהא ודאי מצי' לפרושי לאיפסולי גופא דמיירי בחולין על טהרות קודש ושפיר אמר הוכשרו ואסור לפסולי וליגע בטומאה כמו ששנינו ברישׁ פ"ק ב' ע"ב הכל שוחטין ואף חולין עט"ק דחייב להבדיל מכל הטומא' שוחט דהוה גזיר' לגזירה יע"ש וא"כ שפיר אמר דהוכשרו ואסור לאכול בידים מסואבות ואת"ק קאי:

ודע דהר"ם ז"ל בפי"ב מהל' א"ה הלכה י"ד כתב דאוכל שלא הוכשר בקודש אין נאכל בידים מסואבות ולמנות בו ראשון ושני הדבר ספק וכתב הכ"מ בפ"ח מיירי בנגע בטומאה דאורייתא משא"כ כאן בסתם ידים דהוה דרבנן מש"ה הדבר ספק והנה אם נא' דר"ש דאמר הוכשרו בשחיטה אף למימני ביה ראשון ושני הוא ואמלתיה דת"ק קאי שאין נאכלין בידים כו' א"כ אכתי מוכח דמדרבנן מונין אף בטומאה דרבנן אלא דלא קאי אמלתיה דת"ק דר"ש גם ממלת הוכשרו דייק דמשמע אף למנות ראשון ושני וכן כתב הרשב"א בחדושיו והר"ן בחמש שיטות וכן הא דפריך הבוצר לגת מלשון הוכשר דייק דמשמע כו':

מכלל דחיבת הקודש מן התורה מנלן ומסיק מהבשר לרבות עצים ולבונה הנה משמע מכאן דחיבת הקודש מ"ה מהני לאפסולי גופא ולמנות ראשון ושני בעיא דלא איפשטא ומדרבנן מפשט פשיטא ליה דמונין בו כו' א"כ הא דמיבעי' ליה היינו אי נימא דהנך תרי קראי חד למעוטי חיבת הקודש דלא מהני הכשר לממני ראשון ושני חד במת וחד בשרץ אבל מדרבנן מהני כמו הוכשרו בשחיטה וכדומה אבל הר"מ ז"ל בהל' איסורי מזבח פרק ו' ה"א כתב דעצים ולבונה דמדרבנן מקבלין טומאה הם וכמ"ש המ"ל שם דחיבת הקודש מדרבנן הוה וכמ"ש הר"מ בהל' ט"א פ"י הל' י"ז דחיבת הקודש לא מהני אלא מדרבנן ולא מן התור' יע"ש ובהשגות הר"א שם ואיך כתב הכ"מ בפרק ח' הלכה ג' מהלכות אבות הטומאה דסובר רבינו דבעיא דריש לקיש הוא מן התורה כיון

דסובר רבינו דחיבת הקודש גופא לא הוה אלא מדרבנן והנה היה נראה לומר שמ"ש בפ"ח דמיבעיא מ"ה ומדרבנן פשיטא ליה היינו לריש לקיש דסובר כן אבל רבינו פוסק דחיבת הקודש גופא הוה דרבנן כדמסיק בפכ"ש מעלה עשו ובזבחי' ל"ד ומ"ו ב' אליבא דרבא יע"ש ור"ל כאביי התם או דמ"ש בפ"י מהל' ט"א הלכה י"ז דבפ"א להתטמא מן התורה אבל מדבריהם א"צ הכשר ה"ק להיות הבשר טמא ר"ל שיטמא אחרים אבל פסול ודאי מיקרי בלא הכשר מים דחיבת הקודש מהני ודאי לאפסולי גופא ועיין בהשגות הר"א שם ז"ל ומ"ש בפ"ו מהל' איסורי מזבח הלכה ח' דעצים ולבונה מדבריהם אפשר דוקא עצים ולבונה דלאו אוכלא נינהו דעיקר קרא דהבשר קאי לרבות בשר גופא שא"צ הכשר מים לאפסולי גופא דזה הוה מ"ה ועצים ולבונה הוא דהוה מדרבנן אבל ממ"ש הכ"מ שם דרבינו כתב דעצים ולבונה אין חייבין עליהם משום טומאת הגוף אבל חייבין עליהן משום טומאת לאו דהיינו טומאת עצמה עיין בפח"י מהל' פסולי המוקדשין ה"ד וזה יקשה למ"ש בפ"ו מהל' אסורי מזבח אילימא מדכתיב והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל דאיתכשר במאי בפסחים דף כ' א' ברש"י ד"ה הבשר כתב דאבשר דקרא לא פריך דמיירי בקדשים קלים דמדיחין בכל העיר והוכשר יע"ש והכא עדיפא קאמר בק"ק שהעביר בעיר:

והא אמר ר"י בר"ח משקי בי מדבחייא לא דיין שהן דכן אלא שאין מכשירין הר"מ ז"ל בפ"י מהל' ט"א הי"ו כתב משקי בי מטבחיא דם מים אין מתטמאין ואין מכשירין והנה כפי הנראה למ"ד בפסחים י"ו א' טומאת עצמן מ"ה משקי בי מטבח' טמאין והר"מ דפסק טומאת עצמן מן התורה פ"י מהל' א"ה ה"י איך כתב דמשקה בי מטבחייא אין מתטמאין ואף שכתב הר"מ ז"ל בהל' ט"א פ"י דבר זה הלכה מפי הקבלה כו' מ"מ הא, אסיק בקושיא התם לרב פפא דאמר הכין בפסחים י"ז וי"ט שוב ראיתי בס' פני יהושע שם בפסחים י"ז א' וי"ט ב' שהרגיש בזה יעוין שם ובחדושינו למס' פסחים אבאר וראיתי להר"מ ז"ל בהל' פ"מ פ"א הל"ז כתב דם קדשי' אין מקבל טומאה שנאמר על הארץ תשפכנו כמים דם הנשפך כמים הוקש לענין הכשר ולענין טומאה יע"ש מפשט דבריו נראה דדם לא מצינו דאיקרי משקה הן לענין טומאה והן לענין הכשר דכתיב, וכל משקה אשר ישתה בכל כלי יטמא אלא או מדם חללים ישתה או מדהוקש למים ודם קדשים לא הוקש למים וגם לא הוה בכלל חלל או דמצוואר הוא דם זבוח הוה כו' או דלא שייך חלל בבהמה ומש"ה אין מכשיר ואין מטמא ג"כ ומש"ה דם התמצית נמי דנשפך אין מכשיר ואין מטמא דמדם חללים נפקא כפירש"י בפסחים דלא הוה משקה ועיין בהל' ט"א פ"א ה"ד ובברכת הזבח בזבחי' דף מ"ו ע"א יע"ש ולפי זה הא דמקשה בפסחים דף

ט"ז ב' על מה הציץ מרצה על הדם ומשני מדר' ודלא כיוסי בן יועזר איש צרידה וכתבו התוס' ד"ה מדרבנן ה"ה דה"מ לאוקמי' מ"ה ולמ"ד טומאת עצמן מ"ה ולפי דעת הר"מ סמך קושייתו אמאי דמסיק מעיקרא התם מניין לדם קדשים שאין מכשיר וה"ה דאין מטמא ופריך שפיר ליוסי בן יועזר, דאמר אף מדרבנן טהור איך תנן התם על מה הציץ מרצה ושמואל דאמר משקי בי מטבחייא דכן לטמא אחרים אבל טומאת עצמן יש להם לאו אדם קאי אלא אמיא ומשקי בי מטבחייא תני עיין י"ז ע"א:

ואי קשיא לי הא קשיא לי לאיזה צורך כתב הר"מ ז"ל משקי בי מטבחייא דם קדשים אין מקבל טומאה על הארץ תשפכנו כו' ולא היה בכלל וכל משקה אשר ישתה בכל כלי ותיפוק ליה דהלכתא גמירי דמשקי בי מטבחייא דכן אף טומאת עצמן כמ"ש בפ"י מהל' ט"א הלכה י"ו והבאתיו לעיל ואין לומר דהלכתא לא נאמרה אלא שאין מכשירין והא מיא טמויי לא מטמא וע"כ דהלכתא אף על הטומאה נאמרה וא"כ למה לי בדם טעמא דעל הארץ תיפוק ליה דהלכת' נינהו ועיין בלחם משנה פ"א מהל' פ"מ הל"ו שהרגיש מזה ודבריו שם בקושי' צריכין קצת עיון וישוב דעת להמעיין שם ובהא דכתב הר"מ דבר זה הלכה מפי הקבלה הוא בין לענין הכשר ובין לענין טומאה דהא הר"מ ז"ל לא חילק בהכשר בין אם הוא תלוש או לאו ובכל ענין הוא מכשיר מ"ה כמו שאבאר בסמוך ואפ"ה אין מכשירין והיינו משום הלכתא כגון שהיתה לו פרה של זבחי שלמים והעבירה בנהר וכתבו התו' דשמואל סובר טומאת עצמן הוה דאוריית' וא"כ ליכא אלא אד קרא בהכשר ורש"י סובר דלשמואל תלושין מכשי' מן התורה ולית ליה צריכותא דהתם אלא בין תלושין ומחוברין מחד קרא נפקי מכל האוכל אשר יבא עליו מים נפק' לתרווייהו וכן הר"מ ז"ל אף דסובר טומאת עצמן מ"ה מ"מ לא חילק בין תלושין למחוברין ע' בהל' א"ה פ"י ה"י ובהל' ט"א כתב בפ"א סתמא ששניהן מכשירין מ"ה גם ידוע ליהוי לך שממ"ש בפ"י מהל' ט"א הלכה י"ז בד"א להתטמא מ"ה וסיים ג"כ אבל מדרבנן כו' נפסלו משמע ודאי דאף לטמאות עצמן לא הוה חיבת הקודש מ"ה אלא מדרבנן ואף שכתבנו לעיל דלא כן מ"מ הרואה יראה דאף ט"ע מדרבנן:

תוס' ד"ה והבשר לרבות עצים ולבונה תימא דלמא לבשר גופא ובצאן קדשים בזבחים ל"ד ע"א בתו' שם כתב דלק"מ דרש"י כתב כאן והבשר יתירא ובפסחים דף ל"ה ע"א פירש"י מוי"ו יתירא ולפי' תרתי שמעת מיניה יע"ש ולפ"ז י"ל דמש"ה כתב רש"י בפסחים מוי"ו יתירא דהתם מסיק מעלה בעלמ' והיינו מדרבנן דרבנן פליגי עליה דר"ע ביבמות ס"ח ב' דלא דרשי ווי"ן ועיין בתו' שם ולדידהו הוה אסמכת' בעלמא אבל בשר גופא שיהא

טמא בלא הכשר הוה דאורייתא מהבשר יתירא דרשינן לרבות בשר גופא וכבר זכרנו מזה לעיל קצת יע"ש ולר' עקיבא אף עצים ולבונה דאורייתא:

ובד"ה עצים ולבונ' וא"ת משקי בי מדבחייא אמאי דכן לתכשרי בחבת הקודש ובפסחי' כ' ע"א הקשו דלאיז' נ"מ אמרו דמשקי בי מדבחייא דכן יע"ש וי"ל במ"ש לעיל בסמוך דלרבות עצים ולבונה הוא מדרבנן ובשר גופא הוה מדאורייתא אבל דבר שאין לו לא אוכל ולא משקה לא מהני חיבת הקודש כ"א מדרבנן כמו עצים ולבונה ור"ל בצריד מיבעיא ליה דהוה מ"ה ומש"ה לא הוקשה להם למ"ש תוס' בפסחים כ"ה ד"ה דאיתכשר אלא לאיזה נ"מ אמרו דאין מכשירים כו' וע"ו תירצו שם וע"ש היטב:

דף לז.

מתני' השוחט את המסוכנת רשב"ג אומר עד שתפרכס ביד וברגל כתבו התוס' והתי"ט הא דנקיט השוחט לשון דיעבד משום דבעי למתני עד שתפרכס עכ"ל ויש ללמוד מדבריהם דכל היכא דמחוסר תקנה שייך למתני לשון דיעבד ואין זה דומה למ"ש פ"ק ג' המניח עכו"ם בחנותו וישראל יוצא ונכנס דדייק שם דיעבד יע"ש. ומסוכנת זו שתשש כחה ונטתה למות וקמ"ל כיון דלא נולד בה אחת מי"ח טריפות שריא ולשון הר"מ ז"ל בהל' מ"א בהמה שתשש כחה ונטתה למות הואיל ולא אירע מכה שלא אסרה תור' אלא כעין חית היער שהרי עשה בה מכה הממית עכ"ל ואף דפשטא דקרא בדרוס' מיירי שהטיל בה ארס כמ"ש פ"ה מה"ש אפ"ה חשיב חסרון דסופו לינקב א' מאברים הפנימים משא"כ מסוכנת שאין חסרון אלא שתש כחה כתב הר"מ בהל' מ"א פ"ד הי"ג אם שחטה ולא פרכסה הר"ז נבילה ולוקין עליה ובהל' ט"ו כתב השוחט בלילה ואין ידוע אם פרכסה הר"ז ספק נבילה הנה מ"ש דלוקין עליה כתב המ"מ ובסמוך אבאר מה שאמרו בגמ' בידוע שנטולה נשמתה קודם לכן עכ"ל מביא סיוע לדברי רבינו ז"ל דהוה ודאי נבילה והתבואת שור סימן י"ז ס"ק י"ז הקשה אי רוב מסוכנות מתים קודם גמר שחיטה א"כ השוחט בלילה וא"י אם פרכסה הר"ז ספק ואין לומר כל שלא פרכסה הוה סימן דמתה דהא כמה בהמות בריאות אין מפרכסין כלל עכ"ל והנה היה אפשר ליישב מ"ש הר"מ השוחט בלילה הוא דברי המשנה השוחט בלילה רא"א דיה אם זינקה וזה ניכר אם מצא כותלי בית השחיטה מלאים דם וכו' וחכמ"א עד שתפרכס ולקמן אמרינן דרבנן אדרשב"ג פליגי ולא אדר"א דזינוק עדיף מפרכוס וכשנויא אחרינא דרבנן אדר"א פליגי והטור בסימן י"ז פסק כשנויא דרבנן אדרשב"ג פליגי והר"מ ז"ל ספוקי ליה מספקא הי משינויי עיקר ומש"ה כתב השוחט בלילה וא"י אם פרכסה אלא ניכר שזינקה הר"ז ספק

נבילה ומ"מ היה לו לרבינו לבאר אם זה היה כונתו ועיין בדרישה סימן י"ז ולקמן בגמרא אבאר בזה:

אמר ר"ש השוחט בלילה ופירש"י בהמה מסוכנת שצריכה פרכוס כו' מתוך לשונו משמע דזינוק עדיף מפרכוס והיינו מיד או מרגל דזינוק דרשב"ג פרכוסא דידיה ודאי עדיף כדמסיק לקמן דיה אם זינקה ולהכי אמר שאם מצא כתלים מלאים דם כשירה דעדיף מפרכוס וז"א דא"כ ר"א נמי מודה דיד או רגל סגי ובמאי פליג על חכמים אלא דר"א דוקא זינוק ולא יד או רגל אם נאמר דזינוק עדיף אלא ע"כ ארשב"ג קאי דאמר שצריכה פרכוס גמור יד ורגל אם השכי' ומצא כתלים מלאים דם שפיר סמכינן אזינוק גופא והא דצריך פרכוס לאו דווקא הוא גם מה שסיים ולא ידע אי פרכסה לאו שע"י זינוק יודע אם פרכסה ולקמן ל"ח אבאר:

אחד בהמה דקה וא' בהמה גסה ופירש"י צריכה פרכוס אם היא מסוכנת עכ"ל ואיני יודע אמאי נקיט לה הכי בדרבנן ודרשב"ג ור"א אמאי לא תנן הכי דא' גסה ודקה צריך פרכוס דל"ת דווקא דקה אבל גסה חיותה מרובה ואין מתה קודם גמר שחי' או להיפך דל"ת בדקה אף שלא פרכסה אין זה סימן וראשון נראה יותר נכון כמ"ש לעיל בשם תב"ש. ואין לומר לרבנן אמר זאת בהמ' גסה ודקה הוא דמהני כשכוש בזנבה ולא בעוף דדבר קל הוא כשכוש בעוף דזה לא שמעינן משום פוסק שיאמר שיחלוק מתני' על ברייתא לקמן ועיין ב"י בסימן י"ז ואפשר לומר ולאפוקי מתנא דברייתא דאמר בעוף כשכוש בזנבו ולא בהמה גסה ודקה לחד פי' בב"י סי' י"ז לכך אמר דמהני בבהמה ועיין ש"ע:

שאינה אלא הוצאת נפש ופירש"י ז"ל שפשטה ידה בגמר שחיטה והוצאת נפש היינו קודם גמר שחיטה ומשמע מדבריו דלא צריך לאחר שחיט' פרכוס ואפשר דאין ראייה ולקמן בגמרא דף ל"ח ע"א אבאר שם בעזה"י:

אבל אם היתה בריאה אפילו אין בה א' מסימני' הללו כשירים משום דרוב מסוכנות מתים קודם גמר שחיטה ומש"ה בעינן פירכו' כמ"ל ובתב"ש:

גמרא דכתיב זאת החיה כו' והא מסוכנת אינה חיה עכ"ל וכתבו ד"ה שאינה חיה בריש א"ט דריש לטריפה שאינה חי' לפי מסקנא דהכא לכאורה לפי ה"א זו לא ידעינן דטריפה אינה חיה וא"כ מה מקשה. טריפה למה לי השתא מסוכנת דלא מיחסרא כו' ומאי קושיא הא לפום סברא דהשתא אימא דטריפה חי' ואסור משום דמחסרא ומסוכנת מוזאת החיה אלא נראה למ"ד טריפה אינה חיה קבלה הוא ולקמן אמר רמז לטריפה ר"ל היכן רמיזא בתורה טריפה כו' ולכך פריך לקמן שפיר ודלמא היינו נבילה היינו מסוכנת ר"ל דקרובה למיתה קורא הכתוב נבילה והתו' בד"ה דלמא מקשין אמאי לא אמר לעיל

ולעבור בעשה ול"ת ואין לומר דכי מקש' היינו נבילי' היינו מסוכנת אפשר דזאת החי' קאי על טריפ' שאינה חי' כמו באמת ולעבור בעשה ול"ת ושאני טריפ' דמחסרא ולא מוקמינן זאת החי' על מסוכנת כלל ונבילה היינו מסוכנת ולעבור בלאו לחודיה וז"א דא"כ כי מסיק דנבילה לאחר מיתה ואפ"ה פריך מחיים בעשה וע"כ דפריך דטריפה אפשר דחי' ומאי פריך בתר הכי טריפה למה לי אלא ודאי דפריך דנימא דואת החי' קאי על מסוכנת וטריפה ושפיר הוקשה להם. וכבר יש לפרש דפריך למ"ד טריפה חי' וזאת החי' לדרוש בי' מלמד שתפס מכל מין כדמסיק ברישׁ א"ט פריך בפשיטות אימא היינו מסוכנת היינו נבילה והדר פריך מחיים בעשה מדרשא דואת החי' א"כ טריפה למה לי למ"ד טריפה אינה חי' ובמסקנא אתי שפיר אף למאן דאמר טריפה חיה:

ודלמא לעולם אימא לך היינו נבילה היינו מסוכנת ר"ל דנבילה לאו צריכנא למימר דעשאה גסטרא אלא שמתה מאליה והיתה מסוכנת קודם ואפ"ה איצטריך לאחר מיתה בלאו ומשני מדאיצטריך טריפה למה לי וסוגין כמ"ד אינה חי' ולמ"ד טריפה חי' יקשה ואפשר דלמ"ד חי' נמי לא ק"מ דלדידי' דריש מלמד שתפס מכל מין כו' ופריך היינו טריפה היינו מסוכנת כפירש"י ז"ל דטריפה אף דלא מחסרא אלא שאין יכול לחיות קורא טריפה ויש לראות א"כ ע"כ ע' טריפות שהן הלכה למ"מ למה לי השתא דלא מחסרא אסירא כ"ש דמחסרא ואין חי' דאסירא ובשר בשדה טריפה דאיירי בדרוסה שטרפה חיות היער ומטעם שסופו לינקב למה לי וזה י"ל ובפא"ט אבאר באורך בעזה"י יע"ש. והיה יכול להקשות דטריפה דוקא מחסרא ולעבור בעשה ול"ת ומסוכנת עשה הוא דאיכא מזאת החי' ולא הוה מקשה כלום מדאסר רחמנא נבילה אלא עדיפא פריך ובמס"ק י"ל היאך יתורץ:

דף לז:

גמרא ואנא אמינא ומה מחיים חל לאחר מיתה לא כ"ש ופירש"י עיין מ"ש והנה לפירש"י דהק"ו הוא אם טריפה שהוא מחמת קירוב מיתה חל על חלב מתה ממש לא כ"ש משא"כ אי טריפה מיחסרא ליכא ק"ו ופריך אימא נבי' שעשאה גסטרא וע"ז הקשו התוספות ד' קושיות חדא דאכתי הוה ק"ו דמית' אין לך חסרון גדול מזה ומה"ט לא אמר בזבחים ע' א' וצריכא דאי אשמעינן טריפה דמחסרא דמיתה הוה יותר חסרון ועוד הקשו דמאי פריך שעשאה גסטרא אכתי איכא ק"ו אם טריפה קירוב מיתה נבילה לכ"ש וקושיא שלישית אימא דמסוכנת בע"ש וטריפה מחסרא בלאו ונבילה לאחר מיתה בלאו וליכא ק"ו מטרי' דמחסרא וכבר רמזנו בזה לעיל יע"ש וקושיא ד' בזבחים אמרינן להיפך דאי אשמעינן

טריפה שיחי' אלמא מחיים איסור חמור הוא וכאן אמר מחיים קיל הוא ועיין בתוספות שם בזבחי' גם יש להקשות דאין עונשין מדין ק"ו ולזה יש לומר כל היכא דאיכא איסורא והק"ו אינו אלא למלקות שפיר עונשין וכבר התבאר זה בחדושינו ח"א יע"ש וגם עתה בחלק שני בכללים כתבנו מזה ומ"מ שאר הקושיות קשה אבל המעיין בחדושי רשב"א ז"ל כאן ואני אוסיף קצת להקל על המעיין א"ש דהכא נמי קאמר אי ס"ד טריפה היינו מסוכנת א"כ למה לי נבילה דחייל ומה קירוב מיתה נבילה לכ"ש דליחול ולילקי שלש א' משום חלב וב' משום טריפה ונבילה וליכא למימר דטריפה אסורה מחיים נבילה נמי אסורה מחיים וכפי' ר"ת גופא כיון דטריפה או מסוכנת אסורה בעשה מיהת א"כ נבילה מתחיל מחיים שקרובה למות ותהיה נבילה. ומה שפירש"י ז"ל ש"מ דטריפה לאו מסוכנת וליכא ק"ו דטריפה מחסרא וכדאמרינן בזבחים ירצה בזה דודאי נבילה אין לך חסרון גדול מזה אלא דטריפ' מחמת חסרון ולא מחמת קירוב מיתה ומסוכנ' נמי שריא א"כ למפרך שכן אסורה מחיים וכדמצריכינן בזבחים שם תאמר בנבילה שלא נמצא שום ואיסור מחיים מחמת נבילה ואף למ"ד טריפה אינה חי' א"ש ופריך מנבילה שעשאה גסטרא דלא חל אסורא במקצת מחיים וכפי' ר"ת גופא לא ידענא איזה הכרח היה לתוספות שרש"י לא יפרש כן כמו לר"ת ועיין מהר"מ ובמהרש"א וא"ש הכל ועיין בפ"ז זבחים ע' ב' בתו' ד"ה ואי כתב ושם פירש"י והצאן קדשי' הגי' ושם פרשתי ול"נ כפי גי' בה"ז שם דלפירש"י א"ש הכל נכון:

בהא דפריך א"כ לכתוב חלב טריפה לא תאכלהו וחלב נבילה יעשה למלאכה והיינו דקשיא ליה למה כללה התורה באיסור לאו תרוייהו נבילה וטריפה ואין להקשות בהיתר יעשה למלאכה למה כלל טריפה כיון דבא לומר שאין מטמא דא"כ היה צ"ל נבילה בפ' פעמים ולכן כללה:

וברש"י ד"ה מתנותיה כו' ויחזקאל כהן הוה עכ"ל יראה לפרש דליכא למימר מבהמה שלא הורמו מתנותי' לא אכל משאר הבשר דמאי רבותי' דיחזקאל דנהי דאין המתנות טובלין דאין הלכה כר' יוחנן לקמן קל"ב ע"ב מ"מ איסורא איכא לכל אדם וכמ"ש התו' קל"א א' ד"ה ה"ג וא"כ אכתי מאי רבותי' דיחזקאל ולכך כתב שהי' כהן ודאי בכהן אף איסורא ליכא שיכול לאכול בלא הרמה שאין טובלין ונהי בשאר אדם אסור עד שיפריש ועיין בפר"ח סימן ס"א ס"ק ט':

דף לח.

גמרא איצטריך ליה לאבא אזוזי אונא כו'. מדנקיט לאזוזי אונא היה נראה לומר דאגועה והטילה ריעי לא קשיא ליה דהם פחותים מפרכוס יד ורגל בהדדי אלא או יד או רגל הם חשיבי' ושפיר אשמעי' רב דהני תרתי נמי כפרכוס חשיבי אלא כשכ' באזנה דבזה אפי' ר"ג מודה דמהני למה לאשמעינן השתא פרכוס יד או רגל מהני כ"ש אוזן דמהני ועיין בת"ח מ"ש בשמעתין אבל מדברי התו' ד"ה גועה או הטילה ריעי לא משמע כן דאל"כ לא הוה מקשה גועה אגועה כיון דברייתא ע"כ ר"ג היא מדקתני כשכש בזנבה לא מהני ומש"ה לא מהני גועה והטילה ריעי דזה לא מהני אלא לרבנן אלא ודאי מדכייל להו בהדדי משמע אף גועה והטילה ריעי מהני לרשב"ג כמו כשכשה באזנה ושמואל חדא מינייהו נקיט וה"ה דאגועה קשיא ליה פשיטא דעדיף הוא מפרכוס יד ורגל ורב אפשר דסבירא ליה דהלכה כרשב"ג או דאשמעינן הני תלת לר"ג נמי מהני ושמואל כרבנן ופריך השתא יד או רגל מהני כ"ש דחשיבי הני כיד ורגל בהדדי ולהר"מ ז"ל בפ"ד מהמ"א הי"ד יראה שיטה אחרת הביאו המ"מ שם דרב סובר כפפה ופשטה וכייפה רצוני לומר היתה ידה כפופה ופשטה וכייפה ולא פשוטה וכפפה ולזה לא הוה כ"ש הני תלת גועה והטילה ריעי וכשכשה באזנה ושמואל סובר דפשוטה וכפפה מהני כ"ש הני תלת ולא לרב יע"ש ובת"ח בשמעתין ולדברי הר"מ ז"ל אין הכרע מדבריו מדכתב בפי"ד אבל אם פשטה ידה ולא החזירה הר"ז אסורה ולא כתב רבותא טפי היתה ידה פשוטה וכפפה דאין זה אלא הוצאת נפש דכפפה הוא יותר רבותא מפשט' לבד שהרי לשמואל כן הוא ויש ליישב ויותר נראה לומר הא דאמר שמואל איצטריך לי' לאבא אזוזי אונא ולא פריך אגועה והטילה ריעי משום דבברייתא תנא דלא מהני הני תרי ריעי וקמ"ל רב דיש חילוק בין עמי קלא לעבי קלא ובין מתרזת כו' יע"ש:

ודע דהטור בסימן י"ז הביא ב' סימנים גועה והטילה ריעי ולא הביא כשכוש באזנה ואם נאמר דשמואל אזוזי לחוד קשיא לי' א"ש הא דלא הביא אלא הני תרתי ולא אוזן:

וברש"י ד"ה שפיר דהא חזינן למחר ע"י זינוק דפרכוס באורתא עיין בדרישה סימן י"ז סק"ו במ"ש שם ומשמע דזינוק עדיף מפרכוס דרבנן יד או רגל ואפ"ה מביא ראייה ר"נ בר יצחק דסבירא ליה מאחר דלא הוזכרה פלוגתא זו בין ר"א לחכמים משמע דכולהו מודים דדי בסימן בתחלת שחיטה אלא דפליגי איזה סימן מהני וסתמא דתלמודא הוא דמדחי ודלמא שאני ניזוק אבל באמת אין חילוק ומדר"א נשמע לרבנן מדלא חלקו ואמרו ובלבד שיהא הפרכוס לבסוף משמע דגם הם מודים דדי בתחלת שחיטה אלא דקשיא א"כ ר"א וחכמים במאי פליגי כיון דזינוק עדיף מפרכוס ור"א אומר אם זינקה משמע דמשום

דזינוק ודאי פרכסה א"כ ג"כ חכמים מודים ובמאי פליגי וע"כ אי זינוק עדיף סובר ר"א דוקא זינוק ולא פירכוס וחכמים מוסיפין אף פרכוס ואי זינוק קל חכמים אומרים דוקא פרכוס יד ורגל ולא זינוק ועוד מי הכריח לרש"י לפרש כן ואמאי לא נימא דר"נ ב"י סובר דזינוק קל מפרכוס כדמסיק מדאמרו חכמים עד כו' ומייתי ראיה בפשיטות מדמהני זינוק בתחילת שחיטה כ"ש פרכוס יד או רגל דהא מהני:

גמרא רבא אמר פרכוס שאמרו בסוף שחיטה הטור כתב דזינוק מהני ודוקא בגמר שחיטה ואם לא היה כותב בגמר שחיטה הייתי דייק לה מדרבא דאמר פרכוס בסוף בעינן וקושיא מזינוק וצריך לומר זינוק עדיף מפרכוס וכיון שכן פשיטא דזינוק מהני משא"כ השתא דאף בזינוק בעינן גמר שחיטה וע"כ הא דשוחט בלילה צריך לומר כפי' התוספות ד"ה רבא אמר כו' דלא שכיח שיעשה הזינוק בתחלה וא"כ ע"כ הוה ליה למפסק דזינוק קל וכדדחי דחכמים אומרים עד שתפרכס דלא מהני בזינוק והלכה כחכמים והנה אפשר לומר דודאי זינוק עדיף מפרכוס וזינוק בתחלת שחיטה עדיף מפרכוס בתחלה וכן בסוף ר"ש אומר כי השוחט ולמחר מצא כתלים מלאים דם כשיר' ואף אי לא ידעינן אי היה בתחלה או בסוף וחכמים אומרים עד שתפרכס ומדאמרו עד שתפרכס ש"מ דבעינן פרכוס בסוף שחיט' דאי בתחלה הא זינוק עדיף מפרכוס ומאי עד כו' וכ"ש זינוק לבסוף דמהני דעדיף מפרכוס ומש"ה פסק הטור דזינוק מהני לבסוף ואפשר דנקיט במתני' רשב"ג ור"א וחכמים והיה לסדר רשב"ג וחכמים ור"א ואף שאין זה קושיא מ"מ יש לדקדק כן ואפשר דר"א דואם זינקה בסוף קאמר ועדיף מפרכוס דרבנן אלא דר"ש סובר אף בתחלה וזהו שאמר וכמדת ר"א ולא כר"א ממש סובר ומש"ה פסק הטור כן וביד אבאר בזה:

ובתוספות ד"ה רבא אמר כו' והא דלא חיישינן דלמא בתחלה כו' ורשב"א בחדושיו כתב דרבא לית ליה דשמואל דכותלי ביה"ש בעינן אלא כותלי הבית ויכול להכיר ועיין ברש"י ד"ה אמר שמואל כו' וכבר כתבנו דאיכא למימר משום דזינוק עדיף מפרכוס ועוד דאמרו חכמים לאו דוקא ואיידי דרשב"ג נקט כן ועיין מה שכתב דריש':

דף לח:

גמרא אלא אי אמרת לא בעינן חיותא כו' ופירש"י ש"מ כל מלתא דבעי רבנן חיותא כו' יש להקשות דמאי ראי' היא זו דמ"מ אימא אם פרכסה באמצע השחיטה די בכך בכך וקים להו לחז"ל דבהכי הוה לה חיותא בסוף שחיטה דודאי מאן דסובר באמצע

או בתחלה סגי סובר דבעינן חיותא עד גמר רוב סימנים הוא ופשיטא היא שכל שמתה קודם גמר שחיטה לבילה היא אלא דפרכוס בתחל' הוה סימן שלא מתה עד גמר:

ע"ש ועוף אפי' לא רפרף אלא גפי ולא כשכש אלא בזנבו הר"ז פרכוס עכ"ל ופירש"י דרפרף פחות מכשכוש עיין במהרש"א ורצה לומר דודאי גם תנא דברייתא סובר דכשכש זנב בבהמה מהני ומאי אפילו עוף דמשמע דסגי ליה מה דלא סגי בבהמה ואין לומר אגפי קאי דהא בבהמה נמי מה ששייך בה מהני כשכש לזה אמר רפרף סגי ובבהמה לא מצינו זה אלא כשכוש דוקא כו' ולדעת הר"מ ז"ל בהל' מ"א דוקא עוף הוא סגי בכשכש זנב ולא בבהמה דלא מהני כשכוש בזנבה לתנא דברייתא כו' א"ש בפשיטות לשון אפילו בעוף כמ"ש עוף איצטריך ליה דלא תנן עיין בי"ד ובאחרונים שהקשו לשי' הר"מ דעוף מהני כשכוש זנב בבהמה:

מתני' השוחט לכותי שחיטתו כשירה איכא תרי לישני בגמ' ל"ק שלש מחלוקות בדבר ת"ק סבר סתם מחשבת כותי לאו לע"ז ור"א סובר לע"ז ותרוייהו ס"ל זה מחשב וזה עובד אמרינן ור"י אומר זה מחשב וזה עובד לא אמרינן ואף שמעינן דחשיב כשירה ול"ב ג"כ ג' מחלוקת ת"ק סובר בחוץ לא אמרינן זה מחשב ור"א סובר בחוץ ג"כ אמרינן זה מחשב כו' ור"י סובר אף בפנים לא אמרינן זה מחשב וזה עובד כו'. והא דאמר לעיל י"ג א' מתני' דלא כר"א כו' כר"א ודאי דלא אתיא אבל ת"ק ור"י אפשר דסוברים סתם מחשבת כותי לע"ז ות"ק דמכשיר דלא יליף חוץ מפנים ור"י אף בפנים פליג ומ"ה אמר דלא כר"א דלא מצי אתיא בודאי והא דתנן השוחט כתב הרשב"א דוקא דיעבד ולא לכתחלה דגזרינן אטו בדשמעני' דחשיב ללשון ראשון ולל"ב אטו שוחט גופא לע"ז יבוא לאכול והר"ן כתב בחמש שיטות וז"ל אף לכתחלה שרי והא דלא תנן שוחטין לכותי דה"א דאשמעינן דאין בזה משום לפני עור ולא שתהא שחיטתו כשירה לכך תני שחיטתו כשירה עכ"ל והא דלא הוה לפני עור אף שלא היה שחיטתו כשירה דלאו מידי עביד א"נ הנכרי בלא"ה היה עושה כן ול"ש לפני עור:

דף לט.

גמרא השוחט את הבהמה לזרוק דמה לע"ז ר"י אמר פסול' ור"ל אומר מותר' ולא גמרינן חוץ מפנים ר"ל לר"ל לית לן נ"מ לאגמורין חוץ מבפנים דפנים גופא לא אמרינן מחשבין כו' חוץ פיגול שעיקר פסול בכך משחיטה לזריקה או להקטרה ועיין זבחים י' והא דאמר ר"י פסולה ופי' רש"י אסורה באכילה ובהנאה והא דלא אמר זבחי מחים כדדייק לקמן במתני' השוחט לשם הרים וכאן לא שייך תי' התוספות ד"ה פסולה דברי ר"י מוקדמין

לדברי ר"ל וברייתא לקמן תניא זבחי מתים ושם אבאר ומיהו ר"ל אף באכילה מתיר וכן פירש"י בזבחים י' והא דלא הוה שחיטת מומר כתבו התוספות דף י"ד ע"א ד"ה השוחט דפ"א לא חשיב מומר והרשב"א בחדושיו תי' דמיירי ששחט ע"מ שיזרוק הדם לע"ז דלא הוה שחיטת מומר ומיני' דלר"י אף בכה"ג מיסר קאסר וכן פסק בש"ע סימן ד' והש"ך בסי' ד' כתב להדיא לא נאסר אלא באכילה כה"ג ואיני יודע הא בחדושיו כתב ר"י אמר אסורה בהנאה יע"ש ומשמע דגריס אסורה ולא פסולה וכן גריס הר"ן ז"ל יעוין שם:

גמרא הוא מותיב והוא מפרק בארבע עבודות וה"ק ומה במקום כו' עכ"ל ורש"י ז"ל פירש דבקדשים פסולה מחשבה בד' עבודות ובע"ז בשתים בשחיטה וזריקה ולא קבלה והולכה. וראיתי להקדים כאן הקדמה אחת הצריך לענייננו והוא דבקדשים יש ד' עבודות שחיטה קבלה הולכה זריקה וכולן עבודות הצריכות לזבח הן ולפיכך הוה עבודה לפסול בהן אבל הקטרת אימורים ושפיכת שירים ליסוד לא מעכבא ולא הוה עבודה לפסול ובד' עבודות אם חישב שינוי קודש בשחיטה עצמה או בקבלה עצמה וכן כולם בשאר קדשים כשירים אלא שלא עלו לבעלים כו' ובפסח וחטאת פסול כיצד חטאת ששחט לשם עולה או קיבל והלך וזרק לשם עולה כו' ובשינוי בעלים אין פוסל אלא משחיטה לזריקה וכן קבלה על זריקה ובזריקה עצמה אבל משחיטה עצמה או הולכה וקבלה עצמה אין פוסל דבשינוי בעלים כתיב כפרה וכפרה לא הוה בשאר אלא בדם ויש עוד ב' מחשבות אחרות מחשבת המקום חישב בשחיטה על הקטרה או מקבלה והולכה על הקטרה להקריב כזית חוץ למקומו הראוי לו או על אכילת אדם או משחיטה על זריקה פסול ואין בו כרת ובשחיטה עצמה או קבלה והולכה עצמה אין פסול ובמחשבה חוץ לזמנו בכה"ג דחוץ למקומו חייב כרת והכלל בזה מחשבת המקום או מחשבת פיגול אין פוסל כ"א על אכילת אדם או אכילת מזבח ובד' עבודות דווקא אבל הקטרת אימורין ושפיכת שירים אין פוסל אם חישב בהקטרה לאכול למחר דעבודה דלא מעכבא לאו עבודה היא ומיהו בשחיטה על מנת להקטיר או לשפוך שירים למחר הוה פיגול ובמחשבת שינוי השם יש חילוק בשינוי בעלים דוקא מג' עבודות על זריקה ובשינוי קודש מד' עבודות דכ"א בפ"ע הוה פסול כו' והני תרתי שינוי קודש ובעלים משחיטה על הקטרה או שפיכת שירים לא מהני ודוקא במחשבת מקום וזמן דאיתרבי מהני ולא בהנך וכל זה מתבאר יפה בזבחים ד' יו"ד וי"ג ובמ"ל פט"ו ה"א מהל' פ"מ יע"ש והנה שינוי בעלים ומחשבת מקום וזמן כ"ע לא פליגי דעיקר מחשבה הוא מעבודה לעבודה כי פליגי ר"י ור"ל בשינוי קודש דר"י אמר מחשבין ור"ל אמר אין מחשבין ור"י יליף לה בזבחים י' מק"ו מפיגל שאין פוסל בשחיטה עצמה פוסל משחיטה על זריקה שינוי קודש לא כ"ש וכתבו התו'

שם ד"ה מחשבין דוקא משחיטה לזריקה הוא דמחשבין לא משחיטה על קבלה דדיו כפיגול ושינוי בעלים כו' וכתב המ"ל פרק ט"ו ה"י בהל' פ"מ דה"ה מקבלה על זריקה או מהולכה ע"ז נמי שייך האי ק"ו יע"ש ועיין בפי"ג וי"ד וט"ז כר"מ ובכ"מ שם ובע"ז כתבו שחיטה ויזבחו זבחי מתים זריקה בל אסיך נסכיהם מדם הקטרה ג"כ כתבו כמה פעמים וסובר רש"י ז"ל בע"ז אם חישב בשחיטה עצמה וכ"ש בזריקה עצמה נאסר כל הבהמה כ"נ לכאורה מפירש"י אבל הקטרה אם חישב בשעת הקטרה לא מיפסל דהא בקדשים גופא לא מיפסל כה"ג ומ"ש רש"י ז"ל בד"ה וה"ק ומה מוקדשין אם חישב בשחיטה לאכול מזבח או להקטיר חוץ לזמנו הוה פיגול לאו דווקא הוא דא"כ מפגלת הוה לי' לומר כמ"ש רש"י מקודם אלא לדוגמא נקיט והק"ו הוא משינוי קודש שישנה בד' עבודות כמו שהתבאר ע"ז בב' עבודות לא כ"ש ולפירש"י לר"י מחשבין לעבודה אחרת משחיטה על זריק' או הקטר' וה"ה מזריק' על הקטר' ויליף ק"ו מפיגול גופ' לא משינוי בעלי' דא"כ דיו כהתם דוק' על זריק' ולא על הקטרה שאין פוסל שם כמ"ש המ"ל בפ"ט והבאתיו לעיל אלא מפיגול יליף לה דהתם פסול אף משחיטה להקטר' פסול וכרת איכא וזה החילוק יש בין ק"ו דפיגול ובין ק"ו דשינוי בעלים דמשינוי בעלים אין פוסל בב' עבודות אלא משחיטה על זריקה וה"ה בעצמן אבל משחיטה על הקטרה לאו די בשינוי בעלים דלא פסול משחיטה על הקטרה דלא איתרבי כמ"ש המ"ל והבאתיו לעיל ועוד בשינוי בעלים לא צריכנא לטעמא דלא איתרבי דשם כפרה כתיב ועיקר כפרה לא הוה אלא בדם כמ"ש רש"י בזבחים ד' בהא שישנן בד' עבודות יע"ש ובשינוי קודש הוא דצריך להאי טעמא וכמו שאבאר לקמן אי"ה והא דאמר בקדשים ישנו בד' עבודות הוא שינוי קודש ובע"ז בב' עבודות בשחיטה וזריקה לא קבלה והולכה דלא אשכחן דהוה בהו עבודה והקטרה גופה אף בקדשים לא מפסל דלא מעכב' כמו שהתבאר:

ודע דמ"ש המ"ל דשינוי קודש אין פוסל משחיטה להקטרה יש לראות אמאי לא יליף ק"ו מפיגול שאין שחיטה עצמה פוסלת אפ"ה כי חישב משחיטה להקטרה פוסלת שינוי קודש לא כל שכן שיהיה פוסל משחיטה להקטרה כמו דיליף התם קל וחומר משחיטה לזריקה ה"ה להקטרה ומיהו אי יליף לה מק"ו דרב אשי התם בזבחים י' א' משינוי בעלים ליתא לק"ו אלא משחיטה לזריקה וה"ה הולכה וקבלה אזריקה דומיא דשינוי בעלים דוקא אזריקה ולא הקטרה דכתיב לכפר עליו דבר שהכפרה תלוי' בו זריקת דמים כמ"ש שם רש"י ד' א' ד"ה וישנו בד' עבודות יע"ש ומש"ה כתב הר"מ ז"ל בפט"ו מהל' פ"מ ה"י שחטה לשמה לזרוק דמה שלא לשמה פסולה דמחשבין מעבודה לעבודה ולא כתב בשחיטה ע"מ להקטיר שלא לשמה משום דסובר ק"ו דרב אשי דק"ו מפיגול פריך לי'

התם בזבחים י' א' ובתר הכי קאמר והדר ביה ר"נ לגבי דרבה משום ק"ו דר"א הרי הק"ו דרב אשי הוא העיקר מש"ה כתב דוקא משחיטה על זריקה ולא משחיטה להקטרה והא דכתב בה"ש פ"ב הלכה ט"ו השוחט הבהמה לזרוק דמה לע"ז ולהקטיר חלבה לע"ז הר"ז אסורה אף דמק"ו דרב אשי משינוי בעלים אנו למדים א"כ בשחיטה להקטרה אמאי פסולה י"ל אמאי פריך לה התם ק"ו דפיגול שכן כרת כו' ובע"ז ג"כ יש כרת וסקילה בהו וכן פירכא דכן ישנה בכל הקדשים לא שייך אלא לשינוי קודש שאין נוהג בכל הזבחים משא"כ ע"ז לא שייך הני פירכו' וילפינן שפיר עיקר הק"ו מפיגול גופא משחיטה להקטרה דהוה אכילת מזבח שזהו עיקר הפיגול כמ"ש:

הן אמת שיש להקשות לשיטת הר"מ ז"ל בפט"ו מהל' פסולי המוקדשין א' וב' שהשוה דין שינוי קודש לשינוי בעלים וכתב שחט עולת ראובן לשם שמעון לא עלו והשווה לשינוי קודש וכבר תמה המ"ל דבגמרא ד' מבואר דשינוי בעלים משחיטה לזריקה דחק' וכן כל אינך שלשה עבודות ג"כ וצריך לומר דהר"מ סמך עצמו אמה דאמרי' התם דף י"ג א' כמו שיראה הרואה שם ואיך שיהי' קש' א"כ ליכא ק"ו משינוי בעלים דגם הם פוסלין בשחיטה גופא אם לא מפיגול יליף לה ואמאי כתב דוקא משחיטה לזריקה ה"ה נמי משחיטה להקטרה ג"כ כיון דיליף לה מפיגול ויש ליישב וצ"ע:

אבל שיטת הרשב"א בחדושיו וכ"ה שיטת הר"ן בריש"ף ושיטת הרז"ה הביאו מהרש"א ז"ל דודאי בע"ז אין נפסל אלא בשחיטה לבדה ולא בזריקה והקטרה והיינו כמ"ש הר"ן ז"ל כיון דבחולין עיקר הכשירו שחיטה תו לא מסתבר לפסול בשביל זריקה והקטרה בשלמא בקדשים ד' עבודות מעכבא ואף קבלה שאפשר לבטלה ששוחט בצד המזבח ממש מ"מ כששוחט רחוק מהמזבח ויש צורך בעבודה זו להכשיר הקרבן מש"ה נפסל בעבודה זו משא"כ חולין דאין צורך יותר מש"ה לא נפסל אלא בשחיטה וה"ק בקדשים יש פסול בד' עבודות בשחיטה על קבלה והולכה וזריקה והקטרה ואלו בע"ז ליכא שחיטה על זריקה והקטרה לא קבלה והולכה דלא כתיב בי' אלא שיש שינוי לשון בדבריה' כי הרשב"א בחדושיו כתב וז"ל בד' עבודות חישב בשחיטה ע"מ לקבל ולהוליך ולזרוק ולהקטיר חוץ לזמנו או ן למקומו פיגול ופסול ואין הכל הולך אלא אחר כו' והר"ן ז"ל והרז"ה לא כתבו כ"א בד' עבודות שחיטה ע"מ להוליך או לקבל או לזרוק או להקטיר בפיסול כו' עכ"ל והנה מ"ש הרשב"א בחוץ לזמנו או חוץ למקומו יש לתמוה הא בפיגול לא מיתסר אלא משחיטה על זריקה או הקטרה או אכילת אדם כמבואר יפה זבחים י' וברש"י לעיל בס"ד ואיך כתב משחיטה על קבלה דלא הוי אכילת אדם ולא אכילת מזבח וז"א ולפי שיטת הר"ן ורז"ה דלא כתבו כ"א ד' עבודות בפיסול אפשר דבשינוי

קודש או שינוי בעלים מירי מ"מ בדידהו ליכא מחשבה משחיטה על הקטרה כמ"ש המשנה למלך בהל' פסולי המוקדשין פט"ו ה"א והבאתיו לעיל וא"כ קשיא בין לרשב"א ובין לר"ן ורז"ה ז"ל כמ"ש דבין בשינוי השם ובין במחשבת פיגול לא משכחת ליה ד' עבודות ולפי מה שכתבתי לעיל מקל וחומר דפיגול יליף לה שפיר מצינו לומר דשינוי קודש פוסל משחיטה להקטר' כמו שכתבתי לעיל מקל וחומר דפיגול שאינו בשחיטה ישנו משחיטה להקטרה שינוי קודש לא כל שכן אבל לק"ו דרב אשי התם לא יתכן זו ומש"ה לא פירש"י כן ופי' בענין אחר מה"ט אבל לשיטת רש"י יקשה קושית התוספות ד"ה פנים קשיא לריש לקיש דאמאי לא מוקי במחשבה לעבודה אחרת בשינוי בעלים דליכא למימר מה לשינוי בעלים שכן אינה באותה עבודה דאם כן למה ליה לרש"י לומר דליתני מפגלת כו':

ובתוספות ד"ה אלא זביחה דע"ז דמיתסרא כו' תימא אי חשיב פיגול במחשבה כו' עכ"ל ר"ל אי מחשבה אמורה בקדשים היא בלב א"כ מצינו לומר בע"ז לא מתסרא אלא בדיבור דוקא וה"ק ומה במקום שפסלה מחשבה מקום שלא פסלה מחשבה אלא דבור דוקא. ומדברי התוספות דכאן נראה שהן מסופקים אי בעינן דיבור בקדשים או לאו ועיין בהל' פ"מ פי"ג ובמ"ל במ"ש שם דברי התוספות דזבחים ד' ד"ה מחשבה ובתמיד נשחט ס"ג ובפ' הניזקין וס"פ המפקיד ומנחות ב' וזבחים מ"א אבל דעת הר"מ ז"ל דמחשב' סגי בלא דיבור ודע דהמגי' במ"ל שם הקשה דאי במחשבה בעלמא איך לוקה אטו מאן דאכיל תמרי בארבלא לוקה דה"נ פריך בסוף הנחנקין ולא ידענא מאי קשיא לי' אטו בדבור לא משכחת ליה ואף דלא היה פיו ולבו שווין ומאי קושיא. והתורת חיים כתב דלא הוה לאו שיש בו מעשה דעקימת שפתיו, לא הוה מעשה כ"א בחסמה והנהיגה בקול דע"י כך הולכת ויש לראות דבפיגול נמי דהקרבן נפסל ע"י כך ודומה למ"ש התוס' בעדים זוממין דף צ' ע"א ד"ה ר' יוחנן שמחייבין הנידון לשלם הוה מעשה וה"נ כן:

דף לט:

בתוספות ד"ה מקום שאין המחשבה פוסלת אלא בשתי עבודות כו' קשה מהנהו טייעי דאמרו כו' ועוד תניא בתוספתא כו' וצריך לומר דדמה מתסר עיין במ"ה ז"ל אבל הפר"ח והב"ח בי"ד סימן ד' פירשו לשיטת התו' בזריקה אם זרק מקצת הדם נאסר כל הדם אף מה שלא זרק ובהקטרה אם הקטיר מקצת לא נאסר השאר ולא חשיב כאן אלא מה שהמחשבה עושה פעולה לאסור השאר ובזריקה מתסר השאר ומדברי התבואת שור בסימן ד' למדתי פירוש אחר דמ"ש וצ"ל לא על פירש"י כתבו כן אלא שהתו' פירשו

לעצמם דאם זרק מדם נאסר מיהא הדם שזרק והא דלא חשיב הקטרה דלא מיירי אלא באותן עבודות דשייכים בקדשי' וה"ק אותן ד' עבודות בע"ז אינו אלא שתי' מהן יע"ש אבל לפירש"י ודאי א"א לומר כן דהרי כתב אבל הקטרה לאו עבודה הוא לאפסודי הבהמה והא דם ג"כ הכי הוה והכי הוה ליה לומר דלא מיירי כ"א בד' עבודות דקדשים אבל לפי הב"ח ופר"ח יש ליישב גם שיטת רש"י ז"ל דהקטרה לאו עבודה היא לאפסודי בהמה ר"ל חלב הנשאר משא"כ בזריקה דאם זרק מקצת הדם נאסר כל הדם אף מה שנשאר ושייך שפיר לישנא לאפסודי בהמה:

ודע דאם נאמר דשינוי קודש ושינוי בעלים לא שייכי כ"א משחיטה לזריקה ול להקטרה יש להקשות איך עביד ק"ו ע"ז משינוי השם דאיכא למיפרך מה להנך שכן אין פוסלין אלא על הזריקה דווקא ובע"ז לא כן ולפי מ"ש לעיל י"ל ואין להאריך:

גמרא לא אמרו איסור משום כבודן דרבנן והיתר משום כבודו דר"א אתיא כל"ק דאמרינן לעיל בדלא שמעיני' דחשיב פליגי ות"ק סובר דלא אמרינן סתם מחשב' כותי לע"ז ואי נמי ללישנא בתרא דת"ק סובר אפשר דסתם מחשבת כותי לע"ז מ"מ הא איכא רבנן דסברי דלא אמרי' סתם מחשבת כותי לע"ז בפ"ק דף י"ג ע"א מתני' שחיטת נכרי נבילה ומסיק איסור הנאה לא דלא כר"א דאמר לע"ז הוא:

דף מ.

מתניתין השוחט לשם הרים וגבעות ימים נהרות שחיטתו פסולה ובגמרא פריך מברייתא דהוה זבחי מתים כו' הנה יש פירושים רבים ואבארם:

הפירוש הא' הוא פירש"י ז"ל דודאי מתני' מיירי ששוחט לאלו ומתכוין לעובדם בכך לשם ע"ז ופריך פסולה אין זבחי מתים לא והא תני' זבחי מתים לאסור בהנאה והתו' לעיל דף ל"ח ע"ב ד"ה פסולה הקשו והא תנן לעיל ור"א פוסל ואפ"ה הוה זבחי מתים וכן הרשב"א בשמעתין הוקשה לו כן ואפשר לומר דפריך דברייתא תנא לשם חמה ולבנה וכדומה והכא לא תנן כ"א מחובר והיינו דלא הוה אלא פסולה באכילה ולא בהנאה ומש"ה לא תנן חמה ולבנה דהוה תלוש כמו שיתבאר בסמוך ואהא פריך דהא תניא בברייתא אף במחובר נמי הוה זבחי מתים ומשני מתני' להר ובריתא לגדא דהר דהוה תלוש ומתני' אסורא באכילה מדרבנן לא מן התורה ורש"י נמי סובר דבמחובר העובדו בסייף כדאמרינן בע"ז דף מ"ו ע"א וסנהדרין ס"א א' אלא כיון דלא מיקרי אלוה לא מיתסר תקרובת שלו ובעלי חיים אף דלא מיתסרו מ"מ מיקרי אלוה דכתיב הן נזבח כו' וראית השמש והירח והשתחוית והיינו לרש"י אף חמה ולבנה גופא תלושים הן דוראית אגוף

השמש והירח קאי ודאי וא"כ ע"כ תלושי' הן דאל"כ הא מצינו מחובר שמקרי אלוה אלא תלושי' הן ומש"ה לא תנן במתני' חמה ולבנה וכוכבים שהן תלושים מיקרי לדעת רש"י ואסור אף בהנאה ולפ"ז ברייתא תרתי אשמעינן א' לגדא דהר נאסר אף בהנאה אף דב"ח אין נאסרין מ"מ מיקרי אלוה ונאסר התקרוב' ועוד אשמעי' דחמה ולבנה תלושים הוה דל"ת מחוברים הוה קמ"ל דלא והיינו כמו שכתב הת"ח דבע"פ אמרינן חכמי ישראל אומרים גלגל קבוע ומזלות חוזרים לא כאומות עולם וא"כ הוה תלושים והדר אמר א' ששוחט לשם ברי' גדול שבכולן וא' ששוחט לשלשול קטן הוה זבחי מתים ולפרושי רישא קאתי דמיירי נמי לגדייהו דומי' דמיכאל וה"ה דה"מ לומר דומיא דחמה ולבנה דהוה תלושים אלא דלא פסיקא ליה כמ"ש הת"ח:

הפירוש הב' פי' התו' ד"ה הא דאמר להר כי הם סוברים דחמה ולבנה מחוברין הם ומש"ה המשתחווה להר וכן ב"נ עובדיהן בסייף משום דגלי קרא וראית השמש והירח ואשמש גופא קאי כמ"ש לעיל ואפ"ה חייב ותקרוב' מחובר לא מיתסר מ"ה דכתיב אבד תאבדון ובמשמשי ע"ז קמיירי ודרשינן ולא ההרים אלהיהם שאין צריך לאבד המשמשין וה"ה תקרובת נמי לא נאסור במחובר א"נ מהאי קרא גופא מוכח דהרי מיקרי אלוה דכתיב אלהיהן על ההרים ולא ההרים שאין אלוה שאין צריך לאבדם ש"מ דמקרי אלוה לענין העובדו חייב מיתה ובברייתא דחמה ולבנה מיירי לגדייהו דידהו כדאיתא במדרש י"ב מלאכים מנהיגים את החמה ובמתני' דלא תנן חמה ולבנה צריך לומר דתנא ושייר וע' ב"י סי' ד' וא"כ הא דפריך פסול' אין זבחי מתים לא מברייתא ע"כ דפסולה משמע איסור הנאה לא ומש"ה לשיטתם הוקשה להם לעיל דף ל"ח ב' ד"ה פסולה יע"ש ותי' מה שתירצו ובין לרש"י ותו' מיירי במתכוין לעובדם בשחיטה זו ופסולה מדרבנן משום דמחלפא כפירש"י ומיהו אי בפ"א חשיב מומר לע"ז בפרהסיא איכא למימר פסולה מן התורה דהוה שחיטת מומר ובחדושינו לי"ד סי' ב' וד' אבאר בזה ומה שכתב הרא"ש ז"ל ור"י פי' דמחובר מיקרי עכו"ם ר"ל דתו' סוברים דחמה ולבנה מחובר מיקרי ואפ"ה כתיב וראית השמש והירח כו' אלא מקרא דאבד תאבדון ולא משמשי ע"ז דהר ונ"מ לדינא בחמה ולבנה גופא אי הוה זבחי מתים:

הפירוש הג' הוא פי' הר"מ ז"ל במתניתין במתכוין לעבדם ודאי מן התורה הוה ת"ע ואסור בהנאה ואף לשם הרים אלא מיירי בשוחט לדברי הבאי לרפואה וכיוצא בה ומש"ה אסורה באכילה מדרבנן ולא בהנאה דהר עצמו ג"כ אינו נאסר כדכתיב אלהיהן כו' ודי לאסור באכילה ומיניה בשוחט לגדא דהר אף בשוחט לרפואה נאסר בהנאה מדרבנן מיהת דאי במתכוין לעובדם אף להר נאסר בהנאה ועובדיהן בסייף והא מ"ה הוא והא

דפריך פסולה אין זבחי מתים לא מברייתא ולא תי' דברייתא מיירי במתכוין לעובדם ומתני' ברפואה וכיוצא בהן דא"כ אמאי לא תנן במתני' חמה ולבנה דהוה תלושי' ומקרי אלוה אפ"ה פסולה אין זבחי מתים לא אלא ודאי בהני ודאי אף במתכוין לרפואה אפ"ה אסור בהנאה וא"כ אינך נמי וע"כ לגדייהו דידהו מיירי ג"כ והב"י בסי' ד' הביא דברי הר"מ ועי"ש שהפי' הזה לקוח מדברי הרשב"א בתורת הבית הארוך ומ"מ צ"ע לגדא דהר אמאי אסור בהנאה מדרבנן כיון שהן אינן נאסרין ודאי וכל ב"ח אין נאסרין וג"כ אינו שלו אלא צ"ל כפירש"י ז"ל גם להר"מ ז"ל דהנך אלהות מיהא מיקרי דכתיב וראית השמש והירח כו' אלא שמלשון הרשב"א שכתב שהן עצמן נעשים ע"ז לא יתישב לפי זה ואין כאן מקומו להאריך וביד אבאר זה בעזה"י:

הפירוש הד' הוא פי' הר"ן בדברי הר"מ ז"ל דטעמא דמתני' נמי ברפואה וכיוצא בה הא נתכוין לעובדם הוה ת"ע ואסור בהנאה מן התורה ודוקא להר או לימים ולהני דמתני' שאין דרך העכו"ם לעובדם ומש"ה לא אסור בהנאה אבל לחמה ולבנה וכוכבים ומזלות אף דהם מחוברים אסור בהנאה מדרבנן הואיל ואיכ' עכו"ם טובא דעובדי' לאלו וקרא נמי קאמר וראית השמש והירח כו' מש"ה אף לרפואה אסור בהנאה וא"כ מ"ש בפשיטות לגדא דהר אסור דדרך לעבוד ומחלפא בת"ע ממש ומש"ה אסור בהנאה מדרבנן ומש"ה לא תנן במתני' כ"א ימים ונהרות ולא חמה ולבנה דהני דרך לעבוד אותן ואין ראיה מדברי הר"מ ז"ל אם חמה ולבנה מחוברין וכמ"ש:

הפירוש החמישי הוא פירוש הב"י בדברי הר"מ ז"ל דהא שכתב הר"מ בפ"ב מה"ש הלכה י"ד השוחט לשם הרים אפילו שחט לרפואה האי אפילו לגמרי משמע לא מבעיא לעובדם דאסור באכילה דמחלפא אלא אפי' לרפואה הדין כן ואפ"ה בסיפא מודה להטור דלגדייהו אף לרפואה אסור בהנאה אף דאיכא למימר דה"ק לשם הרים בין כך ובין כך אסור באכילה ולגדייהו פעמים שאסור בהנאה אם מתכוין לעובדם אלא דסיפא דומיא דרישא משמע אף בנתכוין לרפואה אסור בהנאה ולפי' זה לא ידענא איזה הכרח יש לו לרבי מאיר לומר כל ששוחט לרפואה להר אסור באכילה ולגדא דהר אסור בהנאה ובחדושינו לי"ד אבאר בזה:

ע"ש גמרא לשם מיכאל שר הגדול או שלשול קטן שבים הרי אלו זבחי מתים כתב הת"ח וז"ל שלשול קטן לשר שלו עכ"ל אמת שכן כתב הטור בסי' ד' השוחט כו' ומשמע דשלשול קטן גופא לא נאסר בהנאה ואיני יודע למה דהא דרכן לעובדן גם לפירש"י ור"י נמי אם מתכוין לעובדן אסור בהנאה מ"ה דמאי שנא מגדא שלו דאסור בהנאה אי דמקרי אלוה ה"נ ב"ח נמי אלהות מקרי כדכתיב הן נזבח תועבת מצרים כפירש"י ז"ל ולפי' התו'

בלא"ה א"ש דוקא מחובר גלי לן קרא דלא מיתסר תקרובת דידהו ואף דעובדיהן בסייף דכתיב אבד תאבדון ובמשמשי ע"ז איירי אפ"ה ולא הרים אלהיהן שאין צריך איבוד וה"ה תקרובת דידה משא"כ ב"ח דלא גלי קרא הוה זבחי מתים ממש ואף לב"ח שאין שלו אסור בהנאה וביו"ד אבאר ועיין בתב"ש סי' ד' לבנה שאם מש"ה לא תנא ברייתא ימים דנקיט לבנה ע' אהבת יונתן סל"ח:

גמ' אמר רב הונא היתה בהמת חבירו רבוצה לפני ע"ז כיון ששחט סימן א' אסרה סבר לה כי הא דאמר עולא אף שאמרו המשתחוה לבהמת חבירו לא אסרה עשה מעשה אסרה רב הונא תרתי אשמעינן חדא דב"ח שאין נאסרין בהשתחוואה להדיוט מדגלי נעבד לגבוה אפ"ה במעשה אסרה וחדא אף שאין אדם אוסר דבר שאין שלו עשה מעשה אסרה ולהדיוט מיירי רב הונא והא דלא אמר רבותא טפי אפי' ניסך לה יין בין קרניה משמע דזה לא מהני אלא לגבוה לאסור משום נעבד אבל להדיוט לא מיתסר אלא במעשה בגופה כן משמע לכאורה ועולא דאמר המשתחוה לבהמת חבירו כו' משמע הא בניסך לה יין אסרה לגבוה איירי משום נעבד והא דמייתי ראייה מעולא לרב הונא הכי מייתי כמו דיש חילוק בין השתחוואה למעשה כ"ד לגבוה ה"ה להדיוט יש חילוק וע' בע"ז נ"ד א' אלא דא"כ לא הוה מקש' לקמן מכדי רב הונא כעולא אמרה ועולא כ"ד קאמר אף דהתם לגבוה איירי מ"מ אפשר דפריך שפיר אבל רש"י בשמעתין לא כתב אלא מ"ש עולא עשה מעשה אף להדיוט וע' בע"ז נ"ד א' דמשמע מדברי רש"י שם דהא דילפינן מכלים דאחז היינו מדרבנן ולא מ"ה וע"כ דיש חילוק בין עשה מעשה בגופה ובין ניסך לה בין קרניה כי ההיא דאבני מזבח כו' ולהכי פריך מהשוחט בשבת כו' ולהכי נקיט רב הונא שחט דוקא דליהוי מן התורה:

סבר לה כי הא דאמר עולא כתבו התו' ד"ה כי הא כו' דלא מייתי סייעתא דלמא מעשה רבה קאמר כו' ולכאורה דשפיר מייתי סייעתא כיון דאמר עולא אדם אוסר דבר שאינו שלו ע"כ בכ"ד דאי לאו דעולא הייתי אומר אף במעשה רבה אין אוסר דבר שאינו שלו וס"ד דכל הזבחים אינו שלו וחטאת כיון דקניא לכפר' הוה כדידי' וכיוצא בזה כמו שאמר ר"נ ב"י לקמן ולא קשיא ליה מ"ש חטאת דנקיט אלא ליתני זבח סתם משא"כ אי חטאת או עולה ואשם אין קושי' דחדא מינייהו נקיט וא"כ אדרב' אשמעינן חטאת דאף לכפרה וכדידי' דמיא ונאסר דהוה ת"ע וכגון שאמר בגמר זביחה עובדה וה"א דאין חייב משום שבת דמה תיקן כקושית התו' פסחים ע"ג א' אפ"ה חייב דתיקן להוציאו מידי אמ"ה אבל משום טומאה לא תיקן דת"ע נמי מטמא משום דאתקש למת וע' פסחים שם בתו' משא"כ אי הוה תנן זבח ה"א דא"י (דאיירי) בשלמים דלאו דידי' הוא ואף בגמר

זביחה לא מתסר' דאין אדם אוסר דבר שאין שלו אף בגמר מעשה ולא הוה ת"ע ותיקן להוציאו מידי טומאת נבילה ולכך אשמעינן חטאת ובגמר זביחה או בחצי קנה פגום ובחטא' העוף משא"כ לעולא דאמר אדם אוסר שאינו שלו במעשה רבה א"כ מאי איריא חטאת דנקיט לאשמעינן זבח סתם ומוכח ג"כ אף דאין מוציאו מידי ת"ע מידי טומאה בגמר מעשה אפ"ה מהני להוציאו מידי אמ"ה אלא ש"מ עולא מעשה כ"ד קאמר ומש"ה נקיט חטאת דוקא ולא עולה ושאר דברים דא"כ אשחוטי חוץ לא מיחייב דמחתך בעפר הוא ולכך נקיט חטאת העוף ובחצי קנה פגום דכולהו בהדדי אתיין ושפיר מוכח דעולא כ"ד קאמר:

אשחוטי חוץ לא לחייב דמחתך בעפר הוא ופירש"י ז"ל דפקע שם קדשים מיניה הר"ן כתב אף אי אין אדם אוסר דבר שאינו שלו מ"מ באכיל' אסורה דלאו שחיטה הוה אלא כמתה מאליה והקשו עליו א"כ בלא רב הונא קשה מהך ברייתא ואף שיש לומר כיון דלאו משום לתא דע"ז נגע ביה א"כ קשיא מחתך בעפר הוא ואפשר כרבנן דר"ש נמי אתיא דשחיטה שאינה ראויה שמיה שחיטה דכן פליגי לקמן אלא דהמעיין בב"ק דף ע"א ע"ב בתוספות ד"ה איסורי הנאה נינהו דכתבו דקושית הגמרא דהכא מחתך בעפר הוא היינו משום דאין מתקבל בפנים דאתסר משום ע"ז א"כ ה"ה אי אסורה באכילה נמי אין מתקבל בפנים קשיא שפיר יעו"ש:

דף מ:

גמרא אמר רב פפא הכא בחטאת עוף עסקינן דכולהו בהדדי אתיין היה סובר דרב הונא סי' א' בדווקא נקיט ומש"ה הוקשה לרש"י דלדידי' אמאי אוקמיה בחטאת עוף בחטאת בהמה ג"כ מצינו לאוקמיה דבסי' ראשון מחייב ג"כ אשחוטי חוץ כדמסיק לעיל כ"ח ע"ב יע"ש:

כגון שהיה חצי קנה פגום והוסיף עליה כ"ש דכולהו בהדדי אתיין הנה מכאן משמע דבמיעוט קמא דקנה נמי נאסר לע"ז וכבר הקשה הפר"ח בי"ד סי' ב' וד' על הטו"ז יעו"ש ובחדושינו לי"ד אבאר בזה בעזה"י:

אי הכי מאי אריא חטאת דנקיט ללשון ראשון של רש"י ז"ל ה"פ אא"ב דסי' א' דוקא א"ש דנקיט חטאת דהיינו חטאת עוף דדי בסי' א' ובהדדי אתיין אבל אי סימן א' לאו דוקא אלא כ"ש וע"כ בגמר זביחה אירי א"כ מאי אריא חטאת וה"ה אי אמרינן אין אדם אוסר אלא בגמר מעשה ועולא מעשה רבה קאמר נמי הוה מצי לאקשוי מ"ש חטאת דנקיט דהא שלמים נמי לאו דידיה הוה כרבנן דפליגי על ר"י דשלמים נמי לאו ממון בעלים

הן א"כ ליתני עולה וללשון שני לא קשיא כ"א לרב הונא דאי לעולא מצינו לומר בגמר מעשה ושלמים לא מצי למתני דשלו הווין כר"י הגלילי ועולה לא קשיא דמה לי דתנן חטאת או עולה ולכך לא קשיא אלא לר"ה דווקא וללשון ראשון בין לר"ה ובין לעולא קשיא וה"ה לר"נ דאין אוסר בגמר מעשה קשיא:

ודע דלפי מה דאוקמיה בחטאת העוף ואין מטמא במגע אלא בבית הבליעה דווקא ובהמה להיפך דווקא במגע ולא בבית הבליעה דמגע בית הסתרים הוא ואין מטמא א"כ יש לראות בהא דפסחים דף ע"ג ע"א שוחט בשבת חטאת בחוץ מה תיקן להוציא מידי, אמ"ה וכאן פירש"י וגם שם שאם אכלו בן נח אין נהרג עליו דאי לישראל לא מהני דאסור משום ע"ז וקדשים פסולין אלא לב"נ שאין נהרג עליו ולא אמר לטהר מידי נבילה דת"ע מטמא' אף באוהל כמת כמ"ש רש"י שם בפסחים וא"כ בעוף אפשר לומר דאמ"ה א חשיב תיקון דלא הוי תיקון אלא מה שמהני לישראל ולא לב"נ או דמפרכסת הרי היא כחיה ולא משתריא לב"נ דלא שייך ליכא מידי דלישראל שרי דהא אסור משם אחר ונאמר כה"ג נמי הוה כטמאה וכבר הארכנו בזה במקום אחר ועיין שם פסחים תו' ד"ה לדברי האומר וד"ה תיקן להוציאו ושבת ק"ז א' ובתו' שם דאין התיקון בא מיד יע"ש ומש"ה נקיט חטאת דשייך בעוף ומהני לטהר מידי נבילה ר"ל מטומאת בית הבליעה שאם אכלו אדם ונכנס למקדש אין חייב כרת משא"כ אם מתה כך דהשתא משום ת"ע ודאי לא מטמא בבית הבליעה דהוה מגע בית הסתרים זולת עוף טהור דחידוש הוא ואי דליתני עולה מה לי חטאת או עולה ולא קשיא אלא ליתני זבח סתם ואי הוה אמרינן דקשיא מאי אריא חטאת דוקא ליתני עולה הוה א"ש:

הן אמת שיש לראות הא דאמרינן בפסחים ע"ג תקן מידי אמ"ה ופירש"י אי משום נבילה ת"ע נמי מטמאה ועיין בתוספות שם והא בחטאת עוף אוקמינהו כאן דלית ליה טומאה במגע אלא בבית הבליעה ולזה מהני שחיטה דאי משום דהוה זבחי מתים אכתי לא מטמא בבית הבליעה דמגע סתרים הוא ואילו נבלת עוף טהור מטמא שם ולזה אהני שחיטתו לטהר מידי טומאת בית הסתרים ואף דרבא אמר נדה מ"ב ב' דבית הבליעה מגע סתרים הוא ולא טומאה בלוע ונ"מ אי בלע כזית מבהמה דבמשא מיהא וטמא וכן פסק הר"מ ז"ל בהלכות טומאת מת פ"ז ה"ג וח"י ע"ש ובהל' אבות הטומאה פרק שלישי יע"ש מ"מ נ"מ בהא שלא היה טמא במשא שהיה בית הבליעה רחב וכמ"ש בנדה מ"ב ב' ד"ה יצתה זו יע"ש ואכתי איכא נ"מ זו או שתחב לו חבירו לתוך הבליעה לסוף הבליעה ועיין ברמב"ן בנדה ב' א' דאף לרבא בסוף הבליעה נבילת העוף מטמא יעוין שם ולקמן בפ' בהמה המקשה אבאר זה בעזה"י ואפשר דסוגין דהתם סברה דבחטאת בהמה איירי

וחטאת דנקיט דשלמים דידיה הוה ואוסר מיד ולא מחייב משחוטי חוץ ועולה לא קשיא דמה לי חטאת או עולה ואין להאריך:

דף מא.

גמרא ת"ש ב' אוחזין בסכין ושוחטין א' כו' הקשה הב"ח למאן דאית ליה באכילה אסור כדעת הר"ן ז"ל א"כ מה פריך דהא שחיטתו פסולה קתני והט"ז תי' דא"נ מסלק מעשה הראשון איכא אדם אחד דכשר יע"ש בסי' ד' ואני אומר מאן לימא לן דשנים אוחזין בסכין אחד אימא כשכל א' סכינו בידו ושחט כל א' חצי וע"י שניהם הרוב או דאחד קנה וא' וושט וא"כ אי סילק מעשה הפסול אין כאן כ"א סי' א' בבהמה וחצי בעוף ולעיל דף למ"ד נמי אמרינן ב' סכינין אף דתנן ב' אוחזין בסכין ועיין בסי' ה' ס"ק ו' תי' הט"ז זאת דשנים שוחטין משמע שכ"א עושה כל השחיטה:

כתב הר"ן בחדושיו על הא דמקשה מב' אוחזין ושוחטין דלמא משום שחיטת מומר וי"ל כבר כתבנו בפ"ק דבאותה שחיטה אין נעשה מומר לפסול אלא מאותה שחיטה ואילך ועוד דלרפואה מיירי עכ"ל הנה מ"ש דמאותו שחיטה ואילך פסול לשחוט דלא כדעת התוס' בפ"ק י"ד א' ד"ה השוחט בשבת ובי"ה דכתבו אהא דמשני בישראל מומר ותיפוק ליה דשחיטה מומר אלא דפ"א לא נעשה מומר הרי אף בשחיטה אחרת אין פסולה כ"א בעשה שני' וג' פעמי' כו' והר"ן ז"ל דלא קשי' ליה קושי' התו' אהמתרץ לפי תי' ראשון שלו י"ל דסובר דשנים אוחזין ושוחטין כשר ופסול שחיטתו כשירה דלא דמי למתני' דמחשב לעבודה, זרה ועיין בי"ד סימן ב' בש"ע סעיף י"א ובש"ך ובפר"ח ס"ק ל"א באורך דלא כדעת הרשב"א בת"ה יע"ש ומש"ה אמר טעמא דמחשב לעבודה זרה שחיטתו פסולה ולא משום מומר ומיירי שהשחיטה נגמר ע"י כ"א בפ"ע אלא דהיה קשיא ליה לר"ן להמקשה מאי קושיא דלמא משום שחיטת מומר והשחיטה ע"י שניהם נעשה בצירוף ששחט כל א' חצי ומש"ה שחיטתו פסולה לזה אמר דבאותה שחיטה שנעשה בה מומר אין שחיטתו פסולה כו'. ומזה הי' נראה לומר ולתרץ מה שהר"מ ז"ל מפרש מתני' לרפואה וכיוצא מדברי הבאי הוא מפני קושית הר"ן ז"ל תיפוק ליה משום שחיטת מומר וכתירוץ שני של הר"ן ז"ל אבל המעיין בפירוש המשניות להר"מ במתני' דשוחט בשבת ובי"ה דף י"ד א' דיש פנים לכאן ולכאן יעוין שם ובי"ד אכתוב בזה. והתוספות שהוקש' להם בדף י"ד ד"ה השוחט בהא דמשני בישראל מומר תיפוק לי' דשחיט' מומר היא ובלא"ה פסולה סבירא להו כשיטת הרשב"א ז"ל דכשר ופסול שאוחזין בסכין ושוחטין שחיטתן פסולה ומש"ה הוקשה להם דאף אי נימא שהשחיטה

נגמרה ג"כ ע"י הכשר לחוד אפ"ה שחיטתו פסולה דישראל מומר הוא אלא דבפ"א לא חשיב מומר ומש"ה דווקא ששוחט לשם דבר הוא דפסולה כמו לשם הרים ימים וגבעות השנוי שם במשנה:

עוד אבאר לך שמה שכתב הט"ז בי"ד סי' ד' ס"ק ד' דהתימא על ב"י ורמ"א שלא כתבו דלאסור באכילה אף שאין שלו אסור יע"ש ועל קושית הבית חדש תירץ דהא דפריך משנים אוחזין הכי פריך דאף כי נסתלק מעשה הפסול אפ"ה שחיטתו כשירה משום הכשר ששוחט כראוי אין לומר דמשום הכי השמיט הב"י זה דלאסור באכילה דא"כ מה מקשה הגמ' מב' אוחזין בסכין והא איהו פסק לעיל בסימן ב' דכשר ופסול ששוחטין שחיטתן פסול' כהרשב"א שאני התם דנכרי או מומר ששוחט עם כשר שחיטתו פסולה אף שהשחיטה נגמר ע"י כ"א לחוד דלאו בר זביחה הוא ופסול לשחיטה משא"כ כששחט לשם ע"ז ואין שלו דלא מתסר מטעם ת"ע אלא באכיל' אסור דהוה כאילו לא מתה ע"י מה בכך הא איכא שחיטת הב' ששחט כראוי וכשר וזה דומה למ"ש הישי"ש בפ"ק גבי מאן תנא דלא בעינן כוונה לשחיטה ובריש פרק שני דהיכא דמתכוין שלא לשם שחיטה דפסולה השחיטה יע"ש ואם אחר שוחט עמו ומכוין ונגמרה השחיטה ע"י כ"א לחוד כשירה כי כן מסתבר והכי נמי דכותיה הוה ולא הוה שחיטת פסול. שוב ראיתי בתבואת שור סימן ד' ס"ק י"ד דכתב דמש"ה לא הביא הש"ע הא דבאכילה אסור דאם כן מה מקשה הגמרא מהא דשנים אוחזין בסכין ושוחטין דהא ס"ל לעיל דכשר ופסול ששוחטין שחיטתן פסולה יעויין שם. ולפי מה שכתבתי אין ראיה מהתם דשם שפסול מחמת דאינו בר זביחה ושם פסול עליו מה שאין כן כאן דאינו פסול אלא שלא התירה ומש"ה כי איכא שחיטת הכשר שעל ידו לחוד נגמר השחיטה כשיר'. ומש"ה הוקשה לו להט"ז למה השמיט דין זה דבאכילה אסור וכבר כתבנו לעיל מזה וביי"ד אבאר בעזה"י:

מתניתין אין שוחטין לתוך ימים ונהרות ולא לתוך כלי' אבל שוחט לתוך עוגה של מים אין שוחטין לגומ' כל עיקר כו' עכ"ל וטעמא דהא מלתא הוה משום מראית העין לים ונהרות שלא יאמרו לשרא דימא הוא שוחט והוה ת"ע וכדמסיק לקמן בגמרא ע"ב והא דלא אמרו שלא יאמרו לים גופא הוא שוחט שעושה הים ע"ז היה נראה לומר הטעם משום גזירה שלא יאמרו ת"ע מותר באכילה ומש"ה לים גופא דלא מתסר אלא מדרבנן כמ"ש רש"י לעיל דמחלפא בע"ז ממש ומן התורה שריא לים דמחובר הוא ולא מתסר תקרובת דידיה אלא מדרבנן ואם כן הוה גזירה לגזירה ומשום הכי אמר שלא יאמרו לשרא דימא הוא שוחט דהוה מן התורה תקרובת דידיה ואיכא למגזר שפיר שהרואה

יאמר ששוחט לשם ע"ז ואתא למשרי תקרובת עכו"ם ממש באכילה ובהנאה. אבל נראה הטעם משום חשדא לחוד שלא יחשדו הבריות שעובד עכו"ם לא שיאמרו ת"ע מותר ומה"ט כתב השמלה חדשה סימן י"א סעיף ח' וס"ק י"ב בתבואת שור דאף השוחט הטריפה נמי כן יע"ש ואפשר לשרא דימא הוא שוחט דהוא דבר השכיח טפי שדרך העכו"ם לעובדם משא"כ ימים ונהרות אין דרכן לעובדם וכמ"ש הר"ן בהא פסולה אין זבחי מתים לא והבאתיו לעיל ומש"ה נקיט כן דאיכא חשדא טפי משא"כ לים דלא חשדא הוא ועוד דלקמן אמרי' וצריך בדיקה אחריו ואם לא בדקו שחיטתו זו אסורה אף דיעבד ומש"ה אמרי' לשרא דימא דהוה ספיקא דאורייתא ולחומרא דת"ע הוא מ"ה משא"כ אי לימא גופא לא הוה אלא מדרבנן דמחלפא בת"ע הוה ספק דרבנן ולהקל ושחיטה זו מותר ושחיטת מומר לא הוה באו' שחיטה כמבואר לעיל כמה פעמים ולא הוה ספק בשחיטה אלא ככל ספק דרבנן ולהקל בכה"ג דליכ' חזק' נגדו. והר"מ ז"ל בפ"ב מה"ש הלכ' ה' כתב אין שוחטין לתוך ימים ונהרות שלא יאמרו עובד מים הוא היה נראה לומר דאיהו לשיטתיה שכתב בפ"ב הלכה י"ד השוחט לרפואה לימים הוא דאסור מדרבנן הא לעובדם הוה אסור מ"ה וכשיטת הטור בסי' ד' יעוין שם ומש"ה אף לים גופא הוה מ"ה ואיכא למגזר דהוה איסור תורה והכ"מ שכתב בהלכה ה' ומ"ש רבינו שלא יאמרו עובד מים פי' לשר של ים או לשר של נהר אזיל לשיטתיה שהוא סובר שמ"ש הר"מ בהלכה י"ד אפי' לרפואה האי אפי' וכ"ש לעובדם דשחיטתו פסולה ואפ"ה פסולה אין זבחי מתים לא והוה מדרבנן כמ"ש בב"י בסי' ד' יע"ש ומש"ה כתב כן:

והטעם בכל אלו לתוך ימים ונהרות שלא יאמרו לשרא דימא הוא שוחט ואף בעכורין אסור מהאי טעמא דכתיבנא ואף דלא שייך ביה בבואה כו' וכמ"ש דלא יאמרו לשרא דימא הוא שוחט ומשמע ודאי דבורות המכונסין מים ליכא חששא וכמ"ש התב"ש בסי' י"א. ונראה דאין דרך לעבוד לבור מלא מים ולתוך כלים לא שלא יאמרו מקבל הדם לזרוק לע"ז ואף לר"ל דאמר שוחט ע"מ לזרוק הדם לע"ז שחיטתו כשירה מ"מ חיישינן שלא יאמרו שחיטה גופא לכך היתה ועוד משום חשדא איכא וכמה שכתבתי בסמוך. אבל אי איכא מעט מים בכלי דשוב אין הדם לזריקה ואף, דבפנים ראוי הוא במעט מים כמו ששנינו בזבחים דם שנתערב במים אם יש מראית דם כשר והובא לקמן בפ' כיסוי הדם פ"ז ב' יע"ש מ"מ דרך עובדי כוכבים במעט מים אין זורקין תו לע"ז ומעט עפר בכלי תו אין ראוי לזריקה ואין שוחטין לגומא כל עיקר מפירש"י ע"ב משמע דאין שוחטין כל עיקר אף בבית ואפשר לומר כל עיקר אף שיש עפר או מעט מים אסור לתוך הגומא והטעם דמנהג המינים לאסוף הדם בגומא ולאכול סעודתם על הדם וכתיב בחוקותיהם

לא תלכו רשב"א בת"ה ובב"י סי' י"ב וי"א ובהגהת, פרישה וכ"ש אם נקיים דאסור שלא יאמרו מקבל הדם לע"ז והא דשוחטין לתוך עוגה של מים היינו מליאה מים ולא מעט מים וכמו שכתבתי וכן כתב התב"ש בסימן י"א יע"ש:

דף מא:

גמרא ובשוק לא יעשה כן שלא יחקה את המינים הנה לשחוט להדיא לתוך הגומא איכא איסור תורה שנאמר בחוקותיהם לא תלכו ובבית ליכא איסורא כמ"ש הת"ח דאיכא טעמא לנקר חצירו הוא צריך והתו' שכתבו ע"א ד"ה ובשוק לא יעשה כן אף במקום שאסרו חכמים מפני מראית העין אף בחדרי חדרים אסור והא בכאן לא משום מראית העין הוא אלא שעובר בלאו דחוקותיהם לא תלכו אלא שכתבו כן אהא דמשני עושה מקום מדרון חוץ לגומא שבזה לא הוה מ"ה אלא מפני מראית העין ושפיר הוקשה להם אף בבית היה לאסור דכל מקו' שאסרו כו' ומ"מ צ"ע בדברי התו':

מתני' השוחט לשם עולה כו' ור"ש מכשיר עכ"ל ופירש"י ז"ל דלית ליה מראית עין משמע דת"ק משום מראית העין אסר ליה ומדרבנן אבל הטור ביורה דעה סימן ה' כתב חיישינן שמא עתה קדשו והוה איסור תורה ואיהו גם הטור מודה דחיישינן למראית העין ואף בבעלת מום דלמא איכא מידי דכסי אמומא ולא חזי ליה אלמא חיישינן למראית העין וכן כתב שם הטור ועיין פרישה ושם אבאר בעזה"י:

שנים אוחזין בסכין ושוחטין א' לשם א' מכל אלו וא' לשם דבר כשר שחיטתו פסולה עכ"ל מפני מראית העין שלא יאמרו עתה הקדישו ואוכל קדשים בחוץ ועיין בי"ד בב"י ובאחרונים מ"ש:

ע"ש באומר לשם חטאת:

כו' עכ"ל הנה בי"ד מבואר שצריך שיאמר לשם חטאתי או לחטאתי בלמ"ד וביו"ד ואם חסר אחת מהן לאו כלום הוא ועיין בתו' בד"ה והא לא אמר לחטאת יע"ש. ורש"י ז"ל פי' מאן דחזי סבר לחטאת הוא מפריש עכשיו ומשמע נמי הטעם משום מראית עין והרש"ל בהג"ה והט"ז והפר"ח הביאו דאומר לחטאת אסור אף בהנאה ומשמע דהוה חטאת מ"ה אבל דברי רש"י מבוררין עפ"י מה שבירר הפר"ח בסימן ה' סעיף א' ס"ק ז' ח' דכל שלא אמר הרי זו לחטאתי אלא שאמר כו' סתם לשם חטאת לא הוה אלא מפני מראית העין:

זה הכלל לאתויי עולת נזיר ושאינו נידר ונידב לאתויי עולת יולדת הר"מ ז"ל בפ"ב מהלכות שחיטה פסק לקולא כלישנא בתרא שפי' רש"י ז"ל והיינו דספק דרבנן ולהקל או אפשר משום דחיית רש"י לשון ראשון שכתבנו ואפשר אף באמר הרי זו לעולת אשתי

דהוה מתפיס בהקדש והוה ספק איסור תורה אפ"ה שרי דמתני' הא קמ"ל ושאינו נידר ונידב עולת יולדת אף שיש לו אשה דאם איתא דילדה קלא אית לה ומשום הכי לא חיישינן ושרי אף באכילה מהאי טעמ' דכתיבנא:

בפירוש רש"י בד"ה הרי זו כו' לישנא אחרינא חדא דמהו דתימא לא אמר אכל לישני דלעיל רצה לומר אמאי לא אמר נמי אהא דאם מחויב חטאת או שיש לו זבח בתוך ביתו מהו דתימא כו' ואף דלשם לא קשיא בכאן מכל מקום והיא גופא מאי קמ"ל קשה ועיין בלחם משנה שם בפרק שני מהלכות שחיטה במה שכתב בהלכה כ' ואין להאריך כאן ובעזה"י ביורה דעה אבאר.

סליק פרק השוחט

דף מב.

פרק אלו טריפות

אלו טריפות בבהמה נקובת הוושט ופסוקת הגרגרת התורת חיים ומהר"מ שי"ף ז"ל דקדקו דהול"ל ניקב הוושט נפסק הגרגרת והנה וושט וגרגרת לשון זכר הוא כמו לעיל ל"ב אמר במתני' שחט הוושט ופסק גרגרת כו' או שחט אחד מהן ולקמן מ"ב ההיא פסוקת הגרגרת כו' ובדקה ברוב עוביה ואמרי ברוב חללה הרי לשון נקיבה ומ"מ הו"ל לומר ניקבה הוושט כמו ניקבה הריאה, ולענ"ד דבא לומר בין במקום שחיטה ובין שלא במקום שחיטה הוה רק טריפה ולא נבילה וזה צודק למ"ש לעיל ל"ב ב' דמתני' קודם חזרה היא וכר"ע אתיא:

ניטל הכבד ולא נשתייר הימנה כלום בה"ג מכשיר ניטל המרה ממתני' גופא דניטל הכבד תיפוק ליה דנטלה המרה שתלוי' בכבד אלא ש"מ דכשירה ודוקא ניקבה טריפה כמו טחול ועיין בהג"א ולתוספות ד"ה ניקב הלב אין ראי' גם י"ל דאשמעינן אף באותן מינים שאין להם מרה כמו תורים ובני יונה דאי ניטל הכבד טריפה גם אין להכשיר בחסרה המרה בידי אדם דלמא מתני' מיירי בחסרה בידי שמים המרה וטריפה משום שניטל אח"כ הכבד ועיין בי"ד סי' נ' ובחדושינו לי"ד סימן מ"ב וסימן נ' אבאר בזה באורך בעזה"י:

הריאה שניקבה או שחסרה לקמן מ"ז ע"ב היינו ניקבה היינו חסרה אלא לאו חסרון בפני' ומשני לר"ש דנקב שאין חסרון עד סמפונת ובחסרון א"צ לסמפון ולא ידענא אמאי לא חסרה בידי שמים דהיינו חסרה האונא מתלתא מימינא וב' משמאל כמו שיראה מדברי הר"מ ז"ל בפי' המשניות וז"ל ואם חסרה מגוף הריאה כ"ש טריפה ואם נפחה

ולא יצא הרוח וענין החסרון הוא ג' מימין וב' משמאל יעוין שם וזה כמ"ש ומ"ש ניקבה ריאה ולא קרו' עיין ר"ש:

המסס וב"ה שניקבו לחוץ ופירש"י לאפוקי זה לתוך זה והנקב הולך מחללו של זה לחללו של זה היינו אף שנקבו שניהם ר"ל שני הדפנות דבלא"ה שפכי להדדי ומיהו אי לאו מתני' דלקמן אלו כשירות המסס וב"ה שנקבו זה לתוך זה הייתי אומר שנקבו לחוץ נקב מפולש הר"ן ז"ל במשנה דלקמן ורצה לומר דה"א ניקב עור א' כשר ושניהם טריפה דבמקום חיבור יש דופן לזה ודופן לזה ומש"ה אמר לחוץ קמ"ל מתני' דלקמן דזה לתוך זה אף נקבו שניהם כשר דבלא"ה שפכי אהדדי ויותר היה נראה לומר לכאורה דממתני' דכאן הייתי אומר לחוץ ממש לאפוקי מקום חיבורן כשניקב עור א' דכשר דחבירו מגין משא"כ אי נקבו שתי הדפנות טריפה אף זה לתוך זה דזה סובל יותר ועיין בתי"ט במתני' שמ"ש ואם הרבה מפרש כדס"ד שכתב הר"ן לעיל זה דוחק גם ללא צורך היה מפרש כן. נראה לומר אף דיותר סובל פי' הר"ב לחוץ ממש לאפוקי זה לתוך זה דחד מגין אחברי' מ"מ הא הרב כתבה שם דמשנה דאלו כשירות משנה יתירא היא אורחא דתנא הכין כו' עיין שם בפ"ב דכלים והתוספות יום טוב הביאו כאן:

ובתוספות ד"ה אלו טריפות כו' דקאי אפלוגתא דר' ישבב ור"ע והודה לו ר"ע עכ"ל עיין במהרש"א דכאן אייריי קודם חזרה ולפי זה לא הוה הפי' ואלו לומר שאלו חלוקין מהתם אלא אהתם קאי ואלו המוזכרין כבר שם לא הוה רק טריפות ולא נבילות ודוחק גם לא הוה להזכיר להו לתוספות והודה ר"ע גם אין לומר דכתבו להך תירוצא כאן ששחט במקום חתך כו' דשפיר אמר ואלו המוזכרין כאן הוה רק טריפות ולא נבילות דהא איתותב הך תירוצא:

בא"ד או קאי אכל הני דלעיל דהוה פסול מחמת שחיטה וקאמר הכי ואלו טריפות עד כאן לשונו הך פסול מחמת שחיטה צריך לפרש דקאי אהא דאמר בפ' השוחט מ"ג התיז הראש בב"א פסולה דהיינו דרסה או אמ"ד נפלה סכין ושחטה שחיטתו פסולה דהוה פסול שאירע בשחיטה דאף ר"ע קודם חזרה מודה דהוה נבילה דע"כ לא מטהר מידי נבילה אלא בניקב מקום שחיטה או פסק הגרגרת דהיינו מקום חיבורו בלחי ואח"כ שחט כראוי ומיהו גם בהחליד תחת השני פסק ר"ע דהוה טריפה דסובר סי' א' מהני לטהר מידי נבילה אבל כששחט ב' סימנים פסולין גם ר"ע קודם חזרה סובר דהוה נבילה וכן נפלה סכין ג"כ הוה נבילה לר"ע ומש"ה אמר ואלו חלוקין הן ולא הוה אלא טריפות לר"ע קודם חזרה. אבל ליכא לפרש כל הני השוחט לשם הרים כו' חדא דאף בהנאה אינה אסורה אלא באכילה מדרבנן ואף השוחט לע"ז ומטמא באוהל למ"ד ת"ע דאורייתא

או מדרבנן מיהת מ"מ איך כתבו דהוה פסול בשחיטה והא פסול מחשבה הוא אלא כמה שכתבנו דלא קאי כ"א אהתיז הראש או נפלה סכין דהוה פסול בשחיטה דשני סימנין בפיסול מודה ר"ע דהוה נבילה וקאמר דניקב הוושט טריפה לר"ע קודם חזרה. גם אשחט וחצי בבהמה לא קאי ומיהו שחט חצי אחד בעוף אפשר דקאי ואלו טריפות כו':

ובד"ה ניקב הלב לבית חללו וניקב כו' וניטל הלב והריאה והדקין לא איצטריך וניקב' המרה כו' עכ"ל כתבו דניטל הלב לא איצטריך משום דפשיטא להו דטריפה וע"כ דטחול יצא מגדר הזה דאי כשירה אמאי לא תנן בסיפא ואלו כשירות כל הני נטולי אלא ודאי דכ"ש הוא דטריפה ומש"ה לא תנן כאן דכ"ש הוא ואף דאיכא למטעי מטחול יש לומר טחול חידוש הוא ואין למדין מחידושו ועוד שאני טחול דלאו בכ"מ ניקב טריפ' ועיין בפרקין ואח"כ כתבו דניקב המרה דכ"ש ניטל ולא כתבו בב"א משום דניטל המרה איכא מחלוקת כמ"ש הג"א בשם ראבי' אי טריפה אי לאו לזה כתבו דגם במרה נראה דכ"ש ניטל ומיהו למאן דמכשיר ניטל המרה אין להקשות אמאי לא תנן בסיפא ואלו כשירות וי"ל דלא צריך מדתנן ניטלה הכבד ולא נשתייר כלום ותיפוק לה דניטלה המרה אלא ש"מ ניטלה המרה כשירה והתוספות לא ניחא להו בזה דמ"מ הוה ליה למנקט בפי' או דממתני' אין ראיה דאיכא למימר שהמרה דבוקה בסמפוני הכבד וא"כ ליתני באלו כשירות ש"מ דטריפה ומ"ש דלא תנן כאן דכ"ש הוא א"נ דאתיא בזה הכלל כדמסיק לקמן אלא אתנא דבי ר' ישמעאל לקמן הוצרכו לומר כך:

בא"ד ניקב הלב לבית חללו כו' אבל מדברי הר"ן ז"ל במתני' דלקמן משמע דמש"ה תני לאשמעינן דניקב מעבר אל עבר ולא לבית חללו דכשר יע"ש במתני' דלקמן:

בא"ד ניטל הכבד ולא נשתייר הימנו בגמרא פריך ריש' לסיפא היינו לפי גרסתם לקמן במשנה דאלו כשירות ניטל הכבד ונשתייר כזית אבל לפי גי' הרי"ף ונשתייר כ"ש והא דפריך לקמן מ"ו א' והתנן לא גרסינן אלא והתניא ומתוספתא פריך לה אבל התוס' לשיטתם מ"ג א' בד"ה והא ר"י דגרסינן לקמן במתני' ניטל הכבד ונשתייר כזית:

גמ' אמר ריש לקיש רמז לטריפה מן התורה כו' אלא רמז לטריפה שאינה חי' כו' ונ"מ לספק טרפה אי משהינן י"ב חודש אינו טריפה כן כתב הרשב"א בחדושיו והר"ן בחמש שיטות ודע דהר"ם ז"ל כתב בפ"ה מה"ש ה"ג הואיל ואין לך בפירוש מן התורה אלא דרוסה וכולן הלמ"מ כל ספק שיסתפק בה החמירו בה א"כ משמע דשאר טריפות אין מוזכרין בפסוק כ"א דרוסה דבשר בשדה טריפה היינו שטרפה חית היער א"כ מה קשיא ליה מניין הא כתיב מבשר בשדה כו' מ"מ ר"ל בעי רמז לשאר טריפות מניין היכא מרומזין בקרא ואמר זאת החיה כו' אבל המעיין בר"מ ז"ל יראה להדי' שגם שאר טריפות

מוזכרין בקרא כמ"ש להדיא בהלכה א' שם כבר בארנו שהטריפה האמורה בקרא היא הנוטה למות והיינו בפ"ד מהמ"א ה"ו ושם כ' לכלב תשליכון שאין ראוי כ"א לכלב וכיון דחזינן הטעם שטריפה אסורה שאינה ראויה לחיות עוד א"כ אין חילוק בין מחמת ארי או שנולד בה דבר בגופה וז"ל המ"מ שם עיקר טריפות מפורש בתורה ופירוש פרטיו הלמ"מ יע"ש משא"כ דרוסה פרטיו מבוארין בקרא ומש"ה כל ספק שיסתפק בה החמירו ולא בזולתו ומש"ה פריך שפיר מניין הא כתיב ובשר בשדה טריפה שכולל כל הטריפות כמ"ש הר"מ ז"ל. ויש לראות לתנא דבי ר"י דטריפה חי' א"כ מנלן ללקות על שאר טריפות חוץ מדרסה דהא ודאי ובשר בשדה טריפה היינו שטרפה חית היער אלא מכלב תשליכון אותו דחזינן שהקפידה התורה שאינה יכולה לחיות ואית לן תו היקשא דטריפה לנבילה מה התם אין חילוק בין מחמת עצמה כו' ולתנא דבי ר"י דאמר טריפה חי' לית לן לימוד מלכלב שאינה ראויה לחיות וא"כ מנלן על שאר טריפות דלוקה ובי"ד אבאר:

ע"ש בין החי' הנאכלת ובין הקי' כו' אלו ח"י טריפות שנאמרו למ"מ ותו ליכא והאיכ' כו' בדרך פלפול אפשר לומר לכאורה דתנא דבי ר"י סובר ג"כ דטריפה אונה חיה אלא דכבר כתבנו לעיל בשם הרשב"א וקצת מהמחברים דביתר דהוה כנטול דמי בזה אמרינן דחיה והובא דבריהם במבוא שערים בשערי דורא גבי יתיר רגל יע"ש וא"כ איכא למימר לתנא דבי ר"י אמר בין החי' אשר לא תאכל וקאי איתר דהוה כנטול דאי אניקב אין חי' וקרא אמר ובין החיה אשר לא תאכל כו' אלא איתר קאי וא"כ כשתחשוב ליכא כ"א י"ח דש"ב שמעתתא לא הוה כ"א שלשה דלקתה הכוליא וניקב הטחול א"א למחשבי' דאינה חיה אלא ביתר והני כשירים הן ביתיר דא"נ הוה כנטל כולו לפירוש דאמרינן כל יתר כנטל כולו כמו שיתבאר בי"ד בחדושינו ניטלו הכליות וניטל הטחול כשר ועיין בסי' נ' ונעקרה צלע מעיקרא ביתר כה"ג כשירה כמבואר בש"ע סי' נ"ד ס"ג וסי' שנדלדלו בין החיה אשר לא תאכל וזה אינה חי' וחסר חוליא ביתר כשר כמבואר בסי' נ"ד שם וא"כ ליכא אלא ד' דברים דמצינו למחשביה וגם אילו מצינו לומר דאפיק דרוסה דאינה חיה ונשתברו רוב צלעותי' ביתר כשירה ונפלה מן הגג אינה חיה והמסס וב"ה חשיבי חדא או דניקבה המרה אין לחשוב ואם דנמצאו ב' מרות לדעת ראבי' בהג"א כשר אם ניטלה המרה ה"ה יתר לדעת כל יתר כנטול לגמרי ואין להאריך כאן

דף מב:

גמרא אלא לתנא דבי ר"י כו' ואין לומר תנא ושייר דהא אלו קתני דמשמע תו ליכא כפירש"י לקמן נ"ד א' כ"ה דתניא אלו משמע ותו לא יע"ש ומיהו הא דתנן מנינא אין ראיה כמ"ש התו' בקדושין ט"ו ע"ב ד"ה והא איבעי קתני יע"ש:

סבר ליה כרשב"א כו' וצ"ל דה"ה ניטל צומת הגידין סובר נמי דכשירה ודוחק:

אפיק מרה ועייל חרותא אין להקשות נהי דניקב כשירה ניטל טריפה ואכתי איכא יותר מי"ח טריפות דהא בניטל אין ראיה מאיוב דהתם ניקבה הוה י"ל דגם ניקבה המרה אין ראי' לתנא דבי ר"י דהוה כשירה מאיוב דהא איהו סובר טריפה חי' אלא מסברא אית ליה דכשרה ה"ה ניטל סובר דכשר:

ודע לפי מ"ש הרשב"א בת"ה שעיקר טריפות הכבד הוא מפני שסוף המרה ליטלה וכמ"ש התב"ש בסי' מ"א וע"ש א"כ הא דמשני מרה מאן קתני לה ר"י בר"י א"כ מאן דלית ליה טריפות המרה לית ליה ג"כ טריפות, הכבד ובציר מי"ח טריפות:

עוד אבאר לך לפי מה דס"ד השתא אפיק תרתי ועייל תרתי י"ל אימא דלא מפיק כלל ותנא דבי ר"י מנה טריפות ולא נבילות ונקובת הוושט ופסוקת הגרג' הוה נבילה כדמסיק לעיל דף ל"ב ע"ב ובמתני' תנן אלו טריפות אלו אסורות או קודם חזרה משא"כ תדר"י סובר דהוה נבילה ואם נאמר שלא במקום שחיטה בתורבץ הוה טריפה הוה א"ש כו' ומ"מ פסוקת הגרגרת יש לעיין דיראה אף שלא במקום שחיטה הוה נבילה דכמאן דפסוק דמי וביי"ד סי' ל"ד אבאר בזה ועוד התינח למאן דאית ליה הכי אבל להב"י בש"ע סי' ל"ג דכתב דאף שלא במקום שחיטה הוה נבילה קשה ולפר"ח שם שכתב לאחר מיתה ולא מחיים י"ל קצת:

והנה במאי שכתבנו דאכתי אמאי לא תנן ניטלה המרה י"ל חדא בחברתה דודאי ניטלה המרה ליכא מאן דפליג ואף חכמים מודים דטריפה אלא דלא חשיב להו בתרתי נטלה הכבד ונטלה המרה דחד טעם הוא כמ"ש הרשב"א בת"ה דטעם ניטל הכבד משום ניטל המרה דסוף המרה ליטלה וכה"ג כתבו התוס' ד"ה ואמר רב יהודה אמר שמואל כו' דמה"ט לא חשיב ניקב המוח והחסרון גולגולת בתרתי אלא דיש לנו לומר דודאי אי איצטריך ניקב קרום של מוח איצטריך נמי חסרון גולגולת לאשמעינן הא גופא דטריפה מטעם שסוף לינקב המוח כו' אלא דקשיא למה לי ניקב קרום של מוח ומש"ה לא חשיב בתרתי וה"נ דכתו' דודאי אי נקבה המרה טריפה תרווייהו איצטרכו דאי תנן ניטלה הכבד לא שמעינן ניקבה המרה דנטלה המרה עדיף ואי חשיב ניקבה המרה אכתי צריך למתני ניטלה הכבד לאשמעינן הא גופא דסוף המרה לנטול ולכך משני מרה מאן קתני

לה ר"י בר"י ולא ס"ל כן ולא היה אלא נטלה המרה ולא חשיב להו בתרתי כיון דתנן נטלה הכבד והטעם דסוף המרה לנטול תו לא צריך למחשבי' ניטל המרה דכ"ש הוא וכדכתיבנא ומזה ראיה למ"ש הרשב"א בת"ה דטעם נטלה הכבד משום שסוף המרה לטלה כו' וכדכתיבנא:

נקובי תמניא הוו אפיק שב ועייל שב עיין במהרש"א ז"ל מ"ש דאי נמי נקובי עשרה הוה חשבינהו בחד אלא דקושטא קאמר עכ"ל מ"ש כחייא בר רב היינו הא דאמר בסמוך אמר חייא בר רב שמונה טריפה בנקובה יע"ש אלא דמ"מ נקבה המרה לאו קושטא הוא דהא הלכה כר"י בר"י כדמסיק לקמן הלכה כר"י ואי דהוצרך לומר דמדלית מרה דאל"כ איכא נטלה המרה חדא דכ"ש הוא מניקבה המרה ועוד דנטולי תרין הוה ניטלה הכבד ונטלה המרה חשבינהו כחד ומה"ט ניחא אם מדלית מרה דאמאי לא חשיב נטלה המרה אלא דנטולי תרין הוה חשבינהו כחד:

בתו' ד"ה ואמר רב יהודא אמר שמואל וכן לטריפה וא"ת אמאי לא פריך נמי לחשוב גולגולת כו' עכ"ל יש לפרש הקישור כפשוטו ויש לפרש בריווח דאי מלתא דרב יהודה הוה מלתא דאמוראי לא הוה קשיא אמאי לא מקשה גולגולת כיון דכבר מקשה מנחבסה הגולגולת כמ"ש הר"ן ז"ל בה' שיטות והרשב"א בחדושיו בשם הרמב"ן יע"ש כיון דבחד אבר לא חשיב בתרתי ואף התוספות מודים לזה שכתבו בד"ה והאיכא בהמה שנחתכו רגליה כו' דהוה בכלל יע"ש אבל עכשיו שכתבו דהוה בכלל בסג"ר הוקשה להם זה דאמאי לא חשיב חסרון הגולגולת בהדי בסג"ר דמתניתין הוא כנ"ל לפרש דבריהם

דף מג.

בתוספות ד"ה הנך דאפקת כו' וא"ת אמאי לא חשיב חסרון גרגרת בכאיסור לכאורה יאמר דקשיא להו למאן דלית ליה דרב מתנא וע"כ חשיב צומת הגידין ונחתכו רגלי' בתרתי אף דהוה בחד אבר א"כ קשיא להו שפיר דהוה טפי מי"ח דחסרון הגרגרת אבל למאן דחשיב נחתכו רגלי' וצומת כחדא ה"ה חסרון הגרגרת כן ויש לחלק בע"א דלחשוב חסרון הגרגרת ופסוקת חוט השדרה בתרתי ומה שהוקשה להם מחסרון כאיסור ולא מניקבה הגרגרת ברובה בנקבים שאין חסרון דודאי בכלל פסוקת הגרגרת ברובה אבל חסרון כאיסור סברי לומר דטריפה בפ"ע הוא ובחמש שיטות שכתב דאיכא נמי נקבים שמצטרפין לרובא אינו מדוקדק גמ' אמר חייא בר רב ח' טריפות בנקובה ופירש"י דלית ליה דרב עוירא ולכאורה היה נראה לומר דלא מנה אלא טריפות ולא מנה נקובת הוושט דהוה נבילה אף שלא במקום שחיטה הוה נבילה וכבר כתבנו בזה לעיל באורך יעוין שם:

בתו' ד"ה והא אר"י הלכה כסתם משנה הו' דכחדא בבא חשיב להו קצת קשה דלמא ר"י מספיקא אמר דבעינן כזית דשמא ואלו כשירות נשנית באחרונה וסתמא בתרא עיקר וכה"ג בחדש בקדושין ל"ז יע"ש וי"ל דא"כ הול"ל הלכה כזית ולא הלכה כדברי האומר צריך כזית ומש"ה הוקשה שפיר ויש ליישב בענין אחר:

בא"ד וע"כ סתמא דאלו כשירות לאו סתמא מעלייתא הוה אמאי איצטריך כו' עכ"ל רצונם לומר דאי סתמא מעלייתא אמאי אצטריך לומר הלכה הא אמר חדא זימנא הלכה כסתם משנה וסתמא בתרא עדיף אלא דלאו סתמא מעלייתא הוא וא"כ קשה ומי אר"י הכי ואמאי פסק כדברי האומר כזית כיון דסתמא בתרא לאו מעלייתא הוא ובאלו טריפות תנן ולא נשתייר הימנו כלום הא כ"ש כשירה דלפום סברא דהשתא סתמא בתרא עדיף אף כה"ג אלו טריפות ואלו כשירות ויש סדר למשנה אף כהאי גוונא וכ"ז לגרסתם לקמן במתני' אבל לפי גי' הרי"ף לקמן ואלו כשירות נטלה הכבד ונשתייר כל שהוא כשירה וכבר כתבנו לעיל מזה במתניתין יעוין שם:

גמ' ניקב הקורקבן והכיס קיים כשירה ופירש"י כיס היינו קליפה הפנימית היינו מה שקולפין בסכין או ביד וזהו סימן קורקבנו נקלף והא דמיבעיא לקמן ניקב הכיס וקורקבן קיים מהו יש לראות אם ניקב כל הבשר והכיס קיים כשר כ"ש ניקב הכיס והבשר קיים ואפשר היה לומר דהכי מיבעי ליה דוודאי ניקב הקורקבן והכיס, קיים מיירי ע"י חולי כמ"ש הפוסקים דאי ע"י קוץ טריפה ומיבעיא ליה ניקב הכיס ע"י קוץ או מחט מהו מי חיישינן שמא ניקב כל הבשר כמו בוושט דחיישינן כה"ג או לא דשאני וושט שעורו דק או שאר טעמים שיבואר לקמן אלא דא"כ לא הוה פשיט ליה מניקבו זה בלא זה דכשר דאיירי על ידי חולי ולא ע"י קוץ אלא דאפ"ה מיבעיא ליה שמא עיקר החיות תלוי בכיס ולא בבשר הקורקבן:

אמר רבא ב' עורות יש לוושט חיצון אדום ופנימי לבן למה למימר כו' דאי דמבחוץ אין לו בדיקה הא אמר לקמן רבא וושט אין לו בדיקה ועיין לעיל כ"ט ע"ב יע"ש או דלמה לי חיצון אדום ולא אמר סתם א' אדום וא' לבן וזה שאמר ל"ל למימר ולא אמר למאי נ"מ דוודאי נ"מ לענין דרוסה דאין לו בדיקה ומשני דאי חליף טריפה ויש פירושים רבים יש אומרים דווקא שניהם וי"א אפי' א' דלא דמי לניקב דהכא כל העור לקוי וי"א בשניהם לבינים כשר ושניהם אדומים טריפה וביי"ד סי' ל"ג אבאר:

ניקבו זה בלא זה כשר ופירש"י אהא דנקבו שניה' זה שלא כנגד זה זה למעל' וזה למטה משמע דוק' כה"ג הוא דבוושט פסול דפעיא ביה וזימנין דניתרמי אהדדי אבל ברוחב אף מרוח אחת כשר דאין מותח ברוחב וביי"ד אבאר:

ואמר רבה קרום שעלה מחמת מכה בוושט אינו קרום מפרש"י ז"ל דהיינו טעמא דסתומה לאחר זמן לא מהניא כיון שנטרפה שעה אחת אין לו תקנה ויש מי שסובר דטעמא דסופו ליסתר הקרום ההוא ושאני ריאה שניקבה ודופן סותמה דסתימה עבה הוא ולא יתפרק לאחר זמן ורש"י לא ניחא ליה דא"כ אמאי לא מחלקינן גם כאן בין סתימה עבה לדקה אלא טעמא דהוה סתומה לאחר זמן ועיין ברא בשמעתין:

ואמר רבה וושט אין לו בדיקה מחוץ אלא בפנים למאי נ"מ לספק דרוסה הנה רש"י ז"ל לעיל כ"ח ב' פי' בהדיא דבר אווזא דרבא לענין נקב איירי שאין לו בדיקה מבחוץ ובהכרח הוא לפי שיטתו כאן דלענין דרוסה יש תקנה גם בבהמה וא"צ לשחוט הקנה לבד וא"כ למה אמר החם נשחטי' לקנה אלא לענין נקב איירי התם וממה שפי' כאן בד"ה ומ"ש מספק דרוסה דהכא לא אפשר למבדקיה דנקב בעור החיצון בוושט לא מינכר א"כ קשיא מ"ש התוספות שם כ"ח ע"ב אמאי לא אמר נ"מ לנקב ולכאורה מדאמר סתמא אין לו בדיקה אלא מבפנים משמע אף בבהמה ובנקב אימא שמא במקום נקב שחיט אלא בדרוסה ואף בבהמה יש תקנה וכמ"ש רש"י כאן אלא שאין זה מספיק דאימא בעוף איירי ועוד דמשמע למאי נ"מ מדברי רבה ואין זה מוכרח וי"ל קצת מדאמר אלא מפנים ולא אמר סתמא וושט אין לו בדיקה מבחוץ ומדיוקא הוה שמעינן דבפנים יש לו בדיקה אלא דאשמעינן דיש לו בדיקה בפנים וע"כ בדרוסה הוא ור"ל מבפנים לצד המאכל שעובר בו ול"ת שצריך להפריד שני עורות זה מזה ולראות בעור הפנימי במקום שהוא דבוק לעור החיצון אם יש טפת ארס או לאו קמ"ל דאין צריך והיא קושית הר"ן ז"ל והרא"ש בשמעתין וחי' הר"ן דאין טריפה עד שיאדים גם מבפנים כמו שאבאר לקמן אי"ה לזה אמר שאין צורך אלא לבדוק מבפנים לבד כמ"ש הר"ן דעור הפנימי זך ובהיר הוא ואי הוה ארס בעור הפנימי במקום דיבוקו הוה מינכר יע"ש:

והנה אומרו למאי נפקא מינה לספק דרוסה הקשה הרשב"א בחדושיו דהוה מצי למימר דנפקא מינה לוודאי דרוסה דג"כ יש לו בדיקה כדמסיק לקמן דף נ"ג ע"ב ובתוספות ד"ה דרוסה יעוין שם, ולפי תי' א' של הרא"ש בשמעתין דבספק דרוסה הקילו א"ש דבוודאי דרוסה לא מהני בדיקה בפנים שמא האדים עור החיצון ומטרפא בכך והרא"ש הקשה מאי מהני בדיק' לדרוסה דלמא האדים עור החיצון וטריפה ואין לומר דעד שיאדימו שניהם א"כ מה קאמר וושט אין לו בדיקה מבחוץ למה יבדקנו אף יש לו בדיקה כיון דלא מטריף בכך ולא זכיתי להבין דבריו הקדושים דמאי קשיא ליה דלמא ה"ק וושט אין לו בדיקה בחוץ לסמוך עליו להקל ואם לא ימצא בחוץ כשר כי עור החיצון אדום ואין טפת הארס ניכר בו וצריך לבדוק גם מבפנים וכן הוא האמת ומאי קשיא ליה ז"ל

והר"ן ז"ל תי' דבעינן שיאדימו שניהם בהאדים החיצון לחוד לא מטרף יע"ש ויש לראות דמה בכך שאין סופו לירד לעור הפנימי מ"מ עור החיצון כולו לקי והוה כניטל עור החיצון כולו ולהר"ן אפשר דסובר דאי חליף טריפה דווקא שנחלפו שניהם או פנימי לאודם דחיישינן לדרוסה אבל הרא"ש ז"ל דכתב דאי ניטל עור א' כולו טריפה א"כ אמאי לא הקשה בפשיטות שמא האדים עור החיצון והוה ניטל כולו וטריפה ויש ליישב זאת דסימנים קשים הם ואף עור החיצון גופא לא מיקלי זיהרי' אם לא ירד לעור הפנימי ומה שהקשינו בדברי הרא"ש יש ליישב בדוחק דקשיא ליה להרא"ש ז"ל למה ליה לרבה לומר וושט אין לו בדיקה בחוץ פשיטא שכל א' יחמיר על עצמו כיון שאדום הוא במראי' ואין טפת הארס ניכר אלא דעיקר דינא בא לאשמעינן דבפנים מיהא יש לו בדיקה וע"ז קשיא ליה פשיטא דבלא"ה לא יבדוק מבחוץ וצ"ע:

דף מג:

ההיא ספק דרוסה כו' הוה קא בדיק ליה מאבראי לחדודי דאביי עכ"ל יראה לי לפי' הר"ן ז"ל דאם האדים עור החיצון לחוד כשר ולא ט' בבדיקה הוושט מבחוץ כלל בין לקולא ובין לחומרא דא"נ משתכח בחוץ טפת הארס אכתי איכא לאכשורי אם לא ימצא בפנים דרוסה א"כ שפיר אמר למה לי' כו' ורבה עשה לחדודי דאביי להורות דין חדש שאין בדיקת חוץ מעלה ולא מוריד דאם נמצא טיפת ארס אם בפנים אין ניכר כשר וזה שהקשה לו אביי והא מר הוא דאמר וושט אין לו בדיקה מחוץ אלא בפנים וע"כ מוכח דהאדים עור החיצון לחוד כשר כקושית הרא"ש והר"ן אבל לפי תי' שני של הרא"ש ע"כ דבעי גם בדיקת חוץ להחמיר שאם ימצא שם טפת הארס אין לו תקנה אף שאין בפנימי שום ארס צ"ל דרבה היה רוצה להכשירו בבדיקת חוץ וזה שסיים הרא"ש ועשה רבה עצמו כלא היה רוצה לבדוק בפנים דלפירושו קשיא מה האי דקאמר לחדודי דאביי ואביי מה הקשה לו דלמא בדק בחוץ שאם ימצא בחוץ יטריף גם עליו החיוב לבדוק שאף שלא נמצא בפנים עדיין לא נתחלחל הארס משא"כ לפי' הר"ן א"ש בפשיטות דבדיקת חוץ לא מעלה ולא מוריד:

כתב הפר"ח בי"ד סימן ל"ג ס"ק י"ד דמ"ש הרא"ש דא"א בע"א והקילו בספק דרוסה אמאי והא ספיקא דאורייתא לחומרא היה אפשר לומר דהא דמחמירין בספק דרוסה לא הוה אלא מדרבנן כמ"ש הרשב"א בחדושיו לקמן נ"ג א' וב' דקשיא ליה אמאי חוששין לספק דרוסה והאיכא ס"ס שמא לא דרס זה ואת"ל דרס זה שמא לא נגד החלל ותי' כל היכא דאיכא לברורי מבררינן יע"ש הרי היכא דאיכ' שוורים הרבה מ"ה שריא ומדרבנן

הוא דצריך לברורי כמו ברובא ומה"ט היכא דאיתא לפנינו צריך לשואלו אם הוא מומחה גם היש"ש בסי' פ"א בפא"ט כ' דמ"ה הי' להתיר ס' דרוס' שמא בשן ואת"ל ביד שמא לא נגד החלל או שמא אי הוה בדקינן הוה כשיר' ואבאר לקמן אי"ה ואף ודאי דרוסה יע"ש וא"כ נראה לכאורה דשפיר כתב הרא"ש דבספק דרוסה הקילו דהוה ס"ס שמא לא דרס ואת"ל דרס שמא שלא כנגד החלל וכיון דליכא לברורי דוושט כו' שרי ואף שכתב הרשב"א בחדו' נ"ג ע"א דהיכא דליכא כ"א בהמה אחת הוה ספיקא דאורייתא וכאן משמע אף בבהמה אחת מקלינן אבאר לקמן באורך בעז"ה ואין להקשות דלדידן דלא בקיאין בבדיקה כמ"ש רמ"א בסי' נ"ז אמאי אסרינן ספק דרוסה הא הוה ס"ם וליכא לברורי ועוד הא כתב רמ"א בסי' ק"י בס"ס אף דאי' לברורי לא מבררינן י"ל דהוה ס' מחמת חסרון ידיע' ולא הוה ספק ואפי לס"ס לא מצרפינן שמא אילו היה בקי היה ניכר הדרוסה נגד כו' ומ"מ הפר"ח לא מקשה דאי דאמאי כשר הא הוה חסרון ידיעה ז"א דאף הבקי אין יוכל להכיר בחוץ ולדידן אה"נ בכל ענין טריפת דאין אנו בקיאין ועוד שיתבאר בחדושינו לי"ד בסי' נ"ז בעזה"י:

דע דמדברי הרשב"א בחדושיו נ"ג ע"א יש ללמוד דע"כ אמרי' כשספק א' בגופו והב' ע"י תערובת לא הוה ס"ס אלא בספק טריפ' שנתערב אח"כ באחרות כמבו' בסי' ק"י משא"כ היכ' שנולדו ב' הספיקות ביחד כי הכא שבא זאב לעדר ודרס א' מהן ואין ידוע שפיר הוה ס"ס ואף למ"ש הפר"ח בסי' ח"י ס"ק מ"ז אף שלא נודע ב' הספיקות אלא ביחד אסור שאני התם דנודע למפרע דביצ' היתה אסורה בספק מקודם לכן עד"מ ביצה שנתערבה בביצים אחרים ואח"כ נודע לנו שהתרנגולת היתה ספק טריפה קודם שהטילה ביצה זו אבל אם לא נודע בבירור וספק אם בשעה שהטילה ביצה זו היתה טריפה או לאו אפשר שדומה לס"ס דרשב"א ואני עתיד לברר זה לקמן נ"ג באורך:

גם מ"ש התב"ש בסימן ל"ג ס"ק י' דהבדיקה אינו אלא מדרבנן דרוב סימנים אין ארס שולט בהן ולחומרא לחוש למיעוטא והיכא דלא אפשר הלכו אחר הרוב עכ"ל הנה רש"י לקמן נ"ג ב' ד"ה, סימנין עצמן כתב כך דרוב סימנים אין ארם שולט בהן אלא דהרא"ש לא יסבור כן דאל"כ בבהמ' לשיטת הרא"ש אין תקנה בבדיקה כמבואר בסי' ל"ג ובב"י דלא כרש"י בשמעתין ואמאי כיון דא"א לברר היה לילך אחר הרוב דלא שליט הארס בוושט גם מ"ש הרא"ש הקילו בספק דרוסה אף ודאי דרוסה היה להקל מן הטעם הזה דרוב סימנים אין ארס שולט בהן אלא הרא"ש מפרש עד שיאדימו סימנין עצמן דקים להו לחז"ל דלא מזיק ארס שנגד הסימנין אלא בסימנין עצמן ולא מטעם רובא ובזה יש

ליישב ולומר דבבהמה גם להרא"ש דינא הכי דא"א בבדיקה שרי כן בלא בדיקה דסמכינן ארובא והא דאמר בפ' השוחט נשחטיה לקנה היינו בעוף דאפשר:

הן אמת דמ"ש הב"י בסי' ל"ג דרא"ש סובר בבהמה אין לו תקנה כפי' התוספות בפ' השוחט כ"ט ע"א ומה בכך והא איכא למימר בעוף דאיכא לברורי מבררינן ובהמה שריא בלא בדיקה כיון דא"א בבדיקה דבעי שחיטת ב' סימנין וסמכינן ארובא אלא מהא דאמר רבא היכי ליעבד ולא ידע ותקנתא דרב יוסף בד"י אמאי לא שריא בלא בדיקה היכא דא"א ורבה נמי דאמר וושט אין לו בדיקה מבחוץ הא לא אפשר בע"א אלא דליתא, ומאן דמפרש להההיא בר אווזא בדרוסה ע"כ לא יפרש כפירש"י לקמן עד שיאדימו סימנין עצמן דרוב אין ארס שולט בהן אלא שקים לחז"ל כיון שלא בא הארס מיד שוב לא יבוא מן הבשר שנגד הסימנים לסימנים ורש"י לשיטתיה לקמן שפירש בההיא בר אווזא בנקב ולא בדרוסה שפיר כתב דרוסה אין ארס שולט בהן והא דכתב בדרוסה יש תקנה קושטא קאמר ולחומרא דבעי בדיקה אף בבהמה דלא שייך לומר שמא כו' ומיהו ז"א דודאי צריך בדיקה שמא שלא במקום שחיטה הטיל ארס אלא קושטא כתב ולפרושי מלתא דפרק השוחט כתב כן דע"כ בנקב איירי גם מ"ש התבואות שור דהפר"ח חייש לשמא ולא חייש לודאי י"ל דפר"ח לדבריו דרא"ש קאמר דאי זהרא מיקלא קלי אף בעור החיצון לחוד הוה ספיקא דאורייתא ולחומרא אלא דקים לחז"ל דאין שורף לאחר מיכן ובסי' ל"ג ונ"ז ביורה דעה אבאר בעזה"י:

הן אמת דיש לראות בהא דבר אווזא דרבא דאמר היכי ליעבד ולא ידע מתקנת' דאביי נשחטיה לקנה איך הבין דברי רבה דאמר וושט אין לו בדיקה מבחוץ אלא בפנים דלמא במקום נקב קשחיט והא משכחת בדיקה בפנים ולפירש"י ניחא דבדרוסה יש בדיקה לאחר שחיטה דארס רחב הוא וניכר מ"ש כאן איירי לענין נקב אבל לפי' הרא"ש קשה אם לא שרבא אמר כן לחדודי דאביי היה אומר כן היכי ניעבד ולא לפי האמת ואם כן אפשר דבדיקה זו היכא דאפשר לברורי מבררינן והיכא דלא אפשר סמכינן אדרבא דאין ארס שולט בסימני' שהן קשים וכפירש"י לקמן בנ"ג א' וא"כ א"ש כל זה אמר עולא ישב לו קוץ בוושט אין חוששין כו' או דנקיט ישב לרבותא אף שקוץ עומד ברוחב הוושט וכשהבהמה מותחת צוואר נוקב ואפ"ה אין חוששין או דווקא ישב אבל נמצא נקוב עור הפנימי ולא עור החיצון וניכר שהוא ע"י קוץ חוששין שמא גם עור החיצון נקוב ואין לו בדיקה לשיטת רש"י דנקב אין לו בדיקה בחוץ ולפי' ראשון שכתבנו דרבותא קאמר ל"מ במצא נקוב עור הפנימי ע"י ק אמרינן שלא היה ממלא כל החלל ר"ל הקוץ לא מלא כל רוחב הוושט אלא אפילו מלא כל רוחב החלל וכשהבהמה מותחת צוואר שכיח

הוא דנוקב אפ"ה עולא לטעמיה דאין חושש לספק דרוסה אף דשכיח הוא וה"ה כאן ופי' השני דווקא ישב אין חוששין דאין סברא שנקב עור, החיצון וחזר לאחוריו במקצת וכה"ג כתב הרא"ש בשמעתין אבל נמצא נקוב וניכר ע"י קוץ חוששין שמא ניקב גם עור החיצון ואין לו בדיקה:

בפירש"י ישב לו קוץ כו' וקורט דם, אין בפנים עכ"ל והא דלא תקשי לרש"י אם אין קורט דם בפנים אמאי אמרי' למאן דחייש לס"ד חייש הכא והא ודאי לאחר שחיטה נקב כמו לקמן נ"א ב' במחט בבית הכוסות דלא נמצא קורט דם בו תירצה הרשב"א ושאר פוסקים שאני ווושט מתוך אוכלין ומשקין שטפוה לטפת דם גם התו' ד"ה ישב קוץ בווושט מודים שיש לחלק כן שהרי כתבו דאיירי אף באיכא קורט דם בפנים וכ"ש דמצי איירי באין בפנים וע"כ דיש לחלק בין וושט להמסס וב"ה והרשב"א בחדושיו שכתב דתו' הכשירו באין קורט בפנים לא נתכוין לתוס' שלפנינו כמ"ש. ומ"ש רש"י וקורט דם אין בפנים משמע אי יש טריפה והא אין בחוץ ומה איכפת לן מה שיש בפנים כקושית התו' ד"ה ישב ואף שראייתו מגמרא וכמ"ש הרשב"א בחדושיו דאמר ישב לא איצטריך והיינו באין קורט דם בפנים כמו שאבאר אי"ה בחדושינו באורך סי' ל"ג בעזה"י מ"מ הכל טעמ' לעולא אמאי בקורט דם בפנים חיישינן כיון דאין בחוץ ואין לומר דרש"י כתב וקורט דם אין בחוץ לומר דאפ"ה צריך לעולא לאשמעינן דבווושט אימור אוכלין ומשקין שטפוה וה"ה לדידן באין קורט דם טריפה וחיישינן דזה דוחק ולכאורה דרש"י לשיטתיה בהא דלקמן נ' ב' בברייתא במחט בביה"כ מצ"א כשירה ומדנקיט ביה"כ ושביק המסס ש"מ דשם טריפה אף מצ"א כפירש"י שם ובשבת ל"ו א' יע"ש והיינו בנמצא קורט דם בפנים דבהמסס ובה"כ לא אמרינן אוכלין ומשקין שטפוה ולא דמי לווושט ואיך פליג עולא על ברייתא דלקמן דחוששין שמא הבריא מדאמר עולא אין חוששין אף בניקב קצת מעור החיצון כמ"ש רש"י להדיא ד"ה ישב ואין נראה נקובתו בחוץ דמשמע כל שלא נראה מעבר אל עבר אין חוששין דסתמא אמר אין חוששין דאל"כ הוה לומר ישב קוץ מצ"א כמו בברייתא דלקמן וא"כ קשיא נהי דמצ"א בבה"כ כשירה דלא חיישי' לעור א' כולו משא"כ כשניקב עור א' והשני במקצת אמאי לא חיישינן שמא נקוב כולו עור שני כמו בהמסס אלא ש"מ דכאן לא איירי בנמצא קורט דם בפנים דאיכא ס"ס שמא לאחר שחיטה ואת"ל מחיים שמא לא ניקב מעבר אל עבר ומש"ה מכשיר עולא ופריך מ"ש מספק דרוסה דמחמירינן ואף דאיכא ס"ס שמא לא דרס ואת"ל דרס שמא למטה מחלל הגוף וכה"ג כתב הרשב"א לקמן בחדושיו נ"ג א' והבאתיו לעיל וצריך לומר דספק שמא לא דרס מש"ה לא חשיב ספק דלא הוה ספק השקול דדרוסה שכיח יותר או דרוב אריות

דורסין ממש והוה כמאן דליתא דמי הספק הזה ועיין תו' כתובות ט' ע"א יע"ש בסוגיא דפתח פתוח וכמו שאבאר לקמן באורך נ"ג א' גבי נמצא צפורן בגבו של אחד מהן ועיין סי' נ"ג ונ"ו ונ"ז ואף דאיכא ספק שמא לא נגד החלל לא אמרינן אוקי אחזקה אלא היכא דהיתרא שכיח טפי מלאסורא כמו ההיא אמרתא דשגרן כרעא בתרייתא שגרונא שכיח וכבר האריכו בזה הפר"ח והתב"ש בסימן כ"ט יע"ש ומש"ה כאן בדרוסה אסרינן ואפשר מ"ה מוקמינן אחזקה בספק השקול ומדרבנן הוא דאסור וכמו שהארכנו בזה בפ"ק י"א יע"ש ובפר"ח סימן ק"י בכללי הס"ס יע"ש ופריך שפיר דישב לו קוץ בוושט הספק שמא לא נתחב מעבר אל עבר לא הוה ספק השקול דקרוב לודאי דנתחב גם בעור הב' כולו כמ"ש התוס' ד"ה קסבר וכמאן דליתא דמי ולא נשאר אלא ספק א' מחיים או לאחר שחיטה והוה לאחמורי מספיקא מיהת מדרבנן כמו בדרוסה וגרע מדרוסה דספק מחיי' או לאחר שחיטה י"א דמסתבר לתלות מחיים ולא הוה ספק השקול ומשני קסבר עולא אין חוששין לס"ד דמה בכך דספק הראשון לא הוה ספק השקול מ"ה הוה רובא להיתרא דס"ס מטעם רובא הוא כמ"ש הרשב"א בחדושיו סימן ת"א וספק הב' הוה ספק השקול ובכל דהו מספק הא' הוה רובא וכבר עמד על חקירה זו הרב בספר פני יהושע בחדושיו לכתובות בסוגיא דפ"פ בתוספות שם ובסוגיא דרוב אריות דורסין אכתוב בזה בעזה"י ועיין בסי' נ' בב"ח וש"ך שם וה"ה כאן דלא חיישינן ולא דמי להמסס מצ"א דהתם ביש קורט דם וליכא אלא חדא ספיקא שמא ניקב מעבר אל עבר ולא הוה ספק השקול או דמ"מ בדיקה מיהא בעי ולקמן בסוגיא דביה"כ נאריך בו בעזה"י והתוס' לשיטתייהו בהא דהמסס מצ"א כשירה ג"כ דלא חיישינן שמא הבריא יע"ש בד"ה מחט דיש לחלק בין המסס לוושט וכמו שאבאר שם בעזה"י ומש"ה כתבו דעולא מכשיר אף ביש קורט דם בפנים דאדרבה ראייתו מהך דלקמן דלא חיישינן שמא הבריא ואנו הוא דמחלקינן בין המסס ובה"כ לוושט ועולא לא יסבור חילוק זה ואה"נ לרש"י למאי דמסיק קסבר עולא אין חוששין לס"ד ואנן דחיישינן לס"ד חיישינן היינו בניקב עור ומחצה לא בע"א דומי' דמחט בביה"כ או דיש לחלק בין וושט לשם וכדכתיבנא אבל המעיין ברש"י שבת ל"ו א' יראה להדיא דמש"ה בהמסס מצד אחד כשירה מתוך שדופן דק מאוד אין זו סתימה ולא משום שמא הבריא וא"כ קשיא הך ואין להאריך:

ובד"ה אין חוששין שמא ניקב היה והבריא ונתרפא וקרום שעלה מחמת מכה כו' ואני שמעתי לשון ניקב וכמו ברא כו'. והרי"ף פי' הבריא נפיק לחוץ כמו פוק לברא יע"ש ומה שפירש"י לשון ראשון שמא נתרפא משמע לשמא ניקב חיישינן א"כ וושט אין לו בדיקה בחוץ לומר דלא עבר כל עור הפנימי ז"א גם כתבנו לעיל דא"א לומר כן ולכאורה

דלשון ראשון למאן דסובר נקב יש לו לוושט בדיקה ומאן דלית ליה הכי מפרש כפי' שני אין חוששין שמא ניקב עור החיצון ומיהו למאן דאית ליה נקב יש בדיקה מצי לפרש כפי' הב' אין חוששין שמא ניקב ואף בדיקה לא בעי בלשון עולא משמע הכי אין חוששין אף בדיקה א"צ ופריך מ"ש מס"ד דעכ"פ בדיק' בעי ועיין ברא"ש כאן אלא דקשה מ"ט לא בעי בדיקה נהי דלא חיישינן שמא ניקב עור החיצון דאוקי אחזקה מ"מ כל היכא דאיכא לברורי מבררינן וכדאיתא ריש פסחים ושאני ח"י טריפות דלא איתרע כלל ולא נולד שום ספק גם טריחא מלתא משא"כ לבדוק נגד מקום הקוץ אמאי לא בעי בדיקה וביד סימן ל"ג אבאר בזה בעזה"י:

ובתו' ד"ה ההיא ס"ד ולמאי דפי' בפ"ק דבס"ד איירי לא יתכן עכ"ל ר"ל בבהמה ע"כ אין תקנה בדרוסה מדאמר נשחטיה לקנה גם שמא במקום נקב כו' ולפרש"י איירי בנקב:

ובד"ה קסבר עולא כו' נשחטה הותרה והעמידנה בחזקת שאינה דרוסה למאן דסובר נדרסה האם יזיק גם לוולד הוה האי חזקה מחמת רובא לא הוה חזקה בפ"ע משעה שנולדה דאימור נדרסה האם ויזיק לולד אלא חזקה מחמת רובא הוה:

גמרא נמצאת לא איצטריך מה שיש לדקדק בזה אי איירי בקורט דם בפנים לא שייך לומר כל חיוי ברייתא קוצי אכלן יתבאר בסי' ל"ג ועיין ט"ז שם גם יש לראות נמצאת לא איצטריך ממ"נ אי יש נקב בעור פנימי אטו כולהו חיוי ברייתא נקוב עור פנימי שלהן ואי דאין נקיב עור פנימי פשיטא ל"ל כולהו קוצי אכלן הא בפנים יש לו בדיקה והיינו לשון שמא הבריא ניקב אבל ללשון שמא נתרפא א"ש וי"ל דמיירי בלא ניקב וקמ"ל דאף בדיקה א"צ ומש"ה אמר כולהו אכלן כו' גמר' תורבץ הוושט רב אמר במשהו ושמואל אמר ברובו הרשב"א בחי' פריך לשמואל אמאי לא חשיב תורבץ ברובו לפי האמת לאו קושיא פסוקי תלת' הוה גרגרת ותורבץ וחוט השדרה חשבינהו כחד אלא דקשיא ליה להמקשה אמאי לא קשיא ליה ותי' בח"א לא חשבינן אלא כחד וכמו שבתוספות בד"ה בהמה שנחתכו כו':

זיל שלים דמי תורא למרי' התו' כתבו ד"ה זיל שלים דאיירי שהאכילו בידים דהוה נשא ונתן ביד דא"כ הוה ליה טועה בדבר משנה ואין משלם והרשב"א כתב לפי' אן בסנהדרין דאף נשא ונתן ביד פטור צ"ל דר"א היה חושב זה לשיקול הדעת דלאו בודאי תרי קולי דסתרן אהדדי דלמא כרב כולה ור"א הוא דסובר דהוה תרי קולי כו' ומפירש"י כאן משמע כל שהאכיל לכלבים אף שלא נתן ביד חייב אף בטוע' בדבר משנה ועיין בחושן המשפט סימן כ"ז:

דף מד.

גמרא כולה כרב עבדה כו' והיינו אף דלאו מקום שחיטה היא מ"מ טריף ביה משהו ומיהו נבילה לא הוה וכתבנו לעיל מזה ועיין בסי' ל"ג בש"ע במ"ש או תורבץ הוושט נבילה ובש"ך והתו' בד"ה כולה כרב עבדה דהוה מצי לומר כשמואל ופסול, הגרים שליש ושחט ב' שלישים וכן כתבו לעיל ד"ה אי כשמואל והנה אין ראיה ממ"ש דף כ' א' אמר שמואל כל הכשר כו' הא פסול בשחיטה פסול במליקה למעוטי שיפוי ראשו וכדר"ה אמר ר"א הגרים שנים ושחט ב' שלישים פסולה דלדוגמא נקטי' דשמואל לא בא להשמיענו אלא דהגרמה פוסל במליקה כמו בשחיטה יע"ש ושוב מצאתי בריטב"א שם כ' א' לדוגמא נקטי' דהלכתא הגרים שליש ושחט ב' שלישים כשר א דה"מ לומר כולה כשמואל ורבא סובר הגרים שליש ושחט ב"ש טריפה אלא דלית הלכתא הכי והגרים שליש ושחט ב"ש כשירה:

ע"ש למעלה עד כמה כדי תפיסת יד כתבו התוס' בשם בה"ג כדי אצבע שאוחז מכאן ומכאן והיינו גודל דכ"מ שמוזכר אצבע הוא גודל עיין בטור סי' כ' אבל בתו' משמע שיוכל לאחוז כ"ש ולא בעי גודל ועיין באחרוני' ושיעור זה הוא ג"כ שיעורא דחותכו וכוויץ או חותכו ועומד במקומו ושיעור אחד הוא דהוה:

אמר שמואל תורבץ שניטל מלחי כשר בי"ד סי' כ"ד סעיף י"ו אאריך בזה בעזה"י:

דף מד:

אמרי לה רוב עובי' ואמרי לה רוב חללה עכ"ל לכאורה כ"א משמש קולא וחומרא רוב עוביה אף שאין רוב חלל טריפה וכל שאין רוב טוביה שנפסק ממט' למעל' אף שנפסק רוב חלל' כשירה וכן למ"ד רוב חללה הוה חומרא אף שאין רוב עוביה וקולא אם נפסק רוב עוביה לחוד דכשירה אבל הפר"ח בסימן ל"ד ס"א למ"ד רוב חללה אף שאין רוב עובי' יע"ש ומ"מ אין ראיה למ"ד ברוב עוביה אי ברוב חלל מטריף או לאו ומתני' דקתני פסוק' גרגר' למאי דקיי"ל רוב חלל' בעי' אמאי נקיט פסוקת גרגרת שהוא רוב הטבעת ולא נקיט פסוקת הקנה דהוא הקרום שבפני':

ע"ש גמרא והיכי עביד הכי כו' כתב מהרש"א ז"ל דאין לומר דלא ידע רבב"ח דטרפי' רב דא"כ קשיא על רב היאך שלח לרבב"ח יע"ש ובהא דמקשה וכיון שהורה חכם היכי אכיל דלמא לא ידע שאסר רב וגם לא שייך אין הקב"ה מביא תקלה ע"י כיון דמן הדין רשאי אלא מדת חסידות דאל"כ מה:

רבותי דיחזקאל אלא דודאי היה לו להודיעו שרב אסר מיסר ומיהו מה דשרי לכתחלה אין קושיא דאפשר שלא היה יודע שרב אסר כו':

ובתו ד"ה היכי עביד והתניא כו' מלתא כו' עכ"ל ר"ל לשיטת רש"י בנדה כי אמר אגמרא סמוך הדר ביה ממה דהוה אמרה כל יומא דכי הוה וה"ה כאן דאמרינן חכם שאסר אין חבירו רשאי להתיר ה"מ מלתא דתליא בסברא אבל אגמרי' רשאי לחלוק וא"ש לקמן מר טריף ומר מכשיר דאגמרי' סמוך ומ"ש מהר"מ מלובלין דשם לא פי' רש"י כלום דהדר משינויא קמא לכאורה ממ"ש רש"י דף כ' ד"ה מעיקרא ובד"ה אגמריה דהא דהוה מטמא משום כבודו דרבה בב"ח והא מדינא אסור חכם שטימא אין חבירו רשאי לטהר לא משום כבוד נגעו ביה וכמ"ש הרשב"א בחדושיו בשם הראב"ד דהוה כחתיכה דאסורה אלא ע"כ היכא דאגמריה סמוך רשאי והא דהוה מטמא לה מעיקרא משום כבודו לחוד והא דלקמן במחטא מר טריף ומר מכשיר לא היה חושש לכבודו של ראשון וא"כ משמע לשיטת רש"י כי מסיק אגמריה סמוך הדר ממה דהוה אמר מעיקרא טמוי כו' ר"ל דמצי למימר דהדר ומ"מ לא הדר דניחא ליה לומר משום כבודו דרבב"ח לא היה מיקל ר"י בר"י ועיין ברשב"א שכתב חכם שטימא אין חבירו רשאי לטהר וא"נ מטהר לאו כלום הוא במלתא דתליא בסברא יע"ש א"כ שפיר מקשה היכי עביד הכי מסתמא הודיעו לו אח"כ שרב אסר מיסר והוה חתיכה דאסורא כמ"ש הרשב"א בשם הראב"ד מהא דע"ז יע"ש וכמ"ש לעיל עוד דע לך דהא דחכם שטימא אין חבירו רשאי דוקא באותו דבר עצמו אבל כדומה במלתא אחריתי רשאי החכם ולדעת הראב"ד א"ש בפשיטות הא ואין להאריך בזה:

דף מה.

גמרא אמר רב יהודה אמר רב נקבה כנפה מצטרפי' לרובא עכ"ל מפי' רש"י ותוספות ד"ה אישתמיטתי' משמע דהוה ס"ד דאיירי ביש חסרון דומיא דנקבי הנפה ומצטרפי' לרובא ר"ל דאין מזיק בהם שיעור אחר אם לא שהם ברוחב הקנה וכ"ז שאין בהן רוב רוחב הקנה אף שיש שיעור איסר שהן ארוכין וקצרין דכי מעגלת להו איסר הוא דהוה אין טריפה ופריך מ"ש וכן פי' רש"י ד"ה אלמא כו' כאילו הוה חד נקב ולא יהבינן שיעורא אחרינ' ר"ל להקל ולומ' שאין טהור אלא ביותר מלא מקד' ומ"ש וה"נ כאיסר בעי לשערינהו ר"ל בכאיסר נמי טריפה אף שאין עומדין ברוב היקף הקנה טריפה דאין לו' דאשמעי' ברובא נמי מטרפא אף שאין נפסק במקום א' אלא כאן מעט וכאן מעט מצטרפין לרובא מאי איריא נקבו הנפה נקבים שיש חסרון בנקבים שאין חסרון נמי דינא הכי אלא ע"כ לומר

אף בחסרון דוקא לרובא ולא לכאיסר אף אי מעגלת להו ועומדין באורך הקנה ולא דמי לחסרון כאיסר דהוה במקום א' ופריך מ"ש מגולגולת וכפי' רש"י ומשני דאיירי באין חסרון ונפה דקאמר לאו דוקא וכפי' התו' ד"ה אשתמטתי' ומדבריה' נראה שאין השלם שביניהן מצטרפין באין חסרון דאל"כ אימא דנקיט נפה לומר כי אין בין נקב לנקב כמלא נקב הוא דשלם מצטרף וכמ"ש הר"ן ז"ל כאן דודאי אין סברא לומר שיצטרף השלם אף שיש יותר כמלא נקב אלא כמ"ש דהתו' סוברים באין חסרון אין השלם מצטרף ולפי ס"ד דמקשה אפשר דאה"נ או דנקיט כנפה דיש בהן חסרון או דיש בין נקב לנקב כמל' נקב והנה מפירש"י בד"ה מצטרפים הנקבים לרובה אילו היו כולן מחוברין יחד עכ"ל הרי בהדיא ממ"ש אילו היו הנקבים וממ"ש מחוברין יחד שאין השלם מצטרף באין חסרון ובד"ה בעופא אם חופה בין השלם היינו ביש חסרון ואין חילוק בין עוף לבהמה לענין זה ולפ"ז אין הוכחה לומר הא דאמר נקבה כנפה מצטרפים לרובה לומ' דלא מצטרפ' בשיעור איסר לעול' אימא דמצטרף לאיסר והא דאמר לרובה היינו בעומדין בהקף והא דלא אשמעינן באין חסרון יש לומר דביש חסרון מצטרף השלם שביניהן ולא באין חסרון ולה"ק נקבה כנפה מצטרפין גם השלם שביניהן הן אמת שהש"ך ז"ל בסימן ל"ד סק"ו לא כתב אלא דמצטרף השלם לענין כאיסר ולא כתב לענין רובא אי מצטרף השלם שביניהן והב"ח בי"ד בסימן ל"ד יע"ש אלא דמ"מ מנא ליה להקשות אימא באין השלם מצטרף הנקבי' וביש חסרון מצטרף גם השלם והיש"ש בא"ט סימן יו"ד כתב דאף באין חסרון מצטרף השלם לרוב' וכ"ה דעת רש"י יע"ש וכפי מ"ש כאן משמע מרש"י דאין חסרון אין מצטרפין ממ"ש ד"ה מצטרפין והבאתיו לעיל בסמוך:

והנה לשון מצטרפים דאמר רב יהודא משמע ודאי דאנקבים קאי ולא אשלם ולבתר דמסיק בעופא מקפלו ומניחו ע"פ הקנה משמע כל מקום הנקב גם השלם מניחו ולא באומד הדעת או בדרך אחר וה"ה בבהמה אין חילוק דמצטרף השלם אם אין בין נקב לנקב כו' וביי"ד אבאר:

וברש"י ד"ה מצטרפין לרובה דהוה כפסוקה בעלמא עכ"ל הלשון בעלמא דחוק דודאי נקבים שאין בהן חסרון לא עדיפי מאילו נפסק במקום א' כולו דבעינן רובא דוקא דדוחק לומר דיש יותר סברא להטריף מנפסק כאן מעט וכאן מעט ודומה לסימנין שנפרקו מהלחי ומי הכניסו לזה:

ובתו' ד"ה מצטרפין לרובא נקיט שיעורא כו' עיין במהרש"א ז"ל מה שכתב בביאור דברי':

ובד"ה אישתמיטתי' כו' ולשון אישתמיטתי' קאי עכ"ל דמשמע דהיה סובר נקבים שיש בהן חסרון אין מצטרפין לכאיסר ואדרבה המקשה הקשה לו אמאי אין מצטרפין לכאיסר ואין לומר דאשתמטתי' ליה מימרא דרב דאמר נקבים שיש חסרון מצטרפין לכאיסר דאי הוה ידע היה לו להקשות דברי רב אהדדי ממה דהקשה לו מגולגולת אף דמתניתין הוא מ"מ עדיף טפי להקשות דברי רב אהדדי מ"מ אין זה ענין לתירוצו ועיקר חסר מן הספר דלא הוה ליה לתרץ אלא דמיירי באין חסרון וכנפה לאו דוקא. ויש ליישב קצת לפי דס"ד דאיירי בנקבים שיש חסרון משמע באין חסרון לא מצטרפין לרובא דאל"כ הוה ליה לומר נקב' כנפה אין מצטרפין אלא לרוב' אלא דמשמ' דרוב' גופ' בא לאשמעי' דלרוב' מיהו מצטרפין ומני' דבאין חסרון אף לרובא אין מצטרפין דאל"כ הי' לומר כנפה אין מצטרפין לאיסו' אלא דבא לו' לרוב' מיה' מצטרפין ומני' באין חסרון אין מצטרפין לרוב' ומלתא מציעא אתי לאשמעינן מיני' תרתי ולזה אמר אשתמיטתי' מימרא דרב דאמר באין חסרון מצטרף לרובא וע"כ רב באין חסרון מיירי והא דאמר נקבה כנפה לאו דוקא הוא דבאין חסרון מיירי כן י"ל קצת. שם גמרא בעופא כל שאלו מקפלו ומניחו עפ"י הקנה הלשון משמע דחותך עם השלם ומניחו עפ"י הקנה וכפירש"י והיינו היכא שאין בין נקב לנקב כמלא נקב וכפירש"י דאנפה קיימינן ר"ל אנפה דבעי ר' יצחק בר נחמני מר"י בן לוי דאיירי ביש חסרון כדמסיק:

ובתו' ד"ה כדי שיכנס איסר לרוחבו של איסר לאפוקי דרך עוביו עכ"ל לכאורה שהתו' מפרשי' כפי' הרי"ף והר"מ הביאו הטור בסי' ל"ד נפתח נקב מפולש משני עבריהם דמשערים כעובי איסר לדעתם והתו' מפרשים כך ואפ"ה סוברים דבעי' איסר לרוחבו ולא דרך עוביו דאי כפירש"י פשיטא דמי גרע נפתחה ועומד כדלת מנחסרה לגמרי ודוחק לומר דר"נ מפרש שיעור האיס' האמו' לקמן במתני' דהיינו לרחבו ולא לעביו דלא שייך כאן בנפתח' כדלת ועיקר דינא בא לומר שיוצא בריוח:

גמ' נסדקה אפי' לא נשתייר אלא חוליא למעלה וחוליא למטה פי' היינו במקום שחיטה צריך שישתייר חוליא לרב ולר"י כ"ש ועיין י"ד סי' ל"ד למטה ממקום שחיטה נדון כריאה בכ"ש ויש כאן חלופי גרסאות י"ג איכא דאמרי אמרוה משמיה דר' יונתן קמיה ר"י ושבחוה ופי' דר"י לא פליג כלל עם רב להך לישנא ואדרבה שבחוה לדר' יונתן דסובר כמו רב עיין ב"ח וי"ג דלא"ד פליג נמי רב עם ר"י אלא דאמרוה משמיה דר' יונתן קמי' דר"י כמו לרב ושבחוה וגי' הש"ך א"ד דר"י לא פליג עם רב בהדיא אלא משמיה דר' יונתן אמרי' קמי' במשהו ושבחוה יע"ש:

בתו' ד"ה אנסה עצמה שפשטה צווארה ליטול ירק בבור עכ"ל פי' מיבעיא ליה אם מה דאמר רבא כל שפושטת צוארה ורועה אי רועה כדרכה או שפושטת צוארה ליטול ירק בבור הוה ג"כ מקום שחיטה ועיין מהרש"א והטור בסי' כ' כתב כשתפשוט צווארה בזמן שהיה רועה כדרכה ובלבד שלא תאנוס לפשוט יותר ממה שרגילה לעשות כשהיא רועה בש"ע ס"א כשהיא רועה כדרכה בלי שתאנוס עצמה ביותר ועיין ט"ו שכתב דא"ש דלא כתב הטור שאין חילוק בין אנסה אדם לאנס' עצמה בשעת שחיט' יע"ש ר"ל דהוא סובר שמ"ש הטור והש"ע בלי שתאנוס היינו ליטול ירק בבור כפי' התו' דהכי משמע לישנא וא"כ באנסה אדם הוה ודאי נבילה ובפשטה לטול ירק הוה ס' ולחומרא וא"כ אמאי לא הזכיר הך דינא דאם אנסה עצמה בשעת שחיטה אלא שזה פשיטא כיון שכתב שהשיעור הוא כשהיא רועה כו' והש"ך כתב בלי שתאנוס עצמה בשעת שחיט' דהוא סובר דהטור והש"ע מפרשים כרש"י ובעיא דלא אפשטא ולחומרא והא דלא הזכירו ליטול ירק בבור שזה בכלל אמרם כשהיא רועה כדרכה דמלת כדרכה ודאי לאפוקי מלטול ירק בבור וע"כ בלי שתאנוס היינו בשעת שחיטה דה"א דוקא בידי אדם אסור אבל אם כונה עצמה בשעת שחיטה ובא נגד צוואר כשר קמ"ל דספיקא הוא וצ"ע דאבאר:

גמ' קרמא עלאה אע"ג דלא אנקב תתאה וח"א עד דאנקב תתאה עכ"ל ולפי גרסא זו פליגי ח"א עילאה לחוד וח"א תרווייהו דוקא וי"ג וח"א תתאה והיינו תתאה לחוד ועיין ברא"ש שהביא ראיה מהא דלקמן כו' דפריך אלא כו' והא למ"ד תתאה נמי קשה ותי' אי ע"י חולדה אי תתאה נקיב כ"ש עילאה וכן כתב הר"ן. בחמש שיטות ועיין ברשב"א בשמעתין ושם לקמן אבאר בעזה"י הא דאיכא פלוגתא בנקבו ב' קרומים זה שלא כנגד זה אי כשירה או לאו בוושט או כמו בקורקבן ועיין ב"ח סימן ל"א שכתב דראיית הראב"ן עד שינקבו שניהן דאל"כ מחמת שהכתה חולדה נפסק התחתון ולא העליון יע"ש וא"כ אי ס"ד נקבו זה שלא כנגד זה טריפה אכתי מה בדיקה היא זו דלמא עילאה אינקב מחמת נשיכ' ותתאה אפסק מחמת רוכבו במ"א והא דלא מבצבץ לפי שאינן זה נגד זה אלא ש"מ לראב"ן כשירים הן זה שלא כנגד זה וא"כ למאי דפסקינן כראב"ן ה"ה זה שלא כנגד זה כשר וביד"ד אבאר דמ"מ אין ראיה ועיין ברש"י לקמן דנ"ו שכתב מפני ששיניה דקות ושמא ניקב הקרום שלא כנגד העצם וה"ה דה"מ לו' שמא נקבו זה שלא כנגד זה כיון ששיניה דקות אלא ש"מ כה"ג כשר ויש לדחות דעדיפא קאמר שמא נקבה בשוה שלא נגד גולגלת:

דף מו.

גמרא עד ועד בכלל או דלמא עד ולאו עד בכלל עכ"ל ראיתי לבאר בדרך הפשוט. הנה שמואל סובר עד אחת ר"ל עד בין הפרשות אחת טריפה ודאי עד שניה ר"ל בין הפרשות שניה איני יודע שלישית ר"ל בין הפרשות ג' כשירה ודאי וצורת החוט כזה:
הנה החוט הישר שבין פיצול ראשון לשני נקרא בין פרשה ראשונה ומן שניה לשלישית נקרא בין פרשה שני' וכן בשלישית ושמואל לא הזכיר לשון עד אלא בראשונה ובשניה ושלישית לא הזכיר לשון עד וידעינן ודאי דבין פרשה שניה הוה איני יודע ושלישית כשירה וחוט הישר בעובי פי פיצול קרויה פי פרשה וחוט המתפצל קרוי פרשה עצמה ועתה אבאר אחת עד ועד בכלל וא"כ עד תחלת פי פרשה שניה הוה ודאי טריפה או לא ומפירש"י משמע דעד ולא עד בכלל ובין פרשה ראשונה איני יודע והא דנקיט שניה איני יודע דלא נטעה לומר דכשירה ויש לראות מדאמר שלישית כשירה מכלל דשניה אינו יודע ועל כל פנים היה לו לומר בין פרשה ושניה אינו יודע. והדר בעי אם תמצא לומר עד ולא עד בכלל פי פרשה מהו וכתבו התוספות בד"ה ואם תמצא לומר דהכי מבעיא ליה אי מתחלת עובי הפיצול נקרא בין פרשות ג"כ או מסוף עובי הפיצול וא"כ פי פרש' ועוד פירשו דהכי מספקא ליה אי שמואל קורא לבין פרשות פי פרשה לחוד והשתא אי לא עד בכלל פי פרשה כשירה או בין פרשות קורא לבין ממש דהיינו מן פרשה ראשונה עד שני' ועובי פיצול הוה ודאי טריפה והא דנקיט עד בין פרשה ראשונה ולא נקיט עד הפרשה ר"ל אי לא עד בכלל משא"כ אי עד בכלל א"ש שזהו בין וכתבו שהא"ח מקדים לצאת ולהתפצל ואי אמר עד פרשה ה"א דעד פיצול הראשון קמ"ל בין דהיינו עד תחלת פיצול ב' רצוני לומר עד תחל' חוט שני המתפצל. ודרך כלל אני אומר לפירוש ראשון של תו' בין הפרשות היינו חוט הישר מן פיצול ראשון לשני והיינו באורך ר"ל כל אורך החוט מן תחלת פרשה ראשונה עד שני' הוה בין הפרשות ומיבעיא לי' אי עד ולא עד בכלל שמא מתחלה עובי פיצול ראשון נקרא בין ושייך למה שלמטה ונקרא בין או לאו ואחר כך פי' פי' אחר דמספקא לי' אי בין הפרשות הוה כפי' הא' וא"כ פי פרשה לא הוה בכלל בין הפרשות וטרפה אי לא עד בכלל או שמא שמואל קורא בין הפרשות לפי פרשה דזהו ב"ה ר"ל ובין חוט המתפצל לימין ובין חוט המתפצל לשמאל והוקשה להם תפשוט דפי פרשה ודאי דאי ספק ליתני עד הפרשו' דהיינו עד תחלתה פיצול ראשין והיינו לפירוש שני דתפשוט דבין היינו פי פרשה שהוא בין חוט ימין לשמאל ואה"נ דעד בכלל וכן לפי' ראשון ותי' דאחד מקדים לצאת ולכן אמר עד בין הפרשות דעד חוט שמאל שהוא מאוחר עד"מ או היפך הוה ודאי טריפה ולא ספק ושמואל דאמר

עד בין הפרשות היינו עד פרש' ראשונ' ולענין ודאי טריפה איירי דלא בא לסתום אלא לפרש ומסתמא עד תחלת פרשה הוה אלא דקשיא לי א"כ עד ועד בכלל נמי הוה מצי למבעי לפי' השני אי בין הוה בין חוט ימין לשמאל ומסוף עובי פיצול ראשון הוה בכלל אינו יודע והא דאמר שני' אינו יודע משמע למעלה משני' ודאי נידוק מרישא איפכא דעד בין הפרשות הוא דודאי ועד בכלל אבל מסוף עובי פיצול ראשון הוה איני יודע או שמא שמואל קירא בין מה שבין פיצול ראשון לשני דאין לומר דאי עד בכלל מסתמא אמרינן דשמואל קורא בין לכל אורך החוט בין פיצול ראשון לשני דהיינו בין הפרשות שהוא בין חוטין המתפצלין ראשונה לחוטין המתפצלין שניים כדי שלא תקשה הדיוקים אהדדי אם נאמר דחוט בין פיצול ימין לשמאל קרוי בין קשיא דבריו אהדדי דא"כ מה מיבעיא ליה אי עד בכלל או לאו תיפוק ליה דעד בכלל דלא תקשה אהדדי דיוקים וכבר נזהר רש"י מזה וכתבנו לעיל בסמוך וא"כ ה"נ כן וסיימו עוד התוספות ובכלל שני' יש לו להיות ר"ל לעולם שדינן ליה למה שתחתיו והיינו בכלל ראשון אין לו להיות ועיין במהרש"א שכתב דאין להוכיח התוס' פי פרשה שלישית דכשירה כיון דסתרי הדיוקים דשמא פי פרשה לא היה בכלל בין וא"כ מרישא משמע בין שני' אינו יודע הא שלישית כשירה ומסיפא דוקא בין שלישית ולא פי כו'. ולדבריו אכתי הו"מ למבעי את"ל עד ועד בכלל פי פרשה שלישית מהו היינו אי מיקרי בין והוה בכלל כשרה כמו בין שלישית או דלא מקרי בין כלל אלא יש לו שם בפ"ע והוה איני יודע מספיקא וי"ל זאת ובחדושינו לי"ד סימן ל"ב אבאר בזה:

ע"ש בעי ר' ירמיה את"ל עד ועד בכלל פרשה עצמה מהו ופירש"י דפרשה ראשונה קבעי לכאורה הא דפי' כן ולא פירש בפרשה שני' אי הוה אינו יודע כמו פי פרשה שני' או כשירה משום דמשמע ליה דלא מיבעיא אלא אי טריפה ודאי או איני יודע או כשירה לא אי איני יודע או כשרה דאל"כ אמאי מבעיא את"ל לא עד בכלל פי פרשה מהו ואמאי לא מיבעיא ליה את"ל עד בכלל פי פרשה שלישית אי כשירה או איני יודע אי הוה בכלל בין פרשה שלישית וכשירה או יש להם שם בפ"ע ואיני יודע דסתרי הדיוקים אהדדי אלא ודאי איני יודע או כשירה לא מיבעיא ליה אלא אי ודאי או איני יודע וזה ממ"ש עד ועד או עד ולא עד או ודאי טריפה או כשירה ומ"מ פרשה עצמה והיינו פרשה ראשונה והמתרץ הביא, לו ברייתא פרשה תדין כבשר מאי לאו ראשונה ושניה דבשניה נמי איכא למבעי אי אין יודע או כשירה ודחי לא שלישית כו' ועיין:

לא שלישית מכאן יש לכאורה להוכיח דפי פרשה שלישית טריפה מדאמר שלישית כשירה משמע פי טריפה דלעולם חמור פי מפרשה עצמה ועיין ב"ח ואחרונים דאיכא

למימר דחוי קמדחי לה דאיירי בשלישית ופי טריפה או דאיירי בראשונה ושני' ואין ראיה דשלישית טריפה מספק ולענין הלכה קי"ל בי"ד סימן ל"ב דפי שלישית טריפה מספק:

ובתו' ד"ה ואת"ל עד ועד בכלל פי' ה"ק שנפסק הפיצול מן החוט כו' ברחו' וכו' עכ"ל ר"ל לרש"י שפי' שנפסק הפיצול עצמו מן החוט משמע סמוך ליה מיד וא"כ הו"מ למבעי אי לא עד בכלל ופי' פרש' טריפ' ודאי אי פרשה עצמ' טריפה או עדיין בספק עומדת או כשירה וודאי וכתבו דלא כפרש"י אלא שנפסק רחוק מחיבורו מחוט הישר והפיצול הולך באלכסון וא"כ ליכא למבעי אי עד בכלל אלא דאכתי מצי למבעי אי אינו יודע או ודאי כשירה אלא דלא מבעי ליה הכי כמ"ש אלא אי ודאי טריפה או אינו יודע או כשירה. ומ"ש התוס' אבל אי פרשה כשירה לא יתישב שפיר לפי זה דודאי פי פרשה ראשונה או טריפה או איני יודע, וכן שני' ודאי אין יודע ושלישית הוא דאיכא למימר הכי וצריך לומר דלאו דוקא כתבו כשירה אלא איני יודע הוא דהוה כו':

ובד"ה מאי לאו ראשונה ושניה דאי הוה טריפה הוה שייך למיבעי כו' עכ"ל דברי מהרש"א בכאן צ"ע ולא היה לי פנאי לעיין ומ"מ אכתוב קצת דודאי הא דבעי לשמואל אי כוונתו דבין פרשות ופי פרשה ופרשה אי ודאי אי לאו ודאי בשני' ליכא למבעי אי ודאי דהא איני יודע קאמר ק לן ר"ל לדידן דמספקא לן אי שני' ודאי טריפה או ודאי כשירה ליכא למבעי לשמואל אי יש חילוק בין פי פרשה ובין פרשה דהא שמואל כלל להו באיני יודע אלא דמ"מ לדידן מספקא לן הכי את"ל דפי פרשה שני' ודאי טריפה בין פרשות שני' מאי ואת"ל ודאי טריפ' פרשה עצמ' ברחוק מקום מאי וע"ז פשיט מיה' דפרש' עצמה ליכא לספוקי כלל דפ' ראשונה ושניה כו' ומשני לא שלישית וכ"ז איננו שוה לי בדברי מהרש"א ז"ל ואי"ה בחדושינו לי"ד אבאר ועיין מהרש"ל ז"ל ומה שסיים דליכא למימר דמבעי לי' בפרשה שני' אי איני יודע כו' והיינו לשמואל דא"כ אמאי לא מיבעיא את"ל עד ולא עד בכלל בין אי פרשה אינו יודע או רחוק מן החוט מ"מ תבעי אי איני יודע או כשירה ואין להאריך כאן:

בעופא ר' ינאי אמר למטה מאגפיים ור"ל אמר עד בין אגפיים אבל גירסת הרא"ש ז"ל ר' ינאי אמר עד בין אגפיים ור"ל אמר עד למטה מן אגפיים והנה מ"ש הרא"ש דהך ספיקא איכא לספוקי לר"י נמי היינו מ"ש התוס' בד"ה למטה מאגפיים אי מקום חיבור בגוף ר"ל אותו עצם המחובר בגוף יש להסתפק אי ר' ינאי עד בין אגפיים ולא עד בכלל ר"ל עד תחלת עובי אגפיים ור"ל אמר עד למטה מאגפיים שהוא סוף עובי אגפיים או שמא ר"י עד ועד בכלל עד בין אגפיים ואגפים בכלל שהוא סוף עובי אגפים ור"ל אמר עד למטה

מאגפים היינו עד מקום כלות אורך אותו העצם המחובר לגוף ועד אותו מקום הוא כח פסיקת חוט השדרה אבל הרא"ש סובר דר"י ור"ל לא הוה פליגי בענין זה אם לא שנא' דר"י עד בין אגפים עד ועד בכלל שהוא סוף עובי אגפים ור"ל פליג ואמר למטה קצת מאותו מקום הוה כח חוט השדרה דהא על שיעור דר"י קאי ומסתמא למטה בסמוך לו או שמא ר' ינאי עד בין אופים עד כלות שכיבת עצם המחובר לגוף ור"ל אמר עד למטה קצת מאותו מקום כח חוט השדר' וביד אבאר מזה בעזה"י באורך:

הא ר"ח הא ר"ש ברבי כו' לפירוש ראשון לר"ח טריפה לר"ש ברבי כשירה ולפי' שני להיפך לר"ח כשירה אם נשתייר כ"ש ולר"ש ברבי בעינן כזית והכי הלכתא כדמסיק לקמן דבעינן ב' זיתים יעוין שם ולדידן בעינן שלשה זיתים:

דף מו:

תוס' ד"ה אינקב תתאה כו' לעיל כו' עכ"ל התו' גורסין לעיל ואמרי' לי' תתאה ולא גורסין עד דאנקב כו' ולכך כתבו שפיר הא דלא מיבעיא ליה לעיל:

ובד"ה אוכמי אוכמי פי' הקונטרס כו' כשרובה כך עכ"ל כתב מהרש"א דליכא למימר כשחוזרת למראה הריאה דא"כ בהאדימה נמי טריפה כשאינה חוזרת עכ"ל ולפ"ז לשי' רש"י דכתב ל"ש וכשירה באדומה כשירה אין צ"ל שחוזרת למראה ריאה ולא קשיא מההיא דאוכמי דפי' שחורה דאיירי בחוזר' ע"י ליבון וע"י נפיחה ולא צריך לאוקמי כי כוחלא והא דכתב רש"י ז"ל גווני גווני ובאותן מראות כשירות ולא פי' במראות פסולת ובשלמא אי אמרינן כפי' התוספות דבמראות פסולת דוקא בכולה ולא במקצתה א"ש דחזות' חזותא בא לומר דלא הוה תרתי לריעותא אף בסמוכה זו לזו וע"כ במראות כשירות דאי במראות פסולת הוה תרתי לריעותא מיהת ובאוכמי דהיינו שחורת לא איירי בסמוכה ואשמעינן דמקצתה במראה כשירה משא"כ אי איירי שחוזרת ע"י נפיחה א"כ אף בחזותא היה יכול לפרש כן שחוזרת ע"י נפיחה ואף ממראה הפסולת ואפשר דמ"מ הוה תרתי לריעותא מיקרי ואין זה נכון דמדינא דגמ' לא פסלי תרתי לריעותא מדאמר לקמן תרתי בועי לית להו בדיקותא ויש לדחות ושם אבאר ביד אבאר ג"כ:

אמר רבא הני תרתי אוני דסריכו להדדי לית להו בדיקה וה"מ שלא כסדרן אבל כסדרן היינו רביתייהו כבר האריכו בזה כל הפוסקים ואני אכתוב ליישב לשון רש"י ומימרא דרבא ואעג ואומר כי מ"ש רש"י ז"ל בכאן דאין סירכא בלא ניקב וקרום שעלה מחמת מכה אינו קרום דסופו לסתר ולכאורה שזה מוכרח ומש"ה כסדרן הקרו' הולך וחזק שיש לו סמוכין משני ראשיו ואף מחיתוך לגב או מגב לגב אלא דאין זה כלום דמי עדיף

מנקב הריאה בגופה ויש שם קרום דאין שם דבר המפרקו ואפ"ה אינו קרום כמ"ש התו' ד"ה היינו רביתייהו ועוד דמשמע ודאי דטעמא דקרום מחמת מכה אינו קרום דלא היה סתימה דמעיקרא כמו שאבאר שהרי לעיל בדף מ"ג ע"א פירש"י דלא לסתימת דופן וחלחולת וירכים מעמידין וכבד סותמה דהני הוה סתימה דמעיקרא משמע ודאי דלאו משום דסופו לסתר לחוד הוא דאינו קרום אלא משום דלא הוה סתימא דמעיקרא ולא מצינו טריפות שחוזר להכשירו וכבר כתבנו מזה לעיל ברש"י שם יע"ש היטב וא"כ מחיתוך לגב וכ"ש מגב לגב אמאי כשירה אי אין סרכה בלא כו' וגם אין לומר כסדרן היינו רביתייהו ושם באה הסרכה בלא נקב כס' הראב"ד ז"ל והובא בתו' בשמעתין דז"א דהא כתב כסדרן זו מגינה על זו והדרא בריא אלמא דנקב היה אלא דהדרא בריא והיה נראה לומר לשיטות רש"י ז"ל מגב לגב טריפ' והא דנקיט שלא כסדרן לאשמעינן רבותא אף שנסרכה מחיתוך ראשונה לחיתוך שלישית דה"א דכשירה דא"נ סופו לסתור הקרום אפ"ה אונה חברתה שאצלה סותמת הנקב קמ"ל תרתי בעינן אונה חברתה והגנת הסרכה גופא וחדא בלא אידך לאו כלום הוא דאמרינן כי מיד שנקבה לעת צאת השואבת רצוני לומר הטפה מיד נסתם הנקב מחמת שאונה חברתה מונעת הטפה ההיא לפול לארץ ונעשה קרום והולך וחזק והוה סתימ' דמעיקר' משא"כ מראשונה לשלישית דסופו להתפרק ואינה הגנה דאונה עצמה אינה מגינה כ"א ע"י קרום ועיין בר"ן ז"ל בשמעתין שכתב לרש"י קצת כעין מ"ש ולפ"ז מחיתוך לגב וכ"ש מגב לגב טריפה דליכא הגנת הקרום כ"א אונה ואין מגינה כו' ועיין בתב"ש סימן ל"ט ויש עוד לומר מחיתוך לגב כשיר' לשיטת רש"י ז"ל דהוה ס"ס שמא הנקב הוא החיתוך וראש השני נסתבך בגב האונה שאצלה דהשתא ק הגנת ריאה והגנת הקרום דלא מתפרק כיון שהן זו אצל זו ואת"ל הוא מגב הנקב וליתא הגנה כ"א הקרום והוה סתימה דלאחר מיכן י"ל שמא לא ניקב כ"א קרום העליון לחוד וממנה נעשה הסרכא וסברא זו כתבה הרשב"א בחדושיו בשמעתין וז"ל ויש להתיר סירכא תלויה מס"ס שמא לא מחמת נקב ואת"ל מחמת נקב שמא קרום העליון ניקב וסיים שמא כיון דאיכא לברורי בבדיקה מבררינן ועיין מ"ש לקמן גבי ספק דרוסה בעל ארי ביניהן בביאור דברי הרשב"א הללו יע"ש וא"כ מחיתוך לגב יש ס"ס ומגב לגב טריפה. ודע דלקמן דף מ"ח ע"א אמר ריאה שניקבה ודופן סותמתה הוא דסביך והיינו טעמא דאנו אומרים דגם בתחלה היה מדובק יפה לדופן או מיד כשיצאה הטפה ההוא והיינו כשאנו רואין דסביך בדופן אמרינן מסתמא מיד כשיצאה נסתמה וה"נ דכוותי' וכן כתב הרשב"א בשמעתין קצת ויש עוד לפרש במ"ש רש"י אבל כסדרן זו מגינה על זו והדרא בריא והקרום הולך וחזק תרתי קאמר דמחיתוך

לחיתוך דא"נ נמצא נקוב כשירה דאונה חברתה מגינה עלי' וסותמתה ומחיתוך לגב וכ"ש מגב לגב עכ"פ בעי בדיקה דקרום אין מתפרק ומ"מ בדיקה בעי שמא עדיין לא נסתם הנקב לגמרי וטריפה דאמרינן תו אין סופו ליסתם כלל ונקבה הריאה. ואמר זאת בעבור שרבא הזכיר הני תרתי אונא דסריכן להדדי לית להו בדיקותא ולא אמר טריפה אלא לאשמעינן דכסדרן בדיקה מיהא בעי והיינו מחיתוך לגב אבל לא מחיתוך לחיתוך וכמו שבארנו ובי"ד אבאר עוד בעזה"י בסי' ל"ט ויש בזה כמה שיטות ופרושי' הא דסרכ' טריפה ואבארם בעזה"י:

הפירוש הא' דאין סירכא בלא נקב והוא פירש"י ז"ל ואף כסדרן אין סרכא בלא נקב אלא דשם אונא חברתה סתמתה ומגינה וא"צ בדיקה או דתרתי בעינן אונא והגנת קרום ובעי בדיקה שמא לא נסתם הנקב עדיין ושלא כסדרן טריפה ולא מהני בדיקה שסופו להתפרק וליכא כ"א הגנת אונא ולא מהני לחוד הפי' הב' דיש סירכא בלא נקב אלא דסופו להתפרק ויהי' נקב וכל העומד לינקב כנקיב דמי או שכן גמירי דלא חי י"ב חודש בכך וכסדרן אין סופו להתפרק. הפי' הג' הוא דאין סירכא בלא נקב וטריפה אבל כסדרן רגילה דסירכא לבא שם בלא נקב וכשירה. הפי' הד' הוא דלאו ודאי שאין סרכא בלא נקב אלא ספק הוה אי יש נקב או לאו ולא הוה ודאי טריפה שלא כסדרן אלא ספק הוא דהוה ולא חשבינן לספק שמא לא ניקב אלא קרום העליון לחוד דאל"כ הוה ס"ס שמא א נקב ואת"ל יש שמא לא ניקב אלא קרום העליון לחוד ואמאי טרי' אלא דלא הוה ס"ס ועוד דאפשר דלא הוה מתהפך ויש לעיין בזה דא"כ היכי קאמר הרשב"א בסירכא תלויה דהוה ס"ס והא אין מתהפך אלא שמתחלה צריך לדון אי יש נקב וסרכא זו אי באה מחמת נקב או לאו ואין כאן מקומו בזה:

בתו' ד"ה היינו רביתייהו כו' היינו במקום שסמוכות האונות זו לזו דא"כ בחנם מחלק בין כסדרן ללא כסדרן עכ"ל לכאורה דהוקשה להם דאמאי לא פי' רש"י שלא כסדרן מחיתוך לגב ואין הלשון מורה כן אלא סמוכות היינו למעוטי שיפולי אונא המוזכר בפוסקים דשם אינן סמוכות וליכא הגנת חברת' עלה א"כ בחנ' מחלק רבא בין כסדרן ללא כסדרן בכסדרן גופ' הוה להשמיענו דין זה ויש לעיין בזה ועיין מ"ש ברש"י ד"ה היינו רביתייהו ומ"ש ואם היינו מפרשים היינו רביתייהו שרגילה כו' הוא פי' הראב"ד ואינו פי' לשיטת רש"י כי רש"י פי' בהדיא והדרא בריא משמע בכסדרן ג"כ ע"י נקב היא באה וגם מתוך שאר פירושו משמע כן ומ"ש פר"ח פי' מרבעיתו קשה דמשמע הטעם שהן שוכבות זו על זו ולשון שלא כסדרן משמע להו וודאי מראשונה לשלישית א"כ הקשה דבאונה הסמוכה נמי טריפה מחיתוך לגב וע"ז כתבו דלשיטת ר"ח אפשר לומר דסרכא

בלא נקב באה אלא שלא כסדרן מתפרקת וכסדרן אף מחיתוך לגב אין מתפרקת אבל אין לפרש פי' ר"ח כפי' הראב"ד דא"כ עיקר חסר מן הספר דמה בכך דהיינו מרביעתו מ"מ אכתי טריפה מחיתוך והיה לו לומר דטעמא דרגילה שם לבוא הסירכא בלא נקב. ומ"ש שיש ליישב פ' הקונט' דקרום שעלה מחמת מכה אין קרום שאין סרוך בשום מקום אבל כשסרוכ' לשום מקום כו' יראה דה"ק בשלמא קרום במקום מכה הקרום חלוש כיון שהוא במקום מכה וסופו לסתור משא"כ כשהקרום נסמך למקום אחר שאין שם מכה ושם אין סופו לסתור הולך וחזק אף במקום מכה ועיין בתב"ש סימן ל"ט ומש"ה אף מחיתוך לגב וה"ה מגב לגב דנהי דאין סירכא בלא נקב מ"מ מאן לימא לן ששני ראשיהם מחמת נקב אלא במקום הא' הוא המכה תסתבך למקום אחר ושם חזק הוא ומתוך כך הולך וחזק ואין להקשות אכתי מידי ספיקא לא נפקא שמא גם שם יש נקב ושמא י"ל דאוקמינן אחזקה מחמת רובא ואמרינן שם אין מכה ויש לעיין בזה ואפשר דס"ס הוה אם נאמר שמא מחמת קרום העליון כו' ולענין פי' רביתייהו יש כמה פירושי' לרש"י רביתייהו שהן גדלו' זו עם זו ואינן מתפרקין ולראב"ד שזהו דרך גידול' מחמת דוחק ששוכב' זו על זו רגילות לבוא שם בלא נקב ולפ"ז בגב לגב טריפ' וא"כ אכתי תקשה לפלוג בכסדרן גופא אבל בתו' כוונו לומר דרגילה לבא שם בלא נקב לומר דקים לחז"ל או מקבלה ששתי האונות הסמוכות רגילה לבא בלא ניקב ופי' ר"ח מרבעתייהו ודווקא באונה הסמוכה לחברתה ואף מגב לגב כשירה ויש לפרש ד"ה בע"א ואני מפרשו כך ואין להאריך:

עוד אבאר לך שמה שקיימו התו' פירש"י דכשהקרום במקום חזק ואין סופו להתפרק אף במקום המכה אין סופו להתפרק ומש"ה דווקא שלא כסדרן מראשון לשלישית טריפה דאונא אמצעית מפרידן ולא מחותך לגב או מגב לגב כו' או במקום שיפולי דאונא ששם אין סמיכות יש לראות א"כ מאי איריא מראשונה לשלישית אף סרכא תלוי' טריפה כיון דאין סירכא בלא נקב וקרום מחמת מכה אינו קרום כיון שאין לו לסמוך בתומכי נפשו במקום החזק ומאי איריא הראשונה לשלישית י"ל דקים לחז"ל דבסירכא תלויה באה בלא נקב וכי אמרינן אין סירכא בלא נקב כשסרוכה משני ראשיה ועיין י"ד סימן ל"ט ושם אבאר ואפשר דשם ספק או מחמת נקב באה וצריכה בדיקה ומכשירין מחמת חזקה וזה צודק לפי' הראב"ד ג"כ כמ"ש לעיל:

דף מז.

גמרא הני תרתי בועי דסמוכי טריפה רש"י פי' הטעם דקיי"ל מחמת נקב הוה ולדידי' אף במקום חיתוכא דאוני טריפה דלא מיסתם שפר מחמת הבועות וקרום לחוד לא מהני כמו שהתבאר לעיל ובועא וטנרא כשר לדעת זה דלא קי"ל אלא בתרי בועי ולא בועא וטנרא ואית מאן דמפרש שדוחקת זו את זו וכ"ש בועא וטנרא טריפה דנוקבת הטנרא לבועא ואפשר דנקיט תרי בועי משום סיפא דזה לא שייך בב' טנרי דקשים כאבן ועיין בי"ד סימן ל"ז ובועי בשיפולא אי מהדר לי' הודרנא כשר היינו חוט בשר מקיף בשיפולי כשירה:

אמר רבא ה' אוני אית לה לריאה אי חליף או חסר או יתיר טריפה הת"ח כתב ד' בימין וא' בשמאל כשירין שזה לא חליף מיקרי אלא כשנתחלפו שניהם ותמהני איך לא הביא סברת רש"י דכה"ג טריפה שהרי כתב אם חסר מן אונת ימין והוורדא משלמת טריפה אלמא אף דשינ' מקומה בימין גופא טריפה שכתב דהוה חליף מכ"ש משמאל לימין אף שיש שם טעם אחר לרש"י דהוה יתר מקמא וטריפה גם אונא יש לה תואר אחר וזה תואר וורד יש לה מ"מ לשון רש"י משמע דחליף כה"ג טריפה. ומ"ש רש"י אם חסר אונא אין הוורד משלמת לאו דווקא וורדא ה"ה יתרת בתואר אונא אין משלים דה"ל שינתה מקומה הראויה לה ומיהו מטעם יתרת מקמא אפשר לאו טריפה לרש"י דלא מטרפינן יתרת אלא שיש ג' אונות לבדה אבל ב' אונות ויתרת משלים לכך כתב דאותן הראויות להיות חסירות הן אלא שזה יתרת הוא א"נ דהוה כחליף. ושיטת רש"י ז"ל דיתרת מקמא טריפה וזה בכלל ביני וביני בין מקמא ובין מגבה בין שיש לה תואר וורד או שיש לה צורת אונא דב' וורדות ג"כ טריפה ומעשה דרב אשי בוורדא אחת היתה כי רוב בהמות שבזמנו לא היה להם וורדא ואמרה ליה כל חיוי ברייתא אית להן אחת ולא שתים וסיים וה"מ מגואי אבל מאבראי טריפה בין שיש לה תואר וורד או שמתחכך מגבה או מטעם יתרת דהוה כנטול דלא מכשרינן אלא מקמא ובתנאי שיש לה תואר וורד דכל חיוי ברייתא הכי אית להו ולא מגבה דאין דרכה להיות והוה כל יתר כנטול ומ"ש התוספות ד"ה כל עיזי ברייתא כו' ומה שמטריף ביני ביני כו' היינו אם נאמר דב' וורדות כשירות הן דלא כרש"י אבל אם ב וורדות טריפה נוכל לפרש ביני וביני אף שיש לה תואר וורד טריפה כיון דשנים הן ויש לפרש ביני וביני טריפה בעומדין שניהן במקום א' דהוה חסרה הוורדא ולא בשני מקומות כי כל חיוי ברייתא הכי אית להו ולפי זה יתרת מקמא טריפא דליכא מאן דפליג עליה דביני ביני אבל הר"מ ז"ל בפ"ח מה"ש שיטה אחרת בזה דלמאי דמסיק וה"מ מגואי משמע דהדר ביה ויתרת מקמא ג"כ כשירה

כן כתב הכ"מ ובב"י בסימן ל"ה מדלא מפליג אלא בין מקמא לגבה יע"ש ויראה כוונתו דאל"כ הוה לי' לפלוגי ביש לה תואר וורד או צורת אונא דבאין לה תואר וורד הוה ליה יתרת מקמא אלא ש"מ הדר ביה וסובר כל מקמא כשירה אלא מגבה טריפה ואין לומר דמעשה דרב אשי בשתים היה והכשיר אלמא יתרת מקמא לאו כלום הוא וכשירה דא"כ מנא ליה להר"מ ז"ל להכשיר באין לה וורדא כלל שכך כתב בפ' הנזכר שם. ומנא אמינא לה מהא אין ראי'. ומיהו י"ל שסובר דודאי בהמות שלנו לא נשתנו משלהם ורובן יש להם וורד ורב אשי שרצה להטריף שתים מצא בה והכשירוה וע"כ באין לה אחת כשירה דאל"ה הוה כל יתר נטול דמי וטריפה אלא ודאי כל שחסרה הוורדא כשירה אלא דא"כ מנא ליה להכשיר יתרת מקמא דהא אמרו לי' טבחי וקרי ליה עינונתא דוורדא משמע דוקא כה"ג ולא בע"א ואין להאריך:

שוב ראיתי שדברי ב"י המה כפשטן מדאמר ולא אמרן אלא מגוואי אבל אגבה טריפ' ולא אמר אבל בשמאל או בימין ושינתה מקומ' טריפ' דנהי מטעם חסרא הוורדא כשירה מ"מ הוה לי' יתרת שלא בדרי דאונא דכל חיוי ברייתא אית להו מצד ימין במקום הראוי לה אלא ש"מ יתרת מקמא כשירה ולפי' הב"י בגמרא דהדר ביה ממה דהוה אמר ביני ביני טריפה א"ש דס"ד דרב אשי למטרפה דהוא סבר יתרת מקמא טריפה אמר ליה רב הונא בר אויא דעינונתא דוורדא קרי ליה וה"ה דה"מ לומר יתרת מקמא כשירה דלית הלכתא כרבא אלא עדיפא מיני' קאמר שכן דרך רוב הבהמות אבל לפי' הב"ח בגמרא שפי' ביני ביני היינו מגבה דוחק קצת מה שרצה להטריף רב אשי ועיינתי אח"כ בב"ח וכתב דר"א רצה להטריף דסובר מקמא נמי ביני וביני הוא או דשאני וורדא יע"ש ואם נאמר דחסרה הוורדא טריפה אפשר לומר דר"א בב' הוורדות היה המעשה ורצה להטריף מטעם כל יתר כנטול דמי ואמר רב הונא בר אויא דכל חיוי ברייתא הכי אית להו שדרכם בכך ולעולם יתרת מקמא כשר אף לפי דעת רב אשי והא דאמר וה"מ דקיימא בדרי דאוני לאו דווקא אלא אף מקמא כשירה ומיהו להר"מ לא מצינו לומר כך דאיהו סובר חסרה הוורדא כשירה אלא למנהגנו שאנו מטריפין חסרה הוורדא וב' וורדות נמי טריפה ויתרת מקמא כשר שמעשה דרב אשי היה בב' וורדות מרוחקין זה מזה ורצה להטריף ר"א ואמרו ליה דז"א דלא הוה חסרה הוורדא כיון שהן מרוחקין זה מזה ועיין ט"ז סי' ל"ה וש"ך שם ס"ק י"ז יע"ש ודעת הגאונים שמכשירים בין חסרה הוורדא ובין נמצא ב' וורדות י"ל היינו שעומדות שתיהן במקום א' דהוה יתר כנטול אבל מרוחק אפשר הוה יתרת ובי"ד אבאר:

דף מז:

תוספות ד"ה אבל אגבה כו' לצד שמאל טריפה היינו מטעם יתרת מקמא ולא מחמת חסרה הוורדא דהא סיימו לעיל דעמא דבר כרש"י ועוד מדהביאו ראי' מרש"י מב' וורדות ש"מ מטעם יתרת אתינן עלי' ולא מטעם חסרה דהא לרש"י כשר בחסר' הוורדא אלא מטעם יתרת מקמא אם שינתה מקומה הראוי לה כו':

ובד"ה אפי' כטרפא דאסא כו' התחתונה שהיא עליונה כו' ר"ל כשהיא תלויה ברגליה הוה התחתונה העליונה כשהיא הולכת או כשאוחז אדם בקנה ומה שסיימו אבל אם היא פחותה מטרפא דאסא נראה לאבי העזרי דכשירה אף דפשטא הוא דהא קאמר כט"ד דל"ת לאו דוקא הוא קמ"ל דכל שיעורי חכמים כך הוא בפחות משהו כשירה ועיין רא"ש בשמעתין ואין צורך לדחוק דלא תימא מטעם חסרה הוורדא אתינן עליה ולזה אמר אבל מגבה אפילו כט"ד טריפה דסופו להתחכך אף שינתה מקומה הראוי ובפחות גם כן טריפה ואצ"ל הוא דחסרה הוורדא ואף במקום הראוי אם חסרה מט"ד טריפה כמבואר סי' ל"ה בט"ז ובש"ך בשם האגור ובתב"ש ומש"ה אמר אפי' כט"ד לאשמעינן הא מלתא דאם פחות' מט"ד אף מקמא טריפה ואין צורך לזה ובטעם מגבה דטריפה, אם נאמר מטעם יתרת פשיטא פחות מט"ד כשירה דלאו יתרת הוא ואם נאמר דלא הוה יתרת שאפשר הוורדא לפעמים עומדת מגבה אלא שסופו להתחכך ג"כ דוקא ט"ד הוא דסופו להתחכך ולא בפחות משהו דכל שיעורי חכמים כך הם:

גמ' אמר רפרם האי ריאה דדמיא לאופתא כו' לרש"י אין כאן כ"א שלש מחלוק' או דמיא במראה לעץ והיינו חזותא ונפיחא או במשוש היד קשה כעץ והיינו נשתא או פחיזא וא"ד דלית ליה חתיכא דאוני דה"א ע"כ לא אסר רבא אלא בחסר אונא אחת אבל כשכל הריאה אחת ה"א דלא קמ"ל דלא אבל הר"מ ז"ל פי' נפוחה שמצאה נפוחה כמו בחיי' טריפה יע"ש:

ע"ש דאמר ר"ח האי שחור אדום הוא אלא שלקה ר"ח לענין דם אמר כפירש"י דהוה דם נדה דאי לענין טריפות לא שייך לומר אלא שלקה אלא הכי הוה ליה לומר האי שחור לקותא היא אבל אם נאמר אדומה גופא טריפה כדאמר לעיל ל"ש וטריפה וההיא דהכא שאני דמתלבנת ע"י נפיחה או דשאני מאדומה כמ"ש הרשב"א ושאר מפרשים א"כ א"ש כאן האי שחור אדום הוא אלא שלקה אח"כ וא"כ עיקר הפסול שהיתה אדומה ביותר לכתחלה דסימן הוא כך כיון שנעשה אח"כ שחור ורש"י לשיטתיה לעיל ועיין במהרש"א לעיל דף מ"ו ע"ב בתו' אוכמי אוכמי כו' יעוין שם היטב:

אמר רבא אטום בריאה מיתינן סכינא כו' עיין בי"ד אי קרעינן במקום סמוך למקום האטום ושם אין קפידא אי חותכין גם הבשר או על מקום האטום ממש צ"ל שקורעין הקרומים לבד ולא שיחתוך ג"כ הבשר דאל"כ שמא במקום החתך היה עיקר האטום יע"ש ומדברי רש"י שכ' מניחין על אותו אטום רוק אז גילא משמע כפי' השני שכתבנו:
אמר עולא אמר ר"י ריאה שנשפכה כקיתון כשירה מה שפירש"י וחסרון הוא היינו שבשר הריאה ספוגית הוא ובנמסה כמים הוקטן שיעורה ולית בה כשיעור הקדום וחציה ריקנית ומה שפי' כן משום הא דמקשה אלמא חסרון מבפנים לא שמיה חסרון דהיינו משום שחצי' ריקנית דאי משום שנמס בשר הריאה דלמא לא הוה חסרון בכך כיון דמ"מ איתנהו למיא דידה והא דלא משני ריאה שחסרה היינו מבפנים וכדר"נ ריאה שנמוקה וקרום קיים כשירה עד כדי רביעית ולא יותר דמתני' סתמא תנן ולא פי' שחסרה שיעורו בכמה והא דיש חילוק בין נשפכה כקיתון ובין נימוקה הנה נימוקה פירש"י שנתרוקנה מאליה והלך הבשר לאיבוד ומש"ה כי יש חלל יותר מרביעית טריפה משא"כ בנשפכה כקיתון שהבשר נמס למים אף שתחזיק יותר מרביעית כיון שהבשר עדיין בעולם אלא שהיה למים כשירה ובישו"ש סימן מ"ב כתב שצ"ל שגרע נימוק במקום א' מנשפכה כולה כקיתון י"ל בב' פנים או כרש"י ז"ל או כפשוטו דנימוקה במקום א' והיו למים והריאה ספוגית ומחמת זה נשאר מקום הריאה ריקן רביעית הוה טריפה ובנשפכה כולה כשירה הוה וה"ה ברובא כשירה וביורה דעה סימן ל"ו אבאר בזה באורך מה שיש לעיין בזה:
ובתו' ד"ה אבל נקב שיש חסרון כו' דא"כ הוה ליה לשנויי הכי עכ"ל עיין בש"ך סי' ל"ו ואין ראיה מדלא משני כאן חסרה ולאחר נפיחה אינה עולה דא"כ אמאי סתם לן במתני' והוה לן לפרושה ואינו עולה בנפיחה וכן כתב הת"ח בכאן יע"ש ומיהו אין זה נכון דמ"מ אמאי לא משני חסרה דמתני' שנראה החסרון מבחוץ לאחר נפיחה והא דלא מפרש במתני' כן דמלתא דפשיטא הוא דמתני' בהכי איירי דאי שעולה לאחר נפיחה ונראה שלימה לאו חסרון הוא דבהמה בחיי' הריאה נפוחה וכל מה שמשערינן כשהיא נפוח' משערינן ומלשון התו' שכתבו עולה בנפיחה ולא כתבו שתעלה בנפיחה משמע לכאורה אקמט קאי:
הרשב"א בחדושיו הקשה דעולא אר"י ריאה שנשפכה כקיתון כשירה מי גריעא מהא דהעלתה צמחין לקמן מ"ח א' דר"י לא סבירא ליה להיתרא ותי' שאני התם שהן בין עור לבשר חיישינן שמא ניקב קרום הריאה יע"ש משמע מדבריו דאין חילוק בין נימוקה כולה או מקצתה אלא ריאה שנתרוקנה ולא נשאר כלום הוא דביותר מרביעית טריפה:

דף מח.

גמרא אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן ריאה הסמוכה לדופן אין חוששין לה יש בכאן פירושים רבים והנני מבארם אחת אל אחת בעזה"י:

הפירוש הא' הוא פירש"י ז"ל בשמעתין דר"נ משוה מדותיו דאי ליכא ריעותא לא בריאה ולא בדופן תלינן בדופן והיינו לפי שיטתו לעיל בהני תרתי אוני דסריכן להדדי דטעם סירכא הוא מחמת נקב ומש"ה אין פסול כ"א בשסרוכה לב' מקומות שהנקב פוסל בהן אבל כאן שראש הא' בדופן תלינן ריעותא בדופן או מחמת דרוב בהמות בחזקת כשרות הן ואף שזה יצאה מכלל הרוב שהרי יש ריעותא מ"מ אמרינן דלית כאן ריעותא אלא המכה בדופן ומשם באה הסירכא או מחמת ס"ס שמא מן הדופן ואת"ל מן הריאה שמא לא ניקב אלא קרום העליון לחוד ומחמת זה באה הסירכא וכה"ג כתב הרשב"א בחדושיו בב' אוני דסריכן להדדי בסירכא תלויה להתיר מס"ס והבאתיו לעיל ובין בסירכא ריעותא בריאה ובדופן תלינן מהנהו טעמי' דכתיבנא בסמוך ולא אמר חוששין אלא באיכא ריעותא בריאה ולא בדופן שאז נראין הדברים מחמת הריאה באה הסרכא וא"ת בליכא ריעותא בשניהם או באיכא ריעותא בשניהם אמאי כשירה כיון דמיירי שלא במקום רביתא כדמסיק בסמוך בשמעתין וא"כ נימא דסופו להתפרק ויהא נקב הא ליתא דע"כ לא כתב רש"י לעיל שלא כסדרן שסופו להתפרק וטריפה היינו קרום מחמת מכה סופו להתפרק ושאר הנקב כמו שהי' משא"כ כאן אם תתפרק יתפרק מצד הדופן ששם המכה לא מצד הריאה מאחר שאנו תולין שמדופן מקום חיות' של סירכא ומצד ריאה תשאר שלימה ומדאמר ר"נ העלתה צמחין חוששין וכן מר' יהודה משמיה דאבימי אמר אחד זה ואחד זה חוששין היינו חוששין לבדוק ולא טריפה וודאית ובבדיקה מתכשרא. הן אמת דר"נ איכא למימר חוששין וצריך לראות אם יש מכה בדופן ואם לאו טריפה וודאית אבל אבימי דאמר חוששין ואמר רבא היכי עבדינן והיינו דקשיא ליה מדאמר חוששין משמע בדיקה מהני וע"ז אמר דמייתינן סכינא דתליש פומא משום דצריך אח"כ בדיקה אם עולה בנפיחה ואי איכא ריעותא בדופן כשירה בלא בדיקה ובין אי איכא ריעותא בריאה או לאו דאבימי לא משוה מדותיו דאי ליכא לא בריאה ולא בדופן תלינן בריאה ובבדיקה מיהא מתכשרא דהכי משמע חוששין כו' ואי איכא ריעותא בריאה ודופן אמרינן מסתבר שמדופן באה הסירכא ששם לחותו רב ומשם היה וא"צ בדיקה ולא צריך בדיקה בנפיחה אלא כי ליכא ריעותא בשניהם צריך לנפחה ואפשר בפושרין היא ולא גרסינן ואי ליכא מכה בדופן מחמת ריאה וטריפה ואף דלא מפקי זיקה אלא ה"ג ואי ליכא מחמת ריאה היא, ותו לא והיינו דבדיקה צריך אם אינה מבצבץ ובדיקה זו שאנו אומרים אם היה

נקב בריאה מסתמא לא היה נסתם לגמרי ותלינן המכה בדופן וכשירה ומדאמר מייתינן סכינא דחליש פומא מוכח זה דאל"כ דחליש פומיה למה לי איכ' מכה בדופן אף דאיכא בריאה כשירה וא"צ בדיקה דרב נחמיה פליג ואמר בדוק בפושרי בין דאיכא מכה בדופן ובין דליכא כמו שאבאר בסמוך אבל מר יהודא משמי' דאבימי סובר כי איכא רעותא בדופן לא צריך בדיקה כלל א"כ למה לי חליש פומא אי איכא ריעותא בריאה ודופן כשירה בלא בדיקה אלא חליש פומא כי ליכא ריעותא בדופן ואף כי איכא בריאה מהני בדיקה זו לקול' ורב נחמיה בדיק לה בפשורי ולהחמיר ואף כי איכא ריעות' בדופן ולא בריאה ובין ליכ' בדופן ואיכ' בריאה סמכינן אבדיקה זו בין להקל ובין להחמיר ולפ"ז לא יהיה שוה אתון אהא מתניתי דהיינו לחומרא אנן אדרבה מתנינן לה דהיינו לקולא להכשיר בבדיק' זו ומ"ש רש"י ז"ל העלתה צמחין סביב סמיכתה לדופן לאו דאי במקום סמיכתה לדופן הוה טריפ' מטעם תרתי לריעותא ז"א חדא דתרתי לריעות' הוה חומרת אחרונים ולא נזכר בתלמוד כלל סירכא מתוך בועה ועוד דמאן לימא לן דריעותא הוה דאנו תולין שהסירכא מדופן הוה ונסתבכה לריאה ואין כאן תרתי לריעות' אלא רבותא כתב אפי' סביב סמיכותה לדופן חוששין מיהת:

הפירוש הב' אם נאמר דרב נחמיה בדיק לה בפשורי אתא לפרש הא דרבין בר שבא דאמר מייתינן סכינא דחליש פומא איכא למימר דע"כ מכשירין לה כי איכא ריעותא בדופן ואף כי איכא מכה בריאה דאבימי לא משוה מידותיו וכמ"ש לפי' הא' אלא ע"י בדיקה דווקא כדרב נחמי' דבדיק לה בפשורי ואאיכא ריעותא בדופן הוא דמהני בדיקה אבל כי ליכא מכה בדופן אף דליכא בריאה תלינן בריאה וטריפה וה"ג אף דלא מפקא זיקא טריפה דמסתבר יותר לתלות בריאה מדופן וסכינא דחליש פומא להכי הוא אי איכא מכה בדופן בדיקה מיהא בעי ולהחמיר ורב נחמי' מפרש להא דרבין בר שבא וכדכתיבנא אבל העלתה צמחין לרב נחמן או לא העלתה צמחין לאבימי כי ליכא מכה בדופן לא מהני בדיקה ורב נחמן דאמר חוששין היינו לראות אם יש מכה בדופן. אבל מדברי רש"י ז"ל ד"ה ה"ג בשלמא הכא תלינן בדופן ולא גרסינן איכא ריעותא כו' משום לדידיה בין באיכא ריעותא בדופן ובין ליכא ואף העלתה צמחין מהני בדיקה בין להקל ובין להחמיר ומיני' לרבין בר שבא אי איכא מכה בדופן אף בדיק' לא צריך אבל לפי' השני גרסינן לה שפיר דדוקא אי איכא ריעותא בדופן הוא דמהני בדיקה להחמיר דמדינא א"צ בדיקה אבל כי ליכא מכה בדופן ומכ"ש העלתה ריאה צמחין דלא מהני בדיקה וטריפה בכל ענין דוקא להחמיר בדיקה זו ולא להקל דלא הוה:

הפירוש הג' הוא פי' התוס' ד"ה מייתינן ובד"ה רב נחמי' בדיק לה בפשורי יעוין שם והוא דאם נאמר דסרכא בלא נקב באה אלא שטריפות הסירכא שסופו להתפרק ואף מחיתוך לגב טריפה מהראוי וכ"ש מריאה לדופן שלא במקום רביתא דראוי להטריף וסופו להתפרק שלא במיצר החזה ויהיה שם נקב אלא דרב נחמן אמר דתלינן שמצד הדופן תתפרק לא מצד הריאה וכשירה אבל העלתה צמחין ואפשר דהיינו במקום דיבוקה לא סביב חוששין שמא מצד הריאה תתפרק מאחר ששם ריעותא דצמחין והאי חוששין ודאי הוא ואף בדיקה לא מהני ומ"מ שייך שפיר לשון חוששין דספק טריפה הוה לא ודאי דשמא תתפרק מצד הריאה או מצד הדופן וספק הוא דהוה ומר יהודה משמיה דאבימי אמר א' זה ואחד זה חוששין לה שמא מצד הריאה תתפרק אלא מייתינן סכינא דחליש פומא ואי איכא ריעותא בדופן תלינן מחמת הדופן סירכא וכאן נסתבכה בריאה ומדופן תתפרק לא מריאה ואי לא טריפה בין העלתה ריאה צמחין או לאו דאבימי משוה מידותיו כמו רב נחמן ודוקא היכא דאיכא ריעותא בדופן ולא בריאה הוא דכשירה לא בע"א וחליש פומא הוא להחמיר ולהצריך בדיקה אף כי איכא ריעותא בדופן ולא בריאה אבל כי ליכא ריעותא בשניהם לא מהני בדיקה דטעמא דסופו להתפרק ומה בדיקה שייך להקל ומ"ש התוספות אאיכא ריעותא בדופן כפי' הקונטרס לאו לגמרי דלרש"י אף כי ליכא ריעות' בדופן ואף כי בריאה איכ' אפ"ה מהני בדיקה כדכתיבנא לעיל ומוכרח ג"כ ממ"ש רש"י ד"ה ה"ג הכא תלינן בדופן ועכ"פ כי ליכא בשניהם ריעותא מהני בדיקה זו ולתו' דוקא כי איכא ריעותא בדופן ולא בריאה הוא דמהני בדיקה ולא בע"א. ורב נחמי בדיק לה בפשורי ולהחמיר ולפרש בא ארבין בר שבא הא דמייתינן סכינא דח"פ כדי לבדוק הריאה שמא בתוך כך שהיתה דבוקה נפרקה קצת מצד הריאה ויהיה נקב ומ"מ להחמיר מהני בדיקה ולא להקל דלא מהני דאי רב נחמי' יפלוג אדרבין ואבימי אם כן לאבימי כי איכא מכה כשירה בלא בדיקה וח"פ למה לי אי ליכא מכה בשניהם או בתרווייהו איתא א"כ בדיקה זו להקל וליתיה דמה בדיקה שייך אלא גרסינן ואי לאו טריפה ואף דלא מפקא זיקא ולפ"ז הא דאמר היכי עבדינן אין מיושב שפיר דמה קשיא ליה היכי עבדינן אימא כי איכא מכה כשירה ואי לאו טריפ' כיון דחוששין הוא שייך אף אטריפה ודאי דהא אמר אחד זה ואחד זה חוששין ובאיכא ריעותא בשניהם לא מהני בדיקה וטריפה ה"ה בליכא בתרווייהו אימא כך אבל לפי' א' וב' א"ש דקשיא ליה היכי עבדינן דחוששין משמע ספק ולא ודאי ויש תקנה ומש"ה פריך היכי עבדינן. ואין לומר דרב נחמיה פליג ואמר אף כי ליכ' בשניהם או דאיכא בתרווייהו תלינן בדופן כרב נחמן ולהחמיר סבירא ליה דצריך בדיקה דא"כ מלתא דרב נחמיה תיכף לבתר מלתא דרב

נחמן הוה לאתויי ואין זה ראיה דמש"ה סדרוה בתר מר יהוד' משמי' דאבימי משום דבין כי איכא מכה בדופן ולא בריאה ובין בשניהם או ליתא בשניהם הוה מצריך בדיקה ואי הוה מלתיה אדרב נחמן הייתי אומר דלא קאי כ"א אליכא בשניהם ריע' אבל כי איכא בדופן ולא בריאה אף רב נחמיה לא מצריך בדיקה להחמיר ולכך אמר מלתי' בתר הא דאבימי ועיין:

הפירוש הד' הוא דאיכא למימר דרב נחמי' לא קאי כ"א אליכא ריעות' לא בריאה ולא בדופן דחוששין להחמיר והי' בודק בפושרין להקל ומש"ה א"ש אתון אהא מתניתו לה כו' דבין אהא ובין אדרבה בדיקה זו להקל ואי איכא ריעות' בדופן ולא בריאה או אפשר אף בשניהם א"צ בדיקה ואי כי ליכא בשניהם צריך בדיקה ול"ג ואי לא טריפה אף דלא מפקא זיקא ורב נחמיה מפרש לה לסכיני דח"פ למה א"ת אי איכא ריעות' בדופן כשירה בלא בדיקה אלא כי ליכא בשניהם או איכא בשניהם מהני בדיק עכ"פ במי' פושרי' וסובר אין סירכא בלא נקב אלא כל סרכא שסתמה כל הנקב כשירה היא דהא דקרום מחמת מכה אינו קרום אינו אלא כשאין להקרום חיזוק רק במקום המכה לא כשראש השני נסרך למקום נאמן וקיים אלא שמא לא נסתם כל הנקב ולכך הי' בודק לו ואמר אתון אהא מתניתו אנן אדרב' מתניתן לה ותרווייהו לקולא ופריך בה הכי השת' בשלמ' הכא סגי בבדיקה דאנו תולין מצד הדופן תתפרק משא"כ התם דבכ"מ דתתפרק טריפה ויש ליישב בע"א ויש עוד פי' ופי' הר"מ ז"ל ובי"ד אבאר:

ובתוס' ד"ה והוא דסביך בבישר' פי' נאחז ומסובך היטב כו' וכן נראה כו' משמע דלר"נ לא בעי סריך וסביך עכ"ל לכאורה הא דלא במי לא סריך וסביך הוא מדחזינן דמותיב ר"נ אדידיה ואמאי לא משני כאן בלא סביך דריאה הסרוכ' לדופן משמע סריך לחוד אע"כ דרבינא פליג עם רב נחמן ולרב נחמן אף דלא סביך ואם כן אית לן לומר אף דלא סריך דמהיכא תיתי. וזה אינו דמהיכא תיתי לעשוי מחלוקת רחוקה בין ר"נ לרבינא ונאמר דלר"נ סריך מיהא בעינן כו' גם מ"ש עוד וכן נראה כו' הוא לדחויי דרבינא לא מפרש דברי:

ר"נ מ"מ לא מוכח דר"נ לא בעי מיהת סריך לפי' מהרש"א ע"ש ולפי' מהר"מ מלובלין ג"כ יע"ש אבל נראה לומר דאי לר"נ בעי סריך א"כ מאי פריך ומי אמר ר"נ הכי ומאי קושיא והא ר"נ חוששין קאמר ולשון חוששין משמע ודאי שפיר חוששין וצריך בדיק' ומש"ה אמר העלתה צמחין חוששין שמא עדיין לא נסתם נקב הריאה וצריך נפיחה לראות אם נסתם הנקב מחמת הסירכא מכל וכל וחותכין את בשר דופן הסירכא ונופחין כיון דסריך מיהת בעינן גם לרש"י פי' דסביך בבישרא בעינן ולא בעינן בצלעות ולעיל

פי' ריאה הסמוכה לדופן דבוקה בצלעות א"כ לא הוה פריך מידי אי רבינא בא לפרש דברי ר"נ אלא דפליג רבינא על ר"נ כו' ולכך פריך דרב נחמן אדידי' כו' וכמ"ש התו':
גמרא זהו פסול החוזר להכשירו לאו למעוטי כה"ג לא למעוטי מחמת מכה עכ"ל זהו לאו דוקא דאיכא נמי סביך בדופן דהוה סתימה דלאחר מכן וכשירה והא דמהני שיש ב' סתימות הדופן והקרום ועוד דקרום הולך ומתחזק במקום שסריך לדופן ודומה לסרכא כסדרן דכשירה והכי נמי דכוותי' שהן במיצר החזה:
העלתה צמחין כשיר' והא דאמר לעיל חוששין היינו בסרוכה לדופן כפי' התוס' ולאו מטעם תרתי לריעותא אלא שאנו תולין שהסירכא מחמת הריאה באה ויש שם נקב משא"כ אם אין צמחין אנו תולין סירכא זו בלא נקב ותתפרק מצד הדופן או דבהעלתה חוששין שמא תתפרק מצד הריאה ואין דומה למ"ש בי"ד סי' ל"ו סרכא מתוך בועא דטריפה מטעם תרתי לריעות' ושם אבאר באורך בעז"ה ובהא דבועא בריאה כשירה הר"מ ז"ל הצריך ג"כ בדיקת הסמפון כו' ולא קשיא הא דהני רבנן דמייתי לקמן דחזי דקיימי כדי כנדי ולא אמר ולא מידי להר"מ ז"ל בלא"ה צריך לומר דבדיק אם הם עכורין או סרוחין ועיין בי"ד סי' ל"ו ול"ז והרשב"א בחדושיו כאן כתב דא"צ בדיקת הסמפון ולא דמי לנימוקה כולה אבל בועא בין עור לבשר לא עכ"ל הנה התחיל במחלוקה דנימס כולה והכי שאני דלא נימס כולה וסיים דגדילות בין עור ואין שם רקבון בשר כלל ואף נימס מקצת ליכא ועיין ש"ך סי' ל"ו ול"ז ס"ק כ"ח יע"ש היטב ואפשר דהרשב"א ז"ל תרתי קאמר וכמה שכתבנו בזה:

דף מח:

גמרא אתמר מחט שנמצאת בריא' כו' דכ"ע חסרון בפני' לא שמי' חסרון עכ"ל במחט שנמצאת בריא' שלימה עסקינן ונפחוה ואין הרוח יוצא ממנה וכפירש"י ומסיק לכ"ע חסרון מפנים לא שמי' חסרון דליכא למימר שמי' חסרון דא"כ קשיא דר"י אדר"י דלעיל אמר ריאה שנשפכה כקיתון כשירה דחסרון בפנים לא שמיה חסרון אלא שאין זה מספיק דשאני התם דהבשר נמס והיה למים מש"ה לא שמיה חסרון דחסרון זה לא הוה אלא מחמת שהריאה ספוגית וחלולה וכשנמס נתמעט הכמו' ומש"ה אף ביותר מרביעית כשר ובנתרוקנה מאליה דהיינו ריאה שנימוק' יותר מרביעית טריפה וכבר נתבאר זה לעיל יע"ש וא"כ הכי נמי שהחסרון הוה מחמת המחט שהעלה חלודה ונפסד הבשר אפשר חסרון כי האי דהבשר נפסד מן העולם אף ר"י מודה דהוה חסרון ואף בפחות מרביעית ולעיל אה"נ דה"מ לשנויי חסרון דמתני' שחסר הבשר לגמרי ולזה כתב ה"ג

דכ"ע לא שמי' חסרון דאי שמי' חסרון בכה"ג א"כ מ"ט דר"י דמכשיר בכה"ג ריאה שנמצאת בה מחט אלא ע"כ גרסינן להי"פ ועיין ברש"י:

ע"ש והא ר"נ ההיא סמפונא דריאה דאינקב טריפה ההיא לחבירו אתמר מפי' מהרש"א אהא דלעיל מחט שנמצאת בריאה כשירה מצינו לומר בסמפון דריאה יע"ש אמת שכן הביא הב"י בסימן ל"ז בשם בעל העיטור למאן דגריס לעיל דכ"ע שמיה חסרון דלא תקשי קושית רש"י דהמחט אוכלת הבשר שסביבותיו דנמצא בסמפון והיינו בסמפונות קטנים דריאה נמי מצינו לאוקמי' אלא דקשיא תינח לשי' התו' ד"ה דלמא אי הוה ריאה דלא חיישינן דלמא דרך הוושט אלא שמא אנקבה ריאה וחזרה המחט לאחורי' וכאשר פי' דעת התו' מהרש"א ומהר"מ מלובלין וכל הפוסקים וכמו שאבאר לקמן באורך בעזה"י א"כ א"ש דלעיל ה"א דמשתכח בסמפוני הריאה ומספק לא מחזקינן ריעות' דלמא ניקב סמפון וחזרה לאחורי' משא"כ עכשיו דאמר בחיתוכ' טריפה שנמצאת ג"כ בסמפון ואפ"ה חיישינן שמא ניקבה לחוץ הריאה א"כ אף בשלימה מה מהני נפיחה ובדיקה דלמא ניקב הסמפון וחזרה לאחורי' ומש"ה פריך כאן משא"כ לשיטת רש"י ז"ל דפרי' דרך הוושט לבלוע וכל זמן דא"א בבדיק' מטריפין לה א"כ מאי קושיא דלמא הכי מיירי שנמצא בסמפוני הריא' אלא שאנו חוששין שמא בחוץ מדרך הוושט נכנסה דאזלינן בתר רובא כדבעינן למימר לקמן באורך אם כן כשהריאה שלימה לקמן ונפחוה כראוי כנראה מפירש"י ד"ה מחט שנמצאת בריאה ואין הרוח יוצא ממנה כו' והיינו ע"י נפיחה א"כ חזינן שדרך הקנה נכנסה ולשמ' נקבה הסמפון לא חיישינן מספק ומאי פריך כאן גם מפירש"י ד"ה כשירה כו' נהי דרך הסמפון נכנסה הרי לא בסמפון נמצאת ע"כ נוקבה ואין מוכרח זה לומר דלא בסמפון נמצאת (ועיין בשיטה א' ושם אבאר דאין ראי' מחסרון מבפני' יע"ש) ולזה יש לנו לומר דנהי דמחלקינן בין ריאה לכבדא דהתם בקופא א"א לינקב שהבשר הכבד עב וקשה ובשר הריאה רך וספוגית ואפשר בקופה לנקב הבשר כמו שאבאר לקמן באורך מ"מ סמפוני הריאה סובר רש"י דדמיא לבשר הכבד דסמפוני הריאה ודאי דקשין הם כמו בשרא דכבדא אצל הקופה וא"כ פריך שפיר מדלא מפליג בין קופא לבר או קופא לגיו ש"מ דנמצאת בבשר הריאה דאי בסמפוני הריאה אף בקטנים נחזי אי קופה לבר ר"ל לצד חלל הבהמה טריפה שמא דרך הוושט נכנסה ואי קופא לגיו לצד סמפון הריאה כשירה אף בחתיכא דודאי דרך סמפון הריאה נכנסה דאי בחוץ היאך נכנסה לתוך סמפון הריאה שהוא קשה יותר מן בשר הכבד אלא ע"כ בנמצאת המחט בבשר הריאה ומש"ה אף בקופא לגיו לצד סמפון הריאה טריפה מתוך שבשר הריאה והקרומים רכים הם ושמא דרך הוושט נכנסה ומש"ה דייק מיני' שפיר דאלו איתי' ריאה

שלימה הוה כשירה הא אינקב הסמפון טריפה ומשני ההיא לחבירו אתמר דטריפה אבל לבשר כשר:

מה שהקשה מהרש"א ז"ל אי ס"ד אף לבשר טריפה תקשי ליה מתני' ר"ש אומר עד שתנקב לבית הסמפונת משמע לבשר כשר יע"ש ור"ל למה לי דניקב הריאה בחוץ עד הסמפון הגדול אף בניקב סמפון הגדול לחוד טריפה ומשמע ודאי לר"ש בעינן שינקב גם הסמפון לא עד ולא עד בכלל וה"ה דקשיא מאי איריא סמפון הגדול אף סמפונות קטנים דינא הכי כו' לפי דעת המקשה ואפשר לומר דמתני' איירי בנקב שאין בו חסרון ומשום הכי אין טריפה אלא עד שתנקב לבית הסמפונת ואלו אינקב הסמפון לחוד כשר כה"ג דבשר הריאה שהוא רך נכנס בתוך הנקב וסותמו משא"כ במחט שבשר סביב אוכלת המחט סביב ולית מידי למסתם ואפ"ה משני ההיא לחבירו אתמר ובי"ד אבאר:

והנה ראיתי לפרש שיטת כ"א וא' בעזה"י על מכונה ואתחיל בשיטת רש"י ז"ל:

השיטה הא' הוא שיטת רש"י ז"ל והוא דודאי כל דרך הנבלעי' דרך הוושט הוא ורובא דאורייתא מש"ה כי ליתא לריאה לפנינו או שחתכוה וא"א למבדק חיישינן שמא דרך הוושט בא ונקבה לריאה ואף אי נפחינן להאי חתיכ' ע"י קש וכדומה שנמצאת בה המחט ולא מפקא זיקא אפ"ה טריפה חיישינן שמא ממקום אחר נקבה ונכנסה שם ולא ספק טריפה אלא ודאי טריפה והאוכל ממנה לוקה דרובא הוה מן התורה ודווקא אי איתא לריאה קמן שלימה ונפחוה ולא נראה נקב אנו אומרים דרך הקנה נכנס שזה רחוק לומר שקרום עלה ונסתם והא דבוושט לעיל מ"ג ע"ב דחיישינן שמא קרום עלה ונסת' דשכיח לאיסורא טפי מלהיתרא כמו בספק דרוסה דשכיח לאיסורא טפי וה"נ שכיח טפי דרך הוושט צריך לומר דרש"י סובר כפי' שכתב לעיל ואני שמעתי הבריא ניקב כמו וברא אתהן בחרבותיהן כו' ושאני וושט דא"א למבדקי' אבל למיחש שמא קרום עלה ונסתם לא חיישינן ומש"ה כשירה ואין חילוק בין קופא לבר או קופא לגיו וקופא לבר לפירש"י הוא לצד חלל הבהמה ולגיו הוא צד סמפונ' רבה דריאה ודכבדא והיינו טעמא כיון שריאה שלימה ונפחוה ולא נמצא נקב אף קופא לבר ונמצאת בריאה שעברה הסמפון וע"כ אמרינן דאף בקופה עברה ונקבה הסמפון ואף דכתבנו דסמפון דומה לבשר הכבד לא אמרינן קרום עלה ונסתם נהי דרוב פעמים אין נוקבת הקופא לסמפון מ"מ במיעוט פעמים שנוקבת קופא לסמפון או יאמר שכח הדוחה בבהמה דוחה למחט חוץ אף דרך הקופא משא"כ בנמצאת בחיתוכא דריאה בקופא לגיו לא הוה טריפה אי נמצא לתוך הסמפון מי הביאו לשם וראשון עיקר ובי"ד סימן ל"ו אבאר בזה באורך בעזה"י. ובחיתוכא דריאה אין חילוק בין קופא לבר או קופא לגיו בכל ענין

טריפה דל"מ בקופא לבר טריפה אף בקופא לגיו דבשר הריאה רך הוא ואף בנמצא בסמפון טריפה דאף דסמפון דומה לבשר הכבד מ"מ כיון דא"א למבדקי' בנפיחה לריאה אמרינן דרך הוושט נכנס שכן רוב הנבלעין דרך הוושט הן ואיכא רובא לכאן ורובא דאין קופא נוקבת אלא מיעוטא הוה ספק השקול וספק טריפה כיון דנמצא בחיתוכא דריאה אלא שזה ליתא דאם כן בחתיכא דכבדא אמאי כשירה בקופה לגיו והא התם א"א בבדיק' ולא אמרינן כיון דאיכא רובו שדרך הוושט נבלעין ורובא שאין קופא נוקבת הוה לה ספק השקול ובדאורייתא לחומרא אלא צ"ל דכיון דא"ל הכי וא"ל הכי אוקמינן בחזקת היתר מחמת רובא ואף אי נאמר דריעות' דמחיים לא מהני ביה חזקה כמ"ש ר"מ בסי' ל"א וסי' נ' יע"ש היינו בריעות' שנולד בבהמה מחמת חולי וכדומה וטעמא רבה איכא לחלק בהכי דיש לומר כמ"ש התב"ש בסי' כ"ט דאדרבה נאמר דרוב בהמות אין בהם מים בראש וזו יש לה מים מן המיעוט הוא יע"ש משא"כ כאן דכל חיוי ברייתא קוצי אכלן ומחטין דרכן לבלוע וכל מה שימצאו ואין כאן ריעותא שיצאה מהרוב דרוב בהמות בחזקת כשירות הן וחזקה טובה הוה דהיה להם מעיקרא מחמת רוב'. א"נ דאין דרך הקופה לנקוב כלל כ"א היכא דאוכלין ומשקין דחקוה ולא בע"א כדמסיק בהא דהמסס ובה"כ והא דפריך והא ר"נ ס"ל סמפון' דנקוב טריפ' ופירש"י דהא לא בסמפון' אשתכח דאם לא כן הוה לומר ההיא מחט' דאשתכח בסמפון' דריאה ולא בחיתוכ' דריאה דמשמע בבשר הריאה נמצאת המחט ושאני ריאה מכבד' וא"כ יש לראות אמאי לא הקשה לעיל בריאה שלימה וכדכתיבנ'. ואין לומר דכאן ע"כ לאו בסמפון' הריאה נמצאת מדמקשה ר' ירמיה מחסרון בפנים אלא בבשר הריאה הוה מעשה חדא דא"כ לעיל מנא ליה לרש"י דלא גריס דכ"ע חסרון מבפנים שמיה חסרון ובאשתכח בסמפון אלא ע"כ כמ"ש הב"ח סי' ל"ו על מה דאמרינן סמפון הריאה שניקב טריפה וס"ד אף בלא ניקב אלא מונח המחט בתוך הסמפון ואוכלת קצת סביביו יע"ש לדעת הר"מ וא"כ ע"כ גרסינן לעיל דכ"ע ע שמיה חסרון ואין ראיה מכאן ג"כ ועוד דלמא בסמפון ודיצא ביה ולא ניקבה מעבר אל עבר וכה"ג כתב בה"ג והביאו האחרונים והב"י סי' ל"ו אהא דלחבירו אתמר וא"כ רב ירמיה ודאי מטעם חסרון מבפנים הוה סבר למטרפה דבמקום שתחובה שם בסמפון במקצת נחסר שם מקצת וחסרון מבפנים שמיה חסרון לדעתו ואין ראיה מ"ש שניקבה כל הסמפון ויצאה לבשר הריאה ובין כך ובין כך סוף דבר הכל נשמע לשיטת רש"י ז"ל א של דברים כך הוא בריאה לא מפלגינן ן קופא לבר או קופא איו אלא בין שלימה לחתוכ' בשלימה אף קופא לבר כשר דבשר הריאה רך ובחיתוכ' אף קופא לגיו טריפה שמא דרך הוושט נכנסה דרוב הנבלעין הן דרך הוושט ונכנסה בקופא

בשר הריאה רכה ובכבדא בין שלימה ובין חתוכה אי קופא לבר טריפה ולגיו כשירה ולפי' זה י"ל מאי קאמר חזינן אי קופא לגיו כשירה ולבר טריפה מאי איריא לבר אף שאין יודעין חנייתה או בנמצאת מונחת לרחבה בעובי הכבד כמ"ש הב"י בסי' מ"א שאם נמצאת ביושר כו' יע"ש נמי היה לנו להטריף דרוב דרך וושט הן נבלעין ואין לומר לגיו כשירה ולבר ודאי טריפה וביושר ספק טריפה אמאי נמי ודאי ליהוי דרובא הוה ולילקי נמי לילקי כמ"ש לעיל דאין לומר דיוקא דסיפא לאו דוקא הוא כיון דאיכא למטעי ולהקל הוה למידק בלישניה ובקטינת' בכל ענין טריפה כיון דאיכא ספיקא ורוב הנבלעין כו' ולשיטת רש"י לאו דוקא הוא דכי פיה יצאה לחוץ הוא דמפליגינן כן קופא לבר או לגיו אלא רבותא קאמר לא מיבעיא בטמונה תוך הכבד אנו רואין אם קופא לבר או לגיו אלא אפי' ביצאה המחט לחלל הגוף כשירה דלא דמי לקמן בקוץ עד שתנקב לחלל דהתם בכח משא"כ הכא כמ"ש הרשב"א והר"ן בחדושיהם יע"ש ומ"ש רש"י והלכה כר"י דקים ליה ר"א ורב אשי אי קופא לבר כו' נ"ל הכי פירושא כיון דאי קופא לגיו כשירה אלמא אמרינן כיון דאין הקופה נוקב ברוב' אמרינן דרך הקנה נכנסה ה"נ אית לן לומר כיון דלא חזינן ריעותא שנפחוה אית לן לומר דרך הקנה מלומר קרום עלה ונסתם שזה דבר רחוק אלא שיש לראות אי אמרינן ברוב פעמים אין קופא נוקב ומיעוטא מיתרמי דנוקב א"כ מה מקשה מהא דביה"כ אדרבה רוב נבלעין דרך וושט שם אבל המעיין שם יראה להדי' בפירש"י ז"ל דקשי' ליה נימא ניקב הוושט לא דנימ' בחוץ דרך דופן בהמה בא דאי הכי רובא דרך הוושט ורובא דאין קופא נוקבת אית לן לאוקמ' ברוב' דהיתר' או חזקה מחמת רובא או חזקה מבוררת טפי בשעה שנולדה לא היה המסס וביה"כ נקובות מחמת מחט כן נראה לי:

השיטה הב' הוא פי' הרשב"א ז"ל בחדושיו אליבא דרש"י ז"ל והוא דריאה וכבד' דין א' להם ובריאה שלימה נמי לא מכשרינן אלא קופא לגיו לא בע"א וזה שהביא רש"י ראיה דקם ליה ר"א בשיטה דר' יוחנן אלמ' גם בריאה לא מכשירין אלא בקופא לגיו ועוד כתב לשי' רש"י ז"ל בקטינת' ל"ש וכשי' ול"ג נקובי נקיב ואתאי והקשה הוא ז"ל וז"ל חדא בחלישת' אית לן לומר טריפה דרוב הנבלעין דרך וושט ועוד דלא חילקו כלל בריאה בין קופא לבר או לגיו ועוד בחיתוכ' דריאה למה אמר הם הכשירו שידעו מאיזה טעם היה לו לבדוק אי קופא לגיו או לבר ומיהו י"ל כיון דאשתכח בחיתוכ' לא היה יודע אי קופא לבר או לגיו עכ"ל ולזה היה נראה לומר דודאי רש"י ז"ל מודה דבריא' חיישינן שמא ניקב' המחט לחוץ וחזרה לאחורי' ונקובת הריאה במשהו וזה החילוק בין ריאה לכבדא אלא דבריאה שלימה אין אנו חוששין שמא ניקבה לחוץ כיון דנפחוה ומיהו אי

קופא לבר טריפה דע"כ דרך הוושט נכנסה ומ"ש רש"י שאין דרך הקנה כו' היינו לרבנן טרופאי פי' כן דמטרפי אף בקופא לגיו והיינו מהאי טעמא ומש"ה בחיתוכא דריאה טריפה שהרי חיישינן דלמא ניקבה וחזרה לאחורי' אלא שזה אי אפשר שהרי פירש דלמא אי הוה ריאה קמן הוה מינקבה שדרך הוושט לבלוע אלמא מהאי טעמא אתינן עלה ולא משום שמא ניקבה וחזרה לאחורי' ובקופא לגיו ליכא למימר הכי וקופא לבר אף בשלימה טריפה ויש לומר עוד דבריאה שלימה בין קופא לגיו או דחלישתא כשירה ואילו בחיתוכא דוקא קופא לגיו כשירה ולא בחלישתא ולזה אמר הם ידעו מאיזה טעם שהכשירו ואנו כו' דלמא אי הוה ריאה קמן כו' דרוב הנבלעין דרך הוושט הוא ומש"ה בחלישתא יש חילוק בין שלימה לחיתוכא ומעשה דחיתוכא בחלישתא הוה ומש"ה מקשה לי' והא הם הכשירו ומשני לי' כו' אלא שהוקשה לו להרשב"א ז"ל לשיטתיה שכתב לשיטת רש"י משמע דבחלישתא ל"ש וכשירה א"כ ההיא מעשה בחיתוכא דריאה לא בהכי איירי אלא דלא ידענא מנא ליה זאת לרש"י אמאי לא לרש"י בחלישתא ל"ש וטריפה אם לא שגירסתו היה ק ברש"י. אלא דיש לומר ממ"ש רש"י לקמן אבל דזיתא מיבזע בזע ולמאן דטריף כו' והא מאן דמכשיר בריאה טריף בהא דהוה דומיא דחלישתא ולפי מה שיתבאר בי"ד והפר"ח הביא קצת מזה דבמרה נמי אפשר למבדק ע"י נפיחה הוה א"ש דלמאן דמכשיר בריאה מכשיר נמי במרה ובי"ד אבאר ולע"ע לא היה ספר הפר"ח ת"י. אמנם ממ"ש רש"י בד"ה בביה"כ משני ק אף קופא לבר כשירה אלמא כל היכא דאיכא למימר סמפונא נקיט ואתאי כמו הכא די"ל דרך הוושט כו' עכ"ל יראה מפירושו דה"ק מדחזינן בביה"כ קופא לבר כשירה אלמא דרך הקופא לינקב וה"נ כבדא כיון דקופא נמי מנקבה ליהוי כשר דרך הסמפון בא ולא דרך הוושט אלמא אי אמרינן דגם קופא יכולה לינקב כשר וה"ה באמת בחלישתא הדין כן אלא שיש לתמוה דמאי ראי' מביה"כ דרוב הנבלעין דרך הוושט לחיתוכא דכבדאי והכי הוה ליה לפרושי אלא ע"כ דרך הקופה לינקב וא"כ כבדא אף קופא לגיו טריפ' דרוב הנבלעין כו' או הקושיא היא בביה"כ לחודי' אמאי, בקופא לבר כשירה כו' ויש ליישב דהכי פריך מדכשיר ביה"כ אף דרובא אין קופא נוקב אפ"ה אמרינן רוב בהמות כשירות הן וא"ל הכי וא"ל הכי ואוקמא אחזקה בשעה שנולדה לא היה ביה"כ נקוב מחמת מחט דהוה חזקה מבוררת א"כ ה"ה כאן ומשני שאני התם דאיכא למימר כלין ומשקין דחקוה ושאני כבדא דלא שייך לומר הכי ומש"ה טריף:

השיטה הג' הוא, לשיטת התו' ד"ה דלמא וד"ה אי דלהא לא חיישינן שמא דרך הוושט דאחזוקי איסורא ממקום למקום לא מחזקינן וכאן נמצא כאן היה, ודרך הקנה באתה

המחט אלא דחיישינן שמא ניקבה הריאה וחזרה לאחוריה ומש"ה כי באתה שלימה ועלתה בנפיחה כשירה וזה החילוק בין ריאה לכבדא כי הכבד אין אוסר נקובתו במשהו ומש"ה בכבדא אף שא"א בבדיקה כיון שקופא לגיו לצד הסמפון כשירה דאין אנו חוששין שמא ניקבה הכבד וחזרה לאחורי' בבשר דמה בכך ומ"ש התו' בד"ה דלמא דהא בכבדא כשירה הוא כפי' מהרש"א ז"ל דבריאה אף קופא לגיו טריפה ואי משום דרוב הנבלעין דרך הוושט ע"כ דחקה הקופה נקבה א"כ בכבדא אמאי אלא אין אנו תולין כלל בוושט ושאני הכא שמא ניקבה הריאה ואף דלפי שיטתם בד"ה אין ראיה דבריאה שלימה אף בקופא לבר כשירה א"כ אימא בחיתוכא דריאה דוקא קופא לבר טריפה מ"מ מדלא מפליג בין קופא לבר או לאו משמע בכל ענין טריפה ודע דיש להקשות אמאי חיישי' שמא ניקבה הריאה וחזרה לאחורי' להחזיק ריעותא מספיקא ולא אמרינן זיל בתר רובא ואף אי ליכא כאן רובא מ"מ חזקה מחמת רובא או חזקה אלימתא משעה שנולדה לא היתה נקובה הריאה מחמת מחט ואף למ"ש הר"מ בסי' ל"א וג' דבריעותא מחיים לא אוקמוה אחזקה היינו ריעותא ע"י חולי שחזינן זו יצאה מרוב וע"י קוץ או מחט דכה"ג בקוץ בוושט אי לאו דשכיח לאיסור טפי מלהיתר היה מותר מספק אף שנולד הריעותא מחיים וכבר התבאר זה לעיל וע' בתב"ש סי' כ"ט ובי"ד באריך בעזה"י והיה נראה לכאורה דס"ס הוה לאיסורא חדא שמא דרך הוושט נכנפה וודאי ניקב א' מאבריהם הפנימים שנקובתן במשהו ואת"ל דרך הקנה ניקבה הריאה וס"ס הוה כמו רובא ורובא וחזקה רובא עדיף ואם להקל כן כ"ש להחמיר אלא שז"א דא"כ כשריאה שלימה ונפחוה כשירה דלמא אינקב הסמפון חד לחבריה וטריפה כדאמר רב נחמן בשלמא לשיטת רש"י לא מחזקינן ריעותא מספיקא אם לא היכא דשכיח לאיסור טפי מלהיתר משא"כ לשיטת התוס' הא איכא גם פאן ס"ס שמא דרך הוושט ואת"ל דרך הקנה שמא ניקב סמפון חד לחבריה ואיך נדע דבר זה ע"י נפיחת הריאה דלמא דרך הוושט וניקב א' מאבר' הפנימים ואח"כ ניקבה הקנה למעלה ממקום שחיטה ונכנסה שם לסמפון ומש"ה אין הרוח יוצא אם לא שנאמר דודאי לא מחזקינן דרך הוושט אלא כאן נמצא וכאן היה אלא דמש"ה חיישינן שמא ניקבה הריאה כח דוחה שבבהמה טבעו לדחות לחוץ וחיישינן שמא ניקבה לחון וחזרה לאחורי' ע"י איזה נענוע משא"כ חששא דשמא ניקב סמפון חד לחברי' הוה ספק השקול דנהי דכח הדוחה דוחה לחוץ מ"מ מאן לימא שע"י סמפון לחבריה נקוב אלא לבשר הריאה ומש"ה כי איתא לריאה שלימה אין מחזיקין ריעותא ולומר שמא ניקב חד לחבריה ולכאורה היה נראה לומר דהתו' סוברים בקטינתא ל"ש וכשירה כמ"ש רשב"א כרש"י דגי' לא שנא וכשירה ומש"ה הוקשה להם

בריאה אמאי טריפה אלא דאין צורך וכמ"ש ומ"ש התוס' ד"ה אי בריאה כשירה בכל ענין דסמפון דריאה רחב ויש לו חלל גדול ופי' אף בקופא לבר מצינו שנכנס לתוכה ור"ל אף שנמצאת בבשר הריאה כח הדוחה דחקה אף בקופא ויש לפרש דבשר ריאה רך ואין להאריך אלא שיש לראות אי אמרינן דלא חיישינן דרך הוושט נכנסה כאן נמצא כאן היה כי א"כ חלישתא ל"ש וכשירה דמה למיחש ניקב הכבד כשירה לשמא דרך וושט לא חיישינן יש לחלק בין קנה הריאה דקרובה ובין קנה הכבד דרחוק ממנה יש לתלות יותר בוושט מקנה ומש"ה ל"ש וטריפה אלא אף באלימתא וקופא לבר נמי כשירה ויש לפרש עוד דהתוס' סוברים דרך הנבלעין כו' אלא שכתבו דליכא לומר בקופא לגיו ה"ט דא"כ בכבדא אמאי כשירה קופא לגיו אלא קופא לגיו אמרינן סמפונא נקיט וחיישינן שמא ניקבה הריאה וחזרה לאחורי' משא"כ בכבד:

השיטה הד' הוא שיטת הרי"ף ז"ל וכפי מה שפי' הרשב"א בחדושיו דבריו דלעולם אמרינן כאן נמצא וכאן הי' ומפרשים בהיפך קופא לבר לצד הסמפון וקופא לגיו לצד חלל בהמה ורבנן טרופאי לא הטריפו אלא בקופא לבר שמא דרך חודה אולי נטתה אילך ואילך וניקבה הריאה אבל קופא לגיו א"א לינקב בקופ' אילך ואילך וכשירה ואף שראינו שניקבה והלכה עד הבשר אפ"ה אחזוקי ריעותא לא מחזקינן ורבנן דמכשרי אף קופא לבר וכשריאה שלימה ונפחוה אבל בחיתוכ' שא"א לנפחה טריפה שמא נטתה אילך ואילך וכדאמר הם ידעו מאיזה טעם הכשירו ומשמע הא קופא לגיו אף בחיתוכ' כשירה וא"כ אכתי קשה אמאי לא הזכיר זה אי קופא לבר או לגיו כמו בכבדא ובכבדא אי קופה לבר טריפה שמא ניקבה והיינו שמא ניקבה קנה דכבד' שנקובתו במשהו כדאמר לעי ואמרי לה דכבד' כריאה ואף שכתב הרשב"א כי אשתכח בסמפונא רבה דכבד' כשירה וכדאמרינן בגמרא שקילו גלומי דטרופאי אלמא אף בקופא לבר כשירה וא"כ כי אשתכח בבשר הכבד נמי מה הוה כיון דבסמפונא רבה לא חיישינן דניקב ששם רחב הוא ולאחר שנכנס לבשר הכבד שם לית לן אי אינקב צריך לומר שאני כיון שע"כ נקוב המחט אמרינן אפשר קודם בואו לבשר נמי אולי נטתה אילך ואילך ונקבה לסמפון הגדול וביד"ד אבאר באורך בעזה"י והרשב"א הקשה א"כ בקופא לגיו כשר והא אין הקופא עשוי' לינקב ומחט דאשתכח בריאה וכבד' בבשרא משמע והניח בצ"ע יע"ש. והנה הא דמחטא דאשתכח בחיתוכ' דריאה כו' דהוה סבר למטרפיה מחמת חסרון בפנים ע"כ בשר הריאה אמרי לא בסמפוני הריאה וא"כ ע"כ בקופא לגיו נמי טריפה מדלא מפליג כאן בין זה לזה כמו בכבדא אלא דמשום דבבשר הריאה הוה מעשה ובין אי קופא לבר טריפה אולי נטתה אילך ואילך וניקבה בשר הריאה או קנה הריאה וקופא לגיו ע"כ

דרך הוושט באתה דאי לקנה היאך יכולה קופא לינקב משא"כ מחטא בכבדא אפשר דבמזרקי הכבד הוה ומכ"ש לדעת הר"מ ז"ל שסובר קנה הכבד שניקב טריפה הוה כו' וע"כ בנמצא בקנה הכבד אירי משא"כ בריאה המעשה בבשר הוה ומש"ה לא מפליג בין קופא לבר או לגיו ומיהו המעשה בקופא לבר הוה מדאמר והא רבנן מכשרי ובקופא לגיו גם רבנן טרופאי מכשרי בריאה וכדכתיבנא לעיל ובמרה דזיתא מבזע בזע וטריפה דע"כ לא הכשירו אלא בריאה שלימה ונפוחה משא"כ מרה דא"א למבדקיה דמאן נימא לן דלא איכא גילדי גילדי שמעכבין הרוח לצאת וע' תב"ש ויש עוד לפרש בחיתוכ' דריאה בין קופא לבר או לגיו שמא ניקבה הריאה וחזרה לאחורי' אבל להא לא חיישינן שמא נטתה אילך ואילך דסמפון גדול מקום רחב הוא דהא כי אשתכח בסמפונא רבה דריא' ודכבדא כשיר' כאמור ואף רבנן טרופאי לא אמרו ביה איסור וא"כ בכבד אמאי אסור אלא דחיישי' לנקיבת מזרקי הכבד ומש"ה קופא לבר טריפה במקום צר חיישינן שמא נטתה אילך ואילך וקרוב לודאי היה משא"כ בקנ' הריאה דלא חיישינן שמא ניקב א' לחבירו דלא מחזקינן איסור:

דף מט.

בתו' ד"ה אבל דזיתא מבזע ולמאן דטריף כו' חיישינן שמא ניקב הוושט וחזר לכבד עכ"ל אפשר דתוס' סוברים דבריאה שלימה לאו דבדקינן לריאה בנפיחה אלא כשהיא שלימה ואנו אין רואין מבחוץ שום נקב סגי ובחיתוכא חיישינן שמא ניקבה במקום אחר וחזרה לאחוריה ומש"ה בזיתא נמי אי לאו טעמא דגסיס הם הוה סגי בבדיקה לראות אם אין נקב ואה"נ בכבדא בקטינתא די לראות אם אין שם נקב לא תלינן שבאה מן הוושט וכבר הארכנו בזה לעיל:

גמ' כוותיה דאבוה דאבא מסתברא דהא תלינן בזאב לכאורה אף דודאי אוקמינן אחזקה ובטריפה שנולד לאחר מיכן אוקמינן אחזקה מחמת רובא אלא בהא פליגי מאן דטריף סובר אין סרכא בלא נקב ומש"ה צריך בדיקות הריאה דסרכ' מיעוט המצוי הוא כמ"ש הפוסקים וא"כ ודאי דשכיח ביה נמי נקבים וא"כ כי לא בדקו מנקבים לא תלינן בידא דטבחא אלא תלינן במיעוט המצוי כו' שמחיים היתה נקובה ומאן דמכשיר סובר דסרכא בלא נקב הוא אלא משום דסופו להתפרק ומש"ה כי בדיק לה מסירכות ולא מצא תלינן בידא דטבחא ולזה אמר כוותיה דאבו' דאבא מסתברא דהא תלינן בזאב וריאה בכלל בני מעיים הוה וכפירש"י לעיל ל"ג ע"א מזמנין ישראל על בני מעיים ואין מזמנין כו' משום ריאה וא"כ אף בריאה תלינן בזאב וע"כ סרכא לאו מחמת נקב הוא ומיירי

שבדקוה מסירכ' ואח"כ מצאוה נקובה תלינן בזאב וה"נ תלינן בידא דטבחא אבל שלא במקום משמוש ידא דטבחא הוה ספק השקול ואפשר דשכיח לאיסור' טפי דמסתבר יותר לתלות מחיים מלאחר שחיטה וכבר האריכו הפוסקים אי מוקמינן אחזקה בספק השקול אי לאו ועיין בי"ד סי' כ"ט ל' ונ' ושם אבאר:

דף מט:

גמרא חדא דהא אמר רב ששת חלב טמא נמי סותם כתבו התו' דרבא חזר בו מדאמר לקמן חד סתים וחד לא סתים ומשמע להו דרבא הכי סובר דלכאורה מצינו לפרושי דרבא משמיה "נ לענין איסור אכילה אמר ונהי, דלא ס"ל כר"נ מ"מ נ"מ במה דאמר הי מינייהו חלב טמא והי מיני' חלב טהור:

דף נ.

גמרא דאקשת' כ"ע ל"פ הת"ח ז"ל הקשה למה לי הא דאינהו מיכל אכלי וכונתו מבואר כיון דודאי מסתבר חלב היתר מסתבר טפי להתי' מאקשת' א"כ ודאי חלב הית' סותם ולא דאקשת' ולא להיפך וע"ש ולכאורה לא הוה ידעינן באיזה מקום הוה חימצא ובר חימצא אי בקיבה או בשאר מקומות א"נ תרווייהו באקשתא ובאמצע שהוא מחובר יפה לקיבה כפירש"י שקורין פישט"א שם הוא סותם ואין זה ראיה דמ"ש רש"י אפשר באמצע היינו דאייתר' כו' ועיין:

ע"ש גמרא אמר רב שימי בר חייא מקיפים בבני מעיים ופירש"י ז"ל אם מוצא נקב ואין יודע אם קודם שחיטה או לאחר שחיטה עכ"ל אם נאמר דבספק השקול אמרינן אוקי אחזקה שאני הכ' דמסתבר יותר לתלות מחיים ממה שנא' לאחר שחיטה ולכך צריך הקפה לדמויי לנקב אחר שחיטה והקפה לקולא הוא שאם דומין זה לזה אנו תולין שלאחר שחיטה נעשה הנקב כמו נקב השני וע' בי"ד סי' ל"ב יע"ש:

ר"י ור"א אמרו מקיפין הריאה מזה הוכיח רבינו יונה והביאו הרשב"א ז"ל בחדושיו וגם הר"ן דבל' משנה הוא ריאה בכלל בני מעיים ולא בל' אמוראים מדהוצרכו לומר מקיפים בריאה אף דכבר אמר רב שימי בר חייא מקיפים בבני מעיים ואין לומר דלעולם ריאה בכלל בני מעיים אלא היכא שיש סבר' לחלק ביניהן כי ההיא דהכא דאפשר דמקיפים היינו בדקין וכדומה דהקפה הוה לחומר' דמדינ' אוקמינן אחזקה אלא מדרבנן מחמרינן מש"ה מהני הקפה משא"כ בריאה דמן התורה צריך בדיקות דעלולה בנקבים וסרכות

ואין סרכ' בלא נקב אלא דזה לית' מכמה טעמים וחד מהם דבדיקת הריאה כבר הסכימו דהוה דרבנן:

מ"ש הש"ך בסי' ל"ו דנ"ל מוכח מש"ס דכל היכ' דתלינן בידא דטבחא לא צריך הקפה היינו מדלא הביא הא דכאן על הא דלעיל אינקב' ריאה היכ' דמשמש ידא דטבח' ומ"ש שכן מוכח בטור לא ידענא הא בש"ע ג"כ כתב אי נקבה ריאה היכא דמשמשא ידא דטבח' תלינן ואם לא נוקבין נקב אחר ומדמין כו' משמע בהדיא דכל היכא דתלינן בזאב או ביד' דטבח' אין צריך הקפה כלל וסבר' הוא דכה"ג אמרינן תו אוקמיה אחזקה:

דף נ:

גמ' אר"נ ב"י אר"א לא גדולה ממש ולא קטנה ממש כו' אלא טפח במשהו עכ"ל לשיט' רש"י ז"ל הא דאמר קטנה ממש דל"ת שאין בכל הכרס טפח או טפח מצומצם הוא דסגי ברוב' אבל כל היכא דאיכא טפי מטפח בעינן טפח ולכך השמיענו ר"נ ב"י דבחדא מיניה מיטרפא אלא מ"ש גדולה ממש לא ידענא מה היא ורש"י פירש גדולה שבגדולות ולא ידענא לפרשו דמה בכך ומה טעותא איכא אי דלא נימא הגדול לפי גדלו והקטן לפי קטנו וע' מהר"מ מלובלין ז"ל וא"כ שפיר איכא טעותא דלא נימא גדולה שבגדולות טפח והכל לפי גדלו וקטנו ז"א דהא סיים ר"י במתני' והקטנה ברובא אלמא בגדולה לאו לפי גדלו משערינן לה גם מה שהקשה רובא ולא הוה טפח פשיטא לכאורה אר"י דמתני' קשיא ליה לשיטת רש"י והיאך תלוי זה בר"נ בר"י אמתני' ה"ל לאקשויי למה ליה להזכיר והקטנה ברובא ולזה י"ל כמ"ש מהר"מ מלובלין דאר"י איכא למימר דאשמעינן דל"ת הגדול לפי גדולה משא"כ אר"נ בר"י פריך שפיר דמה אשמעינן דל"ת דוקא כשאין בכל הכרס טפח אבל כי איכא טפי מטפח טפח בעינן והא רובה ככולה ומשני לא צריכא דאשמעינן דאיכא טפח במשהו יותר ואפשר לומר דאשמעינן דלא נימא בעינן רובא דמינכר בטריפו' ובעי' טפח בכה"ג עד"מ שאין בכל הכרס כ"א ב' טפחים חסר ג' משהין ונקרע טפח פחות משהו דהוה רוב מצומצם מהו דתימא בעינן טפח דהוה רובא דמנכר קמ"ל דרוב מצומצם סגי ועיין לעיל כ"ח במחצה על מחצה כרוב:

לכשתמתח תעמוד על טפח לפירש"י אקדירה קאי שאם תמתח הקדירה לאורך או לרוחב תהיה בו טפח וע"כ רוחב הסלע ב' שלישי טפח וכל שיש ברחבו טפח יש בהיקפו ג' טפחים ולפי' התו' ד"ה לכשתמתח קאי אחוט ולפ"ז יהיה רוחב הסלע שליש טפח וימתח החוט יהיה טפח כו' ולשון תעמוד קשה לפי' התו' ובין לפי' רש"י ובין לחו'

מחמרינן טפי בנקדרה דהוה חסרון מנקרע שאין חסרון דאילו התם לא מיטרף עד שיהא באורך או ברוחב טפח ובנקדרה לרש"י סגי בשיעורים דידיה ולתו' אם תמתח חצי טפח:

דף נא.

גמרא ת"ר מחט שנמצאת בעובי ביה"כ מצ"א ח כשירה מב' צדדין טריפ' הנה שיטת רש"י ז"ל בב"מ דף ל"ו מבואר בפי' דוקא ביה"כ ולא המסס ואף במקצת עור פנימי טריפה וטעמא כיון שעורו דק לא הוה הנשאר סתימה ולא כמ"ש התו' כאן דחיישינן שמא הבריא ומדנקיט מב' צדדין ולא אמר מצד פנימי כשר מצד חוץ טריפה אף שלא ניקב עור הפנימי דודאי ניקב א' מאברים הפנימים י"ל דאשמעינן מב' צדדים כמו בניקב עור ומחצה טריפה שמקצת עור החיצון אינו מגין כמו בהמסס לשיטת רש"י ואם נאמר דשאני המסס מביה"כ דעור ביה"כ עב יותר נאמר לדיוקא איצטריך ממלתא יתירא דלמה לי מב' צדדין מדאמר מצ"א כשירה משמע הא מב' צדדין טריפה אלא לומר ביה"כ הוא דבעינן הכי ולא בהמסס ומהא דשביק להמסס לא הוה ידעינן דה"א רבותא קמ"ל אף שניקב עור א' שלם אפ"ה כשירה כמ"ש התו' ד"ה מחט לכן אמר מב' צדדין טריפה לאשמעינן הא בהמסס מצ"א ג"כ טריפה משא"כ לר"ת הוצרכו לומר בע"א ואם נאמר דזה לאו קושיא הוא דהוצרך לומר ואם נמצא קורט דם דהיינו בב' צדדין משא"כ בצד החיצון לחוד אף בלא קורט דם טריפה דנהי לאחר שחיטה נקיב מ"מ הא ניקבה א' מאברים הפנימים שנקובתן במשהו ואדרבה מש"ה טריפה דלשמא הבריא ונתרפא לאחר שחיטה ליתא ולהכי אשמעינן מב' צדדין נקב מפולש אפ"ה דוקא כי איכא קורט דם הא לא"ה כשירה דאמרינן לאחר שחיטה נעשית וענין אומרו נמצא עלי' קורט דם היינו בין מצ"א ובין מב' צדדין מצ"א בין אי נמצא או לא נמצא כשירה דלא חיישינן שמא נתרפא ולא חיישינן להכי ובמב' צדדין אף אי נמצא בפנים כיון דנעשה מחיים אמרינן שנעשית כולו מחיים והכ"מ בפ"א מה"ש שהקשה בזה הוא אם נאמר שגם מב' צדדין תהיה הטפה מחוץ כסברת הראב"ד שם יע"ש וא"כ מקשה שפיר אבל שיטת הר"ש ז"ל מה"ש פ"ו דהאי מצ"א הוא אף מחוץ וסבירא ליה הא דאמרינן לקמן בקוץ עד שתנקב לחלל היינו דבדיקה צריך ובבדיקה מיהא כשר וא"כ אף בצד החיצון סגי בבדיקה וז"ש מב' צדדין טריפה הא בחיצון לחוד יש תקנה בבדיקה באברים הפנימים. נמצינו למידין שיש בשמעתין ד' פירושים הפי' הא' הוא פירש"י בב"מ דף ל"ו דביה"כ הוא דאיכא לפלוגי מצ"א וב' צדדין והמסס לא ואף בדיקה לא מהני ליה דטעמא דחצי עור אין מגין ואפשר ה"ה ביה"כ עור ומחצה טריפה אם יש קורט דם בפנים ואם נאמר

דקורט בפנים לא מעלה ולא מוריד ביה"כ דאיכא עור שני שמא לאחר שחיטה נקב מב' צדדין היינו הפולש מעבר אל עבר או בעור א' נמי אם נמצא קורט דם בחוץ במעשה דרבי לקמן ומתני' דקתני המסס לחוץ ע"י חולי או דלא קאי כ"א אביה"כ. הפי' הב' הוא מ"ש התו' ד"ה מחט דחיישינן שמא הבריא אם נא' הבריא ניקב הא דבהמסס טריפה בלא בדיקה דכשירה משמע בלא בדיקה והא דהפך רבי מעשה אירע כך ואם נאמר דבעי בדיקת חוץ ורבי מדינא הפכה ע"כ הבריא נתרפא ובהמסס אף בדיקה לא מהני ושכתבו התו' מצינו לומר אף כולו ניקב וחיישינן שמא הבריא היינו נתרפא. הפי' הג' הוא פי' התו' דלאו דווקא ביה"כ ה"ה המסס ונקיט ביה"כ לרבותא אף דניקב עור א' שלם. הפי' הד' הוא הר"מ ז"ל מצ"א מחיצון וכשירה ע"י בדיקה קאמר וביורה דעה אבאר בעזה"י גמ' הגליד פי המכ' בידוע ג' ימים קודם שחיט' לא הגליד המוציא מחבירו עליו הראי' ופירש"י ז"ל למאי נ"מ ל"ג אבל ברי"ף גריס ליה למאי נ"מ למקח וממכר משמע דלא נ"מ לטריפות אלא למקח והמכר ורש"י סובר דנ"מ לענין גבינות שנעשו מבהמה שנמצאת טריפה אם הגליד פי המכה בידוע ג' ימים קודם שחיטה וטריפה עכ"פ מה שחלבו תוך ג"י או אף למפרע כיון שיצאה מחזקתה שעה א' וא"א לומר השתא הוא דנטרפה תו לא מוקמינן אחזקה כסברת הרשב"א ז"ל בפ"ק י"א א' יע"ש אבל הרי"ף ז"ל סובר לענין טריפות אין נ"מ בזה דטריפות שנעשה מחיים לא אמרינן אוקי אחזקה וכסברת רמ"א בסי' נ' והכל טריפה ואין נ"מ בין ג"י או לאו דמספיקא אסרינן אלא לענין מקח וממכר וזה שסיים שהלוקח יכול להוציא ממון בדין אם לקחה ושחטה בתוך ג' ימים ובהא דהמוציא מחבירו עליו הראי' וודאי לענין מכירה אלא הא דמאי נ"מ קאי אהגליד פי המכה וכמ"ש בסמוך גם מה שסיים הרי"ף משני צדדין פי' מפולש הוא להוציא שלא נאמר עור ומחצה נמי:

ע"ש גמרא ומ"ש מכל נקובי דעלמא התם ליכא מידי למסרך הכא כו' פי' בכל נקובי היכא דליכא למיתלי בזאב או בידא דטבחא טריפה מספק או משום דמסתבר לתלות יותר מחיים מלאחר שחיטה או בספק השקול נמי טריפה ולא אמרינן מדלא נמצא קורט דם וודאי לאחר שחיטה נעשית ומשני התם ליכא מידי למסרך או ע"י חולי והכא איכא מידי למסרך כו'. ובהג"א כתב ע"ש רש"י מב' צדדין טריפה אף דליכא קורט דם והקשה הי"ש בסי' ס"א דזה סותר דברי הברייתי' יע"ש ולכאורה י"ל מצ"א הוא דיש לחלק בין קורט דם בפנים דהוה ס"ס שמא לא ניקב כולו ואת"ל ניקב כולו שמא לאחר שחיט' רצוני לומר לשיט' רש"י ז"ל דב' צדדין היינו עור ומחצה אבל במפולש ליכא אלא קרא ספיקא אלא ז"א דהא אמר איכא מידי למסרך אלא דהא גופא קשיא לי מה מקשה דלמא

כאן איכא ס"ם ובכל נקובי דעלמא ליכא אלא חדא ספיקא ובעיקר הקושיא י"ל במפולש טריפה דליכא אלא חדא ספיקא והא דאמר אי איתא דהו' דם מסרך הוה סריך י"ל דה"ק בשאר ספיקות מסתבר טפי לתלות מחיים מלאחר שחיטה שהולכת כאן וכאן משא"כ במחט או קוץ תחוב הוה תו ספק השקול ובי"ד אבאר:

ובפירש"י מבפנים וד"ה והפכה רבי לצד החיצון כו' נגד פיה עכ"ל מ"ש מחט שנמצא בעובי ביה"כ בפנים לשיטתי' דבחוץ אף שלא נמצא קורט דם בפנים טריפה דשמא ניקב א' מאברים הפנימים שנקובתן במשהו ואין להם בדיקה כפירש"י לקמן נ"ב ב' בקוץ עד שתנקב לחלל יע"ש ומ"ש מצ"א שלא נראה לחוץ יש לראות הא בעור ומחצה סגי לשיטת רש"י מדשביק המסס וקאמר ביה"כ אלא עור א' חצי' לא כלום ואם נאמר דביה"כ עורו עב יותר מהמסס א"ש כ"ז שאין נראה לחוץ כשירה ועיין מ"ש בזה לעיל ומ"ש נגד פיה לא סביב המחט אלא נגד פיה דווקא ועיין י"ד מ"ש:

בתו' ד"ה דהוה שגרן כרעא בתרייתא לא בנפולה מיירי עכ"ל לאפוקי מדעת בה"ג שהביא הרשב"א בחדושיו והר"ן בשמעתין מדמייתי על' דמתני' נפולה מיירי בנפולה ואין להקשות אי בנפולה הא בלא"ה צריך בדיקה ככל נפולה דעלמא ואיך אמר שגרונא נקטי' י"ל דמיירי בהלכה שא"צ לבדוק אבל התו' סוברים בנפולה אף בהלכה צריך לבדוק דלא שייך לומר בנפולה חוט השדרה לא שכיח כיון דנפלה ועיין בי"ד ס"ס ל"ב ובש"ך שם ומיהו בדיקה מהני וכן משמע לשון הטור חוששין משמע דחוששין עד שיבדוק לה יע"ש ובהא דשגרונא שכיח כו' משמע הא ספק השקול צריך בדיקה לא קשיא נימא זיל בתר רובא י"ל דאיתרע רובא שגוררת רגלים ולרמ"א סימן נ' בלא"ה א"ש:

אמר רב יהודא אמר רב הכה על ראשה כו' אפילו כנגד כל השדרה כולה אין חוששין זהו גי' הרי"ף והר"מ ז"ל ופירשו המפרשים דבריו לא מבעיא כשכפף המטה באמצעו ולא נגע בבהמה אלא בראשה ובזנבה דכשירה אלא אפילו הלך המקל על כל אורך השדרה כשירה אי לא שלים חוטרא אפלגא דגבה אבל רש"י ז"ל פוסק דאי לא כפף המטה והלך על כל אורך השדרה חיישינן אף בלא שלים חוטרי' בכפף איירי ולא גרסינן אפילו נגד כל השדרה דמאי אפילו שייך דהא דוקא בלא כפף איירי וגם דוקא על פני כל השדרה הלך המקל דאי שלים חוטרי' חיישינן וכדמסיק וגרסינן ברש"י ד"ה ואפי' לא גרסינן דווקא כפף כל המטה והכה על כל הצלעות ר"ל נגד כל הצלעות כו' ועיין ב"ח ס"ס ל"ב יע"ש ומ"ש נגד הצלעות אפשר דה"ה נגד חולית השדרה או אפשר שאני חוליות דבולטין הם ע"ש בב"ח. ורש"י שלפנינו דלעיל ד"ה הכה על ראשה שכפף המטה וד"ה ואפי' ל"ג

דווקא לא כפף המטה הוא ט"ס ועיין במהרש"א שמיישבו וממ"ש אין חוששין משום ריסוק אברים משמע דאי שלים חיישינן לכל אברים וע' בי"ד סימן ל"ב:

אמר רב נחמן בית הרחם אין בו משום ריסוק אברים כו' בכלו חדשיו מיירי דאל"ה אסור משום ספק נפלים כל שלא שהה שמונה ימים בבהמה ועיין י"ד סי' ט"ו ובא"ח סי' תצ"ח ופירש"י שא"צ לשהותו מעל"ע וה"ה בדיקה נמי א"צ וחדא מיני' נקיט ל"מ בדיקה דטורח רב הוא אלא אפי' מעל"ע דה"א ניחוש למיעוטא דשכיח' כמו בסירכ' דריאה ושאר דברים כמו רוב מצוין דהיכא דאיכא לברורי בקל כו' קמ"ל דא"צ ועיין בר"ן בשמעתין:

בתוספות ד"ה בית הרחם אין בו משום ריסוק אברים משום דאיכא ריעותא דאינו הולך דאל"ה פשיטא וא"ת ומה ראי' כו' עכ"ל לכאורה משמע דעמדה מיהת בעינן אבל הרא"ש כתב בית הרחם אין בו משום ר"א ואף באין יכול לעמוד כן פסק הטור בסי' נ"ח והא דאמר לקמן הב"ע בהפריס ע"ג קרקע ופירש"י כדאמר לקמן עמדה אינ' צריכה מעל"ע אף דבדיקה מיהא צריכה כדמסיק לקמן עמדה צריכה כו' משמע דר"נ עיקר דיני' בלא עמדה אשמעינן דבעמדה אף מאן דדחי מודה דלא חיישינן לר"א מדלא משני הפריס והלך ע"ג קרקע ור"נ אף בלא עמדה סובר דלא חיישינן וה"ט דודאי אזלינן בתר רוב וולדות אלא המדחן סובר כל היכא דאיכא לברורי בקל בשהי' מעל"ע מבררין כמו בריאה ורוב מצוין כו' ומיהו בדיקה לא צריך דטורח רב הוא וסמכינן ארובא כמו בכל י"ח טריפות ור"נ סובר דלא חיישינן כלל וע"כ לא אמרינן כל היכא דאיכא לברורי מבררינן אלא במיעוט המצוי קצת אבל לא במיעוטא דמיעוטא כנראה מדברי הר"ן ז"ל בשמעתין וע"ש היטב. אבל התוס' ימאנו בפי' הר"ן ז"ל ועיקר מלתא דר"נ משום דאיכא ריעותא דאינו הולך דיצא מכלל רוב וולדות הוא דאיצטריך נ לאשמעינן וא"כ הא דאמר לקמן בהפריס ע"ג קרקע כו' למאן דדחי לה וסובר היכא דאיכ' ריעותא כו' חיישינן לר"א וע"כ עגל ושווין כו' בהפריס ע"ג קרקע והלך הילוך יפה לא כפירש"י לשם דמיירי בעמדה אלא בהלך ג"כ כו' וזה שהוסיפו מהרש"א ז"ל בדבריו וכתב דלקמן מסיק בהדי' בעמדה והולך לא איצטרך לאשמעינן והיינו כמ"ש לשיטת התוס' ע"כ הא דמשני הפריס ע"ג קרקע והולך דאל"ה צריך בדיקה עכ"פ והתם קתני שזה מן המוכן משמע דאף בדיקה אין צריך ועוד אפשר כה"ג אסור לשחוט ביו"ט או משום טורח או שמא ימצא טריפה ועשה מלאכה שלא לצורך בי"ט וכה"ג כתבו הפוסקים בי"ד סי' נ"ח אהא דלא תקשה במ"ש הטור בא"ח סימן תצ"ח וברמ"א שם יע"ש ועיין לקמן בגמרא הוא דשווין שאם נולד הוא ומומו שזה מן המוכן יע"ש ומ"ש התו' דאל"ה פשיטא דאזלינן בתר רובא כתב

מהרש"א ז"ל ר"ל בליכא ריעותא ולא מעלה כמו בתינוק כו' או בבהמה ולא ראינו אם הלך ושחטו מיד דאי באו לומר בהלך לא איצטריך ר"נ לאשמעינן לזה לא הוה צריכי לראי' דהא המדחן מודה לי' בהפריס מכלל דר"נ בלא הפריס מיירי אלא דכתבו דר"נ עיקר רבותא דבלא ריעותא ולא מעלה פשיטא דאזלינן בתר רובא אבל הא לא קשיא דאי בהולך למה לי טעמא דרוב וולדו' תיפוק לי' בהולך ליכא חשש משום ריסוק אברים י"ל דר"נ אפשר כחייא בר אשי סובר לקמן דאחת זו ואחת זו צריך בדיקה ואף בהלכה צריך בדיקה וקמ"ל ר"נ דבהולך לא בעי בדיקה כו' ומ"ש התו' מתינוק י"א מייתי ראי' דליהוי מחמת אונסו הקשה הר"ן ז"ל בחדושיו דאכתי מה ראי' מייתי בעגל שנולד בי"ט או משווין שזה מן המוכן דלמא מיירי באינה מקשה לילד יע"ש היינו לשיטתי' דמוקי ההיא דר"נ במקשה לילד אבל התו' דמוקי באיכא ריעותא לא קשיא דאה"נ דה"מ לומר בהולך בעגל וכדמסיק בשווין שהפרים ע"ג קרקע ה"נ כן וחדא מינייהו נקיט:

דף נא:

גמרא ושוין שזה מן המוכן לכאורה בשהה מעל"ע וה"ה עגל שנולד בי"ט ומיירי בב' י"ט של ראש השנה דאסור בשתיהן אלא דאכתי בדיקה בעי אלא חדא מיני' נקיט ועיין מ"ש לעיל ועיין סי' נ"ח מ"ש הב"י דברי הרא"ש והטור אהדדי וב"ד שם אבאר באורך בעזה"י:

דף נב.

גמרא אמר רב נעקרה צלע כו' והא רב גמי גסטרא קאמר כו' מכלל דר"כ ור"א כו' מה שפירש"י ד"ה והא רב נמי גסטרא קאמ' וקרי לה טריפ' לאו מדרב קרי לי' טריפה ולדידהו אמר גסטרא קאמריתו קשה דבלא"ה יקשה לרב למה לי וחוליא עמה בלא"ה תיפוק לי' כיון שנעקרו ב' צלעות אף שחוליא קיימת הוה גסטרא אלא לאלומי הקושיא כתב כן דלרב לא היה אלא טריפה ולא נבילה ולכן השיב דנעקרו ב' צלעות אף שחוליא קיימת הוה נבילה ומ"ש התוס' ד"ה והא רב נמי גסטרא קאמר דבלא הא דר"כ ור"א הוה א"ש דלמא כה"ג לא הוה גסטרא ולכאורה דלמא בלא הא דר"כ ור"א ה"א דרב צלע וחצי חוליא עמה מיירי והצלע השני' מחוברת יפה בחצי חוליא הנשאר אלא שהמקשה סמך עצמו אקושי' שניה מכלל דר"כ ור"א בלא חוליא וקשיא מר"י והא דפריך והא צלע וחוליא קאמר דאיהו הבין דמאי דמשני צלע בלא חוליא לגמרי קאמר עד שהשיב לא צלע וחצי חוליא קאמרינן והוקשה לו מר"כ ור"א אף בכל החוליא קיימת מיבעי ליה והשיב לו גסטרא קאמריתו והא ר"י כו' והא דלא פריך מרב לר"י עדיפא מיני' פריך והא

צלע וחוליא קאמר אלא דהתוספות עדיפא מיניה משני כו' ומה דפריך מר"י ומבר זכאי אף לרש"י שפיר' לקמן דשמואל פליג אר"י כבר פי' הת"ח דהכי פריך דדוחק לו' דפליגי פלוגת' רחוקה דלר"י כשירה כשנעקרו זו כנגד זו ולרב נבילה וכעין זה כתב הרשב"א ור"ן בחדושיו על מ"ש הרי"ף דסוגין כר"י דלית ראי' דפריך דלא יתכן דפליגי פלוגתא רחוקה:

ע"ש בוכנא ואסיתא פירש"י כלומר צלע וקצת חוליא ופריך א"ה היינו דרב ובפירש"י ד"ה אסיתא חור שבחוליא היינו בחצי חוליא ומפי' מהרש"א נראה דגריס בכ"ף כחצי חוליא יע"ש ולכאורה י"ל מדכתב רש"י כלומר וקצת חוליא משמע חצי חוליא ממש וז"ל הר"ן בשמעתין קשר השדרה נקרא חוליא ובית קיבול שלה נקרא אסיתא ובית יד של צלע נקרא בוכנא וא"כ מה מקשה דלמא רב צלע וקצת חוליא היינו שניטל קשר השדרה מקצת ג"כ ומש"ה טריפה והם מיבעיא לי' כשכל קשר השדרה קיימת אלא שניטל הבית קיבול מכאן ומכאן עם הבוכנא אי הוה כשירה או טריפה והשיב רב גסטרא קאמריתו ולכך פירש"י כלומר דר"כ ור"א נמי בחצי חוליא ממש שניטל קצת השרירה והשיב רב גסטרא ופריך והא רב נמי גסטרא קאמר דבהכי מיירי אלא דקשיא מנא לי' להמקשה להקשות אימא ירב בניטל צלע עם חצי קישור השדר' דה"ק נעקרה צלע מעיקרא וחוליא עמה דהיינו מקצת הקשר לא אסיתא שיש שם בפ"ע ור"כ ור"א מיבעי להו בכל הקשר קיים אלא שניטלו אסיתא מכאן ומכאן:

מה שהקשה מהרש"א אהא דפריך מכלל דהם צלע בלא חוליא קאמר דלמא הם טעו דרב צלע וכוליה חוליא קאמר עכ"ל אין להקשות א"כ תפשוט דכשירה מדאמר רב צלע וחוליא עמה מכלל דב' צלעות וחוליא קיימת כשירה י"ל דרב אשמעינן דאפילו חוליא עמה אפ"ה טריפה ולא נבילה תדע דהא למאי דס"ד מעיקרא דרב צלע וכולה חוליא ואינהו צלע ומקצת חולי' מכאן וכן מכאן לא הוה קשיא תפשוט מרב דווקא כל החוליא ולא מקצת חוליא אלא גסטרא קשיא לי' אלא כמ"ש ומיהו זה אינו כמ"ש לעיל ועיין:

דף נב:

גמרא ואמר רב יהודה אמר שמואל וכן לטריפה אבל לרב לא קשיא דאימא דלית ליה הא דשמואל ומיהו כ"ש הוה מצי לאקשויי דאיהו דווקא ב' חולית ולא חוליא א' לענין טומאה והא לרב הוה גסטרא בחוליא א' עם ב' צלעות ולזה י"ל דלרב אה"נ דלא שייכא דין טומאה לטריפות אבל למ"ש התוספות ריש פירקין ע"ב דרב יהודה מתני' הוא ולא משב שמעתתא א"כ משמע ודאי דפליגי התם אי הוה טריפה בכך ודוחק לומר דיהי'

פלוגתא רחוקה דלב"ש יהי' כשירה בחוליא א' ולב"ה ולרב דפסק כוותי' הוה נבילה ועיין בתו' ד"ה נעקרה שנאדו מפירש"י מה"ט דלשיטתייהו אזלי וכמ"ש וי"ל:

ע"ש בשלמא צלע בלא חוליא משכחת ליה אלא חוליא בלא צלע היכי משכחת ליה ומשני בשלהי כפלי עיין בת"ח ז"ל שהקשה אמאי לא פריך לעיל בריש פירקין דחשיב חסר חוליא ונעקרה צלע בתרתי והא בכלל חסרה הצלע הוא יע"ש ויש ליישב זאת עפ"י מ"ש יש"ש בסי' ס"ד ל"ש צלעות גדולות או קטנות שאין בהן מוח אם נעקרה צלע וחצי חוליא דהיינו ביכנא ואסיתא טריפה דנעקרו צלע מכאן ומכאן דהוה גסטרא אין לחלק בין יש מוח או לאו וא"כ מה פריך א"ה היינו דרב דלמא הם בצלעות קטנות מבעיא להו אלא דרב נמי בצלעות קטנות באין מוח אי נעקרה צלע ואסיתא מצ"א טרי' יע"ש וא"כ בריש פרקין לא קשיא דצלע מעיקרא ביש מוח איירי וחוליא בצלעות קטנות איירי דלא מטרפא משום צלע אלא משום חוליא משא"כ כאן דמסיק רב גסטרא קאמריתו אלמא בגסטרא אין לחלק בין גדולה לקטנות ה"ה נעקרה צלע א' מעיקרא אין לחלק ופריך שפיר ומשני בשלהי כפלי וכפירש"י דיש חוליות הרבה בלא צלעות כלל ומש"ה אמר וכן לטרי' אבל לעיל ה"א דלא הוה גסטרא בכך ועיין לעיל תו' ד"ה והא רב נמי גסטרא כו' וקצת קשה מאי פריך דלמא חסרה חוליא היינו קשר ושתי צלעות מחוברת יפה באמיתא ואפ"ה טריפה:

פסקא ודרוסת הזאב אמר רב יהודא אמר רב בבהמה מן הזאב ולמעלה ובעוף מן הנץ ולמעלה עכ"ל במתני' פי' רש"י דת"ק פליג עם ר"י וסובר דזאב בגס' נמי דריס דפוסק כל"ק דרב פליג ארב"י ופוסק כרב דרב לחומר' גם מ"ש התוס' במתני' ודרוסת הנץ וגם בעוף לקמן בטריפות עוף הוה למתני אלא משום ר"י תנא לי' הכי ר"ל דמחלק בין ארי בגסה וזאב בדקה ונץ בעוף הדק וגם בעוף הגס ולכאורה נראה לומר דנקיט הכי דומיא דארי וזאב בין יש מצילין ובין אין מצילין הוא הדין בנץ וגס דינא הכי ועיין במה שאכתוב לקמן בגמרא ועיין בר"ן וברשב"א מה שכתוב בשמעתין ולקמן אבאר:

אמר רב יהודא אמר רב בבהמה מן הזאב ולמעלה ובעופות מן הנץ ולמעלה ופירש"י וזאב בכלל ובעופות הנדרסין כו' יש לו כח לדרוס עוף חבירו עכ"ל הנה מ"ש וזאב בכלל בא לשלול של"ת דה"ק מן הזאב ולמעלה דינו כארי ויש לו דרוסה בגסה גם יש מי שסובר כן בי"ד סימן נ"ז יע"ש וא"כ לא הוה מקשה מאי קמ"ל דטובא אשמעינן דמזאב ולמעלה דינו כארי אלא דומיא דנץ ולמעלה דהתם ליכא לפרושי מן הנץ ולמעלה דינם כגס דהא מסיק לקמן שאר עופות טמאין יש להן דרוסה ופריך והתנן דרוסת הנץ ולמאן דמפרש דאיבעיא הוא בעופות שלמעלה מנץ ומסיק דנץ דכוותי' משמע דלמעלה מנץ

נמי לא דריס אלא בעוף הדק ודומיא דהכי נמי מן הזאב ולמעלה וזאב בכלל ועיין לקמן מה שאכתוב שם ומ"ש בעופות הנדרסין דל"ת בעופות הדורסין קאי וז"א דהא בבהמה אנדרסין קאי ומ"ש לדרוס עוף חבירו הוא כל"ק לקמן דנץ בדכוותי' גדול כמותו ואינך בדזוטר מיני' אלא דקשיא דמנץ ולמעלה משמע אינך נמי בדכוותי' וז"א דאינך בדזוטרי מיני' וליל"ב קשיא מנץ דאף בדרברבי נמי ואם נאמר דסובר הא דמיבעיא לקמן שאר עופות טמאין הוא למטה מנץ קמיבעיא ליה הוה א"ש דלמעלה מנץ יש לו כח לדרוס עוף חבירו כמותו כמו נץ וכל"ק ועיין מ"ש בסמוך ומ"ש רש"י מן הזאב ולמעלה הא למטה אין לו ארס אלא בעופות כתב מהרש"א אף בגדיים וטלאים יע"ש והדין עמו דאל"כ מ"ש עוף הגס דנקיט והא בבהמה קיימינן והיה לומר אלא בדקה שבדקה אלא משמע דוקא עוף הדק ולא גס דהוה כמו דקה שבדקה דהיינו גדיים וטלאים ומ"מ קשיא דא"כ מה פריך מה קמ"ל הא טובא קמ"ל דאף מגדיים וטלאים ממעט לי' דזה לא שמעינן ממתני' אלא חתול מדקה דהוא אמרי רברבי ואף ע"כ המתרץ צריך לשנויי משום ההיא דלקמן מ"מ על המקשה קשה גם יש לראות אמאי לא משני למעט חתול דאין לו דרוסה בבהמה אף בזוטר מיני' דל"ת מתני' בדכוותי' כמו נץ ויש ליישב זאת:

אילימא למעוטי חתול והתנן דרוסת הזאב וכ"ת הא קמ"ל דזאב בגסה נמי דריס כו' ואבאר לעולם למעוטי חתול עכ"ל כתבו התוס' כלומר משום דיש דרוסה לחתול בגדיים וטלאים ודאי כמו שאמר רב לקמן אלא אמתני' קאי הזאב בדקה והיינו אמרי רברבי ולמעט חתול מאמרי רברבי ואף דסתמא אמר בבהמה מן הזאב ולמעלה דלא כפירש"י אין לו ארס אלא בעופות וכו' וכ"ת הא קמ"ל דזאב בגסה נמי דריס לפירש"י מתני' קמ"ל דזאב בגסה דריס והא דחתול בדקה קמ"ל רב דאף בדקה לא ואי קשיא ממתני' נמי מוכח דאל"כ אמאי לא אמר זאב בגסה וחתול בדקה כמו שאמר ר"י זאב בדקה וארי בגסה לכאורה משום דחתול דוקא במצילין כבריבי לקמן ומש"ה לא תני במתני' דזאב ואינך או באין מצילין ורב בא לומר אף מצילין אין דורס כרבנן דפליגי על בריבי דא"כ אימ' אה"נ באמת אלא משו' הא ל"ק דצריך רב להשמיענו זה דלאו כ"ע ידעי מדלא תנן במתני' חתול בדקה לא דריס והא דאמר ואבע"א לעולם למעוטי חתול לפרש"י י"ל לתי' ראשון תרתי אשמעי' רב בבהמ' מן הזאב ולמעלה אך בגסה מכיון דאשמעינן למעוטי חתול ע"כ סובר דפליג ר"י עם ת"ק והלכה כת"ק ולאבע"א למעוטי חתול לחוד דל"ת מתני' אורחא דמלתא תנן אלא שרש"י בעצמו לא פי' כן ד"ה ואבע"א מתני' נמי ממעט חתול כו' ר"ל לתי' ראשון הוה רב ממעט חתול ולתי' ב' מתני' גופא ממעט חתול אלא משום דלא נטעה לומר אורחא דמלתא:

גמרא והא ההיא תרנגולת דהוה בי ר"כ כתב מהרש"ל אמתני' ל"ק ועיין מהרש"א וכוונתו אפשר לומר דודאי ידע דזהירא אית לי' ולא קלי זיהרי ואף למה דס"ד אף בעופות נמי לא אפ"ה אית לי' ולא קלי אבל לרבנן פריך דהוה ס"ד דרבנן במצילין סברי כמו בר"י באין מצילין ודומיא דאין מצילין אף בעופות אין לו כלל אף לרבנן במצילין אין לו כלל ומשני דלא כן הוא אלא במצילין יש לו ארס אלא דלא קלי זיהרא ולפי' הר"מ ז"ל דעד שתנקב לחלל אית לי' זיהרא ודאי מברייתא ל"ק דזיהרא אית ליה ולא"ד דברייתא כבריבי אפשר דבריבי אברייתא קאי לא אמרו אלא במקום שאין מצילין ולל"ק אמתני' קאי לא אמרו ואדיוקא קאי מדתנן דרוסת הזאב בדקה מכלל דחתול לא דרים בדקה לא אמרו אלא באין מצילין אלא דא"כ הוה משמע דאף באמרי רבבי יש דרוסה לחתול במצילין ור"ח אמר דוקא גדיים וטלאים שהוא דקה שבדקה ואפשר דה"ק מדלא תנן במתני' ודרוסת חתול בדקה שבדקה אלמא ממעט ליה אף מגדיים וטלאים ולא אמרו אלא באין מצילין אבל מצילין עכ"פ בגדיים וטלאים יש דרוסה ולא"ד דמוקי ברייתא כבריבי ובאין מצילין אין לו ארס בלל מדפריך והא ההיא תרנגולת כו' ולהר"מ ז"ל מאי האי הא ע"כ מוכח דיש לו ארס מדאמר עד שתנקב לחלל אית לי' זיהרא וצ"ל דפריך מדאית לי' רוב זיהרי' כי הא וכעין מ"ש הרשב"א:

ובתוספות ד"ה ה"ג ובד"ה מ"מ יש לי בזה דברים ארוכים ועיין בראש"ש וכעת לא היה הזמן גורם לעיין ואי"ה בחדושינו לי"ד סי' נ"ז אבאר ד"ה באורך שם בזה:

דף נג.

גמרא ל"ק הא באמרי רבבי הא בגדיים וטלאים הא בעופות עכ"ל לל"ק לעיל הו"מ לומ' ל"ק הא דאמ' לחתול ולחולדה אין דרוסה בגדיים וטלאים באין מצילין והא דחתול יש דרוסה ביש מצילין כבריבי וכר"ח דפסק כן והא דיש לחולדה דרוס' בעופא ביש מצילין אלא משמע דהלכה כל"ב כרבנן דאין חילוק בין מצילין לאין מצילין גמ' בעי ר"א שאר עופות יש להן דרוסה או לאו כו' והאנן תנן דרוסת הנץ הנה מפירש"י ד"ה שאר יראה דשאר עופות למעלה מנץ וגם מיבעיא לי' אית להו דרוסה או לאו דשמא אין ארס שלהן מזיק שכן כתב שאר עופות חוץ מגס ונץ ואלו היה הפי' למטה מהן לא היה צריך להזכיר גס בדבריו ועיין בחדושי הרשב"א והא דפריך והאנן תנן ודרוסת הנץ הכי פריך אמאי לא תנן נמי שאר עופות טמאין שלמעלה מנץ וגם כן כתב הרשב"א ולפי זה הוה למנקט והתנן נץ וגס כיון דמגס נמי קשיא ליה ומ"ש רש"י לעיל מן הנץ ולמעלה בעופות לדרוס עוף חבירו ע"כ לא הוה דומיא דזאב ולמעלה דהתם זאב בכלל והכא חוץ מנץ דנץ לא הוה

כלמעלה ממש דנץ בדרב מיני' ואינך בדכוו' ומ"ש בעוף חבירו כלומ' גדול כמותו ועיין מ"ש בדברי רש"י הללו לעיל ויש בכאן פירושים רבים ואבארם בקיצור. הפי' הא' הוא דלמטה מנץ מיבעיא ליה ולמעלה יש דרוסה עד הגס שקורין אסטו"ר או פלקו"ן דינם כנץ בדקין ולמעלה מגס דינו כגס ופריך לי' מנץ דמשמע למטה לא ומשני כו' והא דאמר רב בבהמה מזאב ולמעלה לפי מה דס"ד וכל"ק ה"ק כל מן הזאב ולמעלה שווין כמו ארי בגסה ומן הנץ ולמעלה אינו שוין דנץ בדק וגם בעוף הגס ומעלות יש אלא איידי דאמר מן הזאב ולמעלה הכין אמר בעופות ג"כ לישנא זו ולא"ד א"ש דכל כוונת רב לאשמעינן דבבהמה למטה מזאב לא וה"ה בעופות דברב מיני' לא או בדכוותי' כו'. הפי' הב' הוא דלמטה מנץ אין לו דרוסה כלל ומבעיא לי' שאר עופות חוץ מגס ונץ כפירש"י ושמעתין ולפ"ז רב דאמר מן הזאב ולמעלה למעוטי חתול אתא ולמעלה היינו ארי אבל שאר חיות לא דהני קתני ולא אחרי' ובעופות מסיק דיש חילוק בין דרב מיני' ובין דכוותי' ואפשר ה"ה בבהמה. הפי' הג' הוא דלמטה מנץ אין דרוסה ומבעיא לי' למעלה מנץ עד הגס אי יש להן דרוסה כמו גס או כמו נץ דווקא בדקין ומשני דנץ בדרב מיני' והוא עוף הדק ולמעלה אף בעוף הגס בדכוותי' או בדזוטר מיני' וגס אף בדרב מיני' בעוף הגס אלא דלא יתישב לפ"ז הא דפריך והתנן ודרוסת הנץ דמדידי' א קשיא כלל אלא מגס כו'. הפי' הד' הוא דגס דמתני' לאו מין ידוע הוא מעופות הנקרא אסטו"ר או פלקו"ן אלא גס מנץ כו' דהיינו למעלה מנץ הוא בעוף הגס כמו אווזין ותרנגולין ומבעיא ליה למטה מנץ מהו ומשני דנץ בדרב מיניה או בדכוותיה ואידך בדזוטר מיניה וביה"ד אבאר:

ובתוס' ד"ה שאר עופות טמאים כו' דבטהורים פשיטא ר"ל דמתחלה כתבו דיש דרוסה היינו בהדי דשליף שדי זוהרי' דאי דורס היינו מחיים הא אמרינן עופות טמאין דורסין אלא דהתם היינו מחיים ואהא קשיא להו א"כ אמאי נקיט עופות טמאין בשלמ' אי דורס דכאן ודלקמן א' א"ש דבעוף טהור אין לך שדורס דכל עוף הדורס טמא משא"כ השתא ותי' דפשיטא ליה דשאר עופות טהורים אין דורסין כו':

ובד"ה ובא מעשה לפני חכמים כו' וי"ל דא"כ מאי אריא שועל אף חתול נמי עכ"ל מדבריהם אלו משמע דחתול עדיף משועל אבל הרשב"א ובחדושיו כתב י"א דאי יש לשועל דרוסה אף באמרי רברבי דגדול הוא מחתול ואי אין לו דרוסה אף בגדיים וטלאים אין לו וכתב דרב אמר מזאב ולמעלה ושועל למטה מזאב הוא עכ"ל יע"ש אלמא אף הרשב"א סובר דשועל גדול מחתול לענין דרוסה ויש סברא לומר אף באמרי רברבי כו' וא"כ מה מקשה דלמא התם בגדיים וטלאים ור"נ באמרי רברבי איירי ולהרשב"א י"ל דממתני' שמעינן לה דדוחק לומר אורחא דמלתא תנן או גברא אגברא קא רמית אבל

לימ' אימא דר"כ באמרי רברבי וז"א קושיא ובקל יש ליישבו והא דהקשה הרשב"א ממתני' דזאב דווקא ולא למטה מזאב ללישנא קמא הוא דאמר כבריבי והלכה כן דיש חילוק בין מצילין לאין מצילין אימא דשועל ג"כ הכי הוא דביש מצילין אף באמרי רברבי ובאין מצילין לא ולהכי לא תנן במתני' דזאב ואינך אף באין מצילין אלא דא"כ לישני ההיא דבית היינו ביש מצילין ולדידן ל"ק לישני הא ביש מצילין ור"כ באין מצילין דא"כ לאשמעינן חתול לל"ק וללי"ב אין לחלק לרבנן דהלכתא כוותי' בין מצילין לאין מצילין גם יש לראות לא"ד אמר ר"כ יש דרוסה לשועל איני כו' ומשני ההיא כלב הוה ואמאי לא משני ההיא חתול הוה וברחל גדולה דאין דרוסה לחתול אבל לשועל יש דרוסה כעין קושית התו' ד"ה ובא מעשה וא"ת לישני ברחל גדולה כו' בשלמא לדידן ל"ק ההיא חתול הוה ובאמרי רברבי דמתני' היא כקושית התו' משא"כ לי"מ ע"כ ממתני' לא מוכח דהא שועל יש דרוסה אף לאמרי רברבי לא"ד אלא דאי חתול מה אשמעינן הא כבר אמר רב לעיל למעוטי חתול אלא ע"כ בגדיים וטלאי' וכלב הוה דאין לו דרוס' אף בדקה כו':

גמרא אין דרוסה אלא ביד ואין דרוסה אלא בציפורן לאפוקי שן דלא הרי"ף משמע דגריס עד שינקב לחלל ועיין ברא"ש ומ"מ עד דמינקב לחלל כו' לא הוה כמו לעיל דרוסת חתול ונמי' עד לחלל דהתם דעת הרי"ף והר"מ ז"ל מטעם דרוסה והכא מטעם בקוץ עד החלל ועיין ביש"ש סי' ע"ד יע"ש והא דאמר בהדי דשליף שדי זיהרי' פירש"י כשמוציי' וחולץ צפרנו לכאורה יראה לפרש דווקא כשחולץ ציפורן מגבה שדי זיהרי' אבל כשציפורן נשאר שם והיד נשמט מן ציפורן לא שדי זיהרי' ולא קלי כו' ועיין מה שאכתוב לקמן בהא דארי שנכנס לבין השוורים ונמצא ציפורן בגבו כו' גמרא אמר רבה בר רב הונא אמר רב ארי שנכנס לבין השוורי' ונמצ' צפורן בגבו של א' כו' רב רבותא אשמעינן לא מיבעיא אם לא ידעינן שנכנס ארי ונמצא צפורן דלא חיישינן דזה אף למאן דחייש לס"ד שרי כמ"ש הפוסקים דהוה ס"ס שמא לא נכנס ואת"ל נכנס שמא מן הכותל כמו שיתבאר לקמן אלא אפילו נכנס והוה ספק השקול שרי דרב לטעמ' אף מש"ה אמר נכנס דרב דווקא אמר צפורן אבל מקום צפורן חיישינן כדמסיק אביי לרב וזה דווקא בישבה לו צפורן בגבו שרי כו' ומש"ה דווקא נכנס אבל לא ידענו אם נכנס שרי מטעם ס"ס אף במקו' צפורן אלא שיש לעיין בזה לא מבעי' לשי' התו' דאימר בכותל נתחכך ומהארי חולה ולא תלינן שבכותל היה הציפורן א"כ במקום ציפורן ראוי לאסור אף דלא ידעינן אי עאל ארי ביניהן אי לאו דהא מקום ציפורן זה ודאי מהארי בא ורוב בריאין וראוין לדרוס ואף לשיטת רש"י ז"ל שפי' שציפורן זה היה בכותל מקודם אפ"ה מקום צפור אסור אף דלא ידעינן אי נכנס או לא דא"ל כל המתחכך אין צפורן יושבת לו בגבו לאו דוקא יושבת

אלא אין דרכו להתחכך כל כך שיהא ניכר מקום צפורן דאל"ה א"כ מ"ש אף בישבה בגבו כיון דפעמים עשוים ליתחב אפשר שנשארה בגבו וכמו שאבאר בתוס' ד"ה רוב וביי"ד אבאר בעזה"י אלא דא"כ קשיא אף בנמצא צפורן בגבו שכתב הרשב"א בחדושיו נ"ג ע"ב ד"ה ונראה דהיכא דלא ידעינן אי עאל הוה ס"ס והא ודאי עאל אם נאמר כשיטת ר"ת אימור בכותל מהארי חולה דלא תלינן כלל בכותל אלא בארי חולה כרע שכב אצל הכותל ומשם באה הציפורן וליכא אלא חדא ספיקא אבל המעיין ברשב"א יראה להדי' שכתב וז"ל אימור לא עאל ואת"ל עאל אימור צפורן זה לא מיד הארי אלא בכותל נתחכך הרי דהוא מפרש כפירש"י שציפורן זה תחובה כבר בכותל והא דלעיל כתב פי' ר"ת בהא דרב ארי שנכנס לשוורים הא הקשה שם לדבריו וז"ל אמאי קאמר ולא אמרן אלא לחה אבל יבשה עבידא דמשמטה ולא אמר אבל יבשה אינה מורה על ארי חולה פי' דהוא כתב בשם ר"ת דלחה מורה שהי' לו מכה ברגל וחולה ויבשה כבר נתרפא וראוי לדרוס וא"כ הוקשה לו שפיר אף אם נימא דלא עבידא דמשמטא מ"מ צפורן במאי תלינן בכותל לא תלינן ומיד הארי בא וראוי לדרוס דיבשה הוא ונתרפא ולפיכך אפשר דפסק כרש"י דתלינן בכותל ולפ"ז איכא למימר דהוה ס"ס גמור שמא לא עאל ארי ביניהן וצפורן זה היית' תחובה בכותל מכבר ואת"ל עאל שמא ארי חולה היה וע"י שכב כרע אצל הכותל וע"י חיכוך השור ישב' צפורן בגבו ואף דרוב בריאין הן וראוין לדרוס ס"ס הוה ספק השקול דכל הדורס רובן אין צפרנו נשמטה ואף דכל המתחכך רובן אין צפורן יושבת לו בגבו תו הוה ספק השקול ואיכא ס"ס גמור שמא לא עאל ובכותל היה כבר ואת"ל נכנס שמא ארי חולה ונתחכך וכדכתיבנא ולא צריכנא למ"ש הפרישה והב"ח וט"ז בסי' נ"ז ומהרש"ל בסי' ע"ד דהוה כעין ס"ס דהוה משם א' שמא בכותל נתחכך אלא דס"ס גמור הוא דלאו משם א' הוא דספק השני גרע יותר ואת"ל נכנס ומיד ארי בא אימור ארי חולה וכל זה כשנמצא צפורן בגבו אבל במקום ציפורן או יבשה ודאי חיישינן דליכא תרי ספיקי דהיכי נימא את"ל מן הארי שמא חולה והא רובן אין חולין ובריאין וראוין לדרוס דמה אמרת כל הדורס אין צפורן נשמטת והא מקום ציפורן הוה או יבשה דעבידא דמשתמט' כו' ולכך נראה לאסור כה"ג אבל מ"ש הרשב"א ונראה דוקא שראינו נכנס אבל לא ראינו נכנס הוה תרי ספיקא שמא לא עאל ואת"ל עאל שמא צפורן זה לא מיד הארי בא אלא מכותל ולדידן נהפוך הוא א' שמא לא עאל ומכותל בא ואת"ל עאל שמא חולה היה וכמ"ש וביי"ד בסימן נ"ז אבאר:

ארי שנכנס לבין השוורים ונמצא ציפורן בגבו של א' מהן אין חוששין שמא ארי דרסו הך עובד' ע"כ מיירי בעאל והוא שותק והן גם כן או תרווייהו מקרקרין דאי הוא שותק והן

מקרקרין ורב לטעמיה דאין חוששין לס"ד א"כ להמקשה הוה ליה לאקשויי בלא אדרבה כל המתחכך אין ציפורן יושבת לו בגבו דא"נ צפורן זה מכותל הוה אימור ארי דרסו למאי דלא אסיק אדעתיה דרב לא חייש לס"ד לשיטת רש"י ז"ל דאימור בכותל היה צפורן זה אלא דאפשר דרב איירי בהוא והן שותקין מש"ה לא פריך אלא אדרבה כל המתחכך כו' והוה ספק השקול ובדרוסה מחמרינן ומשני דרב לטעמיה דאין חוששין ומיניה לדידן דחיישינן אן בהוא והן שותקין אסור וז"ש הטור בסי' נ"ז אף בתרווייהו שותקין אלא שאין זה הוכחה אלא לשיטת רש"י ולא לתו' ועוד דאף דלשיטת רש"י י"ל דעדיפא מיניה פריך ולכאורה איפכא מסתברא דרב בספק דרוסה דלקמן איירי מדאמר איכא למימר הכי ואיכא למימר הכי אוקי חזקה ורב לטעמיה דאין חוששין לס"ד ואף אם היה חושש בהא דלקמן בהוא שותק והם מקרקרים שאני התם דאיכא ריעותא דהוא שותק והם מקרקרין קרוב הדבר דמעשה עביד בהו ומש"ה מקרקרים תדע דהא באין יודעין אי שותקין או מקרקרין שרינן בסי' נ"ז וכמו שאבאר לקמן גבי הוא שותק והם מקרקרים ואילו בשותק והם מקרקרי' אסור משום דקרוב הדבר דמעשה עביד בהו משא"כ כאן דהוא והן שותקין או דלא ידענו מה היה להם הוה ספק השקול ושרי דריעותא דציפורן א"ל הכי וא"ל הכי אפשר שמואל יודה דאוקי אחזקה אלא רב מיירי בהוא שותק והם מקרקרים וקאמר שפיר הוה ספק השקול ואוקי אחזקה אלא דדל צפורן מהכא לשיטת רש"י ז"ל דבכותל היה הציפורן כו' והוה לאסור משום ס"ד דלקמן ומסיק רב לטעמיה דאין חוששין לס"ד ובזה מדויק לישנא דתלמודא הוה ליה ספק השקול ואוקי אחזקה ורב לטעמיה דאין חוששין לס"ד איפכא הוה לומר רב לטעמיה דאין חוששין לס"ד דאוקי אחזקה אלא כמ"ש והיינו משום דרב סתמא אמר אין חוששין אף בהן מקרקרים ומש"ה אמר דרב לטעמיה דאין חוששין לספק דרוסה אף בהוא שותק והם מקרקרים:

ודע דיש להקשות במה דאמר רב לטעמיה ע"כ לא א"ר דאין חוששין משום דהוא שותק והם מקרקרים אין ריעותא מחמת ביעתות' כו' ואיכא ס"ס שמא לא דרס ואת"ל דרס ושמא לא נגד החלל דרס דשם אין פוסל' שהרי הרב אומר כן הרשב"א ז"ל אהא דהוא שותק והם מקרקרים הקשה כשיש עוד שוורים שמא לא זו ואת"ל זו שמא למטה מחלל דרס והיינו לשמואל שחושב קרוב לודאי שדרס משא"כ לרב דהוה ס' השקול א"כ אף בא' הוה ס"ס שמא לא דרס כו' ומש"ה שרי משא"כ שנמצא צפורן בגבו במקום חלל הגוף ואין כאן אלא ספק א' והוה ספק השקול ואפשר אסור ואין זה לטעמי' עוד אבאר לך בהא דרב לטעמיה אימא דשמואל נמי יודה לזה דאיירי בהוא והן שותקים דאיכא הוכחה שלא דריס כמו שאבאר לקמן אימור שלמא שויא דהוא ודאי אף שאמר אימור

וא"כ כאן דספק השקול אי ציפורן מארי או בכותל נתחכך אית לן לומר מדשתקי שלמא עביד וצפורן מן הכותל ורובא להיתרא ולא ספק השקול ושמואל יודה אלא ש"מ מאן דחייש לס"ד אף בהוא והן שותקין חייש וביד אבאר:

ע"ש כל הדורס אין צפרנו נשמטת כו' אבל יבשה עבידא דמשתמטא בי"ד סימן נ"ז כתב הדרישה אפשר הא דאמרינן בהדי דשליף שדי זיהרי' היינו כשהוציא ציפורן מגב השור אבל כשהציפורן שם אין מטיל ארס והב"ח בסימן הנזכר ג"כ רצה לכאורה לומר כן וקשיא א"כ מה האי דאמר כל המתחכך כו' ומארי בא וגם למה ליה לומר כל הדורס אין צפרנו נשמטת לו יהיה כן שנשמט ולאביי דאמר יבשה עבידא דמשתמטא ומה בכך הא לא שדא זיהריה כשמציפורן נשאר שם בגבו ואי משום שמא דרס מקודם הא רב לטעמיה דאין חוששין לס"ד וי"ל דע"כ לא אמר רב דאין חוששין אלא היכא דלא חזינא שום ריעותא אבל אי הוה תלינן זה ציפורן זה מן ארי היה לן למיחש שמא גם בצפרנים אחרים הכה כאחת או מקודם לכן ה"נ בזה ושליף עם ציפורן דכה"ג גם רב יודה דחייש לס"ד אי לאו כל הדורס כו' ומש"ה יבשה עבידא דמשתמטא וא"כ ארי הכה וחיישינן שמא גם באחרים הכה ולקמן אמרינן דלא עביד מעשה כלל:

בפירש"י ד"ה רוב אריות דורסין כלומר אף שרוב דורסין קים לן שכל הדורס אין צפרנו נשמטת בא' מהן עכ"ל מ"ש כלומר דל"ת כפי' התוס' ומיעוטן אין דורסין חולין ובכותל נתחכך ומן הארי חולה ולפ"ז טעמא דרוב אריות דורסין הוה טעמא להא מלתא דמש"ה אין חוששין דרוב דורסין ומיעוטן חולין ותלינן בחיכוך מן ארי חולה אבל רש"י מיאן בזה ואמר דלא כן שהרי פי' ד"ה נתחכך השור וצפורן זו היתה בכותל הרי דפי' דצפורן מכבר הי' בכותל וא"כ לאיזה צורך הזכיר ואמר רוב אריות דורסין לא הוה ליה למימר אלא כל הדורס אין צפורן נשמטת ואימר בכותל נתחכך וא"כ כל אריות דורסין דינא הכי ולכך אמר דה"ק אע"פ שרוב דורס והוה לן למיזל בתר רובא מ"מ כל הדורס אין צפורן נשמטת והוה ספק השקול ורב לטעמיה דלא חייש לס"ד. ומיהו בהא דרוב אריות דורסין ראוין קאמר גם רש"י יודה לזה דאל"כ אלא דורסין ממש אמאי אין חוששין לס"ד ושאר קושיות התו' שהקשו וע' מ"ש בתו' ד"ה רוב וע' מ"ש רש"י קים לן שאין לך א' שצפרנו נשמטת הוא דלא כפי' התו' ד"ה כל הדורס דהאי כל לאו דוקא הוא ולכאורה על כרחך מוכח כן מדפריך אדרבה ואיך יתכן זה שלא נמצא במציאות וכן כל המתחכך ואיך יתכן לומר באמת א"ל הכי וא"ל הכי דתרווייהו ליתא במציאות ומ"ל זאת אין א' מהם שצפורן נשמטת בשעת הטלת ארס כמ"ש רש"י לעיל בהדי דשליף צפרנו כו' ופריך אדרבה כל

המתחכך ונימא צפורן זה מיד ארי ונהי דבהא לא הטיל ארס מ"מ אימ' בשאר צפר' הטיל ארס או מקודם הטיל ארס ומיהו כל המתחכך ודאי לאו דוקא הוא כמ"ש:

ובתו' ד"ה רוב אריות דורסין ראוין לדרוס ומיעוטן חולין הנה התוספות הקשו שלש קושיות א' למה באמת אין חוששין לרב לס"ד וא' דל צפורן מהכ' אימא ארי דרסו וא' למה לי מקום ציפורן תיפוק ליה בלא"ה דרובן דורסין והנה כל הקושיות יכול לתרץ כ"א משני פנים או דרוב אריות ראוין לדרוס ולא דורסין ממש ובכותל נתחכך היינו כותל ממש כפירש"י או להיפך דרוב דורסין ממש אלא בכותל נתחכך לאו בכותל ממש אלא מן ארי חולה וז"א דנהי דהך קשיא דלצפורן לא קשיא כיון דארי חולה תו אין מקום לחוש מ"מ אבייי קשיא למה לי מקום ציפורן וגם רב אמאי לא חייש לס"ד אבל קושיא ראשונה קשה ומהרש"א ז"ל תי' דא"כ לא הוה ספק השקול דהא צדדא דמהארי בא כולא לאיסורא והך צדדא בכותל נתחכך לא הוה כולא להיתרא דשמא ארי ג"כ דרסו ואף רב יודה לזה דחיישינן אלא דאין סברי' לתלו' בכותל אלא מהארי חולה והוה תו שקול ומה שסיים מהרש"א מתוספות לעיל משמט דשאר שוורים אף לדידן שרי היינו ממ"ש התו' בדף מ"ג ע"ב ד"ה קסבר עולא למ"ד חיישינן לא מוקמינן אחזקה משמע דשאר שוורים שרינן להו והיינו טעמא דבשאר שוורים איכא ס"ס ספק שמא הארי זה חולה היה ואת"ל בריא שמא לא דרס דרוב ראוין לדרוס ולא ודאי בשלמא דרוסה דלא נמצא צפורן אזלינן בתר רובא ורוב בקיאין וראוין לדרוס ולא הוה ספק השקול משא"כ כשנמצא צפורן הוה ע"כ ספק השקול דמאין צפורן זה מהרוב ודאי לא דכל הדורס אין צפרנו נשמטת ומיעוטא דמיעוטא הוא דנשמט וע"כ ארי חולה וכן להיפך א"כ ודאי הוה ספק השקול ובהאי שור מחמירינן דיותר יש לתלות בדרוסת ארי משא"כ בשאר שוורים ודאי איכא ס"ס שמא חולה דהוה שקול ואת"ל בריא שמא לא דרס אינך אלא הזה בלבד ואף שהתו' בכתובות בסוגיא דפתח פתוח כתבו דהיכא דספק א' הוה רובא לאיסורא לא מהני ולא מצרפינן לס"ס זה ברוב. גמור ולא ברוב דלא הוה אלא מדרבנן יע"ש וה"ה הכא בהאי שור אמרינן בחד ספק מדרבנן אסור דשכיח דרוסה טפי מחיכוך מ"מ בס"ס מהני ואני עתיד לבאר זאת באורך בעזה"י בסי' נ"א:

עוד אבאר לך ממ"ש התו' דל מהכא ציפורן אכתי רוב דורסין ממש אין לומר דרב לטעמיה דאיכא ספק שמא לא נגד החלל הכה ואוקמיה אחזקה לא חזקה מחמת שנולדה לא היתה דרוסה אלא חזקה מחמת רובא דכשירות הן דא"כ מאי קאמר לקמן מ"ס בעותי הוא דמבעי' מהדדי משמע אי לאו האי טעמא הוה מודה רב דחיישינן ואהא הוקשה להם שפיר:

גמ' ספק עאל ספק לא עאל אימור לא עאל ספק שונרא ספק כלבא אימור כלבא שתיק ואותב בינייהו אימור שלמא שויא קטע רישיה דחד מיניה נח רוגזי' הוא מעואי והם מקרקרין בעית הוא דמבעתי אהדדי כ"פ הוא שתק והם מקרקרים הנך ה' דרכים כ"ע מודים אף שמואל דלא חיישינן כלל בספק עאל או דהוה ס"ס או דאוקמיה אחזקה וכן בשתקו כולם מראין הדברים ודאין דשלמא עביד מדשתקו תרווייהו וכן בצועקים הרי בעותי מבעתי והנך אימור ודאי הוה מה שאין כן כשהוא שותק והם מקרקרים דהוה ספק אי דרס או לאו בהא פליגי דרב מוקי אחזקה ושמואל סבר דרוסה שכיחא ולפ"ז ה"ה דלא ידענו אם שותקין אם מקרקרין מספיקא אסרינן לה ולא שרינן לה אלא בידעינן דתרווייהו שתקי דאז ודאי שלמא עביד בינייהו וזה נראה דעת התוס' לעיל מ"ג ע"ב ד"ה קסבר שהקשו אמאי לא אוקמינן אחזקה ותי' דרוסה שכיח ולא תירצו דהתם רגלים לדבר דהוא שותק והם מקרקרים אלא שהם סוברים דהוה ספיקא ואפ"ה חיישינן וה"ה לא ידעינן אם שתקו או לאו אסור מספיקא כמ"ש כאן אבל הרא"ש ז"ל כתב שם שאני דרוסה דיש רגלים לדבר וגם שכיחא דהוא סובר דהנך חמשה דרכים לאו ודאי הוא אלא ספק אימור כו' אלא מוקמינן אחזקה והוא שותק והם מקרקרים סובר שמואל דמראין הדברים שדרס ומש"ה הוא שותק והם מקרקרים מחמת הכאה שהכה בהם ומש"ה בלא ידענו מה היה להם שרי דאוקמינן אחזקה שהיתה מקודם בשעה שנולדו שלא היתה בחזקת דרוסה ה"ה עכשיו ועיין בי"ד סי' נ"ז מחלוקת בזה יע"ש ועיין בר"ן ברי"ף מ"ש שם בזה ולפ"ז הא דאמר הוא והם שותקין לאו דוקא ה"ה כשלא ידענו מה היה להם ולא אסרינן אלא כשידענו בבירור דהוא שותק והם מקרקרים:

וברש"י ד"ה עלה ארי ביניהן וישב שם. דקדק לפרש וכתב ארי דל"ת דקאי אמה דסליק מיניה ספק שונרא ספק כלבא שהרי הרשב"א ז"ל בחדושיו כתב וז"ל כתב בעל התרומה דמעשים בכל יום דחתולין נכנסין ללול של תרנגולים והוא שותק והם מקרקרים ולא חיישינן כבריבי מקום שאין מצילין אין דרוסה אלא כשבורחת והכה אותם אז יש דרוסה והוא ז"ל השיב עליו חדא דבמסקנא קיימא לן כרבנן ועוד דבעוף הוה מודה בריבי ועוד דעאל ואותיב בינייהו היינו חתול ממה דסליק מיניה עכ"ל ורש"י אפשר דפוסק כל"ק דהוא דאמר כבריבי וכנראה מרש"י ד"ה לא אמרו אין דרוסה לחתול לגדי ולעוף ואף שמהרש"ל ומהרש"א כתבו שם הא חזינן לבעל התרומות שסובר כן דאף בעוף אי דרוסה באין מצילין ונאמר שגם סברת רש"י כן וגם הרא"ש ז"ל סובר קצת כן שהביא דברי בעל התרומות ואף שיש לומר דרא"ש כתב לול של תרנגולי' דהוא עוף הגס ודינו כגדיים וטלאים ומש"ה אין העולם נזהרין ואפשר דקשי' ליה לרשב"א אמאי אין נזהרין בעוף

הדק כו' ולזה כתב רש"י ז"ל עלה ארי ביניהן לשלול דברי הרשב"א וביורה דעה אבאר זה בעזה"י:

קטע רישי' דחד, מינייהו נח רוגזי' אף דלא ידענו אם מיד בבואו קטע או לא אפ"ה לא חיישינן דהא דחיי' לס"ד היינו משום דשכיח שידרוס כמ"ש התוס' ריש פרקין או דרגלים לדבר שהוא שותק והם מקרקרים והיכא דאיכא למתלי במידי לומר שמתחלה פגע בהאי ושפך חמתו ואח"כ ודאי נח רוגזי' דקים להו לחז"ל בהכי או דלא הוה שכיחא תו כ"כ ולפ"ז אף שמצאו הרבה נפצעו מוחם והרג אותם אית לן לומר דאח"כ נח רוגזיה אבל הר"ן ז"ל כתב הטעם דלכך לא חיישינן שדרס מקודם כיון דחזינן שהרג אחד מהן אי איתא שדרס א' מקודם היה לו להרוג אותו כיון דחמתו בערה בו עד שהמית א' מהן אלא מסתמא זה פגע ברישי' והרג ונח רוגזיה ומש"ה כתב בחתולין שמכניסין ידיהם ללול אף שקטע רישיה דחד מיני' אסור שמא דרס אח"כ דחמתו שפוכה ולא נח מרוגזי' כיון שיכולין להציל את עצמם והנה הי' לתת טעם דחיישינן שמא דרס מקודם בשלמא דעאל בינייהו א"א דדרס היה לו להרוג מיד משא"כ בלול שאפשר להנצל קצת מפניו אלא נתן טעם אף דחזינן שדרס והרג תיכף בהכניס ידו ללול אפ"ה לא נח רוגזיה כו' ולפ"ז היכא דמצאנו דרוסי' כמה ואח"כ קטע רישיה דחד מיני' אסור לטעם הר"ן ז"ל דהא חזינן דדרס ולא עשה כרצונו להמית בפעם א' וחיישינן לכל העדר ואילו לטעם שכתבנו יש להתיר דע"כ אסרינן ס"ד משום דשכיח הוא שדורס כולן ונאמר אוקי אחזקה שפיר שמיד לאחר אלו הנדרסין הרג זה ונח רוגזיה ובי"ד יש מחלוקת בזה ושם אבאר בעזה"י:

דף נג:

כ"פ הוא שותק והם מקרקרים מ"ס עביד בהו מעשה ומ"ס בעותי הוא דמבעתי אהדדי הר"ן ז"ל כתב דהנך איסור הוא ודאי הא ספק אסור ומשום הכי אם לא ידעינן אי שתקו ואי מקרקרים אסור וזה סברת התו' ריש פרקין וכמ"ש לעיל דדרוסה שכיח והביא ראי' מספק עאל ספק לא עאל ואי משום הא לא אריא כמ"ש הרשב"א בחדושיו ספק עאל ושמענו קולם שהיו מקרקרים יע"ש ולדידיה בספק שרי והנך איסור ספק הוה ושרינן כ"פ הוא שותק והם מקרקרים מ"ס מעשה עביד דרגלים לדבר. מ"ש לעיל בשם הר"ן דקטע רישי' דחד מיני' אם איתא שדרס קודם היה להרוג אותו לא בפי' כתב כן אלא מכללא וז"ל ולא אמרינן שמא דרס מקודם כיון שהן עומדין במקום שיוכל לדרוס איזה שירצה אני אומר שזה דרס ראשונה ומשמע קצת כמ"ש ובדרישה סי' נ"ז ס"ק כ"ג בהג"ה, הקשה כן דלמא דרס מקודם ותי' דלעול' אין כח לברוח בהמה מיד ארי ובודאי

זו דרס תחלה הרי כמ"ש כאן כיון שראינו שחמתו בערה בו והרג א' מהן אי איתא דדרס מקודם היה לו להרוג אותה וזה ל"ח שנשחטה ממנו וז"ש הר"ן ז"ל כיון שהן עומדין במקום שיכול לדרוס איזה שירצה דטעמא קיהיב למלתיה ולא קאי למה שלמט' אלו החתולין יע"ש דאין ענין לכאן ובי"ד יתבאר זה באורך ועיין מ"ש לעיל בסמוך דנ"מ להנך ב' טעמים:

הרשב"א ז"ל בחדושיו הקשה וז"ל היכא דאיכא כמה שוורים אמאי לא נתיר מס"ס דהא ודאי כולהו לא הוה ודאי דדרס דלא די דניחוש לחדא מחמת שהוא שותק והם מקרקרים וא"כ איכא ס"ס שמא לא זו היא ואת"ל זו שמא למטה מחלל הגוף דאין דריסה פוסלת שם וי"ל כל היכא דאיכא למבדק מבררינן אך אם נתערב באחרים שרי ואם אין בדיר אלא א' אז אם נתערב באחרים לא שרי מטעם ס"ס כמו שאמר רבינו יצחק בההיא דריש מסכת ביצה וספיק' אסורה עכ"ל מ"ש דהוה ס"ס אבל בספק א' שמא למטה מחלל הגוף ובאין שם אלא א' ל"ק לי' דנוקמיה אחזקה דלא שייך חי' התוס' כריש פירקין דרוסה שכיח ומה בכך דלמא למטה מחלל הגוף דריס ואף דרגלים לדבר דהוא שותק והם מקרקרים ומה בכך דלמא למטה מחלל הוה ומיהו לזה י"ל דלא מוקמינן אחזקה דאיכא רעותא ל"מ חזקה משנולד' דלא היתה דרוסה שהרי יצאה קצת מחזקה זו שעכ"פ נדרסה למטה מחלל גם חזקה מחמת רובא ליתא דרוב אין נדרסין כלל וזה עכ"פ נדרסה למטה מחלל וכיון שרובא ליתא ה"ה חזקה מחמת רובא לא הוה וכההיא מעשה דמים בראש בסי' נ' ובתב"ש סי' כ"ט ול"א ומ"ש דניהוי ס"ס אף שספק א' בגופו והב' בתערובת לא אמרינן כמ"ש אח"כ בסמוך בשם רבינו יצחק י"ל דכאן לא נודע מי הוא הספק ולפ"ז בתרנגולת שהטילה ביצים עם אחרות ולאח"כ מצאה טריפה לאחר שחיטה ר"ל ספק טריפה יש לצדד להתיר לדעת הרשב"א ובי"ד סימן ק"י אבאר בזה ומ"ש דס"ס היכא דאיכא לברורי מבררינן בי"ד סי' ק"י פסק דא"צ לברר יע"ש ועוד לדידן דא"א בקיאין בבדיקה אמאי לא מתירין מטעם ס"ס ומיהו לזה י"ל דהו' ס' מחמ' חסרון ידיע' דאם הי' חכם לפנינו הי' מכיר טפת ארס ואין נכנס בגדר הספק ולכך אין להתיר וצ"ע ועוד י"ל דלא הוה ס"ס המתהפך דהיכי נימא להיפך שמא למטה מחלל ואת"ל למעלה שוב טריפה אלא דמתחל' צריך להתחיל אם היה דרוס' בכאן כלל ועיין בש"ך סי' ק"י מדיני ס"ס יע"ש ואין להאריך:

אתי בהו לידי תקלה רש"י ז"ל פי' מתוך שהן מרובין היינו היכא דלא תקשי קושית התוס' דה אתי בהו לידי תקלה והתו' תירצו דהתם אי סופה לטעון ממהרת בכך משא"כ י"ב חודש הוא זמן מרובה וחיישינן לידי תקלה והא דפריך לחנוק ולישדי באשפה

בחדושי רשב"א משמע דגריס א"נ לחנוק וליתנו לעכו"ם דישראל לא זבין מיני' דרואה שהן נבילות ובפג"ה איירי בשחוטה יע"ש ומ"ש רש"י ז"ל הא דלא בדק אותם הרשב"א הביא סברת ראשונים דהך בדיקה המוזכר לקמן לא הוה אלא בה' דרכי' המוזכרים לעיל הוא דמהני בדיקה ולא בס"ד דשמואל וכ"ש ודאי דרוסה יע"ש ולדבריהם אפשר ליתן טעם דה' דרכים ס"ס הוה מספק שונרא או עאל או שותקים או צועקים שמא לא דרס ואת"ל דרס שמא למטה מחלל כו' אלא כל היכא דאיכא לברורי מבררינן כדעת רשב"א אף בס"ס והבאתיו לעיל ומיהו בקטע רישא דחד מיני' י"ל דלא הוה אלא ספק אבל בהוא שותק והם מקרקרים וכ"ש ודאי דרוסה לא מהני בדיקה אבל כבר הסכימו רובן ככולן מדינא דגמ' אף לודאי דרוסה מהני בדיקה ובה' דרכים א"צ בדיקה אף לדידן דא"א בקיאין בבדיקה דא"צ כלל. ומ"ש רשב"א דס"ס היכא דאיכא לברורי מבררינן יש לראות דס"ס מטעם רובא ועדיף מחזקה כמ"ש בתשובה סימן ת"א ורובא או חזקה היכא דאיכא טרחא לא מבררינן ומה"ט לא בדקינן אחר י"ח טריפות מטעם רובא או חוקה והא דהמשכיר בית לחבירו בי"ד אם הוא בעיר שואלו כ' הפר"ח בא"ח סי' תל"ז דבקל הוא לברר משא"כ י"ח טריפות דטורח ומהאי טעמא בדיקת הריאה דבקל יכול לברר ע"י נפיחה כו' או דרובא עדיף מחזקה יע"ש א"כ בס"ס דהוה כמו רובא אמאי טורח רב הוא לבדוק כל חלל הבהמה משמע דאף מן חזקה גרוע הוא לדבריו כאן דהא בהמשכיר אם ליתא בעיר לא מטרחינן לבדוק כל הבית וכאן צריך בדיקה ובי"ד סי' ק"י אבאר באורך בעזה"י ההוא בר אווזא דהוה בי רב אשי על לביני קניא אתא כי ממסמס קועיה דמא כו' ה"נ אימור קניא מחיא עכ"ל מ"ש על לביני קניא כתב הרשב"א בחדושיו דאל"כ הוה תלינן בחתול דשכיח טפי אבל י"א להיפך דהכי מיירי בחתול לפנינו אבל כי ליתא לתרווייהו תלינן בקניא ועיין לעיל כ"ח ע"א ובתוס' שם דנ"מ בין חתול לקניא אי האדים הקנה או הוושט בפנים משהו או לענין בדיקה כל החלל או אף לחומרא לשיטת רש"י ז"ל לעיל דרוסה יש בדיקה אף לאחר שחיטה דטפת הארס היה ניכר ואילו בקניא שוחט הקנה לבדו ז"ל הר"ן בין להקל ובין להחמיר תלינן בקניא דאי בדרוסה אף בבהמה מהני בדיקה דניכר ואילו בקניא חיישינן שמא במקום נקב שחיט יע"ש והנה בזה אפשר לומר דמספיקא תלינן להקל דרוב כשירות אלא דכאן הוצרך לומר על לביני קניא דאל"ה אף בבהמה היה תקנה. וה"ה בעוף אם שחט הוושט ולא הקנה דהוה תלינן להו בשאר בהמות שאינן דורסין כמו כלב דאין לו דרוסה אף בעופות ואף אם שחט הוושט בעוף תחלה כשר דלנקב לא חיישינן וכלב אין לו דרוסה משא"כ עכשיו דעל לביני קניא תולין במצוי להחמיר ואם הוא עוף צריך לשחוט הקנה תחלה ולהפוך הוושט אם נאמר דאין

לנקב בדיקה מבחוץ ולעולם כל היכא דלא שכיחא תרוויהו או שכיחא תולין להקל ומה שכתב הר"ן ז"ל בשם הרא"ה דאי חיישינן לקניא בבהמה אין לו תקנה יש לראות א"נ בשונרא ושאר דברים שמא בצפרניו ניקב הוושט וג"כ אין תקנה:

בתו' ד"ה דרוסה שאמרו צריכה בדיקה נגד בני מעיים כו' והא דא"ר מכפא דמוחא כו' ונראה גם לרש"י כו' עכ"ל עיין במהר"מ מלובלין דברי מהרש"א יש לכוין עפ"י מ"ש הש"ך בסי' נ"ז ס"ק ל"ה ואבאר דבריו דודאי מתחלת הבינו התוס' מרש"י דאף שראינו שהכה הדורס ולא האדים בחוץ הוה ס"ד לשיטת רש"י דאי ודאי דרוסה אמאי יש לו בדיקה דמ"ש האדים בחוץ או לא האדים בחוץ אלא ע"כ בלא האדים הוה ס"ס ומש"ה מהני בדיקה דשמא לא הטיל כלל ארס אבל בהאדים בחוץ הרי חזינן דהטיל ארס אין בדיקה בפנים דשמא אין ניכר כ"כ כמש"כ בשם ריב"ם אח"כ בסמוך וא"כ הוקשה להם שפיר מרב דבדק מכפא דמוחא עד אטמא במאי אירי אם שאין ניכר הדרוסה שלא האדים בחוץ הוה ס"ד ורב אין חושש לס"ד וא"צ בדיקה כלל דאי כשי' המפרשים בהנך ה' דרכי' אפ"ה בעי בדיקה דא"כ איך מהני בראינו שדרסה או בספק לדידן משא"כ לפי מה שכתבו דרש"י לא כתב אלא אי האדים בחוץ א"צ אלא נגד אותו מקום רב אירי בלא האדים בחוץ ומקרי ודאי דרוסה דבאמת לרש"י ודאי דרוסה יש לו בדיקה בחוץ והא דכתב רש"י שאין ניכר דאל"כ לא הוה צריך נגד כל החלל. ומ"מ לא דייק לן שפיר דמאי קושיא דאטו הא בהא תליא דלמא בניכר מקום הדריסה לא מהני בדיקה ואם לא ניכר מהני ואפ"ה מודה רב דחיישינן פה"ג לספק דרוסה שמא הטיל או לא הטיל ולא סמכינן אחזקה דאיתרע חזקה תדע דהא לעיל אמר ס"ס מחמת בעותי וס"ס מעשה עביד בה משמע בכה"ג הוא דשרי רב הא אילו ידעינן שהכה בהו ולא ניכר ארס מבחוץ אוסר והתם הוה ס"ס שמא לא הכה ואת"ל הכה שמא לא הטיל ארם אכתי מאי קושיא מהא דרב מכפא דמוחא עד אטמא מיירי באין ניכר מבחוץ. ובש"ך סי' הנ"ל ס"ק ל"ו כתב דעת רש"י דאם האדים בחוץ לא מהני בדיקה דשורף אח"כ לפנים ולא קשה כל הקושיות שהקשו התו' לרש"י יע"ש ור"ל אם לא האדים נמי הוה ודאי דרוסה ובהכי אירי רב מכפא עד אטמא ובהאדים הבשר נגד הסימנין כשירה דסימנין קשים הן ואין סופו לירד ולשרוף וא"ש נמי קנה דרוסתו בכמה כו' וביד אכתוב עוד ודע שמה שהוקשה להם לתו' מהאדים בשר נגד הסימנין אלמא אף ודאי דרוסה לא חיישינן שלא יכול לכוין י"ל לכאור' דסימנין קשים אצל בדיקה ומדינא א"צ בדיקה כלל דרוב אין ארס שולט בהן וכמ"ש רש"י בשמעתין וכמ"ש ד"ה עד שיאדימו סימנין עצמן וכמו שאבאר לשם ומה"ט כתב הרא"ש בריש פרקין למאי נ"מ לס"ד והקשה שם דוושט אין לו בדיקה בחוץ מה

נ"מ שאין בפנים שמא יש בחוץ ותי' דבס"ד לא החמירו והיינו דהפר"ח בסי' ל"ב הקשה דספיקא לחומרא ותירץ התב"ש שם דרוב סימנים און ארס שולט בהן והיכא דא"א בבדיקה שרי א"כ ל"ק מידי מהאדים בשר נגד סימנין כיון דמדינא אין ארס שולט בהן אלא כל היכא דאיכא לברורי מבררינן וכיון דלא אפשר שרי כה"ג. גם יש לראות לתי' א' שכ' שם הרא"ש דס"ד הקילו ואפשר כמ"ש הרשב"א דהוה ס"ס והיכא דאפשר בבדיקה מבררינן וכבר כתבנו מזה לעיל יע"ש אבל בודאי דרוס' אה"נ דאין תקנה לוושט כיון דאין לו בדיקה בחוץ א"כ קשיא הך דשמעתין דהאדים הבשר נגד הסימנים לא איכפת לן ואמאי הא ודאי דרוסה ושמא נכנס טפת הארס בעור החיצון ואין בדיקה כקושי' הרא"ש שם ולזה י"ל דרא"ש סובר דבס"ד מיירי ולהכי בהאדים בשר נגד בני מעים טריפה אבל נגד הסימנים אין בכך כלום דמדינא הוה ספק ספיקא אף בהאדים הבשר אמרינן לאו דרוסה הוא דהא בספק על והאדים הבשר כתבו הפוסקים דכשירה כו' ומש"ה מקילינן א"נ עד שיאדימו סימנין עצמן קנה ווושט ויש לעיין בהא דכפא דמוחא עד אטמא דרב בודאי דרוסה איירי ואפ"ה מהני בדיק' לוושט ג"כ ואין להאריך:

רב נחמן אמר בקוץ עד שתנקב לחלל בדרוסה עד שיאדימו סימנים עצמם ופירש"י בקוץ אין בדיקה שאין נקב דק ניכר בהן מדבריו משמע אבל קנה רחב יש בדיקה וה"ה במקום אחד אפשר דמהני אף בקוץ ועיין ברא"ש ומ"ש עד שיאדימו סימנים עצמן דרוב סימנים קשים הן ואין ארס שולט בהן הוה לפרושי בקיצור דאין האדמת הבשר מזיק לסימנים אלא דבא לומר דלא תקשי קו' רא"ש בר"פ דלמא האדי' סי' עצמן וכמ"ש התב"ש:

דף נד.

גמרא הורי רב מכפא דמוחא עד אטמא ופירש"י הירך דריא' וכבד וכל בני מעים ובד"ה כפא דמוחא דהיינו כל החלל אף נגד הסימנין עד כאן לשונו מ"ש דריאה וכבד מפני שמפרש כפא מתחלת כפא וא"כ מאי פריך היינו כנגד בני מעים אלא דריאה וכבד בכלל בני מעי' ומ"ש כפא דמוחא דהיינו כל החלל ואף נגד הסימנים משמע דאם האדים בשר נגד סימנים טריפה לרב ופליג ארב זביד דאמר עד שיאדימו סימנים עצמם וכפא מתחלת כפא אף המוח כנגדו צריך בדיקה וזה נכלל במה דאמר רב חנן משמיה דרב נגד כל החלל ואף סימנים דחלל כולו אף מוח משמע לשי' רש"י ז"ל וע' לעיל ד"ה כנגד בית החלל לאפוקי עובי הירכים ועובי הצוואר יע"ש ובי"ד אבאר בעזה"י:

בתוספות ד"ה אילימא מכפא דידא וכן לעיל דאמר שמואל נגד בני מעים ואח"כ מוסיף רב חנן משמיה דרב נגד כל החלל עכ"ל הא דאמר לעיל צריכה בדיקה נגד כל החלל

אף בסימנים לאו מדברי רב הוא אלא סתמ' דתלמוד' הוא דמסיק לה או ר' זיר' מדאמר רב נגד כל החלל היינו אף נגד הסימנין אלא מדהתם בנפולה דאמר נגד בני מעיים ומר זוטרא מוסיף נגד החלל ומיבעי' בתר הכי נגד סימנין מהו אלמא חלל לא הוה סימנין בכלל ה"ה כאן ע"כ רב בפירוש אמרה נגד החלל ונגד הסימנין וא"כ מדאמר נגד החלל ע"כ דבא להוסיף ריאה וכבד דאל"כ היה לומר בני מעי' ואף סימנים וע' מהרש"א:

וברש"י ד"ה כפא דהמוחא כף הגולגלת והיינו כל החלל ואף נגד הסימנין כבר כתבנו לעיל והיה נראה לומר דרש"י מפרש נגד החלל כולו בני מעיים ובסימנים ומכפ' סוף כפא והא בפירוש מתחלת ריאה וכבד בכלל דאל"כ אימא דמיירי בכפא מתחלת כפא ומנא ליה להקשות ועי' ב"י שמפרש דברי רש"י כמה שכתבתי כאן יע"ש:

הר"ן ז"ל בחדושיו מפרש כפא דמוחא לאתויי צואר אתא ואם האדים הבשר נגד הסימנים טריפה וכן משמע לשונו בר"ן אצל רי"ף יע"ש וע' ב"ח סי' נ"ז מ"ש שם:

שמוטה שחוטה כשירה ור"י אמר יבא ויקיף אר"נ ל"ש שלא תפס בסימנים עכ"ל ופירש"י ז"ל יבוא ויקיף יחתכנה במקום אחר אם דומין טריפה דוקא באותה בהמה אבל בהמה אחרת לאו דאין מדמין מבהמה לבהמה אלא דקשי' באותה בהמה אף אם אין דומין אין ראי' דחתך הראשון נעשה בעוד הסי' שלם ואף שנעקר ממקום חיבורו בלחי מה בכך ומש"ה מאדים יותר מן השני שכבר נשחט וראיתי להרשב"א בחדושיו שהקשה כן אלא שכתב עיקור לא הוה טריפ' אלא שאין שחיטה מועלת בסימנין עקורין מגזירת הכתוב א"כ אין החתכי' דומין זה לזה ולא הבנתי דאף אם נאמר דעיקור הוה טריפה מ"מ לא הוה נבילה דלא הוה מקום שחיטה ומה ראי' דאין החתכי' שווין דאטו טריפה לית בה חיותא ולכאורה נראה דבאמת הקפה לחומרא הוא דבלא"ה כשירה כרב שא"א לשמוטה שתעשה שחוטה אלא דאי דומין החתכין זה לזה טריפה דאיגלי מלתא שהחתך הראשון היה ג"כ לאחר שנעקר ממקום חיבורו בלחי אלא שאיך יצויר להיות שווין דחתך הראשון היה קודם שחיטה והיה חיות בו ואטרוחי בכדי כו' ויש ספרים דגרסי יביא בהמה אחרת ויקיף וכן כתב הרשב"א בחדושיו וא"ש דמביא בהמה אחרת ושוחט ואח"כ עוקר אם דומין החתכים זה לזה כשירה וא"ל שהחתוך האחרון מאדים יותר טריפה וה"ה להיפך שעוקר ואח"כ שוחט אם הראשון מאדים יותר כשירה וא"ל טריפה אלא שאינו רשאי להטריף בהמה טהורה לכתחל' משום בל תשחית כמ"ש הפוסקים בפ"ק בהא דידע דלא גמיר:

ויש בכאן ד' שיטות. השיטה הא' הוא דר"י פליג ארב דאמר כו' ואמר הקפ' בעינן ובלא תפס אף הקפה לא מהני והקפה לחומרא הוא כמ"ש לעיל ורב נחמן מפרש הוא לר"י

ולרב ואין כאן כ"א שני מחלוקת רב ור"י והדרינן לכללין רב ור"י הלכה כר"י. השיטה הב' הוא דר"י פליג אדרב בין תפס בסימנין ובין לא תפס כשירה דאילו לרב בתפס א"צ הקפה ובלא תפס לא מהני הקפה ולר"י בין תפס או לא תפס צריך ומהני הקפה ורב נחמן מפרש לדברי רב בתפס לא צריך הקפה ובלא תפס לא מהני הקפה והוה תרי לגבי ר"י רב וכן ר"נ והלכה כרבים דבתפס אין צריך הקפה ובלא תפס לא מהני. השיטה הג' גרסינן רב נחמן אמר ופליג אר"י דאילו לר"י אף בלא תפס מהני הקפה ואיהו אמר ל"ש אלא שתפס דאז מהני הקפה ובלא תפס לא מהני הקפה ושלש מחלוקת בדבר לרב בתפס א"צ הקפה ובלא תפס לא מהני הקפה ולר"י תפס לא מעלה ולא מוריד והקפה בכל ענין מהני ור"נ אמר בתפס בעי הקפה ובלא תפס לא מהני הקפה. השיטה הד' הוא דר"י מודה בלא תפס שא"א לשמוטה שתעשה שחוטה כרב ובתפס פליג עלי' דאילו לרב לא מתכשרא אלא מטעם שא"א לשמוטה שתעשה שחוטה הא תפס טריפה ולר"י מהני הקפה אך בתפס ובלא תפס מודה לרב כמו שאמר ור"נ לפרושי מלתי' דרב אתא או דפליג אר"י ג"כ ועיין י"ד כ"ד:

זה הכלל לאתויי מאי לאתוי שב שמעתתא הא דלא אמר בסג"ר כתב הרשב"א ז"ל דהנהו משניות הן ולא צריך לתנא דמתני' לאתויי אלא שב שמעתתא של אמוראים:

מתניתין אלו כשירות בבהמה עיין בר"ן ותי"ט. ניטלה הכבד ולא גרסינן ונשתייר כ"ש אלא כזית אבל ברי"ף הגי' ונשתייר כ"ש ולעיל בריש פרקין גרסי' והתניא וברש"י ניטלה הכבד, יע"ש וברש"י ניקבה בלא חסרון איסר ר"ל דעיקר לאשמעינן דכאיסר טריפה דהא מדיוקא דרישא נפקא ניטל לחי תחתון הא עליון להר"מ טריפה:

דף נד:

גמרא א"ר מתנה בוקא דאטמא דשף מדוכתי' טריפה ורבא אמר כשירה ואפסוק ניבי טריפ' והלכתא עד דאעכול עכולי עכ"ל יש בכאן נוסחאות שונות. הגי' הא' הוא כמו שהוא כתוב בספרים דר"מ מטריף בשף לחוד אף בלא אפסיק ניבי' ובהא פליגי ר"י ור"ל דלר"י כשר כה"ג עד דאעכול עכולי ואף דאמר אלו טריפות דוקא לאו לגמרי ממעט לה אלא בלא אעכול ניבי' וגי' הרי"ף ז"ל אמר רב מתנה בוקא דשף טריפה והוא דאעכול עכולי משמע דר"מ גופא לא מטריף אלא בעיכול ור"י ור"ל פליגי בדר"מ ולר"י אף באעכול כשירה והק' הרשב"א ז"ל בחדושיו לגי' זו דא"כ קיי"ל כר"ל דהא פסקינן לקמן הלכתא דטריפה ועוד דהא בדף נ"ז לקמן ר"י גופא אמר שמוטת ירך בעוף טריפה וכ"ש בהמה והאריך שם יעוין שם והנה אם נאמר דלקמן מיירי שמוטת ירך ואפסק ניבי' ואף

דלא מוזכר התם הא כבר כתבו הפוסקים והרשב"א מכללן דשם מיירי בעיכול כו' א"כ מצינו לומר דר"י פליג על ר"מ בעיכול ולא איפסק לגי' הריף ז"ל וכפי' הב"ח בי"ד סי' נ"ה ס"ה דנפסק גרע מעיכול וגורס בטור או שאעכול ניבי' וא"כ ר"י דפליג באעכול הא באיפסוק טריפה וה"ה עוף באפסק דמכשיר ועיין בכורות מ' ע"א בתו' ד"ה נשמטה יריכו ובש"ך סי' נ"ה ומ"ש התו' שם דמיירי, בנשמטה מתחלת בריית' משמע שסוברי' דכל אבר שאם ניטל ביד או ע"י חולי טריפה אם נברא כך כשירה וה"ה אפסק או שלא היה לגמרי מתחלת בריית' כשר:

גמ' אר"נ כסלע ביתר מכסלע כאיסור ביתר מכאיסור מה שהקשו תו' על רש"י כבר כתב הרשב"א בחדושיו דרש"י נשמר בזה וכתב דלא, קאי אלמא אלא עד כאיסור דתנן במתני' דהוה עד ולא עד בכלל יע"ש ולפ"ז לא קשיא גולגלת דלא מיתניא ביה עד ומההי' דפ' הזהב קשה ואין קושיא דלפעמים הוה כמו עד כו' יע"ש ברשב"א:

ע"ש ת"ש הדקין שבכלי חרס כו' מפירש"י משמע דגרס הן וקרקרותיהן ועי' ת"ח:

דף נה.

אמר ר' אבהו כל שיעורי חכמים להחמיר חוץ מגריס של כתמים להקל מפירש"י יראה לאו דוק' גרים של כתמי' אלא כל דרבנן כך הוא שהרי כ' וטעמא דכתמי' דרבנן הוא משמע כל מלת' דרבנן כך הוא וכן מצאתי בחמש שיטות להר"ן ז"ל דלאו דוקא גרים כו' ועיין תו' ד"ה כל שיעורי חכמים ואי אמרינן תפלה דרבנן הוה יש ליישב ואפשר דהוה בכלל לא תשא שמע שוא:

אמר ר' עוירא ל"ש אלא ניטל אבל ניקב טריפה מיתיבי כו' דרב עוירא אף בקולשי' מטריף בניקב כדמסיק לקמן ומש"ה אקשי ליה ממתני' דבהמה המקשה והוצרך לשנויי ניקב לחוד ונחתך לחוד אב לפי המסקנא בלא"ה לא קשיא מהתם דאיירי בקולשי' ולכך אף בנחתך בסמני' טריפה וכדכתיבנא אבל בטור סי' מ"ג משמע דנחתך גרע מניקב וע' ב"ח דלא גריס ואבע"א יע"ש שהאריך ומ"ש בטריפות כוליא של עוף דלוי אמר כל מה שמנו חכמים ולא אמר כל שטריפה בבהמה טריפה בעוף אלא מה שמנו במתני' וכוליא וטחול לא מנו במתני' יע"ש לכאורה הא כל שב שמעתתא לא מנו במתני' אלא מזה הכלל מרביני' לה ואפ"ה בוקא דשף טריפ' בי"ב בין בעוף והכין הלכת' אלא דה"ק דלוי אמר כל מה שמנו חז"ל לאפוקי מה דלא מנו יש שטריפות בעוף ויש כשירות הן ולכך בכוליא וטחול של עוף דיש להתיר אותן דטחול כולא קולשי' וכולייהן סגורה מש"ה

מתכוין לוי לזה להכשיר ועוד דבוקא דאטמא פסקי' לקמן בהדיא דטריפ' כהא דבוקא של עוף יע"ש ובי"ד מ"ג ומ"ד יע"ש:

דף נה:

גמרא כל הפסול בריאה כשר בכוליא כ"ש כשר בריאה כו' ופירש"י דיוקא הוא דייקינן ר"ל דאי בפי' אמרו כך מה משני אין אומרי' בטריפו' אלא במערבא כל הפוסל בריאה כשר בכוליא ולפי המסקנא האי כלל' לאו דוקא ואפשר דכל הפסול כשר וכל הכשר פסול בהיפך ולזה אמר והרי מים זכים דכשירים כאן וכאן ואפשר דכל הפסול בריאה ודאי כשר בכוליא הא כשר בריאה פעמים פסול בכוליא ופעמים כשר דהא לקותא דפסול הכא והכא לגי' הרי"ף לקמן יש פסול כאן וכולן בלקותא או במים עכורים דפוסל הכא והכא:

דף נו.

משנה ואלו טריפות בעוף נקובת הוושט ופסוקת הגרגרת פירש"י אף דכל טריפות בבהמה כנגדן בעוף איצטריך משום פסוקת גרגרת דל"ת תיטרף במשהו עכ"ל מ"ש כל טריפות בבהמה כנגדן בעוף הוא ברייתא דלוי לקמן אלא דבלא"ה מהיכא תיתי דעוף יהיה קיל מבהמה ובודאי מה דטריפה בבהמה כ"ש עוף ואף דכוליא וטחול כשירים בעוף הני טעמא אית בהו ע' י"ד סי' מ"ד יע"ש ולוי משום יתר עליהם עוף הוא דאמר הכין או לומר דוקא מה שמנו כו' ומ"מ קשיא לי מה"ת לומר דה"א עוף גרגרת במשהו דיו לבא מ"ה כו' כמו בהמה דעד דלא מפסיק רובה לא מיטרפה דהא לא תנן נשבר השדרה ונפסק החוט דל"ת דחיותו מועט טריפה אף בלא נפסק החוט וכדומה בשאר טריפות ולכאורה היה נראה למאי דמסיק לעיל דמתני' דאלו טריפות קודם חזרה נשנית אשמעינן שפיר דה"א עוף דדי בסי' א' ה"א דנפסק גרגרת בסי' א' ליהוי נבילה דחיותו יוצא בסי' א' קמ"ל דלאו לגמרי מתה היא וכי מתה עומד ומולק וע' לעיל כ' ע"ב בחדושי רשב"א שם ואמר דהוה טריפה ולא נבילה לר"ע קודם חזרה אף בעוף וכדכתיבנא וע' מ"ש לעיל במשנה דא"ט יעוין:

ודע דהתי"ט כתב וז"ל ה"ה דה"מ לומר דאשמעינן דהכתה חולדה על ראשה אף קרום א' טריפה אלא דאיכא מ"ד דאף בבהמה בחדא עכ"ל לא זכיתי להבין דבריו הקדושים דמאי דאית ליה בבהמה בעינן ב' קרומים ה"ה בעוף כדאמר בהדיא בגמרא הניחא למ"ד עד דמינקב תתאה, שפיר אלמא למאן דאית ליה בבהמה ב' קרומים ה"ה עוף ובריתא

דלוי מסייע קצת ודוחק לומר למאי דמשני תתאה אגב רוככי' משמע שהתחתון רך יותר מעליון א"כ בודאי בקרו' עליון לחוד טריפה לאותה גירסא לעיל מ"ה ע"א אמרי לה תתאה והוא גי' הרי"ף ז"ל דבתתאה לחוד טריפה וע' בחדושי רשב"א שם וע' ברא"ש שכתב כאן בשם רבינו שמשון בשמעתין הא דחסרון הגולגולת עם קרום עליון דסוף לפסוק וא"כ לגי' הרי"ף ז"ל א"ש דע"כ קרום התחתון יותר חזק תתאה מעליון משא"כ בעוף דתתאה רך דאמר הואיל אגב רוככי' מפקע פקע א"כ בעליון לחוד כמו תתאה לחוד וז"א מכמה טעמים חדא דרא"ש מפרש גי' רש"י ז"ל בדף מ"ה דעד שינקבו שניהן וכן משמע מפירש"י כאן דעד דאינקב עלאה ותתאה ועוד דלא הוה ליה לסתום ואין לומר בנקיבת עצם גולגלת מיטרפא בקרום עליון לחוד והיינו ג"כ למאי דמשני תתאה אגב רוככי' וזה ג"כ אינו וזה אפשר גם כן למ"ד עד דמנקב תתאה ועיין דף מ"ח ע"ב בתו' כמה חסרון הגולגלת וכ"ז צ"ע:

והא דאמרינן הכתה חולדה פירש"י בשיני' דאילו ביד יש דרוסה לחולדה בעופות, מדבריו משמע אף בעוף הגם יש דרוסה לחולדה בעופות וכ"כ הרשב"א בחדושיו דאף לחולדה בגדיים וטלאים אין דרוסה הא עוף הגס יש דרוסה ועיין לעיל במהרש"א ומהרש"ל בדף נ"ב יע"ש כמ"ש:

גמ' מכניס ידו לפנים פירש"י לתוך פיו ועיין בריי"ף ובפי' המשניות לר"מ שפי' בתוך נקב הגולגלת יע"ש ומ"ש רש"י טריפה שמא ניקב קרום אפשר שבא לומר למאן דמטריף דוקא בעלאה ותתאה א"כ כשמבצבץ מספק טריפה שמא עלאה אינקב ותתאה אגב רוככי' פקע דבהא ל פליגי כ"ע כדמסיק לקמן והבדיקה הוא להחמיר כמה שכתבנו בסמוך ואפשר הוא כפשוטו:

אמר זעירי אין בדיקה לחולדה מפני ששיניה דקות ופירש"י ונקב עצם הגולגלת אינו נגד נקב הקרום משמע דאי פותח עצם גולגלת ורואה ע"י בדיקה מלמטה למעלה או למעלה כמ"ש הרי"ף וכעין פי' המשניות, לר"מ הוה שפיר בדיקה כיון שאין שם כלום נגד נקב הקרום ואי דלמא נקבי הקרומים אינן שוין אפשר דכשר כה"ג ועוד דלא מסתבר בקרומים דקים שלא יהיו נקבים זה נגד זה ועוד תתאה אגב רוככיה פקע ולפ"ז ר"י דאמר אף במסמר אפשר דמיירי כה"ג בפותח עצם גולגלת דבין ביד ובין במסמר שרי לכ"ע ביד דליכא למימר ששיניה דקות ועקומות כדכתיבנא ולא הוה ר"י דלא כמאן דהני תנאי ר' יהודא ור' נחמיה פליגי בלא פתיחת עצם גולגלת מר בדיק בידא ואמר ליה אידך עד מתי אתה מאכיל טריפות לישראל ששיניה דקות ועקומות כפירש"י לקמן אבל בפותח גולגלת בין ביד ובמסמר שרי גם מ"ש רב נחמן לרב ענן מר אמר שמואל בדיק בידא

ומכשיר אפשר דאשמעינן בכל גווני מכשיר אף בלא פתיחת עצם גולגלת דאי מההיא דלעיל ה"א בפותח גולגלת ודוחק למעלה מצד על הקרומים או בתוך פיו של עוף דוחק למעלה ומניח ידו למעלה אף כך המוח נדחק בין הקרומים ויוצא למעלה דרך נקב גם מה שהקשה לרב ושמואל מבריית' דלוי ולא ללוי גופא כמ"ש התוס' ד"ה והא תנא לוי כו' היה נראה דלעיל איכא למימר בדיקת חולדה בהכתה על ראשה וקרעה העור העליון לבד ולא ידענו אם ניקב עצם גולגלת ובדיקה זו מהני לחומרא ולקולא אם תבצבץ אז טריפה ודאי ואם לא תבצבץ ויראה לעין השמש שאין בעצם נקב כשירה אלא להחמיר עבדינן בדיקה מה שאין כן לרב ענן דאשמעינן אף בלא פתיחת עצם גולגלת מהני בדיקה דל"ת שיני' דקות הוקשה לו שפיר דע"כ הבדיקה משום קרום המוח ופריך שפיר אלא דלישנא משמע דבדיקה להקל:

גם יש לראות למאן דבדק במסמר אם יחגור למאן דאית ליה עד מנקב תתאה מה זו בדיקה ואי מספק טריפה א"כ יש לפרש מכלה ממון ישראל דלמא תתאה לא אינקב א"כ גם ביד י"ל דלמא תתאה לא אינקב ואגב רוככי' פקע דודאי כן הוא דלמאן דטריף בעלאה לחוד סמכינן להקל בבדיקה זו ואין זה מוכרח למ"ד עד דמנקב תתאה אלא שרש"י פי' מכלה ממון ישראל פעמים עושה נקב במסמר למאן דאית ליה עלאה לחוד טריפה ולמ"ד עד תתאה אה"נ עד מתי מכלה דלמא תתאה לא אי וכמ"ש:

רב שיזבי בדיק בשימשא רב יימר בדיק במיא הני נמי אית להו דעד דמנקב תתאה הוא דטריפה ובמיא יש ב' פירושים או שהיה מים מוריק המוח מצ"א וממלא מיא או שהיה מים לתוך עצם גולגלת ואם יצא לבן עמו בידוע שהוא מן המוח ועיין בר"ן ובגילא דחיטתא פירש"י כעין מסמר ועיין ברי"ף וברי"ן שהיה מייץ בגילא יע"ש:

דף נו:

גמרא באלו בני מעיים אמרו לב וכבד וכתבו התו' וז"ל בד"ה באלו דלא חשיב ריאה בהדייהו דאין ריאה לעוף ליחמר משמע מדבריהם דאף אם בדק הריאה והוריקה דכשירה אבל רש"י לקמן בהא דלא ליחמר פי' דא"צ בדיקה אבל הוריקה טריפ' ועיין סי' נ"ב:

משנה ואלו כשירות בעוף ר"י אומר אם ניטלה הנוצה פסולה ופירש"י ז"ל נוצה תחתונה וזה מטעם גלודה והר"מ ז"ל פי' פי' מחודש בפי' המשניות והוא שניטל עור שעל הזפק עם נוצה שעליו ולשון הפסוק והסיר מוראתה בנוצתה יע"ש וביו"ד אבאר:

גמ' ת"ר כו' איבעיא להו הורו בטרפחת לאיסורא כר' בזפק להיתרא א"ד הורו בטרפחת כר' בזפק וכר' בזפק לא סבירא להו תיקו והתו' מקשין דה"מ למיבעי בתרווייהו להיתרא ומהרש"א ז"ל בשבת פ' כירה דף מ"ו הקשה דהתם פירש"י חדא הוראה וכר"ש בנר לא ידענא לא לאיסורא ולא להיתרא וכאן אמאי לא פי' חדא הוראה וכר' בזפק לא ידעינן והב"י בסי' מ"ה מביא דעת הרוקח ניטל האם כשירה וניקב או נימוק טריפה ובאמת בגמ' אין הכרע כ"ש מניטל דכשר ושאני טחול דחידוש הוא משא"כ שאר אברים אם ניטל כ"ש ניקב דכשר ויש ליישב ע"פ פי' רש"י ז"ל וגירסתו דודאי בטרפחת לא היה מסופק סתמא דתלמודא דניטל כשירה וניקב טריפה כסתם מתני' דלעיל ניטל כשירה וניקב טריפה כסברת הרוקח אלא בזפק מיבעיא ליה וה"ק הורו בטרפחת להיתרא כר' בזפק והיינו בניטל האם או הורו בטרפחת לאיסור' דמעש' כי הוה בניקב ונימוק וכר' בזפק להיתרא והשתא בטרפחת אין בו מקום שיפול בו הספק דבניטל כשירה וניקב טריפה ואף ר"ט חזר בסנהדרין ועיקר איבעיא בזפק אי כר' או כחכמים ולכך לא מיבעיא תרווייהו להיתרא דזה לאו הוראה היא דסתם מתני' היא דניטל כשר ובלאו הוראתם ידעינן דניטל טרפחת כשירה אלא מיבעיא ליה הורו לאיסורא בנימוק וניטל דזה הוה הוראה ולא שמעינן ממתני' דלעיל וכר' בזפק להיתרא א"ד הורו בטרפחת כר' בזפק להיתרא ובניטל ולדיוקא אתי הא כר' בזפק לא סבירא להו וזה עיקר הוראתם דבאו בשניהן לשאול לפניהן בטרפחת ובזפק ואמרו דבטרפחת אנו פסקינן כר' ולא בזפק ובזה ל"ק קושי' מהרש"א ז"ל דאמאי לא מיבעיא כר' בזפק לא ידעינן כלל דא"כ לא מיקרי הוראה כלל דבלא"ה שמעינן ממתני' דלעיל ניטל טרפחת כשירה אלא עיקר הוראתם הי' בזפק דאסור וטריפה כחכמים דרבי ויש עוד לפרש הורו בטרפחת כר' בזפק וכי מה ענין טרפחת לזפק אלא דה"ק הורו בטרפח' בניקב לאיסור' וכר' בזפק להיתרא א"ד הורו בטרפחת כר' בזפק ר"ל כמו דס"ל לר' בזפק דניקב קיל מניטל ובתרווייהו כשירה בזפק כן הורו בטרפח' כן דניקב קיל מניטל וכשירה ולפ"ז כר' בזפק לא ידענא ועיין ברשב"א כאן:

ובתו'. ד"ה איבעיא להו כו' דמצינו לומר בעוף וליכא למפשט מלוי דבפלוגתא לא מיירי עכ"ל מפי' מהרש"א ז"ל יראה דכ"ע בין רבנן ובין ר"ט מודים בעוף דטריפה אלא ר"ט מעיקרא מה דהוה סבור בבהמה טריפה ולא שייך למתני יתר עליהם בעוף ומש"ה פלוגתא לא קמיירי אבל מהר"מ מלובלין פי' דרבנן אף בעוף פליגי על ר"ט וסוברים דכשר וזה פלוגתא לא מיירי דומיא דניטל הנוצה לר"י דהוה פלוגתא ומפירש"י משמע דרבנן פליגי אף בעוף אם נאמר דסובר כמ"ש התוס' דהורו בטרפחת לאיסורא בעוף

שהרי כתב הורו לאיסורא כר"ט שהאכילה לכלבים בסנהדרין אלמא כרבנן לא מיתוקמא הך הוראה וזה כפי' מהר"מ מלובלין. ויש לפרש הורו בטרפחת לאיסורא היינו בעוף או להיתרא ומעשה כי הוה בבהמה הוה ומש"ה הורו להיתרא וז"ש רש"י כסתם מתני' וממ"ש רש"י תרתי הוראה הוה כו' משמע דאי הורו להיתרא הוה חדא הוראה וזה דהורו בטרפח' להיתר' בבהמה לאו הוראה הוה דסתם מתני' הוה דניטל כשירה אלא דהוראה בזפק הוה ובא לפניהם שניהם באונו טרפחת וזפק והורו להוראה בטרפחת הוא דסבירא לן כר' בזפק ולא בזפק והורו לאיסור' וזה עיקר הוראתם וזה יוצדק למ"ש בגמ' לישב רוקח:

בא"ד ונראה דגרסי' כו' אבל כר' בזפק לא סביר' להו עכ"ל ולפ"ז טרפחת ודאי להיתר' וזפק מיבעי' ליה ותיקן לאיסור' ועוד דהלכה כחכמים ולרש"י בטרפחת וזפק מסופק ור"ת פסק לחומרא בטרפחת בל הר"ן יש לו גי' שלישי' הורו בטרפח' לאיסור' וכר' להיתר' א"ד בטרפחת ג"כ להיתר' ולא מסופק א בטרפחת ובזפק לא מסופק ופסק כר' יע"ש:

דף נז.

גמרא אמר רב יהודא אמר רב שמוטת ירך בבהמה טריפה שמוטת ירך בעוף טריפה ובקצת נוסחאות נמחק ירך בבהמה כו' ובהא דמסיק לרב הונא שמוטת ירך בעוף כשירה כ"ש בהמה לפי' הא' של תו' ד"ה למה ליה למר כולי האי ורב יהודה היה רואה בפומבדית' שהיו נוהגין בשתיהן לאיסורא או בבהמה וכ"ש עוף לפום סבר' דהשת' ולקמן אבאר עוד ועי' מ"ש לעיל וביי"ד אבאר עוד:

ע"ש שמוטת ירך רש"י ותו' פירשו דבוק' דאטמא איירי אבל יש מפרשים דבוקא דרב מתנה אינו ענין לשמוטת ירך דהכא דאיירי שנשמט שוק מן הירך או להיפך דכאן מיירי בוקא דאטמא דשף ור"מ בשוק מן ירך ועי' ר"ן ורשב"א וי"ד סי' נ"ה נ"ו:

דף נז:

גמרא סי' לטריפה י"ב חודש כו' סי' לטריפה כל שאין יולדת פירש"י לספק טריפ' דאי ודאי טריפה לא מהני שיהוי י"ב חודש או לידה ואף אם ירבה כחול ימים וכבר האריך הישש"ש בסי' פ' בהך מלתא והנני מעתיק בקיצור הנה הרשב"א נשאל בתשובה על יתרת רגל שחיתה כמה שנים דטריפה אינה חיה והשיב דבר זה לא נהיה ואפי' אם תשוב ותאמר מה נעשה שראינו בעינינו יתרת רגל שחיה כמה שנים זו היא שאמר

ריב"ל לר' יוסי בן נהוראי ועל דא את סמיך כלומר שא"א וכאלו מעיד על שא"א כו' ואם יתחזק בטעותו ויאמר לא כי אהבתי דברים זרים והם אשר ראו עיניהם ואחריהם אלך נאמר לבטל דברי חכמים א"א ויבוטל המעיד ואלף כיוצא בו ואל יבוטל דבר אחד מה שהסכימו חכמי ישראל ונביאים הקדושים ובני הנביאים והלמ"מ מזה ועוד אני אומר שלא אמרו יתרת רגל אינה חיה אלא כל שאילו ינטל אינה חיה וכן בחסר רגל אפילו חיה טריפה שאילו נולדה שלימה וניטל טריפה אף עכשיו טריפה סוף דבר מוטב נחזור אחר טענות כדי לקיים דבריהם ולא שנדחה דבריהם אמיתיים ומקוימים והמקוד' ונעמיד דבריהם של אלו הבטילים עכ"ל נמצינו למידין מדבריו דוודאי טריפה א"א לחיות י"ב חודש בשום פנים למ"ד אינה חיה אלא ביתרת רגל דקיי"ל כל יתר כנטול בזה אפשר שתחיה ובחסר רגל אפשר אף בנולד ממעי אמו אינה חיה ולבסוף אמר אף בחסר אפשר כל שנולדה ממעי אמו כך חי' תחי' ולא אמרו אינה חיה אלא בנולד לה אח"כ ע"י חולי או ע"י אדם אבל בנולדה כך אפשר שתחיה יותר מי"ב חודש ולפ"ז אין הוכחה למ"ש התו' בפ"ק י"א א' דכל חזקה שלא נתבררה לא הוה חזקה דלעולם הוה חזקה ושאני הכא דלמא נולדה טריפה בתולדתה וחיה יחיה שמא נולד יתרה באברים פנימים שאילו ניטל טריפה ומייתי ראיה שפיר מפרה וכן למהרש"ל דרוב בהמות אינן חיה ומיעוטן חיה ובספק טריפות מהני שיהוי י"ב חודש דאזלינן בתר רובא ומסתמא מן הרוב היא ואילו היתה טריפה לא היתה יכולה לחיות י"ב חודש א"כ נמי מוכח דבתר רובא אזלינן מפרה דאל"כ דלמא מן המיעוט הוא וטריפה ולפי מ"ש לעיל דף י"ד א' בתו' ד"ה אתיא דקושייתם דלמא מטעם רובא וחזקה כקושית הר"ן א"ש ועוד י"ל דהאי מיעוטא הוה מיעוטא דמיעוטא דחיה י"ב חודש ולהכי הוקשה להם שפיר דמנלן דאזלינן בתר רובא במיעוט המצוי כו' ועיין במהרש"א שם בתו' ד"ה אתיא מפרה אדומה יע"ש. וא"כ היכא דאירע ספק טריפות משהינן לה י"ב חודש ושרינן לה ובהנהו אווזות שיש להם חטוטרת בראשן ופתחו כמה מהם וראו שכמה מהם עצם גולגלת נסדקה לשנים ויש רוצים להכשיר מטעם דחיה יותר מי"ב חודש ולפי' הרשב"א אין ראיה דכל שנולד בתולדה כך חיה יחיה ובי"ד אבאר:

והיכא שנמצא קוץ תחוב לחלל הגוף ומקצתו לחוץ או שהרגישו במישוש היד שיש שם קוץ ול נודע אם מחוץ בא לשם או מוושט דיש ס"ס לאיסורא שמא מוושט בא וודאי ניקב א' מאברים הפנימים שנקובתן במשהו ואת"ל מחוץ בא שמא בפגעו בא' מאברים הפנימים ניקב א' מהן והוה ס"ס גמור לאיסורא ואזלינן בתריה אפשר דלא מהני שיהוי י"ב חודש למ"ש מהרש"ל דרוב אינן חיות ומיעוטן חיות הנה ואי דאזלינן בתר

רובא דאינן חיות הא ס"ס מתנגד לרוב ושבקינן רובא ואזלינן בתר ס"ס לשיט' הרשב"א בתשובה סימן ת"א דס"ס עדיף מרוב והביא ראיה מסוף פ"ק דכתובות לר"ג אלים ס"ס ולא מהני שיהוי י"ב חודש ומכ"ש דרך הנבלעין מסתמא ואף שתאמר ס"ס גמור הוא:

גם מ"ש עד שתלד פי' הישי"ש תרווייהו בעינן עיבור ולידה ולידה בלא עיבור או עיבור בלא לידה לא מהני ובזה מה שהוקשה לתו' בי"א אתיא מפרה אדומה ותי' חזקה שלא נתברר' לא הוה חזקה ואכתי הא פרה מעוברת כשירה ודלמא הא דכתב ושרף כשהיא שלימה משום דאוקמ' אחזקה שנתבררה בשעת לידה אלא לפי מ"ש הישי"ש א"ש דעיבור ולידה בעינן ובשעת לידה הובררה הדבר דבשעת עיבור כשירה היתה ודלמא נטרפ' לאחר עיבור ולא נתבררה:

דף נח.

גמרא איתיביה ר"א לאמימר ושווין בביצת טריפה ק שאסורה כו' אלא הא דתנן כו' במאי קמפלגי עכ"ל עיין במהרש"א ואבאר דבריו כי הנה לפי' התו' ד"ה במאי קמפלגי וראה דאמימר פליג אר"א בתרתי דלאמימר שיחלא קמא אסור דעובר ירך אמו הוא ושחלא בתרא שריא דזוז"ג שרי ולרב אשי נהפוך הוא שיחלא קמא שריא דעובר לאו ירך אמו וכשנוצר בהיתר נוצר דעדיין לא נטרפה עמו וכשנטרפה ולסוף עיברה אסור הביצה דהיינו שיחלא בתרא דזוז"ג אסור והוה מפרש ושווין בביצת טריפה בשחלא בתרא דהכי משמע לישנא שגדלה באיסור ובוולד טריפה דשרי ר"י בעיברה ולסוף נטרפה דעובר לאו ירך אמו משא"כ לאמימר קשיא תרווייהו ומתחלה הקשה ממתני דעדיות על שחלא בתרא ואח"כ הקשה על שחלא קמא אר"י דמתיר וקם אמימר דלא כהלכתא כר"א ומשני דפליגי בנטרפה ולסוף עיברה ובזו"ג ואמימר כר"י משא"כ לפירש"י ושווין קאי אפלוגתא דר"א ור"י א"כ לס"ד דר"א דביצה בדלא ספנא מארעא וזו"ג אסור א"כ בוולד טריפה אמאי פליג, ר"י כה"ג ובביצה מודה ותי' מהרש"א ז"ל לשיטת רש"י רב אשי בחדא פליג על אמימר דבשיחלא קמא מודה ליה ובשחלא בתרא פליג עלי' ואוסר דכגופ' דמי ואף בנטרפה ולסוף עיברה אסור והשתא לא קשיא ושווין ביצה שאסורה כו' דכגופא דמיא וולד טריפה פליג ר"י דשרי בנטרפה לאחר שעיברה דעובר לאו ירך אמו ור"א סובר עובר ירך אמו אבל אמימר לא סבירא ליה כגופה דא"כ שיחלא בתרא ליתסר א"כ קשה מ"ש ביצה דאסור ותי' בדספנא מארעא. והא דלא פי' בלא אמימר הייתי אומר דמיירי בנטרפה ולסוף עיברה ואסור דכגופה דמיא ומה"ט אף כה"ג אסור ובוולד פליג ר"י דלאו אגידא בה וזו"ג שריא ואה"נ לר"א אסור מטעם שזו"ג אסור משא"כ למימר

דלית ליה אגידא ביה מדמתיר שחלא כו' א"כ קשיא ביצה דשווין והוה ניחא טפי דדוחק לומר דרב אשי היה סובר דביצה בעיברה ולסוף נטרפה ולא חייש לגדלה גמ' מיבעיא ליה כו' אלא דא"כ כיון דמשני ליה בדספנא מארעא תו מה קשיא ליה אלא הא דתני וולד כו' כיון דהוה ניחא ליה לרב אשי מתחלה דפליג בזו"ג אי ביצה איירי בעיברה ולסוף נטרפה. ובזה כתב מהרש"א מ"ש רש"י אלא הא דתנן כיון דאמרת בדספנא מארעא דחד גורם כו' מכלל דפליגי בזו"ג אי הכי ועיקר קושיא סמוך אאי הכי ליפלגו בהדיוט כנראה מדברי רש"י משיגרת לישנא במאי קמפלגי ע"כ בנטרפה ולסוף עיברה והיינו אי הוה פליגי בעובר ירך אמו אפשר לכ"ע להדיוט שרי ולגבוה אוסר ר"ה וביצה אף להדיוט אסור לכ"ע דאגידא בי' כגופא דמיא ולא הוה קשיא ליפלגו בהדיוט משא"כ אי ביצה בדספנא מארעא ודומיא דהכי וולד בנטרפ' ולסוף עיברה וודאי לר"א אף להדיוט אסור דהא שמעינן ליה לר"א פסחים כ"ז א' דכן היה ר"א אוסר בכל איסורין כמ"ש התוס' ד"ה במאי קמפלגי יע"ש ולא פירש"י כתו' דבלא אמימר ה"א דפליגי בעובר ירך אמו משא"כ לאמימר דא"כ קם אמימר כר"א דהא רב אשי נמי היה סובר דשיחלא קמא אסו' ואף שיחלא בתרא פליג ואוסר ג"כ ואין להקשות דאכתי אמאי לא בלא אמימר הייתי אומר דפליגי בעובר ירך אמו משא"כ לאמימר קם דלא כהלכתא בעלמא לר"א שאני ביצה דאגידה בה משא"כ לאמימר מדמתיר שיחלא בתרא ע"כ לית ליה אגידא ביה וע"כ ביצה שוה לוולד, וא"כ לר"י דמתיר בוולד ה"ה ביצה וקם דלא כהלכתא דא"כ עיקר הקושיא מהא דמתיר אמימר שיחלא בתרא א"כ מעיקרא הוה להקשות אלא הא דתנן וולד טריפה ממ"נ לאמימר אי מוקי פלוגתייהו בעובר ירך אמו קם אמימר דלא כהלכתא ואי דשאני ביצה דאגידא ביה אמימר לא סבירא ליה דא"כ שחלא בתרא ליתסר ולא להני זו"ג ועדיפא טפי מלהקשות תחלה מביצה טריפה וכתב עוד מהרש"א ז"ל ומ"מ היאך מוכח אי איירי ושווין בדספנא דחד גורם דוולד בזו"ג דלמא וולד איירי בנטרפה וקודם לכן עיברה ור"ל אף דלא הוה דומיא דביצה מ"מ ה"ק בוולד פליגי וודאי ממ"נ אי עיברה ולסוף נטרפה כשר לר"י דעובר לאו ירך אמו ואי נטרפה ולסוף עיברה הוה ליה זו"ג משא"כ ביצה דפעמים אסור בספנא מארעא ועוד מה פריך ולישני בש"ק דא"כ אמאי ושווין בביצה ובוולד פליג דהא וולד בעיברה ולסוף נטרפה הוה כמו ביצה בש"ק ומ"ה בספנא דאמימר לית ליה חילוק ביצה דאגידא. עוד אני חוזר לראשונה דמהא דפריך ר"א ושווין ולא קשיא לדידיה אמאי ביצה מודה וולד פליג אם לא דהוה מוקי בעיברה ולסוף נטרפה ועובר ירך אמו ושאני ביצה ולא חייש גדלה גמרה א"כ איך הונח לו במה שתי' לו אמימר בדספנא הא על ביצה לא קשיא דאפשר דאיירי בש"ק לפי סברת ר"א

דלא חייש דגדלה גמרה אלא בוולד אמאי פליג ומה מתרץ אמימר בדספנא אכתי בוולד מ"ט דר"י דכשר אלא דהונח לו דגילה לו אמימר דומיא דהכי וולד נטרפה ולסוף עברה בזו"ג פליגי ופריך אלא כו' אי ה ליפלגו להדיוט דהא ר"א אוסר זו"ג אף להדיוט כמבואר פסחים לז וכן הי' ר"א אוסר בכל איסורין שבתורה משא"כ אי ביצה בשחלא קמא א"כ וולד נמי בנטרפה ולסוף עיברה ושאני ביצה דאגידא בה משא"כ לאמימר דא"כ שחלא בתרא נמי ליתסר זהו מה שרצוני לבאר בדברי קדשו כי הם עמוקים מאוד כידוע מאוד להמעיין בדבריו ואני הערתי בה הערה קטנה והמבין יבין. ועיין בר"ן בחמש שיטות בחדושיו לחולין מה שכתב בסוגיא דשמעתין יעוין שם:

אם כן גדלה גמרה מיבעי ליה וה"ה דהוי קשיא אמאי תלי טעמא מפני שגדלה באיסור אף ביצה בקליפתה נמי אסורה אם עובר ירך אמו ל"ש מעורה בגידין או בקליפתה וכן לל"ב תני גמרה לא קשיא מאי איריא גמרה י"ל דאי נטרפה, והטילה ביצתה מיד בקליפתה שריא מדינא דעובר לאו ירך אמו כר"י בוולד אלא ביצה שאני דאגידא ביה דמעורה בגידין כפירש"י קמן ואף דאנן פסקינן בי"ד סי' פ"ו דאף בנגמרה בקליפתה אסורה משום לא פלוג ועיקר טעמא משום אטו מעורה בגידין מש"ה נקיט מפני שנגמרה כי הוא עיקר הסבר' משא"כ לל"ק דאמימר דעובר ירך אמו ואין חילוק בין ביצה לוולד א"כ בש"ק אף בנגמרה בקליפתה ואח"כ נטרפה דאסורה דעובר ירך אמו דאין חילוק בין נגמר הוולד או לאו לענין זה:

ובתו' ד"ה במאי קמפלגי כו' עיין מהרש"א וכוונתו מבואר דאי סמך המקשה אאי הכי א"כ אף אי פליגי בעובר ירך אמו ע"כ פליגי נמי בזו"ג דאי בעובר ירך אמו לחוד א"כ אמימר דפסק שחלא בתרא מותר כמאן דהא ר"א אוסר בהדיא זו"ג בפסחים ומאן שריא אלא דסובר דר"א ור"י בתרתי פליגי בין בנטרפ' ולסוף עיבר' בזו"ג ובעיברה ולסוף נטרפה בעובר ירך אמו א"כ קשיא ליפלגו בהדיוט בזו"ג דר"א אוסר אף להדיוט ממה דפליגי לגבוה גם בעובר ירך אמו ויש לראות מה קושיא אימא דפליגי בתרתי ובעי"א נמי פליגי ולא שייך אלא לגבוה ולא להדיוט ומש"ה נקט פלוגתייהו לגבוה ועיין:

רבינא לא סבר להא דראב"י כו' ופירש"י ולכך ליכא למיתני ש"ב דהא טריפה אינה יולדת ויש לראות נהי דמיעוט טריפות יולדות וחי' י"ב חודש מ"מ אמימר על הרוב דיבר או אפשר יולדת אפילו מיעוט ליכא ומ"מ לפי מ"ש יש"ש בסימן פ' והבאתיו לעיל דעבור ולידה בעינן ועיבור בלא לידה אין ראיה א"כ אמאי לא משכחת שיחלא בתרא בשחט לטריפה ונמצא ביצה במעי אמן דשריא דהוה זו"ג דמותר הן אמת שיש להביא ראיה מפרישה ושכן סברת הב"ח בסי' נ"ז דעיבור לחוד תליא מלתא שכן כתבו עד שתלד פי'

הב"ח דאין אנו יודעין ובפרישה יע"ש אבל לפי פי' הישׁ"ש דעובר לאו ראיה הוא א"כ מצינו לאשכוחי להאי דינא אף דטריפה אינה יולדת ומ"מ אפשר לומר דאי שחלא בתרא וזו"ג שריא ע"כ כר"י ומוקי פלוגתייהו בזו"ג א"כ וולד טריפה יקרב ע"כ בנולדה ואין טריפה מתעברת ויולדת מנטרפה ואי בנמצא עוברה בצידה ולמאי אי חלב הא מאי חלב ושתי הכליות האמורות באשם מוצא מכלל שליל ואי בעולה הא אין נקיבה עולה ועיין בר"מ ז"ל הל' מעשה קרבנות פרק א' הלכה י"ט יע"ש:

איתביה רב אשי לאמימר ושווין בביצת טריפה אלמא הדרה טענה הא דפריך ליה אף דמצינו פלוגתא דתנאי אי טריפה חיה או לאו מ"מ הלכה כב"ש וב"ה דמודים אלמא הדרא טענה אלא למ"ש ישׁ"ש בסימן ה' איכא לאוקמי' בלא לידה ביצה טריפה במעי אמן ובעיבור לחוד אין ראיה ולישנא בתרא הכי מפרשא לרש"י בשלמא אי לאו דאמימר הייתי אומר דפלוגתייהו בזו"ג ומודים ביצה מדספנא מארעא דחד גורם הוא או דאגידא בי' ומה"ט ראוי לאסור אף בזו"ג ולשון א"ה היה נראה לומר דאאמימר קאי דאוסר שיחלא קמא מטעם עובר ירך אמו וקם כר"א א"כ ר"א אף להדיוט אוסר ליפלגו להדיוט אלא שזה אינו דא"כ קם דלא כהלכתא כר"א ועוד דהא מסיק ביצה אגידא בי' ועיין פירש"י דקושיא אא"ה סמוך כמו לעיל ויש לראות דאי בזו"ג נמי יקשה ליפלגו בהדיוט דר"א אוסר בשאר איסורים וי"ל:

ומודים בביצה בשחלא קמא מ"ט גופה היא ופירש"י ז"ל דמעורה בגידין כגופה היא ואנן קיי"ל כל"ב ונ"מ בין ל"ק לל"ב טובא דאלו לל"ק עובר ירך אמו ואין חילוק בין ביצה לולד דאסורה אף ביצה בקליפתה או עכ"פ באין מעורה בגידין ונגמר החלמון והחלבון אסורה מ"ה דעובר ירך אמו ולישנא בתרא עובר לאו ירך אמו וולד טריפה בעיברה ולסוף נטרפה שריא וביצה מעורה בגידין מ"ה אסור דכגופה דמיא ואינה מעורה מדרבנן אסור גזירה אטו מעורה כמ"ש רשב"א בחדושיו והב"י בסימן פ"ו גבי ביצת נבילה וטריפה יע"ש ומ"מ כתב הפרישה בסימן פ"ו דביצה שהטילה טריפה אף בספק טריפה דלא פלוג רבנן ובי"ד אבאר וביצת נבילה אף מעורה הוה מ"ה ואם נגמרה הוה מדרבנן אטו ביצת טריפה ואף דלכאורה הוה גזירה לגזירה דביצת טריפה גופא הוה מדרבנן כו' לא חשיב גזירה לגזירה דביצה טריפה בנגמרה אסרוה מטעם דלא נתנו דבריהם לשיעורין ועיין פרישה ודע דהשׁ"ך בסי' פ"ו ס"ק ח' כתב ביצת טריפה אסורה מפני שנגמרה באיסור ואף אם ילדה סמוך לטריפת' אסור משום לא פלוג כ"כ ב"י עכ"ל הנה מ"ש שנגמרה באיסור הוא מגומגם דעיקר טעמא דמעורה בגידין כגופה דמיא והוה שפיר ירך אמו כדמסיק כאן משא"כ בוולד אף דנגמרה באיסור אפ"ה לאו כגופה חשיבה ומ"ש אף

סמוך לשחיטה הוה מן התורה ריאה שהוא ט"ס דלא הוה אלא מדרבנן גזירה אטו מעורה בגידין ואף הוא סיים דלא פלוג וזה יורה דהוה מדרבנן וכן בסימן ע"ט ס"ק ח' כתב הנולד מן הטריפה מותר ואף דביצה אסורה שגמרה באיסור והא בוולד נמי גדל באיסור ואם יש שום חילוק בין ביצה לוולד דביצה מחמת האם מתגדל ובין וולד שהוא בעל חי ויש לו נפש המגדלת ומאיליו הוא גדל א"כ מאי פריך לאמימר לש"ק דמכשיר ר"י בוולד ולזה י"ל כמ"ש מהרש"א דא"כ שחלא בתרא נמי ואפשר לל"ק הכי הוא אבל לל"ב אה"נ דלאו טעמא דמעורה בגידין גופה היא אלא שנגמרה אח"כ באיסור ומש"ה אסורה משא"כ בוולד דמאליו הוא רבי וגדל ואף בנטרפה סמוך לשחיטה א"א דלא גדלה קצת באיסור מחמת האם ואסור מן התורה אלא שלא מצאתי לא' מן המחברים שיאמר כן וכולם כתבו דאטו מעורה בגידין הוא דהוה גזירה מדרבנן וכ"כ הב"י בסימן פ"ו יע"ש. עוד כתב הש"ך בסימן פ"ו ס"ק י"א אם היא ביצת שחיטה וז"ל נ"ל דלא מיבעיא אם הספק הוא שמא מתרנגולת אחרת אלא אף אם ספק בשחיטה שריא ודוק עכ"ל נראה דכוונתו לתרץ מ"ש אם ספק ביצת נבילה או שחוטה ולא אמר ספק אם מנבילה או מכשירה וכבר העיר בזה הפרישה ותירץ דניכר אם נמצא במעי אמן דרכה הוא אף שנגמרה בקליפת' ואם הטילה בחייה יעוין שם ולי היה נראה דמשום הכי כתב מנבילה או משחוטה דלא נטעה לומר בנקובת הוושט דהוה נבילה מחיים דהביצה אסורה דלא גרע מטריפה כו' וכ"ז חשב הש"ך לדוחק ולכן כתב דה"ק הש"ע אם מנבילה או משחוטה דהיינו שיש ספק בשחיטה וזה כתב בש"ע אם היא ביצת נבילה או ביצת שחוטה והיינו דספק בשחיטה אלא דקשיא לי אמאי הא ספק בשחיטה הוה כוודאי דאוקמי' אחזקה דבהמה בחיי' בחזקת איסור אמ"ה קיימא ומ"ה ביצה שריא ומדרבנן מיהא ליתסר אלא שיש לומר דלא הוה אלא ספק השקול בספק בשחיטה לא מיבעיא אם אינו יודע אם שהה או דרס או שלא שחט רוב הסימנים דרוב שוחטים שוחטין כהלכתן כמ"ש הרשב"א בחדושיו בפ"ק דף י' ע"א גבי ספק שהה ספק דרס שכתב בד"ה ולענין כל ספק בשחיטה לא אמרינן הלך אחר רוב שוחטין שאין שוהין ואין דורסין וכן בשחיטת מומר כתב כי בודקין לו סכין שרי דרוב שוחטין שפיר יע"ש וא"כ בספק בשחיטה היינו טעמא דסמוך מיעוטא לחזקה והו"ל פלגא ופלגא מדרבנן ולר"מ הוא דהוה מן התורה כמו שהתבאר כל זה באורך בדף י"א יע"ש בדיני רובא וחזקה ובלא יודע דשחט רוב סימנין אף דרובא דתליא במעשה זה לא הוה אלא מדרבנן כמו שצידדנו שם יע"ש וכיון שכן ביצה דרבנן תו הוה ליה ספק דרבנן להקל או ס"ס כו' ואף באין ידוע אם נשמטה גרגרת קודם או לאו דהוי ספק בשחיטה לא הוה אלא ספק נבילה דאיכא חזקה מחמת רובא דרוב אין גרגרת שלהן

שמוטה וחזקה נגדה הוה ספק השקול וכל כה"ג ביצה נבילה דרבנן ולהקל ואף אם נאמר דהוה ספק תורה ולא מהני אח"כ מה דהוה ביצה דרבנן כמבואר בכמה מקומו' דבעינן שיפול הספק בדרבנן גופה לא בדאורייתא שאני הכא דלא נולד הספק כ"א בב"א עם הביצה ויש לעיין בזה גם יש לעיין דהוה תרתי במקום חדא חזקה דהשתא דגרגרת שמוטה וחזקה דאמ"ה וחדא במקום תרתי לא אמרינן ובי"ד סי' פ"ו וקי"ו אאריך בזה בעזה"י בדיני' אלו

דף נח:

גמרא הני תמרי דכדא לבתר תריסר ירחי שתא שריין ופירש"י ז"ל שהתליעו ואין ידוע אם במחובר או בתלוש שריין דאי במחובר לא הוה חיין עכ"ל משמע דווקא נמצא תולע חי הוא דשרי אבל לא מת דאכתי דלמא במחובר התליע ואסור אף במת אבל הר"מ ז"ל בהשגו' בפרק ב' מהל' מ"א דאף במת שריא לאחר שנים עשר חודש דעפרא בעלמא הוא לאחר שנים עשר חודש וכן דעת הרבה פוסקים ועיין ברא"ש ואפשר גם רש"י מודה דתמרי דרכן להתליע ואסור בלא בדיקה אף בלא ראינו שהתליע אלא דמ"ה פי' התליע דאי בלא בדיקה אף לבתר תריסר ירחי שת' אסור שמא מתים הן וע"כ בבדיקה ורואה שאין תולעים מתים אלא חיין ושריא דוודאי בתלוש התליע ומש"ה כתב שהתליע כיון דבעומד ורואה איירי וכדכתיבנא ועיין בר"ן מה שהקשה לרש"י מאי איריא תמרי דכדא דנקיט ויש ליישב קצת עפ"י מה שכתבנו ומ"ש התוס' דרבינו שמואל דכרום כו' הוא לומר כפירש"י דווקא בוודאי התליעו ורואה אבל בספק אף לבתר תריסר ירחי שתא אסורין שמא מתים הן ובמחובר התליעו וכתב עוד דאי תמרי דכדא הו"ל התליעו ר"ל לדידי הוא במונח קיים דמתים אסירי והו"ל התליעו דהיינו ע"י בדיקה ור"ת גורס תמרי דכדא ומדלא פי' התליעו ש"מ תרתי חדא דכד שדרכו להתליע אסור מספק כי ההיא דס"פ לא לישפי אינש שיכרא בצבייתא באורתא ופירש"י שם דתמרים מצוין בהן תולעים ועיין ברא"ש כאן ובחדושי הרשב"א ועוד נשמע דאף מתים שריין דעפרא הוא כו' ויש לפרש כפשוטו דר"ש סובר דווקא ודאי התליעו ולא בספק ור"ת אומר דבר שדרכו להתליע אסור לאכול בלא בדיקה ובי"ד סי' פ"ד אבאר:

ע"ש ל"ש אלא שחסר ויתר ביד מה שיש לעיין כאן בהא דיתר כנטול דמי עיין בי"ד נ"ה ושם אבאר:

דף נט.

מתניתין ובדגים כל שיש לו סנפיר וקשקשת ר"י אומר סנפיר א' וב' קשקשין איזהו קשקשין כו' לכאורה דר"י מפרש דברי ת"ק כמו ר' יוסי דמפרש הוא ולא פליג את"ק ועיין ברא"ש לקמן ס"ה א' יע"ש אלא דא"כ הך דתוספתא שהביא ב"י בסי' פ"ג דבעינן שלשה אחת תחת לחיו ואחת תחת ראשו ואחת תחת זנבו את"ל דאו או קתני ע"כ ר"י פליג עם ת"ק וזה שמפרש ר"י דבריו איזה קשקשת ואיזהו סנפיר דלת"ק אין חילוק בין יהיה קשקשת סנפיר וסנפיר קשקשת או כמו שהוא האמת משא"כ לר"י דריש ממלת קשקשת שנים שהוא מלה כפולה כמ"ש הר"ן מש"ה הוצרך לפרש איזה קשקשת ואיזה סנפיר כו' גמרא ת"ר כו' בידוע שאין לה שינים למעלה וטהורה וכללא הוא והרי בן גמל כו' אלא ה"ק כל שאין לה שינים בידוע שמפרסת פרסה ובלבד שיכיר בן גמל עיין בת"ח דאכתי לאו כללא הוא דאיכא בן גמל יע"ש ויש ליישב דה"ק ברייתא כל בהמה גדולה שאין לה שינים ימיה וודאי אית לה פרסה וטהורה מיהו להכיר בהם לאו סימן הוא דלמא בן גמל הוא בעודו קטן מש"ה צריך שיכיר בן גמל וכי פריך מבן גמל הוה מצי לתרוצי הכי אלא משום אינך קושית שפן כו' וה"מ לומר דה"ק כל שמעלה גרה ואין לה שינים למעלה בידוע שטהורה דתרתי בעינן אלא דמלת בידוע הגיה דקאי אסימן וגם קושטא קאמר כדר"ח היה מהלך כו' משמע דא"צ אלא שנים:

דף נט:

בסוגיא דכרוכות לא היה הזמן מספיק ואי"ה בי"ד בסי' פ' אבאר בסוגין באורך מה שיש לעיין:

דף ס.

בתו' ד"ה פסוק זה שר עולם אמרו כו' כמו שיסד הפייט שר המשרת נער נקרא כו' א"נ שבע שמות כו' עכ"ל ר"ל מדיסד הפייט שר המשרת נער נקרא היינו מדכתיב נער הייתי גם זקנתי כדאיתא ביבמות וע"כ מט"ט שר העולם ואי איתא שהוא חנוך שנהפך לאש מבשר איך אמר כאן שהוא שר העולם בו' ימי בראשי' ותי' דאגדות חלוקות הן ומי שסובר מט"ט שר העולם לית ליה חנוך זה מט"ט עוד תי' דהנך ג' אגדות ל"פ דחנוך זה מט"ט ומט"ט נער נקרא כדחשיב ז' שמות כו' ולאו משום דנער הייתי ושר העולם לאו מט"ט וא"ש פסוק זה שר העולם כו':

גמרא בעי רבינא הרכיב ב' מיני דשאים מהו כיון דלא כתב בהו למינהו לא מיחייב א"ד כיון דהסכים אידיהו כמאן דכתיב כו' משום דבזרעים בצוואה לא כתיב למינהו אלא בעשיה כתיב למינהו מיבעיא לי' ורש"י פי' מהו להרכיב אף דבגמ' אמר לא מיחייב משמע הא איסורא איכא פי' הוא ז"ל דאת"ל חיובא ליכא איסורא נמי ליכא וק"ו שנשאו דשאים פריכא הוא ולאו ק"ו גמור הוא ועיין מה שאכתוב בתוס' ד"ה הרכיב שני מיני דשאים:

ובתו' ד"ה הרכיב כו' וא"ת מתני' הא אין נוטעין אילן באילן וירק בירק עכ"ל לכאורה מקרא הוה לאקשוי דכתיב שדך לא תזרע כלאים כיון דזריעה אסורה שני מינין בלא הרחקה כ"ש הרכבה דאסור דהא וודאי גרע טפי דאילן באילן הרכבה אסור ולנטוע יחד שרי ועיין בפ"א מהלכות כלאים בר"מ ובכ"מ שם דמש"ה השמיט דין ירק בירק בא"י דכ"ש הוא מדאסור לזרוע והנראה שזה סברא פשוטה ומוכרחת הוא לכ"ע אלא דהיה אפשר לומר דמבעיא בכאן לר' יאשיה דבכלאי הכרם אינו חייב אלא בג' מינין דלית ליה כלאי זרעים כלל דלא מסתבר לומר כרמך לעבור בלאווי יתירא מש"ה מבעיא ליה בהרכבה מהו דלדידיה שדך לא תזרע או דאיירי בכ"ה או דאיירי באילנות בשדה אילן כדדרשינן בקדושין מ' ובסנהדרין מה בהמה בהרכבה וסובר כולה להכי הוא דאתא וכלאי זרעים מדרבנן אסורין ועיין שבת פ"ז ברש"י ובתו' שם ובמנחות נ"ד ובתו' ד"ה דגן שפיר מבעיא ליה בהרכבה מהו אבל ממתני' קשיא להו שפיר דתנן ולא ירק בירק דדוחק לאוקמיה מתני' כרבנן דפליגי על ר' יאשיה דלא כהלכתא דהלכה כר"י כדאמר בפ' ראשית הגז וא"נ דאי כרבנן מאי איריא ירק בירק אפילו לזרוע אסור ואפ"ה תירצו לקמן מתני' רבנן ואשמעינן פלוגתא דר' יהודה דמתיר ירק באילן ומש"ה תנן נמי ירק בירק איידי דירק באילן:

בא"ד ומיבעיא ליה אי חשיבא הרכבת זרעים כהרכבת אילן א"נ לר' יאשיה מיבעיא דלמא מתני' כרבנן א"נ כו' קנבוס ולוף עכ"ל מתחלה תי' דמבעיא הרכבת ירק בירק בח"ל דזריעה שריא ממיעוטא דשדך והרכבת אילן אסור כמו הרכבה דבהמה כדאיתא בקדושין ומיבעיא ליה כאן אי למינהו בדשאים הוה הרכבה כמו באילנות דאי לאו קרא למינהו מגופא דקרא שדך לא תזרע לא מצינו לומר מה, בהמה בהרבעה אף שדה בהרכבה וקאי נמי אמיני זרעים כמו דקאי אהרכבת אילן ר"ל דחוקים שחקקתי לך כבר לא קאי כ"א אהרכבת אילן שנאסר לב"נ אבל הרכבת זרעים אי לאו למינהו ביציאתם לא הוה דרשינן מה בהמה כו' דהא לא שייך חוקים שחקקתי כבר ומש"ה מיבעיא ליה אי למינהו בעשי' הוה כמאן דכתב בצוואה או לאו ובזה אפשר מ"ש רש"י מהו להרכיב

משמע דמבעיא אי שרי להרכיב והא איסורא מיהא הוה מק"ו נשאו דשאים לן מהרש"א ז"ל וכפי מ"ש י"ל דבח"ל מבעיא ליה אף דאיכא ק"ו מאילנות מ"מ מדכתבה התורה חוקים שחקקתי כבר ומה אשמעינן קרא בזה אי לאסור הרכבה והרבעה לב"נ מלמינהו נפקא כמ"ש התו' לקמן שהוקשה להם זה אלא למעוטי אתא דוקא חוקים שחקקתי כבר לב"נ הוא דאסור בח"ל ולא הרכבה ירק בירק דלב"נ שריא וה"ה דמ"ל מהו להרכיב ב"נ דאין עונשין מדין בב"נ כמו שהבאתי בכללים יע"ש ומש"ה מיבעיא ליה ומ"ש התו' דלר' יאשיה מבעיא ליה היינו אם נאמר דר"י לית ליה כלל כלאי זרעים כקושית הירושלמי שהביאו התו' בקדושין ל"ט א' על דעתי' דר"י לאיזה צורך נאמר כו' וסובר כשיטת רש"י שבת פ"ד ומנחות נ"ד ובתו' ד"ה דגן יע"ש דהוה דרבנן כלאי זרעים לר"י. ואף שהתו' בקדושין ולקמן באו"ב כתבו דר"י אית ליה כלאי זרעים כאן לא פירשו כן אלא דלית ליה כלאי זרעים. ומוקי שדך לא תזרע בהרכבת אילן ומבעיא ליה אי הרכבת ירק הוה בכלל חוקים שחקקתי כבר עיין סנהדרין ס' ובתוס' ד"ה חוקים וה"ה דה"מ לתרוצי דמבעיא לר' יהודה בסוף פ"א דכלאים דאית ליה בכלאי זרעים אין חייב אלא בג' מינין כמו לר"י בכ"ה דשדך פ' יע"ש ומבעיא ליה ב' מינין בהרכבה מהו דאילן באילן ב' מינים כ"ע מודים דאסור ואי דהלכה כר' יאשיה כפי הנראה אם נאמר דר' יאשיה לית ליה כלאי זרעים לית הלכתא כוותיה ועיין מגיני שלמה מ"ב ע"ד:

עוד כתבו התו' דמיבעיא לרבנן קנבוס ולוף אסרה תורה ולא שאר זרעים ירצו בזה דשאר זרעים הם מדרבנן בזריעה ומבעיא ליה בהרכבה מהו כיון דכתב למינהו ביציאה כו' ואני תמה על עצמי מה ענין קנבוס ולוף לכלאי זרעים דע"כ אמרינן קנבוס ולוף ולא שאר זרעים אלא בכ"ה במנחות ט"ו ב' דומיא לכ"ה שנגמרו לשלש שנים משא"כ כלאי זרעים כולן אסורים אם רוצה בקיומן לזרוע וכ"ש להרכיב כמבואר יפה בר"מ ז"ל בהלכות כלאים פ"א ודו"ה ובכ"מ וכאן לענין כלאי זרעים אמרו ומה ענין קנבוס ולוף ואי דהתו' סבירא להו דכלאי זרעים נמי אין איסור אלא במאכל אדם כמ"ש הר"מ בפ"א ה"ד מ"מ אין ענין קנבוס לכאן:

הן אמת שהכ"מ כתב בפ"א ה"ד שמ"ש רבינו הראוי למאכל אדם לא בא לשלול אלא דברים המרים לרפואה וכיוצא אבל מאכל בהמה אם רוצה בקיומן הר"ז כלאים יש לראות הא דכתב הר"מ בפ"ה ה"ג ואינו חייב מן התורה אלא קנבוס ולוף שנגמרי' עם תבואת הכרם אבל שאר הזרעים אסורי' מדבריה' ובמאי מיירי כיון דאכ"ה קאי ופסק לעיל בהלכה א"ב כר' יאשיה דאינו חייב אלא ב' זרעים לבד הכרם א"כ מ"ש אינו חייב עליהם היינו משום כ"ה דאי משום כלאי זרעים אף שאר מינים שאין קנבוס ולוף אסור

מ"ה ולוקה ואיך כתב אח"כ ואינו אסור אלא מדבריהם והא וודאי מן התורה אסור ובשלמא אי אמרינן דמאכל בהמה אין בו איסור תורה בכלאי זרעים מצינו לומר דאיירי כאן במאכל בהמה משא"כ אי במא' בהמה מ"ה איך כתב שהוא מדבריהם ואין לומר דאין ראוי כלל אף למאכל בהמה א"כ אף מדבריהם שרי כמ"ש לקמן בה"ו וכמו שאבאר בסמוך וע"כ צ"ל דה"ק אין חייב משום כ"ה אלא קנבוס אבל משום כלאי זרעים לוקה כמ"ש הכ"מ אינו חייב כלומר משום כ"ה והדר כתב אבל איסור דרבנן יש בזרע מין א' עם חרצן ופעמים איסור תורה בב' מינין משום כלאי זרעים ודע דהעולה מדברי רבינו שם הוא כך דתבואה שהוא ה' מיני דגן וקטנית וירק הוה מ"ה עם חרצן ושאר זרעים הנאכלין בין לאדם או לבהמה מדרבנן אסור וקידש מדרבנן ועיין מ"ש הר"מ פ"ה הי"ח וי"ט יע"ש היטב ואם אין נאכלין כלל אף מדרבנן לית איסור. ומ"מ נראה דברי התו' דכאן שלמדו כלאי זרעים מכ"ה שאין איסור אלא ה' מיני דגן וקטניות וירק וקנבוס ולוף ולא שאר זרעים. ומ"ש הכ"מ עלה דהך שכתב הר"מ אין אסור אלא הראוי למאכל אדם מהא דפ"ה הי"ח הרואה כלאים אף דהתם מדרבנן דמ"ה אין אסור אלא ה' מיני דגן כו' מ"מ מדכתב אין אסור משמע אף מדרבנן ומש"ה הקשה כן וצ"ע:

כתב הר"מ ז"ל בפ"א מהלכות כלאים ה"ד המרכיב אילן באילן או ירק באילן לוקה בכ"מ וכתב הכ"מ הא דלא הזכיר רבינו ירק בירק דכ"ש הוא בא"י דאסור לזרוע כ"ש המרכיב ובח"ל שרי דממעט משדך דאיירי בהרכבה וא"ת הא דבעיא בפא"ט הרכיב ב' דשאין אי בא"י אסור ובח"ל שרי וי"ל בא"י ומתני' סברה כיון דכתיב למינהו בעשי' איכא למימר כך נצטוו אבל ר' חנינא דאמר לא נצטוו ע"כ מיבעיא ליה והתוספות תירץ בחוצה לארץ מיבעיא ליה ועוד תירצו תירוצים אחרים עכ"ל מ"ש דסובר רבינו דממעט נמי הרכבה היינו דלשנא דתלמודא בקדושין דף ל"ט הכתיב שדך למעט זרעים שבח"ל היינו הרכבה דלא כפירש"י כ"ה דלזרעים לא אצטריך ולהר"מ לדוחק יחשב מש"ה אמר כפשטיה להרכבה ומ"מ מלת נמי אין מדוקדק דלהרכבה אצטריך ולא לכלאי זרעים דחובת קרקע היא וק"ו ליכא יע"ש בקדושין ומ"ש דלא מבעיא אלא לר"ח דלא נצטוו אלא מעצמן נשאו ק"ו אכתי מה מיבעיא מדאסור לזרוע כ"ש הרכבה בא"י כמ"ש הכ"מ מקודם דמ"ה השמיט הר"מ ירק בירק בא"י ואיך אפשר דלא נצטוו ומה בכך הא אח"כ הזהירה תורה שדך לא תזרע כ"ש הרכבה ומ"ש דהתו' תירצו עוד תירוצים אחרים היינו לומר דרבינו לא הונח לו בתירוצים שתי' התו' דתי' א' דבח"ל מבעיא א"כ אמאי השמיט רבינו בח"ל דהוה ספק כשל תורה ולהחמיר ותי' הב' דמבעיא לר' יאשיה לא הונח לו דרבינו פסק כר"י בפ"ה ואפ"ה פוסק כלאי זרעים אסירי מ"ה מקרא דשדך לא תזרע

כלאים כשיטת התוס' בקדושין ובשאר דוכתין א"כ כיון דזריעה בב' מינין כ"ש הרכבה גם תי' דקנבוס ולוף אין ענינו לכלאי זרעים ואי דאכתי איכא למבעי בדברים המרים או שאין רוצה בקיומן או שאין ראוי למאכל אדם א"כ אמאי השמיט הר"מ ז"ל הך בעיא ולומר ספק הוה גם אין לומר לב"נ קמיבעיא ליה כמו שתי' התו' דא"כ בהל' מלכים פ"י ה"ו כתב דב"נ מצווה על הרכבת אילן משמע למעט הרכבת ירק אתא ומש"ה כתב הכ"מ דאיבעיא לר"ח אבל באמת נפשטה איבעיא ממתני' וכבר כתבו מה שיש לעיין בדברי הכ"מ. ויותר היה נראה לכאורה דהר"מ סובר דאליבא דר' יהודא מיבעיא דסובר בכלאי זרעים לא מיחייב כ"א בג' מינין כמבואר בפ"א מכלאים והבאתיו לעיל מש"ה מיבעיא בהרכבה אי הוה דומיא דאילן ובהמה דמודה ר"י דמחייב בב' מינין א"ד כיון דלא כתיב למינהו והר"ח ספק כר' יאשיה בכ"ה וכת"ק דר"י בזרעים ואין ספק:

והנה מהרש"א ז"ל בחר לו דרך אחרת לתרץ קושית התוספות דמיבעיא לענין מלקות אבל איסור איכא מק"ו שנשאו דשאים כו' וההיא מתני' דאין מרכיבין א"ל איסורא מק"ו ומ"ה הר"מ דנחי' למלקות השמיט ירק בירק עכ"ל מ"ש דאיסורא איכא ומיבעיא למלקות אף דלמינהו לא הוה לאו ואף דניהוי כמאן דכתיב בצוואה אכתי מלקות מנלן י"ל או מקרא שדך לא תזרע חוקים שחקקתי כבר והיינו נמי הרכבה בירק או כיון דאשכחן איסורא בירק מלמינהו תו אית לן למילף מלקות מק"ו וכפי מ"ש המ"מ בפ"ב מהלכות מ"א ונתבאר בכללים בח"א יפה בח"ש אלא דלפי הנראה סובר מהרש"א הרכבה מזריעה לא אתיא דאל"כ כ"ש הרכבה דלוקה בב' מינין מזריעה וכמ"ש הכ"מ טעם להשמטת הר"מ ירק בירק ובשלמא התו' היו סוברים כקושית דר' יאשיה לית ליה כלאי זרעים כלל או בג' מינין משא"כ להר"מ דפסק בהדיא דב' מינין לוקה כ"ש הרכבה וכבר אפשר לומר דסובר אף דהרכבה כ"ש הוא אין עונשין מק"ו ואף דהוה בכלל מאתים מנה אי לאו עם עשה דלמינהו או דמ"ה השמיט הר"ם ירק בירק דבמ"ל אין לוקה איסורא איכא מק"ו שנשאו דשאי' אבל מק"ו אין עושין ולמינהו דכתיב דליהוי בכלל חוקים שחקקתי בעיא דלא אפשטא ומ"ה השמיט הר"מ דנחית למלקות דאכתי למה השמיט הרכבה ירק בירק בח"ל דאסור מק"ו שנשאו דשאים בשלמא בא"י השמיט דאיסורא ק"ו מזריעה ומלקות אף אין עונשין בכה"ג ולמינהו בעי דלא איפשטא הוא אלא הא קשיא אמאי השמיט ירק בירק בח"ל דאיסורא מיהא איכא וכדכתיבנא:

בפירש"י ד"ה נשאו דשאים ק"ו בעצמן מפי' יראה דק"ו הוא לזריעה ואיני יודע הא באילנות ליכא איסורא כ"א הרכבה גם איבעיא הוא בהרכבה לא בזריעה ועיין פ"א מהל' כלאים דבאילנות אין איסור לזרוע שני מיני אילנות כי אם הרכבה אילן באילן אסור:

דף ס:

גמרא שסועה בריה בפ"ע עיין בר"מ הל' מ"א פ"א ובי"ד סימן י"ג דבמעי אמו אסורה דבריה בעלמא ליתא ואגמרה רחמנא במעי אמו ועיין מהר"ם שי"ף ז"ל הא דפייט במוסף של שבועות סוף שסועה או דיש לה סימני טהרה ואסורה או כל היוצא מטהור טהור ושסועה מטהורה היא:

דף סא.

ברש"י ד"ה עוף הבא בסימן א' טהור וכ"ש ב' או ג' ובלבד שיכיר שאין מכ"ד עופות עכ"ל היה נראה דר"ח בדוקא סי' א' נקיט דאף שאין מכיר פרס ועזני' לא שכיחי כדאמר לקמן משא"כ בס' שמא עורב אלא מדאמר בסימן א' משמע אף בשאר סימנין זפק או קורקבן וכן כתב מהר"ם שי"ף דהאי סימן א' חוץ מאותו שאין דורס יע"ש ושמא עורב הוא אלא שמכירו ה"ה יותר ומכיר כל הכ"ד כו' ודע לשי' הר"מ ז"ל בפ"א מהל' מ"א עוף בסי' א' וא"י אם דורס או לאו טהור הוא דסבר סימן החדש אינו דורס ופ"ו לא שכיחי ועיין בסימן פ"ב בדופ' א"כ אפשר דוקא סימן א' נקיט בעורב ליכא למיחש ופ"ו לא שכיחי והיינו אצבע יתירא ואין ידוע אם דורס כו' אבל רש"י סובר כפי' ר"ח דסי' החדש קורקבן נקלף א"כ לספוקי בעורב ומ"מ גם לרש"י אפשר סי' א' דוקא דעורב מכיר הוא ואינו דורס מסופקין בו ואי לא סי' א' שמא נשר הוא ודעת רש"י יתבאר לקמן איזה סימן החדש בעזה"י:

בתוספות ד"ה כל עוף וא"ת וכי כו' ואי הלמ"מ למה פו"ע דממ"נ חד מיני' דורס עכ"ל בס' אור יקרות פ' שמיני מקשה דאי לא הוה כתיב אלא חד ה"א דילפינן מפו"ע ונשר לסימנין צריך ושמא תרוייהו דורסין עכ"ל וי"ל מ"ש התוספות דלכתוב אותו שאין דורס הוא סי' הישן דסי' החדש קרקבן נקלף וע"כ דורס ומסי' ישן ליכא למילף דבב' עם י"ט כדמסיק לקמן ואם נאמר דלא ידעינן סי' החדש מ"מ אי א' דורס ידעינן סי' טהרה דסי' דורס לא צריך למילף דהלמ"מ כמ"ש הוא בעצמו ואי שניהן דורסין לא לכתוב סי' החדש והמבין יבין. ועיין ר"מ שי"ף ז"ל מ"ש ועוד דאי שניהן דורסין לכתוב סימן חדש מיני' וי"ט עופות ילפי' סי' טומאה. ומיהו ז"א דאי לא הוה כתיב סי' חדש לחוד ה"א נילף מפ"ו ואי נשר ל"ל ה"א לילף מעורב ופ"ו צריך לסי' טהרה יע"ש:

דף סא:

ונילף מעורב א"כ פ"ו למה לי מהר"מ שי"ף ז"ל כתב דאף דלא ילפינן אלא מה דאיתא בעורב י"ל דפרס מסופק התוס' לא ידענא היכן ואפשר דפשיטא לתלמודא דאותו סי' שיש בפרס יש בעורב אמנם עזני' וודאי דאית בי' סי' חדש והא דאמר פ"ו ל"ל תרווייהו ל"ל אלא לכתוב חדא בסי' חדש ובזה י"ל קושית אור יקרות שהקשה לילף מפ"ו ואי נשר ל"ל ה"א לילף מעורב ופ"ו צריך לסי' טהרה ול"ק דא"כ סי' ישן למה לי וידעינן סי' טהרה מי"ט וסי' חדש וכן מ"ש דעדיין לא נחית דהוה י"ט כתובים ובאמת דידע מזה ל"ק מעורב לילף א"כ נשר ל"ל אלא בנין אב נשר לית לי' כלל כו' ועוד עורב עם י"ט הוה ב' כתובי' מה שמקשה מהר"מ שי"ף איך אמר לילף מסי' חדש לפי קבלת ר"ת אה"נ דורס אסור ועוד דליכא חוץ מכ"ד דדורס עכ"ל ואפשר דהתורה גלה לן שאין שום עוף טהור דורס דאם בא בסי' א' ונשחט וא"א לבודקו טהור ומאחר שקבלנו מנח שאין עוף טהור בעולם דדורס ע"כ שאין שום עוף חוץ מכ"ד דורס ומיהו בלא סימנין כלל איכא כמה מינין דורסין. מ"ש בא"י ולוית חן דאי א' דורס לכתוב אותו שאין דורס כו' לא ידענא דא"כ נילף מפ"ו ואי נשר ל"ל א"כ נילף מעורב דהא פרס צריך לסי' טהרה אלא כמ"ש דסי' החדש אינו דורס ומסי' ישן לא לילף ואי מה דכתב מהר"מ שי"ף למאן דאית ליה סי' חדש קורקבן כו' ע"כ אית לי' מסי' ישן הוה ילפינן יע"ש כבר כתבתי שיש ליישב קושית' מה שהעלו התוס' דפרס עם עזני' ב"כ ולא סי' ישן עם י"ט ב' כתובים דאיצטריך דמי"ט ליכא למילף אפי' סי' א' כקושייתם בסמוך. ק מ"ש בעורב ה"ח לומר למינו ב"כ ולא הקשו דהוה ב' כתובי' עם י"ט דלא מצי למילף מי"ט מדאיצטריך לגופיה ובזה נמי דלא תקשה ל"ל עורב דבג' לא מצינו למילף דהוה י"ט כתובים ובב' מצינו למילף מי"ט אלא דמי"ט ב' נמי לא מצינו למילף כמ"ש תו':

דף סב.

גמרא אר"נ היה בקי בהן כו' הנה מפירש"י יראה דהיה בקי בפ"ו ובזה צריך שיהא ניכר בו סי' א' טהרה שמא נשר הוא או שמו שלושה ומי"ט הוא. אבל הב"י הקשה דלמה ליה סי' א' ולא ידענא מאי קושי'. אמנם יראה לומר דה"ק היה בקי בהן בכל כ"ד עוף בסי' א' טהור הא אין ידוע חיישינן שמא ישאר מינין טמאין לשי' תו' שיש כמה מיני שאין מין נשר ואין להם כלל וכן יראה שי' תו' דכתבו ה"ס טהור בסי' א' ובלבד שיכיר פ"ו היינו מדאמר בקי בהן משמע כ"ד:

דף סג.

תו' ד"ה הא באתרא פ"ה דדמו להם כו' עכ"ל מפירש"י ק שכתב דראינו שהוחזקו שם פ"ו א"כ משמע שמכירין פ"ו וא"כ זה שאין שמו פ"ו למאי ניחוש אי לאו דדמו וט"ז הקשו בשאר דוכתי נמי לתסרו ותי' דוודאי לאו מיני' הוא דלא כתיב למינהו בפ"ו וכן לעיל היה בקי כתבו התוספות דבעי' תרתי בהן ושמותיהן עיין מהר"מ שי"ף ז"ל ואין לומר דה"ק אאותן מקומות קרובים לאי התם דשכיחי פ"ו חיישינן שמא פ"ו הוא אף דאין שמו כך שמא דמי להן משא"כ היכא דלא שכיח לא מחזקינן ריעותא דלא שכיחי בישוב דא"כ אף במקום דשכיחי יהא מותר כיון דאף באין שכיח פ"ו נמצאי' אלו המינין וע"כ לאו מין פ"ו הם. ועוד אמאי מנהגא איסורא ליהוי כיון דאיכא למחש לפי' עצמן ועיין מהר"ם שי"ף מ"ש בזה יע"ש:

מ"ש מהר"מ שי"ף ז"ל כיון דלא כתיב למינהו בפ"ו ליכא איסורא אלא מנהגא לא ידענא הא אמרינן אף כל שאין בו א' מסי' טהרה לפי' רש"י דמרבה מין נשר אף דלא כתיב למינו ה"ה פ"ו ואם נאמר אף דמין פ"ו מותר כיון דלא כתיב למינו ועורב נמי אי לאו למינו אף דהוה מינו שריא כיון דאין למידין מהם משא"כ נשר דלמידין הימנו אף דלא כתיב למינו אסור א"כ אף מנהגא לא ליהוי דאף א"ת שהוא ממינ' שרי כמ"ש בסמוך דליכ' למילף מינייהו וצריך עי"ש:

דף סד.

גמרא אלא אר"ז כו' הא דחלקן בברייתא ראשה א' כד כו' היינו דאי ב' ראשין חדין או כדין או חלמון מבחוץ נמי טמא' ובעינן שניהן לטיבותא ואפשר לומר בהיפך דאינו טמא ודאי עד שיהיו ב' ראשין כדין וחלמון מחוץ דאפשר דקבלה בידו היה דכך הוא וקשה דמה אהני הנך סימנין דאף חתוכה נמי שרי באומר של עוף פלוני וטהור דמרתת כו' דסימנין לא מעלין כיון דאיכא דעורבא כו' י"ל דודאי א"א לב' מינין חלוקין שיהי' דומה ממש ועיין ב"י בסי' פ"ו בשם הרשב"א וא"כ אפשר דאות' מין פו"ע כמ"ש רש"י ז"ל אלא דמותר דלא כתיב בי' למינו כמ"ש לעיל ומש"ה אין לוקחין ביצים עד שיאמר ואיכא סימנים דבלא סי' אימא מפ"ו עצמן הן ואיהו אמר ממין פ"ו שהוא טהור כמ"ש בסמוך ולא מרתת דיקיף לאותו מין ויהיו ביצים דומין כיון דמין א' הוא עכ"פ אבל סימנין ליכא דדמי אלא דעורבא ועורב לאו מינו הוה ולא דמי להדדי ומרתת. ומהר"ם שי"ף כתב דסימנין מסייע לנכרי כו' היינו דרוב טמאין אין ראשה א' חד וכד יע"ש ואיני יודע אמאי לא אזלינן בתר רובא וי"ל במ"ש בסמוך:

דף סה.

תוספות ד"ה ר"י אומר ושמו חגב כו' ביאור דבריהם דאיכא בהא פליגי ת"ק סבר כתנא דבי רב וראשו ארוך אסור ור"י סבר כתדרי' א"כ עיקר חסר מן הספר והיה לומר ד' סימנין ולא ראשו ארוך ודע לפום סברא דהשתא ע"כ לית שום מין שיהא ד' סימנין ואין שמו חגב והוא מארבה וסלעם וחגב וחרגל הכתוב דהשתא לא קשיא אמאי לא אמר ת"ק ראשו ארוך אבל באמת אפשר דלית מין חגב שיה' מארבה כו' אבל יש כמה מינין שיש ד' סי' ואין שמו חגב ועיין לקמן בתוספות מה שכתבו שם בזה יע"ש:

דף סו:

התו' ד"ה ה"א מאי קשקשת סנפיר הרבה אמר לנו טעמי' לידע מהו קשקשת עכ"ל במהר"ם שי"ף ז"ל אפשר בלא קרא דשריון נמי ידעינן אלא דלא ידעינן הי סנפיר ומבין שניהם נלמוד סי' דגים או יאמר סנפיר ידעינן בכל שאר מלות שבתורה עכ"ל וא"ל א"כ ל"ל להגדיל תורה כו' אפשר דשמואל גופא לא ידע הא דשריון קשקשים לבוש אלא מדכתיב סנפיר וקשקשת וסנפיר הפורח בהן ידעינן קשקשת לבוש אבל אי לא הוה כתיב סנפיר לא הוה ידעינן מהו קשקשת ואפשר קושטא משני דיודעין מהו קשקשת. אבל במס' נדה ס"א ב' בתו' ד"ה ולכתוב רחמנ' כו' וא"ת דלמ' חדא סגי ומאי קושיא א"כ לכתוב סנפיר לחוד וקשקשת יש לו סנפיר ולמה לי קשקשת אי סנפיר ידעינן אבל אי לא ידעינן אלא מכח קשקשת לבוש ידעינן סנפיר הפורח אי לא הוה כתיב אלא סנפיר א"ה הוא קשקשת ובעינן תרתי והיינו דא"כ הוה לשנויי כמ"ש. אמנם מ"ש התו' לעיל כ"ב אמאי איצטריך קרא לקשקשת שלא נטעה ותי' דמשמע קשקשת מלשון סכסך היד יעוין שם ובסנפיר לא שייך האי תי' וצ"ע:

דף סז.

א"כ תאכלו למה לי לתי' ב' שכתבו התו' דאי מקרא בתרא ה"א למעט מלאו אתא א"ל אימר פרטא לאיסור דבורת אף יש לו אסור וקרא בתרא לכלים להתיר ואת זה תאכלו למעט כלים מעשה דא"כ ימים ונחלים דסיפא דקרא למה לי מאת זה תאכלו ממעט אף מעשה:

דף סז:

פרשה ומתה כו' בי"ד סי' פ"ד כתיב פרשה ומתה קודם שמגיע לארץ או מקצת או שפי' ע"ג תמרה אסור אף דלא איבעי' אלא בראו לרחוש היינו אי פרשה ומתה מותר אבל אי אסור ה"ה פירשה לאויר העולם ולא היה לו ראוי לנפול לארץ עד שמתה אסור דאויר עולם חשיב כנפל לארץ ואסור ומ"ש מקצתו פי' מן הפרי כו' היינו אי אויר העולם חשיב כנפל לארץ ובארץ אף לא נגע אלא מקצת איבעיא דלא אפשטא הוא ואסור ה"ה מן הפרי מקצת דאסור ואיני יודע אמאי לא פי' בהא לאויר העולם מהו כמ"ש הטור דעד שלא הגיע לארץ מתה והוה כמו את"ל קמא דאת"ל דבעי ראשונה לחומרא וצ"ע:

שייך לדף ס"ה ע"א מ"ש מהר"מ שי"ף דהא דאמר דאיכא דעורבא דמי לדיונה לאו דוקא אלא איזה מינים מועטים יע"ש אמת שכן הוא אלא דאיזה מינים מועטים אפשר דדמיא להעורב דכתיב בהו איה ודיה ונץ כו':

אמר המחבר מן דף ס"א ע"א עד כאן ר"ל סוף הפרק לא מצאתי כתוב בקונטרס אלא מ"ש בילדותי רשמתי בכאן ולא היה הזמן מספיק ועיין:

סליק פרק אלו טרפות:

פרק רביעי בהמה המקשה

דף סח.

בהמה המקשה לילד והוציא העובר ידו והחזירו מותר באכילה הוציא ראשו אעפ"י שהחזיר הרי הוא כילוד יש לראות אמאי לא תני ברישא אינו כילוד או בסיפא אסור באכילה וי"ל בסיפא לא הו"מ לומר אסור באכילה דמשמע דאין תקנה לאותו וולד והא ליתא דשחיטת עצמו מהני לי' ומש"ה תני הר"ז כילוד וברישא לא הו"מ לומר אינו כילוד דאי הוה תנן הכי הוה דייקינן הא לא החזירו הוה כילוד ושחיטת עצמו מהני וזה ליתא דשחיטה לא מהני לאבר דסימנים כשחוטים דמי ועיין לקמן בפרקין ולפ"ז ע"כ מתני' לאו ר"מ הוא דלר"מ בן ט' חי לא ניתר בשחיטת אמו כ"א בן ח' חי או מת ואמאי לא תנן דבר והפוכו החזירו מותר באכילה הוציא ראשו אסור באכיל' ודאי דשחיטת אמו לא מהני דכילוד דמי ושחיטת עצמו נפל הוא אלא ודאי ר' יהודה היא. ואין להקשות אמאי לא אשמעינן רבותא טפי דאפילו ראש נפלים הוה לידה דלרב דאמר הכין בכור' מ"ז ע"ב וליתני הכי הוציא ראשו הר"ז אסור באכילה ובבן ט' מת מיירי ולשמואל ניחא דאין ראש פוטר בנפלים וע"כ מתני' בבן ט' חי קמיירי ובלא"ה מתני' לאו ר"מ הוא אלא לרב קשיא ואין לומר מש"ה תנא הכי כדי דליהוי סיפ' מיותר ואיידי דריש' והחזירו דרישא למקו'

חתך ושמעינן דלא החזירו למקום חתך אסור משא"כ אי הוה תנן אסור באכילה הוה איצטריך סיפ' לגופא דראש נפלים פוטר והחזרה דסיפא צריך אגב אורחא כמו שכתבו התו' ד"ה סיפא ואמרינן סיפא לגופא ורישא איידי ולא הוה ידעינן למקום חתך וז"א דהא הקשה משליא והתם נמי בנפל איירי ועי' בתו' ד"ה שליא וא"כ קשיא וי"ל למסתמי כר' יהודה אתא דבן ט' חי ניתר בשחיטת אמו וי"ל בע"א ועי' במהרש"א מ"ש בתו' ד"ה סיפא וד"ה טעמא ולפי מ"ש פריך שפיר דע"כ מתני' בבן ט' חי מיירי וצ"ע:

בפירש"י ד"ה בהמה המקשה לילד בשעת שחיטה ירצה שנשחטה אמו אח"כ לא כשנולד הוולד אחר כן בלא נשחטה אמו דודאי שרי על ידי שחיטת עצמו ועי' ב"י ובש"ע אבאר מזה בעזה"י:

ובד"ה מטחול וכליות מידי דלא מטרפא ביה עכ"ל עי' לעיל נ"ה ומסיק שם בסומכי' טריפה ובקולשי' כשר ואף לתי' שני שם מתני' בקולשי' מיירי ואינני מבין מ"ש התו' י"ט בכאן יע"ש:

גמרא ואבר עצמו אסור מ"ט ובשר בשדה טריפה ופירש"י הרי הוא כטריפה הכי דריש לקמן כמ"ש התו' ד"ה כיון שיצא ומ"ש וכל מי שיצא חוץ למחיצה כמו בשר קדשים מהאי קרא נפקא אפשר דקשיא ליה למה לי דרש כטריפה בלא"ה ידעינן דהחזירו אסור דאל"כ וקרא דבשדה בלא החזירו פשיטא דלאו בבהמה הוא ול"ל קרא דהא אפי' מקום חתך דלא יצא אפ"ה אסור בלא החזירו מה"ט ולכן כתב דקרא צריך לשאר מילי, ומש"ה ל"ק למ"ד אבר עצמו מותר ל"ל קרא דצריך לקדשים:

אי אעובר מאי אריא החזירה לא החזיר נמי אבל הא ל"ק למה למתני כלל דמה שבפנים שרי דאשמעינן משום יד לא הוה כילוד כמו שאמר רש"י קצת דחוק והיה נראה לומר דאשמעינן מיעוט אבר שבפנים שרי לאפוקי מלישנא בתרא דיש לידה לאברים ואף מיעוט שבפנים אסור ומש"ה ל מקשה אלא החזירו דרישא וסיפא ל"ל וכן לקמן אהא דאמר למה למתני כלל ופירש"י אהחזרה קשיא אבל למה לי רישא לאשמעינן מיעוט שבפנים שרי וסיפא איידי אלא חזרה דרישא וסיפא למה לי:

וקשיא לי מה מקשה למה לי החזירו דלמא מתני' ר"מ היא דאמר לקמן שחט אמו ואח"כ חתך ליד הבשר שבפנים מגע נבילה ופירש"י לעיל דף ל"ד א' דאסור לטמאות גופו מ"ה או עכ"פ מדרבנן ולאו דוקא כהן ה"ה ישראל וע"ש ובפ"ק ב' ב' ובתו' שם וא"כ החזירו שרי נהי דאין שחיטה מתיר באכילה מ"מ מטהר מידי נבילה אף לר"מ דמ"ט אמרינן אבר אסור כטריפה מהכי וטריפה ששחטה מהני לטהר מידי נבילה ה"ה החזירו עכ"פ מהני לטהורי מידי נבילה והמעיין בחדושי רשב"א יראה כמו שכתבנו ולקמן אבאר

באורך ומש"ה לא החזירו הבשר שבפנים טמא ואסור לטמאות גופו אלא דמתני' לאו ר"מ הוא וכמ"ש לעיל דא"כ לא ליתני הוציא ראשו אסור באכילה. ומיהו בלא"ה נראה דאף לשיטת רש"י לעיל ל"ה דאסור לטמאות גופו היינו כהנים ועי' בחדושי' שם בזה שוב מצאתי בתוס' בפ"ק כ' ב' ד"ה טמא שכתבו אף דאסור לטמאות גופו מדרבנן שנאמר והתקדשתם והייתם קדושי' דרשינן שלא יאכלו ישראל חוליהן בטומאה ועי' במ"ל הל' טומאת אוכלין פי"ו הלכה י' ובתוס' כריתות י"ג א' ד"ה התירו לעוברה ונראה שיש איסור לישראל ג"כ מדרבנן שלא יטמא גופו בימי טהרתו באוכלין טמאין א"כ שפיר נקיט החזירו דמטהר מידי נבילי' בהיותו בפנים האבר והבשר טהור מה שלא יצא ומותר באכילה. ומ"ש לתרץ דר"מ לא מציא אתיא מתני' מ"מ הא לקמן אמרינן ע"ד א' אמר ר"ח מחלוקת באבר דעובר חי אבל במת ד"ה אף חכמים מודים שחיטה עושה ניפול א"כ איכא לאוקמיה מתני' בהכי דוקא החזירו דמטהר מידי נבילה לאבר שיצא הוא דמותר לאכול מה שבפנים הא לא החזירו אסור דאסור לטמאות גופו באוכלין טמאין ובעובר מת דגם חכמים מודים מה שבחוץ טמא הא החזירו מטהר דהיקש כטריפה ומיניה מה טריפה מטהר מידי נבילה אף זה כן ועכ"פ החזירו בעינן דאל"ה לאו בהמה בבהמה הוה ועוד דהוה טומאה בלועה להמעיין בפרקין פלוגתא דר"י ור"ע ברש"י ותוס' שם ואין להאריך כאן. וא"כ ה"ה סיפא איצטריך בראש נפלים דילוד הוה דבהכי איירי מתני' דליכא לתרוצי כמ"ש מהרש"א דזה לא נשמע במשנ' דהא בהכי איירי כמ"ש ואי דא"כ ליתני אסור באכילה זה אינו מכריע ומכ"ש דאיירי בין בחי ובין במת ומש"ה רב נחמן ב"י דאמר דבריו אהא דפריך ולא אמר דבריו אמתני' למקום חתך משום דאיכא לתירוצי כמ"ש והגמרא דפריך כאן א"ו לרבה דאמר לקמן אף בעובר מת פליגי והלכ' כחכמים דמטהרין מידי נבילה יע"ש:

ברש"י ד"ה לא אעובר ופירש"י ואשמעינן משום יד לא הוה כילוד פי' כן דל"ת למה רישא כלל וכבר אפשר לפרש בדברי רש"י דאשמעינן אין לידה לאברי' ומיעוט שבפנים שרי לל"ק וכבר נתבאר לעיל:

ובד"מ אע"פ שיצא ראשו חי כו' ואף אם נולד כולו כו' והאי דנקיט ראשו משום בכור לכהן עכ"ל לרב פי' כן דראש פוטר בנפלים דלשמואל ע"כ ראשו ורובו ונקיט ראש משום סיפא הא ראשו חי בבן ט' בכור לנחלה נמי לא הוה והא דלא פי' כן לרב דעדיף מיניה פי' דמשום רישא גופא צריך דאינו בכור לכהן ועי' בסמ"ע בחושן משפט סי' שע"ז על מ"ש שארית יוסף בנפל ביצא כולו לא הוה שני בכור לנחלה והתי"ט בכורות פ"ח מ"א כתב דאשתמיטתיה ליה דברי רש"י דכאן והיינו כמ"ש דע"כ לרב פי' כן. ועיין בכורות

דבלא"ה ע"כ לאשמעינן דאינו בכור לכהן דאי לדיוקא הא בן ט' ראשו חי הא ממתני' דנדה שמעינן יע"ש ועי' ברש"י בכורות דף מ"ח ב' ד"ה ומאי קמ"ל אא"ב לרב אשמעינן דראש נפלים פוטר יע"ש ולא פי' כפשוטו דאשמעינן גופא דמלתא דנפל השני בכור לנחלה ולא לכהן וסיפא גופא נמי הא קמ"ל אלא לשמואל ליתני רובו וע"כ לדיוקא הא שמעינן ממתני' דנדה כו' דקשיא ליה ליתני איזהו בכור לנחלה ולא לכהן הבא אחר נפלים ותו לא אלא לאשמעינן דראש פוטר בנפלים וסיפא בן ט' מת ולא סגי בן ח' חי דהוה חדא מלתא איידי דרישא אלא לשמואל קשיא תרתי יע"ש ולדברי שארית יוסף אפשר דקשיא ליה למה לי בן ט' שיצא ראשו מת ובן ח' חי ליתני סתם איזהו בכור לנחלה ולא לכהן הבא אחר נפלים ואי לאשמעינן דראש פוטר בנפלים ולא היה בכור לכהן הא שמעינן ממתני' דשליא שיצאה כו' סי' ולד באשה והתו' בכאן ד"ה שליא ובכורות הוקשה להם אמאי לא איתותב שמואל מהא מתני' ולשארית יוסף י"ל דאה"נ וחדא מיניה נקיט שם אלא לרב קשיא באמת אלא דבא לומר דוקא ראשו הוא דהוה שני בכור לנחלה הא יצא כולה אף בכור לנחלה לא הוה ועי' בזה:

בתו' ד"ה סיפא כו' דלמא אשמעינן החזירו הרי כילוד וי"ל פשיטא עכ"ל הלבוש בי"ד סי' י"ד נתן טעם הוציא ראשו והחזירו אסור משום בשר בשדה והתב"ש הקשה דא"כ לר"י דלית ליה בשר בשדה פליג על מתני' דהוציא ראשו כו' אלא דלידה לא מהני חזרה יע"ש ומתוס' כאן נראה כן דבלא בשר בשדה לא שייך חזרה בלידה ולא עוד אלא שנראה דליתא להאי סברא דבשר בשדה אף מה שבפנים אסור דאל"כ מה קשיא להו מאי איריא ראש ביד נמי לא מהני חזרה דהוה בשר בשדה ואפשר הא גופא קמ"ל דראש בהחזירו הוה כילוד דאף מה שבפנים הוה כבשר בשדה:

בא"**ד** דאפילו מה שבפנים אסור דלרב יהודא אסור קאי אעובר ובנחתך מבעיא לקמן עכ"ל ר"ל בנחתך ודאי מכי יצא רובו הרי הוא כילוד ממתני' דנדה ואפ"ה מיבעיא לן עבי' חתכה ידו כו' עד שהשלימו לרובו מאי והיינו למה שבפני' ואשמעינן כאן בראשו דאף מה שבפנים הוה כילוד ומ"ש דלרב קאי אסור אעוב' ר"ל דחידו' זה אשמועינן שפיר במתני' דמדהוציא ידו מותר ע"כ מה שבפנים א"כ הוצי' ראשו אסור ע"כ אף מה שבפנים אלא דיש לראות א"נ אסור קאי אאבר אפ"ה ע"כ הוציא ראשו כילוד למה שבפנים דאי למה שבחוץ ליתני אסור באכילה דשחיטת עצמו ג"כ לא מהני דמה שבפנים כשחוט דמי לשיטת התוספות לקמן בפרקין דלכ"ע אותו אבר אין לו תקנה בשחיט' גבי רב משרשי' יע"ש. והנה למ"ד אבר עצמו שרי אפשר מתני' ר"מ היא והא דלא תנן אסור באכילה כיון דאיירי בן ט' מת או ח' חי י"ל דאי הוה תנא הכי ה"א דמה שבפנים מותר

לכך תנן כילוד בשלמא למ"ד אבר עצמו אסור ומותר למה שבפנים ע"כ הוציא ראשו אסור אף מה שבפנים ושפיר מוכח מתני' דלא כר"מ משא"כ למ"ד אבר עצמו שרי ובזה יש ליישב דברי רש"י שפירש אא"ב החזירו כו' משמע דלא קשיא אלא החזירו למה אבל גופא, דמתני' אשמעינן דראש נפלים פוטר דאין לומר דזה לא שמעינן ממתני' אי אייריי בראש נפלים י"ל דהיינו אי רבנן וע"כ בן ט' חי ולמ"ד אבר עצמו אסור משא"כ למ"ד אבר עצמו שרי אתיא מתני' כר"מ ובבן ט' מת דאי בחי פשיטא דלא מהני בלא"ה שחיטה ומ"מ לשון התוספות א"א לפרש כך ולרש"י בלא"ה לא קשיא דאיצטריך סיפא משום רישא ואין להאריך גם ממתני' דשליא מוכח אף בנפל ולכך א"א לפרש אלא כמ"ש משום רישא נקיט ליה גמרא וכ"ת אשמעינן באדם ואשמעינן בהמ' או מהכי קשיא או מבכורות מדאצטריך בתרתי:

דף סח:

גמרא וחכ"א מגע טריפה שחיטה הב"ח ז"ל ביורה דעה סי' י"ד כתב דהיכא שהאם טריפה והוציא עובר ידו בשעת שחיטה ונולד אח"כ כולו אבר שיצא אסור ולא מהני ביה שחיטת עצמו וכתב התב"ש בסי' י"ד הטעם דשחיטת אמו מהני לעובר לטהר מידי נבילה ולאבר לא ואף לחכמי' דפליגי אר"מ היינו בכשירה ולא בטריפה וא"כ שחיטת עצמו לא מהני לאבר דלענין נבילה הוה שחיטו' סימנים דידי' ובכל שחיטות מהני השחיטה לב' דברים לטהר מידי נבילה ולהתיר זה תוכן כונתו יע"ש. ומ"מ נראה לי שאם החזיר האבר קודם שחיטה דמטהר שחיטת אמו אף האבר כיון שהחזיר וה"ה וכ"ש לר"מ בכשירה אם החזיר קודם שחיטה מטהר מידי נבילה ועיין בחדושי רשב"א בהא דאמר מאי איכא בין לישנא דיש לידה והיינו כפי' רי"ף דאף ר"י מודה דאבר עצמו אסור הקשה מהא דלקמן ע"ג א' מ"ט הא אית ליה תקנתא בחזרה והא לר"י נמי אבר עצמו אסור ורבותינו בעלי התוספות מפרשים דמ"מ מטהר מידי נבילה ואינו דלרבנן קיימינן והם אף בלא חזרה מהני וי"מ לטהר מידי טריפה שחיטה ואינו מחוור דמדרבנן מטמא בקדשים יע"ש היטב ומדכתב דלרבנן קיימינן משמע דלר"מ דינא הכי וכן מ"ש בטריפה שחיטה הוה מדרבנן משמע אי מ"ה הוה א"ש והיינו כמ"ש דהיקשא כטריפה אינו אלא לענין אכילה דלא מהני חזרה אבל לטהר מידי נבילה אית לומר דמהני בהחזירו אח"כ וכמ"ש:

ע"ש גמרא חד למקום חתך וחד לאבר עצמו ר"ל אי לא הוה כתיב אלא חד קרא הוה מוקמינן במסתבר טפי למקום חתך ולא לאבר עצמו ולכך כתיב קרא אחרינא למשרי

אבר עצמו ואין להקשות אימא דקרא ה"ק החזיר פרסות שנולד מטריפה והחזיר קודם שחיטה אכול בשחיטה עצמו אח"כ כמ"ש לעיל לסברת הב"ח י"ל דלזה לא צריך קרא פשיטא דלא מימעט מטריפה:

והא דאמרינן חד למקום חתך הוה קשיא למה לי קרא למקום חתך דמותר פשיטא דלא הוה בשר בשדה וראיתי לר"ן ז"ל בחמש שיטות שהקשה כיון דלאו בהמה הוא אמאי שרי מקום חתך כבהמה הא הוה כבשר בשדה וי"ל מריבויא דפרסה החזיר יע"ש וא"ש:

מאי ביניהו למיסר מיעוט אבר שבפנים ה"ה דהמ"ל לענין אבר היוצא מטריפה והחזיר למ"ד יש לידה ובלא היקשא דבשר בשדה טריפה אותו אבר אסור דהוה כילוד אותו אבר ובילוד פשיטא דלא מהני חזרה כמ"ש התו' ע"א ד"ה מאי קמ"ל והא ראי' דאף מה שבפנים אסרינן למיעוט האבר שבפנים אף דלא הוה בשר בשדה אלא משום דהוה לידה וא"כ לא מהני שחיטת אמו לאבר לטהר מידי נבילה באם טריפה ולמ"ד אין לידה מהני דלא ידעינן אלא מקרא דבשר בשדה טרי' כטרי' ועכ"פ לטהר מהני וכמ"ש לעיל והא דאמרינן מ"ב לפירש"י בין ל"ק לל"ב ולר"י אף לל"ב אבר עצמו שרי והלכ' כתב אף דרב ור"י הלכ' כר"י מ"מ הא איתותב ר"י ואיבעיא למ"ד אין לידה הוה דלא כהלכתא ולמ"ד יש לידה נפשטה איבעיא דלא מהני חזרה אבל הרי"ף והרא"ש פירשו מאי איכא בין רב לר"י לל"ב והשתא הלכה כל"ב וכר"י דמיעוט שבפנים שרי דרב ור"י הל' כר"י דבהא לא איתותב והא דמיבעיא למ"ד אין לידה לאברים אף דלדידי' האבר עצמו אסור היינו מגזירת הכתוב ובשר בשדה מ"מ כיון דהדר הדר למה שבפנים משא"כ למ"ד יש לידה הוה כאלו לא החזירו והוה רובא בב"א ולכך לא מיבעיא ליה למ"ד יש לידי':

יש לראות בשמעתין דמסיק בתיובתא למ"ד אבר עצמו שרי דלמא ברייתא כר"ש וצריך ב' קראי חד למקום חתך וחד לקלוט ור"י כרבנן ולדידי' ע"כ חד למקום חתך וחד לאבר עצמו להוציא מדרשא דטריפה ומאן נימא לן דלרבנן איכא דרשא אחרינא, ועיין בתוס' ד"ה ואליבא דר"ש וי"ל דדוחק לאוקמי' ברייתא דלא כהלכתא כר"ש ולא כרבנן ובתוס' ד"ה אמר ר"י יש ליישב ע"פ דברי הר"ן בחדושיו דלר"ש קאמר חד לקלוט במעי אמו ואד להוציא ידו והחזירה דלא שמעינן מחטאת דהתם בטהורה איירי:

דף סט.

גמרא בעי רב חנניא הוציא עובר ידו בעזרה מהו הנה אבעיא זו מתפרש שפיר למ"ד אין לידה ולא החזירו מהו ומיבעיא ליה אי הוה מחיצה למיהוי בהמה בבהמה נמי כמי שלא הוציא' כלל ממחיצת אמו וזה שלא פרש"י כאן כלום אבל באבעיא שניה למ"ד יש לידה

מבעיא ליה וכבר נתקשו בזה מהרש"א ומהר"מ מלובלין ז"ל דאמאי לא בלא החזירו ולמ"ד נמי אין לידה לאברים וסברת מהרש"א ז"ל היא דודאי חזרה לעזרה הוה כמוחזרה לרחם וע"כ בעיא שני' למ"ד יש לידה דאי למ"ד אין לידה מה מקשה ליה אביי ותבעי לך קדשים קלים בירושלים הא מ"מ צריך למבעיא עוד את"ל חומת ירושלים לא הוה מחיצה חומת עזרה מהו דעדיף טפי כמ"ש התוס' ד"ה ותיבעי' כו' אבל השתא דמבעי חומת עזרה תו אין צריך למבעי אם תמצא לומר הוה מחיצה חומת ירושלים מהו דממה נפשך אי חומת עזרה מחיצה אף דחומת ירושלים לא הוה מחיצה הוה חזרה לעזרה כמו חזרה לרחם דשם שחיטת קדשים למ"ד אין לידה ואי חומת עזרה לא הוה מחיצה כ"ש חומת ירושלים דלא הוה מחיצה ואין נ"מ כלל בבעיא שניה אלא ודאי למ"ד יש לידה לאברים דהכין הלכתא לשי' רש"י ומיבעיא ליה שפיר בהוציא בירושלי' והחזירה לעזרה דאי חומת ירושלים לא הוה מחיצה לא מהני חזרה לעזרה אלא דקשיא ליה למה לי חזרה לרחם ותי' אורחא דמלתא נקיט דאין דרך להכניס כך לעזרה יע"ש במהרש"א וזה תוכן כונתו והא דבעי' חנני' הוציא ידו בעזרה ולא הוציא ידו בירושלים אפשר אף למאן דאמר אין לידה לאברים ואין דרך להכניס כך לעזרה בשעת קישוי או דנקיט למ"ד יש לידה ומ"מ נ"מ ג"כ למ"ד אין לידה ומש"ה לא פירש"י באיבעיא ראשונה למאן קמיבעיא ליה אבל מהר"מ מלובלין ז"ל פי' בזה ליישב גם קושיא שניה דע"כ מיבעיא למ"ד יש לידה מדאמר ותיבעי לך קדשים קלים בירושלים ולא אמר ותיבעי לך נמי ש"מ דבאיבעיא זו לחוד סגי ויש לה קיום אף בלא איבעיא ראשונה והא ע"כ ישחטו אח"כ בעזרה וא"כ ע"כ אתה זקוק לבעיא ראשונה אי חומת עזרה הוה מחיצה דאי לא הוה מחיצה א"כ ע"כ הוה חוץ למחיצה ולכך פי' בהחזירה לרחם וא"צ לבעי' ראשונה כלל ויש לשני' קיום בלא איבעיא דחומת עזרה אלא דלא ידענא מי גרע חומת עזרה מחומת ירו' אטו עזרה לאו בתוך ירושלים קאי וא"כ אף בלא חזרה מיתוקמא וחומת ירושלים הוה מחיצה תו א"צ לבעיא ראשונה כלל ומותר בשחיטת אמו. ויש מפרשים דסברתו הוא כך דודאי חומת ירושלים אי הוה מחיצה לא מהני אלא דלא ליהוי בשר בשדה ולא שיהא בבהמה תאכלו וחומת עזרה מיבעי' אי הוה בהמה בבהמה וא"כ ע"כ אתה זקוק ג"כ לבעיא ראשונה ואין לשניה קיום בלא איבעיא ראשונה וע"כ בהחזיר לרחם וע"כ למ"ד יש לידה דאין לידה בלא"ה חזרה מהני עכ"ד ואמת שיש מקום לומר כן בחומת ירושלים דמהני לענין אכילת קדשים לא הוה מחיצה כ"א דלא ליהוי בשר בשדה ואכתי ליהוי כמקום חתך כי לא החזירו אסור אבל חומת עזרה דהוה מקום שחיטה לגבי אמו הוה מחיצה נמי לוולד כאלו הוא בהמה בבהמה אלא דלפ"ז אין צורך שהחזיר ידו קודם הכנסת לעזרה

דא"נ החזיר אח"כ אכתי אמר שפיר ותבעי חומת ירושלים ולא תיצטריך לבעיא ראשונה דא"נ לא הוה בהמה בבהמה בשר בשדה לא הוה מכח חומת ירושלים ואח"כ בעזרה הכניסוה לרחם ומהני למ"ד יש לידה לאברים ומדהוכרח רש"י לפרש שהחזירה קודם עזרה משמע כמ"ש מתחלה דא"כ צריך לבעיא ראשונה אי חומת עזרה הוה מחיצה דאי לא הוה בשעה ורגע א' הוה תו בשר בשדה וא"כ קשיא ולזה י"ל כיון דע"כ בהחזירה לרחם מיירי מפרש רש"י ביותר מרווח קודם עזרה דאין דרך ג"כ להכניס כן לעזרה וכעין מ"ש מהרש"א ועיין בר"מ ז"ל הל' מעה"ק פט"ו בהמה מעוברת והקדיש לדידה ולדה חולין א"כ לפי' מהרש"א ז"ל אכתי נ"מ בחומת ירושלים ואף שהחזיר' לעזרה אותו אבר היה חוץ לעזרה בשעת שחיטה ואפשר כה"ג דולדה חולין אף שאמו קדשים לא הוה חומת עזרה מחיצה לוולד ואם נאמר דרגלה חוץ לחומ' עזרה לא מעכב דיעבד כ"א לכתחל' והביאום לפני ה' בעינן כונה עיין בזבחי' דף כ"ו ד"ה חתך ואח"כ שחט כו' ובלח"מ פ"א מהל' פ"מ יע"ש אם כן משכחת ליה שפיר דנ"מ בכך איבעיא דחומת עזרה וידו היתה נטוי' חוץ לעזרה בשעת שחיטה דק"ק כשר בכ"מ בעזרה סמוך לפתח ואף בקדשי קדשים משכחת כו' וא"כ נ"מ שפיר באיבעיא דחומת ירושלים אלא דרש"י סובר כר"מ ז"ל דאף דיעבד פסול ברגלה חוץ לעזרה ואין נ"מ בעזרה משום דחשיב' מחיצ' יותר ומיהו בנולד כולו בעזרה כו' יש לראות הקישור ולעיל בדברי רב חנניא הוה להו לפירושי כן וי"ל דלפרש"י מצינו לומר דר"ח סובר אין לידה לאיברים ואין נ"מ באיבעיא חומת ירושלים וכמ"ש לעיל בדברי מהרש"א ואביי סובר יש לידה קאמר ותיבעי לך כו' אבל התו' לשיטתייהו בזבחים דף כ"ו א' בזבחים דרגלה בחוץ לא פסול כ"א לכתחלה ולא דיעבד אם כן ודאי דיש נ"מ באיבעיא דחומת ירושלים אף למ"ד אין לידה וכשהכניסה לעזרה היה ידו לחוץ בשעת שחיטה ג"כ ונ"מ שפיר ולכך כתבו דחנניא סובר דחומת ירושלים פשיטא דלא הוה מחיצה וחומת עזרה מיבעיא ליה דהוה לענין שחיטה מחיצה כו' ולשיטת רש"י א"ש בפשיטות דחנניא סובר דאין לידה ואהא כתבו דאכתי לשיטת רש"י נ"מ בהוציא ראשו או כולו דהוה ילוד או הוציא ראשו בירושלים והחזירה לעזרה דאי חומת ירושלים הוה מחיצה מהני ואי לא אף שהכניס לעזרה מה בכך דהוה כחזרה הא חזרה לרחם ג"כ לא מהני כה"ג ומשנ' שלימה שנינו הוציא ראשו אע"פ שהחזירו הר"ז כילוד לזה כתבו דאי משום הא לא איריא דנולד כולו או ראשו פשיטא דלא מיבעי' ליה ורב חנניא בדקדוק נקיט הוציא ידו בעזרה א"כ אין נ"מ לפי' רש"י בחומת ירושלים כ"א בחומת עזרה כמ"ש לעיל כל זה ולשיטתם בזבחים הוא דהוכרחו לכל זה דסברי ידו או רגלה חוץ לעזרה אין פסול דיעבד יע"ש כ"ז שם:

ודע בשמעתין פירש"י וא"א לומר ושחטוה בירושלים דא"כ אף בהמה אסורה משום קדשים בחוץ ולכאורה לפי סברת הב"ח הבאתיו לעיל בשוחט טריפה אותו אבר אין לו תקנה אם כן אכתי נ"מ בשוחט בירושלים והוציא עובר ידו דהוולד טעון אח"כ שחיטה בפ"ע כיון דאמו לא ניתר בשחיטה והוה דומיא דטריפה ולטהר מידי נבילה נטהר אותו אבר אי אמרי' חומת ירושלים הוה מחיצה והוה כאילו לא יצא משא"כ אי לא הוה מחיצה אותו אבר אין לו תקנה אח"כ אף בשחיטת עצמו ודוחק לו' דהוולד כולו אסור דאמו נשחטה כהוגן אלא דשחוטי חוץ הוא דרביע עלה דזה דוחק ומ"ש רש"י אף הבהמה אסורה ר"ל וכ"ש שלא תתיר לאותו אבר אם לא בשחיטת עצמו וי"ל ע"כ לא מיבעיא לו' אלא בקדשים כשירים ולא בקדשים פסולים דודאי לא הוה חומת ירושלים מחיצה וא"ש הכל:

ע"ש מהו לחוש לזרעו כו' לדברי האומר חוששין לזרע אב כו'. דאזיל אבן פקועה דכוותיה מאי אבר מוליד אבר וחתיך לי' ושרי א"ד מבלבל זרעים הנה הא דאמר מהו לחוש לזרעו משמע של זכר וע"כ כחנניא דחוששין לזרע אב והקשה לו שפיר תיבעי בלית יוצא כלל וההיא דרב משרשיא אין לו שייכות לזו"ג דשניהם מותרים לא שייך זו"ג עיין לעיל נ"ח א' ובתוס' יע"ש והא דאמר אבן פקועה דכוותיה פי' תו' ממש כמו אב ופי' מהרש"א ז"ל דאל"כ הוה זו"ג ושרי היינו כי הא שהזכר יש בו איסור יוצא ואין באם כו' אבל בהא דמבלבל זרעים דלקמן בזכר יש איסור והיתר וכן באם כה"ג לא הוה זו"ג ועיין בתוס' ד"ה תלתא הוקשה להם זה ועיין בת"ח לחלק בין זו"ג זכר ונקיבה ובין היכא שבשניהם יש היתר ואיסור מעורב דבחד גופא אין שייך זו"ג ומהר"מ ז"ל דכתב רש"י סובר דבנקיבה אין נפקותא יש לראות א"כ הוה זו"ג ושרי ומה שהקשה הת"ח אמאי לא הוקשה לעיל א"ד מבלבל זרעיה הא הוה זו"ג בזכר גופא ולכאורה לעיל הייתי אומר א"ד מבלבל זרעי' ואותו אבר ג"כ שרי וה"ק אבר מוליד אבר ואותו אבר מיהא אסור דלית בה זו"ג א"ד מבלבל ואותו אבר יש היתר ואיסור ושרי משא"כ בהא דאמר מחמת חלב ודם קאתי ודאי מבעיא ליה לאסור כל הבהמה הוקשה להם שפיר דזו"ג אלא לישנא חתיך ושרי משמע דאיבעיא על שאר הבהמה וי"ג ושדי:

מהו לגמוע חלבו כו' אי לר"מ איסור יוצא ליכא ולרבנן חלב ודם ליכא בתב"ש סי' י"ד הקשה לס' הב"ח דאיסור יוצא מטריפה אין לו תקנה אח"כ א"כ משכחת לי' חלב ודם באותו וולד דלא ניתר מכל בבהמה דאמו טריפה יע"ש וראיתי בספר כרתי ופלתי שנדפס זה ימים לא כבירים סי' י"ד שכתב וז"ל אמנם יש ראיה מהא דבעי ר' ירמיה ופריך אילימא דבא על בהמה מעלייתא כו' הוולד אין לו תקנה ומאי קושיא דלמא שאלה כה"ג נשחטה

האם וטריפה ובא הוולד הזה על בהמה דעלמא דיש לוולד שחיטה מכל צד ואבר אסור בשלמא הא דפריך אי לר"י ל"ק דלמא כה"ג ואיסור חלב איסור איכא דהא אמר על בת פקוע דכוותיה ול"ל כנ"ל. אלא דלמה לי כלל דכוותיה עכ"ל. הנה קושיא שני' הוא קושית אב"ש שזכרנו ומ"ש דכוותי' ע"כ לא איירי כה"ג לא ידענא אמאי לא ממש כן דנקיבה נולדה מאם טריפ' והוציא ידה קודם שחיטת אמו וצריך ליישב לשונו מדאמר דכוותי' ע"כ לא אמרי בטריפה דאל"כ א"כ הזכר ג"כ מטריפה ולא צריך לאמו בת פקוע כקושייתו הראשונה וע"ז כתב דמ"מ היא גופא תקשה אמאי לא אוקמיה מעיקרא בנולד מטריפה ובא על בהמה מעלייתא אלא שיש לעיין בדבריו דאימא היכא דאותו וולד בא על בהמה מעלייתא אותו הוולד הנולד מהם אין לו תקנה דשחיטת בהמה מהני לב' דברים לטהר מידי נבילה וא' להתיר בשר באכילה וא"כ בוולד שנולד מטריפה סימנים דידי' כשחוטין לענין לטהר מידי נבילה ושחיטת עצמו מהני אח"כ להתיר בשר באכילה ולא הוה שיהוי בכך וא"כ לוולד הנולד ממנו מצד אב סימנים דידיה כשחוטים לענין לטהר מידי נבילה ומצד אמו שהיא בהמה מעלייתא צריך דתהני שחיטה ג"כ לטהר מידי נבילה ולוולד זה סי' א' כשחוט דמי לענין לטהר מידי נבילה ובסי' א' לא מהני לטהר מידי נבילה מצד אמו ומה"ט כתב התב"ש להב"ח דאבר היוצא מטריפה אין לו תקנה דלאבר זה צריך דתהני השחיטה לטהר מידי נבילה וסימנים דידיה כשחוטים דאי לענין זה וה"נ דכוותיה כדכתיבנא ובחדושינו ליורה דעה באורך אבאר מזה בעזה"י:

והכי קמבעיא ליה מהו לגמוע חלבו כו' משמע השתא דהדר ביה ממה דהוה אמר מעיקרא אלא באותו וולד גופא מיבעיא ליה שיש ביה איסור יוצא ונקיבה היא אם חלב שלה מותר לא כדהוה ס"ד מעיקרא ולחוש לזרעו לאו דוקא הוא:

דף סט:

גמרא הא מני ר"ש הוא כו' לר"מ דאמר לקמן דבן ח' ניתר בשחיטת אמו ולא בן ט' אפשר דיליף לה מכל בבהמה תאכלו ומש"ה בן ט' דהוה בהמה בפ"ע אין ניתר בשחיטת אמו ורבנן ילפי בהמה בבהמה ואף בן ט' ניתר ועיין לקמן בחדושינו מ"ש בזה:

דף ע.

בעי רבא הלכו באברים אחר הרוב ופירש"י בבכור מיבעיא ליה ואף דהלכה כרב הונא וא"כ אף כשיצא מיעוטו אסור להטיל בו מום מ"מ מה שבפנים מותר כמ"ש מהרש"א ואי הוה כילוד אף מה שבפנים אסור או בנפל ומחתך לכלבים דההיא שעתא לא חל

עליו כו'. והא דבעי לענין בכור ולא בבהמה שיהא ניתר בשחיטת אמו ביצא חציו ברוב אבר י"ל דאפשר דפשיטא ליה לענין בן פקוע דהוה כילוד דהא לל"ב לעיל למיסר מיעוט אבר שבפני' אף דרוב' דעובר בפנים שדינן מיעוט אבר בתר רוב אבר שבחוץ והכי לענין בכור פשיטא דלא שבקינן רובא דעובר אלא דשאני שחיטה דהוה כשר בשדה ה"ה חציו ברוב אבר מה שבפנים אסור מה שא"כ בכור דבפטר רחם תליא רחמנא וכעין זה כתב בחדושי רשב"א ובי"ד אבאר עוד והא דלא ניחא לאוקמי' בעיא דרבא לענין בן פקועה שיצא ברוב אבר אי הל' כל"ק לעיל או כל"ב ב' משום דידוע ליה דרבא סידר בעייתו אמתני' דכאן לענין בכור וכמ"ש בסמוך:

ע"ש ת"ש יצא רובו הר"ז יקבר מאי רובו אלימא רובו ממש עד השת' לא שמעי' רובו ככולו כתב הרא"ש הל' כרבה דלר"ה טובא אשמעינן יע"ש ויש לראות לרבה נמי דלמא אשמעינן לדיוקא דוקא רובו בב"א הא מחתך ומניח מותר להשליך לכלבים והא דמשני רובא במיעוט אבר וקא משמע לן דלא שבקינן רובא דעובר ולמה לי האי הא השתא קיימינן דאין הולכין באברים ואחר רוב ואפי' חציו במיעוט אבר לא שדינן הא מיעוט דחוץ בתר רוב אבר שבפנים לענין בן פקוע אלא דאמר כן דלא תפשוט לא לאיסור ולא להיתר ואי הוה אמר דאין הולכין בתר רוב אבר ואי הוה בעי:

למפשט דאין הולכין הוה אמר חציו ברוב אבר ולכך משני בחד גוונא ולא פשטי' לא לאיסור ולא להיתר:

כתב התב"ש בי"ד סימן ט"ו בחציו לא הוה כילוד דלא מיבעיא אלא חציו ברוב אבר הא מחצה על מחצה לא הוה כילוד ויש לראות דלמא מדרבנן מחצה נמי הוה כילוד דהוה רוב במחשבת הלב וגזרינן מחצה אטו רובא ורבא מיבעיא ליה מן התורה אי הולכין באברים אחר הרוב שיצא חציו ברוב אבר ועיין:

בתוס' ד"ה כרכתו אחזתו כו' ועוד דהושיט הזרע ידו ע"כ בלא הוציא ידו איירי דאל"כ נטמא במה שבחוץ מה שיש לדקדק בדבריהם יבואר ע"ב במתניתין אי"ה:

דף ע:

מתני' בהמה שמת עוברה בתוך מעיה והושיט הרועה ידו בין בטמאה ובין בטהורה טהור ור"ל מחלק בין טהורה לטמאה הנה כפי הנראה מרש"י ותוס' לעיל איירי מתני' בלא הושיט ידו לחוץ אלא כולו במעי בהמה ואפ"ה מטמא ר"י בטמאה מוכל הולך או בנבלת בהמה טמאה מגזירת הכתוב דגלי קרא אף דבעלמא טומאה בלועה אינה מטמא

ובטהורה דטהור או משום דטומאה בלועה אינה מטמאה ולית ליה הקישא לטמאה או מק"ו דר"ח אם הועילה שחיטת אמו לטהרה ועיין בתי"ט כאן:

גמ' אמר ר"ח אם הועילה שחיטת אמו להתיר באכילה לא יועיל לטהוריה מידי נבילה מפ' בעל המאור והביאו רשב"א בחדושיו דאף דטומאה בלועה היא הכא מיירי שהושיט ידו לחוץ יע"ש יאמר בזה דמתני' דלקמן האשה טהורה כו' מיירי בלא הוציא ידו ע"כ והכי סתמא קתני או כפירש"י לעיל דא"א דא"א להכניס יד לבהמה כו' גבי כרכו יע"ש והנה באבר שחוץ לבהמה ליכא ק"ו אם התירו באכילה אלא דה"ק מה שבפנים ודאי לא הוה נבילה אף לאחר שיצא לחוץ מת דכל זמן שהוא במעי אמו מהני מחיצת אמו וא"כ הוה אותו שבחוץ כאבר המדולדל בבהמה דטהור וכיון דלאחר שחיטה מהני ה"ה קודם שחיטה נמי כך. אך קשה דהא ר"ח הוא דאמר לקמן אמתני' חתך ואח"כ שחט מחלוקת בעובר חי ולא במת א"כ ודאי אבר שבחוץ טמא הוא ועיין במה שאמר לקמן שחיטה עושה ניפול ירצה בזה שאין שחיטה מטהר וא"כ ה"ה קודם שחיטה ואפשר שק שסברתו דוקא שחיטה עושה ניפול וקודם שחיטה חשוב העובר כחו והוה אבר המדולדל דאינו מטמא וי"ל איפכא בלא ר"ח הייתי אומר בלא ק"ו דחשיב כחי מה שיוצא לחוץ נמי אין מטמא כיון דשחיטת אמו מהני לטהר מידי נבילה ה"ה קודם כמ"ש התו' לקמן במתני' שחטו אח"כ חתכה וע"כ בהוציא לר"י הגלילי דבטמאה טמאה דטומאה בלועה כו' וה"ה לת"ק מיירי בכך משא"כ לר"ח דאמר לקמן מחלוקת באבר דעובר חי וסובר בעובר מת לא מהני שחיטת אמו לטהר מידי נבילה א"כ צריך לומר בלא הוציא ידו איירי וסובר ר"מ דוקא מק"ו הוא דמטהר ולא כס' התו' לקמן ד"ה שחט ועיין שם מהרש"א:

ודע דהק"ו לא הוה כ"א בכשירה לא בטריפה ומתני' סתמא תנן בטהורה טהור משמע דוקא בטמאה טמא הא בטהורה אף בטריפה מטהר ואפשר לת"ק מהיקשא וכ"ש טריפה מטמאה ולר"י הגלילי סובר טומאה בלועה אין מטמא ובמטמאה רבייא קרא מוכל הולך או מדאיצטריך קרא בטמאה מהלכי כפים בחיה טמאתי לך מכלל דבטהורה בטריפה מטהר אף בלא ק"ו:

ע"ש גמרא אלא מעתה פרה במעי גמל לא לטמא א"ק וכל הולך כו' כתב מהר"מ מלובלין למה לי כפיו וכל כו' יע"ש ואין לומר דצריך כפיו לפרה במעי קלוט דלא לטמא דאם לאו כפיו ה"א דאמו הולכת על ארבע לכך כתיב כפיו דמהלכי שמונה כמהלכי ארבע אלא בלאו הכי לא צריך דק"ו הוא אם הועילה שחיטת אמו כו' כמ"ש התוס' ד"ה קלוט במעי פרה דעדיפא משני יע"ש ואף די"ל דצריך קרא לפרה במעי קלוט לר"ש דאית ליה היכא דיצא לאויר העולם אסור ואפ"ה כתב קרא להתיר פרה במעי קלוט דמהלכי שמונה הוא

והא דפריך אלא מעתה קלוט במעי קלוטה היינו בדומה לאביו כמ"ש התוס' ואהא אהני הק"ו אבל באינו דומה אה"נ דאסור כיון דהוא ואמו מהלכי כפים הוה משא"כ פרה במעי קלוט אף דאמו אסורה מ"מ מהלכי שמונה הוה וכל קאי אפרה במעי גמל משא"כ פרה במעי קלוטה כו' דמ"מ קודם שיצא לאויר העולם כו' אלא דזה דוחק דמתני' סתמא תנן בטמאה טמא אף בקלוט הדין כן, ומיהו למ"ש מהרש"א לקמן לרבה דאבר שיצא לחוץ טהור כיון דלא הוה כילוד אף דר"ח אינו סובר כן מ"מ לר"י דמתני' דמפיק ליה מקרא, דכל הולך על כפיו וכפיו לומר דקלוט במעי פרה לרבנן אף שיצא לאויר העולם טהור וכיון דהלכה כת"ק אמר שפיר מחלוקת באבר דעובר חי אבל בעובר מת ד"ה אסור דלא ידעינן אלא מק"ו אבל הוציא ידו לחוץ ליכא ק"ו כמה שכתבתי לעיל יע"ש:

דף עא.

מתני' האשה שמת ולדה החיה טמאה עיין בר"מ הלכ' וו שא"ה פ"ך ופכ"ג ופ"ב מהלכות ט"מ ובהלכות מקוואות פ"ב והעולה מכולן היא דכי אמרינן טומאה בלועה לא מטמא סובר רבינו הוא במעי אמו ולא בבית החיצון אף על פי שלא יצא לאויר העולם ועיין בכורות י"ז אין פתיחת הקבר לנפלים עד שיעגילו ראש כפיקה יע"ש ובאהלות פ"ב ובתי"ט ועיין לעיל בהא דהחזירו ידו דאי לא הוה טומאה גלויה ומקבל הבשר טומאה כיון שנפתח הרחם ולא הוה טהרה בלועה יע"ש:

ודע דהא דטומאה בלועה אין מטמא נ"מ אף בב' טבעות דלא שייך מגע בית הסתרים. ודבר זה מבואר וה"ה מה שמטמא במשא אין שייך מגע בית הסתרים דמ"מ במשא מטמא ואין מטמא משום טומאה בלועה ומגע בית הסתרים נ"מ לבגד שהוא טמא שחלקוה לשנים וטהרה בלועה יש לראות מה נ"מ דבלאו הכי מגע בית הסתרים הוא שנוגע בגוף ואפשר לומר דאם בלע טמא מת טבעת טהורה הי' מן הדין להיות טמא כששוכב שהגוף שוכב על הטבעת ולהכי מהני טהרה בלועה או זב שהסיט בגרונו ועיין בזה:

גמ' והאוכל מנבלתה יכבס בגדיו לפי' הרא"ם בנדה פ' יוצא דופן והביאו מהרש"א בכאן דנבילת עוף טהור חדוש הוא וגזירת הכתוב בה ולא באחרת אף דמקום בלוע לרבא מגע בית הסתרים כו' א"כ יקשה קושיא התו' בכאן אליביה דמאן קאמרינן והאוכל לאביי מנבילת עוף טהור נפקא ואי לרבא היאך מוכח מכאן דטומאה בלועה אינה מטמאה הא גזירת הכתוב הוא דמקום בלוע לאו בלועה הוה בבהמה ואפ"ה טהור בבהמה וצ"ע וי"ל ולדברי הרא"ם ז"ל לרבא נ"מ אי מקום בלוע הוה בלועה כגון שתחב לו חבירו לתוך

בית הבליעה טבעת טמאה טמא מת או טבעת טהור' ונכנס בעוד בבית הבליע' לאוהל המת. ומהרש"א ז"ל השיג עליו דמשמע דאהא דאמר בתחלה למאי נפקא מיניה קאי רבא אמר דמגע סתרים הוה עיין פ' יוצא דופן

דף עב.

מתני' בהמה המקשה לילד ובתו' שם ד"ה בהמה דעובר חי כו' יש להקשות הא כתבו התו' דקודם שחיטה לכ"ע אדם שנוגע בה טהור ולאחר שחיטה הוא דפליגי שחיטה עושה ניפול וא"כ תיפוק ליה דקודם לאו טומאה אית ביה ואין לומר לר"ח כתבו כן דקודם שחיטה אפשר דטמא טומאת אמ"ה דזה דוחק ואפשר לומר בשעת פרישתן דאז הוה אבר מן החי:

גמ' ור"ע סבר כו' הר"מ ז"ל פסק דטומאה בלועה וטהר' בלועה אינה מטמא ופסק גולל ודופק מטמא היינו מדרבנן וקרא אסמכ' בעלמ' הוא עיין בכ"מ הלכות טומאת מת ובמקום אחר נאריך:

דף עב:

גמרא אמאי טומאת בית הסתרים הוא לפירש"י ז"ל דפי' ר"י מטהר דמגע בית הסתרים הוא ס"ל דלא אמרינן שבע ליה טומאה כו' דלפירוש התו' בלא"ה טהור דשבע לי' טומאה ואפשר דסבירא ליה כפי' הר"ש דטומאה מגופו לא אמרינן שבע טומאה אף דטומאה ראשונה לאו מגופו הוא מ"מ כיון דבטומאה שני' בא מגופו מקבל טומאה והוה מגע מדרס ולכך צריך לטעמא דמגע סתרים הוא כו' אבל מ"ש רש"י אח"כ אלא אם כן נגע בו הזב כשדרס עליה ברגלו ערום או אח"כ מוכח מזה דלא אמרינן שבע ליה טומאה יע"ש ועיין בר"ש שם בזה:

דף עג.

גמרא ור"מ לטעמיה כו' הא ודאי דר"מ לטעמיה דמגע, בית הסתרים מטמא בהך דבגד שחלקו ומאי דקאמר אפי' תימא רבנן חבורי אוכלין כו' היינו דר"מ ודאי לטעמיה אבל רבנן דאמרי הבשר מגע טריפה שחוטה דמטמא בקדשים מדרבנן קשיא ליה אמאי מגע סתרים הוא ואין הלכה כר"מ ומשני חבורי אוכלין כו' והא דפריך בשלמא לרבינא היינו דחתכה אף לר"מ בלא חתכה נמי הדין כן אלא משום לרבנן אמר כך וכמה שכתבנו בסמוך:

דף עג:

גמרא נשחטה בהמה ותוס' ד"ה אי מההיא הוקשה להם דאיך ס"ד דשחיטה עושה ניפול א"כ לר"ש אמאי הוכשרו בשחיטה והא אוכל שאי אתה יכול להאכילו לאחרים עכ"ל לכאורה יאמר הכי אליביה דר"י קיימינן ואיהו אמר בג"ה לקמן לא תאכל הנפש עם הבשר באמ"ה ולא בשר מן החי וא"כ ה"ה בן נח אין מוזהר אלא על אמ"ה ולא על בשר מן החי דבישראל נפקא מבשר בשדה טריפה בשר מן החי ולא בן נח וא"כ שפיר אמר ר"ש הוכשרו בדמיה דהכשר אחר מהני דאוכל שאתה יכול להאכילו לאחרים הוה ועיין בר"מ הלכות מ"א פ"ד בישראל בשר מן החי ליכא כי אם לאו דטריפה וא"כ בבן נח בשר מן החי שריא יע"ש:

שוב ראיתי הדבר מפורש בר"מ הלכות מלכים פ"ט דבן נח מוזהר על בשר מן החי והביא הכ"מ ראיה מברייתא דר' אושעיא בעור ורוטב קכ"א ב' הרי דסובר דב"נ מוזהר על בשר מן החי ומ"מ תמה עליו הכ"מ מאחר דסובר כר"י דבישראל מטריפה נפקא ועין בלח"מ שם ודע שאני תמה למה לא הביא הכ"מ ראיה מר"י גופא בעור ורוטב קכ"ט ע"ב דהא דר"ש מטהר אסיפ' ואבשר קאי דאוכל שאי אתה יכול להאכילו לאחרים הרי בהדיא אף לר' יוחנן דבישראל לא נפקא כ"א מבשר בשדה טריפ' אפ"ה בבן נח כולל אך בשר בנפשו בין אמ"ה ובשר מחי וע"כ צריך לחלק כמ"ש, הלח"מ יע"ש אם לא שנאמר דהכ"מ מקשה עליו דאין לחלק בין ישראל לב"כ וההיא דעור ורוטב ע"כ נימא דאבשר הפורש מאמ"ה ונאמר דלא כר"מ בהלכות מ"א פ"ד וה' שכתב דפורש מאמ"ה דאין לוקה אלא משום בשר בשדה טריפה אלא דלוקה משום אמ"ה ושפיר מיקרי אוכל שאי אתה יכול להאכילו לאחרים וע' בכ"מ בהל' מאכלות אסורות שם אח"כ מצאתי לרשב"א בחדושיו בעור ורוטב שכתב בדף קכ"ט ב' שהקשה לר"י דאמר בשר מן החי מטריפה נפקא ובב"נ מנלן ותי' כמו שחילק הלח"מ בהלכות מלכים בישראל קאי אכילה אנפש ובן נח קאי אבשר גם הקשה אמאי דקאמר אמצעתא כו' ולא הקשה לר' יוחנן דאמר לעיל דפליגי באוחז בקטן כו' ולי נראה דהיה יכול להקשות דידי' אדידיה דכאן אמר הכל מודים דשחיטה אין עושה ניפול ומיהו היינו יכולין לפרש הכל מודים ר"מ ורבנן ור"ש פליג עוד דע דהתו' הקשו וא"ת ותא ר"ש לא הוכשכו כו' דמשמע הא הכשר אחר מהני והא אוכל שאי אתה יכול להאכיל לאחרים יע"ש ויש לראות מאי קושיא והא בסוגיא דעור ורוטב קכ"ט דאמר אמצעתא ור"ש לא הוכשרו אוכל שאי אתה יכול כו' הרי בהדיא דרצה לפרש כן וממילא מה דאמר ר"ש לא הוכשרו היינו דלא מהני להו הכשר וצ"ע כעת בזה:

וראיתי להר"מ ז"ל בהלכות מלכים פ"ט שכתב דכל השיעורין הללו לא נאמרו אלא לישראל ולא לב"נ ומוזהר ונהרג על חצי שיעור יע"ש ולכאורה שזה מוכרח מכאן דר"ש מטהר במתה בהמה מטעם שאי אתה יכול להאכילה לאחרים ואמאי הא על עצמו מקבל טומאה בכל שהו כמו שאבאר לקמן אי"ה ופחות מכזית אוכל שיכול להאכילו לאחרים הוא דבישראל מרבי' מכל חלב לרבות חצי שיעור משא"כ ב"נ ומותר לגמרי בחצי שיעור אלא ש"מ דכל השיעורין הללו לא נאמרו אלא לישראל ולא לבן נח אלא דאין זה כלום דהא לר"ש קיימינן ואיהו ס"ל כל שהוא למכות ולא אמרו כזית אלא לענין קרבן כמבואר במכות ושבועות וכמה מקומות וא"כ אם פחות מכזית אוכל שאי אתה כו' וע' ר"מ הלכות ט"א פ"א ה"א לעצמן, כ"ש:

עוד ראיתי להזכיר כאן מ"ש הר"מ ז"ל בפ"ה מהלכות מ"א הלשון וכוליא והחלב אעפ"י שאין בו עצם מיקרי אמ"ה כו' ולענין טומאה אפשר דלא מיקרי אמ"ה אלא בגידים ועצמות כדדרשינן בעור ורוטב קכ"ח ע"ב מהבהמה גידים ועצמות יע"ש ומ"ש לעיל להר"מ אם הפריד הבשר מאבר אינו לוקה עליו אלא משום טריפה אינו נראה כן אלא דלוקה משום אמ"ה ויש לעיין בזה שם בהלכות מ"א פ"ה ובהלכות אבות הטומאה פ"ב כתב בהדיא דאין בו עצם אינו מטמא ולענין ללקות משום אמ"ה לוקה יע"ש א"כ אין קושיא לר' יוחנן כמ"ש לעיל דקאי אבשר שהותר מאמ"ה או אבשר שאין בו עצם כמו כוליא ולשון וחלב שכתבתי בסמוך:

ודע דיש להקשות לר' יוחנן דאית ליה אמ"ה מלא תאכל הנפש נפקא ובשר מן החי נפקא מבשר בשדה טריפה א"כ בשר מהחי לבני נח נאמרה ולא לישראל כפי שיטת הר"מ בהלכות מלכים פ"ט והבאתיו לעיל ואמאי לא נימא דלאחר מ"ת לישראל נאמרה ולא לב"נ ככל המצות שבתורה שנאמרה ולא נשנית לישראל נאמרה כו' ואף דלישראל אסור משום טריפה מ"מ אי אכל בשר מן החי ובשר מן הטריפה אין לוקה לר"י כ"א אחת כמבואר לקמן בפ' ג"ה יעוין שם ואמאי לא נימא דלאחר מתן תורה נטלה המצוה הזאת מבן נח ונתנה לישראל ככל מצוה שנאמרה ולא נשנית כמבואר בסנהדרין נ"ט א' ר"ל כיון דלישראל אסור עכ"פ מלאו דטריפה לא הוה נאמרה ולא נשנית דלא שייך מי איכא מידי אך אי קשיא לי הא קשיא לי אמאי חשיב אמ"ה נאמרה ונשנית הא כל מלתא דצריך לומר משום דבר שנתחדש בה לא הוה נאמרה ונשנית כמ"ש בסנהדרין שם למלתייהו נשנית ה"נ כאן הא הוצרך לומר בסיני לא תאכל הנפש עם הבשר דאי מקרא קמא דבן נח הייתי אומר אף בשר מן החי במשמע הזה לשי' הר"מ ז"ל ולוקה על בשר מן החי שנים לר' יוחנן אחת משום לאו דבשר טריפה ואחת משום אמ"ה ובשר מן

החי ולכך הוצרך למהדר בסיני לא תאכל הנפש עם הבשר ואין במשמע כ"א אמ"ה ואין לוקה על בשר מן החי כ"א אחת וי"ל וכן לר"מ ור"א לקמן דף ק"ג ע"א לר"מ דאין נוהג אלא בבהמ' בלבד קשה דמש"ה איצטריך למהדר בסיני ולר"א אפשר מקרא דכן נמי הוה דרשינן אף טמאין:

והנה התו' בשבועות כ"ד א' ד"ה האוכל נבילה בי"ה שכתבו לריצב"א אין נרא' שיהא איסור עשה דשאינו זבוח בבהמה דאל"כ איך חייל איסור אמ"ה על איסור עשה דשאינו זבוח ולא זכיתי להבין דבריהם חדא דאמ"ה הוה איסור מוסיף לבני נח וחייל כמוסיף על שאינו זבוח ועוד כיון דא"א בע"א שפיר חייל וכן כתבו התוס' בריש ג"ה דף צ' ד"ה אלמא איסור מוקדשין קדים דאיסור גיד א"א לחול בע"א ומש"ה חייל שפיר אאיסור אמ"ה יע"ש וה"נ כן ואף לר"ש דלית ליה מוסיף ניחא מהאי טעמא דא"א לחול בע"א ואף למ"ד אין שחיטה לעוף מן התורה חדא דר"ש סובר כמ"ד יש שחיטה ועוד דוזבחת מבקרך ומצאנך כתיב ובתריה כתיב לא תאכל הנפש עם הבשר גם לר' יוחנן חייל איסור בשר מן החי על איסור עשה דשאינו זבוח דהוה מוסיף כשני שמות דשפיר חייל ועיין בתוס' יבמות ל"ג ע"ב במוסיף חייל בב' שמות יע"ש וה"נ כאן אף דלישראל משום טריפה ולבן נח משום בשר מן החי אפ"ה שפיר חייל:

גמ' מ"ט דרבנן הואיל ואפשר בחזר' עי' בחדושי רשב"א שכתב הא דאמר לעיל מ"ב למיסר מיעוט אבר שבפנים דלר"י אף מה שיצא מותר כפרש"י כו' ולא כפי' אחר וכן פי' הרא"ש וכתב שי"א דמהני חזרה לטהר מידי נבילה ולא נהירא דהא רבנן אף בלא חזרה ואפשר בחזרה אף במגע שריפה לא הוה וצריך עיון דמגע טריפה לא הוה אלא מדרבנן ואיך הביאו ראיה למ"ה עכ"ל הנה משמע מכאן כמ"ש לעיל בריש פרקין דודאי אם החזירה מהני לטהר מידי נבילה דנהי דהיקשא כטריפה אהני לענין אכילה ולא לענין לטהר מידי נבילה ומ"ש לרבנן אף בלא חזרה ר"ל דעכ"פ מדריגה אחת יותר כו' א"ש ותי' מגע טריפה משא"כ אי בלא חזרה ליהוי כחזרה זה אין ראיה וע' בתב"ש סי' י"ד משמע קצת דלא כמ"ש לעיל יע"ש במה שהביא שיטת בעל המאור וביד אבאר ואכ"מ:

דף עד.

מתני' השוחט הבהמה ומצא בן ט' חי כו' ופירש"י ר"מ סובר חדשים גרמי והוה בהמה מעליא ולא ניתר בשחיטת אמו אבל חלב בן ח' חי ניתר מהך דרשא דאשם מוצא מכלל שליל. ויש להקשות תיפוק ליה כיון דניתר בשחיטת אמו ה"ה חלב כמו לר"י בבן ט' דניתר בשחיטת אמו וה"ה חלב שוב ראיתי למהדורא בתרא שהקשה כן וסבור הייתי

לומר דרש"י כר"מ ז"ל סבירא ליה דהא דפליגי ר"מ ור"י לקמן בתלש חלב מבן ט' חי דר' יוחנן סובר חדשים גרמי סובר כר' מאיר דאי כר"י היאך ניתר בשחיטת אמו יותר מה שאמו ניתרת בשחיטתה ור' יהודא ע"כ סובר אוירא גרמי ולכך פירש"י דחלב בן ח' חי נפקא מאשם כו' וללישנא דר' יוחנן סבר תלש חלב מבן ח' חי אסור דאוירא גרם דהיינו ל"ק הוצרך לפרש כן אבל זה אינו דהא רש"י מפרש בהדיא גבי פלוגתא דר' יוחנן וריש לקיש דר' יוחנן מצי סבר כר' יהודא ושאני התם דנשחטה אמו כו' וכפי' הרא"ש שיתבאר בסמוך וא"כ יקשה כמ"ש והיה נראה לי לומר דודאי אי מרבינן מכל בבהמה תאכלו דפ' ראה ה"ה דמו דמותר דמאי שנא ומ"ש הרא"ש לא נראה לרש"י ז"ל ומש"ה הוצרך רש"י לפרש מה אשם מוצא מכלל שליל אף כל כו' ובשלמא לר' יוחנן דסובר חלב בן ט' חי ניתר אף לר"י היינו משום דאיתרבי בהמה בבהמה תאכלו וא"כ איתרבי כל הבהמה ודוקא חלב ולא הדם דחלב בכלל בהמה ולא דם בכלל בהמה כמ"ש התו' פסחים דף כ"ב ע"א הא דפריך והרי דם ולא משני כשהותרה נבילה ה"ה דמה יע"ש וה"נ דלא הוה בכלל בהמה משא"כ לר"מ דאיהו ע"כ סובר מכל אתרבי בן פקועה דניתר בשחיטת אמו דאי בהמה בבהמה מ"ט בן ט' אין ניתר וכמ"ש בריש פירקין וא"כ כיון דאיתרבי מכל ה"ה דם אלא דשאני חלב דנפקא מה אשם כו' ומש"ה דוקא חלב ולא דם ועדיין צ"ע ועי' לקמן מ"ש בפ' גיד הנשה שם ובריש פירקין גבי בהמה בבהמה:

דף עד:

גמרא א"ר אושעיא לא הילכו בו אלא על עסקי שחיטה בלבד למעוטי מאי אילימ' חלבו וגידו והא מפלג פליגי כו' י"ל דלמא הא דפליגי התם בנשחטה אמו אבל בלא נשחטה ד"ה חלב כחלב בהמה וענוש כרת בהושיט ידו למעי בהמה דכר' יוחנן קיימא לן דקדשים גרמי דל"ת ר"מ ור"י בהא פליגי דר"מ סובר חדשים גרמי ומה"ט בן ט' חי אין ניתר בשחיטת אמו ור"י סובר אוירא גורם כנראה לכאורה מפירש"י ז"ל יע"ש במתני' ולכך אמר ר"א בהא כ"ע מודים דהוה חלב אלא בנשחטה האם סובר ר"י דמותר מכל בבהמה תאכלו הן אמת דליכא למימר הכי דא"כ אכתי תקשה מאי קאמר לא הילכו בו כו' והא בחלבו וגידו נמי פליגי דמה"ט לא אמר למעוטי דמו כמ"ש התו' אלא דאכתי קשה למאי דהוה ס"ד חלבו דגידו ולא הוה קשיא ליה מאי לא הלכו בו אלא על עסקי שחיטה בלבד א"כ הוה ליה להעמיד דברי ר"א בחלב גמור ולא חלבו דגידו דכ"ע מודים דהוה חלב בהושיט ידו למעי בהמה דענוש כרת כה"ג כמ"ש לעיל:

והנה מזה היה נראה להוכיח כשיטת הר"מ ז"ל בהלכות מ"א פ"ה דודאי אי הוה חלב קודם שחיטה תו אין שחיטתו מתירתו יע"ש במ"מ דלא כשיטת הרא"ש ז"ל ור' יוחנן סובר כר' מאיר חלב של שליל אסור דחדשים גרמי ור' יהודה סבר חדשים ואוירא גרמי ואף כשיצא אח"כ לאויר העולם מותר דכמאן דכשחוט דמי והא דאמר והלך ר"ח לשיטתיה הוא לאו דוקא ומה דאמר ר"י לשיטתיה הוא בדקדוק דאי אין ניתר בשחיטת אמו היה אסור כשיצא אח"כ לאויר העולם דהוה חדשים ואוירא ולפי זה פריך שפיר והא מפלג פליגי כו' ועיין ביש"ש. ועיין ברא"ש בשמעתין ובר"מ פ"ה מהלכות מ"א ובלח"מ יע"ש היטב. והכלל העולה דלר"מ ז"ל ר' יוחנן כר' מאיר דחדשים גרמי ולכך אסור וריש לקיש כר' יהודה דחדשים ואוירא גרמי ואפי' יצא אח"כ לאויר העולם שרי דליכ' כלל אויר העולם דבשרא בדיקולא הוא וכמ"ש לעיל ועיין מ"ש הרא"ש על מ"ש רש"י דר"מ סובר חדשים גרמי א"כ בן ט' מת איך ניתר בשחיטת אמו דלמא היה חי בשעת שחיטה אלא באוירא תליא מלתא ואז הוא דאסורו לפי זה היכא דשוחט בהמה ומצא בן ט' חי ואח"כ מת קודם שיצא לאויר העולם שרי לר"מ דאוירא בעינן וצ"ע ובחדושינו לי"ד אבאר בזה וע' לקמן בחדושינו בפרק גיד הנשה שם בררנו כל השיטות באורך וברוחב יעוין שם היטב:

ע"ש מהו לפדות בבן פקועה וקמבעיא בשוויא זוזא דהיינו שוה בשוה דאי בדמי בכל דבר פודין והנה שיטת רש"י ז"ל דהא דבן פקועה פסול בקדשים משום יוצא דופן ולכאורה יאמר ע"כ ר"מ לא סבירא ליה הך ג"ש דשה שה מפסח דאל"כ תקשה ומה ראית לרבות זכר תמים ובן שנה מתפדה תפדה כו' אימא דפודין בבן פקועה וליכא למימר מסתברא דבשרא בדיקולא הוה הא לר"מ בן ט' חי אין ניתר בשחיטת אמו כו' אמנם נראה דר"מ אית לי' גם ג"ש זו שה שה מפסחים ומתני' הוא בכורות י"ב א' אין פודין כו' מתני' מני בן בג בג הוא דיליף ש"ש מפסח ופריך זכר תמים כו' ומשני תפדה ריבויא וגרסינן שם הך פלוגתא דמר זוטרא ורב אשי, והא ודאי רב אשי סובר הך מתני' דהלכתא כן דאין פודין בשחיטה אלא דסובר דמרבינן נמי בן פקועה מתפדה כמו דמרבינן זכר תמים ובן שנה דשה מעליא הוה ושחיטה הוא דממעטינן וטריפה נמי כמאן דמתה וכלאים ממעטינן דלאו שה מעליא כו' ומר זוטרא סובר הא נמי לאו בכלל שה ומסתברא למעט מג"ש שה שה מפסחים דכבשרא בדיקולא דמיא ומיהו אי לאו ג"ש אין טעם זה מספיק כו' וא"כ לר"מ ודאי דפודין דשה גמור הוה לשיטתיה דאין ניתר בשחיטת אמו וריבויא דתפדה קאי נמי עליה ועי' מהדורא בתרא שכתב דרש"י ז"ל סובר דאין טעם זה מספיק אי לאו ג"ש כן נראה לי שיטת רש"י ושיטת התו' יש לעיין וצ"ע:

דף עה.

א"ד בבן ט' הוא פליגי ר' יוחנן אמר כו' הר"מ ז"ל סובר דר"י ור"ל ר"י כר"מ ור"ל כר"י ולאו הא בהא תליא ולכך פסק דניתר בשחיטת אמו ואפ"ה פסק דחלב אסור דחדשים גרמי יע"ש היטב ודע דהא דפליגי ר' מאיר וחכמים בשחט אמו ואח"כ חתכה דלר' מאיר מגע נבילה ולחכמים מגע טריפה שחיטה היינו בלא החזיר דאי החזיר ידו אחר כך אפילו לרב דאמר לעיל אבר עצמו אסור יע"ש מ"מ מהני לטהר מידי נבילה דמדינא אף להתיר באכילה הוה שריא אי לאו דהיקש לטריפה די כטריפה מה התם מהני שחיטתה לטהר מידי נבילה אף זה כן ובשלמא בלא החזיר מדינא לא מהני דכל בבהמה ולא מה שבחוץ ושחיטה עושה ניפול ועוד אף בכה"ג אפשר אי לאו קרא דטריפ' הוה שרי דשדינן מיעוט אבר שיצא לבפנים בתר רוב עובר ואפשר בהא פליגי ר"מ וחכמים ואף בהיקשא אמרינן דון מיניה ומיניה כמ"ש מהרש"ל בב"ק גבי מפץ במת ועיין ריש פירקין מ"ש שם ומהרש"א ומהרש"ל מחולקין במפץ יע"ש ובכללים ביארתי:

דף עו.

יש בכאן ענין עמוק ובי"ד אבאר וכאן באתי בקצרה מ"ש רש"י בלשון שני והפ' למעלה ממש למטה משל עצם אמצעי כו' והא דלא קאמר למטה ממש ולמעלה ממש דהיינו צומת הגידין דא"כ מאי וכן שניטל צומת הגידין כו' אך קשה אמאי לא אמר ארכובה הנמכרת עם הראש ולמטה ממש ולמעל' מכל עצם אמצעי והוא קוליות ומאי נ"מ אי אמרינן ארכובה עליונה ולמטה לאו דוקא היא אימא הנמכרת עם הראש ולמעלה לאו דוקא ואם נאמר דכל ארכובה נקרא עצם אמצעי או עם ארכובה הנמכרת עם הראש הוה א"ש דלמטה ממש א"א דארכובה היינו כל עצם אמצעי משא"כ אי אמרינן ארכובה הנמכרת עם הראש לא א"ש למעלה כיון דהוא למעלה מארכובה הנמכרת ולמעלה מכל עצם האמצעי ומיהו פירש"י ז"ל אינו משמע כן גם מ"ש מהדורא בתרא דאמאי לא אמר ליה למעלה מצומת הגידין הקשה דא"כ אמאי לא מוקי מתני' כעולא דארכובה עליונה כיון דלמעלה לאו דוקא ה"ה למטה כו' יע"ש ואין כל כך קושיא בשלמא אי אמרינן ארכובה הנמכרת עם הראש א"ש למעלה ממש אלא דלהא לא איצטריך אלא דלכך אמר למעל' פי' בכ"מ למעל' ואפילו למעלה מצומת הגידין משא"כ אי ארכובה עליונה למטה לאו דוקא כו' ומ"מ פריך למעל' ממש הרצון דעיקר חסר מן הספר דעיקר דינא אתי לאשמעי' למעלה מצומת הגידין ולמעלה היינו למלה ממש ופריך ליה ועיין בי"ד שם:

דף עז.

מתני' השוחט בהמה ומצא שליא נפש היפה תאכלנה ופירש"י ז"ל דלא אמרינן אמ"ה שגם הוא ניתר בשחי' אמו לכאורה דהא דעובר מבהמה בבהמה נפיק ושליא לא הוה בהמה ומש"ה אשמעינן מדרשא דכל בבהמה אף שליא משמע ומ"ש אמ"ה נראה דה"א כמו אבר ובשר המדולדל בבהמה דשחיטה עושה ניפול והוה אמ"ה למאן דסובר הכי לעיל בפירקין וע"ש. ומדברי רש"י נלמוד דשליא אוכל הוא ושחיטה הוא דמתירתה הא לא"ה היה ראוי לאסור והא ראי' דצריך קרא להתירו מכל וזה שיטת הר"מ ז"ל בפ"ה מהל' מ"א הי"ג דלא כר"א ז"ל בהשגות שסובר פירשא הוא ולדבריו הא דמייתי מכל אסמכ' הוא ומ"מ כשה דפריך מהא הני מילי וגם הסמך ל"ל ועיין במ"מ יע"ש:

שליא שיצתה מקצתה אסורה באכילה סי' וולד באשה כו' מה שאמר אסורה באכילה אף מה שבפנים דלמא יצא ראשו בזה המיעוט והוה כילוד ושליא בתר וולד גרירא ומדברי הר"ן נראה דחיישינן שמא באותו מן היה הראש קיים משמע בנימוח לא הוה כילוד וביד אבאר בסי' י"ד דהוה ס"ס. ואם שליא קשורה בוולד מה שבפנים שרי ולא מה שבחוץ. ולדעת הר"מ ז"ל אף מה שבחוץ דפרשא בעלמא הוא ואיני יודע מה חילוק יש בין קשורה בוולד או לא מ"מ השליא בעצמה בלא המיחוי שבתוכה אמאי אסורה דפרשא בעלמא הוא ודוחק לומר דאמה שבתוך השליא קאי או דגזרינ' שליא אטו מיחוי:

מנא הני מילי דא"ר כל כו' לרבות השליא יכול אף יצאה מקצתה ת"ל אותה כו' למה לי קרא הנה לדעת הר"מ בפ"ט מהל' ט"מ דפסק כל ספק אמ"ה שריא מה מקשה למה לי קרא ופירש"י הא מספיקא אסור שמא יצא הראש והא מספק מ"ה שריא ולאו קושיא הוא זה דכי אמרינן כל ספק מ"ה שריא היכא דלא איתחזק לא איסורא ולא היתרא ואילו כאן שליא זו היתה בחזקת אמ"ה קודם שחיטת אמו ה"ה עכשיו אסור מספק שמא יצא ראש כו'

דף עז:

בתו' ד"ה הריני כו' בסוף הדבור וא"ת והא הוה ס"ס ואמאי אסורה כשיש עמה וולד ובב"ק מוכח דס"ס שריא עכ"ל לר"א קשיא להו דסובר דווקא כשהיא קשורה הא לא"ה אף השליא אסורה באכילה והא הוה ס"ס ומה שהביאו ראי' מב"ק דס"ס שריא והא בכמה דוכתי מבואר דהולכין אחר ס"ס בין להקל ולהחמיר ואפשר דשאני הכא שאין מתהפך דאם נימא שמא לא יצא ראשו ורובו ואת"ל יצאתו אין לומר שמא אין בשליא וולד אלא וולד שיצא מן השליא הוא וכה"ג אפשר דלא הוה ס"ס שהרי בה"ע והוא ר'

ישעיה הנבון סובר כן הביאו דבריו אחרונים בסי' ק"י ולכך הביאו ראיה וב"ק י"א דשם אמרינן מאי קמ"ל תנינא שליא שיצאה מקצתה כו'. והיינו דאי יש מקצת שליא בלא וולד הוה ס"ס אף דלא מתהפך וכנראה מדברי תו' בכמה דוכתי דלא בעינן מתהפך בכתובות ט' בסוגיא דפ"פ ובנדה כ"ו ע"ב וכאן תי' עוד דגזרינן אטו כולה כדמסיק בב"ק יע"ש ויש לראות דקאמר התם לר"א מאי קמ"ל תנינא ומשני אי מההיא ה"א גזירה מקצתה כו' והא לר"א התם ע"כ מהאי טעמא הוא דהא ביש עמה וולד באין קשורה אפ"ה אסור' אף דהוה ס"ס וע"כ משום גזיר' הוא ודוחק לומר וליטעמיך:

וראיתי להת"ח ב"ק י"א ע"ב דגזרינן מקצתה אטו כולה יע"ש שכתב שם באורך ולא זכיתי להבין דבריו הקדושים גם מ"ש ראי' מדקין שיצאו לחוץ וחזרו דשריא אין ענינו לכאן דהתם אורחי' בכך ולאו בשר בשדה מיקרי ומגופא דבהמה הוא גם מ"ש מרש"י משמע כולה ממש לא ידעתי היכן רמיזא ברש"י ולישנא דגמרא נקיט כולה והיינו רובא דהוה ככול' גם כולה לא שייך שחזרה לפנים גם מ"ש דבשביל זה לא קאמר גזירה בפנים אטו בחוץ דעדיפא קאמר אטו כולה דהוה איסור תורה ובמקצתה יוצא אסור מספק כו' לא ידענא דהא ספק נמי מן התורה הוא לרש"י ותוספות ושאר פוסקים אלא דבכולא הוה ודאי איסור תורה ובמקצת הוה רק ספק דשמא יצא מקצת וולד באותו שליא משמע דאי לא יצא הוולד כלל אותו מקצת היוצא שריא כמ"ש אח"כ כדקין שחזרו וכל זה גרם לו שהבין ברש"י כולה ממש ואפ"ה כתב רש"י דטעמא יהיב מתני' למילתי' סימן וולד כו' דמשמע דאי לאו סי' וולד הוה שריא ולא הוה בשר בשדה כו' ואי מפרשינן כולה רובא א"ש בפשיטות דמש"ה יהיב טעמא למה שבפנים דאסור דאין שליא בלא וולד ביצא רובו דאין שליח ושמא יצא רובו והוה כילוד משא"כ אי, יש שליא בלא וולד מה שבפנים שרי דאף שיצא רוב שליא אין לידה למה שבפנים כדמסיק ריש פרקין אין לידה לאברי' וה"נ לשליא כן:

שוב ראיתי שמ"ש הת"ח דשיטת רש"י ז"ל דיצא כולה מוא דבר ברור ברש"י ז"ל דממ"ש רש"י דאי חזרה לפנים תשתרי ואי ביצא רובו ולמה שבפנים תיפוק ליה בלא חזרה דיבאו להתיר מה שבפנים אלא ע"כ ביצא כולה ממש איירי והוצרך רש"י לומר דחזרה לפנים דאי בלא חזרה מאין הרגלים לומר דשרי הא לאו בהמה בבהמה הוא ולכך אמר וחזרה לפנים ומשמע דווקא כה"ג שיש וולד אי לאו וולד שלי' שיצאה כולה וחזר' לפנים מותר' באכילה ונ"מ לדידן ביש שליא עם וולד וקשורה עמו דאין חוששין לולד אחר ויצאה מקצתה שריא אותו מקצת שיצא אם חזרה דומיא דדקין שהביא הת"ח ולשיטת התוס' וודאי אסור היוצא כמבואר. וכבר היה אפשר לפרש דמש"ה כתב רש"י חזרה דאי

לא חזרה אף מה שבפנים אסור אף למ"ד אין לידה לאברים דלא שבקינן רובא דעובר ואזלינן בתר רוב אבר משא"כ שליא שיצאה רובו פשיטא דמה שבפנים אסורה וכה"ג היה איבעיא לעיל יצא חציו ברוב אבר יע"ש וכמ"ש הרשב"א והרמב"ן בחדושיו וזה כתב דאם החזירה יסבור שאין בו וולד ובלא חזרה הוה בעיא דלא אפשטא אי הלכו באברים אחר הרוב אבל בחזרה הוה ס"ס כמו שאבאר דהא דמבעיא אי הלכו באברים אחר הרוב י"ל בשתי פנים או דשמא לא שדינן מיעוט שבפנים בתר רוב אבר שבחוץ אך דחציו של וולד כו' או שמא הכי קמיבעיא דוודאי דשדינן בתר רוב אבר שבחוץ אלא היינו דלא ליהוי בבהמה אבל לא דלהוי בשר בשדה ולא ליהני חזרה זה לא אמרינן ומהני חזרה כה"ג ומש"ה בבכור לא הוה לידה יע"ש וא"כ בחזרה לפנים ואין בו וולד הוה ס"ס שמא אין לידה לאברים רצונו לומר דלא שייך למשדייה כלל בתר רוב אבר וה"ה בשליא ודווקא בעובר הוה רובו ככולו ולא כה"ג ואת"ל אף באבר שייך רובו ככולו היינו דלא ליהוי בהמה בבהמה אבל לא הוה לידה ומהני חזרה מיהת ובבכור לא הוה לידה דהתם לידה בעינן ולפ"ז אתי להתיר אם חזרה מיהת דבלא חזרה א"א. להתיר מה שבפנים דשמא יש לידה והוה בחוץ לאו בבהמה ועוד יש לומר דמבעיא למ"ד אבר עצמו שרי ורש"ל לעיל הוציא ידו והחזירה למ"ד אין לידה יע"ש ואין להאריך וביי"ד אבאר בעז"ה:

ע"ש גמרא המבכרת שהפילה שליא ישליכנה לכלבים מ"ט כו' הא דלא אמר בפשיטות דהוה ס"ס שמא זכר או נקיבה ואת"ל זכר שמא נדמה וכנראה מפירש"י וכ"ש למ"ש הרשב"א בתשובה ס' ת"א דס"ס עדיף מרובא כו' הוה למימר דמתני' ר"מ הוא דמודה בס"ס דעדיף מרובא אף דחייש למיעוטא בעלמא הכא שאני דס"ס עדיף מרובא וסתם מתני' ר"מ היא ולזה יש לנו לומר דס"ס צריך ספק השני ג"כ ספק השקול וכבר נתבאר אצלינו בכללים ועיין בתו' כתובות ט' ב' ד"ה ל"ל וד"ה ואיבע"א יע"ש וא"כ ספק דנדמה ודאי דהוה מיעוטא בין בזכרים ובין בנקיבות ולכך אמר דאתינן עלה מטעם רוב דכאן שייך לומר ק מחצה זכרים ומחצה נקיבות סמוך מיעוטא דנדמה לנקיבות והוה רובא ועיין ריש כתובות ט' דפריך והא הוה ס"ס ולא פריך אמתני' לשיטת התו' שם כמתני' דמתני' מירי מעצמו נאמן יע"ש וכבר כתבנו מזה בחדושינו חלק ק' יעוין שם ויש ליישב כפי מ"ש כאן דמתני' ר"מ הוא ואפשר דסובר כמו דחיישינן למיעוטא ה"ה נמי דלא אזיל בתר ס"ס דהוה כמו רוב ולר"א מקשה שפיר דאנן קיימא לן הלכתא דהולכין בתר ס"ס בין להקל ובין להחמיר פריך שפיר שם בכתובות:

סליק פרק בהמה המקשה

פרק חמישי אותו ואת בנו

דף עח.

אותו ואת בנו נוהג בארץ ובח"ל בפני הבית ושלא בפני הבית בחולין ובמוקדשין ופירש"י איידי דחולין ומוקדשין תני נמי בארץ וח"ל אף דחובת הגוף הוא ופשיטא דנוהג אף בח"ל ואיני יודע אמאי לא פי' איידי דבפני הבית דמוקדם במתני' והוה גם כן לצורך כדמסיק בריש שילוח הקן דה"א בענינא דקדשים כתיב בזמן דאיכא קדשים כנהוג והתו' ד"ה או"ב נקטו בדבריהם תרתי בפני הבית ומוקדשין כו' וסיימו עוד כיון דאיכא דוכתא דהוה לצורך כו' הכי מסיק לקמן בריש שילוח הקן ואף בהאי לחודי' סגי דהא בג"ה הוה כולהו שלא לצורך כדמסיק אלא דבארץ איידי דראשית הגז ובמוקדשין ובפני הבית משום או"ב נקיט לה ומדברי התו' משמע דמשום ב' דברים אמרינן איידי ובגיד הנשה און לומר דהוה אידי דבהמה וחיה דזה אינו יעוין שם ולקמן אבאר:

כיצד השוחט או"ב חולין בחוץ שניהם כשירים ופירש"י איידי דסיפא אבל התו' דף פ' ד"ה חולין בחוץ כתבו ס"ד דב' מפסל מלא תאכל כל תועבה כדפריך בדף קט"ו ומשני מדאסר רחמנא מחוסר זמן יע"ש ואפשר לומר צריכותא בקצת בבי דמתני' חולין לכדאמרן קדשים בחוץ אשמעינן דשני סופג ארבעים משום אותו ואת בנו ולא אמרינן נמי משום שחוטי חוץ דלא כרבי שמעון דאמר לקמן ובזבחים כל הראוי לבוא לאחר זמן הרי הוא בלא תעשה דשחוטי חוץ ואין בו כרת קא משמע לן דאף לאו דשחוטי חוץ לית בי' אלא או"ב לחוד חולין בפנים אשמעינן דשחיטה שאינה ראוי' שמיה שחיטה דמקדשים בחוץ איכא למטעי ולומר כיון דגלי קרא בשחוטי חוץ דחייב עליה כרת והוה שחיטת מעליא ה"ה דתיהוי שחיטה לענין שאר דברים ג"כ ואף דלקמן ל. שא"א אמר ה"ט דמתניתין לאו ר"ש היא מריש' דקדשי' בחוץ כפירש"י שם ש"מ איכא למטעי בהכי ומש"ה תנן חולין בפנים דשחיטה שאינה ראויה שמיה שחיטה ועיין ב"ק ע"ו ב' תוספ' ד"ה והלא עיקר יע"ש בשם מפרשים קדשים בפנים אשמעינן דלא לקי אלאו דמחוסר זמן כדמסיק לקמן דהכתוב נתקו לעשה ועיין בר"מ ז"ל ה"ש פי"ב הלכה ב' דהזכיר ח' חלוקות וז"ל לפיכך הראשון ששחט כחוץ והשני בעזרה או א' בעזרה והב' בחוץ בין שניהם חולין בין שניהם קדשים הרי ד' חלוקות וכתב בין שהיה א' חולין והב' קדשים הרי אינך ד' חלוקות שלא הוזכרו במשנה ועיין בפי' המשניות והתוספות לקמן דף פ' ד"ה הראשון חייב כרת יע"ש והלח"מ שכתב דרבינו נקיט ד' האחרונות היינו מה שהוזכר במתניתין אבל נקיט ד' חלוקות ראשונות שלא הוזכר במשנה והרואה יש לפרש איזה חידוש בכולהו בבי דמתני' ואין להאריך:

ברש"י ד"ה הראשון חייב משום שחוטי חוץ ולא. הב' שנאמר ואל פתח אוהל מועד כו' עיין בתוספות יו"ט במתני' שכתב דמלפני משכן ה' שמעינן לה יע"ש ורצה לומר כה"ג אמרינן שם בריש פרת חטאת דרובע ונרבע ואינך ממעטי מלפני משכן ה' וכדמסיק שם קי"ד א' דמאל פתח לא ממעט דהיה ראוי לבוא לאחר זמן יע"ש ברש"י והאי נמי ראוי לבוא קודם:

גמרא ת"ר מניין לאו"ב שנוהג במוקדשין ת"ל כו' עיין ברשב"א דכתב דקושית הגמרא לר"ש דשחיטה שאינה ראוי' לא שמי' שחיטה וקדשים שחיטה שאינה ראוי' היא קמ"ל עכ"ל אפשר לומר דאשמעינן אף כל כמה דלא זריק דם לא משתרי אפ"ה אסור משום או"ב או דקרא אתא למלקות דוודאי שחיטת קדשים הוה ראוי דלא כר"א לקמן אלא דה"א דלא לקי עליה כיון דפסול הוא משום מחוסר זמן השני קמ"ל דנוהג בקדשים ולקי נמי משום או"ב והאי תנא סובר התראת ספק שמי' התראה ומש"ה לקי בקדשים משום או"ב ולפי זה הא דאמר שור הפסיק ענין ואימא בחולין אין כו' יקשה א"כ לכתבי' בעלמא דמ"ס אמרינן דאין נוהג כ"א בחולין דשחיטה שאין ראוי' ל"ש שחיטה ולזה י"ל מש"ה כתבו בקדשים דאם ראשון חולין וב' קדשים דחייב משום או"ב וקושית הגמ' מנלן כשראשון ג"כ קדשים דהוה שחיטה שאינה ראוי' דכל כמה דלא זריק דם ואדרבה מדכתיב שור הפסיק ענין דלא תימא דאקרא קמא קאי ואותו שהוא קדשים ובנו חולין לא תשחטו לכך כתי' שור הפסיק ענין דראשון חולין ושני קדשים חייב ועיין בתו' לקמן פ"ב ד"ה שחיטה שאינה ראויה ושם אבאר:

בתו' ד"ה מניין לאו"ב שנוהג במוקדשין כו' דהא במחוסר זמן איכא עשה ול"ת ובלאו קרא לא דחי ליה עכ"ל מ"ש דמחוסר זמן הוה ל"ת ועשה הוא כפירש"י לקמן פ"א א' דהנח למחוסר זמן דנתקו לעשה אבל מ"ס איכא לאו ועשה ולנדר לא ירצו אבל התו' שם ד"ה הנח כתיב דהכתוב הוציאו מלאו דלא ירצו ולא הוה ביה אלא עשה לחוד וכן הוא דעת הר"מ ז"ל בהל' איסורי מזבח פ"ג ה"ח שכתב מחוסר זמן לא לקי דהוה לאו הבא מכלל עשה יע"ש ומ"מ לפי' התו' איכא עשה דמיום השמיני והלאה ולאו דאו"ב והוה עשה ול"ת. ומ"מ דבריהם צ"ע דמה כתבו דאין עשה דוחה ל"ת ועשה הא עשה דפסח הוי כרת ודחי לאו דמחוסר זמן ועשה דידי' כדאמרינן פסחים נ"ט א' מחוסר כיפורים בע"פ דחי לעשה דהשלמה דאין בו כרת וכ"ת דשאני התם דליכא כ"א עשה משא"כ הכא דאיכא עשה ול"ת ולא דחי להו עשה דפסח דהכי אמרינן בשילוח הקן קמ"א א' תשלח לדבר מצוה ופריך בלא"ה אין עשה דוחה עשה ול"ת כגון שנטלה ע"מ לשלחה דלאו ליכא כ"א עשה ופריך מאי אולמי' דהאי עשה מהאי עשה ומשני גדול השלום אלמא

דווקא שנטלה ע"מ לשלחה הא לא"ה לא אבל המעיין בזבחים ל"ב ב' בתו' ד"ה ר' יוחנן אמר ובל"ג ב' ד"ה לענין מלקות אתמר דוקא עשה דמצורע דגדול השלום ולא כרת דחי לעשה לחוד ולא עשה ול"ת אבל עשה שיש בו כרת דחי אף לעשה ולאו יע"ש וא"כ מאי קשיא להו דאשמעינן דאין נוהג בקדשים אף כה"ג ולמ"ש התוס' במנחות מ"ט ב' ד"ה העולה דהיכא דאיכא פסול לא שייך דחי' ומה"ט הוכיחו דשלמים שהביאו אחר תמיד של בין ערבים לא מיפסלי דאל"כ איך מחוסר כיפורים בע"פ מביא קרבנו יע"ש א"כ א"ש כאן דלא שייך דחי' בלא"ה דמחוסר זמן פסול הוא ולא שייך דעשה דחי לה. ועיין לקמן פ' דאמר מחוסר זמן פסול וכרש"י שם וכן פסק הר"מ בפ"ג ה"ח מהל' אי' יע"ש ובלאו דהוה עשה ול"ת לא שייך דחי' והת"ח כתב דשאני קרבן דדאי אף עשה ול"ת כמו קרבן דדחי שבת דהוה עשה ול"ת ולא ידענא דהא בכולהו צריך לימודא ע"ז ולקמן בשילוח הקן דפריך לדבר מצוה מנין דאמר והא אין עשה דוחה עשה ול"ת והא קרבן דחי עשה ול"ת כמו קרבן מצורע עני שמביא חטאת עוף או קן יולדת אלא אף קרבן לא דחי ולדברי התוספות דאיצטריך שלא ידחה ל"ת עשה דפסח הא דפריך אימא בחולין אין במוקדשין לא א"כ ליכתבי' בעלמא דמצד הסבר' דעשה דחי בקרבן ואי לומר מה קדשים כלאים לא הא באמת דמסיק או לרבות כלאים א"כ וי"ו למה לי דנוהג במוקדשין דע"כ כן הוא דאם לא כן לכתבי' בעלמא ואם היינו אומרים דמש"ה כתביה כאן דנוהג בשאר קדשים דאית ביה עשה ולא בפסח דאית ביה כרת חדא דא"כ איך מרבינן זה מוי"ו דושור ועוד דהת"ח כתב דאיצטריך לתמיד ושאר דברים וזה י"ל דפריך מניין קאי לתמיד ושאר קרבנות וי"ו איצטריך לפסח אלא דלא משתמע כלל מוי"ו לרבויי פסח אלא דמוסיף על ענין ראשון לחוד ועדיין צ"ע ולריב"א חולין קמ"א תו' ד"ה לאו י"ל דכתיב' בקדשים דלא דחי ללאו ולא עלי' והבן:

בא"ד ונראה דמעיקרא קשיא לי' שור הפסיק הענין דליכא למימר מש"ה הפסיק בזה. דל"ת דווקא מוקדשין דא"כ לכתבי' בעלמא עכ"ל מהר"מ מלובלין ז"ל כתב דהא דאמר ואימא במוקדשין אין הוא דברי המקשה על תנא דברייתא דלא ידע פי' הברייתא ופריך אדרבה במוקדשין אין דכתיב גביה והמתרץ השיב לו שור הפסיק הענין ופריך א"כ בחולין אין כו' כקושית תנא דברייתא ומתרץ וי"ו כו' אבל מדברי הת"ח האי ואימא במוקדשין הכי הוא פי' על הברייתא וכאילו אמר מאי קאמר ה"ק מנין לאו"ב שנוהג בחולין אימא במוקדשין ולא בחולין דכתיב שור בקדשים ומשני שור הפסיק ענין ופריך תנא דברייתא עכשיו מנין לאו"ב שנוהג במוקדשין ומשני שנאמר כו' וי"ו מוסיף על ענין ראשון. מפי' מהרש"א ז"ל הוצרכו לזה יע"ש וכוונתו דמשמע דעכשיו נתחדש להם זאת

הקושיא דמה פריך ואימא בחולין אין במוקדשין לא מהיכא תיתי לומר כן אימא בשור איצטריך שלא תאמר במוקדשין אין וכתבו דע"כ להפסיק לגמרי דאל"כ לכתבי' בעלמא הא אי נמי וסבר' בחולין ולא במוקדשין נמי תפול זאת הקושי' מאי פריך שור יפסיק לגמרי אימא דל"ת דווקא במוקדשין וע"ז תי' דאי לפי' הא' הייתי אומר דע"כ שור הפסיק לגמרי דאל"כ אי מה קדשי' כלאים לא כדפריך בתר הכי אלא דשור הפסיק לגמרי ואי דלכתבי' בעלמא י"ל לשום דרשא משא"כ אי דפי' הוא על תנא דברייתא והא ידע מאי שפיר הוצרכו לומר דא"כ לכתבי' בעלמא והנה לפי מה דהוה סבירא להו בקושייתם דמצד הסברא בחולין אין במוקדשין לא א"כ הא דפריך שור הפסיק אימא בחולין אין אם כן לכתבי' בעלמא הוה אפשר לומר דפריך מש"ה כתבי' כאן מה קדשים כלאים לא כו' וי"א דהא בלא"ה אמר רבא כ"מ שנאמר שה אינו להוציא את הכלאים אלא דמש"ה כתבי' כאן למעט חי' ואי בלא"ה ממועט חי' כמ"ש התוס' ד"ה ועוד שם כתיב דא"כ שה למה לי יש לומר דאי לא הוה כתיב שה הייתי אומר כלאים נמי ולכך כתיב שה למעוטי כלאים ולעולם נילף שור שור משבת וחי' נמי ולכך כתיב אצל קדשים דחיה לאו וה"ה כלאים לא משא"כ לתנא דברייתא דידע מאו לרבות כלאים א"כ מאי פריך אימא בחולין אין א"כ למאי כתבי' אצל קדשים ע"ו כתבו התוס' אדרבה לפום סברא דהשתא איפכא מסתברא דכתבו אצל קדשים ע"כ בחולין דוקא דאל"כ ליכתביה בעלמא ויהי' משמע בין חולין וקדשי' ומדכתבו כאן ושור הפסיק ש"מ לגמרי הפסיק הענין אבל ממ"ש התוס' בלשונם דמשמע למעוטי מוקדשין דליכא למימר משום דל"ת מוקדשין דוקא הוא כפירוש מהרש"א ז"ל בד"ה ואין להאריך כאן:

בא"ד צריך לומר לשום דרשא כתיב כאן כתב מהרש"א למעט חי' כמ"ש התוס' ד"ה ועוד שה כתיב והתו' הקשה הא משה ממעט לקמן כלאים יעוין שם ועיין מה שאכתוב בתוס' ד"ה ועוד שה כתיב ועיין מ"ש לעיל:

ובד"ה ועוד שה כתיב כו' אלא דעדיפא מיני' פריך עכ"ל ויש להקשות הא בב"ק דף ע"ז ע"ב בתוס' גבי גניבה דכתיב כו' כתבו שם דמלתא דרבא לא אתמר אלא היכא דכתיב שה לחוד והתם נמי כתיב שור יע"ש וה"נ כתיב שור כו' ולא הוה לאקשויי אלא שור ושה כתיב דאי אתה יכול להוציא כלאים מביניהן ויש ליישב וע' שם ב"ק:

בא"ד וא"ת אמאי לא גמרינן שור משבת וי"ל א"כ שה למה לי א"ל מה קדשים חי' לא עכ"ל לכאורה יאמר דאי גמרינן משבת שה ואו למה לי לא לכתוב אלא ושור אותו ואת בנו לא תשחטו דלרבוי כלאים נמי לא צריך דגמרינן שור שור משבת והתם מוזהר על כל בהמה ואף על הכלאים דכתיב וכל בהמת' וא"כ למה לי שה ואו תרווייהו ואף דאיכא

היקשא אי מהקדשים כלאים לא הא קיימא לן ג"ש והיקשא ג"ש עדיפא וע' בהשולח מ"ד ב' ובזבחים ע' א' וביבמות נ"ט א' והנה יש להקשות באמת מנלן דאי לרבות כלאים והיקשא למעט חי' אימא להיפך דאו לרבות חי' והיקשא למעט כלאים ודוחק לומר דמסתבר יותר לרבות כלאים שבא ממין בהמה שקדשים באין ממנו ג"כ ולא חי' דליתא בקדשים כלל וי"ל דא"כ ליכתב' שור או כשב או עז כי יולד ואו אותו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד ואו לרבות חי' וע"כ או"ב נוהג אף בחולין דאל"כ חי' בקדשים ליכא והאיך משכחת ליה חיה אי אמו חי' הבן ג"כ חיה וכן להיפך ונהי שהא' בלבד צריך להיות קדשים תו לא משכחת ליה חי' כלל וממילא ידעינן דנוהג אף בחולין אלא ע"כ דאו לרבות כלאים וה"א דאין נוהג אלא במוקדשין ר"ל שעל השני שהוא חייב משום או"ב לא יהי' אלא קדשים ואפ"ה נוהג בכלאים שראשון היה הבן בא מכלאים ושחט אמו אח"כ וחייב עלי' וכן להיפך דה"א הראשון קדשים דווקא וכמ"ש משא"כ אי או לרבות חי' ע"כ דנוהג בחולין דאי בקדשים חי' ליכא ואף למ"ד חוששין לזרע אב משכחת לי' שפיר שאמו קדשים ובנו חולין תחלה שאביו חי' זה אינו דא"כ הוה כלאים ואינו נוהג בכלאים ויש לעיין בזה אלא יש לומר דאו לרבות חי' היינו דבנו כל דהו משמע ולא צריך ריבויא דהא באמת כן הוא דבנו כ"ד וע"כ אמו חי' וה"ה בן חי' ולא משכחת קדשים גבי' וכמ"ש אף למ"ד חוששין כו' ועם זה יש ליישב הא דכתבי' קרא בענינ' דקדשים דאי הוה כתוב בעלמא הוה אמרינן או לרבות חי' ושה למעט כלאים מבנין אב דרבא להכי כתבי' בענינא דקדשים וע"כ או לרבות כלאים וממילא דחי' לא דומיא דקדשים וצ"ע:

דף עח:

גמרא א"ק או לרבות הכלאים ופירש"י ותפשוט מהכא תרתי קושייתם ר"ל קושי' א' אי מה קדשים כלאים לא ובנין אב דרבא דכתיב או רבויא לרבות כלאים וקשיא לי אכתי אימא לרבות שאמו תיישה ובנה כלאים ושחטה לה ולברה דחייב דכתיב או ואי לאו או ה"א דמה קדשים כלאים לא אף או"ב היינו השני שחייב עלה דידי הוא הבן צריך להיות ממין אחד לכך כתיב או לרבות הכלאים אבל אמו צריך להיות ממין א' מבנין אב דרבא כל מקום שנא' שה ואאמו קאי כו', דכלאים לא ואין לומר דהא דתניא או"ב נוהג בכלאים היינו בנה כלאים אבל אמה צריך להיות ממין א' דווקא וכנראה מדברי רש"י ע"א מן הכלאים רחל שילדה מן התייש ושחט לה ולברה ובריית דלקמן ע"ט ע"ב ת"ר או"ב נוהג בכלאי' מיירי נמי כה"ג שבנו כלאים זה לא ניתן להאמר כלל אף אמו כלאים חייב באו"ב ועוד דלקמן ע"ט ע"ב איתא לה פך להדי' תייש הבא על הצבי' וילדה בת

ושחט בתה ובת בתה יע"ש וכן הטו' בסימן ט"ו כתב דאיסורא מיהא איתא ואמאי הא אמה כלאים ואם היינו אומרים דהא, דמקשה אי מה קדשים כלאים לא אאמו קא מקשה ובנו כל דהו משמע ואאמו פריך דכלאים לא דחוזר לענין ראשון שור ושה אקדשים ואמו הוא דפריך לא ליהוי כלאים הוה א"ש ובזה הוה ניחא הא דמסיק לקמן אמר רב חסדא היא תיישה ובנה צביה שחייב בנו כל דהו אמר רחמנא ואמאי לא ילפינן אי מה קדשים חי' לא אף בנו חי' לא אלא דהיקשא דקדשים לענין אמו הוא דמקשינן ולא לענין בנו אבל דברי רש"י ע"א ד"ה כלאים רחל שילדה מן התייש ושחטה לה ולברה משמע דקושית הגמרא על בנו דכלאים לא ובריית דלקמן בהכי מיירי בבנו דומיא דכוי יע"ש ועוד בדף פ' ע"ב בתו' ד"ה שחיטה שאינה ראוי' היא משמע דעיקר קרא דאו"ב נוהג בקדשים כשהשני הוא קדשים ומש"ה לא אמר התם אלא מראשון דהתורה גלה בשני דקדשים יע"ש והיה נראה לומר דאו לרבות כלאים היינו אמו דכתיב גבה או שה דהיינו אמו וה"ה לבנו כלאים ועיין מ"ש בתו' ד"ה או לרבות הכלאים יע"ש. ומה שכתבנו דברייתא דלקמן דאו"ב נוהג בכלאים ובכוי איירי בבנו הוא לשיטת הר"מ ז"ל שיתבאר לקמן ע"ט ב' ופ' א' דמוקי במסקנא בתייש הבא על הצבי' וילדה ושחט לה ולברה דהיא צבי' ובנה שה איסורא מיהא איכא אבל פירש"י שם, אדרבה מיירי באמו כוי וה"ה כלאים כה"ג מיירי ומ"מ צ"ע דבאמת אמאי אמרינן לקמן בנו כל דהו ואמאי לא דומיא דקדשים דחי' לא כמ"ש התו' ד"ה ועוד שה כתיב וממילא שאף בנו שהוא השני צריך להיות בהמה כמו קדשים ועוד דמה שמשמע מדברי רש"י דמקשה כלאים לא אבנו קשיא ליה מאי מקשה שה כתיב הא שה אאמו קאי ובנו כל דהו משמע כמו בחי' ולזה י"ל דהכי קשיא ליה אי מה קדשים כלאים לא ואף בנו לא ליהוי לי' כלאים ועוד אף דלא קשיא זה מ"מ אמו קשיא דלא ליהוי כלאים דשה כתיב ואמר רבא כו' שנאמר שה אינו להוציא את הכלאים כו':

בתו' ד"ה או לרבות את הכלאים כו' דכלאים בקדשים ליכא עכ"ל הקשה מהר"ם שי"ף ז"ל דאמאי שהראשון חולין וב' קדשים עכ"ל ורצה לומר ומוקדשין היינו שהשני קדשים כמ"ש תו' פ' ע"ב יע"ש ולכאורה שהבן כלאים ושחט תחלה ואח"כ אמו שהיא קדשים וא"כ למה לי לא תשחטו לרבות בנו ואותו תיפוק ליה דאל"ה לא משכחת כלאים אבל אין צורך לזה דודאי נראה דאף אמו כלאים בנה מותר למזבח כדאיתא בפ' כל האסורין חמורה דף ל' ע"ב במשנה כל האסורין למזבח וולדותיהן מותרין ומשמע אף כלאים כן והת"ח בע"ז מ"ז כ' כלאים וולדותיהן מותרין למזבח וכן הוא בר"מ ז"ל בפ"ג מהל' איסורי מזבח חוץ מוולד נרבע שהיא וולדה נרבעו יע"ש וא"כ אשכוחי משכחת ליה

שאמו כלאים ובנה קדשים וכשירים למזבח וכדכתיבנא ומה שכתבו התו' הכא מענינא דקרא ר"ל דאי למעט לא צריך דמשה ממעט או מהיקשא דקדשים ובב"ק דף ע"ז ע"ב דפריך אימא או לרבות בקדשים אף דלרבו' לא צריך דהא מהיקש' דאו"ב הוה יליף לה מוי"ו וילמד עליון מתחתון מ"מ אימא איפכא דאו דקדשי' לרבות ואו דאו"ב למעט אתיא ומשני כו' יע"ש התם ועיין מ"ש לקמן עוד:

גמרא הניחא לרבנן דמייתר להו אותו היינו לפי המסקנא דלרבנן בנו מי שכרוך אחריו ואייתר אותו אבל בה"א לרבנן איצטריך אותו לומר דחד, משמע פי' אחד ולא שנים ולמעט זכרים שאין או"ב נוהג ק ולפ"ז הא דאמר לקמן ואם נפשך לומר אותו זכר משמע ה"ה דה"מ למימר דא"כ לחלק מנלן ואותו איצטריך לחלק לרבנן ומש"ה צריך לומר בנו מי שכרוך אחריו ואייתר אותו לחלק אלא דעדיפא מיניה קאמר דאותו א' ולא שנים נימא זכר דוקא כו' ולקמן אבאר:

דף עט.

גמרא ולחנניא כתיב אותו וכתיב בנו אמר שמואל הלכה כחנניא הנה יראה מפשט הסוגיא דחנניא ורבנן פליגי בפלוגתא דר' יאשיה ור' יונתן דחנניא כר' יאש' לחלק לא צריך קרא ואותו מיותר ע"כ דנוהג בזכרים ובנו מי שכרוך אחריו דנוהג אף בנקיבות דאל"כ אותו למה לי וחכמים סברי אותו לחלק א"כ מסתבר לומר בנו מי שכרוך אחריו ואותו היינו מין שור ושה דקאי אאמו ועיין בת"ח שכתב כה"ג ומש"ה כתבו התוספות בד"ה עיין לי הנך כו' דהלכה כחנניא דרבא פ' השואל כר' יונתן סבירא לי' ואותו ע"כ לומר דנוהג בזכרים. ותוספות הקשו בד"ה ולחנניא לשתוק מאותו ומוי"ו דבנו כו' וקושיא זאת תפול לרבנן לכתוב אותה ולא לכתוב וי"ו דבנו אלא שאין דרך המקרא כן וכל התורה בלשון זכר נאמרה ועיין בתוספות קידושין ע"ב וליתני שלשה ותירצו דלאו מיתורא דוי"ו דבנו קדריש כו' ועיין מ"ש לקמן מזה באורך:

אבל שיטת הרי"ף ז"ל דהלכה כרבנן לא כחנניא דאין אותו ואת בנו נוהג בזכרים שכתב ומסתברא דליתא לדחנניא. ונראה לומר דאפשר במסקנא בהיפך הוא דרבנן כר' יונתן סבירא להו דלחלק לא צריך קרא וע"כ אותו למעט א' ולא שנים שאין נוהג בין בזכרים ובין בנקיבות אלא שלא תאמר אותו זכר משמע כו' לכך כתיב דבנו לומר מי שכרוך אחריו דהשתא ע"כ בנקיבות ולא בזכרים דאי בין בזכרים ובנקיבות ל"ל אותו ולא ו' דבנו וז"ש ואם נפשך לו' אותו זכר משמע ולא אמר אותו לחלק צריך אלא דאדרבה חכמים כר"י סבירא להו דלחלק לא צריך קרא כדכתיבנא אבל חנניא סובר כר' יאשי'

דלחלק צריך קרא א"כ אותו צריך לחלק וממילא מפשטי' דקרא משמע אותו זכר ובנו מי שכרוך אחריו ונוהג בתרווייהו ואין לומר מנלן לחלק אימא אותו לומר דנוהג בזכרים כמו בנקיבות ולחלק מנלן וי"ל דא"כ לא לכתוב אותו ולא ו' דבנו וממילא ידעינן דנוהג בין בזכרים ובין בנקיבות כקושית התוספות ד"ה ולחנניא אלא ע"כ לחלק דלא בעי שור ושה ובנו ומש"ה פסק הרי"ף דלא כחנניא דרבא בפ' השואל כר' יונתן סבירא ליה כמ"ש התוספות ד"ה עייל לי ולדידי' אותו מיותר וע"כ כן הוא דלא לכתוב אותו ו' דבנו ג"כ אלא לומר א' ולא שנים ובנו מי שכרוך אחריו וע"כ בנקיבות ולא בזכרים ואותו דכל התורה בלשון זכר נאמרה ואמין קאי רצוני לומר אמין שור ושה ועיין ת"ח ואין לומר לחנניא מנלן אותו לחלק אימא עד דשחיט לשור ושה ויהי' ו' דושה ו' חיבור ואותו דנוהג בין בזכרים ובין בנקיבות ואי דלמה לי אותו וי"ו דבנו לחלק דל"ת עד דשחיט תרתי בנים י"ל כמ"ש מהרש"א ז"ל בגמרא לחנניא לחלק מנלן כו' ומיהו בנו אף כו' ובן נמי דחד משמע יע"ש וא"כ א"ש. ומ"ש מהרש"א כדמוכח מדברי תוספ' לקמן היינו ובד"ה ולחנניא ואיני יודע היאך מוכח דאם ממ"ש התוספות דלא לכתוב אותו וי"ו דבנו והא צריך לחלק דלא תאמר תרתי בנים דוקא וזה אינו דמהיכא תיתי לומר כן כיון דסובר כר' יונתן לחלק לא צריך קרא ושור ושה כתיב בקרא דמשמע חדא מהיכא תיתי לומר דבנים תרתי דוקא שור ובנו ושה ובנו ובשלמ' אי אמרי' שור ושה דוק' תרווייהו אפשר דבעי נמי ג"כ בנו דכל אחד ואחד מה שאין כן לפי הא לא צריך קרא לחלק אבן כמ"ש וצ"ע בזה:

והא דאמר הניחא לרבנן דמייתר להו אותו ומסיק חנניא כר' יונתן ורבנן כר' יאשי' היינו למאי דלא ידע מבריית' דאם נפשך לומר כו' והיה סובר טעמייהו דרבנן דנוהג בנקיבות דילפי במ"מ משילוח הקן ואותו לחלק וחנניא סובר לחלק לא צריך קרא כו' ואותו דנוהג בזכרים ונקיבות במ"מ או מק"ו משילוח הקן אבל באמת דמסיק מברייתא דאם נפשך לומר אדרבה דחנניא כר' יאשי' ורבנן כר' יונתן והלכ' כרבנן וכמה שכתבנו לעיל:

ודע שמה שכתבנו דרבנן כר' יונתן סבירא להו ואותו ע"כ א' ולא ב' דאי לומר אותו זכר ובנו נקיבה לא כתוב לא אותו ולא בנו ר"ל וי"ו יש לשדות בו נרגא דא"כ באמת למה אותו לא לכתוב אלא וי"ו דבנו שכרוך אחריו. אבל תשוב ותתבונן לומר כי י"ל וי"ו דבנו שכרוך אחריו יש לפרש או שכרוך אחריו או זכר משמע בנו של אב ולא בנה של אמה השתא אי לא הוה כתיב אותו ה"א דלא ידעינן אי וי"ו שכרוך אחריו בנו דאב ואין לומר מסברא הייתי אומר בנו שכרוך אחריו דומיא דאם על הבנים כיון דליכא תו קולא או חומרא דמה לי אם נוהג בזכרי' לחוד או בנקיבות לחוד ואמרינן בנו מי שכרו אחריו ואין לומר דשקולים הם ויהי' נוהג בזכרים ובנקיבות דא"כ למה לי וי"ו

ולכתוב בן ויהי' משמע בין זכרים ונקיבות דליכא למילף משילוח הקן דאיכ' למפרך כדפריך שכן לא עשה מזומן כשאינו מזומן אבל יש לומר דוודאי אם דכתיב בשילוח הקן אפשר דאורחא דאם להיות רובצת על הבנים וה"ה אב נמי חייב בשילוח הקן כמ"ש התו' ד"ה מה כשחייב כו' אלא דנאמ' דאם דרישא נמי מיותר הוא דהוה למכתב כי יקרא קן ציפור רובץ על הבצים כו' אלא דאי לא הוה כתיב כלל ה"א נילף ק"ו מאו"ב ומה או"ב שנוהג בין במזומן אין נוהג אלא בזכרים דבנו זכר משמע בנו של אב שילוח הקן לא כ"ש לכך כתיב אם דאף בנקיבות נוהג ומש"ה צריך למכתב אותו דחד משמע וע"כ בנו כרוך אחריו דאי בנו של אב וזכר דווק' א"כ מאותו נפקא אלא ע"כ מי שכרוך אחריו והא ליכא למימר אותו זכר משמע ובנו כרוך דא"כ לא לכתוב כלל. וע"כ אם דכתיב בשילוח הקן דווקא ולא אב דק"ו נמי איכא מאו"ב כדכתיבנא משא"כ לחנניא דאותו לחלק שפיר איצטריך אותו ואת בנו מי שכרוך אחריו דאי בנו של אב למה לי וי"ו מאותו משמעות נפקא אלא בין בזכרים בין בנקבות נוהג לחנניא. ואכתי קשיא אימא לחנניא נוהג בזכרים ולא בנקבות ואי דוי"ו למה לי הא מאותו נפקא י"ל דא"כ לא הוה ידעינן לחלק אלא לומר זכרים ולא נקיבות ולכך כתיב בנו לומר בנו של אב וע"כ אותו לחלק דשור או שה חייב וי"ל בהא פליגי חנניא ורבנן דלרבנן בנו משמע או בנו של אב למעט נקיבו' או בנו מי שכרוך אחריו הלכך איצטריך אותו א' ולא שנים דאי בנו לחוד ה"א בנו של זכר ואם דשילוח הקן אף אם דלא נילף מק"ו דאו"ב כמ"ש לעיל ומש"ה כתיב אותו ובנו כרוך אחריו ותרווייהו ליכא למימר דא"כ לא לכתוב אותו וי"ו כו' וחנניא סובר בנו כרוך אחריו וודאי משמע ואם ע"כ לחלק מאותו דאם לא כן לזכר לחוד לא לכתוב כלל אלא אותו לחלק וזכר ממילא משמע. ובזה א"ש לישנא דברייתא דאמר ת"ל אותו א' ולא ב' מהיכן משמע לומר כן והא אותו צריך לחלק לרבנן ואדרבה פשטיה דקרא אותו זכר משמע אלא כמ"ש דלרבנן אותו מיותר לומר א' ולא ב' ואמר אותו זכר משמע וי"ו דבנו מי שכרוך אחריו וכר' יונתן סבירא להו לרבנן דחנניא. ואין להאריך יותר בסוגיא זו וקצת מ"ש הוא דרך פלפול וקצת אליבא דסוגין:

או יאמר דוודאי בנו משמע יותר לומר בנו של אב ולא בנו של אם ואי הוה כתיב בנו לחוד הייתי אומר בנו מזכרים ולא הייתי לומד משילוח מ"מ ולכך כתיב אותו ולמה לי בנו לומר כרוך אחריו ותרווייהו צריכי ותרווייהו ליכא למימר דא"כ לא לכתוב כלל לא אותו ולא בנו משא"כ לחנניא דאותו לחלק ממילא משמע זכר מפשטיה דקרא ובנו שכרוך אחריו דיותר מסתבר לומר דקאי לגופא מלומר שלא תאטה אותו לזכר ולא ידעינן לחלק וכהנה רבות בש"ס זה נ"ל. וראיתי להתב"ש בסימן ט"ו שכתב דמצד הסברא הייתי אומר

דנוהג בנקיבות ולא בזכרי' דבהמה אין לו יחס עם אב יע"ש שהאריך ואיני יודע היאך יפרש הברייתא ודין הוא חייב כאן וחייב באם על הבנים למה לי והא מצד הסברא כן הוא גם מה דפריך שכן לא עשה מזומן כו' אכתי מצד הסברא ידעינן דנוהג בנקיבות ולא בזכרים ועוד מה זה שאמר ת"ל אותו א' ולא ב' והא אותו צריך לחלק ולפי מ"ש א"ש הכל על נכון:

ובתו ד"ה ולחנניא כתיב אותו וכתיב בנו וא"ת לשתוק מאותו ובנו וי"ל דלא מדכתיב בן קדריש עכ"ל ר"ל דוי"ו לאו לדרשא הוא דאתא דרך המקרא לדבר כן ומדלא הוקשה להם אלא לחנניא ולא לרבנן משמע דלדידהו א"ש ואף דגם לרבנן קשיא לכתוב אותה ובן דהשתא ידעינן לחלק מאותה ומשמע נמי נקיבה ולמה לי וי"ו דבנו י"ל דאי לא וי"ו הייתי אומר אותה דנוהג בנקיבות דווקא ולא הוה ידעינן לחלק לכך כתיב וי"ו והשתא מיותר אותו לחלק והא דלא כתב אותה י"ל דכל התורה בלשון זכר נאמרה. ודע דהתב"ש בסי' ט"ו ס"ק ל"ג כתב דמסברא אית לן לומר דאין נוהג כ"א בנקיבות ולא בזכרים דאין אב לבהמה והביא ראיה מיבמות כ"ח דאין אב לעכו"ם וילפינן מבהמה והשתא א"ש קושית התו' דלשתוק מאותו ובנו יע"ש ואני אומר דאכתי תקש' לכתו' אותו ול"ל וי"ו דבנו ונקיבות ילפי' מק"ו דשלוח הקן שאין נוהג באין מזומן ואין נוהג בזכרים נוהג בנקיבות או"ב לא כ"ש והא דכתיב אותו זכר לומר אף זכר וכה"ג כתב הרא"ם פ' אמור הבכור שור הביאו דף פ"ב דנוהג באותו ואת בתה אף דבנו כתיב מק"ו דשילוח הקן דאף בתה כמו התם וכ"ש אותו דנימא כן דנוהג אף בנקיבות והא דכתיב אותו לומר אף בזכרים וכ"ש נקיבות ועיין מ"ש לקמן שם:

גמרא מפשט פשיטא ליה לר"י או ספוקי מספקא ליה למאי נ"מ למשרי פרי עם האם כו' וה"ה דה"מ למימר לענין מלקות דאי וודאי אין חוששין לקי אם מנהיג סוס בר חמרא ואביו סוס עם סוס בר סוסיא ואביו חמור ואי ספוקא מספקא ליה אין לוקין דשמא חוששין כו' וכולה חד מינא ולסוף מסיק דספוקי מספקא ליה וה"ק הנולדין מן הסוס ואביהן דהאי ודהאי חמור שרי ממ"נ כפירש"י והא דאמר אבל הנולדין מן הסוס והנולדין מן החמור דאסור ואמאי לא אשמעינן רבותא טפי דאף שאביהן בלבד אין שוות אף שאמותיהן שוות אסורין דמספקא לן ושמא חוששין י"ל דאי הוה אמר הכי ה"א דוודאי חוששין לזרע אב לכך אמר הנולדין מן הסוס וחמור ואביהן להיפך דאסורין זה עם זה ש"מ ספוקי מספקא ליה דלחנניא כל מיני פרידות אחת הן כשמואל דאמר הכין:

ע"ש עבי קלי' בר חמרא ופירש"י ז"ל אמו היתה חמורה ונ"מ בסימנין הללו דאי א' עבי קלי וא' צניף קלי דאסורין זה עם ש דאין חוששין לזרע אב דאי כחנניא כל מיני פרידות

אחת הן ועיין תו' ד"ה עיילל לי הנך דדמיין להדדי ויש להקשות דלמא אביי כחנניא סובר ונתן סימן אי לא ידעינן אמותיהן מאן נינהו ואמר עבי קלי' בר חמרא ואי ידעינן אביו סוס ע"כ אמו חמורה ושרי להרביע עם מי שאביו חמור ואמו סוסיא דמיני פרידות אחת הן כו' משא"כ אי לא ידעינן אסור דלמא אמו סוסיא והוה כולו סוס ואסור עם מי שאביו חמור ואמו סוס דהוה מין אחר. ואין קושיא למ"ש לקמן בסמוך דפרד ידוע וניכר הוא דהוה מן שני מינין דוקא מחמור וסוס יע"ש:

אמר ליה ר"א לשמעיה כי מעיילת לי כודנייתא בריספק עייל לי הנך דדמיין להדדי אלמא אין חוששין ר"ל ספוקי מספקא ליה אי חוששין לזרע אב או לא כמ"ש התו' ד"ה עייל לי ואין להקשות אכתי מאי סימן איכא נהי שאמותיהן שוות אכתי דלמא אביו של זה חמור ושל זה סוס ואיכא כלאים ואי הוה אמרינן דוודאי אין חוששין הוה א"ש ואין לומר דאי שווין בסימנין הוה אמו ואביו מחד מין ז"א דהא כתב רש"ל שאמו חמורה היא אבל, מדברי הש"ך ז"ל בסי' רצ"ו ס"ק י"א למדתי פי' מרווח בשמעתין והוא דמין פרידות הן ידועות שבאו מסוס וחמור וניכרין הם ועיין ברש"י על, פסוק הוא מצא את הימים במדבר וכודנייתא הם פרידות כמ"ש רש"י לעל דף ז' ב' גבי ר' פנחס בן יאיר דאשכח כודנייתא בי רבי יע"ש דפירש"י פרידות ולכך אמר ר"א לשמעיה כי מעיילת לי כודנייתא בריספק עייל בהנך דדמיין להדדי ואז נדע שאמותיהן שוות וכיון שכן ע"כ בהכרח שאביהן ג"כ שווין המה ממין אחד דאל"כ הא פרידות הניכרין ידועין הם שבאו מחמור וסוס כו' ולכך וודאי שרי ממ"נ דבכל א' יש שני צדדים ושרי אף לר' יהודא כדמסיק לעיל וזה שכתב הרשב"א ז"ל בחדושיו עלה דהך וז"ל דדמיין להדדי דאז נודע דאביו ואמו של זה כשל זה רצה לומר דאמותיהן חמור ע"כ אביהן סוס וכן להיפך כמ"ש. ועיין עוד בחדושי רשב"א דאי נאמר וודאי אין חוששין היינו דאמר סוס גמור מותר עם פרד שאמו סוס וכתב כודנייתא משמע שניהן פרידות ואין הכרע דוודאי אין חוששין אלא ספיקא הוה ואה"נ הא דאמר אין חוששין היינו ספיקא כמו ר"י וסיים שמואל זו דברי ר"י דאמר אין חוששין והיינו ספיקא זה תוכן דברי הרשב"א ז"ל בחדושיו יעוין שם היטב:

ודע דאף לשיטת הר"מ ז"ל דכל ספיקא רחמנא שריא מדרבנן הוא דאסור כמו שכ' התב"ש בארוכה בפר"ח י"ד סי' ק"י ובחדושינו לעיל פ"ק יע"ש י"א ב' אין להקשות בהא דאמר סימנין דאורייתא דלמא לעולם מדרבנן והא דסמך אסימנין דהוה איסור דרבנן דמ"ה ספיקא שריא ואין אנו יודעין אי אמותיהן שוות מש"ה סמך עצמו אסימנין ויש ליישב ומ"מ קשיא אמאי לא שריא מכח ספק ספיקא שמא אמותיהן שוות וממילא

אביהן שווין דפרד ידוע הוא, מחמור וסוס ואת"ל אין אמותיהן שוות מ"מ שמא חוששין לזרע אב וכל מיני פרידות אחת הן כחנניא ולחומרא הוא דאמר עיין לי דכל היכא דאיכא לברורי מבררינן ואף אי נימא בס"ס אף בטרחא כל דהוא לא מבררינן מ"מ אי לא דמיין להדדי' ודאי דאין אמותיהן שווין אבל בדמיין להדדי הוה ס"ס ושריא מ"ה ואף מדר"י ומנלן לומר סימנין דאורייתא ואם היינו אומרים ספיקא דדינא לא חשיב ספק הוה א"ש אבל אם נאמר ספיקא דדינא ופלוגתא דרבוואתא חשיב שפיר ספיקא קשה וביי"ד סימן ק"י אבאר עוד אבאר לך כי יש מראשונים שאמרו דשלש מחלוקת כאן ת"ק דחנניא סובר ודאי אין חוששין לזרע אב והיינו ברייתא דיכול יהא נוהג בזכרי' וחנניא סובר ודאי חוששין ור"י ספוקי מספקא ליה אי חוששין וזה דעת הרז"ה ז"ל הביאו ג"כ הרשב"א בחדושיו ודעת ר"ת הביאו הרשב"א דת"ק דחנניא הוא ר"י ואין נוהג בזכרים למלקות אבל איסורא איכא ונראה לפרש דעת ר"ת דרבנן סברי בנו מי שכרוך אחריו דהיינו נקיבה ואותו מספקא להו אי צריך קרא לחלק או אין צריך קרא לחלק ובפלגתא דר"י ור' יאשיה ח"ק מסופק ולכך ספיקא הוה אי נוהג בזכרי' אי לא והרמב"ן ז"ל סובר דת"ק דחנניא ר"י הוא ובאו"ב ודאי אין חוששין דבנו מי שכרוך אחריו ובשאר דברים מסופק אי חוששין לזרע אב או לאו אי ילפינן מאו"ב דאין חוששין או לא ילפינן ות"ק הוא ר' יהודא דמסופק וכמ"ש בסמוך:

בתו ד"ה עייל לי הנך דדמיין וא"ת דמסקינן בשמעתין כו' עכ"ל מפני שיש כאן ענין עמוק ראיתי להאריך קצת והוא כי שיטת רש"י לק' קל"ב א' הביאו הר"ן שם בריי"ף ובפירש"י שלפני' לא ראי' אלא שהר"ן מביאו וז"ל דגם לרבנן אליבא דר' יוחנן פלוגתא דרבנן ור"א בצבי הבא על התיישה ורבנן אם שה לרבות וע"כ דחייב בכולהו מתנות דאל"כ בלא"ה שה ואפילו מקצת שה כיון דאמו תיישה וזובחי הזבח לחלק אתא ור"א זובחי הזבח לכדרבא דהדין עם הטבח ואם שה לחלק ומסופק שמא חוששין לזרע אב ושה אף מקצת שה לא אמרינן וע"כ פטור ממקצת ולפי זה קשה קושית התו' דלרבנן ע"כ דחוששין דאי אין חוששין קרא למה לי וקושיא שניה אי חוששין א"כ ע"כ באו"ב אותו לזכר ולחלק לא צריך קרא כר' יונתן א"כ למה לי זובחי הזבח לחלק לרבנן וזה יש ליישב דרש"י אפשר כסברת הרמב"ן ז"ל סובר הביאו הרשב"א והר"ן בשמעתין דת"ק דחנניא הוא ר' יהודא ובאו"ב מפשט פשיטא ליה דאין חוששין ובעלמא מסופק אי ילפינן מאו"ב או דלמא מדאיצטריך באו"ב מכלל בעלמא חוששין יע"ש כן סובר רש"י ומש"ה כתב רש"י כפי' שהביא הר"ן משמו דאע"ג דמספקא אי חוששין לזרע אב או לא והיינו באו"ב אין חוששין מבנו מי שכרוך אחריו ובשאר מילי מספקא לן אי אין חוששין

ואם שה לחלק וזובחי הזבח לדרבא שהדין עם הטבח או חוששין וזובחי הזבח לחלק ואם שה לרבות שחייב בכל המתנות ואין להקשות א"כ אימא דחוששין ואם שה לחלק וזובחי הזבח לדרב' י"ל דיותר מסתבר לומר מזובחי הזבח לחלק ולומר לדרבא הלכך אי חוששין אם שה לרבות כלאים שהוא כוי וזובחי הזבח לחלק ואי אין חוששין ע"כ לדרבא ורבנן פליג אסוגיא דאותו ואת בנו בכאן וסובר דאו"ב דרבנן אין חוששין ודאי ובצבי הבא על התיישה דרבנן מחייבין מלקות בשחט בתה ובת בתה דאמו כולה תיישה וא"ה שה מקצת שה במשמע ור"א חוששין מספק ושה מקצת שה לא אמרינן ובכיסוי תרווייהו מספקא להו ולכך אין שוחטין בי"ט ובמתנות כולהו מספקא להו ולרבנן ממ"נ אי אין חוששין ואם שה לחלק וזובחי הזבח ע"כ לדרבא אתא וחייב בכל המתנות ואי חוששין א"כ מסתבר יותר זובחי הזבח לחלק אתא ואם שה לרבות וע"כ בכל המתנות ור"א סובר זובחי הזבח ודאי לדרבא אתא ואם שה לחלק אתא ופטור מן המתנות אף ממקצת אבל התו' סוברים דודאי הך דכיסוי דכוי אין שוחטין בי"ט רבנן הוא ומספקא להו וכיון דמספקא להו בהא באו"ב נמי מספקא להו דהתו' בשיטת ר"ת קיימי שהביאו הרשב"א בשמעתין הבאתיו לעיל דת"ק דחנניא הוא ר"י ומסופק אי צריך קרא לחלק או אין צריך וא"כ הוקשה להם שפיר מאי קאמר התם לרבנן אם לרבות וזובחי הזבח לחלק והא לא צריך קרא לחלק וע"כ דצריך קרא לחלק תפשוט דאין או"ב נוהג אלא בנקיבות דאותו לחלק ואם לרבות בתיש הבא על הצביה כמ"ש אח"כ ותי' דרבנן מסופקין אי צריך לחלק וע"כ אם לרבות בתיש הבא על הצביה וזובחי הזבח לחלק או אין צריך לחלק ואם שה לרבו' דחייב בכלהו מתנות דאי לאו קרא ה"א חצי מתנות מצד האב וזובחי הזבח ע"כ לכדרבא אתא ואין להקשות אימא זובחי לכדרבא ואין חוששין לזרע אב ואם שה לחלק ופטור מכל המתנות לגמרי י"ל כמ"ש לרש"י ז"ל דודאי יותר מסתבר לומר דזובחי הזבח לחלק מלומר לדרבא ואם לרבות כוי משא"כ אי חוששין ואין צריך לחלק ומיותר זובחי הזבח ע"כ לדרבא כמ"ש לעיל ובתר הכי כתבו התו' דע"כ פלוגתיהו בתייש הבא על הצביה דאי בצבי הבא על תיישה א"כ מדצריך ריבויא ע"כ דחוששין וזה ג"כ קושית הר"ן בפ' הזרוע יע"ש ועוד משום דכתיב באו"ב אותו ולחלק לא צריך קרא כו' ולר"א לא הוה מצי לאקשויי אמאי פטור ממ"נ אי חוששין א"כ לחלק לא צריך ואם לרבות ואי אין חוששין כולה שה וי"ל מאי פטור פטור מכל המתנות אבל חייב בחצי ואף שהוא קצת דוחק מ"מ אפשר לומר כן והיינו דאי חוששין אתי קרא לרבויי בחצי דאי לאו קרא ה"א דפטור לגמרי דשה מקצת שה לא אמרינן א"ד אין חוששין כו' ולכך פטור ממקצת מתנות ולרבנן שה ואף מקצת שה וחייב בכל המתנות ממ"נ דאי

חוששין וזובחי לכדרבא ואם לרבות וע"כ בכולהו ואין חוששין כולן שה ואם לחלק הוה אלא דהוקשה להם לרבנן דאמר אם לרבות ואמאי מספקא להו אם חוששין והוה למימר דרבנן זובחי ודאי לדרבא אתא אלא דמספקא להו אי צריך קרא לחלק או לאו ולכך פי' בע"א ולא היה הזמן מספיק ואי"ה בסימן ס"א בי"ד ולקמן פ' הזרוע אבאר:

דף עט:

גמרא כלאים הבא מן העז ורחל או"ב נוהג בו כוי אין או"ב נוהג בו כתב רש"י ז"ל דל"ג מן התייש ומן הצביה אין או"ב נוהג ובו דא"כ מה קמ"ל רב חסדא והר"ן בחדושיו כתב דל"ת דר"א לא פליג בכוי קמ"ל עכ"ל והנה אם גרסינן ר"א אומר כלאים הבא מן העז כו' כוי אין או"ב נוהג בו שפיר קאמר רב חסדא דאיזהו כוי שנחלקו בו דליכא למימר בכוי בריה בפ"ע פליגי דת"ק סובר כוי בהמה הוא ור"א מספקא ליה אי מין חיה הוא דא"כ מאי קאמר כלאים הבא מן עז ורחל או"ב נוהג בו דמשמע לא מן העז וצביה ובתרתי פליגי בכוי ובצבי ותייש לזה אמר דאפושי מחלוקת לא נפשינן ועוד דא"כ הכי הוה לומר כלאים מן העז ורחל או"ב נוהג בו מן התייש וצבי וכוי אין או"ב נוהג בו וע"כ דכוי שנחלקו מן התייש וצביה אבל לגי' הספרים ר"א אומר מן העז ורחל או"ב נוהג בו מן התייש וצביה אין או"ב נוהג בו א"כ מנא ליה לרב חסדא דכוי מן התייש וצביה אימא דאה"נ דלא פליגי כ"א בתייש וצביה ות"ק דאמר כלאי' כולל בין עז ורחל ובין תיש וצביה ולא פליגי בכוי כלל כו':

ע"ש גמ' והא אמר ר"ח הכל מודי' בהוא צבי' ובנה תיישה שפטור עכ"ל הר"מ ז"ל בהלכות שחיטה פ"י ה"ח כתב תייש שבא על הצביה וילדה אסור לשחוט צביה ובנה ויש בזה שלשה טעמים א' שהבן דומה לאביו תיש ויסברו העולם שאמו תיישה היתה ולטעם זה אם אין דומה במראה לאביו שרי וטעם ב' כתב התב"ש דגזרינן שלא ישחוט אב ובנו והפר"ח כתב הטעם משו' גזיר' בתה ובת בת' יע"ש בסי' ט"ז ולמדו מר"א דאמ' הכל מודי' שפטור משמע איסורא איכא והנה בהא דאמר לקמן בתייש הבא על הצביה ולאיסורא אם נאמר כפי' הרשב"א אליבא דר"מ דלאו בתה ובת בתה אלא כפשוטו דשחט לאמו ולבתה אם נא' כטע' פר"ח דאסו' משו' סרך בת' ובת בתה א"ש דא"נ בתה ובת בתה לר"א לאו איסור' דשה ואף מקצת לא אמרי' וליכ' למגזר ולרבנן אסו' משו' סרך בת' ובת בת' ואף דלשיט' הר"מ ז"ל ספיק' דאוריי' היכ' דליכ' לברורי מן התור' שריא כמ"ש לעיל והוא בפ"ט מהלכות טומאת מת ומדרבנן אסור א"כ הוה גזיר' לגזירה י"ל כבר כתבנו במקום אחר ולעיל ג"כ דשאני ספיקא דדינ' דאין אנו יודעין אי צריך קרא

לחלק או לאו ולא אמרינן מ"ה שריא וכיון שכן שפיר איכא למיגזר וטעם התב"ש בסימן ט"ז ס"ק ל"ב דגזרי' שלא ישחו' האב ובנו א"כ ע"כ צריך לו' הא דמשני בתייש הבא על הצביה ולאיסורא היינו בתה ובת בת' דליכ' למימר:

כפשוטו דבהא ר"א מודה דאסור דגזרינן אם אביו תייש דאיסורא מיהא איכא ולטעם מהרי"ן חביב וכפירוש התב"ש שהבן דומה לאביו אם כן לא יתכן זאת דאם כן אמאי פליגי בתיש וצביה ולאיסורא דהא ר"א נמי מודה דאיסורא מיהא איתא דאיכא למגזר ומ"ש התב"ש דאף אם תפרש כרש"י לא ידענא דע"כ כן דאי כפשוטו אמאי לא גזרינן אטו אביו ובנו דהוה ספיקא דאורייתא ולפי זה הא דאמר מעיקרא מדרבנן ספוקי מספקא ליה לר"מ מפשט פשיטא ליה לא צריך לומר כדמוקי מעיקרא בתולדה כן אלא בתייש הבא על הצביה ושחט לה ולבתה דע"כ לרבנן הוא דפליגי באיסורא ולא למלקות דלרבנן אסור משום דאיכא למגזר משום אביו או בת בתה ולר"א ליכא למגזר דאין חוששין כלל כו':

ולפלוג בפלוגתא דחנניא ורבנן קשיא לי לשיטת הרמב"ן ז"ל שהבאתי לעיל אימא דרבנן דהכא כרבנן דחנניא סבירא להו דבנו מי שכרוך אחריו ומדאיצטריך באו"ב לומר בנו מי שכרוך אחריו ש"מ בעלמא חוששין לזרע אב ואפשר דאי משום הא מידי ספיקא לא נפקא והשתא בעי לאוקמיה פלוגתייהו לענין מלקות דלאיסורא אף בצביה ובנה הוה מצי לאוקמיה לדעת הר"מ ז"ל דאיסורא איכא וכמו שכתבתי בסמוך:

ודע דהוה מצי לאוקמיה פלוגתייהו דכ"ע לא אמרינן שה ואף מקצת שה ובצבי הבא על התיישה וילדה בת ובת ילדה בן דרבנן סברי אין חוששין לזרע אב והוה כולה שה ור"א סבר חוששין ושה מקצת שה לא אמרינן דהתוספות ד"ה ור"א כתבו דלא ניחא ליה למימר דפליגי בפלוגתא חדשה אכתי נוכל לומר דפליגי בפלוגתא חנניא ורבנן וכולי עלמא שה ואף מקצת שה לא אמרינן ומיהו באמת לא נוכל לפרש כן דא"כ קשיא הך דכיסוי הדם אבל בה"א היה יכול לומר כן ואפשר משום שמסיק לעיל דהלכתא כחנניא מש"ה אין ר"ל דרבנן דכאן דלא כחנניא ור"א כחנניא:

והא ודאי הו"מ לומר דפליגי בכאן להודיעך כחו דר"א אף לאיסורא לית ליה דאי הוה פליגי בפלוגתא דחנניא ורבנן הייתי אומר דאיסורא מיהא איתא דספוקי מספקא ליה בעלמא אי חוששין מדאיצטריך באו"ב א"ד דילף מיניה קמ"ל דאיסורא ליכא. והנה מ"ש דבעלמא חוששין אף דכאן איירי באו גופא מ"מ נראה דוקא לענין שאין נוהג בזכרים הוא דגלי קרא אבל לענין צבי הבא על התיישה או להיפך אית לן לומר דחוששין ובאו"ב גופא ב"כ וכן משמע לכאורה מדברי הרמב"ן ז"ל שהביא הר"ן ברי"ף דחדוש

הוא שחדשה תורה משמע דאין לך בו אלא חדושו ועוד שכתב דליכא כ"א ב' פלוגתא ת"ק דחנניא הוא ר' יהודא ובאו"ב אין חוששין ובשאר מספקא ליה וחנניא סובר באו"ב חוששין ויליף מיניה בעלמא והא איכא שלש מחלוקת רבנן ור"א דמסיק דכ"ע ספוקי מספקא להו אי חוששין ואיך פסק הרי"ף באו"ב לכ"ע אין חוששין ולזה היה נראה לומר דמש"ה פסק הרי"ף דאו"ב ודאי אין חוששין דסובר דאוקמא דר"פ ליתא אלא דפליגי בכוי אם הוא בריה בפ"ע או לאו כמו שאבאר לקמן בהא דאמר רב יהודא כוי בריה בפ"ע וליכא כ"א שני מחלוקת. אבל עיינתי אח"כ בחדושי ריטב"א ז"ל שכתב ורבינו הגדול דחה דברי הרז"ה וסובר ת"ק דחנניא הוא ר' יהודא ורבנן ור"א כולהו ספוקי מספקא להו אי חוששין לזרע אב ובאו"ב דאין נוהג בזכרים חדוש הוא שחדשה תורה ולא ילפינן מיניה בעלמא ועוד דטעמא דלא הקפידה התורה אלא באם עם הבן שכרוך אחריה וחסה על הבן ולא אב עם הבן שאין מכיר את הבן דומיא דשילוח הקן אבל לענין שאר דברים אפשר דחוששין לזרע אב אבל לחנניא דבאו"ב נוהג בזכרים כ"ש בעלמא דחוששין לזרע אב עכ"ל וזה יורה הוראה גמורה למ"ש דאף דאין נוהג בזכרים אפ"ה אפשר באו"ב גופא בתייש הבא על הצבי' אפשר דחוששין לזרע אב והוה הבת מקצת שה ות"ק דחנניא ור"א ורבנן הכא סבירא להו וא"כ שפיר כתבינן לעיל דמאי פריך ולפלוג באו"ב דלמא התם אין חוששין דאין חס על הבן ולענין שה ואף מקצת שה שפיר חוששין לזרע אב אלא דמידי ספיקא לא נפקא ולר"א אה"נ דה"מ לומר דאשמעינן דאפי' ספק ליכא אלא דניחא לומר דאף לרבנן דהלכתא כוותייהו רבותא איכא כנ"ל:

גמ' ומדרבנן מספקא להו מכלל דר"א מפשט פשיטא ליה והא דתניא כו' עכ"ל ר"ל דאי לאו כיסוי הדם אמרינן לרבנן ודאי חוששין ולר"א או ספוקי מספקא לי' או ודאי אין חוששין לא הוה קשיא הך דמתנות דמוקמינן בתייש הבא על הצביה לרבנן בחצי חייב ולר"א שמא אין חוששין והמע"ה משא"כ השתא קשי' והתו' ז"ל הקשה להם למה דמידק מכלל דר"א מפשט פשיטא ליה אפי' אי ר"א ג"כ מספקא ליה ורבנן מספקא להו קשיא מתנות דע"כ בצבי הבא על התיישה דאי להיפך א"כ מ"ט דרבנן וא"כ מ"ט דר"א דליחייב במחצה כל כמה דלא ידעינן דפליגי בשה ואף מקצת שה גם הרשב"א בחדושיו הקשה כן והניח בתימא יע"ש גם הת"ח כתב בזה:

והנה יש אתי מקום ליישב זאת והא הלא כבר נודע ברייתא לקמן דף קל"ב דמייתי רבנן אמר ר"י לרבות אם שה כו' והך ברייתא כרבנן דר"א פוטר בכוי ובזה ודאי אי הוה אמרי' דר"א ורבנן מספקא להו הוה אמרינן דכ"ע שה ואף מקצת שה לא אמרינן דהתו' ד"ה ור"א כתבו דלא מסתבר ליה לומר עכשיו דפליגי בפלוגתא חדשה אם אמרינן שה

ואף מקצת שה אבל הא ודאי דמצינו לומר דכ"ע שה ומקצת שה לא אמרינן ומש"ה במתנות בצבי הבא על התיישה דלרבנן ספוקי מספקא להו ולכך כתיב אם שה לרבות כאן מקצת שה ובעלמא לא אמרינן שה ואפי' מקצת שה ולר"א אם שה לחלק כדמסיק בפ' הזרוע קל"ב א' ומש"ה פוטר דשמא חוששין ושה אף מקצת שה מסברא לא אמרינן ובאו"ב דאמרי רבנן נוהג בכוי לאיסורא ותיש הבא על הצביה ואסור משום גזירה אטו אב ובנו דשמא חוששין לזרע אב ונוהג בזכרים והוא כמו לשיטת הר"מ ז"ל דצביה ובנה אסור מדרבנן דע"כ השתא דמסיק דלרבנן מספקא להו ע"כ פלוגתייהו לאו למלקות אלא לאיסורא א"כ אימא דלאו באיסור תורה פליגי אלא פליגי באיסור דרבנן וכדבעינן למימר לקמן ובכיסוי הדם מיירי ג"כ בתיש הבא על הצביה כמו או"ב דהיכי ליעבד לשחוט ולא לכסי דלמא אין חוששין והוה כולה צבי לכסי דלמא חוששין וצבי ומקצת צבי לא אמרינן ולכך דייק לן שפיר דלא הוה פלוגתא חדשה כלל דכ"ע שה ואף מקצת שה לא אמרינן ובמתנות רבתה התורה אם שה ריבויא לחייב במתנות אבל בעלמא שה משמע כולו שה ושאני התם דכתיב בהדיא אם שה דהיינו מקצת משא"כ השתא דדייק דר"א מפשט פשיטא ליה דודאי אין חוששין לזרע אב דאי ספוקי מספקא ליה במאי פליגי ר"א וחכמים הא גם לר"א אסור מדרבנן בתיש הבא על הצביה שמא ישחוט אב עם בנו ולכך ודאי דמפשט פשיטא ליה דאין חוששין ואיסורא דרבנן נמי ליכא דא"נ ישחוט אב עם הבן ליכא איסורא דאין חוששין ודאי לזרע אב ואין נוהג בזכרים א"כ תקשי השתא בצבי הבא על התיישה במתנות לר"א דלית ליה דאם שה לרבות אדרבה יחייב בכולהו מתנות דאין חוששין ודאי והוה כולו שה:

ודע דאין להקשות מאי קושיא דילמא בתייש הבא על הצביה ורבנן סברי אם שה לרבות כה"ג ור"א סובר אם שה לחלק אי נאמר דאסיק הכי מריבויא דאם שה אבל נאמר כמ"ש הר"ן בשם רש"י ז"ל בפ' הזרוע דאם לרבנן קאי בצבי הבא על התיישה והקשה הר"ן א"כ תפשוט דחוששין ותי' הב"ח בסי' ס"א דהיא גופא מספקא לן לרבנן אי רבויא דאם שה לומר דחוששין לזרע אב ואפ"ה ריבתה התורה דליחייב בכולהו מתנות או דאין חוששין אתי אם שה כו' יע"ש משא"כ להיפך בתייש הבא על הצביה דאם שה לרבות דא"כ תפשוט דודאי חוששין לזרע אב דמי איכא ספיקא קמי קוב"ה כמ"ש הר"ן שם בפ' הזרוע יע"ש ופריך שפיר דע"כ אי מוקי פלוגתייהו בצבי הבא על התיישה צ"ל לרבנן מאי חייב חייב בחצי מתנות ר"ל אם שה ואף מקצת שה לא אמרינן דהשתא איצטריך ריבויא דאם שה לחצי מתנות או דאמר אף דאם לחלק חייב עכ"פ בחצי מתנות אבל

התוספות לשיטתייהו לעיל ד"ה עייל לי הנך דדמיין להדדי יע"ש היטב להמעיין שם בדבריהם הקשה להם בכאן שפיר זהו מה שרצינו לבאר:

דף פ.

גמרא אמר רב פפא הלכך לענין או"ב כו' הכלל בזה דרוצה לאוקמיה ההיא דכיסוי כר"א וכרבנן ולכך אומר כן דתרווייהו מספקא להו ובאו"ב למלקות בצבי הבא על התיישה וילדה בת ובת ילדה בת ולאיסורא ג"כ בת ילדה בת ולהר"מ ז"ל לאיסורא צביה ובנה ולטעמא דפר"ח בסי' ע"ז דליכא למגזר לר"א משום בתה ובת בתה דשה ומקצת שה לא אמרינן אבל למלקות מ"כ בת ילדה בת ואיידי כו' והתם ע"כ כן הוא דאל"כ ליקי נמי לילקי דבנו כל דהו משמע ולאיסורא אי מוקמינן כפשוטו לא הוה אלא איסור דרבנן וכי מוקמינן בת ילדה בת הוה איסור תורה דשמא חוששין והוה שה ובנה ואף להר"מ ז"ל דספיקא מ"ה שריא שאני ספק חסרון חכמה ר"ל ספיקא דדינא דמן התורה אסור ולטעם התב"ש אף לאיסורא ע"כ בת ילדה בת מן הצבי ולרבנן אסור מ"ה ולר"א שה ואף מקצת שה לא אמרינן ושמא ישחוט אביו הא צבי הוא אבל כפשוטו ליכא למימר דא"כ מ"ט דר"א דשריא הא איכא למיגזר שמא ישחוט עם אביו ואם נאמר כשיטת הרמב"ן הביאו הריטב"א הי' אפשר לומר ודאי כרבנן דחנניא דאין או"ב נוהג בזכרים מטעם שאין חס על הבן או חדוש הוא ואין לך בו אלא חדושו אבל לענין שאר קורבה גם לאו"ב מסופקין אי חוששין לזרע אב כגון תיש על הצביה או להיפך וא"כ איכא למימר לאיסורא בתיש על צביה ושחט לה ולברה ורבנן מסופקין אי נוהג בזכרים ואיכא למגזר שמא יקח אביו עם בנו ור"א מפשט פשיטא לי' דאין נוהג בזכרים אלא דזה דוחק והנכון כו' כמו שכתב מקודם בת ילדה בת לאיסורא ובי"ד אבאר:

אמר רב יהודה כוי בריה בפ"ע היא ולא הכריעו בו חכמים אי מין בהמה או חי' ופירש"י ז"ל וכן התו' בד"ה כוי דאמתני' דכיסוי הדם קאי ולאו אפלוג ר"א דר"מ ורבנן אבל רבנן ור"א ודאי בכור הבא מכלאים מיירי מדאמר ר"א כלאים הבא מן העז ומן הרחל כו' כוי אין או"ב נוהג בו משמע דה"ק יש כלאים שנוהג בהן או"ב ויש שאין נוהג בהן הבא מן הצבי ותיש דאל"כ למה מזכיר כלל כלאים הבא מן העז ורחל כיון דלא פליג על חכמים בזה ועיין בת"ח לעיל שכתב קצת בע"א יע"ש ומ"מ התוס' ורש"י לאו בחדא שיטתא קיימא דרש"י סובר דרב יהודה מלתיה באנפי נפשה הוא והתוספות סוברים דרב יהודא לתרוצי הא דכיסוי הדם אתא דהתם ר' יוסי הוא דסובר כוי בריה בפ"ע ורבנן ור"א פליגי בפלוגתא דחנניה ורבנן רבנן סברי חוששין לזרע אב בתיש הבא על הצביה ובת ילדה

בת ור"א סובר אין חוששין לזרע אב ובמתנות ג"כ בתיש הבא על הצביה דרבנן מחייבי בחצי מתנות דחוששין לזרע אב ור"א סובר אין חוששין והוה כולו צבי דהתם ג"כ קתני כי הך דאו"ב כלאים הבא מן העז ורחל כו' והך דכיסוי הדם ר' יוסי היא דאמר כוי בריה בפ"ע ולאו הבא מן תיש ורחל או צביה ולכך אין שוחטין אותו בי"ט אבל שיטת הר"מ ז"ל לענין שאר קושיות שיש בדבריו בפי"ג מה"ש אבאר בי"ד סי' ט"ז וסי' ס"א וסימן רצ"ז בס"ד באורך וכאן אין להאריך בזה בפירש"י בד"ה בתיש הבא על הצבייה לאיסורא ומלקות ליכא דאין התראה ואין מלקות בלא התראה עכ"ל הלשון דחוק דמשמע הטעם דהוה התראת ספק וז"א דאף למ"ד התראת ספק שמיה התראה אינו לוקה בכאן דאיך ילקה שמא אין חוששין לזרע אב והתראת ספק הוה היכא שודאי עבר על הלאו אלא בשעת התראה הוה ס' כי הך דנותר וכדומה ואין ענינו לכאן:

גמ' הני עיזי דבאלא כשירות למזבח מדלא מני בהדי חיות עכ"ל יראה לי לפרש מקום הספק בעיזי דבאלא שאין דומין לעז סתם ושמא מין חי' הוא או שמא כיון דנקראים עזים ש"מ מינא דעז נינהו ולזה אמר מדלא אמר הכתוב בהדי חיות דמנה עשר מינין ותו לא וא"כ עזי דבאלא שאין דומות לא לעז סתם ולא למין חיות מסתבר לומר דמין עז היה כיון דנקראין עז משא"כ אי הוה עוד מיני חיות יותר מן המוזכרים בפסוק אין הכרע מה שנקרא עז סתם דהוה מין עז דאין דומה לעז ישוב וה"א דמין חיה הם דאי מין בהמה ליכא כ"א שלשה מינין שור וכשב ועז המוזכרים בפסוק. אלא הא דקשיא ליה אימא איל צבי פרט כל בהמה כלל כו' ומאי קושיא כיון דאיכא עוד מינים אימא מין בהמה הם י"ל דמ"מ ספיקא הוה אי מינא דחיה או מין דבהמה דמין עז לא הוה דאין דומה לעז סתם ודאי לאו מינא דעז נינהו אבל השתא דליכא כ"א עשר מינין אית לן לומר מינא דעז נינהו כיון דנקראין עז ופריך ודלמא מינא דזמר נינהו פי' הן עצמן הוה זמר הכתוב בתורה כיון דאנן לא בקיאין בהנך שלשה מינין אקו ותאו וזמר מלומר שהן מין עז דאין דומות להם לעז ישוב ועיין פירש"י ומהרש"א ז"ל והשתא לא קשיא מה שלא הקשו התוס' לעיל והא חזינן איל הבר דמין חיה הוא כמ"ש התוס' ד"ה זה איל הבר אף דנקרא איל בחירק דשם זה של בהמה הוא כבש בן י"ג חודש דנקראו אילים בתורה ואף דאין דומה למינים הללו המוזכרים בפסוק בחיות ונקרא י"ל ואפ"ה הוה מין ממינים המוזכרים אף אתה אל תתמה על עיזי דבאלא דה"א דזה תלוי בפלוגתא דר' יוסי ורבנן בשור הבור דרבנן סברי שור הבר מין בהמה הוא הנקרא שמו תורבלא והשתא ק"ו ומה תאו שמוזכר בקרא אצל חיות הוה מין בהמה הנקראין תורבלא כ"ש עיזי דבאלא דהוה מין עז דנקראין עז ולר' יוסי דאמר שור הבר מין חיה הוא דלא איכפת מה שנקרא

בשם שור א"כ איל הבר דרשב"ג חשיב ליה חיה סובר כר' יוסי אבל לרבנן אה"נ דהוה מין בהמה כמו תאו כיון דנקרא תורבלא משא"כ להמקשה דפריך ע"כ ל"פ אלא דחשיב בהדי חיות משמע דאי לא הוה מוזכר בקרא ודאי הוה מין בהמה קשה שפיר והא איל הבר דנקרא בחירק וחשיב רשב"ג מין חיה ומיהו לפי מה דמשני א"ש דשמא מין דאקו או דתאו חיה איל הבר דהוה חיה ודאי דחשיב ליה אצל חיות ומ"מ קשה קצת דאמר עשר בהמות מנה הכתוב דמשמע דהוה עשר מינין ולרבנן לא הוה אלא ט' דתאו מין דשור הוה ויש ליישב והא דאמר עשר בהמות ותו לא לרבותא אמר כן השתא ומה תאו דכתיב בקרא אצל חיות הוה מין בהמה לרבנן כ"ש עיזי דבאלא דלא כתיב בקרא יותר מסתבר לומר דהוה מין בהמה מלומר דהוה מין חיה אף שאין דומין לעז סתם ועיין מהרש"א ותראה שכוונתו כמ"ש:

ע"ש גמרא רבנן סברי מדמתרגמינן תורבלא מין בהמה הוה ור"י סובר מדחשיב אצל חיות ש"מ מינא דחיה הוה כן הוא סברת תלמודא דידן אבל בירושלמי איתא להיפך הביאו הפר"ח בסימן פ' ס"ק י"ג דמאן דמתרגם האי תורבלא סובר כר"י יע"ש ונראה דר"ל דלר"י דסובר שור הבר מין חיה סובר דתאו הוא תורבלא ולרבנן דסברי שור הבר מין בהמה הוה סוברים ע"כ תאו מין אחר הוא דתאו כ"ע סברי דהוה מין חיה מדחשיב אצל חיות ולפיכך כתב הר"מ ז"ל בפ"א מהל' מ"א ה"ח דעשר מינין הוה שלשה מין בהמה וז' מין חיה דתאו ודאי מין חיה הוה מדחשיב בהדי חיות יע"ש:

דף פ:

גמרא שני מתקבל בפנים הוא כרת נמי ליחייב מפירש"י יראה דה"ק שני נמי ליחייב כרת כמו הראשון אבל לא רצה לפרש מלת נמי אמלקו' דמלקות שפיר מיחייב אשני משום שחוטי חוץ אלא דכרת נמי ליחייב דמשמע ודאי סופג ה"מ בשני משום או"ב ולא משום מחוסר זמן דלקי לר"ש משום שחוטי חוץ אף שאין ראוי לבא כ"א לאחר זמן ומש"ה פי' דמלת נמי קאי אראשון ותרתי קא קשיא ליה ועיין תוס' ד"ה דכמה דלא ר"ק דם בסוף הדבור:

קדשים בפנים כו' דכמה דלא זריק דם כו' עכ"ל רש"י ז"ל סובר לר"ש אין או"ב נוהג בקדשים כלל לר' אושעיא ור"ש לא דריש ו' מוסיף על ענין ראשון דאיכא מ"ד בזבחים ג"כ דלא דריש ו וביבמות ס"ח ב' כמאן כר"ע דדריש ו' יע"ש דבקדשים לא משכחת ליה כלל דהוה שחיטה שאינה ראוי' דכמה דלא זריק דם לא משתרי בשר ואף מן השני קשיא דהוה שחיטה שאינה ראויה ואם בראשון חולין ועיין מהרש"א אמנם אפשר לומר דמן

השני אין קושי' דגם ר"ש מודה דדריש ו' מוסיף כו' דנוהג בקדשים כשהשני קדשי' לענין איסור לחוד דנקרא מחוסר זמן ואסור לשחוט או"ב ביום א' כשהשני קדשים ומ"מ לענין מלקות אית לן לומר דלא לקי דלא הוה גזירת הכתוב אלא לענין איסור' ולא לענין מלקות ואף בשחוטי חוץ דלקי אף דהוה שחיטה שאינה ראויה ולא אמרינן די לן דליהוי גזירת הכתוב לענין איסורא ולא לענין מלקות י"ל מדחייבה התורה כרת עליה אית לן לומר גם לענין מלקות גלי קרא דהוה שחיטה בכך משא"כ באו"ב לענין מלקות ומש"ה משני אין קושיא דגלי קרא דליהוי שחיטה ראויה לענין או"ב לאיסורא דאסור לשחוט הב' כשהוא קדשים לא לענין מלקות דלית לן לחיוביה ומ"ה מחק לקמן גי' הספרים דאין מלקות באו"ב משום התראת ספק בקדשים דבלא"ה אין מלקות בקדשי' דהוה שחיטה שאינה ראויה לענין מלקות ומש"ה לא מצי נמי למידק מרישא דנוהג במוקדשין ולר"ש אין נוהג במוקדשין י"ל כשהראשון חולין והשני קדשים שפיר הוה גזירת, הכתוב לענין איסורא אף דכמה דלא זריק דם כו' אפ"ה הוה איסורא אלא מסיפא דייק חדא דסופג מ' אמאי לקי נימא לענין מלקות לא גילה קרא ואין לומר דלקי משום מחוסר זמן לר"ש בזבחים קי"ב ב' מלאו דלא תעשון כו' דשם לא הוזכר שחיטה ולקי אף באינה ראוי' ועיין תוס' ד"ה שחיטה ומהרש"א ומהר"מ מלובלין ז"ל יע"ש י"ל דמשמע לי' דכל הלאוין השנוין במשנה כאן אצל שני דהוה משום או"ב ועיין תוספות ד"ה דכמה בס"ה והבאתיו לעיל אלא דאפי' פסול לא ליהוי אבל התוספות לא ניחא להו בכ"ז כיון דגילה לענין איסורא ה"ה. מלקות:

דף פא.

גמרא הנח למחוסר זמן דהכתוב נתקו לעשה מיום הח' והלאה ירצה כו' מעיקרא לא פי' הר"מ ז"ל בהל' איסורי מזבח פ"ג ה"ח כתב וז"ל ומחוסר זמן אינו לוקה שאין בו אלא עשה לחוד והוא כפי' התוס' בשמעתין ד"ה הנח כו' דלא הוה בכלל לאו דלא ירצה יע"ש ומה שיש לעיין בענין לאו הניתק לעשה הא כבר הארכנו בכללים:

ע"ש גמרא דהוה התראת ספק עיין במהרש"א לעיל דלא שייך כאן לומר גזירת הכתוב הוא יע"ש ולולא דבריהם הייתי אומר דלדידך שחיט' שאינ' ראויה שמיה שחיטה הא דכתביה בענינא דקדשים ג"כ היינו לומר דנוהג במוקדשין דל"ת יבוא עשה דפסח שיש בו כרת וידחה לעשה דמחוסר זמן וא"כ היינו דשני קדשים משא"כ לר"ש דסובר שחיטה שאינה ראויה ל"ש שחיטה איצטריך למכתב בקדשים לומר דנוהג במוקדשין דל"ת שחיטת קדשים שאינה ראויה היא דכמה דלא זריק דם כו' קמ"ל דהוה שחיטה ראויה

לענין או"ב ומסתבר לומר דמרבי כשראשון קדשים ולא כשהשני קדשים דאיכא טעמא אחרינא נמי דהוה התראת ספק משא"כ בראשון שכבר נזרק דמו כו' אבל התוס' לעיל בהא דמנין שנוהג במוקדשין לא פירשו כן יע"ש וכמ"ש שם:

ואזדא רבא לטעמיה ופירש"י דחשיב שחיטת קדשים שחיטה ראויה והתראת ספק כו' עכ"ל ועוד כ' שלמים ואח"כ חולין שנזרק דמן של ראשון אף דהא פשיטא הוא דהוה התראת ספק י"ל דה"א דלא הוה התראת ספק כדמסיק במרובה דף ע"ו א' בשוחט תמימים בפנים ונשפך הדם דבשעת שחיטה הוה ראויה דכל העומד לזרוק כזרוק דמי קמ"ל דרבא לטעמיה דחשיב ליה כה"ג התראת ספק כמ"ש התוס' לעיל ד"ה כמה דלא זריק דם דהכא אסור לזרוק הדם משום מחוסר זמן לא אמרינן כזרוק דמי והוה שפיר התראת ספק ולפ"ז בשחט שלמים ואח"כ חולין אפשר לומר אף קודם זריקת ראשון לוקה אשחיטת שני דהוה התראת ודאי דכי נמי נשפך דם הראשון אח"כ מ"מ בשעת שחיטה הוה שחיטה ראויה דכל העומד לזרוק כזרוק דמי בשחיטת ראשון דלא אסור לזרוק דם הראשון והוה דומיא דאמרינן התם במרובה בשוחט תמימים בפנים ונשפך הדם דהוה שחיטה ראויה כיון דבשעת שחיטה הוה שחיטה ראויה לר"ש דאמר כל העומד לזרוק כזרוק דמי ואפשר דרש"י פי' אפי' אי אמרינן אפ"ה לא הוה שחיטה ראויה כשנשפך הדם ועיין ב"ק ע"ו ע"ב דתהי בה ר' אליעזר יע"ש וכ"ז לספרים דגרסי התראת ספק הוא אבל לשיטת רש"י ז"ל ה"ק ואזדא רבא לטעמיה דשחיטת קדשים הוה שחיטה ראויה דשחט שלמים ואח"כ חולין חייב אלמא שחיטת קדשים הוה שחיטה ראויה וחולין ואח"כ קדשים דפטור ופסול מיהא הוה משום מחוסר זמן ולא לקי או"ב דהוה אינה ראויה וגם על לאו דמחוסר זמן לא לקי ואף דרבא אליביה דר"ש אמרה ולר"ש לקי אלאו דמחוסר זמן אף בשחיטה שאינה ראויה כדמסיק בזבחים קי"ד ב' מ"מ רבא לא מיירי כאן כ"א בלאו דאו"ב ולא לקי דהוה שחיטה שאינה ראויה ועוד יש תירוצים אחרים בזבחים לר"ש ולא לקי אמחוסר זמן יע"ש:

ובתו' ד"ה עולה לאו בת אכילה היא וא"ת עולה ואיסורים לר"ש היאך מקבלין טומאה ר"ל דבעי עכ"פ שיהא מותר בהנאה דאוכל שיכול להאכילו לאחרים ושעת הכושר לא הוה דבחיי' בהמה אין מקבלת טומאה או אמ"ה ואין צורך אלא כמ"ש מקודם:

דף פא:

משנה השוחט ונמצא' טריפ' לע"ז ופרת חטאת ושור הנסקל ם ועגלה ערופה ר"ש פוטר כו' כולהו איצטרכו דאי שוחט ונמצאת טריפה ה"א בהא פליגי רבנן עליה דעכ"פ

שחיטה הוה לטהר מידי נבילה מש"ה הוה נמי שחיטה לענין או"ב משא"כ בשוחט לע"ז אף לריש לקיש דאמר ראשון לע"ז ושני לשלחנו אפ"ה ה"א דחכמים מודים דלא הוה שחיטה כלל דלא מהני מידי דמטמא ח"ע אף באוהל וטומאתה דאורייתא לחד דעה כמו שאבאר לקמן ואפ"ה סברי רבנן דהוה שחיטה וזה שכתב רש"י ד"ה הנוחר והמעקר דלא דמי לדלעיל דהתם שחיטה מעליא איכא וד"א גרם ליפסל ולא כתב דהתם עכ"פ מהני לטהר מידי נבילה וכאן לא מהני אלא דת"ע לא מהני ג"כ דטומאתה מ"ה לזה כתב ד"א גרס לפסול והשחיטה בעצמה נכונה היא משא"כ נוחר ומעקר דלא הוה שחיטה כלל ומודים רבנן ועיין פסחים דף ס"ג א' בפירש"י שם בשוחט לע"ז בשבת מאי תיקן יע"ש ולעיל דף יג ע"ב בתוספות ד"ה תקרובת. ומ"מ יש לראות בשוחט לע"ז תיקן מיהא להוציאה מידי אמ"ה לב"נ אף בעודה מפרכסת ונוחר ומעקר לא תיקן כלל בעודה מפרכסת אלא דלר"א בר יעקב פי' כן ולר"י אשמעינן טובא אף בשוחט שני לע"ז דל"ת חייבי מלקות ומיתות שוגגין פטורין כר"ל דאמר הכין קמ"ל ושור הנסקל אשמעינן משנגמר דינו אף שחטו אסור באכילה ובהנאה ועיין ב"ק מ"ח ופרת חטאת ועגלה ערופה אינה משנה כ"ש דאי תנא לה לא הוה קשיא למה תנא:

גמ' אמר ר"ל לא שנו אלא ראשון לע"ז אבל שני לע"ז לא דחייבי מיתות שוגגין פטורין ממלקות והא דפריך ליה ר' יוחנן זו אפילו תינוקת של בית רבן יודעין אותו אפשר לומר דחכמים היינו ר"מ ואשמעינן אף דסובר ר"מ לוקה ומשלם ואפ"ה מת ומלקות לית ליה ועי' בכתובות וברש"י כאן ועיין מ"ש לקמן מ"ז:

ואזדא לטעמייהו דכי אתא רב דימי כו' הנה בכתובות ל"ה א' פריך רבא מי איכא למ"ד חייבי מיתות שוגגין וממון דחייב כו' כ"פ מלקות וממון אפ"ה אפשר דאיתא נמי לפלוגתא דכאן דפליגי בתרתי במיתה ומלקות ומלקות וממון ולא הוה לטעמייהו דכ"ע מיתה וממון פטורים ומיתה ומלקות פליגי ר' יוחנן סובר דהא חייב בשוגג ור"ל סובר דילפינן ממיתה וממון מה התם לא חלקת בין שוגג למזיד לפוטרו ממון אף מיתה ומלקות פטור בשוגג והא דאמר לטעמיה הוא אליביה דרב דימי דאמר במיתה וממון נמי פליגי ור"ל קאמר שפיר דלר"י דחייב ה"ה מיתה ומלקות ור"ל מיתה ומלקות יליף ממיתה וממון דפטור ועיין תוס' ד"ה כיון דאלו כו' והר"מ ז"ל בפי"ב מהל' שחיטה פסק כר' יוחנן דחייבי מיתות שוגגין חייבין מלקות ופ' ח"י וי"ט מהל' סנהדרין כ' דלאו שניהן לאזהרת מיתת ב"ד אין לוקין עליו והיינו אף בלא אתרו ביה למיתה ובלאו אחר בהדי מיתה אי לא אתרו למיתה לוקה עליו ור"י ור"ל מוקי פלוגתא דר"י ור"ע במכ' ריש אלו הן הלוקין באתרו לקטלא דר"י סובר מיתה ומלקות עבדינן ור"ע סובר דפטור ותרוייהו

כר"ע אלא דר"ל אף בשוגג פוטר דיליף מיתה ומלקות ממיתה וממון ור' יוחנן סובר דחייב בשוגג או יאמר דסברי כרבא התם באתרו לקטלא גם ר' ישמעאל מודה דפטור מן מלקות כ"פ בלא אמרו לקטלא וכ"ע התם סברי דלא כתנא דבי חזקיה דחייבי מיתות שוגגין וממון סבירא להו דחייב ממון אלא דפליגי בלאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד אי לוקה אבל ר"ל ור"י סוברים כתנא דבי חזקיה שהוא עיקר שהיה שונה ברייתות עי' בתוס' כתובות ל"ה יע"ש היטב ופליגי חייבי מיתות שוגגין ומלקות אי חייב או לא מר יליף ממיתה וממון ומר לא יליף ממיתה וממון:

ודע דהא דאמר ר' יוחנן זו תינוקת של בית רבן יודעין אותו י"ל דאשמעינן ר"ל טובא דלא משכחת ליה אלא בשחט ראשון לע"ז דל"ת דאשכוחי משכחת לה בשחט שני לע"ז כגון דאמר בגמר זביחה עובדה רצוני לומר קודם גמר שחיטת רוב ב' סימנים דחייב ג"כ משום או"ב בתחלת שחיטה דכי אמרינן משום רשעה אחת אתה מחייבו ולא משום ב' רשעות שבאו שניהן בב"א ולא בזה אחר זה וזה מתבאר יפה בסוגיא דכתובות ל"א ב' בגונב חלבו של חבירו יע"ש וא"כ מתחלת שחיטה מיחייב מיד אאו"ב וחיוב סקילה לא בא עד גמר שחיטה אלא דר"ל לשיטתיה בפ"ב דף ל"א ב' דאינה לשחיטה אלא לבסוף והיכא דשחט מיעוט סימנין בחוץ לא מיחייב יע"ש וה"נ דכוותיה באו"ב קודם גמר שחיטה לא מיחייב ובסוף חיוב סקילה ומלקות באין כא' ופטור ור"י פליג התם ואמר ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף אה"נ אלא דר"י רבותא אשמעינן אף בשחט בתחלת שחיטה לע"ז מיחייב פעמים כגון דאתרו ביה למלקות ולא לקטלא ופליגי אי חייבי מיתות שוגגין ומלקות חייבין ר"ל יליף ממיתה וממון מה התם לא חלקת אף באן לא חלקת ור"י לא יליף ומש"ה חייב לר"י בלא אתרו ביה:

בתוספות ד"ה פרה מטמא כו' ומיהו יש לומר דלא מהניא אלא דלא צריך הכשר מים ושרץ עכ"ל עי' במרובה ע"ז ד"ה פרה שם פירשו יותר דבפ' טבול יום ק"ה איכא פלוגתא ר"מ אומר שעיר המשתלח מטמא מחיים ט"א וחכמים אומרים אין מטמא ודכ"ע כר' ישמעאל דכל שסופו לטמא טומאה חמורה א"צ הכשר מים ושרץ לטמא טומאה קלה דהיינו אוכלין ומשקין אלא דבעינן ראוי לקבלת טומא' ושעיר המשתלח אין ראוי מחיים לקבלת טומאה הלכך לר"ש פרה אי לאו דהיה לה ש"ה לא היה מטמא טומאת אוכלין דבעינן ראוי לקבלת טומאה ממקום אחר כחכמים דפליגי על ר"מ ומהאי טעמא תניא בתוספתא ר"ש אומר פרים ושעירים הנשרפין אין מטמאין דאינן ראוין לקבלת טומאה ממקום אחר שלא היה ש"ה מעולם ועי' באורך בר"מ ז"ל הל' פרה אדומה פ"ה ה"ב וה"ו

ובכ"מ שם ובפ"ג מהל' א"ה הלכה ג' ופ"ו הלכה ט"ו יע"ש ובמשנה י' פ"ה דזבים ובתי"ט יע"ש ובפ"ח דפרה בפי' הר"מ שם ובברכת הזבח בזבחים דף ק"ה ע"א יע"ש:

בא"ד וגרסינן מטמא ולא מיטמא דלענין טומאה חמורה עצמה אין נ"מ ומפי' הקונ' נמי משמע כו' עכ"ל רצונם לומר דודאי פרה אדומה עצמה אין צורך שתקבל טומאה ממקום אחר כיון דאיקרי אוכל הואיל והיה ש"ה ודאי כל שסופו לטמא טומאה חמורה א"צ הכשר מים והכשר שרץ וע"ז סיימו דגם רש"י מודה דל"ג מיטמא דאי דגרסינן כך וקושית רש"י כפשוטו למה לי קבלת טומאה ממקום אחר הא כל שסופו כו' ונהי שצריך לומר הואיל והיה ש"ה מ"מ למה למימר מיטמא דא"כ לא מתרץ רש"י כלום שחיפוהו בצק מ"מ בלא קבלת טומאה ממקום אחר הפרה בעצמה טמאה ולא נ"מ במה דמיקרי אוכל אלא לענין להצטרף עם פחות מכביצה בצק ומיהו זה היינו יכולין לישב דכיון דע"כ נגע במקום אחר מש"ה אמר כן אלא דלשון רש"י לא משמע כך ומה שהקשה רש"י למה לי קבלת טומא' לאו מקבלת טומאה ממש קשיא ליה אלא דל"ל הואיל והיתה ש"ה דראוי לקבלת טומאה וע"ז תי' דאי לא היה חשיב אוכל לא הוה מצטרף עם פחות מכביצה בצק להיות כביצה בחיפוהו כו' ולכך אמר הואיל והיתה ש"ה ולכך מצטרף בבצק זה:

דף פב.

גמרא ארשב"ל אומר היה ר"ש פרה נפדית ע"ג מערכתה אבל בפרים ושעירי' הנשרפין סובר ר"ש דאין מטמא טומאת אוכלין דלא היה להם ש"ה כדאיתא בתוספתא הביאו התו' ב"ק ע"ז והכ"מ בהל' פרה אדומה פ"ה יע"ש וה"ט דפרה קדשי בד"ה הוה ולא בעי' העמדה והערכה משא"כ קדשי מזבח דבעינן העמדה והערכה לר"ש בתרומה ועיין לקמן ריש פרק כיסוי הדם. ועוד פרים ושעירים קדושת הגוף נינהו ואין להם פדייה עולמית אם לא כשנפסלו במומין ולא בע"א ומש"ה אין מטמאין טומאת אוכלין יע"ש:

ובפרש"י ד"ה ואמר ריש לקיש כו' ואי קשיא למה לי קבלת טומאה כו' וי"ל שחפוהו בצק ומקבל האי בצק טומאה אם יגע בטומאה ואם לאו לא מקבל שאין נוגעין בנבילה עכ"ל האי דכריתות כ"א מפרש לה התם דלית כזית נבילה ומצטרף ליה בהדי בצק פחות מכביצה דאז אף אם הנבילה נגעה באוכלין לא הוה טמא דפחות מכזית וכי מצטרף עם בצק מטמאין אוכלין כביצה וכאן מפרש רש"י שחיפוהו בפחות מביצה בצק דאז אף אם היה בנבילה כזית לא הוה טמאין אוכלין שלא נגעו בנבילה גופא שחיפוהו בצק מכל צד וכאשר נקרא אוכל הנבילה כגון שחישב עליה לאכילה מצטרף הכזית עם הבצק והוה כביצה ומטמא אוכלין אחרים ומ"ש רש"י אם יגע הבצק בטומאה היינו ממקום

אחר דאי מנבילה הא אין אוכל מקבל על עצמו טומאה פחות מביצה משא"כ ממקום אחר דמצטרף כזית נבילה עם הבצק ובין הכל כביצה וזה שסיים רש"י שאין נוגעין בנבילה אלא בבצק דמשמע דאי הוה נגעו בנבילה הוה טמאין דמיירי שיש כזית בנבילה כדכתיבנא. ובזה אתיין דברי התוס' ב"ק ע"ז ד"ה פרה מטמאה טומאת אוכלין כהוגן אלא דהתו' כתבו שם דאף מכזית נבילה גופא מקבל הבצק טומא' על עצמו בכ"ש והיינו משום דמצטרף הכזית נביל' עמו והוה כביצה ומקבל טומאה מיני' ובי' יע"ש ורש"י סובר כמ"ש מקודם ועי' בתו' שם שהאריכו:

ומה שכתב רש"י אף לטומאת עצמו צריך כביצה כבר כתבנו לעיל דאין זה סתירה למ"ש פסחים ל"ג ב' דעל עצמו מקבל טומא' בכל שהוא דהכ' אליביה דר"ש קיימינן ואיהו סובר דכל האוכל לרבויי אף שאין מותר באכילה כמ"ש התו' לקמן פ"ה ע"א ד"ה ור"ש אשר יאכל כתיב ובכורות ט' ב' ובכמה מקומות וא"כ לדידיה לא מיותר כל לדרוש דעל עצמו בכ"ש אבל לרבנן דפליגי על ר"ש וסוברים אף שאסור בהנאה מקבל טומאה אייתר כל לדרוש דעל עצמו מקבל בכ"ש ובפסחים שם אבאר בעזה"י:

ודע דהא דאמר פרה מטמא טומאת אוכלין וכתבו התו' דל"ג מיטמא דכיון שהי' לה ש"ה דסופו לטמא טומאה חמורה לא צריך הכשר מים ושרץ זה שיטת רש"י ז"ל והראב"ד בפ"ג מהל' שא"ה ה"ג אבל לדעת הר"מ שם וכמו שביאר שם הכ"מ דלא אמרינן כן אלא בדבר שסופו לטמא טומאה חמורה במגע בלבד לא פרה אדומה שאין מטמא כי אם מעסיקיה לחוד לא אדם אחר הנוגע מש"ה בעי הכשר שרץ ומים ממקום אחר א"ש דפרה מיטמאה דבעי הכשר שרץ ממקום אחר דוקא:

מתני' שנים שלקחו פרה ובנה איזה שלקח ראשון ישחוט ראשון ואם קדם השני זכה ואמרינן בגמרא אמר רב יוסף לענין דינא תנן יראה לפרש דהכי קאמר דל"ת כי שנים שלקחו הראשון שוחט ולא השני דאין השני רשאי לשחוט אלא כשרוצה הראשון והודיע לו אבל בסתמא אסור לשני לשחוט דאסור להפסיד זכות של חבירו והא דתנן ואם קדם השני זכה היינו דאכיל בישרא אבל לכתחלה אין רשאי לעשות כן קא משמע לן דלא כן הוא דודאי מן הסתם רשאי הב' לשחוט קודם שמא אין הראש' רוצה לשחוט היום דבד פרקים המוזכרין לקמן צריך להודיע ואה"נ בד' פרקים אסור לשני לשחוט תחלה דאסור להפסיד זכותו של חבירו וראשון ודאי לשוחטה היום קנה אבל בשאר ימות השנה שוחט ואינו נמנע אלא לענין דינא תנן אם באו לדין איזה ישחוט ראשון אז השני אסור להפסיד זכותו של חבירו אבל לא בסתמא וכן יש לפרש דברי רש"י ז"ל ד"ה לענין דינא ועיין בחדושי רשב"א כאן ובי"ד סימן ט"ז אבאר עוד:

מתני' שחטה ואח"כ שני בניה סופג שמונים שחטה אח"כ סופג מ' שחטה ואת בת בתה ובתה כו' סופג שמונים ופליג נמי ארישא כמ"ש התו' ד"ה סומכוס אומר וכפירש"י ע"ב ד"ה דאע"ג דגופין מחולקין ואף לטעם השני לקמן דטעם סומכוס משום גופין מחולקין איכא למימר דוקא אסיפ' פליג ובשלמא אי סובר אכל ב' זיתי חלב בהעלם א' חייב ב' ע"כ אריש פליג אלא דבתוספתא הביאו רש"י פליג סומכוס אף אריש' וע"כ אי טעמא משום גופין מחולקין אפ"ה פליג ג"כ אריש והיינו טעמא דבריש ג"כ מחולקין מיקרי וטעמא דסומכוס לאו משום שיש ב' לאוין או"ב ובנו ואותו אלא משום גופין מחולקין לחוד ובמתני' תנא רישא לריבותא דסומכוס אף שאין לאוין מחולקין דכולהו משום או"ב אפ"ה חיוב ב' משום גופין מחולקין וסיפא לרבותא דרבנן אף דאו"ב ובנו ואותו אפ"ה אין חייב אלא אחת ומ"ש רש"י ד"ה וסופג מ' דחד לאו וחד התראה וחד מעשה פרט שלשה דברים חד לאו ר"ל משום או"ב ולא בנו ואותו ג"כ פי' חד מעשה וחד התראה דאין כאן כ"א מעשה אחת ששחט בתה באיסור ומ"ש חד התראה לאו מימרא שאם הין ב' התראות על בנו ואותו ואו"ב היה מיחייב שתים דזה אינו דע"כ לא אמרינן נזיר שהיה שותה יין (וא"ל) אל תשתה אל תשתה דחייב ב' היינו בזא"ז רצוני לומר שהתרו בו ושתה רביעית ואח"כ התרו בו ושתה רביעית אבל אם בב"א שתה ב' רביעיות או אכל ב' זיתי חלב והתרו ב' התראות אינו חייב אלא אחת כו' וכ"ש כאן שאין כאן אלא שחיטת איסור אחד ועי' בשבועות ובמכות ובנזיר מ"ב ע"ב תו' ד"ה נזיר וכאן ע"ב בשמעתין אלא שכתב כן לדיוקא הא אי הוה שני מעשיות אף בחדא התראה היה חייב ב' כגון שחט פרה ושני בניה סופג שמונים בהתראה אחת שהתרו בו מקודם וכן בשחט פרה ובתה ובת בתה שחייב שתים אף בחדא התראה שהתרו, בו מקודם שלא לשחוט או"ב ושחט בן ראשון ושני ושלישי חייב על כל אחת ואחת ובלבד שהראשון היה תוך כדי דבור של התראה דגופין מחולקין אמרינן גם בבהמות וכמו בהבא על אלמנת ראובן ושמעון ולוי דלוקה שלש בהתראה אחת כדמסיק בקדושין ע"ו ב' וכריתות ט"ו ט"ז בא על ה' נשים נדות לענין חטאת וה"ה לענין מלקות כן ועי' במ"ל הלכות איסורי ביאה פ"א ה"א שהביא בשם רבינו ישעיה אי אמרינן בבהמה גופין מחולקין וגם הביא דברי רש"י במכות דמשמע בגופין מחולקין בעינן התראה על כל אחת ואחת יע"ש והנה מ"ש כן הוא מ"ש התוספות במכות דף כ' ע"ב ד"ה לא צריכא שסך חמש אצבעותיו נשא עי' סם שמשיר השער וב"י כתב דף ד' והוא ט"ס וצ"ל כ' ושם כתבו דמרש"י משמע דאף בגופין מחולקין צריך התראה על כל אחת ואחת דאל"כ מצי למימר אישתלי והתוספות העלו שם כיון שהראשונה היה תוך כ"ד של התראה מיחייב יע"ש וכאן באו"ב לא שייך

זה דאי שחטה ואח"כ ב' בניה משכחת בחדא התראה לשניהם ששניהם שחטו ב' בניה דהוה התראה לכל חד מנהון ושפיר הוה חייבין ב' מלקות והראשון יותר נכון דמשמע דומיא דסופג הארבעים בחדא התראה היה בסופג שמונים בחד גוונא מיירי שא' שחט שני בניה וחייב וכמ"ש מקודם ועי' בהל' שגגות פ"ד ה"ו ובמ"ל שם. הכלל העולה הוא בין לענין חיוב מלקות בין לענין חטאת לענין הלכה כן הוא האוכל דברים רבים מלאוין חלוקין שהן שמות מחולקין כמו חזיר ונבילה ושרץ העוף ושרץ המים וכדומה חייב באכילה אחת ובהתראה אחת על כל אחת ואחת וכן באוכל אחד שיתקבצו בו איסורים רבים כמו פיגול ונותר וטמא וכדומה חייב על כזית א' כמה מלקות בהתראה אחת על כולן וכן גופין מחולקין באדם אבל גופין מחולקין בבהמה פסק הר"מ ז"ל בפ"ו מהל' שגגות האוכל פגול מה' זבחים אינו חייב אלא אחת הרי אף בבעלי חיים לא אמרינן גופין מחולקין ובאוכל ב' זיתי חלב בין בב"א ובין בזא"ז בהתראה אחת אינו חייב אלא אחת ב' התראות ובזא"ז והתרו בכל פעם שאכל חייב שתים לרבנן ועי' במ"ל פ"א מהא"ב פ"א הלכה א' ודע שאני נסתפקתי בהא דאלמנת ראובן ואלמנת שמעון ולוי דחייב בהתראה אחת אם אירע כה"ג בב"א על דרך שאבאר אי חייב ב' מלקיות כיון דגופין מחולקין או דלמא דוקא בזא"ז הוא דחייב והנראה דל"ש דאף בב"א חייב בגופין מחולקין ועי' היטב במכות כ' בתוספות ד"ה לא צריכא ולפ"ז הכא בשחט אמה ואח"כ שחט ב' בניה, בב"א כאותן ששנינו השוחט ב' ראשין כאחת או בשתי ידיו שחט בב"א דחייב שתים בהתראה אחת דגופין מחולקין אף בבהמה אמרינן וזה יוצדק ג"כ לרש"י שפי' במכות שם דלא מיחייב בזא"ז בהתראה אחת דהוה יותר מכדי דיבור ויכול לומר אישתלי וכאן לא שייך זה דהוה בב"א ותכ"ד להתראה וחייב שתים וזה שכתב רש"י דחד התראה וחד מעשה הוה ומיניה הא ב' בני' אף בחד התראה חייב ב' מלקות דגופין מחולקין או שחטה ובתה ובת בתה בב"א חייב ב' בחדא התראה אף דהוה חדא התראה כיון דהוה ב' מעשות רצוני לומר ב' גופין מחולקין:

גמרא לא תשחטו הרי כאן שנים כו' עי' בתבואות שור סי' ט"ז מש"ש:

דף פב:

גמרא ואכתי מבעי לגופא חד אין תרי לא עכ"ל הנה לפי' הא' של תוספות הא דכתיב בענינא דקדשים כגון שצריך לפסח דה"א אתי עשה דפסח וידחה ל"ת דלא תשחטו וכן כתב הת"ח באמת והבאתיו לעיל יע"ש א"כ לא צריך קרא דאין דוחה הא כ"מ שיכול לקיים שניהם אין עשה דוחה ל"ת וישחוט אחר הבן מי שלא שחט אב ודוחק לומר

שכולן היו טמאין מלבד א' ששחט האם היום ועוד ע"י פשוטי כלי עץ יכולין לשחוט בסכין ארוכה ופשוטי כלי עץ גם דוחק לומר שלא היה בעזרה כ"א הוא לבד דפסח נשחט בשלש כתות של שלשים ב"א ואפשר דיעבד ש"ד או למאן דלית ליה כלי שרת של עץ ומאן דאית ליה סובר כר"ש שחיטה שאינה ראויה ל"ש שחיטה צריך קרא בקדשים דה"א שחיטה שאינה ראוי' דכמה דלא זריק דם או שני הוה שאינה ראוי':

אמר ליה אביי לרב יוסף מ"ט דסומכוס הנה רש"י ז"ל הביא תוספתא דפליג סומכוס נמי ארישא והר"ן ז"ל ברי"ף כתב דטעמא דסומכוס הוא משום דב' שמות הוה ולא דמי לרישא דחד שם הוא עכ"ל הרי בהדיא דסובר דסומכוס לא פליג אלא אסיפא לחוד דהוה ב' שמות או"ב ובנו ואותו ולא ברישא וכבר תמה עליו הת"ח דבתוספתא תנא בהדיא דפליג ארישא ג"כ והנה היה נראה לומר דר"ן ז"ל סמך בזה אגמרא דכריתות ט"ו א' אמר ר' אליעזר ר"י בן נורי וסומכוס אמרו ד"א ומביא הסיפא דשחטה ואת בת בתה ואח"כ בתה וע"כ סומכוס ארישא לא פליג דאי פליג ארישא ג"כ בין שיהיה טעמא דידיה אוכל ב' זיתי חלב בהעלם אחד חיוב ב' או משום גופין מחולקין ר"ל ע"י שני בהמות בא לו האיסור לכ"א בפ"ע איך אמר דר"י בן נורי אמר כסומכוס דהא ר"י אמר שם במתני' הבא על חמותו שהיא אם חמותו ואם. חמיו חייב שלש וע'. פירש"י שם ופי' הרע"ב ואמאי לא אשמעינן רבותא טפי דהבא על אם חמותו שנשא ב' נשים וכל אחד בת בתה עד"מ לאה היו לה ב' בנות וכל א' יש לה בת ונשא יעקב ב' בת בתה ואח"כ בא על אם חמותו דחייב ב' דהוה מחולקין כמו כאן אלא דוקא חמותו ואם חמותו דהוה ב' שמות מיהת כמו כאן או"ב ובנו ואותן ות"ק פליג התם כמו הכ' דהוה הכל שם א' או"ב או חמותו וש"מ דהאי דתוספתא לאו דסמכא הוא דהא חזינן סתמא דתלמודא התם סובר דלא פליג סומכוס כ"א אסיפא ולא ארישא כדכתיבנא ומ"ש הר"ן דלא פליג ארישא היינו אי טעמא דסומכוס משום ב' שמות הוא דאיכא לחלק אבל אי טעמא דסומכוס אוכל ב' זיתי חלב בהעלם א' חייב ב' אין לחלק בין רישא לסיפא ובעיין לא אפשטה ומש"ה פי' הר"ן במתני' פי' מרווח יותר דדוחק לומר דפליג סומכוס ארישא ונטר עד דחשיב לכולא מלתא וכריתות דאמר אמרו ד"א משום דבעיין לא אפשטה אלא דקשיא אמאי אמר באיבעיא טעמא דסומכוס משום גופין מחולקין ולא אמר משים ב' שמות או"ב ובנו ואותו לא משום דגופין מחולקין הם ויש ליישב זאת וע' מ"ש לקטן עוד בגמרא:

קא סבר סומכוס אוכל ב' זיתי חלב בהעלם א' חייב ב' והא דקפליג כאן להודיעך כחו דרבנן קשיא, אמאי לא אמר להודיעך כחו דסומכוס דאי הוה פליג באוכל ב' זיתי חלב ה"א התם הוא דחייב שיש בכ"א וא' איסור בפ"ע ל"ח בזא"ז אלא אף בב"א יש לחלק כל

איסור כזית בפ"ע משא"כ כאן שאין האיסור בא אלא על בהמה אחת ששחט באחרונה ואין בה כדי לחלק לשני איסורין דכל עצמו של איסור אינו אלא בבהמה זו ה"א דאינו חייב אלא אחת קמ"ל אפ"ה חייב ב' דהוה כעין ב' זיתי חלב בהעלם א' וכ"ש אוכל ב' זיתי חלב בהעלם אחת דחייב ב' ואף באכילה בב"א דומיא דכאן דהיה ודאי בב"א כמ"ש לעיל בסמוך וע' מה שאכתוב בהא אלא פשיט' בב"א ובהתראה אחת יע"ש לקמן:

ע"ש הזורע כלאים, כלאים לוקה אילימא אחת פשיטא ועוד מה כלאים כלאים לכאורה דקשיא פשיטא דהא תנינא חדא זימנא נזיר שהיה שותה יין כל היום בהתראה אחת אין לוקה אלא אחת אלא דהוה להזכיר זה ועוד דמלת פשיטא לא יתיישב שפיר אלא פריך פשיטא דלוקה, ואי הא גופא בא לאשמעינן דאינו לוקה אלא אחת הא לא שמעינן זה מברייתא ואדרבה אי בעית למידק מברייתא ב' מלקיות הוא דאיכא למישמע מיניה דקתני כלאים כלאים וקאמר אלא פשיטא בב"א ובהתראה אחת נקיט הכי לומר לסומכוס אף בב"א ובהתראה אחת חייב ב' כמו במתני' אבל ברבנן בזא"ז ובהתראה א' או בב"א ב' התראות שהתרו בו ואמרו שתחייב על כל זריעה וזריעה אינו חייב אלא אחת וה"ה ב' זיתי חלב כה"ג לרבנן ובהא דב"א פירש"י בידו אחת חטה וחרצן ובידו הב' שעורה וחרצן וכתב מהרש"א דא"נ בב' ידיו חטה וחרצן חייב ב' לסומכוס משמע אבל בידו אחת ודאי דלא מיחייב והיינו טעמא בשלמא אוכל ב' זיתי חלב בהעלם א' אכילה אחת השיעורין מתחלקין דשיעורין הלמ"מ והוה ב' זיתים וחייב ב' משא"כ כמה גרעינים חטה וחרצן בידו א' כולה חדא זריעה הוה ואין חייב כ"א אחת ומיהו בחטה ושעורה וחרצן אפשר דאף בידו אחת חייב ב' מלקיות:

מני אילימא רבנן דפליגי אסומכוס כו' אלא סומכוס עכ"ל קשיא לי דמשמע דלא מצינו שום תנא דחיוב בהעלם אחת אכל חדא וחדא כ"א סומכוס ואמאי לא הא מצינו פלוגתא דתנאי כריתות ט"ו א' דגרסינן התם ת"ר בא עליה וחזר ובא עליה חייב על כל אחת ואחת דברי ר"א וחכמים אינו חייב אלא אחת ומשמע ודאי דפליגי בהעלם אחת לענין חטאת או לענין מלקות בחדא התראה א"כ מצינו פלוגתא דתנאי בזה דהוה דומיא דאוכל ב' זיתי חלב בהעלם אחת ונימא הזורע כלאים כלאים ר"א הוא ובזא"ז על כל פנים ר"א מיחייב תרתי דאין לחלק בין מזיד למלקות ובין שוגג לחטאת כולהו חדא מלתא הוה כדאמר תלמודא כאן נימא סבר סומכוס אוכל ב' זיתי חלב בהעלם א' חייב ב' חטאות:

לא לעולם רבנן ומלתא אגב אורחא קמ"ל דאיכא תרי גווני כלאים וכר' יאשיה ופירש"י לעולם ב' התראות כו' ואמרו מלתא אגב אורחא קמ"ל ירצה בזה כמ"ש התוס' ד"ה תניא דודאי אשמעינן בברייתא מה דתנן במתני' אלא דהוה למיתני בלשון המתני' נזיר שהיה

שותה יין כו' ואמר אגב אורחא אשמעינן אחריתא דאיכא תרי גווני כלאים בתו' ד"ה ולאפוקי מדר' יאשיה דהא לר"י נמי לקי תרתי וכן מוכח בירושלמי עכ"ל כלל דברי התוס' דלר' יאשיה נמי חייב בב' מיני זרעים וכ"ה ליחייב תרתי והוכיחו כן דאל"כ אמאי לא אמר בהתראה אחת ובב"א דהוה שמות חלוקין וחייב תרתי אף לרבנן כמו מי שאכל בשר חזיר ונבילה בב"א וכדומה וה"נ כן ואשמעינן לאפוקי מדר' יאשיה דאמר אינו חייב אלא אחת בזרע חטה ושעורה וחרצן קמ"ל דלא אלא גם ר' יאשיה מודה דלקי תרתי ומאי קמ"ל אלא ודאי בחטה וחרצן ושעורה וחרצן בזא"ז וב' התראות ולפי' השני חטה וחרצן דהוא כ"ה ושעורה וחטה דהוא כלאי זרעים בזא"ז ולאפוקי מדר"י דאי בב"א גם ר"י מודה דחייב ב' מלקות ולפי' הב' א"ש דלא קאמר לאפוקי מדר' יהודא דאמר בכלאים זרעים בעי שלשה מינין ולאוקמי' הכל בכלאי זרעים הזורע כלאים כלאים חטה ושעורה ושעורה וכוסמת אלא דהכל חדא ולזה אמר בכלאי הכרם ולאפוקי מדר' יאשי' לחוד:

ודע דמלשון התו' דכאן משמע. שכל הוכחתם לא הוה אלא אי לר' יאשיה לוקה בב' מיני זרעים אי לאו אבל בג' מינין ודאי אין צורך להוכיח דהא כתיב שדך לא תזרע כלאים אלא דאפשר דליהוין שדה בלא כלאים כמו בכלאי הכרם ולזה כתבו דאינו כן דאל"כ אמאי לא מוקי בב"א ולאפוקי מדר' יאשיה אבל התוס' בקדושין דף ל"ט ע"א ד"ה לא קיי"ל כר' יאשיה כתבו דר"י אית ליה כלאי זרעים דאי לית ליה כלאי זרעים א"כ מאי קאמר למעוטי זרעים שבח"ל והא אף בארץ לית ליה ומאי קושיא נימא בג' מינין אית ליה כלאי זרעים בא"י ולמעוטי ח"ל אלא דשם כתבו דשדה ודאי משמע אף בלא תבוא' אלא דמסופקין אי אית ליה כלאי זרעים או לאו והא דכתוב שדך לא תזרע איירי בהרכבת אילן לחוד כדמסיק התם בקדושין בהמתך לא תרביע ולזה כתבו דר' יאשיה מודה דפשטיה דקרא איירי בכלאי זרעים נמי דבר זריעה יע"ש ועיין מהרש"א. והנה אם נאמר דר"י לית ליה כלל כלאי זרעים ושדך לא תזרע דהוה בר זריעה קאי נמי אכ"ה א"כ הוה תרי לאוי ולקי תרתי אכ"ה ומש"ה לא אמר בב"א ולאפוקי מדר' יאשיה דהא לדידיה נמי לקי ב' משום כלאי הכרס גופא ולעולם לית ליה כלל כלאי זרעי' ואף בג' מינין לא אלא דמירושלמי לא משמע כן דא"כ מאי קאמר לכתוב שדך ולא לכתוב כרמך איפכא מיבעי ליה לכתוב כרמך מפורש כ"ה אצל בהמתך לא תרביע כו' ויש לפרש דברי מהרש"א ז"ל דחטה ושעורה וחרצן הוה שלשה מינים לענין זרעים ואין להאריך:

גמ' אלא פשיטא בב"א ובהתראה אחת מאן תנא ופירש"י דלא שמעינן לשום תנא שיאמר הכי אלא סומכוס עכ"ל הכא ודאי בב"א ממש דאי בזא"ז אכתי הוה התראת ספק אלא ב"א ממש ודאי דלא מצינו לשום תנא שיאמר הכין דר"א דכריתות ט"ו ע"א דאמר ה'

בעילות בנדה אחת דחייב היינו בזא"ז ולא מצינו אלא סומכוס דאמר הכי אבל לעיל הזורע כלאים כלאים איכא למימר בהתראה אחת ובזא"ז ור"א הוא ואפשר דלא ניחא ליה לומר כר"א וזה שרש"י ז"ל לעיל לא פי' כלום וכאן פי' מאן תנא דלא מצינו לשום תנא שיאמר הכין אלא סומכוס וכדכתיבנא. וענין אומרו מאן ת"ק משמע דר' יהודא סובר כרבנן דפליגי על סומכוס והא איהו נמי כסומכוס סובר מדתלה טעמא דאינו סופג אלא מ' דאין נוהג אלא באחת מהן תיפוק ליה בהתראה אחת אפילו אכל לתרווייהו של ימין ומיהו ז"א דהא ספוקי מספקא ליה אלא הא קשיא אף אי הוה נוהג בב' ירכים לא חייב כ"א אחת דהא בהתראה אחת ובב"א אכיל להו ולזה י"ל דר"י אומר אין סופג אלא מ' מתרי טעמא חדא דהתראה אחת הוא ועוד דאינו נוהג אלא באחת מהן ואף ב' התראות ובזא"ז לא היה לוקה כ"א א' לבד והא דנקיט מזה כזית ומזה כזי' דאי מירך א' לר"י אף א' אין לוקה לפום סברא דהשתא דספוקי מספקא לי' ובאמת איירי בב' התראות:

דף פג.

גמרא ר' יהודה אומר בא הכתוב ליתן עשה אחר ל"ת ר"י אומר משום דהוה לאו שאין בו מעשה ופירש"י אלמא לר"י התראת ספק שמיה התראה דאל"ה תיפוק ליה משום התראת ספק ואף דאפשר דמש"ה אמר ר' יהודה טעמיה משום ניתק ולא משום התראת ספק בהשליך הנותר לים דהוה התראת ודאי דא"כ לא שייך ג"כ טעמא דניתק דהא ביטלו בידים לעשה דושרפת את הנותר באש ועיין תוס' שבועות ד' א':

כתב הר"מ ז"ל בהל' פסולי המוקדשין פח"י ה"ט דאין לוקה דהוה ניתק ואף דכתוב גבי פסח ילפינן מיניה שאר קדשים כמ"ש המ"ל שם ותימה דאמאי שביק טעמא דהוה לאו שאין בו מעשה דכולל יותר דאם אכלו ארי או נאבד חייב ומטעם לאו שאין בו מעשה אין לוקין דהא לא משכחת ליה שיהא בלאו זה מעשה עכ"ל. הנה מ"ש דאם אכלו ארי או נאבד דחייב מטעמא דניתק שאין כאן ניתק לעשה אמת הוא שכן פסק הר"מ ז"ל בהל' סנהדרין פי"ו ה"ד ובפח"י מהל' אלו ה"ב בכ"מ בל"מ ובפי"ב מה"ש דפס כר' יוחנן דקיימו ולא קיימו והיינו שנתבטל העשה ממילא וכפי' אחרים של הר"ן בסוף פרק שילוח הקן ובהל' נערה בתולה יע"ש אבל מה שסיים דהא לא משכחת שיהא בלאו זה מעשה אפשר לומר אם זרק הנותר לים והתרו בו בשעת מעשה הוה לאו שיש בו מעשה דע"י מעשה, עבר הלאו ואף שמדברי התוס' שבועות דף ד' ע"א ד"ה אבל אוכל ולא אוכל יראה מדבריהם דהוה לאו שאין בו מעשה והיינו דמ"מ הלאו שעובר בהאיר השחר הוא מבלי מעשה או כיון דבשעה שזרק כו' או כיון דעיקר הלאו אין בו מעשה

אף בעשה מעשה אין לוקין עליו כסברת ספר החינוך ועיין פי"ג, מהל' שאלה ושכירות יע"ש והר"מ ז"ל סובר אפשר דזה חשיב מעשה וא"כ לא הוה טעם זה כולל יותר מטעם זה ומ"מ קושית המ"ל קשה דעכ"פ טעם זה כולל יותר באכלו או נאבד חייב כו' ובחדושי א"א נר"ו בק"א שלי כתבתי ישוב לזה יע"ש היטב:

ע"ש ת"ש אכל ב' גידים מב' ירכות כו' מ"ט דר"י דאמר ארבעים ותו לא אלא בב"א ובחדא התראה מאן ת"ק עכ"ל הנה אומרו מ"ט דר"י משום דמהאי ברייתא אסיקנא לקמן בפג"ה צ"א ע"א דר"י מפשט פשיטא ליה בשל ימין מדנקיט מב' בהמות וא"כ ודאי קשיא ליה להאי גרסא שמונים הוה ליה ללקות ולעיל ממתני' מזה כזית פירש"י ותו' הוא דמדלא פשיטנא ליה מלעיל דמפשט פשיטא ליה כו' יע"ש והאמר אלא לאו בב"א לאו דוקא אלא בזא"ז ובהתראה אחת כיון דמפשט ליה לר"י בשל ימין אבל לשיטת רש"י במכות כ' ע"ב שסך חמש אצבעותיו נשא ותו' ד"ה לא דלשיטת רש"י כל שהיו בזא"ז והתראה אחת לא לקי לשום תנא דא"ל אישתלי כל שאכילה שני' היתה לאחר כ"ד לאכילה ראשונה וע"ש היטב והתו' שכתבנו לעיל בד"ה אלא פשיטא בהתראה אחת וב"א פי' או בהתראה אחת אפילו בזא"ז לשיטתם במכות אבל לרש"י ליכא למ"ד דחייב בהתראה אחת זא"ז דמצי למימר אישתלי והא דאמר השתא התם גופין מחולקין הכא לא כ"ש עיין ר"מ מלובלין וגופין מחולקין ר"ל שהאיסור בא ע"י גופין מחולקין ששחט שני בניה ואח"כ אותה אבל הכא דאכל מבהמה שחוטה ב' גידין מב' בהמות לא הוה גופין מחולקין כיון דשחוטין הם עיין במ"ל פ"א מהאו"ב והבאתיו לעיל אלא דקשיא לי הא איכא תנאי בכריתות ט"ו ע"ב האוכל נותר מחמשה זבחים בהעלם אחת אי חייב על כ"א ואחד או לאו וא"כ אימא דת"ק דהכא, נמי הכי סבירא לי' ושאני שחט ב' בניה ואח"כ אותה דמ"מ לא הוה אלא חדא איסורא משא"כ הכ' ומ"ש מהרש"א אמאי לא נקיט ב' זיתים של ימין פלוגתייהו י"ל דרבותא דר"י אשמע' דאף דגופין מחולקין אפ"ה כיין דשחוטין הם אינו חייב אלא א' ומ"ש דנקיט משום ת"ק היינו דסבר כר' יהודה דאינו נוהג אלא בשל ימין לעולם ובג"ה הארכנו יע"ש:

ברש"י ד"ה דלית ביה כזית ואית דמפרשי דלית כזית אלא בתרוייהו ואין נראה שיהא שני התראות מצטרפות כו' היינו ב"א עכ"ל לכאור' ב' התראות מצטרפות לר"י קשי' לי' דלא הוה לאיצטרופי חצי זית ראשון עם חצי זית ב' ב' התראות דההתראות מחלקו' ולא הוה ללקות אף מ' ועיין ברשב"א בחדושיו אבל מ"ש אח"כ דאי בב"א משמע דהתראות אין מחלקות ולא קשיא ליה אלא דאין נראה שיהיו ב' התראות בזא"ז דמצטרפות כקושי' אח"כ אי כא"פ היינו ב"א ואי לאחר כא"פ לא מיצטרפי ואין לוקה לר"י אף מ' ומדברי

רש"י יראה לכאורה דהא דאמרינן בנזיר שהי' שותה יין אל אשתה אל תשתה חייב על כ"א בשהה בין כוס לכוס רביעית הא לא"ה הוה כולהו חדא שתי' ואין לוקה אלא אחת אף בב' התראות וכבר תמה עליו הת"ח בזה דודאי התראות מחלקות אבל מדברי מהרש"א ז"ל יראה דגם רש"י מודה באוכל ב' זיתי חלב בב' התראות בזא"ז תוך כא"פ חייב ב' ויראה להגיה בדברי, מהרש"א כמו אוכל ב' זיתי חלב בב' העלמות בכא"פ דהעלמות מחלקות וה"ה התראות מחלקות ואף שיש ליישב דבריו בהעלם א' יותר נכון כמ"ש בב' העלמות וכוונת רש"י הוא דא"כ לר"י לא הוה בזא"ז אלא ב"א כיון דמשו' צירוף הוא דחייב ותלמוד' אמר בזא"ז משמ' לר"י נמי מיקרי זא"ז ומ"מ דחוק הוא דמ"מ מיקרי זא"ז דלא אכלו ב"א כ"א בזא"ז וב' התראות כדכתיבנא. והמעיין במכות כ"ב וברש"י ותוס' ד"ה שסך חמש אצבעותיו נשא דלרש"י לא משכחת בקרח ה' קרחות זא"ז דא"כ התראה ראשונה לא קאי אקרחה שניה דמצי לומר אישתלי ה"ה כאן לר"י אי לא היה כ"א בין שניהם כזית ע"י צירוף לא היה לוקה מ' לר"מ דהתראה ראשונה לא קאי אחצי זית ב' דמצי לומר אישתלי וא"כ לא מצטרף חצי זית א' עם חצי זית ב' דלא הוה כ"א התראה בפ"ע י"ל דכולה חדא שיעורא הוה ומצטרף או שמזכירין לו התראה ראשונה בשעה שאכל חצי זית שני ועוד הכא שאני דנהי דמצי לומר אישתלי כשאכל פ"ש התראה ראשונה זה ודאי שזכור הוא שאכל חצי זית מקודם ומצטרף שפיר כמו התם בקרח ה' קרחות יע"ש ואי"ה עוד בכללים אבאר יותר:

משנה בד' פרקים בשנה צריך להודיעו אמה מכרתי כו' ופירש"י ז"ל על המוכר להודיעו ללוקח שמכר היום אמה שלא יבוא לידי איסור או"ב ומשמע נמי כל שלא הודיע המוכר א"צ לשאול ושוחט ואינו נמנע שאל"כ היה מודיעו ויש בכאן פירושי' רבים ואין הזמן גורם אכתוב בקיצור. הפי' הא' הוא בד' פרקים המוזכרין אף במוכר סתם צריך להודיע ללוקח אמה מכרתי דסתמא שניה' לקחו לשחוט היום ואם לא הודיע א"צ לשאול ובתנאי ששניהם לקחו ערב הרגל דמסתמא שניהם היום ישחטו דר"י לפרש בא דאימתי כו' ומודה ר"י הלשון מגומגם למאן מודה ועיין תוס' והנראה שזה פירש"י ובשאר ימות השנה אין מודיע דאיכא ס"ס שמא הלוקח א' לאו לשחיטה זבין ואת"ל לשחיטה שמא לוקח שני לא ישחוט היום וכ"ש שאין הלוקח צריך לשאול דאיכא ספיקי טובא שמא אין לזו אם כלל וכו' ובד' פרקים על המוכר החיוב וממילא בשאר ימות השנה אם מכר ללוקח א' בפי' שישחוט היום צריך להודיע ללוקח ב' דליכא אלא חדא ספיקא שמא ישחוט ג"כ היום וספיקא דאורייתא לחומרא ואם לא הודיע שוחט כו' הפי' הב' יראה לי לפרש בשאר ימות השנה אף דמכר בפי' לשחוט א"צ להודיע ללוקח ב' דרובא

לרדיא זבני והולכין באיסורא אחר הרוב ועיין בפ' המניח ושור שנגח יע"ש וכבר הקשה הרשב"א אמאי בלקחו שניהם מאדם אחד הדין עם הראשון הא המוכר מצי אמר אנא לרדיא זבין לך ותי' מה שתי' יע"ש וכאן לא שייך תירוצו משא"כ בד' פרקים, דרובא לשחיטה זבני מש"ה צריך המוכר להודיעו. הפי' הג' הוא דבשאר ימות השנה אין המוכר מודיעו דרובא לרדיא זבני ועל הלוקח לשאול ואי קשיא אמאי הא רובא לרדיא זבני יש לומר חדא דלא אמרינן כן אלא בשור לא בפרה דדרכה לאכילה וכבר כתב האי סברא הרשב"א אהא דב' שלקחו פרה ובנה הדין עם הראשון אמאי נימא לרדי' זבין וי"ל דבפרה דרכה לאכילה ומ"מ היותר נכון בשאר ימות השנה רמיא חיובא על הלוקח לא על המוכר כי שמא ישכח המוכר שסובר לרדיא זבין אבל הלוקח צריך לשאול שהוא יודע שלוקח לשחוט ואף דאיכא ספיקי טובא מ"מ כל היכא דאיכא לברורי בקל מבררינן כמו רובא דאחר י"ח טריפות לא בדקינן דהוה טרחא ובדיקות הריאה דלא הוה טירח' בדקינן ועיין בחדושינו לעיל פ"ק י"א יע"ש ובי"ד סי' ק"י ובד' פרקים החיוב על המוכר כי ודאי שהלוקח לוקח לשחוט היום הראשון ושני מש"ה החיוב על המוכר לא על הלוקח ומש"ה בד"פ אם לא הודיעו שוחט ואינו נמנע שעל המוכר להודיעו ובשאר ימות השנה כו'. הפי' הד' הוא דבין בד"פ ובשאר ימות השנה על המוכר להודיעו אם מכר האם או בת היום אלא שבד"פ אם לא הודיעו הוה מקח טעות דודאי לשחטה היום לקחה ובשאר ימות השנה צריך להודיעו לענין איסורא ואם לא הודיעו לא הוה מקח טעות דאמר לי' שחוט למחר או אנא לרדיא זבין לך וכמ"ש לעיל ולענין דינא תנן במתני' דבד"פ צריך להודיעו ואם לא הודיעו הוה מקח טעו' ומ"מ פי' זה דחוק דמשמע לענין איסורא תנן ומיהו הכל מודים דדינא הכין דבד"פ אם לא הודיעו הוה מקח טעות וה"ה במוכר האם לחתן והבת לכלה הוה מקח טעות אם לא הודיעו ובשאר ימות השנה מצי לומר שחוט למחר או א"נ לרדיא זבין לך דרובא לרדיא זבני ובי"ד סי' י"ז אבאר באורך בזה:

ואלו הן כו' ר"י אומר אימתי שיש כו' דקדק ואמר ערב י"ט דוקא ששניהם עי"ט קנהו הא לא"ה אימר הראשין אתמול שחטה או שלא לצורך הרגל קנה רק לרדיא אם לא ששניהם קנו בעי"ט אז צריך להודיע לשני שמסתמא לצורך הרגל קנו ועל המוכר להודיע ולפ"ז אימתי דר"י לפרש הוא אלא דמיות' הוא דת"ק נמי ה"ק דוק' עי"ט הא לא"ה לא ואפשר דל"ת עי"ט על הלוקח ב' קאי ולכך אמר ר"י דגם הלוקח ראשון קנה בעי"ט הא לא"ה אין צריך להודיעו ללוקח שני אבל הר"מ ז"ל בפי' המשניות כתב וזה לשונו אימתי שיש לו ריוח ולא היה נחפז ללכת דאז אפשר לשחוט למחר אבל לא היה לו שהות ביום ונחפז אז ודאי ישחוט ג"כ היום ויש לפרש דבריו שמכר לראשון ודאי שישחוט היום ולכך

כשרואה שהשני קנה בין השמשות ונחפז ללכת לביתו אז ישחוט היום וצריך להודיעו ולא בסתמא או דמתני' מיירי ששניהן לקחו ביה"ש ונחפזין ללכת דאז ישחטו היום ומש"ה צריך להודיעו לשני אבל הלח"מ בה"ש פי"ב הי"ד פי' דברי הר"מ ז"ל דאיירי ר"י בערב של ערב דהוא ב' ימים קודם דאז כשמכר לב' בין השמשות ונחפז ללכת אז וודאי היום שוחטה ועליו להודיעו ללוקח ב' ויראה לי לפרש ג"כ דבשאר ימות השנה אמרינן לרדיא זבין ובד"פ לא אמרינן כן אלא לשחוט ומדנחפז ללכת ודאי לשחוט היום וצריך להודיע לו ולפי' הא' שבר"מ ז"ל אפשר דר"י פליג את"ק דאלו ת"ק לא מפליג בין יש לו ריוח או לאו לעולם צריך להודיעו ואיהו אמר אף קנה עי"ט בהשכמה אין צריך להודיעו ומודה ר"י במוכר האם כו' צריך להודיעו אף שיש לו ריוח הדין כן ששניהם על יום אחד לקחו ועליו החיוב כו' ושפיר שייך מודה לת"ק ואף דאימתי לפרש הוא מ"מ היכא דמוכח דפליגי ע"כ לא כן הוא ויש עוד פי' רבים ואי"ה בי"ד אבארם:

ע"ש אמר ר"א אמר ר"י בד"פ הללו העמידו דבריהם על ד"ת דאר"י ד"ת מעות קונה כו' היינו לשיטתי' אבל ר"ל אמר משיכה מפורשת מן התורה ע"כ מפרש המשנה כתירוץ קמא שזיכה לו ע"י אחר:

משנה יום אחד האמור באו"ב היום אחר הלילה היינו היום הולך אחר הלילה שלפניו לא כמו בקדשים דהלילה הולך אחר יום שלפניו כמו ק"ק דנאכלין ליום ולילה וכדומה אף בענינא דקדשים כתב דיליף ג"ש כו' מה שמקשין העולם למה לי שור להפסיק ענין בלא"ה ידעינן דאל"כ היאך משכחת היום אחר הלילה טעות הוא ולא ניתן לכתוב כלל ואין להאריך:

גרסינן בת"כ הביאו הפוסקים ג"כ ברייתא ת"ר שור ולא חי' שיכול והלא דין הוא אם בהמה שאין במצות כיסוי נוהג או"ב כו' שה ולא עופות שיכול והלא דין הוא ומה אם בהמה שאין באם על הבנים עופות לכ"ש כו' ולכך האי ק"ו דאי מכיסוי חיה תוכיח ולכך עביד ק"ו מאם על הבנים ואי הוה כתיב חדא הוה מוקמינן במסתבר למעט חי' ולא עופות דאית במצו' כיסוי ושילוח ולכך נאמר תרווייהו ומדברי תוספות לעיל בריש פירקין יראה דהאי ברייתא אין הכל מסכימים בה שהרי בד"ה ועוד שה כתבו וז"ל הא דלא יליף שור שור משבת לרבות כל מילי דא"כ שה למה לי אלא למעט חי' ועוד מה קדשים חי' לא וא"כ למה לי לברייתא למעט חי' משור תיפוק לי בעניינא דקדשים כתיב ועוד איך מיעט משור חי' דמשמע תרווייהו מיותרין הא שור צריך להפסיק ענין דל"ת דוקא קדשים ולזה י"ל א"כ לכתבי' בעלמא ומדכתבי' בקדשים ש"מ שיהא שור ושה מיותר למעט חי' ועופות ומ"מ הלשון קשה ועוד לר"ש דצריך למכתב בענינא דקדשים

דל"ת הוה שחיטה שאינה ראוי' שחיטת קדשים דכמה דלא זריק כו' וא"כ אין מיותר אלא שה לחוד ולמעט חיה ועופות ק"ו שהן במצות שילוח וליכא חי' תוכיח ולזה י"ל אפשר לר"ש מסברא ידעינן דשחיטת קדשים שחיטה ראוי' ועיין ב"ק ע"ז ובתוס' שם יע"ש היטב בזה:

דף פג:

רבי אומר יום אחד המיוחד טעון כרוז מכאן אמרו ד"פ בשנה המוכר בהמה כו' כתב הרשב"א בחדושיו ה"ג בפירושי ר"ח ז"ל מה יום המיוחד טעון כרוז כלומר טעון להודיע אמה מכרתי לשחוט ומה יום המיוחד היום הולך אחר הלילה אף כאן עכ"ל ויש איזה חסרון בדבריו ושוב מצאתי בר"ן ז"ל בחמש שיטות גי' רש"י יום המיוחד טעון כרוז אבל גי' ר"א מה יום המיוחד טעון כרוז כלומר שהיו תוקעין בע"ש להבטיל את העם ממלאכה אף כאן אמה מכרתי כו' ר"ל יום אחד קאי אשבת שהוא יום המיוחד ותרתי שמעת מהאי קרא ומג"ש יליף לה מימי בראשית ונרא' דאסמכתא הוא לא ג"ש גמורה ומצד הסברא צריך להודיעו בד"פ כיון שבודאי הלוקח היום שחט' ויש משום ל"ע לא תתן מכשול אם אינו מודיע ומ"מ אי לאו אסמכ' ה"א שעל הלוקח לחקור אחר זאת ואמר מה יום המיוחד טעון כרוז אין כאן על המוכר להזהיר את הלוקח:

סליק פרק אותו ואת בנו

כיסוי הדם פרק ששי

כיסוי הדם נוהג בארץ ובח"ל כו' אבל לא במוקדשין כו' כל הני שלא לצורך ומשום חולין ומוקדשין נקיט לכולהו כפירש"י ז"ל ועיין מ"ש ריש פרק או"ב תוספות ד"ה או"ב דאיידי דתנן בפ' הזרוע בפני הבית יע"ש ועיין פרק שילוח הקן יע"ש. ובחולין אבל לא במוקדשין פירש"י חטאת העוף ועולת העוף וכ"ש בדק הבית דכר"ש סתם לן תנא דלא הוה שחיטה בשחיטה שאינה ראויה לקמן אלא אף מלק עולת העוף וחטאת העוף דהוה שחיטה ראוי' אפ"ה אין בהן מצות כיסוי כדמסיק השתא דאתית להכי כו' יצא זה שמחוסר גרירה:

ול' הר"מ ז"ל בה"ש פי"ד ה"ב א' קדשי מזבח וא' קדשי ב"ה אין טעון כיסוי ואם עבר ושחטן אין חייב לכסות ומלת ואם עבר לכאור' מגומגם קצת דודאי קדשי מזבח שפיר קאמר דאין נוהג בקדשים דמחוסר שפיכה גרירה ואם עבר ושחטן פשיטא דאין צריך כיסוי דשחיטה שאינה ראויה לא שמיה שחיטה בכיסוי הדם כר"ש אלא אף מלק נמי

כו' משא"כ קדשי ב"ה מאי אם עבר הא א"א אם לא שעבר ושחטן ואפשר דפרושי מפרש או דלא קאי כ"א אקדשי מזבח ולא אקדשי ב"ה דא"א בע"א:

ונוהג בחי' ועוף כתבו התוספות למעט בהמה אתא ודאי דרך התנא לשנות אף מה דמפורש בקרא אלא דהוה למתני ונוהג בחיה ועוף לא בבהמה לזה כתבו דה"נ קאמר נוהג בחיה ועוף למעט בהמה אבל הריטב"א כתב ואף דכתיב בהדיא בקרא מ"מ נקיט לה למעט בהמה וע"ש ונוהג במזומן ובאינו מזומן פירש"י משום דמשילוח הקן דוקא שאין מזומן להכי נקיט הכ' אף במזומן והקשו התו' דא"כ בג"ה ואו"ב וכ"ה הוה ג"כ למיתני והר"ן בריי"ף כתב דא"כ הוה למתני בג"ה ובזרוע ובראשית הגז מזומן ואין מזומן ואיני יודע אמאי שבקי תוספות להנך והר"ן לאו"ב דקדשים:

בתו' ד"ה מוקדשין מ"ט לא כו' וגבי כיסוי לא כתיב שחיטה אלא שפיכה עכ"ל משמע דאי הוה כתיב בכיסוי הדם שחיטה לא הוה מקשה אקדשי מזבח דאי במליקה ושחט כתיב ואי שחיטה הוה שחיטה שאינה ראויה וקיי"ל בכיסוי הדם כר"ש דשחיטה שאינה ראויה לא שמיה שחיטה וקשיא לי באו"ב דכתיב ושחט גבי ר"ל לא תשחטו ואפ"ה הקשו התו' לעיל דף פ"ב א' ד"ה עגלה ערופה דאמאי לא מוקי בעורף העגלה ולר"מ מיחייב דעריפה זו שחיטה כמו בשעיר המשתלח דדחייתו לצוק הוה או"ב ותי' דהשוחט משמע דרך שחיטה וזה לא שייך כאן וא"כ ודאי דקשיא שפיר מוקדשין מ"ש לא במולק חטאת או עולה דמליקתו זה שחיטתו וליבעי כיסוי והא דלא מתני' בקדשי מזבח ובשחט להו דהוה שחיטה שאינה ראויה דדוחק לומר כן דהא סתמא תנן ועוד דהא תנן לקמן דשחיטה שאינה ראויה ל"ש שחיט' ובשלמא אי בקדשי ב"ה אשמעינן טובא דבעי העמדה והערכה כדמסיק ר' סבר כר"ש בתרא וכר"מ בתרא:

גמרא וליגרר' וליכסי מי לא תנן דם הניתז ושעל הסכין חייב לכסות עכ"ל והיינו ע"י גרירה כתב הרשב"א בח"ד דחייב לכסות משמע כיסוי גמור דאל"כ הוה לומר דם בניתז ושעל הסכין מכסה אבל בדברי רש"י ד"ה דם הניתז כתב וע"כ דם הסכין אינו מכסה אלא אם כן גוררו משמע דמפרש כב"ה הביאו התב"ש בסי' כ"ח ס"ק כ"ז דעל הסכין לא הוה כיסוי דלא מבטל ליה התם וע"כ צריך לגוררו יע"ש ולא היה כעת בידי ס' ב"ה לעיין בו וכפי הנראה יש להקשות מהא דפריך נהי למטה לא אפשר למעלה אפשר ומאי פריך כיון דא"א לבטל ע"ג המזבח דהוה כמוסיף אבנין תו לא הוה כיסוי כלל כמו דם שעל הסכין כו' והנה יש בכאן שלש פירושים ואבארם בקוצר הפי' הא' הוא מה שפי' הלח"מ בסוף פי"ד מה"ש אליבא דר"מ ז"ל וטור דברייתא דיונתן בן יוסף פליגי עם מתני' דם הניתז ושעל הסכין דלמתני' מחייבין לי' בגרירה וליונתן בן יוסף לא מחייבין לי'

בגרירה ולכך שחט בהמה ואח"כ חי' או להיפך אין מחייבין אותו לגרור ולכסות דכל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו ומתני' סוברת ה"מ דיעבד אם לא בלל כשר אבל לכתחלה צריך לעשות המצוה כהלכתה ומתחלה פריך מיונתן בן יוסף עכ"פ ולסוף פריך לי' מהלכת' והכי קיי"ל כסתם משנה דבעי גרירא. הפי' הב' הוא להיפך דברייתא ומתני' לא פליגי ומתני' ג"כ דמכסי ליה ע"ג הסכין דלא חייבוהו לגרור וליכסי והא דפריך מתחלה ממתני' אלמא דגריר היינו למאי דלא ידע מיצא זה שמחוסר שפיכה גרירה אבל למאי דמסיק אח"כ א"כ בדם הסכין ע"כ במקומו מכסה ליה ולא ס"ל להפי' זה מה שמחלקין התו' ד"ה יצא זה בין הא לדם קדשים ולפ"ז כ"ע סבירא להו הא דכל הראוי לבילה אין בילה מעכבו והוה דיעבד דא"א בגרירה דאי כן לא יהא חייב כלל לכסות או כפשוטו דהוה דיעבד ואין בילה מעכבת בו כו' ולפ"ז במוקדשין דא"צ גרירה וכיסוי לאו משום דיצא זה שמחוסר גרירה אלא משום דכל שאין ראוי לבילה בילה מעכבת בו ובקדשים א"א בלא גריר' וזה אינו דיצא זה שמחוסר שפיכ' וגרירה ובדם הניתז ושעל הסכין שאני דהיה ראוי לבילה משא"כ מוקד' וזה דעת העיטור ור"מ בר נתן. הפי' הג' הוא דעת תוספות ד"ה שחט חיה ואח"כ בהמה וד"ה יצא זה והוא דמתני' ובריית דם הניתז ושעל הסכין ל"פ ודם הסכין ודאי דגריר ומכסי ליה והיינו כיון דאפשר כן לעשות המצוה כהלכתא עבדינן והא דלא אמרינן יצא זה שמחוסר גרירה תי' התוספות דאי לא הוה על הסכין היה ראוי לכסות בלא גרירה ומה שהקשו התוס' בחי' ואח"כ בהמה או להיפך דליגרור וליכסי תי' הפוסקים דאיירי דא"א בגרירה או דנתערב יפה וביי"ד אבאר וכאן אין להאריך:

וברש"י ד"ה קדשי מזבח חטאת עוף ומתני' ב"ה עכ"ל הא דנקיט חטאת העוף מלתא פסיקא נקיט ובעולה איכא פלוגת' לעיל רבא ור' יעקב אמרי פ"א ב' בהיא חולין ובנה עולה לרבא אכילת מזבח לא שמי' אכילה והוה שחיטה שאינה ראוי' ולר"י הוה אכילה יע"ש והא דמוקי בקדשי ב"ה ולא מוקי בעולה הוא לר"י דלרבא בעולה הוה מצי לאוקמיה דלא הוה שחיטה ראוי' והא דאמר הכא בקדשי בדק הבית הוה כאילו אמר אלא הכא כו' דהא הדר ממה דהוה אמר מעיקרא דאיירי בקדשי מזבח והא דלא אמר אלא משום דלא הוזכר שום אמורא אלא סתמא דתלמודא אמר כן משום הכי לא אמר אלא:

דף פד.

ברש"י ד"ה ולפרקי' ויהיו מותרים באכילה והדר ליכסיי' עכ"ל היינו דלא כפי' התוספות דאף קודם פדייה מיהו חייב בכיסוי אלא לאחר פדיון ופריך דע"כ פדה לי' דאסור להפסיד קדשים מהשער לב"ה ויפדה ויכסה מדלא אמר סבר כל העומד לפדות לאו כפדוי דמי אלא דקשיא ליכסי אח"כ ומש"ה צריך לומר לענין העמדה והערכה כר"מ ושחיטה שאינה ראוי' כר"ש:

גמ' השתא דאתיא להכי יצא זה שמחוסר שפיכה גרירה כתב הריטב"א בחדושיו ומאן דמוקי בקדשי ב"ה סובר דוקא פדיון דהוה מעשה גמור משא"כ גרירה לא הוה מעשה כ"כ ופדי' דוקא ע"י בקיאין יע"ש ולכאורה אפשר לומר דמאן דמוקי בקדשי ב"ה סובר בקדשי מזבח בעי כיסוי למעלה ואף דלא אפשר למטה כיון דלא כתיב עפר שלמטה בהדיא בקרא אלא מבי"ת דבעפר כו' נפקא הלכך לא בעינן קרא כדכתיב ובעי למעלה כיסוי אף שלמטה א"א כו':

מר בר רב אשי אמר מה חיה שאינה קודש כו' אמר לי' יעקב מינאה לרבא אימא בהמה בכלל חיה לכיסוי עכ"ל הא דלא ניחא למר בר רב אשי יצא זה אפשר לומר דסובר דם שעל הסכין חייב לכסות ע"י גרירה דוקא כפשטא דמתני' חייב לכסות וא"כ ה"נ יצא זה כו' כפי' א מ א נתן והעיטור שהבאתיו לעיל ולא סובר כיונתן בן יוסף או דדוחק לו דפליג סתמא אסתמא דלקמן דם שעל הסכין חיוב לכסות יע"ש. והא דאמר לי' יעקב מינא' לרבא אימא בהמה בכלל חיה לכיסוי אמה דסמוך לי' קאי אתי' דמר בר ר"א דאמר מה חי' אינה קודש פריך שפיר אבל לאינך תירוצים ע"כ בהמה לא בעי כיסוי דאל"כ למה לי כלל חיה או עוף בקרא לכתוב סתמא כי יצוד ושפך כו' אלא למעט בהמה אבל למר בר ר"א דאיצטריך חי למעט קדשים ואיצטריך נמי עוף דלא נימא חי' דווקא פריך שפיר אימא בהמה בכלל חי' לכיסוי אלא דמ"מ יש לראות דא"כ עוף למה לי אי לגופא הא ק"ו ומה חי' שאין באם על הבנים חייב בכיסוי עוף לכ"ש דכה"ג אמרינן בת"כ הביאו הפוסקים בי"ד סי' ט"ו שה ולא עופות והלא דין הוא אם בהמה שאין במצות כיסוי כו' ושאין באים על הבנים עוף לכ"ש והבאתיו לעיל ה"ה כאן לגופי' לא צריך אלא למעט בהמה אתא ודוחק לומר או"ב יוכיח ועוד דמה לאו"ב שאין נוהג בזכרים כמו בנקיבות תאמר בכיסוי הדם כו' גם יש לראות אי הוה כתיב שור בכיסוי הדם ילפי' שור משבת והתם קדשים לא דהא בחולין איירי שהזהיר הכתוב שלא לעשות בהן מלאכה בשבת ולזה י"ל כמ"ש התו' לעיל בריש או"ב ד"ה ועוד שה כתיב כיון דלא יליף בהמה טמאה לא יליף כו' ה"ה כאן:

אמר לי' עליך א"ק על הארץ כו' עכ"ל לעיל דף ל"ז ע"ב בהא למשרי דמן דפסולי המוקדשין כתבו התוספות דה"מ לומר להך דהכא ולפי מ"ש בסמוך אפשר דסתם אליבא דתירוצא יצא זה כו' ולא צריך היקשא דכמים דבהמה אין טעון כיסוי דא"כ לכתוב סתמא אלא למעט בהמה:

ודע דליכא למימר דמה חי' שאינה קודש למעט קדשים אחי ואי מיצא זה אימא בשעת היתר הבמות דלא שייך מוסיף אבנין ורשאי ליבטלי' שם ולהוסיף מה שירצה וה"א דבעי כיסוי קמ"ל מה תי' חדא כיון דבשעת בה"מ קיים א"א תו ידעינן דקדשים א"צ כיסוי כלל ואף בבהמה ועוד דאין עוף בבמה כלל ועיין בזבחים סוף זבחים יע"ש מזה:

מה שכתב רש"י מה חי' סתמא אינה קודש הל' דחוק קצת ויש ליישב:

גמרא חד למעוטי זוחלין וחד למעוטי מכונסין ופירש"י זוחלין שנתן למשקין במקום מדרון והמשיכוה למקוה דאי בכולה משקין תיפוק לי' דשאוב הוא אלא כה"ג דבמים שאובין כה"ג אם רבו מי מקוה עליהם כשירין ובמשקין מיעטה התורה אלא דא"כ הא דאמר חד למעט מכונסין לכאורה י"ל אי בכולו שאוב פשיטא דאף מים אסור ואי דה"ק מים מכונסין ע"י המשכה וטובל במקום המכונס באשבורן וזוחלין היינו שטובל בזוחלין המחוברין למקוה הא במקוה כשירה אין מטהר בזוחלין אף שהוא מחובר למקוה ועיין בר"מ הל' מקוואות ולעיל פ"ש ל"א ע"ב ברש"י ותוספות שם ואי דזוחלין היינו המשכה ומכונסין, שלא בידי אדם כמו יין הזב מענבים למקוה וכדומה ואין זה במשמע ואולי זוחלין שהמשיך למעיין ועיין י"ד סימן ר"א סעיף ט' יע"ש ולמאן דאית ליה כולו שאוב מ"ה שרי ומדרבנן אסור יש ליישב זה ואין להאריך:

אמר רב נחמן כגון אנו לווים ואוכלין כו' וכתב הישו"ש בסי' ג' שעל זה אנו סומכין ומ"מ לא יפנק ויענג עצמו וזה שדרש רב עוירא ע"ב טוב איש חונן ומלוה יכלכל דבריו במשפט יע"ש:

דף פד:

דריש רב עוירא טוב איש חונן פי' דאיש טוב קאי אתרוייהו וה"ק טוב איש שחונן לדלים וטוב להלוה ההוא שיכלכל דבריו במשפט בכדי חייו ולא שיעדן עצמו כמ"ש בשם הישו"ש:

וברש"י ד"ה שודאי דוחה שבת דק"ו מצרעת יש לראות ברש"י בשבת קל"ב ובגמרא שם דמסיק דמק"ו לא אתיא יע"ש אלא או מהלכה או מביום אף בשבת ומיהו הא ודאי מהלכה לא הוה דנין ק"ו דאין דנין ק"ו מהלכה כדאיתא בשבת שם ודוכתי אחרי' אלא

דהאי ק"ו יראה דלא מ"ה אלא מדרבנן ואין מדברי רש"י ד"ה חייב לכסותו אי ע"י חילול דאורייי' קאמר דידחה שבת או אפשר דמדרבנן קאמר דנדחי' ולא מ"ה והעד כסוי שאין ודאה דוחה שבת א"ד שספק לא ידחה י"ט ואף בלא חילול תורה איירי דאין ספיקו דוחה י"ט:

בתו' ד"ה כיסוי שאין ודאי דוחה שבת כו' אפי' הכינו מבע"י עכ"ל יראה לפרש דתוספות סוברי' דהא דאמר כיסוי שאין דוחה שבת היינו באפר כירה והכין לכל צורכו אפ"ה אין דוחה שבת והיינו ע"כ משום טורח ולא משו' מוקצה דאי לא"ה אלא בעפ' מוקצ' איירי או בע"א דא"כ מאי קאמ' לשמטי' לאמור' מיני' דלמא איירי ביש לו עפר מוכן מבע"י ועיין י"ד סי' כ"ח בב"י שם ובש"ע והנה ביצה דף ט' ע"א משמע לכאורה בגמרא דאף באפר כירה שייך גומא וכבר תמה שם בס' פ"י ועיין ברא"ש שם בביצה ולזה כתבו בשלמא אי אמרינן טעמא דכוי דאין ספיקו דוחה י"ט אף ביש לו עפר מוכן אפר כירה וטעמא משום חופר גומא א"ש הק"ו ומה כיסוי שאין ודאי דוחה שבת וטעמא לאו משום מוקצה וטורח אלא איסור דרבנן חופר גומא וא"צ אלא לעפרה מכ"ש שאין ספיקו דוחה י"ט אבל אי טעמא דאין ודאי דוחה שבת משום דאיסור מוקצה שלא הזמינו על הספק דאפר כירה דעתו על הודאי ואין דעתו על הספק יקשה ב' קושיות חדא דע"כ טעמא דאין ודאי דוחה שבת לא משום מוקצה דהא אף בהזמינו אין מכסין בשבת כדאמר לישמטי לאמורא מיניה משמע בכל ענין אין מכסין וא"כ לא שייך הק"ו דבשבת הוה ב' טעמים דאין מכסין משוה טורח ובי"ט הטעם משום מוקצה ועוד דא"כ בודאי הזמינו לא לידחי י"ט ר"ל היכא דהזמינו אפר כירה על הספק נמי יאסור מהאי ק"ו גופא כיסוי שאין ודאי דוחה שבת א"ד שספק לא ידחה י"ט ולהאי טעמא נמי דמפרש שלא להתיר חלבו קשה קושיא ראשונה דלא שייך הק"ו שפיר דהא דאין ודאי דוחה שבת הוה משום טורח ולא שייך גזירת התרת חלבו דהא בודאי חיה איירי וע"כ משום טורח ובי"ט בספק הוה טעמא משום התרת חלבו כו' וע"ז תיר' מה שתירצו ועיין מהרש"א ז"ל יעוין שם:

גמ' והא דומיא דמילה קתני ירצה בזה דע"כ הכין הוא דאל"כ אלא שוחט שלא ברשות א"כ ליכא ק"ו בין מתחלת הק"ו ובין בסופו דהא דכיסוי אין ודאי דוחה שבת בשוחט שלא ברשות קאמר בספק שרשאי לשחוט ויכסה וכן למילה שודאי ברשות הוא אלא על כרחך ברשות איירו וע"ז הק"ו סובב והולך כו':

דף פה.

גמרא ור"י לטעמיה הוא כפי' התוספות דלא גזר בנשים סומכות דלא לימא עביד עבודה בקדשים ה"ה כאן דלא גזר באשה כיון דבאיש שרי בי"ט ה"ה באשה:

בהא דאמר ודלמא עבר ושחט פי' הריטב"א ז"ל בחדושיו משום דעביד איסורא קנסוה רבנן ולא ליכסי דעבדי היכרא יע"ש ואפשר עוד לומר דעבר ושחט והוה מומר לחלל שבת דשחיטתו אסורה והוה שחיטה שאינה ראוי' לענין כיסוי הדם דלא מכסה אלא דהתו' בפ"ק י"ד א' ד"ה השוחט בשבת כתבו דאף במזיד אין שחיטתו פסולה בפ"א יע"ש אבל לפי' הר"מ שם במשניות דכתב במזיד שחיטתו אסורה יע"ש א"ש כאן כפשוטו ומיהו לא יתכן זה דא"כ לא הוה ק"ו כלל דבשבת דאין דוחה שבת דהוה שחיטה שאינה ראויה ומה ענין זה לשוחט ספק בי"ט אלא כמ"ש הריטב"א דעבדוה רבנן היכרא:

מתני' השוחט ונמצא טריפה פרט חמשה דברים במתניתן השוחט לע"ז אף דטומאתה מן התורה ואף באוהל ולא טיהרה השחיט' כלל מידי נבילה אפ"ה פליג כ"מ וחייב בכיסוי ודוקא נוחר ומעקר דפסולו בגופו דלא הוה שחיטה כלל משא"כ ע"ז דאחר גרם לה וחולין בפנים אשמעינן דר"ש סובר חולין בעזרה דאורייתא דל"ת דרבנן כדמשמע לכאורה בקדושין נ"ז המקדש בחולין בעזרה ר"ש אומר מקודשת קמ"ל דהוה מדה והתם בשוחט ונמצא טריפה דאי הוה מדרבנן הוה שחיטה ראויה כדמשמע בדוכתי טובא וב"ק ע"ז מוקי שוחט בשבת כר"י הסנדלר ולא כר' יהודא ומיהו ז"א דלר' יהודא לאחרים מותר במ"ש כמבואר אלא דאמר ולמאן דאמר מעשה שבת דרבנן מ"ט דרבנן דפטרי אלמא בהדיא דאי מדרבנן שחיטה ראויה מיקרי וקדשים אן אשמעינן דל"ת מה חי' אינה קודש כלל אף עוף שאין קודש קמ"ל שאין קודש בפנים קאמר כמ"ש תוספות לעיל ד"ה מה חיה שאינה קודש וכ"ש לתירוצא קמא דקדשי ב"ה הוא דאין טעון כיסוי דאי קדשי מזבח טעון דמחוסר גריר' לא הוה מעשה כמעשה דפדיה כמש"ל בשם ריטב"א יע"ש א"ש טפי דה"ק קדשים בחוץ אין טעון כיסוי הא בפנים טעון כיסוי אלא דאין הכרע ממתני' דה"ק קדשים בחוץ נמי אין טעון כיסוי ור"מ מחייב הא בפנים כ"ע מודים דאין טעון כיסוי יצא זה כו' או מה חי' שאון קודש וחי' ועוף הנסקלין פירש"י שנרבעו ואיני יודע למה לא פי' שהמיתו את האדם כמבואר בכמה דוכתי וכן פסק הר"מ ז"ל בהל' נזקי ממון ד"א חי' ועוף נסקלין יע"ש פי' הא"ב ואפשר דמש"ה פי' שנרבעו דאתא מתני' לאשמעינן דוקא נגמר דינן לסקילה הוא דאם שחטו אח"כ לא הוה שחיטה ראוי' הא לא נגמר לא דל"ת מלא תאכל כל תועבה שתעבתי לך כו' קמ"ל מדאסר רחמנא נרבע לגבוה ועיין לקמן קט"ו א' ובתו' שם ד"ה חורש כו' ואי אסור עוף הנרבע לאדם מדרבנן אשמעינן דכיון דמן

התורה הוה שחיטה ראויה צריך כיסוי בלא נגמר דינן לסקילה וכבר הובא מחלוקת בין הפוסקים אי שריא מדרבנן ודע שמה שפירש"י חיה ועוף הנסקלין שנרבעו לא מצאתי לימוד לזה אם שחטן לאחר שנגמר דינן לסקילה שיהא בשרן אסור שהרי בשור הנסקל שהמית את האדם צריך קרא ב"ק מ"א אי שחט לאחר שנגמר דינן שיהא בשרו אסור באכילה וא"כ בשאר הנסקלין מנלן ואפשר דמ"מ ילפינן שאר הנסקלין מיניה:

הר"מ ז"ל פ"יד מה"ש ה"י כתב השוחט ונמצא טריפה או חולין בעזרה או חיה ועוף הנסקלים פטור מלכסות וכתב הכ"מ השמיט רבינו קדשים בחוץ דהוה משמע הא בפנים טעון כיסוי וז"א עכ"ל ויש לראות הא במתני' תנן לה וע"כ לא מיבעיא אמר ל"מ בפנים דפטור אלא אף בחוץ פטור דהוה שחיטה שאינה ראויה ולזה השמיטו ואינו נכון מ"מ הוה להזכיר כמו המשנה ועוד אמאי השמיט השוחט לע"ז השנוי במתני' ואפשר לדידיה לא צריך דכ"ש הוא ובמתני' אשמעינן דאפ"ה חייב ר"מ דל"ת דלא מהני שחיטה לטהר מידי נבילה וה"ה קדשים בחוץ יש לומר וליישב כן:

וחכמים פוטרין ופירש"י אף דגבי כיסוי לא כתיב שחיטה אלא שפיכה ור"ל והיה ודאי למילף משחוטי חוץ דשחיטה שאינה ראוי' ליהוי שחיטה אפ"ה אשר יאכל כתיב הראוי לאכילה בעינן וטעון כיסוי ולא שחיטה אינה ראויה:

בטור סי' כ"ח כתב וז"ל א"צ כיסוי אלא הראוי לאכילה לפיכך השוחט ונמצא טריפה או נתנבלה פטור ובש"ע סי' פ"ח סעיף י"ז כתב השוחט ונתנבלה או נמצא טריפה פטור הוה זו ואצ"ל זו ובש"ע א"ש טפי דהוה לא זו אף זו דפטור מלכסות ע"ש:

גמ' אמר ר"ח ב"א אר"י ראה ר' דבריו של ר"מ כו' דבפ' או"ב שנאו לר"מ בלשון חכמים וכאן שנאו לדר"ש בלשון חכמי' וקאמר דנראין לו באו"ב כר"מ ובכיסוי כר"ש וכדמסיק אח"כ דמסתבר טעמי' דר"מ שם טעמיה כמו שאבאר אי"ה:

גמרא מ"ט דר"מ באו"ב הנכון כזה דודאי ג"ש גמורה היא דאי גילוי מלתא היא דשחיטה הוה אף שאינה ראוי' מאי קאמר דנין חולין מחולין ועוד מאי נ"מ זו שיבה זו ביאה לא שייך בגילוי מלתא כ"א בג"ש וע"כ דג"ש דכאן ידוע לתלמודא דנאמר בסיני דנגמר שחיטה האמור באו"ב ממקום אחר דיש כמה מיני ג"ש כמו שביארנו בכללים ומש"ה פריך לר"מ נגמור מטבוח טבח וכן לר"ש עד דאמר טעמיה למר כדאית לי' ולמר כדאית לי' וענין אומרו דנין חולין מחולין ור"מ אטו או"ב לא נוהג בקדשי' ירצה בזה כי ר"ש סובר כי סברא דנין חולין מחולין מכריע סברא דנין שחיט' משחיטה ור"מ יאמר כיון דאו"ב נוהג בקדשים כמו בחולין ובודאי אין סברא לחלק בין קדשים לחולין ואי בקדשים שחיטה שאינה ראוי' שמי' שחיטה ה"ה חולין וכן להיפך וא"כ איכא סברא לכאן דנין

קדשי' מקדשי' דשחיטה שאינה ראויה שמי' שחיטה וה"ה חולין ואיכא סברא למילף חולין מחולין הדר איכ' סברא שחיטה משחיטה הוה למילף ומש"ה ראה ר' דבריו של ר"מ באו"ב ולר"ש קשיא הא אבל מדברי התוספות נראה דודאי איכא לפלוגי בין חולין לקדשים אי איכא סברא המכרחת לכך אבל בלי שום סברא אין לחלק בין קדשים לחולין כיון דחד שחיטה אתרווייהו קאי ועיין פסחים דף כ"ב ע"א ובתוס' שם גבי דם קדשים יע"ש וה"ה לענין או"ב ומש"ה הקשו בד"ה ואין דנין חולין מקדשים דבקדשים מיהא לר"ש נגמור משחוטי חוץ דהוה שחיטה ונאמר דנין חולין מחולין וקדשים מקדשים וזה תי' דעיקר קרא בחולין כתיב ולעיל דף פ' ע"ב ד"ה קדשים ביארו יותר דשור הפסיק הענין יע"ש ומש"ה אית לומר דאף קדשים הוה כמו חולין אלא דא"כ קשיא לר"מ מאי קאמר אטו או"ב מי לא נהיג בקדשים ומה בכך מ"מ נילף חולין מחולין ודוחק לומר דפליגי בהא דלר"מ עיקר קרא בקדשים כתיב הואיל וכתיב בענינא דקדשים ולר"ש שור הפסיק בחולין כתיב ולכאור' י"ל דא"ל דנין שחיטה משחיטה ועוד כיון דבקדשי' שחיטה שאינה ראוי' שמי' שחוטה ה"ה חולין לא תחלוק וביניהם ויש לעיין בזה לר"ש מל' התו' שכתבו מ"מ בקדשי' משמע הא בחולין אתי שפיר לר"ש:

ור"ש עוף טמא מ"ש לאו בר אכילה טריפה נמי עכ"ל קשיא לי מ"מ הא לא דמיא דטמא לא מהני שחיטה דידיה לטהרו מידי נבילה דאין שחיטה בטמא ומש"ה לא הוה שחיטה משא"כ טריפה דמהני עכ"פ שחיטה לטהר מידי נבילה אימא דהוה שחיטה אף שאין ראוי לאכילה וי"ל:

בתו' ד"ה דנין שחיטה משחיטה והתם טביחה מטביחה הוה למילף עכ"ל קושטא קאמרי דט"כ כתיב וא"נ הוה כתיב שחיטה הוה קושיא דסברא חולין מחולין מכריע סברא שחיטה משחיטה כמ"ש כאן בגמרא אלא דעדיפא מיניה הקשו ותי' דסברא דנין עבירה מעבירה מכריע הנך תרי סברות חולין מחולין וטביחה מטביחה ומש"ה חייב כו':

בא"ד וא"ת לר"מ כו' וי"ל דניחא ליה למילף כו' איכא למדחי שראשון קדשים עכ"ל י"ל הא לעיל דף פ' ע"ב ד"ה שחיטה כתבו לר"ש הוה גזירת הכ' דשחיטת קדשים הוה שחיטה והיינו שהשני קדשים ומשמע דקרא איירי שהשני קדשים וי"ל לר"ש ה"ט דסובר מדכתבי' קרא בענין קדשים ולא כתבי' במקו' אחר והוה משמע בין חולין וקדשים דסתמא כתי' כקושי' התו' ריש או"ב ד"ה או"ב אלא לאשמעינן אף דשחיטה שאינה ראוי' ל"ש שחיטה אפ"ה נוהג בקדשי' ולענין זה גזירת הכתוב הוא ואי הוה כתיב במקום אחר לא הוה נוהג בקדשים דשחיטה שאינה ראוי' הוא דהוה מחוסר זמן ולא לקי עלי' אלא איסורא לבד איכא וע"כ כשהשני קדשים דאי הראשון מהיכא תיתי דלא נהיג ולכתבי'

בעלמא ולר"מ הא דכתבי' כאן לשום דרשא נכתב כאן כמ"ש התו' ריש או"ב יע"ש ומש"ה דנוהג בקדשים כשהא' קדשים ומש"ה לא מצינו למילף מהא ולכך צריך למילף שחיטה משחיטה ומ"מ לר"ש קשיא קושית התו':

ובד"ה ור"ש אשר יאכל כתיב אבל אי לא אשר יאכל מטביח' לא גמר עכ"ל לפי מה דהוה ס"ד בקושייתם דאיכא למילף שפיכה מטביחה דהוה כמו שחיטה מטביחה א"כ יקשה מה טעם דרבי דשנאו ר"ש בלשון חכמים ולדר"ש באו"ב בל' חכמים ולזה י"ל דבכיסוי שנאו בלשון חכמים לר"ש דמסתבר טעמיה דנין חולין מחולין ואין דנין מקדשים שזה מכריע סברת שפיכה משפיכה כמו לעיל וכאן ליכא למימר אטו כיסוי הדם מי לא נוהג בקדשים דהא תנן ברוש פירקין דאין נוהג אף בקדשי מזבח ומש"ה שנאו לדר"ש בכיסוי בלשון חכמים אלא דא"כ הוה קשיא מ"ט דר"מ בכיסוי הדם לפום סברא וקושייתם אמאי לא יליף חולין מחולין כו' ועוד דנין טביחה מטביחה ר"ל טביחה דהיתרא מהיתר דכיסוי הדם דהיתרא הוא ומש"ה שנאו לדר"ש בל' חכמים ומ"מ קשיא מ"ט דר"מ אלא דע"כ ידוע לסתמא דתלמודא דלא נתקבל כלל ג"ש דשפיכה לר"ש וה"ה לר"מ נמי בהדיא נתקבל משחוטי חוץ ולא במסתמא נתקבל כמ"ש לעיל:

דף פו.

גמרא מ"ש רישא ומ"ש סיפא לכאורה דהקשה אי סברי רובא מקולקלין או מחצה עם חזקה א"כ בסיפא יהא, שרי ואי רוב מתוקנין אם כן רישא אמאי פטור מלכסו' רובא וחזקה רובא עדיף ומשני דלמא אתי למיכל משחיטתן היינו דרובא או מחצה מקולקלין ואפ"ה בסיפא מחמרי ור"י לא מחמרי דאתי לידי קולא לאו דנבילה ופריך סיפא נמי לא לחמרו דאתי לידי קולא כו' והתו' הקשו דלמא רבנן סברי ספק הוא אי רוב מתוקנין או מקולקלין כמו שהוא האמת מש"ה בסיפא אסור לשחוט אחריהם דאי משום גזירה דלמא אתי למיכל משום הא לא עקרינן דבר מן התורה בקום ועשה דספיק' דאורייתא לחומרא מן התורה לשיטתם בכמה מקומות שא"כ ברישא יש כח לעקור דבר מ"ה בשב ואל תעשה ומאריכות לשון התוס' משמע דקשיא להו הכי בסי' איך יתירו לו לשחוט ולהכניס עצמו לספק דלמא אתי למיכל הא שם לא הוה אלא ספק אם יגע בספק איסור תורה וכאן ודאי ספק איסור תורה משא"כ ברישא החמירו שפיר בשב ואל תעשה ולפי זה אף ספיקא דאורייתא מדרבנן הוא אפ"ה שייך קושית התוס' וכדכתיבנא ותי' דסבירא להמקשה דאי הוה ספק השקול ודאי משום גזירה לא היה פטור מלכסות וע"כ רוב מעשיהן מקולקלים ובסיפא משום חומרא בעלמא ורישא לא החמירו דאייתי לידי קולא

ופריך סיפא נמי כו' ויש לראות דמשמע דאי לאו האי קושיא הוה אתי שפיר ולתוספות לא הונח להם בזה עד שהקשה הר"ר שמואל מוורדין מ"ט דרבנן ואמאי לא משום חומר' החמירו לשחוט אחריהם אלא שאין טעם להחמיר דרבנן לא חיישי למיעוט והולכין אחר חזקה אף מדרבנן א"כ איך ס"ד דמקשה ואפשר בלא"ה דחי לה שפיר ומסיק דפליגי אריש ומסופקין:

ודע דבי"ד סי' ק"י ס"ח בהג"ה כתב דבר שיל"מ לא מהני ביה ס"ס והוא מגמרא דביצה ומשמע ה"ה רובא לא מהני בדשיל"מ דהא ס"ס הוה כמו רוב ועדיף מיניה כמ"ש הרשב"א בתשובה סימן ת"א א"כ מש"ה בסיפא רבנן סברי מחצה וחזקה הוה רובא ודשיל"מ או"ב דישחוט למחר ועי' סי' ט"ו יע"ש מש"ה אסור ור"מ סובר רובא מקולקלין עם חזקה הוה כמו מיעוטא דמיעוטא ולא חיישינן כה"ג משא"כ ברישא דפטור מלכסות דהוה רובא מחצה עם חזקה ור"מ סובר מיעוטא דמיעוטא כמאן דליתי' דמי ובי"ד סי' ק"ב אבאר:

קסבר ר"מ רוב מקולקלים בס' אדוני אבי ברכת יוסף ואליהו רבה הנדפס בזאלקאווא תק"ו הקשה לימא פלגא ופלגא וחזקה מסייע לפלגא מקולקלין והוה רובא ואי דחייש למיעוט הא לא מ"ה אלא מדרבנן ומשום דלמא אתי למיכל פטור מלכסות ומותר לשחוט אחריהן יע"ש ואי"ה בי"ד סי' ט"ו אבאר בזה באורך בעזה"י וע"ש מ"ש הש"ך ז"ל:

ע"ש סמוך מיעוטא לחזקה ופירש"י בהמה בחי' בחזקת אמ"ה הוה כו' משמע דמחזקינן מאיסור לאיסור ונאמר דאיסור עשה דאין זבוח לא הוה לא מחיים ולא לאחר שמתה ועי' בשבוע' כ"ד א' בתו' שם שכתבו לריצב"א אין נראה שיהא איסור עשה ויש להעמיס פלוגתא זו בהא דפליגי ריש פ"ק אי לא בדק בסי' אי הוה נבילה או לאו מ"ס איסור עשה דאין זבוח הוה חזקה טובא ומ"ס לא הוה איסור עשה כ"א מאיסור לאיסור ומדרבנן הוא דמחזקינן מאיסור לאיסור ודי שנחמיר לאכילה לא לענין טומאה ופי' בשבע שיטות להרשב"א ז"ל ביבמות ל' ב' וכולן שהיו קידושין או גירושין בספק יע"ש:

ובתו' ד"ה סיפא נמי כו' היינו כמ"ש בגמרא דרבנן ספוקי מספקא אי רוב מתוקנין או מקולקלין דאי רוב מתוקנין ודאי אמאי אינו סופג מ' ועוד דא"נ אתי למיכל שפיר עביד מ"ה אבל הר"ן בחמש שיטות כתב קשיא לי דאימא ברישא ישכח לעקור דבר מ"ה בשב ואל תעשה לא בקום ועשה וי"ל דודאי מ"ה מותר דרובא מקולקלין אלא לחומרא כו' יע"ש הרי משמע דבאמת טעמא דרבנן משום חומרא בעלמא לא כתוס' שמסופקין כמ"ש להר"ר שמואל מוורדון וכבר כתבנו לעיל מה שיש לעיין בדברי התוספות הללו יע"ש:

ובד"ה מ"ט דר"מ וי"ל דרבנן מסופקין אי מקולקלין או מתוקנין ולא מהני חזקה סיימו ולא מהני חזקה דל"ת מ"ט הוה ספק השקול ולא אוקמי' אחזקה ולזה כתבו דרובא וחזקה חזקה כמאן דליתא דמי לא שיש לרוב עדיפו' מן חזקה בלבד ועם חזקה הוה ספק השקול ובאמת אין הכרע דאימא דמסופקין אי רובא מתוקנין או מחצה מקולקלין ועם חזקה הוה רוב מקולקלין והוה ספק השקול ואזלינן לחומרא וכמו שהקשה מהרש"א ז"ל. גם מה שהוקשה להם דאי רוב מתוקנין יהא מותר כו' ואמאי הא מדרבנן אסור דסמוך מיעוטא לחזקה והוה פלגא ופלגא מדרבנן כמו שמבואר בכורות כ' ובתו' שם ולעיל י"א ע"ב יע"ש ועיקר קושייתם אמאי אינו סופג את הארבעים ואין להאריך בכאן עוד אבאר לך אי דנימא דרבנן מסופקין אי רובא מתוקנין או פלגא ופלגא הוה ס"ס שמא רוב מתוקנין ואת"ל פלגא ופלגא אכתי שמא שחטו יפה וס"ס נאמר דמהני במקום חזקה ואמאי אסור למיכל משחיטתו ואין סופג ארבעים וע"ס ק"י ובמ"ב שם:

דף פו:

גמרא הורה רבי כר"מ וכן פסק בסי' כ"ח וב"ח וש"ך כתבו דאין רשאי להחמיר דלמא אתי למיכל מיניה כתב התב"ש בחצירו שרי דלנקות הוא צריך ולא ידענא דהא לפי מה דס"ד ודאי משמע אף בחצירו אינו רשאי משום אשפה וי"ל באמת מדלא אמר ר"מ סובר פלגא ופלג' כקושי' א"א שהבאתיו לעיל אלא בחצירו מא"ל אבל לדס"ד לעיל משמע כמ"ש ונראה דהדין עמו שחט באשפה אינו רשאי להחמיר דלמא אתי למיכל ובחצר נמי לא ראוי להחמיר ולהצריך כיסוי ואם רוצה הרשות בידו ומש"ה ברישא לא פליגי אר"מ ואמרי אינו רשאי להחמיר ובס' בית ישראל מצאתי וז"ל מ"ש דאינו רשאי ז"א דבמתני' תנן פטור ואם רוצה הרשות בידו וכן מוכח סוגיא דגמרא ותוס' ודוק עכ"ל אם כוונתו למ"ש תוספות סיפא לענין שלא נאמר להטעין כיסוי משמע דאם עכ"פ רוצה להחמיר רשאי יש ליישב בדבר דמ"מ בחצירו רשאי ובאשפה אסור ונראה דסובר לר"מ ליכא למימר דלמא אתי למיכל דא"כ אינו רשאי י"ל ולא פטור בשלמא לרבנן שפיר מש"ה לא פליגי ברישא דהם סבירא דאינו רשאי ג"כ ומש"ה לא אמר דר"מ פלגא ופלגא דא"כ אין רשאי מ"ל ואי לית ליה גזירה דלא אתי למיכל חייב לכסות ונתכוין למ"ש התו' ד"ה מ"ט דר"מ כו':

דף פז.

מתני' מראה אדמומית שלא דיהה מראיהן כלל אלא עומד במראין כמה שכתבו התוס' והרציון אם יש כו' רואין אותו כאלו הוא מים ליין דאפשר לומר רואין אותו כאלו הוא מים לדם ואם היה היין ניכר בו פסול לזריקה קמ"ל דלא אלא רואין כו' וע"ש:

דף פח.

גמרא במה מכסין ובמה אין מכסין עיין בי"ד סי' כ"ח ושם אבאר בזה באורך בעזה"י במה שיש לעיין בדבריהם שם ובש"ך:

דף פט.

גמרא והתניא תקע יצא כו' עיין בר"ה במה שכתבו התו' שם ובמ"ש הרא"ש שם ובסוכה פרק לולב הגזול:

סליק פרק כיסוי הדם

גיד הנשה פרק שביעי

דף פט:

גיד הנשה נוהג בארץ כו' בחולין ובמוקדשין. הר"מ ז"ל בהלכות מ"א פ"ו כתב דנוהג בחולין ומוקדשין והשמיט הא דבפני הבית ועי' בלח"מ שם וא"כ משמע דחולין ומוקדשין הוה לצורך ולקמן אבאר:

ע"ש במתני' וחלבו מותר היינו של גיד ולא סיומא דפלוגתא הוא אלא דכ"ע מודים דמ"ה שרי ואף מדרבנן אלא שישראל קדושים נהגו איסור ומש"ה תנן מותר דהיכא דאיכא איסור דרבנן לא שייך למיתני מותר אלא בדוחק. ועיין לקמן הא דא"ש וחלבו מותר בחדושי רשב"א שם ועיין פי' המשניות לר"מ שפי' ג"כ חלבו מותר לד"ה ועין בפי' הר"ב במשניות שפי' לחד לישנא חלבו של שליל וע"כ סיומא דפלוגתא ור"מ היא ומה שהביאו לזה אבאר לקמן בהא דא"ש וחלבו מותר ועיין תי"ט שהקשה לרבא שפי' חלבו של שליל כו' לא ידענא אמאי לא קשיא ליה לרש"י שפי' ג"כ במתני' חלבו של שליל ובגמרא דא"ש חלבו מותר פי' הא דתנן במתני' יע"ש. ועיין עוד מ"ש הר"מ בפי' המשניות דאין הלכה לא כר"א ולא כר"י בהא דנוהג בשליל ולכאורה הוא ט"ס וצריך להיות הלכה כר"מ דכן פסק בהלכות מ"א פ"ז דנוהג בשליל דהכי סתם במתני' כאן ונוהג בשליל דהוה ת"ק דאל"ה הוה למתני ונוהג בשליל דברי ר"מ כו' ובגמרא לקמן אמר שמואל וחלבו מותר

אכתוב שיש ליישב הגירסא יע"ש גם מ"ש שם שליל הוא העובר הנמצא בבהמה קודם שלמותו לא ידענא דהא מסיק בבן ט' פליגי וי"ל:

גמרא מוקדשין פשיט' הנה מלשון הר"מ בפי' המשניות דכתב ומ"ש מוקדשין אפי' עולה כו' משמע דר"ל מה דנקיט במתני' מוקדשין היינו אף עולה דכולה כליל קמ"ל אפ"ה אין מקריב ג"ה על המזבח אלא חולצו לתפוח וכמ"ש הר"מ בפ"ו מהלכו' מעה"ק יע"ש א"כ קשיא מה פריך פשיט' והא ודאי צריך למתני שהרי פליגי לקמן בגמ' רבי ורבנן אי חולצו או לאו וצריך לומר דקשיא לי' דדוחק לאוקמי' מתני' דלא כרבי סתם מתני' ר' היא ור' סובר לקמן מחוברין יעלו ואי פירשו הא אפי' דהיתר' ירדו כו' או דמשמע ליה למקשה דמתני' לענין איסור אכילה איירי דבהא אסיק כו' בהך פירקין ומ"ש הר"מ ז"ל אף במוקדשין של עולה אינו מפרש המשנה אלא דינא קאמר דגיד הנשה של עולה חולצו לתפוח כרבנן דאמרו הכין לקמן ועי' בר"מ הלכות מעה"ק פ"ו הלכה ד' ובלח"מ:

וכ"ת יש בגידין בנ"ט כו' אלא קסבר אין בגטין בנותן טעם ובמוקדשין איסור גיד איכא מוקדשין ליכא עכ"ל הנה מכאן נראה בפי' דמאן דאית ליה אין בגידין בנ"ט לית לי' אלא איסור גיד ולא איסור אחר וכן מתחלת דברי המקשה דאמר קסבר יש בגידין בנ"ט וקשיא להר"מ ז"ל שפסק אין בגידין בנ"ט ואפ"ה פסק שם האוכל ג"ה של נבילה חייב ב' דהוה כולל עי' בפ"ח מהלכות מ"א דלא כסתמ' דתלמודא כאן גם בפסחים כ"ב א' דפריך הניחא למ"ד יש בגידין בנ"ט יע"ש משמע לכאורה דלא כדבורו וכן לקמן ק' ב' וכ"ת קסבר ר"י אין בגידין בנ"ט ובטמאה איסור גיד איכא וטומאה ליכא מוכח דלא כדבריו יעו"ש והוה מצינו לומר דסבירא לר"מ ז"ל כיון דאחשביה רחמנא לאכילת גיד דחייב משום גיד ה"ה דחייב עליה משום אחר וסברא זו כבר כתבו אחרונים בתשובותיהם ומש"ה לר"ש דסובר ג"ה של טמאה אין חייב משום גיד דמי שבשרו מותר כו' ה"ה משום טמאה דפטור ומש"ה פוטר ר"ש לגמרי כיון דפטור משום גיד כ"ש משום טמאה דעץ הוא אבל היכא דחייב על גיד בטהור ה"ה דחייב על נבילה ודומה וההיא דפסחים אבאר במקומו אלא מההיא דכאן קשיא דאמר איסור מוקדשין ליכא וכן הא דלקמן לר' יהודא בטומאה איסור גיד איכא טומאה ליכא קשיא כמ"ש כאן:

והנה יש ליישב מה דמקשה מכאן דהר"מ ז"ל סובר דאיסור הנאה הוה מוסיף כמ"ש בהלכות מ"א ועיין לח"מ פ"ט ה"ד וכ"כ הר"מ ז"ל בפי' המשניות לכריתות דף י"ד בפי' דאיסור הנאה דקדשים ודאי הוה איסור מוסיף אף דשאר איסור הנאה לא הוה מוסיף ולקמן בק"א א' האוכל ג"ה של נבילה נאריך בה בעזה"י וא"כ אפשר דה"ק הגמרא דודאי לפום סברא דהשתא דאיסור גיד משעה שנוצרה הבהמה וכדאמר אלא הכי בולדות

קדשים דאיסור כו' וא"כ י"ל מהא דתנן לקמן ק' ע"ב דאין נוהג בטמאה וע"כ דלית ליה להאי תנא אף איסור ב"א דכן משמע ליה דטעמא דת"ק הוא משום דאין איסור חע"א ועי' תוס' ד"ה ואתי איסור מוקדשין כו' ועי' מהרש"א במ"ש בזה ודלא כמ"ש התו' ד"ה הכי בולדות כו' וא"כ כ"ש דלית ליה להך תנא כולל דמאן דלית לי' ב"א כ"ש כולל כמבואר ביבמות ל"ג ובשבועות כ"ג יע"ש אבל איסור מוסיף סובר המקשה דחמיר יותר מב"א וחייל שפיר אף מאן דלית ליה ב"א כמ"ש תוס' יבמות ל"ג א' ד"ה בר קפרא יע"ש ואף שהתו' לא ניחא להו שם בכך מ"מ רש"י ז"ל סובר שם כן כמו שיראה הרואה שם ועי' בחדושי רשב"א בשבע שיטות שכ' שם בפשיטות לרש"י מאן דלית ליה ב"א סובר אפשר מוסיף חייל יע"ש וא"כ ה"ק וכ"ת אין בגידין בנ"ט יצאה בזה דמאן דאית ליה אין בגידין בנ"ט סובר ג"ה אסור בהנאה כמ"ש בפסחים כ"ב א' יע"ש והיינו משום דלא שייך כשהותרה דואכלה כתיב משמע מידי דבר אכילה לא גיד שהוא עץ בעלמא או כמו שאבאר שם וא"כ אין איסור חע"א דמוקדשין כולל והאי תנא אף ב"א לית ליה כ"ש כולל ולזה פריך ליה ממתני' דירך כו' דיש בנ"ט וה"ה דה"מ להקשות מאינו נוהג בטמאה אלא דזה נשנית מקודם או יאמר להר"מ מאין נוהג בטמאה לא קשיא כלל דהתם משום דאין איסור חל ע"א אף בב"א להאי תנא ואף דאין בגידין בנ"ט אפ"ה חל עליו נבילה ושאר איסורין ונאמר אף היכ' דלית ביה איסור גיד חל שאר איסורין כיון דאתי ביה רחמנא לאכילת גיד ה"ה על שאר איסורין חייב ומתחלה נמי אמר שפיר וכ"ת יש בגידין בנ"ט ואתי איסור מוקדשין וחייל כיון דיש בנ"ט ג"ה מותר בהנאה כשהותרה נבילה כו' והוה קדשים איסור מוסיף ואף מאן דלית ליה ב"א אפשר דמודה במוסיף וקדשים איסור הנאה הוה מוסיף וכההיא דכריתות אקדשים מיגו דאיתוסף איסור הנאה כפי' הר"מ שם דהוה מוסיף ממש ולא כמ"ש התו' דהוה רק איסור חמור לקמן ק"א יע"ש ושפיר חל איסור מוקדשין אגיד כמוסיף אף מאן דלא סובר איסור ב"א כמ"ש לעיל והדר אמר אלא קסבר אין בגידין בנ"ט מוקדם איסור גיד איכא דלא הות תו מוסיף דג"ה אסור בהנאה למאן דאית לי' אין בגידין בנ"ט והאי תנא ב"א לית ליה כדמוכח ממתני' דטמאה כ"ש כולל כדכתיבנא וטעם בטמאה דטמאה חל לאמ"ה ומוקדשין גיד חל לא מוקדשין בב"א ידוע הוא דב"א מאן דלית ליה חייל החמור ולא הקל וטמאה הוה חשוב יותר חמור דפשט איסור בכל הבהמה וג"ה לגבי מוקדשין דנוהג בחולין ג"כ ולזה פריך ליה ממתני' דירך שנתבשל בה ג"ה מוכח דיש בגידין בנותן טעם ע"כ:

הן אמת שמ"ש דמש"ה לא פריך ליה מטמאה דאפשר אף דלא נוהג איסור ג"ה אפ"ה נוהג בו איסור אחר כיון דאחשביה לאכילת גיד אין סברא כלל דנהי דאחשביה רחמנא

לאכילת גיד היכא דחייב אגיד חייב אאיסור אחר לא בע"א כמ"ש מקודם ומש"ה ר"ש פוטר לגמרי באוכל ג"ה של טמאה דעל אכילת גיד פטור דמי שבשרו מותר ומש"ה פטור אף על טמאה כיון דפטור אגיד אין לחייבו על טמאה וכן הר"מ ז"ל דפסק בהל' מ"א פ"ח ה"ה האוכל ג"ה מבהמ' טמאה פטור לפי שאינו נוהג אלא בבהמה שכולה מותרת ואינו דומה לאוכל משאר גופה לפי שאין הגידין בכלל בשר כמו שביארנו עכ"ל הני משמע טעמיה כר"ש דמי שבשרו מותר שכן כתב ואינו נוהג אלא בבהמה שכולה מותרת ומדפטר על טמאה ש"מ כל היכא דלא מיחייב על גיד אין לחייבו על טמאה וזה מפני שאין בגידין בנ"ט ונהי היכא דחייב על גיד חייב אשאר איסורין נמי לא היכא דפטור על ג"ה אלא ע"כ דהא דאמר וכ"ת אין בגידין בנ"ט ובמוקדשין איסור גיד לחודיה איכא דאין איסור חע"א וההיא דאין נוהג בטמאה ה"ה דהו"מ לאקשויי ממתני' דטמאה דע"כ מוכח דיש בנ"ט דאל"ה אין בו איסור טמא' כלל אלא דפריך מירך דהיא שנוי' קודם וכמ"ש התוס' ד"ה אלא קסבר:

או יאמר דאף דאין בגידין בנ"ט אפ"ה שפיר הך דטמאה דאין בו איסור גיד דלא מצי חייל אטמאה דאי חייב משום גיד תו מיחייב משום טומאה דכן הוא כל היכא דמחייב משום גיד חייב משום אחר ושוב אין איסור חע"א אף ב"א הלכך גיד דקיל לגבי טמאה לא חייל איסור גיד והא דהוה גיד קיל לגבי טמאה דטמאה נוהג בכמה מינים וגיד אין נוהג אלא במין שיש לו כך ועיין תוס' ד"ה אחות אשה בפד"א יע"ש היטב ל"ג א' ואף שזה דוחק לכאורה אבל אבאר זאת דאף דאין איסור חע"א לאו למימרא דאיסור גיד אין בו אלא דאין לוקה שתים, כ"א אחת אבל מ"מ איסור גיד איכא ביה והא דאמרו בכל איסורין אין איסור חע"א היינו לחייבו ב' מלקיות או ב' חטאות ב"ש אבל איסורא מיהא רביע עלי' והמעיין בסוגיא דיבמות ל"ג ב' לחדא אוקימתא לקוברו בין רשעים גמורים אף דאין איסור חע"א אפ"ה ב' עבירות עבר אלא דאין חייב ב' חטאות יע"ש וה"ה כאן אין לוקה ב' מלקיות אבל מ"מ ב' איסורין מיהא הוה ולכך שפיר אין נוהג בטמאה כיון דאיסור גיד אית ביה דאסור לאכול משו' גיד עכ"פ ואחשביה לאכילה דידיה ה"ה לענין בהמה טמאה תו חייל עליו טמאה ולוק' משום טמאה ולא משום גיד דאין איסור חע"א בב"א וטמאה דחמור חייל ולא גיד לענין מלקות משא"כ לר"ש דאין איסור גיד כלל בטמאה מי שבשרו מותר הוא דנוהג איסור גיד ב' א"כ משום טומאה אין לוקה דלא אחשבי' כלל רחמנא לאכילת גיד בטמאה והבן זה:

ודע שמ"ש הר"מ ז"ל בהלכות מ"א פ"ח ה"ה האוכל ג"ה של טמאה שפטור אף מטמאה שאין הגידין בכלל כמו שביארנו והיינו בפ"ד מהלכות אלו הי"ח לאו למימרא שאין

הגידין בכלל בשר או מכלל נבילה דקרא שהרי בביאור אמרו בגמרא דפסחים כ"ג א' למ"ד יש בגידין בנ"ט כשהותרה נבילה חלבה וגידה הותרה ה"ה לדידן דאין בגידין בנ"ט ממ"ש א' גידים הרכים דראוין לאכילה ודאי דהוה בכלל בשר ונבילה דקרא ועיין פר"ח י"ד סי' צ"ח דכתב גידין מיקרי בשר יע"ש היטב מירושלמי הנודר מבשר אסור בגידין ואכתבנו לקמן אי"ה גבי הא דמיבעיא ליה אי דעת תורה יע"ש וא"כ הר"מ ז"ל דסתם ואמר כל הגידין אין לוקה משום נבילה אם אכלו קשיא אמאי לא הוה בכלל נבילה דקרא והר"מ ז"ל הוציא זה מההיא דריש העור ורוטב וכמ"ש המ"מ שם בפ"ד יע"ש וא"כ משמע דלא הוה גיד בכלל נבילה דקרא ועיין בהלכות אבות הטומאה פ"א ה"ז ופ"ד מהלכות טומאת אוכלין וא"כ הר"מ ז"ל דכתב בפ"ח מהלכות מ"א שאין הגידין בכלל הבשר משמע איפכא דאף דאין בגידין בנ"ט היה ראוי לחייבו אי לאו דלא הוה בכלל בשר בהמה טמאה וצ"ע מפסחים פ"ג ומחולין ק"ב ב' דר' יהודה מיחייב שתים באוכל ג"ה של טמאה וכן ר"מ מיחייב באוכל ג"ה של נבילה שתים ואמאי הא לא הוה בכלל נבילה דקרא כלל ומ"ש משאר גידין דהתירא דלא הוה בכלל נבילה דקרא אם לא שנאמר דודאי אף גידים הראוין לאכילה אכילה על ידו הדחק מיקרי ומש"ה פטור באוכל גידים מבהמה טמאה או נבילה וטריפה דהוה שלא כדרך אכילה ואיסורא איכא או מן התורה או מדרבנן ועיין בהלכות יסודי התורה פ"ה ובמ"ל יע"ש וגיד הנשה שאני כיון דאחשביה רחמנא לאכיל' דידי' לענין גיד כו' ובין שיהיה בו טעם או אין בו טעם אמרינן כך דא"נ יש בו טעם אפ"ה לא הוה לחיוביה משום נבילה דהוה שלא כדרך אכילה דמ"ש משאר גידים דראוין לאכילה דכתב בפ"ד מהלכות אלו דפטור משום נבילה אלא ע"כ דאחשבה רחמנא לאכילה דידיה א"כ באין בו טעם נמי דינא הכי ומ"ש בפ"א שאינו כבשרו כמו שביארנו היינו לומר כיון דלא אחשביה לאכילת גיד בבהמה טמאה דמי שגידו אסור כו' פשיטא דאין בו איסור טומאה מכ"ש דגידים הראוין לאכילה כו' אלא דמה היא דפסחים קשיא וי"ל דה"ק מדכתיב לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה משמע שנתן לו בשלימותה והגיד בכלל אלא דואכלה משמע מידי דבר אכילה וא"כ אי ן בגידין בנ"ט לא קאי אגיד ומכל מקום קשה אמאי אינו מטמא טומאת נבילה ככל גידין הרכין כדמשמע בפ"א מא"ה ופ"ט מהלכות ט"א ש"מ דלא הוה בכלל נבילה דקרא והוא הדין דלא ליהוי בכלל בשר דקרא וצ"ע ליישב:

ומה שקשה מהא דלקמן ק' ע"ב דאמר וכ"ת אין בגידין בנ"ט משמע דאי אין בגידין בנ"ט אינו חייב משום טמאה אבאר לקמן ע"א בתוס' ד"ה קדשים דאיסור כרת יע"ש וכל זה דלא כמ"ש התוספות דקדשים איסור חמור ומש"ה אל על גיד דהוה כרת כמו שאבאר

בלשון התוס' ד"ה ואתי אלא דלפום סברא דהשתא הטעם דמוקדשין חל על גיד דהוה איסור מוסיף לשיטת הר"מ דאיסור הנאה דקדשים הוה איסור מוסיף כו' ואין להקשות הא לר"מ י"ל אף אי אין בגידין בנ"ט ג"ה שרי בהנאה שכן פסק הר"מ ז"ל דג"ה אין בו טעם ואפ"ה שרי בהנאה בפ"ח מהלכות מ"א יע"ש וכמ"ש המ"מ שם דהך סוגיא דפסחים דף כ"ב לרווחא דמלתא אתאמרא אבל באמת יש ק"ו מחלב ודם יע"ש וא"כ קשיא אמאי קאמר וכ"ת יש בגידין בנ"ט ואף אי אין בגידין בנ"ט אפ"ה אפשר דג"ה מותר בהנאה י"ל אה"נ אלא דקושטא קאמר דהאי תנא סובר יש בנ"ט ומיהו הא דאמר וכ"ת אין בנ"ט ודאי דכן הוא דאי יש בנ"ט ודאי הותר בהנאה כשהותרה נבילה ואי אין בהן טעם מצינו לומר דאסור בהנאה ור"ש הכי סבירא ומתני' רבי היא וסבר כר"ש בהא. וה"ה דהוה מצי לשנויי דיש בהן טעם ואפ"ה אין איסור חע"א אף במוסיף דליכא למימר כמ"ש התוס' ד"ה איסור גיד דלא תחלוק האי סתמא אסתמא דהא לשיטת הר"מ ז"ל ע"כ חולק דאי אין בגידין בנ"ט דלית ליה כולל וסתמא דכריתות אית ליה כולל אלא כתירוצם שנית שכתבו דלא מצי למימר הכי דאכתי יקשה מוקדשין נוהג בגיד מ"ל ומש"ה לא אוקמיה בכך:

או יאמר לתרץ באופן אחר והוא שנשים לב במה שמקשו התוס' בד"ה איסור גיד איכא דהוה למתני אין מוקדשין נוהג בגיד ולתרץ זאת נאמר דהתנא הוצרך לומר בלשון זה ג"ה נוהג במוקדשין לומר רק איסור גיד איכא במוקדשין ולא איסור אחר כלל לאשמעינן בזה דבר חידוש דהנה בקדשים יש בו שני איסורין רצוני לומר ב' לאין אחד לאו הכולל והוא שוה בכל הקדשים לאו דמעילה ואחד לאו פרטיי זר שאכל אימורי קדשים קלים או כהן שאכל עולה לפני זריקת דמים ועיין בר"מ הל' מעילה פ"א ובמ"ל שם וסיים המשנה למלך דלענין לאו דמעילה אי יש ביה שוה פרוטה אף דלית ביה כזית לוקה ולאו פרטיי אם יש כזית אף שאין בו שוה פרוטה ויש שם ט"ס בדפוס יעסניץ במ"ל וכן צ"ל אי יש שוה פרוטה ואין בו כזית לוקה על לאו הכולל דמעילה ולא על לאו פרטיי כצ"ל שם דהזיד במעילה באזהרה אין תלוי אם יש כזית אלא כל שיש שוה פרוטה לוקה יע"ש א"כ אשמעינן טובא במתני' איסור גיד לחוד נוהג במוקדשין לא שום איסור אחר ואפי' לאו הכללי דמעילה אין בו ובשלמא לאו פרטיי אין בו דאין איסור חע"א לשיטת הר"א ז"ל, דאף דאין בגידין בנ"ט אפ"ה מיחייב תרתי וע"כ טעמא דלא אל איסור על איסור לפום סברא דהשתא ומש"ה איסור גיד איכא מוקדשין ליכא אבל לאן דמעילה דחייב בפחות מכזית אי הוה ביה שוה פרוטה מיחייב וא"כ לפי מה שפסק הר"מ ז"ל בהלכות שבועות והוא ג"כ סברת התוס' שבועות כ"ג דאיסור חל על חצי שיעור אף דאין חל על עשה

אפ"ה על חצי שיעור חייל דאין בו עשה אלא מריבוייא דכל חלב או מהלמ"מ יע"ש ד"ה דמוקי וכמו שהאריך בזה המ"ל בפ"א מהלכות חמץ ומצה יע"ש וא"כ אם אכל חצי זית מג"ה יהא חייב על לאו דמעילה אי יש בו פרוטה דאיסור חל על חצי שיעור ולא שייך אין איסור חע"א אפ"ה אמר דאין בו איסור מוקדשין כלל או דג"ה למאן דאית ליה חיוב על חצי זית ומיהו ז"א אלא כיון דאין בגידין בנ"ט פטור מלאו דמעילה דלא נהנה כלל אלא מזיק הוא ופטור כמבואר שלא נהנה מקדשים כלל ונהי דאחשביה רחמנא לאכילה דידיה למיהוי אכילה היכא דאכל כזית להתחייב משום אוכל אבל לא דליחייב על לאו דמעילה שהרי לא נהנה מקדשי השם כיון דאין בגיטין בנ"ט ומש"ה פטור על לאו פרטי דאכילה דאין איסור חע"א ועל לאו כדאמרן דלא נהנה ולאו כללי אין חייב וה"ה לאו פרטי דלא הוה אלא בכזית דאין איסור אע"א ושייך שפיר למיתני ג"ה נוהג במוקדשין ולא שום איסור אחר כמ"ש התוס' וריטב"א בחדושיו ואי הוה תני אין מוקדשין נוהג בגיד היה מקום לטעות ולומר דאיסור פרטיי הוא דאין נוהג בו ולאו כללי דמעילה נוהג בהן לכך תני בלשון זה לומר ג"ה נוהג ולא שום איסור אחר ואף לאו דמעילה דלא להנה הוא ומעילה לא חייב אלא בנהנה ועיין תי"ט ועיין תוס' ישינים בכריתות י"ד גבי יש אוכל אכילה אחת דהקשו אמאי חייב ומעל בנותר דהא לית ביה שוה פרוטה דאסור בהנאה ומ"ש מחמץ של הקדש בפסח ותי' דיא לחלק בין קדושא הגוף ובין קדושת דמים ובג"ה אי אסור בהנאה אפשר דלא חשיב אלא קדושת דמים כחטאת וכדומה ואף בעולה דכולה כליל אי אין עולה למזבח ולית ביה משום מעילה ועיין פסחים ל"ב בהא דיליף חטא חטא מתרומה לרבנן אבל למאן דסובר הזיד במעילה באזהרה ודאי אף דלית ביה כ"א שוה פרוטה ולאו כזית מעל וכדמסיק הר"מ ז"ל בהל' מעילה וא"כ שפיר מצינו דחייל איסור מעילה אאיסור גיד דג"ה כזית בעין אף לרבנן דר"י לקמן בפירקין ולאפלוגי אלא אי אכלו כולו ולית ביה כזית דהוה ברי' לרבנן דהלכתא כותייהו אבל אי הי' שעל הכף יותר מזית בעינן שיאכל כזית יע"ש לקמן והשתא לא קשה קושית התוס' אמאי לא אמר יש בגידין בנ"ט ואפ"ה איסור גיד איכא מוקדשין ליכא דאין איסור חע"א דא"כ אין מוקדשין נוהג בגיד מ"ל דודאי איסור מעילה נוהג בו דאית ביה שוה פרוטה ולית כזית דחייל דודאי איסור מעילה נוהג בו דאית ביה שוה פרוטה ולית כזית דחייל על חצי שיעור משא"כ איו בגידין בנ"ט דאז לא נהנה ועוד דלית שוה פרוטה כיון דאסור בהנאה אי אין בגידין בנ"ט כמ"ש מקודם ובשם ת"י בכריתו' ולא מיחייב אלא משום לאו פרטיי דאכיל' בכזית דכתיב בכ"א בחטאות ואשמות ועולה ומש"ה נוהג איסור גיד לחודיה נוהג ולא איסור אחר. ומתחלה אמר וכ"ת יש בגידין בנ"ט היינו מש"ה איסור

חע"א דהוה מוסיף דג"ה שרי בהנאה וקדשים אסור בהנאה דכולל ליכא למימר דהא אף ב"א לא חייל מההיא דטמאה לקמן אלא מוסיף חמור יותר כמ"ש לעיל והדר אמר וכ"ת אין בגידין בנ"ט וע"כ ההיא דטמאה משום מי שגידו אסור ובשרו מותר וכר"ש והכא דאינו חל דאין איסור, חע"א ולאו כללי אין בו דלא נהנה הוא או דלא שייך מעילה בדבר שאסור בהנאה בקדושת דמים וכמ"ש התוס' ישינים בכריתות הבאתיו לעיל ופריך ממתני' דירך מוכח דיש בגידין בנ"ט וא"כ אין מוקדשין נוהג בגיד מ"ל דודאי איסור מעילה על חצי שיעור מצי חייל:

עוד אבאר לך אף דסתם מתני' רבי היא כמ"ש לעיל דמש"ה פריך מוקדשין פשיט' כו' אפ"ה שפיר מצינו לומר דלאו כללי חל על חצי שיעור אף דר' סובר הזיד במעילה במיתה ויליף חטא חטא מתרומה ותרומה כזית בעינן אפ"ה היינו לענין מיתה ב"ש אבל לענין אזהרה וללקות עליו לא גרע מדברים שאינן ראוין לאכילה כלל דהוה כפרוטה ועיין פסחים ל"ב ע"ב ובתוס' שם ועוד דאיכא התם אוקמתא אחרינא יע"ש ובתו' שם ל"ב ע"א יע"ש ולקמן אבאר מה שיש לעיין עוד בכ"א:

ובפירש"י בד"ה ונוהג בשליל בן ט' חי הנמצא בבהמה עכ"ל כמסקנא בגמרא לקמן צ"ב ב' אמר שמואל מחלוקת בבן ט' והלך ר"מ לשיטתיה אבל בן ח' חי או בן ט' מת גם ר"מ מודה דניתר בשחיטת אמו וגם הגיד דאיתרבי מכל בבהמה תאכלו ושם אבאר:

ובד"ה וחלבו של שליל, כבר כתבנו דלפ"ז הוא סיומא דפלוגתא דר"י דלר"מ חלבו של שליל נמי מותר ויש לתמוה על התי"ט שתמה על פי' הר"ב ולא תמה על פירש"י דכאן שפי' חלבו של שליל דמשמע דפליגי ביה ר"מ ור"י ולקמן בגמרא בד"ה אמר שמואל פי' וחלבו דתנן במתני' ד"ה הוא אלמא לא סיומא דפלוגתא דר"מ ור"י הוא:

ובד"ה ואין הטבחים כו' מפני שטורח לחטט אחריהן עכ"ל הוא טעם על ג"ה ור"א לשיטתיה ור"י לשיטתיה דסובר דאין צריך חטיטה וליכא טירחא ובחלב פליגי נמי כמבואר בגמרא לקמן דפריך חלב מאן דכר שמיה ומשני כו' ובחלב פליגי משום חומר איסורו שהוא בכרת ויש בו טורח קצת ועיין מ"ש בחדושינו לקמן בגמרא:

ובד"ה איסור גיד נוהג משעה שנוצרה היינו משעה שנוצרה הבהמה דבהמה הוא לשון נקיבה בה"א הנקיבה והיינו לפום סברא דהשתא דקס"ד דמקשה דאיסור גיד משעת יצירה כדאמר אלא הני בוולדות קדשים עסקינן דבהדדי אתיין ומיהו אפי' אי שהקדיש לאחר מיכן שיצא לאויר העולם ודאי דתקשה משום דאקדשי' פקע איסור גיד אלא דקושיא קאמר לפום סברא דהשתא איסור גיד משעה שנוצרה הבהמה היה סובר עד דאקשי ליה בתר הכין מהא דאמר ר' יוחנן לנפל שלא נקשרו אבריו בגידין יע"ש הדר ביה

מזה ד"ה יש כו' בבשר וד"ה אם יש כו' שיערו בששים עפ"ח אי גיד ובשר ב' מינים הם וי"ל נ"ט מושבח בתבשיל דהך וע"כ הבין דמינו א"א למיקם אטעם לכן כתב ששים והבן:
ובד"ה יש בגידין בנ"ט כו' ואשמעינן תרתי חדא דיש בנ"ט ואיסור חע"א עכ"ל ואין להקשות הא מסיפא דיש בנ"ט מורך שנתבשל כו' דאעפ"י כן שנה ג"כ ברישא דבר זה ועל סיפא אין קושיא למה למתני ירך שנתבשל אם יש בנ"ט דהא מכאן שמעינן דיש בנ"ט דאי לאו סיפא ה"א ה"ק גיד לחודיה נוהג במוקדשין דאין בגידין בנ"ט ומטמאה אין ראיה דהתם מי שגידו אסור הוה טעמא כמ"ש התוס' ולקמן במתני' דירך אכתוב עוד בע"א:
ובד"ה מכלל דרישא לאן בשליל עסקינן כו' סיפא למה למתני' עכ"ל קשיא לי דהא ודאי הא דהוצרך לומר קסבר ולדות קדשים במעי אמן הן קדושים משום דקתני סיפא דנוהג בשליל וא"כ אי איסור קדשים משעת יצירה תו לא שייך לומר ג"ה נוהג במוקדשין דפשיטא משום דאקדשי' פקע איסור גיד מיניה אבל אי לא הוה תני הסיפא דנוהג בשליל ה"א דמש"ה תנן דנוהג במוקדשין דקסבר האי תנא וולדות קדשים בהווייתן הם קדושים ובהדדי אתיין ומש"ה נוהג במוקדשין ולכך תני הסיפא דנוהג בשליל וע"כ ולדות קדשים במעי אמן הן קדושים דאי לא"ה פשיטא משום דאקדשי' פקע איסור גיד מיניה דליכא למימר לעולם בהווייתן הן קדושים ואיצטריך לאשמעינן דנוהג במוקדשין דל"ת דאין נוהג דאיסור גיד אינו אלא עד שיולד ולית ליה איסור חע"א אף בב"א ולכך תנן דנוהג במוקדשין דהא מסיפא שמעינן לה דנוהג בשליל ולמה רישא דנוהג במוקדשין פשיטא כו' אלא ש"מ במעי אמן הן קדושים ואשמעינן האי תנא איסור חע"א בב"א ויש בגידין בנ"ט. אבל בחדושי הרשב"א ז"ל כתב וז"ל דפריך דהוה לומר ור"י אמר אינו נוהג במוקדשין משום דאינו נוהג בשליל ואיסור מוקדשין קדים יע"ש ג"כ לא ידענא דאי לא הוה מהדר ומיתני ונוהג בשליל ה"א בהווייתן הן קדושים והא הוה ליה למימר דא"כ פליג ר"י ארישא וסובר דאינו נוהג במוקדשין ומשני דבר זה אה"נ דבמחלוקת היא שנויה ולאו ד"ה וע' בחדושי ריטב"א יע"ש. ולקמן גבי הכא במבכרת עסקינן וולדותיהן בהווייתן קדושים אבאר עוד בעזה"י:
ודע דהשתא הוה ס"ד דפליגי אי נוהג בשליל או לאו אפי' לא נשחט אמו כלל איירי וכן פי' הת"ח ז"ל דמש"ה פריך מר"י דקתני אינו נוהג בשליל כדי ליישב קושית התו' ד"ה והא מדקתני סיפ' כו' ולא ר"מ לשיטתי' ור"י לשיטתיה כדאמר שמואל צ"ב ב' יע"ש אבל במסקנא ודאי און שייכות כלל לזה פלוגתא דנוהג בשליל שנשחט' אמו איירי ופליגי אי ניתר מכל בבהמה תאכלו אבל אי לא נשחט' כ"ע מודים דנוהג בשליל כמ"ש שם בהא

דולדות קדשים בהוייתן הם קדושים יע"ש ומה שכתבנו דהא דאמר ולדות קדשים במעי אמן קדושים דאי בהוייתן פשיטא דאיסור גיד קדים ולמה לי הרישא כיון דתנן סיפא דנוהג בשליל ואין לומר דה"א ולדות קדשים במעי אמן קדושים ולית ליה איסור ב"א לכך אשמעינן דבהויתן הן קדושי' דמסתמ' לא יחלוק אסתמא דכריתות דיש אוכל כו' דמוכח אף כולל חל כמ"ש התוס' ד"ה וכ"ת אלא ודאי במעי אמן קדושים ואשמעינן רישא תרתי חדא במעי אמן הן קדושים ואגב אשמעינן דחייל איסור ב"א אף דכבר שמעינן ממתני' דכריתות וכן כתב רש"י לעיל וכ"ת דיש בגידין בנ"ט ואשמעי' דאיסור חל על איסור אף דממתני' דכריתות אשמעינן זה דקדשים הוא כולל וה"נ כן:

עוד קשיא במה דפריך והא מדקתני סיפא נוהג בשליל מכלל דרישׁ' לאו בשליל לפירוש הרשב"א בחדושיו דהכי פריך דהוה למתני ר"י אומר אינו נוהג במוקדשין ומשני דבר זה מחלוקת כו' ומאי קושיא אימא דגם ר"י סובר דנוהג במוקדשין דאיהו סובר ולדות קדשים בהוייתן הן קדושים ואיסור גיד ומוקדשין ב"א הו' ור"י אית לי' דחל בב"א ומה משני דבר זה מחלוק' ר"י ורבנן אימא דר"י מודה דנוהג במוקדשין וכדכתיבנא גמרא דבר זה מחלוק' ר"י ורבנן עי' בת"ח שכתב דהשתא סובר דלאו בשליל שנשחטה אמו מיירי אלא פליגי אי נוהג בשליל או עד שיצא לאויר העולם וזה דלא כר"א אמר ר"א לקמן והלכו לשיטתיה ולבסוף הדר מזה ועי' לקמן בחדושינו שם ועי' לקמן ק' ע"ב גבי ר"י אומר נוהג בטמאה מ"ש שם ועי' בחדושי רשב"א כ"א ובריטב"א שכתב דזה דלא כר"א אמר ר"א אבאר בתוס' ד"ה והא מדקתני סיפא ולקמן צ"ב אבאר באורך:

בתו' ד"ה מוקדשין פשיטא כולהו נמי כו' עכ"ל דמצוה שאינה תלויה בארץ היא וכן בפני הבית פשיטא והמקשה ידע דהמוקדשין הוה לצורך ומש"ה שקיל וטרי במוקדשין ובד"ה ואתי איסור מוקדשין כו' דאינו נוהג בטמא כו' עכ"ל קשיא לי דודאי שנא ושנא דהתם גיד אטומאה לא הוה כולל ואילו הכי מוקדשין אגיד הוה כולל כההיא דברי דיש אוכל כו' ונהי דהתו' סוברים דאיסור הנאה לא הוה איסור מוסיף אלא איסור חמור כמבואר לקמן ק"א א' ד"ה איסור כולל מ"מ כולל הוה ואפשר לפי מה דס"ד השתא דאיסור גיד משעה שנוצרה הבהמה א"כ ע"כ לית ליה להאי תנא אפי' ב"א כ"ש כולל כמבואר ביבמות ל"ג ובשבועות כ"ג דמאן דלית ליה ב"א לית ליה כולל ומש"ה הוקשה להם שפיר ותירצו דקדשים איסור חמור דכרת חייל וה"ה המ"ל דקדשים איסור חמור בהנאה ואפשר אף מאן דלית לי' כולל באיסור חמור מודה ועיין ביבמות ל"ג ושבועות כ"ד א' ובחדושינו ח"א באורך ועיין בחדושי ריטב"א:

ובד"ה אלא קסבר אין בגידין בנ"ט כו' ומה שמקשה ר"י כו' לא מסתבר למימר דאחרי, כן פקע עד כאן לשונו רצונם לומר דבשעה שנא' פסוק זה לא יאכלו ודאי אף על טמאה נאמר דהיתה מותרת לבני יעקב וקרינן ביה שפיר מי שגידו אסור ובשרו מותר ואף אח"כ כשנתנה תורה לא נשנית המצוה הזאת בסיני ואף שאח"כ ניטלה המצוה מבני צח ונתן לישראל אפ"ה נוהג בטמאה איסור גיד ועיין במ"ל הלכות מלכים ה"ז יע"ש אבל ודאי אי מטעם אין איסור חע"א אף דנאמר לבני יעקב כשנתנה תורה נתחדשה הלכה ואין איסור חע"א, ועיין בתורת חיים מ"ש בדף ק"ב ע"ב במתני' והלא מבני יעקב נאסר מ"ש ולא ידעתי כוונתו:

ובד"ה איסור גיד איכא כו' וי"ל דאין נראה לו שתחלוק סתמא אסתמא עכ"ל ואף דע"כ פליג דהא תנן סיפא אינו נוהג בטמאה אלמא אף איסור ב"א לית ליה כמ"ש לעיל י"ל השתא דאמר אין בגידין בנ"ט וא"כ קשיא מתני' דאינו נוהג בטמאה וצריך לומר ע"כ התם מי שגידו אסור כו' וכר"ש וא"כ תו אית לן למימר דהך סתמא לא פליג אסתמא דכריתות ומש"ה לא ניחא ליה לאוקמיה בהכי ועוד תירצו דא"כ אין מוקדשין נוהג בגיד מ"ל וכבר כתבנו לשיטת הר"מ ז"ל לא קשי' דליתני אין מוקדשין:

ודע דיש לומר מש"ה לא אוקמי' בהכי דאין איסור חע"א משום דמתני' ר"מ הוא ור"מ מחייב ב' באוכל ג"ה של נבילה ואי דא"כ ע"כ נמי יש בגידין בנ"ט י"ל לשיטת הר"מ אין זה קושיא דאף דאין בנ"ט כיון דאחשביה רחמנא לאכילת גיד ה"ה לענין נבילה כמ"ש לעיל יע"ש אלא ה"ק וכ"ת אין בגידין בנ"ט ואיסור גיד איכא מוקדשין ליכא היינו לאו הכולל דמעילה אין בו דלא לקי דלאו נהנה הוא כיון דאין בנ"ט ועץ בעלמא הוא ואהכי לא גלי קרא דליחייב דלא הוה אלא מזיק או מטעם אחר שכתבתי לעיל בשם תו' דכריתות דלית ביה שוה פרוטה לא לקי אמעילה ושפיר אתיא כר"מ אבל התוס' לא נ"ל בכך דס"ל אין בגידין בנ"ט לא מיחייב אשאר איסורין דגיד גזירת הכתוב הוא דליחייב וכמ"ש הרשב"א הביאו הכ"מ בפ"ח ה"ו מהל' מ"א יע"ש וכבר כתבנו מה שיש ליישב:

ובד"ה אם יש בנ"ט אסור תימא דלמא משום שמנו עכ"ל לכאורה דהתם ע"כ איירי באין בירך אלא גיד לחודי' וניטל שמנו ממנו מדתנן ירך שנתבשל אבל נצלה לא ואי ביש בו שומן מאי איריא בישול אף צלי נמי דמפעפע בכולו אף בצלי והתו' לקמן דף צ"ז ע"ב ד"ה שאני חלב הקשו הא במתני' איכא שומן הגיד ותירצו דאין שומן אוסר יותר מן הגיד ומנא להו זאת אימא דחדא קושיא פירוקא לחברתי' דהמקשה דפריך הכי היינו דע"כ מתני' מיירי דניטל השומן דאל"כ נצלה נמי וא"כ מוכח דיש בגידין בנ"ט אלא דהתוס' לא ניחא להו בכך דמשמע סתמא ירך שנתבשל ג"ה עם השומן ג"כ ועוד ממתני' אין ראיה

דאימא שנתבשל היינו צלי כדכתיב ויבשלו את הפסח דהוה צלי וכמ"ש התו' לקמן צ"ו ע"ב ד"ה אבל נצלה כו' יע"ש:

ודע דלמ"ד חנ"נ בשאר איסורין דלא כר"א ומש"ה נקיט שם אם יש בה בנ"ט, בירך גופא ואין שאר הקדירה מצטרף לבטל ועיין שם בתוספות ד"ה אם וברא"ש שם ונאמר דאיסור דבוק לא אמרינן באיסור דרבנן אלא באיסור תורה דוקא וכמ"ש פר"ח בי"ד סי' צ"ב ס"ק י"ז דבאיסור דרבנן לא אמרינן חנ"נ דהוה גזירה לגזירה ועיין ט"ז סי' צ' וצ"א גבי כחל יע"ש א"כ מקשה שפיר מדאיצטריך התם בירך גופא ששים כמ"ש שם אם יש בה בנ"ט ע"כ משום גיד גופא דהוה איסור תורה לא משום שומן שלו דהוה דרבנן וא"כ ע"כ דיש בגידין בנ"ט ובחדושינו לי"ד אבאר בסי' צ"ב על ראיי' פר"ח מדברי הר"מ ז"ל והתו' כאן כתבו דבריה' כרבינו אפרי' דלא אמרינן בשאר איסורים חנ"נ או בלא ניער הקדיר' מיירי לקמן ועיין בתוס' שם ד"ה אם יש כו':

עוד אבאר לך שיש לתרץ קושית התוספות בע"א והוא דתנן התם כיצד משערין כבשר בלפת והיינו ששים וכמו שכתבו התוס' לקמן צ"ז ב' ד"ה כל איסורין שבתורה יע"ש ולא אמר בטעמא דקפילא אמר מאה ודוחק לומר דמתניתין מיירי בליכא קפילא אלא ע"כ משום גיד עצמו צריך לשער בששים דהוה מין במינו עם בשר וליכא למיקם אטעמא ומש"ה צריך ששים משא"כ אי משום שומן הגיד הא בישרא עם תרבא הוה מין באינו מינו ושומן עם חלב הוה מין באינו ש"מ דעם בשר הוה באינו מינו כמבואר בי"ד סימן צ"ח בש"ך וט"ז ופר"ח ובית לחם יהודא יע"ש אלא ע"כ דיש בגידין בנ"ט ומש"ה צריך ששים ולקמן גבי אר"נ גיד בס' נאריך בה בעזה"י ועי' בפי' הר"מ ירך שנתבשלו שם אבאר:

בא"ד דאין להחמיר ולאסור כו' עכ"ל אכתי איכא לאקשויי דלמא לעולם אין בהם טעם בגיד עצמו והתם משום קנוקנות דיש בהן טעם צריך ס' ואפשר המקשה פריך אליבא דהלכתא דאין איסורן אלא מדרבנן כדאמר אביי לקמן כותי' דעולא מסתברא כפסק השאלתות א"כ ג"כ אין להחמיר יותר מגיד עצמו. ומה שהקשו התוספות מעצמות וגידין ישרפו לי"ז ומוקי בשמנו תי' בחדושי רשב"א דהתם אף הגיד עצמו ישרף אם הותיר בגרירת שמנו ומש"ה שפיר תנן התם שישרפו משא"כ הכ' דאין איסור אלא משום שומן וצ"ל דהתם משום שמוש נותר צריך לשרוף גם הגיד עצמו יע"ש ובד"ה ולדות קדשי' כו' וי"ל דהא דשרי ר"מ כשנשחטה האם עכ"ל ר"ל הא ודאי דגיד חל משעה שנוצרה ואפ"ה בן ח' או ט' מת ניתר הגיד בשחיטת אמו מגזירת הכתוב כל בבהמה תאכלו וכן כתב הרא"ש כה"ג בפ' בהמה המקשה ע"ה לר' יוחנן דחלב בגמר חדשים הוה חלב אפ"ה ניתר

בשחיטת האם יע"ש ובקושייתם הוה ס"ד דמש"ה בן ח' מותר דלא מיקרי גיד כלל ולא ניתר בשחיטת אמו אלא מה שהותר באמו גופא כקושטי' הרא"ש שם בפ' בהמה המקשה ואל תתמה יע"ש אבל הריטב"א ז"ל בחדושיו כתב דהאי אוקמתא דלא כר"א אמר ר"א יע"ש דהוא סובר דלא הותר בולד אלא מה שהותר באמו וא"כ בן ח' חי או בן ט' דמותר דבעינן חדשים דגרמי והיינו בן ט' לר"מ ולר"י בן ט' ניתר בשחיטת אמו דלידה גרמי ועיין בהמקשה ברש"י במתני' מצא כו':

וראיתי להרשב"א בחדושיו שכתב ג"כ דהא דלא כר"א אמר ר"א לקמן והיינו כמ"ש לריטב"א ז"ל ותו כתב דרבותינו בעלי התוספות כתבו דהא דאמר והלכו לשיטתם אחלב קאי כו' ותוכן דבריו דבהא שייך לשיטתן דלר"מ דלא ניתר בשחיטת האם דלבהמה מעליא הוה דחדשים גרמי ולא איתרבי מכל בבהמה תאכלו (ועיין פירש"י לעיל דף ע"ד מצא בה בן ח' כו' והבאתיו לעיל בסמוך) וקרינן בי' וזבחת מבקרך כו' ה"ה דקרינן כל חלב שור וכשב ועוד וכו' ולר"י דחדשים לא גרמו ה"ה לענין חלב ור"ל לאו משום גזירת הכתוב כפי' הרא"ש בפ' בהמה המקשה אלא דלא מיקרי במעי אמו חלב כלל ותו אף לאחר שיצא לאויר העולם ג"כ מותר כשנשחטה אמו כמו שאבאר לקמן אי"ה וכתב עוד הרשב"א אבל בגיד לא הלכו לשיטתן אלא טעמא דר"י משום כל בבהמה תאכלו עכ"ל ר"ל משום גזירת הכתוב כל בבהמה תאכלו וכפי' הרא"ש ז"ל ולא ידענא דמ"מ אמאי לא קאי אגיד נמי דהלכו לשיטתן דלר"מ דאינו ניתר ה"ה גיד דאסור ולר"י דניתר ה"ה גיד מכל בבהמה תאכלו ושפיר הוה לשיטתן ומה בכך דבחלב הוה הטעם דלא מיקרי חלב במעי אמו שרי לר"י כמו גיד דשרי לר"י אף דחל במעי אמו דלא כתיב שור מגזירת הכתוב כל בבהמ' ה"ה חלב ג"כ. ומ"ש דרבותינו בעלי התוספות כתבו בתוספות שלפנינו לא מצאתיו ואי משום מ"ש כאן דגיד במעי אמו נמי אסור דלא כתיב ביה שור דחלב כתיב ביה שור כו' מ"מ לא כתבו התוספות דהא דאמר ר"א והלכו לשיטתן לא קאי אגיד ואדרבה לקמן צ"ב ב' כתבו ד"ה ואמר ר"א דאחלב ואגיד קאי יע"ש בזה עוד ראיתי להרשב"א מחדושיו שכתב כאן וז"ל אבל קשה א"כ מה קאמר דבר זה מחלוקת והא ר"י בשליל שנשחטה אמו איירי בשלמא לתי' ראשון לא חשו לאהדורי ולאוקמי' פירוקא דהוה דלא כהלכתא דר"א אמר ר"א כו' עכ"ל הנה משמע לתי' ראשון נמי הוה אפשר לומר דסיפא בשליל שנשחטה אמו כו' ואמאי הא לתי' ראשון א"ש דר"מ ור"י הלכו לשיטתן בגיד נמי לר"מ חדשים גרמי ולר"י אויר העולם גרמי אבל במעי אמן לא כן הוא לר"א אמר ר"א והך סוגיא פליג אר"א אמר ר"א כמ"ש רשב"א בתי' ראשון וסובר דלר"מ נוהג משעת יצירה וא"כ אפילו בבן שמונה חי לר"מ לא ניתר בשחיטת אמו אלא

מה שהותר באמו ודיו לולד שיהא כאמו כקושית הרא"ש בהמקשה והבאתיו לעיל יע"ש וא"כ שפיר אמר והא מדקתני סיפא כו' ומשני דבר זה מחלוקת ר"י ורבנן ולא קשה קושית הרשב"א והוא קושית התוספות ד"ה והא מדקתני כו' דע"כ לר"י אינו חל עד שיצאו לאויר העולם וי"ל דרשב"א כתב כן על קושי' הב דמאי קושי' והא מדקתני סיפא ור"ל כפירש"י ולמה לי סיפא והא מרישא שמעינן דנוהג בשליל אימא דאשמעינן דנוהג בשליל אף שנשחטה האם דה"א שיהא ניתר בשחיטת אמו מכל בבהמה תאכלו לכך אשמעינן דיו לולד שיהא כאמו כו' או דרבי סתם כאן כר"מ דבן ט' אין ניתר בשחיטת אמו כמו שאבאר לקמן בכוונת הרשב"א ועיין צ"ב תו כתב הרשב"א וי"ל כיון דניתר בשחיטת אמו א"כ אף דנוהג בשליל כ"ז שלא נשחטה האם מ"מ כיון דאפשר לבוא לידי היתר ע"י שחיטה מיקרי קדשים קדים והביא ראי' מר"י סוף פרקין תליש חלב בעלמא לר"י כיון דאפשר בשחיט' כולהו בהדדי מיקרי ולקמן אבאר מזה. ויש לתמוה דא"כ מה קאמר והא דבר זה מחלוקת ר"י ורבנן והא לרמב"ן סימן א' ניתר בשחיטת אמו והגיד ג"כ כר"א אמר ר"א לקמן ואגיד נמי קאי וא"כ ודאי קדשים קדים דהגיד אפשר לבוא לידי היתר בשחיטה כ"ז שהוא בן ח' עד שיהא בן ט' וא"כ לר"מ נמי מוקדשין קדים כמ"ש:

אבל הנראה לי בדברי קדשו ובזה יתיישב מה שהקשיתי לעיל דכתיב דבגיד לא הלכו לשיטתן ואמאי כו' אלא דזה שכתב הרשב"א ורבותינו בעלי התו' כו' הוא שיטה אחרת דהא דאמר ר"א אמר ר"א מחלוקת א ט' חי והלכו לשיטתן בחלב פליגי אבל בן ח' ודאי לר"מ מותר דלאו חלב מיקרי דהא כתיב שור וכשב והא לא חדשים ולא אוירא איכא וכמו שאמר בהמקשה ע"ו ע"א יע"ש אבל בגיד ודאי אף בן ח' נמי חל הגיד דמשעה שנוצר ובא על הכף גיד מיקרי דלא כתיב שוע ולפום סברא דהשתא משעה שנוצרה הבהמה למאי דלא ידע מההיא דנזיר וא"כ בגיד בבן ח' נמי פליגי דלר"מ אסור וליט ליה גזירת הכתוב מכל בבהמה תאכלו ולר"י שרי מגזירת הכתוב וא"כ בגיד ודאי דלא הוה ר"מ לשיטתיה ור"י לשיטתיה דנהי דר"י לשיטתיה מ"מ ר"מ לאו לשיטתיה דהא אפי' בן ח' דניתר בשחיטה לר"מ אפ"ה הגיד אסור לר"מ כמ"ש ומנא תימרא ממתני' שהרי לעיל סתם דבן ט' ניתר בשחיטת אמו דר"מ ור"י הלכה כר"י ואיך סתם כאן דנוהג בשליל ועוד דהתם סתם בלשון חכמים ואפ"ה לא אמר כאן דברי ר"מ אלא סתם כת"ק ש"מ דלאו הא בהא תליא א"כ שפיר כתב במתק לשונו דבגיד לאו לשיטתו הלך ר"מ כו' ובזה נמי דאמר דבר זה מחלוק' ר"מ ור"י כו' כיון דאפשר לבוא לידי היתר ע"י שחיט' מוקדשין מיקרי קדים משא"כ לר"מ דלית ליה היתר ע"י, שחיטה אפילו בן שמונה חי ושפיר בהדדי אתיין כו' ופריך שפיר מהא מדתנן בסיפא ונוהג בשליל וכפירוש הרשב"א דהוה

לומר ר"י אומר אינו נוהג במוקדשין דאי כפירש"י למה לי הסיפא הא טובא אשמעינן דלא נימא דניתר בשחיטת האם ומיהו ז"א דא"כ מוקדשין קדים זהו מה שרצינו לבאר והנראה, בכוונת דברי קדשו:

באה"ד ומיהו קשה כו' אבל בן שמונה לכ"ע לא מיקרי חלב כו' וי"ל דשור וכשב כתיב משא"כ גיד עכ"ל כבר כתבנו שזה שכתב הרשב"א ורבותינו בעלי התוספות פירשו דאר"א אר"א אחלב קאי אינו דברי התוספות שלפנינו אלא שיטה אחרת דלדברי התוספות נהי דגיד חל משעת יצירת הבהמה או משעה שבא על הכף או עד שיתקשה הפילו בן שמונה ניתר בשחיטת אמו והגיד ג"כ מגזירת הכתוב כל בבהמה תאכלו ואילו לשיטת הרשב"א בגיד בן שמונה אינו ניתר לר"מ ולאו הא בהא תליא כו' כמו שהארכנו בזה בסמוך ומ"ש התוספות דחלב בן שמונה לא מיקרי חלב לכ"ע אף דללשון ראשון שם בהמקשה פליגי בחלב בן שמונה היינו היכא שיצא לאויר העולם דאמר דלידה מיהת בעינן כמבואר שם ע"ד א' וכתבו א"נ ניחא למפרך מנזיר וסברי השתא דגיד וחלב שווין המה ועיין מ"ש בתוספות ד"ה והא ובתוספות הכ' במבכר':

ובד"ה והא מדקתני סיפא כו' תימא מאי פריך והא סיפא בשליל שנשחטה אמו כו' עיין בת"ח דהכי ס"ד ובלא נשחטה ופליגי אי חל איסור גיד במעי אמו או לאו. והתוספות כתבו דהא חלב של בן ט' חי לרבי יוחנן חלבו כחלב בהמה ואפ"ה כיון שנשחטה אמו שרי רצונם לומר דל"ת דסברת המקשה הוא דכיון דחל גיד במעי אמו לא שייך להתיר מכל בבהמה תאכלו דדיו לוולד שיהא כאמו אלא ע"כ טעמא דר"י דבמעי אמו אין חל איסור גיד עד שיצא לאויר העולם ומש"ה ניתר בשחיטת אמו דכולה בשר היתר הוא ואף שיצא אח"כ לאויר העולם חי כבישרא בדיקולא דמיא כמו שאבאר לקמן אמר שמואל יע"ש באורך ויהיה קושית המקשה והא מדקתני סיפא ירצה בזה דהוה למיתני ר"י אומר אינו נוהג במוקדשין כפי' הרשב"א בחדושיו ומשני דבר זה מחלוקת ר"י ורבנן דלר"י אין נוהג במוקדשין דלא אתי חייל אגיד ולר"מ דחייל במעי אמן איסור גיד והא דאר"א אר"א דהלכו לשיטתן לאו לר"מ לשיטתי' אלא ר"י לשיטתיה ולר"מ בלא"ה אינו ניתר דאפילו בן שמונה דניתר בשחיטת אמו אפ"ה גיד אסור דדיו לוולד שיהא כאמו ולית ליה גזירת הכתוב ולזה כתבו התוספות דליכא למימר הכין דלא תקשי מר"א אר"א דנפרש הלכו לשיטתן ר"י בלבד וכה"ג צריך לומר לשיטת ר"מ ז"ל בהלכות מ"א פ"ח וכמ"ש המ"מ יע"ש דהא חזינן דלר' יוחנן בתלש חלב מבן תשעה חי דהוה כחלב בהמה ואפ"ה ניתר בשחיטת אמו מגזירת הכתוב כו' דכל בבהמה תאכלו אליביה דרבי יהודא שם א"כ מנלן לומר דבר זה מחלוקת ר"י ורבנן הוה לאפושי פלוגתא מה שלא נזכר בדבריהם אלא

מכח הכרח דקתני ונוהג במוקדשין ועל כרחך כרבי מאיר דר"י ודאי לא דאיהו סובר איסור גיד אינו עד שילד וע"כ ר"מ הוא וסובר איסור גיד משעת יצירה ומנא לך זה אימא כן ר"מ ור"י סבירא להו דגיד משעת יצירה לפום סברא דהשתא או מט' חדשים דגרמי ור"י מתיר מגזירת הכתוב מכל בבהמה תאכלו ור"מ לשיטתיה והשתא לא קשיא והא מדקתני סיפא בין לפי' הרשב"א דר"י הוה לאפלוגי ולומר אין נוהג במוקדשין דהא כ"ע מודים ברישא גם לפי' רש"י דלמה לי הסיפ' והא איצטריך טובא למסתם דאינו ניתר בשחיטת אמו דה"א אף דנוהג בשליל אפ"ה ניתר בשחיטת אמו מכל בבהמה כר"י להכי סתם כר"מ דאינו ניתר בשחיטת אמו והדר ביה מה דסתם בהמקשה או כמו שאבאר לקמן במימרא דשמואל באורך זה הנראה לי בכונת דבריהם במ"ש דתלש מבן ט' חי דחשיב חל בהמה:

אמנם כן התו' בהמקשה ע"ה ד"ה לדברי המתיר לא כתבו כן אלא לר"י נמי דאמר חדשים גרמי מ"מ אויר העולם בעינן נהי אויר דלידה לא בעינן אויר העולם בעינן לר' יוחנן יע"ש היטב וכן בדף צ' א' בד"ה הכ' במבכרת כתבו בהדיא לר' יוחנן נמי אין איסור חלב חל עד שיולד יע"ש וא"כ אין ראיה דלעולם סברת המקשה הוא דאי גיד חל במעי אמו ודאי אין סברא שיהא ניתר בשחיטת אמו דיו לולד שיהא כאמו והא דשרי חלבו לר"מ היינו משום דבמעי אמו בשר היתר הוא ולאו חלב הוא וניתר בשחיטת אמו ואף לאחר שיצא לאויר העולם לא מיתסר ואף דליכא למימר כבישרא בדיקולא דמיא דמה בכך הא לא בעינן אלא אויר עולם לא אויר דלידה דהא לר"י תלש חלב מבן ט' חי והוציאו לאויר עולם אסור הא לא קשיא מ"מ כיון דניתר במעי אמו ולאו מגזירת הכתוב אלא דבשר היתר הוא במעי אמו תו לא מסתבר לאסור אח"כ כמו שאבאר לקמן במימרא דשמואל בדברי הרא"ש דפ' בהמה המקשה א"כ שפיר אמר דבר זה מחלוקת ר"י ורבנן דלר"י דניתר בשחיטת אמו ע"כ דבמעי בהמה לא גיד מיקרי דאל"כ דיו לולד שיהא כאמו גם בחלב ה"ט דכ"ז שלא יצא לאויר העולם לאו חלב מיקרי וניתר בשחיטת אמו ותו לא מיתסר אף לאחר שיצא לאויר העולם וא"כ גיד דאינו נוהג במעי אמו לא חייל אמוקדשין ולר"מ ע"כ סבירא ליה דנוהג במעי אמו ומש"ה נוהג במוקדשין דבהדדי אתי וחיילי תרווייהו כן נראה לי ליישב סוגי' הגמרא דכאן ולקמן במימרא דשמואל נאריך בה בעזה"י כי יש בו שיטות עמוקות וכאן לא כתבתי אלא להיות פתח לסוגיות הבאות לפנינו בעזה"י ועיין בר"מ פ"ח מהמ"א ומ"מ מ"ש שם:

דף צ.

גמרא מאן שמעת ליה האי סברא ר"י והא מתני' דלא כר"י דקתני נוהג בירך ימין ובירך שמאל עכ"ל י"ל הא קיי"ל לקמן אכלו ואין בו כזית לוקה עיין צ"ו ע"א במתני' והא דבעינן כזית אם לא אכלו כל מה שעל כף אבל אם אכלו כולו מה שעל כף אף דלא הוה כזית לוקה משום בריה וכבר כתבנו לעיל דאיסור חל על חצי שיעור וכן פסק הר"מ ז"ל בהל' שבועות ה"ז פ"ה ובכ"מ שם ובתו' שבועות כ"ג ד"ה דמוקי וא"כ אשמעינן תנא דמתני' דפעמים ג"ה נוהג במוקדשין ואשמעינן דאיסור חל על חצי שיעור כמו דאשמעינן זה בשבועות ועיין במ"ל בפ"ה מה"ש יע"ש וכ"ת דמקשה לא הוה למתני בסתם ג"ה נוהג במוקדשין דהא לר' יהודא בעינן כזית כמבואר לקמן צ"ו שם והוה לאפלוגי ולומר אין נוהג והכא לא שייך לומר דבר זה מחלוקת ר"י ורבנן הא לא תנן אח"כ דבר מזה וכיון דנזכר ר"י במתני' ופליג אשאר דברי' הוה לאפלוגי אחישא זה אינו דהא לפום סברא דהשתא לר"י פשיטא דנוהג במוקדשין שכן איסורו נוהג בבני נח וכדאמר. ועוד דאין זה קושיא מה דלא פליג ר"י אחישא דהא נמי לא פליג אירך ימין ושמאל אף שהוזכר ר"י במתני' ופליג אשאר דברים והרשב"א שפי' לעיל והא מדקתני סיפא ונוהג בשליל דהוה לר"י לפלוגי אחישא הא סיים שם הרשב"א למה לאהדורי פלוגתייהו בשליל הוה לאפלוגי אחישא דאין נוהג במוקדשין וממילא הוה ידעינן פלוגתא בשליל יע"ש ומיהו בהא דלעיל והא מדקתני סיפא שייך שפיר לפרש כיון דר"י פליג בשליל הוה ליה לכלול ולומר ר"י אומר אינו נוהג בשליל ולא במוקדשין דחד טעמא הוא וכאן לא שייך דבר זה כדכתיבנא:

ודע לפי מה שנראה מדברי הר"מ ז"ל בפי' המשנה לקמן דאינו נוהג בטמאה דאף לחכמים יעקב נצטוה על ג"ה אלא שאין עושין היום במצות השם ליעקב אלא שנאמר לנו בסיני כו' וכן מבואר מדבריו בהל' מלכים פ"ז דיעקב נצטוה על ג"ה ולקמן במשנה דאין נוהג בטמאה אכתוב שם וא"כ לפי דבריו ע"כ ה"ק ר"י והלא מבני יעקב נאסר ולא שייך דרשא דמי שגידה אסור דהא עדיין בהמה טמאה מותר' וחכמים השיבו לא כי בסיני נאמר ושפיר שייך דרשא דמי שגידו כו' ועכ"פ גם חכמים מודים דיעקב נצטוה על ג"ה דמעשה בדידיה הוה ואם כן שפיר ראוי לחול איסור גיד דחמור שנוהג בב"נ אף לר"מ וז"א דלר"מ לית איסור חמור אלא כולל ומוסיף וב"א וכההיא דנבילה לקמן ועיין כריתות י"ד יש אוכל יע"ש ובגמרא דמוקי לה בכולל דוקא ומאן דלית ליה איסור חע"א אפילו בחמור על קל לית ליה והכין הלכתא שהרי א"א ונעשית חמותו דבשריפה אפ"ה לא חייל אם לא בכולל ועיין תוספות יבמות ל"ב ב' יע"ש וא"כ שפיר פריך מאן שמעת

ליה ר"מ הא ר"מ אף בחמור על קל אין חייל ולא חל גיד אמוקדשין ולפי זה הא דאמרו חכמים לקמן לר"י בסיני נאמר ולדבריו דר"י קאמרי לדידן אף חמור על קל לית לן ואף אי נאמר לבני יעקב אלא לדידך דאמרת חמור על קל חיל אפ"ה בסיני נאמר ושפיר שייך דרשא דר"ש מי שגידו אסור כו' ובשרו כו' וע"ש בתוספות ק' ב' בד"ה וב"נ ואהכי מקשה מאן שמעת האי סברא ר"ל דחמור על קל חייל כו' אבל רש"י שפיר' מאן שמעת האי סברא דנוהג בב"נ משמ' דלר"מ גיד הנשה אין נוהג בב"נ וכפשטא דמתני' התם לקמן ודלא כר"מ ז"ל:

מה שכתב מהרש"א ז"ל דה"מ להקשות דהא האי תנא סובר אין נוהג בטמאה בסיפא עכ"ל היינו לשיטת רש"י ז"ל א"כ תנא דכאן דסובר בסיפ' אין נוהג בטמאה ע"כ דאין איסור חע"א דליכא למימר מי שגידו אסור כו' אפ"ה ע"כ ג"כ מטעם דבסיני נאמר כאומרו לו כו' וא"כ לא נצטו' יעקב על ג"ה וא"כ אין מוקדשין נוהג בגיד דלא הוה חמור איסור גיד דאינו נוהג בב"נ אבל לשיטת הר"מ ז"ל אפשר דאמרו לו בסיני נאמר ושייך שפיר מי שגידו אסור כו' ואע"פ כן נצטוה יעקב על ג"ה כמ"ש בהל' מלכים ובפי' המשניות יע"ש וא"כ שפיר איסורו נוהג בבני נח וע"ז פריך אימור דשמעת ליה בטמאה דאיסור לאו בקדשים מי שמעת ליה דחייל עליו גיד:

בפירש"י ד"ה בטמאה דנוהג בשליל עכ"ל כתב מהרש"א קושטא קאמר ומיהו אף אי נוהג בשליל כו' אפ"ה טומאה קדים כר"י דנפל שלא כו' עכ"ל הנה הא דלעיל אפשר לומר ע"כ לא אמרינן לנפל שלא נקשרו אבריו בגידין אלא לר"מ וכפרש"י וכמו שהביאו התו' ד"ה אלמא דמתחל' הגיד אינו על הכף ואינו אסור אלא כשיתקשר על הכף והיינו לרבנן לקמן צ"ו א' אבל לר"י לקמן דאית ליה דרשא דעל הכף דכי אית ביה כמה זיתים יע"ש ואה"נ דלר"י אף מה שאינו על הכף אסור כמבואר שם הירך דכולא ירך ועל הכף דכי אית כמה זיתים ואכל חד מיחייב וא"כ לר"י אף שאינו על הכף קודם שיתקשר חייב אפשר לדידיה דלדידי' כף לאו דוקא ולדרשא הוא דאתא כו' וא"כ. לשיטת רש"י וכמ"ש תוס' מיחייב משעת יצירה לר"י לכך כתב רש"י לר"י ודאי טומאה קדים דאינו נוהג בשליל כו' אמנם ז"א דבהדיא אמרינן לקמן ק' ע"ב ופריך מיני' לר"י מהא דר"י דנפל שלא נקשרו אבריו הרי אף לר"י אינו חייב באמת עד שיתקשר על הכף כו' וזה שסיים מהרש"א ז"ל כדמשמע לקמן בפירקין וכונתו להא דלקמן ק' וכמ"ש כאן וסובר רש"י ז"ל דבאמת אינו נוהג בשליל לר"י אף בלא נשחטה אמו והא דאמר לקמן ה"מ בטהורה דחוי קמדחי לה ולקמן במימרא דשמואל אבאר באורך בזה בעז"ה ומשום הכי כתב מהרש"א ז"ל קושטא קאמר אף לפי האמת בתו' ד"ה אלמא איסור מוקדשין קדים אומר ר"ת כו'

עי' בחדושינו לקמן דף צ"ו ע"א בפלוגתא דר"י ורבנן באכלו ואין כזית שם אבאר לה דנ"מ לדינא בין פירש"י לתוס':

בא"ד ואע"ג דהשתא רוצה לומר דגיד לא חייל אמוקדשין אאמ"ה דלא חמור חייל עכ"ל מ"ש דהשתא כוונתם במסקנא דכן הוא האמת דאין גיד חייל על מוקדשין למ"ד במעי אמן הן קדושים דליכא לא כולל ולא מוסיף אלא לפי מה דהוה ס"ד דגיד משעה שנוצרה הבהמה לא הוה קשי' להו איך חייל אאמ"ה דב"א הוא משא"כ השתא דמסיק לנפל שלא כו' דאין איסור גיד משעת יצירה הוקשה להם שפיר איך משכחת כלל איסור גיד על אמ"ה אף בבהמות חולין וע"ז תי' דעיקר קושית המקשה דעל מוקדשין לא חייל דחמור הוא וכן בקושיא ראשונה סמוך על קושיא זו אימור דאמר כו' ועל אמ"ה מצי חייל דלא חמור כמוקדשין כן פשוט שהוא כוונתם. ויש לתמוה דהא טעמא דר"י דגיד נוהג וחלה על טמאה שכן איסורו בב"נ וזה לא שייך באמ"ה דגם אמ"ה נוהג בב"נ ואדרבה חמור איסורו מן ג"ה דאילו ג"ה לא היה נוהג כ"א בבני יעקב לא לכל ב"נ גם לאחר מ"ת נאמרה המצוה לישראל כמבואר ואילו אמ"ה נאמרה ונשנית וגם עתה וקודם מ"ת לכל ב"נ נאסר ואיך יחול גיד על אמ"ה דקדים משעת יצירה ועוד, דהתינח לר"י דנוהג ב"נ אבל לחכמים דבסיני נאמר קשה ועוד איכא מ"ד דאף ב"א לית ליה ועיין יבמות יע"ש מא"ל בזה:

והנה אם נאמר מ"ש התו' בדבריהם אמ"ה הוא שגרות לישנא ולא דוקא אמ"ה אלא בשר מן החי דכפי הנראה הגיד אינו אמ"ה אלא בשר מן החי דאמ"ה היינו בשר גידים ועצם היה נראה להתיר בסי' אלו דמ"ש על אבר מן החי דלא חמור במוקדשין חייל היינו לר"י דאמר לב"נ נאמר ובשר מן החי אינו נוהג בב"נ אי נאמר כר' יוחנן לקמן ק"ב ב' דבשר מן החי נפיק ליה מבשר בשדה טריפה לא מאבר מן החי מלא תאכל הנפש ואם כן ודאי בן נח לא הוזהר על בשר מן החי כמו שכתב הכסף משנה בהל' מלכים פ"ז שהקשה דברי הר"מ אהדדי דפסק דבן נח לא מוזהר על בשר מן החי וכר"י כו' יע"ש א"כ שפיר כתבו לר' יהודא איסור גיד חייל על בשר מן החי שכן איסורו נוהג בב"נ וחכמים דאמרו בסיני נאמר אפשר דהם ר"ש דאמר מי שגידו אסור כו' כנראה לכאורה ור"ש לית ליה יש בנ"ט וא"כ הקושיא מעיקרא ליתא היאך יחול גיד אאמ"ה דאין בנ"ט ולא חייב כ"א אגיד דעץ הוא וגזירת הכתוב הוא ולא הוקשה להם אלא לר' יהודא דאית ליה יש בנ"ט דחייב בטמא' שתים יע"ש ותי' אמ"ה דלא חמיר כמוקדשין מצי חייל, איסור גיד עליו וכאמור אבל קשה דהא ר"מ נמי אית ליה יש בגידין בנ"ט כמבואר לקמן ק"א האוכל ג"ה של נבילה חייב שתים וע"כ יש בנ"ט דהא התוספות מיאנו בפי' הר"מ ז"ל כמבואר לעיל ור"מ לית ליה איסור חע"א אם לא בא' מג' דרכים כולל ומוסיף וב"א עיין כריתות י"ד:

ואין לומר דקושית התו' לא הוה אלא לר"י ולר"מ לא קשיא מידי דאיך יחול איסור גיד על אמ"ה דהוה מוסיף שניתוסף איסור למזבח וכמ"ד לקמן מחוברין לא יעלו ואף בבהמה חולין דהוה מוסיף אלו הקדשי' היה ראוי לגבוה ועכשיו איסור גיד כמו שאבאר לקמן אי"ה בהא דף ק"א ע"א כתבו התוספות דאף בחולין הוה מוסיף יע"ש והיינו אם היה מקדשה לאמו כו' והוה הולד ג"כ קודש דא"כ לר' יהודא נמי ל"ק דאיהו נמי ע"כ סובר מחוברין לא יעלו כמ"ש התו' לקמן ק"א א' ד"ה מאן האי תנא יע"ש דלר"י מחוברין לא יעלו אלא דזה לא ניתן להאמר כלל דהתורה בסתם אסרה ואף בבעל מום או חיה דאין ראוין לקדשים וא"כ הדרא קושיא לדוכתיה תיקשי לאינך נמי. וגם אין לומר דלר"י קשיא שפיר דאמר אכלו ואין בו כזית פטור היאך יחול איסור גיד על אמ"ה משא"כ לרבנן דפליגי לקמן על ר"י צ"ו א' דאכלו ואין בו כזית חייב דברי' הוה לגבי דידיה אבל משום אמ"ה צריך שיהא בו כזית כמו שאבאר שם לקמן בעזה"י וא"כ שפיר מצי חייל חצי זית על אמ"ה דאיסור חל על חצי שיעו' כמ"ש לעיל באורך אלא דזה דוחק דהתינח אם אין בכף כזית אבל אם יש כזית דצריך לאוכלו כולו אף לרבנן איך יחול על אמ"ה ואולי משום הכי כתבו עוד תירוצים אחרים ולא הונח להם בתי' זה משום הנך קושיות ודע שמ"ש דבגיד אפשר דאין בו אמ"ה אלא בשר מן החי עיין בחדושינו לקמן צ"א א' באוכל ב' גידין מב' ירכות ושם נאריך בה בעזה"י ועיין בר"מ הלכות מ"א פ"ח אף שכתב שם דהלשון וטחול וכוליא שאין בו עצם נמי מיקרי, אמ"ה אפ"ה אפשר גיד לא מיקרי אמ"ה דלאו מיוחד הוא להיותו אבר ועוד אפשר דעושה חליפין והמ"מ כתב בעי' שיאכל בשר גידים ועצמות כברייתו ולא לישתמיט לומר בג"ה לחוד דהוה אמ"ה:

בא"ד ועוד דא"א לחול בע"א עיין במהרש"א ור"ל דלכאור' מצי לומר דאיסור גיד יחול לאחר שחיטה וכתבו התו' דבעינן מחיים דומיא דיעקב כמ"ש ד"ה קדשים דאיסור כרת כו' וגזירת הכתוב דחייל על אמ"ה לזה כתב מהרש"א דהתו' בכאן לא אסקי אדעתיה הא דלקמן אלא דסברא הוא דכי אסרה תורה מחיים נמי וגזירת הכתוב הא דיחול איסור גיד אאמ"ה עוד כתבו התו' דאמ"ה אינו עד לאחר שיולד הוא ר"י לקמן דף ק"ג בסוף הפרק יע"ש ואיכא מ"ד בהמה בחייה לאו לאברים עומדת ושם אבאר בפירש"י ד"ה אלא הכא במבכרת כו' ממה נפשך אי נוהג בשליל כו' ואי אין נוהג בשליל עכ"ל לכאורה יאמר דפ' כן דלא נימא דבר זה מחלוקת ר"י ורבנן וכתב דלא צריך לזה אלא דבר זה מוסכם אליבא דכ"ע דלר"י נמי דאינו נוהג בשליל נמי נוהג במוקדשין דבהדדי אתיין אלא דא"כ בהא דאמר ואבע"א ולדות קדשים בהוייתן הוה קדושים לא פי' כן כי הכ' ממ"נ אלא סתם וכתב בד"ה ואבע"א כו' כתב דנוהג בשליל ואיסור גיד קדים ולא כתב

ממ"נ ודוחק לומר דסמך עצמו אמ"ש מקודם לזה כמבכר' אבל הנרא' לי בזה דהוקשה לו למה לי רישא דנוהג במוקדשין והא מדתנן סיפא דנוהג בשליל פשיטא דאיסור קדים הוא גיד ותו לא פקע ופשיטא כמ"ש לעיל ומש"ה פי' דה"ק דבר זה דנוהג במוקדשין כ"ע מודי' ואף ר"י דא"נ דאין נוהג בשליל אפ"ה ב"א הוא ושפיר חיילי בהדדי ואף דרישא לאו ר"י הוא כדמקשה לעיל מ"מ לא פריך אלא דליהוי ר"י ולא ר"מ זה ודאי קושיא אבל לומר דרבי שנאה לרישא אליבא דכ"ע זה אין קושיא וכהנה רבות בש"ס וא"כ א"ש דבולדות קדשים בהווייתן הן קדושים לא הוצרך לפרש ממ"נ כי הכי דא"ל גם לר"מ צריך הרישא דה"א ולדות קדשים במעי אמן קדושים ותו לא אתי איסור גיד וחייל לפי מה דמסיק מהא דנפל כו' אמוקדשין קמ"ל בהוויתן קדושים ובהדדי אתו וחיילי תרווייהו ואף לר"מ איצטריך הרישא ולא נצטריך לומר דאליבא דכ"ע שנאה הרישׁ' משא"כ במבכרת דליכא שום רבותא פי' דרבי אליב' דכ"ע שנאה לרישא וה"ק דבר זה דנוהג במוקדשין כ"ע מודים בו ובשלמא לעיל למאי דלא אסיק הא דר' יוחנן לנפל כו' קשה למה לי הרישא הא מסיפ' שמעינן דנוהג בשליל ופשיטא דתו לא פקע איסור גיד ואי לאשמעינן דל"ת במעי אמן הן קדושים ואין איסור חל אף בב"א דמסתמא לא יחלוק הך סתמא אסתמא דכריתות ולהכי אמר במעי אמן הן קדושים והיא גופא אשמעינן איסור ב"א אף דממתני' דכריתות שמעינן לה דרך התנא לסתם בכמה מקומות ד"א כמ"ש לעיל רש"י גופא ד"ה וכ"ת אשמעינן יש בנ"ט ואשמעינן איסור חע"א דהיינו כולל אף דממתני' דכריתות שמעינן לה כו' משא"כ השתא דאסיק הא דר' יוחנן לנפל שלא נקשרו כו' שפיר איצטריך הרישא כו':

ודע דלכאורה אין ראיה כלל מסיפא דנוהג במוקדשין דלעולם אימא לך דאין נוהג בשליל לכך ק"ל דאיסור ב"א וחיילי תרווייהו בהדדי ומסיפ' אין ראי' דנוהג בשליל דאיירי שנשחטה אמו ויצא בן ט' חי לאויר העולם לר"מ דטעון שחיטה והוה בהמה מעלייא לר"מ דכה"ג כתב הרא"ש בפ' בהמה המקשה דף ע"ה. ע"א בחלב לר"ל דאמר חלבו כחלב חיה אפילו הכי כשיצא לאויר העולם אין אוסר ר"מ חלב של שליל ע"ש ועיין מ"ש בתו' ד"ה הכא במבכרת יע"ש וא"כ אין ראיה כלל מסיפא ומש"ה צריך רישא לומר תרווייהו בהדדי חיילי יש לומר דרש"י סובר דהא דתנן ונוהג בשליל היינו אף במעי אמו אם מת לאחר שחיטה ולא יצא לאויר העולם אפ"ה נוהג. גם מהרש"א ז"ל בתוספות ד"ה הכ' במבכרת כתב דשמעתין לא משמע כרא"ש ובתו' אבאר. ועוד דרש"י סובר דאי אין נוהג אלא לאחר שיצא לאויר העולם א"כ קשה מכדי מתני' רבי היא כמ"ש לעיל דמש"ה פריך מוקדשין פשיטא דאל"ה אימא דאשמעינן אף בעולה למזבח נוהג

יע"ש א"כ רבי דאמר בהמקשה דשנאו לר"י בל' חכמים דבן ט' ניתר בשחיטת אמו ואיך סתם כאן כת"ק דנוהג בשליל כיון דבמעי אמו הכל מותר ולא מסתבר לאסור כשיצא לאויר העולם דבשרא בדיקולא דמיא ולא מסתבר לאמר אגיד אח"כ כן הוא סברת רש"י ז"ל דהוא לשיטתיה בפרק בהמה המקשה במתני' ע"ד א' דר"מ דאמר בן ט' אין ניתר בשחיטת אמו דחדשים לחוד גרמי לא כפירוש הרא"ש שם משום דאי אוירא בעינן ודאי משתרי בשחיטת אמו ואף שיצא אח"כ לאויר העולם בישר' בדיקולא הוא ולא מסתבר לאסור אח"כ וכמו שנאריך בה בעזה"י לקמן במימר' דשמואל ומש"ה קשי' ל"ל רישא אלא דרבי אליבא דכ"ע שנאה וכדכתיבנא:

בתו' ד"ה והא מתני' דלא כר"י ה"מ לומר כו' היינו דהוה להקשות ממתני' גופא ולא מברייתא דלקמן דר"י אומר אינו נוהג אלא באחת וע"ז כתבו דמ"מ נ"ל למפרך מרישא גופא ובד"ה קדשים דאיסור כרת מי שמעת ליה משמע בשלמים ולאחר זריקה עכ"ל מדהקשו בשלמים ולאחר זריקה דלא הוה קושיא כ"כ ואפשר דמלתא דפשיטא הוא דמאחר דליכא איסור אחר פשיטא דיחול איסור גיד ונאמר להיפך דסברא פשוטה היא דאף דלא חל מחיים אפ"ה חל לאחר שחיטה וצ"ל דקשיא להו דאשמעינן דאיסור גיד מיתלא וקאי כדאיתא ביבמות דפריך נשא חי וא"כ מת תתיב' יבומי ומשני מתלי תלוי וקאי יע"ש בד"א וה"נ כן אשמעינן ומש"ה הוקשה להם שפיר ומ"מ מדלא הוקשה להם בפשיטות דאימ' דגיד נוהג במוקדשין בחטאות ואשמות בק"ק דמותרים הן לכהנים ולזרים אסורי' לאחר זריקה עיין בר"מ הלכות סנהדרין פי"ט בלאוין שלוקין עליה' וא"כ שפיר אשמעינן ג"ה נוהג במוקדשין דמוקדשין קדים ואח"כ לאחר זריקה חייל איסור גיד אזרים מיגו דאיתוסף איסור גיד לכהנים איתוסף נמי לזרים וחייב שתים דשפיר הוה טפי להקשות כן דאשמעינן חידוש זה דחייל אמוסיף כו' ומדלא הקשו כן אית ללמוד מדבריהם דבר מחודש דלא אמרינן איסור מוסיף אלא מיד כשנתוסף איסור השני ובא לעולם חל על אדם אחד מה שלא נאסרה מעולם אותה החתיכה לזה האיש או שפיר אמרינן מיגו דאהני איסור השני לאסור על אותו האדם אהני נמי על זה שכבר נאסר' עליו מחמת איסור הראשון לחייב ב' משא"כ כאן דאיסור גיד מיד שחל דהיינו במעי אמו או לאחר שיצא לאויר העולם אין לו מקום לחול על שום אדם דבלא"ה אסורה הבהמה לכ"א משים קדשים ואף לכהנים קודם זריקה ולאחר זריק' דחייל לכהנים משום דאזיל איסור הראשון מה שאין כן בישראל באיסור הראשון קיימא ולא אמרינן כה"ג מוסיף והבן זה. ועיין בחדושינו בחלק א' הנדפס בזאלקווא שם הארכנו בפרטי איסור כולל

ומוסיף וב"א ועין בכללים כאן מה שכתבנו בזה ובמסכת כריתות י"ד וט"ו במשנה יש בא ביאה אחת יע"ש ובר"מ הלכות שגגות יע"ש היטב:

בא"ד וי"ל כיון דמחיים לא חל כו' דומיא דיעקב עכ"ל בזה יש ליתן טעם הא דלקמן ק"א ב' דאמרו חכמים בסיני נאמר אלא שנכתב במקומו ושם בברייתא אמר כדי לידע מאיזה טעם נאסר יע"ש והלא כמה וכמה מצות שלא ניתן בהם טעם ולא נתגלו טעמן בתורה ומ"ש מצוה זו אלא כדי לידע מאיזה טעם דומיא דיעקב דוקא שיחול מחיים ולכך לא נכתבה במקומה. הראויה לה ומש"ה הר"מ דפסק דאין בגידין בנ"ט ואפ"ה פסק האוכל ג"ה של נבילה שחייב שתים דכיון דפסק כחכמים בסיני נאמר ולא נכתב כאן אלא לידע כו' דומיא דיעקב שיחול מחיים כמו וולדות קדשים דהר"מ פסק במעי אמן קדושים בהל' תמורה כמו שאבאר לקמן אי"ה וא"כ אי ס"ד דאין בו שום איסור אחר אלא גיד דעץ בעלמא הוא אין שום חידוש ילפינן מיניה במה דכתיב אצל יעקב דאי שיחול דוקא מחיים מה"ת שלא יחול מחיים הא שום איסור לא שייך גביה ולא שייך אין איסור חל על איסור ולא משכחת כלל שלא יחול עד לאחר שחיטה אלא שמע מינה כיון דחשביה רחמנא לאכילת גיד הוא הדין לענין שאר איסורין דליהוי אכילה חשובה משא"כ לר"י דאמר במקומו נאמר לב"נ א"כ אי הוה סבירא ליה אין בגידין בנ"ט לא הוה שום איסור אחר כ"א גיד לחודיה דגזירת הכתוב דליכא שום הוכחה מדכתבי' אצל יעקב דהא במקום הראוי כתיב דלבני יעקב נאמר ושפיר אמר לקמן וכ"ת קסבר ר"י אין בגידין בנ"ט ואיסור גיד איכ' איסור טומאה ליכא ע' דף ק"א ב' דליכא הוכחה משא"כ לרבנן דבסיני לאמר יש הוכחה וכדכתיבנא ועמ"ש לקמן בהא דר"ש דף ק"ב כן נראה ליישב דברי הר"מ ז"ל דרך דרוש ועיין לקמן:

בא"ד וי"ל דלא נאסר אלא לבני יעקב וא"נ לכל העולם כו' עכ"ל הוא ב' תירוצים ולתי' הא' שכתבו דקודם מ"ת לא נאמר אלא לבני יעקב ק"ק הלשון דאמר בסנהדרין נ"ט א' ואנו אין לנו אלא ג"ה ואליביה דר"י דלא דמי כלל להא דמצוה שנאמרה ולא נשנית יע"ש:

בא"ד וא"ת נימ' מיגו דאיתוסף איסור גיד לגבוה איתוסף נמי להדיוט וי"ל איכא מ"ד מחוברין יעלו עכ"ל למאי דמוקי בולדות קדשים ע"כ בחטאת או שלמים הנאכלין מיירי דאי עול' זכר הוא דהוה וגם אם אמר על בהמה שלמי' ולד' עול' לא אמר כלום כמבואר במס' תמורה ובר"מ ה' תמורה ואי בקדשים, הנאכלין ודאי לא שייך איתוסף איסור לגבוה דכל שממנו לאישים הרי הוא בבל תקטירו כו' אבל משכחת ליה שפיר דאם הקדיש וולד בהמה מעובר' והיא חולין וולדה עולה כר' יוחנן דקיי"ל כוותיה לא כבר פדא בתמור' ו' יע"ש ועיין בר"מ פ"ד ה"א מהל' תמורה ובהל' מעה"ק פי"א ה"ח ומיהו למאי

דמסיק בתמורה בבהמה תמימה כ"ע מודים א"ש אף לבר פדא. ודע שמ"ש היא שלמים וולדה עולה לא אמר כלום היינו בהקדיש בהמה שלא היתה מעוברת והקדיש הבהמה ממילא כשנתעברה אח"כ הולד קדוש ממילא בקדושת האם והך מתני' דתמורה כ"ה א' מיירי בבהמה מעוברת ומש"ה אם הקדים קדושת הוולד אז לר"י קדוש היא שלמים ולדה עולה יע"ש בפירש"י. אבל לא כשנתעברה אח"כ דאין אדם מקדיש דשלב"ל ואף הקדים קדושת הולד לאם לאו כלום הוא והולד קדוש ממילא בקדושת האם וזה ברור והא דלא מקשה בדף יו"ד שם לבר פדא מהך מתניתין דכיצד מערימין כ"ה היא שלמים ולדה עולה למאי דס"ד דב"פ פליג אף בתמימה י"ל דאין הולד קרוש עד שיצא לאויר העולם היינו בהיא חולין ולא בהיא קדוש וע"ש דף יו"ד תוספות ד"ה ואזדא ואין כאן מקומו להאריך ובד"ה הכא במבכרת עסקינן דבהדדי אתי וא"ת לר"י כו' וי"ל דאיסור גיד וחלב עד שיצא לאויר העולם עכ"ל מה שפירשו בהדדי אתיין ולא ניחא להו כפשוטו כפירש"י דגיד קדים דא"כ פשיטא דתו לא קדים ולא ניחא לומר דרישא לכ"ע שנאה וכמ"ש בפירש"י ז"ל ולזה הקשו לר' יוחנן דאמר חלב חדשים גרמי כו' כ"ש גיד דלא כתב שור ותי' דלר' יוחנן נהי דאויר לידה לא בעינן אויר העולם בעינן והביאו ראיה מתלש חלב כו' וזה דלא כמו שכתבו בד"ה הכ' בולדות קדשים עסקינן יע"ש ועי' בהמקשה ע"ו ובתוס' ד"ה לדברי המחיר ומהרש"א ז"ל כתב דנוהג בשליל אין ראי' כמ"ש הרא"ש בפרק בהמה המקשה עכ"ל הרא"ש שכתב כן אחלב יע"ש וה"ה אגיד נמי מצי למימר כן ומ"ש מהרש"א דשמעתין לא משמע כמ"ש הרא"ש לכאור' לא ידענא מהיכן משמע ליה ז"ל כן דאי משום הא דמקשה והא מדקתני סיפא נוהג בשליל ודאי קושיא חזקה הוא כיון דנוהג במעי אמו דשמעינן דבר זה מרישא למה לי הסיפא כלל ויש ליישב דבריו:

גמ' ואבע"א ולדות קדשים בהויתן הן קדושים קשיא לי אמאי צריך לדחוק ולאוקמיה דלא כהלכתא דהא קיי"ל במעי אמן הן קדושים כמו שפסק הר"מ ז"ל בהל' תמורה פ"ז יע"ש ואמאי לא בפשיטות טפי דהקדיש בהמה מעוברת בן ח' או מ' דקדושה חלה על העוברין לכ"ע בבהמה תמימה אף לבר פדא בתמורה י' יע"ש ונהי דאיסור גיד אינו חל משעת יצירה מ"מ חייל לאחר מכן במעי אמו וכמתני' דנוהג בשליל כפירש"י דלא כפי' הרא"ש בהמקשה והבאתיו בסמוך ואשמעינן תנא דמתני' דקדושה חלה על העוברין אפ"ה גיד קדים דחייל אלא נראה מכאן ראיה שאין שום איסור נוהג במעי אמו עד שיצא לאויר העולם וכמ"ש התו' ד"ה הכא במבכרת עסקינן וכפי' הרא"ש בהמקשה בהא דחלב וה"ה במתני' דנוהג בשליל דאל"ה לוקמיה מתני' בהקדיש עובר ולאשמעינן דקדושה חלה על עוברין וגיד נוהג בשליל וחייל שפיר ומיהו יש ליישב זאת לשיטת רש"י דמסיפא

שמעינן דנוהג בשליל ומ"מ קשיא דלמא אשמעינן דקדושה חלה על העוברין וי"ל דלא שייך לאשמעינן הכי לענין גיד:

ע"ש גמרא אמר רב חייא בר יוסף כו' ור"י אמר א' קדשים הנאכלין וא' שאין נאכלין אישור גיד נוהג בהן עכ"ל הנה ר' יוחנן דאמר דנוהג להלקותו יש לראות מה"ת לחלק בין קדשים הנאכלין לאין נאכלין עד שהוצרך להשמיענו זה דאין חילוק ואם נאמר דה"ק קדשים הנאכלין ודאי נוהג במבכרת או בהוייתן הן קדושים וחיילו תרווייהו בהדדי כמ"ש התוס' ד"ה הכ' במבכרת דלר"י איסור גיד עד שיצא לאויר העולם וכ"ש חלב כו' אלא אפי' קדשים שאין נאכלין אשכוחי משכחת ליה דנוהג במוקדשין ר"ל תרוייהו בהדי הדדי חיילי ואף דעול' זכר הוא מ"מ קדוש' חלה על העוברין ור' יוחנן כשמעתי' ואף לבר פדא בתמימה חייל קדושה כמ"ש לעיל בסמוך דא"כ איך תלוי זה בקדשים שאין נאכלין הא בקדשים הנאכלין נמי אשכוחי משכחת לי' באשם שהוא דוקא זכר דגיד נוהג במוקדשין דחיילי תרוייהו בהדדי. והרצון בזה דאמר ר' יוחנן א' קדשים הנאכלין וא' שאין נאכלין גיד נוהג בהן דהיינו דשייך לומר הל' גיד נוהג דחייל על מוקדשין אז דחייל בהדדי נמי שפיר למיתני גיד נוהג בהן משא"כ אי גיד קדם לא שייך למתני גיד נוהג במוקדשין ועי' בחידוש ריטב"א שפי' הא דתני גיד נוהג במוקדשין משום דגיד ועל מוקדשין שכתב במבכרת וקסבר אינו נוהג בשליל וחיילי תרוייהו בהדדי וכן בולדות קדשים בהוייתן קדושים ואינו נוהג בשליל וכוונתו דאי נוהג בשליל לא שייך למתני גיד נוהג במוקדשין דמשמע דגיד חל על מוקדשין ומיהו בב"א שפיר שייך למתני כן דחל על מוקדשים וכן כתב בהא דולדות קדשים במעי אמן הן קדושים ושפיר שייך לומר נוהג במוקדשין דחייל עמו ביחד ע' תוס' ד"ה הכא במבכרת וקמ"ל דלא מבטל איסור קדשים החמור איסור גיד הקל מלחול עמו אפשר שמפני זה כתבו התוספות דבהדדי אתיין דאי מפני שגיד קדים לא שייך למיתני גיד נוהג במוקדשין אף דאשמעינן טובא מ"מ לא שייך לומר כן דהלשון משמע שגיד חל על מוקדשין וכדכתיבנא וכתב כן לתרץ קושית הרשב"א שהקשה אהא דאמר הכ' במבכרת דא"כ תהדר הקושי' לדוכתיה מוקדשין נוהג בגיד דהא גיד קדים וי"ל דאשמעינן תנא אף בשאר קדשים אין נוהג במבכרת נוהג כו' והריטב"א לא ניחא ליה בכך דמשמע הלשון דגיד חל על מוקדשין מדפריש גם בתי' האחרון ולדות קדשים בהוייתן הם קדושים ג"כ דאינו נוהג בשליל והא ודאי משום דהל' משמע כך בשלמא במבכרת אפשר לומר דקשיא לי' לריטב"א מאי קמ"ל דלא ניחא לי' לומר דאשמעי' פעמים דנוהג במוקדשין במבכרת וכי התנא כי רוכלא ליחש' וליזל באיזה מוקדשין נוהג ואל תתמה עליו במה שפי' דאינו נוהג בשליל והא רישא ר"מ הוא

דנוהג בשליל י"ל דהריטב"א סובר דגם לר"מ אינו נוהג עד שיצא לאויר העולם וכמ"ש התוס' ונוהג בשליל לאחר שיצא לאויר העולם וההיא דלעיל מדקתני סיפא אין לחוש כיון דלא קאי הכי במסקנא ובמסקנא הדר ביה ממה דהוה אמר. והדרן למילתא קמייתא דר' יוחנן דאמר א' קדשים הנאכלין וא' שאין נאכלין איסור גיד נוהג בהן ומה"ת לחלק ומאי אתא לאשמעינן ואי לומר דאשכוחי משכחת לה דגיד חל על מוקדשין דקדושה חלה על העוברין זה היה יכול להשמיענו בשאר דוכתין דהקדושה חלה על העוברין והאיך תלוי זה כאן:

ואין לומר דר"י טובא אשמעינן בהא דא' קדשים הנאכלין ואחד שאין הנאכלין דה"א דוקא קדשים שאין נאכלין איסור גיד חייל בהקדיש מעוברת אם זכר עולה דחייל איסור גיד ביציאה לאויר העולם ואין לומר אין איסור חע"א י"ל דהוה מוסיף מיגו דאיתוסף איסורא למזבח חייל למי להדיוט ואם אכל לוקה שתים אחת משום עולה ואחת אשום גיד דר' יוחנן אפשר דסובר מחוברין לא יעלו כרבנן דפליגי עליה דרבי והכין הלכתא כמו שאבאר לקמן חדא דר"פ אמר זל"פ כאן להלקותו וצאן להעלותו משמע דגם ר"י ברבי ס"ל לקמן דיעלו ועוד דא"כ איפכ' הוה ליה לומר א' קדשים שאין נאכלין וא' הנאכלין דהוה לא זו אף זו ולא זו ואצ"ל זו כו':

והנה אם נאמר דלא כסברת התוספות ד"ה קדשים דאיסור כרת שכתבו כיון דמחיים לא חייל אף לאחר שחיטה לא חייל אלא דמילתא תלוי כמו אחות אשה וחייל לאחר שחיטה גם הר"מ ז"ל בהל' מ"א לא כתב כלל מזה ואילו הוה סבירא ליה הכין לא הוה שתיק מיניה מלפרושי אלא דחל לאחר שחיטה בהסתלק האיסור האחר ממנו וא"כ א"ש דל"מ קדשים הנאכלין אף דמוקדשין קדים וגיד עד שיצא לאויר העולם אפ"ה חייל לאחר שחיטה דליכא תו איסור אחר וחל בשלמים לזרים ובחטאת ואשמות לכהנים אלא אפי' קדשי' שאין נאכלין איסור גיד נוהג בהן או משום דהוה מוסיף לגבוה דמחוברין לא יעלו ולרב פפא דאמר ולא פליגי אם נאמר דל"פ כלל אפ"ה איסור גיד נוהג בהן אם נאמר דר' יוחנן חלב חדשים לחוד גרמי ולא בעי כלל אויר העולם כמ"ש התוספות ד"ה וכ"ת אלא כפי' הרא"ש בפ' בהמה המקשה ע"ה א' כמו שאבאר לקמן במימרא דשמואל וחלבו מותר לד"ה יע"ש בדף צ"ג ב' וה"ה וכ"ש גיד דלא כתב ביה שור וכשב והך דר' יוחנן בתלש חלב אבאר לקמן אי"ה דמשם אין ראי' א"כ א"ש דגיד נוהג בהן דקדום משנתקשר על הכף ולאחר מיכן הקדיש העובר דקדושה חלה על העובר ודע שאף שכתבנו להר"מ לית לי' סברת התוספות דאף דלא חל מחיים אפ"ה חייל לאחר שחיטה אפ"ה א"ש מה שכתבנו לעיל דמש"ה כתבה התורה גיד אצל בני יעקב להודיע מאיזה טעם נאסר דל"ת

דלא חל כלל מחיים דאין איסור חע"א אמ"ה כקושית התוספות או אף למ"ד בהמה בחיי' לאו לאברים עומדת מ"מ אינו חל על איסור עשה דשאינו זבוח כו' דהוה עשה גמורה ואין איסור חל עליו ואף דחל על חצי שיעור שאני התם דלית ביה איסור עשה אלא איסורא לחוד מריבויא דכל חלב כו' או מהלמ"מ משא"כ עשה דאינו זבוח וכמ"ש התוס' שבועות כ"ג ד"ה דמוקי יע"ש ולקמן בס"פ אבאר באורך בעזה"י וקמ"ל דאפ"ה חייל מחיים דומיא דיעקב דלא כמ"ש מהרש"א דבלא"ה אין סברא לומר שלא אסור אלא לאחר שחיטה כו' וא"כ שפיר מוכח דאף דאין בנ"ט אפ"ה כיון דאחשביה רחמנא לאכילת גיד ה"ה לענין שאר איסורין וחייב ב' דאל"כ למאי הלכתא כתבי' רחמנא אצל בני יעקב כיון דליכא בי' איסור אחר כ"א איסור גיד וע' מ"ש ברישׁ הפרק יע"ש:

ע"ש גמרא רנב"י אמר להעלותו פליגי והיינו מחוברין ובפלוגתא דר' ורבנן לקמן אבל בפירשו כ"ע מודים דאסור להעלותו בפ"ע דלרבי לא עדיף מפירשו דהיתרא דירדו ולרבנן אף מחוברין דאיסורא אסורין כפירש"י לקמן ממשקה ישראל. ועי' פירש"י ד"ה רנב"י יע"ש וקשיא לי דאם כן לימא מר הלכה כר' ומר לימא הלכה כחכמים ולא שייך שיחלוקו אמוראי בפלוגתא דתנאים וכה"ג הקשה הרא"ש ז"ל בפ' בהמה המקשה לשיטת הר"מ ז"ל לפי דעתו שמפרש דברי הר"מ דר"י ור"ל פליגי בפלוגתא דר"מ ור"י יע"ש דהוה לומר הלכה כר"ש או כר"י וה"נ כאן ועוד היאך תלוי פלוגתא זו בכאן בזבחים הוה להו לאפלוגי דשם מקומו וכאן בהאי פירקא לא עסיק אלא באכילת גיד להדיוט ולפי מ"ש לעיל א"ש דשייך בהאי פירקא למאן דאוסר גיד להעלותו למזבח א"כ בהקדיש עובר קודם ט' חדשים ואיסור גיד לא חייל קודם ט' חדשים כמו בחלב ואין חילוק בין חלב לגיד כמו שאבאר במימרא דשמואל אפ"ה אתי גיד וחייל אמוקדשין דהוי מוסיף למזבח ומאן דאמר מחוברין יעלו לא מצי חייל איסור גיד אמוקדשין דקדים אף דגיד נוהג במעי אמו ולא הוה מוסיף כו' והא דאמר להעלות פליגי היינו דעיקר פלוגתא להעלותו וממילא דנ"מ לענין איסור אכילת הדיוט וכדכתיבנא והיינו דלא אמר מר הלכה כמר כו' דאשמעינן טובא גם להדיוט וכמ"ש ועיין מ"ש בהא דלקמן פירשו לא יעלו:

עוד אבאר לך למ"ד מחוברין יעלו ליכא איסור מוסיף אם נטל נמי הגיד מן הירך וחלצו דלא יעלו לכ"ע אפ"ה לאו משום איסור גיד נגעו ביה אלא פי' דהתירא לא יעלו א"כ לאו מוסיף הוא דרבי מוקי לקרא דהבשר ודם בפי' דהתירא ועמ"ש בהא פי' לא יעלה:

והנה ראיתי להמ"מ בהלכות מ"א ה"א פ"ח על מ"ש רבינו דג"ה נוהג בחולין ומוקדשין א' קדשים הנאכלין וא' שאין נאכלין כתב דרבינו פוסק כר' יוחנן דאמר א' קדשים כו' והלח"מ בפ"ו מהלכות מעה"ק הלכה ד' שכתב על דברי המגיד משנה הללו דקשה

דהא להלקותו כ"ע מודים דנוהג ותי' משום דרבינו פוסק כאן בהלכות מעה"ק דאסור להעלותו וא"כ ע"כ מפרש כרנב"י דלהעלותו פליגי ולכך מפרש שם דכר' יוחנן פוסק עכ"ל הנך רואה כמה יש מהדוחק שהרי הר"מ ז"ל בהלכות מ"א לא נחית אלא לאשמעינן שיש מלקות באכילת גיד וכן כתב הלח"מ בפ' וא"כ לא היה להמגיד משנה שם להזכיר כלל דברי ר' יוחנן ורנב"י כיון שדבר זה מוסכם אליבא דכ"ע ולפי מ"ש י"ל דברי המ"מ על נכון דהוה קשי' לי' לאיזה צורך כתב הר"מ ז"ל א' קדשים כו' ומה"ת לחלק בינייהו אלא דאשמעינן אף היכא דאיסור מוקדשין קדים שהקדיש עובר במעי אמו דקדושה חלה על העוברין קודם ט' חדשים אפ"ה אתי גיד וחייל עלייהו ל"מ בקדשים הנאכלין דאשכוחי משכחת לאחר שחיטה אלא אף בקדשים שאין נאכלין דלעולם אית בי' איסור מוקדשין אפ"ה חייל גיד דהוה מוסיף לשיטת הר"מ ז"ל בהלכות מעה"ק דמחוברין לא יעלו וכבר א כתבנו לעיל דהר"מ לא סובר כתו' דבעינן שיחול מחיים כו' ולזה כתב המ"מ דרבינו פוסק כר' יוחנן ואליבא דרנב"י וכדכתיבנא דאמר להעלותו פליגי ה"ה דנ"מ לענין להלקותו וכמ"ש בסמוך ואין להקשו' איך יתיישב אליבא דרב פפא דאמר ל"פ כאן להקטיר וכאן להלקותו משמע להעלותו אפי' ר' יוחנן מודה דשרי וא"כ לאיזה צורך אמר ר"י קדשים הנאכלין כו' וי"ל דר"מ סובר דלר"פ ה"ק איסור גיד נוהג בהן בקדשים שאין נאכלין משום דאיסורו נוהג בב"נ ולא סבירא ליה הא דפרכינן אימור דשמעת ליה כו' ומשא"כ להר"מ ז"ל דאיהו פסק בהלכות איסורי ביאה פי"ז ה"ח כלל גדול בידינו שאין איסור חע"א אם לא בא' מג' דרכים ושלל כל איסורין אף בחמור על קל שאין חייל מש"ה ע"כ כר' יוחנן סובר אף דאיהו פסק בהל' מלכים דיעקב נצטווה על ג"ה אם לא באיסור, מוסיף לגבוה כמ"ש לעיל ועיין פי"ד מהל' מ"א הח"י כתב כן דאין אי' חל אם לא בא' מג' דרכים ועי' מ"ש לקמן:

שוב ראיתי שיש ליישב בפשיטות טפי לרב פפא דאמר ול"פ כאן להלקותו כאן להעלותו ל"ק דמאי רבותא דאחד קדשים הנאכלין כו' לענין להלקותו י"ל דאשמעינן דאפ"ה חייל גיד על מוקדשין דאיכא לישנא לקמן בדף ק"ג בפלוגתא דר' יוחנן וריש לקיש דמייתי איסור טריפה וחייל אאמ"ה ופירש"י לר' יוחנן חייל דסובר איסור חע"א וטריפה על אמ"ה ליכא לא כולל ולא מוסיף וא"כ ר"פ נמי יסבור הכי דאף קל על חמור חייל דהא טריפה אאמ"ה קל על חמור דאמ"ה נוהג בבני נח משא"כ הר"מ ז"ל דלית ליה איסור חע"א לאיזה צורך כתב א' קדשים הנאכלין אלא כמ"ש, דמש"ה חייל דהוה איסור מוסיף דפסק כר' יוחנן דלהעלותו אסור ועי' מ"ש לקמן דף ק"ג ע"א כי שם אאריך בעז"ה:

ובפירש"י ד"ה להעלותו למזבח אין איסור גיד נוהג בהן דלא כתיב ולא יאכל המזבח עכ"ל עי' במהרש"א ז"ל שכתב לר"פ ולא פליגי סובר דגם תנאי דלקמן ל"פ עכ"ל ורצה לומר דגם רבנן סברי דמחובר מותר להעלותו ג"ה ולא איצטריך ריבויא למחוברין דאסור דמי כתיב לא יאכל המזבח ומשקה ישראל לית להו אלא היכא דוקא דשייך בכל הקרבן ולא באבר מיוחד וחלב ודם יוכיחו ולית להו הא דאמרינן אליבא דרנב"י ורבנן מצותן בכך ועי' בפירוש הריטב"א ז"ל מ"ש לרבי דאמר מחוברין יעלו לא קשי' ממשקה ישראל דהיכא בכל הקרבן איסורא אמרינן כן יע"ש ה"ה לרב פפא סובר דכ"ע במחוברין יעלו וקרא ממשקה ישראל לכולו קרבן שאסור ופלוגתא דר' ורבנן ר' מוקי לקרא דהבשר ודם בפירשו ורבנן מוקי בפוקעין ומחוברין דאיסורא שווין למחוברין דהיתרא אלא דר' מוקי קרא ע"ז ולרבנן לא צריך קרא על זה דמסברא דע"י זה דמותר וא"כ ה"ה פירשו דאיסורא נמי שרי לרבנן כמו פירשו דהיתרא דיעלו קרא דבשר ודם מוקי רבנן בפוקעין כו' ולפי זה א"ש טפי הא, דאמר א"ד ול"פ כאן להעלותו כאן לחלצו דהני תרי לישני פליגי אהדדי דלל"ק כאן להעלותו אינו נוהג אפי' בפ"ע שרי וכרבנן דפליגי עליה דר' דאין חילוק בין מחוברין לפירשו וה"ה אפילו דאיסורא פי' יעלו וכאן להלקותו וכפירש"י מי כתיב לא יאכל המזבח ומשקה ישראל לא שייך אלא היכא שפשט איסורא בכל הקרבן וכמ"ש הריטב"א בקדושיו וחלב ודם יוכיחו הא דאמרינן מצותן בכך ולישנא בתרא אמר כאן להעלותו בפ"ע אסור ומ"ד אינו נוהג במחוברין דאין צריך לחלצו אלא דקשיא למאן קאמר לה אי לרבנן אי מחוברין יעלו ה"ה פירשו כיון דמוקי לקרא דהבשר ודם בפוקעין כדתניא להדי' בבריית' ואי לרבי דמחוברין יעלו ופירשו לא יעלו א"כ מאי איריא גיד דאיסור' דהיתרא נמי פירשו לא יעלו ומה נוהג דאמר דמשמע משום איסור גיד אם לא שנאמר דלישנא בתרא מרבינן לרבנן מוהקטיר הכהן הכל מחוברין דאיסורא ופירשו דהיתרא וסברי דשקולין הם מחוברין דאיסורא ופירשו דהיתרא אבל לא פירשו דאיסורא ופליגי שפיר הני תרי לישני לדינא וכדכתיבנא ועי' תו' ד"ה פירשו ירדו יע"ש, אמנם המעיין בפירש"י ד"ה רנב"י ולישנא קמא כו' משמע דהני תרי לישני ל"פ יע"ש היטב וא"כ לפ"ז מה שכתבנו לעיל דלא מסתבר לומר שיחלוקו תנאים ואמוראים בחדא פלוגתא י"ל כיון דלא נחלקו בפי' דהא לר"פ כ"ע סברי מחוברין יעלו לכך הוצרכו לפלוג ר"י ורב חייא בר יוסף אליב' דרנב"י. אבל המגיד משנה אינו סובר כן אלא ודאי תנאי דפליגי במחוברין דאיסורא פליגי דכל זמן דלית ריבויא לא מסתבר למימר דשרי וא"כ לרבנן כיון דלא אייתרו קראי להכי ודאי איסור ג"ה אף במחובר וא"כ שפיר כתב דהר"מ ז"ל פסק כר' יוחנן וכמ"ש לעיל יע"ש. ורב פפא דאמר ולא פליגי היינו דכ"ע סברי

מחוברין דאיסורא יעלו דהלכתא כרבי סובר כמ"ש לקמן אי"ה ולא פליגי כאן להעלותו אינו נוהג ולהלקותו נוהג אלא דקשה לל"ב מה שהקשיתי דא"כ לרבי מאי איריא פירשו דאיסורא אף דהיתרא נמי לא יעלו מדקאמר יכול יחלוף גידים ועצמות כולו היתר נינהו ואפ"ה פירשו לא יעלו ולרבנן מחוברין דאיסורא אסור לפום סברא דהשתא דפליגי תנאי בהכי. ואפשר לומר דל"ב סובר דכ"ע ר' יוחנן ורב חייא בר יוסף סברי בברייתא דלקמן ע"ב ושל עולה מעלהו כר' וסברי מעלהו להקטרה לא כדרב"י לקמן משום הקריבהו נא לפחתך כו' וא"כ סברי דוקא במחובר דריבה קרא מוהקטיר הכהן כו' וה"ה פירשו דהיתרא דשקולין ומיעוטא לפירשו דאיסורא או דלא צריך קרא דמה"ת לרבות וקרא לפוקעין אלא דאם כן מנלן גם רבנן סברי כן:

ע"ש רב נחמן בר יצחק אמר להעלותו פליגי ירצה בזה לרבנן דסברי דקרא דבשר ודם לפוקעין וקרא דוהקטיר הכהן כו' לפירשו א"כ מחוברין דאיסורא לית לן לרבויי וממילא אסור ממשקה ישראל ולרבי פירשו דהיתרא ממעטי' מהבשר ודם והקטיר הכהן הכל ע"כ למחוברין דאיסורא דלהתירא לא צריך קרא כדמסיק מידי דהוה ארישא של עולה וע"כ לאיסורא ומשקה ישראל היכא דכל הקרבן אסור ולא אגיד מידי דהוה אחלב ודם ומיהו ריבוי' צריך לזה ולא מסברא ולכך אמר דפליגי תנאי:

דף צ:

גמרא ג"ה של עולה חולצו לתפוח כו' ומקשה ליה מבריית' ולמאי דכתיבנא לעיל הוה מצי לתרוצי תנאי היא ובריית' דמעלהו אתי' כרבי:

וראיתי להר"מ ז"ל בהל' מעה"ק פ"ו ה"ד שכתב דגיד הנשה של עולה חולצו לתפוח והיינו כרבנן דרבי אליבא דרנב"י וכפירוש מהרש"א ז"ל והקשה הלחם משנה קושיא חזקה וזה לשונו כיון דרבינו פסק כרבי שכן כתב ואם פירשו לא יעלו כו' ואם כן רבינו מזכה שטרא לבי תרי עד כאן לשונו והיא קושיא עצומה דא"כ קרא דהקטיר הכהן הכל המזבחה ל"ל דלמחוברין דהיתרא לא צריך קרא מידי דהוה אירישיה של עולה דהעלו וכדמסיק כאן בגמרא:

ומה שנראה לי בהתרת קשר זה הוא נשים לב על מ"ש מהרש"א ז"ל בתו' ד"ה קדשים דאיסור כרת שהוקשה להם דה"ה איסור מוסיף והקשה מהרש"א לפום סברא דהשתא שרי גיד קדשים לאכילת הדיוט ה"ה לגבוה שרי ולית ביה ממשקה ישראל יע"ש ואבאר כוונתו דהתו' הוקשה להם אמאי לא מוקי מתני' בעולה דקדשים חל במעי אמן שהקדיש עובר אם זכר עולה קודם שנקשרו אבריו בגידיו אם אין איסור גיד נוהג עד שיצא לאויר

העולם דחייל גיד אח"כ דהוה מוסיף לגבוה איתוסף נמי להדיוט דאי בשאר קדשים הנאכלין ודאי ליכא איסור מוסיף כל שממנו לאישים הרי בבל תקטירו ושאר בשר ג"כ אסור להעלותו וע"ז הק' מהרש"א ז"ל כיון דבקדשים הנאכלין כה"ג לא חייל אי' גיד דאין אי' חע"א ואף לאחר שחיטה כס' התו' שם דבעינן שיחול מחיים דווקא ה"א דלא חל לגבוה היכ' דקדי' קדשים כמו בעולה אף דמוסיף הוה מ"מ ממשקה ישראל מיקרי דבקדשים קלים או חטא' ואשמו' מותר הגיד לזרים ולכהני' והביא ראי' ממליקת העוף כיון דשרי בחטאת לכהן יע"ש וא"כ הר"מ ז"ל י"ל ולומר דקרא דהקטיר הכל המזבחה מוקי בכה"ג שהקדיש עובר במעי אמו לעולה קודם שנתקשרו אבריו או קודם ט' דחדשים גרמי לאיסור גיד וא"כ בכה"ג בבהמת קדשים קלים או חטאות ואשמות הוה שרי לאכילת הדיוט מרבינן להיתרא דמיקרי ממשקה ישראל ומיהו ריבויא צריך על זה דמליקה שאני שא"א בע"א כמ"ש מהרש"א ז"ל והר"מ ז"ל שכתב ג"ה של עולה חולצו לתפוח מיירי בגוונא דקדים איסור גיד שהקדיש אח"כ ביצא לאויר העולם דלאכילת הדיוט בשלמים כה"ג הוה אסור ה"ה לגבוה לא מרבינן ליה דממשקה ישראל כתיב ביה. והנה לא נעלם ממני מה שיש להקשות דא"כ אמאי לא אמרינן לרבי כך דריבויא דהקטיר הכהן אתא לכה"ג דמוקדשין קדים כו' ונראה משום דרנב"י אמר להעלותו פליגי ורב חייא בר יוסף סובר דמותר להעלותו משמע בסתם דמותר להעלותו וע"כ כרבי דמוקי הכל המזבחה לכל מחוברין דאיסורא דיעלו דסובר רב חייא בר יוסף דאיסור חע"א וא"כ אין חילוק אבל הר"ם ז"ל דסובר אין איסור חע"א מוקי ריבויא דוהקטיר הכהן הכל כה"ג דכתיבנא. ומיהו למ"ש לעיל בדברי מ"מ דלהר"מ ז"ל אינו, סובר כס' התוספות אלא אימת דחייל הגיד חל אף לאחר שחיטה דלא בעינן שיחול מחיים דווקא א"כ קשיא דליכא לאוקמיה קרא דהקטיר להכי לאכילת הדיוט דשרי דהא לא שרי דאימת קודם שזרק אסור ולאחר שזרק חייל דמתלא תלוי ולא הותר לישראל וע"כ קרא למחוברין דאיסורא ע"ש גמרא מתני' דלא כר"י כו' איבעיא להו דעת תורה או דעת נוטה המשך לשון אבעיא דאי אמרינן ספוקי מספקא ליה ומספק אסורין תרווייהו אפשר דמתניתין ר"י הוא ר"ל דלא פליג ארישא דלאיסורא קאמר דתרווייהו אסורין אבל אי מפשט פשיטא ליה ע"כ פליג והא דמיבעיא ליה נ"מ ללקות אי מפשט פשיטא לוקה אימין וכן לאיסורא דשמאל שרי ואי ספק תרווייהו אסורין ואין לוקה כ"א באכל לתרווייהו בב"א וכמו דמסיק באחת מהן אין לוקה אף

דף צא.

גמרא רב אשי לא נצרכא אלא לשומן של גיד עיין בר"מ פ"י מהל' ק"פ הי"א ובכ"מ דאף שצולה הפסח עם הגיד דאין בגידין בנ"ט לדעתו ז"ל ושמנו של גיד אין בו איסור דרב' אלא ישראל קדושים נהגו בו איסור ובפסח לא נהגו מ"מ בשעת אכילה מוציא אח"כ משום ישראל קדושים אלא בצלי' לא נהגו לחלצו וכדמשמע הכי בגמרא דאשמנו קאמר דישרפו לי"ז ואיני יודע אמאי לא אמר דגידין האסורין מדרבנן לכ"ע משום חלב כדאמר לקמן צ"ג והר"מ ז"ל פסק להלכה בפ"ח הי"א מהל' מ"א וכתב שם בפרקין הלכה ט"ו יראה לי שכל אלו החוטין הם מדרבנן ועי' מ"מ שם ואף שכתב זאת מ"ה מכל חלב דאיתרבי כמו חצי שיעור מ"מ רש"י פירש להדיא לקמן דלא הוה כ"א מדרבנן ואמאי לא אוקמי בהנך גידין דישרפו לי"ו ואתיא ככ"ע אף לר' יהודא משא"כ דמסיק לשמנו של גיד לא אתיא אלא כר"מ דלר"י אף מנהגא ליכא כמבואר לקמן צ"ב ב' ומהא ליכא קושיא לרש"י ז"ל דאיהו סובר גוממו עם השופי דלקמן אשומן נמי קאי ואף לר"י א"כ אתיא כר"י ומ"ש התו' ד"ה ר"א אמר לשיטתם כתבו כן דר"י אפילו מנהגא ליכא בשומן של גיד יע"ש. עוד דע לך דחוטין והקרומי' האסורין מדרבנן מנקין אותן קודם צלי' ודוקא שומן דאף איסור דרבנן לית ביה אלא מנהגא הוא דמסירין אח"כ בשעת צליה ר"ל בשעת אכילה כדמסיק כאן ל"צ אלא לשמנו כו' דישרפו לי"ו וי"ל נהי דהגיד עצמו אין בו טעם מ"מ קנוקנות שבו יש טעם כמ"ש הטור להדיא בסי' ס"ה ובש"ע ס"ט דקנוקנות יש טעם והן איסורין מדרבנן לא מנהגא דהנוטל ג"ה צריך לחטט אחריו מדרבנן א"כ מ"ש חוטין וקרומי' האסור מדרבנן חסירין קודם צליה וג"ה משום קנוקנות דג"כ איסורין מדרבנן לא משום מנהגא כמו שאבאר לקמן אי"ה בצ"ב ב' אלא ע"כ לומר לדעת הר"מ ז"ל א קנוקנות אין בהם טעם אלא עץ בעלמא הוא כמו שאאריך לקמן אי"ה גבי פלוגתא דרב ועולא צ"ב ב' ואח"כ מה שנרשם בש"ע סי' ס"ה ס"ט דקנוקנות יש בהן טעם דעת הרמב"ם כפי הנראה דא"כ דעת הר"מ:

ובפירש"י ד"ה מזה כזית ומזה כזית ומדנקיט מזה כזית ולא נקיט ב' זיתים מב' גידין כו' ש"מ בב' התראות עכ"ל מיאנו בפי' התו' ד"ה אא"ב כו' דמש"ה לא מוקי בהתראה אחת וב"א דא"כ תפשוט בעיא דאו"ב ולא ידענא אמאי לא ניחא כפי' התו' דכפי הנראה הכין הלכתא ולית מאן דפליג עליה דאכל ב' זיתי חלב בהתראה אחת אין לוקה אלא חדא כסתם מתני' דנזיר שהי' שות' יין כו' ומ"ש מדנקיט כו' הא באו"ב פ"ב ע"ב אדרבה רוצה לפשוט מהא דב' זיתי חלב בהעלם א' לוקה ב' ורוצה לאוקמי בהתראה א' יעו"ש אלמ' דהא לאו דוק' הוא מדלא תני אכל מב' גידין כו':

ע"ש גמרא מ"ש אכל מב' גידין מב' ירכות ומב' בהמות כו' עכ"ל כאן לא קתני כדלעיל מזה כזית ומזה כזית ואדרבה משמע בהתראה אחת מיירי לפי פירש"י לעיל ד"ה מזה כזית כו' א"כ אימא דבהתרא' אחת קמיירי ואפ"ה קפריך מ"ט דר"י דאמר אינו לוקה אלא מ' עד שהוצרך לאוקמי' בדלית בי' כזית אלא ש"מ דפשיטא ליה להש"ס דבהתראה אחת ליכא מאן דסובר דחייב שתים וכדדחי לה לעיל דף פ"ב ע"ב יע"ש א"כ קשה על מה שפירש"י ד"ה מזה כזית ודע עוד דלישנא מב' ירכות הוא מיותר קצת דהכי הוה לי' לומר אכל שני גידין משני בהמות לפי מה דס"ד דשתיהם של ימין איירי אבל אי הוה מיירי בא' של ימין וא' של שמאל הוה א"ש דנקיט משני ירכות ולקמן אבאר בעזה"י:

והנה הפר"ח י"ד סי' נ"ח כתב דמסתבר' דגיד עם בשר הוה אין במינו ובשר מיקרי והביא ראיה לזה יע"ש והנה יש להביא ראיה מכאן דגיד בכלל בשר הוא. עוד ראיתי להזכיר מ"ש הר"מ ז"ל בהלכות מלכים פ"ז דב"נ מצווה על בשר מן החי ותמה הכל שם דהא לר' יוחנן דאמר לקמן ק"ב ב' דבשר מהחי מבשר בשדה נפקא וכן נח ודאי דאין מצווה על טריפה ובלח"מ תי' בזה וכבר קדמו הר"מ ז"ל עצמו בזה התי' מביאו הרשב"א בחדושיו לקמן ק"ב ב' יע"ש ומכאן בסוגין יש ראיה גם לזה דבן נח מצווה על בשר מהחי כמו שאבאר בעזה"י:

דע כי המ"ל בהלכות איסורי ביאה פ"א ה"א כתב דין מחוד' עד מאוד וז"ל בקיצור דבהתראה אחת באשה א' אין מחייבי על כל ביאה וביאה (וה"ה בכל איסורין שבתורה אם אכל שני זיתי חלב בהעלם א' אינו חייב אלא אחת ובמזיד אינו לוקה אלא א' כסתם מתני' דנזיר שהיה שותה יין אינו חייב אלא א' בהתראה א') אבל ב' עריות לוקה בהתראה אחת ב' דהוה גופין מחולקין והביא ראיה מקדושין ע"ו ב' אלמנת ראובן ואלמנת שמעון כו' וכ"כ רבינו ישעי' האחרון ז"ל וכתב עוד חידושא דבבהמתו שחוטין לא אמרינן גופין מחולקין אבל בחיים הן גופין מחולקין דאם רבע ה' בהמות בהעלם א' חייב ה' וכן אם תלש חלב מה' בהמות חייב על כ"א וא' ועיין תו' זבחים ע"ז א', ד"ה הפיגול שסוברין אף בשחוטה גופין מחולקין דלא כרש"י שסובר אף בעלי חיים בידם לא אמרינן גופין מחולקין עכ"ל הנה רבינו ישעיה ז"ל אשמעי' חידושא ל"מ רבע ה' בהמות דחייב כמו ה' נשים נדות אלא אפילו תלש חלב או אמ"ה מב' בהמות חייב על כ"א וא' בהתראה אחת ואף בשחוטין סבירא ליה דלא אמרינן גופין מחולקין מ"מ בתלש חלב או אמ"ה מחיין חיוב ב' וזה פשוט ודע שמה שנראה מתוספות זבחים ע"ז דאף בשחוטין אמרינן גופין מחולקין לא ידענא היאך יאמר זאת דא"כ מה פשוט ליה דר"י מפשט פשיטא ליה אימא דמספקא ליה ואכל מב' גידין מב' ירכות משמע טפי מירך ימין ושמאל והא דנקיט מב'

בהמות דמיירי בהתראה אחת ולכך לת"ק לוקה שתים דהוה גופין מחולקין ולר"י אינו לוקה אלא אחת דאין נוהג אלא באחת מהן ולא נצטרך לדחוקי ולומר דמיירי בלית ליה כזית אלא דאית כזית לפום סברא דהשתא דספוקי מספקא ליה ואינו נוהג אלא באחת אלא ש"מ בשחוטין לא אמרינן גופין מחולקין כס' רבינו ישעיה ז"ל וכן מתבאר בס"פ או"ב דקבעי למפשט מהך בריי' דאיכא מ"ד בהתראה אחת מיחייב שתים ואמר השתא ומה התם גופין מחולקין הכא לא כ"ש הרי בביאור בשחוטין לא אמרינן גופין מחולקין והא דאמר השתא התם גופין מחולקין י"ל שבא מכח ב' בהמות יע"ש:

אמנם כן לפי סברת רבינו ישעיה ז"ל בתלש חלב או אמ"ה מב' בהמות אמרינן בחיין דגופין מחולקין אכתי יקשה מנלן למפשט דר"י מפשט פשיטא ליה אימא דספוקי מספקא לי' והכ' בתלש ב' גידין של ימין ושמאל מב' בהמות בעלי חיים דהשתא הוה גופין מחולקין ולת"ק מחייב תרתי בהתראה אחת ולר"י אין לוקה אלא ארבעים דהכי שפיר טפי מדקתני מב' ירכות דהוא מיותר גם לא נצטרך לומר דלית בי' כזית ומנלן למפשט לר"י דאמר והדעת מכרעת משמע דספוקי מספק ליה. ואין להקשות א"כ אמאי לא מיחייב כ"א פ' ולא יותר משום אמ"ה ג"כ כיון דמיירי בחיין לא בשחוטין י"ל או דסביר' לי' לת"ק אי בגידין בנ"ט ומש"ה לא מיחייב כ"א אגיד לחוד או באכלו ואין בו כזית דאגיד מיחייב משום ברי' ואמ"ה צריך שיהא כזית דלא הוה כברי' כמו שאבאר לקמן בס"פ מלתא בטעמא ומש"ה, לוקה פ' ותו לא או דת"ק סובר אין איסור חע"א ובהמה בחיי' לאו לאברים עומדת או דלית ליה ב"א או מוסיף דאמ"ה על גיד הוה מוסיף לבני נח כו' ועיין תוספות כ' ע"א ד"ה אלמא איסור מוקדשין יע"ש ונאמר דהאי ת"ק לאו ר"מ הוא אלא תנא אחר אף דסתם בר פלוגתי' דר"י הוא ר"מ כנראה מפירש"י ורשב"א בחדושיו דהך ת"ק לאו ר"מ הוא כמו שאבאר לקמן בעזה"י אלא דכל השלשה תירוצים איכא לתרוצי לת"ק משא"כ לר"י דסובר אכלו ואין בו כזית אין לוקה דבעינן כזית אף לענין איסור גיד וסובר דיש בגידין בנ"ט האוכל ג"ה של בהמה טמאה חיוב שתים (ק' ע"ב) וזאת אפילו לשיטת הר"מ ז"ל וכמ"ש לעיל דף נ' ע"א תוספות ד"ה קדשים דאיסור כרת ומדסובר גיד חל על טמאה שכן איסורו נוהג בבני נח כ"ש דאית לי' איסור מוסיף או ב"א דהא גיד ודאי השתא לא נאסר לב"נ וגם קודם מ"ת לבני יעקב לחוד נאסר לחד תי' של התוספות לעיל צ' ע"א יע"ש דהא לדידן לית לן איסור, חמור, כה"ג אף שנוהג בבני נח ואילו מוסיף או ב"א אית לן וא"כ לר' יהוד' וודאי קשה אמאי לוקה מ' פ' הוה ללקוח וכדכתיבנ' משים אמ"ה ג"כ. ועכ"פ שמעינן מהא דגיד הוה בכלל בשר דאי לא"ה לא נכלל כלל בלאו דלא שמעינן מהא דגיד הוה בכלל בשר דאי לא"ה לא נכלל כלל בלאו

דלא תאכל הנפש עם הבשר דכה"ג כתב הרשב"א ז"ל לקמן דחלב מיקרי בשר מדחייב על חלב משום אמ"ה וכמו שאבאר לקמן בס"פ בהא דתלש חלב כו' וגם מוכח מכאן דבן נח מצווה על בשר מן החי דכפי הנראה גיד לאו משום לתא דאמ"ה אלא משום בשר מן החי שהרי כתב הר"מ ז"ל בהל' מ"א פ"ה ה"ב דאינו חייב על אמ"ה עד שאכל בשר גידים ועצמות אלמא גידין לחוד לא מיקרי אמ"ה וסתמא כתב דאין לחלק בין שאר גידין לג"ה ועיין מ"ש צ' ע"א תוספות ד"ה אלא איסור מוקדשין יע"ש וא"כ אכתי דלמא באכל ב' גידין מב' בהמות חיין ואי דא"כ לילקי משום אמ"ה ר"ל משום בשר מן החי הא אין איסור חע"א דבשר מן החי אין נוהג בב"נ אלא ש"מ דנוהג כו':

אבל לאחר העיון ליתא דלא מוכח דבשר מהחי נוהג בב"נ והא דלא מוקי באכל מב' בהמות חיין דהוה גופין מחולקין ולר"י אין לוקה אלא מ' דאין איסור חע"א י"ל דהא לפום סברא השתא דר"י ספוקי מספקא לי' א"כ ע"כ באכל מב' ירכות ימין ושמאל ואינו נוהג אלא באחת מהן וליחייב תרתי א' משום גוד וא' משום אמ"ה דלא שייך איסור תע"א דהא חדא דהיתרא הוה דאין נוהג אלא ב"א ולחול אמ"ה אהא דאין בו איסור גיד אלא ש"מ מפשט פשיטא ליה ואדרבה נאמר להיפך דגיד לאו בכלל בשר הוא או דאין נוהג בבני נח בשר מן החי דאל"כ יקשה לוקמי באוכל מב' בהמות חיין דהוה גופין מחולקין ואכל מזה חצי זית ומזה חצי זית בהתראה אחת ובב"א דלת"ק סופג שמונים משום גיד ואמ"ה לא דאין בנ"ט או כאינך חי' דאין איסור חע"א ולר' יהודא לוקה משום אמ"ה לחוד מ' דאיסור חע"א והוה בין שניהם כזית ומש"ה לוקה על אמ"ה לחוד לא על ג"ה על דאכלו ואין בו כזית אין לוקה לר"י אלא ש"מ דגיד לאו בכלל בשר הוה וא"כ לר"י אמאי לוקה מ' לא לילקי כלל או דבשר מן החי אינו לוקה משום דאינו נוהג בבני נח ולא הוה מוסיף ואין איסור חע"א ואדרבה הוה קל על חמור דגיד קודם מ"ת הוה אסור עכ"פ לבני יעקב ובשר מן החי לא נאסר כלל לב"נ אלא לאחר מ"ת ומש"ה אינו לוקה אלא ארבעי' ותו לא אלא ש"מ דגיד לאו בכלל בשר הוא או דאין נוהג בשר מהחי לב"נ ואין איסור חע"א וכמ"ש והשתא משום אמ"ה לא הוה ללקות כלל דעל אותו שיש איסור גיד אין איסור חע"א ועל השני ליכא כ"א חצי זית ולית ביה שיעורא אלא ש"מ דמפשט פשיטא לר"י, ובשחוטין אמרי כו' הן אמת לפירש"י לא יועיל כ"ז דאיהו פי' לעיל סוף פרק או"ב פ"ב א' ד"ה דלית בי' כזית אלא בחדא מינייהו או בקמא או בבתרא ולא פירש דלית ביה כזית אלא ע"י צירוף בין שניהם כפירוש הרשב"א ז"ל בחדושיו שם בפרקין יע"ש וא"כ אכתי קשה לוקמי' באוכל ימין ושמאל וספוקי מספקא לר"י באיזה מהן נוהג ואין לוקה אלא מ' דעל אותו גיד שאכל כזית לוקה ממ"נ אי משום גיד ואי אין בו גיד מיחייב

משום אמ"ה ועל השני אין לוקה דלית ביה כזית וא"כ אמאי לא אוקמי' בהכי ולת"ק סופג פ' משום גיד ולא משום אמ"ה וכהנך תירוצם שכתבנו לעיל אליבי' דת"ק ומיהו רש"י ז"ל לשיטתי' דסובר דלא אמרינן גופין מחולקין בבהמות אף בחיין ואף באלמנת ראובן ושמעון סובר בהתראה א' אין לוקה כ"א אחת כמ"ש המ"ל בהלכות א"ב פ"א ה"א משמו ועי' במכות דף ד' בתו' ד"ה לא יע"ש ומש"ה שפיר פשיט לי' דמפשט פשיטא בשל ימין אבל לרבינו ישעיה ז"ל קשה:

ויש ליישב זאת דסבירא לי' לסתמא דתלמודא דהאי בר פלוגתי' בהך בריי' אכל ב' גידין מב' בהמות ר"מ היא דסתם בר פלוגת' דר"י ר"מ הוא בכל דוכתין ור"מ אית ליה לקמן ק"א ע"א האוכל ג"ה של נבילה חייב ב' אלמא אית ליה יש בגידין בנ"ט או כמ"ש במקום אחר דיש הוכחה מדכתבה רחמנא אצל בני יעקב להודיע מאיזה טעם נאסר ש"מ דנוהג בשאר איסורין ג"כ וסובר ג"כ איסור כולל נבילה על גיד הנשה ומכל שכן דאית לי' מוסיף כדמוכח סוגיא דיבמות ל"ג ושבועות כ"ד יע"ש וא"כ אמאי אין לוקה אלא שמונים לילקי יותר הוה ללקות משום אמ"ה ג"כ אלא בשחוטיו מיירי ולא הוה גופין מחולקין וכס' רבינו ישעי' ז"ל ושפיר פשוט דמפשט לי' לר"י וש"מ גיד בכלל בשר הוא ונוהג בשר מן החי בבני נח ומש"ה אי הוה מיירי שאכל ב"ג מב' בהמות חיין יותר הוה ללקות כמ"ש עוד אבאר לך שרש"י ד פ"ג ע"א בד"ה מב' ירכות כתב וז"ל ות"ק דהכ' סובר כר"י דאינו נוהג אלא באחת מהן עכ"ל סובר הוא ז"ל דנקיט מב' ירכות מב' בהמות לק"ק גופא צריך דסובר כר"י דע"כ לאו ר"מ הוא דסובר נוהג בב' ירכים חדא דמתני' כוותי' אתיא ועוד מדתנן ונוהג בשליל דהוא דברי ר"מ בברייתא לקמן צ"ב ב' וא"כ ירך ימין ושמאל נמי ר"מ הוא ועוד באוכל ג"ה של נבילה ע"כ באכל אחת מהן איירי דאי שתיהן פשיטא גם לרבנן יקשה ומיהו מהך דלקמן יש לדחות כמו שאבאר שם בעה"י וגם א"א נר"ו בספרו נקרא ברכת יוסף כתב שאין משם ראי' וכמו שאכתוב שם ק"א א' משמו יע"ש אבל מתני' דר"מ הוא מוכח דנוהג לר"מ בתרוויהו וא"כ הדרא קושיא לדוכתיה וי"ל דרש"י ז"ל לשיטתיה וסובר בהתראה אחת לא אמרינן גופין מחולקין ואם כן לא קשיא מידי מהא וכמ"ש ועיין בחדושינו לקמן ועי' בחדושי רשב"א ובחי' ריטב"א כאן פי' דלר"י איצטריך לא לת"ק וכפירש"י כאן ד"ה ולר"י כו' ולא כמו שפירש באו"ב דגם לת"ק ועי' ת"ח כאן:

ע"ש גמרא ואי מפשט פשיטא כו' כתב הרשב"א לאו למימרא דאי מספקא לי' א"ש הא פשיטא קשיא אמאי לקי כלל כו' ולפי מ"ש יש ליישב זאת דאי ספוקי מספקא לי' אפשר דמיירי באכל ב' גידין מימין מבהמות חיין דר"י אומר לוקה אחת ממ"נ משום גיד או

אמ"ה תרתי לא לקי דאין איסור חע"א דגיד הוה בשר מן החי ואין נוהג בבני נח דלא נצטוו על בשר מן החי והוה קל על חמור לשיטת ר"י לקמן ות"ק סובר איסור חע"א ויש ליישב ג"כ בע"א גם מה שכתבנו לעיל באוכל ב' חצאי זיתים ועל אותו שיש בו איסור גיד אין חל אמ"ה יש לראות דאיסור חל על חצי שיעור ויצטרף בין שניהם כזית אלא דלאו כ"ע אית להו הך סברא דאיסור חל על חצי שיעור או יש ליישב בע"א ועי' בתו' שבועות כ"ג וכ"ד שצידדו בזה אי איסור חל על חצי שיעור או לאו יע"ש:

ובתו' ד"ה כמאן דאמר כו' וי"ל כו' א"נ פרע להן ביה"ש היינו נחירה דבן נח נצטווה על נחירה עכ"ל לא מצאתיו בשום מקום שיהיו בני נח מצווין על נחירה גם לא חשיב בז' מצות דידהו בפ"ד מיתות ואדרבה שם בפירקין כתבו התו' אהא דאדה"ר לא הותר לו בשר לאכול היינו להמית אבל מתה מאלי' שריא וכ"ש לאחר שהותר להם בשר כירק עשב כו' פשיטא דהותר בשר לב"נ בכל ענין זולת אמ"ה גם ממה שאמר בפ' השוחט ל"ב בן נח דבנחירה תליא מלתא לאו למימרא דבעי נחירה בסימן דווקא דא"כ הדרא קושיא לדוכתיה מ"ש ישראל בחותך מן מפרכסת דשרי דבשחי' תליא מלתא ה"ה בן נח בנחירה תליא מלתא ולישתרי מיד אלא ש"מ ב"נ לא מצווה על נחירה ואמ"ה לא הותר כ"א במיתה וע"ל דף כ' תו' ד"ה לא אמרן למ"ד אין שחיטה לעוף מ"ה נחירה בעי אפשר לומר דהא ישראל נצטוו ע"כ וראי' נבילת עוף טהור היאך משכחת לי' ולא ב"נ. שוב ראיתי לרשב"א ז"ל בחדושיו וא"ת דלמא שנהגו כך כמו בשחיטה וי"ל והכן היינו ג"ה ופרע ביה"ש היינו נחירה שיראה להם שאין אמ"ה יע"ש א"ש טפי דלאו דנצטוו על הנחירה אלא על אמ"ה ונראה להם בשר שאין אמ"ה ושמא דרכם היה בנחירה שבקל מתה הבהמה בכך ודברי תו' יש ליישב בכך:

ובד"ה מכאן לת"ח שלא יצא יחידי בלילה והא דאמרינן בפסחים לעולם יכנס כו' מיירי ברחוק מן העיר כו' עכ"ל וכאן דאמר ת"ח איירי בעיר דליכא לסטים ופחתים ואפ"ה ת"ח אל יצא כו' ואין להקשות היאך יליף מהתם דכל אדם יצא בכי טוב והא אחי יוסף ת"ח היו וצדיקים היו י"ל דהתם היו י"א ולא שייך מזיקין וע"כ מפני הפחתי' וא"כ הוא הדין כל אדם והתו' דנקטו כאן מפני הלסטים והמכשלות ובריש פסחים לא כתבו אלא מפני הפחתים לחוד עיין במהרש"א שם:

דף צא:

בתוספות בד"ה מהכ' וישכם אברהם כו' והיה לו להקדים ולהתפלל על סדום עכ"ל הנה בכאן תי' קושית מהרש"א פסחים ד' ע"א בתוס' ד"ה שנאמר דהקשה מהרש"א ז"ל היאך

מוכח מקרא זה דאין מקדימין טפי מצפרא הא התם לאו מצוה הוה ואיך מוכח דת"ח אל יצא יחידי בלילה ואפילו בעקידה שהיה מצוה יע"ש ולפמ"ש כאן לא קשה דאברהם הלך להתפלל על סדום שלא יהפך א"כ וודאי מה דהוה מקדים בלילה הוה מצוה טפי ולא שייך כאן לומר דאין זריזות אלא מצפרא דכל שעתא זמני' להתפלל עליהם אלא ת"ח אינו רשאי לצאת יחידי בלילה ולא רצה ששום אדם ילך עמו שם וע"ש בפסחים:

דף צב:

גמרא בעי ר' ירמי' אית לעוף ועגיל מהו תיקו ופסקו הפוסקים לחומרא ככל ספיקא דאורייתא לחומר' ועיין חדושי רשב"א ז"ל שהקשה מ"ש מתפילין דבתר ימין ושמאל דידי' אזלינן כו' ותי' דומיא דיעקב ובניו שיש להם כף יע"ש ואפשר מש"ה כתבה רחמנא אצל יעקב:

ע"ש אמר שמואל וחלבו מותר לד"ה ופירש"י חלבו דתנן במתני' כו' ובמשנה פי' וחלבו של שליל מותר אלמא דסיומא דפלוגתא הוא ודברי ר"י הם וכבר כתבנו במתני' מזה יע"ש:

ובתוספות ד"ה וחלבו של שליל כו' וי"ל דלא מיקרי חלב כיון שאין בעומד והקריב עכ"ל רצה לומר דלעיל בפ' בהמה המקשה דף ע"ה מבי' תורת כהנים מה חלב האמו' באשם מוצא מכלל שליל שאין אשם נקיבה אף כל מוצא מכלל שליל וא"כ לא איקרי חלב של שליל חלב להקרבה וא"כ לפי מה דס"ד דחלב של שליל מש"ה מותר דלא מיקרי חלב ג"כ לענין אכילת הדיוט דהכי כתיב כי כל אוכל חלב אשר יקריבו כו' ועיין תוס' ד"ה אמר אביי כוותי' יע"ש ואף דכתי' בעונש ה"ה דאימעט נמי מאיסורא דכל דם לא תאכלו דהא חלב הדפנות אימעט מהאי קרא כי כל אוכל חלב מן הבהמ' אשר יקריבו וגילוי מלתא הוא דהוה אבל קשה דהא חלב בעלי מומין נמי אינו ראוי להקרבה ואפ"ה חייבין עליו ולא ממעט אלא חלב דפנות שאין כמוהו קרב משא"כ חלב של בעלי מומין שכמוהו קרב א"כ ה"ה חלב שליל נמי שכמוהו קרב אי לא נשחטה אמו ואפשר דלא חש לאהדורי ולהקשות כיון דלא קאי הכ' אלא חלב דגיד וד"ה:

וראיתי להתורת חיים שכתב וז"ל אי נמי דלגבי חלב כתיב שור וכשב ולא מקרי שור עד שנולד כו' דכתיב שור או כשב או עז כי יולד וכן כתב הראב"ן בספר רב האי עכ"ל הנה דבריו לא זכיתי להבין דמה בכך דגם התוס' מודים דלא מיקרי שור עד שיצא וכמה פעמים כתבו ריש פרקין שיש לחלק בין גיד לחלב אלא דהוה קשיא להו דלר"מ לא מהני שחיטה לבן ט' חי וא"כ לאחר שיצא לאויר העולם בהמה מעלייתא הוה ומהיכא תיתי

לומר דלאו חלב גמור הוא ואין לומר דמיירי בבן ט' לאחר שחיטה ולא יצא אח"כ חי לאויר העולם דלגבי חלב ליכא אויר דליד' ולגבי גיד איסורא איכ' דחדשי' גרמי אבל חלב בעינן אויר דלידה דלא כר' יוחנן בפ' בהמה המקשה דאמר בחלב חדשים גרמי אלא כר"ל דאמר שם דאויר דלידה בעינן מ"מ איך אמר וחלבו מותר והא אסור משום נבילה אם לא שנימא דלאחר שחיטה שחט הוולד במעי אמו דחלבו מותר דאויר דלידה בעינן וגיד אסור דלא הותר מכל בבהמה תאכלו אלא בשחיטת עצמו ובגיד לא כתיב שור וכשב גביה וחדשים לחוד הוא דגרמי ואסור ודוחק ועיין מה שאכתוב לקמן באורך:

והנה ראיתי לבאר ולהאריך בסוגיא זו כי עמוקה היא וצריכה עיונא רבה ודקדוק גדול לכן ראיתי לבאר ויש בה ד' שיטות ואבארם אחת אל אחת בעזה"י:

השיטה הא' היא שיטת רבינו אפרים ז"ל תלמיד הרי"ף ז"ל דפסק דחלבו וגיד של שליל אסורין והביא ראי' מפרק בהמה המקשה ע"ה דר' יוחנן דאמר חדשים גרמי וקיי"ל ר"י ור"ל הלכה כר"י ולכך פסק דטעון שחיטה בן ט' חי דאף שלא הפריס ע"ג קרקע ג"כ דר' יוחנן כר"מ והלכה כרבנן עיין ברשב"א שהביא הא דר"א. ואבאר כי דעתו ז"ל הא דפליגי ר"מ ור"י בבהמה המקשה ע"ד א' דלר"מ בן ט' אינו ניתר דחדשים גרמי וקרינן ביה וזבחת מבקרך כו' ואינו ניתר כ"א בן ח' חי בשחיטת אמו דלא מיקרי בקר כלל וניתר מכל בבהמה תאכלו דהוה כאבר ממנה וכפירש"י שם במתני' דלר"מ סובר חדשים גרמי ור"י סובר אוירא גורם ולכך בן ט' ניתר בשחיטת אמו ואף שיצא אח"כ חי לאויר העולם דבישרא בדיקולא הוא או דלא מסתבר שיאסור אח"כ ור' יוחנן ור"ל פליגי בפלוגתא דתנאי ר"י ור"מ ר' יוחנן סובר כר"מ דחדשים גרמי ור"ל כר"י דאוירא בעינן והלכה כר"י לגבי ר"ל ולפ"ז הא דסתם רבי במתני' דג"ה נוהג בשליל למסתם כר"מ הוא דסתם וממילא הלכה כר"מ ואף דסתם בהמקשה כר' יהודא דניתר בשחיטת אמו מ"מ סתמא בתרא עדיף והלכה כר"מ אף דשנאו לדר"י בלשון חכמים:

והר"א ז"ל בהשגותיו על הר"מ בהל' מ"א פ"ז ה"ג על מ"ש הר"מ דחלבו של שליל אסור כר"מ כתב אין זה כדברי הרב (רצה לומר הרי"ף רבו דרבו דאיהו פסק בהמקשה חלבו של שליל מותר יע"ש כר' יהודא וכמו שנאריך בה לקמן בעזה"י) אלא כדברי הרב ר"א עכ"ל הוה חשד את האדון בדבר שאין בו דאיך יאמר דפסק כרבינו אפרים דהא טעמיה דר"א דר' יוחנן כר"מ והוא ז"ל להדיא בן ט' חי ניתר ובהפריס ע"ג קרקע הוא דטעון שחיטה כמ"ש בפ"ה מהל' מ"א הי"ד דבן ט' חי אם לא הפריס ע"ג קרקע ניתר בשחיטת אמו יע"ש וכר' יהודא דאמר הכין בפ' בהמה המקשה ועיין מ"ש לקמן בשיטת הר"מ ז"ל יע"ש:

והנה לפי שיטה זו יש להקשות ד' קושיות הקושיא האחת איך שייך שיפלגו אמוראים בפלוגתא דתנאי והוה להו לומר מר הלכה כמר ומר הלכה כמר וכה"ג הקשה הרא"ש ז"ל בהמקשה לשיטת הר"מ ז"ל כמו שאבאר לקמן. הקושיא השניה יש לי להקשות דא"כ מה הקשה ר' יוחנן לריש לקיש מברייתא דת"כ מה חלב האמור באשם מוצא מכלל שליל לדידך דאמרת אוירא גרם ולאו חלב הוא ואמאי לא משני דברייתא כר"מ אתיא וזה אפשר לתרץ דניחא ליה לר"ל לומר דברייתא כר' יהודא אתיא דסתם ספרא ר"י הוא וכמ"ש הקרבן אהרן בהקדמ' דרב אליבא דר"י ואליבא דר"ע יע"ש ואמר טעמא דידי מהתם ורצה בזה דר' יהודה דסובר אוירא גרם מדמיעטה התורה חלב שליל להקרבה דלאו חלב הוא דאוירא דלילה בעינן ואף שיצא חי אח"כ לאויר העולם כבישרא בדיקולא דמיא כו' דשחיטת אמו מתיר ולא קרינן בו שור או כשב או עז כי יולד ולאיכא דאמרי איתבי' ר"ל לר"י ור"י מתרץ ליה אף דסתם ספרא ר"י אפ"ה רוצה לתרץ אליבא דכ"ע. הקושיא השלישית יש לי להקשות איך יתכן זאת דברייתא דת"כ כר"מ אתיא א"כ רישא דברייתא דקתני יכול לא יהא בעונש ואזהרה וכמו שהביא התוספות שם ד"ה מה חלב וב' כליות כו' משום דמרבינן ליה מכל בבהמה תאכלו וא"כ וודאי אתיא כר' יהודא ומאי קשיא לי' לר' יוחנן ולא"ד לר"ל והא ע"כ ר' יהודא הוא וטעמיה דידיה מהכא הוה. הקושיא הד' דקשיא ר' יוחנן דידיה אדידיה דאיהו אמר בס"פ לקמן ק"ג א' תלש חלב מן החי מן הטריפה חייב שלש דאיסור חלב לאחר שיולד יע"ש משמע בהדיא דאף לר' יוחנן איסור חלב עד שיצא לאויר העולם ונהי אויר דלידה לא בעינן מ"מ אויר העולם מיהא בעינן וכמ"ש בתוספות בהמקשה עי' ד"ה לדברי המתיר וכאן בפירקין צ' ע"א ד"ה הכא במבכרת ובכריתות ס"פ דם שחיטה בתוספות יע"ש. ואין לומר כמ"ש הרשב"א בריש פרקין דאף דחל במעי אמו אפ"ה כיון דאית היתר ע"י שחיטת אמו לא מיקרי איסור קבעו ולא הוה אלא איסור ב"א אף דחדשים גרמי כו' דהא לשיטת ר"א ר' יוחנן פסק כר"מ דבן ט' אינו ניתר בשחיטת אמו וכמ"ש לעיל משמו וזאת הקושיא יש ליישב קצת ובי"ד אבאר בעזה"י:

השיטה הב' הוא שיטת הרשב"א ורבותינו הצרפתים וג"כ שיטת הרא"ש ז"ל אלא שיש קצת חילוק ביניהם כמו שאבאר לקמן בעזה"י. ולשיטה זו הסכימו רובן ככולם נ"ל הנה הרשב"א ז"ל בחדושיו כתב בפרקין דר' יוחנן ור"ל פליגי לאו בפלוגתא דר"מ ור"י אלא ר"י כר' יהודא נמי סובר דחדשים לחוד גרמי ואפ"ה ניתר בשחיטת אמו דאתרבי מכל בבהמה תאכלו וה"ה חלבו נמי איתרבי מכל בבהמה תאכלו ותדע דהא גיד וודאי לר' יהודא חדשי' גרמי ואפ"ה איתרבי מכל בבהמה תאכלו ועוד דרבי יוחנן גופא אית

לי' לקמן (ק"ב א') שנטרפה שם יציאת רובה דחלב לא חייל עד שיצא לאויר העולם עכ"ל ואבאר דע כי דעתו ז"ל לר' יהודא נמי חדשים גרמי למיקרי שור וזבחת מבקרך כו' ואפילו הכי ניתר בשחיטת אמו בן ט' מגזרת הכתוב מכל בבהמה כו' וא"כ ר' יוחנן דאמר תלש חלב כו' דחדשים לחוד גרמי ומיהו בהניח תוך הבהמה החלב וודאי ניתר אף החלב כר"י דאמר מכל בבהמה ואף החלב כו' אם שחטה לאמו וכתב ע"ז דל"ת דחוי הוא דקמדחינא שהרי ג"ה וודאי חרשים גרמי דלא כתיב גבי' שור או כשב ואפ"ה מתיר ר' יהודא בנשחטה אמו ש"מ מגזירת הכתוב כל בבהמה תאכלו לא כדעת רבינו אפרים ז"ל וכתב עוד דהא ר' יוחנן גופא דאמר לא חייל חלב עד שיצא לאויר העולם יש לפרשו בב' פנים או דה"ק וע"כ כיון דבמעי אמו נישתרי בשחיטת אמו תו מיקרי איסור בת אחת כמ"ש כאן בריש פירקין והבאתיו לעיל או דכתב כשיטת התוספות דאיסור חלב לר' יוחנן נמי לא חייל עד שיצא לאויר העולם ונהי דאויר דלידה לא בעינן אויר העולם בעינן ולפ"ז לא צריכנא לומר דבחלב מגזיר' הכתוב הוא אלא כיון דבמעי אמו לא חלב מיקרי דאויר העולם מיהת בעינן מישתרי בשחיטת אמו כשאר בשר דהיתרא ואף שיצא אח"כ לאויר העולם תו לא מסתבר לאסור אח"כ כיון שהותר מקודם ועמ"ש לקמן בלשון הרא"ש:

וכתב הרשב"א ז"ל דקשיא מה מקשה ר"ל לר"י מחלב ושתי הכליות לדידך ליקרב כיון דכבשר הוא דנשחטה אמו י"ל לדידי לאו חלב הוא אלא לדידך דחלב הוא אלא דמישתריא מכל בבהמה וחדשים גרמי ליקרב עכ"ל ירצה בזה בשלמא לדידי דחדשים ולידה בעינן וכ"ז שלא יצא חי. לאויר העולם לאו חלב הוא דשור וכשב כתיב מש"ה מיעטה רחמנא אלא לדידך דמשתרי מכל בבהמה מגזירת הכתוב אבל חלב מיקרי דאי תלש מבן ט' והוציא לאויר העולם חייב אמאי מיעטה קרא. ויש להקשות ללשון ראשון כמוהו דפריך ר' יוחנן לריש לקיש בשלמא לדידי היינו דאיצטריך למעוטי והא לדידיה נמי לא צריך קרא למעוטי דבשר הוא וניתר בשחיטת אמו ולתרץ ג"כ כמ"ש הרשב"א ז"ל ויש להקשות מ"מ כיון דמיעטה רחמנא חלב שליל בודאי אף שיצא חי לאויר העולם מיעטו רחמנא דהא מה חלב וב' כליות האמורות באשם מוצא מכלל שליל לגמרי שלא יצויר בו כלל שליל שאין אשם נקיבה אף כל מוצא מכלל שליל שאין קרוב כלל אף שיצא אח"כ חי לאויר העולם אין קרב וזה וודאי חלב הוא אף לריש לקיש דאויר דלידה הוה וא"כ מה מקשה ר"י לר"ל למה לי קרא הא צריך למעט אף שיצא אח"כ חי והפריס ע"ג קרקע אין קרב וצריך לומר דה"ק לדידך דאויר דלידה בעינן דשור או כשב כתיב וכשנשחטה אמו הוה תו כבישרא בדיקולא וכשיצא אח"כ לאויר העולם לאו אויר

דלידה הוה אלא אויר העולם ולדידך אויר העולם לאו כלום הוא ולמה לי קרא אמנם זה דוחק יחשב כיון דרהיט ואזיל שה מעליא הוא וקרינן ביה שור או כשב או עז כי יולד והא דאמרינן לעיל בהמקשה דף ע"ד ב' דאין פודין בבן פקועה פטר חמור דיליף שה שה מפסח ואף באיבעיא ה"א משום דבישרא בדיקולא הוא מ"מ לפי המסקנא מג"ש ממעטינן וע"ל שם בחדושי רשב"א משמע דמג"ש הוא דמעטינן דאין פודין ומ"מ יש לדחוק וליישב דהוה כשחוט ולא הוה אויר דלידה אלא כשיצא חי דהא איכא מאן דאמר בהמקשה הלך לבית הקברות נטמא וכל זה לדוחק יחשב דהא הלכתא התם כחכמים דהתם דכל שהוא חי אינו מטמא ועי' בר"מ הלכות ש"א פ"ב יע"ש וא"כ דוחק לומר דלא הוה אמוראי דלא כהלכתא. ולשיטה זו א"ש דלא תלוי פלוגתא זו בפלוגתא דר"מ ור"י וא"ש הא דאמר ר' יוחנן בס"פ תלש חלב דחייל עד שיצא לאויר העולם או דאויר העולם מיהת בעינן או דבמעי אמו מישתרי במעי אמו וכיון דיש היתר לאיסורו מיקרי איסור ב"א כמ"ש הרשב"א בריש פירקין כאן יע"ש וא"ש רישא דברייתא דת"כ יכול לא יהא בעונש ואזהרה דניתר בשחיטת אמו וסתם ספרא ר' יהודא היא ועיין לקמן מ"ש בזה וזה לשון הרא"ש ז"ל בהמקשה ר' יוחנן אמר חלבו כחלב בהמה ואפילו כר' יהודא דשרי (רצה לומר חלב שליל) היינו כשנשחטה אמו ור"ל דשרי אפילו לר"מ דאסר היינו כשיצא חי לאויר העולם דלא כפירש"י במתני' דחדשים גרמי דא"כ כשיצא מת שרי בן ט' והלא צריך לידע אי קודם שחיטה אי לאחר שחיטה מת אלא דוקא שיצא לאויר העולם ואל תתמה לר' יוחנן דאמר חדשים גרמי ונקרא חלב בגמר חדשים וניתר בשחיטת אמו (ר"ל חלב של שליל אליבא דר' יהודא) דיו לוולד שיהא כאמו וי"ל מגזירת הכתוב מכל בבהמה תאכלו עכ"ל הנה דעתו ז"ל דר"מ נמי מצי סבר כר"ל דאוירא דלידה בעינן ואפ"ה בן ט' חי אינו ניתר בשחיטת אמו כיון דיצא אח"כ חי לאויר העולם קרינן ביה וזבחת מבקרך כו' אף דבמעי אמו הוה כבישרא בדיקולא ולא כא' מאבריה ובן ט' מת ניתר בשחיטת אמו אף שמת לאחר שחיטה כ"ז שלא יצא לאויר העולם חי מישתריא בשחיטת אמו ולא קרינן ביה וזבחת מבקרך ומ"מ כיון שיצא אח"כ לאויר העולם חי נאסור דקרינן ביה וזבחת ולא קרינן ביה בישרא בדיקולא ולר' יהודה כיון דניתר, בשחיטת אמו תו לא מסתבר לאסור אח"כ כשיצא חי או דבשרא בדיקולא הוא וע"ז הקשה בשלמא לריש לקיש לא קשיא היאך ניתר חלב בשחיטת אמו דיו לוולד שיהא כאמו כיון דחדשים לא גרמי ונשאר בשר בשר הוה וניתר בשחיטת אמו ואף שיצא אח"כ חי דאויר העולם לא מסתבר לאסור אח"כ אלא לר' יוחנן דחדשים לחוד גרמי ואף שלא יצא לאויר העולם א"כ לר' יהודא נהי דמישתרי מכל בבהמה מגזירת הכתוב מכל מקום מה"ת שיהני

שחיטת אמו לוולד יותר מלאמה ותירץ דמכל בבהמה מרבינן הכל ואף חלב ולכאורה נראה דעתו של הרא"ש ז"ל דלא סבירא ליה כס' התוספות שכתבו כמה פעמים דאויר דלידה לא בעינן אלא אויר העולם בעינן וכן כתבו להדיא בכריתות ס"פ דם שחיטה ד"ה וולדות דא"כ לא קשיא גם לר' יוחנן כיון דבמעי אמו לאו חלב מיקרי. הוה כשאר בשר ומישתרי' מכל בבהמה תאכלו כמו לר"ל דלא קשיא ליה להרא"ש וניחא ליה ה"נ לר' יוחנן דאף כשיצא אח"כ לא מסתבר לאסור אח"כ אלא ש"מ דרא"ש סובר לר"י לא בעי' אויר העולם כלל וחדשים לחוד גרמי ומודינא דאי הניחו במעי אמו החלב ונשחטה הבהמה דמותר מגזירת הכתוב כל בבהמה תאכלו ואהא קשיא ליה דמ"מ דיו לוולד שיהא כאמו ותי' דמרבינן מכל בבהמה אף החלב. ואין לומר דלעולם סבירא ליה לרא"ש ז"ל כשיטת רבותינו הצרפתים דלר"י נהי דאומר דלידה לא בעינן מ"מ אויר העולם בעינן תלש חלב והוציאו בעינן דאויר העולם מיהא בעינן וא"ש דאמר ר"י בס"פ תלש חלב דאיסור ב"א הוא יע"ש וכמ"ש התוס' כמה פעמים ואפ"ה לא קשיא לריש לקיש דאמר אויר דלידה בעינן כיון דנשחטה אמו הוה כשחוט ועומד וליכא אויר דלידה אלא אויר העולם ולא מיקרי חלב כלל משא"כ לר' יוחנן דאמר אויר העולם סגי א"כ דיו לוולד שיהא כאמו וכיון שהוציאו אח"כ לאויר העולם מההיא שעתא ליתסר דחלב מיקרי ואף לר' יהודא דאמר בן ט' ניתר בשחיטת אמו היינו דבמעי אמו לא מקרי בקר וצאן ולאחר שנשחטה אמו אף שיצא חי לאויר העולם כשחוט דמי דהא הרא"ש ז"ל כתב שם לעיל מיניה דהלכתא כרב אשי דפודין בבן פקועה בן ט' ח' שניתר בשחיטת אמו אלמא כיון דרהיט ואזיל שה מעליא הוא ה"נ וזבחת מבקרך ומצאנך קרינן ביה ואפ"ה כיון דניתר בשחיטת אמו תו לא, מסתבר לאסור אח"כ לריש לקיש ה"נ ג"כ א יוחנן אלא ש"מ סבירא ליה לרא"ש ז"ל דלר"י לא בעינן אויר העולם כלל ובמעי אמו מיקרי חלב דחדשים לחוד גמרי ליה ומודינא שאם הניחו החלב במעי הבהמה ונשחטה אמו שהותר בשחיטת אמו וע"ז הוקשה לו לרא"ש שפיר לר"י דאמר חדשים לחוד גרמי ונהי דלר' יהודא בן ט' ניתר בשחיטת אמו מ"מ דיו לוולד שיהא כאמו ותי' דמרבינן מכל בבהמה מגזירת הכתוב אף חלב ועמ"ש לקמן השיטה הג' הוא שיטת הר"א ז"ל בהלכות מ"א פ"ז ה"ג דבן ט' חי שניתר בשחיטת אמו כר' יהודה וכסתם מתניתין דהמקשה ע"ד דשנאו בלשון חכמי' אפ"ה פסק כר"מ בהא דחלבו וגידו אסורין כר"מ ואין ניתר בשחיטת אמו וכתב המ"מ טעמו של הר"מ ז"ל כיון דחזינן דרבי סתם בפירקין כאן דנוהג בשליל מדלא תני ר"מ אומר כו' דהלכה כת"ק וה"ה חלב דחדא פלוגתא הוא בברייתא ר"מ ור"י והא דאמר והלך לשיטתו ר"ל ר' יהודא ועוד דר' יוחנן אמר חדשים גרמי ואילו הוה ניתר בשחיטת

אמו לא היה אומר ר"י חדשים גרמי ע"ש היטב במ"מ ובלח"מ. ואבאר דע כי סברת הר"מ ז"ל הוא כך דכ"ע ר"י ור"ל סבירא להו כר"י דמתניתין דבן פקועה ניתר בשחיטת אמו בן ט' חי ואף דחדשים גרמי לר' יוחנן מ"מ כיון דכתיב בהדיא בקרא כל בבהמה תאכלו ועוד לפי מה דאמרי' בהמקש' בהמה בבהמה לא מכל כו' א"ש טפי דאף דנקרא בהמה התירו הכתוב ואף אי מכל אין לחלק דקרא סתמא כתיב לא כפירש"י שתלה פלוגתתן או חדשים גרמי במתני' יע"ש ור"י ור"ל פליגי בחלב בן ט' חי בין שנשחטה אמו ולא תלש החלב כלל מן העובר והניחו שם ומכ"ש בהוציאו לאויר העולם לר' יוחנן אין ניתר בשחיטת האם כיון דחדשים גרמי ומיקרי חלב במעי אמו דיו לוולד שיהא כאמו כקושית הרא"ש בהמקשה ומה"ת שיהני שחיטה לחלב של שליל כיון דבמעי אמו חלב מיקרי ור"ל סובר אף בהוציאו החלב לאויר העולם פטור דאוירה דלידה בעינן וכ"ש בהניח במעי אמו ונשחטה הבהמה דניתר החלב דבשר בעלמא הוא ושפיר ניתר דבמעי אמו לא מיקרי חלב כלל ואף שיצא אח"כ חי לאויר העולם כשחוט דמי וליכא אויר דלידה אלא אויר העולם ולאו חלב מיקרי וזה אינו דהא הר"מ ז"ל פסק בהלכות בכורים פי"ב פודין בבן פקועה וכרב אשי דאמר הכי דרהיט ואזיל שה מעליא הוא ומסתמא הנך אמוראי ג"כ סבירא להו הכי אלא דלא מסתבר למיסר אח"כ כיון שבמעי אמו שפיר הותר. והשתא א"ש לל"ק הא דמקשה ר' יוחנן לריש לקיש מברייתא דת"כ דוודאי ברייתא ר' יהודה היא דברישא דקתני יכול לא יהא בעונש ואזהרה דניתר בשחיטת אמו כו' אבל מה דאמר דאינו ראוי להקרבה דמה חלב וב' כליות כו' מוצא מכלל שליל יקשה דמאי קשיא ליה לר' יוחנן דאיהו נמי מודה דלר' יהודא ניתר בשחיטת אמו אף דחדשים גרמי ליה לר' יוחנן זה לא הוה אלא לר"מ ולא לר' יהודה וא"כ איך יתיישב הא ברייתא דלמה לי מיעוטא דחלב וב' כליות לר' יהודא בשלמא בלא רישא דברייתא הייתי אומר דמקשה מסתמא אתיא ברייתא אליבא דהלכתא ופריך לר"ל לדידך דאמרת החלב ניתר בשחיטת אמו למה לי קרא למעוטי ומשני טעמא דידי מהכא אבל כיון דברישא דברייתא תני יכול לא יהא בעונש ואזהרה כו' קשה ועיין לקמן:

והנה הרא"ש ז"ל כתב דר"מ פוסק דחלבו וגיד אסור כו' וסובר דר"י ור"ל פליגי בפלוגתת דר"מ ור"י ולא נהירא דא"כ לימא מר הלכה כמר כו' עכ"ל לאו למימרא דפליגי בפלוגתא דר"מ ור"י בבהמה המקשה אי ניתר בשחיטת אמו שהרי הר"מ פסק להדיא דניתר בשחיטת אמו אלא רצה לומר דפליגי בפלוגתא דר"מ ור"י לענין חלבו וגידו דר' יוחנן כר"מ ור"ל כר' יהודא וא"כ קשה טובא מה שהקשיתי בסמוך מה פריך מברייתא דת"כ הא רישא דברייתא וודאי כר' יהודא:

אמנם נראה לי דיש לחקור כיון דאמר ר"א אמר ר"א דהלך ר"מ לשיטתיה משמע דהא בהא תליא ומאן דמתיר בן ט' חי בשחיטת אמו ה"ה חלבו ואין לומר דר"י הוא דהלך לשיטתיה דוודאי אי הוה סבירא ליה דאין ניתר בשחיטת אמו לא היה מקום לומר דהחלב מותר אלא דסבירא ליה דניתר בשחיטת אמו כו' אבל ר"מ לאו לשיטתיה דא"נ הוה סובר דניתר בשחיטת אמו אפ"ה החלב אסור דיו לוולד שיהא כאמו כקושית הרא"ש ז"ל ואין להקשות מנא ליה להר"מ לומר דר"מ לאו לשיט' ולאפושי פלוגתא מה שלא נזכר בדבריהם וכיון דמצינו לר' יהודה דאמר חלבו מותר אנן נפסוק כוותי' ונאמר דר"מ לא פליג עליו אלא דהלך לשיטתיה כו' דאין ניתר אבל לדידן דניתר ה"ה החלב י"ל דר"מ ז"ל ראה דרבי סתם במתניתין נוהג בשליל כר"מ ולעיל בהמקשה סתם כר' יהודה דניתר בשחיטת אמו וא"כ סתרי תרי סתמא אהדדי אלא וודאי דרבי סובר דנהי דמישתרי בשחיטת אמו מה"ת שהגיד יהא ניתר בשחיטת אמו דיו לאותו ולד שיהא כאמו ה"ה לחלב נמי דינו הכי דהלכתא כר' יוחנן לגבי ריש לקיש דחלב נמי חדשים גרמי אף דכתיב שור וכשב ה"ה דלא בעינן אויר העולם כלל וא"כ תו אין לחלק בין גיד הנשה לחלב כלל בשום חילוק וכיון דרבי סתם במתני' דג"ה אין ניתר בשחיט' אמו ה"ה חלב אין ניתר בשחיט' אמו דמ"ש ובע"כ צריכין אנו לומר הא דאמר ר"א אמר ר"א והלך לשיטתיה ר"י הוא דהלך לשיטתיה ולא ר"מ דלאו הא בהא תליא דמה"ת שיהא חלב וגיד מותר דיו לוולד שיהא כאמו כקושית הרא"ש וא"נ הוה סובר דניתר בשחיטת מו אפ"ה אין חלב וגיד שרי דמה"ת לומר גזירת הכתוב הוא והשתא בין ר"י ור"ל כ"ע סבירא להו כר"י דבן ט' חי ניתר בשחיטת אמו אלא דפליגי אי חלב חדשים גרמי או אוירא דלידה בעינן ולריש לקיש לר' יהודא דסבר חלבו מותר דבמעי אמו הוא בשר ולאו חלב איקרי וניתר בלא גזירת הכתוב הוא ולר' יוחנן צריך לומר דלר' יהודא דחלב דניתר מגזירת הכתוב הוא ולית הלכתא כוותיה דהא רבינו הקדוש סתם במתני' דג"ה נוהג בשליל ה"ה חלב כיון דחלב חדשים גרמי כמו בגיד א"כ אין לחלק וכדכתיבנא. ועיין מה שאכתוב לקמן בשיטת הרי"ף ז"ל יע"ש ובי"ד אבאר עוד באורך מזה:

והשתא אתי שפיר דלריש לקיש דאמר אויר דלידה בעינן וא"כ לר' יהודא דאמר חלבו מותר לאו מגזירת הכתוב הוא אלא דבמעי אמו בשר הוא ומיהו בגידו סובר ריש לקיש דחדשים לחוד גרמי דיש לחלק בין חלב לגיד דבחלב כתיב שור ולא מיקרי שור עד שיצא לאויר העולם דכתיב שור או כשב או עז כי יולד אבל גיד דלא כתיב ביה שור ואפ"ה סובר ר' יהודא דג"כ מותר וע"כ מגזרת הכתוב וא"כ רבי דסתם במתני' דג"ה נוהג בשליל ולא נקיט חלב ג"כ אלא דבחלב מותר בוודאי כיון דסתם בהמקשה דניתר בשחיטת אמו

ובגיד סתם כר"מ דמה"ת לישתרי דיו לוולד שיהא כאמו דבגיד כיון דלא כתיב שור חדשים גרמו כמו שחילקו התוס' כמה פעמים וכמ"ש הראב"ן והביאו הת"ח ז"ל כאן בשמעתין וא"כ א"ש דר' יוחנן הקשה לריש לקיש מת"כ מה חלב כו' דרישא ודאי דכר' יהודא אתיא דקתני דניתר בשחיטת אמו ולא יהא בעונש ואזהרה החלב משום גזירת הכתוב אבל יהא בעמוד והקרב כמ"ש הרשב"א ז"ל דנהי דניתר מגזרת הכתוב מ"מ חלב מיקרי אלא לדידך דאמרת דבמעי אמו לאו חלב מיקרי ור' יהודא דמתיר לאו משום גזירת הכתוב הוא ולא מיקרי חלב כלל למה לי קרא למעוטי דאינו בעמוד והקרב. אבל אכתי יקשה הא איצטריך ליצא אח"כ חי והפריס ע"ג קרקע דהא ודאי להר"מ ז"ל דפסק דפודין בבן פקועה דהוה שה מעליא דרהיט ואזיל א"כ חלב מיקרי ויש לומר דסברת ר' יוחנן הוא דלריש לקיש דאמר במעי אמו לאו חלב הוא וניתר בשחיטת אמו תו לא מסתבר שנקרא חלב אח"כ ושפיר לא איצטריך למעוטי דאין בעמוד והקרב ועוד כיון דמדינא שרי החלב לאכול וודאי אינו בעמוד והקרב משא"כ לר' יוחנן דמדינא אסור החלב אלא דגזירת הכתוב ה"א מה דגלי גלי אבל יהא בעמוד והקרב ומשום כך איצטריך קרא למעוטי כן נ"ל ליישב שיט' הר"מ ז"ל בזה:

ובזה אתי שפיר דלא הקשו לימא ר' יוחנן הלכה כר"מ ור"ל כר"י דכ"ע סברי כר' יהודא וכדכתיבנא אלא דלר' יוחנן ר"מ דמתיר מגזירת הכתוב הוא ולריש לקיש בגיד צריך לומר גזירת הכתוב ולא בחלב ומש"ה סתם לן רבי במתני' בגיד דאסור דלא סבירא ליה גזירת הכתוב ודיו לוולד שיהא כאמו אבל בחלב לא סתם כן דאוירא בעינן דשור כתיב וכיון דניתר בשחיטתו תו אף החלב מותר והר"מ ז"ל דפסק דחלב אסור דאיהו פסק כר' יוחנן דחדשים גרמי ומש"ה אין לחלק בין ג"ה לחלב וכיון דסתם רבינו הקדוש במתניתין דג"ה אסור בשליל ה"ה חלב דאין לחלק כלל וכמ"ש ולא שייך פלוגתא דר' יוחנן ור"ל לפלוגת' דר"מ ור"י ולא קשיא קושית הרא"ש לומר מר הלכה כר' יהודא וכדכתיבנא:

ודע שאף שכתבנו להר"מ ז"ל לר' יוחנן לא בעינן לא אויר לידה ואף לא אויר העולם אפ"ה כתב תלש חלב והוציאו דאי הניחו בתוך הבהמה ניתר בשחיטת אמו כמ"ש הכ"מ להדיא שם ובי"ד סי' ס"ה בב"י יע"ש דשאני תלש והניחו בבהמה דהוה בכלל כל בבהמה תאכלו יע"ש ויש ליתן טעם לחלק בין תלשו והניחו שם ובין שחט להאם דאינו ניתר חלבו של שליל בשלמא תלש והניחו בפנים ניתר מכל בבהמה דמשמע כל מה שנמצא בבהמה מותר אבל לא תלשו לא ניתר הולד אלא משום דכתיב בבהמה תאכלו א"כ לא ניתר הולד אלא משום דהוה כאלו נשחט הוולד דד' סימנים אכשיר ביה רחמנא א"כ בודאי לא הותר אלא מה שדרך להיות ניתר בשחיטה הבשר לא החלב ומכל בבהמה

לית לרבויי דהולד בהמה בפני עצמה הוא ולא מרבינן מכל אלא מן בהמה בבהמה עיין בפרק המקשה שם משא"כ כשתלש חלב והניחו שם דניתר מדרשא דכל שפיר זהו מה שרצינו לבאר בשיטת הר"מ ז"ל:

אבל זאת יש להקשות לפי שיטה זו דר"י אדר' יוחנן דאמר לקמן בס"פ דחלב לא חייל עד שיצא לאויר העולם ולפי מה שביארנו לשיטת הר"מ ז"ל אף אויר העולם לא בעינן ואין לומר כיון דבמעי אמו יש היתר לאיסורו בשחיטה לא איקבע איסורא ושפיר הוה איסור ב"א וכמ"ש הרשב"א בריש פירקין כאן דז"א דהא הר"מ ז"ל סובר אף דניתר בשחיטת אמו חלב אין לו היתר כלל אף במעי אמו אמנם יש לומר דר' יוחנן סובר דאין הלכה כסתם משנה בכאן דסתם רבי דנוהג בשליל אלא הלכה כר' יהודא דר"מ ור"י הל' כר"י דאמר חלבו וגיד מותר ואף דר' יוחנן אמר בכ"מ הלכה כסתם משנה נאמר כמ"ש הרשב"א ז"ל כאן במימרא דשמואל על מה שאמר ר' יוחנן חלבו כחלב בהמה דאמוראי נינהו אליבא דר' יוחנן ויש מהן שאמר אין הלכה כסתם משנה יע"ש והכי נמי נימא לשיטת הר"מ ז"ל דההי' דס"פ דאמר דחלב לא חייל עד שיצא לאויר העולם היינו דאית ליה היתר בשחיטה לא איקבע איסורא ושפיר הוה איסור ב"א כמ"ש הרשב"א בריש פירקין ופסק ר' יוחנן כר' יהודה בהמקשה דאמר אמר ר' יוחנן יישר דד' סימנין אכשר בי' רחמנא יע"ש משא"כ הר"מ ז"ל דפסק כסתם משנה דגידו נוהג בשליל בבן ט' חי ה"ה חלב ועיין ס"פ ונאריך שם:

שיטה הד' הוא שיטת הרי"ף ז"ל וכפי מה שמפרש הרשב"א בחדושיו אליבי' דגידו של שליל אסור וחלבו בן ט' ניתר בשחיטת אמו והביאו ראי' מדכתב הרי"ף בפ' בהמה המקשה דדמו וחלבו מותר ולא הביא, הא דגידו מותר ש"מ דגיד אסור ועוד דהביא מתני' דג"ה בסתם ולא פי' הלכתא כמי ש"מ דהלכה כת"ק עכ"ל והנה לפי שיטה זו סובר הרי"ף ז"ל דאף דהלכה כר' יוחנן דחדשים גרמי מ"מ אויר דאויר דלידה לא בעינן מ"מ לא מיקרי חלב שור עד שיוציאו לאויר העולם וניתר בשחיטת אמו אבל גידו נוהג אף במעי אמו וגזירת הכתוב לית ליה דנימא דניתר מכל בבהמה תאכלו והיינו דסתם רבי במתני' דגידו אסור ולא חלב דהא דתנן וחלבו מותר ד"ה הוא ולא סיומא דפלוגתא דר"מ ור"י הוא אלא כשמואל כו' ומש"ה חלב שרי דבמעי אמו בשר הוא ומישתרי בשחיטת אמו לא מגזירת הכתוב או יאמר דרי"ף סובר דר' יוחנן סובר הא דסתם רבי במתני' ונוהג בשליל ה"ה חלבו דמאי שנא דחדשים לחוד גרמי ולית ליה דמתרבי מן כל בבהמה כו' וריש לקיש דאפי' אויר דלידה בעינן ורבי לא סתם אלא בג"ה לא בחלב ולר' יוחנן הא דתנן וחלבו מותר בחלב שליל וע"כ דת"ק נמי פליג אחלב דאל"כ מאן דכר שמיה חלב כמו דמקשה

לקמן אהא דחכמים אומרים נאמנין עליו ועל החלב יע"ש ועיין בתי"ט במשנה דריש פירקין יע"ש ופסק הרי"ף ז"ל כריש לקיש דבחלב חדשים ואויר' בעינן דכתיב חלב שור ולא מיקרי שור עד שיולד כדכתיב שור או כשב או עז כי יולד ודרשו שור בן יומו קרוי שור ולא קודם לכן משא"כ ג"ה וודאי חדשים גרמי ומש"ה סתם רבי בגיד כת"ק ולא בחלב דהא דתניא וחלבו מותר חלבו של גיד לא של חלב לא סתם רבי בחלב כר"מ אלא כר' יהודא דמותר דבהא לא הוה גזירת הכתוב ואף דר' יוחנן ור"ל הלכה כר' יוחנן בר מתלת מ"מ כיון דשמואל אמר וחלבו מותר לד"ה ואמתני' קאי כפירש"י מש"ה פסק כן ודווקא היכא דלא פליגי שאר אמוראים כ"א הם לחודי' הוא דהלכה כר' יוחנן משא"כ כאן דשמואל פסק כריש לקיש מש"ה פסק הרי"ף כן וכדכתיבנא גם מדאמר, ר"א אר"א מחלוקת בבן ט' חי והלך ר"מ לשיטתיה ור"י לשיטתי' ואמאי דלמא ר"מ כרבי סובר ואף אי הוה ניתר בשחיטת אמו לא ניתר החלב דלית ליה גזירת הכתוב דיו לוולד שיהא כאמו כקושית הרא"ש בהמקשה אלא ע"כ דבחלב סובר כריש לקיש דאויר דלידי' בעינן וא"כ ע"כ ר"מ לשיטתי' דלא בעי שחיטה בן ח' אבל בן ט' בעי שחיטה דאי הוה ניתר בשחיטת אמו וודאי אף החלב מותר מקרא דכל כו' בלא גזירת הכתוב דבמעי אמו בשר הוא ור"א אר"א דהלך ר"מ לשיטתי' אחלב ולא אגיד ומש"ה פסק הרי"ף ז"ל כן דגידו אינו ניתר בשחיטת אמו וחלב ניתר בבן ט' חי בשחיטת אמו ועיין בחדושי הרשב"א ז"ל שכתב ג"כ דר"א אר"א לא קאי במה שאמר דהלך לשיטתי' אחלב ולא אגיד ולקמן אבאר בעזה"י ולפי שיטה זו א"ש הא דאמר ר' יוחנן ס"פ דאיסור חלב לא חייל עד שיצא לאויר העולם וא"ש נמי הא דאמר בפ' בהמה המקשה וכן אמר ר' יוחנן יישר דד' סימנין אכשר ביה רחמנא. ולשיטת רבינו אפרים צריך לומר הא דאמר ר"י יישר היינו אליבא דר' יהודא דאית ליה דניתר בשחיטת אמו ה"ה בשחיטת עצמו דד סימנין אכשר בי' רחמנא אבל הוא סובר דבן ט' אינו ניתר בשחיטת אמו וכר' מאיר לשיטת רבינו אפרים:

והיא דתורת כהנים דמקשה ר"י לר"ל לל"ק וללל"ב איפכא א"ש נמי בשלמא לדידי חלב מיקרי וניתר מגזירת הכתוב אלא לדידך דסברת אוירא דלידה בעינן מא"ל כו' וכן להיפך ומיהו אם נאמר דלר' יוחנן אויר העולם מיהת בעינן וכמ"ש לעיל לא יתכן זאת וצריך לומר לדידי כשיצא לאויר העולם חלב מיקרי אלא לדידך דאמרת אויר דלידה בעינן הוה כבישרא בדיקולא ולית ליה כיון דרהיט ואזיל כו' וכבר הארכנו בזה יע"ש:

ומעתה אכתוב מה שנוגע קצת לדינא הנה בי"ד סי' כ"ד ס"ב פסק דחלבו וגידו של בן ט' חי ניתר בשחיטת אמו וכדעת הרא"ש ורשב"א ורבותינו הצרפתים ואעפ"י שהביא דעת הי"א הר"מ ז"ל דחלבו וגידו אסור הלא ידוע דרכו לפסוק כדעה ראשונה אם לא שכתב

י"א וי"א או בדאורייתא לחומרא ובדרבנן ספק להקל אבל כאן שכתב דעה ראשונה בסתם הלכה כן ורמ"א לא הגיה כאן כלום ולקמן סי' ס"ה כתב דנהגו להחמיר כסברי אחרונה דגידו אסור ועיין פר"ח דבחלב כתיב שור ובגיד לא כתיב יע"ש. ואף דפסקינן כר' יוחנן דחדשים גרמי מ"מ אויר העולם בעינן ובמעי אמו לא מיקרי חלב כלל ומש"ה ניתר בשחיטת אמו משא"כ בגיד דחדשים לחוד גרמי ולית לן גזירת הכתוב וזה כשיטת הרי"ף ז"ל וכמ"ש הרשב"א משמו והיינו דרבי סתם במתני' בגיד ולא בחלב וכדכתיבנא. והנה בש"ע בסי' ס"ה כתב דגיד נוהג בשליל אם שלמו לו חדשיו אבל בן ח' חי או בן ט' מת מותר אף דלא כתיב ביה שור מ"מ חדשים בעינן דאל"ה אין שם גיד עליו אלא בשר וניתר בשחיטת אמו ואף דלפי מה דס"ד בריש פרקין דאיסור גיד משעה שנוצרה הא דחי לה וכיון שכן אין חייל עד שיהא בן ט' חדשים. ומנא אמינא לה מדאמר ר"א אר"א מחלוקת בבן ט' חי והלך ר"מ לשיטתיה ור"י לשיטתי' משמע בבן ח' חי כ"ע מודי' דניתר בשחיטת אמו ואמאי נימא דאיסור גיד משעה שיתקשרו אבריו בגידין א"כ אימא דר"מ כרבי סבירא ליה דאף דניתר בשחיטת אמו אפ"ה סתם לן דנוהג בשליל דלית ליה גזירת הכתוב אלא ש"מ דגיד נמי חדשים בעינן דאי אינו בן ט' לא מיקרי אלא בשר ולא גיד וניתר בן ח' חי בשחיטת אמו לר"מ והא דאמר והלך ר"מ לשיטתיה אחלב קאי אבל בגיד א"נ סובר דבן ט' ניתר בשחיטת אמו אפ"ה גיד אסור כרבי במתני' ומיהו וודאי גיד ושליל חד דינא אית להו ומש"ה כתב בש"ע אם שלמו חדשיו אסור אבל בן ח' ניתר הגיד כמו השליל עצמה וכמה שכתבנו בסמוך וכיון שנתבאר ונתברר באורך וברוחב שיטת כ"א וא' מד' שיטות בעזה"י מעתה אתחיל מיד בפי' מימרא דשמואל דאמר וחלבו מותר ד"ה:

אמר שמואל וחלבו מותר לד"ה ופירש"י דחלבו דתנן במתני' ד"ה הוא ובמתני' לא פי' כ שפירש וחלבו של שליל כו' א"כ ודאי דסיומא דפלוגת' הוא ר"מ ר"י והרע"ב בפי' המשניות כתב וחלבו של שליל ויש מי שפירש חלבו שומן של ק והתי"ט הקשה עליו למה ליה לדחוקי לומר חלבו של שליל ולאו כ"ע הוא ועוד חלב מאן דכר שמי' עכ"ל והנה אפשר לומר דרע"ב ראה דר"מ ז"ל פוסק דחלב נמי אסור והוה קשי' ליה נהי דסתם רבי במתני' בג"ה דנוהג דלא כתיב שור משא"כ חלב נהי דאויר דלידה לא בעינן מ"מ אויר העולם בעינן דכתיב ביה שור וכדפסקינן באמת להלכה כמו שסתם רמ"א בסי' ס"ד דלא הגי' על הב"י כלום ובסי' ס"ה כתב דנהגו להחמיר והיינו כמ"ש אלא ש"מ דר"מ סובר דהא דתניא וחלבו מותר סיומא דפלוגתא דר"מ ור"י הוא וא"כ א חלב מאן דכר שמי' כמו שמקשה בהא דחכמים אומרים אין נאמנין עליו ועל החלב וצריך לשנויי ג"כ

וחלבו אסור ונוהג בשליל ור' יהודא אומר אינו נוהג בשליל וחלבו מותר וסתם התנא בגיד וחלב דנוהגים או משום דלא בעינן אויר העולם כלל אף דבעינן אויר העולם מ"מ כשיוצא אחר כך לאויר העולם אח"כ מיקרי חלב ואסור ואל תתמה ע"ז דאיך יאסור אח"כ דהא מצינו כה"ג לר' מאיר לשיטת רבותינו הצרפתים שהביא הרשב"א בהמקשה ע"ד ע"א דלר"מ נמי אוירא גורם ולא חדשים ומש"ה בן ט' מת מותר אף שמת לאחר שחיטה כיון שלא יצא לאויר העולם חי ושמע מינה לר"מ דאסור היינו לאחר שיצא לאויר העולם וה"ה חלב דנימא הכי:

או יאמר על דרך שכתב הב"ח בסי' ס"ד הביאו הש"ך שם ס"ק למ"ד שכתב שם בשם ראיה דלהר"מ חלבו אסור מדרבנן ותמה עליו הש"ך דבפג"ה איתא להדיא דמן התורה אסור אלא דהר"מ קאי אחלבו דגיד עד כאן לשונו:

הנה מה שכתב הש"ך דבגמרא מוכח דלר"מ מן התורה אסור הוא מר"א אר"א דאמר הלכו לשיטתן ודאי לר"מ מן התורה לא מהני שחיטת אמו ובהמה מעליא הוא. ואני תמה עד מאוד מאין הרגלים לומר דלר"מ לא אסור אלא מדרבנן כיון דאין שא בשחיטת אמו פשיטא דבהמה מעליא הוה ואי משום דאינו קרב לא קרינן בי' כי כל אוכל חלב מן הבהמה אשר יקריבו לה' כבר כתבתי דליתא דהא חלב בעלי מומין חייב כרת דכמותו ראוי להקריב וה"נ כן ואף דהוה ס"ד הכי כבר דחי לה ומכל מקום נראה לומר דסתם רבי במתני' דגיד נוהג בשליל היינו כמ"ש הב"ח ז"ל מדרבנן דרבי דסתם בהמקשה דניתר כר' יהודא דניתר בשחיטת אמו א"כ ודאי מן התורה מותר לפי סברת הפוסקים דסברי הכי וכדי שלא תקשה סתמא אסתמא מצינו לומר דמדרבנן אסור ואף דבשרו מותר ולא גזרינן מ"מ חלב דאיסור כרת גזרינן אטו חלב דעלמא ואף בלא הפריס עג"ק אסור ומש"ה סתם ר' דחלב אסור כאן ומיהו הא אין לומר דמתני' מיירי בהפריס עג"ק דא"כ מ"ט דר' יהודא דאמר אינו נוהג בשליל כו' דהא איהו סבר דהפריס ע"ג קרקע טעון שחיטה מדרבנן כדמסיק בפ' בהמה המקשה ע"ד א' יע"ש וא"כ רבי בלא הפריס ע"ג קרקע אייר ואסור מדרבנן במתני' גיד וה"ה חלבו דאסור מדרבנן דחמיר איסורו שכן כרת ובגיד דליכא כרת חמיר איסורי' שכן נוהג קודם מ"ת לבני יעקב כשיטת הר"מ ז"ל בהל' מלכים פ"ט דאף לחכמים נצטוה יעקב על ג"ה יע"ש או דאפ"ה גזרינן בגידו אטו שאר בהמה אף דלא גזרינן בבשרו אפ"ה בגיד אסור דגזרינן וא"כ ע"כ הא דתנן וחלבו מותר סיומא דפלוגתא הוא ור"י הוא דאי ר"מ הוא ומודה ביה וחלבו של גיד קאמר הא מ"מ איכא איסורא מדרבנן דישראל קדושים נהגו בו איסור ואין לומר דמן התורה מותר הא גיד של שליל נמי מותר מ"ה לרבי דפסק בהמקשה כר' יהודא דניתר בשחיטת אמו ואפ"ה סתם

דנוהג בשליל מדרבנן אלא סיומא דר' יהוד' היא וא"כ ניחא לי' להרע"ב לפרש חלבו של שליל גופא ופליגי ר"י ור"מ דהיינו ת"ק דמתניתין והא דאמר שמואל וחלבו מותר לד"ה לא קאי אמתני' כלל כ"א אלא אדברי ר"מ ור"י קאי דפליגי בחלב וגיד לשיטתייהו ולר"מ גיד אסור מן התורה וקאמר דחלבו של גיד לד"ה מותר מן התורה. הן אמת שהר"מ בפי' המשניות פי' דחלבו דמתני' שומן הגיד וכבר מצינו כמה פעמים שחזר בחיבורו ממה שכתב בפי' המשניות ומיהו לפי תירוץ השני שכתבתי לא חזר בו כמ"ש:

ע"ש והא מפלג פליגי ביה דתניא כו' ואמר ר"א אר"א מחלוקת בבן ט' חי והלך ר"מ לשיטתי' ור"י לשיטתיה. כולם הקשו דלמה ליה להביא הא דאמר רבי אליעזר אר"א וגם התוספות בד"ה ואמר ר"א הוקשה להם זה והיה נראה לומר דבלא ר"א אר"א הייתי אומר דרבינו הקדוש שסתם במתני' לענין גיד ולא לענין חלב לומר וחלבו וגידו נוהג בשליל כמו בברייתא אלא דמתני' מיירי בן ח' חי או בן ט' מת דבהא סתם בגיד דאסור דחל משע' שנתקשרו אבריו בגידין כמשמעות הגמרא דר"פ דמתחלה היה סבור משמע שנוצרה הבהמה ופריך ליה מר' יוחנן דאמר לנפל שלא נקשרו הא משנקשרו אסור דלא כתיב ביה שור כמו בחלב דמש"ה בחלב בעינן חדשים דווקא אף לר' יוחנן בפ' המקשה לא"ד והכי הלכתא כמו שפסק הר"מ ז"ל בהל' מ"א פ"ז ועיין במ"מ שם דכתיב שור כו' משא"כ בגידו ולית לי' לרבי דמשתרי מגזירת הכתוב כל בבהמה דיו לוולד שיהא כאמו משא"כ חלב בן ח' וודאי ניתר בשחיטת אמו דבשר בעלמא הוא כ"ז שלא כלו לו חדשיו אף לר' יוחנן בעינן חדשים מש"ה לא סתם רבי בחלבו של בן ח' דאסור ומש"ה מייתי הא דאר"א אר"א מחלוקת בבן ט' חי אבל בן ח' ניתר בשחיטת אמו משמע נמי אגיד קאי נמי דניתר בשחיטת אמו דבעינן נמי חדשים בגיד או דאית למימר דאיתרבי מכל בבהמה תאכלו ומדאמר נמי דהלכו לשיטתן משמ' דר"מ נמי לשיטתיה אזיל דוודאי ר"א אר"א אית ליה דאי ניתר הוולד בשחיטת אמו ה"ה חלבו וגידו ורבי דסתם במתני' דנוהג בשליל הדר ביה מסתמא דפ' המקשה כשיטת רבינו אפרים ז"ל וא"כ פריך שפיר לשמואל דאי בבן ח' או ט' מת כ"ע מודים דאף גיד אינו נוהג בו ואי בבן ט' חי כ"ע מודים דאסור אפילו חלבו וכמ"ש לעיל בסמוך בזה:

הן אמת שמצינו לומר דוודאי רבינו הקדוש שסתם בפ' המקשה כר"י דבן ח' ניתר בשחיטת אמו וכאן בפירקין סתם דנוהג בשליל ל"ק סתמי אהדדי דרבי אית ליה דיו לוולד שיהא כאמו כקושי' הרא"ש בפ' בהמה המקשה והא דאמר ר"א אמר ר"א מחלוקת בבן ט' חי והלך ר"מ לשיטתי' דוקא לשיטתי' דמדקא כייל גיד וחלב בהדדי ואמר נוהג בשליל וחלבו אסור וחלב וודאי דווקא בן ט' אסור ולא בן ח' דאין שם חלב עליו כלל

וכל"ב סובר ר"א והכין הלכתא כמו שפסק הר"מ ז"ל בהל' מ"א פ"ז יע"ש וודאי דניתר בלא גזירת הכתוב מן כל בבהמה תאכלו דבשר הוא ודווקא בן ט' הוא דחלבו וגידו אסור וחד דינא אית להו אבל בן ח' וודאי חלב שרי וגיד אסור דלא כתב ביה שור אלא וודאי בין ר"מ ור"י כ"ע סבירא להו אי הוולד ניתר בשחיטת אמו ה"ה חלב וגידו דמן כל בבהמה תאכלו משמע כל מה שבבהמה אף החלב והגיד אלא דבבן ט' הלכו לשיטתם דלר"מ אין ניתר בשחיטת אמו ולר"י דניתר ה"ה חלב וגיד דשרי ומש"ה אמר דהלך ר"מ לשיטתי' דווקא משא"כ רבי במת' מש"ה לא נקיט ונוהג בשליל חלבו אסור דלאו כי הדדי נינהו דבגיד אף בן ח' חי נמי גיד אסור דלית ליה גזירת הכתוב כל כו' כן סובר רבי אבל חלב בן ח' חי וודאי דניתר בשחיטת אמו דבשר הוא וניתר כשאר הוולד בשחיטת אמו ולא היה גזירת הכתוב ובן ט' הוא דאסור ומש"ה לא נקיט רבי במתני' חלב כמו בבריית' וכל זה נוכל לומר הא לשיטת הרי"ף ז"ל דמש"ה פסק דגיד אסור חלב מותר אלא דקשה א"כ אמאי פסק בש"ע סי' ס"ה ס"ז דנהגו להחמיר כסברא אחרונה והיינו דווקא בשלמו לו חדשיו דעלה קאי ואמאי אפילו בן ח' לאחר שנתקשרו אבריו בגידין אסור כמ"ש ואי דאמר ר"א אר"א מחלוקת ק ט' משמע אבל בן ח' לכ"ע שרי היינו לר"י ולר"מ מדכייל בהדדי אבל לרבי דסתם במתני' דנוהג בשליל אג"ה ולא אחלב משמע דאף בן ח' אסור וביי"ד אבאר באורך:

עוד ראיתי להזכיר בכאן מ"ש רמ"א בסי' ס"ד ס"ב בהג"ה הושיט ידו כו' וחלב נפל אסור אם הפילה הבהמה וכתב הט"ז דאיסור חלב אין בו יע"ש והש"ך בס"ק ה' כתב וז"ל כך משמע מדברי המ"מ דאף דאין בו כרת מ"מ איסור חלב יש בו ע"ז הנה תירץ בזה קושית הט"ז ור"ל דהמ"מ כתב דהוה תרי לישני בגמרא בפרק בהמה המקשה וא"א להעניש כרת אלא בראיה ברורה עכ"ל ור"ל כיון דהוה ספק לא כתב הר"מ דחייב כרת וגם מלקות ליכא לחייבי' מספיק' אבל איסור וודאי יש מספק דשמא הלכה כל"ק דאויר לחוד מהני ומפני זה כתב בהגהת רמ"א דאם הטילה נפל אסור משום חלב ועי' פר"ח סי' ס"ד יע"ש והנה מהא דאר"א אר"מ מחלוקת בן ט' אבל בן ח' גם ר"מ מודה מדכייל בהדדי גיד וחלב משמע דחד דינא אית להו וכדכתיבנא ובחלב וודאי בן ח' מותר דלא מיקרי חלב שור דחדשים בעינן ואם איתא דהלכה כלישנא קמא דחדשי' לאו דווקא אלא אוירא לחוד מהני אימא דפליגו אף בחלב בן ח' ואף דבמעי אמו וודאי בשר הוא ואין שם חלב עליו כלל ואוירא מיהת בעינן מ"מ הא מצינו ג"כ לר"מ דבן ט' חי אינו ניתר בשחיטת האם ולשי' רבותינו הצרפתי' שהביא הרשב"א ז"ל בפ' בהמה המקשה דבמעי אמו אף שחי לאחר שחיטה מותר לר"מ ולא אסור אלא כשיצא אח"כ חי לאויר העולם

ואף שלא הפריס ע"ג קרקע כמבואר שם דאם מת לאחר שחיטה מותר ובלבד שלא יצא לאויר העולם וה"נ דכותיה אלא ש"מ דלית הלכתא כלישנא קמא אלא כל"ב דחדשים בעינן וא"כ בן ח' בודאי לכ"ע ניתר בשחיטת אמו וליכא ספק כלל ומותר משום חלב כן הוא סברת ט"ז ז"ל ולכך תמה על הגה"ת רמ"א שכתב שאסור משום חלב דלא כמ"מ שכתב דספק הוא והמעיין בלשון הר"מ ז"ל יראה דאין בו אלא איסור נבילה ולא איסור (חלב) שכ"כ בפ"ז מהל' מ"א ה"א שכ' אבל שאר בהמה וחיה חלבן כבשרן וכן נפל של שלשה מיני בהמה חלבן כבשרן ולוקה משום נבילה מדכתב וכן משמע דשוה לחיה וכן מדכתב חלבו כבשרו דאין בו שום איסור חלב דאלו היה בו ספק איסור חלב לא היה כותב חלבו כבשרו אלא ודאי משמע מדבריו דאף ספק ליכא דהלכה כל"ב דכל היכא דלא כלו חדשיו לאו כלום הוא ובחדושינו לי"ד אבאר ועי' ב"י בסי' ס"ד שכתב איכא תרי לישני והכי קיי"ל ר"ל כל"ב יע"ש:

ובתוס' ד"ה ואמר ר"א אר"א כו' דהלכו לשיטתם משמע דאכולהו קאי ועוד אי אגיד לחודיה קאי הול"ל מילתיה אמתני' עכ"ל כתבו זאת לפי שיטתם לקמן דבחלב דגיד מותר לר' יהודא לגמרי וגוממו אגיד עצמו קאי יע"ש ד"ה גוממו כו' וא"כ אי חלבו דקתני בברייתא קאי אחלבו דגיד לא הוה ר"י לשיטתיה דנהי דר"מ לשיטתיה אבל לר"י אף שמנו דגיד דעלמא מותר אבל לשיטת רש"י לקמן ד"ה גוממו שפי' דלר"י חלב דגיד עצמו אסור מדרבנן א"כ אכתי תקשה אימא דחלבו דקתני בברייתא אחלב דגיד קאי ור"מ לשיטתי' ור"י לשיטתיה דגיד מותר ה"ה וכ"ש שומן ותי' התוספות דאי אגיד לחודי' קאי הול"ל מלתא אמתני' לא יתכן לפירש"י דהא קאי אכולהו מילתא בין אגיד ובין אחלב ולכך אמר מלתא אברייתא:

הן אמת דמצינו לומר שמ"ש התוספות דאי אגיד הול"ל מילתא אמתני' תקשה דא"נ אמר אכולהו אכתי הוה למימר מילתא אמתני' אגיד והוה ידעינן נמי דה"ה אחלב דהלכו לשיטתן ולשיטת התוס' ניחא דאשמעינן טובא במ"ש דבריו על ברייתא דאי הוה אמר אמתני' ה"א דברייתא דקתני חלבו היינו דגיד אבל של שליל ר"מ מודה דאינו בעמוד והקרב דמה חלב ושתי הכליות באשם מוצא מכלל דשליל ה"ה דשרי באכילה כמ"ש התוס' ד"ה אילימא לכך אמר אברייתא דבחלב נמי דהלכו לשיטתן והיינו ע"כ חלב שליל ולפרש"י נמי אפשר לומר דאמר דבריו אברייתא דה"א דבחלב שליל פליגי אבל ר"י לאו לשיטתיה דא"נ הוה ס"ל דאין ניתר בשחיטת אמו אפ"ה חלבו מותר דאינו בעמוד והקרב ור"מ לית ליה הך סברא ולכך אמר דר"י נמי לשיטתי' אבל מהאי טעמא דאינו בעמוד והקרב, היה ראוי לחייב דכמותו קרב כו' כמו חלב בעלי מומין מה שאין כן אי איירי

בחלב של גיד אכתי אמאי לא אמר אמתני' ר"א דבריו דה"ה לחלב של גיד דודאי הכי הוא למאן דאוסר בגיד ה"ה חלב שלו ולמאן דמתיר גידו כ"ש שמנו אלא ודאי בחלב של שליל פליגי ומיהו אפשר לומר מש"ה אמר אברייתא דל"ת שומן של גיד משום לתא דחלב גזרו בי' קמ"ל דלא אלא משום לתא דגיד גזרו ביה שלא יהא נראה כאוכל גיד עצמו כמ"ש רש"י ד"ה גוממו וכמ"ש בס' בית ישראל סי' ס"ה בשם ס' יראים דלא משום לתא דחלב ועי' באחרונים ומרדכי פ' ג"ה ובי"ד אכתוב מזה:

גמרא אלא חלבו דגיד והא מפלג פליגי ביה מודה שמואל דמדרבנן אסור כו' וישראל קדושים נהגו בו איסור עכ"ל לפירש"י ד"ה גוממו עם השופי דשומן של גיד עצמו כ"ע מודים דאסור מדרבנן הא דאמר והא מפלג פליגי ר"ל דפליגי ע"כ לא פליגי אלא חלב של קנוקנות וקנוקנות גופייהו דלר"מ אסור מדרבנן ולר"י שרי אבל חלב הגיד הגבוה עצמו כ"ע מודים דאסור מדרבנן והלשון דחוק כמ"ש התוס' ד"ה גוממו כו' ואפשר לומר דל"ת דחלבו דאמר מותר היינו של קנוקנות מותר לכ"ע ולכך אמר והא מפלג פליגי נמי בחלב של קנוקנות וכי משני מודה שמואל מדרבנן אסור ה"ה דקאי וחלבו מותר לד"ה ע"כ אחלב הגבוה של גיד עצמו דאי אחלב של קנוקנות הא קנוקנות גופייהו מ"ה שרי מדרבנן אסורין כמו שיתבאר לקמן דף צ"ו ע"א בעובדא דבר פיולי דשיירי לדר"מ מדרבנן כמ"ש רש"י שם דלר"מ מדרבנן הוא דבעי חטיטה יע"ש אלא ע"כ אחלב הגבוה של גיד עצמו:

כתב הריטב"א בחדושיו קשיא לי איך אמר וחלבו מותר הא אסור מדרבנן וי"ל משום דאיסורו מתחלה לא הי' מדרבנן אלא משום שישראל קדושי' נהגו בו איסור מש"ה תנן מותר אבל במרדכי משמע דמנהג קדושים הוה איסור דרבנן יע"ש בריש ג"ה ועי' בחדושי רשב"א שכתב ד"ה פסקה וז"ל נמצא בגיד שלשה דינין חלוקין הגיד מן התורה וחטיטה מדרבנן ושומנו מהנהגת קדושים ועי' ב"י סי' ס"ה ובבית ישראל יע"ש ובש"ע סי' ס"ה כתב ג"כ ג' דינין הגיד מ"ה וחטיטה דרבנן ושומן מנהג קדושים:

ובתוספות ד"ה גוממו כו' אבל הלשון קשה עיין בחדושינו לקמן בר פיולי ושם נאריך:

גמ' ג"ה מחטט אחריו ושמנו מותר עיין בחדושי רשב"א אף דחטיטה דגיד לא הוה אלא מדרבנן מ"מ שמנו דידי' לא הוה מדרבנן אלא מנהג קדושים יע"ש היטב והוא כמ"ש הריטב"א ז"ל דבדרבנן לא שייך למתני מותר אבל במנהג שייך למיתני שפיר לשון מותר ועי' לעיל בסמוך:

ובתוס' ד"ה עולא אמר כו' אבל גיד לכ"ע עץ הוא מכ"ל הנה פלוגתא רב ועולא יש לפרש בג' אופנים הא דפליגי פלוגתא דתנאי לקמן דף צ"ט ב' אי יש בגידין בנ"ט או לאו ולכ"ע

גיד עצמו אין בו טעם וקנוקנות יש בו טעם דבחוש איך יכול לפלוג אי יש בו טעם או לאו אלא דפליגי למ"ד יש בהן טעם לקנוקנות אסרה תורה ולא הגיד ומ"ד אין בהם טעם ואפ"ה אסרה תורה ולא קנוקנות כו' אלא דלפ"ז יקשה לימא מר הלכה כמ"ד יש בנ"ט ומר לימא הל' כמ"ד אין בנ"ט ואיך שייך שיפלגו אמוראים במחלוקת תנאים או יאמר דכ"ע הגיד עצמו אין בו טעם ותנאי דלקמן בקנוקנות פליגי אי יש בהן טעם ורב סבר כמ"ד יש טעם בקנוקנות ומסתברא דבגיד עצמו אין בו איסור כיון דמצינו לומר דהא דאסרה תורה קנוקנות דיש בהן טעם לא הגיד עצמו ועולא סבר אין בהן טעם אף בקנוקנות א"כ אפשר הא דאסרה תורה דוקא גיד עצמו ולא קנוקנות או דאין לחלק בין גיד ובין קנוקנות אסורין תרוייהו דקנוקנות נמי הוה בכלל ואביי הוא דאמר כוותיה דעול' מסתבר' דגיד אמר רחמנא ולא קנוקנות ור"ל דאיהו סבירא ליה כעולא אבל לא מטעמיה דעולא אפשר דסובר דגם קנוקנות אסורין אלא דאין לחלק דבין גיד ובין קנוקנות אין בהן טעם ואביי אמר א יש בקנוקנות טעם אפ"ה גיד אמר רחמנא ולא קנוקנות ומעולא אין ראי' כמ"ש והשתא לא קשה לימא מר הלכה כמר דאי מהתם ה"א אף למ"ד יש בהן טעם אפ"ה גופו של גיד נמי אסור דקרא סתמא כתיב קמ"ל רב דלא אסרה תורה כו'. הפי' השלישי הוא פי' התוס' כאן דרב יעמיד פלוגתא בקנוקנות אי יש בהן טעם אבל בגיד סובר דכ"ע אין בו טעם ופוסק כמ"ד דיש בהן טעם דאי לאו אין לחלק בין גיד ובין קנוקנות ועולא סובר דכ"ע קנוקנות מותר וכאביי דגיד אמר רחמנא ולא קנוקנות ובגיד הוא דפליגי ופוסק כמ"ד אין בהן טעם כמ"ש תוס' ד"ה עולא מדאמר עץ הוא. ומדברי הרשב"א יש לפרש דעולא סובר כמ"ד יש בהן טעם והא דאמר עץ הוא לדברי רב אמר כן יע"ש והיינו אפילו היה בקנוקנות טעם ובגיד לאו אפ"ה גיד אסרה תורה ולא קנוקנות והנה לפי' הא' הסכי' הרשב"א בחדושיו ותקשה א"כ הא דאמר לקמן צ"ט ב' ההיא דאתא לקמיה דר' חנינא ואהדריה ר"י בר זבינא היכי מיירי אי בגיד עצמו לכ"ע אין בו טעם ואי קנוקנות לכ"ע יש בהן טעם ואסרי מדרבנן לכ"ע חוץ מר' יהודא דשרי להו עכ"ל לשיטתיה כתב כן דהוא סובר דקנוקנות אף לעולא דאינו אסור מ"ה מ"מ מדרבנן אסור והביא ראיה מבר פיולי לקמן דאחד חות ביה טפי ובב"ר הני פקוקלתא אסירי ועי' ב"י סי' ס"ד וכן הביא משאלתות יע"ש אבל לשיטת התו' כאן שכתבו דעולא יעמיד כל הני פלוגתות בגיד עצמו ור"ל גם פלוגתא דר"מ ור"י בחטיטה הוא בגיד עצמו ולא בקנוקנות דאפילו איסור דרבנן ליכא וכמ"ש ד"ה כוותיה כו' משאלתות דכתב דאסירי מדרבנן משמע לעולא אף מדרבנן שרי וע"כ פלוגתא דר"מ ור' בגיד עצמו פליגי והיינו דשייך חטיטה בגיד עצמו מה שהוא חוץ לירך דאי מה שעל הירך לר"י כולו אסור מ"ה

ואבאר לקמן הבר פיולי יע"ש וא"כ איכא למימר הא דאהדר ר' יהודא בר זבינא ואמר אימא ליה יש בגידין בנ"ט בקנוקנות מיירי ואיהו אמר דאין בנ"ט דלא אסרה תורה אלא גיד וקנקנות אפילו מדרבנן שרי וכעולא וכדכתיבנא ואיתי להריטב"א בחדושיו שכתב אהא דרב אמר לא אסרה תורה אלא קנוקנות שהפי' הנכון דתרווייהו סבירא להו כמ"ד אין בנ"ט ורב סבר מסתברא קנוקנות אסרה תורה כי למה יאסור הגיד דעץ הוא ועולא סובר עץ הוא והתורה חייבה עליו עכ"ל והוא פי' הד' בהך סוגיא שהוא ז"ל סובר דלקמן בגיד עצמו פליגי אבל קנוקנות לכ"ע יש בהן טעם ור' ישמעאל בנו של ריב"ב דאמר אין בגידין בנ"ט אפשר דסבר כרב דלא אסרה תורה אלא קנוקנות כו' אלא דקשיא דא"כ מה קאמר לקמן מתני' דלא כהאי תנא ואמאי דלמא מתני' בקנוקנות מיירי' דיש בהן טעם ומש"ה משערי' בבשר בלפת ואי דגיד סתמא תנן הא בתורה נמי כתוב סתמא גיד ואמרינן שזה שאסרה תורה ה"ה מתני' ואפשר דאביי דאמר כותיה דעולא מסתברא וא"כ הקנוקנות אין בכלל גיד וא"כ מתני' נמי משום גיד הוא דצריך ס' וע"כ מתני' דלא כו':

בתוס' ד"ה כותיה דעולא כו' ובשאלתות כו' משמע דעולא אפילו מדרבנן שרי לא ידענא היאך מוכח משאלתו' דלעולא מדרבנן שרי דלמא פרושי, קמפרש לה אף דאמר אביי כותיה דעולא מסתברא והכין הלכתא אפילו הכי לא תטעה לומר דמדרבנן שרי אלא מדרבנן מיהת אסור, ומלשון אסרינן ליכא למידק וכן משמע מחדושי רשב"א שכתב דעולא נמי מדרבנן אסור וכן כתב ר"י משבח"א משמע דלא פליג עליה וע"ל:

ודע דבב"ר שהביא הרשב"א וריטב"א ז"ל כתב האי פקוקלתא שרי וישראל קדושים נהגו איסור וכן בשאלתות שהביא רשב"א כ' מסתברא מדרבנן אסור וישראל קדושי' נהגו בו איסור כשמנו של גיד הרי מדכתי' כשמנו משמע ודאי דאין בו אלא מנהג קדושי' וכדמשמע בב"ר וא"כ קשיא הא דקתני בבריית' ג"ה מחטט אחריו ושמנו מותר ואוקימנא כר"מ ומותר היינו מ"ה וחטיט' נמי הוה מדרבנן ומותר הוה מ"ה והרשב"א ז"ל הקש' זה ותי' דחטיט' הוה מתקנת חכמים ושמנו לא הוה אלא ממנהג קדושים וכאן כתב דפקוקלת' הוא מנהג קדושי' והוא קנוקנות דהוא חטיטה דר"מ אלא ע"כ דחטיטה לאו בקנוקנות מיירי אלא בגיד עצמו או מה שהוא חוץ לירך או מה שמתפשט לשרשים קטני' ובההיא איסור' דרבנן אית ביה ובקנוקנות אפילו איסור דרבנן ליכא אלא מנהג קדושים הוא:

ולפ"ז הא דבש"ע סי' ס"ה ס"ח דשומן מדרבנן מהנהגת קדושים וקנוקנות מתקנת חכמים מפרש כפירש"י בב"ר בפ' וישלח לפקוקלתא היינו שומן הקנוקנות וכן פי' המתנות כהונה ועיין בית ישראל סי' ס"ה יע"ש היטב וא"כ שפיר אמר דחטיטה דר"מ היינו

קנוקנות וכמו שאבאר בסוגיא דלקמן בבר פיולי דהוה מדרבנן ושומן קנוקנות מהנהגת הקדושים וזה מוכרח בברייתא דג"ה מחטט אחריו בכ"מ שהוא ושמנו מותר והיינו כמ"ש הרשב"א דחטיט' מדרבנן ושמנו ממנהג כו' ומיהו הרשב"א מפרש בחטיטת הגיד עצמו ובש"ע מפרש דאקנוקנות קאי וכדכתיבנא:

וברש"י בד"ה אסורין מדרבנן ואין חייבין כרת ה"ה מלקות ואיסור תורה אין בו אלא מדרבנן אבל הר"מ ז"ל בהל' מ"א פ"ז הי"ו כתב דאפשר מ"ה אסורין מריבויא דכל חלב וכל דם והוא כמו חצי שיעור דאסורין ואין לוקין עליהם יע"ש:

בתוס' ד"ה כותי' דר"א מסתברא וצריך ליתן טעם מ"ש זה מזה עכ"ל והרשב"א נתן טעם דחלב שבתוך הכליות נאסר אף דכתיב את החלב אשר עליהן דלא צריך לרבויא חלב שבתוך הכליו' כיון דכליות גופא קריבין למזבח ה"ה חלב שבתוכן ולכך איצטריך למכתב אף חלב שעליהן קרב ויש שם קצת גמגום בדבריו במ"ש חלב שבתוך הכסלי' אי איתא דאסור כיון דלא סלקא לגבוה כו' יע"ש:

דף צג.

בא"ד ולפי זה היה לן לאסור לובן כוליא שהוא קרב עם הכוליא עכ"ל הנה לעיל בא"ט אמרינן דבעינן תותב קרום ונקלף זהו חלב וסובר ר"א ממיץ דשני מינים יש בחלב א' כל שהוא תותב קרום אף שאין קרב למזבח אסור וה"ה חלב שאין תותב כיון שקרב למזבח סובר דאסור דחלב דפנות אי הוה קרב הוה נאסר וע"ז כתבו התוס' דיש לסתור מכאן דבריו, דא"כ לובן כוליא דקרב היה ראוי לאסור ותירצו דממעט ליה קרא דעל הכליות כו' אלא דלא ידענא דקארי להו מאי קארי דהא בהדיא אמרינן כאן דלובן כוליא מש"ה שרי דעל הכליות אמר רחמנא אלמא אי הוה קרב חלב הכליות ודאי הוה אסור לובן כוליא ואיפכא משמע מכאן אף דאין תותב קרום מ"מ אי קרב אסור משום חלב מדכתיב כי כל אוכל חלב מן הבהמה אשר יקריבו כו' ויש ליישב זאת דמשמע להו דלובן שבתו' הכוליא קרב למזבח מדכתיב ואת שתי הכליות משמע בשלימותן הם קריבי' ומ"ש בגמר' דעל הכליו' אמר רחמנא ה"ק דמדכתב על הכליות אלמא על הכליות מיקרי חלב אבל חלב שבתוך הכליות אין הוכחה דמיקרי חלב בשלמא אי הוה כתיב ואת החלב שבתוך הכליות הוי משמע שבתוך הכליות מיקרי חלב והוה אסור מכל חלב לא תאכלו משא"כ השתא דכתיב על הכליות אין במשמע הזה דמה שבתוך הכליות מיקרי חלב ונהי שהוא קרב למזבח אין אסור משום חלב והשתא הוקשה להם שפיר כיון שקרב על המזבח ממילא אסור משום חלב דכתיב כי כל אוכל חלב מן הבהמה כו' דה"נ חלב היותרת אסור

מה"ט אלמא אף דלא כתיב בקרא חלב היותרת ואהא תירצו דאפשר דמיעטה רחמנא בהדיא דלובן כוליא או דאינו קרב למזבח או דלא מיקרי חלב לענין איסור מדכתיב אשר עליהן ומלת עליהן מיותר דלכתוב ואת שתי הכליות ואת החלב ואשר על הכסלים כו' ש"מ דבא לומר דבתוך כליות לא מיקרי חלב או דאין קרב וכל זה לשיטת ר"א ממיץ ומ"מ הוקש' להם דחלב האליה ליתשר דנהי חלב סתמא לא מיקרי מ"מ שקרב על גבי המזבח אלא ש"מ תרתי בעינן תותב קרום וקרב למזבח ולהכי חלב דפנות אף שהוא דומה לחלב ואפשר תותב קרום מ"מ כיון דאין קרב לאו חלב מיקרי דלהכי אהני קרא כי כל אוכל חלב מן הבהמה אשר יקריבו שכמותו קרב ע"ג המזבח אבל חלב החצי' ולובן כוליא לא הוה תותב קרום ולהכי אף שקרב למזבח לאו בתורת חלב אלא אגב הכליות קרבי והכין הוא ודאי שיטתם ז"ל דאף למאי דמסיק על הכליות אמר רחמנא ולא שבתוך כליות לאו לומר שאין קרב למזבח כיון דכתיב ואת שתי הכליות הרי חלב שבתוכן במשמע אלא דה"ק דלא משמע מקרא שיהא חלב בתוך הכליות מיקרי חלב דחלב אשר עליהן כתיב ולא בתוך הכליות דליהוי מיקרי חלב דאי הוה כתיב בקרא ואת החלב שבתוך הכליות אף דלא תותב קרום הוה חייבין כרת דהא חלב האליה דלא הוה תוחב קרום כמ"ש התו' כאן אפ"ה פריך בכ"ה דליתסר דמצינו בקרא דמיקרי חלב ומשני חלב סתמ' לא איקרי כנ"ל בכוונת דבריהם. ומיהו הא דאמר חלב שהבשר חופה אותו מותר שעל הכסלים אמר רחמנא ולא בתוך הכסלים היינו דאינו קרב למזבח דמיעטיה קרא ממשמעיתיה על הכסלים ממילא משמע ולא בתוך הכסלים וכיון שאין קרב למזבח אף שתותב קרום שרי וכן כתב הרשב"א בחדושיו בפירוש דחלב שבתוך הכסלים אף שתותב קרום הוא. ולפי ר"א ממיץ צריך לומר דהבשר שחופה אותו לא הוה החלב תותב קרום ולהכי איצטריך לטעמא דאין קרב למזבח כו':

שם גמרא ר"י אמר כו' בהמה בחייה פירוקא מיפרקא ר' יוחנן ודאי כשמואל סובר מה שבתוך הכסלים שרי ואפילו הכי ממרטט ליה לובן כוליא כתב הרשב"א ז"ל ממדות חסידות הוה או דיש לחלק בין לובן כוליא חלב שהבשר חופה אותו. ולדברי התו' שכתבו דלובן כוליא לא הוה תותב קרום וכמ"ש וא"כ דר"י דאסור ליה אמאי וצ"ל ממדות חסידות:

ובתו' ד"ה חתכיה ומלחיה אף לקדירה ש"ד כו' אלא לצלי ואפ"ה אסור דלא חתכיה והא דאמר לקמן כו' עכ"ל מלשון אפילו דייקי התו' דלצלי נמי בעי חתיכה דאי לצלי לא בעי כלום ה"א הא דאמר חוטי היד אסורין לקדירה הו"ל לומר חתיכה ומלחיה מותר לקדירה כיון דעד השתא נמי לקדירה מיירי אלא ש"מ דלצלי נמי בעינן חתיכה ומיהו

ודאי בחתיכה לחוד סגי והא דאמר חתכיה ומלחיה לאו משום חוטי היד אלא דכל בשר לקדירה צריך מליחה ולצלי לא בעי דנורא מישב שייב ומש"ה עיקר התיקון הוא חתיכה וא"ש לשון אפי' וכן לקמן באומצ' דאסמיק א"ש לשון אפילו דלצלי נמי מליחה לא בעי כלל צלי דעלמא אבל חתיכ' בעי ועי' ברשב"א דהוא הקש' מאומצא דאסמיק לחוד אלמא איכא מידי דלצלי לא בעי חתיכה ולקדירה בעי וה"ה הכא נמי אית לומר כן ומלשון אפילו אין ראיה דהתם נמי אפילו קאמר והתם משמע דבלא חתיכה שרי לצלי דהא סתמא אמר שפדי' בשפודא מישב שייב משמע אף בלא חתיכה וא"כ לשון אפילו לאו דוקא ה"ה הכא כן הוא כונתו להמעיין שם אבל התו' לא הקשו מאומצא דאסמיק דיש לחלק בין אומצא דאסמיק דלא צריך חתיכה דהוה דם אברים שלא פירש דשרי משא"כ חוטי היד דכנוס בתוכו וכמ"ש הרשב"א ז"ל ושאר פוסקים מש"ה בעינן חתיכה ומש"ה הוקשה להם מוכן ביעי ומזרקי דהוא ג"כ גידי הצוואר ואפ"ה פירש"י בלא חתיכה ומליחה ואף שרש"י פי' לענין אומצא דאסמיק הא קאמר וכן במעי ומזרקי א"כ משמע דשווין המה לגמרי ולכך כתבו התו' דלאו למימרא דלא בעינן חתיכה ומליחה כלל אלא מליחה א"צ ככל צלי דעלמא אבל חתיכה בעינן ומיהו מאומצא דאסמיק לחוד היו יכולין להקשות לפירש"י מאי אפילו אלא דמכל מקום מצינו לומר דהדין דין אמת דלצלי נמי בעינן חתיכה בחוטי יד ובאומצא דאסמיק שאני וכדכתיבנא:

בא"ד ודוחק לומר דהתם מיירי במיזרקי בפ"ע ואם היינו אומרים נן כן כו' עכ"ל ר"ל דאפשר לקיים פירש"י שם ולצלי לא בעינן חתיכה ולשון דוקא ואפ"ה מצינו לומר סברא דהדין דין אמת בכאן דחוטי היד צריך חתיכה לצלי דחוטי היד דכאן מיירי שהן בתוך הבשר שאין מקום לדם לצאת משא"כ כשהם במזרקי שנטלן מן הבשר שהדם יוצא ממקום החתך ר"ל ממקום שחתך הגידין מן הבשר שם יוצא הדם ונורא מישב שייב ובחדושי רשב"א כתב דיש לחלק בין היכא שמופשטין מן הבשר ופניהם אצל האש דאז יש כח להפליט מהן כל הדם יע"ש מ"ש מזה:

בא"ד היה קשה לר"ת שהיה אומר שמותר לבשל כבד אחר מליחה כו' שיטת ר"ת ז"ל אבאר לקמן ק"י ב' בשמעתא כבדא מה אתון בי' וע"ש בתו' ד"ה כבדא דהא דאיבעיא כבדא כו' היינו בלא מליחה דאפשר דם הכבד שרי כו' יע"ש והביא ראיה דכל דבר שמותר בצלי מותר לקדירה ע"י מליחה דמליח כרותח דצלי ומדנתן כה"ג שיעור למליחה כו' ועי' ב"י סי' ס"ט והא הכי חזינן דלקדירה בעינן חתיכה ולצלי לא בעינן חתיכה וב"ד אבאר מזה בעזה"י:

גמרא ריש מעיא באמתא בעי גדירה רש"י פי' דקין היוצא מן הקיבה כו' אבל יש פי' אחר הביאו הפוסקים וע' סי' ס"ו ובפר"ח יע"ש וביי"ד אבאר:

דף צג:

גמרא וכן מזרקי ופירש"י ז"ל גידי הצואר ווורידין כו' עכ"ל ואף דקי"ל בפרק השוחט כר' יהודא דבעינן חתיכה בשעת שחיטה דוקא ולא אח"כ והכא אמר חתכי' ומלחי' משמע אף אחר כך ש"ד וי"ל דמיירי בבהמה דמנתחה א"א וכדאמר ר"ח בפרק השוחט תו לא צריך היינו בשעת שחיטה אבל אח"כ צריך חתיכ' כדאמר הכא חתכי' ומלחי' דלצלי נמי בעינן חתיכה כפי' התו' לעיל ד"ה חתכי' יע"ש אבל אי הוה אמרינן דלקדירה בעינן חתיכה אבל לצלי לא בעינן דתו דלא מהני דבהמה דמנתחה א"א אין צריך כלל לא בשעת שחיטה ולא אח"כ ובעוף דצולהו כאחד לא מהני אח"כ חתיכה ודוקא בשעת שחיטה כדאמר לעיל דחיים אתי דמא כו' וכי בעינן חתיכה בוורידין לאחר שחיטה ומהני לקדירה ואף בבהמה דמנתחה א"א אפ"ה צריך לחתוך הווורידין הוה א"ש הא דאמר לעיל ר"ח לא אמר ר"י אלא בעוף הואיל וצולהו כולו כאחד הזכיר צלי משום דבהמה תו לא צריך היינו צלי אבל לקדירה צריך אח"כ חתיכת ווורידין אף דמנתחה א"א דסתמא אמר וכן מיזרקי דבעינן לקדיר' חתיכה ומליחה כמו אומצא דאסמיק ועיין בפ' השוחט כי שם מקומו והארכנו בו וביי"ד סימן כ"ב באריך בעזה"י:

ובתו' ד"ה נאמנין עליו ועל החלב בסתם חלב אייר עכ"ל התוס' לשיטתם שכתבו לעיל לר' יהודה חלבו של גיד מותר אף מדרבנן ד"ה גוממו ע"כ בחלב דעלמא פליגי ולא הוה דומיא דג"ה דהתם הלכו לשיטתן דלר"מ דבעי חטיטה והוה טירחא ומש"ה אין נאמנין ולר' יהודה דלא בעי חטיטה נאמנין ובחלב פליגי בסברא דר"מ סובר כיון דבכרת וקצת טרחא אין נאמנין ולר' יהודא אעפ"כ נאמנין אבל לשיטת רש"י שפיר דלר' יהודה איסור דרבנן איכא בגיד שמנו של גיד הגבוה איסור דרבנן איכא כמו שפי' ד"ה גוממו א"ש דבתרווייהו הלכו לשיטתן דחלב היינו חלב של גיד וחזרו נמי לומר נאמנין קאי אחלב נמי דמעיקר' סברי כר"מ דבעינן חטיטה בשומן נמי דהוה טירחא ומש"ה לא מהימני ולבסוף חזרו כר"י ולית טירחא ומהימני משא"כ לתו' וכמ"ש בד"ה חזרו לומר נאמנין וכן נמי דקאמר אסיפא דקאי נמי על חלבו של גיד דמתחלה סברי כר"י ולית טרחא ונאמנין ולסוף סברי כר"מ ואיכא טירחא ולסוף דאנשויה לדר"י נאמנין אף דאית טירחא וקשיא לי אמאי כיון דהלכו לשיטתן ולר"מ אין נאמנין כיון דהוה טירחא וי"ל דודאי רבינו הקדוש סתם לקמן במתני' הנוטל גיד הנשה צריך שיטול כולו והיינו כר"מ

דבעי חטיטה וכמו שאבאר שם ואפ"ה פסק כאן דנאמני' דשנאו בלשון חכמים ש"מ אף דהלכה כר"מ דבעי חטיטה אפ"ה ישראל קדושים ויש להם נאמנות ע"ז ומחטטין בכ"מ שהוא וה"ק דתלתא זמנים הוה, מתחלה הוה סברי כר"י דנאמנין ולסוף אמרו כר"מ דאין נאמן ואח"כ פסקו דנאמנין ואמר לכתחלה היו פוסקין כר"י דנאמנין בלא בעי חטיטה ואח"כ הורו כר"מ ואף דהלכתא כרבי דנאמנין אף שיש טירחא מ"מ קצתם היו מקילין שזוכרין המנהג מקדם דלא היה מחטט ומקילין ולסוף דאנשיוה לדר"י והסכימו כולן דבעי חטיטה מהימני כרבי:

ע"ש ועל החלב מאן דכר שמיה ה"ק אין נאמנין עליו ועל החלב וחכ"א נאמנין עליו ועל החלב עכ"ל הנה בודאי דפליגי ת"ק וחכמים בחלב ג"כ כמ"ש התוס' ד"ה נאמנין וד"ה חזרו וד"ה מאן דכר שמיה אבל ראיתי לריטב"א בחדושיו שכתב וז"ל חלב מאן דכר שמיה מאי שייכיה הכי לאורויי בדין חלב דעלמא שאינו משמנו של גיד דהא ודאי הכי משמע לישניה דעל החלב מפרקינן ה"ק נאמנין עליו כשם שנאמנין על החלב לד"ה דלאו משום חשש שלא היו רוצין להטריח בניקור שלו דהא בחלב וחוטין איכא טירחא טפי ומהימני אלא משום דסברי כר"י ואילו בחלב ליכא למיחש ומהימני לד"ה עכ"ל העתקתיו אות באות ולא ידענא להולמו אם לא שגירס' אחרת היה לו דבחלב לכ"ע מהימני, ומ"ש דחלב משמע חלב דעלמא ר"ל דאי אחלב דגיד הוה לומר חלב דעלמא כמ"ש התו' ד"ה נאמנין ומשני דה"ק דר"מ דהוא ת"ק דמתני' אמר דאין נאמנין דבימיו היו רגילין במנהגא דר' יהודא דלא בעי חטיטה ור"מ סובר בעי חטיטה ולכך לא מהימני וחכמים היינו ר' יהודא וה"ק כמו בחלב נאמנין דישראל קדושים ומחטטי ה"נ בגיד נאמנין דא"צ חטיטה ומהימן דאי מקילין בחטיטה שפיר עבדי דלא בעי חטיטה ורבי שסתם דהלכה כחכמים דנאמנין היינו בתר דאנשויה לדר"י והוחזקו כ"ע כר"מ דבעי חטיטה ומש"ה נאמנין כמו בחלב דבעי חטיטה ואפ"ה נאמנין כמ"ש הריטב"א והבאתיו בסמוך ה"ה ג"ה ומחטטין בכ"מ שהוא ועיין י"ד סי' ס"ה ובמתני' מ"ש שם יע"ש, מ"ש מזה ובת"ח כתב עלה דהך מדלא אמר חסורי מחסרא ש"מ אן מגיה המשנה כיון דר"מ אמר אין נאמנין על גיד כ"ש חלב דאיכא טירחא וחמיר איסורא ורבנן הוצרכו לומר דנאמנין אף על החלב יע"ש זה יוצדק למ"ש הריטב"א דבחלב איכא טפי טירחא, מגיד הוה כ"ש דחמיר איסורי' ג"כ משא"כ לתוס' דכתבו בחלב לא הוה טירחא כמו בגיד יע"ש:

משנה שולח אדם ירך לנכרי וג"ה בתוכו מפני שמקומו ניכר עכ"ל נקיט שולח ולא אמר מוכר י"ל בג' פנים או דאשמעינן דג"ה מותר בהנאה כדמסיק פסחים כ"ב ע"ב מהך מתני'

וכמ"ש התוס' לקמן צ"ט דעכו"ם אין נותן מעות יותר בשביל הגיד שיש בו יע"ש וא"כ אי הוה תנן מוכר לא הוה ידעינן דמותר בהנאה ולכך תנן שולח דגוי מתכבד יותר כשהוא שלם כמ"ש התו' שם ד"ה והלכתא ודוקא מתנה ולא במכר דאין הגוי נותן מעות יותר בשביל הגיד כמו שאבאר שם דבמכר אפילו שלימה מותר למכור אף אי אסור בהנאה או דאשמעינן שולח ירך דמסתמא הוא בביתו אפ"ה דוקא שלימה אבל חתוכה לא גזירה שמא יתננה לו בפני ישראל חבירו משא"כ אי הוה תנן מוכר דמסתמא הוא באטליז כמו שנאמר לקמן בברייתא מפני ב' דברים אין מוכרין ועיין ברש"י לקמן ע"ב דפשיטא דחתוכה אסור דמצוין שם הרבה ישראלים דישראל יקנה ממנה שיראה ישראל שהירך מבהמה כשירה ויאכל עם ג"ה כסבור שניטל גידה או דאשמעינן אף במתנה איכא גניבת דעת וכתי' הג' שאמר בגמרא דל"ת דוקא במכר שייך גניבת דעת ולא במתנה וכבר יש מי שסובר כן קמ"ל דלא ועמ"ש לקמן בגמרא שם:

ומה שכתבנו דוקא במתנה הכותי מתכבד כשהיא שלימה לא מכר אף שלימה שרי אף אי ג"ה אסור בהנאה כן משמע מדרישה סי' ס"ה ס"ק י"ח וז"ל ויש אוסרין בהנאה מ"מ מותר למכור ירך לנכרי דאין נותן מעות יותר בשביל הגיד אלא על דבר שיש בו טעם אבל לשלוח מתנה אסור כשהוא שלימה תוספות עכ"ל הרי בהדיא דוקא במתנה ולא במכר אף כשהוא שלם אין נותן יותר מעות ועמ"ש דף צ"ט ע"ב:

דף צד.

גמרא חתוכה נמי לישדר ליה, ופירש"י ז"ל דירך שלימה משמע ולא ידענא אמאי לא כפשוטו דתנן מפני שמקומו ניכר שוב מצאתי להרשב"א ז"ל שכתב כן בפי' על דברי רש"י ורש"י אפשר דסובר מפני שמקומו ניכר אין ראיה דאימא אפילו חתוכה שרי לשלוח דניכר בקל ויוכל להכיר אם ניטל הגיד או לאו ודוחק:

וראיתי להת"ח שכתב פירש"י ירך שלימה משמע דאל"כ הוה לומר שולח בשר לעכו"ם ומיהו קשה דלמא אגב אורחא קמ"ל כו' ועוד נראה לפרש דע"כ דיוקא אתי לאשמעי' דאל"כ לא שמעינן בישראל אלא ודאי הא דשלימה מותר מלתא דפשיטא הוא ולדיוקא צריך ואפילו עכו"ם עכ"ל הנה לפי דעתי ז"ל מקומו ניכר אין ראיה וקא דאיק ליה מדתנן לגוי ולא לישראל ומזה נמי אין ראיה דאשמעינן טובא דג"ה מותר בהנאה כדמסיק בפסחים ואילו לישראל לא מוכח דישלי' הגיד אלא אף לגוי דיאכל הגיד או ימכור אפ"ה שרי לשלוח דג"ה מותר בהנאה וא"כ אין ראיה ואין לומר דאי הוה תנן לישראל נמי מוכח דג"ה מותר בהנאה דמתכבד טפי כשהוא שלימה כמ"ש התו' לקמן צ"ט ע"ב והבאתיו

דא"כ אכתי לא מוכח חתוכה לא דרבותא אשמעינן אף שלימה דמתכבד הגוי יותר אפ"ה שרי דג"ה מותר בהנאה ומיהו ז"א דא"כ ליתני בישראל אלא לדיוקא איצטריך חתוכה לא ועוד דאי הוה תנן חתוכה נמי הוה מוכח, דגיד הנשה שקי בהנאה דבמכר אין הגוי נותן מעות יותר בשביל הגיד אבל במתנה ודאי מחזיק לו טובה גם על הגיד עוד נראה לומר דודאי האי תנא סובר יש בגידין בנ"ט דסיפא דמתני' ירך שנתבשל וכדאמר ר"פ כו' וכיון שכן אף במכר אי הוה אסור בהנאה הוה אסור למכור דגוי נותן מעות טפי בשביל הגיד דע"כ לא כתבו התוס' לקמן דגוי אין נותן מעות יותר אל למ"ד אין בהן טעם וכמ"ש דאין נותן אל על דבר שיש בו טעם משא"כ למ"ד יש בהן טעם ולפי זה מ"ש לעיל דהכי תנן שולח דאשמעינן דשרי בהנאה אבל במכר אי הוה תנן לא שמעינן דשרי בהנאה וז"א כיון דהאי תנא סובר יש בהן טעם וזאת יש ליישב דממכר אין ראיה דאימא דמוכר חוץ מדמי איסור שבו דשרי בכל איסורין ועיין בפרט זה בפר"ח א"ח סי' תס"ז ס"ק י' בתרנגולת עם חטה וכ"ש כאן ומתכבדו לא שייך במכר משא"כ במתנה וכמ"ש:

שם אלא במקום שמכריזין והיום לא הכריזו כפירש"י שלימה נמי לא לישדר עכ"ל קשיא לי לפום סברא דהשתא דלא הוה ידע חתוכה דכותי מידע ידיע הוה ליה להקשות איפכא בין שלימה וחתוכה לישדר ליה דלא אתי ישראל למיזבן ולמיכל בלי ניקור שיסבור שגוי חתיך ליה ולא ישראל וחתוכה אמאי לא לישדר וצריך לומר דמ"מ משום קלי הדעת שאין מדקדקין וסוברים שישראל חתיך ליה וניקר להירך מש"ה חתוכה לא לישדר ועיין בחדושי רשב"א ז"ל מ"ש כאן בזה:

הא דאמרי' בכולא סוגין מקום שמכריזין או אין מכריזין הוא כן דמן הסתם מותר למכור בשר מן הנכרים במקום שרוב טבחים ישראל דנבילות וטריפות לא שכיחי ואזלי' בתר רוב' אלא דא"כ היו מפסידין הטריפות דתו לא היו רשאין למכור לכותי שמא יקח ישראל ממנו דאזלינן בתר רובא ולכך נהגו במקו' א' שבאותו יום שהיה טריפ' הכריזו ובאותו היום לא היו לוקחין מהן אף שמדינא, שרי ובמקום א' לא הכריזו ונהגו שלא ליקח בשר מעכו"ם אף דמדינא שרי כדי שלא יפסידו נבילו' וטריפות שלהן דאם היו לוקחין מעכו"ם לא היו רשאין למכור לעכו"ם וכדכתיבנא וכל זה אף לרב דאמר לקמן בשר שנתעלם מן העין אסור מ"מ נמצא ביד נכרי מותר כמו דמסי' לקמן יע"ש ועי' ריטב"א ז"ל ובתו' לקמן צ"ה ד"ה ובנמצא דהם כדברי הריטב"א ומשני ואבע"א במקום שאין מכריזין ה"ה במקום שמכריזין והכריזו כמ"ש חדא מינייהו נקיט כאן בזה:

ע"ש ואבע"א במקום שאין מכריזין גזירה שמא יתננה בפני ישראל אחר ואבע"א דגניב לדעתיה עכ"ל רצה לומר במקום שאין מכריזין וחיתוכא דגוי אין ניכר אפ"ה שלימה

משדד דליכא למיגזר מידי דאי נותן לו בפני ישראל הא קחזי ליה שאין מנוקר ואף שאח"כ חתך ליה גוי ידע הוא דגוי חתיך ליה ואי אין נותן בפני ישראל לא מזבין מיניה דבמקום שאין מכריזין הוא ואבעית אימא במקום שאין מכריזין ולא גזרינן שמא יתננה בפני ישראל אחר אלא דגניב לדעתי' וכפירש"י ז"ל דלישראל אוהבו שנוטל הגיד עד שהוא ראוי לעצמו כו' והא דמשני שמא יתננו בפני ישראל ולא משני דאיירי בנותן לו בפני ישראל דשולח ירך לכותי משמע מביתו דשם אין רואין ומש"ה אמר גזירה וכמ"ש במתני' והנה לפי תי' אמצעי דאיירי כאן מכריזין נקיט גוי לרבותא דאפ"ה חתוכה לא דאף דלא אתי למיזבן שמא יתננה בפני ישראל ולתי' ראשון נמי אשמעינן רבותא דאף לכותי שלימה לישדר דחיתוכ' דגוי מידע ידיע ולא חיישינן דחתיך לי' הנכרי וכסבור ישראל שניטל גידה ולתי' הג' דגניב לדעתיה פשיטא דלא שייך זה בישראל דבישראל טעמא אחרינא איכא דיאכל הגיד בלי ניקור ואפילו גוי דליכא למיחש למידי ובמקום שאין מכריזין דלא אתי למיזבן מיניה אפ"ה חתוכה לא דגניב לדעתיה. ומפ' הריטב"א ז"ל דיפה כוון רש"י דודאי איכא גניבת דעת דאי לאו שהוא אוהבו למה היה ליטול הגיד טפי היה לשלוח כשהוא שלימה שיהנה הגוי משומן וגיד כו' אלא שהוא אוהבו ביותר ותקנו עד שיהא ראוי לעצמו ונתן להנכרי יע"ש:

גמרא יהבא ליה במר דשחוטה ואיקפד כו' הא דלא מביא ראיה מברייתא לקמן דתנא בהדיא א' מפני שמתעהו תי' הריטב"א ז"ל בחדושיו דה"א במכר שייך גניבת דעת שנותן דמים לכך מייתי ראי' משמואל דאף במתנה שייך גניבת דעת עכ"ל וקשיא לי דאכתי מהנך ברייתות לקמן דתניא ר"מ אומר אל יסרהב ברייתות טובא דמייתי תלמודא הוה לאתויי ואין קושיא דישראל שאני ומש"ה מברייתא דאין מוכרין דנותן דמים מש"ה מבי משמואל:

ובתו' ד"ה טריפה כו' ויתננה בפני ישראל אחר וי"ל וכו' ליכא למיחש שמא יקנה ממנו ישראל דיחוש דלגנוב דעתו אמר כן עכ"ל ולא ניחא להו לומר דלהך תירוצא דגניב לדעתיה לית ליה נזירה שמא יתננה בפני ישראל וכמ"ש לעיל וכן כתב הרשב"א בחדושיו דלהך תירוצא לא ס"ל גזירה כו' וא"כ שפיר מייתי ראיה משמואל דאסור לגנוב דעת הבריות דמ"מ קשיא להו דאמאי לא דחי וכי מכללא מאי דמשום שמא יתננה בפני ישראל כו' ויותר נראה לומר דהתוס' סברי דהנך ג' תירוצים לא פליגי אהדדי דה"ק אבע"א במקום שמכריזין ואפ"ה שלימה לישדר דחיתוכא דכותי מידע ידיע ואבע"א דחצי נמי איירי במקום שאין מכריזין וגזירה שמא יתננה בפני ישראל מש"ה חיתוכא לא ואבע"א דגניב לדעתיה והוה אי כמו נמי ורצה לומר בלאו טעמא דשמא יתננה נמי

אסור בחיתוכא דגניב לדעתיה כשמואל והוקשה להם שפיר היכי מייתי ראי' משמואל שמא משום דאסור לגנוב דעת איקפד ותרצו דאי מותר לגנוב ליכא למיחש שמא יתננה בפני ישראל דישראל יאחר דלגנוב דעתו אומר כן ואי קשיא דא"כ מה קאמר ואבע"א במקום שאין מכריזין ושמא יתננה בפני ישראל והא ישראל סובר דלגנוב דעתו אומר כן ועיקר תירוצא הוה דגניבת דעת אסור וגזירה שמא יתננה בפני ישראל אחר א"כ הול"ל הכין גזירה כו' ואסור לגנוב כו' וי"ל דגזירה שמא יתננה לו בפני ישראל אחר ואותו ישראל יודע שכשירה היא שראה שישראל זה שחט אותה ונמצאת כשירה ולכך גזרינן משא"כ בשמואל דבאמת טריפה היתה ויחוש ישראל דלגנוב דעתו ואומר כן שהוא כשר אי גניבת דעת מותר אלא דאסור:

עוד אבאר לך לתירוץ ראשון במקום שמכריזין ולתי' ב' משום גזירה א"כ דוקא בירך מבהמה כשירה אסור לשלוח לכותי שיקח ישראל ויסבור שניטל גידה אבל בהמה טריפה מותר לשלוח לו חיתוכא שלא יקנה ישראל ממנו ולית לן בה אבל להתיר' הג' משום גניבת דעת אף טריפה לא לישדר בחתוכ' ומיהו שלימה משדר ליה בסתם אם נאמר בסתם איהו דקמטעי אנפשיה משום דהגוי בעצמו יאמר אפשר דטריפה הוא וליכא גניבת דעת אבל חיתוכא יאמר הגוי למה טרח ונטל גיד והלא טוב היה שיהנה מגידה ושמנה וע"כ יסבור שכשירה ואוהבו ביותר ותיקן שיהא ראוי לעצמו ובשלימה איהו דקמטעי אנפשיה כמו שאבאר לקמן אי"ה. ובזה נמי א"ש דאיכא מרבוותא דסברי דגניבת דעת לא שייך אלא בנבילות וטריפות דהם בחזקת מסוכני' ואינם בריאים ורוצה הגוי בכשירה יותר ולא בניטל גידה דמה אהני ליה לכותי שהוא ראוי עד לעצמו ועיין ברשב"א וריטב"א ז"ל יע"ש ועיין בת"ח וכדבעינן למימר לקמן אפ"ה א"ש דגניבה לדעתי' ובטריפה מיירי ושפיר איכא גניבת דעת וכדכתיבנא ודוחק לומר דמתני' בטריפה מיירי ולא בכשירה גם הגמרא דגניב לדעתיה היה לפרש:

והנראה בזה דאף דאמרינן במכר אין מוכרין נבילות וטריפות לכותי דהם אינם בריאים ומסוכנים אבל בכשירה שסובר בניטל גידה ליכא גניבת דעת התם ה"ט דמה מהני ליה לכותי שטורח עד שיהא ראוי לעצמו ועוד שהכותי יאמר לישראל חבירו מיקרו ואם לא איתרמי ליה למכור לישראל מוכר לגוי אבל במתנה שייך שפיר גניבת דעת אף בכשירה אם הכותי סובר שניטל גידה והוא לא נטל וכפירש"י ד"ה משום כו':

שם תנו רבנן שולח אדם ירך לחבירו שלימה כו' הא ברייתא צריכה עיונא ודקדוקא רבה וכבר האריכו הם ז"ל בכוונ' זאת הברייתא ולא הי' הזמן גורם ואי"ה בי"ד אאריך וכאן אכתוב בקיצור הנה אמר שולח ירך לחבירו ובעכו"ם כו' דוקא מביתו דליכא למיגזר

משום רואין ובמוכר באיטליז אין מוכרין שמא וראה ישראל חבירו דבאיטליז מצוין הרבה ישראלים וכפירש"י ע"ב ויסבור שכשירה מכר לו דאסור לגנוב דעת וא"כ ודאי כשירה היא דאל"כ הוה להודיעו שטריפה היא כשיטת רש"י ז"ל לקמן ע"ב דאף בסתם איכא גניבת דעת ולשיטת התוספות ד"ה אמר אביי דוקא במפרש שייך גניבת דעת וחיישינן נמי שמא ימכרנו לישראל העומד אצלו בשעה שמוכר הישראל לעכו"ם. והדר תני סיפא מפני ב' דברים אין נותנין דינר ליקח א' מפני האנסין וא' שמוכרין נבילות ר"ל שמוכרין לו בתורת טריפה דליכא גניבת דעת וזה לפי המסקנא דרב אשי לקמן ונקיט סיפא אין מוכרין נבילות וטריפות ולא נקיט ירך גופא דעסיק בה וליתני דאין מוכרין ירך חתוכה לעכו"ם באיטליז אף במקום שאין מכריזין דמצוין ישראלים שם ויקח ישראל ממנו ואם נאמר דלא שייך גניבת דעת אלא בנבילות דוקא ולא גיד הנשה דמה אהני ליה שראוי לעצמו כיון דלכותי שרי גיד א"ש דנקיט נבילות וטריפות מפני ב' דברים א' שמתעהו נקיט לה ואם נאמר דבגיד נמי שייך גניבת דעת אפ"ה י"ל דוקא במתנה שייך זה דאי לא היה אוהבו הי שולח לו שלם דמתכבד בה טפי כמ"ש הריטב"א והבאתיו לעיל על מ"ש רש"י ד"ה ואבע"א דגניב לדעתיה אבל במוכר באיטליז לא שייך זה דמימר אמר העכו"ם הישראל מנקר הבשר משום ישראל וכי מיתרמי ליה עכו"ם מזבין ליה וליכא גניבת דעת ומש"ה נקיט נבילות וטריפות ולאינך שינויא לקמן דמצעתא במקום שמכריזין והיום אירע אונס שלא הכריזו צ"ל הא דתני ברישא שולח ובמצעתא סובר ב' פנים או במתנה ליכא גנ"ד ומש"ה שרי חיתוכ' לשלוח לו ולא במכר וסיפא דוקא במכר איכא גניבת דעת או דמש"ה נקט שולח לאשמעינן דג"ה שרי בהנאה וז"א דהא מדנקיט לישראל שלימה. שמעינן דנ"ה מותר בהנאה וא"כ למאן דסבירא ליה במתנה נמי שייך גניבת דעת וע"כ רישא או בהודיעו לו לעכו"ם דניטל גידה או דבגיד לא שייך גניבת דעת וכדכתיבנא לעיל דמה אהני ליה לנכרי שנטל גידה ודוקא נבלות וטריפות דהם בחזקת חולים מקפיד עכו"ם ולא בניקור א"כ קשה מ"ש רישא דנקט שולח וסיפא מוכר ורישא י"ל דנקיט רבותא אף במתנה דיש גניבת דעת בחתוכה אפ"ה שרי דלא אהני ליה בגיד שניקרה עד שראוי לעצמו דבמוכר לא הוה שמעינן זה כמ"ש לעיל דמימר אמר שניקרה בשביל ישראל אלא סיפא קשיא אמאי לא תני מפני ב' דברים אין נותנין להם טריפות א' שמתעהו וא' שימכרנו לישראל אחר ואפשר דאשמעינן אף במכר שייך גניבת דעת דיש מקום לומר דוקא במתנה הוא דשייך ועיין יו"ד סי' ס"ה ושם אאריך בה בעזה"י:

ובפירש"י ד"ה אין מוכרין טריפ' לעכו"ם בסתם אא"כ הודיעו במקום שאין מכריזין כו' עכ"ל מ"ש בסתם הוא דעתו ז"ל בשמעתין דאף בסתם איכא גניבת דעת ומה שפירש

במקום שאין מכריזין לכאורה הוא אוקמתא דר"א דאמר מצעתא נמי באין מכריזין איירי ובמוכר באיטליז אסור שמא יראה ישראל חבירו דהרבה ישראל מצוין באיטליז ולא ישמע מהטבח שהוא טריפה ויקח ממנו ואף דבמקום שאין מכריזין הוא ע"כ יאמר הישראל דכשירה היא דאי טריפה היאך גניב לדעתי' דאסור אלא כשירה היא ויקח ממנו אמנם מ"ש דהכי מוקי לקמן קשה דמשמע דוקא כה"ג מיתוקמא והלא במקום שמכריזין ואירע אונס פשיטא דמיתוקמא טפי דאין מוכרין להם נבילות שמא ימכרנו לישראל אחר ונראה דפשטא דברייתא משמע דוקא בסתם אסור הא בהודיעו שרי מדכייל בהדדי א' שמתעהו וא' שימכרנו לישראל אחר וגניבת דעת בסתם הוא דאיכא וה"ה שמא יחזור וימכרנו דוקא בסתם הא בהודיעו שרי וע"כ במקום שאין מכריזין או במכריזין והיום הכריזו דאי באירע אונס א"כ אף בהודיעו אסור למכור טריפות שמא יקח ממנו ישראל שלא היה באיטליז ולא שמע כלל מזה ולכך פירש"י ז"ל מה דפשטא דלישנא משמע כדרכו בכל המקומות ומיהו לאביי ורבא ע"כ במקום שמכריזין והיום אירע אונס שלא הכריזו כדלקמן בשמעתין. אבל אין לטעות ולומר שמ"ש רש"י במקום שאין מכריזין הוא פי' על דבריו הראשונים שכתב דאם הודיעו שרי דתו ליכא גניבת דעת ועל זה כתב דבמקום שאין מכריזין או במקום שמכריזין והיום הכריזו דמי ביקש זאת מידו עד שהוצרך לפרש כן ועוד דלישנא דהכי מיתוקמא לקמן אינו משמע כן ועל כן נראה לי לפרש כמ"ש בסמוך:

דף צד:

גמרא אמר מר בעכו"ם בין חתוכה ושלימה א"צ שיטול ג"ה כו' חתוכא אמאי לישדר כו' עכ"ל כפי הנראה מסתימת דברי המקשה דלא סבירא ליה הך תירוצא דגניב לדעתיה דבמתנה לא שייך גניבת דעת רק במכר כדתנן בברייתא א' מפני שמתעהו כו' וההיא דשמואל כדדחי לעיל אמאי תשהה איסורא או כפירש"י לעיל דפייסי' למברא תן לו בשכרו ולא בחנם נתנה לו ומש"ה איקפד דלא כמ"ש הריטב"א ז"ל בחדושיו דהא דמייתי משמואל ולא מברייתא דאיכא למימר שאני מכר כו' וא"כ ההיא דשמואל פייסי' בחנם מיירי וא"כ פריך שפיר חתיכה דלמא אתי למיזבן מיניה ישראל חבירו שהרי רבינו קדיש אומר כן במתני' שלימה אין חתוכה לא אלמא חיישינן שמא יקח ישראל ויאכלנו בלא ניקור משום קלי הדעת הוא דחיישינן כמ"ש הרשב"א בחדושיו ובי"ד סי' ס"ה אכתוב מזה משא"כ לתירוצא דגניב לדעתי' איכא למימר דלעולם לא חיישינן שמא יקח ישראל חבירו ממנו ויאכלנו בלא ניקור דיסבור שלא השלים הניקור ודוקא לישראל חבירו אסור

לשלוח ירך חיתוכ' דיסבור שניקר מכל וכל דאל"כ הוה ליה להודיעו כיון שיוצא מתחת ידו חתוכה משא"כ בנכרי לא שייך זה דיסבור חבירו שלא השלים הניקור כיון שמוכר לעכו"ם מה בכך ולפ"ז איירי כולי סוגיא במקום שמכריזין ולא הכריזו ומצעתא איירי שלא הכריזו דאירע אונס ומש"ה אין מוכרין ורישא אף שלא אירע אונס או שאירע אונס שרי ומיהו סיפא ע"כ איירי במקום שמכריזין והכריזו דמוכרין בהודעה דליכא למיחש שמא יקח ממנו ישראל אחר כמה שכתבנו לעיל בסמוך יע"ש:

ובפירש"י ד"ה גזירת שמא ימכרנו בפני ישראל אחר וזה הרואה לא שמע מן הטבח שטריפה עכ"ל ר"ל דע"כ יסבור שכשירה היא דאל"כ איך מוכר לו בסתם לשיטתיה דאף בסתם אסור לגנוב דעת כמ"ש לעיל:

ובד"ה אינהו דקמטעי אנפשייהו דלא שיילי אם כשירה או טריפה עכ"ל צ"ע דהא לעיל ד"ה אין מוכרין טריפה לעכו"ם בסתם אא"כ הודיעו שהוא טריפה וכאן כתב להיפך דוקא במפרש אסור דאיכא גניבת דעת אבל בסתם לא ומה שמקשה מהא דאמרינן אינהו קמטעי אנפשי' דמשמע ודאי בסתם שרי לגנוב דעת הבריות אבאר בי"ד באורך:

דף צה.

גמרא אמר רב בשר שנתעלם מן העין אסור וכתבו התוספות ד"ה אמר רב דחומרא בעלמא הוא והיינו ברוב טבחי ישראל דמדינא שרי דאזלינן בתר רובא אלא דחיישינן שמא הביא עורב ממקום אחר ורובא דעלמא נבילות וטריפות הוה ובודאי במניח בשר בביתו ומניח במקום שהניחו ומצאו כן בודאי חומרא בעלמא הוא דמהיכא תיתי לחוש לעורב דלא מחזקינן איסורא ואפילו לא מצאו במקום שהניח אפשר א' מבני הבית לקח ונתנו לשם ושכחו אלא אף במצאו בשוק משמע דחומרא בעלמא הוא ומש"ה אמרינן בב"מ דר"ח מצא גדי שחוט בין טבחי כו' והתירו לו דלית ליה הא דרב כו' וצריך טעם למה כיון דהלכתא כר' חנינא בבא בתרא גבי נפול במס' ביצה בזימן שחורים דרוב וקרוב הלך אחר הרוב מן התורה הכי נמי כיון דמצאו באשפה שבשוק או בשוק לחודי' הוה לן למיחוש לרובא דעלמא ולמיסר מספיקא ועיין פר"ח סימן ס"ג שהאריך בדינים אט ואפשר דחששא דעורב הוא חששא רחוקה ומש"ה לא הוה אלא חומרא בעלמא ומש"ה בההיא מתני' דשקלים חתיכות מותרת ללוי אף משום בשר שנמ"ה דלא חייש לבשר שנמ"ה אף כה"ג דלא חיישינן לעורב כלל וכמ"ש:

שם נמצא ביד עכו"ם שאני ואין לאסור הבשר שמא העכו"ם העלים ממנו פ"א עיניו דבשר שנמ"ה הוה חומרא בעלמא ודי לנו בודאי נתעלם ולא בספק אזלינן לקולא:

דף צה:

גמרא חזיא חיותא דתליה לא הוה מעלים רב עיני' מיניה וכתבו התוס' דמכאן אין לדקדק דרב סובר כו' דאפשר רוב טבחי נכרים הוה משמע מלשונם אף בהמה שלימה נמי חיישרב לבשר שנמ"ה ואף דלא שייך למיחש לעורב מ"מ לא פלוג חז"ל אסרו ככ"ע אלא דאין ראיה מכאן דלמא רוב טבחי נכרים הוה ומש"ה לא עלים כו':

כתב הריטב"א ז"ל דבשר הנמצא במגר' היהודי' דשרי ף שרוב העיר עכו"ם אף למ"ד רוב וקרוב הלך אחר הרוב דוקא היכא דשכיח ולעולם תולין במצוי והביא ראי' ממעות הנמצא לפני סוחרי בהמה דאזלינן בתר בתר' ולפי דבריו הא דרוב וקרוב הלך אחר הרוב שהרוב מצוין נמי כאן ועיר גדולה וקטנה נמי בשניהם מצויין ועיין ב"ב ואי"ה בי"ד ס"ג אבאר ועיין פר"ח ותבואת שור:

ובפירש"י ד"ה אתלת קרנייתא לכל חתיכה ג' קרנות ומשום שלא יגנבו בו בני בית עכ"ל ולא רצה לפרש משום בשר שנמ"ה היה עושה כן שלא יצטרך לשומרו תמיד דס"ל לרש"י דלית הלכתא כרב אלא בשר שנמ"ה שרי כמ"ש לקמן ד"ה רב הונא כו' ומש"ה פי' כן ובכ"מ פ"ג פי' בע"א כשהיה שולח בשר לביתו ע"י גוי היה עושה סימן שלא יחליף העכו"ם בבשר נבילה יע"ש:

ע"ש בעי מיניה רב הונא מרב מחרוזין מהו ופירש"י יע"ש ומהכ' ליכא למפשט דרב סובר בשר שנמ"ה דברוב טבחי ישראל הוא דשרי וכאן אפשר ברוב טבחי נכרים איירי ובעי מיניה אי חרוזים הוה סי' מפשיט ליה דהוה סימן בחרוזין:

ההיא עובדא דתליא חיותא לפי' התוס' דליכא למידק דרב סובר בשר שנמ"ה אסור דמיירי ברוב טבחי עכו"ם וחיישינן שמא יחליפו וקשיא לי וכי חיישינן להכי דהא הנכרי יהא נתפס כגנב ולא חיישינן שילך לבית ישראל ונהי ברוב טבחי עכו"ם בשר הנמצא ביד עכו"ם אסור אבל בשר שמניח בביתו ליכא למיחש כ"א לעורבים וכדתנן המניח נכרי בחנותו דוקא בעי' שיהא בישראל יוצא ונכנס לא בהניח עכו"ם לחוץ דיהא נתפס כגנב כמבואר בי"ד הל' יין נסך יע"ש ואין לומר סתם יינם דרבנן הקילו ביה מ"מ לא חיישינן בכ"מ לכך אף באיסור תורה וראיתי להריטב"א שכתב ג"כ עובדא דחיותא ברוב זבחי עכו"ם הוה ולא הרגיש בזה כלום אבל הת"ח כ' וז"ל דהיה מתיירא דבהדי דאתיא כ"ע לאפיה שלא יחליפוהו הנכרי' או דמתיירא שיצאו כולם ויהיו טרודים ולא יהא העכו"ם נתפס כגנב כו':

דף צו.

גמרא השתא דשמענא להא שמעתתא ש"מ טביעת עינא עדיפא עכ"ל כתב הריטב"א ז"ל קשיא לי והיכא שמעינן דעדיף דלמא שווין הם ותי' דקים להון דכל היכא דט"ע וסימנים מהני ט"ע עדיף ונ"מ אי אתי תרי חד אמר סימני' וחד ט"ע נותנין לט"ע עכ"ל ורצה לומר דודאי מסברא אית לומר דט"ע מהדרינן ועדיף יותר מסימנים אלא דהוה קשיא לי' דהא מהדרינן אבידה בסי' ולא בט"ע אלמא ע"כ סימנים עדיפא אבל השתא דשמע דט"ע והני תו אית לומר כסברא החיצונה דעדיף מסימנים או דר"ל דקים לן דידוע לסתמא דתלמודא היכא דט"ע מהני עדיף מסימנים והא דלא מהדרינן בט"ע אבדתא ובסימני' מהדרינן צריך לתרץ כמ"ש הוא ז"ל דחיישינן שמשקר לומר שהוא שלו אבל באיסורא סמכינן בט"ע דהתורה האמינה יע"ש אבל התוס' בד"ה ולא מהדרינן דלעולם לא מהני טביעת עין אלא לצורבא דרבנן ולא לע"ה והא דסומא מותר באשתו דרגיל אצלה ביותר והוה ט"ע גמור אבל ט"ע כל דהו אין נאמן אלא צורבא דרבנן ובאבידה אף לת"ח לא מהדרינן אלא בט"ע גמור וקאמר דה"א דסימני עדיפא מט"ע כל דהו וקפשיט לי' מהכא דלא דט"ע כל דהו נמי שפיר דמי ומסתברא דעדיף וכמ"ש לעיל ובתו' ד"ה פלניא דהאי סימני' כו' שמא בעלה היה חי דלא תימא ממ"נ חייב מיתה לכך כתבו דשמא עכשיו בעלה מת וקדושין דהני לאו קידושין הוה דשמא היה בעלה חי בשעה שקידש אמנם מ"ש התו' דניסת בע"א אין ממיתין אותה וכן אם ניסת עפ"י סימנין דבר נפלא הוא אצלי ולא מצאתיו לשום אחד מהפוסקים שיאמר כן ולכאורה נראה דכל המקדש אדעתא דרבנן מקדש ואמרו בע"א מת או בסימנין דקדושין ראשון לאו כלום הוה וממיתין אותה שפיר וצ"ע ובמקום אחר אבאר משנה האוכל מג"ה כזית לוקה אשמעינן בזה דל"ת כיון דטעמא דבריה דלוקה בפחות מכזית כיון דכתיב לא תאכל שרץ העוף וכדומה משמע בין קטן ובין גדול וה"א דבעינן שיאכל כולו כמ"ש התוספות ע"ב ד"ה ור"י דמה"ט בלאו דשרצים דלא כתיב בהו אכילה שיאכל כל הברי' דוקא יע"ש משא"כ היכא דכתיב אכילה בא קרא לאורויי שאם אכל כזית שלא אכל כל הברי' שיהא חייב ואי לא אכל כזית ואכל כל הבריה חייב דהכי משמע קרא לא תאכל בין גדול וקטן ולקמן אבאר:

ע"ש אכל מזה כזית ומזה כזית סופג פ' ר"י אומר אינו סופג אלא מ' הא דלא נקיט סתמא אכל מזה ומזה כו' ומאי איריא דנקיט בכאן כזית י"ל דאי הוה תנא סתמא ה"א שאכל משניהם כזית ולת"ק לוקה פ' דהוה ברי' ור"י לשיטתיה דסובר בברייתא לקמן דאכלו ואין בו כזית פטור ופליג בסיפא וה"ה ארישא אלא דנטר עד דסיימי רבנן למילתיה ופליג ולעולם אימא דר"י מיחייב בימין ושמאל ואף דפליג בהדיא בברייתא ואמר אין

נוהג אלא באחת אשמעי' במתני' גם כן דשנוי' מקודם והיא הדין בבריית' אשמעינן מה דתנן במתני' עיין פ"ק ולהכי נקיט מזה כזית ואפ"ה לר"י אין סופג אלא מ' דאין נוהג אלא באחת מהן והא דאמר לעיל צ"ב מתני' דלא כר"י והביא ברייתא ולא הביא מתני' דכאן משום דברייתא מפורש יותר ועוד משום איבעי' דעת תורה הביא ברייתא והדעת מכרעת בשלימין:

גמרא בר פיולי הוה קאי קמיה דשמואל כו' דאורי לך כר"י אורי לך כו' מאי דשקילו בר פיולי דאורייתא עכ"ל ראיתי להאריך כאן ואומר שיש בכאן ג' פירושים כמ"ש:

הפי' הא' הוא פי' הריטב"א ז"ל דהא דאמר ר"מ דבעי חטיטה הוה א התורה וכן כתב לעיל צ"ב ב' פלוגתא דר"מ ור"י כתב להדיא כן דלר"מ הוה חטיטה מ"ה ושם לא ביאר טעמו והוכחתו מנ"ל זאת וכאן כתב כדמוכח מתניתא עכ"ל ור"ל דקתני התם ג"ה מחטט אחריו בכ"מ שהוא ושמנו מותר ואם איתא דחטיטה דרבנן איך אמר ושמנו מותר הא שמנו ג"כ אסור מדרבנן כדתניא ישראל קדושים נהגו איסור אלא ש"מ חטיטה מ"ה וקאמר שמנו מ"ה שרי הן אמת שיש להקשות אדידיה אדידיה דלעיל צ"ב ב' כתב הא דאמר שמואל וחלבו מותר לד"ה וכדמסיק דאחלבו של גיד קאי וכתב וקשה איך אמר מותר במאי דאסור מדרבנן ותי' משום דתחלתו לא היה מתקנת חכמים אלא ממנהג קדושים מש"ה פסיק ותני הכי יע"ש א"כ מש"ה תנן ושמנו מותר דלא הוה איסור דרבנן אלא מנהג קדושים וכן כתב הרשב"א ז"ל דשלשה דינין בגיד דאורייתא ודרבנן ומנהג קדושים ומש"ה תני מותר יע"ש וצריך לומר דמ"מ לא ניחא ליה להריטב"א ז"ל בהכי כיון דמנהג קדושים הוא ממילא תו אסור מדרב' והעובר עליו חייב מיתה כמ"ש המרדכי ריש ג"ה אלא דתקנת חכמים הוא שהם נמנו וגמרו על דבר מהדברים ואמרו שאסור משום סייג אבל שמנו של גיד לא ירדו למנין כלל לגזור עליו אלא שישראל קדושים החמירו על עצמן בדבר זה וכיון שהנהיגו כך תו הוה ליה מד"ס וכן יש לפרש דברי הריטב"א מדברי המרדכי ריש ג"ה יע"ש וא"כ שפיר הוקשה לו איך קתני ושמנו מותר ע"כ העלה דחטיטה לר"מ הוה מ"ה ולדבריו קשה קושית התוס' במאי פליגי ר"מ ור"י דלר"מ הוה חטיטה מ"ה יע"ש ד"ה מכלל. והנה אם נאמר דחטיטה הוא קנוקנות כפשטא דברייתא דר"מ דאמר מחטט היינו קנוקנות אפ"ה תפול זאת הקושיא דר"מ סובר גיד גופא נמי אסור כדתניא מחטט אחריו ונהי דנא' דסובר עץ בעלמא הוא ואפ"ה חייבי' רחמנא ומנלן למיסר קנוקנות ובשלמא פלוגתא דרב ועולא דרב סובר עץ הוא ולא חייבה תורה אלא קנוקנות משא"כ לר"מ וכמ"ש דלרבי מאיר א"ל כל הגיד אסור מיהא מדרבנן וחטיט' הוה דאורייתא דהיינו קנוקנות דעלייהו כתיב לא יאכלו ג"ה דא"כ לר"י דסובר חטיטה

לית לי' בקנוקנות וגיד גופו אסור מ"ה וסובר דלאו עץ בעלמא הוא כדמוכח לקמן האוכל ג"ה מבהמה טמאה חייב שתים ש"מ דיש בהן טעם א"כ מה קאמר מה דשקל בר פיולי דאורייתא לר"מ דהא שקיל דרבנן ג"כ לר"מ דהא גיד הגבוה לר"מ מדרבנן הוה אלא ע"כ לר"מ גיד וחטיטה הוה מ"ה ויקשה מנא ליה זאת דמסבר' יש לומר גיד אסר' תורה ולא קנוקנות ורב דסובר עץ הוא משא"כ לר"מ:

ויש לפרש דלעולם ר"מ ור"י פליגי בקנוקנות אי הוה מ"ה או דרבנן והלך ר"מ לשיטתיה דר"מ אה"נ דסובר עץ בעלמא הוא וחייבי' התורה עליו דלא מסתבר לומר הא דכתיב לא יאכלו דקאי אקנוקנות לחוד אלא דאגיד נמי קאי ויש לי הוכחה דע"כ קנוקנו' ג"כ אסורין דאל"כ למאי הלכתא כתבי' רחמנא בבני יעקב לכתוב בסיני דהא ר"מ הוא חכמים דלקמן ק"א ב' אמרו לו בסיני נאמר אלא כדי לידע מאיזה טעם נאסר ונ"מ כמ"ש התוספות ריש פרקין צ' א' ד"ה קדשים דבעינן שיחול מקיים כו' וא"כ קשה הא ליכא שום איסור בג"ה כ"א איסור גיד דאין בו טעם אלא ש"מ דגם קנוקנות אסורין מ"ה ויש בהן טעם וחל עלייהו איסור מוקדשין מקודם ומש"ה כתבי' רחמנא אצל בני יעקב וע"כ מוכח דחטיטה מ"ה הוה ומה שאמר ר"מ לקמן מאוכל ג"ה של נבילה חייב ב' היינו קנוקנות דגיד גופא אין בו טעם וכדכתיבנא:

ואי קשיא אי פלוגתא דר"מ ור"י בחטיטה היינו קנוקנות דלא כמ"ש התוספות לעיל צ"ב ד"ה עולא אמר דלרב פלוגתא דר"מ ור"י בקנוקנו' גופא בחטיט' ולעולא בגיד עצמו יע"ש אלא דלר"מ ור"י בקנוקנות הוא דפליגי דלר"מ חטיטה מן התורה והיינו קנוקנות ולר"י אפילו איסור דרבנן אין בהן א"כ אמאי אמר ר"י לקמן האוכל ג"ה של נבילה אין חייב ב' דאין איסור חע"א והא ע"כ דאכל לגיד וקנוקנות דאי קנוקנות לחוד לא אסור מ"ה אלא גיד וגיד לחודי' ליכא למימר דא"כ לר"מ אמאי חייב ב' דאין בגיד גופא טעם כמ"ש אלא ע"כ דאכל לשתיהן גיד וקנוקנות וא"כ לחכמים דהוא ר"י אמאי אין חייב אלא אחת וליחייב אקנוקנות משום נבילה דבהן לא חייל איסור גיד דמדחייב בג"ה של עולה שתים ע"כ דאכל לתרווייהו. אדרבה משם נאמר ראיה לפירוש זה מדאמר התם מאן האי תנא ומסיק ר' יוסי הגלילי הוא ולא ר' יהודה ככל סתם בר פלוגתי' דר"מ שהוא ר"י וכבר מקשין כן העולם ואילו למ"ש כאן ניחא דאי ר' יהודא ע"כ שאכל לשתיהן גיד וקנוקנות וליחייב אקנוקנות משום נבילה אלא ר' יוסי וסובר כר"מ דאקנוקנות וגיד דמיחייב משום ג"ה וא"ש. ומיהו אין ראי' דאכתי לוקמי' ר' יהודא הוא ואכל גיד הגבוה כזית ובקנוקנות לא הוו כזית ור"מ לשיטתי' אכלו ואין בו כזית חייב ולר' יהודא אקנוקנות

ליכא לחייב משום נבילה דלא היה כזית ואגיד אין איסור חע"א ולר"מ מיחייב אקנוקנות שתים דהגיד עץ הוא וכדכתיבנא:

אבל קשה דהא ר"מ ע"כ כר' יהודא סבירא ליה דכל הירך אסור ולא מה שעל הכף כמו שהוכיחו התוספות ד"ה מכלל כו' דהא רב ששת אמר דשקל בר פיולי דאורייתא דר"מ וע"כ שנטל כל הירך דאילו לר"י כל הירך אסור ולר"מ מדרבנן הוא דאסור חוץ לכף היאך אמר שנטל דאורייתא דר"מ והא דרבנן ג"כ שקל וא"כ לר"מ ע"כ בעינן כזית באכילת גיד כיון דכר' יהודא סבירא ליה שכל הירך אסור וע"כ אכילה דכתיב ביה לומר דבעינן כזית כמו לר' יהודא דאי לומר דארבעה וחמשה זיתים הא מעל כף הירך נפק' וכדמסיק ע"ב ודוחק לומר דמתני' דאכלו ואין בו כזית לאו ר"מ הוא ולקמן אבאר עוד מזה בעזה"י בפירש"י יעוין שם:

אשר ע"כ נראה לומר בדברי הריטב"א ז"ל דר"מ סובר דקנוקנות נמי בכלל גיד הוה דסתמא כתיב לא יאכלו בני ישראל ג"ה ור"י סובר גיד אסרה תורה ולא קנוקנו' והא דאמר עולא עץ הוא והתורה חייבה עליו סובר ה"ה קנוקנות חייב אלא דלא מסתבר לי' לומר דלא הוה גיד הגבוה בכלל גיד דלא יאכלו כו' ואביי הוא דאמר כוותי' דעולא כו' איהו סבירא ליה כן ולא עולא וכמ"ש לעיל ועי' מ"ש בתו' ד"ה מכלל כו':

וכתב הריטב"א ז"ל כאן דבר פיולי כולי' שקיל אלא דשייר שמנו לרש"י ז"ל דלא שקיל אלא שעל השופי ולתוס' לא שקיל כלום וקאמר חות ביה טפי דלישקול שמנו עכ"ל יע"ש ואבאר הנה דעתו ז"ל כמ"ש מקודם דלר"מ חטיטה מ"ה וא"כ מה דקאמר דשקל דאוריית' דר"מ כל הגיד ובחטיטה ושייר שמנו לרש"י מן הקנוקנות ולתו' מכל הגיד וקאמר חות ביה טפי ור"מ כר"י סבירא ליה דכל הירך אסור מ"ה דהא דאורייתא קאמר דשקיל ואף דסתמא קאמר דשקיל דאורייתא מכל מקום ע"כ לר"מ נמי קאמר דה"ק דשקיל דאורייתא ושייר דרבנן לר"מ אלא דלפ"ז יקשה ב' קושיות גדולות הא' דאורי לי' כמאן אורי לי' דבר פיולי שקל הגיד ובחטיטה דהוה דאורייתא לדעתו ז"ל לר"מ והא לר' יהודא חטיטה בגיד לית ליה ולמה שקיל הגיד ובחטיטה ושייר שמנו דהוה דלא כמאן ומיהו בזה איכא לומר דלר"י נמי חטיטה בגיד הוה מדרבנן ופליגי לר"מ מן התורה ולר"י מדרבנן והא דתנן במתני' ר"י אומר כדי לקיים מצות נטילה מדאורייתא קאמר וכבר כתב הרשב"א בחדושיו כן וז"ל דל"ל ר"מ אית ליה דרבנן בגיד א"כ היכא אמר ר"י אומר כדי לקיים מצות נטילה היינו דאורייתא ודרבנן הא ת"ק נמי אמר כן דצריך לקיים ביה דאורייתא ודרבנן והוה להו לפרושי שיעורא עד כמה ואי ת"ק ור"י פליגי בדאורייתא פליגי הא כ"ע מודים דחטיטת גיד הוה דרבנן אלא ע"כ דר"י לית ליה דרבנן בגיד כלל

וה"ק ת"ק צריך שיטול כולו מדרבנן ור"י אומר כדי לקיים מצות נטילת היינו דאוריית' ודרבנן לית ליה עכ"ל וא"כ הריטב"א לשיטתי' דלר"מ כולו גיד וחטיטה הוה דאורייתא ות"ק דמתני' נמי סבר כר"מ דחטיטה מ"ה וה"ק ת"ק הנוטל ג"ה צריך שיטול כולו מ"ה ובגיד לחודיה מירי ולא בשמנו דהכי משמע לישנא הנוטל ג"ה דשומן לא הוה בכלל גיד כמ"ש התו' ר"פ אהא דפריך והתנן ירך שנתבשל כו' ור"י אומר כדי לקיים מצות נטילה הוה דאורייתא ולפ"ז לר"י נמי אית ליה דרבנן בגיד כן נוכל לומר לפי' זה ונאמר דריטב"א נמי סובר כן וא"כ הא דתניא לעיל צ"ב ב' ג"ה מחטט אחריו בכ"מ שהוא וחותך שמנו מעיקרו ור"י אומר גוממו עם השופי בדאורייתא פליגי דר"י לית ליה חטיטה מ"ה אלא מדרבנן וגוממו היינו גיד לחודיה ולא שומן הגבוה דלא כפירש"י ז"ל שם. אלא דקשה דהא קתני וחותך שמנו מעיקרו והיינו ודאי מדרבנן גם לר"מ דישראל קדושים נהגו איסור וא"כ ר"י ע"כ חטיטה אפילו מדרבנן לית ליה כלל ואמנם יש ליישב קצת דר"מ אמר מחטט אחריו מ"ה קאמר וחותך שמנו מעיקרו מדרבנן דודאי לא הוה שומן בכלל גיד וכדמסיק נמי לקמן מאי דשייר דרבנן לר"מ והיינו שומן וכפירוש הריטב"א ז"ל והבאתיו לעיל ור' יהודא פליג עליה במן התורה דא"צ בגיד גופא אלא גוממו עם השופי וחטיטה ושומן הוה מדרבנן והא דפריך מאן שמעת ליה דאית ליה חטיטה ר"מ וקתני שמנו מותר והא כר"י נמי מצי אתיא דאית ליה חטיטה מדרבנן יש לומר דריטב"א לשיטתיה דאי כר"י אתיא איך תני ושמנו מותר והא חטיטה מדרבנן, ושומן הגבוה הוה דרבנן לפי' רש"י ואיך תני ושמנו מותר משמע כל השומן מותר דלא סבירא ליה להריטב"א ז"ל תקנת חכמים לחוד והנהגת קדושי' לחוד כמ"ש לעיל דהא הוכחה דידיה דלרבי מאיר הוה חטיטה מן התורה ממתניתא בתרייתא דהתם וכדכתיבנא שם:

והשתא הנך תלתא ברייתות דתניא לעיל צ"ב ב' חדא פלוגתא דר"מ ור"י בחטיטה וחדא שמנו מותר וישראל קדושים נהגו איסור ובתרייתא ג"ה מחטט אחריו ושומן מותר כולהו צריכי וכמו שאבאר בעזה"י והנה הריטב"א לעיל צ"ב ב' כתב וז"ל תלת ברייתא כר"מ וצריכי כולהו דאי בתרייתא לחוד ה"א דמותר לגמרי קתני מצעתא דהוה הנהגת קדושים וה"א היכא דלא נהוג לא מיתסר ולכך תני רישא וחתך שמנו לומר דבכ"מ מיתסר עכ"ל ואכתי קשה למה לי סיפא דשמנו מותר מ"ה הא תנא מצעתא ושמנו מותר וישראל קדושים כו' וכן להיפך למה לי מצעתא דהא מרישא שמעינן וחותך שומן מעיקרו וע"כ דרבנן דאי מ"ה הא תני סיפא מחטט ושמנו מותר מ"ה וי"ל בתרייתא איצטריך לאשמעינן דחטיטה הוה מ"ה כהוכחת הריטב"א ז"ל דתניא דשמנו מותר מ"ה ע"כ חטיטה מ"ה הוה אלא מצעתא קשיא למה לי ולפירש"י ז"ל א"ש דמצעתא לאו ר"מ הוא אלא ר' יהודא

קאמר ליה ושמנו של גיד הגבוה מדרבנן אסור וסיפא ר"מ אבל שיטת התוספות ע"כ כולהו כר"מ אתיין וא"כ למה לי מצעתא. ויש ליישב זאת דאשמעינן דשומן של כל הגיד מותר מ"ה דאי מבריית' בתריית' ה"א דקאי אחטיטה דקתני מחטט אחריו ושמנו מותר ה"א דקאי אשומן של קנוקנות קמ"ל דכל השומן מותר מ"ה ועיין עוד בחדושי רשב"א לעיל צ"ב ב' דמשמע דגירסתו היה בגמרא דאורייתא לר"מ ושייר דרבנן לר"מ יע"ש ולקמן אבאר עוד מזה בעזה"י והך ברייתא קמייתא איצטריך טובא לאשמעינן פלוגתא דר"מ ור"י וחותך שומן מעיקרו נמי צריך או כמ"ש ריטב"א דבכ"מ אסור או כמ"ש דלר"י חטיטה מדרבנן לית ליה:

הפירוש הב' הוא פירש"י ז"ל דשומן הגיד עצמו לר"י הוה דרבנן ופליגי בקנוקנות דהיינו חטיטה דלר"מ הוה דרבנן כמ"ש כאן ד"ה דשייר דרבנן לדר"מ דחטיטה הוה דרבנן והנה יש לראות דע"כ שקל בר פיולי גם השומן הגבוה דאל"כ דאורי ליה כמאן אורי ליה וא"כ יש להקשות בהא דאמר דשקיל דאוריי' דר"מ והא שקיל נמי דרבנן וצריך (לומ') דלא, מיירי כ"א בגיד עצמו ולא בשומן כלל וה"ק דמה דשקיל בר פיולי דאורייתא וסתמא אמר בין לר"מ ובין לר"י דר"מ נמי כר"י סבירא ליה דכל הירך אסור כמ"ש התו' ד"ה מכלל דשיירי כו' יע"ש ושייר חטיטה בגיד דהוה דרבנן לר"מ ובתחלה היה רוצה לומר דשייר דרבנן לדר"י והיינו שומן הגיד עצמו דאסור גם לדר"י והקשה לו דאורי כמאן והוצרך לומר דשייר דרבנן דר"מ והיינו חטיטה דאי שומן קנוקנות א"כ מה קאמר דשקיל דאורייתא והא דרבנן נמי שקיל שומן הגיד עצמו אלא דלא מיירי כלל ושקיל ושייר בגיד מיירי דחטיטה הוה דרבנן:

הן אמת שרש"י ז"ל כתב במתניתין ד"ה שיטול כולו שיחטט אחריו וסתם מתני' רבי מאיר היא עכ"ל הנה משמע דמתניתין רבי מאיר היא כדאמרינן בעלמא סתם משנה רבי מאיר היא ואיך יתכן זאת דהא ע"כ מתני' דלא כר"מ דלר"מ כל הירך אסור מ"ה כדמוכח מעובדא דבר פיולי דשקיל דאורייתא דר"מ וכיון שכן ע"כ כר"י סבירא ליה דאכלו ואין בו כזית פטור דהא אכילה כתיב ביה דליכא למימר דאי אית ביה דו"ה זיתים מאשר על הירך נפקא כדמסיק ע"ב דמה"ט מסיק כתנאי למלתיה דשמואל דמאן דאית ליה אכלו ואין בו כזית חייב סובר לא אסרה תורה, אלא שעל הירך בלבד וא"כ מתני' דתנן אכלו ואין בו כזית חייב לאו ר"מ היא ואיך כ' רש"י דמתני' ר"מ אם לא שנאמר דרש"י סובר דהגי' היא כמו שכתובה לפנינו דמאי דשקיל בר פיולי דאורייתא סתם ולא לר"מ ומאי דשייר דרבנן לר"מ ור"ל דבר פיולי שקיל דאורייתא לשיטתי' דאורי ליה כר' יהודה דכל

הירך אסור ושייר חטיטה דהוה רבנן לדר"מ כמ"ש רש"י ז"ל דחטיטה לא הוה לר' מאיר אלא מדרבנן ולא מן התורה ועיין מ"ש לקמן בגמ' ע"ב:

ודע דרב ששת דאמר מה דשקיל בר פיולי דאורייתא ומה דשייר דרבנן תרתי אשמעינן וכה"ג כתב הרשב"א ז"ל בחדושיו וע"ש ואני אפרש לפי דרכנו דאם נאמר כמ"ש רב ששת מקודם דשקיל דאורייתא לר"י אשמעינן דלר"י כל הירך הוה דאורייתא דל"ת מה שעל הכף הוה דאורייתא וכל הירך הוה דרבנן וחטיטה בקנוקנות לית ליה כלל אף מדרבנן לכך אשמעינן דכל מה דשקיל בר פיולי הוה דאור' לר"י דכל הירך אסור מ"ה ואשמעינן כרב פפא דאמר כתנאי ואשמעינן דטעמא דר' יהודא דאמר כזית הוא משום דכל הירך אסור דבברייתא לא הוזכר טעם פלוגתתן אלא ר"פ מסיק לה הכי וה"ה רב ששת אשמעינן זה ואשמעינן נמי דשייר דרבנן לר"י ופריך דאורי כמאן אורי ומשני דאורי כו' ור"ל לר"י ג"כ כפי מה דאורי לי' לבר פיולי כו' ושיירי לדרבנן דר"מ דהוה חטיטה ואי אמרי' דאוריית' לר"מ אשמעינן כל הירך לר"מ אסור מ"ה וחטיטה הוה דרבנן לאפוקי מפי' הריטב"א ז"ל דחטיטה דרבנן לא קאי אשומן כו' אלא דיש להקשות א"כ מאי אלא דאמר רב ששת דמשמע דהדר ביה ממה דאמר בתחלת דבריו ואמאי הא לא הדר ביה כלל דמה דשקיל בר פיולי דאורייתא והיינו ע"כ לר"י דאי לר"מ שקיל גם דרבנן דלא אסרה תורה אלא מה שעל הכף בלבד דסתם מתני' ר"מ וקתני אכלו ואין בו כזית חייב וע"כ לא אסרה תורה אלא שעל הכף לבד וכדמסיק ר"פ כתנאי כו' יע"ש אלא דלא תידוק מיני' דשייר דרבנן לר"י אלא דשייר דלר"מ. ומאי אלא שייך כיון דלא הדר כלל מדבריו הראשונים ועוד מנלן למידק כלל מכלל דשייר דרבנן דר"י דלמא לא שייר כלל בשומן הגיד עצמו ומה דאמר דשקיל בר פיולי דאורייתא לר"י חדא אשמעינן דכל הירך הוה לר"י דאורייתא וכר"פ לקמן כתנאי דהא בברייתא לא הוזכר טעם פלוגתתן דאכלו ואין בו כזית וסתמא דתלמודא הוא דמסיק לקמן מ"ט דרבנן כו' ור"י אכילה כו' ומכ"ש לעיל ולא מיירי כלל בשומן של הגיד הנשה אלא בגיד עצמו ומנא ליה למידק מכלל:

אבל לבי אומר לי דרש"י ז"ל גירסא אחרת היה לו בגמ' וזה תוארה אמר רב ששת מה דשקיל בר פיולי דאורייתא לר"י ושייר דרבנן לר"י ופריך דאורי לי' כמאן כו' ומשני אלא אמר רב ששת מה דשקיל בר פיולי דאורייתא ושייר דרבנן לר"מ ולר"י שרי מדרבנן וכיון שכן א"ש דודאי רב ששת תרתי אשמעינן דכל הירך הוה דאורייתא לר"י ומש"ה לשיטתיה אכלו ואין בו כזית פטור כו' באכילה כתיב ביה דאית ביה דו"ה זיתים לא צריך דמאשר על כף הירך נפקא כדלקמן בשמעתין ואשמעינן דאיכא דרבנן לר"י כגון שומן הגיד עצמו לשיטת רש"י דבי' קיימי' ופריך דאורי כמאן ומשני אלא מה דשקיל בר

פיולי דאורייתא במוקדם לר"נ ורצה לומר דבר פיולי לפי מה דאורי לי' שקיל דאורייתא ושייר דרבנן לדר"מ ותרתי שמעת מיני' ג"כ דלר"י כל הירך אסור מ"ה וחטיטה לר"מ לא הוה אלא דרבנן ובשומן של גיד לא מיירי כלל בכאן וזה שאמר ולר"י אף מדרבנן שרי והיינו חטיטה דלית לי' לר"י כלל חטיטה דהכין הוא ודאי דכיון דלר"מ לא הוה חטיטה אלא דרבנן ע"כ לר"י כלל לא. ואף מדרבנן שרי לר"י:

ומנא אמינא שיש לגרוס כך מתורתו של הריטב"א ז"ל למדתי כן שכתב בסוגיא דלעיל צ"ב ב' וז"ל ומיהו קשה דבעובדא דבר פיולי אמרינן אמר רב ששת מאי דשקיל בר פיולי דאורייתא לר"י ומאי דשייר שייר דרבנן ומאי שיורא איכא לר"י (ר"ל לשיטת התוס' דשומן הגיד עצמו שרי לר"י וחטיטה לית ליה כלל לר"י אף מדרבנן) כו' וי"ל דרב ששת בטעותא הוי אמרי לה דס"ד דלר"י איכא איסורא דרבנן ודחי לה ולא קיימי במסקנא ויש גורסין שם מכלל דשייר דרבנן לר"י כו' כלומר ובאתמהא פריך ליה דלר"י לית ליה כלל דרבנן ותדע מן הקושיא הוא דאל"כ כמאן אורי ליה עכ"ל הרי בהדיא דיש שני גרסאות להמעיין והמבין בריטב"א ז"ל ונאמר דגירסת רש"י ז"ל כגירסא הראשונה וא"ש טפי דהדר ביה ממה דאמר דשייר דרבנן לדר"י דהיינו שומן הגיד עצמו אלא דשייר דרבנן לדר"מ דהיינו חטיטה ובשומן לא איירי כלל ומה דשקיל בר פיולי דאורייתא היינו לר"י כדמעיקרא דאי לר"מ דרבנן נמי שקיל דלדידיה לא אסרה תורה אלא שעל הכף בלבד ומה דשייר דרבנן לר"מ ואשמעינן תרתי וכדכתיבנ':

והנה לפי פי' רש"י ז"ל הך ברייתא מצעתא לעיל מצי אתיא כר"י ג"כ דשמנו מותר וישראל קדושים נהגו בו איסור ואשומן של גיד עצמו קאי ואיצטרכו כולהו כמ"ש לעיל בדברי הריטב"א והך מתני' אתיא כר"מ. ומיהו כל הגיד שחוץ לכף נמי אסור לר"מ מדרבנן דלא מסתברא דגרע מקנוקנות לר"מ דבעי חטיטה וה"ה כל גיד הירך דבעי חטיטה ומה דשייר חטיטה היינו דרבנן. והנה כל מה שכתבנו חטיטה הוא בקנוקנ' אל תטעה לומר דוקא בקנוקנות דמצינו חטיטה בגיד עצמו כמו שאבאר בתו' ד"ה מכלל אלא דריהטא דלישנא וסוגיא דשמעתא משמע טפי על קנוקנות לכך כתבו חטיטה על קנוקנו' וכמ"ש לקמן הפירוש השלישי הוא שיטת רבותינו הצרפתים וז"ל דלר"י לית ליה דרבנן בגיד כלל דשומן מגיד הגבוה מישרא שרי לר"י וגוממו עם השופי אגיד לחודיה קאי כמ"ש שם בצ"ב ב' ד"ה גוממו והגירסא כמו שהוא כתובה לפנינו מכלל דשייר דרבנן לדר"י אלא דאורי ליה כמאן אורי ליה ומשני אלא דאורייתא ומאי דשייר דרבנן לדר"מ ואפשר שהגי' בהדיא אלא מה דשקיל בר פיולי דאוריי' ושייר דרבנן דר"מ דאי לדר"י אפי מדרבנן משרי שרי (ובמהר"ם מלובלין משמע דהגירסא היה דאי לר"י אף

מדרבנן לא שייר יע"ש ויתבאר בסמוך בתו' מכלל דשייר לדר"י) ובתחלה אמר דשקל דאורייתא דר"י ופריך דאורי כמאן מכלל דשייר דרבנן לדר"י דאי לא מה אשמעינן דלא ניחא לתו' לומר דאשמעינן רב ששת, דלר"מ כל הירך אסור מ"ה דזה מלתא דפשיטא הוא לדידהו אלא ע"כ דאשמעינן דשייר דרבנן לדר"י ובאתמהא פריך לה והא ר דרבן לית ליה בגיד וכעין מ"ש הריטב"א לעיל צ"ב ב' והבאתיו לעיל דאי לא כמאן אורי לי' אלא מאי דשקיל בר פיולי דאור' לר"מ ואשמעי' דלר"מ כל הירך אף מה שחוץ לכף היה מ"ה ושייר דרבנן אשמעי' דחטיט' לר"מ לא הוה אלא מדרבנן לר"מ וכמ"ש רש"י דלא כריטב"א דחטיטה הוה דאוריית' לר"מ והבאתיו לעיל ולפי זה ע"כ מצעתא דתניא ושמנו מותר ר"מ היא דאי ר"י מישרי שרי ולית ביה איסור דרבנן כלל ולא ידענא למה לי ברייתא בתרייתא כלל וכדמקשינן לעיל או מצעתא למה לי ואין לומר דבתרייתא אשמעינן ואף שומן ליכא ביה אלא הנהגת קדושים דהא בהדיא תנא ליה בברייתא וישראל קדושים נהגו בו איסור אם לא דנימא איפכא דהיכא דלא נהוג לא אחמור וע"ל צ"ב תו' ד"ה גוממו כו' ואשמעינן זה דקתני בעי חטיטה ושמנו מותר ולית לן לאפלוגי בין תקנת חכמי להנהגת קדושים וע"כ מיירי במקום דלא אחמור ומצעתא נמי צריכי דאי בתרייתא לחוד ה"א מותר לגמרי ואי דהוה ידעינן מרישא וחותך שמנו מעיקרו כו' מ"מ לא הוה אמרינן דהנהגת קדושים יש בו ואף דהוה קשיא חטיטה דרבנן ולכך אשמעינן בהדיא הנהגת קדושים והיכא דלא אחמו' שרי ומיהו לדינא קיי"ל שומן הגיד בכ"מ אסור ועיין בי"ד סימן ס"ה יע"ש ואי"ה בחדושינו אבאר והנה לענין דינא קיי"ל מה שעל הכף קוה ודאי מן התורה ומה שחוץ לכף הר"מ ז"ל, פסק להדיא דהוה דרבנן בפ"ח מהלכות מ"א יע"ש והטור והש"ע סתמו דבריה' ולא מצאתי שום גילוי בדבריהם דמשמע מלשונם קצת דכל הירך אסור מ"ה וזה תימא דהא הרא"ש ז"ל כתב מימרא דשמואל דלא אסרה, תורה אלא מה שעל הכף בלבד וקיימא לן כוותיה וכתב עוד ר"מ ור"י פליגי ואמרי דכל הגיד אסור מדאורייתא ופליגי בחטיטה יע"ש, והוא כפי' התו' כאן כידוע דרכו בכל מקום להסכים עם התו' ז"ל וא"כ קשה מדוע לא ביארו הטו' וש"ע דבריהם במה שחוץ לכף אי מ"ה אסור או דרבנן כשמואל. והנה לשיטת התו' לית ליה לשמואל דלא אסרה תורה אלא מה שעל הכף דשמואל לדבריו דת"ק קאמר כן והרא"ש ז"ל סובר דשמואל לדינא אמר דלא אסרה תורה אלא מה שעל הכף ורב ששת הוא דלית ליה דשמואל אמר מה דשקל בר פיולי דאו' לר"מ אבל לשמואל אה"נ דנטל מקצת דרבנן לרבי מאיר ושייר חטיטה דהוה דרבנן או דסבירא ליה חטיטה לר"מ דרבנן ושומן הגיד לר"י הוה נמי דרבנן וכפירש"י לעיל גוממו עם השופי והגירס' כמו גירסת רש"י ז"ל מה דשקיל בר פיולי דאורייתא לר"י

ושייר דרבנן ופריך דאורי ליה כו' אלא מה דשקיל בר פיולי דאורייתא ר"ל כמו מעיקרא דאורייתא לר"י ושייר דרבנן לר"מ ובשומן לא איירי כלל ומש"ה פוסק כשמואל דגם רב ששת לא פליג אשמואל ולא אסרה תורה אלא מה שעל הכף לבד ונאמר דהרא"ש לא סביר' ליה כתו' דר"מ דמחמיר בחטיטה מסתמא כר"י סבירא ליה דכל הירך אסור מ"ה אלא דאפ"ה לא אסור אלא מה שעל הכף בלבד ומה דאמר רב ששת מה דשקל בר פיולי דאורייתא היינו לר"י וכמ"ש דגירסתו כגי' רש"י ז"ל והמבין יבין:

וא"כ לדינא צ"ע אי מה שחוץ לכף אסור מן התורה או מדרבנן ואף לכאורה אין נ"מ בזה לדידן דלענין איסור מה נ"מ אי מ"ה או מדרבנן ואי נשפך ולא ידעינן אם היה ס' נגדו הא אין בגידין בנ"ט ואי שנתערב מה שחוץ לכף בין גידין אחרים דבריה לא בטיל אף אי הוה דרבנן כמבואר בסימן ק"א ועוד כשאינו שלם לא הוה בריה ואי דספק אי נפל גיד בין גידים כשרים אף אי הוה דאורייתא ספיקו לקול' דהא דבריה לאי בטל לא הוה אלא מדרבנן וספיקו כה"ג להקל כמו שאבאר אי"ה בחדושינו לי"ד מ"מ קשה הא כתבו דשומן וקנוקנות לא הוה אלא דרבנן וגם דקדקו וכתבו דשומן לא הוה אלא מנהג קדושים ואמאי לא פירשו במה שחוץ לכף מה דינו גם בפנימי וחיצון פירשו דבריהם בפנימי, אסור מ"ה וחיצון מדבריהם ואמאי סתמו במה שחוץ לכף:

ועוד דנ"מ טובא לענין דינא אי הוה מה שעל הכף לבד דאורייתא או שעל כל הירך דאי שעל הכף לבד הוה דאורייתא א"כ מה שעל הכף לחודיה הוה בריה ואף אי נחתך השאר ונתערב מה שעל הכף בשאר גידין אין בטל באלף דבריה הוה דהא באכלו מה שעל הכף לבד ואין בו כזית לוקה שהרי רבינו אומר כן בפרק ח' מהלכות מ"א ה"ב שאם אכל מה שעל הכף לחוד ואין בו כזית לוקה דהוה בריה וכיון שכן לא בטל באלף דהא טעמא דבריה דאין בטילה באלף הוא מטעם דחשיב דאין צריך כזית ואף בכ"ש כמ"ש הפוסקי' ז"ל ועיין בסימן ק' בי"ד בט"ז שם ואי אמרינן דכל הירך אסור א"כ ודאי בטילה לר"י דבעינן כזית דוקא ומאי חשיבותא ואפילו אי נימא דלאו הא בהא תליא אלא דבריה אינה בטילה גזירת חכמים דחשיב בריה בפ"ע מ"מ לא הוה בריה אלא בנתערב כל הגיד שעל הירך דודאי הכין הוא למ"ד שכל הירך אסור לא הוה בריה אלא כל הגיד כולו ועי' פר"ח סי' ס"ב שכתב אמ"ה מיקרי בריה דלא הוה אלא באבר זה וכן ג"ה יע"ש ולקמן אבאר זה בעזה"י:

ובתו' ד"ה מכלל דשייר דרבנן לדר"י לכאורה משמע דר"י נמי אית ליה דאורייתא ודרבנן ולר"מ הוה דאורייתא כ"כ שאוסר ר"י כדאמר בסמוך שקיל דאורייתא לר"מ ולר"י דרבנן נמי לא שייר עכ"ל נראה כונתם מדאמר מכלל דשייר דרבנן לר"י ופריך דאורי ליה

כמאן אורי ליה ולא פריך והא ר"י דרבנן לית לי' אלא ש"מ דאית ליה ולפי' ע"כ שלש מחלוקת דלת"ק לא אסרה תורה אלא שעל הכף בלבד ור"י דכל הירך אסור מ"ה ולר"מ אף חטיטה הוה דאוריית' דהא אמר דשקל דאורייתי' לר"מ ולר"י אף דרבנן לא שייר וע"כ מה דהוה לר"י דרבנן הוה לר"מ דאורייתא וכתבו דזה אינו דא"כ הוה מחלוקת גדולה ושלש מחלוקת בדבר ועוד במאי פליגי ר"מ ור"י כו' וכבר כתבנו מזה לעיל באורך יע"ש ועיין במהרש"א ז"ל ובמהר"מ מלובלין כתב וז"ל ובספרי שלנו אין הגירסא כך ולא נשמע ממנו כ"כ שיהא לר"י דרבנן עכ"ל ור"ל דהתו' דייקי ממה דאמר דלר"י מדרבנן לא שייר כו' וכפי מ"ש ראייתם מדלא פריך דר"י לית ליה כלל דרבנן ועיין בחדושי רשב"א והתו' שכתבו דלר"י דרבנן לא שייר לאו דגי' כך אלא דהאמת קאמרי דאי דאית ליה לר"י דרבנן ע"כ דלא שייר דרבנן לר"י ובהכרח מה דקאמר דשקל דאורייתא ע"כ לר"מ דהא לר"י דרבנן נמי שקיל או דגי' הוה מה דשקיל בר פיולי דאורייתא לר"מ כו' או דא"כ מה דאשמעינן רב ששת דשקיל דאורייתא דר"י כמ"ש לעיל באורך לפי גרסתם דגרסי מכלל דשייר כו' ולא כגי' הריטב"א ז"ל מה דשקיל בר פיולי דאורייתא לר"י ושייר דרבנן לר"י והיא גי' רש"י ז"ל ועמ"ש לקמן מזה בעזה"י:

בא"ה וא"ת מנלן בשקל בר פיולי דאורייתא לר"מ דלמא ר"מ לא אסרה תורה אלא שעל הכף וליכא כ"א ב' מחלוקת מהרש"א ומהר"מ שניהם לד"א נתכונו דקשיא להו מנא ליה לרב ששת דשקל בר פיולי הוה דאורייתא לר"מ יע"ש והנה הלשון לא משמע כך ועוד דמ"ש וליכא אלא שני מחלוקת פירושו וליכא נמי כו' והנה יש לפרש כונת התו' ז"ל דמנלן רצונם לומר דהקשו לעצמן מנא להו דר"מ אוסר מה שאוסר ר"י מ"ה אימא דלר"מ לא הוה מ"ה אלא מה שעל הכף בלבד וסתם מתני' ר"מ הוא וכמ"ש לעיל ומה דקאמר דשקיל בר פיולי דאורייתא סתמא קאמר כגי' ספרים שלפנינו ואימא דה"ק דשקיל בר פיולי דאורייתא והיינו כפי מה דאורי ליה וכר"י כו' ושייר דרבנן דר"מ ולר"י לא שייר כלל ור"ל דאה"נ דאית ליה דאורייתא ודרבנן בשומן הגיד ומתחלה אמר דשקיל בר פיולי דאורייתא לר"י ושייר דרבנן היינו השומן וכפי' רש"י ז"ל דשומן של גיד עצמו אסור מדרבנן ופריך דאורי כמאן אורי ליה אלא דשקיל בר פיולי דאוריית' לר"י ג"כ דסתמא אמר כגי' הספרי' שלפנינו ושייר דר"א ובשומן לא אירי כלל אלא בגיד עצמו כמ"ש לעיל ומנלן דזאת הגי' שלפנינו מכלל א"ש דלמא הגי' כרש"י וכמ"ש הריטב"א מה דשקיל בר פיולי דאורייתא לר"י ושייר דרבנן ואהא פריך דאורי כו' ואהא כתבו דלא מסתבר לומר כך וע"כ גם לר"מ הוה דאורייתא מה שחוץ לכף ומיהו מזה אין סתירה לומר דשומן לא הוה אלא לר"י מדרבנן דאפשר דהוה לר"י מדרבנן וכמ"ש:

ונראה דיש לפרש דה"ק דודאי מה דאמר רב ששת מה דשקיל בר פיולי דאורייתא אשמעינן בזה דבר חדש דאי לא הוה למימר דשייר דרבנן. כו' וכמ"ש הרשב"א ז"ל בחדושיו יע"ש היטב והבאתיו לעיל אלא דע"כ דאשמעי' דהוה דאורייתא ומש"ה פריך ליה מכלל דשיירי' דרבנן לר"י דאי לאשמעינן דשקיל דאוריית' לר"י זה פשיטא דהא ר"י אוסר כל הירך אלא לדיוקא איצטריך דשייר דרבנן לר"י וע"ז הוקשה להם מנלן לסתמא דתלמודא לדייק הכי דלמא אשמעינן רב ששת דשקיל בר פיולי דאורייתא לר"י למידק מיניה הא לר"מ שקיל גם דרבנן דלר"מ לא אסרה תורה אלא שעל הכף בלבד כו' והוא ודאי נטל כל מה שעל הירך ומנא לן דאיכ' כלל דרבנן לר"י לאתמהא דאורי כמאן אורי ומתוך כך אנו מוכרחין לומר דהגי' היא אמר רב ששת מה דשקל בר פיולי דאורייתא לר"י ושייר דרבנן לר"י וכגי' רש"י וכמ"ש הריטב"א ופריך דשייר דרבנן לר"י דאורי כמאן אורי ומשני דשקל דאוריית' בסתם כמו שהגרסא לפנינו ואעפ"י כן הפשט כמקודם דלר"י שקיל דאורייתא ולא לר"מ דלדידיה אף דרבנן שקיל דלא אסרה תורה אלא מה שעל הירך ושייר דרבנן לר"מ היינו חטיטה ומשומן לא איירי כלל השתא אלא בגיד עצמו מה דשקיל בר פיולי דאורייתא שקל בגיד עצמו ושייר דרבנן לר"מ ואשמעינן תרתי חדא דוקא לר"י שקיל דאורייתא ולר"מ קצת דרבנן נמי שקיל והיינו מה שהוא חוץ לכף ושייר חטיטה דלא הוה אלא דרבנן דהשת' נמי לא הוה אלא, שני מחלוקת דת"ק דר"י בברייתא ור"מ סבירא להו דלא אסרה תורה אלא מה שעל הכף בלבד ושאר הירך עם החטיטה הוה דרבנן ור"י סובר דכל הירך הוה דאורייתא ושומן הגיד עצמו הוה דרבנן וחטיטה לית ליה ועל זה כתבו דמסתברא דר"מ כיון דמחמיר בחטיטה ה"ה דסובר כר"י שכל הירך אסור מן התורה וע"כ מה דשקל דאורייתא לר"מ ג"כ אשמעינן דהוה דאורייתא והגי' שלפנינו אמת הוא מכלל דשיירי לדרבנן דר"י דאי לא מה אשמעינן ועוד דלישנא לא א"ש דקאמר דאורייתא לר"י והא שקיל נמי דאורייתא דר"מ דר' מאיר נמי סבירא ליה דכל הירך אסור מן התורה אלא ש"מ לדיוקי' אתא דמה דשקיל בר פיולי דאורייתא לר"י הוא דשקיל הא דרבנן דר"י שייר ופריך דאורי כמאן אורי ליה אלא מה דשקל בר פיולי דאורייתא ואי הגירסא בסתם תו לא צריכנא למידי ותלמודא הוא דמסיים דוודאי שייר דרבנן דרבי מאיר דהא אמר ליה חות טפי ואי הגי' דאורייתא לר"מ והא ודאי גם דאורייתא לר"י שקיל אלא דשייר דרבנן דר"מ ואפשר דאשמעינן נמי דכל הירך אסור גם לר"מ מ"ה ומיהו הול"ל בין לר"מ ולר"י אלא דאשמעינן דרבנן דר"מ שייר:

ובד"ה צריך שיטול כולו לענין חטיטה סתם כר"מ ולענין נאמנין סתם כו' עכ"ל כבר כתבנו לעיל מזה דרבי סובר אף דיש טירחא אפ"ה נאמנין ולאו הא בהא תליא ור"מ ור"י

אפשר לשיטתיה או כלישנא בתרא שם בפוסקים דנאמנין עליו ועל החלב דר"מ סובר דאין נאמנין דהיו מקילין בחטיטת גיד כר"י אבל לבתר דאנשיוה הלכה כר"י דנאמנין עליו וראה שכתבו שסתם לענין חטיטה כר"מ דלא כפירש"י ז"ל דסתם מתניתין ר"מ היא דלשיטתייהו מתני' לאו ר"מ היא דהא ר"מ סובר כל הירך אסור וא"כ אכלו ואין בו כזית פטור וכמ"ש לעיל וכמו שאבאר לקמן בעזה"י אלא מתני' רבי היא ובחטיטה סבר כר"מ ובאכלו ואין בו כזית סובר כת"ק דר"י וכדכתיבנא לעיל:

שם גמרא אכלו ואין בו כזית חייב ר' יהודא אומר עד שיהא בו כזית ראיתי להקדים בכאן כמה עיקרים הצריכות לזאת הסוגיא ולסוגיות הבאות לפנינו בעזה"י בסוף הפרק ק"ב וק"ג ע"ב לענין אמ"ה. דע דכל מקום דכתיב לאו במאכלות אסורות או איסור עשה כגון לאו הבא מכלל עשה דהוה עשה וכתיב בי' אכילה אינו לוקה ואינו עובר בעשה עד דאכל כזית בכדי אכילת פרס דמצטרף בכ"מ לבד מאבר מן החי דלא מצטרף כמו שיתבאר בסוף הפרק בעזה"י וזה דוקא בדבר שאין בריה אבל בריה אמרינן בכמה מקומות שאון צריך שיעור ואביא קצת מהמקומות בתלמוד דמוזכר כן הנה במכות י"ג א' במתני' האוכל נמלה כ"ש שחייב אמרו לו מפני שהיא כברייתה ובגמרא שם י"ז א' ורבנן בריית נשמה שאני ויתבאר לקמן עוד אמר רבא שם י"ז ב' ריסק ט' נמלים ואחד חי כו' חמש משום בריה הרי דבריה חייב בכ"ש כמו שיתבאר קקמן ובשבועות כ"א ב' פיסקא היכן מצינו שאוכל כ"ש שחייב ולא והרי נמלה בריה שאני כו' הרי דמצינו בהדיא דבריה לא בעינן שיהא בו כזית גם מצינו דין דבריה דהוה דבר חשוב ולא בטל בס' וי"א דאפילו באלף לא בטיל דשאר אסורין מין באינו מינו בטל בס' דלית ביה טעמא ואף אם ממשות של איסור שם ובריה לא בטל ובכמה דוכתי אמרינן הכי ואביא מהם קצת אמרו בהך פרקין לקמן ק' א' גיד שנתבשל בין הגידים כו' וליבטיל ברובא בריה שאני ובירושלמי דתרומות פי' על מתני' דדג טמא כו' קאמר הורה ר"י כרבנן בעכבר א' באלף כו' וי"ג בתתק"ס ועי' ב"י בי"ד סי' ק' יע"ש הרי דבריה אינה בטילה נמצינו למידין דבריה יש לה חשיבות יותר מכל מ"א בשני דברים א' שא"צ שיאכל כזית וא' שאין לה ביטול אפילו באלף והנה הר"ן ז"ל בסוף פרק ג"ה אהא דאמרי' בריה שאני התנה והטיל בה שלשה תנאים ואז יהא לה דין בריה והנני מבארם בעז"ה כ"א על מקומו ועל מצבו ומעמדו:

התנאי הא' הוא שיהא איסורה מגופה כמו גיד וכיוצא בזה הוא דהוה לה דין בריה ומש"ה אמרינן לקמן ס"פ אכל צפור טהורה בחייה בכ"ש במיתתה בכזית טמאה במיתתה בכ"ש והיינו טעמא דצפור טהורה שד"א גרם לה לפסול ולא הוה איסורה

מגופא (רצה לומר בשעה שנולד אלא לאחר מיכן) וא"ש הך דזבחים ר"פ התערובת דב"ח חשיבי ולא אמר בריה חשיב דכיון דאין איסורו מגופו אלא לאחר שנגח ונעשה שור הנסקל וכן בחטאות המתות יע"ש (ודע עוד דיש דברים שנוצר באיסורא ואפ"ה לא הוה בריה להתחייב עליה בכ"ש כגון וולדות קדשים במעי אמן הן קדושים וכדומה שאין איסורו באלו מגופו אלא מצד אחר ודוקא שרצים ועוף טמא וכיוצא בהן הוא דחשיבי ברי' ועי' לקמן):

התנאי הב' שיהא בריית נשמ' כמו צפור טמא וג"ה וכיוצא בו לאפוקי חטה אחת כברייתה כדאמרינן במכות ורבנן בריית נשמה שאני (ואינו סובר כפירש"י ותוספות שם דרבנן לדבריו דר"ש קאמרי אלא אינהו נמי בריית נשמה בעינן ג"ה שאני דהוה בריית נשמה מתחלה אף שאין בו עכשיו ומש"ה לא קשיא אף מחטה אחת של כלאי הכרם דאיסורה מגופה דלא הוה בריית נשמה ומש"ה לא חשיבא בריה) ומיהו חלב כיון דאינו מקובץ במקום א' כעין בריה אלא מפוזר לא הוה בריה וזהו תנאי שני:

התנאי הג' דוקא שיהא שלם הוא דאמרינן דהוה בריה ולא כשנתרסק ממנו דלא הוה בריה והכין אמרינן במכות ריסק ט' נמלים ואחד חי (וכפירוש התוספות דחי ר"ל שלם דאם הוה נתרסק לא הוה בריה ועיין בנזיר דף כ"ג יע"ש) הנה נשלמו הג' תנאים שהתנה הר"ן ז"ל ואילו תנאי הד' דבעינן כל שאילו יחלוק אין שמו עליו לא התנה וסבירא ליה אף שאילו יחלוק אין מפסיד את שמו אפ"ה הוה בריה ובתנאי שיהא שלם דאל"כ לא הוה קשיא ליה מחלב דלא הוה בריה כיון דאילו יחלוק שמו עליו ומיקרי חלב מש"ה לא הוה בריה אלא דלא ר"ל כן ועי' בריטב"א ק' א' דחלב אילו יחלוק שמו עליו לא הוה בריה בשם רבינו יצחק וכן הרשב"א בחדושיו שם כ"כ ואילו הר"ן אינו סובר כן וכדכתיבנא והתוספות במכות י"ז א' ד"ה ורבנן בריית נשמה דנבילה מש"ה לא הוה בריה דאין אובדת שמה יע"ש ודעת התוספות כאן ובמכות אבאר בשמעתין לקמן אי"ה באורך:

ודע דכל מה שהוא חשיב בריה לענין שא"צ כזית ה"ה וכ"ש דחשיב ברי' לענין דאינה בטילה וכל מה דלא חשב בריה וצריך כזית ה"ה דבטילה בס' ושווין המה והא הר"ן ז"ל התנה ג' תנאים לענין ביטול כמו שהם לענין מלקות כמבואר ובש"ע סי' ק' התנה הג' של הר"ן ז"ל והתנאי הד' של ר"י ז"ל שאילו יחלוק כו' לענין ביטול ובאיסור והיתר הארוך לרבינו יונה שער כ"ה כלל ב' כתב נמצא שאין קרוי בריה עד שיהא בו שלשה דברים בריה ונשמה ונוצר באיסורו ושיחלוק ושאין שמו עליו כו' עכ"ל והו' של ונשמה צ"ל ברית נשמה ונוצר באיסורו ואין שמו עליו כשיחלק ועי' בשערי דור' סי' מ"א יע"ש ובמבוא שערים דשווין המה זה עם זה:

והנה בטעמא דהא מלתא דברי' א"צ כזית למלקות ואינה בטילה באלף ונשתנה דינו מכל מ"א דבעינן כזית ובטל בס' ראיתי להתבונן בו הנה התוס' ז"ל בשמעתין ד"ה מ"ט נתנו טעם לזה דכיון דכתיב לא יאכל שרץ העוף וכיוצא בו משמע בין גדול ובין קטן וכונתו אבאר לפי ששרץ לא מיקרי אלא כשהוא שלם וכן עוף טמא וכיוצא בו וכיון שכן ע"כ אף בכ"ש חייבה תורה דמדלא חייבה תורה אלא בשאכלו כולו ושלם ש"מ דאף בכ"ש והא דכתיב אכילה לומר דבמקצתו מיהא מיחייב בכזית משא"כ חלב ונבילה דאף מקצתו מהן מיקרי חלב ונבילה וכמ"ש התוספות מכות י"ו א' והבאתיו לעיל א"כ אן ראייה דבאוכל כולו שיהא חייב בכ"ש אלא בכזית דוקא וזה לשון הרא"ש ז"ל בשמעתין דכל הני מיקרו בריה אבל נבילה וחלב אפילו חתיכה איקרי כו' אבל הני קאמר רחמנא לא תאכל אותן בין קטן ובין גדול כי על שלמותן נקראין כן וכן מוכח בשבועות דטעמה הוה כאילו פירשה התורה יע"ש הרי כמ"ש מדכתב שעל שלמותן נקראין כן ורצה לומר מדכתיב לא יאכל שרץ העוף או שרץ הארץ דמשמע דוקא שלם והיינו בכ"ש דחתוכה ממנו אינו נקרא שרץ וכן ג"ה וכיוצא בו ולענין ביטול דאמרו חכמים דאינה בטילה דהוה מדרבנן ולא מן התורה כתב הט"ז דסתמא כתיב לא יאכל אותם בין קטן ובין גדול משה"ה החמירו חכמים כו' מ"ש דסתמא כתיב יש לגמגם קצת דהטעם הוה כאלו פירשה התורה וכמ"ש לעיל מדכתיב שרץ והוא שלם דווקא ש"מ במשהו ואכילה אי אכל מקצתו מינ' שחייב בכזית ממנו ויש ליישב דאכתי אימא דהקפידה התורה אתרתי שיהא שלם וכזית ועל כרחך כתב דודאי כיון דכתיב שרץ דהוא בריה שלימה משמע בין קטן ובין גדול כמות שהוא דלא יאכל הבריה משא"כ נבילה דקאי על חתיכה א' ושפיר בעינן כזית ויפה כיון ומ"ש ז"ל כיון דיש לו חשיבות מ"ה בכ"ש מש"ה החמירו חז"ל כן כתב הריטב"א ז"ל בחדושיו ק' א' ופרקין בריה שאני פי' כמו שחשיב לענין מלקות בכ"ש כך חשיב לענין ביטול יע"ש וכן כתב באו"ה ורבינו יונה שער כ"ה כלל ב' וז"ל ומאחר שהוא שלם ויש בו מלקות בכ"ש החשיבוהו חכמים ג"כ יע"ש והן דברי הט"ז ז"ל בעצם:

ואני תמה על עצמי דא"כ באמ"ה דקיימא לן שהוא חשיב בריה שהרי כליל להו הטור וש"ע בסימן ק' בהדי אינך ברי' ואמאי לא בטיל ומה חשיבות יש לו דאמ"ה צריך שיהא בו כזית דווקא כדאמר רב סוף פרקין וכן פסק הר"מ ז"ל בהל' מ"א פ"ה וכמו שאבאר לקמן באורך בעזה"י וא"כ אמאי אינה בטילה אם נתערב אמ"ה ולא הוה חה"ל בששים והנה מ"ש הטור והש"ע דאמ"ה הוה בריה כן כתב הרא"ש דהוה בריה ולמדו מג"ה דהוה בריה כיון דהוה בו ברייה נשמה ונוצר באיסורו ושיחלוק ושאין שמו עליו ה"ה

אמ"ה נמי אלא דקשיא כמ"ש דבשלמא גיד ואינך דיש להם חשיבות בכ"ש ה"ה לענין ביטול משא"כ אמ"ה איזה חשיבות יש לו דלא בטיל והא צפור טהורה בחיי' בכ"ש נמי משהו בשר כו' ומיהו הא לא קשיא לי ר' שמעון דאית ליה כל איסורין שבתורה בכל שהוא למכות אמאי הן בטילין בס' לדידיה הא ל"ק דבשלמא לדידן דכל איסורין בכזית ובריי' נשתנה דינו בכ"ש אחשבו' רבנן ג"כ לענין ביטול משא"כ לר"ש דכל איסורין בכ"ש איזה חשיבות יש להם ובטילין בס' ועוד דלר"ש דאמר כ"ש למכות ע"כ גזירת הכתוב הוא ולא מטעם חשיבות מידי דהוה אכזית לדידן דבטל בס' אף שחייב מלקות ומידי דהוה אכעדשה בשרצים שחייב מלקות ואפ"ה בטלו בס' ואף דבשאר דברים בעינן כזית ובשרצים המבדילין (היינו שמונה שרצים האמורין בתורה) בכעדשה, אפ"ה גזירת הכתוב הוא בכך ועיין באו"ה שער כ"ה כלל ב' שכתב להדיא שרצים המבדילין בטילין בס' ועיין בסי' ק"ד בהגהות רמ"א וט"ז וש"ך יע"ש והנה לפי דברי הג"ה והנמשכים אחריו דבשרצים המבדילין אינן בטילין בס' יע"ש קשיא לר"ש מה שהקשינו דאמאי כל איסורין שבתורה בטילין בס' דמסתמא לא פליג הא דאמרו בכ"מ דבטל בס' ואף שיש לומר דשאני שרצים המבדילין דחשיבי משאר איסורין משא"כ לר"ש דכל איסורין שוין מ"מ למ"ש הש"ך וט"ז לא יתיישב ועמ"ש לקמן. בזה גם לר"ש אפשר דגם בריה בטילה בס' דליכא חשיבות משאר איסורין ועמ"ש לקמן:

ובישוב הקושיא שהקשינו אמאי חשיב אמ"ה בריה י"ל דחזינן דבשר גידים ועצמות מצטרפין לכזית ובשאר איסורין בעינן כזית בשר דווקא ואין גידים ועצמות מצטרפין ובאמ"ה גופא אם פירש הבשר ושינה מברייתה אינו חייב אלא משום בשר מן החי ואינו חיוב אלא בכזית בשר דווקא א"כ כיון דהקפידה התורה שיהא כברייתה דווקא ושמצטרף גידים ועצמות גם במשהו בשר נתנו חז"ל חשיבות דאינה בטילה באלף. ודע דאכתי איכא לאקשויי דהא אם נחתך קצת אבר מאבר שלם דלא הוה בריה ובטלו כמ"ש הרא"ש להדיא דף ק' ע"א דאיבד שמו וכן הסכים בש"ע ז' וכמוסכם מכל הפוסקים ואמאי הא אי חתך מקצת האבר ויש בו משהו בשר עם גידים ועצמות חייב וא"כ ע"כ הא דהחמיר התורה באמ"ה לאו משום בריה הוא דהא בנחתך א"א לשנים נמי לוקה על מקצתו ומיהו לשיטת התוספות כאן בשמעתין ד"ה אכילה כתיב ביה דכתבו דאינו לוקה עד שיאכלו כולו שלם שכתבו והיינו דלר"ל לא מצינו כו' יע"ש בס"ה א"ש דוודאי אמ"ה חשיב ברי' מדחזינן באוכל שלם חייב במשהו בשר ובאוכל מקצתו ממנו אינו חייב ש"מ דבריה הוא ולהכי אחשביה רחמנא ומשום הכי אחשבי' רבנן לענין ביטול כמו שכתבתי לעיל מה שאין כן לשיטתם באבר מן העוף טמא אפילו כולו שלם לא הוה בריה ובטל

כמבואר בכל הפוסקים וכמ"ש התוספות ר"פ התערובת ויתבאר לקמן אי"ה ועי' סי' ס"ב וק' וק"ד בפר"ח ועי' במ"מ וכ"מ בהל' מ"א פ"ב ופ"ד ופי"ו דהא דאמרינן האברים אין להם שיעור לענין טומאה איתמר ובשרצים המבדילין וכמו שיתבאר לקמן והיינו טעמא דאבר דעוף טמא נהי דחשיב בריה מ"מ אין לו חשיבות כלל דמי אמרה תורה לא יאכל בשר מעוף טמא לא תאכל שרץ כתיב דמשמע כולו שהוא שלם בכ"ש ואבר ממנו בכזית משא"כ באמ"ה דהקפידה תורה ואמרה לא תאכל הנפש בעוד שהנפש עם הבשר ועיין פרישה סימן ס"ב והוה שפיר בריה אבל לשיטת הר"מ ז"ל בהל' מ"א פ"ד דאמ"ה אם חתך מקצת ממנו חייב במשהו בשר א"כ אבר דעוף טמא נמי יהא בריה ולא ליבטל אף באלף ואי דשאני אמ"ה דאשמעינן קרא דאף במשהו בשר חייב א"כ מקצתו נמי לא יהא בטיל מה"ט ויש ליישב זאת דנאמר דאכתי בעינן בריה שאובד שמו כשיחלוק ואחשביה רחמנא והלכך באמ"ה הכי הוא דהוה דאחשבי' דבמשהו בשר ויש לו חשיבות דהוה בריה שלימה בפ"ע משא"כ אבר דעוף טמא לא מצינו חשיבות ועוד נאמר דאמ"ה מיקרי בריה כיון דהקפידה תורה שיהא כברייתה ואם פירש מקצת הבשר אינו לוקה משום אמ"ה אלא משום בשר מהחי וכזית הלכך אמרינן שפיר כיון שבאה האזהרה על אבר מיוחד אמרינן כשהוא שלם מיקרי בריה דאם יחלוק אין שמו עליו משא"כ באבר ועוף טמא דלא בא אזהרה על אבר מיוחד כלל וזה כוונת פר"ח י"ד סי' ס"ב ס"ק ג' יעוין שם ומש"ה אבר עוף טמא לא מיקרי בריה דאם יחלוק שמו עליו דכמו שהוא שלם חתיכת עוף טמא מיקרי ה"ה במקצת ממנו דלאו משום איסור אבר קאתינן עלה משא"כ באמ"ה דמשום איסור אבר קאתינן עלי' ואין שמו עלי' כשיחלוק ועיין עוד לקמן מה שאכתוב בזה באופן אחר יע"ש:

הן אמת למ"ש הריטב"א והט"ז והוא מאו"ה שכ"ה כ"ב דטעם בריה דלא בטילה הוא משום דאחשבי' רחמנא ליחייב בכ"ש וכמ"ש לעיל א"כ לא הוה מקשין התוספות ד"ה מ"ט לר"ש תרומה אמאי בטילה בק"א והא הוה בריה דחטה אחת כול' ומאי קושיא והא טעמא דבריה דאחשבי' רחמנא להתחיב בכ"ש מלקות ולר"ש. אין זה חשיבות דהא איהו לשאר איסורין שוה לר"ש דכל שהוא למכות ואין לבריה שום חשיבות משאר איסורין ודין הוא דליבטל בריה כמו שאר איסורין ויש ליישב דנאמר קושית התו' הוא למ"ד במכות י"ו א' דלא אמר ר"ש כ"ש למכות אלא בחטה דהוה בריה ולא בכל איסורין והוקשה להם שפיר א"כ תרומה אמאי עולה באחד ומאה דבלא"ה צריך לפרש כן כמו שאבאר בתוס' ואין סתירה לדבריהם:

אבל עוד אחת אני אביא ראיה דהר"ן והמחבר בש"ע לא ס"ל הך טעמא דבריה משום דחייב עלי' בכ"ש דא"כ תקשי לר"נ שהתנה תנאי א' שיהא ברייתי נשמה שלא תקשי מאוכל חטה וגם ש"ה והא וודאי התם לא לקי בכ"ש דמי כתיב התם לא תאכל חטה דטעמא דבריה דהוה כמפרש בין קטן ובין גדול וכדכתיבנא לעיל והכ' לא כתיב כן וכמ"ש התוס' להדיא כאן בשמעתין ור"פ התערובת ומכות י"ז א' יע"ש ואינו לוקה אלא בכזית ואין לה חשיבות כלל ומש"ה בטילה ולמה ליה להתנות תנאי דלא הוה בריה כ"א ברייתי נשמה אלא וודאי דר"ן ז"ל אינו סובר כמ"ש דהוה כמפרש בין קטן ובין גדול אלא דבריה יש לה חשיבות דבריה הוה ומש"ה מחייב מלקות בכ"ש וה"ה לענין ביטול דאין בטילה ומש"ה הוקשה להם מ"ש חטה של טבל ושל כלאים הוה איסורו מגופו ומש"ה הוצרך להטיל תנאי שיהא ברייתי נשמה אף שאין עכשיו. וראיתי לרש"י במסכת שבועות כ"א ב' עלה דהך דמפרש נמי כבריה דמי שכתב דבריה מ"ט משום חשיבות מפרש נמי הא אחשבוה איהו עכ"ל הרי דלא כמ"ש התו' כאן ור"פ התערובת דהוה כמפרש בין קטן וגדול דאל"כ הוה ליה לפרש כמ"ש התו' כאן ובריש התערובת אלא טעמא דבריה דחייב משום חשיבות שיש לו וה"ה לענין ביטול דאין בטילה משום חשיבות שיש לה א"כ יקשה מחטה של כ"ה דנוצר באיסורו אותן שגדלו אח"כ ועיין בפ' כ"ה קי"ו ובתו' שם ומש"ה הוצרך לג' תנאים ועיין בתו' ריש תערובת שכתבו דבריה שאמרה תורה בין קטן וגדול וכן אמ"ה וכונתם במשהו בשר גידים ועצמות דודאי אמ"ה בעינן כזית דוקא דאכילה כתיב ביה ואינו חייב עד שיאכל כולו לשיטתם ע"כ כמש"ל ועיין ד"ה ור"י אכילה כתיב ביה:

עוד יש לחקור חקירה אחת וגדולה היא אלי במ"ש בסי' ק' בדיני בריה שיהא ד' תנאים שיהא ברייתי נשמה שלא תקשה מחטה של כ"ה ונוצר באיסורו שלא תקשה מש"ה ושיחלוק אין שמו עליו דל"ק מחלב (ולית ליה סברת הר"ן דחלב אינו במקום א' מקובץ אלא במקומות הרבה) ושיהא שלם מהא דמכות ריסק ט' נמלים ואחד חי ולמה ליה ד' תנאים בג' סגי כיון דהתנה שיחלוק אין שמו עליו תו ל"ק מנבילה ושור הנסקל כמ"ש הרא"ש לקמן ק' א' דחתיכה נמי מיקרי נבילה וש"ה כתיב לא יאכל בשרו וא"כ כיון שהזכיר תנאי שיחלוק ואין שמו עליו לא הוה להזכיר דנוצר באיסורו והטור לא התנה אלא תנאי א' שיחלוק ואין שמו עליו מיקרי בריה ותו לא דסובר כמו שכתבו התוספות והרא"ש ז"ל דעיקר טעמא דבריה משום דהוה כמפרש בין קטן ובין גדול ורבנן דאמרי ברייתי נשמה שאני לרבי שמעון קאמרי הכי ולדידהו אף בלאו הכי דמי כתיב לא תאכל חטה וא"כ בתנאי שיחלוק ואין שמו עליו סגי אבל הר"ן והש"ע סברי דרבנן לעצמם

אמרי כן ומש"ה הצריך הר"ן ג"ת אבל לש"ע קשה כמ"ש וצ"ל דנבילה נמי מיקרי בריה דלא תאכלו כל נבילה בין קטן וגדול משמע דנבילה מיקרי כשהיא שלימה ולא כשהיא חתוכה דהא בפסחים כ"ב א' יליף היתר הנאה בג"ה ובחלב משום כשהותר נבילה חלבה וגידה הותרה ויעשה למלאכה לטומאה וטהרה ואי דחתיכה מיקרי נבילה אין ראיה ודאי דכשהותרה חלבה וגידה הותרה אלא נראה דנבילה שלימה מיקרי ולא חתיכה וא"ש דכתיב לא תאכלו כל נבילה לגר אשר בשעריך תתננה הרי נבילה שלימה משמע ומפורש היתר הנאה בקרא והא דפריך הניחא למ"ד יש בנ"ט יש לישבו בקל ואבארו בפסחים א"י השם וא"כ ודאי היה ראוי להתחייב כשהיא שלימה וכן לענין ביטול ומש"ה התנה דלא מיקרי בריה אלא כשנוצר באיסורו ולית ליה טעמא דבין קטן ובין גדול הזהירה תורה אלא טעמא דבריה דחייב בכ"ש דחשיב הוא מדהוצרך ליתן טעם על טבל וכ"ה שאין ברייה נשמה וכמ"ש לעיל אלא דחשיב הוא דהוה בריה וחייב בכ"ש וה"ה לענין ביטול והוצרך לטעמא דנוצר באיסורו לענין נבילה וש"ה ואל יקשה לך מאבר מן הטמאים דהתם אין איסורו משום אבר ומה לי אבר או מקצתו דכלהו מיקרי חתיכת עוף טמא וכמ"ש לעיל ועמ"ש סוף פרק':

נסתפקתי בדבר שהוא בריה ונוצר באיסורו ואינו אסור אלא מדרבנן אי הוה בריה לענין ביטול או לאו אי אמרינן כל דתקון רבנן כעין דאורייתא תיקון אלא אין ביטול או, לאו ומה דמספקא לן הוא דכאן בהג"ה לא הגיה כלום ולעל סימן ק"א הגיה דחה"ל אף דלא הוה אלא מדרבנן אין בטילה ולגבי בריה לא כתב כלום אי אסור מדרבנן או בטל או לאו ונ"מ טובא בגיד החיצון דאינו אסור אלא מדרבנן אם נתערב בגידין אחרים דאינו בטל דהוה בריה ומיהו בגיד הפנימי אין נ"מ דאי נתערב כל הגיד הוה בריה משום אותן הד' אצבעות שעל הכף ואי נחתך מקצתו מה שחוץ לכף ונתערב אף אי הוה בריה בדרבנן כיון שנחתך תו לא הוה בריה ועיין מה שאכתוב לקמן והנה אם נאמר דטעם דבריה לא בטיל דאחשביה רחמנא דלקי עליה בכ"ש באיסור דרבנן לא שייך זה משא"כ לטעם השני לעיל דבריה יש לה חשיבות בפני עצמו ומש"ה אינה בטילה א"כ ה"ה באיסור דרבנן או דל"מ דוקא באיסור תורה:

והנה מה שהקשינו לעיל אהא דהתנה בש"ע שיהא נוצר באיסורו לאפוקי נבילה וש"ה תיפוק ליה דאילו יחלוק שמו עליו וכמ"ש הרא"ש דף ק' והיה אפשר לומר דהמחבר לשיטתיה שכתב לאפוקי חטה דאינה ברייה נשמה כמ"ש הר"ן וא"כ ע"כ סובר דטעמא דבריה לאו משום דאמרה תורה בין קטן ובין גדול כמ"ש התוס' בשמעתין דמי כתיב לא תאכל חטה אלא ע"כ טעמא דבריה דחשיב הוא ולכך אין לה ביטול וקשיא ליה מטבל

וכו' ולכך קשיא ליה מנבילה וש"ה אמאי בטילין כשנתערבו והא הוה בריה כשנתערב צפור טהורה שלימה כו' וה"ה אן מלקות אמאי לא יתחייב מלקות בכ"ש ואהא חי' דאין נוצר באיסורו אלא דא"כ קשיא אמאי באמ"ה הוה בריה ובעוף טמא לא הוה בריה כיון דנוצר באיסורו וכל שאילו יחלוק אין שמו עליו וכ"ת לענין עוף טמא לא מיקרי בריה ה"ה לענין נבילה לא מיקרי בריה מה שהוא שלם דחתיכה נמי מיקרי נבילה כמ"ש לעיל וע"כ צ"ל כמ"ש לעיל דאמ"ה כיון שבא אזהרה מיוחדת עליו הוה כבריה וכמ"ש הפר"ח בסימן ס"ב וגבי נבילה הוה כאילו כתיב אזהרה בתורה על כולה כשהיא שלימה כמש"ל:

זאת תורת העולה מדברינו דחילוק יש בין אמ"ה ובין אבר עוף טמא דאמ"ה לא מיבעיא לשיטת התוס' דאינו חייב אלא כשיאכל אותו שלם ובמשהו בשר חייב וודאי דהוה בריה וכדכתיבנא משא"כ באבר עוף טמא דאינו חייב אלא בכזית ממנו דלא יאכל שרץ העוף כתיב כשהוא שלם בכל שהו ולא במקצת ממנו אלא אפילו לשיטת הר"מ ז"ל בפ"ה מהלכות מ"א דאמ"ה אם חתך מקצתו ממנו חייב בכזית עם גידים כו' אפ"ה ק דהקפידה תורה שיהא כברייתה דאם הפריש בשר ממנו דאינו חייב אלא משום בשר מן החי וכזית בשר דווקא א"כ הוה בריה ואף אי נאמר דלא תאכל הנפש עם הבשר קאי ג"כ אמקצת אבר אפ"ה קרוי בריה שבא אזהרה מיוחדת על אבר אחד לומר שחייב עליו ואיסורו דידיה משום אמ"ה דהא כשפירש בשר ממנו תו לא מיקרי אבר ובעינן כברייתו ומש"ה כי איכא אבר שלם מיקרי בריה דאילו יחלוק אין שמו עליו הרצון בזה דאיסורא דידיה משום אמ"ה ואילו יחלוק כו' משא"כ באבר דעוף טמא דאיסור דידיה לא מיקרי אבר עוף טמא אלא איסור עוף טמא ומש"ה לא מיקרי ברי' אף כשהוא אבר שלם דנהי דאם יחלוק אובד שמו שאין שם אבר עליו מ"מ איסורא דידיה מה לי כשהוא אבר שלם מיקרי חתיכת עוף טמא או כשיחלוק ג"כ מיקרי חתיכת עוף טמא וכבר ביארנו זה לעיל בארוכה והשתא פש גבן לברורי הספק שנסתפקנו בתחלה באיסור דרבנן אי חשוב בריה או לאו ונ"מ בניד החיצון שנתערב כולו או אבר המדולדל בבהמה ונשחטה הבהמה דהוה אמ"ה מדרבנן אי הוה בריה או לאו ואף אי נאמר דטעם חשיבות בריה דלוקין עליו בכ"ש אפ"ה איכא לספוקי דכל דתיקון רבנן ומכ"ש לטעם השני שכתבנו לעיל יש לספק והנה מדברי או"ה כלל כ"ה דין ג' וד' יש ללמוד ממנו דבאיסור דרבנן לא הוה בריה שהרי כתב וז"ל אמר שמואל שני גידין הן כו' וכתב הרמב"ם דג"ה לא חשיב בריה לעבור עליו בכ"ש אלא שעל הכף אבל העליון והפנימי שחוץ לכף אינו אלא מד"ס ואינו חייב אלא בכזית (ר"ל מכת מרדות מדרבנן) והלכך אף אי לא נתערב אלא ד' אצבעות מה שעל הכף אינו בטיל דאל"כ לא תמצא ג"ה שלם בבהמה א' וירך דקה שלא והא בו כזית

אבל חתיכה משאר הגיד שאינם בכ"ש אלא בכזית שלוקין. עליהן מכת מרדות בטל מידי דהוה אכזית שנתרסק עכ"ל העתקתיו מפני. שכמה הלכת' גברתי איכא למשמע מיניה חדא דמשמע מדבריו שכל גיד החיצון. אפילו שלם לא הוה בריה שכך כתיב דלא הוה בריה רק שעל הכף ועוד שכתב וכן. שאר גידים שאין בכ"ש לא. חשיב בריה ועוד דלמאי הלכתא כתב דברי הר"מ ז"ל דגיד החיצון שאינו אלא מדרבנן ואינו חייב אלא בכזית דנ"מ כמו שכתבתי ומיהו ואין ראיה דאיהו לשיטתי' שסובר טעם ברי' שלוקה בכ"ש ומש"ה החמירו חכמי' כמשמעות לשונו כאן דמה"ט כתב דלא הוה בריה דהוה בכזית משא"כ אי נאמר טעמא דבריה חשיב הוא ובלאו טעמא דלוקה בכ"ש אינה בטלה אכתי איכא לספוקי בהך מלתא ועיין לקמן מזה. עוד איכא למשמע מיניה שעל הכף אף אי נחתך השאר ממנו הוה בריה כיון דאין איסורו אלא מה שעל הכף מיקרי בריה ואובד שמו כשיחלוק אותו מקצת שעל הכף יע"ש ולפ"ז לכ' יהודא דסובר דכולה ירך משמע ודאי דלא מיקרי ברי' אלא כשכל הגיד כולו שלם וא"כ הא דפריך ור"י אמאי לא מיחייב בכ"ש תיפוק ליה דאילו יחלוק אין. שמו עליו ולא חשיב בריה ואי דקשיא כשאוכל כל הגיד כולו אמאי לא מיחייב בכ"ש דר"י אמר סתם אינו חייב אלא בכזית משמע אף כשאכל כל הגיד שעל הירך ואמאי לא מיחייב בכ"ש ומאי קושיא הא, כשאכל כל הגיד שעל הירך לא משכחת שלא יהא בו כזית כמ"ש או"ה והבאתיו בסמוך במ"ש דאל"כ לא תמצא ג"ה שלם שלא יהא בו כזית וכוונתו מבואר דע"כ א נחתך מקצת שעל הכף לחוד הוה בריה כו' וא"כ קשיא מ"ש ויש ליישב ועיין מה שאכתוב עוד בגמרא לקמן בעזה"י באורך מזה:

עוד לאלקי מילין כמה שנסתפקנו אי באיסור דרבנן חשיב בריה אי לא הנה מתורתו של כהן הגדול יש ללמוד דחשיב בריה שהרי הרב אומר כן בסי' פ"ו על מ"ש המחבר ביצת נבילה וטריפה אסורה ונתערבה באלף אסורה וכתב דקאי נמי אביצת נבלה והקשה אמאי לא בטל ועל הטור ל"ק דאיהו בשיטת התו' קיימי. אף דלא הוה בריית נשמה הוה בריה עכ"ל ור"ל כמ"ש התו' כאן בשמעתין ד"ה מ"ט דחטה לאו משום דאינה בריית נשמה וכן הרא"ש כתב כן א"כ משמע וודאי אף באיסור דרבנן בריה אינה בטילה, שהרי ביצת נבילה לא הוה אלא מדרבנן כמבואר ואפ"ה חשיב בריה וה"ה כל גיד החיצון ואבר המדולדל ונשחטה הבהמה אם נתערב אין בטילין דהוה בריה ועל הרב בהג"ה יש להקשות אמאי בחה"ל כתב אף באיסור דרבנן וכאן לא הגיה כלום הן אמת שיש לתמוה על מ"ש הש"ך ז"ל דהטור סובר ביצה הוה בריה אף דלא הוה בריית נשמה דא"כ קשיא הא דריש ביצה דאינה בטילה הניחא למ"ד את שדרכו למנות שנינו כו' והא אף למ"ד כל

שדרכו למנות אפילו הכי אין בטילה דהוה בריה לשיטת התו' והטור אלא וודאי דביצת טריפה לא הוה בריה דלא מיקרו בריה אלא כשתחלת ברייתה כך טריפה אינה יולדת וה"ה לביצת נבילה כמ"ש דלאו דווקא נוצר באיסורו דהיינו לידה אלא דומיא דנמלה שלא היה לה היתר וש"ה מעולם משא"כ ביצה וכדכתיבנא ועוד דאי אכל ביצת טריפה אינו לוקה אלא בכזית ולא בכ"ש דמי כתיב לא תאכל ביצת טריפה לא תאכל טריפה כתיב והיינו בכזית וא"כ לא הוה בריי' כמו חטה של כ"ה כמ"ש התוספות כאן ועיין מ"ש הר"מ בהל' מ"א אי לוקין על ביצת טמאים וטריפה יע"ש בפ"ב וג' יע"ש ואי"ה במקום אחר אבאר סוף דבר שדברי הש"ך ז"ל צ"ע ובדבר דרבנן נראה להקל באמ"ה דרבנן באבר המדולדל ונשחטה הבהמה ובגיד החיצון כולו דבטילן וזה שהרב א הגיה כלום בדיני בריה וגם מה שהקשיתי לעיל אמאי לא הזכירו הטור והמחבר דלא אסרה תורה אלא שעל הכף לבד בסו' ס"ה דנ"מ לענין בריי' הנה ראיתי להרב בהג"ה שכתב בסי' ק' דעיקר הגיד אינו אלא שעל הכף לבד יע"ש ומ"מ על הטור והמחבר קשה גם על רמ"א בסי' ס"ה ששם מקומו לא כתב מזה וראיתי להפר"ח סי' ס"ה כתב דמסתימת לשון המחבר משמע דכל הירך הוה מ"ה וא"כ קשה איך יתכן זאת שהרי פסק לקמן בסי' ק' דג"ה מיקרי בריי' וטעמא דבריי' שלוקין עליו בכ"ש ואי כל הירך אסור אינו לוקה אלא בכזית למאן דסבירא ל'י כל הירך אסור כדבעינן למימר לקמן בשמעתין דלר"י הכין הוא ואם נאמר דטעמא דבריי' דאין בטל משום חשיבות הוא ולאו משום הא דכ"ש וה"ה מה שלוקין על בריי' בכ"ש הוא משום חשיבות וכמשמעות לשון רש"י בשבועות כ"א ב' הוה א"ש הא דפסק הש"ע דג"ה הוה בריה וע' מ"ש עוד לקמן מזה:

וכיון שבררנו כל דיני בריה באורך וברוחב וסלקנו כל הקושיות והספיקות, בעז"ה מעתה אתחיל בפי' הלכה הזאת ואומר:

גמרא פסקא אכלו ואין בו כזית חייב מ"ט בריה הוא כו' ת"ק דמתני' סובר דלא אסרה תור' אלא שעל כף בלבד כמבואר כאן דלר"י דכל הירך אסור אינו לוקה אלא בכזית וכמו דמסיק ע"ב דהא בהא תליא וכיון שכן יש לתמוה על מ"ש התוספות ד"ה מכלל דלר"מ דמחמיר בחטי' לא מסתבר דמיקל בכל הגיד שחוץ לכף כו' והא רבינו הקדוש סתם במתני' כר"מ דבעי חטיטה ואפ"ה סתם דאוכלו ואין בו כזית חייב ואיך זכה שטרא לבי תרי שהוא מן הנמנע דמאן דסובר צריך חטיטה סובר שכל הירך אסור מ"ה וע"כ דאין לוקה אלא בכזית וכמו דמסיק תנאי הוא ואף שכתבנו דכתבו התו' דסתם כר"מ ולאו ר"מ היא מ"מ הא מאן דמחמיר בחטיטה סובר כל הירך שאסור מ"ה ואין לומר דמש"כ התו' דלר"מ דמחמיר בחטיטה סובר כל הירך אסור מ"ה הוא מדחזינן דר"מ אמר לעיל

בברייתא צ"ב ב' ג"ה מחטט אחריו בכ"מ שהוא והיה די לומר ג"ה מחטט אחריו אלא לומר בכ"מ שהוא בעי חטיטה ואף מה שחוץ לכף בעי חטיטה וע"כ סובר כל הירך אסור מ"ה דאל"ה לא היה צריך מה שחוץ לכף חטיטה דהוה גזירה לגזירה ועיין בס' בית ישראל סי' ס"ה שכתב כה"ג בשומן של גיד דדבר שהוא דרבנן ל"ש ביה חטיטה אלא ע"כ ר"מ סובר דכל הירך אסור מ"ה ובמתני' סתם, דבעי חטיטה מה שעל הכף ור"י לית ליה חטיטה כלל אלא דקשיא מה שהקשו התו' דשמואל אשמואל דלמא מה שאמר שמואל חות טפי מה שעל הכף אמר כת"ק דמתני' ולא דסבר כר"מ וצ"ע:

ובתו' דה מ"ט דרבא בריה הוא דאמ"ה ועוף טמא חשיבא להו בריה עד כאן לשונו לקמן לא משמע כלל דאמ"ה מיקרי בריה דהא דקתני כל שהוא היינו משהו בשר וגידים ועצמות וכתב דאמר אמ"ה צריך שיהא כזית אלא שכתבו כן ולמדו דבר זה מג"ה דחשיב בריה ה"ה אמ"ה וכבר, הארכנו לעיל והתוספות לשיטתם ע"ב ד"ה ור"י דאינו חייב אלא באוכל כל האבר ואף לר"מ כתבתי ישוב:

ועוד אפשר לפרש דראייתם מהא דלקמן גופא דאמ"ה חשיב בריה מדמקשה מאכל צפור טהורה בחייה בכ"ש וס"ד דכ"ש חייב וה"ה אמ"ה דהוה ס"ד בכ"ש ומאין הרגלים לומר כן והא אכילה כתיב ביה והוה בכזית אלא ש"מ דאמ"ה הוה בריה ולקמן דמסיק דאינו חייב אלא משהו בשר וגידים ועצמות דאינו חייב אלא שיאכל כל האבר ואכילה כתיב ביה ולכך בעינן כזית כמו שכתבו התוספות, ע"ב יע"ש ובחדושינו לקמן אבאר מזה אבל רש"י לקמן ק"ב ב' אהא דאמר רב אמ"ה צריך שיהא כזית פי' מדל"ת מדחלקיה הכתוב מבשר מן החי יע"ש משמע דסובר אמ"ה לא הוה בריה דאל"כ הוה לפרש דל"ת בריה הוא וחייב בכ"ש ומה שיש לחלק בין אמ"ה לג"ה הלא יש די והותר במ"ש לעיל וע' עוד מ"ש ע"ב בד"ה ור' יהודא אכילה כתיב ביה באורך בזה בא"ד וא"ת דתנן באלו הן הלוקין כו' והשתא קשה כו' עכ"ל תרתי קאמרי חדא דרבנן לא ס"ל דתליא בבריית נשמה ועוד אמאי לא קאמרי רבנן מי כתיב לא תאכל טעמא דמפרש כו' אבל הר"ן ז"ל והריטב"א ורשב"א ואחרים פי' דשאני חטה דלא היה בריית נשמה כלל משא"כ ג"ה ואמ"ה דבחיים היו להם בריית נשמה ועי' במכו' י"ז א' בתו' שם מ"ש בזה ולקמן אבאר:

בא"ד וא"א לר"ש דחשיב חטה בריה היאך תרומה עולה בק"א וכ"ת דנוצר באיסורו כו' קשה כלאים עכ"ל הנה בקושייתם י"ל ב' קושיות דלוקין בכל שהוא לר"ש למכו' אין לבריה שום חשיבות על שאר איסור ודין הוא לבטל כשאר איסורין וקושיא הב' דלמא ר"ש לדברי רבנן קאמר לדידי לא ס"ל החילוק דבריה אלא לדידכו אודי לי מיהת דחטה נמי חשיב בריה ושניהם מתורצים במה שנאמר דקושית התוספות למ"ד במכות י"ז א'

דלא אמר ר"ש אלא בטבל דהוה בריה ובשאר איסורין בעינן כזית הוקשה להם שפיר דא"נ לר"ש תרומה היאך עולה בק"א דהוה בריה דלית ליה טעמא דמפרש אלא דא"כ קשיא מ"ש בתירוצם וכ"ת דג"ה נוצר באיסורו משא"כ תרומה עד שימרח והלא טעמ' דר"ש בטבל דחטה חשיב בריה והלא טבל אין נוצר באיסורו דאינו אסור אלא עד שימרח ורואה פני הבית וקשה טובא ואם נאמר דר"ש לדברי רבנן אמר אודו לי דחטה חשיב בריה והקשה להם אחטה של כ"ה דליחייב בכ"ש ולא אטבל דא"כ תקשי מה שהקשינו לעיל בסמוך אימא לר"ש לא ס"ל כלל דין דבריה אלא לדברי רבנן קאמר ואה"נ דמקשה אטבל ואתרומה וצ"ע ויתר הדברים מה שיש לדקדק בכאן ובמכות ר"פ התערובת הלא הארכנו לעיל ועי' ברשב"א וריטב"א ור"ן וי"ד סי' ס"ב וס"ז וק' וק"א וק"ד וק"ה וק"ו וק"י בביאור דברים אלו ובחדושינו לי"ד אבאר בעזה"י:

דף צו:

ור"י אכילה כתיב ביה כו' ההיא דאית ביה דו"ה זיתים כו' ור"י מאשר על כף הירך עכ"ל לכאורה מצינו לפרש דה"ק ור"י מ"ט דבריה הוא ליחייב בכ"ש ומשני אכילה כתיב ביה למימרא דבעינן כזית ולית ליה טעמא דבריה כלל ואכילה דקאמר ר"ל דאי לא הוה כתיב אכילה הוה מיחיב בכ"ש אף דנחתך ממנו קצת גיד דלא הוה בריה ורבנן אכילה דאית ביה דו"ה זיתים דל"ת דאינו חייב עד שיאכל כל הגיד דוקא כמ"ש התוספות ד"ה מ"ט דבשרצים דלא כתיב אכילה אינו חייב עד שיאכלו כולם כמו שאבאר שם ולעולם היכא דאכל כל הגיד חייב בכ"ש דבריה שאני ופריך ור"י ר"ל מנלן דאי אכל מקצתו שחייב אימא עד דאכל כולו בשלמא לרבנן ע"כ מדכתביה קרא אכילה בכזית ש"מ אפילו במקצתו חייב דאי אף כ"ש משא"כ לר"י דאף כולו בעינן כזית אימא תרתי בעינן כולו וכזית ומשני מאשר על כף הירך נפקא ורבנן למה לי על כף הירך לא אסרה תורה אלא שעל הכף בלבד אבל רש"י ז"ל פירש בד"ה ור"י ההוא לא צריך דמעל כף נפקא הרי דרש"י סובר דה"פ ור"י וודאי בריה שאני אלא דכתיב אכילה ע"כ בכזית ורבנן באית ביה דו"ה זיתים דל"ת שיאכל כל הגיד מעל כף נפקא לשיטתיה שכל הירך אסור וקשיא לי דהא אכילה ודאי דאיצטריך דאי מאשר על כף ה"א דמחייב בכ"ש אף באכל מקצת הגיד כיון דלא הוה כתיב כלל לשון אכילה בשלמא בלא פירש"י הייתי אומר דע"כ אינו חייב עד שיאכל כזית ואף באוכל כל הגיד דאי אכילה קאי לאוכל מקצת דבעינן כזית ושלם בכ"ש מיחייב משום בריה אם כן אשר על כף הירך למה לי כיון דכל הירך אסור אלא ע"כ דאינו חייב אלא בכזית וה"א דבעינן תרתי כל הגיד וכזית ולכך כתיב אשר על כף

הירך דבמקצתו מחייב כן היה נראה לפרש אלא שרש"י מיאן בזה דלישנא דמאשר על הירך נפקא משמע כפירושו וקשה מה שהקשינו וצ"ל דרש"י סובר אף אי לא הוה כתיב אכילה אינו לוקה אלא בכזית דשיעורין הלמ"מ הוא וחצי שיעור אסור מ"ה ועי' באורך במ"ל הלכות חמץ ומצה פ"א יע"ש מ"ש בשם ר"א מזרחי ואני עתיד לבאר דבר זה בתו' ד"ה ור"י מ"ט וכיון שכן למה הוציא בלשון אכילה בשלמא בכל איסורין שבתורה ל"ק דהאמת הוא דבעינן כזית ולכך הוציא הכתוב בלשון אכילה משא"כ כאן דקרא אבריה קאי כדאמר הכתוב לא יאכלו בני ישראל את ג"ה משמע בין קטן ובין גדול ולמה הוציא בלשון אכילה ואי דבמקצתו אין חייב עד שיאכל כזית זה ידעינן מהלמ"מ כמ"ש בסמוך אלא ש"מ אף באכל כולו אינו אלא בכזית:

שם בגמרא ור"י הירך דכולה ירך עכ"ל הנה לר"י מצינו לומר דגיד החיצון אסור מ"ה דלא דריש הירך כולה ירך שפשט איסורו לאפוקי חיצון דלא ועי' דף צ"א א' בתוס' ד"ה ר"א אמר שכתבו לכאורה לר"י דחיצון אסור מן התורה יע"ש מ"ש שם. ודע דרש"י כתב לעיל צ"א א' אהא דפנימי אסרה תורה ולא חיצון כתב בד"ה ואין חייבין עליו דאינו אלא בתוך הכף עכ"ל וכ"כ בהגה' מיימוני משמו של רש"י ז"ל דחיצון מותר דמובלע בבשר ובתוך הכף הוא ולא על הכף יע"ש וא"כ יש להקשות והא הכא מהירך דרש"י שפשט איסורו בכולו ירך לאפוקי חיצון דלא וי"ל דאי לאו על הירך ה"א דכולה אסור ועל הכף לאפוקי חיצון דלא קמ"ל ומ"מ קשה ל"ל לרש"י לפרש חיצון דלא דבתוך הכף הוא והא מהירך נפקא דחיצון לא אסור וי"ל דרש"י דרשא פשוטא נקיט מעל הכף וכדומה רבות:

ובתו' ד"ה ור"י אכילה כתיב וא"ת והרי נמלה כו' וי"ל דאכילה דהתם צריך כו' עכ"ל בתחלה עלה על דעתם לפרש כפשוטו וכמ"ש בגמרא דלר"י כיון דכתיב אכילה הוה בכזית ואשר על כף דאי אית דו"ה זיתים והוקשה להם מ"מ ליהוי ברי' וליחייב בכ"ש כמו נמלה ואכילה היכא דלא אכיל לכולה ותירצו דשאני כאן דא"כ למה הוציא בלשון אכילה דמעל כף נפקא כמ"ש בגמרא או להיפך ל"ל על כף יעי' בריטב"א מ"ש בזה:

בא"ד וא"ת באלו הן הלוקין ריסק ט' נמלים וא' חי כו' וי"ל דודאי אלאו דשרצים כו' אלא יש לאו בשרצים דלא כתיב בהו אכילה ולא לקי אלא בחי משום בריה עכ"ל ראיתי להאריך בכאן קצת מפני שהוא עיקר הגדול בדיני מ"א והוא דתו' סוברים כפירש"י שם במכות דנמלה הוא שרץ הארץ ואמרינן התם אכל פוטיתא לוקה ד' נמלה לוקה חמש שלש לאוין נאמרו בשרץ הארץ בפרשת שמיני כמבואר שם וכל השרץ השורץ על הארץ כו' לא תאכלום כי שקץ הם ובסוף הפ' נאמר ולא תטמאו את נפשותיכם בכל השרץ השורץ על הארץ ושני לאוין בסתם שרצים אל תשקצו את נפשותיכם בכל השרץ השורץ

על הארץ ולא תטמאו כו' דכולל בין שרץ המים ובין שרץ הארץ הרי חמש לאוין בשרץ הארץ וקאמר דט' נמלים מרוסקין ואחד שלם ובכולן כזית לוקה חמש על השלם משום בריה וא' על כולן משום נבילה דבנבילה בעינן כזית דאילו יחלוק שמו עליו ולא הוה בריה כמ"ש לעיל והוקשה להם ל"ל א' חי כיון דהוה כזית לקי ה' דאכילה כתיב ביה דאי אית דו"ה זיתים ואכל מקצת לוקה בכזית ותירצו דשלשה לאוין האסורין בקרא בלא לשון אכילה ב' בסתם שרצי' וא' בשרץ הארץ ולא תטמאו את נפשותיכם וההיא לא לקי אלא שלם דוקא ובין קטן וגדול ולא במקצת כיון דלא כתיב גביה אכילה:

וכתבו עוד דלמה לי חי ותי' דהיינו שלם אבל המעיין ברש"י מכות י"ו ב' ד"ה נמלה ז"ל בולע נמלה חיה הואיל ובריה לוקה בכ"ש כו' וכן ד"ה משום כזית נבילה כשבולעו הוא מה משמע שר"ל חי ממש דלא כמ"ש התוספות כאן ובמכות שם ד"ה ריסק כו' דלא הוה בריה אלא כשבולעו חי כו' ולא מת ומש"ה פוטיתא שהוא שרץ גדול לא פי' כלום ובנמלה שהוא בריה ואין בו כזית פי' חי כו' וכן ריסק ט' וא' חי הוצרך לומר כשבלעו הוא מת דלא חי שלם דא"כ לא הוה בריה וצריך ליישב הא דלקמן טמאה במיתתה בכ"ש וכן כאן דגיד הוה בריה ואף שאין בו עכשיו ברייה נשמה אעפ"כ חשיב בריה:

והנה שיטת הר"מ ז"ל בהא דנמלה ופוטיתא לא כשיטת רש"י ותו' לשם הלא המה בכתובים בי"ד שרשים והשגות הרמב"ן ומגלת אסתר באורך ולפי מה שהניח רבינו ז"ל בשורש הב' דאף אי אמרה תורה לא יאכל שרץ העוף אלף פעמים אין לוקה אלא אחת וכן חמש לאוין בדם אין לוקה אלא אחת וסובר כ"מ דאמרינן לעבור בב' לאוין אינו ל"פ אלא לעונש יתירא אם לא שיאמרו בביאור שלוקה פ' ומש"ה פי' פוטיתא מין מורכב מתכונת ופעולות משונות משרץ המים ושרץ הארץ ועוף ומין המינין הנבראים בפירות לוקה ארבע היתה יתר ע"ז מן המין שפרין ורבין וזה פי' נמלה לוקה חמש ואם מין עוף לוקה שש וכן כתב בביאור בפ"ב מהל' מ"א וע"ש מ"מ וכ"מ ולח"מ:

וכתב הר"מ ז"ל שם בהלכה כ"ה מימות רבא בר רב הונא ריסק נמלות והביא אחת שלמה וצרפו ונעשו בין הכל כזית לוקה שש חמש משום הנמלה האחת וא' משום כזית מנבילת הטמאים עכ"ל מ"ש ואחת שלימה הוא כדעת התו' דחי לאו דוקא אלא שלם אלא דלא כתיב כלישנא דגמרא דלקי חמש משום בריה אלא סתם דבריו וכתב חמש משום הנמלה האחת ולא ידעתי למה. וכתב בלח"מ וז"ל והתוספות הקשו כו' ורבינו אין זה קושיא שמפרש הנמלה השלימה היא מפעולות מורכבות והט' אינם אלא משרץ הארץ דאי לא היתה שלימה היאך יצרף זה עם זה ואינו חייב יע"ש וכתב עוד והכ"מ הביא פירוש תוספות על דברי רבינו יע"ש הנה הקשה על הכ"מ ב' קושיות א' דהביא דברי' תו' לכאן

ולרבינו א"צ לזה דמפרש הנמלה אחת מפעולות מורכבות כו' גם מ"ש הכ"מ דנבילה היינו לאו דבשר שרץ טמא הקשה דהא תו ליכא שום לאו יע"ש היטב דהכ"מ דחק לתרץ מ"ש רבינו לאו דנבילה דאין איסור חע"א כמו שהקשו התו' שם ד"ה ריסק ותי' דהכא אתיא כמ"ד איסור חע"א ורבינו סובר אין איסור חע"א ומפרש לאו דנבילה בשר שרץ והוקשה להלח"מ מה לאו איכא כו' ועיין בפ"ד מהל' אלו ה"ב במ"מ ואין לומר דמיירי כאן נמלה אחת שמורכבת מה' מינין חוץ משרץ הארץ וכיוצא בו והט' הם ממין שרץ הארץ דלוקה שש חמש משום בריה דנמלה אחת דא"כ היאך לקי משום שרץ הארץ והא לית כזית כ"א ע"י צירוף נמלה השלימה ונמלה הזאת אין בה ממין שרץ הארץ כ"א ע"י שרץ המים ועוף וממין הנבראים בפירו' ופרה ורבה ומין עוף טמא ואיך יצטרף לט' לכזית משום שרץ על הארץ והא קיי"ל בכל התורה דאין היתר מצטרף לאיסור וה"ה איסור לאיסור חוץ מנזיר כמבואר בר"מ ז"ל בהל' אלו בכמה דוכתי ובהל' נזיר יע"ש ואיך שיהיה מימרא דרבא כר"י דלא כחל"כ דאמר לוקה משום נבילה או דסובר איסור חע"א או דסובר היתר מצטרף לאיסור ואיך פסקה הר"מ ז"ל להל' מאחר דאינו סובר כן:

ודע שמ"ש הלח"מ דרבינו מפרש שהנמלה א' הוא מבנין מורכב ולא כתב דאפשר דרבינו יפרש כן כו' שהרי אין הכרע בדברי הר"מ דמצינו לומר דמפרש כפירוש התוספות דריסק תשעה וא' חי הוא ממין א' רצוני לומר דכל היו"ד הן ממין מורכב וחייב חמש משום בריה וא' משום לאו דנבילה אבל דבריו מיוסדין על אדני פז דע"כ לשיטת רבינו ליכא לפרושי כ"א כפי' הלח"מ דנמלה א' הוא מתכונות ופעולות שונות והט' אינם כן דאל"כ יקשה קושית התו' דכאן ד"ה ור"י ובמכות ד"ה ריסק שהקשו ל"ל וא' חי כיון דאיכא כזית לקי ואף דלא הוה בריה ותי' דאיכא לאוי דשרצים דלא כתיב בהו אכילה ובעי' שיהא שלם וזה התי' לא יוצדק לשי' הר"מ ז"ל שהרי כתב בהי"כ וז"ל האוכל משרץ המים כזית לוקה שנאמר ולא תשקצו את נפשותיכם בכל השרץ השורץ. ומ"ש בדפוס יעסניץ על הארץ הוא ט"ס דלא כן ועוד דהא כתב הר"מ וכולל שרץ המים וארץ יע"ש במ"מ הרי דכתב בשרץ המים דאזהרתי' מהאי קרא דאל תשקצו את נפשותיכם כתב דלוקה מ"ה בכזית ובמאי איירי אי אכל שלם אף כ"ש חייב משום בריה כמ"ש ב"ה כ"א יע"ש ואי דאכל מקצת או מרוסק דלא הוה ברי' אין לוקה אף בכזית לשיטת התו' דשרץ משמע כשהוא שלם ולא כתיב ביה אכילה אלא דס"ל ז"ל דאפ"ה חייב אם אכל במקצת בכזית והא דבעינן כזית ולא סגי בכ"ש משום דלשון הקרא משמע כשהוא שלם או דאין אכילה בפחות מכזית כמ"ש לעיל דהלמ"מ דאין לוקה אלא על כזית ואיך שיהיה קשה ל"ל וא' חי תיפוק ליה דהוה כזית אלא ע"כ דרבינו מפרש דנמלה הא' הוא מפעולות

מורכבות והט' הן ממין א' ולכך בעינן שלם וחייב משום ברי' דאל"כ איך יצטרפו זה עם זה וחייב חמש משום ברי' ואחת משום לאו דנבילה כו' כמ"ש כאן:

עוד אבאר לך לשיטת הר"מ א"ש הא דקאמר לקי חמש משום בריה דהנך ה' לאוין אינן אלא בנמלה האחת רצוני לומר דהנמלה א' היתה מורכבת מחמשה מינין חוץ משרץ הארץ וכדומה והט' היו משרץ הארץ דהשתא בודאי כל ה' לאוין אינן אלא משום נמלה א' משום ברי' וא' משום נבילה וכפי' התו' במכות נבילה ממש דאיסור חע"א דאי משום שרץ הארץ לית בהו כזית אבל לפי' התו' לא צריך לומר חמש משום בריה אלא שלש לחוד דלא כתיב בהו לשון אכילה צריך משום בריה וב' לאוין דכתיב אכילה ודאי לקי ע"י צירוף וא"נ הוה א' מרוסק חייב כיון דבין הכל כזית אלא משום דבעי לומר וא' חי משום ג' לאוין קאמר חמש משום בריה ואחד משום נבילה דבעינן כזית דלא הוה בריה כמ"ש לעיל באורך. ובין לפי' התו' ובין להר"מ יקשה אמאי לא אמר לוקה שבע אם היתה הנמלה מורכבת משש מינין משרץ המים ומארץ ומעוף ופרה ורבה ממין פירות ועוף טמא דלוקה שש משום בריה וא' משום לאו נבילה למאי דס"ל כאן דאיסור חע"א ולפי התוס' יקשה בצירע' שהוא שרץ העוף דאית בה שש לאוין חמש שרץ הארץ וא' משום עוף לוקה שבע שש משום בריה וא' משום נבילה:

וראיתי להתו' שם במכות ד"ה ריסק שהקשו איך יחול איסור נבילה כו' כתבו בזה הלשון אבל קשה איך יצרף אותו שלם לכזית נבילה ואיך חע"א מדכתבו אותו השלם ועל הט' שריסק אין קושיא איך חל עליהם אי' נבילה וגם מ"ש איך יחול עליו משמע על הט' אין קושיא וטעם בעי ויש ליישב זאת דמתחלה כתבו דכל הנמלים ממין א' הם והוקשה להם איך יחול איסור נבילה על השלם דעל הט' איכא לתרוצי דמיירי שאינן ממין א' דהנמלה א' ממין שרץ הארץ דלוקה חמש כשיטת רש"י והט' ממין שרץ עוף או איפכא וא"כ אין קושיא איך יחול איסור נבילה על הט' דאין בהם שום איסור דשרצים דלית בהן כזית והחי שמצרף אליהם אין מאותו המין של הט' שרצים ואיסור חל על חצי שיעור כמ"ש כמה פעמים ולא הוקשה להם אלא על החי איך יחול איסור נבילה ותי' דאיסור חע"א וניחא להו לאוקמיה בכולן ממין א' וה"ה המ"ל דסובר היתר מצטרף לאיסור וכ"ש איסור לאי' ושפיר מצינו לאוקמיה כמ"ש לעיל ובדף ק"ב וק"ג נאריך בה:

ודע דאף אי נאמר דנקיט וא' חי לומר אף שאי היה מרוסק לא היה משלים לכזית כיון כמו שהוא עתה משלים שפיר דמי כמו שכתבו התוספות שם ד"ה ואפילו יע"ש אפילו הכי לא אתי שפיר מה דקאמר חמש משום בריה ואפשר דנקיט חי לרבותא כמ"ש וכיון שכן אמר אגב אורחא דחייב ה' מל נמלה א' גם כן ובזה אפשר ליישב דברי הכ"מ שהביא

דברי התוספות על פירוש רבינו די"ל דרבינו מפרש כפירוש התוספות דכולם מורכבים מפעולת ותכונת שונות כו' וא' חי לרבותא כיון דעכשיו כזית אף אי הוה מרוסק לא הוה כזית חייב והתוספות לא ניחא להו בכך שכתבו התם דט' נמלים דאיכא טובא בודאי ד"א משלים ואף אי הוה מרוסק יע"ש:

עוד לאלקי מילין אם נאמר כשיטת הר"מ דמינין מורכבין ונאמר כשיטת התו' גם כן דהך לאו דלא כתיב בהו אכילה מיחייב עלי' בכ"ש והלמ"מ על חצי שיעור ועיין במ"ל כאורך בהל' חמץ ומצה פ"א יע"ש ומיהו לאו מטעם התוספות דאינהו סברי דאינו חייב אלא שיאכל אותן שלימי' דוקא דאינהו לשיטתייהו שכתבו טעמא דבריה חייב בכ"ש דשרץ הארץ משמע כשהוא שלם וסתמא כתיב בין קטן ובין גדול דמה"ט צריך תנאי שיחלוק ואין שמו עליו וכמו שביארנו לעיל באורך א"כ לא מיחייב אלא כשהוא שלם אבל אם נאמר טעמא דברי' לאו משום דמפרש הוא אלא כמ"ש רש"י ז"ל בשבועות כ"א דבריה כיון דחשיב הוא לוקה בכ"ש ולאו משום דמפרש קרא בהדיא וא"כ מן הראוי דחייב אהנך שלשה לאוין דלא כתיב בהו אכילה בכ"ש אף שאכל מקצת מהן ומה דאמרינן כאן ורבנן איצטריך לדו"ה זיתים הכ' שאני דכתיב על כף הירך דמשמע כולו או כמ"ש לעיל דמש"ה קאמר כן דל"ת דאכילה כזית דמשמע דוקא כזית דההיא מיירי באכל מקצת ור"י כו' ואם נאמר כן יש לי לפרש בההיא דמכות פי' מחודש בעזה"י כמו שאבאר:

והוא דהכ' מיירי דנמלה האחת היא מורכבת מה' מינין וחייב ה' מלקות עלי' והט' נמלים מורכבין מד' מינים חוץ משרץ המים שאין בהן מורכב דהשתא ודאי אף אי הוה א' מרוסק נמי הוה חייב חמש ד' לאוין דאית בהו כזית ולאו דשרץ המים הוא הלאו החמישי, שיש בנמלה אחת לוקה עלי' בכ"ש ואהזרתי' דידה מאל תשקצו את נפשותיכם דלא כתיב אכילה גבי' לוקה בכ"ש אף דלא הוה בריה כמ"ש אלא דנקיט וא' חי לרבותא אף אי הוה מרוסק לא היה כזית אפ"ה לע"ע משלים הד' או יאמר דנקיט לכונה אחרת וא' חי ר"ל שלם דאלו היה מרוסק ונתערב בט' נמלים שאין בהן שרץ המים וכדומה לא היה משום שרץ המים דאיסורין מבטלין זא"ז יבש ביבש חד בתרי בטל ולא הוה אלא ד' לאוין מד' מיני' מורכבי' דהוה רובא ובטל בהן הנמלה האחד ומש"ה אמר וא' שלם דניכר הוא ואינו בטל ושפיר לוקה חמש משום נמלה אחת ולאו דוקא חמש אלא חד מיניה ע"כ חמשה לאוין כמ"ש לעיל באורך וע' מ"ש לקמן ומנא אמינא לה מהא דאמר ר"ל בזבחים דף ע"ח הפיגול והנותר והטמא שבללן פטור א"א שלא ירבה על חבירו יע"ש וה"נ כאן דט' הנמלים הן רוב מבטל בטל הנמלה הא' ובתר הכי קאמר ואף שנים והוא ירצה בזה דאף ב' והוא צריך שיהא אותו נמלה שלם דאל"כ בטל הוא ובזה מתורץ

מה שהקשו התוספות לשם וא"ת פשיטא וי"ל דקמ"ל הא א' ואי אפי' אינו שלם חייב חמש מלקות משום אותו נמלה ע"י צירוף דמלקות א' מחום שרץ המים ואף כ"ש דלא כתיב אכילה ואף שאינו שלם והד' מלקיות עם השני ע"י צירוף כזית ומחייב אאינך ד' לאוי דכתיב בהו לשון אכילה ואף דרבא אמר שנים והוא והוא אית לי' בזבחי' טעם כעיקר מ"ה דאותיב לר"ל בזבחים מ"מ כאן אפשר בטעמי' שווין ועוד דהא כתב רש"י לקמן צ"ח ע"ב דרבא לית ליה טעם כעיקר וגם ר"י לית ליה טעם כעיקר וכמו שאבאר שם דל"ק מההיא דזבחים א"כ א"ש טפי דרבא בשם ר' יוחנן תרווייהו לשיטתיה דטעם כעיקר לאו דאורייתא קאמר שפיר שנים והוא הוא דבעינן שיהא שלם הא א' ואי אף שאין שלם חייב חמש דליכא רוב ולא בטל וקאמר בתר הכי רב יוסף אמר אף א' והוא ול"פ הא ברברבי הא בזוטר פי' דאי א' גדול כב' צריך שיהא א' שלם דאל"כ בטל ברובא דלאו דוקא שנים אלא א' גדול כב' בטל ברוב כנ"ל לפרש הסוגיא לפע"ד. והא דמקשה ור' יהודא כו' משום דבגיד משמע שיאכל כולו דכתיב על כף הירך כו' ולהכי בעינן אשר על כף כו':

בא"ד וא"ת הא אמרינן בס"פ כו' וי"ל דאינו חייב עד שיאכל אבר שלם כו' עכ"ל כבר כתבנו לעיל קצת מזה דלשיט' הר"מ בפ"ה מהל' מ"א דאם חתך מקצת אבר עם גידים ועצמות כברייתו חייב משום אמ"ה ויתבאר ס"פ באורך בעזה"י א"כ הדרא קושית התוספות לדוכתיה דאי אמ"ה חשיב בריה אמאי צריך כזית נימא דאכילה דכתיב ביה דאי אית ד"וה זיתים חייב בכזית וכולו בכ"ש חייב כדין ברי' ולפי הנראה דר"מ ז"ל סובר דבריה לא הוה אלא דומיא דנמלה שנוצר באיסורו ולית היתר לאיסורו ומש"ה חשיב וחייב בכ"ש ולאו משום דכמפרש דמי בפירוש התוספות לעיל ד"ה מ"ט אלא כפירש"י בשבועות כ"א והבאתיו לעיל א"כ אמ"ה כיון דאפשר להיות היתר לאיסורו ע"י שחיטה לא הוה נוצר באיסורו ולא הוה בריה ומש"ה א"ש נמי דר' יהודא סובר דג"ה לא הוה בריה ואינו חייב אלא בכזית ולא קשיא מה שהקשו התוספות מ"ש מנמלה ושאר שרצים דר"י לשיטתיה דג"ה ניתר בשחיטת אמו בר"פ דאינו נוהג בשליל ומש"ה לא הוה נוצר באיסורו דומי' דאמ"ה דלא הוה ברי' מה"ט ות"ק סובר דנוהג בשליל ואף בן ח' נמי משעה שנוצר הגיד שיתקשר עם האבר דמאותה שעה שנוצר הוה אין היתר לאיסורו ומ"ש בש"ע סי' ס"ה דג"ה אם כלו חדשיו אסור משמע הא בן ח' מותר כבר כתבתי לעיל דאין מוכרח כ"כ לשיטת הר"מ אלא משעה שנוצר הגיד אסור די לולד שיהא כאמו יע"ש באורך כי כן הוא שיטת הר"מ ז"ל בהא מימרא דשמואל והא דחלב מותר בבן ח' בשחיטת אמו דלא מיקרי חלב דכתיב שור וכשב ועז ובעינן חדשים משא"כ ג"ה דלא

כתיב שור גביה ואסור משעה שנוצר והוה בריה לת"ק ור"י לשיטתיה דניתר בשחיטת אמו ולא הוה בריה והא דאמר ור"י יש לפרש כפשוטו מנא ליה במקצת שחייב יע"ש מ"ש בזה:

ועתה ראיתי ומצאתי לדברי ראיה דלשיטת הר"מ ג"ה אסור אף שלא כלו חדשיו מהא דכתב או"ה כלל כ"א דין ג' וז"ל וכתב עוד הרמב"ם והמרדכי בשם ראב"י ג"ה אסור בשליל אף שחלבו מותר מ"מ הגיד אסור דכתיב על כף הירך סתמא וכתב עוד הרמב"ם כו' והא דחלבו מותר כשלא כלו חדשיו כו' עכ"ל מדכתב הני תרתי משמע דעתו לפסוק כר"מ ז"ל דבחלב אסור כשכלו חדשיו וא"כ הוא דכתב וג"ה אסור אף שחלבו מותר ע"כ בלא כלו חדשיו אפ"ה ג"ה אסור ליה כמ"ש ובחדושינו לי"ד אבאר וא"כ שפיר יש לנו לומר כן והא דאמר שמואל והלך ר"מ לשיטתיה יש לפרשן בב' פנים ע"ל באורך אם כן ר"י לשיטתיה לא הוה ג"ה בריה דלא נוצר באיסור דיש היתר מגזירת הכתוב:

ודע דהתוספות לעיל דף צ' ד"ה אלמא כתבו אומר ר"ת דמתחלה הכל בשר ואח"כ נעשה גיד ולפ"ז נוצר באיסורו מיקרי ג"ה אם נאמר מה שיש לו היתר בשחיטה אפ"ה מיקרי נוצר באיסורו אבל בשם רש"י כתבו דמתחלה אינו על הכף כו' ולפ"ז לא מיקרי נוצר באיסורו דמתחלה היתר הוא ומיהו לר' יהודא לא יועיל זה דאיהו סובר אף אינו על הכף ואף גיד החיצון אסור כמ"ש התו' צ"א ד"ה ר"א יע"ש ומיקרי נוצר באיסורו ומ"ש התוספות כן בשם רש"י הוא קשה ממ"ש רש"י לקמן ק' ע"ב משמע דהגיד אח"כ נוצר ולא ידעתי מקומו איה ואיך שיהיה מצינו לומר דמש"ה לא הוה ג"ה ברי' לר"י כיון דיש היתר לאיסורו ע"י שחיטה במעי אמו לא מיקרי נוצר באיסורו כמ"ש כאן:

זאת ועוד אחרת אני אומר דע"כ לא אמרינן דאמ"ה הוה בריה אלא אי בהמה בחי' לאברים עומדת מיקרי נוצר באיסורו משא"כ להר"מ ז"ל דפסק בפ"ה מהל' מ"א דלאו לאברים עומדת ומה"ט פטר רבי לקמן ס"פ באכל צפור כו' דלא מיחייב משום אמ"ה עד שיתלש אבר מן הבהמה א"כ יראה דלא חשיב בריה דאינו נוצר באיסורו מיקרי ואף דאיכא עשה דאין זבוח מ"מ לא משום אמ"ה ועשה דאין זבוח מש"ה לא מיקרי בריה דלא קאי על אבר מיוחד ועוד דשמו עליו וגם אין מיקרי בריית נשמה דבחיי' לאו לאברים עומדת ולאחר שיתלש לאו בריית נשמה איתי בה ומש"ה לא הוה בריה:

משנה ירך שנתבשל בה ג"ה אם יש בה בנ"ט הר"ז אסורה הנה אומרו ירך שלימה משמע כמו שכתב רש"י לעיל במתניתן שולח אדם ירך לגוי יאמר בזה בב' פנים או דאשמעינן דבעינן ס' בירך עצמו דהוה איסור דבוק ואין הקדיר' מצטרף ועי' כאן הג"א ובי"ד סי' צ"א וע"ב ובדוכתי טובא ומש"ה אמר ירך שנתבשל דאי אמר גיד שנתבשל עם בשר ה"א

אף שמונח עליו הגיד בעינן ס' בחתיכה וז"א ולכך אמר ירך לשלול דבר זה ומיהו אפי' חתיכה אלא שהגיד אין מנוקר ממנו הדין כן ולא הוה ממש כההיא דשולח כו' אי יאמר ירך שלמה ואין מנוקר כלל ויש שומן גיד אפ"ה דוקא נתבשל ולא בצלי דחלב הגיד אין מפעפע כמ"ש התו' ד"ה שאני ולזה אמר ירך שלימה דודאי לא ניקרו ממנו כלל וכלל אפ"ה אין אוסר בנצלה וע' מה שאכתוב עוד לקמן בזה:

והנה רבי אשמעינן תרתי חדא דיש בגידין בנ"ט ועוד אשמעינן דבה לחוד משערינן כמ"ש בסמוך משום איסור דבוק ואם נאמר בכל הקדירה משערינן אשמעינן דוקא נתבשל אבל נצלה די בקליפה או בנטילה כמ"ש התוס' ד"ה עד שמגיע ושמואל אשמעינן דל"ת נתבשל היינו נצלה כדכתיב ויבשלו כו' קמ"ל דלשון תורה לחוד ולשון חכמים לחוד וממתני' דר"פ דאי לאו הך ה"א כה"א לעיל גיד לבדו נוהג במוקדשין:

לשון הר"מ ז"ל בפי' הוא קשה ההבנה ואבארנו בס"ד והוא כי הוא ז"ל סובר דמה שאמר כיצד משערין כבשר בלפת רוצה לומר בנתינת טעם ממש אם יש בה טעם הר"ז אסור לא כמ"ש התוספות לקמן צ"ו ד"ה כל דבשר בלפת הוה ששים אלא שיעורו דגיד בנתינת טעם אי יבחן החיך טעם הגיד בבשר דאל"כ הו"ל בששים אלא ודאי נ"ט ממש קאמר ואף דנ"ט דסיפא דהוה מין במינו גיד בגיד והוה בס' מ"מ סתמא קאמר אם יש בנ"ט אבל ברישא דאמר כיצד משערין משמע שבא לומר במה שיבחן החיך ומ"ש כיצד משערין הוא לומר דוקא טעם ממש כמו שבשר נותן בלפת ומורגש אסור אבל קצת טעם לאו טעם חשוב הוא אם יאמר דודאי בקר בלפת שיעורו עד"מ כשלשים בו וה"ה גיד הנשה עם בשר וכשיאמר קפילא ארמאה דלית ביה טעם לא סמכינן עליו אנא אם יש יותר משלשים ואיך שיהיה סובר דנתינת טעם דרישא הוא מה שיבחן החיך ור"נ דאמר גיד בס' בליכ' קפילא כמו שאבאר שם וא"כ, לפ"ז סובר הר"מ ז"ל דגיד עם בשר מין באינו מינו הוה מדסובר טעם ממש וחלב עם בשר או שומן עם בשר הוה לדעתו מין במינו וכבר יש מי שסובר כן דחלב עם בשר הוה מין במינו לענין טעמא עי' בפר"ח סי' צ"ח שכתב בשם רלב"ח בתשובה סי' פ"ח שהרמב"ן והר"ן שווין בדבר דהוי מין במינו ונאמר כמ"ש הראב"ן הביאו הש"ך והפר"ח בתשובה סי' ב' ובסוף עכו"ם דחלב ובשר מין במינו כפשוטו דטעמן שוה אף בלא בשר שעמו ומעתה אבאר פירושו וזה שכתב דע שעיקר בידינו אין בגידין בנ"ט אלא השומן שלו כו' הוא האמת להלכה דאין בנ"ט אלא בשומן ובקנוקנות לדידן ומ"ש אסורה אם נתבשלה עם שאינה מינו ר"ל עם ג"ה כו' הוא ענין בפ"ע ומפרש המשנה כן במה שאמר בנ"ט והוא מה שיבחן החיך כמ"ש בסמוך מדאמר כיצד משערין ולא אמר בס' ש"מ דנתבשל עם הגיד לבדו וניקר השומן ממנו ולא ס"ל

ירך שלימה משמע או לגבי שומן יש ס' ונגד שניהם אין ס' ואמר דבחינת הגיד הוא במה שיתן טעם בירך בבחינת החיך וכתב אבל אם נתבשל הירך עם שומן הגיד דהו' מין במינו לדעתו ז"ל כמ"ש הרלב"ח בתשובה סי' פ"ח והר"ן והר"מ שווין בדבר דחלב עם בשר שווין בטעמא משערינן בא' וששים וכתב עוד וכן הדין בשמנונית נבילה כו' דעיקר בידינו מין במינו בס' וכתב עוד וכבר נתבאר לך כי מה שאמר למעלה ירך שנתבשל בג"ה נבדקת בנ"ט נדחה ואינה נבדקת אלא בס' בשמנונית הגיד וירצה בזה דאחר שהניח העיקרים האלו דמין במינו בס' ואינו בנ"ט והקדים דחלב עם בשר הוה מין במינו א"כ זאת המשנה שאמרה דירך שנתבשל בנ"ט הוא נ"ט ממש ולא בס' כדכתיבנא בודאי אינה הלכה דהא לדידן אין בגידין בנ"ט ובמאי איירי אי בגיד עצמו א"צ כלום ואי בשומן הגיד הוה מין במינו וצריך ס"א אלא דאינה הלכה ומתני' כמ"ד יש בנ"ט ובזה א"ש מה שהקשו התוספות ר"פ דדייק מכאן דיש בנ"ט דלמא משום שמנו ואם נאמר דשומן עם בשר הוה מין במינו ע"כ בגיד גופא איירי בנ"ט ומיהו התוס' לשיטתם שכתבו לקמן דבשר בלפת הוה ס' והוקשה להם שפיר עוד מוכח מכאן כשם שאין בגיד עצמו טעם ה"ה קנוקנות אין בהן טעם לשיטת הר"מ ז"ל וכבר דברנו מזה לעיל דלא כמ"ש בש"ע סי' ס"ה דבקנוקנות יש טעם דא"כ אכתי מצינו לאוקמיה מתני' כהל' בקנוקנות דהוה מין באין מינו:

ועיין בס' בית לחם יהודא סי' מ"ח ס"ק ה' שכתב ונ"ל להלכה כמ"ש הב"ח דספיקא נקטינן לחומרא וה"ה בשר הגיד עם בשר אחר הוה מין באינו מינו אבל בשר עם שמנונית דג"ה מין במינו הוא עכ"ל הנה לא כתב מבטן מי יצא הדברים האלה ואם מעצמן אמרו ונ"ל מדברי הר"מ דכאן יש להוכיח ק ובזה עלו דברי הר"מ כהוגן וכפי הנראה דבית לחם יהודא מחלק בין חלב ושומן לבין שמנונית הגיד וזה לא ידענא מניין לו אם חלב ובשר שומן שני מינים הן ה"ה שומן הגיד ועי' מ"ש לקמן בעזה"י וראיתי להפר"ח בסימן צ"ח שכתב מדברי הר"מ משמע חלב ובשר ב' מינין הם והביאו ראיה ממ"ש בפט"ו מהל' מ"א חלב הכליות שנפל לחלב האלי' מין במינו ולא כ' עם בשר ש"מ דאינו מינו מיקרי יע"ש ואפשר דחדא מינייהו נקיט דממ"ש אח"כ ק שומן הגיד עם בשר בס' משמע דשומן ובשר מיקרי מין במינו וה"ה חלב ובשר דחלב ושומן מוסכם מכל הפוסקים דהוה מין במינו ודוחק לחלק בין שומן הגיד דהוה בכלל בשר ולא שומן אחר וכנראה מדברי בל"י דזה מנלן וכדכתיבנא לעיל ואני אומר ממ"ש כאן בפי' המש' וכן הדין בשמנונית נבילה ודג טמא וחלב בעצמו הכל בס"א יראה דהוה מין במינו דאבשר קאי שכתב נתבשל

הבשר עם שמנונית הגיד או חלב כו' משמע בודאי כך ומ"ש הפר"ח על הרלב"ח שלא העמיק העיון בענינים האלו לא ידעתי על מה:

ודע עוד בדברי הר"מ ז"ל א"א לפרש דקורא מין במינו מה דשוה בשמי' אף דחלוקין בטעמן דהא הר"מ ז"ל כתב באותו הפרק דמין במינו שא"א לעמוד על טעמו שיעורו בס"א הרי בודאי דסובר כמ"ש הש"ך והפר"ח אחרון דמין במינו מה דשוה בטעמא ולא בשמי' וממנה אין לזוז:

כתב הפר"ח בסי' צ"ח ומסתברא לי דגיד ובשר מין במינו וראיה מפסחים כשהותרה נבילה אלמא גיד בכלל בשר ואף דלמאי דקיי"ל אין בנ"ט משמע התם דלא הוה בכלל בשר ליתא דלרווחא דמלתא אתמר ההיא סוגי' וכמ"ש הט"ז ועוד הביא ראיה מירושלמי הביאו הב"י בסי' רי"ז הנודר מן הבשר אסור בגידין עכ"ל הנה מ"ש דגיד ובשר מין במינו אף שאין בגידין בנ"ט אין נ"מ דהא אין אוסר בפליטתו ואי אקנוקנות קאי או שאר גידין של איסור של נבילה וכדומה דא"כ איך כתב דלמ"ד אין בנ"ט משמע התם דלא הוה בכלל בשר משמע דקאי אג"ה שאין בנ"ט וצריך לומר לענין דנתערב גופו של גיד ונמחה דאי הוה מין במינו בטל ברוב ואי לא צריך ס' אלא דזה ליתא חדא דהא הפר"ח כתב בסי' ק' דג"ה אף נמחה גופו בטל ברוב דא"א לבוא לידי נתינת טעם דאין בו טעם ואף בלח א"צ ס' דלא גזרו בו וכפי הנראה אף באינו מינו הדין כן כיון דאין נותן טעם הוה כמו יבש ביבש ותו דהא כתיב בסי' צ"ח לענין מין במינו אזלינן בתר טעמא ולא בתר שמי' ומאי נ"מ אי מיקרי מין במינו ויש ליישב בדוחק ומיהו נראה דקאי לגיד של ת"ע דאסור בכ"ש דכל דבר הבא מת"ע אוסר בכ"ש ודוקא במינו כמו שכתב ונבאר בחדושינו לי"ד ובהא ודאי אזלינן בתר שמי' דכל מה שהוא למעלה מס' אזלינן בתר שמי' ונ"מ שפיר אי הוה מין במינו או לאו אמנם מ"ש דמין בשר הוא אין ראיה אלא לענין שמי' ולא לענין טעמא וכדכתיבנא וא"כ בקנוקנות דיש בהן טעם או בשאר גידין דאיסורא של נבילה צ"ע לדינא אי מיקרי מין במינו לענין טעמא עם בשר וכפי הנראה מפי הר"מ במשניות ירך כו' דמין באינו מינו מיקרי וכעת לא מצאתי גילוי לדין זה ובי"ד אבאר גם דברי הפר"ח במה שכתב ואף למאי דקיי"ל אין בנ"ט לא הוה בכלל בשר ירעו קדקוד ולא ידענא להולמם דודאי הוי בכלל בשר ענין שמי' דהוה מין במינו בת"ע כמ"ש הירושלמי הנודר כו' אלא דלא הוה בכלל נבילה דקרא דאיך יחול איסור נבילה עליו ואין בו טעם ובשלמא לענין גיד עץ הוא דלא כר"מ ז"ל ואולי הוא מפרש להר"מ ז"ל שסובר דחייב משום נבילה אף דאין בגיד בנ"ט ומפרש גמרא דפסחים דאי אין בגיד בנ"ט לא הוה בכלל בשר ומ"ש דהמ"מ אמר לרווחא דמלתא אתמר המ"מ כתב כן אג"ה שמותר בהנאה אבל מה שיאמר

בסוגיא דבר שאינו כן אינו נכון וע' בי"ד ושם אבאר בעזה"י וע' מ"ש לקמן בדף ק' ע"א מזה יעו"ש באורך:

ובתוספות ד"ה אם יש בנ"ט כו' ולפי' ר"א א"ש עכ"ל פי' ר"א הוא לקמן והביאו הפוסקים דבריו דס"ל דוקא בשר, בחלב אמרינן חנ"נ לא בשאר איסורין דא"צ אלא נגד האיסור לבד ולישנא דא"ש לא ידענא דמשמע דלישנא דמתניתין דאמר אם יש בה כו' קשיא להו והא ודאי דבה קאי אירך וה"ק אם יש בירך בנ"ט שהגיד נתן בה טעם ואה"נ דנ"ט קאי נמי אכ"ק אבל אין לפרש דבה קאי אירך ובנ"ט קאמר דאם יש בירך ליתן טעם בשאר הקדירה אסורה כל הקדירה דחנ"נ בשאר איסורין לדעת מי שסובר כן ובאיסור דבוק צריך לשער נגד כל החתיכה כמבואר בפוסקים דלא הוזכר כלל במתני' משאר הקדירה והרי זו אסורה משמע דקאי אירך ולא אקדירה ועוד דאפי' נימא דחתיכה עצמה חוזרת להיות היתר אם יש ס' בהיתר כמבואר בש"ע י"ד סי' צ"ב דלא כמ"ש בסי' ק"ו יע"ש מ"מ לא הוזכר דבר במתני' משאר הקדירה וכמ"ש אלא דבה קאי אירך ונ"ט קאי אגיד דאי אגיד הוה ליה לומר אם יש בו בנ"ט כמ"ש בסיפא בזמן שמכירו בנ"ט ואגיד קאי וע' לקמן:

ובד"ה אבל נצלה קולף כו' דמשעת מליחה נאסר כו' ובלא מליחה א"א עכ"ל וה"ה דקשיא לרבינא צ"ז ב' הנהו אטמתא דאסור כולן דמליח כרותח דמבושל ודאי קשיא דנאסר משעת מליחה ובתירוצם יתיישב זאת דרבינא מוקי למתני' בצלי וקרי בישול ע"ש ויבשלו את הפסח ועי' בחדושי רשב"א שכתב כן. והריטב"א כתב שי"א דאפשר בלא מליחה דחלטי ליה ברותחין (דין חליטה ע' לקמן פכ"ה וה"ה בחלא אמר התם דשרי יע"ש) ואפשר לפרש לרבינא בישול ממש ובלא מליחה ואי דקשיא תיפוק משום דם י"ל בכל הקדירה ס' יש נגד החתיכה דאז החתיכה מותרת ממ"נ מה דנפיק הוה בטל ומה דלא נפיק הוה דם שלא פירש ושרי משא"כ בגיד דצריך ס' בירך עצמה דאל"ה אסור אף שיש ס' בקדירה מטעם איסור דבוק שמא חתיכה בולעת יותר במהרה משאר חתיכות כמבואר בסי' ע"ב גבי לב וע' בשאר דוכתין טובין ועוד אף אי אמרינן בשאר איסורין אין חנ"נ אפ"ה נ"מ דאסורה משום ג"ה וכמה נ"מ יש בזה אלא דמתני' לא מיירי אלא לענין איסור הירך ומ"מ יש לפרש כמ"ש דיש ס' בקדירה נגד החתיכה כו' ואי משום דם שרי הירך ומשום ג"ה צריך ס' בירך עצמה למאן דסבר חנ"נ בשאר איסורין ועי' סי' ס"ט סי"א ובד"ה אפי' מריש אזנו שרחוק כו' ומה שנהגו שמולחין בשר ומניחין בגיגית ופעמים חציה בתוך ציר וחותכין כו' עכ"ל אי הפי' שמולחין ומניחין בגיגית מנוקבת לא ידענא אמאי יאסור מה שבתוך הציר דכלי מנוקב אין שייך בו כבוש כמבואר בי"ד סי' ע' בסופו

בט"ז ובפ"ח מ"ש שם ואי בכלי שאינו מנוקב קשה הלשון שמניחין והא אסור לכתחלה לעשות כן למלוח בכשא"מ ומה שתוך הציר יפסידו וכאמור ולשון הרא"ש ומה שנהגו כשמולחין ע"ג עצים והציר זב ע"ג עצים ותחת העצים פעמים מוצאין חתיכה מונחת חציה בתוך ציר עכ"ל הוא נכון וגם לשון התוס' י"ל כן שמניחין עצים בגיגית לזוב הציר שם ופעמים נפלה החתיכה מתוך הציר וה"ה אי נפלה ע"ג קרקע לתוך הציר נאסר עי' בסי' ע' יע"ש:

בא"ד כיון דלא אפשר לאיסור להתפשט א לציר שרי דלא אמרינן חנ"נ אלא כשהאיסור תתפשט בכל חתיכה דומיא דטפת חלב עכ"ל. ראיתי לבאר בכאן קצת ענין חתיכה נעשית נבילה. הנה בב"ח קיי"ל חנ"נ מן התורה כיון שכ"א היתר בפ"ע ושניהם יחד הם גוף איסור ולכך אם נפל טפת חלב על חתיכה ונתנה בה טעם כשנפלה החתיכה לקדירה אחרת צריך ס' נגד כל החתיכה ולא נגד הטפה זהו בב"ח ובשאר איסורין יש מי שסובר דלא אמרינן חנ"נ ויש מי שסובר דגזרינן משום לתא דבשר בחלב ולפ"ז נאמר נהי דגזרינן מ"מ דוק' היכא שאיסור בעצמו צריך לילך לשם שנפלה החתיכה לקדירה ע"י רוטב יצא הטפה ההוא ואף שאין בטפת כח לאסור כולן דיש ס' נגדה אפ"ה רואין כאלו כל החתיכה דם או שאר איסור שבלעה ואין ס' נגד החתיכה משא"כ אי הוה ידעינן ודאי שאין הטפה ההיא יוצאת ואף שהחתיכה נותנת טעם באחרת אפ"ה מותר אף דאפשר לסוחטו אסור בב"ח מ"מ בשאר איסורין לא גזרינן כולי האי ואמרינן מאחר שבטעם ההוא שנותנת החתיכה לאחרות נסחט ממנו האיסור שאין יוצא מחתיכה לחתיכה עד"מ טפת איסור שנופלת על חתיכה שמינה בלא רוטב שאוסרת כל החתיכה כולה דמפעפע כמבואר בשמעתין ובפוסקים ואח"כ נגעה חתיכה זו באחרת בלא רוטב חתיכה השניה מותר דאין האיסור הבלוע יוצא מחתיכה לחתיכה בלא רוטב כמבואר בסי' ק"ה ודוכתי טובא דאיסור הבלוע אם הוא בעצמו כחוש יוצא בלא רוטב ואף דחנ"נ כיון שא"א לבא טעם לחתיכה השנית כ"א מחתיכה לא מאיסור קיי"ל בשאר איסורין אפשר לסוחטו מותר והפוסקים נתנו טעם אחר דאין הנאסר חמור יותר מן האוסר בשאר איסורין וכל שאין האיסור יכול לילך לשם אין נאסר חבירו והכלל העול' דחנ"נ לא נ"מ אלא דצריך אח"כ לשער נגד כל החתיכה ואף שיש ס' נגד הטפה ואין בו כח לאסור זהו מפני מיעוטו ואילו הי' בו יותר הי' בו כח לאסור אז אוסר כל הקדירה ולא בע"א ויש להשוות טעם זה עם מ"ש מקודם ונאמר דחד' טעמא הוא ובי"ד אבאר באורך וא"כ מה שחוץ לציר שרי מג' טעמים א' שדם נסחט בודאי מן הטעם היוצא אל חוץ לציר דדם אין מפעפע למעלה וא' דלא יהא הנאסר חמור מן האוסר וא' דלא אמרינן חנ"נ אלא דרואין כאלו כל

החתיכה דם או שאר איסור שבלע ודם אינו מפעפע למעלה והרוצה עושה מהג' טעם אחד דמש"ה אין הנאסר יותר כו' ורואין כאלו כולו דם מטעמא דכתיבנא דלא גזרו אפשר לסוחטו בשאר איסורין כיון דהוא מדרבנן ודוקא בב"ח שהוא מ"ה אסור וע' בר"ן ס"פ כל הבשר ומה"ט שרי בדבר שאין אוסר אלא כ"ק דנימ' דקליפה נעשה נבילה וכן יאסור כולו אלא כיון שאין האיסור יכול לילך יותר שרי וכן מלח שיש טעם בבשר אפ"ה כיון דדם לא נכנס בבשר דמשקל מיני' דמשרק שריק או אגב דטריד למפלט דם וציר לא בלע דם מש"ה אין הנאסר יותר מן האוסר:

אבל מ"ש התוס' אלא במקום שהאיסור מתפשט בכל החתיכה דומיא דטפת חלב הנה מ"ש שמתפשט בכל החתיכה ר"ל בחתיכות אחרות אמנם מ"ש דומיא דטפת חלב לא ידענא להולמו וצריך לומר דס"ל בב"ח גופא אף דהוא גוף איסור כמ"ש הר"ן בספכ"ה יע"ש אפ"ה דווקא שהטפת חלב בעצמה יכול לילך לחתיכות אחרות אז צריך ס' נגד כל החתיכה אבל כשאחרות אין מקבלין טעם אלא מן החתיכה לא מן טפת חלב מותרין כגון בלא רוטב וחלב לא היה דבר שומן עיין בי"ד סי' ק"ה שיש מי שסובר כן ושם אאריך אין החתיכות אסורות ועיין ברא"ש כאן שכתב כגון טפת חלב שנפלה על החתיכה שטעם הטפה מתפשט לכל החתיכות משמע מדבריו כן דאי לא הוה הטפה מתפשטת בכל החתיכות האחרות היה מותר אף בב"ח וטעמא בעי כיון דבב"ח אפשר לסוחטו אסור דנעשו גוף האיסור מן התורה אמאי מותר:

אמנם ראיתי כי הם סבירא להו כמ"ש המרדכי בשמעתא דטפת חלב הביאו אחרונים דברי' בסי' ק"ה בט"ז וש"ך דבב"ח נמי בעינן שהאיסור יכול לילך בעצמו ומה שיש להקשות מהא דטפת חלב אבאר בפכ"ה בעזה"י ודע דמדברי הרא"ש כאן נראה בפירוש כן וא"כ גם דברי הטור בסי' ק"ה יש לפרש כן דמ"ש בב"ח היינו גבינה עם בשר וע"ש באחרונים מזה:

עוד אבאר לך כי מ"ש התוספות דם אינו מפעפע למעלה דמשרק שריק ואף אי יש שומן בבשר שבתוך הציר כו' יראה סתירה בדבריהם כי מ"ש דם אינו מפעפע דמשרק משמע הא אי הוה ציר או שאר דברים אף שהן כחושין בטבען כמו דם אפ"ה היה ראוי לאסור דמפעפע למעלה ואח"כ כתבו ואפי' היה שומן בתוך הציר משמע דבר כחוש אינו מפעפע הבשר עצמו שנעשה נבילה וזאת הסברא עיקר דמליחה כצלי ובצלי אינו מפעפע בדבר כחוש ודי בקליפה או בנטילה עכ"פ וה"ה מליחה וצ"ל לכאורה דמ"ה דם אינו מפעפע למעלה לרווחא דמלתא כתבו כן ובחדושינו לי"ד סי' ס"ט וע' אבאר בזה עוד כל הצורך:

ומה שכתבו התו' בשם ר"א ממיץ ז"ל דלא נ"נ דלא נאסר כל החתיכ' אלא מקצת החתיכ' ר"ל היכ' שנאסר כ"ק או כ"נ זאת הסברא הביאו הפוסקים וע' ש"ך סי' כ"ב ולסברא זו א"ש מ"ש בד"ה אם יש בנ"ט דבגיד לחודיה משערינן משום דנאסר כ"ק לא אמרינן חנ"נ אלא דהתו' לא ניחא להו בזה החילוק ולכך כתבו שם דבכדי קליפה שסביבות הגיד משערינן בס' יע"ש:

דף צז.

גמרא ובחלב אסור כו' הא דלא מקשה דרב הונא אדר"י בלא הא דשמואל עיין בת"ח די"ל בין הראש למעלה או למטה (ועיין תו' ד"ה אפילו מריש אזנו) משא"כ השתא דאמר חלב דמפעפע אין לחלק בין הראש למעלה כו'. אבל אין לומר בלא שמואל לא היה יכול להקשות דר"ה אדר"י דאימא דמיירי דיש ס' נגד החלב מש"ה קולף ואוכל עד שמגיע לחלב ממש ואף קליפה לא בעי משא"כ לשמואל דאית ליה בע"ז ע"ג ופסחים כ"ט ב' דמין בימינו לר"י לא בטיל ופסק כוותיה קשה שפיר דע"כ שמואל דאמר קולף לית ליה דרב הונא דאל"כ איך יחלוק על עובדא דר' יוחנן אבל ז"א דא"כ מה קושיא מרבה בב"ח אר"י דהם לשיטתייהו וסברי כל איסורין שבתורה בס' ועיין בע"ז ופסחי' ולקמן ק' ע"א ומש"ה אמר קולף ועמ"ש בתו' ד"ה ההיא כחוש הו' יע"ש:

ובתוספות ד"ה שאני חלב וא"ת במתני' איכא שומן הגיד כו' דירך שלימה משמע ודאי אית בה שומן הגיד ותי' ר"ת דשומן הגיד אינו מפעפע ר"ל אף הוא שמן ויש פוסקים כתבו דשאני שומן הגיד דרבנן וע' בריטב"א ורשב"א ז"ל וע"ש ומ"ש התו' וצ"ל דרבינא סובר יש בגידין בנ"ט ר"ל לפירוש ר"מ לא יתכן מה דאסר רבינא אטמהת' דאמלח' בגיד' דנשיא דאין בנ"ט ואי משו' שומן הא כשהגיד אין אוסר גם השומן מות' ודוחק לומר דרבינו יסבור יש בנ"ט וגם ר"א בר רב דאמר מאי דעתך מליח כרותח כו' משמע דאי הוה כרותח דמבושל הוה נאסר ודוחק לומר דכל הני סוברים דלא כהלכת' דאי' בנ"ט אבל לפי' ר"ת דשומן הגיד טבעו אינו מפעפע א"ש דרבינא סבר מליח כרותח דמבושל ומש"ה אוסר השומן דמוליך בכולו הטעם:

ובד"ה ההיא כחוש הוה מפרש ר"ת דחלב כחוש אין מפעפע כו' ובטל בס' עכ"ל עיין ברשב"א וריטב"א ובר"ן בשם הרא"ה ז"ל דבמליחה וה"ה בצלי לא שייך ס' דשמא במקום א' מתכנס האיסור ביותר משא"כ ברוטב דמוליך הטעם ויש שהורו בצלי נמי שייך ס' וזה שכ' כאן ב' התירוצים:

ובד"ה כוליא בחלבה הוה ונראה שצריך להסיר כ"ק כו' וי"ל דאינו אסור אלא מדרבנן עכ"ל מ"ש דצריך כ"ק מפני הקרום גופא והא דסגי בכ"ק דהחלב קרומי' כחוש הוא ואין מפעפע ומ"ש דחלב קרומים מדרבנן הוא סוברים כי מ"ש ר"י ממרטט ליה לא הוה אלא מדרבנן ועמש"ל ולפי מ"ש כאן דכל שאינו אסור אלא מדרבנן שלא מפעפע בכולו בצלי ומליחה הא תירוץ ת"י ג"כ למ"ש התוס' ד"ה שאני שהוקשה להם משומן הגיד י"ל דלא הוה אלא דרבנן ובסי' ק"ה אבאר:

ובפירש"י ליטעמי' קפילא נחתום עכו"ם ואשמעינן דמותר לסמוך עליו לפי תומו עכ"ל אבל מדברי התוס' ד"ה סמכינן אקפילא משמע אומן מבשל וע' בת"ח ומ"ש רש"י לפי תומו משמע דוקא במסל"ת מהימן ולא בע"א ולא ס"ל דאומן לא משקר כו' ובמסל"ת נאמן וצ"ל מה דנקיט קפילא דגוי אחר אינו מבחין ושמא יש בו טעם ואינו מרגיש ולכך בעינן קפילא ולפי' התו' דמיירי במודיעו לו ומשום דאומן אינו משקר א"כ בכל גוי נמי יוכל להבחין ולהרגיש וה"ה כהן בתרומה נותנין לכ"א להבחין ולפירש"י דוקא קפילא ישראל ובאיסור קפילא גוי ובמסל"ת ולקמן גבי כל איסורין שבתורה בששים אבאר מזה בעזה"י באורך:

גמר' קדירה שבישל בה בשר לא יבשל חלב תרומה לא יבשל חולין עכ"ל כתב הריטב"א מכאן דקדק מורי הרא"ה ז"ל דוקא בת יומא ולא באינה בת יומא דוקא באיסורא בלעה גזרינן בע"ז אטו בת יומא ולא בהיתרא בלעה דאל"כ פשיטא דלא יבשל בה חלב והביא ראיה משמואל פסחים למ"ד א' קדירות לאחר הפסח שרי והריטב"א כתב שדן לפניו דשמואל לטעמיה דלאחר הפסח מטעם קנס כר"ש וכאן לא שייך זה יע"ש. ואנן פסקינן דאף היתרא בלע אסור לכתחלה באין בת ימא דגזרינן אטו בת יומא וע' בר"ן פרק כ"ה גבי דגים שעלו בקערה של שר לשמואל ס"ל טעם ראשון נמי שרי ואף דגים שקיבלו טעם מן הבשר ע"י עירוי או שנגעו חמין זה בזה שרי אח"כ בכותח והך דקדירה ע"י האור שאני יע"ש וא"כ צריך טובא לשמואל אלא דלא קיימא לן כשמואל גם הך פירושא דחה שם הר"ן ז"ל יע"ש:

והנה אומרו לא יבשל בה חלב ואם בישל בנ"ט אשמעינן דבב"ח גם כן בנ"ט דבב"ח דבחלב איסורי הנאה נינהו בכ"ש או דל"ת שכ"א היתר בפ"ע לא ליבטלו כמו בכלאים ועי"ד הלכות כלאי בגדים וש"ך שם ואשמעי' דדרך בישול אסרה תורה ועד דיהיב טעמא ועמ"ש בפכ"ה ק"ט א' ולהכי אשמעינן דין זה בבב"ח וכמ"ש עוד אמר תרומה לא יבשל חולין ואם בישל בנ"ט אשמעינן דל"ת בק"א קמ"ל דמין במינו ולא באינו מינו כדבעינן למימר לקמן ועי' בחדושי הרשב"א שם גבי גריסין שנתבשלו עם עדשים ושם אבאר או

דנקיט תרומה לאשמעינן דומיא דבב"ח אף שהקדירה רחוצה יפה אפ"ה לא יבשל חלב דהקדירה מפליט מה שבתוכה ה"ה תרומה אף שרחוצה יפה ואין בה לכלוך לא יבשל חולין דה"א תרומה א"צ אלא לרחוץ הקדירה יפה כמ"ש הר"מ ז"ל בהלכות תרומה פט"ו הי"ט והרא"ש ז"ל השיג עליו ואמר דצריך הגעלה ובתשובתו לחכמי לוניל הביא הכ"מ ראי' ממתני' דתרומות המערה מכד לכד יע"ש. ולא זכיתי להבין דבריו הקדושים במ"ש לחכמי לוניל ממתני' דסוף תרומות דק"ו הדברים ומה יין ושמן הנשאר בדפני הכד אינו מדמע כו' ק"ו לקדירה שנבלע תרומה בחרסיה היעלה על דעת שיצא וידמע שזה הנבלע בחרסיה אין בו ממש ולא הוא כעין התרומה אלא מים שנתבשלו בה הן נבלעים בקדירה ואין לאותו היוצא טעם יע"ש והתשובה ההיא תבהיל כל שומעיה דודאי דבר שנתבשל ע"י רוטב הוא נבלע בדופני הקדירה וצריך לשער נגד כל הקדירה דלא ידעינן כמה בלע ואמאי נאמר דמים נבלעו בקדירה ולא תרומה גם מ"ש ראיה ממערה לכד דנוטף שלשה טיפין לא ידענא היאך שייך זה לקדירה שבישל בה בשר ולקדירה שבישל בה תרומה דהוא בנותן טעם כמבואר כאן בגמרא ואין ענין לשם:

עוד אני תמוה הלא בירושלמי במס' תרומות פי"א הביאו הר"ש משנה א' המערה מכד והביאו הטור בסימן קכ"ב וז"ל הירושלמי תני ר' חלפתא בן שאול קדירה שבישל בה תרומה מגעילו ג"פ ודיו ובכ"ח מיירי ותרומה דרבנן ומזה למדו קצת הפוסקים והביאו הט"ז בסימן קכ"ב דבדרבנן אף כ"ח די בהגעלה הרי אף בתרומה דרבנן עכ"פ הגעלה מיהא בעינן ואיך כתב הוא ז"ל דדי ברחיצה בצונן. ומה אעשה שהרי הר"א ז"ל השיגו מן תלמוד בבלי מסוגיא דזבחים צ"ז ב' דמשמע להדיא דבתרומה בעי הגעלה ומיהו שם יש לדחוק וליישב הסוגיא אבל מירושלמי שהבאתי קשה להר"מ ז"ל:

וראיתי לרבינו הגדול בספרו פני יהושע בחדושיו למסכת פסחים למ"ד א' שכתב שם עלה דקדירות בפסח שכתבו התוספות ד"ה לישהינהו עד אחר הפסח דחמץ בקדירה הוה משהו כתב דנראה ליה בעיקר כוונת דבריהם דאיסור חמץ כחוש בטבעו אין נבלע בקדירה אלא משהו דעיקר בליעת כלים מבשר ולפת או מדברים חריפים ויותר יתכן למ"ש הר"מ בהלכות תרומות פט"ו בקדירה שבישל תרומה ומתשובתו לחכמי לוניל נראה שנתכוין למ"ש עכ"ל מ"ש לומר דכוונת התו' כך הוא לא ידענא דהרי כתבו דאין רגילין להשתמש בהן הרבה ביחד ואף הוא ז"ל הרגיש בזה קצת וכתב שהלשון דחוק ואני אומר דא"א לסבול זה הדוחק אף במוט ברזל בתוס' ז"ל גם מה שרצה לומר דכוונת הר"מ ז"ל כן הוא דבדבר כחוש כמו תרומה מחמשת המינין אי נכנס בגוף הקדירה אכתי לא ידענא דהא הר"מ מסתם לה סתומי ואפילו בישל בה פירות חמוצים אפ"ה

די ברחיצת צונן. ומנלן לחלק כלל בין דברים כחושים בטבעם או לאו ורא"ייתו ממערה מכד אינו מכיר כלל:

גם מ"ש שם דלא אמרינן אין מבטלין איסור אלא כשאיסור' בלע ולא היתרא בלע כמו חמץ לפני הפסח לא ידענא דא"כ יהא מותר לבשל בשר בקדירה שבישל בה כזית חלב וימלא אח"כ בשר שיהא ס' ואף לאחר מעל"ע דהוה תרתי לטיבותא נט"ל ומשהו ולא שמענו זאת מעולם מי שיאמר כן:

עוד זאת אבאר לך בהה"א דנוטף ג' טיפין וא"צ יותר עיין בתי"ט שם שכתב דאף יש יותר טיפין בכלי מ"מ בטל הוא ולא הוה מבטל דאין כוונתו לכך יראה מדבריו דמיירי שהיה שמן או יין בכד וכן הוא בר"מ ז"ל הלכו' תרומות פי"א הט"ו ופי' המשני' כתב שעירה כד שיש בו שמן של תרומה אבל ב"ב פ"ז ב' מוקי להאי מתני' במודד חמשים וה"נ הוא תרומה שא"צ לקנח כו' ועיין בתו' שם ד"ה הרכינ' ואין כאן מקומו להאריך בז' ובמ"ל פי"א מהלכות תרומות יע"ש ובפט"ו מהלכות תרומות ובתשובתו לחכמי לוניל:

ודע דמ"ש הריטב"א ז"ל בשם הרא"ה דיש לחלק בין היתרא בלע דנט"ל מותר והביא ראיה משמואל דפסחים דלאחר הפסח שרי יש לתמוה נהי שהרא"ה סובר דאי נט"ל אסור אף כה"ג לא הוה שרינן קדירות אחר הפסח אף דסבירא ליה לשמואל כר"ש דמ"מ חמץ שעבר עליו הפסח מדרבנן אסור ואף דלא עבר בב"י שהיה בלוע בקדירה לא פלוג חכמים וכל חמץ אסור לאחר הפסח שהרי הר"מ ז"ל בהלכות חמץ ומצה כתב אפילו היה אנוס או שוגג אסור לאחר הפסח ועיין במ"מ שם דר"ש הואיל ויש חמץ דשייך בי' ב"י קנס אף שוגג ולא ממעטינן אלא של גוי דמותר לאחר הפסח וא"כ קשיא ליה שפיר היאך שרי לאחר הפסח והא אין מבטלין אף איסור דרבנן ועיין בתו' שם ד"ה לישה' אחר הפסח ודייק שפיר דהיתרא בלע לא גזרי' אטו בת יומא וא"ש לרב דפריך וליעבד שלא במינן ול"ק קושית התו' לשם דאין מבטלין דמקשה אי רב ס"ל נט"ל שרי והכא אפילו לכתחלה שר' ועמ"ש לקמן דל"ק דאם כן במינן נמי יע"ש אבל מ"מ קשה דהא בהדיא אמרינן שם בגמרא שמואל לטעמיה דאמר להנהו דמזבני כנדי כו' ואי לא דרשינא כר"ש הרי בהדיא דטעמא דידיה כר"ש דקנסה קנים וכי קניס כו ובקדירה לא שייך קנס ועמ"א ופר"ח סי' תנ"א וכדדחי הריטב"א דבריו:

וכדי ליישב זאת אין לומר דמש"ה אמר דרשינא כר"ש היינו כר"ש בסוף ע"ז דנט"ל שרי יע"ש דזה דוחק הוה לתלמודא לפרש ועוד דלישנא בתרא דרב הוה לא א"ש והנראה לי דהרא"ה סובר הא דשרינן נט"ל היינו משהו ובטל במיעוטו אבל דברים האסורין במשהו לא שייך נט"ל ומה"ט חמץ בפסח נט"ל אסור ועיין סי' תמ"ז ובפר"ח שם דעת הרשב"א

בכ"ש לא שייך נט"ל ומש"ה אמר דריש כר"ש דאי כר"י דלאחר הפסח מ"ה א"כ במינו דהוה במשהו לשמואל בכל איסורין ודאי דלא מהני נט"ל כיון שאיסורו במשהו ולכך דריש כר"ש וכי קניס בעיני' אבל ע"י תערובת לא קניס אף במינו לא קניס ושאני משאר איסורין דרבנן דלר"י ולמאן דסובר כוותיה דמין במינו לא בטל ה"ה כדרבנן דכל דתקון כעין דאורייתא תקון כמו שאבאר לקמן דף צ"ט אוקי רב אמורא יע"ש דהכא מטעם קנס לחוד וכי קניס כו' ואף בלא ביטול ששים שרי לחד דעה עי' בא"ח סי' תמ"ז וא"כ שפיר כתב הרא"ה ז"ל דהיאך שרי לכתחלה לבטל איסור דרבנן דאף דמטעם קנס מה הועילו חכמים בתקנתן עיין בתוס' שם ד"ה לישהנהי אלא ש"מ דנט"ל בהיתרא בלע שרי אף לכתחלה ומיהו תוך הפסח אסור דאז במינו במשהו ולא שייך נט"ל במשהו כמ"ש בסמוך בשם הרשב"א ז"ל ולפי זה גם לרב א"ש דפריך וליעבד שלא במינו כו' דהוה בששים ונט"ל שרי כה"ג אף לכתחילה אי סבירא ליה לרב נט"ל שרי דיעבד ועיין ברש"י ד"ה אמר רב יע"ש ומ"ש הריטב"א ואפשר דלית בה כדי לאסור דהוא פליטתה בפחות מס' ובתוך הפסח אסור דהוה במשהו לא ידעתי לפרשו אם לא שנאמר דמדחו לה לדברי הרא"ה דמש"ה שרי לשמואל דהוה תרתי לטיבותא משהו ונט"ל כמ"ש התו' שם ד"ה לישהנהו ואף לשמואל דבמינו במשהו מ"מ קיי"ל כר"ש דע"י תערובת או בס' או אף ברוב הובאו שני הדעות בב"ח סי' תמ"ז וז"ש דפסח אסור ר"ל במינו דבמין במינו במשהו בפסח גופא משא"כ לאחר הפסח וכאמור ושיש לנו אריכות דברים בהך דפסחים ובחדושינו למסכת פסחים אבאר ובהלכות פסח אבאר בעזה"י:

ובתו' ד"ה אבל בשר בחלב כו' אין קל לשער מה שבלוע בקדירה א"כ דומיא דתרומה דטעים לה כהן עכ"ל ר"ל ממתני' דירך ל"ק דנ"ט בס' דהוה מין במינו לשיטתם דגיד בבשר הוה מין במינו וכבשר בלפת הוה שיעורו בס' כמ"ש ע"ב ד"ה כל איסורא אבל ממתני' דטפת חלב ובע"ז דהוה מין באינו מינו ולא קתני כיצד משערין קשה דליפרך מאן טעים לה ואהא תירצו דודאי היכא דקתני בנותן טעם איכא למימר שיעורו בס' דקים להוא ביותר מס' אין נותן טעם אלא דקשיא ליה לרבא דא"א לשער מה שבלוע בקדירה דמנא ידעינן וצריך לשער נגד כל הקדירה וזה א"א דליכא ס' בתבשיל נגד כל הקדירה כמבואר בסי' ס"ג בב"י ובאחרונים וכמ"ש הרא"ש הביאו הטור בסי' תנ"ב בא"ח אלא ע"כ ע"י טעימת קפילא א"נ דומיא דתרומה דנ"ט דידיה ע"י טעימת קפילא כהן דמצי למיטעם דהיתרא הוא ולא בס' ה"ה בב"ח נמי ע"י טעימה ופריך מאן טעים לי' ומשני דסמכינן אטעימת קפילא כו':

שם גמרא אמר רבא אמור רבנן בטעמא ואמור רבנן בס' ואמור רבנן בקפילא. עכ"ל. ראיתי לבאר בכאן קצת דיני קפילא והנך ג' ענינים דאמר רבא והנה יש ד' שיטות בדין קפילא:

שיטה הא' הוא שיטת רש"י ז"ל ומביאו הטור בסימן צ"ח דתרתי בעינן במין באינו מינו ששים וטעימת קפילא ואף אי ליכא טעמא בעינן ס' ואף אי איכא ס' בעינן למטעמיה והיכא דנימא קפילא סמכינן אס' או במין במינו סמכינן אס' לחוד כן דעת רש"י ז"ל ואבאר:

והנה רש"י לקמן דצ"ח ד"ה בששים היכא דבדקיני' ולא יהיב טעמא בעינן ס' ומשמע שם דתרתי בעינן ורא"ת מהא דאמר צ"ט א' גריסין שנתבשלו עם עדשין כו' אין בנ"ט כו' בששים אלמא דבעינן למטעמיה דוקא כהן וס' למר ומאה למר יע"ש ומדאמר נמי אמר ר"ח משום ריב"ל משום בר קפרא כל איסורין בס' היינו דבעינן נמי כ' דתרתי בעינן וא"כ הא דכילכית באלפס ס' הוה ואר"י ליטעמיה קפילא דתרתי בעינן ולפ"ז ה"פ מימרא דרבא אמור רבנן בטעמא ר"ל דבעינן נמי טעמא ואמור רבנן בקפילא וס' ואמור רבנן בס' לחוד סגי ופרש"י דלא ליסתרי אהדדי דמין באינו מינו דהיתרא דטעים כהן וס' ודאיסורא בקפילא וס' והיכא דליכא קפילא או מין במינו די בס' לחוד ולא אמרינן דמעכב טעימת קפילא ומיהו כי איכא קמן צריך טעימת קפילא וראיה מהא דגריסין לתוך עדשים אין בנ"ט לפירש"י דטעים כהן ואפ"ה מאה למר ולמר בס' ובזה א"ש דברי רבא מין במינו דליכא למיקם אטעמא די בס' ול"ת דוקא מין במינו דמ"ה חד בתרי בטל אלא דמדרבנן בעינן ס' בלח ומש"ה די בס' משא"כ באינו מינו דמ"ה אסור בטעמא ה"א דלא מהני ס' קמ"ל כל היכא דאיכא ס' אין בנ"ט מסתמא כדילפינן בזרוע בשלה לקמן ומיהו כי איכא לקמן קפילא ארמאה צריך טעימא ומבררינן דיעבד שרי בלא טעימה:

ודע דלשיטה זו יקשה קושית התו' בד"ה אבל בב"ח דאמאי לא קשיא לרבא ממתני' דבב"ח ומע"ז דיין במים דהנך ב' תירוצים לא שייכים לשיטת רש"י ז"ל לדידיה דתרתי בעינן ששים וטעימה א"כ מה קא קשיא ליה על מתניתא דקדירה שבישל בה בשר, דהיא תוספות בחולין היה לו להקשות ממתני' דטפת חלב ומע"ז דאי לא קשיא ליה דאימא אה"נ דבס' לחוד סגי ולא בעינן למיטעמיה ומאי דקתני בנ"ט היינו שיעורא דס' כמו במתני' דירך כו' א"כ מאי קשי' ליה מתוספתא דקדירה שבישל בה כו' דאי דהתם אינו יכול לשער בקל דלמא משערינן נגד כל הקדירה בס' דאי דליכא בתבשיל ס' נגד כל הקדירה כו' הא לשיטת רש"י ז"ל דביה אנו קיימין דתרתי בעינן ס' וטעימ' א"כ באמת צ"ל דבעינן ס' נגד כל הקדירה וטעימה וצ"ל דאית בתבשיל ס' נגד הקדירה בנחושתו

דק ורחב כמ"ש האחרונים בסי' צ"ב וצ"ג וצ"ח בפרישה וש"ך ואימ' דס' לחוד סגי בלא טעימה כלל ותירוצם שנית לא יתיישב שפיר ג"כ דא"נ דומיא דתרומה קתני לה והא ע"כ גם ס' בעינן לפירש"י ז"ל וא"כ אימא דס' לחודיה סגי ובנ"ט היינו ס' דק"ל לחז"ל דאין נ"ט יותר מס' וה"ה בב"ח בס' סגי בשלמא אי אמרינן דסגי בטעימה לחוד הוקשה לו שפיר דודאי בתרומה בטעימ' לחוד סגי דהא אפשר למטעם כהן ומסתמא בחד גוונא מיירי ההיא דבב"ח ופריך מאן טעים ליה אבל לשיטת רש"י ז"ל באמת תרתי בעינן וממ"נ אי ידוע לו לרבא דתרתי בעינן תקשי ליה מתני' דטפת חלב וע"ז לא מתוס' דקדירה ואי לא א"כ אימא דאמת הוא דסגי בס' וה"ה בתרומה וטעימה לא מעלה כלל:

ודוחק לומר דרבא הוא סבירא ליה בוודאי דשיעורא דס' לחוד סגי אלא דכל היכא דאפשר לברורי מברירנן ולא סמכינן אס' וצריך טעימה ומש"ה מטפת חלב וע"ז דליכא למיטעמי' לפי מה דלא ידע מר"י דסמכינן אקפילא ארמאה והיינו להחמיר דאי איכא ס' ואמר דאית ביה טעמא אסור ביותר מס' וכמו שאבאר לקמן בעזה"י והוה כליכא לברורי וסגי בס' לחוד אבל בקדירה שבישל בשר קשיא ליה דהא דומיא דתרומה תנא והתם אף דאיכא ס' בעינן טעימת כהן אפשר לברורי דהיתרא הוא ובכה"ג לא סמכינן אשיעורא דס' לחוד ודומיא דהכי תנן בבב"ח ופריך מאן טעים ליה אבל השתא דשמע לדר"י דסמכינן אקפילא ארמאה כי ההיא דכילכית באלפס דהוה ס' אמר לטעמי' קפילא וכי יהיב טעמא אסור ביותר מס' ומיקרי אפשר לברורי ל"ק ול"מ מהא דתוספת' אלא דמ"מ נהי שכתבנו בתי' מרווח לדוחק יחשב דאכתי יקשה מה שהקשינו דאיך ימצא ס' נגד הקדירה כולה ואף דכתבנו פעמים שיש ס' בנחושתו דק לא יתיישב שפיר ועמ"ש בשיטת הרמב"ן:

הן אמת דמצינו לומר דרש"י סובר הא דבעינן תרתי ס' וטעימת קפילא או דהיתרא בטעימת ישראל כההיא דתרומה וכדומה וכדלקמן צ"ע א' גריסין לתוך עדשים הוא דטעימא בעינן דכל היכא דאיכא לברורי מברירנן ומה"ט היכא דליכא קפילא שרי וסמכינן אס' לחוד סגי וס' מיהא בעינן אף דטעים ליה ולית טעמא דסמכו חז"ל שיעורא דס' מקרא דזרוע בשילה וכדי שלא יבא כ"א להקל ולומר דבטעימה סגי ודבר זה לכל מסור ויקילו בו וה"ה בקפילא ארמאה דיש לחוש לכך החמירו מדרבנן ואמרו דבעי ס' או דקים להו דבציר מס' ודאי יהיב טעמא ולא משגיחין ביה במאי דאמר דלית טעמא ושקורי קמשקר אף בהיתרא ומש"ה בעינן ס' אלא דכל זה היכא דנפל כזית חלב לבשר וכדומה משא"כ אי נפל חתיכה של נבילה לאינו מינו דהוה הפסד גדול אי משערינן בכל החתיכה דלא ידעינן כמה נפיק מיני' בזה סמכינן אטעימת קפילא דאית ליה לומר דאין

בו טעם ושרי ואמרינן מסתמא אית ביה ג"כ ס' נגד הפליטה ולא שקורי קא משקר וה"ה בקדירה שבישל בה בשר ואח"כ חלב דאי משערין בשיעורא דששים יפסיד התבשיל דאין ס' נגד כל הקדירה מש"ה כי טעים ליה ולית ביה טעמא אמרינן מסתמא אית ביה ס' נגד הפליטה ומש"ה לא יהיב טעמא ונאמר דרש"י סובר כהרמב"ן שהביאו הטור בסימן צ"ח וכמו שאבאר לקמן אי"ה ומש"ה לא הוה מצי להקשות מטפת חלב וע"ז דהתם ודאי בס' משערינן ואה"נ דסגי בס' לחוד כיון דא"א לברר דבר זה למאי דלא ידע מר"י דסמכינן אקפילא והוה כמו לדידן היכא דליכא קפילא דשרי כו' מה שאין כן בהך דתרומה דוודאי ע"כ בטעימה דאי בס' ליכא ס' נגד כל הקדירה ומסתמא דטעים לי' כהן דהיתרא הוא ואמרינן דאית ביה ששים נגד הפליטה ודומיא דהכי בב"ח לא מחמרינן וסגי בטעימה והוקשה לו שפיר מאן טעים ליה והונח לו במה דאמר ר"י דסמכינן אקפילא ה"נ סמכינן כו' והשת' דאתינא להכי וודאי דתרתי בעינן דכל היכא דאיכא לברורי מבררינן כיון דאפשר בקפילא דסמכינן עלי' וכר"י ולפי זה הא דאמר לקמן גריסין עם עדשים אין בנ"ט כו' בעינן עכ"פ ששים והיינו דטעים כהן ואמר לית בי' טעמא ואפ"ה בעינן ס' הוא בשנימוחו גוף הגריסין בעדשים ויש שם ממשו של איסור בעין אלא שנימוחו וכדבעינן למימר לקמן מש"ה צריך ס' נגד כל האיסור דהיינו נגד כל הגריסין של תרומה וגם טעימה ובההיא דכילכית באלפס או בנימוח גוף איסור בעינן ס' וטעימת קפילא או שהסירו משם וליכא אלא טעמא ואתי שייליה לר"י ואמר ליטעמי' קפילא ארמאה דבכה"ג סמכינן אטעימ' לחוד וכדכתיבנ':

אמנם המעיין לקמן צ"ט ע"א ברש"י ד"ה אין בהן בנ"ט וכו' בעינן ק"א היכא דאיסורא בעין כגון חטין בחיטין או דבר שלא נתבשל דליתי' לאיסורא בעיני' ופירשו התוס' שם דבריהם אין בנ"ט ר"ל דליתא לאיסורא בעיני' היינו שהסיר הגריסין וע"ז הוקשה להם דא"כ ברישא אמאי נקיט שאור של חיטין שנפל לתוך עיסה של חיטין יע"ש ולפ"ז צריך לומר לשיטת רש"י דבעינן מאה או ס' נגד כל החתיכ' דלא ידעינן כמה נפיק מיניה וטעימ' ג"כ בעינן כדתנן התם אין בהן בנ"ט וכפירושו דטעים ליה כהן דלא כפירוש התוס' ד"ה אלא לאו במאה וס' יע"ש. אבל לולא דבריהם הקדושים והטהורים הייתי אומר דרש"י סובר כי בעינן מאה וששים בשגוף האיסור שם ולא צמחה אלא שנתערב כמו חיטין וכדומה הוא דבעינן ס' ומאה אבל היכא שנימוחו גוף הגריסין אף שהם שם לא החמירו חכמים דהא דתרומה צריך א' ומאה מין במינו הוא מדרבנן וכמו שיתבאר לקמן אי"ה וכה"ג לא החמירו חכמים ואמרו דבטל בס' או מאה וז"ש כגון חיטין בחיטין או כל דבר שלא נתבשל רצה לומר שלא נימוח אבל נתבשל ונימוח כגון עדשים כו' לא

החמירו חכמים ודי בס' וטעימה מיהת בעינן אבל בקדירה וכדומה לא החמירו לשער נגד כל החתיכה או נגד כל הקדירה ובטעימה לחוד סגי וכדכתיבנא:

ובזה א"ש מה דהקשה הרשב"א ז"ל בחדושיו כאן בשמעתין וז"ל דסמכינן אקפילא משמע להקל וכן הריטב"א והרא"ש ז"ל כולם הקשו דסמכינן משמע להקל ועיין בטי"ד סימן צ"ח ובפרישה יע"ש וכפי מ"ש א"ש דסמכינן נמי להקל אקפילא ארמאה כמו בחתיכה וקדירה וכדומה אי טעים ואמר דלית טעמא שרי או דמסתמא אית ביה ששים או דלא החמירו חכמים בזה ועיין מ"ש לקמן בשיטת הרמב"ן ז"ל ועיין לעיל מה שכתבתי שם בזה:

השיטה הב' הוא שיטת הרמב"ן ז"ל הביאו הטור בסימן צ"ח דאי נפל חתיכה לתוך קדירה ומכירין איסור א בה אלא טעמא סמכינן אקפילא אעפ"י שאין ס' נגד כל החתיכה אבל כשגוף האיסור נתערב צריך ס' ולא מהני טעימת קפילא ובס' לחודיה סגי ולא צריך לחזור אחר קפילא יע"ש ואבאר כי הוא ז"ל סובר דס' מדרבנן בעינן ואסמכיה אקרא דזרוע בשילה ולא מהני טעימה או דלא יבואו להקל ולומר דלית ביה טעמא אף דיהיה בו טעם או דשקורי קמשקר דכל זמן דליכא ס' ודאי יהיב טעמא ומיהו בחתיכה שנפלה ואי טעים ואמר דלית ביה טעמא אמרינן דלא שקורי משקר אלא מסתמא יש ששים נגד הפליטה וה"ה בקדירה שבישל בשר לא יבשל חלב ואם בישל בטעימה לחוד סגי וכמ"ש לעיל וגם לא החמירו בה ולהצריך ס' נגד כל החתיכה שלא יבואו להקל ואוקמי' אדין טעמא דכל דליכא טעם בטל הוא ועיין בריטב"א בחדושיו כ"א ולפי זה היא דגריסין לתוך עדשים יקשה לשיטתיה ז"ל דאין בהן בנ"ט אעפ"י שאין בהם א' ומאה וס' מיהא בעינן במאי מיירי אי בסילק הגריסין אפילו ס' לא ליבעי אלא טעימ' לחוד ואי בגוף האיסו' שם טעימה למה לי וי"ל דמיירי בסילק הגריסין מתוך עדשים וה"ק אין בהם באחד ומאה אלא ס' ר"ל נגד הפליטה כיון דלית ביה טעמא מסתמא אית ביה ס' אלמא בס' סגי ומשני שאין בו א' ומאה אלא מאה למאן דסובר שיעורא כמאה ובציר מהני יהיב טעמא ומש"ה כי לית ביה טעמא שרי דמסתמא אית בי' מאה אבל הוא דוחק וא"א לפרש כן להמעיין לקמן ויש ליישב בע"א דה"ק אין בהם בנ"ט ר"ל דלא ידעינן אי אית ביה טעמא שרי בס' או אין בהם בנ"ט היינו שיעורא דס' ורישא מיירי דטעמי' ויש בהן טעם וסיפא לאו דוקא דטעמי' כהן אלא מן הסתם אמרינן דלית ביה טעמא כיון דאית ס' ועדיין צ"ע להמעיין בריטב"א ועיין מ"ש לעיל בשי' רש"י והנה לפי שיטה זו הך דר"י בכילכית או דהיה נימוח גוף האיסור ולא היו יודעין כמה היה אי דסלקינהו גוף האיסו' ומסתמא סומכין אקפילא דמסתמא אית ס' נגד הפליטה והא דאמר רבא מריש

קשיא לי היינו משום דבדבר הבלוע בקדירה משערינן נגד הבלוע דאל"כ אין תבשיל שיהא ס' נגד כל הקדירה וקשיא ליה דוקא אתוספתא דקדירה שבישל כו' מאן טעים ליה וכמ"ש לעיל. ולפי זה הא דאמר רבא אמור רבנן בטעמא היינו כי הך דקדירה שא"א לשער נגד כל הקדירה או בחתיכה שנפלה אי טעמי' ולא יהיב טעמא תלינן דיש ס' נגד הפליטה ואמר רבנן בקפילא דאיסורא ואמר רבנן בששים במין במינו או היכא דליכא קפילא רצה לומר בחתיכת בשר נבילה לחתיכת היתר וא"א למיקם אטעמי' צריך לשער ס' נגד כל החתיכה ואין שייך כאן טעימת קפילא או באינו מינו וליכא קפילא צריך ס' נגד כל החתיכה וה"ה דהמ"ל אמור רבנן בקפילא כגון חתיכה שסלקוהו מהקדירה ואמור רבנן בס' שנמחה גוף האיסור ולכך צריך ס' ולא בעינן טעימת קפילא ועיין בטור, סימן צ"ח שכתב והרמב"ן חולק כו' אם נאמר דרש"י סובר בכל ענין צריך ס' אף בטעמא לבד שסילק גוף האיסור אפ"ה צריך ס' נגד כל החתיכה וכנראה ממה שפירש בההיא דגריסין וכמ"ש התו' שם א"ש דהרמב"ן חילק בין ממשו של איסור ובין נמחה גופו כו' ובתרתי פליג על רש"י ז"ל דלרש"י לא משכחת קפילא בלא ששים או ששים בלא קפילא היכא דאיכא קפילא ובאינו מינו לא משכחת כלל ולהרמב"ן אשכוחי משכחת ליה טעמא לחוד בפליטת האיסור דאין משערין בכל החתיכה בששים וששים לחוד סגי בכל האיסורין כשנוכל לשער שיעורא דששים ואם נאמר דרש"י מודה לסברת הרמב"ן וכמ"ש לעיל בשיטת רש"י וההיא דגריסין לתוך עדשים בנמחה שם גופו של איסור ומש"ה סגי בששים ולא בעינן אחד ומאה דכי בעינן מאה וא' בגופו קיים ולא בנמחה שם האיסור דהוא נקרא ליתיה בעיניה לשיטת רש"י ז"ל בטעם כעיקר שאמר ר' יוחנן במס' עבודה זרה דף ס"ז ע"ב הוא בנמחה גוף האיסור דהוה טעמו ולא ממשו כמבואר שם שנמחה החלב יע"ש דליתיה בעיניה מיקרי ועי' פר"ח א"ח סי' תמ"ב וכבר נתבאר זה בפרי מגדים בי"ד באורך סי' צ"ח לומר שמ"ש הטור והרמב"ן חילק ר"ל דלרש"י לעולם בעינן תרתי ששים וטעימה דנהי נמי בחתיכה שנפל לקדירה בטעימת קפילא סגי היינו דאנו אומרין מסתמא יש ס' נגד הפליטה כו' הא אי ידעינן בודאי דלית ביה ששים הוה אמרינן דשקורי משקר ולהרמב"ן יש חילוק דפעמים בעינן תרתי ס' וטעימה על דרך שאמר בקדירה שבישל בה בשר כו' או בקדירה שנפל חתיכה וסלקוהו אבל היכא דידעינן בכמות שיעורא דששים לא בעינן קפילא ובס' לחודיה סגי:

שיטה הג' הוא שיטת ר"י בעל התוספות וכן הוא שיטת ומסקנת הרא"ש ז"ל דבחד סגי או בטעימת קפילא או בששים סגי וההיא דכילכית לא היה בו ס' ואמר דסגי בקפילא ואמר רבא אמור רבנן בטעמא דהיתרא אף דלית ששים ודאיסורא בקפילא ומין במינו דליכא

טעמא או דאיסורא וליכא קפילא בס' סגי וההיא דגריסין לתוך עדשים אין בהן בנותן טעם ר"ל דלא ידעינן אי יש בהן טעם שרי בס' או במאה למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה ועי' עוד לקמן השיטה הד' היא שיטת הרמב"ם ז"ל בהל' מ"א פט"ו הביאו הב"י בסי' צ"ח דמין באינו מינו לעולם בעינן קפילא ולא סגי בס' ואי טעים קפילא ולית טעמא אף בפחות מס' שרי ואי יהיב טעמא אף טפי מס' אסור (וזה מוסכם אליבא דכ"ע דאי יהיב טעמא באלף לא בטל כמו שאבאר לקמן בעזה"י) ושיעורא דששים אינו אלא במין במינו או היכא דליכא קפילא אז סמכינן אשיעורא דס' ולפ"ז הך דכילכית באלפס ושיילי' לר"י בין באית ששים ובין לית ששים בעינן קפילא וסמכינן אקפילא אף לקולא היכא דליכא ששים ואמר רבא אמור רבנן בטעמא לחוד דהיתרא וה"ה דאיסורא בקפילא ומין במינו בס' או היכא דליכא קפילא אלא דגריסין לתוך עדשים במאי עסקי' ובמאי מיירי אי טעים ליה כהן ודאי דלא בעינן שיעורא דס' ומאי קאמר אלא בס' ואי מן הסתם דצא טעים כהן וה"ק אין בהן בנ"ט דלא ידעינן אי יש בהן טעמא אכתי אמאי מישתרי בס' והא לעול' בעינן טעימה ובהתירא ודאי דמצי למטעם כהן ודוחק גדול לומר דמיירי דליכא כהן ולקמן אבאר זה שם. ובי"ד אבאר עוד והנה אחרי רואי בסוגיין דשמעתין ראיתי כי מ"ש לשיטת רש"י מוכרח הוא דאלת"ה יקשה מ"ש רש"י ד"ה ליטעמי' קפילא נחתום עכו"ם ואשמעינן דמותר לסמוך עליו במסל"ת ולא יודיעו לו הרי בבירור דלהיתרא סמכינן עליה דאי להחמיר פשיטא דלא יהא דמשקר מחמירין ואי אומר דלית טעמא נהי דאינו נאמן כיון דאיכא ששים היכא דליכא קפילא לגמרי נמי שרי אלא ש"מ בקדירה שבישל בשר או בחתיכה וסלקוה דאי אמר לית ביה טעמא אף דליכא ס' נגד הקדירה שרי וסמכינן אקפילא להקל כמ"ש לעיל דמסתמא אית טעמא נגד הפליטה:

ע"ש קפילא כבר כתבנו לעיל מזה והנה ראיתי להזכיר בכאן כי יש לומר בא' מג' פנים או דמסל"ת נאמן ולא בעינן קפילא ואורחא דמלתא נקיט קפילא או שכל הטועם קפילא מיקרי וה"ה גוי דעלמא או קפילא דוקא דאומן לא משקר וגוי דעלמא מסיח לפ"ת מהימן או דאינו נאמן כלל אלא בעדות אשה מסל"ת נאמן או דתרתי בעינן קפילא ומסל"ת דגוי שאינו אומן אינו מבחין ומרגיש הטעם ומסל"ת דלא משקר ולא אמרינן כיון דאומן לא מרעא חזקה ועי' פר"ח סי' ס"ט שהאריך בדין עכו"ם מסל"ת ושאני הכ' דאפשר לברר הדבר מיד ע"י טעי' לא משקר ושכן כתב הריב"ש בתשובה סימן קל"ב יע"ש משמע מדבריו שם דטעמא דאף במסל"ת חיישינן דלמא משקר יע"ש. ובזה א"ש מה דכתב הב"י בסי' צ"ח מדברי הרא"ש אין הכרע אי בעינן דוקא אומן והרי לכאורה יש הכרע דאל"כ קפילא למה לי כיון דמיירי במסל"ת ואין לומר דתרתי בעינן דאומן ומסל"ת דאומן לא

מרעא נפשיה ומסל"ת ג"כ הא מסל"ת לא מהני דלמא משקר וכמ"ש הריב"ש בתשובה דא"כ מנלן דבעינן מסל"ת ואימ' דאומן לחוד מהני ואדרבה במודיעו זהיר טפי כמ"ש הר"ן ומביאו הב"י ועי' בריטב"א ז"ל אלא דאיכא למימר אורחא דמלתא נקיט קפילא דלהר"מ ז"ל צריך לומר כן דאיהו סובר דעכו"ם אף במודיעו שרי כמו שהביא הב"י שם דאורחא דמלתא נקיט קפילא או ע"ש הטעימה ולהרא"ש נאמר תירוץ ראשון דקפילא הוא שם דבר לאומן נחתום ואורחא דמלתא נקיט והפרישה לא כתב כן דאל"כ למה מזכיר הרא"ש כלל בדבריו נחתום כו' ואין מזה הכרע ומ"ש הפרישה דאין סברא שיחלוק הרא"ש על התו' אם לא היכא שמפורש יש להקשות והא ע"כ פליג בהדדי דלשיטת התו' באומן לחוד סגי דמרתית בלא מסל"ת כדמשמע מסתימת דבריהם ועי' בר"ן וברשב"א וריטב"א ואילו להרא"ש בעינן מסל"ת דוקא ונהי דנאמר מה דמצינו דפליג פליג אבל במה דלא מצינו ליה נאמר דסובר כתוספות אכתי קשה והא ע"כ פליגי אהדדי דלשיטת התו' אף אינו אומן שרי דלא בעינן אלא טעם הנרגש לכל בני אדם מדכתבו דטעמא דלא משקר ואילו להרא"ש נאמר אף במל"ת דוקא קפילא משום דסתם בני אדם אין מרגישין ובהכרח פליג התו' וצ"ע ובי"ד אכתוב בזה באורך בעזה"י ולענין אי סמכינן בזמן הזה בטעימת ישראל צנון בסכין של בשר וכדומה דהיתרא ואי בעינן קפילא דוקא עי' בש"ך ופר"ח ובל"ח בסי' צ"ח יע"ש:

ובתוספות ד"ה אמר רבא אמור רבנן כו' במשהו כרב כו' עכ"ל מדאמר במשהו כרב ולא אמר במשהו סתם הייתי אומר לאו מטעמיה דרב אלא משום חומרא דחמץ כרת ולא בדילי מיניה כל השנה משא"כ אי הגירסא כרב משמע מטעמיה דרב הוא דפסק כן ורב גזר שלא במינו אטו מינו ובמינו במשהו ועי' פסחים למ"ד בתו' ד"ה אמר רבא ושם אבאר:

בא"ד תדע דהא רבא אית ליה הכי במין במינו בס' ור"א היה אומר כו' עכ"ל הנה הש"ך בי"ד סימן צ"ח מסיק להלכה דכל שבטל בס' אזלינן בתר טעמא ולא בתר שמיה דאי אין טעמם שוין אף דשוה בשמי' טעם כעיקר מ"ה והוה מין באינו מינו ואי טעמם שוה אף דלא שוה בשמיה מ"ה חד בתרי בטל ואף בלח ומדרבנן צריך ס' בלח ונ"מ בספק הולכין להקל ככל ספק דרבנן וכן הסכים הפר"ח אחריו דלא כהרב בהג"ה שם דאזלינן בתר שמיה ורבא דאמר בע"ז דאזלינן בתר שמיה הוא לענין יין נסך דבכ"ש וה"ה טבל הוא דאזלינן בתר שמיה אליבא דר' יהודה דם הפר ודם השעיר דלא בטל דאזלינן בתר שמיה ואבייי משום דשוין בטעמן יע"ש באורך והא דכתבו התו' כאן דמין במינו היינו ששוין בשמיה אף כאן אמרו לענין ס' מ"מ לרבא דאמר לענין ביטול דברים האסורין במשהו

הוה אין במינו מה דשוה בשמי' א"כ ל"ל להזכיר כאן מין ומינו ואינו מינו הכי הוה למימר אמור רבנן בטעמא דהיתרא ודאיסורא בקפילא והיכא דליכא למיקם אטעמיה בס' אלא ש"מ דרבא מין ומינו ואינו מינו מה שאצלו קרוי מינו ואינו מינו מה דשוה בשמי' אלא דמסתמא כל מה ששוה בשמי' שוה בטעמא ג"כ ומה דאין שוה בשמי' אין שוה בטעמ' וע' בש"ך סי' ק"ט יע"ש ובשאר דוכתי מש"ה הזכיר מין ומינו ואינו מינו לאשמעינן דמין במינו מ"ה בטל ברוב ומדרבנן בעינן ס' דגזרינן אטו שאינו מינו וע' בס' בית ישראל בסי' צ"ח שכתב מדברי התו' דפג"ה מוכח כדברי הרב בהג"ה ואני תמה עד מאוד דמדברי התו' דכאן לא די שאינו מוכח אלא איפכא מוכח מדברי התו' להמעיין בדבריהם ועי' ש"ך סי' צ"ח שהביא דברי התו' אלו ובחדושינו לי"ד סי' צ"ח אבאר באורך ליישב דעת רמ"א ז"ל:

והנה אם נאמר דהא דאמר ר' יהודא מין במינו לא בטל היינו דוקא כשיש ממשות של איסור אבל לא בפליטת איסור דומי' דם הפר ושעיר וכמ"ש הרשב"א בחדושיו צ"ח ע"ב ד"ה אמר אביי לא נצרכא אלא לר"י יע"ש הן אמת שמדברי רב לקמן צ"ט א' דאוקי אמורא דמיירי בפליטה מוכח אף כה"ג אר"י מין במינו לא בטיל ואפשר דשמואל פליג עליה דמשמע בכנישתא דמעון לרבי יוחנן דאתיא כשמואל ואם נאמר דתרבא עם בשרא הוה מין במינו קשיא לשמואל וכמ"ש לעיל וכמ"ש הרשב"א בחדושיו שם בהא דאמר אביי לא נצרכא אלא לר"י יע"ש ונאמר דרבא אית ליה כשמואל דלר' יהודא מין במינו לא הוה אלא כשגוף האיסור נמחה ונבלל הוא דלא בטל דומיא דם הפר כו' משא"כ טעמא בטל וא"כ ר"ש דכאן מיירי בפליטת איסור דומיא דתרומה דלית ביה אלא פליטת הקדירה מש"ה במין במינו אף דשוה בשמי' וטעמא אפ"ה בטל בס' כיון דליכא אלא פליטת איסור לחוד אלא שדוחק לומר דרבא פליג עם רב ושמואל בהא דלר"י מין במינו כו' מה שלא הוזכר בפירוש בתלמוד ולקמן צ"ט אבאר דברי הרשב"א גבי אביי:

ושיש לנו דרך אחרת בזה וה"ק רבא מין במינו הרצון שנתבשל בשר נבילה עם בשר שחיטה דהוה מין במינו אף לרבא דאזיל בתר שמיה כמ"ש הפר"ח בסי' צ"ח דלא כש"ך או בשר כשר וטריפה דהוה לכ"ע מין במינו לא פליג הש"ך בזה דנבילה דמטמאה הוא הוה כאינו מינו כו' ומשה"ק מין במינו דליכא למיקם אטעמא דידיה שנפלט ממנו הלכך שיעורא דידי' בששים ונאמר כמ"ש הרשב"א בחדושיו לקמן גבי אמר אביי לא נצרכא אלא דרוטב עם בשר הוה מין באינו מינו אלא דהתם אליבא דאביי ואיהו אזיל בתר טעמא הוה מין במינו משא"כ לרבא דאזיל בתר שמי' בע"ז כו' ואמר בשמעתין דמין

במינו דליכא למיקם אטעמ' והאי רוטב מיקרי וכמ"ש הרשב"א שם דרוטב עם בשר הוה אינו מינו ומש"ה שיעורא דידיה בששים כמ"ש:

בתו' ד"ה סמכינן אקפילא אע"ג דעכו"ם הוא כיון דאומן לא מרעא אומנתיה עכ"ל כבר כתבנו לעיל מזה יע"ש אמנם נראה דהתוספות לשיטתייהו מוכרחין לומר כך דאי כפירש"י דמיירי במסל"ת וקפילא או דאורחא דמילתא או דסתם גוי אין מרגיש ומבחין הטעם א"כ יקשה קושית הש"ך בסימן צ"ח דקיי"ל בהגוזל בתרא חוץ מעדות אשה אין גוי מסל"ת נאמן בדאורייתא ורש"י לשיטתיה שסובר טעם כעיקר מדרבנן ומ"ה חד בתרי בטל כמ"ש רבא לקמן צ"ח דהוא מרא דשמעתין סובר שם טעם כעיקר מדרבנן וגם ר' יוחנן וכבר כתבנו לעיל מזה אלא מה דכתבו התו' כאן דבריהם ולא לעיל מזה בהא דאמרינן כילכית באלפס ואתו שיילי' לר' יוחנן ואמר ליטעמי' קפילא כו' משום דהת' הוה ציר דגים דהוה דרבנן כדאמר לקמן צ"ט ב' שאני ציר דגי' דזיע' בעלמ' כו' דהוה דרבנן מש"ה מצינו לומר קפילא מסל"ת נאמן בדרבנן בכל איסורין משא"כ בשר בחלב דהוה מ"ה הוקשה להם שפיר ולכך הוכרחו לומר דאומן לא מרעא כו' הן אמת שראיתי להש"ך ז"ל בסי' ק"ז ס"ק א' דהא דציר דגים טמאין מדרבנן במליחה ולא בבישול יע"ש א"כ כילכית באילפס נמי מ"ה ואמאי לא כתבו דבריהם לעיל דקפילא לא מרעא חזקתי' אמנם כן יש לעיין בהא דינא דאי איתא דע"י בישול הוה כממשו של איסור יותר מע"י מליחה א"כ תקשה מנלן לרבות בפכ"ה קי"ב א' ובעור ורוטב קכ"ט הטמאים לאסור צירן ורוטבן בבהמה טמאה ושרצים מנלן לרבות כולהו דציר היינו ע"י מליחה ורוטב ע"י בישול כמ"ש הרשב"א לשם והא לאו שקולים הן למ"ש הש"ך דליתרבי כולהו מן הטמאים והראי' שהביא משערי דורא בסימן כ' דע"י מכבש היה דאורייתא לא מצאתיו שם אלא כתב בהג"ה המתחלת שם והרמב"ם כתב ציר דגי' במאתים ושמעתי לפרש במכבש דאז יוצא עיקר הלחלוחית כו' ואין ראי' דאף דהוה דרבנן כיון שכבשן במכבש הציר חזק ונותן טעם עד מאתים וע' בר"מ הל' מ"א פ"ג ופט"ו יע"ש היטב וביי"ד אכתוב מזה:

או יאמר דלעיל מצינו לומר דלחומרא בעינן קפילא וס' צריך ג"כ כסברת רש"י ז"ל כמ"ש לעיל ומש"ה לא קשיא דלמא משקר דהוה כמאן דליתא לפנינו קפילא די בששים ולחומרא אי אמר דאית ביה טעמא אסור ביותר מס' משא"כ השתא דאמר סמכינן ומשמע לקולא סמכינן וכמ"ש הרא"ש ז"ל והר"ן וע' ב"י סימן צ"ח מש"ה הוכרחו לומר אומן לא מרעא כו' וכבר כתבנו לעיל מה שיש לעיין בדברי תוספות הללו יע"ש:

דף צז:

גמרא דהיתרא בטעמא דאיסורא בקפילא מדלא אמר קפילא ארמא' ואמר נמי דהיתרא בטעמ' משמע דבתרומ' טעים לה כהן אף שאינו קפילא ובאיסו' דוק' קפיל' דלא משקר ועיקר החילוק בין דאיסור' והיתר' דהיתרא כל אדם ואיסורא כיון דאסור לישראל למיטעם דטעימה אסור באיסורי תורה מדרבנן כמו שכתבנו בחדושינו ליורה דעה ובאיסור דרבנן צמח צדק כתב דמותר לישראל לטעום דהוה גזירה לגזירה יע"ש בסימן מ"ז ועיין יורה דעה סימן צ"ב וק"ח יע"ש ומש"ה קפילא דוקא:

והנה בחדושינו לי"ד סימן צ"ח נסתפקתי בהא דכתב הש"ך שם ביבש באינו מינו באיסור דרבנן חד בתרי בטל דהוה גזירה לגזירה ונסתפקתי במ"ב בלח באיסור דרבנן אי בעי' ס' או לא דהוי ג"כ גזירה לגזירה דמ"ה מין במינו בלח חד בתרי בטל כמ"ש הרא"ש בהך דחה"ל דביבש חד בתרי בטל ובלח בעינן ס' אטו. שאינו מינו והיינו קודם שנודע התערובות יע"ש ומכאן ראיה דאף בדרבנן במין במינו בלח בעינן ס' לפי גירסת הרי"ף ז"ל מין במינו כגון שמנונית ג"ה הביאו הרשב"א ז"ל בחדושיו והריטב"א ג"כ יע"ש והרי שמנונית ג"ה אינו אלא מדרבנן ואפ"ה בעינן במינו בס' ודע דליכא למידק מכאן דתרבא עם בישרא הוה מין במינו דאימא דשמנונית ג"ה עם שומן כשר מיירי אבל הריטב"א כתב בפירוש שמנונית גיד עם בשר וה"ה חלב עם בשר יע"ש. ומכל מקום לפי זה היה מקום לכאורה להקשות על מ"ש בשם צ"צ בדבר שאין אסור אלא מדרבנן שרי לטעומי ישראל ומש"ה התיר לטעום בורית לאומן המבשל אותו וכאן לא משמע כך דאמר מין במינו שמנוני' ג"ה משמע דומיא דהכא באינו מינו שומן שנפל ג"ה לאינו מינו בקפילא ארמאה והלא ישראל נמי מצי למטעם ועוד דאי בישראל א"צ קפילא דלא משקר כמ"ש לעיל וברי"ף הגירסא מין במינו שומן ג"ה א"נ בשאינו מינו כו' יע"ש א"כ משמע דבאיסור דרבנן אסור לטעו' ישראל ועוד דאי באיסור דרבנן שרי לטועמו ישראל הוה למימר בשמנוני' גיד גופא מין במינו בס' ובאינו מינו בס' ואיסור תורה בקפילא אלא נראה דבאיסור דרבנן אסור לטועמו אבל נראה דאין מכאן סתירה לדבריו דטעימת אומן המבשל בורית לא הוה כטעימת איסורין דצריך טעימה גדולה להבחין החיך ואפשר שצריך שיאכל ממנו קצת והא דאמר ליטעמי' קפילא לאו דוקא אלא צריך שיאכל ומש"ה צריך קפילא ארמאה ומיהו המעיין בר"מ הל' מ"א פט"ו וב"י סי' צ"ח כתבו טועמו סתם ולא כתבו דצריך אכילה שוב מצאתי לטורי זהב בסימן צ"ח שכתב בעינן אכילה דווקא ועיין פר"ח מ"ב ובתב"ש:

ע"ש גמרא הני אטמתא דאמלחא בג"ה בי ר"ג מאי דעתך מליח כרותח כו' עכ"ל מכאן מוכח כמ"ש התוספות לעיל א' ד"ה שאני חלב יע"ש דאי הוה אמרינן דמתני' דירך מיירי שניטל שומן הגיד או שיש ס' נגד השומן ומש"ה אמר שמואל ל"ש אלא נתבשל אבל נצלה קולף ואוכל עד שמגיע לגיד משום איסורא דגיד ולגבי שומן הוה ס' דא"כ מה קשיא מאי דעתך דלמא רבינא סובר יש בגידין בנ"ט ומש"ה אוסר בכאן משום שומן ואף דאין הגיד יכול להתפשט בכל הירך חלב מפעפע ורב אחא דשרי סובר אין בנ"ט ואין הגיד אוסר בפליטה ומש"ה לא החמירו בשומן אלא כמ"ש התו' לעיל:

גמרא וכ"ת מאי כרותח דמבושל כו' ולא קשיא משמואל דאמר ל"ש אלא נתבשל ותיפוק ליה משעת מליחה נאסר כל הירך וקשיא מתניתן כבר כתבנו במתני' ובגמרא דרבינא מוקי למתני' בחלט כחלא או ברותחין ודע לפי מ"ש הראב"ד ז"ל בסוף איסור משהו שלו הביאו הרשב"א ז"ל בחדושיו דף צ"ג דלצלי נמי בעינן מליחה אלא דלא בעינן שהי' במלחו יע"ש א"כ קשה הא דאמר וכ"ת כרותח דמבושל אכתי קשה משמואל דאמר ל"ש אלא נתבשל אבל נצלה קולף עד שמגיע לגיד והא מליח כרותח דמבושל וליתסר כולה ומיהו י"ל לצלי לא בעינן כ"כ שיהא נאכל מחמת מלחו אלא מעט אפשר סגי ומש"ה קולף עד שמגיע לגיד דמליח שנאכל במולחו אינו מפליט כ"כ וביד סימן ע"ג אבאר מזה בעזה"י ויש לתרץ עוד בענין אחר ושם אכתוב בזה:

בפירש"י ד"ה במאי דבלעה קדירה אם ראינו שנפל שם קודם שנתמעט ואין משערין לאחר שנתבשל לכמות שנפל שם ואין בהיתר בו ששים אומדים כמה בלעה הקדירה היתר דמסתמא כו' עכ"ל הנה מלשון זה משמע דידעינן שיעורא דאיסור וראינו כשנפל שם והיתר לא ידעינן כמה היה בעת נפילתו ועכשיו אי משערין האיסור כמו שנצמטק כשעת נפילתו וההיתר כמו שהוא עכשיו ולית בהיתר ס' נגד האיסור כמו שהיה מתחלה ומיהו עכשיו יש ס' אמרינן דמשערין באומד יפה כמה דרך להבליע בקדירה בזמן זה ואם כן היה ששים בהיתר נגד האיסור ואזלינן בתרי' אלא דא"כ יש לתמוה טובא מאי קושיא אטו דהתירא בלע דאיסורא לא בלע והא אנן משערין האיסור לכמות שנפל שם והיתר משערין באומד יפה כמה בלעה הקדירה ממנו ויש ששים ואה"נ דמשערין כמו שנפל אם יש ס' והנה י"ל בפירש"י ז"ל דהא דכתב וכיון דאיפלגו לישני ואיסורא דאורייתא אזלינן לחומרא משמע דר"ל דאזלינן לחומרא כל"ב ומשערין וודאי כה"ג באומד יפה ולומר דמסתמא היה בהיתר ג"כ יותר ונצטמק בזה הזמן. או יאמר דמיירי כשראינו האיסור והיתר בעת שנפל האיסור והי' ס' נגדו אלא כעת נצטמק האיסור והיתר יחדיו ולית ס' אי משערין האיסור כמות שנפל וצריך אומד הדעת לזה שמא מן היתר נשרף וכלה ומן

האיסור בלוע בדופני הקדירה ולית כאן ס' ולכך אמר דמשערין באומד יפה ג"כ בהיתר מה דאזיל לאיבוד ומה דבלוע בדופני הקדירה ועיין בר"מ הל' מ"א פט"ו ובפר"ח סימן צ' יע"ש היטב א"כ הא דסיים ועיקר הדבר כמות שהוא לפנינו משערין כו' דאיסורא בלע דהיתרא לא בלע כו' לאו למימרא דאין הלכה כל"ב אלא דבא לומר לדינא עיקר הדבר דמשערין כמו שבא לפנינו ולא אמרינן דנשער בהיתר כמו שנפל האיסור והאיסור כמו שהוא עכשיו דז"א דאיסורא ג"כ בלע ומיהו אית ליה לפנינו ס' בהיתר נגד האיסור נראה מדבריו דאף בשעה שנפל היה ס' אפ"ה אסור ובעינן שיהא עתה ס' יע"ש:

אבל הרשב"א בחדושיו צריך לומר דגירסא אחרת היה לו ברש"י ז"ל שכתב דר"ל במה דבלעה קדירה היינו שאיסור לא ראינו בעת שנפל והיתר ראינו בשעה שנפל ועכשיו כשבא לפנינו ליכא עכשיו ס' בהיתר נגד האיסור אמרינן דמצטרף היתר הבלוע בדופני קדירה ויש ס' נגד האיסור שהוא מצטמק לפנינו ומיני' אם ראינו היתר והאיסור בשעה שנפל והיה ס' ועכשיו אין ס' פשיטא דמשערין מה שבלוע בדופני קדירה כו' וכמו שהיה בתחלה משערין וכתב רש"י בתחלה לדחות לישנא קמא ואח"כ כתב לדחות גם ל"ב מההיא דר"א לקמן דהיתר' בלע דאיסורא לא בלע והילכך אם לא ראינו האיסור בשעה שנפל ועכשיו אין בהיתר ס' נגדו כמו שהוא עתה משערין דלא מצטרף מה שנחסר מן היתר דמסתמא גם מן האיסור נחסר ונצטמק וא"כ לא היה ס' בשעה שנפל שם אבל אם ראינו בשעה שנפל והיה ס' ועכשיו אין בהן ס' וודאי לפי גירסא זו שרי ולגירסת רש"י שלפנינו אסור וכמ"ש לעיל בסמוך:

עוד כת' הרשב"א על מ"ש רש"י וכיון דאיכא איסורא דאורייתא אזלינן לחומרא כתיב ותמיהא לי מאי איסורא דאורייתא דהא מן התורה חד בתרי בטל עכ"ל ר"ל לשיטת רש"י ז"ל לקמן כ"ח ב' דפסיק טעם כעיקר מדרבנן ומ"ה חד בתרי בטל באינו מינו שפיר הקשה דמאי איסור תורה איכא כיון דעכ"פ איכא רובא דהיתרא אף באינו מינו אבל אין לומר דקשיא לי' לרשב"א אף לשיטתי' דסובר מין באינו מינו מ"ה דטעם כעיקר מ"ה כמו שיתבאר לקמן צ"ח ב' אי"ה ואפ"ה קשיא ליה דע"כ במינו איירי דאי באינו מינו ותיפוק ליה דליטעמי' אי יהיב טעמא או לא ולמה לן לאכנוסי בספק ולשער באומד יפה כמה בלעה קדירה אבל ז"א דלמא דליכא קפילא וצריך שיעורא דס' אלא כדכתיבנא וע' ברשב"א וריטב"א שפי' הא דא"ד בקדירה עצמה לחומרא דר"ל במה שבקדירה משערינן ולא בבלוע ואידך לישנא מיקל ורש"י ז"ל אינו סובר כן אלא בקדירה עצמה בחרסי' יע"ש:

ובתוס' ד"ה איכא דאמרי בקדירה עצמה כו' דליתיה לאיסורא בעיניה כו' עכ"ל עיין במהר"מ מלובלין ויראה מפירושו דה"ק דלא ידעינן כמה נבלע מכזית חלב והאיסור

אינו בעין לפנינו ואח"כ בישלו בזאת הקדירה היתר אמרינן מה שנבלע בדופני הקדירה נתבטל בדופני הקדיר' חלב נתבטל בדופני הקדירה ונראה אף אי נבלע כל כזית חלב בדופני הקדירה דינא הכי ולמ"ד במאי דבלעה קדירה היינו דאם נבלע היתר מרובה בקדירה ואח"כ נבלע כזית חלב אמרי' דנתבטל הכזית בהיתר הבלוע יע"ש היטב והנה היה נראה לומר ללישנא קמא אמרינן הכי דמשערין היתר הבלוע בדופני הקדירה שהיה מזמן רב נגד חלב הבלוע בה וא"כ אח"כ כשנתבשלו אח"כ היתר שרי ול"ב אמר דבמאי דבלעה קדירה כפירש"י ז"ל ובחדושינו לי"ד אכתוב בזה בעזה"י בסי' צ"ט ועיין בפר"ח שם:

גמרא אר"נ גיד בס' ואין גיד מן המנין כתבו ז"ל דר"נ בשומן של גיד איירי דאין בגידין בנ"ט ודע דהר"מ ז"ל בהל' מ"א פט"ו הי"ז כתב גיד בס' ואינו מן המנין והחמירו בו בס"א מפני שברי' הוא והוסיפו בשיעורו יע"ש ורצה לומר דהוא סובר דכל איסורין של דבריהם שיעורן בנ"ט והוא וראי' מכחל דאמר לקמן כחל מן המנין ושומן הגיד אף שהוא מדבריהם אפ"ה בעינן ס"א דליהוי היכר בגיד גופא שאם נתערב שאין בטל דבריה הוה ומש"ה הוסיפו בשומן בס"א אבל שאר פיסקים סברי דאיסור בס"א בעינן וכחל שאני דהיא בפ"ע שרי ומש"ה מצטרף למנין וכן דעת רש"י ז"ל בד"ת ואין גיד מן המנין שכתב וכחל כולו היתר וכן דעת הרשב"א ועיין בר"ן כאן:

ביצה בס"א ואין ביצה מן המנין ופירש"י ז"ל ביצה עוף טמא כו' הוא בה"א אבל לפי המסקנא דמסיק ביצה שיש בה אפרוח ל"ש עוף טמא או טהור וכמ"ש רש"י להדיא לקמן צ"ט ע"א ד"ה אפרוח שהבשר נ"ט ל"ש טהורה או טמאה יע"ש אלא בה"א גופא לא ידענא למה דווקא טמא ולא של נבילה וטריפה דבעינן ס"א לבטל ודוחק לומר דלאו דווקא עוף טמא אלא ה"ה נבילה וטריפה וכדומה וחדא מיניי' נקיט ועיין מ"ש לקמן בהא הן אמת דלכאורה מצינו לומר דרש"י בדווקא נקיט עוף טמא דהנה בטעמא דהא מלתא דביצה בס' והוא דהוה כשאר איסורין דבעינן כן ומדפריך למימרא דיהבה טעמא והא אמרי אינשי כו' ומאי קושיא והא דלמא לבטולי איהו גופא במנין ס"א וכמאן דאמר ביצה בטי"ל ועיין ריש ביצה ובטור סימן פ"ו וס"ו וצ"ו וק"י ובאחרונים שם ועיין בחדושי רשב"א כאן ובריטב"א יע"ש אלא דמיירי ביצת עוף טמא דליכא למימר לבטולי איהו גופא דביצת טמא ראשה א' כד וא' חד דניכר בין שאר ביצים ולא שייך לבטולי ועיין פרישה פ"ו וצ"ח יע"ש אלא דמ"מ מנא לי' להקשות אימא דמיירי ביצת טריפה לבטולי איהו גופא ועוד לוקמי' ביצים טרופות בקערה דבעי ס"א לבטולי איהו גופא ועיין מ"ש בסמוך ומיהו זאת יש ליישב כפי מ"ש הרשב"א בחדושיו אהא דאמר הב"ע ביצה שיש

אפרוח כתב ולא מצי לאוקמי' לבטולי היא גופא דברובא סגי ביבש ועוד דליכא למימר דאיירי בטרופה דומיא דגיד וכחל שהן איסורין חשובין בעין ועיין מ"ש לקמן ואין לומר דפירש כן לשיטתיה דמין במינו לא בטל ולכך פירש ביצת עוף טמא דליתא דכל מין ביצים אחת הן ועיין באחרוני' ובית לחם יהודא בסימן כ"ח ס"ק ה' יע"ש וכיון שכן צ"ל דמיירי באינו מינו או דפליטתה עם ביצים הוה מין באין מינו וכן כתב הרשב"א והבאתיו לעיל דרוטב עם בשר היה מין באינו מינו ועיין מה שאכתוב בהא דביצה בס"א והיא יע"ש ובי"ד סימן צ"ח בזה:

והנה רב נחמן דפרט הני שלשה גיד וכחל וביצה היה נראה לומר דגיד דוקא נקיט דלא יהיב טעמא כולי האי סגי בס"א אבל שאר איסורין משערין כבצל וקפליט דהיה שיעורא יותר מס' וכמ"ש תוספות ד"ה כל וכחל אף דיהיב טעמא בכל איסורין מ"מ חלב שחוטה מדרבנן הקילו בו סגי בס' עם הוא וביצה דלא יהבה כולי האי טעמא הוה כמו גיד דדי בס"א ונאמר דר"נ כר"י סבירא ליה דכל איסורין בבצל וקפליט משערין ולמאי דמשני ביצת אפרוח י"ל דביצה שיש בה אפרוח נמי איסורו מדרבנן ולא מ"ה או שהתחיל להתרקם בה אפרוח גמור כ"ז שלא יצא לאויר העולם לית ביה איסור תורה כמ"ש בא"ט ס"ג ע"ב מדרבנן וקרא אסמכתא ועיין בפר"ח סי' פ"ו ס"ק כ"א וב' ולקמן אבאר באורך מזה ומש"ה מקלינן ביה דאיסור דרבנן הוא ודי בס' ומש"ה פרט ר"נ ג' דברים אלו ועיין תו' ד"ה ביצה ובמ"ש:

ובתוס' ד"ה כל איסורין כו' דגיד לא יהיב טעמא כו' פליג רבא אר"י עכ"ל אבל ר"נ לא פליג ארבא דר"נ סובר כרבא דכל איסורין בס"א וגיד צריך ליה לאשמעינן דמה דאמר במתני' כבשר בלפת הוא שיעור' דס' או לאשמעינן אף דאין בנ"ט אפ"ה שומן הגיד אוסר בס"א דלא כסברת ריב"ש ע"א ד"ה שאני ובר"פ ד"ה אם יע"ש וכחל דכולהו היתר די בס' וביצה אשמעינן למאי דס"ד דלא תימא מיא הוא ובאמת אשמעינן דאיכא ביצה שאוסרת ביש אפרוח כמ"ש תו' ד"ה ביצה ועמ"ש שם בזה:

ובד"ה אלא מעתה כו' וי"ל דהיה ידוע להם אם יוצא כולו או מקצתו ועוד מספיקא לא היה אוסר קדירה דאחרת דס' דרבנן להקל עכ"ל לא ידענא דהא אמרינן בהדיא דבידיה משערין דאי במה דנפיק לא ידעינן כו' אלמא משום ספיקא משערינן בכולי' ומאי פריך נפל לקדירה אחרת כו' ובי"ד סימן צ' אכתוב בזה ומ"ש ספק דרבנן להקל כבר כתבו הרשב"א ושאר פוסקים דלא שייך בכאן ס' להקל בדבר שהוא לפנינו וא"א לעמוד על שיעורו הוה ספק מחמת חסרון ידיעה ולא מיקרי ספק אף בדרבנן יעוין שם:

ובד"ה ביצה בס' ואין ביצה מן המנין כו' אלא דאיצטריך משום דאיכא ביצה טמא דלא אסרה עכ"ל כבר כתבנו לעיל דר"ל דר"נ אמר פעמים שיש לאשכוחי בביצה דצריך ס"א בביצה שיש אפרוח ולפי ה"א אשמעינן דלא הוה כמיא בעלמא וקשיא לי דאמאי לא דרב נחמן אשמעינן טובא דביצה בטילה בס"א עם היא עצמה דלקמן צ"ח ב' מסקינן ביצה צריכה ס"א והיא דהיינו ס"ב ור"נ פליג עלי' דאמר די' בס"א ביצה שיש בה אפרוח כו' ופליג ודאי אהא דאמר ר' חלבו אמר רב הונא ביצה בס"א והיא מותרת ור"נ אמר בס' והיא מותרת ואם כן קשיא כמ"ש דטובא אשמעינן רב נחמן:

והנה יש לישב זאת סבירא להו לתו' דר"נ לא פליג על ר"ח אמר רב הינא לקמן מדלא אמר לקמן ולית הלכתא כר"נ אלא כרב הונא אלא ר"נ מיירי ביצה שנפלה לתבשיל אחר לא שנתערב עם ביצים אחרים ומש"ה די בס' והיא דהוה ס"א ולקמן דבעינן ס"א והיא שנפלה לביצים אחרים ומטעמא שכתב הרא"ש ושאר פוסקים דיש ביצים גדולים וקטנים מש"ה הוסיפו בשיעורא עוד אחת ולא חילקו חכמים בדבר משא"כ אם נפל לתבשיל די בס"א עם הביצה וע' פרישה ובאחרונים סי' פ"ו ולזה שפיר כתבו דלאו דווקא ביצה וה"ה שאר איסורין אלא נקיט ביצה דפעמים משכחת ביצה שיש אפרוח או דם וכדבעינן למימר לקמן כן וע' מ"ש בתוס' ד"ה ואבע"א ואיבעיא להו יע"ש:

דף צח.

רש"י ד"ה אפרוח שהבשר נותן טעם ל"ש כשירה ול"ש טמאה דנבילה הוא עכ"ל משמע בהדיא דאפרוח שלא יצא לאויר העולם אסור מ"ה משום נבילה ואף אם שחטו דלא שייך ביה שחיטה כלל והא דאמרינן בא"ט ס"ג ע"ב מדרבנן וקרא אסמכתא בהא דביצת עוף טהור שריקמה היינו שהתחיל להתרקם וניכר צורת העוף קצת ומש"ה ליכא איסורא לא משום דם ולא משום נבילה אבל כשנגמר העוף בתוך הביצה אסור משום נבילה ועיין בחדושי הרשב"א בפא"ט שם כתב בשם בעל התרומות כמ"ש כאן והוא ז"ל חלק עליו ואמר דאינו אלא מדרבנן ועיין פר"ח סי' פ"ו ס"ק כ"א כתב כמ"ש דאם נגמר כולו אסור משום נבילה יע"ש:

ע"ש גמרא השתא דלית בה אפרוח אסורה דאית בה מיבעיא עכ"ל הנה אם נאמר דביצה שיש בה אפרוח אינו אסור מ"ה עד שיצא לאויר העולם וכדעת הרשב"א הבאתיו בסמוך י"ל ומאי קושיא אימא ברישא אשמעינן דבנ"ט דלא תימא מיא בעלמא הוא ובסיפא אשמעינן אף דאיסורא דרבנן הוא ביצה טהורה שיש בה אפרוח אפ"ה שיעורו בנ"ט דלא כמה דסבר מר בר ר"א דשיעורי בתלתין זיתא דהיה סובר חצי שיעור מותר מ"ה כו' אלא

ש"מ ביצה שיש בה אפרוח אסור מ"ה ויש חילוק בין התחיל להתרקם וכאן קתני וכן ביצה שיש בה אפרוח דמשמע שנגמר כולו כו' ולהכי פריך שפיר ודע דנ"ט דקתני היינו שיעורא דס' דומיא דרישא ביצים טמאים ששלקן עם ביצים טהורים דהוה מין במינו פירושו נ"ט בס' ה"ה נ"ט דסיפא אית לן לומר כן ובליכא קפילא דאל"כ בטעמא ממש דהוה א"מ:

גמ' סבר רב אשי לשיעורי' במאי דבלע דיקולא כו' הנה הני רבנן דאמרו אטו דהיתרא בלע דאיסורא לא בלע פליגי אהא דאמרינן לעיל א"ד במאי דבלעה קדירה יע"ש ואם נאמר דההיא דלעיל שראינו האיסור כשנפל ואמרינן דמשערין במה דבלעה קדירה ר"ל דלא נשער האיסור כמו שנפל והיתר כמו שהוא עכשיו אלא משערין הכל כמו שנפל הן איסור והיתר לא פליגי הנך רבנן עלי' ועמ"ש שם ברש"י יע"ש:

ובתו' ד"ה דנפל בדיקולא דבישרא בערוך חיברו בהדיא היא ניימא וקולתי' שפיל (ריש סנ"ה) כו' עכ"ל ר"ל דהתו' לא ניחא להו לומר דנפל ליורה גדולה כו' אלא דנפל לדיקולא הוא הל' שעשוי מחריות של דקל והוכיחו מכאן שיטתם שכתבו לעיל וכמה דוכתי דמין במינו בטל בס' ונלמד מכאן דמיירי שנפל כזית חלב על בשר שבסל במליחה וחלב הוא שמן ומפעפע בכולן ואוסר במליחה עד ס' כדמסיק לעיל על מה שאמר שמואל ל"ש אלא נתבשל כו' וסבר מר בר ר"א לשער במה דבלע דיקולא רוצה לומר במה דבלע הסל מן היתר ג"כ ומשערין באומד יפה הלכך מסייע מה שבדיקולא לבטל הכזית חלב ואמרו רבנן אטו דהיתרא בלע דאיסורא נמי בלע רוצה לומר מדם וא"כ אין בו כח לבטל החלב אלא דקשה הא אין מליחה לכלים להפליט ועוד דמה בכך הא אסורין מבטלין זא"ז ועיין ברשב"א וריטב"א מ"ש כאן דמש"ה לא רצה רש"י לפרש דיקולא סל ובמליחה דרש"י לשיטתיה דמין במינו במשהו וחלב עם בישרא הוה מין במינו יע"ש ואיני יודע היאך אפשר לפרש כן דא"כ מה קאמר מה דבלע דיקולא וכמ"ש:

ע"ש ההיא פלגא דזיתא כו' מר בר ר"א היה סבור דמידי דרבנן די בשלשים והיה סבור דחצי שיעור מותר מ"ה ולכך שיער בל' ואמר ליה אבוה דגם בדרבנן צריך ששים והכי קיי"ל ועוד דחצי שיעור אסור מה"ת וא"ל תרי טעמי להודיע דבדרבנן צריך ס' ועוד דקיי"ל כר' יוחנן דחצי שיעור אסור מ"ה ונ"מ בספיקו דהולכין להחמיר או דאמר ליה דכאן צריך ס"א כשיטת הר"מ ז"ל דבדרבנן די בס' והבאתיו לעיל כמו כחל ומש"ה א"ל כן:

וברש"י ד"ה סבר לשעורי כו' והאיסור כמו שהוא מצומק לפנינו עכ"ד היינו דלא נודע האיסור בשעה שנפל והיתר היה ידוע בשעה שנפל והיה רוצה רב אשי לשער האיסור

כמו שהוא עכשיו ולהוסיף במה דב"ע קדירה ולבטולי ליה בשיעורא דס' ואמרו ליה רבנן דגם האיסור היה יותר ונצטמק עכשיו ועמש"ל ובחדושי ריטב"א ופר"ח סי' צ"ח וסי' ג':

בד"ה לא תזלזל כו' דחצי שיעור אסור מכל חלב כו' ויש עוד טעם אחר דחזי לאיצטרופי או מהל"מ ועיין במ"ל בהלכות חמץ ומצה ובמקום אחר נאריך בה בעזה"י בזה:

גמ' אתמר אמר ר"ח אמר ר"ה ביצה בס"א והיא מותרת עכ"ל בטעמא דהא מלתא דביצה נשתנה מכל האיסורין וצריך ס"א והיא כתב הרא"ש ז"ל הטעם דיש ביצים גדולים וקטנים הוסיפו בשיעורא אחת וכן דעת הרמב"ן והרשב"א בחדושיו כאן ולפ"ז אף בטרופה צריך ס"ב ודווקא שנתבשלה עם מינה עם ביצים אחרות ולא בשאינה מינה דסגי בס"א והר"מ ז"ל בפט"ו מהלכות מ"א נתן טעם לדבר דביצה שיש בה אפרוח הוה בריה מש"ה הוסיפו עוד אחת משום בריה ולדידיה דוקא כשהיא שלימה ולא נתרסק האפרוח ולא בטרופה ואף באינה מינה בעי' ס"א והיא משום ברי' וע' בי"ד סי' פ"ז וק"ז וק"י ובאחרונים שם והנה לפי דעת הרא"ש וסייעתיה לא פליג ר"ח אר"ה ארב נחמן לעיל דאמר ביצה בס"א סגי דמיירי באינה מינה וכאן במינה אבל להר"מ ז"ל ע"כ דפליגי דהא משני לעיל ביצה שיש בה אפרוח ובריה הוה ואפ"ה סגי בס"א וש"מ דפליגי אהדדי ומדלא משני לעיל הב"ע ביצה שיש בה דם דנותנת טעם כמ"ש התו' ד"ה ביצת אפרוח דהשתא לא הוה פליגי אהדדי ולמעט במחלוקת עדיף טפי ש"מ לכאורה דאם נמצא בה דם נמי צריך ס"ב לדעת הר"מ ז"ל דהוה בריה משום דמתהווה מיניה אפרוח כמ"ש הב"י בסימן ק"י אלא דנסתפק בדבר ומכאן היה נראה להכריח כן וכדכתיבנא א"נ כמ"ש הש"ך בסי' פ"ו דלהר"ם הטעם דביצה הוה בריה לא משום האפרוח כמ"ש לקמן א"כ א"ש טפי דע"כ פליגי אהדדי וכבר כתבנו לעיל בשם הריטב"א והרשב"א דמדאמר גיד בס' וכחל פי' בדבר חשוב ובעין ה"ה ביצה נמי שלימה ואינה טרופה ומש"ה פריך והא אמרי אינשי כמיא דביעי בעלמא כו' ולא מוקי בטרופה:

ודע דהש"ך ז"ל בסי' פ"ז דביצה הוה בריה לדעת הר"מ ז"ל ואף בלא אפרוח (מ"ש הר"מ ביצה שיש בה אפרוח צ"ל לדעת הש"ך דאי אין בה אפרוח מיא בעלמא הוא ונ"מ בנקובה או בקלופה או דאית בה דם כמ"ש הש"ך שם ועמ"ש לקמן). וכתב שכן דעת התו' והרא"ש בפג"ה וכדעת הרשב"א בשם הראב"ד שם יע"ש הנה מ"ש דעת התו' בג"ה דביצה הוה בריה לא זכיתי להבין דבריו הקדושים דנהי דהתו' בדף צ"ו ד"ה מ"ט כתבו דעיקר הו' כל שאילו יחלוק ואין שמו עליו הוה בריה ולא בעינן בריית נשמה דוקא וכן כתבו במכות י"ז א' ד"ה ור"ש וכן כתב הרא"ש ז"ל בדף צ"ו כסברת התו' אפ"ה לא הוה

ביצה בריה דהא ביצת טריפה אם אכל כשהיא שלימה ולית בה כזית אינו לוקה דמי כתיב לא תאכל ביצת טריפה לא תאכל טריפה כתיב ובוודאי בעינן כזית וכיון שכן לא הוה בריה לענין ביטול כמו חטה של טבל וה"ה שהרי הקשו שם ד"ה מ"ט בסוף הדבור וז"ל וא"ת לר"ש דחשיב חטה ברי' אמאי כלאים בטילין במאתים משמע דלרבנן א"ש דטעמא דבריה הוה כמפרש בין קטן וגדול ומש"ה חטה של טבל או כ"ה דלא כתיב לא תאכל חטה כו' לא מיחייב עד דאיכא כזית ומש"ה לא הוה בריה וטבל בטל בס"א דסבירא להו הא דבריה אין בטילה שנתנה תורה חשיבות להתחייב בכ"ש וכמ"ש האו"ה בכלל כ"ח הביאו הט"ז בי"ד בסימן ק' יע"ש וכבר נתבאר זה לעיל באורך דף צ"ו ע"א תו' ד"ה מ"ט דרבנן כו' וא"כ לרבנן ל"ק להו דמש"ה חטה של טבל וכ"ה בטילה דלא מיחייב אלא בכזית אף דאילו יחלוק אין שמו עליו אם כן יש לתמוה דודאי ביצה לא מיחייב אלא בכזית וביצת שאר עופות הקטנים מכזית לא מיחייב עליה בכ"ש אף שאכלו שלם ואמאי הוה בריה לתו' ורא"ש:

והנה יש ליישב זאת ונאמר דביצת טריפה לא הוה בריה וכ"ש ביצת נבילה דאינה אסורה אלא מדרבנן ולא נוצר באיסורו דבטילה בס' לדעה זו דברי' משום דמחייב בכ"ש הוא דחשיבא אבל ביצת עוף טמא ודאי מסתבר דחיי' עלי' בכ"ש מדדרשינן בא"ט דף ס"ד ואת בת היענה אמר חזקיה וכי בת יש לה ליענה אלא זו ביצתה יע"ש וכיון שכן הוה כמפרש בין קטן וגדול דמחיי' אביצה טמאה בכ"ש א"כ שפיר אין בטילה היא גופא דהוה בריה לדעת התוס' דלא תליא בבריית נשמה אלא כל שאילו יחלוק אין שמו עליו וטעמא דמפרש וכן הסכים הרא"ש ז"ל שם יע"ש ואם נאמר כדעת הר"מ ז"ל דמשום בריה הוסיפו בפליטתה עוד אחת ובעי' ס"ב ה"ה ביצה טמאה בלא אפרוח שיש בה דם או בנקובה וקלופה צריך ס"ב לבטל פליטתה מפני היכר שלא יבואו לבטל היא גופא בס"א כשאר איסורין שבתורה ולפי זה מ"ש הר"מ ז"ל בפט"ו מהלכות אלו הי"ט ביצה שיש בה אפרוח בביצה כשירה מיירי אלא דיש בה אפרוח מש"ה בעינן ס"ב ובאין אפרוח אף שהיא נקובה או קלופה לא חשיבה בריה ביצת טריפה והדר כתב אבל ביצי עוף טמא עם ביצי טהור אין אסור דהוה, מיא בעלמא ולא הזכיר בכאן ביצי טריפה ואחר כן כתב דאם טרף או שנתערב ביצי עוף טמא וביצי טריפה שיעורן בס' ויראה דאו או קאמר ביצי טמא שנשברו ועדיין הן בקליפתן וכמ"ש הרשב"א בחדושיו שם והביאו הכ"מ יע"ש או ביצת טריפה עם אחרות ירצה בזה שהיא שלימה אלא שנקובה או קלופה דאכתי מיקרי ברי' כנראה מדברי הש"ך בסי' פ"ו ס"ק י"ז אפ"ה שיעורן בס' אף דנותנת טעם ור"ל בס' והיא כלשון שאמר ריב"ל כל האיסורין שבתורה בששים והיינו ששים והוא אלא דוחק

לומר דאו או קתני דהא בחדא גונא קתני וכללי' ואמר דביצי עוף טמא שווין לביצה טריפה וגם סתימת הש"ך לא משמע לחלק כלל בין ביצי עוף טמא לביצה טריפה:

עוד אני אומר דבדברי הר"מ ז"ל ואי דכתיב בת היענה הוה כמאן, דמפרש בין קטן ובין גדול שהרי הר"מ בהלכות אלו פ"ג ה"ו כתב דיראה לו דביצי עוף טמא אין לוקין עליו דאתי מריבויא, דקרא ועיין במ"מ וא"כ לדידיה אין חילוק בין טמאה לטריפה ואם נאמר דהר"מ סובר דחטה חשיב בריה לענין ביטול אף דלא חשיב לענין, מלקות בכ"ש דמשום חשיבות דבריה הוא אמרו חכמים דאין בטל הוה א"ש אלא דא"כ תיקשי אמאי טבל וכ"ה בטילין בס"א ואם נאמר דביצה לא חשיב בריה וכמ"ש לעיל א"ש הא דפריש הר"מ ואמר דאו שנתערבה ביצה טמאה או טריפה ור"ל כשם שטריפה לא הוה בריה דמבטל בס' ה"ה טמאה ועיין בכ"מ שם דלהר"מ אף יבש ביבש ומין במינו צריך ס' כדעת הראב"ד שיתבאר לקמן הן אמת שזה שכתבנו לשיטת התוספות דביצי עוף טמא לוקה מ"ה אמת הוא ודעתם ז"ל בפא"ט ס"ד א' בד"ה שאם רוקמה שכל היוצא מן הטמא לוקה עלי' מן התורה דלא כשיטת הר"מ בפ"ג ה"ו דאין לוקה והבאתיו לעיל ועיין במ"מ שם אלא דקשיא לי דא"כ מה מקשין שם התוספות דלמה לי בת היענה דכל היוצא מטמא טמא ומאי קושיא דאי מהתם לא הוה לקי עלי' אלא בכזית ככל שאר איסורין שבתורה לכך פרט הכתוב ואת בת היענה בין קטן ובין גדול דליחייב ביצת טמאים בכ"ש דילפינן כולהו מבת היענה יע"ש בתוס' ואין לומר דקשיא להו לישנא מנין לביצת טמאה שאסורה דמשמע לענין איסור בעיקרא והוקשה להם שפיר למה לי תיפוק ליה דכל היוצא מטמא טמא אלא דא"א לפרש כן בדבריהם שכתבו ואין לומר כו' דאין הלשון והא ודאי איצטריך לענין מלקות והרואה שם בדברי תוספות יראה דאי אפשר לפרש כלל כן בדברי התוספות שם יעוין שם:

עוד אבאר לך דאם נאמר כמה שכתבנו לא תיקשי מהא דריש ביצה ספיקא אסורה ונתערבה באלף אין בטילי' ומקשי ואמאי ליבטל ומאי קושיא דבריה הוא אלא דביצה טריפה לא חשיבא בריה כמ"ש ואין לומר לוקמי' בספק טמאה די"ל דא"א להתערב דראשה א' כד וא' חד ובטמא שניהם כדין ועי' פרישה סי' צ"ח ס"ק כ"ח ולקמן אכתוב שאין נראה כן מדברי שאר פוסקים בזה ודע דבהא יש ליישב מ"ש רש"י לעיל בהא דאמר רב נחמן ביצה בס' כו' ופירש"י ביצת עוף טמא והקשינו לעיל מ"ש עוף טמא דנקיט יותר מביצת טריפה ונבילה לשיטתיה דאף באיסורין דרבנן בעינן ס"א מדפירש כחל בס' דכולה היתר משמע שאר איסור דרבנן כו' ונראה ליישב שבא ליישב קו' התוספות בד"ה ביצה דאמאי נקיט ביצה טפי מכל איסורין בשלמא גיד או דיש בנ"ט או דשומן

מיהא אוסר דלא כסברת ריב"ם בר"פ ולעיל צ"ז ע"א משא"כ ביצה ולכך אמר ביצת עוף טמא ולאפוקי מר' חלבו דאמר ס"ב בעינן וכטעם הר"מ ז"ל דבריה הוא הוסיפו עוד אחת בשיעורא וזה שייך דוקא בעוף טמא מקרא דבת היענה דהוה כמאן דמפרש בין קטן ובין גדול הוה בריה ומש"ה הוסיפו בפליטתה ס"ב אבל ביצה טריפה לא הוה בריה לא בעינן ס"ב ובמסקנא דמסיק ביצה שיש בה אפרוח נמי א"ש דאפרוחי מיקרי בריה ולר"ח אר"ה בעינן ס"ב ורב הונא פליג ואמר די בס"א אמנם לפי מה שהעליתי לעיל צ"ו א' תו' ד"ה מה טעם דרבנן בריה הוא לשיטת רש"י ז"ל הא דבריה הוא טעמא דחשיב בריה בפ"ע בשבועות כ"א ע"ב אם כן קשה מ"ש עוף טמא:

עוד לאלקי מילין במה שכתבנו לעיל דלהר"מ בעינן ס"ב משום בריה ולהרא"ש משום דיש ביצים גדולים וקטנים ראיתי לבאר בכאן דבר אחד בשערי דורא סימן ס"ג וזה לשונו שם והא דקרי ליה ביצה בס' ואין ביצה מן המנין היינו ביצה שיש בה אפרוח אבל אין בה אפרוח ביצי עוף טמא שנתבשלו עם טהורה א"צ שיעור דמיא נינהו ובסימן ס"ד כתב כללא הוא דביצי עוף טמא או עוף טהור שיש בה אפרוח הכל אסור עד ששים עכ"ל ובהגהו"ת כתב וזה לשונו יראה דלא פליגי אהדדי ש"ד דאשר"י דנקיט בששים כי לישנא הרגיל בתלמוד נקטי' וכתב רש"ל שם באו"ה שלו ותימא לי הלא תלמוד ערוך הוא בפג"ה ודאי לא פליגי והר"י לא בא אלא, ליתן להתלמוד טעם עכ"ל וירצה בזה דמהיכי תיסק אדעתי' דהשערי' פליג ארא"ש במה שנתן טעם דביצה בעינן ס"ב דיש גדולים וקטנים דמה ענין זה לזה והכי הוה למהרא"י למימרא דלא פליג שערי' אהא דר"ח אמר ר"ה ביצה בס"א והוא דנקיט לישנא הרגיל בתלמוד ובאמת תימא רבתי על מהרא"י ז"ל בהגהותיו שם בזה וראיתי בס' אחד נדפס מחדש נקרא מקום שמואל שכתב בסי' פ"ו שכתב בזה דברים שאין להם שחר כלל ואיני מטריח א"ע להשיב עליהם בחנם דהא לא נקטו השערים בדבריהם אלא ביצת אפרוח כו' ואדרבה אית לן לומר איפכא דהשערים אהר"מ ז"ל פליגי וכהרא"ש סבירא ליה דמש"ה כת' דבס"א סגי שנתבשלה בתבשיל אחר לא עם ביצי אחרות מש"ה די בס"א ואילו להר"מ ז"ל אין די לתרץ בכך דביצה שיש בה אפרוח הוה בריה אלא גם לטעם הרא"ש קשה ממ"ש בסי' ס"ד וכללא הכי הוא דביצי עוף טמא כו' שנתבשלו עם ביצים אחרים הרי בהדיא דסיים שם דסגי בס' וזה דלא כרא"ש ולא כר"מ ז"ל והדרא קושיא לדוכתיה היאך תלוי זה במה שפירש הרא"ש דברי התלמוד והכי הוה למהרא"י לכתוב והא דאמר ביצה בס"ב לישנא הרגיל כו' ועיין במבוא שערים שם ובס' נ"א וסי' מ"ג מה שכתב בדינים אלו יעוין שם היטב והנה יש לפרש לכאורה דברי השערים דלא פליגי אמה דאמרינן בשם ר"ח דביצה בעינן והיא והוא כת' דס"א סגי

שזה הוא כדברי רב נחמן דסגי בס' והיא די"ל דודאי טעמא דביצה דבעינן ס"ב ולא סגי בס"א כשאר האיסורין מפני חשיבותיה דבריה היא כמ"ש הר"מ ז"ל בפ' ט"ו מהלכות מ"א אלא דסובר דבריה לא הוה אלא ביצ' עוף טמא דלוקה עלי' בכ"ש מקרא דבת היענה מש"ה הוסיפו בשיעורא ור' חלבו בהכי מיירי במ"ש ביצה בעינן ס"א והיא כמ"ש רש"י אליבא דרב נחמן וכמ"ש לעיל אבל ביצה שיש בה אפרוח לא מקרי בריה לא מיבעיא ביצה טהורה דלא מיקרי בריה דהא עכשיו מת האפרוח בבישול ונבילה הוא דהוה כמ"ש רש"י ד"ה אפרוח כו' ונבילה לא מיקרי בריה כמ"ש לעיל באורך וכדלקמן בס"פ צפור טהורה במיתתה בכזית יע"ש וכיון שכן ה"ה לבטל פליטתה סגי בס"א ולא הוסיפו בשיעורא אילו היה חי דזה מנלן משא"כ ביצה טמאה דפליטתה בס"ב אטו הוא גופא דלא יבואו להתיר כשנתערבה היא גופא ועשו היכר בשיעורא בס"ב ולפי זה הוה א"ש הא דכתבו השערים בסימן ס"ג דביצה שיש בה אפרוח דסגי בס' והיא אלא שמ"ש בסימן ס"ד דבין ביצי עוף טהור או עוף טמא שיש בה אפרוח סגי בס' והיא קשה ויש לומר דהוא בהקדם עיקר א' דהר"ם ז"ל כתב ביצה שיש בה אפרוח והיא טמאה לוקה עליה משום שרץ העוף עיין בפ"ג מהל' מ"א ה"ח והרשב"א כתב שאין לוקה עד שיצא לאויר העולם ועיין במ"מ שם ובחדושי הרשב"א פא"ט כתב כן להדיא דכ"ז שלא יצא ביצה עוף טמא שיש בה אפרוח אין בו לאו כו' ולפי זה יש לנו לומר דאף איסור תורה ליכא כ"ז שלא יצא לאויר העולם כמו בטהורה דכ"ז שלא יצא אפרוח ליכא כ"א איסור דרבנן לשיטת הרשב"א בא"ט דף ס"ג ד"ה ולענין פלוגתא דראב"י ורבנן שתמה על בעל התרומה במה שאוסר מ"ה קודם שיצא לאויר העולם יע"ש ועיין פר"ח סימן פ"ו ס"ק כ"א שהביא גם דבריו שבתורת הבית הארוך כ"ז שלא יצא לאויר העולם לא מיקרי עוף ולא אסור משום נבילה ולא סבירא ליה החילוק, בין התחיל להתרקם ובין גמר כולו יע"ש באורך ולפ"ז לשיטת הרשב"א ז"ל אומר אני דביצה טמאה שיש בה אפרוח גרועה מאילו לא היה בה אפרוח דאילו לא היה בה אפרוח מילקי לקי עלי' מקרא דבת היענה כמ"ש דלא כשיטת הר"מ ז"ל שכתב דאינו לוקה דאתי מריבויא אלא כשי' התו' והרשב"א ושאר פוסקים דלקי עליה ואפי' בכ"ש ואילו התחילה להתרקם או נוצר גוף העוף דעפרא בעלמא הוה ולית ביה איסור תורה אלא מדבריהם כמו ביצה טהורה שיש בה אפרוח דלדעתו ז"ל לית ביה איסור תורה דגובלא בעלמא הוה כמ"ש בת"ה ובמשמרת הבית הביאו הפר"ח בסימן פ"ו יע"ש ואיסור דרבנן רק הוא וה"ה ביצת טמא שיש בה אפרוח לא הוה אלא איסור דרבנן דלא כר"מ וסובר שיש חילוק בין שרץ לעוף טמא עיין במ"מ בפ"ג ה"ח וכיון שכן לא מיקרי בריה ביצה טמא שיש בה אפרוח דמה שבתוכו גובלא הוא והוה

עפרא בעלמא ולפי זה מצינו לומר שמ"ש השערים בסי' ס"ד וכללא הכי הוא דביצת עוף טמא או של טהור שיש בה אפרוח מלת אפרוח אתרווייהו קאי בין לביצת עוף טמא או עוף טהור ומשום שנמצא בה אפרוח לא הוה בריה דמה שבתוכו גובלא ועפרא בעלמא הוא ומש"ה סגי בששים והיא וזה שסיים בין שנתבשל עם בצים אחרים או שאר תבשיל סגי בששים של היתר מה שא"כ אם לא נמצא בה אפרוח בביצת טמאה צריך ס"ב כר' חלבו אמר ר"ה סוף דבר הכל נשמע לשיטת הרשב"א מצינו לומר כ"ז שלא יצא לאויר העולם לא נבילה ולא משום עוף טמא אית ביה ודוקא ביצת השרץ הוא דהוה משום שרץ הארץ וא"כ ביצה שיש בה אפרוח לית ביה איסור תורה אלא דרבנן ולא הוה בריה דביצה אינה שלימה דמה שבתוך הביצה הוה גובלא ודי בס"א משא"כ ביצה טמאה ונקובה צריך ס"ב כר"ח בשם ר"ה ולכאורה ע"כ פליגי השערים אהרא"ש ז"ל שנתן טעם אחר אלא טעם הוה משום בריה הוסיפו עוד אחת ומיהו פליג אהר"מ ז"ל ביש בה אפרוח ולכך כתב מהרא"י דלא פליג אהרא"ש ומ"ש דאף בנתבשלו עם ביצים אחרות די בס"א לישנא הרגיל נקיט ולפי זה מצינו לומר מה דאמר השערים בסימן ס"ד דביצי עוף טמא היינו באין בה אפרוח מיירי וסגי בס"ב ולישנא דרגיל נקיט וזה שסיים בין בקליפתה ובלא קליפתן דפוסק כר"ת ז"ל דלא ומיא בעלמא הוה וגיעולי ביצים היינו שהכה כו' וכן פסק בהת' ועיין בטור ובש"ע סי' פ"ו אלא שמה שכתב שם בשערים ור"ת אומר דמן הדין ביצי עוף טהור כו' וסד"א אף ביצי עוף טמא מותרין דחידוש הוא דאתי מחי ולכך צריך בת היענה כו' והוא לקוח מתוספות א"ט דף ס"ד ד"ה שאם ריקמה יע"ש ולא ידעתי מה ענין זה למ"ש שם לפנינו:

אבל אם נאמר דמה שכתב השערים ביצה בס"א היינו כרב נחמן דאמר הכין ביצה בס' ואין ביצה מן המנין דלא כר' חלבו כמו שאבאר לקמן אי"ה א"כ יש ליישב דברי הש"ד דמתרץ דיבורי' דלא תקשי מנלן דפליג רב נחמן עם ר"ח אר"ה דלמא ר"ה מיירי ביצה טמאה דהוה בריה כמ"ש לעיל מקרא דבת היענ' נפקא למלקות ותדע דלמלקו' דאי לאיסורא לא צריך קרא כל היוצא מטמא טמא אלא ש"מ למלקי עלי' אתי קרא ומהא דכל היוצא מטמא אין בו מלקות כשיטת הר"מ ז"ל בזה בפ"ג ה"ח מהל' מ"א יע"ש מריבויא דא' כו' דלא כנראה מדברי תוס' בא"ט ס"ד ד"ה שאם ריקמה משמע כל היוצא מטמא מלקי נמי לקי ועיין במ"מ שם ומ"מ ביצי עוף טמא לוקה מקרא דבת היענה דהוה כמפורש טפי ולא מדרשא או דלאיסורא לא צריך וע"כ למלקות אתיא א"כ א"ש דהוה ברי' ומש"ה צריך ס"ב לבטל פליטתה משא"כ ביצה טריפ' או שיש דם או אפרוח אם נאמר דגובלא הוא ואפרוח מביצה טהורה לא מיקרי ברי' דנבילה הוא ולא בעינן

ס"ב דהוא גופא כמו שהוא עכשיו מתבטל הוא דלא מיקרי בריה דנבילה לא מיקרי בריה כמ"ש לעיל או כסברת הרשב"א בת"ה ובמשמרת הבי' דכל זמן שלא יצא לאויר העולם לית ביה איסור תורה כלל וכבר התבאר זה לעיל א"כ רב נחמן דאמר ביצה בס' והיא מיירי ביצה טריפה וקלופה לשיטת רש"י או לר"ת באינה קלופה או דם ואפרוח דלא הוה בריה ומש"ה די בס' והיא ולכך כתב דר"ת בא לתרץ זאת דקרא דבת היענה ודאי צריך דלא תימא דחידוש הוא דטהורה נמי אמ"ה ושריא וה"א אף טמאה לכך צריך קרא דבת היענה וכיון שכן ודאי לוקין על ביצה טמאה כסברת הר"מ בפ"ג ה"ח דאתי מריבויא ולאסורא צריך קרא דמדפסקיה לקרא בתרתי תיבות ועיין בא"ט ואין לוקין על דבר שבא מריבויא כיון שצריך לגופה לאיסורא ועיין במ"מ שם וכיון שכן אין לחלק בין ביצה טמאה לטריפה אם יש אפרוח וע"כ רב נחמן פליג אר' חלבו אמר רב הונא ולית לי' טעמו של הרא"ש ז"ל דמשום קטנים וגדולים הוסיפו בשיעורא עוד אחת דאל"כ לא פליג ר"נ עם ר"ח דהוא מיירי בתבשיל כו' ומש"ה פסק כרב נחמן לגבי ר"ח דהוא אתמר לגבי הלכות פסוקות גיד וכחל כו' דהלכתא נינהו ה"ה בס' ואין מן המנין הלכתא נינהו מש"ה פסק כן השערים לולא שמהרא"י בהג"ה לא כתב כן דלא פליג ארא"ש ז"ל:

וראיתי למבוא שערים בסימן ס"ג על הגהות שכתב דמ"ש מהרא"י דלא פליג על סברת הרא"ש רצונו לומר דה"א דפליג על פסק הרא"ש ז"ל בג"ה שפסק כר"ח דביצה בס"ב ולכך לא תלה הדבר בתלמוד ערוך כקושית רש"ל דמצינו לומר דהשערים פסקו כרב נחמן יע"ש ובזה סרה מהר קושית הרש"ל ז"ל ומהרש"ל לא ניחא ליה כ"כ דמשמע ליה דהא דר"ח הלכה פסוקה היא ולא פליג עליה כלל שום מ"ד לכך הוקשה לו שפיר:

ודע שמ"ש למעלה דביצי טמאה בין טהורות מינכר בי"ד אאריך בו כיון דאמר דאיכ' דעורב' דמי לדיונה אלא שהר"ן בא"ט כתב דמ"מ במראה הם ניכרים יע"ש ומדברי הראב"ד והרשב"א נראה שמתערבים וא"א להכיר שם ביו"ד יבואר:

ובתו' ד"ה ואיבעיא להו בששים ואחת כו' וא"ת לקמן אמר כל איסורין שבתורה משמע בין כולם ס"א עכ"ל הש"ך ז"ל בסימן פ"ו כתב מדברי התוספות דכאן מוכח דסבירא להו כהר"מ ז"ל דטעמא דביצה משום בריה דאל"כ מאי קושיא דלמא ריב"ל מיירי שנתבשל עם תבשיל סגי בס"א משא"כ עם ביצים אחרות בעינן ס"ב יע"ש ול"נ משום הא לא איריא מדאמר סתמא כל איסורין שבתורה וגם יליף מזרוע בשילה אלמא דמין במינו די בס"א וקשיא להו שפיר והא איכא ביצה עם מיניה דצריכה ס"ג וכן כתב הריטב"א אמר ריב"ל כל איסורין שבתורה בס' בין במינו ובין שלא במינו וכן כתב רש"י מדכייל ואמר סתמא עכ"ל הרי כמ"ש ושפיר מקשין והא איכא ביצה בין ביצים אחרות דבעי ס"ב והוצרכו

לתרץ דהתם משמיה דבר קפרא אמר והכא משמיה דנפשיה ומש"ה מיבעיא ליה אי בס"א בהדי דידה כו' ולעולם דסברי כשיטת הרא"ש דטעמא משום גדולים וקטנים ודוקא עם ביצים אחרים ואין לומר דע"כ ריב"ל דאמר כל איסורין ע"כ באינו מינו קאמר ומ"ה צריך ס' דטעם כעיקר מ"ה לשיטת התו' דאל"כ אלא במין במינו נמי קאמר א"כ איך כללא כייל הא איכ' תרומ' במינו ק"א וערלה וכ"ה במאתים אלא ע"כ דאין למידין מן הכללות ואף במקום שנאמר חוץ וא"כ מאי קושיא מביצה אלא ע"כ התוס' סבירא להו דריב"ל באינו מינו מיירי ומ"ה קאמר דבעינן ס' דתרומה וערלה וכ"ה כולם מ"ה בס' ואף מדרבנן במינו דוקא בשלמא לשיטת רש"י ז"ל שפיר כ' דאיירי במינו והא דלא קשיא והאיכא ערלה וכ"ה דמיירי בפליטה לבטל בס' משא"כ לשיטת התו' לקמן צ"ח א' ד"ה אין בהן דחילקו בע"א שם בין מינו לאינו מינו קשה אבל המעיין שם נהפוך הוא דלשיטת רש"י שם כל היכא דאיתי' לאיסורא בעיניה אין חילוק בתרומה בין מינו לאינו מינו ובעינן ק"א וכי ליתא לאיסורא בעיני' אלא פליטה לחוד אז יש החילוק במינו צריך ק"א ובאינו מינו ס' ולתוס' יש לומר דכי איתי' לאיסורא בעיני' יש חילוק בין מינו לאינו מינו ובפליטה אפי' מינו די בס' כיון דליכא גוף האיסור בעין ולקמן אבאר וא"כ אין מכאן ראיה דתוס' סברי כשיטת הר"מ ז"ל:

עוד אודיע לך במה שנתן הר"מ ז"ל טעם דביצה צריך ס"ב לבטל פליטתה משו' בריה דלא יבואו לבטל היא גופ' כך בס"א דבריה הוא והיינו ביש בה אפרוח ולשיטת הש"ך אף באין בה כלל אם היא נקובה הוה בריה וצריך ס"א לבטל פליטתה והנה לבעל השערי' שסובר דביצ' הוה דבר שבמנין ואפי' באלף לא בטיל עיין מ"א ונ"א וע"א באורך שם א"כ הא דכתב מבוא שערים על הגהות בסימן ס"ג וז"ל וי"ל דבעל השערים לא בעט בדברי הר"מ ז"ל במ"ש א' ביצי עוף טמא או טהור שנמצא אפרוח הא כדאיתא והא כדאיתא ביצה שיש בה אפרוח בעינן ס"ב וביצה טמא די בס"א יע"ש וקשה הא ביצה עוף טמא הוא דבר שבמנין דאינה בטילה כמו שפסק השערים בסי' מ"ב וע"א ביצת טריפה וה"ה ביצה עוף טמא וא"כ ליבעי ס"ב בפליטתה שלא יבואו לבטל היא גופא אם נתערבה באחרות ואם היינו אומרים דביצה טמאה ליכא לערובי בשאר ביצים דמינכר דראשה א' כד כו' הוה א"ש וכמ"ש לעיל בשם הר"ן דגם במראה יש להכיר בין ביצה טמאה אבל אם נאמר דאיכא דעורבא דדמי ליונה כמ"ש בא"ט קשה וי"ל דלא החמירו חכמים והוסיפו בשיעורא אלא בריה ולא בשאר דברים שאינם מתבטלים דאלת"ה תקשה הא דקיי"ל חה"ל דאינה בטילה יהא צריך ס"ב לבטל פליטתה משום היכר שלא יבואו לבטל

היא גופא וזה לא שמענו אלא דלא אמרו אלא בברי' ולא בשאר דברים ובזה א"ש הכל על נכון וכדכתיבנא לעיל בסמוך דמש"ה די ביצה טמא בס"א:

ומזה יצא לנו דין חדש לשיטת הר"מ ז"ל דטעמא דביצה דבעינן ס"ב משום היכר שלא יבואו לבטל היא גופא א"כ בכל דבר שהוא בריה ודינה דאין בטילה עולמית צריך ס"ב לבטל פליטתה משום היכר כמו צפור טהורה וטמאה ואמ"ה דהוה בריה דצריך ס"ב בזה דמ"ש מביצה והא דאמר ר"ח דיני' בביצה או דאשמעינן אף דבמיתתה לא הוה בריה הצפור או אפרוח אפ"ה חשיב בריה או לומר אף דלא יצא לאויר העול' חשיב בריה להתחייב עליה דלא כרשב"א בא"ט דכת' כ"ז שלא יצא איסורא דרבנן הוה זהו מה שרצינו לבאר בענינים האלו ושמור זה:

בפירש"י ד"ה ושניהם לא למדוה אלא מזרוע בשילה כו' דהא הכא איכא למימר שלא במינו הוה יהיב טעמא ואפ"ה רבנן אחמור ואמרו טעמא לא בטל עכ"ל יראה מדברי רש"י בכאן דשיעורא דס' לאו דבס' ודאי אין נותן טעם אלא דפעמים דיש ס' ואפ"ה נ"ט ומש"ה לשיטתיה בעינן תרתי באינו מינו קפילא וס' כמ"ש בדבור הקדום ד"ה בס' היכא דבדקיני כו' וכבר כתבנו מזה לעיל באורך גבי מימרא דרבא אמור רבנן יע"ש וא"כ היה לנו לומר כמו בזרוע בשילה סגי בס' ה"ה באינו מינו סגי בס' ואף דיהיב טעמא הוה לן למישרי ואנן תרתי בעינן קפילא וס' לזה כתב דמ"מ מדרבנן אסור והוא דטעם כעיקר לרש"י הוה מדרבנן בע"ב ד"ה לטעם כעיקר כו' והריטב"א ז"ל הקשה דא"כ היכי ילפינן מין באינו מינו למשרי בס' או מאה דאפשר דיהיב טעמא והתם הוה במינו עכ"ל ורצה לומר אף דרש"י סובר אה"נ תרתי בעינן ששים וטעימת קפילא מ"מ היכא דליכא קפילא סמכינן אס' לחוד דלמא יהיב טעמא וטעמא לא בטיל מדרבנן ואין לומר דהוי ספיקא דרבנן ולהקל הא ספק מחמת חסרון ידיעה לא הוה ספק אף בדרבנן כיון דאילו היה קפילא היה יכול להבחין מה בכך דטעם כעיקר דרבנן וליישב זאת נאמר דרש"י סובר כל היכא דאיכא ס' או מאה למר עפ"י רוב ליכא טעם ולכך כל היכא דליכא קפילא סמכינן ארובא והיכא דאיכא קפילא כל היכא דאיכא לברורי מבררינן דומה לזה בריש הכל שוחטין שרוב מצויין מומחין הן ואפ"ה אי איתא לפנינו שואלין אותו יע"ש אלא דקשיא לרש"י דהתם לא בעינן כלל טעימה והכא בעינן ותי' התם הוה מין במינו וא"א למיקם אטעמיה משא"כ באינו מינו וצ"ע ליישב דברי רש"י:

דף צח:

רש"י ד"ה אין בשילה אלא שלימה לא נתפרש באיזה לשון פירש ריטב"א באיזה לשון קורא לשלי' בשילה:

ובתוספות ד"ה מ"ס מחתך כו' לא הוה מ"ס לל"ק כל"ב כו' ר"ל דל"ק הוה מ"ס ת"ק ומ"ס היינו ר"ש ולל"ב מ"ס היינו ר"ש דאיהו. דאמר בהדי איל מבטל לה ומ"ס ת"ק דבקדירה אחרת מבטל לה ולפי' תו' מ"ס לל"ק ר"ש דמחתך לה והדר מבשל לה דלא קאמר אלא שמבשל עם האיל ולא שלימה ות"ק סבר כשהוא מחובר עם האיל ול"ב מ"ס היינו ר"ש בהדי איל מבשל ומ"ס ת"ק בקדירה אחרת וכתבו לל"ב ת"ק דאמר שלי' היינו שלא יחתכנו הזרוע לכמה חתיכות כמו לפירש"י לל"ק כן ועי' ברשב"א וריטב"א בזה:

גמרא ומי ילפינן מיניה והא תנן זהו היתר הבא מכלל איסור כו' במהר"ם מלובלין כתב שיש מקשין בלא זה הוה להקשות למאי דקיי"ל כל איסורין בששים והא תניא זהו היתר כו' דמשמע שאר איסורין אין בטילין וי"ל דהייתי אומר כתי' אביי או כרבא וסמך עצמו אקושיא שניה אי הכי למאה וששים ניגמור דהיה סובר דקולא גמרינן מיניה עד שהוצרך לתרץ דחומרא גמרינן משא"כ אי לא הוה ילפינן מזרוע בשילה לא הוה קשיא לי' ול"מ מאי זהו היתר הבא מכלל איסור:

וברש"י אלא לר' יהודא כו' אבל מין באינו מינו ילפינן מיניה לבטולי בששים או מאה למר עכ"ל סובר אף לר"י נמי א"ש ושניהם לא למדוה כו' לענין שא"ט ומ"ש לעיל ע"א ד"ה בששים היכא דבדקיני' ולא יהיב טעמא אי נמי מין במינו לרבנן דפליגי אר"י כתב כן ועל מ"ש בד"ה דמדאורייתא יע"ש:

ובד"ה חידוש הוא דלכתחלה היתר לבטל האיסור עכ"ל סובר דאין מבטלין איסור הוא מ"ה וכן דעת הראב"ד הביאו הרשב"א וריטב"א ועמ"ש תו' ד"ה לאו למעוטי ועי' בס' מקום שמואל ולקמן אבאר:

ובד"ה מדאורייתא ברובא בטיל כלומר אי לאו מהאי גמרינן ומשוינן ביטול טעם כשאר בטולי דאורייתא וברובא הוה לן לבטולי כדכתי' אחרי רבים להטות עכ"ל מדכתב כלומר וגם מדכת' דהוה למשרי מאחרי רבים משמע באמת אינו כך דמה צריך ששים וסובר דאביי דתירץ לא צריכא לר"י הרצון דזהו היתר למעוטי שאר איסורין דלא בטיל מין במינו וכי גמרינן מזרוע בשילה לאינו מינו ילפינן וכמ"ש ד"ה אלא לר"י כו' דבאינו מינו ילפינן מאה או ששים למר וא"כ הוקשה לו מאי קאמר דמדאורייתא בטל והא טעם כעיקר מ"ה ונהי דרש"י פסק לקמן טעם כעיקר מדרבנן זהו לרבא וכמו שאבאר שם בד"ה לטעם אבל לאביי דהוא מרא דשמעתין דאיהו סובר בפכ"ה ק"ט דטעם כעיקר מ"ה יע"ש

ולהכי הוצרך לפרש דה"ק דמדאורייתא אי לאו דילפינן מכאן הוה לבטולי ברובא מכאן אנו למידין דטעם כעיקר מ"ה וא"כ חומרא גמרינן מיני' דבעינן ששים ומאה אלא דקשיא טובא דהא אביי אמר לקמן בכ"ה דטעם כעיקר מבשר בחלב יליף ולא מזרוע בשילה ועוד יקשה היאך מצינו למילף קולא מאיל נזיר דחדוש הוא דהיתר לבטל האיסור וכיון דאשמעינן טעם כעיקר מבב"ח דאינו בטל ברובא מנא לן לומר בששים ומאה מאיל נזיר אף אם נדחוק ולומר דאביי ודאי סובר טעמו ולא ממשו דאורייתא אלא מיהת הא דיליף לקמן מבב"ח הדר ביה לבתר דשמע מרבא דדחי ליה דרך בישול אסרה תורה ולעולם טעם כעיקר מ"ה יליף מאיל נזיר דבעינן ס' או מאה למר קשיא טובא מנלן למילף דבעינן ס' או מאה אימא אה"נ דאי איכא רוב בטל ומה איכפת לן דבזרוע יש ששים או מאה ועוד דהתם הוה מין במינו ואו דבטל מ"ה חד בתרי או דאין לו ביטול עולמות ומנלן למילף באינו מינו דבטל בששים ועי' תו' ד"ה לחומרא סוף דבר אני אומר שלכאורה דברי רש"י צ"ע ולא זכיתי להבין אותם:

ואחר העיון אני אומר שיש ליישב קצת ולהתיר הקשרים האלו והוא בהקדם הקדמה אחת מ"ש הר"ב ז"ל בהג"ה סי' צ"ח ס"ב דלענין מין במינו אזלינן בתר שמי' ולא בתר טעמא אם הוא שוה בטעמא ולא בשמי' כו' והנה הש"ך ז"ל השיגו ואחריו הפר"ח הסכים דודאי טעם כעיקר מ"ה והנה אם נאמר אה"נ דודאי כל שנפגם הטעם אסור מ"ה אלא היכ' דשוה בטעמא ולא בשמי' י"ל מ"ה אסור דלא שרינן מין במינו ברובא אלא דשווין בשמי' דאחרי רבים בסנה' כתי' דכולן שוין ממש הא כל שאינו בשמי' שוה הוה א"מ ונאמר עוד דרוטב לגבי בשר הוה אינו מינו כמ"ש הרשב"א בשמעתין וא"כ ילפינן מזרוע בשילה דרוטב הנפלט מן הזרוע ונבלע באיל הוה א"מ ובטל בששים או מאה וילפינן מדכתיב ולקח הכהן את הזרוע בשילה מן האיל ומלת מן האיל מיותר דאי לאשמעינן דבשיל בהדי איל לכתוב ולקח הזרוע מן השלמים אלא דבא לומר דבעינן שיהא הזרוע עם האיל בשלימות בזמן שנקרא איל דאז יש ששים או מאה למר משא"כ כשהוא מחותך דאז אין ששים נגד הזרוע אסור וכיון שכן ילפינן מיניה לשאר איסורין ג"כ היכא דאין שוין בשמיהו ומיניה ה"ה היכא דאין שווין בטעמא ילפינן מיניה כמ"ש או דמסתמא כל שאין שווין בטעמא אין שווין בשמיה ג"כ כמ"ש הש"ך בסי' ק"ט ס"ק ז' דכל שחלוקין בשמן כו' וה"ה אפשר איפכ' לזה כתב רש"י ז"ל מדאורייתא ברובא בטיל כלומר אי לאו מהא גמרינן הוה ליה לבטולי ברובא ועכשיו ילפינן מזרוע בשילה דבעינן ששים דוקא מדכתיב מן האיל משמע כשהוא שלם הוא דמותר דאיכא ששים ותו ליכא לאקשויי דחדוש הוא ואיך ילפינן מיניה קולא בעלמא דליהוי בטל בששים

דהא אי לא ילפינן מכאן לא ידעינן דמין באינו מינו לא בטל מרוב וכיון דמכאן אנו למידין תו לית לן לאחמורי אלא במה שהחמירו תורה בכאן דבששים מיהא בטיל וזה ברור למבין אלא דקשיא דאביי הוא דאמר הכין ואיהו סבירא לי' בעבודה זרה דאזלינן בתר טעמיה ולא בתר שמא גבי חמרא חדתא ועינביה וכיון שכן הוה רוטב עם בשר מין במינו לדעתו ואיך ילפינן מיניה באינו מינו ועוד דמין במינו לר"י באלף לא בטל ולרבנן ברובא וצריך לומר דאביי מתרץ כן אליבא דריב"ל דיליף מזרוע בשילה וריב"ל סובר בתר שמיה אזלינן והוה רוטב עם בשר מין בא"מ ואביי אה"נ דלא סבירא ליה הא דאיהו בתר טעמא אזיל ועי' בחדושי הרשב"א בשמעתין ולקמן אבאר באורך הא דרוטב עם בשר ואין להקשות א"כ מה קאמר אביי לא נצרכא אלא לר"י דאמר מין במינו לא בטל קמ"ל דהכי בטל קמ"ל דהכי בטל מין במינו מה ניהו דהא רוטב עם בשר הוה מין בא"מ ורשב"א הקשה קושיא זו ותי' דאביי אזיל לשיטתיה דאזיל בתר טעמא לשיטת רש"י ע"כ אביי אליבא דריב"ל משני ואית ליה דאזלינן בין בתר שמיה ובין בתר טעמא דגילוי מלתא בעלמא הוה כיון דכל שחלוקין בשמן בעינן ששים מן איל נזיר דמשמע כשהוא שלם ואחרי רבים בשוין ממש ה"ה בחלוקין בטעמן נמי בעינן ששים ומהכא ילפינן או מסתמא כל שחלוקין בטעמן חלוקין בשמן כמ"ש לעיל א"כ מאי חידושא הכי דבטל והא הוה מין באינו מינו גם לר' יהודא ומאי זה היתר הבא מכלל איסור דאמר בברייתא י"ל לענין גוף האיל שמתער' חתיכות דקות מן הזרוע ונפרך דהו"ל מין במינו לזרים וזהו חידושא לר"י וכן צריך לומר לדברי הרשב"א ז"ל שם בחדושיו דרוצה לפרש נגד גוף האיל וע"כ כוונתו כמ"ש שנפרך קצת מן הזרוע בבישול ומותר אלא דהוקשה לו דהוה יבש ביבש ור' יהודה מודה ביבש דחד בב' בטיל דע"כ לא פליג ארבנן אלא בבלול כההיא דדם הפר כו' דהא ר' מאיר נמי סובר מעלין המדמע בא' ומאה במינו דאי בא"מ בששים סגי יע"ש היטב כל זה לשיטתיה אבל לשיטת רש"י לקמן צ"ט ע"א ד"ה אין בהן בנ"ט שפיר' בהדיא דמש"ה בטל בס' דליתא לאיסורא בעיני' הא איתא בעיני' לא בטל אף באינו מינו עד דאיכ' ק"א דהא גריסין לתוך עדשים א"מ ועיין תו' ד"ה אין בהן ונ"ט והרשב"א בשיטת התו' קיימי יע"ש ולפ"ז מצינו לומר לשיטת רש"י זהו היתר הבא מכלל איסור הוא מין במינו לר"י שנפרך מן הזרוע לחתיכות דקות ואף דיבש ביבש לא בטל באלף וההיא דתנן ר"י אומר מעלין המדמע בק"א בא"מ דבשאר איסורין בס' או ק' ובתרומה ק"א דאיתי' לאיסור' בעיניה וכמו גריסין דאיתי' בעיניה צריך ק"א כו' ומ"מ ילפינן מיניה מין בא"מ רוטב הזרוע עם האיל ולזה בעינן הזרוע מן האיל שיהא בשלימות שקרוי איל דאז יש ששים ולא כשחתך מקצת מן האיל דאסור לבשולי בהדי

זרוע ולא אסמכת' הוא כמ"ש התו' ד"ה לחומרא אלא דרשא גמורה היא או יאמר דרש"י יסבור דמין במינו רוטב הזרוע עם רוטב האיל והרשב"א דחה זה דמשמע דקאי לגוף האיל דבטל בששים ורש"י יסבור כן לפי האמת דזהו היתר קאי לרוטב האיל שיש בו רוטב הזרוע וכגון שאין מים בקדירה כ"כ וכמ"ש הרשב"א (דאל"ה הוה ליה מין וא"מ וסלק את מינו כמי שאינו ועיין מ"ש לקמן בעזה"י) כן נראה ליישב ומי שלבו רחבה יתרץ בע"א והלע"ד כתבתי:

ובד"ה לא למעוטי שאר איסורין כו' וי"ל דזהו היתר משמע מכלל דבר האסור לאכילה עכ"ל ר"ל דקשיא לי' דלמא זהו חידושא דכאן מותר לבטל איסור לכתחלה ותי' דזה היתר משמע בדיעבד קאמר זהו היתר מכלל איסור דבשאר איסורין אפי' דיעבד אסור ופריך שפיר ועיין בחדושי הרשב"א וריטב"א שכתבו דאי מותר מן התורה לבטל האיסור וכאן חדושא דמצוה לבשל עם האיל ובשאר איסורין רשות אם כן הא דקאמר זהו היתר ע"כ לאשמעינן דבשאר איסורין אינו בטל דאי דכאן מצוה ובשאר איסורין רשות מאי אתי לאשמעינן בזה יע"ש משמע מכאן דתו' סברי דאסור לבטל איסור מ"ה:

ובתו' ד"ה מאן דאמר בס' כו' דהכא מין במינו עכ"ל ר"ל דלאו דרשה גמורה הוא לשיטתם דטעם כעיקר מ"ה דמ"מ הא כאן מין ומינו דודאי ברובא בטל או יאמר דלאו דרשא למילף מיניה טעם כעיקר בא"מ דליהוי דאורייתא והיינו מדכתיב הזרוע מן האיל וכמ"ש בפירש"י דהא בעינן ששים או מאה למר דהא הכי מין ומינו הוה והראשון נראה יותר בזה:

ובד"ה מאי חזית כו' אע"ג דלחומרא מקשינן עכ"ל ועיין ברשב"א שהקשה בשם הרמב"ן ז"ל דמנא לן לר"י דמין במינו באלף לא בטל דלמ' בששים בטל דהא דם הפר אין ששים נגד דם השעיר ותירץ אי ילפינן מזרוע בשילה הוה קולא יע"ש ולפ"ז לא קשה קושית התוספות דהא דפריך ליגמר מהאי פי' ליגמר מיהת בששים בטל כמו זרוע בשלה ודם הפר דליכא ששים וכן פירש הרשב"א וריטב"א ומשני חדוש הוא ועי' מ"ש לקמן צ"ט ע"א בהא דפריך ומאי חזית ליגמר מהך כו':

ובד"ה לחומרא גמרינן וא"ת תינח במינו בא"מ דהוה מ"ה דטעם כעקר מ"ה עכ"ל התו' ז"ל סברי דהא דאמר זהו לר"י דאמר דעלמא לא בטל והכא בטל מין במינו וריב"ל דיליף מין במינו דבטל לרבנן דהלכתא כוותיהו לשיטתם לעיל והוקשה להם דתני הא דאמר מדאורייתא ברובא בטל במינו בא"מ דטעם כעיקר מ"ה ממשרת בפסחים ומנלן למילף מזרוע בשילה דהוה בששים וע"ז תירץ דמה דאמר לחומרא גמרינן היינו במינו דאסמכוה מקרא מדרבנן בעינן ששים ובאינו מינו קים להו ביותר מששים לא יהיב טעמא וזה דלא

כפי' רש"י בד"ה מדאורייתא וכמ"ש שם עוד תירצו דהא דאמרינן לחומרא ילפינן קאי נמי אאינו מינו דזימנין פוסק הטעם בפחות מששים ומדרבנן בעינן ששים ואסמכוה אקרא דזרוע בשילה דבמינו וכ"ש באינו מינו בעינן ששים דוקא וזה חומרא הוא ד"ה ולכאורה משמע מכאן דששים מיהא בעינן אף דלא יהיב טעמא וזה סותר למ"ש התוס' ע"א ד"ה כל דכי לא יהיב טעמ' לא בעינן ס' וצ"ל דאי טעמיה קפילא ואמר דלית טעמא לא בעינן ס' ואי ליכא בעינן ס' ואף בדבר שמסתמא פוסק ב"נ או ב"מ החמירו וזה חומרא:

גמ' רבא אמר לא נצרכא אלא לטעם כעיקר דבקדשי' אסור והכי שרי עכ"ל הנה שיטת רש"י ז"ל דבקדשים אסור בכל שהוא מקרא דאשר יגע בבשרה יקדש אפי' נגע בה מינה אפ"ה יקדש אלמא אפי' מין במינו דלא יהיב טעמא דברובא בטל והכי לא בטל ה"ה באינו מינו נמי דקרא סתמא כתיב והכא בזרוע בשילה שרי בששים או מאה למ"ד כן וחולין ודאי דחד בתרי בטיל לרבא דלית ליה טעם כעיקר כדמוכח ההיא דפכ"ה ק"ט דדחי רבא לאביי ואמר דרך בישול אסרה תורה ולעולם טעם כעיקר דרבנן וא"כ א"ש כפשוטו אטו אנן לקולא גמרינן לחומרא גמרינן דמ"ה ברובא בטיל בין במינו בין באינו מינו ולא נצטרך לפ' כמו לאביי וכדכתיבנ' שם אלא דהא דאמר רש"י ולית ליה לרבא טעם כעיקר כדמפרש מדאורייתא ברובא בטל והא מכאן אין הוכחה דהא לאביי ודאי טעם כעיקר מ"ה וצריכין לפרש כמ"ש לעיל, דרוטב עם בשר הוה א"מ אם כן פשיטא דלרבא שיש לפרש כן דהא איהו בתר שמיה אזיל בעבודה זרה בחמרא חדתא והבאתיו לעיל ובתוספות ד"ה לא נצרכא אלא לטעם. כעיקר והכי שרי דפעמים שהזרוע מגולה עכ"ל ור"ל דלא מבלבל הרוטב הטעם בכולו וליכא ששים ואפי' רוב ליכא דמין במינו דנהי דששים לא בעינן מ"מ בעינן רובא כדכתיב אחרי רבים להטות. ומדברי התוספות שמעינן דמין במינו אף דלא בלע כ"א טעם לחוד וליכא ממשו של איסור אפ"ה כיון דטעם כעיקר בעינן רובא לבטלו ובאינו מינו כיון שנרגש הטעם לא שייך ביטול באיסור ידוע ומש"ה בעינן ששים נגדו והא דכתבו פעמים שהזרוע מגולה ומקצת מן האיל היינו לומר שחתך האיל לחתיכות והזרוע והחתיכה המחוברת בו כולה לחוץ לרוטב דאז אינו מוליך הטעם בכולה דאי מקצת החתיכה בתוך הרוטב הא כתבו התו' לעיל צ"ו ב' ד"ה אם יש בה בנ"ט ועיין בפכ"ה ק"ח בתו' שם דמבלבל כה"ג יע"ש והא דקאמר אין בשילה אלא שלימה היינו דזרוע מחוברת עם מקצת האיל או דרבא אליבא דר"ש קאמר שנתבשל עם האיל כו' אלא דקשיא אם כן הא דאסמכוה מאה וששים הא כאן לית ששי' או מאה שוב ראיתי לריטב"א שכתב בכל ענין שרי התורה בין שיש ששים

או עם מקצת האיל כו' וכיון דברוב פעמים הוה ששים אסמכוה אקרא דבעי ששים אף במינו ובא"מ כבר כתבו התו' דקבלה בידם דעד ששים פוסק הטעם יע"ש בד"ה לחומרא גמרינן מינה יע"ש:

ויתר דברי התוספות דכאן ודע"ז ס"ז ע"ב ודברי רש"י הלא המה כתובים בפרי חדש א"ח סימן תמ"ב וכבר קבעתי פלפול עצום בפריי פרי מגדים ביורה דעה סי' צ"ח באורך בעזה"י:

דף צט.

בפירש"י ד"ה לא נצרכה אלא למקום חתך דבעלמא אסור הוציא עובר ידו וכגון אבר המדולדל עד כאן לשונו מה שכתב עובר שהוציא ידו מקום חתך אסור הכי איתא בהמקשה ס"ח ע"ב אלא דקשיא דהתם לאו משום דכל היכא שהאבר אסור מקום חתך אסור דהא בהחזרה קודם שחיטה אבר אסור ומקום חתך מותר לרב יהודה אמר רב דהלכתא כוותיה אלמא חזינן היכא שאבר אסור מקום חתך מותר וכי לא החזירה אסור דלאו בהמה בבהמה הוה אלא עומד על שפת בית הרחם כמ"ש רש"י שם ד"ה לעולם יע"ש וא"כ מאי זהו היתר הבא מכלל כו' וליכא למימר דרבינא דהכא כר"י דהתם סבירא ליה דאם החזירה אבר עצמו שרי ולא החזירה אבר אסור ומקום חתך נמי דאה"נ דלא בהמה בבהמה הוא כמ"ש רש"י לרב ה"א לר"י דמאי שנא גם מ"ש ואבר המדולדל דאסור כדאמרינן בהמקשה אמת דאמרינן התם ע"ד א' דאבר ובשר המדולדל אסור ופסקו הפוסקים דמקום חתך אסור וע' ברשב"א א"ט נ"ו ועי' בסימן ס"ב יע"ש אלא דקשיא דהתם אין בו מצוה אלא מצות פירש מדרבנן ומאי ראי' מייתי לכאן דהוה מ"ה ואפשר דקאמר התם אסור משום דכל דתקון רבנן כעין דאוריית' תיקון וכפי' הר"מ שם דמ"ה אסור אבר המדולדל אבל רש"י פי' שם דמדרבנן ועי' בהל' מ"א פ"ה:

ובתו' ד"ה גלי רחמנא גבי חטאתכם ואף שיש חצי זית בעין משמנונית הזרוע על חתיכת האיל שחוץ לרוטב עכ"ל מ"ש דשמנונית הוא בעין הכי הוא דהיתר מצטרף לאיסור כשהוא בעין וניכר וטעם כעיקר הוא שנבלע בו ונתן בו טעם ועי' בתו' אלו עוברין גבי זעירי אמר שאור בל תקטירו ובפ' ג' מינין יע"ש אבל מ"ש על חתיכ' האיל שחוץ לרוטב לא ידעתי לפרשו כיון דמדין היתר מצטרף לאיסור קאתינן עליה שהוא שמנונית בעין מה איכפת לן אם הוא בתוך הרוטב או לאו דבעין אינו בטל ולא שייך ביה דרוטב מבלבל בכולו דבעין הוא ואין לומר דדרך הוא כשהוא בתוך הרוטב נמס השומן ואינו בעין דאמאי לא דהוא בעין תוך הרוטב ג"כ עוד קשיא לי דלמה למימר זהו היתר מכלל איסור

להיתר מצטרף לאיסור ואמאי לא לחצי שיעור גופא דקיי"ל כר"י, דחצי שיעור אסור מ"ה והכא התיר הכתוב אף שיש חצי זית שומן בעין דלא בטל כיון דניכר הוא לא שייך ביטול וזהו חידושא עוד קשיא לי ק דבכל ענין התיר הכתוב נימא דהתיר אף בשיש זית שלם שומן על האיל ואפשר בכהאי גוונא לא התיר דשיעור שלם הוא אבל שאר קושיות צ"ע:

ובד"ה לא נצרכא אלא למקום חתך כגון הוציא עובר ידו לחוץ כו' דהא לא אשכחן בזרוע בשילה יותר עכ"ל התוס' לא נקטו בדבריהם אלא עובר שהוציא ידו דמשמע זהו היתר מכלל איסור מ"ה קאמר ואבר המדולדל מדרבנן הוא דאסור וכ"ש מקום חתך שלו ועוד דאין ראיה דתוס' סבירא להו באבר המדולדל א"צ להסיר מקום החתך ועי' בסימן נ"ה וס"ב ובאחרונים יע"ש ולהכי נקטו עובר כו' רבינא אפשר כר' יוחנן בהמקשה סבירא ליה בהחזירו אבר עצמו מותר ולא החזירו אבר אסור וה"ה מקום חתך ולאו מטעמיה דרש"י שם דלאו בהמה בבהמה הוא אלא משום קרא דפרסה החזיר אכל ופרסות החזיר אכול עיין בהמקשה וחד למקום חתך וחד למשרי אבר גופא דאי לא היה כתיב אלא חדא הייתי מוקים לי' למקום חתך ואבר עצמו אסור והשתא דכתיבי תרי קראי אמרינן חדא לדיוקא אתי פרסה החזיר אכול מקום חתך ואי לא החזיר אף מקום חתך אסור ומש"ה אמרינן זהו היתר מכלל איסור זה כוונת התו' באמרם מדאיצטריך קרא כו' ולר"י דאי לרב הא מצינו אבר אסור ומקום חתך שרי בהחזיר את ידו וע"כ טעמ' דלאו בהמה בבהמ' קרינן משא"כ לר' יוחנן ומה שכתבו התוס' דלא מצינו קרא בזרוע בשילה יותר משאר קדשים ראיתי בתורת חיים שכתב דכל מדות חכמים מצומצמין הם ואי מקום חתך אסור ליכא ס' נגד הזרוע ואמאי איל שרי עכ"ל לא ידענא והא בזרוע בשילה מן התורה חד בתרי בטיל דמין במינו הוא וקרא אסמכתא בעלמא הוא דרבנן שיעורו בששים משום דאשכחן בזרוע דהוה ששים כמ"ש התו' ד"ה מ"ד בששים ובד"ה לחומרא ודוחק ומר דמדרבנן אמר זהו היתר מכלל איסור דבשאר איסורין החמירו חכמים במקום חתך וכאן לא החמירו דא"א להחמיר דלא יהא ששים ומצוה מ"ה לבשלה עם האיל חדא דזהו היתר משמי' מ"ה האמר ומהכ' הוכיח הראב"ד ז"ל דאין מבטלין איסור לכתחילה מן התורה יעוין שם ועוד דבהדיא כתב הת"ח דאי לאו מקום חתך דזרוע בשילה שריא רחמנ' משמע דמן התורה הוה הדין לאסור מהך דעובר שהוציא ידו לחוץ וכמ"ש לפי' התו' ז"ל הן אמת שיש ליישב דבריו כמו שאבאר ונאמר דהא דשיערו חכמים דיש באיל ששים או מאה למר נגד הזרוע היינו עם הרוטב שמבשלין בו האיל דהיינו מים בשיעור הראוי לאיל המבשלין בו ואל תתמה על זה שהרי הרב אומר כן בחדושי הרשב"א ז"ל

וז"ל עלה דהך דאמרינן מ"ס בהדי עצמות ותמיהא לי הא מיניה גמרינן אמאי לא בעינן טפי דהא מיא בקדירה דמבשל לי' ושמא יש לומר דהא דאמרינן בששים או בק' היינו עם שיעור המים ועיין בריטב"א וכיון שכן וודאי זרוע עם המים הוה מין בא"מ ואי ס"ד דמקום החתך אסור מן האיל ליכא שיעור ששים מן המים כפי שיעור הראוי ליתן מים לבשל האיל והם היו יודעים זה וכמ"ש התו' והרשב"א ז"ל דכל מדות חכמים מצומצמין המה כמה שכתב התורת חיים יע"ש:

ודע שזה שכתבנו דע"כ מקום החתך שרי דאל"ה היאך שרי המים שמבשלים בה זרוע דליכא, ששים נגד הזרוע והוה מין ואינו מינו דבעי מ"ה ס' דיהיב טעמא מסתמא עד ששים במחלוקת שנויה דבר זה שהרי הרשב"א ז"ל בכה"ג חשיב ליה איסור דרבנן במין ומינו וד"א שכת' בתורת הבית הארוך ק"ב והביאו הטור והש"ע בסימן צ"ח ס"ב דאם נשפך כה"ג אזלינן לקולא דאמרינן סלק שאינו מינו ומינו רבה עליו ומבטלו ואף להתיר שאינו מינו אמר וכן כתב הפר"ח דלא כש"ך דע"כ לא התיר הרשב"א אלא מינו יע"ש וא"כ ליכא למימר הכי דאימא מקום החתך אסור והא דשרי המים שמתבשלין האיל יש לומר דוודאי רוב איכא מן האיל לן מקום החתך נגד הזרוע וסלק את שאינו מינו כאילו אינו ומינו רבה עליו אבל יש מי שחולק שם וכן הסכים הש"ך והפר"ח א"כ א"ש דמדלא אסר רחמנא הרוטב ש"מ מקום חתך שרי ויש שיעור ששים עם המים ליתן כפי השיעור בקדירה הראוי להתבשל בו את האיל וכפי מ"ש הרשב"א ז"ל בחדושיו הבאתיו לעיל בסמוך יע"ש באורך:

והנה לפ"ז יש לנו לומר הא דאמרינן ושניהם למדוה מזרוע בשילה היינו דחזינן שמבשל זרוע עם האיל ומים והזרוע נותן טעם במים ולא אמרינן דאסור לזרים דהוה א"מ אלא ש"מ ששים או מאה למר ודרשא גמורה היא לא אסמכתא כמ"ש התו' ד"ה מ"ד כו' גם מה שפירש"י ד"ה דמדאוריית' כלומר כו' אי לאו דגמרינן מזרוע בשילה א"ש כפשוטו דמהכי יליף דמין בא"מ בטעמא שרינן כי איכא ששים ומאה למר ומיהו מהכא ילפינן נמי טעם כעיקר מדכתיב מן האיל משמע כשהוא שלם ולא שיבשל הזרוע עם מקצת האיל דאז נאסר המים דהוה א"מ דאורייתא וכיון דמכאן ילפינן טעם כעיקר אית למימר דבששים או מאה סגי ולא שייך לאקשויי חידוש הוא דהא לא שמעינן טעם כעיקר אלא מכאן ודיו לבא מן הדין להיות כנדון ואביי דאמר בכ"ה טעמו ולא ממשו דאורייתא מב"ח גמרינן למה דאקשי' ליה רבא הדר ביה ועיקר ילפותא מכאן דלא הדר ביה לגמרי וטעם כעיקר מ"ה וכבר כתבנו מזה לעיל יע"ש והא דאמר זה והיתר מכלל איסור לר"י דמין במינו לא בטיל כו' והכ' בטל אף אם נאמר סלק את מינו כמי שאינו ושאינו מינו

רבה עליו ומבטלו כמו שאמר רבא לקמן ק' א' הכא לית במים לחודייהו לבטל הזרוע אלא עם האיל תו הוה מין ומינו מהו חידושא וסבירא ליה לרש"י ז"ל דמין ומינו וד"א לא אמרינן סלק שאינו מינו ומינו רבה עליו אלא כמ"ש האחרונים טעמא מיהא הוה באינו מינו ומש"ה בעינן דוקא שיהא האיל שלם דאי איכא ששים או מאה איל עם המים מש"ה מותרין המים שנתבשל בהן הזרוע וכדכתיבנא אבל התוס' סוברים כשיטת הרשב"א דסלק שאינו מינו ומינו רבה ומבטלו וא"כ כיון דטעם כעיקר מ"ה ן שיהיה מגיעולי עכו"ם או מזרוע בשילה קשה דהא מינו רבה עליו ומבטלו ובריבוי' לחוך סגי ולכך כתבו דקבלה בידם דעד ס' פוסק הטעם ואסמכוה אקרא במינו ששים ובאינו מיגו מכח קבלתם שרי:

עוד כתב הת"ח דהכא ליכא למילף מעובר שהוציא ידו דמקום חתך אסור דחדוש הוא ואיכא למפרך מה לזרוע בשילה שהותר לבטל איסור לכתחלה עכ"ל ואני אומר תינח לל"ק אבל לל"ב לת"ק דאין שלימה אלא שלא יבשלנו בחתיכה אבל בקדירה אחרת מבשל לה א"כ ליכא חידושא בזרוע בשילה יותר משאר איסורין ויקשה אמאי לא אמרינן דמקום חתך אסור ואין לומר דאה"נ דלא לישתמיט תנא ולומר דמקום חתך דזרוע בשילה אסור ומיהו יש לומר דת"ק כרב יהודה אמר רב נחמן סבירא ליה בהמקשה דאבר עצמו אסור בהחזירו ואפ"ה כי החזירו מקום חתך שרי וע"כ משום דאי לאו החזירו לאו בהמה בבהמה הוא וכמה שכתב רש"י ז"ל והבאתיו לעיל יע"ש ואם כן אתי שפיר הכל וכמה שכתבנו זאת תורת העולה מדברינו כמ"ש כאן איכא למימר וליישב מה שהביאו הפוסקים בשם הראב"ד הביאו הב"י בסימן ק"ט יע"ש היטב והנה יש לנו לומר שיטה אחרת בזה והוא דרבא אמר אמור רבנן בטעמא ואמור בקפילא ואמור בששים מן התורה הוא דומיא דאינו מינו דהוה מ"ה דטעם כעיקר מ"ה ויש לומר דאה"נ דרבא סבירא ליה כר' יהודא דיליף מדם הפר דאין מבטלין זא"ז ולא סבירא ליה כרבנן עולין שאני כו' וא"כ גמרינן מזרוע בשילה בהדי איל מבשל ליה והיאך נאכל לזרים אלא ש"מ דביש ששים שרי כקושית הרשב"א ז"ל בזרוע בשילה ותי' לקולא לא גמרינן יש לומר דרבא ל"ל דלאו חידוש הוא וזה היתר כשיטתי' ל נצרכה לטעם כעיקר כמ"ש תוס' ד"ה רבא דלאו דווקא קדשים הזה חולין ומיהו זה לא יתכן דאכתי הוה חידוש דפעמים לא הוה ששים כמ"ש התו' לשם אלא נאמר כרבינא דמקום החתך שרי הכא וה"ה בכל איסורין חוץ מעובר שהוציא ידו וא"כ זרוע לאו חידוש הוא דמ"ה מבטלין איסור לכתחלה ולמ"ה אוקמי' רבינא במקום חתך וילפינן, שפיר מין במינן דלבטלי' בששים כזרוע בשילה ורבינא

מש"ה לא ניחא ליה בהך דלעיל דא"כ ליגמר מיני' ולית ליה חידושא וכדכתיבנא ורבינא בתרא הוא והלכה כוותי' כו' ובי"ד סימן ק"ט אאריך ומיהו מדרבנן קיי"ל דבמינו ששים: **גמרא** והתנן למה אמרו כל המחמץ והמדמע והמתבל להקל ולהחמיר כו' קודם בואי לבאר זאת הסוגיא אקדים לך עיקר א והוא דכל איסורין שבתורה רובם בס"א ויש מהם בששים ויש מהם בס"ב ויש מהם בק"א ובר"א ויש מהם אף באלף לא בטל כיצד כל איסורין מדרבנן בנ"ט של היתר לשיטת הר"מ בפט"ו מהל' מ"א וראייתו מכחל אבל אנן קיי"ל דוקא כחל שכולו היתר וכפירש"י בההיא דכחל מן המנין ומיהו בחתיכה שנתבשלה בלא מליחה דצריך ששים נגד כל החתיכה דעת הפר"ח דמצטרפת החתיכה עצמה שכולה היתר ובי"ד אכתוב בזה בסי' ס"ט בעזה"י ושאר איסורין בששים של היתר וביצה בס"א של היתר והוא ביש בה אפרוח דהוה בריה ולדעת הש"ך בסימן פ"ו אף בכל ביצה בנקובה או קלופה ולפ"ז כל דבר שהוא בריה צריך ס"ב של היתר לבטל פליטתה לדעת הר"מ ז"ל בפט"ו בהל' מ"א דטעמא דביצה דהוסיפו בשיעורא משום בריה וזה חידוש הוא בעיני דא"כ אמאי הוזכר ביצה ולא שאר דברים שהם בריה דצריך ס"א של, היתר ואפשר דביצה איצטריך ליה אי לדעת הש"ך דביצה מיקרי בריה ואי ביש בה אפרוח נמי דל"ת כ"ז שלא יצא לאויר העולם אינו אסור אלא מדרבנן כשיטת הרשב"א בת"ה ובחולין בא"ט ועיין בר"ן פא"ט לכך אשמעינן דהוה בריה. ויש מהן בק' של היתר תרומה דק"א עם דידה ויש בר' ערלה וכ"ש דצריכין מאתים לבטל ויש מהן באלף לא בטל כמו בריה וחה"ל ודברים העשוים לטעמים ודשיל"מ וכדומה ויין נסך וחמב"פ ובעל חיים וז' דברים השנוין במשנה פ"ג דערלה הביאם הר"מ בהל' מ"א פט"ו וה"ה לדידן דבר שבמנין ועיין ביורה דעה סי' ק"י:

והנה בשיעורין שהם עד ששים אין חילוק במינו או שלא במינו בלק דבעינן ששים אלא דבא"מ הוה מ"ה לדידן דטעם כעיקר מ"ה ומינו חד בתרי בטל מ"ה וביבש יש חילוק במינו אפי' מדרבנן א"צ ששים דא"נ יבשלם לא הוה אלא איסור דרבנן ובאינו מינו צריך ששים דלמא יבשלם ויתן טעם חוץ דעת רש"י והראב"ד וקצת פוסקים במינו ביבש צריך ששים ושכן דעת הר"מ בפט"ו מהל' אלו ועיין בכסף משנה בהלכה כ' יע"ש היטב ובאיסורין דפליטתן בס"א של היתר ג"כ אין חילוק בין מינו לאינו מינו כמו בריה ולדעת הרא"ש דטעמא דביצה דבעינן ס"א מפני שיש גדולים וקטנים לא שייך האי דינא אלא במינו ולא באינו מינו ועיין סי' ס"ו וצ"ו יע"ש והדברים האסורין למעלה מס"א של היתר כולן אינן מ"ה אלא מדבריהם כמבואר בר"מ ז"ל פט"ו וט"ז וי"ז מהל' מ"א זה מוסכם, מכל הפוסקים וגם בדבר דמתבל ומחמץ ולטעמיה עביד דאוסר עד אלף זה משום דנרגש

טעמו ר"ל במ"ה אסור דטעם כעיקר מ"ה ומיהו מחמץ דאוסר עד אלף אף אם אינו נ"ט משום דפעולת השאור ניכר בו הוא מדרבנן ועיין בר"מ פ"ב דערלה יע"ש וכמ"ש בעל פר"ח בי"ד סי' צ"ח יע"ש ודאי נראה דהוה מדרבנן ואפשר דמ"מ הוה מ"ה כיון דניכר הוא לא שייך ביטול כמו טעם כעיקר דנרגש לא שייך ביטול אבל ק"א ור"א ובריה כולן הם מדרבנן לבד מחמץ ומתבל ולטעמים כמו מלח ועיין פר"ח סימן צ"ח וסימן ק' ס"ק ג' יע"ש דהם אפשר מ"ה דלא כמשמע מתוספות ב"מ ו' א' ד"ה קפץ דבריה לא בטל מן התורה יע"ש וכ"כ מהרי"ל בתשובה סי' ע"ו יע"ש דליתא. אלא מדרבנן הוה. ומיהו במתבל וכן דבר דלטעמי' עביד דלא בטיל כ' הפר"ח בסי' ק' משמע דמתבל דלא בטל לא הוה אלא מדרבנן דטעם חשוב הוה טעם וטעם קלישתא לא חשוב טעם ובסימן צ"ח נראה כמסתפק בדבר ומחמץ אי אמרינן דפעולתו ניכר אפשר דהוה מ"ה וביי"ד אבאר ושם בסימן צ"ח בט"ז וש"ך ס"ק כ"ט דהיינו מדרבנן וצ"ל דטעם קלישתא לאו טעם הוא ומש"ה סיים האו"ה כלל כ"ה דמותר לסמוך אעכו"ם מסל"ת כה"ג ר"ל ביותר מס' כיון דאיסור דרבנן ולפ"ז באיסור דרבנן היה לנו לסמוך אטעימת עכו"ם בזמן הזה דומיא דמתבל וטעמי' דסמכינן בזה ומ"ש הבלחי' דפר"ח חולק על או"ה ליתא נהי בסי', צ"ח ס"ק ז' ספוקי מספקא ליה ובס"ק כ"ה כ' אי משום הא לא איריא כו' אבל בסי' ק' בס"ק ב' כתב בפשיטות דאין כדאי בזה לאסור מ"ה דתבלין הם ודאי דברים דעבידי לטעמיה וכמ"ש האו"ה כלל כ"ה דין ו' דבר הנעשה לטעם כיצד כ"ד חריף דעביד לטעם כגון מלח ותבלין עכ"ל יע"ש ומש"ה אי איכא ספיקא אי נפל לשם תבלין ואף אי נפל יש יותר מששים הוה ליה תו ספק דרבנן ולהקל וביי"ד אבאר מזה באורך בעזה"י ואין עת האסף פה:

העיקר הב' דכל האסורין שהן עד ששים אין חילוק בין במינם ובין שלא במינם כמ"ש לעיל בעיקר הא' אבל האיסורין שהן למעלה משיעור ס"ב נראה מדברי הר"מ ז"ל בפי' המשנה דערלה פ"ב מו"ז דאינם אסורים אלא במינם ולא שלא במינם אלא דינם כשאר איסורין דבטילין בששים שהרי כתב במשנה ו' לפי שאמר כו' לא יהיה אלא במינו ומשנה ז' סיים ובתנאי שלא יהא מחמץ או מתבל אבל באינו מינו לא יחוש בו אלא לנתינת טעם בלבד הרי דמשמע דקאי נמי אמחמץ ומתבל וכן מה שכלל לבסוף ולא ישתבש עליך העיקר הזה בשום פנים ככל איסורין שבתורה באינו מינו בנ"ט עכ"ל משמע אף מתבל ומחמץ הדין כן ומה שתמה בזה הפר"ח בסי' צ"ח יש ליישב דודאי הא ודאי דמחמץ ותבלין דלטעמיה עביד דלא בטל הוא מדרבנן כמ"ש האו"ה הביאו הש"ך בסי' צ"ח וכנראה שגם הפר"ח הפכים עמו בסי' ק' כמ"ש לעיל וכיון שכן נאמר

דמחמץ דפעולתו ניכרת בעיסה או שנ"ט וה"ה תבלין מ"מ טעם קלישתא הוא ולא אסור מ"ה אלא מדרבנן ולא החמירו בו אלא במינו דא' מחזיק חבירו ולא בא"מ וה"ה בריה וחה"ל נאמר, דלא גזרו כ"א במינן ולא שלא במינן כיון דר' יהודא ש אין במינו לא בטיל והיינו דא' מחזק חבירו ולא מבטל ליה וכמ"ש הר"ן בנדרים פ' הנודר ונהי דאנן לא קיי"ל כר"י בהא מ"מ הא דגזרו בנדרים שאין בטילין דוקא במינו דא' מחזק חבירו ולא בא"מ וההיא דתבלין צ"ל ג"כ במינו כמו שביאר שם פר"ח בסימן צ"ח ומ"מ לדינא העלה הפר"ח דמחמץ ומתבל ולטעמי' אף בא"מ אסור והדין עמו ומ"ש הר"מ בסוף ה' תרומות תפוח שריסקו וחמצו עיסה של תרומה כו' ומיהו משמע ודאי במינו אוסר בכ"ש נמי אף שאין הטעם ניכר כלל ואם נאמר דפעולתו ניכר כמשמע מדברי הר"מ בפ"ב דערלה א"ש דמה לי במינו או באינו מינו ואם נאמר דיהיב טעמא אפילו הכי אסור לא מיבעיא אם באינו מינו מן התורה אסור ולא הוה טעם קלישתא גזרינן מינו אטו אינו מינו דכל האיסורין דגזרינן במינו בלח בששים אטו שאינו מינו אלא אפילו נאמר דבאינו מינו גופא מדרבנן ביותר מששים וכמו שכתבתי לעיל אפילו הכי אפשר דאסור במינו וכבר כתבנו בחדושי' לי"ד כה"ג באיסור דרבנן בלח במינו אי צריך ששים דליכא גזירה אטו שא"מ או לא ועי' ש"ך סי' ק"ט על מ"ש הג"ה ואין חילוק בין איסור תורה לרבנן ועוד דפעולתו ניכרת ולא שייך ביטול כה"ג וכן כתב הר"מ ז"ל ספט"ז מהל' מ"א דמחמץ ומתבל אוסר במינו ונהי דנימא לרבותא כתב כן מ"מ שמעינן בהדיא דמינו אוסר בכ"ש ולפ"ז קשה אמאי דפסק רמ"א בסי' צ"ח בהג"ה דמתבל ומחמץ דוקא באינו מינו ולא במינו ומשמע נמי דאף דאין שוה לא בשמי' ולא בטעמא דאינו בטל דא"כ אמאי נקיט הר"מ בפט"ז מהלכות אלו מתבל ומחמץ. מין במינו דוקא ואי לרבותא כתב כן ומאי רבותא והא ע"כ אייריי שאין שוה בטעמא ואפשר דמ"מ הוה רבותא לפי שיטת הרב בהג"ה סי' צ"ח דאזלינן בתר שמיה ולא בתר טעמא וכתב רבותא אף מין במינו שוה בשמי' דמ"ה חד בתרי בטל אפ"ה מדרבנן בעינן ששים ומכ"ש באינו מינו ומיהו לפי מה שהעליתי לעיל דהרב מודה בכה"ג דאינו שוה בטעמא מ"מ בעינן ששים אלא דסובר ג"כ היכא דשוה בטעמא ולא בשמיה בעינן ששים מ"ה כמו שהארכנו לעיל א"כ לא יתכן זה אמאי נקיט דוקא במינו:

עוד אבאר לך כל שהוא למעלה מס"ב ויש בהם שיעור כמו ק"א ור"א זה דוקא במינו וזה מוסכם מפי' הר"מ והתו' ורשב"א וריטב"א ורבים מראשונים וה"ה דשיל"מ ודאי הדין כן וכמ"ש הר"מ בפי"ז מהלכות אלו יע"ש ודין חה"ל ובריה ודבר חשוב שהן ז' דברים הנה או"ה כלל כ"ה נראה דוקא במינם ולא שלא במינם אבל הש"ך והפר"ח אחריו הסכימו

עם רמ"א בהג"ה סי' ק"י וקי"א יע"ש וכבר נתבאר לך דכ"ש עד ס"ב אזלינן בתר טעמא ולא בתר שמיה וכמו שהאריכו הש"ך ופר"ח ומה שלמעלה ממנו אזלינן בתר שמיה ולא בתר טעמא וכרבא בע"ז בפ"ב דחמר' חדת' בעינבי דקיי"ל דאזלי' בתר שמי' ולא בתר טעמ':

ושיטת רש"י ז"ל דק"א דתרומה וחברי' אף בא"מ בעינן ק"א וכי יש חילוק בהסירו גוף הדבר ממנו ולא נשאר בו אלא טעמא בעלמא לפי' התו' ד"ה אין בהן אליבא דרש"י ואני כתבתי למעלה גבי אמר רבא מריש הוה קשי' לי דאפשר דהכ' מיירי בלא הסירו מן התבשיל אלא שנימוח גוף הדבר לא בעינן ק"א דלא מיקרי ממשו בעין דכה"ג קרי ליה רש"י בע"ז ס"ז טעמו ולא ממשו שכת' חלב שנפל ונימוח יע"ש היטב ומש"ה ברישא שאור של חיטין דהוה דומה לטעמא בעלמא כיון שהאיסור אין בעין ולא דמי לחיטים בחיטים מש"ה מינו בעינן ואף שיש לומר דלא דמי לחלב מ"מ שאני שאור דלא נשתנה מכמות שהיה וה"ה יין של תרומה בשאר משקין אם נאמר דשייך בהן תרומה ועיין בעור ורוטב ק"ך ע"ב יע"ש וכיון שכן אה"נ דבעינן אף שלא במינן ק"א דהוה ממשו ממש דלא נשתנה מכמות שהיה משא"כ גריסין שנימוחו שפיר מיקרי להו טעמא לחוד ויש חילוק בין מינו לא"מ וכה"ג חילק הפר"ח בא"ח ריש סימן תמ"ב חלב שנימוח מיקרי טעמו ולא ממשו וחלב ובשר או שרה פתו ביין דלא נשתנה מכמות שהיה הוה ממשו בעין יע"ש היטב והכ' נמי דכותיה ומשום הכי שאור בעיסה של חיטין לא בטל ואף באינו מינו ועל כרחך רישא בהסירו משם השאור מיירי כו':

עוד אודיע לך שרש"י פסק כר' יהודא דמין במינו מ"ה לא בטל אף באלף ויליף מדם הפר ודם השעיר כדאמרינן מנחות כ"ג יע"ש אם הוא דוקא בבלול או ביבש או בטעמא לבד נמי אינו בטל ואם הוא באיסור תורה דוקא ולא באיסור דרבנן או אף באיסור דרבנן דכל דתקון כעין דאורייתא:

דע כי הרשב"א ז"ל אהא דאמר אביי לא נצרכא אלא לר' יהודא דאמר מין במינו לא בטל כ' דר"י מודה ביבש דכ"א עומד בפ"ע דבטל ולא פליג אלא בבלול דומיא דם הפר ושעיר והביא ראיה דתנן ר"י אומר מעלין המדומע בא' ומאה (והוא משנה במ' שבת ריש פרק נוטל קמ"א א' יע"ש) ועוד הביא ראי' מגיטין נ"ד ורמי דר"י אדר"י נתפצעו אגוזים כו' והא הכ' מ"ה ברובא בטל ואיירי במינו דבא"מ ניכר הוא ועוד דהורמת את מקדשו ממנו במינו כתיב עכ"ל הנה כתב בפי' דלר"י בלח לא בטל לא ביבש ועי' תו' דזבחים ד"ד ע"ב ד"ה ר"י אומר שכתבו כן בשם ר"ת כה"ג ומנחות כ"ב ב' ד"ה מכאן שהאריכו בזה יע"ש ולדברי רש"י בשמעתין כאן דתרומה אף בא"מ בעינן ק"א א"כ מהא דם הפר י"ל ה"ה

ביבש ומהא דר"פ נוטל אין ראי' דאיירי בא"מ דמודה ר"י בהכי וההוא דאגוזי פרך מיירי ג"כ בא"מ ואי דניכר הוא י"ל דמיירי שנפל לדבר ששוה במראה וטעמא ולא בשמיה ולא מינכר ומש"ה כי נתפצעו בטילין וכי לא נתפצעו אין בטילין דהוה מז' דברים החשובים השנויין בכמה מקומות ומהן בתרומה וערלה ומס' ביצה ועיין באו"ה כלל כ"ה דין י"ז דברי' החשובים דוקא במינו אין בטילין ועיין בי"ד סימן ק"י בכ"מ וד"מ ואחרונים וההיא דרשא דספרי דה"ט אינו אלא אסמכתא בעלמא כמבואר בכ"מ ועיין בתי"ט בערלה ועיין מ"ש לקמן:

ומה שיש להסתפק אי ר"י דוקא בממשו של איסור סובר דבמינו לא בטל ולא בטעמא הנה בשמע' מזרוע בשילה מוכח דאף בטעמא בטל לר"י וכן כתב הרשב"א ז"ל דע"כ מה שנפרך מן הזרוע ונתערב עם האיל הוה יבש ביבש ובטל גם לר"י אלא רוטבו של זרוע הנפלט ממנו נתער' עם האיל כו' ומשום דאביי לשיטתיה דאזיל בתר טעמא בע"ז הוה מין במינו יע"ש שכן העלה הרשב"א (ולפ"ז רבא דאמר בתר שמיה אזלינן ליכא למימר הכי לר"י זהו היתר מכלל איסור דאי מה שנפרך מן הזרוע הוה יבש ביבש ואי רוטב האיל הוה א"מ לכך הוצרך לומר תי' אחר) אמנם לשיטת רש"י יש לנו לומר דלענין גוף הזרוע שנפרך ונתער' באיל דיבש ביבש לר"י לא בטל וכמ"ש והא דריש נוטל מיירי באינו מינו ומיהו לפי מה שאכתוב לקמן ק' א' אהא דפריך לא נתנה טעם נמי יבואר שם דלר"י בטעמא נמי לא בטל. והספק השלישי אי סובר ר"י דוקא באיסור תורה לא בטיל נראה דלר"י אף באיסור דרבנן במינו לא בטל כיון דלדידן באיסורי דרבנן בעינן ששים דכל דתקון כעין דאורייתא תקון ה"ה לר"י במינו במשהו ולפ"ז י"ל הא דכתב הטור בהל' סי' תמ"ז דחמץ שעבר בפסח אם נתערב צריך ששים וכן פסק המחבר בש"ע שם והקשו עליו דא"כ מאי פריך והא אמר רבא קנסא קניס ומאי קושיא וכי עדיף מאיסורי תורה י"ל דהטור סובר כמ"ש רש"י בפכ"ה דודאי רבא דאמר הלכתא במינו משהו כרב הלכתא כן ואם כן קשיא שלא בזמנו אמאי בטל כיון דמינו במשהו ומשני דקנסא קניס ולא קניס כו' אבל ששים בעינן ומיהו באיסור דרבנן במשהו ואעפ"כ פסק הטור בצ"ח דמין במינו בטל משום דריב"ל ושאר אמוראים סוברים כן ועיין מ"ש לקמן בהא דאוקי רב אמורא עליה יע"ש:

וכיון שביררנו דיני ביטול האיסורין באיכותם ומהותם קצת בעזה"י מעתה אתחיל בפירוש המשנה השנויה בפרק ד' דערלה משנה וז"ח יע"ש ואעתיק הנה אשר צריכין וזו צורתן:

א' כל המחמץ והמתבל והמדמע בתרומה ובערלה ובכלאי הכרם אסור כו' ב' ולמה אמרו כל המחמץ והמתבל והמדמע להחמיר מין ומינו להקל ולהחמיר מין בשאינו מינו כיצד שאור של חטים שנפל לעיסת חטים ויש כדי לחמץ בין שיש בק"א ובין שאין לעלות ק"א אסור אין בהן ק"א בין שיש בהן כדי לחמץ ובין שאין בהם כדי לחמץ אסור:

ג' להקל ולהחמיר באינו מינו כיצד גריסין שנתבשלו עם עדשים ויש בהם בנ"ט בין שיש א' ומאה או אין א' ומאה אסור אין בנ"ט בין שיש א' ומאה או לאו מותר העתקתיו למען ירוץ הקורא בו:

והנה בפירש"י בשמעתין ד"ה למה אמרו כו' וכפי מה שהבין התי"ט שם בערלה כמש"א לקמן הכי פירוש' דאמרו במשנ' המחמץ ומתבל ומדמע ר"ל במב"מ הולכין להחמיר הרצון בזה דתבלין ושאו' אינן אוסרין אלא במינן ולא שלא במי' כדעת הר"מ ז"ל כפי הנר' מדבריו בפי' המשניות שם וכפי מ"ש התי"ט שם מ"ז יע"ש ואומ' כל המחמץ ומתבל ומדמע חולין בתרומה מין במינו וה"ה ערלה וכ"ה דנתערב מין במינו הולכין תמיד להחמיר וזהו דקתני אסור שם דמתבל ומחמץ בדינם דאפילו באלף לא בטל ומדמע ר"ל עירוב מין במינו בלא מתבל ומחמץ ונקרא בתרומה מדמע וה"ה בערלה וכ"ה כה"ג שנתערבו בבישל אסור אם לא בק"א. וזה ששאל במשנה ב' ולמה אמרו כלומר באיזה ענין אמרו דהולכין תמיד להחמיר ובעי' תרתי למעליותא במחמץ ק"א בתרומה ור"א בערלה ואין בהן כדי לחמץ במינו אמרו כן אבל שלא במינו פעמים להקל ופעמים להחמיר ומפרש מין ומינו להחמיר במחמץ כו' דתרתי בעי' אין כדי לחמץ וק"א וסיפא מין בא"מ אסברה בגריסין לתוך עדשים וה"ה שאור של חטין לתוך שעורים כמ"ש התי"ט דלא אמרו מחמץ אלא במינו ולא בא"מ והרצון בזה דנאמר באינו מינו לא שייך מחמץ דאף שיש קצת טעם מה שנתנו השאור והתבלין מ"מ טעם קלישתא לא אסרה תורה ומש"ה לא גזרו חכמים אלא במינו ולא בא"מ או דפעולת שאור ניכר כמ"ש הר"מ בפי' המשנה ולא גזרו אלא במינו כו' אלא משום דלא שכיח שאור חטין בשעורין מש"ה אסברה בעדשין ועי' בתי"ט ולפי' הר"מ ז"ל כפי מה שהבין התי"ט הכי פירושא כל המחמץ והמתבל שהוא מדומע בתרומה ר"ל שהחמיץ עיסה של חטין בשאור חטין או מתבל קדירו' חולין בתבלין דתרומ' ומשכחת מין במינו כגון קדירה בצלים או שומן ונפל לתוכו שומין ובצלים כמ"ש הפר"ח בסי' צ"ח ס"ק כ"ו בשם רלב"ח בשו"ת קי"ג יע"ש וה"ה ערלה וכ"ה הדין כן דאוסר במשמע אם יש כדי לחמץ וע"ז שאל במ"ג ומה אמרו שהולכין תמיד להחמיר ואוסר בכ"ש במינו אמרו כן ומפרש תרתי בעינן אין כדי לחמץ וק"א וי"ו והמדמע מפרשו שהוא מדמע בתרומה וירצה בזה במה אמרו מחמץ ומתבל

בערלה והמדמע בתרומה כה"ג דנקרא דימוע כענין שנא' מלאתך ודמעך כו' והשי' ע"ז בדמיון שאור כו' בתרומה וה"ה בערלה וכ"ה ובסיפא נקיט גריסין לתוך עדשים משום דלא שכיחי ליתן שאור חיטין בשעורי' כמ"ש התי"ט מש"ה אסברה לה בגריסין ולפ"ז ה"ק דמין ומינו תמיד להחמיר ואינו מינו פעמים להחמיר ופעמים להקל ר"ל במינו במחמץ אם יש כדי לחמץ אסור באלף דתרתי בעינן אין כדי לחמץ וק"א ואילו באינו מינו שאור של חיטין בשעורים פעמים מצינו שאוסר באלף אם יש טעם נרגש ממש וזהו חומרא כמין במינו אבל אין טעם נרגש בו ממש שרי אף שיש כדי לחמץ שרי ולא בעינן ג"כ ק"א ומיהו זאת לא תמצא שיהא א"מ חמור ממינו דלא משכחת ליה דאם אין כדי לחמץ אלא שנרגש הטעם ביותר מק"א כה"ג במינו נמי אסור מדרבנן דכל הנך דמתני' לא הוה אלא מדרבנן וכדכתיבנא לעיל באורך דגזרינן אטו אינו מינו דמה"ט בעינן ששים במינו אטו א"מ כמבואר בפוסקים וברא"ש גבי אמור רבנן בס' ואי דאינו נרגש הטעם אף על פי כן במינו אסור אי יש כדי לחמץ ואי אין כדי לחמץ ק"א מה שאין כן באינו מינו וכן לפירוש רש"י ז"ל דמפרש מדמע חולין ותרו' ולא מחמץ ומתבל הכין הוא דמינו תמיד להחמיר ואינו מינו פעמים שיש חומרא כמו מינו ופעמים קל ממינו וזה כשיש נותן טעם הוא חמור כמינו ואם נפסק הטעם בק"א שרי ואם לא נפסק הטעם בק"א אף במינו אסור דגזרינן אטו אינו מינו ולא אמרו במינו בששים אלא רוב דברי' שאין נותנין ביותר מששים אף בא"מ משא"כ בדבר ידוע שנותן טעם בא"מ יותר מששים אף במינו גזרינן אטו אינו מינו כמ"ש בסמוך ודע עוד שמ"ש לשיטת רש"י ז"ל באינו מינו אינו אוסר היינו כשסילקו ומיניה רישא איירי בסילקו ומ"ש הכא דוקא במינו ולא בא"מ יע"ש היט' וז"ש התי"ט דהר"ב שהעתיק פי' הר"מ במ"א לא הוה להעתיק כאן פירש"י יע"ש אלא דמ"ש התי"ט הא דלא תני מין ומינו להחמיר בשאר דברים לא במתבל ומחמץ משום דבמחמץ איכא חומרא יתירה דבק"א אינו עולה משמע דמדמע לפירש"י דהיינו עירב שאר דברים בק"א תמיד עולה במינו ואמאי אי הוה יהיב טעמא באינו מינו יותר ממאה וכדתנן גריסין לתוך עדשים יש בנותן טעם יותר ממאה כו' וכה"ג גריסין לתוך גריסין בעינן נמי יותר עד שבא"מ לא הוה יהיב טעמא וכמ"ש לעיל ויש זאת ליישׁ' בדוחק אבל יותר נראה במין במינו כי איכא ק"א שרי ובא"מ אף דאיכא ק"א אי נרגש הטעם אסור ואין חילוק בין שיעורא דידה בכמות שנפל דיש גריסין שנותנין טעם בק"א ויותר ויש שאין נותנין אף בפחות וכפי שיעור הבישול ומשא"כ במינו לעולם הולכין אחר שיעורא דידיה ולפ"ז ה"ק באינו מינו פעמים להחמיר יותר ממינו ופעמים להקל ועי' פר"ח סי' צ"ח פי' זאת המשנה וראיתי להתי"ט במשנה ד' שכ' וז"ל מ"ש הרב כו' לאו למימרא

דוקא מדמע בתרומה ולא מתבל ומחמץ ובערלה דוקא מתבל ומחמץ ולא מדמע דהא במשנה יו"ד פי' כולהו בתרומה עכ"ל לא ידענא כונתו דאי נאמר דאיסור מחמץ לא שייך בתרומה אלא מדמע היינו שנתערב חולין עם תרומה ואסור היינו בק"א ובמין במינו דא"כ לא הביא ממרחק לחמו ממשנה יו"ד אלא מהכא דהא כת' בפ"ו מהך משנה גופא דה"ה שאור של תרומה בחולין אין עולה בק"א ועוד הא תנא במשנה י"א בפי' שאור של חולין ושל תרומה כו' הרי בהדיא דאף בתרומה דינו כן דאם יש כדי לחמץ אסור ונראה שבא לומר דל"ת מ"ש הר"ב כגון שנתחמצה בתפוח או בשמרי יין של ערלה כו' והיא מין בא"מ ובתרומה כת' שאור של תרומה כו' דהיא מין במינו דהיינו מדמע דלשון דימוע אינו שייך בתרומה אלא במינו דבעינן בכ"מ מאה ואחד וקתני מדמעת כו' ולזה כ' שאל יחשו' אדם לומר מדחלקן הרב ש"מ דמתבל לא שייך אלא בערלה וכ"ה הוא דהוה אף שלא במינו אבל בתרומה לא שייך אלא במינו הוא דאינו עולה וה"ה מין במינו דהיינו דימוע לא שייך אלא בתרומה דבעינן ק"א במין במינו באינו מחמץ ומתבל אלא בשאר דברים ובערלה אינו כן אלא דוקא בא"מ דחמיר דבשאר איסורים בטעמא החמירו בערלה בר"א משא"כ במינו לזה אמר דאינו כן דמשנה י' פי' לכולהו בין בתרומה ועלה ומ"מ דבריו צריכין עיון וע"ש היטב גם מ"ש התי"ט דשאור של חיטין לתוך עיסת שעורים דכל מין וא"מ לא נחוש אלא לנתינת טעם בלבד הנה המעיין בפט"ו מהל' מ"א ובע"ז ע"א גבי פלוגתא דאביי ורבא ולרבא בתר שמיה אזלינן והוה שאור של חיטין ושעורין מין במינו וכה"ג דנפל זה לתוך זה גם הר"מ מוד' לדעת הלח"מ שם פט"ז דהוה מין במינו ולא פליג אלא כשנפל שאור של חטין ושעורים לתוך חיטים ושעורים יע"ש וא"כ הוה מין ומינו והכי הוה למימר מחמץ עיס' בתפוח וכדומ' ויש ליישב זאת דהתי"ט סבירא ליה כמ"ש הפר"ח בסימן צ"ח דמתבל ודאי דהוה אף בא"מ יע"ש באורך וכן נראה מדברי רש"י כאן ע"ב שכ' יש כדי לחמץ היינו נ"ט וכן מ"ש אין בו כדי לחמץ דבאינו מינו כלא יהיב טעמא כו' יע"ש וכיון שכן מ"ש הר"מ לא נחוש אלא לנתינת טעם היינו דלא נחוש בק"א באינו מתבל כו' אלא בדברים אחרים שנתערבו עם חולין דבמינו בעי ק"א ובא"מ די בנ"ט דאם אין נ"ט שרינן לה אף פחות מק"א וגם כונת תי"ט כן במ"ש וה"ה שאור של חטין בשעורים הוה מצי לומר כן ור"ל דהוה אינו מינו לדעתו דאם יש כדי לחמץ אינו עולה בק"א ואם אין כדי לחמץ אז לא בעי ק"א והביא ראיה מר"מ ז"ל שכ' דבא"מ לא נחוש לנתינת טעם אלא לק"א בלבד וה"ה הכ' דאם אין כדי לחמץ לא בעי ק"א והוה מצי לומר במחמץ גופא מין ומינו להחמיר תמיד דתרתי בעי אין מחמץ וק"א ובא"מ פעם הוה כמו מינו להחמיר דהיינו אם יש כדי לחמץ אוסר עד אלף ובין כדי לחמץ הוה

להקל דלא בעי ק"א אלא משום דשאור של חיטין בשעורין לא שכיח מש"ה אסברה לה בגריסין לתוך עדשים:

ומיהו המעיין יראה דאי אאין בו כדי לחמץ קאמר התי"ט לא הוה לאתויי מר"מ ז"ל דבא"מ לא נחוש אלא לנתינת טעם דהא משנה שלימה שנינו בכאן דבא"מ אם אין בנ"ט לא בעינן ק"א אלא ש"מ לענין טעמא אמר למילתיה דאי אין בנ"ט אף שיש כדי לחמץ ואין ק"א שרי דלא נחוש בא"מ אלא לנתינת טעם לבד ולא למחמץ ומתבל כנראה מפשטות דברי הר"מ ז"ל ובענין דאמר גריסין לתוך עדשים בכה"ג הוה מצי לומר שאור של חיטין לתוך עיסה שעורים כו' לעיל ובסמוך יבואר:

עוד נראה לומר דאיסור מחמץ ומתבל לא הוה אלא במינו ומיהו כי נותן שאור לתוך עיסה כדי לחמץ ותבלין כדי לתבל קדירתו הוה מין במינו אף תבלין לתוך תבשיל אחר כיון דנותן כדי לתקן הקדירה הוה מין במינו וה"ה בשאור הוה כה"ג אין במינו אבל כשנפל שלא במתכוין שאור של חיטין לשעורין או תבלין שנפלו שלא במתכוין לתבשיל הוה א"מ וכה"ג כתבו התו' ביצה בסופו דמים ומלח הוה מין במינו דנותן לתקן הקדירה ונאמר דסברת הר"מ ל והרע"ב בפי' המשניות במ"ש דאם מתכוין לכך הוה מין במינו ואם נפל שלא במתכוין אינו אוסר אלא במינו וא"מ בטל בשיעורו בק"א או בר"א ולזה אמר הר"ב בפי' כל המחמץ שחימץ עיסה בתפוח של ערלה כו' נקיט מין בא"מ וגבי מדמע בתרומה מפרש עיסה של חולין בשאור של תרומה ולא מפרש בא"מ כמו במחמץ אלא ש"מ דמחמץ משמע שנותן בכונה כדי לחמץ והוה מין במינו כיון שרוצה לתקן העיסה בכך משא"כ במדמע דהלשון שייך בנתר' שלא בכונה פי' במינו והר"מ ז"ל בפט"ז מהל' מ"א שכ' ה"ב וכן תבלין שנפלו לתוך התבשיל חולין והן ממין החולין משום דאי לא הוה ממין החולין הוה א"מ דנפל ממילא מירי ואז לא מיקרי מין במינו אלא מה דשוה בשמי' לרבא ולאביי בטעמא ומש"ה קתני במתני' פ"ב דערלה כיצד שאור של חיטין לתוך חיטין דאירי שלא במתכוין להחמיץ העיסה מש"ה בעינן מין במינו משא"כ מתבל ומחמיץ בכונה אף שלא במינו הוה מינו דמתקן קדירה בכך ודמיא להא דכתבו התו' ביצה, סוף משילין ועי' באו"ה כלל כ"ה שכ' אין חילוק בין נתנו בכונה דלא קיי"ל כמהר"מ דמיקל וכן משמע לשון הר"מ ז"ל בפט"ז דא"מ דתבלין אינו ישראל כו' והא ודאי אף שלא במתכוין עכ"ל אעפ"כ יש לפרש כמ"ש דאם במתכוין אף שלא במינו מיקרי מינו ואם שלא במתכוין דוקא מינו כמ"ש לעיל אמנם דעת האו"ה שם והש"ך בסימן צ"ח דתבלין וכדומה דוקא בא"מ וכן דעת רמ"א יע"ש וצ"ע כמ"ש לעיל דהא ממתני' דפ"ב דערלה מוכח אף במינו אין בטל שאור ותבלין כלל וצ"ל דלדידהו הכי

מיפרשא מתני' דודאי בשאור שפעולתו ניכרת ביותר הוה מין ומינו, חומרא דאם יש כדי לחמץ לא בטל ותרתי בעינן אין כדי לחמץ וק"א ובאינו מינו פעמים יותר חמור אף שאין כדי לחמץ אסור יותר מק"א אם יש בנ"ט ופעמים קולא ממנו דאם אין נ"ט לא בעי ק"א ובתבלין לא קתני כלל משום דתבלין מין ומינו חומרא דבעי ק"א ולא ביותר ובא"מ פעמים חומרא יותר והיינו כי יש לתבל באלף לא בטיל לדידיה דסבירא ליה דבא"מ לא בטיל וכי יש אסור וכי אין כדי לתבל דהיינו בנ"ט לא בעי ק"א ולפ"ז הא דקתני מין ומינו להחמיר היינו במתבל בעינן ק"א תמיד במינו ובשאור באלף לא בטל כי יש כדי לחמץ שפעולתו ניכרת אף במינו כמ"ש שם הרמב"ם ז"ל יע"ש:

או יאמר דהכי קתני כל המתבל והמדמע והמחמץ אסור ומפרש דהיינו במינו וה"ה מתבל במינו ומינו היינו מה דשוה בשמיה ולא בטעמא כרבא דאי דיהיב טעמא מתבל נמי אוסר באלף וכי לא יהיב טעמא בעינן ק"א ובא"מ היינו דלא שוה בשמיה פעמים להחמיר כמינו ולא יותר ופעמים להקל דאם אין כדי לתבל דהיינו נ"ט לא בעינן ק"א וכ"ז לרבא דאזיל בתר שמי' משא"כ לאביי דאזיל בתר טעמא צ"ל כמו שכתו' דמחמץ אסור במינו באלף כי יש בו כדי לחמץ ואין בו כדי לחמץ מאה ואחד ובאינו מינו פעמים להחמיר דאף שאין בו כדי לחמץ אם יש בנותן טעם אסור יותר מק' ופעמים להקל באין בו כדי לחמץ ואין בנ"ט לא בעינן ק"א אבל בתבלין דלא הוה, טעמא דאינן בטילין אלא משום שנותנין טעם ביותר וה"ה באינו מינו לדעת הרמ"א וש"ך וכמו שכתב האו"ה כלל כ"ה במינו בטל כו' אם כן במינו דהיינו ששוה בטעמא בעינן תמיד ק"א ובערלה וכ"ה ר"א ופעמים באינו מינו כו' ומשנה ראשונה דתנן כל המתבל והמדמע ומחמץ אסור יפרש מחמץ לעולם אסור במינו ומתבל עד ק"א או באינו מינו יפרש כולה מתני' דאסורין באלף ומדמע ר"ל מחמץ ומתבל בתרומה היינו מדמע ומתני' שני' דקתני במה אמרו לאו אמתני' קמייתא קאי וכדכתיבנא:

הן אמת שהר"מ ז"ל בפט"ו מהל' מ"א הי"ו כת' וכן קדירה מתובלת שנפלו לתוכה תבלין של תרומה או של ערלה וכ"ה אם יש בתבלין כדי לתבל הקדירה אלו היתה תפילה כו' עכ"ל הרי בהדיא אף שנפלו שלא בכוונה ואפ"ה כתב אילו היתה קדירה תפילה משמע ודאי דקדירה היתה אינו מינו של התבלין שהרי כ' כן אילו היתה תפילה ולעיל בראש הפר' כ' ממין החולין וכמ"ש הרלב"ח בתשובה והביאו הפר"ח סי' צ"ח ס"ק כ"ו דאינו מוצא אם לא שיהיו קדירה של בצלים כו' וזה יקש' למ"ש דיש חילוק בין מתכוין לתבל קדירתו או לאו שהרי כתב שנפלו תבלין ואף שלא במינו הדין כן וכמ"ש כאן דאוסר עד אלף והנה גם על הפר"ח יש להקשות דלמה הביא ממרחק לחמו להקשות מההיא

דתרומות תפוח שחימץ דהוה אינו מינו ואמאי לא הביא ראיה מכאן במתבל גופא שכתב בריש פרק י"ז דבתבלין ממין החולין אלמא מין במינו דוקא וכאן כתב דאם נפלו תבלין לתוך קדירה מתובלת אילו היתה הקדירה תפילה בלא התבלין משמע שהתבשיל הוא ממין אחר אלא שנפלו תבלין לשם כמו שהיו שם תבלין ממין זה דאל"כ הוה לומר קדירה כו' אם היתה הקדירה ממין אחר היה בהן כדי לתבל אוסר במינו עד אלף ודאי משמע מדבריו דאף שלא במתכוין ולאינה מינה אוסר עד אלף וה"ה במינו כ"ש בריש הפרק ולדעת הרמ"א ז"ל מיירי שאן שוין בטעמן ושוין בשמי' ולהכי כתב בריש הפרק אם הוא ממין החולין כו' ואפשר דבכאן מיירי ג"כ דשווין בשמי' ואין שווין בטעמן ואז אין בטל ולפ"ז קשיא מתני' דערלה וצ"ל דמתבל במין ומינו להחמיר דשווין בשמיה ולא בטעמא הוה ודאי להחמיר דבעינן כולהו תלת אין כדי לתבל ואין בנ"ט דהיינו חדא בתבלין וגם ק"א ובאינו מינו פעמים להחמיר כמו מינו ולא יותר דהיינו שאין שווין לא בשמיה ולא בטעמא לרבא דהלכתא כוותיה ואי אין נותן טעם פעמים קולא ממין במינו דלא בעינן ק"א אלא בששים בטל או בנ"ט לחוד בטל למי שסובר כן:

ומה שיש עוד להאריך בזה ולהעמיק העיון בי"ד סימן צ"ח אבאר באורך מזה בעזה"י:

סוף דבר הכל נשמע כפי הנראה מפשטות דברי הר"מ ז"ל בפי' המשניות ומדברי תוספות י"ט בפ"ב דערלה יראה דמתבל ומחמץ לא שייך אלא במינו ולא בא"מ כי שם לא נחוש אלא לנתינת טעם ולדברי רמ"א ואו"ה צריך לומר דמין במינו ממש שוין בשמיה וטעמא אינו אוסר כלל במתבל אלא בק"א סגי ובשמיה ולא בטעמא אז אוסר עד אלף ולא שוה בשמיה ולא בטעמא אינו אוסר אלא בטעמא ממש ולפעמים יותר מק"א אבל לא בטעם קלישתא דכולי האי לא גזרו בא"מ ועיין פר"ח סימן צ"ח ס"ק ז' וס"ק כ"ה כ"ו מ"ש באורך מזה יע"ש ושם ביורה דעה אבאר:

ודעת הפר"ח בסימן צ"ח ס"ק ז' כתב בפירוש המשנה דערלה דמשנה ראשונה מיירי בערלה ותרומה ושניה מיירי בתרומה לחוד וה"ק המחמץ והמתבל בתרומה או מדמע חולין בתרומה מין ומינו להחמיר תמיד והוא במתבל ומחמץ הוה חומרא דצריך שאין בו כדי לתבל ולחמץ בא"מ וגם ק"א ואילו באינו מינו פעמים שיש יותר חומרא במחמץ אף ן כדי לחמץ אם נ"ט אסור יותר מק"א ואי ליכא טעמא לא בעי ק"א דלא אמרו ק"א אלא במינו ומיהו מתבל במינו כי יש לתבל באינו מינו או דשוה בשמיה ולא בטעמא אוסר עד אלף ובאינו מינו פעמים חומרא כמו במינו דהיינו נ"ט דהוא כדי לתבל ופעמים קולא כו' ומדמע כמו גריסין במינו הוה חומרא דבעי' ק"א ובא"מ פעמים חומרא יותר ביש נ"ט בעינן יותר מק"א ופעמים קולא דלא בעינן ק"א ולרבא מינו תמיד להחמיר

מאינו מינו כיון דשוין בשמיה ולא בטעמא ומיהו אפשר מה דשוה בשמיה שוה נמי בטעמא ועיין ש"ך יורה דעה סימן ק"ט יע"ש והבאתיו לעיל ועיין בזבחים ר"פ התערובת בתוספות ד"ה ר"י אומר שר"ת רוצה לפרש דהא דתרומה בטל בק"א מין במינו הוא דבר יבש אבל דבר לח שנבלל במשהו והק' שם ממתני' דפ"ב דערלה דקתני שאור של חיטין לתוך עיסת חיטין דנבלע יפה ואפ"ה בטל בק"א אם אין כדי לחמץ יע"ש והנה לפי דברי רש"י ז"ל כאן בשמעתין ד"ה אין בנ"ט דההיא מתני' מיירי דליכא ממשו של איסור אלא טעמא לבד והסירו משם השאור איכא למימר דבכה"ג לא גזרו ובטל שפיר בק"א משא"כ בממשו של איסור שם ונתערב ונבלל יפה לא בטל באלף ונהי דמ"ה בטל מ"מ מדרבנן לא בטל וכההיא דע"ז כ"ב כוסמות שהביאו התוספות בזבחים ואם כן אין מכאן סתירה לשיטת ר"ת כפי מה שרצה לומר קודם שחזר בו ולפ"ז אפשר לומר דמתניתין ראשונה ה"ק כל המחמץ והמתבל שנבלל יפה וכה"ג מדמע בתרומה שנבלל יפה במינו במשהו דומיא דמחמץ אלא די"ל דמתבל לא נבלל יפה ועוד דמחמץ לאו בכ"ש משערינן אלא ביש בו כדי לחמץ וה"ה במתבל כשיש כדי לתבל כמ"ש האחרונים בסימן צ"ח ואילו מדמע בלח היה במשהו לשיטת ר"ת קודם שחזר בו ובי"ד אבאר:

בפירש"י בד"ה אין בנ"ט דכי בעינן מאה וא' היכא דאיסורא בעיניה כו' עכ"ל כבר כתבנו מזה לעיל בשמעתין אמר רבא אמור רבנן כו' דאיכא למימר דגם רש"י מודה לסברת הרמב"ן שהביאו הרשב"א גבי הא דאמרינן כל איסורין שבתורה בששים היכא שסלקוהו לגוף האיסור לא בעינן אלא טעימת קפילא ואם נפל גוף האיסור אז בעינן ששים ומ"ש רש"י כאן דליתיה לאיסורא בעיניה אלמא אף שסלקוהו האיסור אפ"ה בעינן ששים י"ל דליתיה לאיסורא בעיניה היינו שנימוח דזה מיקרי ליתיה לאיסורא בעיניה לשיטת רש"י בע"ז ס"ז ע"ב גבי טעמו ולא ממשו שנפל חלב ונימוח דזהו טעמו לבד ואף דתנן בתוספתא יין ביין שמן בשמן צריך מאה וא' הביאו התוספות בזבחים ע"א ד"ה ר"י אומר שאני התם דלא נשתנה מכמות שהיה משא"כ כאן גריסין שנימוחו דהוה טעמו ולא ממשו ומש"ה בא"מ לא גזרו רבנן בטעמא לחוד וחילוק זה כתב הפר"ח בא"ח סימן תמ"ב גבי שרה פתו דחלב בבשר מיקרי טעמו וממשו משא"כ חלב שנימוח יע"ש אלא דקשיא ברישא דקתני שאור של חיטין לעיסת חיטין דאמאי נקיט מין במינו דוקא כקושית התוספות ד"ה אין בנ"ט כיון דטעמו וממשו שם ואין לומר בזה דטעמא לחוד כיון דלא נשתנה מכמות שהיה כמו שרה ענבים ואין לומר דמיירי שסלקוהו לשאור גופא ולא הוה אלא טעמא לחוד ואפ"ה בעינן ק"א וגם אין כדי לחמץ דא"כ בסיפא גופא מנלן להקשות מההיא דגריסין אימא דמיירי שסלקוהו גם כן ומש"ה כי אין בנ"ט שרי ולא בעינן ק"א

כסברת הרמב"ן ז"ל דלא בעינן ק"א נגד גוף הגריסין ואמרינן מסתמא לא נכנס טעם יותר בעדשים יותר מק"א ומש"ה מותר משא"כ במינו דבעי ק"א נגד גוף האיסור דוקא דא"א למיקם אטעמיה דידיה אלא ודאי משמע מרש"י דאה"נ דההיא דגריסין שהסיר מן העדשים וברישא נמי איירי כן ואפילו הכי פריך שפיר דאין בו א' ומאה שרי ליבעי ק"א נגד גוף האיסור כמו כל איסורין שבתורה לשיטת רש"י דבעינן תרתי באינו מינו ובמינו בק"א או בס"א למר וכדכתיבנא:

ודע לשיטת הרמב"ן ז"ל שהביאו הרשב"א שם דבכל איסורין בששים והביאו הטור בסי' צ"ח ליכא לאקשויי מאי קושיא מאי לאו בששים דלמא ה"ק בשאור שהסיר מן העיסה אעפ"כ בעינן תרתי אין כדי לחמץ וק"א נגד גוף האיסור ובאינו מינו א"צ אלא חדא דאם אין כדי לחמץ דהיינו נ"ט או אין בו ליתן טעם לא בעינן ק"א נגד גוף האיסור אלא נגד הבלוע ובטעימה לחוד סגי דאמרינן מסתמא אית ק"א כמו לדידן דאמרינן מסתמא אית ששים נגדו י"ל דדוחק לומר דמתני' מיירי בהסיר השאור וכן בגריסין וכמו שחשבו התו' זאת לדוחק ד"ה אין בהן או דממשנה יתירא דייק לה כמ"ש התו' והא דאית ליה להרמב"ן ז"ל דבעינן דוקא ק"א בנמחה גוף האיסור לאו מהכי יליף לה דבעינן תרתי אין בנ"ט וא' נמחה דהכי ממשנה יתירא דייק לה דע"כ כן הוא לשיטת הרמב"ן ז"ל דהאי אין בנ"ט אין מיירי בטעמי' כהן אלא דמסתמא בק"א סגי לשיטתיה אלא מדאמרינן סתמא כל איסורין שבתורה בששים ולא הוזכר כלל טעימת קפיל' ש"מ דלא בעינן קפילא ולא מהני קפילא אלא בהסיר גוף האיסור ולא בנמחה אלא ששים ועיין ברשב"א גבי כל איסורין:

ודע עוד דיש לספק בסברת הרמב"ן אי דוקא באיסורא לא מהני קפילא דשקורי משקר דעל הרוב בפחות מששים יש בנ"ט ולא סמכינן אדיבוריה דידיה ובעינן ששים ובטעמא לחוד סמכינן עליה ואמרינן דאמת אתו דלא נ"ט דלא פלט אלא מעט ויש ששים נגדו משא"כ בתרומה דטעים כהן אפשר בגוף האיסור אטעמא לחוד אף שאין ששים או דהשוו מידותיהן שלא יבא כ"א להקל ולומר אין בו טעם מש"ה צרי ששים וה"ה בהיתרא וכן נראה שזה דעתו ז"ל מדלא פליג על רש"י אלא בתרתי דהיינו כשאין גוף האיסור בטעמא סגי וגוף האיסור ששים לחוד סגי ולא כת' בהיתרא בגוף האיסור בטעמי' לחוד סגי דלשיטת רש"י אינו כן מההיא דגריסין דאף בסילק הגריסין אפ"ה בעינן ששים נגד כל הגריסין ולא סגי בטעימת כהן ומכ"ש בגוף האיסור ש"מ דגם הוא מודה לזה דאף בכהן והיתרא צריך ששים נגד האיסור דחכמים השוו מידותיהן בגוף האיסור:

גמ' מאי לאו בששים והא מדרישא כו' הנה קושית המקשן היה דס"ד מאה וא' בהדי איסור. ולהכי פריך מיניה למ"ד כל איסורין ק"א מגריסין לתוך עדשים דאמאי סגי בפחות

אבל מהא לא קשיא ליה דקתני בכל דוכתין תרומה עולה בק"א ומאי רבותא דתרומה הא בכל איסורין הדין כן גם במשנה ז' פ"ד דתרומות תנן תרומה עולה בק"א ר' יהושע אומר במאה ועוד ואם נאמר עם האיסור הוה מאה ועוד ור"א אמר בק"א א"כ ר"י מיקל בתרומה יותר משאר איסורין הא לא קשיא דמה שהוזכר בכ"מ שתרומה עולה בק"א היינו יבש ביבש במינו דבשאר איסורין יבש ביבש במינו חד בתרי בטל אף מדרבנן כמבואר בי"ד בדוכתי טובא ובסימן ק"ט יע"ש היטב ובתרומה אף ביבש במינו בעינן ק"א ולר"י מאה ועוד עם התרומה אלא דקשיא לי לפי סברת הראב"ד דאף במינו ביבש בעינן ס"א לדידן הביאו הרשב"א גבי ביצה בס"א וגבי הא דפריך לקמן גבי גיד וליבטל ברובא ובב"י סימן ק"ט כתב שכן הוא פירש"י ובפט"ו מהל' מ"א כתב הכ"מ שכן הוא דעת הר"מ ואם כן למ"ד במאה ג"כ הדין כן אף ביבש בעינן מאה דמ"ש לדידן בששים הוה כן וא"כ בלא מתני' דערלה יקשה מכמה משניות דתנן תרומה עולה בק"א ומאי רבותא דתרומה יותר משאר איסורין גם ר' יהושע מיקל בתרומה יותר משאר איסורין כמ"ש לעיל יע"ש:

ובתו' ד"ה אין בהן בנ"ט וקשה לפירושו דאמאי נקיט ברישא כו' וי"ל דנקיט מין במינו כו' עכ"ל הלשון דחוק דכך הוה להו לומר דא"כ ברישא דקתני מין ומינו להחמיר שאור שנפל לעיסה והא כה"ג גם בנפל לאינו מינו צריך ק"א לרש"י ומה להקל שייך בממשו בעין באינו מינו וי"ל דמיירי שהשאור כו' ואפ"ה במינו בעינן ק"א ולא באינו מינו. ומ"ש התו' דאין צריך לדחוק ר"ל דמיירי ברישא שהסיר השאור אלא בלא הסיר ואפ"ה יש חילוק בין מינו לא"מ אבל לענין טעמא לחוד לא נתבאר בדבריהם אם הוא אוסר במינו עד ק"א בתרומה והרשב"א בחדושיו גבי קדירה שבישל בה תרומה כ' והתו' כתבו דבבלע לא צריך ק"א אף במינו ואולי הם דברי תו' אחרים שאין כתובים לפנינו גם מ"ש שם, ורש"י פי' ההיא דגריסין בע"א לא קאי אמ"ש דהתו' כתבו דבבלע לא בעינן ק"א כו' דהא לרש"י ודאי בבלע צריך ק"א במינו כדמוכח רישא שאור כו' דזהו החילוק בין מינו לא"מ אלא קאי אמ"ש מקודם שם דבא"מ א"צ ק"א אף בממשו משמע וע"ז כ' דרש"י פי' בע"א ועמ"ש בהא דקדירה:

ובד"ה מאי לאו אלא בששים כו' וא"ת הא דבטל בששים דטעמי' כהן וי"ל דממשנה יתירא דייק לה עכ"ל התו' אינם סוברים כרש"י לעיל גבי כל איסורין שבתורה בס' וסוברים בחדא סגי באינו מינו או בטעימה או בס' ומאה למר יע"ש ד"ה כל ומש"ה הוקש' להם דהכי בטעמי' כהן איירי ולא בעינן כלל לא מאה וס' ותירצו ממשנה יתירה דייק דלמה לי אין בהן ק"א אלא לאשמעי' כו' והכא הכי קאמר אין בהן בנ"ט דלא ידעינן

אי יש בהן טעם או לאו מותר אף שאין ק"א אלא במאי בס' שרי מסתמא אף בלא טעימ' ועי' ברא"ש כאן בשמעתין וכבר כתבנו מזה לעיל בשמעתא דאמור רבנן בקפילא ועי' פר"ח סי' צ"ח ובריש פ"ב דערלה ובר"מ שם ובפי' הר"ב ובתי"ט:

דף צט:

גמרא שאני ציר דזיעה בעלמא הוא הרשב"א בחדושיו כ' דכי אר"י מין במינו לא בטל הוא באיסור תורה לא באיסור דרבנן משמע שר"ל בכל איסור דרבנן לר"י מין במינו בטל והריטב"א כ' יש שרוצין לומר דבדרבנן מין במינו בטל וי"ל שאני הכא דאיסור גרוע הוא וזיעה בעלמא וכמו שהקל בו ר' יוסי לדונו בששה עשר יע"ש ולפ"ז הא דפריך בפסחים ל' א' והאמר רבא קנסא קניס ר"ש היינו דבמשהו במינו ליתסר כר"י והא ר"י לא אסר אלא באיסור תורה וצ"ל להטור בהלכות פסח דקושית הגמרא דה"נ הוה לאסור לאחר הפסח במשהו ושאני ציר דזיעה בעלמא הוא ועמ"ש לקמן אוקי רב אמורא יע"ש:

ובתו' ד"ה שאני ציר כו' אע"ג דבת"כ דריש להו מקרא אסמכתא הוא עכ"ל והרשב"א בחדושיו כתב דקרא אתא לרוטבן וקופן עכ"ל ועיין בש"ך סימן ק"ז ס"א שכתב בבישול הוה ציר דגיד מ"ה דהיינו רוטב וכ"כ הפר"ח בסי' פ"ג דכן מתבאר מדברי הרא"ש סוף פרק אין מעמידין יע"ש ור"ל דכתב שם הרא"ש דצירן אסמכתא הוא ומיהו למ"ש התו' בכ"ה קי"ב ע"ב ד"ה הטמאים וא"ת טעם כעיקר מ"ה וי"ל דלא אצטריך אלא לצירן כו' א"כ בדגים הוה אסמכתא דציר הוה זיעה ורוטב לא צריך קרא אלא דא"כ קשה מנלן לרבויי מהטמאים בשרצים ובהמה טמאה צירן ורוטבן דלמא לרוטב לחוד לפי תי' השני דאיצטריך לרבות דל"ת אכילה כתיב ביה כמו שאבאר שם בעזה"י וצ"ל בדגים הוה ציר זיעה בעלמא כי כן קבלה בידם ולא בבהמה טמאה ובי"ד אבאר יותר:

ובד"ה והלכתא אין בגידין בנ"ט למאי דקיי"ל אין בנ"ט ג"ה אסור בהנא' ואין לתמוה על מה שמוכרין בשר ניקור כו' שיש בו טעם כו' ומיהו ירך שלימה אסור שמתכבד טפי עכ"ל מ"ש דלדידן אסור בהנאה הר"מ ז"ל פסק בפ"ח מהלכות מאכלות אסורו' דג"ה מותר בהנא' אף דאין בגידין בנ"ט ובחדושינו למס' פסחים אכתוב יותר בזה ומ"ש דאסור בהנאה משמע דפוסקין הלכה כר"א ולא כחזקיה אבל הרא"ש כ' במתני' דשולח ירך כו' דג"ה מותר בהנאה דהלכה כחזקיה יע"ש וראיתי לאו"ה כלל כ"א דין ג' שכ' ג"ה שרי בהנאה לרא"ש בפנ"ה מטעם דיש בגידין בנ"ט והתורה התירה בכלל נבילה עכ"ל לא ידענא דהא הרא"ש מטעם דפסק כחזקיה ואף אם נאמר דמסופק הרא"ש ולא ברירא ליה אי הלכה בחזקיה אפ"ה א"א לפרש דטעם דהותרה נבילה דהרי בשמעתין כת הרא"ש

והלכתא אין בגידין בנ"ט משמע דהכי סבירא ועיין בטור סימן ס"ד יע"ש ומ"ש הרא"ש דנזהרין להשליך לחתול לאו למימרא דיש בו טעם אלא למאכל בהמה ראויה הוא ועיין בספר פני יהושע במסכת פסחים כ"ב ע"א ע"ש ומ"ש התו' עוד דמותר למכור דנכרי אינו נותן מעות כו לאו דווקא מכיר' ה"ה מתנה דשרי דלא אסר אלא כשנותן לו הגיד בפ"ע ולא עם בשר דגוי אדעתא דבשר שקיל ואינו מחזיק לו טובה על הגיד וכן בירך שלימה דווקא במחנה אסור ולא במכירת בשלמא במתנת הגוי מתכבד בכך משא"כ במכירה שלוקח לאכול אין נ"מ לו במה שהוא שלם וכן נראה מדברי הפרישה בי"ד סי' ס"ד שכתב ירך שלם במתנה אסור ושאני התם דמתכבד הגוי שהיהודי אוהבו ומכבדו משא"כ במכר ועיין לעיל במ"ש במתני' השולח ירך ועיין באו"ה כלל כ"א דין ה' כת דמותר למכור או ליתן ירך שלם או חציו כו' היינו בחתוכה דתו לא מתכבד אף שהירך שלם ושכת' עוד שם דין חדש דאם מוכר לו במשקל הבשר מנכה לו גיד הנשה יעוין שם: **ובד"ה** והלכתא כו' אבל שמנו יש בהן טעם ובקנוקנות אי יש טעם עיין בי"ד סי' ס"ד וכבר כ' מזה לעיל גבי הא דאמ' רב לא אסרה תור' כו':

דף ק.

פסקא ג"ה שנתבשל וליבטיל ברובא בריה שאני הרשב"א בחדושיו כ' דעת הר"א אב"ד דברביה קאמר דהיינו ששים דאף ביבש בעינן ששים גבי ביצה בס"א כת' כן ועיין ב"י בסימן ק"ט ובפט"ו מהלכות מ"א כת' שכן דעת ר"מ ורש"י ז"ל יע"ש ואני לא מצאתי המקום ברש"י היכן הוא ואמנם לדעת הר"מ דברבי' דהיינו ששים הקשה הרשב"א גבי ביצת אפרוח מהא דאמר רבא בזבחים אמור רבנן ברובא ואמור רבנן בטעמא וטעמא לא הוה אלא מדרבנן דמן התורה כזית בכדי אכילת פרס עכ"ל ור"ל טעם כעיקר ודוקא כזית בכא"פ דהוא ממשו של איסור ודע דהוא דעת הר"מ פט"ו מהלכות מ"א דטעמו משום היינו כזית בכא"פ וא"כ לפי שיטתיה קשה ויש ליישב זאת דהא דאמר רבא מין במינו ברובא ברבי' קאמר כמו הכ' דליבטיל ברובא היינו ששים ה"ה התם ואינו מינו בטעמא ר"ל דהתם לא מהני רבי' אלא צריך טעימת קפילא כו' דהר"מ סובר כן כמ"ש בפט"ו בהלכות אלו דכל היכא דאיכא לברורי ע"י טעימת קפילא לא מהני ששים אלא קפילא דווקא עיין בב"י סימן צ"ח שפי' כן דבריו ומהך מימרא דרבא יליף לה וכדכתיבנא דאין לומר דה"ק במינו ברבי' דהיינו ששים ובאינו מינו די בטעמא לחוד דהא לא הוזכר שיעור רובא דנימא דאינו מינו קל מיניה ודי בטעמא לחוד אלא הנכון כמ"ש קודם דבמינו ברבי'

לחוד סגי ובא"מ דווקא קפילא בעינן והיינו דאמר רבנן בטעמא דלא סמכינן אשיעורא דששים וצריך טעימה:

עוד ראיתי להזכיר בכאן דמתני' דנקיט בזמן שמכירו בנ"ט והוא שיעורו דששים במין במינו כמ"ש רש"י במתני' ואמאי בריה הוא והוה לאוסופי בשיעורא דידיה בס"ב לבטל פליטתו כמו ביצה דצריך ס"ב וכ"ש הר"מ בפט"ו מהלכות מאכלות אסורות וכמ"ש הכ"מ שם מפני בריה ה"נ כאן וודאי בכל ברי' הדין כן ואיך קתני בנ"ט דהוא שיעורא דס"א דכל איסורין בטילין בס"א דשיערו חכמים דאין נ"ט יותר מס"א כו' וכן בברייתא הביאו לעיל גבי ביצה קתני נמי בנ"ט ויקשה לר' חלבו דאמר ביצה בס"ב בעינן ואין לומר ביצת אפרוח הוה בטעמא דקפילא וכי משערינן ס"ב אי משערין בשיעורא הוה דבעי ס"ב משא"כ אי טעים קפילא ואמר דאין בו טעם דזה מניין לנו דכפי הנראה כל שהוא בריה לא מישתרי פליטתה לא בטעמא אלא בס"ב שלא יבואו לבטל היא גופא ועשו היכר ועוד דמכאן תקשה מגיד בין הגידים אם לא שנאמר דלישנא הרגיל בכל התלמוד נקיט כאן ומיהו כאן בעינן ס"ב והרי השערי' בסי' ס"ד כתב ביצה בס"א ועיין בהגהות מהרא"י דלישנא הרגיל נקיט כ"ש דיש לומר במתני'. ועיין מ"ש לעיל בהך ברייתא דביצה שיש בה אפרוח יע"ש אלא שלא מצאתי לשום פוסק שיאמר לשיטת הר"מ ז"ל בעינן בפליטת בריה ס"ב ובטי"ד סימן ק' כתב סתמא אם יש ששים נגד פליטת הבריה מותר ולא כתב שום מפרש דלהר"מ בעינן ס"א של היתר ואם יש לחלק בין ביצה לשאר בריה לא ידעתי מה הוא וצ"ע:

ובתו' ד"ה בריה שאני כו' והיכא דפריש חד מינייהו אסור כו' מ"ש דפירש אסור בי"ד סימן ק"י אבאר ומ"ש דבטל ברוב ואפילו איסור מא ליכא היינו ביבש דומיא דגיד בין הגידים ואף שנתבשלו יחדיו מ"מ הא נגד הפליט' איכא ששים ונגד גוף הגיד הוה יבש ביבש דבטל ברוב דלא כסבר' הר"מ והראב"ד דאף ביבש בעינן ששים וזכרנו מזה:

ובד"ה שאני חתיכה הואיל וראוי' להתכבד לפני האורחין כו' אבל של חטאת טמא' הואיל ואסור בהנא' עכ"ל ה"ה דהו"מ לאקשויי ריש' אסיפ' דמ"ש בחולין תעלה ובחתיכת חטא' טהור' לא תעלה ועיין בריטב"א ומיהו ז"א דהא קתני התם חטאת טהורה בחולין לא תעלה דחה"ל לפני כהנים מיקרי חה"ל ומש"ה לא תעלה משא"כ בחתיכות חטאת טמאה דאסור בהנאה אפילו לעכו"ם ולכך הקשו מבב"ח ובתירוצם שכתבו דכהנים לא חשיבא חה"ל יקשה אמאי קתני סיפא בחטאת טהורה לאשמעינן רבותא טפי אף חטאת טמאה בחולין לא תעלה שאם תתבטל תהא ראוי להתכבד ועיין יבמות פ"ג בתו' וברש"י שם דפי' להפסד מועט לא חששו משא"כ חתיכות טמאו' דהוה

ה"מ דאף לכהנים לא ראוי ועיין בשבע שיטות להרשב"א ובריטב"א כאן בשמעתין תי' דכמו איסור הבלוע בחתיכה לא הוה חה"ל כיון דאין, איסורה מחמת עצמה ה"ה חטאת טמאה כיון דאין איסורה מחמת עצמה אלא שנגעה בטומאה לא הוה חה"ל יע"ש ולפ"ז א"ש הא דנקיט חטאת טהורה בחולין דאין נ"מ בין חטאת טהורה לטמאה ועיקר איסורה מחמת שהיא חטאת ואסורה לזרים:

ודע שזה שכת' הריטב"א בשם רבו הלוי (הוא הרא"ה) דחתיכה שאין איסורה מחמת עצמה לא הוה חה"ל הוא אף לדידן דס"ל חנ"נ בשאר איסורין מדרבנן משום לתא דבב"ח דשם הוא מ"ה כמו שהאריך הר"ן בס"פ כ"ה יע"ש דלא כשי' הר"א שכתבו התו' ד"ה כשקדם יע"ש אפ"ה סביר' לן דלא מיקרי חה"ל ה"ה בחתיכה שנגעה בטומאה לא מיקרי חה"ל וצריך להתייש' בזה מנלן זאת בשלמא לר"א דלא אמרינן חנ"נ בשאר איסורין וודאי דכן הוא דהבלוע אין ראויה להתכבד אלא לדידן דחנ"נ אמאי לא חשיבא ראויה להתכבד בשר הבלוע בנבילה יהא נדון כאלו כולה נבילה ואנן קיי"ל דאף באיסור דרבנן אמרינן חה"ל ולמאן דאית ליה בחתיכות חטאת וכמ"ש הריטב"א בשם רבו הלוי ז"ל א"ש אבל לשיטת התו' דשאני התם דמה שראויה לכהנים לא הוה חה"ל קשה ואין לומר מהא דתנן בשילהי ע"ז אלו אסורין בכ"ש בשר בחלב ולא קתני חתיכה שבלעה איסור מת"ע ושאר דברים האסורין בהנאה דהאי תנא תרתי אית ליה ונ"נ דלא בטיל יש לומר דלא הוה איסורי הנאה דימכר החתיכה חוץ מדמי איסור שבו כמו בחטה בפסח ועיין בי"ד בפר"ח סימן צ"ט ובא"ח הלכות פסח ומש"ה לא חשיב שם שאר איסורין וא"כ מנלן לומר דלא הוה חה"ל ובי"ד סימן ק"א אבאר בזה:

בא"ד ולפירוש זה צריך לומר דבר שבמנין ולאו איסור הנאה בטל להך תנא ופליג אתנא דהכא עכ"ל הרי"ף ז"ל השמיט מה דנאמר בסוגיא זו על מתני' והרא"ש והרשב"א ושאר פוסקים סברי דרי"ף סובר דמתני' דע"ז פליגי אמתני' דכאן וסובר דוקא איסורי הנאה ודבר שבמנין ובי"ד אכתוב מזה. וראיתי להרב ז"ל בס' אשל אברהם שכת' דמתני' דהכא אתיא כר"י דמין במינו לא בטל באלף ואנן לא קיי"ל כוותיה יע"ש באורך והנה גיד בין הגידים וחתיכה בין החתיכות ודאי דלר"י לא בטיל דהוה דומיא דם הפר ושעיר שבלע זה מזה ויעוין לעיל בחדושי הרשב"א לעיל בשמעתא דזרוע בשילה דיבש ביבש בטל לר' יהודא היינו חיטין בחיטין אבל ע"י בישול לא מיקרי דבלע זה מזה ולא בטל לר"י משא"כ לדידן דלא קיי"ל כן ובטל בששים וודאי דכה"ג הוה יבש ביבש כיון דליכא טעמא ופריך שפיר דליבטל ברובא ואני תמה דהיאך מצינו לומר דמתני' ר"י דא"כ תקשה הא דבזמן שמכירו בנ"ט הא מין במינו לא בטל ואין לומר בזמן שמכירו בנ"ט היינו אם

יש ברוט' ששים נגד חתיכת הגיד והאיסור דסלק את מינו כמו שאינו ושאינו מינו רבה עליו ומבטלו ואי אין מכירו האי' אסור כר"י דוודאי לא ניתן להאמר זאת דרוט' מאן דכר שמיה ברישא והרי סתמא קתני בזמן שמכירו בנ"ט משמע בגידים או בין חתיכות אחרות וכמ"ש רש"י במתני' דמין במינו בששים ובסיפא קתני והרוט' בנ"ט ועוד אי יש ברוט' ס' א"כ אמאי אינו מכירו אסור והא יבש ביבש חד בתרי בטל אף לר"י דזה הוה כיבש דאינו מינו רבה עליו ומבטלו והוה כאלו לא נכנס משהו כלל למינו ובטל הוא דאיסורא כמאן דליתי' דמי ואם היינו אומרים דרוט' עם בשר הוה מין בא"מ מיקרי רצונו לומר פליטת הבשר עם בשר כו' כמ"ש הרשב"א דלרבא דאזיל בתר שמי' ועיין בשמעתין דזרוע בשילה יש לייש' קצת דהא דפריך וליבטיל ברובא לאביי פריך דאזיל בתר טעמא אבל לרבא דאזיל בתר שמיה לא צריכנא למימר דבריה והחה"ל לא בטילה אלא בזמן שמכירו בטל לר"י דאינו מינו מיקרי ובאינו מכירה אינו בטל לר"י דהוה מין במינו ונאמר דלר"י אף יבש ביבש אינו בטל באלף וההיא דגיטין דנתפצעו אגוזים כו' דיעלו לר"י מיירי באינו מינו דשוין במראה ואינן שווין בטעמ' כמ"ש לעיל בשמעתין דזרוע בשילה יע"ש ומש"ה לא בטל באלף ועיין מ"ש בשמעתין דאוקי רב אמורא עליה:

בא"ד א"כ קשיא לא ליתני בשר בחלב עכ"ל קשיא לי דאשמעינן בב"ח אף דהוה דבר הבלוע אפ"ה הוה חה"ל דל"ת כיון שאין האיסור מגופה קמ"ל כיון שכ"א היתר הוא ושני' יחד נעשו גוף האיסור והוה חה"ל ואף אם נאמר דזה ג"כ מלתא דפשיטא הוא מ"מ אכתי קשה דאי מההיא דהכא ה"א דנבילה חה"ל לפני אורחים עכו"ם דמותר בהנאה משא"כ בב"ח דאסור בהנאה לכך קמ"ל דאם יבטל תהא ראויה להתכבד ומש"ה לא בטילה. וכמ"ש התו' לעיל וזה לא שמעינן ממתני' דהכא וכמ"ש ועיין בע"ז ע"ד בתו' שם ד"ה הא תני ליה והנראה לי בזה דכיון דנחתי לסברא זו דסוגיא דכאן סוברת דמתני' דהכא לאו משום חה"ל אלא משום דבר שבמנין לא בטל וסוגיא דהתם כר"ל אתיא דאמר כל שדרכו למנות שנינו פריך שפיר האי תנא אי אית ליה דבר שבמנין ליתני נבילה ואי דתני הכא לא ליתני בב"ח דמ"ש זה מזה כיון דבתרווייהו טעמא משום דבר שבמנין וכר"ל כל שדרכו למנות כו' ומשני תרתי אית ליה אבל לרבי יוחנן אין הכי נמי דמצינו, למימר דחדא אית ליה דבר שבמנין דהיינו טבעת של ע"ז וכדומה דאת שדרכו תמיד למנות שנינו ועיין בתו' יבמות פ"א ע"ב בד"ה ר"י אמר ובשבע שיטות להרשב"א ובב"ח מטעם חה"ל לר"י וכדמסיק הכא אשמעינן בב"ח אסור בהנאה אפ"ה לא בטל דאם בטל תהא חה"ל ודע עוד שמה שהקשו התו' בריש הדבור הוא לר"י דסובר את שדרכו למנות וע"כ

בב"ח משום חה"ל ותרתי אית ליה אסור בהנאה והחה"ל כדמסיק שם כה"ג דאל"כ ליתני חמץ בפסח יע"ש בע"ז ע"ד א' ומש"ה הוקשה להם מ"ש מחתיכות חטאת טמאה כו':

עוד אבאר לך שמה שהקשו מחתיכות חטאת טמאה הוא לר' יוחנן דלדידי' משמע התם דטעמא דרישא תעלה ובסיפא לא תעלה משום דחה"ל לא בטל וכמ"ש התו' כאן ולזה הוקשה להם מבב"ח ג"כ לר"י דלדידיה ע"כ מתני' דע"ז טעמא דחה"ל הוא דאת שדרכו למנות שנינו ועיין ביבמות פ"א ב' ד"ה::

ר"י אמר ובד"ה לא תעלו וכתבו התו' שם דלר"י מוקי לה בלא נימוחה ורישא משום חה"ל לא הוה דחטאת לכהנים הוא דחזיא כו' וסיפא בחולין לא יעלו דחה"ל וכל זה לשיטתם שם אבל לפירש"י להמעיין שם אין כאן קושיא כלל דבב"ח יע"ש גם ראיתי שם בתו' שהקשו מה שהקשיתי לעיל דאמאי נקיט בסיפא חטאת טהורה ותי' דאשמעינן רבותא דאף דלא הוה דאיסורי הנאה אינה בטילה ולאפוקי מתנא דע"ז דתרתי בעי ולפירש"י דלהפסד מועט לא חששו א"ש יע"ש בזה:

ומדי דברי בו בסוגיא דיבמות זכור אזכרנו עוד כי הלכתא גבירתא איכא למשמע מסוגיא דהתם חדא מ"ש התו' לשם דף פ"ב ד"ה ע"כ לא אמר ר"י דבלול ולא ביבש יע"ש וכתבנו מזה לעיל באורך עוד ראיתי התם דשיטת רש"י אינו כך אלא ביבש נמי לא בטיל מדפריש התם לר' יוחנן מש"ה לא יעלו לר' יהודה מין במינו והא לר' יוחנן מוקי לה בשלא נימוחה דפריך ליה והא הכא דרכו למנות וש"מ את שדרכו למנות כו' ולר"ל הוא דמסיק בנימוחה ועיין שם בתו' ד"ה ר"י אומר לא יעלו עוד ראיתי שם לפי מה שמפרש רב ששת בריה דרב אידי רישא בטומאת משקין דרבנן וסיפא באיסור תורה וא"כ רבנן מודים לר"י באיסור תורה מין במינו דלא בטיל וש"מ לר"י אף באיסור דרבנן לא בטל דפליג ארישא נמי בחתיכו' חטאת טמאה לא תעלה ועיין בתו' שם ד"ה טומאת משקין דרבנן יע"ש היטב ומיהו אית רבנן דסברי אף מ"ה מין במינו בטל כההיא דמנחות כ"ג ע"ב ורבנן עולין שאני יע"ש ואעפ"י כן אין סתירה מכאן לאותה י"א שהביא הריטב"א לעיל בהא דשאני ציר דזיעה בעלמא הוא וי"א באיסור דרבנן מודה ר"י דבטל דאה"נ דלר' יוחנן דהלכתא כוותיה לא צריכנא למימר דטעמא דר' יהודא דמין במינו לא בטיל אלא כמ"ש התו' שם ד"ה ר' יהודא אומר לא יעלו או כפירש"י שם דמין במינו וכולהו דאוריית' מתוקמ' ולרבנן ברישא לא הוה חה"ל ובסיפא הוה חה"ל ולר"ל כל שדרכו למנות שנינו וע"כ בנימוחה הוא דצריכא למימר הכין דרישא בדרבנן כו' או דיש שם אוקמתא אחריתי אלא דמ"מ קשה לאותן י"א שמביאין ראי' מהא דציר כו' א"כ תקשה לרב ששת אליבא דר"ל מהכא וע"כ דאין לדמו' ציר לשאר איסורין כמ"ש הריטב"א שם ומיהו לזה י"ל דר' ששת יתרץ

בע"א הא דציר הא דידיה והא דרביה עיין בתו' שם ד"ה והאמר ר"י מין במינו לא בטיל יע"ש היטב:

ומ"ש מהרש"א ז"ל אהא דהקשו התו' מחתיכות חטאת דעול' והא הוה חה"ל כת' ולא קשיא להו למ"ד כל דבר שדרכו למנות שנינו אמאי עולה דיש לומר בהדיא אמרינן בהערל דההיא דחתיכות חטאת כמ"ד את שדרכו למנות סובר. ואני העני לא זכיתי להבין דבריו הקדושים וחפשתיו ולא מצאתיו דהא דאמרינן בפלוגתא דאמוראי ר"י ור"ל אי את שדרכו או כל שדרכו כו' ולר' יוחנן מוקי לה בלא נימוחה משום דאת שדרכו לא בטל ולא כל שדרכו וסיפא משום חה"ל נגעו ביה וריש לקיש מוקי לה בנימוחה וסיפא או דהוה איסור תורה כו' יעוין שם ועיין מ"ש לקמן בסמוך בזה:

עוד אבאר לך כי ר"י אית ליה כל שדרכו למנות אינו בטל ור"י ור"ל אליבא דר"מ פליגי או אליבא דחכמים דאמרו אינו מקדש אלא ששה דברים בלבד ועיין בתו' ד"ה ר"י אומר לא יעלו יבמות פ"א ב' שכתבו כן בהדיא דלר"י לטעמי' דאמר בליטרא קציעות כל דבר שדרכו למנות לא בטל ועיין ריש ביצה וא"כ הך סוגיא דע"ז כר' יוחנן נמי אתיא ומתני' דהתם כר' יהודה דכל שדרכו למנות לא בטל ומש"ה אמר התם דתרתי אית ליה דבר שבמנין ואיסורי הנאה ולא נקיט חה"ל אלא דיש להקשות מה שהקשיתי לעיל דא"כ מאי קושיא וליתני חתיכות נבילה אימא דאשמעינן בב"ח אף דלא הוה חה"ל דאסור בהנאה אפ"ה אינה בטילה דכל שדרכו למנות אלא כמ"ש לעיל. ומיהו בכאן ליכא למימר דאתיא כר"י דכל שדרכו שנינו דא"כ כי מכירו אמאי בנ"ט והא לר"י מין במינו לא בטל וכמ"ש לעיל בסמוך דבנ"ט משמע בגידין ולא ברוט' יע"ש:

וראיתי להר"מ ז"ל ספ"ו מהלכות פסולי המוקדשין הלכה כ"ג שכת' חתיכת חטאת כו' וכת' הכ"מ כפירש"י להפסד מועט לא חששו ולהפסד מרובה חששו ומש"ה ברישא דחתיכה אפילו לכהנים לא חזיא בטילה וקשה טובא ע"ז דהוה חה"ל ולא בטילה ועיין בלח"מ שם שכת' דרבינו בהלכות מ"א כת' דחה"ל לא בטילה וכת' מ"ש התו' כאן דלכהנים לא חשיבי ראויה להתכבד ולשיטת הכ"מ י"ל דמיירי בחתיכה חיה שאינה מבושלת דלא הוה חה"ל או חתיכה קטנה או כמ"ש הריטב"א בשם רבו הלוי ז"ל דחתיכה טמאה לא הוה ראוי להתכבד דאין איסורה מגופא ודמיא לבלוע דלמאן דאית ליה חנ"נ ואפ"ה לא הוה חה"ל והבאתיו לעיל ה"נ כן להר"מ ומשא"כ סיפא חתיכות חטאת טהורה בחולין דהוה חה"ל דאיסורה מגופא לזרים מש"ה לא בטיל ומיהו לא יתכן לשי' הכ"מ דלאו משום הפסד מועט הוא אלא משום דהוה חה"ל אלא כמ"ש דמיירי בחיה או קטנה ובריש' לה"מ חששו ולהפסד מועט לא חששו אלא דלפ"ז לא הוה לרבינו

להשמיט חתיכת חטאת טהורה בחולין דלא יעלו כדאמר בגמרא דאי חטאת טמאה אפילו בחולין יעלו דלה"מ חששו ולפי שי' הלח"מ או כמ"ש בשם הרא"ה ז"ל א"ש דהשמיט זה דאין נ"מ בזה דבין בחתיכה טהורה או טמאה אין בטיל דטעמא דאיסורה מגופא ותהא ראויה להתכבד אם בטילה לכל ישראל כמ"ש התו' כאן ודע הא דתני ברישא חתיכה חטאת טמאה ולא חילק בין חטאת טהורה בחולין לחטאת טמאה בחולין לפירש"י דה"מ חששו ולהפסד מועט לא חששו ולפי' התו' א"ש יעוין שם היטב ביבמות: **גמרא** דרש רבב"ח חתיכה של דג טמא ושל נבילה אינה אוסרת עד שתתן טעם ברוט' ובקיפה ובחתיכות ראיתי לבאר בכאן תחלה עפ"י פשוט רבב"ח עיקר דינא אתי לאשמעינן דבמין במינו בטל בששים בלח וכל שיש ס' בתבשיל עם החתיכו' בטל אבל אין בטל מב"מ הי' צריך ס' ברוט' לחוד או עם הקיפה לחד פירושא וסלק את מינו כמי שאינו כדמסיק רבא לקמן בשמעתין ואשמעינן ג"כ דנבילה בשחוטה הוה מין במינו דכלל להו עם דג טמא דכל מין דגים מין א' הוא ועיין בש"ך סימן ק"ז מה שמביא בשם הגהות ש"ד סימן נ"ה המתחלת פעם אחת הובא כ' דמין דגים אחת הוא ועיין ב"י בסימן ק"ז שהביא ראי' משמעתין דקאי נמי מין במינו אד. כו' וה"ה נבילה בשחיטה אשמעינן דבב"ח דהו' מב"מ דלא כי"א במרדכי בע"ז ועי' באו"ה כלל כ"ג ע' בסנה' ובפר"ח סי' צ"ח באורך שכת' נבילה בשחיטה הוה ב' מינים וליתא יע"ש ומש"ה פרט הני תרתי חתיכה נבילה ודג טמא דאי אמר חתיכה נבילה ה"א דהוה מין בא"מ ומש"ה בטל בששים להכי אמר דג טמא ג"כ דהוה מין במינו ואפ"ה בטל בששים דלא כר"י ואי הוה אמר דג טמא ה"א דציר דגים טמאין דרבנן אף בבישול כנראה מדברי ת"ק גבי דגים טמאין שנתבשלו עם דגים טהורין ועיין בש"ך סימן ק"ז ס"ק א' ובדרבנן אית ליה דבטל אבל באיסור תורה אפשר דלא בטל מין כו' דאפשר דר' יהודא מוד' בדרבנן דבטל כמ"ש לעיל גבי ציר דזיעה כו' או כהנך רבנן בחתיכו' חטא' דפליגי עלי' דר"י בהערל לרב ששת בריה דרב אידי והבאתיו לעיל להכי אמר תרווייהו לומר דנבילה בשחוט' הוה מין במינו כמו דגים והוה איסו' תורה ואפ"ה בטל ורב פליג עלי' ואמר מין במינו לא בטל וכולא שמעתתא לענין פליטתה איירי כמ"ש רש"י והר"ן והרשב"א וריטב"א דמיירי במכירי' החתיכה אלא לענין פליטתה איירי והא דאמר רב חנע"נ לאו דוקא לפירוש הר"א שהביאו התו' ד"ה כשקדם ורב ספרא הקשה דלמה לי שחתיכה אחת היתה אצלה תמיד בלא רוט' ותיפוק ליה דחתיכה נבילה אוסרת כולן דהוה מין במינו ומשני שקדם וסילקו נבילה ולכך שהיה מונחת אצלה בלא רוט' קבלה טעם מצירה ואוסרת האחרות מחמת אותו טעם שיש בה ומין במינו במשהו ואי קשיא אמאי למה לי שחתיכה אחת היתה מונחת

אצלה וקבלה טעם תיפוק ליה אפילו היתה מונחת בתוך הרוט' נאסרת במשהו משום מין במינו ואחר כך חוזרת החתיכה הכשירה ואוסרת שאר החתיכות דמין במינו במשהו ויש בה משהו איסור שקבלה מנבילה כבר תירץ הרשב"א בחדושיו וז"ל דמשהו שיש בה אינה יכולה לצאת ולהתפשט לאחרים יע"ש היטב ומש"ה כי קבלה טעם ממש יכול הטעם להתפשט לאחרי' ולאסו' אותן במשהו אבל לא כשנאסרה מחמת משהו אין יכולת לצאת המשהו ממנו ולאסור האחרות ורבא משני דלא קדם וסילקו לאיסור והכ' מיירי כגון שחתיכ' נבילה היה מתחלה כזית עד"מ וצמקה אח"כ ולית ביה אלא חצי זית כו' והלכך אם היתה חתיכה כשירה מונחת אצלה תמיד וקבלה טעם ממנה אוסרת האחרות דאין ברוט' לבטל כל הכזית אלא חצי זית והלכך אי לא נתנה טעם בחתיכ' שהיה בחתיכה הכשירה ס' נגד חצי זית שבלע מן הנבילי' א"כ אין כח במשהו לצאת מן החתיכה ולהתפשט לאחרות כמ"ש מקודם בשם הרשב"א ז"ל אליבא דר"א ולהך חצי זית שיש בעין יש ברוט' כדי לבטלו וסלק את מינו כמי שאינו והלכך בעינן שנתנה טעם בחתיכה שהיתה מונחת אצלה תמיד וצריך ששים נגד כל הזית כקודם שנצטמק וליכא ברוטב ששים אלא עם החתיכה ומין במינו לא בטל וכר' יהודא פסק רב זהו לשיטת רבינו אפרים והביאו התוספות בשמעתין ועיין בר"ן ברשב"א ובריטב"א ולפ"ז רב לא פליג ארבב"ח אלא בחדא דלרבב"ח מין במינו בטל בששים ולרב לא בטל ומה שאמר קבלה טעם כו' אין ענין לכאן פלוגתא דידי' עם רבב"ח ולמה שהעמיד אמורא אלא אגב אורחין אשמעי' נמי דכי לא קבלה טעם אין יכולת במשהו לצאת חוצ' ולא הי' צריך ששים ברוט' אלא נגד חצי זית שהוא בעין ולא נגד חצי זית הבלוע בחתיכה שאצלה דאין יכולת לצאת:

אמנם שיטת ר"ת ור"י וכן רבים וכן פסקינן להלכה דחנ"נ בשאר איסורין משום לתא דבשר בחל' אלא דבב"ח הוה מן התורה ובשאר איסורין מדרבנן כמו שיתבאר בפכ"ה ק"ח ב' ועיין בר"ן ספכ"ה צריך לומר דרב בתרתי פליג ארבב"ח כי רבה בב"ח סובר אף דחתיכה נבילה היתה לבדה עם חתיכת היתר או שהיתה מונחת אצלה תמיד בלא רוטב אפ"ה די בששים נגד הנבילה לחוד ולא נגד שתיהן דלית לי' חנ"נ בשאר איסורין ורב פליג בתרתי חדא דחנ"נ בשאר איסורין וחדא דמין במינו לא בטל ורב ספרא הקשה דלמה לי שנתנ' טעם תיפוק לי' דח"נ גופ' אוסר שאר בשר ומשני כשקדם וסילק האיסור ורבא אמר דאי לא קבלה טעם הי' ברוטב ס' נגד הנבילי' ועכשיו נגד שתיהן לית ס' דחנ"נ בשאר איסורין ובמה דאמר רב כיון שנתנה טעם בחתיכה תיפוק ליה דאפילו במשהו נאסרת החתיכה במין במינו ואוסרת אחרות צריך לומר דכי אמרינן חנ"נ היכא שקיבלה

טעם ממש חשוב ולא משהו אף לר"י מין במינו מן התורה לא בטל מ"מ חנ"נ בשאר איסורין לא הוה אלא דרבנן משום לתא דבב"ח ולא ראו לגזור אלא כשק בלה טעם חשוב ולא משהו וכיון שכן אין כח במשהו לצאת ולהתפשט חוץ כמו שכתבתי לעיל בשם ר"א לרשב"א ז"ל אבל אי אמרינן חנ"נ אף במשהו היה קשה שפיר דנהי שאין כח בחתיכה לצאת המשהו ממנה חוץ מ"מ החתיכה גופא תאסור אחרות דנעשה כולה נבילה אלא משום דלא אמרינן בחתיכה הנאסרת במשהו חנ"נ ועיין בי"ד סימן צ"ב בט"ז וש"ך ונה"ך באורך ולקמן אבאר דשאני הכ' כל שאין האוסר בעצמו צריך לילך שם המשהו אין הנאסר אוסר אבל הר"ן ז"ל וריטב"א פירשו דכי אית ליה לר"י מין במינו לא בטל אלא היכא שאיסור לחוד ואין מעורב עמו כלל ההיתר משא"כ כשהאיסור מעורב עם ההיתר אינו אוסר אח"כ כשנפל להיתר במינו ומש"ה כי נתנה טעם בחתיכה שאצלה חנ"נ ויש כח בחתיכה זו לאסור אחרות בפליטתה כי מה שפולטת הכל איסור דנ"נ אבל כשלא קבלה טעם אלא משהו לא נ"נ וזה מוסכם מכולן דאי למ"ד חנ"נ בשאר איסורין דוקא מטעם חשוב לא במשהו מש"ה אין כח בפליטתה לאסור אחרות כיון דהיתר מעור' עם איסור יע"ש וזה, הפירוש סובר הש"ך בנה"ך בסימן צ"ב ופירוש הא' שכתבתי סובר הט"ז וכבר הארכנו בזה בחדושינו לי"ד בסימן צ"ב באורך בעזה"י יעוין שם ה"י וכאן אקצר:

והנה אם, נאמר דרוטב עם בשר הוה מין באינו מינו לרבא דאזיל בתר שמיה וא"כ פליטת נבילה שנבלע בכשירה הוה מין באינו מינו אם כן יקשה לרבא מסוגיא זו דאמר רב שאוסרת החתיכה כשירה שנ"נ אחרות בפליטתה ולרב ספרא דפריך הכשירה אוסרת אחרות, בפליטתה וכבר דברנו לעיל בשמעתין דזרוע בשילה מזה ועיין שם ברשב"א שחקר בזה אי פליטת בשר עם בשר הוה מין במינו או לא ועיין פרי חדש סימן צ"ח וצריך לומר דרבא מוקי לה לאו לענין פליטת הבשר אלא כשנתערבה ואינה מכירה קמיירי הכ' ורבב"ח אמר אם יש ברוט' ובשאר החתיכות לבטל חתיכת הנבילה בס' בטילה או דלית לי' חה"ל כלל כמ"ש הרי"ף באמת דהשמיט המשנה חתיכה שנתבשלה בין החתיכות ומה שנאמר עליה והביא משנה דע"ז והבאתיו לעיל יע"ש באורך ועיין שם ברשב"א ז"ל בחדושיו או דהיתה קטנה ואינה ראויה להתכבד לפני האורחים ויהיה איך שיהיה רבא מוקי לה בנתערבה ואינה ראויה להתכבד ומש"ה כי נתנה טעם בחתיכה חתיכה נ"נ וצריך ששים נגד שתיהן דאי יש ברוט' ששים נגד שתיהן הרוט' מותר דפליטת הבשר הוה עם מים מין באינו מינו אלא דלית במים ס' נגד שתיהן ומש"ה נאסר הרוט' ג"כ ומיהו החחיכה ודאי נאסרה אף שיש ברוט' ס' נגד שתיהן דנתערבו יבש ביבש ונאמר לשיטה זו דאף יבש ביבש מין במינו לר"י לא בטל וכבר יש מי שסובר כן ורש"י ז"ל

ביבמות פ"א נראה שסובר כן במ"ש שם לר"י לא יעלו דהוה מין במינו כו' ועי' בתו' שם ד"ה ר"י אומר לא יעלו כו' והבאתיו לעיל ואי קשיא הא קשיא מה קאמר הוה ליה מין ומינו וד"א וסילק את מינו כמי שאינו והא לאו בפליטת האיסור קמיירי הכא אלא לענין רוט' דאי לענין בשר הא בנתערבה איהי גופא קמיירי וכדכתיבנא ולענין רוט' תיפוק ליה דהוה מין ומינו אלא ודאי משמע לענין פליטה איירי ואפ"ה אי לא סלק את מינו הוה אסור משום פליטת הבשר הנבלע בשאר חתיכות אם כן ודאי משמע דפליטת הבשר עם בשר הוה מין במינו והא לרבא דאזיל בתר שמי' הוה מין באינו מינו אם לא שנאמר דהא פליטת בשר הכשירה ופליטת בשר האיסור הוה מין במינו אף באלף לא בטל ואח"כ נבלע הרוט' ופליטת הבשר בחתיכו' אחרות ואין ששים בכל החתיכה נגד מה שפלטו דלא ידעינן כמה פלטה ונעשה נבילה והשתא לא קשה ג"כ בההיא דזרוע בשילה וע"ש היט' מ"ש שם אבל פליטת הבשר נבילה שנפלה על חתיכה של צלי או חתיכה מבושלת ולית בה רוטב אה"נ דלרב' מיקרי מין בא"מ. או דהכי קאמ' סלק את מינו כמי שאינו ר"ל דמין ההיתר אינו מעלה ומוריד לענין הרוטב אבל קשה הא דמהיכא תיתי לומר דיגרע לרוטב ואי דנימא דביבש נמי חנ"נ ודאי רוטב אסור או דנימא דבמשהו חנ"נ לא אמרינן. ולאביי מתוקמא בפשיטות בין שנתערבה חתיכות בין חתיכות לא בטל אי נאמר דאף ביבש לא בטל לר"י ובין פליטתה לבד דאיהו בתר טעמא אזיל בע"ז וכיון דטעמן שוה הוה מין במינו. ויש ליישב זאת גם לרבא לענין רוטב קאמר דאי לאו דקבלה טעם מנבילה היה רוטב מותר דיש ששים ברוטב דהיינו המים נגד הנבילה ואי דפולטין גם חתיכות כשירות במים ונאסרו דחנ"נ סלק את מינו כמי שאינו כו' כמ"ש לעיל:

ודע עוד דקיי"ל חה"ל באלף לא בטל דוקא כשאסורה מחמת עצמה ולא בקיבלה טעם ממקום אחר אף לדידן דקיי"ל חנ"נ בשאר איסורין לבד מראבי"ה שמביא המרדכי בפכ"ה גבי חלב ובשר שנמלחו ביחד דחה"ל אסורה אף שקיבלה טעם ממקום אחר והנה יש להקשות משמעתין דלמא רב דפליג ארבב"ח סובר דחנ"נ בשאר איסורין ג"כ וא"כ כשנתערבה החתיכה כשירה בין החתיכות מש"ה לא בטל דהוה ה"ל ורבה בב"ח סובר אין חנ"נ ולא הוה חה"ל וחתיכות נבילה מכיר בכשירות ומש"ה מותר עד שתתן טעם כו' אלא דא"כ מה שמפני שהן מינה דקאמר רב דסובר ראב"י ולא כאו"ה כלל כ"ה דין א' דחה"ל דוקא במינה ולא באינה מינה ובי"ד סי' ק"א ס"ו בהג"ה ופר"ח שם וסימן ק"י ס"ק א' יע"ש ואו"ה הא פסק דוקא כשנאסרה מחמת עצמה הוה חה"ל ולא בנבלע ממקום אחר יע"ש:

בפירש"י ד"ה חתיכה של נבילה ומכירה עכ"ל הא דפי' כן דאי לא מכירה אינה בטילה משום חה"ל אלא דקשה דלמא מיירי בחתיכה קטנה שאין ראויה לפני אורחי' ומש"ה בטילה אלא דא"כ איך קאמר אינה אוסרת עד שתתן טעם ברוטב דהא בחתיכה גופא צריך שיהא ששים כנגוף האיסור דרוטב אינו מסייע לחתיכות ומזה נראה שמ"ש הב"י בסי' ק"ט דעת רש"י כר"מ וראב"ד דביבש בעינן ס' במין במינו דאל"כ דלמא באין מכירה מיירי וכי יש ס' עם רוטב אין לחוש בפליטתה ומה שגוף החתיכה מעור' הוה יבש ביבש ובטל ברוב אלא ודאי דרש"י סובר דיבש ביבש בעינן ס' אף במינו ומש"ה כי אין מכירה אין הרוטב מסייע ובחתיכות גופא צריך שיהא ס' נגד החתיכה האסורה כמ"ש וע"כ במכירה וא"צ אלא כנגד פליטתה כו':

ובד"ה ואוסרת כולן מפני שהן מינה וס"ד מפני שהן מינה ואף שיש כדי ביטול שתיהן עכ"ל לישנא דס"ד אינו מיושב דגם במסקנא הכין הוא דמין במינו לא בטיל ואף אי יש נגד שתיהן ס' אסור ואי נתכוין למה שאמר רבא סלק את מינו כמי שאינו דבמסקנא אי יש ס' ברוטב דהיינו המים ס' נגד שתיהן שרי גם החתיכות אלא דלית ברוטב נגד שתיהן דלישנא דיש בהן נגד שתיהן לא משמע הכי ועוד דהמקשה הקשה בפשיטות למה לי שהחתיכה קבלה טעם תיפוק ליה וכו' ולמה להזכיר כאן כלל מזה שיש נגד שתיהן:

ובד"ה כשקדם וסלקו ואשמעינן דחנ"נ לאסור חברותיה בפליטה עכ"ל מהאי לישנא משמע כמ"ש הר"ן ז"ל דאי לאו דחנ"נ לא היה אוסר דהוה היתר ואיסור מעורבין ולא הוה אמרינן מין במינו לא בטל משא"כ אי חנ"נ הוה כולו איסור ומין במינו לא בטל ורב אתא לאשמעינן חנ"נ ולשער נגד כולה בא"מ וגם נ"מ במינו דאוסרת חברותיה דהוה כולה איסור ולא בטל:

ובד"ה בתוספות חענ"ג כו' פי' בקונטרס שנתבשלה תחלה וכו' וקשה לפירושו דא"כ גם הרוטב כו' לבטל הרוט' דמעיקרא עכ"ל וזה לא נזכר בגמרא ועיין מהרש"א ור"ל דאף שכתב רשב"ם ע"ב בד"ה ומין ומינו וד"א צריך שיהא ששים בחתיכת היתר נגד הרוט' שבלע' הב' חתיכו' ופלטו כו' דמסתמא יש בחתיכות הרבה לבטל הרוט' מה שיכול לבלוע ב' חתיכות כו' משא"כ הכא רוט' שמבשלין בו ב' חתיכות דנ"כ כל הרוט' מתחלה מן הסת' אין ששים בחתיכו' הרבה לבטל והוה לתלמודא להזכיר זה ובתו' ד"ה כשקדם וסילק האיסור כו' מ"מ לא אמרינן נעשית נבילה לאסור, אחרות עכ"ל ורצה לומר דבר הנאסר במשהו לא אמרינן חנ"נ ולא ראו חכמים לגזור בזה ועיין בסימן צ"ב יעוין באחרונים והנה כתבו שלא נ"נ לאסור האחרות ולא כתבו בפשיטות דבמשהו לא אמרינן חנ"נ ונ"מ באינו מינו דלא בעינן ששים נגד כל החתיכה כולה אלא נגד האיסור

כמה היה דרב דאמר חתיכה נ"נ ואוסרת כל החתיכות משמע דבמאי דאמר חנ"נ הוא נ"מ וסיבה לכאן דאוסרת כל החתיכות דאי לאו דנעשית נבילה לא היתה אוסרת כל החתיכות ולא דנפקא מינה לאינו מינו שיהא צריך ששים נגד כולה ולרוט' כו' ועיין בריטב"א מ"ש הוא וז"ל בשמעתין באורך והא דאין משהו אוסר אחרות להר"ן משום שאיסור והיתר מעורבין יחד משא"כ אם נ"נ שקבלה טעם היה כולה איסור או דאין במשהו כח להתפשט כמו לר"א וכבר כתבנו מזה בגמרא באורך יע"ש ורבינו אפרים היה אומר מתוך כך דקשיא ליה למה לי קבלה טעם אפילו במשהו נמי ונעשה נבילה ואוסרת כל החתיכות כולן אלא ש"מ דלא אמרינן בשאר איסורין חנ"נ וכיון שהן במשהו אין כח להתפשט ולצאת חוץ כמ"ש הרשב"א בפירוש דבריו והבאתיו לעיל ובקבלה טעם הטעם יוצא לשאר החתיכות ואוסרת במינו במשהו ולית ליה סברת הר"ן דאיסור והיתר מעורבין אין אוסר במינו בכ"ש דאי אית ליה א"כ אף בקבלה טעם נמי אמאי אוסרת אחרות דהא לית ליה חנ"נ אלא כדכתיבנא ולית ליה ג"כ לחלק בין משהו לקבלה טעם אי הוה אמרינן חנ"נ ומש"ה הוכיח מכאן דבב"ח נ"נ ולא בשאר אסורים וחנ"נ דאמר רב לאו דוקא אלא איסור הבלוע בה אוסרת האחרות או יאמר חנ"נ שאין לה היתר עולמית ואף שיש ברוטב ששים לבטל אותה הבליעה אפ"ה אסורה החתיכה כי רב סובר אפשר לסוחטו אסור בכל האיסורין ונהי דא"צ ששים כשנפלה לקדירה אחרת נגד כולה מ"מ החתיכה נשארה באיסורה והמחבר בסי' ק"ו כ' כן דחתיכה גופה אסורה דלא כמ"ש בסי' צ"ב ובדוכתי טובא דאותה חתיכה מותרת דליתא ועיקר כדבריו בסי' ק"ו וכמ"ש האחרונים. ומיהו לדידן אין נ"מ דפסקינן כר"ת ור"י ושאר פוסקים דחנ"נ בשאר איסורין והקשו התו' לשיטת רבינו אפרים לא היה צריך להעמיד אמורא אלא לומר דחתיכות נבילה אוסרת כולן אפילו באלף אלא אגב אורחין אשמעינן דכי לא נתן טעם אין כח במשהו לצאת לאחרים כו' כמ"ש הרשב"א וה"ה דאין שייך דין זה לענין מחלוקת רב ורבב"ח כלל והוא דחוק משא"כ לשיטת ר"ת וכת דיליה א"ש דרב להאי גופא הוצרך לכל זה דרבב"ח דרש דחתיכות נבילה אינה אוסרת מ"ה עד שלא יהא ברוטב ובחתיכות ששים ואפילו היה חתיכה אחת מונחת אצלה תמיד בלא רוטב כו' דלא ס"ל חנ"נ ולא צריך ששים אלא נגד הנבילה וגם החתיכה ההיא מותרת דאפשר לסוחטו מותר ואוקי רב אמוראי עלה לומר אף שסילקו לנבילה מן הקדירה וניער אח"כ הקדירה אוסרת אותה חתיכה האחרות אם קבלה טעם ממש מן הנבילה דחנ"נ דאי לאו דחנ"נ היו האיסור והיתר מעורבין ואין אוסרין בכ"ש כס' הר"ן ז"ל ולכך הוצרך לכל זה וכדכתיבנא ולרבא בלא סילק אלא דמיירי שהרוטב היה ששים נגד הנבילה ומש"ה כיון

שנתנה טעם חנ"נ ואין ברוטב כדי לבטל שתיהן ומש"ה אוסרת כולן מין במינו לא בטל כו' ולפ"ז רב פליג ארבב"ח בתלת כי רבב"ח סובר אפשר לסחטו מותר ומכ"ש דאין חנ"נ ומין במינו בטל ורב סובר אפשר לסוחטו אסור וחנ"נ ומין במינו אין בטל כו' ומהרש"א ז"ל שכ' לר"ת א"ש דאמר רב הכא חנ"נ דפליג ארבב"ח בתרתי יע"ש יראה מדבריו דס"ל כשיטת הט"ז וכמו שפירשתי דבריו לעיל וביי"ד אבאר בעזה"י בזה לסלק מעליו השגת הש"ך ז"ל דהיינו טעמא דאי קבלה במשהו לא היה כח באותו משהו לצאת כר"א ולא משום שאיסור והיתר מעורב בו כסברת הר"ן ז"ל וא"כ הך דינא דחנ"נ ודאי אין ענינו לכאן למחלוקת רבב"ח אלא היה לומר כיון שנתנה טעם בחתיכה אוסרת כולן ר"ל אותו הטעם אוסרת חברותיה הכשירות ובשלמא לרבא דאמר סלק הוצרך לזה דיש ברוטב כדי לבטל אחת ולא שתיהן ומש"ה הוצרך לומר תנ"נ אלא לאביי דקדם וסלקו ומש"ה כ' מהרש"א ז"ל דבתרתי פליג דלרבב"ח א"ל ששים אלא נגד הנבילה ולרב חנ"נ וצריך ס' באינו מינו ומ"ש ז"ל בתרתי פליגי וכפי הנראה דבתלת פליגי כמ"ש בסמוך דפליגי נמי אי אפשר לסוחטו אסור ויש ליישב זאת דאפשר דרבב"ח לא אסר אלא שאין אוסרת אחרות ולא החתיכה שמונחת בצידה ויש ליישׁ' בע"א והמבין יבין:

דף ק:

בא"ד ואף דלא דמי לעיל לענין שלא תאסור אחרות עכ"ל רצונם לומר דנהי במשהו לא אמרינן חנ"נ ואי נפלה החתיכה לקדירה אחרת א"צ ששים אלא נגד המשהו שנבלע בחתיכה מ"מ החתיכה ההיא שיש בה משהו נשארה באיסורה לעולם למ"ד אפשר לסוחטו אסור כמ"ש בסי' ק"ו דאף דאין חנ"נ כשיטת ר"א אפ"ה החתיכה נשארה באיסורה וה"ה לר"ת כשנא' במשהו כה"ג וא"כ בשלמא אי חתיכה מצינו להתיר החתיכה אח"כ ולהתיר השאר משא"כ יין במים דהוה לח בלח ואיך יוכל לחזור היין האסור להיתר אח"כ ודיו לומר שאם היה באפשר להפריד המים מן היין דמים שרי שא"צ אלא נגד הטפה האסורה אבל להתיר היין כולה היה צריך ששים במים או עכ"פ ששׁ' חלקים מים לבטל סתם יינם ועי' בע"ז ולזה תירצו דההיא דע"ז אתיא כמ"ד אותה חתיכה ג"כ מותרת כו':

ודע דאם נאמר. כמ"ש בשיטת הט"ז ז"ל דגם ר"ת סובר דא"א למשהו שיתפשט לחוץ יש לראות למה להו לתו' לומר דבמשהו לא אמרינן חנ"נ ואף אי הוה נבילה מ"מ אין הנאסר יותר מן האוסר וכיון שאין המשהו נפלט לחוץ תו לא איכפת לן במה שהחתיכה מפליט לחוץ כבר כתבנו מזה בחדושינו ליו"ד יע"ש היטב ובדברי התו' היה אפשר

להעמיס זה הפי' דאה"נ דמש"ה לא הוה נבילה במשהו מה"ט דכתיבנא שאין המשהו מתפשט לחוץ ואין הנאסר יותר מן האוסר כו' אלא דלפ"ז לא א"ש מ"ש דלא דמי לדלעיל לענין שלא יאסור חתיכה אחרות והא בלא"ה לא דמי לעיל דהכ' שהוא ל בלח ודאי המשהו ההוא שהוא יין יש כח בו להתערב עם המים אלא דאין בו כשיעור לאסור המים ובכה"ג היה ראוי לומר חנ"נ וצריך ס במים נגד כל היין כו' והבן זאת ועי' בט"ז וי"ד סי' צ"ב יע"ש היטב אלא נראה דאפשר דר"ת סובר דנאסר אוסר אף שאין מוליך האיסור עמו ומה שיש להקשות איך יתכן לשיטת ר"ת דחנ"נ בשאר איסורין וא"כ יקשה קושית הרשב"א איך מצינו כדי קליפה והלא הקליפ' יאסור חבירו וכן מלח לבשר ועי' לעיל בתו' בשמעתין דאמר שמואל ל"ש אלא נצלה כו' י"ל דסובר כר"א ממיץ לשם דבחצי חתיכה אין אומרים חנ"נ וכאן בשמעתין איירי באיסור שמן ואאריך בזה בפכ"ה ומה שאין אוסר המלח לבשר י"ל דסובר שאין במלח שום דם דדרך המלח להפליט הדם לחוץ ולא להבליע הדם במלח וכן כ' הרא"ש ז"ל בפכ"ה ועיין ב"י בסימן ס"ט ובאחרונים יע"ש וכבר הארכנו מזה בחדושינו ליורה דעה סימן צ"ב בזה שם, בא"ד ולפירוש הר"א ניחא מה שצוה להגעיל הא אין במים ששים ואי שיגעיל כו' עכ"ל רצה לומר דבאין ששים במים נגד כל הכלי כמ"ש בא"ח סימן תנ"ב ובכל הכלי משערינן דלא ידעינן כמה דם נפיק מינ' ו פירוש ר"א ניחא כי מגעיל פעם ראשון ונפלט האיסור ממנו ואח"כ שבולע קצת מן האיסור דמסתמא אין בולע כל האיסור אלא קצת ממנו ומגעיל פעם שנית דנגד אותו מקצת יש ס' במים ועי' בראש"ש ז"ל מ"ש בזה ולא ידענא מאן מפיס בדבר זה דלמא בולע כל האיסור לתוכו ועי' בכ"ה דף ק"ח ד"ה שנפל לתוך יורה רותחת ושם אבאר בעזה"י אבל לר"ת קשה דבולע מים כשיעור שהיה בו מעיקרא והם כ"ג:

ובד"ה הוה מין ומינו כו' אומר רשב"ם דצריך שיהא בחתיכה ס' נגד הרוטב עכ"ל ר"ל דמים הנבלע בחתיכות אף שיש ס' ברוטב נגד החתיכה היינו שלא נאסור מה שנפלט מן החתיכה האסורה דמתבטל במים משא"כ המים הנבלע בחתיכה נבילה ודאי דנאסר ולא שייך שיעור ס' של מים אחרים והביאו ראיה מכזית בשר ליורה של חלב אף שיש ס' בחלב נגד פליטת הבשר מ"מ החלב הנבלע בבשר נאסר ולא שייך ביטול החלב במה שביורה דהוה אח"כ מין במינו כו' יע"ש:

משנה נוהג. בטהורה ואינו נוהג בטמאה אר"י והלא מבני יעקב נאסר ועדיין טמאה מותרת עד כאן לשונם הר"מ ז"ל בהל' מלכים כת' דיעק' נצטווה על ג"ה ועיין בלח"מ שם שהקשה דהא לרבנן בסיני נאמר יע"ש וי"ל דודאי גם לרבנן יעק' נצטווה על ג"ה דבו היה המעשה אלא דר"י אמר דנוהג:

בטמאה דמאי אמרת מי שגידו אסור ובשרו מותר והלא לבני יעק' נאמר ובהמה טמאה מותרת להם וחכמים אמרו כי הפסוק הזה בסיני נאמר ומש"ה דרשינן מי שגידו אסור ובשרו מותר ועיין תוספות ד"ה וכ"ת. אלא דקשיא מאי האי דאמר בגמרא דיקא נמי דקאמר ר"י והלא מבני יעק' כו' דמשמע דפירושא דמתני' משום דאיסו' חמור הוא ומש"ה איסורו נוהג בבני נח ויש לייש'. ועיין בפי' המשניות להר"מ בכאן דכוון למ"ש בהל' מלכים דיעקב נצטווה על ג"ה שכתב מה שאנו אוסרין ג"ה לא במצות השם ליעק' אלא מה שצוה הקב"ה בסיני והיינו אף לחכמים דאמרו בסיני נאמר ודאי יעק' נצטוה על ג"ה ובוודאי אף בהמה טמאה נאסר דלדידי' טמאה מותרת אבל אנו עושין במצות השם בסיני ואין איסור חע"א או מקרא דמי שגידו כו' ואל תתמה מי איכא מידי דלישראל שרי דזה לא מיקרי שרי דמ"מ לישראל אסור משום טמאה ועיין בל"ב א' בתוספות שם ומיהו אי אין בגידין בנ"ט לישראל שרי לגמרי ויראה דאפילו איסורא בעלמא לית בי' דעץ בעלמא הוא ולא מיקרי כלל אכיל' ואף למאי דקיי"ל כל איסור' שבתו' איסור' מיהא הוה שלא כדרך אכילתן מ"מ כה"ג דעץ אף איסור ליכא ולשיטת הר"מ ז"ל ניחא וכפי מ"ש בריש פירקין דרבנן דאמרו בסיני נאמר לידע מאיזה טעם נאסר ע"כ אף דאין בגידין בנ"ט אפ"ה חייב משום טמאה ומיהו למה שמפרש לקמן לר"ש לא יתיישב זה יע"ש ועיין בס' פני יהושע בפסחים כ"ב יראה דג"ה ראויה לאכילת בהמה ממ"ש הרא"ש דנזהרין להשליך לחתול כו' והוה שלא כדרך אכילה ואיסור תורה מיהא איכא למי שסובר כן ולמי שסובר שלא כדרך אכילה ואיסור דרבנן קשה ושם אבאר ומיהו מ"ש בפי' המשניות להר"מ דמה שאנו עושים במצות השם לישראל היינו דאי במצות השם ליעקב היה נוהג בטמאה דלדידיה היה טמאה מותרת ולא שייך אין איסור חע"א ז"א דאי נמי לא היה נשנית בסיני אפ"ה כשנתנה תורה ונתחדשה הלכה אין איסור חע"א לדידן ועיין בת"ח כאן בשמעתין והוא פשוט לכל מבין אלא מטעם השני דאי במצות השם ליעק' לא היה שייך מי שגידו אסור כו' משא"כ אי במצות השם למשה שפיר שייך דרשא דמי שגידו אסור, ובשרו מותר מפשטא דקרא, ולאו מיתורא דקרא אלא מפשטא כדכתיבנא ומיהו אי היינו עושין במצות השם ליעק' ואף דכתב בסיני אפ"ה היה נוהג בטמאה דהא מי שגידו אסור לאו מיתורא אלא מפשטא דקרא דלא מיירי אלא בטהורה ואילו ליעק' ודאי דנאסר בטמאה וזה שכת' כי עיקר גדול נכלל במשנה זאת והבן זה:

ע"ש אמרו לו בסיני נאמר נראה דרבנן לית להו איסור חמור וכן פסק הר"מ ז"ל בהל' א"ב ובמ"א דאין איסור חע"א אם לא בא' מג' דרכים כולל ומוסיף וב"א אלא לדברי ר"י אמרו זאת או דר"י תרתי קאמר והלא מבני יעקב נאסר והוה איסור חמור ולא שייך דרשא דמי

שגידו אסור והם השיבו לו על הא' דמי שגידו אסור ועל השנית לא חשו להשיבו לו דהם סבירא להו דלא חל באיסור חמור ועיין מ"ש לקמן שוב מצאתי ברשב"א אהא דפריך ק"ב א' ולר"י ליתי איסור אבר ולחול כו' דכ"ע סבירא להו כן מדאמרו לו בסיני נאמר יע"ש וי"ל לדבריו קאמרי ליה ולהו לס"ל יע"ש וזה כמ"ש בזה:

גמרא והתניא ר"י אומר יכול כו' הנה לתירוצא דרבינא פסחים ל"ב ב' אכל מצה של טבל מי שאיסורן משום בל תאכל חמץ לבד כו' ה"ה כאן אלא דאקשי ליה לרבינא התם ואמר מידי בלבד כתיב ואסיק מחוורתא כמעיקרא יע"ש וה"נ כאן ואה"נ דלרבינא לר"י איסור חע"א ואפשר דרבינא קבלה מכי אקשי ליה שם:

ע"ש דיקא נמי דאמר ר"י והלא מבני יעקב נאסר כו' כתב הת"ח הא דלא קאמר משום מי שגידו אסור כמ"ש התוספות ד"ה והלא י"ל מדלא תנן והלא לבני יעקב או דהוה לומר גיד נאסר ועדיין טמאה מותרת להן יע"ש ויפה כתב, ובזה יש לייש' מה שהקשינו לעיל לשיטת הר"מ דיעק' נצטוה על ג"ה אף לרבנן וא"כ ע"כ הא דאמרו לו בסיני נאמר ע"כ היינו דשייך דרשא מי שגידו אסור ובשרו מות' ואימא דר"י נמי הכין קאמ' ר"ל דר"י ודאי תרתי קאמר דמאי טעמי' דידכו אי משום דאין איסור חע"א והלא איסור חמור הוא וזה נרמז מדאמ' והלא מבני יעקב נאסר ולא אמר לבנ"י ועוד אמר דאי משום שגידו אסור ובשרו מות' והלא עדיין בהמה טמאה מותרת ולא שייך דרשא זו ובזה ניחא מה דסיים ר"י ועדיין טמאה מותרת להם דמיותר הוא דאי לומר דאי בהמה טמאה אסורה להם לא היה איסור חמור דזה לא עלה על דעת אדם שנצטוה יעק' על טמאה אלא כמ"ש והם השיבו לו דרשא דמי שגידו אסור שייך לדרוש דבסיני נאמר כו' ועל השנית לא חשו להשיב לו דהם איסור חע"א באיסור חמור לית להו וכמ"ש לעיל ובזה א"ש הכל:

ובפירש"י ד"ה ואינו בטמאה למ"ד יש בנ"ט ולמ"ד אין בנ"ט פטור מכלום כו' לכאורה דרש"י פי' כן דאפשר דתנא דמתני' סובר אין בנ"ט ופטור מכלום אלא דקשה מהאי דקאמרי' והלא בסיני נאמר ומיהו ר"י ודאי סובר יש בנ"ט ומש"ה והלא מבני יעק' נאסר וכמ"ש הת"ח והבאתיו לעיל ורבנן עיקר תשובה על מי שגידו אסור ובשרו מותר:

דף קא.

גמרא ור"ש ממ"נ כו' אין להקשות דלמא מיירי באכלו ואין בו כזית ונאמר דאין איסור חע"א אף בחצי שיעור וכפי הנראה מתוספות דשבועות כ"ד דספוקי מספקא בדבר זה ומש"ה פטור מכלום דעל גיד אינו חייב דאין איסור חע"א ועל טמאה ליכא שיעורא דחצי זית וי"ל דא"כ מ"ט דר"י דמחי' שתי' בג"ה של טמאה והא איתי ליה לעיל אכלו

ואין בו כזית פטור גם על טמאה אמאי מיחייי וע"כ ביש כזית ועוד לר"ש לוקה בכ"ש וע"כ פריך שפיר מ"ט:

ובתוספות ד"ה ור"ש פוטר המ"ל דר"ש לית ליה איסור חע"א אף בכולל עכ"ל התו' לשיטת' שכתבו לקמן ד"ה איסור כולל דאיסור הנאה לא הוה מוסיף אלא חמור ור"ש לית ליה חמור על קל אף בכולל מההיא דנבילה בי"ה אבל לשיטת הר"מ ז"ל בפירוש המשניות במס' כריתות בפ' אמרו לו על מתני' דיש אוכל כו' דאיסור הנאה הוה מוסיף ור"ש לטעמיה דאית ליה ג"ה אסור בהנאה א"כ פריך שפיר ור"ש ממ"נ דלא ברירא ליה אי לית ליה לר"ש מוסיף או לאו ועיין יבמות ל"ב ובתוספות יע"ש אלא דלפי הנראה במ"ש לקמן דלהר"מ לא הוה הנאה איסור מוסיף אלא בקדשים דוקא ולא באיסור אחר קשה ועתה ראינו שיש לייש' זאת דמ"ט לא הוה מוסיף בשאר איסורין כמ"ש הלח"מ במ"א דלא לקי על הנאה וכמו שאבאר לקמן באורך ומ"ט אין לוקה על הנאה דלא הוה שלא כדרך הנאה כמ"ש המ"מ בפ"ח ממ"א דכל דבר הראוי לאכילה הנאה דידה אכילה משא"כ לר"ש דאמר כ"ש למכ' וכפי מ"ש התו' בשביעית ומהרש"ל ובמהרש"ל ומהר"י בן לב שם דלמ"ד כ"ש למכ' ה"ה שלא כדרך אכילה לוקה וה"ה לר"ש לקי על הנאה והוה מוסיף ומכ"ש אי נאמר אין בגידין בנ"ט ויש להר"מ הוכחה מכאן:

גמרא מאן האי תנא כו' מקשין העולם דבכ"מ שנזכר ר"י וחכמים הוא ר"מ וכן להיפך לא פריך דידוע ר"י הוא וכאן לא הונח בזה לומר ר"י הוא ולכאורה יאמר דר"י אית ליה חמור על קל חייל שפיר כההיא דג"ה על טמאה ומאי חומרי' שכן נוהג בבני נח וכפירש"י שם ד"ה ומשני יע"ש ומאן דאית ליה חמור על קל כ"ש דאית ליה מוסיף או כולל ששווין דהא לדידן אליבא דהלכתא לית לן חמור על קל וכולל אית לן ומכ"ש לר"י אלא ע"כ דלאו ר"י הוא אלא דאין זה מוכרח דאפשר חומרא דנוהג בב"נ חשוב הוא עד מאד ומש"ה חל ומשא"כ בכולל ואה"נ דר"י לית ליה איסור חמור ועיין ברשב"א לקמן ק"ב ע"ב אהא דאמר ולר"י כו' ליתי איסור אבר יע"ש היטב. וכבר נדפס בס' א"א הרב נרו בקונטרס אחרון שם שחיברתי בילדותי זאת הקושיא ובשם גיסי הרב החסיד המנוח מוהר"ר אהרן ז"ל תי' נאה דלר"י אמרינן בפסחים דג"ה מותר בהנאה כשהותרה נבלה כו' ואין איסור חע"א לא הוה גיד בכלל נבילה ולא הוה בכלל היתר הנאה יע"ש ומ"מ אני אומר דאי משום הא לא איריא דההיא סוגיא לרוחא איתאמרא דבאמת בלא"ה ג"כ מותר בהנאה ק"ו מחלב כמ"ש המ"מ בפ"ח מהל' מ"א הלכה י"ד יע"ש וא"כ אף דאין איסור חע"א אפ"ה ג"ה מותר ועיין בק"א הקשיתי בע"א:

וא"א הרב נרו תי' בספרו הנקרא ברכת יוסף פ' וישלח וז"ל דאמוראי בתראי מקשי מאן תנא דמדאיבעיא להו בדורות ראשונים לעיל אי ר"י ספוקי מספקא לי' או מפשט פשיטא ליה ואי הך תנא ר"י ע"כ תפשיט דפשיטא ליה דאי מספקא ליה ע"כ לא מיחיי' ר"י אלא באוכל משתיהן א"כ ליחייב שתים באוכל מנבילה על א' משום גיד ועל א' משום נבילה ואי באכלו ואין בו כזית ומש"ה באיסור עולה איסור חמור וחייל שפיר דהא לר"י לא מיחייב באכלו ואין בו כזית עד שיהא בו כזית עכ"ל. וא' מן המשכילים הק' לי על דבריו ואמר שזה אינו דאימ' ר"י הוא ולא אכל אלא חדא וממ"נ חייב א' או משום נבילה או משום ג"ה עכ"ד וסכל הראה סכלותו לכל רואי השמש דהא תנא ומודים חכמים בגיד הנשה של עולה וש"ה דחייב שתים וע"כ באוכל מב' ירכים וא"כ כה"ג באוכל מנבילה נמי כה"ג היה לחייב שתים ממ"נ. וכן הוא בהדיא בס' א"א נרו ואני באתי להראות מעשי אנשי זמננו יש אשר לא קרא ולא שנה ושונה באולתו לדבר סרה ואין כאן מקומו. ואני אמרתי שאינני מבין דברי הרב א"א נר"ו דאכתי איכא לאוקמיה פלוגתייהו באכל ב' מב' בהמות מב' ירכים אחת כשירה ואחת נבילה דלר"מ חייב שתים על אותו גיד מנבילה גופא דאיסור חע"א ולר"י אינו חייב אלא משום גיד דקדים ולא משום נבילה דשמא אותו שהוא נבילה בו איסור גיד ואין איסור חע"א משא"כ באוכל ירך א' מעולה וש"ה וירך א' מבהמת חולין חייב שתים ממ"נ דאף אי ג"ה באותו של עולה אפ"ה חל עליו איסור עולה וש"ה דהוה חמור כו' ואפשר דרך רחוקה היא לומר פלוגתייהו בהכי ומ"מ דרך פלפול נוכל לומר כן ועתה ראיתי כי דברי הרב נר"ו כנים ואמתים כפי מ"ש המשנה למלך בפ"א מהלכות א"ב ה"א דמתו' בזבחים ע"ז א' ד"ה הפיגול ודלה דאף בשחוטין אמרינן גופין מחולקין א"כ ליכא לאוקמיה באכל ב' גידים מב' ירכים מב' בהמות דא"כ לר"מ ליחייב ג' ה"ל לחיוביה (ב' משום גיד) ואחת משום נבילה ואף דמיירי בהתראה אחת מ"מ הרי גופין מחולקין ובסוגיא דקדושין דף ע"ז וכבר כתבנו מזה לעיל בפירקין דסוגיא דאו"ב פ"ג א' לא משמע הכי יע"ש ואפשר דסוגיא דהתם לאו דוקא ובלא"ה משני התם שפיר ובלא"ה אשכחנא פתרי בבהמה אחת שהוציא עובר ידו מת וכדומה ואין להאריך בכאן גם אי באכילה א' מיחייב בב"א בגופין מחולקין עיין בכללים מ"ש שם באורך מזה ובמקום אחר אנופף ידי בזה:

ובפירש"י ד"ה ואיסור כולל כו' והיכא דאית ביה תרתי כולל ומוסיף עכ"ל מפירש"י יראה דקאי בשי' הר"מ בפרק אמרו לו בכריתות בפי' המשניות דאיסור הנאה הוה מוסיף יע"ש אלא שתירץ שם שלא תקשי מהא דכ"ה קי"ד כו' דהמבשל חלב בחל' דאינו חייב על בב"ח דאין איסור חע"א והא הוה מוסיף יע"ש ודבריו צריכין ביאור כמו שאכתוב

בפכ"ה וגם לפי מה שכתב הלח"מ בפ"ט הלכה יו"ד בהלכות מ"א דהא דלא הוה הנאה מוסיף דאין להביא מוסיף אלא דומיא דאיסור הנוסף וכיון שעל הנאה אין בו מלקות אין לחייבו על איסור א"ח מלקות וקדשים לוקה על הנאה יע"ש והר' ז"ל לא זכר בעת כותבו זאת מ"ש הר"מ בפי' המשניות גופא לתרץ בע"א ואיך שיהיה לא שייך איסור מוסיף בשור הנסקל מה"ט דכתיבנא ומש"ה אמרי' דמודים בתרווייהו ולא זו בלבד בעולה דהוה מוסיף אלא אפי' בש"ה דהוה רק איסור חמור ה"ה דחייל ולרש"י יקשה מההיא דכ"ה שוב ראיתי להריטב"א שהקשה מההיא דכ"ה והנראה דמשור הנסקל קא קשיא ליה וכדכתיבנא:

ובתוספות ד"ה מאן האי תנא כו' וא"ת איסור מוסיף הוא מיגו דאיתוסיף לגבוה וי"ל דגיד אסור לגבוה עכ"ל הנה יראה מדבריהם דכל שבידו לעשות הוה שפיר איסור מוסיף דאף דבהמת חולין היא מ"מ מתחלה היה ראויה לגבוה ועכשיו שנתנבלה אסור לגבוה ואף שלא הקדישה בידו להקדישה והא דלא מוקי לה בבעלת מום י"ל דסתמה תנא ועוד דמדתנ' ומודי' חכמים בג"ה של עולה ומאי איריא של עולה אפילו חולין כה"ג הוה מוסיף כמ"ש ומ"ש דאיכא למ"ד דגיד אסור לגבוה הוא פלוגתא דר' ורבנן במחוברין דאיסורא אבל פירשו דאיסורא כ"ע אינו עולה וא"כ אימא דמיירי בפירושו דהשתא ליכא לכ"ע איסור מוסיף לגבוה ולא חל עליו נבילה ואין לומר כיון דחל עליו איסור נביל' במחובר תו לא פקע ממנו דז"א דהשת' ליכא מוסיף לא חל וכבר כתבנו מזה פעמים רבות ואפשר דסתמא אמר דאינו חייב וע"כ דסובר דאסור לגבוה אף במחוברין וליכא איסור מוסיף לגבוה ולא חל נבילה. ועיין מ"ש לעיל ר"פ בתוס' ד"ה קדשים ומה שבהמה בחייה אינו מטמא ונבילה מטמאה אפשר דלא חשיב ליה איסור חמור ועוד דג"ה אין בו טומאת נבילה ומיהו המעיין בהעור ורוטב יראה דיש בו טומאת נבילה יע"ש:

ובד"ה איסור כולל באיסור חמור כו' אלא כלומר איתוסף חומרא וכן משמע בפכ"ה דפריך וסבר שמואל כו' עכ"ל התו' לא סבירא להו כרש"י ור"מ ז"ל בפ"ד מהלכות מ"א ובפי' המשניות בכריתות פ' אמרו לו דאיסור הנאה מוסיף והוקשה לו מבב"ח והתוספות סבירא להו דלא הוה אלא איסור חמור מהני קושיות שם וגם אי הכי מה פריך לשמואל דאיסור חע"א מתרומה הא שאני דהוה מוסיף אלא דלא הוה אלא חמור ופריך שפיר אמאי לא חל טומאת הגוף שהוא במיתה על איסור תרומה טמאה שהיא בעשה דהוה חמור על קל והתוס' לשיטתייהו דסוברים דכל איסורי הנאה לוקין על הנאתן כמבואר בדבריהם בכמה מקומות ופסחים פכ"ש הקשו דיהא נהנה מחמץ בכרת יע"ש וא"כ הוכיחו שפיר מכאן דנקיט חמור על קל דאי משום ש"ה נקיט לה דמ"ש מקדשים דסבירא

להו דבש"ה לוקה ג"כ על הנאה וגם על בב"ח סבירא להו דלוקה על הנאה אף דהוה לאו דאתי באם אינו ענין כפי הנראה מדברים באיזהו נשך ס"א יע"ש ואף אם יש ליישב ההיא דאיזהו נשך מ"מ המעיין בפסחים כ"ד ע"ב ד"ה הכל מודים שכתבו הא דלא אמר ה"מ בב"ח שמא דאין מזהירין מ"ה ולא קאמרי דסובר כתנא דבי ר"י דמג"פ לא תבשל והוה לאו דאינו ענין אלא ש"מ דלוקה לתדר"י לשיטתם ומש"ה הוקשה להם שפיר מהא דכ"ה ולא הונח להם בחי' הלח"מ בפ"ט יע"ש בזה:

עוד אבאר לך שמ"ש הלח"מ בשיטת הר"מ דלא אמרינן איסור מוסיף אלא כשאיסור המוסיף דומיא דנוסף ולא כשאיסור הנוסף הוא חמור ממנו יע"ש בפ"ט מהלכות מ"א הוא דבר מחודש אצלי עד מאוד והתו' יבמות ל"ב ב' יראה מדבריהם שאינם סוברים זה שהרי כתבו דא"א ונעשית חמותו הוה כולל בשני שמות דמיגו דאיתוסף בהאי איסורא אשאר אחוותא חייל נמי אחמותו והרי אחותו אינו אלא בכרת וחמותו שריפה ומה בכולל לא בעינן שיהא שוין כ"ש במוסיף דלא בעינן שווין דעדיף טפי ולהר"מ אפשר לומר דבמסקנא אה"נ דלא חשוב כולל דלא הוי שווין אלא דקשיא ממשנה דכריתות פ' אמרו לו י"ד א' דהבא על בת בתו חייב משום כלתו וכפי' הר"מ ז"ל שם בפי' המשניות דיעקב הי' לו בת בתו ונשאה בנו שהיא מותרת לכל בני יעקב שהיתה בת אחותם ומיגו דאיתסר לכל בני יעקב משום אשת אח איתסר נמי ליעקב משום כלתו ועיין בתי"ט הרי דבמוסיף לא בעינן שיהא שניהן שווין שהרי לכל בני יעקב לא היתה אלא בכרת ואפי' בחיי בעלה כחק לכל באי העולם והר"מ נקיט אף לאחר מיתת בעלה ומ"מ מוכח דלא בעינן שיהא שניהן שווין דלא כסברת הלחם משנה ועיין בתו' דפד"א דף ל"ב שכתבו דבמוסיף לא בעינן משם אחד והביאו ראיה מהא דבת בתו יע"ש היטב ומיהו למ"ש הר"מ בפירוש המשניות לחלק בין איסור הנאה דקדשים לשאר איסור הנאה דלא הוה מוסיף וכמו שאבאר לקמן בפכ"ה א"ש הכל:

ובד"ה נטמא הגוף ואח"כ נטמא הבשר כו' ולא גרסינן דאיסור מוסיף הוא דלא איירי הכי לחיוביה תרתי עכ"ל ר"ל בנטמ' הגוף ואח"כ הבשר דוודאי חייב כרת ובשוגג חטאת ולא איירי הכא במזיד ולחייב ב' מלקות ולומר מש"ה חייל איסור טומאת בשר מיגו דאיתוסף לטהורים איתוסף נמי לטמאים דלא איירי כלל לענין מלקות וקישור דבריהם, מה שהוקשה להם מהא דאמרו רבנן עיין במהרש"א ז"ל ומ"ש מהר"מ מלובלין יע"ש:

בא"ד ועוד לפי האמת כו' וכן משמע בפכ"ה עכ"ל מדבריהם נראה בהדיא דהא דאמר ר"א אמר שמואל כהן טמא שאכל תרומה טמאה דפטור משום שמחוללת היא דוקא בשנטמאה תרומה ואח"כ הגוף ומטעם דאין איסור חע"א אבל נטמא הגוף ואח"כ

התרומה תו לא פקע חיוב מיתה בידי שמים וכן מוכחת הסוגיא דפכ"ה קי"ד ב' יע"ש דפריך וסבר שמואל איסור חע"א והאר"א א"ש מניין לכהן כו' אלמא דטעמא לאו משום שמחוללת אלא דאין איסור חל על איסור והיינו פרט לזו שמחוללת ואין איסור אחר חל עליה אבל הר"מ ז"ל בהלכות תרומות אינו סובר כן דבמסקנא טעמא דכהן טמא שאכל תרומה טמאה דפטור אף בנטמא הגוף ואח"כ התרומה פטור דכתיב כי יחללוהו פרט לזו שמחוללת ועומדת והיינו אף דמקשה מתרומה לשמואל דאית ליה איסור חע"א כו' לפי המסקנא שתי' שם אבע"א בעלמא אית לי' איסו' חע"א ושאני הכא דריבה קרא היינו לאו דריבה דכאן איסור חע"א אלא מקרא דפרט לזו שמחוללת ודוחק קצת וזה לשון הר"מ ז"ל בהלכות תרומות פ"ז ה"א כהן טמא שאכל תרומה טהורה חייב מיתה בידי שמים ולפיכך לוקה כו' ותרומה טמאה אין לוקה שאינה קודש עכ"ל מדכתב שאינה קודש משמע אף נטמא הגוף ואח"כ התרומה פטור מכלום דמחוללת ואינה קודש. ומש"ה נסתפק שם המ"ל שאם אכל תרומה דאינה טמאה אלא מדרבנן אם חייב מיתה ומלקות אם נאמר דמן התורה מיהא קודש או דמ"מ מחוללת היא ע"ש ואי לטעמא דאין איסור חע"א וודאי בטמאה מדרבנן איסור חל על איסור דרבנן דהא איסור חל על חצי שיעור לשיטת הר"מ בהלכות נזירות ולר"ל דחצי שיעור מדרבנן וודאי חייל עיין בתו' שבועות כ"ג ב' וזה לא ניתן לכתוב מרוב פשיטתו ועיין בפי"ח מהלכות פסולי מוקדשין דפסק כרבנן דאיסור חע"א בין שאכל קודש טמא ואי משום הא לא איריא דשאני תרומה דגלי קרא דאין איסור חע"א וכפשט' דשמעתא דפכ"ה אלא מדכת' הר"מ ז"ל שאינ' קודש משמע וודאי אף בנטמ' הגוף ואח"כ התרומה פטור מכלום שאינה קודש ולא משום דאין איסור חע"א אלא משום שמחוללת ועומדת וכדכתיבנא ומ"ש דאינו לוקה הנה בהנשרפין ס"פ אמר מניין לכהן טמא שאכל תרומה טמאה שפטור ממיתה משמע הא מלקות איכא ואיהו קאמר דאף מלקות ליכא ואפשר דלאו דוקא דבהאי קרא ומתו בו כי יחללוהו כתיב לעיל מיניה ולא ישאו עליו חטא דמיניה ילפינן מלקות באוכל בטומאת הגוף ומסתמא דוקא בטהורה דיחללוהו אכל מאי דכתיב לעיל מיני' הוה בכלל אי כיון דלא הוזכר בקרא אלא טהורה תו אין לרבות טמאה שיהא בכלל ועי' בכ"מ ובכ"ה אבאר:

גמ' הא מני ר"י הגלילי הוא עכ"ל מפירוש הרשב"א ז"ל בחדושיו ואתיא כלישנא בתר' בפסחים דלר"י ג"ה אינו אסור בהנאה עכ"ל ר"ל פסחים כ"ג ע"ב אמר לר"י הגלילי אה"נ דג"ה אסור בהנאה כו' א"כ ליכא איסור חמור על קל דהא ג"ה נמי אסור בהנאה אלא כלישנא בתרא דהתם דג"ה מותר בהנאה והוה חמור על קל ויש לעיין לל"ק מאן האי תנא ואפשר לל"ק הוה נמי ר"י הגלילי דנבילה על ג"ה הוה נמי קל על חמור דג"ה אסור

בהנאה ונבילה מותרת בהנאה ואינו חייל אבל עולה וש"ה דהוה שוין שפיר חייל בכולל ולר"מ לשיטתיה דג"ה מותר בהנאה חייל נבילה על ג"ה. והתם בנטמא הבשר ואח"כ הגוף מש"ה לא חייל דה"ל לומר דטומאת בשר חמירא מטומאת הגוף דהו"ל טהרה במקוה מש"ה לא חייל משא"כ בשוין וסוגיא דהכא לל"ב דר"י הגלילי אית ליה דג"ה שרי בהנאה מדאמר מאן האי תנא דאיסור חמור אית ליה אלמא ש"ה הוה איסור חמור והיינו משום דג"ה שרי בהנאה ור"י הגלילי הוא דמאן נימא לן דטומאת בשר כו' ירצה בזה דשניהן שקולין טומאת הגוף בכרת וטומאת בשר בלאו וטומאת בשר לית ליה טהרה במקוה ומש"ה לא חייל ובחמור לא שמעינן לה כו' דאי באמת טומאת בשר חמירא ליה ובשוין מנלן דלא חייל לר"י הגלילי ולאידך לישנא בפסחים ע"כ באמת טומאת בשר חמירא ומש"ה לא חייל דקל על חמור הוא ובשוין לא שמעינן ליה ומש"ה מוקמינן להאי תנא דר"י הגלילי היא דש"ה שוין המה:

דף קא:

רש"י בד"ה ור"י הגלילי לית ליה כולל כו' ואף דר"ש נמי לית ליה כולל עכ"ל כ' הריטב"א ז"ל דלא דק מר"ן ז"ל בזה דלר"ש בעולה אמאי חייב שתים דלית ליה יש בגידין בנ"ט עכ"ל והנה אם נאמר, כמ"ש הר"מ ז"ל אף דאין בגידין בנ"ט אפ"ה כיון דאחשביה רחמנא לאכילת גיד האוכל ג"ה של נבילה חייב שתים וע"כ לא פטר ר"ש אלא בטמאה דפטור על גיד משום שגידו אסור ה"ה דאין מחייב על טמאה אבל על נבילה חייב שתים א"כ אפשר רש"י סובר כותיה וא"ש ומי שגידו אסור כתבו התו' בק"ב א' דהיינו מין שגידו אסור לאפוקי על טריפה וה"נ כן בזה:

ובד"ה שבת היא כו' דשבת לגבי י"ה מוסיף הוא כו' וי"ה כולל מיגו דאיתסר באכילה עכ"ל לרש"י ז"ל חשיב מיתת ב"ד כמוסיף ולתו' לא הוה אלא חמור ובאמת לא ידענא היאך שייך איסור מוסיף במה שיש בו מיתת ב"ד דמוסיף לא הוה אלא כשניתוסף איסור על החפץ לאדם שהי' מותר לו בתחלה ואיסור הנאה חשיב קצת מוסיף לפי שהחתיכה ההיא נאסרה עכשיו לד"א מה שלא נאסרה בתחלה דאילו מתחלה לא היתה אסורה אלא למי שאוכל אותה ועכשיו נאסרה אף ליתן לאדם בהנאה ולהניח ע"ג מכתו וכדומה משא"כ מיתת ב"ד, איך יתכן שיהא איסור מוסיף ומ"ש רש"י די"ה אשבת הוה כולל דמיגו דאיתסר. באכילה לכאורה קשה דהוה כולל בשני שמות דמיגו דאיתסר באכילה איתסר נמי במלאכה וכולל בשני שמות לא אחרים וכה"ג הקשו התוס' יבמות ל"ב ע"ב ד"ה איסור כולל מבעל מי ששימש בטומאה דהוה כולל מיגו דמיתסר באכילה ותירצו

דאכילה ועביד חדא נינהו ותי' זה שייך כאן ואפשר דבאמת אה"נ דלא אמרינן כול בב' שמות והכא במסקנא משום דאיסור ב"א או למאי דאפכן ור"י הגלילי אינו חייב אלא אחת ור"ע מחיי' שתים אפשר דסבירא ליה איסור חע"א אף בלא כולל כההיא דפכ"ה חלב ומתה לא צריך קרא ועיין בתוספות ד"ה ר"ע אמר יע"ש:

גמרא איפוך כו' למאי דאפכן כו' סוף סוף תרווייהו בהדדי אתיין עכ"ל הנה אם נאמר דאיפוך משום דסבירא ליה שבת קביעא וקיימא והוה י"ה כולל ופריך שפיר השתא קל על חמור חייל בכלל דהא י"ה לגבי שבת קל הוא שזה מיתה בידי אדם וזה בכרת דמ"ש התו' ד"ה הזיד דאפ"ה חמור ליה י"ה כו' ר"ל דמיקרי שב מידיעתו דבעיני העולם י"ה חמור להם אבל וודאי י"ה לגבי שבת הוה קל על חמור ומכ"ש שווין דחל בכולל והוצרך לומר איפוך כו' ומש"ה אמר למאי דאיפכן הזיד בשבת ושגג בי"ה פטור כיון די"ה הוא דחל על שבת לר"ע ממיל' לר"י דלא חל, פטור מכלום משא"כ בלא איפוך דטעמא דר"ע דאינו חייב אלא א' אמינא טעמא דאין איסור חע"א בב"א וא"כ באיזה מהן ששגג חייב חטאת כקושי' רבא סוף סוף תרווייהו בהדדי אתיין וכפירש"י ד"ה סוף כו' משא"כ למאי דאפכן ע"כ טעמ' דסובר משום דשבת קביעא וא"כ לר"י הגלילי הזיד בשבת פטור ורבא דפריך סוף סוף תרווייהו בהדדי אתיין דלא ניחא ליה לומר שבת קביעא וקיימא ואה"נ דלרבא לא אמרינן איפוך כמ"ש התו' ד"ה ר"ע אומר ורבא אכולה סוגיא מקשה דתרווייהו בהדדי אתיין ולא נצטרך לומר איפוך ומסיק רבא דהא דשגג ביה פטור אמילתא אחריתא הוא דשלח שמדא הוה או דרבא לא פריך אלא אמה דשלח ר' יצחק כו' ואליב' דאביי אבל אהא דאמרי' איפוך לא פריך משום דצריך לומר איפוך מכח ההיא דפכ"ה כמ"ש התו' ד"ה ר"ע אומר ובכ"ה אבאר ולפי פירוש שני של רש"י דהמקשה סובר דמאן דלית ליה כולל לית ליה ב"א כלל ועיקר איסורה דב"א הוא משום דא"נ דהוה בזא"ז הוה מצי חייל או בכולל או במוסיף אין הלשון מדוקדק למאי דאפכן דהא לר"ע נמי לפי שהיה ההצעה מתחלה דלדידיה לאו טעמא משום דב"א הוא אלא משום דשבת קביעא וקיימא ואילו למאי דאפיך אעפ"י כן טעמא דר"י הגלילי לאו כו' אלא משום דלית ליה ב"א וכולל בקל על חמור אלא בחמור על קל וכאן הוא קל על חמור ורבא פריך ליה תרווייהו בהדדי אתיין ולא אאוקימתא דאיפך פריך אלא אביי פריך ורש"י ז"ל שהקשה לפי' שני דא"כ מה פריך, רבא והא לר"י הגלילי ע"כ טעמא משום דשבת קביעא וקיימא לא ידענא מאי קושיא אימא דרבא אכולה מלתא פריך ונראה דחשי' ליה דוחק דמשמע ליה דרבא נמי סובר איפוך מכח הך פירכא דהכא דר"י אדר"י

וא"כ ע"כ משום דלאו ב"א הוא וא"כ הוקשה לו שפיר דמה פריך רבא לאביי והא איהו נמי מודה לזאת הסברא:

ואיך שיהיה קשה דמה פריך רבא תרווייהו בהדדי אתיין ומה בכך כיון דסבירא ליה לר"י הגלילי דאיסור ב"א נמי אין איסור חע"א או לר"ע בלא איפוך הכי סבירא ליה וכיון שכן בודאי החמור הוא דחל ולא הקל ומש"ה הזיד בשבת פטור מכלום שכן כתבו התוספות בהדיא ביבמות ל"ג ע"א ד"ה באיסור ב"א דלר"ש דאמר אינו חייב אלא אחת דאשת אח חמור דאין היתר לאחר מיתה ואחות אשה קל דיש היתר לאחר מיתה ומש"ה אשת אח חייל וכ"כ בדוכתי טובא א"כ צ"ע מה פריך תרווייהו בהדדי אתיין. ומשום זה נראה דהתו' לשיטתם ופירשו ד"ה ואיסור כולל לית ליה דהמקשה שהקשה ס"ד דשבת קביעא וקיימא ומש"ה אמר איפוך וע"ז שלח כו' ואמר אביי כו' רצוני לומר דאביי הוא דאמר הכי או רבנן הוא דשלח הכי משמיה דר"י ב"ח ורבא פריך אכולה מלתא דלעיל תרווייהו בהדדי אתיין וגם כיון דר"י הגלילי אית ליה איסור כולל באיסור חמור מסתמא דאית לי' איסור ב"א ורבא מתמה דאמאי לא חיילי תרווייהו דבהדדי אתיין ואפילו שגג בי"ה ליחייב וה"ה שגג בשתיהן דליחייב שנים ומסיק באמת דהכי הוא דהא דר"י בר חנינא לאו אהך מלתא אלא כו' ובאמת לרבא לא איפוך וע"כ הכי הוא דמסתברא ליה דמאן דאית ליה כולל באיסור חמור כ"ש ב"א אף דא' קל חיילי תרווייהו דהא ר"ש לית לי' כולל באיסור חמור נבילה על י"ה חמור על קל הוא כו' ואלו באיסור ב"א סובר ר"ש לחד דעה דשפיר חיילי תרווייהו כדאיתא ביבמות ל"ב א' דפליגי ר"ח ובר קפרא לר"ש באיסור ב"א יע"ש הרי לר"ש אף דא' קל וא' חמור חיילי תרווייהו לר"ח כמו אשת אח ואחות אשה דאחות אשה קל דיש היתר לאחר מיתה וכדומה זר ששימש בשבת דזרות קיל משבת יע"ש וא"כ לר"י הגלילי וודאי דחייב שתים באיסור ב"א לסברת רבא ומש"ה אקשי ליה רבא תרווייהו בהדדי אתיין ומה שייך שבת קביעא וקיימא וזה שכתבו התו' ד"ה ר"ע אומר דלמאי דמסיק רבא במסקנא לא אמר איפוך ומנלן זאת אימא משום ההיא קושיא דכ"ה אמר איפוך אלא כמו שכתבנו דע"כ לרבא במסקנ' לר"י מחיי' תרתי וכדכתיבנ':

גמ' אמרו לו בסיני נאסר אלא לידע מאיזה טעם נאסר כבר כתבנו מזה בריש פרקין ואולם יש לומר דמש"ה כתב אצל בני יעקב לומר דג"ה נוהג אף באדם דעיקר מעשה באדם הוה וכמ"ש המ"ל בהלכות מ"א בפ"ח בשם הרשב"א בסי' שמ"ד והביאו הפר"ח בסי' ס"ה יע"ש תנו רבנן אמ"ה כו' וחכמים אומרים אינו נוהג אלא בחי' ועוף הטהורים עכ"ל הר"מ פסק כחכמים דיחיד ורבים הלכה כרבים וכן משמע' הכ"מ בפ"ה מהל' מ"א ה"א יע"ש והפר"ח בסי' ס"ב כתב משום דסתם לן תנא בטהרות פ"א כוותייהו אכל אמ"ה

ממנה כו' כמו דמסיק לקמן (רישא בישראל וסיפא בן נח) ולא ידענא אמאי לא כפשוטו דשנאו בלשון חכמים הלכה כוותייהו גם מ"ש שם הפר"ח דגים וחגבים אין אמ"ה נוהג בהן דכל שאתה מצווה על דמן כו' לא ידענא דבלא"ה אין אמ"ה נוהג בהן דכל שאין טעון שחיטה אין אמ"ה נוהג בהן דהא בהא תליא ועי' בתוס' פא"ט ס"ו א' בד"ה במאי קמפלגי בם פו שכתבו דליכא אמ"ה דלא בעי שחיט' ועי' ברש"י בשבת סוף פר"ע שכ' ג"כ שם יע"ש ועי' בי"ד סימן י"ג שוב ראיתי בסימן י"ג בפר"ח שכת' ג"כ האי טעמא דאין טעון שחיטה ועיין בר"מ ה"ש פ"א הי"ג דגים וחגבים אין טעון שחיטה לפיכך מותר לאוכלן חיים וכ"מ כ' לפיכך גם אמותר לאוכלן חיים קאי יע"ש דאל"כ בהל' מ"א הוה למכתב ועי' בפ"ה בהל' מ"א בכ"מ שכתב דפסק כחכמים וזה כמ"ש לעיל יע"ש. ונראה לי לומר דאפשר דמהיקשא נפקא זאת דכתיב וזבחת מבקרך ומצאנך וכתיב בתריה אמ"ה דמשמע כל שאינו בשחיטה אינו אסור משום אמ"ה ואף דלענין דאינו נוהג בחיה ועוף לא דרשינן קראי כר"מ דאמר אינו נוהג אלא בטהורה בלבד מהאי קרא דוזבחת מבקרך היינו משום דכל שאתה מצוה על דמו אתה מצוה על אבריו כו' דרבנן נמי דרשי להך קרא כר"א וכמ"ש הפר"ח בסי' י"ג וס"ב ומיהו זה דוחק דאיך אפשר לומר דרבנן נמי אית להו היקש' דכל שאתה מצוה על דמן אתה מצוה על אבריו והא טמאין דמצוה על דמן ואין אמ"ה נוהג בהן וה"ה דאין נוהג אמ"ה אלא בטהורה כר"מ כו' ובשלמא לענין דגים וחגבים א"ש דאית להו היקשא דכל שאין אתה מצוה על דמן אין אתה מצוה על אבריו משא"כ להיפך ודוחק לומר דהיקשא דדם מרבה הכל ומי שבשרו מותר ממעט טמאין ומש"ה אין נוהג בטמאין דזה דוחק:

ודע דאין להקשות דאם איתא דהא בהא תליא דכל שאין טעון שחיטה אין מצוה על אבריו וה"ה להיפך א"כ למה לי קרא בר"פ השוחט דגים וחגבים דאין טעון שחיטה תיפוק ליה מהאי קרא דכל שאין אתה מצוה על דמן אין מצוה על אבריו והיינו דגים וחגבים וא"כ ממילא אין נוהג בהן שחיטה כו' ואין לומר דה"א דממעט להו מלאו דאמ"ה אבל איסורי עשה דוזבחת אית בהו ולכך צריך קרא אחרינא דמ"ש דהא בהא תליא דכל שאינו בשחיטה אינו באמ"ה מכ"ש אם נאמר דהיקשא הוא ה"ה להיפך דהיקשא הוא כל שאינו בלא תאכל הנפש עם הבשר אינו בכלל וזבחת. אבל זה טעות דהמעיין בריש דם שחיטה כ"א וכ"ג דהא דמפיק דם דגים וחגבים שכולהו היתר מש"ה לית בהו איסור דם וכולו היתר אמר התם דלא טעונין שחיטה ואי לא הוה כתיב דגים אינן בשחיטה לא הוה ידעינן דאין אמ"ה נוהג בהן דה"ה דמוזהר על דמן ובשחיטה אבל המעיין שם בתו'

ד"ה אוציא יראה דבחד מינייהו סגי ובלא"ה ידעינן דממעט דגים כיון דאין בהן טומאה קלה וחמורה יעוין וצ"ע:

ע"ש גמרא אמר ר' יוחנן ושניהם מקרא א' דרשו כו' משום דהיה מקום לומר דפליגי אי איסור חע"א במוסיף או לאו דר"י ור"א סברי איסור חע"א במוסיף דאמ"ה מוסיף הוה כמ"ש התו' בד"ה ור"י כו' ורבנן סברי אין איסור חע"א במוסיף וא"כ לית הלכתא כחכמים לזה אמר דאינו כן אלא מקרא דרשי חכמים מי שגידו אסור כו' ור"י ור"א דרשי נמי מקרא ור' יוחנן הוה ידע לברייתא דמייתי מינה תניא נמי הכי ומש"ה אמר דר"א לית ליה איסור חע"א במוסיף אלא מקרא דריש כו' דכל שאתה מצווה על דמן יע"ש:

דף קב.

בפירש"י ד"ה לא תאכל הנפש עם הבשר לא תאכל ממנו בעוד שהנפש עמו עכ"ל עיין מ"ש רש"י ע"ב ד"ה לא תאכל ועיין בפרישה סי' ס"ב והכי פי' לא תאכל שהוא אמ"ה שאין עושה חליפין בנפש בעוד הנפש עם הבשר דהיינו החיות עם הבשר ונפש קאי למעלה ולמט' יע"ש ורש"י סמך אמ"ש לקמן בזה יע"ש:

גמרא כל שאתה מצוה על דמן אתה מצוה על אבריו והני טמאין נמי עכ"ל הא דידעינן דטמאים יש בהו איסור דם ולא אמרינן אין איסור חע"א דב"א היא ומאן דלית ליה ב"א מודה דאיסור חמור הוא דחייל ולא הקל ודם בכרת הוא החמור ומש"ה נוהג בטמאין:

דאיתי להזכיר בכאן קושיא א' מנא לי' לר"א דאמ"ה נוהג כעת לבני נח ואי משום דנאמרה ונשנית הא כל מלתא דאיצטריך למילתא לא חשי' נאמרה ונשנית ואמ"ה ודאי הוצרך לשנות בסיני לומר כל שאתה מצוה על דמן מצוה על אבריו ולמיסר אף בטמאין דאי מקרא דנח כשנתנ' תור' לא הוה אסור בטמאין דאין איסור חע"א לר"א דסביר' לי' הכי ועוד לפום סברא דהשתא אליבא דהלכתא הכין הוא דאין כאן מוסיף לא נוהג כעת בב"נ זולת לר"י דחמור הוא וא"כ טובא איצטריך לשנות בסיני בסנהדרין נ"ט אמר דלמלתא נשנית לא הוה נאמרה ונשנית כמו מילה דביום אפילו בשבת וה"נ כן ובשלמא לר"י משום איסור חמור שאיסורו היה נוהג מזמן רב קודם מתן תורה כמו ג"ה דחל לר"י מה"ט וה"ה לרבנן דאמרי אין נוהג אלא בטהורין ל"ק מידי דא"נ לא הוה נשנית לא היה נוהג לישראל בטהורין דאין איסור חע"א משא"כ השתא דנוהג בבני נח והוה מוסיף ה"א דחל על טמאין לכך צריך לדרשא דמי שבשרו מותר כו' ועי' כה"ג בחדושינו בח"א בפתיחה אבל לר"א קשיא ולא מצינו מי שאומר דאמ"ה אין נוהג בבני נח וכבר היה מקום אתי ליישב זאת דלר"א אי נמי לא נשנית היה נוהג בטמאין כיון דלב"נ היה נוהג

בטמאין לא פקע וז"א כיון דנתנה תורה נתחדשה הלכה דהא ר"י לא מחייב בטמאה אגיד אלא משום איסור חמור ולא משום היותו נוהג בבני נח ועי' בת"ח שם ולר"מ דדריש מזבח' זה לישראל אבל ב"נ אף בטמאין וא"כ צריך למילתייהו ומנלן דנוהג בב"נ והדבר צריך אצלי תלמוד והא דאמר מחלוקת בישראל אבל ב"נ אר"מ נמי קאי כדמסיק בהדיא תנ"ה איכא דאמרי טהורה ור"מ אלמא לר"מ נמי ב"נ מוזהר על הטמאין:

ע"ש גמרא תנ"ה כל שאתה כו' וכל שאין אתה מצוה על דמו פירש"י דגים וחגבים משמע דר"א מהאי היקשא יליף דגים וחגבים אין טעונין שחיטה ואין אמ"ה נוהג בהן וזה כדברי פר"ח סי' ס"ב וי"ג ואפשר דלרווחא דמלתא קאמר הכי דהיקשא נמי אית ביה דבדגים וחגבים אין אמ"ה נוהג בהן ומ"ש רש"י ז"ל וכל שאין אתה מצוה דגים וחגבים לא ידענא אמאי לא נקיט שרצים דאין מוזהר משום דם אלא משום שרצים ועי' בכריתות ריש דם שחיטה:

ובתוספות ד"ה ור"י אומר כו' אבל גיד לא נאסר אלא לבני יעקב ולא הוה אלא איסור חמור עכ"ל לאו דוקא בני יעקב דא"נ נצטוה עליו ב"נ כיון כעת אין נוהג בבני נח דנאמרה ולא נשנית לישראל נאמרה כמו דאמרינן בסנהדרין נ"ז ע"א ואנו אין לנו אלא ג"ה ואליבא דר' יהודה לא הוה מוסיף אלא איסור חמור ובד"ה כי איצטריך קרא לר"א כו' ואפילו למאן דלית ליה בחמור על קל מודה עכ"ל רצה לומר דאפילו נימא דר"א לית ליה איסור ב"א מ"מ החמור הוא דחייל ולא הקל כמ"ש התו' בפד"א ל"ב א' ד"ה דאשת אח חייל דלית ליה היתר לאחר מיתה ולא אחות אשה וה"נ אמ"ה הוא דחל שאיסורו נוהג בבני נח והוה איסור חמור ולא טומאה ומיהו לאחר מיתה טומאה הוא דחייל דתו לית ביה איסור אמ"ה ופקע והלשון קצת דחוק שכתבו דחמור על קל מודה גם מנא להו בפשיטות דלר"א בהמה בחייה לאברים עומדת ושמא בדרך את"ל כתבו כן ופלוגת' דתנאי היא ר' ורבנן לקמן:

שוב ראיתי למהרש"א ז"ל שכתבו וז"ל אע"ג דב"א נמי איכא מ"ד בפ' ר"א דפטור מ"מ לא ניחא להו לומר ר"א סובר דוקא כאותו מ"ד כו' כמו שהקש' ר"י לעיל לפירש"י עכ"ל לא זכיתי להבין דבריו הקדושים דמאי לא כדפרישי' דמאן דלית ליה ב"א מ"מ חמור הוא דחייל ולא הקל ואולי שחשב הוא זאת לדוחק כמ"ש בסמוך לכן מפרש הוא ז"ל דהתו' הכי קאמרי דאפי' מאן דלית ליה בחמור על קל ר"ל מאן דלית ליה דחמור חייל על קל כסברת ר' יהודא שכן איסורו נוהג בב"נ מודה ר"ל הכא מודה דאיסור ב"א הוא ואם קבלה נקבל מאדון הגדול מאורן של ישראל מ"מ קושייתו אינני מבין דמה קשיא ליה דלמא ר"א לית ליה ב"א מ"מ אכתי אמ"ה היא דחייל וכדכתיבנא גם מ"ש כמו שהקשה

ר"י לפירש"י הוא בדף קא ע"א בד"ה ואיסור כולל כו' ולא ידענא מה ראיה היא זו דהתו' הוקשה להם דמנלן דמאן דלית ליה כולל לית לי' מוסיף יע"ש ומנלן להקשו' סוף דבר שדברי מהרש"א ז"ל צריכין תלמוד:

גמרא אמר רב גידל אמר רב מחלוקת בישראל אבל ב"נ ד"ה מוזהר על הטמאין כטהורין לכאורה נראה דמוזהר נמי בדגים וחגבים על אמ"ה דבדידהו לא שייך היקשא דאין אתה מצוה על דמן ואף דגים אפשר דלא שייך אמ"ה דחיותו זוטר הוא אבל בשרצים וחגבים אית בהו אמ"ה ולפ"ז אסור להו שיש להם אמ"ה משרצים וחגבים טמאים דלא שייך מי איכא מידי כמ"ש התו' בפ' השוחט ל"ב א' יע"ש. אלא מחגבים טהורים קשיא וע"ש בפ' השוחט. ודע עוד מ"ש לעיל דטעמא דגים וחגבים אין אמ"ה נוהג בהן דאין טעונין שחיטה דהא בהא תליא כמ"ש התו' בפר"ע ובפא"ט ס"ו א' וכה"ג כ' הר"מ בפ"א מה"ש וכמ"ש לעיל ואין להקשות והא חזינן דאמ"ה אסור לבני נח אף דלדידהו לא בעינן שחיטה ולפ"ז מ"ש לעיל א"ש דהיקשא הוא וזבחת והדר כתיב לא תאכל הנפש עם הבשר דמשמע כל שצריך שחיטה הוא דאסור משום אמ"ת ומ"ש לעיל דא"כ נימא רבנן כר"מ דוקא בקר וצאן ר"ל דבקר וצאן דקרא לאו דוקא דה"ה חיה ועוף טעונין שחיטה ומש"ה סברי דאמ"ה נוהג בהן ור"מ עביד היקשא ממאי דכתיב בהדיא בקרא:

ובפירש"י בד"ה ואין שחיטתה מטהרתה ואעוף טמא קאי והא דנקיט לשון נקיבה עד כאן לשונו ר"ל דלא תימא דאבהמה קאי דשייך לשון נקיבה לזה אמר דאעוף טמא קאי ורישא נמי אמר צריכה מחשבה כו' ומ"ש וע"כ לבן נח קאמר כו' דאי לישראל ואין מתירתו מידי אמ"ה שאם אכל בעודה מפרכס' לוקה משום אמ"ה דבטמא' לא שייך שחיט' כמ"ש הת"ח ואביאנו לקמן יע"ש הא תני ריש' אכל אמ"ה ממנו אינו סופג משום אמ"ה ובישראל מיירי דאין נוהג בטמאין כרבנן:

ובד"ה רישא בישראל וסיפא ב"נ ומעיקרא נמי הוה משמע לי' כו' עכ"ל עיין במהרש"א שכ' דאל"כ תקשי סיפא גופא פשיטא כו' ובספר ישן כתוב רישא במקום סיפא ויראה מדבריו דהוה משמע ליה רישא נמי בבן נח ומש"ה רמי רישא אסיפא וקשה הא אינו סופג מ' לא שייך בבן נח דאזהרתן מיתתן ומלקות לית בי' וע' בת"ח שפי' דלא כרש"י אלא דהוה ס"ד דסיפא נמי בישראל ואין שחיטה מטהרתה בעודה מפרכסת ולוקה משום אבר מן החי ורמי כו':

ויש לי לחקור אחת וגדולה היא אלי במה דמביא סייעתא לרב תנ"ה וכן ר' מני בר פשיט רמי רישא אסיפא והא לר' יוחנן דהלכתא כוותיה דאמר ע"ב דבשר מן החי נרמז בבשר בשד' כו' וא"כ איכא למימר לעולם דאמ"ה לב"נ אינו נוהג אלא בטהורי' כמו

לישראל והא דקתני סיפ' דאין שחיטת' מטהרתה לענין בשר מן החי נקיט דאין שחיטתה מטהרתה וכולה בישראל קמיירי ואה"נ דבבן נח נמי דינא הכי דאמ"ה ממנו פטור ובשר מן החי חייב לשיטת הר"מ כמו שאבאר לקמן או דווקא בישראל ובן נח פטור לגמרי כמו שאבאר בסמוך אי"ה אלא דזה טעות כיון דלר"י בשר מן החי מקרא דבשר בשדה נפקא ליה וכפירש"י ותו' לקמן ממלת בשדה קדריש שנפרש ממחיצתן וזה לא שייך אלא בעודה בחיי' דאם אכל בשר שתלש ממנה הוה חוץ למחיצ' משא"כ אם שחטה שנים או ששחט רוב שנים דעומדת לכך לנתחה אברים אברים ודאי דלא קאי לאו דבשר בשדה בעודה מפרכסת ומכ"ש לפי מה שנתן הר"מ ז"ל טעם בפ"ד מהל' מ"א ה"י דמה לי טרפה חיה או חתכה בסכין יע"ש היטב ותוכן כוונתו דהוה כלא נשחטה יע"ש פשיטא דלא שייך בטמאה באם שחט שנים לאו דבשר בשדה טריפ' אלא לאו דטמא' ופריך שפיר ומשני אלא רישא בישראל:

אלא דיש להקשות דא"כ בן נח דמוזהר על בשר מן החי כמ"ש הר"מ בהל' מלכי' פ"ט וכבר נתקשה הלח"מ והכ"מ שם ומה שתי' הלח"מ כבר קדמו הרשב"א בחדושיו יעוין שם יש להקשות דאבשר מן החי אמאי מצוה בני נח כעת ונימא דלא נשנית בשר מן החי תו לישראל נאמרה ולא, לבני נח, ואי דנשנית מקרא דבשר בשדה הא במפרכס' בטמאה ליכא קרא דליתסר כמ"ש בסמוך ומקרא דנח דאך בשר בנפשו אסור ולימא לישראל נאמרה ולא לב"נ וקרא דבשר בשדה לאו מיותר הוא דדרשינן מיני' קדשים שיצאו חוץ למחיצתן והרבה דרשות כמ"ש התוספות כאן ע"ש אלא דכתבו דכולהו דריש מיניה וא"כ קשיא ועוד אפי' אי הוה מיותר קרא דבשר בשדה מ"מ נימא דאך בשר בנפשו לישראל בטמא' במפרכס' וממילא בעודה בחיי' לקי שנים וכ"ת ה"נ והרי הר"מ בפ"ט מהל' מלכי' כתב דבן נח מצווה על אמ"ה ובשר מן החי כעת ואמאי נימא לישראל כו':

ובזה יש ליישב קושית התוס' ד"ה אלא לאו בבן נח דהא לא מקשה לעיל בפ' השוחט ל"ב לר"א ב"י דאמר החותך מן מפרכסת לישראל שרי ולב"נ אסור ממתני' דטהרות דקתני סיפא אין שחיטתה מטהרתה ובריש לא קתני דאלמא ליכא מידי כו' י"ל דר"א ב"י מוקי לה כולה בישראל ומש"ה רישא בטהורה ודאי דשחיטה מטהרתה דלישראל בשחיט' תליא מלת' ובטמא' אם אכל אמ"ה אינו סופג הארבעי' דמי שבשרו מותר כו' משא"כ דאין שחיטה מטהרתה לישראל מידי בשר מן החי דלאו בשחיטה תליא מלתא בטמא' ואסור מקרא דנח דאך בשר כו' וכדכתיבנא והא דאמר רב שיזבי אף אנן נמי תנינא ורב מני דרמי רישא אסיפ' הם סברי כריש לקיש דלא תאכל הנפש עם הבשר אזהרה אמ"ה

ובשר מן החי ובתרווייהו אימעט ישראל מטמא' וע"כ רישא בישראל וסיפ' ב"נ ועיין תוספות ד"ה אלא:

ובתוספות ד"ה אלא לאו בן נח כו' ותימא דתקשה, מכאן לראב"י עכ"ל ר"ל דאמר החותך מן מפרכסת אסור לב"נ ולישראל שרי אמאי לא תני ברישא בעוף טהור דאין שחיטתה מטהרתה מידי אמ"ה לב"נ דהא בב"נ קיימינן דאילו לישראל אף בטמאה אין מוזהר משום אמ"ה כדקתני רישא אבל אמ"ה אין סופג מ' ועיין מ"ש ברש"י ד"ה ואין ליישב זאת:

עוד אבאר לך כי מה שכתב בפירש"י ד"ה ואין דבשר מן החי לא הוה נשנית בסיני לישראל בטמא' בעוד' מפרכס' צריך לומר למאן דסביר' לי' איסור חל על איסור באיסו' חמור וכר"י דאיסור מוסיף ליכא אם נא' דאין נוהג לע"ע בבני נח בשר מן החי וכמש"ל ועוד דאפשר דלא שייך לישראל ולא לב"נ אלא בלא נשנית כלל אבל כשנשנית מקצת המצוה לא שייך זה ועוד דלישראל בלא"ה אסור משום טמאה וזה יש לעיין אלא נאמר דאה"נ דבשר מן החי נוהג בב"נ וה"ה בישראל בטמא' בחותך מן מפרכסת בטמא' דהשתא הוה שפיר איסור מוסיף ובשלמא אמ"ה מיעטה קרא דלא תאכל הנפש עם בשר הא בשרו לחודי' מותר, ומיעטה טמאה משא"כ בשר מן החי דלא נפקא מהאי קרא לר' יוחנן אית למימר לישראל בחותך מן מפרכסת דאסור משום בשר מן החי מאזהרה דנח דאך בשר כו' כמו לבן נח דנפקא מהאי קרא ועיין פ"ט מהל' מלכים:

גמ' אמר רב אמ"ה צריך שיהא כזית מ"ט אכילה כתיב ביה עכ"ל פירש"י דל"ת מדפלגינהו קרא כו' הוקשה לו ז"ל פשיטא מ"ש מכל האיסורין וחי' דל"ת מדכתבי' תרי קראי לאמ"ה ובשר מן החי לר"י מבשר בשדה נפיק בשר מן החי ולר"ל מדכתי' עם הבשר יע"ש לקמן ברש"י ומשמע לכאורה דאם אכל אמ"ה אין צריך כזית דאל"כ למה חלק הכתוב בין בשר לאבר אלא דבאבר כברייתו א"צ כזית לזה אמר רב דאינו כן והחילוק בין אבר לבשר דבשר צריך כזית ואמ"ה אם אכל ולא שינה מברייתו מצטרף גידים ועצמות לכזית וא"צ כזית בשר ומש"ה פלגינהו קראי מהדדי ואיני יודע אכתי מי הכריחו לזה אמאי לא דאשמעינן טובא דל"ת אמ"ה בריה הוא ולא תאכל בין קטן ובין גדול משמע ואכילה דכתיב ביה לאית דו"ה זיתים דמחייב אמקצת נמי כמ"ש התוספות צ"ו ב' ד"ה ור"י אכילה כתיב שהוקשה להם באמת אמ"ה מ"ט צריך כזית ותי' דאינו חייב עד שיאכל כולו יע"ש וא"כ רב דבר זה גופא אתא לאשמעינן דלא תימא דבריה הוא ואין צריך כזית וכקושית התוספות לשם. ועיין בתי"ט במס' טהרות שתמה על הרע"ב

והר"מ בפי' המשניות שכתבו למ"ד אמ"ה לא צריך כזית והא ליכא למ"ד דפליג עליה דרב וה"נ פסק הר"ם בפ"ג מהל' מ"א דאמ"ה צריך כזית יע"ש:
וברש"י ד"ה אינו סופג מ' כו' בדאיכא שיעור דאיסור אמ"ה בטהורה עכ"ל ר"ל דע"כ איכא כזית דבטהורה כה"ג מיחייב בישראל ובטמאה אין אמ"ה נוהג בישראל כרבנן דאמרי לעי' דאינו נוהג בטמאין דאי דלית כזית מאי אירי' טמאין טהורין נמי ופריך פשיטא דתיפוק ליה ביש כזית משום טמאה ולא ניחא לומר דאינו סופג משום אמ"ה אבל משום טמאה לקי דמשמע ליה דאינו סופג כלל ופריך שפיר:

דף קב:

גמרא אכל צפור טהור' בחייה בכ"ש במיתת' כזית ופירש"י בחיי' משום אמ"ה במיתתה בכזית ה"נ במשהו בשר גידים ועצמות ולפ"ז לא הוה משהו דריש' כסיפא דריש' משהו בשר וסיפ' בטמאה משהו ממש דבריה הוא כמ"ש התו' בד"ה א"כ אבל לפי מ"ש הר"מ ז"ל בהל' מ"א פ"ד ה"ב וז"ל האוכל עוף טהור כ"ש לוקה משום אוכל נבילה ואם אכלו אחר שמת לוקה בכזית ואעפ"י שאין בשר בכזית הואיל ויש בכולו עכ"ל דעתו ז"ל כמ"ש רש"י במכות י"ז ב' ריסק ט' נמלים וא' חי חי ממש ואעפ"י כן חייב משום נבילה כשבולעו הוא מת וכן סבירא ליה להר"מ ז"ל כן ולפ"ז באוכל עוף טהור חי למ"ד בהמה בחייה לאברים עומדת מיחייב תרתי א' משום אמ"ה וא' משום נבילה דאמ"ה דנהנה גרונו בכזית וכשיבוא סמוך לבית הבליעה הוא מת וחייב משום נבילה כפירש"י שם במכות ובחדא התראה מיחייב דתרתי לאוי נינהו והר"מ לשיטתיה דבהמה בחיי' לאו לאברים עומדת ומש"ה לא מיחייב אלא משום נבילה ולא משום אמ"ה כמו שפסק לקמן פ"ה מהל' אלו דאין אמ"ה בחיי' כמו שאבאר לקמן באורך ומיהו מכאן אין ראי' דכתב אף על פי שאין כזית ואמ"ה צריך כזית כמ"ש בפ"ה ומכל מקום אתי שפיר דלא השמיענו דין זה דיש אוכל אכילה אחת וחייב ב' מלקות אלא כמ"ש דלדידי' לא משכחת ליה דבהמה בחיי' לאו לאברי' עומדת ועיין בלח"מ כאן ובפר"ח בי"ד סימן ס"ב שכתבו במסקנא אה"נ דמימרא דרב מיתפרשת כפשוטו אכל צפור טהורה בחיי' בכ"ש משום נבילה וממש כ"ש ורב אליבא דרבי אמרה למילתיה דבהמה בחיי' לאו לאברים עומדת והוה משהו דרישא כסיפא ממש והגמרא לפום מה דס"ד דאירי באמ"ה השיב לו במשהו בשר גידים ועצמות אבל באמת אינו כן יע"ש ומה שיש להקשות מפלוגתא דר' ורבנן אבאר בסמוך בעזה"י:

גמרא ת"ש נטל צפור שאין בו כזית כו' רבי פוטר וראב"ש מיחייב כו' ר"ל מדאמר ראב"ש על אבר ממנו חייב על כולו לכ"ש מכלל דרבי מודה על אמ"ה ממנו דחייב ועל כולו פטור דלאו לאברים עומדת אלמא דכ"ע לא בעינן כזית והא דנקיט שאין בו כזית משום דאי היה כזית היה חייב משום בשר מן החי כפירש"י דאין לומר דבא לאשמעינן דאמ"ה לא בעינן כזית דזה לן שייך הכא גבי פלוגתא דר' ורבנן אי בהמה בחיי' לאברים עומדת כמו שאבאר לקמן אלא כמ"ש דאף לדברי המקשה מש"ה נקיט אין כזית דאי לא הוה כזית הוא פטור הא ביש בו כזית מיחייב משום בשר מן החי כפירש"י ד"ה רבי פוטר יע"ש ומיהו נראה דא"כ אפי' אית כזית עם גידים ועצמות ר' פוטר מכלום והנראה דאה"נ לפום סברת המקשה אה"נ דנקיט אין כזית לאשמעינן דאמ"ה לכ"ע אין צריך כזית ומשני במשהו בשר כו' ופריך מי איכא מידי דבכול' ליכא כזית בשר ובא' מאבריו עכ"פ יש כזית עם גידים ועצמות דקתני אכל אמ"ה ממנו לוקה א"א בשלמא דלא בעינן כלל כזית א"ש אלא א"א דבעינן כזית מי איכא עוף כחוש כו' האי דבכולה ליכא כזית בשר ובא' מאבריו הוא גדול דיש כזית עם עצמות דקתני על אבר ממנ' חייב אבל וודאי איכא עוף קטן עד מאוד אבל שיהא גדול וכחוש כ"כ שאין בכולו כזית בשר ומשני קלניתא ופריך קלניתא עוף טמא וקשיא מסיפא דלמה לי כזית והא ברי' הוא אלא כעין קלניתא עיין בגמרא ומהרש"א הקש' דמרישׁ' גופא הו"מ למפרך דאמאי פוטר רבי יע"ש ולולא דבריו הקדושים הייתי אומר דמרישא לא ה"מ למפרך דרבי דפוטר מאמ"ה הוא דפוטר ולא משום טמאה דמחייב בכ"ש דבריה הוא וכה"ג מצינו כמה פעמי' ועיין בריש או"ב במתני' דתנן פוטר ויש בו חיוב אחר וכהנה אין מספר אלא מסיפ' פריך שפיר דקלנית' בכ"ש מיחייב ואי דאמר כזית משום נבילה דבעינן כזית דאין איסו' חע"א לרבי וכמו שאבאר וא"כ וודאי נביל' לא חיי' אטומא' וכן פסק הר"מ בהל' מ"א פ"ג דאין איסור משום נבילה אלא מינין טהורין ועיין במ"מ וכ"מ שם דאין איסור חע"א וכיון שכן כזית ע"כ משום טומאה נקיט לה ובטמאה אף מיחייב בכ"ש דבריה הוא משא"כ ברישא שפיר מצינו לומר דרבי פוטר משום אמ"ה דאי הוה כזית היה מיחייב משום אמ"ה דאיסור מוסיף הוא מיגו דאיתוסף איסורא לבני נח וה"ה בשר מן החי הוה איסור מוסיף דנוהג בבני נח כמ"ש הר"מ ז"ל בהל' מלכי' פ"ח והבאתיו לעיל ומנא אמינ' לה מהא דכריתות דף כ"ג ע"ב בסוף דם שחיטה דלרבי איסור חמור על קל הוא דחייל ולא קל על חמור אלא בקדשים משמע נמי דוקא בחמור על קל הא בשווין נמי לא דהא לא שמעי' לי' אלא בחמור על קל והא דאמר קל על חמור לא שמעינן משום להוסיף בקושייתו והא מעילה על חלב קל על חמור הוא יע"ש (ומה שיש לעיין מזה על פסק הר"מ ז"ל דהנאה

הוה מוסיף אכתוב בכ"ה קי"ג ב') אבל בשווין לא שמעינן דחל וא"כ לרבי נבילה על טמאה לא חייל משא"כ ברישא דהוה מוסיף ואפילו אי נאמר דבשר מן החי לא נאסר כעת לבני נח לר' יוחנן מ"מ היה חמור שכן היה נוהג קודם מ"ת לבני נח וכר' יהודא דאמר הכין בג"ה ואי דנבילה הוה חמור שכן מטמא' כדאמרי' בזבחים דף ע' יע"ש מ"מ בהמה טמא' נמי מטמאה בלא איסור נבילה עיין בהמקש' ופ"א מהל' א"ה ועוד דנבילה דווקא בכזית וטמא' בכ"ש ולהר"מ בהל' מ"א בפ"ד ה"ג מ"מ בעינן בין הכל כזית יע"ש וכה"ג כתבו התו' ביבמות ל"ג ע"ב ד"ה אמר ר"י שהקשו איך יחול טריפה על אמ"ה דאמ"ה מיחייב במשהו בשר גידים ועצמות יע"ש מכ"ש כה"ג דמחייב בטמאה בכ"ש ממש והוה קל על חמור ומש"ה הקש' מסיפ' דע"כ חייב משום טומא' ולמה לי כזית:

הן אמת שיש לראות בהא דלעיל ק"א ב' וסבר ר"י דאיסור חע"א והאמר מניין לנבילת עוף טמא כו' ומאי קושיא דהוה קל על חמור נבילה בכזית וטמאה בכזית לא בעינן אלא משהו מש"ה לא חייל משא"כ ג"ה אטמאה וי"ל דר"י לשיטתי' דאמר אכלו ואין בו כזי' פטור וא"כ ג"ה אטומא' נמי קל על חמור הוא ומשני דאיסורו נוהג בב"נ היינו דשווין המה ומודה ר"י בשווין או דחומר' שכן איסורו נוהג בבני נח מכריע יותר ועיין יבמות ל"ב:

ומדי דברי בו זכור אזכרנו עוד מה דקשיא לי במ"ש התו' זבחי' ע"א בד"ה דלר"מ איצטריך למעט עוף טמא דאיהו לטעמי' דאית לי' איסור חע"א לא ידענ' מקומו איו דלר"מ אית ליה איסור חע"א ג"ה ונבילה דהוה לי' איסור כולל ואדרבה אמרו בפ' אמרו לו על מתני' דיש אוכל אכילה אחת נימא דר"מ אית לי' איסור חע"א ומשני נהי דאיסור חע"א לית לי' פירש"י כגון נבילת בהמה טמאה איסור כולל אית ליה הרי בהדיא דלית ליה כה"ג איסור חע"א וצ"ע ולא היה בידי כעת הספרים לעיין בהם ואי"ה במקום אחר אבאר ובזה יש ליישב שיטת הר"מ ז"ל דפסק בפ"ד ה"ג מהל' מ"א דאוכל צפור בחייה חייב משום נבילה בכ"ש ובמיתתה בכזית עם גידים ועצמות ויש להקשות מברייתא זו דתנא בה ברישא נטל צפור שאין בו כזית ר' פוטר והא חייב משום נבילה לפי דבריו שכשבולעו הוא מת ונהי דאמ"ה לא מיחייב דלאו לאברים עומדת מ"מ אנבילה ליחייב ומסיפא דקתני חנקה ואכלה ד"ה בכזית דמשמע כזית בשר דברישא מירי ביש כזית עם גידים ועצמות וע"כ בסיפא ביש כזית בשר ואמאי הא לר"מ ז"ל מצטרף במיתתה גידים ועצמו' לכזית כמ"ש בפ"ד ה"ג וכבר עמד הפר"ח בסימן ס"ב על קושיא השניה יע"ש היטב וקושי' ראשונ' יש ליישב כמ"ש בסמוך דאה"נ דר' דפוטר משום אמ"ה ולא משום נבילה דאמ"ה לאו לאברים עומדת ועל נבילה מיחייב שכשבולעו הוא מת כמ"ש רש"י במכות

ריסק ט' נמלים ואחד חי כו' אלא דסיפא קשיא אמאי בעינן כזית בשר דווקא וצריך לומר דמה דקתני ד"ה בכזית לאו למימרא דבעינן כזית לד"ה אלא דבכזית מיחייב לד"ה וגם רבי מודה דהיינו עם גידים ועצמו' וכמ"ש הר"מ שם דכשאוכלו כולו מצטרפין גידים ועצמות לכזית נבילה ואף שהוא דוחק קצת מ"מ יש ליישב כן דברי הר"מ ז"ל ועם זה יתיישב מה שהקשה הפר"ח דאיך יתכן באוכלו חי חייב משום נבילה והא קתני חנקה ואכלה ולא קתני אכלה חי ואי משום הא לא איריא דחנקה הוא דבעינן כזית הא חי בכ"ש ממש מיחייב משא"כ בחנקה צריך כזית עם גידים ועצמות ועם זה יתיישב קצת הא ד"ה בכזית ולא חשיב כ"כ דוחק והבן:

ומה שהקשה עוד הפר"ח מההיא דמכות ריסק ט' נמלים וא' חי כו' ואי משום לבילה אלמא דאבריה לא לקי משום נבילה אלא בכזית עכ"ל ר"ל דלמה לי להצטרף באחד גופא חייב שש ואני אומר משום הא לא איריא דמאן לימא לן דהר"מ מפורש וא' חי חי ממש כפירש"י דתקשה עליו דלמא מפרש כפי' התו' שם דחי שלם ומת הו' ומש"ה בעינן כזית דחנקה ואכלה כזית עכ"פ עם גידים ועצמות והתם נמי והשלימה לכזית חייב משום נבילה ואליבא דמ"ד איסור חע"א כמ"ש התו' לשם והר"מ ז"ל מסברא דנפשיה אמרה דבולעו הוא מת ולא מהא דמכות למד כן ובזה אתיא דברי הר"מ קצת על נכון בזה:

עוד יש לראות במ"ש רש"י בד"ה ר' פוטר כו' דאי הוה כזית הי' מיחייב משום בשר מן החי דזה יתכן לריש לקיש דאמר בשר מן חי נפקא ליה מחד קרא עם אמ"ה מלא תאכל הנפש עם הבשר מש"ה שפיר אי הוה כזית אין נ"מ אי לקי משום אמ"ה או בשר מן החי וא"נ לאברים עומדת לא לקי אלא חדא דמחד קרא קא נפקי כדמסיק קן אכל אמ"ה ובשר מן החי לר"ל אין חייב אלא אחת משא"כ לר"י דהלכתא כוותיה וודאי אי אכל אמ"ה שיש עליו כזית בשר דלקי תרתי משום בשר בשדה ומשום לא תאכל הנפש וא"כ אכתי תקשה אמאי נקיט צפור שאין כזית בשר ליתני לפלוגתייהו נטל צפור ר' פוטר משום אמ"ה וראב"ש מיחייב משום אמ"ה דבלא"ה לרבי חייב משום נבילה אף בכ"ש ממש וכמ"ש לעיל לשיטת הר"מ ופוטר מאמ"ה קאמר וא"כ מאי איריא דאין בו כזית בשר אף יש בו כזית בשר פוטר מאמ"ה ועי' בתו' ד"ה שאין בו כזית ובפר"ח סימן ס"ב וצ"ל דסבירא ליה להר"מ ז"ל כשיטת התוספות דמאי דנקיט שאין בו כזית לרבותא דראב"ש קאמר דלא צריך כזית:

ובפירש"י ד"ה ר' פוטר כו' ואי הוה כזית היה מיחייב משום בשר מן החי עכ"ל כתב מהרש"א ז"ל לא ידענא מי הכריחו לכך דאמאי לא דהוה מיחייב משום נבילה וכמ"ש במכ' עכ"ל ולפי מ"ש בסמוך יש לומר דא"כ הא דמקשה קלניתא עוף טמא הוא כו'

א"ה אימא סיפא ולא הקשה מרישא וכתבתי דר' פוטר מאמ"ה וקשיא למה לי שאין בו כזית דנבילה לא חייל אטומאה לרבי דאין איסור חע"א דמש"ה מקשה לו מסיפא מה"ט כמ"ש לעיל דאין איסור חע"א ומה"ט הוה מצי להקשות מרישא דמאי איריא שאין בו כזית ומש"ה כתב דחייב משום בשר מן החי והמקשה רוצה להקשות אף לר"ל דאמ"ה ובשר מן החי מחד קרא קא נפקי ומש"ה לא הוה מצי להקשות מרישא אלא מסיפא והבין זה:

ובתוספות ד"ה שאין בו כזית ואכלו ר' פוטר כו' כיון דליכא מטריפה אלא חצי שיעור עד כאן לשונם קושייתם אהא דאמר שנטרפה עם יציא' רובה דלר"ל לאו לאברי' עומד' והשתא לרש"י דמ"מ לחתיכה בשר עומד' דאי הוה כזית בשר הוה מיחייב בשר מן החי א"כ לר"ל לילקי שתים א' משום טריפה ואחת משום בשר בשדה דנפקא מתרי קראי וי"ל דאיירי שאין כזית בשר על האבר אלא עם גידים ועצמו' דלא מיחייב על בשר מן החי והא דחייב אטריפה שנטל חצי זית מבשר טריפה עמו ואכלו כו' ובזה חייב והקשו עוד דא"כ אמאי לא חייב אאמ"ה אאותו זית עם גידים ועצמות לר"ל דאיסור חייל על חצי שיעור והביאו ראיה מההיא דמכות ולא הוצרכו להביא ראיה ממכות דהא לר"ל חצי שיעור מדרבנן אסור ואיסור חע"א על דרבנן וזה פשוט וא"צ לפנים מ"מ לרווחא דמלתא הביאו ראיה משם דאף לר"י דחצי שיעור אסור מ"ה כיון דאין איסור לאו ועשה כ"א איסור תורה מריבויא דכל חלב או מהלמ"מ שפיר חייל איסור אחר עליו ועיין שם בתוספות ד"ה דמוקי:

בא"ד דלרבותא דר"א נקיט לה עיין בתוספות שכתב זה לא שייך לפלוגת' דר' וראב"ש כו' אי לאברים עומדת ותי' דנקיט אין בו כזית דאי הוה כזית היה מיחייב משום נבילה כמ"ש רש"י במכות והתוספות לא ניחא להו בכך דכתב שם וא' חי שלם דעל חי לא מיחייב משום נבילה. ומה שהקשה עוד דא"כ חנקה ואכלה ד"ה בכזית דמשמע ברישא פליג אי בעינן כזית והא ליכא מאן דפליג יע"ש ודבריו צריכין ביאור ותוכן כוונתו נ"ל דקשיא ליה בשלמא לרש"י ברישא פליגי ר' ור' שמעון דלרבי לא מיחייב אלא בכזית בשר מן בשר מן החי ולראב"ש במשהו בשר עם גידים ועצמות כזית חייב משום אמ"ה דלאברים עומדת וחנקה ד"ה גם ר"ש מודה דצריך כזית בשר דבהמת נבילה לאו בריה הוא משא"כ לתו' דגם ברישא אי הוה כזית בשר לא מיחייב לר' לא משום אמ"ה ולא משום בשר מן החי דחתיכת בשר נמי לא קיימא ואין בו כזית לרבותא דר"א קאמר א"כ היאך שייך למיתני חנקה ד"ה כזית והא ברישא אף בכזית לרבי פטור מכל דאנבילה לא מיחייב לשיטתם במכ' דחי שלם משא"כ למה שתי' הת"ח א"ש דברישא ל"פ אלא

לר"י לא מיחייב אלא בכזית משום נבילה כמו שפירש"י במכות בריסק ט' נמלים ואחד חי ממש יע"ש ולראב"ש במשהו בשר מיחייב משום אמ"ה ובחנקה גם ראב"ש מודה דצריך כזית בשר דנבילה לא חשיב בריה וכבר כתבנו לעיל מה שיש לפרש בהא ד"ה כזית לפי הר"מ בע"א והארכנו בדבר זה יעוין שם היטב:

ומה שהק' הת"ח היאך תלוי זה בפלוגתייהו וליכא מאן דפליג דאמ"ה מיחייב עם גידים ועצמות יע"ש לא ידענא מאי קשיא ליה ז"ל דודאי רבותא הוא בכאן ושייך לפלוגתייהו דה"א דטעמא דראב"ש דמחייב משום דאית ביה כזית בשר ומשום בשר מן החי הוא דמחייב ולא משום אמ"ה דמודה דלאו לאברים עומדת ולחתיכות בשר עומדת כמו לרש"י דלאברים אינה עומדת ולחתיכת בשר קיימ' כן היה מקום לטעות בדברי ר"ש לכך תני אין בו כזית בשר אפ"ה מיחייב משום אמ"ה דלאברים נמי עומדת לראב"ש ואף שכתבו התוספות לשיטתם להיפך דמאן דאי"ל דלחתיכה בשר קיימא כ"ש לאברים עומדת כמ"ש התוספות בס"ה לר"י לאו בהכרח אלא א"ל הכי וא"ל הכי:

בא"ד דאמר ר"י בסמוך אכל חלב מן החי מן טריפה חייב שלש כו' עכ"ל ר"ל דוודאי לר"י חייב אאמ"ה אי אית עליו כזית תרתי משום אמ"ה ובשר מן החי בהתראה אחת דמתרי קראי נפקי לדידיה כדאמר לקמן ומיהו הא דאמר ר' יוחנן אכל אמ"ה מטריפה חייב שתים ומאי איריא מן הטריפה מכשירה נמי לשיטתם שכתבו לעיל דמיירי דאיכא עליו כזית בשר מדמחייב משום טריפה י"ל משום דריש לקיש נקיט לה דאיהו פליג עליה ואמר דאינו חייב אלא אחת כדמסיק דלאו לאברים עומדת ולא אתי חייל כו' משא"כ אי הוה אמר חייב שתיל משום אמ"ה ובשר מן החי וודאי דלר"ל לא מיחייב אלא חדא דמחד קרא נפק לדידי' מלא תאכל הנפש ומש"ה אשמעינן פלוגתייהו אי לאברים עומדת או לאו דלא הוה שמעינן אי הוה נקיט מן הכשירה משום בשר מן החי ואמ"ה ועיין בר"מ הל' מ"א ומה שיש להקשות על דבריו אבאר לקמן בהא דאכל בשר מן הטריפה ועיין בפ"ח שם הל' מ"א ואבאר לקמן אי"ה באורך מזה:

גמרא אמר ר' יוחנן לא תאכל הנפש עם הבשר זה אמ"ה ובשר בשדה טריפה זה בשר מן החי ומן הטריפה בין לר"ל ובין לר"י מלת הנפש קאי למעלה ולמטה אלא דלר"י לא דריש מלת בשר דהיינו אבר ור"ל בשר היינו בשר מן החי ועיין בחדושי רשב"א בהעור ורוטב קכ"ט ב' הא דאמר לר"ש בשר מן החי אוכל שא"א יכול להאכילו לאחרים הקשה בשם הרמב"ם גופא דלר"י בשר מן החי נפקא מבשר בשדה ומנלן בבני נח ותי' בבני נח כתיב אך בשר בנפשו משמע בשר כשהוא בנפשו דהיינו דמו שהוא חיותו לא תאכלו. והנה יש להקשות מנלן דאמ"ה לב"נ נוהג ואם נאמר דכל השיעורים הללו לישראל ולא

לב"נ אין נ"מ בזה דמ"מ מיחייב במשהו בשר משום בשר מן החי ואם נאמר בני נח ג"כ צריך שיעור אפשר דגם בנח מלת בנפשו יורה על אמ"ה ועיין בפ"ט מהל' מלכים ובלח"מ שם ובשר מן החי נפיק לר"י מבשר בשדה כמ"ש רש"י ותוספות אבל הר"מ בפ"ד מהל' מ"א הלכה י' נתן טעם לזה ואמר שלוקה משום טריפה ותוכן ביאור דבריו כתבתי לעיל דטריפה שאינה יכולה לחיות ומה לי בכולה או במקצתה דהיינו בשר מן הטריפה יע"ש:

ובתוספות ד"ה אכל אמ"ה כו' ה"מ דלא מפרש בקרא כו' עכ"ל התוספות מחולקין עם הר"מ ז"ל בהל' ק"פ דלתו' כל מה שמפורש בקרא לא הוה לאו שבכללות אלא היכא דכולל דברים רבים ולא נזכר א' מהן בכתוב כמו לאו דכ"א צלי אש דממעט חי וחמי טברי' ומבושל וכמו מכל אשר יעשה מגפן היין וכדומה משא"כ היכא דמפורש בקרא כ"א לא הוה לאו שבכללות וקושייתם הוא ללישנא דפסחים דאפילו חדא לא לקי יע"ש בסוף כ"ש ומה שהביאו ראיה מדלקי על אלמנה וגרושה יש לעיין בה דהמעיין בסוגיא דקדושין ע"ז ב' יראה דקאמר התם להכי צריך גרושה בכ"ג לומר לך כשם שחלוקה גרושה כו' ופירש"י דהא ייחד לה לאו בפ"ע דכתיב ואשה גרושה מאישה לא יקחו) אלמא דאיצטריך קרא לזה וכבר הארכנו בזה בתכלית הארוכ' בכללים בכלל לאו שבכללות יע"ש בזה היטב. ודע עוד בשר בשדה נמי מרבינן כמה דברים עובר שהוציא ידו וקדשים חוץ למחיצתה ובשר מן החי ואפ"ה לוקה עליו משום דשם א' הוא קדשים ועובר ובשר מן החי בשר בשדה משא"כ צלי אש דכולל כמה שמות מבושל וחי וע' במכות י"ח ע"א ד"ה ולילקי שכתבו התו' שם:

ובד"ה לר' יוחנן אינו חייב אלא אחת ואע"ג דנא ומבושל כו' עכ"ל היינו לשיטתם שכתבו דמבשר בשדה נפקא בשר מן החי וקשיא להו שפיר דליהוי כנא ומבושל כיון שכל אחד מפורש בקרא והתנו עוד תנאי דבעינן שיהא מפורש בקרא וגם ו' כמו התם נא ובשל וכן מחרצנים ועד זג משא"כ הכא שלא כתיב ובשר בשדה וטריפה עש"ה ולכאורה קשיא ממ"נ אי חשוב לאו שבכללות כיון דלא כתיב ו' א"כ הדרא קושית התו' לדוכתיה בד"ה מכל הך לישנא דמפרש בפסחים דאינו חייב כלל לרבא אמאי חייב אחת על טריפה או אבשר מן החי ואי כיון דמפורש בקרא לא הוה לאו שבכללות א"כ לילקי תרתי וצ"ל דלענין חדא מיהא לקי לא הוה לאו שבכללות כיון דכ"א מפורש בקרא אבל לענין דלילקי תרתי לא ודוחק אם לא שנאמר כיון דלא כתיב בוי"ו הוה כשם א' ולא לקי שתים בהתראה אחת ועי' במהרש"א דגריס לר"ל כו' והתו' דמסיים לר"י הוא דל"ת דלר"ל לא שייך לאוסופי וי"ו משא"כ לר"י לכך כתבו דאפ"ה כיון דלא כתיב וי"ו לא מיחייב תרתי

ועי' מהר"מ מלובלין ורש"ל גריס לר"י כמו שהוא לפנינו ועי' בכללים והארכנו שם. ולמ"ש הר"מ דבשר מן החי מטריפה נפקא לא קשיא לר"י אלא לר"ל ומיהו להך לישנא בפסחים דחדא לא לקי קשה לר"מ ז"ל אמאי לקי אטריפה או אבשר מ"ה ואבאר אי"ה

דף קג.

גמרא אכל אמ"ה מן הטריפה לר"י חייב שתים לר"ל אחת עי' בתו' ד"ה שאין בו מ"ש מזה. וראיתי להר"מ ז"ל שכתב בפ"ה מהל' מ"א ה"ה התולש אמ"ה ונטרפה בנטילתו לוקה שתים שהרי ב' איסורין באין כאחת וכן התולש חלב מן החי לוקה שתים מן השריפה לוקה שלש (משום אמ"ה וחלב וטריפה) ועי' בלח"מ ובפר"ח ס"ב שהאריכו בדבריו ואני באתי בקצרה הר"מ סובר איסור חע"א בא' מג' דרכים כולל ומוסיף וב"א כמו שהניח ביסוד מונח בפי"ז מהלכות אבל הי"ט ובפרק י"ד הח"י מהלכות מ"א ביאר שם יש אוכל יע"ש והמעיין שם יראה להדיא דבכל ענין אין איסור חע"א ואף בחלב שהותר מכללו אצל חיה אם לא בא' מג' דרכים שהרי כ' בפי"ד ולמה חל קדשים על חלב משום איסור מוסיף משמע דבלאו ה"ט לא היה ראוי לחול עליו עוד כ' בפירוש בפ"ז ה"ב דאוכל חלב מנבילה חייב שתים מתוך שנוסף איסור על כל הבהמה והאי מוסיף לאו דוקא דכולל הוא דהוה ולא מוסיף הרי אף דחלב הותר מכללו אצל חיה אפ"ה לא חל עליו שום איסור אם לא בא' מג' דרכים ולפ"ז בודאי דטריפה דחייל אחלב משום איסור כולל וכן אמ"ה דמוסיף לבני נח ולפ"ז אין מקום לדברי לח"מ שם בישוב הראשון יע"ש היטב ויש ליישב דבריו דודאי אמ"ה על חלב וטריפה הוה קל על חמור כמ"ש התו' ביבמות ל"ב ע"ב ד"ה אמר ר"י יע"ש דאמ"ה יש לו היתר בשחיטה וטריפ' אין לו היתר יע"ש וא"כ יש לנו לומר דבמוסיף דוקא בשניהן שוין או בחמור על קל ולא איפכא חייל ומש"ה כתב אוכל אמ"ה מן הטריפה שהרי שני האסורין באין כאחת דאל"ה אין אמ"ה חל על טריפה אף דמוסיף דהוה קל על חמור וכמ"ש ומש"ה כ' דאוכל חלב מן החי חייב ב' משום אמ"ה וחלב דאמ"ה על חלב הוה חמור על קל ואין לחוש מה דאמ"ה יש היתר לאיסורו ועי' בתו' שם ביבמות ואוכל מן הטריפה חייב ג' כיון דגלי קרא דטריפה חייל על חלב אף דהוה קל על חמור (דנבילה משום דמטמאה משא"כ טריפה ששחטה מטהר מידו נבילה וצ"ע בתו' דפד"א בד"ה ור"י במ"ש דנבילה מטמא דהתורה אמרה דיבוא איסור טריפה יע"ש) ומתוך דחייל טריפה חייל נמי אמ"ה במיגו כמ"ש הלח"מ שם אבל אחר העיון ליתא דודאי באיסור מוסיף חייל נמי קל על חמור כמו שהביאו התוספות ראיה בפד"א ד"ה ר' יוסי מההיא דנשאה זקן והר"מ ז"ל פסקה להלכה בהלכות שגגות יעויין

שם וכן בחמותו ונעשית א"א דהוה מוסיף אף דהוה קל על חמור ועיין בפ"ד מהלכות שגגות הלכה ב' דיש בועל בעילה אחת וחייב כו' דכלתו מתוך שנאסר לשאר בני יעקב דהוה בכרת או בחנק ניתוסף איסור כלתו דהוה בסקילה אף דהוה קל על חמור הרי בבירור לא בעינן מוסיף חמור על קל או שניהן שוין כו' א"כ לאיזה צורך כתב ששני איסורין באין כאחת בדין אכל אמ"ה מן הטריפה שהרי אמ"ה מוסיף הוא וכבר הארכנו בחדושינו ח"א ביבמות והבאתי ראיה להר"מ ז"ל בכולל אף בקל על חמור חייל מדפסק בפ"ח מהלכות מ"א ג"ה של נבילה וטריפה חייב ב' וטריפה על ג"ה הוה קל על חמור דנבילה בכזית וג"ה במשהו וכמ"ש התו' ביבמות פד"א ל"ג ע"ב ד"ה ר"י דאמ"ה הוה חמור במשהו בשר גידים ועצמות ומנבילה אין ראיה שכן הטמאה אלא מטריפה ומש"ה אית נמי ראיה דטריפה חל על חלב ומיהו מהתם אין ראיה דחלב הותר מכללו אצל חיה כדכתיבנא לעיל ומ"מ מוכח כמ"ש:

וע"כ נראה לי כמו שאבאר וקצת מזה הרגיש בעל פר"ח והוא דהר"מ מתחלה כתב בבא פשוטה דאוכל אמ"ה שנטרפה בנטילתו דחייב ב' דהוה ב"א ויותר נראה דבא לאשמעינן דוקא נטרפה בנטילתו הא נטרפה ולאחר מיכן לא חייל איסור טריפה על אמ"ה דלא הוה לא כולל ולא מוסיף וזה שכתב שני איסורין באין כאחת ר"ל דאי נטרפה לאחר מיכן לא מיחיב משום טריפה וכה"ג כתבו התו' בשמעתין ד"ה איסור חלב כו' דהא, דאמר אוכל חלב מן החי שחייב שלש שנטרפה עם יציאת רובה לאו דוקא דה"ה נטרפה במעי אמו אלא לאפוקי נטרפה לאחר מיכן וה"נ להר"מ ז"ל דמה דנקיט ונטרפה בנטילתו ושני האסורין באין כאחת היינו לאפוקי אם נטרפה לאחר מיכן ונקיט לישנא דאיתאמר בגמרא באוקמתא דרבא כאן והדר אמר תלש חלב מן הטריפה שהיתה קודם לכן חייב שלש בתחלה חלב ואח"כ טריפה ע"י כולל ואח"כ אמ"ה דהוה מוסיף וחייב שלש:

ודע דיש להקשות בדברי רבינו קושיא עצומה והוא דאמאי פסק בדין הראשון, תלש אמ"ה ונטרפה בנטילתו חייב שתים והא בלא"ה חייב שתים לר"י משום אבר מן החי ובשר מן החי בהתראה אחת דע"כ מיירי שיש כזית בשר עליו והיא הקושיא בעצמה שהקשו התו' ד"ה שאין בו אלא דהתו' הקשו לר"י באוכל חלב מן הטריפה דבאוכל אמ"ה מטריפה ל"ק להו דאמאי נקיט טריפה משום פלוגתא דר"ל כדכתיבנא לשם אבל הר"מ דפסק כר"י אמאי נקיט טריפה ותירוצם שתירצו שם דבהמה בחייה לאו לחתיכת בשר קיימא לא שייך להר"מ דמה בכך דהוה ב"א אמ"ה ובשר מן החי כמ"ש וראיתי להפר"ח בסי' ס"ב שכתב ואי קשיא התולש חלב דלוקה שתים שלש הוה למלקי בשלמא בתולש אמ"ה ובתולש חלב מן הטריפה כיון דלוקה משום טריפה תו לא לקי אבשר מן החי יע"ש

ולא ידעתי דאכתי קשה למה לי' מן הטריפה דבלא"ה איכא משום בשר מ"ה וכן בתולש חלב מן הטריפה למה לי טריפה והא בלא"ה איכא שלש משום חלב ואמ"ה ובשר מ"ה ואמ"ה ובשר מ"ה חייל על חלב דהוה מוסיף לבני נח אף לר"י כמ"ש הר"מ בהל' מלכים והבאתיו לעיל ואמ"ה ובשר מן החי בהדדי אתיין. ואין לומר באוכל אמ"ה מן הטריפה מיירי דליכא כזית בשר אלא שלקח מטריפה אחרת זה וודאי דוחק בדברי הר"מ ז"ל ועור דתקשי. קושית התו' ד"ה שאין בו דאף דהר"מ סובר דחצי שיעור אסור מ"ה מ"מ איסו' חל על חצי שיעור כמ"ש בהלכות שבועות פ"ד שבועה שלא אוכל משקצים כ"ש חייב יע"ש והוא כשיטת התוספות בשבועות כ"ג ב' ד"ה דמוקי והבאתיו לעיל וא"כ צ"ע והנה יש ליישב קצת דאשמעינן דווקא שנטרפה בנטילתו. הא לאחר מיכן לא חייל' איסור טריפה דלא הוה כולל מה שאין כן אי הוה אמר בשר מן החי ואבר מן החי לא הוה ידעינן הך דינא אבל מדין השני קשיא דאמאי באוכל חלב מן החי חייב שתים ותו לא שלש הוה למלקי חלב ואמ"ה ובשר מן החי כמ"ש לעיל בזה והנה היה נראה לומר דרבינו סובר כפירש"י ז"ל דאף למ"ד בהמה בחייה לאו לאברים עומדת מ"מ לחתיכת בשר קיימא והיינו דלרבי דוקא צפור שאין בו כזית דאלו היה בו כזית הוה לוקה משום בשר מן החי ולפ"ז א"ש דבדין הראשון אמ"ה וטריפה לוקה שתים ובדין השני אוכל חלב מן החי לוקה שתים והיינו משום בשר מן החי וחלב ואמ"ה אינו חל עליו דאין איסור חל על איסור כיון דמיירי ביש כזית בשר עליו וחייב משום בשר מן החי דחלב נמי בשר מיקרי כמו שאבאר לקמן בעזה"י ובדין השלישי אוכל חלב מן הטריפה דלוקה שלש, משום בשר מן החי וחלב וטריפה דטריפה על חלב הוה כולל ובשר מן החי על טריפה הוה מוסיף לבני נח או דב"א הוא בשר מן החי וטריפה דבחייה לחתיכת בשר קיימי והוה כא' ומיהו חלב לאו ב"א הוא לר' יוחנן דחל במעי אמו לשיטת הר"מ בפ"ט מהלכות אלו דבן ט' חי חלבו אסור והארכנו לעיל בהא דאמר שמואל וחלבו מותר יעו"ש היטב ועיין מה שאכתוב בתו' ד"ה דאיסור יע"ש:

אלא דחדא דהר"מ ז"ל כתב דחייב משום אבר מן החי משמע בדוקא נקיט ואלו לפי מה שכתב הוא משום בשר מן החי ועוד דא"כ בדין הראשון באוכל אמ"ה וטרפו בנטילתו אמאי חיוב שתים והלא בשר מן החי קדים טובא דלחתיכת בשר קיימא בחייה ותו לא אתי איסור אמ"ה וטריפה וחיילי עליה אלא ודאי דגם הר"מ סובר דלא קיימא לחתיכת בשר כפי' התו' והוה שני איסורין כא'. וזה יש ליישב בדוחק דאה"נ דמיירי שלא היה כזית בשר מבהמה זאת ומש"ה איכא עליה איסור אמ"ה וטריפה ג"כ דטריפה בנטילתו דאיסור כא' הוא וצירף חצי זית מבהמה אחרת ולדוחק יחשב כמו לפירש"י ז"ל בפלוגתא

דר"י ור"ל באכל אמ"ה מן הטריפה וכמ"ש התוס' ד"ה שאין בו כזית והבאתיו לעיל. אלא דכל זה לא ניתן להאמר בדברי רבינו ז"ל כלל מכמה טעמים שכתבנו חדא שכ' משום אמ"ה ועוד דוחק לומר לרבינו שלקח מבהמה אחרת ואף לרש"י צ"ל כך בפלוגתא דר"ל ור"י מ"מ אלו היה דעת רבינו כך לא הוה שתק מלפרשו:

עוד זאת אדרוש לפי מה שכתבנו דהר"מ ז"ל נקיט ששני איסורין באין כאחת לומר דאלו טריפה באחרונה לא ישא האיש ההוא אלא ארבעים משום אמ"ה דטריפה לא הוה כולל כו' יש להקשות פשיטא דלא חליא איסור טריפה כלל אלא לאחר מיכן בשעה שנטרפה דבשעה שתלש ממנו האבר לא נטרפה וא"כ מפני מה כ' ששני האיסורין באין כאחת וע"כ לומר דאי נטרפה מקודם לכן לא הוה חייל אמ"ה והא מוסיף הוא ואפשר דרבותא קמ"ל דאף דנטרפה בנטילתו וה"א דלא חל איסור טריפה על אמ"ה קמ"ל דחל דהוה כא' ומכ"ש בטריפה מקודם דחל אמ"ה דהוה מוסיף ופשיטא דחל אלא דקמ"ל דאף דהוה בא' דטריפה חייל על אבר מן החי וחייב ב':

עוד אפשר לומר דלהר"מ בהמה בחייה לחתיכות בשר קיימו ואפ"ה חייב שתים באוכל אמ"ה מן הטריפה דאיסור טריפה חל על בשר מן החי דהוה מוסיף דמתחלה הית' אסור' להדיוט ומותרת לגבוה ועכשיו כשנטרפה איתוסף לגבוה וכבר כתבו התו' בדף ק"א דנבילה אג"ה הוה מוסיף ואף בבהמת חולין דראוי להקדישה כמ"ש שם אלא דלא דמי כלל להתם דמה שהיה אסור להדיוט היינו בחייה בלא נשחטה וה"ה לגבוה לא ראויה כך אלא לאחר שנשחטה היתה ראויה לגבוה כה"ג להדיוט נמי אישתרי ולא הוה מוסיף כלל כה"ג גמרא במאי קמפלגי כגון שנטרפה עם יציאת רובה עי' בריש פירקן בתו' ד"ת אלמא שהביאו ראיה מכאן דאמ"ה אינו חל עליה עד שיולד ונראה לי דה"ט דאינו חל עד שיולד דלא תאכל הנפש כתיב וכל זמן שהוא במעי אמו לא חשיב נפש אבל אין לומר דבמעי אמו יש היתר לאיסורו ולשחוט האם ולכך הוה ב"א דלא איקבע איסורא דא"כ כשיצא לאויר העולם נמי יש היתר לאיסורו ע"י שחיטה עצמו ולא איקבע איסורא ואמאי אמרינן לאו לאברים וכן לר"ל דבהמה בחייה לאברים עומדת ולא חייל טריפה והא יש היתר לאיסורו אלא כמ"ש בסמוך אלא שראיתי להרשב"א ז"ל בריש פירקין על הא דאמר דמוקדשין חל על ג"ה אף דג"ה נוהג בשליל היינו היכא שהוציאו לאויר העולם אבל במעי אמו לא איקבע איסורא דיש היתר בשחיטת אמו ולא איקבע איסורא וחייל מוקדשין והביא ראיה מכאן דאמר לר"י באוכל חלב שנטרפה עם יציאת רובה דבהדדי אתיין והא לר' יוחנן בהמקשה אית ליה תלש חלב מבן ט' חי חייב אלא כיון דבעודו במעי אמו יש לו היתר לא איקבע איסורא והוה ב"א יע"ש א"כ יקשה לאוקמתא דרבא

שתלש אבר וטרפה בו לר"י אינה לאברים עומדת דא"נ לאברים עומדת הוה ב"א דיש היתר לאיסורו בשחיטה וכן לר"ל דלאברים עומדת ולא אתי טריפה וחייל והא לא אקבע איסורא דיש היתר ע"י שחיטה והוה ב"א וכן לקמן באוכל חלב דאמר דכ"ע לאברים עומדת, ובמייתי טריפה וחייל על אמ"ה והא לא איקבע איסורא אם לא שיש לחלק בין במעי אמו שיש היתר בשחיטת אמו משא"כ לאחר שנולד דכמו שהוא עכשיו בלי תיקון איסור אמ"ה רביע עליה משא"כ במעי אמו דא"צ לו שום תיקון בעצמו אלא ע"י שחיטת אמו ומש"ה אמ"ה אינו חייל עד שיולד:

ויש ד' אוקמתות דכ"ע לית להו מוסיף אלא דפליגי אי בהמה בחייה לאברים עומדת לר"י לאברים עומדת והוה ב"א ולר"ל לאו לאברים ומוסיף לית ליה ואבע"א דכ"ע לאו לאברים עומדת ובנטרפה לאחר מיכן ופליגי לר"י לית ליה מוסיף ולר"ל אית ליה מוסיף א"נ דכ"ע לאברים עומדת ונטרפה לאחר מיכן ובא"נ מיתוקמא בין שנטרפה עם יציאת רובה ובין לאחר זמן ופליגי במייתי אמ"ה וחל על טריפה ובהך אוקמתא פליגי ע"כ לאחר מיכן דאי ביציאת רובה הוה ב"א דלאברים עומדת ובמייתי איסור טריפה וחייל אאיסור אבר לר"י חייל ולר"ל לא חייל וקשיא לי אמאי יחול טריפה על אמ"ה דלא הוה לא כולל ולא מוסיף ואף קל על חמור הוא דאמ"ה בשר גידים ועצמות ובשר כ"ש ונוהג מזמן ארוך בבני נח וטריפה לא חמור כ"כ כבר תי' התוס' בד"א ל"ג ע"ב ד"ה ר"י דטריפה חמורה דאין היתר ואמ"ה יש היתר יע"ש ומ"מ לא הוה לא כולל כו' ומש"ה אמר ר"ל דלא חייל דלא הוה לא כולל ולא מוסיף כמ"ש:

ודע דאם נאמר דחלב מן החי הוה בשר ולא אמ"ה כמ"ש הרשב"א בשם הרמב"ן ושאר פוסקים והא דאמר לקמן אכל חלב כו' כוליא בחלבה וה"ה ודאי דיש דברים הרבה בבהמה שאינן נכללים תחת סוג אמ"ה אלא בשר מן החי א"כ י"ל דטריפה על אמ"ה הוה כולל מיגו דאיתוסף איסור טריפה על חלב דלא הוה מתחלה אסור לא משום אמ"ה ולא משום בשר מן החי דאף למ"ד בהמה בחייה לאברים עומדת מ"מ לחתיכת בשר לא קיימא וכמ"ש התוס' ד"ה שאין בו כו' והבאתיו לעיל וא"כ הוה כולל טריפה על חלב מיגו דאיתוסף איסור טריפה על חלב ושאר דברים שאינן נכללין תחת סוג אמ"ה וכהשגות הר"א בריש פ"ה מהלכות מ"א יע"ש ואחלב חייל דהוה מוסיף לגבוה מש"ה חל נמי אשאר אברים וא"כ י"ל אמאי כתבו ביבמות דלא הוה כולל ויש לעיין אם נאמר כולל כה"ג ע"י חלב דחלב בלא"ה אסור משום חלב ולא אמרינן כולל אלא היכא שכולל דבר המותר ומ"מ כולל הוא לשאר דברים שאינן נכללין בסוג אמ"ה והבן זה. א"ד הוא אוקמתא דרבא והביאו הר"מ לפסק הלכה שתלש אבר וטרפה בו ור"י סובר לאו לאברים

והוה ב"א ור"ל סובר לאברים ולא חייל והלכה כאוקמתא ב' וכר"י וכרבא וכבר נתבאר לעיל באורך מה שיש לעיין בזה והתוספות שהקשו לשיטת רש"ל ד"ה שאין בו לריש לקיש ה"ה דה"מ להקשות לאוקמתא דרבא דאי בהמה לחתיכות בשר קיימא איך יחול איסור טריפה ואמ"ה על בשר מ"ה לר' יוחנן גמרא אכל חלב מן החי מטריפה חייב ב' וח"א שלש ואיכא תלת אוקמתא א"א שנוטל עם יציאת רובה מ"ד שלש בהדדי אתיין ומ"ד ב' דאינה לאברים ואבע"א דכ"ע אינה לאברים ומ"ד שלש דחל איסור אמ"ה דהוה מוסיף ומ"ד שתים דלית ליה מוסיף כו' ולהנך ב"א חייב שתים משום חלב וטריפה ואבע"א שנטרפה לאחר מיכן מ"ד ב' משום חלב ואמ"ה דבהדדי וטרפה אין חייל ומ"ד שלש משום טריפה דחל ודע דלאוקמתא ב' ע"כ בנטרפה עם יציאת רובה דאל"כ אלא לאחר מיכן היאך חל טריפה על חלב למ"ד שתים אחת הוא דהוה דמאן דלית ליה מוסיף כ"ש כולל אלא ע"כ ביציאת רובה דהוה ב"א משא"כ לעיל בפלוגתא דר"י ור"ל באוקמתא ב' א"ל הכי ואיכא למימר הכי וכדכתיבנא וראיתי להתו' בשבועות כ"ד א' ד"ה האוכל דברים אשר נפלאו ממנו לכן אכתבם כתבו שם עלה מה דאמרינן בהמה בחייה אית בה איסור עשה דאין זבוח והוא לאו הבא מכלל עשה וזבחת מבקרך דא"כ איך אמר כאן שנטרפה עם יציאת רובה דבהדדי אתיין והיאך חלין על איסור עשה דשאינו זבוח דאף במעי אמו קיימא בעשה ועוד למ"ד בהמה בחייה לאברים עומדת איך משכחת כלל דיחול אמ"ה על שאינו זבוח אלא דלא הוה עשה כלל יע"ש היטב בדבריהם הנה מ"ש למ"ד לאברים הוא במכ"ש לאו למ"ד לאברי' דפשיט' קשה איך יחול אמ"ה על שאינו זבוח אלא אף למ"ד לאברים עומדת איך יחול על עשה דאינו זבוח דחל במעי אמו ואמ"ה עד שיולד כמ"ש קודם אמנם לי ההדיוט הכותב לא הבינותי דבר זה דאמאי נאמר איסור עשה דאין זבוח הוה במעי אמו דמבקרך כתיב ובמעי אמו לאו בקר וצאן מיקרי ואולי נאמר דשאני אמ"ה דלא תאכל הנפש כתיב ובמעי אמו לא חשיב נפש וכן חלב כ"ז שלא יצא לאויר העולם אף לר"י דחלב שור כתיב כו' ואף לר"י דחדשים גרמי מ"מ בעינן יציאה לאויר העולם כמ"ש בתוס' ד"ה דאיסור חלב וכמו שאבאר שם אלא דקשיא מטריפה דמ"ש טריפה דאינו חל במעי אמו לפי מ"ש כאן דטרפה אינו חל במעי אמו דיש היתר בשחיטה ע"י אמו ה"ה איסור עשה דשאינו זבוח לא חל במעי אמו דיש היתר ע"י שחיטת אמו וכ"ש דוזבחת מבקרך ובמעי אמו לא נקרא בקר וצאן וצ"ל דהתו' בשבועות סברי דוקא חלב ואמ"ה לא חל במעי אמו חלב דלא מיקרי שור ובחלב כתיב כל חלב שור ואמ"ה או דלאו לאברים עומדת במעי אמו דלאו לחתיכה קיימא או דלא מיקרי נפש במעי אמו כמו שכתב לעיל אבל טריפה ואין זבוח אה"נ דחל במעי אמו

ובדוקא נקיט נטרפה ביציאת רובה בהדדי אתיין והוקשה להם איך יחול כולם על איסור דשאין זבוח דאף על עשה אין איסור חע"א:

ודע שמה שהוקשה להם איך יחול אמ"ה על שאין זבוח י"ל גזירת הכתוב הוא כמו ג"ה אמאי לא הוקשה להם איך חל על שאין זבוח אלא דא"א לחול בע"א דאי לאחר שחיטה הא דומיא דיעקב דמחיים דוקא ועוד דקרא סתמא אמר אף מחיים ועיין בר"פ בתוס' ד"ה אלמא שהקשו איך יחול ג"ה על אמ"ה ותירצו דא"א לחול בע"א ור"ל גזירת הכתוב הוא ועוד תירצו דאמ"ה אינו עד שיולד ואכתי איכא עשה דשאין זבוח אלא דא"א לחול בע"א וכמ"ש וא"כ מה הוקשה להם מאמ"ה על שאין זבוח ועיין במהרש"א שם בשבועות יע"ש ומה שהוקשה להם איך יחול חלב וטריפה על שאין זבוח בזה יפה הקשו דאימא דאיסור חלב וטריפה לאחר שחיטה דוקא דליכא אמ"ה ואין זבוח הוא דחייל. וכמ"ש מהרש"א שם אבל למ"ש התו' כאן ד"ה דאיסור חלב לרבא אליבא דר' יוחנן בתלש אבר וטרפה בו כו' דמיגו דחייל טריפה אחלב דהתורה אמרה יבוא איסור טריפה ויחול אאיסור חלב חייל נמי אמ"ה על טריפה יע"ש א"כ מש"ה חיילי כולם אמ"ה וחלב וטריפה על שאין זבוח דמיגו דחייל אמ"ה על שאין זבוח דא"א לחול בע"א והתורה אמרה כן וכדכתיבנא חיילי נמי טריפה וחלב מיגו כו' כמ"ש התוס' לענין אמ"ה על טריפה אמנם הא קשיא לרבא דאמר לעיל כגון שנטרפה עם יציאת רובה איך יחול איסור טריפה על שאין זבוח אם לא מחמת מיגו וקשיא למ"ד שתי' לר"י האיך משכחת ליה או שלש או אחת דאי אית ליה מיגו שלש ואי לית ליה מיגו אם כן איך יחול טריפה על איסור עשה דשאינו זבוח הא אמ"ה גופא לא חל על חלב ואיך יחול טריפה על שאינו זבוח ואף אחת לא יחול ולא לילקי כלל וכלל בחלב איך יחול על שאין זבוח ובכללים הארכנו בזה בעזה"י:

גמרא מידי, דהוה אחלב ואידך שאני חלב דהותר מכללו וקשיא לי למ"ד כן מאי ראיה הוא דשאני טריפה על חלב דהוה כולל משא"כ טריפה אאמ"ה ליכא כולל וגם אידך ל"ל שכן הותר מכללו דאי הוה אמרינן בהמה אינה עומדת לחתיכת בשר אף דישנה לאברים נימא דטריפה ע אמ"ה הוה כולל דמיגו דחל טריפה על בשר וחלב למ"ד חלב בשר מיקרי וכמ"ש לעיל חייל נמי אאמ"ה ואידך דוקא חמור על קל דחייל בכולל ולפמ"ש הלח"מ בתירוצו להר"מ בפ"ה באורך יע"ש יתיישב קצת דמיגו דחייל טריפה אחלב דהתורה אמרה יבוא והוא משום דהוא כולל חייל נמי איסור טריפה אאמ"ה מחמת זאת המינו אבל קשה מה דאמר ואידך אחלב הוא דחייל דהותר מכללו ואמאי לא דהוה כולל ועיין בתו' פד"א ל"ב ב' בד"ה ור"י יע"ש בסוף הדבור ויש ליישב קצת יע"ש ואין להאריך:

ובתוספות ד"ה ומר סבר כו' וי"ל דדרשינן כל מין כו' עכ"ל הקשו דאי כר"א א"כ אמ"ה ע"כ חל על טמאין ואי כרבנן בלא"ה מי שבשרו מותר וחי' לעולם כרבנן ובשרו לא ממעט אלא מין שבשרו מותר להכי אמר טעמא דאין איסור חע"א בטריפה ועיין במהרש"א דלמא לרבנן טעמא מי שבשרו מותר דאין איסור חע"א י"ל דבהא לא ס"ל כרבנן עכ"ל מ"ש א"נ לאברים עומדת טומאה קדים א"ל הא דלא חייל אמ"ה עד שיולד הוא דבמעי אמו יש היתר לאיסורו ובטמאה לא שייך זה אלא דלא ניחא ליה בכך וטעמא אחרינא ביה כמ"ש לעיל ועוד דאמרינן לנפל שלא נקשרו אבריו בגידיו אלמא איסור טומאה ודאי קדים ומ"ש בהא לא ס"ל כרבנן י"ל דרבנן סבירא להו איסור חע"א במוסיף ומש"ה הוצרכו לומר מי שבשרו מותר ואיהו ס"ל דאין איסור חע"א במוסיף וא"צ לדרשא זו ופלוגתא דתנאי היא ודרשא פשוטה דמי שבשרו מותר ודאי אית ליה דגם ר"א אית ליה דאי לאו משום היקשא דכל שאתה מצוה על דמו אתה מצוה על אבריו יע"ש בזה:

ובד"ה דאיסור חלב כו' דוקא נקיט והוציאו לחוץ הוא דמיקרי חלב כו' דלא מיחייב משום טריפה עד שיולד כמו אמ"ה עכ"ל יש לומר בשני פנים הא' דלא מיקרי חלב עד שיצא לחוץ דאויר העולם מיהא בעינן וכ"ז שלא יצא לאויר העולם לאו חלב מיקרי או דבמעי אמו יש היתר לאיסור ע"י שחיטת אמו וכמ"ש הרשב"א ר"פ והבאתיו לעיל ולא איקבע איסורא וזה ניחא טפי דמדהביאו אח"כ מטריפה דהוה כמו חל ומה ראיה דשאני חלב דכתיב ביה שור אלא משום דיש היתר לאיסורו וכבר הארכנו בזה בתכלית האריכות בסוגיא דחלבו מותר יע"ש בדף צ"ב ב' ועיין בכריתות סוף פ' דם שחיטה ובהמקשה ועיין במהרש"א:

דף קג:

גמרא חלקו לאבר מבחוץ נמי חייב מ"ט מחוסר קריבה לאו כמחוסר מעשה דמי עכ"ל עיין בר"מ ז"ל בהלכות מ"א בפ"ה ה"ד ובמ"מ ובלח"מ יע"ש מ"ש בזה ואי"ה בחדושינו ליורה דעה אבאר מזה באורך בעזה"י:

ובתו' בד"ה חלקו מבחוץ כו' ונראה לפרש חלקו מבחוץ פטור ואפי' אכלו בבת אחת דבעי שיהא מחובר בפיו יהיה שם אבר עליו עכ"ל וכפי הנראה דהתו' לשיטתם בדף צ"ו ע"ב בתו' בד"ה ור' יהודא דאינו חייב על אבר מן החי עד שיאכלנו כולו ואפילו היה בו כמה זיתים במשהו בשר עם גידים ועצמות גזירת הכתוב הוא דאינו חייב עד שיאכל כולו שלם ומיהו אי איכא כזית בשר עליו ודאי בחד זית מיחייב אף שלא אכלו כולו מיחייב משום בשר מן החי אבל אי לא הוה בה כזית בשר אלא עם גידים ועצמות

אף שיש בו כמה זיתים כיון דחידוש הוא דבעלמא בעינן כזית בשר דוקא וכאן מצטרף נמי גידים ועצמות ומשלימין לכזית אינו מיחייב עליו עד דיאכלנו לכולו אלא דלעיל כתבו דהכי משמע מקרא וכאן כתבו בע"א דאין לך בו אלא חידושו ונראה דהיא היא כיון דחידוש הוא אמרינן בו בעינן קרא כדכתיב דנפש משמע כולו ופריך שפיר היכא משכחת ליה לריש לקיש דיהא חייב על אמ"ה או דפריך דמסתמא אבר יש בו כמה זיתים או דפריך דבדרך אכילתו הוא לועס ואין שם אבר עליו דאינו שלם ומחובר בפיו ומשני בגרומתא זעירא דבולעו בבת אחת כו' ועיין באורך מה שכתבנו שם בדף צ"ו ע"ב בתו' בד"ה ור' יהודה וביורה דעה אכתוב עוד מזה בעזה"י:

גמ' אמר ר"א אמר ר' יוחנן אכל חצי זית כו' עיין בהר"מ ז"ל בפ' י"ד מהל' מאכלות אסורות הלכה י"ג שפסק כן דאכל חצי זית והקיאו וחזר ואכל אותו חצי זית בעצמו דחייב דהרי נהנה גרונו בכזית וכר' יוחנן דאמר הכין ובפרק ה' מהל' מאכלות אסורות כתב כר"י דחלקו לאבר מבחוץ פטור עליו ושאני שאר איסורין כמ"ש מהרש"א דלא פליג אדר"י לעיל יע"ש ועי' בת"ח יע"ש ומה שכתב התורת חיים על הכסף משנה דלא דק עי' בהגהות כ"מ בדפוס יעסניץ שעמד על זה וכתב אולי גירסא אחרת היה לו להכ"מ בכאן יעוין שם וצריך לומר דהכי הוא גירסת הכ"מ כזית שאמרו ריש לקיש אמר עם בין השינים ור' יוחנן אמר חוץ מבין השינים אמר רב פפא בשל בין חניכים כ"ע מודים גם ר"י מודה דמצטרף דהא ר"י לשיטתיה דהרי נהנה גרונו בכזית ופסק הר"מ כר"י חוץ מן השינים וחניכים שפיר מצטרפים וריש לקיש סובר כי מה שאמרה תורה אכילה בכזית לאו דבמעיו יהיו כזית אלא בפיו שכשנוטלו יהיה כזית דהכי הלכתא אגמריה דאם אכל כזית בהכי מיתבא דעתיה במה שבלע לתוך מעיו עד"מ שני שלישי זית חוץ מה שנשאר בין השינים והחניכים ור' יוחנן סובר דלא חייבה תורה אלא על כזית שלם ומיהו בין החניכים מצטרף לשיטתיה דהו נהנה גרונו בכזית ומה שתמה שם המגי"ה על הר"מ ז"ל במה שפסק שם כר"ל יעוין שם לא ידענא לפי גירסתנו בגמרא כאן הכי הוא דמסיק רב פפא בשל בין השינים כ"ע מודים דלא מצטרף ובשל בין החניכים הוא דפליגי ופסק כר' יוחנן דמצטרף להחניכ' ולפי גירסא אחרת שכתבנו נמי אתי שפיר כמ"ש בעזה"י בזה:

סליק פרק גיד הנשה

פרק כל הבשר

כל הבשר אסור לבשל בחלב חוץ מבשר דגים וחגבים. מלת כל אתי לרבות בשר מוקדשין כמ"ש הרשב"א וריטב"א ור"ן ז"ל יע"ש ובזה מתורץ קושית התוס' ד"ה כל. ומ"ש ריטב"א דבמלת כל נרמז בין בארץ וח"ל ובפני הבית כו' לא נ"ל דבמלת כל נרמז

כל הבשר ולא כל מקומות ולשון רשב"א מיושב יותר שכתב דכל בחולין ומוקדשין וח"ל וא"י לא איצטריך דחובת הגוף הוא יע"ש וזה כמ"ש דבתוספתא דתני לה משום חולין ומוקדשין תני לכולהו כדמסיק בריש ג"ה ודוכתי טובא ועיין כאן בר"ן בזה:

ומלת לבשל כתב הרשב"א לישנא דקרא נקיט ואסור לבשל ולאכול קאמר עכ"ל ר"ל הא דלא אמר כל הבשר אסור לבשל ולאכול משום דבקרא ג"כ כתיב אכילה בלשון בשל כתדר"י בדף קט"ו אבל להר"מ ז"ל דרך אחרת בזה ולבשל דמתני' ע"כ אכילה הוא דבשר חיה ועוף דאינו אלא מדרבנן אין איסור בבישול והנאה אף מדרבנן כמ"ש בפ"ט מהל' מ"א ובמ"מ שם דהאי לבשל לאכול הוא ור"ל לאכול לחוד דהוציא הכתוב בלשון בישול לאכילה אבל להרשב"א בכלל בישול ה"ה אכילה והנאה ג"כ ומ"מ יפה הקשה הב"ח הא וודאי דלשון בישול דמתני' סובל יותר אבישול מלאכילה ואיך סתם התנא במתני' דהא בקרא כתיב לא תבשל אבישול גופא ג"כ ועיין פר"ח סימן כ"ז ודעת הריטב"א דמלת לבשל דמתניתין הוא רק בישול לחוד דמפרש דמש"ה לא תנן חולין ומוקדשין דלא פשיטא ליה כלל דנוהג ומש"ה איסורא גופא אשמעינן דאף בישול לחוד אסור והדר מפרש איסור אכילה דאסור להעלותו על השולחן ועיין מ"ש בתוס' ד"ה ואסור להעלותו:

וברש"י ד"ה ואסור להעלותו דלמא אתי למיכל כו' דבלעי מהדדי כו' בשר אחר גבינה כדאמר בגמרא עכ"ל מ"ש כדאמר בגמרא ק"ה א' אמר ר"ח אכל בשר אסור לאכול גבינה גבינה מותר לאכול בשר אחריו אלא דלא ידעתי להולמו כלל דמה שייך הא דר"ח לכאן דהעלאה דאסור לאו טעמא משום אכילה לחוד אלא טעמא נמי משום בישול דלמא באלפס רותח דאף בלא אכילה אסור דהוה מבשל עיין ברש"י קמ"ד א' ד"ה גזירה יע"ש ועוד אף אם נאמר עיקר גזירה משום אכילה אף בשר שלאחר גבינה נמי מדרבנן הוה כדמסיק לקמן ע"ב סוף סוף צונן הוא ומ"ה דרך בישול דוקא ומרש"י משמע דגזרינן שמא יאכל גבינה אחר בשר גם אין מקום כאן כלל לדבריו וצ"ע ליישב דבריו:

ובתוס' ד"ה כל הבשר תימא כו' ואשמעינן דחייל אמוקדשין ורשב"ם פי' דאיתקש לבכורים עכ"ל אין להקשות דלמא תנא דמתני' לית ליה איסור חע"א דכן הלכה דבב"ח על מוקדשין לא הוה כולל ולא מוסיף ואף אם נאמר דהנאה הוה מוסיף כשיטת רש"י בג"ה ק"א וכה"ג הוא שיטת הר"מ מ"מ בב"ח לא הוה מוסיף דקדשים ג"כ אסורין בהנאה ומיהו משכחת בשר חטאת לאחר זריקה דמותר לכהן דחייל איסור בב"ח על ישראל מיגו דאיתוסף לכהן חייל נמי אישראל ולוקה שתים א' משום זר לא יאכל קודש וא' משום בב"ח ועיין בפי"א מהל' מעה"ק ה"ח ובמכות ריש אלו הן הלוקין ולמאי דמוקי מתני' כר"ע ור"ע אית ליה איסור חע"א לקמן קי"ז א' פשיטא קשה ליתני בחולין ומוקדשין

ועיין דף ק"א ע"ב תוספות ד"ה ר"ע אומר. והר"ן ז"ל כתב דהוה למיתני במתני' דנוהג במוקדשין ואי קשיא פשיטא דבישול במוקדשין ליכא איסורא י"ל למ"ד כל היכא דלא לקי אאכילה לא לקי אבישול והוה לאשמעינן דחייל אמוקדשין עכ"ל הוא ז"ל סובר דבישול דמתני' הוא כפשוטו וכדעת הריטב"א שהבאתיו לעיל ומש"ה קשיא ליה כך וכמו למ"ד דעל הבישול לא לקי הוא לקמן בפירקין קי"ד ואיכא תרי לישני ר"א ור"א כו' ורשב"ם פי' הנ"מ בין פירוש תוספות לרשב"ם כתבתי במשנה דלפי' התו' נרמז במלת כל ולפי' הרשב"ם קשה שפיר:

ובד"ה ואסור להעלות עם הגבינה על השולחן האי חוץ לא צריך לבשל נמי שרי עכ"ל אם נאמר כמה שכתב הר"מ ז"ל בפ"ט דכל מידי דאסור מדרבנן שרי לבשל ולהנות וכן פסק בש"ע פ"ז ובדוכתי טובא וא"כ מרישא אין ראיה מהא דבשר דגים וחגבים מותר לבשל דבאכילה מדרבנן אסור ולא גזרו אלא דבר המצוי אכילה ולא על הנאה ובישול כמו לדעת הר"מ בבשר עוף דמותר לבשל מדרבנן ובאכילה אסור מדרבנן ולכך תני דמותר להעלות דגים וחגבים והיינו דבאכילה ליכא איסור דרבנן דאי הוה איסור דרבנן היה אסור לעלות דגזרינן אטו אכילה ואטו דבהמה דלא הוה גזירה לגזירה כמו בשר עוף דאסור לעלות אף דהוה דרבנן כדמסיק לקמן ע"ב אלא דהתוספות הקשו זאת אם נאמר דמתני' ר"ע הוא וכר"א דיש מהן מדברי תורה ויש מד"ס כו' וע"כ או דבישול דמתני' היינו אכילה וחוץ מדגים וחגבים היינו אף באכילה מותר מדרבנן או דאסור לבשל מדרבנן משום גזירה או מראית העין דלא כר"מ ז"ל ועיין ב"ח ופר"ח ובאחרונים סי' פ"ז וא"כ ע"כ דגים וחגבים מותרים בבישול משום דמותרים לגמרי אף מדרבנן ואף באכילה דבישול ואכילה לפי סברא זו כי הדדי נינהו ושפיר קשה למה לי הסיפא ואף לשיטת הר"מ ז"ל דבשר עוף מותר לבשלו ואסור להעלותו כמ"ש בפ"ט יע"ש והיינו טעמא דבישול ליכא למגזר דלמא אתי למיכל מיניה דאף בשולחן שסדור עליו מותר כדמסיק לקמן ודווקא בשולחן שאוכל עליו כדמסיק לקמן כיון שמעלהו לאכול כו' מ"מ יקשה ליתני חדא בבא כל הבשר אסור לבשל ולהעלות חוץ מדגים וחגבים דהוה שמעינן שפיר דלית איסורא אף מדרבנן דאל"כ אסור להעלות כיון דקתני סיפא העוף אינו עולה לב"ה והכי הלכתא וסתמא הוא דהוה מדנקיט ב"ש וב"ה הלכה כב"ה, אבל הרשב"א כתב בזה בע"א יע"ש ומדברי הריטב"א למדתי תי' אחר בקושיא זאת וזה תוכן כוונתו דאשמעינן סיפא דוקא דגים וחגבים דאף מדרבנן מותרין באכילה הוא דשרי להעלותן משא"כ עוף דאף דהוה דרבנן אפ"ה אסור להעלותו ובמתניתין לקמן כב"ה זה תוכן כוונתו אף שלשונו אינו כן

וכבר כתבנו דכל זה לתירוצא דר"א דיש מהן מדברי תורה ויש מד"ס אבל לתי' דרב יוסף דעוף מ"ה לא יתכן תי' הריטב"א ועיין בר"ן מ"ש ע"ז:

דף קד.

הנודר מן הבשר מותר בדגים וחגבים יש לראות היאך מישך שייכי הני דיני דנדרים לכאן ואף שהלשון שוה בשניהם מ"מ מאי שייאטי' דנדרים להכא וראיתי להלח"מ בפ"ט דנדרים ה"ו על מ"ש הר"מ בעופות בכ"מ הוה בכלל בשר ודגים דוקא במקום דמימלך עלי' שליח כתב דלר"ע דבשר עוף הוה בכלל בשר לענין בב"ח ה"ה לענין נדרים והא דפריך בנדרים נ"ד מ"ש עוף ומ"ש דגים לר"י הגלילי דשרי בב"ח בשר עוף פריך עכ"ל א"ש דנקיט הכי הנודר מן הבשר אסור בעופות לבד מדגים דמותר והיינו משום דבב"ח הוה בכלל בשר אמנם דבריו לא נראה לי כלל ואף שאין משיבין הארי כו' מ"מ לא זכיתי להבינם ולהולמם דמאי שייאטי' דנדרים לבב"ח דאסור שדומה קצת לבשר בהמה במראה וטעמא מש"ה אסרי רבנן ומ"ש דהא דמקשי בנדרים מ"ש עוף מדגים הוא לר"י לא ידענא דהא בהדיא אמרינן התם דת"ק דרשב"ג הוא ר"ע ומכ"ש לפי מה שישב הכ"מ שם דברי הר"מ דאין מקום לדברים אלו ועיין בטי"ד סימן רי"ז ובב"י ובאחרונים. והנה אם נאמר דבא להשמיענו כמו בנודר דאין שווין לגמרי דבשר עוף מדרבנן הוא דאסור וכר"ע וכמו דמסיק רב אשי ומש"ה סמיך ליה הנודר דהתם נמי הוה מדרבנן לחומרא דמודה ר"ע דלא לקי וכמ"ש התוספות, ד"ה, הא עוף כו' אבל ז"א דנהי דלא לקי אבשר עוף מ"מ ספיקא דאורייתא הוא יע"ש בנדרים נ"ד א' וכן כתבו שם הרא"ש והר"ן והרשב"א בשבע שיטות דהוה דאורייתא אלא דלא לקי עלי' ומש"ה פסקו כר"ע דהנודר אסור בכל מידי דמימלך עלי' שליח וכסתם משנה דכאן ואף דבתרי מסכתי אין סדר למשנה מ"מ הוה ספיקא דאורייתא ש"מ דמ"ה הוא אסור כל מידי דמימלך עלי' שליח א"כ לא דמי להדדי ואם היינו אומרים בשר עוף בחלב הוה דאוריי' ואפשר דילפינן לה מק"ו כמו דיליף התם בקי"ד א' אחותו קטנה היינו רחל במה הצד מאחותו גדולה וגדי ה"ה דה"מ למילף חיה ועוף מהאי גופא ומה אמו שלא נאסרה עמו בהרבעה אסור חיה ועוף לא כ"ש מה לאמו שכן נאסרה עמו בשחיטה אחותו גדולה וקטנה יוכיחו וה"ה לחיה ועוף דלא כמ"ש הראשונים ז"ל דהיקשא דחיה ועוף מנבילה אלא מק"ו יליף לה כמ"ש וא"כ שווין הם ממש להדדי כמו בנודר מבשר עוף לר"ע דאסור מ"ה ולא לקי עליה ה"ה בשר עוף בחלב דאסור ולא לקי עליה דמק"ו מייתינן לה ואין עונשין מ"ה

ולית ביה מלקות הן אמת שיש לראות בההיא דלקמן דיליף אחותו גדולה בק"ו ואמאי לוקה והא אין עונשין מ"ה ושם אבאר בעזה"י:

ובתו' ד"ה הנודר מן הבשר כו' ומוקי דמתני' דהכא במאן דכאיב ליה עינא וביומא דהקזה ר"ל או ביומא דהקזה דג"כ לא אכול דגים בלא"ה ולא ע"ז נדר אבל עוף אע"ג דיש כן קשה ליה לעיניה אכילה בשלקא ויפה לו יע"ש בנדרים ובמעילה לא ניחא ליה בכך יומא דהקזה דפריך עוף נמי קשה ליה ביומא דהקזה ולא ניחא ליה בשלקא ומוקי במאן דכאיב עיני' דעוף אכיל ודגים לא אכיל ומש"ה כי נדר לא אדגים אבל בשאר יומא לא דהקזה כו' אסור בדגים לר"ע דמידי דמימלך שלית עלי' הוא. ועי' בר"מ מלובלין וכוונתו פשוטה דאל תטעה לומר שמ"ש התו' אבל בשאר ימים קאי לימי הקזה דלמאי דהדר במעילה משנויא דמשני ביומא הקזה א"כ ביומא דהקזה אף דגים אסור דז"א אלא אף עופות מותר דבלא"ה לא אכיל ליה ועיין כל הסוגיא בנדרים ובמעילה ומ"ש התוס' דבנדרים מוקי למתני' דהכא במאן דכאיב ליה עיני' לא מצאתיו שיאמרו שם על מתני' דהכא אלא על ברייתא דמייתי שם הנודר מן הבשר אסור בראש וברגלים ובעופות ורשב"ג מתיר ופריך לת"ק מ"ש עוף דמימלך עליה שליח הוא דגים נמי מידי דמימלך עלי' שליח הוא ומשני כו' יע"ש:

גמרא הא עוף אסור מ"ה מדיוקא דמתניתין קא דייק דקתני חוץ מדגים וחגבים דמשמע הא חוץ מזה כולן אסורין וקשיא לי והא אין למידין מכללות אף במקום שנאמר בהן חוץ ועיין בעירובין בפ' כל מערבין ואם נאמר דדוחק לומר כן והיכא דאיכא לשנויי משנינן א"כ אכתי קשה דהא ע"כ האי לאו דוקא הוא דהא איכא בשר טמאה דכ"ע אין בשר בחלב נוהג בהן וא"כ איך תנן כל הבשר אסור לבשלו ומיהו לשיטת הר"מ בפ"ט מהל' מ"א וכפי מה שפירש המ"מ דבריו דהאי לבשל לאכול הוא א"ש דודאי תנאי בטהורה קא מיירי והרי כאלו הוציאו טמאה מכלל בפירוש דהא טמאה בלא"ה אסור לאכול משום טומאה ותנא משום בב"ח קאמר דאסור לא משום איסור אחר אבל לפירוש הריטב"א דהאי לבשל בישול ממש א"כ ע"כ האי כללא לאו דווקא הוא דהא איכא טמאה דמותר לכ"ע ודוחק לומר כל אהיתרא קאי ולא אטמאה וי"ל:

ובתוספות ד"ה הא עוף אסור מ"ה ה"ה דה"מ למנקט חי' כו דגזר העלאה אטו אכילה כו' שוה זה בזה דהא בשם עוף לר"ע לא מיתסר מ"ה כדאמר בפ' הנודר דלא לקי עכ"ל הריטב"א כתב דליכא למ"ד דעוף דאורייתא וחיה דרבנן אבל חיה דאורייתא ועוף דרבנן איכא (הוא ר"י הגלילי) יע"ש ומ"ש התוספות דגזר כו' כ"ל דהוה גזירה לגזירה אי הוה דרבנן באכילתו. אבל אין לומר דדייק דאי הוה דרבנן אמאי אסור בבישול דא"כ איך

יתרץ זאת ר"א דיש מהן מד"ת ולדברי הר"מ בפ"ט מהל' מ"א ע"כ לבשל לאכול קאמר יע"ש ומ"ש עוד דאפילו ר"ע מודה בבשר עוף דלא מיתסר מ"ה כדאמר מודה ר"ע דלא לקי משמע דלר"ע הוה רק חומרא בעלמא בבשר עוף כיון דמידי דמימלך עלי' שליח מיחזי דנודר נמי מבשר עוף אבל כבר כתבנו בזה בגמרא דכולהו שווין בזה דהוה מ"ה הר"ן ורא"ש כתבו דהוה ספיקא דאורייתא אי הוה סתם ואחר כן מחלוקת או להיפך ואם כן שמעינן מיהא דלר"ע בשר עוף מ"ה וכן כתב הרי"ף ז"ל כאן בפירקין דאף דאין סדר למשנה בתרי מסכתי מ"מ ספיקא דאורייתא הוא והא דלא לקי עלי' דהוה ספק עיין בר"ן ור"ש במ"ש שם ומ"מ לא הוה ס"ס חדא דספק א' הוא ועוד דחסרון ידיעה לא שמיה ספק דלא ידעינן הי נשנית בתחלה ומכ"ש למ"ש הרשב"א בשבע שיטות בנדרים נ"ד דר"ע דווקא בירק ודלועין אמר כן יע"ש נראה דה"ה בשר עוף שוה לכבד וקרבים השנוין שם בבריית' דלקי נמי עליו והר"מ בפ"ט מנדרים השמיט הא דמודה ר"ע דלא לקי עלי' ותמה שם הכ"מ ואפשר שהוכיח מכאן דהק' הא עוף דאורייתא והיינו דמשמע דשווין להדדי וה"ה בנדרים שוין להדדי וה"ה הא דפריך בנדרים לר"ע אמאי מעל שליח למקח לב"ה משמע דלא סבירא ליה לדאביי דמודה ר"ע דלא לקי דאל"כ מה פריך שם ב"ה למעול הא ב"ה נמי לא נימעול כיון דספיקא הוא כקושית הרשב"א שם בנדרים ומש"ה השמיט הר"מ ז"ל הא דלא לקי ואביי לשיטתיה דמסיק לקמן מתני' ר"ע היא וגזרינן גזירה לגזירה וא"כ ע"כ אין שוין ממש בשר עוף לבהמה וה"ה בנודר אין שווין והיינו דאמר מודה ר"ע דלקי לא לקי ואפשר דלדידיה הוה מדרבנן כמ"ש התוספות כאן והוה דומה ממש להא דכאן כל הבשר כו' ומש"ה נקיט הני תרתי בהדדי וכבר כתבנו מזה במתני' יע"ש משא"כ לרב יוסף דמוקי למתני' כרבנן דר"ע אית למימר להיפך כמו בב"ח שוין ממש ה"ה בנודר אלא דהר"מ דפסק דבשר עוף בחלב דרבנן ומוקי למתני' כר"ע קשיא ומיהו אפשר דר"מ מודה דמתני' רבנן דר"ע דשווין המה לגמרי דקתני כל ועיין בר"מ מלובלין ואפ"ה פסק כר"ע כמו שאבאר לקמן קי"ד בעזה"י ועיין בפר"ח סי' פ"ז ובים של שלמה סי' ה' במ"ש שם:

גמ' הא עוף אסור כו' עיין בר"מ פ"ט דנדרים דמחלק בין עופות דאסורין בכ"מ ובין דגים דווקא במקום דמימלך ועיין בכ"מ שם ומתני' דהכא סתמא קתני בין במקום דמימלך כו' ועיין ביש"ש סי' א' וביו"ד סי' רי"ז במה שכ' שם ע"ש ומנא תימרא דלא גזרינן דתנן חלת ח"ל ניתנת לכל כהן שירצה ונאכלת עם הזר על השולחן כו' עכ"ל עיין בר"מ הל' בכורי' פ"ה הי"ב שכותב דנאכלת על שולחן א' עם הזר לפי שאינה מדמעת ואפי' נתערבה שוה בשוה עי' בכ"מ והוא מירושלמי ר' זעירא אמר אף אחד בא' ומתניתין כן נאכלת עם

הזר על השולחן שאם תתערב תהי' בטילה אב"א יע"ש א"כ אין מכאן ראייה לבשר עוף עם הגבינה ואם נתערב א' בא' אינה בטילה מדרבנן ואפשר דעוף עם גבינה מינכר ולא מתערב משא"כ בחלה דאי לאו דבטילה שוה בשוה היה אסור לאכול על השולחן עם הזר דמתערב יחד שוב מצאתי להר"ש בפירוש המשניות שמפר' הך דירושל' בע"א שר"ל דנאכל' עם הזר שמתערבין פתן ואוכלין ביחד ומדברי הר"מ ז"ל בהל' בכורים א משמע כן ומ"ש הר"ש דמה מביא ראיה בפ' כ"ה מחל' י"ל דמביא ראיה דלא חיישינן שיאכלו בלא תערובת עכ"ל וי"ל דא"כ תיקשי לי' ר"י לנפשיה דנהי דלא גזרינן גזירה לגזירה מ"מ גזירה. אחת גזרינן ואמאי מערבין פתן ביחד ואוכלין ואמאי לא גזרינן דלמא יאכל תערובת חלת א"י חד בחד דאינה בטלה מ"ה אסור אלא ע"כ שאני התם דליכא למיגזר דבח"ל עסקינן וא"כ מאי פריך ליה מהת' ואימא דגזרינן נמי גזירה לגזירה בב"ח ואפשר דסוגיא דהכא כר"א שם בירושלמי דבעינן רובא וכההיא דאמר רבה שבטל ליה ברובא בפי' עד כמה כו' דלא כזעירא דאמר חד בחד ופריך שפיר דמשמע ליה הא דמערבין ואוכלין ביחד הוא מטעם גזירה לגזירה דא"נ יערב תרומה דאורייתא חד בתרי ואוכל ליכא איסור תורה דחד בתרי בטל מ"ה אלא מדרבנן בעינן ס' ומשמע ליה מתני' בין לח או יבש אבל המעיין שם בר"ש יראה דאין פירושו כן וצ"ע:

דף קד:

וברש"י ד"ה בשלמא כו' דאכילת עוף כו' העלאתו אטו אכילה ולא אטו דבהמה עכ"ל עיין במהרש"א שכתב אטו העלאה דבהמה יע"ש וכן נראה וודאי דמ"ש רש"י אטו אכילתו דעוף ועוף אטו בהמה וא"כ מ"ש רש"י ולא אטו דבהמה הוא ענין בפ"ע ור"ל או למגזר העלאתו אטו העלאתו דבהמה ואכילה דבהמה דאין לומר מ"ש רש"י ז"ל אטו אכילתו דעוף לחוד והעלאה דבהמה לחוד דוודאי דלא גזרינן גזירה לגזירה בדבר שהוא לא אתי לידי דאורייתא כלל אלא ע"כ העלאתו אטו אכילתו ואכילתו אטו דבהמה ומ"ש אטו דבהמה היינו העלאה אטו העלאה ואכילה דבהמה.:

ומעתה ראה שמ"ש בגמרא אבל הכא אי שרית ליה עוף וגבינה אתו לאסוקי בשר וגבינה ואתי למיכל לאו דווקא וה"ה דגזרינן העלאה אטו אכילה ואכילה דעוף אטו דבהמה ומ"ש רש"י ד"ה אבל הכ' אע"ג דלא איבעיא לן למגזר העלאתו אטו אכילתו איכא למגזר העלאה אטו העלאה ואכילה דבהמה ה"פ אע"ג דלא איבעיא לן למגזר העלאה אטו אכילה לחוד דהוא נמי מדרבנן אפ"ה גזרי' אטו דבהמה דמצי לאתויי לידי איסור' דאורייתא ורש"י נקי' לישנ' דגמ' וה"ה נמי העלאה אטו אכיל' ואכיל' אטו אכילה דבהמה

דמ"ש דאף אי נימ' העלאה ואכילה חדא הוא דאי מעלה אתו למיכל מיניה בודאי א"כ גזרינן נמי העלאה דעוף דהוה אכילה אטו דבהמה דמ"ש ועי' בפ"ט מהל' מ"א שכתב כן הר"מ ז"ל בפי' דגזרינן העלאה אטו אכילה ובלחם משנה יעוין שם ולפי מ"ש תראה שיש להתיישב היטב בדבריו שם:

גמ' סוף סוף כ"ש אף למאן דאית ליה דכ"ש מפליט ומבליע מ"מ בב"ח אין איסור מ"ה אלא דוקא דרך בישול ולא בדרך זה ועיין בריטב"א ז"ל ובחדושינו ליורה דעה אבאר:

משנה העוף עולה עם הגבינה ואינו נאכל וב"ה אומרים כו' פלוגתא דב"ש וב"ה לרב יוסף אפשר דפליגי לב"ש אכילת בשר עוף מדרבנן ולא גזרינן גזירה לגזירה ולב"ה הוה מן התורה ואסור ומסתברא דהכין הוא ולר"א ולאביי איכא למימר דכ"ע בשר עוף בחלב הוה דרבנן וב"ש לית לי' גזיר' לגזירה וב"ה אי' לי' כה"ג וכן פסקו הפוסקים בשר עוף מדר' אסור ואפ"ה אסור לעלו' כו' ועי' פ"ח בש"ך ופר"ח וכללא נ"ל דלא גזרו אלא בדבר דלא בדיל מיני' אבל בדיל א"צ להרחיק ולא בדיל היינו אף כעת בדיל כיון דפ"א לא בדיל וכן תרומה מן המין לא בדיל דאוכל לחם חולין ומש"ה חלת א"י אסור לאכול עם הזר ועיין ב"י סי' צ"ו ד"ה וכתב בהגהו' ש"ד הביא דברי הר"ן דבשאר איסורין לא החמירו לעלות על השולחן יע"ש ובזה יש ליישב מה דתנן במתני' לעיל כל הבשר אסור לבשל ולא תנן אסור לאכול נמי ולא תנן בחד בבא כל הבשר אסור לאכול ולהעלו' על השולחן חוץ מבשר דגים אלא דשאני לבשל ואסור בכל בשר לבשל אף בשר טמאה משום מראית העין ובמתני' דלקמן דתנן מותר לבשל מדינא קאמר או מ"ה קאמר ועי' בי"ד סי' פ"ז בהגהת רמ"א ובש"ך ופר"ח שם משא"כ העלאה דלא אסור אלא בשר טהורה ולא טמאה דבדילי אינשי מיניה מש"ה חלקן לשני בבות ואסור לעלות לא קאי אכ"ה אלא מלת' בפ"ע הוא דאסור לעלו' על השולחן חוץ בשר דגים וחגבים הא שאר בשר טהור אסור כו' ועי' מ"ש לעיל אהא דפריך שם הא עוף אסור יעוין שם היט' ובי"ד אבאר עוד בזה לענין בישול:

גמ' באכילה לא פליגי ואמר לי' ר' יוסי אכילה גופא כו' עכ"ל, באכילה ל"פ היינו לכ"ע אסור באכילה ומיהו לב"ש מדרבנן ולב"ה מ"ה או דלר"א קאמר ודכ"ע מדרבנן וב"ש לא גזר גזירה לגזירה והא דפריך והאר"י ששה דברים מקולי כו' ולא משני דאה"נ דגם ב"ש מודים דאינו נאכל אלא דלב"ש מדרבנן הוא ומקולי ב"ש הוה דז"א דלת"ק נמי לב"ש הוה דאל"כ מ"ט דב"ש דעוף ולא בשר בהמה:

ובתו' ד"ה ר"י היינו ת"ק כו' אב"ה לא פריך היינו ת"ק כו' ואין זה סתם ואח"כ מחלוקת דב"ש במקום ב"ה אינה משנה עכ"ל ומיהו י"ל דב"ה באכילה אסרי מדרבנן ולא מן

התורה ונרמז באמרם לא עולה ולא נאכל דמלת נאכל הוא יתירא אלא לומר דאינו נאכל כמו שאינו עולה דהוה מדרבנן ועי' בתי"ט ובריטב"א ומתני' דלעיל תנן כ"ה דמשמע דשוין המה כמ"ש התו' שם ד"ה הא עוף וכמ"ש שם. ומ"ש התו' דאין סתמא ואח"כ מחלוקת מדבריהם נראה בודאי דהיכא סתם ואח"כ מחלוקת אין משגיחין בסתם אלא אין הלכה כסתם ההיא אבל התי"ט כתב כאן בשם הרשב"א ובשאר דוכתין ועי' במסכת ברכו' גבי עד כמה מזמנין עד כזית וכביצה דסתם ואח"כ מחלוקת אין הל' כסת' ר"ל אלא משגיחין במחלוקת ההוא עד"מ כאן ב"ש וב"ה הל' כב"ה וה"ה אי הוה ב"ש כסתם וב"ה להיפך הוה הלכה כב"ה אבל לתוספות אין הלכה כסתם אלא כמי שסובר הפך מן הסתם אף שהוא ב"ש וכדומה מש"ה כתבו דב"ש שאני דאינה משנה ולא הוה כמחלוקת כלל משא"כ ר' מאיר ור"י דפליגי אין הלכה כסתם ומש"ה הוקשה להם אמאי אין עולה על השולחן ואין להקשות הא איכא סתמא בתרא לקמן קי"ד א' דפליגי ת"ק ור"ע דלת"ק בשר חיה ועוף מ"ה כמ"ש התוספות שם בד"ה ור"ע כו' והוה כסתם ועיין בריש ביצה ובתוספות שם ע"ב הך סתמא דלקמן לא ברירא אי הוה סתמא דשמא רבנן כר"ע סבירא להו דחי' ועיף אינו מ"ה ומ"ש התוספות התם דחכמים פליגי היינו דלא ליהוי סתמא התם להיפך ועיין מ"ש שם בעזרת ה' יתברך ועיין בישו"ש שם בזה יע"ש:

גמ' תנא אגרא חמוה דר"א עוף וגבינה נאכלין באפיקורן הוא תני לה והוא אמר לה בלא נט"י ובלא קינוח הפה. הנה יש בכאן חמש שיטות ואבארם אחת לאחת:

השיטה הא' הוא שיטת הר"מ בפ"ט מהל' מ"א הכ"ו דברייתא דאגרא בגבינה ואח"כ עוף מיירי ולאו דוקא עוף וגבינה אלא גבינה ואח"כ עוף הוא דנאכל בלא קינוח הפה ונט"י והיינו שבשר עוף אינו דומה כ"כ לבשר בהמה לא עשו הרחקה זו אבל בשר חיה אף דגם הוא מדרבנן אפ"ה צריך הדחה וקינוח הפה וזה הוא ברייתא דב"ש וב"ה דלא פליגי כדמסיק מר אמר מקנח וה"ה מקנח ומדיח ר"ל דתרתי בעינן ומיירי בשר בהמה או חיה אחר גבינה והאי מדיח היינו נט"י דלא כפירש"י ותו' שאבאר אח"כ דהתם פירשו מדיח היינו הדחת הפה אלא מדיח הידים וא"ש דהוא אמר לה בלא הדחת הידים וקנוח ולא הזכיר הדחת פה ולאשמעינן דבבשר בהמה או חיה בעינן אלא ש"מ דהתם נמי לא בעינן אלא הני תרתי הדחת ידים וקינוח הפה והא דאמר רב חסדא אכל בשר אסור לאכול גבינה אף ע"י תיקון אלא לאחר שש שעות וכמר עוקבא דאמר דהוה חלא בר חמרא להא מלתא דאלו איהו בסעודה אחריתא אכיל והיינו שש שעות והיינו מדינא ולא ממדות חסידות משש שעות היינו מזמן חצות שהוא מאכל ת"ח עד הלילה דהוה ש"ש ולקמן גבי מר עוקבא אבאר עוד בזה ומש"ה פריך שפיר ר"א לר' יוחנן לקמן דאמר ליה ולא

כלום דא"צ לשהות דאמר רב חסדא אסור לאכול גבינה אחריו אף בנט"י וקינוח וא"ש נמי דפריך ליה לר"י ברי' דרב משרשיא מאגרא עוף וגבינה אין אבל בשר וגבינה אף גבינה ואח"כ בשר לא דאי איפכא אף עוף וגבינה אסור כמ"ש רב חסדא וסתמא אמר אכל בשר אסור לאכול גבינה אחריו משמע אף בשר עוף ומשני בימא לא צריך הדחת ידים כו' ומיהו קינוח הפה והוא עיקר להר"מ ז"ל כמ"ש בסמוך הי' עושה רב יצחק ומזכיר תלמודא מה שלא הי' עושה דהיינו נט"י דקינוח הפה אין חילוק בין יממא ללילה. ולפי שיטה זו יש להקשות אמאי לא פריך לי' מברייתא דב"ש וב"ה כ"ע מודים דבעינן הדחה דהיינו נט"י לשיטת הר"מ ז"ל דלא מצריך הדחת פה כלל וקינוח לכ"ע וא"כ רב יצחק דעביד כמאן עביד דודאי בעי הדחת ידים כב"ה ולפום ריהטא היה נראה לומר דבלאו אגרא הייתי אומר דמקנח ומדיח דב"ש וב"ה היינו כפירש"י ותוספות דבקינוח הפה והדחת פה מיירי דבעינן תרווייהו אבל נט"י לא בעינן ומש"ה פריך מברייי' דאגרא דמוכח דלא בעינן הדחת פה כלל דמדלא הזכיר אגרא בלא הדחה וקינוח ונט"י כמ"ש לעיל ש"מ דבעינן הנך תרתי ולא הדחת פה וע"כ ב"ש וב"ה בהדחת ידים איירי ובלילה לפי המסקנא ומש"ה פריך ליה מברייתא דאגרא גופא דעוף וגבינה אבל בשר וגבינה לא אלא דזה אינו דודאי רב יצחק לא עביד אלא קינוח הפה לחוד ולא הדחת פה דאל"כ הא באמת א"ל אלא תרתי לדעת הר"ן ז"ל אכתי תקשה ליה מברייתא דב"ש וב"ה דעביד כמאן דהא בעי הדחה היינו נט"י לב"ה ואי מדיח היינו פה א"כ נמי לא עביד הדחת פה ועכ"פ לב"ה צריך הדחת פה ויש ליישב זאת דבלא אגרא הייתי אומר דמדיח דב"ה היינו הדחת פה ומר אמר חדא כו' ולא פליגי היינו לאו דבעינן תרתי אלא או קינוח או הדחת פה סגי וכבר יש מי שסובר כן כמו שאבאר לקמן בעזה"י דלא כפירש"י ותוספות דתרתי בעינן אלא או זה או זה ור' זירא אמר דאי רצה בקינוח אין תקנה אלא בפת כו' ולכך פריך ליה מאגרא דודאי משמע דבשר אחר גבינה בעינן הנך תרתי הדחת ידים וקינוח הפה וממילא השתא באמת משלא אמר קינוח הפה או הדחת פה ש"מ דהדחת פה לא מעלה ולא מוריד וקינוח דוקא מהני ולא בע"א וע"כ מדיח דב"ה נט"י ומר אמר חדא ול"פ ר"ל תרתי בעינן ובשר אחר גבינה נט"י וה"ה קינוח הפה דתרתי בעינן ויש להקשות הא איכא לאוקמיה בית שמאי ובית הלל בעוף אחר גבינה דבית שמאי בעי קינוח הפה ובית הלל לית ליה אלא הדחת פה לחוד סגי והוה מקולי בית הלל וחומרי בית שמאי והלכה כבית הלל דבהדחה דלא עדיף כקינוח הפה סגי ובריייתא דאגרא דאמר נאכלין באפיקורן הא מפרש לה בלא נטילת ידים וקינוח הפה הא הדחה מיהא בעינן וכב"ה ור' זירא דאמר אין קינוח אלא בפת מיירי בבשר בהמה אחר גבינה דבעינן תרתי וכאגרא דאמר הכא

עוף וגבינה אבל בהמה וגבינה בעי תרתי י"ל דאם איתא, דהדחת פה בעינן הוה לאגרא לאפרושי בהדיא דבלא נט"י וקינוח אלא הדחה וגם באפיקורן משמע דרך הפקר וא"צ כלום. אלא ע"כ בשר בהמה אחר גבינה מיירי. ודע דלפי שיטה זו יש להקשות אהא דאמר אילימא ב"ש מקנח ולא מדיח וב"ה מדיח ולא מקנח מר' זירא אמאי לא קשיא לי' מברייתא דאגרא בפשיטות טפי דאמר בשר אחר גבינה בעי תרתי קינוח ונט"י והוא דלא כמאן ועוד מסתמא אליבא דהלכתא אמרה וכ"ש לפי מה שאבאר לקמן וכתבנו ג"כ לעיל דבלא ברייתא דאגרא לא קשיא ולא מידי א"כ ליפרוך לי' בלא ר' זירא מאגרא דאמר בשר בהמה אחר גבינה בעי תרתי דאין לומר מאגרא ל"ק דלמא ה"ק עוף אחר גבינה א"צ אבל בשר אחר גבינה בעי חדא דהיינו נט"י ובחדא סגי ומש"ה הקשה מר' זירא דא"כ מאי מקשה מר"י ברי' דרב משרשיא מאגרא דלמא ה"ק עוף אחר גבינה לא בעי כלום אבל בשר אחר גבינה בעי קינוח הפה ובהא סגי ואין לומר מברייתא דב"ש וב"ה ואגרא פריך לי' דזה לא נזכר כלל בדברי המקשה אלא אמרי לי' מברייתא לחוד הקשו לי' וע"כ כמ"ש הלח"מ בפ"ט וי"ל וא"ת מה קושיא מאגרא לרב משרשיא אימא עוף לא בעי כלל ובשר בעי קינוח הפה וי"ל כיון דאמר דלא בעי קינוח ונטילה משמע דהתם בעי תרווייהו דאי התם לא בעי נטילה למה הזכירה כו' עכ"ל וכוונתו נראה דר"ל דאי התם בקינוח לחוד סגי למה ליה לאגרא לומר נאכל באפיקורן בלא נט"י וקינוח הפה נט"י מאן דכר שמיה דאפילו בשר בהמה לא בעי נט"י אלא ש"מ דהתם נט"י וקינוח בעינן ויפה כיון הלח"מ בזה ועי' לקמן מה שאכתוב בשיטת התו' בזה על מה שהקשה מהר"מ מלובלין ז"ל יע"ש א"כ ה"ה ודאי דל"ל דאגרא לא בעי אלא נט"י לחוד בין בשר בהמה לגבינה דא"כ למה הזכיר קינוח הפה כיון דגם בבשר א"צ כלל. והיה נראה ליישב זאת דלשיטה זו עדיף קינוח מהדחת פה כמ"ש לעיל והוא ג"כ שיט' רש"י ד"ה ולא מדיח ומש"ה מאגרא לא מצי להקשות די"ל דבשר בהמה בעי חדא דהיינו נט"י וקינוח לא צריך והא דמזכיר אגרא ולא קינוח היינו לדיוקא הא הדחת פה מיהא צריך ותקשי ליה מר' זירא דאמר קינוח בעי ומשני דלא פליגי אלא מר אמר חדא ותרתי בעי ר"ל נט"י וקינוח הפה וא"כ אגרא נמי אמר הכין ומסתברא דרחיצת פה תו לא צריך ומש"ה השמיט הר"מ דין רחיצת פה אבל לפי מה שאמר לעיל דלא פריך לרב יצחק מב"ש וב"ה לא א"ש זה וי"ל דאה"נ למפרך מב"ש וב"ה ופריך לי' מאגרא ועיין לקמן מ"ש עוד בזה דפריך מאגרא והא דפריך מר"ז ולא מאגרא יע"ש ועיין בכ"מ שכתב סמך לפירוש רבינו דלא בעינן הדחת פה מאגרא דאמר בלא נט"י וקינוח הפה ולא הזכירו הדחה ר"ל דלא הזכירו ובלא הדחת פה אלא ש"מ דגם בשר בהמה א"צ הדחת פה ומש"ה לא הזכיר בעוף דלא הזכיר

אלא מה שצריך לדיוקא ולשלול עוף ג"כ וכמ"ש לעיל עוד הביא ראיה מרב יצחק דפריך ליה מאגרא וסתם דבריו והלח"מ תמה עליו דהא נמי אם נאמר דמדיח דב"ה היינו פה אפ"ה בעי נט"י ועוד קשה מ"ש והעולם כו' יע"ש והיה נראה לתרץ זאת שסברת הכ"מ דמאן דאית ליה פירוש מ"יח היינו פה וכפירש"י ותוספות ד"ה אילימא כמו שאבאר שם בעזה"י ע"כ דסבירא להו דלא בעי כלל נט"י דאל"כ מי הכריחו לפרש הדחת פה ולא כפשוטו הדחת ידים ולמימר במסקנא דתרתי בעינן אלא דסברתם דנט"י לא בעינן כלל ואגרא הכי אמר בעוף א"צ כלל הא בשר בהמה עכ"פ צריך הדחת פה ולזה הביא הכ"מ מרב יצחק דאמרי ליה מאגרא דמשמע דתרתי בעינן ולשיטת רש"י ותוספות י"ל לעולם לא בעינן אלא קינוח והדחת פה ורב יצחק בריה דרב משרשיא לא עביד כלל ומש"ה אקשיה ליה ממ"נ מאגרא דחדא מיהת בעינן ומשני הך בעינן נט"י וה"מ בלילה אבל ביממא לא צריך אבל באמת דמייתי ברייתי' אחריתא פלוגתא דב"ש וב"ה ומסיק תרתי בעינן היינו הדחת פה וקינוח הפה ולית הלכתא כרב יצחק אבל כל זה אינו דמנלן לומר כן דלמא מדיח דב"ש כרב יצחק היינו נט"י. ואפשר דאיהו הביא ראיה מרב יצחק מדלא הוזכר שהיה עושה הדחת פה ומזכיר שלא משי ידיה ובשלמא הא דלא מזכיר שהיה עושה קינוח הפה לא צריך להשמיענו דזה נלמוד מאגרא דצריך קינוח הפה אבל רחיצת הפה לא שמעינן מאגרא ואי דשמעינן מברייתא דב"ש וב"ה אכתי לא הביא זאת הברייתא כן נראה לי ליישב:

וראיתי להפר"ח בסימן פ"ט סעיף קטן י"ד אהא שכתב בש"ע בד"א בשר בהמה וחיה אף דחיה דרבנן מכל מקום אתי לאחלופי בשל בהמה א"נ אין עוף נדבק בשינים כמו חיה עכ"ל מ"ש דאתי לאחלופי כן כתב הר"ן ושאר פוסקים אליבא דהר"מ ומ"ש דאין נדבק כו' ר"ל דחיה נדבק יותר צ"ע דע"כ לא כתב דבר זה ר"ת אלא לשיטתיה דאגרא עוף והדר גבינה איירי בזה יש לחלק בין עוף לחיה משא"כ להר"מ וכפסק הש"ע דגבינה ואח"כ עוף א"צ קינוח הפה ונט"י א"כ מ"ש חיה מעוף וכי דבקה לאחר שאכל גבינה ואח"כ חיה מאי איכפת לן שוב מצאתי בהגהות דרישה שמ"ש ר"ת לחלק בין חיה לעוף הוא לא שייך לשיטת הר"מ ז"ל וכפי מ"ש והוא פשוט לדעתי:

השיטה הב' הוא שיטת ר"ת וה"ג דאגרא עוף והדר גבינה כמשמעו אמרה דנאכלין באפיקורן דא"צ כלום משא"כ בשר בהמה או חיה דנדבקת בפה צריך נט"י וקינוח הפה ומר עוקבא מחמת חסידו' לא אכל עד סעודא אחרינא ורב חסדא דאמר אסור לאכול גבינה אחריו היינו באם לא נט"י וקינוח הפה וגבינה מותר לאכול אחריו בשר בלא קינוח הפה אבל נט"י בעינן בלילה אבל לא ביממא דחזי ליה כו' בין בשר אח"כ גבינה

או איפכא ומ"ש התו' דא"צ לא נט"י ולא קינוח בגבינה ואח"כ בשר פירשו מהר"מ מלובלין ומהרש"א ז"ל דתרתי לא בעי אלא חדא נט"י בלילה וביממא לא משו' דקשי' להו למהרש"א ולמהר"מ ז"ל דאי ביממ' קאמר ר"ת שאין צריך בגבינ' ואח"כ בשר כלל א"כ בשר ואחר כך גבינה נמי לא בעי נט"י והיאך כתב ר"ק בשר ואח"כ גבינה צריך ב' דברים ועמ"ש לקמן ע"ז ולפ"ז ברייתא דב"ש וב"ה באוכל בשר ואח"כ גבינה מיירי ומסיק דל"פ דתרתי בעינן קינוח הפה והדחה והאי הדחה לא איתברר לן לפיר"ת אי ס"ל כפירש"י ותו' דמדיח פה או הדחת ידים כפי' הר"מ הבאתיו בסמוך ונראה דסברת ר"ת ז"ל היא כך דודאי אגרא דאמר עוף וגבינא משמע דברים כפשטן עוף והדר גבינה ומיניה דקא דייקינן הא בשר וגבינה צריך קינוח והדחה נט"י והיינו אף בשר ואח"כ גבינה דומיא דעוף וגבינה ואין להקשות מנלן למידק הכי אימא דאגרא היא גופא קמ"ל דעוף והדר גבינה נאכלין באפיקורן בלא נט"י וקינוח הפה הא בשר ואחר כך גבינה צריך שש שעות כמר עוקב' ולא ממדות חסידו' ומנלן להקשו' על רב יצחק בריה דרב משרשיא נמי דהוא אכל גבינה ואח"כ בשר ומנלן לומר דאין חילוק בין נט"י בין בשר ואח"כ גבינה או גבינה ואח"כ בשר ומנלן כל זאת והנה יש לומר לפיר"ת דר' יצחק ברי' דרב משרשיא גם קינוח הפה לא עשה ודינא הכי כמו שאבאר לפיר"ת וא"כ קשיא לאיזה צורך אמר אגרא בלא נט"י ולא קינוח הפה דהיכן הוזכר דבעינן הנך תרתי עד שהוצרך לומר דבעוף לא בעינן הנך תרתי דאי בגבינה ובשר א"ל כלל לדידך ר"ל לר"י בריה דרב משרשיא ואי בשר ואחר כך גבינה צריך שיהא שש שעות אלא ודאי דבשר ואחר כך גבינה אין צריך שש שעות אלא הנך תרתי נט"י וקינוח הפה ומש"ה אמר דבעוף אינו כן דא"צ הני תרתי כו' אלא דאכתי קשה מנלן להקשות אר"י ברי' דר"מ דלמא באוכל בשר ואחר כך גבינה צריך הני תרתי הא בגבינה ואח"כ בשר א"צ כלום ומנלן דלענין נט"י אין חילוק דהא חזינן לענין קינוח הפה יש חילוק ואה"נ דגם לענין נט"י יש לחלק וצריך לומר כמ"ש הר"ן ז"ל לשיטת הרי"ף והרא"ש שיתבאר לקמן אי"ה ה"ה לר"ת אנו צריכין לומר כן וז"ל הר"ן דהרמב"ן כתב דאגרא עוף ואח"כ גבינה אמר ואפ"ה פריך שפיר דאי איתא דגבינה ואח"כ בשר שרי הוה לאגרא לאשמעינן רבותא בדאורייתא בגבינה ובשר דנאכל באפיקורן יע"ש ה"נ צריך לומר לר"ת ז"ל הכי אמרו ליה לר"י בריה דרב משרשיא דבשר וגבינה לא אף גבינ' ואח"כ בשר לא ולפי זה נוכל לומר בפשיטו' טפי דר"ת דיוקא דיליה מברייתא דב"ש וב"ה דמסיק דתרתי בעינן דמר אמר חדא כו' והיינו הדחת ידים וקינוח הפה או תרתי בפה וע"כ בשר ואחר כך גבינה מיירי דאי גבינה ואח"כ בשר הא רב יצחק לא עשה ולא כלום דאי עשה הדחה וקינוח הפה הוה ליה להזכיר זאת כן הוא סברת ר"ת

אלא שלא עשה כלל ואמר ביממא הא חזינא וא"כ ב"ש וב"ה בשר ואח"כ גבינה ואפ"ה סגי בקינוח והדחה ש"מ דמר עוקבא ממדת חסידות הוא דאמר אנא חלא בר חמרא כו' ולפ"ז מברייתא דב"ש וב"ה ליכא לאקשויי דהם מיירי בשר ואח"כ גבינה מה שא"כ להיפך אימא דא"צ כלל אבל מאגרא פריך שפיר דאם איתא הוה לאשמעינן רבותא טפי דאפי' גבינה והדר בשר דהוה דאורייתא אפ"ה נאכלין באפיקורן כמ"ש הר"ן ז"ל:

ודע שמ"ש למעל' דאין הכרע בשיטת ר"ת מה הוא סובר בפי' מדיח דב"ה עתה ראינו שיש הכרע דסובר מדיח הוא כפירש"י ותו' לקמן ד"ה אילימא דמדיח היינו פה דאי נט"י א"כ מאי קושיא לימא דב"ש מקנח ולא מדיח וב"ה מדיח נט"י ולא בעי קינוח הפה ומיירי בברייתא בגבינה ואח"כ בשר ע"כ לשיטת ר"ת ור' זירא דאמר אין קינוח אלא בפת בשר ואח"כ גבינה וכאגרא כו' וכר"ח דאמר הכי לקמן אסור לאכול גבינ' והיינו עד שיקנח הפה כו' אלא מדיח לר"ת היינו פה דלא אמר נט"י משמע מדיח הפה וההיא ברייתא היה ידוע להם דאיירי בשר ואח"כ גבינה ומש"ה פריך והאמר ר"ז כו' אלא דקשיא דא"כ מאגרא הוה להקשות דקתני כו' הא בשר וגבינה בעי קינוח הפה ויש ליישב זאת דאפשר דקינוח לא עדיף מהדחה וב"ש אמר מקנח לאו דוק' וב"ה אמר מדיח סגי ודוקא מדיח ולא מקנח דמדיח עדיף מקינוח הפה ומש"ה לא מצי להקשות מאגרא דאמר עוף וגבינה הא בשר וגבינה סגי בקינוח מנלן זאת אימא דבשר ואח"כ גבינה לא סגי אלא בהדחה ואגרא אמר בעוף וגבינה אף קינוח לא בעי וזה שאמר דנאכל אף בהפקר זה שאף שהקל המוזכר לר"ש לא צריך דאי הוה אמר דנאכל בלא מדיח ונט"י ה"א דמדריגה אחת נחית עוף מבשר בהמה דבשר ואח"כ גבינה סובר ב"ה מדיח ונט"י ואלו בעוף וגבינ' א"צ אלא קינוח ונט"י קמ"ל דאף זה. א"צ ומש"ה ופריך ליה מר' זירא דאמר אין קינוח אלא בפת במה אייריי אי בשר גבינה הדחה בעינן דוקא וסגי בהא ואי גבינה ואח"כ בשר א"ל כלל כ"א נט"י מעובדא דר"י בריה דר"מ שלא עשמ כלל ואמר יומא קחזינן כו' אלא דא"צ אף קינוח הפה ומסיק דל"פ דמר אמר חדא ר"ל דתרתי בעינן קינוח והדחת הפה בשר ואח"כ גבינה וגם מברייתא דאגרא לא הוה קשיא כמ"ש כאן משא"כ אי אמרינן הדחה דב"ה לר"ת הוא נט"י א"כ אי פשיטא לי' דפלוגתייהו אייריי בשר ואח"כ גבינה תקשי מאגרא דהוה ברייתי' דבעינן תרתי דהוא דלא כמאן ואי לא פשיט' לי' ומצי לומר דאיירי בגבינ' ואח"כ בשר א"כ מאי פריך מר"ז דאיירי בשר ואח"כ גבינ' דהא לר"ת הכין הוא דבשר ואח"כ גבינה בעי תרתי נט"י וקינוח וגבינה ואח"כ בשר לא בעינן אלא נט"י לחודיה אלא כדכתיבנא. והא דפריך לרא"י ברי' דר"מ מאגרא ולא מב"ש וב"ה דהם אייריי מבשר ואח"כ גבינה והוא מגבינה ואח"כ בשר ופריך מאגרא דאם איתא לאשמעינן רבותא טפי

דמשכחת במן התורה דנאכל באפיקורן גבינה ואח"כ בשר דא"צ כלום אלא ש"מ דבעינן נט"י מיהת ואין להקשות אמאי קאמרי ליה לר"י בריה דר"מ דוקא אמאי דלא משא ידיה דלמא אגרא בעי קינוח הפה בגבינה ולא נט"י כיון דעיקר הוכחתם היה דאם איתא דאשכוחי משכחת ליה לאשמעינן רבותא במן התורה א"כ אימא דגבינה ואח"כ בשר בעינן קינוח ולא נט"י ומתלמודא דהזכיר משא ידיה ולא בע"א משמע דאמשא ידיה אמרו ליה וי"ל דאה"נ כשראו שלא היה עושה כלל לא משא ידיה ולא קינוח הפה אמרו ליה מאגרא דע"כ אין נאכל באפיקורן אלא עוף כמ"ש הר"ן ז"ל ואמר להם ביממא כו' ש"מ דאף למסקנא א"ל אלא הדחה נט"י ולא קינוח הפה ומש"ה לא מזכיר תלמודא אלא מה שלא משא ידיה דלחלק בין יממא ללילה וכמ"ש לעיל:

עוד זאת אדרוש דלפי מה שכתב ר"ת הביאו התו' כאן ד"ה עוף וגבינה דאגרא נקיט עוף דאין נבדק בידים משא"כ חיה אלמא אף בדרבנן כיון דנדבק צריך נט"י וקינוח הפה וא"כ גבינה נמי דנדבקת בידים כמ"ש ברי' דרב משרשיא דפריך ליה אגבינה ובשר ומשני ביממא אלמא דבלילה צריך נט"י דנדבקת וא"כ יראה דגבינה ואח"כ עוף גרע טפי מעוף ואח"כ גבינה וצריך נט"י וקינוח הפה אף דהוה דרבנן ושוב מצאתי להת"ח שכת' כן וז"ל ור"ת מפרש דעוף אין נדבק בידים וקשה הא גבינה נדבק מדאמר ה"מ בלילה וא"כ צריך לומר דוקא עוף וגבינה ולא גבינה ואח"כ עיף ודוחק עכ"ל וכונתו כמ"ש דאין לומר דעוף הוה דרבנן דהא חיה נמי הוה דרבנן ואפ"ה כשנדבק אסור א"כ ה"ה גבינה ואח"כ עוף נמי דנדבק אסור ואגרא דנקיט עוף ואח"כ גבינה משמע דוקא כן נראה פשוט כוונתו אלא דקשה לזה דא"כ מנלן דאגרא סובר דעוף מדרבנן דלמא מ"ה כר"ע דפליג על חכמים קי"ד א' ועיין בתו' שם ד"ה ר"ע אוסר ומתיר עוף באפיקורן דאין נדבק בידים וחניכים כמ"ש ר"ת ועיקר היתרו משום הכי הוה אבל חיה לא דנדבקת וא"כ אימא דגבינה ואח"כ בשר א"צ כלל והא דלא אשמעינן אגרא רבותא טפי במן התורה דגבינה ובשר נאכל באפיקורן הא לפום סברא דהשתא עוף נמי מ"ה אסור ואדרבה אשמעינן רבותא טפי דאף בשר מצינו לפעמים באפיקורן עוף ואח"כ גבינה ואפשר לי לומר דפשיטא ליה לגמרא דהלכה כר"ע ומסתמא אגרא אליבא דהלכתא אמר לברייתא דיליה ולא כחכמים דפליגי על ר"ע לקמן קי"ד ועוד נראה לי לומר דלעולם לר"ת אין הוכחה לומר כמ"ש הת"ח אלא דבאכל גבינה ואח"כ עוף נמי שרי דאין איסורו אלא מד"ס כו' הקילו בו וחיה אף דמד"ס נדבקת ביותר וצריך תרתי קינוח ונט"י וגבינה ואח"כ בשר חדא סגי נט"י דלא נדבק כ"כ סגי עכ"פ בנט"י ולא קינוח הפה וגבינה ואח"כ עוף לא בעי כלום והכלל דגבינה ועוף נדבקין קצת בידים אבל לא כמו בשר חיה ובהמה א"כ חיה אף שמדרבנן

הוא בעי תרתי קינוח ונט"י דנדבקה ביותר וגבינה הוה כמו עוף דנדבק קצת אלא דאחריו בשר בהמה בעי נט"י דהוה דאורייתא ועוף דרבנן לא בעי בין בתחלה ובין בסוף כלל ור"ת שכת' דעוף אין נדבק לאו דוקא כלל אלא דאין נדבק כמו בשר בהמה וחיה אבל לשון התו' משמע דאין נדבק כלל בידים וחניכים וא"כ לכאורה יאמר כמ"ש ת"ח וכמ"ש לעיל דאה"נ דוקא עוף וגבינה אבל לא להיפך ועיין מה שאכתוב בישוב הדבר הזה בסמוך ואין להקשות א"כ מאי אמרי לי' עוף וגבינה אין בשר וגבינה לא הא אפי' עוף וגבינה בכה"ג דגבינה תחלה אסור וכמ"ש לעיל וכמ"ש הת"ח וי"ל דליכא למידק כלל ומנלן זאת דלמא גבינה ואח"כ בשר שרי בין בבהמה וכ"ש בעוף וצריך למידק מדלא אשמעינן רבותא טפי גבינה ובשר וכמ"ש הר"ן וזה שאמרו לי' עוף וגבינ' אין ר"ל מדלא אשמעי' אלא עוף וגבינ' נאכלין באפיקורן ולא אשמעינן רבותא טפי גבינה ובשר בהמה ומש"ה אמרו ליה עוף וגבינה אין כו' ור"ל דגבינה וודאי נדבקת ממש כמו עוף בידים ולא יותר וא"כ הוה לאשמעינן רבותא טפי גבינה ובשר כ"ש עוף דאין נדבק יותר מן גבינה בידים ומש"ה פריך ליה עוף:

ואכתי פש גבן לברורי לשיטת ר"ת מה האי דמקשה על הא דבעי ר"א מר' יוחנן כמה ישהה בין בשר לגבינה ולא כלום איני והאמר ר"ח אכל בשר אסור לאכול גבינ' כו' והיא קושי' מהר"מ מלובלין ז"ל דמיירי בלא כלום בלא נט"י וקינוח א"כ תקשי ליה מאגרא ומב"ש יע"ש ואני אומר ה"פ דר"א שאל לר"י כמה ישהה בין בשר ר"ל בלא קינוח הפה כמה ישהה ונט"י בעינן אלא משום הדחת וקינוח הפה בעי ליה והשיב לו ולא כלום ופריך ליה מדר"ח דאכל בשר אסור לאכול גבינה והיינו ע"כ בקינוח הפה דאי בנט"י הא גם בשר אחר גבינה בעי ג"כ נט"י כדמוכח מאגרא ומעובדא דר"י ברי' דר"מ דאמר אנא ביממא משמע הא בלילה צריך נט"י גם לבשר אחר גבינה וע"כ אכל בשר אסור לאכול כו' בלא קינוח הפה או דבעינן שישהה עד סעודה אחריתא כדמסיק מר עוקבא ופריך ליה כו' והשתא וודאי מברייתא דאגרא ל"ק דאמר עוף וגבינה אין בשר וגבינה לא לאו למימרא בשר וגבינה בעי תרתי אלא בשר וגבינה חדא מיהת בעינן כקושית הלח"מ בפ"ט מהלכות מ"א דלמא אגרא ה"ק עוף וגבינה לא בעי לא נט"י ולא קינוח הפה הא בשר וגבינה בעי עכ"פ נט"י ואם נאמר לשי' ר"ת אה"נ דליכא למידק מאגרא תרתי ומ"מ פריך שפיר לר"י ברי' דר"מ דאיהו לא עביד קינוח דבאמת א"צ ולא נט"י ואמרו ליה דאגרא תני עוף וגבינה ואם איתא דאיכא מידי בדאורייתא דנאכל באפיקורן הוה לאשמעינן רבותא טפי כמ"ש הר"ן ז"ל והרשב"א בשם הרמב"ן ואמר להו ביממא כו' וא"כ אין שום הוכחה דאימא בין בשר אחר גבינה ובין איפכא סגי בנט"י ולכך אקשי

ליה מר"ח כדכתיבנא ואי קשיא ליקשי ליה מברייתא דב"ש וב"ה דקתני בה מדיח מקנח משמע דבעי הדחת הפה קינוח הפה ואם נאמר דמדיח דקתני בברייתא נט"י לפיר"ת יש ליישב זאת דמש"ה לא אקשי ליה דלמא ר"י ס"ל דלא כר"ז ומדיח ולא מקנח ור"ל דפליגי ב"ש סברי קינוח הפה בעינן וב"ה סברי דנט"י בעינן ופסק כב"ה ומה דאקשי ליה מר"ח אין חילוק או מאמורא אחר דהוא ר"ז דהוה מצי לאקשויי דאמר אין קינוח הפה אלא בפת ואקשי ליה מר"ח ועיין בש"ד סימן ע"ו בדין אכל בשר וגבינה יע"ש ואף שכת' שם לר"ת בהך ברייתא דב"ש וב"ה דתרתי בעי' אין הכרע דאה"נ דתרתי בעינן נט"י כו' ולרש"י בע"א ויות' נראה דצ"ל רש"י ור"ח וכן הוא בתו' כאן וריטב"א ועי' בא"ח סי' קע"ב יע"ש היט' ושוב מצאתי בהדי' בש"ד עם או"ש מהרש"ל שכתב רש"י ור"ח ולא ר"ת:

ודע שכל זה יוצדק אם נאמ' שאין הפרש בין בשר לגבינה או גבינה לבשר אלא קינוח הפה אבל נט"י ביממא בתרווייהו לא ובלילה בתרווייהו בעינן והם אמרו לר"י ברי' דר"מ והא תני אגר' דלא ידעו מזה החילוק שבין יממ' לליל' א"ש אבל אם נאמר כמ"ש מהרנ"ש במה שאמ' בש"ד שלו בסימן ע"ו והביאו מהר"מ מלובלין ז"ל בפומבי שרא' לר"ן מק"ק הוראדנא והוא בעל מבוא השערי' וזה לשון בעל מבוא השערים וי"ל דהא דפירשו ר"א והג' דא"צ נטילה לגבינה ואח"כ בשר וגבינה היינו לפי המסקנ' דאמר הא חזינ' הא במקש' היו סבורין דאה"נ דצריך נטיל' כו' יע"ש משמע בהדיא מדבריו דר"ח נמי ביממ' איירי ואכל בשר אסור לאכול גבינה אף ביממא בעי' תרווייהו ואכל גבינ' מותר לאכול בשר ביממ' בלא כלו' ועיין במהר"מ מלובלין שפי' כן דברי מ"ש וא"כ קשה היאך מיירי אי א"ל בלא כלום בלא קינוח הפה אבל נט"י בעינן וא"כ מה מקשה ליה מר"ח דלמ' ר"ח ה"ק אכל בשר אסו' לאכול גבינה ביממ' עד שיטול ידים וגבינה מות' ביממא כו' ולעול' קינוח הפה לא בעינן אף בשר ואח"כ גבינ' ואי איכ' לאקשויי מאגרא איכ' לאקשוי מדהזכיר בעוף לא בעינן תרתי ש"מ דבשר בעינן כו' ואי איכא לדחויי דחדא בעינן גם מר"ח אין קושיא ואפשר דר"ח סתמא אמר ובכל ענין בין ביממ' ובין בלילה יש חילוק ומש"ה פריך ליה מר"ח:

עוד נראה לי לומר דר' אסי ור"י בלא נט"י קבעי מיניה וקנוח הפה לא הזכיר לו כלל אלא בעי מיניה או צריך נט"י או לא ומש"ה מאגרא לא מצי לאקשויי דליכא למפשט מידי דאימ' דלא בעינן תרתי אלא חדא ומבריית' דב"ש וב"ה לא איירי אלא בהדחת פה וקינוח אבל נט"י לא הוזכר כלל בדבריה' וכפירש"י ור"ח ומש"ה אקשי ליה מר"ח דאמר אכל בשר אסו' לאכול גבינה וע"כ דבעי' נט"י דאי לא בעינן נט"י אלא קינוח הפה

וע"כ גבינ' ואח"כ בשר אף קינוח הפה לא צריך וכ"ש נט"י וא"כ אגר' דאמ' עוף וגבינ' נאכלין באפי' אדרהיט לאשמעינן דרבנן לישמעינן דאורייתא דנאכל באפיקורן גבינה ובשר כמ"ש הר"ן בשם הרמב"ן ולכך אקשי ליה ומשני אלא אימא גבינה ואח"כ בשר א"ל נט"י והיינו בימ' וכשיטת מבוא השערים הא בשר ואח"כ גבינה אף בימא צריך נט"י ומיהו הוה מצי להקשות מר"י ברי' דר"מ ומהא דא"ל ואמ' בימא הא חזי ליה משמע דבליל' צריך אף בגבינה ובשר ומכ"ש להיפך אלא דנ"ל למפרך מר"ח ומה לי מאמור' דר"י או ר"ח. אלא דקשיא לי דאי ר"א מר"י בלא נט"י קבעי ליה א"כ מה משני אלא אימא בין גבינה לבשר והא צריך נט"י ג"כ בלילה ואי בימא מיירי כשיטת רנ"ש א"כ מה פריך מר"ח אימא בשר ואח"כ גבינה שרי בימא ובלילה אסור וגבינה ואח"כ בשר אף בלילה שרי ומאגרא אין קושיא דלמא קינוח בתרווייהו בעינן ועיין מ"ש גבי בעי ר"א מר"י יע"ש:

השיטה השלישית היא שיטת התוספות ז"ל ד"ה עוף וגבינה וכנראה שזה היא שיטת רש"י ד"ה בלא קינוח וכן הוא שיטת הרמב"ן דאגרא אמר עוף וגבינה נאכלין באפיקורן לרבותא אמר דאף עוף ואח"כ גבינה שרי והוא משני שהיא דרבנן הקילו בו וחיה נמי ונקיט עוף שהיא שכיח או כב"ש דחי' מ"ה ועוף מדרבנן כמ"ש לעיל בסמוך וכמ"ש בלשון התוספות לקמן ועוף וגבינה אין אבל בשר וגבינה לא אלא צריך שש שעות כמר עוקבא ולא ממדות חסידות הוא דעביד הכי דאי הכי לא הוה קרי על עצמו חלא בר חמרא בשביל זה ור"א מר' זירא בעי לה אי צריך שהיה או לאו והשיב דא"צ לשהות כלום ומקשי מר"ח דאמר אכל בשר אסור לאכול גבינה והיינו בשר בהמה דסתם בשר הוה בשר בהמה וכמ"ש הרמב"ן הביאו הר"ן ז"ל אכתוב לשונו בסמוך ואסו' משמע דלא מהני ליה שום תיקון אלא צריך שהי' ומאגרא ומב"ש וב"ה לא קשיא כלל כידוע אלא דבין גבינה לבשר א"צ שהי' אלא קינו' והדח' דהיינו נט"י ורחיצ' הפה ג"כ ובריית' דב"ש וב"ה אייריי באכל גבינ' ואח"כ בשר בעי תרתי קינוח והדח' אבל איפכ' לא מהני אלא צריך שהיה ואגר' דאמר עוף וגבינה נאכלין בלא נט"י ובלא קינוח הפה ר"ל דל"ת נהי דשהי' לא בעי מ"מ בעינן תרתי כמו אכל גבינה ואח"כ בשר דבעינן תרתי ולכך אמר דלא כן הוא אלא בהפק' גמו' הן נאכלין ופריך ליה לר"י בריה דרב משרשיא מאגרא דע"כ גבינ' ואח"כ בשר תרתי בעי וכמ"ש התוס' דאי לא בעינן אלא חדא או דא"צ כלל א"כ לאיזה צורך הזכיר קינוח ונט"י דמאן דכל שמייהו והוה לומר שא"צ לשהות שש שעות כמו בשר ואח"כ גבינה אלא דע"כ דגבינה ואח"כ בשר צריך תרתי ועיין בלח"מ פ"ט מהל' מ"א ובמהר"מ מלובלין ז"ל יע"ש והרמב"ן פירש דאי גבינה ובשר נאכלין

באפיקורן לאשמעי' רבותא טפי במ"ה כו' ואין להקשות דלמ' חדא בעינן וסגי בכך דא"כ אידך מאן דכר שמיה ומיהו לא יתכן זאת לשיט' הרמב"ן דא"כ בקיצור הוה למימ' כמ"ש התו' דהיכי דמי אי בשר ואח"כ גבינה צריך שהיה כמ"ש בסמוך וכמ"ש מהר"מ מלובלין דהנך תרתי מאן דכר שמייהו דלא בעינן להו בשום מקום ולמה לי להא דלאשמעי' רבותא טפי בדאוריית'. ולפי' התו' אקשי ליה מאגרא דמשמע ליה דהנך תרתי שייכין מיהא בגבינה ואח"כ בשר דאל"כ לאיזה צורך הזכיר הנך תרתי כיון דליתנייהו בשום מקום ומברייתא דב"ש וב"ה דהתם אין ראיי' דהנך תרתי בפה איירי מדיח ומקנח כפירש"י ור"ח ז"ל לקמן וא"כ אפשר דנט"י לא בעינן ולכך אקשי ליה מבריית' דאגרא דמשמע ליה בגבינה ואח"כ בשר תרתי בעינן דהיינו נט"י וקינוח הפה ה"ה רחיצת הפה ומשני אנא ביממ' קחזינא ור"י ברי' דר"מ עביד קינוח הפה ולא נט"י וכדכתיבנא והא דאמר אילימא ב"ש מקנח ולא מדיח וב"ה מדיח ולא מקנא ולא אקשי ליה מאגרא אי דמדיח היינו בפה י"ל דב"ש אמר דבעי קינוח וב"ה אמר דבעי הדחה ולא סגי בקינוח ואגרא אמר דעוף אפילו קינוח דגרע מהדחה לא בעי' ואי נימא דמדיח היינו נט"י לא קשיא מב"ה דאמר מדיח ולא בעי קינוח דאגר' דאמר אה"נ דבחדא סגי אלא דכבר כ' דלשיטה זו ע"פ תראי בעינן דאל"כ לאיזה צורך מזכיר הני תרתי דלא מצינו בשום מקום והנכון בזה דמדיח דקאמר היינו תרווייהו בפה כמ"ש התוספות ד"ה אילימא יע"ש:

אבל לפי מה שפירש הרמב"ן דקשיא ליה מדלא אמר אגרא רבותא טפי במן התורה דנאכל באפיקורן גבינה ואח"כ בשר כמ"ש הרשב"א ז"ל והר"ן משמו קשה דלמא מיהא חדא סגי והיא קושית הלח"מ ז"ל להר"מ ותירוצו לא שייך כאן דלמה מזכיר הנך תרתי מה שלא נמצא בשום מקום הא צריכי הנך תרתי וכעין זה כתב מהר"מ מלובלין ז"ל דא"כ בפשיטות הוה ליה לאפרושי דפריך מדהזכיר הנך תרתי ש"מ דאיכ' דוכתי דבעינן הנך תרתי מיהת והיינו באכל גבינה ואח"כ בשר וכמ"ש לעיל:

השיטה הד' היא שיטתנו ולא מצאתיה אבל יש לנו לומר דה"פ עוף וגבינה היינו גבינה ואח"כ עוף נאכלין באפיקורן בלא נט"י וקינוח הפה אבל עוף ואחר כך גבינה כו' בעינן הנך תרתי קינוח ונט"י ור"י בריה דר"מ לא עביד ולא מידי לא קינוח ולא נט"י ואמרי ליה מאגרא עוף וגבינה אבל בשר וגבינה חדא מיהא צריך דהיינו נט"י ומשני ביממא קחזינא אבל קינוח הפה א"צ אחר גבינה ובשר אבל בשר וגבינה צריך שש שעות כמר עוקבא ולאו ממדו' חסידו' היה עושה כן וגם אין תקנה כ"א בשהי' וכו' ועוף ואח"כ גבינה צריך הנך תרתי דמזכיר אגרא נט"י וקינוח כו' ובריית דב"ש וב"ה בהכי איירי באוכל בשר עוף ואח"כ גבינה דמר אמר חדא ומר אמר חדא ול"פ דתרתי בעינן קינוח ומדיח היינו

נט"י דמזכיר אגרא דגבינה ואח"כ עוף א"צ הנך תרתי הא להיפך צריך ומיניה דייקינן הא גבינה ובשר דומיא דגבינה ועוף צריך חדא מיהת דהיינו נט"י ולא קינוח ומש"ה כי מקשי ליה אילימ' ב"ש בעי מקנח ולא מדיח וב"ה מדיח ולא מקנח ולא הקש' מאגר' כלום דלמא אגרא בין בהא ובין בהא ר"ל בין גבינה תחילה ובין בשר עוף תחל' תרתי לא בעי אלא גבינה תחילה לא בעי כלל ועוף תחילה חדא מיהא בעי דהיינו נטילת ידים דהוא מדיח דב"ה דכר"י ברי' דרב משרשיא דלא עבד ביממא הא בלילה בעינן וקינוח הפה לא בעינן כלל אף בעוף תחילה ומקשי ליה מר' זירא דאמ' אין קינוח הפה אלא בפת אבל מר"י ברי' דר"מ לא קשי' ליה כמ"ש דאיהו וודאי דלא עביד קינוח הפה כדכתיבנא ואף אי היה עביד לא קשיא דהתם הוה דאורייתא אלא דקושטא הוא לשיטה זו דלא בעי כלל ומשני מר אמ' חדא ול"פ ותרתי בעינן בעוף ואח"כ גבינה וההיא דר"א מר' זירא לענין שהי' קבעי מיני' והשיב שא"צ שהיה כלל ובגבינה ואח"כ בשר ומיהו נט"י עכ"פ בעינן כדכתיבנא ומאחר שנתברר באורך וברוחב כל הארבע שיטות וסלקנו כל הקושיות והספיקו' הנופלים בסוגיא זו מעתה אתחיל, מיד בביאור ההלכה הזאת ואעז ואומר:

תנא אגרא עוף וגבינה נאכלין באפיקורן הוא תני לה והוא אמר לה בלא נט"י ובלא קינוח הפה ר"ל דאל תטעה לומר הנאכלין באפיקורן היינו ביחד וכר' יוסי הגלילי דבשר עוף בחלב אפילו מדרבנן שרי להכי מפרש דלא כן הוא אלא באפיקורן הוא בלא נט"י ובלא קינוח הפה משא"כ בשר בהמה דהוה דאורייתא:

ובפירש"י בד"ה ובלא קינוח הפה שאם אכל זה ואח"כ אוכל זה עכ"ל מפירושו יראה דאין חילוק בין אוכל גבינה תחילה או עוף תחילה ומש"ה מסתם לה סתומי ועיין בריטב"א ומ"ש אבל בשר בהמה בעי קינוח ר"ל בגבינה ואח"כ בשר ולא הזכיר נטילת ידים כתב מהרש"א ז"ל ביממא דלא בעינן כו' דאין לומר דרש"י סובר כר"ת וה"ג דבשר ואח"כ גבינה די בהנך תרתי דמזכיר אגרא דהא רש"י פירש לקמן הא דר' זירא אין קינוח הפה אלא בפת בגבינה ואח"כ בשר יע"ש בד"ה אין כו' ואמאי א בשר ואח"כ גבינה אלא ש"מ דבשר אסו' אח"כ גבינה אם לא בהמתנה שש כו' כמר עוקבא וכר"ח דאמר הכין אסי' אין לו תקנה אלא וודאי מ"ש רש"י אבל בשר בהמה צריך קינוח בגבינה ואח"כ בשר מיירי ודי בקינוח הפה ונטילה כו':

בתו' ד"ה עוף וגבינה תימא דהיכי פריך כו' כדאמ' בסמוך ר"ל דאמר ר"ח אכל גבינה מותר לאכול בשר אלמא דיש חילוק בין גבינה ואח"כ בשר או בשר ואח"כ גבינה ותירצו דמזכיר אגרא הנך תרתי ש"מ בשום מקום בעינן הנך תרתי דאי לא בעינן בשום מקום הנך תרתי מה"ת לומר בעוף בעינן עד דהוצרך לאשמעינן בעוף לא וכן כתב מהר"מ

מלובלין ז"ל אלא ע"כ גבינה ואח"כ בשר צריך הנך תרתי דאי בשר ואח"כ גבינה צריך שהי' כדאמר בסמוך עד סעודה אחריתא ולא ממדות חסידות ומש"ה פריך ליה:

בא"ד בלא נטילה וקינוח כו' דלענין נטילה אין חילוק עכ"ל לפי פי' בעל מבוא השערים ה"פ דא"צ נטילה וקינוח ביממא בשר אחר גבינ' ומיני' דגבינ' אחר בשר אף ביממא צריך נט"י ויש חילוק בין בשר לגבינה ובין גבינה לבשר בתרתי לפי המסקנא דגבינה ואח"כ בשר א"צ קינוח וגם נט"י ביממא א"צ ואלו בשר ואח"כ גבינה צריך קינוח ונט"י אף ביממא אבל מהרש"א ומהר"מ מלובלין ז"ל פירשו דה"ק תרתי לא בעינן נט"י וקינוח אלא חדא דהיינו נט"י ודוחק ואף שכתבו התוס' דלפירושו אין חילוק בין נט"י היינו לפי דעת המקשה דלא ידע דשאני יממא ובאמת נמי בלילה אין חילוק לענין נט"י ועי' בחדושי הרשב"א שהביא לשון ר"ת וז"ל הרשב"א וגאון ז"ל ג"כ כתב אכל בשר מות' לסעודה אחרת וה"מ חסיד אבל אנו מקנחינן פומי' ומחזרינן ידי' ואכלין אכל גבינה שרי למיכל בשר בלא קינוח ונט"י וה"מ דחזי לידיה דלא מטנפא הרי בפירוש דגבינה ואח"כ בשר בעינן דחזיה לידיה והיינו ביממא אבל בשר תחילה לא מהני דחזיא לידיה אלא שקשיא לי דהא הרשב"א כתב גם כן אחר כך דלפי דבריהם אין חילוק אלא שצריך זה קינוח הפה וזה אין צריך והנ"מ נמי כמו שכתבו ביממא וצ"ע:

בא"ד והעולם נהגו כו' ואע"ג דתני אגרא כו' באו ליישב מנהג העולם וכ"ז לשיט' אבל לשיטת הר"מ אגרא דוקא נקיט גבינה ועוף נאכלין באפיקורן דלאו דאורייתא הן וגבינ' ובשר צריך הנך תרתי קינוח ונט"י ובשר עיף וגבינה צריך שהי' כר"ח דסתמא אמר אכל בשר אסור לאכול גבינה אפי' בשר עוף כו':

בא"ד ומיהו קשה כו' ודוחק להעמיד כב"ש עכ"ל ר"ל דב"ש סברי דבש' עוף בחלב לאו דאורייתא כר"י הגלילי ואפ"ה אסור לאכול בב"א ודוקא עולה כו' ומדלא הזכירו חיה ש"מ דלאו כר"ע ס"ל לב"ש וד' מחלוק' בדבר חכמים ור"ע ור"י וב"ש ובאמת מצינו לומר דב"ש כר"ע ונקיט עוף דשכיח וה"ה חיה לב"ש דעולה כו':

בא"ד ור"ת מפרש דטעמא דאגרא דאין נדבק בידים וחניכי' ובשינים כו' עכ"ל מהר"מ מלובלין ז"ל פירש דלר"ת אה"נ דלאגרא בשר עוף בחלב דאוריית' כו' יע"ש ועי' מה שהארכנו בזה באורך בביאור שיטת ר"ת ועתה אכתוב עוד מזה דודאי משמע דהתו' לא הדרי השתא מזה דלר"ת נמי אף לאגרא בשר עוף בחלב הוא דרבנן דע"כ כן הוא דלא מצינו לומר דלר"ת לאגרא בשר עוף בחלב דאורייתא דלא מצינו לר"ת דוקא עוף וגבינה דה"ה גבינה ועוף נאכלין באפיקורן ובשר אחר גבינה אין נאכלין באפיקורן מדמשני אלא ביממא אלא ש"מ דשאני בשר עוף שהוא דרבנן והא דחיה אינה נאכלת אף שהיא

דרבנן דנדבקת ועוד נראה דעוף ג"כ נדבק קצת כמו גבינה ומש"ה ניתר בעוף שהוא דרבנן וחיה נדבקת יותר והחמירו אף דהוה רבנן ועי' בת"ח ועמ"ש לעיל:

דף קה.

רש"י ד"ה ולא מדיח במים שהקינוח יפה עכ"ל מפירש"י נראה בהדיא דהך הדחה המוזכרת כאן הדחת פה דאי נט"י לא שייך דקינוח עדיף דלא שייך זה לזה כלל אלא תרווייהו בפה וב"ש סברי דזה עדיף לעשות כו' וגם התו' מודים לזה בד"ה אילימ' דהך הדחה היינו פה מדכתבו דהדחה עדיף יע"ש אבל יש מפרשים והוא דעת הר"מ ז"ל ושאר פוסקים דמדיח היינו נט"י ואמר אילימא דב"ש קינוח ולא בעי נט"י א"כ ר"ז כב"ש ומסיק מר אמר חדא כו' והא ודאי דתרוויהו בעי' כדאמר אגרא עוף וגבינה לא בעי הנך תרתי אבל בשר וגבינה בעינן הנך תרתי קינוח ונט"י וכמ"ש לעיל:

ובד"ה ב"ה כו' דלא סגי ליה בקינוח כו' הא דהוצרך לזה לומר דפליגי הסברות הפוכות לבית שמאי קינוח עדיף ולבית הלל הדחה עדיף תרוייהו סברי קינוח עדיף דא"כ מה פריך מר"ז דאיהו נמי כב"ה מר שאם רוצה להחמיר ולעשות קינוח או שאין לו מים לדחות פיו אין קינוח אלא בפת כו' אלא ר"ז דאמר כב"ש והתו' הקשו ע"ז ד"ה אילימא מנלן להקשות אימא דאה"נ דלב"ה הדחה סגי וכ"ש קינוח ומש"ה עכ"פ פירש"י דלב"ה הדחה עדיף ולא מהני קינוח ופריך ר"ז כב"ש:

ובתו' אילימא כ"ש כו' דלא הוה למימר ולא בעי מקנח כו' ועוד כו' וב"ה סברי דאף בהדחה לחוד סגי כמו בקינוח עכ"ל ר"ל דלשון ולא בעי ודאי אינו מדוקדק דהא לא סגי לב"ש במדיח דקינוח עדיף אלא הוה למימר מקנח ולא מדיח דתרווייהו נכללו בו חדא דוקא קינוח ועוד דא"צ הדחה כו' ועוד דאמאי לא דכ"ע קינוח עדיף וב"ש סברי דוקא קינוח וב"ה סברי אף מדיח סגי ור"ז היכא דרוצה לעשות קינוח קאמר דאינו אלא בפת ומ"ש, התו' לב"ש קינוח עדיף הוא לאו דוקא דגם לב"ש קינוח עדיף אלא דמדיח לחוד סגי או דלב"ש עדיף ולב"ה שוין המה אבל אין צורך לזה אלא כמ"ש מקודם:

בא"ד לכן נראה דעדיף הדחה מקינוח כו' איידי כו' ר"ל דבית שמאי לא בעי הדחה דעדיפא אלא בקינוח לחוד סגי ובית הלל סברי בעי הדחה ולא סגי בקינוח לחוד וגם אין לומר דנקיט ולא בעי דבמדיח סגי דמהיכא תיתי לומר דבעינן תרווייהו והא לב"ש בקינוח דגרע סגי אלא איידי והוה מצי למפרך דהוה מקולי ב"ש וחומרי ב"ה דלב"ה דוקא מדיח ולב"ש בקינוח סגי לחוד:

בא"ד ולא מצי לשנויי דב"ש תרתי בעי וב"ה סברי סגי או קינוח או מדיח דא"כ הל"ל קינוח דגרע ממדיח עכ"ל דאין לומר דלמא ב"ש סברי תרתי בעי' קינוח והדחה וב"ה סברי מדיח לחוד סגי ולא קינוח דא"כ אכתי לא הועיל בתירוצו כלום דלר' זירא דאמר כב"ש דלב"ה קינוח לא מעלה ולא מוריד ובמדיח לחוד סגי אלא ע"כ דבחדא מינייהו סגי וא"כ ליתני מקנח דגרע טפי ממדיח וכ"ש מדיח וקשיא לי לפ"ז מה כתבו התו' דה"מ למפרך דהוה מקולי ב"ש וחומרי ב"ה הא צריך לפירכא דר"ז דאי לאו דר"ז הייתי אומר דב"ש תרתי בעי וב"ה דוקא מדיח דעדיף ולא קינוח דהשתא ב"ה לקולא וב"ש לחומרא ולכך הוצרך להקשות מר"ז דאמר כב"ש ותו ליכא למימר כמ"ש דאכתי הוה ר"ז כב"ש כמ"ש ודוחק לומ' דה"ק דהוה לי' למיפרך הך פירכא נמי דהוה מקולי ב"ש וחומרי ב"ה דמ"ש אלא דאית ליה פירכא אחריתא לא משמע כך ועי' בריטב"א שכ' וז"ל לכך פי' דהדחת פה עדיף כו' ובדין הוא דלפרוך מקולי ב"ש אלא דפירכא דר"ז כבית שמאי עדיפא יע"ש בזה:

בד"ה אלא מקנח וה"ה למדיח תרווייהו בעינן וכן פי ר"ח עכ"ל כונתם מבואר דכתבו לעיל בד"ה אילימא דאי ב"ה בחדא סגי ר"ל רבותא טפי דקינוח סגי וכ"ש הדחה דעדיף לשיטתם ועי' מהרש"א ז"ל ובראש וכ' עוד מהרש"א ז"ל לשיטת רש"י מי הכרי' דתרתי בעינן ומהר"מ תי' דא"כ לב"ש לא הוה למנקט קינוח דעדיף אלא הדחה דגרע וה"ה לב"ה עכ"ל מ"ש לב"ש אין דומ' למ"ש הרא"ש ז"ל דב"ש אמרי מקנח וב"ה אמרי אפי' מדיח הוה להו לאשמעינן משא"כ לתוס' דב"ש הקדימו דבריהם לב"ה וא"כ ב"ה למה להו להשמיענו כלל הדחה ויש לעיין דאפשר דב"ה אמרו בתחלה וענוים היו והקדימו דברי ב"ש בגרסתן קודם לדבריהם כמו דאמרינן בכמה מקומות ומ"מ יפה הקשה מהרש"א ז"ל במ"ש דאפשר דאיכא למימר דקנוח עדיף ירצה בזה לשיטת רש"י אין הכרע איזה מהן עדיף דהא בהמקשה פי' דב"ש וב"ה פליגי איזה מהן עדיף וכיון שכן אימא דתרווייהו כי הדדי נינהו נמי ומר הזכיר זה דמהני ומר הזכיר זה דמהני דשניהם שוין. ומנלן דאחד מהן עדיף מחבריה והקשה שפיר מנלן דבעינן תרווייהו קינוח והדחה:

במרא אמר רב חסדא אכל בשר כו' אלא כמה ישהה בין גבינה לבשר כו' כך שהיה להר"מ דוקא שהיה ובין גבינה שאל לו כמה שהה והשיב לו דא"צ כלום ולר"ת כבר פרשנו דאיירי בלא קנוח כו' וראיתי להרשב"א בחדושיו שכ' וז"ל בד"ה נמצא פסק הלכה ועוד נראה דע"כ ר"א דבעי מר"י בשנטל ידיו וקינוח הפה מיירי דאי לא לא הוה אמר ר"י ולא כלום דלכ"ע צריך נט"י אלא ע"כ כמה ישהה אפילו לאחר נט"י בין גבינה לבשר אפ"ה בין בשר לגבינ' אסור עכ"ל יש להקשות דמנא ליה זאת אימא ר"א מר"י

שאל בלא קינוח הפה ואמר ליה בלא כלום ופריך בין בשר לגבינה אסור דזהו החילוק שביניהם כו' אלא דא"כ תיקשי ליה מברייתא דב"ש דקתני מדיח ומקנח והיינו קינוח הפה ומשמע דב"ה תרווייהו בעי וכדמסיק ור"ז דאמר אין קינוח הפה אלא בפת ועכ"פ בין בשר לגבינה בעינן מיהת הכין אלא ע"כ דר"א מר"י בנט"י הוא דקבעי ליה וקינוח לא הזכיר לו כלום או דבעי ליה קינוח ונט"י ואפ"ה בין בשר לגבינה אסור וזהו הראי' מוכרחת שלו וכבר כתבנו בישוב הדבר ההיא לעיל באורך יע"ש בעזה"י:

ע"ש אמר ליה רב אחא בר יוסף לר"ח בשר שבין השינים מהו קרי עליה הבשר עודנו בין שיניהם עי' בישׁ"ש בפירקין ובמהר"מ מלובלין ובפר"ח שהקשו כולם דמה מקשה ליה בשר בין השינים מהו לפי' הר"מ דעיקר דצריך המתנ' הוא משום בשר שבין השינים א"כ מה מיבעי ליה וע"ש מה שתי' ובי"ד אכתוב חזה:

ובתוספות ד"ה בסעודה אחרינא אכילנא לאו בסעודה כו' עד כאן לשונו כבר כתבנו בתוספות ד"ה עוף וגבינה והארכנו שם בעזה"י אמנם ראיתי כי צריך לתוספות ביאור וזה שיטה חמישית שכתבו התוספות כאן בהקדם דלמאן דאית ליה דצריך המתנה שש שעות בין בשר לגבינה א"צ כלל קינוח ונט"י כיון דהמתין שש וא"צ ראיה לזה והריטב"א בפי' כת' כן וזה לשונו בד"ה בשר של בין השינים נמצא פסקן של דברים שאם אכל בשר לסעודה אחרת מותר לאכול בלא קנוח וה"ה בלא נט"י אלא שאם מצא בשר בין השינים צריך לקנח וזה מוזכר בש"ע ומ"מ נט"י לא מוזכר כ"א בגבינה ואח"כ בשר הוא דמשכחת לה ולא בע"א ולשיטה זו שמביאין התו' כאן והוא שיטת ר"י וראבי"ה המוזכרת בהגהת אשר"י בפירקין ובמרדכי והביאו הב"י ובש"ע דכיון שסילק ובירך ברכת המזון הוה מסעודה לסעודה אלא דכת' בש"ע דצריך הדחה וקינוח הפה והדין עמו כיון דלא שהה כלל בוודאי מה מהני סילק ובירך ברכת המזון ולא גרע מבשר אחר גבינה דצריך נט"י וקינוח הפה. ולפ"ז בשר ואחריו גבינה די בהנך תרתי קינוח ונט"י וסילוק סעוד' וברכת המזון כמבואר בפוסקים ובשר אחר גבינה די בהך תרתי קינוח ומדיח ומעתה קשיא וודאי מה אקשי ליה לר"י בריה דר"מ מברייתא דאגרא דאמר עוף וגבינה אין בשר וגבינה לא דלמא אה"נ דבשר וגבינה צריך סעודה אחרת דהיינו ברכת המזון אבל גבינה ואח"כ בשר א"צ כלל ובריתא דב"ש וב"ה מיירי בשר ואח"כ גבינה כמו לר"ת דאה"נ דאפילו סילק ובירך ברכת המזון צריך הנך תרתי קינוח ונט"י והא דלא הזכירו בית שמאי ובית הלל מסעוד' אחריתא דהכא נמי דלא הזכירו בדבריהם נטילת ידים לפירש"י ותו' דמדיח היינו הדחת פה אלא דנקטו במה דצריך לעשות בפה וה"ה דמצי איירי בשר ואח"כ גבינה לשיטה זו ועוד מברייתא דאגר' אין קושיא והם

אמרו ליה מאגרא דאין לומר השתא כמ"ש הרמב"ן דאם איתא דלא הוזכר כלל נטילת ידים וקינוח הפה למה מזכיר אגרא הנך תרתי דהא לשיטה זו איתא להנך תרתי בשר ואח"כ גבינה דצריך סעודה אחריתא וקינוח והדחה וקאמר אגר' דל"ת עוף אפיקורן שלו דא"צ סעודה אחריתא אלא אף נט"י וקינוח א"צ וצריך לומר כמ"ש הרמב"ן ז"ל דאם איתא דיש דאורייתא דנאכל באפיקורן הוה לאשמעינן רבותא טפי בגבינה ואח"כ בשר ונאמר דאין הכי נמי לשיטה זו גבינה ואחר כך בשר חדא מינייהו סגי דהיינו נט"י לחוד ור"י בריה דר"מ לא עביד כלום ומש"ה איקשי ליה מאגרא דמשמע ע"כ דחדא מיהת בעינן. או דנאמר לשיטה זו כמ"ש הת"ח ז"ל דנאכלין באפיקורן משמע ששניהן נאכלין באפיקורן מדלא אמר נאכל באפיקורן כו' דגבינ' הוא דנאכל באפיקורן יע"ש ורצה לומר דאגרא בא להשמיענו דעוף וגבינה נאכלין דגם עוף אחר גבינה נאכלין וכ"ש הוא אלא דבא לומר דווקא כה"ג דליכא דאורייתא אבל גבינה ובשר בהמה לא וחדא מיהת בעינן או דדייקינן מיניה לגמרי דמשמע הא בשר וגבינה קודם בעינן הנך תרתי ולא חיישינן לקושית הלח"מ דלמא בחדא סגי ונמצא לפי שיטה זו ברייתא דב"ש וב"ה מצי אמרי בין בשר ואח"כ גבינה או להיפך דבתרווייהו בעינן הנך תרי קינוח והדחה אלא בשר ואח"כ גבינה צריך ברכת המזון ג"כ כמ"ש מר עוקבא אנא בסעודה אחרינא אכיל וכמ"ש התו' כאן וגבינ' ואח"כ בשר א"צ ואכל בשר אסו' לאכול גבינ' עד סעוד' אחרינא אף ע"י קינוח ועיין במרדכי בפירקין שכתב דר"ת מיירי ביממא וזה כדעת מבוא השערים יע"ש היט' זהו מה שרצינו לבאר בכאן ועיין בי"ד סי' פ"ט בש"ך ופר"ח שכתבו דהמתין שעה א' א"צ קנוח ונט"י אלא ביום סילוק ובירך צריך כו' ועיין בהגהת מיימוני פ"ט דמ"א כתב שרש"י ור"ח ור"ת הצריכו קינוח והדחת פה יע"ש ואין הכרע אי קאי על הדחת פה וכבר כתבנו לעיל מזה שבש"ד של מהרש"ל מצאתי רש"י ור"ת וכן הוא בתו' ד"ה מקנח יע"ש היט' בזה:

גמרא אמר שמואל אנא להא מלתא חלא בר חמרא כו' הא דמייתי תלמודא הך מלתא להכא וגם שמואל דקרי עצמו חלא משמע שהיה עושה איסור בדבר כת' יש"ש סימן ה' דבא ללמדינו רוב הזהירות שלא יאבד ממונו ויצטרך לבריות ועיין בפא"ט בסימן ט' ג"כ מזה דת"ח צריך ליזהר שלא יאבד משלו ואם הוא עני וא"א להתפרנס אלא משל צבור ילמוד ויתפרנס משל צבור ואם אפשר להתפרנס משלו אשריו:

ובתוספות ד"ה מים ראשונים מצוה ואחרונים חובה בברכות דף נ"ב ב' כו' אסמכתא הוא כו' לפי שאין לנו מלח סדומית כו' אין חובה ולא מצוה עכ"ל אין רצונם לומר דהך דרשא דאלו דברים לא הוה מן התורה אלא אסמכתא דפשיטא דגם מים ראשונים הוה

מדרבנן משום סרך תרומה כדמסיק לקמן וידים דהוה שניות הוא ג"כ מד"ס וגם במ"ש דשמן לא הוה חובה ומצוה מוכיח שאינו כן אלא כתבו זאת דל"ת דהך דרשא דברכות נהי דמדרבנן הוה מ"מ גזירי' חכמי' כך הוא ומצו' דרבנן הוא וכל מצו' דרבנן אסמכינהו אקרא ואפשר דהוה דאור' מלאו דלא תסור אלא לענין מלקות אין לוקין לכך כתבו דאינו כן דמים אחרונים לאו משום דמצוה לשמוע דברי חכמים אלא משום שמירת גופו צריך מים אחרונים מפני מלח סדומית ואנו שאין לנו מלח סדומית בטלה הנטילה וא"כ ודאי לאו גזירת חכמים הוא אלא הודיעו לנו שיש לשמור א"ע ממלח סדומית ובזה לא שייך דאסמכינהו אקרא כו' דאינו לא מצוה וסייג וגדר כלל אלא במין הרפואות לשמור גופו של אדם ואפ"ה כתבו דהוה כעין אסמכתא ורצו בזה לאפוקי ממה שאומרים דמצוה דרבנן איכא במים אחרונים מפני שידים מזוהמות פסולות לברכה כמו דאמר התם בסוף אלו דברים והא דאמר טעמא מלח סדומית אף מי שאין מברך וידים מזוהמות נ"מ למי שאכל דבר שאין בו מלח כלל או דנ"מ דצריך לברך על רחיצת ידים על מים אחרונים דאסור לברך בה"מ בידים מזוהמו' ולכך כתבו דאינו כן דאנו שאין לנו מלח סדומית אין נוהגים במים אחרונים והא דאמר התם דמזוהם פסול לברכה היינו להם כו' ר"ל שהיה להם מלח סדומית והיה הדבר חובה הוה כמזוהם ואסור לברך בה"מ בלא מים אחרוני' אבל לדידן שאין מצוי מלח סדומי' אף שידיו מזוהמו' מתבשיל רשאי לברך בה"מ שאין מקפידין לרחוץ הידים לא חשיב מזוהם ומיהו. לאיסטניס הוה כמזוהם ואסור לברך ואפשר דבעי לברך על רחיצת ידים ועל זה סמכו בקושייתם לכאן מה לי מצוה או חובה ולהביא תי' בה"ג דראשונים צריכין ברכה ולא אחרונים והיינו לשיטתם דעיקר תקנה משום מלח סדומית ולא משום בהמ"ז דמזוהם פסול דא"כ גם באחרונים היה צריך ברכה ועיין בראש ורשב"א פא"ד ועיין בת"ח מ"ש כאן:

גמרא אחרונים אין נוטלין אלא בצונן עכ"ל מים אמצעים דינן שוה למים אחרונים דאין נוטלין אלא בצונן דבעי לנקות הידים משיורי המאכל ומים חמין מזהמין הידי' ונדבק ביותר המאכל שאכל והא דלא אמר כן אמצעים משום דלא הוזכר בברייתא אלא לענין רשות ואה"נ לענין תבשיל של בשר לגבינה צריך צונן כמו במים אחרונים כמה שכתבנו בסמוך:

דף קה:

גמרא א"ר נחמן ל"ש אלא בין תבשיל לתבשיל אבל בין תבשיל לגבינה חובה הא דקרי ליה חובה אף שהוא מצוה נמי מה"ט דלעיל דלגבי רשות חובה קרי ליה ומשום דאמר

אמצעים רשות קאמר בין תבשיל של בשר לגבינה חובה ואי בעי ברוכי אמים אמצעים עי' בר"ן כאן בשמעתין ובא"ח קע"ג ובי"ד פ"ט אבאר:

ובתו' ד"ה ל"ש אלא בין תבשיל לתבשיל אומר רבינו שמואל כו' דבין תבשיל לגבינה שלאחריו אסור כדאמר כו' ולא ניחא ליה לחלק בין בשר ממש ובין תבשיל שנתבשל עם בשר אלא דשווין המה וא"כ ע"כ ר"א לא אשמעינן אלא שיש חובה במים אמצעים אבל לא נקיט סידרא דגבינה ואח"כ תבשיל של בשר מיירי ומיני' בין תבשיל לתבשיל רשות בשניהם של בשר או של חלב מיירי דב"א בשר חובה מיהא איכא וגם איסורא נמי באכל בשר תחילה דלדידיה אין חילוק בין בשר ממש לתבשיל של בשר ודע דאפשר היה לומר דהוכחת ר"ש דע"כ אין חילוק דאי ר"נ תבשיל של בשר ואח"כ גבינה אמר דחובה ליטול ידים וה"ה קינוח הפה דצריך וא"כ יקשה מה מקשה לעיל לר"י בריה דר"מ מאגרא דלמא אגרא אמר עוף וגבינה אבל בשר וגבינה לא ואי מה דמזכיר אגרא קינוח והדחה ר"ל דל"ת נהי דהמתנה שש א"צ מ"מ אפשר דבעי הנך תרתי כמו בין תבשיל של בשר ואח"כ גבינה קמ"ל דלא אלא ש"מ דליכא שום גוונא לחלק דצריכין הנך תרתי כ"א בגבינה ואח"כ בשר ומש"ה אקשי ליה מאגרא דאי לאפוקי בשר ואח"כ גבינה לא מהני הך הכי ואי בין תבשיל של בשר לגבינה נמי לא מהני אלא ש"מ כו' ובאמת יש להקשות לפי מה שכתבו בסוף דבריהם ויתכן פי' זה אף למאן דאוסר גבינה אחר בשר בנטילה וקנוח עכ"ל והיינו דיש חילוק בין בשר ממש לבין תבשיל של בשר א"כ יקשה מנלן למידק מדברי אגרא כלום וכקושית מהר"מ מלובלין ז"ל או קושית הלח"מ דלמא בחדא סגי בגבינה ואח"כ בשר והא דמזכיר הך תרי משום דל"ת דנהי דנאכל באפיקורן זה דלא דמי לבשר ואח"כ גבינה דבעי סעודה אחרינא מ"מ ליבעי נט"י וקינוח כמו ק תבשיל של בשר לגבינה אלא דנאכל לגמרי באפיקורן אלא ש"מ דאין חילוק וצ"ל דלפי מה שסיימו התוס' כאן צ"ל דקושית התו' מאגרא הוא כמ"ש הרמב"ן דאם איתא לאשמעינן בדאורייתא גבינה ואח"כ בשר כו' או כמ"ש הת"ח מדאמר נאכלין משמע גם העוף נאכל באפיקור' ולאשמעינן הא בשר אחר גבינה לא וכבר כתבנו מזה לעיל באורך יעוין שם היטב ואין להאריך:

בא"ד ומפרש ר"ת בין תבשיל של בשר לתבשיל של גבינה רשות ובין תבשיל של בשר לגבינה חובה עכ"ל רבותא אשמעינן אף שאין הבשר בעין כיון שהגבינה בעין בעי קינוח ונט"י ומהכא, אין ראיה דבשר ואח"כ גבינה מותר ע"י קינוח והדחה דשאני הכ' דאין אוכל הבשר אלא תבשיל של בשר ומש"ה סגי בנט"י וה"ה דבעי קינוח דהא לר"ת ע"כ שיש חילוק דבין תבשיל לתבשיל רשות והיינו בין בשר לחלב ומה שהוכרח רש"י לפרש

כן כבר הארכנו לעיל באורך ובי"ד אבאר עוד בעזה"י גמ' מפני מה אמרו מים אחרונים חובה שמלח סדומית כו' ולקמן אמרינן מים אחרונים הוציאו אשה מבעלה ועיין ברי"ף דמש"ה מים אחרונים חובה ואפשר דמ"מ נ"מ במ"ש מלח סדומית יש דבמחנה חייבין במים אחרונים משום סכנה ואלו משום שהוציאו אשה מבעלה אפשר דלא היו חייבין במחנה במים אחרונים וענין מלח סדומית עיין בר"מ ז"ל הל' ברכות פ"ז שר"ל שטבע של מלח חזק ורע וע"ש כך נקרא מלח סדומית ועיין מגדול עוז שכתב וזה שלא כדברי התוס' כאן בד"ה מים ועיין בא"ד יע"ש:

כל מלחא מאי פי' פשיטא דצריך ליטול ידים ועיין ר"מ ה"ב גי' אחרת או כייל שאכל מלח:

ע"ש אמר אביי מריש ה"א כו' משו' דשריא רוח רעה ונ"מ להזהר שלא יעברו ב"א עליו ומריש ה"א שמא יארע קלקלה ואין נ"מ בין מהדר ובין תוך ד"א ואמר משום סכנה ובתנאים המוזכרים דהיינו דלא מהדר כו' וכן כולם אשמעינן דלאו משום מיאוס אלא משום סכנה ולהזהר מהם וכתב יש"ש בסימן י"ב בפירקין אף שיש חרם מקדמונים שלא לעשות ולסמוך על רפואת התלמוד שלא להוציא לעז על הקדמונים ולא ידעו שהדורות והעתי' משתנים אעפ"י כן מה שיש למיחש מהזיקות וכשפים שבגופו למיחש מיבעי וכן ראוי לנהוג ועיין בש"ע י"ד סימן קי"ז ובפר"ח שם ובי"ד אכתוב מזה בעזה"י:

וברש"י ד"ה אמרו אינהו מילתא אף הם היו בקיאין בדבר כו' ואיכא דאמרו שאמרו שם ולא מוכחא מלתא עכ"ל לפי' ראשון שהיו עושין כישוף להציל עצמם משמע דשרי לעשות כישוף כה"ג ולא אסרה תורה אלא להתעסק ולהאמין בדברי הבאי והבל אסור אבל ללמוד להבין מותר והיינו דסנהדרין למדו כישוף וכן כתב יש"ש סי"ג כאן וי"א דאסור ולכך פירשו דאמרו שם ואפשר דכ"ע מודים דשרי והא דפי' דאמרו שם משום דגנאי היה להם להשתמש בכישוף אם היה אפשר ע"י ד"א ע"י שם ומ"ש רש"י ולא מוכחא מלתא ר"ל אין הכרע מן הגמ' איזה פי' נכון ועוד י"ל דמלת אמרו הם מלתא משמע כפי' ראשון דומיא דאמרה איהי מילתא ועיין ברש"י בשבת פ"א ע"ב פירש"י אמרו אינהו מלתא ע"י שם טהרה:

גמרא אמרה מאי איעבד לכו דלא מקנח בחספא הא וודאי הא דאמרינן דקשה לכשפים הפי' מאן דעביד הא יכול לעשות לו כשפים ואם לאו אין מזיק לו הכישוף אלא דאיכא למימר דבגופו אין יכולין לעשות לו ולא כההיא ארבא שהרי אסרתה לארבא ואינהו היו יכולין לבטל כישוף ומ"מ אמרה מאי איעבד לכו דאי לאו דנזהרין היו מדברים ההמה לא היה מהני הלחש שלכם להסיר הכישוף הזה ואף אי אמרי' ע"י שם מ"מ כשפים

מכחישין כו' כדאמר לעיל בפ"ק ט' ב' גבי ר' פנחס בן יאיר ועוף אפשר לומר דמטרוניתא לא הוה ידעה דאינהו אמרה מילתא וסברה דמעצמה שרייה ספינתא ומש"ה אמרה מאי איעבוד לכו כו' ובאמת דשאני הכא דלא היה בגוף האדם כמ"ש מהרש"א ז"ל ומש"ה אי לאו דאמרי אינהו מלתא לא שרייה לארבה ומ"מ למידין מדברי מטרונית' דמי שנזהר מדברים אלו אין כישוף שולט בגופו של אדם ועי' מהרש"א ועי' רש"י ד"ה לכשפים אין נוחין לחול עליו:

דף קו.

גמרא כי אתא רבין אמר ראשונים האכילו בשר נבילה אחרונים הרגו הנפש רבין בא לומר דאירע מעש' יותר חמורה ע"י שלא היו נזהרין בדברי חז"ל דהרגה ומסתמא נמי הא דאמר ראשונים האכילו בשר נבילה נמי לחומרא ואיני יודע מה חומרא דנבילה יותר מבשר חזיר ואדרבה בחזיר איכא תרתי לאו דחזיר ולאו דנבילה ובנבילה ליכא אלא חדא ודוחק לומר דרבין אמר דמעשה הכי הוה ואפילו אם נאמר דבחזיר ליכא לאו דנבילה דאין איסור חל על איסור כמ"ש הר"מ בהל' מ"א פ"ד ה"ב יע"ש מ"מ שווין המה דאי דנבילה מטמא חזיר נמי מטמא דכתי' קראי דבהמה וחיה טמאה דמטמאי ועי' ר"מ הל' אבות הטומאה פ"א ה"ב יעוין שם ואם כן שווין המה בשר חזיר כמו בשר נבילה ואם נאמר דאיסור עשה דשאינו זבוח שייך בנבילה כמ"ש התוס' בפסחים וכמה דוכתין בהא ר"ש אומר האוכל נבילה בי"ה בכ"ש גבי מצה של טבל ובשבועות כ"ז תוס' ד"ה האוכל יע"ש א"כ נבילה חמורה דאית בה עשה דאין זבוח ולאו דנבילה ובהמה טמאה לא שייך בה עשה דאין זבוח ואין אמ"ה נוהג בהן וכנראה דזה בזה תליא כמבואר במקום אחר ואמ"ה אין נוהג בטמאים מי שבשרו מותר כו' והוה נבילה חמורה ומיהו אי אמרינן הא דאין איסור חל על איסור היינו לענין עונש דלא לקי עליה שמונים וכדומה לענין ב' חטאות בשוגג אבל לענין דעובר ב' עבירות עובר וכמו דאמרינן יבמות ל"ב לקוברו בין רשעים גמורים כמבואר שם באורך ברש"י ותו' וכבר עמדנו על חקירה זו במקום אחר עדיין קשה דחזיר חמור דאית ביה תרי לאוין ואפשר דעשה חמורה מלאו ומיהו ביבמות אמרינן דל"ת חמור מיניה דאמר לאו ל"ת חמור ואתי עשה כו' יע"ש היטב ועי' בר"מ פ"א ה"ב ועמ"ש ברש"י חדא מהני לחומרא וחדא לקולא:

וברש"י ד"ה האכילו בשר חזיר כו' האכילו נבילות עכ"ל וביומא פ"ג ב' כתב רש"י דחנוני ישראל מוכר לישראל בשר כשר ולעכו"ם בשר חזיר יע"ש ועיין מהר"מ ובמהר"ם שי"ף כתב דימי השמד היה וכן כתב ב"י עכ"ל אמת שכן כתב ב"י בסי' קי"ז על ראיית ראב"י

דמותר להסתחר בדבר אסור מהא דאכילו בשר חזיר באכסניא יהודיית' דימי השמד היו והיו מחזיקין בפרהסיא לעכו"ם יע"ש ובזה א"ש לאותן האומרים דבסתמא אסור למכור לעכו"ם נבילה ואיכא גניבת דעת עי' בסוגיא דשולח ירך אלא דהיו מחזיקין עצמן לעכו"ם בפרהסיא ומסתתרים נמי בדבר טמא וה"ה שהיו יראים נמי לומר נבילה אני מוכר לך שלא ירגישו בו שהוא יהודי דעכו"ם לא מוזהרין על גניבת דעת ומיהו אפשר בשר טריפה האכילו ונבילה לאו דוקא והא דלא הכיר במלבוש אלא שהיו יראים בפרהסיא ואלו נטל ידיו הכירו שהוא יהודי והיה יכול לומר לנקיות הוא דעביד ומש"ה סבור שהוא עכו"ם והאכילו בשר חזיר:

ובד"ה חדא מהני לחומרא דבשר חזיר אית ביה תרתי איסורי עכ"ל כבר כתבנו מזה בגמרא דאף אין איסור חע"א ר"א אפשר דסובר איסור חע"א והוה נבילה וחזיר או דמ"מ תרתי איסורי עביד אף דאין איסור חע"א ועי' לעיל ומ"ש לישנא דתרי איסורי משמע בנבילה ליכא אלא חדא אפשר דשאין זבוח לית ליה לרש"י והמעיין בשבועו' כ"ד א' בתוספות ד"ה האוכל מוכח דלרש"י אית לי' עשה דשאינו זבוח וע"כ חזיר חמור דאית ביה תרי לאוין וסתימת לשון רש"י משמע דבנבילה ליכא אלא חדא ורבין אפשר דסובר אין איסור חע"א ומש"ה נקיט נבילה דחמור טפי דאית תרי איסורי נבילה ועשה דאינו זבוח בטהורה ואף דאין איסור חע"א אף על עשה מ"מ א"א לחול נבילה בע"א וכה"ג כתבו התו' ריש ג"ה ד"ה אלמא אבל מוסיף לא הוה כמ"ש בג"ה דמה שנאסרה לגבוה כעין זה בחיי' נמי לא היתה ראויה לגבוה אם לא לאחר שנשחטה ואין זה מוסיף כה"ג גם רש"י אפשר דסובר תרי איסורי היינו תרי לאוין מחולקין בשמות ועוד דרש"י אפשר סובר דלית איסור עשה והתו' בשבועות לאו אליבי' תי' דהא רש"י בפסחים כת' בפי' אאיסור אמ"ה ועי' תו' פסחים ל"ד יע"ש ואין להאריך כאן ובפסחי' אבאר בזה:

ע"ש חדא מהני לקולא וחדא מהני לחומרא אפשר תלמודא מסיק לה דהוה לחומרא דמסתמא לא הוה אלא חדא מעשה אלא חד אמר הוציאה וח"א קטלה או תרי מעשי הוו ור"א מתני לחומרא ורבין סובר נבילה חמורה כמ"ש כל זה לעיל יע"ש:

ובתו' ד"ה חזינהו כו' אא"כ כו' מדכתבו ההוא גברא משמע דאין מועיל מה ששדי אדם אחר מפומא דחצבא ושתה ובא אדם אחר לשתות צריך ג"כ לשפך וכן יש ליזהר ועי' מהר"מ מלובלין דהוא תי' על קושיא שניה שלא הודיעו והוא כמ"ש כאן:

אתמר חמי האור חזקי' אמר אין נוטלין מהם לידים ור"י אמר נוטלין לידים חמי טבריא כו' עכ"ל. קודם בואי לדבר בסוגיא הזאת אקדים כמה עיקרים הצריכין לסוגיא זו כי עמוקה היא ואכתוב בקוצר:

דע לך כי הר"מ ז"ל בהל' ברכות פ"ו ה"ז התנה ד' תנאים שיהיו במים ואז יוכשרו לנט"י אף לחולין ואלו הן הד' דברים שנוי מראה וגלוי ועשיית מלאכה והפסד שמונע הבהמה מלשתות מהן. והנה שנוי מראה הוא משנה פ"א דמס' ידים מ"ג ובמשנה לא נזכר אלא שינוי מחמ' ד"א דהיינו של דיו כו' דהם מיני צבעונים דפסול לנט"י אבל מחמ' מקומן עצמן לא הוזכ' שם והר"מ ז"ל הוסי' מחמת מקומם דפסולין וכתב הכ"מ דמ"ש וכן כתב בב"י באורח חיים סימן ק"ס יע"ש והיינו דמחמת מקומן שהמקום ההוא משונה ומחמת כך גורם צבע אחר למים והוה כצבע שנפל למים ונשתנו מראיתן דפסולים אבל נשתנו מחמת ד"א שנוי במשנ' שם ובנשתנו שלא מחמת עצמן עפ"י איזה מקרה או שעמדו בעשן דזה הוה שלא מחמת עצמן פסולין כמבואר בר"מ הל' פרה אדומה פ"ט הי"ג חשיב מחמת עשן כמחמת ד"א ומחמת עצמן כשירים ובטא"ח כתב דמחמת עצמן פסולין והשיגו האחרונים הט"ז ומ"א דכשר לנט"י ולקמן אבאר וגלוי זה לא נזכר שם במשנה אלא מסבר' דנפשיה אמרה כמ"ש הכ"מ ובב"י בא"ח משו' ההיא דאמרינן בע"ז ל"ה דלא ירחץ כו' וסובר רבינו דכ"ש לנט"י ואם נטל פסול יע"ש ומיהו הא ליכא למימ' דטעמא דפסול בגילוי דאין ראוין לשתיית אדם משום סכנה דמה בכך מ"מ ראוין הם לשתיית בהמה וכשירים דאף שכתב רבינו יונה והביאו הב"י בסימן ק"ס שם דאם אין ראוי לשתי' של אדם פסול היינו טעמא דאי אין אדם יכול לשתות ע"י הדחק גם הבהמה אינה שותה משא"כ כה"ג דטעמא משום סכנה וראוין הן לשתות ועשית מלאכה משנה שם מ"ב מבואר דאם נעשו בהן מלאכה דפסולין לנט"י וטעם פסולין כתב הר"מ דנעשו כשופכין בפי' המשניות ושם ה"ח ושאר פוסקים יעוין אבל הר"ש בפ"ק דידים מ"ג כת' הטעם דנשתנו מתורת מים יע"ש היטב ובלבוש א"ח כת' בס"ב דעשה מלאכה פסול שא"א שלא ישתנו מראיתן קצת ועיין באליה זוטא שכת' שם דהר"ש אפשר לאו משום דנשתנו מראיתן אלא שבטלו מתורת מים כמו חמי האור יע"ש ויפה כוון ומים שנפסלו משתיית בהמה ג"כ בהך משנה המים שנפסלו משתית בהמה בכלים פסולים בקרקע כשרים יע"ש וכל זה בנט"י שהם במים שאובין בעינן ד' תנאים:

והנה בדין המקוה שהיא ממי גשמים לטבול בהן גופו לעלות מטומאה וכ"ש טביל' ידים שהן כשרים במקוה כשירה כמו שיתבאר לקמן יש לה דינים קצת' שווין לנט"י וקצתם אין דינן שוה ואבאר. שינוי מראה אין פוסל את המקוה ר"ל שנפל צבע או מימי צבע כמו דיו וקנקנתום המוזכר לענין נט"י אין פוסל המקוה וכ"ש נשתנו מחמת עצמן או מקומן דאין פוסלין המקוה בכך כמו שמבואר במ"ג פ"ז דמקוואות להדיא הדיח בו סלי זיתים וענבים אין פוסל המקוה ר"י אומר מימי הצבע פוסלין המקוה בג' לוגין ולא בשינוי

מראה ר"ל דהוה מים שאובין שפוסלין המקוה בג' לוגין חסר מהן קורטב אין פוסלין המקוה אף שנשתנו מראית המים בשבילן וה"ה צבע גופא שנפל למקוה ונשתנה מראיו דכ"ש הוא כמו שאבאר דכשר אמנם אמרו במשנה ההיא יין ומוהל השמן לתוכו פוסל המקוה אם נשתנו מראיו וכן פסק הר"מ ז"ל בה' מקואות פ"ז ה"ח מי הצבע אין פוסלין את המקוה בשינוי מראה אלא בג' לוגין וכתב בה"א דיין ומוהל פוסלין בשינוי מראה והוא דברי ר"י במשנה דמקואות שהביא לעיל בסמוך וחילוק שבין מימי הצבע או צבע גופא למי פירות בעצמם מבואר בח"מ ובר"ש בפי' המשנה שם ובטי"ד סימן כ"א בב"י כתב דשאני צבע דלית ביה ממשא אלא שנצבעו המים ממנו וה"ה מימי הצבע לא מחמת עצמן הן כך אלא מחמת הצבע הניתן לתוכו משא"כ מי פירות ויין שהן בתולדותן כך במראיתן כשנפלו למקוה אם נשתנו מראית המים פוסלין המקוה וזה לשון הר"מ ז"ל בפ' ז' ה"א אין המקוה פוסל לא בשינוי טעם ולא בשינוי הריח אלא בשינוי מראה פוסל וצריך לומר דלאו בכל שינוי מראה פוסל אלא יין ומי פירות אבל נשתנו מחמת מימי צבע וכ"ש מחמת עצמן או מקומן או עשן דכשירים וכן כתב שם בסמוך כיצד היין כו' וזה מבואר ופשוט הוא וגלוי לא שייך במקוה ורצוני לומר במי מקוה שראוין לטבילי כל גופו לא שייך גילוי כמבואר במשנה ד"ה בפ"ח דתרומות דר"י אומר בכלים כ' ובקרקעות מרובין דהיינו מ' סאה בר"ש שם שכ' תדע דכל מגולה הוא יע"ש ובמעיין המושך אפילו כ"ש ועיין בפר"ח י"ד סימן קי"ו ובר"מ הל' רוצח ושמירת נפש יע"ש שפסק כת"ק דכל שהמים מרובין כו' וא"כ ודאי וכ"ש במ' סאה דמודה דלא שייך ביה גילוי ועשיית מלאכה לא פוסל במקוה הראוי לגופו וכן כתב הכ"מ בפ"ו מהל' ברכות וז"ל אבל במים נובעים או מי מקוה נראה מדברי רבינו דאין עשית מלאכה פוסלין המקוה ותלה דבר זה ברבינו ובירא' לי ואני תמה על עצמי הלא משנה שלימה שנינו במקואות פ"ז מ"ג הדיח סלי זיתים וענבים ושרה פתו דכשר כו' והר"מ פסקה להלכה בהל' מקואות פ"ז ה"ז יע"ש דהיינו מים שנעשו בהם מלאכה ואפ"ה כשר לא מיבעיא לטעם הר"ש דמים שנעשו מלאכה דפסול מחמת שינוי מראה וכפי הבנת הלבוש בא"ח סימן ק"ס פשיטא דכשר דלא פסול שינוי מראה בצבע וכדומה במקוה אלא אפילו להר"מ דטעמא דנעשו כשופכין לא שייך זה אלא בשאובין ולא במי מקוה ומש"ה שרי בהדיח בהן כלים או שורה פתו בהן המוזכר בפ"ק דכלים דפסולין לנט"י ובא"ח סימן ק"ס משום מלאכה ולמקוה כשירין כמבואר במ"ג פ"ז דמקואות שהבאתיו ואיך תלה ביראה לי:

עוד ראיתי שכתב שם הכ"מ וז"ל ומפרש רבינו דל"ש בכלים ובקרקע מדלא מפליג כדמפליג בנפסלו משתיית הכלב כמ"ש בסמוך עכ"ל לא ידעתי אם בא לומר מדברי

רבינו מוכח הכי הרי בהדיא כתב כן בין בכלים בין בקרקע והיינו במים שאובין אף שהן עתה בקרקע ואי דדייק ממשנה פ"ק דידים דמפליג ברישא במים שנפסלו משתית בהמה בין כלים לקרקע ובסיפא אין מפליג זה לא ידענא להולמו כלל דהא במים שאין ראוין לשתיה בודאי אין חילוק דהא לשיטת הר"מ ז"ל אין כשר לנטילת ידים אלא מי המקוה ולא מים שאובין כמו שכתבנו בפ"ו מהלכות ברכות ה"ה דלא כר"א בהשגותיו ושאר פוסקים ועיין בטא"ח סימן קנ"ט ובאחרונים וכיון שכן הא דמפליג בין כלים לקרקע בנפסלו משתית בהמה ע"כ במי מקוה מחוברין שלא היו תלושין מעולם ובכה"ג גם בעשה מלאכה במים מחוברין ודאי דלא נפסלו לנט"י וכמ"ש הוא בעצמו בסוף דבריו שם דבמי מקוה לא נפסלו בכך ולפי' הר"א ז"ל ורבינו יונה כמבו' בא"ח סי' קנ"ט י"ל דאה"נ דברישא מפליג בין כלים לקרקע דהכלים פסולין בקרקע אף בשאובין כשירים לנט"י ולרבינו יונה אף במחוברין אלא שאין מ' סאה כמבואר בא"ח סימן קנ"ט ובסיפא גבי עשה מלאכה או שינוי מראה מחמת צבע ועשן ושאר דברים לבד יין ומי פירות בקרקע נמי פסולין והיינו בשאובין דחשיב כשופכין כיון שהיו פ"א תלושין ולהר"ש תרווייהו משום שינוי מראה אבל מחוברין מעולם אין פוסלין כ"א יין וחלב ומי פירות כמו ששנוי במ"ג דפ"ז דמקואות יע"ש ולהר"מ ז"ל צריך לומר הא דאמר דנפסלו משתית בהמה בקרקע כשירים בכלים פסולין היינו במחוברין דאי לא"ה אין כשירין לטבילת ידים כלל בשאובין ואי דנטל בכלי היינו כלים אלא במחוברין והא דלא מפליג כן בסיפא בהנך תרתי בשינוי מראה ע"י צבע או נעשה מלאכה בין כלים לקרקע דהיינו מחוברין מעולם דהנך תני להו כבר במס' מקואות פ"ז מ"ג דהדיח כליו וכן שינוי מראה מחמת צבע לבד מיין ומי פירות דכשירין למי מקוה ומש"ה לא צריך למתני הכי במס' ידים דכשירין בקרקע והא דתנן ברישא דנפסלו משתית בהמה דכשירים למי מקוה משום דלא שמעינן בשום דוכתא במקואות ואדרבה התם תנן בפ"ב משנה י' טיט הנרוק ר"א ור"י והוא שיעורא דפרה שוחה ושותה מהן דכשירים ואם לאו פסולים כמבואר בר"ש שם ובזבחים כ"ב א' אילימא למעוטי טיט הנרוק ובתוס' שם ד"ה למעוטי ובסוכה י"ט ד"ה טיט הנרוק יע"ש היטב וה"א דגם בנפסלו מחמת מלוחים או סרוחים נמי דנפסלו בקרקע קמ"ל דלא וזה הוא חילוק הרי"ף בברכ' פ' א"ד הביאם הרא"ש כאן בשמעתין וכן הוא מסקנת התוס' כאן בד"ה מים שנפסלו כו' וזבחים כ"ב א' שם יע"ש היטב ועיין מ"ש לקמן בעזה"י. כלל העולה מדברינו דלדברי מי שמכשיר מים שאובין לטבילת ידים בקרקע כיון דהוכשרו לבעל קריין והוא שיטת הר"י ז"ל בהשגותיו בפ"ו מהל' ברכות אפשר לומר הא דחילק ברישא בין קרקע לכלים אף בשאובין בקרקע כשירין ובסיפא

במים ע"י שינוי מראה או מים שנעשו בהן מלאכה פסולין בשאובין בקרקע מדלא מפליג כן כמו ברישא:

עוד ראיתי להכ"מ בפ"ו מהל' ברכות ה"ט שכתב במ"ש הר"מ ז"ל מים שנפסלו משתית הכלב (דהוא מה ששנוי במשנה משתית הבהמה) כמו עכורים או סרוחים כתב הכ"מ דמפרש כפי' בתרא דרי"ף והביאם הרא"ש כאן בשמעתין דאף טיט הנרוק נמי דינא הכי דכשירים בקרקע יע"ש ויש לתמוה דהרי הר"מ פסק בפ"ח ה"ט דהלכות מקואות הביא הא דטיט הנרוק שאין פרה שוחה ושותה מהן פסולין והלח"מ בפ"ו מה"ב כתב וז"ל והא דאמרינן בפ"ב דזבחים דפסולין י"ל לנט"י הקילו עכ"ל א"כ הוא ז"ל מחלק בין טבילת ידים דכשירים אף בנפסלו משתית בהמה ובין טבילת גופו שהוא מן התורה דפסיל בטיט הנרוק ונט"י כשירין אף בטיט הנרוק ומתניתין דפ"ק דידים מ"ג שנפסלו בכלים פסולין בקרקע כשירין מיירי אף בטיט הנרוק ובקרקע כשירים לטבילת ידים ולא לטבול כל גופו בהן יע"ש:

ואני בעניי לא זכיתי להבין דבריו הקדושים דאם נאמר דר"מ ז"ל סובר דטיט הנרוק הוה בכלל מים שנפסלו דסתמא תנן במתניתין מים שנפסלו משתית בהמ' בקרקע כשירים וע"כ דלטבילו' ידים הוא דכשר או דנאמר דלהר"מ אין חילוק בין נפסלו מחמת עכורין וסרוחין ובין נפסלו מחמת עכורין כטיט הנרוק כמו שחילקו התו' והרא"ש דאין נראה לו הך חילוקא כו' וא"כ ע"כ הא דכשירים בקרקע היינו לנט"י ולטבילת ידים אבל לטבול בהן כל גופו לא ואשתומם על המראה דהא תניא בתוספתא מים שנפסלו משתיית בהמה בכלים פסולין בקרקע כשירים רשב"א אומר אף בקרקע טובל בהן כל גופו אבל לא ידיו ורגליו והביאה הר"ש במקוואות פ"ז מ"ג והביאה:

הכ"מ בפ"ו מהל' ברכות ומביאה הגמרא כאן נימא כתנאי כו' וא"כ הרי בהדיא דאף לטבילת גופו כשירים מים שנפסלו משחית בהמה ואיך כתב לטבילת גופו לא ואין לומר דלטבילת גופו היינו שנטמא בטומאה דרבנן דזה לא נמצא כלל לחלק בטבילת גופו בין טומאה דאורייתא לדרבנן וגם הלח"מ לא כתב אלא נט"י דהקילו בו כמה דברים ולא לשאר טומאות שבגופו כו' והרי הר"מ בפ"ח מהל' מקוואות סתם וכתב דאי אין פרה שוחה ושותה אין נמדד עם המקוה ולא חילק ובודאי לענין טבילת גופו אין לחלק בין דאורייתא לרבנן וכמ"ש בפ"ח מהל' מקוואות ולא ניתן להאמר כלל ויקשה מ"ש כאן:

והנה יש שני דרכים לפנינו הדרך הא' דלהר"מ אין חילוק כלל בין מים מלוחים וסרוחים לטיט הנרוק דבתרווייהו למקוה פסולין ולטבילת ידים כשירים ולנט"י בכלים פסולין דזה א"א דהא רשב"א קאמר המים שנפסלו משתית בהמה טובל בהן כל גופו ויש לנו

עוד לומר דלעולם יש חילוק בין טיט הנרוק ובין מים מלוחים וסרוחים כמו שחילקו התוס' בכאן וזבחים וסוכה י"ט ב' והבאתיו לעיל ולעולם לענין מקוה אין פסולים אלא טיט הנרוק דתנן במשנה יו"ד פ"ב דהוא שיעורא דפרה שוחה ושותה מהן יע"ש בר"ש אבל מים מלוחים למקוה כשירים הן ולנט"י פסולים וטיט הנרוק אפ"ה למקוה לטבילת ידים כשר מנ"ל הא ואי דסתמא תנן מים שנפסלו משתית בהמה אף מחמת עכירותן עם טיט אפ"ה כשירים בקרקע דהיינו לטבילת ידים אכתי תקשי דרשב"א דקאי אמתני' ופליג ואמר טובל בהן כל גופו אבל לא ידיו הרי דלטבילת גופו כשירים ומ"ש דרשב"א קאי אמתני' כן כתב הר"ש בפ"ק דידים מ"ג יע"ש ואף אם נאמר דרשב"א לא קאי אמתני' מ"מ בגמ' דמייתי כתנאי מים שנפסלו משתית בהמה בכלים פסולים בקרקע כשירים רשב"א אומר טובל בהן כל גופו וא"כ כיון דמתני' משמע ליה סתמא אף בטיט הנרוק ה"ה ברייתא ות"ק ורשב"א נמי בכ"ע אף בטיט הנרוק מיירי ואיך טובל בהן כל גופו וצ"ע:

ודע דמ"ש הלח"מ בדברי הר"מ דטיט הנרוק לטבילת גופו פסול ולטבילת ידים כשירים אין להקשות הא דאמרינן זבחים כ"ב כל המשלים למי מקוה משלים לכיור ולרביעית אינו משלים ופריך למעוטי מאי ואמאי לא דה"ק כל המשלים למקוה דהיינו לטבול ידים לקודש דבעינן טבילה דווקא או לתרומה ולחולין אם רוצה לטבול דמשלים טיט הנרוק כמ"ש הלח"מ דהקילו בו אף שאין פרה שוחה ושותה מהן ולנט"י אין משלים י"ל דא"כ למי כיור נמי אפשר דאין משלים כמו שאבאר לקמן ועוד דא"כ מאי משלים הא בכל המקוה הן כשירין כמ"ש הר"מ בהל' ברכות דמים עכורים כשירים והיינו טיט הנרוק לדעת' ז"ל דכשירים בקרקע לטבילת ידים ועוד דכל המשלים שנויה במס' מקוואות ושם מיירי לענין טבילת גופו וזה ליישב:

וראיתי שכתב הב"י בסימן ר"א עלה שכתב הטור השלג והברד והכפור והגליד עשה מהן מקוה שלימה כשר ובטיט הנרוק דווקא משלים ולא בכל המקוה כתב אף דמהרא"ש משמע (בהל' מקוואות שבסוף נדה כתב כן) דאם עשה מכל אלו דכשר מ"מ א"א לומר דקאי אטיט הנרוק והביא ראיה מסוכה י"ט דאמר טיט הנרוק יוכיח יע"ש ולא ידענא אמאי לא הביא מזבחים כ"ב א' דאמר אילימא למעוטי טיט הנרוק כו' ואי בעשה כולו כשר היה להקשות מאי אריא משלים אפילו כולו נמי כדפריך שם אח"כ על יבחושין כו' ואפשר לומר דאית ליה פירכא אחריתא דעדיפא ואך דבהך פירכא היה מרויח נמי אלא יבחושין מ"מ מצינו כה"ג בפירקין גבי ב"ש אומרים מקנח וב"ה מדיח לפי התו' שם דאף דה"מ למפרך מקולי ב"ש והוה מרויח תו דא"א לומר ב"ש חדא וב"ה תרתי אפ"ה פריך פירכא דעדיף מינייהו ה"ה כאן. וכאן עדיף טפי דאי הוה פריך הכי הוה משמע דהדין

אמת הוא וז"א דה"ד אי דפרה שוחה ושותה מהן אפילו נט"י ואי אין שוחה אף מקוה כו' אבל מההיא דסוכה יש שפיר הוכחה לפירש"י וכ"ש לפי' התוס' בזבחים וסוכה דף י"ט יע"ש ועיין בסי' ר"א מ"ש הב"י בפי' דברי הר"מ בפ"ח דמקוואות הל' ט' יע"ש ועיין מ"ש לקמן ע"ז:

עוד נראה לומר דוודאי יש חילוק בין מי מקוה למעין דבמי מקוה אם נפלו ג' לוגין מים או יין שנשתנו מראיתם פסולין וזה מדרבנן כמו שאבאר למטה אי"ה ואל במעין אין יין פוסל בו בשינוי מראה וה"ה במים שאובין דיש קולא במעין קצת ממי מקוה כמבואר בר"א בסעיף י"א ובשאר מקומות יע"ש היטב וא"כ אפשר לומר ה"ה מים שנפסלו משתית בהמה אין פוסל אלא מדרבנן כנראה להמעיין שם במסכ' ידים ובטור סימן ר"א וברי"מ הלכות מקוואות ובא"ח סי' ק"ס ובלבוש שם וא"כ יש לומר דווק' במי מקוה אבל מעין אף דנפסלו משתית בהמה כשירין הם לטבילת כל גופו דבמי מקוה כתיב בור מים משמע מים סתמא שיהא ראוין לשתיה עכ"פ לאדם בדוחק ולבהמה בריוח משא"כ במעין נראה וודאי דכשירין אף שאין ראוין לשתית בהמה וא"כ רשב"א דפליג ואמר דטובל בהן כל גופו אבל לא נט"י לא פליג אלא בחמי טבריא דאין פסולן ניכר בנצטננו שראוין לשתיה כמ"ש הכ"מ בפ"ז מהלכות ברכות וכמו שאבאר לקמן באורך מש"ה גזרינן בת בירתא אטו מנא אבל בשאר מעינות דאין טובים וראוין לשתיה לא גזרינן בת בירתא אטו מנא ומנא תימרא דהא חזקי' ור"י דפליגי דוקא בחמי טברי' הוא דפליגי ואם איתא אמאי פרט דוקא חמי טברי' דווקא הא בכל המימות שהן פסולים לנט"י בכלים לפלגו בת בירתא אלא ש"מ דווקא בחמי טבריא שאין פסולן ניכר הוא דגזר חזקיה והלכתא כוותיה וקאי כשיטת רשב"א וממילא רשב"א דפליג לא פליג אלא כה"ג והיינו בחמי טבריא שהוא מעין וכיון שכן שפיר אמר רשב"א אומר טובל בהן כל גופו אבל לא ידיו ורגליו דמעין לא נפסל בשתיית בהמה וכדכתיבנא והלכך אפילו בעודן חמין מותר לטבול ולנט"י אף שנצטננו אסורין ולטבילה כשירין הם ועמ"ש לקמן בזה:

שוב התבוננתי בספרים וראיתי שמ"ש הרא"ש בשמעתין והתוספות בד"ה מים שנפסלו וזבחים כ"ב ד"ה למעוטי טיט וסוכה י"ט ב' ד"ה טיט דמים שהם מלוחים וסרוחים שנפסלו משתית בהמה בקרקע כשירים לטבילה ובנפסלו ע"י טיט הנרוק אף לטבילה פסולים אי אין פרה שוחה ושותה מהן כמבואר בזבחים ס"ב והוא שיעורא דתנן במתני' דמקוואות פ"ב משנה יו"ד וכמ"ש הר"ש שם בפי' המשניות והתוספות סוכה ד"ה טיט כו' ואני ההדיוט הכותב לא זכיתי להבין דבריהם הקדושים דוודאי יש לומר דמים המעורבין עם טיט אף שנפסל משתית בהמה כל שיש מ' סאה במים לבד כשירים

לטבילה כמתני' דמס' ידים מ"ג מים שנפסלו משתית בהמה וסתמא קתני כו' בקרקע כשירין בכלים פסולין לשי' וההיא מתני' דפ"ב משנה יו"ד מיירי דאין במים שיעור מ' סאה אלא עם השלמת טיט הנרוק ומש"ה כשאין פרה שוחה ושותה מטיט המעורב עם מים אין הטיט מצטרף עם המים להשלים השיעור מ' סאה וכשהוא רך כ"כ שפרה שוחה ושותה ממנו מצטרף להשלים השיעור וביאר לנו במתני' שם בפ"ב מ"ו דאם מים צפין ע"ג מטבילין בו אף במקום הטיט ואין מים צפין ע"ג איצטרופי מצטרף הארבעים סאה אף הטיט אלא שאין טובלין בו לבדו כמ"ש הכ"מ בב"י סימן ר"א על דברי הר"מ בהלכות מקוואות פ"ח יע"ש היטב וכל זה אם פרה שוחה ושותה מהן דזה שיעורא שהקנה יורה מאליו או שאר שיעורים המוזכרים שם במשנה בפ"ב מ"י אבל אם אין שוחה ושותה מהן הטיט אין מצטרף להשלים השיעור אלא במים גופא צריך מ' סאה והמעיין בכ"מ פ"ח דמקוואות ובש"ע סימן ר"א סל"ב יראה כמ"ש כאן שסיים דאם אין בו מ' סאה אלא עם הטיט יע"ש ובזה אתיין דברי הר"מ דפ"ו מהל' ברכות ופ"ז וח' מהל' מקוואות על נכון וגם הכ"מ א"ש במ"ש דחמי טבריה דאיהו לשיטתיה יע"ש בפ"ו מהל' ברכות ובר"ח סל"ג יע"ש בזה:

וראיתי להטורי זהב בא"ח סימן ק"ס שתמה על מ"ש הטור וש"ע דנשתנו מראיתן מחמת עצמן דפסולין דמנלן ואי דחד דינא אית להו להא במקוה דפסולין בשינוי מראה ואפ"ה מחמת עצמן כשירין כמבואר בי"ד סימן ר"א (ס' כ"ז) עכ"ל ואני תמה על עצמי שאין אני רואה בכאן קושיא כלל דבמקוה אין שינוי פוסל מחמת צבע ומחמת מקומן אלא יין וחלב ומי פירות כמ"ש באורך ומבואר הוא ומש"ה בנשתנו מחמת עצמן פשיטא שהם כשירים משום דלית ביה ממשא כמו מימי הצבע וצבע עצמן משא"כ בנט"י דפסולין מחמת צבע או מחמת מקומן ה"ה דפסולין מחמת עצמן דמ"ש והכ"מ כתב בספ"ז דמקוואות על מ"ש הר"מ ז"ל מקוה שנשתנה מחמת עצמן דכשר נלמוד הוא במדיח סלי זיתים וענבים ובב"י סימן ר"א כתב על דברי הר"מ אלו דלמד מק"ו מסלי זיתים וענבים והדין עמו דקל וחומר הוא אם נשתנו מחמת צבע או מימי צבע כל שכן מחמת עצמן הרי דלא למד אלא מק"ו א"כ ה"ה בנט"י דפסולין במימי צבע או צבע וכדומה ה"ה דפסולין במחמת עצמן דליכא ק"ו דהדיח סלי זיתים אף דלא נשתנו מראיתן פסול לדעת הש"ע דלא כר"ש אליבא דלבוש והבאתיו לעיל ודע עוד דבמקוה אם נשתנו מחמת מקומן כשירין ונלמוד מדין צבע ואיני יודע למה כתב הר"מ מחמת עצמן אבל מה שהביא המ"א ראיה מפ"ט דפרה הי"ג והא במתני' דפרה פ"ח מי"א דבמי חטאת שנשתנו מחמת עצמן כשירים זה ראיה נכונה ודברי ט"ז צ"ע:

סוף דבר הכל נשמע דהד' דברים שחשב הר"מ בפ"ו מה"ב דפוסלין לנט"י למקוה יש מהן שפוסלין במקצת ויש מהן שאין פוסלין כלל הנה השינוי ומראה פוסל במקצת כמו יין וחלב ומי פירות ושינוי מראה מחמת צבע או מימי צבע ומחמת מקומן ומחמת עצמן אין פוסלין המקוה ולנט"י פסולין וגילוי בנט"י פוסלין ולמקוה כשירין או שיש מ' סאה ובטל האי במעוטו או במעין כ"ש כמו שהתבאר לעיל ועשית מלאכה אין פוסל במקוה וכ"ש הוא אם נאמר טעמא מפני שינוי מראה ואף אם נאמר טעמא שהן שופכין במחוברין לא עשה שופכין ומשנה שלימה שנינו במס' ידים ובמקוואות והבאתיו לעיל סלי זיתים יע"ש ולנט"י פוסלי' ושתפסול מחמת שתית בהמה בזה אם עצורין מחמת טיט לדעת הרי"ף ורא"ש ותוס' פסולי' אף במקוה ולדעתם הוא מה ששנוי במים פ"ב דבמקוואות פלוגתא דר"א ור"י בטיט הנרוק והוא שיעור' דפרה שוחה ושותה מהן והוא מ"ש בזבחים ובסוכה אילימא למעוטי טיט הנרוק כו' כ"ש לנט"י דפסולין ואם מלוחים וסרוחים לנט"י פסולים ולמקוה כשירין וזהו ששנינו במס' ידים פ"ק מ"ג מים שנפסלו משתית בהמה לנט"י פסולים בקרקע כשירים וכבר כתבנו מה שיש לישא וליתן בדבר זה אליבא דר"מ ז"ל ולומר דההיא דזבחים לענין שיהא הטיט גופא משלים למ' סאה ולרביעית הוא דבעינן שיהא שוחה ושותה הא ביש מ' סאה במים בקרקע כשירין ולנט"י פסולין והיינו מתני' דידים ומתני' דפ"ב דמקוואות לענין שהטיט גופא משלים למ' סאה ולטבול בטיט גופא צריך שהמים צפין ע"ג ואם לאו אין מטבילין אלא במים והטיט משלים ומ"מ בכה"ג בעינן שוחה ושותה הא ביש מ' סאה במים לא בעינן שוחה ושותה מהן כדכתיבנא לעיל:

עוד זאת אדרוש דמים שיש שינוי מראה דכשירים למקוה ופסולים לנט"י כגון צבע ומימיו וכדומה כמ"ש לעיל והא משנה שנויה בפ"ק דידים מ"ג אלא שהרא"ה הביאו הב"י בא"ח סימן ק"ס והלבוש ג"כ שם דילפינן מכיור שהכהן היה מקדש ידיו ורגליו ממנו ומש"ה בעינן כלי דוקא דומיא דכיור ה"ה לענין מראיתן דהתם מסתברא דכתיב מים יתירא עכ"ל הנה אומר אני שמדברי רבינו ז"ל אינו נראה כן שהרי הר"מ ז"ל בהל' ביאת מקדש פ"ה הי"ב כ' כל המימות כשירין לקידוש כו' ובלבד שלא ישתנו מראיהן אלא יהיו כמים הכשירים לטבילה ומדכתב כמים הכשירים לטבילה ובטבילה מי צבע אין פוסלין ה"ה בכיור אין פוסלין והא דלא אמר בזבחים למעוטי מי צבע דכ' המשלים משמע אבל מקוה שלם לא ובנשתנו מי צבע אפילו כל המקוה כך כשירין ואפשר דראייתו מדאמר ר"ל זבחי' כ"ב א' מי מקום כשירין למי כיור משמע דשווין המה דכל מה שכשר למקו' כשר לכיור וכיון שכן נט"י לאו מכיור ילפינן לה וכדכתיבנ':

הן אמת שראיתי להמ"ל שהראה מקום לתו' סוטה י"ז ב' ולפ"ז דמקוואות ועיינתי בתו' דסוטה ט"ז ע"ב ד"ה ומה מים שכתבו תימא דמאחר דמי כיור הן ומי כיור כשירין כמי מקוה ומי מקוה שנשתנו מראיהן כשירין כדתנן פ"ז דמקוואות דמי צבע אין פוסלין עכ"ל רצונם לומר דמדאמר ר"ל מי מקוה למי כיור כשירין כמ"ש אלמא דכשירין בנשתנו מראיהן מחמת צבע וכדומה וא"כ ברתא כמו הכלי אמאי פסול כו' וזה כדברי הר"מ בכאן ויין הוא דפסול כדכתיבנא בכאן ועיין גיטין י"ט פ"י דיו קומוס יע"ש פירושו ובשבת ובמגילה י"ח יע"ש:

עוד אודיע לך שמ"ש הר"מ בפ"ו מה"ב הז"ח דנשתנו מראיהן מחמת מקומן או נפל לתוכן בין בכלים ובקרקע פסולין ובה"ח ביאר מים שהדיח בהן שאובין כו' הרי דבהלכה ח' ביאר שאובין דוקא וזה פירושו בין בקרקע ובהלכה ז' כתב סתמא בין בכלים ובין בקרקע אל תטעה לומר דבקרקע פסולין למקוה בנשתנו ע"י ד"א משמע אף ע"י צבע וכן מ"ש מחמת מקומן דז"א דבמקוה כשירים אם לא בנפלו יין ומי פירות אלא דמ"ש בקרקעות פירושו שהן תלושין והן לעת הזאת בקרקעות כו' כמו הדיח ועשה מלאכה דסיפא דקרקע פירושו על שאובין ה"ה ברישא ולא ידענא לאיזה צורך השמיענו בקרקע דמ"ש דלהר"מ פסולין להטביל ידים בשאובין וע"כ ליטול מהם בכלי ובשלמא בסיפא לומר דאף שהיו המים בקרקע ה"א דלא עשה שופכין קמ"ל כיון דפ"א היו תלושין הוה שופכין משא"כ ברישא לא ידעתי מה חידושא אית ביה ואפשר דל"ת דוקא בכלים שנפל לתוכן צבע דבטלן מתורת מים אבל בקרקע אף שנטל לכלי לא בטל מתורת מים קמ"ל דפסולין ועיין באלי' זוטא שהביא דברי הר"מ ז"ל בין כלים ובין קרקע ולא הוה לסתום אלא שבתחלה הביא דברי הב"ח יע"ש ועיין בט"ז ומ"א בסי' ק"י ובהל' סוטה בר"מ פ"ג ובמ"ש הכ"מ שם במ"ש בסוטה ט"ו אמר רבא ל"ש ועתה אתחיל בפירוש הלכה הזאת ובביאור הסוגיא בעזה"י:

במרא חמי האור חזקיה אמר אין נוטלין לידים ור"י אמר נוטלין ופירש"י דחזקיה פליג על ברייתא דלעיל ומה שהביאו לרש"י לזה הוא כמ"ש הישׁ"ש בסימן י"א וכן כתב הסמ"ג דכל גדולי גליל עושין כן ע"כ באין היד סולדת דאי ביד סולדת מי הוא שוטה לכוות ידיו במים אלא באין יד סולדת בהן ואפ"ה פליג חזקיה ואמר דאין נוטלין וע"כ פליג אברייתא דלעיל עכ"ל והנה היד סולדת אפשר שאין היד נכוית בהן אלא שיעורו כמו שכריסו של תינוק נכוית בו ועיין במ"א, קפ"א לענין מים אחרונים יע"ש וא"כ אין ראיה מגדולי גליל ודע דרש"י פי' לעיל דבר מן שהיד סולדת בהן אין נוטלין לל"ק הוא שהיד נכוית בהן ובטלם מתורת מים ולא פירוש דאין ראוין לשתית בהמה דמדכתב שהיד נכוית בהן ודאי

אין ראוין לשתית בהמה ואפשר אף בציננו אח"כ פסולין לל"ק דהואיל ונשתנו מתורת מראית מים פ"א ומיהו אכתי אמאי לא פי' הואיל ופ"א לא היו ראוין לשתית בהמה ועוד דאי בציננו אח"כ נמי פסולין אכתי אין הכרע דחזקיה פליג על ברייתא דאימא דמיירי בהיד סולדת בהן ור"י דשאל לכל גדולי גליל ועושין היינו בנצטננו אח"כ והיו מפונקים וחממו המים לפעמים עד שהיס"ב והניחו עד שיהיו פושרין אלא ש"מ דכל שנצטננו בודאי כשירים לכ"ע ועיין מ"ש לקמן גבי חמי טבריה בשם הל"מ. והלכה כר"י אף דחזקיה היה רביה דר"י כמ"ש הרא"ש אח"כ גבי חמי טבריה שאני הכ' דכל גדולי גליל היו עושין כן:

חמי טבריה חזקיה אמר אין נוטלין אבל מטבילין ור"י אמר אין מטבילין עכ"ל הגירסת רש"י ז"ל ומה שאמר חזקיה אין נוטלין אף דכ"ש הוא לדידיה מחמי האור דאין נוטלין אף אם נאמר דהיס"ב הא חמי טבריה נמי יס"ב ונכוית נמי והמבשל בשבת בחמי טבריה כו' ועיין בלח"מ פ"ו דברכות יע"ש היטב א"כ חמי טבריה שלא היה להם ש"ה אלא אגב דאמר מטבילין אמר אין נוטלין וכאלו אמר אף שאין נוטלין אפ"ה מטבילין דלא גזרינן בת בירתא אטו מנא ואם נאמר אף נצטננו פסולין כמו שאבאר בסמוך א"ש טפי דחמי אור בציננו כשירין וחמי טבריה כה"ג פסולין ועיין ב"י בסי' ק"ס בא"ח:

כתנאי מים שנפסלו כו' רשב"א כו' מ"ס גזרינן בת בירתא אטו מנא עכ"ל הא דפליגי חזקי' ור"י בחמי טברי' ולא בכל המימות דפסולים משתית בהמה כמו מלוחים ועכורים וסרוחים וכדומה כמו דפליגי באמת ת"ק ורשב"א אפשר לומר אה"נ דרשב"א לא פליג אלא בחמי טבריה שנצטננו שאז אין פסולם ניכר שאין מרים אלא שאין ראוין מחמת שהן חמין מתחלתן ולא דמי לחמי אור שלא היו להם ש"ה ומש"ה גזרינן בת בירתא אטו מנא משא"כ בשאר מימות דפסולן ניכר לא גזרינן גם לרשב"א וכה"ג כ' הכ"מ בפ"ו מהל' ברכות בדברי הר"מ ז"ל יע"ש ואם נאמר דפליגי בכל המימות דפסולין מחמת מלוחי' צ"ל הא דנקיט חמי טבריה דאף בציננו אסור דלא דמי לחמי האור ואם נאמר בציננו כשירין חמי טבריה לרש"י כמו שצידד הב"י בסי' ק"ס ואביא לשונו לקמן יקשה זאת ואפשר דנקיט לר"י דאי הוה נקיט בכל המימות ה"א דבחמי טבריא טובל בהן ידיו דליכא למגזר אטו מנא דבמנא גופא כשר לשיט' בחמי האור ולכך אשמעינן שאני חמי טברי' שלא היה להם ש"ה כמ"ש רש"י ז"ל ואם נאמר דבחמין שאין היס"ב פליגי חזקי' ור"י ומשמע דאם יס"ב אסור אף לר"י כמ"ש ישי"ש וסמ"ג לשי' רש"י ע"כ לומר הא דנק' ח"ט לומר אף בנצטננו פסולין וב"י בסימן ק"ס נסתפק בדברי רש"י יע"ש היט' אבל גי' הרי"ף והרא"ש ור"ח ור"ש בפ"ק דטהרות הכין הוא חמי טברי' חזקי' אמר אין נוטלין

לידים ור"י אמ' השתא כל גופו טובל ידיו ורגליו לא כ"ש ומוקי פלוגתייהו בבת בירת' והל' כחזקי' דרבי דר"י הוה דאל"ה הוה למפסק כסת' משנ' דידים כת"ק דבקרקע כשירי' והיינו בת בירתא ועיין בר"ש שם דלגי' רש"י לחזקיה לא גזרי ולר"י גזרי וא"כ ר"י דלא כסתם משנ' יע"ש ולפי מ"ש לעיל לא קשיא דר"י אמר לך דע"כ לא פסלינן אלא בחמי טברי' שאין פסולן ניכר כמ"ש הכ"מ לדע' הר"מ ז"ל בפ"ו מהב"מ והבאתיו לעיל וא"כ מתני' איירי במלוחים וכדומ' דפסולן ניכר ורשב"א סבר אף כה"ג נמי גזרינן ומה דאמר כתנאי היינו וודאי חזקי' כתנאי אמרה וכת"ק דלרשב"א אף פסולן ניכר גזר ור"י ככ"ע גם לת"ק דע"כ לא גזר אלא בפסולן ניכר משא"כ בחמי טברי' ונאמר לרש"י דאף בציננו פסולין ועיין בכ"מ שכת' לפירוש הר"מ לגי' הרי"ף יע"ש:

וברש"י ד"ה חמי טבריא כו' איכא מ' סאה עכ"ל אבל בפחות לא דבטלוה לרביעית דמקוה אף לידים כמ"ש התו' ד"ה דפסקיני' אלא דקשיא לי חמי טבריא מעין הו מטהר בכ"ש כמ"ש הר"מ בפ"ט דמקוואות ועי' בי"ד סי' ר"א ואף לשיט' הרא"ש שקאי בשיטת ר"י דהיינו דוקא מחטין וצינורו' אבל אדם בעינן מ' סאה אבל לידים ליסגי כמו בכלי' דסגי בעולה על הידים בב"א וצריך לומר דסבירא לי' לרש"י דידים בעינן אף במעיין מ' סאה ועי' בא"ח ב"י בסי' קנ"ט בסופו שכ' להרא"ש יש להסתפק בדבר יע"ש ומה שמשך בבת בירתא ואין נפסק ממנו ודאי דינו כמעיין בזה:

ובד"ה דכ"ע אסור דכי תיקון רבנן נטילה לאו בחמין והני גריעי מחמי האור שלא היה ש"ה עכ"ל יש לראות למאן קאמר לה אי לחזקי' בחמי אור נמי הדין כן לדידיה ואי לר"י הא לא מכשיר התם אלא באין היס"ב אבל היס"ב אסור כמ"ש יש"ש וסמ"ג אליביה דרש"י דההיא דשאל ר"י את רב"ג ואמר כל גדולי גליל עושין כן היינו באין יס"ב וא"כ חמי טבריא ודאי יס"ב א"כ נמי נכוית כמ"ש הל"מ בפ"ו דברכות דהמבשל בחמי טבריא אלמא ראוין לבישול פשיטא דפוסלין וצ"ל דחמי אור כשנצטננו כשירין אף שהיו מתחלתן יס"ב ובחמי טבריא אסורין אף שציננו ולהכי אמר שאני חמי האור שהיו להם ש"ה מש"ה חזרו לכשרותן כשנצטננו משא"כ חמי טבריא והב"י נסתפק בדברי רש"י בסי' ק"ס אי ס"ל בצונן אי כשירין או לאו והוא לשיטתי' שפסק בש"ע בסימן ק"ס דחמי אור כשירין אף ביד נכוית בהן דלא כמהרש"ל ביש"ש ומ"ש רש"י דלא תיקן רבנן נטילה בחמין ולא פי' דאין ראוין לשתית בהמה אפשר דחדא מיניה נקיט. וז"ל הכ"מ בפ"ו מה"ב ע"כ לא אמר חזקיה אלא בחמי טבריא שאין פסולן ניכר שאין מרים אלא שפסולן היה שמתחלת ברייתן לא היו ראוין לשתיית בהמה מפני חומן עכ"ל והיינו לשתיית בהמה ואדם ע"י הדחק כמ"ש הר"י הביאו הב"י בסימן ק"ס יע"ש בזה ובד"ה דאסקיני'

כו' חריץ קצר ואין מ' סאה ומחוברין למקוה עכ"ל דאי יש מ' סאה סובר דלא גזרינן אטו מנא דהא רואה שמקוה הוא ואי אין מחוברין לא עלתה לו טבילה דבעינן מ' סאה לשיטתי' ויש מי שפירש אפי' במ' סאה כל דפסקיני' בבת ברתא ועיין ברשב"א ובד"ה בתוספות דפסקיני' והא דאמרינן כו' דאי הוה מ' לא גזרינן ומש"ה הוצרכו לומר לענין ידים לא גזרו א"נ במחוברין למקוה כפירש"י:

ובתו' ד"ה מים שנפסלו כו' ואגב ריהטא לא עיין כאן וכן השיגו לרש"י בזבחים יע"ש דאין לומר דמ"ש בין בכלים ובין קרקע פסולים היינו בת בירתא דאין ענינו לשם דבמי מקוה הראוין לטבילת גופו והתם ודאי לא גזרינן בת בירתא דהכל יודעין שאין טובלים בכלים וכבר היה מקום ליישב דברי רש"י בזבחים במ"ש לעיל באורך אלא שלא ראיתי להאריך:

גמרא סבור מיניה חובה הוא דליכא הא מצוה איכא עכ"ל הקשה הריטב"א דא"כ מה איכא בין ראשונים דג"כ ליכא אלא מצוה ותי' דבפת חובה מדאורייתא מדר"א ב"ע עכ"ל וכן פירש"י ד"ה רבא אמר דאורייתא מצוה היא כר"א ב"ע דלא כמ"ש התו' ד"ה מצוה כו' דאסמכתא היא ולפירש"י קשיא מה פריך לעיל על הא דאמרינן מים ראשונים מצוה מהא דתניא מים ראשונים חובה דלמא ההיא ר"א ב"ע הוה דמן התורה הוא מידיו לא שטף ומש"ה קרי ליה חובה כו' יע"ש:

דף קו:

גמרא וכל דבר שחוצץ בטביל' חוצץ בנטיל' הר"מ בהלכות מקוואות בפי"א ה"ב הביא ראיה הא דכל החוצץ ואיני יודע למה לא הביא הא דתוספתא דלנגיעה דחולין עט"ק לא בעינן שיהא דבר חוצץ ועיין תו' ד"ה וכל דבר ועיין בפי"א מהל' שא"ה דפסק חולין עט"ת כתרומ' דמי בה"ט יע"ש:

אמר רב ע"כ לחולין ע"כ לתרומה הנה גי' רש"י ותו' הוא דע"כ לחולין ולתרומה ולקידוש ידים בברייתי' ונקיט כסדר חולין דמשום סרך תרומ' לא החמירו כ"כ ודי בשיעור מועט ותרומה צריך יותר וקידוש מ"ה והלכתא גמירי לה כדמסיק בערכין י"ט ב' ורב היה מראה לתלמידיו ע"כ כו' דפירש"י דלחולין עד פ"ב ולתרומה עד ג' וקידוש לא הזכיר דלא היה בימיו והזכיר מה שהיה נוהג בימיו ושמואל ג"כ סובר כרב דפירושו דברייתא בפ"ב והחמיר ע"ע דכהן היה ורגיל בתרומה כמ"ש התו' ד"ה אמר רב או דהחמיר על עצמו וכל אדם רשאי להחמיר ע"ע כדמסיק דר' מיישא בר ליואי כו' ועיין מהרש"א ור' ששת אמר דברייתא לחולין פ"א ולתרומ' פ"ב ורב ששת החמיר ע"ע דחולין ג"כ עד פ"ב ולקול' דאמר היינו אדרב ושמואל כמ"ש התוס' דלרב תרומה מיהת בפ"ג ולשמואל חולין ג"כ

ואיהו אמר לתרומ' עד פ"ב ואין לפרש דרב ע"כ לחולין פ"א ולתרומ' עד פ"ב כמו לרב ששת ופוסק כן להלכה ושמואל פי' הברייתא פ"ב ופ"ג והחמיר ע"ע דכהן היה ודינא הכי וברייתי' בכל אדם או דרשאי להחמיר ע"ע ורב ששת פי' כרב ופסק לחומרא עד פ"ב שהחמיר ע"ע ולקולא אשמואל לחוד דאיהו אמר עד פ"ג דלא משמע ליה לפרש כן דמשמע ודאי שמואל אשיעורא דרב קאי אלא דהחמיר אף לחולין כתרומה ועוד דא"כ הוה ליה לומר דברי רב ששת בתר רב כי היכי דלהוי שפיר טפי דלרב לחולין פ"א ולתרומ' פ"ב ורב ששת לחומר' ושמואל מחמיר טפי מכולהו ואף שאין זה דיוק מ"מ נראה דשמואל אשיעורא דרב קאי כמ"ש מעיקרא ור"ת סובר כי רב ושמואל סוברי' כרב ששת דפ"א ופ"ב אלא דשמואל החמיר ע"ע וכל אדם רשאי להחמיר ואין זה חולק על הברייתא והחמיר כמו בקידוש ידים ורגלים לר"ת דהיינו עד פ"ג בגב היד אלא דשמואל החמיר בתרוייהו ר"ל בחולין ותרומה עד פ"ב כמו קידוש ידים במקדש ורב ששת מיקל משמואל ומחמיר מרב והיינו עד פ"ב אף לחולין ומהרש"א כת' דאפשר דלא רצה לפרש כר"ת דר"א דמחמיר אין להחמיר יותר אלא עד פרק דמקום קידוש דבהכי יתיישׁ ספר הזוהר עכ"ל הנה בתחלת דבריו יש לפרש דה"ק דמש"ה לא רצה רש"י לפרש כר"ת דא"כ לחומרא דשמואל הוא שיעור חדש מה שלא הוזכר כלל בברייתא לחולין ולתרומ' והוא פ"ג בקידוש והחמיר ע"ע ומצינו נמי לפרש עד מקום חיבור היד והזרוע דבקידוש הוה שיעורא כמקודם לפירש"י ואיך שיהיה קשה א"כ מאי האי דקאמר בר הדיא דהוה קאים קמיה דרב אמי ואמר לחומרא ול"ת דכהן היה ומה בכך דכהן היה סוף סוף א"צ להחמיר בחולין יותר מתרומה והוה לפסוק כרב ששת ולא להמציא שיעור חדש להחמיר עד פ"ג בתרומה גופא יותר מן הברייתא ודי לו להחמיר בחולין כתרומה להרגיל א"ע בתרומה אלא ע"כ דמחמיר ע"ע היה כו' ומה קאמר ול"ת שהוא כהן דוודאי דוחק לומר דבר הדיא לחומרא אמר כרב ששת דלחולין עד פ"ב דלא כרב דלחומרא משמע קאי אדשמואל דר' ששת אמרינן בגמרא דלקול' היה אף שמחמיר מרב כו' מ"מ לא הוה לומר סתמא בר הדיא לחומרא כו' ומן מלת אלא עד סופו לא ידענו פי' של מהרש"א ז"ל ואולי יש איזה חסרון תיבות בדברי מהרש"א וצ"ל לפירושו דסובר דר"ת נמי קידוש ידים עד חיבור היד והזרוע כאינך פירושי' ומה שכתב ר"ת וקידוש ידים במקדש עד פרק שבגב היד הוא פרק המחבר היד והזרוע נמי מיקרי פרק שבגב היד ואף דרש"י פ"ז ד"ה ושמואל אמר דפ"ג והוא שבגב היד אפשר דפרק המחבר יד וזרוע נמי מיקרי פרק שבגב היד ואהא כת' מהרש"א דלר"ת נמי א"צ לדחוק ולומר כמו בקידוש עד פסת היד דהוא מקום חיבור היד והזרוע אלא עד פ"ג אלא משום דליתיישב ספר הזוהר לשיטתיה פי' כן עד מקום קידוש

פסת היד כן נראה לי לפרש דברי מהרש"א ז"ל ולפי מ"ש לעיל היה אפשר לפרש דרב ור' ששת סברי פירושא דברייתא פ"א ופ"ב ור' ששת מחמיר מרב ושמואל סובר פ"ב ופ"ג ומחמיר בחולין כתרומה ומשום דכהן היה ולזה אמר ר' מיישא דלא דכהן הוא וכבר כתבנו לעיל מה שיש ליישב זאת וראיתי לרשב"א שכת' דר' ששת מפרש לברייתא פ"א ופ"ב וקדוש עד פסת יד מקום המחבר יד וזרוע ודלגה הברייתא פ"א מתרומה לקדוש ידים עכ"ל ר"ל פ"ג שבאצבעות הרי דאף לר' ששת פי' כן קידוש ידים פסת היד ואף שהוא אפשר לפרש לר' ששת קדוש ידים עד פ"ג ומנלן דדלגה הברייתא פ"ג ואפשר בהלכה למ"מ אין שייך מחלוקת דהלכתא גמירי בקידוש כמ"ש בערכין י"ט והבאתיו לעיל ועוד דלמעט במחלוקת עדיף טפי מלומר דר' ששת בתרתי פליג על רב ושמואל בתרומה ובקידוש דלרב ושמואל תרומ' פ"ג וקידוש פסת היד ולר"ש תרומ' פ"ב ודי בכך ובקידוש מודה עד פסת היד אבל מההיא דערכין אין הכרע אי בקידוש פ"ג או פסת היד כמו שיראה הרואה שם ולפי' הר"ר אברהם רב ושמואל סבירא להו דברייתא לחולין פ"ג ולתרומה פסת היד ולקדוש היד עד קובידו ושמואל מחמיר בחולין כתרומה ובספר הזוהר נמי כל היד ולא כו' ור' ששת ע"כ כמו לפירש"י וכמ"ש מהר"מ מלובלין יע"ש ור"ל דר' ששת פליג על רב ושמואל וסובר פירוש' דברייתא לחולין פ"ב ולתרומ' פ"ג ובקידוש עד קובידו דבהלכה אין שייך מחלוקת כמ"ש לעיל או דלחולין עד פ"ג כתרומ' וקידוש עד פסת היד ולא דלגה הברייתא ולקולא היינו מרב ושמואל והא דמביא ראיה מספר הזוהר לחולין כל היד ואין לומר אכתי דלמא כפירש"י פ"ב ופ"ג ופסת היד ושמואל מחמיר ע"ע דא"כ קשיא הא דר' מרישא לאו משום דכהן הוה פשיט' דמהיכא תיתי למצוא שיעור חדש בשביל זה להחמיר יותר מתרומה השנוי בברייתא וכה"ג הקשה מהרש"א והבאתיו לעיל יע"ש וא"כ ע"כ פי' הברייתא לתרומה עד פסת היד ושמואל אפשר דכהן היה מחמיר בחולין כתרומ' ועיין ברא"ש וברשב"א ובריטב"א שיש גירסות אחרות ולא ראיתי להאריך בהם:

ובתו' ד"ה ע"כ לחולין וע"כ לתרומה לפי שאינו שוה כמו באגודל כו' עכ"ל ר"ל דפ"א אינו שוה בכל אצבעות ועד"מ כתבו כמו אגודל שאין שוה לשאר אצבעו' ואי הוה פ"א יש אצבעות שלא נטל כלום אלא דצ"ע דפ"ג נמי אין נוטל כלום אגודל דנראה לכל דאגודל אין מגיע אלא עד תחלת פ"ב במקום שמתחיל שם וכ"כ דרבינו יונה בפא"ד הביאו הב"י סימן קע"א דלפי זה ר"ל דלחולין עד פ"ב נוטל שאר אצבעות ב' קשרים ואגודל ק"א וצ"ע שאינו כן אלא כמ"ש ולא היה כעת בידי לעיין בו ואיך שיהיה קשה דלר' ששת ע"כ הכי פירושו דפ"א ולא איכפת לן במה שאינו מגיע שוה לכל אצבעות א"כ אימאי לא יפרש

כן לשמואל ולרב ושמואל מחמיר ע"ע עד פ"ג או פסת היד כמו בספר הזוהר דאיתא הכי וכן לפי' ר"ת אם לא דלרש"י ר"ש פלג על ברייתא כן פי' הריטב"א לחד תירוצא דר"ש פליג על ברייתא ודחוק:

בא"ד אבל אין לפרש כמו שפי' הר"ר אברהם עיין בגמרא מ"ש וזה כולו מבואר וא"צ ביאור זולת מ"ש אח"כ דבערכין לא משמע כן עי' במהר"מ מלובלין מ"ש ליישב:

הר"מ ז"ל בהלכות ברכות פ"י ה"ד סתם וכ' עד הפרק ולא נודע מקומו איו וכ' הכ"מ מסתמ' בשיטת הרי"ף רבו אמרה עד פסת היד יע"ש ובהל' ביאת מקדש פ"ה לא הזכיר כלל שיעורא דקידוש ידים ורגלים עד היכן הוא ומסתמא שיעורא כמו נט"י לחולין דהוא עד פסת היד. דע דלפי גירסת הרי"ף י"ל דכולהו חדא שיעורא אית להו יע"ש, ולא קשיא בגמרא ולא מידי ואין להאריך בכאן יותר בזה:

גמרא אמר בר הדיא הוה קאימנא קמיה דר"א כו' ול"ת משום דכהן הוא כו' האי לחומרא כבר פירשנו דכשמואל משמע כמו שכתבתי לעיל ומשום דלהרגיל בתרומה לזה אמר דכל אדם ראוי להחמיר ע"ע והיינו עד פסת היד וכן סתם בש"ע סי' קכ"א וכן דעת מהרש"ל משום מלא חפני טיבותא וכן בלבוש סי' קס"א וכן ראוי לנהוג אף לחולין ליטול כל היד מקום שמחבר יד וזרוע בקידוש וכמ"ש לדעת הר"מ ז"ל בזה:

בתו' ד"ה נוטל אדם כו' אומר ר"ת כו' מה שיש לעיין בדברי תו' הללו אכתוב בגמרא:

וברש"י ד"ה ומתנה לאכיל' ובלבד שיזהר מלטמאם עמ"ש בגמרא לקמן מזה:

דף קז.

גמרא אמר ר"א לבני פקתא דערבות אתון דלא שכיחי לכו מיא אתנו עלי' מצפרא עכ"ל ראיתי לכתוב בכאן בקיצור והוא דרב ור"א דזכרו נוטל ידיו שחרית וגם ר"א משו ידייכו מצפרא נראה לכאורה כמ"ש הב"ח כא"ח סימן קס"ב והביאו הט"ז דוקא שחרית דמברך ענט"י בבוקר כמ"ש הב"י בסי' ד' בשם הרשב"א דומיא דכהן המקדש ידיו מן הכיור יע"ש ומש"ה מהני משא"כ בנוטל ידיו ביום שלא בשעת אכילה היוצא מב"ה ונוטל ידיו לדבר שטיבולו במשקה דלא מהני תנאי אלא דאין נראה כן וכבר השיגו הט"ז יע"ש ולפי ספק הלכה בש"ע קס"ד בהג"ה שאף יוצא מבה"כ וכדומה צ"ל דנוטל אדם ידיו שחרית ע"צ ע"ט דאי ליתליה מיא אלא כדי נטילת שחרית יטול ידיו בו ויתנה על כל היום וכן ר"א דאמר דאמר לבני פקתא דערבא אתון דלא שכיחי לכו מיא כו' ודעת הלבוש בסימן קס"ד דאם התנה בשעת אכילה זו על אכיל' אחרת לא מהני תנאי וכ' אליהו זוטא בשם הל"ח הטעם שמא יבא באותה אכילה גופא שיטול ידיו ולא יאכל מיד ולא יקיים תיכף

לנטילה ברכה ולפ"ז נקיט נוטל אדם ידיו שחרית למעט נוטל ידיו באכילה זו ומתנה על אכילה אחרת דלא מהני אמנם כבר השיגו המ"א ושאר אחרונים דמהני כה"ג ולפ"ז נוטל שחרית או ע"ט קמ"ל כמ"ש או דבא לומר דבנטילת שחרית בעי לאתני על כל היום ולאשמעינן דחולין בעינן ג"כ כונה ועי' בא"ח סי' קנ"ט סי' ג':

והנה התו' הקשו בד"ה נוטל כו' מהא דהנוטל לא יקדש משום דקידוש מפסיק בין נט"י לסעודה ועוד הקשו מא"ד ב"ה אומרים מוזגין הכוס ואח"כ נוטלין לידים דתיכף לנטיל' ברכה עכ"ל ודע דההיא דפסחים לא אתמר בהדיא דנוטל לא יקדש משום הפסק כו' אלא דהתו' מפרשים כך וע"ש בתו' בד"ה נוטל ושם תי' בע"א דנראה כנוטל לפירות יע"ש ועוד יש תי' אחר עי' בא"ח סימן רע"א הטעם משום דנראה דהפת חביב לו יע"ש בטור וא"כ אין ראיה מהתם כלל דבעי תיכף לנטילה ברכה והתו' בכאן בקושיי' ובתירוצ' סברי דטעמ' הוא משום הפסק דלא יקדש ומש"ה הוקש' להם ואף דשם מסיק דזימנין סגיאין הוה קאי קמי' דרב ומסיק דלא חיישינן להפסק עי' בתו' שם ד"ה דזימנין י"ל דקשיא להו לפי ה"א התם הוה להקשו' דברי רב אהדדי מכאן דמתנה אלמא דלא בעינן תיכף כו' ודוחק דהא פריך ליה התם עדיפא מקידושא גופא ונראה דהתו' סברי כאן דכן הוא האמת דנוטל לא יקדש משום הפסק והא דאמר התם שכחתי' לשמעתי' דרב דזימנין מקדש על ריפתא לאו למימרא דלא חיישינן להפסק אלא הכי קאמר דמדאמר נוטל לא יקדש בשום ענין דעל היין הוה הפסק ועל הפת אין מקדשין ולזה אמר דליתא דהא רב היה מקדש על ריפתא וא"כ אם אין לו יין יכול ליטול ידיו ולקדש על הפת דלא הוה הפסק בפת דהא מברך המוצי' מיד וביין אה"נ דהוה הפסק ועי' בטא"ח סי' רע"א ובט"ז ובמ"א שם ובלבוש ומש"ה הקשו שפיר דעכ"פ דברי רב ברונא דהתם לא אידחי מהלכה דנוטל לא יקדש על היין דהוה הפסק והוקשה להם ג"כ מא"ד דב"ה מוזגין את הכוס ולא הוקשה להם כיצד מברכין מ"ח א' דתיכף לנט"י ברכה דהתם מפרשינן במים אחרונים משא"כ מהך דא"ד דאיירי בנטילה ראשונ' אמרינן נמי תיכ' לנטילה ברכ' קשה שפיר ואהא תירצו בשם ר"ת דהתם בשחרית מיירי ויש לפרש בב' אפין או דבשחרי' רשאי להתנו' על כל היום משא"כ כשנוטל לצורך אכילה ובירך ענט"י על מה יחול הברכה כי ברכת ענט"י לא נתקנ' אלא על אכילה והלכך צריך שיאכל מיד משא"כ בשחרית דנוטל בלא"ה מהני נמי על כל היום ועוד יש לומר כשנוטל לאכילה מחויב לעשות מיד בלי הפסק על מה שנטל משא"כ בשחרית וזה דעת רבינו יונה עי' בסימן קס"ד בב"י יע"ש ועוד י"ל כמ"ש הב"ח דווקא שחרי' אבל ביום כשנוטל אף שלא לצורך אכילה לא מהני תנאי ומש"ה אמרו שם בכיצד מברכין דכ"ע תיכף לנט"י ברכה היינו ברכת המוציא אבל

לדינא כת' הט"ז וכן משמע משאר אחרוני' דמהני אם התנ' אף בשאר היום ונראה לי שאם נוטל ידים דהמים מצוי לו כעת ומתנה על אכיל' של אחרי כן רשאי ולא יברך על נט"י שאינו אוכל אז ולא איכפת לן בזה כנ"ל ועיין בט"ז סימן קס"ד. עוד תירצו התו' דהא דרב אם אין מים בסמוך לו עכ"ל והא דאמר אף שלא בשעת הדחק והיינו דרב היינו דלא הוה שעת דחק אבל טרחא קצת איכא שצריך לילך לערך מיל או יותר ומש"ה היקל רב ולא בע"א וההי' דברכו' בלא טירח' כלל אסור להפסיק ולתי' ראשון אף בלא טרחא כלל אפילו הכי רשאי:

והנה רש"י ז"ל פי' ומחנה לאכילה ובלבד שלא יטנפם ויטמאם ולא כת' ג"כ שיזהר מהיסח הדעת יש לפר' דבכלל שיזהר שלא יטנפם הוא או דוקא שיזהר שלא יטנפם בוודאי אבל סתם ידים אף שהסיח דעתו מהם כיון שלא ידע להן שום טומאה שרי כיון דהתנה מתחלה על כל היום וריטב"א כתי' שמורו היה אומר דה"ה שיהא נזהר מהיסח דעת ולאו דווק' שיזהר שלא יטנפם והר"מ בפ"ו מהלכות ברכות כת' שלא יסיח דעתו מהם יעוין וזה כמ"ש ריטב"א:

עוד אבאר לך שמה שאמר ומתנה על כל היום משמע ודאי דנט"י בעינן כונה וכן כתב ב"י בסימן קנ"ט בשם הרשב"א בת"ה יע"ש ובחדושיו כתב בשמעתין מדאמר מתנה משמע דבעינן תנאי ומיהו בנטל לאכילה סומך עליו כל היום ואף תנאי א"צ כיון דנטל לאכיל' ועי' במ"א סי' קס"ד ואם נאמר דלא בעינן כונה לחולין י"ל דההיא דמתנה הוא בסתם ידים ומיהו נזהר מודאי טומאה ומש"ה בעינן תנאי דוקא או אף דצריך ליזהר מהיסח דעת ג"כ אפ"ה בעינן תנאי דאל"ה אסור דחכמים הצריכו נטילה לאכילה ולא חלקו בין שמר ידיו מהיסח או לא ומש"ה כי התנה על כל היום הוה כאלו נטל לכל סעודה ואל"ה אסור ועי' בב"י סי' קס"ד כ' המרדכי בא"ד דוקא שנזהר שלא יטנפם אבל אם טנפם אין מועיל התנאי כי אם היכא דאין מים בעיר יע"ש סוף דבר נראה אף שנטל ידיו לאכילה צריך תנאי על כל היום ואף דבמ"א כתב שא"צ זהו לשיטתי' דפסק בדיעבד פסול באין כוונת הנוטל אבל למ"ש בסימן קנ"ט בש"ע לכתחלה בעינן כונה משמע דיעבד מהני וכן ממ"ש בסימן קנ"ח ס"ק י"ז שאם נטל ידיו כו' ובהג"ה נוטל בלא ברכה יע"ש בט"ז משום דבדיעבד עולה נטילה שלא במתכוין וא"כ הא דרב דמתנה י"ל משום דלכתחלה בעינן כונה ואין נראה דמשמע דעת הב"י דאף לכתחלה לא בעינן כונה בסימן קנ"ט והא דפסקינן בש"ע סימן קנ"ט סי"ג דלכתחלה בעינן היינו להחמיר וא"כ רב דאמר מתנה על כל היום ע"כ כמ"ש דתנאי בעינן דחכמים לא חילקו ואמרו דכל נטילה בעינן לכל אכילה וא"כ נראה להחמיר דאף בנוטל לאכילה בעינן תנאי על אכילה אחרת כדכתיבנא:

ודע דבסימן קנ"ט האריך הב"י בדין זה דלחולין לא בעינן כונה והביא ראיה מפ"ב דחגיגה י"ח ע"ב ת"ר נתכוין כו' א"ר נחמן ל"ק לחולין לא בעינן כונה וכ' עוד דלרשב"א שהביא ראיה מתוספתא דפ"ק דידים הביאה הר"ש דת"ק כונת נוטל או נותן בעינן ולר"י תרתי בעינן וכתב הב"י לפ"ז ע"כ ברייתא דנטל ולא נתכוין ידיו טהורות לחולין ע"כ מיירי במטביל או נוטל ע"י אחר דנותן מתכוין עכ"ל וא"כ קשה ברייתא דקתני נוטל בלא נתכוין ידיו טמאות למעשר ע"כ דבעינן כונת נותן ונוטל וז"א דהלכה כת"ק דבחדא סגי וכן פסק הרשב"א גופא דבחדא סגי ועוד קשיא לי מ"ט דר' יוסי דבעי כונת נוטל ונותן וכי עדיף מטבילת כל גופו למעשר ולתרומה דתנן במשנה נדה י"ל חרשת ושוטה חברותיה טובלת אות' והביאו הגמרא לעיל בדף ל"ב יע"ש דאי הטבילוה חברותיה כונה דאחרים מהני ג"כ לתרומה ולא פליג ר"י כלל ואפשר בנט"י דומיא דכיור שהיה כונת נותן ונוטל דהכהנים היו שופכין על ידיהם בכונה ומצינו שהחמירו בנט"י דומיא דכיור דבעי כלי וכח גברא לרבי יוסי עיין בפ"ק דידים ר"י פוסל בב' אלו ועיין בריטב"א כאן וברשב"א גבי אי בזיע דמלא וכבר היה אפשר לפרש הא דאמר כונת נותן ונוטל היינו דלא כוון לאכילה אלא לדבר מה וגרע מאלו לא התכוין כלל עיין בחדושינו פ"ק ופ"ב ובכאן אין להאריך:

וראיתי להמ"א בסי' קס"ד סי"ג דכ' דהרשב"א כת' דמיירי לנגיעה עכ"ל כעת אין ספר ת"ה מצוי בידי ומ"מ אומר דהרשב"א כ' כן על ההיא דלעיל פ"ב אבל ההיא דחגיגה א"א לפרש כן דהא דאמר לחולין לא בעינן כוונה מיירי לנגיעה דא"כ מה פריך נימא אידי ואידי לחולין מיירי וכאן לנגיע' וכאן לאכילה ולמה ליה לאוקמיה הא דתניא ידיו טמאות למעשר אלא ודאי דלחולין לא בעינן כוונה כלל אף לאכילה וזה שכת' הב"י אחר שהביא דברי הרשב"א בת"ה דדחי להא דחולין פ"ב דמיירי לנגיעה כת' הב"י דאף דהוכחתי מחגיגה דלא בעינן כוונה כלל כו' היינו דלא ניחא לי' דמיירי לנגיעה מה"ט דכתיבנ' דא"כ מה פריך התם יע"ש:

ועי' פסחים קט"ז ע"ב בתו' ד"ה אסוחי כו' דאדרבה משמע משם דחולין א"צ כוונה אבל המעי' היט' בדבריהם יראה כדברי ב"י דחולין לתוספת בעינן כוונה וזה לשין התו' תימא מה צריך להאי טעמא תיפוק ליה דנטילה ראשונה לא היתי לשם קדושה וי"ל דס"ד כיון שנטל ועל דחולין לא בעינן כוונה עכ"ל הנה מלת קס"ד אינו מובן כלל וצריך לומר דה"פ דהמקשה פריך דהא משא ידיה בטיבול ראשון דהיינו לירקות במי מלח כמנהגנו וע"כ סובר דחולין לא בעי כונה והמתרץ השיב לא דאפ"ה דלמא מסח דעתיה מיני' ומיהו באמת איצטריך להאי תירוצא דאל"כ ליטול ידיו בשעת טיבול ראשון ויכוון לאכילה

ג"כ ודיו בכך כדאמר רב נוטל ידיו שחרית ומתנה כל היום אלא הטעם משום היסח הדעת וההיא דרב באיכא קצת טרחא או דשאני הגדה והלולא דודאי הוה היסח הדעת ועי' בא"ח סימן קס"ד וקס"ז ובט"ז יע"ש היטב ומש"ה הוכיח שפיר הב"י מדברי התו' דבאמת כוונה בעינן. שוב ראיתי לאלי' זוטא בסימן קנ"ט ס"ז שהביא בקיצור דברי הח"ק שהשיג על הב"י מתוספות דמהם משמע דלא בעינן כוונה לחולין והוא ז"ל תי' דאדרבה הס"ד הכי הוה ותי' לו כפי הס"ד יע"ש והוא קצת כמ"ש כאן ולדידי א"ש טפי והוא דאמרינן אף באמת צריך להאי תירוצא דאל"כ למה לי נט"י שנית יתנה מתחלה אלא דחיישי' להיסח הדעת ועי' בלבוש תע"ה:

שוב ראיתי להב"י בסימן תע"ה בשם המרדכי דאם מתכוין ליטול ידיו ולא הסיח דעתו שרי אפ"ה אפשר לומר דלא תקנו כך דרוב ב"א אין זהירין ויבואו לידי היסח הדעת ועי' במ"א סימן תע"ה שכת' דצריך לברך ענט"י בשעת נטילה ראשונה ולא ידעתי למה דאם רוצה ליטול ידיו ולברך בעי תיכף אכילה דתיכף לנט"י ברכה כמש"ל דהרוצה ליטול ידיו באמצע היום ולהתנות שתעלה לו בשעה שאוכל א"צ לברך לא בשעת נטילה ולא בשעה שאוכל ועי' באלי' זוטא סימן קנ"ט ס"ז ובט"ז סי' קס"ד יע"ש וצ"ע:

גמרא ואי בזיע דוולא ככונס משקה מילף לייפי עכ"ל והוא מטעם טבילה דניצוק חבור ולא בעי כשפופרת הנוד דהקילו בנט"י אף דבעלמא אין נצוק חבור והאי אריתא הוא צנור אין עשוי לקבל דאי הוא כלי לא חשיב מקוה כדין מעין שמקלח לתוך הכלי אסור לטבול תוך הכלי וחוצה לה עי' בי"ד סימן ר"א ס"ח יע"ש אלא דצנור אינו כלי ודע דגי' הרי"ף הוא ואי בזיע דוולא בכונס משקה אין נוטלין לידים והביאו הכ"מ בפ"ו מהלכות ברכות ור"ל אף דמקרב ידיו לגבי דוולא אין עולה לו נטילה דהוה שבר כלי ועי' בסימן קנ"ט ובב"י שם ועי' ברא"ש כאן שהביא גי' הרי"ף ולדבריו אין טובלין בו דנצוק לא הוה חבור וגם בעינן כשפופרת הנוד לענין עירוב מקוואות:

ובתו' ד"ה דלא אתי מכח גברא כו' דהכא ידיו חוץ לכלי עכ"ל ר"ל לעולם יש לקיים סברת ה"ג דלאו כח נותן בעינן אלא כלי בעינן והכא אין מים באים מכלי דצנור לאו כלי הוא כמ"ש לעיל ועי' ברא"ש ומ"ד עוד דר' יוסי בשני' פוסל ר"ל בחביות מוטה על צדו וקוף כו' יש להקשות דאפילו הוה כח גברא כה"ג פסול כדתניא בתוספתא פ"ק דידים שם הביאה הר"ש באותה משנה דר"י בעי כוונה נותן ונוטל הבאתיו לעיל וא"כ מאי איריא דלא הי' כח גבר' אפילו הי' כח גברא אפ"ה פסול דכונ' נותן נמי בעי' וכשאד' נוטל ידיו בעצמו הוא הנותן והנוטל משא"כ כשאד' אחר שופך על ידיו ועל מתני' ל"ק דרבות' דת"ק אשמעינן אפילו קוף דלאו כח גבר' איכא אפ"ה מכשיר אבל התוספות שכתבו דר"י

פוסל משום כח גברא קשה דטעמא נמי משום דכוונת נותן בעינן וכדכתיבנא ומיהו אנן פסקינן כר"י לענין כח גברא ולא לענין כוונה והיינו מסוגיא דשמעתין דמשמע דבעינן כח גברא:

ובתוספות ד"א קפדיתו אחזות' כו' והא דתנן נפל לתוכו דיו היינו לתרומ' עכ"ל ואמרו דקפדינן דל"ש תרומה ול"ש חולין בעינן שלא ישתנו המים מראיהן והמ"א בסימן ק"ס אהא דמים שנשתנו מראיתן מחמת עצמן פסול כתב דא"כ מאי הוקשה להם מהא דאמר קפדיתו אחזותא דלמא מיירי במחמת עצמן דלא הוזכר שם במשנה אלא ש"מ דכשר יע"ש ואין לומר דלמא שאל אותן קפדיתו בנשתנו מחמת מקומן שגם זה לא נזכר שם במשנה ז' דפשיטא דמ"ש מנפל דיו כמ"ש הכ"מ בה"ב וב"י בקצר':

ובד"ה מאי לאו הא כביצה כו' היה אוכל חולין בטהר' עט"ת וי"ל דה"מ לומר וליטעמיך עכ"ל מ"ש דהיה אוכל עט"ת דל"ת דההיא דר' צדוק חולין היה ומש"ה דייק מיני' הא כביצה בעי נט"י ומש"ה כתבו דאוכל עט"ת מסתמא כיון דכהן היה וש"מ התירו מפה לאוכלי תרומה ומשמע דווקא חולין עט"ת ולכהן דווקא הא בחסר תנאי א' מהם דהיינו חולין גרידא לכהן או לישראל עט"ת אף שאינו כן או עט"ק משום לחמו תודה לא התירו דכהנים זריזין הם ותירצו דאה"נ דה"מ לומר וליטעמיך ומהר"מ מלובלין ז"ל האריך בכאן ותוכן דבריו דאיך שייך לומר וליטעמיך דלא תפשוט דאי הוה ידע המימרא דאמר שמואל התירו מפה לאוכלי תרומ' ולא לאוכלי טהרות א"כ נפשוט מיני' דלא התירו וכתב שהתלמידי' רוצים דאיבעיא הוה בחולין גרידא דלא התירו לאוכלי טהרות עט"ת וקשה כ"ש דלא התירו לחולין גרידא ועוד דמתוס' משמע דעט"ת הוה כתרומה עצמה דר' צדוק כהן היה ואוכל חולין עט"ת עכ"ל הנה מה שדחה התלמידים דחולין גרידא גריעי מעט"ת אומר אני דהתלמידים ההם יפה כיוונו שהרי הרב אומר כן בהלכות ברכות פ"ו הי"ח לט אדם ידיו במפה ואוכל חולין גרידא כמ"ש הכ"מ שם דוקא לאוכלו עט"ת או עט"ק כמ"ש לקמן בעזה"י וא"כ איכא לומר אה"נ דאיבעיא. הוה בחולין גרידא ולא מצי למפשט מהך דלא התירו כו' ומה שכתב דלשון התוס' משמע דחולין עט"ת הוה כתרומה עצמה כו' יראה מדבריו דר"ל דעט"ת או עט"ק בוודאי שרי אף לשמואל ולא התירו לאוכלי טהרות היינו חולין גרידא ואיני יודע זו מניין לו דודאי בכהנים התירו דזריזין הם ולא בישראל כמ"ש רש"י ע"ב ד"ה יע"ש ומ"ש התוס' דר' צדוק כהן היה ואוכל חולין בטהרה כבר כתבנו פירושו דסוברין התוספות דאף כהן לא התירו אלא תרומה או עט"ת ולא חולין גרידא דאל"כ הוה למימר התירו מפה לכהנים ולא לישראל אלא ש"מ משום תרומה דוקא וכל אביזרייהו דהיינו עט"ת ולישראל לא התירו אף עט"ת דתרתי

בעינן והפשטן השיב לו מדרב דאמר דעתי קצרה הא לא"ה אסור ומיירי חולין גרידא דלא כשיטת הר"מ וכמו שאבאר:

אבל הר"מ ז"ל בפ"ו מהל' ברכות הי"ח כ' לט ידיו במפה ואוכל בחולין ומפרש הכ"מ והב"י בסימן קס"ג דוקא לאוכלי טהרות חולין עט"ת או עט"ק הוא דלא התירו אבל חולין גרידא התירו ומ"מ אף לפי שיטתו צ"ל דלא ידע מהא דהתירו מפה כו' דאל"כ מה מיבעיא ליה דאין לומר דמיבעיא ליה בחולין גרידא דא"כ מפשטה פשיטא להיתרא והוא פשיט ליה לאיסורא מהא דרב דאמר ליה שמואל עבדין כדין אלא ש"מ דאיבעיא עט"ת או עט"ק בישראל ופשיט ליה מדרב דאכיל נמי עט"ת כירושלמי דר' חייא מפקיד ליה אי את יכיל למיכל כולה שתא בטהרה אכול ולא היה כהן כמבואר דרב קרא בכהני במגילה ומביאו הטור וש"ע בסימן קל"ה ומגילה ריש הקורא עומד אלמא דישראל האוכל חולין עט"ת אסור במפה:

ודע דהר"מ ז"ל מהל' שא"ה ה"ט פ"ח כתב וז"ל לט אדם ידיו במפה ואוכל תרומה בלא נטילת ידים ואין חוששין שמא יגע אבל לא יעשה בחולין עט"ת או עט"ק עכ"ל והנה מדבריו יראה דאף בכהן לא התירו אלא בתרומה דוקא ולא חולין עט"ת וכ"ש בישראל עט"ק דלא התירו כלל דמשמע דבאדם א' מיירי ועוד דאל"ה אמאי לא השמיענו רבותא טפי דאפילו עט"ת שרי בהן אלא ש"מ דוקא תרומה ולא חולין עט"ת או עט"ק ומיהו חולין גרידא לא גזרו חכמים ואוכל במפה ועיין בכ"מ פ"ו דברכות שכתב דעת הר"מ ז"ל ומן הדין בשניהם. היה להם לגזור אלא דכהנים זריזין הם התירו בתרומה עכ"ל הרי בהדיא כמ"ש דאף לכהנים לא התירו אלא בתרומה ולא בחולין עט"ת ומ"ש דכהנים זריזין הם ר"ל דמש"ה לא רצו לגזור בתרומה מיהת וקשה לישנא דאמר מפה לאוכלי תרומה ולא קאמר התירו לתרומה ולא לטהרות וי"ל ועי' בא"ת סימן קס"ג בב"י שכתב דעת הר"מ כדעת רש"י לא ידענא היכן מצא כן דאי מ"ש רש"י דלא התירו לאוכלי חוליהם בטהרה דמשמע חולין גרידא מותר במפה מנלן דלמא לרבותא אמר כן דאף לאוכלין בטהרה לא התירו וכ"ש לחולין כמ"ש רבינו יונה בפ' א"ד ועיין ברא"ש כאן ושוב מצאתי אח"כ ביש"ש סי' ל"ד מ"ש הקארו דעת הר"מ כרש"י לא דק וזה כמ"ש ואף אם יש ליישב דברי רש"י כפשטן כר"מ מ"מ משמע דלכהנים שרינן אף בחולין עט"ת וי"ל כמ"ש לעיל בדברי הכ"מ דמ"ש כהנים הם זריזי' ומש"ה התירו מיהת בתרומה עצמה:

ואני תמה על עצמי במ"ש הר"מ ז"ל דלט אדם ידיו במפה ואוכל תרומה אבל לא חולין עט"ת או עט"ק והא הר"מ ז"ל סובר דחולין עט"ק כחולין גמורין הן ולאו כקודש דמי שהרי כן כתב בפ"י מהלכו' אבות הטומאה הלכה ט' חולין עט"ת השלישי פוסל בהן

ועט"ק הרי הן כחולין גמורין ועי' בכ"מ שם שהאריך וכיון שכן הא בחולין גרידא סובר הר"מ דמותר לכרוך ידיו במפה כמ"ש, ה"ו מה"ב ועי' ריש פ"ק למ"ד חולין עט"ק לאו כקודש מותר לטמא ביד יע"ש וא"כ איך כתב בפ"ח ה"ט דאסור לאכול במפה חולין עט"ק דהא חולין גרידא הן ועי' בכ"מ שם וצ"ע:

דף קז:

גמרא ת"ש דרב הונא בר סחורה הוה קאי קמיה דרב המנונא בליס אומצא ואכיל עכ"ל כתבו התוס' ופת עמו דלצלי לחודיה לא בעי נט"י וכן כ' כאן הרשב"א דנוטל ידיו לפירו' הר"ז מגסי הרוח ועי' בב"י סימן קנ"ח דהיה נ"ל דלצלי צריך נטילה והרשב"א כ' שא"צ וצ"ל דסובר דמוהל היוצא מצלי אין שם משקה עליו עכ"ל ומתו' דכאן אין ראיה דאפשר דבעי נטילה כדין דבר שטיבולו במשקה ומ"מ אין להוכיח מכאן דאוכל מחמת מאכיל צריך ליטול ידיו דשאני פת דהחמירו טפי מדבר שטיבולו במשקה וצריך ליטול ידיו ועיין תוס' פסחים קט"ו ד"ה כל ואין ראיה מדבר שטיבולו במשקה לפת ומש"ה הוכרחו לומר דאכיל פת ג"כ ומרשב"א שכ' דהנוטל ידיו לפירות הר"ז מגסי הרוח יש ראי' ועי' בטור א"ח סימן תע"ב שכתב בשם מהר"מ מרוטנבורג יע"ש ועיין סימן תס"ו לענין בשר יבש שמזיע דכתב בשם רוקח דמחמיץ מפני המים שיש בו משמע דזיעת בשר לחוד לאו משקה הוא ולא הוה משקה לענין נט"י דמי פירות הוה דזה בזה תליא עי' באחרונים סי' תס"ו ותס"ב בט"ז ובמ"א ופר"ח יע"ש ועי' עוד במ"א שהביא ראיה מהא דהשוחט ולא יצא דם דתי' התו' לצלי ויפה כוון יע"ש:

עוד יש לי לחקור חקירה אחת הטובל בשר צלי במלח או דבר אחר אי הוה דבר שטיבולו במשקה או לא והנה ודאי אף לענין נט"י הוה מים שראוי ליטול בו ידים כמ"ש בש"ע סימן ק"ס סי"ב מ"מ ל הוה מים ומשקה לענין הכשר כמ"ש הר"מ ז"ל בהל' טומאת אוכלין ה"א פי' דמלח לא הוה מים אלא מי פירות לענין טומאה והכשר ועי' תוס' ב"ב ד"כ ד"ה והמלח שאין מלח מקבל טומאה יע"ש וע"ש בפ"י מהל' אלו ה"ג שכת' שם הר"מ בפירוש דתמצית הבשר אינו מכשיר ואינו מיטמא כמ"ש לעיל וא"כ צ"ע עמ"ש הב"י בסי' קנ"ח דנראה דהוה כמשקה הרי מצינו בהדיא דלא והוא ז"ל מסופק בו. ועי' במ"ל פ"א מהל' ט"א שהראה מקום למ"ש רבינו בפט"ו מהל' טומאת מת יע"ש היטב נמצינו למידין לא מיבעיא הטובל פתו במלח שלא נמוח פשיטא שא"צ נט"י אלא אפילו נימוח דהוה משקה אפ"ה א"צ נט"י דהוה מי פירות ומיהו במלח שלנו דהוה מים גמור לענין פסח ולא מי פירות כמבואר בא"ח סימן תס"ב הל' פסח ובשאר דוכתי יש להסתפק

אי חשיב משקה כשנימוח ומטמא או לאו אפי' בעודו עב וגשם אפשר דחשיב משקה ועי' בר"מ הל' טומאת אוכלין פ"א ופ"ט יע"ש ובא"ח סי' קנ"ח בז' משקין דצריך נט"י:

עוד זאת אדרוש מ"ש בי"ד סימן ר"א ס"ל הכפור והברד כו' והמלח והטיט כו' ולא אלא אפילו עשה כל המקוה משלג וברד וכפור והשמיט מלח וטיט הנרוק אם עשה כו' המקוה או רובה אם כשר ובטיט הנרוק כ' ב"י דמשלים ולא כולו מדאמר בסוכה י"ט טיט הנרוק יוכיח דאיצטרופי כו' ועי' בתוספות שם ד"ה טיט וזבחים כ"ב והבאתיו לעיל ונראה דמלח נמי אין עושין ממנו מקוה לכתחלה אלא אשלומי משלים ואף שכת' שלג וברד וכפור כו' ואף דלהר"מ דווקא שלג ולא אינך כמ"ש בפ"ז מהלכות מקוואות ובכ"מ מ"מ בב"י סימן ר"א יראה הרואה דספוקי מספקא ליה לב"י דלהר"מ מ"ש שלג וברד וכפור וגליד דכולהו חדא נינהו אבל מלח וטיט הנרוק השמיט וכדכתיבנא ולא כתב אלא לענין השלמה וכיון שכן יש לתמוה על הב"ח שכתב וסימן ק"ס סי"ב דנוטלין מכל אלו לידים וחשיב מלח ג"כ והא מלח אשלומי משלים למקוה ולא לעשות כל המקוה ממנו וה"ה לענין רביעית אשלומי ליהוי משלים ולא שכל הרביעית ממנו ויותר תמוה לי במ"ש הטור והש"ע אחריו בסי' ק"ס ס"ט דטיט הנרוק אם פרה שוח' ושותה מהן כשירים למקוה ולנט"י דמשמע אף כל המקוה ולנט"י כשירים וז"א דטיט הנרוק כל שפרה שוחה ושותה מהן משלים ולא כולו כו' כמ"ש הב"י בי"ד סי' ר"א וראייתו מסוכה טיט הנרוק יוכיח דמשלים ולא כולו ומשום טיט הנרוק תני במס' מקוואות ריש פ"ז אלו מעלין ולא פוסלין דהיינו אשלומי כמ"ש רש"י בסוכה י"ט וכמ"ש ב"י בסי' ר"א ומשום טיט תני באינך לפירוש הר"ש יע"ש ואין לומר הא דבעינן דוקא פרה שוחה ושותה מהן הוא שכל המקוה או רובו ממנו אבל לענין להצטרף אף שוחה ושותה מהן וזה שכתב הטור בסימן ר"א טיט עב אפינו יכולין להוריקו מכלי אל כלי משמע דכ"ש דאין יכולין לשתות נמי מצטרף אלא דקמ"ל במאי דתני במתני' דמקוואו' וטיט הנרוק משלים היינו אפילו נרוק אפ"ה אינו פוסל בשאיבה שאם נטל בידים טיט והשלים למקוה כו' ועיין בתי"ט פ"ז דמקוואות שכתב כן. כתב הטור אפי' רכות כו' אל תטעה בדבר זה כי אפי' להשלים צריך שיהא שוחה ושותה מהן דהא סתמא תנן בפ"ב דמקוואות משנה י' באיזה טיט אמרו שהקנה יורד מאליו והוא שיעורא דפרה שוחה ושותה כמ"ש הר"ש יע"ש ועוד דהרי בגמרא דזבחים כ"ב א' אמר בפי' כן ה"ד אי דפרה שוחה ושותה מהן אפי' לרביעית נמי ולא אמר מאי אירי' משלים למקוה אפי' כל המקוה כשר כדפריך אח"כ בעינו של דג יע"ש ועוד דבהדיא אמר שם ואי אין שוחה ושותה אף למקוה אינו משלים הרי בהדי' דאין שוחה ושותה אין משלים למקוה ולרביעית בעינן שוחה ושותה

וכהא אשלומי משלים ולא בע"א וא"כ ע"כ דאין עושין מקוה לכתחלה ממים עכורין אף שהפרה שוחה ושותה אם לא אשלומי משלים שאם יש מ' סאה חסר אחת מים צלולים וסאה א' טיט הנרוק ופרה שוחה ושותה משלים ומ"ש הטור בסימן ר"א והש"ע אפילו יש בו רכות ר"ל אף שהוא רך דבעינן שיהא פרה שוחה ושותה מהן אפ"ה לא חשיב שאובין בכך ומצטרף נמי או דמסתמא מעט טיט מערב יפה במים ומיהו אי אין מתערב ועומד בצדה כהך דפרק ב' דמקוואות מים מצד א' וטיט מצ"א יע"ש וודאי דבעינן פרה שוחה ושותה מהן ואפ"ה אשלומי אין וא"כ צ"ע לפענ"ד ובמקום אחר אי"ה אבאר בזה:

משנה צורר אדם בשר וגבינה כו' רשב"ג אומר שני אכסנאין כו' גי' הרי"ף ועי' בת"ח שכתב דה"ק צורר אדם בשר וגבינה ואין חוששין שמא מתוך כך יאכל יחד ואמר רשב"ג אף מעלין על שולחן אחד ובלבד שיהיו שני אכסנאין שאין מכירין:

גמ' וכי נגעי צונן בצונן הוא נהי דקליפה לא בעי הדחה בעי עי' בתוס' צ"ז ע"ב ד"ה קולף דצלי בעי נטילה וה"ק נהי דקליפה לא בעי כדין חם לתוך צונן יע"ש והא דאמר הדחה בעי ר"ל ומש"ה אסור להניח זא"ז דשמא ישכח להדיא ומידי דלא חזי למיכל אלא בהדחה מותר ולא חיישינן שמא ישכח ועי' בי"ד סימן צ"א סעיף א' יע"ש ושם אבאר דוקא מידי דבעי שפשוף יע"ש:

ובתו' ד"ה כעין תפוסה אחת עכ"ל עי' בחדושינו לי"ד סימן פ"ח מ"ש:

גמ' יאמרו כל הסריקין אסורין עי' בחדושינו למס' פסחי' מ"ש שם:

דף קח.

משנה טפת חלב כו' אקדים לך הקדמה אחת קטנה וזו היא דע שחם בחם בלא רוטב אינו אוסר כולו אלא כדי קליפה או כדי נטילה כמ"ש תו' צ"ו ע"ב ד"ה עד שמגיע לגיד וכן פסק הטור בסימן ק"ה ואם הוא איסור שמן אוסר כולו מהך שמעת' דג"ה דגדי שצלאו בחלבו כו' וכל איסור הבלוע אין יוצא מחתיכה לחתיכה בלא רוטב מהא דצלי אינו אוסר אלא כדי קליפה לא יותר ואמאי לא בכולו דהאיסור הולך כ"ק ומשם אח"כ ילך עוד כ"ק וכן כולו אלא שאין כח להוציא בלוע בלא רוטב באותה חתיכה וכ"ש לחתיכה אחרת ואם האיסור דבר שמן יוצא מחתיכה לחתיכה בלא רוטב עי' בסי' ק"ה שכתב כן הרשב"א בת"ה והביא ראיה מצלי כ"ק כמ"ש בסמוך ומיהו הא דאם האיסור דבר המפעפע אוסר ויוצא מחתיכה לחתיכה בלא רוטב לא מצאתי ראיה לזה אי הא דאמרינן בחל' בצלי אפילו מראש אזנו אין ראיה דחתיכה א' הוא דמתפשט בכולו בפ"א ולא בחתיכה אחרת ויש הרבה כיוצא בזה במליחה בחל' מתפשט בכל החתיכה כולה ואין יוצא מחתיכה

לחתיכ' לחד דעה עי' בטור סימן ק"ה ובט"ז שם וה"נ כן שאני חתיכה אחרת ועוד בחתיכה זאת מתפשט בפ"א בכל החתיכה אבל שנימא שאח"כ יוצא מחתיכה לחתיכה אם נפלה זאת החתיכה לקדירה אחרת מנלן שיוצא שוב עיינתי בת"ה שער התערובות כתב הרשב"א ז"ל דבלוע אין יוצא מחתיכה לחתיכה והביא ראיה מצלי דאל"כ אמאי אינו אוסר אלא כ"ק אותו קליפה יאסור לקליפה שאצלה וכן כולו (ר"ל דנהי שאין כח באיסור לילך כי אם כ"ק לאחר שהלך כ"ק ילך אח"כ לקליפה שאצלה אלא דאף בחתיכה אחת אין בלוע יוצא בלא רוטב ואין הנאסר יותר מן האוסר) בד"א בדברים שאין מפעפעין אבל אם בלע מדברים המפעפעין יראה לי שאוסרת כולה עכ"ל הרי שתלה הדבר ביראה לי מסברת עצמה ובי"ד אבאר מזה וכאן אין להאריך:

ודע דיש עוד הוכחה משמעתין ע"כ אי לא ניער וכיסה מפלט לא פליט אף שחם בחם אין איסור הבלוע יוצא מחתיכה לחתיכה בלא רוטב ומיהו אי הוה חלב דבר שמן או כחוש מחלוקת הפוסקים הוא והרשב"א כתב דהוה כחוש עי' פ"ו וצ"ב וק"ה ט"ז ופרי חדש:

משנה טפת חלב שנפלה על החתיכה אם יש בה בנ"ט אסור ניער הקדירה כו' כבר האריכו בזה הר"ן ורשב"א וריטב"א ז"ל ואני אכתוב בקוצר הנה יש בכאן ג' פירושים הפי' הא' הוא דאפשר דתנא דמתני' סובר כר' יהודה דמין במינו לא בטל וה"ק טפת חלב כו' הר"ז אסורה ר"ל כל הקדירה אסורה כיון שנאסרה החתיכה ההיא כולה כמ"ש התו' ד"ה טפת יע"ש א"כ הוה מין במינו ולא בטל לר"י וזה אומרו אסור שאין לו תקנה ובתנאי שלא יהא רוטב שם כ"כ לבטל החתיכה הזאת או ברוטב עבה כדמסיק לקמן וראוי שתדע היאך אוסרת כל החתיכות שבקדירה יצטרך לתנאי א' שבסוף ניער הקדירה שהרוטב מוליך הטעם בכולה ומ"ש אח"כ ניער את הקדירה אם יש בה בנ"ט באותה קדירה ר"ל בטפה ההיא דניער מיד מיירי ומתחלקת בשוה ואין שום חתיכה נאסרה מתחלה והלכך משערינן בכל הקדירה לבטל הטפה דהוה מין באינו מינו הפי' הב' הוא דה"ק טפת חלב כו' הר"ז אסור כל הקדירה אף בלא ניער לבסוף אוסרת החתיכה הזאת כל הקדירה מאחר שנאסרה החתיכה שהיתה חוץ לרוטב ונעשית נבילה למ"ד אפשר לסוחטו אסור וחנ"נ כמו שאבאר לקמן א"כ הוה החתיכה כגוף האיסור ודינו כחם בלא רוטב בגוף האיסור שאוסרת חברתה בנגיעה וה"ה נ"ל דבב"ח הוה גוף האיסור ולא דמי לאיסור הבלוע בלא רוטב שאין יוצא בלא רוט' כמו שהקדמנו לעיל ואף דבשאר איסורין קיי"ל דחתיכת נ"נ ואפ"ה אין הנאסר יותר מן האוסר יכול לילך כמבואר בכמה מקומות שאני שאר איסורין דלא הוה אלא מדרבנן משום לתא דבשר בחל' כמ"ש הר"ן ס"פ כ"ה וכמו שאבאר לקמן אי"ה משא"כ בב"ח דהוה מן התורה גוף האיסור וא"כ הוה

כחתיכת נבילה שנגעה באחרת דאוסרת בלא רוטב בחום שהיס"ב כמבוא', בש"ע ק"ה ואף דמדינא אין אוסרת חברתה אלא כדי נטילה ולא יותר מ"מ שאני הכ' כיון שהחתיכה בלא רוטב פולטת עכ"פ לחתיכ' שאצלה ואם כן לרש"י שהעליונה חציה חוץ לרוטב והתחתונה כולה בתוך רוטב וכיון שהתחתונה בולעת מעליונה הרוטב מוליך הטעם בכולה והוא לרש"י ולר"ת הוא בעליונה כולה חוץ לרוטב ותחתונה חצי' ברוטב וכיון שהעליונה פולטת תחתונה בולעת ולתו' והיא שיטת ר"י חתיכה שחצי' ברוטב מוליך הטעם בכולהו ומחלוקת רש"י ור"י אבאר בתו' ד"ה טפת ובי"ד סי' צ"ב מע"ש ובניער היינו ג"כ מתחלה אין אוסרת אא"כ יש בטפה ליתן טעם בכל הקדירה כמ"ש בפ"י ה"א.

הפי' הג' דמתני' לאו ר"מ הוא וה"ק טפת חלב כו' הר"ז אסורה החתיכה ההיא ולא שאר חתיכות דאין איסור בלוע יוצא מחתיכה לחתיכה בלא רוטב ולא מיבעיא אם אפשר לסוחטו שרי בב"ח אלא אפילו אם נאמר דהוה מ"ה בב"ח חנ"נ אפ"ה חשיב לענין זה איסור בלוע כמו שאבאר לקמן בגמרא בהא דפריך מיבלע בלע מיפלט לא פליט יע"ש ניער לבסוף הקדירה אם יש בה ר"ל בחתיכה ההיא ליתן טעם בכל הקדירה הר"ז אסורה וא"ל מותר' דמין במינו בטל דלא כר"י ועי' מ"ש בתו' ד"ה טפת חלב יע"ש:

וברש"י ד"ה טפת חלב כו' ולא הגיס את הקדרה עכ"ל שק"ל ולא הגיס מיד הקדירה שאו שיעורא אם יש בטפה ההיא ליתן טעם בכל הקדירה שנחלקת בשוה לכל הקדירה:

ובד"ה אם יש בנ"ט באותה חתיכה כלומר שאין באותה חתיכה לבדה ס' ובשאר חתיכות דבקדירה לא איירי תנא דמתני' ובגמרא פליגי אם חוזרת ואוסרת או לאו עכ"ל יראה לפרש כפשוטו דפליגי לקמן אי חוזרת ואוסרת דלמ"ד אפשר לסוחטו אסור חוזרת ואוסרת ובעינן ס' נגד כל החתיכה ולר"י אין תקנה דמין במינו במשהו ולמ"ד אפשר לסוחטו מותר אין אסור אלא כשאין לבטל הטפה ההוא כו' ולכאו' בניער לבסוף איירי ופליגי כמ"ש אלא דקשיא לישנא שכתב ופליגי אי אותה חתיכה אוסרת השאר דמשמע דאותה חתיכה אף בניער הקדירה אח"כ אסורה ואמאי למ"ד אפשר לסוחטו מותר גם אותה חתיכה שרי כמ"ש רש"י לקמן בגמרא בד"ה אי קסבר הותר גם הראשון ולדידי ע"כ מיירי מתני' בלא נוער לבסוף כלל ובסיפא ניער את הקדירה ר"ל הטפה ההיא דלמ"ד אפשר לסוחטו שרי אם יש בה בנ"ט הפי' כמו ברישא באותה חתיכה ודלא כר"י וכמ"ש בפי' השלישי לעיל ולמ"ד אפשר לסוחטו מותר הפי' אם יש בה בטפה ההיא ואם כן קשיא לישנא ובגמרא פליגי אם אותה חתיכה אוסרת אחרות ולא בניער לסוף פליגי אי אותה חתיכה מותרת או לאו ויש, לפרש דפליגי דודאי רש"י לשיטתיה דפסק כר"י דמין במינו לא בטיל כמ"ש ק"ט ובדוכתי טובא ולזה כתב אליבא דהלכתא דפליגי אי חוזרת

ואוסרת השאר למ"ד אסור ה"נ ולא מהני ס' ולמ"ד שרי ה"נ אלא דקשה מ"ש מקודם דלמ"ד אפשר לסוחטו אסור שפיר ולמ"ד מותר אמאי גם הראשונה חוזרת להיו' מותר:
לשיטת רש"י ע"ב ד"ה אי קסבר והנראה דה"ק דפליגי בלא ניער לבסוף למ"ד אפשר לסוחטו אסור הוה כולה נבילה ויוצא מחתיכה לחתיכה הרוטב של היתר שאף הוא נעשה נבילה ואוסרת השאר לר"י דמין במינו לא בטל דהלכתא כוותיה לשי' רשאי ולמ"ד שרי אין האחרות נאסרות מחמת הבלוע דאין איסור בלוע יוצא מחתיכה לחתיכה בלא רוטב והרוטב של חתיכה עצמה היוצא הוא היתר דאין חנ"נ אף בב"ח ומיהו החתיכה עצמה שלא ניער לבסוף ודאי נשארה באיסורה דלא יצאה כלל בלא רוטב ועיין מ"ש בגמרא ע"ב מיבלע בלע מיפלט לא פלט והרוצה לומר בדוחק יאמר דה"ק ובגמ' פליגי אם חוזרת ואוסרת ר"ל דלמ"ד אפשר לסוחטו אסור משכחת דאוסרת אחרות בניער לבסוף ולמ"ד שרי לא משכחת כלל שאוסרת חברותיה דאי בלא ניער כלל מיבלע בלע מיפלט לא פלט ואי בניער לבסוף פשיטא דמתחלקת הטפה ואין אוסרת אחרות ואף היא מותרת כו' והרואה יראה דא"ש טפי כמ"ש מקודם:
ובד"ה ניער הקדירה הגיס בה מיד עכ"ל להלכה כת' פן דקיי"ל לקמן אפשר לסוחטו אסור כרבי ומין במינו ג"כ לא בטיל ומיהו כתבנו מה שיש לפרש מתני' בע"א ואם יש אטפה וניער מיד:
ובתו' ד"ה טפת חלב כשהחתיכה כולה חוץ לרוטב איירי כדפרישנא בג"ה כו' ואין מפעפע מחתיכה לחתיכה כדאמר בגמרא מיבלע בלע עכ"ל מחלוקת רש"י ותוספות והוא שיטת ר"י הלא ידוע הביאו הטור בסימן צ"ב ודעת התוספות כאן דחתיכה שחצי' בתוך הרוטב מבלבל ומוליך הרוטב הטעם בכולה וא"צ ס' אלא בכל הקדירה וכאן מיירי שכולה חוץ לרוטב ותחתונה חצי' בתוך הרוט' ובעינן ס' בחתיכה והוקשה להם אמאי בעינן ס' ולא סגי באותה חתיכה כ"ק או כדי נטילה כדין חם בחם בלא רוט' והתוספות אינן מחלקין בין נפל דבר גוש או צלול בין טפת חלב ולכך הוצרכו לומר דחלב מפעפע באותה חתיכה כולה דלענין זה מיקרי חלב שמן אבל מחתיכה לחתיכה אינו יוצא בלא רוטב והביא ראי' מהא דלקמן מיבלע בלע מפלט לא פליט דאלמא חלב לא מיקרי שמן ועי' מ"ש לקמן ודעת התו' הוא כמ"ש אבל דעת רש"י דחתיכ' שחצי' בתוך הרוטב ונפל טפה על צד שחוץ לרוטב אין שאר חתיכו' מסייעות לבטל אלא צריך שיהא ס' באותה חתיכה וא"ל כל החתיכה אסורה אף מה שבתוך הרוטב ועיין מרדכי בג"ה ויש"ש מ"ה ובפר"ח ושאר אחרונים ובי"ד אכתוב מזה ויש עוד שכתבו אף דחלב אין מפעפע שאני

הכ' קדירה דאוסר כל החתיכה משא"כ בצלי דאינו אוסר בלא רוטב אלא כדי נטילה ועיין בחדושינו ליורה דעה מה שאכתוב בזה בעזה"י:

ובפירש"י ד"ה אמר אביי טעמו ולא ממשו כו' סילק האיסור ואין בו אלא טעמא עכ"ל כבר הארכנו בזה בי"ד בסימן צ"ח בשיטה דטעם כעיקר וכאן אכתוב הפשוט והוא דיש לפרש בתרי אפין. הפן הא' דאביי אמר טעמו ולא ממשו שאין בו אלא טעם בעלמא ולא גוף האיסור אפ"ה אסרה תורה ויליף מבב"ח דהתורה אסרה גם החלב ואמאי הא לא נכנס בחלב גוף הבשר אלא טעמא בעלמא ש"מ טעמו הוה כממשו של איסור. הפן השני דיליף מבשר דאסור והתם ודאי גוף החלב נכנס שם והוה ממשו ועיין ברשב"א בג"ה בזרוע בשילה יע"ש ואפ"ה יליף מיניה עכ"פ דלא אמרינן חד בתרי בטל כמו מין במינו ויליף מבב"ח דאסרה התורה בכ"ע אף חלב מועט בבשר הרבה וש"מ דלא בטיל טעמו ועוד דמסתמא כי בלע חתיכה מחלב וודאי יש רוב בחתיכה נגד חלב שבו ואף דאין בכולה משערי' היינו לחומרא דלא ידעינן כמה בלע יע"ש:

ובד"ה אי חידוש הוא כו' אלא ש"מ כו' וכיון דלאו חידוש הוא גמרינן מזרוע בשילה דשרי כל כמה דליכא טעמא עכ"ל יראה מדבריו דאביי דאמר טעם כעיקר מ"ה מבב"ח יליף לה דאסור ודווקא כי נתן טעם הא לא נתן טעם מותר מזרוע בשילה כי ליכא טעמא דהוה ס' או מין במינו שרי וילפינן נמי בב"ח היכא דליכא טעמא מיניה כיון דלא חידוש הוא כו' ומהשתא ילפינן נמי היכא דאיכא טעמא דאסור כמ"ש דמסתמא אסרה תורה אף דאיכא רוב בשר נגד החלב דטעמא לא בטיל חד בתרי וה"ה אינך פירושא שכתבתי לעיל כיון דבב"ח לאו חידוש הוא מדהוצרך במתני' אם יש בנ"ט וגמרינן מזרוע בשילה א"כ יליף נמי טעמו ולא ממשו בשר שאין נ"ט בחלב אלא טעם לבד אסור ויליף מיניה בעלמא א דלאו חידושא הוא ולפי' שני טעמו ולא ממשו היינו דממשו לא שייך ביטול דניכר הוא ומש"ה אמר טעמו דבטל חד בתרי אפ"ה לא בטל דניכר הוא בטעמו ויליף מבב"ח כו' ולא רצה רש"י לפרש דה"ק אביי דהוכיח טעם כעיקר הל"מ או מגיעולי עכו"ם כדיליף פסחים פא"ע דאי טעם כעיקר דרבנן א"כ בב"ח חידוש הוא א"כ כי לא נתן טעם כו' דאביי דאמר מבב"ח מ"ט לא גמרינן מש"מ דבאמת יליף לה מבב"ח וקשיא לי במ"ש רש"י דגמרינן מזרוע בשילה היכא דליכא טעמא שרי ואיך יליף מהתם והא התם חידוש הוא כדאמר לעיל צ"ח ב' וליגמר שאני דחידוש הוא כמ"ש רש"י ותוס' שם דלכתחלה מבטלין איסור או דקפיד קרא דוקא לבשל יחד עיין ברשב"א ובריטב"א ואיך יליף מיני' שאר איסורין לקולא ולולא דבריו הקדושים הייתי אומר דודאי מסברא אמרינן דלא אסרה תורה אלא היכא דאיכא טעמא אבל לרש"י ז"ל קשה וי"ל דאביי סובר דזרוע

בשילה לתנא דמתני' לאו חידושא הוא ומש"ה יליף להתיר בב"ח היכא דליכא נ"ט כדתנן אם יש בנ"ט ותנא דברייתא התם דאמר זהו למעוטי כו' סובר דמן התורה אין מבטלין איסור לכתחלה ואה"נ לדידיה בבשר בחלב אוסר בכל שהוא אסור מ"ה ומתני' דע"ז ס"ז א' אלו אסורין בכ"ש בשר בחלב אפשר דבכ"ש ממש קאמר דמזרוע בשילה לא ילפינן דחידוש הוא ושאר איסורין מ"ה ברובא בטיל דטעם כעיקר דרבנן דבב"ח חידוש הוא אבל תנא דמתני' סובר מבטלין איסור מ"ה כמ"ש בסוגיא דזרוע בשילה וילפינן מבב"ח טעם כעיקר והיכא דליכא טעמא ילפינן להתיר מזרוע בשילה דליכא טעמא דמין במינו וה"ה לאינו מינו דליכא טעמ' או רוטב הזרוע עם האיל גופא הוה א"מ וכבר הארכנו בזה בסוגיא דזרוע בשילה ועיין שם ובי"ד צ"ח אבאר כל הצורך לזה בעזה"י וכאן אקצר בתוס' ד"ה מבשר כחלב כו' ולמר מגיעולי כותים וי"ל דאביי קבלה מרבא לאחר שדחה לן כו' עכ"ל ובפסחים הניחו זאת בתימא עלה דאמרינן ורבנן מ"ט לא גמרינן מבב"ח דחידוש הוא וכתבו תינח לרבא אבל לאביי מא"ל וכאן כתבו דחזר בו אביי והודה לדברי רבא דחידוש הוא ודקשיא לך כי ליכא טעם נמי כו' דרך בישול אסרה תורה וחזינן דקפיד קרא אטעם גדול דוקא מדלא אסרה תורה בכבוש ככל האיסורין שבתורה והנראה לי בזה דהתוספות סוברין דאביי וודאי סובר בב"ח לאו חידוש הוא כדאמר הכ' אי חידוש הוא כו' ש"מ דסובר דלאו חידוש הוא והיינו כמ"ש רש"י ז"ל דכ"ה נמי דוגמתן שכ"א היתר וגם לוקה על זריעה לחוד כמו בב"ק דלוקה על בישולו ואי דהוה חידוש דאי תרי כוליה יומא האי לאו חידושא הוא דאדרבה ומה התם דאיקל בו רחמנא דבכל האיסורין כבוש כמבושל ובב"ח שרי ואפ"ה אסרה תורה טעם כעיקר כ"ש שאר איסורין דליהוי טעם כעיקר ואטו אף לקולא גמרינן מיניה אנן לחומרא גמרינן מיניה כמו שאמר לעיל צ"ח ב' בזרוע בשילה דילפינן דצריך ששים אף דחדוש הוא ילפינן חומרא מיניה וה"נ דכוותיה ממש ומש"ה שפיר יליף אביי מהכא טעם כעיקר דאורייתא ורבא השיב לו דרך בישול אסרה תורה ולאו כפירש"י דחדוש הוא כו' אלא דרבא הודה לדבריו דלאו חידושא הוא ר"ל לפי דעתו של אביי דלאו חידוש הוא אפ"ה ליכא למילף מיניה טעם כעיקר לפי מה שפירשתי בדברי רש"י טעם כעיקר דלא ליהוי בטל חד בתרי היכא דאיכא טעמא כמו שהארכנו בי"ד סימן צ"ח יע"ש והקשינו שם דלפי מ"ש התוספות בע"ז ס"ה והרא"ש שם והש"ך מביאו בי"ד סימן רצ"א דכל דבר שכ"א בפ"ע שרי ובהדדי אסור לא שייך ביטול דומיא דבגד שאבד בו כלאים דלא בטל ברובא דשניהם יחד נעשו גוף האיסור ומ"ש מבב"ח דבטל ותירצו דאהכי קפיד דוקא שיהא בו טעם דדרך בישול אסרה תורה הא לא"ה לא מיקרי כלל בב"ח יע"ש היטב ועיין תוספות בע"ז וא"כ וודאי דלא מצינו

למילף מיניה דלא מיבטל חד בתרי דמדינא הוא דלא בטל דכ"א בפ"ע היתר הוא ולא שייך ביטול ומה שצריך דווקא נתינת טעם הוא גזירת הכתוב דרך בישול אסרה תורה וכ"ז שלא נתן טעם אין בו איסור בב"ח וכמ"ש הש"ך בסימן רצ"ט יע"ש וזה שאמר רבא לפי דבריך דבב"ח לאו חידוש הוא מ"מ אין כאן קושיא וכמ"ש ומ"ש אביי סובר בב"ח לאו חדוש הוא ואעפ"כ לא הקשו התוס' שם בפסחים אלא לאביי מא"ל כו' דהא אביי עכ"פ קיבלה מיני' דדרך בישול כו' וליכא למילף מבב"ח דשניהם היתר ולא שייך ביטול כמ"ש לעיל ועיין מ"ש בתו' ד"ה דחדוש ובד"ה אמר רבא יע"ש:

ובד"ה דחדוש הוא דשניהם מין היתר כו' דאי תרי כולי יומא אעפ"י שהוא צלול עכ"ל ר"ל צונן אין מפליט ואין מבליע מ"מ בדבר צלול שייך כבוש כמבושל במעל"ע והיינו דאמר דאי תרי כולי יומא כ"ד שעו'. וי"ל לשיטת רש"י דרך פלפול דכאן אביי לשיטתי' דאירי אביי לענין טעם כעיקר שיהא נאסר החלב אף שלא נכנס מן הבשר אלא טעם לחוד ומש"ה ודאי בב"ח לאו חדוש הוא דאי תרי כוליה יומא אטו אנן לקולא גמרינן לחומרא גמרינן כמ"ש לעיל בד"ה מבשר בחלב כו' משא"כ בפסחים איירי שם כפירש"י טעם כעיקר מבב"ח שהחלב נכנס בבשר וזה הוה ממשו של איסור אלא דלא בטל חד בתרי כה"ג ורוצה למילף בשאר איסורין כה"ג דלא בטל חד בתרי בזה הוה שפיר בב"ח חידוש ר"ל ואף למאי דמסיק דלאו חידוש הוא דכ"ה נמי כ"א בפ"ע שרי והן דוגמתן מ"מ לא שייך ביטול כה"ג דכ"א היתר לא שייך ביטול דומיא דבגד שאבד בו כלאים כמו שכתבנו לעיל ואי דתיקשי אם כן בלא נתינת טעם נמי יהא אסור דרך בישול אסרה תורה כמש"ל אבל רש"י שם פירש אלא דהאי לחודי' כלאים נמי כו' כמ"ש כאן. והא דאמר ור"ע בב"ח חידוש הוא ר"ל דהאי לחודיה שרי ואף דכ"ה נמי בשני דברים היתר לא שייך בהו ביטול וכמ"ש לעיל וכמ"ש בי"ד סימן רצ"א הביאו הש"ך ז"ל יע"ש:

ובד"ה אמר רבא דיחויא בעלמא כו' כדפי' בקו' בפג"ה לא מצאתיו שם ואדרבה רש"י כתב שם להדיא לרבא טעם כעיקר מדרבנן ואולי צ"ל כדפרישית שם וכן כתב מהר"מ מלובלין דהתו' שם כתבו דלרבא הוה טעם כעיקר מ"ה יע"ש:

וברש"י ד"ה אמר רב הא דתנן במתני' אם יש בה בנ"ט באותה חתיכה לאסור כל הקדירה דכיון דנאסרה כו' עכ"ל עיין במהר"ם מלובלין ומהר"ם שיף הגיה לאסור את כל הקדירה (קאמר) יע"ש ויראה דרב מפרש למתני' כן הא דתנן אם יש בנ"ט באותה חתיכ' אסור כל הקדירה דמין במינו לא בטיל והא דתנן ניער היינו מתחלה כפירש"י במתני' יש בה בנ"ט אטפה קאי ומ"ש רש"י במתני' דבשאר חתיכות לא איירי תנא דמתני' ס"ל דאין מפורש במתני' אם רוצה לומר שכל הקדירה אסורה או אותה חתיכה לבד ובגמרא פליגי בה

דלרב פירושו אסור דתנן במתני' היינו כל הקדירה וסתמא קתני דאין הקנה דמין במינו לא בטל כר"י גמ' לימא פליגא אדרבא כו' עיין ברשב"א בחדושיו שהקשה דכה"ג דא"א לאיסור הבלוע שיצא אלא ע"י רוטב ובודאי בפגעו ברוטב תחלה נתבטל ברוטב דהוה אינו מינו ושוב ליכא טעמא ויאסור החתיכות האחרות ולא דמי ליין נסך דפליגי חזקיה ור"י בשילהי ע"ז דנבלל או חתיכה של נבילה דגוף האיסור פולטת בלא רוטב ובזה שייך לומר דלא אמרינן סלק שאינו מינו כאלו אינו משא"כ כאן דהוה בלוע ואין יוצא כ"א ע"י רוטב וכבר נתבטל ברוטב ותי' דמוהל של חתי' היתר מתערבין עם מוהל של איסור והוה מין במינו ואח"כ נבלעין בתוך חתיכות היתר עכ"ל ודבריו ראוין למי שאמרן:

ודע דלפי זה מצינו לומר דמוהל היוצא מבשר עם בשר מין בא"מ מיקרי וכבר חקר הרשב"א בסוגיא דזרוע בשילה ע"ז יע"ש ואפ"ה אסור כל הקדירה דמוהל של חתיכות איסור נתערב עם מוהל של חתיכות היתר המעורב במים ונאסר המוהל של היתר ואח"כ נבלע המוהל בחתיכה ואין ששים נגד המוהל של היתר דאין אנו יודעין כמה פלט וכמה בלע ומש"ה אסורין כל החתיכות וגם למאי דמשני ברוטב עבה כן הוא דמ"ס מוהל של איסור עם מוהל של היתר ומין במינו במשהו ומיהו אם הי' במים לבטל כל פליט' של היתר בכה"ג ודאי הוה שרי דמים מבטלין פליטת החתיכות ואף אי, מוהל עם בשר מין במינו מ"מ כה"ג אמרינן סלק את מינו כמי שאינו כקושית הרשב"א ז"ל כמ"ש בזה עוד אבאר לך שקושית הרשב"א לשיטתיה שכתב לעיל שם דבב"ח גופא כל שאין החלב יוצא אף שפולטת החתיכה מוהל אין אסור אף דחנ"נ מ"ה בבשר בחלב וכבר נתבאר מחלוקת זה בסימן ק"ה משא"כ אם נאמר דבב"ח הוה גוף האיסור ואף בלא רוטב מבליע כדין חם בחם בלא רוטב עכ"פ כדי נטילה או כולה בחום של קדירה דהוא יותר מחום של צלי כמ"ש ר"ן ספכ"ה והא דאמר לקמן אי לא ניער מבלע בלע מפלט לא פלט היינו למאי דס"ד אפשר לסוחטו מותר כמ"ש לקמן בעזה"י א"כ א"ש הא דפליגא אדרבא כו' ובי"ד בסימן צ"ב אבאר שם באורך מזה בעזה"י:

גמ' ומאי קסבר אי אפשר לסוחטו מותר עיין מה שכתבתי ברש"י ד"ה מאי וד"ה אי וד"ה אמאי וד"ה אלא:

ובפירש"י בד"ה ומאי קסבר באיסור הנבלע בהיתר שאפשר לסחוט ממנו וד"ה אי קסבר הותר גם הראשון מפני שנפלט האיסור ממנו כו' וד"ה אמאי חתיכה נעשית נבילה הא אפשר ליסחט ממנה ולחלק עכ"ל לכאורה נראה לפרש דמן הסתם יש להתיר כל החתיכות ואף ראשונ' דתולין לומר שנסחט ממנו ונחלק בשוה לכל החתיכות ויש בקדירה ס' נגד האיסור שנפל לתוכה ואין לתמוה היאך שרינן איסור מספיקא דלמא

לא נסחט האיסור מן החתיכה ותהא אותה חתיכה אסורה י"ל לשיטת רש"י ז"ל לא הוה טעם כעיקר מ"ה באינו מינו אלא מדרבנן כמ"ש לעיל צ"ח ב' ודוכתין טובא וא"כ הוה ספיקא דרבנן ולהקל ותולין לומר שנסחט האיסור ממנו וא"ת תינח בשאר איסורין אבל בב"ח וודאי הוה מ"ה אף למ"ד טעם כעיקר מדרבנן דהתורה אסרה בפירוש וא"כ הא חזינן ביה טעם כעיקר אלא דלא ילפינן מיניה דחדוש הוא כמו שדחה רבא לעיל וא"כ אכתי תקשה מאי אמר חתיכה אמאי נ"ט הא כאן בב"ח איירי ושפיר אסור מספיקא וי"ל דהכי קשיא ליה כיון דבשאר איסורין מותר אף אותה חתיכה מספיקא דלהקל וכאן אסור מספק מ"מ אם בא אליהו ואמר שאין בה טעם חלב היה מותר וא"כ איך נאמר דחנ"נ והוה מין במינו כיון שאין הבשר נאסר אלא מחמת החלב שמעורב בו ואכתי הוה אינו מינו ואפשר לומר דלא בעינן ס' אלא נגד הטפה כמו שאבאר ברש"י ד"ה אלא יע"ש ומש"ה פריך ליה ומ"ש רש"י ד"ה אמאי הא אפשר ליסחט ממנו ר"ל דאי הוה ידעינן בוודאי שנסחט האיסור היה החתיכה מותרת ממילא אין כאן איסור כ"א החלב הוה א"מ. אלא דאפשר דספק כזה לא אמרינן ספיקו להקל אף בדרבנן אף בשאר איסורין דא"כ כל אדם יבוא להקל ועוד דהוה קצת ספק מחמת חסרון ידיעה דבכחל אמרינן בי"ד סימן צ' דאסור וצריך לשער נגד כולה דלא ידעינן כמה נפיק מיניה ואף דחלב שחיטה מדרבנן וע"ש ב"י מ"ש בשם הרשב"א וה"נ דכוותיה והנראה דה"ק כמ"ש הר"ן ז"ל דאי טעים קפילא ואמר דלית ביה טעם שרי יע"ש ה"נ נאמר מ"ש רש"י אי קסבר מותר גם הראשון היינו בטעים קפילא ואמר דלית ביה טעם ואף דרש"י סובר לעיל צ"ו דתרתי בעינן קפילא וס' מ"מ הכי נאמר דמסתמא נפלט הטפה מהחתיכה ונחלקה לכל הקדירה ומש"ה לא טעים קפילא טעמא דחלב וכבר הארכנו לעיל שם גבי גריסין שנתבשלו עם עדשים וה"נ דכוותיה ודווקא היכא דליכא בוודאי ס' לא סמכינן אקפילא דשקורי משקר משא"כ כאן יע"ש:

עוד אבאר לך מ"ש אפשר לסוחטו מותר או אסור ואומרם חנ"נ לכאורה דבר א' הוא אבל הר"ן ז"ל ביאר בזה דבר נכון ומקובל והוא דאף דאפשר לסוחטו מותר היינו באם נפל לקדירה אחרת וטעים קפילא החתיכה ולית בה טעמא דאיסורא מותר החתיכה מכל מקום בעוד האיסור בחתיכה צריך ס' נגד כל החתיכה כיון דעתה איסור בתוכה ור"ל אי טעים קפילא וטעים טעמא דאיסורא בחתיכה דהיא דכ"ז שמחובר האיסור בה שם נבילה עליה אלא דלא הוה מין במינו ומיבטיל בס' הוא דבטיל דרואין כל החתיכה כאלו היא חלב או שאר איסורין ומש"ה אמר דאף אי נסחט האיסור אסור והוה מין במינו שפיר וזה נראה דווקא בב"ח או אפשר אף בשאר איסור הדין כן עיין צ"ט גבי

אמר רב כיון שנתן טעם בחתיכה ובי"ד סימן צ"ב ובדוכתי טובא אבאר זה בעזה"י ויש עוד לפרש דלענין השיעור גופא א"צ ס' נגד כל החתיכה כיון דאין החתיכה איסור אלא מצד האיסור שבו עיין בר"ן שזה תוכן כוונתו ועמ"ש ברש"י ד"ה אלא יע"ש ואין לומר דודאי כ"ז שמחובר ומעורב האיסור בו ר"ל החלב עם הבשר מיקרי גוף האיסור ואף מוהל שבו איסור הוא וכשנפלט אח"כ בשר עם חלב לשאר חתיכות הוה מין במינו אלא דקשיא ליה דרב סתמא אמר ואוסרת כל החתיכה משמע אף בלא ניער לבסוף ואמאי הא לא פלט אלא מוהל ולא חלב ומשני אפ"ה אסור אלא דלקמן גבי חלב אמאי מותר חלב נבילה משמע דאי אפשר לסוחטו שרי הא נמי שרי ועיין בי"ד ק"ה במ"ש האחרונים בשם המרדכי דאם נסחט החלב לגמרי ממנו דשרי ושם אבאר בעזה"י וכאן אין להאריך:

ובד"ה אלא קסבר כו' ואשמעינן אף ההיתר שבה נעשית איסור להיות כאן שיעור גדול לאסור אחרים הרבה עכ"ל לא ידענא מ"ש להיות כאן שיעור גדול לאסור אחרים הרבה דיראה מדבריו כיון דאפשר לסוחטו אסור שוב בעינן לשערי' נגד כל החתיכה כולה והא כאן במין במינו איירי דבמשהו ואוסרת אחרים ואולי לענין שאר איסורין מיירי ור"ל אם נפל דם על חתיכה ואח"כ נפלה אותה חתיכה לאינה מינה צריך ס' נגד כל החתיכה ולא נגד הדם וכדומה וה"ה בב"ח כאן הוה מין במינו מכאן נראה שרש"י סובר דלמ"ד אפשר לסוחטו מותר א"צ לשער נגד כל החתיכה וכבר כתבנו בזה לעיל בד"ה מאי קסבר ובד"ה אי יע"ש היטב בזה:

דף קח:

רש"י ד"ה גדי אסרה תורה ולא חלב ואפילו היה בבשר שיעור גדול ליתן בחלב עכ"ל רש"י לשיטתיה דטעם כעיקר מדרבנן ובב"ח גלי קרא דהוה מ"ה ולפי מה דס"ד דגדי אסרה תורה ולא חלב א"כ מ"ה הותר אם נפל כזית בשר לתוך שני זיתי חלב דבטל ברוב טעם הבשר בחלב מן התורה והא דנקיט כזית בשר לתוך יורה גדולה משום דאי לא היה ס' נגד הבשר מדרבנן הוה למיסר ומשום דאיכא ס' נגד פליטת הבשר שרי וחלב אף בעודו בתוך הכזית נאסר משום דנבלע באיסור דהיינו בבשר שהוא גוף האיסור מידי דהוה היתר שנבלע בכזית נבילה וחזר וכשפולט ממנו נתבטל הבשר המעורב עם החלב בשאר חלב כו' ועמ"ש בתו' ד"ה אמאי יע"ש ובי"ד אבאר עוד בזה:

בתוס' ד"ה חלב אמאי מותר חלב נבילה הוא מכאן היה מדקדק ר"ש (ועיין בר"ן סכ"ה שגם ר"ת סובר כן וכן הרשב"א וריטב"א כתבו כן בשם ר"ת יע"ש) כו' מ"מ מדרבנן נאסר החלב עצמו כו' עכ"ל ועיין במהר"מ ואכתוב בתוספת ביאור כי ר"ש וד"ת סוברין בכל

איסורין חנ"נ וכיון שכן כשנפלו חתיכות נבילה לחתיכות כשירות צריך שיהא בחתיכות ששים לבטל המים שנבלעו בחתיכות הנבילה ונאסרו ואף שהיה בקדירה אלף פעמים מים נגד החתיכה זה מהני לבטל פליטת המוהל שיוצא מנבילה למים משא"כ מים היתר שנבלעו בחתיכה ונאסרו ואין כח במים שבקדירה לבטל כיון שמובלעין הם בתוך החתיכה כמו חלב שהיה מובלע בכזית בשר דנאסר ואף שהיה ביורה ס' נגד הכזית כו' ה"נ כן דצריך שיהא ס' חתיכות של היתר כמו חתיכות נבילה דלא:

ידעינן כמה בלעו ממים דבכולה משערינן וצריך ס' במים לבטל פליטת המוהל מן הנבילה דבשר לא מבטל ליה דהוה מין במינו וסברי כר"י דמין במינו לא בטל ומוהל עם בשר הוה מין במינו או דכתבו כן למאן דסובר כר"י וכן כתבו התו' למ"ד כו' והר"י מקשה דא"כ מה משני גדי אסרה תורה ולא חלב ומה בכך והא מ"מ החלב אסור בעוד בלוע בכזית בשר כמו רוטב שנבלע בנבילה דאסור הרוטב ונעשה נבילה בשאר איסורין מדרבנן משום לתא דבשר בחלב ר"ל לפי מה דס"ד השתא משום לתא דבשר דהוה גוף האיסור א"כ החלב שהוא הנאסר מחמת שהוא בלוע באיסור נעשה נבילה מדרבנן ואמאי החלב שביורה מותר כשנפלט החלב מן כזית בשר אוסר החלב מדרבנן שאר החלב דהוה מין במינו ושמעינן מדברי תוס' דלר"י אפילו באיסור דרבנן מין במינו לא בטל אלא דשאני שאר איסורין דלא הוה מין במינו דרואין כאלו החתיכה כולה דם והוה מין בא"מ וראיתי להר"ן בספכ"ה שתי' יפה וז"ל בקיצור דלפי מה דס"ד השתא דחלב לא אסרה תורה א"כ לית לן למגזר בשאר איסורין אלא בחתיכה דומיא דבשר ולא בדבר צלול לא גזרו שלא מצינו בדאורייתא דבר צלול שחנ"נ משא"כ באמת דחלב נבילה הוא ראוי לגזור במשקה יע"ש ומה שיש להקשות מיין לתוך יין דאין נ"נ דבצונן הוא ואה"נ דנ"נ כמו בחלב דנעשה נבילה לפי האמת וה"ה בשאר איסורין אם נפל דם או חלב נימוח לתוך חלב וכדומה נ"נ מדרבנן לדעת הר"ן ז"ל ובי"ד סי' צ"ב וצ"ג אבאר בזה באורך בעזה"י:

ובד"ה גדי אסרה תורה כו' והא דנקיט כו' ולא נתבטל עכ"ל לשיטתם מ"ה לא נתבטל דטעם כעיקר מ"ה דאיסור החלב משום טעם הבשר המעורב בו ובשר אסרה תורה והא, דאמר גדי אסרה תורה ולא חלב דגדי הגוף גוף האיסור והחלב הוא הנאסר מחמת שבלוע בו בשר כמו רוטב שאסור שנבלע בו פליטת נבילה ואפ"ה פריך שפיר אמאי לקי על חצי זית בשר וחצי זית חלב כיון דאין החלב גוף האיסור אלא מחמת הבשר שיש בו א"כ לית ביה שיעורא כי אם חצי זית בשר ולא הוה ללקות עליו מ"ה:

וקשיא לי לפי שיטת הטור בא"ח סימן תנ"ב ובסימן תמ"ב וכן הוא דעת ר"ת דטעם כעיקר ההיתר נהפך לאיסור ולוקה בכזית מן ההיתר ועיין בפר"ח שם סימן תמ"ב ובפג"ה

בזרוע בשילה בתו' שם א"כ אכתי מה קשיא ליה אימא דגדי אסרה תורה ולא חלב והא דחייב על חצי זית חלב ובשר משום הכין הוא דיש בו טעם בשר שהוא גוף האיסור וטעם כעיקר היתר נהפך לאיסור ויש כזית שלם ומש"ה חייב רב מלקות חצי זית בשר וחצי זית חלב ולעולם גדי אסרה תורה והחלב הוא הנאסר כמ"ש מהר"מ מלובלין וריטב"א ושאר פוסקים ועיין בר"ן מדהזכירה תורה גדי ולא הזכירה לא תבשל חלב כו' ש"מ דעיקר איסורא משום גדי ואעפ"י כן כשאוכל כזית חלב לחוד לוקה מידי דהוה אחזיר ונבילה שנבלע בהיתר ואכל כזית מן היתר דלוקה דנהפך כולו לאיסור לשיטת ר"ת והעומדים בשיטתיה ולא דמי להיתר מצטרף לאיסור דקיי"ל דאין לוקה דהתם שכ"א בפ"ע או במינו דליכא טעמא משא"כ בא"מ דנהפך לאיסור ומ"מ אפשר לסוחטו בחלב מותר דאינו גוף האיסור אלא נאסר וכדכתיבנא:

והנה היה מקום אתי ליישב זאת דנימא דאין הכי נמי דבאמת לוק' על טעם כעיקר דיליף מבב"ח כאביי דאמר טעמו ולא ממשו בעלמא דאורייתא מבב"ח גמרינן דאי מגיעולי עכו"ם לא הוה כ"א עשה מתעבירו באש ומנזיר להיתר מצטרף לאיסור וכן פסק הר"מ בהלכות נזירות פ"ה יע"ש או דשאני נזיר דאסר ליה אפילו חרצן וליכא למילף מיניה כמ"ש בנזיר ועיין בתו' לעיל בזרוע בשילה. ומבב"ח הוא דיליף מלקות מדלקי עליה כו' וזה באמת דחלב אסרה תורה משא"כ לפי ה"א דבשר אסרה תורה ולא חלב א"כ בחלב הנכנס בבשר הוה טעמו וממשו כמ"ש הרשב"א בחדושיו בזרוע בשילה ד"ה רבא אמר לא נצרכה ומש"ה לוקה עליו אבל לא היכא דאין בו אלא טעם בעלמא אימא דלית ביה אלא עשה מגיעולי עכו"ם כמו בשר הנבלע בחלב דהוה טעם לבד כמ"ש הרשב"א בזרוע בשילה ועיין בא"ח תמ"ב בפר"ח שכתב כה"ג יע"ש וכיון שכן פריך שפיר אמאי לוקה מנלן דלקי אטעם כעיקר כה"ג אימא דליכא כ"א עשה דתעבירו באש ממדין דליכא רק טעם הבלוע בקדירה כו' ואח"כ פולט בתבשיל. או יאמר דלפום סברא דהשתא דכה"ג אף חלב הנכנס בבשר ליכא למילף כה"ג בעלמא דליהוי טעם כעיקר דבב"ח חידוש הוא ר"ל דכ"א היתר ואי דכ"ה נמי דוגמתן כמ"ש רש"י לעיל יש לומר דלא דמי דהא חלב מותר הוא כעת נמי אם אפשר להפריד האיסור ולסחוט ממנו וע"י טעימת קפילא אפשר להתברר וא"כ אעפ"כ הבשר נאסר וכל איסורו אינו אלא תימא משא"כ בכ"ה דבהדדי שניהם נאסרו וא"א תו להפריד האיסור ונעשו שניהם גוף האיסור כשנשתרשו כתיב פן תוקדש משא"כ כאן דא' אסור והשני מותר לפום סברא דהשתא דגדי אסרה תורה ולא חלב ודאי חידוש הוא ולא מצינו כזה איסור בכל התורה כולה וכבר כתבנו לעיל שהסוגיא בכאן לא סבירא ליה הא דאמרינן בפסחים דאי תרי כולי' יומא דאטו

אנן לקולא גמרינן לחומרא גמרינן אלא חדושא הוא דשני מינים המותרים וגם החלב לע"ע מותר אלא מפני התערובות ואפ"ה החמירה תורה בבשר דנעשה גוף האיסור ועיין ברש"י ע"א ד"ה חידוש הוא יע"ש ובסי' צ"ח אבאר בע"א בשיטה דטעם כעיקר ליישב לשיטת ר"ת:

ובד"ה שנפל ליורה רותחת כו' משתנה מראית מים כו' כי נייח מבליעתו עכ"ל אקדים לך פי' התוספות הנה בקושייתם סברי מפלט לא פלט מה שבלוע בו מקודם וכי נייח היינו מרתיחתו ואיורה קאי הוקשה להם דבר הנראה לעינים דאינו כן דאף קודם שתנוח היורה המים משתנה והר"ן הוסיף בביאור קושיא זאת עוד שנית לו וז"ל ועוד דמותרת הגעלה נלמוד דקודם שהניחו, מרתיחתן מסלקין הכלים דלאחר שתנוח ליכא הגעלה בפושרין יע"ש דאין לומר איפכא מה שבלוע בו מקודם אינו פולט ומה שבלוע עכשיו פולט בעודו רותחת דזה סברא הפוכה דלר"ת מה שבלוע מקודם פולטת ומה שבולע עכשיו אינו פולט בעוד המים מעלה רתיחות ומיהו מ"ש הר"ן וז"ל והשיב עליו רבינו שמואל כו' והוא על רש"י ז"ל לכאורה על קושיא רש"י י"ל אף שפי' כי נייח מרתיחותיו הא כתב דמפלט לא פלט מה שבולע שכן כתב בד"ה והכ' במאי עסקינן וכן כתב הריטב"א לשיטת רש"י ז"ל יע"ש דרש"י כר"ת אלא דאפשר דלר"ש לא ניחא ליה לחלק כלל בין מה שבלוע מקודם ובין שבולע מעתה מקרוב ולכך השיב שפיר על רש"י שפי' נייח מרתיחותיו ולכך פי' רבינו שמואל כי נייח ששבע מלבלוע כו' ואין חילוק בין מה שבלוע מקודם או עכשיו שכ"ז שאין שבע אף דידיה אינו פולט ולאחר ששבע אף שבולע פולט אף בעוד המים מעלין רתיחות ולכן בהגעלה צריך לשהות זמן מה שיהא שבע מלבלוע ולכך פולט הכל מה שבלע מן המים ובין מה שבלוע מקודם הגעלה כו' וע' בסי' תנ"א ותנ"ב יע"ש:

והנה יש לראות לר"ש רב דנקיט כזית בשר לתוך יורה דמשמע כה"ג שיש ס' והא בקדם וסלק ומיירי קודם ששבע ואז לא פלט כלל אף מה שהיה בו מקודם לר"ש וא"כ אמאי נאסר החלב באין ששים נגד בשר ועי' במהר"מ שי"ף בתו' ד"ה גדי וי"ל דנקיט הכי לומר דוקא באין ששים נגד החלב בבשר הוא דבשר נאסר וחלב מותר הא אם נעשה בהיפך דיש בבשר ס' נגד החלב הי' הבשר והחלב מותרין החלב מותר דכ"ז שלא נח החלב מרתיחותיו אין הבשר פולט כפי' ר"ש ובשר ג"כ מותר דיש ששים נגד החלב שנבלע בחתיכ' וקמ"ל דל"ת דבשר אסור דפלט הבשר ומה שהי' בו מקודם לחלב ונעשה נבילה ואף שיש בחתיכה ששים נגד החלב היינו דמהני לבטל חלב הנבלע בחתיכ' ולא לבטל חלב שבקדירה דודאי עינינו רואות דלא מהני ומנא ידעינן כמה פלטה החתיכה, ועוד

שאפילו פלטה כל מה שבתוכה ליכא ס' נגד החלב שבקדירה דבכל החתיכה יש ששים נגד החלב ולא בפליטתה והוה דומיא דחלב הנבלע בחתיכה דאסור ולא מסייע חלב שבקדירה לבטל כמבואר דאמר חלב נבילה הוא וה"ה וכ"ש כאן וכדכתיבנא וא"כ אח"כ נבלע הרוטב לתוך החתיכה והוה מין במינו דלא בטל קמ"ל דלא פלט כלל אף מה שיש בו מקודם ודווקא לתוך יורה גדולה ואורחא דמלתא נקיט לחלב מרובה אבל ביש בשר ס' נגד החלב תרווייהו מותרין ואלו לפיר"ת בדוקא נקיט כזית לתוך יורה של חלב דחלב מותר שיש ס' נגד הבשר הא אין ס' תרווייהו אסורין אף שיש ס' בבשר נגד החל' מ"מ הבשר פולט לחלב ונאסר ואח"כ נבלע בבשר והוה במינו דלא בטל דנהי דאין פולט מה שבולע מה שהיה בו מקודם פולט לרש"י ורבינו תם ונאסר הפליטה ואח"כ נבלע בחתיכה מן החלב הרוטב ואף בעודו לא נח דבמשקה לא שייך דלא פולט כמ"ש ר"ת במים של הגעלה ונאסר דהוה מין במינו עם הבשר או דלא ידעינן אי יש ס' וראשון עיקר משא"כ לר"ש וא"כ לר"ש נקיט יורה גדולה לאשמעינן יש ס' בבשר שניהן מותרות ולר"ת אשמעינן דחל' מותר דיש ס' בחל' וכדאמר לתוך יורה של חל' וכדכתיבנא לעיל מזה:

בא"ד ודבר תימא הוא ואין להתיר כו' מבלע לא בלע כו' עכ"ל וע' בר"ן שהקש' עוד דעינינו רואות שהמי' משתנה מיד קודם שהוא שבע לבלוע ולכך פיר"ת מה שבלוע מקודם פולט ומה שבולע עכשיו אינו פולט כ"ז שלא נח מרתיחותיו כפירש"י ד"ה והכי במ"ע דמה שבולע עכשיו אינו פולט ודע ממ"ש התו' ואין להתיר מטעם זה להגעיל כו' ר"ל לר"ש פשיטא דאין להגעיל כלי בן יומו אם לא שיש ס' במי' נגדו דאי לא אסור דצריך להשהות הכלי תוך המים שיהא שבע מלבלוע ולפלוט אח"כ וכיון שכן נאסרו המים שביורה מחמת שפלט הכלי חוץ ואח"כ בולעת ג"כ הכלי מן המי' הנאסרי' וגם מפליטת עצמו שפלט כי מן הסתם לאחר ששבע הכלי מלבלוע פולטת מה שבתוכה ואח"כ בולעת ג"כ ומש"ה בעינן שיהא ס' במי' דמיד שפולטת נתבטל במים ושוב לא איכפת לן במהו שחוזר ובולע ויורה גדולה דאין ס' במי' נגדו כמבואר בכמה דוכתי צריך שיהא אינו בן יומו דאף שבולע מן הפגום הוא בולע וכבר הקשו הפוסקים דמתחלה נמי פגומה היתה ותירצו דגזרינן אטו בת יומא כדאמרינן שילהי ע"ז משא"כ שפולטת ובולעת דבר פגום מתחל' שרי משא"כ כשהיתה תחילה בלוע דבר מושבח ואח"כ בשהיית מעל"ע נפגם גזרו אטו בת יומא ובמדין דציותה התורה להגעיל כלי' בת יומא דאין בת יומא מותר מ"ה וע"כ יורה קטנה ביורה גדולה דיש ס' במים ויורה גדולה אין תקנה כו' אבל לפיר"ת היה מקום לומר דשרי בת יומא אף שאין ס' במים דמיד פולטת מה שבלוע בה מקודם וא"כ אפילו לשהות ואפי' משהינן מ"מ המים שלא נחו מרתיח' מבלע בלע מפלט לא

פלטו וא"כ מותר לשהות ג"כ כ"ז שלא נחו מרתיחתן לזה כתבו דגם לר"ת אין להגעיל כך דבמשקה לא שייך מפלט לא פלט ובדבר גוש כמו כלי ובשר הוא דאמרינן כן גם אין לומר כ"ז שלא נחו מרתיחתן הכלי שפולטת אינה בולעת מה שפולטת עתה זה מנלן דלא הוזכר בגמרא אלא מפלט לא פלט ולא להמציא סברא מחודשה וכתבו עוד דאף אם נאמר כן מ"מ זה אין נכון לעשות להגעיל ב' כלים זא"ז השני בלע מה שפלט הראשון וגם כלי א' ב"פ ולכך העלו שאין להגעיל אם שיש ס' במים או אין בן יומו:

ודע לשיטת רש"י אין להקשות היאך שצותה התורה בכלי מדין להגעיל למ"ד מין במינו בטיל אף שיש ס' במי' מ"מ המי' שנבלעו בתחלה ביורה קודם ששבע מלבלוע נאסרין ביורה ואין המים שביורה מסייען לבטל המים שבתוך הכלי כמו כזית בשר ליורה גדול' שהחלב שבחתיכה נאסר לחלוק הוא בפ"ע כמ"ש הריטב"א והר"ן והתו' לעיל גבי חלב נבילה הוא ואח"כ כשפולט היורה הרי המים ההם אוסרין המים שביורה ולא מהני ס' דמין במינו לא בטיל ואח"כ חוזר הכלי ובולע ממים האסורין ואין זה קושיא דחנ"נ בשאר איסורין מדרבנן הוא ומ"ה לא אמרינן כן אלא בב"ח לחוד ומיהו קשיא מדרבנן איך שרינן בהגעלה למ"ד מין במינו לא בטל ואין לומר למ"ד מין במינו לא בטל לא מהני הנעלה זה לא ניתן להאמר כלל ובשלמא לר"ת י"ל דחנ"נ בשאר איסורין לא מהני לענין שיהא מין במינו דאין הנאסר יותר מן האוסר כמ"ש התו' לעיל ד"ה אמאי מותר ולר"ש דאיהו סובר לעיל דצריך תרי ס' קשה דידיה אדידיה ועוד לר"ת נמי כפי מ"ש הרשב"א וריטב"א דעתו כמ"ש והבאתיו לעיל בתו' אמאי כו' קשה ומיהו יש עוד דרך לומר בהגעלה שאינו ממתין אלא מכניסו ומחלקו מיד ע' בא"ח תנ"ב ולר"ש קשה גם לר"ת כפי הנראה כאן מדבריהם קשה אם לא שנאמר דר"ש ור"ת סברי דלא אמרינן בכלי חנ"נ אף מה שבולע בתוכה ודוקא במאכל ובמשקה אמרינן כן ולא בכלי ודבר זה מחלוקת הוא ע' בי"ד סי' ק"ה וצ"ח הביא הב"י סברת הרמב"ן דבכלי בלוע לא הוה נ"נ ובש"ע הביא ב' דעות אלו יע"ש וא"כ צ"ל דסביר להו דלא אמרינן בבלוע כן ולמ"ד דאמרינן בבלוע כן אין מגעילין אלא כלי שאין בת יומא ולא בת יומא וכמ"ש ואף שיש ששים במים נגדם לא מהני למ"ד מין במינו לא בטיל ואנן קיי"ל דבלוע בכלי אמרינן נ"נ דבמאכל כ"ע מודי' אלא דפליגי בכף ישנה אם בלע מבשר והוא חלב או איפכ' אי נ"נ ואפ"ה מגעילין בת יומא אם יש במים ס' א' דאנן קיי"ל מין במינו בטל ואף אי לא בטל אין הנאסר יותר מן האוסר כמ"ש התו' ד"ה אמאי מותר:

וענין הגעלה אומר דרך כלל כי המים טבען להפליט הבלוע מכלי ולא נשאר כלום בתוכו בפ"א ואף שחוזר ובולע נתבטל בס' ודעת הרמב"ן הביאו הר"ן ס"פ כ"ה דאין טבע המים

להבליע לכלי ומיהו ודאי בדבר מאכל דרכו להפלי' ולהבליע ואנו נוהגין להגעיל במים דוקא ואין בן יומא או ס' ובהלכות פסח סי' תנ"ב אבאר:

עוד א' ראוי שתדע מ"ש הריטב"א ז"ל בשם רבו ז"ל (שהוא הרא"ה ז"ל) דלפי' ר"ת דמפלט לא פלט מה שבלוע עתה היינו ביורה שאינה ע"ג אש אלא עקורה ומ"מ כלי ראשון הוה כ"ז שיס"ב ולכך לא פלט ובשר צונן איירי לא מיבעיא למ"ד עילאה גבר שאין פולט ובדין הוא שלא יבלע אלא אגב מיעוטו הוא בולע והולך כולו כשיעור קליפה ואפי' למ"ד תתאה גבר מ"מ לא פלט קודם דחמים ליה תתאה ופריך סוף סוף כי נייח ליה הדר פלט ומשני שקדם וסלקו קודם שיתחמם לגמרי כו' יע"ש אבל כלי שע"ג אש פלט ובלע עכ"ל ויראה לי שרבו בא לפרש הסוגיא ולחדש פי' מחודש וכפי סברת ר"ת ז"ל וה"פ בגמרא שהזית נפל ליורה שאינה על האש ומש"ה לא פלט כלל דנהי דהזית מיד הוא בולע מן החלב דתתאה גבר או מחמת מיעוטו מ"מ אין בו כח להפליט מה שבלע מן החלב אלא כשיתחמם כולו ויהא שבע אז פולט וזה שמשני שקדם וסילקו קודם שנייח לבלוע מן החל' ר"ל קודם שיתחמם כולו ומיהו החלב נאסר מיד כשאין ס' נגד הבשר דמה שבלוע בבשר מקודם פולט מיד למ"ד תתאה גבר וה"ה למ"ד עלאה מחמת מיעוטו הוא פולט מים כמ"ש הריטב"א בשם רבו הרא"ה ז"ל ומ"ש שע"י מיעוטו נבלע והולך כולו בשיעור קליפה ר"ל דהזית נאסר כולו ולא סגי ליה בקליפה כדין חם לתוך צונן דאמרי' בפסחים בכיצד צולין ע"ו ע"א למ"ד עילאה גבר סכו בשמן של תרומה לרב סגי בקליפה כו' והכ' כיון דדבר מועט הוא הזית ונפל ליורה גדול' לא שייך עילא' אלא בשניהן שווין ועי' בא"ח סי' שי"ח יע"ש אמנם מ"ש כן לר"ת פירושא הוא דמפרש לסוגיא רבו ז"ל כן אבל ר"ת יראה דסובר דאף ביורה שע"ג האש דינא הכי דכ"ז שלא נח מרתיחותיו מבל' בלע החתיכה ולא פלט' מה שבלעה מן החל' דאל"כ איך כתבו התו' כאן ואין להתיר להגעיל אף שאין במים ס' ובבן יומא לר"ת מאין הרגלים לומר אף אי נימא דבמים נמי שייך מיפלט לא פלטו או דאין הכלי בולעת מה שפולטת הא עיקר הגעלה ביורה שע"ב האש ולא ביורה עקורה מאש דלא עשה ולא כלום כמבואר וא"כ ודאי פלטה ובלעה כל שעה אלא ש"מ דהתוספות אליבא דר"ת לא ס"ל כן ואף ביורה שע"ג אש הדין כן וביי"ד סימן צ"ב וצ"ג אבאר:

בא"ד בע"פ קודם ד' שעות כו' דאיכא ג' נותני טעמים עכ"ל כתבו קודם ד' הרצון קודם סוף ד' דבשעה ה' אסור לאכול עכ"פ והוה איסור ובש"ע א"ח סי' תנ"ב קודם שעה חמישית יע"ש ומ"ש דהוה שלש נותני טעמים אפשר דהאמת כתבו וה"ה בנ"ט סגי ואפשר דכתבו כן אם נאמר עלו אין נתבשלו לא כההיא דדגים שעלו בקערה קי"א ב'

יע"ש ואפ"ה כאן שרי דהוה ג' נ"ט וכולו היתר וע' בא"ח הל' פסח בב"י שם בסי' תנ"א שהביא בשם הרא"ש יע"ש:

ובפירש"י ד"ה לעולם לא מצטרפי כו' שנתבשל בה שיעור מזה ומזה ונאסרו כו' לפי שאין מצטרפין מכלל היתרן לקרות איסור עד שיהיו בכ"א לעשות איסור לעצמו עכ"ל יראה מדבריו דאף לאיסורא בעלמא לרב הדין כן דלא אסרה תורה אלא כזית בשר וכזית חלב דוקא הא חצי זית בשר וחצי זית חלב אין איסור מ"ה מדכתב שאין מצטרף מכלל היתרן לקרות כו' עד שיהא כו' דודאי בב"ח כ"א בפ"ע מותר וכשנאסרו נעשו שניהם גוף האיסור וזה תימא בעיני שלא אישתמיט בשום מקום לומר כן דלרב חצי זית אין אסור מ"ה ואף דחצי שיעור אסור מ"ה כר"י וגם רב לא אמר אלא דאין לוקה אבל איסורא מיהא איכא אם לא שנאמר בחצי זית לא מיקרי גוף האיסור ואפ"ה אסור מ"ה מידי דהוה למ"ד אפשר לסוחטו מותר ואפ"ה שניהם יחד אסורין ואין ראיה דמ"מ בשניהם יחד הוה גוף איסור וצ"ע ובי"ד סי' ק"ה אבאר באורך בעזה"י:

ודע דהא דפשיטא בתלמודא דשיעורא בעינן כזית אלא דלמר מצטרפין ולמר בעינן שבא מיורה גדולה לא ידענא מנלן הא דהא בב"ח לא כתיב אכיל' לתנא דבי ר"י וג' לא תבשל הוא דנפקא ליה לקמן קט"ו והלכה כדבריו כמ"ש הר"מ במנין המצות מצוה קפ"ו שלא לאכול בב"ח שנאמר ג"פ לא תבשל וע' בר"מ פ"ט מהל' מ"א בלח"מ שם וא"כ מנלן דבעינן כזית ובשלמא למ"ד מלא תאכל כל תועבה אכילה כתיב אלמא בעינן כזית אלא למ"ד מלא תבשל מנלן והר"מ ג"כ הצריך כזית אלא דפסק כלוי דמצטרפין וע' בפ"א מהל' חמץ ומצה במ"ל ה"ז מ"ש הרא"ם בתוספותיו על הסמ"ג דחמץ דאכילה דכתיב בקרא בכ"ש משמע אף לענין עונשין ואתא הלכתא ואפיקתי' לעונש דוקא בכשיעור א"כ שיעורין הלמ"מ בכ"מ אף היכא דלא כתיב אכילה בעינן כזית דוקא ועיין צ"ו ב' מ"ש גבי ור"י אכילה ובר"מ פ"ב מהל' מ"א בשרץ המים יע"ש וכיון דעל אכילה לא לקי בפחות מכזית ה"ה אבישול לא לקי ללוי בפחות מכזית אלא דר"מ בפ"ט פסק דלוקה על בשולו ואינו לוקה על אכילה ואמאי הצריך כזית משניהם יחד על בישולו ולא בחצי זית משניהם יחד לוקה על בישולו כיון דלקי על בישולו ולא על אכילה ואולי דתלתא לא תבשל כתיב ומפרשינן כולהו בחד' גוונא כמו על אכילה בכזית וה"ה בישול כזית מיהא בעינן וכ"ש על הנאה דאינו חייב למאן דאית לי' דחייב על הנאה מלקו' אלא בכזית דוקא ובי"ד אבאר:

גמ' ולוי אמר כו' ובאיזה בישול אמרי שאחרים אוכלין עכ"ל בבכורות ו' ב' אמר חלב מנלן דשרי מדאסר בב"ח ומאי קושיא דלמא חצי זית בשר וחצי זית חלב דהוה לענין בב"ח

שיעור שלם ולענין אמ"ה חצי שיעור ואין לומר אי חלב לחודיה אסור לא הוה שניהם יחד גוף האיסור בשלמא באמת דכ"א היתר ועיין בי"ד בט"ז וש"ך שם מ"מ דלמא התורה אמרה דליהוי גוף האיסור לענין זה כיון דחלב לחודיה אסור ע"כ התו' אמרה דשניהם יחד הוה שיעור שלם אלא דבלא"ה דחי לה התם שפיר וכבר דברנו מזה בחדושינו בח"א בפתיחה יע"ש. גם אי אמרינן טעם כעיקר מ"ה א"כ אבל לרש"י דטעם כעיקר דרבנן כמו שפסק רש"י בכמה דוכתי א"ש מה דייק מבב"ח דהתורה אסרה אף שהחלב בלוע בבשר ויש בבשר חמשי' פעמים נגד החל' אפ"ה אסור ובשאר איסורין חד בתרי בטל לשיטת רש"י טעם כעיקר דרבנן אלא דאין לחוש לזה דבלא"ה דחי לה התם שפיר ומ"ש באיזה בישול שאחרים אוכלין פירש"י שנתבשל כ"צ וריטב"א כתב דמסתמא כמאב"ד שהוא שליש בישולו יע"ש וכבר עמד הר' על זה בפר"ח בסי' פ"ז והביא הא דשמעתין שנתבשל כ"צ כמאב"ד ולא הביא מבטן מי יצאו הדברי' ועיין מ"ש לקמן קי"ד ע"ב ובחדושינו לי"ד סי' פ"ז אבאר כל הצורך איזה בב"ח אסור מ"ה ומדרבנן דנ"מ טובא לענין דינא:

גמ' מאי לא ניער ולא כיסה כלל אילימא לא ניער ולא כיסה כלל מבלע בלע מפלט לא פלט עכ"ל כ' הר"ן ז"ל אף דאמרינן דבב"ח גוף האיסור דכ"א שרי א"כ יוצא בלא רוטב כמו נבילה ובשר שחוטה ובשלמא בשאר איסורין אין הנאסר יותר מן האוסר ואין הבלוע יוצא בלא רוטב משא"כ בב"ח דהוה גוף האיסור ואפשר לסוחטו אסור ותי' לפום מה דס"ד השתא אפשר לסוחטו מותר הוא דקאמר דבלוע אין יוצא בלא רוטב משא"כ באמת אה"נ דיוצא בלא רוטב וכ"כ הריטב"א וכבר הארכנו מזה לעיל ובחדושינו לי"ד אכתוב בסי' ק"ה על מ"ש הש"ך שם דכדי נטילה אוסר יע"ש:

וברש"י ד"ה וחכ"א עד שתתן טעם קס"ד דאטפה קאי דעד שיהא בה כו' אפילו בחתיכה ראשונה מפני שחוזר ונסחט עכ"ל מ"ש קס"ד לא ידענא דהא קאי הכי במסקנא דפליגי באפשר לסוחטו ועד שתתן אטפה קאי כמ"ש רש"י ק"ט א' בד"ה האי מאי דבחתיכ' קמייתא שרי רבנן דאפשר לסוחטו מותר ועד שתתן אטפה קאי ואולי כתב כן מפני דדחי לה דלמא מין במינו פליגי ואפשר לסוחטו אסור לכ"ע ואף שמדתה ומוקי פלוגתייהו באפשר לסוחטו מ"מ שיך לומר כה"ג קס"ד ודע דמ"ש רש"י ואותה חתי' מותרת היינו' בטעים קפילא ואמר דלית טעם חלב חזינן דנסחט האיסור ולחלק בחתיכות אחרות וע' מ"ש לקמן גבי אלמא אפשר לסוחטו מותר וע"ש בזה:

ובד"ה מבלע בלע שהחל' בגגה של חתיכה הי' עכ"ל, ר"ל דהחל' נפלה על חתיכה בגגה מקום שאין שם רוטב ומיהו ודאי דנאסרה כל החתיכה או דחום הקדירה הוא חזק ומבליע בכולה או דחלב מיקרי קצת שמן ומפעפע בכל החתיכה ולא מחתיכה לחברתה

כמ"ש התוספות לעיל ד"ה טפת חלב כו' ומ"מ אין ראיה מוכרחת מכאן לומר שרש"י סובר דחציה בתוך רוטב אין מצטרף וע' ב"י בסי' צ"ב שכתב דמדברי רש"י אין מבואר שמקצת בתוך הרוט' אין מצטרף ומהר"מ שי"ף כת' מכאן ראי':

דף קט.

גמרא מכלל דר' יהודא סבר כי ניער מתחלה ועד סוף אסור כו' אילימא לא ניער בסוף הא אמרת נראין דברי ר' יהודא בהא עכ"ל לסברת הר"ן ושאר מפרשים דלמאי דקיי"ל אפשר לסוחטו אסור אף לא ניער כלל דחתיכה נעשה גוף איסור ואוסר אח"כ אחרות א"כ ר"י ורבנן בתלתא פליגי בין בלא ניער כלל לן בניער מתחלה ועד סוף ובין ניער בסוף ולא מתחלה אוסר ר"י דשמא לא ניער יפה ולא מהני ס' דחנ"נ ומין במינו לא בטל ורבנן פליגי עליה אף בלא ניער בתחלה אלא לבסוף אפ"ה שרינן ואף הראשונה דאפשר לסוחטו מותר והוה מין באי"מ חלב עם בשר ועד שתתן אטפה קיימי והא דאמר בלא ניער אלא לבסוף הא אמרת נראין דברי ר"י ודאי דכ"ש הוא ומה לא ניער כלל נראין לרבי דברי ר"י כ"ש בניער לבסוף, וכן בהא דאמר מכלל דר"י סבר בניער מתחלה אסר ודאי דכן הוא. דאל"כ במה אין נראין לרבי דברי ר"י ונראין ליה ד"ח דבין לא ניער כלל ובין ניער לסוף נראין לו דברי ר"י ולפי זה הא דאמר מכלל דר"י סבר בניער מתחלה ועד סוף וכן לרבנן דאמר נראין לרבי דבריהם מתחלה ועד סוף הוא לאו דוקא דא"נ ניער פ"א מתחלה מיד שנפלה הטפה לר"י אסור דשמא לא ניער יפה יפה ואסור לר"י דחנ"נ וזה גוף האיסור ופולטת אח"כ לחתיכה שאצלה בלא רוטב כולה ברוטב או לשיטת ר"י חצי' ברוטב ואוסרת כל הקדירה כמבואר ומה שיש להקשות על הש"ך בי"ד סי' צ"ב אבאר שם במקומו אי"ה ולרבנן דלא חיישינן להכי אף בניער מתחלה ועד סוף שרי ומ"מ לר"י ודאי אף שלא ניער אלא בתחלה אסור דשמא לא ניער יפה יפה והוה כלא ניער כלל ואסור כל הקדירה לשיטה זו ולרבנן נמי אין לומר דנקיט רבותא אף שניער מתחלה וסוף דמה רבותא איכא, דאי חיישינן לשמא לא ניער יפה א"כ אף בניער מתחלה אסור אי אפשר לסוחטו אסור וע"כ דסבירא להו אפשר לסוחטו מותר וא"כ ה"ה בניער לסוף לחוד שרינן וכ"ש מתחלה ועד סוף אבל לשיטת רש"י א"ש דלר"י דוקא מתחלה ועד סוף הוא, דאסור דחיישינן שמא לא ניער יפה בתחלה ואח"כ ניער יפה הא לא ניער אלא מתחלה היה שאר החתיכות ממ"נ שרי ומיהו אותה חתיכה אסורה מספיקא ודעת מו' איסר"לן שהוא בעל תרומת הדשן הלא הוא בכתובים בש"ד סי' נ"א, גבי דגים שנתבשלו ונמצא א' מהן טמא יע"ש ובכתביו עמד בתימא וע' בישו"ש בפג"ה סי' מ"ה ובש"ך סי'

ק"ה והוא דעת הרשב"א והרבה מן המפרשים שאף בב"ח אינו יוצא בלא רוטב יע"ש היטב ונקיט שפיר לר"י ניער מתחלה ועד סוף הוא דאסור שאר החתיכה ולא בניער מתחלה וגם מ"ש נראין ד"ה בניער מתחילה ועד סוף לרבותא, קאמר ל"מ ניער מתחלה ממ"נ אחרות מותרין אלא אפי' גם ניער גם, לבסוף אפ"ה סבר רבי דאחרות מותרין דלא חייש לשמא לא ניער יפת ואין להקשות מנלן דלמא רבי לא נראו לו ד"ח אלא בניער מתחלה לחוד ז"א דבמה נראה לו דאי בשאר חתיכה הא גם ר"י מודה דשרי ממ"נ ואי באותה חתיכה א"כ ע"כ לא חייש רבי לשמא לא ניער יפה ה"ה בניער לבסוף גם כ אחרות שרי דלא חיישינן ועוד דרבי מסתמא אמר נראין ד"ח בכולן אמר אף חתיכה הראשונה וע' מה שאכתוב עוד לקמן באורך מזה בעזה"י:

ומעתה אבוא לפרש דרך כלל לשיטת הרשב"א ושאר מפרשים והוא שיטת מהראי"ה בש"ד סי' נ"א דאף בב"ח לא אוסר חתיכה לחברתה בלא רוטב פליגי ר"י ורבנן בתרתי בניער לבסוף ובניער מתחלה ועד סוף וכ"ע מודים דמין במינו לא בטיל אלא דלר"י אפשר לסוחטו אסור רצוני לומר כה"ג שהן מחוברין דבשר והחלב יחדיו הן גוף האיסור ושפולטין ע"י רוטב דאז פולטת החתיכה בשר וחלב יחד הוה מין במינו ולא בטל ואף ניער מתחלה ועד סוף חיישינן שמא לא ניער מתחלה יפה ונ"נ ואח"כ ניער יפה ואוסרת האחרות ורבנן סברי אף שמעורבין יחד אין האיסור אלא מן החלב וכי ניער בסוף ונחלק הטיפה וטעים קפילא אף אותה החתיכה מותרת וכ"ש כשניער מתחלה מיד דרבנן שרי ורבי בחר לו דברי ר"י בניער לבסוף כי רבי סובר אפשר לסוחטו כה"ג אסור ונראין לו ד"ח בניער מתחלה ועד סוף דלא חייש לשמא לא ניער יפה ופריך ממאי דאפשר לסוחטו פליגי ועד שתתן אטפה קיימי ואף אותה חתיכה מותרת בניער לבסוף וטעים קפילא בליכא טעם חלב על חתיכה שנפלה הטיפה עליה כמ"ש לעיל במתני' והא דאמר במין במינו כר"י סבירא להו אינו מוכח דאפשר דפליגי נמי במין במינו ובתרתי פליגי עליה אלא דאפושי במחלוקת לא מפשינן ואמרינן מסתמא במין במינו כר"י סבירא להו אבל אין מוכרח כדכתיבנא. ומנא לך הא דלמא באפשר לסוחטו כ"ע מודים דאסור ופליגי בחתיכות אחרות דלר"י לא מהני ס' דמין במינו לא בטל ולרבנן בטל ועד שתתן אחתיכה קאי ופליגי בתרתי בין ניער לסוף וניער מתחל' וסוף דר"י חייש לשמא לא ניער יפה ורבנן סברי מין במינו בטל בס' ומשני האי נראין דברי ר"י ואין נראין מיבעיא ליה ר"ל דודאי רבי דפוסק כר"י דמין במינו לא בטל ואפשר לסוחטו כ"ע אסור ורבי הא בלא"ה פסק כר"י ואם כן ע"כ סבירא ליה דאפשר לסוחטו אסור דאל"כ לא הוה מין במינו כו' וא"כ כי אמר דנראין ד"ח בניער מתחלה ע"כ דלא חייש לשמא לא ניער יפה דאי חייש אסור

כר"י ורבנן ע"כ סבירא להו דא"נ חייש אפ"ה אחרות מותרות דהו' כלא ניער כלל אלא לבסוף דמין במינו בטל דמדאמרו רבנן עד שתתן טעם ואחתיכה קאי דמשמע החתיכה ראשונה אסורה וע"כ הטעם שמא לא ניער יפה דכללא קא כיילי ואמרו עד שתתן ובין בלא ניער מתחלה ובין בניער מתחלה דינא הכי ולרבי החתיכה ראשונה נמי מותרת דלא שייך לשמא לא ניער יפה ונחלק הטפה לכל הקדירה בשוה ואף ראשונה מותרת דאי חייש כל הקדירה אסורה דפסק כר"י דמין במינו לא בטל א"כ איך אמר ונראין לו ד"ח הא לא נראו לו אף בניער מתחלה ד"ח דלהם אותה חתיכה אסורה ולרבי מותר וכאשר כתבתי כן נראה לכאורה מדברי רש"י ד"ה אי אמרת יע"ש ומה שיש עוד לראות בדברי רש"י אכתוב לקמן אי"ה:

וראיתי למהר"מ מלובלין ז"ל שכתב וז"ל דלא שייך לומר ונראין ד"ח בניער כיון דלא איירי חכמים בניער ולא ניער דיכול להיות דאינהו נמי אסרי בחתיכה ראשונה וחיישינן שמא לא ניער יפה עכ"ל ר"ל מנלן לרבי ולומר נראין ד"ח כשניער דלמא רבנן אוסרין הראשונה ולשמא לא ניער יפה והו"ל לומר ואין נראין דברי ר"י כו' ר"ל דע"כ לא איירי רבנן בניער מתחלה דא"כ איך אמרו עד שתתן אחתיכה דלא חיישי לשמא לא ניער כרבי אלא דלא איירי כלל בניער מתחלה אלא לבסוף קשה אכתי איך אמר ונראין ד"ח דלמא חכמים כר"י ס"ל כן נראה לי תוכן כוונתו אבל קשה לי דא"כ השתא נמי דמוקי פלוגתא באפשר לסוחטו ואפילו חתיכה ראשונה לרבנן מותר קשה מנלן דרבנן סברי דלא חיישינן שמא לא ניער אימא דחיישי ואפ"ה מותר כמו בלא ניער מתחלה אלא לבסוף דאפשר לסוחטו מותר גם החתיכה הראשונ' ורבי מדפסק כר"י בניער לבסוף דאפשר לסוחטו אסור א"כ איך אמר ונראין ד"ח בשניער מתחלה והא לרבנן לאו משום דלא חיישי אלא משום דאפשר לסוחטו שרי ונראה דמ"מ שייך נראין ולא מטעמייהו אבל אי פליגי בשאר חתיכה וע"כ לא איירי רבנן בניער מתחל' ופלוגתייהו בניער לבסוף ובניער מתחלה לא ידעינן אי שרי חתיכה ראשונה או לא ואיך אמר וד"ח בשניער דמשמע חכמים אמרו ג"כ בניער מתחלה והא לא איירי בניער מתחלה כן נראה ליישב דבריו ז"ל בזה:

ולשיטת הר"ן ז"ל וריטב"א והמ"מ בפ"ט מהל' מ"א והרבה מהמפרשים דבב"ח הוה גוף האיסור ואוסר חתיכה שאצלה בלא רוטב פליגי בתלתא בלא ניער כלל לר"י אסור כל הקדירה דאפשר לסוחטו אסור ונעשה גוף האיסור ופולטת מגופה ציר ובשר ואוסרת חתיכה שאצלה המונחת כולה ברוטב או לשיטת ר"י בעל התוספות תחתונ' המונחת בחצי' ברוטב ומוליך הטעם בכל הקדירה ומין במינו לא בטל ורבנן אמרי אחרות מותרות

כי לא הוה מין במינו דאפשר לסוחטו אסור לא אמרינן והוה איסור מחמת החל' לחוד והוה א"מ ומיהו אותה חתיכה אסורה דמה שנבלע בה החל' אינה יוצאת בלא רוט' דדבר הבלוע אין יוצא בלא רוט' ובניער לבסוף פליגי לר"י כולן אסורות ולרבנן אף אותה חתיכה מותרת אי טעים קפילא ואמר לית טעם אמרינן כשניער לסוף פלטה ונחלקה לכולן בשוה ואפשר לסוחטו מותר ובניער מתחלה שרי אף בלא טעימת קפילא כלל דלא חיישי לשמא לא ניער יפה ומיד נחלקה הטפה ואין בה לאסור ועד שתתן אטפה קאי ומיהו רבנן ור"י לא איירי אלא כשניער בתחלה או ניער בסוף אבל בלא ניער כלל לא איירי דבלא ניער לא שייך עד שתתן הטפה ולמשרי ראשונה דבלוע ודאי אינה יוצאה בלא רוט' ועוד איך שייך עד שתתן הטפה טעם ואפילו היה בטפה טעם ליתן בקדירה אפ"ה אין אוסרת שאר בלא ניער דאפשר לסוחטו שרי ואין בלוע יוצא בלא רוט' אלא ודאי דלא איירי אלא בתרי גווני או בניער לבסוף או בניער מתחלה ג"כ לר"י אוסר בתרווייהו ולרבנן שרי בתרווייהו ולרבי אוסר בלא ניער מתחלה וה"ה בלא ניער כלל לסברת הר"ן ומתיר אף חתיכה ראשונ' בנ"י מתחל' כרבנן ואפשר דלאו מטעמייהו דאינהו משום דאפשר לסוחטו שרי ולרבי לא חיישי לשמא לא ניער יפה. ופריך דלמא באפשר לסוחטו כ"ע מודים דאסור ופליגי אי בשאר חתיכות ובמין במינו ופליגי בתלת גוונא בלא ניער כלל דאין אוסר אחרות דלא היה במשהו אלא בס' וה"ה בניער לבסוף או מתחלה וסוף דאחרות מותרות דמין במינו בטל ואותה חתיכה אסורה ומשני דא"כ לרבי בניער מתחלה דשרי היינו ע"כ אף דאסו' וא"כ איך אמר ונראין ד"ח והלא לרבנן הראשונה אסור' ולרבי אי הוה הראשונה אסורה אוסר ג"כ השאר דפסק כר"י דמין במינו לא בטל או כפי' מהר"מ מלובלין דאי לא איירי כלל רבנן בניער מתחלה ועד סוף לא שייך לומר וד"ח כיון דלא איירי בהכי ויכול להיות לדידהו דחיישינן לשמא לא ניער יפה וממילא לרבי אוסר כל החתיכות כולן:

וכפירש"י ד"ה א"א אפשר לסוחטו אסור כו' והא רבנן נמי אסרי לחתיכה ראשונה דאית להו גזירה שמא לא ניער יפה ורבא מדתלי רחמנא דהיתרא כו' עכ"ל משמע מפירושו דר"ל דר"י ורבנן איירי בניער מתחלה ובניער לבסוף לחוד וע"כ רבנן אית להו גזירה שמא לא ניער יפה דמדאמרי עד שתתן החתיכה טעם משמע נגד כל החתיכה משערינן וחתיכה אסורה כמו בלא ניער מתחלה וע' מ"ש לעיל ומ"ש ורבי מדתלי טעמא דהיתרא כו' ודאי דהכי הוא דטעמ' דלא חיישי לשמ' לא ניער יפה דפסק מין במינו כר"י:

ובד"ה ותו לא מידי והשתא דקם רבי בשיטתיה דר"י דבהא נמי כו' עכ"ל דנראין דברי ר"י משמע לגמרי כר"י בלא ניער מתחלה אף אחרות אין להם תקנ' דמין במינו לא בטל ואפשר לסוחטו אסור ומיהו רבנן לן הכרע אי סביר' להו במין במינו כר"י או לא כמ"ש:

בא"ד דאתמר חלא לגו חמרא כו' ר"ל בע"ז פליגי אי אזלינן בתר שמי' או טעמא מכלל דתרווייהו סבירא להו מין במינו לא בטל וע' לעיל צ"ז א' בתו' ד"ה אמר רבא יע"ש:

ובא"ד ואית ספרים דמיתניא בהו איפכא נראין כו' עכ"ל ע' במהרש"א ז"ל מ"ש הגירסא כו' ופליגי בתרתי בלא ניער כלל ובניער לסוף ודכ"ע אפשר לסוחטו אסור אלא לר"י מין במינו לא בטל ואף בלא ניער כלל אסור שמא לא נזהר וניער מקצתן ופלטה באחרות ולרבנן שרי בניער לבסוף דמין במינו בטל וראשונה אסורה כמו בלא ניער כלל דכללא קא כייל וא"כ מאי מייתי אדרבה כ"ע אפשר לסוחטו אסור ומיהו מ"ש רש"י ולא איירי באפשר לסוחטו מידי משמע דאי הוה איירי ר"י ורבנן בלא ניער כלל ועד שתתן אחתיכה קאי ור"י אוסר כולן שמא לא נזהר וניער מקצת ואפשר לסוחטו אסור ומין במינו לא בטל ורבנן אמרי אין אוסרת החתיכה השאר אלא אם יש כדי ליתן טעם בשאר ואיך שיהיה קשה דמה שייך עד שתתן טעם דלא חיישי כלל לשמא לא נזהר וניער מקצת וכיון שכן אפילו יש כדי ליתן טעם שרי כיון דלא איירי בלא ניער כלל ואין לומר דרבנן נמי סברי דחיישינן שמא לא נזהר וניער מקצת אלא דמין במינו בטל והחתיכה הראשונה אסורה דשמא לא ניער ונזהר יפה ולא פלטה כלל באחרו' אלא דלענין לאסור אחרות אמר הכי דאי יש בחתיכה ליתן טעם אוסרת את השאר שמא לא נזהר וניער מקצת כו' וקשה טובא להמעיין בזה ליישב זה"נ:

ואחר התבוננות והעיון יראה לי דהכי גירסת הספרים שמביא רש"י כי ידוע הוא מחלוקת הפוסקים הר"ן וריטב"א ורבים מהפוסקים סוברים דלר"י אף בלא ניער כלל אוסר אחרות בב"ח דנ"ן והוה גוף האיסור ופולטת בלא רוטב כדין בשר שחוטה עם נבילה חמין כו' ושאר פוסקים סוברים דאינו כן וכמ"ש מהרא"י בעל תרומת הדשן הובא דבריו בש"ד סי' נ"א והביאו אחרונים דבריו דאף כשהן מחוברין יחד הוה גוף האיסור ואף כשהן פולטין ביחד בשר וחלב פליטת הבשר הוה גוף איסור ולא בטל לר"י דמין במינו א"י בלא רוטב דאין פולטת כ"א מוהל בשר ולא חלב דדבר הבלוע אין יוצ' בלא רוט' והוה כבגד כלאים שחתך מקצת שאין בו החוט דשרי וה"נ כן יע"ש היט' וא"כ ה"נ איכא למימר דהכי כתו' בספרים דמתני איפכא נראין דברי ר"י כשניער לבסוף דמין במינו לא בטל וכיון דע"י רוט' פליטת חלב ובשר יחד והוה פליטת בשר גוף האיסור ואוסר כדין מין במינו וד"ת בלא ניער כלל דשרי אחרים דהוה כאלו בא אליהו ואמר

שנחתך קצת חתיכה שאין בה חלב וכמ"ש מהרא"י בט"ז והבאתיו בסמוך ומיהו ר"י ורבנן בתרתי פליגי בין בניער לבסוף ובין לא ניער כלל דר"י אוסר וכסברת הר"ן ז"ל ורבנן אף בניער לבסוף אפילו הכי שרי אחרות דא"א לסוחטו מותר וגם אותה חתיכה שנחלק הטיפה וכל שכן בלא ניער כלל דאין איסור אלא החלב ודבר בלוע אין יוצא בלא רוטב ורבינו הקדוש הכריע בלא ניער כלל כרבנן דהוה כאלו בא אליהו ואמר שנחתך מחתיכה הזאת חתיכה שאין בה טעם חלב דדבר הבלוע אינו יוצא בלא רוטב כמ"ש מהרא"י ז"ל בשערים ומהרש"ל באו"ש סימן נ"א ובספרו פג"ה סימן מ"ה יע"ש ובניער לבסוף פסק כר"י דאוסר כולן מטעם דע"י רוטב פולטת בשר וחלב יחד וכ"ז שהן מעורבין יחד חשיב הבשר גוף האיסור כחתיכת נבילה ונמצא שלש מחלוקת בדבר לר"י בלא ניער כלל אסור כסברת הר"ן ז"ל ולרבנן אפשר לסוחטו אף כ"ז שהוא מעורב אין איסור אלא החלב והוה מין באינו מינו ולרבי בניער לבסוף אסור דכ"ז שהן מעורבין יחד הוה שורשו של איסור והוה מין במינו וכשלא ניער א"כ אין חלב יוצא דהוה בלוע והמוהל נפרד ממנו לבר ולא הוה כגוף האיסור דהוה כבגד כלאים שנחתך מקצתו ממנו דשרי כמ"ש מהרא"י ז"ל וזה שאמר ואפשר לסוחטו עצמו תנאי היא מלת עצמו לכאורה מיותר וכפי מ"ש דר"ל דחנ"נ כ"ז שהן מעורבין יחד בודאי פליגי ר"י ורבנן אלא באפשר לסוחטו עצמו בגוף החתיכה יבוא אם אליהו ואמר שאין בה חלב וכה"ג בלא רוטב דידעינן אנן נמי דאין חלב יוצא בלא רוטב אפ"ה פליגי תנאי דהיינו רבי ור' יהודא משום דאיכא למימר דחנ"נ היינו בעודן מחוברין זה בזה דפולטין בשר וחלב יחד משא"כ באפשר לסחוט ממנו האיסור לגמרי ובלא ניער כלל וכדכתיבנא אפ"ה פליגי בזה תנאי ודע דלגי' זו דלא ניחא למימר כדע' ר"י ורבנן סברי אפשר לסוחטו אסור ר"ל כ"ז שהן מחוברין יחד וה"ה בנסחט היתר לחוד כמו בלא ניער כלל אסור כס' הר"ן ז"ל ופליגי במין במינו לר"י אוסר השאר ואין תקנה דמין במינו לא בטל ולרבנן אין אוסר השאר עד שתתן החתיכה טעם בכלן דמין במינו בטל ורבי סובר בניער לבסוף כר"י דמין במינו לא בטל ובלא ניער כלל הכריע כרבנן ולאו מטעמייהו אלא משום דכיון דאין דבר בלוע יוצא בלא רוטב הוה כאלו בא אליהו ואמר שאין בה טעם חלב כו' ופליג על רבנן נמי כו' דמשמע להך גירסא דרבי מטעמא דרבנן פסק כוותם ולא להוציא דבר חדש דהוה כאלו נחתך ועוד אפשר אין הכי נמי ופליגי היינו רבי ורבנן וכמ"ש:

אבל רש"י ז"ל לא ניחא ליה בכך דמשמע ליה הא דאמרינן ואפשר לסוחטו תנאי היא היינו דמצינו פלוגתא בהא גופא נמי ר"ל באי מין במינו לא בטל אפ"ה מצינו פלוגתא דתנאי אי אמרינן חנ"נ והוה מין במינו או לאו וכדפריך נמי ואי אפשר לסוחטו אסור

חלב אמאי מותר חלב נבילה הוא משמע דאי אפשר לסוחטו מותר אף שהן מעורבין יחד לאו גוף האיסור הוא אלא מחמת חלב וה"ה להיפך כזית בשר ליורה דהאיסור משום בשר שבו וא"כ משמע בהא גופא הוה פלוגתא וזה לא נמצא כלל דאיכא למימר דכ"ע באפשר לסוחטו כה"ג אסור דמ"מ הוה גוף האיסור כ"ז שמעורבין יחד ומין במינו הוא ופליגי במין במינו וכדכתיבנא וזה שכתב רש"י דא"כ לרבנן נמי קמייתא אסורה דהא בלע ולא פלט ר"ל החלב לא פלטה דאין דבר בלוע יוצא בלא רוטב ואם כן אפשר דלא איירי כלל באפשר לסוחטו מידי ועיין:

ודע שממה שכתב רש"י לעיל בד"ה שמא לא ניער תחלה יפה ואח"כ פלטה כשניער בסוף אין הכרע מלשונו דס"ל כשיטת הרשב"א ומהרא"י ז"ל בשערים דלעולם אימא לך דאף בלא רוטב אוסר אחרות דפולטת מוהל והוה גוף האיסור אלא דקושטא קאמר לפי מה שאמר בניער מתחלה ועד סוף אסור לר"י משום שמא בתחלה לא ניער יפה ולבסוף ניער יפה ואה"נ דבלא ניער כלל אסור לר"י וכס' הר"ן ז"ל ועיין מ"ש ברש"י לעיל ד"ה אמר רב יע"ש:

ומה שיש לדקדק על מ"ש מהרא"י ז"ל בשערים בסימן נ"א מהא דאמר ומה קסבר אי קסבר אפשר לסוחטו מותר כו' וגם מ"ש הרשב"א דלמ"ד אפשר לסוחטו מותר מ"מ אותה חתיכה נשארת באיסור מטעם כיון דחל שם איסור עליה פ"א אינה חוזרת להיות מותר ואף בשאר איסורין פסק כן כמבואר בי"ד בב"י ובש"ע סימן ק"ו ובש"ע לא הביא אלא טעם שאין האיסור נפלט לגמרי יע"ש איך יתיישב סוגיא דהכ' דמשמע לרבנן אף אותה חתיכה מותרת אין להאריך בכאן ובחדושינו לי"ד סימן ק"ה וק"ו וצ"ב אבאר באורך בעז"ה ועיין במ"מ פ"ט ובלח"מ שם:

מתני' הכחל קורעו ומוציא חלבו לא קרעו אינו עובר עליו הלב קורעו ומוציא דמו לא קרעו אינו עובר עליו. מפני שיש בכאן שיטות רבות וענינים עמוקים עד מאוד ראיתי לכתוב כאן בקיצור מופלג ואי"ה בחדושינו לי"ד בסימן צ' אבאר באורך:

והנה אומרם הכחל קורעו כו' ללישנא קמא דר' דאינו עובר עליו ומותר ע"כ מתני' דינא קאמר איך יתנהג בכחל לצלי וקאמר קודם צלייתו צריך שיקרענו שתי וערב או בחדא סגי ומיהו הא ודאי דטחיי' בכותל לא צריך ומש"ה לא הזכיר במתניתין אלא קורעו לחוד ולצלי איירי לא קרעו קודם צלייתו אינו עובר בבישולו וגם מותר לאכול אח"כ הכחל ואי בעינן קריעה אח"כ או לאו יתבאר לקמן בגמרא אי"ה וללישנא בתרא דאינו עובר עליו ואסור יש לפרש גם כן דכחל קורעו היינו גם כן קודם צלייתו וע' מ"ש בגמ' באורך בעז"ה בזה:

ובפירש"י ד"ה הלב קורעו כו' להיות בכרת כו' אבל בבהמה חיי' כו' לב דשיע עכ"ל מ"ש אינו עובר עליו להיות בכרת אינו מדוקדק דלאו נמי לית ביה כיון דמיירי בלב עוף דלית ביה כזית ורש"י בעצמו כתב ע"ב בד"ה מיעבר הוא דלא עבר ללקות דלית ביה כזית כו' הרי בהדיא דאפי' למלקות מיירי מתני' דאינו עובר עליו וכן כתב שם אחר כך איסורא איכא דחצי שיעור אסור מ"ה עד כאן לשונו הרי דלאו ליכא בדם העוף דליכא כזית כ"א איסורא לחוד דחצי שיעור ולר"י מ"ה ולר"ל מדרבנן כדין חצי שיעור לדידי' בכ"מ וכבר היה מקום אתי לייש' זאת והוא בהקדם הקדמה אחת דאף בלב עוף אין בדמו כזית מ"מ בהצטרף דם הבלוע בבשרו עם דם המכונס יהיה כזית כמו שאבאר אח"כ אי"ה וכיון שכן נאמר ודאי בבישול אם נמלח צד החיצון בלב ולא קרעו קודם מליחה וממילא דלא נמלח אלא צד החיצון לחוד בזה אין עובר עליו להתחי' כרת אם אכלו כך שאין בדמו המכונס בלב עוף כזית כדאמר בכריתות כ"ב א' אבל מלקות אית ביה כיון דעם דם המובלע בבשרו אית כזית ואל תתמה ע"ז שהרי הר' אומר כן באו"ה כלל ט"ו דין ד' כ' וז"ל ואם נתבשל צריך ס' נגד כל הלב אפילו נמלח משום דלא קרעו ולא נמלח בפנים ואנן קיי"ל דבעי מליחה מב' צדדים עכ"ל וסבירא ליה דלב שיש לו ג' חללים צריך למלוח מב' צדדים ע' בי"ד סי' ס"ט ס"ד וע' בש"ך סימן ע"ב שהביא דברי או"ה הנ"ל יע"ש ובי"ד אכתו' בזה ונאמר כי רש"י ז"ל סובר כן כמ"ש או"ה בשם סמ"ק וכיון שכן בבישול וודאי דנפיק דם הלב ממקומו וחזר אליו והוה דם אברים שפירש ומש"ה כרת אין בו אבל מלקות איכא דבכולה איכא כזית ר"ל דם הבלוע בבשר ומן דם הכנוס אף בעוף יש כזית משא"כ לקמן דמוקי ללישנא קמא דר' מיירי מתני' בצלי ולכך ודאי כל דם שבדפנותיו יוצאין ע"י אש אלא שדם הכנוס אין אש שואב וא"כ ליכא כזית ומלקות ג"כ אין והוה חצי שיעור ואין בו אלא איסורא משא"כ לר' נחמן לקמן דמוקי מתני' בבישול וא"כ כרת הוא דאין בו הא מלקות אית ביה אפשר לפעמים לשיטת רש"י דדם שבישלו אסור ולוקין עליו וכרת נמי אית בדם לב בהמה כמו שאבאר בתוספות ד"ה הלב אלא שממה שכתב רש"י שבשרו אינו נאסר דלב שיע ואינו בולע א"כ בוודאי אין בלב עוף מלקות דאי נפלט לחוץ דם הבלוע בבשרו אין מבליע עוד דשיעי ג"כ בחוץ דאל"כ אמאי לא נאסר בשרו כו' ואי דלא פלט לחוץ הוה דם אברים שלא פי' דשרי ואי ס"ל דפי' ממקום למקום הוה כפי' לחוץ ואסור וע' בי"ד סימן ס"ט ופר"ח ושם אבאר א"כ אכתי אמאי לא נאסר הלב. ודוחק לומר דלצדדין הוא דכרת אין בו הא מלקות יש בבישול לרב נחמן דמוקי בבישול כו' ואח"כ כתב לדינא אליבא דרב חזקי' למתני' בצלי והא בישול צלי הוא כדכתיב ויבשלו את הפסח ומש"ה לא נאסר הלב דשיע ר"ל דלא תקשה בדם

בע' לא שייך כבולעו כ"פ מש"ה אמר שאני לב דשיע כמו שאבאר בתוספות ד"ה הלב דדוחק הוא ואפשר לומר הא דכתב אינו עובר בכרת מלתא פסיקא נקיט דמלקות לרב נחמן אית ביה כמ"ש והדר כתבו דלדינא דרב הלב אינו נאסר וע' מ"ש התוספות ד"ה הלב יע"ש:

ובתוספות ד"ה הלב קורעו כו' דם שבשלו אע"ע כו' דכ"ע אע"ע בין חי ומבושל עכ"ל מ"ש דבהקומץ אמרינן דם שבשלו אינו עובר עליו מ"מ איכא למימר איסור תורה מיהא אית בית או מלקות ג"כ וככר יש מי שסובר כן אלא לרש"י א"א לפרש כן שכתב דכרת נמי יש בו וליישב שיטת רש"י והוא ג"כ שיטת הר"מ ז"ל בהל' מ"א פ"ו דם שבישלו חייב כרת וע' בלח"מ מ"ש בשם מלנ"ח דחולין מקדשים לא גמרינן ובקדשים הוא דאין בו כרת ומלקות בבישולו אבל בחולין לא וע' במ"מ שם וע' בריטב"א וברשב"א כאן וביו"ד סימן ס"ט:

בא"ד. מה שפי' בקונטרס דהלב חלק ואינו בולע כו' אבל למאי דמסיק כבולעו כ"פ כו' עכ"ל והנה אפשר דגם דשי' רש"י כן דבבישול אין להקל אלא בצלי דווקא ומ"ש אם לא קרעו לאחר בישולו כו' ובשרו אין נאסר האי בישול צלי הוא דהכי מפרש לה לברייתא לקמן הלב קורעו לאחר בישולו ובפסחים למאי דבעי לומר כבולעו כ"פ ומייתי ראי' מברייתא דקורעו לאחר בישולו ע"כ היינו צלי וא"כ הכין הוא לרש"י ז"ל דמסתמא, אליבא דהלכתא אמרה ומיירי מתני' בצלי ללישנא קמא דר' כמו שאבאר לקמן אי"ה ומ"ש רש"י דלב שיע ואינו בולע משום דסבירא ליה ז"ל דבדם בע' לא שייך ככ"פ ודם בשב' כנוס הוא בתוך חללו ולהכי הוצרך לטעמא דשיע ובצלי ולא בישול ע' בש"ד סימן כ"ח במ"ש ע"ש ומביאו הש"ך ושאר אחרונים בסימן ע"ב יע"ש אלא שרש"י בפסחים ריש כיצד צולין ע"ב כת' בד"ה דשיע ולא בלע ואפילו בקדירה נמי שרי כן כת' שם בפי' ומה שיש להקשות אהא דאמר האם ככ"פ והא בדם בע' לא שייך ככ"פ וע"כ טעמא דלב משום שעייתו י"ל ואבאר בי"ד סי' ע"ב וע' פר"ח שם:

דף קט:

גמרא אמר רב זירא אמר רב אינו עובר עליו ומותר אכתוב שיטת רש"י ז"ל ויש כפי הנראה בשיטתו שלש פירושי' ומתחל' אכתוב' דרך כלל ואח"כ אפרש אחת אל אחת. הנה רש"י ז"ל כת' בד"ה אמר ר' כו' והאי כיון דמובלע ולא פי' אפילו איסור דרבנן ליכא משמע בהדי' דלצלי איירי דבקדירה הרי פלט וחזר ונבלע בו ואסור בלא קריעה ובד"ה קרע. לי כחל קודם שתצלנו כו' אלמא דווקא בצלי דאי במבושל טחיי' בכותל נמי בעינן

ובד"ה הא קמ"ל לפי שהחלב כו' לא חזר אליו וזה בצלי הוא ולא בבישול אפילו לבדו וכן כת' שם דבישלו היינו צלי כו' וקי"א ב' ד"ה קפי כו' כת' והלכות כחל כבר למדנו למעלה לצלי בעי קריע' ש"ו ואם לא קרעו מותר כל"ק ולקדירה קורעו ש"ו וטחי בכותל עכ"ל ובג"ה צ"ו ע"ב אר"נ כחל בס' וכחל מן המנין וכחל אסיר יע"ש ועתה אבאר הנה המעיין בטי"ד סי' צ' יראה להדיא דשיטת רש"י הוא כך דלצלי בעי תחלה קריעה ש"ו בלא טחיי' בכותל ודיעבד מותר בלא קריעה כלל ולקדירה בישול לבד צריך קריעה ש"ו וטחי' בכותל ואם חסר א' מהן אסור אף דיעבד אם לא שיש ס' במים אז הכל שרי ועם בשר אחר הכחל אסור ובשר מותר ומ"מ לכתחלה לבשלו עם בשר לא מהני הג' תנאים היינו קריעה ש"ו וטחו בכותל ועיין פרישה שם ועתה אבאר דל"ק דרב סובר דמתני' לצלי מיירי לא קרעו אונו עובר עליו ומותר כפירש"י כיון דלא יצא החל' לחוץ ולא גזרו בחלב שחוטה בה"ג ואיידי דסיפא בלב דאינו עובר ואסור מיהא לפירש"י מ"ה כדין חצי שיעור בלב עוף שאין בו כזית או מדרבנן לאחר בישולו תני רישא הכי הרי אתה רואה בקי' לשיטת רש"י צלייתו אין צריך קריעה כלל. אלא מותר כך וע' בתוספות ד"ה כחל כו' דאי דבעינן אח"כ קריעה אלא. שלא נאסר בכך ומהני ליה קריעה א"כ מה פריך. ממתני' אינו עובר ואסור אה"נ דאיסורא איכא כ"ז שלא קרעו אח"כ כמו בלב ורב דאמר מותר לאחר קריעה אלא ע"כ דרב דאמר מותר היינו דא"ל קריעה כלל אח"כ והטעם כמ"ש התוספות ד"ה כחל דבחי שיש הרבה חל' צריך קריעה ולא בבישול שנצטמק ופלט נמי קצת יע"ש ומיני' נמי הא דתניא הכחל קורעו בצלי מיירי כו' ומש"ה לא. הזכיר טחי' בכותל וכן אמתני' לא הזכיר טחי' בכותל ומש"ה פריך לוה רב ממתני' ולא מוקמי' בבישול דא"כ אמאי, לא הזכיר טחי' ותנן קורעו לחוד ש"מ בצלי איירי וע' מ"ש בתוספות ד"ה הא איסורא איכא לא קרעו אינו עובר עליו ומותר כמו במתני' ובלב הוא דבעי קריעה ולא בכחל משום דפלט קצת כמ"ש התוספות דבחי הוא דבעי קריעה כמ"ש התוספות ד"ה הא כחל כו' ותניא כל"ק דר' כחל בחלבה מותר ובצלי איירי שם ובלא קריעה כלל ודומיא דהכי בקיבה בלא קריעה שהחל' בתוכה אסור וכמו ויבשלו את הפסח כיצד קורעו לאו אמתני' קאי אלא לקדירה ואפי' לבדו אמר ר' יהודא בג' תנאי קריעה ש"ו וטחי' בכותל ומשמע בחסר א' מאלו אסור בדיעבד עד שיהא ס' וההוא דג"ה דכחל מן המנין בחסר א' מהן וכחל אסור כו' ועם בשר אחר אף בג' תנאים אלו אסור לכתחלה ולא נתפרש טעמא מאי ועיין בפרישה סימן צ' ס"ק ה' דאף שכת' מ"ש טעמא לא כתב מפני מה אסרוה בקדירה עם בשר, ויש לפרש טעמא דוודאי בקריעה ש"ו וטחי' בכותל יש ס' נגד מעט חל' הנשאר בו ומ"מ עם בשר אחר הוה כמבטל איסור לכתחל'

שהבשר נכנס בתוך הכחל ודוחק. והא דאמר לשמעי' קרע לי ואיכול בלא טחי' בכותל דלצלי לא צריך לכתחלה אלא קש"ו ור"א לא פליג אדר' יהודא כו' ור' נחמן סובר לצלי לא בעי כלל אף שתי לחוד ומתני' לקדירה לא קרעו אינו עובר עליו ואסור לקדירה ומ"ש רש"י כל"ב היינו בפי' המתני' וכמ"ש התוספות ד"ה ההוא לקדירה אתמר וגם הכחל קורעו לקדירה מיירי ולב הוא דסגי בקריעה כו' דשיע כו' אפילו בבישול כמ"ש רש"י בפסחים והביאותיו לעיל ובברייתא דקתני כחל שבישלו מיירי לצלי ואפילו לכתחלה אלא איידי כו' ומ"ש רש"י ד"ה ההוא לקדירה ובברייתא מוקי לצלי היינו ברייתא כחל שבשלו מותר ולא ידענא מאי רבותא דר"נ דכ"ע מוקי לה בצלי לשיטת רש"י וכדכתיבנא. ול"ב מחמיר אל"ק דר' או אפשר לומר דר' יהודא כיצד קורעו אמתני' קאי ומוקי למתני' בבישול בקדירה כר"נ אלא דנראה לומר טפי דר' יהודא כל"ק ואליבא דהלכתא כמו שכתב נמצא לשיטת רש"י הלכה כלישנא קמא וכר' יהודא וכרב אליעזר נמי הלכתא לבד מר"נ דלית הלכתא ולצלי לכתחלה קש"ו ודיעבד מותר בלא קריעה כלל והיינו מתני' וכל"ק ובברייתא דכחל שבישלו בצלי מותר דיעבד וכן כחל קרעו מותר כו' זהו פי' א' בשיטת רש"י ז"ל:

הפי' הב' הוא כך לצלי או שתי או ערב סגי והוא שי' פר"ח בסימן צ' ס"ק א' וגם רנ"ש במ"ש בש"ד סימן כ"ט מ"ש על הגהות המתחלת בכ"ה יע"ש והמעיין ברש"י ד"ה הא קמ"ל כתב בהדיא או שתי או ערב כו' ומ"ש ולא בעי ש"ו אלא לקדירה ר"ל ש"ו עם טחיה בכותל כו' אלא שראיתי לרנ"ש במ"ש שכת' בש"ד ד"ה ועם שאר בשר דש"ד סובר לרש"י אם קרעו ש"ו אף בלא טחי' בכותל שרי דיעבד עם בשר אחר יע"ש אף בלא טחי' בכותל זה דלא כדעת הטור לרש"י דאם קש"ו ולא טחי בכותל אף לבדו צריך ס' כו' וכ"ש עם בשר אחר דהכחל נשאר לעולם באיסורו וההיא דג"ה כחל מן המנין וכחל אסור הכין הוא כמו שאבאר לקמן אי"ה ולפ"ז מ"ש בש"ד שם ואם לא קרעו ש"ו וטחו בכותל אף דיעבד אסור היינו שלא קרעו כלל אבל בחסר א' מהן שלא טחו בכותל שרי דיעב' אף אם בשר אחר כלל' דמלת' לפי' זה לרש"י לצלי לכתחלה קש"ו או אפשר שתי או ערב ודיעבד מותר אף בלא קריע' כלל ולקדיר' לכתחל' אף בלא בשר צריך לכתחלה ג' תנאי' ובחסר א' מהן דהיינו טחי' בכותל שרי דיעב' וה"ה עם בשר אחר דינא הכי דשרי דיעב' בלא טחי' בכותל וההיא דג"ה כחל מן המנין וכחל אסור ודאי עם בשר אחר מיירי אף לפירוש הראשון שכתבנו אלא דלפירוש ראשון אף בקש"ו וטחו בכותל אסור עם בשר אחר לכתחלה ודיעבד לא יתכן דאסור ולפירוש שני מותר לכתחלה בקריעה ש"ו וטחי' בכותל עם בשר אחר אלא דא"א להעמיד זה הפירוש ברש"י חדא דא"כ אמאי לא פירש"י

בדר"א דאמר לשמעיה קרע לי ואנא איכול בצלי ואמאי לא פי' בבישול וקרע לי אח"כ ומיהו ז"א דקרע לי משמע לכתחלה קודם צליה ובישול ע"כ טחיה בכותל בעינן ומיהו מהא קשיא לי דמנלן לרש"י דיעבד מותר בלא טחיה בכותל בקריעה ש"ו:

הפי' הג' הוא דרב יהודא ור"א פליגי אהדדי דלרב יהודא ג"כ מיירי בצלי וכיצד קורעו אמתני' קאי ובעי קש"ו וטחיה בכותל ומתני' קורעו וה"ה טחיה בכותל בעינן ור"א דאמר לשמעיה קרע ואנא איכול פליג אדרב יהודא דסובר דקש"ו לא בעינן כלל לצלי וע' בפרישה ס"ק ט' שכתב כן לתרץ דברי הרשב"א בחדושיו ועי' בפר"ח סי' א' ס"ק ט' שכתב לרש"י פליגי אמוראי לרב יהודא אף בצלי בעינן קש"ו וטחיה ולר"א כו' יע"ש וזה כדעת פרישה שסובר דר"א פליג אדר"י ור"י אמתני' קאי ואין להקשות לשיטה זו מנא ליה לרש"י ז"ל דלר"א בשתי לחוד סגי אימא קש"ו בעינן והא קמ"ל דלא בעינן טחיה בכותל בשלמא לפי' או"ב א"ש דר"א לקדיר' אירי ולצלי לא בעינן אלא קריעה כבמתני' פריך שפיר ומשני הא קמ"ל דשתי לחוד סגי משא"כ לשיטה זו קשה מאי פריך ומאי משני וכפירש"י דשתי לחוד סגי אימא דלאפוקי מרב יהודא אתי דאמר' טחיה בכותל והוא אמר דקריעה לחוד סגי ואפשר דקרע לי משמע לי' לרש"י דבשתי לחוד סגי יע"ש ואין דבריו מראין כך בד"ה הא קמ"ל וההיא מימרא דר"נ כחל בס' ומן המנין וכחל עצמו מיירי עם בשר כמ"ש רש"י שם בג"ה דבלא בשר אחר אם יש ס' במי' עם הכחל מותר ג"כ כחל דהוה כמו צלי דשרינן לה בלא קריעה כלל לרב נאמן הכי דאמר זויקי לה כחלי ובלא קריעה כלל ומשום דחלב נפלט ונופל לארץ ומה שבתוכו כ"ז שלא פי' שרי וא"כ ר"נ דאמ' התם כחל מן המנין ואמר עלה התם וכחל אסור משמע דר"כ פודה בזה ע"כ עם בשר אחר דאי בלא בשר כחל שרי דמה שפי' מתבטל בס' ועם כחל ומה שבתוכו שרי כמו צלי אלא עם בשר אחר והבשר נותן טעם לתוכו דמה שנכנס לכחל חלוק בפ"ע ובכחל אין ס' נגד כל התבשיל ולכך כחל עצמו אסור ואי ליכא ס' אף לבדו אסור ומיירי בלא קריעה כלל דלרב נחמן אין חילוק בין הלשונו' דכולהו לישני משמע דלא בעינן כלל כו':

אבל מהרש"א פי' דל"ק ול"ב דרב בהכי פליגי דל"ק לצלי צריך קש"ו לכתחלה ול"ב מיקל דל"צ כלל וזה כרב נחמן ממש ומתני' אינו עובר ואסור לקדירה ומייתי ראיה מתני' כפי פשוטו ותניא כל"ק לפום מה דס"ד דלא הוה ידע דבשלו לכתחלה ואיידי כדמשני לרב נחמן ולה"ק תניא כל"ק דרב דוקא דיעבד ולא לכתחלה ובצלי אירי ואפ"ה לכתחלה צריך קריעה והיינו כל"ק דרב דלצלי בעי קריעה לכתחלה והא דמייתי ראיה ממתני' ה"ק מיעבר הוא דלא עבר הא איסורא איכא וע"כ בבישול אירי וא"כ בצלי אין ראיה

וכן מהא דאמר כחל קורעו כו' ואלו כחל לא בעי קריעה וע"כ בצלי דבישול אסור וא"כ בישול דהיינו צליה אפ"ה צריך לכתחלה קריעה ומשני דלמא לב הוא דסגי בקריעה ולא כחל ומיירי בבישול אבל צלי אף לכתחלה א"צ קריעה כלל אלא דקשיא לי מה סייעתא מייתי לל"ק מהא דתניא כחל שבשלו מותר דיעבד וע"כ בצלי איירי ואפ"ה דוקא דיעבד דלמא אה"נ ול"ק ול"ב בהא פליגי דל"ק סבירא ליה דמתני' בצלי מיירי ומש"ה ודאי אינו עובר עליו ומותר דיעבד ולכתחלה בעינן קריעה ש"ו ודיו בכך ולבישול צריך קריע' ש"ו וטחיה בכותל לרב יהוד' אמר דכיצד קורעו היינו לבישול ול"ב אמר אינו עובר ואסור וע"כ לקדירה דלצלי כ"ע מודים דשרי דיעבד אלא דלישנא דאינו עובר דייקי לב' וע"כ לקדירה ואפ"ה תנן הכחל קורעו ולא תנן טחיה בכותל ש"מ דלא בעינן טחיה בכותל לבישול וכר"נ דמוקי למתני בבישול וא"כ מה סייעתא מייתי כל"ק ומה מייתי כחל שבישלו מותר דלמא לצלי מיירי ומש"ה דוקא דיעבד ולא לכתחלה ולקדירה לכתחלה סגי בקש"ו בלא טחיה בכותל ודיעבד אסור בלא קש"ו ולצלי מותר דיעבד:

ודע דרב נחמן דלצלי לא בעינן קריעה כלל לכתחלה ומתני' לקדירה סבירא ליה ג"כ דלא בעינן טחיה בכותל ופליג אדרב יהודא דר"י מוקי למתני' בצלי ואיהו מוקי לקדירה וכיון דלא הוזכר טחיה ש"מ דלא בעינן ומש"ה פריך ליה שפיר ממתני' מיעבר הוא דלא הא כו' דאי בבישול סבירא להו לעיל דבעינן טחיה בכותל דאכתי לא הוה ידע מהא דר"נ כלל כמ"ש מהרש"א ז"ל ובאמת מצינו לומר דמוקי מתני' לבישול וכמ"ש ועמ"ש בתו' ד"ה הא איסורא שהקשו דלמא מיירי בבישול:

בד"ה ד"ה אינו עובר עליו ומותר כו' ומ"ש בספרים בג"ה כחל עצמ' אסור היכא דלא קרעי' ובישל בהדי בשר ל"ג ליה דאף לבדו אסור עכ"ל אבל לר"ת לקמן ד"ה ההוא לקדירה גרסינן שפיר בלא בשר הוה כמו צלי לשיטתיה כמו שאבאר ושרי דיעבד בלא קריעה כלל ודוקא בהדי בשר צריך ס' וכחל אסור דטעם הבשר אחר נכנס בכחל ונאסר משא"כ בלא בשר אחר א"צ ס' וכחל עצמו שרי דלא נשתנה טעמו כלל כמו שהיה ואף שהיה החלב לחוץ ונבלע בו אין קפידא לר"ת אבל לרש"י אף בלא בשר צריך ס' דבאין ס' התבשיל וכחל אסור ויש ס' הכחל ג"כ שרי דמה שנפלט לחוץ נתבטל ומה שלא פי' לחוץ הוה כמו צלי דכ"ז שלא פי' שרי ועם בשר אחר ביש ס' הבשר שרי וכחל אסו' דטעם בשר נכנס בכחל ולא דמי לצלי דהכ' ניתן לכחל טעם בשר אחר ובג"ה מיירי שיש בשר אחר עם הכחל ומ"ש התוס' שיש במים ס' לאו דוקא הוא אלא ה"ה עם הכחל אפ"ה כחל מותר וכן כתב הטור בהדיא וטעמא דמה דנפיק ונחלק ונתבטל ואף אם נבלע בכחל יש ס' נגד המועט ההוא ומה דלא נפיק הוה כמו צלי ומ"ש אבל בהדי בשר אסור ר"ל

בשר אחר נכנס בכחל ואוסרו דלא דמי לכחל עצמו עם חלב שלו ואין שאר בשר מסייע לבטל דחלוק לעצמו כמו לעיל ק"ח ע"ב חלב נבילה הוא יע"ש:

בא"ד וכן יש ספרים דגרסי כחל שבשלו בחלבו מותר היכא דבישלו לחודיה בלא בשר ויש להעמידו לפירו' הקו' ביש במים ס' עכ"ל ואפ"ה מייתי שפיר סייעתא לל"ק דרב דבצלי מותר דיעבד בלא קריעה כלל דאי אסור אמאי שרי ביש במים ס' נהי דהמים והתבשיל מותרים דמה שיוצא מכחל מתבטל בששים מ"מ כחל עצמו אמאי מותר דבלוע מבב"ח של עצמו אלא ש"מ כ"ז שלא פי' שרי ופשיטא בצלי יש להתיר וזה כל"ק דרב לא קרעו מותר וראיתי למהר"מ מלובלין דברים אשר לא הבינותי כלל וזה לשונו ואין להקשות דא"כ מה מייתי ראיה לל"ק דרב דלמא ביש ס' דא"כ כל איסורים נמי ועוד דא"כ קיבה אמאי אסורה ולפי ספרים דגרסי בישלו לחודי' כ' לא אתא לומר אלא לדייק הא עם בשר אחר אסור כו' עכ"ל דברים זרים ותמהי' לדעתי דאכתי קיבה אמאי אסורה אלא הטעם פשוט קיבה אסורה אף שיש ס' בלא קיבה דהחלב שבתוך הקיבה אין מסייע לו התבשיל שבקדירה וצריך בקיבה גופא ס' נגד החלב כמו לעיל ח"ב נבילה דלא מסייע שאר דברים לחתיכה דהוא חלק לעצמו ולא מטעם איסור דרבנן אתינן עליה כמבואר להדיא בהא דחלב נבילה כמ"ש התו' שם דמדקדק ר"ש דצריך ב' פעמים ס' ועיין בר"ן וריטב"א שם ומש"ה אשמעינן בכחל, דשני משאר איסורים ואף כחל עצמו מותר בלא בשר אחר דמה שנפלט לחוץ מתבטל ומה שנשאר לא גזרו כ"ז שלא פי' דחלב שחיטה דרבנן הוא ולא גזרו כמו בצליה:

ודע דלפי מ"ש ר"ת לקמן דל"ב סובר בין בלא בשר או עם בשר אסור דיעבד בלא קרעו כלל והא לך שיטת ר"ת בקיצור בד"ה ההוא לקדירה דלקדירה עם בשר צריך לכתחלה קש"ו וטחיה בכותל ולחודי' ולצלי שווין ובעינן קש"ו בלא טחיה בכותל ולכתחלה ומתני' מיירי בבישול בכל גווני וקאמר קורעו כ"א כדינו עם בשר ש"ו וטחיה ולחודיה לא הי' ש"ו לל"ק אינו עובר ומותר ולל"ב אסור ומייתי סייעתא כל"ק כחלי שבשלו בחלבו ומיירי בלא קריעה דומיא דקיבה ס' ואפ"ה מותר וזה כל"ק. ומה קושיא דלמא ביש ס' במים נגד החלב עם הכחל או בלא כחל דמש"ה כחל שרי דמה שיצא מתבטל ומה שלא פי' לא גזרו בחל' שחיטה ול"ב דאוסר בלא קריע' כלל לחודי' באין ס' דחוזר ונבלע וכן בצלו לשיטת ר"ת דלא אמרינן שריק אלא בדם ולא בשאר איסורין ומשום הכי חלב הנבלע נפלט ונופל עליו מבחוץ ומשום הכי אסור בלא קרעו ש"ו ואין לומר שע"ז כתב מהר"מ מלובלין ז"ל דבריו דא"כ מאי מייתי ראיה לל"ק דלמא ביש ס' היינו לר"ת וכדכתיבנא דא"כ לא תי' מאי איריא כחל כל איסורין נמי דלמא אתא לאשמעינן

דלא נימא אף מה שלא פלט לחוץ אסור דבזה לא שייך ביטול בס' כמש"ל קמ"ל דלא גם שאר דבריו צ"ע דמה קשיא ליה מקיבה גם מה שסיים ולפי גירסת הספרים ולדעתי לר"ת ליתא להך גירסא דא"כ לא הוה מייתי סייעתא לל"ק דרב כמ"ש בסמוך באופן שדברי מהר"מ זרים ותמוהים לדעתי ולא זכיתי להבין אותם ואי"ה בי"ד אבאר מזה באורך בעזה"י בזה:

ובד"ה הא איסורא איכא וא"ת ואוקמי' בבישול לפ"ה עכ"ל אבל לפיר"ת א"ש כמ"ש לעיל אינו עובר ומותר כ"א כדינו ופריך שפיר ממתני' דסתמא קתני ומיהו לפ"ה היה אפשר לומר מדתני קורעו ולא קתני טחי בכותל ש"מ לצלי איירי ור"נ פליג אדר"י בתרתי וסובר לקדירה לא בעינן טחיה כיון דמוקי למתני' בהכי ולצלי אפילו לכתחלה לא. בעינן ש"ו דלא כר"א ור"י דאינהו לא פליגי אהדדי כמ"ש לעיל באורך ופריך לל"ק אליבא דהלכתא דקיי"ל דלבישול בעינן טחיה בכותל כר"י או דלא הוה ידע מהא דר"נ כלל ועיין במהרש"א שכתב ג"כ דהא דתניא כל"ק היינו דלא ידע מברייתא שבישלו דיעבד ע' בתוס' ד"ה ההיא לקדירה וה"ה דלא ידע מר"נ אבל התוס' לא ניחא להו בכך דמסתמא ר"נ לא פליג בהא אדר"י ומתניתין בישול והזכיר קורעו והיינו כדינו עם טחיה בכותל והוקשה להם שפיר:

וברש"י ד"ה דלמא מש"ה לא תני ליה דלרב סגי בקריעה לאחר בישול משום דבשע' בישול לא בלע דשיע עכ"ל י"ל לפי מה דדחי לה נמי בצלי מיירי ולרב סגי בקריעה אכ"פ או דשיע ורש"י קושטא קאמר דבאמת קיימא האי סברא דשיע או דמוקי לה בבישול נמי ואפ"ה לב סגי בקריעה דשיע דלפי ה"א מוקי בצלי דומיא דרישא כחל קורעו דמיירי לצלי שרי דיעבד אח"כ בלא קריעה ודחי לה דאפשר דמיירי בבישול נמי ולא תפשוט מיניה כלל ולא תקשי אינו עובר עליו ומותר ועיין בתוספות ד"ה לב כו' יע"ש בזה:

ובד"ה קרע לי כחל קודם שתצלנו כו' עכ"ל מדלא פירש בבישול מיירי יראה נמי דרש"י סובר דליכא מאן דשרי בבישול לחודיה בלא קריעה ש"ו וטחי בכותל ולא פליג שום מ"ד אר"י דאי ר"נ מוקי למתני' בבישול ופליג אר"י ולית ליה טחיה בכותל א"כ דלמא ר"א נמי הכי סבירא ליה אלא ש"מ דס"ל וז"ל דליכא מאן דפליגי אר"י ועיין בתו' ד"ה הא איסורא ובמ"ש שם:

ובתוס' ד"ה זויקו פי' בערוך כמו זיקים מלאים ודמי לע"ז ארמאי זויקני עכ"ל היינו לר"ת לקמן ד"ה ההוא דבשמעתין איירי לקדירה ור"נ לקדירה בלא בשר קאמר וקריעה קצת היה אלא שלא היה ש"ו וסובר דלכתחלה מותר בכך ועמ"ש לקמן לשיטת ר"ת ז"ל:

בד"ה ההוא לקדירה ואין זה דוחק דכתיב ויבשלו הפסח עכ"ל וה"ה למאי דבעי לומר לל"ק לרב דמייתי סייעתא כחל קורעו ולב קורעו בצלי אף דתני לאחר בישולו היינו צלי דומיא דכחל דמיירי לצלי אבל למה ددחי אפשר בבישול:

בא"ד ור"ת פי' הא דצריך קש"ו וטחיה לקדירה היינו עם בשר אבל בלא בשר או צלי צריך קריעה קצת עכ"ל ר"ל דגירסת ר"ת הוא בהא דאמר ר"א לשמעי' קרע ואיכול הא קמ"ל דלא בעינן קש"ו וטחי בכותל אלא לקדירה ועיין מהר"מ ז"ל מ"ש בדבור זה יע"ש א"כ דגירסת ר"ת כך היה ע"כ ר"א דאמר הכי סובר בבישול לחודיה בקריעה קצת שרי בלא טחיה בכותל דלקדירה משמע דוקא בהדי בשר עו' דאל"ה הוה לומר ההיא בישול ור"א לצלי אלא ש"מ לחודיה שרי בלא טחיה ולא ש"ו אלא קריעה קצת וכבר כתבנו לעיל שיטת ר"ת ועכשיו אכתוב עוד בקיצור שי' ר"ת ז"ל דלחודיה וצלי דינן שווין דגם צלי חוזר ונבלע דבשאר איסורין בדם שריק כו' וקריעה קצת בלא ש"ו וטחיה סגי לכתחלה ודיעבד שרי בלא קריעה כלל ובישלו עם בשר לכתחלה קש"ו וטחי בכותל ודיעבד שרי בלא טחיה בכותל וקש"ו מיהא בעינן מההיא דג"ה כחל בס' וכחל אסור מיירי בכה"ג בלא קריע' ואפשר דיעבד שרי בשתי לחוד ול"ק מוקי למתני' הכי כחל קורעו או לחודיה או עם בשר וכחל כדינו לא קרעו כחל כדינו אינו עובר ומות' דיעבד ופריך ממתני' אינו עובר הא איסורא איכא דאין לומר דלא קרעו כלל ולבישל עם בשר אסר דיעבד דמסתמא תנן אף לחודיה ומייתי סייעתא כחל שבישלו כו' ומיירי בבישול' בקדירה ולב קורעו לאחר בשולו משום דשיע אף בקדירה וכחל לחודיה לא צריך קריעה או עם בשר לא צריך טחיה בכותל ודיעבד שרי ומסיק דלמא לב הוא דסגי בקריעה כו' ואפשר דמיירי בצלי ואה"נ דהמקשה היה סובר דמיירי בצלי דוקא ומש"ה לב סגי בקריעה לפיר"ת דשיע לא קאי במסקנא בכיצד צולין אלא ככ"פ וזה לא שייך בקדירה ומייתי סייעתא דלצלי ובישול לחודיה כהדדי נינהו דגם בצלי החלב חוזר ונבלע בו וע"כ דלא גזרו בכך כיון שאין הכחל משתנה בטעמו כו' ול"ב פליג ואמר דאסור אף דיעבד בצלי ובישול לחודיה בלא קריעה כלל ועם בשר בש"ו וטחי בכותל כו' ור' יהודא עם בשר מיירי ומש"ה בעינן ש"ו וטחי בכותל ודיעבד קריעה קצת ור"א אמר לשמעי' קרע ואיכול לבישול לחודיה וצלי איירי ודיעבד מותר לגמרי ור"נ קריעה קצת קאמר וזויקו היינו נפוחים כיון שלא היה שתי וערב וטחיה אבל אין לפרש זויקו בשפוד דמ"ש דבישול לחוד נמי שרי ותניא כל"ק כחל שבישלו מותר משמע לחוד מדקתני שבשלו בחלבו כמ"ש התו' כאן בז"ה וע' מ"ש שם בעזה"י ותניא דיעבד מותר בלא קריעה כלל דומיא דקיבה שאסורה בלא קריעה כלל ומייתי סייעתא דצלי או לחודיה שרינן דיעבד דלא כל"ב אלא דקשיא דהתו'

כתבו דמוקי להההיא ברייתא לחודי' א"כ הא דמשני ה"ה דלכתחלה וע"כ שתי או ערב דלכתחלה בעינן כך וא"כ לקדירה אמאי אסורה כיון שקרעו והוציאו החלב ממנו ודוחק לומר דלא הוציאו ולרש"י א"ש לר"נ לא בעי קריעה כלל לצלי ומשני אה"נ דאיידי כו' ובי"ד אבאר בזה באורך בסי' צ' בזה בעזה"י:

בא"ד דטעם הבשר נכנס לכחל עכ"ל לכאורה דהחמירו עם בשר משום דנפל החלב ונכנ' בבשר אחר ואוסר שם ואח"כ נבלע ג"כ בכחל ולחודי' אף שנפלט ונבלע אין משתנה טעמו ממה שהיה מקודם וכל זה אי לית ס' אבל אי הוה בבשר אחר ס' הוה שרי וליתא אף אי יש ששים אסור דטעם בשר נכנס בכחל כמ"ש תו' ד"ה אינו ע"ע וע' מהר"מ מלובלין ז"ל ובי"ד אבאר עוד בזה:

דף קי.

בא"ד וה"פ הכחל קורעו שתי וערב וטחי בכותל דר"א מוקי ליה לקדירה עכ"ל דכיצד קורעו דר"י אמתני' קאי ומיהו מיירי נמי ממתני' בישול לחודיה וקריעה קצת לא קרעו כ"ח כדינו וזה שסיימו בסוף דבריהם דמתני' איירי נמי בקדירה עם בשר משמע דאיירי נמי בלא בשר וכ"ח כדינו ובתחלת דבריהם דמתני' סתמא קתני משמע דבא להתיר בכל ענין כו':

בא"ד דאי בהדי בשר נעשה הבשר נבילה ואוסר חלב דטעמא דשיע לא קאי במסקנא לר"ת עכ"ל ע' מהרש"ל ומהרש"א מ"ש ודע שמ"ש התו' דנ"נ וחוזר ואוסר הל' הוא למ"ד נ"נ בשאר איסורין וגם אמרינן דהנאסר יכול לילך ולאסור יותר מן האוסר וכנראה לעיל מתו' ק"ח ב' ד"ה חלב נבילה מ"ש לר"ש והוא שיטת ר"ת ג"כ והוא שיטת הר"ן בס"פ כ"ה יע"ש ובג"ה גבי אמר ר' יע"ש אבל לדידן דקיי"ל אין הנאסר יותר מאוסר אינו כן ובי"ד אבאר באורך בעזה"י בשיטה זו ומה שיש לעיין עוד בשיטה זו בשיטת הרי"ף ור"מ ושאר פוסקי' הלא המה כתובים באורך והרוצה לעיין עליהם וע' ברשב"א וריטב"א ור"ן ואם ירצה ה' בי"ד סימן צ' אבאר:

וברש"י ד"ה דאתנייה לר' כחל ל"ב הוה שמיע ליה עכ"ל ר"ל דאף דיעבד בלא קש"ו לצלי ולפירושי צ"ל דר"א הוה תמוה ליה איך יפלוג רב על ברייתא דקתני בהדיא כחל שבישלו עכ"פ מותר דיעבד ונהי לצלי מיירי שמעינן מיהת דיעבד שרי בלא קריעה כלל דומיא דקיבה דאסורה דמיירי בלא קריעה דמש"ה אסורה שהחלב בתוכה כו' ואמר לו אני שניתי לו כחל של מניקה לאסור דיעבד לצלי בלא קריעה כלל ור' הוא דטעה דר' סבור דר"א שנאה ליה סתם אף שאין מניקה אסור ומשום איזה תנא הוא חולק על הברייתא

ואינו כן דברייתא איירי באינה מניקה ואיהו בכחל מניקה שנה ליה וע' בריטב"א דלא כת' כן ולא הבינותי דבריו יע"ש ומיהו סוגיא דלעיל דלא כר' יוסי בר אבא וסברי דאין חילוק בין מניקה לאין מניקה ומש"ה פריך, לר"ל ממתניתין ומברייתא דכחל לא משני דמתניתין ובברייתא מיירי בכחל שאין מניקה אלא דלא שני בין מניקה לאין מניקה. ודע שמ"ש רש"י דל"ב הוה שמיע ליה דאין לומר דל"ק הוה שמיע ליה דמוקי ר' למתני' בצלי לכתחלה בעי קריעה ודיעבד מותר ואומר אני כחל מניקה שניתי לו דלכתחלה בעי קריעה ור' לא הבין וסובר אף באין מניקה הדין כן דמה הוה קשיא ליה לר"א עד שהוצרך לשאול איכא תנא דמתני' לרב כחל דמתניתין איכא לתרוצי שפיר אינו עובר ומותר בצלי ומיירי בכחל של אין מניקה כו':

ודע לפי מ"ש מהרש"א ז"ל לעיל ברש"י ד"ה לקדירה ור"נ כל"ב דל"ב ממש כר"נ לצלי דאף קריעה קצת לא בעי לכתחלה דזוויקו לה כחלי ומתני' בבישול ול"ק מוקי בצלי ולכתחלה בעי קריעה קצת יע"ש א"כ איך קאמר דר"א ל"ב דר' הוה שמע ליה ומה בכך והא מיקל הוא ל"ב ומה קאמר אנא כחל של מניקה שניתי לו והא נהפוך הוא דל"ב מיקל טפי מל"ק וסובר לצלי אף לכתחלה לא בעי קריעה כלל אם לא שנאמר אנא כחל של מניקה שניתי לא לאסור בבישול בלא קריעה אבל שאין מניקה שרי אף בבישול אלא דלא ידענא מה הוה קשיא ליה לר"א עד שהוצרך לשאול איכא תנא דאתנייי' לר' כחל דאדרבה משמע הכי מתני' אינו עובר עליו ואסור ואפשר דברייתא כחל שבישלו מותר הוה קשיא ליה דבישול משמע בקדירה וחשב לדוחק לומר בצלי ומש"ה אמר אנא כחל של מניקה שניתי לו לאסור דיעבד ובברייתא באינה מניקה מיירי אלא דא"כ אימא דר"א ל"ק הוה שמיע ליה ואמר איכא תנא דהוה קשיא ליה לצלי לא בעי כלל וכר"נ דסובר הכי ואמר כחל מניקה שניתי לו לאסור לכתחלה בצלי בלא קריעה ש"ו ודיעבד שרי וצ"ע:

ובד"ה ומתוך פלפולו של ר"ח כו' וכשחזר ושנה לו לפני ר"ח שנה סתם עכ"ל מפ' מהר"מ שי"ף ז"ל דרב כששנה לפני ר"ח ר"ל לימד אצל ר"ח ומצינו בכמה מקומות כן כשהיינו למידין לפני רבותינו וכן דנתי לפניו ור"ח שנה לו סתם וסבור ר' דגם כחל שאין של מניקה אסור כן יעו"ש בר"מ שי"ף ז"ל בזה:

תוס' בד"ה ואם דאיתנייה לר' כחל כו' ואפי' בקריעה ש"ו כדאמר בסורא לא אכלי כחלי ואף דמתני' שרי ליה בקריעה והוה תמיה ר"א עכ"ל ר"ל מש"ה שאל איכא תנא דאתנייהו לר' כחל ששום איזה תנא חולק על מתני' דסגי בקריעה ומ"ש בסורא לא אכלי כחלי כלל כן משמע דלא אכלי אף בש"ו וטחי בכותל ורמי בר' דיקולי דאכל כחלי מסתמא

היה עושה קריעה דלכתחלה בעינן אלא בסורא לא אכלי כלל ומיהו י"ל דדמי כר"נ דסבירא ליה לפירש"י לצלי לא בעי כלל ולר"ת ע"י קריעה קצת ובסורא לא אכלי כ"א ע"י קש"ו וטחי כמו בישול ואמר אנא מאתרא דר' יהודא דאכלי ור' יהודא דאמר כיצד קורעו אבישול קאי כמ"ש לעיל יעו"ש אלא דמההוא בסורא לא אכלי משמע אף ע"י תיקון גמור לא אכלי ומה שהביאו ראיה מדרבנן דלא אכיל ומסתמא של מניקה כו' ומה ראיה דלמא אין מניקה, ורבנן לא אכול דבלא קריעה היה כר"נ ורבנן סובר דלצלי בעי קריעה ומיהו לשיטתם לר' נחמן בעי קריעה קצת:

דף קי:

בד"ה טלית שאולה מכאן מדקדק ר"ת דסתם שאלה עכ"ל ר"ת רוצה להביא ראיה דסתם שאלה אינו יכול לתובעה בפחות מל' יום להחזירה דמסתמא על ל' יום שאלה וראיה דל' יום פטור דיודעין העולם או סבורין דשאול הוא דכל שואל לשלשים יום שואל ואין ראיה דהא מזוזה נמי הדין כן ושכירות סתמא ליומא נמי אלא הטעם דאין דרך לשאול ונראין כשלו ועי' במנחות מ"ד ומכות פ"ק:

בא"ד ואומר ר"ת דאין לחוש דאמרינן בהתכלת עכ"ל עי' במהרש"א ומהר"מ מלובלין ז"ל והנה נראה כוונת דבריהם דהתוספות רוצים להוכיח הא דאמר תכלת אין בה משום כלאים ואפי' בטלית פטורה תרתי קאמר חדא דתכלת אין בהן משום כלאים בלילה או לאשתו וכדומה וקאמר בטלית פטורה דהיינו הטיל למוטלת ופסק ראשונות דכשר באחרות ואין בו נמי ממילא משום כלאים אם אחרונות הם כלאים ופסק הראשונות וקאמר התם דמאי קמ"ל בהטיל למוטלת כשירה הא אמר ר"ז התם ומשני חדא מכלל חברתה היינו הטיל למוטלת מכלל הך בטלית תכלת שאין בה משום כלאים ואפי' בטלית פטורה איתמר כמ"ש התו' שם ד"ה חדא ושם הוכיחו התו' ד"ה תכלת דמדאמר ואפי' בוי"ו משמע תרתי קאמר וכאן הוכיחו בלא"ה דאי חדא קאמר לא היה להזכיר כלל כלאים אלא הטיל למוטלת כשירה בפסק ראשונות כו' וממילא דבציצית לית כלאים כבר שמענו מכמה דוכתין אלא דתרתי קאמר וכי פריך התם והא אמר חדא זימנא אסיפא פריך דל"ל אפי' בטלית פטורה ומשני חדא מכלל חברתה ר"ל דר"ז לא אמר הטיל אלא הך דתכלת אין בה משום כלאים ואפילו בטלית פטורה אלא דקשיא מה מקשה התם מאי פטורה ליומא בלילה דפטורה אפילו כסות יום לשיטתם כאן והתם ובשלמא לפי מה שפירשו התם דמוי"ו דייקי א"ש משא"כ לי"ל דטלית פטורה משמע לגמרי בכל עת ומשני למוטלת כו' כמ"ש הת"ח:

ודע שמ"ש התוס' ואח"כ הסיר הראשונות אפשר לומר הא הסיר שנים פסול ראשונים ואפשר לרבותא כתבו כן הסיר הראשונים כשר בשנים דלא הוה תולמ"ה ובשניהם קיימים משמע דפסול לגמרי ועי' בב"י בא"ח סי' י' שכתב דמדברי רש"י שם בד"ה הטיל למוטלת דכ"ש דאי פסקינהו לבתראי דכשר בקמאי ובשניהם קיימים אפשר דכשר והנה מלשון רש"י ד"ה חדא זימנא הטיל למוטלת כשירה בפני בתראי וכ"ש בקמאי פשיטא דאין בה משום כלאים דכולהו ציצית איקרי הרי בהדיא דבקמאי ג"כ כשר ואפשר דגם הרא"ש מודה דכשר אלא דאי קיימי תרווייהו פוסלין וכונת ב"י ג"כ כן אבל המעיין ברש"י שמ"ש בסוף דבריו פשיטא שאין בה כלאים דכולהו ציצית איקרי' משמע אף בשניהם קיימים כשירין וכן לעיל בד"ה אלא מאי פטורה הטיל למוטלת דכי שריא רחמנא כלאים בציצית לגמרי שריא יראה ודאי דלא פסק שום א' מהציצית דכשירים וכלאים נמי אין בה אם האחרונה כלאים אף דאין בהן צורך דכי שריא רחמנא לגמרי שרי ולא מטעם דחייה ואח"כ כתב חדא זימנא כיון דהטיל למוטלת כשירה ממילא מוכח דאין כלאים דכ"א ראוין להיות ציצית ולפטור הבגד בכך ואף כשישנן לתרווייהו אין בה משום כלאים כן נראה לי לפרש דברי רש"י דהתם ודברי התוספות דכאן היה נראה לפרשם כך דר"ז חדא אמר תכלת אין בה משום כלאים ואפילו בטלית פטורה בהטיל למוטלת ושנים קיימין דבכ"ע התיר הכתוב וממילא ה"ה בלילה או לאשתו וכתבו דאין לומר כשפסק א' מהם ונקטי לרבותא ראשונות דא"כ מה אשמעינן דכלאים בציצית שריא כו' אלא דמ"מ לא הוה מוכח מידי דלמא דווקא בהטיל למוטלת דכ"א ראוין להיות ציצית כו' משא"כ בלילה או לאשתו דפטורה לגמרי כעת והבן זה:

עוד ראיתי למהרש"א ז"ל שכתב לפירש"י דהתם דחדא מכלל חברתא היינו תכלת אין בה משום כלאים מההיא דהטיל נלמוד אין הוכחה יע"ש לא ידענא למה דאימא גם לרש"י ההיא דתכלת אין בה משום כלאים פירושו כמו לתו' אפילו בלילה ולהציע תחתיו המקשה אסיפא פריך לה דאפילו בטלית פטורה דהיינו הטיל למוטלת למה לי ומשני סיפא חדא מכלל חברתה איתמר ואה"נ דרישא במלתייהו קיימי ור"ז לשניהם אמרה הטיל למוטלת כשירה ותכלת אין בה משום כלאים בלילה או להציע תחתיו ולא זכיתי להבין דבריו הקדושים בזה וכנראה היה ראוי להאריך בזה אלא שאין כאן מקומו ובמקום אחר נאריך בו בעזה"י ועיין באליה זוטא בא"ח סימן יו"ד:

גמרא אמר ליה אביי לרב ספרא כי סלקת להתם בעי מינייהו כבדא מה אתון ביה יש בכאן שיטות רבים ופירושים שונים ומהם מה שהורוני רבותי אותי בספריהם ומהם מה שחנן אותי ה' החונן לאדם דעה והנני מפרש אותם אחת אל אחת בפרט:

ראשונה צריכין אנו לברר שיטת רש"י שדבריו סתומים הם והנה הרא"ש כתב וז"ל ומתוך פירש"י משמע דלבשלו בקדירה אחר מליחה ומשום שיש ריבוי דם ושמא אין כח במלח להפליט כל הדם עכ"ל לכאורה משמע שמפרש דרש"י סובר כמ"ש התו' בתי' השני בד"ה כבדא כו' דבלא מליחה ודאי דאסור אלא דמיבעיא אי מהני מליחה כשאר בשר או דלא מהני שיש ריבוי דם והנה הוכחתו לא ידענא מהיכן הוא ואפשר ממ"ש רש"י לקמן היכי ניעבד קרעוה ש"ו וחיתוכא לתחת כת' רש"י דכשנתנו בתנור לצלות ולא פי' למליחה בעינן קריעה ש"ו וכו' וחיתוכא לתחת בשעת מליחה אלא משמע דאיבעיא במליחה ולא איפשטא מידי ומשמע דהוה ספיקא ולחומרא וגם ר' נחמן חלטו ליה עם בשר אחר כמו שאבאר ולא עבדי מליחה וחיתוכא לתחת משום דהם מסופקין כמו אביי כמ"ש התו' ד"ה כי הא וגם מדלא פשוט איבעיא מהא דרבא בר רב נחמן דאמר קרעה ש"מ לצלי איירי כו' ומכל הלין משמע דרש"י סובר דאיבעיא במליחה הוה אי מהני מליחה או לאו אבל לשון רא"ש מתוך פירש"י משמע כו' משמע דממה שפירש"י כבדא מה אתון ביה פי' כן ועוד מנלן לומר דרש"י מפרש לענין מליחה אי יוצא דמו משמע בלא מליחה פשיטא דאסור דלמא לרש"י דפשיטא דמליחה לא מעלה ולא מוריד בדבר כלל ומיבעיא אי דם הכבד היתר הוא בפירש ועוד דע"כ כן הוא לרש"י שהרי פי' בהא דאמר בכבדא דאיסורא דאיכא למימר דמא דהיתרא הוא שהרי כולה דם כו' וכ"ז שלא פי' לא איבעיא ליה וכי מיבעיא ליה כשפי' הרי בהדיא דמפרש איבעי' אי דמא דכבד יש איסור כשפירש או לאו וא"כ לפרש בשיטת רש"י בשני פנים או דרש"י כר"ת דבמליחה ודאי שרי ומיבעיא בלא מליחה אי דם הכבד מותר ואפשר דרש"י מיבעיא ליה אי מ"ה אסור או אף איסורא דרבנן לית ביה בכה"ג שאין ניכר דלא כר"ת שכתב מ"ה ודאי שרי כו' והא דלא פי' רש"י קרעוה ש"ו וחיתוכא לתחת לקדירה י"ל דרש"י כתב דאפילו בצלי צריך קש"ו ואה"נ דלקדירה שרי כה"ג דכל מה שפולט בצלי פולט במליחה ומיהו עובדא דחזא סמפונא מלא דמא בצלי הוה דאי בבישול והיכי אי לחוד א"צ כמתני' הכבד אוסרת ואינה נאסרת מפני, שפולטת ואינה בולעת וסובר רש"י אף דם שבסמפונ' אינה בולעת וכמו שאבאר אח"כ וסובר נמי לכתחלה שרינן לה כמו שאכתוב לקמן ואי עם בשר אחר אמאי אמר אמאי עבדיתו הכי דמשמע דלא אסר הבשר והתבשיל שנתבשל עמו והכבד מטע' חנ"נ ומיהו לרש"י הכבד אין בולע' אף שמנוני' ומ"מ היה לאסור התבשיל אלא ש"מ לצלי איירי ומשום דם שבסמפונות אמר דלא שפיר למיעבד הכין דלמא משתלי לקרוע אחר כך ונכון לקרוע קודם ומיהו בבישול לקדירה מהו חיתוכא לתחת דקאמר אלא בצלי וחיתוכא לתחת בשעת צלייתו וא"כ אין מכאן הכרע דאפשר דרש"י כר"ת

סובר ולא עוד אלא אף זו ליכא למימר דרש"י סובר דאיבעיא הוה אי דם הכבד אוסר או לאו ואם תמצא לומר אוסר אי מהני מליחה ובכל זה היה אביי מסופק דמי הכריח ליה לפרש דכבדא דאיסורא דאין התבשיל אוסר אותה ולפרש דבר תימא שכולן אינן סוברין כן לומר דאיידי דטריד למפלט לא בלע שמנונית דלא אמרינן אלא בדם ואמאי לא פי' כמ"ש הריטב"א ז"ל בחדושיו וז"ל ותמיהא דאמאי נימא דאביי נאדי מהא דאינה נאסרת משום דם ולפרש דבר תמוה דאינה בולעת שמנונית והנכון לפרש כבד אוסרת כבד חברתה באיסורא אף שאין בולעת דם אפ"ה בולעת שמנונית ואינה נאסרת אם היא של היתר ולבדה נתבשלה דאין בולעת דם עכ"ל ונראה לי דרש"י ז"ל יפה פי' ואינה נאסרת משום שמנונית דאיסורא דאי כפי' הריטב"א ז"ל דאינה נאסרת מחמת דם של עצמה א"כ מוכח בפשיטות דם הכבד אסור כשפירש או מ"ה או מדרבנן עכ"פ דאל"ה למה לי טעמא דאינה בולעת תיפוק ליה דא"נ בולעת דם הכבד כולי' דם ושרי רחמנא ש"מ דאסור כשפירש והוצרך לטעמא שאינה בולעת ולכך הוצרך רש"י לפרש דנאדי אביי מהא פירושא ואינה נאסרת משום שמנונית דאיסורא ודם הכבד אפשר דשרי או לאו ועל הריטב"א אין קושיא דאיהו כת' להא פירושא דכתבו התוספות ועוד י"ל דבמליחה מיבעיא אי מוציא כל הדם או לאו יע"ש וא"כ צ"ל הא דפשיט לי' ממתני' דתרומת הכבד כו' דלמא מיירי בלא מליחה ומש"ה אוסרת אחרים כקושית התוספות וצריך לומר דאי בלא נמלחה פשיטא שאוסרת ומאי קמ"ל בשר בלא מליחה אסור וע"ז שפיר כתב הריטב"א ז"ל כיון דמוקי כבד אוסרת חברתה משום שמנונית ולאשמעינן דכבד אוסרת חברתה בשמנונית א"כ ואינה נאסרת לא נאדי מאוקמתא קמייתא דאם כבד של היתר נתבשלה בקדירה לבדה אינה נאסרת דלא בלעה דם של עצמה ולעולם בלא מליחה מיירי ואוסרת לאשמעינן דכבד חברתה נאסרת משום שמנונית משא"כ לרש"י דסובר דבעיין לאו אי נפיק ע"י מליחה אלא אי דם הכבד שרי או לאו ורצה למפשט ממתני' דתרומות דאוסרת ואינה נאסרת שמעינן דם הכבד שפירש אוסרת ואינה נאסרת מפני שפולטת ואינה בולעת ומש"ה הוצרך לפרש דמה דקא דחי לה בכבדא דאיסורא היינו ואינה נאסר' אם נתבשלה עם טריפה אינה נאסרת דאינה בולע' ודם הכבד אכתי דלמא מותר הוא לאחר שפירש דכולה דמה ושרי לן רחמנא ואי איתא דלרש"י יש לחלק בין מליחה דאפשר דיוצא ע"י מליחה וכ"ז בכלל איבעיא הוא כמ"ש לעיל הוה ליה לפרושי כפי' הריטב"א וכדכתיבנא אלא דרש"י דמפרש כר"ת דבמליחה פשיטא דשרי ובלא מליחה מיבעיא דאי דם הכבד שרי או דמליחה לא מעלה ולא מוריד ואי דם הכבד אסור וודאי

אין תקנה במליחה ומיבעיא אי דם הכבד אסור ובין בנמלחה ובין דלא נמלחה מיבעיא וזה שיטת הר"ן ג"כ כמו שאבאר אח"כ בעזה"י:

הן אמת דאעפ"כ לא הוצרך רש"י לפרש דכבד אף שמנונית דאיסורא אינה בולעת וכבד אוסרת אחרות בכבדא דאיסור' ואינה נאסרת משום דם אם נתבשלה עם בשר שלא נמלח אינה בולעת דם ולעולם שמנונית בולעת אלא דדוחק לו לפרש כן דמתניתין דהתם מילי מילי קתני ובחדא גוונא מיירי וכבר ראיתי להר"ן ז"ל בשמעתין שכ' דהרא"ה פי' (והוא פי' הריטב"א ג"כ בשמעתין) כבד אוסרת חברתה בשמנונית ואינה נאסרת בדם של עצמה כו' קאמר התם דדוחק לאוקמיה כן ולמפסקי' למתני' בסכינא חריפא יע"ש ואפשר דמש"ה פירש"י דאינה נאסרת מחמת שמנונית, ועוד אפרש דרש"י סבירא ליה דבשאר איסורין חנ"נ והנאסר יכול לילך יותר מן האוסר וא"כ אי אף מוקמינן לה בכבדא דאיסורא ואינה נאסרת משום דם אחר של בשר שלא נמלח אפ"ה מוכח דאין בולעת שמנונית דאל"כ הבשר שלא נמלח נ"נ וכל התבשיל נבלע אח"כ בכבד שמנונית דאיסור' אלא ש"מ דאף שמנוני' דאיסור' אין בולע' וכן נראה שהוא שיטת הר"ן ז"ל דאיהו נמי סובר חנ"נ בשאר איסורין והנאסר יותר מן האוסר שהרי הר' אומר כן בספכ"ה באפשר לסוחטו דהלכה כר"ת ור"ש דצריך תרי ששים בשאר איסורין יע"ש ותי' מה שאמרו בגמרא גדי אסרה תורה ותי' נאה הבאתיו לעיל בשמעתין יע"ש וגם בהא דהביאו ראי' שאין המלח אוסר כו' כת' שאין ראי' שהמלח שורף הדם שבתוכו יע"ש בתחלת דבריו בשמעתין דאפשר לסוחטו הרי בהדיא מדבריו דסבירא ליה להר"ן ז"ל דהנאסר יותר מן האוסר ומש"ה הוכיח שיטתו דבין במליחה ובלא מליחה מיבעיא ליה ומשני בכבדא דאיסורא ושמנונית אין בולעת וכן לר"ת הכי פירושו דאיהו נמי סובר מדסבר דצריך תרי ששים כרבינו שמואל כו' וא"כ ג"כ רש"י ז"ל אפשר דסובר כן ומש"ה פירש דאף שמנונית דאיסורא אין בולעת וכדכתיבנא ומ"מ נראה שיטת רש"י ז"ל דאיבעיא דאביי אף בלא מליחה או דם הכבד שפי' שרי דכולא דמא דשרי רחמנא ואף דדם האברים שלא פי' מותר' מ"מ דם הכבד היה ככנוס כולו (כן פירוש המפרשים גכ"ק) וא"כ אף בפי' שרי א"ד דווקא בלא פירש, הא דגלי רחמנא ולא בפיר' דאסור או מ"ה אי מדרבנן עכ"פ אלא דאיכא לספוקי במליחה אפשר דשרי כשיטת ר"ת ז"ל אי דמליחה לא מעלה ולא מוריד כשיטת הר"ן ז"ל ומיבעיא ליה בין במליחה (בין בלא מליחה אבל וודאי אין שיטתו כשיטת הומ"ל שכתבו התוספות וכשיטת קצת פוסקים דבלא מליחה פשיטא דאסו' דז"א מדכתב אחר כך דמיבעיא אי שרינן דם הכבד דכולא דמא ולפי זה דברי הרא"ש צ"ע במ"ש דמפירש"י משמע דבמליחה מיבעיא ליה ולא די לנו הצער הזה דמהיכן הוציא כן

אלא דמפירש"י משמע איפכא דאף בלא מליחה מיבעיא אי דם הכבד שרי או לאו לאחר שפירש כמ"ש בהדיא אבל כד דייקינן ביה בלשון רש"י ז"ל ד"ה כבדא מה אתון נוהגין ביה לבשל בקדירה או אסור מפני שפולטת דם ואעפ"י שכולו דם אפ"ה לאחר שפי' ויצא הרי הוא דם ואסור כשנדקדק בדברים האלה יראה דאף במליחה מיבעיא ליה דאי בלא מליחה היאך לא כתב צדדי איבעיא מותר מפני שכולו דם ושרי ואף לאחר שפירש שרי א"ד לאחר שפי' אסור והוה ליה לפרושי כמו שפי' אח"כ בד"ה ומשום שמנוני' כו' ורש"י לא כת' כאן אלא אצדדא דאיסורא דאסור מפני שפולטת דם כו' ש"מ דבמליחה מיבעיא ליה אי פולט דם או לא ומש"ה אצדדא דהיתרא לא פי' כלום דוודאי מסברא אית לן לומר דשרי ככל בשר ע"י מליחה וכסברת ר"ח ז"ל ואצדדא דאיסורא פי' דאסור מפני שפולטת דם ואף דכולא דם לאחר שפי' אסור וגם משמע קצת ממ"ש דלאחר שפירש הרי הוא דם ואסור דפשיטא ליה דאסור כשיוצא דם אלא דמיבעיא ליה אי יוצא ע"י מליחה או לאו. ומ"מ יש לראות דברי רש"י סותרים אח"כ אהדדי דכתב דמיבעיא ליה אי דם הכבד שרי כשפי' או לאו י"ל דכ"ז בכלל איבעיא היא אי דם הכבד שרי אי לאו ואת"ל אסור שמא יוצא ע"י מליחה ומ"ש הרא"ש מתוך דברי רש"י משמע דמיירי בנמלחה היינו אף בנמלחה ובין נמלחה ולא נמלחה מיבעי' לוה אי דם הכבד אסור או לאו ואת"ל כו' וכן בש"ד סימן כ"ז כתב פירש"י בנמלחה היינו אף בנמלחה וכנראה מפירש"י כבדא שלא פי' צדדא דהיתרא כלום כמ"ש:

ודע דליכא לאקשויי דא"כ אמאי לא פירש"י במסקנא דדחי בכבדא דאיסורא ומשום שמנונית אבל בכבדא דהיתרא דלמ' יוצא ע"י מליחה או לא אבל דם הכבד שיצא אסור וודאי וכפי מה שפי' בה"א דאיבעיא דאביי ע"י מליחה וי"ל דע"כ מיבעיא ליה תרתי אי יוצא ע"י מליחה ואת"ל דאין יוצא אי דם הכבד שרי או לאו בהקדם הקדמה אחת והוא דאנן קיי"ל לצלי לא בעינן מליחה כלל כמבואר בי"ד סימן ע"ו יע"ש אלא דרש"י כתב בריש כיצד צולין דלצלי בעי מליחה וא"צ לשהות במלחו שיעור אלא צולהו מיד וע' בתוספות שם גבי מולייתא ומתבאר שם כפי הנראה דרש"י סובר דם אברים שלא פי' מותר כתי' מההיא דשוחט בשבת וי"ה לעיל י"ד ומשנין דבר אווזא ראוי לאומצא ועיין שם בד"ה ונסבין חבריא ובר"ן שם ורשב"א בג"ה צ"ג ובפ' השוחט ל"ג ובחדושינו לי"ד סימן ע"ו אבאר ומ"מ צריך לומר דדם שפי' ממקום למקום אסור דהוה כפי' לחוץ ועיין שם בתוספות ריש כיצד צולין בד"ה האי מולייתא יע"ש וא"כ לפי זה תקשה לר' ספרא דאמר מ"ש למיסר חברתה נמי כו' ואיך יתכן זה דנהי דכבד פולטת ואינה בולעת מ"מ דם שפיר' ממקום למקום בתוך הכבד הוה כפי' לחוץ דלא גרע מצלי בלא מליחה כ"ש

בישול דוודאי פי' ממקום למקום ונהי מה שפולטת לחוץ אינה בולעת מ"מ מה שפי' בתוכה ממקום למקום אסור אלא צריך לומר דהכא כבד אוסרת אחרות תבשיל וכדומה משום דם ולאשמעינן אף דכבד כולה דם ה"מ שלא פי' אבל פי' אסור ואינה נאסרת אם נתבשלה עם בשר הלא נמלח אינה נאסרת מחמת דם שפולטת ואינה בולעת דם והאי פולטת ר"ל רוב פליטות רו' רוט' כמבואר בפוסקים ותקשה לך אמאי לא נאסרה מחמת דמה שלה דפי' ממקו' למקום אלא ע"כ בנמלחה איירי ומליחה מהני ומילי מילי קתני כמו לפירוש הרא"ה וריטב"א ז"ל הכבד אוסרת אחרו' אם לא נמלחה משום דם וה"ה דהיא נאסרת בפי' ממקום למקום ואינה נאסרת אם מלחה אלא שנתבשל עם בשר אחר שלא נמלחה דאינה בולעת ר"ל דפולטת ציר הרבה וא"כ מוכח תרווייהו דבנמלח אינה נאסרת ואינה אוסרת חברתה ובלא נמלחה נאסרת ואוסרת חברתה. ור' ספרא אמר הכי לאביי דוקא לדידך דסבירא לך במנחות כ"א א' אמר אביי וכן לצלי כו' וכן גירסת ר"ת ור"ג ע"ש בתו' ד"ה ההיא לקדירה הן אמת שברש"י שם כתיב ג"כ וכן לקדירה ואין ראיה דהמדפיסים כתבו ברש"י כן ואפשר דגי' רש"י כמו בספר רבינו גרשון ור"ח דלצלי צריך מליחה וכן דעת רש"י בכיצד צולין והבאתיו לעיל וכן דעת מקצת חכמי ספרדים ובר"מ הל' מ"א פרק ו' וא"כ שפיר אמר ליה דאביי לשיטתיה מ"ש למיסר נפשה לא תיבעי לך בשלמא למאן דלית ליה מליחה לצלי דם שפי' ממקום למקום שרי איכא לאוקמי' הך מתני' דתרומ' בלא נמלח' ואוסר' ואינ' נאסרת כו' ואיבעיא מצינו למיבעי' בנמלחה אי פלטה כל דמה או לאו ומש"ה לא השיב ר' ספרא מיד לאביי מתני' הוא דאיכא לאוקמי' בלא נמלחה ואיהו בנמלחה מיבעיא ליה ובזה מסולק קושי' התו' ד"ה התנן אלא לדידך לאביי דסביר' דצלי בעי מליחה ופי' ממקום למקום הוה כשיצא לחוץ א"כ מ"ש למיסר נפשה לא תיבעי לך דמתני' דתרומות בנמלחה מיירי ומשום הכי אינה נאסרת וממילא דאינה אוסרת דפולטת כל דמה ואוסרת בלא נמלחה דפולטת דם ואסור משפי' הרי נפשטה האיבעיא לגמרי ומשני אביי דלמא בכבדא דאיסור והדר ביה ממה דהוה סבור דבנמלחה נמי אסר' דפולט' אלא בנמלח' נפשט' האיבעיא דאינ' פולט' אלא איבעיא הוא אי דם הכבד אוסר או לאו דכולה דמא ואף כשפירש שרי או לאו אלא דלפי זה מאי דדחי לה משמע גם לרש"י הוא כר"ת דבמליחה שרי ומ"ש הרא"ש ור"ת כו' לא משמע הכין וע' בר"ן ז"ל מ"ש בזה:

ודע דאפשר לומר דגם רש"י ז"ל סבירא ליה דם הכבד מדרבנן הוא דאסור וכי גזרינן בפי' לחוץ אבל ממקום למקום לא גזרו ביה רבנן דכולא דמא ושרי רחמנא דהוה כנוס בתוכה וא"כ איכא לומר באמת כן דמתני' דתרומות בלא נמלחה מיירי והכבד אוסרת אפשר

משום שמנונית דאיסורא ואינה נאסרת מפני דם של עצמה דפולטת ואינה בולעת ובפי' ממקום למקום ולא גזרו ביה רבנן או דמותר לגמרי אף בפי' לחוץ וזה שכתב רש"י וכ"ז שלא פי' פשיטא דשרי ומאן לא ידע הא דכבדא מותר זיל קרי ביה רב הוא אלא דכ"ז שלא פי' לחוץ שרי אף שפי' ממקום למקום כדמוכח מתני' דתרומות דאל"כ לא תמצא לעולם כבד מותרת בבישול אלא בפירש לחוץ מיבעיא לי' אי שרי או דגזרו ביה רבנן בפירש לגמרי לחוץ דאסור מדרבנן:

עוד אבאר לך שהר"מ ז"ל בפ"ו מהל' מ"א ה"ז כתב דכבד צריך צליה תחלה אבל לבשלו בתחלה בקדירה לא והר"ן ז"ל תמה עליו וע' בכ"מ שם לי נראה אף דר"י בן נורי אמר, הכבד אוסרת ואינה נאסרת שפולטת ואינה בולעת ואיך יתכן זה דמ"מ שהרי הדם פי' ממקום למקום ואסור שהרי הר"מ ז"ל סובר כן בהלכה י"ב דצלי צריך ג"כ מליחה והוא כגי' הספרדית שמצא הר"א ז"ל והביאו הרשב"א בחדושיו גבי אומצי ביעי ומזרקי צ"ב יע"ש ודעת ר"ח ור"ג שהביאו התוספות במנחות והבאתיו לעיל ויש לפרש הטעם דפירש ממקום למקום וא"כ הכבד אין לה תקנה בבישול כמ"ש אלא דר"י בן נורי סובר דם הכבד דרבנן ולא גזרו ביה בפירש ממקום למקום משא"כ לדידן דמסיק כבדא עילויה בישרא אסור וכחל שרי ופריך מ"ש ומשני דם דאורייתא אלמא דם הכבד דאורייתא כמו שהוכיחו הרשב"א ז"ל ושאר מפרשים וא"כ ודאי מדינא אסור לבשל כבד בקדירה לבדו אף שאין בולעת מ"מ דם שפירש ממקום למקום והוה דאורייתא ומש"ה הזכיר הר"מ ז"ל בפי' המשניות דתרומות דר"י בן נורי הוא דאמר הכי אבל רבנן פליגי עלי' מטעמא דכתיבנא דנהי שאין בולעת מ"מ פי' ממקום למקום וע' פ"א מי"א דתרומות וכיון שהארכנו בפירוש רש"י ז"ל אכתוב פי' הסוגיא לדבריו ז"ל וכפי מה שסובל פירושו יותר בדבריו ז"ל:

הנה הפר"ח בסימן ע"ג ס"ק א' כתב דשיטת רש"י ז"ל מלח לא מעלה ולא מוריד דאין מוציא כל הלחלוחית דם ומיבעיא ליה אי דם כבד שרי או לאו וזה שיטת הר"ן ז"ל בפירוש ההלכות אלא שאני תמה למה יחסו לעצמו ולא לרש"י ודלא כרא"ש יע"ש וכבר נתברר לך מ"ש לעיל דמרש"י ד"ה משום שמנונית יראה בפי' דמיבעיא אי דם הכבד אסור או לאו אלא דלא ידענא דמנלן דרש"י כר"ן דלמא כר"ת ממש דבמליחה פשיטא דשרי כמ"ש לעיל ומההיא חתוכה לתחת דלקמן דפירש"י לצלי אין ראיה כמש"ל דאף לצלי בעינן כן וע"כ מוכח דלצלי אירי כמו שהארכתי בזה לעיל יע"ש או בתרווייהו מסופק שמא ע"י מליחה יצא כל הדם ואת"ל לא יצא שמא דם הכבד שרי וא"ש נמי דברי רש"י במה שלא פירש כבדא מה אתון ביה אהיתרא וכמש"ל ומיהו לזה יש לומר

דע"כ לרש"י מליחה לא מעלה ולא מוריד דאי מספקא ליה אם כן מה פשיט ממתני' דלמא מתני' בלא מליחה איירי דאוסרת ואינה נאסרת כקושית התו' ד"ה כבדא דועוד י"ל ותירצו דאי בלא נמלח פשיטא דאסור כו' ולרש"י א"א לפרש כך דבלא נמלח פשיטא דאסור ובנמלח מיירי מתני' תקשי ג"כ פשיטא דאוסרת בכבדא דאיסורא ומאי קמ"ל בזה דכבד טריפה אוסרת אחרות ובשלמא יש לומר דאשמעינן דאוסרת כבד חברתה אף שאין בולעת דם בולעת שמנונית ואינה נאסרת בלא נמלחה דאינה בולעת דם משא"כ לרש"י דפי' אוסרת תבשיל אחר משום דלכבד חברתה אינה אוסרת לשיטתיה דאף שמנונית אינה בולעת א"כ ע"כ רישא מלתא דפשיטא הוא דטריפה אוסרת אחרים ומשום סיפא נקיט לה א"כ אמאי לא בכבד ומשום דם בלא מליחה אוסרת אחרים ואינה נאסרת מפני דם של עצמה דאינה בולעת כו' ומשום סיפא נקיט לה או כמ"ש הר"ן ז"ל דאשמעינן דאין הרותחין חולטין ודרך בישול אינו כן יע"ש אלא ע"כ דבמליחה או דפשיטא ליה להיתרא כר"ת או דפשיטא ליה דאין מלח מעלה ומוריד ומיבעיא אי דם הכבד שפי' אסור או לאו:

ועתה אפרש הדרך היותר סובל בפירוש רש"י והוא שיטת הר"ן ז"ל דמליחה לא מעלה ולא מוריד בכבד דמחמת ריבוי דם שבתוכה אין המלח מפליט כל דם שבתוכה ומיבעיא אי דם הכבד אוסר כשפירש לחוץ או דלמא כיון דכלא דמא וכנוס ושרי רחמנא ה"ה פי' לחוץ והיותר נכון דרש"י כר"ת בזה דמ"ה וודאי שרי ומדרבנן הוא דאסור ואיבעיא לן בפי' ממקום למקום אי גזרו רבנן או לאו והשיב דמותר ומיבעיא ליה בפי' לחוץ אי גזרו רבנן ור' ספרא שאל לר' זריקא ואמר דשרי והא דלא אמר ליה מיד ממתני' דתרומות לפי סברתו דמיירי בכבדא דכשירה ומשום דמא י"ל והוה סובר דאיבעיא דאביי הוא לכתחלה מי שרינן לה דכבד אוסרת ואינה נאסרת היינו דיעבד ולא לכתחלה וכבר יש מי שסובר כן שהרי הר' אומר כן במשנה י"א פי"א דתרומות על משנתינו דכבד כתב ואמנם דיעבד ולא לכתחלה ועי' בבית יוסף ובר"ן ולכך לא פשיט ליה ממתני' דתרומה דסובר אביי לכתחילה מיבעיא לי' עד שאמר דזעירא שלקי לר"א ואכיל לכתחלה ואמר אביי למיסר נפשה לא מיבעיא ליה דוודאי ממתני' שמיע לי' כן וסובר דמתני' לכתחלה נמי מיירי א"כ אוסרת חברתה נמי התם תנן בהדיא שאוסר' בשר או תבשיל ויש לפרש בשיטת רש"י כמ"ש התוספות ד"ה דתנן וכמו שאבאר לקמן אי"ה ומשני אביי דלמא כבדא דאיסורא ומשום שמנונית ומשום סיפא נקיט לה או כמ"ש הר"ן ז"ל דאשמעינן אף דחולטין דם הכבד ברותחין ולא לענין שמנונית או דדרך בישול אין חולטין דוקא כשהמים מעלין רתיחות מכל צד הוא דמהני ולא בע"א ואינה נאסרת משום שמנונית

דאף שמנונית אין בולעת והדר מייתי ראי' מקניא בקופיא דאלמא דם הכבד כשפי' שרי דמליחה לא מעלה ומוריד ודחי דהוה חלטי והא דהוה חלטי ר"נ והיו אפשר דהיו מסופקין ג"כ כמ"ש התו' ד"ה כי הא והאי דאייתי כבדא שליקא לרבה בר שבא ולא אכיל בנתבשלה לבדה וסובר כר"י בן נורי דשלוקה אוסרת ונאסרת כו' וצריך לומר דרב' בר שבא ג"כ מסופק אי דם הכבד שפירש אסור וההיא דשלוק' אוסרת ונאסרת בנתבשל עם טריפה מיירי דשלוקה לת"ק אינה בולעת ולר"י בן נורי בשלוקה בולעת ואיהו פסק כר"י בשלוקה ולכך לא אכל דשמא דם הכבד אסור כשפי' ונבלע אח"כ בשלוקה ואמר ר"נ נמי לשבא דהלכה כת"ק דבשלוקה ג"כ אינה בולעת שמנונית וכ"ש דמא ואף אי דם הכבד שפי' אסור מ"מ נתבשל לבדה שרי דלא כר"י ב"ב שלא כת"ק דמתני' דתרומות שאין מחלק בכך ופולטת ואינה בולעת אף בשלוקה ורבה ב"ר הונא דאיקלע לבי רבה בר ר"נ דאייתי ליה כבדא בלוע דמא בסמפונא דאמר אמאי עבדיתו הכי אפשר בצלי איירי ואמר קרעיה ש"ו וחיתוכא לתחת בשעה שצולין אותה וכפירש"י וש"ו לאו דווקא אלא קריעה בסמפונו' ואמר אמאי עבדיתו הכי ולא אסר להם הכבד אלא דלמא משתלי ואכיל בלא קריעה סמפונות אלא צריך קודם שצולין לקרוע וה"מ כ"י טחלא שומנא בעלמא הוא ר"ל דאין בו סמפונת או דההיא מעשה לקדירה בלא בשר וצ"ל דאף לכתחלה שרי ויותר נכון כמ"ש בפי' ראשון דצלי הוה המעשה דבישול אפי' בקדיר' לחוד אסור זהו שיט' רש"י ז"ל ושיטת ר"ת ז"ל הוא דבמליח' וודאי יוצא כל הדם ומבעיא לי' בלא מליחה ומ"ה שרי בפי' לחוץ אלא מדרבנן אסור בפי' לחוץ ומיבעיא ליה בבישול שאין ניכר אי גזרו ביה רבנן או לאו:

ואבאר כי שיטת ר"ת ז"ל בשמעתין הכי הוא כבדא מה אתון ביה בלא מליחה שמא לא גזרו רבנן דרך בישול שאין הדם ניכר כו' ואמר אנא שלקי לר"א ואכיל ובלא מליחה חזו מאן גברא רבא מסהיד עליה ואמר ליה למיסר נפשה לא מיבעיא לי למיסר חברתה מיבעיא לי דם הכבד אפשר דשרי או אסור ולמיסר נפשה וודאי דאינה בולעת ואמר ליה מתני' היא ומשני בכבדא דאיסורא ויש לפרש כמו לרש"י ז"ל דאף שמנונית אין בולעת דר"ת סובר חנ"נ בשאר איסורין והנאסר יותר מן האוסר כמש"ל באורך קניא בכבדא יודע היה שלא נמלחה הכבד וריאה נמלחה והא דפריך דלמא חלטי ליה יש לראות לענין מה עשו ככה לחלוט הכבד ולא למלוח עם שאר דברים בשלמא לחלוט לאינך לא קשיא דחליטה אפשר דלא מהני אלא לכבד ולא לבשר וע' בר"ן יע"ש וכן בגמרא דפסחים בריש כיצד צולין לא הוזכר חליטה אלא בחומץ ולא ברותחין וע' בב"י סימן ע"ב שכתב בבשר לא הוזכר חליטה רותחין ליכא למגזר חליטה בחומץ יש לפרש דבריו שלא תקשה ליה

דאה"נ דבשר לא מהני חליטה רותחין וכבד שאני דשיע וכמ"ש הר"ן והבאתיו בסמוך ואפשר לומר דבשר לא מהני חליטה ברותחין וחומץ וההיא דריש כיצד צולין בצלי מיירי ע"ש ברש"י וע' בסי' ס"ז בי"ד ובאחרונים ואפשר שהראו הלכה למעשה לתלמידים דבחליטה לא בעינן ש"ו כו' ובמליחה בעינן ש"ו כו' וחיתוכא לתחת אלא דב"ת לא אסקי מזה ומשמע, דמליחה לחודיה מהני ובההיא דאמר חלא כו' אי איהו אסר בישרא נמי אסור כו' היינו מספיקא דהם ג"כ היו מסופקין ומש"ה היו חלטי ברותחין כמ"ש התו' ד"ה כי הא ואמר שפיר דאי חלא אסור מספקא בשרא נמי כו' דשוב אינה טרודה לפלוט וכפי' רש"י יע"ש ורבא בר שבא דלא אכיל כתבו התו' דבלא מליחה איירי וסובר כר"י ב"ב דשלוקה אוסרת כו' ויש עוד לפרש דתנאי דמייתי הוא אמה דמסיק למיסר חברתה מיבעיא ליה מייתי תנאי וכן בזעירא שלקי לר' אלעזר ואכיל מייתי תנאי דפליגי בשלוקה וע' בית יוסף בסימן ע"ב שפי' כן קצת בשיטת הר"מ ואבאר לקמן אי"ה ורבה בר שבא ור"נ פליגי דכ"ע כת"ק דמתני' דתרומ' דאינה נאסרת אלא דאיפלגו תנאי לעיל אי אפשר לסוחטו אסור או לאו וא"כ נאמר נהי שאין הכבד בולעת ידם מ"מ שמנונית בולע כדעת הר"ן ושאר פוסקים ודלא כרש"י ז"ל וא"כ רבה בר שבא דלא אכיל שפולטת דם ונאסר כל מה שבקדירה ונעשה השמנונית של בשר נבילה וחוזרת הכבד ובולעת שמנונית דאפשר לסוחטו אסור ורב נחמן שאכל שאפשר לסוחטו מותר וכיון שבכבד אין בו דם ושמנונית היתר בפ"ע ור"ת לשיטתיה דהנאסר יותר מן האוסר דאיהו לא מפליג בין בב"ח לשאר איסורין כמ"ש הר"ן ז"ל בשמו בספ"כה גבי חלב נבילה דמדקדק ר"ת ור"ש דצריך תרי פעמים ששים וע' בתו' לעיל גבי חלב נבילה גם רבה בר ר' הונא דאמר אמאי עבדיתו הכי עם בשר אחר איירי ומספיקא אמר דצריך חתיכה ומליחה ובעיין לא איפשט אלא דמדלא אסר להו מספיקא משמע דם שבסמפונות אמר הכי ובישלה בפ"ע מיירי וע' זה ולשיטה זו קשה מה דאמר לקמן דם דאורייתא יע"ש:

השיטה הג' הוא שיטת התו' בועוד י"ל הוא ג"כ קצת שיטת הרשב"א כמו שאבאר דבלא מליחה ודאי אסור כי מבעיא במליחה מחמת ריבוי דם אין יוצא ע"י מליחה ומה דאמר למיסר חברת' לא תיבעי לך צ"ל דאי בלא מליחה פשיטא דאוסרת חברתה כן כתב הרשב"א בחדושיו והתו' כתבו משום מסתמא איירי כדרך מבשל בשר במליחה כו' והנה ע"כ לשיטה זו מיבעיא אי מהני מליחה לחודיה או קריעה ש"ו בעינן אבל עם ש"ו מהני ודאי דאין לומר דמספקא אי מהני ג"כ ש"ו או דבלא ש"ו ודאי דאוסר ומיבעיא ליה בש"ו אי מהני דא"כ לא פשיט לי' ממתני' דתרומות דאפשר התם בלא קריעה ואשמעינן דהכבד אוסרת אחרות ע"י מליחה ולא מהני בכבד מליחה וגם דרך מבשלי בשר מולחין

לחוד אלא ודאי כדאמרן שוב ראיתי לרשב"א בחדושיו שכתב דאיבעיא אי סגי במליחה או ש"ו בעינן יע"ש וכן נראה שהוא דעת התוס' כאן והרשב"א הקשה דא"כ כי שאלי לזעירי ואמר אנא שלקי לר"א ואכיל ע"כ במליחה ר"ל בלא קריעה א"כ תפשוט שע"י מליחה יוצא כל הדם דאי לא חוזרת ונבלע ואי דפולטת ואינה בולעת א"כ למה מלחי לי' כלל ושמא דגזרי' אטו שאר הבשר יע"ש ור"ת תפשוט לך דע"י מליחה לחודיה יוצא כל הדם דנהי דשלקי לר"א בלא בשר אחר כדאמר כי מיבעיא לי למיסר חברתה מ"מ אי ס"ד דאין המלח פועל בכבד מחמת ריבוי דם למה מלחו כלל דלעצמה אינה נאסרת אלא דלא ליתסר הקדירה שמתבשלת הכבד להכי מלחי לה תפשוט דע"י מליחה יוצא כל הדם ור"ה ור"נ דחלטי לי' ברותחין בלא מליחה הוה עבדי הכי ואה"נ דמליחה לחוד מהני והא דלא מלחו ליה שמא לא היה מלח מצוי להם או שלא היו רוצים לטרוח דאל"ה אמאי לא קרעוה ש"ו ומלחיה וחיתוכא לתחת אלא ודאי דלא רצו לטרוח או להורות הלכ' למעשה דחליטה מהני לכבדא והא דאמר אי מלח אסור פשוט הוא לשיטה זו דם שפי' אסור ורבה בר שבא ור"נ פליגי בכבדא גופא אי נאסרת אי לאו כו' כתנאי ובלא מליחה כלל איירי ורבה בר רב הונא דאיקלע לבי רבה בר רב נחמן ואמר אמאי עבדיתו כי אלא קרעו ש"ו וחתוכא לתחת היינו במליחה דמספקא ליה נמי בהך איבעיא דאביי אי כו' ומש"ה הצריך קריעה ש"ו אלא דקשיא אמאי ל אסרי להו הכבדא ומשמע לכתחלה אמר להו אמאי עבדיתו הכי ואפשר לומר דהאי כבדא נתבשל לחודיה בלא שום תבשיל אחר וסובר כת"ק דמתני' דתרומות דאינה בולעת אלא דמ"מ אמר אמאי עבדיתו הכי דלכתחלה ודאי ראוי למלוח הכבד דלא אתי למטעי בשאר בשר וכדר"א דהוה שלקי לי' במליחה לחודי' לשיטה זו והיינו דגזרינן אטו שאר בשר כמ"ש הרשב"א בחדושיו ומש"ה חזא דהוה בלועה סמפונא דמא ואמר לכתחלה אין לעשות כן ולסמוך שאינה בולעת אלא ש"ו כו' כיון דצריך מליחה עבדינן כדינה או דסובר דגזרינן אטו דמבשל הכבד עם שאר בשר ואיהו נהי מספקא ליה בהך איבעיא דאביי ומש"ה אסר לעשות כן וע' מ"ש בתוספות ד"ה כבדא לשיטת ר"ת דנוהגין העולם כו' ולשיטה זו נמי לא נפשטה האי בעין וצריך בכבדא ש"ו וחיתוכא אפי' בדיעבד ואי לא"ה נאסר התבשיל המתבשל עמה והכבד אינה נאסרת כסתם מתני' דתרומו' דאינה בולעת ולמיסר חברתה לא אפשטה איבעיין:

השיטה הרביעית היא שיטת הרי"ף והר"מ ז"ל דהא דאמר רבה בר רב הונא קרעוה ש"ו וחיתוכא כו' לר"י בן נורי אמר כן אבל לרבנן פליגי עליה דר"י ב"נ במ"ש הר"מ במס' תרומה וע"ש ומש"ה הר"מ ז"ל פוסק כת"ק דר"י בן נורי שם ואוסר לקדירה אף לבדה

ובקריעה ש"ו כן הוא שיטתם לפי' הר"ן ז"ל ולשיטה זו צ"ל דמליחה וקריעה צריך מיהא להתירה לכבד עצמה דאל"ה אף שטורד' לפלוט אפ"ה הא בלעי מה שפלט' ריבוי דם אבל ע"י מליח' וקריע' לא וזה דוחק גדול דודאי כבד פולטת ואינה בולעת משמע אין בולעת ואין סברא לחלקו אבל עיינתי בר"ן עצמו כתב וז"ל דקרעוה כו' לר"י מפני ב"נ דם שבסמפונות וזה נכון לר"י ב"נ כבד אינה נאסרת אבל מ"מ צריך תחלה מליחה מפני דם שבסמפונות דלמא משתלי ואכל בלא קריעה אח"כ ומש"ה אמר אמאי עבדיתו הכי ומש"ה א"ש חזא דבלועה דמא כו' וע' ב"י שכ' בדרך אחר:

עוד זאת ראיתי לבאר לך מ"ש הר"מ בפי' המשניות פ"י מי"א דברי ר"י ב"נ בדיעבד יע"ש ומשמע לכתחלה אפי' לחודי' אסור לעשות כן וא"כ קשיא לר"א דשלקי ליה ואכיל כמאן עביד וצ"ל דר' ספרא לא דק במילתי' וזעירא דאמר אנא שלקי ליה לר"א אפשר בחליטה וע' ב"י סי' ע"ב ור' ספרא דלא דק במילתי' יע"ש:

ודע שהר"ן כתב במ"ש הר"מ ז"ל הכבד אינה נאסרת כו' בירקות של תרומה דא"ש דליכא שמנונית יע"ש ר"ל דכבד בולע שמנונית אלא דמיירי הם בירקות של תרומה דליכא שמנונית והנה לדעתו ז"ל דחנ"נ בשאר איסורין והנאסר יותר מן האוסר אכתי איך שרינן הכבד שפולטת דם של עצמה ועם שמנונית ונ"נ שמנונית ובולעת הכבד ויש ליישב והבן. ומעתה אתחיל בפירוש הלכה הזאת ואפרש לפי פשוטה:

בפירש"י בד"ה כבדא מה אתון ביה מפני שפולט דם ר"ל דאפשר ע"י מליחה פולט דם וכפירוש הרא"ש מדלא פי' צדדא דהיתרא וכבר הארכנו בזה לעיל בישוב הדבר יע"ש:

ובד"ה כי מיבעיא לי למיסר חברתה אם דם היוצא ממנה אוסר בשר אחר המתבשל עמה עכ"ל הנך רואה דמיבעיא ליה אי דם הכבד אוסר בפי' או דכולא דמא ושרי רחמנא דכנוס הוה ומש"ה אמרה ילתא לר"נ אסר לן דמא שרי כבדא ושמא אף לאחר שפי' שרי או לאו וע' בב"י סי' וע"ג שכתב בשם א"ח דכבד אוסרת אחרים ביותר מס' והב"י תמה עליו וכן סתמו כל הפוסקים כל האיסורין בששים וכבר הארכנו לעיל ליישב פי' הרא"ש ברש"י ז"ל בשמעתין יע"ש:

ובד"ה דתנן כבד כו', כלומר מדפשיט לך בדידה דשריא כו' דאין לומר דשרי ע"י שיש ס' במים ומש"ה שלקי ליה לר"א דמה שיוצא מתבטל ומה שנשאר בתוכו הוה דם האברים שלא פירש ומיהו בשאר בשר קיי"ל דאסור' החתיכה דפי' ממקום למקו' בי"ד פי' ס"ה יע"ש ובכבד לא גזרו כה"ג דהוה דרבנן כמ"ש התוספות לר"ת ולעולם ביצא לחוץ אסור ור"א שלקי במים היה ס' ולא היה מבטל איסור לכתחלה דכבד כשהיא ח"י כולה היתר ומה שמבטל אח"כ אין דעתו לבטל הדם וממילא מתבטל ושרי וכ"ש למאן

דס"ל דמדרבנן מבטלין איסור לכחחלה וע' בי"ד סימן צ"ט אלא דא"כ אמאי לא מיבעיא ליה באין במים ס' למיסר נפשה דחוזרת ובולעת אלא מפשט פשיטא להיתרא ממתני' דתרומות א"כ תנן נמי למיסר חברתה:

ובתוס' ד"ה כבדא מה אתון ביה שכך נוהגין העולם לבשל אחר צלי עכ"ל ר"ל דלעולם מבשלין אחר צליה אף עם בשר אחר דלחודיה אף קודם צלי שרי כמתני' דתרומה או דנוהגין כן שלא לאסור הקדירה ומליחה ודאי פועל כמו צלי דמה"ט הוציא בה"ג דבריו דשיעור מליחה כשיעור צליה וא"כ ודאי ראיה ממעשים בכל יום דפשיטא להו דאיבעיא בלא מליחה דאי במליחה ולא נפשוט איבעין א"כ היאך צולין בכל יום אלא ש"מ בלא מליחה מיבעיא ליה אלא דקשיא לי דלמא ע"י מליחה מיבעיא ליה והעולם נוהגין היתר משום הא דרבה בר ר"ה דאמר אמאי עבדיתו הכי אלא קרעוה ש"ו כו' דהיינו ע"י מליחה ולהתירו בקדירה ונפשוט איבעין וע"ז סמכו העולם לבשל אחר צלי או אחר מליחה איבעיא אפשר ע"י מליחה אי יוצא כל דמו ולבסוף פשיט מהא דרבה בר רב הונא דהא ודאי דלעולם נהגו לבשלו אחר צליה היינו בקריעה ש"ו דאל"ה היאך מייתי ראיה מצלי' למליחה דפועל יותר דלא בעינן ש"ו ולמליחה בעינן ש"ו אלא ודאי גם בצלי' בעינן ש"ו וה"ה במליחה דסגי בכך מדרבה בר רב הונא ואף אי רבה בר רב הונא בצלי מ"מ מליחה שוה לר"ת ונראה דר"ל דל"ת דרבה בר"ה הוא בצלי כפירש"י שם אבל במליחה הוא בעיא דלא אפשטה דא"כ היאך סומכין העולם ומבשלו אחר צלי אלא ש"מ דה"ה לקדירה אחר מליחה שרי ומסתמא אביי נמי בלא מליחה מיבעיא אבל ע"י מליחה שרי דאל"כ אמאי לא פשיט ליה מרבה בר רב הונא דשרי א"ו בלא מליחה מיבעיא ליה:

ודע דראיה שהביא בה"ג דשיעור מליחה כשיעור צליה יש לעיין בה דהא ודאי בצלי אין נפלט כל הדם לחוץ אלא דם האברים שלא פי' מותר ותו לא יצא לחוץ אף ע"י בישול דנתקשה בתוכו וא"כ אין ראיה למליחה אבל עיינתי בתוס' דפסחים ריש כיצד צולין ובשאר דוכתין ולק"מ דודאי צלי שנצלה כל צורכו פולט כל דמו לחוץ אלא דבלא נצלה כ"צ כתבו התם ד"ה מולייתא דאפ"ה הוה דם אברים שלא פי' ומותר ואה"נ דבלא נצלה כל צורכו אסור לבשל אח"כ דהיינו כחצי צלייתו וע' בי"ד סימן ס"ט וע"ו וע' בישו"ש בפירקין סימן ע"ב יע"ש וע' באו"ש מהרש"ל סימן ה' שכתב עד שיזוב כל דמו יע"ש ובי"ד באריך בזה בעזה"י מה שיש לעיין:

בא"ד ומיהו ק"ק כו' בלא נמלחה עכ"ל והרשב"א תי' דבלא נמלחה פשיטא יע"ש וע' בר"ן מ"ש בזה ומה דמשני בכבדא דאיסורא אין להקשות פשיטא לפי שיטה זו די"ל כפירוש הרא"ה והביאו הריטב"א ור"ן ושאר פוסקים בכבד אוסרת חברתה דנהי שאין

בולעת דם בולעת שמנונית ואינה נאסרת מדם של עצמה ובלא נמלחה דטרודה למפלט ואין בולעת וכבר הארכנו בפרטי דברים אלו לעיל יע"ש:

בא"ד א"נ כל, שלשתן נמלחו יחד אלא דלא קרעוה ש"ו עכ"ל בזה נמי מיתרצא הא דרבה בר שבא דלא אכיל דלא היה ש"ו ור"ן כר"י ב"נ דלעצמה אינה אוסרת שאינה בולעת ורבה בר רב שבא פסק דשלוקה אוסרת וצריך ש"ו ומליחה ומש"ה לא אכל שראה שלא הוה ש"ו וחתוכא לתחת וע' מ"ש לעיל באורך בזה:

ובד"ה דתנן הכבד אוסרת ואינה נאסרת כו' שלא הביא לו המשנה כמו שהביאו לבסוף עכ"ל כבר כתבנו דאפשר דאביי מיבעיא ליה אי שרינן לכתחלה לחודיה או דוקא דיעבד כמ"ש הר"מ ז"ל באמת על מתני' דתרומות דר"י בן נורי לא א"מ אלא דיעבד משא"כ השתא דאמר דלר"א שלקי לכתחלה ואכל ולאסור אחרות הא תנן שם במתני' דאוסרת משום דם ודחי לה כו' ועמ"ש לקמן הא דאמר קרעוה ש"ו כו' ולפי שיטת הועוד יש לומר שכתבו בד"ה כבדא והוא שיטת הרשב"א ז"ל בחדושיו אין לומר דמתחלה היה סבור דקושייתו בנמלחה ולמיסר חברתה ולא היה יכול להביא ממתני' דלמא בלא מליחה משא"כ השתא דשלקי לר"א ובמליחה וע"כ להתיר הקדירה דאי היא גופא בלא מליחה נמי דפולטת ואינה בולעת וא"כ שפיר אמר למיסר חברתה לא תיבעי לך דבלא נמלחה אוסרת ובנמלחה שרי מדר"א אף לאחרות דא"כ מאי משני ליה כו'. ודע דעל קושית הרשב"א שהקשה ותיפוק ליה מדר"א דשלקי במליחה דיוצא כל דמו ע"י מליחה וכדפרישנא לעיל יש לומר דאביי סתמא קמיבעיא ליה כבדא מה אתון ביה והבין רב ספרא דשאל לו על כבד עצמה ובלא מליחה והיה מסופק הלכה כמי אי בשלוקה בולעת או לאו והשיב לו מדר"א דבשלוקה אינה נאסרת לבדה ואמר אביי אנא למיסר חברתה מיבעיא לי וע"כ ע"י מליחה דבלא מליחה אין סברא להתיר לפי שיטה דם הכבד שפירש הוה מ"ה אלא בנמלחה מיבעיא ליה אי יוצא כל הדם והשיב ממתני' דע"כ בנמלחה או דדרך לבשל בשר שמולחין א"ו דא"כ פשיטא ומשני בכבדא דאיסורא ואשמעינן דאוסרת כבד חברתה דאף דאינה בולעת דם אפ"ה בולעת שמנונית ואינה נאסרת בדם של עצמה או דם אחר שפולטת ואינה בולעת בלא מליחה כו' ובזה מסולק קושית מהרש"ל ביש"ש בפירקין סימן נ"ד שהקשה לשיטת הרשב"א הא נמי פשיטא בכבדא דאיסורא וע"ש ולפי מ"ש לק"מ וכדכתיבנא:

ודע דהאי לישנא דאמר אביי כי מבעיא לי למיסר חברתה לאו דוקא הוא וכפירש"י בשר אחר המתבשל עמה דלחברתה ממש אין אוסרת דפולטת ואינה בולעת ואפשר ליישב קצת למיסר חברתה נמי מיבעי ליה הרצון דאי מתני' דתרומה משום דמא ואוסרת היינו

בשר אחר ובמתני' לא הוזכר חברתה אשמעינן אף במליחה לא נפיק כל הדם דמרובה בדמים הוא וה"ה כבדא דאיסורא אין אוסרת חברתה דה"ה שמנונית אין בולעת או דלמא התם בכבדא דאיסורא ואשמעינן ע"כ דכבד חברתה נמי אוסרת דשמנוני' בולעת שפיר וזה שאמר למיסר חברתה נמי מיבעיא לי וכדכתיבנא ובי"ד ע"ג אבאר:

בא"ד והשיב לו למיסר נפשה לא מיבעיא ליה דאינה נאסרת כת"ק דר"י ב"נ וכסתם מתני' תרומות עכ"ל היינו דסתמא תנן ואינה נאסרת משמע אף בשלוקה אינה בולעת. ומה שכתבו עוד למה לא פשוט לך מאותה משנה עצמה דאפילו בבישול אוסרת חברתה היינו דסתמא תנן ובעינן שיהיה אוסרת ואינה נאסרת אלא דלא ידענא דמהיכא תיתי לומר הא דאוסרת אחרים הוא דוקא בשליקה ולא בבישול דודאי בישול מפליט כ"כ לאסור אחרות שוב עיינתי בר"ן וראיתי שכתב אהא דאמרינן בכבדא דאיסורא דקיי"ל נהי שהרותחין חולטין מ"מ שמנונית פולטין וה"נ איכא למימר ע"י שלוקה אוסרת ולא כבישול דרותחין חלטי ליה להכי תירצו דאין חילוק דסתמא תנן והיינו טעמא דרותתין חולטין לכבד שמעלין רתיחות מכל צד לא כן דרך בישול שאין חולטין ומצמיתין דם בכבד כו':

דף קיא.

גמרא ודלמא פי קנה חוץ לקדירה הוה וה"ה דה"מ למפרך אהא דלעיל דר"א שלקי ליה ואכיל דלמא פי קנה חוץ לקדירה הוה ומש"ה שרינן ומדלא פריך הכי ש"מ דהעיד דשלקי ליה ולא היה חוץ לקדירה ומ"ש א"נ חלטו ליה צ"ל דנטלו סמפונת וע' ברשב"א וריטב"א מ"ש בזה:

ובתו' ד"ה כי הא דרב הונא חלטי ליה בחלא כו' מדהוו צריכי למחלט כו' היינו לשיטת ר"ת לעיל דבמליחה ודאי שרי אלא בלא מליחה מיבעיא אי דם הכבד שאין נראה בעין גזרו כו' הוקשה להם שפיר דאי שרי למה חלטי כלל משא"כ לשיטת הרשב"א וכן כתבו התוס' לעיל בתירוצם שנית דבלא מליחה אסור ובמליחה מיבעיא י"ל דחלטו שלא היו רוצין לטרוח או שלא היה להם מלח ולכך היו חולטין בחלא או ברותחין ומ"ש עוד דחלטי כדי לבשל עם בשר אחר אבל בפ"ע אינה נאסרת כסתם מתני' דתרומות דסברי התוס' דהכין הלכתא דאינה נאסרת או משום דרב נחמן פירשו כן דאיהו ודאי סובר כן מהא דאמר גאמו לשבא ומזה נמי דלמא דחלט ליה שלא לאסור הכלים ורוטב אלא משום דרב נחמן לא היה נזהר בזה מהא גופא דרבה בר שבא דאיקלע לגביה ולא חלוטה היה הכבדא כמ"ש התוס' ד"ה רבה בר שבא ומיהו לפי מ"ש הר"מ ז"ל על מתני' דתרומות

דר"י ב"נ לא התיר אלא דיעבד איכא למימר מש"ה חלטי ליה להתיר לכתחלה ואה"נ דהא דקריבו ליה קניא בקופא בחלטו ליה דאל"כ היאך התירו לכתחלה לעשות כן וה"מ לומר וליטעמיך וגם ר"א דשלקי ואכיל דחלטי ליה ברותחין או בחלא לפי האמת דר"י ב"נ לא התיר אלא בדיעבד ורב ספרא הוא דלא דק במילתיה דר' זריקה כמו דלא דק המילתיה דקניא בקופיא וכה"ג כתב הב"י בסימן ע"ב והא דרבה בר שבא לא אכיל היינו אף בחליטה וסבר דאינו מועיל וכתנאי לאו אהך עובדא דרבה בר שבא ור"נ אלא אלעיל דשלקי לר"א אמר תנאי פליגי בשלוקה אי אוסרת עצמה דיעבד או לאו ור"א כבר פירשנו דע"י חליטה ע"י רותחין או חלא היה ומש"ה הוה שלקי ליה אף לכתחלה וע' בתו' ד"ה רבה בר שבא יע"ש וע' לקמן:

ובד"ה רבה בר שבא כו' צ"ל שלא היה חלט ברותחין ולפי שלא היה בשר אחר מזה לא היו חוששין עכ"ל והבאתיו לעיל דאין לומר דהוה מבטל איסור לכתחלה דלא הוה מבטל איסור דכבד שריא חי דהוה דם אברים שלא פי' ושרי ומה שיוצא נתבטל ממילא ומה שרבה בר שבא לא אכל דנהי דהרוטב והקדירה מותרין מ"מ כבדא גופא אסורה דפי' ממקום למקום ואסור כמ"ש בסימן ס"ט סעיף י"א בהג"ה יע"ש דאף דיש ס' אסור החתיכה שלא נמלח יע"ש וה"נ כן ורב נחמן סובר דמותר דא"כ לא א"ש כתנאי ועוד שהתו' הוכיחו בכיצד צולין לכ"ע דם שפי' ממקום למקום לאו כלום וע"ש דף ע"ד ועיין בישו"ש סי' ע"א ובי"ד צ"ח אבאר בזה:

גמ' קרעוה ש"ו כבר כתבנו מזה לעיל מ"ש לעיין בזה ורש"י פי' לצלי איירי וע' בי"ד בב"י:

ובתוס' ד"ה וחתוכא לתחת לבשלו בקדירה אחר מליחה או צלייתו עכ"ל לפיר"ת דאיבעיין הוה בלא מליחה או בלא ש"ו ולא נפשטה איבעיא וגם לרבה בר רב הונא הוה מספקא ליה ומש"ה אמר אמאי עבדיתו הכי אלא צריך ש"ו וחתוכא לתחת וחזא סמפונא דבליעא דמא מעשה הכי הוה וחששא הוא משום כל הכבד ומש"ה אמר טחלא שרי, במליחה בלא קריעה כלל ולעוד י"ל שכתבו לעיל דאיבעיא הוה על ידי מליחה היינו נמי אי מהניא בלא קריעה או לאו ואין בין פיר"ת לועוד י"ל אלא לר"ת בלא מליחה כלל נמי מספקא ליה ודם הכבד הוה דרבנן ולוי"ל דם הכבד אפשר דהוה דאורייתא ובלא נמלחה אסור מידי דהוה אבשר דעלמא אלא דמיבעיא בנמלחה בלא ש"ו ומ"ש או לאחר צלייתו ר"ל דצלי פועל כמו מליחה ומש"ה כשרוצה לבשל אח"כ צריך ש"ו בשעה שצולין אותו בתנור כו' ומ"ש ואי משום דם שבסמפונות כו' היינו דצריך קריעה קודם צליה דלמא מישתלי ואכלי לאחר צליתן בלא קריעה כתבו דא"כ מה אמר אבל טחלא לא פשיטא דאין צריך קריעה כלל כיון דלית ביה סמפונת אלא ודאי כדאמרן:

בא"ד ובה"ג כת' האי מאן דמטוי כבדא כו' ככ"פ עכ"ל לא ידענא אמאי לא דכבד טרודה לפלוט ואינה בולעת ואולי חדא מינייהו נקיט ואין לומר דלאחר שגמרה כלה פליטת דמו דא"כ בישול נמי אלא ודאי כמ"ש וע' בר"ן שכתב ג"כ ככ"פ והוא סובר כסתם משנה דאינה נאסרת בבישול ונראה דה"ה צלי אלא חדא מינייהו נקיט בזה:

ובד"ה כבדא עילויה בישרא לר"ת לא ניחא כולי האי כו' ואע"פ שדבר לעיל שטרודה לפלוט לעולם עכ"ל ר"ל לאינך פירושי' דמספקא ליה אי בכבד מהני מליחה או דריבוי דם שיש בה ומסיק נמי דרבה בר רב הונא חלטי ליה מה"ט דלא מהני מליחה א"ש דאמר עלה אתמר כבדא עילוי בישרא אסור ושייך לכאן משום דישנה ריבוי דם אף דבשרא ע"ג בשרא שרי בכבדא אסור משא"כ לר"ת דאדרבה כבד קל משאר בשר ולא מיבעיא אי שריא בלא מליחה א"כ איך שייך לכאן כבדא עילוי בשרא ואי דמייתי מתני' דתרומת הכבד אינה נאסרת היינו משום ריבוי דם שיש בה ואינה בולעת מ"מ עיקר הסוגיא אינו מדבר כלל בענין זה אלא מספקא ליה לאקולי בכבדא יותר משאר בשר. ודע שמ"ש התו' כאן דאי משום דקתני שפולטת ואינה בולעת כו' משמע דטרוד' לפלוט דם בשפע ולכאורה היה נראה דטרודה למפלט פליטת צירה מרובה בלא דם וכמדומה שראיתי כתוב באיזה ספר כן ולא מצאתיו כעת. ולפי מ"ש התו' היה נראה להיפך דבנמלחה קצת פולטת דם ואין טרודה לפלוט עוד בשפע ומה שנשאר בתוכה פולטת ובולעת ובלא נמלחה כלל עדיף טפי דטרודה לפלוט בשפע ואינה בולעת. וא"כ לר"ת דאיבעיא דאביי בנמלחה ג"כ אלא דלא קרעוה ש"ו א"כ מנלן למפשט ממתני' דלמא למיסר נפשה בלא נמלחה שרי ובנמלחה קצת ולא ש"ו נשאר קצת דם ואינה טרוד' זה נאסרת וצ"ל דאין לחלק בכך ס"ל לתלמודא וצ"ע כעת בזה:

ובד"ה דמא משרק שריק דאסור לכתחלה כו' עכ"ל התו' בקושייתם לא אסקי אדעתיה הא דיש לחלק בין שיש ריבוי דם בכבד לשאר בשר כו' אף דלענין משרק שריק כתבו לעיל דיש לחלק בין כבדא לבשר מ"מ לענין ככ"פ לא אסקי אדעתייהו לחלק בכך דאין לומר דסמכו עצמם בקושייתם אמ"ש אחר כך דלב שרי מטעם ככ"פ אף דאית ביה דם הרבה כו' דלב נמי אין מותר לכתחלה מהאי טעמא אלא דיעבד דתנן הלב קורעו ומוציא דמו לא קרעו קורעו לאחר בישולו והיינו צליה כפי מה דבעי לומר דטעמא ככ"פ יע"ש ומשום הכי הכא נמי דיעבד אין קושיא אלא לכתחלה כולי עלמא אסור אלא כמ"ש ומיהו הא דמייתי אח"כ ראי' מלב צ"ל דרוצין לתרץ אף למאן דאסור הכי כבדא עילוי בישרא אף דיעבד דמצי סבר ככ"פ ואפ"ה לא קשיא מלב דמתייבש בתוכו וע' מהר"מ מלובלין וע' בתוספות פסחים ע"ד א' ד"ה כבולעו כך פולטו שכתבו שם בע"א דהכא לא

שייך ככ"פ אלא משרק ר"ל דבמולייתא הוא דצריך להאי טעמא שבשר הפנימי לא נמלח ופולט ובודאי בשר החיצון בולע דרך הילוכו של דם והוצרך לומר ככ"פ משא"כ הכא אמר טעמא ברירא יותר דלא בלע כלל דמשרק שריק כו' ולדינא אין נ"מ בין לטעמא ככ"פ ובין למשרק שריק אינה מותר לכתחלה דשאני כבד שיש ריבוי דם כמ"ש התוספות כאן וכתבו עוד התם אף למאן דאוסר כבדא עילוי בישרא (ר"ל אף, דיעבד) לא קשה ממתניתן דפסחי' שהכבד היה תוך הפסח דמדרבנן הוא ובפסח לא גזרו עכ"ל מתחלה כתבו דהא דכבדא לא שרי לכתחלה ובפסח שרי לכתחלה דאי להחמיר בפסח ואח"כ כתבו אף למאן דאוסר כאן דיעבד אפ"ה בפסח לא גזרו והא מדרבנן י"ל דם שבישל והוה דרבנן וכיון דכתיב בפסח על קרבו לא גזרו בי' ומיהו גוף הפסח מלחו או לצלי א"צ מליחה לדעתה ז"ל או י"ל דהוה דרבנן דם הכבד וכשיטת ר"ת ז"ל או דמ"ה שרי מטעם ככ"פ ומשרק שריק ומדרבנן אסרי ובפסח שרי ומה שהקשה מהרש"א ז"ל דמה ראי' ממולייתא אפסח דבפסח לא גזרו י"ל דמייתי ראי' דמ"מ דיעבד שרי ככ"פ דאי דיעבד אסור לא היה לנו להתיר בפסח ונימא מסייע היינו לפי ה"א דאפשר דבדיעבד הוא דשרי דה"ק האי מולייתא שריא ואפשר דיעבד ובאמת הוא דמסיק דשרי אף לכתחלה יע"ש אלא דקשיא ליה דלפי מ"ש אפילו למאן דאוסר בדיעבד אפ"ה לא גזרו בפסח שפיר מקשה יע"ש ואגב ראיתי לפרש מ"ש רש"י במתני' ריש כיצד צולין ר"ע אומר נותן חוצה לו פירש"י למעלה מפה עכ"ל מנלן זאת ואף דרש"י פי' בגמרא גדי מקולס ככובע על ראשו של גבור מ"מ היה למעבד איפכא שהבני מעים וכבד בכלל יהיו למטה והוה בשרא עילוי כבדא דכבדא עילוי בישרא אסור לכתחלה לכ"ע ורש"י פי' כאן כבדא עילוי בישרא דרך לתלות השפוד חודו למטה וכשהכבד נתחב ראשון הוה כבדא עילוי בישרא והכי נמי התם כן הוא ובשלמא למ"ד לתוכו נותן אפשר דקרא משמע ליה כך או בקבלה ע"כ הוה כבדא עילוי בישרא משא"כ למ"ד תולין חוצה לו. וראיתי לרש"י פ' בא כת' על קרבו עם קרבו כמות שהוא וא"כ למ"ד בתוכו א"ש כמות שהן מונחין בתוכו משא"כ לאינך וראיתי לתוספות שם במתני' ד"ה כיצד שכתבו בשם ר"י שמ"ה תוחבין לתוך פיו דהגם שבשפוד למטה שלא יפול הפסח וביה"ש למטה מידב דייב יע"ש ואף למ"ד תולין חוצה לו עבדינן הכי יע"ש וע' בר"מ הל' ק"פ פ"ח ה"י יע"ש וכיון שכן א"ש דהוה כבדא תותי בשרא דשרי לכתחלה ואף דכאן פירש"י דק שבשפוד למטה בפסח שהיה שלם הוה איפכא שלא יפול דהוה משאוי והר"מ ז"ל בהל' פסח פ"ח ה"י לא הזכיר דבר מזה אלא תולין חוצה ולא ידעתי על מה וע' בהל' מ"א פ"ו ה"ח יע"ש וביד ע"ג אבאר בזה:

ובד"ה דם דאורייתא כו' לפי מה שפי' הקו' לעיל דם הכבד שפי' לאו דאורייתא עכ"ל נראה דצ"ל לפי מה שפירש ר"ת בד"ה כבדא אבל רש"י אפשר דסובר דאיבעיא הוה דם הכבד שפי' אי הוה מ"ה או אף מדרבנן שרי כ"ז שאין ניכר גם לא נזכר ברש"י הראי' שהביא מפ' דם שחיטה דלא חשיב דם כבד עם דם אברים יע"ש ודע דרשב"א בחדושיו ור"ן כתבו דאין לומר דם דאורייתא שאר דם וגזרינן דכבדא כו' דא"כ בב"ח נמי דאורייתא והיה לגזור וע' בריטב"א והנה היה מקום אתי ליישב זאת דם שאר בשר דאורייתא וגזרו רבנן בדם הכבד אף בצלי דאש שורפו ומייבשו מ"מ גזרו ביה רבנן משא"כ בב"ח דכל צלי אין איסור מ"ה דלא אסו' אלא דרך בישול ואל תתמה ע"ז שהרי הר"ן ז"ל אומר כן בספכ"ה דבב"ח אין איסור בצלי והתוספות בסנהדרין ד' ה' ד"ה דרך כתבו דצלי קדר לא אסרה תורה יע"ש וא"כ שפיר אמר דם דאורייתא חלב שחוטה דרבנן דאי הוה חלב שחוטה דאוריי' הוה לן למגזר כמו כבדא דם הכבד נמי דרבנן אלא דאיכא דרא דאורי' ה"ה בחלב שחוטה אי הוה דאוריי' הוה למגזר עכ"פ מדרבנן בצלי אלא דחלב שחוטה בישול הוה דרבנן ומש"ה לא גזרינן כה"ג כנ"ל וע' פר"ח דלדידי' צלי הוה דרך בישול ואי"ה בי"ד אבאר בסימן פ"ז איזה דאורייתא ואיזה דרבנן דנ"מ לענין דינא להקל בספיקן ולענין הנאה דרבנן שרי בהנאה וכאן אין להאריך:

ובד"ה תותי בישרא שרי וא"ת כחל היאך שרי תותי בישרא והלא שמנונית הבשר נוטף על הכחל כו' כל מה שכתבו בזה יש לומר דצלי אצל האש האש שורפו וע' ברשב"א ור"ן כאן בזה:

גמרא הלכתא בין כבדא ובין כחלא תותי בישרא שרי עילוי בישרא דיעבד אין לכתחלה לא י"ל מדקאמר תותי בישרא שרי משום כחל נקיט לה דל"ת דבשר תפל על כחל והוה כבישול בקדרה עם בשר אחר קמ"ל דחלב שחוטה לא גזרו רבנן או שאש שורפו או דבצלי לא גזרו כמ"ש לעיל ויותר נראה לו דאמר תותי בישרא שרי ולא חיישי' שיהפוך השפוד:

דף קיא:

גמרא אמר כמה יהיר האי מרבנן אימור כו' משום דכ"ע לא התירו כבדא עילוי בישרא אלא דיעבד ואף ל"ק דאמר כבדא עילוי בשרא שרי כחלא אסור דאי שרי דיעבד הוא כמ"ש התו' ד"ה כבדא ומש"ה אמר דיוהרא הוא ולכאורה נראה להיפך דאי לכ"ע אסור לכתחלה הוה ליה לאסור אף דיעבד משום קנס וגם רמי בר אבא היאך עביד הכי ואולי שגגה היה בידו וסבר דאף לכתחלה שרי ומרימר דדריש בין כבדא ובין כחלא תותי

בישרא שרי עילוי בישרא דיעבד אין לכתחלה לא משום דתותי בישרא שרי לכתחלה מש"ה נקיט נמי עילוי לכתחלה לא או אפשר דאתא לאפוקי מרב אידי מנהרדעא דמתני איפכא כחלא עילוי בשרא שרי ואפשר דלכתחלה קאמר דלכתחלה לא וע' ע"א במהרש"א מ"ש בתו' ד"ה כבדא עילוי בישרא יע"ש ובי"ד אבאר עוד בעזה"י יע"ש:

גמרא ואי איכא בי דוגי אסור כו' הר"ן ז"ל הקשה דגבי בישרא נמי שהשומן בולע מדם וא"ת שמשקה אין בולע ממשקה מ"מ יאסור הכלי מדם ויאסור השומן מפליטת הכלי וי"ל דהאי מפני מראית העין אסרוהו דאין נותנין בי דוגי עד שיהא כמאב"ד ובכבד דמתערב אסור ובשרא דשכן דמו שרי עכ"ל מ"ש שאין משקה נאסר ממשקה לא קיי"ל הכי וגם הוא לא כתב אלא בדרך ואן לומר ועל קושייתו כבר תירץ התוספות לקמן ד"ה תרי גללא דמלחי דהכא לא שייך אפשר לסוחטו אסור כיון שהדם נפרש ממנו ולא נשאר אפילו משהו ולא אמרינן אפשר לסוחטו אסור אלא כשמתבטל עכ"ל וזה לשיטתם בכמה מקומות דסבירא להו דאין הנאסר יותר מן האוסר ואין הנאסר יכול לילך אלא מקום שאוסר יכול לילך עמו אבל הר"ן סובר דהנאסר יותר מן האוסר ולכך הוקשה לו כאן. גם מן הכלי אין קושיא דאה"נ דבי דוגי נאסר ואפ"ה אין אוסר שומן בפליטתו כיון שאין נתערב שום משהו מדם דיורד למטה וע' מ"ש לקמן תרי גללא דמלחא וע' בר"ן ספכ"ה דתי' ממליחה שאין המלח אוסר הבשר שדם נשרף בתוכו ולא נ"נ מעולם ומצלי דבקליפה לא אמרינן חתיכה נ"נ יע"ש שהאריך ואם ירצה ה' בחדושינו ליורה דעה אבאר בזה:

אמר שמואל סכין ששחט בה אסור לחתוך בה רותח צונן אמרי בעי הדחה ואמרי לא בעי הדחה עכ"ל יש בכאן פירושים רבים ואבארם בעזה"י:

הפירוש האחד כפי הנראה מדברי רש"י ז"ל דשמואל סובר ביה"ש רותח גמור הוא והסכין בולע ממנו ומש"ה אסור לחתוך רותח ואין לו תקנה אם חתך הרותח דמפליט ממנו צונן אמרי בעיא הדחה פירש"י והוא צונן בעי הדחה ואמרי לה לא בעיא הדחה דצונן אין מפליט אגב דוחקא דסכינא אם לא אגב חורפא כההיא דצנון לקמן ומה שלא פי' בעי הדחה אסכין קאי וא"ש טפי בעיא באל"ף לשון נקיבה ואסכין קאי דאי אבשר הוה לומר בעי לשון זכר י"ל דאי אין הסכין נקי פשיט' ומ"ט דמ"ד לא בעי הדחה ורש"י אפשר דלא ס"ל לחלק בין הדחה שצריכה שפשוף היטב או קנוח מעט וסבירא ליה כל שאין מקונח יפה אסור והדחה או קנוח סגי אלא וודאי שהסכין מקונח יפה מיירי ואפ"ה אמרי' בעי הדחה המאכל דאגב דוחקא בלע קצת ופלט מהסכין ובהדחה מיהא סגי וי"א דלא בעי הדחה דאין מפליט כי אם חורפא דצנון ועיין מ"ש לקמן גבי קישות

גריר לבי פסקי יע"ש ועיין בריטב"א כאן שכתב זאת הסברא די"א אגב דוחקא פלט קצת זהו הנראה לו בשיטת רש"י ז"ל וראיתי להר"ן ז"ל שכתב דיש לתמוה מי הזקיקו לרש"י לפרש בעי הדחה אמאכל ולא אסכין ואיני יודע אמאי לא כמ"ש דאי משום דהדחה עדיף מקנוח בשביל זה לא היה לתמוה על רש"י ז"ל דרש"י לא ס"ל כך אלא כל שהסכין נקי א"צ כלום וכל שהסכין אין נקי לכ"ע בעי הדחה או קנוח הפה לכ"ע כמו דאמר בריש פר"ק ואי איכא בליתא דפרסא כ' אבל הוא ז"ל פי' דברי רש"י דסובר דלעיל ח' ב' פסקינן הלכתא דסכין טריפה בצונן דאין חום ביה"ש מבליע בסכין שהוא קשה כמו שפירש"י שם וא"כ אסור לחתוך רותח היינו בהדחה מפני טיחת שעל הסכין וא"כ צונן בעי הדחה ע"כ אמאכל דאי אסכין אף רותח סגי בכך אלא אסכין ח"א בעי הדחה וח"א לא בעי הדחה שהדם מתפרך ונופל ובחם מתלחלח ונבלע עכ"ל ולא זכיתי להבין דבריו הקדושים דאיך יאמר דרש"י סובר דשמואל נמי סובר ביה"ש צונן ומפני טיחת הסכין אסור לחתוך רותח שהרי רש"י כתב בהדי' איידי דביה"ש רותח נבלע בסכין וחוזר ופולט ברותח הרי בהדיא דביה"ש רותח ואף אם נאמר דאין רותח ממש אלא חם קצת ודוחקא דסכינא כמ"ש הרשב"א בחדושיו כאן וכן כתבו התו' לעיל דף ח' ב' איך שיהיה מדכתב רש"י שנבלע בסכין וחוזר ופולט ולולא דברי הר"ן ז"ל שכתב דלרש"י לחתוך רותח סגי בהדחת סכין מטיחת שעל פניו הייתי אומר דרש"י סובר כדפסקינן לעיל הלכתא דסכין ששחט טריפה בהדחה סגי דקשה ואינו בולע אלא דמ"מ אגב דוחקא ואם קצת בולע קצת בדופני הסכין ולאותה בליעה מועטת מהני לה הדחה להפליט אותה בליעה מועטת מה שבדופני הסכין לחוץ ומש"ה פסקינן לעיל והלכתא בצונן ואסיר לחתוך רותח היינו בלא הדחה אבל בהדחה ושפשוף היטב או קנוח היפה שהוא בליתא דפרסה שהוא מפליט אותו הבלוע בדופני הסכין לחוץ שרי וא"כ ע"כ צונן בעי הדחה אמאכל קאי וה"ק דברותח לא סגי בהדחת המאכל דמלחלח ובלע ולא בצונן וי"א דלא בעי הדחה כי דוקא ברותח מפליט או בחום ביה"ש עם דוחקא משא"כ צונן לגמרי כשהסכין מקונח קינוח כ"ד שאין טיח ע"פ שרי והלכה כל"ב שאין צריך הדחה יפה שפשוף או בליתא דפרסא וזה שכתב רש"י ביה"ש רותח קצת ר"ל לאו רותח גמור ומש"ה ודאי אסור לחתוך רותח אם לא בהדחה גמורה משא"כ בצונן סגי בקנוח הסכין בכל דהו ומנא אמינא לה מתורתו של הריטב"א למדנו זאת דיש לומר. הדחה המעולה שהוא שפשוף או קנוח היפה בליתא דפרסא פולט מה שבדופני הסכין שכתב בשמעתין י"א דצונן אינו מפליט דבר הבלוע הרבה אבל מה שהוא בלוע בדופני הכלי קרוב לחוץ מפליט מה שבלוע אף צונן אגב דוחקא ולהכי צריך הדחה יפה להפליט אותו האיסור הקרוב לצאת יע"ש

היטב וא"כ נימא דרש"י ז"ל סובר כן לענין לחתוך רותח שהסכין בלע קצת מחום ביה"ש, בפני הסכין והדחה יפה או בליתא דפרסא מהני להפליט אותו מקצת כמו שאמרנו לעיל והלכתא צונן דאלמא סכין סגי בכך אבל הר"ן ז"ל. שכתב טיחת שעל הסכין א"א ליישב כן ועוד אני אומר אכתי אמאי לא פירש"י צונן בעי הדחה אסכין ואי דאף רותח סגי בכך מה בכך דאימא דה"ק רותח ודאי דאסור בלא הדחה וצונן פליגי בה אי בעי הדחה או לאו אלא דז"א דודאי שמואל דאמר סכין ששחט אסור לחתוך רותח ובצונן איכא פלוגתא אליבי' אי בעי הדח' ולמ"ד בעי תקשה אמאי אמר שמואל אסור לאכול רותח הא צונן כה"ג. אסור אלא אמאכל קאי כמ"ש הר"ן ז"ל ומ"מ הרואה יראה דדברי רש"י ז"ל פשוטין דמטעם בליעת הסכין בפנים אסור לחתוך רותח וגדולה מזו ראיתי לריטב"א בחדושינו כאן דרש"י סובר דשמואל כמ"ד ביה"ש רותח ממש הוא וכדעת רז"ה ועיין ברשב"א בחדושיו דמפרש כן דברי רש"י ז"ל ומה שיש לעיין בההיא דפ"ק דף ח' בארתיו שם בס"ד ובי"ד סי' יו"ד אבאר בזה באורך בעזה"י ועיין בפר"ח שם בסימן יו"ד יע"ש:

ודע דהא דאמרינן אסור לחתוך בה רותח אף רותח בלא רוטב אלא לח קצת כעין בשר או אף נגוב לגמרי כמו שאבאר לקמן ואין לומר דבר הבלוע אין יוצא בלא רוטב דבכלי לא אמרינן כן כמו שהוכיחו הפוסקים מהא דדגים שעלו בקערה כמו שאכתוב שם וה"ה מכאן מוכח לפירש"י ז"ל ולא שייך ג"כ לומר דם משרק שריק י"ל לשיטת רש"י ז"ל לקמן גבי דגים ועופות דבשר עם בשר כ"ז שזה פולט זה פולט וכן ברב ששת דמלח גרמא גרמא פי' כן ועיין שם בתו' ד"ה דגים דכתבו דלרש"י אי לאו האי טעמא גם בשר עם בשר היה אסור דלית ליה טעמא דמשרק שריק אי לאו טעמא דטריד למפלט וכדאמרינן בפסחים ריש כיצד צולין דוקא בכ"פ אבל מה דאמרינן לעיל קי"א א' דמא משריק שריק היינו דטריד צלי למפלט דם דידיה לא בלע ודווקא דם דשריק אבל לא בשמנונית דאיסורא וא"כ א"ש דלגבי כלי דאין לה פליטה מרובה מגופא לא אמרינן דטרוד ובולע דם השחיטה ולא אמרינן משריק שריק אי דם בעינן לא שייך ביה שריק ודווקא דם פליטת הוא דשייך משריק שריק ועיין בהג"א בשמעתין ומרדכי או אגב דוחקא דסכינ' לא שייך בי' משרק שריק ובי"ד סימן ס"ט ס"כ ובסי' ע"ו אבאר בזה בעזה"י באורך:

הפירוש הב' הוא פי' הר"ן ז"ל ושאר פוסקים דששחט בה אסור לאכול רותח בלא הדחת הסכין וצונן בעי הדחה למאכל וקצת כפירש"י ז"ל בזה והטעם משום דם בעין:

הפירוש הג' הוא דסכין ששחט בה אסור לחתוך רותח אף בהדחת הסכין שבלע הסכין מחום קצת ביה"ש עם דוחקא דסכינא ובלע ברותח ולצונן אמרי בעי הדחה יפה ולהפליט אותו מקצת שבדופני הכלי וי"א דאין בעי הדחה אלא קנוח מעט לטיח שע"פ דאין

מפליט כלל מדופני הסכין או דפליגי מ"ד בעי הדחה גמורה ומ"ד בקנוח כ"ד סגי וראשון נראה יותר ועיין בר"ן וריטב"א מ"ש כאן בשמעתין:

ע"ש גמרא אמר ר' יהודה אמר שמואל קערה שמלח בשר אסור לאכול רותח עכ"ל יש הרבה דעות בכאן אי דוקא כלי שאינה מנוקבת דלא שייך לומר דם משרק שריק ומ"ה אסור לאכול בה רותח אף יבש בלא רוטב דבכלי מפליט בלוע אף בלא רוטב כדבעינן למימר לקמן גבי דגים שעלו בקערה ויש מי שאומר אף במנוקבת נמי הדין כן וכבר כתבנו לעיל לשיטת רש"י לקמן יראה דבכלי לא שייך דם משריק שריק אלא היכא דאמרינן דטריד למפלט הוא דאמרי' הכי ומה שפירש"י ז"ל אההיא פינכא דר"א דתבריה של חרס הוה אין ראיה לומר דסבירא ליה דשל חרס בלע במנוקבת והוא דעת הסמ"ק הביאו הטור סימן ס"ט סעיף ו' יע"ש י"ל דמש"ה פירש בשל חרס דאי בשאר כלים הוה להגעיל ולמה תברה וכן פירש"י בהדיא כ"ח ואין לה תקנה בהגעלה ויש עוד לפרש דמש"ה פי' שאין לה תקנה בהגעלה הוא דאי בעץ ומתכות היה מותר להשתמש צונן וכ"ח אף צונן אסור מפני שאין לה תקנה וגזרינן אטו חמין ועיין בא"ח ה"פ סימן תנ"א ותנ"ב יע"ש ועיין ברשב"א כאן ולקמן גבי דגים ועופות יע"ש ובתוס' מזה:

ודע דהראב"ד סובר דקערה לעולם היא רותח מחמת רתיחת מליחה ואם נפל לתוכה דבר לח כמו רוטב אוסר כולו ובשר שיש בו רטיבות קצת כדי נטילה (כדין חם בחם בלא רוטב) ואם נגוב לגמרי קליפה מיהא בעי כדאמר בכיצד צולין שאני סיכה דמשהו עביד להו וקערה נגובה נמי דמיא להכי כן כתב הרשב"א כאן בשמעתין ד"ה אסור לאכול בה רותח והב"י בסימן ס"ט הביא במולח בכשא"מ וזה בנין לתוכו רותח אבל אם נתן לתוכו צונן סגי לקער' בהדחה דדמי לסכין ששחט בה מותר לחתוך צונן אף דאיכא דוחקא דסכינא דסגי בהדחה וה"ה הכ' ואם לא הדיחה ידית הצונן אחר כך וכתב שם הרשב"א ד"ה צונן שנראה מסברת הראב"ד ז"ל דצונן שנפל לרותח נגוב שאין לו רוטב בקערה בהדחה סגי ואף לשמואל דאמר תתאה גבר. עכ"ל ור"ל להראב"ד דקערה רותחת לעולם לאחר מליחה והדחה מ"מ לענין שאם נפל לתוכה רותח הרוט' אוסר כולו וברטיבי קצת כדי נטילה דלא הוה כחם לתוך צונן כדבעינן למימר לקמן אבל צונן לתוך קערה וקערה נגובה לגמרי שרי אם לא ידיח המאכל הצונן שנפל שם ובסי' ס"ט אבאר באורך ולשיטה זו א"ש דאמר אסור לאכול בה רותח דלא סגי בהדחה אבל צונן סגי בהדחה לקערה ואם לא ידיח המאכל אבל לאותן האומרים ג"כ כסברת הראב"ד דאף לאחר הדחה הקערה חמה אלא שהוסיפו לומר דצונן צריך קליפה ועיין ברשב"א ובריטב"א ור"ן וב"י יע"ש והא דסגי בקליפה אף צונן לתוך חם תתאה גבר והוה למיסר כולו או כדי נטילה כחם

כלא רוטב וצ"ל דס"ל דחם בלא רוטב כדי קליפה סגי או דלא החמירו כ"כ בצונן בקערה נגובה לגמרי ואיך שיהיה קשה אמאי אמר אסור לאכול בה רותח הא צונן נמי אין תקנה בהדחה דצריך כ"נ מיהא ואין לומר דהכי קאמר רותח אסור לאכול אף דיעבד וצונן סגי כדי קליפה ברוטב צונן דלא שייך כדי קליפה שרי הכל כמו שמבואר סימן צ"א ס"ד דזה דוחק ויש ליישב ונאמר דהני י"א סוברים כלי הנאסר ע"י מליחה נאסרת כולה ולא כ"ק דסוברין במליחה בכולה משערינן וה"ה בכלי דלא כמ"ש בש"ע סימן צ"ח ס"ד יע"ש אלא דכולה נאסר דאין חילוק בין כלי למאכל ואם כן רותח ודאי אסור לאכול דהמאכל נאסר כולו לא מיבעיא ברוטב אלא אפילו ברטיבת קצת כמו בשר דצריך כדי נטילה ואין בתבשיל לעולם ס' נגד כל הכלי משא"כ צונן לתוך חם דלדידהו בקליפה סגי וא"כ אפשר דיש ס' בתבשיל נגד קליפת הקערה ואף דכת' הש"ך בסימן ס"ט סי"ו דבקערה בסתם ליכא ס' מ"מ לפעמים יש כמו שכת' דאם יש ס' שרי אלא דזה טעות דלא מצטרפו כל התבשיל לבטל והקליפה נאסרת אלא בדבר לח כמו רוט' צונן אז ש"ד דיעבד וע' ביש"ש סי' מ"ו וס' וע"ז ופ"ב ובי"ד אבאר באורך בעזה"י בזה ודע דהש"ך כתב בסי' ק"ה ס"ק כ' דחם לתוך צונן כ"ק מיהא נאסר היינו באיסורא מגופא משא"כ באיסור בלוע אף שהוא שמן או ע"י רוטב דלא שייך אדמיקר בלע עכ"ל והנה ממ"ש הרשב"א בחדושיו כאן דקערה למ"ד אחר הדחה צוננת היא אם נתן בה רותח צריך כ"ק דתתאה גבר הרי בהדיא דאף דבר הבלוע אם הוא יוצא כמו בכלי דיוצא אף בלא רוטב אוסר מיהא כ"ק להיתר העליון אם לא שיש לחלק ו כלי לאוכל אדרבה בדבר זה איפכא מסתברא דנהי דכלי פולט איסור בלוע בלא רוטב שאין לה מה לפלוט מגופה משא"כ לענין שיהא הכלי נוח לפלוט יותר מן האוכל זה אין נראה ושם בי"ד אבאר בזה:

גמרא דההיא פינכא דהוה בו ר"א ותבריה עכ"ל ופירש"י ש"ח הוה דאי עץ או מתכתו יגעילה והר"ן והריטב"א כ' דאמאי לא ינקבוה ויהא מותר למלוח בשר תירצו דטריחא מלתא ותשבר עוד תירצו דבלעה דם ושמנונית כו' וא"כ נהי שאין הבשר בולע דם שמנונית מיהא בולע ונאסר עכ"ל והר"ן לשיטתיה דסבור בשאר איסורין חנ"נ ואף במקום שאין האוסר יכול לילך אוסר הנאסר ומש"ה א"א לנקוב ולמלוח פ"ש דבשר בולע משמנוני' שפולטת הקערה וש"מ דהר"ן סובר כן וגם שמעינן מיניה דסובר דיש מליחה לכלים להפליט נמי דאל"ה אכתי אין הקערה פולטת כלל במליחה ומיהו לזה יש לומר דלכתחלה מיהא אסור כמו בדפוסי העכו"ם דאסור למלוח בה כמ"ש בסימן ק"ה בהג"ה סי"ב והיינו טעמא דלגבי דם אמרינן אגב דטריד למפלט לא בלע ומ"ה מולחין כמה פעמים בכ"מ ושרי אף לכתחלה משא"כ ציר אפשר דפולט אף במליחה מכלים

ומש"ה, דיעבד שרי ולא לכתחלה. וראיתי להש"ך בסימן ס"ט סי"ז שכתב דהא דמותר כאן לכתחלה ובסימן ק"ה דיעבד דהכי אורחי' בהדחה ולא ידענא אמאי לא דכאן אין כ"א דם משא"כ התם דיש ציר אפשר דפולט וביי"ד אכתוב מזה בעזה"י ומ"מ קשה לשיטת הר"ן דא"כ היאך מולחין בשר בכ"מ כמה פעמים דנהי דם אין בולע מ"מ שמנונית בולע והשמנונית נ"נ בשעה שנוטף מבשר דמעורב בדם לשיטת הר"ן אף שנפלט האיסו' נ"נ ומה לי כלי מנוק' או כשא"מ וא"כ איך מולחין בכלי מנוקב דפולט ציר ובולע בשר כו' ושוב ראיתי כפ"י לעיל מיניה בר"ן שכתב בקערה שמלח בשר אסור לאכול רותח במנוקבת דבלע שפיר והא דמותר למלוח פ"ב משום דטרוד למפלט דם וציר לא בלע דם הרי בפי' דיש מליחה לכלים להפליט אף דם ומ"ש דפינכא דר"א בלא נקובה שפיר כת' דאי נקובה אמאי תבריה למלוח בה בשר חזיא אלא באינה מנוקבת ומ"מ קשיא מה דכתיבנא אף באינה כן אלא במנוקבת היאך מולחין ב"פ דהציר זב ומעורב בדם ונ"נ ונבלע הציר בכלי ופולט אח"כ לבשר ואיך שרי למלוח ב"פ וביי"ד סימן ס"ט, אכתו' מזה:

ודע שאני תמה עוד על דברי הר"ן ז"ל דאיהו כת' להדיא בספכ"ה דעיקרן של דברים דבשאר איסורין חנ"נ משום לתא דבב"ח גזרו ודוקא דרך בישול לא בע"א יע"ש והיינו במליחה לא אמרינן חנ"נ בזה וע' בש"ך סי' מ"ב ס"ק ו' וסי' צ"ב וקל"ד ס"ק י"ב וכיון שכן יש לתמוה איך כ' דמש"ה תבר' ר"א לפינכא דאף לאחר שנקבו' אסור למלוח בה דפולט ציר ובולע בשר והא הציר לא נ"נ דרך מליח' דלא הוי דרך בישול ודם אין בולע דטרוד למפלט אם לא שלכתחל' אין לעשות סוף דבר שדברי הר"ן צריך תלמוד:

ודע דהרא"ש בשמעתין כ' דאינה מנוקב' איירי שמואל דא"כ איך שרי למלוח ב"פ בכלי מנוקב' עכ"ל ראיתי בס' א' נקר' מקום שמואל ביי"ד סימן ס"ט בחדושיו שהק' דאין מליחה לכלים להפליט (ומה שנרא' מדבריו שם דכ"ע סביר' להו הך כללא דאין מליחה לכלים להפליט ליתא דכמה רבוואתא פליגי עלי' וע' בש"ד בסופו יע"ש) דהא הרא"ש כתב לקמן גבי טהור מליח וטמא תפל דאין מליחה לכלים והביאו הטור בסימן ק"ה עכ"ל אמת שהטור הביאו ג"כ לפסק הלכה ודוקא דיעבד ולא לכתחלה ומלח שנתון בקערה של בשר לכתחלה ודאי היתר הוא ומש"ה נ"ט בר נ"ט דהיתרא שרי הטור ומש"ה שינה וכתב בדפוסי העכו"ם דאין מליחה כו' ואף אם נאמר בדבר חריף לא שייך נ"ט בר נ"ט כדעת הרשב"א ובעל התרומות שהביא הב"י בסימן צ"ו יע"ש מ"מ הכא דאיכא תרתי לטיבותא שרי לכתחלה ומש"ה כתב הטור ולפיכך וקאי נמי אמלח הנתון בקערה יע"ש היטב אלא דב"י שם מביא בשם א"ח דאף מלח הנתון בקערת איסור דינא הכי י"ל דכתב מאחר שאין מוציא יבש ביבש וכן בש"ע הביאו כן יע"ש וכתב בפר"ח דלענין לכתחלה

אמר כן אבל דיעבד אפילו רטיבות קצת דאין מליחה לכלים וא"כ שפיר כתב הרא"ש ז"ל דא"כ לכתחלה איך שרי למלוח בכ"מ דבשר לח אלא דמא משריק שריק אבל קשה מה ראיה דמש"ה שרי למלוח דטרוד למפלט לא בלע וכתי' הר"ן ובס"ק וק"ה אבאר:

כתב הר"ן ז"ל והריטב"א מכאן שמעינן דנ"ט לפגם לא שרי אלא דיעבד ולא לכתחלה דאל"כ אמאי תברה לישהינהו עד למחר עכ"ל ואני העני לא ידעתי דהא גמרא ערוכה היא בע"ז ע"ו א' דלא אסרה תורה אלא בת יומא ופריך לאו בת יומא לישתרי ומשני גזירה אטו בת יומא הרי בהדיא דלכתחלה אסור וא"כ למה להוכיח מכאן היה נראה לומר דמכאן מוכח אף דבר שאין איסורו מד"ס אפ"ה אסור שאין בת יומא דל"ת דהוה גזירה לגזירה שבשלו ומליח היה דרבנן כמבואר במנחות כ"א א' וביד סימן ס"ט בב"י ובפר"ח ושאר אחרונים ואפ"ה תבריה ר"א לפינכא לישהינהו עד למחר אלא ש"מ אף באיסור דרבנן אסור נ"ט לפגם וגזרינן שאינה בת יומא אטו בת יומא:

ולמאן דאמר דההיא פינכא במנוקבת איירי ואפ"ה תבריה ר"א צריך לומר דחרס היה ובלעה טובא ומשו"ה תברא ז"א דאף לחזור ולמלוח אסור דפולטת בכ"ח והא דמולחן בכלי עץ ומתכת דקשה ואין מפליט ע"י מליחה וע' בטי"ד סימן ס"ט בשם ר"פ ובחדושינו לי"ד אכתוב מזה באורך בעזה"י וע' בצמח צדק לענין נ"ט לפגם באיסור דרבנן וע' בחדושינו בסימן קכ"ב וכאן אין להאריך עוד:

ובפירש"י ד"ה קערה שמלח בה בשר אסור לאכול רותח שנפלט הדם ונ"ט ראשון הוה כאיסור גמור עכ"ל משמע מדבריו דאי הוה טעם שני שלישי כגון תבשיל רותח שבלע הקערה ואח"כ פלט לתבשיל אחר אין נאסר התבשיל ואמאי האי נ"ט בר נ"ט לא שייך אלא בהיתרא ולא באיסורא ואף באלף אסורים וקערה זו אסורה מחמת דם וכפירש"י וכן כתב הר"ן ז"ל גבי דגים שעלו בקערה של בשר דבאיסורא לא שייך נ"ט בר נ"ט וא"כ קשיא והנה אני רואה שבמחלוקת שנייה אי נ"ט בר נ"ט דאיסורא אסור או לאו ולדעת סמ"ק בסי' רי"ד הביאו הב"י בסי' צ"ד דלא אמרינן הכי באיסורא דקליש איסורא דחנ"נ א"כ אפשר רש"י סובר כר"א או שאר פוסקים דלא אמרינן חנ"נ בשאר איסורין וכמו שאבאר בסימן צ"ד וע' בפר"ח ס"ק כ"ח שם שהשיג על הש"ך יע"ש ושם אבאר באורך מזה למ"ד אין חנ"נ בשאר איסורין יע"ש:

ובד"ה וצנון שחותכו בסכין כו' דבולע משמנונית הסכין עכ"ל כאן תפס לשון ראשון לקמן דהא דאמר דצנון שחתך בסכין בשר אסור לאכול בכותח דסתם סכין שמנונית קרש עליו אבל במקונח שרי אף בצנון דהוה נ"ט בר נ"ט וא"כ מה פריך ליה רבא וגם אביי אמאי לא טעמיה דהוה נ"ט בר נ"ט וסכין בעין הוה וע' מ"ש לקמן:

גמרא אמר ליה אביי האי היתרא בלע והאי איסורא בלע אמר ליה רבא סוף סוף היתרא דאתי לידי איסורא עכ"ל יש לראות מה עלה על דעתו של אביי לחלק בכך ולא זכר קושית רבא דמה בכך ודוחק לומר דאביי אמר היתרא בלע ומותר כשיש ס' בצנון עם הכותח נגד הסכין משא"כ אי הוה סכין טריפה היה צריך ס' נגד כל הצנון דסכין נ"נ וגם הצנון חדא דזה לא הוזכר בדברי אביי ועוד דאין מבטלין איסור לכתחלה ואין לומר דזה פריך ליה אח"כ רבא. וראיתי לרי"ף ז"ל שגורס בשמעתין ולחם שצונן שחתך מותר לאוכלו דאפשר למיטעמי' עכ"ל והנה לא ידענא דצונן סגי בהדחה והדחה מיהא בעינן ולא סגי בטעימה כיון דאפשר בהדחה ואפשר דבדם הוא דסגי בכך ולא בשר ושאר דברים המחתך בעי נעיצה עשרה פעמים בקרקע קשה כמ"ש בע"ז וה"ה אם לא נעשה כן דאסור ולא סגי בהדחת המאכל דאגב דוחקא בלע קצת ומה אמר דאפשר למיטעמיה וכההיא דקישות גריר לבי פסקי וכמו שאבאר שם בס"ד ולקמן נאריך בה בעזה"י ואפשר שמה שלא גרס הרי"ף כגי' הספרים צנון שחתך בה כו' משום הך קושיא דאיך לא אסיק קושית רבא סוף סוף כו' אלא הגי' הוא לחם צונן ואמר אביי האי היתרא בלע ר"ל דהוה נ"ט בר נ"ט דהיתרא והא דאמר והאי איסורא בלע לומר אף אי הוה נ"ט בר נ"ט דבאיסורא לא שייך נ"ט בר נ"ט כמ"ש לעיל או יאמר דקערה שמלח בשר אסור לאכול רותח ע"י אמצעי רוטב דאין בלוע יוצא מכלי ג"כ אם לא ע"י רוטב כמו שאבאר לקמן דיש סוברים כן וא"כ הוה טעם שלישי כמו בדגים שעלו בקערה ומש"ה אמר האי איסורא בלע ולא שייך נ"ט בר נ"ט ורבא סובר נ"ט בר נ"ט דהיתרא נמי אסור כרב לקמן מש"ה פריך הכי משא"כ אי הוה גריס צנון דאביי אמר לקמן דאסור וסובר הרי"ף דאף דאין שמנונית על הסכין כפירש"י כלשון שני וא"כ קשה על אביי מה אמר האי היתרא הוא ומה בכך והא איהו אמר לקמן דאסור כו' וע' בתוספות ד"ה אמר אביי דאיירי בסכין מקונח ואפ"ה בעי טעימה בלחם צונן דאפשר למטעמי':

גמרא אמר ליה רב פפא לרבא וליטעמיה קפילא ארמאה כו' עכ"ל הרשב"א הקשה דאסור לאכול לכתחלה משמע ואיך שייך טעימת קפילא ותי' דאסור לאכול משמע אף דיעבד התבשיל אסור יע"ש ועיקר קושייתו דלכתחלה ודאי אין ליתן בקערה על סמך קפילא דאין מבטלין איסור ובשלמא התם בקדירה שבשל דיעבד מכשירין התבשיל משא"כ הכא ואף דם שבישלו מדרבנן מ"מ באיסור דרבנן אין מבטלין אלא אם נפל לתוך היתר מרובה מבטלין עד ס' כמ"ש הר"מ בפט"ו מהל' מ"א ועיין בטי"ד סימן צ"ט יע"ש והוא מגמרא דריש ביצה עצים שנשרו מן הדקל כו' משא"כ כאן והר"ן כתב דוקא דיעבד שרי התבשיל ולא לכתחלה דאין מבטלין איסור לכתחלה ודע דמהא דאמר אסור

לאכול רותח ולא אמר אסור להשתמש רותח ש"מ דאף בדיעבד אסור התבשיל ומ"ה פריך וליטעמי' קפילא ארמאה ושוב מצאתי בת"ח שכתב ג"כ דמדאמר אסור לאכול רותח כו' אם מדאמר קערה שמלח בה בשר ולא אמר כלי שמלח בה בשר אסור לאכול רותח אלא ש"מ דיעבד קאמר דאסור התבשיל ודוקא קערה דהוה חם לתוך חם למ"ד דקערה לעולה חמה כדעת הראב"ד ועיין ב"י בסימן ס"ט גבי מולח בכשא"מ ולא נאסרה הקערה כ"א כ"ק על ידי מליחה כמבואר בסימן צ"ח ובשאר דוכתין וא"כ בשאר כלים התבשיל שרי דיש ששים נגד הקליפה משא"כ בקערה שהיא רחבה דמסתמא אין בה ששים נגד קליפת הקערה כמ"ש הש"ך בסימן ס"ט, יע"ש, ומש"ה נקיט קערה דיעבד ופריך שפיר וליטעמי' קפילא ארמאה ומהא דהכא אין ראיה למה שפירשתי לעיל בפנ"ה גבי אמר רבא מריש הוה קשיא לי מאן טעים כו' דרש"י שכתב בעינן ששים וטעימת קפילא ככל איסורין וקפילא בלא ששים אין היתר ונגד הקערה ליכא ששים אלא כיון דאין בוודאי דליכא ששים סמכינן עלי' דאפשר דכל שאין בבירור לא סמכינן אטעימת קפילא דהקערה לא נאסרה כ"א כדי קליפה דלא כמ"ש הישו"ש בסי' פ"ב בכאן יע"ש א"כ נגד קליפת הקערה פעמים יש ששים ועיין מה שכתבתי לעיל באורך מזה:

ודע עוד הא דאמר וצנון שחתכו בסכין של בשר מותר לאכלו בכותח אם טעים ליה ישראל ואמר דלית ביה טעמא היינו דיעבד שחתכו בסכין של בשר אבל לכתחלה לחתוך בסכין בשר ולאכול בכותח, אסור ומנא אמינא לה מהא דכתב הצמח צדק בסימן פ' הא דכתב בי"ד סימן צ"ט בסופו חלב שנפל למים שנתבטל ביה וכתב בתורת חטאת כלל פ"א דין י"א דלכתחלה מותר היינו אם נפל חלב למים מותר ליתן לתוך בשר אבל לא לערב חלב עם מים וליתן לתוך בשר וה"נ דכוותי' ומש"ה אמר צנון שחתך בסכין בשר מותר לאכול דיעבד שחתך וכדכתיבנא ובי"ד אבאר עוד בזה:

כתב הר"ן וקשיא לי מאי קמ"ל פשיטא, היכא דטעים ישראל ואמר דלית ביה טעם בשר דשרי י"ל דה"ק דליכא קפילא ושאר גוי אין מהימן וישראל מהימן עכ"ל ר"ל דסובר דוקא קפילא דלא משקר הא עכו"ם אחר אינו נאמן וישראל נאמן ועיין בפנ"ה גבי טעימת קפילא שכן הוא סברת הר"ן ז"ל אבל ליש מי שסובר קפילא לאו דוקא אלא עכו"ם מסל"ת בעינן או למי שסובר דוקא קפילא שהוא מבחין ומרגיש הטעם ביותר ועיין בישו"ש סימן ו' בש"ד סי' צ"ב וצ"ח קשה קושית הר"ן ז"ל דמאי קמ"ל פשיטא היכא דאפשר למטעמי' טעמינן והיכא דליכא עכו"ם ה"ה בישראל בעינן קפילא דוקא ומה חילוק יש בין צנון לקערה שמלח בה בשר דבתרוייהו ניתר ע"י קפילא ומיהו למאן דבעי מסל"ת אפשר

דה"ק צנון מותר בישראל ובקערה שמלח בשר אסור אי ליכא עכו"ם מסל"ת דהתם איסור הוה ובעינן עכו"ם דוקא:

שוב ראיתי דאשמעינן טובא דל"ת דם שבישלו דרבנן ובאיסור דרבנן שרי טעימה כמו שכתב הרב בצמח צדק סימן מ"ז בדבר שהוא איסור דרבנן שרי לטעום מללחך בלשונו ומש"ה התיר לאומן המבשל בורית לטועמיה דהוה דרבנן דהוה נ"ט לפגם עם אפר יע"ש וכבר נתבאר זאת אצלינו בי"ד וע"ש בסימן ס"ב בטעימת הכבד יע"ש ודם שמלחו הוה דרבנן ואפ"ה אם אין שם עכו"ם אסור לישראל למיטעם דהכי בעינן טעם גמור לאכול קצת ממנו או כמ"ש הפר"ח בסימן מ"ב דצריך למיטעם הרבה חיישינן שמא יאכל יע"ש ומ"מ אשמעינן היכא דליכא עכו"ם אסור לישראל למיטעם ואין לתבשיל תקנה ועיין בתב"ש סימן מ"ב:

ובתוס' ד"ה מליח אינו כרותח והא דאמרינן דטמא מליח וטהור תפל אסור היינו דגים דרפי. קרמייהו עכ"ל וה"ה דה"מ לומר דבאוכלין נוח לבלוע יותר ע"י רתיחת מליחה ולא בכלים אלא דמשמע להו דפליג אדשמואל ואמר אף באוכלין מליח אינו כרותח וכבוש אינו כמבושל והקשה להם מברייתא איך פליג ע"ז דגים כו' ותירצו:

ובד"ה האי היתרא בלע כו' לא ר"ל דהוה נ"ט בר נ"ט עכ"ל מהר"מ מלובלין ז"ל פי' דאביי אמר היתרא בלע ולא רצה לומר נ"ט בר נ"ט דאביי לטעמיה וכו' ומש"ה הוצרך לטעמא דהיתרא בלע יע"ש מ"ש ולא ניחא להו באמת לפרש דברי אביי האי היתרא בלע והוה נ"ט בר נ"ט דא"כ לא שייך והאי איסורא בלע דא"נ היתרא בלע דבקערה הוה טעם ראשון ועיין מה שאכתו' לקמן בתו' ד"ה הלכתא דגים שעלו בקערה דעת התו' בזה יע"ש:

גמרא אתמר דגים שעלו בקערה כו' מפני שראיתי ספיקות רבות ועצומות בזה הסוגיא אמרתי אפרש שיחתי וירוח לי והנה יש בכאן לחקור חקירות רבות ואבארם בעזר העוזר ב"ה:

החקירה האחת היא במה שיש לחקור בהא דאמרינן נ"ט בר נ"ט קליש איסוריה ואין בו כח לאסור אם הוא דווקא בדברים המתבטלים בששים וכדומה הוא דאמרינן הכי אבל בדבר דנאסר במשהו לא שייך זה א"ד דאפילו משהו לא חשוב רצונו לומר בחמץ בפסח דיש דעה דמתבטל קודם הפסח וחוזר וניער בתוך הפסח כמבואר בא"ח תמ"ב ותמ"ז באורך וא"כ בנ"ט בר נ"ט עד"מ שבישלו בשר בקדירה של חמץ ב"י קודם הפסח ומאותו בשר בולע בשר אחר ע"י רוטב דהוה וודאי טעם שלישי להיתר או בשר ראשון גופא הוה טעם שני להיתר קודם הפסח מי נימא משיגיע הפסח חוזר וניער דבמשהו מיהא איכא או דלמא דאף משהו אין בו דנ"ט בר נ"ט אין בו ממש דטעם כעיקר דאסר

רחמנא זה הבא מן הממש דווקא ולא כה"ג דהוה נ"ט בר נ"ט דאף משהו אין בו ושרי בתוך הפסח כמבואר:

עוד יש לי לחקור בנ"ט בר נ"ט דשייך בהיתר דווקא ולא באיסור וזה מוסכם מרוב רבוותא כמו שאבאר אח"כ אי"ה ובי"ד סי' צ"ה אבאר עוד מזה וא"כ יש לראות אי מ"ה אסור באיסורא אף בג' טעמים או מדרבנן הוא דאסור ונ"מ טובא כפי הכלל המסור בידינו ספיקא דאורייתא לחומרא וספק דרבנן להקל א"כ אי מ"ה ספיקו אסור ומדרבנן מותר עוד יש לחקור הא דאמרינן נ"ט בר נ"ט דהיתרא מותר אם הוא אף שנרגש הטעם אח"כ שרי דהוה טעם קליש או דלמא כשאין נרגש טעמא הוא דשרי דמסתמא אין כח בטעם שני ליתן לשלישי אבל אי נרגש הטעם אה"נ דאסור דטעמא לא בטל א"ד כי אסרה טעם כעיקר בטעם חשוב כמו בכלי מזמן דהוה טעם ראשון אבל טעם קליש לא אסרה תורה ושרי כמו דגים שעלו בקערה של בשר דשרי בכותח מי נימא דווקא בסתמא הוא דשרי דאין בו טעם אבל אי נרגש הטע' בכותח אסור או דאפ"ה שרי כמ"ש דלא אסרה תורה טעם בזה דקליש הוא או דהם ז"ל חקרו והבינו דא"א לבוא כלל לידי נתינת טעם בטעם שלישי ואין במציאות כלל אי נותן טעם או לא ויש לחקור עוד חקירה אחת וגדולה היא אלי והוא דאם נאמר דהא דשרינן נ"ט בר נ"ט דהיתרא היא כהאי גוונא דגים שעלו בקערה של בשר מותר לאוכלן בכותח דטעם שני אין בו כח ליתן טעם לכותח כ"ש לקמן אי"ה אבל היכא דטעם שני גופא נאסר אח"כ אף שהיה היתר מקודם זמן איסורו מה בכך דהוה נ"ט בר נ"ט כמו חמץ בפסח שהתיכו שומן, בכלי חמץ קודם הפסח דהוה בשמן טעם שני ועדיין קודם הפסח שרי אי נאסר כשבא הפסח כיון דהשתא טעם ב' נאסר או כיון דקודם הפסח שרי תו לא גזרו עליו כיון דטעם כעיקר מדרבנן ואפילו אי הוה מן התורה אפשר דשרי כר"נ או דליתא דע"כ לא שרינן אלא היכא שהטעם שני אין כח ליתן טעם בכותח אבל בטעם שני שנאסר אח"כ אימא דאסור או לא שנא:

כל אלה חברו יחדיו והיו לספיקות עצומות לאיש פחות ערך כמוני ואני בסבך העיון לא ידעתי היאך לנטות ומה אידין ביה:

והנה בהתרת הספיקות האלו אומר אני דמ"ש נ"ט בר נ"ט דהיתרא מותר יש להוכיח דאפילו משהו לא חשיב מדכתב הריטב"א ז"ל בחדושיו כאן בהא דגריר לבי פסקי דכוותיה לענין חמץ בפסח דגים שעלו בקערה של חמץ בין לבישול בין למליחה קודם זמן איסורו מותרים תוך הפסח דהוה נ"ט בר נ"ט דלא חשיב איסור כלל ואף דחמץ בפסח במשהו לית לן בה דכל כה"ג לא חשיב כלל טעם בשלישי וכבר נתבטל גם בשני קודם הפסח דקיי"ל קודם זמנו בששים וכן עמא דבר עכ"ל העתקתיו מפני שיש צורך בה

לענינן דמשמע מדבריו דנ"ט בר נ"ט אין בו כח ליכנס בשלישי אף משהו מדכתב דלא חשיב איסור כלל וכן מדכתב ואף דחמץ בשלישי לא חשי' משהו כלל הרי יראה דאפילו משהו לא הוי ומה שכתב דבכה"ג לא חשיב דאיכא בשלישי חמץ יראה לי דה"ק מפני שכתב דגים שנתבשלו בכלי חמץ וסובר דע"י בישול במים חשי' טעם שלישי בדגים מן הכלי למים וממים לדגים ואין בו כח לכנו' בשלישי דסובר דזה הוה טעם שלישי כמ"ש מקודם בשם הרמב"ן ז"ל דאם הודחה קערה חולבת עם בשר דשרי מה"ט דמן הקערה למים ומים לקערה שניה ואף שיש לחלק כמו שאבאר לקמן אי"ה מ"מ סובר הריטב"א דבבישול הוה כה"ג טעם שלישי כמ"ש בש"ד ובשאר פוסקים ובתוס' כאן ד"ה הלכתא דגים יע"ש ומ"ש וכבר נתבטל גם בשני רצה לומר אף אם מלחו דגים בכלי חמץ קודם הפסח כמ"ש מקודם בין לבישול ובין למליחה ובמליחה ליכא אלא טעם שני מן הקער' לדגים מ"מ הרי כבר נתבטל בדגים קודם הפסח דסובר אין חוזר וניער בתוך הפסח אלא שיש להסתפק בדבריו אם ר"ל דיש ס' בדגים נגד חמץ שבקערה דמשערינן באומד יפה כסברת הראב"ד שהביאו הב"י בסי' צ"ד וצ"ח או היכא דהיתרא בלע או דמשתמשין חמץ דבר מועט בקדירות ועיין בפסחים דף ל"א ע"א בתו' שם ד"ה קדירה יע"ש או דרצה לומר דבשני נתבטל היינו דמן הקערה לדגים היה טעם שני להיתר ועדיין קודם הפסח ואף לאחר הפסח ובתוך הפסח איסור הוא מ"מ ה"ה בנתבטל קודם הפסח דנהי דטעם שני משהו אית ביה דשלישי אף משהו אין בו אבל שני משהו אית ביה מ"מ נתבטל קודם הפסח ואין חוזר וניעור בתוך הפסח וכה"ג בקדירה שבישלו אתמול שלמים מבשל היום אף שממעט באכילתן שרי משום דמצי למיכל עד למחר דהוה נ"ט בר נ"ט דהיתרא מקדירה לשלמים של היום ועדיין היתר ושוב נתבטל ותו אין בו כח וכמ"ש התו' ד"ה והלכתא דטעם שני הוא והיתר הוא קודם שיבוא לידי איסור ועיין מ"ש בתוס' שם ובספק ה"ד אי טעם שני נאסר אח"כ אי הוה אסור:

ודע שראיתי להב"י בסי' צ' דטעם דבאסורא לא הוה נ"ט בר נ"ט משום דחנ"נ בשאר איסורי והוה כולו איסור ועיין בש"ד סי' נ"ה ונ"ו ופ"ה וכן ראיתי לאו"ה כלל ל"ד דבאיסור לא אמרינן נ"ט בר נ"ט דחתיכה נ"נ ואף שיש כמה טעמים אוסר יע"ש היטב וא"כ ע"כ מוכח מדבריהם דנ"ט בר נ"ט דהיתרא דשרי דנתבטל ומשהו מיהא אית ביה לעולם דאל"ה אלא שאין כח כלל לצאת מן השני לשלישי או דטעם כזה לא הוה טעם כלל וכמו שאבאר לקמן וכמאן דליתא דמי א"כ אמאי באיסורא לא מהני נ"ט בר נ"ט דהא אין הנאסר יותר מן האוסר וכ"מ שאין האוסר יכול לילך אין הנאסר יכול לאסור וכ"ת דסבירא להו להסמ"ק ואו"ה דהנאסר אוסר יותר מן האוסר ליתא שהרי בהדיא כת' או"ה

כלל ל"ד וכ"ד בשם, סה"ת וסמ"ג דהמלח אין אוסר הבשר בשעת מליחה דאין הנאסר אסור אלא במקום שהאוסר יכול לילך שם וכן הוא פסק כן שם להלכה וא"כ איך פסק בכלל ל"ד דבאיסורא לא הוה נ"ט בר נ"ט דחנ"נ אלא ש"מ דנהי דטעמא ליכא מ"מ משהו איכא אלא דבטל בששים ומ"ה באיסורא אף שיש כמה טעמים לא מהני דהאוסר בעצמו יכול לילך שם משהו עכ"פ וכיון שכן חנ"נ ואוסר דזה הכלל כל שהאוסר יכול לילך בעצמו משהו צריך שיעור גדול נגד כל החתיכה דנ"נ כמבואר בדוכתי טובא וגם הסמ"ק גופא סובר כן כמה פעמים דאין הנאסר יותר מאיסור דלא כסברת הר"ן ספ"כה ובסי' ק"ג הביא הב"י דבס' שמ"ק טלה דאם בישל מים בקדירה של איסור תוך מעל"ע ואחר מעל"ע לבישול האיסור בשלו בו כת' דיש להקל מפני שאין האוסר בעין והיינו מפני שאין הנאסר יותר מן האוסר ובחדושינו לי"ד הארכתי בזה וא"כ ע"כ דיש משהו עכ"פ וא"כ בחמץ בפסח דהוה במשהו למ"ד חוזר וניער יש לאסור וכה"ג טובא ועיינתי ברשב"א בחדושיו כאן ומלשונו אין שום הכרע אי' יש כח להפליט אלא דבטל במיעוטו או דאין בו כא להפליט ואף משהו אין בו יע"ש היטב בזה:

עוד ראיתי להריטב"א ז"ל שכתב לעיל מיניה ד"ה דגים וז"ל דהוה דגים נ"ט בר נ"ט ומותר לשמואל אע"ג דיהיב טעמא משום דאיקליש איסורא ואפי' כריח' דבשרא לא אשיב עכ"ל מלשון זה יראה דיש לומר דהטעם יוצא לשלישי או יותר אלא דלא חשי' טעם כלל כה"ג ולית לן ביה וזה שאמר אפי' כריח' דבישרא לא הוה דלא הוה משהו דנהי טעם כעיקר מ"ה היינו טעם ראשון כמו גיעולי נכרים וכדומה אבל טעם שני לשלישי תו לא. חשיב טעם למיסר אחר כך ומ"מ קשה ממ"ש לעיל ודע דממ"ש אף דיהיב טעמא מצינו לומר דיהיבי טעמא היינו שטעם הבשר נרגש בדגים או אף דנרגש בכותח נמי דלא חשיב טעם נהי דהתורה גלתה טעם כעיקר בכלי מדין זהו שהתבשיל קיבל טעם מן הראשון שבקדירה אבל ביותר אין לחוש לטעמא כלל דאיקליש ואף אי נרגש הטעם שרי וכנראה מפשט לשון הריטב"א שכתבתי כאן וא"כ אף באיסורי משהו שרינן דלא חשיב כלל טעם כדכתיבנא והא דכתב נמי הריטב"א בד"ה גריר לבי פסקי דלא חשיב כלל חמץ בשלישי נמי מה"ט דאף שיוצא לשלישי לא חשיב טעמא כלל דאיקליש ולא הוא טעם. כעיקר ועיין בר"ן כאן ולקמן אכתוב בדבריו:

וראיתי להיש"ש בסי' ס"א שכתב והרא"ש כתב לקמן אסור לאוכלו בכותח (אצנון קאי) הוא בלא טעימה ואינו ר"ל דצנון אגב חורפי' יהא אסור בטעימה (היינו אף בטעם ומרגיש הבשר בצנון) ודגים אפילו בטעימה שרי, דמה בכך דדגים אין חריפין מאחר דיהבי טעמא ומורגש בתוכו למה לא יהא אסור כמו בצנון אלא ודאי קודם טעימה קאמר

כן כתב הרא"ש להדיא דגבי דגים מותר בלא טעימת ישראל קודם נתינתן לכותח משום נ"ט בר נ"ט ובצנון עד דטעים ואין שחולק בין דגים לצנון אלא דגים א"צ טעימה וצנון צריך אבל כל שמורגש טעם הבשר אסור והנה הנראה מכוונת דבריו דנ"ט בר נ"ט דשרי לאן משום דאין כח לצאת מן השני לשלישי אי אף דיוצא לא הוה טעם חשוב כיון דאיקליש איסור' כולי האי אלא כך הוא עיקרן של דברים לדעתו ז"ל דמסתמ' אין בו ליתן טעם לג' וכבר נתבטל בשני ולכך א"צ לטועמו כדי נתינתו לכות' דמסתמא אין בו כדי ליתן טעם בכותח דצנון דהוה כממשו של איסור משום חורפיה צריך לטועמו וקודם אם יש טעם אסור ואם לאו מותר. ואיני יודע היאך יאמר זאת דנהי דנאמר כל שהוא היתרא מסתמא בטל בשני בס' כמו הכ' דגים שעלו דבקערה ראשון ובדגים ב' א"כ אף באיסורא נימא הכי ומ"ש איסורא מן היתרא ועוד דבשני ודאי יש בו טעם:

כמו שאבאר לקמן אי"ה ומה שהביאו ראי' מלשון הרא"ש יש ליישב וביי"ד סי' צ"ה אכתוב מזה באורך עוד ראיתי מ"ש שם מהרש"ל דבצנון אף אי טעים וליכא טעמא אסור לאוכלו בכותח דלכתחלה אסור דס"ס טעם משהו איכא לא ידענא להולמו כיון דליכא טעמא הרי נתבטל כדין יבש ביבש חד בתרי היכא דליבא טעמו ותן אין שייך אין מבטלין איסור לכתחלה דביטולו לאו בכותח הוה אלא בצנון ואין לומר דסובר דשני דברי' של היתר ן מבטלין זא"ז זה לא ניתן להאמר כלל דא"כ חמץ קודם הפסח דבטל בס' וכן הוא בי"ד בסי' צ"ט בסופו דהיתר בהיתר בטל הוא וראי' ממתני' פ"ב דכלאים צמר גמלים שטרפן כו' ועי' בפר"ח שם וכן מבואר מכל הפוסקים וא"כ ודאי דשרי בצנון כה"ג ולא הוה מבטל איסור לכתחלה ובפר"ח סימן צ"ה ס"ק ג' כת' מותר לאכלן בחל' פירוש אף שנרגש טעם בשר בדגים דאי ליכא טעמא פשיטא אלא דאיכא טעם כיון דהוי ב' טעמים של היתר הוקלש הטעם ואין בו כח לאסור עכ"ל הרי כמ"ש ולא הזכיר כלל מדברי מהרש"ל ביש"ש ומ"מ הא לא כתב דאין בו כח לכנוס בשלישי ויש לפרש דר"ל דאין בו כדאי לאסור דקליש איסורי' או דאין כח לצאת כלל וכבר כתבנו מה שיש לע' בזה וסיים שם באיסור בכמה טעמים דטעמא לא בטל ולקמן אבאר:

ודע דהר"ן ז"ל כתב וז"ל והוי יודע שלא שרינן נ"ט בר נ"ט אלא בשל היתר כבשר בחלב כיון דטעם שני של היתר הוא נקלש טעמו לא חשוב למיסר אבל באיסורא כל היכא דאיכא טעמא אוסר עד סוף העולם עכ"ל מדבריו אתה רואה דכל היכא דכמה בעי יכול להתפשט הטעם עד אלף אלא דבאיסורא אסור בהיתרא שרי דאי דנימא דאין בו כח להתפשט יותר אם כן באיסורא נמי או דבטל מיהא בששים אלא דיכול להתפשט יותר ואפ"ה שרינן בהיתרא ולא באיסור וכן כתב איהו לקמן וזה לשונו ועוד מה דשרינן

נ"ט בר נ"ט לאו משום דסברינן שהטעם עד השלישי מתפשט דא"כ באיסורא נמי נימא הכי דלמאן דלית ליה בשאר איסורין חנ"נ כו' הלכך דוקא כשטעם שני עמד בהיתר יע"ש היטב והנה יראה מדבריו בודאי דמתפשט יותר עד אלף אלא דבהיתרא שרינן ולא באיסורא ומ"ש למאן דלית ליה חנ"נ בשאר איסורין הוא לומר דאלו למ"ד חנ"נ א"ש דבאיסורא לא שייך לומר נ"ט בר נ"ט כמ"ש לעיל בשם סמ"ק סי' רי"ד והביאו הב"י בסימן צ"ד וצ"ה יע"ש ולפי זה נחזי אנן בספק השני באיסורא אי הוה מ"ה או מדרבנן הנה למ"ש בשם סמ"ק ואו"ה כלל לצד והבאתיו לעיל דמש"ה לא אמרינן נ"ט בר נ"ט באיסורא דחנ"נ הוה דרבנן בשאר איסורין משום בב"ח כמ"ש הר"ן ספכ"ה והבאתי, ואם כן הולכין בספיקן להקל בשאר איסורין עד"מ קדירה שבישלו בה איסור וקנחה יפה ובישלו בה מים ואחר כך תחבו כף לתוכו ואח"כ תחבו הכף לקדירה כשירה ונשפך ואין אלו יודעין אם היה ששים שרי אף בא"מ כיון דחנ"נ הוה דרבנן אבל לטעם הר"ן ז"ל דהוה דאורייתא ולא דרבנן לא ידעתי מה אידון ביה דלכאורה אין מקום כלל לחלק בין היתרא לאיסורא למאן דלית לי' חנ"נ בשאר איסורין דאי מתפשט הטעם עד אלף אלא דהטעם קליש כזה לא אמרה תורה דליהוי טעם כעיקר מאי שנא היתרא מאיסורא וכי היתרא נביא הוא דאיקליש איסורא ולא באיסור' ולא ידעתי טעם נכון כלל לחלק בין היתרא לאיסורא אם לא נימא דמדרבנן הוא דגזרו כיון דהוה איסור שוב אינו יוצא מידי איסורו לעולם וכבר כתבנו מזה בחדושינו לי"ד סי' צ"ה יע"ש ולפי זה ה"ה למ"ד חנ"נ לא אמרינן הוה דרבנן אלא דמסתפינא לומר כן. והנה יש לומר דבב"ח מש"ה שרינן דמדלא אסרה תורה אלא דרך בישול ולא בכבוש וכדומה ש"מ דבעינן טעם ממש ומש"ה בטעם שני שהוא קליש אין בו כח ליתן טעם בבשר או בחלב משא"כ בשאר איסורין שוב ראיתי שזה ליתא דא"כ בחמץ בפסח או בכלי המקדש דחשבינן נ"ט בר נ"ט דהיתרא כמ"ש התו' ד"ה הלכתא וכמו שאבאר לקמן בעזה"י א"כ אמאי בכה"ג הוה טעם קליש ולא בשאר איסורין דכאן לא גלתה התורה כלום. ועדיין יש לנו לומר דודאי טעם שני אין בו כח ליתן טעם בשלישי ולא זה הוא. טעם כעיקר האמור בכלי מדין דשם קבלה קדירה טעם מגוף האיסור ונותנת טעם חשוב לתבשיל משא"כ ליתן כח בשלישי אלא דמ"מ טעמא הוה דלא ליבטיל חד בתרי כדין יבש ביבש מקרא דאחרי רבים להטות כיון דניכר ונרגש הטעם דחיך אוכל יטעם ובדבר הניכר לא שייך ביטול וכמ"ש הרשב"א בחדושיו בסוגי' בזרוע בשילה בשם הראב"ד ז"ל כה"ג יעוין שם ומש"ה כל היכא דאיכא טעמא באיסורא לא שייך ביטול ונהי שאין ההיתר נהפך לאיסור מ"מ התבשיל אסור שיש בו איסור משא"כ בשר בחלב וכדומה שאין כח בטעם שני ליתן לשלישי עד"מ

קדירה שבישלו בה חלב ואח"כ דגים בטעם השני של דגים אין כח לכנוס ולאסור הבשר דלא הוה טעם חשוב ואף דנרגש הטעם חלב מ"מ כ"א בפ"ע היתר הוא ועל התערבם יחד אין כח בשני ליתן טעם בשלישי ומ"מ טעם זה אין מתיישב בחמץ בפסח ובקדשים וכדומה דלו יהיה טעם האלף כוון דבעצמו הוא האיסור לבסוף ולא בטל אסור ומה לי בהיתרא או באיסו' אלא משמע ודאי דהוה דרבנן באיסורא וכיון שכן יש לצדד ולהקל בספיקן כדכתיבנא דהוה ספק דרבנן ולהקל בכה"ג אף באיסורא ועי':

ומעתה מ"ש בספק השלישי אם הא דאסרינן באיסורא שרינן בהיתרא הוא בלא נרגש טעמא הא בנרגש טעמא אסור או לאו הנה מדברי הר"ן והפר"ח נראה אף דנרגש טעמא שרי בהיתרא אי הוי נותן טעם בר נותן טעם דהיתרא קודם שבא לידי איסור דקליש טעמא ואין שם בשר בחלב ראוי לחול עליו וכדומה ואפשר דטעם כעיקר מכלי מדין ילפינן הוא כשקיבל טעם מראשון מ"מ אין תלמיד כמוני מכריע ואי"ה בי"ד בס' צ"ה אאריך בזה בעזה"י אבל החקיר' הד' יש לעיין בה טובא דודאי נראה דנ"ט בר נ"ט דשרי אלא שאין כח בשני לכנוס בשלישי או דקליש כולי האי אבל בטעם שני גופא ודאי חשיב ממש וא"כ יש לתמוה אמ"ש התוס' ד"ה הלכתא דמש"ה אמרינן דכל יום נעשה גיעול לחבירו מותר לבשל שלמים ולא הוה ממעט באכילה דהוה נ"ט בר נ"ט וכן בחתיכ' שומן בכלי חמץ הוה נ"ט בר נ"ט ומה בכך כיון דטעם השני אח"כ נאסר הוא ובטעם השני ודאי יש בו ממשות דאל"כ היאך תמצא איסור טעם כעיקר בכלי מדין דהוה טעם שני ואן לומר דווקא איסורא ולא היתרא דמ"ש ועוד אין לומר טעם כעיקר חידושא ואן לך בו אלא חידושו איסורא ולא היתרא חדא דמאי חידושא ועוד הא תנן קדירת שבישל בה בשר לא יבשל חלב ואם בישל בנ"ט אלמ' טעה שני בהיתר' נמי הוה ממש ואין לומר דזה הוה מדרבנן דזה לא ניתן להאמר כלל סוף דבר דנראה לכאורה דלא התירו אלא מן קערה לדגים ומדגים לכותח אין כח לאסור ואף אי תימא שטעם הכותח נבלע בדגים אפ"ה איכא למימר כיון שכל א' בפ"ע היתר הוא ולא אסרה תורה אלא כשיתן הבשר טעם בחלב או להיפך וכיון שכן כבר איקליש טעמיה בדגים קודם שבא טעם החלב ואין בו כח ליתן טעם בכותח הנבלע בדגים ג"כ וכן הרמב"ן בפירוש על דברי סה"ת הביאו הרשב"א בחדושיו והר"ן דלא אמרינן שכותח הנבלע בדגים יהא אוסרן וכן בדין לפי שאין בשר שבדגים או במים אוסרן עד שיתערבו עם החלב ויתנו טעם זה בזה שאין בשר בחלב אוסר לעולם עד שיתן טעם יע"ש הרי בהדיא כמ"ש אבל טעם שני גופא שהיה היתר ואח"כ נאסר לא ידענא אמאי לא הוה איסור ממש דהוה ממש וכההיא דקדירה שבישל בה בשר ואח"כ חלב בנ"ט דהנראה שהוא מ"ה וכמ"ש בסמוך ואף שכתב הרשב"א ור"ן

בשם י"מ דטעם שני נמי שרי לשמואל מהא דדייקינן דאמר רב יהיב טעמא כולי האי דשייפא ביצעא טעם ראשון ומקערה לתבשיל אלמא לשמואל אף כה"ג שרי יע"ש הא הקשו התם מקדירה שבישל בשר לא יבשל חלב ותי' דהתם בישול פליט טפי והכא עלו דוקא כו' וא"כ בההיא דזבחים דנתבשלו ודאי אסור כה"ג ובחמץ לפני הפסח בנתבשלו אוסר אח"כ דטעם שני איסור הוא. לכן אני אומר דדברי התוספות כאן שכתבו דכל יום נעשה גיעול לחבירו דהוה נ"ט בר נ"ט לא זכיתי להבין דבריהם הקדושים ומש"ה בשומן שהתיכו בכלי חמץ קודם הפסח בבת יומא אסור מדינא תוך הפסח וכמ"ש בא"ח סימן תמ"ז ס"ה דמדינא אסור כמ"ש ועיין במ"א ומ"מ נראה לי הטעם דאין אוסר טעם שני לכותח הנבלע בדגים דכ"א היתר בפ"ע ואין אוסרין עד שיתן א' טעם לחבירו ואין כח בשני ליתן כח לשלישי משא"כ בטעם שני דהוה אחר כך איסור אין להתיר בזה:

ואכתי לא הונח לי גם בזה דמ"מ טעם הכותח שהוא חלב ממש נבלע בדגים יתן טעם בבשר הנבלע בדגים ונהי שאין כח בבשר הנבלע בדגים שיתן להחלב טעם מ"מ הכותח שהוא חלב ממש יתן טעם בבשר דהוה ממש ואסור וצ"ל דמ"מ לא חל עליו שם בשר בחלב דכבר איקלש טעמא דבשר ולא אסרה תורה אלא כשכל א' יכול ליתן טעם בחבירו משא"כ הכ' דבשר אין בו ליתן טעם בחלב לא אסרה תורה וכן אני אומר שהתורה אסרה בשר בחלב שנתנו טעם זה בזה וכאן החלב המעורב עם בשר אין חל עליו שום איסור דהבשר אין בו כח ליתן טעם בחלב מש"ה לא אסור גם הבשר והבן זה אבל אין לומר כלל שנתבטל הבשר בטעם השני מיד דליתא כמו שהוכחנו בראיות בדורות לעיל:

והא דכל יום נעשה גיעול לחבירו הינו כמ"ש התו' בסוף דמן התור' מין במינו ברובא ומדרבנן בעינן ששים ובמקדש אוקמא אדאורייתא ומש"ה שרי לבשל שלמים בשל חטאת כמ"ש התו' כאן מה"ט ג"כ ולא משום טעם שני של היתר דמה בכך סוף סוף נעשה איסור לאחר זמן איסורו ונהי דקליש שאין בו ליתן טעם לשלישי מ"מ הוא גופא איסור הוא כמו בגיעולי עכו"ם דציותה התורה להגעיל דאל"כ היה התבשיל נאסר אף דהוה בו טעם שני דודאי מ"ה אין לחלק בין היתרא בלע ובין איסור' בלע ומכ"ש לפי מ"ש סמ"ק בסימן ריי"ד ואו"ה כלל ל"ד דטעמא מדרבנן לא אמרינן בשאר איסורין נ"ט בר נ"ט דחנ"נ וזה הוה דרבנן בשאר איסורין כמ"ש הר"ן בספכ"ה אלא ע"כ דטעם שני הוה ממש אלא שאין בו כח יותר לאסור ליתן לשלישי טעם ובי"ד אבאר בזה:

ודע דבזבחים פ' דם חטאת צ"ה וצ"ו דכ"ח צריך שבירה ומתכת הגעלה מריקה ושטיפ' ולכאור' קשיא דמ"ה מין במינו ברובא בטיל ומדרבנן בעינן ששים בלח ודבר הנבלל יפה א"כ למה הצריכה תורה שבירה והגעלה והא מ"ה ברובא בטיל והייתי אומר דגזירת

הכתוב הוא דצריך מריקה ושטיפה ושבירה בכ"ח ולא משום בלוע דנותר אלא שראיתי להרא"ש בסוף ע"ז דלמ"ד נט"ל לא הוה אלא מע"ל א"ש כפשוטו דהתורה הצריכה להגעיל כ"מ ולשבור כ"ח משום נותר שבו שלא יפלוט בתבשיל יע"ש וא"כ אכתי ק שום איסור לבשל מן התורה אף לאחר שנעש' נותר ואי אמרינן דאסור לבטל איסורין מ"ה כמ"ש רש"י ז"ל בההי' דזרוע בשילה שכת' חדוש הוא דמ"ה שרינן לבטל איסור יע"ש א"ש דמש"ה הוצרך מריקה ושטיפ' וכ"ח שבירה דאסור לבטל איסור לכחחלה מיד שנעשה נותר ואף דנט"ל מ"מ כיון שחל עליו שם נותר כמ"ש הרא"ש בסוף ע"ז יע"ש היטב אבל אי אמרינן דמ"ה מותר לבטל איסור לכתחל' אלא מדרבנן אסור על כרחך דגזירת הכתוב הוא דצריך מריקה ושטיפ' בכ"מ ושבירה בכלי חרס כדכתיבנ' ולא מטעם נותר אמנם כ"ז לרבנן אבל לר"י דמין במינו מ"ה לא בטל א"ש כפשוטו דמש"ה צותה התורה להגעיל ולשבור משום נותר ואה"נ דלא צותה התורה להגעיל ולשבור אלא לאחר זמן איסורו שנעשה נותר כמ"ש רש"י שם זבחים צ"ה וצ"ו ורא"ש בע"ז:

והנה במאי דאמרינן צ"א ע"ב לעיל אמר אביי לא נצרכא אלא לטעם כעיקר כו' אלא לר"י דמין במינו לא בטיל כו' וליגמר מיניה כו' ומה קושיא דמשום הכי לא גמיר ר' יהודא מיניה דקשיא ליה אמאי צותה התורה לשבור בכ"ח ולהגעיל בכ"מ והא מין במינו מ"ה ברובא בטל אלא ש"מ דלא בטל ומיהו יכולים לומר ליגמר מיני' דבס' מיהא בטל וכמ"ש הרשב"א שם בחדושיו דמש"ה צותה התורה להגעיל ולשבור דודאי אין ס' נגד כל הכלי אבל אם נאמר דהא דפריך וליגמר מיני' דברוב' בטל דמין במינו אי ברובא או באלף לא בטל דליכא טעמא ועיין בחדושיו לא א"ש וצריך לומר כפירש"י שם דאין מבטלין איסור מ"ה א"ש דפריך וליגמר מיני' ובזה יש להוכיח דאף דברים האוסרים במשהו אפ"ה נט"ל שרי בהו דלא כיש מי שסובר בא"ח סי' תמ"ז דנהי דעת קצת פוסקים דבפסח וכדומה לא שייך נט"ל דבמשהו הוא ורצה לומר והוא שאין נותנין טעם בתבשיל מ"מ משהו מיהא איכא והוה כיבש ביבש דאסור בפסח דא"כ מה פריך דלמא טעמא דר"י מהכא דחזינן דצותה תורה להגעיל ולשבור במקדש ואמאי ימתין עד שנט"ל או למ"ד לינת לילה פוגמת אמאי הצריכה התור' שבירה והגעלה בחטאת כקושית הרא"ש דלא משכחת ליה כלל דחטאת נאכל ליום ולילה וא"כ אימת עבד להו אי מבשל בקדירה שבישל, היום לא נותר הוא ואי למחר הוה נט"ל דלינת לילה פוגמת אלא ש"מ דבדברים האסורין במשהו לא שייך נט"ל ואסורין מן התורה כמו שאבאר לקמן באורך אי"ה ומש"ה צותה התורה להגעיל דמין במינו הוא דמבשלין בו בשר חטאת ושלמים ולא שייך לומר סלק את מינו כמי שאינו לא מיבעי' בכלים שלא נתבשלו עם מים אלא בצלי קדר ושפוד ואסכלה

וכדומה אלא אפילו כדרך בישול עם מים ממש אפ"ה אפשר דאין במים רובא נגד הבלוע בכלי ואין להאריך ועיין בפר"ח צ"ט שכתב בשם הרשב"א ור"מ בפט"ו מהל' מ"א ולא זכר דעת רש"י דכתב חידוש דאסור לבטל כו':

ודע דכל מה שכתבנו דאי אין מבטלין איסור לכתחלה א"ש דצותה התורה להגעיל ולשבור אף דמין במינו ברובא הוא אי אמרינן כה"ג הוה מבטל איסור כמ"ש בפר"ח בי"ד סי' קכ"ב ושאר אחרוני' וכן הוא בסי' צ"ט אבל לדעת הרשב"א ומביאו הטור בסימן קכ"ב דאיסור מועט שנבלע לתוך כלי ודרכו להשתמש בו בשפע שרי לבשל בתוכו ולא הוה מבטל איסור כיון שאין כוונתו לבטל איסו' יע"ש א"כ ודאי שרי לבשל מ"ה אף לאחר שנעשה נותר ולא מיקרי מבטל איסור כיון שאין דעתו אלא לבשל בכלי ולא להכשיר את הכלי או לבטל האיסור הנפלט ממנו כמה שכתבנו גם מההיא דנ"ט בר נ"ט דהיתר' אי אמרינן דבטל אלא דמשהו מיהא איכא יש לראות היאך מבטלין איסור לכתחלה אלא כיון שאין מתכוין לכך לא הוה מבטל איסור לכתחלה:

ועוד אני תמה על מ"ש התוספות כאן ד"ה הלכתא בזבחים צ"ו ד"ה ואם טש דמין במינו ברובא מ"ה בטיל ובמקדש אוקמוה אדאורייתא דכפי הנראה בקדשים לא בטל מדינא מין במינו ברובא דכתי' בחטאת וכל אשר יגע בבשרה יקדש ואף במינו כמבואר בזבחים פד"ח ובר"מ פ"ח מהל' מעה"ק דשלמי' עם חטאת יאכל כחמור שבהן דהוה מין במינו בשר עם בשר וכדומה ודאי נראה דבר הנבלע באחר שיש באותו שנבלע בו רוב נגד הבלוע והחוש יעיד על זה ואפ"ה יאכל כחמור שבהן וכן לעיל צ"ח ב' בהא דאמר רבא לא, נצרכא אלא לטעם כעיקר יע"ש היטב וכיון שכן נראה ודאי דבקדשים לא בטל מין במינו ברובא וכן נראה מדברי הר"מ ז"ל שם בפ"ח וא"כ איך אוקמי' אדאורייתא עוד אני תמה בההיא סוגיא דנזיר דאמרינן נזיר וחטאת לטעם כעיקר וחטאת מנזיר לא גמרינן דאפילו חרצן אסור לי' ומאי קאמר והא חטאת צריכה לומר אף אין במינו דאינו בטל דאלו בנזיר, טעם כעיקר בא"מ שאם שרת פתו ביין כו' ומש"ה דאיכא טעמא לא בטל משא"כ בחטאת דמין במינו הוא כדאיתא בזבחים צ"ז ב' חותך מקום פעפוט יעוין שם:

עוד ראיתי לבאר לך מ"ש הר"מ ז"ל שם בפ"ח דכ"ח צריך שבירה הוא בחט' ולא בשאר קדשים וסובר דמתניתין חומר בחטאת מק"ק בדף צ"ג ב' אשבירה נמי קאי ובצ"ה ב' אחל ק"ק וק"ק לענין מריקה ושטיפה ולא תנן לענין שבורה בכ"ח ועיין בלח"מ ותי"ט והקשה הבה"ז דא"כ איך אמרינן בכמה דוכתין דאין כ"ח יוצא מידי דופיו לעולם והא בשאר קדשים מהני הגעלה יע"ש גם בצאן קדשים לא תי' יפה כמו שאבאר לקמן אי"ה ואני בעניי לא ידעתי למה חרד שמואל כל החרדה הזאת הוא, רבינו הגדול בעל בה"ז

דאמאי לא דר"מ לשיטתו דמריקה ושטיפה הוא עקב אכילה רצוני לומר הוא לאחר אכילה הראוי לאדם בבוקר או בעת צהרים ולאחר אכילה הצריכה התורה מריקה ושטיפה בכ"מ ושבירה בכ"ח כי כן יסד המלך וכמ"ש הר"מ ז"ל בהלכות אלו שם הי"ד וכמ"ש בפי' המשניות אשר לו על מתניתין דר"ט אומר יבשל כל הרגל יע"ש וכמו שאבאר לקמן אי"ה וכיון שכן ה"ה מה שצותה התורה לשבור כ"ח הוא לאחר אכילה מיד ולזה אמר הר"מ ז"ל ששבירה אינה נוהגת אלא בחטאת אבל בשאר קדשים וודאי כ"ז אכילת בשר ראשון רשאי לבשל בו בשר אחר או אותו בשר ואין צריך אחר אכילה ראשונה שבירה כמו בחטאת דהתם גזירת הכתוב הוא ומשום זה אמרה מתניתין חומר בחטאת כו' ואשבירה נמי קאי דלא כפירש"י שם דאכיבוס קאי יע"ש אבל וודאי מריקה ושטיפה בעינן בכ"ח בשאר קדשים דלא עדיף ממתכות דשאר קדשים בעינן נמי מריקה ושטיפה כדתנן במתני' אחד ק"ק ואחד שאר כו' והר"מ פסקה להלכה וענין המריקה ההיא מבפנים בחמין וצונן מבחוץ ואף שלא ע"י אור כמו שאבאר אי"ה לקמן זה ולא להפליט האיסור שבתוכו דהא עדיין זמן אכילה ראשונה היא ואפשר גם בשר ראשון הוא מבשל ואפ"ה לאחר אכילה הראויה לאדם כמש"ש הרע"ב ותי"ט גזירת הכתוב דצריך מריקה ושטיפה ושבירה בכ"ח ושאר קדשים אינו כן אלא מריקה ושטיפה צריך להסיר שומן הנדבק מבפנים וחוץ ולא להסיר ולהפליט הבלוע מתוכו דאין צריך דעדיין כולו היתר ואה"נ דמודינא לאחר זמן איסורו שנעשה נותר אין רשאי לבשל בכ"ח אף ע"י הגעלה בשאר קדשים דאין יוצא מידי דופיו לעולם וסיבת אין יוצא מידי דופיו לעולם שאמרו חז"ל הוא מדחזינן דהקפידה התורה בכ"מ למרוק ולשטוף וכ"ח בשבירה ש"מ דאין יוצא מידי בלוע ומש"ה החמירה התורה ג"כ לענין מריקה ושטיפה שלא להני בכ"ח וכה"ג כתבו התו' בפרק ד"ח ד"ה עירה יע"ש ופסחים ל"א ב' ד"ה התורה יע"ש וא"כ אין בזה תלונה על הר"מ ז"ל כלל ותו' ורש"י לשיטתייהו אזלי שם דסבירא להו דלא צותה התורה להגעיל ולשבור אלא לאחר זמן שנעשין נותר ואם כן הא דאמרינן אין כ"ח יוצא מידי דופיו לעולם ולא מהני לה הגעלה ע"כ דאף נשאר ביה כל הבלוע דאי משהו אית ביה אמאי לא יגעיל ויבשל אח"כ ואי דאין מבטלין איסור לכתחלה הא לרשב"א כה"ג לא הוה מבטל איסור לכתחלה כמ"ש הטור בסימן קצ"ג וצ"ט אלא דלא מהני לכ"ח כלל הגעלה ונשאר כל הבלוע בתוכו וע"כ זה חומר בחטאת אשבירה לא קאי אלא אכיבוס משא"כ להר"מ ז"ל וכדכתיבנא:

ודע דהתו' בזבחים צ"ו א' בד"ה ממתין כתבו דלר"ט ע"כ לאחר שנעשה נותר מדאמר כל יום נעשה גיעול לחבירו ולר"מ י"ל דבהא פליגי ר"ט ורבנן דלר"ט מה שהזקיקה התורה

להגעיל הוא לאחר שנעשה נותר ושבירה בכ"ח ולא קודם שנעשה נותר ומשדה ברגל כל ימות הרגל א"צ כי לא בא לידי מדה זו ושלמים וקרבנות מרובין ונעשה גיעול כו' ורבנן סברי דמ"מ מריקה ושטיפה בעינן דמה שצותה התורה מריקה ושטיפה בכ"מ ולשבור כ"ח הוא לאחר סוף אכילה שיאכל אדם והוא מקרא דכל זכר יאכל אותה כדאמרינן בגמרא וגזירת הכתוב הוא ולא משום בלוע דנותר וא"כ אין חילוק בין ימות הרגל לשאר ימות השנה וצריך מריקה ושבירה ופסק כחכמים דמגעיל עקב אכילה והוא מלשון סוף כמו בעוקבא דמשיחא וכמו שהעקב סוף האדם כו' וראיתי להר"מ ז"ל בפי' המשניות שכתב וז"ל ר"ט אומר כל הרגל רוצה לומר כל היום כו' ור"ט אומר שבמועד אין מחייבין כו' אבל ראוי למרוק בסוף היום שלא יעשו נותר וכתב עוד דחכמים סוברים עד זמן אכילה וסומכין על פסוק כל זכר יאכל אותה עכ"ל הנה דברים תמוהים לא זכיתי להבין אותם כפי הנראה מדבריו כאן דוודאי התורה לא צותה למרוק ולשבור אלא לאחר זמן איסורו ומפני הבלוע שלא יפלוט לחוץ ולא יאסור התבשיל אלא מדרבנן צריך אחר אכילה ראשונה מריקה כו' וסומכין דרך אסמכתא על פסוק כל זכר כו' דהוא אסמכתא ור"ט סובר כי זה בשאר השנה לא ברגל כי טרוד הוא בשמחת הרגל ולא הטריחוהו חכמים כמ"ש בפי' המשניות שם ורבנן סברי גם ברגל כן מפני זאת האסמכתא וכ"ע מודים גם ר"ט דבסוף היום עושה מריקה ושטיפה שלא יעשה נותר כמ"ש הר"מ ז"ל שם ובזה יש ליישב מה שאמרו שם במתני' דבישל קדשים קלים ואין בנותן טעם אין טעון מריקה ושטיפה בק"ק אלא בקדשים קלים והקשה הלח"מ דמה בכך ד לאחר אכילה מיד צריך מריקה ושטיפה ולמ"ש א"ש דה"ק דמ"ה אין צריך מריקה ושטיפה אלא בקדשים קלים וה"ט כיון דקדשי קדשים ל יהבי טעמא בקדירה ומש"ה אי בישל שלמים אח"כ וכדומה אף לאחר זמן אכילה דקדשי קדשים חטאת אין אוסר דלית טעמא אלא לענין ק"ק אז אוסר לאחר זמנם ולענין דיעבד אמר שאין אוסר המתבשל בו אלא מזמן שני ולא מזמן ראשון קדשי קדשים כיון דלא יהבי טעמא בקדירה ובזה נמי הוה א"ש דקאמר מ"ט דר"ט דכתיב ופנית בבוקר הכתוב עשאן בוקר אחד דס"ד דטעמא דר"ט דלא בעי כל ימות הרגל מריקה ושטיפה דלא הוה נותר דבוקר אחד כו' אלא דקשיא דא"כ מה יעשה אדונינו מה שאמר שם בענין אלא כדר' נחמן אמר רבה בר אבוה כל יום נעשה גיעול לחבירו ומה ענין זה לכאן דהא ר"ט לא איירי אלא מדין צריך אחר אכילה ראשונה מריקה ושטיפה משום שמחת יום טוב לא הטריחוהו כמ"ש בפי' המשניות והבאתיו לעיל והרי כתב דבסוף היום צריך להגעיל כו' והנה יש ליישב דוודאי ר"ט כל ימות הרגל קאמר דא"ל דאי מפני שנעשה נותר לעולם לא בא לידי מדה זו דברגל קרבנות מרובין

ונעש' גיעול כו' ואי משום אסמכתא דכל זכר לאחר אכילה ראשונה כמ"ש לא הטריחוהו כדר' נחמן דכ"י נעשה כו' וחכמים סוברין דמ"מ תיכף אחר אכילה ראשונה בעי מריקה וסומכין על פ"ס ואין חילוק בין ימות השנה כו' אלא מה שכתב דלאו כל ימות הרגל אלא כל היום צ"ע באופן שדברי הר"מ בפי' המשניות קשה להולמם ולהבינם וכפי הנראה בפי' המשניות וכפי מה שפירשתי דבריו דמ"ה צריך לאחר זמן איסורו מריקה ושטיפה ומדרבנן הוא דבעי לאחר אכילה הראשונה והתורה לא צותה אלא לאחר זמן איסורו לשבור כ"ח וא"כ הדרא קושיא לדוכתיה אמאי בקדשים קלים א"צ שבירה בכ"ח כקושית בה"ז ואם נאמר מן התורה צריך אחר אכילה ראשונה מיד מריקה ושטיפה ושבירה בכ"ח הוה א"ש דבקדשים קלים א"צ שבירה לאחר אכילה ראשונה ומה שדייקו דאין יוצא מידי דופיו לעולם הוא מה שחילקה התורה בחטאת בין כ"ח למתכות שמעינן מש"ה החמירה התור' הכין הוא כדכתיבנא לעיל ועיין בתי"ט שם בזבחים מזה יע"ש היטב:

עוד אחת אבאר לך מ"ש במתני' פד"ח בישל בו חולין וקדשים או ק"ק וקדשים קלים אם יש בנ"ט כו' הקשה הרשב"א לעיל בזרוע בשילה דלרש"י בקדשים טעם כל דהו אסור מהכ' ותי' דכאן איירי באינו מינו יע"ש ואינו מינו בבשר קדשים צריך לומר שומן ובשר או שמא כבד ובשר ב' מינין הן אבל בשר שור ואיל ועז נהי לענין שמא מין בא"מ מ"מ טעמא חדא הוא ולא שייך אם יש בנ"ט ובחדושינו לי"ד סימן צ"ח אבאר עוד יש להקשות בהא דבעי שם תלאו באויר (התנור) החתוך מהו אבישול בלא בלוע קפיד קרא כו' תפשוט לי' ממתני' בישל קדשים ואח"כ חולין ואין בהם טעם א"צ מריקה ושטיפה משום דלא נבלע בקדירה מן הקדשים כיון דלא יהבי טעמא ואמאי אכתי תיבעי מידי דהוה אבישול בלא בלוע דצריך מריקה ושטיפה אף דלא בלע כלל ואפשר דרמי בר חמא מסופק בזה בהא דפליגי רבנן ור"ט בישל בתחלת הרגל יבשל בו כל הרגל דלר"ט הטעם הוא מה שצותה התורה למרק ולשבור בכ"ח הוא לאחר שנעשה נותר ומפני הבלוע שבה ולכך ברגל דמצוין קרבנות וכל יום נעשה גיעול לחבירו שרי ורבנן סברי כי מה שצותה התורה להגעיל לאו מפני הבלוע שבה אלא גזירת הכתוב וא"כ שפיר מיבעיא ליה לרמי בר חמא אליבא דרבנן אי קפיד קרא דווקא אבישול ובלוע או לא ומתני' דלקמן דקתני אם יש בה בנ"ט צריך מריקה ושטיפה ואם לאו אין צריך אפשר דאתיא כר"ט דלא כרבנן.

והר"מ בפ"ח מהל' מעה"ק הי"ח כתב דבישל ק"ק וחולין או קדשים קלים כו' אבל הכלי טעון מריקה ושטיפה ולא כתב בחולין א"צ כלל משמע אף בחולין צריך מריקה משום בעיא דרמי בר חמא ועוד דהלכה כחכמים ואף דכל יום נעשה גיעול לחבירו אפ"ה צריך דגזירת הכתוב הוא ולאו משום בלוע דנותר וה"נ כן הוא ובגמרא דאמרינן על מתני'

מאי אין טעונין כקדשי קדשים אבל טעונין כקדשים קלים הוא דר"ט הוא מתני' וצותה התורה להגעיל ולשבור בכ"ח משום נותר הבלוע בו ומש"ה ברגל דמצוין קרבנות וכ"י נעשה גיעול לחבירו וא"צ מו"ש אבל חכמים סברי דהתורה חייבה למרק משעה שנבלע ותיכף לאחר אכילה ראשונה או אפשר דגזירת הכתוב הוא ואף בלא בלוע כבעיא דרמי בר חמא תלאו באויר התנור והר"מ ז"ל פסק דאסור מספיקא ע"ש היטב ומש"ה פסק דהכלי צריך מריקה ושטיפה ואף בחולין לאחר קדשים כדכתיבנא. ואני מקשה עוד במה דאמרה מתני' אין בנ"ט אין צריך מריקה ושטיפה דמאן לימא לן דלא קיבלה הקדירה טעם גמור ובהא התבשיל לא נתנה טעם אלא בתבשיל אחר אפשר שתפליט ותתן טעם גמור ואמאי אין צריך מריקה ושטיפה ובי"ד אכתוב מזה באורך בעזה"י ובזה יתיישב קושית הלח"מ בפ"ח שמקשה דמאי שייך במריקה ושטיפה בק"ק ולא בקדשים קלים כיון דמריקה ושטיפה תיכף לאחר אכילה ראשונה יע"ש ולמ"ש יש ליישב דמתני' כר"ט וסובר טעמא משום בלוע דנותר ומש"ה ברגל אין כו' דמעולם לא בא לידי מדה זו דכ"י נעשה גיעול לחבירו ולרבנן דהלכתא כוותייהו א"ש דאה"נ דבישל בו אח"כ חולין ואין בהן טעם קדשים אפ"ה צריך מריקה ושטיפה כבעיא דרמי בר חמא או דגזירת הכתוב הוא דאף בלא בליעה מועטת צריך מריקה ושטיפה ולר"ט אינו כן דוודאי בישול דיום שני אינו אלא שמקליש טעם הראשון ולא הגעלה גמורה ובלא"ה א"ש ועיין בי"ד צ"ה וצ"ח מ"ש הטור בשם הרשב"א ובב"י מ"ש על דברי רשב"א:

ודע דהר"מ בפ"ח הי"ב מהל' אלו כתב מריקה בחמין וצונן הוא שטיפה השפוד ואסכלה מדיחין במים חמין ע"ג אש ואח"כ מדיחין עכ"ל הנה בכ"מ לא הזכיר דמריק' חמין הוא ע"ג אש אלא באסכלה ושפוד ונראה דוודאי לשיטת הר"מ דמריקה ושבירה בכ"ח הוא סוף אכילה ראשונה בשחרית או בעת צהרים צריך לעשות כן ובוודאי לאו משום בלוע דנותר ואף שאין רוצה לבשל אח"כ גזירת מלך הוא וא"כ וודאי דהאי מריקה בחמין לאו הגעלה הוא אלא בחמין כל דהוא סגי למרוק השמנונית הנדבק בדופני הכלי ולשטוף מבחוץ במים צוננין ואה"נ לאחר שנעשה נותר צריך הגעלה כדי להפליט האיסור או דמסתמא היו נזהרין בה וכל יום היה גיעול לחבירו ולא בא לעולם לידי נותר וכי קשיא לך איך מבשל שלמים למחר הא ממעט באכילתן שבלוע משלמים דאתמול שכלין זמנן היום ואין לעשות זאת וצריך לומר כמ"ש התוספות ד"ה הלכתא וזבחים צ"ו א' ד"ה ואם טש דהוה נ"ט בר נ"ט דהיתרא תאמר דהוה ממש נ"ט בר נ"ט מן הקדירה לבשר ומבשר למים ומים לתבשיל והוה טעם שני להיתר קודם שבא לידי נתינת טעם שלישי כלל וכמ"ש התוספות בשני מקומות הללו וא"כ מש"ה שרי לבשל ולידי נותר מעולם לא

בא דכ"י גיעול לחבירו וכל זה בבישול משא"כ בשפוד ואסכלה דהיא בצלי בלא רוטב בוודאי צריך הגעלה קודם שיצלה שלמים היום דא"א בע"א דממעט זמן אכילתן דאין לומר נ"ט בר נ"ט מתרי טעמי חדא דבצלי בלע טפי ועוד דטעם שני הוא ולא טעם שלישי דליכא רוטב ועוד דטעם שני נעשה אח"כ איסור וכמ"ש כ"ז לעיל לכך לא שרי אלא לבשל ולא לצלות דבבשול אף שהכלי פולטת דבר הבלוע בלא רוטב מ"מ רוב הטעם פולט במים תחלה הוה טעם שלישי כדבעינן למימר לקמן בשם בעל התרומות וזה שמזכיר במתני' הגעלה בשפוד ואסכלה ולא בשאר כלים וכדכתיבנא משא"כ לשיט' רש"י ז"ל דמריקה לאחר זמן שנעשה נותר וא"כ וודאי דמריקה בחמין הוא הגעלה לפלוט האיסור ועיין בפ' ד"ח וברש"י שם אהא דמריקה בחמין ושטיפה בצונן יע"ש אבל להר"מ מריקה בחמין לא לפלוט מגוף הכלי דעדיין היתר הוא אלא כמריקת הכוס כדי לנקות יפה וגזירת הכתוב הוא ובחמין כ"ד סגי להו וכל זה לתירוצא דר"א בע"ז ע"ו א' דאסור לצלות שלמים היום מאסכלה הבלוע בשלמים אתמול דממעט באכילתו ולא סבר תירוצא דאוקמוה אדאורייתא דמין במינו בטל כמ"ש התוס' כמה פעמים והבאתיו לעיל משום דקשיא ליה קרא וכל חטאת אשר וגו' אלמא אף במינו לא בטל ברובא מי לא אסקינן דנגע במינו וכן מבואר בר"מ שם דשלמים בחטאת נאכלין כחמור שבהן יע"ש ומש"ה הוצרך לומר דמגעילין ובהיתרא בלע סגי בהגעלה משא"כ באיסורא בלע ועיין בפ"ה מהל' חמץ ומצה הכ"ג סכינא דפסחא צריך הגעלה ועיין בש"ס שם שכתב אפשר דעת רבינו היתרא בלע כ' והוא כתירוצא דר"א בסוף ע"ז וכדכתיבנא ומש"ה שפוד ואסכלה במקדש היתרא בלע די בהגעלה וצריך הגעלה דאל"כ אסור לצלות בשפוד שצלו אתמול שלמים לצלות היום ומיהו מודינא דאי בשל שלמים אתמול רשאי ע"י הגעלה וזה שאמר במתני' מגעילין הוא לצלות היום על שפוד שצלו אתמול אבל אם צלו היום רשאין אח"כ לצלות באותו היום בלא הגעלה דלא ממעט באכילתן כדכתיבנא ועיין לעיל צ"ח ע"ב ברש"י שסובר טעם כעיקר בקדשים הוה ככ"ש ממש ועיין בתו' שם וכבר כתבנו בשם הריטב"א דנ"ט בר נ"ט אפי' משהו לא חשיב ואף בדברים האסורין במשהו נמי שרינן בנ"ט בר נ"ט דהיתרא מהאי טעמא וכבר הארכנו בזה לעיל וביורה דעה אבאר:

ודע דמ"ש התו' כאן וזבחים דמין במינו מ"ה ברובא בטל ובמקדש אוקמוה אדאורייתא יש לומר דכתבו כן למאי דבעי לומר בפסחים בפא"ע דאתא להיתר מצטרף לאיסור וכפירש"י שם ובזבחים צ"ז ע"ב דמיירי שסכו בשמן של חטאת שלמים דהוה בעין וקמ"ל דהיתר מצטרף לאיסור וא"כ אה"נ דמין במינו בטיל ברובא אף בקדשים משא"כ להך סוגיא דנזיר ל"ז ב' כפי ה"א דתרוייהו לטעם כעיקר משמע אשר יגע בבשרה אף במינו

א"כ אסור אלא דקשיא מ"ש לעיל אמאי לא אמר דחטאת מנזיר לא יליף דה"א דוקא בא"מ לכך כתיב בחטאת אף במינו לא בטיל וזה ודאי דוחק לומר דקרא לא אתי אלא שנבלע בשלמים חטאת בכמותה דלא נתבטל ברוב דזה החוש יכחיש דא"א לזית שלמים לבלוע בו כחצי זית חטאת ובטל ברובא כמין במינו בעלמא מ"ה דהא אשר יגע כה כתיב מי לא עסקינן דנגע מין במינו ואפילו הכי אמרה תורה יקדש להיות כמוה כו' וכבר כתבנו לעיל מזה וצ"ע בזה ועיין:

גם בדברי הר"מ הל' מ"א פי"ז הא"ב סתם דבריו בקדירה בת יומא השיעור ואם היינו אומרים דשיעור סוף לילה לבד גורם הפגם ע"כ בחטאת איך משכחת לה כקושית התוס' בע"ז ע"ו ד"ה קדירה ובראי"ש שם ולדברי הר"מ לא קשיא ולא מידי דמריקה ושטיפה לאו לאחר שנעשה נותר אלא תיכף לאחר אכילה וגזירת הכתוב הוא דבעינן מריקה ושטיפה אלא מדסתם רבינו דבריו ולא ביאר מסתמא דעתו ודאי מעל"ע או עכ"פ כל הלילה ובזה אמר קדירה בת יומא דבלילה לא היו מבשלין ועיין בראי"ש סוף ע"ו יע"ש היטב יע"ש וכבר כתבנו מה שהכריח לומר כן להר"מ ז"ל דמגעיל מיד באכילה ראשונה קודם שנעשה נותר יע"ש לעיל באורך:

וגם בקדירה שבישל חטאת אי רוצה לבשל שלמים בלא"ה צריך מריק' ושטיפה לדעת הר"מ או משום דממעט באכילתן ולא הוה נ"ט בר נ"ט דהיתרא דאסור לזרים ונפסל ביוצא ושאר דברים וקיימא לן כתירוצא דר"א בע"ז דיש חילוק בין איסורא בלע ובין היתרא:

ואכתי פש גבן לברורי עוד אחת וזה הוא דאמרינן בנ"ט בר נ"ט דהיתרא דשרי אם הוא דוקא כשהטעם הראשון בכלי ומכלי אל אוכל וכ"ש מכלי אל כלי הוא דקליש טעמו ואין בו כח לאסור עוד אבל מאוכל אל אוכל אפילו בכמה טעמים שאוסר או דלמא לא שנא אפילו באוכל אל אוכל אין בו כח לאסור עוד דאיקלש טעמא. והנה בשערי דורא בסימן ס' כתב דאין להתיר לאפות עיסה בצד פשטיד"א מטעם נ"ט בר נ"ט חד בעיסה של פשטיד"א ומשם לעוגה דוקא פליטת הכלי אבל מאוכל אל אוכל חשיב טעם אחד וכן הוא בש"ד של או"ש מהרש"ל ועיין ברנ"ש במ"ש מ"ש שם הרי הדבר ברור דבאוכל אל אוכל לא חשיב נ"ט בר נ"ט דהיתר' וכן כתבתי בחדושינו לי"ד וגדולה מזו כתבתי שם דנראה דאפי' מתחלה לאוכל ואח"כ לכלי לא שרינן לה אלא דוקא תחלה לכלי דאקלש טעמא אלא דקשיא מהא דכתב הר"ן ז"ל ואחרים פירשו דשמואל אף בטעם שני היתר ודגים שעלו בקערה עם בשר איירי והיינו בשר לדגים ודגי' לכותח דשרי והיינו דדייקינן מרב דעבדי ליה שייפא בצעא ואמר יהיב טעמא כולי האי כו' דטעם שני נמי מותר

לשמואל (ורמי ליה בישולי בגוויה היינו עלו) והא דקדירה שבישל בשר אסור לבשל חלב נתבשלו שאני עכ"ל הרי משמע דאין חילוק בין מאכל לכלי אלא דכבר כתב הר"ן שם דאין שיטה זו מחוורת. ומדברי רש"י בד"ה נותן טעם בר נ"ט הוא אם היו מבושלין עם בשר היו אסור לאוכלן בכותח כו' אין ראיה דאפשר לומר אה"נ בנ"ט בר נ"ט כה"ג הוה חשיב טעם אחד כל דליכא כלי בנתיים. אבל ראיתי בר"ן שתי' בשם הר"ן ז"ל מהא דעבדי ליה שייפא בצעא דמש"ה חשיב נ"ט בר נ"ט דבר מר היה מעורב עם סימנים אחרים והוה טעם ראשין ומשם לקערה ומשם לתבשיל והוה כמו דגים שעלו כו' וכן כתב הרשב"א ז"ל בחדושיו יע"ש הרי משמע דאף מתחלה לאוכל ואח"כ לכלי אפ"ה חשיב נ"ט בר נ"ט אבל הם ז"ל כבר כתבו תירוצים אחרים ואין ראיה מהא דרב וכמו שאכתוב לקמן ועיין מ"ש הריטב"א על דשייפא בצעא ולכך אני אומר דלענין דינא אין להקל אלא מאוכל לכלי ומכלי אל אוכל אז מותר אח"כ לחלב או להיפך אבל לא מאוכל אל אוכל ואח"כ לכלי ומכ"ש כמה אוכלין אין להקל דלא איקליש טעמא עדיין ולענין אי יש לחלק בין עלו לנתבשלו או בצלי הלא המה כתובים בש"ע ובאחרונים סי' צ"ה ולקמן אבאר שיטת הר"מ פ"ט וי"ז מהלכות מ"א מה דעתו בזה ועיין ביש"ש כאן:

סוף דבר הכל נשמע דנ"ט בר נ"ט דהיתרא שייך אפי' בדברים האסורין במשהו ודוקא דיעבד אבל לערבם לכתחלה אסור או דהוה מבטל איסור לכתחלה או דאין לעשות כן ואי עביד הכי עיין בפר"ח סי' צ"ה ובחדושינו לי"ד אבאר כל דיני נ"ט בר נ"ט באורך בעזה"י וגם באוכל אל אוכל אי שייך וע' בא"ח הל' פסח תס"ז ושם אבאר הכל על נכון:

ומעתה כיון שנתברר באורך וברוחב ת"ל כל דיני נ"ט בר נ"ט אתחיל בפי' הסוגיא בעזה"י:

איתמר דגים שעלו בקערה של בשר כו' נקיט עלו לומר לכתחלה אסור לעשות כן לבשל בקדירה של בשר לאכול אחר כך בכותח דלא מסתבר לומר דנקיט רבותא דר' דאפ"ה אסור דכח דהיתרא עדיף אלא דוקא דיעבד ונקיט עלו הא נתבשלו לא ולמ"ד אף נתבשלו אפשר לומר דנקיט עלו לרבותא דר' וזה דוחק ואפשר לומר דאף בעלו בקערה צוננת קליפה בעי וה"א דכ"ק ממש דלא דמי לבישול שמתפשט בכולו קמ"ל ועיין בב"ח צ"ה כה"ג וטור:

עבדא לי' שייפא בצעא לבתר הכי רמי בשוליה בגוויה אמר יהיב טעמא כולא כו' הקשה הרשב"א וריטב"א ור"ן דלא דמי דהכ' טעם שני הוא ותי' הר"ן דע"כ ר' הלכתא אתא לאשמעינן ולומר דאוסר אף בשלישי והרמב"ן תי' דבר מר היה מעור' עם אחרים וריטב"א תי' מדאמר יהיב טעמא כולי האי ואנן לא שרינן בשלישי אלא משום דבשני

יהיה דבר מועט וזה קרוב להר"ן ז"ל אלא דלר"ן הא דאמר ולא היא י"ל דמהתם איכא למידק אלא דליתא לדרבו לריטב"א ולא היא דמהתם אין למידק כלל:

דליספי ליה מידי ולא סבירא ליה וכתב מהר"מ שי"ף ז"ל והא דגאמו לשבא לא חשיב ליה עד כאן לשונו ר"ל דלעיל בשמעתין דכבדא מה אתין ביה דר' נחמן דאמר גאמו לשבא האכילוהו אף דרבה בר שבא סובר דאסור י"ל דר"ל הי' חשוב יותר מרבה בר שבא ורצה לכפותו לרבה בר שבא שיפסוק הלכתא כר' נחמן מש"ה אמר כן משא"כ כאן לר' לא שייך הכי:

וברש"י ד"ה נותן טעם בר נ"ט אם היו מבושלים עם בשר אסור א"נ מודה שמואל שאסר לאכול חלב בקערה רותח שאכל בה בשר עכ"ל מתחלה כתב דלא אמר שמואל אלא כשקבלו הדגים טעם ע"י בישול מן הבשר אבל עלו לא דשמואל מתיר אף בטעם שני מההיא דשייפא בצעא וכדעת אחרים שפירשו שהביא הר"ץ והבאתיו לעיל ואח"כ כתב דלא כן הוא דא"נ מודה שמואל בקערה בשר שאסור ליתן לתוכה חלב רותח וה"ה להיפך דאף עלו אסור ושמואל לא שרי בכאן אלא מפני טעם שלישי רצוני לומר דשני אין כח ליתן טעם לשלישי אבל שני אסור והך דלא יבשל בה חלב לאו דוקא בישול דה"ה לערות לתוכו רותח. אסור וזה שכתב רש"י ז"ל א"נ מודה שמואל דמתחלה הי' סבור דלא מודה והך מחניתין בנתבשל שאני וכפי דעת אחרים שהביא הר"ן ולפ"ז אין מכאן ראיה לומר דרש"י סובר נתבשלו שרי ממה דכתב אם הי' מבושלין עם בשר ממש ועיין ברא"ש כאן בשמעתין והבן:

ובד"ה כולי האי ומאן דשמע סבר דר' איתי ליה נמי בעלמא נ"ט בר נ"ט עכ"ל מדבריו נראה דלא היא דלא ס"ל לר' כלל דשרי והא אמרינן לקמן חם לי' דליספי ליה מידי דלא ס"ל הרי בהדיא דר' ס"ל דאסור והא דאמר ולא היא מהתם ליכא למידק מיניה או דליתא לדר' כמ"ש הר"ן ודברי רש"י מגומגמין שכתב מאן, דשמע סבר כו' יע"ש:

ובתוספות ד"ה הלכתא כו' אם שניהם צוננים, לא איצטריך לפסוק דליכא דפליג אלא כשאחד רותח דבין תתאה או עלאה קליפה בעי עכ"ל הנה הש"ך בק"ה ס"ק ט' כתב מדברי התוספות ורא"ש כאן מוכח דגם בכלים אמרינן תתאה גבר דלא כמהרש"ל דבכלי לא שייך תתאה גבר. והנה אף שהאדון ז"ל כתב שכן מוכח מדברי תוספות דאף בכלים שייך דין תתאה גבר עכ"ז יש לומר דה"ק כשא' מהן רותח הוא שהוצרך לפסוק הלכתא דמותר דבין עלאה גבר או תתאה גבר קליפה מיהא בעי הרצון לא מיבעיא למ"ד תתאה גבר דבטל כולו דאי הקערה חמה הרי תתאה גבר ואי הקערה צוננת בכלים לא שייך תתאה גבר דאגב דאין לה פליטה מגופה אין מקרר חבירו המונח אצלו כמ"ש מהרש"ל

ביש"ש בג"ה סימן מ"ה ובכ"ה סימן ס' וא"כ ודאי הוצרך לפסוק הלכתא דאפ"ה מותר לאכול בכותח אלא אפי' למ"ד עלאה גבר וא"כ היכא שהקערה חמה ודגים צוננים וא"כ למ"ד עלאה גבר אין מבליע בדגים דנהי דבכלי לא שייך תתאה גבר היכא שהדגים רותחים שהכלי אין מקרר אותה אבל המאכל שהוא קר מקרר את הקערה למ"ד עלאה גבר וכן אם נפל כלי על אוכל שהוא קר גם מהרש"ל מודה דתתאה גבר דאוכל שיש לו פליטה מגופו מקרר את הקערה ומהרש"ל לא כתב אלא שהכלי אין מקרר אוכל לפי שאין לו פליטה מגופו יע"ש בג"ה סימן מ"ה ולזה כתבו התו' דאפ"ה קליפה מיהא בעי לכל הפחות למ"ד עילאה גבר ואה"נ דלמ"ד תתאה גבר מבליע בכולה ולא כתבו דקליפה סגי אלא מיהא בעי והיינו לכל הפחות והיינו כדכתיבנא וא"כ אין מכאן ראיה לסתור סברת מהרש"ל ז"ל או דאיירי בלא רוטב וכ"ע מודים דחם בחם בלא רוטב אין אוסר אלא כ"ק ועיין בג"ה בדף צ"ו בתוספות בד"ה עד שמגיע לגיד ואף שכתבו שם דנטילה מיהא צריך לא החליטו הדבר במונח קיים ולזה כתבו כאן דכ"ק מיהא אוסר ולהכי הוצרך לפסוק הלכתא דמותר כו' ואין ראיה:

ומה שכתבו התוספות כשאחד מהן רותח ולא כתבו בפשיטות אלא ברותח מירי אין ראיה לומר דאי שניהם חמין הוה כנתבשלו ואסור לדעת רש"י שכת' אח"כ דאוסר בנתבשלו דיש לומר שכתבו אף בא' רותח משכחת להאי דינא וה"ה שניהם רותחים ולא אסור אלא בנתבשלו ועיין בטור צ"ה ובב"ח שכתב דאפשר דרבותא אשמעינן אף דמבליע כ"ק וה"א דיש ממשות קמ"ל יע"ש ובי"ד סי' צ"ה אבאר בזה באורך:

דף קיב.

בא"ד והא דאמרינן בפסחים אין טשין כו' דאפיה ודאי הוה כבישול לענין להבליע ממשו דלא הוה נ"ט בר נ"ט כמו בבישול ולזה כתבו דהתם משום דאי אפשר להתקנח יפה והוה בעין ואז אסור אפי' בכמה אוכלין כמה שכתבתי לעיל:

בא"ד ויש לדקדק אף נתבשלו שרי דכ"י נעשה געול כו' דלאת ממעט באכילת שלמים עכ"ל שם איתא אמתניתין דר"ט אומר יבשל כל הרגל ומסיק בגמרא דלא הוה הבלוע נותר משום דבחג שלמים מרובין וכ"י נעשה גיעול לחבירו ולא בא לידי נותר ולזה כתבו דאכתי ממעט בזמן אכילת שלמים של היום דבלעו בו שלמים של אתמול ולא יכול לאכול כ"א היום אלא ש"מ כיון דעדיין היתר הוא הוה נ"ט בר נ"ט דהיתרא ושרי אח"כ לאכול עד למחר אלא דקשיא לי דהא חכמים פליגי התם על ר"ט ואמרי מגעילן בזמן אכילה יע"ש וא"כ משמע משם דסבירא להו דוקא עלו ולא נתבשלו וליכא סייעתא וכבר

הארכנו לעיל מזה עוד קשיא דכה"ג שטעם שני לאחר זמנו איסור נותר לא שייך נ"ט בר נ"ט אלא שהוא בעצמו עומד בהיתרו אלא שטעם שלישי הוא לאיסור כההיא דגים שעלו בקערה בזה שרינן אבל טעם שני נראה דאסור וה"ה בקמץ בפסח נראה דאסור וכבר הארכנו בזה לעיל יע"ש ומיהו הא לא קשיא לי דר' דאוסר הכ' אף עלו איך פליג על מתניתן דהתם דיבשל בו כל הרגל דר' תנא הוא ופליג כדאמרינן בכמה דוכתין אבל שאר קושיות צריכין ישוב עוד נראה לומר דר"ט שרי למעט באכילה ורבנן אסרי דסברי אסור למעט באכילה ופלוגתא הוא אי שרי למעט באכילה או לאו ועיין בזבחים:

בא"ד ואין לומר דהוה טעם שלישי לפי שיש מים בקדירה מטעם זה יהיו נמי הביצים מותרים עכ"ל ר"ל דלעולם עלו אין נתבשלו לא בשני טעמים כההיא דגים שעלו בקערה בלי מים דהוה שני טעמים דכלי מפליט הבלוע בלא רוטב כמו שמבואר בסי' ק"ה ואבאר אח"כ ולא נתבשלו אבל התם שאני דהוה ג' נותני טעמים מן הקדירה למים ומים לשלמי' ועדיין היתר ולא אמרינן דשלמי' מקבלי' טעם מקדירה עצמה מ"מ רוב הטעם נפלט במים תחלה ואח"כ לבשר עי' ברא"ש מ"ש בשם בעל התרומות יע"ש ולזה כתבו דא"כ אמאי אסור ביצים יע"ש:

בא"ד משום דבמינו ברובא בטל ובמקדש אוקמוה אדאורייתא עכ"ל והא דהצריכ' מריקה בכ"מ ושביר' בכ"ח ע"כ גזירת הכתוב הוא לאחר שנעשה נותר ואין לך בו אלא חידושו אבל לענין למעט בזמן אכילה אוקמוה אדינא לבטל ברובא ואי נאמר דאין מבטלין איסור מ"ה א"ש דלכתחלה צריך מריקה משא"כ למעט בזמן אכילה דהיא גופא דרבנן לחד דעה ולא גזרו בכך בכלי מקדש ועיין בתו' לעיל צ"ח ע"ב ד"ה לאו למעוטי משמע דאין מבטלין מ"ה והפר"ח כתב והש"ך בסי' צ"ט כתבו דהוה מדרבנן דאין מבטלין ובי"ד אבאר:

בא"ד וקערות שמשתמשים בהן כו' אם השמנונית בעין על הקערות דהוה כסכין כו' דהקערות נותנות במחבת כו' נכנסו במים כו' עד כאן לשונו מתחלה כתבו דלא מיבעיא באחד מהן אין לקי דאז ודאי אסורים אף שאין הנקי אסור דאותו שהוא נקי מקבל טעם מן הממש ואף אם נאמר דהלכלוך במים ומים לכלי מ"מ הוה טעם שני לאיסורא ועוד דבאוכל לא שייך נ"ט בר נ"ט כמ"ש לעיל באורך ומיד נאסר הנקי ואח"כ מפליט ומבליע באינו נקי ולכך תרווייהו אסורין ואח"כ כתבו דאף שניה' נקיי' אסור דמאן יימר דלא בלעו הכלים זה מזה שלא באמצעות המים אלא מן הקערה למחבת נפלט הטעם והוה טעם שני לאיסור ואסור ועוד כתבו דאף אם נאמר שע"י אמצעות המים מפליט ומבליע מ"מ מיד שבא לעולם השני טעמים הבשר וחלב נאסרו ממש ולא שרינן נ"ט בר נ"ט

אלא כשטעם השני כשבא לעולם עומד זמן מה בהיתר ואח"כ נתערב בחלב וכדומה אז אמרינן דאיקלוש טעמא אלא כאן מיד כשבאו לעולם נאסרו ועיין בר"ן כאן בשמעתין שכתב ג"כ כך ועיין ברא"ש כאן אלא שאני תמה על מ"ש מתחלה דהמחבת נותנין טעם בקערות והוה טעם שני לאיסור ואמאי הא א"א אלא ע"י אמצעות המים דהא קיי"ל בי"ד דב' קדירות נוגעין זו בזו אין לחוש כך בדיעבד כמבואר סי' צ"ב וצ"ג דנהי שהכלי מפליט בלא רוטב דבר הבלוע בו מ"מ להפליט ולהבליע בכלי אחר בלא רוטב זה לא אמרי' א"כ א"א אלא ע"י אמצעות המים וא"כ הוה נ"ט בר נ"ט אלא כתי' השני וביי"ד אכתוב מזה בעזה"י באורך ובהא דב' קדירות:

בא"ד ואם האחד אינו בן יומא אז אותו שבן יומא מותר עכ"ל אבל אותו שאינו ב"י אסור דהבן יומא קיבל טעם פגום מאינו ב"י אבל אינו ב"י קיבל טעם חשוב מב"י ואסור ואין להקשות אמאי הא הוה נ"ט בר נ"ט דהיתרא מקדירה למים ומים לשניה דלא שייך בתירוצו ששני הטעמי' מתערבי' דהא א' אין ב"י ולא נעשה נבילה וגם תי' א' דהמחבת נוגעת בקדירה והוה טעם שני לאיסור ומה בכך והא המחבת פגומה הוא וכי מקבלת טעם בקערה עדיין היתר הוא וכי פולטת המחבת לחלב הוה נ"ט בר נ"ט דהיתרא ואיקלש איסוריה כבר תירצו הפוסקים וכן כתב מהרש"ל בסי' ס"ד דה"ט דהתוספות סבירא להו דוקא עלו אבל נתבשלו לא דהוה ממשו וכדעת ריב"ן חתנו של רש"י ז"ל ואף דכתבו מתחלה דיש להביא ראיה דנתבשלו שרי מהך דזבחים הא דחי לה וכיון שכן אותו שאין ב"י אסור דקיבל טעם מן הממש בשר ואסור לבשל אח"כ לא בשר ולא חלב בשר לא דבלוע מחלב וגזרינן אטו בת יומא חלב לא דקיבל טעם בשר ע"י בישול דהוה ממש אלא דצריך לומר כתי' ראשון של תו' דהמחבת נוגעת בקערה שלא ע"י המים ומש"ה אותו שאינו ב"י אסור דאלו לתי' הב' מיד שבאו ב' הטעמים למים מיד נאסרין ליתא דהא א' אינו ב"י וא"כ הוא טעם רביעי מן הקערה למים שני ומים למחבת שלישי ועדיין היתר הוא ובכה"ג משמע אף למאן דאוסר נתבשלו דוקא בשקיבל טעם שני לאו טעם שלישי ועוד אף אם נאמר דבטעם שלישי נמי אסיר זה מכלי לכמה אוכלין אבל כאן שיש ב' כלים יראה לכ"ע דמותר ואף שכתבו בפסקי התוס' דביצים שנתבשלו בקדירה חולבת אסור לעשות מולייתא היינו נמי מה"ט דהביצים מקבלים טעם שלא ע"י המים ועוד דשאני הכ' דליכא כ"א כלי א' משא"כ כאן בקערה שהודח' ביורה חולבת דודאי איכא ב' כלים מן היורה למים ומים לקערה ועדיין היתר הוא ובכה"ג כ"ע מודים דשרי אף בנתבשלו אלא דמקבלין זה מזה בלא אמצעות המים:

שוב ראיתי שמה שכתבנו דב' כלים כ"ע מודים דנתבשלו שרי הוא לימוד ערוך מתורתו של הרא"ש ז"ל שכתב וז"ל בפכ"ש אהא דמגעילין קודם שעה חמישית מותר אף אין ס' במים נגד הכלי דנ"ט בר נ"ט דהיתרא החמץ לכלי ומכלי אל המים ומים לכלי ועדיין היתר הוא ואף למ"ד נתבשלו אסור הכ' שאני דחמץ נפלט מן כלי למים ומים לכלי עכ"ל ועיין ב"י ובפר"ח בסי' תנ"ב שכתב וז"ל דאיכא דס"ל דבישול הוה טעם שלישי מקדירה למים ומים לדגים ואפ"ה אסור לאכול בכותח ומש"ה הוצרך הרא"ש לחלק דהכ' ליכא טעם חשוב וכוונתו מבואר דלמ"ד נתבשלו אסור דהקדירה נוגעת בדגים והוה תרי טעמים אבל ג' טעמים שרי אף בבישול א"כ הוה ליה לחלק בהגעלה דהוה ג' טעמים להתיר ע"ז כתב דאפשר מאן דאוסר בבישול אוסר אף בג' טעמי' מש"ה הוצרך הרא"ש לומר דהכא ליכא טעם חשוב וכדכתיבנא וא"כ ע"כ מ"ש התוס' דאותו שהוא ב"י מותר ואותו שאינו ב"י אסור ע"כ דהכלים נוגעין זה בזה והוה טעם שני מן הקערה למחבת ואף דעדיין היתר הוא דהמחבת פגום מ"מ בבישול אסור כה"ג נ"ט בר נ"ט ולא שרינן אלא כשהטעם שלישי עדיין היתר ודוקא בשני כלים כההיא דהגעלה קודם זמן איסורו דשרי אף שאין במים ששים נגד הכלי וכמ"ש ובי"ד אבאר עוד מזה בעזה"י בסימן צ"ה ובשאר דוכתין:

וראיתי לברכת הזבח בזבחים צ"ז בתו' ד"ה ואם טש שכתב וז"ל ומה שיש לדקדק על הב"י ומור"ם בסימן צ"ה שכתבו דעת התוספות כדעת סמ"ק ליתא דדעת התו' אוסרין אותו שאין ב"י אפי' למאי דסבירא נתבשלו שרי כמו עלו משום דהכלי בן יומא נוגעת בה והוה טעם אחד אבל הסמ"ג וסמ"ק וש"ד סוברין כטעם שני של תו' ולזה כוון מהרא"י בפסקיו סי' צ"ז כמ"ש דהתוספות החמירו יותר ולא כמו שהבין מהרש"ל באו"ש בסימן נ"ד עכ"ל ועיין בש"ד סי' נ"ז ובמ"ש מהרש"ל שם וכ"כ בסי' ס"ד בפירקין והבאתיו לעיל והאמת אניד ולא אכחד שדברי בה"ז הנ"ל נעלמו ממנו ולא זכיתי להבין דבריו הקדושים במה שכתב דתוספות אוסרים אותו שאין ב"י מפני טעם ראשון דמחבת נוגעת בקערה כו' ומה בכך סוף סוף עדיין היתר הוא הטעם שני דהמחבת פגומה היא וטעם הבשר שתקבל המחבת מן הקערה עדיין היתר הוא וכי מבשל אח"כ חלב בההיא מחבת אמאי אסור דנ"ט בר נ"ט ודומה לזה כתב הרא"ש בפכ"ש הביאו הב"י בא"ח תנ"ב דלאחר זמן איסורו יכול להגעיל כשאין בן יומא דהוה נ"ט בר נ"ט דהיתרא יע"ש וה"נ כן הוא ודברי מהרש"ל בשני מקומות בספרו סי' ס"ד ובאו"ש נ"ד ע"ד ברור מללו (תנן) שיש לומר דה"ק דע"כ לא שרינן נתבשלו אלא בשלשה נותני טעמים של היתר ומש"ה לטעם ראשון אסור דליכא כ"א ב' ולטעם שני שרי וכדכתיבנא מ"מ המעיין בש"ד ובדברי ברכת הזבח

שם בזבחים יראה דא"א לפרש כן וצ"ע סוף דבר שדברי בה"ז הנ"ל צריכין אצלי תלמוד ממקום, אחר ובי"ד אבאר עוד מזה בעזה"י:

ובד"ה אגב חורפיה בלע שיש ליזהר שלא לחתוך עיין בי"ד סימן צ"ו מבואר זאת ואף בסכין מקונח כפי' ראשון של רש"י ז"ל דאגב חורפיה לא שייך ביה נ"ט בר נ"ט דהיתרא דהוה כממשו של איסור וה"ה כאן בבצלים דהוה כטעם הבא מן הממש ודע עוד דהיכא דחתכו בסכין חלב דכולו היתר ויש ס' בתבשיל נגד הסכין מותר ואין צריך להסיר הבצלים והוא מתשובת מהר"מ מלובלין ז' הביאו אחרונים בסימן צ"ו יע"ש ואין להקשות דמ"מ מה שבלוע בבצלים בשר וחלב יחד ליהוי נבלה דמה שבלוע בבצלים לא נתבטל כמבואר בהא דאמאי חלב נבילה היא אבאר בי"ד סימן צ"ו וגם אבאר דלא אמרינן חנ"נ בבצלים דבלועין יחד מבשר וחלב:

ובפירש"י בד"ה קישות מתוקה היא כו' שמנונית קרוש עלי' כו' ועוד דמשום חורפיה בלע טפי עכ"ל הא דקישות צריך גרירה ולא סגי בהדחה משום דע"י נדבק בה ביותר ומש"ה סגי בגרירה ולא קליפה דצונן אין בולע כלל ודוחקא לחוד לא מהני כלל אלא משום שמנונית הקרוש עליה לפירוש ראשון של רש"י ז"ל הנדבק בקישות ע"י חיתוך צריך גרירה אבל לפי' שני של רש"י ז"ל דמיירי שהסכין נקי ואפ"ה בצונן אסור דאגב חורפא בלע וא"כ תקשה בקישות אמאי גריר לבי פסקי וכן הק' הרשב"א ז"ל ואפשר להך לישנא אמרי' דוחקא דסכינא לחוד מועיל להפליט בסכין ומיהו להפליט ולהבליע כא' באוכל אין ולכך סגי בהדחה וקנוח ובקישות שהוא דבר לח ונדבק ביותר צריך גרירה ולא הדחה ולא קליפה כו' דגרירה הוא מועטת יותר מקליפה ודוק' חם קצת כביה"ש או חורפא דצנון אמרי' דמפליט ומבליע אבל קישות נהי דוחקא לחוד פועל שמפליט מן הסכין אין מבליע כ"א באוכל וע' בפ"ק ח' בתו' ד"ה אגב דוחק' שכתבו בשם הר' יצחק בר' מאיר להצריך קליפה בכל צונן אגב דוחקא דסכינא והקשו עליו מדאמרינן התם אימת בלע לכי חיימא יע"ש ונהי דמוכח מהתם שא"צ קליפה מ"מ זאת נאמר דמפליט מן הסכין ונדבק באוכל וצריך הדחה ובקישות דלא מהני הדחה בעי גרירה אבל לא קליפה כמ"ש לעיל ומש"ה ביה"ש אימת חיימת לאחר גמר שחיטה ומש"ה סגי בהדחה יע"ש אלא דלא מסתבר לומר דמפליט מן הסכין שהוא קשה ואין מבליע באוכל שהוא רך ועיין בפ"ק ח' ברש"י שם ד"ה והלכת' ואין לומר דמ"מ אין לו כח להפליט ולהבליע כאחת קשה אמאי כשחתך הרבה פעמים יאסור כ"ק מיהא אלא לומר דאה"נ דאגב דוחקא גריר לבי פסקי דאגב דוחקא לחוד כדי גרירה מיהא בולע וא"כ תקשה ההיא דסכין בהיתר נמי ניבעי הגעלה דכדי גרירה מיהת מפליט ומבליע ודע שמה שהקשו התו' שם אגב

דוחקא לפירוש ריב"ש מדאמר כאן אגב חורפא בלע הא שלא אגב חורפא לא ולא הקשו דבהדיא אמרינן קישות גריר לבי פסקי אלמא אגב דוחקא לחוד לא בלע י"ל דלפעמים גרירה וקליפה אחת היא בלשון הפוסקים וה"נ איכא למימר דהאי גרירה קליפה היא אבל מיהא דצנון דאמר אגב חורפיה בלע משמע מפשטיה דמשום חורפא הוא דבלע הא דוחקא לחוד לא בלע כלל דאי משום דצנון אוסר כדי נטילה או כולו כדעת יש מי שאומר כן עיין בסי' צ"ו יע"ש מש"ה לא הוה לומר סתם אגב חורפא בלע אלא הול"ל וה"מ צנון דאוסר כולו אבל קישות גריר לבי פסקי כיון דדוחקא לחוד נמי מבליע כ"ק ובפרק ראשון שם בארנו הצורך בזה יע"ש:

גמרא מהו לאנוחי כדא דמלחא אצל כדא דכמכא זה איתי' לאיסורי' בעיני' עכ"ל אבל הר"מ ז"ל גי' אחרת יש לו שהוא מפרש שאין להניח כמכא אצל מלח בסמוך שהמלח שואב וחומץ אין שואב ובריחוק מקום שרי אבל לדידן אף ברחוק קצת אסור שמא יפול מזה לזה ולהניח דבר איסור אצל דבר היתר בתיבה אחת לפי מה שכתב התו' כאן בד"ה מהו לאנוחי דבשר אצל חלב שרי דמיזהר זהיר כ"ש איסור אצל היתר אבל למאן דאוסר יש להסתפק דשמא אף איסור אצל היתר א"ד דמבדיל בדיל מיניה וכה"ג מצינו שעשו הרחקה לעלות עוף וגבינה על השלחן אבל לא איסור והיתר וה"נ כן וראיתי להר"ן ז"ל בשמעתין דכתב דאיכא למידק מהא דע"ז דאמר לא הלכת לצור מימיך וראית ישראל ועכו"ם ששפתו קדירה אצל כירה כו' ותי', דהתם באקראי יע"ש הרי בהדיא דשלא באקראי אף איסור והיתר אסור וכן מצאתי אח"כ בפר"ח סימן צ"ה שהביא דברי הר"ן דכאן ואין הכרע מדבריו שם אלא שאני תמה דהר"ן הביא אחר כך דברי התוספות דבשר אצל חלב שרי דמיזהר זהיר ואם כן למה למימר דהתם באקראי שרי כו' אפילו בתדירות שרי מכל שכן דבב"ח ומ"ש הפר"ח בצ"ה דיעבד שרי דנלמוד מההיא דע"ז ישראל ועכו"ם ששפתו קדירה והא התם דאקראי הוה ומש"ה שרי וצ"ע:

מסוגיא זו הוכיח הרב ז"ל בספר צמח צדק בסימן פ' דאסור ליתן מעט חלב בפת או ביין שדרכו להשתמש עם בשר דאף דיש ששים מ"מ מבטל איסור לכתחלה והוכיח מכאן דמשני הא ליתא לאיסורא בעיני' דבטל בששים כמ"ש הב"י בסי' צ"ה ואפ"ה לאנוחי אבל ליתן לתוכו לא יע"ש וזאת הוכחה היא לפי גי' תלמודא דידן אבל למ"ש הר"מ ז"ל אין הוכחה שמפרש שהמלח שואב מן הכותח ואסור אף דיעבד וחומץ אין שואב ואה"נ דשרי לאנוחי לכתחלה דאין שואב כלל וא"כ אין ראיה דאפשר דמלח שואב שאין בו ששים אלא דיש לראות צדדי איבעיא לר"מ מה הן והבן אלא דאף לפי גי' ספרים דידן י"ל אין מכאן ראיה דודאי ר' דימי מיבעיא ליה אי שרי כדא דמלחא אצל כמכא אי חיישינן

שמא יפול לתוכו הרבה או לאו והשיב לו דאסור ושאל לו אצל חלא מאי דחיישינן שמא יפול הרבה ופריך מ"ש והשיב דלא כן הוא דלא חיישינן להרבה אלא כותח שע' דלא מתבטל ובחומץ מתבטל והא לא קשיא אמאי לא אמר ליה אף לכתחלה שרי דלפי מה ששאל לו השיב לו כו' ורותחא לא שייך בהיתרא כמו שמבואר כמ"ש בתלמודא יע"ש: **והוי** יודע להר"מ כל שמניח, בסמוך ממש כמכא אצל מלח אף דיעבד אסור ששואב ומה ענין זה אצל עכו"ם וישראל ששפתו קדירה דהכא לא חיישינן שיפול לתוכו אלא ששואב ויש קולא בריחוק מקום קצת ולגירסא שלנו יש קולא בסמוך ממש דיעבד שרי וחומרא אף בריחוק אסור לכתחלה וראיתי לישׁ"ש בפירקין סימן ס"ו שכתב דנקטינן לחומרא כגי' ספרים שלנו דאפילו אינם סמוכים אסור להניח יע"ש ובש"ע סימן צ"ה ס"ה כתב סתמא כגי' ספרים שלנו ולכך אני תמה על הג"ה שכתב בדיעבד מותר דלא חיישינן שמא יפול ואמאי לא חשש לסברת הר"מ ז"ל שכן הוא גי' ר"ח שכל דבריו קבלה דבדיעבד אסור בסמוך ששואב ונהי שכתב יש"ש כל היכא שאין הכרע הולכין בגירסאות להחמיר הוה לאחמורי ג"כ כגי' הר"מ דדיעבד אסור כל בסמוך ששואב המלח ן הכותח ואין לומר אף ששואב מ"מ מתבטל בששים דא"כ אמאי אסור לאנוחי דלא הוה מבטל איסור אבל יראה לי לאחר העיון דמהא סייעתא לדברי צמח צדק ז"ל דודאי בדיעבד גם הר"מ מודה דשרי דאף ששואב מתבטל בששים וזה שכתב אין מניחין כד של כו' דמשמע לכתחלה ובדיעבד שרי והיינו כסברת צ"צ כיון דמלח שואב הוה מבטל איסור לכתחלה דהוה כנותן מעט חלב במלח דאסור דיבוא למלוח בו בשר אבל הניחו כך שרי בדיעבד דבטל הוא ואפשר בכה"ג אף הניחו מזיד לא קנסו בכך ושרי דיעבד וביד נאריך בה בעזה"י אבל ראיתי לשון הר"מ ז"ל בפ"ח מהל' מ"א הכ"ה שכת' וז"ל אין מניחין כד של מלח אצל כד של כותח מפני ששואב מלח ונמצא מבשל במלח זה בשר שיש בו טעם חלב יע"ש א"כ משמע דלא בטל בששים ואף דיעבד אסור וצ"ע לדינא וביד אבאר:

ובד"ה שריה רב חנינא אע"פ שהכותח מליח הוא עכ"ל סובר דבר גוזלא תפל הוה וכותח מליח ומשום דנאכל מחמת מלחו שרי הא אין נאכל מחמת מלחו הבר גוזלא אסור דאף דהוה תפל מ"מ הוה כטמא מליח טהור תפל דאסור דהכותח מבליע בבר גוזלא ואם נאמר דאיסורא הוא דבר גוזלא הוה מליח אין ראיה דבמליחה לא אמרינן תתאה גבר דאימא לעולם אמרינן תתאה גבר ושאני כותח דהוה בצלי ובר גוזלא נשתקע בתוך הכותח והוה בר גוזלא תתאה ועי' בי"ד ק"ה ושם אבאר:

גמרא ואי אית ביה פילי כוליה אסור יש בכאן כמה פירושים ובסימן צ"א אבאר בזה ע"ש אמר שמואל ככר שחתך עליה בשר אסור לאוכלו אם נאמר דשמואל איירי בצלי כ"צ ואפ"ה אסור לאכול הכבד אלמא דסובר בצלי אין יוצא כל הדם ומה שנשאר הוה דם האברים שלא פי' ואה"נ דלשמואל אסור לבשל בשר צלי בלא מליחה דלעולם נשאר בו דם אחר צליה ומש"ה אסור לאכול הכבד ולפי זה פריך שפיר ע"ב ומי אמר שמואל הכי והאמר ככר כו' דלעולם יש בו דם אף לאחר צלייה וא"כ תקשה למאן דסובר דם האברים שלא פי' אסור והא הכ' סובר שמואל דשרי דאין לומר דאנן פסקינן כרבא דאמר דקרי ליה חמר בשר דיוצא כל הדם ע"י צליה דאכתי מנלן לחדש דבר חדש מחלוקת בין רבא לשמואל בזה וא"כ תקשה לרש"י ור"מ דסוברין דם האברים שלא פי' אסור ובחדושינו לי"ד ס"ט וע"ז אבאר באורך ועיין בפ"ו מהל' מ"א ובכ"מ שם:

אמר ר"נ אמ"ש אין מניחין כלי תחת הבשר כו' יש בכאן פירושים רבים ובי"ד סימן ע"ו אבאר באורך וכאן אכתוב ע"ד הפשוט והוא דכפי הנראה דמר זוטרא מפרש מילתיה דשמואל הוה משתעלה תמרתו ור"א פליג אשמואל ואמר דלמא תתאה מטא עלאה לא מטא ושמואל סובר דם שמלחו הוה דרבנן וספיקו להקל ורב אשי סובר כל היכא דאיכא לתקוני מתקנין ולא סמכינן אה דספיקא להקל אבל אין הלשון משמע כך אלא דרב אשי סובר דזה, לא הוה ספק גמור דלמא תתאה מטא עילאה לא מטא ומסיק אלא אמר ר"א דמישדא ביה תרי גללי דמילחא ור"ל דהדר ביה משתעלה תמרתו ופליג אדשמואל ג"כ דמתחלה נמי אית תקנתא דמישדא גללי דמילחא ודם יורד לכלי בשוליה כי כן טבע המלח ששואב דם אצלו ולא נשאר דם בשומן כלל והא דלא נעשה נבילה מיד כתבו, התו' ד"ה תרי גללי דלא נ"נ כיון דלא נשאר כלום שרי ולא נ"נ ולא אמרינן אפשר לסוחטו אסור אלא היכא שנשאר מעט מן האיסור בתוכו אלא דבטל בששים הוא דאסור אבל כשלא נשאר מזה כלום שרי וכבר כתבנו לעיל כמה פעמים מזה ובי"ד אכתוב אבל אם נאמר דאפשר לסוחטו אף כה"ג אסור א אשי דשרי דוקא לאחר שתעלה תמרתו וספיקא דרבנן להקל אלא א היכא דאיכא לתקן מתקנין ומשדי תרי גללי דמלחא א"כ א"ש דרב אש לא פליג אדשמואל דאמר עד שיכלה מראה אדמומית ותרי גללי נמי בעי לברר מה דאפשר וכדכתיבנא בסמוך:

והנה אם נאמר כדעת הר"מ ז"ל בפ"ו מהלכות מ"א דדם שבישלו הוה מן התורה ועיין בי"ד סימן ס"ט בב"י ובפר"ח שם יע"ש א"ש טפי דרב אשי פריך ליה ודלמא תתאה מטא כו' והוה ספיקא דאורייתא אלא היכא עבדינן גרגיר מלח רצוני לומר ג"כ לאחר שתעלה תמרתו ולא פליג אדשמואל ובתרין גללי דמלחא שרינן ליה דאין לומר דאפשר לסחטו

אסור אף כה"ג וכדעת הר"ן ז"ל בכאן ובשאר מקומות מ"מ הא דחנ"נ בשאר איסורין לא הוה אלא מדרבנן ומש"ה כה"ג דהוה ספיקא שמא תתאה מטא עילאה לא מטא תו הוה ליה ספק דרבנן ולהקל ומ"ה שרי ע"י תרי גללי דמלחא כמ"ש אבל כבדא עילוי בישרא אסור להניח בי דוגי דנעשה נבילה וכדכתיבנא ולפי זה אתיא הסוגיא כפשטא לדעת הר"מ ז"ל אבל הלח"מ כתב בפ"ט מהלכות מ"א ה"ח דנראה לו שרבינו סובר דבשאר איסורין לא אמרינן חנ"נ יע"ש ובי"ד סימן צ"ב אכתוב ועיין בפ"ו מהל' מ"א ובמ"מ ובי"ד סימן ע"ו יע"ש:

דף קיב:

גמרא ומי אמר שמואל הכי כו' עיין בפ"ו מהלכות מ"א בלח"מ שהקשה לפי מ"ש המ"מ דר"א אליבא דשמואל אמר דעד שיכלה מראה אדמומית הוא בעינן זה דמשדי תרי גללי דמלחא א"כ מה מקשה ומי אמר שמואל הכי יע"ש ויש לישב קצת דמקשה למר זוטרא משמיה דרב פפא דאמר דשמואל משתעלה תמרתו פריך שפיר אדשמואל מככר שחתך עליה בשר וגם ר"א לא מקשה למר זוטרא אלא דלמא, תתאה מטא עלאה לא מטא משמע אי לאו הך ספיקא שרי והא לשמואל אף בנצלה כ"צ אסור הכבד דיש בו דם לשיטת הר"מ ז"ל אלא דלישנא דמי אמר שמואל הכי לא אתי שפיר:

ודע דלעיל קי"א ב' אמר דמא דבישרא שכן דכבדא קפי והא לתקנת רב אשי תרי גללי דמלחא קאמר הכי דם הכבד קפי ואינו יורד לשולי הכלי ע"י תרי גללי דמלחא אבל, למר זוטרא דאמר משתעלה תמרתו זה סימן שאין בו דם א"כ בודאי גם בשרא עילוי כבדא שרי ליתן בי דוגי לאחר שאין בו דם דאין לומר דכבדא שיש בו ריבוי דם לא מהני שתעלה תמרתו דא"כ מה פריך לעיל מ"ש מדמא דבשרא והא בשרא משתעלה תמרתו אין בו דם ותרי גללי דמלחא אינו אלא מפני הספק דלמא תתאה מטא כו' וכבדא אינו כן אבל אם נאמר דרב אשי אף בלא תעלה תמרתו מהני תרי גללי דמלחא אתי שפיר לעיל:

הן אמת שהב"י בסימן ע"ג וע"ו השמיט הא דינא דבשרא עילוי כבדא דאסור ליתן בי דוגי ואין לומר דמש"ה השמיט דלדידן בלא"ה אסור לצלות בשרא עילוי כבדא דפעמים שהשפוד מתהפך כמ"ש רש"י מ"מ הוה ליה לכתוב דדיעבד אסור אם נתן בי דוגי בשרא עילוי כבדא דכפי הנראה אף דיעבד אסור ולא קשה מידי דהא בש"ע סימן ע"ן כתב דאין מניחין כלי עד שיצלה כל צורכו שיהא ראוי לאכילה ולא הזכיר כלל תקנתא דתרין גללי דמלחא והוא מטעם שכתב הפר"ח דבש"ע מירי שנצלה חצי צלייתו דאז זב כל דמא יע"ש והיינו דאנן לא בקיאין בתרי גללי דמלחא כמ"ש רש"י בשם בה"ג וא"כ לית תקנה

משתעלה תמרתו אלא בחצי צלייתו דאז יוצא כל הדם לדידן דקיי"ל כרבא דקרי ליה חמר בשר וכיון שכן אף בשרא וכבדא כה"ג שרי דמאחר שנצלה כחצי צלייתו אז זב כל דמא ושרי אבל על הר"מ ז"ל יש לתמוה דהא דהשמיט כבדא ובשרא דאין מניחין בי דוגי תחתיו והטור בסי' ע"ו הזכירו. וכתב דכבדא אסור להניח כלי תחתיו לקבל שמנונית ואין מזה ראיה לאסור דיעבד דמיירי בלא בשרא אלא כבדא לחוד אייריי ומ"מ יש לתמוה על הר"מ דהוא למי הוה ליה לכתוב כן וגם על הש"ע יש להקשות אמאי השמיט ואי דבלא"ה אסור לכתחלה בשרא עילוי כבדא מ"מ אמאי לא כתב בכבדא לחוד אסור כה"ג וכמ"ש ועוד דנראה דאף דיעבד אסור בכבדא השומן שבבי דוגי וכדמסיק בגמרא דמא דכבדא קפי כו' וכבר כתבנו שיש ליישב מה שהשמיט המחבר והוא פשוט אבל להר"מ צ"ע דהוא פסק בפ"ו מהלכות אלו הט"ו תקנתא דתרין גללי דמלחא כו' כר"א ואיך לא כתב דכל זה בבשרא אבל בכבדא א לעשות ן כדמסיק לעיל דכבדא קפי ובסימן ע"ג וע"ו ביורה דעה אבאר מזה באורך ליישב מה שהשמיט הר"מ דין זה כו':

וברש"י ד"ה שאני התם אגב דוחקא כו' כבר כתבנו לעיל דלשמואל אה"נ דאסור לבשל בשר אחר צליה דלעולם נשאר דם, ויוצא בבישול אם לא ע"י מליחה ודוחק לומר שע"י בישול בקדירה אין יוצא וכתבנו שיש להקשות למאן דסובר דם שלא פירש אסור והוא דעת הר"מ מהא דשמואל שאמר ככר שחתך עליה בשר אסור כו':

ובד"ה אסורין הדגים לבדן עכ"ל מפירש"י אין הכרע אי ס"ל כרבינו אפרים דבשאר איסורין אין חנ"נ ומש"ה העופות מותרים או דס"ל בשאר איסורין חנ"נ ואין הנאסר יותר מן האוסר ובמקום שאין האוסר יכול לילך שרי כמ"ש התו' לעיל ע"א בד"ה תרי גללי דמלחא יע"ש ומש"ה איידי דטרידי לא בלע דם ועיין סי' ע"ו (בת"ח) במ"ח:

אמר ר"נ דגים ועופות כו' עיין בר"מ פ"ו מהלכות מ"א כתב דגים אסורין דרפו קרמייהו ובלעי. הנה פסק עופות מותרים עוד למדנו מדבריו דתפלין נמי ואסורים כפסק המחבר סימן ע'. אמנם אין ראיה דמ"ש דגים אסורין ולא כתב לבדן כלשון רש"י יש לומר דה"ק דגים אסורים סתמא והא אפשר בקפילא ארמאה וכל מקום מזכיר תלמודא נותן טעם או קפילא אלא נאמר דגוי מסל"ת נאמן כמ"ש הר"מ פט"ו מהלכות אלו שלא הזכיר אומן ונאמר דלא כמ"ש הב"י צ"ח דה"ה לאו מסל"ת מהימן דאמאי אלא מסל"ת בעינן ומש"ה כל איסורין גוי מסל"ת מהימן דהוה דרבנן טעם כעיקר לשיטת הר"מ ז"ל ובדרבנן מהימן עיין ש"ך סימן צ"ח משא"כ דם דהוה איסור תורה אף למ"ד טעם כעיקר דרבנן מ"מ הא חמשה לאוי חד לדם אברים שפי' דלא הוה זיעא אלא ממש ול"ד לטעם כעיקר ואיהו לשיטתיה דדם שבישלו דאורייתא עיין מ"מ שם וב"י סימן פ"ז יע"ש ולא מהימן

גוי מסל"ת על הדגים דהוה ד"ת משום דם משא"כ העופות אין איסורן אלא משום ציר דגים שנבלע עמהם עם מעט דם דבדם לחוד יש ששים מסתמא אלא מטעם חנ"נ כמו שיראה הרואה ברא"ש אמ"ש רשב"ם דעופות אסורין עיין פרישה וב"ח ונאמר דהר"מ סובר חנ"נ בשאר איסורין דלא כמ"ש המ"מ שלא מצא להר"מ שאמר כאן וא"כ על כל פנים טעימת קפילא מהני דהוה דרבנן חנ"נ בשאר איסורין כמבואר ומהימן גוי מסל"ת ולכן לא כתב הר"מ הדגים לבדן אסורים כפירש"י וכאמור בזה:

עוד אבאר לך שאין ללמוד מדברים דתפלין אסורים דהוא לשיטתיה דלאחר המליחה צריך חליטה דאין המלח מוציא כל הדם ולית ליה דין דס' התרומות חתיכה תפילה שהונחה אצל מליחה דיש לה היתר דשמא לא יצא כל הדם ופי' אסור ומש"ה הגירסא לדידיה שפיר דגים רפו ובלעי ותו לא דככ"פ לדידיה לית כלל ובשר על גבי בשר דמשריק או טרוד משא"כ דגים וכאמור והמ"מ שכתב דין של הרשב"א דחתי' תפילה אמת וצ"ע דמשמע דה"מ והר"מ אין מוכרחין וא"כ מש"ה פשיטא דגים תפילין אסורין משא"כ לדידן ע"כ ליתא לגירסא זו דאיך קאמר דגים רפו בלעי ומה בכך אכתי ככ"פ כמו חתיכה תפילה וע"כ קדמי ופלטי הגירסא וא"כ תו אית לומר דתפילין מותרין כו':

המ"י כלל כ"ד אות כ"ב וכ"ג כתב דגים על העופות א"צ אפי' קליפה דל"ד לחתיכה חציה בציר דצריך למעלה קליפה דאי אפשר לצמצם כמו מקום חתך בהמקש' משא"כ ב' חתיכו' דלא כש"ך ויש הוכח' לש"ך דאפי' כה"ג בעי קליפ' ממ"ש בסי' מ"ט חתיכה שנמלחה מצ"א לאחר מעל"ע אין תקנה לש"ך דבה"מ דמה שראוי לצלי לא הוה אפשר דלא כט"ז דמה בכך שראוי לצלי בסעודה גדולה דרוצה לבשל וכמ"ש הבה"ג והאורח מישור. וקשיא לן בפרי מגדים אמאי אסור ולית תקנתא ימלחנו ויניחנו על צד הנמלח דדם אין מפעפע למעלה וליכא חששא שיבלע צד השני וכ"ת דלכתחלה אסור שמא יהפך הא זה דיעבד הוא דא"א בע"א וצריך לתרוצי דבעי כ"ק ואין יודע היכן הוא דלקלוף וכולה אסורה וכ"ת חתיכה עבה דיש ס' נגד הקליפה הא בורכא דבדבר דבעי קליפה לא צריך ששים כמבואר בסימן ק"ה ואי אמרינן כמ"י דהקליפה משום א"א לצמצם אכתי תקשה דכאן אין צריך קליפה דכל הדם יוצא ואין בו כלל איסור כשאר דם אין מפעפע כלל למעלה אלא ע"כ כש"ך דה"ק מפעפע למעלה וא"כ א"א להתיר משום דאיסור הקליפה יש בה. וע' או"ה כלל ה' והקשינו בפריי פרי מגדים אמאי אסור הדגים תפילי וכתבנו שם בקיצור דשמא סובר כגירסת הר"מ דזה א"א דא"כ אמאי סגי רפו קרמייהו הא ככ"פ ועיקר חסר מן הספר דרפי ולא פלטי דהא או"ה אין סובר כר"מ דבעי חליטה

דתדע דהא חתיכה תפילה סובר כש"ך דמהני מליח' וכיון שכן שפיר קשי' וכדאמרן. ר"ח אדר עש"ק פה ברלין תקל"א:

גמרא דגים ועופות שמלחן זע"ז אסורים יש בכאן מקום להאריך אלא שלא היה הזמן גורם אמרתי לקצר בכאן וביי"ד אבאר באורך הנה מה שאמר דגים ועופות שמלחן זע"ז משמע ששניהם מלוחין ולא אמר עופות שמלחו אצל דגים אסורים אף שהדגים אינן מלוחין אסורין דהעופות מבליעין דם בדגים והוה כטמא מליח וטהור תפל דאסור הטהור שהטמא מבליע בו י"ל לרבותא נקיט לא מבעיא בכה"ג דגים אסורין דבלעי אלא אפי' נמלחו שניהם דה"א דטרידי למפלט לא בלעי אפ"ה קמ"ל דגים רפו קרמייהו ופלטי ובלעי אח"כ דאין טרודין למפלט. או יאמר בכה"ג דלא נמלחו הדגים מתחלה היו מותרין אח"כ במליחה דאגב דיפלוט דם וציר דידהו פלטי נמי דם שבלעו מהעופות משא"כ עתה שנמלחו שניהם ופלטו כל דמן וצירן לא שייך ככ"פ אלא היכא דאית ביה דם מעצמו ולמאן דמפרש אסורין שניהם הדגים ועופות א"ש בלא"ה דנקיט שניהם מלוחין דאי דעופות לחודיה לא היו נאסרין העופות דהוה כטהור מליח וטמא תפל דמותר כדאמרינן לקמן ה"נ נהי שהעופות מבליעין בדגים מ"מ אין בו כח להבליע מן הדגים לעופות ומש"ה ונקיט שניהם מלוחים ועיין בסי' ע' ושם אבאר:

ובתוספות ד"ה דגים ועופות כו' בענין זה לא היו הדגים אסורין כו' האיסור הולך ומתפשט כו' דם משרק שריק עכ"ל הנה מ"ש דבענין זה לא היו נאסרין הוא פשוט דטהור מליח וטמא תפל שרי דאין כח במלח אלא להתחמם ולהבליע למה שאצלם ולא להפליט ממה שאצלו אמנם מה שכתב דאין לאסור העופות אפי' לאותו פירוש דאמרינן חתיכה נעשה נבילה כו' משמע דלא מיבעיא לר"מ ודאי ניחא דסבירא ליה דלא אמרינן חנ"נ בשאר איסורין ואמאי הא לפי ה"א יכול לבלוע דם שבדגים עם הציר בעופות וא"כ אף לר"א יאסרו הדגים לעופות מדם עצמו אם לא שנאמר כמ"ש הפר"ח בסימן ע' וכפי מה שהבין ב"י דלר"א אף שבלעו עופות מעט דם עם הציר של דגים מ"מ ציר הרבה ודם מועט בטל הדם בששים בציר העופות דאין ציר נ"נ של דגים. ולכך כתבו התו' דאפי' לאותו פי' דחנ"נ וא"כ אף הציר נ"נ אפ"ה אין בולע דדם משרק כו' ואבאר יותר ובקיצור הנה מליחת הרבה בשר זע"ז או חתיכה אחת ולא אמרינן ציר הנוטף מחתיכה אחת עם דם נ"נ ונבלע בחתיכה, השנית או מצד זה לצד זה דנהי דם אין בולע מ"מ ציר בולע כההיא דמרי בר רחל ולר"א ניחא דאין נ"נ ולמ"ד נ"נ מ"מ אין הנאסר אלא מקום שהאוסר יכול לילך ולמ"ד אף שאין האוסר יכול לילך אפ"ה אסור צריך לומר טעמא דלא אמרינן במליחה חנ"נ משום לתא דבב"ח ודרך בישול וע' בשמעתין בר"ן

אמנם כל זה בבשר מליח דיש הרבה דם הזב עם ציר הוא דאמרינן חתיכה שניה אינה בולעת מדם העליון משא"כ דגים שפולטין ציר מרובה ומעט דם שבלעו מעופות יכול הדם להתערב יפה עם הציר ולבלוע הדם עם הציר בעופות ויאסרו העופות ולר"א ניחא דנגד מעט דם יש ששים משא"כ אם אמרינן דנ"נ ליכא ששים נגד ציר ודם ולזה כתבו דאין סברא לאסור העופות דלמה נחלק ולומר דכה"ג יכול האיסור לילך בעצמו במעט דם אלא שהוא דם מועט מעורב בציר הרבה אפ"ה אין יכול להבליע הדם דמשרק שריק וכיון שכן אין הציר ההוא אוסר דלא נשאר שום דם דאין הנאסר יותר כו' כמ"ש התו' כאן. והנה מה שסיים התו' דם משרק שריק הוא א' מהטעמים דבמליחה מותר למלוח ב' חתיכות זע"ז. ולא ידענא אמאי לא נקיט אינך טעמים דכתבו לקמן בד"ה דגים רפו קרמייהו והיה נראה לומר דמש"ה לא כתבו טעם דככ"פ דנהי דפלטו אח"כ העופות הדם מ"מ נשאר בו ציר של דגים שלא פלטו ע"י מליחה ואף דלא נשאר שום דם בתוכו מ"מ כיון דמתחלה היה דם שם נאסר אח"כ ג"כ ועיין במהר"מ שי"ף ז"ל מ"ש בשמעתין חדא אמאי דבב"ח כה"ג מותר היכא שלא נשאר בו שוה חלב כמבואר בי"ד סי' ק"ה גבי הא דחתיכת איסור אוסרת חברתה בלא רוטב יע"ש בט"ז וש"ך ועוד אמאי לא כתבו טעם דאגב דטרידי העופות למפלט לא בלעי דם כלל מאחר שסוברים דאין חילוק בין מעט דם עם ציר הרבה כו' ואפשר דזה הוה בכלל משרק דמהאי טעמא הוא דאמרינן אגב דטריד למפלט לא בלעי דמשריק שריק הא ציר בולע שפיר ומ"ה נקטו בדבריהם משרק כו':

אבל הב"ח ז"ל כתב בסי' ע' לפי מ"ש הרא"ש ז"ל דמעט דם נבלע עם, ציר הרבה א"כ לרבינו אפרים נמי ראוי לאסור העופות יע"ש קשה א"כ מה כתבו התוס' אפילו לאותו פירוש כו' הא לר"א נמי קשה לפום סברא דהשתא דמעט דם נבלע בעופות עם ציר הרבה כדכתיבנא לעיל בסמוך:

א"י דודאי ממליחה לא קשיא דציר זב עם דם ונעשה נבילה ונבלע מעט דם עם ציר בחתיכה השנית י"ל דלח בלח לא אמרינן חנ"נ בשאר איסורין לבד בב"ח אמרינן חלב נבילה הוא ועיין בב"י ובש"ע סימן צ"ב יע"ש וא"כ מעולם לא נ"נ הציר משא"כ דגים ועופות שמלחן זע"ז דבלעי דגים מדם נבילה של העופות ונעשה נבילה כיון שהם דבר עב וגוש וכיון דכן אף ציר הזב אח"כ וודאי נבילה הוא כיון שהדגים נ"נ מתחלה וא"כ היה בזה מקום לאסור אח"כ העופות ולזה כתבו התו' דאף מעט דם אין נבלע בעופות דשרק ואין הנאסר יכול לילך אלא עם האוסר ולא בנפרד ממנו לגמרי דומה לסימן ק"ה בב"ח והמעיין ברא"ש יראה שיש לכוין דבריו כמ"ש ובסימן ע' אאריך בעז"ה:

גמרא ודגים דרפי קרמייהו קדמו ופלטי ועופות קמיטי בתר דנייחי דגים פלטי עופות והדר בלעי עכ"ל מגירסא זו משמע בהדיא משום בתר דנייחי דגים מצירן בלעי או עכ"פ בתר דנייחי מדמן בלעי הא קודם דנייחי כו' לא בלעי מעופות דטרידין או ככ"פ ורש"י כתב ממהרין לפלוט ציר שלהן כו' משמע כ"ז שפולטין ציר אין בולעין מעופות ויראה סתירה בדבריו שכת' אח"כ אבל בשר ובשר כמה שזה שוהה זה שוהה דמשמע דווקא שמלחן בב"א והא אף דלאו בב"א שרי דפולט ציר ואפשר דסוב' דפליטת צירן ודמן שווין הם ובזמן ושיעור אחד הוא ולכ"כ כ':

ודע דהב"ח בסי' ע' כתב דרשב"ם שאוסר אף העופות לא ס"ל כרש"י ז"ל דגים פולטין כל צירן אלא אף שפולטין ציר בולעין דם עכ"ל לא זכיתי להבין דבריו הקדושים דאמאי לא נימא דרשב"ם סובר כרש"י דאטו אחר שפלטו צירן שוב אין פולטין כלל דאטו חתיכת נבילה ששהתה במלחה יום שלם דזה זמן פליטת צירה אם נמלח אח"כ מחדש בשר כשר עמה מי לא נאסר ולא אמרו דלאחר יום שלם אין פולט ציר אלא שאין פולט בשפע לומר אגב דטרידי למפלט כו' או ככ"פ אבל מ"מ פולט מעט מעט תמיד וזה דבר הנראה לעין הוא וכיון שכן יש לכאורה לתמוה עליו מי הזקיקו לומר דרשב"ם פליג ארש"י ואפשר מפני סוף דברי הרא"ש כת' כן דמשום מעט דם עם ציר מרובה יכול לבלוע בעופות וזה סברת רשב"ם שאוסר באמת ואילו סובר כרש"י וודאי דמעט ציר עם מעט דם אין יכול לבלוע בעופות כו':

גמרא בתר דנייחי דגים פלטי העופות יש לפרש דפולטין עוד ולא כלה זמן פליטת דמן או משום דקמיטו אין פולטין עד לאחר שפלטו דגים ומש"ה הדגים אסורין הא פלטי עופות קודם שכלה פליטת הדגים לא היו הדגים נאסרין ככ"פ אבל השתא דכבר נסתמו נקבי הפליטה ועיין בתו' ד"ה דגים רפי קרמייהו יע"ש בהא ובתוס' ד"ה ודגים רפי קרמייהו כו' ולפירושו תימא איך מולחין כו' ופשיטא דאלא לא שנא כו' עכ"ל הקשו לפירש"י ז"ל לקמן אלא ל"ש ושרי דכשנח זה נח זה משמע דווקא בשנמלחו שניהם יחד דשוה זמן פליטה הא לא"ה לא וא"כ איך מולחין כמה חתיכו' והלא חתיכה ראשונה כלה זמן פליט' מקודם ובולעת אח"כ משניה כיון דלית ליה משרק שריק ולא אגב דטרוד ציר מדכת' כשנח זה נח זה וע' דלדידיה ל"ש ושרי משמע דוק' שניהם יחד ופשיט' דלישנ' משמ' בב"ע (בכ"ג) שרי. ואכתו' בכאן בקיצור ובי"ד סי' ס"ט וע' אאריך בעזה"י. הנה במליחה מה שאנו מולחין הרבה חתיכות זע"ז ולא חיישינן שיבלע זה מזה יש כמה טעמי' האחד דם משרק שריק ואינו נבלע כלל ולכך מולחין בכלי מנוקב וא"צ להמתין בתחתונה עד זמן פליטת העליונה אלא מיד שכלה זמן פליטת התחתונה שהוא שיעור המוזכר בסימן

ס"ט שרי להדיח הדחה אחרונה ויש עוד טעם דאגב דטרוד לפלוט ציר ג"כ לא בלע דם ושוהה לפלוט ציר י"ב שעות או יום שלם ולזה ג"כ אי צריך לשהות שיעורו זמן פליטת עליונה אבל יש חומרא אם נמלחה עלי' חתיכה לאחר יום שלם אסורה תחתונה ולטעם ראשון שרי:

עוד יש טעם כך"פ כמו בצלי דאמרינן כך"פ ה"ה במליחה דאמרינן הכי וא"כ יש להתיר אף לאחר זמן מרובה ואפילו הודח ונסתם נקבי הפליטה מטעם כך"פ אלא דצריך להמתין שיעור פליטת העליונה וזה מבואר אלא דקשיא מדגים ועופות שהדגים אסורים ואמאי ימלחנו שנית וכך"פ ובאותו מלח גופא ישהנו עד זמן פליטת העופות ועיין בחדושי רשב"א ז"ל ובת"ה הארוך והקצר שכתב די"ל שאני דגים דרפי קרמייהו ובולעין טובא ומסתבך הדם בהן והוה כציר ושומן נבילה דאינו יוצא ע"י מליחה וכן כתב הר"ן ז"ל בחדושיו לחולין נדפס מקרוב המכונים בשם חמש שיטות וזה לשונו שאני דגים דרפי קרמייהו ודמא מסרך סריך בהו כחלב בבשר כו' ולפ"ז קשיא מקערה שמלח בה בשר דודאי קשה הוא ואף כ"ח מבשר שהוא רך ואמאי אסור לאכול רותח וצריך לומר דמיירי דאין מנוקב ולא שייך שריק דהדם קווי וקיימא בתוכה ונאסרת הקערה ותוכה ה"א להה"א פינכא ועיין לעיל בחדושינו וזאת הקושיא והרא"ש הוא לטעמא דמשרק שריק והיא הדין לטעמא דכבולעו כך פולטו מצינו לומר באין מנוקב ובלעה הרבה ואין יוצא ע"י מליחה או מטעם כבוש בציר כשיעור שיתנו על גבי אש וירתיח אבל יש תירוץ אחר אם נאמר כבולעו כך פולטו דאין מליחה לכלים להפליט וכן כתב הר"ן ז"ל בחמש שיטות יע"ש היט' ואם נאמר יש מליחה לכלים להפליט נאמר כמ"ש מקודם עוד יש טעם אחר דשאני בשר עס בשר דאגב דיפלוט דם דידיה וציר דידיה יפלוט גם ק ציר דאחריני הא אין בו ציר דידיה אסור וכן פסקינן בשלחן ערוך דלא סבירא לן טעמא דמשרק אלא בכלי שהוא קשה ולא באוכלין כמו שאבאר בסי' ס"ט וע' בס"ד ודגים פולטין ר"ל צירן ודמן קודם גמר פליטת העופות וצריך להמתין כשיעור פליטת העליונה ובתנאי גם כן שיהא תוך י"ב שעות למליחת התחתונה שאז יש ציר ועוד יש טעם אפי' פחות משהו מן חלק י"ב שעות שרי כיון שהתחיל לבלוע דם קודם גמר פליטת צירו אז עדיין פתוחין נקבי הפליטה אז אף לאחר שפולט צירו פולט דם אבל לא באופן אחר ולפי' א' דווקא י"א שעות ודגים פולטין צירן קודם שיתחיל העופות לפלוט דמן ולפ"ז נמשך קולא באם העופות שהו חצי שעה במלח דוודאי התחילו לפלוט קצת שרי אם מלחו דגים אח"כ ע"מ מה"ט ובי"ד סי' ע' אכתוב מה שיש להקשות על הג"ה שם:

עוד אבאר לך לטעם ככ"פ אמאי הא מיד נ"נ למאן דאית ליה דחנ"נ בשאר איסורין י"ל דנפרד ממנו אח"כ לא אמרינן כן אלא בנשאר קצת מאיסורו מה שאין כן שפולט אחר כן הדר להיתרו הראשון ודומה לחתיכות בשר שבלע חלב ונגעה באחרות בלא רוטב שאין אוסרת ועיין ק"ה ובש"ך והוא מש"ח וכתבנו לעיל כמה פעמים וה"נ כן אבל אם נאמר דאף דנפרד לגמרי אסור ולא אמרינן אין הנאסר יכול לילך אלא עם האוסר לכתחלה לאסור אבל אם נאסר תו אפשר לסוחטו אסור דלא כמ"ש התו' לעיל ד"ה תרי גללי דמלחא והתם שאני דר"א לאחר שתעלה תמרתו או נצלה כ"צ מיירי אלא מפני מראית העין אסור המכונס בכלי ולזה מהני תרי גללי ועיין בר"ן בשמעתין גבי בישרא עלוי כבדא ואי איכא בי דוגי כו' יש לתרץ בענין אחר דלא אמרינן חתיכה, נעשה נבילה בדבר שאפשר להפריד האיסור ממנו ומה"ט בכל מקום לא נעשה נבילה כמו שכתב המרדכי ונראה דהך טעם האחרון עם הראשון א' הוא ויהי' איך שיהיה אין נפקא מינה לדינא בין הנך שני טעמים אבל ראיתי שיש נפקא מינה כההיא דחתיכה הבלועה מאיסור וכההיא דבב"ח לטעם הא' שרי ולטעם הב' אסור וביי"ד סימן ק"ה אבאר בזה באורך בעזה"י:

כתב הר"ן ז"ל בחדושיו דיש לומר מפני כך נאסר חתיכה שפלטה כל דמה וצירה עם חתיכה שלא נמלח דשמא אין המלח מפליט כל דם שבחתיכה ולא מיבעיא לשיטת הר"מ ז"ל פ"ו בהל' מ"א דצריך אחר מליחה לחלוט ברותחין הדם הנשאר ומה שלא מועיל חליטה בתחלה דשמא לא ירגיש החתיכה חום האש תפלוט החתיכה אתא שפיר דמהבא ממקום אחר אסור משא"כ דם האברים שלא פי' שרי אף למאן דלית ליה חליטה מכל מקום מה שלא יצא ע"י מליחה שוב לא יצא עולמית משא"כ דם הבא ממקום אחר ובמליחה דם אברים שלא פי' כתבתי כל זה להבין טעמי עניני מליחה כי עמוק הוא ובחדושינו לי"ד אבאר איזה טעם עיקר לדינא כי נ"מ טובא כמ"ש לעיל גם אבאר דברי התו' דכאן וע' מהרש"א בשמעתין:

ודע דמ"ש בש"ע סימן ע' בהג"ה דגים אם היו תפלין שרי למלוח אחרי כך אגב דיפלו' כו' והב"י חולק על זה כמבואר בספרו סימן ע' יעוין שם י"ל דהב"י לשיטתיה שכתב דבשר שפל' כל דמו וצירו עם בשר שלא פל' עדיין דשרי ככ"פ ואף דלית ביה דם וציר דידי' ואף היכא דלא שייך משרק שריק שיש גומות בבשר ואפילו הכי שרי ועל כרחך דגים דאסורי דרפי קרמייהו ומסתבך הדם בהו ואין כח במלח להפליט הדם מהן ומשום הכי פסק דאם לא נמלח. הדג דאסור אחרי כך משא"כ הרמ"א דפוסק דחתי' שפלטה כל דמה וצירה שנמלחה עם אחרת שלא פלטה עדיין אסור אף בדיעבד דלא אמרינן ככ"פ אלא היכא שיש ציר דידי' או דם אם כן שפיר פסק היכא דלא נמלח הדגים שימלחנו

ושרי דאגב דיפלוט וכו' דלית ליה לחלק בין דגים לבשר אלא לענין מה שאמרו דגים רפי קרמייהו וממהרין לפלוט קודם ולא לענין אחר כו':

וראיתי לספר בית ישראל בסי' ע' על דברי הט"ז סעיף קטן ח' דזהו הנפקא מינה בין פי' יש מפרשים לפי' הר"י דאורליינש יעוין שם. עוד כתב דמ"מ מדברי הגמרא משמע דאי לאו דנייחי דגים הוה מין אגב דיפלוט כו' עכ"ל הנה מה שכתבתי דזהו הנפקא מינה בין פי' יש מפרשים לר"י לומר כו'. כתבתי לעיל דיש נ"מ אחרינא לפי יש מפרשים אם מלחו בשר ששהה במלחו י"א שעות ומחצה עם בשר שנמלח עתה אסור מה שאין כן לפי' הר"י דאורליינוש וזה פשוט ומה שכתב דבגמרא משמע דאי לאו דנייחי דגים כו' לא ידענא למאן קאמר לה אי לרש"י דאגב דטרוד למיפלט לא בלעי משום הכי אמר לבתר דנייחי דגים בלעי מעופות הא לאו הכי לא היו בלעי כלל ואי לי"מ אימור דאמרינן דבלע אלא שפול' כל זמן פליטת ציורו הוא לאחר פליטת דמו הא קודם פליטת דמו אין בולע כלל ואי לפירוש רבינו תם קאמר לה דאיהו מתיר אף בפל' כל דמו וצירו משום דמשרק שריק ובדגים דרפי קרמייהו לא אמרינן משריק שריק גם כן סובר כפירש"י כל זמן שטרוד לפלו' אין בולע ומשום הכי הוצרך לומר בתר דניחי ועיין ברשב"א ור"ן שמ"ש גירסות אחרות ובי"ד אבאר אי"ה זה יעוין שם:

גמרא ר' מרי בר רחל אימלח ליה בשר שחוטה בהדי בשר נבילה אתא לקמי' דרבא אמר הטמאים לאסור צירן ורוטבן ופירש"י דמיבעיא ליה אי דוקא אגב דטרוד למפלט דם לא בלע דם הא ציר בולע א"ד ל"ש כן נראה מפירש"י ולא ידענא דאם כן רבא דמהדר ליה הטמאים לאסור צירן ורוטבן עיקר חסר מן הספר דר' מרי נמי הוה ידע אלא דלא הוה ידע אי בולע אי לאו ואמאי לא פירש דמיבעיא ליה אי ציר נבילה אסור או לאו ואהדר ליה מהטמאים אלא דז"א דוודאי ציר טמאים מדרבנן אסור נהי דלא ידע מדרשא דהטמאים דהא מתני' היא דג טמא צירו אסור והוא משנה בתרומות פ"ו ולעיל צ"ט הביאה ומשנה לא שייך לומר דלא ידע מהן שהיה שגורה בפיהן ועיין בשמעתין כבדא מה אתון בד"ה למיסר ואם כן מה מיבעיא ליה אלא דמיבעיא אי ציר בולע ולא אמרינן ביה אגב דטרוד למפלט ומשני ליה דיש חילוק בין ציר לדם והביא נמי דרשא דהטמאים ומ"מ קשה למה ליה להזכיר כלל דרשא זו ולא השיב לו על שאלתו כלום אבל ראיתי לר"ן ז"ל שפי' אי ציר אסור או זיעה בעלמא מיבעיא ליה וקשה הא מתני' היא דג טמא צירו אסור וליהוי מדרבנן עכ"פ אסור וריטב"א ורשב"א פירשו דמיבעיא ליה אי מלח פול' ציר או לאו והשיב מדחזינן הטמאים לאסור צירן ורוטבן על ידי מליחה דרוטב הוא על ידי בישול וציר על ידי מליחה ש"מ שפולט ציר על ידי מליחה יעוין שם והא דלא

דייק מדג טמא צירו אסור דהוה מפרשינן לה ע"י בישול משא"כ הכא דקתני רוטב וציר ועיין מ"ש לקמן גבי ולימא מדשמואל:

ובתוספות ד"ה ורוטבן כ' דטעם כעיקר כו' המחה השרץ כו' עכ"ל לכאורה יאמר דהכי פירושו אה"נ דטעם כעיקר מ"ה אלא דלא הוה ידעינן דלקי עליה כיון דכתב לשון אכילה קא משמע לן דלקי אבל הריטב"א כתב דהא דצריך הטמאים דלא הוה ידעינן טעם כעיקר היכא שהוא נבלע בדבר אחר והיכא שהוא בעין כ"ע לא נחלקו שהוא מ"ה אלא היכא שנבלע כמו משרת וגיעולי עכו"ם וחטאת יעוין שם היטב וזה תירוץ לרבא דלית ליה טעם כעיקר מ"ה לפירש"י איך יתישב ההוא ברייתא ע"כ כתב דזה כ"ע מודים אבל הקושיא למאן דאמר טעם כעיקר מ"ה למה לי הטמאין וי"ל דטעם כעיקר אין לוקה עליו ואיצטריך כשהוא בעין דלוקה עליו ומה שיש לעיין אי דוקא כשהוא בעיני' אסור ולא נחלקו אלא ע"י תערובת ואף דלית ביה רובא א"ד דוקא היכא דבטל ברובא צריך קרא דלא ליבטל טעמא הלא המה כתובים באורך בחדושינו לי"ד סי' צ"ח ועיין רשב"א בשמעתין דזרוע בשילה:

דף קיג.

גמרא ולימא ליה מדשמואל דאמר מליח הרי הוא כרותח אי משמואל ה"א דם אבל צירן ורוטבן לא קא משמע לן ופירש"י דצירן זיעה בעלמא הוא אם כן משום דלא ידע מתני' דג טמא וקשיא אמאי לא פי' לעיל באיבעיא כן ויש לומר דודאי ידע אלא דשמואל אמר ליה מברייתא דמיתניא בה אף מ"ה אסור מהטמאים לאסור צירן ורוטבן אבל לפירוש הריטב"א והרשב"א א"ש דלימא ליה מדשמואל דאמר מליח כרותח אלמא מליחה מפליט ציר ומשני ה"א דמן מפלי' אבל לא ציר ומה שפי' רש"י ה"מ דמן כגון כלי שאין מנוקב לא ידענא בכלי מנוקב וא"מ דנפל ובולע מן המליח דלשיטתיה אין היתר אלא כששניהם מלוחים דאגב דטרוד למפל' לא בלע ולא מטעם ככ"פ מדכת' כ"פ בסוגין דטעמא דאגב דטרוד למפלט לא בלע וצ"ע מ"ש לקמן בהא דג טמא תפל יעוין שם ולפירוש הר"ן ז"ל דלימא ליה מדשמואל דמליח כרותח והיינו על כרחך ציר דאי דם משרק שריק וש"מ ציר אסור מיהא ולא הוה זיעה בעלמא ומשני ה"מ דמן בכלי שא"מ ומתוספות ד"ה ולימא נראה שהן סוברים כפי' הר"ן ז"ל וע' בי"ד שם:

ע"ש גמרא מיתיבי דג טהור שמלחו עם דגים טמאין מותר מאי לאו שהיו שניהן מלוחין עכ"ל ופריך אלמא ציר נמי אינו בולע כ"ז שטרוד לפלוט ודג עם דגים פליטתן שוה כשזה נח זה נח וכתב רש"י ז"ל לא גרסינן ש"מ צירן מותר וכן התו' בד"ה מאי לאו כתבו דל"ג

ליה משום דמשנה שלימה הוא דג טמא צירו אסור וכן בסיפא דהך ברייתא כו' ומה שנרשם בש"ס החדשים ע"ז ל"ה ש"מ לא תני בלשון הזה דג טמא צירו אסור אלא הכי קתני אלו אסורין ואין איסור הנאה וציר שאין כילכית שם יעוין שם ואיני יודע אמאי לא הביא ממתניתין דתרומות פ"י דתנן בלשון זה דג טמא צירו אסור והובא לעיל כ"ט ב' יעוין שם ואולי מהתם אין ראי' דתנן דג טמא שנכבש עם דג טהור כו' ועלה קאי דגים טמאין צירן אסור ואיכא למימר משום שכבשו במכבש הוה כגוף האיסור ממש דמה"ט כתב בש"ד סימן כ' דהא דפסק הר"מ בהלכות מ"א פ"ג הכ"ב ובט"ו מהלכות אלו הלכה ל"ב דציר שיעורו במאתים היינו דוקא שכבשו במכבש להוציא מימיו דהוה כגוף האיסור יעוין שם ואם כן ממתני' דתרומות אין ראיה אבל ממתני' דע"ז דתנן סתמא וציר שאין בו כילכית ולא קתני שכבשו במכבש ודאי משמע בציר על ידי מליחה בלא מכבש ציר היוצא אסור מדרבנן מיהת וכן בסיפא דברייתא דקתני טמא מליח וטהור תפל אסור אלמא אף בלא מכבש ציר היוצא על ידי מליחה אסור מיהא דרבנן אלמא אין לחלק דסתמא הוא:

וקשיא לי אמאי דחאו לזאת הגירסא בשתי ידים והא איכא לקיומיה שפיר והוא דפריך אלמא ציר מותר ומש"ה בשניהם מלוחים שרי ובסיפא דטמא מליח וטהור תפל אסור היינו טעמא דנהי דציר היוצא על ידי מליחה זיעה בעלמא הוא מ"מ בלעי דם דהוה ממשו של איסור דהא כי דחי לה משמואל דאמר ה"מ דמן אבל צירן לא אלמא דם על ידי מליחה חשיב ממש ומש"ה אסור ליה שבלע דם מטמא דאסור משום טמא משא"כ ברישא ששניהן מלוחין א"כ משום דם אין לאסור דאגב דטרוד למפלט דם לא בלעי דם דמשרק שריק כהאי גוונא דלציר לא חיישינן דנהי דנוח לבלוע מהא דרב מרי דאימלח כו' מכל מקום הוה זיעה בעלמא אבל ציר נבילה דהוה משום הכי אין הכי נמי דאסור בשניהם מלוחים בשר שחוטה עם בשר נבילה ומתני' דע"ז אין הכי נמי דמיירי כהאי גוונא בכבשו דהוה ממש ומשום הכי אסור כשאין בו כילכית ונהי דליתא להך גירסא מכח שכתבתי לעיל דמה פריך ש"מ צירו מותר דאין הכי נמי דציר דגים מותר דלית לן קרא אבל ציר נבילה הוה משום הכי מכל מקום הא התוס' כתבו דלאו מהך טעמא מוכח דליתא להך גירסא אלא מסיפא מוכח ולפי מ"ש אין הוכחה מסיפא כלל דאיכא למימר משום דם אסור הוא ולפי דעת מהרר"ם שהביא בהגהות ש"ד סי' כ' דציר נבילה נמי לא הוה אלא מדרבנן ודרשא דהטמאים לא הוה אלא אסמכתא בעלמא כמו דרשא דשקץ דכתיב גבי דגים ועיין בתוס' לעיל צ"ב ב' ד"ה שאני ציר אתי שפיר הגירסא דש"מ צירן מותר אף מדרבנן מדג טהור כו' דשניהן מלוחין שרי וע"כ דאין בולע דם וציר מותר דאי

ציר אסור אם כן אף בשניהן מלוחים ליתסר דודאי ציר בולע מדאסר ליה בשר שחוטה דאימלח עם בשר נבילה אבל כבר דחו כל הפוסקים דברי מהרר"ם הנ"ל ועיין במרדכי פג"ה עלה שאני ציר ועיין פר"ח סימן ע' ס"ק י"ח וסימן פ"א יעוין שם ובי"ד אבאר בעזה"י באורך מזה:

ורואה אני דברי הרב ז"ל בה"ג ישרים ונכונים שכתב בסימן ע' ס"ב דאם לא פלט הדג דמו שרי על ידי מליחה דאגב דמפלט דם דידיה פולט דם דאחרינא א"כ פריך שפיר דהא בסיפא קתני טמא מליח וטהור תפל אסור וע"כ טעמא משום ציר דגים טמאין שבולע דאי משום דם שבולע מטמא אמאי קתני סתמא אסור והא אפשר על ידי מליחה אגב דיפלוט דם דידיה יפליט דם דטמא דדוחק לומר דג טמא מליח וטהור תפל שפלט כל דמו והודח דסתמא קתני וש"מ מציר הוא דלא שייך ביה ככ"פ וש"מ ציר מדרבנן אסור וא"כ ברישא דשרי והיה סובר דשניהם מלוחין וש"מ אף בציר אמרינן אגב דטרוד למפלט לא בלע ופריך שפיר דמה בכך דציר נבילה דאורייתא הא לא בלע משא"כ לט"ז וש"ך ושאר אחרונים דגים דרפי קרמייהו לא שייך חלב דיפלוט דם דידיה יפלוט כו' א"כ מאי פריך דלמא ציר דגים שרי לגמרי וסיפא משום דם הוא דטהור תפל בולע מטמא מליח דהוה ממש ואין יוצא ע"י מליחה שימלחנו דג טהור עוד דגים רפי קרמייהו ואסור:

ועוד אבאר לך שראיתי כתוב למהרש"ל באו"ש סימן ב' שכתב על מ"ש בהגהות דלא בעינן מאתים אלא שכבשו להוציא מימיו דהוה גוף איסור דא"כ מה פריך מדג טמא כו' דלמא שאני הכ' דלא כבשו במכבש יע"ש ולא ידענא להולמו דא"כ מה איריא, בשניהם מלוחים אפילו טמא מליח לחוד לישתרי ואמאי קתני נמי בסיפא טמא מליח וטהור תפל אסור והא ציר היוצא ע"י מליחה זיעא בעלמא הוא אף מדרבנן שרי אלא ש"מ דמדרבנן אסור ואפ"ה בשניהן מלוחין שרי ע"כ דאין בולע ופריך שפיר ואולי כוון למ"ש דאין ראיה מסיפא דלמא אסורים משום דם טמא דהוה ממש ואסור דכל היוצא מטומא' טמא והוה ממש אלא ע"כ ממתני' דתרומות פריך ליה דג טמא ציר אסור או מע"ז ל"ה ע"ב ופריך אלמא לא בלע והוקשה ליה ז"ל שפיר אם איתא דיש לחלק בין נכבשו במכבש אימא דציר דגים לגמרי שרי ומש"ה בשניהם מלוחים אגב דטרוד למפלט דם לא בלע דם וכשנח זה נח זה משא"כ בסיפא דטמא מליח וטהור תפל דבלע דם ולא מהני מליחה אח"כ דדגים דרפי קרמייהו לא אמרינן ככ"פ כמ"ש אחרונים בסימן ע' ס"ב יעוין שם ומהרש"ל לשיטתו אזיל שפסק בספרו סימן ע"ב דגים ועופות דכל שכן אם דגים תפילין והעופות כו' דאסור שמע מינה דלא סבירא ליה דאגב דיפלט דגים רפי קרמייהו והקשה שפיר ז"ל וביורה דעה פ"ג אבאר יותר:

שוב ראיתי שיש ליישב דברי מהרש"ל בע"א דמסיפא אין ראיה דציר דגים טמאין אסורין דאיכא למימר בדגים שמנים שפולטין שומן דאסור מ"ה כמבואר ביורה דעה סימן פ"ג אבל דגים כחושים צירן אפילו מדרבנן מותר אלא ז"א דאם כן ברישא בשניהן מלוחין אמאי שרי ושמע מינה דלא בלע דטרוד למפלט כו' ופריך שפיר אלא מחוורתא כדשנינן מעיקרא. והתוספות שדחו גירסא זו דשמע מינה צירן מותר שפיר עבדי דהא תנא בסיפא דטהור תפל וטמא מליח אסור ויהיה איך שיהיה בשמנים דמשום דבלע שומן ואם כן ברישא דשניהן מלוחים דשרי ע"כ משום דלא בלע ולא משום דאינו אוסר:

גמ' השתא בשניהם מלוחים שרי טהור מליח וטמא תפל מיבעיא קשיא לי הא ודאי דלא הוה שמעינן טהור מליח וטמא תפל דשרי משניהן מלוחין דאגב דטרוד למפלט לא בלע משא"כ בטהור מליח וטמא תפל ה"א דטהור בולע מטמא קא משמע לן דטבע המליחה להבליע בחבירו ולא להפליט ממנו וגם אין אומרים תתאה גבר כמו בבישול ועיין בפוסקים ואם כן ודאי דתרווייהו איצטריך לאשמעינן היתרא ואי הוה אמרינן דהמקשה סובר אף בציר הבא מעלמא אמרינן ככ"פ הוה ניחא דודאי כל שכן הוא בטהור מליח וטמא תפל משניהם מלוחים ואף בזה קשיא דאימא דאשמעינן דמותר בלא מליחה שנית כלל דאין מפליט מן הטמא מידי ואין לומר דמסיפא מוכח דתנן טמא מליח הוא דאסור הא טהור מליח שרי דאין זה בכח המאמר דלומר לדיוקא אתא:

ע"ש הנ"מ כו' אין מביא ראיה דציר בולע שפיר דשאני דגים דרפי קרמייהו אלא דבא לומר בשניהם מלוחים עכ"פ שם בדגים אסור ולא להביא ראיה לבשר שחיטה:

גמרא תא שמע מסיפא דסיפא טמא מליח וטהור תפל אסור הא שניהן מלוחין שרי עכ"ל אין להקשות דלמא אשמעינן רבותא דאפילו בטהור תפל דאסור כל שכן בשניהן מלוחין י"ל דזה פשיטא הוא כיון דמליח כרותח ושניהן מלוחין אסור ה"ה טמא מליח והוה לאשמעינן בשניהן מלוחין דאין לומר דאשמעינן דלא אמרינן במליחה תתאה גבר דהא שמעינן מדתנא טהור מליח וטמא תפל שרי אלמא לא מפלגינן בין תתאה כו' וה"נ כן וביד סימן ק"ה אבאר באורך בעזה"י ופה אקצר כי לא היה זמן גורם:

ובפירש"י ד"ה תפל מבלי מלח דהשתא לא פליט מידי וכ"ש טמא מליח וטהור תפל כו' עכ"ל יתור לשון הוא ברש"י דמאי שיאטי' טהור מליח וטמא תפל דקתני בסיפא בהדיא דאסור וגם בעובדא דמרי בר רחל שניהן מלוחין היה דאמר אימלח ליה בשר שחוטה בהדי בשר נבילה ולשון זה ודאי משמע דבשר שחוטה נמלח ומעשה כן היה עיין בת"ח:

ובתוספות ד"ה טהור מליח וטמא תפל מותר כו' ולא שייך מליחה בעוף כו' ומעשים בכ"י עכ"ל מ"ש דהוה כטהור מליח וטמא תפל ר"ל אף דנמלח גם הדפוס והוה כשניהם

מלוחים מכל מקום אין מליחה לעוף וזה ברור להם ואם כן אף הגבינה שנמלח' בתוכה שרי דהוה כטהור מליח וטמא תפל ומכל מקום טהור מליח וטמא תפל דיעבד והכא אפילו לכתחלה מדכתבו מעשים בכ"י שאני הכא דהוה יבש לגמרי וביי"ד סימן צ"א אכתוב מה שיש לדקדק על הגהות אשר"י:

גמרא אמר שמואל אין הבשר יוצא מידי דמו עד שמולחו יפה יפה ומדיחו יפה יפה הזכיר כל א' בכפל לומר שצריך שימלח מב' צדדים ולא ישאר מקום מבלי מלח וידיח שפשוף גדול שיצאו המים זכים ולא ישאר מאומה ועיין בי"ד סימן ס"ט ודע דמליחה תקנתא דרבנן הוא לדברי האומר דם שמלחו אפילו איסור תורה אין בו אלא מדרבנן אם כן ודאי לא משכחת מליחה מ"ה ומיהו באומצא דאסמיק שפירש ממקום למקום ורוצה לאכול חי משכחת מליחה מ"ה וביי"ד סימן ס"ט אבאר אי מליחה מ"ה או לאו יע"ש:

רב דימי מנהרדעא מלח במלחא גוללניתא ומופיץ ליה פירש"י אבל מלח דקה אין צריך ניפוץ דנתכת מעצמה אין הכרע בדבריו דיש לומר דה"ק במלח גס אף שמדיח הדחה אחרונה צריך ניפוץ מקודם ולא יניחו בכלי כך להדיח דהמלח מבליע הדם בבשר משא"כ מלח דקה מיד כשמשימו במים הוא נמס וא"ל ניפוץ או דה"ק במלח גם צריך ניפוץ או מדיח וניפוץ הוא במקום הדחה אבל מלח דקה א"ל הדחה ולא ניפוץ כלל דדם משרק שריק ונופל וממעשה דרש"י שהביא התוס' לעיל ד"ה ודגים והביאו הפוסקים יראה לפרש כפי' שני וא"כ ההיא דשוחט ולא יצא מהן דם אין קושיא מהדחה אחרונה אלא מראשונה קושיא ועיין בי"ד. אמר שמואל אין מניחין הבשר אלא בכ"מ מדלא אמר אין מולחין אלא בכ"מ שמע מינה דאף לאחר ששוהה שיעור מליח' ופלט כל דמו הדין כן ומשו' דם שבמלח ולמעש' דרש"י האי אין מניחין כלומר אין מולחין אלא בכ"מ וטעמא הוא דאין כח בדם לצאת דהמקום דחוק ופי' ממקום למקום ואף לצלי אסור כולה או דנכבש בציר כשיעור שיתנו על האש וירתיח דהוה כבוש ואסור מה שבתוך הציר ולמעלה שרי דאין דם מפעפע למעלה ועיין בסימן ס"ט וע' וע"א ושם אבאר:

רב ששת מלח גרמא גרמא כתבו המפרשים ז"ל דאף רב ששת ידע דאגב דטרוד למפלט לא בלע אלא דהיה נזהר לכתחלה ואמרו דא"א דא"כ בחדא חתיכה נמי אלא דאף לכתחלה שרי ומ"ש חדא נמי דזמן פליטה שוה משא"כ בתרי י"ל דחדא נמי א"א שימלחו כולה בב"א וא"כ פלט צ"א מקודם ובולע השני ועיין לעיל תוספ' ד"ה דגים:

אמר שמואל השובר מפרקתה כו' א"ד לדידיה נמי אסור כן הוא גירסת רש"י ז"ל אבל גירסת הרי"ף והר"מ ז"ל כפי מה שהבין המ"מ והכ"מ בדבריו וכן גירסת הרא"ש איבעיא להו מהו למיכל באומצא ר"ל חי וסלקא בתיקו ולחומרא כן הוא בריי"ף ולכאורה יאמר

דרש"י לשיטתו בר"פ כיצד צולין דלצלי בעינן מליחה דם האברים שלא פי' אסור ועיין בתו' שם וא"כ דבעי לה אי שרי לקדירה ע"י מליחה דאי לאוכלו באומצא ג"כ אסור ואף בחליטה סובר רש"י ז"ל דאסר אף שלא יצא לחוץ כלל דלא כר"מ בפ"ו מהלכות מ"א דעל ידי חליטא שרי וע' בכ"מ שם דלא הוזכר חליטא אלא בכבדא דאפשר דם הכבד דרבנן וכמ"ש התו' בשמעתין דכבדא מה אתון ביה ולכך הוצרך לומר דמיבעיא על ידי מליחה אי שרי בין לאוכלו חי או צלי צדדי הספק דשמא אין המלח פועל דלא נתאנחה הבהמה ויש בה ריבוי דם ואין המלח פועל להוציא דם מרובה כזה והא דהשוחט ולא יצא מהן דם כשירה אלמא אף על פי של"י מהן דם מהני מליחה י"ל דהתם שאני דאנו רואין שבבהמה זו אין דמי' מרוב' ומש"ה המיעוט דם שבה המלח מפליט כו' ולישנ' דלמבלע דם באברים לא משמע הכי ויותר נ"ל דגם רש"י ז"ל סובר דם האברים שלא פי' מותר ומותר לאכול אומצא חי בלא מליחה אלא דהשובר מפרקתה פי' הדם ממקום למקום ומ"ה בצליה צריך מליחה לדעת רש"י ז"ל דהדם פי' ממקום למקום על ידי צליה ואין הצליה לחודיה מפליט כל הדם אלא עם המלח וכי מיבעיא ליה הכא מי יוצא ע"י מליחה לקדירה או לצלי או לאו מי אמרינן דיוצא או כיון שנתעורר לצאת וחזר למקומו הראשון בשבירת מפרקתה או דאין יוצא ומ"ה לא קשיא מהשוחט ולא יצא מהן דם דשאני התם שלא נתעורר הדם לצאת ומ"ה שרי שם יע"ש:

ודע דרש"י שכתב בד"ה איבעיא להו דמבליע דם חד איסור הוא א"ד תרי איסורים כו' כן הוא גירסתו בגמרא משום דמבליע דם באברים. אם נאמר כמ"ש רמ"א בי"ד סי' ס"ז דע"י חתיכה ומליחה שרי וכתב הש"ך שם דרש"י נמי מודה דע"י חתיכה ומליחה שרי ולא מיבעיא אלא אי צריך חתיכה באומצא דאסמיק א"ש דאי לדידיה שרי בלא חתיכה ע"כ דמבליע דם הוא נתינת טעם למה שגוזל את הבריות ולא ענין אחר אבל אי אמרינן דלרש"י אף ע"י חתיכה ומליחה אסור כמ"ש הרב ז"ל בפר"ח סימן ס"ז ס"ק י"ז ועיין שם וכן הוא בב"ח סימן הנ"ל א"כ אמאי לא מיבעיא ליה דהכי קאמר גוזל את הבריות ומבליע דם באברים תרתי מילי נינהו דמבליע נמי דם וצריך חתיכה ומליחה ומותר כמו אומצא דאסמיק א"ד ולדידיה אסור ואין תקנה אף ע"י חתיכה דגרע מאומצא דאסמיק וצ"ל דפשיטא ליה דחתיכה מיהא בעי אלא דהשתא פשיטא קשה דאימא תרתי מילי נינהו אף אי לדידיה שרי ע"י חתיכה ומליחה ולדעת הש"ך אליבא דרמ"א א"ש דמסופק אי צריך חתיכה אי לאו וא"כ אי לא בעינן חתיכה ע"כ דמבליע דם חדא מלתא הוא וביי"ד סי' ס"ז אבאר:

כתב הר"מ ז"ל בהל' מ"א פ"ו ה"ט השובר מפרקת של בהמה קודם שתצא נפשה אסור לאכול אף חלטו חי כיצד יעשה יחתוך החתיכה וימלח יפה ומבשל או צולה עכ"ל והנה המ"מ וכ"מ פירשו דבריו כמו גירסת הרי"ף ורא"ש ז"ל דמהו למיכל מיניה באומצא או לא והיינו דצדדי הבעיא הוא מישרי ככל בשר חי א"ד דפי' ממקום למקום ואסור וספיקו לחומרא דהוה בדאורייתא כיון דבשר חד מיירי ופי' ממקום למקום הוה כיוצא לחוץ או דודאי פשיטא ליה לתלמודא דודאי פי' ממקום למקום ומיבעיא ליה אי פי' הו' כיצא לחוץ או לא ולהר"מ ז"ל דאמר בשר חי אסור אף בלא פי' לחוץ צריך לומר דמיבעיא ליה אי שרי ליה על ידי חליטה או לאו דע"כ לא שרינן ע"י חליטה אלא שאר בשר חי וכשהוא חולטו שוב אין יוצא לחוץ הדם (ובכה"ג גם מודה הר"מ דם אברים שלא פירש שרי וכמ"ש הכ"מ שם בפי' גבי חולט בשר יעוין שם היטב משא"כ בשובר מפרקת דהוה פי' ממקום למקום אי הוה כיצא לחוץ לא מהני חליטה זהו לפי מה שפירשו המ"מ והכ"מ דברי הר"מ ז"ל וכפי מ"ש כאן אבל לפי דברי רמ"א בסי' ס"ז בהג"ה וכפי מה שהבין הש"ך אליביה א"כ י"ל דגי' הר"מ ז"ל כגי' רש"י ז"ל איבעיא להו מהו כו' ומיבעיא ליה אי שרי לדידיה במליחה לחודיה בלא חתיכה א"ד דבעי מליחה וחתיכה וסלקא בחיקו ומ"ה פסק הר"מ ז"ל כיצד יעשה חותכו ומולחו דמספיקא צריך חתיכה ומליחה והא דכתב בת"ח דבריו ואסור לאכול ממנו חי לאו מדברי איבעיא הוא אלא דממילא לפי צדדי הספק גם לאכול חי אסור ואין להקשות דא"כ אמאי פסק דבעי מליחה וחתיכה לבישול והא תיקו בדרבנן דהקל אלא ודאי דלא מיבעיא ליה בזה דודאי בעי חתיכה ומליחה דלא גרע מאומצא דאסמיק ולא מיבעיא אלא אי שרי למיכל באומצא כגי' הרי"ף רבו דרבו ז"ל י"ל דהר"מ ז"ל לשיטתיה דפסק דם שבישלו מ"ה כמ"ש שם בפ"ו וה"ו וע' במ"מ ובלח"מ שם ובב"י סימן ס"ט ופר"ח וכיון שכן הוה ליה ספק בדאורייתא ולחומרא לכך נראה כמ"ש הפר"ח דלאו משום שחשש הר"ב בהג"ה לסברת רש"י ז"ל דלרש"י אף ע"י חתיכה ומליחה נמי אסור ואין תקנה וי"ל גם לשיטת הש"ך דנהי דמצי סבר כגי' רש"י ז"ל מכל מקום כיון דלגי' הרי"ף והרא"ש ז"ל נמי א"ש דברי הד"מ ז"ל מסתמא אית לן לומר דהלך בשיטת הרי"ף רבו דרבו ז"ל:

ומה שיש לדקדק במ"ש הרשב"א בחדושיו דלצלי שלא נצלה כ"צ הוה כמו באומצא היינו (כ"צ) חצי צלייתו שיזוב כל דם וע' סימן ע"ו גם דברי הב"ח בסימן ע' ס"ז במ"ש דלר"מ מש"ה צריך מליחה לבשר חי מפני הסוגיא הנאמרת בפ"ב החותך בשר כו' אכתי לא תי' דיש סתירה מזה דכתב או חולטו וע"כ או כתיר' הרי"ן חביב או כמ"ש הכ"מ אבאר בסי' ס"ז:

מתניתין המעלה העוף עם הגבינה על השולחן אינו עובר בל"ת פירש"י לאשמעינן הא אוכלו עובר ולאפוקי מדר"ע עכ"ל מדכתב כן ואף דדחי לה תלמודא אימא אין בא לידי לא תעשה מ"מ דיחוי הוא ואשינוי דיחוי לא סמכינן לה ודעתו ז"ל בשר עוף בחלב דאורייתא גם מ"ש דלאפוקי מדר"ע משמע לת"ק בשר עוף מ"ה אסור וע' בסי' פ"ז וע' מ"ש במתני' לקמן:

משנה בשר בהמה טהורה בחלב בהמה טהורה אסור לבשל ואסור בהנאה הא דלא הזכיר אכילה דכ"ש הוא מהנאה או דאפשר דנקיט במה שיש חילוק בין טהורה לטמאה ואלו באכילה אין חילוק דבטמאה נמי אסור משום טומא' ואף שיש חילוק בין מה שאסר מכח בב"ח כמ"ש האחרונים בסי' פ"ז מ"מ התנא לא נחית לזה ולא בא לומר אלא איסורא לחוד ומש"ה השמיט:

ר"ע אומר חיה ועוף אינם מ"ה מדנקיט לשון פלוגתא ולא נקיט אמר ר"ע ש"מ דפליגי עם ת"ק כמ"ש התו' ד"ה בשר דלת"ק חיה ועוף מ"ה ושלש מחלוקת בדבר לת"ק כולהו מ"ה ולר"ע חיה ועוף מ"ה ולר"י חיה מ"ה ועוף אינו מ"ה ואפי' לרבנן כן ולר"י איסור דרבנן נמי ליכא כדמסיק לקמן במקומו של ר"י היו אוכלין בשר עוף בחלב אבל הרא"ש ושאר פוסקים סברי דר"ע מפרש דברי ת"ק ולא פליגי עלי' ועי' בתי"ט כאן ומש"ה פסקו כר"ע דחיה אינה מ"ה:

ודע דר' עקיבא דאמר תלתא גדי פרט לבהמה. טמאה וחיה ועוף משמע לבהמה טמאה צריך מיעוטא דגדי ואמאי והא בלא"ה אימעט בהמה טמאה מהיקשא דלא תאכלו כל נבילה לא תבשל את שאסור משום נבילה נוהג בב"ח וטמאה אין איסור משום נבילה דאין איסור חע"א שהרי רבינו אומר כן בהלכות מ"א פ"ד ה"ב ואם כן אימעט בהמה טמאה דאין אסור משום נבילה דמשמע כ"ע אית להו הך היקשא דנבילה גם היקשא בכה"ג ניתן לדרוש מעצמו ועיין מה שכ' בספר גינת וורדים בכללים ואף דאמרינן לקמן ור"ע אית ליה איסור חע"א וא"כ שפיר איצטריך למעט בהמה טמאה מ"מ קשיא לפי מ"ש התוספות לעיל ק"א ב' ד"ה ר"ע אומר דהא דאמר אין איסור חע"א לאו ר"ע סבר כן אלא דאי שמואל סבר כר"ע הכי דריש להני קראי ומשני קסבר שמואל איסור חע"א יע"ש ומשמע לר"ע אה"נ דאין איסור חע"א א"כ למה לי' למעוטי בהמה טמאה במתני' הא בלא"ה ממעט מהיקשא דזאת שאסור משום נבילה ועוד קשיא לי הא דאמרינן לקמן בין ר"ע לר"י הגלילי מאי איכא ומשני חיה א"נ עוף מדרבנן ואמאי לא קאמר דבהמה טמאה דלר"ע אין מ"ה ולר"י הגלילי בהמה טמאה מ"ה מהיקשא דנבילה אלא משמע דלר"י הגלילי דאיהו אית ליה אין איסור חע"א אף בכולל לעיל ק"א א"כ אימעוט נמי בהמה

טמאה לדידיה וא"כ ליכא נ"מ בין ר"ע לר"י בענין זה וא"כ קשיא לר"ע לפי מ"ש התו' לעיל ק"א ב' דלר"ע באמת אין איסור חע"א למה לי למעט בהמה טמאה הא מהיקשא ממועט כדכתיבנא ומיהו הא לא קשיא לי דלר"ע דאין איסור חע"א בלא"ה אין בב"ח נוהג בבהמה טמאה דאין איסור חע"א ולמה לי קרא למעט בהמה טמאה ובלא היקשא דנבילה י"ל דנהי דאין איסור חע"א מ"מ במוסיף חל ואיסור בב"ח הוה מוסיף כמ"ש הרשב"א ז"ל בחדושיו אהא דקסבר ר"ע איסור חע"א דהלכה כר"ע דאף דאנן קי"ל דאין איסור חע"א י"ל דבמוסיף חל איסור ע"א בשבועות ובב"ח הוה מוסיף עכ"ל והיינו דהוא סובר דאיסור הנאה הוה מוסיף כסתם מתני' דכריתות פ' אמרו לו אקדשיה מגו דאיתוסף איסור הנאה כו' וכמו שאבאר ע"ב אי"ה וא"כ מש"ה הוצרך למעט מקרא בהמה טמאה ואפשר דמוסיף חמור מבת אחת לשיטת רש"י ביבמות ל"ב יע"ש אבל היקשא דלא תאכלו כל נבילה וודאי דאימעט בהמה טמאה דנבילה על טמא' לא הוה אפי' כולל ומש"ה רואה אני מ"ש מהרש"ל בספרו דף ק' ע"ב אהא דיכול נבילת עוף טמא מטמא בגדים אבית הבליעה דבהמה טמאה חל עליו איסור נבילה דכתיב או כי יגע בנבלת בהמה טמאה יע"ש וכן כתב בישש סי' ס"ב בג"ה כתב דשאני ריסק ט' נמלים שהכתוב קראו נבילה דכתיב ונפש כי תגע בנבלת חיה טמאה או בהמה טמאה או שרץ טמא יע"ש ומש"ה צריך לרבי עקיבא קרא למעט בהמה טמאה ולפ"ז קשיא אמאי לא אמר דא"ב בין ר"ע לר"י בהמה טמאה לר"ע אינו מ"ה ולר"י הוה בבישול והנאה מ"ה ולאכילה לוקה ב' וכמה ט' והיינו משום דאסור משום נבילה כמ"ש מהרש"ל:

ובתוספות ד"ה בשר בהמה טהורה כו' ה"ה בשר עוף לרבנן ונפקא לן את שאסור משום נבילה כו' עכ"ל הא דלא נקטו חי' אפשר משום דעוף שכיח ואין צורך אלא כמ"ש מהרש"א ז"ל דעוף הוצרכו לחזור אחר לימוד מהיקשא אבל חי' וודאי בכלל בהמה ור"ל דאף היכא דכתיב גדי וכדומה כיון דגדי לאו דווקא אלא בהמה טהורה ה"ה חיה בכלל בהמה ומש"ה לא נקטו אלא עוף ומ"ש מהרש"א ז"ל דמש"ה הוצרך לומר לקמן כאן גדי ולא מהיקשא משום דאי גדי דווקא לא הוה מפקינן קרא מפשטא משום דרשא דלא תאכלו כל נבילה יש לראות א"כ אכתי היאך מרבינן מהיקשא עוף כיון דאין במשמע הגדי י"ל כיון דחזינן גדי לאו דוקא ה"ה פרה ורחל אית לן נמי לריבויי בשר עוף לרבנן ולר"י הגלילי איצטריך מיעוטא למעט בשר עוף בחלב מבחל' אמו פרט לעוף שאין לו חלב אם הא לא"ה הוה מרבינן מהיקש' ומדברי התוספות דכאן משמע דהלכה כמ"ד חיה ועוף מ"ה דהלכה כת"ק דמתניתין דפליג על ר"ע ואמר דהם מ"ה ולא מוציא מהכלל אלא בהמה טמאה אבל הרא"ש ז"ל הוכיח מדברי הרי"ף דסובר דר"ע מפרש דברי ת"ק

דאמר מהיכן נתמעטו וז"ל הרא"ש ומה שהביא הרי"ף דברי ר"ע ולא ר"י דפוסק כר"ע ואלו היה סובר דחכמים פליגי על ר"ע הא קי"ל כו' ולא נגד רבים כו' אלא דת"ק אמר שאין נוהג אלא בבהמה טהורה דווקא ואמר ר"ע מהיכן נתמעטו אלו עכ"ל ר"ל דת"ק נמי בהמה טהורה לחוד ולא חי' ועוף דבלשון המשנה חיה אינה בכלל בהמה ור"ע מפרש דבריו מהיכן אימעטו הני תלת ואף דר"ע דאמר חיה ועוף אין מ"ה ולא הזכיר בהמה טמאה ובשלמא אי פליגי לא הזכיר אלא במה דפליג עם ת"ק אבל אי מפרש אמאי לא הזכיר חי' וטמאה ולק"מ די"ל חיה ועוף אין איסור מ"ה אלא מדרבנן אבל בהמה טמאה אף איסור דרבנן אין בו משום בב"ח אלא משום טמאה לחוד כמ"ש האחרונים בסי' פ"ו דלא כמ"ש הב"ח ופרישה דסוברין דמדרבנן מיהא אסור משום בב"ח ונ"מ המבשל בשר טהורה בחלב טמאה חנ"נ דליתא דלא גזרו בהו רבנן וכמו שכתב הפר"ח דלמה להו למגזר דבלא"ה אסור משום טומאה ולזה לא הזכיר ר"ע בהמה טמאה דאיסור דרבנן נמי לית בה ומש"ה אמר חי' ועוף אינן מ"ה הא מדרבנן אסור:

אלא דלפ"ז אין הוכחה מרי"ף דסובר דר"ע מפרש דברי ת"ק דלעולם אימא לך דפליגי כדעת התו' דכאן והביא דברי ת"ק ור"ע דכך הוא דרכו בכ"מ להביא דברי ת"ק ומחלוקתו ולא מברר דבריו וממילא הלכה כת"ק כידוע לכל המעיין בדבריו והא דלא הביא נמי דברי ר"י הגלילי י"ל דמדר"ע נלמוד דין חדש דמדלא אמר ר"ע אומר חיה ועוף ובהמה טמאה אינה מ"ה ואף דבבהמה טמאה לא פליג עם ת"ק לפום סברא דהשתא מ"מ הוה ליה לכלול עם חיה ועוף ולומר דאיסור דרבנן מיהא יש בו ונ"מ טובא בשר טהורה בחלב טמא' ושאר נ"מ כפי מה שאבאר אי"ה בסי' פ"ז אלא ש"מ דאף איסור דרבנן אין בו וה"ה לת"ק כן דלא מצינו דפליג עם ר"ע בזה ומש"ה הביא הא דר"ע משא"כ ר"י הגלילי אין ללמוד ממנו דין חדש ולכך לא הביא הדין:

דף קיג:

גמרא ולילית מיניה כו' יש לראות א"כ העזים למה לי לכתוב גדי סתם וצ"ל דגמ' מסופק היאך הוא משמעות גדי בתורה בכ"מ אי דוקא אי לאו דוקא ופריך מנה"מ ומשני מהתם ופריך ולילית מיניה דלמא סתם גדי הכל במשמע וגלתה התורה במקום א' עזים נילית מיניה בבנין אב בכ"מ דכתיב גדי סתם דווקא עזים ומשני דכתב ה"א יתירא והתוס' הקשו דבחד ה"א סגי ולמה למיכתב בתרווייהו או יאמר דהמקשה סובר דגדי לאו דוקא ודיבר הכתוב בהוה אלא דסמוך עצמו בקושייתו מנה"מ אקושיא שניה ולילית מיניה בבנין אב מיהודא דנאמר בתורה סתם כו' כמו בשבת נאמרו בתורה בגדים סתם כו' ורש"י דפירש

ונילף מיניה בג"ש לאו דוקא אלא מ"מ דבלא"ה ג"ש לא ניתן לדרוש מעצמו ואי הוה אמרינן דפריך ונילף מיניה הוא בג"ש ממש ואולי הוה ידע דיש איזה ג"ש דנתקבל למילף מלת גדי ולא נתפרש איזהו מקומן אלא בסתם כמ"ש בכללים דיש כמה מיני ג"ש הוה א"ש דודאי תלת גדי הוא דווקא ולא שאר מינים אלא דאיכא היקשא דלא תאכלו כל נבילה את שאסור משום נבילה אסור משום בב"ח דכ"ע אית להו. הך היקשא כמ"ש התוספות במתני' ד"ה בשר אלא דסמך עצמו בקושיא הראשונה דפריך מנה"מ אקושיא שניה דמקשה ונילף מיניה מיהודא דווקא גדי עזים ולא שאר מינין ואף דאיכא היקשא מ"מ ג"ש והיקשא ג"ש עדיפא כדמסיק בהשולח גיטין מ"א דכ"ע ג"ש עדיפא ומשני תרי מיעוטי כתיבי הא' בכל חדא למעט שאר מקומות דהכל במשמע, וא"כ הוה משמע מכאן דב' כתובין הבאין כא' אין מלמדין אף בג"ש ולא אמרינן דמיעט קרא היכא דליכא ג"ש אלא דז"א דכל מקום דכתיב גדי איכא הך ג"ש כיון דלא נתקבל מקומות אלא תיבות לחוד וכדכתיבנא ועיין זבחים בפרק איזהו מקומן ובתוס' שם ואי"ה במקום אחר נאריך בזה ועיין בקדושין ל"ג גבי מצות עשה שהז"ג ועם זה יתישב קושית מהרש"א ז"ל במתני' בתו' יע"ש:

גמרא אמר שמואל גדי לרבות החלב כו' קסבר שמואל חלב ומתה מחד קרא נפקי כו' וסבר שמואל איסור חע"א כו' שאני התם דמיעט קרא ואבע"א דרבי קרא ואב"ע הא דידיה והא דרביה ע"ל הכי גי' רש"י ז"ל וה"פ ודאי תלתא גדי לדרשא אתיין דהוה ליכתב לא תבשל בהמה בחלב או כמ"ש התו' ד"ה גדי דהוה למכתב בשר ומדשינה וכתב גדי ודאי לדרשא אתא דאל"ה ודאי עדיף למכתב בהמה או בשר דכולל כל המינין מדכתיב קרא גדי כיון דבאמת הכל במשמע ואמר דמחד קרא נפיק חלב ומתה כיון דקרא לאיסור חע"א מה לי חלב או מתה וסובר שמואל שאין לחלק בין איסור קל לחמור דאל"ה אימא דאנבילה דלאו הוא דחייל ולא אחלב דכרת או אפשר דאפ"ה שקולין הם דחלב הותר מכללו אף דנבילה הותר במקדש מ"מ חלב מיקרי טפי הותר מכללו כמו שאבאר במקום אח' גם סובר רש"י דמילת גדי לא אימעט חלב דהוה בכלל גדי כמו דהות בכלל נבילה כדאמרינן בפסחים כשהותרה נבילה חלבה וגידה אישתרי אייתרי להו תרי חד למיעט טמאה ואימעט ממלת גדי וגזירת הכתוב הוא אף דאיסור חע"א אפ"ה אין נוהג אלא בטהורה לבד ופריך אלמא קסבר שמואל בעלמא איסור חע"א דילפינן מכאן דחזינן דהתורה אמרה יבוא איסור בב"ח ויחול על איסור חלב ומתה ואמאי אמרינן בתרומה טמאה דאין חל עליה איסור טומאת הגוף ומשני או דיליף בעלמא הכי חוץ תרומה טמאה דמיעט קרא או דבעלמא יליף מתרומה והכי רבי קרא או הא דידיה והא דרביה

ויליף בעלמא מבב"ח והא דתרומה בשם ר"א וה"ה דיליף בב"ח מיניה ותלתא גדי כמ"ש רש"י לקמן חד שליא ותרי חיה ועוף וכר"ע דאמר הכין במתני' כן הוא פירושא לרש"י ז"ל בכאן:

כתב מהרש"א ז"ל הא דאמר קסבר שמואל איסור חע"א ומטמאה ליכא למידק דאין איסור חע"א כפירש"י לקמן כו' ולפירש"י צריך לומר דמטמאה ליכא למידק דהא בכל גוונא ממעטין אף בישול דליכא אלא חדא איסורא עכ"ל ירצה בזה דלרש"י ודאי קשיא כיון דלא גריס וסבר שמואל איסור חע"א אלא דפריך דנילף מהכא מדרבי חלב ומתה כו' כמ"ש רש"י ד"ה מחד קרא יע"ש בס"ה א"כ מאי חזית דנילף מחלב ומתה דחל נילף מטמאה דלא חל ומ"מ קשה אימא דמצות מלך כך הוא דאינו נוהג בטמאה ולא מטעם אין איסור חע"א כמו חי' ועוף דאינו נוהג ואולי הוא ז"ל נתן תבלין לדבריו דע"כ הכין הוא דהא אף בבישול ממעטין להו ליכא אלא חדא איסורא ומשום דהלכה כל"ב לקמן אבישול כ"ע ל"פ דלקי וא"כ בטמאה דלא לקי אבישול לאו דאין איסור חע"א אלא דמיעטה קרא ומש"ה פריך שפיר ונילף מבב"ח ומ"ש בפירש"י לקמן הוא ד"ה אין איסור חע"א שכתב וטמאה לא איצטריך דאין איסור חע"א ועיין מ"ש לקמן בדברי רש"י הללו ומה שכתב מהרש"א לפי' תוס' ניחא הוא ד"ה קסבר ועיין מ"ש:

שוב עיינתי בת"ח ז"ל וכתב הא דידיה והא דרביה היינו לשמואל הך דהכא בנין אב ומתו בו מיעוטא ולר"א התם בנין אב והכא ריבויא ואין נ"מ בין התי' אלא דנוכל לומר הא דהתם בנין אב לר"א ומ"ש לשמואל הא דתרומה טמאה מיעוטא הדין עמו ולא כמ"ש לעיל דלשמואל כהן טמא האוכל תרומה טמאה מיחייב דליתא דהא ברייתא הוא בפ' אלו הן הלוקין ואלו הן הנשרפין אלא דדבריו דחוקים כמו שכתב לעיל אלא דמוקי לבריית' כמ"ד אין איסור חע"א ואיהו סובר איסור חע"א דפלוגתא דתנאי היא אי איסור חל על איסור ובהא דאמר קסבר שמואל אין איסור חע"א ואפ"ה איצטריך המיעוטא בטמאה כיין דבב"ח ריבוי קרא דאיסור חע"א חלב ומתה מש"ה צריך למעט טמאה או כמ"ש מהרש"א ז"ל דאיצטריך למעט מבישול דליכא אלא חדא איסורא אפ"ה אין איסור נוהג:

ע"ש וסבר שמואל איסור חע"א והא אמר משום ר"א מניין לכהן טמא כו' פרט לזו שמחוללת ועומדת עכ"ל הנה יראה להדיא מכאן דטעמא משום דאין איסור חע"א אבל ראיתי להר"מ ז"ל בתרומות פ"ז שכתב האוכל תרומה טמאה פטור שאינה קודש יע"ש ובמ"מ והנה רבינו סגר הדלת בעדו ולא מצאתי פתח פתוח בדבריו אי נטמא הגוף ואח"כ התרומה אי מיחייב עליה הכהן מיתה ב"ש או לאו מדכתב שאינה קודש משמע דגזירת

הכתוב הוא דקפיד שלא יחלל תרומה טהורה ולא טמאה ואין חילוק בין נטמא הגוף תחילה או לאו ועוד מצאתי עד נאמן מסייע לי הוא האדון הגדול בעל משנה למלך שכתב שם וז"ל נסתפקתי בכהן שאכל תרומה טמאה מדרבנן אי אמרינן מ"ה טהורה מחלל אותו או כיון מדרבנן טמאה מחוללת ועומדת יע"ש שצידד הר' בזה ואם איתא שטעם הוא דאין איסור חע"א ודאי אאיסור דרבנן חייל איסור תורה והראיות שיש לי מש"ס לא ניתנו להספר מרוב ואביא אחת מהן בשבועות כ"ג ע"ב תו' ד"ה מוקי שכתבו לר"י דחצי שיעור אסור מ"ה מ"מ כיון דליכא ביה עשה ולא לאו איסור חל עליו וכל שכן איסור דרבנן ועוד ממקומו הוא מוכרע דע"כ לא הוקשה להם אלא לר"י מ"ט לא אמר כר"ל אבל לר"ל דאמר התם במפרש חצי שיעור א"ש דלדידיה חצי שיעור מדרבנן וחייל עליו איסור תורה ואם כן מה מספקא ליה ז"ל אלא ודא משום דכתב הר"מ שאינה קודש משמע דטעמא הוה דהתורה הקפידה שלא יחלל תרומה טהורה בין נטמא הגוף תחלה אינו חייב ולישנא דאיתאמרא בגמ' פרט לזו שמחוללת ועומדת מלת עומדת לאו דוקא כמו שאבאר לקמן אי"ה וא"כ קשיא מסוגיא דהכא דמשמע משום דאין איסור חע"א פטור עלי' הכהן ומיהו הא לא קשיא לי דאי טעמא דהר"י דאינה קודש היינו דאין איסור חע"א אמאי בנטמא תרומה ואח"כ הגון אין חייל והא כולל הוא מיגו דאיתסר בתרומה טהורה חייל נמי אטמאה והר"מ ז"ל פסק דעל ידי כולל איסור חע"א בהל' א"ב ומ"א ושגגות יש לומר דשאני הכא דמיעט קרא כדמסיק לחד תירוצא לשמואל בעלמא איסור חע"א ושאני הכא דמיעט קרא אבל לישנא דהר"מ ז"ל לפי שאינה קודש לא משמע כך כדכתיבנא:

הן אמת שמ"ש דר"י איסור חל על חצי שיעור אין ראיה דאיסור יחול על חצי שיעור לפי מה שהשריש הר"מ ז"ל בספר המצות דאיסור דרבנן הוא מן התורה ממש מלא דלא תסור ולא כדברי האומרים דלא תסור אסמכתא הוא אלא דהוה מ"ה עד שהוצרך לתרץ הא דספק דרבנן להקל דכן התנו חז"ל שלא לאסור ספיקו וכן שלא ללקות עליו או דהוה לאו שבכללות ולאו שבכללות כזה אפילו חדא לא לקי כמו שנתבאר בכללים אם כן שפיר אין איסור חל על איסור אף באיסור דרבנן דלאו אית ביה ונהי שאין לוקין עליו מ"מ לאו אית ביה ואפי' על איסור עשה אין חל כמו הכ' טומאת הגוף על טמאה שהוא בעשה ולר"י דאמר חצי שיעור אסור מ"ה ולא דגזרו בי' חכמים כלל וא"כ לית ביה עשה ולאו ומש"ה מצי חייל איסור עליו אבל איסור דרבנן דאית ביה לאו דלא תסור מ"ה לדעת ר"מ ז"ל אין חל איסור תורה עליו אלא דא"כ קשיא לריש לקיש דמוקי התם במפרש חצי שיעור ואיך יחול איסור תורה על חצי שיעור איסור דרבנן לדידיה מלאו

דלא תסור אלא ע"כ דכן התנו חז"ל דאיסור חע"א דרבנן כמו שהתנו בספיקא להקל וא"כ ע"כ טעמ' דר"מ שאינה קודש וכמ"ש וסוגי' דכאן אינה לפי האמת דאה"נ הוה מצי לתרץ הכי ואשכח שינויא אחרינא וכדמשני ולכך סתם הר"ם ז"ל דבריו ולא ביאר אם נטמא הגוף תחלה או תרומה דטעמא לאו משום דאין איסור חע"א אלא לפי שאינה קודש שמתחללת בלא"ה ולא חילל כלום יע"ש ועיין בשבועות כ"ג ד"ה דמוקי יש תי' אחר שם והתו' לא ס"ל כר"מ בלאו דלא תסור יע"ש היטב:

וראיתי להריטב"א ז"ל בכאן דברים קשים להולמם וז"ל וא"ת מה קשיא ליה שאני בב"ח דהוה מוסיף בהנאה ובשלמא אי טומאת הגוף קודמת הוה מוסיף כו' ומיהו אנן לאו בהכי אייריגן כיון דאמר פרט לזו שמחוללת ועומדת משמע דתרומה קדמה וי"ל דההיא סוגיא פליגי אדרבא בשבועות וסוברת מאן דלית ליה כולל לית לי' מוסיף עכ"ל מ"ש דאם טומאת הגוף קדים הוה מוסיף טומאה אגופו ואיפכא הוה כולל הוא מבואר ודומה למ"ש בג"ה ק"א בשר קודש יע"ש אלא לא ידענא דאם קדים טומאת הגוף לענין מאי נ"מ דחל עליו איסור תרומה דאינו אלא בעשה והכא לענין שפטור ממיתה כ"ש בטומאת גופו הוא דאמר ואי קדים טומאת גופו תו לא פקע ודאי ואף מאן דלית ליה מוסיף מיחייב מיתה ב"ש גם מ"ש דלא אייריגן בקדים טומאת גופו מדאמר פרט לזו שמחוללת ועומד' מלשון עומדת דייק לה דמשמע מקודם כמו שאבאר לקמן ולמה ליה כל זאת ותיפוק ליה דאי מקודם תו לא פקע ומחייב כמו שאמרו לעיל ק"א א' בנטמא הגוף כ"ע ל"פ דמחייב וע"ש בתו' ואף שמהרש"א ז"ל כתב בשבת בסוגיא דח"י דבר על מ"ש רש"י דמצוה לשמור תרומה בטהרה כתב דגדולה מזו היה לו לכתוב דאוכל תרומה טמאה במיתה וא"כ יש לקיים דברי הריטב"א ז"ל דליכא למימר בנטמא הגוף ואח"כ תרומה והיה שוגג על טומאת הגוף ומש"ה אינו חייב מיתה כ"ש על תרומה טמאה דאין איסור חע"א אף דהוה מוסיף אבל ז"א ודאי דהאוכל תרומה טמאה אינו אלא בעשה כדאמר בהערל דף ע"ג ורש"י בכאן כתב בהדיא דאין בו אלא איסור עשה אבל דברי הר"ן ז"ל בחמש שיטות נאים ומיושרים שכתב אהא דאמר שמואל אין להקשות דבב"ח הוה מוסיף דאסור בהנאה ובמסכת כריתות יש אוכל אכילה אחת דהנאה הוה מוסיף ואלו בכהן שנטמא אחר כך ליכא מוסיף (אלא כולל) דליכא למימר אף שנטמא הכהן ואח"כ התרומה אין במיתה אף דניתוסף לכל כהן דאלו בכה"ג פטור לאו משום דאין איסור חע"א הוא ובודאי כל שנטמא הגוף מקודם מיחייב והיינו דאמרינן פרט לזו שמחוללת ועומדת עכ"ל העתקתיו מפני שאין הספר הזה מצוי כעת ונדפס מחדש הנה במה דקשיא ליה ז"ל הוא קושית הריטב"א ג"כ וכבר דיבר בו האדון הגדול רבינו ז"ל במס' כריתות

בפי' המשניות ואבאר לקמן אי"ה והזכרתיו לעיל קצת ק"א יע"ש ובמה דכתב דליכא למימר דנטמא הגוף ואף אח"כ התרומה דהוה מוסיף לזה כתב דאלו בכה"ג טעמא משום דאין איסור חע"א ליכא ותירוצא הוא על ואין לומר הרצון דאי אף בכה"ג פטור ע"כ הפטור משום שאינה קודש ולא משום אין איסור חע"א וכמו שכתב הר"מ ז"ל בהל' תרומות פ"ז והבאתיו לעיל דאי משום דאין איסור חע"א הא טומאת הגוף קדים ותו לא פקע כמ"ש לעיל וכתב דבודאי ז"א לענין דינא ג"כ דאי נטמא הגוף ואח"כ התרומה חייב מיתה ב"ש מדאמר פרט לזו שמחוללת ועומדת ומלת עומדת משמע מקודם ולא בנטמא הגוף תחלה וטעמא דנטמא התרומה מקודם דאין איסור חע"א והדרא קושיא לדוכתיה דבב"ח הוה מוסיף ותי' דסוגי' דהכא פליג אדרבא בשבועות דאמר מאן דלית ליה כולל אית ליה מוסיף (אבל סוגיא דכאן סוברת מאן דלית ליה כולל לית לי' מוסיף) באופן שדברי הריטב"א ז"ל זרים ותמוהים ואולי יש חסרון איזה תיבות בדבריו ועיין בריטב"א שתי' דהך איסור מוסיף דהנאה וכרת וכדומה לא הוה אלא ככולל ולמאן דלית ליה כולל לית ליה הא יע"ש וא"כ יש ללמוד כלל חדש מזה דשני מיני מוסיף יש הך דהכא דלא ניתוסף איסור על אדם אלא אחפצ' וה"ה שבת על י"ה במיתת בית דין וה"ה כל כרת על לאו לא חשיב אלא ככולל אבל מוסיף גמור אף מאן דלית ליה כולל במוסיף גמור סבירא ליה דחייב וכסוגין דשבועות הכין:

ודע דהר"מ ז"ל בפי' המשניות במסכת כריתות כתב וזה לשונו ויש במה שנשאנו ונתנו עכשיו נקודה נפלאה אנו מייעדין עליה לפי שהוא מפתח לענינים אחרים ומוסיף ממה שיש בה מדקדוק העיון וזה שידוע שבב"ח אסור בהנאה כו' ואמאי לא יחול איסור בב"ח על חלב והתשובה בזה שבב"ח אסור בהנאה מפני שאסור באכילה שכל שאסור באכילה אסור בהנאה עד שיפרוט הכתוב כו' ואין הדבר כן אלא אנו אומרים שבשר זה בחלב לא נאסר הלא תראה שאמרה בפי' המשנה בשר בהמה טהורה כו' בשר טמאה מותר לבשלו מותר בהנאה וכבר זה נתבאר במקומן זכור הענין מפני שהוא מטעה הכל ותקיש על הכל עכ"ל ודבריו ערבים ודבריו אלו לאיש כמוני ירעו קדקוד ולא זכיתי להבין אותם וכבר עמד בזה הלח"מ בפ"ט מהלכות מ"א והקשה קושית הר"מ ז"ל ותי' תי' אחר יע"ש ולא זכר שהוא קושית הר"מ בפי' המשניות ותי' אחר להמעיין גם יש מי שחולק בין איסור הנאה דקדשים לבב"ח והבאתיו לעיל בק"א א' וכ"ז אינו שוה לי שהר"מ כתב דברים אחרים כלל והנה לרב אשי דאמר לקמן קט"ו ב' דבב"ח דאסור באכילה והנאה מלא תאכל כל תועבה וכר"א דאמר לא יאכל הנאה כו' וא"כ יש לנו לומר כמ"ש הר"מ ז"ל כיון דלא בא אזהרה מיוחדת על הנאה כ"א מלא תאכל כל שאינו חייב על אכילה

אינו חייב על הנאה והמבשל חלב בחלב אינו אסור בהנאה ועיין במ"ל פי"ד מהל' אבל יע"ש במה שנתן כלל ע"ז וזה שכתב כדרך שפרט בנבילה וחילוק גדול יש בין קדשים דהנא' לאו מאכילה קא נפיק אלא אזהרה מיוחדת ובב"ח מלא תאכל אכילה והנאה וזה שכתב שם ואלו היינו אומרים שאסור בהנאה ואפ"ה אינו חייב על בב"ח הוה קשה והבן זה ומיהו כ"ז לר"א דמפיק מלא תאכל כל תועבה אבל מג"פ לא תבשל קשה וצריך לומר כמ"ש הלח"מ דאי מג"פ לא תבשל וכמ"ש במנין המצות מצוה קפ"ו שלא לאכול שנאמר לא תבשל דהוה לאו באא"ע דאין לוקין על הנאה ואין להביא איסור מוסיף דלילקי כו' יע"ש והר"מ כתב בפי' המשניות אליבא דרב א"ש דמפיק מלא תאכל כל תועבה אבל עדיין קשה דלר"א ג"כ לא לקי על הנאה היכא דנפיק מלא יאכל שכן כתב ז"ל בפ' י"ד מהל' מ"א וכמ"ש במ"מ דהוה שלא כדרך הנאתו ואמאי לא סגי ליה בתי' הלח"מ ז"ל דמש"ה אין להביא איסור הנוסיף דלילקי. ויש לתרץ זה ובמקום אחר אכתוב אי"ה באורך בעזה"י:

אבל מ"ש הלא תראה מה שאמרה המשנה בפירוש דטמאה מותר לבשל ובהנא' לא ידעתי להולמו כלל דטמא' לאו משום דאין איסור חע"א אלא דמיעט קרא גדי וטמאה לאו גדי הוא ותדע דאל"כ אמאי מותר לבשל ונהי דמותר בהנאה דהנאה אכילה א' הוא וכל היכא דלא מחייב על אכילה לא מחייב על הנאה מ"מ בבישול אמאי מותר א"ו כדכתיבנא והרי בפ"ט מהל' מ"א ה"ו המעושן והמבושל כ' אבל המבשל בשר מתה וחלב אינו לוקה על בישולו הרי דאף דאין לוקה על אכילה דאין איסור חע"א מ"מ בישול דאין בו אלא חדא לוקה והוא משמעתין דפליגי ופסק כא"ד דאבישול לקי הן אמת שרבינו סתם דבריו ולא כתב אי אסור בהנאה ואף דלא לקי עליה מ"מ היה לבאר אי אסור מיהא וראיתי להבית לחם יהודא בסי' פ"ז שהביא בשם ב"ה שכ' דמת בחלב אסור לבשל ובהנאה וביד אבאר ומ"מ דברי הר"מ ז"ל צ"ע:

גמרא אתמר המבשל חלב בחלב אין איסור חע"א עכ"ל כבר כתבנו בפ' שיש להקשות דהא חצי זית בשר וחצי זית חלב עוב' ולוק' ואיסור חל על חצי שיעור כמ"ש התוס' בשבועות כ"ג והר"מ פסק כן בהלכות שבועות וא"כ איך סתמו כולן דבריהם בזה גם מ"ש רש"י על טמאה לא צריך והא צריך לחצי זית טמאה כו':

ע"ש בפי' אבישול מ"ד לוקה חדא איסורא הוא מדלא נקיט נמי הנאה אי לוקין דכלל ג"כ בלשון בישול די"ל דהוה לאו דאא"ע כמ"ש הלח"מ פ"ט בהל' מ"א יע"ש אבל אבישול ודאי צריך ליה לומר' ולענין איסור הנאה כבר כתבנו לעיל:

מהר"מ שי"ף ז"ל הקשה מאי פריך לשמואל דרבי חלב ומתה אלמא איסור חל על איסור דלמא אין איסור חל על איסור ומרבי לבישול דלא תימא כיון דאכילה לא לקי אבישול לא לקי (וכל"ק) לכך כתיב גדי לרבות בישול והא דלא כתיב אכילה בהדיא כיון דבאמת לקי אבישול דאיצטריך דאייתרי ושאר דרשות וקושיא זאת יתכן בין לפירש"י ובין לפי' תוספות ועיין מ"ש תוספות ד"ה קסבר ורואה אני שיש ליישב זאת דהלכה כל"ב דאבישול כ"ע לא פליגי דלקי וכן פסק הר"מ ז"ל להלכה ופריך דע"כ הא דמרבי שמואל לאכילה דאבישול לא צריך דחדא איסורא אלמא קסבר איסור חע"א:

ובפירש"י דזה אין איסור חע"א ולא נפיק מקרא דלגופא כו' דחד לרבויי שליא וחד למעוטי שליל וטמאה ל"צ דאין איסור חע"א עכ"ל מהרש"א הקשה לגופה לא צריך כלל ואפשר דזה לפירו' ששמע אבל לפירושו דאייתרו כולהו חד למעוטי שליא וחד לרבות שליל וחד למעט טמאה אף על בישול דליכא אלא חדא איסורא עכ"ל מה שהקשה ותי' לפי' ששמע כן כתב הריטב"א יעוין שם אבל כתב דחד למעט טמאה ומהכא נפקא לן דאין איסור חע"א וחלב ומתה וטמאה מחד קרא נפקי יעוין שם ומיהו טמאה לאו משום דאין איסור חע"א אלא דלאו גדי הוא ומש"ה אף בבישול שרי אלא חלב ומתה יליף מהכא דלא לקי על אכילה דאין איסור חע"א ויליף בעלמא דאין איסור חע"א ומ"ש מהרש"א דצריך לטמאה אבישול קשה תינח למה דס"ד דבאכילה פליגי או לל"ב שאבישול כ"ע ל"פ דלקי א"ש דממעט טמאה מבישול משא"כ להך לישנא דבבישול פליגי מ"ד לא לקי כיון דעל אכילה לא לקי ה"ה אבישול א"כ חד גדי מיותר הוא דלא צריך אבישול דלא עדיף מחל' ומתה דלא לקי אבישול אבל מהיסוד שאמרנו במקום אחר יהיה מובן כמו שאתה רואה דהא דאין איסור חע"א היינו לחיוביה ב"ח או ב' מלקות מ"מ לענין איסורא רביע עליה ונ"מ לקוברו בין רשעים גמורים יעוין שם יבמות ל"ג ב' וא"כ א"ש נהי דלענין אכילה אין נ"מ בב' איסורין דבלא"ה אסור משום חלב ומתה וטמאה מ"מ לענין בישול נ"מ דאי משום דאין איסור חע"א וודאי דאסור לבשלו מן התורה חלב ומתה וטמאה ונהי דמלקות אין בו דהוציא אכילה בלשון בישול וכל היכא דלא לקי אאכילה לא לקי אבישול מ"מ איסורא איכא נמי באכילה דרביע עליה איסורא דבב"ח אלא שאין לוקה ממילא על בישול איכא איסור תורה לבשל וסברא זו עיי' ביבמות ל"ג ב' לחד תירוצא לקברו לא בעינן איסור חע"א וא"כ כי מקשינן נמי בישול לאכילה איסורא מיהא איכא וזה שאמר כיון דעל אכילה לא לקי ופלוגתא נמי ח"א לוקה ולא נקיט איסורא אי איירי פלוגתייהו בבישול משמע דאיסורא מיהא איכא ולזה צריך למעט טמאה דאף איסורא ליכא בבישול דאין נוהג בטמאה ומ"מ דברי מהרש"א ז"ל א"א ליישב כך שכתב למעט

טמאה בבישול דליכא אלא חדא איסורא משמע דאי הוה תרי איסורי לא היה צריך קרא ומיהו הן הן הדברים דאי הוה בלא"ה אסור מה נ"מ למעט שאין בו איסור בישול בב"ח כיון דאסור לבשל טמאה ועיין בר"מ פ"ט מהלכות מ"א שכתב המבשל חלב ומתה לוקה על בישול הוא פסק כל"ב ומש"ה כתב דלוקה ואה"נ דאיסורא אף ללישנא קמא אית ביה וכדכתיבנא:

כתב עוד מהרש"א אבל קשה דא"כ לקמן לר"ע נמי הו"מ לומר אין איסור חע"א וצריך קרא לטמאה בבישול דליכא אלא חדא איסורא עכ"ל מ"ש דמצינו למימר כו' הא אי אין איסור חע"א איצטריך לדשמואל וי"ל דסבירא לי' אין איסור חע"א אף בב"ח וע"כ חלב ומתה לא לקי אאכילה וקרא לטמאה בבישול דלא לקי אף אחדא איסורא דאין לומר דגמרא רוצה לומר דלא יפלוג שמואל אר"ע דהא וודאי לא דריש כר"ע דאיהו מוקי חדא לשליל אלא דפריך הא אפיקתו לדשמואל, דע"כ ר"ע איסור חע"א אית ליה בב"ח מדאיצטריך למעט טמאה וא"כ איצטרכו כולהו למעט טמאה ותרי לרבויי חלב ומתה או עכ"פ חדא לחלב ומתה וע"ז הקשה שפיר דלמא ר"ע אין איסור חע"א ולמעט טמאה מבישול דליכא אלא חדא איסורא וליישב זאת נאמר כמ"ש התו' ק"א בד"ה ר"ע דהא דאמר לקמן הני אפיקתו לשמואל היינו דקשיא ליה לשמואל אי דריש כר"ע דחי' ועוף אינן מ"ה היכי דריש להו להני קראי ומשני קסבר שמואל איסור חע"א וחלב ומתה ל"צ קרא ואייתרו כולהו תלתא גדי לחיה ועוף ובהמה טמאה אבל לר"ע הא כתבו התו' שם למאי דמסיק שם דשבת וי"ה ב"א הוא לא אמרינן איפוך ור"ע ב"א לית לי' וכבר כתבנו לעיל מזה דא"כ למה למעט טמאה ולשיטת רש"י ביבמות בד"א ל"ג דמאן דלית ליה ב"א אית ליה מוסיף וכמה שכתב הרשב"א בשבע שיטות ביבמות א"ש דהנאה הוה מוסיף כמ"ש רש"י לעיל ק"א וסובר דאין חילוק בין קדשים לשאר איסורין דהנאה מוסיף הוא דהוה וכמ"ש הר"ן בחדושיו עלה דקסבר ר"ע איסור חע"א דמוסיף הוא וכן כתב הרשב"א שם וכל זה לא יועיל למ"ש התו' שם דאינהו סברי הנאה לא הוה מוסיף וכתבו ביבמות דב"א עדיף ממוסיף ומש"ה הוקשה להם מכאן דר"ע אית ליה איסור חע"א ותי' דלשמואל קאמר לה דאי אית ליה דחיה ועוף אין מ"ה ע"כ דאיסור חע"א וכבר כתב שם מהר"מ מלובלין דלישנא דקסבר ר"ע לא א"ש דלר"ע אין איסור חע"א ומ"מ איך שיהיה קשה איך מצינו לומר דר"ע אית ליה אין איסור חע"א כו' למה ליה במתני' למעט טמאה ולפי מ"ש מהרש"א א"ש דלא לקי אבישול וכל"ב או כמ"ש בסמוך ועיין מ"ש לקמן קסבר ר"ע אין איסור:

ובתוספות ד"ה קסבר שמואל אין איסור חע"א כו' אלא הוה יליף מהכא עכ"ל כך הגירסא בספרים שלפנינו והיא גי' מהר"מ מלובלין ז"ל דע"כ סובר בלא"ה איסור חע"א וע"כ קרא לאינו מסתב' אבל מהרש"א ז"ל גורס דאי הוה סבירא בעלמא דאין איסור חע"א ולא הוה יליף מהכא ר"ל דאי סבירא ליה באמת כך א"כ הוה מוקמינן קרא למסתבר טפי אלא ודאי דיליף מהכא לעלמא דאיסור חע"א ולי נראה דוודאי חלב אפשר לומר דלא בכלל גדי הוא ונהי דהוה בכלל נבילה או בשר דקרא אבל מלת גדי אין במשמע חלב ומש"ה ע"ג דסבר שמואל בלא"ה איסור חע"א מסברא החיצונה וע"כ קרא לחלב אתי ולמה דמסיק בעלמא אין איסור חע"א ע"כ דגדי חלב במשמע ג"כ ואיתרבי כולהו מחד גדי וזאת יוצדק למ"ש מהר"מ מלובלין ז"ל ולגרסתו כמ"ש לעיל יע"ש בסמוך:

ובד"ה דם לאו גדי הוא כו' אבל דמה לא קאמר שהותר עכ"ל ר"ל דפריך לר"א מדם דמותר בהנאה ומשני כמים ולא משני דהוה בכלל כשהותרה אלא דלא הוה בכלל נבילה ועיין בס' פ"י בפסחים כ"ב שכתב דהכתיב לגר כו' ואכלה ודם לאו בר אכילה הוא כמו דם שליל דאסוא (דאסורא) דלאו בכלל אכילה וגם ישב דברי הרי"ף דג"ה של שליל לאו בכלל אכילה דאין בנ"ט ויפה כ' ובי"ד סימן ס"ד וס"ה אבאר מזה באורך:

דף קיד.

גמרא כיון דעל אכילה לא לקי אבישול נמי לא לקי התו' הקשו דנילף איפכא והריטב"א כ' דעדיף הכי מלסתור הכלל דאין איסור חע"א ומש"ה מקשינן כן וברש"י ד"ה ומר אמר חדא כו' דאם לא התרו בו משום אכילת חלב אלא בב"ח אין לוקה דאין איסור חע"א לא ידענא אמאי לא דאין לוקה שתים קאמר לא משום חלב לחוד ואי דאין לוקה משמע כלל לא אמאי נטר עד הכ' בלישנא קמא דאמר באכילה פליגי הוה לפרש אין לוקה אם התרו כו' גם אמאי לא פי' אם אכל חצי זית חלב עם חלב דאין לוקה כלל וזה יש ליישב דאיסור חל על חצי שיעור גם קושיא ראשונה יש ליישב בקל דמשמע דמ"ד לוקה אבישול חדא הוא ומיניה דומיא דהכא אינו לוקה על אכילה אפילו חדא ומש"ה פי' בלא התרו בו כו':

ע"ש מיתיבי המבשל מי חלב כו' הפגול והנותר שבשלן בחלב חייב כו' כתב מהרש"א ז"ל אף דאיכא לאוקמי' בבישול מ"מ קשיא לל"ק דסובר בבישול פליגי עכ"ל וזה ניחא דוודאי הוה ידע דאיכא כמה תנאי דפליגי אי איסור חל על איסור או לאו אלא דהוה ס"ד דהך ברייתא כולי עלמא מודים בו ומשני דהך ברייתא כמאן דאמר איסור חל על איסור ואפילו באכילה חייב והך סבר דאין כו' והוא הדין אבישול לא לקי דאפקי' לאכילה בלשון בישול אבל רש"י פי' דס"ד דכ"ע מודים להך ברייתא דאיתרבי מריבויא דגדי

ומש"ה א"ש דלא מסיים ואינהו סברי אין איסור חע"א דוודאי הכי הוא אלא דברייתא נמי סוברת אין איסור חע"א ומיירי בבישול דליכא אלא חדא איסורא וקשיא ללישנא אבישול פליגי כמ"ש מהרש"א או דבריית' איתרביה מגדי ומשני דלאו הכי הוא אלא דהאי תנא אית ליה איסור חע"א גם בכאן קשה דלמא התם באוכל חצי זית פגול עם חצי זית חלב והם איירי בזית שלם חלב שקיבל טעם מן החלב דמין חיי"ל:

ע"ש המבשל במי חלב פטור מסייע לר"ל אבל לענין בישול בב"ח מי חלב אינו כחלב עכ"ל התוס' כתבו דמ"מ מדרבנן אסור כמו כותח הבבלי. דלא מחלקינן בין נסיובי למי חלב. ואפשר לדידהו המי חלב שעושין פעם שני לאחר שבישלו הגבינה מבשלין פ"א ומוציאין ג"כ מאכל אפשר דאף איסור דרבנן לית ביה והר"ן כתב דאין ראיה דנסיובי היינו לאחר שהוציא הגבינה ומי חלב היינו פ"ש אעפ"י כן מסתברא כוותייהו ואיכא לפרש בדבריו בב' אופנים או דסבירא ליה דנסיובי מ"ה אסור וכמ"ש הרא"ש ומי חלב פטור ומותר וז"ש ומסתברא כוותייהו היינו לענין מי חלב דמ"מ איסורא דרבנן איכא והיינו משום דפטור משמע אבל אסור או דסובר לגמרי כתו' דנסיובי מ"ה אין איסור אלא מדרבנן משום דכתיב בחלב אמו כמו שהוא יוצא שהם ובוודאי איתמעט גם נסיובי ועיין פר"ח סימן פ"א יע"ש וכדומה לזה כתב הרא"ש בשם הר"ר שמחה דבחלב אמו כמו שהוא יוצא מעורב ולא המבשל במו חלב שהוא פטור יע"ש וביי"ד בסי' פ"ז אבאר בזה:

ודע דמאן דאוסר מי חלב משום אמ"ה דלא היה בכלל היתר ארץ זבת חלב ודבש ע"כ נסיובי לאו היינו מי חלב דהא כותח אוכלין אותו אלא דמי חלב לאו נסיובי דחלבא ולכך אני תמה על מ"ש הב"י בסימן פ"א דלא אוסר הר"ר אליעזר אלא במי חלב ולא בנסיובי דפשיטא הוא דאל"כ כותח איך אכלינן דמעורב בו נסיובי דחלבא ולמה ליה להביא מדברי הרא"ש ז"ל ראיה וביי"ד אכתוב מזה בעזה"י:

הן אמת שדברי הרא"ש ז"ל לכאורה תמוהין במ"ש דנסיובי לאו היינו מי חלב וכתב דנסיובי מ"ה אסור והר"ר אליעזר אוסר מי חלב כו' והר"ר שמחה התירו דבחלב אמו כמו שהוא יוצא מעורב מאם כן פסק הרא"ש ז"ל וכיון שכן איך כתב דנסיובי מ"ה אסור והא אימעט ג"כ מקרא דבחלב אמו כמו שהוא יוצא מן האם וביי"ד אכתוב גם מ"ש הר"ר שמחה דבחלב אמו משמע כמו שהוא מאם מעורב ולא מי חלב א"כ הא דריש שמואל תלתא בחלב אמו ולא בחלב זכר ושחוטה וטמאה הא חדא צריך להא דרשא דרבינו שמחה דמי חלב לא הוה בכלל חלב ואפשר ליישב ועיין תוס' ד"ה ת"ל:

הב"ח ז"ל בסימן פ"א הקשה הא דאמרינן בבכורות ו' חלב טהורה מנלן דשריא הקשה מדאיצטריך לאסור חלב טמאה מכלל דטהורה שריא ותי' להגדיל תורה כו' ולא ידענא

אמאי לא תי' דאסרה תורה ג"כ משום טמאה כמ"ש הב"י למאן דמיבעיא מי רגלי חמור היינו אי אסור ג"כ משום טמאה ולפי מ"ש בהגהות, דרישה ישוב על קושית הב"י בהא דמי רגלי החמור דבטמאים ליכא איסור אמ"ה ה"ה דלא קשיא ל"ל לאסור חלב טמאה דבטמאים ליכא איסור אמ"ה ומש"ה צריך קרא לטהורה ג"כ ומ"ש הב"ח להגדיל תורה חדא דעל הגמ' קשה דפריך חלב טהורה מנלן ועוד דהאי קרא דזבת חלב ודבש לאו מיותר הוא אלא דהתורה שיבחה לא"י ואפשר שזהו תירוצו להגדיל כו'. ומיהו הא קשיא מאי פריך חלב טהורה שריא ותיפוק ליה דאל"כ למה לי חלב טמאה כקושית הגמרא שם כל היוצא מטמא טמא עד שהוצרך לומר חלב חדוש הוא וא"כ ידעינן דטהורה שריא אלא דאין זה קושיא דה"א דחלב טהורה אסור משום אמ"ה וחלב טמאה הא ע"כ לשום דרשא אתי ולומר דחלב טמאה כו' וטהורה שריא והא הוה איסור ובמקום אחר כתבנו גם כן וע' בכללים מ"ש בזה באורך:

מה שאמר מסייע לריש לקיש ע"כ כן הוא דאי משום דמי חלב אסור משום אמ"ה ואין איסור חע"א הא הך תנא סובר איסור חע"א או מריבויא דקרא או מסברא החיצונה דהא תני, הפגול והנותר והטמא שבשלן חייב אלמא איסור חע"א וה"ה מי חלב אלא דלא הוה בכלל חלב ואם נאמר דמי חלב אסור משום אמ"ה א"ש לישנא דאמר ר"ל אבל לענין בישול בשר בחלב אינו כן ולא אמר לענין בב"ח אינו כן אלא דבאכילה בלא"ה אין איסור חע"א אלא לענין בישול דליכא אלא חדא איסורא אפ"ה לא הוה בכלל חלב דקרא מה"ט גופא דאסור באכילה. ומיהו אי הוה בכלל סתם חלב הוה מותר באכילה אלא דמ"מ א"ש לישנא דלענין בישול וכדכתיבנא ופירש"י ד"ה אין לי אלא בחלב אמו כלומר עז עכ"ל משמע וודאי דבחלב גדי אף שלאו אמו ידעינן מסבר' אלא בחלב אחר שאין מינה מניין וכן כתב אח"כ משום דגדי דווקא וה"ה אמו משמע חלב גדי ולא חלב פרה ורחל וכמו שאבאר אח"כ ולזה כתב האי בחלב אמו לאו דווקא אלא כלומר חלב עז ודע דהתו' ד"ה בחלב פרה נמי מודים לרש"י דהאי תנא לא צריך לרבות אלא גדי בחלב פרה אבל גדי בחלב גדי שאינו אמו לא צריך שכן כתבו לא איצטריך ליה אלא בשאינו מינו כגון פרה בחלב גדי כו' משמע הא במינו אף שאין אמו אסור ולא צריך קרא על זה והשתא לפירש"י אתי שפיר דפריך בחלה פרה ורחל מניין דממעט ממלת אמו דמשמע דווקא גדי ולא בפרה ורחל כו' כיון דגדי דווקא ה"ה אמו דווקא גדי ולא חלב פרה ורחל וכמו שאבאר לקמן ופריך מניין לרבות חלב פרה ורחל והדר פריך אף פרה בחלב עצמה מניין ולכך פי' אין לי אלא בחלב אמו כלומר עז מתרי טעמי חדא דמדסברא אף שאין אמו ממש אסור ועוד דפרה בחלב אמו לא ידעינן ליה ולזה כתב כלומר יקשה כיון דמסברא

ידעינן אף שאין אמו אלא מינו אסור א"כ נילף מבינייא בחלב פרה מגדי עם אמו ואין אמו או מאין אמו לחוד בהך ק"ו גופא דלא לאסרה עמו בהרבעה ורואה אני שזה דאמר באידך בריותא אחותו קטנה וגדולה היינו שאין אמו מנלן ומסיק מבינייא ר"ל אחותו גדולה יליף לה מק"ו ומה אמו שנכנסה לדיר להתעשר אסור מכ"ש גדולה והיא כבר נתעשרה ומה לאמו שכן נאסרה עמו בשחיטה פרה ורחל יוכיח דאף גדי בחלב פרה אסור ואחותו קטנה שאין אמו יליף מבינייא במ"מ מה אמו אסור אף שאין אמו ומה לאמו שנאסרה בשחיטה פרה ורחל תוכיח או מאמו ואחותו גדולה יוכיח ואין חילוק ובריית קמייתא דמרבי בחלב פרה דמסתבר לאוקמיה קרא קמא אפרה ורחל שנאסרו בהרבעה ואין נכנסת לדיר להתעשר אלא דאי לאו קרא לפרה כו' לא הוה ידעינן פרה ורחל וגם אחותו שאין אמו לא הוה ידעינן והשתא יליף מבינייא. אלא דקשיא מנלן הא באמת אימא דתרי קראי דמייתרי דחד אמו למעט זכר ושחוטה ותרי חדא לרבות פרי עם האם וחדא לרבות אחותו שאין אמו ובין גדולה וקטנה ידעינן כמ"ש בסמוך דא"נ ריבויא לגדולה ידעינן נמי קטנה מבינייא ופרה ורחל מניין דנימא דווקא חלב גדי ולא חלב פרה ורחל כו' ובשלמא לפי' התוספות א"ש דוודאי האי תנאי סבירא ליה גדי הכל במשמע אלא דמתחלה דריש מחד קרא לרבות דמסתבר טפי דהיינו שאין מינו דהוה תרי למעליותא שנאסר' בהרבע' ואין נכנסת להתעשר ואה"נ דצריך ריבוי אאין אמו במין גדי ומ"ש התו' דלא איצטריך לרבות אלא באין מינו ר"ל דלמיגו דהיינו פרה בחלב אמה ג"כ לא צריך דגדי הכל במשמע אבל ודאי גדי בחלב גדי דלאו אמו צריך קרא וכי מרבי ליה גדי בחלב פרה שאין אמו מייתינן נמי גדי שאין אמו מבינייא וא"כ הנך תרי קראי חדא למינו באין אמו וחדא לפרה עם האם נמי מייתינן גדי בחלב פרה מכ"ש חדא מחדא אי בק"ו ממינו באין אמו דלא אסור בשחיטה ולא אסור בהרבעה כו' אבל לרש"י קשה אבל אני רואה גם לתו' תפול הקושיא הזאת אימא תרי קראי חדא למינו באין אמו וחדא לחלב פרה י"ל דלא צריך דהי מינייהו דכתיב הוה ידעינן אידך אי מבינייא או בק"ו אבל לרש"י קשה מנלן לרבויי תרתי אימא דחדא לרבויי פרי עם האם וחדא מינו שאין אמו ובין גדולה וקטנה משמע ומנלן בחלב פרה כיון דגדי דווקא ה"ה אמו דווקא גדי כמ"ש בד"ה בחלב פרה מניין יע"ש:

והנה ליישב זאת נאמר דגם לרש"י ז"ל אי אית למילף בק"ו ילפינן א"כ אף אי תרי קראי חדא פרי עם האם וחדא לאחותו מ"מ ילפינן פרה ורחל בק"ו מאמו מה לאמו שנאסרה בשחיט' אחותו יוכיח או מאחותו לחוד ילפינן בהך גופא בק"ו אלא דקשיא לי דלמא חדא לאחותו שאין אמו וחדא לפרה ורחל ופרה עם האם מנלן דאי דקשיא לכתוב חד

קרא הייתי מוקים ליה אפרה בחלב אמו דהא לשיטת רש"י ז"ל איצטריך לפרה בחלב אמה עצמו דגדי דווקא ה"ה אמו וא"כ ליכא למילף מיניה אחותו שאין אמו דמה לאמו שנאסרה בשחיטה ולכך איצטריך קרא תנינא לאחותו שאין אמו ואכתי פרי עם האם דהוה חד גופא כדמסיק רב אשי מנלן דאסור לבשל ויש ליישב זאת דודאי האי תנא דברייתא ס"ל גדי דוקא ואידך גדי לרבות שאר בהמה וחיה כמ"ש רש"י בד"ה בחלב אמו וכיון דמרבינן שאר בהמות ע"כ פרה בחלב גדי וממילא איתרבי מינו שאין אמו מבינייא מאמו ומפרה בחלב גדי דמדכתבה רחמנא בחלב אמו מיותר לרבות חלב פרה ורחל ע"כ דאי מגדי יתירא לא הוה ידעינן אלא פרה בחלב גדי אם כן ממילא ילפינן באמת אחותו בין גדולה וקטנה מבינייא כמ"ש דאין סברא לומר דאי לא הוה כתיב בחלב אמו הייתי אומר ע"כ הא דמרבי קרא מגדי יתירא שאר בהמות היינו ע"כ בחלב גדי ולא בחלב פרה דאמו דווקא וכמ"ש אח"כ בד"ה בחלב אמה והשתא דאיתרבי מקרא בחלב אמו אף חלב פרה ורחל תו אמרינן דהיינו דוקא בחלב אמו ממש ולא באין אמו זה לא אמרינן אלא דלפ"ז הדרא קושי' לדוכתי' דא"כ ל"ל קרא בחלב אמו ואפילו בחלב פרה ורחל נילף מק"ו ומה גדי בחלב אמו כו' ומה לאמו שכן נאסר' עמו בשחיטה ניחא דפרה בחלב גדי יוכיח דלא נאסרה בשחיטה ואפ"ה אסור לבשל אבל שיטת התו' א"ש וכמו שאבאר ד"ה בחלב פרה מניין יע"ש:

ובד"ה תלמוד לומר מקרא שני בחלב אמו דמיותר כו' וגדי דוקא ובשר חי כו' והא אמו כתיב כו' וחד למעוטי טומאה ושליל לא צריך עכ"ל מ"ש ת"ל מקרא שני הוא דחדא ודאי צריך לחלב שחיטה ולכ"פ דבחלב אמו שנית דמיותר קדריש ובחלב אמו שלישי הא דריש לקמן ע"ב לאסור פרי עם האם ר"ל היא עצמה בחלב שלה כו' ושאר חיה ובהמה מגדי יתירא נפקא לן ועוף לא הזכיר כלום משום דלא מרבינן אלא דומיא דגדי וחיה בכלל בהמה ולא עוף ועוד דאי האי תנא מרבי נמי עוף מגדי יתירא א"כ ודאי בחלב אחר כמ"ש במתני' יצא עוף שאין לו חלב אם וא"כ מה קאמר באידך ברייתא אין לו אלא בחלב אם בחלב אחותו גדולה מניין והא מדחזינן דעוף אסור לבשל אלמא ע"כ בחלב אמו לאו דוקא ה"ה אחותו גדולה אלא דאיכא למידחי דבאמת מסיק דברייתא משבשתא היא ואיצטריך לפרי עם האם ולא לאחותו גדולה ועיין מ"ש בתו' ד"ה בחלב פרה אלא דלא ידענא מנלן לרבויי מגדי יתירא חיה אימא שאר בהמות ולא חיה ואפשר כיון דמתרבי שאר בהמה חיה בכלל בהמה בכ"מ מ"ש דאי סבירא ליה גדי הכל במשמע ליה לרבויי פרה ורחל אמו כתיב ר"ל א"כ ידעינן דפרה בחלב אמו אסור דאין לומר דבעי באינו מינו גדי בחלב פרה כמ"ש התו' בד"ה גדי דס"ל ז"ל דאין, חילוק בין אחותו

גדולה ולחלב פרה ורחל אבל אין זה נכון וכבר הארכתי בו לעיל ומה שיש להקשות כיון דמרבינן מגדי יתיר' שאר בהמה וחיה א"כ בהך גדי כתיב נמי אמו וממילא ידעינן דפרה בחלב אמו אסור שוב מצאתי בחדושי הרשב"א שהקשה כן יע"ש ולייישב זאת נאמר דבשלמא אי גדי הכל במשמע א"כ ה"ה אמו הכל משמע משא"כ אי גדי דוקא אלא דגדי שני אא"ע לגופא תנהו לשאר בהמה וחיה מ"מ פשטא דקרא בגדי מיירי וה"ה אמו ודרש' חז"ל הוא דמרבינן שאר בהמה ומ"מ פשטא דקרא בגדי בחלב אמו אירי ומש"ה צריך בחלב אמו שנית לרבות ג"כ בחלב פרה ורחל ומה שכתב וחד למעוטי טמאה ולשליל לא איצטריך לא ידענא אמאי לא פי' דס"ל אין איסור חל על איסור ולטמאה ל"צ קרא וחד לשאר בהמה וחיה וחד לשליל כשמואל דאמר הכין ואפשר אף דאין איסור חע"א צריך למעט טמאה מבישול דליכא אלא חדא איסורא וכלישנא דאמר אבישול כ"ע ל"פ דלקי קיימא לן ועיין בר"מ פ"ט מהלכות מ"א אבל אין צורך לזה דודאי הכי הוא דחדא לרבות חיה ושאר בהמה וחדא לטמאה דאי חדא למעט שליל וחדא לרבות שאר בהמה וחיה וטמאה בלא"ה אין איסור חע"א א"כ למה לי תלתא גדי לכתוב לא תבשל בהמה והכל בכלל ולמעט עוף אלא דחדא למעוטי טמאה והשתא תלתא גדי איצטריך דכולהו מייתרי כמ"ש רש"י לעיל בשמואל ואי הוה כתיב חד גדי ה"א דווקא גדי ולא שאר בהמה וחיה לכך כתיבי כולהו אלא דקשה לכתוב תרי גדי דאי דלא נימא דחדא למעט טמאה ממילא מוכח דשאר בהמה וחיה אסור לבשל ואי דלא נימא דמרבינן מחד אף טמאה מנלן זאת דודאי הוה מסתבר ריבוי דגדי אטהורה ולא אטמאה. ויותר היה לו לפרש דס"ל להך תנא דחדא לחלב ומתה דאיסור חע"א בב"ח כשמואל דאמר הכי לעיל וחדא לרבות שאר בהמה וחיה וטמאה בלא"ה אימעט דמסתבר ליה מוקמינן והשתא כולהו איצטריך דאי לא הוה כתיב אלא תרתי גדי ה"א דחדא לומר דוקא גדי וחדא לרבות חלב ומתה משא"כ למה שפי' הוא ז"ל דחדא. למעט טמאה קשה למה לי הא שאר בהמה וחיה צריך לרבויי ומהיכא תיתי לרבות בהמה טמאה דאיצטריך קרא למעוטי ואף אם נאמר דה"א דגדי תנינא מרבי הכל אף טמאה קשה דאיך מצינו לומר כן דא"כ תקשי לא לכתוב כלל גדי ולכתוב לא תבשל בהמה בחלב דהוה הכל בכלל אף טמאה ומדכתב פעמיים גדי ע"כ או דחד לרבות שאר בהמה וחיה וחד למעט טמאה או דחד למעט טמאה וממילא ידעינן דשאר בהמה טהורה אסור לבשל והני תרתי גדי צריך דאי לא הוה כתיב אלא חדא ה"א דווקא גדי ולא שאר בהמה וחיה דהאי תנא סובר גדי דוקא ולכך כתיב למעט טמאה הא שאר בהמה טהורה אסור לבשל ויותר הוה מוקמינן לרבות דאין מיעוט אחר מיעוט

אלא לרבות שאר בהמה ומ"מ ע"כ טמאה לא דאל"כ לא לכתוב כלל גדי סוף דבר שדברי רש"י בזה הדבור קשה להולמם וצריכין ישוב דעת ועיין בע"י:

ובתו' ד"ה בחלב פרה ורחל מניין כו' כגון פרה בחלב גדי עכ"ל הא ודאי אף במינו שאינו אמו צריך קרא לרבויי דהא אחותו גדולה וקטנה נמי צריך לרבויי כפי' הרר"י ע"ש לקמן ואף אם נדחוק לפרש כפי ראשון שם מ"מ הא מסיק ר"א להיא גופא בחלבה נמי צריך קרא ואף דמסיק משום דחד גופא הוא היינו דלא מצי למילף במה הצד אבל בלא"ה אית לן לומר אימא אמו דוקא וע"כ נראה לפרש כמ"ש ברש"י אלא דלשיטת התו' א"ש דבאמת באחותו גדולה וקטנה מצריך ריבויי ומתחלה אמר דחדא בחלב אמו מוקמינן במסתבר טפי כמ"ש רש"י ע"ב בד"ה תאמר יע"ש שכתב דמקרא קמא אימא דוקא פרה ורחל שנאסרה עמו בהרבעה כו' והכי קאמר בחלב פרה ורחל מניין ומייתי ליה בק"ו ופריך ליה ולכך מוקמינן קרא להכי וקרא שני בחלב אמו תו לא צריך לרבות במינו באין אמו דהיינו אחותו גדולה וקטנה דאחותו גדולה מצינן למילף בק"ו מאמו שנכנסה לדיר להתעשר ומה לאו שכן נאסר בשחיטה פרה תוכיח דמרבי גדי בחלב פרה דלמינו פרה בחלב פרה לא צריך לשיטתם דהאי תנא סובר נמי גדי הכל במשמע וע"כ כי רבי קרא באין מינו ומכ"ש אחותו גדולה והדר דינא ואחותו קטנה מייתי במ"מ מאמו מה לאמו ר"ל פרה ורחל והדר דינא אלא קרא שני למאי אתא פרי עם האם וכדמסיק ר"א בשמעתין ע"ב ואין להקשות נוקי קרא ראשון למינו באין אמו ומנלן לאין מינו דהשתא יליף בק"ו מפלגא דדינא ממינו מאין אמו שלא נאסרת בהרבעה ואסור מכ"ש באין מינו ותו ליכא למיפרך מידי והא דמוקי לה לפרה משום דכן הוא דאי לא הוה כתיב אלא חד קרא הוה מוקמינן במסתבר טפי ומ"ש התו' דלא איצטריך ליה לרבות אלא באין מינו לאו למימרא דלמינו לא צריך קרא באין אמו אלא משום סיפא נקטו הכי במה דסיימו בדבריהם אבל פרה בחלב עצמה הא דרשינן לעיל כ"מ שנא' גדי אפי' פרה ורחל במשמע כו' ר"ל דלא תטעה בהא דאמר בחלב פרה מניין אף במינו מיבעי ליה פרה בחלב אמה דאסור דאימא כיון דגדי דוקא ה"ה אמו ונהי דמגדי שני מרבינן אף שאר בהמה וחיה מ"מ פשיטא דקרא בגדי מיירי ואמו משמע אמו של גדי כמ"ש בשיטת רש"י ויהיה מלת אין לי אלא בחלב אמו לאו דוקא אלא הכונה חלב עז כמ"ש רש"י לזה כתבו דלאו כן הוא דלא צריך ליה אלא לאינו מינו גדי בחלב פרה ובזה א"ש לישנא דאין לי אלא בחלב אמו ותרתי מיבעי ליה במינו באין אמו ומכ"ש באין מינו מנלן ומסיק דלאין מינו איכא ק"ו ודאי ולבסוף באידך ברייתא מסיק דלאחותה גדולה מייתי במה הצד וקרא שני לפרי עם האם זהו מה שנראה לי בפי' דבריהם ואין כעת הזמן להאריך גם בספר עצמות יוסף

האריך בכאן ואין כעת תחת ידי הספר ההוא לכן אמרתי עת לקצר ואי"ה במקום אחר נאריך שם:

ובד"ה פרה ורחל כו' ועוף לר"י הגלילי עכ"ל יש לראות דמה לחיה שכן (שייך) אפי' במינה ובאמו אין אסור תאמר בפרה שכן במינה ובאמה אסור אף אני אביא באין מינו ובעוף אפשר לומר יוכיח דא"ל במינו אין איסור דלא אסור ביה מינו דאין לו חלב האם וריטב"א ז"ל כתב דהאי תנא אפשר דסובר כת"ק דמתני' דחיה ועוף מ"ה ובאמת שכן כתבו התוס' במתני' דלת"ק חיה ועוף מ"ה ועי' מהרש"א:

ובד"ה מה לאמו שנאסרה בשחיטה תימא לרבנן חיה תוכיח דאין או"ב נוהג בחיה עכ"ל גם בכאן כתב הריטב"א דאפשר דסובר כר"ע דאמר דאין נוהג ולא ידענא דהכי קא קשיא להו לרבנן דסבירא להו דאסור לבשל חיה ועוף כמ"ש התוספות במתני' א"כ תקשי למה להו קרא לרבות באין מינו אמאי לא נילף ממינו מאמו מחיה דליכא למיפרך שנאסרה בשחוטה דאין או"ב נוהג בחיה והא ודאי קושיא היא דלמה לי קרא ואפשר דהוא ז"ל כרש"י סבירא ליה שפירש דהאי תנא לא ס"ל לדשמואל אלא דמחד אמו נפקא זכר ושחוטה וטמאה וא"כ מצינו לומר לת"ק דחיה מ"ה דריש הני בחלב אמו כדשמואל והתו' לשיטתייהו בד"ה ת"ל שכתבו דתרי פעמים בחלב מיותר לכ"ע וא"כ הוקשה להם למה לי לת"ק למה לי ומ"ש דאו"ב אין בחי' עיין בפאו"ב:

כתב מהרש"א ז"ל דלרש"י הק"ו לאין מינו ובמינו פרה בחלב אמו יליף במ"מ מגדי במינו יע"ש דאין לומר דיליף בק"ו ומה גדי בחלב פרה דלא נאסרה בשחיטה כו' דהא לא ידע מזה דפריך למה לי קרא הא אתיא בק"ו ואי הוה ידע מפירכא זו ליכא ק"ו ומ"ש מהרש"א ומיהו אי לאו ק"ו במינו לא הוה יליף מ"מ מגדי דגדי דוקא ר"ל דמה מצינו לא מהני להוציא ממשמעות הכתו' דלהאי תנ' גדי דוקא וה"ה אמו דוק' כמ"ש רש"י ז"ל אבל בק"ו יש כח לרבות אף חלב פרה ורחל וכיון דאמו לאו דוקא ה"ה דמייתינן במינו פרה בחלב אמו במ"מ ומה שהוצרך לזה דקשיא ליה ק"ו ל"ל כיון דסוף סוף מוכרחין למ"מ ולזה תי' דאמו דווקא כיון דגדי דווקא:

ובד"ה תלמוד לומר כו' אע"ג דשמואל דריש לה כו' עכ"ל אבל רש"י לא פי' כן דהך תנא אין סובר כשמואל דחלב שחוטה וזכר וטמאה מפשטא ממעטינן לה:

דף קיד:

רש"י ד"ה אחותו גדולה נמי כו' ודרוש הכי ומה אמו כו' ותיתי מבינייא בין גדולה וקטנה עכ"ל אף דכלל אותן מ"מ גדולה בק"ו קטנה במ"מ כמ"ש מהרש"א לעיל דאחותו קטנה

היינו מינו באין אמו ונכנסת לדיר להתעשר ובודאי מה מצינו הוא דיליף לה וללשון ראשון הכל בקל וחומר פרה שהיא אחותו גדולה בתרתי ואחותו קטנה בחדא:

בהא דאמרינן בכולה שמעתין מעיקרא דדינא פירכא ולבסוף לא מזכיר זה הלא כבר נודע אצל בעלי הכללים מה היא תחילת הדין וסוף הדין ועיין בספר הכריתות לר"ש מקינון ועצמות יוסף ושל"ה בסוף ספרו שהאריכו בזה ואין כאן מקומו להאריך:

גמרא משום דא"ל סוס בן סוסיא אחי פרידא יוכיח עיין בפ' או"ב ושם הארכנו בזה והא דאמר כלום נאסר אלא ע"י האם דחיטי ושערי בכדא ושרי אבל לזרוע בקרקע אסור במפולת יד משעת זריעה עובר בלאו אף שלא נשרשו עדיין בקרקע ובמקום אחר אבאר אמר רב אשי מנין לבב"ח שאסור באכילה שנאמר לא תאכל כל תועבה הא דלא יליף מג"פ לא תבשל כתנא דבי ר"י גם באמת למה לי הג"פ לא תבשל כיון דיליף מלא תאכל כל תועבה י"ל לעבור כמה לאוין כמו חמשה לאוין הכתובים בדם וה"נ כן ויש עוד ליישב זאת דודאי מג"פ יליף אכילה והנאה אלא דלא לקי עליה דהוה לאו דאא"ע כמ"ש הלח"מ בפ"ט מהלכות מ"א מש"ה מפיק אכילה מלא תאכל כל תועבה ולאיסורא דאין לוקין על לאו שבכללות אפי' חדא על לאו כזה וכבר הארכנו בכללים ומש"ה ע"כ לא תבשל למלקות דאי לאיסורא לא איצטרך ליה ועיין בפתיחה ושם הארכנו בזה ולקמן בסוגיא דאיסי בן יהוד' אכתוב יע"ש:

ובתוספות ד"ה עד שיפרוט לך הכתוב כו' אלא כר"מ דלר"י כו' עד כאן לשונו לא אמרינן הכי בהדיא אלא דקאמר התם בשלמא לר"מ כו' אלא לר"י ומסיק מאותו וא"כ אימא דר"א אליביה דכ"ע אמר למילתיה אלא מדאמר עד שיפרוט כדרך שפרט בנבילה דאי לומר היכא שפרט היתר שרי פשיטא וכמה דברים יש דכתיב היתר חלב יעשה למלאכ' ושרצים וכל הנך דמזכיר התם בפ' כ"ש אלא דר"א אליבא דר"מ אמר למילתיה ומנבילה יליף למילתיה דל"צ לגופא ודע דהר"מ ז"ל בפ"ח מהלכות מ"א הט"ו כתב כ"מ שנאמר לא יאכל אכילה והנאה במשמע עד שיפרוט כמו נבילה וחלב עכ"ל ואף שהוא סובר כר"י בהלכות עכו"ם ולא מנבילה יליף דלגופא צריך אלא שאמר היכא שפרט היתר והזכיר ג"כ שאר דברים ומ"מ איני רואה הכרע שיאמר ר"א אליביה דר"מ:

בא"ד וא"ת לר"מ כו' ללמד בעלמא איסור הנאה כו' ה"א דאתא קרא להשוותם עכ"ל כפי הנראה לכאורה ה"פ דודאי אי לא כתיב כלל ה"א מסבר' להקדים כמו שאמר ר"י אלא דכתיב היתר הנאה ללמד דכ"מ שנאמר לא יאכל הנאה משמע אי לאו או ה"א דקרא להשוות' אתא לאפוקי מסברא החיצונה דניחא טפי לומר כן מלומר מלתא חדתא כ"מ שנאמר לא יאכל הנאה משמע וגם לא צריך קרא לגופא אלא לעלמא מש"ה כתיב בקרא

או להקדים ואס"ד דכ"מ דלא יאכל אכילה לחוד למה לי כלל היתר הנאה כיון דמסברא ידעינן להקדים כו' ור"י יליף בכ"מ מאותו כדמסיק בכ"ש אי ס"ד להקדים לחוד או למה לי ואי דס"ד דקרא להשוותם אתא מה"ת לומר כן דהא קרא לגופא איצטריך דל"ת דאסור בהנאה מאותו אלא ע"כ או לדברים ככתבן הוא דאתא משא"כ לר"י דיליף מהכא כ"מ שנאמר לא יאכל אכילה והנאה כו':

אבל מלשון התוס' שכתבו אבל השתא דכתיב מכירה ונתינה ללמד בעלמא איסור הנאה משמע דלגופיה לא איצטריך דאל"ה הוה לומר דאיצטריך לגופא אע"כ לגופא לא צריך דע"כ נבילה שרי בהנאה כמ"ש בחדושינו ח"א מדכתיב כי יכרה איש בור ונפל שמה שור או חמור ומת ומקרא מלא הוא דנבילה שרי בהנאה דהמת שלו כו' ועיין בחדושינו שם סוף יבמות ולגופא לא איצטריך אלא ללמוד בעלמא לומר לך כאן פרט היתר כו' אבל מלשון רש"י כאן ד"ה עד שיפרוט שאעפ"י שכתב לא תאכל הוצרך לפרוט היתר הנאה משמע דלגופא איצטריך ומ"מ אם נאמר כמ"ש שם וכן יראה מלשון התוספות כאן א"כ יש להקשות באמת למה לי או לדברים ככתבן וע"כ הכין הוא דאי להקדים ל"ל כלל היתר הנאה דלגופא לא צריך וללמד בעלמא מאותו נפיק לדידיה וע"כ לדברים ככתבן ואי הוה אמרינן לגופא צריך הוה א"ש ולייש זאת הייתי אומר דלר"מ נמי אי לאו או הייתי אומר דקרא להשוותם אתי ולסתור סברא החיצונה מלחדש דבר ולומר דברים ככתבן דגר במכירה אסור דהוא דבר חדש ולכך כתיב או וע"כ לדברים ככתבן דאי להקדים לא לכתוב כלל דלגופא לא איצטריך ובגמרא ה"פ מ"ט דר"י אי ס"ד כדאמר ר"מ או למה לי הרצון אי ס"ד בין גר ובין עכו"ם כי הדדי נינהו להשוותן דאי להקדים למה לי כלל היתר הנאה לר"י וא"כ או למה לי ומסיק דלר"מ או להקדים דלר"מ לשיטתיה א"ש דאי הוה כתיב לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה ומכור ה"א להשוותן ולכך כתיב או והיתר הנאה צריך ללמד בעלמא ולר"י להקדים סברא ואי ס"ד להקדים ל"ל כלל היתר הנאה אלא ש"מ לדברים ככתבן הוא דאתא ואי לאו או הוה אמינא דקרא להשוותן מלומר דבר חדש דאסור למכור לגר:

או יאמר דלר"י איצטריך היתר הנאה בנבילה גופא דמכי יכרה לא שמעינן היתר הנאה דהוה מוקמינן בבן פקועה דניתר בבן ט' בשחיטת אמו לר"י ובכה"ג מיירי והמת יהיה לו וכה"ג כתבו התו' ב"ק מ"א ממשמע שנאמר סקל יסקל איני יודע שנבילה הקשו דלמא בבן פקועה יע"ש ואנן לר"מ כתבנו התם בח"א דאיהו סבירא דבן ט' לא ניתר בשחיטת אמו ומחמור לא קשיא דבהמה טמאה אין איסור חע"א דבלא"ה אסירה וקיימא ולפום סברא דהשתא דנבילה אסור בהנאה א"כ מצי חייל איסור הנאה אטמאה דליכא כ"א

חדא איסורא דטמאים מותרים בהנאה מלכם י"ל כיון דאכילה לא חייל דאין איסור חע"א והנאה ואכילה מחד קרא נפיק כל היכא דלא מיחייב אאכילה לא מיחייב על הנאה ואף איסורא ליכא וכמ"ש הר"מ ז"ל בכריתות יש אוכל אכילה אחת שהוקשה לו מבב"ח דלא הוה מוסיף וכבר ביארתיו לעיל גבי ומי אמר שמואל הכי בדף קי"ג ב' יע"ש ומכ"ש דהכא כן. ואם כן אין משם הכרע ולגופא איצטריך וא"ש בפשוטו דאי להקדים או למה ליה:

בא"ד וי"ל דה"א למעט נתינה דעכו"ם עכ"ל כתב מהר"מ מלובלין ז"ל דה"ה דה"מ למימר למעוטי מכירה דגר ומהרש"א ז"ל בקצת נוסחא' כתוב למעוטי נתינ' דגר וא"א להעמיד וט"ס הוא אלא למעוטי מכירה דגר אלא במתנה ועיין בספר פ"י במסכת פסחים:

ובד"ה כדרך שפרט בנבילה דר"א לא אתא אלא כר"מ עכ"ל כבר כתבנו לעיל דאין מכאן הכרע אי ר"א אליביה דר"מ אמרה ובחדושינו למסכת פסחים אבאר מזה באורך:

דף קטו.

בתוספות כל שתיעבתי לך הרי הוא בבל תאכל כו' ואפילו סרסן עכו"ם ומ"ש מבב"ח וי"ל כו' א"כ אינו דבר מתועב עכ"ל הקשו דאפילו סרסן עכו"ם יהא אסור דלא נעבדה עבירה אפ"ה כיון דתיעבתי לך בארצכם לא תעשו וכמו כן בב"ח שפירש"י דלא תאכל כל תועבה אף ע"י עכו"ם וקטן וגדולה מזו אף נפלה מעצמה טיפת חלב שלא במתכוין לבשר אסור ולזה תירצו דמש"ה שרי דאי אסור א"כ אף ע"י עכו"ם אסור ואפשר אף מעצמו דומיא דבב"ח ואם כן למה לי קרא ומעוך לגבוה דאסור תיפוק ליה דלהדיוט נמי אסור בכל ענין אלא ש"מ דשרי בדיעבד והקשו עוד דצורם אוזן אפילו על ידי עכו"ם לתסר ותירצו דמדשרי רחמנא קדשים שהוממו ואף ע"י עצמו חזינן דלא הוה בכלל לא תאכל כל תועבה כמ"ש בסמוך מזה:

ודע דמהר"ם שי"ף ז"ל כתב דהתוספות לגרסתם לקמן הוא דקא קשיא להו (בד"ה חורש בשור וחמור פירוש השור וחמור גופא דלא כרש"י שהזרעים ליתסרו ומשור וחמור גופ' ל"ק כמ"ש בד"ה לא אמרה תורה שלח לתקלה יע"ש) דשור וחמור גופא ליתסרו יע"ש ואני אומר אף לרש"י שייך זאת הקושיא דדבר שנעבדה עבירה שנשתנה הדבר ההוא שייך שפיר למתסר מלא תאכל כל תועבה כמו שאבאר לקמן בפירש"י ז"ל אלא דיש לחלק בין שינוי דבב"ח לאילים שסרסן דאין שום שינוי בבשר שאוכלין אלא שסרסן ועיין מ"ש לקמן:

ובד"ה היא קודש ואין מעשיה קודש כו' וי"ל דהיתר הנאה נפקא מלכם כו' תיפוק ליה מכל שתעבתי והיתר הנאה מלכם עכ"ל מ"ש דהיתר הנאה מלכם בזה א"ש לרבנן דפליגי עלי' דר"י הסנדלר אפ"ה איצטריך לכם דאי לאו לכם ה"א דאסור מלא תאכל כל תועבה והיא למעט בהנאה לכך כתיב לכם להיתר הנאה וע"כ היא למעט באכילה נמי שרי ומה שהקשו לר"י הסנדלר למה לי קרא קודש בכתובות וב"ק תירצו זאת דאי מל"ת כ"ת ה"א דאף שוגג אסור לכך כתיב קודש אצל מחלליה מות יומת במזיד ולא בשוגג אלא דהקשו לא לכתוב לא קודש ולא לכם והוה אמרינן מלא תאכל כל תועבה יע"ש ולא ידענא דהא לכם ודאי דאיצטריך דמלא תאכל כ"ת הוה אסרינן בהנאה כמ"ש כאן ולק"מ דהתוספות לשיטתייהו דהלכה כחזקי' נגד ר"א או דשם הקשו לחזקיה דלא יאכל אכילה לחוד משמע דאיך אתי לכ"ע אליבא דר"י הסנדלר א"כ ל"ל קרא לא קודש ולא לכם וכאן הסוגיא אליבא דר"א ולכן לא הוקשה להם אלא דלא לכתוב קודש אלא לכם לחוד:

כתב מהרש"א ז"ל דלר"י הסנדלר תקשה באמת חורש בש"ו ליתסרו דלדידי' ליכא ק"ו משבת דמעשה שבת אסורין ויש ליישב זאת דמעשה שבת אין אסורין אלא במזיד ולא שוגג דמחלליה מות יומת וא"כ בשוגג ודאי חבש"ו מות' מק"ו דשבת ר"ל שיהא מותר בהנאה ובשוגג לגמרי וא"כ ליכא למימר דחבש"ו במזיד ליתסר מלא תאכל כל תועבה דאי הוה בכלל תועבה אף שוגג היה לאסור דאין חילוק אלא ודאי דשרי לגמרי ושבת מקודש היא אסור וכמ"ש והעד ע"ז דהתוספות בד"ה כל תועבה דצורם אוזן בכור שרי מדחזינן קדשים שהוממו שרי ואף דמצינו לאוקמיה בהומם מעצמן מ"מ חזינן דלא הוה בכלל כל תועבה דאי הוה בכלל אף שוגג אסור כמ"ש לעיל וה"ה כאן. ועם זה יש ליישב בכתובות ל"ד א' לר"י הסנדלר יכול אף שוגג ת"ל מחלליה מות יומת במזיד ולא בשוגג ופירש"י שם דהא גבי חיוב מיתה כתיב וקשיא לי דמ"מ ליתסר במזיד ובשוגג ג"כ מלא תאכל כל תועבה דהאי מחלליה לאו מיעוטא הוא כפירש"י ומכל מקום ליתסר אלא דאם כן למה לי קודש ולכם לחזקיה או לר"א למה לי קודש כמו שכתבו התוספות שם אלא על כרחך דהאי מחלליה מיעוטא הוא במזיד דוקא:. גמרא חורש בש"ו וחוסם פי פרה ליתסרו השתא ומה שבת כו' כן הוא גירסת רש"י ז"ל והנה לרש"י הקושי' על הפעולה שנעשה חבש"ו דהיינו הזרעים והדישה ליתסרו וע"ז משני השתא כו' דאיכא ק"ו משבת דשרי אבל על השור וחמו' גופ' ל"ק דנעבד עביר' לתסרו וכמ"ש רש"י ד"ה לא אמר' תור' יע"ש משום דאי מש"ו גופא קשיא ליה לא הוה משני מידי השתא ומה שבת שאני התם שאין אוכל השבת כ"א הפעולה כמ"ש בת"ח דהא דאסרה תורה לבשל בשבת משום שחילל יום שבת ולא על בישול הבשר קפיד קרא יע"ש היטב וא"כ הוה תועבה מה

שחילל השבת והפעולה הנמשך ממנה הבשר מותר וה"ה הדישה שרי אבל ש"ו ליתסרי כמו דפריך כלאי זרעים ליתסרי וליכא ק"ו משבת וה"ה או"ב כו' וטעמ' דל"ק מש"ו גופא דלא נעשו בהן שום שנוי והם כמו שהיו מתחל' ומתחל' היו מותרין לא שייך לומר שיהיו אסורין כשעבר על מצות המלך מל"ת כ"ת משא"כ בב"ח בעירבם ונעשו שינוי דבישול שניהם יחד והם התועבה שאסר הכתוב ולכך אסור לאכול ודבר זה למדתי מתוך פי' הריטב"א ז"ל שכתב על דברי רש"י בד"ה לא אמרה תורה שלח לתקלה דלא פריך אלא על היוצא מהן שבא ע"י עבירה לעולם אבל דבר שהיה מותר מתחלה לא נאסר בנעבדה עבירה אא"כ נעשה שום שינוי עכ"ל והיינו משום דקשיא לי' מבב"ח שהיה מותר בתחלה ונאסר אח"כ והוצרך לתרץ שאני התם דנעשה שינוי שעירבם זה עם זה וה"ה או"ב ששחט הבן אח"כ דנעשה שינוי בגופא ע"י עבירה וה"ה שילוח הקן דפריך מיני' היינו כפי' השני דהתורה אמרה דלא יקח ונשאר לעולם באיסור יע"ש ומש"ה פריך ליה מכלאי זרעים וכלאי בהמה היינו הנולדים מן הכלאים דהיו בעבירה וכלאי זרעים מה שגדל אח"כ ואו"ב נעשה שינוי בגופו משא"כ בחורש בשור וחמור דלא נעשה שום שינוי בגופו בשביל זה זהו גי' רש"י אבל גירסת התוס' אינו כן אלא דקשיא לי' מחורש בשור וחמור גופא דליתסר וכן כולם כו' ומשני השתא לבדה שרי כו' וכן שילוח הקן פירושו היכא דעבר ונטלה ומ"ש התו' דשבת אין הבישול ניכר הקשה הריטב"א דא"כ מה פריך מאו"ב ושילוח הקן וכן התורת חיים הקשה כן ולכך תי' הת"ח דשאני שבת וכמ"ש לעיל משמו יע"ש:

בפירש"י בד"ה לא אמרה תורה שלח לתקלה כו' וה"ה דמצי למימר בכל הני ומה שבת דחמיר כו' דא"כ החורש בשור וחמור כו' ואנן לא פרכינן מינייהו עכ"ל לכאורה יש לתמוה מ"ש דה"ה דמצי למימר בכל הני השתא ומה שבת דחמירה שזה סותר מ"ש לעיל בד"ה כלאי זרעים הן עצמן התועבה דהיינו דלא תקשי משבת דשאני התם דלא הוה הן עצמן התועבה משא"כ כלאי זרעים וה"ה או"ב ושילוח הקן דקשיא שפיר דהן עצמן התועבה וא"כ איך כתב דהוה מצי למימר בכל הני ומה שבת דחמירה והנראה לי דכתב כן ללישנא שפי' שילוח הקן ליתסר היינו היכא דעבר ונטלה כו' וא"כ חזינן להההיא פירושא דאף דבר שהיה מותר מתחלה ולא נעשה שום שינוי אפ"ה פריך שיהא, אסור א"כ בחורש בשור וחמור נמי קאי הקושיא אשור וחמור גופא והא דמשני השתא ומה שבת צריך לומר דיש חילוק בין בב"ח לשבת וחורש משום דבב"ח ניכר האיסור שבלעו טעם זה מזה וכמ"ש התו' בד"ה חורש ב"ו משא"כ חורש אף דאכל התועבה גופא מ"מ אין ניכר התועבה בהן וא"כ כי פריך כלאי זרעים וכלאי בהמה ואו"ב ושילוח הקן

ליתסרו הוה מצי נמי לשנויי השתא ומה שבת כ"ז כיון דאין התועבה ניכר בהן אלא היכי דאיכא פירוקא אחרינא משני. אבל לפי מ"ש בלשון שני דהקושיא משילוח הקן לאו משום שנעבדה בה עבירה שעבר על לאו דלא תקח אלא דקשיא משעה שיושבת על האפרוחים צוה הכתוב שלא ליקח האם א"כ ליתסר לעולם אף ששלחה מיד דבכלל לא תאכל כל תועבה הוא אבל משום שנעבדה עבירה לא שייך לאסור אי כלו שהיה מותר מתחלה ולא נעשה שום שינוי בהן משא"כ בשר בחלב שנעשה שינוי שבישלם יחד אם כן חורש בש"ו קאי הקושיא על הזרעים שבאו באיסור לעולם ולא בשור וחמור גופא ואם כן מצינו לומר דהא דמשני השתא ומה שבת היינו שאין אוכל התועבה גופא ופריך שפיר מכל הני דאכיל התועבה גופא ולא המ"ל השתא ומה שבת דשאני התם שאין אוכל התועבה גופא אבל באו"ב נעש' שינוי וכלאי זרעים וכלאי בהמה הנולד מהם באיסור ואכיל התועבה גופא ראוי לאסור מלא תאכל כל תועבה זהו הנראה לי בפי' רש"י ז"ל אלא דלפ"ז לא יתישב היטב, הא דכתב דלא, פריך אלא על היוצא מהן. אבל בריטב"א ז"ל ראיתי שמפרש מ"ש רש"י דה"מ למימר בכל הני מה שבת בלשון אי נמי יע"ש ומה שנראה לענ"ד כתבתי ואין להאריך כאן בזה:

ובתוספות ד"ה מדאסר רחמנ' כלאים לגבוה מכלל להדיו' שרי וא"ת דלמא איצטריך להקדיש' ואח"כ הרביע כלאים וי"ל דכ"ש דאסור לגבוה עכ"ל היינו לשיטתם דקשיא מחורש בשור וחמור גופא וה"ה כלאי זרעים וכלאי בהמה דליתסר הבהמה שירביע עלי' כלאים והא דמשני מדאסר רחמנא לגבוה אף שלא אסר אלא הוולד הנולד מן כלאים וא"כ אין הוכחה לומר דבהמה שהרביע עלי' שריא להדיוט י"ל דכ"ש הוא דאי וולד הותר דלא היה לו ש"ה כ"ש האם דהיה ש"ה ולא אסרינן מלא תאכל כל תועבה דלפי הגירסא דגרסי בהא דחורש בשור וחמור ליתסר מדאסר לגבוה מכלל להדיוט שריא א"כ אין לחלק בין אכיל התועבה גופא או לאו ושפיר הוה כש"כ ולזה הוקשה להם דאימ' דאיצטריך היכא דהקדיש ואח"כ הרביע עליה כלאים דשרי הבהמה לבית המקדש דליכא למתסר ממשקה ישראל אלא היכ' שהיתה אסורה קודם שהקדישה ולא אח"כ דהא דאמר בתמורה מן הבקר איצטריך להוציא הטריפה אף דכתיב ממשקה ישראל היכא דאקדשה והדר איטרפה אלמא אין לאסור בכה"ג ממשקה ישראל וא"כ גם הוולד שרי היכא שהאם מותר אבל היכא דהרביע ואח"כ אקדשה דאם אסור פשי' דוולד אסור ולא צריך קרא ותירצו מקר' דתועבה אין לחלק בין הדיוט לגבוה ואף באקדשה והדר אטרפה אהך קרא גופא דתועבה הוא להדיוט וכ"ש לגבוה ולא ממשקה ישראל ועוד

תירצו כיון דגלי מן הבקר שאין חילוק בין אקדשה והדר אטרפה א"כ לא צריך לכלאי' באקדיש כו' וע"כ להדיוט שרי:

גמרא לא אמרה תורה שלח לתקלה יש לראות ללשון ראשון קשיא לר' יהוד' דאמר בפרק שילוח הקן שלח מעיקר' משמע ואם עבר ולקח שוב לא חייבה התורה לשלח ומש"ה לוקה א"כ תקשי שילוח הקן ליתסר וכ"ת אה"נ לא לישתמיט דוכתא, לומר כן ועיין בחדושיו ח"א בסוף יבמות מ"ש אמנם כאן פירש"י ללשון ראשון ה"מ לשנויי השתא ומה שבת אלא דעדיף מיניה משני וכמ"ש לעיל ואם כן לר"י אה"נ דמשנינן השתא ומה שבת ללשון שני לק"מ גם לר"י לא אמרה תורה שלח לתקלה כמבואר ועיין לקמן בהא דאמרינן כאן לא אמרה תורה שלח לתקלה יש להקשות למ"ש הב"י בי"ד סימן צ"ט דמ"ה מותר לבטל ברוב אלא מדרבנן אסור א"כ לא הוה שלח לתקלה דמיד שמשלחה נתבטל ברוב העופות דשרי וראיתי לספר נדפס זה ימים לא כבירי' נקרא מקום שמואל שאלה פ"ו שהקשה קושיא זו בשם רב א' על הא דאמרינן בקדושין נ"ז ואימא זה לא תאכלו לרבות המשולחת לא אמרה תורה שלח לתקלה ואימא שמבטל עם צפרים אחרים וכתב דלק"מ דאיך אמרה תורה שלח לתקלה ואי שמבטל ברוב א"כ איך כתיב וזה לא תאכלו ואי דכתב קרא לבטל ברוב לזה לא צריך קרא דפשיטא דלדעה זו שרי לבטל ברוב עכ"ל לא אאמין שיאמר אדם דבר כזה דוודאי קרא בא לומר אמשולחת קודם ששלחה עומדת לפנינו ואירע ששחטה שאסור מחיים או קאי וזה לא תאכלו אמשולחת ואף שלא שלחה אח"כ תו נאסר אותו הצפור ואף שצריך ליקח צפור אחר למשולחת מ"מ הנאסר אותו צפור הראשון משעת שחיטת הראשון גם מ"ש דאין לומר דקרא בא לומר דצריך לבטל ברוב דבלא"ה עינן דשרי לבטל מן התורה לא ידענא דאי לאו וזה לא תאכלו ה"א אין צריך לבטלה ברוב משא"כ השתא דכתיב וזה לא תאכלו צריך ליקח צפרים אחרים וליבטל ברוב סוף דבר שהוא נטה מדרך האמת ולא הרב השואל כמו שחשב הוא שם גם אמאי לא הוקשה לו גם כאן בשילוח הקן לא אמרה תורה שלח לתקלה ואמאי לא במערבו עם צפרים אחרים דכאן לא שייך כל תירוצים שתי' שם אלא שתי' שלי לא נזכיר כלל כמו שכתבנו בסמוך גם מ"ש שמערבו עם צפרים אחרים אין צורך כמ"ש לעיל בסמוך:

דף קטו:

בתוס' ד"ה ונאמר להלן לא יהיה קדש כו' ה"א הנאת הגוף בלא אכילה אסור עכ"ל דבריהם אינם מובנים לי דפשיטא דהנאה הכי הוא ומהר"מ מלובלין כתב ר"ל בלא כליון ג"כ איני יודע דאה"נ בלא כליון למכור לעכו"ם אסור דזהו הנאה גמורה ואף שאר דברים

להחם בו או להדיח בו פשיטא דאסור ואולי דכל שלא כדרך הנאה סבירא להו לתוס' דאיסור תורה ליכא והנאה במתני' דהמקדש בערלה קידושין נ"ז דאף איסור דרבנן ליכא ועיין במ"ל פ"ה מהל' יסודי, התורה ועיין פסחים כ"ה ב' וא"כ אי הוי ילפינן מג"ש קודש קודש וודאי דהוה אסרינן כל הנאה אף שאין כליון כלל להניח ע"ג מכתו ולהחם ולהריח בו כמו התם במעיל' ומלקי נמי לקי ולכך כתיב לא תאכלו וממיל' דווקא דרך אכילה ואף דהנאה מאכילה לא מצינו למילף. כמבואר שם בפסחים בתרי לישני יע"ש מכל מקום מיתור' דקר' גילה דווקא כליון שהוא דרך אכילה הוא אסור ובדרך הנאה ולא בע"א ולהר"מ ז"ל בפי"ד מהל' מ"א דכל היכא דכתיב לא יאכל לא מיחייב אהנאה דהוה שלא דרך אכילה עיין במ"מ שם א"ש כאן דצריך למכתב לא תאכלנו על הנאה לומר דאין לוקין על הנאה דאל"ה היו לוקין דעונשין מג"ש ומה שהקשה מהרש"א ותי' דלא תאכלנו בדם כתיב גם הר"ן כתב לן:

מה לחמץ שכן כרת אין להקשות נילף מחמץ לפני זמנו דלית כרת דאפשר דסובר כר"ש חמץ לפני זמנו מותר בהנאה או דמ"מ איכא למיפרך שכן תוך זמנו כרת תאמר כו':

למה לי ג"ש לייתי כולה בק"ו יש להקשות הא אין עונשין מק"ו ומג"ש עונשין כדאמרינן בסנהדרין בפ' הנשרפין גבי בתו יע"ש גם אי לא הוה ג"ש לא הוה יליף ק"ו כלל דאיכא למיפרך מה לכ"ה שכן לוקין שלא כדרך אכילתן עיין בפסחים כ"ש פ"ו ומסיק ה"נ מדלא כתיב אכילה בגופא אלא מג"ש ואי לא הוה כתיב ג"ש הוה פרכינן דליכא למילף היא גופא בק"ו כמ"ש התוספות בפסחים דש"ה ות"ע יוכיח יע"ש ומיהו יש ליישב זאת דהוה בהדר דינא מייתי ערלה יוכיח דהתם למה דמסיק כאן אי הדר דינא פרכינן כל דהו פריך שפיר מה לכ"ה שכן לוקין שלא כדרך הנאתן משא"כ השתא דלא ידע עדיין עד דמסיק לבסוף פריך שפיר אלא דמ"מ קשיא אי הוה ילפינן אכילה בק"ו לא הוה ידעינן שלא כדרך אכילה אי אסור מ"ה לחד דעה דנימא דיו כערלה דאכילה כתיב ביה ומכ"ש לשיטת התו' בקדושין והבאתיו לעיל:

חורש בשור ובחמור יוכיח לשיטת התוספות ע"א ולגרסתם שם א"ש דחורש בשור וחמור ליתסר השור וחמור גופא קשי' ומשני דכתיב ומיד בן נכר כו' שפיר אמר חבש"ו דשור גופא שרי מקרא דומיד בן נכר כו' משא"כ לשיטת רש"י ז"ל דמשור וחמור גופא ל"ק כלל דבר שהיה מותר מתחלה לא מסתבר לאסור אח"כ בשלא נעשה שום שינוי ומזרעים הוא דקשיא א"כ קשיא טובא חדא היא גופא נילף לאסור בק"ו מערלה ועוד דשאני הכא שאוכל התועבה גופא וב"ח משא"כ זרעים ודישה לא אוכל התועבה גופא דמה"ט מוקמינן לתכ"ת אבב"ח ולא אחורש בש"ו כמ"ש רש"י לעיל וקושיא אחת יש

ליישב דכי אמר חורש יוכיח לאו דווקא אלא מעשה שבת יוכיחו דנעבדה בהן עבירה ושרי מהיא קודש וחורש נמי יליף משבת מש"ה נקיט חורש ומיהו מיקרי היוכיח משבת אבל קושיא שניה קשה דשאני בב"ח שאוכל התועבה גופא ומיהו י"ל דחורש בש"ו גופ' דמותרין אפשר דרש"י כתוספות סבר דמיד בן נכר נפקא דשרי וילפינן כל היכא שהיה מתחלה מותר:

משום דאיכא למימר נבילה תוכיח שאסורה באכילה ומותרת בהנאה עכ"ל יש לתמוה הרבה מה לנבילה שלא נעבדה עבירה תאמר בב"ח ואי דנבילה מצינו למילף במ"מ מערלה שלא נעבדה עבירה דמה בכך אנן בק"ו ילפינן בב"ח וליכא יוכיח ובשלמא אי הוה ילפינן במ"מ הוה עבדינן שפיר יוכיח משא"כ השתא ואין לומר כיון דסוף דינ' מכ"ה הוא במ"מ דכ"ה נמי נעבדה עבירה וכמ"ש המהרש"א בפכ"ש כ"ה ב' יע"ש אם כן אף שתחלת הדין בק"ו מ"מ הוה מ"מ וזה שכתבו התוספות ד"ה כ"ה יוכיחו המ"ל מכ"ה אלא ניחא למעבד תחילת הדין בק"ו משמע דבאמת לאו ק"ו הוא אלא דזה לא ניתן להאמר כלל חדא דק"ו גמור הוא אף שסוף הדין מ"מ הוא כי בהסתלק הפירכ' הק"ו בתוקפו עומד כמ"ש בחדושינו ח"א בכללים וראיה גדולה ממסכת סוטה דשני עושה שלישי בחולין וק"ו מט"י אף דסוף דינא הוה מ"מ יע"ש ברש"י וא"כ צ"ע היאך שייך לומר נבילה תוכיח ומ"ש התוספות דניחא למיעבד תחילת הדין בק"ו היינו דתחלת הדין מערלה הוה ק"ו והיוכיח מ"מ ומ"מ ק"ו גמור דאל"כ מאי ניחותא לילף מכ"ה גרידא ובפסחים כ"ה ב' כתבו ניחא למילף מק"ו בסתם ועוד אבאר לקמן שכן מוכח בהדיא מדברי הר"ן ז"ל בחדושיו לחולין דאף דסוף דינא מ"מ מ"מ היה ק"ו גמור ועוד דמש"ה ליכ' למילף נבילה שלא נעבדה עבירה ומיהו י"ל זאת דהדר דינא דלא ידע עדיין כו' אבל קושיא ראשונה קשה ולקמן אאריך בזה ואין לי בישוב זאת הקושיא אלא אם נאמר דמה הצד הוה מה מצינו כמ"ש בעל הליכות אלי הר"ש אלגזי והביא השל"ה וכן דעת הר"ן כמו שאבאר לקמן א"כ שפיר אמר כיון דמה הצד ילפינן לה שפיר מצינו לומר נבילה תוכיח דג"כ נוכל למילף במה הצד ופלוגתא דמה הצד אי הוה מ"מ או ק"ו הלא כתוב על ספר הישר בסוף ספר של"ה ז"ל וטעם מאן דאית ליה דהוה מ"מ כיון דכ"א יש לו חומרא שאין בלמד וא"כ ע"כ צ"ל דהכי יליף שאין סברא שחומרות חלוקות גורמין קן ולכך אמר בכ"מ הצד השו' שבהן שאין גורמין החומר' אף אני אביא א"כ הוה מה מצינו דליכא ק"ו דהא יש לכ"א חומרא נוספת על הלמד ג"כ וא"כ שפיר אמר נבילה תוכיח דנוכל למילף מ"מ שאסור' באכילה ומותרת בהנאה אלמא שאין זאת השווי גורמת החומר' וראיתי למהרש"א שכתב דאכ"ה ליכא למימר נבילה תוכיח דלמד והמלמד שווין ומזה

נמי ר"א דבעי לומר נבילה תוכיח אבל כי ילפינן בתלתא ליכא למימר נבילה תוכיח דמה לכ"ה שכן עבירה והוצרך לומר להדר דינא משא"כ בב"ח אפשר כמ"ש דמה הצד מ"מ היא והלמד והמלמד אינן שווין משא"כ כ"ה דתרווייהו נעבד' עבירה וליכא נבילה יוכיח דלא נעבדה עבירה ומ"ש כי יליף מתלתא ליכא למימר נבילה תוכיח דצריך להדר דינא ומיהו בהדר דינא מצינו למילף לפום סבר' דהשתא לא ידע דפרכינן כ"ד אי הדר דינא אלא דמ"מ לא הוה יוכיח חדא דבב"ח בלא הדר דינא ונבילה בהדר דינא ועוד דבב"ח מק"ו כמו שכתב ונבילה במ"מ כמ"ש לעיל גם ראוי שתדע דחמ"פ נעבדה עבירה כמ"ש מהרש"א פסחים ואף לפעמים שלא נעבד' עבירה שבישלו כה"ג בב"ח שנפל מאליו וע"כ כמ"ש בפתיח' דפעם משכחת עבירה ויתיישב מ"ש למעלה דתחילת הדין בק"ו וסוף במ"מ ובלא"ה ה"ל אלא שכבר דחיתהו ועיין בשל"ה בסוף ספרו יע"ש:

אי הכי תיתי במה הצד כו' מדלא פריך טפי אי הכי לייתי אכילה גופה מערלה וחמ"פ דליכא למימר חורש בשור יוכיח דעל מה הצד מעלמא לא פרכינן ונראה לי דכל מה הצד צריך שישתוו בשום חומרא ולומר הצד השוה שבהן שיש חומרא זו וגורם הדין אף אני אביא ואי אית לן אכילה בפירוש מג"ש אמרינן הצד השוה שאסורין באכילה ואסורין בהנאה אף אני אביא כמ"ש רש"י כאן משא"כ אי לא הוה ג"ש על אכילה לא הוה יליף במ"מ דאין שום חומר' בשלשתן שישתוו ולומר זאת החומר' אבל בכתובות ל"ד יליף אף שאין חומרא משתווה בשלשתן יחד גבי חובל דממונא כו' ומיהו למ"ש במהר"ם שי"ף וספר פני יהושע שם דמש"ה פריך התם צד חמור יע"ש א"ש ועיין מ"ש בח"א בכללים כלל ו' דבר נאה ומתקבל על מ"ש רש"י לקמן פריך כו' אלא דאי המקש' הי' סבור דבהדר דינא מייתי לה כמ"ש שם דמה לכ"ה שכן לוקין כו' אלא במה הצד ולסוף דמסיק כ"ד נתחדש לו זאת הקושיא מה לכ"ה יע"ש היטב א"כ מה פריך א"ה אכילה נמי לייתי והא ליכא שום חומרא השוה בשלשתן אבל מההיא דכתובות א"ש ונאמר כמ"ש התוספות שם דצד חמור פירכו' משונות יע"ש:

ולפרוך מה לכולהו שכן גידולי קרקע ופירש"י דכמה הצד דמי יע"ש אף דכתבנו בח"א דהמקשה היה סבור דבמה הצד מייתי לה זה למה דלא אסיק הא דאמר כל מה הצד אבל לבתר דמסיק כל מה הצד כו' לא אם אמרת חדא מחדא כו' וע"כ דיש חילוק בין חדא מחדא דכ"ה הוה כחדא מחדא דלא הדר דינא דאל"כ ודאי לא שני ליה מידי ומש"ה פי' רש"י כן ואה"נ דבתר הכי פריך ולפרוך מה לכ"ה שכן לא היתה ש"ה:

ובתוס' ד"ה ומה ערלה ליכא למיפרך מה לערלה שכן צריך מאתים לבטלה עכ"ל משא"כ בב"ח דבטל בס' כשאר איסורין ועיין בסוף ע"ז במתניתין דחשיב שם ואלו אסורין בכ"ש בב"ש היינו חה"ל ועיין שם ברש"י וחמ"פ נמי כ"ש וכ"ה ר"א:

ובד"ה מה לחמ"פ שכן כרת וכרת ליכא למילף דאין עונשין מ"ה עיין בח"א בכללים ואין להקשות דא"כ בטלה כל ק"ו שבתלמוד דהא ודאי ק"ו לאיסורא ילפינן ולא לענין עונש או מלקות וא"כ איכא למפרך בכ"מ מה לפלוני שכן לוקה או מיתה ואף איסורא לא לילף מיני' אלא ע"כ דלא פרכינן וי"ל דהמדה מסורה מסיני בכ"מ דנילף איסורא ולא מלקות ועונש כו' וזהו בדבר שדנין עליה משא"כ הכי דלענין אכילה אין אנו דנין בק"ו דמג"ש יליף לה ובהנאה ילפינן מק"ו אמרינן שפיר מה לחמץ שכן על אכילתו כרת תאמר בב"ח שאין בו על אכילה כרת ואה"נ דאי לא הוה כתיב אכילה בג"ש והוה ילפינן מק"ו אכילה והנאה לא הוה פרכינן מה לחמ"פ שכן כרת ובזה י"ל במה דפריך תיתי במה הצד ולא פריך על אכילה למה לי ליתי במה הצד ולא פרכינן מעלמא חבש"ו יוכיח אלא דאי לא הוה כתיב אכילה ודאי בפלגא דדינא הוה מצי למילף דליכא למיפרך מה לחמ"פ שכן כרת דמדה מסורה דק"ו מהני לאיסורא ולא למלקות וא"כ הוה פרכינן חורש בש"ו יוכיח על חדא מתרתי בלא הדר דינא ולא פריך אלא על הנאה לייתי בחדא מתרתי וכדכתיבנא:

ובד"ה כ"ה המ"ל מכ"ה גרידא במ"מ אלא ניחא למעבד תחילת הדין בק"ו כבר כתבנו תחילת הדין היינו ערלה וחמ"פ נמי ביטלו כמ"ש מהרש"א בפסחים כ"ה ב' וסוף דינא מ"מ ומיהו הק"ו בתקפו עומד כי בהסתלק הפירכא הק"ו חוזר לאיתנו דכ"ה מבטל גמור הוא להפירכא דאין לו שום חומרא נוספת על הלמד דאל"כ מאי ניחותא איכא סוף סוף מ"מ הוא והיה למילף חדא מחדא ועיין בח"א הנדפס בזאלקווי וכאן בח"ש הארכתי:

ודע דראיתי להר"ן ז"ל בחדושיו שהקשה אמאי לא יליף מכ"ה לחודי' במ"מ ואפשר דבמ"מ נמי כ"ד פרכינן דהא מה הצד גופא מ"מ הוא עכ"ל מ"ש דמה הצד מ"מ הוא גם כן סברת בה"ע הביאו של"ה בסוף ספרו הבאתיו לעיל ויש לראות פסחים כ"ז דיליף ר"י חמץ בשריפה מנותר במ"מ לבסוף והא איכא למיפרך מה לנותר שכן אין גידולי קרקע תאמר בחמץ דהכא נמי כאן מה לכ"ה שכן גידולי קרקע וכיון דלאו קולא וחומרא הוא להיפך פרכינן. ומ"ש דהא מה הצד גופא מה מצינו הוא לא ידעתי כוונתו אם ר"ל דע"כ על מ"מ פכ"ד דאל"כ על מה הצד פרכינן כל דהו דהוה מ"מ אלא דזה לא ניתן להאמר כלל דמה בכך כיון שנתרועע הבנין וצריך להדר דינא פכ"ד אף אי תאמר בחדא מחדא לא פכ"ד דהא חדא מתרתי בלא הדר דינא פכ"ד כמ"ש התו' ד"ה חדא מהר"ן מודה

לזה כמ"ש אח"כ ואלו חדא מחדא בק"ו לא פכ"ד אלא כיון שצריך הק"ו סעד לתומכו חלוש הוא ופכ"ד ה"ה במה הצד פכ"ד ר"ל בחדא מתלת בהדר דינא שנתרועע הבנין ויש חומרות חלוקות בכ"א ופכ"ד ועוד לפי מה שאבאר לקמן בלשון הר"ן ז"ל גבי חדא מתלת בלא"ה א"ש דפכ"ד. ודע דבאמת הא דמה הצד פכ"ד היינו בחדא מתלת דאי חדא מתרתי אף בלא הדר דינא כדמסיק וכמ"ש התוספות ד"ה חדא. ור"ן ז"ל וכמו שאכתוב. ואי דנתן טעם למה הצד דפכ"ד הוא משום דהוה מ"מ ז"א דהא מה הצד דפכ"ד הוא חדא מתלתא ובלא"ה א"ש דפכ"ד כמו שאכתוב לקמן ונראה לפי ה"א כתב כן דפריך ותיתי מערלה וחמץ ומשני הכי אמרינן כל מה הצד פכ"ד א"כ היה סובר דכלל זה שייך ג"כ בחדא מתרתי, דבלא הדר לא פכ"ד ובהדר פכ"ד כמו שאבאר לקמן בהא דאמר אלא אמר רב מרדכי משמיה דריש לקיש וא"כ טעמא מאי אלא דמה הצד מ"מ הוא זהו הנראה לי בכוונת דבריו ואיך שיהי' ע"כ מוכח דק"ו דהכ' ק"ו גמור דאף שסוף מ"מ דאל"כ לפרוך כ"ד דאי דחדא מתלתא ז"א כיון דחדא מחדא במ"מ פכ"ד שלא נתרועע כ"ש כשנתרועע והבן ובסוטה נתבאר דהוה ק"ו גמור גבי שני עושה שלישי בחולין יע"ש ועיין בח"א:

עוד כתב הר"ן וז"ל אבל עדיין יש לשאול בכל מה הצד למה לי ק"ו נעביד מ"מ וז"ל דמה הצד פכ"ד ואם היו המלמדין יתירים על הלמד בחומרא אף שאין משתווה לא גרע מפכ"ד והיינו דפרכינן בכתובות שכן יש צד חמור אבל בק"ו אמרינן דאף בלמד יש חומרא שאין במלמדין עכ"ל ודבריו ראוין, למי שאמרן וקושייתו שהקשה ל"ל ק"ו בתחילת דבריו כבר עמד של"ה ג"כ בזה וכוון ג"כ למה שהקשה הר"ן מקודם ותי' הר"ן שהוצרך להראות שיש בלמד חומרא נוספת שאין במלמדין ותו לא חשוב פכ"ד שיש במלמדין דה"נ יש כו'. ואה"נ דלא הוה אלא מ"מ ובזה ישב ההיא דכתובות דעולא גמר ממון משלם ולא לקי במה הצד מחובל ועדים זוממין ופריך שכן יש בהן צד חמור והקשו התוס' דא"כ בטלת כל מה הצד שבתלמוד והוא ז"ל תירץ דהתם במה מצינו יליף ושפיר הוה עכ"פ פכ"ד שכן, יש צד חמור בכ"א מהלמדין מה שאין בלמד אבל תמהתי דהא התם אמרינן אי ממונא לחומרא שכן יש צד חמור ואי ממונא לקולא שכן יש צד הקל וכן בעדים זוממין איכא קולא וחומרא וא"כ בק"ו מצינו למילף ומה חובל שהותר מכללו אפ"ה ממון משלם כ"ש שאר דברים דממון משלם ואי ממון לקולא ומה חובל שחייב בה' דברים וכן בעדים זוממין וכיון שיש בלמד חומרא על המלמדין אין פריך צד חמור וצריך עיון:

ודע דבחדושינו ח"א בכללים כתבנו לסברת הר"ש אלגזי דעל מ"מ לא פרכינן פלוני יוכיח יע"ש מלתא בטעמ' א כ למה לי ג"ש על אכילה לייתי מכ"ה במ"מ וראינו עתה

שיש ליישב בע"א והוא דנאמר הא דאמר חבש"ו יוכיח לאו דווקא אלא מעשה שבת יוכיח ונאמר דאין חילוק בין אכל התועבה גופא או לאו ודוקא כי נפיק מל"ת כ"ת אמרינן מסתמא קרא קאי על בב"ח דאכיל תועבה גופא עיין בר"מ שי"ף ז"ל וא"כ מ"ש ק"ו ממעשה שבת דחמירא ושרי באכילה לרבנן דר"י מכ"ש בב"ח ואי לא הוה ג"ש נהי דלא הוי אמרינן יוכיח מ"מ הוה למידין מק"ו משבת ואף דלקולא וחומרא לחומרא ילפינן כי היכי דהדדי נינהו אבל ק"ו עדיף ממ"מ ושבקינן מ"מ וילפינן ק"ו ומש"ה צריך ג"ש על אכילה וזה ברור בכ"מ ואין להאריך כתב מהר"מ שי"ף ז"ל מ"ש התו' מכ"ה גרידא המ"ל במ"מ די"ל דהאי תנא כר"י הסנדלר דמעש' שבת אסורין באכילה ומותרין בהנאה וא"כ מעשה שבת יוכיח עכ"ל ולא זכיתי להבין דבריו הקדושים דא"כ כי יליף חדא מתלת נימא מעשה שבת יוכיח ואדרבה על מ"מ איכא דעות אי פרכינן מעלמא ועל חדא מתלתא אי לא הדר פרכינן בעלמא ועוד דמה למעשה שבת שכן אין אסורין בשוגג תאמר בב"ח שאפי' נפלה טפת חלב כו' אסור באכילה ותו ליכא מעשה שבת יוכיח וכה"ג הא דחבש"ו יוכיח אבל השתא דאסור באכילה ליכא יוכיח ה"ה כאן דמה למעשה שבת ששוגג מותר עיין כתובות בזה יע"ש בא"ד ואין להקשות מה לערלה שכן בשריפה כו' ועוד היינו לר"י עכ"ל הקושיא מבואר דאי פרכינן מה לכ"ה שבשריפה והדר דינא פכ"ד וכבר הקשו כל האחרונים קושיא זו והאמת אגיד ולא אכחד שזה ימים רבים נצטערתי על קושיא זו ליישב אותה ולא עלה בידי דבר הגון ליישב אותה והנה יש ליישב קצת דמ"ש ועוד ר"ל דלא תקשי הא דאמר בתמורה אלו מן הנקברין וחשיב בב"ח ולא פליג איסי בן יהודה דבשריפה וכתבו דאיסי לאו כר"י סובר אלא השבתה בכל דבר ומתשביתו מפיק לה ואף בביטול וא"כ בב"ח לאו בשריפה דמשלשתן יליף לה אלא דקשה דהא מכ"ה גרידא במ"מ מצי יליף שבשריפה ואי דחמץ יוכיח א"כ כי יליף מתלתא נימא מה לכ"ה שכן שריפה וחמץ יוכיח הוה הדר דינא ואי דחמץ לא הוה יוכיח שחוזר להיתרו לאחר הפסח כרבנן דר"י דא"כ נילף מכ"ה לחוד שיהא בשריפה וחמץ לא הוה יוכיח שחוזר להיתרו לאחר הפסח כרבנן דר"י דא"כ נילף מכ"ה לחוד שיהא בשריפה וחמץ לא הוה יוכיח דמותר לאחר הפסח וצ"ע בזה:

בא"ד שכן לא הותרו כו' וי"ל דבב"ק לא כתיב כל עכ"ל ר"ל דחלב כתיב כל חלב ודם לא תאכלו דמשמע אף חיה והדר כתיב כל חלב שור וכשב ועז משא"כ בב"ח לא כתיב כל וגם באותו פסוק ממעט חי' ומיהו פכ"ד הוה ואי הדר דינא י"ל מה להנך שלא הותרו בשום ענין משא"כ כו' ואם כן מכ"ה גרידא דמ"מ פכ"ד והתו' סוברין דלא פרכינן ועיין ובד"ה ולפריך מה לכולהו כו' ואף דמכ"ה איכא כו' עכ"ל התו' לשיטתם דהוה מצי

למילף מכ"ה גרידא במ"מ דלא פכ"ד על מ"מ והנראה מדברי התו' דלשון הגמרא משמע להו כך דאמר כל מה הצד פכ"ד לא אם אמרת חדא מחדא והיינו משום דמכ"ה גרידא מצינו למילף במ"מ ופריך על תנא דברייתא דיליף מתלת ומשני דגם מתלתא לא הדר דינא לא פכ"ד וכמו שאבאר לקמן בעזה"י ויתר הדברים בסוגיא זו הלא המה כתובים באורך בע"י ושל"ה והע' ויבין שמועה ועיין בס' פאר הלכה הנדפס ימים לא כבירים ספיר נחמד יע"ש שהאריך בזה:

דף קטז.

גמרא חדא מחדא ק"ו פרכינן חדא מתרתי כ"ד פרכינן חדא מתלתא אי הדר כו' עכ"ל מלת אלא לא ידענא ממה הדר גם אריכות הלשון דהוה לומר בקוצר חדא מתלתא אי הדר פרכינן ואי לא כו' והנה אלא יש ליישב דמתחלה אמר דלא יליף במה הצד דפכ"ד והדר ביה עתה אף בלא הדר פכ"ד חדא מב' ומה הצד דפכ"ד תתקיים בחדא מתלתא ושייך מלת אלא גם מה שהאריך דאי לא הוה אמר אלא חדא מתלתא אי הדר פכ"ד ואי לא לא הוה משמע דכ"ש חדא מב' דלא הדר דלא פכ"ד דכן הסברא נותנת דאם צריך שני עוזרים לתומכו לא פכ"ד כל שכן בע"א וכמו שאבאר לקמן ואם כן קשה לילף חדא מתרתי מערלה וכ"ה דליכא כו' והיא קושית מהרש"ל פסחים כ"ה ע"ב ולכן אמר דחדא מתרי אף בלא הדר דינא פכ"ד ולק"מ ועיין לקמן מ"ש בזה:

וזה לשון הר"ן ז"ל אף שהמדות מסורת מסיני יש בהן בנותן טעם דחדא מתלת יש שני הוכחות שאין הדבר תלוי בההיא חומרא דפרכינן מיניה ח"א שהדבר נוהג בשני מלמדין או שאין חומרותיהן שוות ועוד שיש מלמד שלישי שאין בו חומרא נוספת על הלמד ואפ"ה אותו חומרא נוהג בו משא"כ חדא מתרתי שיש רק הוכחה א' ומש"ה פכ"ד עכ"ל הנה דבריו עריבים עד מאוד דתי' קושיא אחת מה שנתחבטו השל"ה ושאר מפרשים ומ"נ אי ריבוי המלמדים גריע א"כ כ"ש בחדא מג' פכ"ד ואי ריבוי המלמדים עדיף א"כ חדא מחדא כ"ש דפכ"ד ויישב זה אמר ז"ל דלעולם כל שהק"ו בתקפו ולא נמצא עליו פירכא כמו חדא מחדא אז הוא באיתנו ולא פכ"ד משא"כ כי הוצרך סעד לתומכו כמו חדא מב' וליכא אלא הוכחה אחת שאין אותה החומרא שיש במלמד נוסף על הלמד גורם החומרא שאנו דנין עליה משום דאידך יוכיח ממיל' לא הוה אלא הוכחה אחת משא"כ בחד' מתלת יש ב' הוכחות חדא מן שני המלמדין ראשונים שאין חומרותיהן שוות ואפילו הכי יש להם שאנו דנין ועוד במלמד שלישי די והותר לסתור זאת הפירכא שבו אין נמצא שום חומרא נוספת על הלמד ואפ"ה יש בו זאת החומרא אף אני אביא

כו' משא"כ בהדר דינא אם כן יש במלמד שלישי גם כן חומרא נוספת על הלמד ולא הוה אלא הוכחה אחת דלו יהיו אלף מלמדין כיון שאין חומרותיהן שוות הכל הולך אל מקום אחד תו הוה כחדא מתרתי בלא הדר ולפ"ז א"צ ליתן טעם על מה הצד דמש"ה פכ"ד וכדכתיבנא והבן זה ועיין מ"ש בתו' ד"ה חדא מתרתי יע"ש ועי' בכללי התלמוד בזה:

גמרא ולפרוך מה לכ"ה שכן לא היה ש"ה הקושיא הזאת נתחדש במה שאמר אי הדר דינא פכ"ד משא"כ מקודם הייתי אומר דאה"נ דכי פרכינן מה לכ"ה אמרינן ערלה וחמ"פ כו':

ובתוספות ד"ה חדא מתרתי פכ"ד משמע אף בלא הדר דינא עכ"ל כתבו משמע כך היינו דמסתמא אמר ולא הזכיר התנאי אי בעינן דוקא הדר כו' ואף שאין זה הכרח דהזכיר בתלתא כל שכן בב' כקושית בעלי הכללים דריבוי המלמדים גרע טפי מ"מ ליערבינהו וליתנינהו חדא וב' וג' אי הדר פכ"ד ואי לא לא וכן כתב הר"ן ז"ל דחדא מב' אף בלא הדר וכן דעת רש"י ז"ל אבל הוכחה גמורה ליכא כמ"ש ואי דא"כ קשיא כמ"ש מהרש"ל דאמאי לא יליף כ"ה חמץ י"ל דאיסי כר"י סובר חמץ בשריפ' ולדידי' לא משכחת חמץ שלא נעבדה עבירה דלא מהני ביטול א"כ ליכא ק"ו אלא מ"מ ועל מ"מ פכ"ד כמ"ש הר"ן או כמ"ש התו' לעיל דניחא לילף בק"ו ומיהו ז"א תדע דלר"י בביטלו לא עבר בב"י מיהו אפשר דעבר עשה דתשביתו והתו' לשיטתיהו דלאחר זמן איסורו בשריפה דוקא אלא דאיכא חמץ של גבוה ושל אחרים דלא נעבדה עבירה דהדר ר"א ב"י דיליף שאור לג"ש אלא דז"א דלא היה ק"ו אלא מ"מ דהא בב"ח נמי בשוגג לא נעבדה עבירה וע"כ הק"ו דמה ערלה שלא נמצא כלל ובחדושינו למס' פסחים אבאר באורך בזה בעזה"י וכאן אקצר:

בא"ד ועוד דהמ"ל ת"ע יוכיח דהא דמטמא מדרבנן מהרש"א הקשה דא"נ מ"ה ליכא למפרך כ"ד ועוד אמאי לא יליף מערלה ות"ע יע"ש ולפי מ"ש לעיל תוספות ד"ה כ"ה יוכיח יש ליישב זאת דודאי הא דבב"ח הותר אצל חיה ועוף הוה פכ"ד ונהי דלא הוה פרכא גמורה וא"כ בחדא מתרתי אף בלא הדר פכ"ד וליכא למילף מת"ע וערלה וכן אי הוה ת"ע מטמא מ"ה והוצרכנו להדר דינא הוה פכ"ד ומש"ה הוצרכו לומר דאינו אלא מדרבנן ולא הדר דינא והא דאמר כ"ה יוכיח אף דבזה אין די אלא ת"ע אם כן מיד דאמר חמץ לימא ת"ע יוכיח ר"ל דאשמעינן אגב אורחין דינא דכ"ה עיקרן נאסר וליכא פירכא קול' וחומרא:

ובד"ה עיקרן נאסר ובד"ה הואיל והיתה ש"ה לא הוה פנאי מחמת בגידת הזמן ואי"ה בחדושינו למסכת פסחים אבאר בזה באורך בעזה"י מה שיש לעיין בזה:

ובתוספות ד"ה מה להלן אסור בהנאה כו' אין ג"ש כו' משמע מדבריהם דכ"ע ילפי ק"ו דאיסי דק"ו אדם דן מעצמו ור"ש סובר ג"ש עדיפא ואיסי סובר ה"מ דהג"ש מנגד לק"ו רצוני לומר דג"ש מורה על ד"א דאם כן למה לי ג"ש אז דחינן הק"ו משא"כ היכא דאיכא לקיומיה ג"ש על ד"א והק"ו על ד"א ולא דחינן ולא הונח להם בתי' זה דמ"מ ג"ש עדיפא אלא דאיסי סובר דבההוא קרא דרשינן קדשים והן אסורין בהנאה ואי לאו ק"ו הייתי לומד מחולין ועוד דהיתר הנאה מפורש ולכך איכא ק"ו ור"ש סובר אפ"ה חולין מחולין ע"ש:

ודע דליכא למימר דר"ש סובר כר"י הסנדלר דמעשה שבת אסורין באכילה ומותרין בהנאה וא"כ א"ל מעשה שבת יוכיחו ר"ל כמ"ש לעיל דכן בשוגג מותרין והא דכולהו ילפי להנאה מקרא אחר גם תדר"י ואמאי לא מק"ו דליכא לתרוצי כמ"ש התוס' וי"ל למלקות דאין עונשין מ"ה ולמאן דילף מלתכ"ת אף דאין לוקין על הנאה איצטריך לאכילה ולתו' לוקין על הנאה ואין להאריך בכאן ובמקום אחר אבאר יותר גמרא קסבר ר"ע איסור חע"א ע' ק"א ומהר"מ מלובלין שכתב לישנא דקסבר ר"ע לא א"ש דלר"ע אין איסור חע"א אלא לשמואל אמרינן כן יעו"ש מ"ש:

ע"ש מאי איכא בין ר"י לר"ע כבר כתבנו הא דלא אמר בהמת טמאה משום לר"י אין איסור חע"א כמו שמבואר ק"א א' א"כ בהמה טמאה אין בו משום איסור נבילה וממועט מהיקשא דלא תאכלו כל נבילה אף לענין בישול והנאה ותלתא גדי לר"י יש לראות מה דריש בהו חיה סובר מ"ה עוף ממועט שאין לו חלב אם ואי דריש דריש כשמואל חדא לשליל וחדא לחלב ומתה וחדא לטמאה הא טמאה לא צריך קרא דממועט מהיקשא וצ"ל אדרבה כיון דאין איסור חע"א צריך תרי קראי לחלב ומתה כמ"ש התו' לעיל ד"ה קסבר ולשיטת רש"י קשה גם לתו' קשה לחלב ומתה ל"צ קרא דמהיקשא דמי שאיסורו משום נבילה וחלב נמי אמרה התורה וחלב נבילה יבוא איסור חלב ויחול עיין בזבחים ע' וזאת יש ליישב דמיירי בהמה כשירה תמימה דהוה נבילה איסור מוסיף לגבוה וכאן איצטריך קרא בבעלת מום דאין חל איסור נבילה על חלב ומתה קשיא ואפשר דמהיקשא לא מרבינן אלא המין ולא לרבות איסור חע"א בכאן א"נ חדא למעט שליא דלא ס"ל פירשא בעלמא הוא כמ"ש רש"י קי"ג ב' ד"ה אין איסור:

ואבע"א עוף א"ב לר"ע מדרבנן אסור ולר"י שרי להא תירוצא א"ל חיה מ"ה שרי לר"י, מגדי ומדרבנן אסור ועיף דלא דמי לבשר בהמה לא גזור ביה וחיה דמיחלפא גזור ביה:

ובתוספות ד"ה המעמיד בעור של קיבה וא"ת ומאי אירא נבילה אף כשירה נמי וי"ל דלא הוה אסור מספק דרך בישול אסרה תורה עכ"ל קושיא זו מקשה הרב ר' יוסף הלוי

ז"ל הביאו הר"ן כאן ובסוף ע"ז ותי' דאי משום בב"ח לא הוה בכ"ש אלא בנ"ט (והוה מהני ביה טעימ' קפילא) ולכך אמרו משום נבילי' דבר המעמיד באלף לא בטל וחילק בין בב"ח דהאי לחודיה שרי וכל דלא יהיב טעמא לאו בב"ח הוא ואין מעמיד אוסר משא"כ עור נבילה דאסור מחמת עצמו ושייך ביה מעמיד ולקמן אבאר בעזה"י ולשיטת התוספות שכתבו דהוה ספק דרבנן ולהקל קשיא לי דא"כ משום ספק נבילה אסרו מספק אף בכ"ש דהוה דבר המעמיד והא מעמיד לא אסור אלא מדרבנן הוה ספק דרבנן ולהקל דאי ודאי דמעמידין בעור קיבת נבילה הדרא קושיא לדוכתה לימא בסתם שמעמידין בעור דבב"ח נמי הוה ודאי אלא מפני שיש מעמידין בעשבים כמ"ש התו' ע"ז דף ל"ה חדא קתני והיינו ספיקא וא"כ ספק דרבנן ולהקל ודוחק לומר דהתו' סברי דבר המעמיד מן התורה באלף לא בטיל וכמו שאבאר לקמן אי"ה ואפשר דהם סברי כמ"ש הראב"ד ז"ל דמש"ה לא הלכו בגבינות עכו"ם בתר טעם דחכמים השוו מידותיהן דפעמים יש בהן בנ"ט ולכך לא הלכו בכל דבר של גוים בתר טעמא כמו שמן של גוים למאן דאוסר משום זילפתן של כלים לא מהני טעימת קפילא ארמאה יע"ש וכיון שכן לא הוה ספק דרבנן ולהקל כיון דמתחלה גזרו משום ספק איסור תורה דיש בהן בנ"ט אף שלפעמים אין בהן בנ"ט לא חילקו חכמים ואסור מספק כן נראה לי בדבר זה ודע דלשיטת ר"י הלוי דאה"נ דאיכא חשש משום בב"ח אלא דמעמיד לא מהני שם לא קשיא אמאי גבינות העכו"ם אסורין באכילה ולא בהנאה י"ל דכל בב"ח דאסור מדרבנן לא אסור בהנאה כמו שמבואר בי"ד סימן פ"ז וצ"א ס"ט יע"ש מש"ה שרי דבב"ח לא הוה אל' מדרבנן דרך בישול אסרה תורה וכיון שכן לא נאסר אלא באכילה ולקמן אבאר בזה אי בב"ח האסור מדרבנן אי אסור בהנאה מדרבנן וביורה דעה סימן פ"ז אבאר בנבילה בב"ח יעוין שם:

דף קטז:

גמרא אם יש בנ"ט הר"ז אסורה הרשב"א בחדושיו לחולין כתב תמיהא לי מאי קמ"ל וי"ל דקמ"ל אין בנ"ט שרי ולא אמרינן דמעמיד הוא דבב"ח לא אסור אלא דרך בישול ונבילה אף דליכא טעמא אסור עכ"ל הנה דברי ר"י הלוי הביאו הר"ן כאן ובע"ז ל"ד א' וע' ב"י פ"ז דטעמא דבב"ח כ"א לחודיה שרי והיכא דליכא טעם לא הוה בב"ח או כמ"ש האחרונים דבדבר המותר מצד עצמו לא שייך ביה דבר המעמיד אבל דברי הרשב"א ז"ל שהאריך ואמר בב"ח דרך בישול אסרה תורה היא ללא צורך דאטו עד השתא לא ידעינן דבב"ח בטל בס' והעיקר חסר דהוה לומר דשאני בב"ח דכ"א לחודיה שרי או כר"י הלוי ז"ל ולכך היה נראה לכאורה דסבירא ליה ז"ל דהא דבר המעמיד באלף לא בטיל הוא

מ"ה ומצאתי און לי במ"א הלכו' פסת סימן תמ"ב על מ"ש הטור דאם העמיד בחמץ צריך לבערו מ"ה קאמ' לדעתו יע"ש וא"כ ודאי הי' לנו לאוסרו גם בב"ח ולזה כ' שאני בב"ח שהתור' התירה בפי' דוק' דרך בישול אסר' תורה והיינו אפי' דרך בישול בטל המעמיד מדלא אסרה תורה בכבוש כשאר איסורין ש"מ דקפיד קרא אטעם גמור אלא דהרשב"א בתשובה סימן רע"א וסימן רפ"א כתב בהדיא דבר המעמיד מדרבנן הוא דלא בטל ולכך צריך לדחוק ולייש' דבריו כפי' ר"י הלוי ז"ל ועמ"ש לעיל:

ע"ש במתני' כשירה שינקה מטריפה קיבתה אסורה טריפה שינקה מן הכשירה קיבתה מותרת מפני שכנוס בתוכה עכ"ל השיטה המחוורת דקיבה הנמצאת בעורה לאחר שחיטה לאו פירשא בעלמא הוא אלא שדינן בתר מי שיניק ממנו אם כשירה ואם טריפה וז"ש במתני' מפני שכנוס במעי משמע דלאו פירשא בעלמא הוא ורישא דתנן קיבת עכו"ם אסורה משמע בתר דידיה שדינן ליה וזאת הקושיא היא לשמואל דאמר חדא קתני קיבת עכו"ם נבילה ולרב הונא חדא לא קשיא מקיבת עכו"ם דחיישינן שמא ינק מטריפה אלא מן קיבת נבילה קשיא אמאי אסורה וקשיא רישא לסיפא ומש"ה אוקי ליה בגמרא דרישא קודם חזרה נשנית ובזה נמי לשמואל דמסיק חדא קתני קיבת שחיטת עכו"ם נבילה ולמה לי למתני כלל נבילה ליתני קיבת עכו"ם אסורה אלא דאי הוה תני הכי ה"א מתני' לאחר חזרה נשנית כמו בסיפא ומתני' ר"א היא דאמר סתם מחשבת כותי לעכו"ם ומש"ה ודאי דאסור דאף אי הוה פרשא בעלמא פרש ע"ז אסורה ועיין בגמרא ברש"י ד"ה הרי זו אסורה ומיהו בלא"ה איצטריך למיתני הר"ז נבילה לאפוקי מר"א כפשוטו נבילה אין איסור הנאה לא ועיין פ"ק ממתני' אחרינא דלא כר"א אבל להיפך קשה ליתני קיבת נבילה אסורה לבד ויתורץ ג"כ לאשמעי' דלא כר"א והתו' ד"ה חדא קתני הוקשה להם דהא בפ"ק י"ג א' תנן שחיט' נכרי נביל' אין איסו' הנא' לא דלא כר"א וה"ה דה"מ להקשות ליתני קיבת נבילה אסורה לחוד אלא אריש מקשי ליתני קיבת עכו"ם הר"ז אסורה והא דפריך אטו קיבת עכו"ם לאו נבילה היא לא ניחא ליה לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא קיבת עכו"ם דאסור כר"א דסתם מחשבת כותי לע"ז אלא אפילו נבילה לחוד קיבתה אסורה דלאו פירשא בעלמא הוא ובתר דידיה שדינן לה ומתניתין קודם חזר' נשנית הרישא דלא ניחא ליה לאוקמיה מתני דלא כהלכתא כר"א ורבי נמי הא סתם בפ"ק י"ג א' כרבנן ולא כר"א וא"כ פריך שפיר דמשמע דעכו"ם לא הוה נבילה:

ע"ש במתניתין טריפה שינקה מכשירה קיבתה מותרת קשיא לי אמאי תנן תרתי במתני' בשלמא או הוה תני רישא לחוד ה"א ה"ה טריפ' שינקה מכשירה קיבתה אסורה לחומרא אלא למה לי רישא השתא טריפה מן הכשירה לקולא אמרינן דשדינן בתר מי שיניק אצלו

כל שכן כשירה מטריפה דאסורה ולק"מ דאי לא הוה תנן רישא ה"א ה"ה להיפך דשרי דפרשא בעלמ' הוא והא דקתני סיפא מפני שכנוס במעיה ה"א דר"ל דפרשא בעלמא הוא ותדע דלשיטת הרי"ף והר"מ ז"ל הכין הוא דרישא כשירה שינקה, מטריפה קודם חזרה נשנית וסיפא לאחר חזרה כמ"ש הרמב"ן ז"ל והאי שכנוס היינו פירשא בעלמא ועיין גמרא לקמן שם:

ובפירש"י ד"ה הר"ז אסורה וחלב הנמצא בעור קיבה קרוש שמולחין עם חלב אחר איסור גמור הוא עכ"ל כ' קרוש לא מיבעיא צלול דאסור דהוה חלב גמור כמ"ש התו' ד"ה הכי גרסינן אלא אפי' קרוש כ' רש"י ג"כ דהוה חלב ולא מיבעיא אם מולחין חלב אחר הקרוש לבדו חשיב חלב והוה בב"ח מדרבנן ע"י מליחה ואסור להעמיד בה עוד גבינות אחרות ולקמן יתבאר:

בא"ד ויש מתירין אותו ומביאין ראיה מדגים שעלו בקערה שחלב הקיבה לא נאסר אלא מפני נתינת טעם כו' עכ"ל הנה מלבד דלא דמי דהתם שניהן היתר וכאן טעם ראשון לאיסור בלא"ה לא דמי להדדי דהתם טעם שלישי מן הקערה לדגים טעם שני ומן הדגים לכותח טעם שלישי והכ' עדיין שני הוא דעדיין בתוקפו עומד ולייבש זה צ"ל דהם סוברים טעם שני ג"כ קלוש ושרי וראיה מדאמר שם דרב עבדו ליה שייפא בצעא והקשו כולם שם דהתם טעם ב' הוה וכ' הר"ן שם שיש מי שפי' דטעם ב' ג"כ שרי וההיא דקדירה שבישל בשר ואם בישל חלב בנ"ט שאני התם ע"י אור פולט טפי יע"ש וא"כ ה"ה ה"נ כן דכ"ז שלא פלט ע"י אור אלא ע"י רתיחת מליחה הוה נ"ט בר נ"ט וכ"ש הוא ומה התם דגים שעלו בקערה רותחת אי ששניהן חמין אמרינן כ"ז שלא ע"י אור טעם ב' שרי כ"ש ע"י מליחה דיש מי שסובר דאינו מפליט ומבליע אלא כדי קליפה זו סברת י"מ בקיבה שנמלחה עם עורה להתיר ורש"י לבטל סברתם כ' דאפי' לדבריהם דיש חילוק בין ע"י אור או לאו אפ"ה התם הוה להיתר וכאן הוה לאיסור ומפני שיש לומר שהן סבורין דאף באיסור נ"ט בר נ"ט שרי וכפי סברתם דטעם שני נמי הוה נ"ט בר נ"ט ומההיא פינכא י"ל ולזה כתב דשאני הכי דחנ"נ דבב"ח קיי"ל כרב דאפשר לסוחטו אסור וא"כ לא שייך נ"ט בר נ"ט דהכל נעשה נבילה בב"ח ומפני זה הטעם כתב דס' לא מהני מפני דנעשה נבילה ומין במינו לא בטל אף באלף דפסק כר"י דפליג על חכמים דפסק כן דף ל' בפסחים ואין להביא ראיה מכאן דרש"י סובר בשאר איסורין חנ"נ דשאני הכ' דהוה בב"ח ואף דמ"ה דוקא דרך בישול מ"מ ע"י מליחה מדרבנן אסור כל דתקון כעין דאורייתא תקון ולעולם בשאר איסורין לא גזרו שיהא חנ"נ גם מ"ש דמין במינו לא בטיל הא משום דבר המעמיד בטל אין להוכיח דס"ל דבר המעמד בטל כשאר דברים כמ"ש מהרש"ל ביש"ש

סימן ק"ו יע"ש שהאריך בדבר זה אי דבר המעמיד בטל בס' דשאני הכ' דהוה מדרבנן ומש"ה לא גזרו בדבר המעמיד כמ"ש בסימן פ"ז הש"ך ועיין בפר"ח שם ס"ק כ"ז אלא דלרש"י לא א"ש כיון דלענין מינו הוה מין במינו אף דלא אסור כ"א מדרבנן ומ"ש לענין דבר המעמיד:

בא"ד ואני הייתי נוהג היתר כו' ש"מ דפרשא בעלמא הוא ולא מיתסרא היא עכ"ל הנה מה שהיה סבור מתחלה קודם חזרה דפרשא בעלמא הוא ומה בכך דמ"מ טעם הבשר הנבלע בחלב הקיבה נותן טעם אח"כ בחלב אחר שהעמיד הגבינות ואין לומר דהיה נוהג היתר דבטל בששים כיון דפירשא בעלמא החלב וטעם העור הנבלע בחלב לא נאסר ואח"כ כשנותן טעם בחלב האחר הוה מין באינו מינו ובטל בס' ז"א דכ' ואני הייתי נוהג היתר משמע אף לכתחלה היה נוהג היתר והא אין מבטלין איסור לכתחלה כה"ג אלא הוה לכתוב ואני הייתי מתיר עד הנה אלא הטעם כיון דהיה סובר דפירשא בעלמא הוא אף טעם הבשר שנבלע בחלב הקיבה פירשא בעלמא הוא ואין אוסר אחר כך הגבינות וכמו שכתב הבית יוסף בסימן פ"ז שכתב וזה לשונו ומשמע מדברי רבינו דאפילו נמלחה מותר להעמיד בה כיון דלא היה אלא פירשא בעלמ' אותו טעם שקיבל לא הוה אלא כפרש וכ"ש מדגים שעלו בקערה דהוה נ"ט בר נ"ט כו' וכוונת דבריו שם דאם בנ"ט בר נ"ט התירו דהוה טעם קליש ואין אוסר אחרים כ"ש חלב הקיבה שטעם הבשר הנבלע בו אין בו כח לאסור אחרים דלא קיבל טעם חשוב מן העור והיה נראה שזה טעם המתירין שכתבו ראיה מדגים שעלו בקערה והיינו כדכתיבנ' ורש"י ז"ל הוא דסיים וכתב דחלב הקיבה לא נאסר משום וכו' דלא לישוויה ליש מתירין טועה וכבר נתבאר לעיל ג"כ טעם המתירין דאפשר דהם סוברין נ"ט בר נ"ט אף טעם שני שרי כ"ז דלא היה ע"י פליטת אש וראיה מרב דעבדי ליה שייפא בצעא וכמ"ש הר"ן שם בשם יש מפרשים וכן כתב הריטב"א ועיין בחדושי הרשב"א שם וסוברין דה"ה באסור אמרינן נ"ט בר נ"ט שרי דאין אומרין חנ"נ אלא בב"ח מן התורה ולא בב"ח מדרבנן ע"י מליחה ומש"ה הביאו ראיה שפיר מדגים שעלו בקערה דטעם שני שלא ע"י האש חשיב טעם קליש ואינו אוסר כ"ש הכא דע"י מליחה דקל הוא יותר מן דגים רותחין כו' דהתם מוליך הבליעה בכולה ואפ"ה שרי דהם סוברים דווקא כשעומד אצל האש אסור אבל לא ע"י עירוי אף ששניהם רותחים וכ"ש הכ' ע"י מליחה דיש דעה דאינו אוסר אלא כדי קפילא כמ"ש לעיל יע"ש:

ודע דראיתי לספר מקום שמואל בחדושיו לי"ד על מ"ש רש"ל ביש"ש בכ"ה סימן ק' דבב"ח האסור מדרבנן אסור בהנאה ג"כ וכתב הוא דהתו' שהקשו בד"ה המעמיד

והרשב"א הקשה בת"ה דף פ"ו דאמאי לא אמרינן דגבינות עכו"ם אסור משום בב"ח ומאי קושיא דאם כן בהנאה נמי יאסר כמו שמקשה הגמרא בפרק אין מעמידין לר"נ ולר"א יאסור בהנאה יע"ש אלא ש"מ בב"ח הנאסר מדרבנן אין אסור בהנאה יע"ש ואני ההדיוט אומר יפה שתיקתו מדיבורו דמה שכתב ואי איתא מאי קושיא לימא מבב"ח תתסר בהנאה ומש"ה אמרו משום עור נבילה גזרו אכתי תקשה איסור דבב"ח להיכן הלך וליאסר בהנאה וכ"ת דאין איסר חע"א ומש"ה לא גזרו בהנאה כיון דאין חל על אכילה ה"ה הנאה נמי וכמ"ש הר"מ ז"ל בכריתות על משנה יש אוכל אכילה אחת וחייב עלי' ד' חטאות ואשם א' יע"ש ליתא דהא שמואל הוא דאמר הכין בע"ז דגבינות שגזרו מפני שמעמידין בעור קיבת נבילה ואיהו לשיטתיה סברי' ליה בפי' בפרקין לעיל קי"ג ע"ב דחלב או מתה לא צריכי קרא והיינו דמחייב במבשל חלב ומתה אף משום בשר בחלב משום דאית ליה בב"ח איסור חע"א וגם הרשב"א בחדושיו פסק כן שם בסוגי' דהלכה כן דאיסור חע"א דהוה מוסיף בהנאה יע"ש א"כ תקשה באמת איסור' דבשר בחלב להיכן הלך וליאסר בהנאה ומה שהקשה דא"כ תחסר בהנאה כמו בע"ז לר"נ ולר"א לכאורה למהרש"ל ביש"ש סימן ק' שסובר בב"ח הנאסר ע"י כבישה ומליחה אסור בהנאה יקשה זאת באמת לשמואל אמאי לא אסור בהנאה אבל רואה אני שאין בכאן קושיא כלל כי בדף ל"ה ע"א בע"ז אמר שם אהא דאמר טעמ' מפני שמעמידין בעור עגלי ע"ז ופריך משו' דליתיה לאיסורא בעיני' דהא לרבנן במורייס דטעמ' מפני שמערבין יין נסך ואפ"ה לא אסור בהנאה ומשני כיון דאוקמי קא מוקים כמאן דאיתיה לאיסורא בעיניה עכ"ל וא"כ אף אי בב"ח הנאסר מדרבנן אסור בהנאה אפ"ה לא קשיא ליתסר גבינות העכו"ם בהנאה דמעמידין בעור קיבה והוה בב"ח דלא מיבעיא אי הוה ס' דבטל בששים לדעת הר"י הלוי והביאו הרשב"א והפוסקים בסימן פ"ו דלא שייך דבר מעמיד בדבר שהוא בפ"ע היתר אלא בהתערב עם אחר או דבב"ח דרך בישול אסרה תורה וכ"ז שאין בו טעם אין שם בב"ח עליו כמ"ש לעיל ולא נשאר כ"א איסור נבילה והוה מעמיד ומש"ה לא אסור כ"א באכיל' ולא בהנא' אלא אפילו לית ביה ששים אפ"ה שרי בהנאה כיון דבב"ח לא הוה מעמיד דלא גזרו על מעמיד אלא בדבר שאסור מצד עצמו ולא כשנאסר בהתערב עם דבר אחר א"כ מש"ה לא גזרו שיהא אסור בהנאה בגבינות עכו"ם דלא חשיב בעיניה דמעמיד לא שייך בב"ח והוה כמו מורייס לרבנן דלא אסור בהנאה כיון דליתיה לאיסורא בעינ' לא רצו חכמים לגזור בהנאה אלא באכילה בלבד משא"כ לר"נ ולר"ח דאסור משום מעמיד של ערלה וחומץ של יין נסך קשיא שפיר תיתסר בהנאה דהוה איסור מחמת

עצמו והוה דבר המעמיד וכמאן דאיתא לאיסורא בעיניה ובזה יש ליישב ג"כ למ"ש יש"ש ועיין בישו"ש סימן ק"ו יע"ש ואי יש ס' אי הוה בעיניה או לאו ובי"ד סימן פ"ז אבאר עוד:

גמ' כשירה שינקה מטריפה והא תנן רישׁ' קיבת עכו"ם ושל נבילה הר"ז אסורה כו' אלא לא קשה כאן קודם חזרה ומשנה לא זזה ממקומה עכ"ל הקושיא היא מסיפא כ"י תני טריפה שינקה מכשירה קיבתה מותרת וכפירש"י בד"ה והא קתני כו' יע"ש ומיהו לפירוש הרי"ף ז"ל כשירה שינקה מטריפה ג"כ קודם חזרה נשנית והכא לחומרא וג"כ בקיבת עכו"ם לחומרא או דנראה כאוכל נבילות ואה"נ דטריפה שינקה מכשיר' דאסורה מכ"ש דנראה כאוכל טריפות אבל לאחר חזרה מותר לכ"ע דפירש' בעלמ' הוא ולא גזרו בי' רבנן מידי ובי"ד אבאר:

והלכת' אין מעמידין בעור קיב' נבילה אבל מעמידין בקיבת נבילה ובקיבת שחיטת עכו"ם ובקיבת כשירה שינקה מטריפה וכ"ש בקיבת טריפה שינקה מכשירה דפרשא הוא עכ"ל הזכיר נבילה ולא זו אף קיבת שחיטת עכו"ם דלא כר"א דאמר סתם מחשבת כותי לע"ז ואפילו פירש אסור קמ"ל דלאו הלכתא הכי והזכיר כשירה שינקה מטריפה דה"א בתר מי שינק שדינן לי' ואמר טריפה שינקה מכשירה ואף דכ"ש הוא ה"א דטריפה שינקה מכשירה אסורה דבתר דידה שדינן ושאני קיבת עכו"ם דמאיסה והוה כמו נבילה ולא גזרו ביה משא"כ באוכל מן הטריפ' דנראה כאוכל מטריפה אפ"ה שרי דהוה פירשא בעלמ' וכדמסיק וכל זה לשיטת הרי"ף ז"ל והר"מ ז"ל גם התו' בד"ה הכי גרסינן קיימו גירסא זו ומיהו דלא כרי"ף ור"מ ז"ל אלא שחילקו בין צלול לקרוש ומהו צלול ומהו קרוש עיין בי"ד ושם אבאר אבל לרש"י ז"ל דאף בקרוש הוה חלב גמור אין מקום לגירסא זו אלא הכי גרסינן מעמידין בין בקיבת נבילה ועכו"ם ובטריפה שינקה מכשירה דלאו מגופה היא אבל לא מטעם דפרשא הוא אלא מפני שכנוס במעיה ועיין לקמן:

משנה חומר בחלב מדם וחומר בדם מבחלב כו' עיין בר"מ שי"ף ז"ל דהא דלא חשיב שהחלב נוהג בחלב יע"ש מה שתי' והא דלא נוהג בדם דלאו בשר הוא:

דף קיז.

שם במשנה שהחלב מועלין בו משא"כ בדם עכ"ל עיין בר"מ ז"ל הלכות מעיל' פ"א וב' וג' ומה שאמר שהחלב מועלין בו היינו אפילו בשל שלמים ודוק' לאחר זריקת דמים ולא קודם זריק' אין מועלין בו דשלמים ממון בעלים הוא ולא קדשי השם מיקרי ולאחר מיכן פשיטא דאין מעילה בבשר מה שנאכל לאדם ואפילו נפסל הבשר כיון דהיה ש"ה לאדם וכן בחטאת ואשם אין מעילה לאחר זריקה אלא באימורין ולא בבשר אבל קודם זריקה

יש מעילה בבשר מחיים ובעול' משהוקדשו עד לאחר זריקה ג"כ דכולה כליל וקדשי השם הן ולפיכך מועלין בהן ושלש מדות לענין מעילה קדשים קלים לפני זריקה אין בהן מעילה אף באימורים ולאחר זריקה באימורים הוא דהוה וחטאות ואשמות לפני זריקה אף בבשר ולאחר זריקה באימורים ובעולה בין לפני זריק' ולאחר זריקה אית מעילה בכולה וקאמר דבדם אין בו מעילה אף דג"כ לא הותר לשום אדם אפ"ה אין בו מעילה ואף קודם זריקה כדמסיק לקמן מקראי והא דסתם ואמר חומר בחלב מבדם אף דבדם נמי אשכוחי משכחת לה מחיים כמ"ש התוספ' ד"ה הוא דהמקיז דם לבהמתו חייב משום מעילה ועיין בר"מ מהלכות מעילה פ"ב הי"א מתני' מיירי בקדשים קלים דודאי לא משכחת בדם כלל מעילה דמחיים לאו קדשי ה' ולאחר זריקה אין לך דבר שנעשה מצותו ומועלין בו אלא דא"כ לא א"ש מה דקאמ' בגמר' מנא הני מילי לכם כו' ומשמע דקאי אמתני' בקדשים קלים איירי ותיפוק ליה אין לך דבר שנעשה מצותו ומועלין בו ומשמע דמתני' בק"ק איירי דסתמ' קתני' וא"כ קשה איך אמר סתם דבדם אין מועלין בו והא המקיז חייב אם לא משא"כ בדם לאחר שחיטה מיירי ודוחק:

ע"ש וחומר מדם מבחלב שהדם נוהג בבהמ' חיה ועוף בין טמאי' וטהורים וחלב אינו נוהג אלא בבהמה טהורה בלבד עכ"ל אף דאין איסור חע"א אפ"ה דם הטמאים הוה ב"א וחייל שפיר ועיין ריש דם שחיטה יע"ש ומה דתנן למתני' הכי אף שאין לה שייכות כלל לכאן כתב התי"ט משום חומר בדם מחלב נקיט לה יע"ש ור"ל כמו באינך פירקין דתנן התם ג"ה נוהג בבהמ' כו' ואו"ב כו' וכיסוי הדם ואפשר עוד דבראש הפרק התחיל כל הבשר אסור לבשל חוץ מבשר דגים נקיט הכי בדם דנוהג בכל חוץ מדגים כו':

קשיא לו במתני' דתנן חומר חלב מדם וחומר דם מחלב ותו ליכא והא חלב שבישלו חייב ועובר עליו ואלו דם שבישלו אינו עובר עליו ומותר מ"ה כדאית' במנחות כ"א א' יע"ש וע' בי"ד סי' ס"ט בב"ו וה"ה איפכא בדם האוכלו חי חייב עליו וחלב אוכלו חי פטור דלא הוה כדרך אכילה כדאמר בפסחים פכ"ש למעוטי אוכל חלב חי ויש ליישב:

גמרא מנה"מ לכם שלכם יהא כו' עכ"ל הא דפריך בפכ"ש כ"ב א' והרי דם דליתסר בהנאה אף דכתיב בדם קדשים דלכם דאין בו מעילה וממילא פשטא דקרא שמותר בהנאה וי"ל דפריך והרי דם וא"כ אימ' לכם דכתיב בקדשים להיתר הנאה ולא לומר שאין בו מעילה ולאחר זריקה ולומר אף קדשים דחמור אפ"ה שרי בהנאה וכ"ש דם חולין וע' בתו' ד"ה מה מים והא דפריך התם ואימא כמים המתנסכים ע"ג המזבח לא שיהא אסור בהנאה דהא כתיב לכם אלא דמהקיש' לא משמע היתר הנאה וע' בתו' ד"ה ואימא אלא דלשון הגמרא שם דפריך והרי דם ותנן אלו ואלו מתערבין כו' אלמא דשרי

בהנאה ומאי קושי' יהא כתיב לכם כו' אלא דלא משני כך דא"כ לא ידעינן דאין איסור מעילה ובחדושינו למס' פסחים אבאר:

ובתוספות ד"ה דאמר ר' ינאי דא"ק כו' ועוד י"ל דר' ינאי דהכא אסמכתא בעלמא הוא עכ"ל רצונם לתרץ קושייתם דבאמת הך קרא דכאשר יורם צריך דאמרינן בזבחים נ"א יע"ש והכ' אסמכת' בעלמא הוא ומיהו עיקר ילפותא מקרא דרבי מכל חלב לה' לרבות אימורי קדשים קלים ולית לן הצריכותא דיותרת ושתי הכליות דכיון דחזינן דחלב קדשים קלים יש בהן מעילה דקדשי ה' נינהו שקריבין למזבח וה"ה יותר' ושתי הכליות נמי כן הוא ומייתי ראי' מהא דהוה ר"ל במס' מעילה ט"ו א' ינאי אין מעילה אלא בקדשי בה"ב ובעול' לבד ופריך והא קרא קא נסיב ומשני אסמכת' בעלמא הוא וה"ה דצ"ל לפי ה"א דקרא דנקיט ר' ינאי כאשר יורם אסמכת' הוה ומיהו לא קאי הכי התם במסקנ' דדרש' דכל חלב דרשא גמורה הוא דההוא דבי ר' ינאי התם הדר ביה אלא דקדשי מזבח נמי יש בהן משום מעילה ובגונא דכתיבנא לעיל ומקרא דרבי כל חלב אבל קרא דהכא כאשר יורם משור זבח השלמים הוה אסמכת' בעלמא כמו בה"א דצ"ל אסמכת' ומ"ש התוס' דיש אוכל אכילה אחת איכא לאוקמיה בעול' אף דעור כו' ר"ל דהתם במס' מעיל' מקשי לר' ממשניות טובא ולבסוף מקשי ליה מימר' דעול' ואמאי לא אקשי ליה ממתני' דיש אוכל דמוכח דיש בקדשי מזבח מעילה ותי' דהוה מוקמינן בעולה ואף דעור לכהנים ור"י, אמר כל שיש לכהנים אין בו משום מעילה לה"א לזה כתבו דאין לחוש לעור וכנראה שלא הי' בגירסתם שם ועולה יע"ש ובד"ה מחוורתא יע"ש היטב:

גמרא הניחא למ"ד אין מלמדין אלא למ"ד מלמדין מא"ל קשי' לי אימא דמאן דסובר מלמדין סבירא כרבנן דפליגי אר' דוסא והניחם שם שטעונין גניזה והוה ג' כתובין בגדי כהונה ותרומת הדשן ועגלה ערופה דלכ"ע אין מלמדין שוב מצאתי בתו' במקום אחר זאת הקושי'

דף קיז:

גמרא דתנן כל שיש מתירין בין לאדם ובין למזבח כו' ודם גופי' מתיר הוא עיין בר"מ פי"ח מהל' פסולי המוקדשין ה"ז ובמ"ל שהאריך במה שהקשו התוספות בזבחים דף מ"ג ד"ה והלבונה שהוקשה להם דאימורים מתיר הוא ולא ידענא דמ"מ יש להם מתיר אחר דהיינו דם ומ"ש רש"י וקומץ כו' זהו לשיטתו כו' ועיין במ"ל שם:

ואין להאריך:

ויתר הדברים מה שיש לעיין בפרק זה אבאר בחדושינו לי"ד בספרי פרי מגדים אי"ה:

סיימנו פרק כל הבשר בשנת תקכ"ו ולפ"ק בעזה"י
סליק פרק כל הבשר חולין פרק שמיני